

تصویر ابو عبد الرحمن الکردي

فهرههنگی

شیرین

عه ره بی - کوردی

ئاماده کردنی: فاضل نظام الدین

www.Iqraa.ahlamontada.com

للكتب (كوردی , عربی , فارسی)

فہرہہ نگی شیرین

فاضل نظام الدین

چاپی چوارہم

سلیمانی ۲۰۰۷

فهرههنگی شیرین

فهرههنگی کوردی _عهرمبی

ئاماده کردنی: فاضل نظام الدین

دیزاینی بهرگ و ناومرۆک:

شاروخ ئهرزمنگی

چاپ: شقان

ژمارهی سپاردن: (۴۵۷) ی سائی ۲۰۰۰

چاپی یهکهه: دهرزگای سهردهم

چاپی دووهم: سلیمانی ۲۰۰۲

چاپی سییهه: سلیمانی ۲۰۰۳

چاپی چوارهم: سلیمانی ۲۰۰۷

چاپی چوارهمی ئهم فهرههنگه له سهرنههرکی جهمیل نظام الدین له چاپ دراوه

المقدمة:

منذ أكثر من ثلاثين عاماً و أثناء اشتغالي في عمل و اعداد قاموس (تستيزه كمشه) النجمة الالامعة - كردى- عريبي، كنت افكر بضرورة وجود قاموس آخر عريبي -كردى يكون مكملاً للقاموس المذكور. لكن العمل شاق جداً يحتاج الى جهد كثير و وقت طويل، لا يمكنني الاشتغال بهذين العملين معا لذا اوقفت هذه الفكرة. استمرت في اعداد القاموس الاول الى ان انتهيت منه في خريف ١٩٧٣. ابي بعد عشرين عاماً اصبح جاهزاً للطبع، و فعلاً تم طبعة من قبل مديرية الثقافة الكردية مشكورة. و خلال عشر سنوات من بعد هذا التاريخ هياته للطبع ثانية بعد مراجعته وتنقيحه. فقامت مديرية الدراسة الكردية العامة في وزارة التربية مشكورة بطبعه (طبعة ثانية مزيدة و منقحة).

و بعد ذلك باشرت باعداد القاموس الآخر، عمل متواصل و تفرغ تام لمدة ثلاث سنوات اصبح القاموس النجمة الالامعة عريى - كردي جاهزاً. عرضت المسودة على الاستاذ محمد مصطفى (صهـمـبور) قام بمراجعتها، ابدى ملاحظات قيمة، استفدت منها و ادخلتها في القاموس (و الاستاذ محمد غني عن التعريف، هو بحر من المعلومات في اللغة الكردية و عن الريف الكردي) وقد ضحى من وقته عدة شهور و كذلك قام شقيقي كامل نظام الدين بمراجعة الحرفين (ا و ب و ابدى ايضا ملاحظات قيمة. اقدم شكري الجزيل للاستاذين و لمجهودهما، واعتز بتوجيهاتهما فقد اخذتها بنظرا الاعتبار.

يقول صاحب المنجد في مقدمة الطبعة السابعة عشر للمنجد وكرر هذا القول في الطبعة السادسة والعشرين: .. واغلب الظن ان عملنا لا يخلو من خطأ فالى ارباب اللغة نرغب ان يتفضلوا فيلفتوا نظرنا الى ما نكون قد لمنا فيه) وانا اقول واعترف بحقيقة لا يمكن اخفاها وهذا ان اللغة الكردية فقيرة بكلماتها ومصطلحاتها خاصة والحديثة منها. لاقيت صعوبات جمه في إيجاد المعنى الوافي الكلمة ومن المحتمل وجود بعض الكلمات قد يكون معناها غير تام لو مقارب للمعنى المطلوب. و لأجل ملء الفراغ في هذا المجال وضعت المعنى الدارج على اللسان مع لته غير كردية لو شرحاً باللغة الكردية. وهنا انكر العبارة الواردة في مقدمة القاموس العصري عربي- انكليزي (امامنا اللغة الانكليزية فقد كان عدد مفرداتها لا يبلغ العشرين الف منذ عهد غير بعيد، فبلغ الآن ما يقرب من ربع مليون، جُلّه من لغات غير لغة الانكليز و الامريكان و ذلك بفضل ترحيب علمائهم بما يتسرب اليها من الفاظ غريبة حتى من لغات زنجوج امريكا، لانهم يرون ان اللغة وسيلة لا غاية وان الالفاظ آلات و المعاني غايات) اي اننا لا يمكننا الاستغناء عن الكلمات و المصطلحات غير الكردية و من الضروري الاستاعة بلغات اخرى.

لتبعت في ترتيب الكامات العربية الطريقة المتبعة في (المنجد و القاموس العصري عربي - انكليزي) لان هذا الترتيب يكاد يكون متحداً في جميع القوايس العربية.

و زيادة للايضاح ولعرفة المعنى الحقيقي للكلمة فقد وضعت امامها معناها او شرحاً باللغة العربية و بعد ذلك وضعت المعنى باللغة الكردية. فهنا يمكن الاستفادة من هذا القاموس على اساس قاموس عربي-عربي أولاً و ثم قاموس عربي- كردي ثانياً.

وختاماً أملى من المستفيدين من هذا القاموس والمعنيين قى الاسرة التعليمية، و الادباء و اللغويين أن يزودوني بملاحظاتهم البناءة كي يتم تلافيها و تداركها في الطباعات المستقبلية.

و الى الجميع و كل من يخدم هذا المجال اسجل اعترافي بجميلهم و تقديري لمعوتهم و السلام.

استعمال القاموس:

فإذا شئت البحث عن كلمة في هذا القاموس فما عليك الا ان تطلبها في فعلها الثلاثي وحسب موقع الفعل. فمثلاً فُعَّه، لَيْف، إِيْتَلَفَ، تَأَلَّفَ مؤلَّف، لُفَّ في الفعل الثلاثي لَفَّ. وكذلك عَهْد، تَعَهَّد، مُعَاهَدَة، مُتَعَهِّد في الفعل عَهَدَ. اما الكلمات التي فعلها الثلاثي مكون من حرف و الثاني مُشْتَدِّد و مثل شَدَّ، مَدَّ، حَدَّ، رَلَّ، عَزَّ فجات مواقعها في اماكنها و حسب تسلسل الحرفين فقط.

و الافعال التي ماضيها رباعي فقد رُدَّ و الى الاصل الثلاثي مثل دحرج في دحرو وعرق في عرق.
ولسهولة البحث و التحرر عن بعض الكلمات التي يصعب على القارئ معرفة فعلها الثلاثي فقد ذكرت قسماً
من هذه الكلمات في المواقع حسب تسلسل حروفها الالف بائية مع الاشارة الى موقع الفعل الثلاثي مثل استثنى (في
ثنى)، استنكف (في نكف)، استوطن (في وطن)، مؤتمر (في امر)، ميلاد (في ولد) ميمون (في يمن).

ايضاح:

هناك الاشارات و الملاحظات يحتاج الى الشرح و التوضيح:

- الخط المعترض يقوم مقام الكلمة التي قبلها يُفنى عن تكرار كتابة الكلمة.

() وجود القوسين يُفنى عن تكرار كتابة الكلمة الواردة قبل القوسين او بعدهما فمثلاً كردى به

(نمى، چهيك، گورزه)، لولا وجود القوسين تكون الكتابة: كردى به نمى، كردى به

چهيك، كردى به گورزه و كذلك (كوت و پى، يكسىر، نمىست بهجى) مرد، تقرا كالاتي:

كوت و پى مرد، يكسىر مرد، نمىست بهجى مرد.

: نقطتين بعد الكلمة الوبية تفصل الكلمة عن معناها و شرحها.

. نقطة واحدة بين كلمتين عرييتين تعني ان الكلمتين متشابهتان في المعنى، وكلاهما شرح

للكلمة الاصلية العربية.

، الفارزة بين الكلمات الكردية عبارة عن الفاصل بين هذه الكلمات سواء كلمة واحدة او شرح

و بعدة كلمات.

الكلمات العربية كتبت باحرف غليظة الحجم حتى تكون بارزة و مغايرة لحجم حروف الكتابة الكردية.

المصادر:

لقد اعتمدت على القواميس و المطبوعات التالية في اعداد هذا القاموس.

المنجد- قاموس عربي-عربي. تأليف لويس معلوف و مشاركة العشرات من ذوي الاختصاص. الطبعة ٢٣،

دار الشرق، بيروت ١٩٧٨، و هو تراث المطبعة الكاثوليكية.

القاموس العصري -عربي- انكليزي. تأليف الياس انطون الياس و ادوار الياس. الطبعة ١٣، شركة دار الياس

العصرية القاهرة ١٩٨٠.

القاموس العصري- انكليزي-عربي. تأليف الياس انطون الياس و ادوار الياس. الطبعة ١٩، القاهرة ١٩٧٤.

قاموس كردي- انكليزي- تأليف توفيق وهبي و سى. جهى. ادموندس. اوكسفورد ١٩٦٦.

قاموس الطالب- انكليزي-كردى. تأليف و ترجمة نخبة من اساتذة وزارة التربية- مطبعة دار آفاق عربية

للصحافة ١٩٨٥

نستيره گمشه- كردى- عربى تأليف فاضل نظام الدين مطبعة الاجيال بغداد ١٩٧٧ الطبعة الاولى.

فرهنگى خال كردى- كردى تأليف شيخ محمد الخال مطبعة كامران، سلیمانیه ١٩٦٠.

فرهنگى كشت و كال كردى- كردى تأليف معروف قرداغى مردوخى مطبعة دار السلام، بغداد ١٩٧٢.

مجلة پيرومرو زانست العدد ١٩٧٢/٤ و العدد ١٩٧٨/١٤

كراسات المصطلحات العلمية و اللغوية الصادرة من (المجمع العلمي، محافظة السلیمانیة و نقابة معلمين

السلیمانیة).

و استفدت من الكتب المدرسية المترجمة الى اللغة الكردية و كذلك من قاموس مهباد و قاموس رابر-گيو

موكریانی. و من مختار الصحاح- الامام الرازى. و القاموس الجديد الطلاب- تأليف نخبة من الاساتذة في تونس.

وشەي كۆتايى:

يەككە مەرجى بون و مانەۋى نەتەۋە زمانە. زمان كۆلەكەي ئەستۈرى راگرى نەتەۋىيە. زمان گەرەترىن كەلەپۇرى نەتەۋىيە كە يادگارە گىشتىەكانى تۆمار ئەكات، بۆيە دىرىنترىن و نىزىكرىن ئاۋەلى نەتەۋە زمانە. كەسانى دىلسۆزى نەتەۋە شانازى بە زمانەكەيانەۋە ئەكەن، خۇشيان ئەۋى و ئەپپارىزىن و گەشەي پى ئەدەن و پىشى ئەخەن. ئەم خۇشەۋىستىيە پاراستن و گەشەپىندانە پىش خىستنى نەتەۋە ئەگەيەنەت.

زمانەۋان و دىلسۆزى نەتەۋە ھەر لە كۆنەۋە ھەستىيان بەم راستىانە كىردۈ. ھەۋلىيان داۋە ئەك زمانەكانىيان لە لاۋازىبون و قەۋتان پىپارىزىن بەلكو ھەۋلىيان داۋە پىشى خەن گەشەي پى ئەدەن، خۇشەۋىستىرى كەن. ھەۋلى ئەۋمىيان داۋە ەك دىارەمىيەكى پىرۆز پىشاشى بەدەن، مۆركى كىردەي يەزەندىيان بە زمانەكەيانەۋە ناۋە تا ئەندامانى نەتەۋەكانىيان ۋالى بەكەن كە ەك پىرۆزەمەندىك سەيرى زمانەكەيان بەكەن و سەرى پەرسەن و رىزەمەندى بۇ دانەۋىن. بىگومان ئەۋەش لە ھەستى نەتەۋەيەنەۋە ھاتەۋە.

نوسەران و ھەستىيارانى نەتەۋە لە رىگەي بەرەمەكانىيانەۋە ەك ھەلبەست، چىرۆك، داستان، شانۇنامە، پەندە تىكرا پەخشان و نوسىن ئەۋ ھەنگاۋمىيان ناۋە كە زمانەكانىيان دىگىرتەۋ شىرىنترىت و شانازى پىۋە بىكرىت، ھەرۋەھا پارىزراۋىش بىت لە لاۋازى و بەلكو قەۋتان.

ھەرۋەك زىيانى مەۋە لە ھەمەۋ رەۋىيەكەۋە بەرەۋ پىش كەۋتەن و فراۋانى ئەۋرات، ھەرۋەھا زمانىش. زمانەۋان و روناك بىران بەدروستكردن و دۆزىنەۋە داھىتان و گەشەپىندانى وشەۋ زاراۋە دەرىپىنى ئەۋى ھەمىشە زمان دەۋلەمەندە بەھىز ئەكەن، لە پال ئەمەشدا كارىكى ئەۋتۇ ئەكەن كە زمانىكى يەكگرتەۋ بۇ نەتەۋەكەيان بەرەخسىن. لە پال رەخساندىن زمانىكى يەكگرتەۋ بۇ ھەر نەتەۋەيەك پىۋىستە وشەۋ رىزمان لە لايەن زانايانى زمانەۋە كۆپكىرنەۋە داپىزىن. ھەر كەسە بە گۆرەي ھەۋ و بۇچونى خۇى درىخى نەكردەۋ لەم بۋاردە.

مەنىش ھەر لە مەدالەيەۋە ئەم خەۋلىيەم ھەبۋە، وشەم رىز ئەكرد و اتاكانىيانم لە پالاياندا ئەۋەسى، بىرەم لە فەرەنگ نوسى ئەكردەۋە، تا لە سالى ۱۹۵۳ دا بىرەكەم زىاتەر چەكەرى كىردە بە بىرۋەيەكى بەھىزەۋە دەستەم دايە قەلەم و بناخەي پىرۆزەي فەرەنگىكى كوردى. ەرمەيم دانا. زىاتەر لە پانزە سال پىۋەي خەرىك بوم، لە ئەنجامدا فەرەنگى ئەستىرە گەشە ھاتە بەرەم، لە سالى ۱۹۷۳ دا روناكى بىنى كە لە لايەن دەسگاي رۆشنىپىرى و بلاۋكردەۋەي كوردىەۋە لە چاپ درا، زۆر سۈپاس و رىزەم ھەيە بۇيان.

پىش ھەمەۋ كەس كەۋتە بەر دەۋستى خۆم، خۇشەم بوم بە يەكەم رەخەنگەر، ھەلەيەكى زۆرى چاپ و ھەندى ناتەۋەيەم تىا بەدى كىرد، ژامەيەكىش لە نوسەرانى بەرپىز بارى سەرنجى خۇيان دەبارەي دەرىپى و ھەلىيان سەنگان و رەخەمىيان ئىگرت، ھەرچەندە ھەندىك لە رەخەكانىيان بابەتەيەنەم.

زۆرى نەخايان فەرەنگەكە نەما، داۋاي چاپكىرنەۋەي دەۋەم كرا. مەنىش لەگەل رەچاۋكردەۋەي بارى سەرنجەكانى خۆم و نوسەران و خۆيىندەۋە بەرپىزەكاندا دەستەم پىيا ھىنا و ئامادەم كىردەۋە بۇ چاپ بە شىۋەيەكى فراۋتەۋ پوختەر، لە سالى ۱۹۷۸ دا بۇ جارى دەۋەم لە لايەن ەزارەتى پىرەۋەدەۋە چاپ كرا، زۆر سۈپاسى كارىدەستەنى ئەكەم.

ھەر لەۋ كاتەۋە كە خەرىك ئەۋەم بەپىك ھىنانى فەرەنگى ئەستىرە گەشەي كوردى - ەرمەي، بىرەم لە فەرەنگىكى تەر ئەكردەۋە كە ەرمەي - كوردى بى. پاش چاپى دەۋەم بىرەكە لە مېشكەمدا بە تەۋەۋى خەملى

و دهم پئ کرد، ههستم کرد که ئەمیان زۆر گرانتره، چونکه وشەو زارو مەکانی زمانی عەرەبی زۆرترین
نۆزینەوی ماناو لیکدانەوی بە کوردی رامانیکی زیاتری ئەوێت، بۆیە کاتیکی زۆر فراوانم بۆ تەرخان کرد،
لە ماوەی چەند سالتیکدا بە پشتیوانی فەرەنگی پێشوم که بو بە بەردی بناخەیی فەرەنگ سازیم، ئەم
کارەشم هێنایە بەرەم.

بەلام پێش ئەوی بیر لە چاپکردنی بکەم بۆ ئەوی لە کارمەدا سەرکەوتوبم و ئەگەر هەموو کەم و
کوڕەکی تێدا بێت پێشەکی چارەسەر بکریت و بە پوختی بجێته بەردەست خوێندەواران وام بە چاک زانی
کەسێکی تر چاوی پیا بخشێنێ.

بۆ ئەم مەبەستە یەکەم جار پەنام بەرە کامل ژیری بڕام، داواکەمی پەسەند کردو تەنها بە پیتی (ا و
ب) دا چۆمو، زۆر تێبینی جوان و وردی پیشان دام، داوای ئیـئـبـوردنی کرد بۆ پیاچۆنەوی پیتەکانی تر
لەبەر کەمی کاتی و دەستگیرانی بە کارمەکانی خۆیەو. ئنجا پەنام بەرە مامۆستا محمد مصطفی
(حەمەبۆر)، ئەویش مەردانە هاتە دەست لە ماویەکی کەمدا فەرەنگەکەیی بە کۆلێ سەرنج و لیکدانەوی
باشتر و فراوانتر دايموه دهمستم منیش لەداو نووسینەوی ئامادە بۆ چاپ پەیرەویانم کرد. رێزو سوپاسی

زۆرم بۆ هەردو مامۆستا و داوای تەمەنی درێژو سەرکەوتن و بەختیاریان بۆ ئەکەم.
داوا لە پەسپۆرانی زمان و تیکرا خوێندەوارانی بەرێژ ئەکەم درێخی ئەکەن لە هەلسەنگاندنی ئەم کارەو
بێ دەرنگ نەبن لە هیچ کەم و کوڕەک و ئاگاداران بەکەن لە سەرنج و پێشنیار و رەخنە، تالە چاپەکانی
ئایندەدا رەچاو بکرین. بەرەم هێنای فەرەنگی بێ کەمو کوڕی کاری تاکە کەسێک نیه، هاری کاری
هەموان فەرەنگەکەمان ئەگەیهێنێتە پلەیهکی بەرزتر.

پێشەکی سوپاس.

فاضل ١٩٩٠

تَابِتَ الْجَمْرُ: اشتعل شدیداً/ بشکوک گه شایه وه،

کلّیهی سهند، قلایه وه.

أَبَتْهُ الْقَضَبُ: شدَّتهُ/ خراب توپه بو، ناگری نه کرده وه.

إِبْتِاعَ (فِي بَيْعٍ) إِبْتَدَرَ (فِي بَدْرٍ) إِبْتَدَعَ (فِي بَدْعٍ) إِبْتَدَأَ

(فِي بَدْءٍ) إِبْتَرَّ (فِي بِنٍّ) ابْتَسَرَ (فِي بَسٍّ) ابْتَغَى (فِي بَغْيٍ)

إِبْتَكَرَ (فِي بَكْرٍ) إِبْتَلَّ (فِي بَلٍّ) إِبْتَلَى (فِي بَلَى) إِبْتَهَجَ (فِي

بَهَجٍ) إِبْتَهَلَ (فِي بَهْلٍ)

أَبْجَدُ: الحروف الأبجدية: حروف الهجاء مُرتَّبة

حسب (أبجد، هوز، حطي كلمن، س ع ف ص ز، قرشت،

ثخذ، ضطع) و لكل حرف يقابله رقم/ پیتکانی

زمانی عهدهی ریزکراو به شیوهی (أبجد، هوز...) بق هر

پیتیک ژماره یك دانراوه.. به م جوړه.

800	ا	500	ب	100	پ	60	س	20	ه	8	ع	5	ا	1	د
900	ب	800	پ	200	س	70	ه	30	ا	9	د	6	و	2	ز
1000	پ	700	س	300	ه	80	د	40	و	10	ز	7	ح	3	ط
				400	و	90	ح	50	ط					4	ث

أَبْدُ:

أَبْدَ بِالْمَكَانِ: أقام/ گلی خواره وه، مایه وه، تیاژیا،

— الشاعرُ أبدوأ: استعمل كلاماً لا يُعرَفُ معناه/

وشه ی وای به کارمینا و اتای نه زانری

أ: همزة الاستفهام: هل/ نایا، ناخو. اقرا ت خطابی:

نایا نامه که مت خوینده وه

همزة التسوية: أم/ یان اذهب ت ام بقی ت چویت یان

مایته وه.

أَب (فِي أَوْ ب) أَبَ (فِي أَبَو)

أَبَّ إِلَيْهِ: اشتاق/ ناره زوی کرد، تاسه ی کرد

أَب: أغسطس/ مانگی گه لاویژ

أَبَّ: عُشِبَ/ گیا، له وه پر، گزو گیا.

أَبَاة: الحنين إلى الوطن/ ناره زو و بیرکدنه وه بق

نیشتمان، یاد.

أَبَا:

أَبَاهُ بِالنِّسْبِ: رماه به/ تیری تن گرت، تیره بارانی کرد،

ناراسته ی کرد.

أَبَاحَ (فِي بَوْحٍ) أَبَادَ (فِي بَيْدٍ) أَبَاشَ (فِي وَبَشٍ)

أَبَتْ:

أَبَتْ النَّهَارُ: إَشْتَدَّ حَرُّهُ/ رۆژگرمی کرد، توری سهند.

- الحيوان: تَوْحُّش / هاربو، دپنده بو، شیت گیربو، کله یی بو.

أَبْد: خُلْد / مایه وه، نه مریو.

أَبْد: بَرَى، متوحش / دپنده، کژیوی

أَبْد: دوام / مانه وه، دواپی.

إلى الأبد: دائماً / تاهه تا، همیشه.

إلى أبد الأبدین / هه تاهه تاهه

أَبْداً قطعاً / نا، نه، هر گیز، بپرای برای

- دائماً / هه موکات، همیشه، هه تاهه تاهه.

أَبْدی: دائم / بهره دوام، هه موکات، همیشه پی.

مؤبد: دائم. مدى الحياة / هه تا دواپی، هه موو زیان، هه همیشه پی.

أَوَّيد الشعر / مؤنراوه ی بن هاوتا، ده گمن، دانسقه.

أَبْد: أَبْدَة. مُتَوَحِّش، مخیف / دپنده، ترسناک.

أبدع (في بدع) أبدی (في بدو)

أبر:

أَبْر: لَدَغ / پیژده ی دا، گهستی.

- : إفتري على / بوختانی پتن کرد، بوی هه ل بهست.

- الزرع: اصلحه / هه لی پاچی

أبر الزرع: اصلحه و لقة / چاکی کرد، تقوی نیره ی وه شانده به سه ر گوئه مییه کاند.

أثتر البئر: حفرها / هه لی کند، بیری هه لکه ند.

إبرة الخياطة / دهزی، سوژن.

- الحياكة / شیشی چین.

- النبات / چقل، دپک

- الحشرة / جزو، تیش.

- البوصلة / قبيله نوما.

- مغناطيسية / دهزی موگناتیس.

- خياطة الحذاء الشعبي / ته به ته، ته به نه.

شغل ال - : تطريز / چین

آبار: صایغ لبرة / دهزی دروست کهر.

الآبري: بائع البرة / دهزی فروش.

المئبر: المئبار: بئت البرة / دهزی دان.

إبريز: ذهب خالص / نالتونی تیزاب

إبريسم: حریر / ناوریشم، ته موش

إبريق: إناؤ له عروه و قم / مه سینه، کتلی، لولینه.

- النشای / چاپه ز، قوری.

إبریل. نیسان / مانگی شهسته باران، گولان.

أول - : يوم الكذب / رۆژی درۆی نیسان.

أبرد (في برد) أبرش (في برش) أبرص (في برص) ابرق (في برق)

أبر:

أَبْر: أَبْرَأ. وثب و ركض / قه ل م بازی دا.

إبرزم / ناووزنه، بزیم، بهره زوانه

أبرش:

أَبْرش: أَبْرش: جمع / (کۆ، گرد، خپی کرده وه.

أباشه: خليط من الناس. الجماعة / کۆمه ل خه لک.

أبيض:

أَبْض: شديد من الأعلى الى الأسفل / هه ردو دهستی بهسته وه له سه رتا خوار، په یوهستی کرد.

إِبْاض خيل / بهت، په تی بهستنه وه.

أَبْض: ما بْض: باطن الركبة / ره فیسک، پشتی کلاوه ی ئه رتۆ.

أبط:

تَأْبَط: وضعه تحت إبطه / خستیه بن (باخه لیه وه).

إِبط: باطن الكتف / کلیشه، باخه ل، بن باخه ل، بن هه نگل، بن دهست.

إبطاء (في بطا)

أبق:

أَبَق: هَرَب / رای کرد، هه لات، (تیش کهر له دهست خاوه نه کی) رۆی، بۆی ده رچو.

أَبَق: نبات الكتان / که تان، روه کی که تان.

أبکم (في بکم)

أبل:

إبل. جمل. بعير / وشر، حوشر.

أبل: الإبل: رعی و ساس الابل / وشری (به ختو کرد، چهران، له وه پان).

أبال: راعی و سائیس الابل / وشره وان.

إباله. سياسة / رامیاری.

إباله. باله: رزما / گورده ی گیاو زه ل، فهرده. پیچراوه.

- : رعاية الابل و ادارتها / وشره وانی.

- جُعران: جُعَل / قالوچه، قالوچه، گوخلینکه.
 - جلمبو: سرطان / قرژال، قرژان، قرژانگ.
 - دَقیف: فراشة / په پوله
 - کرش: اکرش / ورگن، ورگ زل.
 - نظارة: ذو نظارة / عهینک له چاو، چاویلکه له چاو،
 چه شمعک پوښ.
 - النوم: خشخاش / خاشخاش.
 - الهول: په یکه ری نه بولهل له میسر.
 - یقظان: دیک / که له شیر، که له باب.
 اب / لای گاورد کان پله یه کی ثانیه، باوک، باب.
 ابوان. ابوین: والدان / دایک و باوک، باوان، داک و باب.
 ابوه: صفة الوالد / باوکیښی، باوکیښی، باوکیه تی.
 ابوی: من جهة الاب / له باوکه وه.
 ابی:
 ابی: رَفَض / نه ی ویست.
 - عاف: به جیتی میشت، وازی لَ مینا، دهستی لَ مه ل
 گرت.
 آب: غیر راض / ناقابل.
 إباء: إِبَاءة / رَفَض / نه ویستن.
 أبی: مَرَفَع. انوف / رَوَّح زل، لوت بهر، به فیز.
 ابيض: (في بیض) إتاوه (في اتو).
 اتب:
 إتب: قميص بغير كمين / کراسی بن قول، کراسی
 قوتابخانه.
 إتجه (في وجه) إتحاد. إتحاد (في وحد) إتحف (في تحف)
 اتد: إقاد: حبل يضبط رجل البقره اثناء الحلب /
 په ټینکه قاچی مانگای پی نه به ستریتوه له کاتی
 دوشیندا، چه له مه.
 إتسع: إتساع (في وسع) إتسق (في وسق) إتصل
 (في وصل) إتضع (في وضع) إتضع (في وضع) إتفق
 (في وفق) اتقد (وقد) اتقن (في تقن) إتقی (في وقی)
 إتکا (في وکا) إتکل (في وکل).
 اتم:
 اتم بالمكان: اقام / مایه وه، گلی خوارده وه.
 ماتم: إجتماع في حزن / پرسه.

ابابیل: فرق. جماعة / کومه ل.
 طیر ابابیل: طيور متجمعة متتابعة / پوله مه ل.
 إبلیس / شیتان، ئیبلیس، نه مریمه ن.
 ابله (في بله) ابلی (في بلی) ابن. ابنة (في بنی)
 ابن:
 ابنة بشيء: عابه / تانوتی لئدا، سه رزه نشتی کرد،
 توانجی تن گرت.
 ابن الميت: اثنى عليه. مدحه بعد موته / ستایش کړا،
 له ساری خوینرا.
 ابنة وتابته: إقتفى (اثره) شوینی کهوت، شوینی پی
 مه ل گرت..
 ابنة: غیب / تانوت، خورش، ته شه ره، توانج.
 تأین: الثناء على المرء بعد موته / ستایش کردن
 پاش مردن.
 حفلة ال - / چله ی مردو، چله گرتن.
 ابنة: عقدة الخشب / گرتی دار.
 - : عقدة القدم / میخکه، گرتی پی، بزماره.
 إبان الشيء: اوله و اوانه / سه رده تا، مه رده، توبه ره،
 نوخسه.
 إبان الشباب / مه رده تی لای، تافی لای، سیړه ی لای.
 مایون: ملوط / لاقه کراوه، کونی، قووندر.
 ابنوس. آبنوس / دره ختی نه به نوس.
 ایه:
 ایه له: فطن / بیري کهوتوه، پی زانی، هاتوه بیري.
 لایویه له: لا یلتفت الیه / گویی نادریتن ناوړی ل
 نادریته وه.
 ابه: نبهه و فطنه / بیري خسته وه.
 تأیه عن کذا: تفره / دهست پاک و بن تاوان ده رچو.
 ابه: نبهه / عظمة / گوره یی، ده ده به، مه زنی،
 ته تننه.
 - : فخامة / که شخه یی و تروفیز، لوت به زری. شکری.
 إبهام (في بهم) إبهج (في بهج) إبهز (في بهز) إبهم (في بهم)
 بهم)
 ابو: اب. والد / باوک. بابا. بابیه، بار.
 - کذا: ذو او صاحب کذا / خاوه ن.
 - بیض: عنكبوت / جالالوکه.

اتن:

اتان: حمارة/ ماكر، ديله كهر.

اتون: موقد نار الحمام/ كوردهى حمام، كوردهى

كه رماو، دوزه خه، تون.

اتى:

اتى: جاء/ هات.

- به: احضره/ ميتاي، ماوردى.

- الامرأ و الشى: فعله/ كردى.

- الجرّم: ارتكبه/ تاوانى كرد.

- الشجر: طلع ثمره، كثر حمله/ دره خته كه (به رى

گرت، بهر كهى زده).

- الرجل: مر به / به لايآ تپه پرى.

- المرأة: غشيها. دُخَل عليها/ لاقى كرد، ده ستنى

له كه لَ تيكه لَ كرد، چوه لاي.

- عليه: وشى/ بوختانى بۆ كرد، بۆى هه لَ به ست.

- عليه الدهر: (هله كه) زهمانه رسواى كرد، پهريشانى

كرد، هيلاكى كرد، شه كه تى كرد.

- على الامر او الشىء: اتمه. انهاه/ ته وارى كرد.

- المكان: جاء/ هات، هات بۆ نه وئ.

اتاه الشىء و به: اعطاه ايّاه/ دايه، پئى دا، بۆى

ميتا.

آت: مُقبل/ هاتو، داهاتو، ناينده، نه وهى كه يه ت،

نه وهى خواره وه.

مؤات: موافق/ به جئ، قايل.

إتاء الارض ريعها و حاصلها/ بهروبمى زهوى، پيت

و هاتى زهوى.

اُتاوه: ضريبة/ باج، سه رانه، خاوه، به رتيل.

اُث:

اُث النبات و الشجر: نمى/ روهك و دره خت گه شه و

زيادى كرد.

اُث الغراش: مهّده/ جيگه ي (داخت، راخست).

- البيت: قريشه/ ناومالى كرد، ناومالى تازه ي ميتا.

اُثا: متاع البيت/ ناومال، كه ل و په ل، پيتاك، پيتول،

تفاق.

اُثيت: غزير/ زده، مشه.

- : سمين/ قه لور، چور.

مؤث: مفروش/ راخراو، مالى پېر ناو مال

اُثر:

اُثر الحديث. نقله/ قسه كه ي گيانده، گنپايه وه.

- : اُكْرَم/ به خشى. ريّزى لى نا، ريّزى گرت.

اُثر: ترك اُثرا/ كارى تى كرد، هه ستنى جولانده.

اُثير: مكرم/ به ريّز، گه وده، كاريگر.

ماثره: الفعل الحميد/ كارى (به كه لك، به جئ، گرنگ،

بايه خدان).

اُثر لنفسه: اختار لنفسه احسن الاشياء و افضلها/

بۆ خوى باشتريّن و چاكتريّن هه لَ بژارد.

- على الامر. عزم/ ده ستنى پئى كرد.

تأثّر: شعّر/ هه ستنى كرد، كارى تى كرا.

- : تَكَدّر/ زويرو، زيزبو، دلّى شكا.

- عواطفه/ سۆزى جول.

- : اُقتضى اُثره/ شوين پئى هه لَ گرت، شوينى كه وت،

دوى كه وت.

- : تعقّب/ كه وته دوى، به شوينيا گه را.

استأثر بالشىء: اِسْتَبْد به/ داگيرى كرى، بۆ خوى

دانان.

- : الله به: هات/ مرد، خوا بردييه وه.

الاثر: الاجل/ مردن، كوئايى هاتن، گيان ده رجون.

اُثر: علامة باقية/ نيشانه، شوين، شوين ده ست و پئ،

شوينه وار.

- : بقية اُثريه/ پاشماوه.

- : تأثّر/ كارتى كردن، هه ست جولان.

- : قديم/ كه لاوه. ديريّن، كون، دير.

- : سىء: وقع سىء/ كارتى كردنيكى خراپ، نه نجام

خراپ.

فى - : بعد/ پاشان، دوايى.

على - : راسا/ راسته و خور، يه كه سر، يه كه نده رو.

اقتضى - : خرج فى اُثره/ شوينى كه وت، شوين

پئى هه لگرت، به ي هه لگرت.

آثار: علامات/ نيشانه، شوين ده ست و پئ، پاش ماوه،

شوينه وار.

- : بقايا اُثريه/ كه لاوه، شتى كوئى ماوه، شتى

ديرين، شوينه وار، پاش ماوه.

دار ال - مَحْف / موزه خانه، شوپنه وارگه، دیرینگه.
 علم ال - / دیرین ناسی، شوپنه وارناسی.
 اثری. مختص بالآثار. عالم بالآثار / دیرین ناس.
 شوپنه وارناس.
 بقایا - ه / که لاه، شتی کونی ماوه، شوپنه وار.
 ماثور: منقول / گیراوه، پیشینان.
 - : قدیم / کزن، دیرین، دیر.
 قول - / قسهی کزن، قسهی پیشینان، قسهی نه سته ق،
 په ندی پیشینان.
 إسنائثر: إسنْبَدَّ و خَصَّ لنفسه / خو په رستی کرد،
 له خو بایی بو.
 اثره: إسنئثار: حُبَّ الذات / خو په رستی، خو کامی.
 إبنثار: تفضیل / په سندرکردن، خه ک خوایی.
 تأثر: شعور / هست، هست کردن، هستیاری،
 کارتن کردن.
 - : إنفعال نفسی / هل چونی دهرونی.
 سریع ال - : حساس / به هست، هستیاری.
 - ال - و الاضطراب: عصبی / توپه، توپه و
 توپه.
 سرعة ال - / هستیاری، خیرایی هست کردن.
 - ال - و الاضطراب / توپه و توپیی، زو هل چون.
 تأثر: وقع / کارتن کردن، هست جولاندن.
 - : نفوذ / دسه لات.
 ذو - / به کار، به هیژ، به دسه لات. دسه لاتدار. هست
 جولین، کاری گهر.
 عديم ال - / بن کار، بن که ک، بن هیژ، پوچ.
 مؤثر: فعال / کاری گهر، به کار، به هیژ، به کاویه ک.
 - في النفس و العواطف / هست جولین، به سوز.
 غیر - / کارنه کر، بن که ک، پوچ.
 متأثر / دلگیر، دلشکاو، کارتن کراو.
 اثری / تومز، تومس.
 اثف:
 إثْفِيَّة. أثْفِيَّة النار حجر توضع عليه القدر / سن
 به ردی ژیر مه نجه ل، سیپا، کوچکی بن مه نجه ل سن
 کوچکه.
 أثل:

أثل / دره ختی دارگزن، گزن.
 اثم:
 اثم: اذنب / گونامی کرد، تاوانی کرد.
 اثم: ذنب / تاوان، خه تا، به زه، گناه.
 - : شر / خراپه، به دی، نه گریسی.
 اثم: مذنب / تاوان بار، تاوان کار، به زه کار.
 - : شریر / خراپه کار، به دره فتار، نه گریس.
 ماثم: ماثمة / اثم / تاوان.
 اثم:
 اثم: وشی / بوختانی کرد.
 ماثية. ماثاة وشاية / بوختان.
 اجاب (في جوب) اجاز (في جون) إجتاح (في جوح)
 إجتاز (في جون) إجتز (في جَر) اجتمع (في جمع)
 إجتنب (في جنب) إجتهد (في جهد).
 اج:
 إج الماء: صار ملحاً مرأً / سویر بو، سویر خوی بو.
 - ت. تاجبَّت النار: إشتد حرّها / کلپه ی سهند، گه ش
 بو هوه، قله ی هات.
 أجاج: يُلْهب الفم / زور گرم، دهم نه سوتینن.
 ماء - مدان. شديد الملوحة / ناوی سویر، به کجار
 سویر.
 أجة: شدة الحر / کاتی زور گرم، چله ی هاوین،
 قرچه ی گرم.
 اجيج. اجيج النار / کلپه ی ناگر، بلپسه.
 أجاج: سمك مملح / ماسی سویر خوی، ماسی سویر
 کراو.
 أجاج: متلهب / زور گرم، نه کوئن، کلپه سهندو.
 اجوج. متاجج. وهاج / به کلپه.
 الاجة و الاجيج: صوت الكلام و حفيف المشي /
 دهنگی ته په ی پئ و قسه کردن، زاوه ژاو.
 اجيج الماء: صوت إنصبابه / دهنگی ناو تن کردن،
 خو په ی ناو.
 اجدى (في جدو)
 اجر:
 اجر: كافاة / پاداشتی دایه وه، پیی به خشی.
 اجر: اكرى / به کریدی دا.

- : استاجر / استکری / به کړنې گرت.
 - : جُر: ثواب / فکافاة / پاداشت، به خشین، خیر.
 - : جُعَل / کړئ، رڼانه، مانگانه، مز، مزه.
 - : آجر: مخدوم / به کړ گړاو، نیش کړ، کړئ کار.
 - : آجره: کراء، اتعاب / کړئ، دهست مز، هه ق دهست، مز.
 - : ثمن / نرخ.
 - : إيجار / کړئ خانو، کړئ مولک، کړئ.
 - : للايجار. معروض للايجار / بڼ کړئ.
 - : اجير: خادم، مستخدم / نیش کړ، به کړئ گړاو، راگرته.
 - : عامل / کړئ کار، مزبه.
 - : مأجور. مُستاجر: مکري / به کړئ گړاو.
 - : مؤجر / به کړئ، به کړئ دراو.
 - : مُستاجر. مؤجر له / کړئ گرت.
 - : مؤجر: صاحب الملك / خاوهن مال، به کړئ دهر.
 - : آجر: طوب. قرميد / خشتی سور، خشتی کوره.
 - : اجراء. اجري (في جري)
 - : اجص:
 - : إحصاء: برقوق / مه لوږه.
 - : اجل:
 - : اجل: تاخر / دواکهوت.
 - : اجل: آخر. أرجأ / دواى خست.
 - : تاجيل: تاخير / دواخستن، میلان.
 - : مؤجل. مؤخر / دواخواو.
 - : اجل. وقت الاستحقاق / کاتى خزی.
 - : مدة / ماوه.
 - : وقت الموت / مهرگ، سهره مهرگ. گيان سپاردن، ناکام.
 - : إنقضى - مه: مات / مرد، گیانیدا، گیانی سپارد.
 - : لاجل: لوقت / بڼ ماوه به ک.
 - : ضد نقداً / قهرز.
 - : آجلاً ام عاجلاً / زو یا درهنگ، نښته یا دواړوږ.
 - : اجل: سبب کل عمل / پیناو، خاتر، هڅ.
 - : د - / بڼ خاتر، له بهر.
 - : د - ک / بڼ خاتری تو، له بهر تو، له بهر دلې تو.

من - ک / له بهر خاتری تو، له بهر دلې تو.
 د - ان / له بهر نه وهی.
 اجل: نعم / بهلن.
 اجل: وجع في العنق / مل نښه.
 - : قطع من البقر الوحش / ره وگا کڼوی.
 - : اجم:
 - : اجم: إشتد الحر / که رمای کرد.
 - : غضب / تورېبو.
 - : أجمه: ماوى الاسد / لانه، لانهى شیر.
 - : ایکه. غابة / دارستان، جهنگل، چره، بښه، قامېشه لان، ژاډه لان.
 - : مستنقع. ماء راكد / زه لکار.
 - : الأجم. الحصن / قهلا، قهلات.
 - : أجن:
 - : أجن الماء: تغییر لونه و طعمه / بڼ و رهنگی ناوړه کړیا.
 - : أجن: ماء عكر / ناوی لیل و بڼگن، شیلو.
 - : أجن الثوب: دقه بمدقة / به که لا کورتک پیاکښا.
 - : إجانه: إناء تغسل فيه الملابس / سوتنه، تهشت.
 - : منجنة: مدقة الفسال / که لا کورتک.
 - : اجنبى (في جنب) اجهد (في جهد) اجهر (في جهن)
 - : اجهر (في جهن) اجهض (في جهض) احاط (في حوط)
 - : احاق (في حيق) احوال (في حول) احبط (في حبط)
 - : احواله (في حبل) احتاج (في حوج) احتار (في حير)
 - : احتاط (في حوط) احتال (في حيل) احتبل (في حبل)
 - : احتج (في حج) احتد (في حد) احتدم (في حدم)
 - : احترس (في حرس) احترق (في حرق) احترم
 - : (في حرم) احتسب (في حسب) احتفل (في حفل)
 - : إحتفى (في حفى) إحتقر (في حق) إحتك (في حك)
 - : احتكر (في حكر) إحتل (في حل) أحجم (في حجم)
 - : احجية (في حجي)
 - : احد:
 - : أحد: صيّر واحداً اى فرداً / تاکی کرده وه.
 - : إتحذ القوم: إتلقوا / رڼکه ورتن، پښه هاتن، به ک ورتن.
 - : الشينان: صارا واحداً / بون به به ک.

- الشَّيْءُ بِالْشَيْءِ: إِخْتِلَافًا / تَبْكَالٌ بَوْنُ،
ثَاوَيْتَهُ بَوْنُ.

أَحَدٌ / وَاحِدٌ (رَاجِعٌ وَاحِدٌ) / يَكُ.

- فَرْدٌ / يَكُ كَس، تَاكُ.

- مَا: شَخْصٌ مَا / يَكُ كَيْكُ، زَهْ لَامِيكُ، كَهْ سِيكُ.

- : يَوْمُ الْإِحْدِ / يَكُ شَهْمَه، رَوَزِي يَكْشَهْمَه.

- : مِنْ الْأَسْمَاءِ الْحُسْنَى / نَاوِي خَوَايَه، خَوَاي تَاكُ وَ
تَهْنَاهَا.

أَحَادٌ: التَّسْعَةُ الْأَعْدَادُ الْأُولَى / يَهْ كَانُ، تَوْ زَمَارَه
لَهْ يَكْهَوَه تَا تَوْ.

أَحَدِيْ عَشْرَ، يَانَزَه، ١١، يَانْكَزَه، يَانَزَه.

حَادِيْ عَشْرَ / يَانَزَهْمَهْم، يَانَزَهْمَهْمِيْن.

تَوَحِيدٌ / يَكُ گِرْتَن، خَوَاپَه رَسْتِي.

أَحْدَبٌ (فِي حَدْبٍ) أَحْدَقُ (فِي حَدَقٍ) أَحْرَجُ (فِي حَرْجٍ)
أَحْرَزُ فِي حَرْزٍ أَحْرَى (فِي حَرَى) أَحْسَنُ (فِي حَسَنٍ)
أَحْصَى

(فِي حَصَى) أَحْكَمُ (فِي حَكَمٍ) أَحَلَّ (فِي حَلٍّ) أَحْمَرُ (فِي
حَمَرٍ) أَحْمَقُ (فِي حَمَقٍ) أَحُولُ (فِي حَوْلٍ) أَحْيَا (فِي
حَى)

أَخُ (فِي أَخَوٍ).

أَخْبَطُ:

أَخْبِطُ. أَخْطِطُ / نَهْ خَتَه بَوْت، گِيانْدَارْتِكِي نَاوِي يَه
مَهْ شَت قَاچِي مَهْ يَه.

أَخْتُ (فِي أَخَوٍ) أَخْتَارُ (فِي خَيْرٍ) اخْتَالَ (فِي خَيْلٍ)
اخْتَبَرُ

(فِي خَبَرٍ) أَخْتَرَعُ (فِي خَرَعٍ) اخْتَزَلَ (فِي خَزَلٍ) اخْتَشَشُ
(فِي خَشَى) اخْتَصَمَ (فِي خَصَمٍ) اخْتَصَرَ (فِي خَصَرٍ)
اخْتَطَطَ (فِي خَطٍّ) اخْتَفَى (فِي خَفَى) اخْتَلَّ (فِي خَلٍّ)

اخْتَلَجَ

(فِي خَلَجٍ) اخْتَلَسَ (فِي خَلَسٍ) اخْتَلَفَ (فِي خَلْفٍ)
اخْدُودُ (فِي خَدٍّ).

أَخَذَ:

أَخَذَ إِسْمًا / إِشْتَهَرَ / نَاوِيانْگِي سَهْنَد، نَاوِي دَهْرْکَرْد.

- بِذَنْبِهِ أَوْ عَلَيْهِ: عَاقِبَةُ / سَزَايِ دَا، تَانَوْتِي لِيْ دَا.

- إِخْذُهُ وَ يَأْخُذُهُ. سَارِ سِيرَتَه / پَه پِرَهْ وِي كَرْد، چَاوِي
لِيْ كَرْد، شَوِيْتِي كَهْوَت، لَاسَايِي كَرْدَهْ وَه.

- بَه اَمْسَكَه / گَرْتِي.

- : تَتَاوَلُ / وَهَرِي گَرْت، مَهْ لِيْ گَرْت.

- حَذَرُهُ. تَنْبَهُ / وِرِيَا بَوَهْ وَه، نَاگَا دَارِيَو.

- دَمًا: قَصْدٌ / خَوِيْتِي بَه رِيَو، خَوِيْتِي لِيْ هَات.

- رَايْتَه: شَاوَرُهُ وَطَلَبُ مِنْهُ نَصِيحَةٌ - رَايَه /

رَاوِيْزِي (لَهْ گَلْ كَرْد، پِيْن كَرْد)، پِرْسِي پِيْن كَرْد،

نَاْمُوْزْگَارِي پِيْن كَرْد، رَاي وَهْرْگَرْت.

- عِلْمًا بَ : تَعْلَمُ وَ اِنْتَبِهْ لِيْ / تِيْ گَه يَشْت،

وِرِيَا بَوَهْ وَه.

- عَلَي غُرَّةٍ: بَاغْتُ / كَوْت وَ پِرِي كَرْد، دَهْ سَ بَه جِيْن

خَوِي پِيَا دَا، گَرْتِي.

- عَلَي عَادَةٍ: اِعْتِمَادُهَا / خَوِي پِيَوَهْ گَرْت، فَيَرِي بَو.

- عَلَي خَاطَرِهِ: اِمْتِعَاضُ / دَلْخَوَشِي دَايَهْ وَه، بَه سَهْرِيَا
هَات.

- عَلَي نَفْسِهِ أَوْ عَلَي عَاتِقِهِ: تَعَهَّدُ / گَرْتِيَه نَهْ سَتَوِي،
بِرِيَا رِي كَرْدِنِي دَا، پَه يِمَانِي دَا، گَرْتِيَه خَوِي، بَه لِيْنِي دَا.

- نَفْسُهُ: تَنْفَسُ / مَهْ نَاسَهْ ي دَا، مَهْ نَاسَهْ ي وَهْرْگَرْت.

- نَفْسُهُ: اسْتِرَاحُ / پَشَوِي دَا، حَهْ وَايَهْ وَه، حَهْ سَايَهْ وَه.

- عَلَيْهِ: اِعْتَادُهُ / خَوِي كَرْد بَه نَاسَايِي، مَوْگَرِي بَو.

- عَنْهُ: نَقَلَ عَنْهُ / لِيَوَهْ ي وَهْرْگَرْت، لِيَوَهْ ي گِيْرَايَهْ وَه.

- عَنْهُ: تَعْلَمُ مِنْهُ / لِيَوَهْ ي فَيَرِيَو.

- عَلَي يَدِهِ: مَنَعَهُ عَمَّا يَرِيدُ فَعَلَهُ / نَهْ يَشْت بِيْكََا،
لِيْ قَهْ دَهْ غَهْ كَرْد.

- فِي: شَرَعَ / دَهْ سَتِي پِيْن كَرْد.

- مَرَضًا: اِقْتَبَسَهُ / نَهْ خَوَشْ كَهْوَت، تَوَش بَو.

- : نَالَ دَهْ سَتِي كَهْوَت، سَهْنَدِي، سَانْدِي، پِيْئِي

گَه يَشْت.

- وَ اَعْطَى: شَارَكَ / بَه شَدَارِي كَرْد.

- مِنْ شَارِيَه: قُصْنُهُ / سَمِيْلِي بَرِي.

- يَفْعَلُ كَذَا: بَدَأَ / دَهْ سَتِي پِيْن كَرْد، دَهْ سَتِي كَرْد بَه ..

- تَ فِيْهِ الْخُمْرَةُ: اَثَرَتْ خَوَارْدَنَهْ وَه كَارِي تَن كَرْد،

سَهْرْخَوَش بَو.

- هَ. أَخَذَهُ بِذَنْبِهِ أَوْ عَلَيْهِ: عَاقِبَةُ / سَزَايِ دَا، تَاوَان

بَارِي كَرْد.

- هَ الْعَجَبُ: تَعَجَّبَ / سَهْرَسَام مَا، حَهْ پَهْ سَا، وَاقِي

وِرِيَا.

لا توخذنی اعذرني / لیم مه گره، بیه خشه، بم به خشه.
 اِخْذَ الشَّيْءَ: استعماله / به کاری مینا، کردی به..
 - ه صديقاً: جعله صديقاً / کردی به (هاویتی)،
 هاوه (ل).
 اُخْذَ: تَنَاولَ / قبول / وه رگرتن، قایل بون، سهندن،
 ساندن.
 - وَرَدَ: محاوره: جدال / گفت و گو، وت و ویتز، دم
 قالی.
 - وعطاء: تعامل / نال و گزب.
 - بنظر الاعتبار / ره چاو کردن، له به رچاو گرتن.
 (اُخْذَ) یَسْخَرُ / دل نه رفینن، دل رفین، سه رنج
 رانه کیشن، شهیدا نه کا.
 مَأْخُذٌ: موضع الاخذ / سه رچاوه، شوینی تالانی،
 شوینی وه رگرتن.
 - : معنی / مانا، واتا.
 - : طریقه / رنگ، شیواز، ریباز، رهفتار.
 ماخوذ: اُخْذَ / وه رگراو تالانی.
 - : مَبْغُوت. مُدْهِش / سه رسام، واق و پماو،
 چه به ساو.
 اُخِذَ / گیراو، دیل.
 الاخذة: ما اغتصب في الحرب / تالانی شه پر، داگیرکراو.
 ماخذ: موضع الاخذ / شوین راوو ده سکه وت
 مواخذة / لی گرتن
 عدم ال - / لی نه گرتن
 آخر:
 آخر: عاق / دواى خست، ته گره ی تن خست
 - : منع / ته گره ی تن خست «پتی پی گرت، وه ستانی»
 خلافاندی.
 - : اَجَلَ / دواى خست
 تأخُر: ابطا / خاوه خاوه ی کرد، دواکوت
 آخر: نهاییه / کوتایی، دواى
 - : اسفل / دامین، بن، ژیر.
 - : حَذَ / سنور، تخوب
 - : طرف / په پر، لا
 - : الا / خیر / دوامین
 له - : محدود / سنوردان

الى - ه / مه تا دواى، هند
 الاخرة: ما بعد الموت / رۆزی قیامت، نهو دنیا
 آخر: خلاف هذا / دی، تر، پیچه وانه ی نه مه
 الاخر: الثاني / نهوی تر، می تر یه کیکی تر، هی که
 اخیر - الاخير: آخر الكل / دوامین، هره دواى، له
 دواى مه وانه وه.
 اخیراً / له دوایدار، له کوتاییدار، پاشان، دواى.
 - مؤخراً: من عهد قريب / له دوایه دار، له م نزدیکانه دار.
 تأخیر: تأجيل / دواخستن، خلافاندن، زود خایاندن.
 تأخُر: تَعَوَّقُ / دواکوتن.
 - : فوات الوقت / کار له کار ترازان
 - : تأخیر: بَطْءُ / خاوه خاوه، خلافاند، سستی
 مؤخَّر: خَلْفَ / پاش، پشت، پاشه کی، به شی دواوه.
 - : مُتَأَخَّر / دواکوتن.
 مؤخَّر / دواخه.
 مُتَأَخَّر: ضد متقدم / دواکوتن، دواکوتن.
 مؤخَّرة / به شی دواوه، نه وانه ی له دواوهن، پاشه ن.
 اخرس (في خرس) اخضر (في خض) اخلا (في خفق) اخطبوط (في اخطب) اخطر (في خطر) اخفق (في خفق) اخلى (في خلو) اخمص (في خمص) اخنف (في خنف) اخنى (في خنى).
 اخا:
 اخو: اخ / برا.
 اخ من الاب / براله باوک، برای باوکی، زب برا.
 اخ من الام / برا له دایک، برای دایکی، زب برا.
 - في الرضاعة: بَرَى / برای شیری.
 - الزوج: صهر / شوبرا.
 - الزوجة: صهر / ژن برا.
 زوجة ال - / براژن.
 اخت: شقيقة / خوشک.
 - من الاب / خوشک له باوک، خوشکی باوکی، زب
 خوشک.
 - من الام / خوشک له دایک، خوشکی دایکی، زب
 خوشک.
 - في الرضاعة / خوشکی شیری، هاوشیره.
 - الزوج: دش.

- الزوجة زن خوشک.

زوج ال - / زاوا.

إخوة. إخوان/ برابان، برادران، برآگل.

أخوة. إخاء. إخوة/ برابیت، برادریت، برابیی.

أخوی. أخوة/ برابانه، برادرانه، برادرری.

أخی. تآخی. تأخیا/ بون به برا، بون به برادرری

یه کتری.

أخیة: مسمار بحلقه، بزمار نهله قهیه ک به سه ریوه.

ادار. إدارة (فی دور) ادال (فی دول) إدان. إدانة (فی

دین)

ادب:

أدب: هذب. په روه رده ی کرد، تمیی کرد.

- : قوم او اصلح/ دابینی کرد.

- : عاقب/ سزای دا، تمیی کرد.

تأدب: تهذب/ تمیی بو، تمیی خواردوبو، په روه رده بو،

دابین بو.

- به افتدی/ چاوی لی کرد، ریو شوینی گرت،

په پیره وی کرد.

- عن. تَخَلَّقَ بأخلاقه/ خوو ره وشتی گرت.

- . تعلم الادب ویزه فیژیو.

أدب: أُلِمَ. عمل مآدبة/ زیافته تی کرد، ده عوه تی کرد،

میوانداری کرد.

أدب. تأدب: اخلاق/ ره وشت و خو، ره وشت به رزی،

ره وشت.

- . - : تهذب/ په روه رده کردن، تمیی، تمیی

کردن.

- . - : حشمة/ نابوو، بن فیزی، ناغری.

- السلوك و المعاشرة/ نه تیکیتی، چو نیه تی تیکه لی،

ره وشت زانی.

- / ویزه.

علم ال - / ویزه، ویزه ناسی، زانستی ویزه.

قلیل ال - : غیر مؤدب/ بن نابوو، ره وشت نرم، کم

نابوو، بن شهرم، تپ.

بأدب. بتأدب. تأدب/ به شهرمه وه، به

نه زاکه ته وه، به ره وشت به رزیه وه.

ادبی: يتعلق بالاداب و الاخلاق/ ره وشتی.

- : مختص بعلم الاداب/ ویزه یی.

الفلسفة الأدبية: ره وشت زانی، فهلسفه ی ویزه یی.

ادیب: عالم. کاتب/ نوسر، بویز، تیگه یشتو، ویزه ر.

- . مؤدب/ به ره وشت، ره وشت به رز، تمیی کراو،

په روه رده.

تأدیب. تهذب/ تمیی کردن، په روه رده کردن.

- : قصاص/ سزادان.

مؤدب: خلوق/ به ره وشت، ره وشت (به رز، پاک)، تمیی

کراو، خوش (خو، رهفتار).

مؤدب/ مهذب/ تمیی کر، په روه ردیار.

أدب: مُضِيف/ خانه خوی، خاوه ن ده عوه ت.

مآدبة: ولیمة/ زیافته ت، بانگ کردن، ده عوه ت کردن،

سووزان، کز.

ادبخانه: مرحاض ناوده ست، ثابخانه.

أدب (فی دبر) إدخَر (فی دخر) أدرك (فی درك) ادريس

(فی درس) إدعى (فی دعو) أدلى (فی دلو)

أدم:

أدم. إندم: اكل الخبز مع الإدام او خلط الخبز

بالادام به پیخوره وه خواردی، چه وری کرد.

إدام. أدم: ما يُجعل مع الخبز أو ما يؤكل معه

پیخور.

- : دهن/ چه وری، دهن.

أدم: أبو البشر/ ئادم، باوکی مرقه.

إبن آدم: بشر/ مرقه، ئینسان، ئاده میزاد، نه و ی

ئادم.

أدمی: بشری/ ئینسانی. له ئادم بو.

أدم: اسمر/ بزر.

أدمة: سُمْرة/ بوری.

- : باطن الجلد/ بن پیست، بن تویز.

أدم- أدمة. الجلد المدبوغ/ پیست، پیسته، پیسته ی

خز شکراو.

- : ضحی به ره به یان، روناکی.

أدام: تاجر الادیم/ بازارگانی پیسته، پیسته فروش.

أدمن (فی دمن) آدمی (فی دمی) أدنى (فی دنو)

أدوات. مواد. لوازم. مهمات/ کهرسته، پیویستی،

ئامیر، ئامراز.

- منزلية پټويستی ناومال، تفاق .
- المظبخ ټاميږي موبق، ټاميږي چيشنگ.
- البناء، ټاميږي (به نايي، ساختمان سازي).
- (داده: آله ټامراز.
- التعريف ټامرازي (ناسين، شوناسي، پي ناس).
- ادي:
- آدي: وفي دينا قهرزي دايوه.
- إلی: (وصل يو به موي، گهياندي يو.
- إلی: افضي الي گهييه نه ونه نجامه.
- السلام: حيا / سلاوي کرد.
- واجب الاقدام / رزي (لينا، گرت).
- الشهادة: شهد، شايه تي دا، گواهي دا.
- الواجب: قام بالواجب پټويستی به جي هينا، نه وهی له سهری يو کردی.
- العمل او الوظيفة: قام به کاری خوی به جي هينا.
- اليمين: القسم / سويندي خوارد.
- تادية: وفاء به جي هينان، گهياندين، دان.
- مؤد الي: موصل نه با يو، نه گاته.
- إذ:
- إذ: له وکاته دا، له پي، که.
- ذاك: له به نه وه، هه روه ها.
- ما: له نه گرت.
- إذًا: له نه گرت.
- إلا: مالم مه گرت، ناکو.
- إذن: إذًا له به نه وهی، که واته، که واپو.
- أذن:
- آذار: مارس مانگی نه ورژ، خا که ليوه.
- أذاع (في ذيع) أذعن (في ذعن) أذل (في ذل)
- أذن:
- (أذن له: سمع له / رزي دا، هيلای، هيشتي، ماوهی دا، رتي دا.
- له: إستمع گوئی لي گرت.
- له: رخص دسه لاتی دايه.
- اليه: إستمع گوئی لي گرت.
- أذن: أعلم رای گهياندي، ناگاداري کرد.

- أذن بالصلاة بانگی دا.
- أذن: شکا من أذنه هاواری گوئی کرد، گوئی ئيشا.
- إستأذن: طلب الاذن / داوی رتي دانی کرد.
- إذن: إجازه رتي دان، ماوه دان، پشو، رتي، ماوه.
- رخصة / دسه لاتی دان، دسه لاتی.
- عن - ک رتي بده، ماوه بده، بيه خشه.
- إستأذن: طلب الإذن ماوه پي دان.
- أذن: الدعاء للصلاة / بانگ دان، بانگ.
- مؤذنة: مأذنة موضع الاذان مناره، شوينی بانگ دان، بانگ که.
- مؤذن: اذین. بانگ دهر.
- اذین: صاحب رتي دهر، دهرگاوان.
- ماذون رتي دراو، خاوهن شهادهی ياسايی و ماره برين، ماره بي.
- أذن: ملوحة نيشانه، رتي نيشان دهر.
- أذن: عضو السمع گوئی، گوچکه.
- غرور: قولف، دسک.
- خارجية: صوان / کراگه.
- لحمة ال - / جيجيله.
- بنت ال - / لوزة الحلق ثالو.
- أذني: مختص بالاذن / شاره زای گوئی، پزيشکی گوئی.
- أذین گوچکه، گوچکه له، چواريه کی دل.
- الايمن: گوچکه لهی راست، گويلهی راست.
- الايسر: گوچکه لهی چپ، گويلهی چپ.
- أذان (الجدی، الارنب، الفيل، الفار، الدب): نباتات ذات ازهار للزينة ناوی روه کی گولدارن يو جوانيه.
- أذن (في ذنب)
- آذی:
- آذی تأذی أصيب بأذى / نازاری گهي، ئيشی پي گهي.
- آذی: أضر زيانی گهياندي، نازاری گهياندي، جه زره بهی گهياندي.
- تأذی: إستاء وه پس يو، بيزار يو، چارس يو.
- : تضرر زيانی لي کهوت، زيانی پي گهي، نوشی زيان يو.

اَذَى: اذیت: ضرر زیان، نیش، نازار، وه زهن، وهی.
 - : إساءة خرابه، بهدی.
 لم يُصَبَّهْ - زبانی پی نهگهی، نازاری نهگهی.
 مؤنذ: ضار زیان بهخش، به زیان، زیاندار، وه زندهار.
 - : مُسِيء / پیواخراب، خرابه کار.
 - : يَضُرُّ بالصحة بۆ تهندروستی خرابه.
 غیر - بین زیان، بین وهی، بین نازار.
 أراح (في روح) أراد (في رعد) أراح (في روع) أراح (في روق)
 ارب: ارب، صار ماهراً تنگ‌یشت، وریابو.
 - : إحتاج پیویستی، پیویستی بو.
 - : تساقط وهی، مه‌لوه‌ری.
 أرب: احکم قایمی کرد، توندی کرد.
 أرب: أرب: حاجة پیویستی، ویستن.
 - : - : غایة ثامانج، مه‌به‌ست.
 - : مهارة چابوکی، چالاک، تنگ‌یشتن، زانیاری.
 أرب: عقل تنگ‌یشتن، زانیاری، نه‌قل، ثیریتی.
 ارب: ماهر: عاقل زانا، کارامه، وریا، چالاک، ژیر، بیرتیژ.
 - : ثاقب الفكر صریح، ساویکه، له‌رؤ.
 مارب: غایة ثامانج، مه‌به‌ست.
 أربة: عُقدة گری، گری کویره.
 آریه: خاتله و خادعه فیلی لی‌کرد، فریوی دا.
 أرب: أربة: خداع فیل و نقد زانی، فریودان.
 أرب: عضو پارچه‌ی له‌ش، نه‌ندام.
 أریبة: اصل الفخذ شلکه‌ی ران.
 إربا إربا: مقطع پارچه پارچه، له‌ت و کوت، نه‌نجن.
 نه‌نجن.
 اربیان: روییان: جمیری / جوره قرزالیکی ده‌ریاییه،
 رژیان.
 اریبة (في برو) ارتاب (في ريب) ارتاح (في روح) إرتجل
 (في رجل) إرتدى (في ردى) إرتكب (في ركب)
 اړث: اړث: اوقد دای‌گیرسان، مه‌لی‌گیرسان، پتی کرد.

- بینهم: اوقد نار الفتنة نازاوه‌ی نایوه، ناگری
 ناشوبی مه‌ل گیرسان، ناشوبی نایوه.
 اړث: إیراث: ما توقد به‌ النار مه‌ل گیرسیته،
 چاوکه، سوت‌مه‌نی.
 إرث (في ورث)
 ارج: ارج: فاح شذاه بۆن و به‌رامه‌ی خویشی لی‌مه‌لسا.
 أرج القوم: القی بینهم العداوة / نازاوه‌ی نایوه،
 کتیجه‌لی نایوه، دوشمنایه‌تی تی‌خستن.
 أريج: شذا بۆنی خوش
 أراج: مُثیر الفتن نازاوه‌ی نه‌روه، مه‌ل گیرسیته.
 أرجوان: شجرة نرخیوان، درمختی نرخیوان.
 أرجواني: لون احمر قائم نرخیوانی.
 ارجوحه (في رجح)
 أرخ: أرخ الخطاب و غیره: عَرَفَ وَقْتَهُ به‌رواری له‌سر
 دانا، کات نویسی کرد.
 - : كتب تاريخاً میژوی نویسی.
 تاریخ: تعریف الوقت رۆژو کات زانین، رۆژو کات
 دیاری کردن.
 - : حكاية چیرۆک، داستان، به‌سه‌ره‌ات.
 - : زمن کات، دهم، چهرخ، سات.
 - : حكاية الحوادث و ازمنتها میژوو.
 - : شخص: سیره او ترجمه‌ی حیاته زیان نامه،
 میژوی زیان، یادنامه، سه‌رگوزشته.
 - : مؤرخة به‌رواردانان.
 علم ال - : میژوناسیی، زانستی میژوناسی.
 علم ال - : الطبیعی / میژوناسیی سروشتی.
 ختم ال - : مۆرکات، مۆری کات.
 تاریخی: مختص بالتاریخ میژوناسی، کات زان.
 مؤرخ: علیه‌التاریخ به‌روار له‌سر، کات دیارکراو،
 کات دانراو.
 مؤرخ: مُدَوِّن الحوادث التاريخية میژونوس،
 میژوناس.
 أرخی (في رخو) اردی (في ردى)
 أرز: أرز: درمختی کار.

- لبنان / کاژی لبنان.

اُرُزُ / رُزُ / برنج.

اُرشد (فی رشد)

ارض:

اَرْضُ المکان: کثر عشبہ / لہوہ پدہ کی خوش بو،

پاوهنی چاک بو.

تَارُضُ بالمکان: اقام فیہ / مایہ وہ، تیامایہ وہ، تیا ژیا.

اَریض: کثیر العُشب / پرلہ وہی، سوزہ لان.

ارض / زہوی، زمین، خاک، بوم، نوز، بہڑ.

- زراعیہ / زہوی کشتوکال، زہوی و زار.

- رملیہ / رن، لمین.

- جرداء / روتن، سورکہ.

- رخوة / فشل، فشول.

- سهلة / دہشت، دہشتایی، پین دہشت.

- صخریہ - حجریہ / بہرہ لانی، ہرہ،

چہ تن، کرین، کہرہ، شینکہ، خرپ.

- رسوبیہ / رهند.

- ملحیہ / شورہ کات.

- محروثہ / شوم، شوبی، کتلراو.

- یابسة: جافہ، بہڑ.

- طینیہ / بانو، قورین.

- متموجة / زورک، ہرد.

ال - المقدسة. فلسطين / فہلستین، زہوی پیروز.

ابن ال - قن: بہندہی تہلقہ لہ گوئی، بہندہی بہستراو

بہ زہویہ وہ.

کوکب ال - گوی زہوی.

الطابق ال - ی / ڈیرخان، نہومی بہکم لہ خانو،

نہومی بنہ وہ.

ارضیة: ما يطاه القدم / ڈیرین، ڈیر راخہ، شوین پین.

- : اجرة الارض / کرئی زہوی، زہویانہ، کرئی

خاک، نوزانہ.

ارضی: خرشوف / روہکی خہرشوف وہ کو جاویازہ

وایہ.

ارضیة. النملة البيضاء / میروی سپی، دار خور، تہختہ

کالوس، مؤرانہ.

ارعن (فی رعن)

اُرغ:

اُرغُل: ارغول: مزمار / زوینا، زوپنای دولولہ، دوزہلہ.

اُرغُن: ارغون / نورگون، نالہ تی موسیقا، ساز.

ارغون / گازی نورگون.

ارغی (فی رغو)

اُرُق:

اُرُق: ذهب نومه خوی زیا.

اُرُق: إمتناع النوم / خور زپان.

اُرقان: یرقان تہخوشی زہردویی، زہرتک.

اُرُقۃ یرقۃ / کرؤمؤکہ.

اُرک:

اُریکہ / تہخت، قہنہ قہ، تہختہ بہند.

اُرَم:

اُرَم الاضراس: یحکہا بعضہا ببعض / دانہ کرئی،

دانہ چپرہ.

اُرَم: اضراس / خری، دانی خری.

(رومۃ: اصل الشجرة وما یبقی منها فی الارض /

کوثرہ دار، بنکہ دار.

- : مُخْتَد. اصل / رہسن، سرچاوه، بنہ مالہ.

اُرُمۃ: یافطۃ. شعار نالا، دروشم.

اُرمل (فی رمل) اُرنب (فی رنب) اُرہق (فی رہق).

اُرَو:

اُرویۃ. اُرویۃ: ضان الجبل / بزہنہ کئیوی، مہرہ کئیوی.

اُری:

اُری / رہگزی ثاری، نژادی ثاری.

اُری: غسل / ہہنگوین.

اُن:

اُن الطبخ علی النار: غلی / ہاتہ کول، نہ کولن، چزہی

ہات.

- الشراب الفوار. ثار / ہہلجو.

- النفس فی الصدر. تنفس بصوت / کرخی دئی،

نالہی سنگی دئی، خیزہی سنگی دئی، خیزہی ہات.

- ت الريح: صَوْت / وژہی با دئی، گفہی ہات.

تَارُزُ المجلس: ہاج بمن فیہ / بو بہ گرمہ و دہنگہ

دہنگہ.

اُرُقۃ: صوت الرعد / گرمہی ہور.

مُؤازر: مساعد: مُعِين / پال پشت، پشتیوان، پشت گیر.

أزبق (في ذبق):

أزف:

أزف الوقت: اقترَب. دنا نزيك بوه وه، كات نزيك بوه وه.

الرجل: عجل / خيَراي كرد، په له ی كرد، گورج بو.

تأزف القوم: تدانى و تقارب بعضهم بعضا، له يهك نزيك بونه وه.

تأزف المكان: ضاق. جيگه كه تنگ بو.

الرجل: ساء خلقه و ضاق صدره / خوی خراب بو، حوسله ی نه ما.

أزف الجرح: اندمل / برینه كه چاك بو، سارپژ بو، گوشته و زوینی كرد، قه تماغهی گرت.

ت الأزفة: اقتربت الساعة / كات نزيك بوه وه، كاتی هات.

أزفة: يوم القيامة / روژی قیامت، روژی زیندوبونه وه.

أزفی: السرعة و النشاط / خيَراي و چابوكی، چالاکی.

أزف: الضيق و سوء الحال. كم دهستی و كم حوسله یی، زه بونی.

أزق:

أزق أزق تأزق المكان: ضاق تنگ بو، تهسك بوه وه.

مازق: مضيق / تنگه بهر، كولانی تنگه بهر، شوینی تهسك.

الموقف الحرج ته له زگه، تنگ و چه له مه یی، مه لوستی توش، باری ناهه موار.

أزل:

أزل. أزلیة: أبدية نه مر، همیشه، بی کوتایی.

أزلی. أبدی نه مر، همیشه یی، هه تاهه تایی، جاوید.

أزم:

أزمة: شدة تنگ و چه له مه، دیشوار، تنگانه، توشی.

أزمیل (في زمل)

أزی:

إزاء: مقابل و امام، به رابه، به رده م.

أس:

اللحم جزء ی گوشت.

البرد: سرما، ساردی.

أزیز: صوت ناله، دهنك، گرمه، گیزه.

النفس / خیزه ی سنگ، خیزه خیز.

الريح / گفهی با، وژه ی با.

الطائرات گرمه ی فپوکه، فپه و وپه ی فپوکه.

صوت الغليان قوله قولی كولان.

إزاء (في أزی) إزاح (في زیخ) أزال (في زول) أزب:

أزب الماء: جرى ثاوه كه رقی.

مفزاب. میزاب: مجرى الماء من السطح الى الارض / پلوسك.

إزب: قصير و سمین / كورته، كورته بالا، كورته بنه، گرده.

أزید (في زید) إزداد (في زید) إزدحم (في زحم) إزدري (في زری) أزی:

أزى: غطى دای پووشی، روی پووشی، په چهی گرتوه، خوی داپووشی.

أزى: عاون / یارمه تی دا، پشتگیری كرد.

إفتزر. تأزى: لبس الازار خوی داپووشی، به كالای ناودامان خوی پووشی، په شته مالی گرتوه.

أزى: قوة، هیز، تین.

ظهر، پشت.

شد - ه: عضده، پشتی گرت، پشتگیری كرد، یارمه تیدا.

إزار. إزى: كل ما یستر. وزرة / کالا. بالاپوش، داپوشه، په شته مال.

الحائط گوتسوانه.

مئزر: فوطة الخدمة و الشغل په شته مال، به ركوش، پیش دامینن، به روانكه.

إزار په چه، روپوش.

مؤازرة: مساعدة. معاونه. یارمه تی، پشت (گرتن، گیری).

تأزى: عون پشت گیری، پال پشتی.

انسَسْ: (انشأ / دای مه زانند، پیکر هینا.
 تأسَسْ: اُنْشِئْ دایمه زرا، پیک هات.
 اساس: قاعدة البناء / بناخه، بنچینه.
 - : اصل بنه پوت، سه رچاوه، بنکه، بنواشه،
 بنما، ره چه لهک.
 لا - له / بن بنچینه به، پوچه، درویه، راست نیه.
 اساسی بنچینه یی، سه ره کی، سه ره تایی، به رای،
 پیویست.
 حجر اساسی به ردی بناغه..
 تاسیس: إنشاء / دایمه زانندن، بناخنان.
 مؤسس: مُنشأ / دایمه زراوه.
 مؤسس: مُنشِئْ دایمه زرتنه.
 مؤسسه / دایمه زراوه، ده سگا، ده زگا.
 اُسْ: دليل القوة في الرياضيات هیز، کار، جار، توان.
 آس (في اوس) آسا (في اسو) اساء (في سوا) اساغ
 (في سوغ)
 اسب:
 اسبانغ، سبانغ / سپیناخ.
 اسپست، نه سوت، نه سپه ست.
 اسپداج، سپیداج / سپیو.
 اسبوع (في سبع)
 است:
 است. باب البدن کرم، قنگ، کون.
 استاذ: معلم / ماموستا، پروفیسور.
 استاء (في سوا) استاثر (في اثر) استاصل (في اصل)
 استامن (في امن) استائف (في انف) استاهل (في
 اهل) استباح (في بوج) استبد (في بد) استتب (في
 تب) استثمار (في ثمر) استثنی (في ثنی) استجار (في
 جور) استجوب (في جوب) استحال (في حول)
 استحق
 (في حق) استحتم (في حم) استحیا (في حی) استخبر
 (في خبر) استخف (في خف) استدرک (في درک)
 استدعی (في دعو) استراح (في روح) استسقاء (في
 سقی) استشار (في شور) استصوب (في صوب)
 استطاع
 (في طوع) استعاذ (في عوذ) استعار (في عور)

استعاض (في عوض) استعان (في عون) استعبد (في
 عبد) استعفی (في عفو) استعلم (في علم) استعمل (في
 عمل) استفل (في غل) استعجل (في عجل) استعد (في
 عدد) استغنی (في غنی) استفاد (في فید) استفتح (في
 فتح) استفتی (في فتو) استفراغ (في فراغ) استفز (في
 فن) استقال (في قیل) استقام (في قوم) استقصی
 (في قصو) استقل (في قل) استکان (في کون) استل
 (في سل) استلقى (في لقی) استلم (في سلم) استماره
 (في امر) استمال (في میل) استمر (في مر) استمنی.
 استمناء (في منی) استناخ (في نوخ) استنبط (في
 نبط) استنجد (في نجد) استنشق (في شق)
 استنطق
 (في نطق) استنکر (في نکر) استنکف (في نکف)
 استهان (في هون) استهتر (في هتر) استهجن (في هجن)
 استهل (في هل) استودع (في ودع) استورد (في ورد)
 استوطن (في وطن) استوفی (في وفی) استولی (في
 ولی) استیقف (في یقف).
 اسد:
 اسد شیر.
 داء ال - : جذام / گولی.
 اسدی شیرانه.
 اسدی (في سدی)
 اسر:
 اسر: شد بالسير (ای بالاسار) بال به سنی کرد،
 به سستیوه.
 - الرجل: سپاه گرتی، دیلی کرد، به ندی کرد،
 به دیل گرتی.
 - الحواس: سبی القلوب دلی رفان، گیرده دی کرد،
 شهیدای کرد.
 استاسر: اسلم نفسه اسیراً / خوی دا به ده سته وه.
 به ند کرا، به دیل گیر، ملی که چ کرد.
 اسر: سبی گرتن، به دیل گرتن، دیل کردن.
 - : جمع / هم مو، گشت.
 باسره: برمته هم مو، سه ریاک، گشتیان، تیکرایی.
 اسر: ساب به دیل گر.
 - : یسبی القلوب / دل رفین.

اسار: سیر: قید / کورت، بازی به‌ند، قول به‌ست.
 اسیر: سبی / دیل، گيراو، به‌ند.
 اسر: احتباس البول / میزگیران.
 أسرة: عائلة / خیزان، بنه‌ماله، خانه‌واده.
 - : اهل / کس و کار، کس، خزم.
 اسرائیل: اسم رجل / ئیسرائیل، ناوی مه‌لائکه‌یه.
 بنو - : اليهود / جوله‌که، جو.
 اسرائیلی: یهودی / جوله‌که.
 اسط:

اسطبل: ماوی الدواب / نه‌ویله، گه‌و، پشتیر، په‌چه.
 اسطرلاب: آلة فلکیة / نه‌سته‌رلاب.
 اسطوانه: بوری لوله، لوله‌ک، نه‌ستون.
 - : عمود / کوله‌که، ستون.
 - : الغفراف / قه‌وان.
 اساطین: اعمدة / کوله‌که، ستون.
 - : العلم / کوله‌کی زانیاری.
 اسطورة: حکایه / داستان، چیرۆکی کۆن، نه‌فسانه.
 اسطول: مجموعة سفن / که‌شتیگه‌ل، گه‌له‌که‌شتی، گه‌م‌ی گه‌ل.
 اسطی: معلم / فێرکار، وه‌ستا.
 اسف:

اسف: تأسف علی / داخی خوارد، داخی بۆ خوارد، خه‌می خوارد.
 اسف: تأسف / داخ، خه‌م.
 وا اسفاه یا اسفاه: وا حسرتاه / به‌داخه‌وه، داخه‌که‌م، داخی گرانم، داخه‌ناچێ.
 اسف: اسيف: حزين / به‌داخ، خه‌مبار.
 - : متأسف. مع الاسف: فادام / به‌داخه‌وه، په‌شیمان.

یوسف له: مؤسف / داخی بۆ نه‌خوڕی، جێی داخه.
 غير ماسوف عليه: لا یوسف له / جێی داخ نه‌یه.
 إسفلت / قیر، نه‌سفله‌ت، زفت.
 إسفلج: سفنج / نه‌سفه‌نج، که‌فی ده‌ریا.
 اسفندیان: شجر / دار که‌ووت.
 اسفل (في سفل) / إسفين (في سفن) / اسقف (في سقف)
 اسل:

اسل: دَبَب / تیرۆی کرد، دای دا.
 اسيل: املس / لوس، ساف، پوس.
 اسلة: شوكة متیح، چقل، رم، درک.
 - : رأس اللسان / سه‌ری زمان.
 مؤسل: مُحَدَد الطرف / نوک دار، نوک تیر.
 اسل: رمح. رماح / رم.
 - : شجرة الاثل. دار کفر
 اسلوب (في سلب) / اسلى (في سلو) اسم (في سمو)
 اسمر (في سمر)
 اسمنت:
 سمنت / چیمه‌نتۆر.
 آسن:
 آسن: تأسن: تَغْيِير / گۆپا، تێک چو، تام و بۆنی گۆپا.
 - : الماء: تَغْيِير طعمه و لونه و ريحه / بۆگه‌نی کرد، ناوه‌که بۆگه‌نی کرد.
 تأسن وده: تَغْيِير. تێک چو، خۆشه‌ویستی و ره‌حمی نه‌ما.
 آسن. ماء آسن: ناوی زه‌لکار، ناوی بۆگه‌ن، سیان، گه‌ناو.
 آسان. بقايا / پاشماوه.
 اس:

اسا الجرح: داواه / عالجه / تیماری کرد، ده‌رمانی کرد.
 - : آسى: غزى / سه‌رخۆشی لی کرد.
 - : عاون / یارمه‌تی دا، یاریده‌ی دا.
 آسى بینهم: اصلح / رێکی خست، پێکی مێنان.
 تاسى: إئتسى: إقتدى / په‌په‌وه‌ی کرد.
 اسى علی: حزن / خه‌مناک بو، په‌ست بو، خه‌فه‌تی خوارد.
 اسو: دواء / ده‌رمان.
 آسى: طبيب / تیمارکه‌ر، ده‌رمان که‌ر، پزیشک.
 تاسى القوم: عَرَّ بعضهم بعضاً / سه‌رخۆشیان له‌یه‌ک کرد.
 تاسية: مؤاساة: تعزية / پرسه، ته‌عزی، سه‌رخۆشی کردن، دل خۆشی دانه‌وه، دل نه‌وایی کردن.
 مؤاساة: نكبة. کارته به‌لا، کاره‌سات.
 مآساة: روايه محزنة / ناسۆر، به‌خه‌م، به‌په‌ژاره.

أسوة: إسوة: قدوة پيشهنگ، نمونه، وهكو، په پيره وي كهر.

أسوة بكذا: مثل وهكو، مانه ند.

أسوان: حزين / خه ناك، په ست، په ژاره دار، خه مبار، خه مگين.

أسى: حزن / خه، په ژاره، په ستی.

مؤس: مُحزن. فاجع، خه مدهر، په ستكهر. به خه، به په ژاره.

آسيا: قارة آسيا ناسيا، كيشوهری ناسيا.

- الصغرى: بلاد الاناظول / توركيا.

آسيوى: ناسيايى، دانيشتوانى ناسيا.

اسود (في سود) اشار (في شور) اشاع (في شيع)

إشتاق (في شوق) إشتراك (في شرك) إشتري (في

شرى) إشتق (في شق) إشتكى (في شكو) إشتهر (في

شهر) إشتهى (في شهو) أشد (في شد) أشتر (في شور)

أشرف (في شرف) اشرق (في شرق) اشقر (في شقر)

أشل (في شل) أشلاء (في شلو) إشممز (في شمن).

أشن:

أشنة: طحلب، قهوزه.

أشنان: إشنان: نبات، نه سپون.

أشول (في شول)

أص:

أص: كسر شكاني.

أصيص: مكسور شكوا.

- وعاء الزهر، ئينجانه.

أصاب (في صوب) أصبح (في صبح) أضحى (في

صحو) أصدى (في صدی).

أصد:

أصد الباب: اغلقه. دای خست، پټوهی دا، جوتی کرد.

موصد: مُغلق داخراو، پټوه دراو، جوت کړاو، گټړاو.

أصد: ألبس له بهری کرد، پوښی.

أصد: قميص / کراس.

أصر:

أصر: كسر شكاني.

- عطف / به زه یی پیاوړه وه.

أصر: إرتباط. صلة په یوه ندی، په ییمان، به نه کی، به ند، هاوړیکه.

أواصر الصداقة: په ییمانی هاوړیتى، په یوه ندی

هاوړیتى، خوښه وستی.

أصر. إصر. أصر: عهد په ییمان.

إصار: وقد سنگی ده وار.

أصر. إصرار (في صر)

أصط:

أصطبل: ماوی الدواب ته ویله، پښتیر، گهوپ، په چه.

أصطاد (في صيد) اصطاف (في صيف) أصفی

(في صفو) أصدك (في صدك) أصدطح (في صلح)

أصفی (في صفی) أصفر (في صفر)

أصل:

أصل: رسخ أصله بنی داکوتا، بنی قایم کرد، ریشه ی

داکوتا.

- : كان شريف الأصل / ره سەن نه ژاد.

أصل: بئین الأصل ره سەنی و نه ژادی دهرکه وت،

راسته که ی دهرکه وت.

أصل: رسخ قایم بو، جیگیر بو، بنی داکوتا.

إستأصل: إقتلع. مه لی کەند، مه لی کیشا، ریشه کیشی

کرد.

- : (أباد تفروتونای کرد، له ناوی برد، کاوی

کرد، ویزانی کرد، بنه بړی کرد.

- : بُنيت أصله بنی داکوتا، جیگیر بو.

أصل: أساس بناغه، بنچینه، ریشه، زاوه.

- : النسخة الاصلية. ته وار.

- : جذر / رهگ، ریشه.

- : سبب. علّة هو، دهرد.

- : منشأ سه رچاوه، ره چه لهك، ماك.

- : نسب / رهگ، ره چه لهك، بنه چه، بنه وا.

إبن - : أصيل. ره سەن، جس، رهگ ز پاك، وه جاغ

زاده.

أصلي: (أساسی بنچینه یی، بنه پړتی.

- : النسخة الاصلية قهوار.

- : أولى. ابتدائی سه ره کی، سه ره تایی.

- : حقيقي راستی، راسته قینه یی، ره سەنی.

- قدیم. قبل غیره/ کون، دیرین، بهرین، نه ژاد.
السكان الاصليون نیشتمانیه کان، دانشتوانی دیرین،
دانشتوه سهره کیه کان.
اصلاً. فی الاصل له راستیدا، له کونه وه، له سهره تادا.
- قطعاً. بتاتاً هرگیز، هرگیزاو هرگیز.
اصالة الرأي/ فرمان یا بریاری راست و به جن، بیروای
راست.
- حقیقه ره سنی، نه ژادی.
بالاصالة عن نفس به ناری خومه وه، له خومه وه،
له جیاتی خوم.
أصول: القوانين و القواعد/ یاسا، مؤده، باو، بنه ما،
بنه چه.
- الکتاب. نسخه الاصلية دهس نوس.
بحسب الـ - به ریکو پیکي.
أصیل ابن اصیل/ ره سن، جسن، نه ژاد.
- حقیقی راستی، راسته قینه یی، ره سنی.
- ضد دخیل/ نیشتمانی، خومالی، خوی.
- عشية. الوقت بين العصر و المساء/ نیواره،
پیش خورثاوا، دهمه و خورثاوا.
غیر - / ناره سن، ناجسن.
تأصيلة: سلسلة النسب بنه چه، سه چه ره.
متأصل: راسخ ره سن، قایم، بن داکوتاو.
- مؤمن/ دریکز خایه، له میژ، همیشی.
لا اصل له و لا فصل: الاصل. الوالد/ باوک و
الفصل. الابن کور. او الاصل. الحسب. ره گز و
الفصل. اللسان/ زمان، نه باوکی هیه نه دایک، نه
ره گز هیه نه زمان.
أصم (في صم) اضاء (في ضوء) اضاع (في ضيع)
أضاف (في ضيف) اضبارة (في ضرب) اضرب
(في ضرب) احزم (في حزم) اضطجع (في ضجع)
اضطر (في ضر) اضطرب (في ضرب) اضطرم (في
ضرم) اضطهد (في شهد) إضمحل (في ضمع) إضممر
(في ضممر) اضمی (في ضمی) أطاح (في طوح) إطاع
(في طوع) أطاق (في طوق) أطال (في طول) أطبق
(في طبق).
اطر:

أطر. عطف، چه مایه وه، لاریه وه.
إطار: ما يحيط بالشيء چتوه، چوارچیتوه، که مه،
په راویژ، تهوق، چه موره.
- الابواب و الشبابيك. باور.
- الصورة/ چوارچیتوه، چه موره ی وینه.
- النظارة چتوه، چتوه ی چاویلکه، چه موره ی
چاویلکه.
- العجلة/ تایه، پتچکه، ره پره وه.
- الغریل و المنخل و الدف. که مه.
أطرة: ما احاط بالظفر من اللحم/ گوشتی دهوری
نینژک.
أطير: ذنب/ گوناو.
أطراد (في طرد) اطرش (في طرش) اطروحة (في
طرح) اطعم (في طعم).
أطلا نطيقى. أطلنطی. أطللس. ده ریای توفیانوس.
أطللس (في طللس) اطلع (في طلع) إطمأن (في طمن)
أطنب (في طنّب) اعار (في عور) اعاق (في عوق) أعال
(في عول) أعان (في عون) اعتاد (في عود) اعتبر (في
عبر) إعتد (في عدّ) إعتدى (في عدو) اعتذر (في عذر)
إعترض (في عرض) إترف (في عرف) إعتز (في عنّ)
إعتزل
(في عزل) اعتصم (في عصم) إعتقد (في عقد) اعتقل
(في عقل) اعتمد (في عمد) اعتنق (في عنق) اعتنى
(في عنى) أعد (في عدّ) اعرب (في عرب) اعرج (في عرج)
اعرض (في عرض) إعصار (في عصر) اعطى (في
عطو) أغفى (في غفو) اعلام (في علم) إعلان (في علن)
أعلى
(في علو) أعمى (في عمى) أعوذ (في عوذ) أعيى (في عى)
أغاث (في غوث) أغار (في غور) أغاز. إغتاظ (في غوظ)
أغتاّل (في غول) اغتبط (في غبط) اغتصب (في غصب)
اغتفر (في غفر) اغتنم (في غنم) اغدق (في غدق) اغرى
(في غرى) أغنى (في غنى)
أف:
أف: كلمة تضجر ثوف، ناخ، ثوخ.
تأفف: تذمر. سكالای كرد، بۆله ی كرد، هه ناسه ی هه
كيشا.

أَفَف: ضَجْرٌ/ سَكَا، هه ناسه هه لَكِيشان، بۆله و خوته، پرتو بۆله.

أَفَاف: كَثِير التَّأَفُّفِ/ سَكَاكِه، هه ناسه هه لَكِيش.

أَفَاف: وَسَخِ الْأَذْنِ/ پيسى گوى، چلكى گوى.

- قَلَامَةُ الظَّفَرِ چلكى نينۆك، نينۆكى وه ريو.

- قَلَامَةُ الظَّفَرِ مِثْلُ يُضْرَبُ فِي الْخِصَّةِ وَالْذَنَائَةِ/ به رسواى بى بايه خ ئه لَين.

اَفْتَقَدَ (من فقد) اَفْتَرَى (ل فرى) اَفْحَمَ (ل فحم)

اَفْحَ:

اَفْحَ: ضَرْبٌ عَلَى الْيَا فَوْخِ/ كَيْشَاى به ته پلى سه را.

يَا فَوْخ: مِلْتَقَى عَظْمٍ مُقَدِّمِ الرَّاسِ وَ مُؤَخَّرِهِ ته پلى سه را.

اَفْرَنْج:

إِفْرَنْج: أَوْرَبِيُون، ئه وِربايى، دانىشتوانى ئه وِروپا.

بِلَادِ الْاَفْرَنْج: أَوْرَبِيَا/ ئه وِروپا.

اَفْرُودِيَت/ ئه فِرُودِيَت، خَوَاى جَوَانى و دَلدَارى.

اَفْرِيقَا/ ئه فِهْرِيقَا، كِيشوه رى ئه فِهْرِيقَا.

اَفْرِيقَى/ ئه فِهْرِيقَايى، دانىشتوانى ئه فِهْرِيقَا.

اَفْضَى (فِي فَضْوٍ) اَفْعَمَ (فِي فَعْمٍ) اَفْعَوَان. اَفْعَى (فِي فَعْوٍ)

اَفَق:

أَفَق: جَال/ گه را، گه شتى كرد، سوپا به وه.

- الْجَلْد: دَبَغُ/ پيستهى خۆش كرد.

أَفَق: بَلِغُ النِّهَايَةِ فِي الْكِرَمِ وَالْعِلْمِ/ گه يشته پۆيهى به خشنده يى و زانبارى.

اَفَاق: جَوَاب/ گه پۆك، گه ريده.

أَفَق: اَفَق: كَرِيم. عَالَم/ به خشنده، زانبار.

اَفِيق: الْجَلْدِ الْمَدْبُوعُ/ پيستهى خۆشكراو.

أَفُق: أَفُق/ ئاسۆ.

اَفَقَى: عَكْسُ عَمُودِي/ ئاسۆيى، خَشَكه يى، رِيَك. اَفَك:

اَفَك: كَذِب/ درۆى كرد، بوختانى كرد.

إِفَك: كَذِب/ درۆ، ده له سه، بوختان.

أَفَاك: كَذَاب/ درۆزن، بوختانكراو.

اَفَل:

اَفَل الْقَمَرِ أَوْ النِّجْمِ: غَاب/ ئاوابو، ون بو.

أَقَل: ضِدُّ بَارِغٍ/ ئاوابو، ئاوا.

اَقُول: ضِدُّ بَزْوِغٍ. غَائِب/ ئاوابون.

اَقِن:

اَقْنَدَى: سَيِد/ ئه فِهْنى، ئه فِهْندى.

اَقِيُون/ به نِگ، ئه فَيُون، تَلِيَاك.

اَقَالَ (فِي قِيلٍ) اَقَامَ (فِي قَوْمٍ) اِقْتَنَاتَ (فِي قَوْتٍ) اِقْتَبَسَ

(فِي قَبَسٍ) اِقْتَحَمَ (فِي قَحْمٍ) اِقْتَدَى (فِي قَدْوٍ) اِقْتَرَحَ

(فِي قَرَحٍ) اِقْتَرَعَ (فِي قَرَعٍ) اِقْتَرَفَ (فِي قَرَفٍ) اِقْتَرَنَ

(فِي قَرَنٍ) اِقْتَصَدَ (فِي قَصْدٍ) اِقْتَضَبَ (فِي قَضَبٍ)

اِقْتَضَى (فِي قَضَى) اِقْتَضَى (فِي قَفْوٍ) اِقْتَنَى (فِي قَنْوٍ).

اَقَح:

اَقْحَوَان. قَحْوَان/ گولئى به يييون، چاوه گا، چاوه پشيله.

اَقْرَضَ (فِي قَرْضٍ) اَقْرَعَ (فِي قَرَعٍ) اَقْسَمَ (فِي قَسْمٍ)

اَقْصَى (فِي قَصْوٍ) اَقْفَرَ (فِي قَفْرِ) اَقْلَعَ (فِي قَلْعٍ) اَقْلِيمَ

(فِي قَلَمٍ) اَكْتَرَثَ (فِي كَرَثٍ) اَكْتَنَزَ (فِي كَنَزٍ) اَكْتَنَفَ

(فِي كَنْفٍ).

اَكْد:

اَكْدُ: اَوْثَقُ وَ شَدُّ/ به ستنى، ته نِگه يدا، چه سپانى،

قايمى كرد.

- قَرَر وَ اَثْبَتَ/ سه لماندى، دَلَنِيَايى نواند، جِيگيرى كرد.

تَاكَّدَ: تَوَثَّقَ/ قايم بو، چه سپا، به سترار.

- تَقَرَّرَ وَ تَحَقَّقَ/ هاته دى.

- مِّنَ الْأَمْرِ: تَوَثَّقَ/ دَلَنِيَابو.

تَاكِيد. تَوَكِيد: تَوَثِّيقُ وَ تَحْقِيقُ/ دَلَنِيَايى، دَلَنِيَابون، دوياره كردنه وه، چه سپاندن، سه لماندن.

اَكِيد: مُحْكَم/ به سترار، قايم، ته نكه دراو.

- وَ اِثَّقَ. مُحَقَّقُ/ دَلَنِيَا، دَلَنِيَايى، بِنِگومان،

چه سپاو.

إِكَاد: سَيَّرَ يُشَدُّ بِهِ السَّرَجُ/ قايشى زين به ستن،

ته نكه.

اَكْر:

اَكْرُ الْأَرْضِ: حَفَرُهَا وَ حَرَثُهَا/ هه لئى كه تد، كِيلاي.

اَكَّار: حَرَاثُ/ كِيله، گاسن.

اَكْرَة: حُفْرَة/ چال، هه لئى كه نراو.

- الْبَابُ/ ده سكى ده رگا، قولفى ده رگا.

- اکزیم: بُثور جلدیة/ بیز،
اکس:
اکاسیا درهختی نهکاسیا.
اَکْسُد: تَأکْسُد: صدأ زهنگی (میتنا، گرت، مهَل میتنا).
اکسده: تَأکْسُد: تصدئه زهنگ (میتنا، گرتن، مهَل میتنا).
اکسید: صدأ زهنگ، تُوکسید.
- الحديد / تُوکسیدی ناسن، زهنگی ناسن.
- الرصاص / تُوکسیدی قورقوشم.
- الزئبق / الخارصین تُوکسیدی توتیا یا زینک.
اکسجین / گازی تُوکسجین.
اکف:
اکف الحمار: شدَّ علیه البرذعة کورتانی کرد، کزپانی کرد.
اکاف: برذعة کورتان، کزپان، جلهکه، پالانی که.
اکاف: صانع و بائع الاکاف کورتان یا کزپان (درو، فروش).
اکفهر (فی کفر)
اکل:
اکل: تناول الطعام / خواردی.
- : افنى. آباد / لهتاوی برد، قری تیخت.
- علیه الدهر و شرب. کۆن بو، پهکی کهوت، بهسه رچو.
اکل وکل. اکل: اطعم / ده رخواردی دا، خواردنی دایه.
إنتکل: اکل بعضه بعضاً / پهکتریان خوارد، پهک پهکی خوارد.
تاکل: اكله الصدا زهنگ خواردی، زهنگ لیتی دا.
- : تُعَفَّن. بلی و تفتت / رزی، پوا.
- : نخر / کلۆربو، داخورا، کرمۆل بو.
- بالاحتکاک سوا.
اکل: طعام / خوارده مهنی، خۆراک.
- : تناول الطعام / خواردن.
غُرْفَة الـ / ژوری خواردن.
وَقْتُ الـ / کاتی خواردن.
اکله: وجبة / ژهمی خواردن، تیرخواردنیک، ژهم.
اکل: الذى يأكل / بخۆر، خۆرا.
- الحشرات میرو خۆر.
- اللحوم / گوشت خۆر.
- النمل / میروله خۆر.
- الاطعمة النباتية روهکی، روهک خۆر.
ماکول. یُوکَل طعام / نهوی نهخوری، خوارده مهنی.
- / خوراو.
ماکولات و مشروبات خواردن و خوارده نهوه.
تَأکُل: نُخَر داخوران، کلۆربون، رزان، سوان، پروکانه وه.
اکال. اکول. اکیل: نهم بخۆر، زۆر خۆر، ورگ دپاو، چلئیس، خۆرا، سکه رۆ.
مئکال: ملعقة / که رچک.
مئکله: قصعة صغيرة / له گن.
آکله: قُرْعة جلدیة / دومهَل، زیپکه.
اکم:
اکمه: تَل / گرد، ته پۆلکه، گردۆلکه.
ال:
ال : أداة التعريف / که، نامرانی ناساندن.
الا تُرید / نایا نه ته ویت، نات ویت.
الآ: هلا / دهی، دادهی.
إلآ: عدا / جگه، بینجگه
إلآ إذا: مالم تاکو، نه گه.
و إلآ: وهَل، دهنا، نه گینا.
آله. آلاتی (فی اول) الآن (فی اون)
الـ.
ألـ. تَأَلَّب: کزبوه وه.
الـی: مجتمع / کۆ، کۆمهَل.
ألـوب: نشیط / چاپوک، چالاک، گورج، جوست.
البارح البارحة (فی برح)
البوم: مجلد لحفظ الصور و غیرها / وینه دان، نه لیبوم.
التام (فی لام) التمس (فی لمس) التهم (فی لهم) التی (فی لتی) الذى (فی لذی)
الس:
الس: خان / ناپاکی کرد.
- : إختلط عقله تیک چو، شیت بو، شیوا.
الس: خیانة / ناپاکی، خیانهت.

- جُنُون / شَيْتِي .
مالوس . مجنون / شیت، ناته‌او .
الف :
- الف : إعتاد . تعود / راهات .
- : صار الیفاً ، مالی بو، مؤگر بو، رام بو، که‌وی بو .
الف : عاشر و انیس ، تیکه‌ل و مؤگر بو .
الف : صییر الیفاً ، مالی کرد، مؤگری کرد، رامی کرد .
- : وِخْدَ کَرِی کردنه‌وه ، خستنه پال یه‌ک، کردنی به یه‌ک، یه‌کی خست .
- بینهم : وُفِقْ رِیْکی خستن، یه‌کی خستن .
- الکتاب / دای نا، نویسی .
إِئْتَلَفَ بِهِ . إِئْتَدَ / تیکه‌ل بون، یه‌کیان گرت، پیک هاتن، کزبونه‌وه .
- به . إعتاده راهات له‌گه‌لی .
تَأَلَّفَ مِنْ كَذَا . پیک هاتوه له، دروست بوله .
أَلْفَةٌ . إلف : مُؤَانَسَةٌ ، یاوه‌ری، مؤگری، که‌وی بون .
- : صداقة ، هاوپی‌ه‌تی، براده‌ری، سه‌روساخت .
- : إِتِّحَاد . یه‌ک گرتن، یه‌کیه‌تی، یه‌ک بون .
الیف : ضِد وحشی / مالی، مؤگر، رام، که‌وی، ده‌سته‌مق .
- : انیس ، یاوه‌ر، هاوده‌م .
إیلاف : العهد / مه‌رج و په‌یمان .
مألف : ما یألفه الناس ، باو، ناسایی .
ألوف : کثیر الألفة ، زو رادیت و مؤگر ده‌بیت، راهاتو .
- : حمیم . خۆشه‌ویست، گیانی به‌گیانی .
إِئْتِلَاف : وِثَام ناشتی، خۆشی، ریکی، هاوکاری، کزکی، پیک هاتن .
- : إِتِّحَاد / یه‌ک گرتن، یه‌کیه‌تی، یه‌ک بون .
حکومة إئتلافیة . حکومه‌تیک پیک هاتو به‌هاوکاری .
تألیف الحيوان ، نازه‌ل راهینان، مالی‌کردن، مؤگر کردن، رام کردن .
- الکتاب ، کتیب دانان، دروست کردن، پیک هینان .
مؤلف : مکتوب ، دانراو، دروست کراو، پیک هینراو .
- من کذا : مرکب من له . دروست بوه یا پیک هاتوه .
تألف . تجمع / کزبونه‌وه، گردبونه‌وه .
- : تانیس . تدجین مؤگری، مؤگریون، راهاتن .
مؤلف . کتاب / دانەر، نویسر .
مالوف : عادی / ناسایی .
- : دارج / باو .
غیر - : ناناسایی، ناباو .
إلف . ولیف : صدیق ، هاوپی، براده‌ر، هاوده‌م، هاوه‌ل .
الف : عشر مئات هزار .
الف : الحرف الأول یه‌که‌م پیتی ئه‌لف و بی و نه‌بجهدی عه‌ره‌بی .
الق :
- الق . تألق . إئتلق : لمع / شه‌وقی دایه‌وه، دره‌وشایه‌وه، تیشکی دایه‌وه .
تَأَلَّقَت المرأة : تبرقت و تزینت نارایشتی خوی دا، خوی تاس و لوس دا .
الق . کذاب ، درۆی کرد .
- : جُنْ شیت بو .
مُتَأَلَّق . لامع دره‌وشه‌دار، شه‌وقاری، دره‌خشار، پرشنگ .
مئلق . مالوق . مجنون / شیت، تیک جو .
اولق : جنون / شیتی .
تألق : لمعان / دره‌وشانه‌وه، شه‌وق دانه‌وه، دره‌خشانه‌وه .
الق (في لقى) الكحول (في كحل) الله (في اله) ألم (في لم) الم :
- الم . تألم . توجع / نازاری گه‌یشت، ئیش پی گه‌یشت، ئیشا، سوئی چیش .
الم . ألم : أوجع ئیشی گه‌یاند، نازاری دا .
الیم . مؤلم : موجع / به‌سوئی، به‌نازار، به‌ئیش، ئیشدار .
- : مُحْزَن . به‌خه‌م، مات، خه‌مبار .
الم : وجع . ئه‌ندیشه، نازار، ئیش، سوئی، دل ئیشان، گاشه .
الماس . ماس / ئه‌لماس .
المنیوم . الومنیوم ، هافون، ئه‌له‌منیوم .
اله :

إِلَه: رفع الی منزلة الالهة / کردی به خوا، په‌رستی.
 تَالَهُ: صار إلاما / بو به خوا.
 - : اعتقد بالله / پروای کرد به خوا، ثیمانی هیتنا،
 باوه‌پی کرد.
 الله: رب الكون / خوا، یه‌زدان.
 إله: مَعْبُود / خوا، په‌رستراو، یه‌زدان.
 - البحر: نَبْتُون / خوی دهریا، نه‌بتون.
 - الحرب: مارس / خوی (جنگ، شه)، مارس.
 - الحب: کيوييد / خوی (دلداري، خۆشه‌ويستی)
 کيوييد.
 - التجارة: ميرکوری. هرمن / خوی بازرگانی،
 ميرکوری، هورمن.
 إلهة: معبودة / خوا.
 - الحکمة: مترقا / خوی ژیری، منیرقا.
 - الجمال و العشق: فينوس / خوی جوانی و
 دلداري، فينوس.
 لله دَرَك: مَرَحِي / ثافه‌رین.
 بالله عليك: ارجوک / تو خوا، تکایه.
 اللهم. يا الله / خوایه، یاخوا.
 تالیه: الرفع لمنزلة الإله / به خواکردن، به‌رزکردنه‌وی
 بڼه‌را ده.
 الوهة. الوهية / خوایی، خوایه‌تی، خواپه‌رستی.
 آله (في أول) الهم (في لهم) الهی (في لهو)
 الا:
 الا في الامر. قَصْر / که‌مترخه‌می کرد.
 لم يأل جهداً / خوی هیلاک نه‌کرد، هر گویشی نه‌دایه،
 پشتمی پتوه نه‌نیشا.
 الى. حرف جرّ / بۆ، له.
 - ان / تا، تاکو، هه‌تا.
 - متى / تاکی، هه‌تاکی.
 إِلَيْكَ. لَكَ / بۆ، تۆ.
 - هذا: خَذَهُ / بیکره، نه‌مه بۆ تۆ.
 - عَنِّي: إبتعد / دورکه‌وه‌روه، وازم لای بیته، لیم
 دورکه‌وه.
 الیه. لَيْلَةُ ذيل الغنم / دوگ، دوگ، ته‌پیزه.
 - : عَجِيزَة / سمت، که‌هل.

ام:
 أُم: او / یا، یان، یاخود.
 أَمّا: لکن / به‌لام.
 إِمّا: إما هذا أو ذاك / یا ئەم یا ئەو.
 أُم: قَصْد / بۆی جو، وای نیاز بو، مه‌به‌ستی بو.
 - القَوْم: تقدّمهم / پېښیان که‌وت، پېش نوښتی کردن.
 - ت المرأة: صارت أُمّا / بو به دایک.
 أُمّ الشيء: جعله ملكاً للامة / ده‌ستی به سه‌راگرت.
 أُم: والدّة / دایک، دایه.
 - : قالب قالب.
 - : مُصَنِّد. أصل / سه‌رچاوه.
 - أويق: بوم / کونه‌پو، په‌پو.
 - القرى: مَكَّة / مه‌ککه، شاری مه‌ککه.
 - القرى: النار / ناگر.
 - اربع و اربعين: حريش / کرمی هه‌زارپن.
 رای بام عَيْنِيه / به چاوی خۆی دی.
 اَمام: قَدَام / پېشه‌وه، پېش، به‌ر، به‌رده‌م، به‌رو.
 - : تجاه / به‌رامبه‌ر، روبه‌پو.
 - : في حضرة / له‌به‌رده‌م.
 - عَيْنِيه / له پېش چاودا.
 إمام: قائد / پېشه‌وا، پېشه‌نگ.
 - الجامع: پېش نوښت، ثیمامی مزگه‌وت، به‌رونوښت.
 إمامة: رئاسة / پېشه‌وایی، پېش نوښتی.
 أمة: شعب / گهل، میلله‌ت، نه‌توه.
 - : جيل / نه‌وه، وه‌چه.
 أُمم: شعوب / گه‌لان.
 - ی: مُتَبَادِل بين الأمم / جیهانی، نه‌توه‌یی.
 - ی: وثني / بڼه‌رگه‌ز.
 ال - المتحدة، گه‌له‌یه‌ک گرتوه‌کان، نه‌توه‌یه‌ک
 گرتوه‌کان.
 أُمّي: مختص بالام / دایکانه.
 - : غير متعلم / نه‌خوینده‌وار.
 - : جاهل / نه‌زان.
 أُمّية. أُمومة: صفة الأم / دایکیتی.
 - : جهل / نه‌زانی، دواکه‌وتویی.
 - : جهل القراءة و الكتابة / نه‌خوینده‌واری.

تأميم / دست به سزاگرتن، خومالی کردن.
 إمارة (في أمر) إماط (في ميط) أماع (في ميع) آمال
 (في ميل) آمان. امانه (في امن) أماء (في موه) إمتاز
 (في مين) امثثل (في مثل) إمتحن (في محن) إمتشق
 (في مشق) إمتص (في مص) إمتطى (في مطو)
 إمتعض (في معض) إمتهن (في مهن).

آمد:

آمد / کات، ماوه، دهم.

منذ - بعيد ده ميکه، له ده ميکه وه، له زوه وه.

أمر:

أمر: طلب فعل شيء / فرمانی دا.

أمر. أمر. جعله أميراً / کردی به میر

- - : إعطاء السلطة، هیز دسه لاتی دایه.

أمر: شاور راویژی کرد، پرسى کرد.

- ه: كلفه / رای سپارد، پتی سپارد، فرمانی پی دا.

تأمر: دبر أوحاك مؤامرة پیلانی گتیا، ناژاوه ی

نایه وه.

تأمروا علیه: توطاواو علیه، پیلانیان لی گتیا.

إئتمر: إمتثل ناماده یی نواند، دسته و سنگ وهستا.

إئتمروا: تأمروا: تشاوروا راویژیان کرد، لیی دوان.

تأمر. تحكم: تسلط، زال بو، زهبرو ژونگی نواند.

أمر فرض / فرمان.

- : تفويض / ری دادن، متمانه دان.

- : سلطة، هیز، دسه لات، زهبرو ژونگ.

- : صفة الأمر في النحو کرداری فرمانی.

- : مسألة فرمان، کار، ئیش.

- : شأن مه بست، کردار.

- : عال، بالا فرمان.

- : بدیهی فرمانی به لگه نه ویست، فرمانی بی گومان.

- : مُحقق أو واقعي فرمانی راست، فرمانی به جی.

- : معروف فرمانی زانراو.

- : ما. شيء ما فرمانیک، کرداریک، کاریک، شتیک.

تحت أمرک له ژیر فرمانتایه، بهرمو، ناماده یی.

قُضي الأمر به سرچو، تازه تیپه یی، مرد، هیچ نما،

کار له کار ترازا.

قضي أمره لی بوه وه، په ری کرد، کوژایه وه.

ولی الأمر. خاوهن، به ختوکه، بهرپرسیار.

سهرپه رشتیار، گه وه، چاوسورکر.

ألو الأمر: الرؤساء والعلماء کاریه ده ست وزانایان،
 بهرپرسیاران.

أمر: صاحب الأمر فرمان رهوا، خاوهن فرمان،
 به پیوه بهر، فرمانده.

- : في صيغة الأمر فرمان دهر.

أمره. صوة. معلم / نیشاندهر، میل نیشانی رنگ.

أمره علامة نیشانه.

- : كلمة السر نین وشه، وشه ی نهین.

إمارة: صفة الأمير. يحكمها أمير میرنشین.

- : ولاية ناوچه، هه ریم.

أمير: سليل الملوك میر، شازاده، میرکوپ، بهری
 پاشایان.

- : رئيس سهرک، فرماندار، فرمان رهوا،

سهرگه وه، سهرک.

- : مشاور راویژ (که، کار).

- : البحر میری ده ریا.

- : اللواء میرنالا.

- : المؤمنین: عمر بن الخطاب عومری کوپی
 خهتاب.

أميرة: زوجة أو ابنة الأمير میرکچ. شائن، خاتون،
 قهرالپچه.

- : النحل شاههنگ.

ال - الحمراء په پوله سوره، په پوله ی رهنگاورهنگ.

أميرى: حكومي میری.

مأمور: الذي أمر بين سپيراو، به جی هینه.

- : موظف حكومي فرمان بهر.

- : مندوب نوینهر، نیراوا، نیرداو.

- : المركز قومیسر.

مأمورية: مهمة. فرمان بهری.

مؤتمر: اجتماع کوی، کوپونه وه، کونگره.

إمر. إمرة: ضعيف الرأي والمشورة کم باوه، بی

باوه، بی را.

إنتصار. مؤامرة: مداولة. مفاوضة کونگره گرتن،

کوپونه وه، وت و ویز.

مؤامرة: مكيدة / رابطة / پيلان، پيلان گيڙان، ناڙوه
 نانده.
 متامر: مڊبر او مُنفذ المؤامرة / پيلان گيڙ، ناڙوه
 نيرهه.
 تامور: غلاف القلب / پيستي دل.
 استثمار: قورم، قورمه.
 امرأة: امرو (في مرا)
 امس:
 امس: البارحة / دوتن، دوتن، دوتن.
 امس الاول: پيڙي.
 امعاء (في معو)
 امل:
 امل: امل: رجا به هيواي كرد، به ته ماي كرد، هيواداري
 كرد.
 تأمل الامر: تبصر فيه بيري لي كرده وه، تتي
 وردبوره وه.
 تأمله: نظر فيه / سه بيري كرد، ديقه تي ايڊا، تتي
 رواني.
 امل: رجا / هيڙي، نامانج، هيوا، ناوات، ته ما،
 به ته مابون، داخواري، ويستن، هوميد، هوميد.
 - : مطمح، به رزخواري، مه به ست.
 قطع الأمل منه: يئس منه / هيواي لي بڙي، دهستي لي
 شت.
 قطع الأمل: يأس / هيوا بڙين، نا هوميد، دهستي لي
 شتن.
 امل: مؤمل: راج / هيوادار، ناوا ته خوان.
 مامل: مامل: ما نامله: رجا / نه وهی هيوامانه،
 نه وهی چاوه پيڙي ته کين، نه وهی به ته ماین.
 تأمل: قرو / بير كرده وه، سهير كرده، ديقه تي اي كرده،
 رمان، تي پامان، سه رنج، به ته مابون، تن وردبوره وه..
 متأمل: مترو / به ته ما، هيوادار.
 املی: إملاء (في ملو)
 امن:
 امن: كان اميناً / دهست پاك بو، رازگريو.
 امن: إطمأن / دلنيايو.
 امن: طمان / دلنياي كرد.

- على الحياة او ضد الحريق / بيمه ي كرد.
 - به على حياته / دهسته بږي ژياي كرد.
 - : إئتمن. إستمأن: وثق به / باوه پي پي كرد.
 إستمأنه: طلب منه الامان / داواي دلنيايي لي كرد.
 آمن به: إعتقد به. صدقه / برواي پي كرد.
 - به: وثق به / متماهي پي كرد، لي دلنيايو.
 امن: امان: ضد خطر / دلنيايي، بږي وهی، بږي زياي.
 - : - : سلام / ناسايش، ناشتي، ناسوده ي.
 - عام: ناسايشي گشتي، ناشتي گشتي، ناسوده ي
 گشتي.
 المحافظة على ال - / ناسايش پاراستن.
 أمانة: موثوق به / باوه پي كراو، جي باوه پي.
 أمانة: يثق بكل واحد / ساويلكه، به سه زمان، خوش
 باوه پي.
 آمن: يامن بالناس / برواي به خه لکه.
 - : مطمئن / دلنيا.
 - : غير خائف / بږي ترس، نه ترس، چاو قايم.
 امان: الطمانينه / دلنيايي.
 امانة: ولاء / خاويښي، دلسوږي، مل كه چي.
 - : ضد خيانة / دهست پاك، سه رراستي، راستي.
 - : وديعه / سپارده، دانراو، نه مانه ت.
 - : إئتمان / دلنيايي.
 - : ثقة / باوه پي كردن.
 ال - العامة: نه مينداريتي، نه مينداريتي گشتي.
 امين: وفي / دلسوږ، به وه فا.
 - : ضد خائن / دهست پاك، سه رراست، دلپاك.
 - : مؤتمن: موثوق جي باوه پي، باوه پي پي كراو،
 سه رراست، رازگريو.
 - : مامون: غير خطر بږي ترس، ترسي لي ناكري.
 - : غير مؤد / بږي وهی، بږي زيان.
 - : على: حارس / پاسه وان، نيشك گريو.
 - : الصندوق / كاشير، خزنه دار.
 - : المخزن / گه بچينه وان.
 - : المكتبة / كتيبه وان.
 - : عام / نه مينداري گشتي، سه رراستي گشتي.
 غير - : خائن / ناپاك، دهست پيس، خايه ن.

آمِن: فليكن / ثامين، ياخوا، باواين.

ايمان: عقيدة / ثاين، ثيمان، بپوا.

اِثتمان / استتمان: وثوق، باوه، دلتياي، بپوا،

باوه پهنديتي.

- : ثسيئة. مُداينة / قهرز، دهستياو.

تامين: تظمين / دنيا كردن، چه سپاندن، داين كردن.

- : رهن / بارمته، دانراو، پهي دانان.

- : ضمانه / بيعه، متمان، دهسته بيري.

- : على الحياة / بيمه، ژيان.

- : ضد الحريق / بيمه، ناگر.

مامن. مكان (امين) / شويئي بين ترس، شويئي دلتياي.

مامون: غير خطر / بپوهي، بزيان.

- : مومتن: يوثق به. موثوق / باوه پپي کراو. جي

باوه.

غير - : خطر وهيدار، بهوهي، زيان بهخش، بهزيان.

مومن: معتقد. خلاف الكافر / خاوهن باوه، ثاين دار،

ثيمان دار، خواناس.

مومتن. يوثق به باوه پي پي نه کري، جي باوه پوه.

تامينات: ضمان / بارمته.

امهل. امهال (في مهل) امير (في امر) آن آني (في اون)

امو:

امو. امة. جارية / كه نيزه كه.

ان:

ان: اذا. لو، نه گهر.

- : لم. مالم / تاكو، نه گينا.

اِثما: لكن / به لام، نه وهنده هه به.

(ن) / كه، نه گهر.

بما - : لان / له به ره وهي، بهوهي كه.

على - : حيث - : مع (ن) كه چي، له كاتيكد، له گه ل

نهوهي.

د - : چونكه، له به ره وهي.

ن انيئا: تاوه / نركاني، نالائي، نوزاني، ناخي مه ل

كيشا.

انين. اثة: تاوه / نركه و ناله، نوزه نوز، نالين.

انا: ضمير المتكلم / من.

اناني: يحب لذاته / خو به رست، تن به روه، تن

به رست.

- : من يقول (انا) / خو رست، هه ره لي من،

به خو به وه نه نازي.

انانية: حب الذات / خو به رستي، تن به روهري، مني.

اناء (في اني) اناخ (في نوح) انار (في نور) اناس

(في نوس)

انب:

انب: لام وعنف / سه رزه نشتي كرد، تانوتي لي دا.

اثبة ضميره دهروني سه رزه نشتي كرد، به شيماني

ده ربي.

تائيب: تعنيف / تانوت، سه رزه نشست، تانوت لي دان.

- : الضمير: وخز. ندم / ژيواني، به شيماني، دل

نازاري.

انبا (في نبا) انبوب (في نب)

انت:

انت / تو يو نيز.

انت / تو يو مي.

انثم / ثيوه يو نيز.

انثما / هه ر دوكتان.

انثن / ثيوه يو مي.

انتخب (في نخب) انتخر (في نحر) انتحل (في نحل)

انتخب (في نخب) انتفع (في نفع) انتقم (في نقم) انتمي

(في نمي) انتهر (في نه) انتهر (في نه)

انث:

انث. خنث / ژناني بو، ژناني لي نهات، نامهرد بو،

نيزه موكانه بو.

انث. جعله مؤنثا / كودي به مي، گويي به مي.

- : خنث / ژناني كرد، نامهردي كرد، نيزه موكي كرد،

شلي كرد.

انث: لان نه رم بو، شل بو.

انثي الحيوان: ضد ذكر / مي، ما، ماچه، ميچكه،

دهل، ديل.

- : الانسان: امرأة / نافرته، مي.

انثي: لين / نه رم.

أَنُوثَة: نَقِيضُ رَجُولَة / مَن يَهْتَمُّ بِرُثْيَتِي.

إِنثَوِي: نَسَائِي / رُثَانَه، رُثَانِي، مَن يَبِينَه.

- مَوْنُوث: خِلَافُ الْمَذْكَر / مَن.

تَأْنِيثُ / بَمَن كَرَدَن.

عَضُو ال - / تَبْرَك.

مُنْثَاث. الَّتِي إِعْتَادَتْ أَنْ تَلِدَ الْإِنَاثَ / هَرَمَن نَهْزِي، مَن زَيْ.

اِنْجَاص. اِنْجَاصُ / مَه لَوَزَه.

إِنْجِيل. بَشَارَه / نِيْجِيل، مَزْدَه.

إِنْخَرَف (فِي حَرْف) اِنْخَط (فِي حَطّ) اِنْدَفَع (فِي دَفْع)

اِنْدَلَع (فِي دَلَع) اِنْدَمَل (فِي دَمَل) اَنْذَر (فِي نَذَر)

اَنْس:

اَنْس. اَنْسُ: ضِدُّ تَوَحُّشٍ / خَوْش بُو، مَالِي بُو، هَوْگَر بُو.

- به واليه / پِي ژِيَر بُو، له گه لي رابوارد.

اَنْس: سَلِي / ژِيَرِي كَرْد، يَارِي له گه ل كَرْد.

- : عِلْم / زَانِي، هه سَتِي پِي كَرْد، پِي زَانِي.

اِسْتَانَس: صَار اَنْيسَا / خَوْش بُو، رُوخَوْش بُو، ژِيَر بُو، رَاهَات.

- الْحَيَوَان: صَار الْيِفَا / مَالِي بُو، هَوْگَر بُو، كَهْ رِي بُو.

- به و اليه: اَلْفَه / رَاهَات له گه لي، له گه لِيَا

رَاهَات.

- له: اَصْغِي / گَوِي لِي گَرْت، بَوِي بِي دَهَنگ بُو.

تَأْنَس: اَحْسُ / هه سَتِي پِي كَرْد.

اَنْس. مَوَانَة: عَشْرَة / رَابَوَارْدَن، رُوخَوْشِي، هَاوْدَه نَگِي، هَاوْدَه مِي.

اَنْس: مَن تَانَس به / نَهْوِي پِي لَه گه لي رَاه بَوِيَرِي.

اَنْسِي: ضِدُّ وَحْشِي / مَالِي.

اِنْس: غَيْر الْجَن. الْبَشَر / مَرُوْة.

اِنْسَان: رَجُل / پِيَاو.

- : بَشَر / مَرُوْة.

اِنْسَانِي: بَشَرِي / مَرُوْفَانَه.

- : يَحِبُّ خَيْرَ الْبَشَر / پِيَاوْچَاك، پِيَاوَه تِي.

اِنْسَانِيَة: بَشَرِيَة / مَرُوْفَايَه تِي.

اَنْسَة: فِتَاة / كُچ، دَاوَه، كِيژ، كِيژَوَلَه.

اَنْيس: لَطِيْف / رُوخَوْش.

- : اَلْيَف / هَوْگَر، مَالِي، نَاهَكِي، هَاوْدَه م، هَاوْدَه نَگ.

- : اَحَد. شَخْص / كَه س.

اَنْوَس: كَثِيرُ الْاَنْس / خَوْش مَه شَرَه ف، كَه يَف چِي، رُوخَوْش.

اِيْنَاس. مَوَانَسَة: عَشْرَة / ژِيَر كَرْدَن، رَابَوَارْدَن، رُوخَوْشِي.

اِنْسَل (فِي سَل) اِنْسِيَابِي (فِي سِيْب) اِنْشَا (فِي نَشَا)

اِنْصَف (فِي نَصَف) اِنْطَلَق (فِي طَلَق) اَنْعَم (فِي نَعَم)

اِنْف:

اِنْف: اِشْتَكِي اَنْفَه / هَاوَارِي لَوْتِي كَرْد.

- مِنْه: اِسْتَنْكَف / بِيْزِي لِي كَرْدَه وَه، لِيْزِي بِيْزَار بُو.

- مِنْ الْعَار: تَرْفَعُ وَ تَنْزَعُ / پَاك وَ دَاوِيْن پَاك دَه رُچُو.

اِسْتَانَف: بَدَا مِنْ جَدِيْد / لَه نَهْكَوَه دَه سَتِي پِي

كَرْدَه وَه، دَه سَتِي پِي كَرْدَه وَه. تِي هه لُچَوَه وَه.

- الدَّعْوَى / دَاوَاكِي تَاوَه كَرْدَه وَه، تِي هه لُچَوَه وَه.

اَنْف: مِثْخَر / لَوْت، كَه پُو، دَه مَخ.

مَات حَتَف اَنْفَه: مَوْتَا طَبِيْعِيَا / مَرْدَنِيْكِي نَاسَايِي مَرْد، هَه رَه بُو يَمَرِي.

رَغَم اَنْفَه: كَسَر اَنْفَه. ذَلَه / لَه لَوْتِي دَرَا، لَوْتِي شَكَا.

رَغَم اَنْفَه: طَوْعَا اَوْ كَرْهَا / به رُوْز، به تَوِيْزِي، بِيَه رُوْوِي

نَه يَهِي.

حَمِي اَنْفَه: عَزَا لَوْتِي بَه رِيْزَوَه وَه، سَهْرِي بَه رِيْزَوَه وَه.

اَنْفِي: مَخْتَصَّ بِالْاَنْف / پَسِيْچَوِي لَوْت.

اَنْف كُل شَيْء: اَوَّلَه / سَهْرَه تَا.

اَنْفَه: عِرَّة الْنَفْس / سَهْرِيَه رِيْزِي، دَاوِيْن پَاكِي، رِيْزَن تَابِيْو.

- تَكْبُر. كَبْرِيَاء. تَبَاهِي / فِيْزَن، تَوِيْفِيْزَن، لَوْت بَه رِيْزِي،

پُوْزَن.

بَآَنْفَه: يَكْبَرِيَاء / بَه لَوْتَه وَه، بَه لَوْت بَه رِيْزَوَه وَه، بَه تَرُو

فِيْزَه وَه.

اَنْفَا: قِيْلَا / لَهْوَ پِيْش، پِيْشُو، پِيْشَان.

اَنْف. غَيْر مُسْتَعْمَل / دَه ق نَه شَكَا، بَه كَار نَه هِيْتَرَاو.

اَنْوَف: اَبِي / قِيْر سَجْمَه، لَوْت بَه رِيْز.

اِسْتَنْفَانَف. بَدَا مِنْ جَدِيْد / دَه سَت پِي كَرْدَه وَه، تِي

هَه ل چَوَه وَه.

- الدعوى / دوباره كردنه وه يا دهست
پي كړنه وه ي داوا، تېه له چونه وه.
غريضة - / سكالانامه ي (دوباره، دهست پي)
كړنه وه، تېه له چونه وه.
محكمة ال - / دادگاي تېه له چونه وه.
مُستأنف الدعوى / داوا دهست پي كړه وه.
المُستأنف عليه / دهست پي كړنه وه له سر.
انفلونزا / نهفلونزا، په تا، هه لامت.
انق: -
انق: فرح / پېخوشحال بو، شادبو، شادمان بو.
- : كان حسن الترتيب / شوخ بو، ريك و پيټك بو.
ثائق في عمله: عمله بالاتقان والحكمة / كرداري خوي
ريك و پيټك كرد.
- في لبسه / خوي شوخ كرد، خوي كه شخه كرد،
خوي دا له تل.
أناقة: حُسن / ريك و پيټكي، جوان پوشي، كه شخه يه تي،
ته پيوشي.
أنيق: حُسن. مُثَقَن الترتيب / جوان پوش، شوخ،
كه شخه، ريك و پيټك، چه له نك.
مُتأنق: زام. حُسن الترتيب / جوان پوش، شوخ، ريك و
پيټك، ته پيوش.
تأنيق: زهو. حُسن الترتيب / جوان پوشي، شوخي،
ريك و پيټكي، ته پيوشي.
أثوق: عُقاب / مه لوق.
انقذ (في نقد) / إنقضى (في نقض) / إنقضى (في قضى)
(انق:)
انام. الانام. الخلق / خه لك، كه س.
أُموذج: نموذج / نمونه، وينه.
(نيمومثر. مقياس سرعة الرياح و اتجاهها / باپيو.
إنهار (في هون) انهال (في هيل)
انى:
انى: دنا. قُرب / نزك بوه وه، هاته پيشه وه.
ثأنى. إستأنى: قُمل / شينه يي كرد، په لى نه كرد،
له سرخو بو.
- عليه: امهله / له سرى وهستا، موله تي دا.

ثان: قُمل / شينه يي، په له نه كردن، له سرخويي،
هيمني، هيواشي.
مُتأن: مُستقُمل / له سرخو، په له نه كړ، هيمن.
إناء: صُبِر. قُمل / تارام، حوسله، په له نه كردن،
له سرخويي.
طويل ال - : صبور. سَمِج. متساهل / له سرخو، به
تارام، ريخوله به كيش، خو راگر.
إناء: وعاء / قاپ، دوفر، جام.
انى: اين / له كوي.
- : مقى / كى.
- : كيف / چون.
انيسون. يانسون / انيسو، رازيانه.
آه. ام. آه. آم. آها / ناخ، نا، ناى، نوى.
اهان (في هون)
اهب:
أهَب: أَعَدَّ / ناماده ي كرد.
تأهَب: إِسْتَعَدَّ / ناماده بو، خوي ناماده كرد، ته يار بو.
أهبة: إِسْتعداد / ناماده بون، ناماده يي، ته يار.
على - السفر / له سر رويين.
تأهَب: إِسْتعداد / ناماده بون، ناماده يي، تيز، خو ناماده
كردن، ته ياريون.
مُتأهَب: مُستعد / ناماده، له سر تيز، ته يار.
أهبة: عُدَّة / پيويستي، كه لوبل، كه رسته.
إهاب: الجلد الخام / پيسته ي خوش نه كراو.
اهل:
أهل: تَزَوَّج / زنى هينا، جوتى گرت.
اهل المكان: تَعَمَّرَ / ناوه دان بو.
أهل. زَوْج / زنى يو هينا، داي به شو، به شوى دا، داي به
زن، داي به ميړد.
- للأمر: صَيَّرَه / گونجاني، سازاندن، ناماده ي كرد،
شايداندى.
- . تأهل له: رَحَّبَ به / به خيره اتنى كرد.
تأهل. تزوج / زنى هينا.
- للأمر: إِسْتَعَدَّ / ناماده بو، خوي يو ناماده كرد،
پشختنى يو به ست.

إِسْتَأْهَلَ: اِستوجب/ شایانی بو، مه لَن گرت، لَی هات،
 مِئْنای.

اهل: عايلة. اسرة/ خیزان، خانه واده.

- : اقرباء/ کهس، کهس و کار، خزم و خویش.

- الرجل: زوجته/ خیزان، ژن.

- الدار: سكانها/ خیزان، نيشته نی مال.

- الوبر: سكان الخيام/ دهشته کی، ده وارنشین،
 ره وه کی، ره وه ند، کچه ری، ره شمال نشین.

- المدر: سكان المدن/ شاری، شارنشین.

- خبيرة: خبير/ پسرپر، شاره زان، زانیار، لئ هاتو،
 کارامه.

- لَكْذًا: يَلِيْقُ بِهِ/ له خوی دیت، شایانیت، مه لَن
 نه گری، نه مین، لَی دئ، شایسته.

اهل: ماهول: متزوج/ ژن دار، خیزان دار، ژنی میناوه.

- : عامر/ ناوه دان، ناوا.

اهلی: بیٹی. عائلی/ مالی، خومالی، ناوخیزان،
 خانه کی.

- : بلدی/ شاری، خوی.

- : وطنی/ نیشتمانی.

حرب اهلیة/ شه پی ناو خوی، جهنگی ناو خوی.

اهلیة: صلاحية/ گونجان، سازاندن، لواندن.

- صفه مؤهلة/ ده سلات، توانست، لئ هاتن،
 لئ هاتوی، شایسته یی.

ذو - : مؤهل لكذا: ملائم: خلیق/ شایسته،
 شایسته یه بۆ.

مؤهل: مكيف. معدّ/ ناماده، گونجاو، شایسته.

مؤهلات: كفاءة. جدارة/ توانست، لئ هاتوی،
 شایسته کار.

تاهيل: إعداد. تكييف/ ناماده کردن، گونجانندن،
 شایاندن.

مُستأهل. مُستوجب/ شایان، شایسته، پی رهوا، مه لَن
 گرتن.

اهلاً و سهلاً/ به خیرین، خوش هاتن.

اهليج (في هليج) اهل (في همل) اهوچ (في هوج)
 اهيف (في هيف)

اوز:

أُو: أم/ یا، یان، یاخو.

- : مالم/ تاکو، تاوه کو.

اوان (في اون)
 اوب:

آب. أوب: رَجْع/ گه پایه وه، هاتوه، بای دایه وه.

أوب. إياب. أوبّة: رُجوع/ گه پانه وه، هاتوه،
 بادانه وه.

- : جهة/ شوین، جیگه، بهر، لا.

مآب: مرجع/ شوین گه پانه وه، باوان.

اوبرا: دار التمثيل/ شاقو، نوپرا.

اوتوماتيك/ خۆکاره، ئۆتوماتیک.

اوج:

أوج: قَمّة/ پۆه، لوتکه، ته پله سه ر.

بَلغ ال - / گه پشته لوتکه، گه پشته نوپه پی، گه پشته
 پۆه.

اوجز (في وجز)
 اوح:

آح: بياض البيض/ سپینه، سپینه ی میلکه.

اوحی (في وحی)
 اود:

آذة الحمل: أثقله/ باری گران بو.

اذ. أو العود: حثاه/ چه مانیه وه، خواری کرده وه.

أود. أودة: حمل/ بار.

- : كَدّ و تعب/ هیلاکی، رهنج، کرده و کوشه،
 چه سانه وه.

- : إعوجاج/ خوارو خییجی، پیچ و په نا، چه وتی.

قام باود عائلته. قام بإعالتها/ خیزانه کی به خیر
 کرد.

مؤود. أثقله الحمل/ بارگوان.

أور:

اوار: حرارة/ گه رمی، گه رمایی، گه رم و گوپی، گری
 ناگر.

- : دُخان/ دوکه ل.

- : غطش/ تینویتی.

الارة: الموقد/ ناگردان، کوره، کوانو.

اوز:

إِرْدَة. وَرْدَة: طیرمائی / قاز.

أَوْرَ العراق: تَم / قوتنگ، قازی عیراقی.

مَاورَة. مکان یکتر فیہ الوز / قازہ لان، قازگ.

آوس:

آس. اعطی / بهخش، دای، دایه، پتی دا.

اوس. عطیة / بهخشین، دان، پندان.

- ذئب / کورگ.

آس: یاس / مژد، یاس، زریسک.

- واحد في ورق اللعب / بیلی، ناس.

اوسطی: معلم / وهستا.

- سائق / لیخو، شوفیر، وهستا.

أوف:

آف: اَضَر و اَفَسَد / زیانی پیگه یاند.

آفَة. آفَة زراعیة / ثافاتی کشتوکال، دهردی کشتوکال،

زیانه خورو.

- عاهه مرض / نهخوشی، دهرد.

مؤف. مضروب بآفَة / دهرداوی، نهخوشی، لیخداو.

أوق:

أوق. آق. آتاه بالشؤم / بهدبهختی بؤ هات، دهردو به لا

لیتی دا، نه هاهه تی روی تن کرد.

- علیه. آفَة. حماه الشؤم / بهچاویه وه کرد.

أوق: ثقل / قورس، سهخت، گران.

- شؤم. دهرد، به لا، زیان، شومیتی، نه هاهه تی.

أَم أَوِیق. أَم قَوِیق: بوم، به پو، کونه به پو.

أوقیانوس. اقیائس. بحر المحيط / زه ریا.

ال - الاطلسی. بحر الظلمات / زه ریا تاریکی.

ال - الباسفیکی. محیط الهادی / زه ریا (همین)

نارام).

ال - الهندی. بحر الهند / زه ریا هیند.

ال - المتجمد الشمالي / زه ریا به ستوی باکور.

ال - المتجمد الجنوبي / زه ریا به ستوی باشور.

اوك: اوكالپیتوس / درهختی کالپیتوس.

اوكجسین / گازی توكجسین.

أول:

أول: فُسَر / لیکی دایه وه، راهی کرد.

آل إلى: رَجَع. عاد / گه پاپه وه.

- إلى: ادی / بو به هوی گه یاندیه..

- به إلى: أوصل / گه یاندیه... گه یانیه نه نجام.

- على نفسه: اخذ على عاتقه / گرتیه نه ستوی،

به لیخدی دا، چوه ژیری.

- الرعيّة: ساس و دبّر امورها / سه ره رشتی کردن،

بردنی به پیوه.

آل. اهل / کس، کس و کار، خزم، خویش.

- سراب / تراویله.

- خبيرة: خبیر / زانیاری، وه ستایی، کارامه،

کارامه یی، زانیار، شاره زان.

آلی: عضوی / نه دنامی.

- ميكانيكى / خؤكار، ميكانيكى، نامیرسان.

مال: مرجع / بنكه، سه رچاوه، شوین گه پانه وه، په نا،

په ناگه.

- نتيجة / نه نجام، ناکام.

إيالة: سياسة / رامیاری.

- مقاطعة / هه ریم، ناوچه.

آلة: اداة / نامیر، نامران.

- عُدَة / تفاق، تفاقی شیش.

- عضو / نه دنام.

- مُحَرَكَة / مهکنه، ماشین.

- الخياطة / مهکنه ی درومان.

- التصوير / کامیرا، وینه گر، نامیری وینه گرتن.

- موسيقية / نامیری (موسیکا، سان)

- كاتبة / تیننوس.

أول: ضد آخر / یه کهم، یه کهمین.

- بداية / سه ره تا.

- مقتبل / سه ره تا، هه پت.

- درجة / معتان / یه کهم، ژوریاش، یه کهم پله.

- البارحة / پیتر.

ال - : (الاسبق) / یه کهم، پیشه ننگ، پیشتر.

من ال - : من البداية / سه ره له نوئ، له نووکه وه.

أولاً. في الاول / یه کهم، له پیشه وه، له یه کهم جاردان.

- اصلاً / له سه ره تا دا، له نه ژاندا.

أولى: رئيسی / یه کهمی، سه ره کی.

- أساسی / بناخه یی، بنچینه یی، له بنچینه وه.

- : تحضیری / ناماده‌یی.

- : ابتدائی / سوره‌تایی.

عدد - / ژماره‌ی سوره‌تایی.

أولیة: مبدأ مقرر / به‌لگه‌نویست، برپار دراو.

- : قضیة مسلم بها / لایزده‌وه، چاره‌نماو، بنج
بی.

- : اسبقیة / پیشه‌کیه‌تی.

أولویة: الحق الأسبق / ماف داریتی، به‌کام مافداریتی.

أولو. اولات: ذو. اصحاب / خاوه‌ن.

أولاء. اولئک: هؤلاء / نه‌وان، نه‌وانه.

أولی (فی ولی) أوما (فی وما)

اوم:

أوم النحل: دَحْنَه / قانگی دا، دوک‌لی کرد.

أوم: عطش / تینوی کرد.

إیام: نُحْان / دوک‌ل.

اوام: عطش / تینویتی.

اون:

آن: حان / کاتی هات، هه‌په‌تیتی.

- : الأوان / کاتی خوی هات.

ال - : حالا / نیستا، هه‌ر نیستا، هه‌نوکه.

أون: رفیق / به‌زه‌یی، نیانی، نه‌رم و نیانی.

- : وقت. موسم / کات، وه‌رز.

اوان. آن: حین. زَمَن / کات، هه‌په‌ت، دهم.

فی اوانه: فی وقته / له‌کاتی خویدا، کاتی خوی.

فی - : فی الوقت المناسب / له‌کاتیکی (باشدا،

گورجاودا)، له‌کاتی خویدا.

فی غیر اوانه: فأت وقته / له‌ناکاتدا، به‌سه‌رجو، کاتی
خوی نیه.

الآن: الوقت الحاضر / نیسته، هه‌ر نیسته، نه‌م کاته.

لیس - : / جارئ، نیسته‌نا، کاتیکی تر، ده‌میکی تر.

من - : فصاعداً: مُنْذُ الآن / له‌نیسته به‌داوه، له‌مه‌ولا،
لایزه‌و پاش.

الی - : لغاية - : لَآن / تا نیسته، تا نه‌م کاته.

اوه:

آه. تاوّه: تَوَجَّع / نالانی، نرکانی، ناخی هه‌ل‌کیشا.

تاوّه: تَوَجَّع / نالاندن، نرکاندن، ناله‌ نال، نرکه‌نرک،

هه‌ناسه هه‌ل‌کیشان.

اوی:

أوی. إئتوی: رَقَّ له و رحمه / به‌زه‌یی پیا هاته‌وه،

گرتیه خوی، دالده‌ی دا.

أوی البيت و الی البيت: نُزِلَ فیهِ / لیتی لادا، په‌نای بی

برد، چوه ناوی.

أواه و أواه البيت و الی البيت: انْزله فیهِ / دالده‌ی دا،

دای مه‌رزاند، په‌نای دا، جیتی کرده‌وه، گرتیه خوی.

تَأَوَّت الطیور: تجمعت / کوبونه‌وه، پۆلیان به‌ست.

ماوی: ملجا. مسکن / په‌ناگه، نیشتگه، شوین، ژینگه.

- : الکلاب / کولیته.

- : الاغنام / په‌چه.

ایواء: إسکان / دابین کردن، جی کرده‌وه، دالده‌دان،

په‌نادان.

- : ستر / پاراستن.

ایوان: قاعة كبيرة / مۆل، کۆشک، هه‌یوان.

آیه: علامة: دلالة / نیشانه، نیشان، به‌لگه.

- : مُعْجَزَة / ده‌رئاسا.

- : شيء عجیب / شتی سه‌یر، سه‌مه‌ره.

- : من کتاب مُقدَّس / نایه‌ت، رسته.

إبن أوی: واوی. ابو زهرة / چه‌قل.

ای:

أی / یا، یاخود، یان.

ای. (أیاً / کام، کامه، هه‌ر، هه‌رکی، هه‌رکام، هه‌ج.

- : شيء / کام شت، کام‌شت.

- : کان. ای واحد / هه‌رکس، هه‌رکام، هه‌رجی.

علی - : حال: مهما كان / هه‌رچۆن بی، به‌هه‌رجۆر.

إی. نعم / به‌لئ، نا.

أیکم / کامه‌تان، هه‌رکامتان، کئ‌تان.

إیاک من کذا / خۆت پیا‌ریزه، ناگاداره.

- : ان تفعل / نه‌کفی.

ایار: هایس / جۆزه‌ردان، به‌خته‌باران.

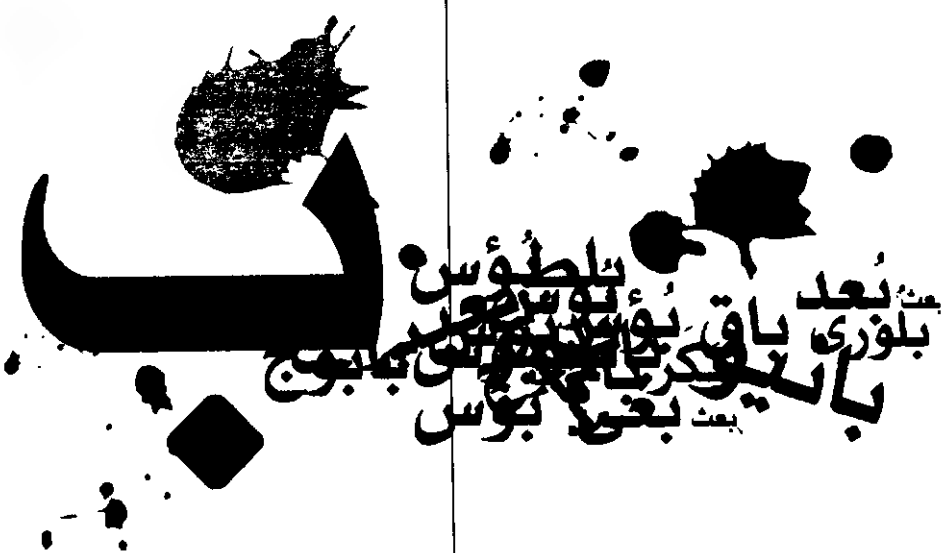
إیاب (فی اوب) إیجاز (فی وجن إیحاء) (فی وحی)

اید:

أید: عَزَّ / پشتگیری کرد، لایه‌نی گرت.

- : ائبنت/ سه لماندى، چه سپاندى، رونی کرده وه،
 جیگیری کرد.
 - : ساعد/ یارمەتی دا، دەستی گرت.
 تائید: ثبت/ ناشکرا بو، رەن بو وه، دەرکوت،
 چه سپنرا، جیگیر بو.
 تائید: تعضید/ باربو، یارمەتی، یاریده، پشت گیری.
 - : اثبات/ سه لماندن، چه سپاندن، رەن کردنه وه،
 جیگیر کردن.
 مؤید: مقوی/ لایەن گیراو، پشت گیراو.
 مؤید: مقوی/ لایەن گر، پشت گیر.
 ایاد: قوة. ما اید به الشيء/ هیژ، پال پشت.
 ایس:
 آیس منه: یئس/ ناویند بو، هیوای ئی بیری.
 آیس علیه او عنة/ مه ترسی لی کرد، دەستی ئی
 شت، لیی ناویند بو.
 یاس. ایاس: قنوظ/ ناویندی، مه ترسی.
 ایسر (فی یسر)
 ایض:
 ایضاً: كذلك/ دیسان، هم دیسان، ههروهه.
 - : ثانيا. مرة ثانية/ دوباره جارێکی
 (تر، کهش)، دیسانه وه.
 - : بالمثل/ ههروهه.
 - : غیر ذلك/ نه وه نا، جگه له وه، بئجگه له وه.
 ایضاح (فی وضع) ایعاز (فی وعن) ایفاء (فی ولى)
 ایفاء (فی وفد) ایقظ (فی یقظ) ایقن (فی یقن).
 ایک:
 ایک: دغل. غابة/ جهنگل، دارستان.
 ایکه/ چر، ده وهن.
 ایل:
 ایل. ایل/ نیژ ناسک، ناسکه کیوی، گا کیوی،
 کله کیوی.
 ایلول: الشهر التاسع/ رەزبەر، مشتاخان.
 ایم:
 ام الرجل من زوجته/ بو به بیوه پیاو، ره بهن کهوت.
 - ت المرأة من زوجها/ بیوه ژن کهوت.
 ایم: ارم/ بیوه پیاو.

- : ارملة/ بیوه ژن.
 ایمة. ایوم: ارم/ بیوه ژن کهوت، بیوه کهوت.
 ایم: الحية. ذکر الحية/ مار نیزه مار، نهژدیها.
 مایمة: يقال الحرب مایمة مینمة/ کۆست کهوتن.
 ایماء (فی وما) ایمان (فی امن) ایمن (فی یمن)
 آن: آن/ کاتی هات، وهختیهتی، هه پتهیهتی.
 - : الاوان/ کاتیتتی، کاتی خوی هات.
 این: حین/ کات.
 ایان. متی/ کهی.
 این/ کوا، له کوئی، له کوئییه.
 الی - / بو کوئی.
 من - / له کوئی، له کوئی وه.
 اینما/ له هه رکوی.

ب

- ب: ب. حرف جرّ/ به، له.
- كَتَبْتُ بِالْقَلَمِ/ به پښتو نوښه كه نوښم.
- إِمْلَا الْكِتَابَ بِالْكَتَبِ/ توره كه كه پر كه له شه كر.
- باء (في يوا) بائنة (في بين) باب (في بوب)
- بابا:
- بابا الولد: قال بابا/ مندا له كه وتي (بابه، باوكه، باوه).
- بابا: أب/ بابيه، باوك، باوكه، باب.
- : البحرُ الأعظم/ بابا، سرگه وړه ي ثابتي گاوره كان كه له فاتيكان (روما) داده نيشيت.
- بُؤْيُوبَةُ الْعَيْنِ: إنسان العين. مُقْلَةٌ/ بيبيله، بيليله، گلينه.
- بابوچ: خَفّ. مَرّ/ پاپوچ، سؤل.
- باونج: بابونج/ به بيون، گوله به بيون، چاره پشيله.
- مَغْلَى آل - / چای به بيون.
- بات (في بيت) باح (في بوح) باخ (في بوخ) باخرة (في بخر) باد (في بيد) باد (في بدو) باد (في بدر) بادي.
- باديه (في بدو).
- بادنجان/ باينجان، باينجاني رهش.
- بار:
- بَار. حَفَرٌ بَثْرًا/ بيري لوتدا، بيري مه ل كند.
- بَثْرٌ: حُفْرَةٌ يُسْتَقْنَى مِنْهَا الْمَاءُ/ بيري، قۆلكه ي ثاوين.
- إِرْقَوَانِي/ بيري ئيرتوانزي، بيري پهنگه لاني.
- بُؤْرَة: مركز التجمع/ چال، بنكه ي كويونه وه، تيشكو.
- فساد: مَقَرُّ أَوْ مَرْكَزُ فساد/ بنكه ي (پيسی و خراپه، به دكاري، به دره وشتي).
- العين: قَرْحِيَّةٌ/ گلينه ي چار، گلينه، بيليله.
- بار: حانة. خَمَارَةٌ/ بار، مه يخانه.
- بار (في بور) بار (في بَر) بارجه (في برج) بارك (في برك)
- بارود (في برد).
- بارومتر: ميزان ضغط الهواء/ باپتو، بارومتر.
- باري (في بری) باريء (في برا)
- باز:
- باز. بازي: طير من الجوارح/ دال، باز.
- ذكر الباز/ تهرلان.
- لنثى الباز/ توار.
- باس (في بوس)

باس:

باس: قُوَّة/ میز، توانا.

- : شَجَاعَة/ نازایه تی.

ذو - : قُوّی/ به میز، به توانا.

ذو - : شَجَاع/ نازا.

لا - به: لا مانع. لا ضرر/ قهی ناکا، هیچی تیا نیه، خراب

نیه.

لا - عليك: لا خوف عليك/ ترست لی ناکری، لیست

نا ترسری.

لا - فيه: لا حرج/ هیچی تیا نیه، باشه.

بئس: إشدتد حاجته و إفتقر/ مهزار کهوت،

په کی کهوت، کهفته کار کهوت، کهساس بو، زه بون کهوت.

بؤس: كان شجاعاً/ نازا بو، بن پهروا بو.

بائس: شقی/ مهزار، په ک کهوتو، کهفته کار، خه م بار،

کهساس، کوئول، بن چاره، داماو، هه ناسه سارد، نه گهت.

بؤس: شقاء/ مهزاری، نه گهت، کهساسی، کویره وهری،

کوئولی، بن چاره بی، دامای.

بئس المصير: ضد نغم/ نانا سوده بیت، چاره پهش بیت،

به دبهخت بیت.

بؤساء: جمع بائس/ رهش و روت، کهساسان، دامالان.

باشر (في بشر)

باشق: صقر صید. طوط/ باز، باشقه.

باع (في بيع) باع (في بوع) بال. بال (في بول) بالغ (في بلغ)

بالوعة (في بلغ)

بالون: منطاد/ بالون.

بام: بامیا. بامیة/ بامیه، بامی.

بان:

بان: شجرة/ درهختی بان.

بانئو: حوض الاستحمام/ بانئو.

باه:

باه للأمر: فطن/ بیرری کهوتنه وه، هاته وه یادی.

باه (في بوه) باه (في بهی) باهر (في بهن) باهظ (في بهظ)

بايخ (في بوخ) باين (في بين).

بیر:

بیر: اسد هندی. نمر مخطط/ پلانگی خهت خهت.

بیغ: بیغاء. بیغان/ توتی.

بت:

بت: قطع/ بریه وه.

- : قرر و فصل/ بریاری له سهردا، بنه بری کرد،

کوتایی پئ هینا.

بت: تقرير/ بریاردان.

بتي: بات: فاصل/ یه ک لایی کهر، کوتایی پئ هین، بنه بی.

بته: البته. قطعاً/ هرگیز، هرگیزاو هرگیز.

- : - : (بدأ/ نه) نهخیر، به هیچ جوریک.

بتاتا: نهائیا/ هرگیز.

بتر:

بتر: قطع و فصل. قطع عضواً/ بهی، بریه وه، لئی

کرده وه، په پلانی، قوتانی.

بتر: قطع. فصل/ برین، برینه وه، لی کردنه وه، قوتان.

بثار: قاطع/ بره، برنده.

اثر: منثور. مقطوع الذنب/ برراو، کلک برراو، کوئ، کوئه.

- : مقتضب/ کورت کراوه.

بثراء: حیه قصیره خبیثه/ کوئه مار، کوئه وهی باب.

بترول: نطف/ نهوت، به ترول.

بتل:

بتل. بتل: قطع/ بری، وازی هینا.

- : تبطل: إنقطع عن الزواج/ شوناکا، ژن نامیتن، وازی

له ژن هینان و شو کردن هینا.

بتول: عذراء/ کچ، به کار نه میتراو، بوخچه ی نه کراوه.

- : مريم العذراء/ مریمی دایکی عیسا، مریمی پاک

داوین.

بتولی. بتولية: بکر/ کچیتی، کچیتی.

- : عذری/ داوین پاکی.

بث:

بث: ارسل/ ناریدی.

- : نشر/ بلاوی کرده وه، په خشی کرد.

- : اذاع و نشر/ بلاوی کرده وه، جاری دا، کردیه قار.

بث: نشر. إذاعة/ بلاو کردن وه، په خشی کردنه وه، جاردان،

بلاویونه وه.

بثر:

بَثْرٌ: بَثْرٌ. تَبَثَّرَ: تَنَقَّطَ. خَرَجَ بِهِ الْبَثْرُ زَيْكَةً دَهْرًا.

بَثْرَةٌ: خُرَاجٌ أَوْ دَمَلٌ صَغِيرٌ زَيْكَةً، دَوْمَالِي بَجُوك، پورگ.

بَثْرٌ. بَثِيرٌ: مُبَثَّرٌ: مُنْقَطٌ: فِيهِ الْبَثْرُ زَيْكَاوِي.

بَثْق:

بَثْقٌ: إِبْثَقَ: إِنْفَجَرَ وَخَرَجَ / دهرپه پی، مهال قولی،

دهرچو، دهرهات، فیجقهی کرد.

— منه: صَدْرٌ / لَيَّوَهُ دهرچو، لئی وه شایه وه.

— الفجر: ظَهَرَ / طَلَعَ / شه به قی دا، رَوَز بوه وه.

إِنْبَثَاقٌ: صُدُورٌ / دهرچون، دهرپه رین، مهال قولان.

— الفجر: بَزُوغٌ / شه به قی دان.

مُنْبَثِقٌ: صَادِرٌ / دهرچو.

بجح:

بَجَحٌ: فَرَحٌ / بَيَّخَشَحَالٌ بُو، خَوَش نود بو.

بَجَحٌ: قَلَّ حَيَاةُ / خَوِي سوك کرد، ثابروی چو.

تَبَجَّحَ: تَبَاجَحَ: إِفْتَخَرَ وَبَاهَى / خَوِي مهال کیشا، له خوی

بایی بو.

تَبَجَّحَ: تَفَاخَرَ وَتَبَاهَى / خَو مهال کیشان، فیشال کردن،

لاف لیدان، لاف، گراف.

بجد:

بَجْدٌ: أَقَامَ / نِيشْتَه جی بو، دانیشْت.

بَجْدَةٌ: أَصْلٌ / بَنِي دَهْت، سه رچاوه، نه ژاد.

— الأمر: بَاطِنُهُ وَحَقِيقَتُهُ / ناوهرؤك و راستی.

إِبْنٌ — . هُوَ إِبْنُ بَجْدَةِ الْأَمْرِ: عَالِمٌ بِهِ / لَوِزَان، وه ستا.

الْبَجْدُ مِنَ النَّاسِ: الْجَمَاعَةُ / کومه ل، کومه له خه لک.

— مِنَ الْخَيْلِ: مَائَةٌ وَ أَكْثَرُ / سه ده سب و زیاتر،

ره وه نه سب.

بَجَادٌ: ثَوْبٌ مَخْطُوطٌ / کراسی میل دار، هَيْلٌ هَيْلٌ، خه تدار.

بجر:

بَجْرٌ: عَظْمٌ بَطْنُهُ / ورگی (زل بو، گه وه بو، کرد).

بَجْرٌ. بَاجِرٌ. أَبَجَرٌ: مُنْتَفِخُ الْجَوْفِ. كَبِيرُ الْبَطْنِ / ورگن،

ورگ زل.

الْبُجْرَةُ: السَّرَّةُ / ناروک.

عُجْرَةٌ وَ بُجْرَةٌ: الْعُيُوبُ ظَاهِرُهَا وَ بَاطِنُهَا / مه مو ناته وار

یه که دیارو نادیارو.

بجس:

بَجَسَ الْمَاءُ: فَجَّرَهُ / ناوهرکی مهال قولان، ته قانندی،

فیجقهی پی کرد.

أَنْبَجَسَ الْمَاءُ وَ تَبَجَّسَ: إِنْفَجَرَ / مهال قولان، فیجقهی کرد.

ته قی.

عَيْنٌ بَجَسَ: غَزِيرَةٌ / کانی رَوَز ناو، کانیواوی گه وه.

سَحَابٌ بَجَسَ: هَاطِلَةٌ / هه وری، باراناوی به باران.

بجع:

بَجَعٌ: طَيْرٌ / سه قاکوژ، سه قاقوژ.

بجل:

بَجَلٌ: عَظْمٌ / گه وه بو، زل بو، مه زن بو.

— : كَرْمٌ / رَوِي لَوِزَان، رَوِي گرت.

مُبَجَّلٌ: مُعْظَمٌ. مُكْرَمٌ / خاوه شکو، پیاوچاک، به خشنده،

به ریز، مه زن.

بجم:

بَجَمٌ: سَكَتٌ مِنْ فَرْعٍ / له ترسا بئ دهنگ بو، زه نه قی چو.

بَجَمٌ: بَلِيدٌ أَوْ غِيٍّ / گه لوق، گه مژه، گه لور، که ودهن.

بجن:

بَجْنَةٌ: بَرَشْمَةٌ / چه مانیه وه، په رچی دایه وه.

بج:

بِحَ الصَّوْتِ: خُشْنٌ / دهنگی گپ بو.

— الْبَطْ. بَطِيطٌ / قیرانی.

بَحَحَ: (بَحَ: غَلَطَ / دهنگی گپو، به دهنگ گپی دوا.

بَحَّيْحٌ. تَبَحَّيْحٌ: تَمَكَّنَ فِي الْمَقَامِ وَ الْحُلُولِ / توانی،

گوزهران بکا.

— : كَان مَرْتَا حَا / ناسوده بو.

— : رَغْدٌ عَيْشُهُ / گوزهرانی چاک بو، خَوَش

گوزهران بو.

بَحَّةٌ: خَشْوَةٌ فِي الصَّوْتِ / دهنگ گپی.

بُحَاحٌ: إِخْتِنَاقٌ لَصَوْتٍ / دهنگ نوسان، دهنگ خنکان.

أَبَحَ: مَبْحُوحٌ: صَوْتُ أَحْشَى. غَلِيظٌ / دهنگ نوساو، دهنگ

گپ، دهنگ خنکان.

بَحْبُوحٌ: كَرِيمٌ الطَّيْعِ / ده ست بلار، به خشنده.

— : فَكَّهُ / ته پدهم، ته پزمان.

مُبَحِّثُ: مُرَبِّح. مَرْتاح/ خوش گوزدان. ناسوده.
بَحْبُوحَةُ العيش. رَغْدَه/ خوش گوزه رانی.
- الدار و سطلها/ حوشه.

بحث:

بَحَث: خالص/ پوخت، پستی.
بَحَثَر: شَتَّت. بَدَد/ بلای کیده وه، پهرشی کرد، پهرش و
بلای کیده وه.
بَحَثَر: بَحَثَر: قصیر و ثخین/ کورته بنه، کورت و
قه لو، کیده پیاو.

بحث:

بَحَثَ فِي الْمَوْضُوعِ: تَقَصَّى/ له باسه که دوا، لئی
کولای وه، دوا.

- فِي الْأَرْضِ: حَفَرَهَا/ مهالی که ند، پشکنی.
- الْأَمْرُ: دَرَسَه/ لئی کولای وه، لئی دوا، توژی وه.
- عَنِ الشَّيْءِ: فَتَشَّ/ گهرا به شوینیا، پشکنی، بوی
گهرا.

بَا حَتَّه. تَبَا حَتَّ مَعَه، تَبَا حَتَّو/ له گهالی دوا، لئی دوان،
باسیان کرد، لئیان کولای وه.
بَحَث. تَفْتِيش: فَحَص/ گهرا، لئدوان، کنه کردن، کنه
لئکردن، لئکولینه وه، پشکنین، سؤاخ کاری، توژی وه،
سهرجیدان، سهرکردن، نیاز.

بَحَاث. بَا حَتَّه. بَا حَتَّ/ پشکنه، توژی وه، پشکنیار،
لئکولر.

مُبَحِّث: مَوْضُوع/ باس.

- : مَوْضُوعٌ يُدْرَسُ/ جی باس، جی لئدوان، جی
توژی وه.

مُبَا حَتَّه: مُحَاوَرَة/ گفتگو، وتوژی، مشتمی.
بَحَثَر: بَحَثَر/ بلای کیده وه، پهرشی کرد.

- : بَدَد/ له ناوی برد، فوتانی، به فیرقی دا.

بحر:

بَحْر. بَحْر. تَحْيَر و بَهَتْ مِنَ الْقَرْعِ/ سهرسام ما، توقی،
واقی وپما، له ترسا زه نهقی جو.

بَحْر. رَكِبَ الْبَحْر. سافر بحر/ گهشتی کرد به ناودا، به
رئی دره یاوو رویش، به پاپو رویش.
- ت السفينة/ کهشتیه که کوته رئا.

تَبَحَّرَ فِي الْعِلْمِ: تَعَمَّقَ/ تدری خویند، قول بو وه.

- فِي الْمَالِ: كَثُرَ مَالُهُ/ سامانی تدر بو، ساماندار بو، بو
به خاوهن سامان.

- الشَّاعِرُ أَوْ الْخَطِيبُ: اِتَّسَعَ لَهُ الْقَوْلُ/ تدر قولی
کریوه، درژی هی پیندا.

بَحْر: خِلَافَ الْبَرِّ: يَم/ دریا.

- : لَوْ قِيَانُوس/ زه ریا.

- الرُّومُ: الْاَبْيَضُ الْمَتَوَسِّطُ/ ده ریای سپی ناوه راست.

- : وَزَنَ الشَّعْرَ/ کیشی مؤنر وه.

- السَّرَجُ/ ناو زین، ناو تاقی زین.

- الطَّوِيلُ/ کیشی درژی مؤنر وه.

- الْقَصِيرُ/ کیشی کورتی مؤنر وه.

فِي - كَذَا/ له ماوهی.

بِرغوث ال - / جه مبهری.

بنت ال - : حورية/ پهری دریا، کیشی دریا.

حشیش ال - / گزیگیای دریا.

حصان (و فرس ال - / نه سپی دریا.

دوار (و دوخه ال - / دهرده دریا، گزیونی دریا،

سهره خولی.

شاطيء ال - / که ناری دریا، رُخ، گوئی دریا.

عجل ال - / فه قمه.

کلب ال - / قیرش، سهگی دریا، سه گاو، سه گللو.

نسیم ال - / شنه شه مالی دریا

سلك البحرية: مِلَاحَة/ ده ریا گهری، ده ریاوانی.

بحری: مَخْتَصٌ بِالْبَحْرِ/ ده ریایی، ده ریاوان.

- : بَحَار. مِلَاح/ ده ریا گهر، کهشتیه وان، ده ریاوان.

- : شمالي/ باکوری.

بخره: بَرَكَة ماء/ باکوری، نه ستیل، گوم.

بُحَيْرَة/ ده ریاچه، زینوار.

بَحَار: دُور الْبَحْرِ/ دهرده دریا، گزیونی دریا،

سهره خولی.

بَحَار. مِلَاح/ ده ریا گهر، ده ریاوان، زه ریاوان.

بَحْرِيَّة: الْقُوَّةُ الْبَحْرِيَّة/ میزی دریا.

بُحْرَان: هَذِيَان الْمَرَضِ/ وپینه، بزیکاندن.

- : غَيْبِيَّة. اِشْتِدَاد الْمَرَضِ/ بی مؤشی.

تَبَحَّرُ فِي الْعِلْمِ وَالْأَدَبِ: تَعَمَّقُ / زَوَّرَ خَوَيْتَنْدَن، قَوْلَ بُونَه.
 مُتَبَحَّرٌ: عَلَامَةٌ / زَوَّرَ خَوَيْتَنْدَه وار، مه لاجاك، تيگه پشتو.
 باحِر: الاحمق الفضولي / گه مژه، خَو هَل قَوْلَتَيْن.
 باحور: شِدَّةُ الْحَرِّ / چلهی هاوین، تینی گهرما، قرچهی
 گهرما.

بِحَلَقٍ (فِي حَمَلٍ) بِحَيْثُ (فِي بَحْثٍ)

بِخ:

بِخٌ فِي النَّوْمِ: غَطُّ شَخَرٍ / پرخانی، پرخی هات.

- الْمَاءُ: بَقَّةٌ / پرزانی، فیجقهی پی کرد، دهری پهوان.

- ت السَّمَاءِ: امطرت رَذَاذًا / رشینهی کرد، نمه یك

باری.

بُخَيْخَةٌ: مَضْحَكٌ صَغِيرٌ / سرنج، شریقه، په مپ.

- الْحَدَائِقُ: رَشَاشَةٌ / ناویرزین، ناویرزین.

- الْمُطُورُ: گولاو پرزین، گولاو پرزین.

بِخٌ بِخٍ: مَرَحٌ / نافرین، زَوَّرَ باشه، نافریم.

بِخْتُ:

بِخْتُ: حَظٌّ / بهخت، شانس، فال، هات.

فَتْحُ الْ-: عِرَافَةٌ / فَتْحُ الْفَالِ / فال گرتنه وه.

فَاتِحُ الْ-: عَرَّافٌ / فَاتِحُ الْفَالِ / فال گره وه.

بُخَيْتٌ: مَبْخُوتٌ. مَبْخُوتٌ: مَحْظُوظٌ / بهختیار، به شانس،

به خته وه.

سَيِّءُ الْبِخْتِ: به دبهخت، بِن شانس.

بُخْتَرٌ: تَبَخُّرٌ: مَشْيٌ مَشْيَةً الْمَتَكِبِرِ / به فیزه وه رۆی،

خَوِی با نه دا، به کَش و فشه وه رۆی.

تَبَخُّرٌ: تَكْبُرٌ: تَطْوُحٌ / خَوِیدان، کَش و فَش، فیز، لارو

له نجه.

مُتَبَخِّرٌ: مَتَكِبِرٌ / به فیز، به کَش و فَش.

بَخَر:

بَخَرٌ: بَخَرُ الْفَمِ: إِثْنٌ رِيحَةٍ / دهم بونی کرد.

- : ظَهَرَ بُخَارُهُ / هَلَمِي لَ هَلَسَا.

بُخَرٌ: حَوَّلَ إِلَى بُخَارٍ / کردی به هلم.

- : ظَهَرَ بِالتَّبَخِيرِ / به هلم خاوینی کرده وه.

- : عَطَّرَ بِالبُخُورِ / بوخوردی سوتان، قانگی دا.

تَبَخَّرَ: تَحَوَّلَ إِلَى بُخَارٍ / بو به هلم.

بَخَرٌ: رَائِحَةُ الْفَمِ الْكَرِيمَةِ / بونی دهم، بۆگه نی دهم.

أَبْخَرُ: مَنْ كَانَ رَائِحَةً فَمَهُ تَنْتَنًا / دم بۆگه ن.

بُخَارٌ: دُخَانُ السُّوَالِ السَّاحِظَةِ / هلم.

مِيزَانُ ضَغْطِ الْبُخَارِ / هلم پیو.

بَاخِرَةٌ: سَفِينَةٌ بُخَارِيَّةٌ / پاپۆی، پاپۆی هلم، کشتی

هلم.

تَبَخَّرَ: تَبَخِيرٌ / بون به هلم، هلماندن، هلمینه، به هلم

بون.

تَبَخَّرَ: تَطْهِيرٌ بِالْبُخَارِ / خاوین کردن به هلم.

- / کردن به هلم.

بُخُورٌ / بوخورد.

مِبخرة: مِبخرة البخور / ناگردانی بوخورد، بوخوردان.

- : جِهَازُ التَّطْهِيرِ بِالْبُخَارِ / نامیری خاوین کردن به

هلم، هلمینه.

بُخْس:

بُخْسٌ: نَقْصُ الْقِيَمَةِ / له نرخي کهم کرده وه، سوکی کرد.

- : ظَلَمٌ / زوری کرد، زورداری کرد، ستمی کرد.

- عَيْنُهُ: فَقَاها / چاوی مهال کولا، چاوی دهرمینا.

بُخْسٌ: واطيء / ههزان، کهم نرخ، گهنگ، نرم.

بَاعَ بِال- / به ههزان فروشتی، به تالان فروشتی.

أَبْخَسَ الْأَثْمَانُ / کهم ترین نرخ، ههزان ترین نرخ، گهنگ

ترین نرخ.

الْبُخْسُ: لِرَضٍ تُنْبِتُ مِنْ غَيْرِ سَقْيٍ / دیم، دیمه رۆک،

زهوی دیم.

بُخَل:

بُخَلٌ: كَانَ بُخِيلًا / رُذْ بُو، رهزیل بو.

بُخَلٌ: تَقْتَرِرُ / رُذِي، رهزیلی، نان کویری، دهست قوچاو.

- : حُبٌّ خَشَرَ الْعَالَ / پاره پیسی، پیسکه یی،

پوله کیتی.

بُخِيلٌ: شَحِيحٌ / رُذْ، رهزیل، نان کویر، لهچه، مهنده بور،

قه مته.

- : مَوْلِعٌ بِحَشْدِ الْعَالِ / پاره پیس، پیسکه، پوله کی.

بَذ:

بَذَّ رَجُلِيهِ: فَرَّجَ بَيْنَهُمَا / لنگی بلاو کرده وه.

بَذَّ: شَتَّتَ / بلای کرده وه، په رشی کرده وه.

- : بَذَّرَ / به فیرۆی دا، له ناوی برد.

تَبَدُّد. تَشْتِيت / بلاکریه وه، پهرش بو.

إِسْتِبدَّ: کان مستبد / زۆردار بو، ستم کار بو.

- بفکره / کله پره قی کرد، هرچی خزی ویستی نه وه ی کرد.

بُد: مهرب / جی راکردن، ناچار ی بولی.

- نصیب / به ش، به شداری.

لا - من کل بُد: حتما / چار نه، ده سه لات نه.

لا - من غیر بُد: ضروره / به هر هویه ک.

لا - منه: ضروری / پیویسته.

لا - منه: محتم / هر ده بی بیئت.

بُدی: بودی: ارید ان / نه مه وی، ده مه ویست.

تَبَدُّد. تَشْتِيت / بلاکریه وه، په خشان کردن.

- تَبَذیر / به فیژدان.

مُبَدَّد: مُشْتَّت / بلاو، پهرش، پهرش و بلاو، په راگنده.

مُبَدَّد: مُشْتَّت / بلاکریه وه.

- مُبَدَّر / به فیژدهر، ده ست بلاو.

إِسْتِبداد: ظلم / زۆرداری، ستم کاری، زۆره ملی، مل هوپی.

- بالرای / کله پره قی، لاساری، قیرسیچمه یه تی.

مُسْتَبِد: ظالم. طاغیه / زۆردار، ستم کار.

- برایه: عنید. متشبت برایه / کله پره قی، لاسار، قیرسیچمه، هرچی خزی نه یه وی نه وه نه کا.

بدأ:

بدأ. إِبْتَدَأ. إِفْتَتَح. شرع فی / کریه وه، ده ستی پښ کردن.

بدأ علی: قَدَم. فَضَّل / پیښی خست.

بدأ: کان البادی / ده ست پیښکری کرد.

- ه الشَّر / شه پی پښ فروشت، شه پی هال گیرسان.

لغید / یاد ده ست پی بکهین، ساده ی.

بَدَأ. بَدَأَة. إِبْتَدَاء / لول / سه رته، ده ست پښ کردن.

إِبْتَدَاء من / له ..

بادی. مُبْتَدِی: من یبدا اولاً / ده ست پیښ خه، ده ست پښکری، نه وکار.

بَدَائِي: اصلی / سه رته تایی.

إِبْتَدَائِي: اولی / سه رته تایی.

- تَحْضِیر / ناماده ی.

مدرسة إبتدائية / کوتا بخانه ی سه رته تایی.

مبدأ: مکان الإبتداء / سه رشار، شوین ده ست پښ کردن.

- فکر / باوه ی، بیر، ری بیر، بنه ما.

صاحب - / خاوه ن باوه ی، خاوه ن بیرو باوه ی.

لا - له / بی باوه ی، بی یار.

مبادی العلم / سه رته تاکانی زانیاری.

مبدأی: اساسی / بنچینه یی.

مبدأیا / پیښه کی، له پیښ هه مو شتیگدا.

مُبْتَدَأ: (ول) / یه کم، سه رته تا.

- الجملة / سه رته تایی رسته.

مبدأ: شروع / ده ست پیښکری، پیښ ده ستی کردن.

ده ست پښ کردن.

- بالشَّر: إعتداء / شه فروشتن، شه پانه وه.

مُبْتَدِی: نه وکار.

بدر:

بَدَر: عاجل / کوت و پپی کرد، په له ی کرد.

بَدَر. بادر. عکس تاخر / ده ست پیښکری کرد، پیښ کهوت.

بادر ای: اسرع / په له ی کرد، خیری کرد.

- إبتدر ای: إستبق / ده ست پیښکری کرد، ده ستی (پښ کرد، دایه).

مبادرة. سبق / ده ست پیښکری، په له کردن، کوت و پپی.

بدری: باکرا / زو، به زوی.

بادرة: بدیهة / کرداری به جی، ده ست پښکری، لپوه شانه وه.

- ما یبدر من الانسان فی القضب / هاله و هاله ی

کرت و پپی، هال چون، هاله له کاتی توپه بییدا، هاله شه یی.

- بُرْعَم / چه کره.

بَدَر: (اسرع) / په له که، خیراکه، زوکه، ده ی، گورج که.

بَدَر: قمر کامل / مانگی چواره ده.

بیدر: موضع دراس الحنطة و غيرها / خرمان، شوین خرمان.

موقع ال - / خرمانگا.

ما یعطی من ال - الفقراء / خرمان لؤغه.

موسم البیادر / خرمانان.

حاضر ال - . سریع ال - : سریع خاطر/ نیکادار.
بدا:

بدا: ظهر. لاح/ دهركوت، دیاربو، نواندی.

- للفكر/ رون بوهوه، ناشكرا بو، زانرا.

بادی: اظهار/ دهري خست، پیشانی دا، رای گه یاند، دهري
بری، خستیه بو.

- : كان الباديء/ دهست پیشکهری کرد.

ابدی: اظهار/ دهري خست، پیشانی دا، رای گه یاند، دهري
بری، خستیه بو.

- له صفحته/ خزی ناشکرا کرد.

تَبْدَى: ظهر/ دهركوت، دیاربو، دیاری دا.

- : سكن البادية/ بادیه نشین بو، بیابان نشین بو، له
بیابان ژیا.

تبادی بالعداوة: تجاهر/ نوشمنایه تی ده ربی.

باد: ظاهر/ ناشکرا، دیار، رون.

بدو: خلاف الحضر/ دهشته کی، کچه ری.

- : بدوی: سكان البادية/ بیابان نشین، دانیشتوانی
بادیه، چۆل گهر، سارانشین.

بداوه/ کچه ری، ژیانی کچه ری و دهشته کی، ژیانی
دانیشتوانی بادیه، چۆل گهر تی.

بادیه: صحراء/ بیابان، بادیه، چۆله وانی، سارا.
بدا:

بدا: غلب/ سرکهوت، شکانی، زال بو.

- : فاق/ تته پی کرد.

بدا: باذ: رث الهیئة/ شپ، شپۆل، په پپوت، روته ل.

- : - : قذر/ پیس، چه په ل، چلکن، پوخل.

بذاذة: قذارة/ پیسی، چه په لی، چلک، پوخلی.

بدا:

بدا: بذيء. بدو: فحش. سب/ جنیوی دا، قسه ی
ناشیرینی وت.

بذيء: سفیه. فاحش/ جنیو فروش، زمان پیس.

- : اللسان/ زمان پیس، دم درتو.

کلام - / قسه ی ناشیرین، جنیو، قسه ی سوک.

ارض بذینة: لا مَرعى فیها/ زهوی وشک و بی له وهی.

بذاعة: الكلام السفیه السافل/ قسه ی ناشیرین وت،
جنیودان.

بذخ:

بذخ: ارتفع و تکبر/ بهرز فزی، لوتی بهرز کرده وه.

بذخ: مرتفع/ بهرز، بلند.

بذخ: متکبر/ لوت بهرز، که شخه، به فیز، فیزن.

بذخ: غیثة العلیین/ راباردنی که شخه و شاهانه.

بذر:

بذر الحب في الارض: زرع/ توری کرد، توری چاند، توری
وه شاند.

- : الارض: اخرجت نباتها/ سهوز بو، ده رها، شین
بو.

- : نثر/ بلاوی کرده وه.

بذر: بدو/ به فیویدا، له ناوی برد، به پای دا.

- : ظهرت بذوره/ توری کرد.

بذر: بذار: زرع البذور/ تورو کردن، تورو چاندن.

- : تقاوی. حب/ ترو.

او ان ال - / کاتی تورو کردن.

بذرة: حبة/ دهک، ترو.

تبذیر: تبذیر/ به فیویدا، له ناویردن، له بهردادن.

- : إسراف/ دهست بلاوی، زیاده خرج کردن،
بادهستی.

مُبذِر: مُبذِر/ به فیویدا، دهست به قورپ، قرین.

- : مُسْرِف/ دهست بلاو، زور خرج کهر، بادهست،
قرین.

بذور. بذیر: نعام/ دم شپ، زددیلن، دم دپاو.

بذق:

بأذق: عصير العنب المطبوخ المجفف/ باسوق.

بذل:

بذل: اعطى. انفق/ به خشی، دای.

- : نفسه: جاد بها/ خزی بهخت کرد، خزی به خشی.

- : جهده: (فرغ طاقته) رهنجی دا، کوشا، تن کوشا.

- : إبتدل الثوب: لبسه وقت الشغل/ به کاری میتا،
له بهری کرد، جلی کاری له بهر کرد.

بازل. بَذُول / ره نچدهر، درختی نه کهر، خویه خش،
 چه سهر.
 بَذَل: عطاء. کرم / به خشن، به خشنده یی.
 - الذات / خویه خشن، خویه خت کردن.
 - الجهد / ره نچدان، درختی نه کردن، تن کوشان.
 بر:
 بَرَّ: اطاع / گوی رایلی کرد، ملی درین کرد.
 - : صدق / راستی کرد.
 - : قیل / قایل بو، قبولی کرد، ویستی، به دلی بو.
 - : إتسع فی الإحسان / خیرو چاکه ی کرد، به خشی.
 بَرَّ: زکی / پاکانه ی کرد، بیانونی مینایه وه.
 - : عذر / خوی په رانه وه.
 یُبَرِّر. یُمْکِن تبریره / پاکانه نه کړی، پینه نه کړی.
 لا - لا مُبرِّر له / پتویست به پاکانه ناکات، پینه ی ناوی،
 بیانونی ناوی.
 لا - لا یُمْکِن تبریره / پاکانه ناکړی، پینه ناکړی.
 مُبرِّر: عذر / به لگه، بیانو.
 تَبْرِیر: تزکیه / بیانو مینانه وه، پاکانه کردن.
 بَرَّ: صلاح / چاکه، ناینخوانی.
 - : إحسان / خیر، خیرخوازی، به خشنده یی.
 - : إطاعة / گوی رایلی، مل درین کردن، گوی نیری.
 - : صدق / راست گویی.
 بَرَّ: ضد بحر / زهوی، وشکانی، به ژ.
 - مائی. - مائیات / ته پوشکی، نیم ناوی.
 - : صادق / راستگو.
 - : بار: صالح / پیاو چاک، ناینخوان، به داد.
 - : زکی / پین گونا، پینه وه.
 - : - : مقیم بواجباته / نیش کهر، به پتویستی خوی
 مهال نه سن.
 بار: مطیع / گوی رایلی، گوی نیر.
 - : صالح / پیاو چاک، ناینخوان، به داد.
 مَبْرَّة: مُحب الخیر / پیاو چاک، خیرخوا، خیره ومه ند،
 خیرگه.
 بَرَّ: علی البر / به سهر زهویدا، له سهر زهوی، به زهویدا.
 - : خارجاً / دهره وه، به رهو دهره وه.

بلاد بَرَّة / دهری ولات.

برانی: غریب / نه ناسراو، نامق، بیگانه.

بَرَّی: ضد الیف و اهلی / دهشته کی، دهره کی، هار،
 کیوی، کیویله.

- : ضد بحری / سهر زهوی، زه مینی، به ژه کی.

بَرَّة: براری. صحراء / دهشت، بیابان، چۆل.

بَرَّ: قمع / گهم.

بر:

بَرَّ: خلق / دروستی کرد.

بَرَّی: المریض: شفی / چاک بووه، مهلسا.

- : الجرح: إلتام / ساپیژ بو، گوشته زون بو.

- : من کذا: خلص / رنگاری بو، سهر فراز بو، دهریاز بو.

- : من الثَّمة: تخلص منها / رنگار بو، تاوانی له سهر

نه ما.

بَرَّاهُ من الثَّمة: رَفَعها عنه / له تاوان رنگاری بو، تاوانی

له سهر لایرد.

- : من الخطیئة: خلصه منها. رَفَعها عنه / له گونا

رنگاری کرد.

- : ابراهُ من کذا. خلَّه / سهر فرازی کرد، له کولی

کرده وه.

ابرا المریض و الجرح: شفاء / چاکي کرده وه.

تَبَرَّاً من: انکر / دانی پیا نه ما، نکولی کرد، نه چوه ژیری.

- : من: فقص یدیه / دهستی لیشت.

- : من الثَّمة: تخلص منها / له تاوان رنگاری بو،

سهر فراز بو.

بَرَّه: بَرَّو: شفاء / چاک بونه وه.

براءة: تخلص / رنگار بون، سهر فراز بون.

- : طهارة الذیل / داوین پاکي، بیتاوانی، خاویتی،

پاکیتی.

- : إجازة / ریدان.

- : إختراع / خاوهن مافی دروست کردن، ده ستاویژی

داهیتان، پرونامه ی داهیتان.

بَرَّی: من کذا / نازاد، سهریسته.

- : من الثَّمة / بیتاوان، سهر فراز.

- : من المرض أو الجرح / لهش ساخ، پینه درد.

- بَرء: خَلق / دروست کردن.
 بَرِيَّة: خَلِيقَه / دروست کړاو، هـمو (جيهان، بونيهـتې).
 باريء: خالق / دروست کړا، پهـزدان، کړدگار.
 اِبْرَاء: تَبْرِئَة: خَل / سـهـرفـرازی، رزگار يون، رزگار کړدن،
 لئـخـوش بون، بهـردان.
 برب:
 بَرَبَر: اَکْثَر الـکـلام و الجلبـة / چهـنهـبازی کړد، چهـنهـدا،
 تـډی وټ، تـډ بـلـی کړد.
 - : تَمَم / وپـتهـی کړد، لهـبهـر خـوږهـوه نهـوا.
 - : تَوَحُّش / هـار بـو.
 بَرَبَری: هَمَجِي. وَحْش / هـار، دړنـده، کـڼوی.
 - : مـن سـکـان المـغرب و شـمال (افـریقـیا) هـنـدی له
 د لـنـیـشـتـوانی نهـفـر قـای تـدد.
 بَرَبَرِيَّة: هَمَجِيَّة / هـاری، دپـهـنـدهـیی، کـڼوټـی.
 برت:
 بـر تـقال / پـرتـه قـال.
 برث:
 بُرْثُ الطائر / چنگ، چنگی مهـل.
 برج:
 بَرَج: ظَهَر و اـرتـفـع / دهرکـت، بهـر زبـوهـوه.
 تَبَرَّجَت العـرأة: تَزَيَّنَتْ / نارايـشتی خـوی دا، خـوی جـوان
 کړد، خـوی رازانـدهـوه.
 تَبَرَّج: تـزین. تـحـلیـة / نارايـشت، خـو رازانـدهـوه.
 ابرج / چاوـزهـق، چاو ناگراوی، نهـبلـق.
 بَرَج: جَمیل / جـوان، خـوږ شـیرین، نَیسـک سـوک.
 بُرَج: حـصن. قـصر / کـوشـک، قـهـل، کـلو، قـولـه، بـرج.
 - : فـي اـعلى البـناء / هـوړهـبان، قـولـه.
 - : الحـمام / هـیلانـهـی کـڅر.
 - : الـاسـد / قـولـهـی شـیر، بـرجی شـیر.
 - : الثـور / بـرجی گا.
 - : الـجـدی او النـبـس / بـرجی (کـیسـک، بـزن).
 - : الجـوزاء او التـوامان / بـرجی (دوانه، جـمک).
 - : الحـمل او الـکـبـش / بـرجی (کـاوپ، بهـران).
 - : الحوت او السمکة / بـرجی نهـهـنـگ.
 - : الدلو او الساقی / بـرجی (سـهـتل، نـلـچـه).
- السرطان / بـرجی قـرډال.
 - السُّنْبُلَة او العـذراء / بـرجی (گـولـه گـهـم، فـهـریک).
 - العـقـرب / بـرجی دویـشـک.
 - القوس / بـرجی کـهـوانه.
 - المیزان / بـرجی تهـرازو.
 الباریج: الملاح الماهر / کهـشتیـهـوانی وړیا، پاپـږهـوان.
 البارجة: سفينة كبيرة للقتال / کهـشتی زږی پـوش،
 کهـشتی جهـنگی، پاپـږی جهـنگ.
 ابرج: مَخْضَة / مهـشـکه.
 برجاس: سرج مَخْشُوءَة / کورتان، کـږیان.
 بَرَجَل: بـرکار / پهـرگاـل.
 بَرَجْمَة: عُقْدَة الاصبع / گـڼی پهـنـجه، خـهـلول، کهـشـک.
 الضرب بالـ / - : کهـشـک لئـدـان.
 برج:
 بَرَج: بـارح المکان: زال عـنه و تـرکـه / بهـجـی هـیـشت،
 چـوای کړد، چـوه دهری، لئـی نهـما.
 ما - : مازال / تا نـیـستا، هـیـشتا.
 بَرَج: اُثـعـب / هـیلاکـی کړد، مانـدوی کړد.
 بارج: واسع / پان، فراوان، بهـرین.
 الـ - : البارجة: اُمس / دویـتی.
 اول البارجة: اول اُمس / پـیـږی.
 بَرَج: شـدَّة / توندو تیږی.
 فَبَرَج: شـدید / توندو تیږ.
 الم - : نیشی زږ، نازاری بـن شـومـار.
 تَبَارِج: کُف المعيشة في المشقة و الشدة /
 تهـنـگوچهـلـمهـی ژبان، چهـوسانـهـوه، نان پهـیدا کړدن.
 - : الشوق: تَوَهْجَة / ناگري جگړ، گړهـی دهریون، سوئ
 بونهـوه.
 براج: ارض فضاء لا شجر فيه و لا بناء / چـوـل و بیابان،
 چـوـل وانی.
 - : سعة / پانی، فراوانی.
 ابن بَرِج: الغراب / قـهـلـپـهـشـکه، قـهـل.
 برد:
 برد: يَرُد. صـار يـارد / سـارد بو، سـاردی کړد.
 - : شَعَر يالبرد / هـسـتی بهـ سـهـرما کړد، سـهـرما ی بو.

- اصیب بالزکام / توشی هه لاهه بو، سه رمای بو، با په پی کرد.

- فقر / سارد بوه وه، گه رمی نه ما.

- ت همته: فقرت خدمت / سارد بوه وه، ئاره زوی نه ما.

- بالمبرد: سحر / له برپه نگی دا، رنی.

- برد الشیء صیرة باردا / ساردی کرده وه، فیتکی کرده وه.

- الالم: هذا. سکن / نیشکه کی هیواش کرده وه.

- الهمة: فقر / خمد / ساردی کرده وه.

- تبرد: برد نفسه / خوی فیتکی کرده وه.

- استبرد: اصاب بالبرد / سه رمای بو، با په پی کرد.

- ابردة المرض: اضغعة / نه خوشیه که لاوازی کرد، میزی تیا نه میشت.

- ابرد: ارسل بالبرد / تاردی، به پوخته دا تاردی.

- ت السماء: امطرت بردا / تهرزه باری.

- برد: عکس حر / سه رما.

- قارص / وشکه سه رما.

- برد: حب الغمام / تهرزه.

- برودة: ضد حرارة / ساردی، سه رما، ساردایی.

- برداء: برد الحمى / له رز، له رز له کاتی سه رما دا، چوقه ی له رز.

- برد: خزان القبرید / ساردی که، ساردکار.

- بارد: ضد حار / سارد، فیتکی.

- بلید / که وده ن، گیل، ده بنگ، گهلور، ته پو، کاس، گه مژه.

- : ثالم / کول.

- الطمع: هادیء. رزین / له سه رخو، سارد، خاوو خلیجک.

- : ضعیف / لاواز، بیهیز، سست، خاو.

- دُخان - / توتنی (تهرم، سارد).

- عیش - : هنیء / ژانیکی ئاسوده.

- غنیمة باردة: مكتسبة دون عناء / ده سته که ویتکی بیه نهرک، تالانی.

- تبرید: ضد تسخین / سارد کردن.

- الاکل: تصقیع / خواردن سارد کردنه وه.

- الالم: تسکین / نیش هیواش کردنه وه، ئازار شکاندن، ژان شکاندن.

- خزان ال - في السيارة / رانیتەر.

- مُبرد: مُبردة فیتکار، باسارده، ساردیار.

- بُرادة: شقاعة المبرد / ورده ئاتسن، خاکه ی ئاتسن.

- مبرد: آلة البرد / برپه نگی، برپه ن.

- برد: الذي يركب الآلات المعدنية / فیتەر.

- برید: رسول / تیررو، نامه، پوخته.

- بوسته / پوخته، پوخته خانه.

- جوی / نامه به فرۆکه، پوخته ی هه وایی.

- عادی / نامه ی ئاسایی، پوخته ی ئاسایی.

- اجرة ال - / کرێ پوخته.

- طابع ال - / پول پوخته.

- صندوق ال - / سنوقی پوخته.

- ختم ال - / موری پوخته.

- مکتب ال - / پوخته خانه.

- هواية جمع طوابع ال - / پول کۆکردنه وه.

- دائرة ال - / پوخته خانه.

- البرد: ثوب مخطط / کراسی میل دار، خهت خهت.

- الابرد: نمر ارقط / پلنگی به لکه.

- بردي: نبات مائي / زهل، له بان.

- برود: کحل / کل.

- : بارود، بارود، باروت، ده رمان.

- بردعة: كساء الدابة / کورتان، کویان.

- بردقوس: نبات / جاتره کتیوله.

- برد:

- بردعة: كساء الدابة / کورتان، کویان.

- برانعی: صانع البردعة / کورتان درو، کویان درو.

- بردون: حصان الجرّ او الحمل / بارگیر، خته.

- برز:

- برز: ظهر / ده رکهوت، ده رهات، هاته ده ر.

- : نقا / ده رپه یی، هه ل قوئی.

- : برز علی غیره: فاق اصحابه / پیش کهوت.

- : خرج الى البران / چو بز چو بز گو کردن.

- بارز: صارغ شاجر / زورانی گرت، شیربازی کرد.

اِبْرَزَ: اظهر / ده‌ری‌خست، ده‌ری‌هینا، پیشانی‌دا.

- الکتاب: نشره / بلاوی کرده‌وه.

تَبْرَزَ: تَعَوَّط / گوی کرد، پیسایی کرد.

اِبْرَازَ: اِظْهَار / ده‌رخستن، پیشان دان.

بُرُوزَ: مُتَوَّ / ده‌ریه‌پیوی، هه‌لَ تَوَقُّیوی، به‌ریزه‌کی، به‌ریز

بونه‌وه.

- تَفَوَّقَ / سه‌ره‌که‌وتن، پیتشکه‌وتن، به‌دیارکه‌وتن،

به‌ریزونه‌وه، هه‌لَ که‌وتن.

بَارَزَ: خَاتَمَ / دیار، به‌ریز، زه‌ق، به‌ده‌روه، قَوْزَن.

بِرَازَ: مَا يُبْرَزُ مِنَ الْمَخْرَجِ / گو، پیسایی.

- الْإِنْسَانُ: غَائِطُ / گو.

- الْحَيَوَانُ: رَوْثُ / تهرس، ریخ، پشقل، شیاکه.

- الطَّيُورُ: رَذِقُ / ریفنه، جیفنه.

بِرَازَ: قَضَاءُ / چۆل، ده‌شت، ده‌ر.

مَبْرَزَ: مَوْضِعُ قَضَاءِ الْحَاجَةِ / شویتنی پیسایی لی کردن،

تاوده‌ست.

مُبَارَزَ: مُنَازَلُ / مَعَارَكُ / شمشیر باز، جه‌نگاوه‌ر، رَذَدَانِ باز.

مُبَارَزَةُ: بِرَازَ: مُنَازَلَةُ / رَذَدَانِ بازی، شمشیر یا خه‌نجه‌ر

بازی، جه‌نگین.

بَرْنَخَ: حَاجَزُ / اَرْضُ بَيْنَ بَحْرَيْنِ / زه‌وی نیوان دوده‌ریا.

بِرَسَ:

بِرَسَامَ: ذَاتُ الْجَنْبِ / تاویه‌نگ.

بِرَسِيمَ: نَقْلُ سَنَنِ پَه‌رِه.

- حِجَازِي / جَوْرِيْکَه / له‌سَنَنِ پَه‌رِه، سَنَنِ پَه‌رِه‌ی حِیجَازِي.

بِرَسْکُوبَ / دَوْر بِنِيْتِکَه / نه‌ودیو دیوار نه‌بینن، نه‌ودیو بین.

بِرَشَ:

بُرَشَ: مَمْسَحَةُ الْأَرْجْلِ / پَنِلَاسِرِه، پَن‌پاکه‌ره.

اِبْرَشَ: اِرْقَطَ: اَبْقَعَ / به‌لَه‌ک، به‌لَوی، کونج، شَل.

بُرَشْمُ الرَّجْلِ: اَظْهَرُ الْحَزْنِ / په‌ست و دل تنگ بو.

- فِيْهِ: اَحَدُ النَّظَرِ / چاوی تن بپی، مرخی لی خوش

کرد.

- خَتَمَ: اَحْکَمَ اِقْفَالَه / سه‌رمووی کرد.

- الْمَسْمَارُ: بَجْنَه / په‌رچی دایه‌وه، خاوی کرده‌وه.

بِرَصَ:

بِرَصَ: بِرَصَ: اَصَابَه الْبَرَصَ / به‌لَه‌ک بو.

بِرَصَ: مَرَضُ خَبِيثَ / به‌لَه‌کی.

بُرَصَ: بِرَصَ: اَبُو بَرِصَ: سَحْلِيَّةُ / شه‌وگه‌رد.

- - - - - : اَصْفَرُ / بَلَقَه / ده‌ره.

اِبْرَصَ: مُصَابُ الْبَرِصَ / به‌لَه‌ک، یازه‌لَه.

اَرْضُ بَرَصَاءَ: رَعَى نَبَاتَاتِهَا / گه‌په‌زه‌وی.

بِرَطَ:

بِرَطْلَ: رَشَا / به‌رتیلی دا.

بِرَطْلَ: اِرْشَاءَ / به‌رتیل دان.

بِرَطْلَ: رَشْوَةً / به‌رتیل.

مُبْرَطْلَ: مُرْتَشٍ / به‌رتیل خۆر.

مُبْرَطْلَ: رَاشٍ / به‌رتیل ده‌ر.

بُرَطْلَ: تَاجُ الْأَسْقَفِ / کلاوقه‌شه.

بِرَطْمَ:

بِرَطْمَ: تَبْرَطْمَ: اِنْتَفِخَ غَضْبًا / توپه بو، له‌توپه‌بیانا

ئاوسا، پیشی خواره‌وه.

- دُمْدُمَ / بُولَانِي، ریه‌ریوی کرد، بۆله‌بۆلی کرد.

بِرَطَامَ: ضَخَمَ الشِّفَةَ / لَجْ نَه‌سْتور، لَجْن، لَجِه.

بِرْعَ:

بِرْعَ: کَانَ بَارِعًا / سه‌ره‌کوت، چالاکي نواند.

تَبْرُعَ: اَعْطَى مَعَ غَيْرِهِ / به‌خشی، باریوی کرد.

- : تَطَوَّعَ / خَوَى به‌خشی، خَوَى تهرخان کرد.

بِرَاعَةُ: مَهَارَةُ / چالاکي، وه‌ستایی، سه‌لیقه.

بَارِعَ: مَاهِرُ / چالاک، وه‌ستا، به‌سه‌لیقه، چاومار.

- اَلْجَمَالُ: فَنَانُ / رَذَدِ جوان.

تَبْرُعَ: تَقْدِيمُ اِعَانَةٍ / هاویه‌شی کردن، باریودان.

- : هِبَةٌ / به‌خشین.

مُتَبَرِّعَ: وَاهِبَ / به‌خشنده، هاویه‌ش، باریوده‌ر، خۆته‌رخان

که‌ر.

بِرْعَمَ:

بِرْعَمَ: تَبْرُعَمَ: خَرَجَ بُرْعَمُهُ / چوژی کرد، چوژی کرد،

گوپکه‌ی کرد.

بُرْعَمَ: بُرْعُومَ / چوژ، شکوفه، پۆخ، گوپکه، گوپپته، چوژ.

بِرْعَ:

بِرْعَثُ الْمَكَانِ: كَثُرَ فِيْهِ الْبِرْعُوثُ / کتیچی هه‌ل میتنا.

بُرْعُوثُ: حَشْرَةٌ / کتیج.

- البحر: جمبرى / جه مبرى، كچى دهرى.
 بَرَقَش: بَعُوض صَغِير مَيَّسُوله ورده، خاكه، وږه.
 بُرْغُل: جَرِيش من الحنطة المسلوقة / ساوهر.
 - ناعم / پير خه نيله، له په ساوهر، برويش.
 بُرْغى: لولب / برغو، جه.
 برق:
 بَرَق: لمع / دره وشايه وه، شوقى دايه وه، تيشكى دايه وه.
 - : تَحْيِر و دَهْش فلم يَبْصُر به شهواره كهوت.
 - ت و ابرقت السماء: ومضت السماء. چه خماخه يدا،
 بروسكى دا.
 - الرجل: تَوَعَّد / هره شهى كرد، توره بو.
 - ت المرأة: تَزَيَّنَتْ / نارايشتى خوى دا، خوى رازانه وه.
 اَبْرَق: اصابه البرق / هوره تريشقه لئى دا، تريشقه لئى دا.
 - : ارْسَل برقية / بروسكى نارد.
 بَرَق: وميض السحاب / چه خماخه، بروسكه، تريشقه.
 - : تلغراف / بروسكه.
 - : الزرْكشَة / دره وشه، دره وشانه وه، نارايشت.
 - : فَرْغ و دَهْشَة / ترس و سه رسامى، سه مينه وه.
 بارقة: سحابة ذا برق / هورى به چه خماخه.
 - : اَمَل: قليل من الامل تَوَزَّكَ هيوأ.
 بَرَّاق: لَمَاع / دره وشه دار، شهوقدار.
 بُرَّاق: فرس مُجَنِّح / دولدول.
 برقية: رسالة تُرْسَل بواسطة البرق / بروسكه.
 مُبْرِقَة: آلة التلغراف تهله گراف.
 البروق من الرجال: الجبان / پياوى ترسنوك.
 الاَبْرَق: ما اجتمع فيه السواد والبياض رهش و سپى،
 ماش و برنج.
 اِبْرِيق / مَسِينه، لَوْلِيْته، ثافتاوه.
 - : الشاي / قَوْرِى، كتلى، كترى، چاپه زن.
 - : القهوة / جه زوه.
 - : الشراب / شوشه شهرب، سوراحى.
 - : وطشت / مَسِينه و له گن.
 برقش: لَوْن، بَوِيهى كرد، رهنكى كرد.
 مُبْرِقش: كَثِير الالوان / رهنكاوړه ننگ.
 برقش: ابو براقش ناوى مه ليكى بچوكى رهنكاوړه ننگ.

بَرَقْع المرأة: البسها البُرْقَع / روى داپوشى، په چى پښ
 گرته وه.
 تَبَرَّقَعَت المرأة: لبست البُرْقَع / روى خوى داپوشى،
 په چى گرته وه، تاراي گرته وه، تاراي دا په سه رى.
 بُرْقَع: نقاب / په چى، روپوش، تارا.
 برقوق: خوخ / قوخ.
 - : بَرَى زَعُور / گويز.
 برك:
 برك: اِسْتَبْرَكَ: نَحَّ / اِسْتَنَاح / چوكى دادا، يخى دا.
 برك الماء في الارض: اِسْتَنْقَع / گولى به ست، په ننگى
 خوارده وه.
 - : اَبْرَكَ الجمَل: نَحَّ / چوكى دادا، يخى دا.
 بَارَكْ له: هَنَاءُ / پيرونايى لى كرد.
 تَبَرَّكَ: تَبَارَكَ به: اِسْتَبْرَكَ: قِيَمَنْ / پيرونى كرد.
 - : به. طلب بركته / داوى پيروى بونى لى كرد.
 بَرَك: بُرُوك: نَحَّ / يخ دان، به چوكدا هاتن، چوك دادان.
 - : صدر سنگ.
 مَبْرَك: موضع البروك / شوينى مؤلداى حوشتر.
 البركة: النعمة و السعادة / پيرونى، خوشى، به هره وه رى،
 درود.
 مُبَارَك: سَعِيد / پيروين، پيرو.
 بركة: مكان تجمع الماء. مستنقع الماء. ناستيل،
 ناوكو، سهراب، گول، گرم.
 - : الشاة الحلوبة مه پويزنى شيردار.
 بَرَاك: طَحَان ناشه وان.
 بَرَكَا: بَرَجَل / په رگال.
 بُرْكَان: جبل النار شاخى ناگرين، ناگريزين، گرگان.
 بُرْكَع: تَبَرَّكَع: وقع على عجزه / به قنكدا كهوت.
 بُرْكَع: الرجل القصير كورته بڼه، پياوى كورته بالا،
 كوله.
 برل:
 برلمان: مجلس النواب / په رله مان، نه نجومه نى نوينه ران.
 برم:
 برم: اَبْرَم الحبل: قَتَلَه / باي دا، لوى دا.
 - : الامر: اَحْكَمَه / قايمى كرد، توندى كرد.

- - : ضد نقض / بهستی، بریاری له سه‌ره دا.
 بزم: تَبَرُّم: سَنَم و ضَجَر / بېزار بو، قارس بو، بېتاقهت بو، جارس بو.
 بزم: اِبرام: قَتْل / يادان، لول دان.
 - - : اِحْكام / قايم كردن، توندكردن.
 - - : ضد نقض / بهستن.
 بزمه: لِيَّة / بايهك، خوليك، بادانك.
 بريم: قِيْطَان / كشتهك، ده‌زوى يادراو.
 بريمة: خُرَّامَة / بهرينه، كون كره، سمق، مه‌كته به.
 مبروم: بريم: مَقْتُول / يادراو، لول دراو.
 مبرم: مَعْزِل / ته‌شى، يادور.
 اِبرام: اِحْكام / قايم كردن، توند كردن.
 - المعاهدة: ضد نقض / بهستن، په‌يام بهستن، بريار له‌سه‌ردان.
 تَبَرُّم: مَلل / بېزاري، جاپسي، قارس بون.
 بُرْمَة: فُخَّار / گلينه، گلينه‌ى سوره‌وه‌كراو.
 - : من المعجنات / برمه.
 البَرَم: البخيل اللئيم / بيسكه، رُؤد، ده‌س قوچاو.
 برميل / بهرميل، بوشك.
 برن:
 برنامج: منهاج / پروگرام، به‌نامه.
 - : فهرس / ناوه‌پوك، پېرست.
 بُرْجُك / برنجوك.
 بُرْن: مزيج النحاس / زهره، مه‌فره‌ق.
 بُرْس: ثوب راسه ملتصق به / به‌رگي‌كه كلاوه‌كه‌ى به‌خويه‌وه بين.
 - الحمام خاول (حمام، گه‌ماو)، ترنوس.
 بره:
 بُرْهَة: حين / كات، ماوه، سات.
 - : وقت قصير / تاو، كاتيكى كه‌م، ده‌ميك.
 بُرْهَن: اقام البرهان / سه‌لماندى، به‌لساى كرد.
 بُرْهَان: حُجَّة / دليل / سه‌لماندن، به‌لسا، پاژه.
 بُرْهَى: للحظة فقط / بڼ ماوه‌يه‌كى كه‌م.
 بره:
 پروتستان / پروتستان، ثاينزايه‌كى ديانه.

برواز: اطار / چټوه، چوارچټوه، چه‌مه‌ره.
 بروسات: غُدَّة تحت القناة البولية / پروستات، لوى بن ميزه‌لان.
 بروليتاريا: الطبقة العاملة / پروليټاريا، جينى كرټكار.
 بروميتر: بارومتر، باپټو.
 برا:
 برا: جعل في انفه البُرَّة / لوت‌ه‌وانه‌ى كرده لوتى.
 بُرَّة: حلقة او قرط يوضع في الانف لوت‌ه‌وانه، نه‌لقه‌يه‌كه نه‌كرټه‌ لوت، غه‌زيم.
 برى:
 برى القلم و غيره: نَحْتَه / داي دا، تيزى كرد.
 - الشخص و الحيوان: هَزَلَه / لاوازي كرد، له‌پى كرد، ره‌تانيه‌وه.
 بارى: سابق / گره‌وى كرد، پيش بركيى كرد.
 - امراته: صالحها / ناشتى كرده‌وه.
 تباروا: تَسَابَقُوا / گره‌ويان كرد، پيش بركيان كرد.
 اِنْبَرى له: تَبَرُّى لمعرفه / ناكه‌س به‌چه‌ ده‌رجو، سپله‌يه‌تى كرد.
 بَرَّاءَة: مبراة: مطوى چه‌قز، خامه‌تاش.
 - - : بَرَّاءَة: آلة الحد / تيزكهر، هه‌سان، بريه‌نگ.
 مُباراة: مغالبة / گره‌و، پيش بركى، پيش كه‌وتن.
 الباري: الخالق / دروستكار، كريدگار، يه‌زدان.
 - : ناحث / تيزكهر، دادر.
 برى: ثراب / خول، گل.
 بريتون: غلاف الامعاء المخاطى / توره‌كه‌ى ريخوله، به‌زى ريخوله، هه‌ناو، پريتونيوم.
 بز:
 بز: اِنْبَر: سلب / روتى كرده‌وه، سه‌رانه‌ى سه‌ند.
 اِنْبَرَان: سلب / روت كرده‌وه، سه‌رانه.
 بز: سلاح / چه‌ك.
 - ثياب القطن و الكتان / جل و به‌رگى لوكه‌و كه‌تان.
 بُرَّة: ثياب / به‌رگ، جل، كه‌ل و پهل، كوتال.
 - : هيئة / شتوه، روخسار، ديمه‌ن، رواله‌ت، سيما.
 بَرَّان: تاجر الاقمشة / بازرگان، كوتال فروش.
 بُرَّ: المرأة / ثديها / مه‌كه، مه‌مكوله، مه‌م.

۱ - انثى الحيوان: ضرعها / گوان.

۲ - الرجل: كعب پاژنه‌ی پښ، پاژنه.

۳ - الخشب: اښه، گری گری دار.

مُبْرَز: مُعَقَّد، گری گری، گریاوی.

بِرَازةُ الاطفال: رضاعة مهكه شوشه.

بِرٌّ: سمك البرّ زهرده، ماسیه زهرده.

بِرْخ:

بِرْخ: خراج صدره سنگی دهرپه‌پی.

اِبْرْخ: سنگ دهرپه‌پیو.

بِرز:

بِرز الإناء: ملاه/ پری کرد.

۱ - الحبّ: زرع تقوی کرد، چاندی، رواندی.

۲ - القدر: القی الايزار فيها تام و بونی کرده

مه‌تجه‌لوه.

بِرز: حبّ تقو.

۱ - ابراز: ابايزر. تابل. مايطيب به الغذاء/ بهارات،

تام و بونی خوش که نه‌کریته ناو خواردن.

بِرزاء: المرأة البرزاء. كثيرة الاولاد/ شفته ژئکه،

ثافره‌تی منداډ ژور.

بِرْغ:

بِرْغ: طلع/ دهرهات، مه‌ل‌هات، شبه‌قی دا، سپیده‌ی دا.

۱ - اِنْبِشَق/ پِژا، دهرک بو، هاته‌ده‌رئ، دهرپه‌پی، ته‌قی.

بِرْوُغ: ضد افول، سه‌رکه‌وتن، به‌رزیونه‌وه.

۲ - اِنْبِشاق/ پِژان، دهرک بون، دهرپه‌پین، ته‌قین.

۳ - الشمس: طلوعها/ مه‌ل‌هاتن، شبه‌قی دان، گزنگ

دان.

مِبْرَاز: آلة البرغ. دهرک که، نه‌شته، چه‌قوی پزشکی.

بِرْق:

بِرْق: بَصَق، تفی کرده‌وه، به‌لقه‌می فپ‌دا.

بِرَاق: بُصَاق، تف، به‌لقه‌م.

بِرَاقَة: قوقعة هیلکه شه‌یتانوکه.

۱ - مِبْصَقَة: دۆلکه‌ی تف.

بِرْق: طنبور بونق، نامیرکی سازه.

بِرل:

بِرل. بُرْل. ثَقْب/ کونی کرد، کونی تن کرد، دهرکی کرد،

سمی.

۱ - شقّ: دپی، هه‌لی دپی، قلیشانی، درزی تن کرد.

۲ - الامر: امضاء و قطعة/ برانیه‌وه، کوتایی پی میتا،

کاره‌که‌ی نه‌نجامدا.

۳ - صَرَف الماء: ناوه‌که‌ی رادا، ناوه‌که‌ی دهرمیتا.

تَبْرُل: تَشَقُّق/ قلیشا، درزی دا.

بِرل: استخراج السائل و الهواء من البطن باکیشان،

ناوکیشان، دهرمیتانی باو‌ناوله ناوسک.

۱ - سحب الماء و الملح من الارض: خوئی کیشان،

ناوه‌پو کردن.

مِبْرُل: بزال: مثقب. آلة البرل الطبي/ باکیش، ناوکیش.

مِبْرُل/ خوئی کیش، ناوه‌پو، خوئی‌تاوگه، ناوه‌پوگه، جوگه‌ی

داشوگره.

بازل: الرجل الخیر/ زانیار، دنیا‌دیده، کارامه، پسرپو.

بِرلاء: إمراة جیدة الراى. داهیه/ زانیار، دنیا‌دیده،

کارامه.

بِرلّیا. برالیا من البقولیات/ پوگه.

بِرّی:

بِرّی: أخ في الرضاعة/ برای شیریی، شیر برا.

اَبْرّی (وهی بزواء): خراج صدره و دخل ظهره/ سنگ

دهرپه‌پیو.

باز. بازّی: صقر الصيد. باز، مه‌لو.

بست:

بستان: ارض فيها شجر و زرع/ باخ.

بُستانى: صاحب او عامل البستان/ باخه‌وان.

بسر:

بسر: قَطَب و جهة/ روی گرژ کرد، خوئی مۆن کرد، دم و

چاوی دا به‌یکدا.

۱ - اِبْتَسَرَ الخبر: ذکوه قبل وقته/ نوقلانه‌ی لی‌دا.

باسر: مُقَطَّب الوجه مۆن، روگرژ.

بُسْر: البلح قبل أن ينضج/ خورمای نه‌گییو، فه‌ریک

خورما.

مُبْتَسِر: قبل (وانه) نه‌گییو، فه‌ریک، کال و کرچ.

باسور: مرض البواسير/ مایه‌سیری.

بسط:

بسط: وسع / فراوانی کرد.

- نشر: بلایری کرده‌وه.

- ابدی: دهری بپی، خستیه‌بو، رای گه‌یاند.

- المائدة: فرشها / خوانی رازنده‌وه، خوانی راخست،

سفره‌ی راخست.

- الامر: شرحه / رونی کرده‌وه، لئکی دایه‌وه، والای

کرده‌وه.

- ذراعه: فتحها / بالی کرده‌وه.

- یده: مدها / دهستی پان کرده‌وه، دهستی دریزکرد.

- ه: سره / دلخوشی کرد، دلشادی کرد، پیخوشحالی

کرد.

- ه: ضریه / لییدا، پیاکیشا، پیامالی.

- السیف: سهله / شمشیری (له کالان) هله کیشا.

- المكان القوم: وسعهم / به‌شی کردن، جتیان بوه‌وه.

- العذر: اقبله / بیانوی قبول کرد.

بسط الحديد و غيره: طرقة پانی کرده‌وه، کوتای.

- الامر: جعله بسيطاً و سهلاً / ناسانی کرد.

بسط: اصبح سهلاً / ناسان بو.

انبطط: تمدد / کشا، دریزبو.

- سر: نشر / پیخوشحال بو، خوش نود بو، شاد

بو.

بسط: سرور / شادی، خوشی، پیخوشحالی، خوش نودی.

- مزج: شایی، ناهنگ، شادی.

- مده / فراوان کردن، پان کردنه‌وه، دریزکردن.

- نشر: بلایکردنه‌وه.

- الكسر: صورته / سهره.

بسطة السلم: قرص الدرج / پانتایی پلیکانه، پیچی

پلیکانه.

بسطا: سداجة / ساده‌یی، ساویلک‌یی.

بسيط: سادج / ساده، ساویلکه، خاکی، هاموار.

- سهل: ناسان، سوك.

- سليم النية: دل پاک.

- الكف: سخی / به‌خشنده، دهست بلایو.

معرفة - ه / ناسپاویه‌کی کهم، سهرزایی.

انبطط: سرور / پیخوشحالی، شادی، خوشی، شادمانی.

- تمدد / کشان، فراوان بو.

مبسطو: مسرور / شاد، دل خوش، پیخوشحال، روخوش.

- مضروب / لودراو، کوتراو.

- ممتد / راخراو، داخراو، دریزکراو.

- سكران قليلا / هواي هيه، سهری گهرمه،

خه‌یالی هیه، سهرگهرم.

- في وسعه: میسور / ساماندار، خوش گوزهران،

دهس رزو.

بسط: سجادة. طُفُسُهُ مافور، قالی، به‌ره، رایه‌خ.

- الرحمة: غطاء النفض سهرته‌رم.

على - البحت / له سهر خوانی قسه و یاس، ههرله و

مه‌به‌سته‌وه.

بسيطة. البسيطة: الارض / زهوی.

بسطرمة / باستورمه.

بسل:

بسل: شجع / نازا بو، نه‌ترسا ویزای.

بسل: تبسل: عبس گرزبو، مؤن بو، دم و چاوی دا

به‌یه‌کدا.

استبسل: استقتل کولی نه‌دا، نه‌ترسا، نه‌به‌زا، نازایه‌تی

نواند.

باسل: اسد / شیر.

- يسول: شجاع / نازا، نه‌ترس، نه‌به‌زا، دلیر، دلاور،

نه‌به‌رد.

بساله: شجاعة / نه‌ترسی، نه‌به‌زی، نازایی، زات کردن.

بسم:

بسم: تبسم: ضحك قليلا / بزه گرتی، زهرده‌خه

گرتی.

باسم: مبسم: زهرده خه‌ناوی.

إبتسم: تبسم / زهرده خه‌نه، بزه، بزه‌ی لیو.

بسم: مبسم / دم به‌پیکه‌نین، روخوش.

مبسم: قم: ثغر دم، لیوار.

- السجارة: قم / ناخزه جگهره.

بسنم: قال بسم الله / ناوی خوی هیئا، بیسمی‌الای کرد.

بش:

بَشْ: اِبْتَسَم / زه‌ده‌خه گرتی، بزه گرتی، پیکه‌نی، روی خوش بو.

بشاشه: اِنْشَرَح. اِبْتِهَاج / دلخوشی، روخوشی.

بشوش. باش. بَشْ بَشاش: مَنشَرَح / روخوش، دلخوش.

بشُر:

بَشْرُ الْجَبْنِ وَ الْجَوَزِ وَ غَيْرَهُمَا: سَخِل / وردی کرد، هاری، کوتای.

– الْجِلْد: قَشْر / تَوَيْكَلْ مه‌لدا.

– الْعُودُ وَ الثَّمَر: قَشْرَه / پاکی کرد، تویکله‌کی لئیکرده وه.

– الشَّعْر: اِحْقَاه / مه‌لی گرت، مووه‌کی مه‌ل کیشا.

– الْجَرَادُ الْاَرْض: اَکَل عَلَیْهَا / خواردی، میچی تیا نه‌میشت.

– الْأَمْر: اَهَمَّ بِهِ / گرنگی پی‌دا.

– بَشْر. اِسْتَبَشِر: سُر / دلی خوش بو، شادمان بو.

بَشْر. اَبْشَر: بَلَّغَ الْبَشَرِ / مه‌والی خوشی هیتا، مژده‌ی هیتا.

– بِكَلَامِ اللَّهِ: وَعَظْ / نامۆزگاری کرد.

باشِر الْعَمَل / ده‌ستی پی‌ کرد.

– الْأَمْر: تَوَلَّاهُ بِنَفْسِهِ / سه‌ره‌و کاری کرد، به‌پژوه‌ی برد.

– الْمَرَأَة: دَخَلَ عَلَیْهَا / چوه لای، لاقه‌ی کرد، ده‌ستی له‌گه‌ل تیکه‌ل کرد.

اِسْتَبَشِر: تَفَاعَلَ بِالْخَيْرِ / نوقلانه‌ی خوشی لئدا، مژده‌ی دا.

بَشْر: سُرور / خوشی، شادی.

بَشِير: نَذِير / مژده‌مین، دلخوشکه‌ر، پیاوچاک.

– مَبْشُرٌ بِالْخَيْرِ / مژده‌ دهر، دلخوشکه‌ر.

– الْوَجْه: جَمِيلَه / جوان، روخوش، نَیْسَك سوك.

بَشَارَة. بَشَارَه. بُشْرَى: الْخَيْرِ وَ الْفَرَح / خوشی، مه‌والی خوش.

– خَيْرٌ: قَالَ حَسَنٌ / نوقلانه‌ی خوشی، مژدانه.

بَشَارَة. مَا يُعْطَاهُ الْبَشِير / مژده‌دان، مرگینگی.

تَبْشِير: اِبْلَاغُ الْخَبَرِ السَّارِ / مه‌والی خوش گه‌یاندن، مژده.

– بِكَلَامِ اللَّهِ: وَعَظْ / نامۆزگاری کردن.

مَبْشُر. بَشِير / مژده‌مین، پیاوچاک.

مُسْتَبْشِر. مَتَفَانِل / رَوْن بِن، گه‌ش بِن.

بَشَارَة: الْجَمَال / نَیْسَك سوكی، روخوشی، جوانی.

تَبْاشِير: اَوَائِل / سه‌ره‌تا، تۆبه‌ره.

– الصُّبْح: اَوَّلَه / به‌یان، به‌ره‌به‌یان.

مُبَاشِر: عَلٰی طَوَّل / یه‌کسه‌ر، راسه‌وخۆ.

غیر – : اَعُوْج به‌ پیچ، ناراسته‌وخۆ، لار.

مُبَاشِرَة. رَاسًا / یه‌کسه‌ری، راسته‌وخۆ، سوریه‌سور،

گه‌رماوگه‌رم.

بَشْرَة: ظَاهِر الْجِلْد. اَدَمَة / روی پیشت، تَوَيْخ.

مَبْشَرَة: مَبْشَرَة / پاك كَر، رنه‌ك.

بَشْر: اِنْسَان / مَرُوْء، ئاده‌میزاد، مَرُوْ، مه‌ردم.

ابو ال – : اَدَم / ئاده‌م، باوكی مَرُوْء.

بَشْرِي: اِنْسَانِي / مَرُوْءِي، ئاده‌می.

– : مَخْطَصٌ بِبَشْرَةِ الْجِلْد / پزیشکی پیشت، له‌ پیست

زان.

بَشْرِيَة: الْجِنْسُ الْبَشَرِي نَاس / مَرُوْء، خه‌لَك و خَو،

ئاده‌میزاد.

بَشَع:

بَشَع. بَشَع: صَارَ بَشَعًا / ناشیرین بو.

اِسْتَبْشَع: اِسْتَقْبَحَ / خَوی ناشیرین کرد، نَیْسَكی خَوی

قورس کرد.

بَشَع. بَشَع: قَبِيح / ناشیرین، نَیْسَك قورس.

بَشَاعَة: قَبِيح / ناشیرینی.

بَشَق:

بَاشَق: مِّنَ الْجَوَارِحِ / شاهین، بازپۆی، واشه.

بَشَك:

بَشَكِير: قَطِيلَه / خاولی.

– الْحَمَام / خاولی حه‌مام.

بَشَاك: كَذَاب / درۆن.

بَشَم:

بَشَم. اُبْشَمَ مِنَ الطَّعَام: اِثْحَمَ / تیزی خوارد، زۆری خوارد،

مړی بو.

بَشَم: ثُخْمَة / تئ‌تراندن، زۆر خواردن.

بشامة: بشام، نه داره په كه چيلكه كانى يو دان
پاكر د نه وه به كار دى، دان ناژنه.

بص:

بص: برق / دره وشايه وه، برسكايه وه.

- : نظر / سه يري كرد، ته ماشاي كرد.

بصّة: نظرة / سه يركردنك، ته ماشا كړدنك، نيگا.

- نار. بصوة: پزيسك، تروسكه.

بصيص: برق / تروسكه، برسكه.

- من الامل / تروسكه يه ك هيو.

بصاصة: عين، چاو، بينه، ديد.

بصيص بذنبه: حرّكه / كله له قتي كرد، كله جولان.

- الرجل: تعلق / مراهي كرد، ماستاوي كرد.

- بعينه: هجل / چاوي داگرت.

بصر:

بصر: (بصر: راى / بينى، چاوي پركوت.

- : علم / زاني، پتي زاني.

بصر: فتح عينه / چاوي كړده وه، چاوي پشكوت.

بصرة: عرفة / پيشاني دا، پتي ناسان.

تبصر: استبصر: تأمل / ليى وردبوه وه، يري

ليكړده وه، سه رنجي دا، تي روانى.

استبصر: استبان و وضع / دهركوت، ناشكرا بو، زانرا.

البصر: الباصرة: حاسة النظر العين، چاو، بينه،

بينايى، بينين، هستى بينين.

- : العلم / زانياري، زانست.

فقدان الـ - عمى / كوير بون، كويرايى داهاتن.

طويل - : بعيد النظر / دوريين.

قصير - : قصير النظر / نزيك بين، كورت بين.

كلمح - : فى لمح البصر / له چاو تروكانيكدا، وهك چاو

تروكان.

مدى - : مرمى البصر / چاوپركدن، ماوهى بينين.

بصرى: مختص بالبصر / بيناييه وان، پسپويى بينايى.

تبصر: تروى / هيمنى، له سرخويى، ژويى، بيركړنه وه،

چاك بينى.

بصير: فطن / زنگ، چاو كړاوه، زيرهك، كارامه.

بصيرة: عقل. فطنة / زنگى، چاو كړاوه، زيرهك،
كارامه يى.

- : حجة / بيان، بروبيان.

بصارة: مبصر: الذى يرى البخت قال كرهوه، بهخت

كره وه.

مبصر: مبصرة. دليل. بهلكه.

بصرة: الارض التى فيها الحجارة رخوة زهوى بـ رده

زري.

بصرتان: مدينتى الكوفة و البصرة / شارى به سره و

كوفه.

بصق:

بصق: تفل / تفى كړده وه، به لقمه مى فريدا.

بصاق: ثقال / تف، به لقمه.

مبصقة: متفلة / دلكه تى تف.

بصل:

بصل: نبات معروف / پياز، پيوان.

- اخضر / ته پره پياز.

- الزرع / فيسقه، پيازي فيسقه، خسكه.

بصلة: سه لكه پياز.

لا يساوى - / پيازك ناهيتى، هيچ ناهيتى.

بصم:

بصم: وسم / په نجه موري كرد، شه قلى كرد.

- بالختم: ختم / موري كرد.

بصمة: وسم / موري.

- الاصبع / شه قلى په نجه، نه خشى په نجه،

په نجه موري، ته پل.

بصا:

بصوة: جمرة / پشكو، سكل.

بض:

بض: باض. بضيض: ناعم الجلد / پست نه رم.

بضع:

بضع: شرح / هه لى لى.

- : قطع / بپي.

- : تبضع / تسوق / كړي.

الباضع: السيف القاطع / شمشيزى تيژ.

مبضع: آلة يُشَقُّ بها الجلد/ نهشته.

بَضْع: بضعة: قليل. يسر/ كم، كميتك، همد، چند.

بِضَاعَة: سِلْع/ كل و پهل، کوتال.

تَبَضُّع: تَسَوُّق، كَرِين و فروشتن، بازار کردن، كَرِين.
بط:

بَطُ الْجَرَح: شَقَّة/ مه‌ئی دپی، بپی، ده‌رکی کرد.

- البطن: اُخْرَج اَمْعَانُهَا/ ورگی مه‌ئی دپی، ریخو‌له‌ی ده‌رمینا.

مِبْط: آلة يَبْطُ بها/ نهشته.

البط: طير مائي/ مراوی.

بطة/ مراویه‌ک.

بَطْبَطُ البَط: غاص في الماء، خَوَّى کرد به ناوا.

- البط: صات قیرانی.

بطاطا: نبات/ په‌تاته.

بطا:

بطو: اَبْطأ: تَأَخَّر/ دواکوت.

- - - تباطا: توانی/ خوی دواخت، تهمه‌ئی کرد، خاره‌خاوی کرد.

بُطء: تَأَخَّر/ دواکوتن، پاش ک‌وتن.

- : تَوَان/ تهمه‌ئی، تهره‌زه‌ئی، خاوو خلیچکی، سستی.
ببطء: في مهل/ له‌سه‌رخو، به‌خاوی، به‌ئسپایی، ورده ورده.

بطيء الحركة/ خاو، خاو و خلیچک، هیواش، خرس، سست.

- : مَتَوَان تهمه‌ئی، تهره‌زه‌ئی.

بطارية/ باتری، پیل.

بطح:

بطح: القى على الارض/ فِرَی دایه‌ی سره‌زه‌وی، فِرَی‌دا.

- ه: القاه على وجهه/ کوتای به‌زه‌ویدا.

- الرأس: جَرَحَه/ سه‌ری شکان، سه‌ری بریندار کرد.

إنبطح: اِنطرح على وجهه، به‌دهما راکشا،

له‌په‌وروک‌وت.

مُنْبَطِح: باطح: مستلقى على وجهه، به‌دهما راکشاو،

له‌په‌وروک‌وتو.

- : مستلقى على ظهره، به‌گازی پشتاک‌وتو.

إنبطح: تَبَطَّح/ له‌په‌وروک‌وتن، له‌سه‌ر پشت ک‌وتن، راکشان.

بطحاء: بطيحة: مسيل. وادی/ چه‌م، چه‌می پر له‌چه‌وو خړک.

بَطَح: اِسْتَلْقَاء/ راکشان، به‌دهما ک‌وتن، له‌په‌وروک‌وتن، به‌گازی پشتدا ک‌وتن.

بطح:

بطيخ: نبات/ کاله‌ک، گندوره.

- اصفر. شَمَام/ شامه.

بطر:

بَطَر: شَق/ قلیشانی.

بَطَر النعْمة: طغى بالنعْمة/ له‌خوی بایی بو، زه‌پی.

يَبْطِر الدابة: نَعْلَهَا/ نالئ کرد، ولاخه‌ک‌ئی نال کرد.

- الدابة: عالِجها/ تیماری کرد، ولاخه‌ک‌ئی تیمار کرد.

بطر: الطاعى بالنعمة. المتكبر/ بایی، له‌خوبایی.

بَطَر: الاستخفاف بالنعمة/ له‌خوبایی بون، ناقابلی،

بیژاری، زه‌بین، پین‌نه‌زانین.

بطراً: باطلاً و هذراً/ فِرَیو، خوپایی.

ذهب دَمَه - : باطلاً و هذراً/ خوینه‌ک‌ئی به‌فِرَیو چو.

مبطور: بطير: شقوق/ قلیشاو.

بيطرة: تنعيل الدواب/ نال کردن.

- : الطب البيطري/ تیمار کردن.

يَبْطِر: مختص بمعالجة الدواب/ به‌یتال.

يَبْطَر: طبيب بيطري/ پزشکی ناژه‌ل.

- : مُبْطِر، نال به‌ند.

بطير: طويل اللسان/ زمان درِژ.

بطريق: طير/ په‌تريق، په‌نگوین.

بطريك: رئيس رؤساء الاساقفة. په‌تريك، پله‌یه‌ک‌ئی

به‌ری نایینی گاوره‌کان.

بطل:

بَطْل: صار مُلغى/ مه‌ل وه‌شایه‌وه، پوچ کرایه‌وه.

- : ذهب خُسراً و ضياعاً/ به‌فِرَیو چو، به‌خوپایی

رویش.

- عمله: تعطل/ وازی له‌ئیش مینا، ئیشه‌ک‌ئی وه‌ستا.

- استعماله. لا يستعمل / له کار کهوت، له نیش
وہستا، بہ کار نامہیتیت.

- فی کلامہ: ہزل / گالہی کرد.

بَطْل. کان اوصار شجاعاً / نازابو، بو بہ پالہوان.

بَطْل. اَبطل. الفی / وازی لی میتا، وازی میتا، دہستی مہل
گرت.

- : نقض. فسخ / مہائیوہ شاندهوہ، تیکیدا.

- : مہ. انہی عملہ / دہری کرد، دہستی لہ کار کیشایوہ.

تَبَطْل. تشجع / غیروہ گرتی، نازا بو، نازاہتی جولہ.

إبطال: إفاء / مہلہوہ شاندهوہ، پک خستہ، دامرکان، کپ
کردن، پوچ کردن.

بُطل. بطلان: کذب / درق، مہل بہست،

- : عديم الفائدة / بی سود، پوچ، بی کہ لک،
بی کار.

باطل: ضد حق / درق، ناپروہ، ساخته، نادرست.

- : کاذب / درقزن.

- : عديم القيمة / بی باخ، بی نرخ، هیچ نامہیتیت.

- : عبث / خوایی، فیرق، مہوانتہ.

- : عديم التأثير / بی کار، نابہ کار، ناکاریگر.

ثمة باطله / تاوانیکی درق، تاوانیکی ناپروہوا.

باطلاً. عبثاً / بہ خوایی، ناپروہوا، بہ بی حق.

باطال. لا عمل لدية / بی نیش، بی کار، دہست سپی.

- : رديء / بی کہ لک، خراب.

بطالة. عطلة. إجازة / پشو.

- : ضد شغل / بی نیشی، بی کاری.

بطل. شجاع / پالہوان، نازا، قارہمان، دلیر، جوان مہرد.

بطالة. بطولة. شجاعة / پالہوانیتی، نازاہتی،

قارہمانیتی، دلیری.

بطم:

بطم. شجرة التربنتين / قہزوان، دارقہزوان، دارہ بہن.

بطن:

بطن. بطن: عظم بطنہ / ورگی زل بو، ورگن بو، سکی زل

بو، سکی مات.

بطن: خفي / شاردراہوہ.

(بطن: أخفي / شاردیہوہ.

بطن الثوب و غیرہ. جعل له بطانة / بہری بوق کرد، بہری

پیالگرت، ناوی بوق کرد.

تبطن. إستبطن. عرف باطنه / زانی، بہ نہینہکانی زانی،

لای ناشکرا بو.

بطن: مائة / سک، ورگ، گہدہ، زگ.

- : جوف / ناو، ناخ.

- الرجل: اخصص القدم / بنی پین، قولایی بنی پین.

- الارض / ناخ، ناخی زہوی، قولایی زہوی.

- عائلة / خیل، بنہ تیرہ.

إبن - مہ. نهم / زورخور، چلیس، ورگ دپاو، حہفیان لوش.

استطلاق ال - : اسهال / سکہ شورہ.

تضخم او انتفاخ ال - / سک ماتن.

بطنين / سکولہ.

- (يسر) سکولہی چہپ.

- ایمن / سکولہی راست.

بطنه: شره / زورخوری، چلیسی، سک دپاو.

بطين. بطن. كبير البطن / ورگن، ورگ زل، ورگ

داکہوتو، ورگ ماتو.

- : شره / زورخور، چلیس، ورگ دپاو.

باطني: داخلي. جواني / ناوہکی، لہ ناوہوہ، لہ ژیرہوہ.

- : خفي / نہیتی، شاردراوہ.

أمراض باطنية / نہخوشی (ناوسک، دہرون، ناوہکی)،

مہناوی.

باطنياً: داخلياً / لہ ناوہوہ، لہ ناخوہوہ، لہ ژیرہوہ.

باطن. بطن: داخل / ناو، ناوہرؤک.

- : خفي / نہیتی، شاردراوہ.

بطانة الثوب: خلاف ظهارته / بہری جل، بہر، ناوپوش.

- : حاشية / دہست و پتوہند.

بطان: حزام بطن الدابة / قہیاسہ، قایش قہیاسہ، تہنگہ.

بطناً لظہرہ. مقلوب: معکوس / مہلاوگہراو.

بطانية: دثار / پتو، بہتانی.

بطنج: نبات / پونگہ.

بظر:

بظر الانثى: من اعضاء تناسل الانثى / قینکہ، میتکہ.

بيع:

بَغِيعٌ: شُرْتُر/ چنه‌ی دا، چنه‌بازی کرد، زُوری وت.
بَغِيعَةٌ: تتابع الكلام في عجلة/ قسه‌کردن به (په‌له)،
خیرایی).

بَغِيعٌ: تخويفه ختو، درنج، دیو.
بعث:

بعث: اُرسل/ ناردی.

- اَوْقَدَ/ ناردی، نوینه‌ری نارد.

- اَيَقَطَ/ مه‌لسا، راپه‌ری

- بَعَثَهُ مِنْ تَوَمَةٍ: اَيَقَطَهُ/ مه‌لسان، خه‌به‌ری

کرده‌وه، بِن‌داری کرده‌وه.

- اَخْرَجَ: قَذَفَ/ ده‌ریه‌پی، هاته‌ده‌ری.

- عَلِيٌّ: دَفَعَ/ هانی دا، جولانی.

- مِنَ الْمَوْتِ/ زیندو بو‌وه. زیاپه‌وه، له مردن گه‌راپه‌وه.

إِنْبِعَثَ: إِنْبِثَقَ. خَرَجَ/ ده‌ریه‌پی، هاته‌ده‌ری.

- مِنَ الْمَوْتِ/ زیندو بو‌وه.

بَعَثَ: إِرْسَالُ/ ناردن، ره‌وانه کردن.

- قِيَامَةُ الْأَمْوَاتِ/ زیندو بو‌ونه، ژياننده‌وه، مه‌ل

سانه‌وه‌ی مریوان.

- خَرُوجُ/ ده‌ریه‌پین، ده‌رجون.

- بَعَثَهُ: نَوَيْتَهُ. نَارِدَهُ، نَیْزَرُو.

بَاعِثٌ: مُرْسِلُ/ نَیْزَرُو، بَنِیْزَر.

- سَبَبٌ: دَافِعٌ/ مَوْ، هانده‌ر.

مَبْعُوثٌ: بَعِیْثٌ: مُرْسِلُ نَیْزَرُو.

- رَسُولٌ/ نَوَيْتَهُ.

إِنْبِعَاثٌ: إِنْبِثَاقٌ/ ده‌ریه‌پین، هاتنه‌ده‌ر.

بَغْتَرٌ: بَدَدٌ/ بلاوی کرده‌وه، په‌رش‌ی کرد.

مُبَغْتَرٌ: مُبَدَدٌ/ بلاو، په‌رش و بلاو، بلاو‌کراو.

بَعَجٌ:

بَعَجُ الْبَطْنِ: شَقَّةٌ/ ورگی مه‌ل دپی.

- جَعَلَ فِيهِ نُقْرَةً/ قویانی، چالی کرد.

بَعْجَةٌ: نُقْرَةٌ/ قویای، چال.

بعد:

بعد: بعد: ضِدُّ قُرْبٍ/ لورکه‌وته‌وه.

أَبْعَدُ: بَعْدُ: ضِدُّ قُرْبٍ/ دوری خسته‌وه.

- عَزَلَ/ جیای کرده‌وه، لای‌دا.

- طَرَدَ/ ده‌ری کرد.

- نَفَى: دوری خسته‌وه، شاربه‌ده‌ری کرد، ره‌هندی کرد.

- أَقْصَى/ لای برد، ده‌ری کرد، دوری خسته‌وه،

ده‌ستی کیشاپه‌وه.

- أَزَالَ/ نه‌ی هیشته، لای برد.

- اِسْتَبْعَدَ: اِسْتَسْثَنِيَّ/ په‌رانی، جیای کرده‌وه، بواردی.

اِسْتَبْعَدَ: حَذَفَ/ لای برد، ده‌ری‌هیتا.

- الْأَمْرُ/ به‌دوری زانی، وای دانا که ریی تَن ناچن،

ناشی.

- الشَّيْءُ: ظَنَّهُ بَعِيداً/ به‌دوری دلنا.

إِنْتَبَعَدَ: تَبَاعَدَ/ تَجَنَّبَ/ دورکه‌وه‌وه، خو‌ی لادا، دوره په‌ریز

وه‌ستا.

- فَارَقَ/ جیابوه‌وه.

بُعْدٌ: ضِدُّ قُرْبٍ/ دوری.

- مَسَافَةٌ/ ماوه، میانه.

- نَقْطَتَيْنِ: الْمَسَافَةُ بَيْنَهُمَا/ ماوه‌ی دو خال، نه‌وه‌یه‌ی

له نیوان دو خال‌دایه.

عَنْ - مِنْ بَعِيدٍ/ له دوره‌وه، دوره په‌ریز، دوراودور.

عَلَى - بَعِيداً/ له دوری.

بُعْدَى الشَّكْلِ/ دریزی و پانی، دولای شیوه.

أَبْعَادُ الشَّكْلِ/ دریزی و پانی و به‌ریزی، لاکانی شیوه.

مَتَسَاوَى الْ- / په‌ل چون یک، هاودوری.

بَعِيدٌ: ضِدُّ قُرْبٍ/ دور.

مِنْ - / له دوره‌وه، دوراودور.

أَبْعَدُ: أَكْثَرُ بُعْدًا/ دورتر.

الْأَبْعَدُ: الْأَقْصَى/ زُود دور، دورترین.

إِبْعَادُ: عَزْلُ/ لایردن، دورخسته‌وه، جیاکردنه‌وه.

- نَقَلَ/ گوژیانه‌وه، گواسته‌وه، دورخسته‌وه، ره‌هند

کردن.

- اِسْتَبْعَادُ: حَذَفَ/ لایردن، بواردن، په‌راندن.

بَعْدُ: ضِدُّ قَبْلٍ/ پاشان، دواپی.

- ثُمَّ/ پاش شه‌وه، دواپی شه‌وه، نه‌ویتر، ئینجا.

- لِلْآنَ/ تا ئیستا، هیشته.

مِنْ - / له پاشان.

بعد الآن / دواى نیتستا، له دوايیدا، له مهودوا.

— ذلك / دواى نهوه.

— نذر. بعدما / دواى نهوه، له دوايیدا، دواى.

— ان / پاش نهوهى.

فى ما — / له دوايیدا، دواى نیتستا، له پاشترا.

بعر:

بعر. ابعر. تبعر الحيوان: اخرج بعره / پشقى كرد، ربا،

پيسايى كرد.

بعر. بعر: بجمع / پشقل، پيسايى.

مبعر. مبعر: مخرج البعر / كوى مالات، كوى پيسايى.

بعير. جمل / وستر، حوشر.

بعر:

بعرق: يد / به فيرقى دا.

مبعرق. مبعرق: مبدد / دهست بلاو، به فيرقدهر.

بعض:

بعض: عضه البعوض / ميشوله گهستى.

بعض: جز / كه رتى كرد، داي پري.

بعوض. ناموس / ميشوله.

بعوضه. ميشوله يك.

— الملاريا. ميشوله لهر زوت، نه توفلس.

بعض الشيء: جزء او قليل منه / پارچه، بهش، هه ند،

بې، هه نديك، كه رتيك، بپيك.

بعل:

بعل الرجل للمرأة: صار بعلها. بو به ميژدى، ژنى هينا.

بعلت المرأة: صار لها بعدلا. ميژدى كرد، شوى كرد،

هيناي.

باغل القوم قوما: تزوج بعضهم الى بعض / ژن و ژن

خوږيان تن كهوت.

تبعلت المرأة: اطاعت بعلها. په پيره وى و به گوڼي

ميرده كهى كرد.

بغل: زوج / ميژد، شو.

لها — . متزوجة / به شوه، شوى كړېوه، ميژدداره.

بغل من الارض: ارض ديم / زهوى ديم، پيچپه وانهى به راو.

بغت:

بغت. باغت: فاجا / كوتو پري كرد.

بغته. مباغته: مفاجاة. كوت و پري، ناكاوى.

— : فاجاة / كوت و پري، ناكاو.

— : على غرة / به كوت و پري، له ناكاو، له پريكا، له پري.

بغتي. باغت: فجائي / كوت و پري، ناكاو.

بغد:

بغد. تبغدد: خجل. استحياء شرمى كرد، خوى

شارده وه.

بغش:

بغش السماء: امطرت قليلا / نه يهيك بارى، رشينه ي كرد.

بغشته: رذاذ / نه، نه باران، رشينه.

بغض:

بغض. بغض: صار بغضا / وائى مات كهس

خوش نه وئ.

ابغض: كره / رقى بوه وه، كينه دار بو.

بغض. بغضة. بغضاء: ضد الحب. كراهية / رق، قين،

كينه.

مبغض. مبغض: مكروه / بيژواو، ناخوشه ويست، كهس

نايه وئ.

بغل:

بغل: دابة بين الحصان و الحمار / نيتستر، قاتر، هيتستر.

بغال: صاحب اوسائق بغال. نيتستروان، قاترچى،

مهيتار.

بغى:

بغى. ابتغى. رغب فى. طلب. ويستى، هه زى كرد،

تاره زوى كرد.

— عليه: ظلمه / زوى لى كرد، تازارى دا، دهست دريژى لى

كرد.

— : زنى / داوږين پيسى كرد.

يئبغى: يلزم / پټويسته.

— عليه: عليه ان / پټويسته له سهرى، له سهره تى كه.

بغية. بغية: بغاء. ابتغاء: رغبة. ما يرغب فيه / تاره زو،

هه وهس، ويستن، نياز، تاوات، هيو، خوژگه.

مبغى: مرغوب فيه / ويسترو، په سهند.

بغى: ظلم / زوردارى، زور، ستم، جهور، تاره زايى.

— : بغاء: زنى / داوږين پيسى.

باغ: ظالم / زوردار، ستمکار، گهردن کەش.

بغی: زانیه / سوزانی، داوین پیس.

بق:

بق النبت: طلع / ده‌رهات، روا.

- الماء: قذف بشده، ده‌ره‌پی، فیجقه‌ی کرد، هه‌ل

قولی.

- بقق البيت: کثر بقه / میشوله زور بو.

البق: حشرة / میشوله.

- الدقيقی: آفة زراعية / دۆکه، به‌لئه سپیکه.

شجرة - : دردار / داره رهش.

ببق الماء: صوت / بلقه بلقی کرد.

- الرجل: ثرثر / چەنە‌ی دا، چەنە‌بازی کرد، فلقه فلقی

کرد.

بقاق: بقباق: ثرثر / چەنە‌باز، زۆربلی، هه‌له‌وه‌ی، سازنده،

سازنگه.

بقی: قم / دم، زار.

- : جرة / قوم.

بقيج:

بقجة: صرة / بوخچه، پریاسکه.

بقد:

بقد و نس: نبات، مه‌عه‌نوس.

- بری / زورک.

بقر:

بقر: شق / هه‌لی دپی.

بقر: جنس البقر / ره‌شه ولاخ، گاو مانگا.

- وحشی / گا کتوی.

ثور ال - / گا.

لبن ال - / شیری مانگا.

لحم ال - / گوشتی گا.

بقرة / مانگا، مانگایه‌ک، چیل.

- الماء / مانگای ناوی.

بقار: صاحب البقر / خاوه‌ن ره‌شه ولاخ.

- : راعی البقر / گاو‌ان.

باقر: باقور: جماعة البقر / ره‌ه، گاگه‌ل، ره‌وگ.

بقع:

بقع الثوب: تبقع: ترك فيه بقعا. اصابته بقع په‌لاوی

بو، په‌له‌په‌له بو، په‌له‌ی گرت، بواردی.

بقعة: لطة / په‌له، پینه.

- : مكان / شوین، جیگه، هه‌ریم، په‌له‌زه‌وی.

ابقع اللون: ابرش / په‌لاوی، به‌له‌ک، منجل.

البقعة: مستنقع الماء / زه‌لکار.

بقل:

بقل النبت: نبت / روا، سه‌وز بو.

بقل: بقلة: خضر / سه‌وزه، سه‌وزی.

بقال: خضار: خضری: بیاع البقول / سه‌وزه فروش.

باقلاء: باقلی: قول، پاقله.

بقلاواه: عجين مرقوق / پاقلوه.

بقی:

بقی: دام / به‌رده‌وام بو، له‌سه‌ری رویش، دروزه‌ی هه‌بو.

- : مکث / مایه‌وه.

- منه: تبقي: فضل / لئی ماوه.

ابقی: حجز / میشته‌وه، میلايه‌وه.

- عليه: - على حياته: رخمه و شفق عليه /

به‌زه‌یی پیا هاته‌وه، میشته‌وه، پاراستی.

استبقى منه: ترك بعضه / لئی هیشته‌وه.

بقاء: دوام / ماوه، خایاندن.

- : مكوث / مانه‌وه.

- : خلود / نه‌مری، جاویدی.

- الأنسب: بقاء الأصلح / مانه‌وه بو نه‌وانه‌ی نه‌هینن.

تنازع ال - / کیشه‌ی مانه‌وه، شه‌رمان.

بقية: جزء باق / ماوه، نه‌وه‌ی ماوه، لی ماوه.

بقايا: فضلات / پاش ماوه.

باق: رسید في الحساب / ماوه، نه‌وه‌ی ماوه‌ته‌وه.

- : مستمر / به‌رده‌وام، به‌ک پینه.

- : الى الابد / هه‌تاه‌ه‌تایه، تاه‌ه‌تا، تا دوايي.

- : دائم / نه‌مر، ماو، هه‌میشه.

- : على ارضه: غير محصور / به‌پتوه‌یه، نه‌دراوه‌ته‌وه.

الحی ال - : الله / یه‌زدان.

إبقاء: استبقاء / میلايه‌وه، میشته‌وه، ده‌ست پیاگرتن.

متيق: باق / ماوه‌ته‌وه، ماوه.

بکی:

بکی. ناح. سال دمعہ حزنا/ گریا.

- المیت: ناح علیہ شینی کرد، شیوہنی کرد.

- بحرقة به کول گریا.

بکی. (بکی. جعله یبکی گریانی، کردیہ گریان.

تبای: تکلف البکاء به درؤده گریا.

استبکی. هیچ للبکاء مینایہ گریان، گریانی.

بکاء: نواح گریان، نوک، نوک، نوک، شین، شین و زاری،

شیوہن.

بال. في حالة البكاء گریا، نه گری.

بکاء. کثیر البکاء گریوژک.

مُبک. مُبک: مُفجع، خمگین، گریتنه.

بل:

بل. حرف عطف به لکو، به شکو.

بل: اعطی دای.

- بلل. نَدی تہی کرد.

- بکذا: ظفر به دهستی کتوت، پتی گہیشت.

- اِبْتَل. تَبَلل. اِسْتَبَل من مرضه. شفی و صح/ چاک

بوهوه.

بَلَّة: الرزق و الخير پیت، پیت و بهرہکت، فہی، پیت و

فہی.

اِبْتَل. تَبَلل. تَنَدی. جرى فيه الماء تہیو.

بَلَّة. بلالة: نَدوة تہی، شہ.

بَلل. تَبَلل/ تہیو، شہ گرتن.

مُبَلل. مُبَلل. مبلول: رطب، شہ دار، تہی، تہیو.

بَلَّة. نضارة الشباب تانی لای، ہہ پتہی گہنجی،

سیرہی لای.

بلبل. بليلة: الريح الباردة مع الفدی بای ساردی شیدار.

بلان: خادم الحمام ناتر.

- : المغسل في الحمام جویہ.

بل: شفاء چاک بونہوہ.

- : داهية تَدَدان، تیگہیشو.

بلا: بدون. من دون بہین.

بلبل: هیچ. قلق/ وودانی، سہری لَ تیک دا، ہہ ژانی.

تَبَلل: تہیج. وودا، سہری لَ تیک چو، ہہ ژا.

بکر:

بکر. بکر: قام مُبکراً/ زوہستا، زوہلسا.

- : بَدَن: اتاہ بکرۂ زوہات، لہ پیٹش کاتی خویدا.

اِبْتکر: اِسْتَنْبَط دایہینا.

- الشیء: (اخذ او اکل باکورته توبہری کرد، یہ کہم

جار لئی خوارد.

بکر. بکری. اول مولود لأبویۃ توبہرہ، یہ کہم مندال،

یہ کہم سک.

- : اول نتاج المواشی / توبہرہ، یہ کہم زا.

- : عذراء کچ، کچی دہست لَ نہراو، شو نہ کردو،

نہ سمراو.

- : جدید نئی، تازہ، ناسک، نوخشہ، توبہرہ.

بکیر. مُبکر: قبل اوانہ زو، پیٹش کات.

باکورۃ الشیء: اولہ توبہرہ، نوخشہ.

بُکرۃ. باکراً: غدا سبہی، سبہین.

- : مُبکراً زو، بہیانی زو.

- : غدا صباحاً سبہی بہیانی، سبہین سہر لہ

بہیانی.

بُکرۃ الولادة تلد اول مرة یہ کہم جارہ مندالی بی،

یہ کہم جارہ بزئی، توبہرہ.

بُکارۃ: عذرة کچینی.

غشاء ال - بن، پەردہی کچینی.

اِقْتِضاض ال - بن پڑان، بن بن بون.

إزالة ال - بن بن کردن، بن پڑاندن، پەردہ درین.

بُکرۃ: جمع کل هه مو، هه مو، هه مویان.

علی - (بیهیم هه مو، بن و بیخیان.

بُکرۃ به کرہ، پولی.

بُکرۃ الخیط خلوکہ، خلخولوکہ، خولخولوکہ، بہ کرہی

درومان.

بکم:

بکم: خرس/ لال بو، زمانی بہ ستر.

بکم: سکت تعمداً بن دہنگ بو، خوی لال کرد.

(بکم: اُخرس لالی کرد، بن دہنگی کرد.

بکم: اُخرس لال، لالہ پتہ.

بکم: خرس لالی.

بَلْبَلْ: مُهَيِّج / وِوَرْتَنَر، هه ژاندين.
 بَلْبَلَة: بَلْبَل: قَلْق / وِوَرْتَان، سهركرينه سهرك، سهرك لئ
 تَبَكْدَان، شله ژان.
 مُبْلَبِل: قَلْق / سهرك لئ تَبَك چو، پشيوئى، شپرزه.
 بُلْبُل: طير / هه زار، بلبل.
 - : دَوَامَة / مزراح.
 - : الابرق / لوله.
 - : هه لوك.
 شَطْرَة و - : دارو هه لوك.

بلج:

بَلَج: اَبَلَج، تَبَلَج، اِبْلَج، اِبْتَلَج الصَّنِيع: اشرق و اضاء /
 شه به قى دا، سپيدهى دا.

بُلْجَة: اول ظهور الفجر / شه به ق، سپيده.

بَلَج الحَق: وضع و ظهر / راستى دهركه وت، ناشكرا بو،
 ديارى دا.

- صدره: اِنشراح / دلى كرايه وه، پيخوشحال بو.

تَبَلَج: ضَحِك / پيكنه ئى، كه ئى، خه ئى.

بُلَج: بَلِيج: طلق الوجه / روخوش، روكراره، دهم به
 پيكنه ئين.

اَبَلَج: مُفْتَرِقُ الحَاجِبِينَ / برؤ بلاو.

بُلْجَة: بُلْجَة: بَلَج، برؤ بلاوى، بلاوى برؤ.

بلج:

بَلَج: يَبَس وشك بو، وشكى كرد.

بَلُوح: بَالَح / وشك، بئ تاو، زهوى بئ تاو كه هيچى تيا
 نه بوئ.

اَبَلَح النَخْل: صار عليه بلحا / خورماى گرت، بهرى گرت.

بَلَح: ثمر النخل قبل ان ينضج / قهريكه خورما، خورماى
 نه گهيو.

بلد:

بَلَد: اقام به / لئى مايه وه، تيا ژيا، نيشته ئى بو، تيا جيگير
 بو.

بَلَد: كل مكان من الارض / ولات، شار، جيگه، شوئين.

بَلْدَة: مدينة / شار.

- : صدر / سنگ.

بَلْدَان: بَصْرَة و كوفة / به دو شارى به سره و كوفه و تراوه.

بلاد: قطر، اقليم / ولات، نيشتمان، ديار.

بلدى: وطنى / خومالى، نيشتمانى.

- : وطنية / نيشتمان گهري.

بلدية / شاره وانى.

مجلس ال - : نهجومه ئى شاره وانى.

بلد: بَلَد / گيل بو، گوج بو.

تَبَلَد: صار بليدا / گيل بو، گوج بو.

تَبَالَد: اظهر البلادة / خوى گيل كرد، خوى گيل نواند.

بليد: اَبَلَد: غيى، احمق / گوج، گيل، كه ودهن، گه لور،

كول، ته پؤ، ته پؤله.

بلادة / گه وچى، گيلى، كه ودهنى، گه لورى، كولى.

بلر:

تَبَلَّر: تَبَلُّور: صار شبيهاً بالبلور / بو به بلور، وهك

بلورى لئ هات.

بَلُّور / بلور، كريستال، ته ورك.

بَلُّورى: مَتَبَلَّر: كالبلور بلورين، وهك بلور.

بلز:

اِبْلِيز: طين الابليز / قوم، لمى ناو چه م.

بلس:

بَلَس: من لا خير عنده / بئ كه لك، بئ سود، نه گريس، بهد.

اِبْلِيس: شيطان / نه هريمه ن، شه يتان.

- : شرير / بهد، نه گريس.

بَلَسَم: تَبَلَسَم: سكت عن فزع / له ترسا بئ دنگ بو.

بَلَسَم: ماده تُضَمَدُ بها الجراح / ده زمانيكه نه خريته سهرك

برين، جوره رووه كيكه.

بَلَسَن: بَلَسَان: من الاشجار / جوره دره ختيكه، بوئى لئ

دهر نه ميترت.

بَلَس: عدس / نيسك.

بَلِيسَان: من اشجار الزينة / دره ختيكه بو جوانى.

بلش:

بَلْشُون: مالك الحزين / شينه شاهو.

بلص:

بلص: اخذ عنوه / زهوتى كرد، به زور لئى سهند.

بَلْص: اِغْتَصَاب الاموال / زهوت كردن، به زور زهوت كردن

ولئ سهندن.

بلط:

بَلَطَ / فَرَشَ بِالْبِلَاطِ / خشتی دانا، فهرشی کرد، خشت

ریژی کرد.

تَبْلِيطُ / خشت دانان، فهرش کردن، کاشی کردن، قیرتارو

کردن.

بِلَاطَة. تریعه بِلَاط / شتایگر، خشتی ناوهرش.

مُبْلَطُ / بهردریژی کاشی، قیرتارو، کاشی کراو، قیرتارو کراو.

بِلَاطَة الضَّرِیح / کِیل، بهردی گوید.

بِلَاط / کاشی، ناوهرش.

- المَلِك / کوشکی شا، شانشین.

بَلَوَط: من الاشجار / شجر و خشب / بهرو، داریهرو.

- عَفَص / دارمازو.

شاه - / کهستنه، شابهرو.

بِلَطَة: فاس / تور، تووین.

بلغ:

بلغ. بُلِعَ / اِبْتَلَع / اِزْدَرَد / قوتی دا، هه لی لوشی، لوشی دا.

اَبْلَع. بُلِعَ: جعله یبْلِع / پیتی قوت دا، پیتی هه لی لوشی.

بُلِعَ الطعام بالماء / به ناو قوتی دا.

بلغ. اِبْتَلَع: اِزْدَرَد / قوت دان، هه لی لوشین، لوش دان.

مَبْلَع: مجری البلع / گرو.

مَبْلَع. بُلْعَة: اَكُول / رَقْد خَوَر، بخور، قوت دهر.

بُلْعُم. بُلْعُوم: مَزْد / گرو.

اِلْتِهَاب الـ - / خوروهك، گرو هاتنهوه یهك.

بُلْعَة: ثَقَب الرَحَى / گروی دهستار، کونی دهستار.

بالوعة. بِلَاعَة. بِلُوعَة: مصرف الماء القدر / زتراب،

گونج.

بلغ:

بلغ: وصل الی / گهیی، گهیشته.

- الولد: اُذْرِك / قامی کردهوه.

- سن الرشد: اُذْرِك / گهییبه تهمنی موشیاری.

- الثمر: نَضِج / پیگهیی، کامل بو.

- المقدار كذا: وصل الی / کرپیبه نهونده، گهییبه

نهونده.

- ه كذا: علم به / زانی، پیتی زانی، پیتی راگهیهنرا.

بُلِعَ. (بلغ الخبر: اوصله گه یانی، هه واله کهی گه یاند، رای

گه یاند.

- : اخر، پیتی وت، ناگاداری کرد.

- : عنه: خَبَر / خهبری اید، ناشرای کرد.

- : عنه و شی به بوختانی بو کرد، بوختانی

به دههوه کرد، بوی هه لی بهست، خهبری اید.

بالغ: غالی پیوهی نا، فیشالی کرد، زیاده پوهی کرد،

هاشوه موشهیی کرد.

- : اکتفی / قایل بو، تیر بو.

مُبَالِغ: مغالی / پیوهنر، خو هه لی کیش، فیشال کهر، هاشوه

موشه کهر.

مُبَالِغَة. مَغَالَة / پیوهنان، زیاده پوهی.

بلاغ: خبر / ههوال، راپورت.

- : اعلان / بلاوکردنهوه، ناگاداری، یو زانین، راگه یاندن.

- : رسالة / نامه، په یام.

- : اِنذار / وریاکردنهوه، وریایی.

- : نهائی / دوا ناگاداری.

بالغ: ضد قاصر / موشیار.

- : مرأهق / هه رزه، هه رزه کار، نابه کام، تولا.

- : تام النمو / پیگهییو، پیگهیشته، هه راش.

بلوغ: تمام النمو / پیگهیشته، پیگهیین.

- : إدراك الفرض / هه دهستگه وتن، به هه لی زانین.

- : إدراك سن الرشد / گهیشته به تهمنی موشیاری.

- : مُرَافَقَة / هه رزه یه تی.

- : وصول / گهیشته.

بلغ. فصیح / رهوان بیژ، زمان پارو، نایاب بیژ.

جُرْح - : عمیق برینگی قول.

خطاب - : فصیح. مُؤَثِّر / وته یه کی (رهوان، به جی،

کاریگن).

بلاغه: فصاحة / زانیاری، بیژان.

علم البلاغة / رهوان بیژی، نایاب بیژی.

إبلاغ. تبلیغ / گه یاندن، پیگه یاندن، پیوتن، ناگادارکردن،

راگه یاندن.

تبلیغ / پی راگه یاندن، پیوتن.

ورقة التبلیغ / راگه یاننامه.

مُبْلَغ: مُخْبِر/ گه به نر، په پام بهر، پښراگه پټنر.

- واشي/ فشان/ سيخوږ، بوختان كهر.

بُلْعَة: كفاف/ قایل، تير، بهرچاوتير.

مُبْلَغ: قَذَر/ كميه/ پر، همد.

- حَذ الشَّيْء و نهايته/ كوتاي، سنور.

بُلْعَم: نفاثة الصدر/ به لغم.

بلق:

أَبْلَقَ: بُلْعَة: فِي لَوْنِهِ سَوَادٌ وَ بَيَاضٌ/ به لك، ماش و برنج،

رهش و سپي، بازو.

بله:

بَلِهَ: ضَعَفَ عَقْلَهُ وَ عَجَزَ رَأْيَهُ/ تيك چو، گيژ بو، وې يو.

أَبْلَهَ: ضَعِيفَ الْعَقْلَ/ گيژ وړ، كودهن، وې، مېشوق، گيل،

گمزه، دهماخ سز.

بَلِهَ: بِلَاهَة: ضَعَفَ الْعَقْلَ/ گيژ وړي، كودهن، وې،

گيل، گمزه ي.

بِلَهَارِزِيَا: نَقِيرِي/ نه خوځي به لهارزيا، خوځين ميزكه.

بلي:

بَلَّلَى الثَّوْبَ: صَارَ رِثًا/ رزي، شپو وې يو، شي بوه وه.

- فُخِرَ/ پوكا يوه.

- فَسُدَ: تَعَفَّنَ/ بۆگه مني كرد، تيك چو، خراپ بو، رزي،

گه مني.

أَبْلَى: صَبِرَ بِأَلْيَا/ رزاني، شپو وې يو، شي كړده وه.

بَالٍ: رِثَ/ رزيو، شي، پوكاو، رزوك.

- : مَتَعَفَّنَ/ بۆن كړدو، گه نيو، گه نده ل.

- : نَاخِرَ/ پوكاوه.

بَلَوٌ: الْقَدِيمُ الْبَالِي/ كړن و رزيو.

أَبْتَلَى: بَلَى بِمُصِيبَةٍ: أَصِيبَ بِهَا/ توش بو، تيوه گلا،

نوجار بو، گرفتار بو، گيژده بو.

أَبْتَلَاءُ: تَوْش بُون، تِيوَه گلان، نوجاريون، گرفتار بون،

گيژده بون.

بَلَوَى: بَلِيَّةٌ. بَلَاءٌ: مُصِيبَةٌ/ به لا، كړست،

كاره سات، ماره، وه ي.

بَالِي: إِهْتَمَ: اكْتَرَثَ/ به تنگوه هات، گوتي پښدا.

مِبَالَاةٌ: إِهْتِمَامٌ. إِكْتَرَاثٌ/ به تنگوه هاتن.

لا - : عَدَمُ الْإِهْتِمَامِ. عَدَمُ الْإِكْتِرَاثِ/ به تنگوه نه هاتن،

گوتي نه دان.

مِبَالٌ: مَكْتَرَثٌ/ به تنگوه هاتو، ناگادار.

بَلَى: نَعَمْ/ به لن، ئي، نا، هو.

بَلْيُونٌ: هه زار مليون له نه ماريكا، مليون مليون له ولائي

نينگلين.

بن:

بُنَّ الشَّاةُ: رِبَطَهَا لِيَسْمَنَهَا/ داي به ست.

بَنِينَ: سَمِينٌ/ دابه ست.

بُنٌ: حُبُّ الْقَهْوَةِ/ قاوه، قاوه ي كال، ده نكي قاوه.

- مُسْنَوِقٌ/ قاوه ي هاپراوه.

بُنَى اللُّونَ/ قاوه ي.

بُنَى: سَمَكٌ بُنَى/ خره سوره، سوره ماسي.

- : أَحْمَرُ دَاكُنٍ/ نه سپي بۆر.

بَنَانٌ: أَطْرَافُ الْأَصَابِعِ/ په نجه، سه ري (په نجه،

نه موست).

طَوَع - ه/ چاوه رپي نه رمايسته، هر په نجه يه ك بچوليني.

عَلَى أَطْرَافٍ - ه/ له سهرونكي په نجه.

بنج:

بَنَجٌ: نَوْمُهُ بِالْبَنَجِ. خَدَرٌ/ بين هوښي كرد، سپري كرد،

نواني.

بَنَجٌ: نَبَاتٌ يَسْتَعْمَلُ لِلتَّخْدِيرِ. په نج، بيټوش كهر، بيټوش

دلپو.

بَنَجٌ: رَجَعَ إِلَى أَصْلِهِ/ گه راپه يه بؤ (بنه چي خوي،

نه ژاډيه تي خوي).

بَنَجَرٌ: شَوْنَدَرٌ/ چه وه نه ر.

- سَكْرِي/ چه وه نه ري شه كر.

بند:

بُنْدٌ: عِلْمٌ كَبِيرٌ/ ټالايه كي گوره.

- : فَقْرُهُ مِنْ كِتَابٍ/ به ند، پارچه، به ش.

بُنْدُقٌ: شَجَرَةٌ/ دره ختي بوندوق، بندق.

بُنْدُقِيَّةٌ: تَفَنُّگ.

- رَشٌ/ ساچمه زنگ، ره شوكي.

مَدِينَةُ ال - / شاري بوندوقيه، فينيسيا.

بُنْدُولٌ: رِقَاصُ السَّاعَةِ/ به ندول، پانتول.

بُنْدِير: نَفّ دَهف.

- طبل کبیر دَهوَل.

بنص:

بنصر. الاصبع بين الخنصر والوسطى برای توتہ.

بنط:

بنطرون. سروال/ پانتول، شہروال.

- تَحَنَانِي/ دهرپن، ثاول کراس.

- قصير/ پانتولی کورت، دهرپتی کورت.

- الركوب/ بهرجیس، پانتولی سواری.

بنطة. مثقاب/ بونته، سمق، قه لَم.

بنف:

بَنَفْسَج. نبات زينة/ وهنوشه، بنهوشه.

بَنَفْسَجِي/ وهنوشهیی، مؤر، خامه کی، بنهوشهیی.

بنق:

بنقة. بنیقة. رقعة في نحر القميص لتوسيعه/ گزوله، بن

قَوْل.

بنك:

بُنْك. اصل/ بنهچه، نهژاد، رهگزن.

- العمر. عنفوانه/ تاف، هه رت، ستره.

بُنْك. مصرف/ بانق، بهنك.

بنكرياس/ په نرياس، ئالوی په نكرياس.

بنی:

بنی. إبنتی. شئید/ دروستی کرد.

- الارض: عَمَر فيها داراً/ خانوی تیا کرد، خانوی تیا

دروست کرد، زه ویه که ی کرد به خانو.

بَنَاء. بُنْيَان. تشييد/ دروست کردن، خانو کردن.

مواد ال - / که رسته ی خانو.

انقاض ال - / داروپه رډو.

بَنَاء. بُنْيَان. بَنَاية مبنی: مُشَيَّد خانو، بینا، مال،

دروست کړاو، ساختمان.

بَنَاء. من كان حرفته البناء/ بهنا، وهستای خانو،

خانوساز.

بَنَى الكلمة. اعطاها صيغتها/ دایرشت، وشه کی له

جینی خو یا دانا، سه رو بؤدی بؤ کرد.

بُنْيَة الجسم. تركيبه له ش، شتو هی له ش، قه واره.

- الكلمة. صيغتها و مادتها/ دایرشتن و بېکھاتنی وشه.

بَنَاء علي: إستاناداً الی/ به پیی، به گویره ی.

بَنَاء عليه: إستاناداً اليه له به رتو هی، هه روه ها، به

گویره ی.

تَبَنَّى. إتخذہ إبناً/ کردی به کوپی خو ی، هه لی گرتو وه،

گرتی به خو ی.

إبن. الولد الذکر/ کړی، ژوله، مندال، زا، نترینه، فرزند.

- بطنه: همه مصرف اليه/ چلیس، چی ده ست

شه که وئ بؤ خو ی هی، نه وسن، کوپی ورگیه تی.

- جلا. الرجل المشهور/ پایوی به ناویانگ، ناودار.

- الطود. الصدى/ دهنگ دانو وه.

- ذكاء. الصبح/ به یانی، به ره به یان، سپیده، تاریک و

رون.

- السبيل. مسافر/ رڼوار، گه شتیار.

- السبيل: مقشرد/ به رولا، کولانی، دهریه دهر، بین لانه،

لانه شتوار.

- يومه. لا يفكر بفده/ کوپی بؤژ، که مته رخنم، بین باک.

- غير شرعي. إبن حرام/ ژول، بیژنی.

- بالتبني: مُتَبَنَّى/ زپ کوپی.

- الإبن/ کړه زا.

- الاخ/ برازا.

- الأخت/ خوشکه زا.

- العم/ ئاموژا.

- العمه/ پورزا.

- الخال/ خالوژا.

- الخالة/ پورزا.

بنت: الولد الانثی/ کچ، کیز.

- الارض الحصاة/ چو، خپکه، به رډ.

- الشفة. الكلمة/ وشه وقسه

- العنقود أو الكرم. خمرة/ شهرب، باده، مه ی.

- العين. الدمعة/ فرمیسک.

- اليمن. القهوة/ قاره.

- القنصل: من نباتات الزينة/ جوړه گولیکه.

- الليل. الهموم/ په ژاره یی، خنم و خه فته.

- وردان. صرصور/ سپسړک.

- الودن. لوزة الحلق/ نالو.
 - عروسه: دمیه/ بوک، بوکه شوشه.
 - فی ورق اللعب: الملكة/ کچ، ژن، شازن.
 - ابنة. بنت/ کچ، زا، فرزند.
 - البننت/ کهزا، کچی کچ.
 - الاخ/ برارزا، کچی برا.
 - الاخنت/ خوشکهزا، کچی خوشک.
 - العم/ ناموزا، کچی مام.
 - العمه/ پورزا، کچی پور.
 - الخال/ خالوزا، کچی خال.
 - الخالة/ پورزا، کچی پور.
 - تبین: إبتاخذ الولد کابن/ کردن به کوری خو، گرتنه خو.
 - بن فلان. ابنه/ کوری (فلانه، فیسار).
 - ابنا. بنون. اولاد/ مندالان، رۆله.
 - حروف المبانی. حروف الهجاء/ ئالف و بی.
 - بنات الأرض. الانهار الصغيرة/ چه م و جوگه، زئی.
 - الذهر. مُصيبة. نکیه/ به لا، کاره سات.
 - اللیل: عاهره. مومس/ سۆزلتی، ئافره تی داوین پیس.
 - نفس/ حوته و نه، حوت برا.
 - بوانی. اضلاع الصدر/ پهراسوه کان.
 - قوائم الناقة/ چوار په لی حوشت.
 - بُنیات الطريق/ کولان و جاده بچوکه کان، کوچه.
 - بنیو. حوض الاستحمام/ بانیو.
 - بنی. سمک بنی/ خیره سوره.
 بهت:
 بهت بهت. بهت. بهت. بهت. دهش واتی وپما، سهرسام
 بو، سهری سوپما، هه ل بزیکا، راما.
 - إفتري عليه و کذب/ درۆی به دهموه کرد،
 بوختانی بۆ کرد، بۆی هه ل بهست.
 بهت. باهت. ادهش/ سهری سوپمان، سهرسامی کرد.
 بهوت: الذي يبهت السامع/ سهرسوپهتەر.
 بهت. بهيته. حیره سهرسوپمان، رامان.
 بهات. بهوت: کذاب. مُفتري/ درۆزن، بوختان که، درۆ
 هه ل بهست.

بهيته بهت. بهتان. کذب. إفتراء. درۆ، ده له سه، بوختان
 به دهموه هه ل بهستن.
 باهت. مندهش. متحیر. هه ل بزیکاو، سهرسام، واق
 وپماو، سپی هه ل گه راو، بزیکاو.
 بهج:
 بهج. ابهج. ستر. فرح. گه شانیه وه، دلی خوش کرد،
 گه شکه داری کرد، گه شکه یی بو.
 بهج. ابتهج. تهيج. تبايح: فرح و ستر، گه شایه وه دلی
 خوش بو، گه شکه داربو.
 البهجة: السرور/ خوشی، دلخوشی، ئاسوده یی، دلشادی،
 روخوشی، شانمانی.
 - رونق/ درهوشانه وه، بریقانه وه.
 بهيج. بهج. مبهج. سار مفرح، دلخوشکه، شنگ.
 متهيج: مسرور. دلخوش، ئاسوده، دلشاد، گه شکه دار.
 بهر:
 بهر الرجل. قاق اقراه/ پيش کەوت، سهرکەوت، پيش
 هاوریکانی کەوت.
 - ت المرأة. غلبت حسنا، جوانی برده وه، جوانیه که ی
 برده یی سه ند.
 - القمر. اضاء/ شوقی دایه وه، تریفی دایه وه.
 - النظر: خطف البصر/ ئاوی چاوی برد، به شه واره ی
 خست.
 - قذفه بالبهتان. درۆی به دهموه هه ل بهست.
 بهر بصره/ به شه واره کەوت، ئاوی چاوی داهات، چاوی
 ریشکه و پیشکه ی کرد.
 - إلبهر نفسه. انقطع نفسه من الاعباء/ هه ناسه ی
 سواریو، که و ته هه ناسه ی بیکێ، په کی کەوت له هیا لکیا،
 هه ناسه ی وه ستا.
 أبهر إستغنى بعد الفقر/ بوژایه وه، پاش که م ده سی
 ده وه له مند بو، هه ل گرا.
 - جاء بالعجب شتى سیرى کرد.
 - تلون في اخلاقه/ بێباری نواند.
 باهر. فاخر/ خۆی هه ل کیشا، له خۆی بایی بو.
 إبتهر إدعى كذبا/ درۆی کرد، خۆی هه ل کیشا، لافی
 لوتدا، گه زافی کرد.

بَهْرُ الجرح: إِسْحَاحٌ / برینه‌های تهنیه‌وه، تهنیه‌های کرد.
بُهر: انقطاع النفس من الاعیاء / هه‌ناسه‌برکئی، هه‌ناسه
سوار بون، تهنیه‌وه‌فاسی، نیخه‌نیخ.

البهّار. الجمال / جوانی

- نَبَتْ طیب الرائحة / روه‌کئیکی بون خوشه،

چاره‌گا.

- قابل / به‌مارات، ثالثه و زهرده‌چه‌وه، داوده‌رمان.

بُهار. صَنَم / بت، په‌یکه‌ر.

- قُطن مخلوج / لۆکه یا په‌موی شی، لۆکه‌ی کراوه،

هه‌لاجی کراو.

باهر. یُبهر النظر / بریقه‌دار، بریسکه‌دار.

- فاخر / هه‌ل که‌وتو، نایاب.

مبهور. لاهث / هه‌ناسه‌سوار، کفت، که‌شه‌نگ، شه‌که‌ت،

نیخه‌نیخاوی.

ابه‌ر. الظهر / پشت.

- شریان ابهر / شاخوێن به‌ر، خوێن به‌ر.

ابه‌ران: عرقان یخ‌رجان من القلب / دووشا خوێنبه‌ر.

بَهْرَج: زَوَقٌ / رازانه‌وه، جوانی کرد، ئارایشتی‌دا.

تَبَهَّرَجَت المرأة: تَزَيَّنَتْ / ئارایشتی خۆی دا، خۆی

(رازانده‌وه، دا له‌تەل).

بَهْرَج: باطل. زائف / قه‌لب، درۆ، پوچ.

مُبَهْرَج: لون زاهي. مَزُوقٌ / ره‌نگاوه‌نگ، بۆیه‌کراو،

ئارایشتی دراو، رازاوه، نه‌خشاو.

به‌ز:

بَهْرَج: دفع بضعف / پالی پیوه‌نا، به‌ئه‌سپایی پالی نا.

مُبَهْرَج: دَفَاعٌ / پال نه‌ر، پال پیوه‌نه‌ر.

به‌ش:

بَهْش: اقبل مسرورا / به‌روخوشی هات.

البهْش: بَشَوْش / روخوش، دهم به‌پێکه‌نین.

به‌ظ:

به‌ظ (به‌ظ: اثقل) / قورسی کرد، گرانی کرد، ژۆرداری کرد.

باه‌ظ: ثقیل / قورس، گران.

- زائد عن الحد / له‌راده‌به‌ده‌ر، یه‌ک جار.

ثمن - : مُرْتَفِعٌ / عال / نرخیکی گران.

به‌ق:

بَهَق: بُهاق: مرض جلدي. بياض على الجلد / په‌لای

سپیی سه‌ر پیست، به‌لەك، منجەل، شەل بازەله.

- الصخر: نبات كالطحلب يعلو الصخر / قه‌وزه‌ی

سه‌ر به‌رد.

به‌ل:

به‌ل: لَعَنَ / نه‌فره‌تی کرد، شه‌فره‌زی کرد.

البهْلة: البهْلة. اللعنة / نه‌فره‌ت.

إِبْتَهَل. دعا و تضرع / نژای کرد، پاراپیه‌وه، لا‌لایه‌وه.

إِبْتَهَال: قَوَّسِل. تَضَرَّع / نژا، نژاکردن، پاراپانه‌وه، لا‌لانه‌وه.

مُبْتَهَل. مَتَوَّسَل. مُتَضَرَّع / نژاکه‌ر.

بُهلول: ضَحَّاك / قوْشه، کوسته‌بایی.

به‌لوان: اللاعب على الحبل / پال‌هوان، تهناف باز.

باهل. لا عمل له / بێ ئیش، بێ‌کار، ده‌س سپیی.

به‌م:

به‌ام. به‌ام: ولاد البقر والمعز والضأن / گوێره‌که‌و

کاروبه‌رخ.

به‌یمه: کل ذات اربع قوائم / چوارپێ، ئازەل، ره‌شه‌ولاخ،

چاره‌وێ.

- كل ما لا تُطَق له / بێ زمان.

به‌ائم: جمع به‌یمه / ئازەل، مالات.

إِبهَم الكلام: تَكَلَّمَ بغموض / به‌تیکه‌ل و پیکه‌ل قسه‌ی

کرد.

مُبَهَم: غامض / نادیار، ئالۆز.

إِبهَام: إلتباس. غُمُوض / نادیار، ئالۆزی.

به‌یم: لا فتحه فيه / کون بێ.

- اسود / ره‌ش، تاریک، نوته‌ک.

إِبهَام: اكبر الاصابع / په‌نجه‌گه‌وره، که‌له‌موست، ئه‌سپیی

کوژه.

به‌و:

به‌ا. به‌ی: حسن و ظرف / جوان بو، رازایه‌وه، گه‌شایه‌وه.

باهی تباهی: تفاخر / شانازی کرد، خۆی هه‌ل کێشا،

گه‌زانی لۆدا، لانی لۆدا، گه‌نجه‌فه‌ی کرد.

به‌اء. حُسْن / جوانی، جوان پووشی، رازاوه‌یه‌تی.

- إشراق / شه‌وق دانوه، هه‌لاتن.

مُباهاة. تَبَاهٍ. تَفَاخُر. تَمَجِيد / شانازی، خُو مهَل کِشَشان،
 گَزاف، لاف، گَهجَهفَه، بایی بون، له خُو بایی بون.
 بهی. بَاه. زَاه / رازوه، روناک.
 - : جمیل / جوان.
 - : مُشْرِق / بریقه دار، تیشکدار، گَش، گَشاوَه.
 بَاه. فَاخِر / نایاب، بهنرخ.
 مَتَبَاه: مَتَفَاخِر / خُو مهَل کِشَش، فِشَه کَر، بایی، له خُو بایی
 بو.
 بهو: قَاعَة او محل الاستقبال / دیدَه نگه، سَالُون، هَوَل.
 بَاء:
 بَاء: رَجْع / گَه پَایه وه.
 - به / گَه پَانیه وه.
 - بِالْحَقِّ / اَقْر / دانی پِیانا، درکانی، دانی به راستیدا نا،
 چوه ژیری.
 - تَبَاوَأ: تَعَادَل / وه ک یه ک وه ستایه وه، یه ک به یه ک، داش
 به داش، سهریه سهر.
 بَوَأ: سَدَد / روی تَر کرد، ناراسته ی کرد.
 - حَلَّ فِيْهِ / تِیَا لای دا، تِیا نِیشت، تِیا گلی خوارده وه.
 اَبَاء بِالْمَكَان: اِقَام / تِیا نِیشته جِی بو، جِیگیر بو.
 - مَنه: فَرَأَ بَرِّی دهرچو، رای کرد، دهر یاز بو، لَیّی مهَل
 هات..
 بَیئَة: مَقَام / شوین، ژینگه، بارهگا، نَزِگه، وه تهن،
 شویننه وار.
 - : مَحِيط / دهر یوهر، ناوچه.
 - : مَنَزَل / خانو، مال، نِیشتگه، مه لَیه بند.
 تَبَوَّءَ الْعَرْشَ: اِعْتَلَاه / چوه سهر ته خت.
 تَبَوَّءَ الْعَرْشَ / چونه سهر ته خت.
 بَوَاء: ثَعْبَان عَظِیم / نه ژنِیها، مه ژنِیها.
 بَوَاسِر (فِی بَسَر).
 باب:
 باب: مَدخَل / دهرگا، چه پهر، دهر وازه، دهر، دهر گانه،
 دهرو.
 - مَن کِتَاب: فَصَل / بهش، بهند، بهست.
 - : رَتَبَة / پله، جَوْر، پایه.
 ال - الْعَالِي / نه سته مول.

مَن - كَذَا: بِسَبَب / به هَوی، له بابَه ت.
 مَن - اُولی: وَخَاصَة. خُصُوصًا / به تاییه تی.
 بَوَاب. حَارِسُ الْبَاب / دهرگاوان.
 بَوَابَه / دهرگی گَه وره، دولایی.
 بَوَّبَ الْکِتَاب. قِسْمَة اِلَى اِبْوَاب / بهش بهشی کرد، پَوَل
 پَوَلی کرد.
 مَبْوَّبٌ مُقْسَمٌ / بهش بهش کروا، پَوَل پَوَل کروا.
 بَاح:
 بَاح السِّرِّ. اَظْهَرُه / نَاشکرای کرد، دهر ی خست، خستیه پو،
 نه یّنی نَاشکرا کرد، درکانی، نه یّنیه کَی دهر یری.
 اَبَاح اِلَیْهِ بِالسِّرِّ. اَظْهَرُه / نه یّنیه کَی یو نَاشکرا کرد،
 لای درکان.
 - . اسْتَبَاحَ الشَّيْءَ: عَدَهُ مَلِكًا لِلْجَمِيعِ / بهر ه لای کرد،
 به گشتی کرد، گشتانی.
 - : اَجَاز / رَیّی دا، هِیشتی.
 بَوَّح: اِبَاحَة: اِظْهَار / خستیه پو، دهر خستن، نَاشکرا کردن،
 درکاندن.
 اِبَاحَة: اِجَازَة / رَیّی دان، هِیشتن.
 بَوَاح: الظَّاهِرُ الْمَكْشُوفُ / له پو، نَاشکرا، دیار.
 بَوَّحَ: الْمُظْهَرُ بِمَا فِيْ صَدْرِهِ / دهر خهر، نَاشکرا کَر، دهر
 شپ.
 مُبَاح: جَائِز / شیاو، بهر ه لای، رَیّی دراو.
 - : مُحَلَّل / حه لَال کروا، ره وایو.
 - : عَمُومِي / کروا، گشتی.
 اِبَاحِي: مَن اَجَازَ لِنَفْسِهِ فَعَلَ الْمَعَاصِي / داوین پیس،
 ناپه وکار، خراپه کار، تگه ویه رانی.
 اِبَاحِيَّة / ناپه وایی کردن، بهر ه لایی، تگه ویه رانی.
 بَاحَة: سَاحَة الدَّار / حوش، حه وشه.
 - : وَسَطُ الطَّرِيقِ / چه قی رِیگا.
 بَاح:
 بَاحُ اللَّحْمِ. فَسَدَ / بَوَّگنی کرد، بَوَّنی کرد، شه و مه نگه بو.
 - : اَعْيَا / هیلاک بو، شه کت بو، گه نه فت بو.
 - الْحَرُّ وَالْغَضَبُ وَ النَّارُ: سَكَنَ وَقْتَر / نِیشته وه،
 کوزایه وه، سارد بوه وه.
 بَايَخ: لَا طَعَمَ لَهُ / مَن تام.

باد:

بودرة: مسحوق الزينة/ پودره.

بودقه: إناء/ بۆته، تیان، قاپ.

- الاختبار/ بۆتهی تاقیکردنه وه.

- مسامیه/ بۆتهی کونیه دار.

بار:

بار: تلف/ خراب بو، پوا، رزی، پوکایه وه.

- العمل: لم ینجح/ بێک نه هات، سه رنه کهوت.

- : هلك/ فهوتا، له ناوچو، مرد.

- ت الارض: لم تُزرع/ کشت و کالی تیا نه کرا.

- ت السوق: کسدت/ بازارپ شکا، بازارپ وهستا، بئ

بازاری بو.

بُور الارض: ترکها/ به ره لای کرد، کشتوکالی تیا نه کرد،

نه ی کتلا.

بُور: أرض متروكة بلا زرع لراحتها/ دیم، به یار.

- : أرض قاحلة/ دیمه رۆک، ره قان، ره قن، کاکى

به کاکى.

بُور: هالك. فاسد/ بێکهك، فهوتا، خراب، پوا.

بُوار: هلاك. خراب/ فهوتان، له ناو بردن، قرتی خستن،

له ناوچون، قرتی کهوتن.

دار ال - : جهنم/ دۆزهخ، جهه نه م.

بورجوازیه: طبقة الشعب الوسطى/ چینی ناوه ندی

گه ل، بورجوازی.

بورصه: مجتمع التجار للمضاربة بالاموال/ بورسه،

کۆمه لگای بازرگانی دراومه تی.

بورى: سمک نه ری/ ماسی بورى.

بوریه: بوریا. باریه: حصیر القصب/ حسیری

قامیش، باریه، بوریا.

باز: بوز. تجهم/ توپه بو، دهم و چاوی دا به یه کدا، خوی

مۆن کرد، گزب بو.

باز: طیر/ باز.

بُوز الابريق و امثاله/ لوله، لوله ی مه سینه.

- الحذاء و الجورب/ لوتی پیتلا و گۆره وی.

- الحيوان: فمه و أنفه معا/ دهم و لوت، قه پۆز، لمۆز.

- الانسان فمه/ دهم، دهمی مرقه.

باس:

باس: قُبُل/ ماچی کرد.

بوسة: قُبلة/ ماچ.

باش:

باش. بوش القوم: ضجوا/ ژاره ژاویان کرد، کردیان به

مه راو موزیا.

بوش. اوباش: رُعا/ مه رچی و به رچی، گه جه رو گوجه.

بوشى. بوشى. الفقير الكثير العيال/ مه ژاری، خیزاندار.

بوش القماش: ما يكون عليه قبل غسله/ شو.

باص:

باصه: سبقه/ پێش کهوت.

باص منه: هرب/ رای کردو خوی لی شارده وه.

بوص: قصب/ قامیش.

- : نسيج من حرير او كتان/ ناویشم که تان.

بوصة: ١٢١١ قدم/ ئینچ، ٢٠٥٤ سم.

بوصلة: إبرة الملاحين/ قیبله نما.

باع:

باع: قُدْرَمُ الیدین/ مینده ی دریزی بال، توانا، توانایی،

لێهاتوی.

طویل ال - . کریم مقتدر/ به توانا، لێهاتو، به میز

به خشنده ی به توانا.

قصیر ال - بخیل عاجز/ پیسکه، لێهاتهاتو،

لێهاتهاتو، دهس کورت.

بورع. عظم یلی ابهام القدم/ ئیسکی پاش په نه گه و ره ی

پن.

باغ:

باغ. تبوغ/ غلب/ سه رکهوت، بریه وه.

بوغادة: ماء الرماد/ خۆلۆ.

بوغاز: مضيق/ ده ربه ند، گه ل.

باق:

باق. جاء بالشر و الخصومة/ به ناشویه وه هات،

گۆبه ندی (نایه وه، گێرا).

- : كذب/ درۆی کرد.

- : غاب/ ون بو، دیار نه ما، گوم بو.

- : فسد/ خراب بو، تێک چو، شتوا.

ثَبُوقٌ. تَفَشَّى الْوَبَاءُ فِي الْمَاشِيَةِ / دهرده نازدهل داکهوت، دهرده کهوته نازدهلوه.

بَانَقَة. شَرُّ نَازِلُوهُ، بَهْلَا، کارهسات، شهپ، ههرا، پشپوی.
بُوقٌ. نَفَخَ فِي الْبُوقِ / قوی کرد به که په ناکه دا، که په نای لهدا.

بُوقٌ: نَفِيرٌ / که په نا، شه پیور.

بُوقٌ: النافخ في البوق / که په نا ژهن، فوپیا کهر، شه پیور ژهن.

بَانَقٌ: مَا لَا ثَمَنَ لَهُ / بِن نَرخ، بِن سود، بِن که لک، نَرَم.

بَاقِه: حَزْمَةٌ / دهسک، چه پک، گوریزه، بَاقِه.

بَوْلَةٌ: الدفعة الشديدة من المطر / تاوه بارانی به خور.

بَالٌ:

بَالٌ: خَرَجَ بَوْلُهُ / میزی کرد.

بَوْلٌ: ابَالٌ: جَعَلَهُ يَبُولُ / میزی پین کرد.

تَبُولٌ / میز کردن.

تَبُولٌ / میز پین کردن.

بَوْلٌ: ماء المِثْنَةِ / میز.

إِحْتِبَاسُ الْ- / میزگیران.

بَوْلَةٌ: كَثِيرَ الْبَوْلِ / مِيزَن، میز کهر.

مَبْوَلَةٌ. مُدِرَ الْبَوْلِ: مَا يَسَبِّبُ الْبَوْلَ / میز پین کهر،

ده رمانی میز.

مَبْوَلَةٌ: مَكَانُ التَّبْوِيلِ / شوپین میز، میزدان، میز که.

- : وَعَاءُ التَّبْوِيلِ / دُول که میز، میزدان.

بُوال: مَرَضُ الْبَوْلِ السَّكْرِيِّ / نه خوشی شه کهر میز.

بُولِي: مَخْتَصٌّ بِالْبَوْلِ / پسپوری میز، میز ناس.

مَجْرَى الْبُولِي: الْقَنَاةُ الْبَوْلِيَّةُ / میزه رۆ، پوری میز.

بَالٌ: خَاطِرٌ / مَوْش، ههست، بیر، ناگا.

- : الْحَالُ وَالْعَيْشُ / گوریزان.

- : اَهْمِيَّةٌ / نَرخ، سود، که لک.

- : حَوْتُ / نه ههنگ.

رَخِي الْ- / خَوْش گوریزان.

مَرْتَاحُ الْ- / مَسْتَرِيحٌ / ناسوده، پین خه، به ختیار، دلشاد،

سه رسوک.

مَنْشَغَلُ الْ- / غَيْرُ مَسْتَرِيحٍ / ناسوده، سه رقال، جه نجال.

غَابَ عَنْ - ه. نَسِيَ / له پیری چو، له یادی (کرد، چو).

خَطَرٌ - ه. : إِفْتَكِرَ / هات به پیریا.

ذُو - هَام. مَهْمٌ / گرنک، به نَرخ.

مَا - ك. : مَا شَأْنُكَ / چپته؟

مِبَالَاةٌ: اِكْتِرَاثٌ / ناگاداری، وریایی، گوی دان، وشپاری،

بایه خ دان.

عدم - . عَدَمُ اِكْتِرَاثٍ / گوی نه دان، که مته رخمی، بایه خ

نه دان.

لَا يِبَالِي. مَهْمَلٌ / که مته رخمی، گوی نادان.

بَالِه: حَزْمَةٌ مِنَ الْبَضَاعَةِ / فهرده.

- : قَارُورَةٌ / قاپ.

بَوْمٌ:

بَوْمٌ: طَائِرُ الظَّلَامِ / په پو، کونده په پو، بایه قوش.

بَانٌ:

بُؤْنٌ: بُعْدٌ. مَسَافَةٌ / ماوه، دوری.

- : فَرْقٌ / جیاوازی.

- : فَضْلٌ وَ مَزِيَّةٌ / جیاوازی که تقد گورده.

بُوان. بُوانُ: الْعَمُودُ الَّذِي تَرْفَعُ عَلَيْهِ الْخِيْمَةُ / نیر که،

ستون، نه ستون، هه ستون.

بَانٌ: شَجَرُ الْيَسَارِ / داریان.

بَاهٌ:

بَاهٌ: نَطْقَةُ الذَّكَرِ / تَو، تَو، تَووی نیر، نیرتَو، سیمه ن.

بَاتٌ:

بَاتٌ: أَقَامَ / لای دا، نوست، مایه وه.

- : تَزَوَّجَ / ژنی هینا.

- : صَارَ. أَصْبَحَ / بو، گرنجا.

- : يَفْعَلُ: مُسْتَمِرٌّ فِي فِعْلِهِ / له سه ری نه پوا، به رده واهه.

بَيَّتَ: دَبَّرَ أَوْ فَعَلَ / رِيکی خست، ناماده ی کرد، گپرای،

سازی کرد.

- : الْبَيْتُ: بِنَاهُ / دروستی کرد، خانوی دروست کرد.

- : أَبَاتُ: اسْكُنَ / نوادی، هیشتی وه، دالده ی دا.

- : السَّيْفُ فِي قَرَابِهِ: اَغْمَدُ. ادخله في قرابه / خستیه وه

کپلانه که ی.

بَيْتٌ: مَسْكَنٌ. دَارٌ / مال، خانو، خانه.

- : مَوْطَنٌ. مَنْزِلٌ / نیشتمان، نیشته، زنده.

- شعر: مصراعین، نِزِه مۆنراوه، پارچه مۆنراوه نیک،
دوخشته کی.

- : شعر: خیمه/ دهوار، ره شمال.

- : (سره/ خیزان، خانه واده، بنه ماله.

- القصید الفرض/ مه بست، نه دجام.

- القصیده: (ابیاتها/ نِزِه کانی چامه، ناکه کانی چامه.

- الرجل: اسره/ خیزان، مال و مندا.

- المقدس: قدس. اورشلیم/ شاری قدوس، شاری
ئورشالیم له فه لستین.

- المال: خزینة المال/ گنجینه می، گنجینه.

- قراب/ کیف، کیلان، بهرگ، کالان.

- الحرام: الکعبة/ شاری کابه.

- : مبنی/ خانو، دروستکراو.

- الکلاب: ماواه/ کونه سهگ، کولانه سهگ.

- العنکبوت: نسجته/ نه نراوی جالجاوکه، دهواردنو.

بیته: عائلی/ اهلی/ مالی، خیزانی، تاییه تی، می
ماله ودهیه، له ماله وده دروست کراوه.

مبیت: مکان البیات/ شوینی مانه وده، شوینی خهوتن.

بایت: مامر علیه لیلة/ سارده وده بو، کون، خوارینی
(دوینی، شهوی).

طعام - / شه وده ساره.

بیج: بیجاما: مفضلة النوم/ بیجامه.

باد:

باد: هلك/ له ناوچو، تیاچو، هیلاک بو، فهوتا، مرد.

(باد: اهلك/ له ناوی برد، قهری تن خست، مرانی، له ریشه ی
ده رهیتنا.

بیاده: فلاة/ جزل، بیابان، سارا.

بائد: منقرض/ له ناوچو، دولیاو، نه ماو.

إبادة: إقناء/ له ناویردن، قهرتی خستن، کوشتن، ویران
کردن، قه لاچوکردن، قه لاچو، تارومار.

مُبید: مُهْلِك/ ویران کار، فه ویتنه، قه لاچوکر، کوژهر،
قوکار.

بید (ن: غیر (ن/ به لام، هیشتا، هه رجو نیک بیت، نه وده
هیه.

بَیْذِر الغلال: جُرْن/ خهرمان، جوختن.

بیدق الشطرنج: حجر الشطرنج/ سه ریازی شه تره نچ،
به ردی شه تره نچ.

بیر (فی بار)

بُیْرُق. رایه/ نالا.

بیرقدار. حامل الرایه/ نالا مه لگر، نالادار.

بیره. جعه/ بیره.

باض:

باض بالمکان. اقام/ جیگر بو، تیا نیشته، تیا مایه وده
ژیا.

- السحاب: مطر/ باری، باران باری.

- الحر: اشتد/ گهرای کرد، چله هات.

- الطائر: القی بیضه/ هیلکه ی کرد.

بِیْض. جَعْلَه ابيض/ سپی کرده وده، سپیه وده.

- الحائط: رَش الحائط بالکلس/ سپی کرده وده،
ته راوی دا، گه چ کاری کرد.

- المكتوب: کتبه ثانیة/ نوسیه وده، پاک نوسی
کرد.

- الوجه/ روی سپی کرده وده.

بِیْض. ضد اسود/ سپی بو وده.

(بِیْض. ضد اسود/ سپی.

- الشعر/ سه رسی، پیر.

- : سیف، شمشیر، شیر.

- البشرة/ پیست سپی، پیست کال.

- ناصح/ به فری، زود سپی، سپی بی گهر.

الخیط ال - : الفجر/ بهر به یان، تاریک و رو.

اللیل ال - : مقبر/ مانگه شه و.

الموت ال - : فجائی/ مهرگی کو و پیری.

الابيضان: اللبن و الماء. اللبن و الشحم. الخبز و
الماء/ شیرو ناو، شیرو چه وری، نان و ناو.

الابيضین: (شهرین او یومین)/ دومانگ، دوروژ.

تبيض/ سپی کردنه وده، سواخ دان.

- الجدران/ گه چ کاری کردن، سپی کاری، سواخ دان.

- المكتوب/ پاک نوس کردن.

- النحاس: (یطلى بالقصدين)/ مس سپی کردنه وده.

مُبِیْض الجدران/ گه چ کاری کر، سپیکار.

باظ: سمن بعد هزال / به خویدا هات، قه‌ل‌ویو، گوشتی
 گرت.
 بَیْظ: بیض النعل / گرای می‌روله.
 باع:
 باع: ضد اشتری / فروشتی.
 اباع: عرض للبیع / نهی فروشتی، داینا بۆ فروشتن.
 بیع: إلباع: نَفَق / فروشرا.
 بَیْع: ضد شراء / فروشتن.
 للبیع: بۆ فروشتن.
 بائع: بیاع: ضد شار / فروشیار.
 - جملة / کوفروش.
 - مفرد / تاک فروش.
 - متجول / کۆل گیتی، فروشیاری گه‌پۆک.
 بیاع شرکای: متجول / چهرچی، کۆل گیتی.
 بیاعة: مايباع / نه‌وی نه فروشتی.
 مبايعة: بیعة: تولیه و قبول و طاعة الخليفة او
 الرئيس / مل بۆ دان، قایل بون، باوه‌پ پی‌کردن، گفت.
 إبتاع: إشتی / کپی، سه‌ندی، ساندی.
 إبتیاع: شراء / کرین، سه‌ندن، ساندن.
 مُبتاع: مُشتَر / کپیار.
 بائع: عاهد / په‌یمانی دا، باوه‌پ پی‌کرد.
 بیعة: التولیه / په‌یمان دان، باوه‌پ پی‌کردن، قایل بون.
 بیعة النصارى: کنیسه / که‌نیه، کلیسه.
 - اليهود: کنیس / که‌نیه.
 بان:
 بان: ظهر إضع / ده‌رکه‌وت، که‌وته‌پو، ناشکرابو، زانرا،
 رون بو‌ه‌وه.
 - عنه: إقطع عنه و فارقه / وازی لی میتنا، لیتی
 جیابوه‌وه، لیک بران.
 بین: اظهر / اوضح / ده‌ری خست، خسته‌پو، ناشکرای
 کرد، رونی کرده‌وه، لیک دایه‌وه.
 - البنات: زوجها / دای به شو.
 باين: هجر / وازی لی میتنا، به‌جیتی میشت، کوچی کرد، لیتی
 راکرد.
 - خالف / سه‌ریچی کرد.

- النحاس / مسگر.
 بیاض: ضد سواد / سپیتی.
 - العين / سپینه‌ی چار.
 - البیضة: اح / سپینه‌ی میلکه.
 - الجلد: لا شعر علیه / پیستی بی‌توک.
 - الوجه: حُسْن الثناء او الاسم / روسوری،
 روسپیتی، مه‌ردایه‌تی.
 - الحائط / گه‌چ کاری.
 - النهار: ضوئه / رونکی رۆژ.
 - اليوم: طوله / درۆژی رۆژ.
 - الارض: خاليه من البناء / زه‌وی (بی‌خانو، روت)
 - البطن: شحمه / ورگ، ورگنی، به‌زی ورگ.
 ال - الدقيقی: آفة زراعية / دۆکه، به‌لخه سپیکه.
 ال - الزغبی / په‌ره‌دۆکه.
 السواد و ال - الفساد و الصلاح / خرابه‌و چاکه.
 بیضاء / سپی.
 الید ال - : النعمة و الاحسان / خیرکردن، به‌خشین،
 چاکه.
 تَبْيِضَة: مُبْيَضَة / پاک‌نوس.
 بیض / میلکه.
 - جامد: مسلولق / میلکه‌ی کولار.
 - مقلي بالدهن / میلکه‌و رۆن.
 بیضة: واحدة البيض / میلکه، به‌ک میلکه.
 - : خصية / گون.
 - : خونة من الحديد / کلار ناسن، تاس کلار.
 - القرن / راوکه، راوکه‌ی نار کولانه.
 بُونْضَة / میلکه‌که.
 بانض: بیوض / میلکه‌که‌ر.
 بیوض: الحيوانات التي تتكاثر بالبيض / میلکه‌که‌ر.
 بیاضة: كثرة البيض / میلکه‌که‌ر، به‌ میلکه، پر میلکه.
 مبيض: العضو الذي تتكون فيه البیضة / میلکه‌دان.
 - النبات / تودان.
 بیضی: بیضی الحجم. بیضی الشكل. شکل بیضی /
 میلکه‌کی.
 باظ:

- : ناقض/ دژی کرد، پېچه وانه یی کرد.
- تَبَيَّنَ: اَضْحَح/ ئاشکرايو، رَوَن بوه وه، ده ركه وت.
- بائن: بَيَّن. ظاهر. واضح/ ديار، له رو، ئاشكرا، رَوَن.
- بيان. تبیان. اظهار. إيضاح/ ده رځستن، ئاشكرا كړدن،
- هاتنه دي، رَوَن بونه وه، رَوَن كړنه وه.
- : شرح/ رافه، رَوَن كړنه وه، باس كړدن، لى دوان، لَيْك
- دانه وه.
- : تصريح/ راگ ياندن.
- : تقرير/ راپورت.
- : لائحة/ به رنامه، پروگرام.
- رسمي. بلاغ/ بلاو كړاوه، به يان، هه وال، راگ ياندن.
- علم ال- : المنطق الفصيح/ رَوَن بيژى.
- غني عن ال- : صريح و واضح بذاته/ پيويست به باس
- ولى دوان ناك.
- بَيِّنَة: بُرْهان (و شاهد/ به لگه، قه وال.
- على - من امره يعرف حق المعرفة/ باشى دهناسيت،
- رَوَد چاكي ده زاني، لى ئاشكراو رونه.
- مُيَيَّن: ظاهر/ ديار، ئاشكرا، له يو، رَوَن.
- بَيَّن: فُرْقَة/ جياوازي.
- ذات ال- : عداوة/ دوشمنايه تى.
- تباين: إختلاف/ جياوازي.
- : تناقض/ دژيتى، له يه كه نه چوى.
- مُتباين. مختلف/ جياواز، له يه كه نه چو، لاسه نك.
- تباينى. إختلافي/ جياوازي، له يه كه نه چوى.
- بَيْنَ الشَّيْئَيْنِ/ له نتيوان دوشته د نتيوان.
- الاشياء (و الجماعة/ له نتيوان، له ناوهند.
- يَدِيْهِ: مَعَهُ/ له كه ليايه تى، پييه تى.
- : (امامه/ له پيش دهميايه، له به رده م.
- بَيْنَ بَيْنٍ/ له نتيوان، ناوبه ناو.
- بَيْنَمَا. بَيْنًا: اثناء/ له كاتيكدا، له كاتى، كه چى.
- بائنة. مايكون مع العروس من مال و جهاز/ جيازي.
- . مهر. صداق/ ماره يى.
- بانه. سَكْمُكَة/ فيتره گوله.

(أَفَ) تَافِه

وكد) قال

تتام:

مُتَّبِعُ: المرأة التي وضعت اثنين في بطن واحد/

دوانه يو.

مقام / هر دوانه ی نهی.

(مك)

تاوہ (فی اوہ) تباہی (فی بھی).

تَب:

— ت یداھ. خسرتا / له دهستی چو، دږپانی، ونی کرد،

زیانی لی کہوت.

ناوبه‌ناو.

- أله: الزمه الله حُسْراناً و هلاكاً/ به لای ایّدا، خوا
بی کوئی، به دی و نه گرسی بۆ شو.
ثَبَابُ: هلاك/ ویران بون، فهواتان، له ناوچون، كوشتن.
- خُسْرَاة/ له دهست چو، وڼ كړن، دږلاندن، زیان.
أَتَبُّ: اَضْعَفُ/ لاواز بو.
إِسْتَشَبُّ: ضَعْف و عَجْز/ پیرو لاواز بو، په كی كوت.
- وَضَح و بَان/ ئاشكرايو، روڼ بوه وه، نهخت بو.
- الأَمْرُ: إِسْتَقَرَّ/ جڼگير بو، دامه زرا، كاره كه جڼگير
دame زراو بو، بنج بهست بو.
إِسْتَثْبَابُ: تَرْسِيخ/ جڼگيربون، دامه زړاندن، ئاسایش.
قَاب: الكبير الضعيف/ پیری (په ك كهوته، لاواز)
زه بون)
تَبْر: ثَبْرُ: هَلَك/ ویران بو، فهوتا، له ناوچو، مرد.
ثَبَار: هلاك/ ویران بون، فهوتان، له ناوچون، كوشتن.
تَبْر: تراب كل معدن/ خاكی كانزا، كانزای خا.
- الذهب/ زَبْر، ثَالُوت.
تَبْرَا (في برا) تَبْرَجَتْ (في برج) تَبْرَجَ (في برج) تَبْرَمَ (في
برم)
تَبْع: تَبِعَ: إِتَّبَعَ/ أَحَق. مَشَى خَلْفَهُ/ شوینى كهوت، دواى
كهوت، دوى كهوت.
- : مَضَى مَعَهُ/ له گه لى روى، پهره وى كرد.
- : لَاحِقُ/ شوینى كهوت، دواى كهوت، لَیْ
كولیه وه.
- : أَتَى بَعْدَ/ درهنگ هات، دواكهوت، له دوايیدا
هات.
تَابِع: سَارَ فِي أَثَرِهِ/ شوینى كهوت، به دوايا روى.
- : وَافَقَ/ قَابِل بو، سه لماندى.
- تَتَّبَعَ: لَاحِقُ/ به دوايا روى، شوینى كهوت، لَیْ
كولیه وه.
- الْحَدِيثُ: أَحْسَنَ سِيَاقَهُ/ به باشى له سه رى روى،
به رده وام بو.
- الْعَمَلُ: أَحْكَمَهُ وَاتَّقَنَهُ/ به چاكی ئه يكا.
تَتَابَع: تَوَالَى. جَاءَ الْبَعْضُ فِي أَثَرِ الْبَعْضِ/ به دواى
په كدا هاتن، په ك له دواى په ك هاتن.

تَبَاعاً. بِالتَّابِعِ/ په ك له دواى په ك، به دواى په كدا
هاتن، په يتا په يتا.
تَتَّبَعَ الأَمْرُ: طَلَبَهُ وَبَحَثَ عَنْهُ مَلِيّاً/ لَیْ كُولیه وه، لَیْ
وردیوه وه، پشكنی.
تَابِع: لَاحِقُ/ دواى شو، پاشكو.
: مَرْوُوس/ دهست و پتوون، دارو دهسته.
- : تَلْمِیْذُ/ قَوَاتِبِی، شاگرد.
- : خَادِمُ/ به رده ست، ئیشكه، ئوكه.
- لَكْذًا/ له گه لیا، له سه رنه.
- : تَوَاعِبُ: الْأَقْفَارُ السَّيَّارَةُ/ ئه ستیره گه روكه كان.
تَبِعَ: كَثِيرُ الْإِتِّبَاعِ/ زَدَّى له گه له.
تَابِعَة. تَبِعَة: مَا يَتَرَبَّعُ نَقِیْجَةً/ ئه نجام، ئاكام.
- : مَسْئُولِيَهُ/ به رپرسي، به رپرسياری.
تَبِعَ: تَتَّبَعَ. مُتَابَعَةٌ: مُلَاحَقَةٌ. لَاحِقُ/ شوینى كهوتن،
دواكهوتن، راونان، له دواچون، به شوینا رويشتن.
إِتِّبَاعُ: مَلَاحَقَةٌ/ شوینى كهوتن، پهره وى كردن،
به دوا دواچون.
تَتَابَع: تَوَالَى/ به دواى په كدا هاتن.
بَادَ - : عَلَى التَّوَالَى/ په ك له دواى په ك، به رپر.
تَتَّبَعَ/ شوینى كهوتن، دواكهوتن، په يدوزى، لَیْ كُولینه وه.
يُتَّبَعُ: لِلْكَلَامِ بَقِيَّةٌ/ ماويه تى.
مُتَتَابِعُ: مُتَعَاقِبُ/ به رده دوا، په ك له دواى په ك.
تَبِعَ: عَاشِقُ/ شهيدا، دلدار، سه ودا سه.
تَبِعَ: تَبِعَ. دَخَانَ/ تَوَتَنَ.
تَبِلَ: تَبَلَّ: تَوَبَّلَ الطَّعَامُ. جَعَلَ فِيهِ التَّابِلَ/ به هاراتى تن
كرد.
قَابِلُ: تَوَابِلُ/ به هارات، بۆن و به رame.
مُتَبَلِّلُ/ به هاراتاوى، به بۆن و به رame.
تَبَالُ: بَاتَعَ التَّوَابِلُ/ به هارات فروش.
تَبَنَ: تَبَّنَ الدَّابَّةُ: عُلِفَهَا تَبْنًا/ كای دلیه، كای خسته
به رده مى.
تَبَّنَ: جَعَلَ التَّبَنَ فِي الْمُتَبَّنِ/ كای خسته كایه نه كه وه.
تَبَنَ/ كا.

تَبْنَى اللون: بلون التبن/ کای، زهردیکی نذر کال.
 تَبَان: بائع التبن/ کافریش.
 مَتْبَن: موضع التبن/ کایه.
 درب التَبَانَه: المَجْرَة/ هه ساره، کهشکه شان،
 کاکیشان، ریگهی کاکیشان.
 تَبَان: سروال قصیر/ پانتولی کورت.
 تَبْنَى (في بنو) تَبْوًا (في بوا)
 تتر:

تَتَرُ تَتَار. تتری. قوم مقامهم بین الصين و بحر
 الخزر/ تەتار.

تَتَاوَب
 تَتَاوَب (في ثنْب) تَتْنِيَة (في ثنى) تَجَاه (في وجه).
 تَجَر:

تَجَرَ تَاجَرَ. تَعَاطَى التَّجَارَة/ بازرگانی کرد.
 تَجَارَة. بیع و شراء/ بازرگانی، کَرین و فروشتن.
 - مَتَجَرَ: موضع الاتِّجَار/ شوینتی بازرگانی، دوکان،
 کوکا، فروشکه.

- - - بضاعة/ کەل و پەل، شمعک، کالا.
 تاجر. من يتعاطى التجارة/ بازرگان.

- بائع الخمر/ مهی فروش.
 - رائج/ به فروختن.

- الجملة/ کوفرۆش، کومهله فروش.
 - المفرد او المفرق/ دانه فروش، تاک فروش.

تجاري. مَتَجَرَى. مختص بالتجارة/ پسپۆری
 بازرگانی.

بيت - / شوین بازرگانی.
 شارع - / شهقامی بازرگانی.

القانون ال - / یاسای بازرگانی.
 العرف ال - / نهیریتی بازرگانی.

تَجَشَا (في جشأ) تَجَلَى (في جلو) تَجَوَّل (في جول)
 تحت:

تحت. ضد فوق/ ژیر.
 - كَذَا: اقل منه/ له خواره وهه.

- اسفل او الى اسفل/ بهر و خوار، بۆ خواره وهه.
 من - ل - خفية/ به نهینتی، له ژێره وهه، له بنه وهه.

الثُحُوت: الارذال. السفلة/ بین ئابوو، سوک، بین شهرم،
 تیز.

تَحْتَح: حَرَك/ جولانی، بزوانی.
 التَّحْتَحَة. الحركة/ جوله، جوله جول.

تَحْدَى (في حدی) تَحَرَى (في حری) تَحَرَّش (في
 حرش)
 تحف:

اتحف: اهدي/ پێشکەشی کرد.
 تُحْفَة. تُحْفَة: هدية/ دیاری.

- : الشيء الفاخر الثمين/ به نرخ، شتیکی به ده گهه.
 - ادبية/ شاهه خشان، شاورزهیی، شاکاری ویزهیی.

مُتَحَف. مَتَحَفَة: دار الآثار/ موزه خانه، دیزین گه.
 تحکم (في حکم) تحوط (في حوط) تحوی (في حوی)

تَحِين (في حین) تَحِيَة (في حی)
 تح:

تَحَّ العَجین: حَمَص/ هه له مات، هه ویره که هه له مات.
 تَحَّ العَجین الحامض/ هه ویری هه لاتو، هه لاتو، ترشان.

تخت:
 تخت الرقاد: سریر/ چه رپایه، خه وگه، تهخت،
 تهخته به ند.

- : مصطبة. مقعد/ تهختی دانیشتن، قه نه قه.
 - الثياب: خَزَانَة الملابس/ که نتۆر، دۆلابی جل.

- الملك: عرشه/ تهختی شا.
 - المملکه. عاصمتها/ پایتهخت.

- موسیقی: فرقة موسيقية/ ئورکیسترا، تپیی
 موسیقا.

تَحْتَة الكتابة: رِخْلَة/ میزی نو سین، میزی قوتابی.
 تَحْطَى (في خطو) تَحْطَل (في خل) تَحْطَى (في خلو)

تَحْم:
 تَحْم. حَدَّ/ سنوری بۆدانا، جیای کرد وهه، دیاری کرد.

تَاخَم: جاور/ له پال یه کدا بون، هاوسن بون، هاوسنور
 بون.

تَحْمُ: تَحْم. حَدَّ/ سنور، توخوب.
 مُتَاخَم: مجاور/ له پال یه کا، سنوریان پینکه وهه،

هاوسن، هاوسنور، هاو توخوب.

ثَخَمَ. اِثْخَمَ. ثَقُلَ عَلَيْهِ الْاَكْلُ / زَدَى خَوَارِد، پَرِيو،
ناوسا، بای کرد.

- : اصیب بتخمه / گرفتی کرد.

ثُخْمَةُ. سَوَالِظُ مِمْ غَرَفَت، زِيَادَةُ خَوَرِي، بَاكَرْدَن.
مَتْخُوم / ناوساوم، گرفتای، بَاكَرْدَن.

تَخِيلَ (فِي خَيْلٍ) تَدَاوَلَ (فِي دَوْلٍ) تَدَرَّجَ (فِي دَرَجٍ)
تَدَر:

تَدَرَّجَ: طَائِر، پَرِيو.

تَدَلَّى (فِي دَلَوٍ) تَدَيَّنَ (فِي دِينٍ) تَذَكَّرَ (فِي ذِكْرِ) تَذَلَّلَ
(فِي دَلٍّ) تَذَمَّرَ (فِي ذَمٍّ) تَرَابَ (فِي تَرَبٍّ) تَرَاثَ (فِي

وَرَثٍ) تَرَاخَ (فِي رَخْوٍ) تَرَاغَعَ (فِي رَفْعٍ) تَرَاكَمَ (فِي رَكَمٍ)
تَرَاوَحَ (فِي رَوْحٍ) تَرَاعَى (فِي رَأْيٍ)

تَرَب:

تَرَبَ الْمَكَانَ: كَثُرَ ثَرَابُهُ. اَصَابَهُ التَّرَابُ / خَوَلَاوِي بُو،
تَوَزَى لِي نِشِث.

تَرَبَّ. اِثْرَبَ: غَيَّرَ، خَوَلَاوِي كَرْد، خَوَلَى پَتِيوَه كَرْد، تَوَزَى
پَتِيوَه كَرْد، تَوَزَاوِي كَرْد.

تَتَرَبَّ: تَغَيَّرَ / خَوَلَاوِي بُو، تَوَزَى كَرْت، تَوَزَى لِي نِشِث.
- : صَارَ تَرَابًا، بُو بَه خَوَلٍ.

تُرَاب. تُرَب: غُبَار خَاك، خَوَلٍ، تَوَزَ.

تُورِيه: (رُض) زَهْوِي، خَاك.

- : مَقْبَرَةُ، گُوپِسْتَان.

تُرَابِي: مِّنَ التَّرَابِ، لَه خَاك.

تَرَب. مُتَرَب: عَلَيْهِ التُّرَابُ، خَوَلَاوِي، تَوَزَاوِي.

- : نَاعِم، وَالْاَيُّزْ، هَاپَاوَه، يَزْدَرْهِي، وَرْد.

- : فَقِير، هَهْ زَار، نَه دَارَا، نَه بُو، كَه مَدَه سَت.

مُثَرَبِيه: الْفَاقَةُ وَ الْفَقْرُ، هَه زَارِي وَ نَه بُونِي، كَه مَدَه سَتِي،
نَه دَارَايِي.

تَارِيه: كَان تَرِيه، يَه كَه تَه مَه ن بُون، هَاوِي بُون، هَاوِي.
بُون.

تَرَب: نَدَا، هَاو.

- : زَمِيل، هَاوِي بُون، بَرَادَر، هَاوَدَل، هَاوَدَه م.

- : مُعَاَصِر دَه مِي، سَه رَدَه مِي، هَاوَسَه دَه،

هَاوَجَرَخ.

تَرَبَسَ الْبَابَ: ضَبَّيْ / دَه رَاكَه كِي كَلُوم دَا.

تَرِيَّاس: مَتَرَّاس / كَلُوم.

تَرَجَّلَ (فِي رَجَلٍ) تَرَجَمَ (فِي رَجَمٍ) تَرَجَّى (فِي رَجْوٍ)
تَرَج:

تَرَج. تَشَرَّخَ: حَزَن، پَه زَارَه كَرْتِي، خَه مَنَّاك بُو، پَه سَت
بُو، پَه سَتِي دَاي كَرْت.

تَرَجَّ. اِثْرَج: اِخْزَن / خَه سِي دَايَه، خَه مَنَّاكِي كَرْد، پَه سَتِي
كَرْد.

تَرَجَّ. اِتْرَاج: حَزَن، پَه زَارَه، خَه م، پَه سَتِي.

- : الْفَقْرُ / هَه زَارِي، كَه مَدَه سَتِي، نَه بُونِي، نَه دَارَايِي.

تَرَج: كَثِير الْغَمِّ / خَه مَنَّاك، پَه سَت، پَه پَه زَارَه.
تَرَز:

تَرَز: صَرَع / دَاي بَه زَهْوِي دَا.

- : يَبِسَ / وَشَك بُوَه وَه، رَهَق هَه لَات.

تَارَز: كَل قَوِي صَلَب، وَشَك وَ رَهَق.

- : مَيَّت، مَرِيو، بِي كِيَان، وَشَك وَه بُو.

تُرَّان: الْمَوْتُ فَجَاةً، مَرَدَنِي كَوْت وَ پَرِي.

تَرَزِي: خِيَاط، بَه رَك دَرُو.

تَرَس:

تَرَس: اَلْبَسَةُ ثَرَسًا. دَرَّعَ، قَه لَقَانِي بَه سَت، زَرِي
پَشِي.

تَرَس: دَرَّعَ، قَه لَقَان، زَرِي.

تَارَس: مُدَّرَّعَ، زَرِي پَشِي.

مَتَرَس. مَتَرَّاس: حَصَن. مَا يَسْتَرْبِه مِّنَ الْعَدُوِّ،
سَبِيْر، سَهَر، سَهَنَكِر، مَه تَرِيَز.

تَرَسَانَه: مَسْتَوْدَع اَوْ مَصْنَع الْاَسْلِحَةِ / جَبَه خَاَنَه.
- : مَسْتَوْدَع اَوْ مَصْنَع السَّفْنِ / شَوِيْن وَه سَتَان

وَ چَاكَرْدَنِي كَه شَتِي، نَه سَكَلَه.

تَرَس: سَنَ الْعَجَلَةِ، دَانَه پَتِيْجَكَه.

سَمَكُ الْ - / مَاسِيَه پَانَكَه.

عَجَلَةُ بَتَرَس: پَتِيْجَكِي دَانَه دَار، پَتِيْجَكِي دَان دَان.
تَرَس السَّلْحَقَاة / قَاپِيْلِكِي كِيَسَهَل، قَاپُوْرِي كِيَسَهَل.

تَرَسَة: سَلْحَقَاة الْبَحْرِ، كِيَسَهَل، رَهَقَه.

تَرَع:

تَرَع: اَسْرَعَ اِلَى الْبُشْرِ شَهْرِي فَرُوشْت، شَهْرِي دَامَه زَرَانَد،
جَه نَكِي نَايَه وَه.

تَرَع: تَرَبَّع، شَهْرَانِي، شَهْر فَرُوش.

تَرَع: اَغْلَق دَاي خَسْت، پَتِيوَه دَا.

تَرْغ: تَرْغ: اِمْتَلَا/ پُر بو.

اِشْرَع: اِشْرَع: مَلَا/ پری کرد.

تَرْعَة: تَرْعَة: بَاب/ دهرگا، دهرواز.

- : مَسِيلُ الْمَاءِ/ تَوَكَّعَ، جَوَّعَ.

تَرَاع: تَرَاع: بَوَاب/ دهرگاوان.

تَرْغ:

تَرْغَلَة: تَرْغَلَة: الْحَمَامَة الْبَرِّيَّة/ كَوْتَرَهی كَيَوی، كَوْتَری

كَيَوِيلَه، كَوْتَرَه شینكه.

ثَرْف:

تَرْف: تَتَرَّف: تَنْعَم/ بَاش زِيَا، بَاش رَای بَوَارِد، رَای

بَوَارِد.

مُثَرَف: تَرْف: ثَرْيَف: مُتَنَعَم/ نَاسُودَه، بَه خَیَار، خُوش

گُوزَه رَان، خُوَ پیدَاو، كَا مِهَرَان.

تَرْف: ثَرْفَة: نِعْمَة وَ رَغْد الْعِيشِ/ نَاسُودَهی، خُوش

گُوزَه رَانی، كَا مِهَرَانی.

تَرْف: اِثْرَفَ الْعَمَالِ: اِبْطَرَه وَ اَفْسَدَه/ بَه فِیْقُودَا، دَای

لَه بَه رِد.

تَرْق:

تَرْقُوة: عَظْمُ اَعْلَى الصَّدْرِ/ چَه لَه مَه، نِیْسَقَانی

چَوَلَه مَه، چَه لَه مَهی سَنَك.

تَرَاقِي/ مَرْدَن، گِیَا نَه لَا.

بَلَعْتَ رُوحَهُ اَل- : شَارَفَ الْمَوْتِ/ وَ خَه رِیَكَه نَه مَرِي،

كُوتَه گِیَا نَه لَا.

تَرْك:

تَرْك: تَخَلَّى اَوْ تَنَازَلَ/ وَازِی اِیْهِنَا، دَه سَت بَه رِدَارِی

بُو، دَه سَتی لَی هَل گُرت، لَی گَه پَا.

- : سَبَب/ بُو بَه مَوِي.

- : اَقْلَع عَن/ وَازِی لَی هِنَا.

- : اَغْفَلَ (اَهْمَلَ) گُوتِی نَه دَايَه، پَه رَانی، كَه لَای خَسَت.

- : اِرْثًا: خَلْف/ لَه پَاشِی بَه جِی مَآ.

- : الطَّعَامُ اَوْ الْعَاشِدَة: قَام/ هَه سَتَا لَه سَهَر خَوَارِدَن،

خَوَارِدَنه كَسِ تَه وَآو نَه كُرد.

- : سَمِعَ لَه/ رِیْیَا، مِیْشَتِی، مِیْلَای، وَازِی لَی هِنَا.

تَارَك: هَادَن/ وَازِی هِنَا، پَشُویدا، رِیَك كَه وَت.

تَرْك: ضِدَّ اخَذَ/ وَازِی اِیْهِنَان، بَه جِی مِیْشَتَن، دَه سَت

بَه رِدَارِیون، پَه رَانَدَن، كَه لَآخَسَتَن، اِیْگَه پَان.

تَرْكَة: تَرْكَة: مَتْرُوك/ بَه جِی مَآو، پَه پَاو، وَازِی اِیْهِنَرَاو.

- : الْمِيت: اِرْث/ مِیرَات.

مُتَارَكَة: مُدْنَة/ شَهَرِ رَاگُرتَن، پَشُو، وَه سَتَان، وَه سَتَانی

جَه نَك.

تَرْيَكَة: اِمْرَاةٌ لَمْ تَتَزَوَّجْ/ قَه رِیَه، قَه رِیَه كُچ، نَافِرَه تِی

قَه رِیَه، سَه رَه.

تَرْم:

تَرَامَوَايَ: الْقَطَارُ الْكَهْرِبَآئِي/ تَرَام، تَرَامَوَايَ.

تَرْمُس: كَطِیْمَة/ تَه رَمُوس.

تَرْمُوسْتَان: مَنَظَمُ الْحَرَارَة/ تَه رَمُوسْتَان، گَه رَمَآزَان.

تَرْمُومَتَر: مِيزَان اَوْ مَقْيَاسُ الْحَرَارَة/ تَه رَمُومَه تَر،

گَه رَمَآپِیَو.

- : فَاَرْنَهَايَت/ گَه رَمَآپِیَوی فَه مِهَرَه نَهَايَت.

- : مَبْنُوی (فَرَنَس)/ گَه رَمَآپِیَوی سَه دِی.

تَرَن:

تَرْنَج: اُتْرُج/ تَوَرُوج.

تَرْنَح (فِي رَنَح) تَرْنَم (فِي رَنَم) تَرُوی (فِي رُوی) ثُرِی

(فِي رَاي)

تَرِی:

تَرِیَاق: دَوَاءٌ يَدْفَعُ السُّمُومَ/ دَرَه زَار.

تَسْتَرِب (فِي سَرَب) تَسْتَرَع (فِي سَرَع)

تَسْع:

تَسْعُ الْقَوْمِ: كَان تَاسَعُهُمْ/ نَوِيَه مِیَان بُو.

- : الْقَوْمُ: صَبِيْرُهُمْ تَسْعَة/ كُردَنی بَه نَو.

- : الْعَمَالُ: اخَذَ تَسْعَةً/ نَوِيَه كِی بَرِد.

تَسْعَة: ۹/ نَو، ۹.

- : رَجَال/ نَو پِیَاو.

تَسْعُ نِسَاء/ نَو نَافِرَه ت.

تَسْعَة عَشَر: ۱۹/ نَو زِدَه، ۱۹.

- : عَشْرُ رَجُلٍ/ نَو زِدَه پِیَاو.

تَسْعُ عَشْرَة اِمْرَاةٌ/ نَو زِدَه نَافِرَه ت.

تَسْعُ: تَسْعُ: جِزْءٌ مِّن تَسْعَة/ نَوِيَه ك.

تَسْعُون: ۹۰/ نَه وَدَه، ۹۰.

اَل- / نَه وَدَه دَه مَه، نَه وَدَه دَه مِیْن.

تَاسِع: الْوَاقِعُ بَعْدَ الثَّامِنِ/ نَو هَم، نَوِيَه مِیْن.

تَاسِعًا/ نَوِيَه مِیْن، نَو هَم مِیْن.

تَسْلُقُ (في سلق) تَسْلَى (في سلو) تَسْوَقُ (في سوق)
تَسْوَلُ (في سال) تَشَأْمُ (في شام) تَشْبِثُ (في شبت)
تَشْرُ:

تَشْرِينُ الاول / كه لا پِزَارَن، خه زهَل وَهَر.

- الثاني / سه رماوه ز، ناگردان.

تَصْبِي (في صبو) تَضَائِلُ (في ضال) تَضْمَنُ (في
ضمن) تَضَوِّرُ (في ضور) تَظْلِمُ (في ظلم) تَعَادِلُ (في
عدل) تَعَاطَى (في عطى) تَعَاْفَى (في عفو) تَعَاْقَبُ (في
عقب) تَعَالُ (في علو) تَعَاوَنُ (في عون)
تَعَبُ:

تَعَبُ: ضِد استراحت / هيلاك بو، ماندو بو، شه كهت بو.
- منه: مَلَهْ / لِي بِيزار بو، وه رس بو، به ده ستيه وه

هيلاك بو، جاپش بو.

- كَدُ: ره نجى دا، چه وسايه وه، ره نجى كِيشا.

اِثْعَبُ: اَكَلُ / هيلاكى كرد، ماندوى كرد، شه كهتى كرد.

- ثَقُلَ عَلَى / چه وسانديه وه، بِيزارى كرد.

تَعَبُ: كلال. ضِد الراحة / هيلاكى، شه كهتى،

ماندويه تى، چه رمه سهرى، چه وسانه وه.

- كَدُ: ره نچدان، چه وسانه وه.

تَعَبُ: تَعْبَانُ. مُتْعَبُ / ماندو، شه كهت، هيلاك، كفت،

كه شه ننگ.

مُتْعَبُ: مُضَايِقُ / وه رس كه، بِيزار كه، جارش كه.

- ضِد مُرِيحُ / هيلاك كه، شه كهت كه،

ماندو كه.

- شاق / گران، قورس، سه خت.

لا يَتْعَبُ: لا يَكُنْ / هيلاك نابى، ماندو نابى، كَوَل نادات،

نابه زئ.

اِتْعَابُ: اَجور. اِكْرَامِيه / كرى، به خشيش، مز.

تَعْدَادُ: تَعْدَدُ ((في عدد) تَعْدَى (في عدو)

تَعَسُ:

تُعَسُ: شَقَى / كه ساس كهوت، خه م لِي دَا، بارى كهوت

تُعَسُ: تَعَاسَةُ: شَقَاءُ / كه ساس، خه م بارى،

باركه وتوبى، كويزه وه رى.

تُعَسُ: تَعْيِسُ: شَقَى. يَأْسُ / كه ساس، خه م بار، بى

به خت، باركه وتو، خاك سار، خاكه سار، رَوِزْدَه ش، كَتَوَل.

تَعَشَى (في عشو) تَعْصَبُ (في عصب) تَعْطَفُ

(في عطف) تَعْوِيْذَه (في عوذ) تَغَاضَى (في غضى)

تَغْذَى (في غذو) تَفَاوْتُ (في فوت)

تَفُ:

تَفُ: تَفَفُ: تَفَفُّهُ: قَالَ لَهُ تَفًّا (او تَفًّا لَكَ) تَفَى لِي كَرْد.

تَفُ: وَسَخ الظفر / چلكى نينتوك.

تَفُحُ:

تَفَاحُ / سِيَو، دَارَسِيَو، مِيَوَه سِيَو.

تَفَاحَتَان. رَاسَا الْفَخْذَيْنِ فِي الْوَرَكَيْنِ / دو كَوَلَمى سمت،

مه ردو كَرَجَه لى سمت.

تَفُلُ:

تَفُلُ: بَصَقَ بَرَقْ / تَفَى كَرْدَه وه، به لَه مِى فِرِي دَا.

تَفُلُ: تَفَالُ: بَصَاقُ / تَفُ، به لَه م.

تَفُلُ: تُلُ: رَاسَبُ / نِشْتو، به لَه، خه وش، به لَه.

مُثَقِّلَةٌ: مَبْصَقَةٌ / دَوَلَكِى تَفُ.

تَفَهُ:

تَفَهُ: قَلَّ وَ خَسَّ / سو ك بو، نايه خ بو، تَبَقْ بو.

- الطَّعَامُ (او الشَّرَابُ: لَمْ يَكُنْ لَهُ طَعْمُ) بَيْنَ تَامَ بو.

تَفَهُ: تَافَهُ: بَلَا طَعْمُ / بَيْنَ تَامَ.

- - - حَقِيرُ / مِيج وَ پوچ، نايه خ، لَوْتَه وَ پَوْتَه،

مه رچى وَ پهرچى.

- - - زَهِيدُ / كه م، بِي بَايه خ.

- - - رَكِيكُ / پولو، بِي كه ك، شَلَوَق.

تَفَهُ: تَفَوَهُ: تَفَاهَه. خَسَّةُ / سو كى، مِيج وَ پوچى،

نايه خى.

تَفَوَّقُ (في فوق) تَفَوَهُ (في فوه) تَقْصَى (في قصو)

تَقْمَصُ (في قمص)

تَقَاوَى: بَذَرُ / تَوُو، سه لك.

تَقَنُ:

تَقَنُ: اِتْقَنُ: اِحْكَمُ / ته واوى كرد به باشى وَ به پوختى.

تَقَنُ الارضُ: اسْقَاهَا / ناوى دَا.

اِتْقَانُ: تَقَانَه: اِحْكَامُ / پوختى، بِي خه وشى، وردى،

ته واو كردن به باشى.

بِاِتْقَانٍ: بِاِحْكَامٍ / به پوختى، به بِي خه وشى، به وردى،

به ته واوى.

مُنَقَّنُ: مُحْكَمُ / پوخت، ته واو.

تَقَنْ: بقیة الماء الكدر في الحوض / ناوی پیسی بن حوز.

- الطین الیابس المشقق / زهوی (قلیشاو، تینو).
تَقَوَى (في وقى) تقویم (في قوم) تَقَى (في وقى) تَقَبَّلَ (في قبل)

تک:

تک: داس / پی شیلی کرد، پی پیا، شیلای.

- ته الخمرة: (سکرته) مهستی کرد، سه رخوشی کرد.

استتک التكة: ادخلها في السروال / به نه خوینی (تنی خست، تنی هه لکیشا).

تكة: رباط السروال / به نه خوین، دوخین.

بيت ال - / پزو.

مٹک / دار به نه خوین.

تکت:

تکتک. داس / پی شیلی کرد، پی پیا، شیلای.

- ت الساعة. دَقْتُ / لئی دا، چرک ی کرد.

- الطبخ / کولا.

تکتکه. دقه خفیفه / چرک، کرت.

- الطبخ: کت / دهنگی کولان، قولبه قولپ.

تکتیک. فن التظیم / ته کنیک، پیلان.

تکن:

تکنیک. فن المهنة والعمل / ته کنیک، وه ستایی،

کارگوزاری.

تکية (في وكا)

تل:

تَل. اکمة / گرد، ته پۆلکه.

تَلِيل. تل صغیر / گردۆلکه.

تَل الناموسيات / کول، په رده و کول.

- حریر. شَف / تول، پۆپه شمین.

تلا (في تلو) تلاشی (في لشو) تلافی (في لغو) تلالا (في لالا) تلبد (في لبد) تلذذ (في لذذ)

تلس:

تلسکوب. مرقب / ته له سکوب، نه ستیره بین.

تلغ:

تَلْغراف. برق / بروسکه بهر، ته له گراف.

- رسالة برقية / بروسکه، نامه به بروسکه.

تلف:

تَلَف. تعطَّب / زیانی مینا، خراپ بو.

اَتَلَف. اَضَرَّ / زیانی که یاند، زهره ری دا، خرابی کرد.

تَلَف. ضرر / زیان. خراپ یون.

تالف. مُتَلَف: متضرر. فاسد / خراپ بو، که نیو.

مُتَلَف: مُفسد. ویران کار، خراپ کهر.

- مُؤَدَّ: به زیان، زیان به خش، به نازار،

زیانه خرق.

إتلاف: إفساد / له ناویردن، به فیرۆدان، خراپ کردن.

تلفاز. مِبصار. جهاز التلفزيون / ته له فیزیون.

تلك:

تلك. اسم إشارة / نهو (بق نافرهت، بق می).

تلكا (في لكا)

تلم:

تَلَم. خط المحراث / مِلی گاسن.

تَلَمَد: إتخذہ تلمیذاً / کردی به قوتابی، کردی به

شاگرد، نایه بهر خویندن.

تَتَلَمَد: صار تلمیذاً / بو به قوتابی، بو به شاگرد.

تَلَمَذَة: دراسة / خویندن، فیزیون.

- تمرین علی عمل / راهیتان، فیزیون، شاگردی،

مهشق کردن.

تَلَمِيز: طالب علم قوتابی، خویندکار.

- في التمرین / شاگرد.

تَلْمُود اليهود: کتاب دینی لهم / په پاوی جوله که،

ته لمود، ته ورات.

تله:

تَله: تحیر / شله ژا، سه رسام ما، چاش بو.

تاله مُتَله: حائر شله ژا. سه رسام، چاش.

- العقل: ذاهل / وې، که په سار.

تلا:

تَلّا: تبع / دواي کهوت، شوینی کهوت، به دوايا چو.

- نشأ عن / لیوهی پیک هات، نه نجام بو.

- سرز / گپراهه.

- قرا / خویندیه وه.

تُمَم: دمد، منگه منگی کرد، منگانی، بلمه بلمی کرد،
له به رخویه ده دوا.
تُمثال. تمثیل (في مثل) تمدد (في مد)
تُمَر: تمر. تُمَره تُمَرأ. اطعمه تُمَرأ/ خورمای (دایه بیخوا)،
ده رخوارددا).
تُمَر الرطب. صار تُمَرأ/ خورماکه پیگی.
- ت النخلة. حملت التمر/ خورمای گرتوه.
تُمَر. بلح/ خورما.
- هندی/ تهره بند، خورمای هیند.
تُمرجح (في رجح تمرد (في مرد) تُمَرغ (في مرغ) تمرن
(في مرن)
تُمز:
تُموز. تُموز/ مانگی خهرمانان، گهرما جمان.
تُمس:
تُمساح/ تیمساح.
تُمسخر (في سخر) تُمعن (في معن) تُمعن (في منع)
تُمنی (في منی) تُمهل (في مهل)
تُن:
تُنین. حیة الاساطیر الخیالیة/ نه ژدیها، ماری
حهوسره، مار.
تُنحی (في نحو) تُنزه (في نزه).
تُنس:
تُنس/ یاری تُنس.
- المائدة/ یاری توپی میز، پینگ پونگ.
مضرب الـ / راکیت، دارتینس.
تُنسم (في نسَم) تُنصل (في نصل) تُنکر (في نکر)
تُنهد (في نهَد) تُنور (في نور)
تُنور/ تهنور، فین.
تُنورة/ تهنورهی ژنان.
تُهامل (في همل) تُهاون (في هون) تُهجی (في هجو)
تُهکم (في هکم) تُهمة (في وهم) تُهور (في هور) تواتر
(في وتر) تُواری (في وری) تُوازی (في وزی) تُواضع
(في وضع) تُواطا (في وطأ) تُوالی (في ولی) تُوام (في
تام) تُوانی (في ونی).
تواب:

تُلُو: تُلُع/ دواکه وتن، شوین که وتن.
تُلُو: ما یتمع الشيء/ نهوهی به دواپا دی، نهوهی له
دواپه وهیه.
تال تابع/ دواپ نهوهی له دواپه وهیه.
بالتالی: بالنتیجة/ ده رنه نجام، نه نجام، سه رنه نجام،
ناکام.
تلاوه: سرْد/ گِیرانه وهیه.
- : قراة/ خویندنه وهیه.
تَم:
تَم. اِسْتَمْتُ. نَجَز. کَمَل/ ته واپو، کوتایی مات، برپایه وهیه،
جی به جی بو، پیکه مات.
اَتَم. تَمَم. اُنْجَز/ جی به جی کرد، پیکی هیئا، رای
په پان.
- : اَنهی/ ته واپی کرد، کوتایی پی هیئا،
برپایه وهیه.
تَمام: کمال/ ته واپی، ته واپه تی.
- : تام: کامل/ ته واپو، برپاوه.
- القمر. لیلة بدره. بدر تام/ مانگی چوارده، مانگ
له شهوی چوارده دا.
تَماماً. بالتَمام: کلیة. بالضبط. باکمله/ به ته واپی.
به ته واپه تی، کوت و مت.
تام: کامل/ ته واپو.
- : بالتَمام: بالکامل/ ره به ق.
- : مُمَم. مُنْجَز/ ته واپو کرو، کوتایی پی ماتو.
إِتَمام: اُنْجَز/ ته واپو بون، کوتایی پی هیئان، راپه پاندن،
ته واپو کردن، دواپی پی هیئان.
- : تَتَمیم: مُهو/ ته واپو کردن، کوتایی پی هیئان،
راپه پاندن.
تَتَمه. تَمامة: تَکْمِلَة/ نهوهی ته واپی نهکا، پاش ماوه.
مُمَم: تَکْمیل/ ته واپو که ر.
تَم: وَدَّ/ قاز.
تَم عنه العین. دفعها بتعلیق التمیمه/ چاوه زاری بو
کرد.
تَمَم المولود: علق علیه التمیمه/ موروی چاوه زاری
پیاوه ل واسی.
تَمیمه/ موروی چاوه زار، جادو، ته لیسم، نوشته.

تاب عن معصية: رَجَعَ عنها/ توبه‌ی کرد، دست
به‌رداری بو.
- عن عمل: أَقْلَع/ نه‌ی کرد، وازی لَ هیتا، ده‌ستی لَ
هه‌ل گرت.
- : ندم/ په‌شیمان بوه‌وه.
تَوْبَه: خدامة/ توبه، په‌شیمانی، ژیوانی.
تَأْذِيب: نادم/ توبه‌کار، ژیوان، په‌شیمان، پاشگیز.
تَوْبٌ: جعله یَقُوب/ توبه‌ی پښ کرد، په‌شیمانی
کرده‌وه، ژیوانی کرده‌وه.
توت:
توت: فرصاد: من الاشجار/ تو، دارتو.
- احمر/ شاتو.
- العلیق/ توت‌ک.
- افرنکی/ چلنک، چيله‌ک.
- الاله الکتابه و الفلسفه عند قدماء المصريين/
خوای نوسین و فله‌سه‌فه‌ی میسرینه دیرینه‌کان، توت.
توتیا. خارصین. زنک/ توتیا.
تاج:
تاج. لبس التاج/ تاجی خسته‌سه‌ر، تاجی نایه‌سه‌ر.
تَوَّج. تَتَوَّج. جلس على العرش/ تاج خرایه‌سه‌ری،
له‌سه‌ر ته‌خت دانیشیت، تاجی پوښی.
تتویج. الباس التاج/ چونه‌سه‌ر ته‌خت.
تاج: اِکلیل/ تاج.
- السن/ مینای دان.
- العمود/ ته‌پله‌ک، ته‌پله‌کی کوله‌که.
- الأذن: صیوان او محارة الأذن/ گوښ، به‌شی
ده‌ره‌وه‌ی گوښ. کړکړاگه.
- الاسقف/ بُرطل/ کلاروقه‌شه.
- العرب: عمامة/ میژره، سه‌ریټچ.
تاج. توح (في تيج) توحش (في وحش) تودد (في ود)
تار:
توراة: اسفار موسى الخمسة/ تورات، نامه‌ی موسا.
توسل (في وسل) توسم (في وسم) توعد (في وعد)
توعک (في وعک) توغل (في وغل) توفق (في وفق) توفی
(في وفی)
تاق:

تاق: إشتاق/ بیرى کرد، ثاره‌زوی کرد.
- : إشتهى/ حازی لَ کرد، بی‌زوی پیوه‌ کرد،
تامه‌زوی بو.
توق. توقان: شوق/ ثاره‌زو، بیرکردن، بی‌زو،
حەزالی‌کردن، تامه‌زوی.
تائق: مُشتاق/ ثاره‌زومه‌ند، بیرکردو، بی‌زوکړ.
توقد (في وقد) توکا (في وكا) توکل (في وکل) تولد
(في ولد) توهم (في وهم)
توو:
تَوّ: ساعة/ سه‌عات، سات.
تَوَّأ: قاصداً/ راسته‌وخو، په‌کسه‌ر، ثارپاسته،
په‌که‌نده‌ردو.
- : حالا/ هه‌ر ئیسته، ده‌سته‌بجڼ.
تاج:
تاج في مشيه: تمايل/ لاره‌و لار نه‌پوا، به‌لارو له‌نجه
نه‌پوا، له‌ترى‌دا.
- : قُدِّرَ. تَهَيَّأ/ بۆى گونجا، بۆى لوا.
أتاج له. هَيَّأ/ رى‌ دا، بۆى گونجان، بۆى ته‌رخان کرد.
اتاحة الفرصة/ لوان، گونجان، هه‌ل ته‌رخان کردن.
المُتَاج. المتّاح. الامر المقدّر/ کارى گونجاو، لواو، بۆ
رَنک که‌وتو.
- : ممکن نیله/ چنگ نه‌که‌وئ، چنگ که‌وته.
تَيَّاح: من يدخل في مالا يعنيه/ به‌کر مه‌رگه‌وه‌پى،
خوتن‌هه‌ل قولتین.
تار:
تَيَّار: مجرى/ ته‌وژم. ته‌زو. شه‌پۆل، لوزه‌و.
- : موج/ شه‌پۆل تار.
- کهریانی/ ته‌زوی کاره‌بایی.
- هواء/ ته‌وژمی با، باکه‌پ.
- : مُتَنَاقِب/ ته‌زوی گوږاو، لوزه‌وی نۆره‌کی، کاره‌بای
نۆره‌تار.
- : مُسْتَمِرّ/ ته‌زوی نه‌گۆر، کاره‌بای هه‌مه‌تار.
- : مُباشر/ لوزه‌وی يه‌ک راست.
التيارات الفكرية/ شه‌پۆل بیروپا.
تاس:
تیس. ذکّر المعاز/ بژن، خرت، ته‌چه، ته‌ژه، سابرن.

- جبلی. وعل بزنه کتوی.

لحیة ال - لحیة الماعز: نبات/ شنگ.

تیاس. صاحب التیس بزدار.

اتیس. کالتیس بزنی، له بزنی چو.

تیف:

تیفوئید/ گرانه تی، گرانه تا، کهوتویی.

تیفوس. الحمی المحرقة ره شه گرانه تی، ره شه

گرانه تا.

تیک:

تیک: هذه. تلك (اسم اشارة) / نهه، نهوه، نهه، نهو.

ها - ثانهه.

تاتک. المثنی لتیک/ نهه دوانه، نهو دوانه.

اولئک. الجمع لتیک نهوانه.

تیل:

. تیل: عرق تال، مهو، ریشال.

تيلة القطن/ تاله لؤکه یا ریشاله لؤکه.

قطن طويلة التيلة په موی (تال دریز، ریشال دریز).

- قصيرة التيلة/ په موی (تال کورت، ریشال کورت).

تام:

تام. تيم الحب: عبده بهنده ی کرد، گرفتاری کرد،

شهیدای کرد، گیروده ی کرد.

تيم، متيم. مستعبد/ بهند، گرفتار، شهید، پهروش.

تيم. جماعه اللاعبين بالكره/ تیپ، دهسته، تیم

ثائر

شاب (في ثوب) شابر (في ثبر) شار (في ثور) شان.
ثانوى. ثانياً. ثانية (في ثنى)
ثاى:

- ثاى: خرم / كونی کرد، دپانی.
- : افسد / خرابی کرد، خرابی کرد.
- اُثاى: جرح / بریناری کرد، زاماری کرد.
- ثُثى: خرم / کون / دپاوى.
- ثاى: فساد / خرابه.
- : اُثار الجرح / شوین برین، جی برین.
- ثُبت:
- ثُبت: كان شجاعاً / غیرهت گرتی، نازابو.
- ثُبت: دام و استقر / جی گیر بو، چهسپی.
- : على الامر: داوم و واضب / به رده وام بو، له سهری رویش.
- : كان ثابتاً / جیگیر بو، پته و بو.
- : تحقق / ده ركهوت، ناشكرابو، به راست گهرا، هاته دی.
- : على. قاوم. حافظ / به رگزی کرد، به رگزی گرت، پاراستی، كولى نه دا.

- ثُتب: ثُتاب. ثُتاب: استرخى ففتح فاه وسعا / بلویشكى دا.
- ثُاب. ثُوباء. ثُثاوب / باویشك. باویشك دان.
- ثار:
- ثار. اُثار. اُنتقم / تولهی (سه ند، كرده وه).
- ثار. اُثار: اُنتقام / توله، توله سهندن، توله كرده وه.
- : ثُورة: طلب مكافاة بجناية جُنیت / داواى خوین كردن، تولهی خوین بژاردن.
- ثاثر: اخذ بالثار / توله سین.
- : هائج / مه زبو، به له سه، شویشكپی.
- ثاثری: اُنتقامی / توله سین، به رگزی كهر.
- ثال:
- ثُول. ثائل جسده: خرج فيه الثلول / بالوكه ی دردا.
- ثُولول: خراج ناتىء صلب / بالوكه.

- علی کلامه او عهدہ: تَمَسَّكَ / له سہر قسہ و پھیمانی خوی سوربو.
- ت علیہ الجریمة / تاوان بار دہرچو، تاوانہ کھی بہ سہرا سہیا.
- ثَبُتَ. اُثْبِتَ. جعلہ ثابتاً / قایمی کرد، جیگری کرد، وہستانی، چہ سپانی.
- - - : اُثْبِتَ / بوی سہ لماند، پشتگیری کرد.
- - - : پالبرہان / بَرہَن / بوی سہ لماند بہ بہ لگہوہ، بہ لگہی بوی مینایوہ.
- - - : حَقَّقَ / مینایہ دی.
- - - : الذنب علیہ: اُذین / تاوان باری کرد، گوناہ باری کرد.
- - - : الشخصیة و الذاتیة / ناسیہوہ، دیاری کرد.
- - - : و طُدَّ / قایمی کرد، جیگری کرد، پتہوی کرد، خوی راگرت.
- - - : الموظف او العامل / چہ سپانی، مہشتیہوہ.
- - - : ثَبُتَ. اُثْبِتَ. ثبات: الحجة و البرهان / بہ لگہ، قہوالہ، سہ لماندن.
- - - : ثبات: اِستقرار / قایمی، جیگری.
- - - : مَثَابِرَ / بہرہ وامی، ہمیشہیی.
- - - : مقاومة / بہرگی.
- - - : بقاء. اِستمرار / مانوہ، لہ سہر روین، کول نہ دان.
- - - : ثبوت: تَحَقُّق / دہرکہ و تن، ناشکراہون، دلنیاہون، رون ہونوہ.
- - - : ثبات: شُجاع / نازا، بہ غیرت، نہ ترس.
- - - : ثبات: ثبیت: راسخ. مُستَقِر / جیگری، وہ ستاو، ناجولئی، ناجولینئی، گیر.
- - - : دائم. مواضِب / کولنہ دہر، بہرہ وام.
- - - : مُقَرَّر / دائرا، نہ گوی.
- - - : لا یتغیر. وَفَى / داسوز، بہوہ فا.
- - - : الجاش: جریء. جسور / نازا، نہ ترس.
- - - : العزم: عزم. ذو عزيمة / کول نہ دہر، بہ غیرت، ریخولہ بہ کیش، بہوہ.
- لون - : لا یتغیر / ناچیتہوہ، رہنگ ناداتہوہ، ناگڑی.
- اثبات: تائید. تقریر / بہ لگہ، قہوالہ، سہ لماندن، ناسینہوہ، پئناسہ.
- تثبیت: تمکین. توطید / قایم کردن، جیگری کردن، پتہ و کردن، چہ سپاندن، ریشہ داکوتان، چہ سپین.
- مُثَبَّت: مُمَكِّن / قایم، قایم کراو، جیگری، چہ سپاو، دامہ زراو، سہ لمینراو.
- ثیر: ثیر: طَرَدَ / دہری کرد.
- - : اَهْلَكَ / ویرانی کرد.
- ثابِر: واطب / بہرہ وام بو، لہ سہری روی.
- ثبور: هَلَكَ / ویران کردن، ویران کاری.
- مُثَابِر: مواظِب / بہرہ وام، کول نہ دہر، لہ سہر روینو، ریخولہ بہ کیش.
- مُثَابِرَة: مواظِبَة / بہرہ وامی، کول نہ دان، لہ سہر روین.
- ثین: ثَبِنَ الثوب: ثنی طرفہ و خاطہ / لمیتی (لٹوشتانہوہ)، لگرتہوہ.
- ثیین: طرف الرءاء حین ثنیہ / دامینی دانوشتاوہ.
- ثبان: حجر / کوش.
- ثبنہ: ملیء حجر / پر کوش.
- مَثْبَنَة: کیس زینہ المرأة / تورہ کھی وردہ والای نافرہت، جانتای دہست.
- ثخن: ثخن: غُلْظ / خہست بوہوہ.
- ثخین: غلیظ / خہست.
- ثخن: ثُخَانَة، ثُخُونَة / کثافة / خہستی.
- اُثْخِنَ فِي الامر: بالغ / مہلی کیشا، زلی کرد، پتہوی نا، ہاشہی کرد.
- اُثْخِنَتِ الجراح: اَضْعَفَتْ / لاوازی کرد.
- اِستِثْن مِنهُ المرض: غلبہ / لئی پس کرد، نہ خوشیہ کھی زیادبو، دہری گران بو.
- - : منه النوم: غلبہ / خہوہ دیوہ.

ثَدْي:

ثَدْي. ثَدْي: غَدَاه من الثَدْي / مه مکی دایه، شیری مه مکی دایه.

ثَدْي. ثَدْي: نَهْد / مه مک. سنگ.

- الحیوان: ضَرَع / گوان.

ثَدْيَاء: کبیرة الثَدْي / مه مک زل، گوان زل، به گوان.

ثَدْي: من ذوات الثَدْي / مه مک دار.

الثَدِیَّات: الحیوانات اللبونة / گیانه وهری شیردهر.

ثَر:

ثَر الشَّيْءُ. اِتَّسَعَ / کشا، فراوان بو، کرایه وه.

ثَر: کثیر الکلام / تَقَرَّبَ، چه نه باز، مه له وه.

مطر - : واسع القطر غزیره / بارانی دلّوپ زل و خوپ.

فرس - : واسع الركض / خوش رهوت، لَوَقَن، نه سپین لَوَقَن.

شاة - ق: غزيرة اللبن / به شیر، مه پوزنی به شیر.

ثَرَثَر: اکثر الکلام / تَقَرَّبَ وت، چه نه ی تَقَرَّبَ، چه نه بازی کرد.

ثَرَثَرَة: کثرة الکلام / تَقَرَّبَ وت، تَقَرَّبَ، چه نه بازی، چه نه دان، چه نه چن، مه له وه پی، چه ناگه دان، مه رزه گوپی.

ثَرَثَار: کثیر الکلام / تَقَرَّبَ، چه نه باز، مه له وه پی، دم دریز، سازنده، سازنگه، دریزدادی، دم هه راش، تَقَرَّبَ، مه رزه گو، له وچه.

ثَرَب:

ثَرَب. ثَرَب: لَام / سه رزه نشتی کرد.

اَثَرَب الکَبِش: زاد ثَرِبَة / به زی گرت.

قَثَرِب: لوم / سه رزه نشت، تانوت، ته شهر.

ثَرَب: غلاف الامعاء المخاطی. الشحم على الكرش و الامعاء / به زی ناوسک.

ثَرَد:

ثَرَد الخُبْز: فَتَّه في المرق / تَبَّی گوشتی، تریتی کرد.

ثَرِید. مَثْرود: فَتَّیت / تَرِیت، تَبَّی گوشتراو.

ثَرَم:

ثَرَم: کسر سَبَّه / دانی (شکان، که ل کرد).

اَثَرَم. مکسور السن / دان که ل.

ثَرَا:

ثَرَى. اَثَرَى. کَثَر ماله / دهوله مه ندبو، بو به خاوهن سامان.

ثَرَى. مَثَر: غَنَى / دهوله مه ند، ساماندار، دهست رَویو، دلرا.

ثَرَاء: کثرة المال / دهوله مه ندی، ساماندار.

ثَروة: مال / سامان، مایه، دارایی.

ثَرِيًّا. ثَجَفَة / چلچرا.

ثَرَى:

ثَرَى. اَثَرَى التراب: ثَدَّى / ته پیو، نه رم بو وه، شَیْء مینایه وه.

ثَرَى: ثَدَّى / شَیْء. ته پی.

- : التراب الثَدَّى / زهوی ته پی، زهوی شَیْء دار.

- : خَیْر. رَقاه / تَقَرَّبَ، فرهیی، بون.

ثَعَب:

ثَعَب الماء: اَجْراه / ثاری هه ل گرت، جَوَّگه ی هه ل گرت.

ثَعَب: مسيل الماء / ناوه پق.

مَثَعَب: مسيل الحوض او السطح / پلوسک، گونج.

- : مَحْبَس روائح المجاری / سیفون، که ل.

ثَعْبَان. حَيَّة / مار.

- الماء: جَرِيث. جَرَى / مارماسی، جری.

ثَعَل:

ثَعَلَب: حیوان / رَویو.

داء ال - الصَّلَع: تساقط الشعر / روتانه وه، توك فِیْث دان.

ذیل - : نبات / گیاه رزن.

ثَغَر:

ثَغَر: فَتَح ثَغَرَة / کونی تی کرد، ده لاقه ی تی خست، که له به ری تی خست.

- الاناء: ثَلَمَة أو كَسْرَة / که ل کرد، شکانی.

ثَغَر. فَم / دم.

- مُقَدَّم الاسنان / دانی پیشه وه.

- میناء / به ندهر، نه سکه له.

ثَغَرَة. ثَلَمَة. فَتَح / کون، ده لاقه، شه به ق، که لَین،

که له بهر.

ثَغَا:

ثَغَى الخُرُوفُ وَالنَّشَاءُ: صَوْتُ / باعانی، باریانی.

ثَغَاء: صوت النشاة / باره یار، باعه باع، دهنگی مه پو

بزن.

ثَغَل:

ثَغَلُ يَنْبَسُطُ تَحْتَ الرِّحَى / کهول.

ثَغَال: حَجَر الرِّحَى الْأَسْفَل / به ردی ژیره وهی

ده ستاپ.

ثَغُل: راسِب / نیشتو، تلپه، په گر.

ثَقَب:

ثَقَب. ثَقَب. خَرَق / کونی کرد، هه لی کزلی، سمی.

- : إِخْتَرَق / تپه پری، به ناویا تپه پری، پیاجو.

پری.

- : إِنْثَقَد / سوتا، هه ل گبرسا، گری گرت، داگیرسا.

- : نَقَد / کردی، بریدی سر، به جیی هینا.

ثَثَقَب: إِنْثَقَب / کون بو.

ثَقَب النَّار: لَوْقَهَا / دای گیرسان، کریدیه وه، هه لی گیرسان.

ثَقَبُ خَرَق / کون بون، تپه پین، هه ل کزلین، سمین.

ثَقَب: فَتْحَة / کون، ده رجه.

- : ثَقْبَة: خَرَق نَافِذ / کوناودهر.

مَثَقَب. مَثَقَاب: آلة الثَّقَب / سمه، سمو، سمبه،

دریل، کون کهر.

- : نَافِذ الرَّأْي / دهنگی نه خوا، خاوهن دهنگ، دهنگی

نه پوا.

مَثَقَب. مَثَقُوب / کون، کون کون، کوناودهر.

ثَقَاب. ثَقُوب: كَبْرِيت. مَا تَشْتَعِلُ بِهِ النَّار / شقارته،

دهنگه شقارته، زلوك.

ثَاقِب. نَافِذ / کون کهر، کاریگر.

- : الْفَكْر: ذَكِي / زیرهک، ژیر.

رأی - : نَافِذ / بیوپای به جی، کاریگر.

عقل - : حَازِق / زیرهکی، ژیری.

حَسَب - : شَهِير / ناسراو، به ناویانگ، ره سهن.

ثَقَف:

ثَقَف. ثَقَف: صَارَ حَازِقًا / ژیریو، وشیاربو،

تپه گیشته، زیرهک بو.

ثَقَف: مُدَبِّب / په روره دهی کرد، ته میی کرد.

- : قَوْم / رِيك و پيكي کرد، ريكي خست، نامادهی

کرد.

- : الرِّيح. قَوْمُهُ وَ سَوَاه / تیزوی کرد، ره کهی تیزکرد،

دایدا.

- : عقله: مُدَبِّب / خوی روشن بیر کرد.

ثقافة: علم و تهذيب / روشن بیر، ژیری، زلتیاری، روناک

بیری.

تثقیف: تهذيب / تپه گه یانن، فیزکردن،

په روره ده کردن، به ختو کردن.

ثقافی: تهذيب / روشن بیر.

مُثَقَف: مُدَبِّب / روشن بیر، تپه گیشته، ژیر، کارامه، روناک

بیر.

مُثَقَّف: مُدَبِّب / تپه گه نه ر، په روره دیار.

ثَاقِف: لَاعِب بِالسِّيف / شه په شیر، شه په شمشیر.

شمشیر نه کا.

مُثَاقَفَة: مُبَارَزة / شه په شیر، شه په شمشیر.

ثقاف: خصام / شه، ناکوکی.

- : آلة تثقف بها الرماح / رم تیژکر، رم دادهر.

ثَقُل:

ثَقُل: ضِد خَف / قورس بو، گران بو.

- : الْقَوْل: لَمْ يَطِب سَمَاعُهُ / قسه که گران بو یز

بیستن نه نه گونجا.

- : ت المرأة: إِسْتَبَانَ حَمْلَهَا / ده رکه وت که سکی

هه په، گران بو، قورس بو.

ثَقُل الْمَرِيض: إِشْتَدَ مَرَضُهُ / نه خوشیه که ی لی گران

بو.

- : سَمِعَهُ / گوئی گران بو.

ثَقُل: رَفَعَ بِيَدِهِ لِيَنْظُرَ ثَقْلَهُ مِنْ خَفْتِهِ / هه لی

سهنگاند.

ثَقُل: صَبِيرُهُ ثَقِيلًا / قورسی کرد، گرانی کرد.

- : حَمَلُهُ ثَقِيلًا / زدی لی بارکرد، باری گران کرد.

- : عَلِي: اتعِب و ضايِق / بیزاروی کرد، هیلاکم

کرد، سهری نایه سر، هه راسانی کرد.

ثاقِل: اطعم او اكل طعاماً ثَقِيلاً/ خواردنی قورسی خوارد.

اثْقَل: حَمَلُهُ ثَقِيلاً/ زَدَى لِي بَارَكَد، باری گران کرد.

- لَه الْمَرَضُ: اِسْتَدَّ عَلَيْهِ/ پەکی خست، نه خۆشیه که ی لِي گران بو.

- ت الْمَرَأَةُ: دنا وضع الحمل/ کاتی (مندال بونی هات، خۆیه تی).

ثَثاقِل: تَباطاً وَتَهامِل/ خاوه خاوی کرد، که مته رخمی کرد، ته مه لی کرد، گوئی نه دایه.

- : صار ثَقِيلاً/ قورس بو، گران بو.

- : لم يَنْهَضْ لِلنَّجْدَةِ/ نه چو به فریایه وه.

اِسْتَسْقَلَ الشَّيْءُ: وَجَدَهُ ثَقِيلاً/ قورس و گران بی، به قورس و گران هاته پیش چاوی.

- بَقْلان: شَعَرٌ بِثِقَلِهِ/ به دلی نه بو، لای گران بو.

ثَقِل: وَزَنَ/ قورس، گران، کیش، سنگ.

- : حمل/ بار.

مرکز ال - /چه قی قورسایی، ته وه ره.

اِثْقَالَ الْاَرْضِ: كَنُوزُهَا/ گنجینه و سامانی ناوذه وی به مردوه کانیشه وه.

ثَقِيل: ضِدَّ خَفِيف/ گران، قورس، به کیش، سه نگین.

- : مُضايِقٌ/ بِيْزارَكَر، له ش قورس کر.

- الْحَمْلُ: شاق/ بارگران.

- (الدم، الظِّل، الْعَشْرَةُ)/ نَيْسَك قورس.

- السَّمْعُ/ گوئی گران.

- الْفَهْمُ/ بَلِيد/ گه مژه، گه لۆر، که لحق، که وده ن.

- الْهَضْمُ: عَسِرُ الْهَضْمِ/ هه رسی گران، زو هه رس نابن.

ثَقُلُ: مَتَاعُ الْمَسافِر/ کهل و په لی ره وته تی.

- : كل شَيْءٍ نَفِيسٍ/ شتی گران به ها.

ثَقُلُ: ضِدَّ الْخَفَةِ/ قورس، گران.

ثَقَلَةُ: اَمْتَعَةٌ/ کهل و په ل، شت و مه ک.

- : فَتَوَّرَ فِي الْجَسَدِ/ له ش قورسی، له ش گران، تاپه حه تی، بیزاری، خاوبونه وه.

- : تَعَبٌ/ هیلاکی، شه که تی.

مَثْقَال: عِيار. وَزَنٌ/ سه نگ، به رد.

- : حوالی ۵ غم/ مسقَالَ.

مُثَقِّل: مُحْمَلٌ/ بارکراو، بارلی نراو، بارگران.

الْثَقْلان: الْاِنْسُ وَ الْجِن/ مروء و جنوکه.

ثَقَه (فِي وَثَق) ثكل:

ثَكِلَ اِبْنُهُ: فَقَدَهُ/ رۆلای جوانه مرگ بو، جه رگی سوتا.

اَثْكَلُ الْاُمُّ وَلَدَهَا: فَقَدَتْهُ/ رۆلای جوانه مرگ بو، جه رگ سوتا.

ثاكل. ثكلی: فاقد الابن/ کوپمردوو، رۆلای جوانه مرگ.

ثكن:

ثَكْنَةٌ. مركز الجنود/ قشله، باره گای سه ریان، سپاگا، سپاخانه، سه ریانگه.

- : سَرَبُ الْحمام/ پۆله کوتر.

ثل:

ثَلَّ الْبَيْتُ: اَخْرَجَ تَرابِها/ خۆلی بیره که ی دهردا، بیره که ی دهردا.

- الْوَعاءُ: اخذ ما فيه/ به تالی کرده وه.

- الْبَيْتُ: هَدْمُهُ/ رمانی، روخانی، کاوی کرد.

- الْقَوْمُ: اَهْلُكُم/ په کی خستن، هیلاکی کردن، له ناوی بردن.

- عَرَّشهم: هدم ملكهم/ تهخت و تاراجی تیک دان.

اَثَلْ فَمُهُ: سَقَطَتْ اسنانه/ دانه کانی که وت.

ثَلَّ الْبَيْتُ: تَساقط وَتهدم/ روخا، رما.

ثَلَّ. ثَلَّة. هلاك، خراب/ ویران کردن، ویران کاری.

- : سَقُوطُ الْاسنان/ دان که وتن.

ثَلَّة: جَماعَةُ الْغَنَمِ/ رانه مه ی، کومه له مه ی.

- : الصَّوْفُ وَ الشَّعْرُ وَ السَّوْبَرُ إِذَا اجْتَمَعَتْ/ خوری و مه ره زو به رگن پیکه وه.

- : ما اَخْرَجَ مِنْ تَرابِ الْبَيْتِ/ خۆلی بیری دهردا و.

ثَلَّة: جَماعَةُ النَّاسِ/ کومه ل، چهند که سیک.

مَثَلَةٌ: مَظَلَّةٌ/ چه تر، که پر.

ثَلَب:

ثَلَب: طَرَدَ/ ده ری کرد.

- سَبَّ / قسهی پښ وټ، جنيوی پښ دا.
 - عاب / شکاني، نابروي برد، گالتهی پښ کرد،
 خهوش داری کرد.
 ثَلَبَ الجِلْدُ / تَقْبِضُ / کرځ بو، چوه به ک.
 - الشَّيْءُ: ثَلَمَ / کهل بو.
 مُثَلِّبٌ: عَيْبٌ / نهنگی، نابروچون. شوره یی، خهوش.
 ثَلَبَ / سَبَّ / قسه پښ وټن، جنيودان، تانوت لږدان، ناو
 زوانن.
 ثَلَثَ: ثَلَثَ الشَّيْءُ: اخذ ثلثه / سييه کی برد.
 - القوم: اخذ ثلث مالهم / سييه کی لي (بردن،
 سه نندن).
 - : كان ثالثهم / سييه میان بو، بو به سييه م.
 ثَلَثَ الاثْنَيْنِ: جعلهما ثلاثة بنفسه / به خويه وه کرنی به
 سڼ.
 - المساحة: قَسَمَهَا الى ثلثات / دابه شی کرد به
 سڼ گوشه یی.
 - الشَّيْءُ: جَعَلَهُ ثلاث مرات / سڼ جاره ی کرد،
 کردی به سڼ نه وه نده.
 اَثَلَتِ القومُ. صاروا ثلاثة / بون به سیان.
 ثلاث. ثلاثة / ۳، سڼ، سیان.
 - و - اضعاف / سڼ نه وه نده، سڼ جار، سڼ
 چه ندانه.
 - عشرة. - عشر / سیانزه، سیانگزه.
 ثلاثا: ثلاث مرات / سڼ جار.
 ثَلَثَ: الولد الثالث / مندالی سييه م.
 - : سقى الزرع مرة في ثلاثة ايام / سڼ روژ جاری
 ناودان.
 ثَلَثَ. ثَلَثَ: جزء من ثلاثة اجزاء / سييه ک، ۳/۱.
 ثلاثاء. ثلاثاء. يوم الثلاثاء / سييه م، روژی
 سييه م.
 ثلاث. مثَلث: ثلاثة ثلاثة / سیان سیان، سڼ سڼ.
 مثَلث. ثالث اوتار العود / ژبی سييه می عود.
 مَثْلُوث. ذو ثلاثة / سڼ تال، سیان پڼکه وه.
 مَثْلُثٌ. ذو ثلاثة نقط / سڼ گوشه.

- حاد الزاوية / سڼ گوشه ی گوشه تیز.
 - قائم الزاوية / سڼ گوشه ی گوشه وه ستاو.
 - متساوي الاضلاع / سڼ گوشه ی (یوه ک لا،
 لایه کسان).
 - متساوي الساقين / سڼ گوشه ی (جوت لا،
 دولایه کسان).
 - مختلف الاضلاع / سڼ گوشه ی جیالا.
 - منفرج الزاوية / سڼ گوشه ی گوشه کراو.
 ثلاثون = ۳۰ / ۳۰ سڼ.
 ثلاثی. مُؤَلَّف من ثلاثة / له سڼ پڼک هاتوه.
 - الابعاد / سڼ سوچ، سڼ گوشه.
 - الحروف / سڼ پڼت.
 - الارجل / سڼ پا، سڼ پا. سڼ پڼ.
 - الفصوص / سڼ پهل.
 - الاضلاع / سڼ پهل، سڼ لا.
 - الالوان / سڼ رهنګ.
 - الورقات / سڼ گه لا، سڼ پڼه پڼه.
 ثالث / سييه م.
 ثالثاً / سييه مین.
 ثالث: اتحاد ثلاثة / سڼ خسته کی، سیانه،
 سیانه کی.
 تثلیث: جعل الشيء ثلاث مرات / کردن به سیان.
 ثلج: ثَلَجَ: بَرَدَ او جَمَدَ / به سستی، ساردی کرده وه،
 به ستانی.
 ثَلَجَتْ و اَثَلَجَت السماء: نزل منها الثلج /
 به فبراری.
 - ثَلَجَت النفس: بردت و سَرَّت / ته زوی
 خورشو فڼک به له شاهات.
 اثلج صدره: فَرَحَ / دلخوش بو، پټخوشحال بو.
 - ماء البئر: انقطع / وشکی کرد، ناوی بیره که وشکی
 کرد.
 - ت عنه الحمى: تركته / تاکی (سوکی کرد،
 بهری دا، رهویه وه).

- ت النفس: بِرَدَّتْ وَ سُرَّتْ / دَلْخَوْش بُو،
پِتْخَوْش حَال بُو.

ثلج: ماء جَامِد / به فر.

- رَجُو: خَشَف / به ور، به فر.

- جامد: جَمَد / سه مَوَل، به فر، به سته له ک.

ثلجی: کَالثلج او منه / به فری، وه ک به فر.

ثلج. مَثَلَج. مَثَلُوج: مُبَرَّد، مُجَمَّد / به فراو، به ستو، زَود
سارد.

مَثَلُوج الفؤاد: بَلِيد / که مژه، کِیْل، بَلَح، که لَح.

ثَلَجی: شَدِيد البياض / زَوْرَسِی، وه ک به فر سپیه.

ثَلَاجَة / به سَتِیْنَر، به فرگه.

مَثَلَجَة: موضع حفظ الثلج / چاله به فر، سنوقی
به فر.

العصر الثلجی او الجلیدی / دهمی سه مَوَل به ندان،
چاخی سه مَوَلین.

ثَلَم:

ثَلَم الصیت او السمعة: طعن / ناوی زپان، قسه ی
شوین خست.

- ثَلَم الإناء: کَسَرَه من حافظه / که لی کرد.

- - صیره کلیلاً / کَوَلی کرد، کولی کرد.

ثَلَم من ماله: ذهب شيء منه / لیتی که ل بُو، له
پاره که ی که م بوه وه.

ثَلَم. تَثَلَم: إنکسر من حافظه / که ل بُو، که ناره که ی
شکا، درزی تی بُو، قرنجا، روشا.

ثَلَم. ثَلَمَة: خلل / که لَین، درز، قلیش، قرنجاوی،
که لی، روشاوی.

ثالم: کلیل / کَوَل، کول، دهمه پِیْزه.

مَثَلَم الصیت او السمعة / ناو زپاو، ناویانگ زپاو.
ثم:

ثم: اصلح / چاکی کرد، چاکی کرده وه.

- قَلَع / هالی کن.

ثَمَة: قبضة من الحشیش / چنگی گیا. قولی گیا.
چه پکی گیا.

ثم. ثَمَة. ثَمَّت: هناك / نهوی.

من - : لذلك / له به رنه وه.

ثم: حینئذ / نهوسا، به ویی به، له وکاته وه.

- : بعدئذ / نوای نهوه، له وه دوا، پاشان، له پاشا.
ثمر:

ثمر. أَثْمَر: طلع ثمره / به ری گرت، هاته بهر.

إِسْتَثْمَر: جعله یثمر / مِیْنایه بهر، وه بهری مِیْنا.

- : إِسْتِغْل / به کاری مِیْنا، نیشی پی کرد.

ثمر. ثمار. إثمار: حمل النبات / بهر.

- : محصول. نِتاج / بهرهم، به رویوم.

- : ثمرة: فائدة / سود، که ک.

- : - : ریح / قازانج، دهسکوت.

- : - : نتیجه / نه نجام، ناکام.

ثمره القلب: المودة / خوشه ویستی.

بلا ثمره: عقیم / زپ، بی بهر.

إثمار: انتاج الثمر / بهرگرتن، هاته بهر.

استثمار: استغلال / به کارمِیْنان، وه بهر مِیْنان

مُسْتَثْمَر. مُسْتَفْل. منبج / وه بهر مِیْن، بهرهم مِیْن،
به کارمِیْن.

مُسْتَثْمَر: مُسْتَفْل / به کارمِیْناو.

مُثْمَر: مُنْبَج / بهردار، به پرشت.

- : مُرْبِج / به سود، به که ک، به قازانج.

ثمراء. ثامر: ذات الثمر / بهردار.

ثمر: لوبیاء / لُوبیا، ماشه سپی.

ثمل:

ثمل: سَكْر / مه ست بُو، سه رخوش بُو، که یل بُو.

اِثْمَل: اِسْكْر / مه سستی کرد، سه رخوشی کرد، که یلی
کرد.

ثمل: سَكْر / مه سستی، سه رخوشی، که یل بون.

ثمل: سكران / مه ست، سه رخوش، که یل.

ثمالة: راسب / خلته، نیشو، بنه که ی.

- : رغوة / که ف.

الى الثمالة: حتى الثمالة / تا بنه که ی، به خلته که یه وه،
مه موی.

ثمن:

ثمن. اخذ ثمنه / مه شت یه کی برد.

- القوم: کان ثامنهم / هه شته میان بو.
 ثَمَنُ الشيء. قدر قیمتته: حدد له ثمن / نرخى بؤ
 دانا، نرخى بؤ بېرى، نرخه کى قه بلان، نرخاندی.
 اَثَمَنُ القوم. صاروا ثمانية / بون به هه شت.
 ثمان. ثمانية / ۸، هه شت.
 - عشرة. - عشر / ۱۸، هه ژده.
 ثمانون / ۸۰، هه شتا.
 ثامن: بعد السابع / هه شتەم، هه شته مین.
 ثمن: جزء من ثمانية اجزاء / هه شتیه ک،
 ثمين. ثمين: نفيس / نایاب، به قه پ.
 تثمين: تقويم / گرنگى پى دان.
 - : تقدير الثمن / قه بلاندى، نرخ دانان، نرخاندن.
 مُثَمَّنٌ: مَقُومٌ / قه بیلانلو، نرخ بؤ دانلو، گرنگى پى درلو،
 نرخینلو.
 - الاركان / هه شت پهل.
 - الزوايا / هه شت گوشه.
 - السطوح / هه شت پو.
 ثمن: قيمة. سعر / نرخ، به ها.
 رَفَعُ الـ / - / گران کردن.
 خَفَضُ الـ / - / هه رزان کردن، داشکاندن..
 لا يُثَمَّنُ: ثمين جداً / گران به ها، به نرخ. نذر نایاب.
 - : عديم القيمة / هيچ ناهمينيت، بى که لک.
 ثنى:
 ثنى: عطف: طوى / چه مایه وه، نوشتایه وه، قه دى
 کرد، په چى دا.
 - . (اثنى عن كذا: صَرَفَ / وازى مینا، لئى لادا،
 ده ستى لى هه ل گرت.
 - صدره: طوى مافیه استخفاف / خستیه دلیه وه و
 شاردیه وه، رقى هه ل گرت.
 ثنى العدد: ضَعْفُه / کردى به بون وه ونده، بوجاره ی کرد.
 - العمل: اعاده / دوباره ی کرده وه.
 - الثوب: طراه / قه دى کرد، ده قى کرد، پتچایه وه.
 - . اثنى على: مَدَحَ / پیا هه لدا، ستایشی کرد.
 - . - على: شكر / سوپاسی کرد.
 اثنى عن: صَرَفَ / وازى لى مینا.

استثنى: (اخرج من حكم عام / که لای خست.
 اثنى: إنعطف / لای دا، پتچى کرده وه، وه رچه رخا.
 - عن: إنصرف / وازى مینا، لای دا، ده ستى
 هه لگرت.
 ثنى: ثنية: طية / قه د، قه دکردن، ده ق.
 - . - : جفدة / لؤج، چرچى.
 - . - : مُعْطَفَ / پتچ.
 ثنى: عطف / لادان، پتچ کردن وه، وه رچه رخان،
 نوشتانه وه، په چ، په چ دان.
 - عن عزم: صرف / وازمینان، لادان، ده ست
 هه لگرتن.
 مثنى: مَطْوًى / قه دکراو، ده ق کراو.
 مثنى: الوتر الثاني من أوتار العود / ژنى دوه مى
 عود.
 - الدابة: ركبناها و مرفقها / هه ردونه ژتود
 تانیشکى نازهل.
 - . ثناء: إثنين إثنين / دوان دوان، دودو.
 إثناء: إنطواء / قه دبون، نوشتانه وه.
 ثناء: مَدَحَ / پيامه ل دان.
 : - . شكر / سوپاس.
 إثنين: يوم الاثنين / رۆژى دو (شه ممه، شه ممو،
 شه مه).
 ثنائى: مثنى: مزدوج / دوان، دوانه، جوته.
 ثان: الواقع بعد الأول / دوه م.
 - : آخر / نه ویتر.
 ثانى عشر: بعد الحادى عشر / دوازه مه م،
 دوازه هه مین.
 ثانياً. ثانية / دوه مین، دوه مین جار، سه رله نوئ، هم
 دیس، هم دیسان.
 - . - : (يضاً / جاریکى تر.
 ثانية: ۶۰ / ۱ دقيقة / چرکه.
 ثانوى: غير مهم. اقل اهمية / گرنگ نیه، له پله ی
 دوه م دا.
 مدرسة - ۲ / قوتابخانه ی ناوه ندی.
 إثنا عشر. إثنا عشرة: ۱۲ / دوانگزه، ۱۲.

الإثنا عشرى: عَفَج. لول الامعاء بعد المعدة/ بوانگزه
 گری.

إشنان. إشتان: ۲/ دو، ۲.

- : زوجان/ جوت.

- : ثنائي في الغناء/ دوڤولی.

إثناء. في إثناء. في إثناء ذلك: خلال/ له کانی،
 نوده مەیی، له ماوهی، به درێژی، له وکاته دا، له هه مان
 کاتدا.

استثناء: اخراج من حكم عام/ که لاخستن،
 نااسایی کردن، هه لاویژن.

إستثنائي: شاذ عن القاعدة. فوق العادة/
 نااسایی، هه لاویژی.

حالة استثنائية: بارودوخیکی (نااسایی،
 هه لاویژی).

استثنائياً: بوجه الاستثناء/ به هه لاویژرای.

مستثنى/ هه لاویژراو، نااسایی کراو.

ثنية (جمعها ثنایا): سن قاطعة/ دانسی پرنده، دانه کانی
 پیشوه.

ثاب: ثاب. ثوب. عاد: رجع/ گه پایوه، هاته وه.

- : آثاب المريض: شففي/ چاک بوه وه، هه لسا.

ثوب: لَوْح بثوبه لیری/ کراسی راوه شان بۆ بینین.

- : آثاب: جازی/ پاداشتی دایه وه، خیری
 دایه وه.

إستثاب المال: إسترجعه/ گه پایوه، میتایه وه، دهستی
 کهوته وه.

تثوب. كسب الثواب/ پاداشتی وه رگرت، خه لاتی
 وه رگرت، خیری گه یشت.

ثواب. مثوبة: جزاء. وعادة الجزاء على اعمال
 الخير/ خه لات، پاداشت، دهسکوت، خیرگه یشتن.

ثوب: رداء/ کراس.

- : المظهر الخارجي/ دیمه نی دهر، به رگی
 دهره وه.

ثياب. ملابس/ به رگ، پۆشاک، جل و به رگ.

مُثاب. مثابة: مجتمع الناس/ کومه ل، شوین،
 په ناگه.

بمثابة كذا: يُعادلُه/ له جیئ شو، وه کو شو، هاوتا.

ثار: ثار: هاج/ هه لسا، هه ئی، ته قیه وه، یاخی بو، جولا، وروژا.

- : اليه وبه: وثب عليه/ په لاماری دا، قه له م بازی
 دایه، هه ئی کوتایه سه ری.

- : الفغار و الدخان: إرتفع/ به رزیه وه.

- : الجراد: ظهر/ مات، دهرکه وت، کولله مات.

- : الشعب: قام/ ته قیه وه، هه لسا، شوپشی
 به ریاکرد.

- : ثَمَرْد/ یاخی بو.

- : ثائره/ رقی هه لسا، به تین توپه بو.

أثار: هُجج/ هانی دا، هه ژانی، ته قانیه وه، جولانی،
 وروژانی.

إشارة: تَهجج/ مان دان، جولان، هه ژاندن، وروژاندن.

مثير: مُهيج/ مان دهر، جولینه، هه ژین.

- : الفتن السياسية: ثائر، ثوری/ شوپش گیتی،
 شوپش به ریاکه ر.

- : القلاقل و الاضطرابات: مثير الفتن/
 ئاژاوه گیتی.

- : المشاعر/ هه ست جولین.

ثائر. ثوری/ شوپش گیتی، هه ل گه رسیته ر، به ریاکه ر.

- : غَضَب/ توپه یی.

- : هائج/ هه ژبو، به له سه، وروژاو.

- : مثير الفتن/ یاخی، ئاژاوه گیتی.

ثائره: ضجة و شغب/ ئاژاوه، تیکدان، ژاوه ژاو.

ثوران: هيجان/ هه ژین، به ریابون، ته قینه وه، جم و
 جۆل و نه سه ره وتن.

- : البركان و أمثاله/ هه ل چون، ته قینه وه.

ثورة: هيجان. هياج/ شوپش، یاخیتی.

- : بقرة/ مانگا، چیل.

ثور: ذكر البقر/ گا، که ل، که نه گا.

- : الحراثة/ کاجوت.

ثول:

ثُيِّبَ وَ تَثْيِيَّتُ الْمَرَاةِ زَوْجَهَا: فارقتُهُ بموت او طلاق/ بو به بیوه ژن به مردن یا جیابونه وه.
ثُيِّبَ: نقيض البكر/ نافرته تی به کارمیتراو، ژن، کچ نیه.

- (ارملة او مطلقة) بیوه ژن.

ثیل:

ثیل. ثیل: نبات من الاعشاب/ چیمن، مهریز.

ثُولٌ. ثَالٌ: حَمَقٌ/ کهړیو، گڼل بو.

- : اصابه عَرَضَ كالجنون/ که له یی بو،

ماربو، شیت بو.

تَثُولُ النحل: تَجَمُّعٌ/ پورده ی دا، کهړونه وه،

کهړونه وه.

- الناس: تَجَمُّعٌ/ کهړونه وه، کهړونه وه.

انتقال عليه التراب: إِنْصَبَّ/ خَزَلٌ کرا به سهریا،

دایو شرا به خزل.

اثول: احمق/ کهړ، گڼل، کهړه، کهړه، ده به ننگ،

سه پوله، خزل، گڼل.

ثُولٌ: جماعة النحل/ پوره مه ننگ، پوره.

ثوم:

ثوم: نبات من الابصال/ سیر.

ثوی:

ثوی. اثوی المكان وفيه و به: اقام/ نیشته جی بو،

تیاژیا، تیا دانیش.

- : مات/ مرد، کهړی کرد، رځی.

اثوی: اضاف/ میوانداری نه کا.

ثوی. دُفِنَ/ نیژدا.

مَثْوًى: مَثَرٌ/ خان، خانو، مال، میوانگه.

ابو - : صاحب المنزل/ خاوهن مال پیاو.

ام - : صاحبة المنزل/ خاوهن مال ژن.

ثُوءٌ: اثاث البيت/ کهل و په لی مال.

- : ما يُنْصَبُ فِي الطَّرِيقِ لِيَهْتَدِيَ بِهِ/ نیشانه کانی

سهر رڼکا.

ثوی: اسیر/ دیل، به ند.

- : ضَيْفٌ/ میوان.

- : البيت المعد للضيف/ میوانخانه، دیوه خان.

ثُوءٌ: المرأة/ ژن. نافرته.

- : ماوی الغنم و البقر و الابل/ کهړو پشتر.

- : إشارة للراعى/ کهړه به به ردو نیشانه کانی

ده شت.

ثایة: إشارة. علامة/ نیشانه، سنگ.

ثیب:

८

حاج:

جَاب: معزة/ بين، بن.

— : الاسد / شير.

جَابَة: سُرّة / ناوك.

حیث:

جُنُثٌ: فَرْعٌ/ ترسا، دلی داخوری، رایہ ری.

مَجْزُوث: مَذْعُور / تَرْسَاو، دَاخُورِیَاو.

جاء:

كفّ و امتنع / وازی هیئنا.

جُوجُو من الطائر و السفينة: الصدر/ سنك. پیس.

جار:

جَارَ إِلَى اللَّهِ: تَضَرَّعَ / يَارِيهِ وَه، لَا إِلَهَ وَه.

- الثور: صاح / بقراني.

- : زَارَ / زِدِيكَانِي، نه راني.

- النباتات: إرتفع / به رزوه وه.

جَارُ جُؤَار: جوار. زئیر/ بۆراندن، نەراندىن، بۆرە،

٥٠٤

حاشیہ:

كاش. اضطرب / شتوا، شیرزه بو، به شوكا.

خاش. اضطراب / شیوان، شیرزہ می، بہ شوکاوی.

جَبّ: إِجْتَبَ: قَطَعَ/ بری، دایری.

إِجْتَبَ. لَبَسَ الْجُبَّةَ / جَبِي لَهُ بِهَرَكْرَد.

جُبّ: بئر عميقة / بیری قول.

- : سجن تحت الارض / زندان.

- : حُفْرَة / چال.

جُبَّة: رداء معروف / جبہ، کھول.

- : درع / قه لغان، زری.

- : العظم المحيط بالعينين / ئیسقانی دەوری جاو،

فالتان، كالانہی چار،

جُبْجَبَة: زنبیل من جلد یفقل به التراب/ زهمیلای چرم.

جَبْر: جَبْرُ الْمَكْسُور: اصلحه/ چاکی کوده‌وه، وه‌کو خۆی ئی کوده‌وه.

جَبْرُ الْعَظْم: اصلحه/ گرتیه‌وه، خستی‌وه شوین خۆی.

الْخَاطِرُ: اَرْضَى/ ناشتی کوده‌وه، دئی دایه‌وه، به‌سه‌ریامات.

الْقَلْبُ: عَزَى/ دلته‌وایی کرد، دلخۆشی دایه‌وه.

الْفَقِيرُ: سَاعِدُهُ/ یارمه‌تی‌دا، ده‌ستی گرت، چه‌وانیه‌وه.

عَلَى: الرِّمُّ: أَجْبَرُ/ زۆی ئی کرد، ناچارای کرد.

تَجَبَّرَ: تَكَبَّرَ/ فیزی نواند، خۆی به‌زل گرت.

لَنْجَبِرَ: اجْتَبَرَ: صَلَحَ بَعْدَ الْكُسْرِ/ گریه‌وه، چاک بو‌وه.

طَفَأَ: عَتَا/ جه‌ورو سته‌می نواند، زۆرداری کرد.

الْمَرِيضُ: صَلَحَ حَالُهُ/ چاک بو‌وه‌وه.

الذَّبْتُ: نَبْتُ بَعْدَ اِنْ اَكَلَ/ مه‌لای دایه‌وه.

جِبَارَة: مَهْنَةٌ مِّنْ يُجْبِرُ الْعَظَامَ/ ئیْسك گره‌وه.

تَجْبِيرُ الْعَظَامَ: اَصْلَاحُهُ/ ئیْسك گرتنه‌وه.

جَمِيرَة الْعَظَامَ: الْمَوَادُّ الَّتِي تُجْبِرُ بِهَا الْعَظَامَ/ كه‌ره‌سه‌ی ئیْسك گرتنه‌وه.

وَضَعَ فِي الْ- / گرتیه‌وه، كه‌چی تن گرت.

مُجَبِّرُ: جَابِرُ الْعَظَامَ/ ئیْسك گره‌وه.

جَابِرُ: مُجَبِّرُ/ ئیْسك گره‌وه.

اَبُو - : الْخَبْرُ/ نان.

اُم - : الْهَرِيسَة/ كه‌شكه‌ك، كه‌شه‌كوتار.

جَبْرُ اجْبَارٍ: قَهْرُ/ زۆرداری، زۆرکردن، ناچارکردن.

جِبَارَة: تَجْبِيرُ الْعَظَامَ/ ئیْسك گرتنه‌وه.

علم الجبر/ جه‌بر.

قَضَاءُ اللَّهِ وَحُكْمُهُ/ فه‌رمانی خوا، ناچارای، بی‌ده‌سه‌لاتی.

جَبْرًا: بِالْجَبْرِ: قَهْرًا/ به‌زۆر، به‌تۆپزی، به‌ناچارای، زۆرداره‌کی، زۆده‌ملی.

جَبْرِي: مَخْتَصَّ بِعِلْمِ الْجَبْرِ/ جه‌برزان.

اجْبَارِي: قُضَائِي/ ناچارکردن، تەوێزی، به‌زۆر تەوێزم.

جَبَارٌ: مِّنْ صِفَاتِ اللَّهِ تَعَالَى/ گه‌وره، گه‌وره‌یه‌تی خوا.

متمرد. عات. المسلط القاهر زۆردار، سته‌م کار، به‌جه‌ور، زه‌بر به‌ده‌ست.

هائل القوة/ به‌میز، به‌توانا.

مجهود - / کردار یا کوده‌وه‌ی گرتک.

مُجْبِر: مجبور: مُلْزَم/ ناچار.

اجبار: جبر: الزام/ ناچارکردن.

اجباري: جبري/ الزامي/ ناچارای، ته‌وێزی.

جبروت: القدره والعظمة/ میز، گه‌وره‌یی، توانایی، جه‌ورو سته‌م.

جَبَار: هَدْر/ فیزۆ.

ذهب دمه هدرأ/ خوێنه‌کی به‌فیزۆ زۆی.

جبريل: جبرائيل اسم ملاك او رجل/ جبرائیل، ناوی مه‌لایکه‌یه‌که، ناوه‌ی بۆ پیار.

جَبْر: جَبْرُ: قَطَعَ/ له‌تی کرد.

جَبْرُ الْخَبْرِ: يَبْسُ/ وشك بو‌وه، نانه‌که وشك بو‌وه‌وه.

جَبْرَة: قِطْعَة/ له‌ت، كه‌رت، پارچه‌.

جَبِينُ: الْخَبْرُ الْيَابِسُ/ نانه‌ ره‌ق.

جَبَسَ: تَجَبَّسَ فِي مَشِيَّتِهِ: تَبَخَّرَ/ به‌تۆ فیزه‌وه، زۆی

یانه‌دا. جَبَسَ الْحَاطُ: طَلَاهُ بِالْجَبَسِ/ كه‌چ کاری کرد، سپیکاری کرد.

العضو المریض/ له‌كه‌چی گرت، گرتیه‌كه‌چ.

جَبَسَ: جُصَّ/ كه‌چ.

اجْبَسَ: جَبَان/ ترستۆك.

جَبُوسَ: لَثِيم/ نامه‌رد.

ثَقِيلُ الرُّوحِ/ ئیْسك قورس.

فَاسِقُ/ داوێن بیس، چاوله‌وه‌ی.

جَبِيسَ: وَلَدُ الذَّبِّ/ به‌چكه‌ وێج، توله‌ وێج، بیۆله.

جَبَل: اَجْبَلُ وَتَجَبَّلُ الْمَسَافِرُ: صَارَ اَوْ دَخَلَ اِلَى الْجَبَلِ اَوْ سَكَنَ

فیه روی کرده شاخ، له‌شاخ نیشته‌، شاخی کرده نشینگه‌.

جَبَل: صَوَّرَ: صَاغَ/ دای رشت.

عَجَنَ/ شیلای.

جَبَل: عَجَنَ وَصَوَّرَ/ شیلان، گرتنه‌وه، داپشتن.

- من الناس: جماعة / کۆمهله خهک، کۆمهلهیهکی
 یهک (کهوتو، گرتو).
 - : الجزء الامامی / پیتش، رو، پیتشهوه.
 - القوم: سیدهم / سه رگه روه.
 ال - الحریبة: خط حربي حصین / گهرمه ی جهنگ،
 کۆپی جهنگ.
 جبی:
 جَبِي الضرائب و الاموال: جمعها / باجی (کۆکردهوه،
 سه ند، گرت).
 جباية الاموال أو الضرائب: تحصيلها / باج
 (کۆکردهوه، سه ند، گرتن)، په ته برین.
 جاب محصل الضرائب / باج گر، باج سین، په ته بر.
 جث:
 جَثَّ / جَثَّتْ. قلع / مه لی که ند.
 مجثة: حديدة تقلع بها النبات / نوئل.
 جثة: جسم / تن، له ش، جهسته.
 - الميت: للانسان / لاشه، ترم.
 - الميت: للحيوان / لاک، که لاک.
 جثيث: ضخم / ته پلان، بوشناخ.
 جثم:
 جَثَمَ / قَع / مه ل نیشته.
 - : لنطرح بصدرة على الارض / به سنگا کهوت له
 په روکه کهوت.
 جاثم: مُتَلَبِّد بالارض / مه ل نیشته، له په روکه وتو.
 مجثم: محل الجثوم / نیشته، شویتى مه ل نیشته،
 مه نیشته.
 جثام: جاثوم. کابوس / خهوی ناخوش، میرده زمه،
 مۆته که.
 جثمان: جسم / تن، له ش.
 - الميت: رفاته / لاشه، چل و چیتو، که لاک، نيسک و
 پروسک.
 جثا:
 جثا: رکع / کۆپنوشی برد، چه مایه وه، چۆکی دادا،
 به چۆکدا مات.
 جاث: راکع / له کۆپنوشایه، چه ماوه ته وه.

قابليه ال - : طواعية. لدونة / پتیز.
 جبل: طور / شاخ، چیا، کتو، که ژ.
 - نار: بُرکان / ناگرتین، شاخی ناگرتین، گرکان، ناگرتین.
 - جليد / چیاى به فرین، به فره چیا.
 انف ال - / لوتى شاخ.
 ابنه ال - حية / مار.
 سلسلة جبال / زنجيره شاخ، تیره شان، تیفه شان.
 جبلى: مختص بالجبال / شاخ زان، چیا زان،
 شاخه وان، که ژه وان.
 - : كثير الجبال / شاخاوی.
 - : ينبت أو يتواجد في الجبال / شاخی، چیا یی.
 - جبلاوی: سكان الجبال / دانیشتوانی شاخ و
 چیا، شاخ نشین.
 - مختص في صعود الجبال / شاخه وان،
 که ژه وان.
 منطقة جبلية / کوسار، شاخاوی.
 جبيل: مجبال: قبيح الوجه او الخلق. رجل جبيل.
 امرأة مجبال / خویا شیوه ناشیرین، نه ژه نگ.
 جبن:
 جَبْن. ضعف قلبه / ترسا، ترسی ل نیشته.
 - : خازعزمه / روخا، وره ی به ردا.
 جَبْن. تجبن الحليب: صار جبناً / مه یی، بو به په نیر.
 جَبْن. جبنة / په نیر.
 - : جبانة ضد شجاعة / ترسنوکی.
 ماء ال - : شرش / دۆک.
 جَبَان. جبین: ضد شجاع / ترسنۆک.
 جَبَان: صانع أو بائع الجبن / دوسکهریا فروشیاری په نیر.
 - : جبانة: مقبرة / گورستان.
 مجبنة: وعاء صنع الجبن / ده فری په نیر.
 - : خثرة الجبن / مه ویتى په نیر.
 جبین: جبنة / ناوچه وان، ته وئل.
 جبه:
 جبه: جابه / فاجا / کت و پری کرد، له پې بو.
 - : استقبال. واجه به رهنکاری بو، روبه پوی
 بو، ناوقاتی بو.
 جبنة: جبین / ناوچه وان، ته وئل.

جُثُو: رُكُوع كوينوش، كپنوش بريدن، چه مانه وه، چۆك دادان، به چۆك داهاتن.

جُثُوَة: كُومَة تراپ فوق القبر خۆلای سرگۆپ.

جحد:

جحد: انكار، نكول كرد، دانی پیا نه نا، نه چوه ژیری.

- كذب به درۆی خسته وه.

- كفر ره فی كرد، بئ ئایینی نواند، كفری كرد،

له ئاین ده رجو.

جُحْد: جُحود: انكار دان پیا نه نان، نكول كردن، نه چونه

ژیر.

- : كُفْر بئ باوه پئ، بئ ئایینی، كفر كردن،

له ئاین ده رجو.

- : المعروف: نُكران الجمیل سیله یه تی،

پئ نه زائین، له بهر چاونه بون.

جاحد ناکر دان پیا نه نه، نكول كار.

- : كافر بئ باوه پئ، بئ ئایین.

= : المعروف: ناکر الجمیل سیله، پئ نه زان.

جحر:

جحر: دخل حُجْرَة چوه كونه كه یه وه، خۆی كرد به كونه كه یا.

- : تاخر/ دواكه وت.

أُخْرِت السماء: لم تمطر نه بار.

جُحْر الحيوان: وِجار كون، نه شكوت.

مُجْحَر: مَكْمَن، ملجا/ په ناگ.

جاحر: متخلف دواكه وتو، دواكه وت.

جُحْرَة: جحره: السنة المجذبة، سالی وشك و بی

بارانی، سالی تنگ و چه له مه، وشكه سال، نه هاتی.

جحش:

جَحْشُ ولد الحمار جاش، جاشه كار.

- : عارض خشبي كه ره دارینه.

تجحیش به جاش كردن، ماره به جاش.

جحظ:

جُحِظَت عينه: غُظِمَت مقلتها و نثأت چاوی

ده ریۆقی

جَحْظَ اليه: حدد النظر اليه چاوی تن بپی.

جُحُوظ العين چاوی ده ریۆقین.

جاحظ العين چاوده ریۆقیو.

جحف:

جحف: جرف رای مالی، رای دا، راپیچی دا، بردی، فهوتانی.

- : معه: مال إِنْحاز لایه نی گرت.

إِجْحاف جَوْر زۆرداری، زۆر ستم، جهور.

- : میل: تَحْرُيب لایه ن گری، لایه ن گرتن.

مُجْحَف: جاش زۆر، ستم، جهور.

تَجَحَّفَلُوا: تَجَمَعُوا: كُوبِنه وه، گردیونه وه.

جَحْفَل: جیش عظیم، فه یله ق، سوپا.

رَجُلٌ - : عظیم القدر پیاوگه وه، كه له پیاو.

جحل:

جَحْلٌ: ولد الضب. الحریاء نوله مارمیلکه، مارمیلکه.

- : یعسوب پوش به قنگه.

جُحَال: سَم زهه، ژار.

جِنِحْل: العظیم من کل شيء گه وه، گاهه رد، كه له.

جحم:

جحم النار: أوقدها دای گیرسان، کردیه وه.

جَحْمَت: جَحْمَت النار: إضطرمت ناگرکه وتیه وه.

ناگرکه ربوه وه.

أَجَحْمَت النار: إشتدت و تاججت کلپه ی سهند.

بَلْئِسه ی سهند.

تَجَحَّم: تَحْرِقُ حرصاً و بُخلاً خۆی خوارده وه، پیشی

خوارده وه.

جَحْمٌ بَعِيْنُه: أَحَدُ النَّظَرِ اليه چاوی تن بپی.

جحم: أَجْحَم: كَفَّ وازی مینا.

جاحم: الجمر الشديد الاشتعال كه له پشكۆ.

جحیم: كل نار شديدة التاجح ناگری به کلپه.

- : المكان الشديد الحر شوینی زۆر گه رم.

بَلْئِسه.

- : جَهَنَّم دۆزهخ، جهه نه م.

جحیمی: جهنمی دۆزهخی، جهه نه می.

جُحْمَة: تَوَقَّد النار کلپه و نیتله نیتلی ناگر.

جُحَام: ورم العين، ناوساوی چاو.

- : حُمْرة العين سووری چاو، چاوداگیرسان.

جد:

جَدٌ: كان جدیدا تازه بو، نوئ بو.

- : إجتهد كَدَ خه باتی كرد. كۆششی كرد، تن كۆشا.

- : حصل حديثاً تازه بابه.
 - في الامر. اهتم كرنكى پيدا، دلكارىو.
 - في العمل. عجل و اسرع / پهله‌ى كرد، خيږايى كرد، دهست و بردى كرد، گورج بو.
 - قطع بږى.
 جد:
 جد: اعدا من جديد له نوكه‌وه كړديه‌وه، دهستى پي‌كړده‌وه، دوباره‌ى كړده‌وه.
 - : جعله جديدا تازه‌ى كړده‌وه، نويى كړده‌وه.
 تجدّد: استجد: صار جديداً نوئ بوه‌وه، تازه بوه‌وه.
 جد: حظ / به‌خت، شانس.
 - : ابو الاب. ابو الام باپي، بابه‌گه‌وره.
 - : سلف پيشين، پيشينان.
 جدّة: ام الاب. ام الام / ننه، دايه‌گه‌وره، داپي.
 اجداد: باوو باپي، باپيران.
 جد: اجتهد كوشش، ه‌ول، ه‌ولدان، خه‌بات، چالاكي.
 - : ضد هزل / به‌راستى، دلكارى.
 جاد: مجتهد ه‌ول دهر، خه‌بات كړ، چالان، تن‌كوشه، دلكار.
 - : ضد هازل / راست.
 جدى: مثابر و مجتهد في العمل / دلكار.
 مجدود: ذو حظ / به‌ختيار، به‌خته‌ور، كامه‌ران.
 تجدّد تازه‌بونه‌وه، نوئ بونه‌وه.
 تجديد تازه‌كړنه‌وه، نوئ كړنه‌وه، نوئ كارى.
 مُجدّد تازه‌كړه‌وه، نوئ كار، نوئ خوان.
 مُجدّد تازه‌بوه‌وه، نوئ.
 جديد: عكس القديم. حديث / تازه، نوئ.
 - : مجدود: مقطوع بږاو، بږاو.
 من - له نوكه‌وه، سرله‌نوئ، دوباره، له‌سره‌وه.
 تجديد نوئ كارى، نوئ كړنه‌وه.
 جدّة: حداثة. تازه‌يتى.
 الجديدان. الاجدان: الليل و النهار شه‌ور روز.
 جدّد: الارض المستوية، زهوى ته‌خت.
 جادة: طريق رى، ريگه، شه‌قام.

جد: محل القطع شوين بږاوى.
 جدّة: شاطيء النهر روځى رويار، گوئ ټاو، كه‌نار.
 جدّد: صرار الليل سيسرك، مي‌شه‌سه‌گانه.
 جدار. جداره (في جدر) جدال (في جدل)
 جدب:
 اجذب. جذب. جذب. تجذب المكان. انقطع عنه المطر
 قبيست ارضه / بارانى لي بړا، بوبه روتن، وشك بوه‌وه.
 - القوم: اصابهم الفقر ه‌زاركه‌وتن.
 جدب: محل. ضد خصب وشكه‌وبون، بي پيښى، بي پيټى.
 - : قحط قاتى، گرانى، برسپه‌تى، نه‌بونى، سالى نه‌هات.
 - : عيب شوره‌يى، نه‌نگى.
 جدث:
 جدث. قبر، گور.
 جدر:
 جدر بكذا. كان اهلاً له نهيئنا، لتي هات، شايانى بو.
 جدر. اجتدر: بنى الجدار / دوباره‌كړى (دروست كړد، ه‌ل به‌ست، ه‌ل سان).
 جدر جدر طلع فيه الجدرى. ټولنه‌ى دهردا، توشى ټولنه بو.
 جدارة. اهلية لى‌هاتويى، توانست، توانايى، پي ره‌وابون.
 جدير: خليف به به‌توانا، لى‌هاتو، شايان.
 - بالذكر شايانى باسه.
 - بكذا شايانتي، پي ره‌وايه.
 جدار. جدر: حائط ديوار.
 - خشبي جاج.
 جدرانيه: ما يعلق على الحائط، ټولنه‌ى به‌ديوار ه‌ل ټولسرين.
 مجدار: فزاعة داوه‌ل، بوكه سه‌ماكه‌ره.
 مجدور. مُجدر: مصاب بالجدرى ټاولوى، كونج.
 جدرى. جدرى: من الامراض ټاوله.
 - الدجاج / پوږه په‌شه، دانكه.
 - الحيوان خوروله، خورولكه، خوريله
 - الارض: كماء دومه‌لان.

جُدیری: جدري الكاذب، من كوته، دپكه.
جُدع:

جُدع: قطع/ بری، لئی بری.
- عضوا من جسمه لتشويهه/ نه دمايكي له شي
بری بؤ (نه تك، پهنگ)، نه تكي كرد.
اجُدع: مجذوع: مقطوع الانف او اليد او الاصابع.
الج/ لئېراو، لوت براو، پهل په پيو.
جُدع: شاب. گنج، لار.
- : شخص/ مړوځ، كهس.
- : ماهر/ چالاک، وړيا، لئېماتو، به توانا، گورج،
چوست، وهستا.
- : شجاع/ ټاړا، به جهرگ.
جُدف:

جُدَف الطائر: حرك جناحيه ولم يطير/ بالي
شه كانوه، باله فریځي كرد.
- الرجل: حرك يديه في مشيته/ بالي راوه شان.
جُدَف على الله: تكلم عليه بالكفر/ كفری كرد.
- : كفر بالنعمة/ ناشكوری كرد، پئ نه زانی نواند.
- : سیر بالمجذاف/ سهولې لئېدا.
تجديف على الله/ كفر كردن، بئ نايینی.
- : تجذيف/ سهولې لئېدان.
مجداف: مجذاف/ سهول.
جُدل:

جُدَل الحبل: فُتله/ بايډا، بايډليوه، لولی كرد، مؤنيه وه.
- : صلب و قوي/ رهق بو، قايم بو.
- : جُدَل الشعر و غيره: ضفرفه/ مؤنيه وه، كردی به
پېڅ.

جُدَل: حاج/ بيانوی گرت، مشت و مړی كرد.
- : خاصم/ به ربړه كانی كرد، هرا هراي كرد،
دهمه قالی كرد.

جُدَل: جدال: اُخَذ و رُد/ مشت و مړی،
گفتوگو، وت و ویز، دهمه ته قی.
- : خصام/ به ربړه كانی، هرا هرا،
دهمه قالی.

يَقْبَل الجدل/ قابله يا رازيه به مشت و مړو گفت وگو.
لا يَقْبَل الجدل/ ناقابله يا ناپازيه به مشت و مړو گفت وگو.

جُدَل: جدال: شديد الجدال/ مشت و مړی كړ، نقد
بلي، وت و ویز خوان.

جُديلة: ضفيرة/ پېچ، په لكه.

مجدول: محبوبك/ مؤنراوه.

جُدِل: الحبل المقتول/ بادراو.

جُدُول: نهر صغیر/ چوگه، چم، چوگه له، جؤ، جؤبار.

- : بيان. قائمة/ خسته، لیسته.

- : عمود/ ستون.

- : الاعمال/ کارنامه.

- : الضرب/ خسته ی لیک دان.

جُدله: مدقة الهاون/ دهسکی دهسكوان.

مجدل: قصر/ كوشك، تدار.

مَجْدُل: جماعة من الناس/ كرمه خلك.

جدم:

جدم: الرذال من الناس/ هرچی و په رچی، گه جهر و
گوچه.

جُدامه: جُدام: سُنْبِل لم يُنْدَق/ كزره، كُزْتَل،
سه ركززه، نه كرتراو.

جدا:

جدا عليه: اعطاه غطيّة/ دايه، پيښدا، پيښ به خشي،
پيښكشي كرد، خه لاتی كرد، خيږي پڼ كرد.

- : اِجْتَدَى: اِسْتَجْدَى. طلب جدواه: اِسْتَعْطَى
پاراپايوه، دهستی پان كرده وه، داواي كرد، سوالی كرد.

اجدى: نفع/ كه لكی گه يان، سودی به خشي.

جُدوى: فائدة/ سود، كه لك.

- : غطيّة/ خه لات، به خشيښ، دان.

بلا جُدوى: بلا فائدة/ بئ كه لك، بئ سود.

جدي: سخي/ به خشنده.

لا يَجْدَى: لا يَنْفَع/ كه لك ناگه يان، كه لكی نيه، بئ
سوده.

جادی: سائل/ سوالكړ، دهره زه كړ.

جُدوة: سرب. قطع/ پؤل، گه له، ران.

جدي: ولد الماعز/ كار، كارپؤله، گيسك.

مدار ال - / خولگى (كارپؤله، گيسك).

جُدِيّة: قطعة تحت السرج/ ژير زين، نهره زين،
ته كه ترو.

جذ:

جذ: قطع او کسر/ بری، شکانی.

- : اسرع/ خیرای کرد، په‌له‌ی کرد، خیرا رویی.

جذة: قطعة/ پارچه، کورت.

جذاذ، جذاذ، جذاذ: مُکسر/ شکاو.

جذاذات: القطع الصغيرة/ پارچه پارچه، ورده شت.

جذب:

جذب: إجتذب: ضد دفع/ راکیشا، به‌کیشی کرد.

- : أغرى، إستهمال/ سرنجی راکیشا،

فرویوی دا، مه‌لی فرووان.

- : القلب: سَلْبَه/ دلی سه‌ند، گرفتاری

کرد، شه‌دای کرد.

جذب: إجتذاب: سحب/ راکیشان، کیش کردن،

کیشان، به‌کیش کردن.

- : جاذبية: القوة الجاذبية/ میزی راکیشان، کیش‌نی.

جاذبية: إجتذاب او تجاذب المادة/ کیش میز.

- : الثقل الجاذبية الارضية/ کیش میزی زه‌وی،

زه‌مین کیش.

- : الإلتصاق/ کیش میزی پیوه‌لکان.

- : مغناطيسية/ کیش میزی موگناطیسی.

- : جنسية: میل جنسی/ ناره‌زی رابواردن.

جاذب: جذاب: یجذب/ راکیشهر، کیشهر، راکیش.

- : خلأب/ دلگیر، سرنج راکیش.

مجنوب: منجذب/ راکیشراو.

- : مجنون/ شیت، ویت، په‌تیاره.

مستشفى المجازيب: المجانين/ خه‌سته‌خانه‌ی

شیتان.

جذر:

جذر: إقتلع/ مه‌لی ک‌ند، مه‌لی کیشا.

- : العدد: استخراج جذره/ ره‌گی دهره‌یتا، شی‌کرده‌وه.

- : من جذرا/ ره‌گی ای‌دا، ره‌گی داکوتا.

جذر، جذر: أصل/ ره‌گ، ره‌گ وریشه، ریشه.

- : تربيعی دوم ره‌گ، دوره‌ته‌کی.

- : تكعيبي/ سی ره‌ته‌کی، سی‌یه‌م ره‌گ.

- : ليفی ره‌گی لفک‌یی.

علامة ال - : ✓ / نیشانه‌ی ره‌گ، ✓

تجذير: استخراج الجذر/ ره‌گ دهره‌یتان.

جذير/ ریشه ره‌گ، ره‌گ‌وک.

جذع:

جذع: ساق الشجرة/ قه‌دی دار.

- : الانسان: جسمه ماعدا الرأس و الاطراف/ قه‌د،

له‌ش، بالا.

جذع مدع: تعبير بمعنى التفرق/ بلایلاو، جیاجیا،

په‌رت و بلای.

ذهبوا جذع مدع: ذهبوا متفرقين/ به‌جیاجیا رویشتن،

په‌رت و بلایوبونه‌وه.

جذف

جذف القارب: دفعه بالمجذاف/ سه‌ولی ای‌دا.

مجذاف/ سه‌ول.

جذل:

جذل: فرح/ دلخوش بو، پیخوشحال بو، روخوش بو،

شادان بو.

اجذل: فرح/ دلی خوش کرد، شادمانی کرد.

جذل: اجذل: فرحان/ دلخوش، پیخوشحال، روخوش،

شامان.

جذل: فرح/ خوشی، روخوشی، شادی.

جذل الشجرة: الظاهر منها في الارض بعد قطعها/

کۆته‌ره، بنه‌کۆته‌ره، ته‌ته.

جذم:

جذم: قطع/ بری.

جذم: أصابه داء الجذام/ گول بو، نوشی گولی بو، گولی

گرت.

جذمة الشجرة/ کۆته‌ره، بنه‌کۆته‌ره، کۆته‌ره دار،

ته‌ته.

جذام: داء الاسد/ گولی، نه‌خوشی گولی.

جذامة: جذمور: مايبقى من الزرع بعد الحصاد.

پوش-پوشی په‌ریز، خوشه.

اجذم: مقطوع اليد او الاصابع/ کۆل.

- : مجذوم: مصاب بالجذام/ گول.

جذو:

جذوة: جمرة/ پشکۆر، سکۆ.

جر:

جر: سحب/ رای کیشا. به‌کیشی کرد.

- رَجُلُهُ: اغراه/ هه‌لی فریوان، ده‌ستی بیری، هه‌لی
 خه‌له‌تان، خه‌له‌تانی، له‌خشته‌ی برد.
 - اجْرَ: اجْتَر: اعاد الاكل من بطنه فمضغه ثانية
 کاویژی کرد.
 - الكلمة: حركها بحركة الجر رُتِرِي بَو وشه کرد.
 - على نفسه جريرة: اِرتكَب اِثْمًا / گونا‌می کرد.
 اِثْمُ: اِستَحْب: راکتشر.
 - مع التيار: اِنجرف پتوه‌بو، توش بو، راسالرا،
 رادرا.
 - اِنقاد براه‌پتوه.
 جر: سَحْب / راکتشان.
 - حُجْر الضيع / کونه که‌متیار.
 - الحبل گوريس کيشه‌کی.
 حرف ال - پریپوزیشن، پیتی راکتشر.
 جار: صاحب، راکتشر.
 مجرور: مَسْحوب / راکتشر.
 جرار: جيشُ جرار، له‌شکری بی‌شومار.
 جرارة: عقرب صفراء / دوپشکی زهره.
 - : ساحة، راکتشر.
 - : ساحة. آلة الجر الزراعية تراکتور.
 جارور: دُرَج چه‌کمه‌جه، چاو.
 هَلُم جَرًا: و هَكَذَا دَوَالِيكَ هه‌روه‌ما، به‌وی‌یه، ناوه‌ما
 من جَرَاكَ، جَرَاكَ، جَرَاكَ. جَرَاكَ. من اَجْلِكَ / له‌بهر
 تو، له‌بهر خاتری تو، له‌پیناوتا.
 مَجْرَة: درب التبانة/ ریی کاکیشان.
 جَرَة جَرَة: مایلوکه الحيوان المَجْتَر / کاویژکردن.
 - : اِناء فخاري، کوبه، گوزه، ده‌سه‌له.
 - قلم به نوکه قه‌له‌میک.
 جرار: صانع الجرّة گوزه‌گه‌ر.
 مُجْتَر: يَجْتَر طعامه کاویژگه‌ر.
 جريرة: اِثم گونا‌ه.
 من جريرتك. من اَجْلِكَ / له‌بهر تو، له‌بهر خاتری تو.
 جَرِي: نوع من السمك نَقه، مارماسی، جری.
 الاجرآن: الإئس و الجنّ مرّوة و جنّوکه.
 جَرَا:
 جَرًا: شَجَع هانیدا.

جَرَة. اجْتَرَا: جسر ویرای، نه‌ترسا، زاتی کرد.
 اِستَجَرَا: تكلف الجرامة خَوَى هه‌ل کيشا.
 جَرَة. جَرَاء: جسارة. ویران، نه‌ترسان، نه‌ترسی،
 نازایی، زات کردن.
 - : وقاحة / بین‌ه‌یایی، روه‌ل مال‌راوی.
 جری: جَسور / نازا، گوستاخ، به‌جهرگ، به‌زات،
 نه‌ترس، بی‌په‌روا، بین‌بیم.
 جرب:
 جرب: اَصِيب بالجرب، گه‌پیو. توشی نه‌خوشی گه‌پری
 بو، گه‌پۆل بو.
 - : ذهب لونه رهنگی تیک چو، بزیکا.
 جَرَب: اِختَبَر / تاقی کرده‌وه.
 - : اغری هه‌لی فریوان، فریوانی، فریوی دا، له
 خشته‌ی برد.
 - امرأ: حاوله هه‌ولی دا، کردی، کاریکی کرد بو
 تاقی‌کردنه‌وه.
 جرب: مرض جلدی گه‌پری، گرگه، گه‌پۆل، خورولکه.
 - السيف: صدأ زه‌نگ.
 جرب: جَرَبان: اَجْرَب گه‌پری، گپوی.
 جریاء: السماء طالعة کواکبها سایه‌قه، سایه‌قه‌ی سامان.
 تجرّبة: تجرِب: اِختَبَر تاقی کردنه‌وه، نه‌زمون.
 - : مَحَنَة ناخوشی، کوست که‌وتن.
 - : اِغْوَاء فریودان، خه‌له‌تاندن، له‌خشته‌بردن.
 - : خَبْرَة، شاره‌زایی، پسپویدی.
 - : سَعَى هه‌ول دان، کوشش، تی‌کوشان.
 مُجَرَّب: مُخْتَبَر تاقی کراوه.
 - : مُجَرَّب: خبیر شاره‌زا.
 مُجَرَّب: فاحص تاقی کهره‌وه، نه‌زمونیار.
 - : مُعَرّ فریودهر، خه‌له‌تین، له‌خشته‌به‌ر.
 تجرّبی تاقی گه‌ری، نه‌زمونگه‌ری.
 جراب: غلاف به‌رگ
 - السيف: غمد. قِراب. کِلان. کالان.
 - السلاح: کیف.
 - النقود: جزدان، کیسه‌پاره.
 - : وعاء من جلد هه‌مانه.
 - : وعاء الخصيتين. صَفَن پتستی گون، گوندان.
 توره‌که‌ی گون.

العمليات الجراحية برین سازی، نهشته رگری.
غرفة العمليات الجراحية ثوری (برین سازی، نهشته رگری).
جريح: مجروح: المصاب بجرح/ بریندار، زامدار.
جوارح: الطيور المفترسة، مهلى گوشت خور.
- النهار: مصائبه به لای روزگار.
جرد:
جرد. جرد: نزع القشر/ پاکى کرد، تویکله کهى لى کرده وه.
- من کذا: اخذه منه، لئى سهند.
- من کساء: عری، روت بوه وه، روت کرایه وه.
- الموجودات: عذاها و حسبها ژمارديه وه، ژماردنى، لیستى ناوه روکى گرت.
جرد السيف: سلّه له کالان دهري هینا، شمشیری هه لى کیشا.
- من الرتب هینایه خواره وه، پله و نیشانه کانى لى سه نزا.
- من السلاح: نزعهُ/ چه کى بى دانا، چه کى کرد، چه کى لى سهند.
- الجلد: نزع شعره هه لى گرت، تاشى، توکه کهى لى کرده وه.
- الكتابة: عراها من الضبط سه رو بوری بوى نه کرد، حینچه نوسی نه کرد.
تجرد: تعری/ روت بوه وه.
- للامر: تفرغ له خوى بوى ترخان کرد.
اجترد القطن: حلجه/ چیکه نه ی کرد، په موه کهى چیکه نه کرد، له چیکه نه ی دا.
جرد جرد: لانیث فیه روت، روتن.
- الاشياء والبضائع: عدو احتساب/ ژماردنه وه، لیست گرتن، به سه رکردنه وه.
اجرد جرداء: لانیث فیه روتن، روت، گروئى.
- مالا شعر عليه روت، کوسته، بى توك.
- التام المجرد من النقص/ نه او، بى خه وش.
لین - لا رغوّه عليه شیرى بى کف، به بى سه رتوئى.
خمرة جرداء صافية/ شه رابى ساف و بى خلته.
صخره جرداء/ تاشه به ردی ساف و روتن.
مُذُّ أجردین. منذ یومین او شهرین او عامین له (دو رۆژ، دو مانگ، دو سال) ده وه.

- جوف البئر بیر.
جریان: جریان: غمد السيف کیلان، کالان.
- طوق القميص/ یه خه، یاخه.
جوب: گزده وى.
- طويل/ گزده وى (لاسک دريژ، لاسک دار، پوزه وانه).
جربوع: يربوع گزده لى کته.
جرت:
جرتوم. جرتومة ميكروب. خوره.
جريت: نوع من السمك/ مارماسى.
جرجر:
جرجر الماء في حلقه: غرغر/ ناوى له ده مى رادا، غه رغه رى کرد.
جرجاره: رحي/ ده ستار.
جرجر: قول. پاقله.
جرجر: آلة يداس بها الحصيد جه نه چر.
جرجر: نبات قرة العين/ کوزه له.
جرج:
جرج. جرج. اصابه جرج بریندار بو، برى، زامدار بو.
- شعوره هه سستی بریندار کرد.
- بلسانه: عابه و تنقصه/ شکانى، قسه ی ناشیرینی پى روت.
اجترح: ارتكب الإثم تاروانی کرد.
جرج: کلم، برین، زام، برابوى، زه خم.
- رطب زلزلّه.
- قديم/ خوره.
مجروح. جريح. کليم بریندار، زامدار، که له لا.
جارج: يجرح. قاطع برهر. بونده. بریندار که ر.
- مؤلم/ به ئیش. به سوئ. به نازار.
- حيوان مفترس دپنده.
انتقاد - ره خنه ی ناوه او. گالته پى کردن.
جارحة: عضو. طرف/ شندام پهل.
- سكين چاقو، کيژد، قه له م بى.
جراحة: عملية جراحية. نهشته رکاری، برینکاری، برینگری.
- إثم تاروان.
جراح: طبيب جراح/ برین کار، برین ساز.
- العظام نيسك گزده وه.

- تجرید. نزع الجلد. پاک کردن، لای بردن، کهنه کردن، گودین، گودین.
- من الکساء: نزع/ روت کردن، روت بونه، دمالین.
- من الرقب: لای سندنه، مینانه خواره.
- من السلاح: نزع السلاح. جهك کردن.
- تجريدة: حملة عسكرية، هیرش بردن، پهلاماردان، هیرشی (سهریازی، سوپایی).
- مجرد: محلج القطن. چیکنه.
- : فرشاة الاسنان فلجی دان.
- جرّاد: جلاء النحاس. مس سبی کهره، مس گر.
- مجرد: ضد مزید (في الصرف). تنها، بهین.
- من کذا/ پهتیه...، بین بهشه، بین نهویه...، بین لهو، بین نهو.
- : صرف. پتی، پاک، خاوین.
- : معطل. له کهک کهوتو، له کار کهوتو.
- : غریان/ روت.
- بالعين المجردة: به چاو، تنها به چاو.
- بمجرد. هه به تنها، هه رکه...
- جرّاد: جرادة: من الحشرات. کولله.
- : مراکشی. کولله بۆره، خهنجهردهم.
- : نجدی. کولله زهرده.
- : محلی. کولله مسکه.
- جريدة: صحيفة. روژنامه.
- : بیان. لیسته.
- جارود. جارودة: سنة قحط/ سالی گرانی، سالی نه هاتی، وشکه سال.
- جريد: قضبان ورق النخل/ لاسکی گه لای دارخورما، جهرد.
- جرذ: جرذ: قار. مشک، جرج.
- جرذ: مکان یکتر فيه الجرذ. شوینن که مشکی نذد بین.
- جرس: جرس: اسمع صوتاً دهنگیکسی (لای بهوه، کرد، بیسان)، دهنگی لیوه هات.
- أجرس الجرس: ضربه/ لای دا، زهنگی لایدا.
- : إنجرس الحلی: سمع له صوتاً/ زینگایه، خرنگایه.
- جرّس به: هتکه/ نابوی برد، ناویانگی زیان.
- : ه الدهر. حنکه/ قال بو، روژگار قالی کرد.
- جرّس. جرس: صوت/ دهنگ، زایه له.
- جرّس: آلة تقرقع للتنبیه زیل، زهنگ.
- : صغير. زهنگوله.
- : التحذیر/ زهنگی ناگاداری.
- : الخطر/ شوته.
- : کهری. زهنگی کاره یایی.
- : دقّ الـ / زهنگی لایدا، له زیلایدا.
- : دقة. دهنگی زهنگ، زایه له ی زهنگ.
- ذات الاجراس: قرطال (حیة) ماری زهنگ لایده، ماری زهنگوله دار.
- : مُجرّس: الذي جرّب الأمور/ قال، ناوه سو.
- جرّيس. جریسة: الاجراس الزرقاء. گوله زهنگ، گه زیزه.
- : جرش: جرش: طحن ولم ينعم طحنه. کوتای، هاپی، کهری کرد.
- : جرش. مجروش مطحون غير ناعم. کوتراو، هاپراو، پهل خورد.
- : جاروش. جاروشة: رخی/ ده ستاپ.
- : : ماكنة الجرش. نامیری کوتان، کوتر، هاپر، دنگ.
- : جرش: طحن. کوتان، هاپن، پهل خورد کردن.
- : جرض: جرض. جرض. خنق. خنکانی، له بیننی گیران.
- : جرض: إختنق. غضّ خنكا، له بیننی گیرا.
- : جرض. جريض: الریق یغصُ به/ له بین گیران.
- : جرج: جرج. إجتزع: إبتلع، شرب، قوتیدا، خواردیوه، هه لی لوشی، هه لی قویان.
- : تجرّع: إبتلع، شرب شییئاً فشیئاً/ به شیتیهی خواردیوه.
- : إجتزع إجتزاعاً الماء: إبتلعه بمرّة. نای به سه ریوه، هه لی لوشی، بیننی پئوه نا.
- : جرّعه الماء: إبلعه جرعة بعد جرعة. قوم قوم پیی خوردهوه.

جُرْعَة. جُرْعَة. جرعة. بَلْعَة. شَرْبَة / قوم.

- دَوَائِيَة / زَهْمَة دهرمان.

جُرف:

جُرف. إَجْتَرَف. كَسَح / گسکید، رای دا، رای مائی.

- الماءُ الشَّيْءُ: ذَهَبُ بِهِ / بردی، رایدا.

جُرْف. جُرْف: الجَانِبُ الَّذِي أَكَلَهُ الْمَاءُ مِنْ حَاشِيَةِ النِّهْرِ / كَنْد، لَابَال، كنده لَان.

- النهر / گوی، رُخ، كه نار، لیوار، موزورک.

جُرَاف: سَبِيل / لِيْشَاو، لاقاو.

مَجْرَف. مَجْرَفَة: آلةُ الجَرَف / رامال، پی مَیره.

جَارِف: طَاعُون / رشانه وه.

- الموتُ العام / قَرْتَن کِهوتن، قَریون، مردنی گشتی.

- البلیة / به لآ، کاره سات.

سَیْل - به خور، لیشاوئیکی به خور.

جَرم:

جَرم الشَّيْءُ. قَطْعُهُ / پری.

- الشَّيْءُ. اَتَمُّهُ تَهَاوَى كَرْد، كُزَتَايِ پَن مِیْنَا.

- النَّخْلُ. قَطَفَ ثَمَرَهُ / به ره کئی لی کرده وه، به ره کئی رنی.

- اَجْرَم. اِجْتَرَم: اِرْتَكَبَ الْجَرِيْمَةَ. اَذْنَبَ / تاوانی کرد.

جَرْمُهُ. تَجَرَّمَ عَلَيْهِ: اِثْمُهُ بِجَرم / تاوان باری کرد، گونا هباری کرد.

جَرم. جَرِيْمَة. جُنَايَة: ذَنْب / گونا ه، تاوان.

لَا جَرمَ حَقًّا. بَيُّ گومان.

جَرم. مُجْرِم: مُذْنِب. جَان / گونا ه کار، تاوان کار، تاوان دار.

جَرم: زَوْرَق / به له م.

جَرم: جَسم / له ش، تن، قالب، جهسته.

- نَجم / نه ستیره، هه ساره.

جَرم: كَبِيرُ الْجَسَدِ. قَهَب. زَل، زَهَب للاح.

جَرموق: مَا يَلْبِسُ فَوْقَ الْحِذَاءِ / کالوش، سه ریلاو.

جَرن:

جَرن عَلَى الْأَمْرِ: تَعَوَّد وَ ثَمَرَ عَلَى / رامات، تیاقال بو.

- الْحَبُّ. طَحَنَهُ / کوتای، ماری، وردی کرد.

جَرنُ الْحَصِيدِ: كَوْمُهُ كَوَى كَرْد وه، كَوْمَهُ لِي كَرْد.

جُرن: حَوْض / حور، جوبنه.

- هَاوَن / دهسکه وان، دبیگ، دنگ، دۆل.

- جَرِين: يَنْدَر / خه رمان، کۆگه، شوینی میوه هه ل

خستن بق وشک کردنه وه، جوقخین، شتاغ.

جَارِن: وَلَدُ الْحَيَّةِ / توله مار.

جَرو:

جَرو. جَرو: صَغِيرُ كُلِّ شَيْءٍ حَتَّى الرِّمَانِ وَ الْبَطِيخِ /

بیچو، به چکه، توله، جاش، جوانو، بیوله، بزه له، کار،

به رخ، زهرنه قوته، توتک، ژۆله ک، جوبک، ساوا.

- جَرَوَة: صَغِيرُ الْكَلْبِ وَ الْاَسَدِ / توله یا

توتکه سه گ، تیژک، به چکه شیر.

- الْخَزْنِيرُ وَ الدُّبُّ / بیوله، بزه له.

كَلْبَةُ مُجَرٍّ أَوْ مُجْرِيَةٍ: مَعَهَا جِرَاء / توله ی به دواو به،

ده له سه گئی توله دار.

جَرا:

جَری: سَال / رَوِي، له به ری رَوِي، چوپا.

- رَكْضَ: رَاى كَرْد، هه پای کرد.

- سَار / رَوِي، چو.

- حَدَثَ / رَوِي دا.

- اِلَى الشَّيْءِ: قَصْدُهُ / بۆی چو.

جَرَى. اَجْرَى: جَعَلَهُ يَجْرَى / ناوه کئی (کرده وه،

به ردا).

اَجْرَى عَلَيْهِ الرِّزْقُ: عَيَّنَهُ لَهُ / بۆی برپه وه، دایه.

- الْأَمْرُ: نَفَذَهُ / کردی، به جیتی مینا.

- الْأَمْرُ اِلَى فُلَانٍ: فَوَضَهُ / پیتی سپارد.

- عَلَيْهِ قَصَاصًا: أَوْقَعَهُ عَلَيْهِ / سزای دا.

جَارَى: سَابَقَ / پیتشیرکئی یا پیتش کِهوتنی کرد.

- سَايَرَ / له گه لی رَوِي، لیتی بئ دهنک بو.

- فِي الْأَمْرِ: وَافَقَ / قابل بو.

جَرَى. جَرِيَان: سَرِيَان / رَوِيْن، رَوِيشتن، له به رَوِيْن،

رهوت، دهو.

مَجْرَى: مَسْلَك. طَرِيق / ری تان، ری پرهو.

- الْبَوْلُ: إِحْلِيلَ / میزه رَوِي، بۆی میز.

- الْحَيَاةُ: سَيْرُهَا / رپرهوی زیان.

- الْمَاءُ: مَحَلُّ جَرَى الْمَاءِ / چه م. گونج، ناوه رَوِي،

جَو، جَوگه.

- الْهَوَاءُ / باکیش، باره و.

جَزَاء: رَكَاظ / رَاكِر.
 من جَرَاك. من جَرَاك. من أَجْلِكَ. بِسَبَبِكَ. لِهَبَرْتُو،
 به مَوَى تَوَه.
 جَار. رَاكُض رَاكِر.
 جَارِي. لَا يَجِفُّ لِهَبَرِي تَه پَوَا، وَشَك نَاكَ.
 - : حَاضِر نَيْسَتَه. تَه.
 الشَّهْر الْجَارِي. السَّنَةُ الْجَارِيَّة / تَه مَانِگَه، تَه مَآل.
 جَارِيَّة: اَمَّة / كَه نِيزَه ك.
 - : صَبِيَّة (أَوْ خَادِمَة) / كَج، كَارَه كَر.
 - : اِمْرَاة زَنْجِيَّة / ثَاغَرَه تِي زَنْجِي.
 اِجْرَاء: اِنْفَاذ / بِه جَوْنِ مَيْتَان، رَايِي كَرْدَن، كَارِيَايِي.
 - : قَانُونِي / بِه جَوْنِ مَيْتَانِي يَاسَايِي، رَايِي كَرْدَنِي
 يَاسَايِي، كَار يَاسَايِي يَاسَايِي.
 اِجْرَاءَات: تَصَرُّفَات پَيُويسْتِي.
 - : قَانُونِيَّة (أَوْ قَضَائِيَّة). پَيُويسْتِي يَاسَايِي.
 جَز: جَزْ الصَّوْف وَغَيْرَه. قَصَّه / بِرِيَه وَه.
 جَزْ: قَصْ / بِرِيَه وَه، مَه پَرِيَه وَه، خَوْرِي بِرِيَه وَه.
 جَزَّة: الصَّوْف الْمَجْزُوْل / خَوْرِي، خَوْرِي (پَاش بِرِيَه وَه،
 بِرِيَاي).
 جَزَّاز: قَصَاص الصَّوْف / مَه پَرِيَه وَه، بِرِيَنگ (كَارِ)
 وَان).
 مَجَزْ: مَقْص لَجَز الصَّوْف / بِرِيَنگ، مَه وَرِيَنگ.
 مَجْزُوْل: مَقْصُوص / بِرِيَاي.
 جَزَان: جَزَاز: وَقْتُت الْجَز مَه پَرِيَه وَه، كَاتِي مَه پَرِيَه وَه.
 جَزَا: جَزَا. اِجْتَزَا: قَنَع / قَايِل بُو.
 جَزَا: قَسَمْ دَابَه شِي كَرْد، كَه رَتِي كَرْد، لَه تِي كَرْد.
 تَجَزَا: اِنْقَسَم كَه رَت بُو، لَه تِي بُو.
 يَتَجَزَا: يَنْقَسِم / لَه تِي كَرْد، دَابَه شِي كَرْد، كَه رَت تِي كَرْد.
 لَا - : لَا يَنْقَسِم لَه تِي نَاكِرْد، بِه شِي نَاكِرْد، كَه رَت
 نَاكِرْد، جِيَا نَاكِرْتَه وَه.
 جَزء: قَنَاعَة قَايِلِي.
 جَزِيء: مُجْزِيء: مُشْتَبِع / تِيَرَه خَوْر.
 جَزء: قَسَمْ / بِه شِي، كَه رَت.
 - : قَطْعَه / پَارِجَه.

- : من عدد صحيح: كَسَر كَه رَت.
 - : فَصْل بِه شِي.
 - : لَا يَنْفَصِل أَوْ لَا يَنْجَزَا بِه شِي كَه جِيَا نَه بِيْتَه وَه.
 تَجْزَاة: تَقْسِيم / كَه رَت كَرْدَن، لَه تِي كَرْدَن، بِه شِي كَرْدَن.
 قَابِلِيَّة ال - : خَاصِيَّة الْاِنْقِسَام تَوَانَاي كَه رَت كَرْدَن.
 خَاصِيَّة عَدَم ال - : عَدَم الْاِنْقِسَام كَه رَت نَه بُون.
 جَزْئِي: خِلَاف الْكُلِّي بِه شِي.
 - : طَفِيف. كَه رَتِي كَه يَا پَارِجَه يَكِي تَقْد بِجُوك، تَوَزَقَالَ.
 جَزْئِيًا: خِلَاف كَلِيًا كَه مِيَك، تَوَزَنگ.
 جَزْئِيَّة: جَزْئِيء: اَصْغَر جَزء مِّنَ الْمَادَّة / گَرْدِيلَه،
 گَرْد.
 جَزء: جَزء. نَحْر: ذُبْح / سَهَرِي بِرِي، كُوشْتِي.
 - : اَلْبَحْرُ عَكْس مَد / نِيشْتَه وَه، گَرْدِيلَه وَه، نَاوِي دَه رِيَا
 گَرْدِيلَه وَه.
 جَزء: ذُبْح / سَهَرِيَرِيَن، كُوشْتِي.
 - : عَكْس الْمَد نِيشْتَه وَه، نِيشْتَاو، دَاچُون،
 كَشَانَه وَه يِ تَاو.
 جَزَار: ذُبْح أَوْ بَايْع اَللَّحْم قَه سَاب، سَهَرِي، كُوشْت فَرُوش.
 جَزَارَه: مَهْنَة الْجَزَّار قَه سَابِي، سَهَرِيَرِيَن، كُوشْت فَرُوشْتَن.
 مَجْزء: مَذْبُح قَه سَابَخَانَه، كَه وَلِگَه.
 مَجْزَرَة: مَذْبَحَة قَه سَابَخَانَه، كَه وَلِگَه.
 - : - : كُوشْتَار، سَهَرِيَرِيَن، قَه لَآجُو.
 جَزِيرَة: اَرْض يَحِيط بِهَا الْمَاء / دَوْرِگَه.
 شَبَه - : نِيوَه دَوْرِگَه، نِيْمِچَه دَوْرِگَه، كَه رَكَه.
 جَزء: نَبَات جَزَرَه يُوْكَل / گِيَزَه ر.
 جَزء: جَزء: لَمْ يَصْنُبْ / ثَاوَامِي (نَه گَرْت، لَه بَه رِيَا، نَه مَآ).
 - : حَزَن دَلْگِير بُو، پَه سَت بُو، پَه ژَاوَه دَار بُو.
 - : لَه : قَطْع لَه قَطْعَة پَارِجَه يَكِي بُو لِي كَرْدَه وَه.
 - : قَلْق شَبَرَه بُو، پَه شُوْكَآ، شَبُوَا.
 - : عَلَيْهِ: اَشْفَق بِه زَه يِي پِيَا مَاتَه وَه.
 جَزء: اِجْتَزَع: قَطْع مِنْهُ قَطْعَة پَارِجَه يَكِي لِي
 كَرْدَه وَه، لِيِي دَابِرِي، لِيِي جِيَا كَرْدَه وَه.
 اِنْجَزَع: تَجَزَع: تَقَطَّع لِيِي دَابِرَا، لِيِي جِيَا كَرَايَه وَه.
 جَزَعَة: جَزَعَة: الْقَلِيل مِّنَ الشَّيْء كَه رَت، جِيَا كَرَاوَه،
 لَادِرَاو، پَارِجَه يَك لَه شَتِيَك.

جزع: ضد صبر بن‌نارامی، نارام له‌بهرپران،
 شپ‌زه‌یی.
 - خوف: قلق ترس، شپ‌زه‌یی، په‌شوکاوی.
 جزع: جازع: جزوع: ضد صبور/ بن‌نارام.
 - - : قلق/ شپ‌زه، په‌شوکاو، موله‌که.
 جزع: مخور ته‌ره‌ه.
 جزع: خلیه النحل/ پوره‌ی هنگ، شانه‌ی هنگ.
 جزعة: مقبض السکین/ ده‌سکی چه‌قو، مشتق.
 - جزعة: القليل من الشيء/ که‌میک، توژنک.
 جزع: نوع من العقیق سلیمانی.
 جزف:
 جزف: جازف: باع علی التخمین به‌گوتره‌ فروشتی.
 - - : خاطر هه‌له‌شایی کرد، سه‌ره‌پو‌یی کرد،
 جهره‌زه‌یی کرد.
 - - : تصرف بلا تبصُر/ کوژانه‌ کردی.
 جزاف: من غیر تبصُر/ کوژانه، گوتره‌کاری.
 جزافاً: عفواً. صدقة/ رنکوت، به‌رنکوت، له‌خو‌یه‌وه،
 کوژانه.
 مجازف: مُتَسَرِّع/ هه‌له‌شه، سه‌ره‌پو، سه‌رجل، جهره‌زه.
 مجازفة: طیش، هه‌له‌شایی، سه‌ره‌پو‌یی، نه‌ترسی،
 جهره‌زه‌یی، کوژانه، گوتره‌کاری.
 جزوف: المتجاوزة حد ولادتها کاتی زایی‌نی به‌سه‌رجو،
 به‌و‌ئافره‌ته نه‌لین که کاتی منال بوونه‌که‌ی تپه‌پی کردی.
 جزل:
 جزل: جعل الشيء قطعین/ کردی به‌دو (که‌رت‌وه)،
 له‌ته‌وه، پارچه‌وه، به‌شه‌وه).
 جزل: وفر، نذر، فره‌بو.
 - المنطق: فصیح/ قسه (ره‌وان بو، پاراو بو).
 اجزل له العطاء: اوسعاً و اکثره، نذری پښ به‌خشی،
 فره‌ی پښ‌دا، که‌لنکی دایه.
 جزل: جزیل: وافر کثیر نذر، فره، که‌لنک.
 - - : فصیح زمان پاراو، زمان ره‌وان.
 جزیل: الكثير من کل شيء نذر، فره.
 جزیل الاحترام: ریزنکی نذر.
 شکر جزیل: که‌لنک سوپاس.
 خیر جزیل: سودی نذر، پیتی نذر.
 جزالة: وفرة نذری، فره‌یی.

- المنطق: فصاحة/ زمان پاراوی، زمان ره‌وانی.
 جزلة: قطعه. شربة پارچه، که‌رت، توژنال، به‌ش، کوت.
 جزول: فرخ الحمام/ زهرنه‌قوته‌ی کوت‌ر، بیجوی کوت‌ر.
 جزم:
 جزم: قطع/ بری، بریه‌وه.
 - الامر: بت. فصل في الامر/ بریاری له‌سه‌ردا،
 برانیه‌وه، ناگه‌پښته‌وه.
 - علی الامر. عزم بریاری‌دا، نیازی کرد.
 - علیه الامر. اوجبه بریاری به‌سه‌را درا، نه‌بښ
 بیگا.
 - جزم: ملا/ پری کرد.
 جزم: بت/ بریار، بریاردان، برانه‌وه.
 امر - حکم: لا عودة فيه بریار له‌سه‌ر دراو،
 کارنکی بریار له‌سه‌ر دراو.
 جازم: مجزم. ملان پي، لیواولینو، لیوان.
 - : بات بریاردراو، جیکړ.
 مجزوم فيه: مقرر بریار له‌سه‌ردراو.
 حرف - : مسکون/ پیتی کپ، نه‌بزو.
 جزمة: نكلة واحدة لیل او نهارا یه‌که‌ژم خوراین شه‌ویا
 روژ.
 - : حذاء پتلاو.
 - : حذاء طويل جزمه.
 جزى:
 جزى الشيء: کفی. به‌شی کرد.
 - جازى: كافاً خه‌لاتی کرد، به‌شید، پیتی دا،
 دایه.
 - - : عاقب/ سزای دا.
 - و اجزى عن: قام مقامه و اغنى عنه/ له‌جی،
 له‌جیاتی، له‌بری نه‌و کردی.
 جزاء. جزاء: مكافاة/ خه‌لات، به‌ش دان،
 پښ‌دان، پاداشت دانه‌وه.
 - : قصاص/ سزا.
 - : نقدي: غرامة/ بژاردن.
 جزائي: قصاصی عقوبی سزایی.
 جزية: اتاوه سه‌رانه.
 - : خراج الارض باجی زه‌وی، زه‌ویانه.
 جس:

جَسَنُ: اِجْتَسَنَ الارضَ: وَطَنَهَا بِبَيْتِ تَخَسْتِ، چوهِ ناز
 زهویه کوه.
 - : مَسَّ بهری کهوت، لیتی کهوت، دهستی
 ایذا، دهستی پیاخشانند.
 - : تَجَسَّسَ الاخبارَ: یحَثُّ عنها/ گویی
 هَلْ خَسْت، گویی گرت، سوسه کرد.
 - : تَجَسَّسَ: قامَ بالتَجَسُّسِ سیخوپی
 کرد، جاسوسی کرد.
 - : بَعِثْنِيهِ: اُحْدَ النظرِ اليها/ تَبَيَّنَ پوانی، چاوی تن
 بری، لیتی وریدوه.
 - : تَبَيَّنَ: اِخْذَ نَبْضَهُ/ تَرَبَّعَ دَلَى گرت.
 - : تَبَيَّنَ: اسْتَطْلَعَ دَهْمَ و دوانی تاقی کردهوه،
 ویستی شتیکی لی تن بگا.
 مجسَنُ: مَوْضِعَ اللِّمَسِ شوین دهست ایذان.
 - : صدر/ سنگ.
 ضَيْقُ الدِّ: - : غَيْرَ رَحْبَ الصَّدْرِ دهرون فراوان نیه،
 میهره بان نیه، توپره و ترقیه.
 مجسَنُ: مِمْبَرُ شَاخِي مَيِّرُو، هستار، هستهوه.
 جاسوس: مَسْتَطْلِعُ الاحْوال. رَقِيبُ سِيخُوپی
 جاسوس.
 جاسوسية: مَهَنَةُ الجاسوس سِيخُوپی، جاسوسی.
 جَسَا: جَسَا: تَصَلَّبَ/ رَهَقَ بُو، پتهویو، سخت بو، وشک بوهوه.
 - : غَلْظَ وَخَشَنَ سخت و زیر بو، کرژ بو.
 جاسیء: خَشَنَ/ زَبَر.
 - : صَلَبَ: قَاسِيَ سخت، رهق، دل رهق.
 جسد:
 جَسَدُ الدَّمِ به: لَصِقَ خَوْنَهُ كَي پِتُوَه (نوسا، مهیی).
 تَجَسَّدَ: صَارَ ذَا جَسَدٍ دروست بو، تهنی کرد،
 تهناریو.
 جَسَدٌ: الدَّمُ اِذَا يَبِسَ خَوْنِي (مهییو، وشکوهوه بو).
 جَسَدٌ: جَسَمَ لَهْشَ، تَن، قالب، جهسته.
 مُتَجَسَّدٌ: ذُو جَسَدٍ تهنادر.
 جسر:
 جَسَرَ عَلَى الامرِ: اَقْدَمَ دهستی پی کرد، بوی چو.
 - : بَنَى جَسْرًا پردی دروست کرد.

- : تَجَاسَرَ: تَطاولَ، دهست یا دهم دریژی کرد،
 بهره نگاری کرد.
 - : اِجْتَسَرَ: عَبَرَ پهپهوه.
 جَسَرٌ: شَجَعُ هَانِيَا.
 جَسَارَةٌ: جَرَاءَةٌ توانایی، نازایی، نازاییه تی، زاتکردن.
 - : وَقَاحَةٌ بِيْ حَيَايِي، روهل مالروای.
 جَسُورٌ: جَاسِرٌ: شَجَاعٌ/ نَازٌ، بهزات، به توانا، به جهرگ،
 بی په روا، گوستاخ.
 جَسَارٌ: شَدِيدُ الْجَرَاءَةِ زَوْرَنَازا، هیچ نه ترس، بی په روا.
 جَسِرٌ: قَنْطَرَةٌ پرد.
 - : مُتَحَرِّكٌ پردی بزوک.
 - : مُعْلَقٌ پردی هلواسراو.
 - : البِنَاءُ/ جیسر.
 - : البِنَاءُ داربهست.
 جِسْمُ:
 جِسْمٌ: عَظْمٌ گهره بو، زل بو.
 جِسْمٌ: عَظْمٌ گهره ی کرد، زلی کرد.
 - : بَالِغٌ، پِتُوَه نا، فیشالی کرد.
 تَجَسَّمَ: صَارَ جَسِيْمًا گهره بو، قالبی بهست.
 جُسْمان: جِسْمٌ جُسْمان تَن، لهش، جهسته.
 جِسْمٌ: بَدَنُ تَن، لهش، داروبار، جهسته.
 - : مَادَّةٌ تَوَخُمُ.
 - : كُثْلَةٌ قهباره.
 - : شَكْلٌ شَيْئُو، دیهن.
 جَسِيمٌ: عَظِيمٌ گهره، زل.
 - : ضَخْمٌ که ته، زه به للاح، تیکسمرای.
 - : بَدِينٌ سَمِينٌ، قَهْلَو، تِيك سمرای، تهن و
 مهند، خړو (په، خهپان، خؤل).
 جَسَامَةٌ: عَظْمَةٌ گهره یی، گرنگی.
 - : ضَخَامَةٌ/ که تهیی، گهره یی، زه به للاحی.
 مُجَسِّمٌ/ تهنادر.
 جُسَيْمَةٌ ته توكه.
 جَسٌّ:
 جَسٌّ: اِجْشٌ دَقٌّ و كَسَرٌ كَوْنَاي، تِيكی شكان،
 هاپی.
 جُشَّةُ الصَّوْتِ: بَحَّةٌ دهنگ نوساوی، گپی، زپی.
 اِجْشٌ: غَلِيظُ الصَّوْتِ دهنگ زل، گپی، دهنگ گپی.

- صوت أَبَحْ دهنگی نوساو، دهنگ نوساو، زری.
جَشیش: طحين خشن / ناردی زیر، برپیش.
مَجْش: مَجْشَة: رَحی / ده ستار.
جشا:
جشا تَجْشًا: اخرج من فمه الجُشاة / قَرَقِيتَه
دایه وه.
جُشاة: جُشاء: ریح یُخْرِج من الفم مع الصوت / قَرَقِيتَه.
جشع:
جشع: طمع / جَلِیس کرد، نهوسنی، چاوجنۆکی کرد.
جُشع: طماع / جَلِیس، نهوسن، چاوجنۆک، چاوبرسی.
جشم:
جشم: تَجَشَّم: قاسی المشقة / چِیژتی، سزای چهشت.
جُشم: جُشم: الأمر الثقیل / سزا.
جص:
جَصَصَ الجِرْوُ: فتح عينیه / چاوی (پشکوت، کرایه وه).
- البناء: طلی بالجص / کهچکاری کرد، سپیکاری کرد.
جص: جص: جبس / کهچ.
جصاص: بائع الجص / کهچ فروش.
جصاصه: مَصْنَع الجص / کوره ی کهچ.
جع:
جعجع: اجلب / ژاده ژاوی کرد.
- البعیر: برك / چۆکی دادا.
- بالفريم: طالبه و ضيق عليه / سه ری کرده سه ری تهنگاوی کرد.
جعجعة: صوت الرحی / کړه ی ده ستار، هارپه ده ستار.
- جلبه / ژاوه ژاو، قاووقیز.
- بلا طخن / یقال للجبان أو البخيل یوعد ولا ینجز / فشه کهر، خو مه ل کیش.
جعب:
جعبه: کفانة / مه گبه، خورج، توره که ی تیر.
جعد:
جَعَدَ الجلد و الثوب و غیرهما: غَضَنَ / لۆچی کرد، چرچی کرد، ژاکانی.
- الشعر: مَوَّج / لولی کرد.

جَعَدَ: تَجَعَدَ الجلد و الثوب: تَغَضَّنَ / چرچ بو، کرژیو، لۆچ بو، ژاکا، مه ل قرچا.
جعد من الشعر: مَتَمَوَّج / لول.
- في الجلد أو الثوب: مُغَضَّنَ / چرچ و لۆچ، کرژ.
- الید: بخیل / پیسکه، بهرچاوتنگ، ده ست قوچاو.
رجل - : لئیم / رژد.
مُجَعَد: مُخَضَّنَ / مَتَمَوَّج / کرژ، کرژ، لول، چرچ و لۆچ، لۆچ، ژاکار.
جبین - / ناوچه وان کرژ.
جعر:
جَعَرَ السِّنْعُ: تَغَوَّطَ / پیسایی کرد، گوی کرد.
جَعَرَ: جَار / نه پانی، زیرکانی.
تَجَعَّرَ: شَدَّ وسطه بالجعار / پشتینه ی خو ی به گوریس به سته وه.
جَعَرَ: نَجَو السِّنْع / پیسایی یا گوی شیر.
جعار: ابو جعار، ام جعار: ضیع / که متیار، گوکر.
ابو جفران: جُعِلَ / قالونجه ی دهشت که ته رس کړه کاتوه، گوخلینکه.
جعار: حبل یَشْدُه المستقی عند نزوله الی البئر گوریس، نهو گوریسه ی که له پشت مه ل نه کیشری له کاتی خو شوړ کړنه وه دا.
جعل:
جَعَلَ: صَنَعَ / دوستی کرد، پتیکی هیتا.
- ظن / وای زانی.
- صیّر / کردی به..
- وضع / داینا.
- أعطی / دایه، پتیدا.
- یفعل کذا: شرع / دهستی پی کرد.
- له کذا: عینُه / داینا، دایمه زړاند.
جعل جعله: جمال: اجرة / کرښ، مز، روزانه.
- : جافزة / خه لات، به خشیش.
- : عمولة / پتیشه کی.
جعلاه: رشوة / به رتیل.
جعل: خرقة تُثَرَّل بها القدر / ده سگره، ده زگره.
جعل، جعلان: ابو جفران / خلینکه، گوخلینکه، کارۆک.
جعا:

جَمَّة: بیره: خمر الشعیر بیره، ناوی جو، سرخوشکار.

جفر: جُغرافیا. جُغرافیا. جُغرافیه / جوغرافیا.

جف:

جَف: ییس / وشک بوه وه، کزبوه وه.

جُفُف: ییس وشکی کرده وه.

جفاف: ییوسته وشکی.

جاف: جفیف: یابس وشک

تَجْفِیف: تَنشِیف / وشک کردنه وه، وشک بونه وه.

مُجَفَّف، مُنَشَف / وشک، وشک کراوه.

مُجَفَّف، مُجَفَّه: آله التَجْفِیف وشکار.

جفیف: مایبس من النبت / وشک کراوه، وشکه وه.

تَجْفاف: آله للحرب یُثَقِّی بها کالدروع زرنجه.

جَفْجَفَة: صوت الثوب الجدید / ورشه.

جفل:

جفل: اجفل: نفرو شرد مه آلی تیزان، به له سه بو.

- : - . فَرُّ راجه نی، راجله کی، راپه پی.

سله میه وه.

جفل: جُفول / راجه نین، راجله کین، راپه پین.

سله مینه وه.

اجفیل: جبان ترستوک.

جُفال: رَغوة کف.

جفن:

جفن: غطاء العین پیلو، په لک.

- : غمد السیف کالان، کیلان.

جَفْنه: القصعة الکبیره له گن، ته شت.

جفا:

جفا. جافی. تجافی: ضد واصل فه راموشی کرد.

گوئی نه دایه، که ته رخه می کرد.

- : اجفی: اُثعب / هیلکی کرد.

- : خشن رهق بو، وشک بو، دل رهق بو.

تجافی. تَنَحَّى لاجو، دورکه وته وه، خوی لادا.

جَفو. جَفوة. جَفوة. جفاء: غلظ فی المعاشرة

لالوتی، دل رهقی، سزادان، به تنگه وه نه هاتن.

فه راموش کردن.

جفاء: غلاظة دل رهقی، سزادان.

جاف: خشن / دل رهق، توپه، تپد.

جل:

جل: تَقَدَّمَ فی السنّ چوه ساله وه، پیریو.

- : قَدْرُهُ: عَظْمُهُ گوره ی کرد، شکوداری کرد. ریزی لی

نا.

- : الشیء: اخذ مُعْظَمَهُ به شی ریزی برد، زوره کی

برد.

- : تَجَالَ عَنْ كَذَا: تنزه و ترفع روسوریو، روسور

دهرجو.

- : خرج من بلدہ رهوی کرد، رای کرد، دهرجو،

رویش، ناواره بو.

- : الفرس: البسه الجَل کورتانی لی کرد، زینی کرد.

جل: غطی دای پوشی.

- : (جل: عَظْم / گوره ی کرد، شکوداری کرد، ریزی لی

نا.

- : - . کرم. بَجَل ریزی ای نا، ریزی گرت.

- : - . عن كَذَا: تنزه و ترفع روسوریو، روسپی

دهرجو.

جل: ورد گول، گوله باخ.

- : (وَجَلَّةُ الشیء: مُعْظَمَهُ به شی زور، به شه

زوره کی.

جلال: سناء سه ربه ریزی، مه زنی.

- : جلالة: عظمة شکو، مه زنی.

صاحب الجلالة / خاوه شکو.

جل: جلی: عظیم. هام / گوره، مه زن، شکودار.

جَلَّة. جَلَّة. جَلَّة الحیوان: بعیر / پشقل، ته رس،

پیسایی، ریخ، په یین، ته سه قول.

جلیل: عظیم گوره، شکودار، مه زن.

- : مُحْتَرَم به ریزن.

- : جَل: مُسَن / به سالاجو، پیر.

صاحب المقام الجلیل خاوه شکو، پیانماقول،

به ریزن، شکودار.

تجله: اکرام ریزگرتن، شانازی.

جل من المتاع: بَسْط و اکسیه راخه، پیخه ف.

جالیه. جال: الجماعة المستوطنه فی غیر اوطانها

ناواره، ناواره کان.

مجله: صحیفة دوریه کووار، گوژار.

جَلَب:

جَلَب: اَحْضَر، ثامادهى كرد.

- : جَاء بِكَذَا مَيْتَاى.

- عَلَيْهِ. سَبَبُ بُو بِهِ مَوَى، توشى كرد.

- الْجَرَح: رَسَى جَلْبَةً. بِرِيء قَه تَمَاحَى به سَت،

وَشكى كرد، گوشت و زونى كرد.

- النَّظَر: جَذَبَهُ سَه رَجَى رَاكِشَا.

- اَجْلَب لَاهَلَه: كَسَب بَوَى به يَا كَرْدَن، ده سَتى كهوت.

- اَجْلَب الْقَوْمُ: تَجَمَعُوا، كُتِبُونَه وَه.

- الْقَوْمُ: ضَجُّوا كَرْدِيَان به ژَاوَه ژَاو.

- الدَّمُ: تَخَثَّر مَعَى.

- اِجْتَلَب. اسْتَجَلَب: اسْتَوَرْد. جَاء به / هَاوَرْدَى،

مَيْتَاى.

- : حَصَلَ عَلَى ده سَتى كهوت.

جَلَبُ: اِحْضَار ثاماده كَرْدَن، مَيْتَان.

- : تَسَبُّبُ بُونَه مَو.

- اِجْتَلَاب: اِكْتِسَاب. ده سَكه و تَن، به يَا كَرْدَن.

- اسْتَجَلَاب: اسْتِرَاد هَاوَرْدَن، مَيْتَان.

جَلَب. جَلِيب. مَجْلُوب: مَا يُجْلَب مِنْ بِلَد اِلَى بِلَد مَيْتَرَاو.

- جَلْبَةٌ: ضَوْضَاء ژَاوَه ژَاو، ده نَكه ده نَك،

قَاوَوَقِيژ.

جَلْبَةٌ: قَشْرَةُ الْجَرَح عِنْد الْبِرء قَه تَمَاحَى، تَوَيْخ.

جَلَاب: تَاجِر بَازَرگَان، مَيْتَهَر، بَهِيژ.

- نَخَاس: مَنْ يَجْلِب الْعَبِيدَ / به نَدَه مَيْتَن، بَازَرگَانى

به نَدَه.

- الْمَصَوْتُ السَّيِّءُ الْخَلْقُ بَيْنَ حَيَاءٍ بَيْنَ ثَابِرٍ،

ژَاوَه ژَاوَكِرَى بَيْنَ ثَابِرٍ وَرَه و شَت پيس.

جَلَابِيَّة. جَلَاب: رَدَاءٌ عَرِيضٌ كَرَاسَى پَان وَ پَوِي،

دِيژ دَاشَه.

جَالِب: مُحَضَّر مَيْتَهَر، ثاماده كَر، پِيَك مَيْتَهَر.

مَجْلِبِه: مُسَبِّبُ مَو، هَانَدَهَر.

جَلَاب: ثَوْبٌ وَاسِعٌ دِيژ دَاشَه، كَرَاسَى پَان وَ پَوِي

جَلَاب: مَاءُ الْوَرْدِ گولَاو

- : شَرَابُ خَلْوِ شَه رَه تَرى گولَاو.

جَلْبَا: نَبَات شَبِّ اللَّيْلِ لَالَه بَاس.

جَلْجَل: جَلْجَلُ الرَّجُلِ: صَوْتُ شَدِيدٌ قِيژَانى، هَاوَرَى

كرد، نه رَانى.

- الصوت: دَوَى، ده نَكى دَايَه وَه، تَه قِيَه وَه.

جَلْبَلَةٌ: تَرَنُّدُ الصَّوْتِ. ده نَك دَايَه وَه، تَه قِيَه وَهى ده نَك.

مَجْلَبَلُ حَادِ النَّعْمَةِ / ده نَك تِيژ، ده نَك زَوَال.

جُلْجُلُ. جَلْبَلَةٌ: جَرَسٌ صَغِيرٌ / زَه نَكُوَه.

- : شَحَاذُ الْعَيْنِ / رِيپَوِيژ.

جُلْجَلَان: سَمْسَم اَوَكْزِيْرَه كُوْنَجى يَا گُزِيژ.

جَلَج: جَلَج: سَقَطُ شَعْرَةٍ. سَه رَى رَوَتَايَه وَه.

اَجْلَج: اَصْلَحَ / رَوَتَاوَه، بَيْنَ تَوَك.

ثَوْر - : لَا قَرْنَ لَهُ كَاى بَيْنَ شَاخ.

سَطَح - : لَمْ يُخْجَزْ بِجِدَارٍ. كَاى بَيْنَ شَاخ، سَه رِيَانى بَيْنَ

سَتَارَه.

جَلَخ: جَلَخَ: سَقَطَ شَعْرَةٌ. سَه رَى رَوَتَايَه وَه.

جَلَخَ: سَقَطَ شَعْرَةٌ. سَه رَى رَوَتَايَه وَه.

جَلَخَ: سَقَطَ شَعْرَةٌ. سَه رَى رَوَتَايَه وَه.

جَلَخَ: سَقَطَ شَعْرَةٌ. سَه رَى رَوَتَايَه وَه.

جَلَخَ: سَقَطَ شَعْرَةٌ. سَه رَى رَوَتَايَه وَه.

جَلَخَ: سَقَطَ شَعْرَةٌ. سَه رَى رَوَتَايَه وَه.

جَلَخَ: سَقَطَ شَعْرَةٌ. سَه رَى رَوَتَايَه وَه.

جَلَخَ: سَقَطَ شَعْرَةٌ. سَه رَى رَوَتَايَه وَه.

جَلَخَ: سَقَطَ شَعْرَةٌ. سَه رَى رَوَتَايَه وَه.

جَلَخَ: سَقَطَ شَعْرَةٌ. سَه رَى رَوَتَايَه وَه.

جَلَخَ: سَقَطَ شَعْرَةٌ. سَه رَى رَوَتَايَه وَه.

جَلَخَ: سَقَطَ شَعْرَةٌ. سَه رَى رَوَتَايَه وَه.

جَلَخَ: سَقَطَ شَعْرَةٌ. سَه رَى رَوَتَايَه وَه.

جَلَخَ: سَقَطَ شَعْرَةٌ. سَه رَى رَوَتَايَه وَه.

جَلَخَ: سَقَطَ شَعْرَةٌ. سَه رَى رَوَتَايَه وَه.

جَلَخَ: سَقَطَ شَعْرَةٌ. سَه رَى رَوَتَايَه وَه.

جَلَخَ: سَقَطَ شَعْرَةٌ. سَه رَى رَوَتَايَه وَه.

جَلَخَ: سَقَطَ شَعْرَةٌ. سَه رَى رَوَتَايَه وَه.

جَلَخَ: سَقَطَ شَعْرَةٌ. سَه رَى رَوَتَايَه وَه.

جَلَخَ: سَقَطَ شَعْرَةٌ. سَه رَى رَوَتَايَه وَه.

جَلَخَ: سَقَطَ شَعْرَةٌ. سَه رَى رَوَتَايَه وَه.

جَلَخَ: سَقَطَ شَعْرَةٌ. سَه رَى رَوَتَايَه وَه.

جَلَخَ: سَقَطَ شَعْرَةٌ. سَه رَى رَوَتَايَه وَه.

جَلَخَ: سَقَطَ شَعْرَةٌ. سَه رَى رَوَتَايَه وَه.

جَلَخَ: سَقَطَ شَعْرَةٌ. سَه رَى رَوَتَايَه وَه.

جَلَخَ: سَقَطَ شَعْرَةٌ. سَه رَى رَوَتَايَه وَه.

جَلَخَ: سَقَطَ شَعْرَةٌ. سَه رَى رَوَتَايَه وَه.

- الانسان / پیست، چهرم.
- الحيوان قبل الدنغ / پیسته، کول.
- مدبورغ / چهرم، گلاسی، میشن، قه‌لناخ، سهختیان، پیسته.
- : غلاف / به‌رگ.
- اللیة / به‌ردوگ.
- الحیة: سلاح / کاژ، کاژ مار.
- جلدة. العشرة والاقرباء / خزیم و خویش. کس و کار.
- إبن جلدتک: مِنْكُمْ / له خزانة، له خزانتان، کس‌ی خزانة.
- هُم من جلدتنا: من عشیرتنا / له خَومان، خزمن، کسن، خویشن.
- جلد: جلادة: صبر / نارام، نارام گرتن، ناهت.
- : القوة و الشدة / زه‌برو زه‌نگ.
- ال - : السماء أو القبة الزرقاء / ناسمان.
- جلید: ذو القوة و الصبر / به‌میزو به‌ نارام.
- : عکس بلید / وریا، ژیر، زیره‌ک.
- : ماء متجمد / سه‌مؤل، زوقم.
- جبل - / شاخه‌به‌فرین، سه‌مؤل شاخ.
- مركبة ال - . مزلجة / خلیسکه.
- التزلیج علی ال - / به‌فره‌خلیسکن.
- جلادة. اکداس من الجلید / به‌سته‌له‌ک.
- جلیدی: به‌ستو.
- العصر ال - / ده‌مه‌ی به‌ستو.
- جلاد: تاجر الجلود / پیسته‌فروش.
- : الذي يضرب بالمجلد. المعذب / جه‌لده‌لوندور، فه‌لاه‌کمر.
- : منفذ حکم الاعداد / سه‌رپ، بکوژ، خنکینه‌ر، پیاوکوژ، جه‌لاد.
- مجلد الكتب: نطاق / به‌رگ تن‌گر، جزویه‌ندکار، سه‌حاف.
- مجالد: مصارع / زردان باز، پاله‌وان.
- مجالدة: مصارعة / زردان بازی، پاله‌وان بازی.
- تجلید الكتب: تغلیف. حبک الكتب / به‌رگ تن‌گرتن، جزویه‌ندکردن، شیرازه‌کردن.
- : الحيطان: تکسیه / دیوارپوشین، ته‌خته‌به‌نگ، تن‌گرتن، روکش کردن.

- الماء و السوائل: تجمید به‌ستن.
- مجلد: مُجمد، به‌ستو.
- : كتاب محبوك / به‌رگ تن‌گراو، جزویه‌ندکارو.
- : كتاب او جزء منه / جلد، به‌ند، به‌ست، به‌رگ، به‌رتوک، به‌شیک له به‌رتوک.
- عظم - : لم يبق عليه الا الجلد / ه‌ر پیسته‌که‌ی ماوه، پیسته‌که‌ی به‌ نیسقانه‌که‌یوه‌ نوساوه.
- جلد:
- جلد (جمع مناجد). الفار الاعمى. خلد / مشکه کویره.
- جلز:
- جلز. شد طرفه / سه‌ره‌که‌ی گری‌دا.
- جلان. جلابة: السير المشدود في طرف السوط / گری‌ سه‌ری قامچی.
- جلز. ذهب مسرعا / چاپوکانه‌ بوی ده‌رجو، به‌ جرت و فرت بوی ده‌رجو.
- جلوز: كان يخف في ذهابه و مجيئه / له‌ش سوک و چاپوکانه‌ هاتوجوی ده‌کرد، جرت و فرتی کرد.
- جلوزة. خفة في الذهاب و المجيء / له‌ش سوکی له‌ مات و جودا، جرت و فرت کردن.
- جلوز. جلوزة / به‌رده‌ست، کاسه‌لیس، چلکوخور، نیش‌کر.
- جلس:
- جلس: قعد / دانیش.
- اجلس. جلس: أقعد / دای نا، داینیشان.
- جالس: قعد مع / له‌گه‌لی دانیش.
- استجلس: طلب منه الجلوس / دانیشه‌ی لی‌کرد، دانیشتنی لی‌خواست.
- جلسة: المرأة من الجلوس / دانیشتنک.
- : جلوس: قعود / دانیشتن.
- : مجلس: جلسة رسمية / کوپونه‌وه، دانیشتن، کوپرتن.
- جلس: رفيق / هاوپی، هاوده‌م، یاوه‌ر.
- جلسة: هيئة الجالس / چۆنیه‌تی دانیشتن.
- جلسة: كثير الجلوس / زور داده‌نیشتن، نیشه‌ک، نیشوک.
- جالس: قاعد / دانیشتنو.

- مجلس: موضع الجلوس / نیشگاه، شوین دانیشتن،
کوپ، نه نجومه ن، دوانگ، کومیته.
- جلط: -
جلط: حلف و کذب / سویندی خواردو دروی کرد،
به درق سویندی خوارد.
- السیف: سلّه / هالی کیشا. شمشیره کای هان کیشا.
- الجلد: خدش و نزع / روشانی، دای مالی،
پیسته کای دامالی، گروی.
- الرأس: حلقه / پاک سه ری تاشی، سفری کرد،
کردی به که لاله شه.
- جلط: خدش و نزع / روشاندن و پیست دامالین.
مجلوط: مسح / روشاو، پیست دامالراو.
جلطه: جرعة خاشرة من اللبن الرائب / ماستی بزکاو
که بوه به توپل.
- دمویة: تخثر جرعة من الدم في الوريد / خوین
مهین له خوین مینا.
جلوط: إمراة جلوط: قليلة الحياء / نافره تی روه ل
مالراو، بن حیا.
- جلع: -
جلع أجلع: كان قليل التربية / بن حیا بو، بن ته ریه
بو.
- جلع. أجلع. جلعة. جلعاء: لا تنظم شفاته على
اسنانه / به وانه نه لئین که ده میان جوت نابن، دهم
کراوه.
- جالع. جلعم. قليل الحياء / بن حیا، زمان پیس،
بن نابو.
- جلف: -
جلف: قشّر. نطف / پاکی کرده وه، ساویه وه، شه وقی
بن هان مینا، سیلی کرد.
- إجلتله الدهر. انهب ماله / لات که وت، هیچی نه ما.
جلف: البدن لا راس عليه / لاشی بن سر.
- : الظرف و الوعاء / دهنر، قاپ.
- : الاحمق / که مزه، تن نه گیشتنو. وشک،
کوسته بابی.
- : حرف الرغيف / قهراخه کولیره.
- جلیف: الغليظ الجافي / دل رهق و بی
به زهی، زدر وشک.
- : الظالم / زدر دار، ستم کار.
جلم: -
جلم الصوف: جزه / خوریه کای بریه وه.
جلم: مقص الجز / برتنگ، هورینگ.
جلمد. جلمود: صخر. به رد. زدر رهق، حه لان.
جلا: -
جلا. صقل / تیژی کرد، له هه سانی دا، ساف و لوسی
کرد، ساویه وه، ساوی دا.
- عنه الهم: ازاله / خمی ره وانه وه.
- عنه كذا: دفع / لیتی دور خسته وه.
- الامر: اوضحه / ناشکرای کرد، رونی کرده وه،
ده ری خست، یه ک لای کرده وه.
- اجلى عن: رحل / کوچی کرد، رهوی کرد، چولی
کرد.
- المجلى: تجلى: إتضح / ناشکرایو، رون بوه وه،
دهر که وت، زانرا.
- الفحل: دخن عليها / قانگی دا.
- البصر بالكل: روقه / رشتی به کل، چاوی رشت.
اجلى: أبعد. طرد / ده ری کرد، دوری خسته وه، پیتی
به جی میشت.
- إجلى عن كذا: انتهى بكذا / به وه کوتایی هات.
- : إنصقل / ساویه وه، تیژیو، ساف و لوس بو.
- تجلى: ظهر و إنكشف / ناشکرایو، رون بوه وه،
دهر که وت، زانرا.
- تجالى: إنكشف كل منهم لصاحبه / له یه ک ناشکرا
بون.
- استجلى: استكشف / گهرا، پشکنی، گهراپه دواى.
- جلنى: جلو: صقل / ساوینه وه، تیژکردن، ساف و لوس
کردن.
- جلاء: وضوح / ناشکرایو، رونی، زانراوی، دیار.
- : رحيل / رهو، کتچ، ره وکردن، کتچ کردن،
به جی میشتن.
- إجلاء: انسحاب / کشانه وه.
- : تخلية / چول کردن.

جَلِيٌّ: واضح / ناشکرا، روز، زانراو، ديار.
 جَلِيَّةُ الامر: الخَبْرَاليقين / هوالی راست.
 - الامر: مظاهر من حقيقته / شو راستی که
 ناشکرای.
 جَلِيًّا: بوضوح / به ناشکرای، به رونی.
 تَجَلَّ: ظهور / ناشکرایون، دهرکهوتن، پښ زانین.
 جَلَا: وضوح / ناشکرای، رونی، زانراوی، ديار.
 ابن - : واضح / ديار، ناشکرا.
 ابن - : الصنبح / بیانی.
 ابن - : القمر / مانگ.
 جالیه: الجماعة المستوطنة في غير اوطانها / ناواره،
 ناواره کان، نیشتجن له نیشتمانی تردا
 جلاء: کحل / کل.
 جلوة: هدیه الزواج / دیاری دوی شوی پوره.
 جم: جم: تَجَمُّ: کُتُر / تَقْرِیو.
 - : ملاه لحافته / لیوان لیوی کرد، پړی کرد.
 - : اجم: اراج / پشوی پښدا، حهوانیه وه.
 - : تجمّع / کزبوه وه، کزبوتوه.
 - : دنا و جان / کاتی ماتوه، وهختیه تی.
 استجمّ الماء: تجمع بکثره / شو تدر بوه، شو تدر
 کزبوتوه.
 - : عافيته: شفی. استرجع قوته / پشویدا،
 ماتوه سرخوی، چاک بوه وه.
 - : ت الارض: خرج نبتها / سوزبو، شین بو، روا.
 جم: جم: الكثير من كل شيء / تدری، تدر له هر شتی.
 - : غفیر: عدد کثیر / خه لکینی تدر.
 - : النشاط: النشاط الكثير / چالاکي، چابوکي،
 چوستی، گودجی.
 جمّام: معتلّیء للحافة / لیوان لیو، تدری، لیوان.
 استجمام الراحة: استرجاع القوى / پشودان، هاتنه وه سرخو.
 اجم: لاقرن له / بی شاخ، کول.
 - : محارب لا سلاح له / شه پکری بی چه ک،
 جهنگاوه ری بی چه ک.
 جمجم: تجمّم الكلام: لم يبينه / پچړیچر قسه ی کرد،
 نه پښکان، له بهر خویه وه نه دوا.

جُمُجُمَة: قحف / کاسه ی سر، کوجه له ی سر، کاپول.
 جمع:
 جمع الحصان: تغلب على راكبه و ركض / یاخی بو،
 به له سبو، سرکیشی کرد، هائی تیزان.
 - الرجل: ركب هوا / شوین ثاره زوی خوی کهوت،
 دوی هوهس کهوتوه، یاخی بوه.
 - ت المرأة زوجها: هجرتة / تورا، میزده که ی
 به جی میشت، مائی به جی میشت، وازی له مال و میزده که ی
 هینا.
 جامع: جموح: غنيد، عاصي / یاخی، راگردو،
 به له سه، سرکیش، هه له ت، قیر سجمه.
 الجامع من الحصان: سرکیش.
 - من النساء: تورا، هه لاتو.
 جمّاح: جمّاح: المنهزمون من الحرب / یاخی،
 راگردوان له جهنگ، فیران.
 جمّاح: هوی / ثاره زو، هوهس، خه یال.
 کبج - : ه: قمع هوا / دای مرکانه وه، دابینی کرد،
 ثاره زوی شکاند. له خه یالی دا، له لوتیدا، لوتی شکان،
 رای هینا.
 جمّد:
 جمّد الماء: صار جليداً / بهستی، بو به سه هؤل.
 - الدم: تيّبس / مهی، بهستی، وشک بوه وه.
 - : اجمّد: بخل / پیسکه یی کرد، چلیسی کرد.
 - عینه: إنقطع دمعها / وشکی کرد، ناوی چاوی وشکی
 کرد.
 جمّد: ييبس / رهقی کرده وه، وشکی کرده وه.
 - : خنر / مه یانی.
 - بالبرودة: لجمّد: صيّرهُ يجمّد / بهستانی، کردی به
 سه هؤل.
 - الاموال المنقولة: اوقفها في المصروف /
 وهستانی، دهستی به سهراکرت، پاره کانی نواند.
 جمّد: ييبس / وشک بوه وه، رهق بو، رهق هه لات.
 - : تجمّد: تيّبس / رهق بوه وه، وشک بوه وه.
 - : الدم: تَخَنّر / مهی، بهستی.
 - : المزيج السائل: عقد / بزیکا.
 - ت يده: بخل / پیسکه یی کرد، چلیسی کرد.

جَمَدُ. جَمَدُ. الماء الجامد / ناری به‌ستر.
 جَماد: ارض / زهوی، خاک.
 - : مالا حياه له / بِن رُوح، بِن گيان.
 - الكف: بخیل / پیسکه. چلّیس.
 عین: - : لا تَدْمَع / فرمیسک ناکا، چاوی بِن فرمیسک.
 سنّة: - : لم یصبها مطر / سالی وشک، بِن بارانی.
 جامد: صلب / رهق. وشک.
 - : مُتَجَمَد / به‌ستر.
 - : خاثر / مہیو.
 - : عديم الحركة / بِن جولہ، نہ بڑو، نہ بڑوک.
 جُمود: عدم حركة / بِن جولہ یی، نہ بڑوی، نہ بڑوکی.
 - : قصور ذاتی / سستی.
 - : جُمودۃ: صلابۃ، متانۃ / رھتی، پتھوی.
 تَجَمُّد بالبرودة / به‌ستن، بون به‌سہ مۆل.
 - : تَخَثُّر / مہیین.
 تجمید / به‌ستن، به‌ستانن.
 مُتَجَمِّد بالبرودة / به‌ستو.
 - : خاثر / مہییر.
 المنطقة المتجمدة الشمالية / مہریمی به‌ستوی باکور.
 - - الجنوبية / مہریمی به‌ستوی باشور.
 مُجَمَّد / به‌ستو.
 إجماد / به‌ستن.
 ضد ال - / دژ به‌ست.
 درجة ال - / پلہی به‌ستن.
 مُجَمَّدة / به‌ستن، به‌ستین، سہ مۆلگہ.
 جمر:
 جَمْرُ. أَجْمَر. جَمَر. إستمجر القوم على أمر: تجمّعوا
 و انضمّوا / کزبونہ و ہو یہ کیان گرت.
 - ت - ت المرأة شعرها: جمعتها الى السواء و
 عقدته و لم ترسله / پرچی له دواوہ (به‌ست، گری‌دا).
 - اللحم: وضعه على الجمر / برزانی، خستیہ سہر ناگر.
 - النخلۃ: قطع جَمَارِها / کرۆکی دارخورما کھی
 دهرمیتا.
 جَمْرَة: إنضمام القوم يداً واحداً / یہ کیہ تی،
 کزبونہ و ہو یہ کیہ تی.

- : بَصُوة نَار / پشکو، سکل، پۆلو، پهنگر.
 - خَبِيثَة: خُراج فَتَاك مميت / نارنگ، تیراوی.
 - : حَصَاة / چو، ورده به‌رد.
 مَجْمرة النار: موقد / ناگردان، کوانو.
 - البخور: مبخرة / ناگردانی بخورد، بخوردان.
 جَمَر: نار متقدة / ناگری گہش، پشکو، سکل.
 على أحر من الجمر: على نار / لہ سہر ناگر، زور
 بہ پہلہ.
 مَجْمَر: مُحَمَّس / برزاو.
 جَمَار: جماعة / کومل.
 جِمَارُ الْحَجّ: الحصى التي يرمى بها الحجاج / بہردی
 رھجم کردن.
 جَمَار: شحم النخلة / کرۆک، ناوکرۆکی دارخورما.
 جَمِيرَة: ضفيرة / پرچ.
 ابْن جَمير: الليل المظلم / شہ و زہنگ.
 ابنا جَمير: الليل و النهار / شہ و روز.
 جَمْرک: دائرة المكوس / گومرگ، ریزئی.
 رسوم جَمْرکية / باجی گومرگ، باجی ریزئی.
 جَمس:
 جاموس / گامیش.
 عجل ال - / پہلخ، پالاخ، پەرخ.
 جَمش:
 جَمَش الرأس: حَلَقَه. أزال شعره / سہری تاشی،
 توکە کھی لی کردہ و ہ.
 جَمَش: دغدغ / ختوکی دا.
 جَمِيش: مُزِيل الشعر. نورہ / داپو.
 تَجْمِيش: دغدغة / ختوکیدان.
 جمع:
 جمع: لَمْ. ضَمَّ / کزی کردہ و ہ.
 - : حَصَد / دروہ و ہ، رنی، چنی.
 - : وصل. وَحَد / گہ یانیہ، خستیہ پال، به‌ستنی
 بہ یہ ک و ہ. یہ کی خستن.
 - : حَشَّد / کالہ کھی کرد، خستیہ سہریک، کومہ لی
 کرد، گردی کردہ و ہ.
 - : بينهم: وَحَد / کزی کردہ و ہ، ناشتی کردہ و ہ.

- الإسم: جعله في صيغة الجمع/ كۆی کردهوه، کردی بهکۆ.
 - الجمعیه/ کۆی کردنهوه، بانگی کردن بۆ کۆبونهوه.
 - الحروف في الطباعة/ ریزی کرد، ریکی خست.
 - کتاباً: صنفه/ ریکی خست، پێکی هێنا، دروستی کرد.
 - جامعه: إتفق معه/ لهگه‌لی رێک کهوت، پێک هاتن.
 - جامعها: وطنها/ گای، لاقه‌ی کرد، رای به‌وارد له‌گه‌لی، لێی به‌پێ.
 - اجمع على الأمر: عزم/ بریاری کردی‌دا، ده‌ستی پێ‌کرد.
 - ماكان متفرقاً: جعله غير منتشر/ کۆی کردهوه.
 - وا على: إتفقوا/ رێک کهوتن، یه‌ک کهوتن، یه‌ک بریاران دا، پێک هاتن.
 - اجمع. تجمع: انضم/ چوه پال، کۆبوه‌وه.
 - - - : إحتشد/ کۆمه‌لیان به‌ست، کۆبوه‌وه.
 - به: قابله/ بێنی، چاوی پێکه‌وت، له‌گه‌لی کۆبوه‌وه.
 - إستجمع القوم: نه‌بوا کلهم/ مه‌ویان رویشتن، بالوه‌یان له‌کۆد.
 - له الأمر: تم حسب مرامه وه‌ک خۆی ویستی وابو.
 - / کۆکردنه‌وه، خستنه‌پال یه‌ک.
 - الأرقام في الحساب/ کۆکردنه‌وه.
 - المال/ پاره‌کۆکردنه‌وه، پاره‌هه‌ل گرتن، پاشه‌که‌وت کردن.
 - الشمل/ یه‌ک بون، یه‌کیه‌تی، یه‌کانه‌گیربون.
 - سالم/ کۆی (ساخ، دروست).
 - تکسير/ کۆی (شکار، نادرست).
 - جمعية: قوم مجتمعون/ کۆبونه‌وه.
 - الکثرة/ زۆریه.
 - صيغة ال - في النحو/ کۆ.
 - ال - الراسی/ تان کۆ.
 - ال - الافقی/ پۆکۆ.
 - حاصل ال - / شیکار.

فاتح ال - / نه‌نجام کۆ.
 يوم ال - : يوم القيامة/ روژی قیامت.
 جمعیه. جماعة: إتحاد/ کۆپگه، کۆمه‌ل، کۆمه‌له.
 - خیریه/ کۆمه‌له‌ی چاکه‌کاری.
 - عمومية/ کۆمه‌له‌ی گشتی.
 - الهلال الأحمر/ کۆمه‌له‌ی خاچی سور.
 - الطيران/ کۆمه‌له‌ی فڕۆکه‌وانی.
 - مكافحة السبل/ کۆمه‌له‌ی نه‌هێشتنی ده‌رده‌ باریکه.
 - جمعة: (اسبوع) هه‌فته.
 - : يوم الجمعة/ مه‌ینی، روژی مه‌ینی.
 - جماعة: لمدة اسبوع/ هه‌فتانه، بۆ ماوه‌ی هه‌فته‌یه‌ک.
 - جماع: وطه/ گان، گان کرین، لاقه‌کردن، په‌ڕین، په‌واندن.
 - جماعة: زمرة/ ده‌سته، کۆمه‌ل، کۆپ، براده‌ران.
 - جماعی: مشترك/ به‌کۆمه‌لی، پێکه‌وه‌یی، به‌گشتی، به‌هاویه‌شی.
 - جميع. جميعاً: کل/ هه‌مو، گشت، سه‌راپا، سه‌رجه‌م، سه‌ریاک، دوايه‌ک، تێکرا.
 - : اجمع. باجمعه/ به‌ته‌واوی، هه‌موان، سه‌راپا، سه‌رانسه‌ر.
 - جميعاً: الكل/ سه‌راپا، سه‌رجه‌م، سه‌راسه‌ر، په‌یاپه‌ی، دوايه‌ک، سه‌رانسه‌ر، تێکرا.
 - جامع: مسجد/ مرگه‌وت.
 - : الذي يجمع/ کۆکه‌ره‌وه، کۆگر.
 - : حاشد/ که‌له‌که‌کر.
 - : شامل/ گشت گر، سه‌راپایی، تێکراایی.
 - : الكتاب/ رێکخه‌ر، پێک هێنەر، دروست که‌ر.
 - الكلام ال - / که‌م وتنی پێ مانا، وته‌ی پێوچێ.
 - اليوم ال - : يوم الجمعة/ روژی مه‌ینی.
 - ابو - : مائدة الأكل/ خوان، سینی و خوان، سفره.
 - جامعه: رابطه/ کۆمه‌له، په‌یوه‌ندگه.
 - الامم: غصبة الأمم/ کۆمه‌له‌ی گه‌لان.
 - : مدرسة عالية/ زانکۆ، زانستگا.
 - اجمع. جميع: کل/ هه‌مو، سه‌راپا، سه‌رجه‌م.
 - اجماع: اتفاق الآراء/ یه‌ک ده‌نگ، یه‌ک بون، یه‌ک رای.
 - بال - : إجماعی/ بانخاد الآراء/ به‌یه‌ک ده‌نگ.
 - اجتماع: جمعية/ کۆبونه‌وه، کۆرگرتن، کۆنگره.

- : مقابلة / چاوپښه ووتن، بينښ، دیده نۍ.
- الطريق: مُتَقَى الطريق / درپاڼه.
- الأنهر: ملتقى انهر / دوناوان.
- علم الـ - / کومه ل ناسی، زانستی کومه لایه تی.
- اجتماعی: مُختَص بالهيئة الاجتماعية / کومه لایه تی.
- الشؤون الاجتماعية / کاروباری کومه لایه تی.
- تَجْمَعُ جمع: تجمهر / گردبونه وه، کزبونه وه، مۆل بون، نیشته سهریکه، تن چران.
- مجمع: مکان الاجتماع / کوچن، کورگه.
- . جمعية: اجتماع / کزبونه وه، کونگره، کور.
- لغوی / کوزمان، کورې زمان زانی.
- علمی: اکادیمی / کوزان، کورې زانیاری.
- مُجَمَّعُ جامع: حاشد / کزبو، کزکراو، که له که، گرد.
- مجموع. جملة في الحساب / نه نجامکو، هه موی، گشتی.
- : ما جمع / کزکروه، کومه ل کرلو، که له که کراو، کزگرد.
- : محصول / درواو، چنراو، رنراو.
- مجموعة من اى شيء / کومه لیک، کومه له، گز.
- مُجْتَمَعُ اجتماع: کزبونه وه، کونگره، کور.
- : مکان الاجتماع / کوچن.
- : جماعة من الناس / گول، کومه ل، چند که سیک.
- علم الاجتماع / کومه ل ناسی.
- جمع: القبضة من الشيء / چنگیک، پر (چنگ، مشت).
- الکف / کوله مشت، ده ست و په نجه به نوشتاوی.
- جمل:
- جمل: حسن خلقاً / جوان بو.
- جامل: عامله بالجميل / روی خوش بو له گالي، چاکى له گال کرد.
- . صنع جميلاً مع / چاکى له گال کرد.
- جَمَلُهُ صَيَّرَهُ جميلاً / جوانی کرد، رازانیه وه.
- تَجَمَّلَ تَزَيَّنَ / رازایه وه، خوی (جوان کرد، داله تهل)، خوی نارایشه کرد.
- : صَبَّرَ عَلَى الدهر / نارامی گرت، خوی پاکرت، دانی به خویا گرت.
- : لَزِمَ الحياءَ / به حیا درجو، به تابرو بو.
- اجْمَلَ الشيء: حَسَنَهُ / ریکی خست، رازانیه وه.

- في العمل: أَحْسَنَ / نیشی باشی کرد، به دل نیشی کرد.
- في الكلام: تَلَطَّفَ / خوش دوان بو، خوش نویی کرد.
- جميل. جميلة: حَسَنَ / جوان، رازوه، ره زاسوک، نيسک سوك.
- : فضل / چاکه، پیاوړه تی.
- مَعْرِفَةُ الـ - : إِمْتِنَان. الإقرار بالفضل / پښ زانين، سوپاس گوزاری.
- ناکر الـ - : كَفُود. جحود / سپله، پښه زان.
- نُكْرَان الـ - : جَحُود المعروف. عَقُوق / سپلایی، پښه زانين.
- جمال : حُسْن / جوانی.
- إله الـ - : فينوس / خوی جوانی، فینوس.
- تجميل: تزيين / جوان کردن، رازاندنه وه، خه مل.
- مُجَامِل: انيس. لطيف / خوش دو، زمان شیرين، قسه خوش.
- مُجَامَلَة: مُلاطَفَة / خوش نویی، زمان شیرینی، خوش دوانی.
- على سبيل الـ - / بۆ پواله ت.
- جُمْلَة عبارة / رسته.
- طويلة / شارسته.
- قصيرة / پارسته.
- : مجموع / هه مو، سرجه م، گشت، تیکړا.
- : كمية / پر. هه ند.
- : عِدَّة زَرَر، چند.
- شبه - / دهسته واژه.
- جُمْلَة: الكل / سرابا، هه موی.
- : بالجملة / به کومه ل، به دهسته.
- تاجر الـ - / کوفروش.
- بالجملة: البيع بالجملة / به سهریه که وه، تیکړا، هه موی پیکه وه، کوفروش.
- إجمال. جمع / سرابا، سرجه م، هه مو.
- إجمالاً: بوجه الإجمال / تیکړا.
- إجمالي: عمومي / تیکړایی.
- مُجْمَل: خلاصة / پوخته، کورتیه که ی.
- جَمَلٌ بغير / وشر، حوشر.
- . بِسَنَام / وشری یه ک کورپاره.

- بسنامین / وشتی دو کوپاره.
 - الماء: بَجع / سه قاقوژ، سه قاقوش.
 جامل: قطع من الإبل / رهوگه وشت.
 - صاحب الجمال / خاوه وشت.
 جمال: صاحب الجمال او قائدها / وشته وان.
 جملون / جهه لون.
 جمن:
 جمان. لؤلؤ / مرواری.
 - مسمار / میخ، بزار، بزارو ده رزی سه ریان.
 جمه:
 جَمَهَر / کوی کرده وه، کومه لی بهست.
 - تَجْمَهَر القومُ اجتماعاً / کوبونه وه، کومه لیان
 بهست، نیشتنه سه ریه ک، تن چران.
 جمهور. جماهير: حَشْد / زَدْبِه، کومه ل، خه لکینی
 زَد:
 - افراد الشعب / گه ل.
 جمهوری / کوماری.
 جمهوریة / کومار.
 جماهير / زَدْبِه ی گه ل، جه ماوه.
 الجمهوریون / کومارویست، کومارویستان.
 تجمهر. تجمع. حَشْد / نیشتنه سه ریه ک، تن چران،
 کوبونه وه، کومه ل (بون، بهستن).
 جن:
 جَنّ اللیل. (ظلم) تاریک بو، تاریک داهات.
 - (جَنّ) سَتَر / شاردیه وه، پاراستی، دای پوچی.
 جُنّ. تَجَنّن: ذهب عقله / شیت بو، هاریو، که لاهی بو.
 جُنّ. اجنّ: صَبْرَه مجنوناً / شیتی کرد، هاری کرد،
 که لاهی کرد.
 - : (اثر السخطة) شیکیر بو، شیتگیر بو.
 استجنّ: استتر / شاردیه وه، پاریزدا، پوشر.
 - عَدَه مجنوناً / شیت کرا، کرا به شیت.
 جنّ: ظلام / تاریکایی.
 - خفاء / نهینگه.
 - جُنّی. جنّیة: مخلوق مزعوم / جنّوکه.
 جُنّة. ستر / په ناگه، پاریزگه.
 - مجنّ. جنان. جنّانة: تُرس. درع / قه لغان.

الجَنّن: القبر. الميت. الکفن / کور، مردو، کفن.
 جنان: ظلام اللیل / تاریکی شو.
 - : الامر الخفی / نهینی. شاردیه یی.
 - : القلب / دل.
 ثابت ال - جری / نه ترس. به غیره ت.
 جنین: المستور / داوین و دهست پاک.
 - : القبر / کور.
 - : مافی الرحم / ناوله مه، کوریه له، پز.
 خلاص ال - / په رده ی مندال.
 علم الاجنّة / کوریه له (ناسی، زانی، شوناسی).
 جنّة. فردوس / به بهشت.
 - : حديقة / باخچه.
 - الخلد / به بهشتی نه مران.
 - عدن / به بهشت.
 عصفور ال - خطاف / په په سیلکه.
 جنّیة: حديقة صغيرة / باخچه.
 جناینی. جنائتی: بُستانی / باخه وان.
 جنون. جنّة. فساد العقل / شیتی، هاری، که لاهی،
 تَنک چون.
 - : حماقة / گه وچی، که ریتی، گه لجویی.
 - : هياج / شیکیری، توریه ی، شینوایی.
 مجنون. ذاهب العقل / شیت، ویت، په تیاره، په ته پی،
 شهیدا، دیوانه.
 - : احمق / گه وچ، که ر، گیل، گه لوی.
 جنب:
 جنب. جنب: وضع علی حدة / خسته لاه، لای دا،
 که لای خست.
 تجنّب. تجانب: اجتنب: بعد عنه / لای دورکه و ته وه،
 خوی لادا.
 یجتنب. یمكن اجتنابه / ده توانی لای بیاریزی.
 جنب. جانب: جهة. ناحية / لا، ته نیست.
 - : خاصرة / که له که، لاهه.
 - (او جناح من بناية: قسم منها / دهسته.
 ذات ال - : برسام. داء الصناديد / ناوبه نگ.
 جنباً لجنب / (به ته نیست، به پال، به تک) په که وه.
 یجنب. بجانب: بالقرب / به ته نیست، به ته ک.

على جنب: على حدة بهجيا، بهتنيا، لهلاوه.
 جانب عظيم: مقدار عظيم / بهشیکي (گرنګ، زور).
 رقيق الجانب: لطيف / روخوش، نياز.
 متعدد الجوانب: كثير السطوح / فره‌پو.
 جنبى: جانبى: من جنب / لاهه‌کي.
 إجتناپ: تجنّب: مُجانبه: تباعد / خوډلادن،
 خوډپاراستن، دور که و تنه وه.
 مُجانب: مُحاذٍ / له تهنیشت.
 مُجنب: مُبعد / لاخراوه.
 مُجنبه: احد جناحي الجيش / بالیکي له شکر.
 مُجُنَّبَتا الجيش: الميمنة و الميسرة / هردو بالی
 له شکر، لای چه پ و لای راست.
 جُنُب: بعيد / دور.
 - : غریب / نامۆ.
 اجنب: اجنبى: غریب / نامۆ، بیگانه، بیانی.
 جُناب: لقب تبجیلی / گه‌وره، پیاو ماقول.
 - : ذات الجنب. برسام / ټاوبه‌نگ، نه‌خوشی ټاوبه‌نگ.
 جنوب: عکس الشمال / باشور.
 - شرقی / باشوری خوږه‌لات.
 - غربی / باشوری خوږټاوا.
 جنوباً: نحو الجنوب / روه و باشور، به‌ره و باشور.
 جنوبی: عکس شمالی / باشوری، له باشوره‌وه.
 ابو جنب: سرطان / قرژال.
 جنب: جنب
 جَنَح الطائر: اصاب جناحه / له بالیدا، بالی بریندار کرد.
 - : اَجَنَح اليه: مال / لاریوه‌وه، خواریوه‌وه.
 - ت . - ت السفينة: لصقت بالارض / نیشته
 سه‌ره‌وی، نوسا به زه‌ویه‌وه، گیرسایه‌وه،
 له‌نگری به‌ست.
 جَنَح: جعل له جناحاً / بالی پوکړد.
 - الرجل: نسب إليه إثمًا / گونا به‌ری کرد، تاوانیکي
 نایه‌مل، گونا می (دایه‌پال، پیوه به‌ست).
 جناح الطائر: مايطير به الطائر / بال.
 - : جَنَح: ناحیه / لا، تهنیشت.
 - : جَنَح: حماية. كنف / دالده، پاریزگه.

- الطريق و غيره: جانبه / نهم لاولا، قه‌راغ،
 تهنیشت.
 اجنحه: جمع جَنَاح / باله‌کان.
 ال - الفشائية / باله (په‌رده، کاږی).
 ال - الغمدية / باله‌کیلانی.
 جَنَح: جانب / لا، تهنیشت، نهم لاولا.
 - من الليل / به‌شیک له شهو.
 تحت - الظلام / له تاریکیدا.
 جُنَاح: إثم / تاوان.
 جُنْحَة: جُرم بین الجنایة و المخالفة / مه‌له، سوکه تاوان.
 جناح: جنب / تهنیشت، لا.
 - : جانبه. جوانح: ضلع / په‌راسوی تهنیشت.
 مُجَنَّب: ذو اجنحة / بالدار.
 جند:
 جُنْد الجنود: جمعها / سه‌ریازی گرت، سه‌ریازی
 کړکړده‌وه، سوپای خپرکړده‌وه.
 تجنّد: صار جُنْدیاً / بو به سه‌ریاز.
 - للأمر: تفرغ له / خوی پو ترخان کرد.
 جُنْد: عسکر / سه‌ریاز.
 - بلد / ولات.
 جُنْدی: جندي واحد / سه‌ریازیک.
 تجنید: جَمَعَ الجنود / سه‌ریازگرتن، سه‌ریازگیری.
 - اجباری / سه‌ریازگرتن.
 - اختیاری / بون به سه‌ریاز.
 جُنْدُب: نوع من الجراد. أبو الخطیط / کولک مسکه.
 جُنْدَر الثوب أو القماش: صَقْلَه / سافی کرد. لوسی
 کرد، ده‌فی پښ‌گرت.
 جُنْدَرَة: جُنْدَر. مصقّلة / ساف کړ، لوس کړ، ده‌فی پښ‌گړ.
 جندل: الصخر العظيم / تاشه‌به‌رد، گاه‌به‌رد، تاش.
 جنز:
 جُنَز: مات و جعل في الجنائزة / خرابه‌تابوته‌وه.
 جُنَز: صَلَّى عليه / نوږزی له‌سه‌ر کرد.
 جَنَاز: الصلاة على الميت / نوږزی مردو.
 جنازة: الميت / ترم، مردو.
 - : جنازة. ما یُحْمَل عليه الميت إلى القبر / تابوت،
 ترم.

جَنَائِزِي: مَنْ يَقْرَأُ إِمَامَ الْمُؤْتَى / خَوِيْنَه ر لسه مردو،
 نه وهى لسه مردو نه خويْنِي، مردو خويْتد.
 موسيقي جَنَائِزِيه / چه مران.
 جَنَزِيْل: زنجبيل / زه نه جفيل.
 جَنَزَار: جَنَزَارَة: زنجار النحاس / زه نكي مس، ره شي
 مس.
 جَنَزِير: زنجير: سلسله / زنجير، زريزه.
 جنس:
 جَنَس: تَجَنَس: اَدْخَلَ فِي الْجَنَسِيَةِ / ره گز نوس كرا.
 جَانَس: مائل / چون يك بون، وه يكيان لي هات، ليهك چون.
 - : جَانَس و آنَس / رايان بورد.
 تَجَانَسَا: اِتَّحَدَا فِي الْجَنَسِ / يه كيان گرت.
 جنس: نوع / جَوْر، چه شن.
 - : فَصِيْلَة / ره گز، نه زاد.
 - : صِفَة التَّذْكِير و التَّأْنِيْث. شق / سهكس، توخم.
 - : جَنَسِيَّة. قَوْمِيَّة / ره گز زنامه، نه ته وه.
 اِحَادِي اِ - / تَاك (ره گز، توخم).
 ثَنَائِي اِ - / جَوْت (ره گز، توخم).
 اسم اِ - (فِي النِّحْو) / ره گز، نه زادي.
 اِ - اَلْبَشَرِي / مَرُوْة.
 اِ - اَللَّطِيْف / ثَاوَرَة.
 جنسي: نوعي / ره گز په رست، نه زاده رست.
 جناس: تَشَابُه فِي اللَّفْظ دُونِ الْمَعْنَى / وشه سازي.
 تَجَانَس: مُجَانَسَة مِمَّاثَة / چون يك بون، چون يك، ليهك
 چون.
 - : اَلْاِتِّحَاد فِي الْجَنَسِ / يهك گرتن، يهك گرتني
 ره گز زايه تي.
 مُجَانَس: مُمَّاثِل / چون يك، يهك دان، ليهك چو.
 مُجَنَس: مَخْتَلَط الْجَنَسِ / دوره گ، نيكل.
 مُتَجَانَس: مِنْ ذَاتِ النَّوْعِ / هاوچه شن، يهك رهك، يهك
 توخم، چون يك.
 تَجَنَس: اَلْحَصُول عَلَى الْجَنَسِيَةِ / ره گز زنامه
 وه رگرتن، ره گز زگري، نه زانامه وه رگرتن.
 شَهَادَة اِ - / ره گز زنامه.
 جَنَسِيَّة. قَوْمِيَّة / ره گز، نه ته وه.
 جناس: تَشَابُه فِي اللَّفْظ دُونِ الْمَعْنَى / واتاسازي.

جنی:

جَنِي: حَصْد / دريه وه، كُوزي كرده وه، كُريه وه،
 درويته ي كرد.
 - : جَنَايَة: اِرتَكَب ذَنْبًا / تاواني كرد.
 تَجَنَّى عَلَيْهِ: رَمَاهُ بِإِثْمٍ لَمْ يَفْعَلْهُ / تاوان باري كرد،
 تاواني ناره واي نايه مل.
 جَنَايَة: اِقْتِرَاف / تاوان كردن، دهست دريژي كردن.
 - : مَا فَوْقَ الْجُنْحَةِ مِنَ الْجَرَائِمِ / تاوان.
 جَنَائِي: مُخْتَصَّصٌ بِالْجَنَايَاتِ / تاوان گز.
 الْقَانُون اِ - / يَاسَايِ تاوان گهري.
 جَان: مُقْتَرَف / تاوان (گه، كار).
 - : مُذْنِب. اِثْم / تاوان بار.
 - : حَاصِد / درويته كره، كوكه ره وه.
 مَجْنِي: مُرْتَكِبُ الْإِثْمِ / تاوان كره.
 - : مَحْصُود / درواو، كوكراوه، درويته كراو.
 - : عَلَيْهِ: ضَحِيَّة / تاوان لي كراو.
 جهد:
 جَهْد. اِجْهَد: تَعَب / ماندوبو، خُوزي ميلاك كرد.
 - : اِجْتَهَد. تَجَاهَد: جَدُّ / هه وئي دا، ره نجى دا،
 تي كوشا، دريخي نه كرد.
 - : جَاهَد: فَاضِل / خه باتي كرد، تي كوشا.
 - : هِ الْمَرَض: هَزَلَة / لاوازي كرد، نه خوشي په كي خست.
 جَاهَد: حَارِب / چه نكي، جهنگا.
 جَهْد عَيْشُهُ: صَعْب و اِشْتَدُّ / زيانى گران بو.
 جَهْد: مَشَقَّة / ره نجان، كوشش كردن.
 - : جُهْد: جَدُّ / دريخي نه كردن، هه ول دان،
 تي كوشان.
 جُهْد. جَهْد: مَجْهُود: طَاقَة / قدرة / وزه، ميژ، توانين،
 رهنج، ته لاش.
 - : طَاقَتُهُ: اَقْصَى امْكَانِيَّتُهُ / به گويزه تواناي
 خُوزي، هه ره وه نه دي پي نه كوي، نه وپي تواناي.
 - : جَهِيد: عَنِيف / وزه و تي كوشاني بين دريخي.
 اَقْصَى اِ - / زَوْتَرِين وزه و توانين.
 بَذَل - : بَذَل طَاقَتِهِ. بَذَل اَقْصَى امْكَانِيَّتِهِ /
 دريخي نه كرد، زندي هه ول دا، ره نجى دا.
 جِهَاد: قِتَال / جهنگين، جهنگ كردن، شه پ كردن.

- في سبيل الله / جهنگي ٿاينى، جهنگاندىن لهڙي خوادا.

- مُجَاهِدَةٌ: نِظَال / خه بات، تنگوشان، ره نجدان.

إِجْهَاد: إعياء / ميلاک کردن، ماندو کردن، ره تاندنوه، کول کردن، ٺهراکندن.

إِجْتِهَاد: كَدَّ / نشاط / کوشش، تنگوشان، هول دان.

مُجَاهِد: مُحَارِب / جهنگاره، خه بات کړ.

اجْتِهَاد: كَدَّ / نشاط / کوشش، تنگوشان، هول دان.

مَجْتَهِد: كدود / تنگوشه، ره نجده، هولدان.

جهر:

جَهْر: عُلَن و اِنْتِشَر / بلايوهوه، ناشکرايو، زانرا.

- الامر و بالامر: اجهر: اعلَن / بلاوى کردهوه، ناشکراى کرد، دهري پړي.

- الصوت: رفعه / دهنگي بهر زکردهوه.

- : نظر اليه / سهيري کرد.

- : راعه جماله و هيئته / خه پسا، سه رسام بو.

جَهْر الصوت: ارتفع / دهنگ بهر زيوهوه، زل بو.

جاهر: كاشف / خستيو، دهري خست، راي گهياند، ديارى کرد، ناشکراى کرد.

جَهْرَت العين: لم تبصر فى الشمس / له بهر خور / چاوناينى، ريشكه و پيشكه كى کرد.

جَهْر. جَهْرَة. جَهَار: علن / ناشکرا، ديار.

جَهْرًا. جَهْرَة. جَهَارًا. علانية / ناشکرايى، به ناشکرا.

جَهْر: هيئة / ديمه، رواالت.

جَهْر الصوت: مُرْتَفَع / دهنگ (گه وره، زولال، زل).

جَهْرِي: صوت عال / دهنگي زور گه وره.

جهر: عال / بهر ز (دهنگ، زولال).

جهرى: علني / به ناشکرا، په دهنگي (بهر، زولال).

اجهر. جهر: جميل / جوان.

- : لا يرى في الشمس / له بهر خور نابينى، ريشكه و پيشكه نه كا.

مَجْهَار. مَجْهَر: عال الصوت / دهنگ (گه وره، زولال، زل).

- : مُكَبِّر الصوت / دهنگه وره.

- كهريائي / دهنگه وره كاره بايى.

- : مُجَهَّر: مكروسكوب / وردبين، ميكروسكوب، گه رديبن، گه رديله بين.

جَوْهَر: خلاصة. لُب / كړوك، ناوړه ووك، پوخت، مايه.

- : حجر كريم / گه وهر.

جوهري. رئيسى / سره كى.

- : ضرورى / پښويستى.

- : جواهرجى: صانغ / گه وهر گه، زرينگر.

جواهر. مُجَوهرات: حُلَى. مصوغات / خشل.

جهر:

جَهْر. أَجْهَر عَلَى الجريح: (اسرع و اتم قتله / هه ټي کوتايه سهريو کوشتى.

جَهْر. هَيَّا و اَعَدَّ / ناماده كړد.

- العروس و المسافرين و غيرهما / سازانى، خستيه سهري، به پړي كړد.

تَجَهَّر: اِسْتَعَدَّ. تَهَيَّأ / ناماده بو، كه وته خو.

جهاز: آلة / نامراز، نامير.

- المَسَافِر: لوازم السفر / تفاق و كهل و په ل گه شتياو.

- : نظام. تركيب / رژيم، دام و دهسكا، دهسكا.

- العروس / جيازي، كهل و په ل بوك.

- : من اجهزة الجسم / جيهاز، كونه نام، نامير.

- : عُدَّة / تفاق، كهل و په ل.

جاهر. مُجَهَّر. مُعَدَّ / ناماده.

مَلَبَس - ه. رَخِيصه / لهنگ، جل و بهرگي (خاز، هه رزان).

تجهيز: اِعداد / سازدان، ناماده كړدن.

- : تَمْوِين / به ختيو كړدن، دان.

جهش:

اجْهَش بالبكاء: تَهَيَّأ له / هه نسكيدا.

- بالبكاء: هم بالبكاء / دايه پرمه كريان.

جَهْشَة. عَثْرَة / هه نسك.

جهض:

جَهْض. أَجْهَض. اَبْعَد / دورى خستوه، لاي برد، فريځدا.

اجهضت المرأة: اِسْقَطَتْ / له بارى چو.

- : الدابة: طَرَحَتْ / بهر كه كى فريځدا.

جَهْض. مَجْهَض: جَهِيض: الولد السقط / له بار چو.

جَهْض. اِجْهَاض: اِسْقَاط الحمل / له بار چون، بهر (فريځدان، هيتانهوه، هاويشتن) بهراوښته.

مُجْهَض: یسبب الاجهاض / مزی له بارچون، نه بیته
مزی له بارچون.

جهل:

جهل: حمق / گیل بو، گوج بو.

- ضد علم / نهی زانی.

تجاهل: ادعی الجهل / خوی گیل کرد.

استجهل: عده جاهلا / کردی به نزان، به نزانى دانا.

جهل: جهالة: ضد علم / نزانين.

- حماقة / کړیټی، که وده نی، که وچی.

جاهل: ضد عالم / نزان، نه قام، تن نه گیشو.

- ضد متعلم / نه خوینده وار.

- جهول: احمق / کر، که وده ن، گوج.

جاهلية: حالة الجهل / نه زانی، نه خوینده واری.

مجهل: مجاهل: الاماكن المجهولة / هر ټمه

نه زانراوه کان.

- مجهول: ضد معلوم / نه زانراو، کس نه زان، ناديار.

صیغة ال - في النحو / ریژوی (ناديار، نه زانراو، بیناو)

مجهل: مجهلة: خشبة يحرك بها الجمر / کوله وژ.

جهم:

جهم: تجهم: عبس / گرژبو، مؤن بو، خوی گرژ کرد،

خوی مؤن کرد، مؤږ بوه وه.

جهامة: جهومة: عبوسة / گرژی، مؤنی، روی گرژ و

مؤن.

جهم: متجهم: عابس / گرژ، مؤن، له هل قورچاو.

تجهم: تعبس / مؤږ بونه وه، مؤن بون، خوگرژو مؤن

کردن.

جهن:

جهن: غلظ الوجه / قه پوله.

جهنم: جحيم: دار العقاب / دوزخ.

جهنمی: جحیمی / دوزخه خي.

جهنمية: نبات متسلق / کوله جهه نه می.

جهة: اتجاه (في وجه)

جہی:

جہی الجرح: وسعة / برینه که ی فراوان کرد، دمه که ی

کرده وه.

اجہی: لا سقف له / سهر (به ره لا، نه گیراو).

جاب:

جاب: إجتاب البلاد: قطعها / گهرا، به ولاندا گهرا.

- خرق / سمي، کونی کرد.

- الثوب: قطعة / پری.

- جوب الثوب: عمل له جيباً / گیرفانی یو کرد.

- جاء به: احضر / مینای، هانی، ماوردی، ناماده ی کرد.

جواب: نجاب: رد الجواب / وهلامی دایوه، وهلمی دایوه.

تجواب: استجاب / قابلی پیشان دا، به دهنگیه وه چو.

استجاب: لبس / قابیل بو، به قسه ی کرد، ناماده یی

ده ربړی، به دهنگوه چو.

استجوب له: استجابه / به قسه ی کرد، پیس کوت.

استجوبیه: استنطقه / پیس درکان، قسه ی پیس کرد،

پرسیاری لی کرد. مینایه وه نو.

إنجاب الثوب: إشتق / درک شقی برد، هل لرا، یه کالا

بوه وه.

- القم و الهم: إنزال / ختم (لاچو، نه ما،

رهویه وه).

جواب: كثير الاسفار / گه پوک، زود ده گه پی، گه پیده.

جوب: رود / پشکین، گه ران، گه پوکی.

جوبة: حفرة / چال.

مجبوب: خرامة / سمو، کون کر.

جواب: رد / وهلام، وه رام.

- خطاب / نامه.

استجواب: استنطاق / پیس درکانن، لی پرسین، لی

دهر مینان.

استجابه: به قسه کردن، پیس دلی نه کردن، پیس که وین.

إجابة: رد / وهلام دانه وه، وه رام دانه وه، په رچ دانه وه.

- استجابة: تلبية / به قسه کردن، به دهنگوه

چون.

إجابة عن أو إلى: ردأ علی / وهلام دهریاره ی.

- لطلبکم / له وهلامی (پرسیاره که تاندا،

داواکه تاندا، خواسته که تاندا).

مُجیب: مُلَبّي / کوئی پایل، به کوئی کر.

تجواب / به دهنگوه چون، له گال بون، قابلی.

مُستجاب: مُلَبّي / گیرا، گیرابون.

جوت:

-ج-

جوت: قُتِبَ هندی / گروش.

جاج:

جاج: إجتاح: إستاصل و اهلك / له ریشه دهری هیتا،

له ناوی برد، ویرانی کرد، فوتانی.

جائحه: بلیّة و تهلكة / کارهسات به لا.

- آفة: ضربة / ناغاتی کشتوکال، دهرد.

جاد:

جاد: تحسن / چاک بو، باش بو.

- علیه: تکرّم / پیی بهخشی، میهره بانی کرد.

- بالمال: بذله / پارهی بهخشی.

- بنفسه: ضحی بها / خوی قوریان کرد.

- ت العين: نزل مائها / فرمیستی رزان.

- ت السماء: امطرت / باری.

اجاد: اتی بالجید / چاکای کرد، شتی باشی کرد،

پیادهتی کرد.

جود: حسن / چاکای کرد، باشی کرد.

- القاریء / چرانی، تیزی چران، به جوانی

خویندیوه.

تجود: تخیر الجید / چاکو باشی په سه ندرکد.

- فی صنعته: تائق بها / دلسوزانه به باشی کاری

خوی کرد.

جید: طیب / باش، چاک، نایاب.

- جدأ / زورباش.

جود: کرم / به خشندهیی، دهست بلای.

جواد: حصان / نه سپ.

- سنخی / به خشنده، دهست بلای، چاوتیر، دهست کرلوه.

- : سریع الجری / خیرا، گورج.

مجداد: مجود. فاعل الجید / چاکه کار.

جود: المطر العزیز / ره میله، بارانی بهخوپ، شهست، لیزمه.

تجوید: تحسین / چاک کردن، باش کردن، چاک بون.

- فی القراءة / تی چران، به ناوازه وه خویندن.

جار:

جار: مال / لایدا.

- علیه: ظلمة / زوری لای کرد، ستمی لای کرد.

- علیه: اضطهده / چه سانیه وه، ره تانديه وه.

- علی حق: اعتدی / دهست دریژی کرد.

جاور: اقام قُرب مسکنه / بو به دراوسییان.

- : تاخم / له تنیشتیوه وه، له پالیا به.

- ریه: مات / کچی دواپی کرد، مرد.

اجار: اغاث و انقذ / پاراستی، چو به هاواریه وه.

استجار: إستغاث / هاواری لی هه لسا، داوای یارمه تی

کرد.

جار: جبران: الاقرب الی مسکنک / دراوسنی، ناوسنی،

هاوسنی، ناومان.

جوار: جیره: قُرب / دراوسنی به تی.

- : غوث / به دهنگه وه چون، به هاواریه هاتن،

فریا که ویتن.

ب - : بالقرب / له کن، له تنیشت.

حسن ال - / دراوسنی به تی چاک.

مجاور: تلمیذ فی جامعه / خویندکاری زانکو.

- : فی جوار / دراوسنی تنیشت، ده رگا به

ده رگا وه به.

- له . ملاصق له / له پال یه کدا، پیکه وه نوساوه.

مجاورة: قُرب / نزیکی، له پال یه کدا بون.

مجیر: مُغیث / یاریده دهر، به دهنگه وه هاتو.

جائر: ظالم / زوردار، ستم کار.

جورب / گزروهی.

- طویل / گزروهی پوزه وانه، لاسک دریژ.

- قصیر / گزروهی کورت.

حمالة ال - / لاستیکی گزروهی، ناسقی، ناسقی گزروهی.

جان:

جان: إجتاز المكان: مَرّ فيه / بیا (تنبیهی، رۆی، چو).

- : المكان: تَرَکَهُ خَلْفَهُ و قُطَعَهُ / به جیبی

هینشت، بری، به لایا تنبیهی، که و ته دواپه وه.

- : الامتحان / تاقی کرینه وهی ته لوکرد، لی بو وه.

- : الأمر: کان غیر ممنوع / قه دهغه نه بو، نه بو،

نه گونجا، نه شیا.

- له ان يفعل کذا: ساغ و اُبیح له / بۆی هه بو بیکا.

اجاز المكان: سله / پیاپیا تنبیهی.

- : سَمَح / رۆیدا، پشت به سستی کرد.

- عنه: جعله یترکها / وازی پی لی هیتا.

إجتاز: مرَّ عَبْرَ/ تَبَّهَ بِي كَرْد، پەریوە.

جَوَزَ: اجاز: سَمَحَ/ رَدَّدا، هیشتی.

- : زَوْجَ/ دای بەشو، ژنی بۆ مێتا.

جَاوَزَ: تَخَطَّى/ بەسەریاتیبە پێ، پیاپا تیبە پێ،

تیبە پێ کەرد، سەری کەرد.

- - - - - عَن: صَفَحَ/ لایبۆرد.

- - - - - عَن: تَرَكَ/ وازی لای مێتا، وازی مێتا.

إجتياز: عَبُورَ/ تیبە پێ، پەرینەو، گوزە رکەردن.

تَجَاوَزَ: مُجَاوَزَةَ: تَخَطَّى/ تیبە پێ کەردن، سەری کەردن.

- - - - - و مُجَاوَزَةَ عَن: تَرَكَ/ وازی لای مێتا، دەست لای مێتا

کەرتن.

- - - - - و مُجَاوَزَةَ الحدود: تَعَدَّ/ لەسۆر پەرینەو.

متجاوز الحد: مُفَرَطَ/ لەرا دە بەدەر.

جائز: مَسْمُوحَ به/ رێ دراو.

- : عَابَر: قاطع/ تیبە پێ.

- : مُحْتَمَل/ رێی تێ ئەچێ، دەشی، دەگونجێ،

لەوانە، رەنگ.

جائزة: مُكَافَاة/ خەلات، بەخشیش.

جواز: سَمَاحَ/ لایبۆردن، رێدان.

- . إجازة: إِنْ/ پشو.

- - - - - : تصریح/ رێدان.

- : إْحْتِمَال/ رێ تێچۆن.

- : السفر/ رایی نامە.

مُجاز: مَازُون و مُرَخَّصَ له/ نامەدار، رێ دراو، مێلراو.

- : غَائِبَ بالاجازة/ پشودار، لە پشودایە.

إجازة: إِنْ و ترخیص/ رێدان، پشت بەست کەردن، پشو.

- : مرضية/ پشوی نەخۆشی.

- : اعتيادية/ پشوی ناسایی.

- : علمية: شهادة عالية/ بېوانامە، بالا خوێندن.

- : عمل/ نامە کار کەردن.

مَجَاز: مَمَرٌ/ پارە، پێ، رینگ.

- : تعبير مجازي/ واتە گۆپی، خوازە، خواستە.

جَوَاز. ثَوَامَن/ دوانە، جوتە.

جوز: شَجَر و خَشَب و ثَمَر/ گۆز، دار گۆز.

- : هندی/ گۆزی میند.

- : زوج/ جوت، دوان.

- ی : بِلَوْن الجوز/ گۆزی، قاوەیی.

جاس:

جاس: إجتاس: إِسْتَقْصَى/ پشکنی، گەرا.

جَوَس. إجتاس: إِسْتَقْصَاءَ/ پشکنین، گەرا.

جاع:

جاع: نَقِیْض شَبَع/ برسی بو.

جَوُع. اجاع: حَمَلَ عَلَي الجوع/ برسی کەرد.

تَجَوُع: تَعَمَّدَ الجوع/ خۆی برسی پیشان دا.

جوع: نَقِیْض الشَّبَع/ برسیەتی، خۆرین.

- : مَجَاعَة/ گرانی، قاتی.

جَوَاعَن. جائع: ضَدَّ شَبَعَان/ برسی.

- - - - - : مُشْتَق/ تامزێ، پێنارەند.

جوف:

جَوَف. تَجَوَّف. كَان أجوف/ بۆش بو، مەلۆل بو.

جَوَف: صَيَّرَهُ أجوف/ بۆشی کەرد، مەلۆل کەرد، مەلێ

کۆلی.

جَوَف: دَاخِل الشَّيْءِ/ ناو، بۆشایی.

- : بطن. مَائَة/ وگ. ناوسک.

- : الارض: بَاطِن الارض/ ناخ، ناخی زەوی.

أَجُوف. مُجَوَّف: فَارِغَ/ بەتاڵ، بۆش، مەلۆل، کلۆر،

پوت، پوچەک، پوچەل، دەبە.

مُجَوَّف: مُقْعَرٌ/ قوای، مەلۆل، بۆش.

تَجْوِيف: جَفَلَ الشَّيْءَ مجوفاً/ بۆش کەردن، مەل

کۆلین، کلۆر کەردن.

- : فَجْوَه، حُفْرَة/ بەتالایی، بۆشایی، مەلۆلی،

جال، کۆن و کە لە بەر.

ال - الصدری/ بۆشایی سنگ، ناو پەراسووە کان.

جوق:

جوق: جَوْقَة: جَمَاعَة مِنَ النَّاسِ/ کۆمەڵە خەڵک.

الجوقة الموسيقية/ باند، تیبی موسیقا.

اجوق: غَلِیْظ العنق/ مل (ئەستور، هوپ، پان).

جال:

جال: طَافَ/ گەرا، گەشتی کەرد.

- : دار/ خولایووە، سوپایووە.

جَوَلٌ. تَجَوَّلَ: جَالَ فِيهَا/ بیاگەرا، تیاپا گەرا، گەشتی

تیاکەرد.

جَوَال: مُجَوَّل: كَثِيرُ التَّنْقِيلِ / گه پړد، گه پوك، گه شت
 كړ، گه شتيار، گه شته وان.
 - : مُتَجَوَّل / بڼ جی، گه پړد، گه پوك.
 بَيَاع مُتَجَوَّل / كَوَّل كُتِر، چيودار.
 جَوَل: جَوَلَان: تَطَوُّاف / گه پان، گه شت كردن، هات و
 چوكردن، گه ردش.
 جَوْلَة: سَفَرَة / گه شت.
 - : شَوَط / كايه.
 تَجَوَّال: جَوَلَان: تَنْقِيل / گه پان، گه شت، هات و چو،
 گه ردش.
 خَظَر ال - / هات و چو قه دهغه كردن.
 مَجَال: مَدَى / ماوه، بوار، مهان، دهره فته، چن.
 فَسْح ال - / چن كړدنه وه، دېدان، لاجون.
 جَام:
 جَام: كَاس / جام، كاسه.
 صَبَّ - نَقْمَتَه / داخی دلی خوړی پشته.
 جَوِيْمَة: كَاس صَغِير / جامو لكه، كاسو لكه.
 جَان:
 جَان: تَجَوَّن: اِسْوَدَّ / رهش بو.
 جَوْن: اِسْوَدَّ / رهش، سیا.
 جَاه:
 جَاه: مَكَائَة: مَقَام / شكو، گه وره یی، خانه دانئ،
 پله و پایه ی به رزی.
 ذُو جَاه: وَجِيه / خانه دان، پیاوگ وره، پایه به رز.
 جَوُو:
 جَوُو: مَا حَوْلِ الْاَرْضِ مِنَ الْهَوَاءِ: لَوْح / به رگه هوا،
 زه پوژ، به رگه با.
 - : مَا بَيْنَ الْاَرْضِ وَ السَّمَاءِ / هوا، پوژایی.
 - : الْبَيْت: دَاخِلَه / ناوما ل.
 - : جَلَد: الْقُبَّة الزَّرْقَاء / ناسمان.
 - : مَنَاح: ثَاوِر هَوَا، كه ش.
 جَوَا: جَوَا: دَاخِلَا / ناوه وه.
 جَوَى: هَوَاي / بایی، هه وایی، به هه وادا.
 - : سَمَائِي / ناسمانی.
 - : مَخْتَصٍ بِالظَّاهِرِ الْجَوِيَّةِ / كه ش ناس.
 عِلْمُ الظَّاهِرِ الْجَوِيَّةِ / كه ش ناسی.

محطة الارصاد الجوية / بنكی كه ش ناسی.
 جَوَانِي: نَقِيضُ الْبَرَانِي / ناوه وه، ناوه کی.
 - : نَقِيضُ الْفَوَاقِنِي / ژیره وه، خواره وه، بڼه وه.
 جَوَى:
 جَوَى: اَكْتَوَى بِالْحُبِّ وَ الْحَزْنِ / په ریشان بو، زه بون
 كهوت، داخ كړا.
 - : كِرَه / به دلی نه بو، نه ی وېست.
 - : اِجْتَوَى الْبِلَدَ: لَمْ يُوَافِقْهُ هَوَاءُ / پتی نه كهوت.
 جَوَى: شِدَّةُ الْوَجْدِ مِنْ حُبِّ او حَزْنٍ / په ریشانی.
 جَاء:
 جَاء: اَتَى / هات.
 - : الْاَمْرُ: فَعْلَه / كړی.
 - : الْجَرْمُ: اِرْتَكَبَه / تاوانی كړد.
 - : طَبَقَ مَرَامَه / وه ك خوی وېستی و ابو.
 - : عَلَيْهِ: مَاسِيَه / پرېه پرې بو، فیت دهرچو، به قه د
 خویته ی، پر به پېستی بو.
 - : اَلِيه: اَتَاهُ / بوی هات، هات بۆ لای.
 - : به اِجَاءَ بِهِ: اَحْضَرَه / مېنای، به رزور مینای
 - : ه الشَّيْءُ وَ وَصَلَ اِلَيْه / پتی گه شت.
 جَاءَ: جَاءِيَ: اَتَى / هاتو، یه، دیت، داهاتو.
 مَجِيء: حُضُور: قُدُوم / هاتن، دیمان.
 جِيئَة: مَجِيء: حُضُور / هاتن
 - : وَ ذُهُوبًا / هاتن و چون، هات و چو.
 جَاب:
 جَاب: شَقَّ / درې، دای درې، هه لی درې.
 - : الْبِلَاد: قَطَعَهَا / پیاگه پړا، گه شتی تیاكړد.
 جَيْب: جَعَلَ لَهُ جَيْبًا / گیرفانی پو كړد.
 جَيْب: الْقَلْبُ وَ الصَّدْرُ / دل و سنگ.
 - : الثَّوبُ وَ غَيْرَه / گیرفان.
 - : فِي الْهِنْدَسَةِ / ساین، سا.
 - : تَمَام / كوساین، كوسا.
 نَاصِع ال - : صَادِقْ اَمِين / راست گز و دهست پاك.
 جِييِي: لِلْجَيْبِ / پو گیرفان.
 جَاد:
 جِيد: عُنُق / مل، گه ردن، نه ستو.
 اَحْيَد: جِيدَاء: طَوِيلُ الرِّقَبَةِ / مل دریز.

جیر:

جَيَّرَ الحَوْضَ: طَلاَهُ بِالْجِرِّ / قَسَلَى تَحْتَهُ هَلْ سَوَّ،

چاروگه شى كرد، به قسل سواخىدا.

جیر: کلس / قسل.

- مُطْفَأَ / قَسَلَى کوژاوه، قسلَى مريدو.

- حَى. جَيَّار: نَوْرَة / قَسَلَى زيندو.

ماء ال - / قَسَلَو.

جَيَّار. صانَع الجِرِّ / کارگه جى.

جَيَّارَة: قَمِين الجِرِّ / کوره ی قسل.

جاش:

جاش: إِضْطَرَبَ / پەشوکا، هه ژى، شپهزه بو.

- : غَلَى غَيْضًا / رَقَى هه لَسَا، توپه بو، کولا، خۆى

خواردوه، قينى هه لَسَا، هه لَ چو.

- ت النفس: غُثَّتْ / دَلَى تَيَكَهَلْ هات.

جَيِّش: جَمَعَ الجِيْشَ / له شكرى كۆكرده وه، له شكرى كرد.

تَجَيِّشَ القَوْمَ: تَجَمَّعُوا / كۆبونوه، گردبونوه.

جَيِّشان: غَلِيان / پەشوکان، کولان، رق هه لَسان،

شپهزه بون، گهر دى، هاتنه جۆش.

- النفس: تَقَرَّرَ / دَلَى تَيَكَهَلْ هاتن، دل

به يه كداها تن.

جائش. مُضْطَرَبَ / پەشوکاو، شپهزه، شپواو.

- النفس / نه خۆش.

جيش: جَمَاعَة الجند / له شكر، سپا.

جاف:

جاف. جَيِّف. تَجَيِّف: تَعَفَّنَ / بۆگه نى كرد، گه نى،

دزى.

جيفة: جُئَتْ نَتْنَةً / لاشه ی بۆگه ن، لاکى بۆن كړو، لاك، ربه.

الغراب الجيفى / قه له ره شكه ی بۆگه ن، جۆريكه له

قه له ره شكه.

جیل:

جیل. صَنَفَ مِنَ النَّاسِ / هاوته مه ن، هاوباهه ی، به ره.

- . اهل الزمان الواحد / نه وه، وه چه، هاوچه رخ، پشت.

- . عصر. قرن / سه ده، چه رخ.

- . جيلاتين: هلام / وتوله، جه لاتين.

جيولوجى / زه مين (ناس، شوناس).

جيولوجيا / زه مين (ناسى، شوناسى). جَمْعُ: لَمْ. جَم

- حائط (فی حوط) حابی (فی حبو) حاجة (فی حوج) حادّ (فی حید) حادّ (فی حدّ) حادث (فی حدث) حادق (فی حذق) حادی عشر (فی احد) حانق (فی حنق) حانزی (فی حذو) حارّ (فی حیین) حارّ (فی حرّ) حار
- (فی حور) حاز (فی حوز) حاش (فی حوش) حاش (فی حشّی) حاشیه (فی حشّی) حاضّت (فی حیض) حافّ (فی خوف) حافّ (فی حفّ) حافّ (فی حفّی) حاک (فی حوک) حاکی (فی حکّی) حالّا (فی حول) حام (فی حمی) حان. حانة (فی حین) حانوت (فی حنت) حاور (فی حور) حاول (فی حول) حبا (فی حبو) حباری (فی حبر)
- حبّ:
- حَبّ. أَحَبّ. هَوی / خَوشی ویست، چه زنی لَ کرد، بد دلّیا جو.
- - : رَغِب / تاره زوی کرد، ویستی.
- حَبّ الی : جعله محبوباً / خَوشه ویستی کرد.

- - - عزیز/ دل سوز

خوشه ویست.

مُحِبّ: عاشق/ دلدار.

- لکذا: مَعْرَم به/ بوی شیت بو، حزی لی نه کا.

- لِذَاتِیْهِ: اثنای/ خوابه رست.

- لوطنه/ نیشتمان په روه.

مَحَبَّة: حُب: هوئی/ خوشه ویستی، حه زلی کردن.

ناشنایه تی.

- الله: خوابه رستی.

محبوب. حبيب: عشیق/ دلدار، دلخواز.

- : مَعشوق/ دلخواز، دل نارام.

- : يُحِبُّ/ نه چیته دله وه، نیسک سوک، ره زان

سوک، خوین شیرین.

- : يُسْتَحَبُّ/ په سهند نه کړی.

غیر- : لا يُسْتَحَبُّ/ ناجیته دله وه، په سهند ناکړی،

ناویستری، خوین تال.

مُتَحَابِبُون: علی و داد/ ریکن، په کترین نه وی،

په کترین خوش نه وی، دوست.

حَبّ: بَرْد/ ترو، دهنک.

- الصبأ: - الشباب: مرض جلدی/ نازه به،

زیبک، گنجی، کوان.

- الفمّام: بَرْد/ تزه.

حَبَّة: بَذَرَة/ دهنک، ترو.

- : دواء اقراص/ دهنک دهرمان، حب.

- : بَثْرَة/ زیبک، زینک.

- حُلوة: انیسون. یانسون/ خیارچه مهر.

رازیانه.

- خضرء: بَطْم/ قه زوان.

- سوداء/ ره شک.

- العين: بُؤْبُؤَة/ کلینه.

- : قلیل/ که میک، زود که م، تونک.

حُبوب: غلال/ دانه ویله.

- اللقاح/ مه لاله، نیره، تروی نیره کی.

حُبیبیة: حَبَّة صغیرة/ دهنکوه.

الرمد الحَبیبی: تراخوما/ چاوتیشه، تراخوما.

حَبّ: حَبّ: الجَرَّة الکبیرة/ مهرکانه، کوپه.

حَبَاب: صانع الحباب/ مهرکانه دروستکهر، کل کار.

حُبَاب: حَبَّة/ مار.

ام - : دُنیا/ گیتی، جیهان.

حُبْحَب الماء: جری/ ریسی.

- ت النار: اِنْقَدَت/ کلپه سیسند، مه ل گیرسا، گری

گرت.

حُبَاب: ام حُبَاب: حَشْرَة مُشِعَة فی اللیل/ گوته

نه ستیره، په بوله نه ستیره.

حُبَاب: سیء الخلق/ بین نابو، داوین پیس، چاوله دهر.

- : قصیر/ کورت، کورته بالا، کورته بنه.

حبذ:

حَبْد العمل: اِسْتَصْوِیْه/ په سندی کرد، به دلی بو، به لایوه

چاک بو.

- الرَّجُل: اِسْتَحْسَنه/ نافرینی کرد.

حَبْدًا: نَعَم. حَسَنًا/ نافرین، زدریاشه، باشه، چاکه.

حبر:

حبر: اَحْبَر: سَرَو (بُهَج) پيخوشحال بو، کامه ران بو، دلشاد

بو.

- : حَبْر: زَيْن/ رازانیوه.

حَبْر حُبُورًا: سَرَو/ پيخوشحال بو، شادمان بو.

تَحَبْر: تَزَيْن/ رازانیوه.

حُبُور: سُرُور/ پيخوشحالی، کامه رانی، دلشادی، شادمانی.

حَبْر: العالم الصالح/ زانای چاک، مه لای چاک.

- : رئیس کهنه/ گهره کی کهنه.

ال- الاعظم: بابا/ پاپاکه له روما دانه نیشی.

حبر: مَدَاد/ مهره کب.

- الصین/ مهره کبی چینی.

قلم - : مَدَاد/ پاندان، نوچ.

حبار: اَثَر/ شوین.

مُخْبَرَة: دَوَاة/ شوشه ی مهره کب، نویت، مهره کب بدن.

حَبْرَة: مَلَاة سوداء/ جبه ی رهش، کالای رهش.

حُبَاری: اسم طائر/ چیرگ.

حبس:

حَبْس: سَجَن/ بهندی کرد، گرتی، خستیه بهندیخانه وه.

- عنه: مَنَع/ لئی قه دهغه کرد، نه بدایه.

- : اِحْتَبَس: عاق/ رتی گرت، بهری گرت، نه ی پیتشت.

- الكتاب: جِلْدَه / بهرگی تی گرت، جزویه ندی کرد،

شیرازه ی کرد.

- الجوارب و امثالها / صنعها / چنی.

- حَبْل: شَدُّ و احْكَم / قایمی کرد، شته کیدا، توندی

کرد.

مَحْبُوك: مُحْكَم الحیاكَة / سفت، قایم.

حبل:

حَبْل: شَدَّه بالحبل / بهستیه ره، به پت بهستیه ره.

- احتبل: صاد بأحبولة / به داوگرته.

حبل: إِمْتَلَأ / پریو.

- ت المرأة: حَمَلَتْ / سکی پریو.

- ت الدابة: ثاوس بو، تگی گرت.

حَبْل: أَحْبَل / لَقَح / سکی پر کرد، ثاوسی کرد.

حَبْل: كل ما يُرْبَط به / پت، گورس، کشته ک، ده زو، پتک،

به ن، تناف.

- الغسيل: تناف.

- غَلِيظ: قُلُس / گورس.

- العرق في البدن: دهمار.

- الخيمة: بيت الشعر / سهرتیل.

- الوريد: خوين مین.

ال - الشوكي / برکه پت.

ال - الظهری / پشت پتک.

ال - المنوی / دهماری قوم.

ال - السُرى / پتتی ناوک، ناوکه داو.

القی ال - على الغارب / جلّه وی بهردا، جلّه وی شل کرد.

لُعْبَة شَدَّ ال - / گورس کیشه کی.

- نَطَّ ال - / پت پتتین.

حَبَال: صانع الحبال / پت کار، موتابچی.

الحبليات / پت داره کان.

حابل / صائِد. صاحب الحبالَة / داویره ره، خاوه ن داو،

راوکر، نیچیره وان.

- النسيج: سدی / تان، رایه.

إختلط الحابل بالنابل: إرتبک الامر / شیرازه ی بچرا، تیک چو،

شیرا.

ثار حابلهم على نابلهم: (وقد الشر بينهم / ئازلوه یان

تی که وت.

حَبْس: منجن / به ندرکن، گرتن.

- : سجن / به ندیخانه، گرتوخانه.

- إحتیاطی / ده ست به سه راگرتن، له ژیر

چاودیریدا.

حَبْسَة: هِدْيَة / زرگاران.

حَبْس: حاجز الماء / به ست، به ریه ست.

- : مِلَاة السریر / سه رجیگ، چهرچه ف،

سه رتوشه ک.

إحتیاس: تَوَقُّف / وه ستان، ری گرتن، گیران.

- البول / میزگیران.

محبوس: حَبْس: سجن / بند، گیراو.

مَحْبَس: خاتم / نه گوستیل، کلکه وانه، نه موسستیل.

حبش:

حَبَش: جمع / کری کرده وه، گردی بکرده وه.

حَبَاشه. اهبوش: جماعات متفرقة من الناس /

همه چیزه، هرچی و هرچی.

حَبَش: حَبْشَة. بلاد الحبشة / ولاتی حبه شه.

دجاج - / قه لومون، علی شیش.

حَبْشي: من اهالي حَبْشَة / خه لکی حبه شه.

حبط:

حَبْط: اخلق / ته می هینا، بوی نه مات، به زی، شکا،

شهر نه گوت، ناومید بو، بۆری خوارد.

اَحْبَط: حَبْط / ناومیدی کرد.

- : اعرَض / وازی هینا، دهستی مه ل گرت.

هَبوط: خَبْبة. إخفاق / سه رنه که وتن، شکان،

ناومیدی.

حَبْط السياط: اثر ضربها / شوین لیدان، جیگه شین

بو ه گانی نوای لیدان.

حبق:

حَبَق: صَوَّرَ / تری کن، پای لی بو وه.

حَبَق: رجل لا خَيْرَ فيه / پیاری بی که ک.

حَبَق: ريهان / رتانه کتیل.

- البَقَر: بابونج / به یون.

حبك:

حَبَك الثوب: اُجَاد نسجه / چنی، باشی درو.

- الحبل او الشعر: جِلْدَه / مۆنیه وه، پای دایه وه.

حَوْلٌ حَابِلُهُ عَلَى نَابِلِهِ: دار (وله على آخره/ قلبی کرده‌وه، دای به‌سهریه‌کدا).

دار حَابِلُهُ عَلَى نَابِلِهِ: جعل اسفله اعلاه/ سهره و خواری کرده‌وه.

حِبَالُهُ أُحْبِلُهُ. أُحْبِلُ: شَرِكُ/ دلو.

حَابِلُ: حبل يُصْعَدُ به على النخل/ پەتی

سهرکه‌وتن، پەتکی به‌دارا هەل زتان.

حَمْلُ: الولد في بطن امه/ سك، كورپه‌له، مندال له سکی دایکیا.

- : إمتلاء الرحم/ سک پرپون، ئاوس بون.

حَبْلَان: ممقلی/ پپ.

حُبْلَى: حَابِلَةٌ. حَبْلَان: حامل/ سک پپ، ئاوس،

بوگیانه.

حبا:

حبا. دَنَى/ نَزِكَ بو‌وه، هاته‌پێشه‌وه.

- : زَحَفَ على يديه وبطنه/ له‌سهر سك خۆی

خشان.

- : على يديه وركبتيه/ گاکولکێی کرد.

- ه بکذا: (هذاه/ پێی به‌خشی، خه‌لاتی کرد.

حابی: مال الیه/ خاتری گرت، لایه‌نی گرت.

حَبْو: زَحَفَ على اليدين والبطن/ گاکولکێ، له‌سهر

سک خشان.

حَبْوَةٌ: حبا: عَطِيَّة/ خه‌لات.

مُحَابَاة: مُعَالَاة/ خاتر گرتن، لایه‌ن گرتن.

حابی: مرتفع المنکبین/ شان (به‌رز) هەل‌چه‌کیو).

حت:

حَتَّ: حَكَ و ازال/ پرولنی، وه‌راننی.

إِخْتَتْ وَ تَحَاتَّ: سَقَطَ. تَنَاشَر/ وه‌ری، هەل‌ وه‌ری،

داخورا، دامالرا، داته‌کا.

حُتَات: ماتناشر من الشیء/ وه‌ریو، هەل‌ وه‌ریو،

داته‌کیو.

حَتَّة: قطعة صغيرة/ پارچه‌یه‌ک، کوئیک.

حَتَّى: الى ان/ تاکو، هه‌تا، تا.

- : (ايضا/ مه‌روه‌ما، ته‌نانه، ته‌نانه‌ت، بیسان،

بیسانه‌وه.

- : کی. لکی/ بۆ شه‌وی.

حتد:

حَتَدَ: كان خالص الاصل/ ره‌سه‌ن بو.

حَتَدَ: اصل/ ره‌سه‌ن.

مَحْتَد: اصل/ بنه‌رت، ره‌گه‌ز، نه‌ژاد، بنه‌چه.

کریم ال - : کریم الاصل/ ره‌گه‌ز پاک، شیر پاک.

حتز:

حَتَز: قَلَّل/ که‌می کرده‌وه.

- : جعل له حِتَاراً/ ده‌وری به‌ست، ده‌وری گرت، په‌رژینی

کرد.

حَتَز: قَتَّر/ که‌می کرده‌وه، لێی گرت‌وه.

حَتَز: حَتَز: الشیء القليل. قطعة صغيرة/ که‌م، که‌میک،

پارچه‌یه‌ک، نه‌ختیک، توژیک.

حَتَزَة: الرضعة الواحدة. الوجبة الواحدة/ ژهم.

حِتَار: ما یحیط/ چۆه، که‌مه، په‌رژین، چه‌به‌ره، ته‌یمان.

حتف:

حَتَف: مَوَت/ مردن.

لَقَى - ه: مات/ مرد.

مات - اتفه: مات طبيعياً/ به‌ده‌ردی خوا مرد، ئاسایی مرد.

حتم:

حَتَمَ: حَتَمَ على: (وجب/ سه‌پانی، سه‌پانی به‌سهریا نه‌بین

بیکا.

- : بالامر: جَزَمَ/ بریاریدا، بریارى کړېښودا.

تَحَتَمَ على نفسه: وَجِبَ/ به‌سهر خۆیا سه‌پان، نه‌بین بیکا،

له‌سهر خۆی پێویست کرد.

حَتَمَ: جَزَمَ/ ناچارى، کردن، سه‌پاندن، چارنه‌بون.

حَتَمًا: من كل بد/ چار نه‌یه، پێویسته، نه‌بین.

مُحَتَمَ: مَحْتَموم: لا بُد منه/ هه‌ر نه‌بین ببیت، چارنه‌بون،

خولویست.

- : مَقْضَى به/ لی بو‌وه، بو، چاره‌نوس بو.

- : عليه/ له‌سهریه‌تی، نه‌بین بیکا.

مَصير مَحْتَموم/ چاره‌نوس.

حاتم: حاکم/ فه‌رماندار.

حت:

حَتَّ: اسْتَحْتَّ: حَضَّ على فعله/ هانیو.

- : اسْتَفَرَّ/ ووزژانی.

حَتَّ: اِسْتَحْثَات: اِسْتَفْزَان، تَحْرِیض/ هان دان،
 ویراندن، پال پیوه نان.
 محثوث: مُسْتَحْت: مدفوع/ هان درلو، پال پیوه نرلو،
 ویردلو.
 حثیث: حثوث: سریع/ خیرا، جابوک، گورج و کول.
 حثل:
 حُثَالَة. حُثَال: قشر الشعر/ او الارز/ تویکل و
 قه لاسی جوو چه لتوک، په ل خورد.
 - : کُفْل/ تَلْپَه، خَلْتَه.
 - الناس: رُذَالْتَه/ ترؤ، سوک، هه رچی و
 به رچی.
 حج:
 حَجَّ: قَصْد/ بری جو.
 - : زار الاماکن المقدسة/ حاجی کرد، چوه حج.
 - : غلب بالحُجَّة/ به قسه گرهوی برده وه، به دم
 سه لمانی، به قالی دم سه لمانی.
 حَجَّجَ: ارسله لیج/ ناردی بر حج.
 حاج: حادِل/ دم قالی کرد، دم قره ی کرد، مش و
 مری کرد، دمی نایه دم.
 احتج علی الامر: اعترض/ ناره زایی ده ریری، په لپی
 گرت.
 - بِكَذَا: ادَّعی و اتی بالحُجَّة/ بیانوی گرت،
 په لپی گرت، بیزاری ده ریری.
 حج: زیارة الاماکن المقدسة/ حج کردن، چون بر
 حج.
 حاج: الذي زار الاماکن المقدسة/ حاجی.
 مَحَجَّة الطريق: وسطه/ چه قی رنگا.
 - الصواب/ ریی راست.
 - : غلامَة/ نیشانه.
 حُجَّة: بُرْهان/ به لکه، سه لماندن.
 - : عذر/ پوزشت، بیانو، په لپ.
 - : وثيقة الملكية/ به لگه نامه، سه نه دی تابو.
 حجاج: مُحَاجَّة: جدال/ دم قالی، دمه قالی، مش
 و مری. دم نانه دم.
 احتجاج: إعتراض/ ناره زایی ده ریرین، بیزاری،
 جاپسی.

- : تَحْجُّج/ بیانو گرتن، په لپ گرتن، گپړزی.
 مُحْتَجَّج: مُعْتَرِض/ ناره زار، گپړز.
 حِجَّة: عام. سَنَة/ سال.
 ذو ال - : آخر اشهر السنة الهجرية/ ناوچه ژنان، مانگی
 زوالحه.
 حجاج العين: جبهة. حاجب/ ناوچه وان، برؤ.
 حجب:
 حَجَبَ: سَتَر/ بهری گرت، دای پویشی، شاریدیوه.
 - : حال بین/ کوته بهینه وه، ناویری کرد.
 - صدره: ضاق/ سنگی تونگ بو.
 - من الارث: حَرَم من الإرث/ بن بهری کرد.
 احتجب: إختفی/ ون بو، دیارنه ما، خوی شارده وه، گرم بو.
 - ت الجريدة او المجلة/ وهستا، دهرناچن، داخرا.
 تَحْجَبَ: تَسْتَر/ خوی داپویشی، په چی ګرته وه، خوی
 شارده وه.
 حجاب: سَتَر/ په چه، روپوش، پرده، چارشیوه.
 - : حِرْز/ چاره زار، نوشته، گولله به ند.
 - : حضار. حاجز/ پرده، بهین، په رزین.
 - الحاجز: الفشاء الحاجز/ ناوپه نچک، تیراف.
 - الشمس: ضوئها/ تیشکی خور، روناکی خور، هه تاو.
 حاجب: ساتر/ پنا، پرده وا.
 - : خادم يستقبل القادمين/ ریډهر، به رده ست.
 - : یوَاب/ ده رگوان.
 - الشمس/ چه رداخ، سیپهره، که پر.
 - العين/ برؤ، برزلنگ، موژگان.
 حجابة: مهنة الحاجب/ ده رگوانی.
 مُحْجَب. مُحْجوب: مَسْتَوِر/ داپویشراو، روپویشراو، پویشراو،
 شاردراره.
 حجر:
 حَجَر: مَنَع/ نه ی هیش، قه دهغه ی کرد، بهری گرت.
 - عليه: مَنَعُهُ من التصرف/ لئی قه دهغه کرد.
 حَجَر: قَصْلَب/ رهق بو، پته ویو.
 تَحْجَر: اِسْتَحْجَر: صار كالْحجر/ بو به به رد، وه که به ردی
 لئ پات.
 حَجَر: مَنَع: حَرَم/ قه دهغه کردن، نه هیشتن، به رگرتن.
 - صَحِي/ که ره شینه، قورم شینه.

حجر: مُحَرَّم. حَرَام / قه‌ده‌غه، حرام.
 - : فَرَس. اَنَشَى الخيل / ماین.
 - : حَضَن / کوش.
 - : كَتَف / لایه‌ن، چاوبیژی، ته‌ك، لا.
 - : عَقَلَ / نه‌قل، ژیری.
 حاجر: منزل للحجاج / خان.
 مَحْجَر: مكان مُعَدَّ للحجر الصحي / كه‌په‌نتینه،
 قهرم‌نتینه.
 حجر: صخر / به‌رد، تاش، سه‌نگ.
 - : البلاء / كاشی.
 - : الصلاة / به‌رده نوڙ.
 - : السكاكين / هه‌سان، به‌رده‌سان.
 - : شطرنج / داش، به‌ردی شه‌تره‌نج.
 - : الطاحون / به‌رداش.
 - : طاولة / پول، پولی تاو‌له.
 - : مُسَطَّح / ته‌له‌به‌رد.
 - : عَثَرَة / عَثَار / كُوسَب.
 - : قَدَاحَة / به‌رده‌چرخ، به‌رده‌سه‌ستی.
 الرصف بال - / به‌ردیژ، به‌ردیژ‌کردن.
 حَجَرِي: كالحجر / ره‌ق، وه‌ك به‌رد، به‌ردین.
 حَجَّار: حَقَّار و بائع الحجر / به‌رد هه‌ل كهن،
 به‌ردفروش.
 حَجْرٌ: تَحَوَّلَ الى حجر / بون به‌ به‌رد، ره‌ق هه‌لاتن.
 مَحْجَر: مَقْلَع الحجارة / كانه به‌رد.
 مُنْحَجِر: مستحجر / ره‌ق هه‌لاتو، بوه به‌ به‌رد، وشك و
 ره‌ق.
 حَجَر: حَجِير: المكان الكثير الحجارة / به‌رده‌لان.
 حُجْرَة: غُرْفَة / ژود.
 حُجَيْرَة: خَلِيَّة / سَبَل.
 حجر:
 حَجَرٌ بَيْنَهُمَا: فَصْل / جباي كرينه‌وه.
 - : مُنْع / نه‌ی‌ه‌ئشت، قه‌ده‌غه‌ی كرد.
 - : على المال أو العقار: مُنْعُهُ مِنَ التَّصْرِيفِ /
 ده‌ستی به‌سه‌راگرت.
 - : الطريق وغيره: سَدَهُ / به‌ری گرت، گرتی،
 دای‌خست.

- : الشيء أو المكان: حَفِظَ / پاراستی.
 - : عنه الشيء: مَنَعَهُ / لئی گرت.
 حَجَرٌ: مُنْع / قه‌ده‌غه‌کردن، نه‌ه‌ئشتن.
 - : حَبَسَ / گرتن، گل دانه‌وه، به‌ندکردن.
 - : الأموال / ده‌ست به‌سه‌راگرتن.
 حاجر: القائم بالحجر / داخه‌ر، به‌ریه‌ست کار، ده‌ست
 به‌سه‌راگر.
 - : عائق / كُوسَب، ته‌گه‌ره، بارو.
 - : فاصل / به‌ین، په‌رژین، جیاكه‌ره‌وه.
 محجوز عليه: ممنوع من التصرف / ده‌ست به‌سه‌راگی‌راو،
 ده‌ست به‌سه‌ر.
 - : محفوظ / پارێژاو.
 - : مُعاق / وه‌ستینراو، قه‌ده‌غه‌كراو.
 حُجْرَة: موضع التكه في السرورال / پزو.
 حِجَاز: حِزَام / پشترین، كه‌مه‌ریه‌ند، كه‌مه‌ره.
 حجل:
 حَجَلٌ: مشى على رجل واحدة / هه‌نگه‌شه‌لئی كرد،
 به‌هه‌نگه‌شه‌لئ رۆیشت.
 - : الحيوان: قَيْدَة / به‌ستی‌وه، كه‌له‌مه‌ی كرد.
 - : حَجَلٌ. المقيّد: قَفَزَ على الرجلين معا / قونه‌ی كرد،
 هه‌ل قونی.
 حَجَلٌ. حَجَلٌ. حَجَلٌ: قَيْد / پښ‌به‌ند.
 - : خلخال القدم / پاوانه، خپخال.
 حَجَلٌ الغروس: اِتَّخَذَ لها حَجَلَة / په‌رده‌یان بۆ گێژا، كرده‌یان
 په‌رده‌وه.
 حَجَلَة: بَيْت يُزَيَّن للغروس / په‌رده، كه‌ژاوه، په‌رده‌ی بوك و
 ژاوا.
 رِبَات الحِجَال: النساء / ئافه‌ره‌ت، ئافه‌ره‌تی ناوپه‌رده، بوكی
 ناوپه‌رده.
 مُحَجَّلُ القَوَائِم: بِيَاض في القوائم / په‌ل سپی، بونی خه‌تی
 سپی له په‌لی و لاخدا.
 حجل: خلخال القدم / پاوانه، خپخال.
 حَجَلٌ. حَجَلَة: طائر / پتێ.
 حجم:
 حَجْمٌ: اُخْرِج دُمًا بالمحجم / خوینی گرت، كه‌له‌شاخی گرت.
 - : الصبى ثدى (مه: مَصْنَعُ / شیرى دایكى مژى.

- احجم: کف/ وازی میتنا.
 - - - : ضد اقدم/ کشایه وه.
 - و - الثدی: نهد/ مه مکی کرد.
 احجمت: ارضعت/ شیری دا.
 حاجم: حجام: من يتعاطى الحجامه/ خوین گر،
 که له شاخ گر.
 حجامه: سحب الدم بالكاس/ خوین گرتن، که له شاخ
 گرتن.
 محجم: مخجمة: كاس الحجامه/ پیاله خوین
 گرتن، که له شاخ.
 حجام/ مایوضع فی فم الحيوان لئلا يعض/ له واشه،
 سنک، قه متمر.
 حجم: جرم/ قولره. قه باره.
 کبیر ال - : ضخم/ که ته، گه وره، قه به.
 إحجام: ضد إقدام/ کشانه وه.
 - : إمتناع. کف/ وازی میتنا، دهست هه گرتن.
 حجن:
 حجن. حجن: علف/ چه مانی وه، خواری کرده وه،
 نوشتانی وه، لاری کرده وه.
 أحجن. معقوف/ چه ماوه، خوار، نوشتاوه، لار.
 محجن: عصا معقوفة الرأس/ گزچان، داری
 سه رچه ماوه.
 حجون: كسلان/ ته مهل، نه وه زهل.
 حجا:
 حجا: وقف/ وه ستا.
 - بالمكان: اقام/ لئی مایه وه.
 - إحتجى السبر: کتمة/ نهی درکان، ده ری
 نه بی، شاربی وه، قوتی دایه وه.
 حاجی: تكلم بالاحاجي/ به پیچ و په نا قسه ی کرد.
 - : القى عليه الاحاجي/ مه ته لی ل داهیتنا.
 تحاجوا: تطارحوا الاحاجي/ شه ره مه ته لیان کرد،
 مه ته لیان له یه ک داهیتنا.
 حجی: حجا: عقل/ موش، بیر، نه قل.
 - - : فطنه/ دانایی، ژیری، زیره کی.
 أحجية: لغز/ مه ته ل.
 حخام:

حخام. حاخام اليهود/ مالوم.
 حد:
 حد الشيء عن الشيء: مئز/ جیای کرده وه.
 - المذهب: أدبه/ سزایدا، ته مئی کرد.
 - السكين: شحذها/ تیژی کرد.
 - حدّد عليه: غضب/ توپه بو، رقی مه لسا.
 - ليس الحداد/ به رگی رهشی له بهر کرد، خو ی رهش پۆش
 کرد.
 حدّد: عین/ دیاری کرد، سنوری بو دانا.
 - : عرف/ ناسانی، پیناسه ی کرد.
 - : خصص/ جیای کرده وه، بۆی جیا کرده وه.
 - الثمن/ نرخي دانا، نرخي بیری.
 - اليه: قصده/ بۆی چو، چو بۆلای.
 إحتدّ: إستحدّ: تشحّد/ تیژی بو.
 - : إشتدّ/ قایم بو، گرم بو، (هه راو ده مه قالی).
 - عليه في الكلام/ به توپه یه وه له گه لی دوا.
 أخذ اليه النظر: بالغ في النظر اليه/ چاوی تی بیری، تیین
 وردبیره وه.
 حدّ: منتهى: آخر، که تار، لیوار، گوئی.
 - : تخم/ دراوس، له پال یه کدا، تخوب.
 - : تعریف/ پیناسین.
 - : الباس و الغضب/ توپه یی، رق.
 - : عقوبة/ سزا، سزادان.
 - السكين: شحذ/ ده مه زه رد کردن، تیژی کردن.
 - الشيء: حرقه/ که تار، لیوار.
 - في الرياضيات/ تا، راده، نه اندازه، ریژه.
 - المملكة: تخم/ سنور، سنوری ولات، تخوب.
 ال - معلوم/ تا پاده یه کی دیار.
 لا - له/ بئ سنور، بئ راده، بئ کوتایی، سنوری بو نیه.
 علی - سوی/ هه موی چونیه ک، وه یه ک.
 ال - الأدنى/ که مترین، نه م پیری، نزمترین راده.
 ال - الأقصى/ زورترین، نه پیری، به زورترین راده.
 ال - الفاصل/ جیا که ره وه.
 ل - کذا/ تا نه وه نده، هه نه وه نده.
 ل - الآن/ تا نیسته.
 بدون - / بئ راده.

متجاوز ال - / له نه اندازه به ده، له راده به ده.
 ذو حَدَّيْن / بوتا، دوسره، بوه.
 حُدُود الله: طاعته و احكامه الشرعية / خواهرستی
 و سنوره کانی.
 حَدَّة: غَضَب / توره یی- رق ههستان.
 - : مَضَاء / تیژی.
 - : شِدَّة / توندو تیژی.
 ب - / به توره ییوه، به توندو تیژیوه، به رقهوه.
 حداد: حُزن / خه، په ژاره.
 ثوب ال - . سِلَاب / رهش پژی.
 شارة ال - / نیشانه ی خه ناکي.
 حاد: حَدِيد / قاطع / تیژ، پرته.
 - او - البصر: ثاقب البصر / چاوتیژ.
 - او - الذهن: متوقد الذهن / بیرتیژ، زیرهک.
 - او - الطبع: سريع الغضب / توره و تپه، توره.
 تحديد: تعريف / پېناسین، دهست نیشان کردن.
 - : حَصْر / دیاری کردن.
 - : إقامة الحدود / سنوردانان.
 مُحَدَّد: مسنون / تیژکړاو.
 - : مُعَيَّن الحدود / سنور بڼ دانراو.
 - : مُعَيَّن / دیاری کړاو.
 محدود: مُقَيَّد. محصور / به ستراو، ناخنراو،
 به ندرکړاو.
 - : له حد / راده دار، راده ی هیه، سنوردان.
 - : مُعَيَّن / دیاری کړاو، سنوردان، به سنور.
 - : حَدَد: ممنوع / قه دهغه.
 غیر - : لا حصر له / بې شومار، راده به ده،
 زه به نگه.
 - : لا حد له / بې سنور.
 مُدَّة غیر - ة / ماوه یه کی نادیار.
 مُحَدَّد: غاضب / توره، رقاوی.
 حَدَاد: ذُو الحِدَّة / توره و تپه.
 - : قُصَارَى الجهد / نه وپه پی توانا.
 حَدِيد: حداد. حاد: ماض / تیژ، پرته.
 - : المعدن المعروف / ناسن.
 - : صَبَّ / ناسنی (د اړشته، د اړیزاو).

- مطاوع / ناسنی گونجاو.
 - فولاذ / پولا.
 - : قُرَاضَة / ناسنه شکاو، سکراب.
 حَدِيدَة: قطعة من الحديد / پارچه ناسن.
 - المحراث / گاسن.
 علی ال - / نابوت بون، لات بون، کهوتنه سه ساجی علی.
 حَدِيدِي / ناسنین.
 حَدَاد: معالج الحديد / ناسنگر.
 حَدَادَة: معالجة الحديد / ناسنگری.
 حداد:
 حَدَادَة: فاس براسین / تهوینن.
 حَدَادَة: حَدَايَة: ابو الخطاف / کولاره، سوره دال، مشک گره.
 حدب:
 حَدَب: أَحْدَب: کان احذب الظهر / کوم بو، قه مبور بو، پشت
 کوم بو، چه مایوه.
 - : کان مُحْدَب / قوز بو.
 حَدَب: تَحْدَب عليه: تَعَطَّف / به زمی پیا ماته وه.
 - : به : تَعَلَّق / هژگري بو.
 تَحْدَبَت المرأة: صبرت علی اولادها ولم تتزوج / بیوه ژن
 کوشی کرد.
 حَدَب: حَتَّى / کومایوه، نوشتایوه، چه مایوه.
 - : ضد قَعْر / ده ری په پان، قوزی کرد، کوپی کرد.
 حَدَب: أَحْدَب: حَدَبَاء: مُحْدَوِب الظهر / کوم، پشت کوم،
 قه مبور، کوپی.
 - : مُحْدَب: ضد مُقَعَّر / قوز، ده په پیو.
 تَحْدَب: ضد تَقَعَّر / قوزی، قوزیون.
 حَدَبَة: خروج الظهر / کوم، کومی، قه مبوری، چه مایوه یی.
 - الظهر (اوسنام الجمل) کوپاره، پیل.
 - حَدَبَاء: الامور الشاقة / کاری گران.
 حدث:
 حَدَث: وقع. حصل / روی دا.
 حَدَث: روى و اورد / کپیایوه، باسی کرد.
 - ه: اخبره / پېی راگه یاند. رای گه یاند.
 تَحْدَث به و عنه: تكلم و اخبر / باسی کرد، لوا ده رباره ی.
 تَحَادَث القوم: حَدَّث بعضهم بعضا / له گال یه ک دوان، وت و
 وژیان کرد، قسه یان له گال یه ک کرد.

أَخَذْتُ: أَوْجَدْتُ / نَوَّزِيَهُو.

- : سَبَّ / بُو به هُزِي.

إِسْتَحْدَثْتُ: إِبْتَدَعَ / دَایِیْتِنَا، نَوَّزِيَهُو.

- : وَجَدَهُ حَدِيثًا / به تازه‌ی زانی، تازه په‌یابو، تازه داهاتو.

حَادَثٌ: أَخَذْتُ: جَلَى / دهمه‌زهدی کرد، له هه‌سانی دا، تیزی کرد.

- : كَانَمَ / قَسَى له گه‌ل کرد، له گه‌لی بووا.

حُدُوثٌ: وَقُوعٌ، حُصُولٌ / رودان.

حَدَثٌ: الْأَمْرُ الْحَادِثُ / روداو.

- : شَابٌ / مَنَدَالٌ، هه‌راش.

حَدَثَانٌ وَ أَحْدَاثُ الدَّهْرِ: مَصَائِبُهُ / به لای ناگه‌مان، به لای رۆژگار، دهردی گه‌ردون.

حديث: جديد / تازه، نوئی.

- : كَلَامٌ / وَت و وِیژ، ناخافتن، گفت و گۆ، فهرمایشت، گوفتار.

- : مُحَادَاةٌ / وَت و وِیژکردن، گفتوگۆکردن، نووان.

- : إِشَاعَةٌ / خَبَرٌ / هه‌وال، پاگانده، قاو.

- : حِكَايَةٌ / رَا، چیرۆك.

- : السِّنُّ / صَغِيرُ السِّنِّ / مَنَدَالٌ، كه‌م ته‌مه‌ن.

- : نِعْمَةٌ أَوْ مُحَدَّثٌ نِعْمَةً: مَقْعَلٌ / تازه پیاكه‌وتو، تازه ده‌وله‌مه‌ند.

حديثًا: مِنْ عَهْدٍ قَرِيبٍ / له‌م نزیكانه‌دا، له‌م نواییه‌دا، له‌م چه‌رخانه‌دا.

حَدَاثَةٌ: جِدَّةٌ / تازه‌یی، تازه‌یه‌تی، نوییه‌تی.

- : السِّنُّ / مَنَدَالِی.

حَادِثٌ: جَدِيدٌ / تازه، نوئی، تۆبه‌ره، نوخشه.

- : حَادَاةٌ / وَاقِعَةٌ / روداو، به‌سه‌رمات، سه‌ربورد.

- : كَارِثَةٌ / به‌لا، كاره‌سات، چیرۆم.

أُخْدُوْتُ: مَا يَتَّحَدَّثُ بِهِ / نه‌و باسه‌ی له‌ناودایه، قاو، قاله‌ی ده‌م.

- : حَدَوْتُهُ / كُورْتِ چیرۆك، هه‌والێك.

أَحْدَاثِيَّةٌ (فِي الْهَنْدَسَةِ) / رایه‌ل.

مُحَدَّثٌ: حَالٌ / وَتِه، قسه‌كه‌ر، بیژهر.

مُحَدَّثٌ: حَدِيثٌ نِعْمَةٌ / تازه پیاكه‌وتو، تازه ده‌وله‌مه‌ند.

مُسْتَحْدَثٌ: جَدِيدٌ / نوئی، تازه.

إِسْتِحْدَاثٌ / دَاهِيَتَان، تازه داهیتان، نَوَّزِيَهُو.

حَدَاثَةٌ: أَوَّلُ وَ إِبْتِدَاءُ الْأَمْرِ / سه‌ره‌تا.

حديث: كَثِيرُ الْحَدِيثِ / زۆد بلی، چه‌نه‌بان.

مُحَادَاةٌ: مُكَالَمَةٌ / وَت و وِیژکردن، گفت و گۆ کردن، نووان، رازو نیان.

حدج:

حَدَجٌ: شَدَّ / به‌ستی، شه‌ته‌کی دا.

- : بَيَّصَرُهُ: حَدَقٌ / چاری تۆبیری، سه‌یری کرد.

- : بِالسَّهْمِ: رَمَاهُ / تیره‌بارانی کرد.

حدج: حَمَلٌ / بار.

أَبُو حَدَجٍ: لَلْقُلُقُ / له‌ق له‌ق، حاجی له‌قله‌ق.

حدر:

حَدَرَ: أَنْزَلَ مِنْ عَلُوِّ إِلَى اسْفَلٍ / هیتایه‌ خوارئ، خلی کرده‌وه، خلۆزی کرده‌وه، دای به‌زان.

- : حَدَرَ: جَعَلَهُ مُنْهَدِرًا / لِيژئ کرد.

- : تَحَدَّرَ: إِنْحَدَرَ: نَزَلَ وَ هَبَطَ / هاته‌ خوارئ، خل بوه‌وه، دابه‌زی.

- : تِ الْعَيْنِ الدَّمْعُ: سَكَبَتْهُ / فرمیسکی رۆژان.

- : حَدَرَ: سَمِنَ / قَه‌ل و بو، تیکسیرا.

حَدَرَ: حَدَرَ الْجِلْدُ: وَرَمَ / ناوسا، په‌نما.

تَحَدَّرَ: إِنْحَدَرَ: كَانَ مُنْهَدِرًا / لِيژئو، سه‌ره‌وخوار بو.

أَحْدَرَ: اسْرَعَ / په‌له‌ی کرد، خیرایی کرد.

- : ه: أَرْسَلَهُ إِلَى اسْفَلٍ / تلی کرده‌وه، خلی کرده‌وه، سه‌ره‌ولییژی کرده‌وه.

حُدُورٌ: مُنْهَدِرٌ: مَوْضِعُ الْإِنْحِدَارِ / سه‌ره‌ولیزه، رك، سه‌ره‌و خواره.

- : تَحَدَّرَ: إِنْحَدَرَ: مِيلٌ / لاری، لیزئ.

حادر: سَمِنَ / قَه‌لو، تیکسیراو، گۆشتن، به‌خزوه.

حَدَرَةٌ: قُرْحَةٌ فِي بَاطِنِ الْجَفْنِ / سیچكه‌ سالۆه.

حَدَرَ: الْحَوْلُ فِي الْعَيْنِ / خێلی.

حیدر: اسد / شیر.

- : قَصِيرٌ / كُورْت، كُورْتِ (بالا، بته‌).

حدس:

حَدَسٌ: ظَنٌّ وَ تَوَهُّمٌ / گومانئ کرد، شكی کرد، به‌مه‌له‌ داچو.

حَدَس: ظَنّ و تخمین. سُرْعَة الاستنتاج/ گومان،
مهَل مهْتان، سوسه کردن، تنگبین، ژیریس.

حدق:

حَدَق. حَدَقَ. احَدَق به: احاط به من کل جانب/
دهوری، چوارلای گرت.

- و - به الخطر/ کوهت مه ترسیه وه.

- النظر: حَدَدَ النظر الیه/ چاری تن بری،
سهرنجیدا، تنی راما.

حَدَقَ الطعام: وضع فيه التابل و الملح/ تام و
خوبی تن کرد.

حدیقه: جُنَيْفَة/ باخ، باخچه.

حَدَقَة العین: سَوَاد العین/ ره شینه ی چاو، گلینه.

حادق الطعم: حاذق/ ترش، تون.

- الطعم: مالح قلیلاً/ سویرخوی.

مُحدَق: مُكْتَنَف/ دهوره دراو، چوار لا گراو.

خطر - و شیک/ مه ترسیه کی نژیک و ناچار،

مه ترسی.

حدل:

حَدَلَ علیه: ظَلَمَة/ زور و ستمی لی کرد.

- السطح: مَهْدَه بالمحدلة/ گنپای، بانگهی
گنپا.

- ت العَجَلَة: دَقْتُ زهویه کی کوتایه وه.

مُحدَلَة: آله تمهید السطوح/ بان گردین، باگردین.

- الطريق: آله تمهید الطرق/ زهوی کوت،

زوله.

حدم:

إِحتَدَم: اِشْتَدَّ/ زیادی کرد، گرم بوه.

- النهار: اِشْتَدَّ حَرّه/ زور گرمی کرد.

- ت النار: اِنتَقَدَتْ/ گلپهی سهند، گه شایه وه،

گرپی سهند، قله ی هات.

- ت القدر: اِشْتَدَّ غلیانها/ هات کوئل.

- تَحَدَّم: اِشْتَعَلَ غیضاً/ زور رقی مه لسا، توبه

بو، شیت گیربو.

مُحْتَدِم: مُتَقَدَّر/ داگرساو، گه شاره، گرگرتو.

- غیضاً: هائج/ توبه، شیت گیر، ناگرت کاته وه.

حَدَم: شِدَة اِنتقاد النار/ گلپهی ناگر.

حَدَام: غَیْظ/ توبه یی، شینگیری.

حدا:

حدا: ساق و دَفْع/ لئی خوپ، بردی به ریوه، ناژاوتی.

- علی کذا: دفع و بعث/ هانیدا، جولانی.

- الابل: ساقها و غنّی لها/ وشتری به گورانیه وه

لئ خوپ.

- شیع/ به دویا هات.

- اِحتَدَى اللیل النهار: تبعه/ شو به دوی ریژا هات.

حادی: الذي يسوق الابل و يقفنی لها/ وشت لئ خوپ به

گورانیه وه، وشته وان.

حدوة: نعل الفرس/ نال.

حدی:

حدی بالمكان: لَزِمَه/ تیامایه وه.

- تَحَدَّى الامر: تعمد فعله/ به نه نقهست کردی.

تحدی: باری/ گره وی کرد، پیش برکتی کرد.

- الرجل: ناهضه/ به ریهره کانی کرد، به ره نگاری کرد.

- الامر: تعمد فعله/ به نه نقهست کردی.

تحدی: مُناهُضَة/ له رودا وهستان، به رامبری کردن، لئی

راست بونه وه.

حدی/ مه تر.

حدیة/ مهتری، مه ترانه.

حد:

حد: قطع مُسرِعاً/ به خیرایی بری.

حَدَد: خَلْفَة الید/ دهست سوکی، چابوکی، چالاکي.

أَحَد: حَذَاء: سریع، خفیف/ خیرا، چابوک، سوک، دهست

سوک.

حذر:

حذر. حَازِر. حَظَر. اِحتَذَر. اِحتَرَس/ ناگداربو،

وریابوه وه، سلهمیه وه.

حذر: نَهْه و حَرْزه/ ناگداری کرد، وریای کرده وه.

- : خَوْفَه/ ترسانی.

حذار. اِحْذَر اِحتَرَس/ وریابه، ناگداریه، زینهار.

حذر. حَظَر. اِحتیاط. اِنتباه/ وریایی، ناگداری، پاریز.

ب - / به پاریزه وه.

حذر. حَازِر: مُتَاهِب. مستعد/ ناماده، ناگدار، وریا.

تَحْذِیر. تَنْبِیْه/ وریاگردنه وه. پیراگه یاندن.

مَحْذُور. مایحذر منه / قه‌ده‌غه، به‌مه‌ترسی.
حَذَف: حَذَف: طَرَحَ / لَبَّی دهرکرد، دای‌شکان، په‌پانی،
بورادی، لای برد.
- رمی: اَلْقَى / فریتی‌دا.
- شَطَبَ / سرپه‌وه، کورژانیه‌وه، لای برد.
حَذَفَ / بواردن، په‌پاندن، لابردن، دهرکردن، سرپنه‌وه،
کورژانته‌وه.
حَذَافِر: بِحَذَافِرِهِ: باسره / گشتی، مه‌موی،
به‌ته‌لوی.
حَذْفَار: حَذْفُور: جانب / لا، ته‌نیشت.
حَذَف: طائر کَالْبَط / مه‌لیکه له‌ مرلوی نه‌چن.
حَذَق: حَذَقَ: حَذَقَ / فَرَّبَ / ره‌وانی کرد.
- - : کان ماهر / زانا‌بو، تیگه‌یشتوبو، به
سه‌لیقه‌ بو، چاپوک بو، کارامه‌بو، وه‌ستابو.
- قطع / بری.
- اِشْتَدَّتْ حَمُوضَتُهُ / ترش بو، ترشا.
حَانِق: ماهر / زانا، کارامه، تیگه‌یشتو، قال،
به‌جه‌وه‌ر، چاومار، به‌ سه‌لیقه.
حَنِقَ: حَذَاقَةُ: مَهَارَةُ / چاپوکی، جه‌وه‌ر، سه‌لیقه،
وه‌ستایی.
حَذَاقَى: فَصِيحُ اللِّسَانِ / زمان پاراو.
حَذَقَ: قَطَعَةُ / پارچه، کهرت، کورن.
حَذِيقَ: مَقْطُوعَ / برار.
حَذَلَقَ: تَحَذَلَقَ: اَظْهَرَ وِ اِدْعَى الحَذَقَ / خوی به‌ زانا
دانا، خوی مه‌ل کیشا.
حَذَلَقَ: تَحَذَلَقَ: اِدْعَاءُ العِلْمِ / خزه‌لکیش، خۆ به
زانا زان.
مَتَحَذَلَقَ: مَدْعَى العِلْمِ / خوی به‌ زاناو تیگه‌یشتو دانا.
حَذَمَ: حَذَمَ: قَطَعَ / بری.
- : اسرع فی مشیه / پتی مه‌ل گرت، خیرا رۆی،
به‌خیرایی رۆی.
حَذَام: البَطْنَاءُ الكَسْلَانُ / ته‌وه‌زل، خاووته‌مه‌ل، خاو
وخلیچک.

حَذَا: حَذَا حَذَوَه: اِحتَذَى به: اقتدی / په‌پره‌وی کرد،
لا‌سای‌کرده‌وه، دوا‌ی کهرت، وه‌کو نه‌وی کرد.
اِحتَذَى الحَذَاءَ: لَيْسَهُ / له‌پتی کرد.
حَاذَى مُحَاذَاةً: کان یازانه / به‌رامبه‌ر یه‌ک بون.
تَحَاذَى: تَقَابَلَا / روبه‌پو، به‌رامبه‌ر یه‌ک بون.
- : تَقَاسَمَا / وه‌ک یه‌ک به‌شیان کرد.
خَذَو. حَذَاء. حَذَوَه: اِزَاء / به‌رامبه‌ر.
محاذ له: اِذَاء / به‌رامبه‌ریه‌تی.
حَذَاء: نَعَلَ / پیلو.
- طویل / پیلوی لاسکار، پیلوی لاسک درژ، جزمه،
پوستال، پوتین.
حَذَاء: صَانِعُ الْأَحْذِيَةِ / پیلو درو.
حَر: حَرَّ: صَبْرُهُ حَرًّا. اَعْتَقَ / نازادی کرد، سه‌ریه‌ستی کرد.
- الکِتَابَ: اَصْلَحَهُ وَ حَسَّنَهُ / بیاچوه‌وه، ناماده‌ی کرد،
سه‌ریه‌شتی کرد.
- الکِتَابَ: كَتَبَهُ / نویسه‌وه، دای‌نا، دهری کرد.
- الْوَزْنَ: ضَبَطَهُ / ریکی خست، پارسه‌نگی دایه‌وه.
تَحَرَّرَ: صَارَ حُرًّا / نازادبو، سه‌ریه‌ست بو.
حَرَّ: ضِدَ بَرْدٍ. سَخَنَ / گرم بو، گرمی کرد.
اِسْتَحَرَّ: اِسْتَدَّ / گرم بو، زیاد‌ی کرد، تاوی سه‌ند، توندبو.
حَرَّ: طَلِيقَ. خَلَّافُ الْعَبْدِ وَ الْاَسِيرِ / نازاد، سه‌ریه‌ست،
نازادیموا، سه‌رازا.
- : نَقَى. خَالَصَ / پوخت، خاوین.
- : حَقِيقَى. اَصْلَى / ره‌سه‌ن، راسته‌قینه، راست.
حُرِّيَّةً: ضِدَّ تَقْيِيدٍ / نازادی، سه‌ریه‌ستی.
- : اِسْتِقْلَالَ / سه‌ریه‌خویی.
- الرَّأْيَ / سه‌ریه‌ستی بیروباوه‌ی.
- التَّمَلُّكَ / سه‌ریه‌ستی به‌ خاوه‌ن بون.
ال- الشَّخْصِيَّةَ / سه‌ریه‌ستی خویی.
تَحْرِير: اِطْلَاقُ الْحُرِّيَّةِ / نازادکردن، سه‌ریه‌ست کردن.
- الصَّحَفَ وَ الْمَجَلَاتِ: اِصْدَارَهَا / دهرکردن،
دهره‌تینان، نویسن (رژونامه‌و گوفان).
مُحَرَّرٌ: مُطْلَقُ الْحُرِّيَّةِ / نازادکەر، سه‌ریه‌ست کەر.
- : کَاتِبَ / نویسه‌ر، دهره‌تینه‌ر.

- جريدة: صحفى / روزنامه‌نوس.
 حرّ: حرّارة: ضد برد و بَرودة / گرمى، گرمایی.
 حرّارة: حمیة / په‌رُوشى، سوزى به‌تين، تاو، جوش.
 - : طفع جلدی / گرم‌زنه.
 ال - الجویة / بله‌ى گرما.
 ال - النوعیة / ثاوتای گرمى، گرم‌خو.
 خافض ال - / گرمى مژ.
 باعث ال - / گرمى دهر.
 مقياس ال - : مِحرار / گرمایى، ترمومتر.
 وحدة حرارية أو وحدة الحرارة / گرم‌وکه.
 الطاقة الحرارية / گرم‌وز.
 السعرة الحرارية / گرم‌وکه.
 حرور: هواء حار / گرّه.
 - : ضياء الشمس / مه‌تاو.
 حارّ: ضد بارد / گرم، به‌تين، داخ، به‌تاو.
 - : غیور / به‌سوز، به‌جوش.
 - : حرّیف / تیز، تون، گرم.
 منطقة حارة / گرمیان.
 حران: ضد بردان / گرمابون.
 - : شديد العطش / تینو، زورتنینو.
 حرّة: العطش / تینویتى.
 محروم: مُفْطاط / توّه.
 حریر: إبريسم / ناوریسم، په‌شم.
 حریری: کالحریر / ناوریسمین، وه‌ک ناوریسم.
 - : من الحریر / له‌ ناوریسم.
 حرب:
 حرب: إشتد غیظه / توپه‌بو، رقى مه‌لسا.
 حارب العدو: قاتله / جه‌نگى له‌گ‌ل کرد، چو به‌گژ
 نوشمند.
 تحارب القوم: (وقدوا نار الحرب) / جه‌نگیان مه‌ن
 گیرسان، جه‌نگیان نایه‌وه.
 حرب: قتال / جه‌نگ، شه‌ي.
 - (هلیة أو داخلية) / جه‌نگى ناوخویى، شه‌ي
 ناوخویى.
 - الصاعقة / جه‌نگى مه‌والی، جه‌نگى پروسکه.
 إعلان ال - / جه‌نگ مه‌ل گیرسان، جه‌نگ نانه‌وه.

حربی: عسکری / سه‌ریانى، جه‌نگى.
 مدرسة حربية / قوتاخانه‌ی سه‌ریانى.
 الخطة الحربية / پیلانى جه‌نگ.
 حربة: راس الرمح / نوکى رم.
 - البندقية / سونگى، نيزه.
 - : فساد الدين / بین‌ناينى، بین‌باوه‌پى، شتواوى ناین.
 حرّاب: حامل الحرية من الجنود / سونگى به‌ده‌ست.
 محارب: مقاتل / جه‌نگاوه‌ر، شه‌پکر.
 متحاربون: مشتبكون في الحرب / ده‌ستو په‌خه‌ن.
 حرب: شديد الغیظ / توپه، توپه‌و توپ، شه‌پانى، رقاوى،
 قیناوى.
 محراب: صدر المجلس / میحراب، پيش دهم، پيش هم‌مان.
 - المعبد / په‌رستگا.
 - المسجد / په‌رنوئى، پيش نوئى، میحرابی مرگه‌وت.
 حریاء: من الزواحف / قوپی، بزن مژ، بزن مشک، روزپه‌رست.
 حرث:
 حرث الارض: شقّها للزراعة / کيلای، جوتى کرد.
 - : إخترت المال: كسبه / ده‌ستى كوت، په‌یای کرد،
 چنگى كه‌وت.
 - النار: حرّكها / تېكى‌دا، ئاگره‌كه‌ی تېك‌دا.
 حرث: حراثة الارض / کيلان، جوت کردن.
 محراث: آلة الحرث / کيلر، ناميرى جوت کردن، هيش.
 - : مخرث: ما تُحرّك به‌ نار القنور / کوله‌وژ.
 - : سكة ال: حديدته / گاسن، هيش.
 ابو الحارث: الأسد / شير.
 حرج:
 حرج: ضاق / تنگ بو، تسك بو، بچوك بو، وه‌ه.
 - : اذنب / گونامى کرد.
 - : صدره: ضاق / قارس بو، دل تنگ بو، بیزار بو، په‌ست
 بو.
 - : عليه الشيء: حرم / لى قه‌ده‌غه‌ کرد.
 حرج: ضيق / تنگى کرد، هيتايه‌وه يه‌ک، گوشى.
 - : في الامر: اصّر عليه / له‌سهرى رفی.
 اخرج: اضطر / ناچار بو.
 - : مركزه: شلوقى کرد، جیى پى له‌ق کرد.

- ه: (وَقَعَهُ فِي الْحَرَجِ) ناچاری کرد، شهرمه زاری کرد، تنگنای کرد.
 حَرَج: ضَبِيقٌ / تنگی، شلوقی، مؤله که.
 مرکز - / شوینتی شلوق، شوین لوق.
 حَرَج: تحريم / قه ده غه کردن.
 - : ضَبِيقٌ / تنگی، تنگانه، شلوقی.
 - : ثَقَالَةُ الْمَرْضَى / دهسته به ره.
 - : خَشَبٌ يَحْمَلُ عَلَيْهِ الْمَيِّتُ / داره مهیت، دار به ست.
 - : حَرْجَةٌ: حَرِش. مکان کثیر الاشجار / چر، چره. دارستان، چرستان، جهنگل.
 - : حَرَجٌ: اِثم / گونا، تاوان.
 - : اِغْتِرَاضٌ / به ره لستی، ره خنه.
 - : المركز او الحالة / شوین له قی.
 لا - عليك: لا جَنَاحَ / گناه بار نابیست، سه رزه نشنت له سر نیه، قه ناکا.
 اِحراج / ناچار کردن، ناچاری.
 مُخْرَجٌ / ناچار.
 حَرْجَلٌ: مَضَى يُعْنَى و يُسْنَرُ / رُوی و رای کرد به لارو لارو، پالای کرد، به م لاو لادا نه له ریه وه، پیچاویتیج نه پُوی و رای نه کرد.
 حَرْجَلَةٌ: عَرَجٌ / شه ل، له قی، لارولارو، پالپا.
 حَرَجَمٌ: جَمْعٌ / کوی کرده وه، گردی کرده وه، خپی کرده وه.
 حرد:
 حَرْدٌ: غَضَبٌ / توره بو، رقی مه لسا.
 حارِدٌ: حَرْدَانٌ / مَغْضَبٌ / توره، رقاقی، به قین.
 حرد:
 حَرْدُونٌ: مِنَ الزَّوْاحِفِ كَالْغَضَبِ / بزن مژ، بزن مشک.
 حرد:
 حَرْدٌ: حَفْظٌ / پاراستی.
 - : جَمْعٌ / کوی کرده وه، خپی کرده وه، گردی کرده وه.
 اِحْرَزٌ: حَازٌ / دهستی کهوت، وه دهستی میتنا.
 - : شَهْرَةٌ / ناویانگی در کورد.
 - : نَجَاحٌ / سه ره کهوت.

- قَصَبُ السَّبِقِ / گروهی برده وه، پیش هم مان کهوت، به کهم بو، کوی برده وه.
 اِحْتَرَزٌ: تَحَرَّزَ مِنْهُ: تَوَقَّاهُ / خوی لی پاراست.
 حَرَزٌ الْمَكَانُ: کَانَ حَصِينًا / پاریزاو بو، نوره دهست بو.
 حَرَزٌ: حَصْنٌ / قه لا، پاریزگه، قه لات.
 - : اِصْصِبٌ / بهخت، بهش.
 - : عَوْذَةٌ. حِجَابٌ / نوشته، ته لیسیم، جادو.
 - : حَرِيزٌ: حَصْنٌ حَصِينٌ / قه لای قایم، شوینتی قایم.
 حَرِيزٌ: مَنَعٌ / قایم، سهخت.
 اِحْرَازٌ: نَيْلٌ / دهست کهوتن، وه دهست میتان، په یاکردن، برده وه.
 حرس:
 حَرَسٌ: قَامَ بِالْحِرَاسَةِ / نیشکی گرت، چاویتری کرد، پاسی کرد.
 - : وَقَى / پارازتی، ناگاداری کرد.
 اِحْتَرَسَ: تَحَرَّسَ: تَحَفَّظَ وَقَى / خوی لی پاراست، ناگاداریو.
 اِحْتَرَسَ مِنْ كَذَا: حَذَرٌ / ناگاداریه، خوت بیاریزه، وریابه (له).
 حَرَسٌ: حُرَّاسٌ / نیشک گر، یاساول، پاسه وان.
 - : جَمْهَوْرِي / یاساولی کوماری.
 - : شَخْصِي / یاساولی تاییه تی.
 حِرَاسَةٌ: حِمَايَةٌ / پاراستن.
 - : عَمَلُ الْحَارِسِ / پاسه وانی، یاساولییه تی.
 حارس: خَفِيرٌ / پاسه وان، یاساول، دیده وان.
 - : وَاقٍ / پاریزه.
 اِحْتَرَسَ: تَحَفَّظَ / ناگاداری، وریایی.
 اِحْتَرَسَ: حَذَرِي / ناگاداریه، وریابه، زینهار.
 یا حتراس: بَحْذَرٌ / به پاریزه وه، به ناگاداریه وه، به وریاییه وه.
 مُحْتَرَسٌ: حَذِرٌ / وشیار، موشیار، ناگادار.
 حَرَسَانٌ: اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ / شه وو رُؤْ.
 حرش:
 حَرَشٌ: حَكٌّ / خورانی.
 - : خَدَشٌ / روشانی.
 - : اِصْطَادٌ / راوی کرد.
 حَرَّشٌ: حَرَكٌ عَلَى شَرٍّ / هانیدا، هه ژانی، جولانی.
 - : يَنْهَمُ / اِغْرَى بَعْضُهُمْ بَعْضًا / کرنی به گزبه کدا، له به کتر تیزی کردن.

تَحْرِشُ به: تَعْرِضُ له / به خه ی گرت، رتی پین گرت.
 - به للخصام: تَعْرِضُ له / شه پری پین فروشت.
 حُرْش. حَرِش: حَرْجَة / چپ، چره، جهنگل،
 دارستان، چرستان، پیشه لآن، دهوون.
 حُرْشَة. حَرَاشَة. حَرِش: حُشُونَة / زیری، روشی.
 حَرِش: اَحْرِش: حُشْن / زیر، روش.
 تَحْرِش: تَعْرِضُ به خه گرتن، جولانن شه پین
 فروشتن.
 تَحْرِيش: تحريض على شرّ / هان دان، وروژاندن.
 - : تخشين / زیرکردن، روش کردن.
 حَرِيش: ام اربع و اربعين / هه زار پین.
 - : کر کردن / کرکه دهن.
 حَرِشَف: قشر السمك / پوله که ی ماسی.
 - : الجراد الزاحف / پیره وکه.
 - : الضعفاء و الشيوخ / پیرو پک که وته.
 حرص:
 حَرَص. حَرَصَ على الشيء: اِشتد تمسكه /
 به تنگ و هات، بابه خنی پین دا.
 حَرَص: شَرَه و بُخل / چلیسی، رژی، چاویرسیتی.
 - : تَمَسَّك / سویریون، هه تریون.
 حَرِص: یخيل. شَرَه / چلیس، رژد، چاویرسی.
 - : مُهْتَم بِ / به تنگ و هاتو، سور.
 حرص:
 حَرَص: حَتّ / هانیدا.
 - : على شرّ / هانی خراپه ی دا.
 تحريض: حَتّ / هان دان، وروژاندن، هانه هانه.
 مُحَرَّض: مَدْفُوع بالتحريض / هان دهر.
 - : على الشرّ / هان دهر بخرابه.
 حَرَف:
 حَرْف. حَرْف: اَمال / لاری کرده وه، خواری کرده وه.
 - : الكلام: غَيْرَه / گزپی، قسه که ی (هه ل)
 گزپایه وه، گزپی.
 - : المعنى / مانا یا مه به سته که ی گزپی.
 اِنْحَرَف. تَحَرَّف: مال / لاریوه وه، خواریوه وه.
 - : عن: حاد / لای دا.

- الى اليمين او الى اليسار / به لای راستدا یا چه پدا (لار)
 بو وه، خواریوه وه، وه رگه پا، پینچی کرده وه.
 اِنْحَرَف: اِثْخَذَ حَرْفَه / پیشه به کی کرد.
 اِنْحَراف: مِلّ / خواری، لاری، پیچ، لادان.
 - : المزاج / نه خۆشی، دهر د، بین تاقه تی، تاقه نه بون.
 - : شذوذ / ناله باری، لادان، به دخوی.
 تحريف الكلام: تَغْيِيرَه / واته گزپین، قسه هه ل گزپانه وه.
 - : القلم: قَطْعَه / دادان، تیزکردن.
 منحرف: مائل / لار، خوار.
 - : المزاج / نه خۆش، دهرده دار.
 - : شكل هندسي / لاده.
 شبه - / نیمچه لاده.
 حرف: حافّة / کنار، لیوار، قه راغ.
 - : الجبل: اعلاه / سه رشاخ، لوتکه، پۆپه.
 - : كل آلة قاطعة: حَدّ / دم.
 - : احد حُرُوف الهجاء / بیت، تیپ.
 - : اداة في النحو / حارف.
 - : جزّ / برپیوژیشن، وشه پیژهن دی.
 - : ساكن (او صامت) / پیتی بیه دنگ.
 - : صوتی (او متحرك) / پیتی دهنکی، پیتی بزوین.
 - : عطف / نامرانی (به یوهندی، به یوهستی)، وشه لیکدار.
 - : شمس / خور بیت.
 - : قمري / مانگ بیت.
 - : علة / بیته بزوین، پیتی دهنگ دار.
 - : نداء / نامرانی (بانگ وازی، بانگ میشتن)، وشه بانگی.
 حرفی... ترجمة حرفية / وه رگتپانی ده قاوده ق، بیت به پیت.
 حَرَفِيّا بِالْحَرْف الواحد / تیپ به تیپ، ده قاوده ق.
 حرفه: مهنة / پیشه، کار.
 - : يدوية / پیشه ی دهستی، ده ستنکار.
 - : شريفة / پیشه ی سه ربه ست.
 اِحْتِرَاف حرفه / پیشه گری، پیشه سازی.
 حرفی: یمتهن حرفه / پیشه کار.
 مُحْتَرَف حرفه / پیشه گری، پیشه سازی.
 مُحْتَرَف: ضِدّ هاوی / پیشه گری، پیشه یمتی.
 - : صاحب حرفه / پیشه ساز.
 حِرَافَة المذاق: حِدَّة / تونی، که سکونی، نیژی.

حَرْيُف. لَذاع/ تون، که سکون، تیز.
حرق:

حَرْق. اَحْرَق بالنار: اِشتعل/ سوتانی، گری تَبهردا.
- - - بسائل حار: سمط/ دای مالی،
سوتانی، دای پلَوخان.

- - - بالحِراة: شَيْط/ مه‌لی کِه‌دان.
- اللسان: لَذع/ زمانی (پیاچزا، سوتا).
- بالمعبر: بَرَد/ له‌ب‌به‌نگی‌دا.

إحترق، تَحْرَق: حَرْقُهُ النار/ سوتا، ناگری تَبهربو،
کلوکوی دام‌دمه.

تَحْرَق: اِلْتَهَبَتْ شَهْوَةً/ تاره‌زوی مه‌ل‌سا، گری
تَبهربو.

حَرْق: مكان الإحتراق/ سوتاوی.

حَرْقَه. حَرْقَة: حَرارة/ که‌رمی، که‌رمایی، کول.
- العین/ چاوکرانه‌وه، سوتانه‌وه.

بَکی ب - : بَکی و ناح بِمَراة/ به‌کول گریا.

حَرْق. حَرِيق. إحراق: اِشعال. کي/ سوتاندن،
ناگرکه‌وتنه‌وه.

- - - عمدي/ ناگر (نانه‌وه، به‌ردانه‌وه).

- - - حَرْق: اثر الإحتراق/ سوتاوی، شوین

سوتاوی.

حَرِيق. حَرِيقَة: مكان اِشْتعال النار/ ناگر، نه‌و
شوینه‌ی ناگری لَ که‌وتنه‌وه.

- : اِضرام النار/ ناگر خستنه‌وه.

- : نار/ ناگر.

إطفاء ال - / ناگرکوژاندنه‌وه.

مطفأة ال - / ناگرکوژنه‌وه.

حَرْق. حَرْقَة. حَرِيق: صوفان/ پوشو.

حَرْق: حار. لَذاع/ که‌رم، نه‌سوتین، نه‌چوژیننه‌وه.

حَرْقَة: سفينة حربية/ که‌شتی جه‌نگ.

حارق متعمد/ ناگر مه‌ل گِرسین، تارو‌ه‌گِزی.

إحتراق: اِشتعال/ سوتان، سوزیان.

- داخلي/ سوتانی تاره‌کی.

سريع اوقاب الإحتراق/ بسوت، گِزک.

تَحريق: جَلاف/ بِن بارانی.

مُحرق: يَحرق/ سوتینه‌و، نه‌سوتین.

مُحْرَق. / سوتاو.

مُحْرَق: مَبْرَد/ بره‌نگ.

حُرَاق: حُرَاق: الماء الشديد الملوحة/ سوزا‌و، تل و خوی،
نَور سوز.

حرك:

حَرْك: جَعَلَ يَتَحَرَك/ جولانی، بزوانی.

- : قَلَق: او زَحْرَح او هَز/ له‌رانی‌وه، له‌قی کرد، جولانی.

- : اثار. هَيَّج/ ووزانی.

- الطبخ: قلبه/ مه‌لی گِزپایه‌وه، نه‌م دیو نه‌و دیوی کرد،
تینکی دا.

- علی کذا: حَتَّهْ علیه/ تَبی به‌ردا، لَبی تیزکرد.

- علی الامر: حَتَّ. اِسْتَفَرَّ/ هانیدا، ووزانی.

- العواطف/ تاره‌زوی مه‌ل‌سان.

- الشهية: جَلَب له شهوة الطعام/ برسی کرد، ناوی

زایه‌ده‌می، ده‌می ناوی تَب‌زا.

- الحروف او الكلمة/ سه‌رویوری بَ کرد.

تَحْرَك، حَرْك: ضِد سَكَن/ جولا، رَوی، بزوت، جما.

حَرْكَة. حَرَك: ضِد سکون/ گپ، جوله، جُمیان، جم و جَوَل،
بزوتن.

- : شَكَلَة/ سه‌رویور.

ال - الانتقالية/ جی‌گِزپکی.

ال - النسبية/ جولانه‌وه.

ثقیل ال - / سست، خاو، خلیچک، گران.

خفيف ال - / گورج، گورج و گول، سوکه‌له، چوست، په‌یت.

حَرْك: يُجِب الحركة/ بزوت، نازانی دانیشی، ماروهاج.

تحريك. تَحْرُك/ جولاندن، بزواندن.

- : تدوير/ سوپاندنه‌وه.

- : خَض/ مه‌ل خِراندن، راوه‌شاندن، تَب‌ک‌ل دان، تَب‌ک دان.

مُحَرَك. يُسَبِّب الحركة/ بزوتن، جولتن، وه‌که‌په‌ین.

- : سبب الحركة/ هوَی بزوان و جوله.

- : مُهَيِّج/ تاره‌زو مه‌ل سین.

- : مُحَرِّض/ هان دهر، ووزتن، که‌پ‌دهر.

- : باعث/ هَ.

- الفتن او القلاقل/ تارو‌ه‌ گِزی، تاشوب نه‌رمه‌وه.

- الشهية/ هَز جولتن، برسی کار.

- ميكانيكي/ بزوتنی خوکار.

- کهریائی / بزویی کاره بایی.

محرك النار: مسعر/ کولور.

مُتَحَرِّك: ضد ساکن/ نهو ستاو، بزئو، لهق.

- : يَنْتَقِلُ من مكانه/ بزوک، بزئو.

- من الحروف: ضد ساکن/ بزئو، پیتی

بزئوین.

حرم:

حَرَمٌ. حَرَمٌ فُلَانًا الشَّيْءَ: مَنَعَهُ إِيَّاهُ لِيُ

قدهغه کرد.

- الإِبن الميراث: مَنَعَهُ إِيَّاهُ بَنِيهِ شَىْءٌ

زپاری کرد، بنی بهی کرد.

حَرَمٌ عَلَيْهِ الإِمْرُ: إِمْتَنَعَ/ وازی لی میتنا.

حَرَمٌ. (حَرَمَ الشَّيْءَ: جَعَلَهُ حَرَامًا) ناشیای کرد،

هرامی کرد.

- عَلَيْهِ كَذَا: أَمَرَهُ بِالْإِبتِعَادِ عَنْهُ/ لِيُ قدهغه

کرد.

- : قَابَ عَنِ/ لَهُ خَوَىْ قدهغه کرد، دهستی لی

همل گرت.

إِحْتَرَمَ: رَعَى حُرْمَتَهُ/ رِزَى (گرت، لیتنا).

استحرم الشَّيْءَ: عَدَهُ حَرَامًا/ هرامی کرد، لهخوی

هرام کرد، ناشیای کرد.

حَرَمٌ: خَسَرَ فِي الْقَمَارِ/ دزپاتی.

حَرَمٌ. مُحَرَّمٌ: مَمْنُوعٌ/ قدهغه، ناشیای.

- : مُقَدَّسٌ. مَا لَا يَحِلُّ إِنْتِهَاكُهُ/ پیروز، شوینی

پیروز.

- : مَزَارٌ/ کوی، کوی، گول کوی.

- الإِقصی: بیت المقدس/ شاری قودس.

الحَرَمَان: المکة و المدينة/ شاری مهکه و مهینه.

حُرْمَةٌ. حُرْمَةٌ. حُرْمَةٌ: مَا لَا يَحِلُّ إِنْتِهَاكُهُ/ ناشی

توخنی کهوی، دهستکاری ناکری.

- : ذِمَّةٌ. وَجْدَانٌ/ ویزدان.

- : مُهَابَةٌ/ بزورگی، ترس و

پیروزی، شکوهمندی.

- الرَّجُلُ: حَرَمُهُ و (أَهْلُهُ/ خیزان، زن، هاوسر،

ماوده.

حَرَامٌ. مُحَرَّمٌ: مَمْنُوعٌ/ قدهغه.

- : ضد الحلال/ ناشیای، ناپهوا، نادروست.

إِبن - : نَقَلَ/ زول، بیژی، بیژی.

أَرْضُ الْ - : أَرْضُ بَيْنَ بِلَدَيْنِ/ زهوی بیل.

عَاشَ بِأَل - : بِالْخَطِئَةِ/ بهگوناه و ناپهوا بی ژیا.

شهر ال - : مُحَرَّمٌ/ مانگی محهره.

بِلَدُ الْ - : مَكَّةُ/ شاری مهکه.

مسجد - : كَعْبَةٌ/ مرگوتی کابه.

حرامی: فاعل الحرام/ بهدکار، خراپه کار.

- : لَصَنٌ/ دز، جهرده، دهست پیس، ریگر، ته پییده.

حِرْمَان: مَنَعَ/ بَنِ بِهَشْ کردن، زپار کردن.

- : قَطَعَ الْأَمْلَ/ ناومیدی، بهش برایی.

حَرِيمٌ: مَا حَرَّمَ و لَمْ يُمْسَ/ قدهغه کرو.

- : نِسَاءُ الدَّارِ/ خیزان، نافرته تانی ناومال.

بیت ال - / زوری خیزان.

إِحْتِرَامٌ: إِعْتِبَارٌ/ ریز.

تحریم: مَنَعَ/ لی قدهغه کردن.

مُحَرَّمٌ: مَمْنُوعٌ/ قدهغه، قدهغه کرو.

- : أَوَّلُ الشُّهُورِ الْقَمَرِيَّةِ/ مانگی محهره.

- : جِلْدٌ مُحَرَّمٌ/ لَمْ يُدْبَعْ/ پیسته، پیستهی خاو.

- : إِنْسَانٌ مُحَرَّمٌ: جَافٌ. لَمْ يُخَالَطْ/ کتوی، وشک.

مُحَرَّمَات: دَرَجَاتُ الْقَرَابَةِ الْمَحْرُومِ التَّزَاجُجِ بَيْنَهَا/ نهو

نافرته تانهی نابن بخواندین.

مَحْرُومٌ مِنْ كَذَا: مَمْنُوعٌ مِنْ/ لی قدهغه کرو، بهش برایی، بهش

خودای.

مُحْتَرَمٌ: مُوقَّرٌ/ به ریز، روسور.

مُحَرَّمَةٌ: مُنْذِلٌ/ دهسه سپ، په شته مال.

- : مُحَرَّمَةٌ: مَا لَا يَحِلُّ إِنْتِهَاكُهُ/ ناشی توخنی کهوی.

حَرَمٌ: الْأَشْهُرُ الْحُرُمُ/ چوار مانگی (ذو الحجة، ذو القعدة،

محرم، رجب) حرام ناوبراون.

حَرَامٌ. حَرِيمٌ: بَطَانِيَّةٌ/ به تانی، په تو.

مُحَرَّمٌ: مُسَالِمٌ/ بیزیان، بیزهوی.

حَرَمٌ: نَبَاتٌ حَبَّةٌ كَالسَّمْسَمِ/ گوزالک، نه سپهک.

حَرْمَةٌ: غِطَاءٌ لِلْكَتَافِ/ کولونه، ده سمال.

حَرْنٌ:

حَرْنٌ وَ حَرْنُ الْحِصَانِ: وَقَفَ و لَمْ يَنْفُذْ/ لاساری کرد،

سه رکتیشی کرد، چهقی، مانی گرت.

خِرُون: عَنود / لاسار، قیرسچمه، کهله روق،

سه رسه خت، سه رکه ش، سه هه ند، مان.

حِصان - / ناسپی سه رکیش.

حرا:

الحرا: الساجة / حوشه، مهیان.

- : الصوت / دهنگ.

- : العَقْدَة / گری.

ب - : اَهْلُ لَانْ یَکُون. هو خلیق / له خوی دئ، بوی نه شی.

خِرْوَة: حَرْقَة فی الحلق او الصدر او الراس من الغیظ / گری، گری خه م و خه فته.

- : الرائحة الکریهة / بۆگن، بۆنی ناخوش.

خِرَاوَة: الحرافة فی الطعم / تونی، که سکونی، تیژی، گهرمی.

حری:

حَرِي: جَدِيْر ب. / بوی مه به، له خوی دئ، شایانه.

اخری: (ولی و اجدر) له پیش تر، تاییه تی، شیاوتر، شایانتر.

بالاخری: بالاولی. بالاصح / به تاییه تی، به راستی.

تَحْرِي: بَحْث و فُتْش: تَقْصِي / گهرا، پشکنی، توژیته وه، ته ی کرد.

تَحْر: تَقْص / پشکنی، گهرا، ته ی کردن، په ی کردن.

- : تحقیق / توژیته وه.

حر:

حَر: حَرَر. اِحْتَدَّ / فُرْض / قلیشانی، دای ناشی.

- : رقبته: قطعها / په پانی، ملی په پان، ملی

بهی، سه ری بهی، له ملی دا.

حَر: مَحَر: فُرْض / قلیش، تاشراوی.

حَرَّة: القطعة الطولية من البطيخ ونحوه / قاش.

مَحَر: موضع الحر / درز، قلیش.

اصاب المَحَر / له درزه که دای، به درزه که کهوت، درزه که پیک.

حَرَّة: وقت. وقت الحاجة / کات، سات، کاتی

پیویست.

حَرَز: قشرة الراس / کریش.

- : الصخر: اَشْنَة / قه وزه.

- : داء فی الجسد فیتَقَشَّر. قویاء / قلیشانی پیست، پیست (وشکه، وشک مه لاتن).

حَرَازَة: وَجِعٌ فی القلب من غیظ و نحو / دل شکاری، سوئی و زلمی دل.

- : تَعَسَّف فی الکلام / قسه ی ناشیرین و ره ق.

حَرْب:

حَرْب: جمعهم اُخْراب / کرینی به به ش به ش، کرینی به چه ند پارتیک.

حَارِب: صار من حَرْبه / چوه پارتکه که یوه.

- : نَصْرَة / چوه پالی، پشت گیری کرد، لایه نی گرت.

تَحْرَب القوم: تَجَمَعُوا / کوبونه وه، بون به یه ک.

- : القوم: صاروا اُحْزَاب / بون به چه ند پارتیک.

حَرْب: جماعة / پارت.

- : سلاح / چه ک.

تَحْرَب: مُشَايعة / لایه نی گری.

مُتَحْرَب: مُشَايِع / لایه نی گری.

حَيْر بون. خیزبور: العجزو الشمطاء / نهنگ قوته له، پیژیژی سه ر ناسینه، پیری مه له قرچاو.

حَز:

حَز: قَدَر و خَمَن / مه لی میتا، خه ملانی، قه بلانی.

حَز: مَحْزَرَة. تَحْمِيْن / مه لی میتان، خه ملاندن، قه بلاندن.

حَزْوَة: اُحْجِيَة / مه ته له.

خَزيران: الشهر السادس الميلادی / پوش په پ، باران پیران.

حَزَق:

حَزَق: شَدَّ / توندی کرد.

- : رِبَط / به سستی.

- : ضَغْط / په ستانی.

- : الحمار: ضَرْط / تری.

مَحْزُوق: ضَيِّق العنق / دهم ته سک، مل باریک.

حَزْوَة: فَوَاق / نزگه ره.

حَزَم:

حَزَم: صَرَّ رَزَم / به سستی، چه پکی کرد، ده سکی کرد، کردی به (ده سک، چه یک، گورزه).

- : رِبَط: شَدَّ / به سستی، پیچای.

- : اَمْتَعْتَهُ لِلسَفَر / خوی کر کرده وه، کهل و په لی پیچایه وه.

- : حَزَم: مَنَطَق / پشتینی به ست.

حَزْمٌ. کَانَ حَازِمًا / به جهرگ بو، یه ک باوه پ بو، خوراکر بو.
 تَحَزَّمَ. إِحْتَزَمَ / لیس الحزام / پشتینی به ست.
 - فِی الْأَمْرِ / به توندی گرتی، چاکی لوتکرد به لادا.
 حَزْمٌ رَزْمٌ / پیچانه وه، به ستن، ده سک کردن، تنگه دان.
 - عَزَمَ / بریار، توندی، غیرهت، وره، وزه، پشت لی به ستن.
 - حَصَافَةٌ / وریدینی، نوریدینی.
 حَزْمَةٌ / رَزْمَةٌ / پیچاوه.
 - رِبْطَةٌ / گورزه، ده سک، چه پک، قول، باقه.
 حَزَامٌ زَنَارٌ / پشتوین، پشتین، که مریه ست، که مریه.
 - السَّرَجُ / دلم / قیاسه، تنگه.
 - النِّجَاجَةُ / پشتینی رنگاری.
 - الصَّبِي فِي مَهْدِهِ / ده سرازه.
 مَحْزَمٌ. مِخْرَمَةٌ / مَا يُشَدُّ فِي وَسْطِ الدَّابَّةِ / قابش قیاسه.
 حَزِيمٌ / مَكَانُ شَدِّ الْحِزَامِ / ناوقه، پشتینه.
 حِيزُومٌ / حِيزَارُمٌ / وَسْطُ الصَّدْرِ / ناوه راستی سنگ.
 حَازِمٌ / حَصِيفُ الرَّأْيِ / یه ک باوه پ، نورین، به وزه.
 حَزَنٌ.
 حَزَنٌ. حَزْنٌ. اِحْزَنَ / ضِدَّ سَرٍّ / دلگیر بو، زیزو، خهفته خوارد، خه دای گرت.
 حَزْنٌ لَهُ وَ عَلَيْهِ / ضِدَّ سَرٍّ وَ فَرْحٍ / بۆی (دلگیر بو، زیزو بو، به ست بو، زیزو بو، خه مبار بو).
 - عَلَيْهِ / حَدٌّ / جَلِي رَهْشِي بۆ له به رکرد.
 حَزْنٌ. اِحْزَنَ / صَيَّرَهُ حَزِينًا / دلگیری کرد، زیزی کرد، به ستی کرد، خهفته دایه، سوئی پین گی یاند.
 تَحَزَّنَ عَلَيْهِ وَ لَامَرَهُ / تَوَجَّعَ / دلی پین سوتا، خهفته بۆ خواردن، سوئی بۆ چوه دله وه.
 - تَحَاَزَّنَ. اِحْتَزَنَ / صَارَ حَزِينًا / به ست بو، خه دای گرت، خهفته خوارد، دلگیر بو، زیزو بو.
 حَزْنٌ. حَزْنٌ. هَمْ / خِلَافُ السَّرُورِ / سوئی، په ژاره، خهفته، زیزی، داخ، به ستی، جه خاز.
 - حِدَادٌ / رَهْش پَوْشِي.

حَزِينٌ. حَزَنَانٌ. مَحْزُونٌ / خه مبار، دله نگ، به ست، زیزو، دلگیر، په ژاره دار، زویر، داخ دار.
 - - - / حَادٌ / رَهْش پَوْشِي.
 مَالِكُ الْ - / شِينَه شَاهِقْ.
 حَزَائِنِي. مَحْزَنٌ / خَم مِيز، به سَوَز.
 - حِدَادِي / رَهْش پَوْشِي.
 قِمَاشٌ - / به رگی رهش.
 مَحْزَنٌ / مَكْدَرٌ / مَات، به په ژاره، خهفته دهر.
 - مَثِيرُ الشَّجْوَنِ / کاری گهر، هه ست جولین.
 - فَاجِعٌ / به سوئی، ناسوژاوی.
 رَوَايَةٌ - لَةٌ / مَاسَاةٌ / به ناسوژ، ماته مین.
 حَزْنٌ / اَرْضٌ غَلِيظَةٌ / سهختان، رهقان، رهقن.
 حَزَا:
 حَزَا / قَدَّرَ وَ خَمَّنَ / قه بلانی، خه ملانی.
 حَزَى. تَحَزَّى / تَكَهَّنَ / پینش بینی کرد.
 حَاذِي: الَّذِي يَتَكَهَّنُ / پینش بین.
 حَسٌ:
 حَسٌ / قَتْلٌ وَ اِسْتَاَصِلٌ / بنه بری کرد، فوتانی، له ناوی برد، کوشتی.
 - حَسِيسٌ لَهُ / رَقٌّ لَهُ / دلی بۆ سوتا، دلی پین سوتا، به زه می پیا ماته وه.
 - اِحْسَنُ / شَعْرٌ / هستی کرد.
 - الدَّابَّةُ / تَقَضَّيْتُهَا بِالْمَحْصَةِ / رنه کی کرد، فهرجونی کرد.
 - الْبُرْدُ الزَّرْعُ / اَحْرَقَهُ / سوتانی، فوتانی.
 تَحْصِيسٌ: تَسْمَعُ وَ تَبْصُرُ / بینی و بیستی، هستی کرد.
 - الْخَيْرُ: سَعَى فِي ادْرَاكِهِ / گوئی مه لا خست.
 - الشَّيْءُ: تَعَرَّفَهُ وَ تَطَلَّبَهُ بِالْحَاسَةِ / هستی پین کرد.
 - مِنْهُ: تَعَرَّفَ مِنْهُ خَبْرًا / لَئِي تَنَگِی، شتیکی لی تنگی.
 اِحْتِسَنُ الشَّيْءُ: مَسَّهُ / ده ستی لوتدا.
 حَسِيسٌ: قَتِيلٌ / فهوتاو، له ناوچو.
 حَسَنٌ: الْحَرَكَةُ وَ الصَّوْتُ الْخَفِي / جوله و دهنگی نرم.
 - حَسَنٌ: اِحْسَاسٌ: شَعُورٌ وَ ادْرَاكٌ / هه ست، هوش.
 - الْاِنْسَانُ: صَوْتُ / دهنگ، دهنگی مرؤه.
 حَاسَةٌ: اِحْسَاسٌ: قَابِلِيَةُ التَّأَثُّرِ / دانایی، زیری، تولنا، پین زانین.

- إحدی الحواس الخمس / هست، هوش.
- البصر / هستی بینین.
- السمع / هستی بیستن.
- الذوق / هستی چیشتن.
- الشم / هستی بۆن کردن.
- اللمس / هستی لوتدان.
- حساس : ذوقشور / هستیار، سرک.
- حساسیة / هستیاری، خارست.
- حساسة : عضو الحس / هسته‌ور، نندامی هست کردن.
- نقطة - : گرنگ، خالینکی گرنگ.
- محسوس. محس / هست پی‌کرو، دیار.
- غیر - / هست پی‌نه‌کرو، نادیار.
- محسنة. محسنة : فرجون. آلة حسن الدواب / رنه‌ک، فرجون.
- حساس الحسی : اول مایید / سهره‌تا، هست به تا کردن.
- حواس الارض : خمس / ثافات زهوی پینجه البرد / سهرما، البرد / تهرزه، الريح / با، الجراد / کوله، المواشي / نازه‌ل.
- حسب :
- حسب : عد. إعتبر / وای زانی، وای دانا، واتنگی، قه‌بلانی.
- : اخصی / ژماردی، سهرژمیری کرد.
- علیه : قید علیه / خستی سهری، له‌سهری دانا.
- له : قید له / بوی دانا.
- حساب کذا : عمل حسابة / بوی لیک دایه‌وه، حسابه‌کی بۆ کرد.
- حسابه. تحاسب معه / حسابی له‌گه‌ل کرد.
- تحاسب. حاسب احدثهم الآخر / حسابیان له‌گه‌ل یه‌کتری کرد.
- إعتسب. حسب حساب : إعتد / حسابی بۆ کرد، ره‌جاوی کرد، لیک دایه‌وه.
- به : إکتفی / تیریو، پی‌تیریو، به‌سی بو.

- ولدأ. فقة کیرا / کوری گهره‌ی جوانه‌مرگ بو.
- نه‌گه‌ر کوری منالیش بری پی‌نلین / إفتراط.
- تحسب : تعرف / ناسی.
- : إکتفی / تیر بو، به‌سی بو.
- حسب : إحتسب : ظن / وای زانی، هستی کرد.
- حسب : کان ذا اصل شریف / ره‌سن بو، وه‌جاخ زاده‌بو.
- حسب. حسابان : عد. احصاء / ژماردن.
- : عد. ظن / وازانین، وادانان.
- حسب : کفی. کفایة / تیریون، به‌س بون.
- فحسب : فقط / تنها.
- و حسبی کذا : یکفینی / به‌سمه.
- حسب : مفاخر الأباء. شرف الاصل / ره‌سنی، وه‌جاخ زاده‌یی.
- : قدر / گویره، وه‌کو، پی‌ودان.
- بحسب. علی حسب. حسبا : بموجب. بمقتضى / به‌گویره‌ی، به‌پی‌ی.
- هذا - ذاك / نمه به‌گویره‌ی نه‌ویه، نمه به‌م پی‌ودانه‌بو
- پی‌یه‌یه.
- حسبما ذکر / وه‌کو و ترا، وه‌کو باسکرا.
- حساب : تقدیر / خملاندن، وادانان.
- : عد / ژماردن.
- : محاسبة / ژمیره.
- التفاضل / جیاکاری.
- التكامل / نه‌واوکاری.
- جاری / حسابی به‌رده‌وام.
- مفتوح / حسابی کراوه.
- علی ال - : بالدين / به‌قورن.
- علی - فلان / له‌سهر...
- عمل ال - / حسابه‌کی کرد.
- دفع او سد ال - / دای، حسابه‌کی‌دا.
- يوم ال - : يوم القيامة / رژی زندیوننه‌وه، رژی قیامت.
- حاسب. حسابی : العالم بالحساب / ژمیره‌زان.
- : محاسب / ژمیریا.
- آلة حسابة / نامیری ژمیره.
- حسیب : شریف الاصل / ره‌سن، حسن، وه‌جاخ زاده، نه‌ژالپاک.

- مُحَاسِب / ژمیریار.

مُحَاسِب / پشکنیار، ژمیریار، ژماریار.

- قَانُونِي / پشکنیاری یاسایی، ژمیریاری

یاسایی.

مُحَاسِبَة / علم الحساب / ژمیره، ژماره‌گری.

حَسَد:

حَسَد: اِشْتَهَى مَالْفِرَهِ / چاری تن‌بری، به‌دی‌کرد.

- : اَصَاب بِالْعَيْنِ / کردی به چاوه‌وه.

حَسَد: اِشْتَهَاء مَالْفِرَهِ / ره‌شک پی بردن، به‌دی.

- / به‌چاوه‌وه کردن.

بَعِيد مِنْ اَلْ - / پی‌چاوینی پی.

حَسَد مِنْ كَان طَبِيعَهُ الْحَسَد / به‌د، چاوچتوک،

چاوچلیس، چاووتیوه‌بو، ره‌شکن.

حَسَر:

حَسَر: كَشَفَ / ده‌ری خست، قوژی کرد، سه‌ری روت

کرد.

- الْبَصَرُ ضَعْفٌ وَ كَلَّ / چاری کزیو، هیلک بو.

- اِنْحَسَرَ الشَّيْءُ: اِنْكَشَفَ / ده‌رکوت، روت

بو.

- حَسَرَ: اِسْتَحْصَرَ: تَعَبٌ وَ اُغْيَا / هیلک بو،

کفت بو.

حَسَرَ: جَعَلَ يَنْحَسِرُ نَاحِيَةً كَيْتَشَا، داخی دایه.

- تَحَسَّرَ الطَّيْرُ: سَقَطَ رِيشُهُ / په‌رکه‌ی

وه‌ری، هه‌ل وه‌ری.

حَسَرَ: تَحَسَّرَ عَلَى: تَلَهَّفَ / به‌په‌رۆش بو، به‌داخ بو.

تَحَسَّرَ الشَّعْرُ اَوْ الرِّيشُ: سَقَطَ / وه‌ری، روتایه‌وه،

توله‌ک بو.

حَسَرَة: لَهْفٌ / خه‌فت، خه‌م، په‌ژاره، داخ، هه‌ناسه

هه‌ل کیشان.

حَسِير: حَسِر: تَعَبٌ / شه‌کەت، ماندو، هیلک.

- حَاسِرُ الْبَصَرِ / چاوکز.

حَاسِرُ الرَّاسِ: عَارِي الرَّاسِ / سه‌رپوت، قوژی،

قوژتین.

وَاحِسَرَاتُهُ: وَ اَسْفَاهُ / داخه‌کەم، به‌داخه‌وه، داخه‌م

ناچی. داخی گرانم.

حَسَف:

حُسَاف: بَقِيَّةُ كُلِّ شَيْءٍ / پاش ماوه.

حُسَافَة: بَقَايَا التَّمْرِ الْفَاسِدِ / پاش ماوه خورم‌ای پی که‌لک،

رزو، گه‌نیو، ترش‌او.

- الْفَاس: رُذَالُهُمْ / پیاوخرابان، هه‌رچی و په‌رچی.

- : عَدَاوَةٌ وَ غِيظٌ / کینه‌و دوشمنایه‌تی.

حَسَك:

حَسَك: غَضَبٌ / توره‌بو، قینی هه‌لسا.

- : قَضَمَ الْحَبَّ / دای کرمان.

اِحْسَك: صَارَ لَهُ حَسَكٌ / چقلی ده‌ردا.

حَسَك: غَضَبٌ / توره، قیناری.

حَسَك: شَوْكٌ / چقل، دړك، پژان.

- اَللِّسْمَكُ: دِرْكَهَ مَاسِي، ئِيسْقَانِي مَاسِي.

- اَلسُّفْبَلَةُ: سَفَا / قه‌لاس، داسک، پژان.

- : نِيَاتُ شَاكُكُ / زی، دړكه‌زی.

حَسِيكَة: قُلْفُذٌ / ژیشک.

حَسَم:

حَسَم: قَطَعَ / بری، قرتانی.

- : بَتَّ / بریه‌وه، برانیه‌وه، بریاری له‌سه‌ردا، یه‌ک لای

کرده‌وه. کورتایی پی هیئا.

- : طَرَحَ / دای شکان، لئی ده‌رکرد.

حُسام: سَيْفٌ / شمشیر، شیر.

حاسم: بَاتَ، کورتایی پی هیئا، یه‌ک لای کر.

حسن:

حَسُنَ. حَسَن. كَانْ حَسَنًا / باش بو، چاک بو، جوان بو،

روخۆش بو، شوخ بو.

حَسَن: صَيَّرَهُ أَحْسَنَ مِمَّا كَانَ / چاکتری کرد، باشتی کرد.

- : زَيَّنَ: صَيَّرَهُ حَسَنًا / رازاندیه‌وه، جوانی کرد.

حَاسِن: عَامِلٌ بِالْحَسَنِ / ره‌فتاری چاک‌ی کرد.

أَحْسَنَ: فَعَلَ الْحَسَنَ / چاک‌ی کرد، شتی چاک‌ی کرد.

- عَلَيْهِ: أَعْطَاهُ الْحَسَنَةَ / خیری پی کرد.

- إِلَيْهِ وَ بِهِ: عَمِلَ مَعَهُ حَسَنًا / خیری پی کرد.

- : عَلِمَ / زانی.

تَحَسَّنَ: صَارَ أَحْسَنَ / باش بو، باشتی بو.

اِسْتَحْسَنَ: عَدَّهُ حَسَنًا / په‌سه‌ندی کرد.

يُحَسِّنُ الْقِرَاءَةَ / خوینده‌واری ئه‌زانی، ئه‌زانی بخوینته‌وه.

حَسُنَ: جَمَالَ / جوانی، شوخی.

- الإبتداء/ جوان (دامه زان، هاتن)
 - الإنتهاء/ جوان کوتایی.
 - التقدير/ جوان (گوپین، گوپان).
 - القصد أو النية/ جوان باوې.
 پ - نیه. پ - قصد/ به نیت پاك، به پاکی، بې خوش، به به بستی پاك.
 حسن: جميل/ جوان، شوخ.
 - : جيد/ باش، چاك، په سهند، ده ست.
 حسناً: جيداً/ باشه، چاكه.
 حسناء: امرأة جميلة/ جوان، شوخ، شهنگ، مورتوره.
 محاسن: صفات حسنة/ رهوشت و خوی چاك.
 حسنة: إحسان: صدقة/ خیر، به خشنده بی.
 - : عمل حسن/ كارو كرداری چاك و بهجی.
 - : صفة حسنة. رهوشت و خوی چاك.
 - : وحمة/ خال و نیشانه ی زگماکی.
 الحسنى: العاقبة الحسنة/ كرتاییه کی باش، دواپار، نه نجام باشی.
 پ - : ودياً/ دلسوزانه.
 الأسماء - / ناوه كانی خوا كه ۹۹ ناون.
 احسن. اكثر حسناً/ افضل/ باشتړ، چاكتر.
 احسنت/ ده ست خوش.
 إحسان: فعل الخير/ چاكه كردن، خیركردن، یارمه تی دان.
 استحسان: تقدير/ په سهند كردن.
 تحسن/ چاك بون، به رهو چاكی.
 تحسين: إصلاح/ چاك كردن.
 مُحسن: خير/ پیاوچاك، خیره ومه ند، به خشنده.
 محاسن الشيء: حسناته/ باشی، چاكه.
 مُستحسن: مُرضي، په سهند، دروست.
 حسون: طائر صغير/ فزېنه گوله.
 حسنان: الحسن و الحسين إبننا علي بن ابي طالب/ حه سەن و حوسەین کورانی عەل.
 حسا:
 حسا. تحسن. إحسن: شرب المرق/ مه لی قوپان، خورادیوه.

حسو. حسا. حساء/ شوریا.
 حسوة: جُرعة. مصّة/ قوم.
 حش:
 حش العُشب: قطعهُ/ رنی، درویه وه، ده سکه نه ی کرد، لئی کرده وه.
 - الفرس: القى له حشيشاً/ گیای دایه، گیای خسته به ری.
 - ت. أَحشَّت الید: شَلَّت و یبست/ وشك بوه وه، گزوت بو، نیفلج بو.
 - النار: أوقدها و حرَّكها/ دای گیرسان، گه شی کرده وه.
 أحش الكلا: آن وقت حشّهُ/ کاتی درونه ی هات (گژوگیا).
 - الارض: كثر حشيشها أو صار فيها حشيش/ گیای لی سوز بو.
 حشش: تعاطى الحشيش/ به نگی کیشا.
 حشّ: قطع الحشيش/ درونه وه، گیا کردن، ده سکه کردن، رنین.
 - حش. حش. البستان. باخ.
 محش: منجل للحش/ داس، که رهن تو، داسی گه وره.
 - محشة: حديدة تحرك بها النار/ مه قاش.
 حشيش: عُشب. عُشب ضار/ گیا، گژوگیا.
 - : ما يبس من العشب/ پوښ، پوښ و په لاش.
 - حشّ: مولود ميتاً/ له بارجو.
 - حشيشة: بنگ.
 حشاش. شارب الحشيشة/ به ننگ کیش.
 حشيشي: اخضر فاتح/ گیایی، سوزی کال.
 حشد:
 حشد: جمع و کدّس/ کزی کرده وه، گردی کرده وه، که له کی کرد.
 - الجيش أو الجند: عبّ الجنود وتَهيّاً للحرب/ له شکری کرد.
 تحشد. تحاشد. إحتشد القوم: إجتمعوا. کزبونه وه، نیک رڼان، تن چران.
 حشد حشد: جماعة. جمع من الناس/ کومه لیک، چەند کەسیک.
 - : جمع. کزکردنه وه، گردکردنه وه، که له کی کردن.

- الجنود: ضد تسريحها / سربازگرتن،

تاماده کردن، تیار کردن، له شکر کردن.

حاشد: المستعد المتاهب / تاماده، تیار.

محاشد: يختشد فيها الناس / شویز کزبونده.

حشر:

حشر: جمع / کزبونده، کزی کرده وه.

- دس / ناخنی، تیی ناخنی، تیی ترنجان.

- انقه فی کذا / خوی تن مهل قولتان.

حشر: زحم / جهنجال، چره، جه ماوهر، قهله بالقی.

- دس / ناخنین، تن ترنجاندن.

محشر: محشر: مكان تجمع القوم / شویز کزبونده وه.

- مكان حشر الناس. يوم القيامة /

شویزی زیندوبونده وه، روزی قیامت.

حشرة / مبرو، جانه وه،

حشری: فضولی / خوتی مهل قولتین، بازه له، روهه ل

مالراو، حه شری.

حشف:

حشف: الضرع البلی / گوانی چرخ و کرخ.

- الثمر اليابس / میوه ی وشک و چرخ.

حشيف: الثوب البالی / جله کون.

حشافة: الخميرة اليابسة / هویرتزشی وشکوه بو.

مُحشَف: لا یغتنی بهذامه / که متهرخه، شوقل.

حشم:

حشم: حشم. حشم: اخجل / تهرقی کرده وه.

تحشم. إحشم: إستحیا / شرمی کرد.

حشمة. إحشام: حیاء / شرم، بن فیزی.

- تادب / ناغری، شکوه، ره وشت جوانی.

حشیم. مُحشَم: مؤدب. متواضع / بن فیز، ناغر.

حشم: حاشية / بهره ست، ده ست و پیوه ند.

حشا:

حشا: ملأه یحشوة / پری کرد.

- دس / ناخنی، تیی ناخنی.

- السلاح الناری / دای گرتنه وه.

إحششی: إمتلا / پریو.

حشو. حشوة. ما یحشی / ناو، ناو ناخن، ناوکار.

- دس / ناخنین، تن مهل کیش کردن.

- تحشية الكلام / قسوی (به تویکل، به پیچ و پهنا).

حشا / احشاء: مافی البطن / ناوسک، ریخوله کان، هه ناو،

گیبال.

حشوة. حشوة: الامعاء / ریخوله کان.

حشوی: من یكثر الحشو فی كلامه / قسوی به ماناو تویکل

که.

حشیه من القطن او الصوف / دوشک.

محشو. محشی / ناخنراو، ناودار.

- (السلاح): معمر / داگیراوه.

حشی:

حشی. اصاب بمرض الحشی / توشی نه خوشی

تنگه نه فسی بو.

حش الثوب: جعل له حاشية / پهراویزی بۆ کرد.

- الكتاب: علق علیه الحواشی / له پهراویزه کانیا شتی

نوسی.

- فی النص الاصلی / شتی تری (تن مهل کیش کرد،

خسته سهر).

حاشی. تحاش: إستثنی / په پانی، بواردی، جیای کرده وه.

تحشی من. تحاشی عن کذا: إبتعد / خوی (دوره په ریژ

گرت، لادا).

حش: مرض الربو / تنگه نه فسی.

حشی. حشیان. المصاب بمرض الربو / تنگه نه فسیه تی،

نه کوشی تنگه نه فسی له گه له.

حشی. احشا: ما فی البطن / ریخوله کان، ناوسک، هه ناو.

حاشا: سوی / بیجکه، جگه، به بن.

- لك ان تفعله / خوانه کا تو بیکی، نوره له تروه بیکی.

- لله: لا سمح الله / خوانه کا.

حاشية: حرف / پهراویز، کنار، لیوار، زئوار، نویه.

حص:

حصه: كانت حصته منه کذا / بهری کهوت، بهشی کهوت.

ا حص: قسم حصصا / بهشی کرد، بهش بهشی کرد.

- ه: اعطاه حصته / بهشکه ی خوی دایه.

حصه. نصيب / بهش.

حص: القطعة المستقلة من الفواكه و الاثمار / قاش، شیف،

کوز.

حصص. حصص الحق: ان رها ناشرکرا بوو، دهر کهوت.

- حاصر المكان / نابلقه‌ی‌دا، چوارلای گرت دهوره‌ی‌دا.
حَصْرُ الرَجُل: ضاق صدره / سنگی تونگ بو.
- بالسِر: کُتْمَه / شاربی‌وه.
إِنْخَصِر: تضایق و إِنْخَبَس / تنگ بو، گبری خوارد.
حَصْرٌ: مُحَاصِرَةٌ: إِحاطة / دهوره‌دان، چوارلاگرتن، گمارو، نابلقه‌دان، گمارو‌دان، زنجیره‌دان.
- : تَقْيِيد / دهست به‌سهر اراگرتن، دیاری کردن.
- : حَبَس او سَجَن / گرتن، دهست به‌سهر اراگرتن.
- : إِحْتِبَاس البَول / میزگیران.
بال- : بالتَدْقِيق / به وردی.
علامة الحَصْرِ: قوسان / () دو که‌وانه، جوت که‌وانه.
يفوق الـ - / بِي شومار، زَرد زیاتر، له‌پاده‌به‌دهر، زه‌بنگه.
محصور. مُحَاصِرٌ / نابلقه‌دراو، دهوره‌دراو، چوارلاگیراو، گمارو‌دراو.
- : مُقَيَّد / دهست به‌سهر اراگیراو، دیاری کراو.
- : ضَيِّق / تنگ، تَسَك، ترنجاو.
- : مُتَضَاقِق / تنگه‌تاو.
حِصَار: تطويق / نابلقه‌دان، گمارو‌دان، دهورگرتن.
إِنْخِصَار: حَصْر / دهست به‌سهر اراگرتن، گیرخواردن.
- : التَّيْغ / دهست به‌سهر توتنا گرتن.
حُصْر. حُصْرٌ / إِمساك البطن / قه‌بزی، گیراوی.
حَصْرُم العنَب. حُصْرُم: أول العنب قبل النضج / به‌رسيله.
حصف:
حَصَف: كان جيد الراي / خوش گفتم، و ته زان بو.
أحصف الأمر: أحكمه و اتقنه / به‌پوختی کردی، ژیر بوتیایا، وه‌ستابو.
حَصَف. حَصِيف: مُحْكَم العقل / دانا، ژیر، کارامه.
حصيف: كل محكم لا خلل فيه / قايم، پنهو.
حَصَف: حرارة / لبر، گهرمه‌ژنه، سوتاوه.
حَصَافَةٌ: جودة الراي / دلنایی، ژیری، کارامه‌یی.
حصل:
حَصَلَ: حَدَث / روی‌دا
- له‌کذا / به‌سهری‌هات.
- علی. حَصَلَ: ادرك / هه‌ستی پی‌کرد.
- علی. حَصَلَ علی: نال / ده‌سنگیری بو، ده‌ستی
که‌وت، چنگی که‌وت.

حَصَب.
حَصَبُ الارض: فرشَه بالحِصَباء /
چه‌پژئی کرد، چه‌گل ریژی کرد.
- : اصْبَبْ بعرض الحَصْبَةِ /
سورژده‌ی‌ده‌ردا، توشی نه‌خوشی سورژده‌ی‌بو.
حَصَبٌ. حَصْبَاء: حَصَى / چه‌و.
حَصْبَه. حَصْبَةٌ. حَصْبَةٌ: مرض معروف / سورژده‌ی‌.
- : المَانِيَّة / سورژده‌ی‌ نه‌لمانی، دپکه.
حصد:
حصد الزرع: قطعه بالمَنْجَل / دروینه‌وه، دروینه‌ی‌کرد.
- : جَنَى / چنی‌وه، کردیه‌وه، کوی کرده‌وه، هه‌لی‌گرت.
أَحْصَد الزرع: حَانَ حَصَادُهُ / کاتی دروینه‌ی‌هاتوه.
حَصَد. حَصَاد: جَنَى / چنی‌وه، کردیه‌وه، له‌کرتیه‌وه.
- : الزرع: قطعه، درونه‌وه، دروینه‌کردن.
حصاد. حِصَاد. لَوَان الحَصْد / کاتی دروینه‌ی‌.
- : الزرع المحصود / دروینه‌کراو، به‌رویوم، به‌ره‌م.
حصيد. حصيدَة: الزرع المحصود / دروینه‌کراو، به‌رویوم، به‌ره‌م.
حاصود، حاصد. حَصَاد: الذي يحصد الزرع /
دروینه‌کهر، سه‌پان، پااله.
حاصد: جَان / نه‌وانه‌ی‌ به‌رویوم لی‌نه‌که‌نه‌وه و کوئه‌که‌نه‌وه.
حَصَادَة. مَحْصَدَة. آلة الحصد / مه‌کینه‌ی‌ دروینه‌ی‌، دروینه‌کار.
مُحْصَد: مَنجَل / داس.
مُحْصَد. مَحْصود / دروینه‌کراو.
حصر:
حَصْر: إِحاطة به / دهوره‌ی‌ دا، گمارو‌ی‌ دا.
- : حَجَز. حَبَس / گرتی، دهستی به‌سهر اراگرت.
- : حَدَد / دیاری کرد.
- : ضَيِّق علی / ناخنی، په‌ستاوتی، گیریدا.

- علی او حَصْلُ الدِّین: اِستردە/ وەری
گرتەو، دەستی کەوتەو.
- علی او حَصْلُ المال: جَمْعُهُ/ کۆی کردەو.
حَصْلُ الکلام: استنتجه/ بۆی دەرکەوت.
حَصیلە: مجموع/ کۆ، هەموو، گشت.
- المال: دَخل/ اِیراد/ دەسکەوت، بەرھەم.
حاصل: نَتیجە/ ئەنجام.
- الجمع/ سەرچەم، کۆ.
- الضرب/ ئەنجامی لێک دان.
- : سجن/ بەندیخانە.
- . محصول. غَلَّة/ بەرھەم، بەر، بەرەبوم،
دانەوتلە.
- . محصول الکلام: مَفَاد. مضمون/ بەکورتی،
کورتیکەیی، پوختەکەیی.
- : مَخزن الغلال/ کەندو، خەلەدان، چالەخەلە.
محصول. نتاج/ بەرھەم، بەر، دەسکەوتن.
محصولات: المنتجات الزراعية/ بەرەبومی کشت و
کال.
تحصيل: نِئِل/ دەسکەوتن، وەرگرتن، دەستگیربون.
- : جمع/ کۆکردنەو، گرێکردنەو.
تحصيل حاصل/ ئەنجامی کۆکردنەو، ئەنجام.
مُحَصِّل/ کۆکرەو،
مُحَصِّلَة/ بەرئەنجام.
حصن:
حصن: کان منیعاً/ قايم بو، بەمیز بو.
- ت المرأة: کانت عقیقة/ داوین پاک و
بەناموس بو.
حصن. اُحصن: جَعَلَهُ حَصِيناً/ قايمي کرد، پتەوی
کرد.
- ضد المرض: کسب المناعة/ پشت بەستی
نەخۆشی بو.
تحصن: تَقَوَّى/ قايم بو بەمیز بو، پشتی قايم بو.
- الفرس: صار حَصَاناً/ بو بە ئەسپ.
احصن الرجل: تزوج/ ژنی مینا.
- المرأة: زَوَّجَهَا/ دای بە شو.
- ت المرأة: تزوجت/ شوی کرد، میزدی کرد.

حصین: مَنيع: مُحکم/ قايم، بەمیز.
ابو الحَصِين: ثعلب/ رژی.
حصن: معقل. کل مکان محمی/ قهلا، کەلات.
حصان: نَکَر الخيل/ ئەسپ.
- الجر: کدیش/ ئەسپی عەرەبانە.
- الحمل: بَرْدُون/ بارگیر.
- اصیل/ ئەسپی رەسەن.
- السباق/ ئەسپی غارغارین.
- الרכوب/ ئەسپی سواری.
- مخصی/ یەختە ئەختە.
- رديء و شریر/ چەمۆش.
قوة - / میزی ئەسپێک کە بریتییە لە توانایی بەرزکردنەوی
٢٤٩ کەم.
حصانة: مناعة من العدوى/ بەرگە گری، پشت بەستی.
- نيايبة/ کەمەرەستەیی نوینەری.
تحصين: تقوية/ قايم کردن. بەمیزکردن.
مُحَصِّن: مَنيع/ قايم، بەمیز.
إمراة - ة: عقیقة/ داوین پاک، بەناموس.
إمراة - ة: متزوجة/ بەشو.
حصان. حاصن. المرأة العقیقة/ داوین پاک، بەناموس.
حصی:
حصی: رمی بالحصاة/ بەرد یا چەوی هەڵدا.
احصى: عَدَّ/ ژماردی.
مُحصاة: الأرض کثرت حصاها/ چەوێلان.
حصاة. حَصوة: صغار الحجارة/ چەر، کۆچک.
- : مايتولد في الجسم من رمل و نحوه/ بەردی
(کۆرجیلە، زراو، میزەلان).
حصوی/ چەوین.
إحصاء: عَدَّ/ ژماردن، هەل ژماردن.
- إحصائية/ ژمیرکۆ، ئامار، هەل ژمیری، ئامارگری.
- النفوس: تعداد السكان/ سەرژماردن، سەرژمیری.
لا یُحصی: لا یَعْدُ/ بێ شومار، نازمیری، نەزەبەنگە.
حص: حصّ علی کذا. حَضَض: اغری. حَثّ/ هانیدا.
حصّ: حَثّ/ هان دان.
حضيض: أرض اوطأ من غیرها/ نزم، چال، نزم، قول.

- : ارض عند اسفل الجبل / پی دہشت، دامین.

بَلَّغَ الـ - / چو بہ ناخا.

حضر:

حضر: جاء / مات، گہشت.

- : ضد غاب / مہو، لہوئی بو.

- . حضر المجلس: شہدہ / تیاہو، لہ گہ لیان بو، لہوئی بو.

- امام المحكمة / لہ بہ ردہم دادگا و ہستا.

- بہ الموت / کہوتہ گیانہ لا، گیانیدا.

- . تحضر. إحتضر. اقام فی الحضر / لہ شار دانیشٹ، بو بہ شاری.

حضر: اعداً / نامادہی کرد.

- : مدّن / کردی بہ شاری.

- : احضر / جاء بہ / مینائی.

حاضر: غالب / پیش کہوتنی کرد، پیش برکیتی کرد.

- : القى محاضرة / وتاری خویندہوہ، وتاری دا.

أحضّر: حضر الموت / کہوتہ گیانہ لا، گیانیدا.

إستحضر: إستدعی / بانگی کرد، داوای کرد.

- : احضر / مینائی، نامادہی کرد.

- : إستعدّ / نامادہ بو.

تَحَضَّر: تمدّن / بو بہ شاری.

- : تهيّأ / نامادہ بو.

حُضُور: قُودم / ماتن، گہشتن، نیمانہ.

- الاجتماع / لہوئی بون.

حاضر: ضد غائب / لہوئی، مہیہ.

- : متأهب / نامادہ.

- : جاهز: مصنوع قبلاً / درست کراو.

حضر. حضرّة: خلاف الغيبة / بون، لی بون.

- : مکان الحضور / شوینئی لی بون.

- : قُرب / نزیکی.

- : جنب / تہنیشٹ.

حَضْرَة. تحضير. حضور: وجود / بون، لی بون.

- : تطلق على كل كبير. لقب تعظيم /

پایہ برز، بہ پرتز.

في - . بحضور: امام / بہرہو رو، لہ بہ ردہم.

مَضَر: مَشْهُد / بہرہو رو، لہ بہ ردہم.

- الإفادة: وقائع الجلسة / کونوس، نوسراو، باسکراو، و تراو.

حضر: خلاف البدوي / نیشٹہنی، شارنشین، شاری.

- . حضارة: خلاف البدوة / شارستانیٹی.

حاضر: ساکن الحضر / شارنشین، شاری.

حضارة: الإقامة في الحضر / دانیشٹ و ژیاٹی شار.

- : التمدن / شارستانیٹی، ژاری، ثارہ دانیتی، ثارہ دانگہری.

حَضْرِي: مدّني. خلاف البدوي / شاری.

حاضرة. حضر / شارنشین.

- : المدينة الكبيرة. عاصمة / شاری گہورہ، پایتخت.

محاضرة: بحث في موضوع / وتار، لئودان، باس.

محاضر: ملقى المحاضرة / وتاریتز.

حضيرة: قبح / کیم.

حاضر: حالي. راجح. غير الماضي والمستقبل / نیستہ، مہر نیستہ.

- الفكر او الذهن / زیرہک، وریا، بیرتیز.

- : اجل. نعم / بہ لی. نا.

في الوقت الـ - : الآن / نیستہ، مہر نیستہ، لہم کاتہ دا.

استحضر. إحضار / مینان، نامادہ کردن.

- الارواح: مناجاة الارواح / گیان بازی، راز لہ گہل گیاندا.

تحضير: اعداد / نامادہ کردن، گرتنہوہ.

تحضيری اعدادی / نامادہی.

محضور. مُحْتَضَر: شخص به شیطان / جنوگہی تیاہیہ.

- : مکان مسكون بالجن / ختوی مہیہ.

مُحْتَضِر: على وشك الموت / گیان نہ دا، چہ ناکہ نہ کوئی، لہ سہرہ مرگاہیہ.

حَضِن: حضن. إحتضن: ضمّ الى صدره / کرتی بہ سنگیوہ، باوہشی پیا کرد.

- : جعله في حضنه / خستہ کوشیوہ.

- : ربي / بہ خویوی کرد، پەرہ ردہی کرد.

- الطير بيضه و على بيضه: رَحْم عليها للتفريخ / له سرى (هال نيش، كړكوت).
 - : اُبعد / نوری خسته وه.
 حَضَن: عناق / باوهش پياكړن.
 حَضَن: مادن الإبط / باوهش، كوش.
 باد - : بالترحاب / باوهش پياكړن.
 حَضَانَة: روضة الاطفال. دار الحضانة / دايهنگ.
 حاضنة: مُربية الاطفال / دايهنگ.
 - : المُرَحمة على بيضها / كړكوتو.
 - : الافراخ / باوهشگ، كوش گر. جوجه له هال هين.
 حَضَانَة: مهنة الحاضنة / دايهنگ، كوش گری.
 - : تربية / بهځو كړن، په روه رده كړن.
 - : البيض / كړكوتن، له سر هال نيشتن.
 دار ال - / دايهنگ، باخچای ساوايان.
 حَضَنَة: ماتحَضنه الدجاجة ليفقس / مېلگى ژور مريشكه په كړي.
 حَضَن: احضان، حضون: جانب الشيء و ناحيته / ته نيش، لا.
 حط:
 حَط: احتط: وضع / دايئا.
 - : تركه / به چي مېشت.
 - : الحمل. (نزله) دای گرت، مېنایه خورای.
 - : الطائر: نزل نيشته وه.
 - : الرجال: اقام: گوج و باريان خست، لايان دا.
 - : انحط من قدره او شرفه: اذله / رسواى كړد، نابړوى برد، شكاني.
 - : من قيمته. رخص / هه رزان بو، له نرخی كه م بوه وه.
 - : السعير: رخص / هه رزان كړا، داشكا، مېنرایه خورای.
 - : نزل / دايهنگى، هاته خورای.
 - : الطائفة: نزلت على الارض / نيشته وه.
 - : انحطت صحته: تدهورت / ته دروستى نيك چو.

حَطَطَ الحمل: انزل و فرغ الحمل / باره كى خست و به تالى كړده وه.
 محطة: موقف / وېستگ، نېستگ.
 حط: مكان النزول / شوين وه ستان و دايهنگ.
 - : الانتظار / شوين چاوه پى كړدن.
 حطيط: صغير / بچوك.
 حطيطه: خصم / داشكاندن، كه م كړنه وه.
 حطة: إهانة / نابوېردن، رسواكړن، شكندن، سوك كړدن.
 انحطاط: تأخر / دواكه وټن.
 - : نزل / دايهنگى هاته خورای.
 مُحَطط: واطيء / نزم.
 - : سافل / سوك، رسوا، بين نابوې.
 حطب:
 حطب: احتطب: جمع الحطب / داری كړد، داری سوتاندنى كړكړنه وه، چلگه چنځى كړد.
 حطب / دار: داروچيلگى سوتاندن.
 حطيب: مكان كثير الحطب / شوينى پر له داروچيلگى سوتاندن.
 حطاب: حاطب: جامع الحطب / داركړ.
 - : بائع الحطب / دارفروښ.
 حطم:
 حطم: حطم: كسر / شكاني، نيكي شكان.
 تحطم: انحطم: تكسر / شك، ټيك شك، وړدوخاش بو.
 تحطيم: كسر / شكان، ټيك شكان، شكاندن.
 مُحَطَّم: مُكسر / شكاو، ټيك شكاو، له ت و كوت، باركوتو.
 حُطَم: الراعى الظلوم / شوانى دل ره ق.
 - : حُطَم: الأكل / ژور خور.
 حطوم: الشديدة من الرياح / ره شيا، باى قايم.
 - : حطام: محطم: اسد / شير.
 حطام البيض: قشره / ټوټگى مېلگ.
 - : حطامة: حطمة: ما تكسر من الشيء / شتى شكاو له ت و كوت.
 - : الدنيا: مال الدنيا يُفنى ولا يبقى / له خويابى بون، شانازى كړن، به مال و سامانه وه.
 حطيم: جدار فى كعبة / ديواريكه له كابه.
 حظ:

حَظٌّ. اِحْظُ: كان ذا حَظٍّ/ به‌خته‌ور بو، به‌ختیار بو، شانس‌یار بو.
حَظٌّ: سَعْدٌ. بَحْثٌ/ به‌خت، شانس، هات.
- : مَسْرورٌ، يُسَرُّ/ به‌ختیاری، کام‌رانی، شادی، خویشی.
- غیر منتظر/ نه‌وی چاوه‌پی نه‌ئکرا، نه‌وی له بیرا نه‌بو.
لِحُسْنِ الدِّ - / له چاک به‌ختی.
لسوء الدِّ - / له به‌به‌ختی، له بِن شانسِی.
سِيء الدِّ - / به‌به‌خت، بِن به‌خت، بِن شانسِی، چاره‌ره‌ش.
محظوظ. حظيظ: بَحْثٌ/ به‌ختیار، به‌خته‌ور، شانس‌یار.
- : مَسْرور/ شاد، کام‌ران، به‌ختیار، دلخوِش.
حظري:
حظري عليه الشيء: منعه/ نه‌ی میلا، لتي قه‌ده‌غه‌کرد.
- المواشي: حبسها في الحظيرة/ نه‌ی میشت نازله‌ ده‌رجن.
حظري: منع/ نه‌میشتن، قه‌ده‌غه‌کردن.
حظاري: حاجز/ په‌رده، به‌ین، به‌ریست، نیوان، نه‌رده.
- : حظيرة. سور/ شوره، په‌رژین، دیوار.
حظيرة: ساحة البهائم/ په‌چه.
- البهائم. زريبة/ گه‌وپی.
- الغنم/ پشتیر، هوَل.
- القدس: الجنة/ به‌هشت.
محظور: ممنوع/ قه‌ده‌غه.
حظا:
حظي بالشيء: ناله/ ده‌ستی که‌وت، وه‌ری گرت، بریدیه‌وه، پی‌ی گه‌یشت.
حُظوة: المكانه و المنزل/ پایه‌به‌ختیاری، شانس، ریز.
نال - عنده/ شانسِی مه‌بو له‌لای.
حف:

حَفَّ. حَفَّفَ. اِحْتَفَّ به و حوله: احاطه به/ نابلقه‌ی دا، ده‌وری دا، چوار لای گرت.
- : قَشَّرَ بالفرك/ ری، تاشی، پاکی کرد.
- : قَصَّ طرف الشيء/ قرتانی، که‌لی کرد.
- الجلد: ازال الشعر عنه/ مه‌لی گرت، تاشی.
- الثوب: اسمع خفيفه/ ورشه‌ی هات.
- الشجر/ خشه‌ی هات، هازده‌ی هات.
- : اهتم و اعتنى/ به‌تنگیه‌وه هات، لای لی کرده‌وه.
حَفِيف: صوت احتكاك الثوب و الشجر و غيرها/ ورشه‌ی کراس، خشه‌ی گه‌لا، قیشکه‌ی مار، گفیه‌ی با.
حاف: حَفِيفٌ بلا اِدام/ نان (به‌وشکی، به‌ی پیخوَر، به‌تניהا).
مَحْفَ: سرير يحمل عليه المريض/ ده‌سته‌به‌ره، ته‌خته‌به‌وان.
حَفَّ: مُهْتَمٌ. مُعْتَنِي/ به‌تنگه‌وه هاتو.
- : حَفَاف: جانب/ تهنیشت، لا.
- : قلع الشعر/ مه‌لی گرتن.
حَفَاف: دم و چاو مه‌لگر.
حَفَف: قلة المال/ بِن پاره‌یی، نه‌بونی، ده‌ست کورتی.
محفوف: محتاج/ مه‌ژار، ده‌ست کورت.
حفد:
حفد: اسرع/ په‌لی کرد، خیری کرد.
حفيد: ولد الولد/ کوپه‌زا.
حفيدة: بنت الابن او الابنة/ که‌زه‌زا.
حفر:
حَفَرَ اِحْتَفَرَ الارض: احدث فيها حفرة/ مه‌لن که‌ند، چالی کرد.
- الكتابة: نقش/ مه‌لی کولی.
- بئرا/ بیری (مه‌لن که‌ند، لو‌دا).
- ثقباً/ سمی، کونی کرد.
- حفرة: دُبر مکیده/ پیلانی گیترا، نازاوه‌ی نایه‌وه، به‌زمی گیترا، ناشویی نایه‌وه.
- : حَفَرٌ: فسدت اسنانه/ کلور بو (دان).
حَفَرٌ: احدث حفرة/ مه‌لن که‌ندن.
- : نَقَشٌ/ مه‌لن کولین، مه‌لن دانه‌وه،
- الثقوب/ سمین، کون کردن.

- حَفَرُ الاسنان: شَمُوس و فساد الاسنان /
 کلژ بون، کلژ بونی دان.
 ال - البارز / مهل کولینی دیار.
 حَفَرَة: نُقْرَة / چال، کون، کلژی.
 حَفَّار: الذی یحفر / مهل کن، کولر.
 - القبور / گور مهل کن.
 - نقاش / مهل کول، پیکه رتاش.
 حافر الدابة: قدمها / سم.
 عند الحافر او الحافرة ای عند لول کلمه / له
 سه رتاوه، پیشه کی.
 حفز:
 حفز: حَثّ و حَرَك / هانی دا، جولانی.
 ثَحَفَر: اِحْتَفَر: تَهَيّا للوُثوب / تامده بو بۆ (بازدان)
 قه له مبارزان).
 - اِنْكَب على العمل / به دل نیشی کرد، خوی دا
 به سه ریا.
 تَحْفِيز: حَثّ / مان دان.
 مُحَفِّر: حاث / مان دهر.
 حافز: حوافز: تشجيع / مان دان، به خشیش، مان
 دهر.
 حفظ:
 حَفِظَ الشیء من الضیاع / پاراستی، پاراستی له ون
 بون، مهل گریت.
 - الشیء من الابتذال / نهی هیشت کون بیی یا
 په کی بکوی.
 - اِسْتَذکر / بیری که و ته وه، له بیریتی.
 - المال: رعاه / دهستی پیوه گرت، کوی کرده وه.
 - السر: کتمه / شاردیه وه.
 - فی البال: اِسْتَظْهَره / له بیری کرد، ره وانی کرد.
 - الماکولات / خورانی مهل گرت، به پاریزدوی.
 - الدعوی و الاوراق / خستیه نویسه وه.
 - حافظ علی: اِعتَنی به / چاری لیوه بو،
 ناگاداری کرد.
 - اِحْتَفَظ به / لای خوی داینا.
 اِحْتَفَظَ الشیء و بالشیء لنفسه / بۆ خوی دانا، بۆ
 خوی مهل گرت.

تَحَفُّظ: اِحْتِطاط. اِحْتَرَز / سلی کرده وه، له پاریزابو، خوی
 پاراست.
 - بالشیء: عَنی به / ناگاداری کرد، چاودیری کرد.
 حافظ علی الامر: وَاظَب علیه / به رده وام بو، له سهری روی.
 - راقب / چاودیری کرد.
 - عنه: دافع / پاراستی، له سهری کرده وه.
 اِحْفَظ: اَغْضَب / تیره ی کرد، قینی مهستان.
 حَفِظ: وقایه / چاودیری، پاریزگاری.
 - حمایه / پاراستن.
 - خلاف النسیان / له بیربون.
 - غیبا: اِسْتَظْهَر / له برکردن، ره وان کردن.
 - حراسه / پاسه وانی، چاودیری.
 - مُرَاعاة / ناگاداری، چاودیری.
 حافظ: واق / پاریزه.
 حافظه: ذاكرة / بیر، یاد، بیر وه ری.
 تَحَفُّظ: اِحْتِطاط / ناگاداری، پاراستن، گوی دان، پاریزه
 خوپاراستن.
 ب - با احتیاط. بَحْث / به ناگاداری وه، به پاریزه وه.
 بلا - بدون اِهتمام / به بن گوی دان.
 مُحَافَظ: مُراع / تیبینار، ناگادار، چاودیر، پاریزه.
 - علی المواعید / به لاین راست.
 - علی التقالید القدیمة / دیرین خواز، کونه پرست.
 - المدینه / پاریزه، شاریار.
 مُحَافَظَة: حَفِظ / ناگاداری، پاراستن، گوی دان، تیبینار.
 - دیوان المحافظ / پاریزگا.
 مُحَفَظَة: غلاف / به رگ.
 - الجیب / جزدان، کیسه پاره، کیسه ی به ریاخه ل.
 - اوراق / نویسه.
 مُحَفُوظ فی الذاکرة / له برکراو.
 - مضمون / پاریزدو.
 محفوظات: مستندات محفوظه / په پای (مهل گیراو)،
 پاریزدو.
 - درس المحفوظات / وانه ی له برکردن.
 حَفَظَات / په روی ساوا.
 حَفَظ: حِزام الفتق / پشتینی قوی.
 حَفِیظ: حَقْد / دل پیسی، رق، کینه.

حَفْظَةٌ: حَفِيزَةُ: غَضَبُ/ تَوْبَهُی.

حَفَل:

حَفَلَ الْمَاءُ: اجْتَمَعَ بكَثْرَةً/ نَاوَكُوبُوه، پهنگی خوارده وه.

- الْوَادِي بِالسَّيْلِ: جَاءَ يَمْطِيءُ جَنْبِيهِ/ لَيْشَاو هات.

- ت السَّمَاءُ: اِشْتَدَّتْ مَطَرُهَا/ به خوپ دای کرد.

- الْقَوْمُ: اِحْتَشَدُوا/ کوبونه وه.

- بِهِ: حَفَلَهُ: اِهْتَمَّ/ گرنگی پندا، بایخی پندا.

- اِحْتَفَلَ الْقَوْمُ: اجْتَمَعُوا/ کوبونه وه.

- بِالْعِيدِ: جَهْزَنِي كَرْد.

- بِالْأَمْرِ: اِهْتَمَّ وَبَالِغُ/ گرنگی پندا، بایخی پندا، رَدَنی پیوه نا.

- بِهِ: اِحْتَفَى/ به پیروه جو، به گرم پیشوازی کرد.

- الشَّيْءُ: جَلَّاهُ/ پاکی کرده وه، سپی کرده وه.

تَحَفَّلَ: تَزَيَّنَ/ رازایوه.

حَفَلَ مِنَ النَّاسِ: جَمَعَ/ خه لکنیکی رَدَن.

بِحِفْظِهِمْ وَحَفِيلَتِهِمْ: جَمِيعاً/ له یکیانوه تا مه مویان، گشیان.

حَافِل: كَثِيرٌ/ رَدَن.

- مُمْتَطِيءٌ/ پری، لیوان، لیوان لیو.

جَمَعَ - خه لکنیکی رَدَن.

ضَرَعُ - مَمْتَطِيءٌ لَبْنًا/ گوانی پری شیر.

حَافِلَةٌ: عَرَبِيَّةُ الْقَطَارِ/ هَارْگُون.

- سَيَّارَةٌ كَبِيرَةٌ/ پاس.

دَارٌ - كَثِيرَةُ الْأَهْلِ/ ناوه دان، پی خیزان (مال).

سَوَقٌ - جَامِعَةٌ/ قه لبالغ.

حَفْلَةٌ: اجْتِمَاعٌ/ کوبونه وه، نه نجومه ن، کورگرتن.

- الدَّفْنُ/ نَاشْتَن.

- الشَّايُ/ سوکه نامهنگ.

- الْخَثَّانُ/ خه تنه سوران.

- الْعَرَسُ/ شای.

- اِحْتِفَالٌ/ نامهنگ.

- اَدْبِيَّةٌ/ کورپی ویزه یی.

- اِحْتِفَالٌ: مَوَكِبٌ. رَفَّةٌ/ شای، کوبونه وه.

مُحَفَّلٌ: مَجْلِسٌ/ کورپی، نه نجومه ن.

مُحْتَفَلٌ: مُجْتَمَعٌ/ کورپی گیارو.

مُحْتَفَلٌ: مُجْتَمَعٌ/ شای یی کور، نه ندامانی کور.

حَفَالَةٌ: حَفَالَةٌ/ گهنگ، پین کاهک، قه لب.

حَفَن:

حَفَنَ الشَّيْءُ: جَرَفَهُ بِكُلَّتَا يَدَيْهِ/ چنگی پیاکرد.

- لَهُ: اعْطَاهُ قَدْرَ الْحَفْنَةِ/ چنگیکی دایه، پری چنگیکی دایه.

اِحْتَفَنَ الشَّجَرَةَ: اِقْتَلَعَهَا/ مه لی کن، مه لی کیشا.

- الشَّيْءُ لِنَفْسِهِ: اخْذَهُ/ بردی بق خوی.

حَفْنَةٌ: حَفْنَةٌ: مَلِيءٌ الْكَفَيْنِ/ پری مهردو چنگ، گوئل، مشه. حَفَا:

حَفَا: اَعْطَى/ دای، پیتی دای.

- شَارِيَهُ: بِالْفِعْلِ فِي اخْذِهِ/ سَمِئَلِي بَارِيك كَرْدَه وه.

- هُ مِنْ الشَّيْءِ: مَنَعَهُ مِنْهُ/ لَتِي قه دهغه کرد.

حَفِي: اِحْتَفَى بِهِ: تَحَفَّى لَهُ: بِالْفِعْلِ فِي الْكِرَامَةِ/ به گرم پیشوازی کرد.

- : مَشَى حَافِياً/ به (پری خاوس، پیتی په تی) رُويشت.

- : رَفَّتْ قَدَمُهُ مِنْ كَثْرَةِ الْمَشْيِ/ تَوَيَّخَ پیتی رُويشت.

حَفَاوَةٌ: اِحْتِفَاءٌ/ تَرْحِيبٌ/ پیشوازی کردن، خوش هاتنی کردن.

حَافٍ: عَارِي الْقَدَمَيْنِ/ پری خاوس، پری په تی.

حَق:

حَقَّ الْخَبَرُ وَالْأَمْرُ: وَقَفَ عَلَى حَقِيقَتِهِ/ پیتی زانی،

راستی به کی بق دهرکه وت.

- الْأَمْرُ: ثَبَّتَ/ نَاشْکَرِبُو، رُون بو وه، زانرا، دهرکه وت.

- الْأَمْرُ: كَانَ عَلَى يَقِينٍ مِنْهُ/ گومان یی نه بو، له گومانا نه بو، لَتِي دَلِيلًا بُو.

- عَلَيْهِ: وَجِبَ عَلَيْهِ/ پیویسته له سه ری، نه بی بیکا.

حَقَّقَ: اَكْدَّ/ پشکنی، گه را به دوا ی راستیدا، کولیه وه.

- اَثْبَتَ/ سه لماندی، هیتایه دی، چه سپانی، جیگبری کرد.

- الْأَمْرُ وَالِدَعْوَى بِحَثٍّ وَاسْتِقْصَى/ کولیه وه، لَتِي

کولیه وه، تویزی وه.

- الذَّاتِيَّةُ: اَثْبَتَ الشَّخْصِيَّةَ/ لَتِي کولیه وه تا ناسی.

- الْأَمَلُ/ گه یشته میوا، گه یشته نه جام، به ناوات گه شت.

- القول بالفعل / هر به دهم نا به کرده و ده ش.
- تحقق: ثبت / راستی در کهوت، ناشکرا بو. ساغ
- بو و ده.
- الأمر و الخبر: ثیقن / هاتندی، راست در جوی،
- جنگیر بو.
- استحق: استوجب / پیوست بو.
- استاهل / شایانیتی، لئی دی، ده مینیت.
- استوجب العقوبة / سزاکه مه ل ده گرت.
- الدین: حان (جله) کاتی دانه و هی قه رزه که
- هات.
- يستحق الدفع / پیوسته بدری، کاتی دانیتی.
- الذکر / شایانی باسه.
- الاعتماد / شایانی به تنگ و ده هاتنه.
- حق: ضد الباطل. صواب / رهوا، راستی، ماف،
- مافی رهوا.
- : صحيح. ضد کاذب / راستگر.
- تقرير المصير / مافی پاشه پوژ دانان، دیاری
- کردنی ناکام.
- : يقين / دانیایی.
- : إمتیاز / ماف.
- : عدل / داد.
- : حقيقة: صدق / راستی، راستگرایی.
- : موت / مردن.
- ال - عليك / تو راست نیت.
- ال - معك / تو راستیت.
- و ال - قوة / راستی میزه.
- ال - يقال / راستی نه و تری.
- حقيقة: صحة / راستی راستگرایی، راست و رهوان.
- : ضد مجاز / مانای راسته قینه، دروست.
- الأمر أو الشيء: منتهاء و اصله /
- راستی که ی، بنواشه.
- حقيقة: فعلا / له راستیدا.
- : حقا: صدقا / به راستی.
- : يقينا / بن گومان.
- : بالحق / به راست.
- في ال - / له راستیدا، تومنه.

- حقیقی: صحيح. ضد باطل / راسته قینه، ره سمن، راستی.
- : واقع / راسته قینه، دروستی.
- : يفتقد بالواقع المحسوس / راستی خوان.
- امر - : امر واقع / کاری راسته قینه.
- حقانی: عادل / راست، راستگر، به داد، راست په رهو.
- حقیق: محقق / جدیر / کارامه، لئ هاتو.
- أحق: أكثر استحقاقا / له هه موان زیاتر (شایانیتی، خاوه ن
- مافه).
- استحقاق: أهلية / مه ل گرتن، شایان، لئ هاتن، هینان، ره وایی.
- : دفع الدين / قه رز دانه و ده.
- تحقق: تحقيق: تاکد / هاتندی، سه لماندن، لی رن بون،
- ناشکرا بون، ساغ بونه و ده، ساغ کرینه و ده.
- تحقیق: إدراك / ناشکرا کردن، پین زلنین، مینانه دی.
- : فحص / پشکنین، تاقی کرینه و ده، پرسین، ساغ
- کرینه و ده، پاسادان.
- : قضائي / لیکرلینه و هی یاسایی.
- : ذاتية / ناسینه و ده، ناستامه ناسی.
- التحقيقات الجنائية / لیکرلینه و هی تاوان.
- محقق: فاحص / پشکنه، په سادهر، لی کوله ره و ده.
- : قاضي التحقيق / داوهری لیکرلینه و ده.
- مستحق مستاهل / شایان، پین رهوا.
- : منتفع / سود و ره گرتو.
- : الدفع / کاتی دانه و ده یته.
- محقق: على يقين / دلنیا.
- حقة: وعاء صغير / قابولکه، جامولکه.
- حاق: کامل / تهوار.
- حاقة: القيامة / ثوره دنیا، روژی قیامت، زیندویونه و ده.
- حقب:
- حقب: إنقطع / براه، نه ما.
- أحقبه: اركبه وراء / خستیه پاشکوی.
- حقب: الحزام الخلفي للحيوان / پاش به ست.
- : حقاب: حزام / پشتین.
- حقیبة: شنة / جاننا.
- : ما يحمل الراكب خلفه / پاشکو.
- : ما يضع فيه المسافرين الزاد / نانه به ره.
- حقب: حُقب: ثمانون سنة / او اکثر / هه شتا سال یا زیاتر.

- دهر/ چهرخ، سه سال، تهمین.

حقبة: مدة/ کات، سات، دم.

- سنة/ سال، سالیک.

حقد:

حقد. تحقد علی: امسک عداوته فی قلبه/ رق و قینی

(گرت، لِهه ل گرت، خستیه دلیهوه).

احقده: صیره حاقدا/ رق و قینی لِهه خسته دلهوه.

- اوغر صدره/ دلی کرمی بو، دلی کرمی کرد.

حقد: الغضب النابت فی القلب/ پشم، رق، قین، دل

پیس، کینه.

حاقدا. حقدود/ رقای، قینای، کینای، دل پیس،

نه رنای، نه رنو.

حقر:

حقر. حقر. حقر. احتقر. استحقر: صغر و ذل/

سوک بو، رسوا بو.

حقره. حقره. حقره. احتقره. استحقره:

استصخره/ سوکی کرد، رسوای کرد، به سوک و رسوا

ته ماشای کرد، به چای نزم سهیری کرد.

حقارة: الذلة و الهوان/ سوکی، رسوایی، گومپایی.

حقیر: زهید/ کم.

- لا یعتقد به/ نزم، بی نرخ.

- وضع. دنی. سافل/ خویری، سوک، رسوا،

بین نابو، ناکس، سه رشو، نامرد، نابیاو، گومپا.

احتقار: ازدراء و استخفاف/ رسوا بون، تریبون،

سوک بون، رسوایی.

تحقیر: إذلال/ رسواکردن، سوک کردن.

محتقر: مُزدری/ رسوا، سوک، بین بایه، نامرد،

نابیاو.

حقل:

حقل: اشتري الزرع فی الحقل/ به سهوزی کپی.

حقل: ارض زراعی/ کشتکه، کیلکه، زهوی کشت و

کال.

- فی صحیفة: عمود/ ستون.

حقن:

حقن: حبس/ گرتی.

- : صان/ پاراستی.

- : داواه بالمحقنة/ دهزی لیدای.

- الدم: لم یرقه/ نهی رشت، خوینه که کی کوزانه وه.

احتقن المریض: حقن/ دهزی لی درا.

- الدم و غیره: تجمع/ خوینی تیزا، کوبیه وه، تیی زا.

- المریض: احتبس بوله/ میزی گیرا.

حقن السائل بالمحقنة/ دهزی لیدان.

- : إدخال الدواء من المقعد/ حوقنه کردن، دهسورکردن.

حقنة. محقنة. آلة الحقن/ سرنج، شریقه.

- شرحیه/ حوقنه، دهسور.

- جلدیه/ دهزی پیست.

- عضلیه/ دهزی گوشت.

- وریدی/ دهزی دهمار.

احتقان/ سوربونه وه، ناوتیزان، خوین تیزان.

- : تجمع و ازدحام/ کوبونه وه، تی چپان.

محتقن/ سور، خوین تیزاو، ناو تی زاو.

حقو:

حقو: خصر. أسفل الخصر/ ناوگه ل، گه ل، ناوقه د.

حك:

حك: كشط و قشر/ پاکی کرد، دای تاشی، کرانی، توژیکی لی

کرده وه، سپیه وه.

- الشیء بالشیء: دلک/ له یکی خشان.

- : فرك/ پروانی، هالی پروان.

- المعدن و غیره لفحصه/ تاقی کرده وه، له محه کی دا.

- : احك. إحتك: دعاه الى الحك/ خورانی.

- . - . - : الكلام فی صدره: اثر فی/ قسه که دای له دلی،

کاری تی کرد.

إحتك بالشیء: حك نفسه علیه/ خوی (تی ه ل سو)، لی خشان،

پن خوران).

- : بالقوم/ تیکه لیان بو، خوی لی نریک کرینه وه، په یوه ندی

له گه ل کردن.

تحك به: تحرض للشرا/ شه پی پن فروشت.

حك: فرك/ پرواندن.

- : هرش/ خورانن.

- : إحتكاك/ له یك خشان، لیك سواندن.

- : كشط و قشر/ سپینه وه، کرانی، پاک کردن.

مَحَكْ: حجر فحوص المعادن / محكه، بهردی تاقی
كِرْنَهوه، سهنگی محكه.

- : إِمْتِحَان. فحوص / تاقی كِرْنَهوه.

مَحَكَةُ الخيل: محسَّة / رنهك.

حَكَّة. حُكَاك: مرض كالجرب / نالوش، خورو،

سهودا.

حُك: إبرة الملاحين / قبیله نما.

حكر:

حَكْر: إحتكر الشيء: إِسْتَبْدَ بَحْبَسِه / دهستی

به سهرراگرت، شارديهوه، پهس مهندهی کرد، پاونانی
کرد.

- : السِّلْعَةُ: إشتري كل الموجود / چی هه بو

کړئ، هه مری کورکړدهوه، پاونانی کرد.

- : إحتكر السوق / دهستی به سهر بازارا گرت،

یاری به بازارا نهکا.

حُكْر. حَكْر. مُحْتَكِر: دهست به سهرراگرو، پهس

مهنده کړاو.

- : حُكْرَة. إحتكار / دهست به سهرراگرتن، پهس

مهنده کړدن، پاونان کړدن، قورخ کړدن.

مُحْتَكِر: دهست به سهرراگر، پهس مهنده کړ.

حكم:

حُكَم البلاد و الناس: تَوَلَّى امرهم / فرمان رهوایی

کړدن.

- : ساس. قاد / بهرپوهی برد.

- : امر / فرمانی دا.

- : ضَبْط / سازی کرد.

- : قَرَر / بریاری دا.

- : قَضَى و فَضَّل / بریاری داو لې بوهوه، تهواو بو.

- : بَيْنَهُمَا / رتکی خستن، پتکی هټان.

- : علی / بریاری به سهر دا.

- : علیه بالإعدام / بریاری خنکاندنې دا.

- : له. لمصلحته / لایه ن گیری کرد، به لایا دای

شکان.

- : بمراته / سهرفرزی کرد.

- : یادانته / تاوان باری کرد.

حُكْم علیه / فرمانی به سهر درا، گوناوه بار کړا، بریاری تاوان

بارکړدنې درا.

- : علیه بالتعويض / فرمانی بژاردنې به سهر درا.

حُكْم فی الامر: اقامه حُكْم / ناوېزی کرد، سهرپهرشتی کرد.

- : اقام حاکما / بو به داوهر.

حاکم: قاضي / داوهری کرد.

الحُكْم: قوَى / به میزی کرد، چه سپانی.

- : العمل: اتقنه / کرداری باشی کرد، بڼ خهوش و دلسوزانه.

تحکم. إحتكم فی الامر: تصرف وفق مشيئته / خوویست

کرداری کرد، به ناره زوی خزی.

- : - : فهم: إِسْتَبْدَ / دهستی به سهرراگرتن.

- : فی السوق / دهستی به سهر بازارا گرت.

حُكْم البلاد: إدارتها / فرمان رهوایی، ولات بهرپوه بردن.

- : مُدَّة الحكم لو المَلِك / نوعه / ماوهی فرمان رهوایی.

- : الإرهاب / زورداري، ستم کاری، بکوژو بڼ.

- : سيطرة / دهسه لات داری، دهست به سهرراگرتن.

- : قرار / بریار، بریاردان.

- : احكام القضاء / بریاری داوهری.

- : ثنائی او مشترک / بریاری هاو به شې.

- : جنائی / سزادان.

- : الحكم او لجنة المحكمين / بریاری داوهر و ناوېزی کړ.

- : المحلف او لجنة المحلفين / بریاری سویندخوردان.

- : عُرفی او عسکری / دادگای سهریازی، یاسای سهریازی.

- : بالافلاس / بریاری نابوت بون.

- : حضوری (وجاهی) / بریاری روبه یو.

- : غیابی / بریاری پاش مله.

- : يشمل التنفيذ / بریاری به جڼ هټان.

- : موقوف التنفيذ / بریاری به جڼ نه هټان، دواختن.

ال - بالإعدام / بریاری خنکاندن.

ب - وظیفته / به پټی فرمانه کئی، به گویره ی نیش و

جینگه کئی.

ب - العادة و الظروف / به پټی بارودوخ، به پټی یاساو کله پور.

حُكْم: قیصل / داوهر، ناوېزی کړ.

حُكُومَة: إدرارة / دهسه لات، بهرپوه بردن، فرمان رهوایی.

- : دولة / میری، دهو لهت.

- : جمهورية / کومان.

- دستورية/ ده‌له‌تی ياسایی.
- ملكية/ شانشين، ميرنشين.
- الفرد/ ديكتاتوري.
- نيابية/ ده‌له‌تی نوينه‌رايه‌تی.
- حكومي: اميری/ ميری.
- حاكم: وال/ مير، فرمان‌روا.
- قاضي/ داور، داد (پرس، گپ، په‌روه).
- بامره: مطلق السُّلطة/ ديكتاتور.
- تحكُّم: استبداد/ زرداری.
- سيطرة/ زالی.
- محکمة: دار القضاء/ دادگا.
- البداءة/ دادگای سهره‌تابی.
- الجزاء/ دادگای سزا.
- الجنایات/ دادگای تاوان باران.
- کبری/ دادگای (گه‌وره، بالا).
- الجنج/ دادگای سوکه تاوان.
- التحقيق/ دادگای ليکولینه‌وه.
- الشرعية/ دادگای (ثابتي، ثابت راني).
- التنفيذ/ دادگای جی‌به‌جی‌کردن.
- عسكرية/ دادگای سهریازی.
- الاستئناف/ دادگای تیه‌ه‌ل‌چونه‌وه.
- الاحوال الشخصية/ دادگای کارو باری (خویش، که‌سیتی).
- الصلح/ دادگای ری‌کوتن.
- التمييز/ دادگای جیا‌کردنه‌وه.
- الاحداث/ دادگای مندان.
- المرور/ دادگای هاتوج.
- اعضاء ال - / نه‌دلمانی دادگا.
- محاكمة: نظر فی الدعوى/ دلوا بینن.
- محكوم عليه/ چه‌ک دراو، سزاندراو.
- محکومية/ چه‌ک دراو.
- حكمة/ عقل/ ژیری، دانایی.
- فلسفة/ فه‌لسفه.
- قول حکيم/ قسه‌ی نه‌ستوق، ونه‌ی به‌جی، به‌نرخ.
- طب/ پزشکی، پزیشک‌گری، پزیشکی.

- ب - : بعقل/ ژیرانه، دانایانه.
- حکيم: عاقل/ دانا، کارامه، ژیر، به‌توانا.
- : فيلسوف/ فه‌یله‌سوف.
- : طبيب/ پزیشک، دوکتور.
- أسلوب - (في البدیع)/ شیوه‌ی جوان کاری.
- رای - / باوه‌پی راست، رای راست و به‌جی.
- إحكام: إتقان/ وردی، قایمی.
- ب - : بضبط و إتقان/ به‌وردی، به‌قایمی، به‌رټک و پټکی.
- إستحکام: حصن/ قایم کاری.
- مُحكَم: مضبوط. مُثَقَن/ زرد ته‌واو، رټک و پټک، کون‌پی.
- : صائب/ راست و به‌جی.
- الصنْع. متین/ قایم، پته‌و، ئیشی باش، ره‌خته.
- حكمة الفرس شکيمة/ سهرکه‌له.
- حكي:
- حكي الخبر: نقله/ هه‌واله‌کی گه‌یاند، گټپرايه‌وه.
- عليه: فَم/ له‌ پاشمله قسه‌ی پی‌وت.
- : تَكَلَّمَ/ دوا، قسه‌ی کرد، وتی، بیژای.
- : حاکي: شایه/ ليکی جوان.
- : حاکي: قُلْد/ لاسایی کرده‌وه.
- حكاية الأخيار: نقلها/ راگه‌یاندن، گټپرايه‌وه.
- : قِصَّة/ راز، چیرۆک، داستان، سهرگوزشته، سهرگروشته.
- حاک: ناقل الخبر/ گه‌یانه‌ر، راگه‌یانه‌ر.
- : فُتُو عَزَاف/ قه‌وان، سنوقی قه‌وان.
- مُحاكاة: مُشابهة/ ليک چون، ليک چواندن.
- حل:
- حَلَّ الْعُقْدَة: فَكُّها/ گری‌ک‌ه‌ی کرده‌وه.
- : ترك. سَيِّب/ به‌ره‌لای کرد، به‌ری‌دا.
- : تَزَل/ دابه‌زی، هاته‌خواری.
- : ضِدَّ ألف و رُكْبَ/ شلی‌کرده‌وه، ليکی دایه‌وه.
- : اطلق/ ارخی/ شلی‌کرده‌وه، خاوی کرده‌وه.
- : اذاب/ توانیه‌وه، شلی‌کرده‌وه.
- : المسئلة أو اللغز/ زانی، هه‌لی مه‌نا.
- : الرمز: فُسْرُها/ میمای ليک دایه‌وه، ليکی دایه‌وه.
- : الشركة أو المجلس/ هه‌لی وشانه‌وه.
- : بالمكان: نزل و اقام/ گلی خوارده‌وه، لای‌دا، تیامایه‌وه.

- به الامر: اصابه/ توش بو.
- الذين: حان وقت وفاته/ کاتی دانه‌وی هات (قهرن).
- الشیء: کان حلالاً/ حلال بو.
- الشیء محله/ چوه‌وه جیتی خزی.
- محل کذا/ له جیتی نو دانرا، چوه جیتی نه، جیتی گرتوه.
- اللون: ذهب/ چوه‌وه.
- الشتاء/ او الصیف/ هات.
- من کذا: اطلق/ بریو، بهره‌لا بو.
- من ذنب/ له تاوان ریگاری بو، سه‌رفراز بو.
- اخل: جعله حلالاً/ حلالی کرد، به حال داینا.
- ه بالمكان: انزله فيه/ گلی دایه‌وه، تیاه‌پشتیه‌وه، لئی دابه‌زان.
- اخل المكان: نزل فيه و شغله/ داگیری کرد، زه‌وتی کرد.
- اخل: تفكك/ کرایه‌وه، شل بوه‌وه، بهره‌لابو.
- : ائفض/ بکوه‌ی لی کرا، مه‌ئسان، لئبونه‌وه.
- : تحلل: تفککت اجزاء/ مه‌لا وه‌شا.
- : ذاب/ تولیه‌وه.
- : تحلل من یمینه/ سوینده‌کمی نه‌کوت.
- : استحل: عدّه حلالاً/ به‌حلالی دانا.
- : حلل الأمر/ بیانوی میتایه‌وه، خزی په‌پانده‌وه.
- : الکلام و الشیء: ردّه الی عناصره/ شی‌کردنه‌وه، والای کرده‌وه.
- : الادرا/ ته‌حلیلی میزی کرد، میزه‌کمی پشکنی.
- : من ذنب. (برأ/ گونا‌می له‌سه‌ر نه‌ما.
- : الیمین: کفرها/ سوینده‌کمی له‌سه‌ر نه‌ما، سوینده‌نه‌ی دا.
- : الشیء: فک اجزاء/ مه‌لی وه‌شان، له‌یه‌کی ترلزان.
- : الشیء: جعله حلالاً/ حلالی کرد، ره‌وای بینی.
- : الورم: صرّفه/ ناوساویه‌کمی ره‌وانه‌وه، نیشانیه‌وه.
- : حل: فک/ کردنه‌وه، مه‌لا وه‌شان، ره‌وینه‌وه.
- : تدویب/ توانه‌وه، توانته‌وه.

- : إرخاء/ شل کردنه‌وه، ره‌ولندنه‌وه، خاوکردنه‌وه.
- : تدبیر/ چاره، چاره‌کردن.
- : إطلاق/ بهره‌لاکردن، نازانکردن.
- : إبراء/ بهره‌لاکردن، بین تاوان کردن.
- : من خطیئة: غفران/ لئ‌خوش بو.
- : فی الحساب/ شیکار.
- : اللغز او الرمز/ مه‌لا میتان.
- : حلال: فاک. یحلّ المشاکل/ گری کروه، چاره‌کار.
- : تحلیل: إرجاع المادة الی عناصرها/ شی‌کردنه‌وه، و‌الاکرینه‌وه، شیکاری.
- : : حل/ توانته‌وه.
- : الورم/ فش کردنه‌وه، ره‌وانته‌وه، نیشتنه‌وه.
- : الکلام/ لئک دانه‌وه، شیکار.
- : تحلل: تفکک/ لئک جویی بونه‌وه، شی‌بونه‌وه.
- : حلة: مرة/ جار، که‌پت، کایه.
- : تحلیل: الزوج/ میزد.
- : حليلة: زوجة/ زن.
- : حلال: ضد الحرام/ حلال، ره‌وا، یاسایی.
- : ابن : شرعی/ حلال زاده.
- : ابن : طیب الاخلاق/ بهره‌وشت، ره‌وشت باش.
- : انحلال: تحلل: تفکک/ له‌یه‌ک ترازان، مه‌لا وه‌شان، شی‌بونه‌وه.
- : : انصهار/ تاوندنه‌وه، له‌ناوچون.
- : ضعف/ لاوای، بی‌هیزی.
- : خمول/ دامیتران، له‌ش قورس.
- : الظهر: غنة/ کومانه‌وه.
- : محلول: سائب/ بهره‌لا. بریو.
- : مفكوك/ کراوه.
- : مذاب/ تواوه، شله‌وه‌بو.
- : الشیء العذاب: مخلوط/ گپراوه.
- : الظهر: غنة/ بین‌میز، لاوان، کوماوه.
- : مُحلل: مُفکک/ شیکار، خاوکه‌روه، شل کیره‌وه.
- : الاورام/ ره‌وینه‌ری ناوساوی.
- : مُبَرَّر/ به‌لگه‌میتنه‌روه، بیانوه‌یتنه‌روه.
- : حلة: ثوب/ به‌رگ، پۆشاک، کراس.
- : حلة: قدر الطبخ/ مه‌نجه‌ل.

- : إنتهاء. إستراحة/ ته‌واویون، پشو، ای‌پونه‌وه، ده‌ست مه‌ل گرتن.

حُلُول: نزول/ لادان، دابه‌زین، گل خوارده‌وه.

- : محیی‌ء/ هاتن، نزیك بونه‌وه.

- : شخص محل الآخر/ یه‌ك چونه جیی ئه‌وی تر.

إحلال: وضع الشيء محل الآخر/ له‌جیی یه‌كتر دنان، جن‌گرتنه‌وه، خستنه‌جی.

إحتلال: إشغال/ داگیرکردن، زه‌وت کردن، تیامانه‌وه، گرتن، ده‌ست به‌سه‌راگرتن.

- : عسکری/ سوپاگیری.

محلّ: مكان. موضع/ شوین، جیگه.

المحل الهندسي/ ئه‌ندازگه.

مَحَلّی: موضعی/ خۆمالی، جیگه‌یی، خۆجیی.

فی محله: بدلاً منه/ له‌شوین یا له‌جیی ئه‌و.

فی محل مناسب/ له‌جیی خۆیدا، پر به‌پیری.

مَحَلَّة: حله. مُعسَّكِر/ گه‌ره‌ك، ناوچه.

إحلیل: مجرى البول فى القضيب/ بۆری میزکردن.

حلا:

حلاً: ضَرْب/ لیتی‌دا.

- : به‌الارض: صرعه/ کوتای به‌زه‌ویدا.

- : الجلد: قشره/ گروی، پیسته‌کە‌ی لی‌کرده‌وه.

حلب:

حَلَب: اسْتَحْلَب. إحتلب الشاة: أخرج من ضرعها اللبن/ دۆشی.

- : القوم: إجتمعوا للنصرة/ به‌هاواره‌وه چون، مه‌روه‌زیان کرد.

إسْتَحْلَب الشيء: اسْتَدْرَه/ ئاوی کرد، ئاوی تیزا.

- : القوم: تجمعوا للنصرة/ مه‌روه‌زیان کرد، کۆبوونه‌وه بۆ یارمه‌تی.

تَحْلَب: تَرْشِج/ ئاوی لی‌تکا، پالتیورا، ده‌لی، ده‌لاندی.

- : ت عینه: سالت بالدمع/ چاوی ئاوی کرد، ئاوی تیزا، فرمیسکی تیزا.

- : اللعاب فى الفم: سال بالريق/ ئاوی زایه‌ده‌م، ده‌م ئاوی کرد...

حَلَاب: الذى يَحْلَب/ شیرنۆش، نۆشه‌ر.

- : كثير الحليب/ به‌شیر.

حَلَابَة/ دۆشه‌ر، مه‌کینه‌ی دۆشین.

حَلَب: إستدراة اللبن/ دۆشین.

حلیب، حَلَب: لبن/ شیر.

مَحْلَب: دار صناعة الالبان/ دیری.

- : مكان حلب الحيوان/ شوینی دۆشین، به‌چه، بیژ.

مَحْلَب: إناء يَحْلَب فيه/ قاپی شیر دۆشین.

حلوب، حَلَوِيَّة: التى تعطى حليباً/ به‌شیر، شیردار، شیرده‌ره، نۆشه‌نی.

حَلْبَة: المرة من الحلب/ زه‌مێك دۆشین، دۆشینێك.

- : مجال الخيل للسباق/ شوینی رم بازی.

- : السباق: ميدان الرهان/ رایسز.

حَلْبَتَان/ دۆزهم، دۆشین، به‌یانی و ئیواره.

حالب: قناة البول بين الكلوة و المثانة/ بۆری میر، میزکیش.

حَلْبَة: نبات/ شملی، کاخلی.

حلت:

حَلَّت الرأس: حَلَقَه/ سه‌ری تاشی.

- : الصوف: نَتفه/ ده‌سکه‌نی کرد، مه‌لی‌که‌ند.

حَلَانَة: ثَنَافَة الصوف/ کۆک.

حليج:

حَلَج القطن حتى تَخْلُص الحب/ لۆکه‌کە‌ی (له‌چیکه‌ندا، چیکه‌نی کرد).

حَلَج: حلاجة. حَلَج القطن/ چیکه‌ن کردن.

حَلَاج القطن/ مه‌لاج، چیکه‌نه‌کر.

مَحْلَج القطن: دار الحلاجة/ کارگه‌ی چیکه‌ن.

مَحْلَج: مَحْلَجَة. آلة الحليج چیکه‌ن.

حليج: مَحْلُوج/ چیکه‌ن کراو.

محلاج: مايوسع به‌ الخبز و يُرَق/ تیرۆک.

حلحل:

حَلْحَل: زحزح/ جولانی بزوانی، له‌جیی خۆی جولانی.

حلز:

حلزون: قوقعة. بَرَّاقَة/ مێلکه‌ شه‌یتا‌تۆکه‌.

حلزونة: لولب/ پێچۆک، پێچ دار، ماریچ.

حلزونی: لولبی/ پێچۆکه‌، پێچ پێچۆکه‌، ماریچی.

حلس:

حلس: حَلَس. تَحَلَس بالمكان: اقام فيه و لزمه/ تیانیش، تیا گلی خوارده‌وه، نیشته‌جی بو، تیامایه‌وه.

جلس. جلس: ما يوضع تحت السرج / رُزَين،

نهره زین.

- : ما يوضع على الارض تحت المتاع،

حسیر، رُزَ راخَر.

اُخلس: لونه بين سواد و حمرة / رهنگی سوری

رهش باو، که سته نه بی، سورتاله، کویتی.

- : اصنَع / روتاوه، سه روتاو.

حلف:

حلف: اَقْسَم / سویندی خوراد.

- کَذِباً / سویند به درق خوراد.

حَلَف: اِسْتَحْلَف. اُحلف: جعله يحلف / سویندی

(دا، پی خوراد).

- : ناشد / پاپاپه وه، لالایه وه، نزای

کرد.

حالف: عاهد و ناصر / په پیمانی به ست.

تحالفوا: تعاهدوا / سویندیان پیکه وه خوراد،

په پیمانان به ست، بون به دُست، ریک که وین.

حلف. حَلَف. حلفان: یَمین / سویند،

- کاذب / سویندی درق، سویند به درق.

حلف. حلیف. مُحالف: صَديق / هاوپی، یگ گرتو،

هاوپه پیمان، سویند خوار.

- : اِتِّحاد / یه گرتن.

- : العهد و الصداقة. به کیه تی، هاوپی به تی،

هاوپه پیمانی

- : تَعَهْد / په پیمان.

حلاف. حَلَاقة: کثیر الحلف. زُدر سویند خور.

کل - کَذِب / نه وانه ی زُدر سویند نه خُون درو زین.

حلیف: الدول الحلیفة: الصدیقه / ولاتانی دُست،

هاوپه پیمان.

- : ما یلازم الشيء ولا یفارقه / هاوپه پیمان،

براده ری گیانی به گیانی، هاوکار.

مُحالفة. تَحالف: مُعاهدة / په پیمان، سویند خواری،

یه گرتن.

مُحَلَف: اُحد اعضاء لجنة التحلیف نه دما

نه نجومه نی سویند خواران.

هیئة المُحَلَفین ده سته ی سویند خواران.

اعضاء لجنة التحلیف / نه دما نی ده سته ی سویند خواران.

الحُلفاء / سویند خواران، دُستان.

حلفاء. حَلْفة / مه ریز، په لک.

حَلُوف: خنزیر بُری / به رازی کیوی.

- : خنزیر مُستأنس / به رازی مالی.

- : ذکر الخنزیر / یه کانه.

حلق:

حَلَق حَلَق الشعر: ازاله بالموس / توکی تاشی، تاشی.

- : قَشْر / پاکي کرد، توپکی لی کرده وه.

- : ضرب على بعلومه / کیشای به دم و گه رویدا.

- القوم بعضهم بعضا: قتل بعضهم بعضا / یه کتریان

کوشت.

حَلَق الشيء: جعله كالحلقة / خری کرد، چه مهربی کرد.

- القمر: صارت حوله دائرة / خرمانه ی دا (مانگ).

- الطائر: ارتفع / بالی گرت، رفی، به ریزه وه.

- عليه: حَوَق / ده روی دا، تابلو قی دا.

تَحَلَق القوم: جلسوا حلقة / خردانیشتن، به چه رخه دانیشتن.

- القمر: صارت حوله حلقة خرمانه ی دا (مانگ).

حَلَق الشعر / تاشین، توك تاشین.

حَلَق: مُزین / سهر تاش، ده لاک.

حَلَاقة: حرفة الحلاق / سهر تاش.

حلیق: مخلوق / سهر وریش تاشراو.

مُحَلَق: مخلقة: آلة الحلق / مه کیه نی تاشین، گویزان.

حَلَق: حلقوم: مجرى الطعام. بعلوم / گه رو.

سَقَف الحلق: حنك / مه لاشو.

حلق: قُرط / کواره.

حَلَقَات البطن: لَوچی سَك، لَوچی وِگ.

حَلْقة: كل شيء استدار. دائرة / بازنه، نه لقه، چه مهرب.

- : دپله / نه نگوستیله، نه موسستیله، کلکه وانه.

حَالِق: جبل حَالِق: مرتفع معدوم النبات / شاخی بلندی

روتن.

مُحَلَق: مرتفع في طیرانه / به رن.

مُحَلَق النبات: عنم. سلك يتعشق به / نه رن.

حلك:

حلك. اِحطوك اللیل: اِشتد سواده / تاریکی کرد، بو به

شه وه زهنگ.

حَلَك: حُلْكَة: شِدَّة السَّوَاد. تاریکی، نوتَهك، تار.
 حَلَك: حَالِك السَّوَاد / ره‌شی تیز، زُود ره‌ش.
 - - - الظلام / تاریك و نوتَهك، شه‌وه‌زه‌نگ.
 حلم: حلم: رَأى فى منامه رؤیا / خه‌ونى بینى.
 - بكذا / رآه فى النوم / خوى پی‌وه بینى.
 - إحتلم: ادرك. وصل الى سن البلوغ / بالغ بو.
 إحتلم. تحلم: تَنَوَّم / شه‌یتانى بو.
 حلم: كان حليماً / میهره‌بان بو، له‌سه‌رخو بو.
 حلم: منام / خه‌و.
 - إدراك. وصول الى سن البلوغ / بالغ بون.
 حلمى: مختص بالاحلام / له‌خه‌وزان.
 مُحْتَلَم: بالغ / مه‌ره‌كار.
 إحتلام / شه‌یتانى بون.
 حلم: صبرو لئاة / میهره‌بانى، له‌سه‌رخویى، نارام.
 حلیم: طويل الأناة / میهره‌بان، له‌سه‌رخو، به‌نارام.
 حلْمَة الثدى / گوى مه‌كه.
 - الضرع / گوان.
 - الأذن: شحمتها / په‌ره‌كه‌ی گوى، نه‌رمه‌ی گوى.
 - قرادة / گنه.
 حلمى: كالحلمة / له‌شیره‌ی گوى مه‌كه.
 - : له‌ حلمة / گوى مه‌به.
 - : طفيلي (حيوان أو نبات) / مشه‌خور.
 حلا: حلا: حَلَو حَلَى: كان حُلواً / شیرین بو.
 - الفاكهة: طابت / خوش بو، گه‌ی، شیرین بو.
 - له‌ الشیء: لذ / پی‌ی خوش بو، له‌لای خوش بو.
 - الشیء: صیِّره حُلواً / شیرینی کرد، خوشی کرد.
 - فى عینیه / چو به‌ دلایا، له‌به‌رچاوی شیرین بو،
 حه‌زی لی کرد.
 حَلَى الشیء: صیِّره حُلواً / شیرینی کرد.
 - الشیء: صیِّره جمیلاً / جوانی کرد، رازانده‌وه.
 تحلَّت المرأة: لبست الحلى / خشلی له‌خوی‌دا.
 إخلوئى: صار حُلواً / شیرین و خوش بو.
 حلو: ضد مر و حامض و مالح / شیرین.
 - : جمیل / جوان، رازاوه.

- لذیذ / خوش.
 ماء - (أو عذب / نأوى (شیرین، پاک، خوارنده‌وه).
 حَلَوَى: حُلوا. حلاوة / حه‌لوا.
 حلاوة: كَوْن الشیء حُلواً / شیرینی.
 - حلاوی: حَلَوِیَّات / شیرینی، شیرینه‌مه‌نى.
 حَلَوَانِی: حَلَوَانِی: صانع أو بائع الحلو / حه‌لواچی.
 حَلَوَان: هبة. عطاء / به‌خشیش، دهم شیرین کردن.
 حلى: حلى: حَلَى: زین / جوانی کرد، رازانده‌وه.
 تحلَّى: تَزَيَّن و لبس الحلى / خوى (جوان کرد، رازانده‌وه، دا
 له‌ تهل)، ناراشتی خوى دا.
 حلى: حلى: مَصَوغ / خشل.
 حلیة: ما یُزَیَّن به‌ / تفاقى رازانده‌وه و نارایش.
 - الإنسان: ظاهره و هیئته / دیمه‌ن.
 حم: حم: التَّنَوُّر: احماء / دای خست، تاوی دا، گه‌رمی کرد.
 - الشَّحْمَة: اذابها / توانیه‌وه.
 - حَمَم. احم الماء / سَخَّنَه / گه‌رمی کرد.
 - : سَخَن / گه‌رم بو.
 - الشیء: اسودَّ / ره‌ش بو، ره‌ش داگیرسا.
 حم الرجل: اصابته الحمى / تای لی هات، توشی تا بو.
 - الأمر: قَضَى / تنبیه‌ی، به‌سه‌رچو.
 حمَم: غَسَلَ / خوى شت، شتی.
 إستحم: تحمَّم: اغتسل بالماء / خوى شت، کولی کرد.
 - : عرق / ناره‌قی کرده‌وه.
 إحتَم: إحتدَّ / گه‌رم بو.
 إستحمام: إغتسال / گه‌رماو کردن، خوشتن، کول کردن.
 حمَم: وعاء یُسَخَّن فیهِ الماء / بویلر، ناوگه‌رم کار.
 حم: الظهيرة و شِدَّة حرَّها / قرچه‌ی نیوه‌رو.
 حمَم: كل ما أُخْرِق بالنار / سوتا، هه‌قنه‌ن.
 - : رماد / خوله‌میش.
 - : فحم / خه‌لوز.
 - البراكین: ماتقذفه البراكین / ناگر و هاویندراوی گرکان.
 حمَّام: موضع الإستحمام / گه‌رماو، حمام.
 - : إستحمام: إغتسال / خوشتن، مه‌له‌کردن، کول کردن.
 - : حوض الإستحمام / بانیزو.

- بُخار / گرمای مه‌لم.
- جاف: شمسی / خورده‌ل خستن له‌بر خور.
- سباجه / مه‌له، مه‌له‌وانی، خورزی مه‌له.
- حمامی: صاحب الحمام / حمامچی.
- حمه: عرق / ناره‌ق، نم.
- حمیم: قریب / خزم، خویش.
- : صدیق / هاوپی، دوست، هاوال.
- حمام. حمه. حمه. منیه. موت مردن.
- احم. یحموم: اسود / ره‌ش.
- حمه: سواد / ره‌شی.
- : حمی. سخونه / تا، گرمی.
- محموم: مُصاب بالحمی / تادار.
- حمی: داء معروف / تا.
- : الصفراء / زهردویی.
- الدق: سخونه رفیع / سوکه‌تا، گه‌نگه‌تا.
- راجعه / تای رشانه‌وه.
- الربیع: چواریه‌ریز.
- غفنه / بۆگه‌نه‌تا، تابۆگه‌نه.
- الفیب: حمی ثلاثیه / سی‌به‌ریز.
- التیفوس / تاپه‌له.
- مالطه / تا بز، بزنه‌تا، سوره‌تا.
- مقطعه / پچره‌تا، تای تاوتاو.
- قرمزیه / سوره‌تا.
- خفیفه / سوکه‌تا، نه‌چه‌تا.
- الثلث / سی‌به‌ریز.
- قلاعیه للحيوانات / ته‌به‌ق.
- مستدیمه / به‌کیشه‌تا، تای دریژ خایه‌ن.
- معویه / ته‌شه‌نه‌تا، ریخۆله‌تا.
- الملاریا / له‌رزوتا.
- الورد / سوره‌تا.
- حم الشیء: معظمه / به‌شی‌ن‌دیی.
- حمام. حمامه. طائر معروف / کوتر.
- الزاجل / کوتری نامه‌به‌ر.
- بری او جیلی / کوتری کئیوی، کوتره کئیوله.
- : فاخته / کوتره باریکه.
- متوج / کوتری په‌له‌پن.
- مُطوق / کوتری ته‌قله‌بان.
- هزان / کوتری ها‌قو.
- مُسرول / کوتری په‌له‌پن.
- حما:
- حمأ البئر: طهرها / پاکی کرده‌وه.
- الترعة: طهرها و کراها / جۆمالی کرد.
- حمیء علیه: غضب / تورهبو، رقی مه‌لسا.
- حماة. حمأ: طین / قوربولته، چلپار.
- حمء: حمأ. حمو. حما: ابو زوج المرأة / خزرد.
- حَمَم الحسان: صهل / حیلانی.
- حَمَمَة: صهیل / حیل.
- حمد:
- حمد: اثنی علیه / پیا‌ه‌ل‌دا، ه‌الی (دا، نا).
- : شکر / سوپاسی کرد.
- حمد: ثناء / پیا‌ه‌ل‌دان، ستایش، ه‌ال نان.
- : شکر / سوپاس، سوپاس کردن.
- الحمد لله / سوپاس یق‌خوا.
- حمید. محمود: يستحق الحمد / شایانی (پیا‌ه‌ل‌دانه، سوپاسه).
- : السمعة / ناسراو، به‌ناویانگ.
- : سليم العافية / له‌ش ساغ.
- حامد. حمود: شاکر / سوپاس کار.
- مُحَمَّد: کثیر الخصال الحمیده / ره‌وشت به‌رز.
- حمز:
- حمز: صبیغ بلون (حمز) / سوری کرد.
- اللحم: قلاه / سوری کرده‌وه.
- ه: قال له یا حمار / کهره، کهری کرد، پیتی وت کهره.
- إحمز: صار أحمز / سوریو، سوریو‌وه.
- خجل / سورهل گه‌را، سوریو‌وه.
- حمزة. حمار. إحمزار / سوری، سوریی.
- : حمزة / نه‌خۆشی پیتست سورد‌اگیرسان.
- : دمام للوجه (أو الشفتين) / سوراو، بۆیی سوری لیو.
- کولم.
- : مسحوق الطوب الأحمر / گله‌سور.
- (حمز) حمراء / سور.
- : قان / سوری کال.

- وردی / سوری په مویی.
 - قرنفلی / جهرگی، سوری تیر، سورمور، سوری میخه کی.
 - کالدم (العین) / چاوسوریونه وه، خوینی تیزاو.
 موت- قتل / کوشتن.
 - احرار: تور، سور (بونه وه، داگیرسان، داگه ران).
 - احمري: شدید الحفرة / زور سور.
 - یحمر: احر / سور.
 - : الحمار الوحش / که ره کپړی.
 - مُحْمَر / سورمه ل گپاو.
 - : نوع من القار الاسود / قیر، نه سفله ت.
 - حَمَر حُمَران، حُمَرای: طائر احر اللون / مه لیکي ره دنگ سور، بلبله سوره.
 - حمراء: مؤنث الاحمر / سور.
 - : ثلاثة احواد يحمل عليها براد الماء / سې په له مه شکي پیا ه ل نه واسړی.
 - حمار: جف / کړ.
 - الزرد / زېړ، که ره کپړی.
 - الوحش / که ره کپړی.
 - حماره: اتان / ماکر، ښه که ر.
 - حمار: صاحب الحمير / که ردار.
 - حمز:
 - حمز اللسان: لذعه / زمانې (پیاچزا، گه ست، چورلپه وه).
 - الشفيرة: حدادها / تیري کرد، تیغه که ی تیزکرد، ساوی دا.
 - حامز: يلذع اللسان / زمان (نه سوتیني، نه چورتینته وه).
 - حمس:
 - حمس حمس: احمس / غضب / توره ی کرد.
 - : هيج / هانیدا، مه زانی، که رمی کرد.
 - : حمصة / برزانی.
 - حمس: تحمس / غار، به په ریش بو.
 - : هيج / مه زان.
 - : تشدد / غیره ت گرتی، قایم تربو، که رم بو.
 - حمس: احمس / غیور / به په ریش.
 - : نشیط / چابوک، چالاک، چوست، گورج.
 - حماس: حماسة: الشدة والشجاعة / نازایه تی، په ریشی، که رم بون، خوین که رمی.
 - : محمس: يهيج الحواس / به سوز، مه ست جولین.
 - محمس: هائج الحواس / به په ریش، به غیره ت.
 - حمش:
 - حمش: اغضب و هيج / سهری کرده سهر، توره ی کرد، جارسی کرد، هانی دا.
 - الطبخ: شاط / سوتا.
 - الشحم: اذابه حتى كاد يحرقه / توانیه وه تا یو به چرلیک، کردی به چرلیک.
 - حمیش: الشحم المذاب / چرلیک.
 - حمص:
 - حمص الورم: إلفش / ناوساویه که (نیشته وه، فش بوه وه).
 - حمص: قلى / برزانی.
 - محمص: مشوي / برزاو.
 - محمصه: وعاء الحمص / تیانې برزاندن.
 - حمص: شوي / برزاندن.
 - حمص: تحميص الاواني الفخارية / کل نانه وه.
 - حمص حمص: حمص / توك.
 - : برى، گینده ل.
 - حمض:
 - حمض حمض: كان او صار حامضاً / ترش بو، ترشا.
 - حمض: حمض: صيرة حامضاً / ترشی کرد، ترشانی.
 - الفلم: فيلمه کی شته وه.
 - حامض: حمض / ترش.
 - : ليمون / لیمو.
 - : محمص / ترشاو.
 - حموضة: ترش، ترشه توك.
 - المعدة: ترخه، دله کزئ.
 - حماض: حميض: نبات / ترشوکه، کاربو.
 - حميض: حامض قليلاً: مر / مز، ترشوکه.
 - حمضيات: مزه مه نی.
 - حمق:

- وردی / سوری په مویی.
 - قرنفلی / جهرگی، سوری تیر، سورمور، سوری میخه کی.
 - کالدم (العین) / چاوسوریونه وه، خوینی تیزاو.
 موت- قتل / کوشتن.
 - احرار: تور، سور (بونه وه، داگیرسان، داگه ران).
 - احمري: شدید الحفرة / زور سور.
 - یحمر: احر / سور.
 - : الحمار الوحش / که ره کپړی.
 - مُحْمَر / سورمه ل گپاو.
 - : نوع من القار الاسود / قیر، نه سفله ت.
 - حَمَر حُمَران، حُمَرای: طائر احر اللون / مه لیکي ره دنگ سور، بلبله سوره.
 - حمراء: مؤنث الاحمر / سور.
 - : ثلاثة احواد يحمل عليها براد الماء / سې په له مه شکي پیا ه ل نه واسړی.
 - حمار: جف / کړ.
 - الزرد / زېړ، که ره کپړی.
 - الوحش / که ره کپړی.
 - حماره: اتان / ماکر، ښه که ر.
 - حمار: صاحب الحمير / که ردار.
 - حمز:
 - حمز اللسان: لذعه / زمانې (پیاچزا، گه ست، چورلپه وه).
 - الشفيرة: حدادها / تیري کرد، تیغه که ی تیزکرد، ساوی دا.
 - حامز: يلذع اللسان / زمان (نه سوتیني، نه چورتینته وه).
 - حمس:
 - حمس حمس: احمس / غضب / توره ی کرد.
 - : هيج / هانیدا، مه زانی، که رمی کرد.
 - : حمصة / برزانی.
 - حمس: تحمس / غار، به په ریش بو.
 - : هيج / مه زان.

حُمَقٌ. حُمُقٌ. إِنْحُمُقَ: فَسُدَّ رَأْيَهُ / گِزِل بُو، گِوَج بُو،
 کِه ر بُو.
 حُمُقُهُ: نَسَبُهُ إِلَى الحُمُقِ / تَوْرَه ی کرد، گالته ی
 پَر کرد، کِه لَه یی کرد، کِه ر ی کرد.
 حُمُقٌ. حُمَاقَةٌ: قِلَّةُ الْعَقْلِ (و فساد فیهِ) / گِزِل ی،
 گِه ر ج ی، کِه رِیْت ی، کِه و دِه ن ی.
 - : النُّوْمَةُ بَعْدَ الظُّهْرِ / خَوَر ی پاش نِیوَه پَو.
 اَحْمَقٌ. حُمُقٌ: سَرِيعُ الْغَضَبِ / تَوْرَه و تَوْرَه.
 - : - : اَخْرَقَ / گِزِل، گِوَج، کِه ر، کِه و دِه ن،
 سِه پَو لَه.
 حُمَاقٌ: جُدْرَى اِدْجَاجٍ / تَاوَلَه ی مَرِیشْک، دانکِه.
 حُمُقٌ: خَفِيفُ اللَّحِيَةِ / رِیش تَه تَنک.
 حَمَلٌ:
 حَمَلَ الشَّيْءَ: رَفَعَهُ / مَه ل ی گِرت، بَه رِز ی کردِه و ه.
 - : عَلَى ظَهْرِهِ / بَه کَوَل مَه ل ی گِرت، دای بَه کَوَل یَا.
 - : عَلَى نَفْسِهِ (و عَلَى عَاتِقِهِ: اَجْهَدَهَا) / خَو ی
 هِیلاک کرد، گِرت یه نِه سَتَو ی.
 - : فُلَانٌ الْحَقْدَ عَلَى فُلَانٍ: اَكْتَنَ فِي نَفْسِهِ رِقَّ و
 کِیْنَه ی لِ مَه ل گِرت.
 - : و اَحْمَلَ الحَمْلَ: اَعَانَهُ بِهِ / یار مَه ت ی دای، دای بَه
 کَوَل یَا.
 - : سَنَدٌ / پِشْتَنگِی ر ی کرد.
 - : عَلَى الامرِ: اَغْرَاهُ بِهِ / هَان ی دای.
 - : اَثَرٌ / بَه ر ی گِرت.
 - : تِ الْاِنْشَى: حَبَلَتْ / سَک ی پَر بُو، تَاوَس بُو.
 - : الْقُرْآنَ: حَفِظَهُ / لَه بَه ر ی کرد، رِه و اَن ی کرد.
 - : الْعِلْمَ: رَوَاهُ / زَان یاری بَلَاو کِر دِه و ه.
 حَمَلُهُ و اَحْمَلُهُ: اَعَانَهُ بِهِ / دای بَه کَوَل یَا، خِست یه
 سِه رِیشْت ی.
 تَحَمَّلٌ: اِحْتَمَلَ: اَطَاقَ / تَوَان ی، بَه ر گِی گِرت، دِه ر ی
 بَر د، خَو ی گِرت.
 - : - : عَانِي / کِشْشای، چِژْژای، چِژْژِی.
 - : صَبَرَ عَلَى / تَارَام ی گِرت، دَان ی بَه خَو یَا گِرت.
 - : الْقَوْمَ: اِرْتَحَلُوا / بَار یان کرد، کَو چِیان کرد.
 تَحَامَلَ عَلَى: جَارٌ / تَقْد ی لِ کرد، چِه و سَان یه و ه.
 حَمَلَ: رَفَعَ / بَه رِز کِر دِه و ه، مَه ل گِرتَن.

- : ثَمَرٌ / بَه ر، بَه ر مَه م.
 - : حَبْلٌ / سَک پَر یوَن، تَاوَس بُوَن، بَه ر گِرتَن، تَگِه گِرتَن.
 - : حَرَارِيٌّ: تَوْصِيلٌ / گِوَا سْتَنه و ه ی گِه ر م ی.
 حَمَالٌ: شِیَالٌ / کَوَل مَه ل گِر، بَار یه ر.
 حَمَلٌ: مَا يُحْمَلُ / بَار، کَوَل.
 حُمُولَةٌ: مَقْدَارُ الحَمْلِ / بَار، تَوَان ی مَه ل گِرتَن.
 حُمَالَةٌ: حُمَالَةٌ / حَمَالِی، کَوَل مَه ل گِرتَن.
 حَامِلٌ: رَافِعٌ / مَه ل گِر، بَه رِز کِر دِه و ه.
 - : الشَّيْءُ: صَاحِبُهُ / خَاوَه ن.
 - : حَامِلَةٌ: حَبْلِيٌّ / سَک پَر، تَاوَس.
 حَامِلَةٌ: زَنْبِيلٌ / زَه مِیْلَه.
 - : الطَّائِرَاتُ / کِه شْت ی فَرَو کِه مَه ل گِر.
 حَوَامِلٌ: اَرْجُلٌ / پَه ل، پَا.
 مُحْمَلٌ: مُثْقَلٌ / بَار کِرَان.
 - : مُوسِقٌ / بَار کِرَاو.
 مُحْمُولٌ: مَرْفُوعٌ / مَه ل گِیرَاو، بَه رِز کِرَاوَه.
 حَمَلِيٌّ: بَانِعٌ مَتَجَوْلٌ / کَوَل گِیَ.
 مُحْمَلٌ: هُوْدُجٌ / کِه زَاوَه.
 حَمْلَةٌ: كَرَّةٌ / مَرِیشْ، پَه لَامَار، مَه ل مَه ت، تَاوَدَان.
 حَمِيلٌ: وَلَدٌ فِي بَطْنِ امَةٍ / مَنَدَال لَه سَک ی دَا ی کِیَا، سَک.
 اِحْتِمَالٌ: اِرْجَاحِيَّةٌ / شِیَان، گِوَنجَان، رِیْتَن چِوَن، لَوَان.
 - : تَحَمَّلٌ: اِطَاقَةٌ / لَه و زَه دَا بُوَن.
 - : - : مَتَانَةٌ / بَه ر گِه گِرتَن، قَا یِم ی، خَو یَا گِرتَن، تَوْنُو
 تَوَل ی.
 يُحْتَمَلٌ. مُحْتَمَلٌ: مُطَاقٌ / دِه گِوَنج ی، دِه شْن، دِه یَن، نِه یَن.
 - : غَيْرُ یَقِینٍ / لَه و اَن یه، رِیْش تَه چِیَن، لَه پَر یَدَا یه.
 لا - : لَا یُطَاقُ / مَه مَوَار نَا کِر ی.
 تَحَمَّلٌ / مَه مَوَار کِر دَن، بَه ر گِه گِرتَن، تَوَان یَن.
 مُحْتَمَلٌ. مُحْمُولٌ: مُطَاقٌ / گِوَنجَاو، لَه بَار.
 - : یِجُوَز / رَه ن گِه، نِه شْن، نِه گِوَنج ی.
 اَمَرٌ - / کَار ی کردِه.
 مَن ا ل - : عَلَى الْاَرْجَحِ / دِه شْن، دِه گِوَنج ی.
 حَمَلَ: خَرُوفٌ / بَه رْخ.
 تَحْمِیلَةُ المِهْمَلِ: صُوفَةٌ. فَرْجَةٌ / شَاف.
 حَمُولٌ: الْحَلِیمُ الصَّبُورُ / لَه سِه رَخَو، بَه تَا قَه ت.

حَمْلَق: فَتَح عَيْنَهُ وَنَظَرَ شَدِيداً / چاوی زهق کرده‌وه، تَنی پوانی، چاوی تَن بَری.
 حَمْلَقَة: تَفَرُّس / چاوزهق کردنه‌وه، تَن پوانین، چاو تَن بَرین.
 حَمَلَق العین: باطن جَفَنها / ژیر پیلو.
 حَمَو: حَمَو. حَمَا. حَمء: اَبو الزَّوْجِ اَوْ الزَّوْجَة / خه‌زور.
 - حَمَو: شِدَّة الحرّ / قَرچه‌ی گه‌راما.
 حَمَاة: اُم الزَّوْجَة اَوْ الزَّوْج / خه‌سو.
 - عَضَلَة السَّاق / پوز، ده‌مارِی قاج.
 حَمی: حَمی: وَفَى / پاراستی، به‌رگری کرد.
 - سَنَر: دالده‌ی دا، شارده‌یوه، گرتیه خَق.
 - المریض مما یضره من الطعام: منعه اِیاه / پاریزی بُو دانا.
 حَمی: صَار حاراً / گه‌رم بو.
 - علیه: غَضِب / رقی لَی مه‌لِسا، لَی تَوَپه بو.
 - غَضِبُه: هاج / تَوَپه بو، رقی مه‌لِسا.
 - من الشیء: اَنف اَن یفعله / بیزی نه‌هات بیکات.
 حَمی: اَحْمی: سَخَّن / گه‌رمی کرد، داخی کرد.
 - هَنِج / مه‌زانی، هانی دا، رقی مه‌لِسان، تَوَپه کرد.
 اَحْمی: اسخَن / گه‌رمی کرد، داخی کرد.
 حامی عن: دافع / به‌رگری کرد.
 - عن: عَضَد / پشتگیری کرد.
 اِحْتَمی منه: اِتَقَاه / خزی لَی پاراست.
 - تَحْمی المریض فی طعامه: اِمْتَنَع / پاریزی کرد.
 تَحامی الشیء و الامر: اِجْتَنَبه / خزی لَی بورخسته‌وه، خزی لَی لادا.
 حَمایة: حَمی: وَقایة / پاراستن، به‌رگری، سایه.
 حام: حارس / نیشک گر، پاریزه‌ر، به‌رگر.
 - سَخَّن / گه‌رمی، گه‌رم کراو.
 - حار: لاذع / گه‌رم، نه‌چَرِین.
 - قَوی / توند، تیژ، به‌تابیه‌تی توتنی تیژ.

- الطبع: حَمَس / تَوَپه و تَوَپ.
 - الوطیس / زَوَر گه‌رم، شله‌قار.
 معركة حامية الوطیس / جه‌نگیکی زَوَر گه‌رم.
 حامی الهدف / گولچی.
 حامية: واقیة / پاریزه‌ر.
 - : معسكر / سه‌ریازگه.
 حَمیًا: شِدَّة الغضب. شِدَّة كل شیء / گه‌رمی.
 - حَمیة: حِدَّة / توندو تیژی، مه‌له‌شه‌یی.
 - : هیاج / تَوَپه و تَوَپیی، تَوَپه‌یی، شینگیری.
 حَمیة: حَماس / پەرۆشی، پەرۆش بون.
 - : اَنف / لوت به‌رزی.
 - : المروءة و النخوة / پیاوه‌تی.
 حَمیة: طعام الحَمیة: تدبیر غذائی / پاریزکردن.
 حَمی: ارتفاع درجة الحرارة (فی حم) / تا، تا (لِی‌هاتن، گرتن).
 محام: مُدافع / پاریزه‌ر، به‌رگر.
 - شرعی / یاساناس، پاریزه‌ر.
 - الدفاع / به‌رگری یاسایی، پاریزه‌ر.
 مُحاماة: دفاع / پاریزه‌ری، به‌رگری.
 حَمی: ما یُحَمی و یُدافع عنه / نه‌وه‌ی به‌رگری بُو نه‌کری.
 حن: حَن: اِشْتاق / ناره‌زوی کرد، به‌ پەرۆش بو.
 - تَحان: اِسْتَحَن اِلیه / بیری کرد.
 - تَحَنَن: تَشَفَّق و قَرَحَم و عَطَف / به‌زه‌یی پیاها‌ته‌وه.
 - : صَوْت / ده‌نگی لِیَوه‌هات.
 حنان: البركة / پیت.
 - : الرزق / رزق، سامان.
 - : رَقَّة قلب / دلّ نه‌رمی، دلّ سَوَزی، تاسه.
 - حَنِیة: حَنَّة: شَفَقَة. رافَة / به‌زه‌یی، پەرۆش.
 - : ذو الرَحْمَة / دلّ نه‌رم، به‌ به‌زه‌یی.
 حَنان: من یَحْن اِلی شیء / ناره‌زوکر، به‌ پەرۆش.
 - : اِحد الاسماء الحسنی / یه‌کیکه له‌ ناوه‌کانی خوا.
 حنون: حَنان: عَطْوان و شَفِیق / به‌ به‌زه‌یی.
 - : شَجی / به‌سَوَز.
 حنین: شوق / پەرۆشی، بیرکردن، ناره‌زوکردن، تاسه‌کردن.
 - اِلی الوطن / خولایای نیشتمان.
 حنا:

حَنَّا المَكَانُ: إِخْضَرَ نَبْتَهُ / سه‌وز بوو، گياى لى روا.
 - حَنْئى: خَصَبٌ بِالْحَنَاءِ / خه‌ئى تن گرت.
 حَنْئًا بِالْحَنَاءِ: تَخَصَّبَ / خه‌ناوى بو.
 حَنَاءٌ: نَبَاتٌ يُتَّخَذُ وَرَقُهُ لِلخَضَابِ / خه‌نه.
 لَيْلَةُ الْ- / خه‌نه به‌ندان.
 حَنْبَلُ:
 حَنْبَلُ: أَكْلُ الْحَنْبَلِ / لَوْبِيای خوارد.
 حَنْبَلُ: لَوْبِيَاءُ / لَوْبِيَا، ماشه‌سپى.
 حَنْبَلُ: حَفٌّ / سَوَل.
 - : الْقَصِيرُ الضَّخْمُ الْبَطْنُ / كورته بالاى وركن.
 حَنْبَالُ: لَحِيمٌ / گوشتن.
 - : كَثِيرُ الْكَلَامِ / چه‌نه باز، زَدر بلن، زَدر په‌و.
 حَنْبَلِي: مُدَقِّقٌ فِي أُمُورِ الدِّينِ / ثابتن تن بين.
 - : تَابِعَ مَذْهَبَ الْإِمَامِ الْحَنْبَلِيِّ / شه‌وانه‌ى له‌سهر
 باوه‌پى حه‌نبه‌لین.
 حَنْتُ:
 حَانُوتُ: دُكَّانٌ / دوكان.
 - : دُكَّانُ الْخَمَارِ / مه‌يخانه.
 حَانُوتِي: صَاحِبُ دُكَّانٍ / دوكاندار.
 - : سَبَّاءٌ: مُتَعَدِّ لَوَازِمِ الدَّفْنِ / فروشياری
 كه‌ره‌سه‌ى مرئو.
 - : مُفَسِّلُ الْأَمْوَاتِ / مردوشور.
 حَنْثُ:
 حَنْثٌ فِي يَمِينِهِ: لَمْ يَفِ بِمَوْجِبِهَا / سويندى به‌درز
 خوارد.
 حَنْثُ: الْيَمِينُ الْكَاذِبُ / سويندى درز.
 - : الذَّنْبُ وَالْإِثْمُ / گوناوه و تاوان.
 - : إِدْرَاكٌ / شه‌قل پى‌شكان، تن‌گيشتن.
 - : وَقْتُ الْمُؤَخَّذَةِ بِالذَّنْبِ / مه‌ست به‌ تاوان
 كردن، په‌شيمانى.
 حَنْجُ:
 حَنْجٌ: حَنْجُ الشَّيْءِ: أَمَالُهُ / خوارى كرده‌وه، لارى
 كرده‌وه.
 - : الْحَبْلُ: قَتْلُهُ شَدِيدٌ / باى دايه‌وه، مؤنيه‌وه.
 حَنْجَرَةٌ: حَنْجُورٌ / حُلُقُومٌ / قوپك، قوپقوپاگه، بين.
 حَنْدُ:

حَنْدَسٌ وَ تَحْدَسُ اللَّيْلُ: إِظْلَمَ / تاريك داهات.
 حَنْدَسُ: لَيْلٌ شَدِيدُ الظُّلْمَةِ / تاريكه‌شه‌و، شه‌وى تاريك و
 نوته‌ك، شه‌موسته‌ چاو.
 - : الظُّلْمَةُ / تاريكى، تاريكايى.
 حَنْدَقُوقُ: نَبَاتٌ / كننر، كه‌ننيره.
 حَنْشُ:
 حَنْشُ: نَوْعٌ مِنَ الْأَفَاعِي / شه‌له‌مار، جورنكه له‌مار.
 حَنْطُ:
 حَنْطُ: احْنَطُ الزَّرْعُ: حَانَ حَصَادُهُ / كاتى دروينه‌ى هات.
 - : الْجُدُّ: اخْضَرَ / سوريه‌وه، سورداهيرسا (پيشت).
 حَنْطُ: احْنَطُ الْجَنْتُ: حَفَظَهَا مِنَ التَّعْفَنِ / مؤمياى كرد.
 - : الْحَيَوَانَاتُ وَالطَّيْرُ / مؤمياى كرد.
 حَنْطَةُ: قَمْحٌ / گهنم.
 - : سَبْطَةٌ / گهنسى زهرده‌كه.
 - : مُعَدَّةٌ لِلطَّحْنِ / باراش.
 حَنْطِي: أَكْلُ الْحَنْطَةِ / گهنم خور.
 - : مُتَفَيِّحٌ / تاوساو.
 - : اللَّوْنُ / گهنم ره‌نگ.
 حَنْطَاطِي: بَائِعُ الْحَنْطَةِ / گهنم فروش، عه‌لاف.
 حَنْطِيطُ: تَصْمِيرٌ / مؤمياكردن.
 - : الْحَيَوَانَاتُ وَالطَّيْرُ / مؤمياكردن.
 حَنْطَاطُ: مُحَنِّطُ الطَّيْرِ / مه‌ل مؤمياكردن.
 - : مَنْ يَحْنَطُ الْمَوْتَى / زه‌لام مؤمياكردن.
 حَنْطُورُ: عه‌ره‌بان، گاليسكه.
 حَنْظَلُ:
 حَنْظَلُ: نَبَاتٌ مُرٌّ / گوزاك، گوزاك، تالگه.
 حَنْفُ:
 حَنْفٌ: مَالٌ / لاريو، گنپ بو.
 حَنْفٌ: حَنْفٌ: اعْوَجَّتْ رِجْلُهُ / قاچى گنپ بو.
 حَنْفٌ: صَارَ حَنْفِيًّا / چه‌و سه‌ر باوه‌پى حه‌نه‌فى.
 حَنْفٌ: حَنْفَاءُ: مُعَوَّجُ الرَّجْلِ / گنپ، قاچ خوار، چه‌ويل.
 حَنْفَاءُ: قَوْسٌ / چه‌ماوه، كه‌وان.
 حَنْفِي: مُسْتَقِيمُ الرَّأْيِ / راست، راستگو.
 حَنْفِي: تَابِعَ مَذْهَبَ أَبِي حَنْفِيَّةٍ / شه‌وانه‌ى له‌سهر باوه‌پى
 حه‌نه‌فين.
 حَنْفِيَّةٌ: صُنْبُورٌ / به‌لوعه.

حَنْفِيش. حَنْفِيش: افعی عظیمه الراس / ماری
که لاله زل، مهر دیا.
حنق:

حنق منه وعلیه: إغتاظ / لئی بیزار بو، لئی وه پس
بو.

- من الامر: غضب / توره بو، رقی مه لسا.
أحنق: اغضب / توره ی کرد، مانیدا.
حنق: غیظ. غضب / توره یی، بیزار ی، وه پس یون،
رق، قینه.

حنق. حانق / توره بیزار، وه پس.
حنك:

حنك. حنك. احنك الدهر: جعله الدهر حكيماً /
قال بو، تنگه یشت، تاوه سو بو، ژیر بو، دانابو، مه لاس
و که وتی زه مانه قال و ژیری کرد.

- مضغ: جوی.
ت القابلة الطفل: دلکت حلقه قبل ان یرضع /
مه لاشوی مه لذایوه.

محنك: حكيم خیر / دانا، ژیر، قال، تنگه یشتو، چاو
کراوه، خاراو، دنیا بیده.

حنك. حنكة: خيرة / قال یون، تنگه یشتن، زانیاری.
حنك: اعلى باطن الفم / مه لاشو.

- قم: دم.
ذن: ذقن. اسفل الذقن / چه ناگه، چه نه، کازیر.

حنك: آفة تعذب / چه له مه.

حنكليس: ثعبان الماء. جرى / مارماسی، ماری
ناری.

حنا:

حنا حنوا. حنى حنياً. عطف ولوى چه مایه وه،
خوار بوه وه، لاریوه وه.

حنى رأسه خجلاً / سهری دانه واند، سهری شتر کرد.
- احنى عليه: عطف و مال / به زهی پیاماته وه.

احنى: مال / لاریوه وه، چه مایه وه، نوشتایه وه.
- إحتراماً / چه مایه وه.

- خضوعاً / کرنوشی برد.

حنى. حنو: عطف / چه مانه وه، خوار بونه وه،
لاریونه وه، نوشتانه وه.

حنية. حنية: قوس / چه ماره، که وانه، لاری.
انحناء: تقوس / چه مانه وه.

- خضوع / کرنوش بردن.

محن: متقوس / چه ماره، کورب.

- مائل: لار، خوار، چه تاره.

حنو من الشيء: جانبيه / نه نیشت، دوته نیشت.

- من السرج: القربوسين / قه لپوسی زین، قه لپوز، به رکو.
حانة: خمار / مه یخانه.

حاب:

حاب: أثم و الذنب / گونا و تاوانی کرد.

أحوب: صار الى الأثم / روی کرده (خرابه، گونا کاری).

تحوب: إجتنب الأثم / له خرابه و گونا لایدا.

- توجع و تحزن / دل گیر بو، دلی شکا، نه ندیشه ی توش
بو.

- تضرع / پارایه وه، لایه وه، نزای کرد، تکای کرد.

حوب. حوب. حوبة: أثم / گونا، تاوان.

- الحزن و الوحشة / خم و خهفت،
نه ندیشه، به ژاره.

أحوب: أثم / تاوان بار.

حوبة: الأیوان / دایک و باوک.

- الاخـت و البنت / خوشک و کچ.

- حبيبة: القرايه من الأم / خرمانی دایک، خالوان.

- : حالة. بار.

حات:

حات: حام حوله / ده ورو خولایدا.

حاته: راوغه و خادعه / ده ورو خولی داو مه لای خه لانه تان،
دهستی بری.

حوت: بال / حوت، نه مه نگ، میشه سی.

- سليمان / سالمون.

حاج:

حاج: إحتاج / هژار بو، هژار کوت، دهستی کورت
بو.

أحوج: إحتاج الى: عاز / پیویستی بو.

أحوجه: جعله محتاجاً / مه ژاری کرد، په کی خست.

حوج. حاجة: إحتياج: لزوم / پیویستی، ویستن.

- - - فقر/مه‌زاری، نه‌بونی،

ده‌ست کورتی.

حاجة: مایحتاج الیه/ویستن، شتی پیویستی، نه‌وه‌ی پیویسته، خواست.

- : إحتیاج: اقتضاء/پیویستی، نه‌بونی.

- : غرض/مه‌به‌ست.

- : شيء/شت، شت و مه‌ک.

قضى حاجته/نه‌وه‌ی ویستی کردی، رای‌په‌ران، به‌جیی مینا، جی‌به‌جیی کرد.

- الحاجة: تَقَوُّط/گری کرد.

حاجیات: لوازم/پیویستی، شت و مه‌ک.

محتاج: مُغَوِّز. فقیر/مه‌زار، نه‌دارا، که‌م ده‌ست، ده‌ست کورت.

- الی کذا. یَعُوْزُه کذا/فلانه شتی نه‌ویی،

پیویستیه‌تی.

حاذ:

حاذ. اخُوْذ: ساق مُسرِعاً/لئی خوپی به‌خیرلی.

- : حافظ/پاراستی.

اخُوْذ ثَوْبِه: جَمْعُه/جله‌کانی کوکرده‌وه.

إِسْتَحُوْذ: إِسْتَوَى/داگیری کرد، ده‌ستی به‌سه‌راگرت.

- : تَغْلِب/زال بو، سه‌رکه‌وت.

خوذی: سائق العربیه/عه‌ره‌بانچی، گالیسکه‌وان.

خوذ: سوق. سیاقه/لی خوین.

حار:

حار: رَجْع/که‌پایه‌وه.

حاور: جابوب و راجعه الکلام/له‌رویا مه‌ل

که‌پایه‌وه، له‌گه‌لی دوا.

- : جادل/مشت و مپی کرد.

احار جواباً. رَدَّه/وه‌لامی دایه‌وه.

خُوْر: عَدْل/گری.

- : القرض: اداره‌بالمحور/خولانیه‌وه،

سورانیه‌وه.

- : حار القماش: بَيِّضُه/شتی، سپی کرده‌وه،

گاززی کرد.

إِخْوَر: إِبْيَضُ/سپی بوه‌وه، پاک بوه‌وه، گازز بو.

مُحَاوَرَة. مُجَادَلَة/وت و وِزْز کردن، مشت و مپی کردن.

- : مُحَادَّة/ثاخافتن، قسه‌کردن، ده‌مه‌ته‌قن.

حوار. رَدَّه/وه‌لام.

- : مُحَادَّة/ثاخافتن، قسه، گفت و گز.

- : مُحَاوَرَة/وت و وِزْز، مشت و مپی.

مَخُوْر. القطعة التي يدور عليها الشيء/توه‌ره.

- : العجلة/توه‌ره‌ی (پیچکه، ره‌په‌وه‌وه).

- : مركز. وسط/ناوه‌ند، چه‌ق.

- : الخباز: شبیک/تیزک.

خُوْر. جلد الغنم المدبوغ/پینسته، میشن، گه‌لاسی.

- : شَجَر/سوره‌چنار.

خوریه: إمراة خیالیة/په‌ری.

- : الماء/په‌ری (ده‌ریا، ناوی).

- : الجراد: دَبَاة/پن‌کوپه.

خواری ناصر/په‌یام به‌ر.

خواریون. رُسُلُ المسیح/په‌یام به‌ران، قوتابیانی عیسی.

اخورى: ابیض ناعم/سپی نرم و شل.

خواری: دقیق (ابیض/ناردی سپی.

- : ثَرَاب ابیض/گله‌سپی.

- : طباشیر/ته‌باشیر.

حارة: قسم من بلدة/گه‌رکه.

- : رُفَاق/کولان.

- : مسكن. بیت/خانو، مال.

- : البُخار: ممر التفتیس/باکیش، نوکه‌ل کیش.

محارة: صدقة/گریچکه ماسی.

- : البَقَاء. مالج/ماله.

حور: العین إذا اِشْتَدَّ بياض بياضها و سواد سوادها/

چاوئک سپینه‌که‌ی زُور سپی و ره‌شیننه‌که‌ی زُور ره‌ش بیٚت.

اخور. حوراء/نه‌وه‌کسانه‌ی چاوئان (خوَر) بیٚت.

حاز:

حاز. إحتاز: ضَمَّ و جَمْع/گری کرده‌وه، خستیه‌پالی.

- : قال. حَصَلَ علیه/ده‌ستی که‌وت، وه‌ری گرت.

- : وَسِعَ/گری، جینی تیاپوه‌وه، تیاپه‌تی.

إِحْاز. تَحَيَّرَ الیه وله: مال/به‌لایا دای‌شان، لایه‌نی گرت، بَزْ

نه‌وی بو.

- : الیه: اِنْظَمَّ/چوه‌پالی.

- : عنه: اِنْتَعَد/جیاپوه‌وه، دورکه‌وته‌وه.

إِحْيَاؤُ. تَنْصُبُ / لایَن گری.
 حَوْز: حیاة: ضَم و جمع / کزکرنهوه، له لایون، پین بون.
 - - - نیل / دهست کهوتن، وه رگرتن.
 - - - حَوْز / سامان، دارایی.
 - : الموضع الذی یقام حوالیه سَد / کهدلو، حوز.
 فی حَوْزَ ید: تحت تصرفه / له ژیر کتفه ی خَویدا.
 حائر: مالک / خاوم.
 حیاة: إِمْتِلَاک / خاوه نیستی، بون، هه بون.
 تَحْنِی: تَنْصُبُ / لایَن گری، لایَن گرتن.
 مُتَحَنِّی: مُغْرَض / لایَن گری، لاگر.
 حَیْز: حَیْز: المکان / جینگ، شوین، که لَین.
 فی - الأَمکان / شیان، گونجان، له توانادا بون.
 حاوُز: خزان الماء / تانکی ناو، نه ستیل.
 حاش: حاش: حَوْش / جَمَع / کوی کرده وه.
 - : إِذْخَر / پاشه که وتی کرد، کوی کرده وه.
 - الفریسة: احاط بها / ثابلقه ی دا، دهره ی دا، گماروی دا (ننچیر).
 - : مَنَعَ / قهده غه ی کرد، لئی گرت.
 تحوُش: تَحْنِی / دور که وته وه، وازی هینا، لاچو.
 - : إِسْتَحْی / شهرمی کرد.
 تحویش: إِذْخَر / پاشه که وت کردن، کزکرنه وه.
 حوُش: ماحول الدار / حه وشه.
 - : خطیره / په چه، په رزین کراو.
 حوُشی: غریب / نامۆ.
 - : الذی لَا یُخَالِط الناس / شهرمن، چه په کی.
 حاص: حاص: خا ط خیاطه متباعدة / کزکی کرد، به ته قه لی درشت درویه وه، شاش و شش پیتی کرد.
 حاوُص: نظر بطرف خَفِی / (به لاتیره، به لایه کی چاو، به دزیه وه) سهیری کرد.
 حَوْص: حَوْص: صغار العیون / چاوکونه سوژن.
 حیاة: حزام الدابة / قه یاسه، قایش قه یاسه.

حَوْص: حیاة: خیاطه متباعدة / کزک، ته قه لی درشت، شاش و شش پیتی.
 حواص: عود یخا ط به / سوژنی دار.
 حَوْصَل: حوصلة الطائر / چیکلدانه، سیکلدانه، سیه توره، گرجو.
 - : بَجَع / سه قاکوژ.
 حَوْصَلَة: معدة الطائر / جیکلدانه، سیکلدانه.
 حَوْصَلَة: سیکلچک.
 - : هواثیه / سیکلچک ی هه وا.
 - : صفراویه / زراو.
 حاض: حاض: إِسْتَحْوَض الماء: تَجَمَع فی شبه الحوض / په نگی خوارده وه، کزبوه وه.
 حَوْض الارض: قسمها / احواضا / گول گول کرد.
 حَوْض: مکان تجمع الماء / په نکاو، حوز، ناوکه.
 - : خزان الماء / تانکی ناو، ناوکه.
 - : زرع / په له گول، نوکانچه ی باخ.
 - : کلبوت / سمت.
 عظم الحوض / سمتة جولة، کلبوت، سمت.
 حاط: حاط: حَوَّط. تَحَوَّط الشيء: حَفَظَهُ و تعهده / پاراستی، بایه خی پین دا.
 - : احاط به / دهوری دا، بازنه ی به دهر راکتیشا، تینی وروکا، چوار لای گرت.
 احاط به علما / ناگاداری کرد.
 - : بالموضوع: لَمْ به / تینی گه یشت، لئی کولیه وه، زانی.
 إِهْتِاط للأمر: اخذ الحیطة / ناگاداری وه رگرت، نه نجامی لیک دایه وه.
 - : على الشيء: حافظ / پاراستی، چاودیزی کرد.
 - : به: حَوَّط / دهره ی دا.
 - : حَوَّط: سوژ / په رزینی کرد، شوریه ی کرد.
 حاوُطه: داوُره. هاوُره / دهوور خولی دا.
 احتیاط: حیطه. تَحَوَّط: تَحَفُّظ / ناگاداریون، وریابون، په رزین پاراستن.
 - : حذر / ناگاداری، وریایی.
 - : على سبیل ال - / بق ناگاداری.

مواد- یه/ یه دهگ.

احتیاطی: تحفظی/ ناگاداریانه، پهریز.

مُحَوَّط: حذر، ناگادار، خواریز، نهجام لیک

دهره وه، پیش بین.

حائط: جدار/ دیوار.

للحيطان آذان/ دارو دیواریش گویی هیه.

مُحَوَّط: مَسُور/ دیوارکراو، پهریز کراو، دهره گیراو.

مُحِيط: حد، چپوه، کهمه، کهمه ره.

- : بیته/ دهرویهر، دهریوشت.

- الجسم: سطحه/ رو، تخت.

ال- . البحر ال- : (وقیانوس) زهریا، دهریالوش.

ال- الهادیء/ زهریای نارام.

ال- الهندی/ زهریای هندی.

ال- الاطلسی/ زهریای نه تله سی.

ال- المتجمد الشمالی/ زهریای بهسته لکی باکور.

ال- المتجمد الجنوبي/ زهریای بهسته لکی باشور.

حاف:

حاف. حَوْف: جعله على الحافة/ خستیه سر

که نار.

حافة: حَرْف/ که نار، لیوار، گوی، رُخ.

- : حِثار. كفاف/ پراویز.

حاق:

حاق به. حَوْق علیه: (حاط به) نابلقی دا.

حوق: الاطار المحيط بالشيء/ چپوه، چوارچپوه.

حاک:

حاک. حَيْك: سُج/ چنی.

حائك: سُج/ جولا.

حياكة. حوك: سُج/ چنین.

آلة ال- / تهون.

إبرة ال- / شیشی چنین.

حال:

حال. تحوّل: تَغْيِير/ گویا، تیک چو.

- : قضی. مرّ/ رابورد، تپه پی.

- الی مکان آخر: تحوّل/ گواستیه وه، چوه جیبه کی

تر.

- . إحتال: اتی بالهيلة/ فیلکی کرد.

- : حجّر/ بهری گرت، بهینی کرد.

- بینهما: تَوَسَّط. تَدَخَّل/ کورته بهینیانه وه.

- عليه الحَوْل: مَرَّت/ سالیکی به سهر تپه پی.

- ت الشجرة: حملت عاما و لم تحمل آخر/ سالیکی بهری

گرت و سالیکی بهری.

- ت الانثی: لم تحمل/ سکی پر نه بو، ناوس نه بو.

حَوْل: ازال/ لای برد، نهی هیشت، سریه وه.

- الارض: زرعها سنه و ترکها سنه. به نوسال جاریک

کشت و کالی تیا کرد.

- : نقل من مكان الى آخر/ گواستیه وه، بریدیه جیبه کی تر.

- : (ارسل) ناردی.

- عنه: صرف/ وازی لی هینا، دهستی لی هل گرت.

- وجهه: اداره/ روی وهرگنیا، وهرگه پرا.

- : غیّر/ گوی.

- الصنک: ظَهَر/ جیوی کرد، پشتگیری کرد.

حاول أمراً: عالج. جریه/ مهولی دا، تاقی کرده وه،

کرده وکوشه ی کرد، خه ریک بو.

تحوّل: تَغْيِير/ گویا.

- : انتقل من مكان الى آخر/ گواستیه وه، چوه جیبه کی

تر.

- عنه: إنصرف عنه الى غيره/ وازی لی هینا: دهستی لی

مه لگرت.

إستحال: تحول من حال الى حال/ گویا له باریکه وه بۆ

باریکی تر.

- الأمر: صار مُحالاً/ نهگونجا، نه بو، ستهم بو.

أحال الأمر على: جعله مقصوراً عليه/ پیی سپارد، بۆی

نارد.

- الدين على: صرفه عنه اليه/ بهره پوی کرده وه.

- على المعاش/ خانه نشینی کرد.

- بالمكان: اقام حولاً/ سالیکی تیارا، تیامایه وه.

احيل الى.../ نیرابو.

- على المعاش/ خانه نشین کرا.

إحتال. تحايل: اتی بالهيلة/ فیلکی کرد، پیلانی گنیا.

- عليه: خدعه/ دهستی بهری، ساخته ی له گال کرد، فیلکی

لئیکرد.

(حول: اتی علیه الحول/ سالیکی (تهواو کرد، به سهر چو).

حَوْلٌ: كان بعينه حَوْلٌ / خَيْلٌ يو.
 حالٌ. حالة الشيء: صفته و هيئته و كَيْفِيَّتُهُ / بار،
 دَرَج. - : دَرَجَةُ الاطفال. رهبره وه.
 على كل - : كَيْفَمَا كان / هرچون (بو، بِن)، به هر
 جَوَر.
 فقير ال - / هَرَار.
 في حالة كذا: اِذَا مَا / نَكِر، نَكِر هاتو.
 و الحالة هَذِهِ / كهواته.
 بحالته الراهنه: كَمَا هُوَ بِهِ شَيْءُهُ نَيْسَتِي.
 حواله. تحویل: امر / فرمان.
 - : مَالِي / صَنَك / چَك.
 - : مَالِيَّةٌ / پاره‌ی نیراو.
 مُحِيلٌ: مُرْسِلٌ / نَيْرَه.
 - : مَنْ يَحْوِلُ الدِّينَ عَنْهُ عَلَى آخِرٍ / بهر و روگر.
 مُحَالٌ: غَيْرُ مُمْكِنٍ / سَتَم، نه‌شیار.
 - : مُرْسِلٌ / نَيْراو.
 - : عَلَيْهِ / بهر و روکراو.
 حائل: متغیر اللون / بِن‌بار
 - : بِعَمْرٍ سَنَه وَاحِدَةً / یه‌ک ساله.
 - : حَائِلَةٌ / لَا تَحْمِلُ / زُو، بِن‌بهر.
 حَوْلٌ: قُدْرَةٌ / توانا، هِيز، توانین، وریایی.
 - : سَنَةٌ / سال.
 حَوْلِيٌّ: اِیْن سَنَه / ساله و مَخْت.
 - : حَمَلٌ / به‌رَج.
 حوایی: حَوْلٌ: نَحْو / نَزِیکه‌ی.
 حَوْلِيٌّ: حَوْلِيه. عَجَلٌ / عَجَلَةٌ / گَوِیْرَه‌که.
 حيله. حَوْلَةٌ: الْقُدْرَةُ عَلَى التَّصَرُّفِ / توانین، وریایی،
 چاووپاو.
 - : خُدْعَةٌ / فَيْلٌ، تَه‌لَه‌که، که‌لَه‌ک، کَف، ساخته.
 - : تَحَايُلٌ / فَيْلٌ کردن، تَه‌لَه‌که‌بازی، فریودان،
 که‌لَه‌ک لِه‌دَن، کَف لِي دَن.
 - : رُوغَه / بیاِنو، پَرُوپیاِنو.
 - : فَاوَنُوْنِيَّةٌ / بِنِج و پَه‌نای دِرِوسْت و یاسایی.
 ما بیدی حيلة / هِیجَم بِن ناکرئ، ده‌سْتَم ناپروا،
 له‌بارما نیه.

احتیال. تَحَايُلٌ: اِسْتِعْمَالُ الْحِيلَةِ / فَيْلٌ کردن، تَه‌لَه‌که‌بازی،
 که‌لَه‌ک لِه‌دَن، کَف لِه‌دَن.
 - : خُدَاعٌ / ده‌سْت پَرِین، هَه‌لَخَه‌لَه‌تاندَن،
 داوانا نه وه.
 مُحَاوَلَةٌ: مُرَاوَعَةٌ / فریودان، هَمَرْقُ به سَبَه‌ی.
 - : مُعَالَجَةٌ. تَجْرِیَةٌ / هَوَلٌ دَن، کُوشَش.
 مُحْتَالَ: حِیْلِيٌّ / فَيْلٌ باز، تَه‌لَه‌که‌باز، داویاز.
 - : خُدَاعٌ / هَلْ خَه‌لَه‌تِین.
 - : نَصَابٌ / ده‌سْت پَرِ.
 حِیَالٌ. حَوْلٌ. حَوْلِيٌّ: ذُو الْحِيلَةِ / فَيْلٌ باز، تَه‌لَه‌که‌باز، ده‌سْت
 پَرِ، ساخته‌چی.
 اَحْوَلٌ. اَحْيَلٌ: اَكْثَرُ حِيلَةٍ / فَيْلٌ بازتر.
 مُحَالَةٌ: حَذَقٌ / زِیرَه‌کی، چابوکی.
 - : مُحَذَّلَةٌ / باگَرِیْن، زه‌وِی کُوت.
 لا - مِنْهُ: لَا بُدَّ / چار نیه، پَرِوِیستَه، هَر نَه‌بِن بِنِ.
 لا - مِنْهُ: لَا رِیْبَ فِیْهِ / بِن‌گُومان.
 مُسْتَحِيلٌ، مُحَالٌ: غَيْرُ مُمْكِنٍ / نَابِی، نَاشِی، نَاگُونَجِی، سَتَم.
 اِسْتِحَالَةٌ: تَغْیِیرٌ / گُورَان، تَنِک چُون.
 - : عَدَمُ اِمْکَانٍ / نَه‌بُون، نَه‌شیان، نَه‌گُونجان، سَتَم،
 سَتَم‌می.
 (ادوار ال - / باره‌کانی گُورَان، سوپی گُورَان.
 حِیَالُ الشَّيْءِ: قِبَالَتُهُ / به‌رَامِبَه‌ر، له‌بَه‌ر دَه‌م.
 حالاً. فِي الْحَالِ: تَوَّاهُ / هَر نَيْسَتَه، ده‌سْت به‌جِی، یه‌کسَه‌ر،
 هَه‌نُوکَه، دَه‌م و ده‌سْت، گَه‌رَامُوگَه‌رَم.
 حالماً: عِنْدَمَا / هَرِکَه، له‌کَاتِی.
 حَالِيٌّ: حَاضِرٌ. رَاهِنٌ / نَيْسَتَا، لَه‌م کَاتَه‌دا، نَه‌م.
 الشَّهْرُ الْحَالِيُّ: نَه‌م مَانِگَه، نَه‌م مَانِگَه‌ی که تِیَا یَا یِن.
 السَّنَةُ الْحَالِيَّةُ: نَه‌م سَالٌ، نَه‌م سَالَه‌ی که تِیَا یَا یِن.
 حَالَاتِيٌّ: مُتَقَلِّبٌ / بِن‌بار.
 حَوْلٌ. حَوَالِيٌّ: حَوَالٌ: اَلْجِهَاتُ الْمَحِيطَةُ بِالشَّيْءِ / دَه‌رِ،
 چَوَارَلَا، نَه‌م لَو لَو.
 - : حَوَالِيٌّ: نَحْو / نَزِیکه‌ی.
 - : مَنْ حَوْلٌ / لَه‌ دَه‌وِری، لَه‌ دَه‌وِروپِشْتِی.
 - : بِخُصُوصٍ / دَه‌ریاره‌ی.
 - : سَنَةٌ / سال.
 حَوَالٌ. حَائِلٌ: مَانِعٌ / کُوسِپ.

- - : حِظَار / په رده .

خَيْل: قُوَّة / مَيّز، تين .

تَحْوِيل: تَقْيِير / گزېان .

تَحْوِيل: نَقْل / گواسته ووه .

- النَقود / گزېنه ووه، پاره گزېنه ووه .

- : ارسال / ناردن .

مُحَوِّل / گزېر .

مُحَوِّل / تيرهر .

مُحَوِّل عليه: مُحَال عليه / يو نېرېدلو .

احْوَل: حَوَل: مَن به حَوَل / چاوختل، خَيْل، تيل .

حَوَل: حَوَلَاء: اَحْوَل العين / خَيْل، خَيْلِي، تيلي .

حام:

حَام على الشيء و حوله: دار به / ده وړو خولېدا،

گړې خوارده ده وړيا .

حَوْمَة الوُغى: موضع القتال / جهرگى جهنگ .

- القتال: شدته / گهرمى جهنگ .

- اَي شيء او امر: معظمه / په شه زږده كى .

حومل: السحاب الاسود / ه وړى رهش و تاريك .

حوى:

حوى الشيء: جمعه / كوى كرده ووه .

- : اِحتَوَى الشيء: اشتمل عليه / تياېو، گرتى،

تيايه تى .

- : اِحتَوَى الشيء و عليه: اهرزه / ده ستنى

كه وت .

تَحْوِي: قَبِيض / وهرى گرت .

- : تَقْبِض و اِسْتِدَار / لول بو، پېچى خوارده،

گرزيو، نالو سكا .

تَحَوَّت الحَيَّة: تَجَمَّعَتْ و تَلَوَّت / په پكې (به ست،

خوارده)، گرموله بو .

حَوِيَّة حَبَل: لَفَّة / كُزْلَه .

حَاوِي: مُحْتَوِي: شامل / تيايه تى .

- : حَاوَى الحَيَاة / ماريان، ماره وان .

محتويات: مُشْتَمَلَات / ناوړوك، بريته له، تيايه تى .

حيث:

حيث: اَيْن / له كوى .

بحيث: لَانَه / چونكه .

من حيث: بَمَا اِنْ / له به رته ووى، له كاتيكدا .

من حيث: مَن اَيْن / له كوى، له كوىوه .

حيث كان: كَيْفَمَا كان / هرچونيك (بو، بى) .

حيثما: اَيْنَمَا / له هر كوى يه ك .

- اِتَّفَق: كَيْفَمَا اِتَّفَق / چوَن مات، هرچونيك بيت .

حيثية: اِعْتِبَار / پايه، شكو، شوين، ريز .

- : منزلة اجتماعية / رى و شوين .

من هذه الحيثية / له م رى و شوينه ووه .

حيثيات الحكم: اسباب الحكم / هوى فرمان ره وايى .

حاد:

حاد: مال / لای دا .

- عن الطريق: مال و عدل عنه / له ريگه لایدا، لايى گرت .

حَيِد: جمعه على حَيِدَة: وضعه جانبا / خستيه لاه، لای

خست .

حَايِد: جانب / خوى لادا، لاتة نيشتى گرت، دوركه و تنه ووه .

حَوْد: مال و اِنْعَاف / پېچى كرده ووه، لاريوه ووه، وهرگړا .

حَيِد: حَيِدَان: مُحَيِد / لادان .

محيد: اِحْتِنَاب / دوركه و تنه ووه، خو پاراستن .

لا - عنه: مُحَقَم: لامناص منه / چارنيه، دوركه و تنه ووه بى

سوده .

على حَيِدَة: على جنب / دوره پريز، له لاه، به تنه ها .

مُحَايِد: غَيْر مُحَارَ / بى لايان .

حياد: مُحَايِدَة / بى لايه نى .

على - : مُحَايِد / بى لايان .

حَوْدَة: عَطْفَة / پېچ .

حار:

حار: اِحْتَار: تَحْيِر: وَقَعَ في الحيرة / شپړزه بو، شله ژا، تياما .

حَيِر: اَوْقَعَ في الحيرة / شپړزه كړد، شله ژانى .

- : رِيك / چه واشى كړد، سهرى لى تيك دا .

- : بِالْاِسْنَةِ / سهرى لى تيك دا به پرسيارى زور .

حَيِرَة: تَحْيِر: اِرْتِيَاك / رامان، دوش دامان، شله ژان،

شپړزه بون، سهر لى تيك چوَن، واق و پمان، دهمه ق مان .

- : شَك او عدم وثوق / گومان .

في - : مَحْيِر / سهر سام، شله ژاو، شپړزه، تياماو .

مُحْيِر: مُرِيك / شپړزه كړ، شله ژين، سهر لى تيك دهر، خهريك و

خهركاو .

مُتَحَيِّر / سه‌راسیمه.

حائِز / سه‌راسام، په‌کەر، دهمه‌ق، رامار.

مُحَارَة / صَدْفَة / مَيْلَکَة شه‌یتانۆکه.

حاز:

حاز: ساق / لَبَن خورپی.

تَحْيِز: اِنْخَصَرَفَ فِي مَكَانٍ دُونَ آخِرٍ / په‌نه‌گی

خوراده‌وه، له‌یه‌ک جَن کۆبره‌وه.

- ت الحَيَّة: قُلُوْتُ / په‌پکه‌ی خوارد، گرمۆله بو.

تَحْيِز: تَحَوَّز (فِي حَوْزٍ)

حاص:

حاص: اِنْخَاصَ: تَخَايَصَ: عَدَلَ وَ حَادَّ / وازی مِی‌نا،

دورکوت‌وه، لای دا.

حَيْص: حَيْصَة: هُرُوب / راکردن، خۆپاراستن، لادان.

حَيْص بَيْص: الشَّدَّةُ وَ الضَّعْفُ / ته‌نگانه، کۆسپ،

چورپم، چه‌تالی.

وَقَعَ فِي حَيْصٍ بَيْصٍ / که‌وته ته‌نگانه و نارپه‌حه‌تی‌وه،

که‌وته چه‌تالی و چورتم‌وه.

مَحْيِص: مَهْرَب / راکردن، رزگاری.

حاض:

حاضِت: تَحَيَّضَتِ الْاُنْثَى: خَرَجَ مِنْهَا دَمٌ فِي وَقْتٍ

مُخْصُوصٍ / که‌وته خویته‌وه، بَن نۆیژبو.

حَيْض: طَمْثٌ / له خویتا‌بون، بَن نۆیژی، مه‌هک.

- : نَزُولُ دَمِ الْحَيْضِ / خَوَيْن بُون، بَن نۆیژیون.

حائِض: حَائِضَة / له خویتا‌یه، بَن نۆیژه.

حَيْضِي: طَمْثِي / خویتنین، خویتاوی.

حاف:

حاف علیه: ظَلَمَهُ / زۆر و ستمی لێ کرد.

حَيْف: جَوْر وَ ظُلْم / زۆر و ستم.

حائِف: ظَالِم / زۆردار، ستم کار.

حَيْك (فِي حَوْكٍ) حَيْلَه (فِي حَوْلٍ)

حاق:

حاق: اَحَاقَ بِهِ: اَحَاطَ / ئابلو‌قه‌یدا، ده‌وره‌ی دا.

- وَ حَوْقٌ فِيهِ: اَثَرٌ / کاری کرد، جیگیر بو، کاری

تێ کرد.

- بِهِم الْعَذَابُ / خه‌م و په‌ژاره‌ دای گرتن.

حَيْقُ الطَّعَامِ: اَمْلَحَهُ وَ تَبَلَّهُ / ترش و خوی تێ کرد.

حَيْق: عَاقِبَة / نه‌نجام.

حان:

حان الوقت: قَرُبَ / کات نزیک بو‌وه.

- له ان يفعل: اَنْ لَهُ ذَلِكَ / کاتی کره‌یه‌تی.

- السُّبُّل: اَنْ حَصَادَه / کاتی دروینه‌یه‌تی.

- الوقت: حَلَّ / کاتی خۆیه‌تی.

- ت الْفُرْصَة: اَنْ / کاتی مه‌ل به‌کاره‌یتانه.

تَحْيِز وَ اِسْتَحْيِز الْفُرْصَة / مه‌ل به‌کاره‌یتا.

تَحْيِز الْفُرْصَة: اِغْتِنَام وَ اِنْتِهَاز الْفُرْصَة / مه‌ل به‌کاره‌یتان،

به‌مه‌ل زانین.

حَيِّن: وَقْتُت. زَمَن / کات، ماوه، دهم، جار، سات.

- : فُرْصَة / مه‌ل.

الى -: لِمُدَّةٍ قَصِيْرَةٍ / بۆ ماوه‌یه‌ک، بۆ ماوه‌یه‌کی که‌م.

في -: قِي وَقْتَه / له‌کاتی خۆیدا.

حَيْنًا بَعْدَ حَيْنٍ: مَن وَقْتُت لآخِرٍ / ئاویه‌ناو، جاروبار.

اَحْيَانًا. مَن حَيْنٍ لَحَيْنٍ / ئاویه‌ناو، جاربار، جاروبار، جاربه‌جار،

ده‌م ده‌م.

- . بَعْضُ الْاَحْيَانِ / مه‌ندێ جار.

حَيْنَمَا: لَمَّا / کێ، که‌.

حَتَنُز: اِذْ ذَاكَ / له‌وکاته‌دا.

حان. حانَة: بَار / بار، مه‌یخانه.

حیی:

حَيِي: عَاشَ / ژیا.

- مِنْهُ: اِسْتَحْيَ. اِحْتَشَمَ / شه‌رمی لێ کرد.

حَيًّا: سَلَمَ / سلاوی کرد، سلاوی لێ کرد.

- : دَنَى / نزیک بو‌وه، نزیک بو‌ته‌وه.

اَحْيَا: اَعْطَا الْحَيَاةَ / ژیا‌نی پێ‌دا، ژیا‌نی، زیندوی کرده‌وه.

- : اَنْعَشَ / بو‌ژان‌دیه‌وه.

- اللَّيْل: سَهْرَة / شه‌و نخونی کیشا.

- حَفْلَة / ئامه‌نگی گێژا.

- الذِّكْر / یادێ کرده‌وه.

اِسْتَحْيَا اِسْتَحْيَ: حَجَلَ / ته‌ریق بو‌وه

- : اِحْتَشَمَ / شه‌رمی کرد.

حَيَّ: عَلَى قَيْدِ الْحَيَاةِ / زیندو.

- : عَاشَ / نه‌ژی.

- الضَّمِيرَ / به‌ویژدان.

حيوانى. مختص بالحيوان/ ئاژەل زان.
 احياء: الكائنات الحية/ گياندار، گيانەوەر، زیندەوەر،
 زیندەوار.
 علم ال - / زیندەوەرزانى.

- : باق/ نەمر، مەمیشە، زیندەوەر.
 - : قسم من بلدة/ گەرەك، كۆلان، ماوار، مەوار.
 - : على الصلاة: هَلُمَّ/ وەرەن بۆ نۆیژ.
 الاحياء و الاموات/ مریو زیندو.
 حياة: ضد موت/ ژيان، بون، زیندەگانى.
 - : ضد جمود/ چالاكى، چابوكى، جوله،
 نەوہستان.
 ترجمة - / ژيان نامە.
 مضاد لك - / زیندەبۆژ.
 علم ال - او الاحياء/ زیندەوەرزانى.
 حيوى: لازم للحياة/ پتويست، گرنك، زیندەگى،
 زیندەكارى.
 حيوية: القوة الحيوية/ گرنگىتى، زیندەوہتى،
 زیندەگى.
 الاعضاء الحيوية/ ئەندامانى گرنك.
 حياء. حيا: خصب/ پيت.
 - : خجل/ شەرم.
 - : مطر/ باران.
 حي: خجول/ شەرمەن.
 مُسْتَح: خجلان/ شەرمەزار، خەجالەت، تەريق،
 شەرم ئەكا.
 تحية: سلام/ سلو.
 تحيات/ ستايش، رۆزلىتان.
 مُحْيَا: وجه/ رو، چارە، روخسار.
 حية: مؤنث الحي/ زیندو.
 - : افعى/ مار.
 - : صفراء/ تیرەمار، باشقەپان.
 الكائنات ال - / گياندار، گيانەوەر، زیندەوەر،
 زیندەوار.
 ارض - : خصبة/ بە پيت، زەوى (بە پيت، بە
 بېشت).
 حيوان: كل ما فيه الحياة/ گياندار، گيانەوەر،
 زیندەوەر، زیندەوار.
 - : بهيم/ ئاژەل.
 علم ال - / ئاژەل زانى.
 حديقة ال - / باخچەى ئاژەل.

خاب (فی خیب)، خابر. خابور (فی خبر) خابیه | خبا:

- بولیس سړی / سیخړې.
 - خُبْر. خبره. اِختِبَار: تجرِبَة / قَال بون، به سره اتن.
 - - - - : درایه زانیاری، پسیږی.
 - اِختِبَار: تجرِبَة / فَحْص: تاقی کړنده وه، نه زمون.
 - عدم او قَلَة اِختِبَار ناشیتې.
 - خیر. اهل خبره / پسیږ، کارمه، ټیگه یشتو، شاره زه.
 - مَحْتَبَر: مُجَرَّب خاړو.
 - بالامر: عالم به زانیار، ټیگه ییو.
 - العارف بالخبر: هوال زان، له شته که گه یشتوه.
 - مَحْتَبَر: مَعْمَل نه زمونگه.
 - خاږور: وقد سنگ.
 - : اِسْلَمین پوان.
 - خبر:
 - خُبْر: اِختِبَار الخُبْر: عمله / نانی کرد.
 - القوم: اطعمهم الخُبْر: نانی دانن.
 - خُبْر: تحویل المعین الی خُبْر / نان کردن.
 - خُبْر: عیش / نان.
 - الغراب: کما قارچکه مارانه.
 - خُبْرَة: رغیف خُبْر / نان، کولیره، له واشه.
 - خُبْرَة: کمية المخبوز / دهسته واره.
 - خُبَان: صانع الخُبْر: قرآن / نانه واه.
 - عجین - : مرن / هویری به پیژ.
 - خُبَارَة: عمل الخُبَان / نانه وایی.
 - مَحْبُور: مَحْبُورَة: فرن / نانه واخانه، فرن.
 - خُبَان: خُبَارَة: خُبَارِی: خُبیرَة: نبات توله که.
 - خبص:
 - خُبْص الشیء بالشیء: خلطه / ټیکه لای کړد، دای به سره کدا.
 - بینهم: افسد / ټیکې دان، بهینی ټیک دان.
 - علیه: اِفتَری. وشې به له پاش مله قسه ی پی ووت.
 - قسه ی به ده موه هل به بست.
 - خُبْص: خلط دای به سره کدا، چه واشه ی کړد، ټیکې دا، ټیکه لای کړد.
 - خُبْص: خُبْصَة: خلیط ټیکه لای، چیشتی (مجهور) سوال کړ.
 - خُبْص: واش بروختان کړ.
 - خبط:

- : ردی، خراب.
 - : مُؤَد: به زیان، زیان به خش، خرابه کار، وه زه دار، زیانه خرق.
 - : الراحة: تنن / بوگن.
 - مرض - / نه خوشی خراب.
 - خُبْص: خُبْصَة: شرا / زیان گه یاندن، به دی، نه گرسی.
 - - - - : رداء / خرابی.
 - - - - : تعمّد الاذی زیانی نه نقه ست.
 - الاخبثان: البول و الغائط / میزو گر.
 - خبر:
 - خُبْر الامر: علمه عن تجربه / تاقی کړده وه، به تاقی کړنده زانی.
 - : خُبْر: تَخْبِر الامر: علمه بحقیقته ټیسی گه یشت، راسته که ی زانی.
 - خُبْر: اِخْبَر: اعلم. انبا / رای گه یاند، بلاوی کړده وه.
 - - - - : بلغ الخبر: گه یاندی، پی ووت.
 - خاږ: راسل. کاتب نامه ی نارد.
 - : تخابر مع: تفاوض گفتوگری کړد، قسه ی له گه ل کړد.
 - اِسْتَخْبِر: تَخْبِر: سال هوالی پرسی، پرسیری کړد. تخابرا. خُبْر کل منهما الآخر به یه کتریان ووت، له یه کیان گه یاند.
 - : تکالما قسه یان کړد پټکه وه، گفت و گویان کړد.
 - اِختبر الامر: عرفه بالاختیار به مه زنده و تاقی کړنده ټیسی گه یشت.
 - : الرجل و الشیء: جَرِبَه / تاقی کړده وه.
 - خُبْر: نبأ. ما یُنْقَل و یُحَدَّث به هوال، په یام.
 - اخبار: انباء دهنگ و باس.
 - وکالة - : په یام نیر، ناژانس.
 - مخابرة: مُراسلة / نامه نیری.
 - - : تخابر / هوال گه یاندن، راگه یاندن.
 - : مفاوضة / گفت و گو ووت و ویز کړدن.
 - مخابرات / ناگای.
 - استخبارات ناگای، هوال زانن.
 - مَحْبُور: مَحْبُور: مَبْلَغ الخبر: هوال گه یه ن.
 - : ناقل الاخبار: په یام نیر، په یام به ن.

خبط: ضرب/ لټی دا.

- الباب: طرقة/ له درگای دا.

إختبط: تخطبط: تصرف علی غیر هدی بن سهر

پن کرداری کرد.

خبط: ضرب/ لټدن.

خبط عشواء: جزافا/ بن سهر پټ، کویرانه، به

ریکوت، لاپه رهنګی.

یخبط خبط عشواء: يتصرف فی الامور علی غیر

بصيرة/ کویرانه کرده ده ټکا، نهی دا به سهره کدا.

خبطه: ضربة لټدانتیک.

- طرقة: دقة/ تهغه یکی درگا.

خبطه خبطه: واحدة بواحدة/ یه به یه، داش به

داش، سهره سهر.

خبل:

خبل: خبل: حیر شپړه ی کرد، شله ژانی، سهری

سورمان.

- - - - - : جئن/ شیتي کرد، هوش و بیری

نه میشت.

- - - - - : عرقل/ ته گره ی تن خست.

خبل: إختل عقله/ شیت بو، تیک جو.

خبل: خبل: إرتباك، شپړه بون، شله ژان، سهر ی

تیک چون.

- - - - - : جنون/ شیتي، شیت بون.

مُخبل: مُرتبك/ شپړه، شله ژاو.

- : مجنون شیت.

- : لا فؤاد له دل رهق.

- (كالخبط مثلاً) مُشبك. مُعقد/ ناټوړكاو.

خبا:

خبت النار أو الحدة: خمدت و سگنت/ کوزلیه وه،

دامرکایه وه، میواش بو وه.

أخبى النار: أطفأها/ کوزلیه وه.

خبی: خبی: إستخبى الخباء: نَصَبه/ چادر و

خیوه تی هل دا.

خباء: خيمة، چادر، دوار، خیوه.

- القمح أو الشعير: قشرتها توپکل. سوس.

ختر:

ختره: غدر به ناپاکی له گال کرد، گزی ی کرد، فیلی ی کرد.

ختر: غدر/ ناپاکی، گزی، فیل و ته له کبازی.

ختر: خاتر: غدار/ ناپاک، گزی کړ، فیلباز.

ختل:

ختل: خدع/ فیلی کرد، گزی کرد، ساخته ی کرد، ته له کهی

کرد.

خاتل: إختبا/ خوی مه لاس دا.

إختتل: تسمع/ گویي هل خست، گویي گرت.

ختل: مُخالطة: خدع فیل کردن، ناپاکی، ساخته کردن،

ته له کبازی.

مُخال: ختال: خداع/ فیل باز، ناپاک، ته له کباز، فیلاوی.

ختم:

ختم الشيء و علیه: وضع علیه الخاتم/ موری کرد، شه قلی

کرد.

- بالشمع أو الرصاص لؤکی کرد.

- الإناء: سده بالطين أو غيره/ سهره کهی (داخست،

گرت).

- العمل: أتمه/ ته وای کرد، ی بو وه.

- الكتاب: قراه كله/ هه موی خوینده وه.

- الجرح: إندمل/ سارپژ بو، چاک بو وه.

إختتم: نقیض إفتتح/ ته وایو، داخرا، سهری نرایه وه،

برایه وه، کوتایی هات.

تختم: ختم: أدخل الخاتم في أصبعه/ نه نگوستیله ی کرده

په نجه ی.

خاتم. خاتم: خاتام: ما یختم به/ موز، شه قل.

- - - - - : خاتمة: اقصی الشيء و عاقبته/

نه نجام، کوتایی، ته وایون، دوا ی هاتن.

- - - - - : حلی: للاصبع نه نگوستیله،

نه موسیله.

- الزواج: دبلة/ نه لقه.

ختم. خاتم: ما یختم به/ موز، شه قل.

- : وضع الختم/ موز کردن، شه قل کردن.

- : تاریخ. به یوار، زږوګات.

- : بصمة الختم/ په نجه موز.

مختوم: علیه علامه الختم. مُقفل بالختم، موزکراو، سهر موز،

سهره موز.

ختام. خاتمة: نهاية. آخر/ نه نجام، کوتایی، دوا ی هاتن.

- الكتاب، کوتابی نوسراو.

- شمع احمر لؤك، مئوی لؤك.

- طين قوي.

فی ال - : (خیراً له کوتاییدا، له نه جامدا.

ختماسی: نهائی. آخر/ کوتابی پی ماتو.

ختن:

ختن الشيء: قطعه/ بری.

- الصبى: قطع قلقتة/ خت نهی کرد، سونه تی

کرد.

ختین: مختون: مقطوع القلفة/ خت نه کراو، سونه تی

کراو.

ختان. ختن ختانة خت نه کردن.

حفلة - / خت نه سوران.

ختن: زوج الإبنة زاوا.

خثر:

خثر. خثر. تخثر السائل: ثخن و اشتد مهی.

- - - : كثف. عقد/ خست بوهوه.

خثر. اخثر: عقد خستی کردهوه.

- اللبن: روبة مهیانی، کردی به ماست.

خاثر مخثر: مجعد خست، توند، به ستو.

- : مروب مهیو، بزیکاو.

خثارة الشيء: خثالة تلبة، نیشتو.

- : مايبقى من غليظ اللبن دوك.

- : بقية الشيء پاش ماوه.

تخثر الدم خوين مهین.

- اللبن، بزیکان، مهین.

خاثره: جلطة دم خوين مهین.

خجل:

خجل منه: استحي شهرمی کرد.

- : احمر خجلا تهریق بوه، شهرمه زار بو،

سوریوهوه.

خجل. اخجل: جملة يخجل شهرمه زاری کرد.

- - : خزی تهریق کردهوه، نابروی برد.

خجل: حياء شهرم.

- : خزی، تهریق، شورهی، نابروچون.

خجل خجلان: مخجول شهرمه زار.

خجول: كثير الحياء. حی شهرمن، کم رو.

- : هباب ترسنوك.

مُخجل. مخز نابویه، شهرمه زارکه.

الاعضاء المخجلة شهرم که، نه دامانی شهرم، گهل و قنگ.

خد:

خد الأرض: جعل فيها أخدوداً مهلی کیشا، که دهکی ایذا.

- : تخدد الجلد: تکرش کرژیو، لوج بو.

- فيه الضرب: اثر شین بوهوه، مهیل مهیل بو.

خد: وجنة رومته.

- : خدة أخدود: الحفرة المستطيلة كندهك، خنهق،

چالی دریز.

مخدة: وسادة. سهرین، بالیف.

کيس او بيت المخدة بهرگه سهرین.

أخدود: مسلك الماء الجاري كندر، خه رهند، كندال، ناو

دی، كندهك.

خدج:

خدجت. خدجت: ألقت وليدها ناقصاً او قبل تمام الايام

مندال یا به که بهکی نابه کام یا ناته واوی بو.

خدج خدوج. خديجة: ناقص الخلق ناته واو، نابه کام.

ناكام، نه به کام.

خداج. كل نقصان في الشيء هه مو ناته واو لك، ناته واوی، كه م

و كوی.

خدر:

خدر: أصابه الخدر سړيو.

- الحر: خدر النهار: اشتد حره گهرمای کرد، کپ بو.

- ت العين: ثقلت قورس بو.

خدر. اخدر العضو: أفقده الحسن، سپی کرد، به دجی کرد.

- : أفقده الوعي بین هوشی کرد.

- : خدر البنت: الزمها الخدر مالى بو

جیا کردهوه.

- : بالمكان او مع أهله: اقام فيه و معهم له گه لیان

دانیش، نیشته نی بو (له گه کس و کاردا).

خدر. خدره: تشنج يصيب العضو سړی، سړیون.

- : فقدان الحسن بین هوشی.

- : كسل تمهلی، ته وه زهلی.

- : فتور ساردی، سار دیونه وه.

- : نمل سړیون، میرو له کردن.

خدر. مخدر: مُصاب بالخدر سړی.

- - : نائم / نوستو، بی‌هوش.

تقدیر: إعدام الحسن / سرکردن، بهنج کردن.

- : تنویم. إعدام الوعي / نوانن، بی‌هوش کردن.

- (عامیة) / دهم کیشان، دهم بون، پی‌گه‌یین، کولان.

مُخْدَر: يُعْدمُ الحسن / سرکه‌ر، بهنج.

- : مُغْیِبُ عن الصواب / بی‌هوش (که‌ر، داپو).

مُخْدَر: سکران / بی‌هوش، سه‌رخوش.

خُدران (عامیة) / دهمی کیشاوه، پی‌گه‌یوه، دهم بوه، کولاو.

خدر: ما یُفْرَدُ من السکن / مالّ جیبایی.

خدش:

خدش. خُدْش: خَمْش / روشانی، چنگی لئدا.

- - : مَرَق / درانی.

- : السَّمْعَةُ: عابها / ناوی زوان، شاپروی برد،

شهره‌زاری کرد.

خُدْش: اثر الخدش / روشاو، روشاوی، شوین چنگ.

تخدش روشان

تخدیش / روشاندن، چنگ لئدان.

خدع:

خدع. خادع: غَش / فیلّی کرد، گزی کرد، هه‌لی فریوان.

- : لَعِبَ علی / یاری پی‌کرد، پیی رلبوارد، هه‌لی

خه‌ل‌تان، خه‌ل‌تانی، دهست خه‌پۆی کرد.

إخدع: رضی بالخداع / هه‌ل خه‌ل‌تا، دهست خه‌پۆ بو، له‌خشته‌برا.

- : إغْش / فیلّی لی‌کرا، گزی لی‌کرا، دهستی بپرا.

خدعة. خُدعة: حيلة / فیلّ، ته‌له‌که‌بازی، ثابن و توبین، که‌له‌ک.

خداع. خدیعة: غَش / فیلّ کردن، گزی کردن، له‌خشته‌بردن، هه‌ل خه‌ل‌تاتن، فریودان، دهست خه‌پۆکردن، ته‌له‌که‌بازی.

- - : نفاق / دوپیی.

- : النَصْر / چه‌وت بینن.

خداع مُخادع: کثیر الخداع / فیل باز، ته‌له‌که‌باز، دهست پی، گزی که‌ر.

خُدع: من لایوثق به / دهست بر، ساخته‌چی، باوه‌پی پی، ناکری.

- : سراب / تراویلکه.

مخدوع: مغشوش / خه‌ل‌تینراو، گزی لی‌کراو، فیلّ لئکراو، گورگان خواردو، دهست (خه‌پۆ، بپاو).

مخدع. مخدع: حُجرة / ژور، ژوری نوستن، لانه.

خدم:

خدمه: عمل له / ئیشی بۆ کرد، تۆکه‌ری کرد، خزمه‌تی کرد.

- : قام علی خدمته / یارمه‌تی دا، کارئیکی بۆ هه‌لّ سپران، ئیشیکی بۆ کرد.

خُدم الارض: حرث. زرع کيلای، چاندی. خزمه‌تی زه‌ویه‌که‌ی کرد، کشت و کالی کرد.

إستخدم. خَدم: إتخذہ خادما / رای گرت، کردی به (ئیش که‌ر، تۆکه‌ر)

- : إستعمل / به‌کاری میتنا.

- : ألحقه بخدمة / دای مه‌زران.

خدمة: شغل / عمل / کار، ئیش.

- : مُساعدة / یارمه‌تی دان، خزمه‌ت کردن، راژه.

- : القيام علی خدمة / بایه‌خ دان، کارگوزاری، پارێزگاری.

- : الأرض / فلاحتها / کیتلان، کشت و کالّ کردن.

فی خدمتکم: تحت امرکم / له‌ خزمه‌تتاین.

خادم. خَدام (للذكر و الانثی) / تۆکه‌ر، کاره‌که‌ر، راگرت، به‌رده‌ست، دس و پیژهند.

- - : صانع / شاکرد.

- : مُستخدم / موظف. عامل / کری‌کار، دامه‌زولو، راگرت، راگیراو، فرمان به‌ر.

استخدام: إستعمال / به‌کارمیتان.

- : خدمة / دامه‌زاندن، راگرتن.

مستخدم: أجبر / راگرت.

- : مستعمل / به‌کارمیترا.

خادمیة: حالة الخادم / ئیش که‌ری، تۆکه‌ری.

خدم خَدام: جُملة الخدم / ئیش که‌ران، تۆکه‌ر کاره‌که‌ران، دهست و پیژهند.

مخدوم. أجز / راگر، گه‌وره، خاوه‌ند.

خدم:

خادن: صادق و صاحب / براده‌ری کرد، بو به‌هاوپی.

خدم. خدین: صديق / هاوپی، براده‌ر، هاوپی گیبانی به‌گیانی.

خذف:

خَذَفَ رَمَى الحَصَاةَ بِالْأَصْبَعِ أَوْ بِالْمَخْذَفَةِ

به له پیته یا به دارو لاستیک به ردی هاویش.

مَخْذَفَةٌ دَارُو لَاسْتِیْک.

خَذَلَ:

خَذَلَ خَاذِلٌ تَخْلَى عَنْ وَازِیْهِ مِیْنَا، دِه سَتِی لَی هَلْ

گرت.

- : تَخْلَفُ / دواکهوت، به جی ما.

- ه: غَلِبَهُ / شکانی، به زانی بوی دی.

تَخَاذَلَ: تَرَکْ جِماعَتَهُ وَ فِشَلْ / کَوَلِی دَا، هَلْ هَات،

به زنی.

إِخْذَلَ خَذَلَ شَکَا، به زنی، بوردرا.

مَخْذُولٌ مُخْذَلٌ: مَتْرُوکٌ، مَهْجُورٌ. وَازِ لَی هِتِنِرَاو،

به جی هیلراو، به جی ماو.

خَاذِلٌ مُتَخَلٍّ وَازِ لَی مِیْن.

- خَذُولٌ: مُتَخَلِّفٌ / به جی ماو، دواکهوتو.

خَر:

خَرَّ الْمَاءُ: اِسْمَعْ صَوْتَهُ / خُورِی هَات، هَاژِی هَات.

- : سَقَطَ مِنْ عَلَوِّ اِلَى اسْفَلٍ / به رویه وه، کهوته

خَوَارِئ.

- النَّائِمُ: شَخَرٌ / پرخی هَات.

- سَاجِدٌ: سَجَدَ کَرَنُوشِ بَرَد.

- : سَالٌ / لَیْی چو، چوړا.

- الرَّجُلُ: هَات / به لاداهات، مرد.

خَرِيرَ الْمَاءُ / خُورِی ئَاو، هَاژِ.

- النَّائِمُ: شَخَرٌ / پرخی

خَرُخِرَ النَّائِمُ: غَطَّ / پرخی هَات.

خَرِيء:

خَرِيءٌ: تَقَوُّطٌ / گوی کرد، سکی دهرچو، پیسایی

کرد.

خُرء. خَرَاء. خَرَاءٌ: غَائِطٌ / گو، پیسایی.

خَرَب:

خَرَب. خَرَبٌ: ضِدَّ عَمَرٍ وَیَرَانِی کرد، کاولی کرد،

تیکیدی، رمانی، خاپوری کرد.

- : ثَقِبَ / سَمِی، کونی کرد.

خَرَبٌ: ضِدَّ عَمَرٍ وَیَرَانِ بُو، کاول بُو، تیک چو.

- : تَهْدَمُ / رُوخا، رما.

خَرَبَ الْبَيْتُ: هَدَمَهُ / رُوخانی، تیک دی، هه لَی وه شانند.

أَخْرَبَ الْبَيْتَ: تَرَکْهُ خَرَاباً / به ویرانی و په پیوتی به جی میشت، کاولی کرد.

- الْمَكَانُ: فَرِغَ، چَوَل بُو.

خَرِب. مَخْرَبٌ: مُتَهَدِّمٌ / رُوخاو، ویران، کاول، رماو.

- : خَرِبَانٌ: یَحْتَاجُ اِلَى اِصْلَاحٍ. وَهَسْتَاو، له کارکهوتو، تیک چوه، پیویستی به چاک کرینه.

تَخْرِیْب. خَرَابٌ: ضِدَّ تَعْمِیْرِ رُوخَانْدَن، ویران کردن،

کاولکردن، تیک دان خاپور کردن، هه لَی وه شانند.

خَرَاب. ضِدَّ عَمَارٍ رُوخَان، ویران بون، کاول بون، رمان.

خَرِیة. خَرَابَة. خَرِیة: مَوْضِعُ الْخَرَابِ / که لاره، ویرانه.

خَارِب. مَخْرَبٌ: ضِدَّ مَعْمَرٍ / رُوخیتنر، کاول کهر، ویران کهر،

تیک دهر.

خُرْب. خُرْبَة خُرَابَة: نُقْرَة رَاسِ السُّورِک، چالایی

کلوته ی سمت.

- الْأُیْرَة: ثَقْبُهَا / کونه دهرزی، کونه سوژن.

خَرِیقُ اسود: بَنَاتٌ طَبِی / خهرینه، خه یونگ.

خَرُوب. خَرُوبٌ: نَبَاتٌ خَرِیْک.

تَخَارِیْب. نَخَارِیْب: الثَّقُوبُ الَّتِی تَجْمَعُ النَحْلُ الْعَسَلُ فِیْهَا

شانای هه نگوین.

خَرَج:

خَرَجٌ: ضِدَّ دَخَلَ چوه دهری، دهرچو.

- : طَلَعٌ / هاته دهری، سهری دهریتنا.

- مِنْ مَوْضِعِهِ: بَرَزَ / دهریه یی، فجوقی کرد.

- به: اخرجه / دهری کرد، کردیه دهری.

- عَلَى الْحُكُومَةِ أَوْ الْحَاكِمِ: تَعَمَّدَ / یاخی بو.

- عَلَيْهِ: بَرَزَ لِقَاتَالِه / بوی دهریه یی.

- عَنْهُمْ: خَالَفَهُمْ لَبَّيْان جِیابوه وه.

خَرَج. أَخْرَجَ: ضِدَّ ادْخَلَ دهری میتنا، خستیه دهره وه.

- : طَرَدَ / دهری کرد.

- : خَذَفَ / لای برد.

- : اِسْتَشْنَى / بواردی، په پانی.

- : تَرَبَّ وَ عُلِمَ / په رویه رده ی کرد. فیزی کرد، دهری

چوان.

- الْأَرْضُ: وَضَعَ عَلَيْهَا الْخَرَاجَ. باجی خسته سهر.

تَخَرَّجَ: تَعَلَّمَ فِیْرَبُو.

- مِنْ لَبِّي دهرچو، خویندن تیا ته واور کرد.

إِسْتَخْرَجَ: طلب خروجَه / داوی چونه دهره وهی کرد.
 - سَحَبَ: دهری هینا، دهری دا، پوخته ی کرد، گرتی.
 - إِسْتَنْبَطَ: تیا گه یشته، دای هینا، نوزیه وه.
 - الْمَسَالَة: حَلَّهَا، شیکاری کرد، هه لای هینا.
 أَخْرَجَ: خَرَجَ بِهِ / دهری هینا.
 - النّشِيءُ: اِبْرَءُ / دهری خست، ناشکرای کرد.
 - أَتَى الْخِرَاجَ: باجی دا.
 تَخَارَجَ عَنْ حَقِّ قَنَازِلَ: دهستی لی هه لای گرت، وازی هینا.
 خَارَجَ: الظَّاهِرُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ دیار، روکش، شهوه ی له دهره وهیه.
 - ضَدَّ دَاخِلَ دَهْجِيَّتِهِ دهره وه.
 - الْقِسْمَةُ: نه نجامی دابهش.
 - أ. فِي الْخَارِجِ له دهره وه.
 - مُتَمَرِّدٌ / یاخی.
 خَارِجِي: نَقِيضُ الدَّاخِلِي مِنْ دهره وه، دهره کی.
 - غَرِيبٌ: أَجْنَبِي / نامق، بیگانه.
 خَارِجِيَّةٌ: دهره وهیه.
 وَزِيرٌ أ. - / وه زیری دهره وه.
 وَزَاةٌ أ. - / وه زاره تی دهره وه.
 خُرُوجٌ: ضَدَّ دَخُولٍ / چونه دهره وه.
 - بَرُوزٌ: سَهْرَه لَ دَان، هاتته دهره وه، دهریه رین.
 يَوْمٌ أ. - : يَوْمُ الْقِيَامَةِ / رَوّی زیندوبونه وه.
 مَخْرَجٌ: مَحَلُّ الْخُرُوجِ / دهره، دهرچه، دهرگای دهرچون، که لّین.
 - مَنَفَذُ الْبَرَازِ مِنَ الْبَدَنِ کوم، قنگ.
 - مَنَفَذٌ / کون.
 - فَم. دهم.
 - مَخْلَصٌ: مَهْرَبٌ / رزگاری، رزگارین.
 تَخْرُجُ: نَجَاحٌ إِكْمَالُ مَرَحَلَةٍ دهرچون، ته واکردن.
 حَقْلَةُ أ. - : نَاهَهَنگی دهرچون.
 مَخْرُجٌ: دهره یته.
 إِخْرَاجٌ: دهره ینان.
 خَرَجَهُ: الْمَرَّةَ مِنَ الْخُرُوجِ. دهرچونیک.
 - بَرُوزٌ: دهره یپویی، قوقزی.
 خُرْجٌ: عَكْسُ الدَّخْلِ خَرَجَ كَرْدَن، دَان.

- لَمْلَاسُ الْفَسَاءِ: كَشْكَشُ / دوگمه و قهیتان.
 خَرَجَ: ضَرْبَةُ الدَّخْلِ دهسکه وتانه، باج.
 - ضَرْبَةُ الْأَرْضِ / زهویانه.
 - ضَرْبَةُ الرَّاسِ: سه رانه.
 خُرْجٌ: كَيْسٌ / توده که، خه راز، گونیه، جهوال.
 خُرَاجٌ: دُمْلٌ / دومه ل.
 خَرَدٌ: أَخْرَدَ الرَّجُلُ: طَالَ سَكُوتُهُ أَوْ قَلَّ كَلَامُهُ / بی دهنگ و که م دیو.
 - تِ الْبَيْتِ: كَانَتْ بِكَرًا / کچ بو، لاقه نه کرابو، به کارنه میتراو بو.
 أَخْرَدَ: إِسْتَحْيَا وَ سَكَتَ، شهرمی کرد، له شهرما بین دهنگ بو.
 خَرِيْدَةٌ: خَرُود. خَرِيْدٌ: عِذْرَاءُ، بکر لم تُمَسَّ / کچ، لاقه نه کرابو.
 - لَوْلُوَّةٌ لَمْ تُثَقِّبْ: مرواری.
 خَرْدَلُ: اللَّحْمُ: قَطْعُهُ / له ت و کوتی کرد، جنی.
 خَرْدَلٌ: قَطْعٌ مِنَ اللَّحْمِ كَوْتُهُ كُرْشَت.
 خَرْدَلٌ: خَرْدَلَةٌ. ثَبَاتٌ، خَهْرَتَه له، گو له زهرده.
 خَرَزٌ: خَرَزٌ: ثَقِبٌ / کونی کرد، سمی.
 خَرَزٌ: مَا يَنْظُمُ (يَنْظُمُ) فِي خَيْطٍ / مرو، مت و مرو.
 - فَصُوصٌ مِنَ الْحَجَارَةِ / نَقِیم.
 خَرَزٌ: الْمَفْرَدُ خَرَزَةٌ / مرو، زه نگیانه، زیوزه نگیانه.
 خَرِيزٌ: وَجَعٌ يَحْسُ مِنْهُ بِمِثْلِ خَرَزِ الْمَخْرَزِ / نیشی چه قین به گیانا.
 مَخْرَزٌ: مَخْرَازٌ: مَثْقَبٌ / درهوش، دریل.
 خَرَزَةُ الْبَيْتِ: حَاجِزٌ / دیواری بیر، قهراخی بیر.
 - الظُّهْرُ: فَقْرَةٌ وَاحِدَةٌ. بَرِیْرَه یه کی پشت.
 خَرَسٌ: خَرَسٌ: بِكَمْ. صَمْتُ / لال بو.
 - صَمْتُ: بِنِ دهنگ بو.
 - إِنْعَقَدَ لِسَانُهُ عَنِ الْكَلَامِ. زَمَانِي بَه سَتَرَا، نهقی نهما.
 أَخْرَسَ: أَسَكَتَ بِنِ دهنگی کرد، کپی کرد، قووقه پی کرد.
 - اِبْکَمٌ / لالی کرد.
 خَرَسٌ: صَمْتُ، لالی.
 أَخْرَسَ: لَاصُوتٌ لَهُ بِنِ دهنگ.
 - اِبْکَمٌ / لال.

خرسانه. خرسانه/ کونکرت، چیمهنتو.
 - مُسَلَّحَةٌ / کونکرتی موسسه له،
 چیمهنتوی ناسن بهند.
 خرش: خرش: خدش روشانی.
 - ه الذباب: عضه گهستی، پیاچزا، گازی لی
 گرت (میثوله).
 خرش: ذباب/ میث، مهگن میثوله.
 خرشوف: نبات، گهرته شی.
 خرص: خرص: کذب/ درزی کرد.
 - : خمن/ قه بلانی.
 تخرص علیه: اقتری/ به دهمیه وه هلبهست، درزی
 به دهمیه وه کرد.
 خراص: کذاب او مقتری/ درزن.
 خارصین، قوتیا.
 خرط: خرط الخشب و المغدن: سواه بالمخرطة، تورینه ی
 کرد، خهرتی کرد، خه پاتی کرد.
 - : خرط: قطع، بریه وه، لهت لهتی کرد،
 له خهرتیدا.
 - : فاخر کذابا فیشالی لعدا، خزی مهل کیشا.
 استخرط فی البکاء: لج فيه و اشتد دایه پرمه ی
 گریان، به کول گریا.
 انخرط فی المكان: دخل مسرعاً/ خوی تن کوتا،
 چوه ناوی.
 - من المكان: خرج ده رپه ری، ده رچو.
 - فی سلك کذا/ چوه ناوی، چوه پالی، تیی
 چو.
 - البطن: اصابه الإسهال/ توشی سک چون بو،
 سکه شوپتی پی کهوت، رهوان بو.
 - الخرزة فی السلك: انتظمت/ هونرایه وه، کرا
 به په ته وه.
 خراطه: مایسقط عند الخرط ته لاش، ورده.
 خراط: الذي يخرط العود، تورینه چی، خهرات.
 - : کذاب/ درزن.
 خرط، خراطه: حرفة الخراط تورینه چیتی، خهراتی.

مخرطه: آلة الخرط/ تورینه، خهرت.
 مخروط فی الهندسة/ قوچک، گومه زه، گومهن، گومبه ته.
 - ناقص/ قوچک کال، قوچک کال.
 خريطة خارطة: مصور جغرافی/ نه خشه.
 - : وعاء من الجلد أو غيره تورده که، ههمانه، هژی
 ده قر.
 خرطوش: طلقه/ فیشه ک.
 خرطوم الفيل: انف/ لموز، لموزی فیل.
 خرطون: دیدان الارض/ کرمی زهوی.
 خرع: خرع خرع: استرخی له شی خاویبه وه.
 - : انخرع. تخرع: ضعف و استرخی رایه وده ی به ردا،
 لاواز بو.
 - : انکسر/ شکا.
 اخترع: استنبط تورینه وه، دای هینا.
 خراع: خرع من الرجال: ضعيف/ لاواز، بن هین، بن وده.
 خریع: خروج من النساء: تنثنی لینا شله پتی، شل و
 شیواو.
 خروج: ناعم، نرم، نرم و شل، شله په ته.
 - : نبات الخروج گهرچه ک.
 زيت ال - / رذن گهرچه ک.
 اخترع: استنبط دامینان، تورینه وه.
 مخترع: مستنبط/ دامینر.
 خراعة: فراعة/ دامول.
 خرف: خرف. خرف الشيخ: اهر/ خه له فا.
 - المریض: هذی/ وینه ی کرد.
 خرف: هثر/ خه له فان.
 خرف: خرفان. مخرف: خه له فاو.
 خرافه: اعتقاد سخيف. پروپوچ، باوه ری پروپوچ.
 - : اسطورة/ نه فسانه.
 خروف: حمل برخ.
 - : ذکر الغنم به ران، شه ک.
 خریف بین الصیف و الشتاء پابن، خه زان.
 خریفی: مختص بفصل الخریف/ پایزه.
 خرق: خرق، خرق الثوب: مرغه/ درانی، شپوپی کرد.

- البناء و فی البناء: فتح فيه نافذة/ کونی کرد، ده لاقه‌ی تی خست.

- إخترق الشيء: مرّ فيه/ به‌ناویا تنبیهی، سمی.

- الكذب: إختلقه/ ه‌لی به‌ست، درّی ه‌ل به‌ست.

- العادة: تجاوزها/ یاسای کومه‌لایه‌تی خسته لاه.

- خرم: ثقب/ کونی کرد، سمی.

- إخترق: نفذ/ تنبیهی، پیاتنبیهی، سمی، پیاجوو، کونی کرد.

- خرق: خرق: حمق/ گ‌وج بو، گیل بو.

- خرق: ثقب/ کون کردن، سمین.

- خارق: نافذ. ثاقب/ کون کر، تنبیه.

- الطبيعية: فوق الطبيعة. عجيب/ له سروشت به‌ده‌ر، سیر، سه‌مه‌ره.

- العادة: فوق العادة: شان/ نااسایی، له‌راده‌به‌ده‌ر.

- إختراق: نفوذ/ پیاجون، کون کردن، تنبیه‌یون، برین، سمین.

- خرقه: قطعة من الثوب/ سیپال، په‌پوشی، چه‌پال، ریزال.

- أخرق: خرقاء: احمق/ گ‌وج، که‌وده‌ن، زل حوّرت، سه‌پوله، گیل، گه‌مه.

- خرق: حماقة/ گ‌وجی، که‌وده‌نی.

- خزد: خزد. خزد: نظر بمؤخر عينه/ به‌لا تیره سه‌یری کرد، مؤر بوه‌وه، خنسه‌ی کرد.

- تخازر: حنّيق جفنه ليحدّد النظر/ چاوی بچوک کرده‌وه بۆ سه‌یر کردن، پیلوی ه‌تیاپوه یه‌ک.

- خزد: ضيق العين/ چاوبچوک، چاوکونه سوژن.

- بحر ال - بحر القروين، ده‌ریای قه‌زوین.

- خيزران: قصب هندي/ حه‌یزه‌ران.

- خزع: خزع. خزع الشيء: قطع/ بری، که‌رتی کرد، دابه‌شی کرد.

- إنخزع: إنحنى كبرا/ کوماپه‌وه، پشنتی کوماپه‌وه له پیریدا.

- خزعة: قطعة لحم/ کوته گوشت.

- خوزع: عجز/ پیری کوماوه.

- خزعبل في مشيه: عرج/ ش‌ل، له‌نگی.

- خزعبل. خزعبل. خزعبله: الاحاديث المسقطة الباطلة

- قسه‌ی (بی سره‌و پی، ه‌یج و پوچ، پرپوچ).

- خزعل. ضنع/ که‌متیار.

- خزف: خزف في مشيه: خطر بیدیه/ ده‌ستی راوه‌شان.

- الثوب: شقة/ درانی.

- خزف: فخار. فخار صيني. فرغوری/ گلینه، گ‌وزه‌وه دیزه، چینی و ف‌ه‌خغوری.

- خزاف: بائع الخزف/ گلینه فروش.

- خزفي: صانع الخزف/ گ‌وزه‌کر.

- خزق: خزق الثوب: شقة/ درانی.

- تخزف: إلتخزق الشيء في الشيء: رزّه/ پیاجه‌قاند، پیاکرد.

- خوزق: قتل على الخازوق/ نه‌قیزه‌یان (تس‌ی بری، پیاکرد) و کوردا.

- خازق: سنان الرمح/ نوکه‌رم، سه‌ره‌نیزه.

- خازوق آلة إعدام قديمة. عمود محدد الرأس يدخل في دبر المجرم فيموت/ نه‌قیزه، داری تی برین.

- خرق: مرق/ درین.

- مخرق: ممرق/ دل‌او، شپ، شپو ه‌وپ.

- خزل: خزل: قطع/ بری، که‌رتی کرد.

- إختزل الشيء: حذقه و قطعه/ لای برد و دای بری.

- الكلام: إختصره، کورتی کرده‌وه، که‌می کرده‌وه.

- برآيه: إنفرد/ قیرسه‌می‌ه‌تی کرد، خۆ باوه‌ری کرد.

- إختزال: إختصار/ کورت کردنوه، که‌م کردنوه، لای‌کردنوه، لای‌دای‌برین.

- كتابة الإختزال/ په‌له‌نوسی.

- الكسور في الحساب/ کورت کردنوه‌ی که‌رت.

- كاتب ال - / په‌له‌نوس.

- إختزالي في الكتابة/ په‌له‌و کورته‌نوسین.

- خزم: خزم. نظم/ ه‌ونیپوه، کردی به‌په‌توه.

- الأنف: جعل فيه الخزامة / لوت وانهی کرده
لوتی.
- أنفه: اذله / لوتی شکاند، له لوتی دا.
تخرم الشوك في رجله: دخل فيها، دپکی بیاجه فی،
بیاجو.
خزام: خزامه: حلقه یشد فیها الزمام / نه لقی لوت
لغای پیوه نه به ستری.
- الأنف: شنف او حلقه الأنف.
لوت وانه.
خزام: خزامی. نبات ذکی الرائحة / سمل، مه لاله.
خزن:
خزن. إختزن. خزن المال: إختزله / کزی کرده وه،
شاردی وه، په سمه ندهی کرد.
- السرن: کتمه / شاردی وه، په سیسهی کرد
(نه یستی).
- اللسان: منعه الكلام بین دهنک بو،
نقی لیوه نه مات، زمانی به ستر.
- الطريق: إختصره / کورتی کرده وه،
قه بری کرد.
- إستخزن: وضعه فی المخزن /
عه ماری کرد، خستی عه ماره وه.
- خزن. خزن اللحم: إثن / بونی کرد، بؤگه نی
کرد.
خزن الجرح: تقیح کیمی (تی زا، کرد).
خزن. تخزین: حفظ فی مخزن. عه مارکردن،
په سیسه کردن.
- إخفاء و إدخار. کوکرنه وه،
شاردن وه، په سمه نده کردن.
خزنة خزانه / دؤلاب.
- الثياب: که نتور، دؤلابی پوشاک، جل
به ند.
- الكتب مه کته به، کتبخانه.
- حديد قاسه.
خزينة: کنز / سامان، کهنج.
- مکان یخزن فيه کهنجینه، سامانگه.
خزان: لسان زمان.
- مکان یخزن فيه الماء، نه ستیل، تانکی ناو.

مخزن: موضع الخزن / عه مار، کوگه، هیزره.
- دكان / دوکان، کوگا.
خازن. خزندار: امین المخزن. کهنجینه وان.
مخزون / عه مارکراو، په سمه نده کراو، په سیسه کراو.
خزی:
خزی ذل و هان / سوک و رسوابو، نابوری جو.
- منه: إستحيا منه شهرمی لی کرد.
خزی اخزی: أخجل ته رقی کرده وه.
- : قضح / نابوری برد، رسوابی برد، شورده بی برد.
خزی: عار نابوری چون، نابوری بردن.
- : خجل / شهرم، ته رقی بونه وه.
خزبان. مخزی: إستحيا شهرم کردن، ته رقی بونه وه.
مخز مخجل / نابوریه.
خس:
خس: رذل. رسوابو، سوک بو، تپو بو.
- : نقص، کهم بوه وه.
- خسس: نقص کهمی کرده وه.
أخس: فعل فعلاً خسیساً / نیشی قوی کرد، نامردی کرد.
أخسنة: إختقره به سوک ته ماشای کرد، سوک و رسوابی کرد
خسنة. خساسة: دناءة / رسوابی، سوکی.
خساسة: القليل من المال مال کهمی.
خسیس: دنیء سوک، رسوا، نابیان، نامرد، خویتی، بین
بایه، خ، قه مترا، ناوه جاج.
خس. نبات کاهو.
خسا:
خسناً لك. إخس عليك روت رهش بیئت، شهرم ناکه ی.
خسر:
خسر. خسر: ضد ربح. فقد. اصاع دؤپانی، ونی کرد، له
دهستی جو، تینی نا، زیانی کرد.
- : هلك له ناوچو، فهوتا، مرد.
- : ضل. ون بو، ویل بو، رهه ندبو.
- : تلف خراب بو، گهنی.
خسر. أخسر: جعله یخسر بیی دؤپان، له کیسی دا.
- : اتلف خرابی کرد، زیانی پی گه یاند.
- : پیی بژارد، زهره ری لی دا.
خسر. خسارة. خسران: ضد ربح. دؤپاندن، له کیس چون،
تینان.

- تلف او ضرر/ خراب
 - بون، زیان پی‌گین.
 - هلاک/ له‌ناوچون، فه‌وتان.
 - خاسر. خُسْران. خَسیر، دُرواو.
 - مُخَسِر: یَغْبِتُ بالمصلحة/ زیان به‌خش، به‌زیان.
 - خسف:
 - خسف. انخسف القمر: ذهب ضوءه/ گیرا، مانگ گیرا.
 - - غار. هبط ته‌پی، داته‌پی، قوپا،
 - چو به‌ناوا، رَوچو.
 - فی الارض: غاب فی الارض/ چو به‌ناخی زه‌ویدا.
 - ت. انخسفت البئر: انه‌دمت/ داروخا.
 - ت عینه: عمیت/ کویر بو.
 - : نقص. هزل/ کم یوه‌وه، لاوازیو، پوکایه‌وه.
 - فلانا: اذله/ رسوای کرد، سوکی کرد.
 - کَلّی مانگ گیرانی خشت.
 - جزئی/ مانگ گیرانی نات‌واو.
 - خسوف القمر: احتجاب/ مانگ گیران.
 - خسفة: القطعة المنخفضة/ چالایی، چال، قوپاوی.
 - خاسف: منخفض چال، قوپاو، ته‌پیو، رَوچو.
 - : متهدم/ داروخا.
 - : مه‌زول، لاوازیو، یه‌میز، پوکاوه.
 - خسف: هبوط/ قوپان، ته‌پین، رَوچون، نه‌وین.
 - : هدم/ داروخا.
 - : ذل/ رسوایی، سوکی، ترقیی.
 - : نقیصة نات‌واوی، کم و کوپی، پوکانه‌وه.
 - خش:
 - خش: دخل چوه‌ناو.
 - خشخش: خشخش الحلی: صل. حفحف
 - ورش‌ه‌ی مات، خش‌ه‌ی مات.
 - : قعقع. جلجل/ ته‌ه‌ی مات،
 - شه‌ه‌ی مات.
 - الثوب: حف/ ورش‌ه‌ی مات.
 - خشخش: خشخش/ ورشه، خشه، ته‌ه، شه‌ه.
 - : حقیف فیشکه.
 - خشخيشة: العوبة شه‌قه‌ه.

خشخاش: نبات/ خاشخاش.

خشب:

خشَب. تَخَشَبَ إخشوشب: صار صلباً كالخشب/ بو به‌دار.
 - : حَوَّل الی خشب/ کردی به‌دار.

تَخَشَب: تَبَيَّس/ ره‌ق بو، وشک بو، ره‌ق مه‌لات، وشک مه‌لات.

خشَب: ماتشَقَّه من الشجر دار، ته‌خته.

- ابیض/ چام، داری چام، سپی‌دار.

- البناء/ سپی‌دار، چنار.

خشبی: من الخشب/ دارین، له‌دار دروست کراو.

- کاخشب/ دارین، وه‌ک دار.

خشَبَة: قطعة خشب/ دار، یه‌دار، ته‌خته.

- نقل الموتی/ داره‌مه‌یت، داربه‌ست، دار ته‌رم.

خشاب: بائع الخشب/ دارفروش.

تَخَشَب: تَبَيَّس/ وشک مه‌لاتن، ره‌ق بو.

تخشيبية: مظلة خشبية/ که‌بر.

- : سجن موقت/ به‌ندکردن.

مُتَخَشَب: مُتَبَيَّس/ وشکه‌وه‌بو، ره‌ق مه‌لاتو.

خشع:

خشع: خضع/ سه‌ری شوپ‌کرد، ملی که‌چ کرد، خزی دا به‌ده‌سته‌وه.

- بصره: إنكسر/ چاوی شوپ‌بو.

- ببصره: غَضَه/ چاوی (داخست، دانه‌واند).

تَخَشَع: اظهر الخشوع/ رزی پیشان دا.

- : اظهر الخشوع/ مل که‌چی و سه‌رشوپی پیشان دا.

خُشوع: إحترام/ ریز، ده‌ست به‌سنگ‌وه‌ گرتن، کپ‌نوش بردن.

- : خُضوع/ مل که‌چ کردن، سه‌رشوپی‌کردن، قایلی.

خَشَعَة: لم تموت و فی بطنها ولد حی/ پاش مهرگ، مریسی ژنیکی سک‌پی.

خاشع: خاضع مل که‌چ، سه‌رشوپی، قایل.

خشف:

خشف: ذهب فی الارض و تغیب/ چو به‌ناخی زه‌ویدا.

- وانخشف فی الشيء: دخل فیه/ پیاجو، چوه‌ناوی.

- : مشی فی الليل/ به‌شه‌و (رؤی، که‌را).

- الماء: جمذ/ به‌ستی.

خشوف: مُتَحَرِّش. حشری/ خوتی مه‌ل قولتین.

- من الرجال الجريء على المشي ليلاً / شهوگه پئی بن په روا.
 خُشاش / خُفّاش / شه مشه مه کویره.
 خشم:
 خشم: اِتْسَع / انْفَه / لوتی کرایه وه، لوتی فش بو.
 - الانف: تَغیرت رائحته / لوتی بۆگه نی کرد، بۆنی هات.
 خشم: تَخَشَّمَ اللحم: فَسَدَتْ رائحته / بۆگه نی کرد، بۆنی کرد.
 - الشراب: اسکر / سه رخۆشی کرد.
 اخشم: مُتَسِع الانف / لوت فش.
 خُشام: عظیم الانف / لوت زل.
 خشم: خیشوم: انف / لوت.
 - السمك: گوچکه ماسی.
 خشن:
 خشن: خلاف نَعَم و لا / زیرو، رهق بو.
 خشن: جعله خشناً / زیری کرد، سهختی کرد، رهقی کرد.
 تخشن: اِشْتَدَّتْ خَشُونته / زیرو، رهق بو، سهخت بو.
 - اِخْشَوْشْن: عاش عيشاً خشناً / سهخت و که ساس ژیا.
 - لَبَسَ الخشن / به رگی ئه رگ و سهختی له بهر کرد.
 خشن: ضد ناعم او دقیق / درشت، رهق، هه راش.
 - ضد مجلس / زیر.
 - جاف / وشک.
 - الاخلاق: شرس. وقع / بن نابو، بن شهرم، دپ، ترق.
 خشنه: خشناة / زیری، رهقی، سهختی، درشتی.
 خشى:
 خشى: خاف / ترسا، توقی.
 - عليه: خاف عليه / بۆی ترسا.
 اِختش: خجل / شه رمی کرد.
 خَشِيَة: خشن / خوف / ترس.
 خَشِيَة اَنْ: لئلا / نه وهك، نه وهكو، مه بادا، نه با.
 خَشِي: مُخْتَشِي: خجول / شه رم.

خشو. اِختشاء: خجل / شه رم کردن.
 خص:
 خَصَّ: اِختَصَّ فلاناً بكذا: فَضَّلَهُ و اِفْرَدِيه / په سهندی کړو هه نه وی ویست.
 - به بالود: اِحْبَهُ دون غيره / دلای دایه و، هه نه وی خوش ویست.
 - الشيء لنفسه: اِختاره / بۆ خۆی (ویست، هه ل بژارد)
 خَصَص: ضد عَمَّ / ته رخانی کرد.
 - : عَيَّنَ لغرض خاص / بۆ مه به ستنکی تاییه تی ته رخانی کړو دای نا.
 تَخَصَّص: اِختَصَّ بكذا: اِفْرَد / بو به وه ستا تیا یا، شاره زایی تیا پهیدا کرد، هه خۆی نه و کاره نه کا.
 - بفرع من العلم / له یه ك زانیا ریا پسپوړی کرد.
 اِختصاص: تخصص: اِفْرَد / پسپوړی، وه ستایی، کارامه یی.
 - : دائرة النفوذ والسلطة / ده سه لات، توانایی، ده سگای ده سه لات و توانایی.
 اِختصاصی: اِختصاصی / پسپوړی، وه ستا.
 تخصیص: ضد تعمیم / دیاری کړن، ته رخان کړن.
 - : تَعَيَّنَ لغرض مخصوص / ته رخان کړن بۆ مه به ستنکی.
 مخصوص: خصوصى / تاییه تی.
 - : عمداً / تاره زو، نه نقه ست.
 مُخَصَّن / ته رخان کړاو.
 مخصوصات / ده رماله.
 متخصص فی كذا / شاره زه، قال.
 خصوص: صدق / بونه، باره.
 من - و بخصوص كذا: بشأن / ده ریا رهی، به بونه یی.
 خصوصاً: خاصة. على الخصوص: لاسیما / نه خوازه لا، به تاییه تی.
 خصوصى: خاص: ضد عمومی / تاییه تی. ته رخان کړاو.
 - : شخصى / که سی، می خۆیه تی.
 خاص: ضد العام: منفرد / تاییه تمه ند.
 عیش - / ژاننکی تاییه تی له که س نه جو.
 خاصة: صفة خصوصية / چۆنیه تی و شتیه یه کی تاییه تی.
 - : صفة مُمَيَّزة / چۆنیه تی و شتیه یه کی جیاوازو دیار.

- خاصة: خصوصاً. بنوع اخص به شیوه یکی
تایبه تی.
- الخاصة: ضد العامة. المقریون/ خوا پیادار.
کسانی تایبه تی و خز.
- الخاصة و الخواص الخصان من القوم: خیارهم و
اکابرهم پیاو ماقولان، خوا پیوان، پیاوگوران.
- خواص: خلاصة/ پوخته.
- اخص: الفضل، له پیش تر، باش تر، به بایه تر.
- خاصیة: خصائص: فائدة. فوائد سود.
- - : كيفية. چۆنیه تی، نه دگار،
تایبه خز.
- تخصص: تایبه تهن دی، پسپوری.
- خصاص: شق. فتحه درز، ده لاقه، کون، کالین.
- خص: عشة. قولج، کوخته، که پر.
- خص: ناقص ناتوار.
- خصام (فی خصم)
خصب:
- خصب. اخصب کات خصباً/ به پیت بو، به پیژ بو.
- خصب. اخصب: صیره خصباً/ به پیتی کرد،
پهینی تی کرد.
- خصب. خصوبة: كثرة الانتاج پیت، بژوین، فه،
به رههم نژی، بوم.
- - : رخاء: كثرة الخير/ مه رزانی،
نژی، خوشی.
- خصيب. خصب: مخصب: كثير الخير/ به پیت،
به فه، به برشت، به پیژ.
- الهلال الك - / ولاتانی عیراق و سوریاو لوینان و
نه ردهن.
- إخصاب، پیتین، پیتکی، لی گرتن، که ل گرتن، خسته
برشت.
- ذاتی: ذاتية الإخصاب خز (پیتکی، په،
په پان).
- خصر:
- خصر اليوم: صار باردا/ ساردی کرد.
- خاصر: اخذ بيده فی المشي دهستی گرت له
روینا.
- : مشی الی جنبه ماسکا بخصره/ دهستی گرت به
ناوقه دیاو رویشتن.
- المرأة فی الرقص/ ناوقه دی گرت.
- تخصر: وضع يده علی خاصرته/ دهستی خسته سه
که مری.
- بالمخصر: امسكه بيده/ (گوچان، گالوک، دارده ست) ی
گرت به دهسته وه.
- إختصر: أوْجَز/ کورتی کرده وه.
- خصر: برد/ سه رما.
- خصر: بارد/ سارد.
- خصر: وسط الإنسان فوق الورك ناوقه، که مهر.
- خاصرة: جنب/ قه برغه، ته نیشت، سی بهنده، که له که،
ته ریزه.
- مُخصرة: دقيقة الخصر/ ناوقه باریک.
- مُخصر: مایتوکا علیه/ گوچان، گالوک، دار، دارده ست،
گوپال.
- إختصار: إيجاز، کورت کرینه وه.
- بالاختصار: قصاری الكلام: بلا تطویل/ به کورتی، دریزه
پینه دان.
- مختصر: موجز/ کورت، به کورتی، کورتیه کی،
: خلاصة/ پوخته، پوخته کی، نویشک.
- مفید/ پوخته یا کورتی به که لک، بهی دریزه پینه دان.
- خصل:
- خصل: قطع و فصل/ لیری کرده وه.
- خُصْلَة: حُزْمَة صغيرة، چه پک، قول.
- : عنقود/ میثور.
- شعر، پارچه قز، په لکه.
- خُصْلَة: خُلُق سَجِيَة، خو، رهوشت.
- خصم:
- خصم: تغلب علی/ زال بو، سه رکهوت، به زانی، شکانی.
- : اسقط. طرح/ دای شان، لیری دهر کرد.
- من الثمن: حظ/ له ترخه کی کم کرده وه، دای
شان.
- خاصم إختصم. تخاصم: تنازع/ چو به گزیا، دوشمنایه تی
له گال کرد.
- خصم. خصيم. مُخاصم: مُنازع، دوزمن، دزیار، نه یار.

خَضْب:

خَضْب. خَضْب: لَوْن. صِبْغ / بُوِيه ي کرد، رهنگی کرد.
 - خَضْب. اَخْضَب الشَّجَرُ: اِخْضَرَ و طَلَعَ نَبَاتَه
 سه‌وزیو، گه‌لای کرد، چرزی (ده‌ریا، کرد)، گریک‌ی کرد.
 تَخَضَّب. اِخْتَضَبَ بِالْحَنَاءِ: تَلَوَّنَ / خَنَعَى تَیْگَرَت، خه‌ناوی
 بو.
 خَضَاب مَائِخَضَبَ بِهِ: صِبَاغ. لَوْن بُوِيه، رهنگ، خه‌نو
 وسمه.
 مَخْضَب. وِعَاء لِفَسْلِ الثِّيَابِ أَوْ خَضْبِهَا / سَوِيْنَه، تِیانی
 بُوِيه‌کردن.
 خَضْب: خُضْرَةُ الشَّجَرِ گه‌لا، چرّ، سه‌وزی‌ی روه‌ک.
 - المَادَّةُ الْخَضْرَاءُ فِي النِّبَاتِ / کَلَوْرُفِيل.
 خَضَد:
 خَضَدَ الْعُودَ: ثَنَاهُ مِنْ غَيْرِ كَسَرٍ / چِه‌مانیه‌وه، خوار‌ی
 کرده‌وه.
 - تَخَضَّدَ. اِخْضَدَ: تَكَسَّرَ / شَكَا.
 خَضَد وَ خَضَادُ الْبَدَنِ: تَكَسَّرَهُ وَ تَوَجَّعَهُ لَهُ شَ تَيَّكَ شَكَان،
 دام‌یزان.
 خَضَر:
 خَضَرَ. اِخْضَرَ: صَارَ اَخْضَرَ / سه‌وز بو.
 خَضَرَ الشَّيْءَ: جَعَلَهُ اَخْضَرَ / سه‌وزی کرد.
 - الْاَرْضُ: زَرْعُهَا / چاندی، تِیابولند.
 اُخْضِرَ: مَاتَ شَابًا / جوانه‌مرگ بو.
 اِخْضَرَ الْفَاكِهَةَ: اَكَلَهَا قَبْلَ اَيَامِهَا / به سه‌وزی خوار‌ی،
 به‌نگه‌بیوی خوار‌ی.
 خَضِرَ. اَخْضَرَ اللَّوْنُ: سه‌وز.
 خُضْرَةٌ. خَضَارُ: لَوْنُ الْاَخْضَرِ / سه‌وزی.
 - خَضَارُ. خَضِرَاتُ: سه‌وزه.
 اخْضَر: بِلَوْنِ الزَّرْعِ / سه‌وز، رهنگی سه‌وز.
 - غَيْرُ نَاضِجٍ نَاكَم، نَهْگِیو، سه‌وز، فِهْرِيك، نه‌به‌کام.
 - حَشِيشِي / گِیایی.
 خَضْرَاءُ: مَوْثِدُ الْاَخْضَرِ / سه‌وز.
 - الْقَبَّةُ الْخَضْرَاءُ: السَّمَاءُ / نَاسْمَان.
 خَضَارُ. خُضْرِي: بِيَاغِ الْخَضِرِ / سه‌وزی فِرُوش، سه‌وزه
 میوه فِرُوش.
 مَخْضَرَةٌ: مَكَانُ اَخْضَرِ / سه‌وزه‌لان، سه‌وزایی.
 خُضَارِي: بَطَّ بَرِّي، مَرَاوِي (کُتُوِي، کُتُوِيه).

- : اِحْدُ الْفَرِيقَيْنِ الْمُتَخَاصِمَيْنِ. يَهْكِيكَ
 له دویه‌ره‌کی.
 - : غَرِيم / نَاحِز، نَهْیار.
 - : اِسْقَاط. حَطَّ / دَاشْكَان، لَوْدَه‌رک‌ردن.
 - مِنْ الثَّمَنِ / لَه‌نَرخ که‌م کرده‌وه، دَاشْكَان.
 خَصَام. خُصُومَةٌ: فِرَاح / نَاکُوکی، بوش‌منایه‌تی.
 - : مُشَاحَنَةٌ / دَهْم قَالِي، مِشْت و مِی.
 - : مُقَاضَاةٌ / دَاوَاگِری، شِکَاک و شِکَاک
 کاری.
 خَصِي:
 خَصِي. طَوَّشَ. صَيَّرَهُ خَصِيًّا / خه‌سانی، گونی
 ده‌ره‌ینا.
 خِصَاءُ: تَطْوِيشُ / خه‌ساندن، گون ده‌ره‌ینان،
 په‌خته‌کردن.
 خَصِي: طَوَّاشِي. الَّذِي شَلَّتْ حَضِيَّتَاهُ / خه‌ساو،
 په‌خته.
 - : مَخْصِي لِلْحَيَوَانِ / خه‌ساو، نَاتوشی، په‌خته،
 نه‌خته.
 خُصِيَّةُ الذَّكَرِ: بَيْضَةٌ / گون، باتو.
 کِيس (و جلد ال - / گون‌ویله.
 خَض:
 خَضَ. خَضَخَضَ: رَجَّ / شَلَه‌قانی، رای وه‌شان.
 - : (فِرْعَ / تِرَسَانِي، تَوَقَّاسِي، دَای خَوِرِیَان، دَای
 چله‌کان.
 - اللَّيْنُ: مَخْضَةٌ / ژهنی.
 خَضَ الْإِنَاءُ / تَتِي وه‌ردا، ثَاوِي تَتِي وه‌ردا.
 خَضَضَ: رَزَنَ بِالْخَضَضِ. زَرْكَشَ / ثَالٍ و الْاَلَى لَهُ
 خَوِي دَا، مَت و مَوِرِي کرد به خَوِيْدَا.
 خَضَ. خَضَخَضَ: رَجَّ / شَلَه‌قَان، تَه‌وه‌ردان، ژهنین.
 لَبَنُ الْخَضِ: مَخِيضُ / دَو.
 خَضَّةٌ. فِرْعَاهُ / تَوَقَّاسِن، تِرَسَانِدَن، دَاخَوِرِیَان،
 دَاچله‌کین.
 خَضِيض. مَكَانُ خَضِيضٍ: مَبْلُولٌ بِالْمَاءِ، تَهْیِ،
 تَه‌پانی.
 خَضَاض. وِعَاءُ خَضِّ اللَّيْنِ. شَكْوَةٌ / مَهْشِکَه،
 ژهنه‌ک.
 خَضَضَ: خَزَزَ / مَت و مَوِرِي، ثَالٍ و الْاَلَا.

خُضْرِي: طائر/ کهنه سینه، ههنگ خُور، سه رسته ز.
خُضْرَة في الوان الناس: سُمْرَة/ سه رزه.
- في الوان الحيوان: غُبْرَة/ خُولاوی، دیز.
مُخْضَرَم: من لم يُخْتَتَن/ خه تهنه نه کراو.
- من كان ابوه ابيض وهو اسود/ رهشی باوک سپی.
- من كان دعياً ناقص الحسب/ بن ره گهن، ناجسن.
- بين الحلو و المالح/ سویر، خوییاوی، شیرینچک.
خضع: خضع. اذعن و انقاد/ ملی کهچ کرد، خوی دا به دهسته وه، تاو بو.
خضع. خضع: صیره خاضعاً/ ملی پن کهچ کرد، دای مرکانه وه، رامی کرد، تاوی کرد.
تخضع: إخضوع: تكلف الخضوع/ پاراپه وه، سه ری شوپکرد، تاو کرا.
خُضُوع: اذعان/ مل کهچی، مل دان، سه رشوپی، خُوبه دهسته وه دان، تاو.
نقطة الـ - : نهاية حد المرونة/ نه پیه پی سه رشوپی و مل کهچی و پارانه وه.
خاضع خضوع: مُذعن/ سه رشوپی، مل کهچ، گهردن کهچ.
- لكذا: تحت حكم كذا/ ژئده سته ی.
- للقانون/ په پیه وی که ری یاسا.
إخضاع: اذعان/ مل پن کهچ کرد، سه ری شوپکردن، تاو کردن، هینانه ژئریار، سه ری دان واندن، رام کردن.
أخضع. خضعاء: وجود إخضاع/ کوماوه، پشت چه ماوه.
- الراضی بالذل/ سه رشوپی، سه رسوالکهر.
- من في عنقه تطا من/ مل خوار مل شوپ.
خضل: خضل. إخضل: نُدى و إبتل/ ته پیو، شی پی هینا به وه.
خضل. أخضل: بلل/ ته پی کرد.
خضل. ثلر/ ته پی، ش دار، پاراو.
خط:

خط: کتب/ نویسی.
- رسم او عمل خط/ میلی کیشا، وینه ی کرد.
- إحتط خطاً: رسمها/ نه خشی پیلان یا پرژه ی کیشا.
- الشارب: طلع/ سمیلی دهرهات، بژرکرد، گوگره بو، موی لی مات.
خطط: سطر: میلی کیشا، میل میلی کرد.
- الارض: مسحها. قاسها/ زهویه کی (پیوا)، نیشانه کری میلی تبالیدا.
- الارض بالمحراث/ به گاسن میلی لیدا.
- الحواجب: رَجَها/ برؤی رتک خست.
خط: سطر/ دیز، میل، ریز.
- كتابة/ نویسن.
- علم الخط/ خوش نویسی.
- في الزراعة/ میلی کشت و کال.
- الاستواء/ که موره ی زهوی، میلی پشتینی.
- الطول/ دریز میلی زهوی، میلی درژیایی.
- العرض/ پان میلی زهوی، میلی پانایی.
- الحديد: سكة الحديد/ میلی ناسن، ریگه ی ناسن.
- مستقیم/ میلی راست.
- منحني/ میلی چه ماوه.
- منكسر/ میلی شکاوه.
خطین متوازيين/ دو میلی ته ری پی.
خطا. كاتب الخط/ خوش نویسی.
مخطوط: مکتوب/ نوسراو، ده ست نویسی.
تخطيط: وضع الخطه. به رنامه ریژی، پیلان دانان، پیلانی پرژه کیشان، بنیات نان.
- القلب/ دلپیان.
الاراضي: مساحتها/ پیوان، نه خشی زهوی کیشان.
- البلدان جغرافياً/ نه خشی ولاتان دانان.
- عمل خطوط/ میل کیشان.
- الأسس للبناء/ رهنک (رشتن، ریژی).
وزارة الـ - / وه زاره تی نه خشی کیش، شالیاریتی نه خشی کیشی.
مخطط: مُقَلَم/ میل میل، پی ری.
خطه. خطه طریقه/ پیلان، نه خشی، شیوه کار کردن.
خطا (في خطو)
خطا:

خَطًا: غَلَطَ / هَلَّى لِي دَوْرِيَه، گوناھباری کرد.
 خطيء. (خطأ: غلط. لَمْ يُصِبْ / هَلَّى کرد، چهوتی کرد.
 - : اذنب / گوناھمی کرد.
 اخطأ بين شيئين: توهَّم بينهما / لَيْتِي تَبِكَ جَو.
 - التقدير أو الحساب: غلط الحساب / هَلَّى کرد، باش بۆی نه چو.
 - الغرض: اُخْفِقَ / بۆی نه چو، پتیی نه گه بشت.
 - الرامي: لَمْ يُصِبِ الهدف / نَهِي بَيِّكَا، لَيْتِي نه دا، سهري کرد، کورتی کرد.
 - الفهم: اساء الفهم / خراب تَفْهِي گه بشت، به جَوْرِيکي تر تَفْهِي گه بشت.
 - في الاستنتاج: بۆی نه چو.
 - ه: أوقعه في خطأ. خستيه هَلَّى وه، هَلَّى پيئ کرد، به هَلَّى يا برد.
 خطأ: خطأ: غلط. عكس صواب / هَلَّى، چهوتی، خهوش، چهوت.
 - لقطي هَلَّى (دهمی، دهم).
 - مطبعي هَلَّى (چاپی، چاپ).
 - بالخطأ به هَلَّى.
 خاطيء. مُخْطِئ: غلط، هَلَّى کار، سوچدار.
 - مُذْنِب / گوناھ بار، تاوان کار.
 خطيئة. خطية: اِثْم / گوناھ، تاوان، هَلَّى، سوچ. خطب:
 خطب: القى خُطْبَةً / وتاری خوینده وه، وتاری دا.
 - الفتاة: طلب الاقتران بها / خوازینتی کرد، دلاوی کرد.
 - الفتاة: عقد خطبه عليها / نیشانهی کرد، ماره ی کرد.
 - وَدَّه: صاحبه. ناشد رضا / دَلِّي راگرت، هاوریتیه تی له گه ل به ست.
 مخاطبًا: تَحَادَّثَا / له گه ل یه ک دوان، گفت و گویان کرد.
 - : تَكَاثَبَا / نامه یان بۆ یه ک نارد.
 مخاطب: تَخاطب مع: تَحَدَّثَ / له گه لئی دوا، قسه ی له گه ل کرد، قسه ی بۆ کرد.
 - : كَتَبَ اليه / نامه ی بۆ نارد، بۆی نویسی.

خطابة: كلام خوش دوانده ری، وتار خوینده وه.

فن ال - / ره ووان بیژی.

خطبة. خطابة: كلام الخطيب، وتار، دوان، تاخافتن، گفت و گو، قسه.

- : دينية: موعظة / ناموژگاری ثابینی.

خطاب: رسالة نامه

- اعتماد / باوه پنامه.

- توصية / راسپارده، راسپارنامه.

خطيب: مُقْلِي الخطبة، وتاریژی، وتاردهر، دوان بیژی.

- : خاطب: طالب الزواج / خوازینتی کار.

- : المرتبط للزواج / دهست گیران (کچ).

خطيبة. مخطوبة: دهست گیران، دهست گیران دار (کچ).

خطوبة. خطبة: طلب المرأة للزواج / دواکردن، خوازینتی

کردن، داخواری.

مُخاطب: الشخص الثاني / که سی دهم.

- : الموجه اليه الكلام / قسه بۆ کرار.

خطب: شأن / کاروبار.

- : مشكلة / کیشه، به لا.

ما - ك: ماشانك چیت، کیشه ت چیه.

إخطبوط: حيوان مائي / هشت پښ.

خطر:

خطر بيده: رَدَّهَا اِلَى الامام و الورا / دهستی راته وه شان.

- بِذَنْبِهِ: ضرب به فخذيه / کلکی راته وه شان.

- بَسِيفُهُ مِثْلًا: لوح به و هرزه / شمشیره کی راته وه شان.

- تَذَذِبَ: تَرَجَّحَ / نه مات و نه چو.

- تَمْخَطِر: تَبَخَّرَ / لهنگی، لهنجی کرد، خوی راته وه شان.

- الامر له: سَنَحَ / بۆی هَلْ کهوت.

- الامر له: لاح في فكره / مات به بییریا.

- الامر على و في باله: نَكَرَه / بعد نسیان کهوت وه بییری.

- ت الحوادث: حدثت و اعترضت / روی دا.

لم يُخَطِر بالبال: لم يرد في الفكر / نه مات به بییرا، همر له بییرا

نه بو.

اخطر الشيء في او على باله: اذكره / اياه / بییری خسته وه،

خستيه وه بییری.

- : (علم و نَبَه / ناگاداری کرد، وریای کرده وه، خستیه پو.

خطر: كان خطيرا. صار رفيع المقام و ذا قدر / گه وره بو،

بایه به رز بو.

خاطر. راهن. گره‌وی کرد.

- : جازف. عَرَضَ نَفْسَهُ لِلْخَطَرِ / جهریه‌زهی کرد، سهره‌پویی کرد، خوی خسته مه‌ترسیه‌وه.

- بکذا: عَرَضَهُ لِلْخَطَرِ / خستیه مه‌ترسیه‌وه.

خَطِر. مَخْطَر. لَا يُؤْتَمَنُ. مُهْلِكٌ / جَنِّ تَرَس، مه‌ترسی لَئِنْ تُكَرِّه، سامناک.

- : مَتَبَخَّرٌ / به‌فیز، به‌لنجه‌و لار، لارو له‌نجه‌که‌ر، خۆپاره‌شین.

خَطْرَان. تَخَطَّرَ: تَذُدُّبٌ / له‌رزه، له‌رینه‌وه.

خُطَارٌ / ضیف / میوان.

- الساعة: بندوق. به‌دندول، پانتول.

خاطر: فِکْر / یاد، بیر، ئه‌ندیشه.

- : مَا يَخْطُرُ بِالْقَلْبِ / به‌بیراماتن، مه‌ست، مه‌ست پئ‌کردن.

- : هاجس / گومان، مه‌ترسی، دل‌کرمن بون.

- : هوی. میل / ویستن، ئاره‌زوکردن، خواستن، خاتر.

سریع ال - / بیرتیز، زیره‌ک، وشیار.

لَاجِلٌ - ی / له‌بهر من، له‌بهر خاتری من.

راغی - ه / دلی نه‌شکان، خاتری گرت.

کسَن - ه / اغمه / دلی شکان، په‌ستی کرد.

عن طیب - : بکل سرور / به‌دلیکی فراروان و خۆشیه‌وه.

خواطر: جمع خاطر / یاد، بیر، ئه‌ندیشه، خولیا.

تبادل ال - : تَبَادُلُ الشُّعُورِ / یه‌که مه‌ستی.

کسَر ال - / دل‌شکاندن.

جَبَر ال - / دل‌هینانه‌وه‌جئ.

خطیر: ذُو الْخَطَرِ / سامناک، مه‌ترسی.

- : الْمُتَبَخَّرُ / به‌فیز به‌لنجه‌و لار، لارو له‌نجه‌که‌ر، خۆپاره‌شین.

- : رَفِيعُ الْقَدْرِ وَالْمَقَامِ / گه‌وره، پایه‌بلند، گرنگ.

- : مَثِيلٌ / ماوت.

خُطُورَةٌ: اهمیه / گرنگی.

مَخَاطِر. أَخْطَارٌ / مه‌ترسی.

مُخَاطِرٌ: مُرَاهِنٌ / گره‌وکر.

- : مُجَازِفٌ / جهریه‌زه، سه‌رچل، سه‌ره‌پو.

خطر: مَا يُرَاهِنُ عَلَيْهِ / گره‌و.

- : إشراف علی ته‌لکه / مه‌ترسی.

- : مَحْدَقٌ / مه‌ترسیه‌کی چاوه‌پوان کراو، هاکاروی‌دا.

- : عَلَى الصِّحَّةِ / بۆ ته‌ندروستی باش نیه، به‌مه‌ترسیه‌ بۆ له‌ش.

خَطَرَةٌ. مَرَّةٌ / جار، که‌په‌ت.

خَطَرُفُ الْمَرِيضِ: هَذِي / بزیکانی، وریته‌ی کرد.

- : تَخَطَّرَفَ: اسرع فی المَشْيِ / به‌خیزایی رۆیی.

خَطَرَفَةٌ: هَذِيَانٌ / بزیکان، وریته.

خَطَرِيف. خَطَرُفٌ: السَّرِيعُ فِي الْمَشْيِ / خیرا، گورج و گۆل، چوست.

خطف:

خُطِفَ. إِخْتَطَفَ: اسْتَلَبَ عَنُودَ / رفانی، پپی پیاکرد.

- : - الْبَصَرُ: بَهْرٌ / ناوی چاوی رۆی، به‌شه‌واره‌ که‌وت.

- : شَخْصًا أَوْ شَيْئًا / بردی، رفانی.

- : إِمْرَأَةٌ: هَرَبَ بِهَا / مه‌لی گرت.

- : خُطِفَ: مَشَى سَرِيعًا / فرکه‌ی کرد، خیرا تئیه‌پی.

خُطِفَ. إِخْتِطَافٌ: اسْتَلَابَ / رفاندن، مه‌ل‌گرتن، تالان کردن.

مَخْطَافٌ: كُلاَبٌ / قولاپ.

خُطَافٌ. مَخْطَافٌ: خُطِفَ: عَصْفُورُ الْجَنَّةِ / په‌په‌سیلکه.

- : اللَّصُّ / دن، جه‌رده.

ابو ال - : حَدَاةٌ / کۆلاره، سوره‌دال، سوره‌داله، مشک گره.

مَخْطُوفٌ: مُسْتَلَبٌ / رفیتزلو، دزراو.

- : لَوْنُهُ مَخْطُوفٌ: مَتَغَيَّرَ إِلَى الْصَفْرِ / زه‌رده‌ل‌گه‌پاو،

ره‌نگ بزیکاو، ره‌نگ له‌پوپه‌پوو.

خطل:

خَطَلٌ. أَخْطَلُ فِي كَلَامِهِ: خَلَطَ. أَتَى بِكَلَامٍ كَثِيرٍ فَاسِدٍ / زۆری

وت، قسه‌ی بئ سه‌روپیی کرد، وته‌ی هه‌ج و پوچی وت.

- : - : تَخَطَّلَ فِي الْمَشْيِ: تَلَوَّى وَ تَبَخَّرَ / (به‌لنجه)،

به‌له‌خوبایی بونه‌وه، به‌ته‌وفیزه‌وه، به‌لوت به‌رزه‌وه / رۆیی.

خَطَلٌ: كَلَامٌ فَارِغٌ. كَلَامٌ فَاسِدٌ / قسه‌ی (هه‌ج و پوچ، بئ جئ،

بئ سه‌روپئ، قۆپ، ناشیرین).

- : سُرْعَةٌ / خیزایی، تیزی.

- : طَوِيلٌ / دریزی.

اخطل. ذُو الْخَطَلِ: ذُو الْفُحْشِ / قسه‌ی قۆپو هه‌ج و پوچ که‌ر،

ته‌ن، چه‌نه‌باز، زمان پیس، دهم پیس، مه‌له‌وه‌پ.

- : طَوِيلُ الْأَذْنَيْنِ مُسْتَرْخَمًا / گۆی دریزی شوپ.

خَطَلٌ: أَحْمَقٌ / که‌ر، گه‌وج، که‌وده‌ن.

- ه: استجمله/ بایه‌خی نه‌دایه، گوئی نه‌دایه.
 - ه الفرح: اطریه/ گه‌شکه هاری کرد، ناره‌زوی
 مه‌آسا.
 - : ضد استثقل سوک بو، ناسان بو.
 تخفف: اسرع په‌لی کرد، ده‌ست و بردی کرد.
 - : لبس الخف سولی له‌پن کرد.
 خف: خلیف/ سوک.
 خفة: ضد الثقل/ سوکی، سوکه‌له‌ی‌تی، چابوکی، زیره‌کی.
 - : طیش/ به‌ره‌لایی، سه‌ره‌پویی.
 - الحركة/ سوکه‌له‌ی‌تی، بزویی.
 - الروح/ رُوح سوکی.
 - العقل/ کتلی گه‌مزه‌یی، گوجی.
 - الید/ ده‌ست سوکی.
 خفیف: ضد ثقیل/ سوک.
 - القوام/ ترنگار.
 - الروح: خلیف العشرة/ رُوح سوک.
 - القلب/ نکي زیره‌ک.
 - الحركة/ له‌ش سوک.
 - : سریع فی عمله او سیره/ چابوک، خیرا، به‌ده‌ست و برد.
 - الید: سریع العمل/ ده‌س سوک، نیش راپه‌پین.
 - الظهر: قلیل الاولاد/ کم خیزان.
 - العقل: احمق/ کتیل، گه‌مزه، گوج.
 شای - / چای روڼ.
 دخان - / توتنی نریم.
 تخفیف الوزن: ضد تثقیل/ سوک کردن، کم کرینه‌وه‌ی
 له‌ش.
 - : تلطیف/ میواش کرینه‌وه.
 - الشعر کورت کرینه‌وه، سوک کردن (قز).
 - العقوبة/ سزا سوک کردن، کم کرینه‌وه.
 - المزيج/ روڼ کرینه‌وه.
 - الزرع/ ته‌نکه‌کردن.
 - العجین شل کرینه‌وه (ه‌ویر).
 مخفف: ضد مثقل/ سوک کراو، ته‌نک کراو، روڼ کراوه.
 استخفاف: استهانة گالته‌پن کردن، قه‌شمه‌ری، تیزپیوه‌کردن.
 مستخف: مستهین گالته‌پن‌کر، گالته‌چی، قه‌شمه‌ر.
 خف: مایلبس بالرجل/ پیلاو.
 - : حذاء قصیر سول.

خطم: خطم. خطم. خطم/ هوساری کرد، ده‌می به‌سته‌وه.
 - بالكلام: اسکت/ ده‌م کوتی کرد، بی‌ده‌گی کرد.
 خطم. خطم: مقدمة الفم و الانف قه‌پوز.
 - : انف الإنسان/ لوت.
 - : منقار الطائر، ده‌نوک.
 خطام: عنان/ هوسار.
 الخطم: طویل الانف/ لوت دریز.
 خطمی. خطمی: نبات/ میرز.
 خطا:
 خطا. إختطی: نقل رجلیه/ هه‌نگاری نا.
 - نحو الامام: تقدم/ چوه پیشه‌وه.
 تخطی. إختطی: تجاوز/ تیپه‌پی، تیپه‌پی کرد،
 به‌جیی میشت.
 خطوة. خطوة: نقلة الرجل/ هه‌نگار.
 خطیئة: خطیئة/ گناه، تاوان، هه‌له، به‌زه.
 خف:
 خف: ضد ثقل/ سوک بو، ناسان بو.
 - تخفف: اسرع/ تاوی دایه، په‌لی کرد، خیزایی
 کرد.
 - : قل/ کم بووه‌وه، میواش بووه‌وه.
 - : طاش/ به‌ره‌لایی کرد.
 - المطر: نقص/ میواشی کرده‌وه.
 خفف السرعة: ابطاها میواشی کرده‌وه.
 - الوزن: ضد ثقل/ سوکی کرد، که‌می کرده‌وه.
 - : جعله رقیقا/ ته‌نکی کرد.
 - : لطف: سکن میواشی کرده‌وه، نهرمی کرده‌وه،
 دلی نهرم کرده‌وه، خاوی کرده‌وه.
 - عن: اراح/ هه‌وانیوه، پیشوی دا.
 - العقوبة: ابدلها بأخف منها/ سزاکه‌ی کم
 کرده‌وه.
 - كثافة المزيج: امرخه/ خاوی کرده‌وه، روڼی
 کرده‌وه.
 - الزرع ته‌نکه‌ی کرد.
 - الشعر/ کورتی کرده‌وه، سوکی کرد.
 استخف بالامر: استهان/ گالته‌ی پن‌مات، قه‌شمه‌ری
 پن‌مات، تیزی پیوه‌کرد.

- : ما اصاب الارض من قدم/ جئ پی، شوین پی.
 - الجمل: حافر/ سم.
 خَفَّاف: بائع الاخفاف/ پیلوفروش.
 رَجَعَ بِخَفْيِ حَنِينٍ: رَجَعَ خَائِباً فاشلاً/ به ناثومیدی
 یا به پی میوا گه پایوه.
 خَفْخَفَ: کان صوتہ یخرج من منخریه/ منگن.
 خفت:
 خَفَّتْ: مات فجأة/ کوت و پری مرد.
 - الصوت: سکن/ کپ بو، پی دنگ بو.
 - بصوته: خَفَفَهُ و اخفاه/ دهنگی نزم کرده وه.
 خافت: خفیت. ضعیف (صوت)/ دهنگی کر، نزم،
 نه بیسراو.
 خفر:
 خَفِرَ: خَفِرَ: حرس/ پاسی کرد، ناگاداری کرد،
 نیشکی گرت، پاسه وانی کرد، چاوبیری کرد.
 خَفِرَ: تَخَفِرَ: إستحی/ شهرمی کرد.
 خفیر: حارس. ناطوار/ پاسه وان، بیده وان، نیشک
 گر.
 خفسارة: خفسارة: خُفْرَة: حراسَة/ پاسه وانی،
 بیده وانی، نیشک گرتن.
 مخفر/ پاسگه، پؤلیس خانه، قشله ی پؤلیس.
 خَفِرَ: حیاء/ شهرم.
 - / نیشک گر، توبه چی.
 خَفِرَ: حَيٌّ/ شهرمن.
 خفس:
 خَفَسَ: هَزَأَ/ گالته ی کرد، گالته ی پی کرد.
 - : هَدَمَ/ روخا، روخانی.
 - : خَسَفَ/ ته پی.
 خفش:
 خَفَشَ: ضَغَفَ/ کزیو.
 خَفَشَ: اخفش: يَبْصُرُ بِاللَّيْلِ دُونَ النَّهَارِ/ به شهو
 نه بینئ، رۆژ کویر.
 خفش: عمی نهاری/ رۆژ کویری.
 خَفَّاش: وطواط/ شه مشه مه کویره.
 خفص:
 خَفَضَ: ضِد رَفَع/ نزمی کرده وه، دای نه واند، هیتایه
 خوارئ.

- الصوت: غَضَهُ و اخفاه/ نزمی کرده وه، هینواشی
 کرده وه (دهنگ).
 - خَفَضَ: نَقَضَ/ که می کرده وه، دای شکان.
 اخْفَضَ: تَخَفَضَ: اِنْخَطَّ بَعْدَ عُلُوٍّ/ نزم بوه وه، هاته خوارئ،
 سه ره و خوار بوه وه، شۆپوه وه.
 - الصوت: غَضَ/ کم بوه وه، کپ بوو (دهنگ).
 خَفَضَ: تَخَفِيزُ: ضِد رَفَع/ نزم کر بنه وه.
 - : - : السعير/ هیتان خوارئ، داشکندن.
 - : العیش: سهولته/ خۆش گوزه رانی، زیانی باش.
 مُخَفِّضُ: واطي ء/ نزم، شۆپ.
 خفق:
 خَفَقَ الْقَلْبُ: دَقَّ/ رفر رف تریه تریی کرد، لیتی دا، دلّه کوتئی
 کرد، پلی دا.
 - : البرق: لَمَعَ/ چه خماخه ی دا.
 - : البیض و غیره. خَلَطَهُ/ شله قانی.
 - : اخْفَقَ الطائرُ: رَفَرَفَ. طار/ دای له شه قه ی بال، بالئ
 راوه شان، فپی.
 - : - : العلم: رَفَرَفَ/ شنیه وه، شنایه وه، شه کایه وه.
 - : - : براسه: هَزَه/ سه ری راوه شان.
 - : - : النجم: غاب/ ناوابو.
 اخْفَقَ حَبطُ/ کهوت، تیشکا.
 خَفَقَ: خَفَقَانُ: وجیب/ دلّه کوتئ، پلدان.
 خَفَّاقُ: هَجَّاسُ. مُحْتَالُ/ فیلبان.
 اخفاق: حُبوط. خَبِیه/ کهوتن، تیشکان، نشستی.
 مُحَفِّقَةُ الْبَيْضُ/ میله ک شله قین.
 خافقات: (اعلام/ نالا، نالاکان.
 خافقان: المشرق و المغرب/ خۆمه لات و خۆرناوا.
 الخوافق: الجهات الاربعة/ چوارلا.
 خفی:
 خَفَى. خَفَى. اخفی. خَفَى: ستر و کتم، شار دیه وه، هه شاری
 دا.
 خَفَى: اخْتَفَى: ضِد ظَهَر/ ون بو، شار دیه وه.
 - : - : اِخْتَبَأَ/ خۆی شار دیه وه.
 - : - : کَانَ مُحْتَبِئاً/ شار راوه بو، خۆی شار دیه وه.
 اخفی الشیء: خَفَاهُ/ شار دیه وه، هه شاری دا.
 - : مجرماً: تَسْتَرُ عَلَیْهِ/ شار دیه وه، دالده ی دا، خستیه
 به نای خۆیه وه.

تَخْفَى. إِسْتَخْفَى: تَسْتَرُو تَوَارَى / وَن بُو، شَارَرِيه وه.
 - إِخْتَفَى: تَوَارَى / وَن بُو، خَوَى شَارده وه.
 خَفَى. خَاف: غَيْر ظَاهِر / شَارَرَاه، نَادِيَار، پَه نَهَان.
 - : غَامِض / نَادِيَار، نَالَوَز.
 - : غَيْر مَنْظُور / نَادِيَار، وَن بُو.
 - : سَرَى / نَهَيْتَى.
 خَافَى خَافِيَةً، سِرَ / نَهَيْتَى، رَاز.
 خُفْيَةً. فِي الْخَفَاءِ / لَهُ (تَرْدَه وه، بَه نَهَيْتَى).
 - : خَلْسَة / بَه دَرِيه وه.
 خَفَاء: ضِد الظُّهُور / نَهَيْتَى، شَارَرَاه، پَه نَهَانِ.
 بَرَح الْخَفَاء: وَضَح الْأَمْر / نَاشِكْرَا بُو، دَه رَكَه وَت،
 بَه دِيَارَهَات.
 إِخْفَاء: ضِد إِظْهَار / مَه شَارْدَان، شَارِدَتَه وه،
 سَه رِيه كُورَا كُورْدَن.
 إِخْتِفَاء: ضِد ظُهُور / وَن بُون، خَوَشَارْدَنَه وه، سَه رَنَان
 بَه كُونَه وه.
 تَخَفَى. إِسْتَخْفَاء: تَنَكَّر / خَوَكُورِيَن، خَوَلَى كُورِيَن.
 مَخَفَ: مُخْتَفٍ: ضِد ظَاهِر / وَن، شَارَرَاه، مَه شَار.
 مُتَخَفٍ: مُتَنَكَّر / خَوَكُورِيُو.
 خَوَافَى: رِيشَات مَخْفِيَةٍ مِنَ الْجَنَاح / پَه رِي تَوَر بَال.
 خَل: خَلَّ. إِخْتَلَّ لَحْمُهُ: هَزَل وَنَقْص / لَه رِيُو، لَوَازِيُو.
 - : تَخَلَّلَ: (زَال مَا بَيْنَ اسْنَانَه) / دَانَى نَازَنَى، پَاكِي
 كُورده وه.
 - : أَخَلَّ: إِفْتَقَر / مَه زَار بُو، پَيُويسْت بُو.
 - : الزَّرْع: خَفَفَهُ / تَه نَكَه ي كُورْد.
 خَلَّلَ. إِخْتَلَّلَ: صَار خَلًّا / بُو بَه سِرَكَه، تَرَش بُو.
 - : - : كَبَس بِالْخَلِّ أَوِ الْمَلِخ / خَسْتِيَه نَآوُخَوَى
 يَا سِرَكَه وه.
 - : الْعَصِير: صَبِيرُهُ خَلًّا / كُورْدِي بَه سِرَكَه.
 تَخَلَّلَ: دَخَلَ بَيْنَهُ. تَوَسَّط / كَه وَتَه بَه يَنَه وه.
 - : نَفَذَ / پَيَاتِيَه پَه رِي، كُونَاوَدَه رِي كُورْد.
 خَالًا. صَادِق / بُو بَه هَاوَرِيَتِي، هَاوَرِيَتِي لَه كَل گُورْت.
 - : إِمْرَأَةً: إِتْخَذَهَا عَشِيْقَةً / كُورْدِي بَه دُوسْتِي.
 أَخَلَّ بِالْأَمْرِ: قَصَّرَ فِيهِ / كَه مَتَه رَخَسِي تِيَا كُورْد.
 - : بِالْأَمْنِ: (أَفْسَدَ وَ أَسَاءَ) / شِيَوَانِي، نَآزَاوَه ي نَآيَه وه.
 - : بِالْعَهْدِ: لَمْ يَفْ / پَه يِمَانِي شَكَان، بَه لَيِنِي شَكَان.

إِخْتَلَّ: وَهَنَ / تِيَك چُو، خِرَآپ بُو.
 - : النِّظَامُ: فَسَدَ / شِيَوَا، نَآزَاوَه كَه وَتَه وه، شِيَرَاوَه ي (تِيَك چُو،
 پَچَرَا).
 - : عَقْلُهُ: زَاغَ / تِيَك چُو، شَبِت بُو.
 خَلَّ. خَلَّةٌ. خَلِيلٌ: نَحِيفُ الْجَسَدِ / لَه، لَوَازَن.
 - : مَا حُصِّنَ مِنَ الْعَصِيرِ / سِرَكَه.
 - : فِي الزَّرْعَةِ: تَخْفِيفَ / تَه نَكَه كُورْدَن.
 خِلَالَةَ. خَلَّلَ: بَقِيَّةُ الطَّعَامِ بَيْنَ الْإِنْسَانِ / پَاشِمَاوَه ي
 خَوَارْدَه مَه نِي لَنَاو دَانَا.
 خَلِيلٌ: مَثْقُوبٌ. مَنْفُودٌ / كُونَاوَدَه.
 - : فَقِيرٌ / مَه زَار، كَه م دَه سَت.
 - : صَدِيقٌ / هَاوَرِيَتِي، دُوسْت.
 خَلَّةٌ: الْحَاجَةُ وَ الْفَقْرُ / مَه زَارِي، كَه م دَه سَتِي.
 خِلَالًا: صَانِعٌ وَ بَائِعُ الْخَلِّ / سِرَكَه وَ تَرَشِيَات فَرُوش،
 سِرُوسْتَكِر.
 مُخَلَّلٌ: مَكْبُوسٌ بِالْخَلِّ أَوِ الْمَلِخ / سَوِيَرَكُورَا، لَه نَآوُ سِرَكَه دَا.
 - : طَرَشِي / تَرَشِيَات.
 خَلَّ. خَلَّةٌ. خَلَّةٌ: صَدَاقَةٌ / هَاوَرِيَه يَتِي، دُوسْتَا يَه يَتِي.
 - : مَوَدَّةٌ / خَوَشَوِيَسْتِي، دُوسْتَا يَه يَتِي.
 - : خَلَّ: الصَّدِيقُ الْوَدُودُ / هَاوَرِيَتِي گِيَانِي بَه گِيَانِي، يَار.
 خَلِيلِيَّةٌ: زَوْجَةٌ / زَن، خِيَزَان.
 - : عَشِيْقَةٌ / دُوسْت.
 خَلَّةٌ: خَاصِيَّةٌ / تَا يَه يَتِيَتِي.
 خَلَّلَ: غِيبٌ / خَه وَش، كَه م وَ كُورِي، خِرَآپِي.
 - : ثَغْرَةٌ فَجْوَةٌ / كُون، كَه لَيِن.
 - : تَشْوِيَش / نَآزَاوَه، شِيَوَانْدَن، نَآرِيَكِي، سَه رِي تِيَك چُون.
 - : عَقْلِي / تِيَك چُون، شِيَتِي.
 خِلَالًا: سَفُودٌ / سِيَخ، شِيَش.
 - : خِلَالَةُ الْإِنْسَانِ: سَلَاكَةُ الْإِنْسَانِ / سِيَوَاك، دَان نَآزَنَه.
 - : مَا يُثَقَّبُ بِهِ / دَرَه وَش، سَمَق.
 - : مَوَدَّةٌ / مَاوَه، كَات.
 فِي - : ذَلِكَ: أَثْنَاءُ / لَه وَكَاتَه دَا، لَه مَه مَان كَاتَدَا، لَه كَاتِي.
 إِخْلَالًا بِالْأَمْنِ: إِفْسَادٌ وَ إِسَاءَةٌ / نَآزَاوَه نَآتَه وه، شِيَوَانْدَن.
 - : بِالْعَهْدِ: عَدَمُ الْوَفَاءِ / پَه يِمَان يَا بَه لَيِن شَكَانْدَن.
 مُخْتَلَّلٌ: بَه خَلَّلَ / نَآتَه وَآو.
 - : مُشْوُوش / شِيَرَزَه، سَه رِي تَشِيَوَاو.
 - : الْعَقْلُ: مَخْلُولٌ / شِيَت.

خَلَجَ: حَرَكٌ وَ قَلَقٌ / جولانی، بزوانی، ترازانی.
 - : البس الخُفَّال / پاوانه یا خپڅالی له یی کرد.
 تَخَلَّجَ: تَحَرَّكٌ / جولاء، ترازاء، له جتی خوی ترازاء.
 - : الثوب: بلی ورق / کون بو، پوا.
 خُفَّال: سوار القدم / پاوانه، خپڅال.
 - : الرجل: المفصل بین الرجل و الساق /
 قوله یی.
 - : خُلُجٌ: رقیق / تهنک.
 خَلَب: خَلَبٌ: اسْتَخْلَبَ: خَدَشَ وَ جَرَحَ / به نینوک روشانی،
 چنگی لیدل.
 - : مسك بِمُخْلَبٍ / به چنگ گرتی.
 - : العقل: سلبه و فتنه / دل بهندی کرد، شهیدای
 کرد.
 - : خالِب: اِخْتَلَبَ: خَدَعَ / مهلی خه له تان، که له کی
 لیدل.
 مُخْلَب: خَلَب: ظفر / نینوک، چنگ، چپنوک.
 مخلیات / چپنوکاره کان.
 خَلَب نساء: زير النساء / من باز.
 خُلِب: خلوب: خَدَاع / قیل باز، ته له کباز، که له کی.
 خَلَاب: خالِب: جذاب. سالب العقل / دل رفین.
 - : مُخَادِع / زمان لوس، مهل خه له تین.
 خَلَباء: حمقاء / نافرده تی گیل و کهم ته قل، گوج،
 ساریلکه.
 خَلَج: خَلَج: خالَج: اِخْتَلَجَ الفکر: شغل البال / چه واشه بو،
 ساری ل تیک جو، هوشی به لای خویوه نه ما.
 - : حَرَكٌ / جولانی، بزوانی، شله قانی.
 - : بعینه: غمره / چاری ل داگرت.
 خالجه شک: خامره / گومانی کرد، دلی پیس کرد.
 اِخْتَلَجَ الامر فی صدره: شغله / لیکي دابه وه،
 خه ریکی کرد.
 - : اِرتعش / لرزی، داچله کی.
 - : ت العين: رفَّت / فېی، چاری فېی.
 تَخَلَج: اِضطرب و تحرك / لرزی، شپړزه بو، جولاء.
 اخلاج حاجبیه: حركهما / بروی مهل ته کان.
 خلاج: خالَج: خالَجَة: هاجس / بودلی، گومان.

خَلِيج: شَرَم من بحر / که نندار، ناوکه نند.
 خَلَد: خَلَد: دام / مایه وه، دريژه ی کپش.
 - : خُلْدُ و خُلوداً: ابطا عنه المشيب / درهنگ پېړيو.
 - : خُلْد: اخلد الی و بالمكان: اقام فيه / نیتشه جی بو، له و
 جزیه مایه وه و ژیا.
 خُلْد: اخلد: ادم / مایه وه مهتا مهتا.
 - : الذکر: ناوی به جی هیشت، ناوه کی مایه وه،
 کوپړنه بوه وه.
 - : ذکره / باسی کرد، ناوی هیئا، ناوی کوپړنه کرده وه.
 - : عاش عمراً طویلاً / ته ممتیکی دريژ ژیا.
 اخلد الی: مال الی / پهای برده بهر.
 خُلْد: خُلود: دوام / مانه وه، مهتا مهتایی، همیشگی،
 جاویدانی.
 - : عدم الموت / نه مری، نه مردن.
 - : اسم حیوان / مشکه کوپړه، سوچه.
 جنة ال - / به مهنستی نه مران.
 خَلَد: البال و القلب: هوش و بیر.
 - : خالد: دائم / برده وام، همیشه، مهتا مهتا.
 خالد: باق / لایموت / نه مر.
 ابو - : الکلب / سگ.
 خوالد: الجبال / شاخه کان، چیاکان.
 خَلَس: خَلَس: اِخْتَلَس: سَلَب / دزی، رفاقی.
 - : شیئا زهیداً: سرق قلیلاً / ناخونه کی دا.
 اخلس الراس: اِیْبِضَ بَعْضُهُ / ساری سپی تی کهوت، ماش و
 برنج بو.
 خُلْسَة: فُرْصَة / مهل، ریکه وت.
 خُلْسَة: خَفِیَة / به دزیه وه، به نه پنی، به دزه، سهرا سوئی.
 مُخْتَلَس: خُلْس: مُزَوَّر / دز.
 اِخْتِلَاس: سرقة / دزین.
 مُخْتَلَس: مُسْرُوق / دز او.
 خُلْس: خُلِيس: مُخْلِس / سهرا ماش و برنج.
 خُلَص: خُلَص: صفا / روز بوه وه، خاوین بو، پوخت بو.
 - : اِنْتَهی / ته وایو، کوتایی مات.
 - : تَخْلَص: نجا / رزگاری بو، نازادبو، سهرا فرازبو.

- منه: انعتق/ نازاد بو، سهرغراز بو.
 - خلص: انقذ و نجی/ رزگاری کرد.
 - : حرّ/ نازادی کرد، سهریستی کرد.
 - : صَفَى و نَقَى/ خاویتی کرد، بژاری کرد، پوختی کرد.
 - : انهی/ ته‌واوی کرد، لی بوه‌وه، کوتایی پی مینا.
 - : حَقَّه بیده/ به‌دهستی خوی (تولّی سنده‌وه، مافی خوی سهند).
 - : استخلص: استنتج/ واتنگ‌بشت.
 - : اختار/ هلی بژارد.
 - : الشیء: اخذ خلاصته/ پوخته‌کی وه‌رگرت، پالوتی.
 - : الرجل: عده مخلصا/ به‌دلسۆزی دانا.
 - : خالص صافی/ ناشت بوه‌وه، رتک که‌وتن.
 - : تخالص مع: تحاسبا/ پاک بونه‌وه.
 - : اخلص الشیء: اخذ خلاصته/ پوخته‌کی وه‌رگرت.
 - : الطاعة و فی الطاعة: ترك الریاء منها/ راستگو بو، دلسۆز بو.
 - : له الحب او القول: خلصها من الغش/ به‌راستی خوخی ویست، راستگو بو له‌خوشه‌ویستی و گفتا.
 - : خلاص: انقاذ/ رزگارکردن، سهرغرازکردن.
 - : نجاة/ رزگاریون، سهرغراز بون، رزگاری.
 - : الجنین: منبیهة/ منالدان.
 - : : انتهی الامر/ ته‌واو، لی بوه‌وه، کوتایی.
 - : خلاصة. خلاصة: زبدة/ ناوه‌رۆک، رۆح، پوخته.
 - : : ملخص/ کورت‌ه، پوخته، نویشتک.
 - : خلوص: صفاء/ رونی، پوختی، بی‌گریدی.
 - : : صراحة/ له‌روی، ناشکاری.
 - : خالص: صاف. نقی/ رۆن، پاک، خاویتن، بی‌گریدی، پته‌ی.
 - : : حرّ/ سهریست، نازاد.
 - : : الأجرة: مدفوعة اجرت‌ه مقدما/ پاره‌کی دراوه، پی‌شه‌کی دراوه.
 - : الطویة: صافی النیة/ دلسۆز دلپاک.

استخلاص/ پوخته‌کردن.
 مستخلص/ چۆراوه.
 إخلاص: صراحة/ دلسۆزی، دلپاک‌ی، به‌روه‌ی.
 بإخلاص: بصراحة/ به‌دلسۆزی، به‌دلپاک‌ی.
 مخلص: صادق/ راستگو، دلسۆز، به‌روه، خەم خۆر.
 مخلص: ناج/ رزگار، راکردو.
 مخلص: منج/ رزگارکردن.
 خلط:
 خلط. خلط: مزج/ تیکه‌لی کرد.
 - : - : فی الكلام/ دای به‌سهره‌کدا، تیکه‌ل و پیکه‌ل قسه‌ی کرد.
 - : - : ورق اللعب/ شان‌ه‌ی لئدا، تیکی دا.
 خلط المریض: اكل ما یضربه/ ده‌می نه‌پاراست (نه‌خۆش).
 خالط: عاشر/ تیکه‌لی کرد، له‌گه‌لی ژیا.
 خلوط او اختلط عقله: اضطرب عقله و إختل/ تیک چو، شیت بو.
 إختلط: إمتزج/ تیکه‌ل بو.
 خلط: مزج/ تیکه‌ل کردن.
 خلط. خلط: مزيج/ تیکه‌ل، هه‌ر‌مه، ناویته.
 اخلاط الجسد: الدم و البلغم و السوداء و الصفراء/ پیسی له‌ش.
 - : الناس: أوباش/ هه‌رچی په‌رچی.
 إختلاط: إمتزاج/ تیکه‌ل کردن، تیکه‌لی.
 - : تشویش/ سر لی تیکدان، سر لی تیک چوون.
 - : العقل: إضطراب العقل/ تیک چوون، شیت بون.
 - : : مخالطة: معاشره/ تیکه‌لی، نامشوق، نامشوق‌کردن.
 إختلاطات/ ماک لی پیس کردن.
 مختلط مخلوط. ممزوج/ تیکه‌ل، ناویته، هه‌ر‌مه.
 - : : مختلط: مشوش/ تیکجو، تیکه‌ل و پیکه‌ل.
 خلط. خلط: احمق/ گه‌وج، که‌وده‌ن.
 خلغ:
 خلغ: نزع/ دای کەند.
 - : ثیابه: تعری/ خۆی روت کرده‌وه، جله‌کانی داکه‌ند.
 - : : شلغ/ هه‌لی کیشا، هه‌لی کەند.
 - : : عزل/ لای برد، خسته‌ی لاوه.
 - : : المفصل: ملغ/ له‌جی چو، له‌خرتکه‌ چو.
 - : : عليه ثوباً: البسه إیاه/ له‌بری کرد، کردی به‌بریا.

- القلب: هبط/ دلّی داخلریا، توقی، ترسا.
- ه: ازاله عن رُئْبَتِه/ له بالی دا، له نیشه‌کی لای برد.
- العذار: القاه عن نفسه/ حه‌یاو شهرمی خسته لاره.
- اِبْنَه: تَبْرًا منه/ ده‌ست به‌رداری بو، نه‌فرزنی کرد، ده‌ستی لّ نه‌لگرت.
- خُلْع: فُكّ/ مه‌لی وه‌شان، تیکی دا.
- اِمْرأته: طَلَّقْها/ ته‌لاهی دا، ده‌ستی لّ مه‌ل گرت.
- خُلْع: اِنْقَاد له‌وا/ شوین مه‌وس و شاره‌زوی خوی کورت، خویری ده‌رچو.
- تَخْلُع: تَفُكّ/ مه‌ل وه‌شا، له‌جی چو.
- فی الشراب: اِنْهَمَك/ رَوْد نه‌خواته‌وه، له تامی کرپوته ده‌روه.
- اِنْخُلْع: اِنْتَزَع و زال عن مکانه/ له‌جیی خوی لاچو، له‌جی چو.
- خَالع: تَخَالَع الرجل زوجته او المرأة زوجها: خلع احدهما الآخر/ ده‌ستی لّ مه‌ل گرت، حاشای لّ کرد، به‌ره‌لای کرد.
- خُلْع الثياب: نَزَع/ داکه‌ندن، خویریوت کرپوته‌وه.
- عزل/ لابردن.
- المفصل: مَنَع/ له‌جی چون.
- خلعة: رداء الشرف/ به‌رکی شهرم.
- خلاعة: فجور. تَهْتَك/ بی‌نابویی، بی‌شهرمی، به‌ره‌لایی.
- خلیع: خلیعه: فاجر. مُهْتَك/ بی‌نابو، بی‌شهرم، به‌ره‌لا.
- مفلوع: معزول/ مه‌ل که‌نراو، لابراو، لاخراو، لئکه‌وتو، ده‌رکراو.
- خولع: ذنب/ گورگ.
- مخلوع: مُخْلَع/ له‌جی چو، له‌خرتکه‌چو.
- خُلعة: ترک و طلاق المرأة/ ده‌ست لّ مه‌ل گرتن، نه‌لاق دان.
- خولع: احمق/ گوج، ده‌بنگ، گیل، بلح.
- خلیع: فَرَّخ/ دلّ داخلریان، ترس له‌لدا.
- خلف:
- خلف: اتی بعد/ له‌نواپیدا مات.
- بقی او عاش بعده و قام مقامه/ چوه جینگه‌کی، جینگه‌کی گرت‌وه.
- له و علیه: عَوْض/ پاداشتی دایه‌وه، بژاردی.
- عن اصحابه: تاخر/ دواکت، به‌جی ما.
- فلاناً: اخذه من خلفه/ له‌پشته‌وه گرتی، له‌دواوه په‌لاماری دا.
- له بخیر او شرّ: ذکره بغیر وجوده/ له‌پاش مله‌باسی کرد.
- خلف: ترک اِراثاً/ میراتی به‌جی هیشت، له‌پاشی به‌جی ما.
- ولداً: اِنْسَلّ/ نه‌وه‌ی خسته‌وه.
- اخر/ دواي خست.
- الشیء: ترکه وراءه/ به‌جیی هیشت.
- خالف: ضد وافق/ ناقابل بو، به‌ره‌رچی دایه‌وه.
- باين/ دئی بو، جیاوازیو.
- نقض/ شکانی، له‌پیمان لای‌دا.
- عصی/ یاخی بو، لاساری کرد، سرپیچی کرد.
- تعدی علی/ ده‌ست دریزی کرد، له‌سنور ده‌رچو.
- اختلف عن/ جیاواز بو.
- اختلف الى المكان: تَرَدَد/ زوؤو بۆی چو.
- ه: کان خلیفته/ له‌جینگ‌ی بو، چوه جینگه‌کی.
- ه: جعله خلفه/ خستیه دواي خویره‌وه.
- اختلفا: تخالفا: ضد توافقا و اتفاقاً/ رَيَك نه‌که‌وتن، پیتک نه‌ماتن.
- اخلف وعده/ لم یثمعه/ په‌یمانی شکان.
- الظن: خَیْب الأمل/ ناویمیدی کرد، هیولپراوی کرد.
- علیه: عَوْض/ بژاردی، پاداشتی دایه‌وه.
- تخلف: خالف: تاخر/ دواکت، به‌جی ما.
- عاش بعد موت غیره/ له‌پاشی به‌جی ما.
- خلف: ضد سلف/ هاتو، نه‌وه‌ی که‌یه‌ت.
- ثریة/ وه‌جاش، نه‌وه، وه‌چه، وه‌چ.
- ولد: الولد الصالح/ کورپ، کورپ باش.
- بدل/ بری، بری‌کار، له‌جیی.
- خلف: ظهر/ پشت، نه‌ودبو.
- ضد امام/ پاش، دواوه.
- الی - للوراء/ بۆ‌دواوه، بۆ‌پاشه‌وه.
- خلفیه: لرضیه/ نه‌خته‌کی.
- خفایا و ماوراء/ نه‌یتی، نه‌وه‌ی به‌دوایا دیت.

خلاف: اختلاف: فرق: تباین/ جیاوازی.

- ضد وفاق/ ناپیکي، ناکوکی.

پ - غذا. ماعدا/ بيجگه.

پ - ذلك. خلافاً لذلك/ به پيچه روانی.

عليه - عليه نزاع/ چن و چونی له سهره. ناکوکی له سهره.

و - ه: و غير ذلك/ هروه ما.

خلافة: عقوب. الإتيان بعد/ به دوا دامت، له دوا دامت.

- : إمامة/ رابری.

- : النياية عن الغير/ له بری، له شوین، له جياتی.

خليف: خليفة: مَنْ يَخلف غيره/ جی گر، جی نشین، رابری.

مُخلف: باقی. متروک/ به جی ماو.

مُخلفات: بقایا/ پاش ماوه.

مُخالف: مُناقض/ دژ، جیاواز، له یه ک نه چو.

- : عاص/ یاخی، سرپیچ، نه تل، به له سه.

- : مختلف مُغاير/ جیاواز، تاک و لو.

تُخلف/ به جی ماو، دواکو و تن.

مُختلف: مُتنوع/ همهمه جور، همهمه رنگ، همهمه چیزه.

- : عن: مُتباين/ جیاواز.

مُخالفة: ضد موافقة/ ناقابلی، دثوار.

- : مُناقضة/ جیاوازی، به رپرچ.

- : عُصيان/ یاخی بون، لاساری، سرپیچی.

- : تُعدّ/ دهست درژنی کردن.

- : جُرم اخف من الجنة/ سوکه تاوان.

مخلاف: الرجل الكثير الاختلاف في وعوده/ پیاوی

بین پهیمان، بین گفت، درژن، ناپاست.

خُلف: عدم إنجاز الوعد/ بین گفتی، پهیمان شکاندن،

درق.

خُلف: حُلْمَة الضرع/ کوی گران.

خُلْفَة: رقعة/ پینه.

مُخلوفة: رجل البعير/ کورتانی و شتر.

خلق:

خُلِق: بُرا: (وجد من العدم) دروستی کرد.

- : اِختلق: اِستنبط/ دای مینا.

- : الكذب: اِفتراه/ دروی هه له بهست.

خلق: خُلِق: خُلِق الثوب: بلی/ کون بو، تقد له بهرکرا.

- : بكذا: کان جدیرا به/ له خوی هات، لیت هات.

(خُلِق الثوب: ابله/ کونی کرد.

تَخَلَّق بِغير خُلْفَة: تَطَّع بِطباعه/ خوی به کیکي کي گرت.

خُلِق: خُلِق: سَجِيه و طبع/ خو، ره وشت و خو، رهفتار.

- : مَرُوَّة/ پیاوه تی.

سِيء الـ - شُكس/ به دخو، به دره وشت، بین ثابرو.

خُلِق: مُؤدب/ ره وشت پاک، خوش رهفتار.

اخلاق: آداب/ رهفتار، ره وشت، ره وشت و خو، ره و تار.

خُلِق: ناس/ خه ک.

- : خُلْفَة: فطرة/ سروشتی.

- : اِيجاد: برء/ دروست کردن، دامینان.

خُلْفَة: هيفة/ دیمه، رواله.

خلق: بال/ شپ، کونه.

خُلْفاني: بائع الملابس القديمة/ کونه فروش.

خُلقي: فطري/ سکماکی، سکماک.

- : طبعي/ سروشتی.

خلیق: جدیر/ گونجاو، له بار.

- : به: اهل له/ شایانیتي.

خلیقه: ما خَلَقَ الله/ دروستکراو، خواکرد، جیهان.

- : طبعية/ سروشت، خوړسک.

قبل الـ - : قبل خلق العالم/ له پیش دروست بوونی جیهانا.

خلائق: مخلوقات/ زنده وهر.

خالق: باريء/ دروست کار.

مُخلَق: غير حقيقي/ دروست کراو، هه له بهستراو.

مُخلَق: مُختَرع/ دامینتر، دروست کار.

اِخلوق: عسى/ خوژگه، خوژگا.

- : (أوشك) نه وهنده ی نه ماوه، خه ریکه.

- : الثوب: بلی/ کون بو، دپا.

خلا:

خلا: فرغ/ چۆل بو.

- : المكان: رحل ساکنوه/ چۆلیان کرد، کهسی تیانه ما.

- : اِختلسی به و اليه و معه: اِجتمع معه على خلوة/

دووقولی کوبونه وه، به تنه ا له گه لی مایه وه.

- : باله: اِطمان و اِستراح/ دلتیاو، خه می نه ما.

- : الشهر: مضى/ تئیه ری، نه ولویو.

- : الحزن: فارقه/ خه مکه ی ره ویه وه.

- عن و من كذا: مجرد. تَبَرَّأَ / له‌کولی بوه‌وه.
 - به: خذ له / هیوای بری، ناوَمیدی کرد، ده‌ستی بری.
 - به: هجره فی ضیقته / وازی لی هینا، ده‌ستی لی هان گرت.
 - بنفسه: اِنْفَرَدَ / به‌تنها مایه‌وه، کونجی ته‌نیایی گرت.
 - ما خلا. سوی / بیتجگه، جگه له، جگه، به‌بین.
 - بالمکان: لزمه / تیا مایه‌وه، جیتی نه‌میششت.
 - للامر: تَفَرُّغٌ و تَجَرُّدٌ / ته‌رخان بو، هه‌ره‌وه‌ی کرد، خۆی بۆ ته‌رخان کرد.
 - بالشیء: اِنْفَرَدَ و لم یخلط به غیره / به‌تنها هه‌ره‌وه‌ی خۆی کردی.
 - خَلَى مکانه: مات / مرد، جینگه‌ک‌ه‌ی به‌چۆلی مایه‌وه.
 - ترك. مضی / به‌جیتی هیششت، وازی لی هینا، لیتی گه‌پا.
 - سبيله: اطلقه. فُکَّه / به‌ری‌دا، به‌ره‌لای کرد.
 - مکانه: مضی لسبيله / به‌پتی خۆیا رویششت.
 - بینهما: ترکهما مجتمعین / به‌جیتی هیششت.
 - اخلی المکان: جعله خالیاً / چۆلی کرد.
 - المکان و الإناء: فرغه / به‌تالی کرده‌وه، هیچی تیا نه‌میششت.
 - مکاناً و سَمِعَ / دپی دا، جیتی کرده‌وه.
 - سبيله: خلاه / به‌ری‌دا، به‌ره‌لای کرد.
 - به و معه: اِجْتَمَعَ مَعَهُ فِی خَلْوَةٍ / له‌گه‌لی کوبه‌وه‌وه.
 - تَخَلَّى عَنِ تَرْكٍ / وازی لی هینا، ده‌ستی به‌رداری بو، لیتی گه‌پا.
 - عَنِ: هجر / کچی کرد، به‌جیتی هیششت، له‌گه‌پا.
 - اِخْتَلَى: اِنْفَرَدَ فِی خَلْوَةٍ / به‌تنها مایه‌وه.
 - له: تَفَرُّغٌ / خۆی بۆ ته‌رخان کرد.
 - خلاه: فضاء. المکان الفارغ / چۆلی، چۆلیان.
 - ریف / ده‌شت، لادی.
 - فی ال- : تحت السماء / له‌ ده‌شت، له‌ دهره‌وه.
 - بیت ال- : مرحاض / ناوده‌ست خانه، ناوده‌ست.
 - خَلْوَةٌ: مکان لإختلاء / په‌نا، شوین کوبونه‌وه.
 - إختلاء: اِنْفَرَاد / دوره‌ه‌ریزی.

علی - : علی اِنْفَرَاد / به‌ته‌نیا، بوقۆلی.
 - خلوی: ریفی / لادی.
 - خَلَى: خال: فارغ / به‌تال، بۆش.
 - و خالی البال: الخالی من الهم / بێ‌خه‌م، بێ‌باک.
 - : مَنْ لَا زَوْجَةَ لَهُ / بێ‌ژن.
 - خَلِيَّةُ النُّحْلِ: قفیر / دوبه‌ره، پوره‌ی هه‌نگ، کوره‌ی هه‌نگ.
 - الجسم: حُجْبِرَةٌ / سێل.
 - / خانه.
 - إخلاء: إخراج / چۆل کردن، به‌تال کردن.
 - السبيل. فَكَّ / إطلاق السراح / به‌ره‌لاکردن.
 - خال: فارغ / به‌تال، بۆش.
 - : غير مشغول / به‌تال، ده‌ست (به‌تال، نه‌گیرا).
 - : حُرٌّ غير مُرتبط / ئازاد، ده‌ست به‌تال، سه‌ره‌ست.
 - : من عيب / بێ‌خه‌وش.
 - من كذا: مُجَرَّدٌ مِنْهُ / په‌ته‌یه‌له.
 - من السكان / چۆل، چۆل و مۆل.
 - من العمل / بێ‌نیش، بێ‌کار.
 - من الغرض / به‌بێ‌ پێچ و په‌نا، بێ‌خه‌وش.
 - من العراقيل / بی‌گرێ، به‌بێ‌ ته‌گه‌ره.
 - من الموانع (المحظورات) / قه‌ده‌غه‌کراوی تیا نیه.
 - خلی:
 - خلی الفرس: القی اللجام فی فیها / لغاوی کرد.
 - اللجام من الفرس: نَزَعَهُ / لغاوه‌ک‌ه‌ی داگه‌ند.
 - القدر: القی تحتها حطباً / ئاگری مه‌بجه‌له‌ک‌ه‌ی کرد.
 - خلی. خلاه: عَشْبٌ / گیا.
 - مخلاة. مخلاة الدابة: ما يُجْعَلُ فِيهِ الْعَلْفُ و یعلق فی عنق الدابة / توره‌ک‌ه‌ی ئالیک.
 - خم:
 - خم: کنس / گسکی دا.
 - البئر: نَقَاها / دهری دا، پاکی کرده‌وه.
 - : خَمَخَمَ: فسدت رائحته / بۆنی کرد، بۆگه‌نی کرد.
 - تَحَمَّمَ ما على الخوان: اکل بقايا ما عليه / هه‌مو خوارینه‌ک‌ه‌ی خوارد، گسکی له‌دا.
 - مخمة: مَكْنَسَةٌ / گسک.
 - خم الدجاج: خُنَّ / قُنَّ / کولانه.
 - خمّة: رائحة الرطوبة و التعفن / بۆگه‌نی.
 - خام. مَخَمٌ: نَتَنٌ / بۆگه‌ن.

خامس: بعد الرابع/پنجم، پینچ هم.

- عشر/پانزه (م، مین، هم، همین).

مُخْمَس: ذو خمسة ارکان/پینچ لا، پینچ گوشه.

تخمیس (عند الشعراء): إضافة ثلاثة اشطر الى

شطرى البيت/تخمیس، پینچ خشته کی.

خمش:

خمش: خدش/روشانى، چنكى لوتدا، چنگى لى گرت.

خمش: خدش/روشاندن، چنگ لى گرتن.

خמוש: بعوض/میثوله.

خمص:

خمص: انخمص الجرح: ذهب و رمه/نیشته وه،

ناوساویکه ی نیشته وه.

خمص البطن: فرغ/به تال بوه وه، میچی نه ما (سك).

خميص الحشى: جائع/برسى.

- خصمان: خصمان: ضامر البطن/سك

به تال، سك به قولاو.

اخصم القدم: هالا یصب الارض من باطنها/بنی

پى، چالایى پى.

خمع:

خمع: عرج/له نگى، شهل.

خماص: ضلع/خوارو خنچیه کی زکماکی.

خمع: ذنب/کورگ.

- لصل/دن.

خیمع: خیموع: المرا الفاجرة/سوزانى.

خمل:

خمل ذكْره (او صوته: خفی/ون بو، كپ بو، دنگ و

سه نگى نه ما.

خامل الذكر: منسى. غير معروف/نه ناسراو، ناديار،

بیره وه چو.

- بطي. مترهل/سست، خاو. خوارو خلیچك.

خَمُول: فتور و كسل/تمه لى، سستى، خوارو

خلیچكى، داهیزلوی.

- الذكر/نادیاری، بیرچونه وه، نه ناسرلوی.

خُمال: داء فى المفاصل/دهرده چومگه، شله به تى.

خُماثل: الشجر الكثير. الموضع الكثير الشجر/

چره، بیشه، دارستان.

مُخْمَل: خميلة: قطيفة/قهیغه.

خميلة. خمل. خُمالة: ریش النعام/توكى قو.

- المنهبط من الارض/زهوى داته پيو، رچو، خم خورك.

- الشجر الكثيف/دارستان، چره، بیشه لان.

خمن:

خمن: قدر/قه بلانى، خه ملانى.

تخمین: تقدير/قه بلاندن، قهرینه.

مُخْمَن: مُقَدَّر/قه بلانتراو.

مُخْمَن: مُقَدَّر/قه بلانینه.

خن:

خن. خُنخُن: خَنَف. اخرج الكلام من انفه/به لوت قسه ی

کرد، منگى هات، منگانى.

خُنَّة. خَنِين: خَنَف/منگه منگ کردن، به لوت قسه کردن.

اخن: اخنف/منگه منگه کەر، به لوت قسه نه کا، منگن.

خنث:

خنث. ثَخَنُث: اثن. كان على صورة الرجال و احوال

النساء/ژنانى بو، تیره کورپه بو.

خنث. مُحَنَث: مخنث: انيث/نامرد، ژنانى.

خُنْثى: ذكر و انثى فى آن واحد/تیره موك.

خنج:

خنجر خنجر: مذبة/خه نجر.

خند:

خُنْدَب: ساء الخلق/بى ناپرو، رهوشت خراپ.

خُنْدُع: خَسيس فى نفسه/ناپياو.

خُنْدُق الخُنْدُق: حفره/خه نده قى (هه لى كند، لوتدا) خه رهندى

لوتدا.

خُنْدُق: حفرة مستطيلة/خه نده ق، كندر، سپير، كه نده ك،

خه رهنده.

خنز:

خنزير: حيوان معروف/به راز، خوگ، و هراژ.

- ذكر الخنزير/یه کانه.

- برى/بوره.

صغار أوجرو الخنزير/بیوله، پارکوله.

صوت ال -/مرقاندن.

خنزيرة: انثى الخنزير/مالؤس، دهپ، شهك.

خنص:

خنصر. خنصر: الاصع الصغرى/په نه توتنه.

خَنُوص: ولد الخنزير/ پلخ، به چکه به راز،
توله به راز، کوده له.

خَنع:

خَنع له و اليه: خَضِع و ذَل/ سرى بؤ شوق کرد.
خَنُوع: خَضُوع و ذَلَة/ سرشور کردن، تَوَكُّر
کردن.

خَنع: ذَل/ سرشورى، تَوَكُّر.

خانِع و خَنُوع: الفاجر المريب/ داوین پيس، بِنِيار،
ريايى كَر، سرشورى.

خُنْعة: رِبِّيَتو عار/ رسوايى، سوكى.
خَنف:

خَنَف: خَنَفَن. خَن/ منگى هات.

خَنَف: خُنْة/ منگ منگ.

اخَنَف: اخَن/ منگن.

خُنْفُس. خِنْفَس. خُنْفَساء. خُنْفَسه: حَشْرَة/
گاروَك، سفره بره، قالونچه، گوليتنكه.

خَنق:

خَنق. خَنَق: شَدَّ على خلقه حتى يموت/ دهستى

نايه بينى، تاسانى، په ننگه موسى كرد.

- الرأية: نكسها علامة للحزن/ نالای هينايه
ناوه راست بؤ پرسه، نالای دانه واند.

- حَبَسَ النَفْسَ/ تاسانى، خنكانى، هه ناسه
بپي، په ننگه موسى كرد.

- ته العزات: غَصَّ بالبكاء/ هه نسكيدا وه ختبه بو
بخنكى.

خَنَقَ الإناء: مَلَأ/ پړى كرد، خه فهى كرد.

إخْتَنَقَ. إخْتَنَقَ/ خنكا، تاسا.

خَانَق. تَخَانَق: تَشَاجَر/ چو به گژيا، شه پى كرد.

مَخْنُوق. مَخْتَنَق. خَنِيَق. خَنَق/ خنكاو، تاساو،
خه فه، په ننگه موسى.

خَنَق: حَبَسَ النَفْسَ/ خنكاندن، هه ناسه لى بپين،
تاساندن.

خَنَاق: مَا يَخْنَقُ به كالحبل/ په تى خنكاندن.

- طَوَّقَ الثوب/ په خى كراس، په خه.

- العنق/ مل، بينه قاقا، گردن.

- زَقَاق/ كُولَان.

(اخذ ب - ه/ په خى گرت بينه قاقاى گرت.

ضَبَّقَ ال - على/ دهستى نايه (بينى، بينه قاقاى).

تَضْيِيقُ ال - : مُضَايِقَة: ظلم/ ستم، زوردارى، جور، تَنگ
پي مهل چنين.

خُنْقة اليد: رَسَخ/ مه چكه.

خَانَق: الَّذِي يَخْنَقُ/ خنكيتنر، خنكيتن.

إخْتِنَاق: فُطُس/ خنكان، هه ناسه بپين، تاسان.

- إِنْعِقَاد و إِنْسِدَاد/ تَنگى، خه فه بون، خنكان به هوى

پريون و ندره وه.

- دَمَوَى: اسْن/ خنكان به هوى نوكل يا بون و هه وای

پيسه وه.

خُنَاق. خَانُوق: دَفْتَرِيَا/ وهناق.

خَانُوق الدجاج: مَرَض/ باله شوقى.

خَنَاقَة: عِرَاك/ شه، به گژاچون.

خُنَاق: مَن شانه الخنق/ خنكيتنر.

خَنَا:

خَنَا. خَنَى: اخَنَى: أَفْحَشَ فى الكلام/ قسه قوږو ناشيرينى

به دهما هات.

اخَنَى عليه الدهر: اَهْلَكَه/ زه مانه په كى خست، رَوژگار په كى

خست.

خَنَى: كَلَام قَبِيح/ قسه قوږو ناشيرين، بِنِجى).

خَاخ:

خَاخ العُشْب: قَلَّ خَفَى/ گياو سه وزه نهما، كم بوه وه.

خَوَخ (نِبات و شمر)/ قَوَخ.

خَوْخَة/ قَوَخِيَك.

- مَنُور. كَوَّة السَّقْف/ كلاوروژنه.

- باب صغير فى الباب الكبير/ ده رگای ناودوده رى.

خَوْخَاء. خَوْخَاءَة: اَحْمَق/ كِيل، كَر، كردهن، گمزه.

خَوَد:

خَوَد: سَار مُسْرَعَا/ خيرا رويشت.

تَخَوَّدَ الْفُصْنُ: تَمَايَل/ لاريوه وه، شنيه وه.

خَوَد: المِرَاة الشَّابَة/ ژنى گنج.

خَوَد:

خَاوَدَه الى الشَّيْء: خَالَفَه/ دزاودز كووتن.

تَخَوَّدَ: تَعَمَّد/ په يمان يا به لئنى دا.

خَوَاذ: حُمَى/ تا.

خَوَذَة: غَطَاء رَاسِ المَحَارِب/ كلاو تاسن.

خَار:

خار البقر: صاحب / بقرانی، قزاقی.

- عزمه: قشَل / روخا، زهوق و ناره‌نوی نه‌ما، وره‌ی به‌ردا.

- ت قواه: ضَعْف / لاواز بو، هیزنی نه‌ما، په‌کی کهوت.

- استخار: استعطف / پاپایه‌وه، نژای کرد.

خوار: صوت البقر / بۆره، بۆره‌بۆر.

- العزم / روخان، ناره‌نوه‌مان.

- القوی / لاواز بون، هیز نه‌مان، په‌ک کهوتن.

خوار: خائر العزم / روخا.

- سهل الإنقياد / ده‌ستمۆ، کهوی.

- الضعیف الرخو / نهرم و لاواز.

- جبان / ترسنۆک.

خور: خلیج صغیر / که‌نداویکی بچکۆ.

- مُحْفَض من الارض / زهوی نزم و چال.

خوری: کاهن / پیاری نایین.

خاس:

خاست الجيفة: اُرُوحت / بۆگه‌نی کرد، بۆنی کرد.

- البضاعة: کسدت / بازاری شکا.

خاس العهد و بالعهد: نقضه / په‌یمانی شکان.

- بالوغد: اخلف / له به‌لّین لایدا.

خوص:

خاوص و تخاوص: غَمَض عینه قليلاً و حَدَق /

به‌چاری وه‌ک نوقاه‌وه سه‌یری کرد.

اخوص النخل: اخرج الخوص / که‌لای دهردا، په‌لکی

کرد (دارخورما).

خوص: ورق النخل / که‌لای دارخورما، په‌لکی

دارخورما.

اخوص: ضيق العينين / چاوچوک، چاوکونه سوژن.

خاض:

خاض: خَوَض الماء: دَخَلَ / خَوَى خسته ناوه‌که‌وه،

خَوَى تى خست.

- فى الحديث: تعمق / قولی کرده‌وه، دريژه‌ی پی

دا، چوه بنج و بناوانی.

- المنایا: اِقتَحَمَهَا / خَوَى خسته مه‌ترسیه‌وه.

مخاضة النهر: موضع الخوض / یوار، دپ، ته‌نکار.

خاف:

خاف. تَخَوَّف: فزع / ترسا، تَوَقَّى، زراوی چو، زاره‌تره‌ک بو،

رَوَّحی چو، زه‌نده‌قی چو، نه‌تره‌ش بو.

- منه / لیتی ترسا، رَوَّحی لی چو.

- عليه / بۆی ترسا.

خَوَّف: (خاف: جعله يَخاف / ترسانی، تَوَقَّانِی، رَوَّحی برد.

خوف: ضد امن / ترس، باک، بیم، تَوَقَّين، رَقَّ چون، په‌روا،

سام.

بدون - / بى باکی، نه‌ترسان.

خَوْفاً من / له‌ترسی نه‌وه‌ی.

خَوَّاف: خَوِّيف: ضد شجاع / ترسنۆک، نه‌ویتر.

خائف: ضد آمن / ترساو.

- على / لیتی ترساو.

يَخَاف الله: تقى / له‌خواترس، پیاوچاک.

لا - / ناترسی، بی‌باک، بى‌بیم.

إخافة: تخويف / ترساندن، تَوَقَّاندن.

مَخَوْف: يُخْشَى او يُخَاف منه / جى ترس، جى مه‌ترسی.

مُخِيف: مُرِعِب / ترسناک، ترسینه‌ر، نه‌رژه‌نگ، به‌سام، سامناک.

خاف: شديد الخوف / ترسنۆک.

تخويف / ترسان، تَوَقَّان، زراویردن.

تخوف / ترسان، ترس لی نیشتن، سام (کردن، گرتن، لی

نیشتن).

مخاوف / مه‌ترسی.

مخوف: ما يَخَاف منه / نه‌وه‌ی لیتی نه‌ترسی، جیتی مه‌ترسیه.

خال:

خال: ساس / مه‌لی سوپان، به‌پۆه‌ی برد.

- على اهله: دَبَّرَ اُمُورَهُم / بردنی به‌پۆه، خاوه‌نداری کردن،

کاروباری جی‌به‌جی کردن.

خَوَّل: فَوَّض / ده‌سه‌لاتی دایه.

تَخَوَّل: تَفَوَّض / ده‌سه‌لاتی وه‌رگرت.

مُخَوَّل: مَفَوَّض / خاوه‌ن ده‌سه‌لات، ده‌سه‌لات دار، باوه‌ی

پی‌کران.

تخويل / ده‌سه‌لات پی‌دان.

خَوَّل: الحاشية / ده‌ست و پی‌وه‌ند.

خال: صاحب الشيء / خاوه‌ن.

- : اخو الأم / خال.

- : شامة / خال.

خالة: اُخت الأم / پور.

خُوْلَة: النسبة الى الخال/ خالوان.

خام:

خام نسيج من القطن/ خام.

- (اسمر/ خام، خامی بۆر.

- ابيض/ بلورى.

خان:

خان: كان خائناً/ ناپاك بو.

- الرجل: غدر به/ دهست برردارى بو، ناپاكى له گه ل کرد.

- العهد: نقضه/ به لئى شكان.

- عهدته: هجرة/ دهستى ل بهردا، وازى ل هئنا، به جئى هئشت، دهستى ل ه لگرت.

- الامانة: طمع فيها/ دهست پيسى و ناپاكى كرد.

- ه الدهر: غيره الى الاسوا/ ترشكا، نه هئنا.

- ته رجلاه: لم يقدر على المشى/ نهى توانى برهات، قاجى نهى هئنا.

خُوْنَة: نسبة الى الخيانة/ بوختانى بۆ كرد، به دهست پيسى دانا.

إستخان: حاول الخيانة/ ويستى ناپاكى و دهست پيسى بكات.

خائن: ضد أمين/ ناپاك، دهست پيسى.

- : خَوْن. خَوَان: غدار/ رۆردار، ستم كار.

خَوَان: كثير الخيانة/ ناپاك و دهست پيسى بهردهوام.

خيانة: ضد امانة/ ناپاكى.

- : غدر/ رۆردارى، دهست دريژى.

- عظمى/ ولات فروختن، خيانت له ولات وله گه ل.

- الامانة/ دهست پيسى.

- العهد/ به لئى شكاندن، بئ به لئى.

خان: حانوت/ نوكان.

- : محل نزول المسافرين. فندق/ خان، ميوانخانه.

خانة: عمود. حقل/ خانه، ستون.

- : مربع/ خانه.

خَوَان: مائدة/ سيني و خوان.

- مستدير/ خوانى خپ.

- مَذَاذ/ خوانى لاکيش، سفره.

خوى:

خَوَى: خَوَى: فَرغ و خلا/ چۆل بو، به تال بو، هيچى تيا نه ما.

- . - . اخوى الرجل: خلا جوفه و جاع/ برسى بو،

سكى هيچى تيانه ما.

خَوَى: خواء: خلو الجوف من الطعام. جوع/ برسيهتى، خورين.

- . - : فراغ/ چۆلى، به تالى، بۆشايى.

خَوَى: خال البطن/ برسى.

خاى: خال: فارغ/ چۆل، به تال، بۆش.

خاب:

خاب: قشل/ ناوميد بو سهرنگهوت، پرزه برابو.

- : امله: إنقطع/ ميواپرا بو.

خَيْب. خَيْب: امله: رَدّه خائِباً/ ميواى برى، ناوميدى كرد.

- : طلبه: رَفَضَهُ/ دهستى به پويه وه نا، گه رانيه وه.

- : مسعاه: اُخْبِطَهُ/ رهنجى به بادا، شكاني، به زانى.

خَيْبَة: قشل/ سهرنگهوتن، نشستى.

- : الأمل/ ميواپران، ناوميدى، دهست ل شتن.

خار:

خار: صار ذا خير/ خيردار بو.

- : إختار. تَخَيَّر. خَيَّرَ على: فَضَّل/ په سهندى كرد، به

باشى زانى.

- : خَايَر: جعله يَخْتار/ سه پرشكى كرد، كرده

به سه پرشك.

إختار. تَخَيَّر: إنتقى/ هه لئى برارد.

إختار لنفسك ما يَحِلُّو/ هه ل بژيره به تاره زوى خوت.

خَيْرَ ضد شر/ چاكه، باشه.

- : فائدة/ سود، فه، كه لك.

- : مال/ سامان، پيت.

- : من. (خير: الفضل/ باشت، چاك تر.

- : كرم/ به خشندهى.

- : شرف/ ناموس، نابو.

فعل ال - : إحسان/ چاكه كردن.

خَيْرًا: حسناً/ باشه.

خَيْر: مُحْسِن. كرم/ بياوچاك، خيره ومه ند، به خشنده.

خَيْرِي. لأجل الخير أو نفع الخير/ بۆ چاكه.

خَيْرِيَة. الجودة و الفضل/ چاكيتى، باشى.

خیره. خیار: افضل الشیء / هل بژدراو، باشه کان.
 خیار. اختیار: انتخاب / هل بژاردن.
 - : حرّیة (أو حق الاختیار) مافی هل بژاردن.
 اخیر: افضل / باشتر، چاکتر.
 اختیار: انتخاب / هل بژاردن.
 رَجُل - : شیخ مُسن / پیاری پیر، به سالاجو.
 اختیاراً: طوعاً / خُوبه خُشانه، خُوره س، له خُوره.
 - : عن طیب خاطر / به ثاره زو، له ناخی دلوه.
 اختیاری: طوعی / له خُوره، هه وه س.
 - : ارادی / ثاره زومه ندانه، به ثاره زو.
 مُختار: مُنتخب / هل بژدراو.
 - : شیخ البلد / موختار، کویتا.
 مُخیر: غیر مُسیر / خُورکد، هه وه س کار.
 خیار: نبات / خیار، ثارو.
 - : ماء / ترۆزی.
 خاس:
 خاس: فسدت الرائحة. تَعَفُن / بژگنی کرد.
 - : نقص / کمی کردوه.
 - : البیع: کسَد / فروخت نه ما، بازار شکا.
 - : بالعهد: نکث و غدر / په یمانی شکاند.
 - : بالوعد: اخلف / له به لَین لایدا.
 - : ذل / رسوا بو.
 - : تلف / رزی.
 خیاس: تلف / رزین، بژگن کردن.
 خیاس: تلف / رزیو، بژگن.
 خاش:
 خاش: اخرج ما فی الوعاء / دهری دا، به تالی
 کرده وه، هچی تیا نه میشت.
 خیش: طرّز بالقصب / قامیش به ندی کرد.
 خیش: الرجل الدنیء / پیاری خراب، رسوا، تیر.
 - : نسج خشن من الکتان / گونی، گوش.
 خیشة: خیمه / دهوار، ره شمال.
 - : غرارة / گونی، موز، خرار، جهوال، تیرک.
 خِیاش: بائع و صانع الخیش / گونی فروش.
 خاٹ:
 خاٹ: خِیٹ الثوب و غیره / دروی.

- : الشقّ أو الجرح: رثّة / پینه ی کرد، درویه وه.
 - : إختاط. إختطی الیه مرّ علیّه مرّة واحدة أو سُرِیعة /
 سه رتکی لوتدا.
 خِیّط. تخِیّط الشیْب فی راسه: بدافیه الشیب / سه ری سپی
 تی کت.
 خِیّط. فُتْلة / پت، دهر زو، به ن، کنز، به کره، کشته ک، زی.
 - : سلک / پت، ته، تال.
 - : البَنَاء: میزان اعتدال الحائط / تەناف، شاول.
 - : القنْب / گوش.
 - : الصوف / به ن.
 - : القطن / دهر زو.
 الا - الابیض: بیاض الصُبح / به ره به یان.
 الا - الاسود: سواد اللیل / تاریکی شه.
 مَخِیّط. خیاط: إبرة / دهر زو، سوژن.
 خیاط. خاٹ. ثرّزی / به رگ درو.
 مخیوط. مَخِیّط / دروا.
 خیاطة: حرّفة الخِیاط / درون، به رگ درون، به رگ درو.
 مکنه - / مەکنه ی درومان.
 خیاط / درومان، درومان کردن.
 خیف:
 خَیْف عن القتال: نکص. کشایه وه، کولی دا، په کی کت.
 اخیف الوائاً: تنوعت الوانه / هه مهرنگ بو، ره نگاوره نگ بو.
 اخیف. خیفاء: عین زرقاء و اخری کحلاء / چاو دوره نگ.
 اخیاف: مختلف / جیاجیا.
 بنو - : اخوة - (مهم واحدة و الیاء شئی / برای دایکی،
 برای باوک جیا، زپیرا.
 خال:
 خال: ظنّ / وای زانی، باوه ری وایو، واتن گه یی، پیتی وایو، لای
 وایو.
 إخال و اخال (المضارع من خال): یظنّ / واه زانی، باوه ری
 وایه.
 خیل. رمح بالحصان / غاری دا، تاوی دا، رم بازی کرد.
 تخیل: تصوّر / شیوه ی کرد، هستی وایو، وای مات به
 خه یالدا، وامات به بیریا.
 - : تخایل. إختال: تبختر و تکبر / له خوی بابی بو، به فیز
 بو.
 تخیلّه: تفرّسه / بقیه تی لی کرد، سه رنجی لوتدا.

خَيْلٌ إِلَيْهِ وَ لَهُ كَذَا: تَوَهَّمْ أَنَّهُ كَذَا/ وای هات به
 خه یالدا، خوی به شت زانی.
 خایِل: فَاخِرُ/ خوی مهل کیشا.
 خیل: حَیْزُ النَّظَرِ/ به شهواره کورت، چاوی ریشک و
 پیشگی کرد.
 - : حَیْزُ خَیْلِ/ گیزی کرد، شله زانی، چه واشی
 کرد، سه ری لی تیک دا.
 خیال: خَالُ: الظَّنُّ وَ التَّوَهُّمُ/ خه یال، نه ندیشه،
 خه یال پلاو.
 - : سَحَابٌ لَا یُخَلِّفُهُ مَطَرٌ/ مهوری بی باران.
 - : طَیْفٌ/ تارمایی، شیوه.
 - : شَخْصُ الرَّجُلِ وَ طَلْعَتُهُ/ زه لام، زه لامه کی
 خزی.
 - : ظِلٌّ/ سیبهر.
 تخیل: تَصَوُّرٌ/ خه یال کردن، شیوه کردن.
 خیالی: تَخِیْلُ: تَصَوُّرُ/ خه یال به رست، ریش گاو.
 - : ضِدِّ حَقِیقِی/ ناراست.
 مُخَيَّلَةٌ وَ الْخِیَالِیَّةُ: الْقُوَّةُ الَّتِی تُخَيِّلُ وَ تَمَثَّلُ
 الْأَشْیَاءَ/ خه یال کردنه وه، بیر کردنه وه.
 خال: شَامَةٌ فِی الْبَدَنِ/ خال.
 - : (خو الأم)/ خال.
 - : الْجَبَلُ الضَّخْمُ/ شاخی بلند، چپای گهردن
 که ش.
 - : الثَّوْبُ النَّاعِمُ/ کراس و بهرگی نرم و شل.
 - : لِحَامُ الْفَرَسِ/ لغاو.
 - : الْكَفْنُ/ کفن.
 - : کبر/ گهره بی.
 - : خَائِلٌ: أَخَائِلُ: الرَّجُلُ الْمُتَكَبِّرُ/ پیای به فیز،
 رنج دل.
 = : الرَّجُلُ السَّمِیحُ/ پیای لی پورده.
 خَیْلَاءٌ: عُجْبٌ/ له خویایی بون، خوی به ندی.
 خیلان: ابْنَةُ الْبَحْرِ أَوْ الْمَاءِ/ پهری ده ریا.
 مُخْتَالٌ: مُفْجَبٌ بِذَاتِهِ/ خویست، خوی به رست،
 له خویایی.
 خیل: جَمَاعَةُ الْإِفْرَاسِ/ نه سپ، چاره وی، ولاخی
 به رزه.
 - : أَنْوَجُ الرَّجُلِیْنِ/ چویل.

خَيْال: فَارِس/ سوار.
 خَيْالَةٌ: فَرَسَان/ سواره.
 خام:
 خام: خَیْمٌ: أَقَامَ بِالْمَكَانِ/ نیشته نی بو، مه لیدا.
 خَیْمٌ: تَخِیمٌ: نَصَبَ الْخِیمَةَ/ (دهوار، چادر، خیهوت) ی مهل
 دا.
 - : عَلِیهِ الظَّلَامُ/ تاریکی به سه راهات.
 خَیْمَةٌ: بَيْتٌ مِنَ الْخِیشِ وَ غَیْرِهِ/ چادر، دهوار، خیهوت،
 ره شمال، سه یوان.
 عمود ال -/ چه لان.
 خیام: هَوَاجٍ/ که ژاوه.
 خیام: سَاكِنُ الْخِیمِ/ دهوارشین.
 - : صَانِعُ الْخِیمِ/ دهوارو چادر دروست کر.
 مُخِیمٌ: مَكَانٌ نَصَبَتْ فِيهِ الْخِیَامُ/ چادرگا، مهوار، مهوارگا،
 خیهوتگا.
 خام: مَوَادٌ لَمْ تَتَفَاوَلْهُ يَدُ الصَّنَاعَةِ/ که رسته ی خاو، خاکه.
 - : سَانِجٌ/ غه شیم، ساویکه، ساکار.
 - : غَیْرُ مُصْقُولٍ/ دهسکاری نه کراو، زیر، خاو.
 خامات: مَوَادٌ لَوَلِيَّهٌ/ که رسته ی خاو.

- دآب: دآب فی العمل: جَد و تعب / ره نجی دا، تن کوشا، مه ولایدا، هیلاک بو.
- فی العمل: ایستمر علیه / برده وام بو، کولی نه دا.
- فی الشر: إنهک فی الشر / خرابه و شه پی کرده پیشه و خوی پیوه گرت، دهستی دایه خرابه.
- دآب. دآب: مواظبة. مُثابرة / کول نه دان، برده وامی.
- جَد و تعب / ره نج دان، تن کوشان، شه کت، مه ول دان.
- عاده / خو، ره وشت و خو.
- دائب. دُوب: مُثابِر. مُجِد / تن کوشه، ره نج ده، کول نه ده، برده وام.
- لُئِب: تعب / هیلاک، شه کت، ماننو.
- داه (فی دوا) دائرة (فی دور) دابر (فی دبر) دایه (فی دب) داجن (فی دجن) واحس (فی دحس) داخ (فی دوخ) دار. دار (فی دور) دار، داری (فی دری) داس (فی دوس) داع (فی دعو) داعب (فی دعب) داعر (فی دعر) داعی (فی دعو).
- دال: دال: خذع / فیلی کرد، گزی کرد، ساخته ی کرد. داعله: خاتله. خذعه / فیلی لی کرد، گزی لی کرد، خه له تانی، هه لی خه له تان.
- دؤل. دؤل. دالان. این آوی / چه قل. دؤولول: داهیه / تقدزان، قیل باز.
- دام. داما (فی دوم) دان (فی دین) داهیه (فی دهی) داوم (فی دوم) داوی (فی دوی).
- دب: دب: سری. ته نیه ره، تیی چو.
- مَشی. زخف / خشا، خشکا، به سه سنگ روی.
- حبا / گاکولکینی کرد
- الشقاق بینهم، ئاژاره یان تن کتوت، ناکوکی کهوته ناویانه وه.
- فیه الفساد / خرابه ی تن کتوت، بۆگه نی کرد.
- دبوب. دبیبوب: السمین من کل شیء / قه له، خرین، گوشتن، تیک سمرای.
- - - : نَمام / بوختان که. فیتنه، دویو، زقریلن، دوزمان، به ده مه وه هه له به ست.
- داب زاجف / خشوک.

- المَنْزِل مالداری. مَال به رتبه بردن.
 - مَكِيدَة پیلان گنیزان، ته گبیر کردن.
 مُدَبِّر: مُرْتَب رتبه، به رتبه بهر، بیکهینه.
 - مَكَاد: پیلانگیز، ته که باز، داونه روه، ته گبیر کردن.
 مُدَبِّر: مُرْتَب رتبه، به رتبه بهر، بیکهینه.
 - مُهَيَّا: مُعَد ناماده کراو.
 دابر: آخر کل شیء، نهویه، کوتایی.
 - اَصْل: رَهگ، سه رچاوه، بنه رت، بنه چه، ره سمن.
 - ماضی: رابوردن.
 قَطْع دَابِرَه: اِسْتَاصل شافقه ریشی دهرهینا، له بنا
 هه لیکند، بنه پیری کرد.
 قَطْع الدابر: اِسْتَاصل / بنه پیر کردن، ریشه دهرهینان، بن
 پیر کردن.
 دَبْر: مَقْعَد / کرم، کون، قنگ.
 - : مُؤَخَّرَة پاش، کوتایی، بن.
 دَبْر: دَبْرَة / زنبور / زهرده واله.
 دَبْر: ریح غریبه. پای خورشین.
 دبر: دبر: موت / مردن.
 دبس:
 دَبْس الشیء: اخفاء / شاردیه وه، بوسه دای.
 - الشیء: اِخْتَفَى وِن بو، دیارنه مان / شاردیایه وه.
 - العنْب: اِشْتَدَّت حلاوته / باش گهی، شیرین بو.
 - العَصِیر العَقْلی: صَار دَبْسًا / خست بوه وه، بو به
 دُشَاوَر.
 دبس: عَمَل العنْب و التمر / دُشَاوَر، دُشَاوَر (خورما،
 تری).
 دَبَّاس: صَانِع و بَايَع الدَبْس / دُشَاوَر، دُشَاوَر و دُشَاوَر و دُشَاوَر.
 دَبْس: کَثِیر زَقَر، مشه، فره، زه بهنده.
 دَبْیُوس: دهمبوس، دهرزی سرخپ.
 - اِنکَلِیزِی: دهرزی سنجاق.
 - رَسْم: دهرزی سرپان.
 - شَعْر: ته وچه.
 دَوِیَاس النَخِیل: آفَة، مِیْرُو، مِیْرُو خورما، مِیْش قه سب.
 دَبْغ:
 دَبْغ الجَنْد: لَبِیْث و اَزَال هه به مَن رطوبه و تَن پَبِستِی
 خُوش کرد، ده باخی کرد، تالی دا، تالای کرد
 - صَبْغ: بویه ی کرد، رهنگی کرد.

دَابَّة: ماشیه گیانه وه، نازهل، زنده وه، ده عبا.
 دواب: مواشی نازهل.
 دَوِیْیَة: حَشْرَة، مِیْرُو، جان وه، ده عبا.
 دَب: حیوان، وِج.
 ال - الاکبر: بَنَات نَعِش الکبری، حوت وانه.
 ال - الاصغر: بَنَات نَعِش الصغری / حوت وانه ی بچوک.
 دَبَابَة: آفَة حریبه / تانک.
 - : حیوان زاحف / خَشُوک.
 دَبْدَب الحافر: صَوْت سَمکُولی کرد، ته په ودهنگی سَمی
 هات.
 - برجله: صَوْت ته په ی پتی هات.
 دَبْدَبَة: وَقْع الاقدام / ته په ی پتی.
 دَبْدوبَة: طَرَف / نوک.
 دَبْخ:
 دَبْخ: لُعْبَة النَطّ سَنگ و یاز، دایماسون
 دبر:
 دَبْر: اَدْبَر: وَلِی. اِنصَرَم و مَضَى رَوّی، تَبْیَه ی، لَی
 بوه وه، ته وایو.
 اَدْبَر: وَلِی الادبَار. وَلِی. هه لَات، رَای کرد، تَبْیَه ته قان،
 بوی دهرچو.
 - : هات / مرد، گیانی دهرچو
 دَبْر: رُکِب / رُکِب خست.
 - : هِیَّا. اَعْد / ناماده ی کرد، پِیْکِ هِیْنا، جِی به جِی کرد.
 - : اَوْجَد و قَدِم / هِیْنا به کایه وه، پِیْشکَشی کرد،
 دُزیه وه.
 - : سَاس / به رتبه ی برد.
 - : اِقْتَصَد / پاشه گوتی کرد.
 - : ثَمَة: لَفَقْها / بوی هه ل به ست.
 - : خَطَة: وَضَع خَطَه / نه خَشِی کِشَا، ته گبیر کرد.
 - : مَكِيدَة: دَسْ عَلِی / پیلانی گنیزا.
 تَدَبَّر الامر: تَفکَّر فیه و نَظَر فی عواقبه کاره کِی
 ساز کرد به بیر کردنه وه، سازاندی، پِیْکِ هِیْنا.
 - : فِی هاله / گِزِه رانی کرد.
 تَدَبَّر: تَرْتِیْب / رتبه خست.
 - : سِیَاسَة اِدَارَة / رامیاری، به رتبه بردن.
 - : اِیْجَاد و تَقْدِیم هِیْنا به کایه وه، پِیْشکَشی کردن.
 - : اِقْتِصَاد / ثابوری، پاشه گوت.

- : طَلَاةُ الدُّجَالِ / چه‌وری کرد، تاری تن مه‌لسو، به
 قه‌تران مه‌نوی.
 دُجَلْ : طَلَاةُ الدُّجَالِ / زَیپوشی کرد.
 - : الارض : اصلحها بالدُّجَالِ / په‌ینی تن (کردن، دا).
 - : طَلَى / دای پوشی، بوی‌ی لوئدا، ره‌نگی کرد.
 - : عليه : خَدَعَهُ / مه‌لی خه‌له‌تان، خه‌له‌تانی، فیتلی لی کرد.
 - : ادَّعى السحر / جادوی کرد.
 دُجِيل : دُجَالَة : قطران / تار، قه‌تران، رونی مه‌ندئ
 دره‌خت.
 دُجَال : ماء الذهب / زَیپوش، روک‌ش، زه‌رک‌فت،
 زه‌رک‌فت.
 - : كَذَاب / دروژن، جامباز، ده‌ست بی.
 - : عَرَّاف / جادوگر، فالچی.
 دُجَال : سَرَجِين : الزیل / په‌یین، ته‌پاله، رجین، زیل.
 دُجِن :
 دُجِن : لَف و استانس / مائی بو، هۆگر بو، که‌وی بو.
 - : ادَّجِن اللیل : اِسْوَد / تارک داهات، تاریکی کرد، بو
 به‌شهو.
 داجِن : داهِن و خاتِل / مه‌رایی کرد، ماستاوی کرد،
 مامه‌مه‌یی کرد.
 دُداجِنَة : مُلاطِفَة / نه‌وازشت.
 ادَّجِن : دُجَناء : مُظْلَم : سواد / تاریک، ره‌شی.
 دُجِن : غِیم مُظْلَم / مه‌وری تاریک.
 - : المطر الكثير / بارانی تَدَر، خوږ، لَیْزِمه.
 دُجِنَة : ظَلَمَة / تاریکی.
 داجِن : بَیْتی : الیف / مائی، هۆگر، که‌وی، رام.
 حیوانات داجِنَة / نازه‌لی مائی، که‌وی
 طیور داجِنَة / باند‌هی مائی، که‌وی.
 تدَجِن : تالیف / تدریب / راگرتن، مائی کردن، رام کردن.
 دجا :
 دُجا اللیل : اِظْلَم / تاریکی کرد، تاریک داهات.
 داجی : داری و سائر العداوة / ریایی کرد، درؤی کرد،
 مه‌رایی کرد، قورکه‌شی کرد.
 - : لاطف و سایر / گائنه‌ی له‌گه‌ل کرد، به‌ده‌می‌هوه
 پتیکه‌نی.
 دُجی : دُجِنَة : ظلام / تاریکی، نوت‌کی.
 دیاجی : ظلمات / تاریکستان

مُداجاة : تَزَلُّف : خُشوع / مه‌رای، نه‌وازشت، ده‌ست برین،
 خه‌له‌تانندن.
 دح :
 دَحْخ : قَصِير و سَمِين / کورت و قه‌له‌و
 دحر :
 دَحْر : هَرَم / شکانی، به‌زانی، بۆی دا.
 مدحور : مَقْلُوب / شکار، به‌زیو، بۆیدراو.
 دَحْر : هَرَم : تَهْزِیم / شکاندن، به‌زانندن، بۆردان.
 اِنْدَحار : هَزِیمَة / شکان، به‌زین، تن‌شکان، بۆیخواردن.
 دَحْرَج : تَدَحْرَج الشَّيْء : اِنْقَلَبَ عَلَى نَفْسِهِ / (تل، گل،
 خل، گلۆر، تلۆر، خلۆر) بوه‌وه.
 تَدَحْرَج : تَدَحْرَجَة / گل، تل، خل، گلۆر، تلۆر، خلۆر
 بونه‌وه.
 دُخْرُوجَة : ما يُدَحْرَجُه الجَعْل / شه‌و ته‌رسه‌قوله‌ی که
 قالونچه تلی نه‌دا، خلینکه.
 دحس :
 دَحْس بَيْن الْقَوْم : اَفْسَد / نازاوه‌و کتچ‌ه‌لی نایه‌وه.
 - : مَلَأ / پری کرد.
 - : يَدَأ : اَدْخَلَهَا / ده‌ستی تن خست، چنگی پیاکرد.
 دَحْس : الْأَصْنَع : أَصَابَهُ الدَّاحُوس / موی لی مات.
 داحس : داحوس : وَرَم حار فِي طَرَف الْأَصْبَع / مو،
 دومه‌ل.
 - : عَقْدَة الْقَدَم / بزماره.
 دحض :
 دَحْض : دَحْض : اِنْحَضَ الْحُجَّة : اِبْطَلَهَا / به‌تالی
 کرده‌وه، به‌درؤی خسته‌وه، بیانوی بری.
 - : عَنِ الْأَمْرِ : بَحْث / لَبَّى كَوَلِيَّه‌وه، بۆی گه‌پا.
 - : ت رَجَلِه : زَلَقَتْ / پئی هه‌ل خلیسکا.
 - : اِنْدَحَض : بَطَلَ وَزَالَ / به‌تال بوه‌وه، به‌درؤی‌کوت‌ه‌وه.
 دَحْض : تَقْنِيد و اِبْطال / به‌تال کردنه‌وه، به‌درؤی‌خسته‌وه.
 - : دَحْض : الْمَكَان الرِّزْق / خلیسک.
 لاِیْدَحْض : لاِیْقَض / ناگرتن، شه‌می‌تته‌وه وه‌ک خوی.
 مَدَحَضَه : مَزَلَقَة / خلیسکه.
 دحس :
 دَحْس الشَّيْء فِي الرَّمَاد : دَسَّهُ / کردی به‌زَیَر
 خۆله‌می‌شه‌وه.
 دَحْس : السَّمِين المَكْتَر / قه‌له‌وی تَنِک سَمِرَوا.

دُخَس: ورم فی حافر الدَّابَّة. مرض تعفن الظلف /
 دهردیکه له سَمی ولاحدا، سم گهنین، نارنگ، شه لکه.
 دُخَس: دلفین / دولفین.
 دُخَل: دُخَل: ضد خُرج / چوه ناوی، تیتی چو، خوی پیاکرد،
 هاته کایه وه.
 - حَل: ابتدا / دهستی پښ کرد، تن مهل چوه.
 - فَي: إخترق / سَمی، کونی کرد، پیاچو، پیا تپیه پری.
 - علیه: زاره و واجهه / ساری دا، چوه لای.
 - ضَمَن کذا: صار مع / چوه شه و کومه له وه، له گهل
 شه وانه دا بو.
 - بلا استئذان: إقتحم. تطفّل بین پرس خوی (پیاکرد،
 تن خست، تن مهل قولتان).
 - الجمعية: بو به نهدام.
 - علی زوجته: چوه لای ژنه کئی، چوه پوره وه.
 دخله الشک / إرتاب / گومانی کرد، دلی بیس کرد.
 دُخَل: ادخل: جعله یدخل پیاکرد، خسته ناوی.
 - دَس: تیتی ناخنی، تیتی فریډا، تیتی خست.
 - سمح بالدخول / ریډا، ریډی بو کرد، کرډیه
 ژوره وه.
 - صَحِب و قَاد الی الداخل / پیڅی کهوت، ریډی
 نیشان دا
 تَدْخُل: فی الأمور: ادخل نفسه فیها / خوی تن مهل
 قولتان.
 - الشيء: دخل قليلاً قليلاً / ورده ورده یا کهم کهم
 پیاچو، چوه ناوی.
 دُخَل فی عقله: داخله الفساد / تیک چو، هوشی نه ما،
 شیت بو.
 تَدْخُل: دخل بَعْضُهُ فی بعض / چو به ناویه کدا، ئالوزا،
 ئالوزکا، تن مهل کیش بو.
 - بینهم تَدْخُل: توسّط / کهوت به بینانه وه، ناویډی
 کردن.
 دُخُول: ضد خُروج / چونه ناو، چونه ژور، هاتنه کایه
 - إختراق / نفوذ / پیاچون، پیا تپیه پښ.
 دُخُولِيَّة: أجرة الدخول / کرډی یا مزی چونه ژور، ده رگانه.
 داخل: ضد خارج / نه چیته ناو.
 - الشيء: ضد خارجه ناو، ناوه وه، ناوه کئی.

من الداخل / له ناوه وه.
 داخل: نحو الداخل / بو ناوه وه.
 داخلی: ضد خارجي / ناوه کئی، ناوخوی، له ناوخوډا.
 - خصوصي / تاییه تی.
 مدرسة داخلية / قوتابخانه ی ناوخوی.
 مشاغبات داخلية / ئالوزه ی ناوخوی.
 وزارة الداخلية / وه زارته ی ناوخو، شالیاریتی ناوخوی.
 وزیر الداخلية / وه زیری ناوخو، شالیاری ناوخو
 داخلی: فی الداخل / له ناوخوډا.
 تَدْخُل: تَدْخُل: مُدْخَل: دهست تن خستن.
 - به یه کداچون، ئالوزکان، تن مهل کیش بون.
 خاصية التداخل / تیکهل بون.
 خاصية عدم التداخل / تیکهل نه بون.
 مُدْخَل فی ما لا یعنیه / خوی له هموشت مهل
 نه سویی، خوی تن مهل شه قولتیتن.
 - غلیظ مکتز / تیک سمرار.
 - به یه کاجو، تیکهل و پینکهل.
 مدخل: موضع الدخول / گوزر، راپه، شوین چونه ناو.
 تَدْخُل: خوتن مهل قولتان.
 دُخْلَة: لیلَة الدُخْلَة / زفاف. پوره، شوی پوره، چونه
 پوره، شوی (زاوایی، بوکیتی).
 دُخُل: رِبْیَة. شُک گومان، ترس.
 - دخل: فساد العقل / تیک چون، شیتن.
 - مدخول: ربح. إيراد / دهستکهوت، بهرهم،
 ده رامت.
 ضريبة الـ - / باجی دهستکهوت.
 دخیل: غریب / نامو، دهره کئی، ناوه کئی.
 - ضد اصیل / نارپه سن، ناکس، هرچی و بهرچی.
 داء - : مرض باطني، دهردی ناوسک.
 دُخْلَک: من فضلك / تکایه، دهستم دامتیت.
 دخيلة المرأة: باطنه و نیته / هوش و را، شارراوه،
 مه بهست.
 - الأمر: سره / نهیتن.
 دُخَس: دُخَس: خدع / مهلی خه له تان، فیلی کرد، خه له تانی.
 دُخْمَسَة: خداع / مهل خه له تان، فیل کردن، خه له تان.
 دُخَن:

دُخْنٌ اَدْخُنْ. اِنْ اَدْخَنْتَ النَّارَ: خَرَجَ دُخَانُهَا، دُوکَه‌لی لَی
 مه‌لسا، ناگره‌که دُوکَه‌لی کرد.
 دُخْنٌ دُخْنُ الطَّعَامِ: اَصَابَهُ الدُّخَانُ فِي حَالَةِ طَهْيَةِ
 بُونِی دُوکَه‌لی گرت.
 - ت. - ت: اَدْخَنْتَ النَّارَ: هَاجَ دُخَانُهَا / دُوکَه‌لی کرد.
 - خُلِقَ: سَاءَ وَ فُسَدَ وَ خُبِنَ / خرابه‌ی کرد، ره‌فتاری
 تَبَّكَ چو، ره‌وشت و خوی خراب بو.
 دُخْنٌ. تَدَخَّنَ: صَبَّرَ الدُّخَانُ يَعْلُوهُ / دُوکَه‌لای کرد،
 دُوکَه‌ل دای پوشتی، دُوکَه‌لی گرت.
 - التَّبَغُّ: جِگَرَه‌ی کِشِشَا
 دُخْنٌ. دُخَانٌ: دُخَانٌ دُوکَه‌ل.
 - - - : بُخَارٌ هَلَمْ.
 دُخَانٌ. دُخَانٌ: تَبَغُّ تَوْتَن.
 دُخْنٌ فِيهِ رَائِحَةُ الدُّخَانِ / بُونِی دُوکَه‌لی لَی دَی.
 اَدْخَن. دُخْنَاءٌ دَاخِن. مُدَخِّنٌ. دُخْنَانٌ: مَا يَفِشُّ
 الدُّخَانُ، دُوکَه‌لای، دُوکَه‌ل دایبوشیوه.
 دَاخِنَةٌ. مُدَخِّنَةٌ: مَا يَخْرُجُ مِنْهُ الدُّخَانُ دُوکَه‌ل کِشِش.
 مَدَخِنَةٌ. مُجَمَّرَةٌ / ناگردان.
 دُخْنَةٌ: لَوْنُ الدُّخَانِ دُوکَه‌لی، رَنگ دُوکَه‌ل
 دُخَاخِنِي: بَاعَ التَّبَغُّ تَوْتَن و جِگَرَه‌ی فروش.
 - : عَمَلُ دُخَانٍ دُوکَه‌ل کردن، قانگ دان.
 مُدَخِّنٌ: شَرَابُ السَّجَايِرِ / جِگَرَه‌کِشِش.
 تَدَخِّنٌ: شَرِبَ السَّجَايِرِ / جِگَرَه‌کِشِشَان.
 - : عَمَلُ دُخَانٍ دُوکَه‌ل کردن، قانگ دان.
 دُخْنٌ: فَسَادٌ / خرابه‌ودل پیسی
 دُخْنٌ: نَبَاتٌ هَرَبَن. کَارِيس، گَال.
 دَدُ:
 دَدُ. دَدْنٌ: لَهو و لَعِبٌ / یاری و گمه، لاقرتی.
 - : حَبْنٌ. مَآوَةٌ، کَات.
 دُيْدَنٌ: الدَّأْبُ وَ الْعَادَةُ خَو، رَاهَاتَن، نَه‌ریت.
 دَرُ:
 دَرُ. اِسْتَدْرَجَ الحَلِيبَ وَ العَرَقَ وَ البَوْلَ. کَثُرَ تَقْدِيرُو.
 - ت الدُّنْيَا عَلٰی اَهْلِهَا. کَثُرَ خَيْرُهَا: دُنْیَا پَر خَیَرُو
 خَوشتی بو، مه‌رزانی بو
 - السَّرَاجُ: اَضَاءٌ / شَهْوَقِی دایه‌وه، دره‌وشایه‌وه (چرا).
 - وَجْهُهُ: حُسْنٌ بَعْدَ الْعِلَّةِ / رَنگ و رَوِی (تَن کِه‌وت،
 کرایه‌وه)

- السُّوقُ: رَاجَتْ وَ تَفَقَّ مَتَاعُهَا / بازارِ گهرم بو.
 - الفَرَسُ: عَدَا شَدِيدًا / تَاوِی دَا، دایه‌غار، مایه‌کَهِی
 ره‌تاند.
 دَرُ. دَرَّةٌ. لَبِنٌ / شَبَر.
 - - : کَثْرَةُ اللَّبَنِ، شَبَر تَقْدِی.
 دَارٌ دَرَرٌ: کَثِيرَةٌ اللَّبَنِ تَاوِی شَبَر تَقْدِی.
 مَدْرَارٌ: غَزِيرُ السَّيْلَانِ / تَقْدِی لَی دَی.
 عَيْنٌ - : تَدْرُبُ بِالْمَدْعِ / چَاوِی به فرمیشک.
 سَمَاءٌ - : تَدْرُبُ بِالْمَطَرِ بَارَانَوِی، تَاسْمَانِی به بَارَان.
 دَرَّةٌ: ضَرْعٌ / گَوَان.
 لَه دَرَّةٌ. دَرَّةٌ: دَرَّةٌ / مَرَحِی / نَافَه‌رین، چَاکی کرد
 لَرُ. دَرَّةٌ: جَوْهَرَةٌ / گَه‌ومَر.
 - - : لَوْلُؤَةٌ مَرَوِی
 دَرَّةٌ: بَیْقَاعٌ صَغِيرٌ / تَوْتِی بَچُوک.
 - : جَمَانَةٌ مَرَوِی.
 - یَتِيمَةٌ گَه‌ومَرُو مَرَوِی بِنِ هَاوَتَا.
 دَرُی: مُضَيَّعٌ دره‌وشه‌دار، به‌شَه‌وَق، تیشک‌دار.
 کَوکَبٌ - / نَه‌سْتِیرَه‌ی دره‌وشه‌دار.
 مُدَرٌّ لِلْبَوْلِ / مِيزْمِین، مِيزِی پِنِ هَیْتَا.
 - الحَلِيبُ / شَبَر هَیْتَن.
 اِدْرَارُ بَوْلٍ مِيز.
 - الحَلِيبُ شَبَر دَان.
 دَرَا:
 دَرَا: دَفَعٌ صَدَّ کُتْرَایَه‌وه، نوری خسته‌وه، له‌خَوِی
 دورخسته‌وه.
 دَرَاءٌ: دَفْعٌ / دورخسته‌وه.
 دَرِیئَةٌ: هَدَفٌ / نِیشَانه، مَه‌بَست، نِیشَان
 - : مَا یَسْتَدْرِیجُهُ الصَّائِدُ لِیَخْذَعَ الصَّیْدَ دَاهُوَل.
 به‌ره‌رَه‌ت، نِیچِر خَه‌لَه‌تِیَن.
 دَرِبُ:
 دَرِبُ به تَدْرِبُ عَلَیْهِ: تَمَرَّنٌ / مَه‌شَقِی له‌سَه‌ر کرد، پِنِی
 فِیْرِیو.
 - : تَدْرِبُ بِالْشِیْءِ وَ عَلَیْهِ: اِعْتَادَهُ / پِنِی رَاهَات.
 دَرِبٌ فِی الْأَمْرِ وَ عَلَیْهِ: مَرَّنٌ وَ عَوْدٌ / مَه‌شَقِی پِنِی کرد،
 فِیْرِی کرد، رَاِی هَیْتَا.
 تَدْرِیبُ: تَمَرِّین مَه‌شَقِی کردن، رَاهِیْتَان، فِیْرِی کردن، رَام
 کردن.

نُوبه: تَمَرُنْ وخبره/ راهاتویه تی و زانیاری، فیزیون.
 مُدَرَّب مُتَدَرَّب: مُتَمَرِّن، راهاتو، فیز، مهشق کردو.
 مُدَرَّب: مُعَلِّم، مُرَوِّض، مهشق کار، فیزکار، راهیتنه.
 نَرَب: طریق/ رینگ، ریژره.
 - : طریق فی الجبل، رینگه نارشاخ.
 - : خارج الدار/ دهرهوه، کولان.
 نرج:
 نَرَج: مُشَى، رَوَى، تَبَّهَی، پَیْشَکوت.
 - : اِنْدَرَج القوم: ماتو و اِنْقَرَضُوا/ مردن، نه مان،
 ناویان کویر بۆوه، له ناوچون، فهوتان.
 - : الامر: اِنْتَشَر/ بَلَوْبورهوه، بو به بار.
 - : الری: اصْبَح دارجا/ بو به مۆده، بو به بار.
 - : دَرَج: طوی/ قهدی کرد، پَیْچایهوه، لولی کرد.
 نرج: مُضَى لَسْبیلَه به پَی و شوینی خۆیهوه رَوَى.
 - : تَدَرَج: صَعَد فی المراتب پله پله سه رکوت.
 نرج: قَسَم الی درجات، بهش بهشی کرد.
 - : الی کذا: تَحَرَّك و صَعَد تدریجاً/ پله پله سه رکوت.
 تَدَرَج الی کذا: تَقَدَّم شَيْئاً فُشِیئاً/ پله پله سه رکوت.
 نَرَجُ البِناء: جَعَلَ له درجا، پلیکانه یا په یژه ی بۆکرد.
 اَنْرَج الشَّيْء فی الشَّيْء: ادخله ضَمْن/ تَن هه ل کیشی کرد
 اِنْدَرَج فی کذا: تَن هه ل کیش بو، تَن کهوت، تَنی
 چو
 اِستدرجه: رَقَّاه بالتدریج به شینه می پِشی خست و
 به رزی کردهوه.
 - : خدعه/ مه لئ خه له تان، خه له تانی.
 - : قَرَّیْهُ الی کذا لَیْی نَزِیک کردهوه.
 - : الی الاقرار بالحقیقه/ پیتی درکان، لیتی دهرهینا.
 نَرَج: طریق رَی، رَیْگه.
 - : السَّلَم پلیکانه په یژه، قالدومه.
 اَنْرَج (جمع درج). رجعت اَنْرَاجی: اَنی فی الطریق
 الذی جَنَّت منه، به پیتی خۆما هاتمهوه.
 نَرَجَة: رُتْبَة، منزلة پایه، پله ی کومه لایه تی، پله.
 - : طور، دور، قَوْنَاغ.
 - : علامه، رقم، نیشانه، ژماره.
 - : مکان، صف، بۆل، پله.
 - : المرقاة، پله، پله په یژه

- : فی القیاس/ پله، ۳۶۰/۱ بهش له چپوه ی گو.
 - : السیر او التقدیم تَیْکرای.
 - : لوی/ به کم، له هه موان باشت.
 - : الحراره، پله ی (گه رمایی، گه رمی).
 - : الانجاد پله ی بهستن.
 - : الاتقاد/ پله ی کلپه
 - : الغلیان/ پله ی کولان
 - : الانصهار/ پله ی (شل بونهوه، توانندهوه).
 تَدَرَج: تدریج/ پله پله، یک له دوی یک.
 تدریجاً: بالتدریج: شَيْئاً فُشِیئاً به ریز، به شینه می، به
 پله، کم کم.
 مُنَرَج: مُقَسَّم الی درجات و اقسام/ پله پله، خانه خانه،
 ته لان ته لان.
 مُنَرَج: مذهب و مسلک/ ری باز.
 - : المطار نیشته.
 نَرَاَجَة: عَجَلَة پایسکل، پاسکیل، دوچه رخه، نَسه په
 ناسنینه.
 نَرَج: اَرَاَج (ذهب دمه نَرَج او اَرَاَج الریاح): هودا/ به
 فیریۆ، خوینه که ی به فیریۆ رۆیشت.
 - : طومار/ تومار، نوسراوی لوله کراو.
 دارج: مُتَدَاوِل شوه ی له ناوایه.
 - : مالوف باو، ناسراو.
 - : عادی/ ناسایی.
 - : علی الری العالوف باو.
 طفل - : یَذْب/ گاوگولکی شه کا، خه ریکه پی شه گری،
 پیره وه (ساوا).
 نَرَج: جَارِر جاری میژ، چه کمه چه.
 نَرَاَج: طیر/ سوپسکه
 درد:
 درد: ذَهَبَت اَسْنَانُه/ دانه کانی نه مان.
 اَنْرَد. اَنْرَد اَسْنَانُه: اَنْهَبْها/ دانی پیوه نه هیشت.
 اَنْرَد. نَرْداء: اَهْتَم. لا اَسْنَان له، بِن دان، دهم پوچه ل.
 نَرْد بَیس: عَجَوَز/ پیر، په ک کهوتو، په رپوت، نه که
 قوته له.
 - : داهیه، دانا، نَقْدَزَان.
 نَرْدان: شَجَر/ داره رهش، ره شه دار، داریناو.
 نَرْدَوَر: دوامة/ مزراح.

نردی: عکر/ تیشتنو، لیخن، شیلو.

نرژ:

نرژ: خااط خیاطه مُتَلَرَزَة/ چنی، بهوردی دروی، سفت

چنی:

نرژة: غُرزة/ تهقل، تیک.

نرژي: خیاط/ برگ درو.

تدریز: خیاطه درون، درونهوه، تهقل تن مهال دان.

نرس:

نرس: محی سربوه، کوژانیوه.

- : بلی/ کون بو.

- العلم او الکتاب: اقبل علیه یحفظه/ خویندی،

کوششی کرد.

نُدرس: اِمحی/ سربوه، کوژانیوه

نرس: درس/ علم/ فیزی کرد، وانهی وتهوه.

نرس دروس: محو/ سربوه، کوژانیوه.

- (الجمع دروس): ما نتعلمه، وانه.

- دراسة: مطالعة او فحص/ خویندن، پشکنین،

فیزیون، توژیینهوه، لیکولینهوه.

- دراس الحنطة: دَقها کوتان.

- درس: مَنروس: الثوب البالي/ جلهشی، کونه.

مدرسة: مکان التعلیم/ قوتابخانه، فیرگه.

- جامعة/ زانکو.

- عالية او كلية/ کولج

مدرس: معلم/ ماموستا، فیرکار.

دراسة/ خویندن، کوشش، کولینهوه.

آلة الدراس: نورج جهنجر.

دراسة: ماکنه الدراس/ کومباین.

نریس: برسیم مجفف/ گریزه، مهلیس، گیشه، وینجهو

سپیه ره و گژوگیای وشک کراوه.

درداس: کلب کبیر الراس/ سهگی کالهزل.

نرغ:

نرغ: سلخ/ گروی.

- اِندرغ العظم: اِنخلع/ لهجی چو (نیسقان).

نرغ: اِندرغ الماء: اکل کل شیء قریب منه/ رایدا،

راپچی دا.

نرغ: اِندرغ: اِندرغ: البس الدرغ/ زنی پوشی.

نرغ: قمیص من زرد الحديد/ زنی، قهلقان.

دارغ: مُنرغ: علیه درغ/ زنی پوش.

مُدَرغة: دارغة/ زنی دار، زنی پوش.

درغ:

نرغ: جانب/ ته نیست، لا.

نرغ: صفق. اُحد مصرعی الباب او الشباك/ تال.

درغ:

نرغ: ترس من جلد. سهلته، سهلتهی چهرم، زنی

چهرم.

دورغ: اِبریق کبیر/ مهسینهی دوو قولفی بی لوله.

- : قارورة/ که موله، تیان، که شکول، قاپ، گوم گومه.

نراق: من الاشجار/ چه قاله.

نراقن: صنف من الخوخ/ جوژیکه له قوخ.

نرغی الشكل/ چه قالهیی.

الغدة الدرقية/ چه قالو.

درک:

درک المطر: تتابع قطره/ بی وچان باری

دارک: تبع لاحق/ شوینی کهوت، بهدوایا ری.

ادرک الثمر: نضج/ بی گیشته، میوه که پی گیشته.

- : بلغ/ گیشته، کاتی خویهتی.

- : علم/ زانی، پیتی زانی، ههستی کرد، سه ری لی

دهرکرد، پی پی برد.

- : فهم/ تن گیی، تن گیشته.

- : لاحق/ شوینی کهوت.

- : نال/ دهستی کهوت.

- الولد: ناهز البلوغ/ واپن نهگا. له بلوق بونایه.

- الشباب: بلغ سن الرشد/ پی گیشته، بلوق بو، بو به

ههزده کار.

- المعنى: فهمه/ زانی، ماناکه ی زانی، تنی گیشته.

لا یذرك: بعيد المئال/ دهست ناکهوی.

استدرک: اُدارک الأمر/ اصلحه/ پینهی کرد، حیه جیتی

کرد، رای کرد.

- ماقات: اُدارکه/ توله ی رابوردوی کردهوه، راستی

کردهوه.

- علیه: خصره/ بهستیهوه، سنوری بؤ دانا.

اُدارک ماقاته: تلافاه/ توله ی رابوردوی کردهوه، راستی

کردهوه.

- : تلاحق/ شوینی کهوت.

- الخطأ بالصواب: اِثْبَعَه / راستی کرده وه.
 نَرَك: لحاق / شوین که و تن.
 - نَرَك: قَفَر. اقصى قَفَر الشیء / بن، بنی بنه وه.
 - الخفیر او الحارس: منطقة عمله / ماوه و شوینی
 نیش و نیشک گرتن.
 اِبراک: بلوغ / پی‌گه‌یشتن.
 - نیل: ده‌ست که و تن.
 - عقل: هوش، بیر، زرنکی.
 - فهم: تن‌گه‌یشتن، سهرل (ده‌رکردن، ده‌رچون)،
 پی‌زنانین، په‌ی پی‌ بردن.
 - نضج: پی‌گه‌یین.
 - سنّ البلوغ: هرزه‌کاری.
 - بلوغ سنّ الرشید / گه‌یشتنه (ته‌مه‌نی، سَیرَه‌ی)
 هرزه‌کاری.
 اِستدراک: اصلاح مافات / راست کردن وه، پینه‌کردن.
 مُدْرِك: عاقل / تن‌گه‌یشتو.
 - بالغ سنّ الرشید / هرزه‌کار.
 مُدْرکات: الحواس / هسته‌کانی مَرَوَّه.
 نرم:
 نَرَم: ذهب استانه / دانه‌کانی نه‌مان، که و تن.
 نَرَم: اظافیره / قَلَمها / نینوکی کرد، ریکی خست.
 تدریم الاضافیر: قصّها و تسویتها / نینوک کردن، ریک
 خستن.
 اَنْرَم: اَنْرَد / بَرْدان، دم پوچه‌ل
 برن:
 بَرَن: اَنْرَن: اِشْخ / پیس بو، چلکن بو، چلکی گرت.
 اَنْرَنَت العاشیة: رَعَت الدَرین / گیای ته‌پوشی‌داری
 خوارد.
 نَرَن: تَدْرَن: تَعَجَّر / گری‌باوی بو، گری‌گری بو.
 نَرَن: وِسْخ / پیسی.
 - نَرَنَة: عَقْدَة عَجْرَة / گری، سه‌لک.
 تَدْرَن: سَل / نه‌خوشی سیل، دهرده‌یاریکه.
 مُتَدْرَن: مُتَعَجَّر / گری‌گری.
 نَرِن: مابلی من الحشیش / گیاه وه‌پی ته‌پوشی‌دار.
 - الثوب البالی / جله‌شی.
 نری:

دَری الامر و بالامر: تَوَصَّل الی علمه / فیزیو، زانی، پی‌ی
 زانی، ناگاداریو.
 اَدْرِی الرجل بكذا: اعلمه به / پی‌ی وت، ناگاداری کرد،
 فیزی کرد، تیی گیاند.
 - اَعْلَم / باشتی نه‌زانی.
 داری: لطف / به ته‌نگیه وه هات، ناگای لی بو.
 دَری: دَری / شه‌نی کرد، به بای (دا، کرد).
 درایة: علم / زانیاری، تیبینی، ری‌پی‌ بردن، زانین، په‌ی پی‌
 بردن.
 - خبره / پی‌پی‌ری، وه‌ستایی، کارامه‌یی.
 دار بالامر: عالم به / نه‌زانی، ناگاداره.
 مُدَاراة: مُلَاطَفَة / به‌ته‌نگره هاتن، ناگالی بون.
 مَدْرَاة: مَدْرَی: مشط / شانه.
 مَدْرَة: مَدْرَی / شن.
 دس:
 دَس: دَسَس: ادخل و اخفی / ناخن، تیی ناخن، تیی
 خست.
 - علیه: کاد له / دای بۆ نایه وه.
 - الدسائس: دَبْر المکاید / پیلانی گنیا.
 - او حَشَر اَنْفه فی الامر: تَدَخَّل / خوی تن‌ه‌ل قولتان.
 اِنْدَس: اِنْدَقَن / نَیْزَرَو، داپوشرا، تن ناخنرا، تن‌ه‌ل کیش
 کرا.
 - فی کذا: تَدَخَّل / خوی تن (خست، ه‌ل قولتان).
 بیَنهم / چوه ناویانه وه، خوی تن فبی دان.
 دَسَّاس: مَدْبِر المکائد / داونره وه، ناژاوه‌گنپ، پیلان گنپ.
 - حَيَة رملیة قصیرة / کوله‌مار.
 دَسَّاسَة: کما / دومه‌لان.
 دَسِیس: مَن ترسله لیاتیک بالآخبار / گوئی ه‌ل خه‌ر،
 سیخو، ه‌وال هین.
 دَسِیسَه: مکیده / فیل، دای، پیلان، ناژاوه.
 دست:
 دَسَن: مَرَجَل کبیر / قازان، مه‌نجه‌لی (زنجیره‌دار، ساوهر
 کولان).
 یا - : لعبة تستخدم فیها احدى عظام الدجاج /
 چه‌له‌مه‌شکینه.
 دَسَنَة: اِثْنَا عَشَر / ده‌سته، دوازده دانه.
 دَسْتور: قانون او نظام اساسی / یاسای بنچینه‌یی.

- : نظام الحكم / یاسای فرمان ره‌ای.

- : إذن رندان

دسر:

دَسَر: دَفَع و سَيَّر/ هانی دا، پائی پیوه‌نا، بردی به‌پیوه.

- : طَعَن/ بری، پیاکرد، لئی دا.

دسار: مسمار/ بزمار.

دوسر: زوان فی الحنطة/ مَرَد.

- : اسد/ شیر.

- : الجمل الضخم/ وشتری که‌ته.

دسم:

دَسَم: اذْسَم القارورة: سَدَّها/ سهری نایوه، دای خست.

- الباب: اغلقه/ پیوه‌ی دا، دای خست.

- دَسَم المطر الارض: بَلَّها/ باران زهویه‌کی ته‌پر کرد.

- دَسَم: دَسَم: سَوَّد/ ره‌شی کرد.

دَسَم: کَثُرَة و دَكَة/ به‌زو چوری نقد بو.

دَسَمَة: دَسَام: ما یُسَدُّ به القارورة و نحوها/ سهر،

سهرقاب، دمه‌وانه، تویه‌وانه.

- : غُبْرَة اِلى السواد/ دیز، ره‌شیاو.

دیسَم: سَوَاد/ ره‌شی.

- : ظلمه/ تاریکی.

دَسَم: اذْسَم: کَثُر الدَسَم/ چور.

دَسَم: وَدَك من لحم او شحم/ چوری، رَن، به‌زو پیو.

دشن:

دَشَن الثوب: لبسه لاول مَرَة/ بویه‌کم جار له‌به‌ری کرد.

- المكان: اِفْتَحَه/ کردیه‌وه.

دشَن: استعمال و افتتاح لاول مَرَة/ بق یه‌کم حار

به‌کارمیتان و کردیه‌وه و تن‌چون.

داشن: جدید/ تازه، نوی.

دَع (فی ودع) دعا دَعَاء (فی دعو) دعاره (فی دعر)

دعامة (فی دعم)

دعب:

دَعَب: داعب/ لاعب و مازح/ یاری کرد، گالته‌ی کرد،

گه‌می کرد.

داعِب المرأة/ لاعبها و غازلها/ یاری و ده‌ست بازی

له‌گه‌ل کرد.

تَدَعَبَ علیه: تَدَلَّل/ خوی به‌ناز فروشت، نازی به‌سرا کرد.

دَعَب داعب. دَعَاب: مُحِبٌّ للهو/ گالته‌چی.

مُدَاعِبَة: دُعَابَة: هزل. مزاح/ گالته، گالته‌کردن، یاری،

ده‌ست بازی.

دُعُوب: لعوب/ فِیْل باز، ته‌له‌که‌باز.

- : الفلام الشاب البض/ گهنجی تیک سمرپاو.

دُعُوب: الضعیف القصیر/ لاوازی کورته‌ه بالا،

کوله‌سیسه.

- : احمق/ کِیْل، گه‌مزه، بَلَح، گهلور، جه‌بۆله.

- : مُخَنَّث/ نامه‌رد، ناپیاو.

- : نمل اسود/ می‌بۆله ره‌شه.

- : حبة سوداء/ ره‌شکه.

لبله - : لبله سوء/ شهوری ناخوش و شوم.

دُعُیل: بیض الضفدع/ هیلکه‌ی بوق.

- : مُدْعِیل: منحرف الصلّة/ ده‌رده‌دار.

دُعُیل/ مه‌لمات

لُعْبَة ال - / هه‌لماتین، موشین، تیلی به‌رانیه‌رین.

مُدْعِیل/ خرین، خرپکه، خپ، خره.

دعر:

دَعَر: دَعَر: فجر خرابه‌و داوین پیسی کرد.

دَعَر: دَعَارَة: دَعَارَة: الخبث و القسق و الفساد

خرابه‌کردن، داوین پیسی.

دَعَارَة: دَعَارَة: سوء الخلق/ بین‌ناپویی.

بیت ال - : ماخور/ ماله خراب.

دعر: داعر: فاسق/ سَوْرانی، بین‌ناپو، داوین پیس.

دعس:

دُعَس: داس. دهس پیسی پیانا، به‌سهریا رقی، پانی

کرده‌وه.

دُعَس: اشر/ شوین، شوین پین.

دُعَسوقه: ابو العید/ خالخالوکه.

دعک:

دعک: مَسَح و فَرَك و نَطَف/ پروانی، ته‌کانی، سپی.

- الجلد: ذلک و مَسَد/ شیلای، ده‌ستی پیاهینا.

دعم:

دعم الشيء: استنده لئلا یمیل پال پشتی بۆ دانا،

کوله‌کی دایه‌بر، وه‌ستانی، رای گرت.

- ه: اعانه و قوَاه/ پشتگیری کرد، یارمه‌تودا.

- : صدم/ لئی دا، پیاکیتشا.

إِدْعُ: اِسْتَدْعَى عَلَى الدَّعَاةِ/ به دار وه ستاوه، كۆله كى له به رايه.

دَعَاةٌ دَعَمَهُ. دَعَامُ: الخشب المنصوب للعريش/ كۆله كه، پايه، ده ستهك، ديرهك، داريه ند.

— : سَنَدُ/ پَالِ پشت

— القوم: سَيِّدُهُم/ سرگه روه، گه روه پيار.

داعم/ لَ دهر، پياكي شه ر.

مدعوم، لودرو، پياكي شه ر.

دَعْمَوْصُ: فَرْخُ الضَّفَدَعِ و امثاله/ سرمى كوته.

دعا:

دعا: نادى/ بانگى كرد.

— اِى: سَبَبُ/ بو به موى.

— اِى وليمه: طَلَبُ لِيَاكُلَ عِنْدَهُ/ بانگى كرد، داوه تى بۆ كرد.

— عليه: طَلَبُ لَهُ الشَّرَّ نَزَاى لَى كَرْد، دَعَاى لَى كَرْد.

— له: طَلَبُ لَهُ الْخَيْرَ/ نَزَاى بۆ كَرْد، دَعَاى خَيْرِى بۆ كَرْد.

— فَلَانًا وَ بَفْلَانٍ: سَمَاءُ بِهِ/ به ناويه وه ناسراو بانگ كرا.

إِدْعَى الْأَمْرَ: رَعِمَ وَاى پيشان دا، وَاى وَت.

— بَكْذَا: تَطَاهَر. تَصَنُّعٌ خَوَى وَا تَوَانَد.

— عليه بَكْذَا: إِتْهَمَهُ/ گونا يا تاوان بارى كرد

— عليه كَذِبًا: إِفْتَرَى عَلَيْهِ/ به دهميه وه هَلْ به ست.

— الشَّيْءُ أَوْبَهُ: رَعِمَ أَنَّهُ لَهُ حَقًّا أَوْ بَاطِلًا/ كردى به هى خوى.

استدعى: صَاحَ بِهِ أَرْسَلَ فِى طَلَبِهِ/ بانگى كرد، ناردى به شوپتيا.

— : اِسْتَلْزَمَ/ وَا پتويستى كرد.

— الإِعْجَابُ: اِسْتَوْجِبَ/ جِئْتُ سَهْ سَهْ پَمان بو.

— اِلى المَحْكَمَةِ: اِسْتَقْدَمَ اِسْتَحْضَرَ لَه دَاڭاوه بانگ كرا، داواكرا.

داعى: قَاضِى/ شَكَاتِى كَرْد، سَكَا لَى كَرْد.

— : حَاجِجٌ/ بَيَانَوِى گرت، په لپى گرت.

تَدَاعَى: آل اِلى السَّقُوطِ خَه رِيك بو بِيُوخِى، بَكه وِى.

دَعْوَةٌ. دَعْوَى: قَضِيَّةٌ/ داوا، كيشه، خواست

— : عَزْمَةٌ/ بانگ كردن

نَشْرَ الـ — دَعَايَه، پَرُو پَاگانده.

دَعْوَى. إِدْعَاءُ. رَعِمَ. حُجَّةٌ/ بَيَانُو، داواكارى، په لپ.

دَعَاءُ: نَدَاءُ نَزَا، لَالَانه وه.

— : طَلَبُ/ داواكردن، داخوازى، بانگ كردن.

— : دَعْوَةٌ بِالْمَشْرِ نَزَا لَى كَرْدن، نَزَاى خِرَافَ لَى كَرْدن، توك.

داع. دَاعِيَّةٌ: سَبَبُ. باعث/ هَو، هانده ر.

إِدْعَاءُ: رَعِمَ وَا پيشان دان، داواكارى.

— : حُجَّةٌ/ بَيَانُو گرتن، بَيَانُو، په لپ.

— : إِظْهَارُ/ وَا دهر خستن، پيشان دان.

— : شَكْوَى. تَهْمَةٌ/ گونا يا تاوان بار كردن.

— العلم/ خَوْبَه زانا (زان، زانين)

— المرض/ خَوْنَه خَوَش خستن.

دَعَايَةٌ. دَعَاوَه: نَشْرُ الدَّعْوَةِ/ پَرُو پَاگانده، دَاكُو كى، چاوو پراو، بازاريگرمى.

مَدْعُ: دَعَى/ زاعم/ داواكار، واپيشان دهر.

— : رَافِعُ الدَّعْوَى/ شَكَات كَر.

— : مُطَالِبُ/ داواكار، داديهر، دادخواز.

مَدْعَى عَلَيْهِ مُطَابُ/ داواكار.

— عليه: مَتَّهَمُ/ تاوان له سهر، تاوان باركراو.

— العام/ داواكارى گشتى.

— العلم/ خَوْبَه زانا زان.

مَدْعَاةٌ: الدَّاعِيَّةُ وَ السَّبَبُ/ هَو

دغد:

دَغْدَغُ: زَغْرَغُ/ خَتوكه دَا.

— فَلَانًا بِكَلِمَةٍ: طَعَنَهُ بِهَا/ تَوَانَجِى تَى گرت، لاقرتى پَتى كَرْد، پلارى تَى گرت.

دَغْدَغَةٌ: زَغْرَغَةٌ خَتوكه.

مَدَغْدَغُ: مَطْعُونُ/ تَوَانَجِى تَى گيراو.

دغر:

دَغَرُ/ اِنْدَغَر عليه: هَجَمَ پَه لَامارى دَا، هَه لَمَه تى بَرده سهر.

— الرَّجُلُ: سَاءَ خَلْقُهُ/ رهوشتى خراب بو.

دَغَرُ: دَغَرَى/ هُجُوم، پَه لَامار، هَه لَمَت.

داغر: الْخَبِيثُ الْمَفْسِدُ/ به دپره وشت، رسوا.

دغش:

دَغَشُ: دَخَلَ فِى الظَّلَامِ/ تَارِيك (داهات، ى كَرْد).

دَغَشُ. دَغَشَةٌ. دَغِيشَةٌ: ظَلَامُ تَارِيكِي، تَارِيك داهاتن.

دغص:

دَغَصُ: اِمْتَلَأَ مِنَ الْأَكْلِ أَوْ الْغَضَبِ/ پَرِيو، تَوپه بو، رَقى هَه لَسَا، پيشى خوارده وه.

اذْغَصُهُ: مَلاهُ غِصْضاً / پری کرد، تورپی کرد، رقی
 مه لسان.
 ذَغَصَان: غَضَبَان / توبه.
 دَاغِضَةُ: اللَّحْمُ الْمَكْتَبَنُ / تیک سمرپوی، قه لوی،
 شیشمان.
 - : صَابُونَةُ الرِّكْبَةِ / کلاهوی مُرْتَق.
 دَغَل: دَغَل: دُخُلُ الْمَرِيبِ / به شپزه می (تیی چو،
 هات).
 اذْغَلْتُ الْأَرْضَ: كَثُرَ دَغَلُهَا / گزگیای زُد بو.
 اذْغَلْ بِهِ: خَانَهُ وَ إِغْتَالَهُ / ناپاکی له گَل کردو کوشتی.
 - : بِهِ وَشَى بِهِ / بوختانی به ده مه وه (کرد، مه ل
 به ست).
 دَغَل: فِساد / خرابه، ناپاکی، به دپه وشتی.
 - : شَجَرٌ كَثِيرٌ مُلْتَفٍّ / بَیْشَه، چپه، جهنگل.
 - : حِشَائِشُ / گزگیای.
 دَغَل: دَاغَل: فَاسِدٌ / ناپاک، به دپه وشت.
 - : مُدْغَل: كَثِيرُ الشَّجَرِ / بَیْشَه لَان، چپه.
 دَغَم: دَغَم: اذْغَمَ الشَّيْءُ فِي الشَّيْءِ: تَوَحَّدَ. اِنْضَمَّ /
 به یه کانسو، تیکه ل بون.
 - : الْحَرْفُ: دَمَجٌ / پینته کان تیکه ل و پینکه ل
 کرد.
 - : وَحَّدَ: ضَمَّ / خستنبه پال یه، تیکه لی کردن.
 - : (دَغَم: غَمَشِي / لیتی کرد.
 - : الْإِنَاءُ: مَلاهُ / پری کرد، لیوان لیوی کرد.
 اذْغَمَ اللَّهُ قَلَانًا: سَوَّدَ وَجْهَهُ وَ اَذَلَّهُ / خوا روی رهش کرد،
 رسوای کرد.
 اذْغَام: اذْغَام / تیکه ل کردن، به یه کاکردن.
 اذْغَم: اَسْوَدَ الْأَنْفَ / لوت رهش.
 - : يَتَكَلَّمُ مِنْ قَبْلِ أَنْفِهِ / به لوت قسه نه کا.
 دَف: دَفًا: مَشَى مَشْيًا خَفِيفًا / له سه رخ زوی.
 - : اَذَفَ الطَّائِرُ: حَرَّكَ جَنَاحَيْهِ / بالی راوه شان.
 دَقَف: (أَسْرَعَ) / تاوی دا، خیرای کرد، په له ی کرد.
 - : ضَرَبَ بِالْأَذَفِ / له ده فی دا، ده فی لوت دا.
 دَف: دَف: أَكَلَهُ طَرَبٌ / ده ف.

- المال اليه وله: دَفَعَ الدَّيْن. اَدَّى / پاره‌ی دا، قهرزی دایه‌وه.

- دافع عنه الاذى: حَمَاهُ مِنْهُ / پاراستی، به‌رگری بۆ کرد، له به‌لا پاراستی.

- : قاوم / به‌ره‌ئسی کرد، به‌رگری کرد.

- عن الموضوع: رَحَلَ عَنْهُ / به‌جێ هێشت، کۆچی کرد.

- الى مكان كذا: اِنْتَهَى اليه / له‌وى كوتایی هات، نەت با بۆ نه‌وى.

- دافع عنه: حامى / پاراستی، بۆی پاراپیه‌وه، به‌رگری بۆ کرد.

- دافعه عن حقه: ماطله / ده‌ستی پێوه‌نا، ئەمێق به‌ سبه‌ی پێ کرد.

- اِنْدَفَعَ فى الامر: باشر و اِشْتَغَلَ بغير رَوِيَّة و طيش / کۆیرانه (خۆی تێ خست، ده‌ستی دایه)، تێه‌ل چو.

- : شَرَعَ / ده‌ستی پێ کرد به‌ گهرمی.

- دَفَعَ السيل: فاض / لێشاورى مینا.

- تدافع القوم: دفع بعضهم بعضا / پاله‌به‌ستویان کرد.

- دفع: ضِد رَد / نورخستنه‌وه، ده‌ست پێوه‌نان، ده‌رکردن، ده‌ستی ده‌ستی.

- : ضِد جَذَب / پال نان، پال پێوه‌نان.

- : اِءَاء / دان، دانوه.

- : مَاطِلَه / ده‌ست پێوه‌نان، ئەمێق به‌ سبه‌ی پێ کردن.

- دَفَعَه: صَدَّه / پال، پالێک.

- : دَفَعَه: المَرَّة مِنْ دَفْع / جار، جارێک.

- : قَسَط / کهرتی قهرز، قیست، ژهم.

- واحِدَة: دَفَعَه واحِدَة / يَك جار، يَك كه‌رهت، جارێک.

- دِفَاع: ضِد هُجُوم / به‌رگری.

- : مُدَافَعَة: محاماة / پارێزهری، به‌رگری.

- ال - العدنى / به‌رگری میلی.

- وزارة ال - / وه‌زاره‌تى به‌رگری، شالیاریتى به‌رگری.

- محامى ال - / پارێزهری به‌رگری.

- خط ال - / هێتی به‌رگری.

- دفاعى: ضِد هجومى / به‌رگریاری.

- مِدْفَع: آلة حربية. آلة الدفَع / تۆپ.

- مِدْفَعِيَّة: عساكر و متعلقات المدافع / تۆپ چیتى، تۆپ خانه.

- دافع: صَاد. رَا / نورخه‌ره‌وه، ده‌ست پێوه‌نەر.

- : باعث / هۆ، هاندەر.

- : ضِد جاذب / پال پێوه‌نەر.

- : العادَة. مُؤَد / سه‌ر راست، پاره ده‌ره‌وه.

- قُوَّة دافعة / هينى پال پێوه‌نەر، هورژم

- اِنْدَفَاع: تَهَوَّر. عَدَم رَدِيَه / كۆيرانه، كردن به‌ گهرمى، هه‌ل مه‌ت، تێه‌ل چوون.

- مَدْفُوع: مُؤَدَى / دراوه‌ته‌وه.

- مُدافع: ضِد مُهاجم / به‌رگر.

- دَفَق:

- دَفَق: صَبَّ. سَكَب / رژانی، رشتی، رۆی کرد.

- : تَدَفَّق / اِنْدَفَق: اِنْصَبَّ / فيجقه‌ی کرد، ده‌ره‌په‌ری، هه‌ل قوئى، رژا.

- تَدَفَّق. دَفَق. اِنْدَفَق: اِنْصَاب، اِنْسكاب / فيجقه‌کردن، ده‌ره‌په‌رین، هه‌ل قوئین.

- مُتَدَفَّق: مُنْهَمِر / به‌خوڕ، خوڕ، لێشاور.

- دَفَقَة: دَفَعَة / جار، جارێک.

- دُفَاق. سَيْل دُفَاق / غَزِير / لێشاور.

- اَذْفَق. سَيَّر اَذْفَق: سَرِيع / خَيَّرا، به‌گور، خوڕ.

- دَفَل:

- دَفَل. دَفَلَى: نَبَات / ژاله، رول.

- : قَطْرَان. زَفَت / قيرزفت، قه‌تران.

- دَفَن:

- دَفَن: قَبَر. طَمَر / ناشتى، کردى به‌ ژيژ خۆله‌وه.

- : خَبَأ. اخفى / شارديه‌وه.

- الحديث: كَتَمَه / کردى به‌ ژيژ لێوه‌وه، قسه‌كه‌ى ون کرد.

- تَدَفَّن. اِنْدَفَن: اِسْتَر و تَوَارَى / نِيزْرا، خرايه ژيژ خاك، ون بو، نه‌ما.

- دَفَن: طَمَر / ناشتن، كردن به‌ ژيژ خاكه‌وه، به‌ خاك سپاردن.

- : اِخْفَاء / شاردينه‌وه.

- دَفِن. مَدْفُون مَطْمُور / نِيزْراو، له‌ ژيژ خۆله‌دايه.

- : خَفَى / شارراوه.

- دافن الامر: باطله / ناو، ناوه‌كه‌ى، نه‌ينيه‌كه‌ى، ناوكرۆك.

- مَدْفَن: جَبَانَة. مَقْبَرَة / گورستان.

- دَق:

- دَق: ضِد غَلَط / ته‌ك بو، بارێك بو.

- : صَغُر / ورد بو، بچوك بو.

- سحق هاپى، کوتای.
- الباب: طرقة له ده رگای دا.
- الجرس: قرعة له زهنگی دا.
- الملق: قطعه له ملی دا.
- المسمار: دای کوتا.
- على آلة موسيقية: عرقه، زهنگی.
- النبات: مد جذرا رهگی داکوتا.
- : طعام بمصل الجدری، کوتای، ناو له کوتا.
- على جلده: وشم خالی کوتا.
- على الشيء أو بالشيء: وقعه عليه أو به، پیاکیشتا، کیشای به یکدا.
- : دقق فى الحساب وغيره: استعمل الدقة/ وردبینی کرد.
- دقق ادق: دق ناعماً/ وردی کرد، هاپی.
- : النظر: امعن النظر/ تبینی کرد، دیقتهی کرد، به وردی تیی روانی، سهرنجی لوتدا.
- : فى عمله: عمل بدقه و إتقان/ به وردی و دلسوزانه کارى خوی کرد.
- : العمل: انعم النظر و تاكد منه/ پیاچوه وه، لیسی کولی وه، سهرنجی دا.
- : إستدق: صار دقیقاً/ وردبو، وردو خاش بو، بو به نارد.
- : دق: سخن، سحق/ هارین.
- : طرق/ کوتان.
- : قرق لوتدان.
- : وشم/ خال کوتان.
- : تطعيم بمصل الجدری/ کوتان، ناو له کوتان.
- : دقة: قرعة، خبطة، تهقه یك، لوتدانیک.
- : بدقة: واحدة بواحدة یك به یك، پاك له پاك.
- : قديمة: رجعی/ كونه په رست، مؤدیلى كون.
- : دق: دقیق/ رقیق/ تنك، باریك، ورد.
- : حمى الدق: السخونة الرفیعة/ گهنگه تا، سوكه تا، تای بریز خایین.
- : دقة: ضد غلط/ تنكى، باریكى.
- : صغر/ بچكى، وردی.
- : تدقيق: إحكام/ توندوتولی، قایمی، وردی.
- : غموض/ نهینى و شارواوه یی.
- : دقة: دقاق: مسحوق. ثراب و الابیز، پودره. نقد ورد.
- : الذى يدق البذور ساوه ركوت.
- : الذى يدق بها الارض مندالة زهوى كوت.
- : دقاقه الباب/ ده رگا كوت، ده سكى لوتدانى ده رگا.
- : دقیق: رقیق. ضد سميك/ تنك.
- : ضد غليظ و خشن/ باریك.
- : صغير جداً/ ورد، گهرد، وردیله، وردیلانه.
- : طحين الحنطة و غيرها نارد.
- : عصيب: حرج تنك و چه له مه، تنكاو.
- : محكم/ قایم.
- : مدقق فى اعماله/ وردكار.
- : الامر القامض، نهینى و شارواوه یی.
- : ابو- : فراشة. به پوله.
- : المعنى ال- : عفج/ ریخولای باریك.
- : دقيقة: درة/ گهردیله.
- : من الوقت: ٦٠\١ من الساعة/ خولهك.
- : دقیقى: كاطحين/ دهك نارد، ناردین.
- : مدق: مدقه خشبية: دقاق/ گلا كونك.
- : مدقة: يد الجرن أو الهادن/ ده سكى ده سكه وان و دهنگ، مشته.
- : الحنطة/ ساوه ركوت.
- : عضو التآنيث فى النبات. كوتك، نيزك، گویزه له.
- : مدقوق: مسحوق/ كوتراو، هاپراو، وردكارو.
- : تدقيق/ پیاچونه وه، وردبینیتى، كولی نه وه، سهرنج لوتدان.
- : مدقق/ وردبین، سهرنج دهر.
- : دك:
- : دك: هدم و خرب/ روخانى، رمانى، ویرانى کرد.
- : الارض: مهدها/ چال و چولی كانی پر كرده وه، تهختى کرد.
- : الارض بالمندالة/ كوتای وه.
- : كبس/ په ستای وه، په ستاوتی.
- : البندقية و المدفع/ دایگرت وه.
- : دكك: خلط/ تیکه لى کرد به سهریه كا.
- : السروال: ادخل فى حجرته التكة/ بنده خوینى تى هه كیشا.
- : دك: هدم، روخان، رمان، ویران بو.
- : الارض/ كوتانه وه، تهخت كردن.
- : دكة السروال و غيرها: تكة بنده خوین.

- : دكان مقعد. مسطبة سهكز، تهخت، كورسی دريژ.
 مذك الارض: مندالة، زهوی كوت.
 دكن:
 دكن: نُضد و رثب. رتكي خست، رازانديه وه.
 دكن: مال لونه الى السواد رهش داکيسا، ديزيو.
 - الثوب: ائسخ و اغبر لونه/ پيس بو، ديزيو.
 دكان: حانوت، دوكان.
 - : مصطبة/ سهكز، تهخت، كورسی دريژ.
 دكاني: صاحب دكان/ دوكاندار.
 دكن اذكن: دكنة: لونه مائل الى السود/ رهش باو، ديز.
 دل:
 دل علي: اظهر، ثوهی گه ياند، دهري خست.
 - : ارشد/ پيشانی دا، رتي نيشان دا.
 - : قاد، رابري كرد.
 - : تدلل: تفخج/ نازی كرد، خوی به ناز فروشت.
 ادله: عرفة/ فتری كرد، رتي نيشان دا.
 دله: غنجه/ نازی دايه، لاوايه وه.
 استدلال: طلب الارشاد/ هوالی پرسى، ويستی بزانی
 - : استنتاج/ بوی دهركوت، رتي به دتي كرد
 - عليه: ارشد/ پتي و ترا، ناگاداركر، رابري كرا.
 دليل: مرشد/ ربيهر، رابري، رتي نمایی، شوتين هال گر
 - : برهان/ بهلگه، سه لماندن.
 - : شاهد/ گواه، شايهت
 - : علامة/ نيشان، نيشانه.
 - : فهرست/ ناوه روك.
 - : كتاب يسترشد به. په رتوكی (رابري، پيږست).
 اقام الدليل: برهن/ سه لماندی، بهلگه ی هينايه وه.
 ادلة: ایشابات/ بهلگه، قهواله.
 دال: مرشد/ رابري.
 دال عاي: مشير الي/ ثوه نهگه يه نتي
 استدلال: استنتاج/ بوی دهركوتن، بوی ساخ بونه وه، رتي
 به دتي كردن.
 دلالة: ارشاد/ رابري، رتي نویني.
 - : برهان/ سه لماندن، بهلگه، بهلگه داري.
 دلال: غنچ/ ناز، چه م و خه م، نازونوز.
 مدلل: مدلع/ نازدار، لاوتنراو، نازنده.
 دلالة: عمولة كرتي، ده لالی، مز.

- : عمل الدلال او حرفته. ده لالی.
 - : دليل: مزاد/ هه راج كردن.
 دلال: وسيط. سمسار ده لال.
 دلال الشئ: دلاؤه. شوي كرده وه، دای ميلا.
 - : رأسه او أعضاء جسمه: حرکها في المشي/ ثهی
 له رانه وه، خوی رانه وه شان.
 تدلل: تدلي/ شويونه وه.
 دلالة: شئ معلق/ شتيكي هه لواسراو يا شويونه وه.
 مدلل: مدتل/ معلق/ هه لواسراو، شويونه وه.
 دلدل: دلدول: قنغد كبير/ ريشكي گه وه.
 دلب:
 دلپ: صنار/ چنار.
 دولاب: عجلة/ چه رخ، پيچكه، ره ويه وه
 - : خزانه دولاپ.
 - : آلة/ نامير، مه كينه.
 دلنس:
 دلنس: غش/ فيلي كرد، گزي كرد.
 دلالة: خادعة/ مه لي خه له تان، خه له تاني، فيلي لوي كرد.
 - : ظلمة/ زوري لي كرد، به شي خوار.
 تدليس: غش/ گزي، فيل.
 دلنس: خديعة/ مه لي خه له تان، خه له تاندن.
 دلنس: ظلمة/ زورداري.
 دلح:
 دلح: ادلع لسانه/ اخرجه من فمه/ زماني ده رهيتنا.
 ادلع لسانه: خرج من فمه/ زماني هاته ده ري.
 - : البطن: عظم و استرخي/ سكي داکه وت.
 - : السيف: انسل من غمده/ له كالان هاته ده ر
 (شمشير).
 دلح: دلل/ نازی دايه.
 - : لاعب و لاطف/ ياري له گه لي كرد، زيري كرد.
 مدلع: متريبي في العز و النعمة/ نازدار، به نازداري
 به خيوكرا.
 - : قاسد التربية/ زوردار وه به دهميه وه، خراپ
 به خيوكراو.
 دلالة: الاسم من مدلع نازدار
 دلف:

- دَلَف: مَشَى بِخَطْوٍ قَصِيرَةٍ / خَوَى بِهَكَيْشِ كَرْد،
لِهَسَرخَو رَوَى.
- : سَال، تَكَا، دَلَوِی كَرْد، ثَاوَرَنی كَرْد.
- دَلَفَن: دُخَس / دَوَلَفَن، مِشَسَسی.
- دَلَق:
- دَلَقَ السَّيْفَ مِنْ غَمْدِهِ: اَخْرَجَهُ / شَمَشَنی لِه كَالَانِ
- دِه رَهْمَنَا.
- دَلَق: خُرُوجُ الشَّيْءِ مِنْ مَخْرَجِهِ سَرِيعًا / دِه پِه رِن،
- دِه رِچَن، فَجَوَق كَرْدَن.
- دَلَق: حَيَوَان / دِه لَه ك.
- دَلَك:
- دَلَك: دَعَك / كَلَوَفَتی، پِرَوَانی، لِكَنی خَشَان، سَاوِیَه وَه،
- سَوِیَه وَه.
- : مَسَدَ وَ مَرَح / شِیَلای، دِه سَتی پِیَاهَمَنَا.
- وَجْهَهُ بِالطَّيِّبِ: طَلَاه / سَوَرَاو سِیَاوِی لِه خَوِی دَا،
- بَوِی لِه خَوِی دَا، خَوِی (رَازَانْدَه وَه، ثَارِیشت دَا).
- هِ الدَّهْر: حَنَكُهُ وَ عِلْمُهُ / رَوَزگار ثَاوَه سَوِی كَرْد.
- دَلَك: مَسَدَ / شِیَلای، دِه سَتی پِیَاهَمَنَا، هِه نَوِی.
- : تَدَلَك: دَلَك جِسَدِهِ عِنْدَ الْاِغْتِسَالِ. لَفَكی لِه خَوِی
- دَا، بِه لَفَك خَوِی شَت، كِیسه ی (كِیشتَا، لِه خَوِی دَا).
- تَدَلِك. دَلَك: مَسَاج. شِیَلَان، دِه سَت پِیَاهَمَنَان، كَلَوَفَتَن،
- لِیَك خَشَان، كِیسه كِیشتَان، سَاوِیَه وَه، سَوْنَه وَه، هِه نِن.
- دَلَم:
- دَلَم: اِشْتَدَ سَوَادَه / زَوَرَه ش بُو، رَه شِیه كِی لِه وَه دَا نِه بُو.
- دَلَام: سَوَاد. اَسْوَد / رَه شِی، رَه ش.
- دَلَمَاء: اللَّيْلَةُ الْآخِرَةُ مِنَ الشَّهْرِ الْقَمَرِيِّ / تَارِكِه شَهْر،
- دَوَاشَه وَی مَانگی كَرچی.
- اَدَلَم: الطَّوِيلُ الْاَسْوَد / رَه شِی دَرِیژ.
- : الْحَيَّةُ السَّوْدَاءُ / رَه ش مَار.
- مِنْ الْاَلْوَانِ: اَدْعَم / تَارِك، دَرِیژ.
- دَلَهَم: اَسْوَد / رَه ش.
- : مُظْلِمٌ / تَارِك، تَارِك وَ نَوْتَه ك.
- دَلَا:
- دَلَا: اَدَلی / عَلَقَ وَ اَرْسَلَ. شَوِی كَرْدَه وَه، رَا ی (هَمِیشت)،
- هَمِیَلَا.
- اَدَلی فیه: قَال عَنْهُ قَبِيحًا. نَاشِرِن بَاسی كَرْد، خَرَاب لِی
- دَوَا.
- بِحُجَّتِهِ: اَحْضَرَهَا وَ اَحْتَجَّ بِهَا / بَه لَكِی مِیَنَاپَه وَه،
- بِیَانَوِی مِیَنَاپَه وَه.
- بَرَايَه: بَیِّنَه / رَا ی خَوِی دِه رِیپی.
- بَشَاهِدَتِه: اَشْهَدَ / گِه وَا می دَا، شَا یَتی دَا.
- تَدَلَى: تَعَلَّقَ وَ اِسْتَرْسَلَ / شَوِی پِه وَه، پِیَاهَا تَه خَوَارِی.
- مِنْ الْخَيْلِ: نَزَلَ / دَابَه ی، هَا تَه خَوَارِی.
- مَدَلَى: مُتَدَلٍّ / شَوِی، شَوِی پِه وَه بُو.
- دَلَو: جَرَدَل / سَه تَل.
- دَلَا یَه: قَلَادَه / مَلَوَانَك.
- دَالی: عَنَبْ اَسْوَد / رَه ش مِری (تَرِی).
- دَالِیَه: شَجَرُ الْكَرَمِ / مِیَو.
- دَم:
- دَم: دَمَمٌ: طَلَى / تَبَى هَل سَو، سَوَاخِی دَا، بَوِی ی كَرْد.
- الْاَرْضِ: سَوَاها / تَه خَتی كَرْد، پِری كَرْدَه وَه.
- دَم: دِمَام: طَلَا / سَوَاغ، رَه نَگ، بَوِی.
- الْاَرْضِ: دَقْنَهَا وَ تَسْوِیْقَهَا / پِرَكِرْدَه وَه، تَه خَت كَرْدَن.
- دِمَام الْوَجْه: حُمَرَه / سَوَرُو سِیَاو.
- دَمِیم: قَبِيعُ الصُّورَةِ / نَاشِرِن.
- : قَزَم / رِیوَه لَه، كُورْتَه بَنَه.
- دَمْدَم: تَمَتَّمَ بِغَضَبٍ. بُوَلَه بُوَلِی كَرْد، بُوَلَانِی، وَرْتَه ی هَا ت.
- دَمْدَمَه: تَمَتَّمَ بِغَضَبٍ / بُوَلَه، خَوْتَه، وَرْتَه.
- دَمِث:
- دَمِث: سَهْلُ خُلُقُهُ / رَوَخُوش بُو، نِیَان بُو.
- دَمِث الْمَكَانُ: سَهْلُ وِلَان / نَرم بُو.
- دَمِث: لَیْن. نَرم ی كَرْد، نَرم و شلی كَرْد.
- دَمِث: دَمِث: الْمَكَانُ اللَّيْنُ / شَوِی نَرم و شل.
- الْاَخْلَاقُ: لَطِيفٌ. رَقِيقٌ. رَوَخُوش، نِیَان، نَاسَك،
- بِه رَه وَشَت.
- دَمَاشَه: سُهُولَةُ الْخُلُقِ. رَوَخُوشی، نِیَانی.
- دَمِج:
- دَمِج: اِنْدَمَجَ فِی كَذَا: دَخَلَ فِیْهِ / چَوَه نَاوِیَه وَه، تِیَكَه لِی
- بُو، یه كِی گُرت.
- دَمِج: اَدْخَلَ / خَسْتِیَه نَاوِیَه وَه، تِیَكَه لِی كَرْد، كَرْدِی بِه نَاو
- یه كَا.
- اَدَمِج الْخَبْلُ: اَجَادَ قَتْلَهُ / بَاشِی بَادَاپَه وَه.
- الشَّيْءُ فِی الشَّيْءِ: ضَمٌّ. وَحْدٌ / تِیَكَه لِی كَرْدَن،
- كَرْدَنی بِه نَاو یه كَا.

إِدْمَجَ. إِدْمَجَ فِي الشَّيْءِ: دَخَلَ فِيهِ/ چَوَه نَافِهُو،
تِيكَلِي بُو.
دَمَجَ/ تِيكَلِي كَرْدَن، نَافِته.
مُدْمَجَ/ مُحْكَمَ/ پَتَو، كَرَن بِي، سَفَت.
مُدْمَجَ: مُتَّحِدَ/ تِيكَلِي، يَك كَرَتُو، نَافِته.
إِنْدِمَاجَ: انْضِمَامَ وَ إِتْحَادَ/ تِيكَلِي بُون، يَك كَرَتَن، چَوَنه
نَافِهَك، تِيكَلِي لَافِي.
دُمَاجَ: دِمَاجَ: مُحْكَمَ/ پَتَو، قَافِم، سَفَت.
دَامَجَ: لَيْلُ دَامَجَ: مُظْلَمَ/ تَارِيك، شَهَوِي تَارِيك، نَوْتَهَك.
دَمَر: دَمَرُ: هَلَكَ/ فِهَوْتَا، پَهَكِي كِهَوْت، وَيَزَان بُو، لَه نَافِچُو.
دَمَرُ: خَرْبَ/ وَيَزَانِي كَرْد، كَاوَلِي كَرْد، خَاپُورِي كَرْد، رِمَانْدِي.
دَمَار: خَرَابَ/ وَيَزَان بُون، كَاوَل بُون، وَيَزَانَه.
حَلَّ بِهْ أَل - / كَاوَل بُو، وَيَزَان بُو، فِهَوْتَا، لَه بَرِچَوَهو.
مُدْمِرَةٌ: سَلْفِيَّةَ حَرَبِيَّةَ/ كِهَشْتِي وَيَزَان كَر.
تَدْمِيرَ: تَخْرِيْبَ. هَدَمَ/ وَيَزَان كَرْدَن، كَاوَل كَرْدَن، پَهَك
خَسْتَن، لَه نَافِوَرْدَن، بَهَرِيَا كَرْدَن، تَه فِرَوْتَوَنَا كَرْدَن،
خَاپُور كَرْدَن، رِمَانْدَن.
دَمَسَ: دَمَسَ الظَّلَامَ: اِسْتَدَّ سَوَادُهُ/ تَارِيكِي كَرْد، بَر
بَه شَهَوَه زَهَنَك.
- دَمَسَ: غَطَى وَ دَفَنَ/ نَافِشْتِي، شَارْدِيَهو، دَافِي
پَرُوشِي، سَهَرِي نَافِيَهو.
- - النَّارَ: اِخْتَدَ/ كَوْدَانِيَهو.
- عَلَيْهِ السَّلَامُ/ لَو الْخَيْرَ: كَتَمَهُ/ شَارْدِيَهو، لَيْلِي شَارْدَهو
(نَهَيْتِي).
دَمَسَ: تَدْمَسَ: تَلَطَّحَ/ پِيَس بُو، لَه كَهِي كَرْت، لَه كَاوِي بُو.
أَدْمَسَ: أَخْفَى/ شَارْدِيَهو.
- : اَظْلَمَ/ تَارِيكِي كَرْد، تَارِيك (بُو، دَاهَات).
دَمَسَ: دَمِيسَ/ مَافِطِي/ سَهَرَنَافُو، دَافِوَشَرَاو.
دِمَاسَ: غِطَاءَ/ سَهَرَقَابَ، دَافِوَشَرَه، سَهَرَه خَهَر.
دَامَسَ: شَدِيدَ الظَّلَامَ/ تَارِيك.
ظَلَامَ - / زَوْرَتَارِيك، نَوْتَهَك.
لَيْلُ - / شَهَوَه زَهَنَك.
دِيمَاسَ: دِيمَاسَ: مَكَانَ مُظْلَمَ تَحْتَ الْأَرْضِ/ زَيْنْدَان.
- - : قَبْرِ/ كَوْرِي.
دَمَسَ: ثَرَابَ الْفُرْنِ/ زِيلَه مَو.

فُول مُدْمَسَ/ پَافِلَهِي كَوَلَو.
دَمَجَ: دَمَعَتَ الْعَيْنَ: سَالَ دَمْعُهَا/ چَاوَرَمِيَسْكِي (تَنِي زَا)،
رَشْت).
- الإِنَاءُ: اِمْتَلَأَ/ پَرِيو، لَيْلِي رَزَا.
أَدْمَجَ الإِنَاءَ: مَلَأَهُ حَتَّى يَغِيضَ/ پَرِي كَرْد، لَيْتَوَان لَيْتَوِي
كَرْد، سَهَرِي كَرْد.
دَمَجَ: مَاءَ الْعَيْنِ/ فَرَمِيَسْك، نَافِي چَاو.
دَمْعَةٌ: عَيْزَةٌ/ هَهَنَسَك.
- : مُفْرَدَ الدَّمْعِ/ فَرَمِيَسْك.
- الْكِرْمَ: الْخُمْرَةَ/ شَهَرَاب.
دُمُوعَ الرِّيَاءِ: دُمُوعَ التَّمَاسِيحِ/ فَرَمِيَسْكِي دَرُو، فَرَمِيَسْكِي
رِيَايِي.
دَامَجَ: نَدَى/ تَه، نَافِي لِي نَه تَكَنِي، پَارَاو.
دَمَجَ: دَمَاجَ: دَمُوعَ: سَرِيْعَ الْبِكَاةِ أَوْ كَثِيرَ الدَّمْعِ/
كَرِيْنَتُوك، فَرَمِيَسْكَه كَهِي لَه سَهَر پَرِيَه.
مَدْمَجَ: الْعُدَّةَ الدَّمْعِيَّةَ/ فَرَمِيَسْكَه لَو.
دَمَجَ: دَمَجَ: وَسَمَ/ مَوْرِي كَرْد.
دِمَاجَ: مَخْ أَوْ عَقْلَ/ دَه مَافَ، مَوخ، سَهَر.
دَمَقَ: دَمَقَ: اِئْتَمَقَ: دَخَلَ بِغَيْرِ إِذْنٍ/ خَوِي (پِيَا كَرْد، تَن خَسْت).
- : اِئْتَمَقَ الشَّيْءَ فِي الشَّيْءِ: اِدْخَلَهُ/ پِيَا كَرْد، تَن هَهَن
كَتِيَشِي كَرْد.
مَدْمَقَ: مَدْخَلَ/ دَهَرَكَا.
دَمَقَ: ثَلَجَ مَعَ الرِّيحِ/ وَهِيَشُومَه، بَاوَه فَر پِيَكَهو، زَرِيَان.
دَمَلَ: دَمَلُ الْأَرْضِ: سَقَدَ/ پَه بِيْنِي (دَا، پَنُوه كَرْد، كَرْد).
- : دَمَلُ بَيْنَهُمْ: أَصْلَحَ/ رِيَكِي خَسْتَن، پِيَكِي هِيْتَان.
- الدَّمَلُ: اِثْرَاهُ/ چَاكِي كَرْدَهو.
دَمَلَ: اِنْدَمَلَ: اِنْدَمَلُ الْجُرْحِ/ چَاك بُوَهو، سَارِيَزِيَهو.
دَمَلُ: دَمَلُ: خَرَجَ/ دَوَمَل.
- صَغِيرَ بَثْرَةَ/ زِيَكَه، پِيَزِيَكَه.
عَرَقَ أَل - / پَزَرِيَك.
مُدْمَلَ: مَلُتَّمَ/ سَارِيَزِي.
دَمَالَ: سَمَادَ/ پَه بِيْن.
دَمُلَجَ: سَوَارَ الذَّرَاعِ أَوْ الْقَدَمِ/ بَازِي بَهَنَد، پَاوَانَه، حَجَل.

دمن:

دَمَنْ: سَمَدُ / په پیني (دا، کرد، پتوه کرد).

اَدَمَنْ عَلَي: اداغه / خوی پتوه گرت، کردی به خو، سهری تر کرد.

دَمِنْ: دمان / سعاد / په پین، سنیر، ریخ، سهبرگه.

إِدَمَان: مُلَازِمَةٌ / خوینوه گرتن، سهرتی کردن.

مُدَمِنْ كَذَا: مُنْعَكِفُ / همیشه کار.

- خمر / همیشه خور.

- تدخین / همیشه کیش.

دمی:

دَمِي الْجَرَحُ: خَرَجَ مِنْهُ الدَّمُ / خوینتی لږهات.

دَمِي: ادمی الجرح: (اخرج منه الدم / خوینتی لی مینا.

دَم: سائل الحیاة / خوین.

فَقْرَال - / خوین که می.

سَفَكَ ال - / خوین (رشتن، کردن).

مَصْرُف ال - / خوینکه.

نَزَف ال - / خوین (به ریون، پژان).

تَقِيء ال - / خوین هال مینانه وه.

ولی ال - / خوینته خوین.

غَارِق فی ال - / خه لثانی خوینته.

من - واحد / یه خوین، خرم، خویش.

إِتِّصَال - : قَرَابَةٌ / خرمایه تی، خویشایه تی، که سایه تی.

دَمَوِي: مَلَطَخَ بِالْدمِ / خویناوی، خوینین.

دامی: الَّذِي يَسِيلُ مِنْهُ الدَّمُ / خوینتی لی دی.

مُدَمِي: عَلَيْهِ الدَّمُ / خویناوی، خوینتی پتوه یه.

دُمِيَّة: صَوْرَةٌ مَلُونَةٌ / وینهی ره نگاره رنگ، تابگر.

- : عَرُوسَةٌ / بوکه شوشه، وه ویله.

- : صَنْمُ / په یکه، بت.

دن:

دَن: دَنْ: طَنْ / گیزه ی هات، ویزه ی هات.

دَنْ: دَنْ: طَنْ / گیزه، گیزه گیر، ویزه.

- : وعاء كالبرميل / ننگ، مه رکانه.

دَنان: مِنْ الْادغال / کلکه، داپو جان.

دنا:

دَنَاءُ: دَنُوءٌ: كَانَ ذَلِيلًا وَخَسِيسًا / سوک ورسوایی،

گومرایی.

دَنَاءَةٌ: خَسَةٌ. دَنَاءَةٌ / سوکی، رسوایی، گومرایی.

- النوع او الصنف او المرتبة / خرابی بن که لکی (شت و مه کی خراب).

دَنِيء: خَسِيس. ساقِل / سوک، رسوا، گومرایی، بن نابو.

- النوع او الصنف: رَدِيء / بابهت و جزوی بن که لک.

دند:

دَنْدَل: دَلَّ / شوی کرده وه.

مُدَنْدَل: مُدَلِّي / شوی، خواره وه بو.

دندن: طَنْ / گیزه ی هات، ویزه ی هات.

- الْمُغْنَى: غَنَى بِصَوْتٍ مُنْخَفَضٍ / له به رخزیه وه نهی وت.

دنر:

دَنْرُ النَقود: ضَرَبَهَا / دروستی کرد، سکه ی لږدا (دراو).

دینار: نَقْدُ رُومِي وَ عَرَبِي قَدِيم / دینار.

- : فِي وَرَقِ اللَّعْبِ / دینار.

دِنَانِير (جمع دینار): لِرَاهِم / دراو، پاره.

دنس:

دَنْس: تَدَنَسَ: اِنْسَخَ / پیس بو، گلاو بو.

دَنْس: نَجَسَ / پیسی کرد، گلاوی کرد.

- الْعَرَضُ: لَطَخَ بِمَكْرُوهٍ / نابوی برد، شکانی.

- شَيْئًا مُقْدَسًا / گلاوی کرد.

دَنْس: قَذَلَتْ / پیسی، چه پل، گلاوی.

بلا - : طَاهِر / پاک، خاوین.

دَنْس: قَذَر / پیس، چه پل، نابوخت، گلاو.

تَدْنِيس: تَلَوِثَ / پیس کردن.

- الْعَرَضُ: هَتَكَ. فَضِيحَةٌ / نابویردن.

- الْأَشْيَاءُ الْمُقْدَسَةَ: تَنَجَّسَ / گلاو کردن.

دنف:

دَنْف: اَدْنَفُ الْمَرِيضُ: ثَقُلَ مَرَضُهُ. دَنَا الْمَوْتَ / لیس

پیس کرد، دهرده که ی قورس کرد، له مردن نژیک بوته وه.

- : تَتَّشَمَسُ: دَنَتْ لِلْغُرُوبِ / خریکی ناوابونه.

- : الْأَمْرُ: دَنَا / نژیک بوته وه.

دَنْف: الْمَرَضُ الثَّقِيلُ الْمَلْازِمُ / دهردی قورس، دهرده،

نه خوشی دروژخایه.

- : دَنْف: مَنْ لَزِمَهُ الْعَرَضُ / دهرده دار.

دنف:

دَنْقُ الْوَجْهِ: ضَعَفَ مِنْ هَمٍّ أَوْ مَرَضٍ / زه ربو لاواز بو، رهنگی مه لزله پی، رهنگی به پوهه وه نما.

- دَنْقُ: کَانَ شَحِيحًا / رُزْد بُو، پيسکه بو.

- الرَّجُلُ: مَات / مرد.

- لِّلْمَوْتِ: قُرْبَ مِنْهُ / گيانی نه دا، هاته سر مردن.

- ت الشَّمْسِ: دَنَّتْ لِلْمَغِيبِ / خه ريکی ثابوتنه.

- دَنْقُ: مَات مِنْ الْجَرْدِ / له سرمانا مرد، ره ق بو موه.

- دَانِقُ: أَحْمَقُ / گيل، کمر، کهودنه.

دنا:

دَنَا: ادنی. اِدْنِيْ لَه و مِنْه و اليه: قُرْب. تَقَرَّبْ / لِيْ

نزيک بو موه، توخنی کهوت.

دَنِي: دَانِي ادنی: قُرْب / نزيکی خستوه.

تَدَنِي: تَدَانِي: دَنِي قَلِيلًا قَلِيلًا / هاته پيشهوه،

ورده ورده نزيک بو موه.

لَا يَدَانِي: لَا يَقْتَرِبْ / توخنی ناکهوي، نزيکی نابيتتهوه.

دَنِي: صَارَ دُنْيَا / سوک و رساوي، تَرَقَّ بُو.

دُنُو: دَنَاوَة: قُرْب / نزيکی.

ادنی: ضِدَّ الْقَصَى / نزيک، ثم پهري.

- مِنْ: أَحْطَ / لهو که متر، که متر.

الحد الادنی: ضِدَّ الْقَصَى / که مترين، به لای که ميهوه.

ادناه: فِيمَا يَلِي / له خوارهوه.

دَنِي: دَانٍ: قَرِيب / نزيک.

- دَنِي: سَافِل / سوک، رسوا، ناپياو، تَرَقَّ، خوږي.

دَنَاوَة: دَنَايَة: دَنَاوَة: خَسَة / سوکی، رسواي، تَرَقَّي.

- قَرَابَة: خَزَمَايَة.

دُنْيَا: عَالَم / جيهان، گيتي.

- ضِدَّ قَصْوَى / که مترين، ثم پهري.

ال - الارض: الْكَرَة الْأَرْضِيَّة / زهوي، گوی زهوي،

جيهان.

اقام ال - و أَقْعَمَا: قَلْبَ الدُّنْيَا / کردی به (رَوْنِي خَوِي،

هرا، فرته نه).

دَخَلَ ال - تَزَوَّجَ / ژني مينا.

دُنْيَوِي: دُنْيَاوِي: عَالَمِي / جيهاني، نهو که سهي بير له

دواړوژ ناکاتهوه.

- : زَمَنِي / کاتي، کړي رُوژ، هل په رست.

دهر:

نَمَرُ الْقَوْمِ و بِالْقَوْمِ أَمْرٌ مَكْرُوه: نَزَلَ بِهِمْ / لييان قوم،

توشي به لای ناخوشي بون.

نَهَوْرُ: أَوْقَعَ / خستې، قَلْبِي کردهوه، روخاني.

تَدَهَوْرُ: وَقَعَ فِي مَهْوَا / کهوت، قَلْبِ بو موه، روخا،

نوخوستي مينا.

تَدَهَوْرُ: وَقَعَ: سَقُوط / کهوتن، روخاندن، نوخوستي

مينا، قَلْبِ بونهوه.

دَهْرُ: النَّازِلَة / لَوْتَه ومان، به لای لابه لا.

- : زَمَان طَوِيل / دهم، کات، هميشه ي، رُوژگار.

- الْإِنْسَانُ: مُدَّة حَيَاتِهِ / تهمن، ماوه ي ژيان.

ال - الداهرين: اِلَى أَيْدِ الْأَبْدِين / هاته ماته تا.

بِنَات ال - : الشَّدَائِدُ / تنگانه.

تَصَارِيفُ ال - : تَقْلِبَاتِهِ / مهلس و کهوتی زه مانه.

دَهْرِي: طَاعِنٌ فِي السَّنِ / به سالاچو، تهمن دريژ.

دَهْرِي الْمَذْهَبِ: طَبِيعِي. مُلْحَد / به گومان، بير باوه ي.

- : زَمَنِي / کړي رُوژ، کاتي، هل په رست.

دېس:

دَهْسُ: دَاس. دَعَسَ / پانی کردهوه، پتي پيانا، به ساريا

رَوِي، پليشانیهوه.

دَهْش:

دَهْش: دَهْش: تَحْيَرُ / سرسام بو، ساري سورما، واقی

وپما.

دَهْش: اِنْدَهْش: صَيْرَة مَدْهَوْشَا / ساري سورمان، واقی

وپمان.

دَهْشَة: دَهْوَل. حَيْرَة / سرسوپمان، واق وپمان.

مُدْهَش: مُذْهَل. مُحْيَرُ / سرسوپمين.

مَدْهَوْش. مُنْدَهْش. دَهْش: مُنْذَل. مُتَحْيِرُ /

سرسوپماو، واق وپماو، سراسيمه.

دهق:

دَهَقُ: صَبَّ. اَفْرَغَ / رُژاني، رَوِي کرد، تتي کرد، به تالي

کردهوه.

- اِنْدَقُ: مَلَأَ لِلْحَافَةِ / پري کرد، ليوان ليوي کرد.

- : كَسَرَ و قَطَعَ / شکاني، وردي کرد.

دَهَاقُ: مَمْلُوءٌ لِلْحَافَةِ / پر، ليوان ليوي.

دَهَقُ: آلَة التَّعْذِيبِ / ناميري سزا.

دهل:

دَهْلِيْن: مَمْشِي طَوِيل / راپه، دالان.

إِبْنُ - (الدَّهَالِيْن) لَقِيْطُ / دوزلوه.

دهم:

دَهْم: فاجا/ (له پېر) كوت و پېر (دهر كهوت، په يابو، هات...)
 دَهْم: سَوْد/ رهش كړد.
 دَهْم: سَواد/ رهش.
 ادهم: سَوْد/ رهش.
 دهن:
 دَهْن: طلي بلون/ بڼه يې كړد، رهنګي كړد.
 - : دَهْن: طلي بدهن/ چه وي كړد، رڼي تن مه لسو، مه نئ.
 - : بِل/ ته پي كړد.
 - : داهن: مَلَق/ مه راږي كړد، ماستواي كړد، لاوانديوه، مامه مهي كړد.
 دَهْن: اَطْلَى بالدهن/ چه وي، رڼاوي بو.
 دَهْن الشهيء: زيته/ رڼ.
 - : اللحم: شحمه/ بهر پيو، چه وي.
 دهنې: به دَهْن او كالدهن/ چه وي، رڼاوي.
 - : شحمي/ پيووي، پيوي.
 غُدَّة دهنية/ چه وړلو.
 دهان: مايدَهْن به/ رڼ، چه وي.
 - : طلاء مَلُون/ بڼه.
 - : مَرُوخ/ مه لخم، رڼي (تن مه ل سون، پي مه نون).
 دَهَان: صَبَاغ/ بڼه چي.
 - : يافع الدهن/ رڼ فرخ.
 مَدَهْن: به ماده زيتيه/ چه وي.
 - : سمين/ قهلو.
 دَهْنين/ چه وركړد، هني.
 مَداهن: مَقْلَق/ مه راږي كړ، ماستاو كړ، قوزكه ش.
 مَدَاهْنَه: تَمْلِيَق/ مه راږي كړد، ماستاو كړد، لاوانديوه.
 دهې:
 دَهْي: اصاب بداهية/ توش كار هسات بو، توشې به لا بو.
 دَهْي: تَصَرَّف بدهاء/ دانو ژيرانه كړد كاري كړد.
 دهاء: جَوْدَة الراي/ دانايي، ژيري، زيره كي، بليمه شي.
 - : اِحْتِيَال/ قيل كړد، قيل بازي، ته له كه بازي.
 داهية: مُصَيِّبَة/ به لا، كار هسات، چورم، گيڅي رڼگار.
 - : دام: ذو دهاء/ واسع الحيلة/ داناء، زير، زيرهك، رڼدان، بليمه ت.

- : مَكَار/ قيل باز، ته له كه باز.
 دوا (في دوي) دوا (في دور) دوا (في دوي).
 داء:
 داء: مَرَض/ نه خوش كهوت.
 داء: مُدِيء. دِيء: مَرِيض/ نه خوش، دهرده دار.
 داء: مَرَض/ نه خوشي.
 - : الذئب: الجوع/ برسيتي، چنوكي، چاو (برسيتي، چنوكي).
 داخ:
 داخ: ذَل و خَضَع/ ملي كه چ كړد، خوي دا به ده ستوه.
 - : الرجل: اصابه الدولر/ گيڅي خوار، گيڅيو، ويو، تاس برديه وه، سهره خولتي توش بو، خول بو.
 - : الرجل: اَفْعَمِي عليه/ بورايه وه، له خوش خوي چو.
 دَوَخ: دَيِّخ: داخ السيلاد: قَهْرَهَا و استولى على اهلها/ داکري كړد، زال بو، داي مرګانه وه.
 - : الرجل: اَخْضَعَه/ ملي پي كه چ كړد، زال بو به سهر يا.
 - : الراس: ادله/ گيڅي كړد، وي كړد.
 دَوَخَة: دولر الراس/ سهره گيڅه، گيڅخوردن، وي، تاس برده وه، سهره خولې.
 دايع: مائد/ گيڅ وي، خول.
 داد:
 داد: دَوْد: صار فيه الدود/ كرمي مه ل هينا، كرمي تن دا.
 دودة (مفرد الدود)/ كرم.
 - : الحرير و القز/ كرمي ناوړشم.
 - : الشريط او الوحيدة/ كرمي كلاه يي.
 - : العلق: عِلْقَة/ زهر.
 - : الارض: گل خورګه.
 دودي: كالدود/ له شيوه ي كرم دايه.
 الزائدة الدودية: مصران الاعور/ ريخوله كوتيره.
 مُدَوْد. مَدَوْد. به دود. نَخْرَة الدود/ كرمي، كرمواي، كرم، كرمي مه ل هينا وه، كرمي تن داوه.
 دار:
 دار: تَحَرَّك على محوره/ خولايه وه، سوراپه وه.
 - : تَحَوَّل/ وهرچه را.
 - : تَجَوَّل/ گه شتي كړد، گه را، گه پاني كړد.
 - : سَرَى/ به دهر ويا (گه را، سوراپه وه).
 - : تَكْرَّر/ دوياره بو وه.

- عليه. دار الدهر: إنقلب / وهركرا، هل گهرايهوه (بۆزگار).
- الراس: داخ / گيژی خوارد، وپيو، گيژی بو.
- مع الزمن: ساير الظروف / له گه ل کاتدا رۆی.
- عليه: إنقلب / به سهریا هل گهرايهوه.
- باله الى و من: التفت / ناگاداری کرد، ناگاداریو له.
- في الشوارع ليبيع / كول گيژی کرد، سوپايهوه.
- شغل / نیشی پێ کرد، خستیه گهرا، خولانیهوه.
- دور: جعل مدورا / مستدیرا / خپی کرد، گژولهی کرد.
- ادار: جعله يدور / خولانیهوه، سوپانیهوه.
- قلب: عكس / هه لى گيژايهوه، شه ديو شه بيوى کرد، سهروژێرى کرد.
- اتجاه او مركز الشيء: حوله / وهى گيژا.
- الراس: دوخ / گيژی کرد، سهرهخولى توش کرد، وپى کرد.
- عن / ابعد دورى خستهوه.
- العمل: اشرف. شغل / بردى بهرپوه، سهرهوکارى کرد (نیش).
- حرك / خستیه (کار، گهرا)، هه لى سوپان.
- دار مع / له گه لى خولایهوه.
- حول من الى / تاوتویى کرد، له م کردیه شهوهوه.
- خاتله / دهووخولى دا، مهراىی کرد.
- استدار. تدور. صار مدورا / خپو، گژوله بو، توپه ل بو، بو به (گژوله، توپه ل).
- دار: بيت / مال، خانو.
- الآثار: متحف / موزه خانه.
- البقاء: الآخرة / شه دنیا.
- التمثيل: مسرح / شاتو.
- السلام: بغداد / شارى بهغدا.
- صينى: قرفة / دارچینی.
- الفناء: الدنيا / شه دنیا.
- القضاء: محكمة / دادگا.
- القمر: هالته / خه زمانى مانگ.
- المعلمين / مالى ماموستایان.
- دائر: متحرك فى دائرته / نهخولیتهوه، نهسوپیتهوه.
- يشتغل / نیش نهکا، کار نهکا.
- مستدير / خپ.
- سائر او متداول / له ناودایه، بهکار (نیشی)، شه مینى.
- متكرر / دوباره شه بیتهوه.
- دائرة هندسية / بازنه.
- حلقه / بازنه، نهلقه، ناخه، جفزا، چه ماره.
- منطقة / ناوچه، مه رم.
- حكومية / بهرپوه بهرایه تی، فه زمانگه.
- دائرى: مستدير / خپ، چه مری.
- دور: مرة / جار، كه پهرت.
- فرصة: مهل.
- وقت / كات، ماوه، دهم، سات.
- من منزل: طابق / قات، نهوم.
- بالدور: مئابة / به توره.
- نورة: لغة / خول، سوپا، خولیک، سوپك.
- جولة سباق / كایه.
- المياه: مطهرة / ناوده ست.
- الدموية / سوپانى خوین.
- الدموية الكبرى / سوپى گه رده ی خوین.
- الدموية الصغرى / سوپى كچك ی خوین.
- دورى: يقع فى اوقات معينة / به دواى به كداو له كاتى تاییه تیدا، توره.
- دورية: عسس / پاسهوان، نیشك گر، حسه حس.
- دوار. دوار الراس: دوخه / سهره گيژه، سهره سوپه، گيژی، گيژیون، وپی، وپیون، تاس برندهوه.
- البحر / ده ریا گيژه.
- دوار: كثير الدوران / نهخولیتهوه.
- متنقل / گه پوك.
- بائع / كول گيژ، فروشیاری كول گيژ.
- دولة الماء: دواة / گيژاو، مریه مه، گيژی مریه مه.
- الرياح: دليل اتجاه / بانیشان.
- إدارة: تدوير / سوپانهوه، خولانهوه.
- الآلات: تشغيل / نیش پێ کردن، خستنه کار.
- العمل: سياسة. اشراف / بهرپوه بردن، سهرهوکارى کردن، هه ل سوپاندن.
- رئيس / بهرپوه بهر، کارگيژ.
- مجلس / نهجومه نى بهرپوه بردن.
- إدارى: تدبيرى. مختص / کارگيژ، مشورگيژ.

استدارة: إلتفاتة/ پیچ، خولانده، وەرچهرخان،
چینگه پانهوه.

- كروية/ خپ. بازتهی.

مدار: محور/ تهور.

- في الجغرافية/ خولگه.

- السرطان/ خولگه ی قزځنگ.

- الجدي/ خولگه ی کارځوله.

- الحديث أو البحث: صدد. موضوع/ باس، دم
باس.

على - السنة: على طول السنة/ به درځایی سال.

مدير عمل/ به ریو بهر، مهل سورتنه.

مديرية: إقليم/ هریم، ناوچه، نیقیم.

مستدير: مدور/ کروی/ گرد، خپ، بازتهی.

دوري: عصفور/ چوله که، پاساری.

دير: كنيسة/ کلیسه، ره بهنگه.

داس:

داس الطريق و الارض: وطيء/ کوتایه وه.

- الشيء: إحتقره و أنله/ رسواي کرد، سوکی کرد.

- الشيء: سحقه بالدوس. وطنه برجله/ پانی

کرده وه، پتی پانا، پلیشانیه وه.

- دغس/ به سهریا ری.

مداس. مدوس: موطوء بالقدم/ پتی پیانراو، پلیشاوه.

پانه وه بو.

مداس: حذاء/ پتلاو.

مداسة: موضع دوس الحبوب/ شوین خرمان.

مدوس. مدواس: دواسة الدراجة/ پایدهر.

- دواسة الآلة/ پتی جولایی و مهینه.

دیسمة: غابة مُقلدَة/ دارستانی چي، بیشو جهنگل.

دوسیه: ملف أوراق. إضباره/ دوسیه.

داف:

داف البيض و غيره: خفقه/ شله قانی.

دوف: خفق/ شله قانندن.

داف:

دوق: امیر/ میرکوب.

دوقه: أميرة/ میرکج.

داک:

داک القوم: إضطربوا/ شله ژان، شپړزه بون، ناژاوه بیان تن

کهوت.

دوكة: إضطراب و ضوضاء/ شپړزه بی، ناژاوه، دهنگه

دهنگ.

دال:

دال الزمان: تغيّر و دار. إنقلب من حال الى حال/ گویا،

وهرگه را (ږځگان).

- راج: إشتهر زائرا، ناسرا، ناوی دهرکرد، ناویانگی

سهند.

- ت له الدولة. صارت اليه/ شانس مینای، سهرکهوت،

پیشکهوت.

- ت عليه الدولة: إنقلبت عليه/ شانس نهی مینا،

سهرنه کهوت، دواکهوت، قلمپ بوه وه.

داول: ادال: جعله متداولاً/ کردی به باو، خسته ناو

به ردهسته وه.

تداولوا الشيء بينهم: تناقلوه/ ده ستاو ده ستیان پتی

کرد، دایان به به کتری، ناو و گویان پتی کرد.

- : تشاوروا، تفاوضوا. تبادلوا الآراء/ راویندوت و

ویندیان کرد له ناو خویندا، گفت و گویان له سهر کرد، لیس

دوان.

تداوله الألسن/ کهوت سهرزار، ده ماو ده م کهوت.

- الأیدی/ کهوت به ردهست، ده ستاو دهست کهوت.

دولة: دورة الزمان و إنقلابه/ هالس و کهوتی ږځگان.

- : حكومة/ ده ولت، میری، فرمان ره وایی، ولات.

- : مملكة. بلاد/ ولات، کیشوهر.

دول: جمع دولة/ ولات.

ال - القائمة/ ولات به ردهستینه کان.

ال - المحايدة/ ولاتانی پتی لایه.

دولي: متبادل بين الدول/ جیهانی، هی ناو ده ولته تانه.

دولي: يعود الى الدولة/ میری، هی میریه.

تداول: تناقل/ ده ستاو دهست کړن، کهوتنه به ردهست،

بلاوونه وه، خسته گهړ، ناو و گوی پتی کړن.

تداول: تسويح/ خسته به ردهست، بلاو کړنه وه،

به کاره مینان، ناساندن، ناو پتی دهر کړن.

مداولة: مفاوضة. تبادل الآراء/ گفت و گودوت و

ویندکړن، لی دوان، باس کړن.

متداول: دارج/ بلاو، ناسراو.

- مالوف/ باو، ثاسایی.
 - مُتَعاقِب/ يهك له دواي يهك، نوره كار.
 ذواليك: مُداوَلَة بعد مُداوَلَة/ لوتكولينه وه گفست و گز
 كردني نذر.
 و هكذا- : الى آخره/ مهتا دوايي، مهروه ما.
 دام:
 دام. داوم: اِسْتَمَر. ظَلَّ/ مايه وه، بهرده وام بو، يهك بينه
 مايه وه.
 - دَوْم: دار على نفسه/ خولايه وه.
 داوم على. و اظْبَ على/ له ساري رزي، دريژه ي پي دا،
 بهرده وام بو.
 ادام: جَعَلَهُ دَائِمًا/ ميشتيه وه.
 دَوْم الطائر: حَلَقَ فِي الْهَوَاءِ/ بهرزيه وه، فري.
 اسخدام: اِسْتَمَرَّ و اِسْتَدَّ/ دريژه ي خايه، دريژيه وه،
 بهرده وام بو.
 دَوْم. دَوام: اِسْتَمَرَّ/ يهك بينه، بهرده وام، له سار
 رويين.
 - . - بَقَاء/ مانه وه، خاياندين.
 - . - ثبات/ كول نه دان، نه بزبن.
 - . - ابدية/ مهتا مهتايي، مانه وه، تاكوتا.
 دوما: على الدوام/ همموكات، هميشه.
 دائم: الله تعالى/ خوا.
 - . مُسْتَدِيم/ يهك بينه، بهرده وام، هميشه ي جاويد.
 - . - فِي الزَّرْعَةِ/ بهرديژايي سال، روهكي ته من
 دريژ.
 - : لَانْهَائِيَة له/ بين کوتايي، مهتا مهتا.
 - الإخْضَرار/ همموكات سوز.
 دائما: دوما. على الدوام/ همموكات، هميشه مهردهم.
 دَوام: اِسْتَدَامَة: بَقَاء/ مانه وه.
 مُداوَلَة: اِسْتَمَرَّ/ بهرده وام، يهك بينه يي.
 مادام: طالما/ له بهرته وه ي، چونكه.
 داما: اِسْم لَعْبَةٍ/ دامه.
 حجر ال- / داشي دامه.
 دومينو: اِسْم لَعْبَةٍ/ زمينه.
 دَوَامَة: مِرْصَاع/ مزاج.
 - الماء: نردور/ گيژاو.
 مُدام: مُدَامَة: خَمَر/ شراب، مه ي، باده.

دان:
 دان: صَار دَوْنًا/ سوک بو، رساوي، نزم بو.
 دَوْن: كُتِبَ و سَجِّلَ/ قماري كرد، نوسيه وه.
 - الديوان: جَمَعَهُ/ كوي كرده وه.
 تدوين/ كُونوسين، نوسينه وه، تومار كردن.
 دَوْن دُوني: حَقَّقَ سَافِلَ/ بين نابوي، سوک، رسوا.
 دَوْن: اِحْطَ مِنْ/ كه متر، نزمتر، خوارتر.
 - : امام/ له بهردهم، له پيش.
 - مِنْ دُونِ اَنْ: مِنْ غَيْرِ اَنْ/ بهي، بين شهوي، بيتجگه
 له.
 - ك: خُذْ/ بگره.
 ديوان شعر/ ديواني موزراوه.
 - محكمه/ دادگا.
 - : ريكه/ قه نهقه.
 - : مَضِيْفَة/ ديوه خان.
 دوي:
 دَوِي: مَرَضَ/ نهخوش كهوت، دهردی گرت.
 دواي المريض او المَرَض: عَالَجَه/ تيماري كرد.
 تداوي: عَالَجَ نَفْسَه/ خوي تيمار كرد.
 دَوِي. دَوِي الصَوْت: سَمِعَ له دَوِي. اَصْدَى/ دهنگي
 دايه وه.
 دَوِي: مَرِيضَ/ نهخوش، ناساخ، دهرده دار.
 دَوَاء. دَاء دَوَاء: مَا يُسْتَعْمَلُ لِمَقَاوَمَةِ الْمَرِيضِ/ دهرمان.
 - : عِلَاج/ چار، چاره سار.
 مُداوَلَة: مَعَالَجَة/ چاره كردن، تيمار كردن، دهرمان كردن.
 دَوِي الصَوْت: صَدَاهُ/ دهنگ دانه وه.
 دَوَاء. دَوَايَه: مَخْبِرَة/ شوشه ي ميره كه ب، دويت.
 دات:
 دات. دَيْث: لَان و سَهْل/ نرم بو.
 دَيْث: ذَلَّ/ سوکي كرد، رسواي كرد، نابوي برد.
 دَيُّوث: قَوَاد/ گواد، بين نابوي، سن بهندي، پوشت.
 ديك:
 ديك ذَكَر الدجاج: اَبُو يَقْظَان/ كه له شير، كه له باب.
 - رومي/ عه لي شيش.
 دان:
 دان. اَدَان: اَقْرَضَ/ قهرزي دا.
 - : حَكَمَ على/ فهرماني به سهرادا.

- : اطلاع. نال/ ملی که چ کرد، مینایه ژیربار.
- : تدین بکذا: ائخذُه دینا/ کردی به ثانی خوی.
- : استدان: استقرض/ قهرزی کرد، وامی (کرد، سهند).
- استدان: اشتري بالدين/ به قهرزکری، قهرزی کرد، به وام کپی.
- دائن: صاحب الدین/ قهرزده، خاوهن وام.
- مدین. مدیون: مطلوب منه/ قهرزار، وام دار.
- مدینة (فی مدن)/ شار.
- مدیونیه/ قهرزاری، وام داری.
- دین: قرض/ قهرز، وام.
- : حق/ رهوا.
- هالك او معیت/ قهرزی مردو، مرده وام، وامی مردو.
- باله - : علی الحساب/ به قهرز، به وام.
- قضی - ه: مات/ مرد.
- إدانة: إتهام/ تاوان بارکردن، گوناها بارکردن.
- مدان: مذنب/ گونا، بار، تاوان بارکراو.
- تدین: تقوی. ورع/ ثابین داری.
- مُتَدِين: تقي/ ثابین دار، ثابینی، پاک.
- دین: معتقد/ ثابین، بروا.
- : تقوی. ورع/ پرستن، خوابه رستی.
- يوم ال - : يوم الحشر/ روزی قیامت.
- دینی: مختص بالدين/ شاره زای ثابین، ثابین زان.
- دينونة: الحساب الاخر/ لوتپرسینه وهی شه جیهان.
- دین: متمسك بالدين/ ثابین دار.
- دینة (فی ودی) دیوان (فی دون) دیوٹ (فی دیت)

ذبح ذوا الفؤاد ذبا ذواتها في أقدمة

ثوابه: ناصية. الشعر في مقدم الرأس / پرچم.

— الجسم: هزل / لاواز بو.

ذَبَبْتُ شَفَقَتُهُ: جَفْتُ من العطش/ له تینولنا لیوی وشک بو.
 ذَبَّان: الذابل من عطش و غیره/ سیس، سیسه و هبو،
 سیسی تینویتی.
 ذَبَابَة (مُفْرَد الذباب و الذَبَّان): حشرة مُضِرَّة/ میث.
 - الخیل/ میثکه کرانه، میثسه گانه، خه ره نگه.
 ذَبَذَب: تَذَبَذَب: تَحَرَّك و اهْتَرَأ/ له ریه وه، جولایه وه.
 - : تَرَدَّدَ بین امرین/ راپایی کرد، دودل بو،
 سن و دوی کرد.
 ذَبَذَبَة: تَذَبَذَب: الحركة و الاهتزاز/ له رینه وه،
 جولانه وه، له رزین.
 - : اشیاء تتعلق بالهودج للزينة/ گیزو گولنگه.
 مُذَبَذَب: مُتَذَبَذَب: مُتَرَدِّد/ نه له ریتته وه، نه جولیتته وه.
 مُذَبَذَب: المتردد بین امرین/ رارا، دودل، سن و دوکار.
 تَذَبَذَب: تَرَدَّد/ رارایی، دودلی.
 - : سیاسی/ رارایی رامیاری، بین باری.
 ذَبیح:
 ذَبیح: جَزَر. نَحَرَ/ سه ری بپی.
 - : قَتَلَ. خَنَق/ کوشتی، خنکائی، پسانی.
 - : قَدَّمَ ذَبِيحَةً/ قوریانی کرد.
 تَذَابَحُوا: ذَبَحَ بعضهم بعضاً/ یه کتریان کوشت.
 ذُبْحَة: ذُبْحَة: مرض يصيب الحلق/ دم نیشنه.
 - : صدريه/ سنگ، توندبون، سنگ
 هاتنه وه یه ک.
 ذَبَّاح: جَزَّار/ سه ریر، قه ساب، کوژه، خوین ریژ.
 ذَبیح: ذَبِيحَة: الحيوان المذبوح/ سه ریرار.
 ذَبِيحَة: ضَحِيَّة/ قوریانی.
 مَذْبَح: مَجْزَر/ شوینی سه ریرین، قه سابخانه.
 مَذْبَحَة: مَجْزَرَة/ قه سابخانه.
 - : مَجْزَرَة/ قه سابی، کوشتار، قه لاجو.
 ذَبیح: مذبوح: مجزور/ سه ریرار، کوژارو.
 ذَبیل:
 ذَبیل: ذوی/ پوکایه وه.
 - : النبات: قَلْ ماء و ذهب نضارته/ سیس بو.
 - : لسانه او شفقتُه/ وشک بو، وشک هه لات.

اذْبَل: صَيَّرَهُ يَذْبَل/ سیسی کرد، وشکی کرد،
 پوکایه وه.
 تَذَبَّلَ فِي الْمَشْي: تَبَخَّرَ وَ تَفَشَّرَ/ به تیو فیزوبه لارو
 لار نه ریشت، به گزی نه ریشت.
 ذُبْلَة: ذُبُول الشفتین من العطش/ لیو وشک بون له تینولنا.
 ذابل: ذَاو/ پوکاوه، سیس، سیسه و هبو، وشکه لاتو،
 وشکه وه بو، چه ش مهرده، چروساوه.
 ذُبَالَة المصباح: قَتِيلَه/ پلایته ی چرا.
 عین ذابله: فاتره الجفون/ چاو (سیس، سیس هه لاتو).
 ذَبِيل: مِيعَة الشباب/ شله په تیئی هه رزه کاری، خاوو
 خلیچکی هه رزه کاری.
 - : قَشْرَة السلحفاة/ قاوغی کیسه ل.
 ذحل:
 ذحل: إِثَار. إِنْتِقَام/ تَوَلَّه، تَوَلَّه سهندن.
 ذخر:
 ذخر: إِذْخَر. خَبَأَ لوقت، الحاجة/ (کوی کرده وه،
 هه لئ گرت)، تفاقی خست، زه خیره ی خست، بو
 ته نگانه.
 - : - : خَزَنَ وَخَبَأَ/ شار دیه وه، په سمه نده ی کرد،
 خستیه سه ریه ک.
 ذخیره: ذُخِر. مَأْذَخِر/ تفاق، زه خیره، کوکراوه.
 - : رأس المال/ مال، پاره، سه رمایه.
 - : الحرب/ جبه خانه، تفاقی جهنگ.
 إِذْخَار: إِذْخَار/ کوکرده وه.
 مَذْخَر: موضع الذخر/ گه نجینه.
 ذر:
 ذر: رَش. نثر/ بلاوی کردنه وه، پیوه ی کرد.
 - : الحب في الأرض/ توی کرد، توی چاند.
 - : النبات: طلع/ سه ری دهر کرد، چهری.
 - : الرجل: شاب مقدم راسه/ پیشه سه ری سپی بو.
 - : الرماد في العين/ چاوبه سستی کرد، فیل و گزی
 کرد.
 - : الشمس: طلعت/ خور هه لاهت، سه ری دهر میتنا.
 ذر: رَش. نثر/ بلاو کرینه وه، توو کردن.
 - : صغار النمل/ میروله ورده.

ذَرَّةٌ: اصغر جزء من المادة/ گهرد، گهردیله، گهردیلکه، ده نکوکه.

ذَرَى: نه توم.

القنبلة الذرية/ بومبای نه توم.

ذَرُور: مسحوق تراب/ خاکه، ته پ و توز.

ذُرُوری: نام/ ورد، زور ورد، والابیژ.

ذُرِّيَّة: نسل/ نه وه، وچه، مندا، وه خاخ، فرزند، ریشه ی جگر.

عَدِيم الـ / وه جاج کویر.

ذراع (فی ذرع)

ذرب:

ذَرِب: اذرب: (خذ) تیژی کرد.

- الرجل: فصَحُ لسانه بَعْدَ حَصْرِهِ/ زمانی کرایه وه.

ذرب الجرح: فسُد و اِتَّسَعَ/ نه وه، پیسی کرد، لیتی پیس کرد (برین).

ذُرِبَت المعدة: فسَدَتْ/ تیک چو.

ذرب: حاد/ تیژ.

رَجُلٌ - : بَدِيءُ اللسان/ دم پیس، زمان دریژ، جنیو فرخ.

ذَرِب: بَذَاعَةُ اللسان/ دم پیسی، زمان دریژی، جنیودان.

- المعدة: اِسْهال/ سک چون، سک شوپی، رهانی، به لغیره.

ذرح:

ذَرَح اللّبن: مزجه بالماء/ کردی به ماستاو، ناوی تن کرد.

ذراع: اللّبن المعمّوج بالماء/ ماستاو.

ذرايح (المفرد ذراع): من الحشرات/ میروه بؤگنه.

ذرع:

ذَرَعَ: قاس/ پیوای، پیوانی کرد.

ذرع اليه و عنده: تشَفَّعَ/ روی لی نا، لیتی پارایه وه، ده ست دامینی بو، لایه وه، نکای کرد، نرای کرد.

تَذَرَعَ بذريعة: تَوَسَّلَ بوسيلة/ بیانوی مینایه وه، بهمانی گرت.

ضاق ذرعاً بالامر: لم يقدر عليه/ پیی نه کرا، بوی مه ل نسوا.

اِسْتَذَرع بالشئ: اِسْتَر به/ خوی پی په پانه وه.

ذراع: ساعد/ قول، بال، باسک، پهل.

- : مقياس طول/ گز، بال.

- : اِقتدار. اِمكانية/ توانا، میژ.

- الميزان/ باهو.

ذريع: سريع/ خیرا، به تاو، چوست، گورج.

- : شفيح/ رولینه، داواکار.

قَتَلَ - : قضيع/ کوشتاری زور ناپه واو نابه جی.

ذريعه. ثرعة/ وسیله/ مؤ، بیانو، به هانه، په آپ.

ذرق:

ذَرَق. اذرق الطائر: رمى بِسُلْحِهِ/ ریفته ی کرد.

ذَرَق الطيور: سَلَّحَهَا/ ریفته، جیفته.

ذرا:

ذری. ذرا الحنطة: نَقَّاهَا في الريح/ به پای دا، شهنی کرد، سوری کرد.

- . - : الريح التراب: اطارته و فرقته/ کردی به خول و ته پ و توز.

- : فلاناً: مَذَحَ/ پیا مه ل دا.

اذرى: القى/ فرپی دا.

اَذَرَت العين دُمْعَهَا: صَبَّتْهُ/ فرمیسکی (رژان، تن نا)، چاو ناوی کرد.

تَذَرَى الجبل: علاه/ سرکهوت، چوه سره وه.

- به: اِسْتَذَر/ خوی خسته په نایه وه.

اِسْتَذَرى: التجأ/ په نای برده به.

ذرة: نبات/ زه رات، گهنه شامی.

- شامية او صفراء/ زه پاته زهر، گهنه شامی.

- بيضاء/ زه پاته سپی.

مَذَرى. مَذَرَا: خَشَبَةٌ تَذَرى بها الحبوب/ شهن.

ذَرى: ملجأ. حمى/ په نا، پاریسگ، دالده.

ذُرُوءة. ذُرُوءة: شيب/ پیری، سرسپیتی.

- . - : قَمَّة/ لوتکه، پۆپه، مله.

- . - : اوج/ نه وپه پی، لوتکه و پۆپه ی.

ذعر:

ذَعَرَ. اذَعَرَ: اَفْرَع/ ترسانی، توقانی، زاره تره کی کرد.

ذَعَرَ. اِذْذَعَرَ: خاف/ ترسا، توقی، زاره تره ک بو.

ذَعَرَ. ذَعَرَ: فزع. خوف/ ترس.

مذعور. ذاعر: خائف/ ترسوا.
 ذُعْرَه: طائر يكثر تحريك ذنبه/ كلك هَلْ سه نكینه.
 ذَعَف: -
 ذَعَف: سَقاه الذُعاف/ زهری دلیه، دهرمان خوردی کرد.
 - الطُعَام: جعل فيه السُم/ زهری تن کرد.
 ذَعَف: إنذَعَف: مات/ مرد.
 إنذَعَف: إنبهر/ تَبَّكَ چو، رهنگی هَلْ زَلْ پی، شتوا.
 ذُعْفَه: سُم/ زهر، زهر، زار.
 ذُعاف. موت ذُعاف: سَرِيع/ مردنی په له و کوت و پپی.
 سُم - / کوشنده، ژاری کوشنده.
 ذَعَن: -
 ذَعَن: (ذَعَن له: خَضَع/ خوی دا به ده ستیه وه، ملی که چ
 کرد.
 إنذعان: إنقیاد/ گوئی رایه لی، خویه ده ستیه وه دان، مل
 شوی، سهردانه واندن.
 مُذَعِن: مُنْقَاد/ ده سته مۆ کراو، گوئی رایه لی،
 خوارده ست، گهردن که چ.
 مُذعان: سهل الإنقیاد/ ده سته مۆ، رام.
 ذَفَر: -
 ذَفَر الشیءُ ظَهَرَتْ رائحته/ بۆنی کرد، بۆنی هات.
 ذَفَر: رائحة كريهة/ بۆنی ناخوش.
 ذَفَر: كريه الرائحة/ بۆگن.
 ذَقَن: -
 ذَقَن: ضَرَبَ ذَقْنَه/ کیشای به چه ناگه یا.
 - ذَقَن علی یدیه: وضع ذَقْنَه علیها/ چه ناگه ی
 خسته سهر ده ستی، چه ناگه ی دادا.
 ذَقَن. ذَقَن/ چه نه، چه ناگه.
 ذَقَن: لَحِیة/ ریش.
 (اذقن: طویل الذقن/ ریش دریش، چه ناگه دریش، ده م و
 چاو په نجه کیشی.
 ذكاء (فی ذکی).
 ذکر:
 ذَکَرُ الله: سَبَّحَهُ وَ مَجَّدَهُ/ ستایشی خوی کرد.
 - الخبر: قاله/ باسی کرد، وتی، مه واله که ی که یاند.
 - الحديث: سرده/ گپریایه وه.

- الشیء: ثَوْبَه/ دای به گوئی دا، لئی خسته یو.
 - الشیء: سَمَاء/ ناوی هینا، دیاری کرد.
 - تَذَکَر: إستَذَکَر: حَفَظ/ له به ری کرد، ره وانی کرد.
 - - - - - فطَن. إفتَکَر/ بیری که و ته وه،
 هاته وه بیری.
 ذاکر: فَاوَضَ. حادث/ لئی دوا، راویژی کرد.
 - درسه: طالع و درسه/ خویندیه وه، کوششی
 تیا کرد.
 ذَکَر. اذَکَر: فَکَر/ بیری خسته وه.
 ذَکَر: الدعاء لله/ ستایشی خوا.
 - : تسمیة/ ناوبردن، ناو میتان، باس کردن.
 - : ذَکرة: صیت/ ناویانگ.
 - : ذَکری. تَذَکُر/ یاد، بیرکه و ته وه.
 - : إیراد/ باس کردن، ناو میتان.
 إحياء الـ - تَذَکَر: إحتفال تَذَکَری/ یادکردنه وه،
 بیره وه ری.
 سالف الـ - : المذکور آنفا/ باسکراو، ناویراو.
 یَذَکَر: یَسْتَحِقُّ الذَکَر/ شایانی باسه، نه وه ی نه یی بوتی.
 - : یَمَکَن ذَکَره/ نه شی باس کری.
 ذاکرة: حافظه. بال/ بیر، هوش، یاد.
 تَذَکَر. تَذَکرة: تَفَکرة/ بیرخسته وه، خسته وه یاد.
 - : ماتحفظه للذَکری/ یادگار.
 ذَکری/ یاد، یادگار، بیره وه ری.
 لک - / بق یادگاری، بق بیره وه ری.
 مُذَکَر: مُفَکَر/ بیرخه ره وه، یاد وه ر.
 مُذَکرة: مُفَکرة/ بیرخه ره وه، یادنامه، یاداشت،
 بیره وه ری.
 - : مُلَخَص الدعوی/ یاداشت، پوخته ی خواست.
 تَذَکیر: تَفَکیر/ بیرخسته وه، خسته وه بیر.
 مذکور/ ناویراو، باسکراو.
 مُذاکرة: دَرس. حَفَظ/ خویندن، له به رکردن، کوشش
 کردن، ره وان کردن.
 - : مُلَاوِضَة/ گفست و گۆ کردن، لهندوان، باس
 کردن.
 ذَکَر الحيوان: ضِدَّ اُنْثی/ نیره، که لی، نیر.

- قضیب / چوک، کتیر.

- و انشی / نیره و می به، نیرومن.

إمراة ذكورة: مُتَشَبِّهَةٌ بِالذَّكَورِ / کورانی، نیره کورکه، له پیاونیکا.

مُذَكَّرٌ: ضِدُّ مؤنث / نیر.

ذُكُورَةٌ: خِلافُ الْأُنثَى / نیریتی.

تَذَكُّرَةٌ: تَذَكُّرَةٌ، وَرَقَةُ السَّفَرِ أَوْ الدَّخُولِ / بلیت، تیکت.

- مرور / په ساپورت.

- طمِئَةٌ / راجبته، ره چته.

ذکا:

ذَكَى. ذَكَى النَّارَ: أَوْقَدَهَا / ناگری کرده وه، دای گیرسان، کردیه وه.

- - الحَرْبُ: أَشْعَلَ نَارَهَا / هَلَّى گیرسان،

ناژاوهی نایه وه، ناگری جهنگی نایه وه.

- - قَدَّمَ ذَبِيحَةً / قوربانی دا.

ذُكْتُ. إِسْتَذَكَّتِ النَّارُ: إِشْتَدَّ لَهيبُهَا / ناگره که خوش بو، که شایه وه، کلپه ی سه ند.

ذُكَاءٌ: سُرْعَةُ الْفَهْمِ / زیره کی، زرنکی.

ذُكِي: سَرِيعُ الْفَهْمِ / زیره ک، زرنک.

- الرَّاخَةُ / بۆن خوش.

- الطَّعْمُ / تام خوش، به له زهت، به چیژ.

ذَل:

ذَلَّ: ضِدُّ عَزَّ / که ساس که وت، که نهفت بو، لاما، زه بون بو.

- : هَانُ / رسوا بو، سوک بو.

ذَلَّلَ. ذَلَّلَ: حَقَّرَ / رسوا ی کرد، سوکی کرد، له ترخی که م کرده وه.

- - : اخْضَعَ / ملی پی که چ کرد، زال بو به سه ریا، زه بونی کرد، که ساسی کرد.

تَذَلَّلَ: خَضَعَ وَ تَوَاضَعَ / ملی که چ کرد، خوی که ساس پیشان دا.

ذَلَّ: ضِدُّ عَزَّ / که ساسی، که نهفتی.

- : مَهَانَةٌ / رسوایی، سوکی، زه بونی، خاکه ساری.

تَلِيلٌ: حَقِيرٌ / رسوا، سوک، خوی پی، چاوشو پی، په تیاره، په ژمرده.

- : مُنْكَسِرُ الْخَاطِرِ / زه بون، که ساس، که نهفت،

داماو، دل شکاو.

ذَلُولٌ: سَهْلُ الْإِنْقِيَادِ / مالی، دهسته مۆ، رام، که وی.

ذَلِقَ:

ذَلِقَ. ذَلِقَ: اذَلِقَ السَّكِينُ: حَذَّذَ / تیژی کرد، ده مه زه دی کرد، ساوی دا.

- : ذَلِقَ اللِّسَانُ: كَانَ ذَلِيقًا / زمان پاراو بو.

ذَلِيقٌ. ذَلِيقَ اللِّسَانُ: الْبَلِغُ الْفَصِيحُ / زمان پاراو.

ذَلَّاقَةُ اللِّسَانِ: فَصَاحَتُهُ / زمان پاروی.

ذَلِقَ. ذَلِقَ الشَّيْءُ: حَذَّذَ / ده مه که ی، لاتیژه که ی.

- - : اللِّسَانُ: طَرَفُهُ / سه ری زمان.

ذَم:

ذَمٌّ: ضِدُّ مَدَحٍ / زه می کرد.

- : اِنتَقَدَ / ره خنه ی گرت، سه رزه نشتی کرد.

ذَمٌّ: بَالِغٌ فِي ذَمِّهِ / زه می کرد و زوریشی پیوه نا.

اِذْمَةٌ: اخَذَهُ تَحْتَ حِمَايَتِهِ / ده ستی به سه راکرت، دالده ی دا، په نای دا، گرتیه خوی.

ذَمٌّ: ضِدُّ مَدَحٍ / زه م، به دگرایی.

- : اِنتَقَادٌ / ره خنه، سه رزه نشت

ذَمِيمٌ. مَذْمُومٌ: مَذَمٌ: ضِدُّ مَمْدُوحٍ / زه م کراو.

- - : يَسْتَحِقُّ الذَّمَّ / شایانی زه م، زه م هل نه گری.

ذَمَّةٌ: ضَمَانٌ / ده ست به ری، متمانه.

- : اَمَانٌ / پاراستن.

- : دَيْنٌ / قه رز.

- : ضَمِيرٌ / ویزدان، ده بون.

أَهْلُ الْ- : ذِمِّي / خاوه ن، ویزدان، پیوچاک، ده بون

پاک، ثانی، نایندار.

عَدِيمُ الْ- / بِنَ ویزدان.

فِي ذِمَّتِهِ: عَلَيْهِ. دَيْنٌ / لایه تی، له کنیه تی، قه رزاه.

مَذْمَةٌ. ذِمَامٌ: حَقٌّ / ماف، ره وا.

ذَمَر:

ذَمَرُ الْأَسَدِ: زَأَلَ / نه پانی.

- : الرَّجُلُ: لَمْ يَسْ مَذْمَرَةً / ده ستی نایه بینی، په خه ی گرت.

تَذَمَّرَ: تَضَجَّرَ / بۆلانی، بۆله بۆلی کرد، سکالای کرد،

رینگه رینگی کرد، خوته ی کرد، بیژاری ده رپی.

- : لام نفسه على ما فات / سرزده نشستی خوی کرد.
 مُذَمَّرٌ: العنق و ما حوله / مل، په‌خه، بین.
 ذنب: -
 اذنب: ارتکب ذنباً / تاوانی کرد، گونا‌می کرد.
 - : اخطأ / مه‌ل‌ی کرد.
 اِسْتَذْنَبَ: عَدَهُ مُذْنِباً / تاوان باری کرد.
 مُذْنِبٌ: اثم / تاوان بار، گونا‌بار، به‌زه‌کار.
 - : ضِد بَرِيء / گونا‌ه بار، گِیَزه شیوین.
 - : خاطی / مه‌له.
 ذنب: اثم / تاوان، به‌زه.
 - : خطیئة / گونا‌ه، مه‌له، سوچ.
 ذنب: ذیل / کلک.
 - : (الثعلب، الفار، القط): نباتات / کلکه پشیل.
 - : العقرب: شوکت / جزو.
 - : السوط: طرفه / س‌ری قامچی.
 اصل ال - : عُصْفَص / کلینچک.
 اذتاب الناس: اتباع / ده‌ست و پی‌وه‌ند، یا‌وه.
 - الناس: سَفَلَة / خویتی، ه‌ه‌چی و په‌رچی، په‌تیاره.
 مُذْنِبٌ: لَهُ ذیل / کلک‌دار.
 - : نجم بذیل / نه‌ستیره‌ی کلک‌دار.
 ذهب: -
 ذهب: سار / روی، رویشت، چو.
 - : مَضَى / تنب‌پی.
 - : مات / مرد، کوچی کرد.
 - : به : اخذ و مضى / بردی و روی
 - الی کذا: رای فیه کذا / بوی چو، وای مات به بیردا.
 - ادراج الرياح / بابردی، که‌وته‌گِیَزه‌وه، چو به‌ده‌م
 باوه.
 اذهب به: ازاله من مکانه / سرپه‌وه، له‌جیی
 خوی لای برد.
 ذهب: مضى / رویشتن، رَیَین، تن‌پ‌رین، چون.
 ذهباً و اِیاباً / چون و هاتن، نه‌م سه‌رو نه‌وسه‌ر، ه‌ه‌ردو
 سه‌ر.
 تَمَذَّهَبَ بِالْمَذْهَبِ الْفُلَانِي: اِتَّبِعْهُ / اِیْمَانِي بِنِ هَيْتَا،
 باوه‌پی پی کرد، دوا‌ی که‌وت، چوه سه‌ر روی.

ذهب: المعدن المعروف / زه‌ی، زَیْ، نالتون، ته‌لا.
 - ابيض / پلاتین، زَیْی سپی.
 - اسود / نه‌وت.
 ماء ال - / زه‌رکه‌فت.
 ذهبی: كالذهب (و منه) نالتونی، له‌زَیْره، زَیْرین.
 - : بلون الذهب / نالتونی، زَیْریاو.
 مُذْهَبٌ: مَعْنَاهُ بِالذَّهَبِ / له‌ نالتون گِیَراو، روکه‌شه
 به‌زَیْ، زه‌رکه‌ش.
 مذهب مُعْتَقَد / نایین، باوه‌ی، بیوا.
 - : عقيدة. تعلیم / رَیْیاز، روی و شوین.
 ذهل: -
 ذهل الشيء و عنه: نسیه. اَغْفَلَ عَنْهُ / فه‌راموشی
 کرد، له‌بیری کرد.
 ذهل: اِذْهَلَ: غَاب عَنِ رَشْدِهِ / واقی وپما، وپو، س‌ری
 لی تیک چو.
 اذهل: الهی الفکر / وپی کرد، س‌ری لی تیک دا،
 سه‌رسامی کرد.
 ذهل: تشتت الفكر / وپون، واق وپما، ده‌مه‌ق مان،
 سه‌ر لی تیک چو، دوش دامان.
 ذاهل: مُذْهَلَ: سارح الفكر / وپ، واق وپماو، ده‌مه‌ق،
 چه‌پساو، سه‌رسام، ه‌یتر.
 ذهن: -
 ذهن: ذهن: فهم / نئی گه‌یشت.
 اذهن: اِسْتَذْهَن: اِنْسَاء / له‌ بیری برده‌وه.
 ذهن: عقل / موش، بیر، موشیاری، زَیْری، زه‌ین.
 ذهن: فطنة / زیره‌کی، زرنکی، موشیاری، زه‌ین روی.
 ذهن: ذهن: ذکی. فطن / زیره‌ک، زرنک، موشیار، زه‌ین
 روی، موشمه‌ند.
 ذو: -
 ذو: اسم بمعنى صاحب / خاوه‌ن.
 - صحبة: سليم البنية / ته‌ندروست، له‌ش ساخ.
 - عقل: عاقل مدرك / ذکی / زرنک، زیره‌ک.
 - مال: غني / ساماندار، ده‌وله‌مه‌ند.
 - الارحام: الاقرباء / خزم، خویش، که‌س، که‌س و
 کار.

ذاب: اذبح. ضد جمد/ توابه وه.

- هَزَل/ لاوژیو، لاپیو، توابه وه، پوکایه وه، چروسایه وه.

ذَوَّب. اذاب: جعله ذائباً/ توانیه وه.

ذائِب: مُحَلَّ/ تراوه.

مُذَيَّب: مُحَلَّل/ تویتنه، تویتنه ره وه.

مُذَاب/ تراوه.

ذَوَّب: الْعَسَل الْخَالِص/ مهنگین، رینگال، مهنگینی پالوته.

تذویب: اذابة/ تواننه وه.

ذاد:

ذاد: دَفَعَ طرد/ ده ری کرد، دهستی پیوه نا.

ذاد عَنهُ نودا: دافع/ بهرگری کرد، پاراستی.

مذود: معلق الدواب/ ناخوپ.

ذاق:

ذاق الشيء: اذتبر طعمه/ تامی کرد، لئی چیژت، چیژتی.

- العذاب. قاساه/ سزای چیشت، زوخاو چو به سکيا.

- الرَّجُلُ وَ ما عِنْدَ الرَّجُل: خَبْرُهُ. جَرِيْهِ/ تاقی کرده وه.

اذاق: جعله يذوق/ پیتی چیژت.

تَذَوَّق. ذاق تدريجياً/ به شینیهی چیژتی.

ذوق. ذائقة: حاسة الذوق/ تام، تام کردن، چیژتن، چیژشکه.

- تَذَوَّق: معرفة الطعم/ تام کردن، چیژشکه کردن، چیژتن.

- ذواق: هَوَى. مَيْل/ تاره زو، حهز.

- طبع/ خو، ره وشت، سروشت.

- فصاحة/ قسه زانی، قسه ره وانی، دهم پاراوی.

قَلَّة - فظاظة/ ترنی، که رتپی، نه زان دویی.

قليل ال - فظ/ ترن، که رتپی، نه زان دو.

مذاق: طعم/ تام، بۆن و بهرامه، چه ش، چه ژ، مه زه.

ذوی:

ذوی. ذوی: ذَبَل/ سیس بو.

اذوی: اذبل/ سیسی کرد.

ذات: مؤنث ذو/ خاوهن.

- نفس. عَيْن/ حق، دهرون.

- الجنب. برسام/ تاویه نگ، تاویه نگي ناوسنگ.

- الرقة: التهاب الرقة/ هوسى.

- الشيء. بذاته: بعينه/ هه مان شت، هه رخوی، هه رتهو.

- مرة: مرة ما/ جارئك، جارئكيان.

- يوم: يوماً ما/ روزك، روزكيان.

- اليمين: عن اليمين/ له لای راسته وه.

- البئس: حال/ چۆنیه تی.

- ك. بذاتك: بعينك/ خوت، هه رخوت.

- ي: من تلقاء نفسه/ خۆكار.

فى - ه: فى حد ذاته/ له خویا.

احترام ال - ریزی خۆگرتن.

التحكّم بال - / خۆدابیڼ کردن.

الاعتماد على ال - / پشت به خۆ بهستن.

الاعجاب بال - / خۆپه سه ندی.

الاعتزاز بال - / له خۆبایی بون.

الثقة بال - / دلنمایی، باوه پ به خۆ کردن، پشت به خۆ بهستن.

إنكار ال - / له خۆبوردن.

حُبّ أو محبة ال - / خۆپه رستی.

مدح ال - / به خۆدا هه ل دان، فسه کردن، خۆ هه ل نان.

مُحِبٌّ - ه/ خۆپه رست.

مناقض - ه/ خۆدژ.

صريح أو واضح ب - ه: غنى عن البيان/ ناشکرا، پتویست به لئدوان ناکات.

ذاتی: شخص/ که سی، خۆیی.

- : من تلقاء الذات/ خۆپه س، له خۆوه، له خۆیه وه، له بهر بوره.

ذاتياً: من ذاته/ له خۆیه وه.

- : شخصياً/ خۆی، که سه که.

ذوات: اکابر القوم/ پیاو ماقولان، پیاو که واران.

- الاربع: بهائم/ چوارپن، ناژهل.

اولاد ال - / کورانی خواپیاوان.

ذاب:

ذاوہ ذابل / سیس۔

ذاع:

ذاع. إنداع الخبر: إنتشر/ بلأوبوهوه.

- السیر: فشا / در کینرا، بلاویو و ده رگوت

(نہیئی).

اذاع: نشر/ بلاوی کردنه وه.

- السِّرُّ: اظهره / درگانی.

ذائع: منتشر/ بلاو، بلاوکراوه.

– الصیت: شہر / بہاؤبانگ، ناسراو۔

إِذَاعَةُ الْأَخْبَارِ / مَهْوَالٌ بِالْوَكْرِ دَنُوهُ.

- : راديو / راديو.

محطه - / نیستگهی رادیو.

مُذِيع: ناشر / مہوال گہیہن، بلاوکار۔

مذیاع: لایکتہ سرا / دہم شویہ

— : مکبر الصوت / دهنگوهر.

- : راديو / راديو.

ذیل:

ذیل الثوب: طَوَّلَه/ ریختی کرد، دایه ده می، دلوینی دایه وه.

- الكتاب: كتب فی ذیلہ / ہی نری خستہ سر،

په راویزی (له سار نوسی، خسته سار).

ذیل: ذنب / کلک.

- : طرف / کوتابی، پہاڑ

- الثوب: رفل / دامين، چاك.

- الصحيفة من الكتاب / لای خواره وهی لایره،

دَامِينَ.

- . تذبیل. مُلحق / پاشکو.

- (الحصان. الفار) نباتات / ناوی بوه کن، قرقره.

ظاهر الـ :- بلاعيب / پاك، داوین پاك.

فی - ۴: علی اثره / به شوینیا.

مُذَبِّل. ذائل. له ذیل / کلکار، کلکی مہیہ، بہ کلک.

- رأب:
- رَأَبُ الصَّدْعِ: اصلحه / چاکی کرده‌وه، درزه‌کی ساپز کرده‌وه، درز بزی کرد.
- الشَّيْءُ: جمعه و شدَّةُ برفق / مینایه‌وه یه‌ک.
- بینه‌م: اَصْلَحَ / رتکی خستنه‌وه.
- رَأَبُ: الصَّدْعُ و الشَّقُّ / درز، قلیش، جیابونه‌وه، لَیْک ترازان.
- رئة (فی رای) رائحة (فی روح) رائع (فی روح) رأب (فی رواب و ریب) راببة (فی ریبی) راث (فی روث) راج (فی روح) راج. راحة (فی روح) راد (فی رود).
- راس:
- رَأْسٌ. ثَرَأْسٌ. إِرْتَأَسَ الْقَوْمُ: صار رئیساً / بو به (سرگورده، کارگیز، به‌پتوه‌بی)، سرگردایه‌تی گرته ده‌ست.
- العمل / بو به (کارگیز، به‌پتوه‌بی).
- الجمعية (او الاحتفال) / سرۆکایه‌تی، کۆمه‌ل یا نامه‌نگی (درایه، گرته‌ده‌ست).
- رَأْسٌ: مافوق الرقبه / سر، که‌له.
- قَمَّةُ / لوتکه، پزپه، مله.
- عقل / را، هوش، بیر، ژیری.
- أول / سره‌تا، یه‌کم.
- مال: مبلغ مُعَيَّن لغرض ما / مایه، سرمایه.
- مائی: صاحب راس مال / سرمایه‌دار، ساماندار.
- مالیه: ملكية الافراد / سرمایه‌داریتی.
- الشَّيْءُ: اعلاه / سرى شت و مه‌ک، به‌شى سره‌وه، سره‌که‌ی.
- القوم: زعيمهم / سرۆک، سرکرده، پيشه‌وا.
- براس: متعادلان / سرپه‌سر.
- عدد / سر، دانه.
- راسی: عمودی / ستونی، تانی.
- راسا: مباشرة / یه‌کسر، راسته‌وخۆ، دهم و ده‌ست، یه‌که‌نده‌ردو، گه‌رامو گه‌رم.
- على عقب / سره‌و خوار، سره‌و ژیز.
- رئيس. رئیس: سَيِّد القوم / سره‌گورده، سرۆک، سره‌ک، سرکرده، میر، پيشه‌وا، فه‌رمان په‌وا.
- إدارة او مکتب / به‌پتوه‌به‌ر.
- جَلْسَةٌ / کارگیز، سره‌کی نه‌نجومه‌ن.
- رئيسی: اولی / سره‌تایی، گرتگ، پتویست، سره‌کی.

رئاسَة: ریاسته / سه ریگایه تی، فرمان ره وایی،
 سه رگه له بی.
 مَرُوس: من کان تحت سلطه رئیس / نه ندانم، نیش
 که، کارگوزار، خوارده ست، داروده سه ته.
 راضی (فی رضی) راضی (فی روض) راع (فی روع)
 راعی (فی رعی) راع (فی روع).
 راف:
 راف. رُوف. رُف. ثَراف به: رحمه / به زهی
 پیاماته وه.
 رافَة: رَحْمَة / به زهی، میهره بانی، دلسوزی.
 رُوف. رائف: رحوم / میهره بان، به به زهی، دلسوز.
 راق (فی رَق) راق (فی روق) راق (فی رقی) راقب
 (فی رقب) رام (فی روم) راهب (فی رهب) راهن (فی
 رهن) راود (فی رود).
 رای:
 رای: اَبصر / بین، چاری پی که وت، دیتی.
 - ادرك / ههستی پی کرد، پیتی زانی.
 - حَسِب / وای زانی.
 راعی. ثَرای: تَظَاهَر / خوی وا (پیشان دا، دانا).
 اِرتای الامر: نظر فیه / بیری لی کرده وه، لیتی کولی وه،
 لیتی وردیه وه.
 - الامر: تَدْبِرَة / جی به جیتی کرد، سازی کرد،
 سازاندی.
 - الامر: شَكَّ فیه / دلی لی پیس کرد، گومانی لی
 کرد، دلی لی کریمی بو.
 - رایا: اقترح / عرض رایا / پیشنباری کرد، رای دا.
 تَرای له: ظَهَر / بوی دهر که وت، رچاوی کرد.
 یَری: مَنظور / نه بینری، دهر که وتو، ناشکرا، رون،
 رچاوکراو.
 یا ثری: هل ثری: هل ثری و تَظُن / نایا، ناخو، داخو،
 تو بلتی، نایا نه بینی و ههست نه کی.
 رای: فِکر / را، بیروا، باوه پ دهم و دوان، دهم دو، هه ل
 ویتست.
 - اقترح / پیشنبار.
 - نصيحة. مشورة / ناموزگاری، راویژ.
 - العام / بیروای گشتی.
 صَلَب ال - : عنید / لاسار، قیرسجه.

راع: ناظر / بینر، تَبینبار، چاودیر.
 رؤیا: ماتراه فی المنام / خو، خون.
 رُویَة: نظر العين او القلب / بینایی، سوما، مانا.
 - إمكانية المشاهدة / بینن، چاوپن که وتن، دیتن،
 به دی کردن، دیدار.
 رِئاء. رِباء: تَصْنَع / دوویی، مه رای، ماستاو کردن.
 - : نفاق / دو، ده له سه، ته له که بازی،
 کلکه که تی، رواله ت.
 رِئَة. رِئَة: منفاخ الصدر / سی.
 التهاب ال - / بنو.
 ذات ال - : مرض / کلاوره شی، سیه سوتن.
 مُراء: منافق / دروغن، ته له که باز، دوپو، دوزمان.
 مُراءات. رِباء: نفاق / دوویی، مه رای، مامه که مه بی،
 ماستاو کردن.
 مُراءَة: مُراءَة / ناویننه، باله بان، نه ی نوک.
 مُراء ی: مَنظَر / بینن، دیمه، دیدار.
 مُراء ی: مَنظور / دیار، بینراو، نه بینری، رچاوکراو.
 رب:
 رَبّ الشیء: مُلْکَة / بو به خاوه نی، بو به هی خوی.
 - رَبّ. رَبّ: رَبّ الولد: رِباء / به خویی کرد.
 - اَرَبّ بالمکان: اقام / تیارا، تیامایه وه.
 رَبّ: سَیّد / گوره، سه ره ک.
 - العائلة او البيت: سَیّد العائلة / سه رگه وه ی مال.
 - : مالک / خاوهن.
 - : من اسماء تعالی / خوا.
 - عائلة / پیاری مال، به خیوکه ر.
 رَبَّة عائلة / خانم، که بیانونی مال، ناهره تی مال، ژنی مالی.
 رَبّان السفینة: رئیس الملاحین / سه رگه وه ی که شستی،
 کابتن، که شتی وان.
 رابّ: زوج الأم / باوه پیاره.
 رابَّة: إمراة الاب / باوه ژن.
 رَبیب: ابن الزوج او الزوجة / هه نه زا، زی کوپ، کوپی میتر
 له ژنیکی تر، کوپی ژن له پیاوینکی تر.
 - زوج المرأة لها ولد / باوه پیاره.
 رَبیبَة: بنت الزوج او الزوجة / هه نه زا، زی کچ، کچی
 میتر له ژنیکی تر، کچی ژن له پیاوینکی تر.
 - زوجة الرجل له ولد / باوه ژن.

رُب: عصير الثمار المُخْتَر بالطبخ/ خوشاو، دوشاو.

- الرمان/ ربه هه نار.

- مَرِيّ/ مرهبا، خوشاو، رهچال.

رُب. رُبّة. رُبّا: لَعْل/ لهوانيه، رهنكه، تهقا، تهقو، بهشكو.

- . - . : من الممكن/ نهشن، نهگونج.

رَبَاب. رَبَاية: آلة الطرب/ رهبابه.

رَبَا:

رَبّا: على و ارتفاع/ بهرزبوهوه، بلند بوهوه.

- على: اشرف/ بهسريا نهپوانئ.

- القوم و للقوم: صار لهم رِبِيئة/ پيشيان كهوت، بو به كهول سورى بهر لهشكر.

رِبِيئة. رِبِيء: الطليعة من الجيش/ پيشهنگ، پيش پوهو.

رَبِج:

رَبِج: كَسَب/ قازانجى كرد، برديهوه، دهستى كهوت.

رَبِج. اَرَبِج: جعله يربح/ قازانجى پئ گهيان، سودى پئ گهيان.

- : اعطاء ربحاً/ بوى بردهوه، قازانجى دايه.

ثَرَبِج. اِسْتَرَبِج: طلب الأرباح/ داواى قازانجى كرد، بؤ قازانج گهرا.

ربح: ضد خسارة/ قازانج، بردنهوه، دهسكهوت، سود.

- : فائدة/ سود، نايه.

- بسيط/ قازانجى ساده.

- مُرَكَّب/ قازانجى ناويته، سودى پيكل.

رابح. مَرَبِج: مُكْسَب/ قازانج بهخش، بهدهسكهوت.

- . - : مفيد/ بهسود، بهكهك.

رَبِد:

رَبِدٌ بالمكان: اقام/ تيامابهوه، تياژيا.

- رِبِط/ بهستيهوه.

مَرَبِد: مكان يُرَبط به الحيوان/ شوئينى بهستنهوهى ناژه.

رَبِدُ اللون: اغبر/ ديز، بورهفته، بؤر.

رَبِد: خَشْبَة المسحاة و غيرها/ سالييس، دهسك.

رَبِص:

رَبِص. ثَرَبِص: كَمِن و اِنْتَظَر/ خوى نايهوه، خوى مهلاس دا، ماته ماتهى كرد، چاوه پئى كرد.

- : اِنْتَظَر له خَيْرًا او شَرًّا يَحِلُّ به/ له بؤسهيدا بو، خوى بؤ نابوهوه كه سودى پئ بگه يئى يا زيانى لئيدا بهتاييه تئى زيان.

ثَرَبِص. بَسَلَعَتَه الغلاء: ابقاها لوقت الغلاء/ بهسمندهى كرد بؤ گراني، شارديهوه.

رَبِصة: الانتظار و الثَرَبِص/ خؤنانهوه، خؤمه لاس دان.

رَوَبِصة. ثَرَوَبِص: يقظله النوم/ گورگه خور.

رَبِض:

رَبِض: بَرَك/ چؤكى دادا، نه ژتوى دادا، ماته سهر نه ژتو.

مَرَبِض. رَبِض: ماوى الغنم/ گوب، پشتير، پهچه.

رَبِط:

رَبِط: اوثق و شدّ/ بهستى، بهستيهوه، توندهى كرد، گرژيدا.

- : وصل/ گه يانى به يهك، به يه كهوه بهستيهوه.

- الجرح: عَصَبَةٌ/ پيچاى، پيچاياهوه، برينه كى پيچا.

- اللسان: اخروسه/ بن دهنگى كرد، زمانى بهست.

إِرْتَبِط. رِبِط/ بهسرايهوه، پهپوهند بو.

رَبِط: ضِد خَلّ/ بهستن، بهستنهوه، به يهك گه يانندن، به نذكرن، پهپوهست كردن.

تَرَابِط/ پهپوهندى، پهپوهستى.

رَبَاط: ما يُرَبط به/ هه موشت كه بؤ بهستن به كاريه پئئى، بهستنه.

- : لَقَاف/ سارغى، برين پيچ، پيچك.

- الحذاء: شِرَاك/ قهيتان.

- الجوب للرجال/ ناسقى.

- الرقبه/ بوينباخ، مل پيچ.

- الحيوان: ما يُرَبط به الدابة/ گوريس، پهت، پئوهند، دهس بهند.

رَبِطَة: حُرْمَة/ دهسك، چهك، گورزه، پيچراو.

- : مُنْدِيل/ سه ربيچ، مل پيچ.

رابط. يُرَبط/ بهست، به نذكر.

- : مُوصِل/ گه يته.

- الجأش: قُوَى القلب. شجاع لا يخاف/ نه ترس، ناژا، جهريزه، دل قايم، به غيرته.

رَابِطَة: إِرْتِبَاط: صِلَة/ اِتّصال. عِلَاقَة/ پهپوهندى، بهستران، پهپوهستى، يهك گرئن.

بالارتباط: معا/ پيكهوه، به يه كهوه.

مَرَبُط. مَرَبُط: موضع رِبَط الدواب/ شویستی به ستنه و دهی
ناژه ل.

مُرَبَّط. مَرَبُوط. رِبِيط/ به سراه، په یوه ند.

- بموعد/ له سر (ژوانه، به لینه)، به به لینه و نه ند.

ربع:

رَبْع: اخذ الربیع/ چواره کی برد.

- : قَتَلَ مِنْ رَبِيعَةٍ/ چوارلوی کرد، به چوارلو بای دایه وه.

- . رَبْعٌ عَلَيْهِ الْحُمَى: أَثْنُهُ الْحُمَى كُلَّ رَابِعٍ يَوْمٍ/ هه مو

چوار رڼو جاريك تا نه یگری.

- . رَبْعٌ: إِرْتَبَعَ الحَصَان: اكل الربيع/ له گیای به هار

له و پا، به گیای به هار توپانی.

- الحَصَان: جَرَى عَدُوًّا/ دایه غار، هالی تیزان.

ارْبَع: دَخَلَ فِي السَّنَةِ الرَّابِعَةِ/ چوه سالی چواره وه.

- القوم: صاروا اربعة/ بون به چوار.

- : اصابه حُمَى الرِّبْع/ توشی چوار (رڼو تاپو، به

رڼو).

رَبْعُ العدد: ضَرْبُهُ فِي مِثْلِهِ/ ژماره کی دوجا کرد.

- العدد: جعله اربعة اضعاف/ کردی به چوار

(نه و نه ند، چه ندانه).

- : جَعَلَهُ مُرْبَعًا/ کردی به چوارگوشه.

تَرْبِع: اِسْتَرَبِعَ فِي جُلُوسِهِ/ چوارمشقی دانیش.

رَبْع: جزء من اربعة اجزاء الشيء/ ٤١، چواریه ک.

رابع: بعد الثالث/ چوار (هم، همین، هم، همین).

- عشر: بعد الثالث عشر/ چوارده هم.

رابعاً/ چوارهم، چوارهم.

لرْبِيعَةِ/ لرْبِع/ چوار.

- عشر. - عَشْرَةٌ/ چوارده.

- اضعاف/ چوارجار، چوارنه و نه ند.

أَمْ - و اربعین/ هه زارین.

نَوَات الاربع: مايمشى على اربعة قوائم/ چوارین.

لرِيعاء. يوم الاربع/ چوار شه ممه، رڼو چوارشه ممه.

اربعون/ چل.

ا - / چله، چله مین.

اربعينية: اربعون يوماً/ من/ چله، چلهی (زستان،

هاوین).

- : مرور اربعون يوماً على/ چله چون، تپه پوین

چل رڼو به سر (مندال بون، مردن، هه روداوک).

تربيع: ضَرْبُ العدد فِي اربعة/ لَيْك دان به چوار.

- / دوجا کردن.

- الحَجَرُ او الطابوق. رَصَف/ به دريژ کردن، کاشی

دانان.

- فِي الجدار/ ناوکار.

رَبَاع. اربعة اربعة/ چوارچوار.

رَبَاعِي. مايرُكَب من اربعة/ هه موشت که له چوار پټک

هاند.

- الارجل و الاقدام/ چوارپټ، چوارپا.

- الاضلاع/ چوارلا.

الشكل ا - / چوار (گوشه، پالو).

مُرْبِع: ذو الاربعة اضلاع/ چوار (گوشه، پالو).

- : الحاصل من ضرب العدد فِي نفسه/ دوجا.

رَبْع: داربها عِدَّة مَسَاكِن/ خانوی قره (مال، خیزان)،

هه وار.

- . رَبْع. رَبْع: رَبِيعَةُ القامة: الرجل بين الطويل و

القصير. متوسط القامة/ مام ناوه ندی، نه دريژ نه

کورت، گرده پیاو.

- : جماعة الناس/ خه ک، دهسته، براده ران.

مَرْبُوع القامة: تَبِكَ سَمَوا، بالاچوارگوشه یی، شیشمان.

رَبِيع: فصل الربيع/ به هار، خوین جمان.

رَبِيعِي: مختص بالربيع/ به هار، به هاری.

يَرْبُوع. جَرَبُوع/ گره هه کنه.

ربك:

رَبِك: عَرَقَل/ ته گره ی تن خست، نالوژی کرد، کوسپی

نايه بهر، شپواندی.

- : حَيْر/ شپزه ی کرد، شله ژانی، سه ری لی تیک دا.

إِرْتَبَكَ رَبِك: إِضْطَرَب/ شپزه بو، شله ژا، سه ری لی تیک

جو، په شوکا.

إِرْتَبَاكَ رَبِك/ شپزه بون، شله ژان، سه ری لی تیک چون،

په شوکان.

إِرْبَاكَ/ سه ری لی شپواندن، شپزه کردن، شله ژان،

سه رای تیک دان.

مُرْتَبِك. رَبِك: مُعَقَّد/ شپزه، شله ژاو، په شوکاو،

سه راسیمه.

مُرَبِك/ شپزه کمر، شله ژن، دابین ناکری.

ربل:

ثَرِيْلٌ: كَثْرَ لَحْمِهِ / گوشتی گرت، قهله‌ویو.

- لَحْمُهُ: اِنْتَفَخَ / ناوسا، په‌تاما.

رَبِيْلٌ: رَبِيْلٌ: مَعْتَلِيْ لَحْمًا اَوْ مَعْتَلِيْ الْجِسْمِ /

تَنَكْسِرَاو، قهله‌و، گوشتن، شیشمان.

رَبَاْلَةٌ: اِمْتَلَاءُ الْجِسْمِ / گوشتنی، تَنَكْسِرَاو، قهله‌وی،

شیشمانی.

رَبْلَةٌ السَّاقِ: سِمَانَةُ السَّاقِ / پوز.

رَبَا:

رَبَا: نَمَا و زَاد / گه‌ش‌ی کرد، زَکَد بو، گه‌وره بو، په‌ره‌ی

سه‌ند.

- الْوَلَدُ: نَشَأَ / گه‌وره بو، په‌روه‌د بو، پښ‌گی‌ی.

رَبِيٌّ: اَعْطَى مَالَهُ بِالرِّبَا / پاره‌ی دا به‌سود، سود خوری

کرد.

رَبِيٌّ الْوَلَدُ: غَذَاهُ وَ رَعَاهُ / به‌خوی کرد، په‌روه‌ده‌ی

کرد، ژیا‌نی.

- هَذَّبَ: تَمَيَّنَ / په‌روه‌ده‌ی کرد.

- ذُقْنَهُ: اَطْلَقَهَا / ریشی می‌شته‌وه.

- شَارِبُهُ: سَمِيْلِي (زل کرد، می‌شته‌وه)، خوی کر به

سمیل بابی.

- الثَّمَرُ بِالْسَكْرِ: عَقْدَةٌ / کردی به مره‌با یا خوشاو.

ثَرِيٌّ: نَشَأَ / په‌روه‌ده بو، ژیا.

- تَهَذَّبَ: تَمَيَّنَ بو، په‌روه‌ده بو.

ارَبِيٌّ عَلِيٌّ: زَاد / زیاتر له، تر پ‌پی له.

- جَعَلَهُ يَزِيدَ / زوری کرد.

تَرْبِيَةُ الْاَوْلَادِ: اِعَاشَهُ / به‌خوی کردن، ژیا‌ندن.

- تَهْذِيبُ: تَمَيَّنَ / په‌روه‌ده کردن.

- الطَّيْبُورُ وَ الْحَيَوَانَاتُ: تَدَجِيْنُ / راگرتن،

به‌خوی کردن.

قَلِيلٌ اِلَّا - سَيِّئُ التَّهْذِيبِ / بڼ ته‌من، بڼ نابو، خراب

په‌روه‌ده‌کړاو.

مُرَبِّيٌّ: مُتَرْبٍ: مُعَلِّمٌ / به‌خوی‌کړاو، په‌روه‌ده‌ کړاو،

فیږکړاو.

- مُهَذَّبٌ: تَمَيَّنَ / به نابو، ره‌وشت

(چاک، به‌رن).

- كَلَّ ثَمَرَ مَطْبُوحٍ بِالْسَكْرِ / مره‌با، خوشاو،

رینگاو.

مُرَبٌّ: مُهَذَّبٌ / په‌روه‌دیار، ماموستای په‌روه‌ده،

په‌روه‌ردکار.

مُرَبِّيَّةٌ: قَهْرْمَانَه / په‌روه‌دیار.

- اَطْفَالٌ / دای‌ن، داده.

تَرْبِيٌّ: مَخْتَصٌّ بِالتَّرْبِيَّةِ / پ‌پ‌وی په‌روه‌ده.

رَبَا: رَبَاءٌ: فَائِدَةٌ / قازانجی سو.

مُرَابِيٌّ: مَنْ يَتَعَاطَى الرِّبَا / سوخوری.

رَبِيٌّ: مَخْتَصٌّ بِالرِّبَا / نه‌وی سوخوری پیشه‌ی‌تی.

رَبِيَّةٌ: اَصْلُ الْفَخْذِ / سه‌روی ران، که‌له‌که، به‌رموسه‌لان.

رَبِيَّةٌ: رَبْوَةٌ: رَبْوَةٌ: اَكْمَةٌ / بستو، سه‌نگر، که‌لات.

رَبْوٌ: مَرَضٌ صَدْرِيٌّ / مه‌ناسه سواری.

رَبْوَةٌ: مَلِيُونٌ / ملیون.

رَبْوَةٌ: عَشْرَةُ اَلْفٍ / ده‌هزار.

رَقَبٌ:

رَقَبٌ: نَظْمٌ: وَصْفٌ / رڼکی خست، چاکی کرد.

- دَبْرٌ: اَعْدَ / ناماده‌ی کرد، پڼکی هیڼا، گڼپای.

تَرْغَبٌ: صَارَ مُرْتَبًا / رڼک خړا، ناماده کړا، چاک کړا، باش

کړا.

- عَلِيٌّ كَذَا: نَتَجَ عَنْ كَذَا / له ته‌نجامی نه‌وه‌وه بو، به‌وه

کو‌تایی مات.

رُثْبَةٌ: مَرْتَبَةٌ: صَفٌّ / پۆل، خانه، پایه، پله.

- - - : تَرْجَةً / پله، جۆر، پایه، راده.

- - - : مَنَزَلَةً / پایه، گه‌وره‌یی، نیشان.

تَرْتِيبٌ: تَنْظِيْمٌ / رڼک خستن، چاک کردن، باش کردن.

- : نِظَامٌ / رڼک و پڼکی، ریزه‌ستن.

- : تَدْيِيْرٌ: اِعْدَادٌ / ناماده کردن.

ب - : بَانْتِظَامٌ / به رڼک و پڼکی.

مُرْتَبٌ: مُنْظَمٌ / رڼک خړاو، رڼخړاو.

- : مُعَدٌّ / ناماده‌کړاو.

- : مُعَدٌّ / ناماده‌کړ.

رَاتِبٌ: مُرْتَبٌ: مَعَاشٌ / مانگانه، موچه، مز.

- : رَتَبٌ: عَلَيَّ نَسَقٌ وَاحِدٌ / یه‌ک جۆر، یه‌ک شیوه.

عِيْشٌ رَتِيبٌ: رِثَانٌ وَ كُوْزَهٗ رَانِيْكِيْ يَه‌ك شِيْوَهٗ وَ بڼ كُوْپَان.

رَتِجٌ:

رَتِجٌ: لُرْتِجٌ: اَغْلَقَ / دای خست، پټوه‌ی دا.

رَتِجٌ: لُرْتِجٌ: عَلِيْهِ الْكَلَامُ: اِسْتَفْلَقَ عَلِيْهِ الْكَلَامُ / زمانی

به‌سترا، قسه‌ی بۆ نه‌مایوه.

رَتَّجَ: رتاج: باب عظیم/ دوده‌وری، ده‌رگای گوده.

مَرْتَج: مایغلق به الباب/ کلوم.

راتنج: صمغ الصنوبر/ جیه.

رتج:

رَتَّجَ: عاش فی خِصْب/ ناسوده ژیا، به‌خوشی و تیرد

ته‌سلی ژیا.

ت الماشية: رَعَت/ له‌وړا، چه‌را، چهری.

مَرَّتَج: مَرَعی خَصِيب/ له‌وړگا، له‌وړ، پاوه.

الردیلة او الشر: الخ/ کانگای خرابه و داوین

پیسی.

رتق:

رَتَّقَ: ضِد فَتَّق/ دروی، چنیه‌وه.

الفتق: اصلحه/ پینه‌ی کرد، درویه‌وه، چنیه‌وه.

فَتَّقَهُم: اصلح ذات بینهم/ ناشتی کردنه‌وه، ریکی

خستنه‌وه، پینکی مینان.

الشيء: سَدَّه و اغلقه/ دای خست، سهری نایه‌وه.

رَتَّقَ: نَقِض فَتَّق/ درونه‌وه، چنینه‌وه، پینه‌کردن.

رتل:

رَتَّل الشيء: تناسق و انتظم/ رتک بو، رتک و پتک بو.

رَتَّل الكلام: احسن تألیفه/ باشی وت، به‌گوږو.

القرآن: تأنق فی تلاوته/ باشی خویند، قورئانه‌کی

باش خویند.

ترتیل: ترنیم/ خویندن، وتن، ناوازی خوش.

رَتَّل الحُسن من الكلام/ قسه‌ی باش و به‌جی، وته‌ی

جوان.

رَتَّل: صَفّ/ ریز، رتچک، ژماره‌یکه تود.

ارتل: مَنْ فی لسانه خبسة/ زمان نه‌گړی.

رُتِلَاء: عنكبوت مؤذ/ جالالوکه‌ی به‌زیان.

رتم:

رَتَمَ بكلمة: فاه/ وشه‌یکه (وت، به‌ده‌ما هات)، ده‌می

کرده‌وه.

ارتم: شَدَّ الرِّمَّة علی اصْبُعِهِ/ په‌تی به‌ست به

په‌نجه‌یه‌وه.

رُتِمَة: رَتِیمَة: خِيط يُشَدّ فی الاصبع للشدکُر به/

په‌تیک به‌په‌نجه‌وه نه‌به‌ستری بۆ بیرکه‌وته‌وه.

رت:

رَتَّ: اَرَتَّ الثوب: بلی/ شپو، کون بو، زنی.

اَرَتَّ الثوب: جعله رَتًّا/ شپو کرد، کونی کرد، زانی.

رَتَّ: رثیت: بلی/ شپ، کوته، زنیو.

الهینة/ شپول، په‌ریوت.

کلام: - : سَخِيف/ قسه‌ی قوږو بڼ مانا، قسه‌ی هیچ و

پوچ.

رَثَاثَة/ په‌ریوتی، زنیوی.

رثا:

رَثَا: رَثَى المیت: بَكَاه و عَدَّه محاسنه/ شیوه‌نی بۆ

کرد، لاوانیه‌وه، به‌سهریا گریا.

هه‌ل دا، هه‌ل به‌ستی له‌سهر دانا.

رثی له: رَثَى له و رَحِمَه/ دلی بۆ نهرم بو، دلی بڼ سوتا،

به‌زه‌یی بیا هاته‌وه.

له: له: حَزَنَ علیه/ بۆی دلگیر بو، جلی ره‌شی بۆ

له‌به‌رکرد.

یُرثی له/ شایانی به‌زه‌یی، پیاو به‌زه‌یی پیادیتنه‌وه.

رَثِیَة: ضَعْف و فتور/ لاوازی و ساردی.

التهاب المفاصل/ جومگه‌ نیش.

حُمَق/ که‌رتتی، گیتی، که‌وده‌نی.

رجل رَثَو: فی عقله ضعف/ گیل، که‌ودن، چه‌پوله.

مرثاة: مرثیة: مایرثی به‌المیت من الشعر و غیره/

وتارو مؤنراوه بۆ مردویا به‌سهر مردوا وتن، شیوه‌ن.

رثاء: رَثَى نَدَب/ شیوه‌ن کردن، دلگیریون.

رج:

رَجَّ: هَزَّ و خَضَخَض/ شله‌قانی، جولانی، له‌رانیوه‌وه،

رایوه‌شان.

رَجَّ: اَرْتَجَّ: اهتَزَّ و تحرك/ شله‌قا، جولا، له‌ریه‌وه.

رَجَّة: اِرْتِجَاج: اهتزاز/ شله‌قان، جولان، له‌ریه‌وه.

رَجَّاج: مُتَرَجِّج/ له‌رزوک، بزوک.

مَرَّتَج: مُهْتَزَّ/ له‌ریزو، شله‌قاو.

رَجْرَج: اهتَزَّ و اضطرب/ له‌ریزی شپزه‌بو، شتوا.

حَرَكَ/ جولانی، بزوانی.

تَرَجَّجَ: تَحَرَّك/ جولا، بزوا.

إِضْطَرَب/ شپزه‌بو، شتوا.

رجا:

ارجا الأمر: اَحْرَه/ دواى خست، خستیه کاتیکی تر.

إرجاء: تاخیر/ دواخستن، خستنه کاتی تر.

رَجَسَ: رَجَسَ: عمل عملاً قبیحاً / کرده و دهی کی	رَجَب:
ناشیرنی لَ / وه شایه وه.	رَجَبٌ مِنْهُ: استحیا / شرمی کرد، شوره می کرد.
رَجَسَ: دَنَسَ / پیس، چه پل، گلاو.	- ارجب: رَجَبُ الرجل: هایه / لئی ترسا، شرمی لَ
رَجَسَ: العمل القبیح / کرده وهی ناشیرن، نهنگی.	کرد، سلی لَ کرده وه.
- رَجَسَ: قَذَر / پیسی، ناپوختی، چه پل.	تَرَجَبَ: تَخَوَّف / ترسا، سلی کرده وه.
مِرْجاس: مِسْبار الأعماق / قول پیو، قولایی پیو.	رَجَب: الشهر السابع الهجری / مانگی رهجه بی کرجی.
رجع:	رجع:
رَجَع: عاد / گه رایه وه، هاته وه، رؤیشته وه.	رَجَع: تَرَجَّع المیزان: مال / سهری کرد، لاسهنگ بو.
- اِلى الامر: إستانف الامر. بدا ثانیه / تن مه لَ	- - الراى: غلب على غیره / قسه که ی سهری
چوه وه، دهستی پی کرده وه.	گرت، په سه ند کرا.
- اِليه فى الامر: إستان به. التجا اِليه / په نای	- ت - ت القوة: غلبت على غیرها / زال بو،
برده بهر، راویژی پی کرد.	سهرکه وت.
- عن الامر: كَفَّ / وازی لَ هیتا، دهستی لَ مه لگرت.	- الشیء بیده: وَزَنَه / مه لی سهنگان.
- فى كلامه: تراجع / پاش گه ز بوه وه.	رَجَّع: ارجع: جعله راجعاً / لاسهنگی کرد.
- علیه: طالَبَه / داوای لَ کرده وه.	- الراى والظن: په سه ندی کرد.
رَجَّع: ارجع: رد / گه رانی وه، دایه وه.	- على: فَضَّل / به باشتی دانا.
راجع: فَحَص / پشکنی.	- ارجح: هَزَّه و تَذَبَّه / رای ژهن، رای وه شان.
- الحسابات: تَحَقَّق صحتها / پیاجر وه،	تَرَجَّع: ارجع: تارجع: اِثْتَر و تَذَبَّذ / له ریه وه، هات
راستی که ی دهرکه وت.	و چوی کرد.
- ه فى الامر: طلب رایه / پرسی پی کرد، راویژی پی	رُجحان: ارجحیه: میلان / لاسهنگی، لاری.
کرد.	- - : اَفْضَلِيَّة / په سه ند کردن.
- الطبيب مثلاً: چوه لای پزیشک.	ارجوحة: مَرْجوحة. رُجَاحَة: مَطْوَحَة / جُولانه، دیلانه.
- : كَرَّ / پیاجر وه، دوباره ی کرده وه.	راجح: غالب / لاسهنگ، قورستر.
تراجع: اِرتَد / پاش گه ز بوه وه.	- : محتمل / شیار، گونجاو، ری تَ چو.
- : ضِد تَقَدَّم / کشایه وه، گه رایه وه.	- ارجح: مُفْضَل / په سه ند، باشت، په سه ندتر.
إسترجع: إِسْتَرَدَّ دهستی که وت وه، سه ندیه وه، وهی	رجز:
گرت وه.	رَجَز: دَنَس / پیسی، ناپوختی.
- : سحب / کیشانه وه.	- : عَذَاب / سزا.
- الشیء: طلب رَدَه / گت رایه وه، داوای کرده وه.	- : عِبَادَة الاوثان / بت پرستن.
- الامر: الغاه / مه لَن وه شان وه، به تالی کرده وه.	- رجز: الإثم و الذنب / گناه و تاوان.
- ماضع: وَجَدَه / دَوزیه وه.	رجازة: ما یعلق یاحدى جانبی الحمل لِیُعْدِلَه /
- عافیته: شَفَى / چاک بوه وه.	پارسهنگ.
رجع: رجوع: عَوَد / گه رانی وه، هاتنه وه.	رَجَز: بَحَرَ من ابحر الشعر / بکیک له کیشه کانی
- الصدى: رَدَّ الصوت / دنگ دانه وه.	مؤنراوه.
- : المطر بعد المطر / باران به دواى بارانا، بارانی	- : داء یصیب الإبل / دهر دیکه توشی و شتر نه پی.
پاش باران.	رجس:

- کرجع البصر: کایرتداد الطرف/ وه تروک ی چاو، له
چاو تروکانیکدا.
- رُجْعَة: عَوْدَة/ گه پانه وه، هاتنه وه.
- استرجاع: سَخْب/ کیشانه وه، گپانه وه.
- : استعادة/ سهندنه وه، ساندنه وه، وه رگرتنه وه،
دهست کوتنه وه، چاک بونه وه.
- تراجُع: إرتداد/ کشانه دواوه، گه پانه وه، پاشگه ز
بونه وه، پتچ داننه وه.
- مُتراجِع: متقهقر/ کشاوه، گه پاوه، شکاو، پاشگه ز.
- مَرَجِع: مکان الرجوع/ سرشار، شوین گه پانه وه.
- : کتاب يُرجع الیه/ سرچاوه، چاوگ.
- : ملجا/ په نا، په ناگه، پال پشت.
- ال — الاخير/ دوامین سرچاوه و په نا.
- مُراجِع: فاحص/ پشکنه ر.
- : الحسابات/ پشکنیار، وردکار.
- : من له اعمال يراجعها/ خاوه ن کار.
- مُراجَعَة: إعادة. تکرار/ دوباره کړدنه وه.
- : إعادة النظر/ پیاچونه وه، چاوپیاخسانه وه.
- رُجعی: متمسک بالقديم/ کونه په رست.
- : للوراء/ بهر وه دوا.
- راجع: مُراجع: المرأة يموت زوجها و ترجع الى اهلها/
باوه خوڼ.
- رجيع: روٹ/ ترس، ترسه قول.
- رُجعه: وصل. مستند/ وه رگرتن نامه، بهلگه نامه.
- رجف:
- رَجَف: هَزَّ. حَرَكٌ شديداً/ له زانی، له رانیوه، شله قانی.
- : إرتجف: إرتعد/ له زنی، له ریوه.
- لرجف: تَشَرَّ اخباراً مُرَجِجَةً/ مه والی ناخوشی
بلاو کړدنه وه، ناژاوه ی نایوه.
- رُجْفَة: رَعْدَة. هَزَّة/ له زه، له زین، له ریڼه وه، موچک.
- اراجيف: اخبار مُهيجَة/ مه والی (ناخوش، خراب، درق).
- رجل:
- رَجُلٌ: سار علی رجليه/ به پین دقسی، به پیاده یی دقسی.
- تَرَجَّل: نَزَلَ عَنْ رُكُوبَتِهِ فَمَشَى/ داپه ی و به پین دقسی.
- : ت المرأة: صارت كالرجل/ لاسایی پیاری کړدنه وه،
ره فتاری پیوانه ی کړد، وه ک پیاری لی هات.
- ارتجل الكلام: تكلم من غير ان يهينه/ سرپیښی (دوا)
وتاری دا، قسه ی کړد.
- العمل/ بن لیک داننه وه کړداری کړد.
- برأيه: إنفرد/ هر به قسه ی خوی کړد، به قسه ی
کسه ی نه کړد.
- : طبخ في الرجل/ له مهنجه لا کولانی.
- رجل: قَدَم/ پین.
- : ساق/ لاق.
- : طائفة. قطعة/ کومه ل، په ل.
- : من الجراد/ قطعة عظيمة/ په لیک کول.
- : الحمام: نبات/ گوزوان، مژمژک.
- : الغراب: نبات/ گوله به هاره.
- يُقَدِّم رجلاً و يؤخر أخرى: يَتَرَدَّد/ دودله، رارایه.
- رَجُلٌ. راجل: من يمشى على رجله/ پیاده.
- رَجُلٌ. رَجُلٌ. رَجُلٌ: الشعر بين الجمود و الاسترسال/
قز نه خاو بین نلول.
- مِرْجَلٌ: مشط/ شانه، شه.
- : قدر/ مهنجه ل، قازان.
- : آلة بخارية/ بویله، کول مین، کولینر.
- رَجُلٌ: إنسان/ مرقف، مرق، مرمدم.
- : خلاف المرأة/ پیار.
- : الرجال: كامل الرجولة/ که ل پیار.
- رُجولة. رجوليّة. كمال الرجل/ نیرتسی، پیاویتسی.
- : شجاعة. صفة الرجل الكامل/
پیاوهرتسی.
- إرتجال/ خوت، خوتن، قسه کړدن یا نیش کړدن به پین
خو ناماده کړدن، یه کسره، سرپیښی.
- إرتجالي. مُرتجل/ خوت، یه کسره، به پین ناماده کړدن،
دهمه کی، له به روتن.
- مُسترجلة: ورشة/ نیره کوپکه، کوپانی.
- رجم:
- رَجَمَ: رمى بالحجارة/ به ردی هاویشت، به ردی هه ل دا،
به ردبارانی کړد، به ردی تن گوت.
- : شتم/ جنیوی دا.
- : لعن/ له عنه تنی کړد، نه فره تنی کړد، نه فریننی کړد،
نه فره زوی کړد.

- رَجَمَ: تَكَلَّمَ بِالظَّنِّ / لَهُ خَوَیْه وَه وَتَى، نَوَقْلَانَهی لَی / دا.
- الْقَبْرِ: وَضَعَ عَلَيْهِ الرُّجْمَةَ / كَيْلَى بَقِ دَانَا.
- تَرْجَمَ: فَسَّرَ بِلِسَانٍ آخَرَ / گَوِی، وَهَرِی گِیْرَا لِه زَمَانِیْکِه وَه بَقِ زَمَانِیْکِی تَر.
- فَسَّرَ: شَرَحَ / لَیْکِ دَایَه وَه.
- رَجَمَ: رَمَى بِالْحِجَارَةِ / بَه رَد (هَارِیْشْتَن، هَل دَان، تَن گَرْتَن، بَارَان کَرْدَن).
- بِالْغَيْبِ: تَكَلَّمَ بِالظَّنِّ / نَوَقْلَانَه، لَه بَه رِیُورَه وَتَن.
- مَا یُرْجَمُ بِهِ: قَذِیْفَةٌ / گَوَلَه تَوْب، مَوْشَه.
- رَجِیم: مَرْجُوم / بَرَد تَن گِیْرَاو، بَه رَد بَارَان کَرَاو.
- لَعِینَ / مَه لَعْن، نَه فَرَه ت کَرَاو، نَه فَرِیْن کَرَاو، نَه فَرِیْز کَرَاو.
- رُجْمَةٌ: رَجَمَ: حِجَارَةٌ تَنْصَبُ عَلَى الْقَبْرِ / کِیْل.
- رَجَام: مَرْجَاس. حَجَرٌ یُرِیْبُ بِه خِیْطٌ یُلْقَى فِی الْمَاءِ لِمَعْرِفَةِ عُمُقِهِ / قَوْلٌ پِیْئ.
- ترجمة: نَقَلَ مِنْ لُغَةٍ إِلَى أُخْرَى / گَوِیْن، وَه رَکِیْرَان.
- تَفْسِیر: لَیْک دَانَه وَه.
- إِنْسَانٌ: تَارِیْخُ حَیَاتِهِ / مِیْثَوِی زِیَان، زِیَان نَامَه، زِیْن نَامَه.
- حَرْفِیَّةٌ: وَشَه گَوِیْن، گَوِیْنَه وَه ی وَشَه، دَه ق گَوِیْن.
- تَفْسِیرِیَّةٌ: گَوِیْن بِه لَیْک دَانَه وَه وَه.
- تَرْجُمَان: مَتَرَجِم / وَه رَکِیْ.
- رَجَا: رَجَا: ضِدَّ یُئِسَّ / کَوِی نَه دَا، هِیَوِی نَه بَرِی.
- تَرْجَى: إِرْتَجَى الشَّيْءَ: أَمَّلَ فِيهِ / بَه هِیَوِی بَو، چَاوَه پَوَانِی بَو.
- تَوَسَّلَ: پَارَاپَه وَه، لَآلِیَه وَه، تَکَا ی کَرْد، نَزَا ی کَرْد.
- لَرْجَى: لَرْجَا: أَخْرَجَ / نَوِی خَسْت.
- رَجَاء: رَجَا (جَمْعُ لَرْجَاء): نَاحِیَّةٌ / لَا، نَاوَجَه.
- رَجَاةٌ: مَرْجَاةٌ: اَمَلٌ / هِیَوِی، نَاوَات، هَوِیْد، تَوِیْد، دَاخَوَانِی، خَوَاسْت.
- تَرْجٌ: تَوَسَّلَ / تَکَا، پَارَاپَه وَه، لَآلِیَه وَه.
- قَطْعُ الْ - : یَاسٌ / هِیَوِی پَرِیْن، نَاوَمِیْدِی، پَرِزَه بَرِیْن.
- رَاجٌ: اَمَلٌ / نَاوَاتَه خَوَاز، بَه هِیَوِی، هَوِیْدَه وَار، تَوِیْدَه وَار.
- مَرْجُو: یُرْجَى مِنْهُ / لَیْی نَه وَه شِیْئَه وَه، لَه وَانَه یَه، جِیْی هِیَوِیَه.
- تَرْجَى: إِرْتِقَابُ شَيْءٍ لَا وَثُوقَ فِی حَصُولِهِ / هِیَوَادَارِی، هَوِیْدَه وَارِی.
- رَح: رَحَّةٌ: الْحِیَّةُ إِذَا انْطَوَتْ / مَارِی (بَه پَکَه بَه سَتَو، لَوَل).
- رَح: رَحٌ: مَنْ لَا اخْصَصَ لِقَدَمِهِ / بَن پِیْ تَه خَت، پِیْ تَه خَت، نَه وَه ی بَنِی پِیْی قَوْل نَه بِن.
- رَحِب: رَحِبٌ: رَحِبٌ: لِرَحَبِ الْمَكَانِ: اِئْتَمَعَ / فَرَاوَان بَو.
- رَحِبٌ: اِرْحَبِ الْمَكَانِ: وَسَّعَهُ / فَرَاوَانِی کَرْد.
- تَرْحَبٌ بِهِ: اِحْسَنَ وَفَدَهُ / پِیْشَوَانِی کَرْد، خَوَش هَاتَنِی کَرْد.
- رَحِبٌ: رَحِیب: وَاسِعٌ / فَرَاوَان، پَان، بَه رِیْن، وَه پَاق.
- الْبَاعُ: سَخَى / دَه سَت بَلَاو، بَه خَشَنْدَه.
- الصَّنَدُ: کَرِیم / مِیْهَرَه بَان، پِیَاوچَاک.
- الْفَهْمُ: مَتَسَعِ الْعَقْلُ / تَرِگَه یَشْتَو، زَوْنِگ.
- رَحْبَةٌ: الْأَرْضُ الْوَاسِعَةُ / زَه ی پَان وَه رِیْن.
- فَجْوَةٌ بَيْنَ الْبُیُوتِ / کَوَلَان، کَه لَه بَر.
- الدَّارُ: سَاحَتُهَا / حَه وَشَه.
- السَّیَّارَاتُ: مَوَاقِفُ السَّیَّارَاتِ / وِیْسْتِگَی تَوْتَوِمِیْل.
- تَرْحَابٌ: حُسْنُ الْمَلَاقَةِ / پِیْشَوَانِی، چَاک وَ چَوْنِی گَرَم.
- بَثْرَحَابٌ: چَاک وَ چَوْنِی بَه گَرَمِ یَه وَه.
- مَرْحَبًا بِكَ: خَوَش هَاتِی، رَوْزِیَاش.
- رَحَضٌ: رَحَضٌ: غَسَلَ: شَطَفَ / شَتِی. لَه نَاوِی هَل کِیْشَا، تِیْی وَه رَدَا.
- رَحِیضٌ: مَغْسُولٌ / شَوْرَدَاو، لَه نَاو هَل کِیْشَرَاو.
- مَرْحَاضٌ: خَشْبَةٌ یُضْرَبُ بِهَا الثُّوبُ عِنْدَ غَسَلِهِ / گَه لَا کَوْتِک، تِیْیَلا کَوْتِک.
- بَیْتُ الْأَدَبِ: نَاوَدَه سَتَخَانَه، پِیْشَاو.
- رَحَقٌ: رُحَاقٌ: خَمَرٌ / شَه رَاب، هَمِی، بَادَه.
- رَحِیقٌ: ضَرْبٌ مِنَ الطَّیِّبِ / بَوْنِی خَوَش، جَوْرَه بَوْنِیْکِی خَوَشَه.
- رَحِیقٌ: شِیْلَه، رِیْنِگَاو.
- رَحَلٌ:

رَحَلَ: إِرْتَحَلَ عَنِ الْمَكَانِ: تركه/ به جایی میشت، کوچی کرد.
 - - - - - إِلَى الْمَكَانِ: إِنْتَقَلَ/ گواستیه وه..
 - - - - - عَلَى الدَّابَّةِ: رَكَبَهُ/ سواری بو.
 - - - - - الْبِلَادَ: طَافَهَا/ پیاهه گهرا، گهشتی کرد.
 تَرَحَّلَ: تَنَقَّلَ/ گهرا، گهشتی کرد، نه م شوینه و شوینی کرد.
 رَحَلَ: صَيَّرَهُ يَرَحُلُ/ گویزایه وه، دوری خسته وه، ناردی.
 رَحَلَ: سَرَجَ الْبَعِيرِ/ کوبانی وشتی.
 - - - - - : (مَتَعَةُ الْمَسَافِرِ/ که لویهل، تفاق، شت و مهک.
 - - - - - : الْمَنْزِلَ وَالْمَاوِيَ/ مال، جوی پئی، پیو شوین.
 عَادَ الْمَسَافِرُ إِلَى - ه: آی اِی منزلَه/ هاته وه شوینی خوی، گه پایه وه.
 رَحَلَةً: رُحْلَةً: سَفَرَةً/ گهشت.
 - - - - - : قَصِيرَةً لِلزَّهْمَةِ/ سهیران.
 رَحَالَ: رَحَالَةً: كَثِيرَ التَّنَقُّلِ/ کوچره، ره وه ند.
 - - - - - : سَائِحٌ/ گهشتیار، گه پوک، گه پال، گه پیده.
 رَاحِلٌ: ذَاهِبٌ/ کوچ کردو، روییو، رویشتو.
 - - - - - : نَازِحٌ: مُهَاجِرٌ/ کوچ کردو.
 رَحِيلٌ: إِرْتَحَالَ: ذَهَابٌ/ رویین، رویشتن.
 - - - - - : مُهَاجِرَةً/ کوچ کردن، رهو، رهو کردن.
 تَرَحَّيْلٌ: نَقْلٌ/ گواسته وه، گویزانه وه، دورخستنه وه.
 - - - - - : تَسْفِيرٌ/ خستنه پئی، به پئی کردن.
 مَرَحَلَةٌ: مَا يَقْطَعُهُ الْمَسَافِرُ فِي يَوْمِهِ/ قَوْنَاغ.
 - - - - - : مَسَافَةٌ/ ماوه، ماوهی دو شوین.
 رَحُولٌ: كَثِيرُ التَّرْحَالِ/ گه پوک، گه شته وان.
 رَحِمٌ:
 رَحِمٌ: رَقٌّ لَهُ وَشَفَقٌ عَلَيْهِ وَعُطْفٌ وَغُفْرٌ لَهُ/ دلّی نهرم بو، به زهیی پیا هاته وه، لیتی بورد، رهحمی پین کرد.
 رَحِمَ وَتَرَحَّمَ عَلَى: قَالَ رَحِمَهُ اللَّهُ/ بیوی پاپایه وه، داوایی به خشین له خوا یو کرد.
 استرحم: اسْتَغْطَفَ/ پاپایه وه، داوای لی بوردن کرد.
 رَحْمَةً: مَرَحْمَةً: رِقَّةُ الْقَلْبِ/ دلّ نهرمی، به زهیی، لی بوردن.
 - - - - - : اللَّهُ/ به زهییو میهره بانی خوا.

بِسَاطٍ أَل - : يُبْسِطُ عَلَى النَّفْسِ/ سه رتهرم، پو شاکس تهرم.
 عَدَمٌ - : قِسَاوَةٌ/ دلّ رهقی، بی به زهیتی، زودداری.
 عَدِيمٌ أَل - : لَا يَرْحَمُ: لَا يَرَأْفُ/ دلّ رهق، زوددار، بی به زهیی.
 رَحِيمٌ: رَحِيمٌ: رُؤُوفٌ. حَنَّانٌ/ به به زهیی، دلّ نهرم، به رهحم، میهره بان.
 الرَّحْمَنُ. أَوْ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ: مِنَ الْأَسْمَاءِ الْحُسْنَى/ ناوی خوی به خشنده، میهره بانی خوی گه وره.
 مَرْحُومٌ: مُتَوَفَّى/ مردو، خوالی خوش بو.
 رَحِمٌ: رَحِمٌ: بَيْتُ الْوَلَدِ/ منالدان.. مندالدان، زاروک، پزدان.
 - - - - - : قَرَابَةٌ. قَرَابَةٌ رَحِمٌ/ خزمایه تی، خزمایه تی له دایکوه.
 إِخْتِنَاقٌ أَل - / پیرکام.
 مَسْلَكٌ أَل - : مَهْبِلٌ/ گولنک.
 رَحَا:
 رَحَا: رَحَى: تَرَحَّتْ الْحَيَّةُ: إِسْتَدَارَتْ/ لول بو، په پکی بهست، گرموله بو.
 - - - - - : الرَّحَى: أَدَارَهَا. أَدَارَ الرَّحَى/ ده ستاری کرد.
 رَحَى: رَحَايَةً: جَارُوشَةً/ ده ستار.
 - - - - - : ضَرْبٌ/ خری.
 رَحَى:
 رَحَى: رَحَاً: حَلَّ/ خاوی کرده وه، شلی کرده وه.
 - - - - - : الشَّرَابُ: مَرَجَهُ بِالْمَاءِ/ ناوی تی کرد، رونی کرده وه، خاوی کرده وه.
 - - - - - : الْعَجِينُ: كَثُرَ مَاءُهُ/ شل بو، ناوی ندد بو.
 - - - - - : السَّمَاءُ: رَشَّتْ/ رشینه ی کرد، نه یه ک باری.
 أَرَحَ الْعَجِينُ: كَثُرَ مَاءُهُ/ شلی کرده وه.
 إِرْتَخَّ الرَّجُلُ: إِسْتَرَخَى/ له شس خاویوه وه، نهرم بو، دامیتر.
 - - - - - : إِسْتَرَخَى: (اضْطَرَبَ/ شپره بو، شتیرا، خاویوه وه.
 رَحَى: رَحَةً مَطَرٌ: نَحَّةٌ/ نه باران، رشینه.
 رَخَاخٌ: هَنِيءٌ/ ناسوده.
 رَخَى: طَائِرٌ خَرَّافٌ/ سیمرخ.
 - - - - - : فِي الشَّطْرِخِ/ قه لا، داشی شه تره نج.

رخص:

رَخْصٌ: ضد غَلَا/ هرزان بو.

- : لان و طری/ نرم بو.

رَخْصٌ. اَرَخْص: جعله رخیصاً/ هرزانی کرد.

- له بکذا: اِجاز/ رئی دا، دهسه لاتی دایه.

- له: اعطاء رُخْصَةً/ رئی دان نامه ی دایه.

اِسْتَرْخَصَ. اَرَخَصَ. اِرْتَخَصَ: عَدَهُ رخیصاً/ به

هرزانی زانی.

- : طلب الرُخْصَةَ/ داوی رئی دانی کرد.

رَخِیص: ضد غالی/ هرزان.

رُخْصَةً: اِذْن/ رئی دان.

رَخْص. رَخِیص: لَیْن/ نرم، شل، نیان.

رخم:

رَخْم. رَخْم الصوت: رَق و لان/ دهنگی نرم بو، باریکی

کرده وه.

- ت. اِرْحَمْتَ الدجاجة على البيض: حَضَنْتُهُ/

لهسری (هَلْ نِشْت، کپکوت).

رَخْم الصوت: صَيَّرَهُ رَخِیماً/ دهنگه کی خوش کرد.

- الارض: فرشها بالرُخام/ مرمه پ ریژی کرد.

رَخِیم. رَخْم: عَذِب/ به سوز، خوش ناوان، ناوازی خوش.

راخِم. وِرْخِم. وِرْخِمَة: حاضِنَة/ مریشکی کپکوتو.

رَخْم. اِرْخام البيض: حَضَن و فُقَس البيض/ له

سه رمیلکه هَلْ نِشْت، کپکوتن.

رُخام: حجر معروف/ مرمه پ.

ارخم من الخيل: ماكان راسه ابيض و جسمه اسود/

سه ری سپی و له شی رهش.

رخو:

رَخُو. رَخِی. تَرَخَّرَخ: لان و سهل/ خوابوه وه، شل

بوه وه، له ق بو.

- رَخا العیش: اِسْمَع/ گوزهران خوش بو، خوش

گوزهران بو.

رَخِی. اِرْخِی: حَل/ شلی کرده وه، خاوی کرده وه،

ره وانیوه، له قی کرد.

- الزمام: خلاف جذبه/ جلهوی شل کرد.

- للحصان: اطلق العنان/ جلهوی به ردا.

- اطلق/ بهری دا، به رده لای کرد.

تَرَاخِی: تَوَانِی/ که مترخمی کرد.

اِرْتَخِی. اِسْتَرْخِی: صار رَخْواً/ نرم بو، شل بو،

خاویو، رهویه وه.

- : کَلَّ/ کولی دا، ساردبوه وه، داهیزرا.

رَخُو: لَیْن/ مل، نرم، شل، له ق، خاو، شل و شتیواو،

سسته ک.

رَخاء: یُسِر/ نهوا، خوش گوزهرانی، هرزانی، شت

تدقی.

اِرْتخاء: اِسْتَرْخاء: اِنحلال/ خاویونه وه، ساردبونه وه،

داهیزران.

- العظام: مرض الکساح/ تیسکه نرمه.

مُتَرَاخ: مُتَوَانٍ/ که مترخم.

رد:

رَدَّ: ارجع. اعاد/ گه پانیوه، هتیاپوه، بریدیه وه.

- : دَفَع/ دهستی پیونه، پالی پیونه، گه پانیوه.

- علی: اجاب/ وه لای دایه وه، پاسوخی دایه وه.

- الدین: سَدَد/ دایه وه، قه رزه کی دایه وه.

- الشيء الى مكانه/ گه پانیوه جیتی خوی، خستیوه

شوینی خوی.

- الشيء الى صاحبه/ دایه وه به خاوه نه کی.

- الزیارة: اعادها/ چوه وه بۆ لای.

- النور او الحرارة: عكس/ دایه وه، روناکی یا گرمی

دایه وه.

- على القول: فَنَدَّ. نَقَضَ/ به دروی خستیوه،

به ری رچی دایه وه.

- : قاوم. صَدَّ/ به رگری کرد، به ره لستی کرد.

- الباب: اَطْبَقَهُ/ جوتی کرد، پیوه ی دا.

- الإعتبار: اعاد حَقْوَقَهُ/ مافی دایه وه.

- اليه حياته: افاق/ موشی پیاهاته وه، ژیاپه وه،

بوژایپه وه، ثامی تن گه پرا.

مايَرَدُ هذا عليك شيئا: لاينفعك/ که لکت ناگرئی، سودی

نیه بۆت.

رَدَدَ: كَرَّدَ/ دیواره ی کرده وه، وتیه وه.

تَرَدَّدَ في الجواب: تَوَقَّفَ قليلاً/ له وه لام دو دل بو،

بۆی وه ستا.

- في الامر: اِرتاب فيه/ شله ژا، شپزه بو، رارابو.

- في الكلام: تلجلج/ زمانی (تیکه ل و پیکه ل بو،

پیکامات).

- الى المكان: كَرَرُ الزَّيَارَةِ / نَدْبِ بَوَى چو، نامشوی
نَدْبِ کرد، سَری نَم کرد.
إِرْتَدَّ: رَجَعَ. تَقَهَّرَ / شَكَ، کشایوه، هاتنه دواوه،
که پایوه.
- عَنْ: تَرَكَ / وازی مینا.
إِسْتَرَدَّ: إِسْتَرَجَعَ / گه پانیوه، دهستی که وته وه.
- الخسارة: استعاضها / مینایوه.
- هُ الشَّيْءُ: سألَهُ إِنْ يَرُدُّهُ / داوی لَم کرده وه.
رَدَّ: إِرْجَاع / گیزانه وه، مینانه وه.
- إِجَابَةٌ. جواب / وه لَام، وه لَام دانه وه، پاسوخ، پاسوخ
دانه وه.
- إِنْعَكَاس / دانه وه، روناکی دانه وه.
- دَفَعَ: صَدَّ / به ره لست کردن، به رگری.
- الإِعتبار أو الشَّرَف / ماف و نابو وه رگرتنه وه.
- الفِعْلُ أو تَأْثِيرُهُ / کار دانه وه.
- أَعْلَى / له وه لَامِ.
رَدَّةٌ: صَدَى الصَّوْتِ / زایله، دهنگ دانه وه.
- الإِرتداد إلى الأصل / گه پانه وه بَق سَرجاوه و
بنه پته.
- رَفَعَ / ده سکه وت، قازانج، سود، که ک.
إِرْتِدَاد: تَرَاوَج / کشانه وه، هاتنه دواوه، به زین.
- رَجُوع / گه پانه وه، پاش گه زیونه وه.
- عَنْ الْعَقِيدَةِ أو الدِّينِ: خُرُوج / وازهینان، له ناین
لادان.
إِسْتِرْدَاد: إِسْتَرَجَاع / گیزانه وه، وه رگرتنه وه، مینانه وه.
- سَحَبَ / کیشانه وه.
- طَلَبَ الرَّدَّ / داوا کردنه وه.
تَرَدَّد: تَوَقَّفَ لِرَيْبَةٍ / دودلی، گیرخواردن، به گیروه ستان.
- إِهْتِرَاز / له ره، له ره له، له رینه وه.
تَرَدَّد: تَكَرَّر / دوباره کردنه وه، وته وه.
- تَكَرَّرَ الزَّيَارَةُ / نَدْبِ چون، سَری کردن، سَردان.
مُرَدَّد: مُكْرَر / دوباره کار.
مُرَدَّدُون: مُسَاعِدُو الْمُغْنَى / نه وانسه ی گودانی
نه سَه ننه وه.
مَرْدُود: رَفَعَ / ده سکه ت، قازانج.
- مَنقُوض. مرفوض / نه ویستراو.
مُرْتَدَّ: مَتَقَهَّرَ / شکار، کشاوه.
- عَنْ الدِّينِ: خَارِج / لاداو، له ناین (لاداو، به ده ن).
مُرْتَدَّد: مُرَدَّد: حَاضِر / دودن، پارا.
رَدَّةٌ: مَرَدَّةٌ: فَائِدَةٌ / سود، که ک.
ردا:
رَدَا: دَعَمَ / پشتگیری کرد، پال پشتی گرت.
- الرَّجُلُ: (عَانَهُ) یارمه تی دا.
رَدُو: قَسَدُ / خراب بو.
لُرَدَا: فَعَلَ فِعْلًا رَدِيئًا / خرابی کرد.
رَدِيءٌ: ضِدَّ جَيِّدٍ / خراب.
- شَرِيرٌ / نه گریس، به د، شه پانی، چه پخون.
- خَبِيثٌ / پیس.
- التَّربِیَّةُ / خراب به روه رده کراو، به دخو، به دپه وشت.
- الطَّبِيعُ / به دسروشت.
لُرَدَا / خراب تر.
رَدَاةٌ: ضِدَّ جُودَةٍ / خرابی.
- شَرٌّ / نه گریشی، به دی، شه پانیستی.
ردب:
رَدَبٌ: طَرِيقُ رَدَبٍ: لَا يَنْفُذُ / رینگ یا کولانگی که
ده رناچن.
ردح:
رَدَحٌ: تَمَكَّنَ وَ ثَبَتَ / توانی و جی گیر بو.
- رَدَحٌ: بَسَطَهُ بِالْأَرْضِ / پانی کرده وه،
پلیشانیه وه.
- لَهُ: وَجَّهٌ / سه رزه نشتی کرد.
رَدَحٌ: مُدَّةٌ طَوِيلَةٌ / ماوه یکی درت.
رَدَحٌ: وَجَعَ خَفِيفٌ / نیش و نازاریکی کم.
- تَعْنِيفٌ / سه رزه نشت، سه رزه نشت کردن.
ردس:
رَدَسَ الْأَرْضَ: نَكَّهَا / کوتایوه، زهویه که ی کوتایه وه.
مِرْدَسٌ: مِندَالَةٌ / زهوی کوت.
مِرْدَاسٌ: آتَةُ الرَّدَسِ / مه کینه ی زهوی کوت.
ردع:
رَدَعٌ: كَتَبَ / دای مرکانه وه، دابینی کرد.
- إِرْتَدَعَ: كَفَّ وَ إِرْتَدَّ / مه ل سله میه وه، وازی مینا.
رادع: ضابط. مانع / دامرکین، دابین گهر.
ردغ:
رَدَغَةٌ: رَدَاغٌ / وَحَلَّ شَدِيدَ اللَّزْجَةِ / قوپاو، لپته.

ردف:

رَدَفَ: رَدَفَ: تَتَّبَعَ/ دواكهوت، شوینى كهوت، به دوايا هات.

- - . تَرَدَّفَ: رَكِبَ وِراءَهُ/ له پشتیه وه، له دوايوه سورا بو.

اردف: توالی/ به دوايا هات.

ترادف: رَكِبَ الواحد خَلْفَ الآخر/ يهك له دواى يهك سوار بون.

- ت الكلمات: تَشَابَهَتْ فى المعنى/ هاو واتا بون. ترادفوا: تَتَابَعُوا/ به دواى يه كه وه بون، يهك له دواى يهك بون.

ردف: تابع/ هاو و، پياو، له دوايوه، له گه ل، له شوین.

- رَدِيف: الراكب خلف الراكب/ نه وهى له پشت سواره وه سوار ثببن.

- : خَلْف. وراء/ دوا، دواوه.

- . رداف الدابة: كَفَلَ/ سمت و كه فله ل، ته ريزه.

ردقان: الليل والنهار/ شه و روزه.

رَدِيف فى الجيش: إحتياطى/ يه ده گ.

ترادف الكلام: تشابه المعنى/ هاو واتا بون.

- : تَتَابَعُ/ يهك له دواى يهك، به دواى يهكدا هاتن.

مُترادِف: متشابه المعنى/ هاو واتا.

ردم:

رَدَمَ الحفرة: ملأها/ پړى كړده وه.

- الباب: سدّه/ پيوه د، جوتى كړد.

- ت. لَزِمَتِ الحصى: دامت و لم تفارقه/ تاكهى له كول نه بوه وه، دريژه دى كيشا.

رَدَمَ الثوب: رَقَعَهُ/ پينه دى كړد.

رَدَمَ: ضد حفر/ پړ كړده وه.

- : انقراض الهدم/ چل و پيو، داروپړدو.

مُترَدِّم: الموضع الذى يُرْقِعُ/ نه شوينه دى پينه نه كړئ، پينه كړاو.

ردن:

رَدَنَ: غَرَّلَ على المردن/ ته شى رست، به ته شى رستى.

رَدَنَ: لَزَدَنَ القميص جعل له رُدْنًا/ قولى بؤ كړد.

رَدَنَ: غَرَّلَ/ رستن.

مَرَدَنَ: مَغَرَّلَ/ ته شى.

رَدَنَ: كَمْ/ قول.

رده:

رَدَهة الدار: أوسع محل فيها/ مؤل.

ردى:

رَدَى: رَدَى: سَقَطَ أو هلك/ كهوت، له ناوچو.

رَدَى: اردى: صَرَخَ/ خستى، كوتای به زه ويدا.

- - . : قَتَلَ/ كوشتى.

- - . : الخمسين: زاد. تجاوز/ له په نجا ټيپي.

رَدَى: مَوْتَ. مَنِيَّة/ مرگ، مردن، نمان، گيان ده رچون.

تَرَدَّى: إرتدى: لَبَسَ/ له بهرى كړد، كړد به بهرى.

- فى كذا: سَقَطَ/ كهوته ناوى.

رداء: عِبَاءة/ بالا پوښ، عهبا.

- : ثَوْب/ كراس.

- الشمس: نورها/ تيشك و روناكى روزه.

- الشباب: حُسْنُهُ و عَصَارَتُهُ/ هه پړه تى لاوى و

هه رزه كارى، سيړه دى گنجى.

غَمَر الـ -: كثير المعروف/ به خشنده، خيړه ومه ند،

ده ست بلاو.

خفيف الـ -: قليل الدين والعيال/ كه م قه رزار، كه م

خيژان.

رذ:

رَذَتْ. لَزَدَتْ السماء: إمطرت الرذاذ/ نه يهك بارى،

رشينه دى كړد.

- القربة: سال منها/ لى چو، ده لانسى، لى تكا

(مه شكه).

رذاذ: مطر خفيف/ نه باران، رشينه، پريشك، گول نم،

پړيژن، پړيژنه.

رذل:

رَذَل. رَذَل: كان رذيلًا/ رسوا بو، سوک بو.

لَزَل: فَعَلَ فعلاً قبيحاً/ کار تکی ناپه سندی كړد.

- ه: جعله رذيلًا/ رسواى كړد، سوکى كړد.

- . رَذَل. رَفَضَ/ نه دى ويست.

رَذَل. إسترذل: إحتقر/ بيژنى لى كړده وه، به سوک

ته ماشاى كړد.

- - . رَذَل: اهان/ شكاني، ثابوى برد، قسه دى

ناشپړنى پې ووت، سه رزه نشتى كړد.

رَذَل. رَذِيل: ساقيل/ رسوا، سوک، پې ثابوى.

- : رَفَضَ/ نه ويستن.

رَذَالَة: سَفَالَة / رسوایی، سوکی، بی ثابرویی.
 رَذِيلَة: عكس فضيلة / خرابه، کرداری ناشیرن و بی
 جتن.
 رُدَال: مَا أُنتَقِيَ جَيِّدُهُ وَ بَقِيَ رَدِيئُهُ / گنگه، خرابه که ی
 دواى مهل بذارن.
 رَذَا: رَذَتْ. لِرَذَّتِ الْجَرَادَةُ: غَرِزَتْ ذَنْبَهَا فِي الْأَرْضِ
 لَتَقْبِضَ / گه رای نا (کوله).
 رَذَّى: صَقَلَ / سافى کرد، لوسی کرد.
 رَذَّة: حَدِيدَةٌ يَدْخُلُ فِيهَا الْقَلْبُ / نهلقه پرن.
 - : مسمار بخلقه / سنگ یا بزماری نهلقه به سر.
 رَذَّ: أَرَذَّ / چهلتوک، برنج.
 - بَلَبَنَ / دَوَكُولِي.
 - دَقِنَ / پلاو، چیشتی برنج.
 - مَطْبُوخَ / قَبُولِي، چیشتی برنج.
 مَرَذَّة: مَثَبَتِ الرِّذَا / ماره زه.
 رَذَا: رُذَاءٌ. رِذْيَةٌ. رِذْيَةٌ: مُصِيبَةٌ / بهلا، کاره سات، چورتم.
 رَذَح: رَذَحَ الْحَيَوَانُ: سَقَطَ وَلَمْ يَسْتَطِعِ النُّهُوضَ هَزَالًا وَ
 تَعَبًا / كهوت له بر لاوازی كفتی.
 - الرَّجُلُ: ضَعْفٌ. ذَهَبَ مَا بِيَدِهِ / په کی كهوت،
 هيچي نه ما.
 رَذَحَ: رَذَحَى. رَذَحَى: رَوَّاحٌ: الْهَزِيلُ الضَّعِيفُ /
 له پولوازی، په ك كهوتو.
 مِرْزَاح: مِرْزَاحَةُ الْعُودِ الْمُسْتَعْمَلِ لِرَفْعِ الْكُرْمِ عَنْ
 الْأَرْضِ / دهستهك، كوله كه، شو داره ی نه دريته بهر ميو
 بو وه ستانی.
 رَذَقَ: رَذَقَ: أَوْصَلَ الرِّزْقَ إِلَى / رَزَقَى دَا، رَزَقَى بُو نَارِد، دايه.
 - هَ اللَّهُ / خَوَا رِزْقِي دَا، خَوَا (گوزهرانی باش كرد،
 دهرامه تی دا).
 رِزْقِي: نَالَ الرِّزْقَ / رَزَقَى بُو هَات، پيی گه يشت.
 إِرْتَزَقَ: إِسْتَرْزَقَ: طَلَبَ الرِّزْقَ مِنْهُ / داواى رَزَقَى لِي كَرْد.
 رِزْق: كُلُّ مَا تَنْتَفِعُ بِهِ / رِزْق، گوزهران، تفاقى ژيان،
 رَزَقَى.
 - : حَظٌّ أَوْ خَيْرٌ / بهخت، شانس، پيت، سامان، بوم.

- : مَاهِيَّةٌ / موجه، موى ژيان، دهرامه ت.
 - مَوْرُوثٌ: إِرْثٌ / ميراثى.
 رَزَّاقٌ: اللَّهُ / خَوَاى به خشنده.
 مَرَزُوقٌ: حَسَنَ الْحَظِّ / به خفتار، بهخته وه، شانسيار،
 كامه ران.
 مَرْتَزَقَةٌ: مُنْتَفِعُونَ / چلكاوخور، كاسه ليس.
 مُسْتَرْزَقَةٌ: جُنُودٌ مَاجُورُونَ / به كرى گيراو.
 رَزَمَ: رَزَمَ: حَزَمَ / پيچايه وه، به ستي، گوزده ي كرد.
 رِزْمَةٌ: حَزْمَةٌ / پيچراو، به ستراو، گوزده.
 - كَبِيرَةٌ: بَالَةٌ / فهرده، باله.
 - وَرَقٌ / به سته كاغه ز، به ند.
 رِزَنَ: رِزَنَ: تَرَزَّنَ / وَقُرَ / ناغر، به وه، هيمن به وه،
 له سرخو به وه.
 رِزَنَ الشَّيْءَ: قَنَرَهُ وَ زَنَهُ / مهلى سه نگان.
 - بِالْمَكَانِ: أَقَامَ / جِيگير بو، نيشته جى بو.
 رِزِينَ: وَقُورٌ / ناغر، هيمن، له سرخو، سه نكين، مه ند،
 مهنك.
 - رِزِينَ الرَّأْيَ: ثَقِيلٌ / بيركار.
 رِزَان: إِمْرَأَةٌ رِزِينَةٌ / ناغر، هيمن، له سرخو / بُو نافرده ت.
 أَرَزَنَ: شَجَرٌ صَلْبُ الْعُودِ. خَشَبٌ صَلْبٌ / دارى سه خت،
 دار سه خت، كهوت.
 رَسَبَ: رَسَبَ: تَرَسَّبَ: سَقَطَ إِلَى الْأَسْفَلِ / نيشت، كهوته بنى.
 - فِي الْإِمْتِحَانِ: لَمْ يَنْجَحْ. خَفَقَ / دهرنه چو، كهوت.
 رَسَبَ / نَوَقَمَى كَرْد، خستيه بنى، دهرى نه چوان.
 رَاسِبٌ: رُسُوبٌ / ثَقُلَ / خَلَتْهُ، مَلَتْهُ، نِيَشْتُو، په گر.
 - : خَافِقٌ / دهرنه چو، كهوتو.
 تَرَسِيبَ / نِيَشْتَا نَدَن، نِيَشْتَا نَدَن.
 رَوَاسِبٌ: رَسَوِيَّاتٌ. الْمَوَادُّ الرَّسَوِيَّةُ / نِيَشْتَوْه كان.
 رَسَخَ: رَسَخَ: تَرَسَّخَ: ثَبَتَ / جِيگير بو، چه سپى.
 - : تَأَصَّلَ / بنى داکوتا.
 لَرَسَخَ: رَسَخَ: أَثْبَتَ / جِيگيرى كرد، چه سپانى، راگيرى
 كرد.
 - فِي الذَّهْنِ / خستيه ميشكيه وه.

رُسُوخ: ثبات/ جیگیر بون، چهسپان، بن داکوتان.

راسیخ: ثابت/ جیگیر، چهسپو، قایم، دامه زراو.

- مُتَاصِلُ/ بن داکوتان.

- فی کذا/ به توانا، دانا.

- فی العلم/ زانیار، تیگه یشتو، دانا.

رسم:

رَسَمٌ. رَسَعَ الصَّبِيُّ: شَدَّ فی یدِهِ او رَجَلِهِ خِرْزًا لِدَفْعِ

العین/ پت و موری چاوه زاری کرده ده ست و پین.

رِسَاعَةٌ: عَذْبَةٌ/ گولنگه، پلبله، گیزو گولنگه، مهنگله.

رسم:

رَسَمٌ: مابین الساعد و الکف او الساق و القدم. سنط/

خرپکه، خرتکه.

- الرجل/ قوله پین.

- الید/ مه چهک.

التواء ال- / له خرکه چون.

رسل:

رَسَلٌ. اسْتَرْسَلَ الشَّعْرُ و امثاله: صار سبطاً و

تَدَالًی/ دامات، خاوبوه وه، په خشان بو، هاته خواره وه.

رَاسَلٌ. تَراسَلٌ: بعث الیه رِسَالَةً/ نامه ی بۆ نارد.

ارَسَل الشَّيْءَ: بَعَث/ ناردی.

- الیه/ بۆ نارد.

- مَعَهُ/ له گه لی نارد.

- فی طلبه/ ناردی به شویتیا.

تَراسَلٌ: تَمَهَّل و تَرَفَّق/ له سرخو بو، شیتنی کرد،

له سرخو به شیتنی (جولایوه، کرداری کرد).

اسْتَرْسَلَ فی الکلام: اِتَّسَعَ و اِنْبَسَطَ: تَکَلَّمَ بِطَلَاةٍ/

به ره وانی دوا، به زمان پاراوی دواو قسه ی کرد.

رَسَلٌ. سَهَّل/ ناسان، زمان ره وانی.

- من الشَّعْرَ: مُسْتَرْسَلٌ/ پرچ یا قزی خاو، په خشان.

رِسَالَةٌ: خُطَاب/ نامه، په یام.

- کُرَاسَةٌ. کُتِيبَ/ نامیلکه.

- اِرِسَالِيَّةٌ/ شَيءٌ مُرْسَلٌ/ نیتراو.

رَسُولٌ. مِرْسَالٌ/ نامه بهر، په یام بهر.

- مُرْسَلٌ: مَبْعُوثٌ/ نیتراو، نویتهر، په یک.

- مُذِيرٌ/ مَزْدَه مِین.

مُرْسَلٌ لِلتَّبَشِيرِ بِالدين/ په یام بهر، په یام مِین.

- اِلَیْهِ/ بۆ نیتراو.

مُرْسِلٌ. رَاسِلٌ: الَّذِي يُرْسِلُ/ نیتره، په یام نیتر.

مُرَاسِلٌ: خَادم/ به رده ست، ته ته ر.

مُرَاسَلَةٌ: مُكَاتَبَةٌ/ نامه نیتری، نامه ناردن.

رسم:

رَسَمٌ: صَوْرٌ/ وِیْنَه ی کِیْشَا.

- بِالْاَلْوَانِ: نَقْشٌ/ نه خشه ی کِیْشَا، نیگاری دروست

کرد.

- الشَّيْءَ: صَنَعَ صَوْرَتَهُ/ وِیْنَه ی دروست کرد.

- وَصَفَ/ یاسی کرد.

- لَهُ كَذَا: اَمْرُهُ بِهِ/ فرمانی پیندا، بۆی دانا که بیکا.

اِرْتَسَمَ الْاَمْرُ: اِمْتَثَلَهُ/ فرمانی به جی مِینا، کردی.

رَسَمٌ: صَوْرَةٌ/ وِیْنَه، نیگار.

- تَصَوِيرٌ/ وِیْنَه (دروست کردن، کِیْشَان).

- وَصَفَ/ یاسی کردن.

- اَثَرٌ/ شویتن، نیشانه.

- ضَرْبِيَّةٌ/ باج، میرانه.

رَسْمِيٌّ: ذُو صِفَةٍ رَسْمِيَّةٍ او حُكُومِيَّةٍ/ میری.

- اَصُولِيٌّ. قَانُونِيٌّ/ یاسایی، رِیک و پِیک.

ثَوْبٌ - / بهرگی تاییه تی، بهرگی ته و او.

شُبْهَةٌ - / نیوه میری.

غَیْرٌ - / نامیری.

اِجْرَاءٌ - / کرداری یاسایی.

رَسَامٌ: مُصَوِّرٌ/ وِیْنَه گر، نیگار کِیْش.

- وَاَضَعَ الرِّسُومَ الْهَنْدَسِيَّةَ/ وِیْنَه کِیْش،

نه خشه کِیْش.

مُرْسَمٌ/ وِیْنَه گا، ستودیو، نیگارگه.

مَرَسُومٌ: مُصَوِّرٌ/ دروستکراو، وِیْنَه کراو.

- بِقَانُونٍ: اَمْرٌ عَالٍ/ فرمان.

- جُمْهُورِيٌّ/ فرمانی کوماری.

مَراسيم المناسبات/ نریت.

رسن:

رَسَنٌ. اُرْسَنَ الدَّابَّةُ: جَعَلَ فی رَاسِهَا الرِّسْنَ/ ره شمه ی

کرد، ره شمه ی کرده ملی.

رَسَنٌ. حَبْلٌ خَاصٌ/ ره شمه.

رِسا:

رِسا: ثَبُتَ و رَسَخَ/ جیگیر بو، چهسپی.

- المركبُ: رَمَى الْأَجْرَ / له نگرى (هاویش، فریاد)
(که شتی).
- المركبُ: وَقَفَ فِي الْمَرْسَى / وهستا، که شتی که له
به ندر وهستا.
- المِزَادُ أو العطاء / هـ راج یا مزاده که وهستاو
کوتای پیمات.
- لِرْسَى السَّفِينَةِ / که شتی که ی وهستان، دابینی کرد.
- راسٍ: وَقَفَ فِي الْمَرْسَى / وهستاو، راوهستاو له
به ندر.
- ثابت / جیگیر، چه سپیو.
- رواس: جبل / شاخ، چیا، قوچکه.
- رسو / له نگر وگرتن.
- مرساة المركب / له نگر.
- مرسى السفن: مَرَقًا / شوین وهستانی پاپو که شتی،
به ندر.
- رش:
- رَشَّ الماء و غیره: نَفَضَهُ و فَرَّقَهُ / رشتی، رژی.
- الارض بالماء / ناویشتی کرد.
- الحائط بالجص / ته پای دا، که چ کاری کرد.
- الشجر بالماء / ناوی پیا کرد، ناوی پیپرژان.
- دقیقاً أو سكرًا أو ملحاً علی / (نارد، شه کر،
خوئی پیوه کرد.
- ت. لَرَشَّتِ السماء: جاءت بالرش / باران باری،
رشتینی کرد.
- رش: طَشَّ / رشتن، رژاندن، ناویشتن کردن.
- رشاش: رَشَّة مطر: المطر القلیل / نه باران،
رشتینه.
- رشاشة: مِرْشَّة: اداة مُقْبِه لِلرَّش / ناویرژتن.
- الرصاص: بندقية آلية / گوله هاوین، ره شاش.
- الروائح العطرية / گولاویرژتن.
- رشع:
- رَشَّحَ إِرْتَشَحَ الماء: تَحَلَّبَ / ده لی، پالیورا.
- الإناء: نَضَحَ / لی تکا، ده لانی، پالاوتی،
ناوی دزی.
- الجسد: عَرَقَ / ناره قی کرده وه، ناره قی
دهردا.
- رَشَّحَ الماء: قَطَرَهُ / پالاوتی، ناوه که ی پالاوت.

- الرجل لمنصب: ذَكَرَ إسمه / ناوی هینا، پالاوتی
بق کاریک.
- أَهَّلَ لأمرها / ناماده کرا، په روه رده کرا، سازکرا،
کونجینرا.
- زَكَمَ / سه رمای بو، توشی هلامت بو.
- تَرَشَّحَ الماء: تَحَلَّبَ / پالاوت، پالیورا.
- لمنصب: ذَكَرَ إسمه / ناویشترا، پالیورا بق کاریک.
- لامر: تَأَهَّلَ له / ناماده بو، په روه رده بو، سازبو،
گودجا.
- رَشَّحَ: تَرَشَّحَ: تَحَلَّبَ / پالاوتن.
- نَضَحَ / لی تکان، ده لاندن، ناویرژکردن.
- رشيع: عَرَقَ / ناره قی.
- تَرَشَّحَ لمنصب / ناویشنان، پالاوتن بق کاریک، ده ست
نیشان کردن.
- مَرَشَّحَ لمنصب / ناوینرا، پالیوراو بق کاریک، ده ست
نیشان کرا.
- مَرَشَّحَ الماء: رَشَّحَ: راووق / فلتر، پالیوک، ناوپالیو،
ده لیتنه.
- رشد:
- رَشَدَ: رَشَدَ: اِهْتَدَى و اِسْتَقَامَ / ریی راستی گرت.
- افاق / مَوْشَى ماتوه، فامی کرده وه، هستی
جولا، به خوئی زانی.
- بَلَغَ رُشْدَهُ أو سِنَّ الرُّشْد / بلوق بو، چوه ته منی
هه رزه کاری وه.
- لُرُشْدَ: عِلْمَ / فیری کرد.
- رَشَدَ: دَلَّ و هَدَى / رابه ری کرد، ریی راستی
نیشان دا.
- اِسْتَرَشَدَ: طَلَّبَ الرُّشْدَ / پرسى، راویرژی کرد، ویستی
تی بگا.
- لامره: اِهْتَدَى له / په پیره وی کرد، ریی راستی زانی،
تی گیی.
- رُشْدَ: عَقَلَ: صَوَابَ / مَوْشَ، ژیری، هست، فام.
- رَشَدَ: رَشَادَ: يَغْفِظُهُ / بیرکړنه وه، هست جولان،
ری راست گرتن.
- بَلَغَ رُشْدَهُ / بلوق بو، فامی کرده وه.
- فَقَدَ رُشْدَهُ / مَوْشَى نه ما.

سِنَّ الرُّشْد: بلوغ/ فام كرده‌وه، مه‌رزه‌کاری، سیره‌ی
(پن‌گه‌یین، بلوق بون).
راشِد. رشید. (رشد: يَقِظ. صاح/ مؤشیار، هستیار،
به‌خبر.
- . - : عاقل/ زیر، زرنگ.
- . - : مُهْتَدٍ/ رابر.
- : بالغ. ضِد قاصر/ مه‌رزه‌کار.
لُرْشِدِيَّة: بلوغ الرُّشد/ گه‌یشتنه سیره‌ی مه‌رزه‌کاری.
إرشاد: دلالة/ رابه‌ری، رئی نمایی، ره‌ه‌به‌ری.
- : تعلیم/ فیرکردن، رئی‌نمایي. ریتما.
- : مَشُورَة/ راویژ کردن، ناموزگاری.
تورشید/ راویژ، راویژکردن.
مُرشِد: دلیل/ رابه‌ری، ناموزگار، ره‌ه‌به‌ری، رئی‌به‌ری.
- : معلم/ ماموستا، فیرکار.
رَشَاد: نبات، ته‌رپ‌تیزه.
رشف:
رَشَف. رَشَف: إرتشف الماء: مَصَّهُ بشفطیه/ مژئی،
به‌لیو خواردیه‌وه، ه‌لئی لوشی.
- : الإِنَاء: شَرِبَ مایه/ ه‌م‌موی خوارده‌وه.
مِرْشَف: مایمِصّ به الماء/ ناومژه.
مِراشِف: شِفاه/ لیو، لچ.
رشق:
رَشَق. رَشَق: رَمَى/ به‌ردی ه‌لّ دا، به‌ردی ماویشْت.
- : به‌بصره: أَحَدُ النَّظَرِ إِلَیْهِ/ چاوی تی‌ب‌ری، چاوی لِأ
زیت کرده‌وه.
- : به‌بسانه: طَعَنَ عَلَیْهِ/ قسه‌ی پی‌وت، قسه‌ی
ناضیرینی پی‌وت.
- : كَانَ حَسَنَ الْقَدِّ: لطیفه/ شوخ بو، شوخ و شه‌نگ
بو.
- : خَفَّ فِی عَمَلِهِ/ چابوک بو، گورج و گول بو.
رَشِيقُ الْقَوَام: لطیف/ شوخ، شوخ و شه‌نگ، قه‌شه‌نگ،
شوش، خرامان.
- : الْحَرَكَة: نشناش. خفیف/ سوکه‌له، گورج و
گول، چابوک.
رَشَاةُ الْقَوَام: قه‌شه‌نگی، شوخی، بالانه‌مامی.
- : سُرْعَة وَ خِفَة/ سوکه‌له‌یی، گورج و گولی.
رشا:

رَشا: أعطى الرِّشْوَة/ به‌رتیلی دا.
إرْشَتِي: اخذ الرشوة/ به‌رتیلی وه‌رگرت.
إسْتَرَش: طلب الرشوة/ داوی به‌رتیلی کرد.
رَشْوَة. رَشْوَة. رَشْوَة: به‌رتیل، دهم چه‌ورکردن.
رَشُو: إرشاء/ به‌رتیل دان، دهم چه‌ورکردن.
راش: مُقَدِّم الرشوة/ به‌رتیل دهر.
مُرْشَش: قابل الرشوة/ به‌رتیل خۆر.
رص:
رَص. رَصَصَ الشَّيْءَ: كَبَسَ وَ دَكَّ/ کردی به‌ ناویه‌کدا،
تتیکى ناخنی، په‌ستایه‌وه.
- . - : دَكَّ/ کوتایه‌وه.
- : رَغَبَ/ رتکی خست.
رَصَصَ: طَلَّاه بِالرَّصَاصِ/ قوپ‌قوشمی تی‌گرت،
روکه‌شی کرد به‌ قوپ‌قوشم.
تَرَصَّصَ: إِرْتَصَّصَ/ پی‌که‌وه نوسا، چه‌ویه‌ک،
په‌سترایه‌وه.
تَرَاصَّ الْقَوْمُ: تَضَامَنُوا وَ تَلَاصَقُوا/ یه‌کیان گرت.
مَرَصُوص. رَصِیص: مَكْبُوس،/ پته‌و، په‌ستراو، سفت.
رصاص: معدن معروف/ قوپ‌قوشم، سرپ.
قلم - : قلم عادى/ قه‌له‌می ره‌ش.
رصاصَة البَذْقِيَّة: طَلَقَه/ گوله، فیشه‌ک.
رصاصی: مِنَ الرِّصَاصِ/ قوپ‌قوشمین، له‌ قوپ‌قوشم
دروست کراوه.
- : اللُّون/ خۆله‌میشی، قوپ‌قوشمی.
رصد:
رَصَدَ. تَرَصَّدَ. إِرْتَصَدَه. رَاصَدَه: تَرَقَّبَه. رَاقِبَه/
تتیبینی کرد، چاوی لیوه‌بو، شوینی کوه‌ت.
- . - : لَهُ: قَعَدَ لَهُ عَلَی طَرِيقَه/ بۆی دانیشْت،
خۆی بۆ نایه‌وه.
لِرَصْدَ. رَصَدَ الْحِسَاب: وَزَنَه وَ قَفَّلَه/ حساب‌ه‌کی ترازو
کرد.
- : لَهُ شَيْئًا: اَعْدَه/ بوی ته‌رخان کرد، ته‌رخانی کرد.
رَصَدَ: مُرَاقِبَة/ تتیبینی کردن، چاودیری کردن، شوین
کوتن، ناگادارکردن.
رَصَدَ: مِرْصَاد: الطَّرِيق/ رنگ، روانگه.
- . - : كَمِین/ بۆسه، نانه‌وه.
راصد: رَقِيب/ چاودیری کر، پاسه‌وان.

- : الَّذِي يَقْعُدُ بِالْمِرْصَادِ / له بؤسه دابون، نه وهى
 نه چيته بؤسه وه.
 مِرْصَد. مِرْصَاد: مَرْقَب / روانگه.
 رَصِيدُ الْحَسَابِ: باقىنه / نه وهى ماوه ته وه، پشتيوانه.
 - الْبَضَائِعُ: الموجود منها / نه وهى كه مهيه، نه وهى
 ماوه ته وه.
 رَصْع: رَصْعٌ: ضَرْبٌ لِبْنٍ دَا.
 - : إِرْتَصَعَ الْحَبُّ: دَقَّهُ بَيْنَ حَجَرَيْنِ / هاري، به ده ستار
 هاري.
 - بِالْمَكَانِ: اِقَامَ / مایه وه، گلى خواره وه.
 رَصَعَ بِالْشَيْءِ. إِرْتَصَعَ بِهِ: لَصِقَ بِهِ / پتو وهى نوسا.
 رَصْعٌ: نَظْمٌ / رَتكى خست، مؤنيه وه.
 - : نَسَجَ / سَفَتى كرد، ميناپه وهيكه.
 - الذَّهَبُ بِالْجَوَاهِرِ: انزَلَهَا فِيهِ / تَبَيَّى گرد، زَنَبُو
 مروارى پيكنه وه مؤنيه وه.
 مِرْصَعٌ بَكَذَا. تَاجٌ مِرْصَعٌ / نه خشيتر او.
 رَصِيغَةٌ: حَلِيَّةٌ وَسَطَانِيَّةٌ / مه داليون، كه له مودوى
 ملوانكه.
 مِرْصَاعٌ: دَوَامَةٌ / مزراح.
 رَصِفٌ: رَصَفَ الطَّرِيقَ: رَصَفَهُ بِالْحَجَارَةِ / به دريژى كرد.
 رَصِفَتْ. رَصِفَتْ اسْنَانَهُ: اِنْتَضَمَتْ / دانى (رَيِّكُ بو، سَفَت
 بو).
 تَرَصَّفَ. تَرَصَّفَ: اِرْتَصَفَتِ الْحَجَارَةُ. اِنْظُمَ بَعْضُهَا
 اِلَى بَعْضٍ بَانْتِظَامٍ / چونه پال يهك، يه كيان گرت.
 - : الْقَوْمُ فِي الصَّفِّ: تَرَاصَوْا /
 ريزبون، چونه پال يهك، به ريز وه ستان.
 رَصِفُ الطَّرِيقِ: به دريژى، به دريژى كردن.
 رَصِفَ. رَصِيفٌ: الطَّرِيقُ الْمِرْصُوفُ / به دريژى،
 چه دريژى.
 - : مَمْشَى / شوْسه.
 - : الْمُحْطَةُ وَغَيْرُهَا / شوْسهى نيستگه.
 رَصِيفٌ: مُحْكَمٌ / سَفَت، پتو، قايم.
 رَصَافَةٌ: اِحْكَامٌ / سَفَتى، پتو، قايمى.
 رَصَنٌ: رَصَنَ الْأَمْرَ: اَتَمَّهُ وَ اَتَقَنَّهُ / ته واوى كرد به ريك و پيكي.

رَصَنٌ: اسْتَحْكَمَ وَ ثَبَتَ / قايم بو، پتو بو.
 رَصَانَهُ: ثَبَاتٌ: حَزَمَ / قايمى، پتو، هيمنى.
 رَصِينٌ: ثَابِتٌ. حَازِمٌ / قايم، پتو، هيمن.
 رَضٌ: رَضٌ. رَضْرَضٌ: جَرَشَ / هاري، وردى كرد، تيكى شكان.
 - الْعَضْوُ: كَدَمٌ / كوترا.
 إِرْتَضَ الشَّيْءُ: تَكَسَّرَ / تِيك شكا، وردبو هاپدا.
 رَضِيضٌ: مَرْضُوضٌ: مُكْسَرٌ / تِيك شكاو.
 - : كَادِمٌ / كوتراو.
 رَضْرَاضٌ: الرَّجُلُ كَثِيرُ اللَّحْمِ / گوشتن، تِيك سمر او،
 قه لو، خپشه، شيشمان.
 رَضِبٌ: رَضَابٌ: لُعَابٌ. رِيْقٌ / ليك، ليكاو، تف.
 - : بَرْدٌ / ته رزه.
 ماءٌ - : عَذْبٌ / ناوى خوْش، شيرين.
 رَضِخٌ: رَضِخٌ: كَسَرٌ / شكانى.
 - : اَذْغَنَ / خَوَى دايه دهسته وه، ملى دا، سارى
 شوپكرد.
 - : لَانٌ / نرم بو.
 - : لَهُ مِنْ مَالَةٍ: اَرْضَخَ لَهُ: اَعْطَاهُ قَلِيلًا مِنْ كَثِيرٍ /
 كه مى دايه.
 تَرَضَخَ: تَكَسَّرَ / شكا، تِيك شكا.
 رَضِخٌ: رَضِيغَةٌ: الْعَطَاءُ الْقَلِيلُ / كه مهك به خشنده يى،
 كه م دانتيك.
 رَضُوخٌ: اِذْعَانٌ / خَوَ به دهسته وه دان، مل دان،
 سه ر شوپكردن، قابلى.
 مَرْضِخٌ: كَسَارَةُ الْجَوْزِ وَاللُّوزِ / گويز شكيڼ.
 رَضِعٌ: رَضِعَ. اِرْتَضَعَ: اِمْتَصَّ الثَّدْيَ / مه مكى مژى، شيرى
 خوارد.
 اَرْضَعَ. رَضِعَ / شيرى دايه، مه مكى دا.
 رَاضِعَةٌ: رَضِعَ مَعَهُ / پيكنه وه شيريان خوارد.
 مَرْضِعٌ: الْأَمُّ لَهَا وَلَدٌ تُرَضِّعُهُ / شيرده، مناله بهر.
 - : مَرْضِعَةٌ: الْمَرْأَةُ تُرَضِّعُ بِأَجْرٍ / دايه.
 رَضِعَ. رَضَاعٌ. رَضَاعَةٌ: رَضَاعَةٌ / شيردان.
 رَضَاعَةٌ: اِمْتِصَاصُ الثَّدْيِ / مه مك مژين.

رَضَاعَة: زجاجة الارضاع الصناعی / مهكه شوشه.
 رَضِيع: مازال يَرْضَع / شیرمخوره، مهكه مخوره،
 بهرمهكه.
 - طفل / ساوا، كورپه.
 - اخ في الرضاعة / برای شیري.
 رَضِف: راضف.
 رَضِف: رَضِيف: الحجارة المحماة / بهردی گهرم كراو.
 رَضْفَة الرُكْبَة: صابونة الركبة / كلاههی نه ژنق.
 رَضَا: رضى.
 رضى: ارضى الرجل: جعله يَرْضَى / قايلی كرد، راضی
 كرد.
 رَضَى الرجل: اعطاه ما يَرْضِيه / نهوندهی دايه قايل
 ببي.
 رَضَى: اِرتَضَى الشيء و به وفيه: قَبِلَهُ / وهري گرت،
 قايل بو، رازی بو.
 - الشيء: قنع به / پئی قايل بو، پئی رازی
 بو.
 - عنه و عليه: ضد سَخَط / لئی رازی بو.
 - عنه و عليه: استحسنته / پهسندی كرد.
 - الله عنه / درودی خواي لي بئ، خوا بي به خشن، خواي
 لي رازی بئ.
 راضى: تَرْضَى: اِستَرْضَى: طلب رضاه و تَوْخَاه /
 ره زامه ندی ويست، داوی قايل بونی لي كرد، ناشتی
 كرده وه.
 رضى: رَضَى: رَضَاء: رضوان. مَرْضَاة: قبول:
 قناعة / قايلی، قايل بون، رازی بون.
 - - - سُرور / خوشی،
 شادی، دل ناو خوارنده وه.
 راض: قابل و قانع / قايل.
 عَيْشَة راضِيَة: يَرْضَى بها صاحبها / ژيانكى قايلانه.
 تَرْضِيَة: تعويض / قايل كردن، رازی كردن، بژاردن، دل
 (راگرتن، نهوايی كردن).
 تَرْضَى: تبادل المراضاة / لهيك قايل بون.
 مَرْضَى: مَقْنَع / قايل كره، سهلميتنر.
 - سار / دل خوش كره، شادی به خشن.
 رَطِب: رطب.
 رَطِب: تَرَطِب: نَدَى. اِبْتَلَّ / تهرپو، شبي مينايه وه.

رَطَب: اِرْطَب: نَدَى. بَلَّل / تهرپى كرد.
 - البَلَح: صار رَطْباً / خورماكه پئى گهيى.
 رَطَب: رطب: رَطِيب: نَدِيان، / شئ دار، نمدار.
 - - - - - بليل. بارد / تهرپ، سارد، پاراو.
 - - - - - : ضد يابس / نهرم، شل، نهرم و
 شل.
 غلام رَطَب: فيه لين النساء / جوانكيه، ژنانى، نهرم و
 تَوَلَّ و ژنانى.
 عَيْش رَطَب: هَتَّى / خوش گوزه رانى.
 رَطَوِيَة: ضد جَفَاف / شئ، تهرپى.
 مانع ال - / دژه شئ، شئ بژ.
 مَرَطِب: مُنْعَش / خوش، فيتنك، ساز، سارد.
 مَرَطِبَات: مَشْرُوبَات مُنْعِشَة / سارده مهني.
 رَطَب: بلع ناضج / خورما، خورماي پئى گهيى.
 مَرطاب: جهاز قياس الرطوبة / شئ پيتر.
 رطم:
 رَطْم: اوقعه في الوحل او في امر متيسر الخروج
 منه / خستيه قورده وه، توشى به لاي كرد.
 - المركب / داي به روقدا.
 اِرْطَطَم: سَقَط في الوحل او في الرطمة / كهوت
 قورده وه، توشى به لا بو.
 - المركب / بار روق كهوت، خوى دا به بنده ردا
 (پپژي).
 رَطْمَة: الامر العسير المعقد / به لا، به لاي ناگهان، كاري
 ناآوژن.
 مَرَطِم: رصيف الامواج / بهستى ناو دهريا، روق.
 رطام: اِحْتِبَاس البطن / گرفت، سك درنه چون، قه بزي،
 با كردن.
 رطن:
 رَطَن: تكلم بِلُغَة غَرِيبَة / به زمانكي نامق دوا.
 رطانه: لغة غريبة / زمانى بياني.
 رَطِينِي: كلام غير مفهوم / ويته.
 رع:
 رَعُ الرِّيح: سكنت / باوهستا، كهي كرد.
 رَعاع: سَفَلَة الناس / مهرچى و پهرچى، نه له وجهه.
 رَغَرَع: نَشَأَ و شَبَّ / پئى گهيى، گه شى كرد، گه وره بو.
 رَغْرَاع: القَصَب الطويل / قاميشى دريژ، داري واوه يلا.

رُعِبَ: إِرْتَعَبَ: خَافَ. فَرَعَ/ ترسا، تَوَقَّى، سامى لى
نِشْت.

رُعِبَ. لُرُعِبَ. خَوْفَ/ ترسانى، توقانى.
رُعِبَ. رُعِبَ/ فَرَعَ/ ترس، تَوَقَّى، سام، مه ترسى، سل
کردنوه، سلامينه.
مُرْعِبَ: مخيف/ ترسناك، به سام، سامناك، شه رزهنگ،
به مه ترسى.

مُرْعُوبَ: خائف/ ترساو.
رُعِدَ:

رُعْدُ: السحابُ: اِسْمُ الرُّعْدِ/ مه وړ گرماني.
له: تَهْدُدُ/ مه پشه لى كرد.

لُرُعْدَ: صَيْرُهُ يَرْتُعِدُ/ له رزاني، خستيه له رزين.
إِرْتُعِدَ: إِضْطَرَبَ وَ إِهْتَرَأَ/ شپړه بو، په شوکا، له رزى،
راچله كى، راته كى.

خَوْفًا أَوْ غَضَبًا/ له ترسا يا له توره پيدا مه وړ
گيانى ماته له رزين.

رُعْدُ: صوت السحاب/ گرمى مه وړ.
رُعَادُ: سَحَابَةٌ كَثِيرَةٌ الرُّعْدِ/ مه وړى به گرمه.

له: كَثِيرُ الْكَلَامِ/ زږيدلى، چه نه بان.
له: سَمَكَةٌ تَرُعِدُ مِّنْ مَّسْهَا/ ماسيه له رزه.

رُعْدَةٌ. رُعْدَةٌ: الإِضْطِرَابُ مِنَ الْفَرْعِ وَ غَيْرِهِ/ شپړه بو،
په شوكان، موچكه، له رزين، راته كين، راچله كين.

رُعْدِيدُ: جَبَانُ/ ترسټوك.
رُعِشَ:

رُعْشَ. إِرْتَعَشَ: إِرْتَجَفَ/ له رزى.
له: بَرْدًا أَوْ خَوْفًا/ له سرمانا له ترسانا مه وړ

گيانى ماته له رزين.
رُعْشَ. لُرُعْشَ: جَعَلَهُ يَرْتَجِفُ/ ميتاڼيه له رزين.

رُعْشَ. رُعْشَ. إِرْتَعَشَ: إِرْتَجَفَ/ له رزين.
إِرْتَعَاشَ شَيْخُوخَى/ له رزكى.

رُعْشَةُ الْحَمَى. رُعَاشُ/ موچك، له رز.
رُعْشَ. رُعْشَ: جَبَانُ/ ترسټوك.

له: السَّرْعُ إِلَى الْقِتَالِ وَ الْمَعْرِفِ/
مه له شه.

رُعْشَةٌ: عَجَلَةٌ/ مه له شپي.
رُعِصَ:

رُعِصَ. لُرُعِصَ: حَرَكَ وَ هَزَّ/ له قانى، جولانى، له رزاني.
تَرَعِصَ إِرْتَعِصَ: تَلَوَّى/ گڼنگله لى دا، تلايه وه، شه م ديرو
نه وديرو كرد.

رُعِفَ:

رُعِفَ. رُعِفَ أُنْفُهُ: خَرَجَ الدَّمُ مِنْهُ/ خوښى لوتى به ريو،
لوتى خوښى لى مات.

رُعِافَ: فَصَدَّ الْإِنْفُ/ لوت پژان، خوښى لوت به ريو.

له: مَطَرٌ كَثِيرٌ/ بارانى زږد، ره ميتله، ليزمه.

راعوف: صَخْرَةٌ عِنْدَ رَأْسِ الْبَيْتِ/ به ردى سر رير.

راعِفَ: طَرَفُ لِرْنَبَةِ الْإِنْفِ/ سرى لوت.

رُعِلَ:

رُعِلَ: حَمَقَ/ كه ريو، خوى كه ركرد.

له: النَّبَاتُ: تَهْدَلْتُ أَغْصَانَهُ/ لق و پوښى شوپړه وه.

لُرُعِلَ: أَحْمَقَ/ كه ر، گيل، گوج، كه وده ن.

له: مَا تَهْدَلُ مِنَ النَّبَاتِ/ لق و پوښى شوپړه وه.

رُعِيلَ: الْمُتَقَدِّمَةُ مِنَ الْخَيْلِ وَ الرِّجَالِ وَ الطَّيُورِ/

پيشهنگ، سرگه له.

له: مِنَ الْجُنُودِ: صَفٌّ مِنَ الْجُنُودِ يَوْضَعُ خَلْفَ

صَفِّ آخِرِ لِيَدْعِمَهُ/ پال پشت، پشتگير، پشتيوان.

رُعِمَ:

رُعِمَ. رُعِمَ. لُرُعِمَتِ الشَّاةُ: إِشْتَدَّ هَزْلُهَا فَسَالَ رِعَامُهَا/

ثاوى لوتى دامات، چلم و پيسى به لوتيا ماته خوارى

(به موى له پيوونه وه).

رُعَامُ: مُخَاظٌ/ چلم.

له: مَرَضٌ يَصِيبُ الْخَيْلَ/ مرخه، سه قار.

رُعِنَ:

رُعِنَ. رُعِنَ. رُعِنَ: حَمَقَ/ خوى كه ركرد، حوّل بو.

له: إِسْتَرَخَى/ له شى خاوبوه وه.

رُعِنَتْهُ الشَّمْسُ/ خور بردى.

رُعُونَةُ: طَيْشٌ وَ نَزَقٌ/ مه له شپي، كه ريتى.

ارعن: طائش. نَزَقٌ/ مه له شه، كه ر، په تپي، په تياره،

حوّل، كه له ره ق.

رُعِنَ: ضَرْبَةٌ شَمْسٍ/ خور بردن.

رُعَا:

رُعَى. إِرْعَوَى: رَجَعَ عَنِ جِهَلِهِ/ گه راپوه، فامى كرده وه.

إِرْعَوَى: كَفَ وَ رَجَعَ عَنِ قَبِيحٍ/ ده ست به ردارى خرابه

بو، په شيمان بو وه، له كردارى خرابه گه راپوه وه.

رَعَوَى: الرجوع عن الجهل / په شیمان بونه وه، گه پانه وه، ده سته رداری خراپه بون..

رعى: رعى. ارتعى. لرعى: کلا/ له وه پانی.

- : ساس و دېر شاهه / سهره و کاری کرد، به پټوه ی برد.

- راعی: راقب/ چاودیری کرد.

- : - الأمر: حافظ علیه/ پاراستی.

- : - الأمر: عمل حسابه/ حسابی یو کرد.

- الجلد و الرأس: حكة/ خورانی.

راعى الرجل: التفت اليه / ناوړی ئی دایه وه، یارمه تی دا، گوئی دایه.

- الخواطر/ ریزی گرت، ریزی ئی نا.

- : ارعى سمعه/ گوئی یو شل کرد، گوئی ئی گرت.

إسترعى الالتفات: طلب أن یصغى اليه / داوی گوئی ئی گرتنی کرد.

رعاية: مُراعاة: إلتفات / ناوړی ئی دانه وه، ریزگرتن، ناگاداری کردن، چاودیزی کردن، سایه.

- : - حفظ/ پاراستن.

- : تعصید/ یارمه تی دان، پشتگیری کردن.

تحت رعاية: فى رعاية/ له ژیر چاودیری.

رَعَوِيَّةٌ: تَبَعِيَّةٌ. جنسية/ ره گز، نه وه، ره گه زنامه، نه ژاد.

رَعِيَّةٌ: قطع عليه راع/ روه، ران، ره وگ.

- : القوم عليهم حاكم. عامة الناس/ ميللت، گال.

راع: الذى يرعى الغنم/ شوان.

راعى القطعان/ روه ووان، ره وگوان.

- الغنم/ شوان.

- البقر/ گاوان.

- النعاج/ مڼ گه لوان.

- : كل من وكى امر قوم/ به پټوه بهر، چاودیری، سرگوره، نه رخه.

مرعى: کلا/ له وه، پاره، چایه، پاوه، پاون، بژوین.

مرتع: موضع الرعى/ له وه رگا.

مرعى: مُلقت اليه او معمول به/ باو.

عادة مرعية/ خو یا کرداری باو، نه ریت، موده.

مراعى المواعيد: محافظ عليها/ به لټین راست.

مُراعات: مُحاباة. تَمْيِيز/ ریزی تان، ریزگرتن، به تنگه وه هاتن، چاودیری.

رغب:

رَغِبَ: لراد/ ویستی، ناره زوی کرد، داخوازی کرد، موزه موزی بو.

- عنه: اعرض عنه و تركه/ وازی ئی هینا، خوئی ئی لاد، خوئی ئی پاراست.

- به عن غيره: فَضَّلَهُ على غيره/ په سندی کرد.

- اليه: اِبْتَهَلَ/ پاراپیه وه، نزای کرد، لالایه وه، تکای کرد.

رَغِبَ: لرغب/ جعله يرغب/ هانی دا، پټی په سندی کرد، پټی سه لمان.

- : شَهَى. اغرى/ ناره زوی جولان.

رَغْبَةً: شَوْق/ ناره ز، ویستن، خواستن، داخوازی، هوه وس، موزه موز، خولیا، دل پټوه بون.

رغائب: امانی/ هیوا، ناوات، نامانج، داخوازی.

رغاب: مُشَوِّق/ ناره زومه ند.

مُرَغَبٌ: يحمل على الرغبة/ فریوده، په سندی کړ.

مُرَغُوبٌ: رَغْبَةً: مطلوب/ په سندی، ویستراو، نه ویستری.

- فيه: رائج/ باو.

رغث:

رَغَثَ الولد اُمَّهُ: رَضِعَ/ شیرى دایکی خوارد، مه مکی دایکی مزی.

ارَغَثَ المرأة ولدها: اَرْضَعَتْ/ شیرى دا به کورپه کى.

رَغُوث: رضیع/ شیره خوره، ساوا.

رغد:

رَغَدٌ: رَغَدُ العیش: طاب و اُسع/ گوزهران باش بو.

رَغَدٌ: رَغْدٌ: رَغْدٌ: رَغْدَةٌ العیش/ ناسوده ی خوش

گوزهرانی.

رَغَفَ:

رَغَفَ العَجین: قَرَصَهُ. جمعه و کثله/ گونکی گرت، کردی به گونک.

رَغِيفٌ: الکثله من العَجین/ گونک.

- : مَارَّقٌ و خبز من العَجین/ کولیره، له واشه،

نستورک، نان، نانې هورامی، په نجه کیش.

رغم:

رَغَمَ: لُغَمَ: قَهَر/ زوری ئی کرد، ناچاری کرد.

رَغْمٌ / ارغام: إيجابار. قَسْرٌ / زُودَ لِي کردن، ناچار کردن.
على الرغم من. رَغْمًا عَنْ / له گهَل نه وه شد، سهره پای
نه، نه گهرچی.

رَغْمًا عَنْ انْفِه / بیهوش یا نه یهوش، به توپزی، به زود، به
کویرایی جاوی.

رُغَامٌ / مُخَاظ / چلم.

رُغَامٌ / ثُرَاب / خۆل، خاک.

رغا:

رَغَا. رَغَى. ارغی: ارغید / که فی کرد.

رَغَى. ارغی: ضَجَّ وَ تَهَدَّدَ / توپه بو، نه پانی، کردی به
گرمه گرم.

رَغَوَةٌ. رَغَوَةٌ. رَغَاوَةٌ مِنَ اللَّيْلِ: ما عليه من الزبد / توپه
سه رتوین.

- - - الطبخ / کهف.

- - - الصابون / کهف سابون، سهرکهف.

- - - المعادن / په کر.

مرغاة: ماثوخذ به الرغوة / کهف گیر، کهوگیر.

رَغَى، کلام مرغی: هَدَرَمَةٌ / چه نه بازی، زودبلیسی،
بزرکندن، قسهی (قویوبی مانا، ههلق و مهلق).

رَغَاءٌ / ثُرَار / چه نه باز، زودبلی.

رغیف (فی رغف)

رف:

رَفَّ الْقَلْبُ: خَفَقَ / دل پرته پرتی کرد، دل کویتی کرد.

- الجنین فی البطن: ارتکض / کورپه له جول.

- ت العين: اِخْتَلَجَتْ / جاوهری.

رَفَّ: خَفَقَانِ الْقَلْبُ / دل کویتی، پرت پرت.

- اِخْتِلَاجٌ / جاوهرین.

- رَفِيفٌ: قشعیریه / موچرک.

- صَفَةٌ / رهه.

رَفَّرَفَ الطَّائِرُ: حَرَّكَ جَنَاحَيْهِ / بالی (راوه شان،
بلاوکرده وه).

رغا:

رَغَا الثَّوْبُ: لَأَمَ خِرْقَةً وَ خَاطَهُ / چنبه وه، درویه وه.

رَغَا هَذَا بِالزَّوْجِ قَائِلًا (بالرفاء و البنين) / پیروزبایی لی
کرد، پیتی وت، به خوشی وه چه خستنه وه.

رفاء: اتفاق و وفاق / ریکی و خوشی، گونجان، پیک
مانن.

رَفَاءٌ: رَفَاقٌ / بهرگ چاکر، پینه چی.

مَرْفَأٌ: مَرْسَى المراكب، به نندهر، ویستگهی پاپوپیو
کهشتی.

رفت:

رَفَّتْ: دَقَّ وَ كَسَرَ / شکانی، وردی کرد، له تی کرد.

- تَرَفَّتْ: اِنْكَسَرَ وَ اِنْدَقَّ / شکا، ورد بو، له ت بو.

رَفَاتٌ: حُطَامٌ / پاش ماوه، چل وچنیو.

- جُثَّةٌ / تهرم، که لاک.

رفت:

رَفَدَ: دَعَمَ. اِعَانَ / یارمهی دا، پشتگیری کرد.

- الحائط: اسفندة / رای گرت، کوله که ی دایه بهر.

رفت: رافدة: معونة / یارمهی، باربو، پشتگیری.

- - - دَعَاةٌ / کوله که.

رفادة: عصابة الجرح / برین پیچ.

رافد: فرع من نهر / زئ، چه.

رفس:

رَفَسَ: ضَرَبَ فِي الصَّدر / کیشای به سنگیا.

- لَبِطَ: دَفَعَ بِالرَّجْلِ فِي الصَّدر / جوتهی وه شان،
له قهی لعدا، له قهی ماویش، له قهی وه شان.

رَفَسَةٌ: ضَرْبَةٌ بِالرَّجْلِ فِي الصَّدر. لَبِطُهُ / جوته، له قه.

- السلاح الناري: تَرَاوَعُ / ته کانی چه ک بق دواوه
له کانی ته قاندنیا، به پاشامانن.

رَفُوسٌ: مِنْ شَأْنِهِ الضَّرْبُ بِالرَّجْلِ / جوته وه شین،
له قه هاوین.

رفاس: حبل تُرَبِّطُ بِهِ يَدَ الْحَيَوَانِ / دهس (بهست،
بهند)، پهتی دهست بهست، پایهند.

رفش:

رَفَشَ: كَرَّكَ / خاکه ناز.

ارفش: عريض الاذن / گوئی پان، گوئی ره پ.

رفض:

رَفُضَ: ضَدَّ قَبْلَ / نهی ویست، وهی نه گرت.

إِرْفُضَ النَّاسُ: تَفَرَّقُوا وَ ذَهَبُوا / بلاوه یان لی کرد.

- الْوَجْحُ: زَالٌ / نیش نه ما، لاجو.

- المجلس: اِنْصَرَفَ / مهال سان، بلاوه یان لی کرد.

رَفُضَ: ضِدَّ قَبُولٍ / نه ویستن، وه ره گرتن، دهست به
روه وه نان.

مَرْفُوضٌ: رَفِيزٌ: ضِدَّ مَقْبُولٍ / نه ویستراو، ناپه سهند.

تَرْفُضٌ: تَعْصِبُ / ده مارگری.

رَفْضِي: مَتَعْصِبُ / ده مارگری، شیت گیر.

- رافضی: مُرْتَدُّ عَنِ الدِّينِ و غیره / گرمپا، له رتبی

راست لادار.

تَرْفُضٌ: تَعْصِبُ / ده مارگری، شیت گیری.

رفع:

رَفْعٌ: ضِدُّ وَضْعٍ / به رزی کرده وه، سه ری خست، بلند

کرده وه.

- اقام. شَبْدُ / مه لی سان، دروستی کرد، دای مه رزان.

- زال / لای برد، مه لی گرت.

- السعیر: غَلَا / نرخی به رز کرده وه، گرانی کرد.

- العَلَمُ: نَشْرَهُ / نالای مه ل گرت.

- الی: عَرَضَ عَلَی / بوی نویسی، تیی گه یاند، خستیه

به رده ستی، سکا لاتامی دایه.

- عنه: خَفَفَ / حواتی وه، باری سوک کرد.

- الكلمة: الحَقُّهَا عِلَامَةُ الرِّفْعِ / بوری بۆ کرد.

- الدعوی علی / شکاتی لی کرد، سکا لای له ده ست

کرد.

- القِطَاعُ: كَشَفَ / سه ری لابر.

تَرْفَعُ عَنْ كَذَا: تَعَالَى / بیزی نهات.

- عنهم: تَكَبَّرَ / لوتی به رز کرده وه، خوی به به رز زانی.

تَرَفَعَ المحامی امام المحكمة: دافَعُ / به رگری کرد.

إرتفع: طلع. صَعَدَ / به رزیوه وه، ده رها، سه رکوت،

بلند بوه وه.

- زاد: زَوِّدُو، زیادی کرد.

- زال / لاجو، مه ل گرا.

رَفْعٌ: ضِدُّ وَضْعٍ / به رز کرده وه، سه رخستن، بلند بونه وه،

لابردن.

علامة الـ / بۆر.

رِفْعَةُ المَقَامِ: إرتفاع القَدْرِ و المَنْزِلَةِ / پایه به رزی، شکو،

بلندی.

رفع. مرتفع: عالٍ / به رز، بلند.

- القدر: سام / پایه به رز، شکودار، بلند.

- ضِدُّ غَلِيظٍ / باریک.

- الصوت: شَرِيفٍ / پیاماقول.

رافعة: عَتَلَةٌ / نویل.

آلة - / کرین، به رز کرده وه، به رزکار، مه ل بر، بلند هک.

إرتفاع: صُعُودُ / سه رکه وتن.

- إزدياد / به رزیوه وه، تدر کردن، تدریون.

- علو / به رزی، به رزایی.

تَرْفَعُ: استکبار / بیزنه هاتن، لوت به رزی.

مَرْفُوعٌ / به رزکراو، سه رخراو، به رز.

- الرأس / سه ریه رز.

- في النحو / بۆردار.

مُرافعة المحامی: دفاع / به رگری.

قانون المرافعات / یاسای به رگری.

مُرتفع: عالٍ / به رز، بلند، به رزایی، باسک.

- سام / شکودار، پایه به رز.

مُترَفَعٌ: مُسْتَكْبِرٌ / لوت به رز، خۆل.

ترفع / پله پی دان، بالا کردن.

رفع:

رَفَقَ: أَرْفَقَ / نَفَعَ و أفاد / سودی به خشی.

- رَفَقَ: رَفَقَ بِهِ و لَهُ و عَلَيْهِ. تَرَفَّقَ بِهِ: عاملة

بلطف / به زهی پیما هاتره، رهفتاری باشی له گه ل کرد.

رافق: صاحب و عاشر / هاوه لی له گه ل کرد.

- سارمع / له گه لی رۆیشت، که و ته تکی.

لَرَفَقَ بِكَذَا: الحق / خستیه پال.

إرتفق: إستعان / په نای برده به ر.

- به: إستفاد / سودی وه رگرت.

ارتفق: إنكأ على مرفقه / نانیسکی دادا.

رفق: لین / نر می، به زهی، میهره بانی.

رفقة: رُفْقَةً / صُحْبَةً / هاوه لی، هاو پی نه تی، نه وانه ی

له گه ل.

رفیق: ذو رفق. لطیف / به به زهی، میهره بان، نرم.

- مُصاحب / هاوه ل، هاو پی، ده ست برا.

- شريك / براهش.

- عشيق / خۆشه ویست، یار، دوست.

رفيقة: عشیقة / خۆشه ویست، دوست.

مُرافق / یاهر، ویلاش، هاوده نگ، هاوه ل.

إرتفاق: إنتفاع / سود، سود کردن.

مرفق: مرفق: كوع / نانیسک، مرک.

مرفق الدار: منافقها / شوینه کانی کاریا کردن له مالدا،

حه مام و ناوده ست.

- عامة / ناوده ستی گشتی.

مُرُق بِكَذَا: مُلَحَق بِهِ / له گه لیا.

رَقْل:

رَقْل: جَرَّ ذَيْلَهُ وَ تَبَحَّثَرَ خَوَى بَانَدَا، كَش وَ فَشَى
کرد.

ثَرَقْل: تَبَحَّثَرَ كِبْرًا / تَرَوِغِزِ نَوَانَد، لاروله نجهی کرد.

رَقْل: رَقْلَةً: مُتَبَحَّثَرًا / به تَرَوِغِز، لاروله نجهی کرد.

رَقْل: طَوِيل الذَّيْل مِنَ النَّاسِ / به رگ شَقْوِ، شَهَب وَ
شَوِب.

- : طَوِيل الذَّنْب: كَلَك مَرِئٌ.

- : كَثِير اللحم / گوشتن.

- : وَاسِع مِنَ الثَّيَاب / به رگی فش، ده لب، پان و پَوِ.

رَقْل: ذَيْل / كَلَك، دَامِيز، دَامَان.

رقه:

رَقَّة: ثَرَقَّة: إِسْتَرْقَّة: لَانَ عَيْشَتُهُ وَ طَاب / گوزهرانی باش

بو.

رَقَّة: عَوَّدَ عَلَى الرِّقَاه / راهاتوه به رابواردنی باش.

- : عَنْ نَفْسِهِ: مُتَّعَهَا / باش رای بوارد، بای بآلی خَوِ
دا.

رَقَاه. رَقَاهَةً: رَقَاهِيَّة: رَغَدَ الْعَيْشُ.. نَعِيم / خَوَش

گوزهرانی، باش رابواردن.

تَرَوِغِهِ عَنِ النَّفْسِ: تَمَتَّعَ / تَسْلِيَّة / بِنَ دَلِی خَوَنه کردن،

باش رابواردن، بای بآلی خَوَدَان.

مُرَقَّة: مُتَرَفِّه. مُتَرَف: مُتَنَعَّم / ساماندار، بوه، خَوَش

گوزهران.

رَقَا (فِي رَقَا)

رق:

رَقَّ: ضِدَّ غَلَطَ وَ تُخِنَ / تَنَك بو، باریک بو.

- : تَرَقَّقَ لَهُ: عَطَفَ عَلَيْهِ / به زهیی پیاها توه، دلی بو

نهرم بو.

- : إِسْتَحْيَا / شَهْمی کرد.

- : أَرَقَّ حَالَهُ: سَاعَتْ حَالَهُ وَ قَلَّ مَالُهُ / تَنَ شَكَا، كَهَم

دهست بو.

- : الْعَبْدُ: صَارَ أَوْ بَقِيَ رَقِيقًا / بو به کویله، به کویلهیی

مایه وه.

رَقَّقَ: أَرَقَّ: جَعَلَهُ رَقِيقًا / تَنَكی کرده وه، باریکی

کرده وه.

- : قِيَامُ الشَّيْءِ: خَفَّفَهُ / (شَل، خَاو، رَوْن)ی
کرده وه.

- : اللَّفْظُ: إِسْتَعْمَلَ الْفَافَا سَهْلَةً / وَشَى سَوَك
و ناسنی به کارمیتنا.

- : رَقَّ الْعَجِيزُ وَ امْثَالُهُ / پانی کرده وه، تهنکی
کرده وه.

أَرَقَّ: إِسْتَرْقَى الْعَبْدُ: مَلَكَ / کردی به (کویلهی خَوِ،
به ندی خَوِ).

رَقَّة: ضِدَّ غَلَطَ أَوْ تُخَانَةً / تهنکی، باریکی،
شلی.

- : الْعَيْشُ: سَعَتُهُ وَ نَعْمَتُهُ / خَوَش گوزهرانی.

- : الْجِسْمُ: نَحُول / لاوای.

- : الْجَانِبُ: لُطْف: لِين / نهرم و نیانی.

- : الطَّبِيعُ: دَمَائَةُ الْخَلْقِ / ناسکی، رهوشت و خو
به رزی، روخوشی.

- : الشَّعُورُ وَ الْإِحْسَاسُ: حَسَاسِيَّة / هست نیانی.

- : الْقَلْبُ: حَنُو / به زهیی، دل نهرمی.

رَقِيق: ضِدَّ ثَخِين أَوْ كَثِيف / تَنَك، باریک، شل.

- : الْجَانِبُ: لُطْف / نیان، نهرم و نیان.

- : الْجِسْمُ: نَحِيل / لاواز.

- : الْحَالُ: قَلِيل الْمَال / كَهَم دهست.

- : الشَّعُورُ: حَسَاس / هست نیان.

- : الطَّبِيعُ: دَمَث الْخَلْقِ / ناسک، خو به رز، روخوش.

- : الْقَلْبُ: حَنُون / دل نهرم، به به زهیی.

- : رَقَّ: عَبْد / کویله.

- : أَيْبَضَ / کویلهی پیست سی.

تَاجِرُ الْ - : تَخَاس / بازگانی کویله، کویله فروش.

تَاجِرَةُ الْ - : تَخَاسَة / بازگانایی کویله، کویله فروشی.

رَقِيقَة: صَفِيحَة / تهنکه.

- : قَشْرَة / تَوِيزَال.

رَقَاق: خَبِز رَقِيق / نانی تیری.

مَرَقَاق الْعَجِيز: شَوْبُك / تیرۆک.

مَرَقُوق: بَقْلَاوَا / باقلاده.

رَقَّ: اسْتَرْقَاق: عَبْدِيَّة / کویله به تی، به ندی، بنده گی،

به ندی به تی.

- : رَقَّ: جَلَد يَكْتَبُ عَلَيْهِ / پیستهی تیانوسین.

- : التَّصْوِيرُ الشَّمْسُ / فلیم.

مُتَرَقِّبٌ. مُتَنَظِّرٌ/ چاوه پئی کراو.	- : عُبْد/ کویله.
مَرَقِبٌ: مَرَصَد/ روانگه، ده سگای نه ستیره ناسی.	رَقَبٌ: سَلْحَاةُ الْبَحْرِ/ کیسه ل، رهه.
مَرَقِبٌ قَلْکِ/ ته له سکوب.	رَقَرَقَ الْخَمْرُ: مزجها بالماء/ شای تنی کرد، رونی
رَقَبَةٌ. عُنُق/ مل، گهردن، نه ستو، خه ن.	کرده وه.
لحم ال - / گهرده مل.	تَرَقَّرَتِ الْعَيْنُ: دَمَعَتْ/ چاوه فرمیسکی کرد، فرمیسکی
رباط ال - / بوینباخ.	تَرَدَّدًا.
رَقْد:	- : تَلَالَا/ دره وشایه وه، شهوقی دایه وه.
رَقْدٌ: نَام/ نوست، خه وت.	رَقْرَاقٌ: مَا تَلَالَا/ دره وشه دار، شهوق دار، بریسکه دار.
- : مَات/ مرد، گیانی دهرجو.	رَقَارِقٌ: غَیر عمیق/ بوار، ته نکاو، بر، دپ.
- : اِضْطَجَعَ/ پال کوه ت، شانی دادا.	رَقَا:
- الْخَرُّ أَوْ الرِّيحُ: سَكَنَ/ وه ستا، میواش بوه وه.	رَقَا الدَّمْعُ أَوْ الدَّمُ: جَفَّ وَ انْقَطَعَ/ وشکی کرد، وه ستا.
- لَمْرَضِ أَصَابِهِ: لَازِمُ الْفِرَاشِ/ بوی کوه ت، کوه ت له	- فِي الدَّرَجَةِ: صَعَدَ/ سه رکه وت، بلندیه وه.
جینگانا.	لَزَقَا الدَّمْعُ أَوْ الدَّمُ: سَكَنَهُ وَ حَقَنَهُ/ وه ستانی، وشکی
- ت السُّوقِ: كَسَدَتْ/ بازار وه ستا.	پئی کرد.
- ت الدَّجَاجَةِ عَلَى بَيْضِهَا: خَضَعَتْهُ/ مه ل نهیشت،	رَقَوَءٌ: مَا يَوْضَعُ عَلَى الدَّمِّ لِحَقْنَهُ/ خوین وه ستین.
کرکه وت.	مِرْقَاةٌ: ضَاغِطَةُ الشَّرَائِبِ/ (خوین، دهمان) به ست.
رَقْدٌ. اِرْقَد: جَعَلَهُ يَنَامُ/ نوانی، خه وانی.	رَقَب: رَقَبُ النَّجْمِ وَ غَیره: رَصَدَهُ/ چاوی تنی بری.
- : جَعَلَهُ يِرْقَدُ/ پالی خست.	- : حَانَرُ/ خوی لی پاراست.
- النَّبَاتُ فِي الزَّرَاعَةِ/ لقی کرد به ژیر گله وه، لقی	- : رَاقِبٌ: حَرَسَ/ پاسی کرد، نیشتکی گرت،
راکشان.	ناگاداری کرد.
لَرَقْدٌ: (نَام/ نوانی، خه وانی.	- : اللَّهُ: خَافَهُ/ له خوا ترسا.
- بِالْمَكَانِ: أَقَامَ بِهِ/ تیا مایه وه.	- : الْعَمَلُ: نَازِلُهُ/ سه ره وکاری کرد، چاودیری
إِسْتَرَقَدَ: غَلِبَهُ الرِّقَادُ/ خه ویردی وه.	کرد، به پیوه ی برد.
رَقُودٌ: دَامَ الرِّقَادُ/ رَقَدَ نه نئی، هر پال نه که وئی.	- : تَرَقَّبٌ: اِرْتَقَبَ: اِنْتَظَرَ/ چاوه پوانی کرد، چاوه پئی
تَرَقِيدُ النَّبَاتِ/ تَوَلَّى كَيْشَ كَرْدَن، تَوَشَّه كَرْدَن، لَقَى رُوه ك	کرد.
کَرْدَن به ژیر گله وه، راکشان.	- : تَرَيَّضَ/ خَوَى نایه وه، چاوی تنی بری،
- الْبَيْضُ: وَضَعَهُ تَحْتَ الدَّجَاجَةِ/ مِیْلَك (خسته نه	چاوه چاوی کرد.
ژیر مریشک، نانه وه).	رَقَابَةٌ. مُرَاقِبَةٌ/ چاودیری کردن، سه ره وکاری کردن،
رُقَاد. رُقُود: نَوْم/ نوستن، خه وتن.	به پیوه بردن، سه ره رشتی کردن، چاوتی برین.
- : اِضْطَجَعَ/ پال کوه وتن.	تَرَقَّب. رُقُوب: اِنْتَظَارُ/ چاوه پوان کردن، چاوه پئی کردن،
وَقْتُ ال - / کاتی خه.	چاوه چاوه کردن.
رَاقِدٌ: نَائِم/ نوستو، خه وتو.	رَقِيب. مُرَاقِبٌ: حَارَسَ/ چاودیر، پاسه وان، نیشتک گر.
- : مُضْطَجِعٌ/ پال کوه وتو.	- : رَاصِدٌ/ چاوتی بر، تَبِيبِنَار.
مَرَقْدٌ: مَضْجِعٌ/ خه وگ، جیگی خه وتن.	رَقَبَةٌ: حِرَاسَةٌ/ پاس کردن، نیشتک گرتن.
مَرَقْدٌ: دَوَاءٌ مُنَوِّمٌ/ خو لی خه.	- : تَحَفُّظٌ/ پاراستن، ناگاداری کردن.
رَقَش:	مُرَاقِبٌ: مُشْرِفٌ/ چاودیر، سه ریاله.

رَقَش. رَقَش: نَقَش/ نه‌خشانی، بوی‌ی کرد، په‌لاوی کرد.
 - : زَيْن/ رازاندیه‌وه، نارابشتیدا.
 لَرَقَش: لَرَقَط. مُنْقَط/ به‌له‌ك، خال خال، ره‌ش و سپی، كونج.
 رَقَص: رَقَص: تَحَرَّكَ عَلَى إِيقَاعِ مُوسِيقَى/ مه‌ل په‌ری، سه‌مای کرد، سوپی دا.
 - فَرَحًا (و طَرِبًا) لَه خَوْشِیَا پِیئِ نَه‌ئَكه‌وتَه زه‌وی، مه‌ل په‌ری.
 رَقَص: لَرَقَص: حَمَلَه عَلَى الرِّقَص/ مِیْنِیَا سه‌ما، مه‌لی په‌پان.
 راقص: رَقَصَ مَعَ/ له‌كه‌لی سه‌مای کرد، چوه ده‌ستیه‌وه، له‌شانیه‌وه مه‌ل په‌ری.
 ثَرَقَص: تَذَبَذَبَ/ اِرْتَفَعَ وَ اِنْخَفَضَ بِسُرْعَةٍ/ له‌ریه‌وه، قونه‌قونی کرد، مه‌ل په‌ری، مه‌ل قونی.
 رَقَص/ سه‌ما، مه‌ل په‌پین، سوپان، مه‌ل په‌پکن.
 ابو ال- : قَرَلَى. طَائِرٌ مَائِي/ ماسی گره.
 قَاعَةُ ال- / مَوَلَى سه‌ما، مَوَلَى مه‌ل په‌پین.
 رَقَاص: الَّذِي يَرَقُصُ/ مه‌ل په‌پکن كَر، سه‌ماكه‌ر، سوپده‌ر.
 - السَّاعَةُ/ به‌ندۆل، پانتۆل.
 مَرَقَص/ شوپتی سه‌ما و مه‌ل په‌پین، سوپكه.
 رَقَط: رَقَط: رَقَش/ په‌لاوی کرد، خال خال، په‌له‌په‌له‌ی کرد.
 اَرَقَط: مُنْقَط/ خال‌لاوی، خال خال، به‌له‌ك، كونج، ره‌ش و سپی.
 - نَمِر اَرَقَط/ جَوْرِيكِي پَلَنگِي پِیست خالویه.
 رَقِع: رَقِع: رَقِعَ خَرَقَ/ اصْلَحَ بِالرِّقَاع/ پینه‌ی کرد.
 - : ضَرَبَ/ لَیئِ دا.
 - الباب: طَرَقَه بَقُوَّة/ توند له‌ده‌رگای دا.
 رَقَعَ الرَّجُلُ: حَقَّقَ/ بِنِ نَابِرَوِی کرد، كه‌ریتی نواند.
 رُقْعَةُ: مَا يُرَقَّعُ بِهِ/ پینه.
 - الدَّامَا وَ الشُّطْرُنْجُ/ تَخْتِی دامه‌و شه‌تره‌نج.
 - اَرْض: قَطْعَه مِنْهَا/ په‌له‌ زه‌وی.

خَط - / نوسینی روځه.
 مُرَقَّع/ پینه‌کراو، پیناوی.

تَرْقِيع/ پینه‌کردن.

رَقِيع: قَلِيلُ الْحَيَاءِ/ بِنِ نَابِرِو.

- : اَحْمَقُ/ كَر، گوج، هه‌رزه.

رَقَاعَةُ: قَلَّةُ حَيَاءٍ/ بِنِ نَابِرَوِی، كه‌ریتی.

رَقَم:

رَقَم: كُتِبَ/ نوسی.

- : رَقَمَ الْكِتَابَ: يَبَيِّنُهُ بِوَضْعِ النُّقْطِ وَ الْحَرَكَاتِ/ سه‌روپوری بۆ کرد.

- : الْحِصَانُ: كَوَاهُ وَ وَسْمُهُ/ داخی کرد.

رَقَم: عَدَدُ/ ژماره، ره‌نوس، خال به‌ند.

- قِيَاسِي/ پله‌ی هه‌ره‌به‌ریز، به‌ریزترین پله، شا پله.

رَقِيم: كِتَاب/ نامه، نوسراو، په‌پراو.

مِرَقَم: آتة رَقَمِ الْأَعْدَادِ/ ژماره‌نوس.

- : قَلَمُ/ پِن‌نوس، خامه.

تَرْقِيمُ/ ژماره‌دانان، ژماره له‌سه‌ر دانان، نیشان کرد، ره‌نوس کردن، خال به‌ندی، خال به‌ندکردن.

رَقِن:

رَقِن. رَقِن. اَرَقِن: خَضَبْتُ بِالْحِنَاءِ/ خه‌ن‌ی تِن گرت.

- : الْكِتَابُ: زَيْنُهُ وَ حَسَنُهُ/ جِوَانِی کرد، رازاندیه‌وه.

- : الْكِتَابُ: قَارَبَ بَيْنَ سَطُورِهِ/ وردنوسی، پرنوسی، دپیری به‌جی نه‌میشت.

- قَبِيْذَةٌ: مَسْحَةٌ/ ناوی كوژانده‌وه.

رَقَان. رَقُون. اِرْقَان: حِنَاءُ/ خه‌نه.

تَرْقِيق. تَرْقِيقُ قَيْدِ/ ناوكوژانده‌وه، سپینه‌وه.

رَقِي:

رَقِي. اِرْتَقَى. تَرَقَّى: صَعَدَ/ سه‌ركه‌وت، مه‌ل زنا.

- : تَقَدَّمَ/ پِش كه‌وت، به‌ریزه‌وه.

رَقِي: قَدَمَ وَ رَفَعَ/ به‌ریزى كرده‌وه، سه‌ری خست، پِش‌ی خست.

- : حَسَنٌ وَ اَصْلَحُ/ چاكی کرد، باشی کرد.

- : هَذَبُ/ ته‌میی کرد، ره‌وشت و خوی باش کرد.

- : اِسْتَعْمَلَ الرُّقِيَّةَ/ جَادُو ته‌لیسمی به‌كاره‌یتنا، نوشتی کرد.

- : طَرَدَ الْاَرْوَاحَ الشَّرِيْرَةَ/ نوشتی به‌كاره‌یتنا.

- رُقَى: تَقَدَّمَ / پِیش کَوتَن، سَهرکَوتَن.
 اِرتقاء: صَعُود / سَهرکَوتَن، بِهَرزِیونَه.
 - : تَرَقَّى: تَقَدَّمَ. نَجاح / سَهرکَوتَن، پِیش کَوتَن، بِهَرزِیونَه.
 تَرَقَّیة: تَرَفِیع / بِهَرزِکُردنَه، پِیش خَستَن.
 مِرَقاة: سَلَم / پَه یُژَه، نَردَه‌وان.
 راقٍ: عالٍ. سام / بالا، بِهَرز، مَوزَن، شَکُودار، زُورچاک.
 - : مُرْتَقٍ: مُهَذَّب / پَه‌رودَه‌کر، پِیش کَوتَن.
 - : رُقَاءُ: الَّذِی یُرَقِّی / جادوگر.
 رُقِیة: تَعْوِیذَه / جادو، نَوشَتَه.
 تَرَقُوة: لُوحُ الْکُتَف / دَافِئِ شَان.
 رُقَى / شَوَّی.
 رک: رُکَّ: ضَعْفَ وَ رُقَّ / لاوَز بو، بِنِ مِیز بو، تَه‌نک بو.
 - الرَّجُل: قَلَّ عَقْلُه (او عَلمُه) بِنِ ثَقَلْ بو، هَمو شَتی بِرچوَه‌وَه.
 - الْأَمْرُ فِی عُنُقِه: الزَّمَهُ إِيَّاهُ / خَستِی نَستَوی.
 - الشَّيْءُ: طَرَحَ بَعْضُه عَلٰی بَعْضٍ / دای بِسَهرِی‌کُدا.
 رَکِیک. رُکاک: غَیر قَوِی. ضَعِیف / لاوَز، بِنِ مِیز، زَه‌بُون، لَه‌ق، نَاقِیم.
 - : ضَعِیف فِی رَايَه (او عَقْلُه) کَم ثَقَلْ، نَفاَم.
 کلام - : سَخِيف الْاَلْفَاظِ وَ الْمَعَانِي / تَسهی قَوْر، بِنِ جَن، نَاته‌واو.
 نَسِج - : ضَعِيف وَ رَقِيق / عَمارَه‌پُز.
 رُکاکَه. رُکاکة / لاوَزی، بِنِ مِیز، لَه‌ق، نَاقِیم.
 رُکَّة: مَا یُرَصَفُ مِنَ الْحِجَارَةِ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ / وَشکَه کَه‌لَه.
 رُکَب: رُکَبُ الدَّابَّةِ وَ عَلٰی الدَّابَّةِ: عَلاَها. اِمْتَطٰی / سوارِیو.
 - السَّفِینَةُ: سَافِر عَلَیْها / بِه‌کَشتی رَوّی، سوارِی کَه‌شتی بو.
 - الطَّرِيقُ: مَشٰی عَلَیْها / بِه‌رِنگا رَوِیشَت.
 - اَثَرُه: تَبِعُه / شَوِیَنی کَوت، شَوِیَن پِیئ هَل گَرت.
 - الْبَحْرُ: سَافِر فِیْه / بِه‌رِیئ دَه‌ریادا رَوِی.
 - الْهَوَاءُ: طَار / فِی.
 - رَأْسُه: مَضٰی عَلٰی وَ جِهَه بِغَیْرِ رَوِّیة / سَهری خَوّی هَل گَرت.
 - هَوَاهُ: اِنْقَاد لَه / شَوِیَن خَه‌یال وَ شَارَه‌زوی خَوّی کَوت.
 - الْاَهْوَالُ: الْقٰی نَفْسُه فِیْه / خَوّی خَستَه مَه‌تَرسِیَه‌وَه.
 - هُوَ الدِّینُ: صَارَ مَدِیُونًا / قَه‌زَار بو، وَام دَارکَوت.
 - وَارَتْکَبُ الذَّنْبِ: اِقْتَرَفَه / تاوَانی کَرد.
 - وَ - الْفَحْشَاءُ: عَمَلُه / گُوناہی کَرد، خَراپَه‌ی کَرد.
 رُکَب. اِرْکَب: جَعَلَه یَرْکَب / سوارِی کَرد.
 - : ضَدَّ فَکَّکَ. وَضَعَ بَعْضُه عَلٰی بَعْضٍ / بِه‌سَتیَه‌وَه، خَستِیَه‌وَه جِئی خَوّی، چاکِی کَردَه‌وَه، کَوّی کَردَه‌وَه.
 - الْفَصُّ فِی الْخَاتَمِ: نَقِیْمِ تَن خَست.
 - الدَّاءُ: حَضَرُها / گَرتِیَه‌وَه.
 اِرْتَكَبَ الْأَمْرُ: اِقْتَحَمَه. اِفْتَحَمَه / کَردِی.
 تَرَكَّبَ مِنْ کَذَا: اِشْتَمَلَ عَلٰی / پِیک هاتوَه لَه.
 رَاکِب: خِلافَ الْعَاشِی / سوار.
 - : مُسَافِرٌ / گَه‌شِیار، رَه‌وَتَنی.
 رُکُوب: اِمْتِطَاء / سوارِیون.
 مَرُکُوب: مُنْطَطِی / سوارِکَراو، سوار لَه‌سَهر.
 - : حِذَاءٌ / پِیلاو.
 مَرْکَب: سَفِینَة / کَه‌شتی.
 - شَراعی / کَه‌شتی چارَوَکَه‌دار.
 مَرْکَبَة: عَرَبَة / گَالِیسکَه، نُوْتومِیَلِی کَرِئ، گَه‌پِیَن.
 - الْجَلِیدُ / خَلِیسکَه.
 مَرْکِبَات: عَجَلَاتٌ مُخْتَلِفَة الْاَشْکَالِ / سوارِگَه.
 رُکْبَة: مَا بَیْنَ الْفَخْذِ وَ السَّاقِ / نَه‌زَتَر، چَوَک.
 باطِن ال - / رَه‌فِیسکَه.
 رُکَب. رُکبان: قَافِلَة / کاروان.
 رُکَّابُ الْخِیل / سوار، نَسه‌پ سوار.
 رُکَّابُ السَّرِج / ناوَزَه‌نَکی.
 الْعِظَمُ الرُّکَابِی: مِنْ عِظَامِ الْأَذْنِ / نِئِسکی گَوِئ.
 تَرْکِیب: بِناء / دَروست کَردَن، پِیک هِیْتان، سَازکَردَن، گَرتَه‌وَه، لِیک دان.
 اِرْتِکَاب: اِقْتِحام. اِقْتَراف / کَردَن، وَه‌شاندَن‌وَه، تاوَان وَ گُوناہ کَردَن، خَراپَه کَردَن.
 مُرْتَكَب: مُقْتَرَف / تاوَان کَر، گُوناہ کار.
 مُرْکَبٌ: ضَدَّ بَسِیْط / ناوِیْتَه.
 - مِنْ کَذَا / پِیک هاتوَه لَه.
 - عَلٰی کَذَا / لَه سَهری دانراو، لَه سَهر دامَه‌زَواو.

- النقص: شعور بالحطة/خوكه مى.

ريح - / دهسكهوتى ناويته.

عدد - / ژمارهى ناويته.

كسر - / كهرتى ناويته.

ركبة: ما بين الفخذ و الساق/ نه ژتو.

ابو - : كرنب لغتى/ شيلم.

ركد:

ركد: سَكَن/ وهستا، نارامى گرت.

- الميزان: استوى/ ريك وهستا، تهرانو كه ريك

وهستا.

- العكر و الثفل: انحدر الى اسفل الاناه/ نيشت.

ركود: سكون الحركة/ وهستان، راوهستان، كزيون.

راكد: ساكن الحركة/ وهستاو، راوهستاو.

ركن:

رَكَنَ/ رَكَنَ/ غَرَزَ فى الارض/ چه قانى.

- / ايرتكن: وقف قليلا/ تاويك وهستا، مهل

ويسته يهكى يو كرد.

- / - / على: استند/ پالى دايه سه، خوى دا

به سه.

- / - : استقر/ وهستا، له جيى خوى وهستا،

چه قى.

تَمَرَكُز فى المكان: اِتَذَخَهَا مَرَكُزاً/ داي كوتا، كردى به

بنكه.

رُكُوزة. وقفه قصيرة/ تاويك وهستان، چوكه، ويړگول.

ركيزة. مرتكن/ پشتگيرى، پال پشت.

- / نعامه/ كوله كه، راگره، نيرگه.

ركائز: اعمدة/ ستون، كوله كه، نيرگه.

مرکز. محور. وسط الدائرة/ چه ق.

- / الثقل/ چه قى قورسايسى.

- / الجذب/ چه قى كيش.

- : منزلة. مقام/ پايه، بنه.

- : موضع/ شوين، مهل ويست، جهرگه.

- / الادلة/ بنكه.

مرکزى / ناوهندى.

لا - / ناواهندي، ناوهند به دهر.

القوة المركزية الجاذبة/ هيضى ناوهندى كيش.

القوة المركزية الطاردة/ هيضى ناوهندى فريدهر.

مُرَكُز/ خهست، تونگ، توند، توندو تُول.

تركيز/ توندى، پهيت، خهست كردن، چه قانندن.

ايرتكان/ داکوتان، چه قانندن، راگرتن، پال دانوهه.

مُرَتَكُز/ راگره.

ركض:

ركض: عُدَا/ راي كرد، دايه غار.

- / الفرس برجله: اِسْتَحْتَه/ ناوزهنگى لئدا، تيوهى

ژهند.

- / ه دفعه/ پالى پيوهنا.

- / الارض: ضربهها برجله/ پيوهنا بهزه وييدا.

- / الطائر بجناحيه: حرکهها مُسرعا/ پالى راوهشان.

- / منه: هَرَبَ مُسرعا/ بوى ده رجو، خوى ده رياز كرد،

لئى رايكرد.

راكض: بارى فى الركض/ راكردنى كرد.

ايرتكض: تحرك و اضطرب/ جولاه به شپړزه يى،

شپړزه بو.

- / الجنين فى البطن: تحرك/ كوپه له جولاه له سكى

دايكي.

ركض: عدو/ راكردن، دهر.

رَكَاض. ركوض: عُدَا/ راگره.

ايرتكاض الجنين فى البطن/ جولانى كوپه له سكى

دايكي.

ركوض: سريع/ خيراه، به گور.

ركع:

رَكَع. اِنحنى إحتراماً/ چه مايه وه، كړنوشى برد،

نوشتايه وه.

رَكَع. اِرْكَع: جَعَلَهُ يَرْكَع/ چه مانيه وه، كړنوشى پى برد،

سهرى پى شقړكرد.

رايع: كل شيء يَخْفَضُ راسه/ چه ماو، سه رشوپ.

رُكُوع: جَثُو/ كړنوش بردن، چه مانه وه، دانوهينه وه،

نوشتانه وه، چوك دادان.

رُكُوعَة: المرأة من ركع/ چه مانه ويهك.

ركل:

رَكَلَ: ضَرَبَ بِرَجْلٍ واحدة/ تئى مهل دا، له قى لئدا.

- / الفرس: ضربه بالرجل ليعدو/ تيوهى ژهند.

رُكُلة: لبطة/ له ق، شق.

رَكَلَ: كُرَاث/ كه وهر.

رُكَّال: بائع الكراث/ کوهه فروش.

رکم:

رُکَم: جمع و کُوم/ کوی کرده‌وه، که‌له‌کی کرد، کومه‌لی کرد.

تَرَکَم: اِرْتَمَعَ بِکَثْرَةٍ وَا زِدْحَام/ که‌له‌که‌بو، کومه‌لی بو، نیشته سه‌ریه‌ک.

رُکَام: رُکَم: مُتَرَاکَم/ که‌له‌که، کومه‌لی.

رُکْمَة: کوم/ کومه‌لی، تپه‌لی.

- من الطین/ پین خوی، پین خوی به‌ک قوی.

تراکم/ که‌له‌که‌بون، کومه‌لی بون، نیشتنه سه‌ریه‌ک.

مِرْکَم کهریابی: جهاز خزن الطاقة الکهریائیة/ شامیزی کاره‌با په‌سیسه‌کردن.

رکن:

رُکْن و لُکْن الیه: وُثِقَ بِهِ و اِسْتَامَنَهُ/ به‌وای پین کرد، باوه‌پی پین کرد، لیتی دلتیابوو.

- و - الیه عَوَّلَ او اِعْتَمَدَ علیه/ پشتی پین به‌ست.

لُکْن اِلَى الْفِرَار: هَرَب. فَرَّ/ رای کرد، بوی ده‌رچو.

- و ارتکن علی: مال. اِسْتَنْد/ پالی دایه‌وه، خوی دایه‌سه.

- و - علی: لجا الی/ په‌نای برده‌به‌ر.

یُرْکَن الیه: یَعَوَّل علیه/ باوه‌پی پین نه‌کوی، پشتی پین نه‌به‌ستری.

رُکْن: زاویة. ظِلُّر/ گوشه، قوژین، په‌نا، سوچ.

- : سَتَد: مایقوی به/ پشتگیر، پال پشت، کوله‌که.

- من الشيء: جزء منه/ به‌ش.

- : دراسة عسكرية علیا/ پله‌یه‌کی به‌رزی نه‌فسه‌ری، روکن.

رُکُون: اِرْکَان و ثَوَق/ باوه‌پی پین کردن، پشت پین به‌ستن. ارکان حرب: جماعة القواد/ کارگیچی سه‌ریازی.

رکین: ثابت/ جیگیر، قایم.

- : رَزَین. وَقُور/ قورس، ناغز، هیمن، له‌سه‌رخو.

مِرْکَن: طشت الغسیل/ سویتنه، ته‌شت.

رکیک (فی رک) رماد (فی رمَد) رمان (فی رَمَن)

رم:

رَمَ: رَمَمَ: اصلح/ چاکی کرده‌وه، ده‌ستکاری کرد.

- : لَرَمَ الْعَظْمَ: بَلَى/ پوا، رزی (نیسقان).

ثَرَمَمَ: تَم اصلاحه/ چاک کرایه‌وه.

- الْعَظْمَ: نَزَعَ مَا عَلَیْهِ مِنَ اللَّحْمِ/ گوشته‌کی دامالی.

رَمَ: ثَرَمِیم. مَرَمَة: اِصْلَاح/ چاک کرده‌وه، تازه‌کرده‌وه، ده‌ست کاری کردن.

رَمَة: رَمَة: قِطْعَةٌ بِالْیَةِ مِنَ الْعِظَامِ/ نیسقانی پواو، رزیو. - : جِیْفَة/ که‌لاک، لاک، لاشه.

بِرُمَّتَه: بجملته/ هه‌موی، به‌ته‌واوی، سه‌راپا، تیگرا، ره‌به‌بق.

رَمِیم. رُمَام: بال/ پواو، رزیو.

رمث:

رَمَث: اِصْلَح/ چاکی کرده‌وه.

رَمَث: طُوف/ که‌له‌ک، مور.

- : رُمُتَة: بَقِیَّةُ اللَّبَنِ فِی الضَّرْع/ شه‌وشیره‌ی له‌ناو گوانا نه‌مینیتته‌وه.

رمع:

رَمَع: طَعَن بِالرُّمَح/ رمی وه‌شان، رمی پیاکرد، به‌ر رمی دا.

- : عَدَا. رُكُض/ رای کرد.

رُمُع: عود طویل فی راسه حَرِیة/ رم، نیزیه.

رماح: صانع الرُمَح/ رم دروستکار.

- : حامل الرُمَح/ رم مه‌لی گر.

رمد:

رَمَدُ: اُرْمَدَ الرَّجُلُ: هَاجَتَ عَیْنُهُ/ چاوی داهات، گلی کرد.

رَمَدَت: اِرْمَدَتِ الْعَیْنُ: هَاجَتَ/ چاوداهات، گلی کرد، هاته‌نیش، زانی کرد.

رَمَدُ الشَّيْءِ: وَضَعُهُ فِی الرَّمَادِ/ کردی به‌ژیز خوله‌میسه‌وه.

- : النَّارُ: غَطَّاهَا بِالرَّمَادِ/ به‌خوله‌میش دای پویشی.

- : الْجُتَّةُ: اَحْرَقَهَا/ سوتانی.

رَمَدُ الْعَیْنِ: هِیْجَانُ الْعَیْنِ/ چاووتیشه، گل کردن، چاو داهاتن، وه‌ردیتنه، بوخویی.

رماد: ثَرَابُ النَّارِ/ خوله‌میش، سوتو.

- : حَار/ ژله‌مو.

ماء ال - / خَوْلَاو، خوله‌میشاو.

رمادی: بِلُونِ الرَّمَادِ/ خوله‌میشی، بۆر.

مُرَمَدُ: الشَّوَاءُ فِی الْجَمْرِ/ پېشاو.

رمز:

رمز الى: اشارة و اوما/ نامائی کرد، میمای بآ کرد،
دهست نیشانی کرد.

- كنى / میمای کرد.

رمز: رمز: اشارة/ نیشانه، نیشان، میما، دروشم.

- كناية/ میما، تروپ.

رمزى: كئاشى/ میماش، نیشان کاری.

راموز: نمودج/ نمونه.

رمس:

رمس: رمس: دفن/ ناشتی.

- الخير: كتمه/ شاردیه وه.

ارتمس فى الماء: ائغمس/ تقوم بو.

رمس: راموس: قنبر/ گوب، گلکوب.

رمش:

رمش: تناول الشيء باطراف الاصابع/ به ساری

په نجه مهلى گرت.

- له بيده: لمسه/ دهستی لآ خست، دهستی پیا مهتا.

- العين: رقت/ چاوتروکا، چاوتروپی.

رمش: التهاب الجفن/ پتلو مه وکردن، چاوتاوکردن، مه و

کردنی پتلو، سوت مه رقی.

رمش العين: جفنها/ پتلو.

رمش: هذب العين/ برژانگ.

مرماش: من يحرك عينه كثيرا/ چاچه قه نه، چاوتو

نه تروکیئتی.

رمص:

رمصت عينه: سال منها الرمص/ چاوی رپیوقی کرد.

رمص: عماص. وسخ ابيض فى مجرى الدمع/ رپیوق.

رمض:

رمض: رمض. ارمض الغنم. رعاها فى الرضاء/ به

گه رما له وه پانی.

رمضاء: شدة الحر/ قرچای گه رما.

رمضان/ مانگی تویه می کرجی دواى شهعبان و پیئش

شهوال، مانگی (ره مهزان، رقت).

رمق:

رمق: لاحظ خفيفا/ چاوتکی پیاخشان، سه یرتکی

کرد.

- لاحظ/ سهیری کرد، ته ماشای کرد.

- رمق اليه: اطلال النظر/ چاوی تی بپی.

رامقه: تتبعه بنظره و راقبه/ چاوی لآ نه تروکان.

ارمق الشيء: ضعف/ لاواز بو.

- الرجل: هلك هزالا/ به لاوازی مرد، تویه وه.

رمق: رماق العمل: عمله ولم يتقنه/ نیشهکی به

قه لآی و ناشیانه کرد.

رماق: النظر شزرا. نطر العداوة/ چاو (زیت کردنه وه،

مورکردنه وه).

يرمق: ضعيف النظر/ چاوکن.

رمق: بقية الحياة/ نه و ژیا نهی که ماوه.

- من العيش: القليل يمك الرمق/ ژیا نهی مه مره و

مه ژی.

الرمق الاخير/ سه ره مرگ، گیانه لان.

على آخر رمق من الحياة/ گیان نه دا، له گیانه لادایه.

سند رمق الجائع: اطعمه و انقذه من الموت/ خواردنی

دایه و له مردن زرگاری کرد.

عیش رمق و رماق: ضيق/ کوله مرگی.

رجل رمق: ضعيف/ لاواز.

رامق: رموق: فقير/ مه ژار.

رمل:

رمل: رمل عليه الرمل/ خولی بیوه کرد.

رمل: رمل الرجل: ماتت زوجته/ بیوه پیاو که وت،

ژنه که ی مرد.

- ت. - ت المرأة: مات عنها زوجها/ بیوه ژن

که وت، میژده که ی مرد.

رمل/ لم، خول، ريخ، ريك، قوم.

- اسود/ ريخه شينكه.

رملی: رمل: كثير الرمل/ لماوی، لمین، ريخه لان،

ریکه لان، قومین.

رقال: بائع الرمل/ لم فروش.

رمل: ايم: ماتت زوجته/ بیوه پیاو، ژن مردو.

- ارملة: ايم: مات عنها زوجها/ بیوه ژن، میژده

مردو.

رمل الزوجة: ايومة/ بیوه ژن که وتن، پیاو مردن،

بیوه ژن کوشی.

رمن:

رمان: شجر و ثمر/ مه نار.

زهر ال - / گولنار، گول مه‌نار.

رُمَانَة: قَذِيْفَة تُلقَى بِاليدِ / نارنجوک.

رمى:

رمى الشيءَ / او بالشيءِ: القى، طَرَحَ / فَرِيسَ دا،
مه‌آيد، توپى مه‌ل دا.

- : نَبَذَ / نه‌ى ويست، ثافه‌رؤزى كرد.

- القَذِيْفَة / نه‌قانى، هاويشتى.

- بَكَلَمَه الى كذا / قسه‌ى تى گرت، توانجى تى گرت.

- بينهم: القى الشِّقَاق / دوبه‌ره‌كى و ناكوكى تى
خستن، به شه‌پى دان، كردنى به‌گزيه‌كدا.

- عنه: نَقَضَ / نه‌كانى.

رَمَاهُ بكذا: إتهمه به / تاوان بارى كرد، گوناهابرى كرد.

- بكذا: عابه به / توانجى تى گرت.

إرتقى على الارض: طَرَحَ نفسه ارضاً / خوى‌دا به
زه‌ويدا.

- على قدمي فلان / خوى دا به‌سه‌ر پييدا.

رَمِيه: طَرَحَ / مه‌ل دان، فري‌دان، هاويشتن، توپ‌مه‌ل
دان.

رام: ماهر فى الرماية / ده‌ست راست، نيشانه‌چى.

مَرْمَى: مكان الرمى / شوين نيشانه‌ نانه‌وه.

- : مَدَى الرمى / بوار، ماوه.

- النظر: مَدَى البصر / نه‌ونده‌ى چاو بركا.

- : قصد. غرض: هَدَفَ / تامانج، مه‌به‌ست، گول.

رماية: تصويب / نيشانه‌ نانه‌وه.

رَن:

رَن: طَرَنَ / ده‌نگى دايه‌وه، زرنكاپه‌وه.

رَنَة. رنين: طنين / ده‌نگ دانه‌وه، زايه‌له، زرنكانه‌وه،
له‌رينه‌وه.

رَنان: طَنَّان. داي / زرنگدار، زايه‌له‌دار.

الشوكة الرنّانة / زرنگ چه‌تال.

رنب:

لُزْنَب يَبْتى / كه‌رويشك.

- بَرى / كه‌رويشكى كئوى.

لُزْنَبَة الانف. طرف الانف / سه‌رى لوت.

رنج:

رَنَج: اضعف / لاوازى كرد.

- : امال / لارى كرده‌وه، چه‌مانيه‌وه.

تَرَنَج: تَمَيل / به‌م لاولادا گورت، له‌ريه‌وه.

- وَ ارْتَنَجَ: تَمَيل من السكر / له‌ترى نه‌دا، پال پاى
نه‌كرد.

مُتَرَنَج: مُتَمَيل / به‌م لاولادا نه‌كه‌ويى، لارولارو نه‌كا، له‌تر
نه‌دا، نه‌له‌رنته‌وه، له‌سه‌ر شان بوى نه‌پوات، پال پانه‌كات.

مَرْنَجَة السفينة: مَقْدَمها / لوتى كه‌شتى، پيشه‌كه‌ى.

رنق:

رَنَق. تَرَنَقَ الماء: كَدَرَ / ليل بو، ليخن بو.

رَنَق. لَرَنَقَ الماء: كَدَرَ / ليلى كرد، ليخنى كرد.

- الماء: صَفَاها / رونى كرده‌وه.

- النظر اليه: اَطاله / چاوى تى برى.

رَنَق: ثَرَاب فى الماء / خولى ناواو، ليخن، ليلى، خول
له‌ ناويدا.

رَنَقَة ماء إختلط فيه الطين / ليل ناو، ناوى ليل، قوپاو.

رَوْنَق: الطلّاءة و الحُصْن و الأشراف / باق و بريق،
بريسك و هوپ، شه‌وق.

رنم:

رَنَم. تَرَنَمَ: غَنَّى / گورانى وت، چريكانى، ويردى خويند.

ترنيمه: اغنية. ترتيله / گورانى، ويرد، سرودى شايين،
سوزكردن.

رنا:

رَنّا. لَرَنّى. تَرَنّى اليه و له: اَدَام النظر اليه / چاوى تى
برى.

رَئى الحُصْنُ فلاناً: اَعْجَبَهُ و حمله على الرُنُو / واى لى
كرد مهر سه‌يرى بكا، چاوى لى نه‌تروكيئى.

رنا: ما يُرْنى اليه طويلاً لحسنه / نه‌ميئى مهر سه‌ير
بكري، چاوى لى نه‌تروكيئى.

- : جمال / جوانى.

رُنُو: نَظَر. مُشَاهَدَة / سه‌يركردن، چاوئى‌برين.

رهب:

رَهَب: خَاف / ترسا، توقى.

لُرَهَب. رَهَب. إسترهب: خَوْف / ترسانى، توقانى.

مَرَهَب: تَوَعَّد / مه‌ره‌شه‌ى كرد.

- الرجل. تَرَهَّبَن: صَار رَاهِباً / واى له‌ دنيا ميئنا،
بو به (قه‌شه، ره‌به‌ن) (بياو).

- ت المرأة: صارت رَاهِبَةً / واى له‌ دنيا ميئنا بو به
به‌رستار (ثافره‌ت).

رَهْبَةٌ: رُهْبِي. رَهْبَاء. خَوْف/ ترس، مه ترسی، توقین.
 رَهِيْب: مخيف/ ترسینه، توقینه.
 رَاهِب: خائف/ ترساو، توقو، مه ترسن.
 - : ناسك. ناسر العَقَّة/ قه شه، كه شیش، زسوار،
 ره بن، نه وانه ی واز له دنیا نه مین.
 - : ناسرة العَقَّة/ قه شه زن، ناسره تی ره بن،
 به رستار.
 رَهْبَنَةٌ: تَرْهَب. رَهْبَانِيَّة: نُسك/ پُوسْت نشین،
 خوابه رستی، ره بن گه ری.
 إِرْهَاب: تَخْوِيف. فِرْع/ مه ترسی، توقاندن، تَقْوِ ستم،
 ترساندن، تهریه گه ری.
 إِرْهَابِي: تَهْدِيدِي/ تیروزیست، ترسینه. هه ره شه که ره،
 به له سه، تهریه
 الحكم الا - : الحكم المعتمد على الارهاب والعنف/
 ده سالات داری به مه ترسی و تَقْوِ ستم مه وه.
 رهج:
 رَهَج: رَهَج: اثار الغبار/ کردی به تپ و تَوَز.
 - : بين القوم: مَنِيح بعضهم على بعض/ نازاوه ی
 نایه وه، ناشویی گنیز، کردنی به گزیه کدا.
 رَهَج: رَهَج: غبار/ تپ و تَوَز.
 - : فِتْنَةٌ/ نازاوه، ناشوب.
 رهد:
 رَهْدَن: اِنْطَا/ که مترخمی کرد.
 رَهْدَن: رَهْدَن: رَهْدَن: جَبَان/ ترسنوک، گه لور.
 - : - : - : احمق/ گیل، گه مزه.
 رَهْدُون: كَذَاب/ دروژدن.
 رهص:
 رَهْص: عَشْر. ثَعْتَر/ مه ل نونا، مه له نگوت.
 رَهْص: رَهْصَة/ عَشْر/ مه ل نوتان، مه له نگوتن، نوچ (دان)،
 بردن).
 رهط:
 رَهْط: اللُّقْمَة: اكلها عظيمة/ پاروی زلی گلان.
 اِرْتَهَطَ الْقَوْم: اِجْتَمَعُوا/ کوبونه وه.
 رَهْط: رَهْط: جماعة/ کومه ل، پۆل، ره وه.
 - : - : نطاق البكارة/ کچینی، بنی کچ.
 رهف:
 رَهْف: رَهْف: رَقْ/ ته نکی کرده وه.

- : - : السيف: رَقْ حَدَه/ تیژی کرده وه.
 لَرَهْف: اذنيه: نصبها للاستماع/ گوئی شل کرد.
 رَهْف: رَقْ/ ته نکه بو.
 رَهِيْف: رَقِيْق/ ته نکه.
 - : نحيل/ لاواز، باریکه له.
 - : مُرَهْف: مُحَدَّد/ تیژ.
 رهق:
 رَهَق: لَرَهَق: ظَلَمَ وَ فَعَلَ الْقَبَائِح/ زوداری کرد، کاری
 نایه جن و ناشیرنی کرد.
 لَرَهَقَة: حَمَلَهُ عَلَى مَا لَا يَطِيق/ باری گران کرد،
 که شه نگی کرد.
 - : ظُلْمًا: الحق به/ سزای پین گه یاند، سزای دا، تَقْدِي لی
 کرد.
 - : اِشْمًا: حَمَلَهُ اِيَّاهُ/ گونامی دایه پال.
 رَاهِقُ: الغلام: قارب الحلم ای بلغ حَدَ الرجال/ کاتی
 شه یانی بسویتی، بو به هه رزه کار، چوه ته مانی
 هه رزه کاری وه.
 رَهَق: الاثم والتهمة/ گناه و تاوان.
 - : حَمَلَ الْمَرْءُ عَلَى مَا لَا يَطِيق/ بارگران کردن، ماندو
 کردن.
 مُرَهَق: مُضَيِّقُ عَلَيْهِ/ بارگران، که شه نگ، شه که ت،
 میلاک.
 مُرَاهِق: بالغ حَدَ الرجال/ هه رزه کار.
 مُرَاهِقَة: بلوغ سِنَ الرجال/ هه رزه کاری.
 إِرْهَاق/ شه که تی، خۆماندو کردن، ماندویه تی.
 رهل:
 رَهْل: تَرَهَّل: اِسْتَرَخَى/ خاویره وه، له شی خاویره وه.
 رَهْل: مَتَرَهَّل: رَخُو/ خاو.
 - : - : مَنْ كَانَ هَشَّ اللَّحْمِ/ گوشت شل،
 پیچه وانه ی تونگ و تَوَل.
 رهم:
 لَرَهْمَتُ السَّمَاء: اَنْتَ بِالرَّهْمَةِ/ بارانیکی وردو له سه رخو
 باری، که وه ری باری.
 رَهْمَة: المطر الخفيف الدائم/ بارانی وردو له سه رخو،
 که وه ری.
 مَرَهَم: مَا يُطْلَى بِهِ الْجُرْح/ مه له حم.
 رهن:

رَهْن: دام و ثبت/ به رده وام و جیگیر بو.

- بِالْمَكَانِ: اقام/ تیا مایه وه گوزهرانی کرد.

- ارْهَنَ المنقولات: اودعها کرهن/ بارمته ی کرد، ره هنی کرد.

- عَقَارًا/ خستیه ره هنه وه، بارمته ی کرد (خان).

ارْهَنَ فلانًا: اسْتَلْفَه/ قهرزی دایه.

- الشَّيْءَ: جَعَلَهُ رَهْنًا/ به بارمته دای نا.

إِرْتَهَنَ الشَّيْءَ: أَخَذَهُ رَهْنًا/ بارمته ی لی گل دایه وه.

- بِالْأَمْرِ: تَقَيَّدَ/ دهست به سته بو، به ستراره بو.

رَاهَنَ: سَابِقَ. خَاطَرَ/ گره وی کرد، مهرجی کرد.

إِسْتَرْهَنَ: طَلَبَ مِنْ رَهْنًا/ داوی بارمته ی لی کرد.

رَهْنٌ. رَهِيْنَةٌ: مایو وضع تامینا للدين/ بارمته، ره هنی.

- إشارته/ ناماده و چاره یی ئیشاره تیتی.

رَهَانٌ. رَهَانٌ: مُخَاطَرَةٌ/ گره و، مهرج.

رَهِيْنٌ بِأَعْمَالِهِ: مَأْخُوذٌ بِهَا/ به پرسیاری کردارتتی.

- مَرْهُونٌ. مَرْتَهَنٌ/ ره هنی کراو، له ره هنایه.

رَاهِنٌ: ثَابِتٌ. دَائِمٌ/ جیگیر، به رده وام، همیشیه یی.

- مُؤَدَّعُ الرَهْنِ/ بارمته ی داناه، بارمته دانته.

- حَاضِرٌ. وَاقِعٌ/ نهم کاته، ئیستا، ئارا، نه وه ی هیه.

الحالة الراهنة/ دُخِيَ ئیستا، نه وه ی هیه، نهم جوره.

مَرْتَهَنٌ: أَخَذَ الرَهْنَ/ بارمته وه رگر، نه وه ی ره هنی کاری نه کا.

- بِالْأَمْرِ: مَقِيدٌ بِهِ/ به ستراو، پیوه به ستراو.

رها:

رَهَا: ارْهَى عَلَى نَفْسِهِ: اِرْفَقَ بِهَا/ به تنگ خویه وه مات.

- الْحِصَانُ: سَارٌ خَفِيفًا/ له سه رخو رژی.

رَهْوٌ: السَّيْرُ السَّهْلُ/ ره و و ریینی له سه رخو.

- وَرَهْوَةٌ: الْمَكَانُ الْمُنْخَفِضُ/ زمان.

- و - : الْمَكَانُ الْمُرْتَفِعُ/ به رزی.

رَاهِي مِنَ الْعِيْشِ: الطَّيِّبُ السَّاكِنُ/ خوش گوزهرانی، ژانی بن دهنگی.

رَهَاءٌ مِنَ الْمَكَانِ: وَاسِعٌ/ فراوان.

روا:

رَوَا فِي الْأَمْرِ: نَظَرَ فِي الْأَمْرِ وَ تَفَكَّرَ فِي عَوَاقِبِهِ/ بیری لی کرده وه، لیی کزلیه وه، پاشه یژی لیك دایه وه.

رَوِيَّةٌ: رَوِيَّةٌ: التَّفَكُّرُ وَ النَّظَرُ فِي الْأَمْرِ/ بیری لی کرده وه،

لیکولینه وه، بیری له پاشه یژی کرده وه.

راب:

رَابُ اللَّبَنِ: خَثَرٌ/ مه یی، بزکا.

- الرَّجُلُ: تَحَيَّرَ/ سه ری سوپما، سه رسام ما.

رَوْبٌ. رَابٌ: خَثَرٌ/ مه یانی، کردی به ماست.

رَوْبٌ: لَبَنٌ رَائِبٌ أَوْ حَامِضٌ/ شیری مه ییو، بزیکاو، ماست.

رَائِبٌ. مَرُوبٌ: مُخَثَّرٌ/ مه ییو، بزیکاو.

رَوِيَّةٌ: قَوَامُ الْعِيْشِ/ گوزهران.

- رَوِيَّةٌ: خَمِيْرَةٌ/ مه وین.

رَوْبٌ: حَيْرَانٌ/ سه رسوپماو، سه رسام.

- : فَاتَرُ النَّفْسِ/ له ش خاو، داهیزراو.

راث:

رَاثُ الْحَيَوَانِ: تَغَوُّطٌ/ پیسایی کرد، ته رسی کرد.

رَوْتُ: سَرَجِينُ الْفَرَسِ وَ كُلُّ ذِي حَافِرٍ/ ته رس، شیاکه، پشقل، ریخ.

راج:

رَاجُ الْأَمْرِ: إِنْتِشَارٌ/ بلاویه وه.

- ت السِّلْعَةِ: نَفَقَتْ/ فروشرا، نه ما، بره وی سه ند.

- ت السُّوقِ/ بازای گرم بو، بازای له بره و بو.

رَوَّجَ الْأَمْرَ وَ الْخَبْرَ/ بلاوی کرده وه.

- السِّلْعَةِ: جَعَلَهَا تُرَوِّجُ/ بازای گرمی یی کرد، بره وی پی دا.

- الشَّيْءَ وَ بِهِ: شَجَّعَهُ وَ قَدَّمَهُ/ هانی دا، مه لی دا، پیشی خست.

رَاجِحٌ: مُطْلُوبٌ/ داوی له سه ره، نه ویستری، داواکاری هیه.

- : مُتَدَاوِلٌ/ باو، له ئارادایه.

رَوَّاجٌ: كَثْرَةُ طَلَبٍ/ بازای گرمی، بره وه سندن، بره و.

- : مُتَدَاوِلٌ/ ده ستاو دهست.

تُرَوِّجُ: تَدْوِيلٌ/ بازای گرمی کردن، هان دان، بره و پی دان.

مُرَوِّجٌ: وَسِيطٌ بَيْنَ الْبَائِعِ وَ الْمُشْتَرِي/ ده لال.

- : مُثَرِّجٌ/ مُحَرِّكٌ/ هان دهر.

راج:

راج: ذَهَبٌ/ مَضَى/ ری، ریشت، جو، تییه یی.

- للمعروف: اسرع الى فعله فرحاً / چاکه‌ی کرد، روی کرده چاکه و پیاوه‌تی.
- إرتاح للأمر و اليه: فرِح به/ به‌دلی بو، پیتی خوش بو، پیتی قایل بو.
- إستراح. وجد الراحة/ پشوی دا، حوایه‌وه، وچانی دا.
- رَوَّحَ. أراح. رَیَّح/ حوایه‌وه، پشوی پیدا.
- النفس أو القلب: انعشه/ دلّی خوی خوش کرد، حوایه‌وه، سرهوتی به‌خوی‌دا.
- تَرَوَّحَ بالمروحة: أخذ الريح بها/ باوه‌شینی خوی کرد.
- : ذهب إلى بيته/ رویشته‌وه، گه‌رایه‌وه بۆ مال.
- راوَحَ بين عمليْن: إشتغل بهذا مرّةً و بالثاني مرّةً/ توره‌ی کرد.
- بين رجلیه: قام على كل منها مرّةً/ به توره له‌سر قاجی وه‌ستا.
- أَرَوَّحَ تَرَوَّحَ الماءُ: إثثنَّ/ بۆنی کرد، بۆگه‌نی کرد (نار).
- رَوَّحَ: إتسَع/ فراوان بو.
- رائح: ذاهب/ رۆیو، رویشتو.
- رَوَّاح: ذهاب/ رۆیین، رویشتن، چون.
- ريح: هواء متحرك/ با.
- رائحة/ بۆن.
- فَوْقَ الـ -: مقابل/ به‌ره‌با، روه‌وبا.
- تحت الـ -: مع الريح/ پشتو با، له‌گال با.
- طاحون الـ -: ناشی با.
- طار الـ -: باکیش.
- دَوَّارَة الـ -: دليل إتحاه الريح/ بانیشان.
- أَخْرَجَ - أ/ بای لی بوه‌وه، بای به‌ردایه‌وه.
- رياح: هواء/ با.
- غربية: دَبُور/ شه‌مال، بای (ماشه‌لان، خورنشین).
- جنوبية غربية/ بای وه‌شت.
- شرقية: صَبَا/ بای خورمه‌لات.
- موسمية/ بای وه‌رن، وه‌رزه‌با.
- السموم: هَيُوب/ بای سه‌بون.
- شمالية شرقية/ بای وه‌رن.
- أبو -: فَرَّاعَة/ دامۆل.
- رَيَّحَ: شَدِيد الريح/ بای مه‌یه، باکه‌ی قایمه.
- مَرُوحَة: مِهَوا/ باوه‌شینی، باگتیر.
- كهربائية/ پانکه.
- : مَنَفَس: كُوةُ التَّهْوِيَةِ/ باکیش.
- إِرَاحَة: تَرِييح: ضد إعتاب/ پشودان، حوایه‌وه، سرهوتن، سرهوت گرتن.
- إِرْتِياح: رَضی/ قایلی، به‌دل بون، پینخوشحالی.
- مُريح: ضد متعب/ ناسوده‌که‌ر.
- مُرْتاح: مُسْتريح: ضد تعبَان/ پشوداو، حوایه‌وه.
- : البال: مطمئن/ بین خه‌م، ناسوده، دلخوش، سه‌رسوک.
- رائحة. ريحة: شذا. عیبر/ بۆن.
- : ذَكِيَّة/ بۆنی خوش.
- : خبيثة/ بۆگه‌ن، بۆنی ناخوش.
- ذكي الـ -: بۆن خوش، بیینی خوش.
- خبيث الـ -: / بۆگه‌ن.
- ردي الـ -: / بۆن ناخوش، بیین ناخوش.
- عديم الـ -: / بین بۆن، بین بین.
- ريحان: كل نبات طيب الرائحة/ بۆن خوش، بین خوش.
- : نبات/ ریحانه.
- بری/ چه‌ده‌نه.
- راحة. رواح: نقيض التعب/ پشو، حوایه‌وه، سرهوتن.
- الیید: باطنها/ به‌ری له‌پ، به‌ری ده‌ست، شه‌پ.
- بال -: بسهولة/ به‌ناسانی.
- بال -: علی هُون/ له‌سرخۆ، به‌ئه‌سپایی.
- إستراحة. راحة: سکون/ پشو، حوایه‌وه، وچان.
- دار -: شوین پشو، پشوگه.
- أزحی: واسع الخلق/ روخوش، به‌تاقه‌ت، دل فراوان.
- أرشيّة: حُبّ الافعال الحميدة و بذل العطایا/ دل فراوانی، روخوشی، پیاوچاکی.
- تراوِیح تروِیحه: جلوس/ دانیشتن بۆ پشودان.
- : صلاة التراويح/ نویژه‌کانی پاش نویژی خه‌وتنان له‌ره‌مه‌زانا، ته‌راوِیح.
- تروِیح: تهویه/ باگرتین.
- القلب أو النفس: تسليّة. لهو/ دل خوش کردن، رابواردن، خه‌م به‌بادان.
- الحيوان/ تاقه‌ت کردن.

مُستراح: بیت الخلاء/ ناوده‌ست.

رُوح: نفس/ گیان.

- : خُلاصَة/ پوخته، کرۆک.

- شریر/ نه‌گريس، پياوخراپ.

خفيف ال - / سوکله، روخوش.

استحضار و مخاطبة الارواح/ جادوگرى.

روحى. روحانى: غير مادى/ گیانى، گیان په‌رست.

- : دينى/ ثابنى.

مَشروبات روحیة/ مه‌ستکر، مه‌سته‌مى، مهى، باده.

راح: خمر/ مهى، باده.

راد:

رَأَى البلاد: طافها/ پياگه‌پا، گه‌شتى کرد.

- الشیء: طلبه/ داواى کرد، ويستى.

- ت الريح: تحركت تحركاً خفيفاً/ كزهى هات،

بايه‌كى ميواشى هات.

راود: خادع/ فيلى کرد.

- المرأة: خادعها: طلب منها المنكر/ ده‌وروخولى

دا، مه‌لى خه‌لتان، ويستى ده‌ستى له‌گه‌ل تيكه‌ل كا.

اراد: شاء/ ويستى، خواستى.

- : إختار/ مه‌لى بژارد.

- : قَصَد/ مه‌به‌ستى بو، نيازى وايو، ويستى.

- (او لم يرد/ بيه‌وى و نه‌يه‌وى).

رُودَ فى السير: تَهَلَّل/ له‌سرخو روى.

رائد: كشاف/ ديده‌وان، گه‌ريده، گه‌پۆك، گه‌شته‌وان.

- : رُتْبَة عسكرية/ رائد. سن (نه‌جمه)، نه‌ستيزه‌ى

سه‌رشان.

- : جاسوس/ سيخوپ.

- : دليل/ پيشه‌نگ.

- : يدة الرحي/ ده‌سكى ده‌ستاپ.

إرادة: مشيئة. إختيار/ ويستن، تاره‌زو.

- : رَغْبَة. مَرَام/ نياز، خواستن، په‌روا، باك.

بحسب ال - : كما يُريد/ به‌ تاره‌زوى خوى.

بحسب - الله. بمشيئة الله/ فرمانى خوايه.

إرادى: إختيارى/ مه‌وه‌سى، به‌ تاره‌زو، خوويست،

خوايشت، فيانى، تاره‌زوکارى.

لا - / خو‌نه‌ويست.

مُرَاد: قصد. نيّة/ مه‌به‌ست، نياز، خو‌زگه، ناواته‌خوان.

مُرود: مَخُور/ ته‌وره.

- : حديدة تدور فى اللجام/ ناستى لقاو، كرۆكى

لقاو.

- العين: ميل الكحل/ كلچيۆك، ميل.

رُود: المشى على مهل/ روين له‌سرخو، ميواش.

- : إستكشاف/ گه‌پان، پشكنين.

ريح - ورائدة: لَيَئَة الهبوب/ بايه‌كى ميواش و

له‌سرخو، كزه.

رُوداً: مهلا/ له‌سرخو، به‌ نه‌سپايى، به‌ ميواشى، ورده

ورده.

رُود: المتمهل فى عمله/ نيشكهرى له‌سرخو،

خاروخلچك، ته‌وه‌زل، ته‌مه‌ل.

ران:

رانَ الحَجَر: وَزَنَهُ ليعرف ثقله/ مه‌لى سه‌نگان.

- الرجل: جَرِيهٌ وَ خَبِرَهُ/ تاقى كرده‌وه.

ران: رئيس البنايين/ باش وه‌ستا، وه‌ستاباشى.

ريازة: حِرْفَة الران/ به‌تاى.

راض:

راض: رَوْضَ المَهْر: ذُلُّهُ وَ عِلْمُهُ السير/ جوانوه‌كه‌ى

رامينا، جه‌لدى كرد، فيّره سوارى كرد، مه‌شقى پىن كرد.

- . - : الحيوان: طَبْعُهُ/ مالى كرد، موگرى كرد.

راوَض: خاتَل/ فيلى لى كرد، خافلى كرد.

تراوَض الرجلان فى البيع والشراء/ تساووما/

سه‌وايان كرد، ريك كه‌وتن.

إرتاض المهر: صار مَرَوْضاً/ راهات، جه‌لدىكار، فيّره

سوارى كرا.

تَرَض: تَفَرَّه/ گه‌شتى كرد.

رائض: مَرَوْض الخيل/ راهينه‌ر، جه‌لدىكار.

مَرَوْض/ راهينه‌رو.

مَرَاوَضَة: مُدَاجَنَة/ نه‌وازشت، راهينان، مالى كردن،

موگر كردن، جه‌لدىكردن، مينانه ژيتر بار.

رياضة: تمرين/ مه‌شق.

- : روحیة: تهذيب الاخلاق النفسية/ مه‌شقى

ده‌رونى.

- : رياضيات: العلوم الرياضية/ بيركار، ماتماتيك.

- : ألعاب الرياضة. لعب/ وه‌ريزش.

رياضى: مختص بالعلوم الرياضية/ بيركار زان.

- : يُحِبُّ الألعاب الرياضية / وه زشکار.
 رَوْضَة. رَوْض: ارض مُحَضَّرَة / سه‌زده لان، می‌رگ،
 هریر، شه‌کار.
 - : حَدِيقَة / باخچه، گولستان.
 - : الاطفال: حضانة / باخچه‌ی ساوایان.
 راع:
 راع. إرتاع منه: فَرَع / ترسا، لیتی ترسا.
 - : رَوْع. راع: أَفْرَع / ترسانی، توقانی.
 - : - : هَرَّ المَشاعِر / هستی جولان.
 - : - : - : أَعْجَب / دلی کرده‌وه، به‌دلیا جو.
 إرتاع للخبر: إرتاح الیه / به‌دلی بو، پی‌ی خوش بو.
 راع. رَوْع: خائف / ترساو.
 - : مُعْجِب / په‌سند، به‌دل، ناوازه
 رائعة النهار: مُعْظَمَة / دریا‌یی رَوَّ، رَوَّی نیوید.
 فی - النهار / به رَوَّی نیوید.
 مُرَوَّع: مَن خَامَرَة الخوف / ترساو، ترس چوته دلی‌وه،
 توقیو.
 مُرَبِّع: مُخِيف / ترسیندر، توقیندر.
 رَوْع. رَوْعَة: مَسْحَة من الجمال / جوانی، به‌دلا نه‌چن.
 - : - : رَهْبَة. فزع / ترس، سل لی کرده‌وه.
 سَكَن - ه: طَمَن / هیمنی کرده‌وه، هیمن بوه‌وه،
 هاته‌وه سه‌رخوی.
 خَطَر به - ه: بَدَالَه / هات به بیریا.
 راع:
 راع: حاد مَكْرًا وَ خَدِيعَة / ریگه‌ی پیچ و په‌نای گرت،
 ده‌ستی کرد به فیل و فهره‌ج، له ریتی راست لای‌دا، که‌وته
 ده‌ست برین.
 راوغ: خادع / فیللی کرد، پشی پشی بۆ کرد.
 - : فی الکلام: قال کلامًا یَحْتَمِل معنیین / قسای به
 توئیکل و پیچ و په‌نای کرد، به ناین و توین دوا.
 مُراوغ. رَوَّاع: خَدَاع و مَكَار / فیل باز، به پیچ و په‌نا.
 مُراوغة: مُعَاظَلَة. تحایل / فیل، پشی پشی، پیچ و په‌نا،
 ده‌له‌سه، گزیره‌و کیش، فاک و فیک، فه‌نگ، ناین و توین.
 راق:
 راق: صَفَا / رون بوه‌وه.
 - ه الامر: اَعْجَبُه و سَرَه / به‌دلی بو، پی‌ی خوش بو،
 په‌سندی کرد.

- ه الامر: صادف هوی فی نفسه / جو به‌دلیا، حزی
 لی کرد، هستی جولان.
 رَوْق: صَفَى / رونی کرده‌وه.
 - : رَشَّح / پالوتی.
 - : البضاعة: صَفَاها / فروشتی، ده‌ستی پی‌وه ناو
 ساخی کرده‌وه.
 اراق: سكب / رزانی.
 - : دَمَه: سَفَكه / خوینی رزان، کوشتی.
 تَرَوَّق: اكل اكلة الصباح / ژهمی به‌یانی خوارد.
 رَوْق: الحب الخالص / خوش‌ویستی راستی.
 - : صاف / رون، رونی.
 - : رواق. رَوَّاق: سَقَف فی مقدم البيت / مه‌یوان،
 تارمه.
 راووق. مَرَوَّق: مُصَنَّف / رون که‌ره‌وه.
 - : مَرَشَّح / پالیوره.
 رافق: صاف / رون، پالیوراو، زنگ.
 تروقیه: فطور. اكلة الصباح / ژهمی به‌یانی.
 إراقة الدماء: سَفَك الدماء / خوین رشتن، کوشتن.
 رول:
 رَوَّل الخَبْزَة: دَلَكها بالسمن / نانلی له رَوَّن هه‌ل کیشا،
 چه‌وری کرد، تیتی هه‌لسو.
 - : سال رواله / لیکی کرد، لیک به‌ده‌میا هاته‌ خوارئ.
 رُوال: لُهاب / لیک، تف.
 مَزُول: کثیر اللهاب / لیکن.
 رام:
 رام: اراد. إبتغى / ویستی.
 رَوْم: جعله یروم / وای لی کرد که‌ بیه‌وی.
 رَوْم: مَرَام: بُغِیَة / ویستن، داوا، خواستن.
 - : - : قَصْد / مه‌پست، ثامانج.
 رَوْم: شحمة الاذن / نهرمه‌گوشتی گوی.
 بحر ال - : بحر الابيض المتوسط / ده‌ریای سبزی
 ناوه‌پاست.
 رومی: دجاج رومی / قه‌لمون، عه‌لی شیش.
 ران:
 رَوَّند. رَوَّند. رَاوَّند: نبات / ریواس.
 روی:
 رَوَّی: حَكى / گزپایه‌وه، وتی.

- نَقَلَ وَ ذَكَرَ عَنْهُ / اَيَوَهُی گُتْرايه وه .

- رَوَى: كَسَرَ الْعَطَشَ / تينسويتی شكان، ناوی خوارده وه .

رَوَى: اِرتَوَى: ثَرَوَى الْحَقْل: سَقَى / ناودرا، ناوی خوارده وه .

- الانسان و الحيوان: شرب الماء / ناوی خوارده وه .

ثَرَوَى: تَفَكَّرَ / بیری كرده وه، تَنَبَّهی كرد، راما، تَنَپاما .
رواية: خَبَر: إِشَاعَة / مهوال، قار .

- قِصَّة: حِكَايَة / چيروك، راز، داستان، رۆمان .

- بَيَان: رَوْن كرده وه، ده رڅستن، ده رڅپښ .

- بوليسية / چيروكى پۇليس .

- تَعَثِيلِيَة / چيروكى شانقوي .

- خيالية / چيروكى مهال به ست، رۆمان .

- مُحَزَنَة: مأساة / ناسۆر، تراجيدى .

- هُزْلِيَة / گالته چيروك پۇ پڼكه نښ .

ثَرَوَى: رَوِيَّة: تَفَكَّرَ / بير كړدنه وه، تَنَبَّهی، تَنَبَّهين،
رامان، تَنَرامان .

پ - : بَتَفَكَّرَ / له سرخو، به مښنى .

راوى: رواية: حاك / چيروك بيژ، داستان بيژ، دهنك بيژ .

رواء: ماء عَذْب / ناوى شيرين، ناوى ساز .

رَى: إِرَواء: سَقَى / ناودان، ناوديزى .

رِيَان: مُرْتَوَى: ضِدَّ عَطْشَان / ناودراو، پاراو .

- غَضْ / تپ، پاراو، تپو پاراو، تپو پڼ .

رُواء: حُسْنُ الْمَنْظَر / به ديمعن، ديمعن جوانى، رۆكش .
رِيَّة: رِيَّة / سى .

أُروِيَّة: إِرَوِيَّة: ضَانُ الْجَبَل / مېړه كڅوى .

رُويَا (فى رَاى) رُوِيْدَا (فى رُوْد) رِيَاء (فى رَاى)

رِيَاضَه (فى رُوْض) رَايَه (فى رَى) رِيَان (فى رَوَى)

رَاب:

رَاب: أَرَاب: أَوْقَعَهُ فِي الرِّيب / خستيه گومانه وه .

أَرَاب: صَارَ ذَا رِيب / گومانى كرد، كهوته گومانه وه .

إِرْتَاب مِنَ الشَّيْء: شَكَّ فِيهِ / گومانى لى كرد، دلى لى
پيس كرد .

- رَاى مِنْهُ مَا يُرِيب / لښى سله ميه وه، لښى كهوته
مترسيه وه .

رِيب: رِيْبَة: إِرْتِيَاب وَ شَكَّ / گومان .

بلا - : بَلَا شَكَّ / بڼ گومان، مه لښت .

لا - فِيهِ / مڼچ گومانى تيا نښ .

مُرْتَاب: مُرِيب: شَاكَّ / به گومان، گومانى، بڼ باوه پ، دل
پيس .

- فِي عَقِيدَة: مُلْحِد / بڼ تايين .

رَاث:

رَاث: ثَرِيث: تَمَهَّل / شينهيى كرد، له سرخو بو .

- : - (أَبْطَأ) / خاوه خاوى كرد .

رَيْث: مُهَلَّة / شينهيى .

رَيْثَمَا: وَقْتَمَا: طَالَمَا / له كاتيكدا، مه تاكو، تاكو .

رَيْث: بَطِيء / خاو، شينهيى، له سرخو .

رَاش:

رَاش: ثَرِيث: جَمَعَ الْمَال وَ الْأَثَاث / پارو شتى

كوكړده وه، بويه خاوه سامان .

- : - الطَّائِر: نَبْت رِيْشَه / پېرى دهر كړد، پېرى

بالى كرد .

- : - السَّهْم: لَزَقَ عَلَيْهِ الرِّيش / پېرى (پيا

داكوتا، پڼوه نوسان) .

رَجُل رَاش: ذُو مَال / ساماندار .

رِيَّاش: فَاخِر / ناياب .

رِيْش: كَسَاء الطَّائِر / پېرى .

- : رِيْش. رِيَّاش: مَفْرُوشَات / كهل و پهل ناومال،

رخڅر .

رِيْشَه: وَاحِدَة الرِّيش / پېړيك .

- : الْكِتَابَة: قَلَم / پڼنوس، خامه .

- : طرفه القلم المعدنى / نوكى نوچ، نوكى

پاندان، نوك .

- : الْمَصْصُور: فَرشَة / فلچه .

- : الْجِرَاح: مِشْرَط / نهشته .

- : الطَّاحُونَة / پېړه كه .

- : الْمَرْوَحَة / پېړوانه .

وَزْن ال - / پېړسنگ .

رِيْشِي: كَالرِّيش، مصنوع من الرِّيش / پېړين، له پېرى .

رِيَّاش: مَاكَانَ فَاخِرًا مِنَ الْأَثَاثِ وَ الثِّيَاب / ناياب .

رَاع:

رَاع: تَمَاوَزَاد / گېړه بو، گه شهى كرد، روا، پېرهى

سهند، زؤديو .

رَبَّيْ الرَّايَةَ: رفعها / نالای مه‌ل کرد، به‌یاضی مه‌ل کرد.
رایه: علم / نالا، به‌یاض.

رَبَّع: تَرَبَّعَ الْقَوْمُ: تَجَمَّعُوا / کوبونه‌وه.

رَبَّع: غَلَّة. محصول / به‌رمه‌م.

- : حَصِيلَة / ده‌سنگه‌وت، قازانج.

- . رَبَّعَان: اَوَّلُ وَ اَفْضَلُ / تَوْبِه‌ره، سه‌ره‌تا، تاف، مه‌په‌ت.

رَبَّعَان الشَّيَاب / تافى لاوى، مه‌په‌تى لاوى.

اَرْضُ مَرْيَعَةٍ: مُخَصَّيَّةٌ / به‌پیت.

ربَّعة: جَمَاعَةٌ مُنْضَمَّةٌ / کومه‌لى کۆک.

ربيع: مَكَانٌ مُرْتَفِعٌ / شوینى به‌رز، شوینىکى به‌رز.

راف:

راف: تَرَبَّعَ: اتى الریف / چو بۆ (گوند، لادئ).

ریف: اَرْضُ فِيهَا زَرْعٌ / زهوى به‌کشتوکال.

- : قَرْيَةٌ / لادئ، گوند.

ربغى: قُرُوبى / لادئى، گوندنشین.

راق:

راق: لَمْعٌ / بریسکایه‌وه، دره‌وشایه‌وه.

- . اراق: صَبٌّ / رِزْائى، رِزْئى کرد.

رَبِّق: ماءٌ / ئاو.

رَبِّق: لُعَابٌ / لیک، تف.

على الـ -: لَمْ يَأْكُلْ / به‌سكى برسى، خورینى.

على الـ -: قَبْلَ الْاَكْلِ صَبَاحًا / به‌ناشتا.

بَلَّغَ - هُ: اِسْتَرَا ح / چه‌وايه‌وه، پشوى دا، تفى قوت دا.

رال:

رال. رَيْلٌ: سَالٌ لُعَابَةٍ / ده‌مى ئاوى کرد، لیک به‌دهمیا

هاته‌خوارئ.

ریال. رِيَالَةٌ. رِوَالَةٌ / لیک.

مَرِيُول: وَزْرَةٌ / به‌روانکه، پینش (دامین، کوش)، به‌رکوش.

رام:

رام. رَيِّمٌ بِالْمَكَانِ: اَقَامَ / نیشته‌جئ بو.

- الْمَكَانَ وَ مِنْهُ: زَالَ عَنْهُ وَ فَارَقَهُ / به‌جئى هیشته،

چۆلى کرد، گواستیه‌وه.

رَيم. رِيم: غَزَالٌ اَبْيَضٌ / ئاسکى سپى.

- : قَبْرٌ / گۆپ.

- : جَبَلٌ صَغِيرٌ / شاخ یا چپای نزم، زودگ.

رئى:

رَبَّيْ الرَّايَةَ: عَمَلُهَا / نالای دروست کرد، به‌یاضی دروست

کرد.

ز ع ق

زاول (فی زول) زاویه (فی زوی) زایل (فی زیل) زیال (فی زیل).

زب:

زب: کثر شعرة / توکن بو.

زئب: تزئب: تکلم حتی زبد فمه ثاوی کرد، کهف به ده میا هاته خوار.

العنب: صیره زبیباً کردی به میوژ.

تزئب الرجل: إمتلا غیضاً رقی مه لسا، پیشی خوارده وه.

العنب: صار زبیباً / بو به میوژ.

زبب: کثرة الشعر و طوله / توکنی، قژن.

ازب: کثیر الشعر توکن، تیسکن، قژن، کولکن.

زبیب: ما جفف من العنب / میوژ.

بناتی. کشمیش.

السم فی فم الحیة ژاری ناوده می مار.

زبیبه: قرحه تخرج من العید / مو، دومه لی پهنجه.

زید:

زید اللین: مخضه لیخرج زیده ژهنی تا که ره ی لی

ده ریختن، که ره ی لی دهره یینا.

زآب: زآب: شرب شرباً شدیداً بینی پیو هتا.

زئبر: ما یظهر من درز الثوب تهقل، درومان، تیک.

ترب، مهل پیچ.

زئبق: فرار، جیوه.

زئبقی: کالزئبق، جیوه یی، وه ک جیوه.

زار:

زار: زمجر نه رانی.

زئیر: زمجرة نه ره، نه رهنه ی.

زام:

زام: مات سریعاً (دهم و ده ست، گورج، کوت و پپ،

یه کسره، ده ست به جئ) مرد.

موت زؤام: سریع / مردنی (کوت و پپ، یه کسره، ده ست

به جئ).

موت - : کره مردنی (ناخوش، ناره وا).

زان:

زؤان. زوان: نبات / مرور، زیرانه، دابو جان.

زاج (فی زوج) زاح (فی زوح) زاد (فی زود) زاد (فی

زید) زار (فی زور) زاغ (فی زیغ) زاف (فی زیف) زال

(فی زول) زام (فی زوم) زان (فی زین) زاه (فی زهو)

زَيْدُ اللَّيْلِ: علاه الزَّيْدَةُ / سه‌تویژی کرد.

اَزَيْد: اَخْرَجَ الزَّيْدُ كه‌فی کرد.

الرجل: فار غضبه توره بو، مه‌ل چو، رقی مه‌لسا،
ده‌مارگیر بو، تنه‌گرتی.

زُبْدَةُ: زُبْدُ الحليب كه‌ره.

الشيء: افضله باشه‌كه‌ی، باشت‌ترین، چاک‌ترین.

الشيء: خلاصته پوخته‌كه‌ی، پوخته.

لُبَايَةُ كَرْوَك، ناو‌كِرَوَك.

زَيْدٌ: رَغْوَةٌ / كه‌ف، سه‌كه‌ف.

زَيْدِي: سمك تنه‌كه‌ماسی.

زیر:

زیر البئر: بناها بالحجارة بیره‌كه‌ی به‌برد مه‌ل چنی.

الكتاب: كُتِبَ نوسیه‌وه.

زُيْر: حجارة به‌رد.

كتابة: نوسین.

كلام: ناخواتن، قسه.

قوى: به‌میز.

زیر: كتاب / نوسراو، نامه.

زَيْوَر: مزامیر النبی داود / نامه‌ی داود پیغه‌مبه‌ر.

زه‌بور

مُزَيَّر: قلم / پی‌نوس، خامه، قه‌ل‌م.

زبط:

زبط البط: صاح قیرانی، مراویبه‌كه‌ قیرانی.

زباطة: زباطة: بطّة مراوی.

زيع:

تَزْيَعُ: ساء خلقه / به‌دخو بو.

تَقْيِظُ وعَرِيْدُ توره بو، کردی به‌ه‌ره‌شه‌و

گوره‌شه.

زَوْبَعَةُ: هيجان الريح ره‌شه‌با، گنزه لوكه، شلیوه.

زَيْق:

زَيْقُ شَعْرَةٍ: تَفَقَهُ مه‌لی کیشا، مه‌لی گرت، ده‌سکه‌نه‌ی

کرد (قز).

إِنْزِيقُ: دَخَلَ خُلُوسَةً / خوی پیاکرد به‌دزیه‌وه، فرته‌ی

کرد، قوت بوه‌وه.

ت المرأة بولدها: رَمَتَه فَرِیْتُ دا، له باری چو.

زَيْل:

زَيْلُ الْأَرْضِ: سَمَدَهَا په‌ینی کرد، په‌ینی پی‌نوه‌مکرد.

زَيْل. زَيْل. زَيْلَةُ: سَرَجِيْن په‌یین، خَوَل.

الحمام: زَيْقُ رِقْنَه.

زَيْال: كُنَّاسُ خَوَلٍ رَيْزُ، كه‌سك ده‌ر.

زِيَالَةُ: زِيَالَةُ: كُنَّاسَةُ. قُصَامَةُ خَوَلٍ، كه‌سك دراو، پیسی

صندوق الزِيَالَةِ / تنه‌كه‌ی خَوَلٍ.

مَزِيْلَةُ: موضع الزَيْل سه‌ره‌نو‌تلك.

زَنْبِيل. زَنْبِيل. وعاء زَهْمِيلَه.

زین:

زین: دَفَعُ پَالِي نَا، پَالِي پی‌نوه‌نا.

أَزَيْنَ: نَحَا لَای برد، نه‌ی هیشته.

زَبُون: غَبِي گَیْل، گه‌وج، كه‌ساس، كه‌وده‌ن.

زَبُون: عَمِيل. مُشْتَرِي كِرْيَار، مه‌عمیل، بسین،

ناشنا.

حَرْبٌ - : شَدِيدَةٌ / جه‌نگی گه‌رم.

زُبَانِي. زَبَان: شَوْكَةٌ چزو.

زُبَانِيَا الْعَقْرَب: قَرْنَاهَا شاخه‌ دویشك

زَبَانِيَّةُ جَهَنَّمَ: كَارِكُوْزَارِي دَوْزَخ، ناگرخوشك‌ر.

زج:

زَج: رَمَى هَاوِيشَتِي، فَرِیْتُ دَا، تَتِي هَاوِيشْت، تَتِي خُست،

تیه‌هی گلان.

زَجَجُ الْحَاجِب: رَفَعَهُ بَرَوِي بَارِكِ كَرده‌وه.

= : حَوَلَ اِلَى زُجَاجِ كَرْدِي به‌ شوشه.

زَج: حَدِيدَةٌ فِي اسْفَلِ الرِّمَحِ نَاسِنِي بِن رَم، بِنكه‌رم.

العصا: كَعْبُ حَدِيدِي نَاسِنِي بِن دَاوِده‌ست، ده‌سك

الشريط: طَرَفُه الْمَعْدِنِي نَه‌م سه‌ره‌وسه‌ری قه‌یتان.

زُجَاج: قَرَار شوشه.

زُجَاجَةٌ: قَتِيْنَةٌ شوشه، قاپ، بوتل.

زُجَاجِي: كَالزُجَاجِ أَوْ مِثْلُه شوشه‌ی.

زُجَاج: بَائِعُ الزُّجَاجِ شوشه‌فروش.

اَوَانُ زُجَاجِيَّةٍ شوشه‌مه‌نی، چینی و‌فه‌خفوری، قاپی

شوشه.

زجر:

زَجِر. إِزْدَجِر. إِزْجِر: مَنَعَ وَ نَهَى قه‌ده‌غی (کرد،

خسته‌سر)، نه‌ی کرد.

طَرْدَه صَاثِحَا به‌ توره‌یی ده‌ری

کرد.

- : إِنْتَهَرَ لَيْتِي تَوْبَهُ بُو، پيامه‌ل شاخا، ته‌ريقی کرده‌وه،
پيامه‌ل کاللا.
زَجَرَ: مَنَعُ وَ نَهَى قه‌ده‌غه کردن، دابین کردن.
- : إِنْتَهَار تَوْبَهُ بُون، پيامه‌ل شاخان، پيامه‌ل کالان،
ته‌ريق کردنه‌وه.
زاجر: مانع. رادع/ قه‌ده‌غه‌که‌ر، به‌ريسته، دابین که‌ر.
- : ضَمِير. دهرن، ويژدان.
زجل:
زجل: رمي / فِرْيَئِ دَا، ده‌ستی پی‌وه‌نا، ده‌ست به‌رداری بو.
- الحمام: ارسلها الي بعد/ کۆتره‌که‌ی نارد بۆ شوپینی
نورد.
حمام الزاجل/ کۆتری نامه‌به‌ر.
زجل: نوع من الشعر، جۆريکه له مۆنراوه.
زجا:
زجا. زجى (زجى: إزدجى: ساق، لیتی خوپی، بردی
به‌ريته، پالی پی‌وه‌نا.
إزجى الأمر: آخره دواى خست، خستی به قنگدا.
تزجى بالشىء: إكتفى به پيى قايل بو، به‌به‌سى زانى،
به‌شى کرد.
زح:
زحه. زَحْزَحُهُ مِنْ مَكَانِهِ: باعه‌ده. إزاله. حرّكه/ جولانی،
له جیبی خۆی جولانی، لای برد، بزوانی، له‌قانی، ترازانی.
تزحّج عن مكانه: تحرك جول، بزوا، له‌قی، ترازازا.
زحر:
زحر: كان به زحير سكه‌شوپینی بو، زه‌حیری بو.
به‌له‌فیرینی بو.
- : أخرج الصوت بانين نقانى.
زحر: أصابه الزحار توشى (سكه‌شوپ، زه‌حیری،
به‌له‌فیرینی بو.
زحار. زحير: أنين نقه، نقاندين.
- . - : إسهال مؤلم سكه‌شوپری، زه‌حیری،
دیزانتری، به‌له‌فیرینی.
زحف:
زحف: دبّ خشا، کشا، له‌سه‌ر سنگ رۆی.
- : حبا گاگولکیتی کرد.
- الجيش: سار کشا، چوه پیشه‌وه، پیشکه‌وت
(له‌شکر).

- : إله / خۆی بۆ کشان، بۆی جو.
- : الشىء: جرّه جرّاً خفیفاً/ رای کیشا.
- : أعياء/ هلاك بو، گفت بو، شه‌که‌ت بو.
زحاف: زحاف: دبّ/ خشوک، خشه‌ک.
زحف: دبّ/ کشان، بۆچون، په‌لاماردان، چونه پیشه‌وه،
خشان
الجراد الزحاف: پین‌کوپه.
زخافات. زواحف: الحيوانات التي تدب على الارض/
خشوک‌که‌کان.
زخافه: دبابه. خشوک، خزنه، تاخورك.
زخفا/ خشکه‌می.
زحل:
زحل. تزحل عن مكانه: تباعد و تنحى/ لاجو، جول،
دورکه‌وته‌وه.
زحل. (تزحل نقل و أبعد لای برد، جولانی، دوری
خسته‌وه.
زحل: اسم كوكب زوהל، که‌یوان (مه‌ساره).
زخلق: دخرج خل بوه‌وه.
- : جعله يزلق خزاني، خلیسکانی.
تزخلق: تزلق خلیسکا.
زخلقه. تزخلق خلیسکه.
قبقاب ال - / قبقابی خلیسکه.
زحم:
زحم. زاحم: ضایق، فاقس ته‌نگی پین‌ه‌ل چنی، پیش
برکیتی کرد.
تزاحم. إزدحم بكذا: إحتشد. پیرو، بوبه جه‌نجال،
جهمی شه‌مات.
- . - : القوم: تضاميقوا/ ته‌نگیان پین‌ه‌ل چنرا.
- . - : القوم: تدافعوا کردیانه پاله‌په‌ستو.
زحمة. زحام. إزدحام، جه‌نجال، قه‌له‌پالقی، جمه،
جهمه‌ماتن.
مزاحم: مُنافس: خصم به‌ره‌کانی کار، ته‌نگ مه‌لچن،
پیش برکیتی کار، هاوچاو.
مزاحمة: منافسة: به‌ريه‌ره‌کانی، پیش برکیتی.
مزدحم: ممتليء پي، لیوان، قه‌له‌بالغ، جه‌نجال، چي.
زخ:

رَحَ الْجَمْرُ: برق شدیداً دره و شایه وه، گه شایه وه، شوقی دایه وه (پشکل).
 - المَطَرُ: اِنْصَبَ بِشِدَّةٍ / به خور دای کرد، کردی به لیزمه.
 زَخِيجُ: بَرِيقُ شوق، دره وشه، تیشک.
 رَحَّةٌ: دَفْعَةٌ مِنَ الْمَطَرِ الشَّدِيدَةِ تاو، تاوه بارانی قایم.
 زَخِرُ:
 زَخِرَ. تَزَخَّرَ الْبَحْرُ أَوْ الْوَادِي: اِمْتَلَأَ / اِرْتَفَعَ / مهَلْ سا، پریو (جهم).
 - النِّبَاتُ: طَالُ / به ریزی وه، مهَلْ چو (روهک).
 - الْقَوْمُ: جَاشُوا لِنَفِيرٍ أَوْ حَرْبٍ مهَلْ سان.
 - زَاخَرُ: فَاخَرُ / خَوَى مهَلْ کیشا.
 زَاخَرُ: مَلَان. طَافَحَ. پَی لَتَوَان لَتَو، مهَلْ سار.
 - کَرِیم دِهست پَلَو.
 زُخْرَفُ: زَوَّقَ زَيْنَ رَاانْدِیه وه، نه خشان، نارایشنی دا.
 - الْكَلَامُ: مَوَّه بِالْكَذِبِ فَيَسْأَلُ وَدَوَّى كَرْد، پیوه ی نا، زمان لوسی کرد.
 زُخْرَفَةٌ: زَيْنُهُ نه خَش، خَشَل، مَت و مورو.
 مُزْخَرَفُ: مُزْكَش رَااوه، نه خشین.
 زُخْرَفُ: زَيْنُهُ نه خَش، رَاانْدِیه وه، خَشَل.
 - الْكَلَامُ: نِاطِيلُهُ الْمَمُوهَةُ / دَرُو دِهسته، مهَلات، زمان لوسی.
 زَخَارِفُ الدُّنْيَا: زَهْوُ، غُرُورُ / له خَوْبایی بون، خَو مهَل کیشان، روالهت.
 زُخْرَفِي: زَيْنِي خَشَل فَرُوش، نه خَش دِرِوستکر.
 زَخَمُ:
 زَخَمُ: دَفْعَ بِشِدَّةٍ تَوَدَ پَالِي پَيَوَه نا، به قایم پالی پَيَوَه نا.
 زَخَمُ اللَّحْمِ: اِنْتَنَ / بَوْنی کرد، بَوگَن بو، بَوگَنی کرد.
 زَخَمُ: زَخَمُ: الْقُوَّةُ وَ الشَّدَّةُ. قُوَّةُ الدَّفْعِ / تَهوژم، هیز.
 زَخْمَةٌ: رَاحَةُ كَرِيهَةٍ / بَوگَنی، بَوْنی ناخوش.
 زَخِيمُ: الْقَوِيُّ الشَّدِيدُ. به هیز، به تَهوژم، به زهبرو زهنگ.
 زَخَمُ: اللَّحْمُ الْفَاسِدُ / بَوگَن، بَوْن کرِیو.
 زَرُ:
 زَرَّ الْقَمِيصُ. زَرَّ شَدَّ اَزْزَارَهُ / دوگمهی لَ نا، قَوپچه ی لیتا.
 - عَيْنُهُ: ضَمِيْقُهُ / چاوی (بچوک کرده وه، میتایه وه یهک، تهسک کرده وه).

زَرَّ: مَا يَدْخُلُ فِي الْعُرْوَةِ / دوگمه، قَوپچه.
 - كَمَ الْقَمِيصُ سَهْرَقُولَ.
 - جُمَانُ بَزْمَارُو دَه رِزِی سَه رِیَان.
 - الزَّهْرَةُ: بُرْعُمُ، خَونچه.
 - الطَّرْبُوشُ وَ غَیْرُهُ: غَذِيَّةٌ شَرَابِيَّةٌ گُولُونکَه.
 - الْجَرَسُ الْكَهْرِبَائِي دوگمهی زهنگ، سوییچ.
 - فَخْذُ رَانَ، شَلَكِي رَانَ.
 هَذَا بَازَرَارُ پَيَلَوِي به قهیتان، قهیتانلی
 زُرْزَرُ الْعَصْفُورُ: صَوْتُ جَرِیَوَانِ.
 زُرْزَرُ: زُرْزَرُ: مِنَ الطَّيُورِ اكْبَرُ مِنَ الْعَصْفُورِ رِيشُولَه.
 زُرْبُ:
 زُرْبُ الْمَوَاشِي: ادْخَلَهَا فِي الزَّرْبِيَّةِ مَالَاتَكَه ی خسته پشتره وه.
 زُرْبُ الْمَاءِ: سَالُ رُؤَا، رُؤِي، تَكَ، دِهَلِي.
 زُرْبِيَّةٌ: زُرْبُ: حَظِيرَةُ الْمَوَاشِي پشتر، گه یه خان، ته ويله.
 زُرْبُ: مَسِيلُ الْمَاءِ / تاوه پُو، تاو پُوگَه.
 مَزْرَابُ: مِيزَابُ السَّطْحِ پلوسك.
 زُرْدُ:
 زُرْدُ: خَنْقُ خَنْكَانِي.
 - عَقْدَ عَقْدَةً يَصْنَعُ حُلًّا كَرِي كَوِيرَه ی لیتا.
 زُرْدُ: اِزْدَرْدُ. تَزَرَّدَ اللَّقْمَةُ: بَلَعَهَا پاروی قوت دا، خواردی، مهَلی لوشی، لوشی دا، لوفی دا.
 زُرْدُ: دَرَعُ / زَرِي، قَه لَتَان.
 - حَلَقَةُ نَهْلَقَه.
 حَمَارٌ أَلْ - : حَمَارُ الْوَحْشِ، كَه رَه كِيَوِي، زَرِيَا
 مَزْدُ: الْحَلَقُ وَ الْبَلْعُومُ گرو، بِن.
 زَرَعُ:
 زَرَعُ: طَرَحَ الْبَذْرُ فِي الْأَرْضِ چاندى، تَووی کرد، تَووی چاند.
 - الْأَرْضُ: حَرَثُ كَيْلَايِ.
 - النِّبَاتُ: اَنْبَتَ وَ نَمَا روا، سَه رِي دِه مِيتَا.
 زَرَعُ: زَرَاةُ النِّبَاتِ وَ الْأَرْضِ كَيْلَانِ رِوانْدِن، چه قانْدِن، تَووكرْدِن، چانْدِن.
 - النِّبَاتُ الْمَزْرُوعُ روهك.
 زَرَاةٌ: فَلَاحَةٌ كَشَت وَ كَالُ.

وزارة الزراعة / وهزارهتی کشت و کال، شالیاریتی کشت و کال.

زراعی: مُخْتَصَّ بِالزَّاعَةِ / کشتیار.

خبیر - / پستیوری کشت و کال.

ارض - / زهوی کشت و کال.

زراع: زارع: من یزرع الارض / جوتیار.

مزارع: فلاح / کشتیار. وه ریزر.

مزرعة: موضع الزرع، کیلکه.

مزرع / رواو.

زرف:

زَرْفُ الْقَوْمِ: فَرَقَهُمْ فِرْقًا جِیاجِیای کرده وه، بهش بهشی کردن.

زرافة: زرافة: جماعة کومه. بهش.

- - - حیوان / زه رافه.

زرافات و وحدا / کومه کومه و تاک تاک، کومه و تاک، به کومه و یکه یکه.

زرق:

زرق الطائر: رمی بسلحه ریفتهی کرد.

زرق: إِرْقَ: صار اِزرق / شین (بو، بوه وه، هه ل گه را).

زرق الطیور: سلحا / ریفته، ساق.

ازرق: زرقاء / شین، خومی، کوه، خوم.

- سماوی ناسمانی، شینی کال.

عدو - : شدید العداوة / دشمنی خوینه خوئی.

ماء - : صاف / ناوی ساف و رین.

القبة الزرقاء: السماء / ناسمان.

زرق: زُرْقَة: لون کلون السماء / شینی ناسمانی.

مِزْراق: رمح صغیر / سونی، سونگی، رمی بچوک، نیزه.

زُورِق: به له م، که شتی، گه من.

- بخاری / که شتی هه لم.

زریق: ابو زریق: طائر اکبر من الغصفور / جقه.

زریقاء: نازده لیکه له پشیل هه چن.

زړکش:

زړکش: زُخْرَف: نهخشانی، رازاندیه وه.

مُزْرِکَش: مُزْخَرَف / رازاوه، نهخشین، نهخشاو.

زبن:

زرنیخ: عقار سام / مهرگه موش، ژاری کوشنده.

زری:

زری: تَزْرَى: عاتب اوعاب / سه رزه نشتی کرد، عیب و خهوشی لی ده رهینا، گالتهی پی کرد، گالتهی پی هات.

ازری به: حَقَرَه / شکانی، پهنگی پی دا.

- بالامر: اِسْتَحْفَ / گالتهی لی هات.

إِزْدَرَى: اِسْتَزْرَى به: اِسْتَحْفَ به / گالتهی پی کرد، پهنگی پی دا.

- - - بالخطر: لم یهَم / سلی نه کرده وه، لئی

نه سله میه وه، باکی نه بو.

زری: یَسْتَحِقُّ الازدراد: حقیر / سوک، رسوا، بی ثابو.

ازدراد: اِحْتِقَار. اِسْتَحْفَاف / سوک کردن، رسوا کردن،

گالتهی پی کردن، پهنگ پی دان.

مُزِر: اُثُوف / لوت بهر، بی ثابو، گالته چی، قه شمه ر.

مُزِر: غیر لائق بالسَمْعَة / ناشیرین، شوره بی.

مِزْرَاء: مَن یَزْرِی علی الناس / گالته چی، بی ثابو بی،

نه وهی گالته به خه ک نه کا.

زع:

زَعَزَع: حَرَك / جولانی، بزوانی، له قانی.

تَزَعَزَع: تَحَرَّك / جول، بزوا، له قی.

زَعَزَعَة: حَرَكَة / جول، جولاندن، بزواندن، له قه له ق.

زَعَزَع: زَعَزَعَان. ریح شدیدة / بای قایم، گهرده لول،

ره شه با.

زُعْرَع: طویل الارجل / لاق دریز، لوقن، شاقه لدار.

مُزْعَزَع: مُتَزْعَزَع مَقْلَق / له ق، شلق.

زعب:

زعب الاناء: ملاه. پی کرد.

- الشیء: قطعته بی، که رتی کرد، لئی داشکان.

- زَعْبَل: عظیم البطن / دقیق العنق / گرگن، برگن، و رگن و

ملباریک.

زعج:

زعج: زَعَج. اَقْلَق / وه رس، جاپس، بیزار، بؤژ،

جهرگاس / ی کرد.

إِزْعَج: قَلَق / وه رس، بیزار، بؤژ، جهرگاس / بو.

زَعَج: اِنْزَعَج: قَلَق. وه پیسی، بیزاری، وه پس بوون،

بیزار بوون، جاپسی، بؤژ بوون، جهرگاس بوون.

إِزْعَاج: اِقْلَاق / وه رس، بیزار، جاپس، بؤژ، جهرگاس /

کردن، هه راس پی هه لگرتن.

زعر:

زَعْرُ شَعْرُهُ اُوريشه: قَلَّ و خَفَّ / روتاياه وه، تنك بو.
 (زُعْرُ زَعْرُ: خَفِيفُ الشَّعْرِ / توك تهنك، كُوسْتِه.
 - : بلا ذيل بن كلك، كول.
 زُعُور: سَرِيعُ الْغَضَبِ تَوْبَهُ، تَوْبَهُ وَ تَوْبَهُ.
 - : شَجَرٌ كَوِيْزُ.
 زَعَارِير: كَتَلٌ تَتَلَبَّدُ فِي أَطْرَافِ الصَّوْفِ مِنَ الزَّيْلِ /
 كه مِيل.
 زَعَط: خَنْقُ خَنْكَانِي.
 مَوْتُ زَاعَط: سَرِيعُ مَرَدِنِي كَوْتُ وَ پَرِي.
 زَعَف: زَعَفُ: (زَعَفُ: قَتْلُهُ حَالًا وَ فِي مَكَانِهِ / هَر لَه جِيي خَوِيَا
 كوشتي.
 - : عَلَى الْجَرِيحِ: أَجْهَزَ عَلَيْهِ وَ أَمَاتَهُ
 برينداره كى كوشت، به برينداريش كوشتي، هَلِي كوتايه
 سهري و كوشتي.
 سَمُّ زُعَافٍ أَوْ مُزْعَفٍ: يَقْتُلُ سَرِيعًا زَايِي بِكَوْزِ.
 زُعْفَرَان: نَبَاتٌ يَسْتَعْمَلُ لَتَطْيِيبِ وَ تَلْوِينِ الْأَكْلِ.
 زه عفهران.
 زَعَق: زَعَق: صَرْخُ قَبِيزَانِي، هَاوَارِي كَرْدِ.
 - : دَعَرُ تَرَسَا، تَرَسِي لِي نِيَشْتِ.
 - : (أُزْعِقُ الْقَدْرَ: كَثُرَ مَلْحَاهُ خَوِيِي نَقْدَتِي كَرْدِ، سَوِيْرِي
 كَرْدِ، كَرْدِي بِه تَل وَ خَوِيِي.
 (أُزْعِقُ: خَوْفٌ تَرَسَانِي.
 زَعَقَةُ: صَيْحَةُ / هَاوَار، قَيْزُهُ، قَرِه.
 زَعِيقُ: زَعِيقُ. صَيَاحُ: صُرَاخُ هَاوَار كَرْدِن، قَيْزُ هَوِي.
 زَعِيقُ: مَذْعُورُ تَرَسَاو.
 زَعَقُ: الْخَائِفُ بِاللَّيْلِ شَهْوَتَرَسَنُوكِ.
 زُعَاقُ: مَاءُ زُعَاقٍ: مَالِحٌ وَ مُرٌّ لَا يَشْرَبُ ثَاوِي سَوِيْرُو تَالِ
 ناخو ريتنه وه، سَوِيْر، سَوِيْرَاو.
 زَعَل: زَعَلُ: ضَجْرٌ وَ إِضْطِرَابٌ / بِيْزَارِيو، شَبْرَزِه بُو، وَه پَس بُو.
 - : تَكْدَرُ زَوِيْر بُو، دَلْگِيْر بُو، جَارِپَس بُو.
 (زُعَلُ: (زُعْجُ وَ ضَايِقُ بِيْزَارِي كَرْدِ، شَبْرَزِه ي كَرْدِ، وَه پَسِي
 كَرْدِ، جَارِپَسِي كَرْدِ.
 زُعَلُ: كَدَرُ / زَوِيْرِي كَرْدِ، دَلْگِيْرِي كَرْدِ.

زَعَلُ: زَعَلَانُ: مُتَضَايِقُ / بِيْزَار، وَه پَس، جَارِپَس.
 - : مَتَكْدَرُ زَوِيْر، دَلْگِيْر، نِيگِه رَانِ.
 زَعَلُ: ضَجْرُ بِيْزَارِي، وَه پَس بُو.
 - : كَدَرُ. غَضَبُ دَلْگِيْرِي، زَوِيْرِي، تَوْبَهُ يِي، نِيگِه رَانِي.
 زَعَم: زَعَمُ: (إِدْعَى / وَاي وَت، وَاي دهرخست، وَاي پيشان دَا، وَاي
 راگه ياند.
 - : تَزَعَمُ الْقَوْمُ: صَارَ لَهُمْ زَعِيمًا بُو بِه سَهْرگِه رَه.
 سَهْرگِه رَايَه تِي كَرْتِه دِه سَتِ
 تَزَعَمُ: أَتَى بِالْأَكَاذِيبِ / فَيِشَالِي كَرْدِ، دَرُوِي هَل به سَتِ.
 زُعْمِي: كَذَابٌ دَرُوِيْنِ.
 - : صَادِقٌ رَاسِتْگُو.
 زُعْمُ: (إِدْعَاءُ / وَاتِن وَ دهرخستَن، وَابِيْشَانْدَان، وَ
 راگه ياندَن.
 مُزْعَمُ: أَمْرٌ مُزْعَمٌ: لَا يُوَثِّقُ بِهِ جِيي بَاوَه پَر نِيَه.
 زَعِيمُ: السَّيِّدُ وَ الرَّئِيسُ سَهْرْدَار، سَهْرُوك، سَهْرگِه رَه،
 پيشه وَا، سَالَار.
 زَعَامَةُ: رِئَاسَةُ سَهْرگِه رَايَه تِي، پيشه وَا يِي، رَايَه رِي،
 سَالَارِي.
 زَعِن: زَعْنَفَةُ: زَعْنَفَةُ: أَجْنَحَةُ السَّمَكِ پَه رَه كَه، بَالَه مَاسِي،
 پَه رَه كِي مَاسِي.
 - : الْقَصِيرُ كَوْرَت، كَوْرَتِه بَنَه.
 زَعَانِفُ الْقَوْمِ: الرِّعَاقُ هَر جِي وَ پَه رَجِي.
 زَعْبُ: زَعْبُ: صَفَارُ الرِّيشِ أَوْ الشَّعْرِ گَه نَگِه مَو، گَه نَگِه پَه يِ.
 زَعْبُ: (زُعْبُ: لَه زَعْبُ / گَه نَگِه مَوِيَا گَه نَگِه پَه يِي هِيَه،
 پَرُوْشِي هِيَه.
 زَعْبَرُ: زَعْبَارُ: زَعْبُ گَه نَگِه مَو، كَوْلُك، پَه رَه مَوِجُ.
 زَعَلُ: زَعَلُ: (أُزْعَلُ: صَبَّ رَوِي كَرْدِ، رُژَانِي.
 - : غَشَشُ: زَيْفُ گَزِي كَرْدِ.
 زَعَلُ: غَشَشُ گَزِي، گَزِي كَرْدِن.
 زُعْلِي: غَشَّاشُ / گَزِي كَر.
 زُعْلُولُ: طِفْلٌ مَنَدَال، مَنَالِ.
 - : فَرَخُ الْحَمَامِ بِه چَك كَوْتَر، زَهْرَه قَوْتِه ي كَوْتَر.
 - : الْخَفِيفُ السَّرِيعُ سَوَكَه، بَزِيُو، چَابُوكِ.

- اصلح / گونجانی، لوانی.
 - المال: اَدَى عَنْهُ الزَّكَاةُ / اِیّی به خشی، زه کانی لایدا.
 زکاة: طهارة / خاویتی.
 - صدقة / به خشین، به خشنده بی.
 - المال: عُسُور / زه کات، ده یک.
 زکی: بار. الطاهر من الذنوب / بن گونا، داوین پاک.
 - الزائد الخیر و الفضل / خیره و مهند، پیاوچاک.
 تزکیة: وصف الشخص بأنه زکی / به باش ناو هیتان، به
 باش دانان، به رگری لای کردن.
 زل: زلّ / زلّ وسقط / هال خلیسکا، کهوت، خلیسکا، ساتمی
 کرد.
 - عن الحقّ او الصواب / انحراف / لای دا، له ری راست
 لایدا.
 (زُلّهُ): اُثْلَقَ / هالی خلیسکان، خستی.
 - : حمله علی الزلّ / توشی کرد، توشی خرابی کرد،
 به سهوی برد.
 زلّة / زُلْفَه او هَفْوَة / هال خلیسکان، ساتمه کردن، سهو.
 - : الخطیئة / هله، گونا، زه لله.
 زلّ: ارتکاب الذنوب / گونا، کردن.
 زلال: ماء زلال: عذب صاف / ناوی پاک و خاوی.
 - البیض: بیاضه / سیینه، سیینه هی هیلکه.
 زلّزل: هر / له رانیوه، له ریه وه.
 زلّزلت الارض: اضطربت و ارتجفت و اهتزت /
 له ریه وه، بومه له رزه بو.
 زلزلة: زلزال: ارتجاج الارض و اهتزازها / بومه له رزه.
 زلج: زلج / اُزْلَج الباب. اُغْلِقْ بِالْمَزْلَاجِ / دهر کاکهی کلّوم دا.
 زلج تزلج: زلق خلیسکا، خزا.
 - الکلام من فیه: اِنْفَلَت / له ده می دهر چو، له ده می
 تراز.
 زلاج: مزلاج: سَقَاطَة الباب / کلّوم، نه لقه ریز، سورگی.
 مزلاج: زلاجة: قَبْقَاب الزلج / قاپقابی خلیسکه.
 مزلاجة: مکان الزلج / شوین خلیسکه، خلیسکینه، خزگه.
 زلج: زلج / اُزْلَج / ذاق / جِیْزَتی، چیشتی.
 - راسه: اِصْلَع / سه ری روتایه وه.

(اُزْلَج: اصلع / روتاوه، سه ریوتاوه.
 زلج: اُزْرَ زلج: باطل / تاپه وا، پوت.
 زلف: زلف: تَزَلَّفَ اِلَیْهِ / تَمَلَّقَ / مه رای بی کرد، کلکه له قی بی
 کرد، مامه مه می بی کرد، قوزکه شی بی کرد، کلکه له قی
 کرد.
 - : تقدم و تقرب / خوی برده پیشه وه.
 زلف: زُلْفی. تَزَلَّف: تَمَلَّق / مه رای، مه رای کردن،
 رواله، مامه مه می، قوزکه شی، کلکه له قی.
 - - - : قربة / خوبرده پیشه وه.
 مُتَزَلِّف: مُتَمَلِّق / مه رای که، رواله باز.
 زلق: زلق: زَلّ / خلیسکا، خزا، کهوت.
 زلق: زُلِّق / خزانی، خستی.
 زلق: زُلِّق / خز، خلیسک، لوس، خزگه.
 زلقة: زَلَّة. هال خلیسکان.
 اِنزلاق: تَزَلُّج / خلیسکان، خزان، خزین.
 - غُضْرُوفی بیره خزان.
 مزلق: مَزْلَقَة. مَزْلَقَة: مکان زَلِّق / خلیسک، خز، شوینی
 لوس.
 زلاقه: زلق: ملاسة لوسی.
 مزلاق: مَزْلَاج: مغلقة الباب / کلّوم، نه لقه ریز، سورگی.
 زلم: زلم: اخطا / خمتای کرد، هه لی کرد.
 - : ملا / پری کرد.
 - : قطع / پری.
 - : قتل / که می کرده وه.
 اُزْلِم. مَزْلَم: مقطوع طرف الاذن / گوی بیوا، گوی کال.
 زلمة: زُلْمَة. زلمة: هینة و قد / بالا، شیوه، دیمه، لهش و
 لار.
 زلومة الابریق: بُلْبُل لوله، لوله می مه سینه.
 زم: زم: ربط و شد / گری دا، بهستی، شته کی دا.
 - : اِزْمَ النعل: جعل لها الزمام / قهیتانی بی کرد.
 زمام: مَقُود / جله و.
 - : رباط / قهیتان، به مک.
 - : الامر / جله وی کار، به ریوه بردن.

- القوم: صاحب الامر/ دهم راست، کارگیز،
جله‌ویه‌دهست.
زَمَزَمُ الشَّيْءُ: سَمِعَ صَوْتَهُ مِنْ بَعِيدٍ/ دهنگی له نوره‌وه
بیسترا.
زَمَزَمَةٌ: ضَجِيجُ الرَّعْدِ/ گرمه‌گرمی هور.
زَمَزَمٌ: كَثِيرٌ زَقَرُهُ، مَشْهُ.
- بَنَرَ عِنْدَ الْكَعْبَةِ بَيْرِيكَةً لَهُ پَالَ مَهْكَدَا، بَیْری
زهم‌زم.
زَمَزَمِيَّةٌ: إِنَاءٌ لِحَمَلِ مَاءِ الْمَشْرَبِ، زَهْمَزَمِيَّةٌ، مَهْتَارَةٌ،
جه‌وه‌نده، كونده.
- إِنَاءٌ لِحِفْظِ حَرَارَةِ الْمَاءِ/ ترمؤس. تهرمؤس.
زمت:
زمت زَمَت. تَزَمَّتْ: كَانَ جَلِيلًا وَقَوْرًا/ سالارو سه‌نگین
بو، به‌پیتزبو.
زَمِيت. زَمِيتُ: وَقُورٌ رَزِينٌ هَيْمَنٌ، سَالَارٌ، سَهْ نَگِین، نَاغِر.
تَزَمَّتْ. تَشَدَّدَ فِي الدِّينِ وَ السُّلُوكِ، به‌تونگ گرتن.
زَمَج: زَمَجٌ: مَلَأَ پَری کرد.
زَمَجٌ: غَضَبٌ/ تَوَهُّ بُو، هَلْ چُو، گَری گرت.
زَمَجٌ: طَيْرٌ مَائِي تَيْتَلَه‌که‌ناچه.
زَمَجَرٌ: زَارٌ: أَكْثَرُ الصِّيَاحِ وَ الصَّخَبِ، قِيزَانِي، نه‌رانی،
کردی به (قاوو قییز، هه‌را).
زَمَجَرَةٌ: زَمَارَةٌ، مَوْزِيْقَةٌ، زَوِیْنَا.
- کَلْ شَیْءٍ: صَوْتُهُ/ دهنگ.
زمر:
زمر. زَمَرٌ: غَنَّى بِالنَّفْخِ فِي الْقَصَبِ/ بلویری لئ‌دا،
شمشالی لئ‌دا، نای لئ‌دا.
زمر زمر. تَزَمِيرٌ: النَفْخُ فِي الْقَصَبِ/ بلویر لئ‌دان،
شمشال لئ‌دان.
زَمَارَةٌ. مَزْمَارٌ: آلَةٌ مُوسِيقِيَّةٌ. شَمشَالٌ، بَلَوِیر، نای.
مَزْمَارٌ: مَاصُولٌ/ زَوِیْنَا، مَوْزِيْقَةٌ، کَلَارِنِیت، نای.
- الْقَرْیَةُ مَهْشَکُهُ زَوِیْنَا.
زَمَارٌ زَامَرٌ: الْمَغْنَى بِالْقَصَبِ/ بلویر زهن، نه‌ی ژن.
زَمُرْدٌ: حَجَرٌ کَرِیمٌ/ زَمِیوت.
زَمَع:
زَمَعٌ (زَمَعٌ عَلَی): غَزَمٌ/ بریاری دا، نیازی کرد.
مَزْمَعٌ: عَازِمٌ بَرِیَارْدَه‌ر، نیازکار

- قَرِيبُ الْحَدُوثِ، چاو‌ه‌پوان کراو.
زَمَعٌ زَمَاعٌ: الْمَضَاءُ فِي الْأَمْرِ وَ الْعَزْمُ عَلَيْهِ، بَرِیَارْدَانِ بِنَ
به‌شیمانی.
زَمَعِي. زَمَعٌ: خَسِيسٌ. رُذَلُ الْفَاسِ، خَوِیْی، هه‌رچی و
به‌رچی، بِنَ ثَابِرُو، تَیْوُ.
- سَرِيعُ الْغَضَبِ تَوَهُّ، زَوَهْلُ نَهْچِن.
زَمَكٌ:
زَمَكُهُ عَلَی: حَرَشُهُ حَتَّى إِشْتَدَّ غَضَبُهُ/ سه‌ری کرده
سه‌ر تا توه‌ی کرد.
زَمَكٌ: الْغَضَبُ الشَّدِيدُ/ تَوَهُّی، تَوَهُّ بُون، رَق، قِین.
زَمَكَةٌ: سَرِيعُ الْغَضَبِ/ تَوَهُّو تَیْوُ.
- اَحْمَقُ/ کِه‌ر، گَیْل، گِه‌وَج، کِه‌ودَه‌ن.
- رَجُلٌ قَصِیرٌ/ کورته‌بالا.
زَمَكُ الثَّوْبِ: تَضْيِيقُ جِل تَهْ سَک کِرْدَنه‌وه. قَارِس کِرْدَن.
زَمَك. زَمَكِي: اَصْلُ ذِیلِ الطَّائِرِ/ کَنگه‌جَوِیه.
زَمَل:
زَمَل. زَامَلٌ: رَافِقٌ/ هَاوِیْیَه‌تی کرد، هَاوَه‌لی کرد، له‌گه‌لی
بو.
زَمَلُ الشَّيْءِ: اخْفَاءٌ/ شَارِیْدَه‌وه.
- بَثْوِبُهُ اَوْ فِی ثَوْبِهِ: لَفَهُ لَه جِلَه‌کَانِیَا (پَیْچَایه‌وه،
شَارِیْدَه‌وه).
زَمَلَةٌ: رَفَقَةٌ/ هَاوِیْیَه‌تی، هَاوَه‌لی، بَرَادَه‌ری، له‌گه‌ل بُون.
زَمِیل: رَفِیقٌ/ هَاوِیْی، هَاوَه‌ل، بَرَادَه‌ر، وِیْلَاش.
- فِی صِنَاعَةٍ اَوْ مَنَصِبٍ/ هَاوِیْیَه، هَاوِشَان.
- فِی الْمَدْرَسَةِ/ هَاوِیْی قوْتَا بَخَانَه.
- الْکَاسُ/ هَاوِیْی سَهْ مِیْز، هَاوِیْی خَوَارْدَنه‌وه.
زَمَالَةٌ: رَفَقَةٌ/ هَاوِیْیَه‌تی، هَاوَه‌لی، بَرَادَه‌ری، له‌گه‌ل بُون.
مَزْمَلٌ. مَزْمَلٌ: مُلَفَّفٌ بِثِيَابِهِ/ پَیْچَرَاو، خَوِی پَیْچَاوَه‌ته‌وه.
- : الْمَقْصَرُ الْمُتَهَاوِنُ کَه‌مَتَه‌رَخَم.
إِزْمَلٌ: جَبَانٌ/ تَرَسَنُوك.
- إِزْمِیلٌ: ضَعِيفٌ بِنَ هَیْمَنَ لَاوَز، زَه‌بُون.
إِزْمِیلٌ: مُنْحَتٌ نَهْ سَکَه‌نَه.
- الْمَعَادِنُ: مَنَقَاشٌ قَه‌لَه‌مِی نَاسَن، سَمُوق.
زَمَن:
زَمَنٌ: اَصَابَتْهُ عَاهَةٌ مُسْتَدِیْمَةٌ/ گِرَفْتَارِیو، گِرَفْتَارِی
نَاوَه‌لَوِی له‌ش بو.

(زُمن: طال عليه الزمان رَزْگار (زَدی له گِل خایان، درِژَهی کیشا).
 - بالمکان: اقام به زماناً زردمایه وه، درِژَهی کیشا.
 - المرض: تاصل واستعصى دهرده کهی درِژَهی کیشا، گرفتار بوو.
 زُمانه: عاهه، ناتواوی له ش.
 - : عدم وجود بعض الاعضاء نه برنی هندی نندام، ناتواو، کم نندام.
 - : تعطيل القوى / نه توانین، نه توانایی، پک که وتن.
 - : مرض مُزمن / دهردی درِژَخایه ن.
 زُمن. زمین: المصاب بالزمانة. گرفتار، دهرده دار، ناتواو.
 مُزمن: طال عليه الزمن / درِژَخایه ن، یه ک بینه، زورخایه ن.
 - : متاصل (مرض) / دهردی درِژَخایه ن.
 زمن. زمان: وقت کات، ماوه دهم، پیل.
 - : عصر سده، چرخ، ته من، رَزْگار.
 - : الفعل دهمی فرمان، کاتی فرمان.
 زمی: دنیوی. عالمی / جیهانی، دنیایی.
 سَقَف - / سایه کات.
 السلطة الزمنية / فرمان رهوایی کاتی.
 (زمنة السنة: فصولها / چوار وه زنی سال بهار، هاوین، پاییز، زستان.
 زمه:
 زمه الحر: اشتد / گرمای کرد.
 زَمهر. إِزْمهر: إِحْمَر / سور (بوه وه، داگیرسا، هل گرا).
 إِزْمهر اليوم: اِشْتَد بَرْدَه / زَد ساردی کرد.
 مُزْمهر: شديد الغضب / تور و ترق.
 زَمهریر: شدة البرد سه رما، سه رماو سَوَله، زوقم.
 زنا:
 زنا بوله: حصره / میزی گیرا، ته نگاوو، میز ته نگاوو کرد.
 - : عليه ضيق / بهستی وه، ته نگاوو کرد، به گیری مینا.
 زناة البول: حصر / میزگیران، ته نگاووون، به میزه وه جهران.
 زنب:
 زینب: جبان / ترسنوک.

- : شجر حسن المنظر طيب الرائحة، بره خنتیکی جوانی بۆن خوشه.
 زُنْبُر. تَزْبُر علیه: تَكْبُر لوتی به رز کرده وه، خوی به زل راگرت، کیزل کرد.
 زُنْبُرَه: اسد / شیر.
 زُنْبُرَى: الثقيل من الرجال پیاوی ئیسک قورس، له ش قورس که ر.
 زُنْبُر: الخفيف الظريف / رُوح سوک و قوشمه.
 زُنْبُور: دَیُور زهرده واله، زهنگه سوره، سوره بوزه.
 - : اصفر زهرده زهره.
 زُنْبُرک: زه مبه له ک، سپرنگ.
 زُنْبُق: نبات و زهرة شلیر، میلاخه.
 زُنْبَه: خُرامة / زمبه.
 زُنَابَة العُقرب: اِبرتها / جزو.
 زنج:
 زُنْج. زنج. زنجی: قوم من السودان قول، قوله ره ش، زنجی، زهنگی.
 زنجبیل جنزبیل زه نجفیل.
 زُنْجَر المسکوکات: سک / سکای اعدا.
 زنجیر. جنزیر. سلسله زنجیر.
 زنجار: صدا زهنگ.
 زنج:
 زنج زنج الدهن: تَغْيِير و فسد بۆگنی کرد، بۆنی کرد، بۆچپوکی لی دئ.
 زنج. زهم. خَم بۆگن، بۆچپوک، بۆن کردو.
 زُنْج: زَهْمَة، بۆگنی، بۆچپوک.
 زند:
 زند النار: قَدْحها. کرديه وه، دای گیرسان، ناگری کرده وه، هه لی گیرسان، پنی کرد.
 - : ملا پری کرد، پریو، لیوان بو.
 زند: موصل الذراع فی الکعب / بازو، مه چهک.
 - : ساعد / قول، باسک، بازو.
 - : زناد: وقاد / چرخ، به ردوستی.
 - : البندقية / په لپیتکه ی تفهنگ، تیزکه.
 - : خشب زند مور، مورده دار.
 عظم ال - / ئیسقانی باسک، ئیسکی (قول، بازو).

تَزْدُقُ: اِتَّصَفَ بِالزُّدْقَةِ خَوَى وَابْشَانَ دَا نَائِنْدَارَه وَ لَه
 زُورِشَه وَ ه كافر، له نائین وه رگه پا.
 زُدْقَةُ: التَّظَاهِرُ بِالْإِيْمَانِ نَائِنْدَارَتِي به رواله ت.
 - كُفْرٌ كُفْرُورَه، له نائین وه رگه پا.
 زُنْدِيقٌ: كَافِرٌ كَافِر، ره فكهرا، گومرا، بِنِ نائین.
 - مُتَّظَاهِرٌ بِالْتَّقْوَى نَائِنْدَارِي به رواله ت.
 زَنْزَرُ:
 زَنْزَرٌ بَعِيْنَه: حَذَقٌ سَهِيْرِي كَرْد، سه رنجی دا، به بديقه ت
 روانی، چاری تی بیری.
 زَنْزَرُهُ: الْبَسَةُ الزَّكَّارُ پَشْتِنِي كرده پشت.
 تَزَنْزَرُ: شَدُّ الزَّكَّارِ عَلٰی وَسْطَهٗ پَشْتِنِي به ست، زیناری
 به ست.
 زَنْزَارٌ: حَزَامٌ زَيْنَار، پَشْتِنِ، كه مریه ند، كه ماره.
 زَنْقُ:
 زَنْقُ زَنْقُ: اِزْنَقُ عَلٰی نَوْلَادَه. قَشْرٌ لِبَخْلَهٗ نَو فِقْرَه
 دهستی لی گرتنه وه، رژی كرد، به ره زلی مائی شه برد
 به ریوه.
 - ضَيْقٌ تَهْكَی بِنِ هَلْ چنی، به ستیه وه.
 زَنَاقٌ: طَوِقٌ تَوِق.
 - رِبَاطٌ مَحْتُ الْحَنْكُ زِير (چینه، چه ناگه).
 زَنْكُ:
 زَنْكُ: خَارِصِيْنٌ تَوْتِيَا.
 زَنْمُ:
 زَنْمُ: اِزْنَمُ: مَشْقُوْقُ الْاِذْنِ گویی دابراو، گویی داقلیشاو،
 به ل.
 زَنْمِ: مُزْنَمٌ لَنْيَمِ تَرُو، گومرا، ناپاك، دل رهش.
 - دَخِيْلٌ دَهْرَه كِي، بیانی، ناوه كی، بیگانه.
 زَنْيُ:
 زَنْيُ: فَجْرٌ فَسَقٌ دَاوِيْنٌ پِيسِي كَرْد، زیناحی كرد، زینای
 كرد.
 زَنْيُ: زِنَاءٌ فَسَقٌ دَاوِيْنٌ پِيسِي، زیناح.
 - بَيْعُ الْعَرْضِ بَغَاءٌ سَوَزَانِيْتِي.
 اِبْنُ - نَقْلُ / بِيْشُ، بِيْشُ، بِيْشُ
 زَانُ: فَاسِقٌ دَاوِيْنٌ پِيسِ، فَرِيودَه.
 زَانِيَةٌ: فَاسِقَةٌ سَوَزَانِي، سَوْتَه.
 زَهَا: زُهَا (فِي زَهْوٍ)
 زَهْدُ:

زَهْدُ: زَهْدٌ زَهْدٌ فِي الشَّيْءِ وَ عَنْهُ: رَغْبٌ عَنْهُ وَ تَرْكُهُ
 وَازِي لِ هَيْئَا، دهستی لی هَلْ كَرْت.
 - فَيَهْ: لَمْ يُبَالِ بِهِ كَهْمَتَه رَخْمِي كَرْد.
 - تَزَهَّدَ: تَخَلَّى عَنِ الدُّنْيَا لِلْعِبَادَةِ وَازِي
 له دنيا هیتا، بو به سَوْتِي.
 زَهْدٌ: نُسْكٌ نَائِنٌ گَه رِيْتِي، خواناسی.
 - زَهَادَةٌ: عَدَمُ اِهْتِمَامٍ كَهْمَتَه رَخْمِي، گویی نه دان.
 زَهِيْدٌ: طَفِيْفٌ قَلِيْلٌ كَهْمٌ، بِيْجُوك، نهخت، نهختی، تَوَزِي.
 - لَا يُعْتَدُّ بِهِ بِنِ بَايَه خ، نايه خ، هِيْجُ وَ پُوْجُ، بِنِ نَابِرْد.
 زَاهِدٌ: نَاسِكٌ سَوْتِي، دَه رُوِيْش، خواناس.
 - فِي الشَّيْءِ: قَلِيْلُ الْاِهْتِمَامِ كَهْمَتَه رَخْم، گویی
 نه دهر.
 زَهْرُ:
 زَهْرٌ اِزْ دَهْرُ: تَلَالُؤٌ اَضَاءٌ هَلْ هَات، شه وقی دایه وه،
 گه شایه وه، روناکی دایه وه.
 - الشَّيْءُ: صَفَالُوْنَه رَوْر بوه وه.
 اَزْهَرُ: زَهْرٌ نَوْرٌ روناکی دایه وه، روناکی كرده وه، شه وقی
 دایه وه.
 - طَلَعَ زَهْرُهُ گُولِي كَرْد، گُولِي دهر كَرْد، كه وته
 گُولُ.
 اِزْ دَهْرُ بِالْأَمْرِ: اِحْتَفَظَ بِهِ وَ جَعَلَهُ مِنْ بَالِهٖ لَه بِيْرِي
 نه چوه وه، خستیه بیری وه.
 زَهْرَةٌ: نَوَّارَةٌ گُولُ.
 - الدُّنْيَا: بَهْجَتَهَا / خَوْشِي زِيَان، خَوْشِي دُنْيَا
 زَهْرُ زَهْرُ: نَوْرُ الْفَنَابِتِ گُولُ.
 - النَّوْدُ زَارِي تَاوَلَه، زَار.
 زَهْرَةٌ: الْحُسْنُ وَ الرُّوْنُقُ وَ الْبَيَاضُ الْجَمِيْلُ جَوَانِي وَ
 شه وقی و بِنِ گَه رَدِي.
 - رِبَّةُ الْجَمَالِ خَوَاي جَوَانِي، فَيَنْوَسْ.
 - زَهْرَةٌ: مِنَ الْكَوَاكِبِ السَّيَّارَةِ زَهْرَه، نَاهِيْد.
 زَاهِرٌ: رَاقَةٌ بَرِيْقَه دَار، به شه وق، روناك، كراوه، زه رقی.
 - مُزَهَّرٌ بِرَهْ گُولُ، گُولُ كَرْدو، گُولْدَار.
 اَزْهَرُ زَاهِرٌ: نَيْيَرُ روناك، بَرِيْقَه دَار، شه وق دار.
 - صَافِي اللَّوْنِ روناك، رَوْنُ، بِنِ خَهوش، بِنِ گَه رَد.
 - مُشْرِقُ الْوَجْهِ رُوخُوش، دَهْمُ به پِيْگَه نِيْن.
 - قَمَرٌ مَانِكُ.
 اَزْهَرَانُ: الشَّمْسُ وَ الْقَمَرُ رُوْثُ مَانِكُ.

تزهر: تنوير گول کردن.

مزهر: آله طرب. عود عود.

مزهرية: اثناء توضع فيه الازهار گولدان.

زهرای: يحب الضحك واللعب روخوش. قوشمه، گالته چی.

زهری. زهری: مرض السفلس ثانه شهك، فهرهنگی.

زهق:

زهق الباطل: اضمحل / له ناوچو، ناپه وایی نه ما.

- ت روحه: خرجت من الجسم گیانی ده رچو،

زهنده چی جو.

- ت نفسه: انسحقت من الضجر بیزاربو، وه پس بو،

جاریس بو.

زهق منه: تضایق / لئی بیزاربو، لئی وه پس بو، لئی

جاریس بو.

(زهق: لاشی / له ناوی برد، فهوتانی

- روحه: قتله / کوشتی، گیانی کتیش، مرانی.

زاهق زهوق: مضمحل و هالك له ناوچوو، فهوتاو.

- - : باطل ناپه وای.

زهقان: متضایق / بیزار، وه پس، هیلاك، جاریس، تهنگاو.

یزهق النفس: یشتمز النفس دل تیکه ل شه هینی،

قیزنه هینیته وه.

زهم:

زهم: کان دسماً کثیر الشحم، چهوری و بهزی نوردبو،

چهوری.

زهم: کثیر الشحم / چهور، پریه.

- : زنج / بۆگن، بۆدین.

زهم: شحم / بهز، چهوری.

- : الرائحة النتنة / بۆگن، بۆچوک، بۆدین.

زهم. زهمه: زهمه: ریح لحم سمین متین بۆگه نی

گوشتی چهور.

زها:

زها: اشرق اژدهار مه ل هات، روناکی دایه وه، شهوقی

دایه وه.

- : اژهی: نما گه شایه وه، گوره بو.

- : تکبر / خوی بهر زگرت، به خویه وه نازی، فیزی

نواند.

زهو. زها: النظارة و الحسن / جوانی، نیانی، تهید

پارایی.

- : تیه و تکبر / لوت به زنی، له خویایی یون، تیوفین

روح زل.

- : فخر به خوزانین.

- : باطل و کذب / ناپه وای، درو، درو ده له سه، پوچ.

مزهو. مزدهی: متکبر / لوت بهر له خویایی.

زام: بهی بریقه دار، روناك، به شهوق، گهش، ورشه دار.

زهاه: مقدار. نحو / نیکه ی.

زهمید (فی زهد) زویعه (فی زنج)

زوج:

زوج فلانا امرأة او بامراة او لامراة: عقد له علیها زنی

بو هینا.

تزواج امرأة و بامراة: تاهل بها / هینای، زنی هینا.

- فی قوم: اخذ امرأة منهم / زنی لی هینان.

زواج. ازوج بینهما: خالطه و قارنه / هاوسه ریان کرد.

جوتیان گرت.

تزواجوا: اختلفوا بالزواج زن و زن خوازیان تن کهوت،

زنیان له به کتری هینا.

زوج: قرین / میرد، هاوسه، هامسه.

- : زوجة: قرینه / زن، خیزان، هامسه، ناوسه.

هاوسه.

- : الیف. ولیف / هاوسه.

- : زوجان: ایشان جوت، دوان.

- : الابنة: نسیب / زاوا.

- : الاخت: نسیب / زاوا.

- : الخالة او العمّة / میردی پور.

- : الأم: راب / باوه پیاره.

اخ ال - / میوه.

اولاد اخ ال - / میوه رزا.

زوجة: قرینه / زن، خیزان، هاوسه، هامسه.

- : الاب: رایة / باوه زن.

- : الابن: یوک.

- : الاخ: برائن.

- : الخال / خالوژن.

- : الغم: ناموژن.

- : الزوج: ضرة / هوی.

- زُئِف گزویی، دهستی تنی خست، قهلبی کرد، ساخته‌ی کرد.

- لَفَق هه‌لن به‌ست، درویی هه‌ل به‌ست.

تَراوِروا: تبادلو الزیارات نامشوی به‌کتریان کرد، سهری به‌کتریان دا.

زائر: زور: الذی یزور/ نامشوکه‌ر.

- ضیف/ میوان.

زیارة: إفتقاد/ سهردان، بیده‌نی، نامشو، چونه‌لا، به‌سهرکردنه‌وه، لوپرسینه‌وه.

زیر: الذی یُحِب محادثة النساء من‌باز، دلتش، چاوله‌ده‌ر.

مزار: ما یزار من الأماكن/ گلکو، نزرگه، شه‌خس.

- موضع الزیارة/ نه‌وشوینه‌ی بزی نه‌چی، زیاره‌تگا.

زور: اعلی وسط الصدر/ به‌شی سهروی سنگ.

زور: عوج الزور/ سنگ (خوار، گیتی).

زور: من به زور/ سنگ (خوار، گیتی) لار.

زوراء: قوس/ که‌وان.

- بئر بعیدة القعر/ بیرى قول.

- إناء من فِضة قاپی زو.

منارة - : مائلة، مناره‌ی لار.

زیار: غمامة/ له‌واشه، دهم به‌ستی چاره‌وا.

زور: کذب. بُهتان/ درو، ده‌له‌سه، پی‌وه هه‌ل به‌ستن.

- کاذب/ دروژن.

- مُزَیِف/ ساخته، فیل.

تزویر: تزئیف/ ساخته‌کردن، گوپین، فیل بازی

- : تدلیس/ فیل، گزی.

مُزَوَّر: مُزَیِف او مُقَلَّد/ قه‌لب، لاسایی کراو.

مُزَوَّر: مُقَلَّد او مُزَیِف/ بگزی، ساخته‌کار.

زاغ:

زاغ: مال/ لاریوه‌وه.

- الشیء: أماله/ لاری کرده‌وه.

- هَرِب تملص/ رای کرد، خو‌ی کی‌شاپیه‌وه، بزی ده‌رجو.

زواغ: مُراوِغ فیل باز، ده‌ست بی، گزی که‌ر، نه‌له‌که‌باز.

زاغ: طائر یشبه الغراب/ قه‌له‌ره‌شکه، قه‌ل.

زاف:

- اخ الزوج/ میوه‌ریژن.

زوجی. عدد زوجی جوت، ژماره‌ی جوت.

زواج. زیجة: قران/ ژن میتان، شوکردن.

حَفْلة - : شایی، ناهه‌نگی ژن میتان.

خاتم ال - : دبله نه‌لقی ژن میتان و شوکردن.

تَزاوج ژن و ژن خوانی، جوت بون، جوت گرتن.

مُتَزَوِّج: مُزَوِّج: مُتاهِل/ ژن دار، خیزاندار.

مُتَزَوِّجة: لها زوج به‌شو، می‌رددار.

بیان قیام الزوجية/ خیزان نامه.

مُزدوج: مُؤلف من إثنين/ دوان، جوت، دوانه، جوته.

زاج: ملح يستعمل فی الصباغ/ زاج.

زاج:

زاج. إتراح: تباعد و ذهب لاجو، نه‌ما، دورکه‌وته‌وه.

إتراح: نقل و نحى لای برد، دوری خسته‌وه، خزان‌دی

زُوح: إزاحة: نقل/ لاسردن، نه‌میشتن، دورخسته‌وه،

خزاندن، هه‌ل دانه‌وه.

مُزاح: مُنحَى/ لایرو، لاجوو.

زاد:

زُود. إزاد: إعطاء الزاد/ (خواردن، خو‌رک، نازوخه‌ی دایه).

- بکذا: إعطاء له دایه، پی‌ی دا.

- زاد: کثر (فی زید)/ زود بو، زودی کرد.

تَزَوَّد: إِتَّخَذَ الزاد/ (نازوخه، خو‌اردن، خو‌رک)ی وه‌رگرت.

- بکذا: اخذه وه‌ری گرت، هه‌لی گرت، بردی له‌گه‌ل خوی.

إزداد. إِسْتَزَاد: طلب زاد/ داوای خو‌اردن و نازوخه‌ی کرد.

زاد: طعام السفر خو‌ارده‌مه‌نی ریگه، تویشو.

- : مؤونة/ نازوخه، خو‌ارده‌مه‌نی، خو‌رک.

مَزُود. مزاد. مزادة: ما یوضع فیهِ الزاد/ تویشو به‌ره، نانه‌به‌ره، سهره‌ویه‌ر.

زار:

زار: اتاه بقصد الزیارة/ سهری دا، بیده‌نی کرد، چو بو بیده‌نی، چو لای.

- الفرس: شدّه بالزیار/ له‌واشه‌ی کرد.

زور الزائر: (کرمه‌) ریزی گرت، ریزی لی نا، پی‌یش وازی کرد.

زُون:

زُون: زُون: قصير كورت

زوان زُوان: زُوان: نبات زيرزانه.

زَوَى:

زوى الشيء: نَحاه شاربديه، لای برد، مهلى گرت، نهى

هيشت.

- عنه الشيء: منعهُ اِيَّاه لَتى شاردهوه.

زَوَى: تَزَوَى اِنْزَوَى: اِخْتَبَأَ خَزَى شاردهوه، پهناى

گرت.

- - - : صار فى الزاوية پهناى گرت.

قوزنى گرت، گوشه گير بو.

اِنْزواء گوشه گيرى.

مَفزوى: عاكف گوشه گير.

زاوية: رُكْن. قوزن، گوشه، سوچ.

- الفَجَار و الفَخَات و غيرها: آلة ذات ضلعين گوشه.

- فى الهندسة گوشه.

- حادة گوشه تيز.

- خارجية گوشه دهره كى.

- داخلية گوشه ناوه كى.

- قاشمة گوشه وهستاو.

- منفرجة گوشه كراوه.

- مستقيمة گوشه راست.

- منعكسة گوشه پنبه وانه.

- مركزية: چهقه گوشه.

- محيطية چتبه گوشه.

- الانعكاس. گوشه دانوه.

- الانكسار گوشه شكانه وه.

زاويتان، دو گوشه

- متكاملتان دو گوشه پي.

- متقابلتان بالراس دو گوشه سهره رامبه ر.

- متبادلتان دو گوشه لابه لا.

- متناظرتان دو گوشه هاوچ.

- متجاورتان دو گوشه هاوسن.

زَى (فى زيا) زياوه (فى زيد) زيادة (فى زون)

زيب:

تَزْيَب لَحْمُهُ: اِجْتَمَعَ وَ تَكَتَلَ تَنَكْسَمِرًا.

زافت الحمامة: نشرت جناحها و تحركت على الارض

بالى كرده وهو به خشك بى مې

زاف الطائر: حَلَقَ فَرَى، دابه شهقه بآل.

- الرجل: مشى مُسْتَرْخَى الاعضاء به شله په تن

روى، به خاورو خلیچكى روى

زوفوف: الاسترخاء فى المشية رُوْنى شله په تن،

خاوو خلیچكى.

زوف الطائر: تحريك الجناح على الارض بال

راوه شاننى بالنده لسه زوى، باله فیه كردن.

زوق:

زوق: زُخْرَف. زَيْن رازانديه وه، نه خشانى، نارایشنى دا.

مُزَوَّق: مُزْخَرَف رازاوه، نه خشاو، نه خشین.

زاووق. زَاوُوق: زُئْبِق جيوه.

زال:

زال: تَلَّاشَى وَ اِضْمَحَلَّ نه ما، فهوتا، له ناوچو.

- : ذهب و اِنْقَضَى تَزَيَّعَ، روى، به سه چو، لاجو

- ت الشمس: مالت للغروب بهرو تاوايون چو.

زاوول: مارس كردى.

(زال: اُبْعَد بوى خسته وه.

- الاثر: مَخَاه سريه وه، روى شوينى نه هيشت.

انزال عنه: فارقهُ لَتى جياپوه وه، لَتى لاجو.

زوال: اِنْقِضَاء تَيَّعَ پيون، وڼ بون.

- : تَلَّاشَى نه مان، فهوتان، دوايران، له ناوچون.

- الشمس: غروب تاوايون.

خط ال - : خط نصف النهار هتلى نيوه پو، قرچى

نيوه پو.

زائل: سريع الزوال نامينى، له ناو نه چى.

- : عابر لايدوم زوتتپ، نه پوا، بهرگه ناگرى.

إزالة: ابعاد دورخسته وه، لابردن.

- : محو لابردن، سرينه وه، نه هيشتن.

مُزاوله: مُمارَسة كردن.

زولية: بساط مافور، لاكيش.

زام:

زام الرجل: مات مرد.

- الكلب: عوى وه پى، لورانى.

زوم: عُصارة النبات، نُسُخ شاوكى روه، رينگاوى

روهك.

(انظر زُود)

زِيَار: غمامه، لهوایش، دهم بهستی نازدهل.

زَاط:

زَيْط: اَنْجَب قِيَّزَانِي، كُردِي به قاووقِيژ.

زِيَاط: كَثِير الصِّيَاح وَالصَّخْب قاووقِيژكەر، هەر
نه قِيَّزَانِي.

زَيْطَة: ضَوْضَاء قِيَّوَهَوِي، قاووقِيژ.

زَاغ:

زَاغ: اِنْحَرَف و مَال لای دا، پِيچِي كُردِه وه، خواربوه وه.

زَيْغ: عَوَج خَوَارِي كُردِه وه، چه مانيه وه، چه وتي كُرد.

زَيْغ: الْمَيْلُ عَنِ الْحَقِّ لَه رَاسْتِي لَادَان، لَادَان.

زَاغ: مُنْخَرَف / خَوَار، لَار، چه ماوه.

زَاغ: غُرَاب الزَّرْع، قَه لَه رَه شَكه، قَه ل.

زَاغ:

زَاغ: زَيْف الدَّرَاهِم پَارَهِي قَه لِي دهر كُرد، قَه لِي كُرد.

- - - غَشْشَ كُؤِي، دَه سَتِي تَر خَسْت، سَاخْتِي
كُرد.

زَيْف زَائِف: مَغْشُوش قَه لَب، سَاخْتِه.

- مَزِيَف: غَيْر حَقِيقِي قَه لَب، سَاخْتِه، نَارَاسْت.

تَزْيِيف: غَشْشَ قَه لَب كُردن، سَاخْتِه كُردن، فَيَل كُردن.

عُمْلَة مَزِيَفَة، پَارَهِي قَه لَب، نَاجِي، دِرَاوِي نَه چَو.

زَيْق:

زَيْق الثَّوْب: جَعَلَ لَهُ زَيْقًا مَلِيُونَاهِي يُو كُرد.

تَزْيِيفَتِ الْمَرَاة: تَزْيِيفَت وَاكْتَحَلَت: خَوِي نَارَاسْت دَا.

زَيْق الثَّوْب: مَا احَاطَ مِنْهُ بِالْعُنُقِ مَلِيُونَاهِي كِرَاس.

- الْجَيْب: مَا كَفَّ مِنْ جَانِبِ الْجَيْبِ سَهَرِگِرِفَان.

- الْبِنَاء: خِيَطُ الْبِنَاء تَه نَاف.

زَال:

زَال: بَرَج بَه جِيي هِيَشْت، چُولِي كُرد، لِيي نَه مَ، چَوَه

دَه رِي.

- ه عَنْ مَكَانِهِ: نَحَاه لَای بَرَد، لَه جِيي خَوِي لَای بَرَد،

جَوَلَانِي.

مَا - : لَمْ يَزَلْ. لَلَان بَعْدُ هِيَشْتَا تَا نِيَسْتَا، هِيَشْتَا كَو.

زُلْتُ. مَا زُلْتُ أَفْعَل هِيَشْتَا مَه رَه خِرِكَم

اَزَالَهُ عَنْ مَكَانِهِ: نَحَاه عَنْهُ لَای بَرَد لَه شَوِيي خَوِي نَهِي

هِيَشْت، سِرِيه وه.

زِيل: تَبَاعَدَ بَيْنَ الْفَخْذَيْنِ لَنگ بَلَاوِي، گَه لَآوگَه ل.

(زِيل: المَتَبَاعَدُ مَا بَيْنَ الْفَخْذَيْنِ لَنگ بَلَاوِي، گَه لَآوگَه ل، لَاق

بَه ل.

زَان:

زَان زَيْن: زَخْرَف نَه خَشَانِي، رَاَزَانْدِيه وه.

- - - : صَيَّرَهُ جَمِيلًا جَوَانِي كُرد، شَوِي كُرد،
خَه مَلَانِي، رَاَزَانْدِيه وه.

تَزَيْن: حَلَقَ رِيَشِي تَاشِي، تَه رَاشِي كُرد.

- : قَصَّ شَعْرَ رَاسِهِ سَهَرِي تَاشِي.

- : اِزْدَان: تَحَلَّى خَوِي شَوِي كُرد، نَارَاسْتِي
خَوِي دَا، خَوِي رَاَزَانْدِيه وه.

زَيْن: زِيَان: خُسْنُ جَوَانِي، شَوِي، قَه شَه نَكِي.

- - - : جَمِيل جَوَان، شَوِي، قَه شَه نَك.

- : ضَدَّ شَيْئٍ بَاشَه، چَاكَه، چَاك.

زَيْنَه: زِيَان: زِيَان: زَخْرَف خَشَل، رَاَزَانْدِيه وه، چَه كِي
نَافَرَت.

- : اِسْمُ زَهْرَة كَوَلِي نَه سَه مَوَلِي

غُرْفَة اَل - زَوْرِي نَارَاسْت.

لَاجِل اَل - / يُو جَوَانِي.

تَزَيْن: زَخْرَفَة رَاَزَانْدِيه وه، نَه خَشَانْدَن، جَوَان كُردن،
خَه مَلَانْدَن، خَه مَل كُردن.

مُزَيْن: حَلَّاق سَهَر تَاش.

مُزَيْن مُزْدَان: مُحَلِّي نَارَاسْت دِرَاو، نَه خَشَاو، رَاَزَاوَه.

زَان: خَشَبَ زَان دِرَه خَتِي زَان، نَپَرَه وه، دَپَرَه وه.

زِيَا:

زِيَا: اَلْبَسَ كُردِيه بَه رِي، پُوشِي.

تَزِيَا: لَبَسَ لَه بَه رِي كُرد، لَه بَه رَخَوِي كُرد.

زِي: طَرَاز بَاو، مَوْدَه، شِيَوَاز.

- : لَبَاس بَه رِگ، پُوشَاك.

- : هِيئَة شِيَوَه، دِيه مَن، سَه رُوسِي مَ.

زِي: مِثْل وَه كَو، وَه ك.

- : بَعْضُهُ: عَلَي حَدِّ سَوِي، وَه ك نَه وَان، وَه ك يَه كَن

س

سجین سقین سینام سکا

سکاک ساچه

ساب:

ساب: خنق خنکانی.

- ساب من الشراب: روی و امتلا تیری

خوارده وه، تینویتی شکا، کهیل بو، مهست بو.

مسآب. ساب: الزق العظیم کونده ی گوره

- : کثیر الشرب للماء ناوژور خوره وه.

ساب: خنق خنکان، خنکندن

سال:

سال: طلب داوای کرد. ویستی. خواستی.

- : تسؤل إستعطی سوالی کرد، دهره وه ی کرد

- عن: إستخیر پرسى، مهوالی پرسى

- سؤالا/ پرسىارى کرد.

- : إستدعى پارایه وه.

سل: فعل أمر من سال/ بیره، پرسکه، پرسیارکه.

سؤال. طلب داوا، داواکردن، خواست.

- : إستفهام پرسىارى پرس، پرسىارکردن.

- : تسؤل: إستعطاء سوالی کردن، دهره وه کردن.

علامة ال - خاله پرسى.

سؤول. سأل: کثیر السؤال زور (نه پرسى، پرس).

سائل: طالب داواکه، پرس که، پرسىارکه، ویسته.

- : مُتسؤل: مُستعطى سوالی کرد، دهره وه که.

- : ضد جامد شل

مسئلة. مسألة: حاجة پیوستى، داخوای، نیاز.

- : مطلب داوا، پرسىار، پرساو.

- : امر کیشه، کار، فرمان.

- يُطلب حلها کرداریکی پیوست به چاره سه.

- فيها نظر کرداریکی پیوست به تبیینی.

مسئول. مسئول: مطالب به پرسىار، لی پرساو.

مسئولية: مسئولية به پرسىارى، به پرسىاریون

على مسئولية صاحبه له نهستوى خاوه ندیابه تی.

خاوه ندی به پرسىاره.

سام:

سئم: مل بیزاریو، وه پس بو، جاپس بو.

اسام: جعله یمل، بیزاری کرد، وه پسى کرد، جاپسى

کرد.

سام. سامة. ملل بیزاری، وه پس بون.

ساء (فى سوء) سائر (فى سیر) ساح (فى سوح)

ساح (فى سیح) ساحل (فى سحل) ساحة (فى سوح)

ساد (فی سود) ساذج (فی سذج) سار (فی سیر) سارّ
(فی سر) ساریه (فی سری) ساس (فی سوس) ساط
(فی سوط) ساطور (فی سطر) ساع (فی وسع) ساع
(فی سعی) ساعد (فی سعد) ساعه (فی سوع) ساغ
(فی سوغ) ساف (فی سیف) ساف. سافه (فی
سیف) ساق (فی سوق) ساق. ساقیه (فی سقی)
سال (فی سیل) سام (فی سوم) سام (فی سم) سام
(فی سمو) سامح (فی سمح) ساه (فی سهو) ساور
(فی سور) ساوم (فی سوم) ساوی (فی سوی)
سایس (فی سوس)
سب:
سبّ: شتم جنّوی دا، جوینی دا، دژوینی دا.
- : قَذَفَ فی حقّه / ناری زپان، قسهی ناشیرینی شوین
خست، توانجی تن گرت.
- الدین: کفر کفری کرد.
سَابَه و تسابوا: تشاتموا جنّو یا جوینیان بهیه کتری
دا، شه په جنّویان کرد.
سَنَب الامر سَبَب بالامر: کان سببا له: احدثه بـ
به هؤی.
سَبّ: مَسَبَة: شتم جنّو، جوین، دژوین.
- : قَذَفَ قسهی ناشیرین، توانج.
- الدین: کفر کفر، ردف.
سَبَاب: مسبب: کثیر السبب جنّو فروش، دهم بیس.
- القلوب: أسر القلوب / دلبر.
سَبَب: ذریعة مؤ، بؤنه، سه بارهت، مؤکار.
- : وسیله. واسطه رئ، رئ و شوین، مؤ.
- : علة، دهرد.
- : اصل، بنه پهرت.
بسبب کذا به هؤی، له بهن به بؤنه، سه بارهت به.
مُسَبَّب: باعث مؤ، بؤنه، مؤکار.
سَبَابَة: اصنع پهنجی دوشاو مؤه، نالخواج.
سبت:
سبت: استراح پشوی دا، هواپوه، حساپوه.
- . (سبت: دخل فی السبّت جوه شه ممه وه.
سبّت: اخذه السبّات سپو.
سبّت. بوم السبّت شه ممه، رژی شه ممه.
سبّتی: من طائفة السبّتیین شه ممه په رست.

سُبَاعِي: ماکان ذا سبعة ارکان حوت گوشه، حوت لا.

مولود -: ولد لسبعة أشهر من الحمل به حوت مانگی بو.

اسبوع: سبعة ايام / هفته، هفته.

اسبوعي و اسبوعيا: هفته، هفته.

مُسْنَع: سطح ذا سبعة اضلاع / حوت لا، حوت گوشه.

سابع: مابين السادس و الثامن / حوتهم، حوتهم.

ال - عشر: حشده هم.

سبع:

سبع الشيء: تم تناول، تناول.

انسبع عليه: اتم / تهاوی کرد، بوی تهاو کرد.

سبق:

سبق الى: تقدم على / پیش کرد.

- : فات، تپیری، به جی هیئت.

- : على: غلب / پیش کرد، بوی دا، سر کرد، زال بو.

سبق: فعل العمل قبل غيره. دست پیش کرد.

سابق: غالب في السباق / پیش برکتی کرد،

پیشکوتنی کرد، بوی بوی کرد.

- : باری / گرهی کرد.

تسابقوا: استبقوا / پیش برکتیان کرد، پیش کهوتنیا

کرد، بوی بوی کرد.

سبق: سبقية: تقدم / پیشکوتن، مافی پیشه و بی.

سبق: سبقية: ما يتراهن عليه المتسابقون / نهوی

گرهوی له سر نه کرد.

سباق: مسابقة: سبق: مباراة. منافسة / پیش کهوتن،

پیش برکت، بوی بوی، هافکت.

- : الخيل غارغارت، راس.

حصان ال - / نه سپی (غارغارت، تیژهو، راس).

حلبة أو ميدان ال - / مهیدانی پیش برکت، راس.

سابق: متقدم: پیش کهوتو، له پیشه و.

- : ضد لاحق / پیش، پیشین، بردهم.

- : ماض: رابورو، تپیریو، پیشو.

- : لاوانه: قبل اوانه هیشتا کاتی نه ماتوه، پیش

کاتی خوی.

- : بلدی، به بیانی ناژده.

- : کیمیای به بیانی کیمیای.

- : ارض لم تُعمر زهوی نه کیلراو، به یار.

سبد:

سبد: اسبد سبد الشعر: حلقه تاشی، توکی پیوه

نه هیئت.

- : شارب (وشعره او سبت النبات: نبت و طال

پوا، درژیرو.

سبر:

سبر: جس: تاقی کرده و.

مسبر: مسبار: مس: شاخ.

سبر: سبر: اللون و الهيئة: رنگ و بوی، دیمن.

سبورة: اللوحة السوداء: تختهی رهش.

سبط:

سبط: سبط الشعر: استرسل. ضد جعد: خابره و.

اسبط: سکت: خوف: له ترسا بدهنگ بو.

سبط: ضد جعد / خار.

- : الیدین: کریم: دهست بلاو، به چا و فراوان.

سباط: مکان: تطرح فيه الأوساخ: سهره نوئل.

سبط: حفيد: کورزا، کورزا به تاییه تی کورزا.

- : عشيرة: قبيلة: مؤز.

سبطة: حنطة: سبطة: گنه زهردک.

سبع:

سبع: كان سابعهم: حوت میان بو، بو به حوتهم.

- : سبع: جعله سبعة او سبعة اضعاف / کردی (به

حوت، حوت نه و نه).

- : ت المرأة: ولدت لسبعة أشهر / به حوت مانگی

مندالی بو.

سبع: سبعة: ۷ حوت.

- : كل حيوان مفترس: درنده، ناژده لی دپنده.

- : اسد، شیر.

- : البحر / شیری دریا.

- : الليل: کلب، سهگ.

- : عشرة: سبعة عشر: ۱۷، حفته، ۱۷.

سبع جزء من سبعة: ۷ / ۱ حوت یه، ۷۱.

سبعة اضعاف: حوت (نه و نه)، چندانه.

سبعون: هفته.

سابقاً: قبلاً/ جاران، جاری جاران، له‌وه‌ویش.

سابقه: مؤنث السابق/ رابوردو، تپیه‌ریو، پیشه‌نگ.

له - فی هذا الأمر: سبق الناس اليه/ له پیش خه‌لکه‌وه‌یه، له‌و کاره‌دا پیش که‌وتوه.

له - فی نوعه: پیشه‌یه‌تی، لئی نه‌زانن.

سوابق، جمع السابقة/ پیشه‌ی کون، کرده‌وی کون.

من اصحاب ال - / کرده‌وی ناشیرینی کونی ه‌یه.

سبق: کثیر السبق/ پیش که‌وتو.

مُتسابق: مُسابق: مُزاحم، پیش برک‌ی کار.

سبک:

سبک: سبک المعدن: اذابه و صبّه فی قالب، دای رشت، له‌بۆته‌ی دا.

- - - الکلام: احسن ترصیفه و تهذیبه

قسه‌کانی جوان داپشت، باشی مؤنیه‌وه.

- ته التجارب: هذّیته، قالی کرد.

إِسْبَک: ذُوب و أَفْرِغ فی قالب/ داپژرا.

سَبْک المعدن/ داپشتن.

سبیکه: خلیط من المعادن، داپژراو، تۆکه، داپشته.

سَبْک المعادن/ داپژره، تۆکه‌چی.

- مُسْتَقْل بترکیب الادوات الصحیة/ کارسان، فینه‌ری ناو.

مُسَبْک: مکان السبک، تۆکه‌خانه، داپژگه.

سبیل:

سَبْل: شَتَم و سَبّ/ جنب‌و‌دا، جوینی دا.

اسْتَبْل علی فلان: (کثر الکلام علیه/ زۆدی پڼوت، زۆدی خسته‌دوا.

- الستار: اغلقه/ پهرده‌که‌ی دادایه‌وه.

- الستّر علی: اغلق/ دای پۆشی.

- الدفّع: ارسله/ فرمیسکی رشت.

- المطر: هطل/ باری.

- ت السماء: مطر/ دای کرد، باران باری.

- الزرع: سبیل/ گولی کرد.

- ت الطريق: کثر المارون فیها/ ریبوار زۆریون، قه‌له‌بالغ بو.

سبیل شَعْرَه: (رسله/ دای میتا، خاوی کرده‌وه، له‌شانه‌ی دا.

- المال: جعله فی سبیل الله کردی به‌خیر، له ریی خوا‌دا به‌خشی.

- الشيء: اباحه/ خه‌رمان به‌ره‌که‌تی لی کرد.

سبیل: مطر، باران.

- الذره: گلکی گه‌مه‌شامی، گلک.

سبلة: مُقَدِّم اللّحیة ریشی سه‌رچه‌ناگه.

- : سُنْبُلَه/ گوله‌گه‌م.

اسْبِل: طویل السبلة ریش دریز.

عین سبلاء: طویله الهدب/ برژانگ دریز.

إمرأة سبلاء: علی شارپها شعر، نافرته‌ی سمیل دار.

سبیل: طریق/ ریگه، ریگا، ری، ریباز.

- سابلة: المارون علی الطريق ریبوار.

این ال - : مُتَشَرِّد/ به‌ره‌لا.

این ال - / او عابر سبیل: مُسافر ریبوار، ره‌وته‌نی.

اخلى ال - لغیره، ریی دا، دپی دا، ریی کرد.

اخلى ال - : اطلق سراحه/ به‌ره‌لای کرد، به‌ری دا.

فی - پیتناو، له‌پیتناو.

فی - الله له ریی خوا‌دا.

فی حال - ال، له ریی خۆیه‌وه، به‌ریی خۆیدا.

سابلة: المارون علی الطريق ریبوار.

سبه:

سبه: ذهب عقله هرام، خه‌له‌فا.

سبه: ذهاب العقل خه‌له‌فان.

مُسَبّه مُسَبّه خه‌له‌فاو.

سَبْهَل: لایه‌مه‌ امر/ که‌مترخه‌م، گوی ناداتن.

یمشی سَبْهَلًا: یذهب و یجیء فی غیر شيء، بڼ‌موده دیت و ده‌چن.

سبی:

سبی: استنبی العدو: اسره دیلی کرد، به‌دیل گرتی (دوژمن).

- القلب و العقل: اسره بحبه/ شه‌یدای کرد، دل و هوشی برد.

- الرجل: نفاه/ دوری خسته‌وه، شاربه‌ده‌ری کرد.

سبی: اسیر/ دیل.

سبی: اسر او غریه/ دیلی، ناموویی.

ساب: مُسْتَب: اسر. سالب العقل دلفین، دیل که‌ر.

سیاب القلوب. آمر القلوب دلبهر، دلپفین.

ست:

ست. ستۀ ۶ شہر، ۶.

- عشرہ. ستۀ عشر ۱۶ شانزہ، ۱۶.

- ۴ اضعاف شہر (۱۰۰۰۰، چندان).

ستون ۶۰ شہست، ۶۰.

ال - شہستم، شہستہم.

سات: سادس: مابین الخامس و السابع شہشم.

ستر:

ستر. ستر: غطی. خبّا دای پویشی.

- : (خفی) شاردیہ وہ.

- : حجب بہری گرت.

- : حمی پارازتی، پاراستی.

- : تستر علی پویشی، بوی پویشی.

تستر: استتر: تحجب و تخفی خوی گوی، خوی ون کرد.

- علی مجرم: اخفاء دالہی دا، شاردیہ وہ، پہنای دا.

ستی. ستار: غطاء سہ قارپ، داپوشہر.

- : حجاب پہچہ، روپوش، پردہ.

- : ما تستر بہ للحمایہ پاریزہر، پہنا.

- : حیاء نابو، شہرم، شورہیی.

ستار. ستارہ پردہ، بارو.

- من دُخان او غیرہ پہلہ، تہم.

ما وراء ال - / لہ پشتی پردہ وہ، نہینتی.

سثرہ. سثرہ. سثری چاکت.

تستر: إختفاء، خوشاردنہ وہ، پہناگرتن، خون کردن.

مُستتر. مستور: خفی شارراوہ، نہینتی، پہنہان.

ساتر/ پاریزہر، پاریزگار.

سثار: مُبالغة ساتر و هو من صفات الله / پاریزہر،

پاریزگار.

مستور. ستیر: عقیف بہ نابو، نابودار، پاک.

سجد:

سجد. إحتی خضوعاً چہمایہ وہ بہریزہ وہ، کرنوشی برد.

- لله: تعبد خوی بہرست.

ساجد: مُلحَني خضوعاً لہ کرنوشدایہ، چہماو.

- المُنخر: ذلیل و خاضع/ لوت شوپ، سہرشتوپ.

عین - ۴/ جاوی شوپ.

شجرہ - ۴/ درہختی چہماوہ، پہل شوپ، لار.

سُجود: خضوع خشوع. إحتناء/ کرنوش بردن،

چہمانہ وہ، نوشتانہ وہ.

- : عبادۃ/ خواہرستی.

سُجَاد: کثیر السجود کرنوش بہر، چہماو.

سجَادۃ: طُنُقُسۃ، فہرش، قالی، راخہر، لاکیشی، رایہخ، مافور.

- الصلاة. مُسجَدۃ/ بہرماں.

مُسجَد: جُبۃ/ نارچہوان، تہوئل.

مُسجَد: مکان العبادة/ مرگہوت، پەرستگا.

سجر:

سجر. إلسجر: إمتلاً پریو.

- الکلب: شدۃ بالساجور، پەتی کرد، تہوقی کردہمل سہگ.

ساجر: السيل الذي يملأ كل شيء پرکەر، لیٹاؤ.

ساجور: غل/ تہوق، کورت، پیوہند، زنجیر.

سجج:

سجج. سجج الخطيب: نطق بکلام مُقفی وتاری سہرواریکی دا.

- : الحمام: هدر کوترہ کہ خویندی، قوقوی کرد.

- فلان ذلك المسجج: قصد ذلك المقصد بؤئو مہبہستچو.

ساجج. سَجَاع. سَجَاعۃ: المتکلم بکلام مُقفی وتیاری سہرواریک، سہروابیژ.

- : القاصد فی الکلام أو السير فلا يميل عن القصد/ خاوهن مہبہست، یہ کہسہ، یہ کہ را.

وجه - : حسن الخلقۃ / نيسك سوك، خویژ شیرین، جوان.

سجج الحمام خویژندی کورت، قوقو، گمہ، گمہ کم.

- : کلام مُقفی وتاری سہرواریک، یہ کہ سہروا.

- : تسجیع الکلام سہروابیژی، سہرواکردن.

مُسجج: مُقصد مہبہست، نامانج.

سجل:

سجل: دُون. قید نوسی، نوسیہ وہ، توماری کرد.

س

ساجل: باری، بزر بۆرینی کرد.

سجل: دفتر التسجيل/تۆمارگه، دهفتهری تۆمار.

تسجيل: تدوین/نوسین، تۆمارکردن.

جهاز ال - . مُسَجِّل تۆمارین، ئامبیری تۆمار، تۆمارکار.

مُسَجِّل: مُدَوِّن مُقَيَّد/نوسیار، تۆمارکار، تۆمارنوس.

مُسَاجَلَة: مُبَارَى/بۆربۆرین، پیتش برکین، شه په شیعر.

- کلامیه/مشت و می، دهمه قالی، دهمه دهم.

سَجِيل: صَنْلِب/رهق، پتهو، سهخت.

سَجِيل: حجارة كالطين اليابس کلمتک، خرکه بهرد.

ته مۆخ، ته مۆخ.

سجم:

سجم: انسجم: سكب/ژرانی، رشتی، قَلپی کردهوه.

- انسجم: سال رڤا، قَلپ بوهوه.

- الكلام: إنتظم رهوان بو، ریک و پتیک بو.

- تلائم و توافق/گونجا، پتیک هاتن.

ته بابو.

انسجام الكلام: فصاحة رهوان بیژی.

- الاشياء: توافقها گونجان، پتیک هاتن، ریک کهوتن.

ته بابون.

مُنسجم مُتَّفِق/گونجاو، ریک، ته ما.

سجن:

سجن: حَبَس فی سجن بهندی کرد، خستی.

به ندیخانهوه، گرتی.

سجن: حَبَس بهندگرتن، گرتن.

- مؤيد: حبس مؤيد بهندی ههتایی.

سجن: مكان الحبس/بهندیخانه.

سجّان: حارس السجن/وهردیان، بهندیوان.

سجین: مسجون: محبوس/بهند، بهندکراو، گیراو.

- سیاسی گیراوی رامیاری، بهندی رامیاری.

سجا:

سجا الليل: سکن/شه وکش و مات بو.

- الليل: دام/شه و دریز بو، دریز بوهوه.

سجی: اسجی: غطی/دای پوشی.

ساجی: ساکن: فاطر/کشتومات، کپ، بِن دهنگ.

سَجِيَة: طبع. خُلُق/خو، رهوشت، رهفتار.

- طبيعة: سروشت.

سح:

سح الماء: تسخّح: سال و ائصب غزیرا رڤا، بهخویر.

به لیشاو رڤا.

- الماء: صَبَّ غزیرا رڤانی، قَلپی کردهوه.

- سمن غایة السمن زردقه لو بو، دپا، فوی.

تن کراوه.

- ضربه لئی دا.

- ت عینه: بکی گریا، فرمیسکی رڤان.

ساح: ساحة: سمن قه لو، خبیسه، شیشمان.

عین سحاحة: غزيرة الدمع چاو به فرمیسک.

سحابة سحوح: شديدة المطر هوری به باران.

سحی الدمع: بگا، گرینۆک.

سحب:

سحب: جر رای کیشا، دهری کیشا، دهری هینا.

- استرجع: استرد هینایهوه، گیزیایهوه،

کیشایهوه.

- استقطر گرتی، پالآوتی، پوختهی کرد.

- شيكا چهکی راکیشا، وهری گرت.

- المعدن سلکا باریکی کردهوه، کردی به تهل.

له بهتیی دا.

- نفسه: اسحب: جر نفسه/خوی کیشایهوه، خوی

کشانهوه.

- ذيله: مشى مُبَخْتَرًا بهترو فیزهوه رژیی، خوی

باهتا دا.

اسحب: ائجر کشایهوه، لئی دهرجو، وازی هینا، خوی

کیشایهوه.

- تقهقر: ارتد کشایه دواوه، شکا.

سحب: جر راکیشان، ده رکیشان، ده رهینان، به کیش

کردن.

- استرداد هینانهوه، گیزانهوه.

سحبة واحدة: بلا إنقطاع یك که پت، به یه که پت،

یه راکیشان.

انسحاب: ارتداد کشانهوه، لئده رچون، وازهینان،

دهست کیشانهوه، خو کیشانهوه.

- تقهقر کشانهوه، گیزانهوه، شکان.

پاشه کشه.

قابل لل - بق راکیشان نه شئ، رانه کیشی.

مسحوب: مجرور راکیشراو، به کیش کراو.

- : مُتَقَهِّر كُشَاوَه، اِيْده رچو، شكاو
 ساحب: جَار (ساحب التحويل المالي) راكِيشه،
 وه رگر.
 ساحبة: تَرَكْتَر باركِيش.
 - الهواء باكِيش.
 سَحَاب زنجیری جل و به رگ.
 سحاب: غَیم مهر، مه لا، مهر و مه لا.
 - رقیق کالندی، تم، تم و مر.
 - اليوم: طوله دِرْزایی رُوژ رُوژگار.
 سَحَابَة. سَحَابَة. سَحْبَة. غُشَاوَة العین/ تمی چاو،
 لِيْلِي چاو، تانه.
 سحت:
 سحت. سحت: اِكْتَسِب السُّحْت، حه رامی خوارد.
 - . - . اُسْحَت: اَهْلَك كاوْلی كرد، وِیرانی كرد.
 سُحْت. سُحْت: حرام. المال الحرام حه رام، ناپه وا.
 رَجُلٌ - : لا یَشْنَع رِگ دراو، تیرناخوا، حه فیان لوش،
 تیرنه خور.
 سَحْت: الثوب البالی جلّه شپ.
 سحج:
 سحج. سَحَج: قَشْر/ پاکی كرد، تو یكّه كهی لّ كرده وه.
 - الجلد: جَلَطُهُ دای مالی، پِیسته كهی دامالی.
 تَسْحَج: اِسْحَج: تَقْشَر اِنْقَشَر تو یكّه كهی لّ بوه وه.
 سَحُوج سَحِج: مَجْلُوط، پاك كراو، دامالراو.
 مِسْحَاج. مَسْحَج: مَسْحَل رنك، رنده.
 سحر:
 سحر: خَدْع/ مه لی خه له تان، خه له تانی، مه لی فریوان.
 فریوی دا، تازی كرد.
 - : سَلَب عقله. شهیدای كرد، دلی (لئسه ند، برد)،
 هُوشی لانه میشت.
 - سَحَر: عمل له السحر جادوی لّ كرد، نوشته ی
 لّ كرد.
 - الفضة: طَلاها بِالذَّهَب روكهشی كرد، زهر كهشی
 كرد.
 تَسْحَر: اَكَل السحور پارشیوی كرد.
 سَحَر: عَرَافَة. شَعُوْذَة حادو، جادوگر ی، ته لیس،
 نوشته بازی.
 - : سَلَب القلب شهیداکردن دل (لّ سندن، بردن)

سحری: مَخْتَص بعمل السحر جادوگر، جادوژان.
 العين السحرية: مَصْهَافَة چاوجادو.
 سَحَار. ساحر: عَرَاف. مُشْعُوْذ/ جادوگر، جوکی.
 - . - : فُتَّان دَلِیهر، دُولِیهر، دَلِیهر.
 سحر: فَجْر/ بیان، به ربه بیان، شبهه ق.
 سُحُور: طَعَام السُّحُور پارشیو، پاش شیو.
 سحف:
 سحف الرأس: حلقه، تاشی، توکی پیوه نه میشت.
 سَحَاف: داء السِّل نه خوشی سیل، دهرده باریک.
 سحیف: صوت الریح هارپی ده ستار.
 سحق:
 سحق: دُق/ کوتای، تِیکی شکان، لئی دا.
 - : اَهْلَك، کوشتی، پانی كرده وه، كدی به ژیره وه.
 - : سَحَن: نَعَم وردی كرد، هارپی، وردوخاشی كرد،
 فلیقانه وه.
 - الثوب: اِبْلَاه. رُثُهُ كُزنی كدی، درانی.
 - : اَسْحَق: اَبْعَد دوری خسته وه.
 اِسْحَق: اِثْدَق/ كوترا، تِيك شَكِتْرا، لّ درا، بو به ژیره وه،
 فلیقانه وه.
 - الثوب: سَقَط زئیره وهو جید، درومان و
 نه قه له کانی (مه ل وه شا، مه ل ته قی)
 سَحَق الثوب: بلی کزن بو، درآ.
 - : سَحَق. اِنْسَحَق: بَعْد دوركه وته وه.
 سَحَق: دُق/ کوتان، تِيك شکان، اِيْ دَن، كردن به ژیره وه،
 فلیقانه وه.
 - : ثوب بال جلّه شپ، مه ل ته قیو.
 - : تَنْعِیم/ وردکردن، هارپن.
 ساحق: یَسْحَق/ هارپ، وردی نه كا، كوتن.
 اكثريه ساحقة/ زوربه، به زوری.
 مسحوق. مُسْحَق. سَحِيق: مُنْدَق كوتراو، تِيك شكاو،
 لّ دراو، پان كراو، پلیشاو.
 - : سَحُوق هارپاو، وردوخاش، فلیقاو.
 - : ثَرَاب كل شيء سَحَق خاكه.
 - القاصر خاكهی رهنگ لایه.
 - الغسيل خاكهی شوردن.
 مُسْحَق القلب: مَكْسُور الخاطر. نادم/ دلشكاو.
 په شیمان، دل شكسته. دردو نگ.

انسحاق القلب / دلشكان، په شیمانی، دردوونکی.
 سُحْق: سُحْق: بُعِد / دوری.
 سحیق: بعید / دور.
 سَحِيقَة: قطرة شديدة / تاوہ بارانی بہ خوب، خوبہم،
 لیژمہ.
 سحاق: لیاطة الانثی للانثی / پانی بہ پانی، پان
 پانوکئی، پتوکئی، قاش.
 سحل:
 سحل بالمسحل: صفی / لوسی کرد، سافی کرد،
 هیله ساوی کرد.
 - شتم / جنیوی دا، جوینی دا.
 مسحل النجار: مسحلج / رهنده.
 - الحداد: مبرد / برہنگ، برہند، کارتینگ.
 سحالة: قشر الشعير ونحوه / کہہک.
 - سفالة القوم: هرچی و پهرچی.
 ساحل البحر: شاطيء / رخ، کہناری دهریا.
 سخلب: مادة غروية / سه‌لہب، گیاسالہ.
 سخلية: عظام / مارمیلکہ.
 - صفراء / بلقہ دهرہ.
 سخم:
 سخم: سخم: اسود / رەش بو.
 سخم: سؤد وجهه / روی رەش کرد.
 (سخم: اسود / رەش.
 سخم: سخمه. سحام: سواد / رەشی.
 سحن:
 سحن: ذق / وردی کرد، هاپی، کوتای، تیکی شکان.
 - نغم: سافی کرد، لوسی کرد، هیله ساوی کرد.
 سحن: ذق / وردکردن، هاپین، کوتان، تیک شکان.
 - تنعيم: ساف کردن، لوس کردن، هیله ساوکردن.
 مسخنة: مذقة كوترة، مئكوت، پيك، دہسکی
 دہسکہ وان.
 سحنة: سيماء الهيئة واللون / دیمہن، سہرو (فہ سال)،
 سہکوت، گوڤلاک، سیمہ).
 سحا:
 سحا: استحي الشعر: حلقة / تاشی، قژی تاشی.
 سحاية: سحاة: غلاف الدماغ أم الراس / پیستی
 میٹشک، کاڑی میٹشک.

التهاب سحائي. إلتهاب الفشاء السحائي / دانہ چیرہ،
 سوتانہ وہی پہرہی میٹشک.
 مسحاة: مجرفة / بیل، خاکہ ناز، رامالک.
 استحي: استحيا (فی حی) سخاء (فی سخی)
 سخافة (فی سحف)
 سخر:
 سخر: سخر: تسخر: استسخر: کلفہ عملاً بلا اجر
 چہ وسانیوہ، بنگاری پین کرد، بہ بنگار ٹیشی پین کرد،
 بہ خورایی ہلہی سوپان.
 - قهر و دل / رسوای کرد، تیوی کرد.
 سخر بہ و منه: تمسخر عليه: هزیہ بہ گالتہی پی
 کرد، پی پین کہنی، تہ شقلہی پین کرد، پی رابوارد.
 سخره: عمل بلا اجر، بیکار، خورایی.
 - سخرية: اضحوة، گالتہ، گپ، گالتہ پین کردن،
 لاقرتی، تہ شقلہ.
 - سخری: غوة / ہرہوہ.
 سخری: مسخرة مضحك مدعاة للسخرية
 گالتہ چی.
 سخرية: هزء گالتہ، گپ، گالتہ پین کردن، گالتہ جاپی،
 تہ شقلہ، تہ شقلہ.
 ساخر: متهم گالتہ کر، تہ شقلہ باز.
 سخط:
 سخط علی: غضب عليه / توپہ بو، لیئی توپہ بو، رقی
 لیئہ لسا.
 - الشیء کرهہ / نہی ویست، رقی لیئہ بو، رقی لی
 ہہ لسا.
 اسخط: اغضب / توپہی کرد، رقی ہہ لسا.
 - اغاظ / وہ پس کرد، بیزاری کرد، جاپسی کرد،
 پستی کرد.
 سخط: سخط: غضب / توپہ می، کینہ، رق، قین،
 لیئہ پیون.
 - ضد رضی / ناقابلی، ناپہ زایی، بیزاری، وہ پس
 بون.
 ساخط: غاضب / توپہ، جاپس، پست.
 - علی: غیر راضی عن ناقابل، بیزار، ناپہ زاء، وہ پس.
 مسخط: مسخطة: مایدعو الی السخط / توپہ کردن، رق
 ہہ لسان.

سادس: بین الخامس و السابع ششمین.
 ششمین.
 - عشر شانزدهم.
 سُدُس: سُدُس ٦/١: جزء من ستة شش يك.
 سادساً ششم، ششم.
 سُداسی الحروف شش پیت، وشى شش پیت.
 - او مُسَدُّس الاركان شش (گوشه، پالو).
 - او مُسَدُّس السطوح، شش (لا، رو)
 سُداس: ستة ستة شش شش.
 مُسَدُّس: آلة رمى الرصاص، ده مانچه.
 سدف:
 سَدَف القوم: دخلوا فى السدفة/ تاریکیان به سهرامات،
 شویان به سهرامات، کهوتنه (شوی، تاریکیوه).
 - اسَدَف القوم: دخلوا فى السدفة، روزیان ن
 بوهوه، کهوتنه روناکیوه.
 اسَدَف: نام نوست، چاوی لیک نا، سرخهوی شکان.
 - اللیل: اظلم تاریک داهات، تاریکی کرد.
 - الفجر: اضاء، شبه بقی دا.
 سدف: سدفة، ظلمه، تاریکی، تاریکایی.
 - - : سدفة: ضوء روناکی، روناکایی.
 سدل:
 سدل. اسدل. سدل الشعر و غیره: ارسله و ارخاه
 خاری کردهوه، شوی کردهوه، بهری دایهوه.
 - - - السطار: اسبله دای دایهوه.
 سُدل: سدل: پرده.
 سدل: عقد ملوانکئی شوی.
 سُدل: شارپ سمل.
 سدس:
 سدس: قدم و حزن، په شیمان بوهوه و دلگیربو.
 سدس: الهم مع التدم، په ژاره و په شیمانی.
 سدمان: تدمان، په شیمان.
 سدیم: ضباب، تهم، تهم و مژ، مژ.
 سدن:
 سدن: خدم بیت الله خزمه تی مالی خوی کرد، مجوری
 کرد.
 - : کان بواباً او حاجباً ده گاران بو، مجور بو.
 سادن: خادم المسجد او بیت الله محور.

- : حاجز کوسپ، دیوار، بهرگر.
 - : فى نهر/ حیس، بهند، بهست، بهنداو.
 مُحْكَم ال - مسیک، قایم، کون بی.
 سَداد: إحکام/ قایمی.
 سَداداً للکذا: وفاء لکذا، له تۆلهی.
 سداد. سَدادة: مایسدا به، دمه وانه، تۆپه وانه، سر،
 سهرقاب، ته په دۆر، داخه، وه ستینر.
 سدید: محکم، قایم، توند.
 - الرماية/ ده ست راست.
 جواب- : صائب وه لای ته وای، بهجن، راست، له جیبی
 خویدا.
 سَدَّة: باب، ده رگا، چه پر، ده روزه، ده ر، ده رگانه.
 - : منبر/ دوانگه.
 تسدید: تصویب، ناراسته کردن.
 - : إيفاء دانهوه.
 سَداد الأنف: داء فى الأنف لوت گیران، گن.
 سدد: الرشاد و الصواب و الإستقامة، راستی و
 راستگویی.
 سَداد: مستقیم راست.
 سدر:
 سَدَر الشجر أو الثوب أو غیره: سَدَلهُ شوی کردهوه،
 دای هیشته.
 سَدَر: تحيّر، سه رسام ما، سه ری سورما.
 - بَصْرَه: بهره، به شه واره کهوت، ناوی چاوی برد،
 چاوی ره شکو، پیشکه ی کرد.
 سدر. سَدرة: شجرة النبق دارنه بگ، کونار، تاوگ.
 سَدَر النظر: بهر چاو (به شه واره کهوتن، ره شکو
 پیشکه کردن).
 سادر. سَدَر: متحیر، وی، سه رسام، سه رسورماو.
 سدس:
 سدس القوم: کان سادسهم شه شهمیان بو.
 - : أخذ سُدُس مالهم، شش یه کیانی برد.
 سَدَس العَدَد: جعله ستة اضعاف، کردی به شه ش
 نه و نه ده، شش چه ندانه ی کرد.
 - الشكل: جعله ستة اضعاف کردی به شه ش
 (گوشه، پالو).

سدى:

سَدَى. اسدى اليه. احسن/ چاكه، پياوه‌تى له‌گه‌ل
کرد.

- اليه النصيح/ ناموزگارى کرد.

اسدى الامر: امله/ خستيه پشت گوى.

سَدَى. باطلا/ خورايى، به‌خورايى، بى‌سود.

سُدَاة النسيج: خلاف لحمته/ تان، رايه‌ل.

- عضو التذكير فى النبات/ ده‌زوى نيرينه،
ده‌زولى نيره‌كى.

سَدَب:

سَدَب. سَدَاب: نبات/ سپه‌ند، پيچن.

سَدَج:

سَدَاج: سليم النية. بسيط/ ساويلكه، دل پاك، ساده،
خوش باوه‌پ، بى‌نه‌وا، سانا.

سَدَاجَة: بساطة/ ساويلكه‌يى، دل پاكي، ساده‌يى.

سر:

سَرَّ. اسَرَّ. سَرَّر: اَبْهَج/ دلشادى کرد، دلى خوش کرد.

سُرَّ بكذا: فَرَح/ دلخوش بو، پيخوشحال بو، دلشاد بو،
شادمان بو.

اسَرَّ اليه السرُّ. سَرَّرَة: باح له السرُّ/ نه‌تيه‌كه‌ي لا
دركان، پتي وت، لتي ناشكرا کرد.

- السرُّ: كَتَمَة/ شاردپوه، نه‌ي دركان، قوتى داپوه.

- اليه: حَدَّثَهُ به سرّاً/ به‌دزيه‌وه پتي وت.

سرور. مَسَرَّة: فَرَح و اِبْتِهَاج/ خوشى، شادى، ده‌ماخ.

مَسْرور: فَرَح/ فَرَحَان/ دلخوش، دلشاد، شاد، شادمان،
به‌ده‌ماخ، گه‌شكه‌دار.

سار: مَفْرَح/ خوشى گه‌يَن، دلخوشكه‌ر.

سَرَاء: رفاهية. سعادة/ خوشى.

فى السراء والضراء/ له‌خوشى و ناخوشيدا، له‌خوشى
و ته‌نگانه‌دا.

سَرَّ: ما يكتمه الانسان فى نفسه. خافية/ نه‌يتنى، راز.

- خفاء/ ناديار، شارپوه‌يى، په‌نهانى.

- غامض او خفى/ نه‌تيه‌كه‌ي شالوز، په‌نهان، كه‌س
نه‌زان.

- المهنة/ پيشه‌گه‌رى، نه‌يَن پيشه.

- الليل. كلمة السرِّ/ وشه‌ي نه‌يتنى، نه‌يَن وشه.

كاتب او كاتب ال - : سكرتير/ نه‌يَن گير، سكرتير.

يَكْتُم ال - : كَتَم/ نه‌يَن گير.

لَا يَكْتُم ال - : مَذِياع/ دم شي، مه‌له‌شه‌وه‌له‌وه‌پ.

سَرّاً: ضد علانية/ به‌نه‌يتنى.

- فى الخفاء/ له‌زُيَره‌وه، به‌دزيه‌وه، به‌تايبه‌تى.

- باطناً. قلباً/ نه‌يتنى.

سَرَى: ضد علنى/ نه‌يتنى.

- خفى. غامض/ ناديار.

- خصوصى/ تايبه‌تى.

بوليس - / سيخوپ، ناسايش.

بيت - : بيت دعارة/ ماله (خراب، سوزانى).

جير - / ماره‌كه‌يى ناديار.

سريرة: الذى يكتُم السرِّ/ نه‌يَن گير.

- نية/ دل، نياز، مه‌به‌ست.

طَيِّب ال - : سليم النية/ دلپاك، دلسوز، ساويلكه، نياز
پاك.

سَرَّ. سَرَّر. الحبل السرى/ په‌تى ناوك.

سُرَّة البطن/ ناوك.

اسارير. سَرَّر: سَرَّرَ: الحَطَّ فى الكَفِّ او الجبهة/
شاه‌قلى له‌پ، لوزى ناوچه‌وان.

- الوجه: خطوط الوجه/ چرخ و لوزى رو.

- الوجه: محاسن الوجه/ رو (خوشى، گه‌شى،
كراوه‌يى).

لِبَرَقَت اسرته/ روى كرايه‌وه.

سرير: مضجع/ خه‌گه، چه‌رپا، ته‌خته‌بند، ره‌ختى
خو.

سرا:

سَرَات الجرادَة او السمكة: باضت/ گه‌راى نا.

سرم. سِرْم. سَرَاة. سِرَاة: بيضة الجرادَة و السمكة/
گه‌را.

سرب:

سَرَب الماء: جرى/ روى.

- تَسَرَّب الماء من الإناء: سال/ تكا ناوى لا چو،
ناودزى کرد.

- : خَرَج خلسة/ خوى دزيه‌وه، فرته‌ي کرد.

تَسَرَّب فى الشيء: دخل فيه/ تىي چو، چوه ناوى،
خوى پياکرد، ته‌شه‌نه‌ي کرد.

- الخبر: إنتشر/ پلاپوه‌وه، ده‌ماوده‌م كه‌وت.

- الماء في الارض / تنيه وه، بلايوه وه.
 سَرَب: (ارسل او اخراج قليلاً قليلاً و خفياً / به
 دزيه وه كه كم كه م دهرياني كردن.
 سَرَب: نَفَق / تونيل.
 - : قنّاء يَدْخُل مِنْهَا الْمَاءُ / گونج.
 - : جُحْر الْوَحْش / كون.
 مَسْرَب: مَصْرَف. مجرى ماء / زيراب، گونج.
 سَرَاب: خَيْذَع / تراويلكه، چهوت بيني.
 تَسْرِب / تشنه، تشنه كرن، بلايوه وه.
 سِرَب: سَرِيّة: قطع / ره وه، ران، جهله، گهله.
 - : طيور / پؤل، پؤله مهل.
 - : طائرات / پؤله فپوكه.
 - : قلب / دل.
 واسع ال - : رَحَى الْبَال / دل فراوان، دل كراوه.
 سَرَبِل: لَبْس / كرده به ري.
 تَسْرِبِل: لَبْس / له به ري كرد، له به رخواي كرد.
 سِرِيَال: كل ما يُلْبَس / جل و به رگ، پوشاك.
 سَرَج:
 سَرَج: كَذِب / دروي كرد.
 - : سَرَجُ الشَّعْرِ: صَفْرَه / مَونيه وه.
 - : - : الثَّوب: شَرَج. خاطه خياطة متباعدة /
 كوكي گرت، ته ريبي دا، به ته قلتي زل دروي.
 سَرَجُ الْحَدِيث: إِخْتَلَفَه / مهالي به ست.
 - : الشَّيْء: حَسَنَه / جواني كرد، رازانديه وه، ريكي
 خست.
 - : اسْرَجُ الْحَصَان: شَدَّ عَلَيْهِ السَّرَج / زيني كرد.
 اسْرَجُ السَّرَاج: أَوْقَدَه / داي گيرسان، مهالي گيرسان، پتي
 كرد.
 سَرَاج: كَذَاب / درونن.
 - : سَرَجِي: صَانِعُ السَّرَاج / زين درو.
 سَرَاج: مَصْبَاح صَغِير / قوتيله، چرا.
 - : اللَّيْل: حَشْرَةُ الْحَبَابِ / گوله نه ستيره.
 سَرَاجَة: سَرَجِيّة: صِنَاعَةُ السَّرَاج / زين درون، پيشه ي
 زين درو.
 - : شَرَاة: خِيَاطة متباعدة / دروماني بلاو،
 ته قلتي زل زل، كوك.
 مرض ال - : رُعَام / سه قار.

سَرَج: بَرْذَعَةُ الْخَيْل / زين.
 ال - : وَتَوَابَعَه: عُدَّة الْخَيْل / رهخت، رهختي نه سپ.
 سَرِيَج: دهن السمسم / روئي كونجي.
 سَرَج:
 سَرَج: ذَهَب يَرْعَى / چو بؤ له وه، چو بؤ چه پانندن.
 - : ما في صدره: أَخْرَجَه / چي له دليا بو (دركاني،
 دهري بهي).
 سَرَجُ الْمَوَاشِي: أَرْسَلَهَا قَرْعَى / ناردي بؤ له وه،
 له وه پاني، ناردي بؤ چاير.
 - : الْقَوْم: صَرْفَه / دهستي پتوه نان، دهري كردن.
 - : الْجَيْش: صَرْفَه / بلاوي پي كرد، ناش به تالي كرد.
 - : الزَّوْجَة: طَلَقَهَا / دهستي لي مهل گرت، ته لاقى دا.
 - : الْأَمْر: سَهَّلَه / ناساني كرد.
 - : الشَّعْر: مَشَطَه / داي پيتنا، خاوي كرده وه، شانه ي
 كرد.
 تَسْرَجُ مِنَ الْمَكَان: خَرَج / ده رجو، چوه دهري.
 - : مِنَ الْجَيْش: خَرَج / له سهرياني ده رجو.
 سَرَج: مَاشِيّة / مالات.
 - : فَنَاء الدَّار / حوشه.
 شَعْر - / قَرَى خاو.
 سَارَح: رَاعَى / شوان.
 - : الْفَكْر: شَارِدُ الْعَقْل / روشتو، بيردوشتو، په ژاره.
 سَرَحَانُ الْفَكْر: شَرُودَه / بيردوشتن، په ژاره ي.
 سَرَحَان: ذَنْب / گورگ.
 سَرَحَانَه: انْثَى الذَّنْب / ديله گورگ.
 سَرَاح: صَرْفَ او إِطْلَاق / بهردان، ده ست پتوه نان.
 - : إِطْلَاق ال - : صَرْفَ / بهر ده لاكردن، بهردان.
 اَطْلَقَ - ه: صَرْفَه / بهر ده لاي كرد، بهري دا.
 تَسْرِيع: مَشَط / قَرْدَاهِيْتَان، قَرْدِيَك خستن، شانه كردن.
 - : مِنَ الْجَيْش / له سهرياني ده رجون، بهريون.
 مَسْرَجُ مِنَ الْجَيْش: أَكْمَلَ الْخِدْمَةَ الْعَسْكَرِيّة / ده رجو
 له سهرياني.
 تَسْرِيعَة: تَرْتِيبُ الشَّعْرِ / قَرْدَاهِيْتَان، قَرْدِيَك خستن.
 مَسْرَج: مَسْرَحَة: مِشَط / شانه.
 مَسْرَج: مَرَعَى / له وه، له وه رگا، پاوه ن، چاير.
 - : مَكَانُ التَّغْمِيل / شاتو.
 خَشْبَة ال - / سه رشاتو.

مُسْرَحِيَّةٌ: رواية تُمثَّل على المسرح / چیرۆکی شاتوی،
 شاتوگره‌ی.
 سرود: سرود: سُرود / ثَقْب / کونی کرد، هه‌لی کۆلی.
 - الحديث: ساقه / گێڕایه‌وه، باسی کرد.
 الشواهد: نکره‌ها / به‌لگه‌ی هه‌تایه‌وه.
 - تفاصيل الموضوع: درێژه‌ی پێدا، هه‌موی گێڕایه‌وه.
 سُرود: نکر / باس کردن، به‌لگه‌هه‌تایه‌وه.
 - : مُتَتَابِع یا نَتَظَام / هه‌ژناره، یه‌که له‌ دوا‌ی یه‌که، به‌ریک و پێکی.
 سرداب: مَخْبَا تَحْتَ الْأَرْض / سارداو، ژێده‌مین.
 سُرَادِق: خَفِيفَة / چادر، چادرگا، خه‌یوت.
 سُرط: سُرط: تَسْرُط: اِسْتَرَط: اِبْتَلَع / قوتی دا، هه‌لی لوشی، لرفی دا.
 سراط: سبیل / رێگا، رێگا، رێ.
 سَرَطَان: حیوان مائي / قُرْزَال، قُرْزَانْگ.
 - : شَدِيد الْجَرَى / به‌گۆڕی، به‌تاو.
 - : ورم سُرطانی / شێڕه‌نجه.
 سرع: سُرْع: ضِد بَطِيء / خه‌یرابو، په‌له‌بو، به‌گۆڕبو.
 سارغ: تَسَارَع: تَسْرَع اليه: باسَر. عَجَل / په‌له‌ی کرد، ده‌ست پێشکه‌ری کرد، خه‌یرایی کرد.
 - : فِي الْأَمْرِ: جَدُّ / په‌دَل کردی، به‌دَل تێکوشا.
 اسرع في العمل والمشي: ضِد اِبْطَأ / (به‌ په‌له، خه‌یرا، گۆرج و گۆل) بو، پێی هه‌ل گرت، به‌ده‌ست و برد بو.
 تَسْرَعُ فِي الْعَمَل: اِنْدَفَعَ / په‌له‌ی لێ کرد، په‌له‌ی کرد.
 سُرْعَان، سُرْعَان: سُرْعَان بِمَعْنَى اِسْرِع (فَعْل الْأَمْرِ) / په‌له‌که، خه‌یراکه، زوکه.
 - : السَّابِقُونَ / پێشکه‌وتوان، گۆرج و گۆلان.
 سُرْعَة: عَجَلَة / فِرْکَة، فِرْکَان، په‌له، خه‌یرایی، زوکردن، تاو‌دان، په‌له‌کردن، هه‌له‌ داوان.
 - : السَّيْر: دَرَجَة سُرْعَتِه / په‌لی خه‌یرایی، گۆپ.
 - : الْأَنْجَاز / په‌لی گۆرج و گۆلی، راده‌ی هه‌تانه‌به‌رهم.
 ب - : بِعَجَلَة / به‌ فِرْکَة، به‌ فِرْکَان، به‌خه‌یرایی، به‌په‌له، به‌گۆرجی، به‌هه‌له‌داوان، به‌گۆپ به‌تاو.

سريع: ضِد بَطِيء / خه‌یرا، به‌گۆپ، به‌تاو، چوست.
 - : مُعْجَل / به‌هه‌له‌ت، گۆرج و گۆل.
 - : التَّأَثُّر / مه‌ستیار.
 - : الْجَرَى / به‌تاو، به‌گۆپ، خه‌یرا.
 - : الْخَاطِر. - الْبَدِيهِيَّة / زه‌ره‌که، گۆرج بێژ.
 - : الزَّوَال: زَائِل. عَابِر / زونا‌مینی.
 - : الْعَطَب / شَكْسَت، زوخراپ نه‌بین.
 سُرِعًا: حَالًا / ده‌سته‌بجئ.
 - : بِسُرْعَة / به‌خه‌یرایی، به‌گۆرجی.
 تَسْرَع: عَجَلَة / په‌له‌کردن، خه‌یرایی، ده‌ست و برد کردن.
 - : طَيْش / مه‌له‌شه‌یی، مه‌له‌په‌کردن.
 مُتَسْرِع: عَجُول / مه‌له‌شه.
 مِسْرَع: مِسْرَع: السَّرِيع اِلَى خَيْرٍ أَوْ شَرٍّ / مه‌له‌شه، په‌له‌که‌ر.
 سرف: اِسْرَفَ الْمَال: بَذَر / به‌فیرۆی‌دا، دای له‌به‌رد، زۆری خه‌رج کرد.
 - : فِي كَذَا: جَاوَزَ الْحَدَّ / له‌ راده‌کردیه‌ ده‌ره‌وه.
 اِسْرَاف: تَبْذِير / به‌فیرۆدان، ده‌ست ب‌لاوی.
 مُسْرِف: مُبْذِر / به‌فیرۆده‌ر، ده‌ست ب‌لاو.
 سُرْف: تَجَاوَزَ الْحَدَّ وَالْاِعْتِدَالَ / له‌ راده‌کردنه‌ ده‌ره‌وه.
 سُرْفَة: يَرْقَانَه / کرم‌ۆکه.
 - : دَوْدَةُ الْقُرْ / قوزاخ‌ی کرم‌ی ناو‌ریشم.
 سرق: سُرِق: أَخَذَ مَا لِلغَيْرِ خَفِيَّةً / دزی، بردی.
 - : نَهَب / تالانی کرد، بردی.
 - : شَخْصًا: خَطْفَه / فِرانی.
 سُرْقَة: نُسَبَ إِلَى السَّرْقَة / بوختانی بۆ کرد، گونا‌مه‌باری کرد، کردی به‌ دز، به‌دزی ده‌رکرد.
 سَارِقَة النَّظَر: نَظَرَ كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا إِلَى الْآخَرِ خَلْسَةً / به‌ ديه‌زیه‌وه سه‌یری یه‌که‌ریان کرد.
 اِسْتَرَقَ السَّمْع: اِسْتَمَعَ مَخْفِيًا / به‌رگۆیی که‌وت، گۆیی هه‌ل خه‌ست.
 سُرْقَة: أَخَذَ مَا لِلغَيْرِ خَفِيَّةً / دزین، دزی کردن، بردن.
 - : الشَّيْء الْمَسْرُوق / دزداو.
 - : بِإِكْرَاه: نَهَب. قُرْصَنَة / تالانی، تالان کردن، چه‌رده‌یی، دزینی.

سُرى. سَریان. سُرْیة: سیر اللیل/ شه و رُیشتن، شه و گپ.

سریان/ تَنینوه.

المفعول/ کار ساز، کاریگر.

سُرْیة: قطعۀ من الجیش/ پهل.

ساریة. الامراض الساریة/ درم، په تا.

المركب/ دارنالا.

سراة: اعلی کل شیء/ رو، سر، پویه، لوتکه، تروق.

سرای. سَرایا. سَرایة: صَرح/ کوشک، سر، باله خانه.

سطب:

مُسْتَبْطَة. مُسْتَبْطَة: مُصْطَبه/ قه نه.

- : سندان الحداد/ ده سگای ناسنگر.

سطح:

سَطَح. سَطَح: سَوّی/ تختی کرد.

- : اضجع/ پالی خست.

- : بَسَط/ بلای کردوه، هالی خست.

- : مَدَد/ دریزی کرد، پالی خست.

سَطَح. اِسْطَح: اِنْبَسَط/ تخت بو، بلای بوهوه، هال

خرا.

- : اِسْتَلَقی علی ظهْره/ به گازی پشتدا

کوت.

سَطَح: اعلی الشیء. وَجْه/ رو، سر.

- : ظهر البيت/ سریان، بان.

- : مستوی فی الهندسة/ روی تخت.

- : مائل فی الهندسة/ روی لار.

المساحة السطحية/ روی روی.

سطح. مُسَطَّح: منبسط/ تخت، روتخت.

- : مُمَدَد/ راکشاور، پال کویتر.

سطحي: خارجي/ به شی دهرهوه، روی دهرهوه.

- : غیر عمیق/ تَنکاو، تَنک.

- : مَعْرِفَة سطحية/ سهرزاری، ناسیایویه کی

سهرزاری.

سَطَح: اِنْبَسَاط/ تخت کردن، بان کردن.

- : مَعْدَد/ دریز کردن، پال خستن.

سطاح: ما افترش و اِنْبَسَط من النبات/ لق و پزپی

راکشاور.

مُسَطَّح: ما یَبْسَط به الخبز/ تیرۆک.

- الاشخاص/ فراندن.

- المساكن/ مال برین، دزین.

- الجیب: نضل/ گبرقان برین.

سارق. سَرَّاق: لص/ دز، چهرده، مال بپ.

مَسْرُوق/ دزاور، بپاور، تالانی، تالان کراو، فرینراو.

سرك:

سَرَك: ضَعْف بَدَنُهُ بَعْد قُوَّة/ لاواز بو، توایهوه.

پوکایهوه.

سرم:

سَرَم. تَسَرَم: قَطَعَهُ فَتَقَطَعَ/ بری، لهت لهتی کرد، لهت

لهت بو.

سَرَم: صَرَم. طرف المعی المستقیم و الدُّبر/ کرم.

سَرَمَد: دائم/ نمر، همیشه، جاوید.

لیل - : طویل/ شهوی دریز، شهوکار.

سرمدی: لا اول له و لا آخر/ همیشه بی، هتایی،

نهری هی و نه بن.

سرا:

سَرا. تَسَرَّى: تَكَلَّف المروعة و السخاء/ پیاوه تی کرد،

دهست بلای کرد.

سَرَى: صاحب الشرف و المروعة/ پیاو چاک، جوامیر.

سُرى. اِسْمَرَى عنه الهم: اِنْكَشَف/ خمی رهوییهوه،

حواپیهوه.

سَرَو: شجرة الحياة/ نارهوه، سهر.

سَرَوَل. تَسَرَوَل: لبس السروال/ (دهرین، شهروال) ی

له پین کرد.

سروال. سرویل: لباس/ دهرین، ساتان.

- : بَنظَلُون/ پانتول.

- : شروال/ شهروال، رانک.

سری:

سَرَى: نَهَب. جَرَى/ رُیسی، رُیشت، چو.

- : مفعوله: اَثَر/ کاری کرد، کاریگر بو.

- : الامر: عَمَل به/ په پیهوی کرا.

- : علیه الامر: طَبَّق علیه/ به سهریا سه پینرا.

ساری صاحبته: سار مَعَه/ له گه لی رُیشت.

اسری: سار لیل/ به شه و رُیشت.

- : به: سَیَرَه لیل/ به شه و ناردی.

مسطح: موضع التجفيف / شوین هال خستن.

مسطحة: تسوية / بانهوانی.

مُسَطَّح. منبسط / تخت، پان، بهرین.

سطر:

سَطْر. سَطْر: کتب / نوی، نویسه‌وه.

سَطْر. - بالمسطر: خَطَط / هیل کیشا.

- : قطع / بری.

سَیْطَر. تَسْیِطَر علی: تَسْلَط / زال بو، دهستی

به سهرارگرت، بردی به پیوه.

سَطْر: الخَط و الكتابة / نویسن، نویسه‌وه.

- : خَط (وصف) / هیل، ریز.

اسطورة: حكاية / چیرۆك، به سهرهات، داستان،

نه‌فسانه.

اساطیر الاقدمین: حدیث الاقدمین / داستان، نه‌فسانه،

به سهرهاتی رابوردی.

مُسَطَّرَة. مَسَطَّرَة: مخطاط / راسته، هیل کیش.

مُسَطَّر: علیه اسطر / هیل هیل.

سَیْطَرَة: تَسْلَط / زال بون، دهست به سهرارگرتن.

- : سَلْطَة / فرمان رهایی، رکیفه.

مُسَیْطَر: مَسْلَط / زال.

- : حاکم / فرمان روا، داوهر.

ساطر: سَطَّار: قصاب / سهریب.

ساطور: ما یقطع به اللحم. سکین کبیر / کبیرد،

قیمه کیش، سیکارد.

سطع:

سَطْع النور: اضاء / شوقی دایه‌وه، دره‌وشایه‌وه،

تیشکی دایه‌وه.

- الغبار: اِنْتَشَر / بو به تهپ و تۆز و تۆز و خۆل

به‌ریزه‌وه.

- ت الرائحة: اِنْتَشَر / بۆن هات، بۆن لایوبه‌وه.

- الامر: ظهر ووضوح / ناشکراو، ده‌رکوت، رون

بوه‌وه، دیاری‌دا.

- راسه: رَفَعَهُ و مَدَّ عُنُقَهُ / سهری به‌ریز کرده‌وه،

ملی دریزکرد.

- بیدییه: صَفَّقَ بها / چه‌پله‌ی لی‌دا، دهستی دا

به‌یه‌کدا.

سَطْع: کل شيء اِرتفع و اِنْتَشَر / هه‌مو شتی که به‌ریز

ببیت و یلاو ببیته‌وه.

- سطوع النور / شوق دانه‌وه، دره‌وشانه‌وه،

بریقانه‌وه، تیشک دانه‌وه.

- سطوع الرائحة و الغبار / لایوبونه‌وه‌ی بۆن،

به‌ریزونه‌وه‌ی تۆز، تۆز بۆن هه‌لسان.

ساطع: مُضِيء / شوق دار، دره‌وشه‌دار، بریقه‌دار.

- : ظاهر و واضح / دیار، ناشکرا، رون.

سَطْع: تصفیق / دهست به یه‌کدادان، چه‌پله.

- : صَوْت الرَّمِيَّة / شلپه، ده‌نگی شت فری‌دان.

سطل:

سَطَل: اسکر / مهستی کرد، سه‌رخوشی کرد، گیزی کرد،

که‌یلی کرد.

- ه: نَهَشَهُ و يَهَشَهُ / وا‌ی و پمان، وپی کرد.

اِسْطَل: سَکَر / مهستی بو، سه‌رخوش بو، گیزیو.

مَسْطُول: ابله / گیزی، گیزی ویزی، وپ.

- : سکران / مهستی، سه‌رخوش، که‌یل.

سَطَل: جَرَدَل / سه‌تل.

اسطول: مجموعة / کومه‌ل، گله.

- بَحْرِي / که‌شتی‌گه‌ل، گله‌که‌شتی، زیتال.

سطم:

سَطْم: سَدَّ / دای خست، ده‌می نایه‌وه.

- الباب: رَدَّهُ و اَغْلَقَهُ / پیوه‌ی دا، جوتی کرد.

- فاه: سَدَّهُ / ده‌می داخست.

- الثقب: شَدَّهُ / گرتی، پری کرده‌وه، کونه‌کی گرت.

سِطام: سَدَادَة القارورة / سه‌رقاپ، ده‌مه‌وانه، پشک.

- : اِسْطام: مِحْرَاک النار / کۆله‌وژ.

سطا:

سَطَا علیه و به: وُثِبَ علیه و قهره / په‌لاماری داو

شکانی، هیرشی برده‌سهر، هه‌لی کوتایه‌ سهری، چوه

سهری.

- علی المكان: دَخَلَهُ عُنْوَةً / به‌تۆز خۆی پیاکرد،

هه‌لی کوتایه‌ سهر.

سَطْو: هجوم / په‌لامار، هیرش، چونه‌سهر.

- لاجل السرقة / هه‌ل کوتانه‌سهر، خۆپیاکردن بۆ

دزی.

سَطْوَة: تُفَوِّذ. سَلْطَة / کاربه‌دهست بون، زالی، رایه.

سَعْفَر: صَفَر/ جاتره.

سعد:

سَعْد: سَعْد: ضد شَقِي/ به اختیار بو، کامه ران بو.

سَاعِد: عَاوَن/ یارمه تی دا.

- مَدَّ يَدَ الْمُسَاعِدَةِ/ دهستی یارمه تی درِیژ کرد.

- عَلِي: اقضی اِلٰی/ پشتی گرت.

اِسْعَدُهُ عَلٰی الْأَمْرِ: عَاوَنَه/ یارمه تی دا، پشتگیری کرد.

- جَعَلَهُ سَعِيدًا/ به اختیاری کرد، کامه رانی کرد.

- هُ الْاَلَلَه: جَعَلَهُ سَعِيدًا/ خوا به اختیاری کرد.

سَعْد: نَقِيضُ النَحْس/ به خته وهری.

سَعَادَة: ضد شَقَاء/ کامه رانی، به اختیاری، به خته وهری،

خوشی.

سَعَادَتُكُمْ/ جه نابتان، به پِیژتان.

صَاحِبُ السَّعَادَةِ/ جه نابی...، پایه برز، پایه بلند، خاوه

رِیژ.

سَعِيد: مُسْعَد: مُسْعِدُ/ بِخِيت/ کامه ران، پایه بلند،

خاوه رِیژ.

مُسَاعِد: مُعَاوَن/ (یارمه تی، یاریده) دهر، ثاری کار،

یاوهر، ناوهر، دهستیار، دهستگیر.

مُسَاعَدَة: مُعَاوَنَة/ یارمه تی دان، یاریده دان، ثاری کاری،

مور، کومه ک کردن.

- تَعَضِيد/ پشتگیری، دهست گرتن،

دهستگیری.

مَدَّ يَدَ الْ- / دهستی یارمه تی درِیژ کردن، یارمه تی دان.

سَاعِد: رَئِيس/ سرگه وهر.

- مَا بَيْنَ الْمَرْفُقِ وَالْكَفِّ/ باسک.

- مَا يُلْبَسُ عَلٰی السَّاعِدِ/ بازیه نگ.

سَاعِدُ الطَّيْرِ: جَنَاحَاهُ/ بال.

سَعْدَان: قَرْد كَبِير/ مهیون، مهیونی گه وهر.

سَعْدَانَه: حَمَامَة/ کوتر.

- الثَّدْي: حَلْمَتَه/ گوی مه مک.

- الْبَاب/ دهسکی دهرگا.

سَعْدَان: سَعْد: نَبَات/ جَوْرَه گیایه که بۆ له وهر، سمل.

سعر:

سَعْر: سَعْر: اِسْعَر النَّارَ: اَشْعَلَهَا/ شاگری کرده وهر،

کردیه وهر، هه لی گیرسان.

سَعْرُ الرَّجُل: ضَرِيْقَتُهُ السَّمُومُ/ گرِه (بردی، لئی دا).

- اِسْعَرُ الْكَلْبُ: كَلَبٌ. اِسْتَكَلَب/ هاریو.

- جُنَّ شَيْتَ بُو، كه لله یی بو.

تَسْعَر: اِسْتَعْر: اِسْتَعْل/ داگیرسا، هه ل گیرسا، پئ بو.

سَعْرُ السَّلْعَةِ: عَيْنٌ لَهُ سَعْرًا/ نرخی بۆ دانا.

- : سَاعَر: اِتَّفَقَ عَلٰی سَعْرِ. ساوم علی سَعْر/ رِيك

كه وتن له سهر نرخی، پِيك هاتن.

سَعْر: سَعَار: خَرَّ/ گهرما.

- : الجوع الشديد/ برستییه کی نَدَد.

سُعْفَرَة: وَخْذَة قِيَاس كَمِيَةِ الْحَرَارَةِ/ گهرمۆكه، تاوزه.

سَعِير: لَهَبُ النَّارِ/ كَلْبِي ناگر.

سَاعُور: نَار/ ناگر.

مُسْعَر: مُوقِدُ النَّارِ/ چاوگه، ناگر داگیرسین، چاوگ.

- : مِسْعَار: مَحْرَاكُ النَّارِ/ كوله وژ.

- : آَلَة لِقِيَاس كَمِيَةِ الْحَرَارَةِ/ گهرمۆكه پئبو،

گهرما پئبو.

مُسْعُور: الْحَرِيصُ عَلٰی الْاَكْلِ وَ اِنْ اِمْتَلَأَتْ بَطْنُهُ/

تَوَرَّخُوْر، به مه لپه له خوارنا، چلئس.

- : مَجْنُون: كَلَبُ/ هار، شَيْت.

سُعْر: سُعْر: جُنُون/ شَيْتِي، هاری، كه له یی.

سِعْر: ثَمْن/ نرخی.

تَسْعِر: تَثْمِين/ نرخی دانان، نرخی برین، نرخیانن.

سَعَط:

سَعَط: سَعَط: اِسْعَطَ الدَّوَاءُ: ادخله فی اَنْفِهِ/ کردی به

لوتیا، هه لی مژی، بۆنی کرد.

اِسْعَطَ السَّعُوطُ وَ غَيْرَه/ هه لی مژی، برنوتی هه ل مژی.

سَعُوط: نَشْوَق: عَطُوس/ برنوتی، خاکی توتن،

پژمینن.

مُسْعَط: مُسْعَط: غَلْبَةُ النَّشْوَقِ/ قوتوی برنوتی.

مُسْعَاط: سَعِيْط: حِدَّةُ الرَّائِحَةِ/ بۆن تیز.

سَعَف:

سَعَف: اِسْعَفَ بِحَاجَتِهِ: قَضَاهَا لَهُ/ رای په ران، بۆی

جَنِّ به جَنِّ کرد، چاره ی کرد، چاره سهری کرد، چاری کرد.

- : اِسْعَف: اَعَانَ وَ سَاعَدَ/ یارمه تی دا، پشتگیری

کرد، کومه کی کرد، فریای که ورت.

سَعَفَت: تَشَقَّقَتْ اَصَابِعُهُ حَوْلَ اَظْفَارِهِ/ په نجه کانی

قَلْبِشَا.

إِسْعَاف. سَعَفٌ: نُجْدَةٌ / فَرِيَاكُوتَن، يَارْمَتِي، پِشْتَكِيرِي،
 چاره کردن، چاره سوری.
 إِسْعَافَاتٌ (أُولِيَّةٌ) / فَرِيَاكُوتَنی سوره تایی، چاره زو.
 سَعْفَةٌ. سَعَفٌ: قُرُوحٌ تَخْرُجُ فِي الرَّاسِ وَ الْوَجْهِ /
 زبیکه، هَلْ زَلَه پان.
 سَعَفٌ. سَعَافٌ: تَقَشُّرٌ حَوْلَ الظُّفْرِ / قَلِيشَان، پِيسْت
 هَلْ دان.
 سَعَفٌ النَخِيلِ: جَرِيدُ النَخِيلِ / گه لای دارخورمای،
 سه عف.
 سَعَلٌ:
 سَعَلٌ: كَحٌّ / كَوَكِي.
 سَعَالٌ: كَحَّةٌ / كَوَكِي، كَوَكِين.
 - دِیْکِ / کَوَکِه ره شه.
 سَعِه (فِي وَسْعٍ)
 سَعِيٌّ:
 سَعِيٌّ: عَمَلٌ / تَنَكُّوشَا، کُردی، هه ولی دا، ته قه لای دا.
 - : سَارِ أَوْ مَشِيٍّ / رَوِيٍّ، رَوِيشت، تَن پِه پِي.
 - لِلْأَمْرِ: إِهْتِمٌّ بِتَحْصِيلِهِ / هه ولی بَوْدَا، کُوشَشِي بَو
 کُرد.
 - إِلَى الْمَكَانِ: قَصْدُهُ / بَوِي جَو، مَلِي بَو نا.
 - فِي حَاجَةِ الرَّجُلِ: تَسَبُّبٌ لَهُ فِي قَضَائِهَا / بَوِي
 تَن کُوشَا، بَوِي جَو بَه جَو کُرد.
 - لِعِيَالِهِ: كَسْبٌ لَهُمْ / بَوِي پِه یَا کُردن.
 - بِفِلَانٍ. وَشِي بِهِ. ثُمَّ عَلَيْهِ / بُوختَانِي بَو کُرد، له
 پَاش مَلِه بَاسِي کُرد.
 سَعِيٌّ. مَسْعَى: إِجْتِهَادٌ / تَن کُوشَان، هه ول دان، کُوشَش،
 بَو جَو، ته قه لادان، ته لَاش کُردن.
 سَاعِيٌّ. سَاعٌ: رَسُولٌ / نِيرَاو.
 - الْجَرِيدِ / بَوَسْتَه جِي، نَامَه يَر، ته تَر، چَه پَر.
 سَاعٌ. وَاش. نَعَامٌ / بُوختَان کَر، بَه دَه مَه رَه هَلْ بَه سَت.
 سَعَايَةٌ: وَشَايَةٌ / بُوختَان کُردن، له پَاش مَلِه بَاس کُردن،
 بَه دَه مَه رَه هَلْ بَه سَت.
 سَعْبٌ:
 سَعْبٌ. سَعْبٌ: جَاعٌ / بَرَسِي بَو.
 سَاعِبٌ. سَعْبٌ. سَعْبَانٌ: جَوْعَانٌ / بَرَسِي.
 سَعْبٌ. سَعَابَةٌ: جَوْعٌ / بَرَسِيْتِي.
 سَفٌ:

سَفٌ. اسْفَ الْخُوصِ: تُسَجَّةٌ / چَنِي، گه لای دارخورمای
 چَنِي.
 - . - الطَّائِرُ أَوْ السَّحَابُ: مَرَّ عَلَى وَجْهِ
 الْاَرْضِ / تَن پِه پِي.
 - الشَّيْءُ: الصَّقُّ بَعْضُهُ بِبَعْضٍ / بَه يَه كِي هَوَه
 نَوَسَانِي، خَسْتِيه پَال يَه، جَوْتِي کُردن.
 سَفِيفٌ. سَفِيفَةٌ: مَا يُنْسَجُ مِنَ الْخُوصِ / حَسِير.
 سَفَارَه (فِي سَفَرٍ) سَفَاهَه (فِي سَفَه)
 سَفَحٌ:
 سَفَحُ الدَّمِ: سَفْكُهُ وَ ارَاقُهُ / خَوِيْتَنِي رِزَان.
 - الدَّمْعُ: ارَاقُهُ / فَرْمِيْسَكِي رِشْت.
 سَافَحًا. تَسَافَحًا: رَنِيَا / زِينَايَان کُرد، دَاوِيْتَن پِيسِيَان کُرد.
 سَفَاحٌ: سَفَكُ الدِّمَاءِ / خَوِيْتَن رِزْتَن.
 - : زَنِيٍّ / زِينَا، دَاوِيْتَن پِيسِي.
 سَفَاحٌ: مُرِيْقُ الدِّمَاءِ / خَوِيْتَن رِزْتَن، پِیَاو کُود.
 سَفَحُ الْجَبَلِ: أَصْلُهُ وَ (سَفْلُهُ) قَه دَبَال.
 سَفْدٌ:
 سَفْدٌ. سَفْدٌ: سَافَدُ الذَّكْرِ إِثْنَاهُ: جَامِعُهَا / گَاي، سَوَارِي
 بَو، کَه لای دا، لَاقَه ي کُرد.
 سَفْدُ اللَّحْمِ: نَظْمُهُ فِي السَّفُودِ لِلشَّوَاءِ / گُوشْتِي کُرد بَه
 شِيْشَه وَه.
 تَسْفِيدٌ: تَلْقِيحٌ / چَاک کُردن، کَه لَدَان، پِه رَا نَدَن.
 سَفُودٌ: سَيْخٌ / شِيْش، سَيْخ، کُود وَرْ.
 سَفَرٌ:
 سَفَرٌ. سَفَرٌ: أَرْسَلَهُ إِلَى السَّفَرِ / نَارْدِي بَو گَه شَت، بَه پِيسِي
 کُرد، رَه وَانَه ي کُرد.
 - . - الْبِضَاعُ: أَرْسَلَهَا / نَارْدِي.
 - . - عَنْ وَجْهِهِ: كَشَفَهُ / رَوِي خَوِي (تَاشْکَرَا کُرد،
 دَه رِخْسَت)
 - . - الصَّنِيعُ وَ الْوَجْهُ: أَضَاءُ / رَوْن بَوَه وَه، رَوْنَاكِي
 دَايَه وَه، شَه بَه قِي دَا.
 اسْفَرٌ عَنْ كَذَا: انْتَقَى / نَه وَه نَجَامِي بَو، لِيْتِي وَه شَايَه وَه.
 سَافَرٌ: مَضَى / رَوِي، جَو، چَو بَو گَه شَت، سَه فَه رِي کُرد.
 - : مَاتَ / کُود جِي کُرد، مَرْد.
 - ت عَنْهُ الْحُمَى: تَرَكْتَهُ / بَه رِي دَا، خَاوِيَه وَه، تَاكَه ي
 لَه کُود بَوَه وَه.
 - الرِّيحُ الْغَيْمُ: كَشَطُهُ / رَه وَانِيَه وَه، بَا هَه وَرَه كَه ي رَا دَا.

اسْفَعُ اللون: اسودُ مائل الى الحمرة/ رهش تالهی
 سوریو.
 سفق: سفق. اسفق الباب: ردهُ بِصَدْمَةٍ/ دای به یکدا،
 ده رگاکی توند دا به یکدا.
 - لَطَمَ/ پیاکیشا، لیغدا، تیی سرهوان، زلهی لی دا،
 چه پوکی پیاکیشا.
 سَفَقَة: اللطم و الصنفق/ پیاکیشان، لیغان، تی سرهوان،
 زله، چه پوک، لیغان.
 سفق:
 سَفَقَ: اراق/ رثانی، خوینی (رژان، کرد).
 - : صَبَّ/ رشتی، ناوی رشت.
 سَفَكَ الدم: إراقة الدم/ خوین (رژتن، کردن)، کوشتن.
 سَفَاك: سَفَاح/ خوین (رژ، خورن)، پیاوکوژ.
 سفل:
 سَفَلَ. سَفَلَ: نَقِیضُ علا/ نزم بو، ماته خوار.
 - : كان نذلاً/ بین نابو بو، سوک بو، تیق بو.
 تَسَفَّلَ/ تَدَانَى/ نزم بو وه.
 سفل. سَفَلَ. سَفَالَة: نَقِیضُ العلو/ نزمی، قولی.
 - : الشیء: اسفله/ بن، خوارو، دامین.
 سَفَالَة: ذَنَاءَة/ بین نابویی، سوکی، تریس.
 سافل: واطیء/ نزم.
 - : دَنِيءٌ/ سوک، بین نابو، تیق، گومرا، ناپیاو.
 اسفل: قاع/ بن، خوارو، دامین.
 - : من/ لوطا/ نزم تر، خواروتر.
 - : السافلین: ارنل حاله/ خوارخوارو.
 سَفَلَى: نَقِیضُ العلوی/ خوارو، لای خوارو، بنی بنه وه،
 هره بنه وه.
 سفلن:
 سَفَلَنَ الشیء: قَشَرَهُ/ پاکی کرد، توئیکه کی لی کرده وه.
 - : ت. سَفَنَتِ الریح: هَبَّتْ/ مه لی کرد، با مه لی کرد.
 سَفَنَهُ: نَحَنَهُ و لَيَّنَهُ/ نه رمی کرد، کوتای، دای تاشی.
 سفلن: صَفَرَةٌ/ سمارته، سمارته کردن.
 سَفَنَة: قَشَرَة کَشَرَة الحمص و الباقلاء/ توئیکلی ترو،
 پتله، قه لاس.
 سفلن: إسفلن: وشیط/ میخ، پواز.
 سفلینه: مرکب/ کهشتی.

سَفَر: رحیل/ چون، رژیشتن، رژی، کوچ.
 سَفَرَة: مُرَافَة/ گشت، سهیران، گه پان.
 مُسَافِر: مُرْتَحِل/ گشتیار، ره وه ند، رهووک، رتیوار،
 ره وه تی.
 - الوجه: ما یظهر منه/ رودیار، روبه ره لا.
 مسفار: کثیر الاسفار/ گه پوک، رهووک.
 مُسَفَّر: مَنْ اصابه جُهد السفر/ کفتی ریگه، که شه نگی
 ری.
 سَفَرَة: طعام المُسافر/ تویشو.
 - : مائدة الاكل/ خوان، سفره.
 سافر: کاشف الوجه/ روبه ره لا.
 ال - : الکاتب/ نوسر.
 تسفیر: ترحیل/ خستنه ری، ناردن، ره وانه کردن، به ری
 کردن.
 سفیر: رسول مصلح بین القوم/ ناویزی که را، نیرواوی
 ناشت کردنه وه ریگ خستن.
 - : دولی/ بالیوز.
 - : الساقط من الشعر و الورق/ وه ریو، مه لی وه ریو.
 سِفَارَة: وساطة/ ناویزی کردن، که وتنه بهینه وه،
 رولیتان.
 - : سَفَارَة: مرکز السفیر سیاسی/ بالیوزخانه.
 - : إيقاع الصلح/ ناشت کردنه وه.
 سِفَر: کتاب/ پرتوک، نوسراو، تومارکراو، کتیب.
 - : جزء من أجزاء التوراة/ به شیکلی تورات.
 سَفَرَجَل: شجر و شمر/ به من، بهی.
 سفلس: مرض/ ناته شهک.
 سفق:
 سَفَط السَمَك: قَشَر سَفَطَه/ پوله که کی لی کرده وه،
 پاکی کرد.
 سَفَط: قَشَر السَمَك/ پوله کی ماسی.
 سَفَط: سَلَة کبیره/ سهوی، قولینه، سه به ته.
 سفع:
 سفع الحر أو السموم وَجْهَهُ: لَفَحَتَهُ/ گره بردی، گه رما
 بردی، مه لی کزا.
 - : ضَرْبٌ وَلَطَمٌ/ زلهی وه شان، تیی سرهوان،
 پیاکیشا.
 سَفَعَة: بُقعة سوداء/ په لی رهش.

- شرعية/ که شتی چاروکه دار، که شتی با.
 - الدجاجة: صندرها/ سنگی مریضک.
 سَفَان: صانع السُفَن/ که شتی دوست کرد.
 سَفْنَج: سَفْنَج: اِسْفَنْج/ نیسفه نچ، که فی دره یا، هور.
 سَفَه:
 سَفَه: سَفَه نَفْسُهُ: اِثْلُهَا و اِسْتَحْفَ بِهَا/ خوی (رسوا)،
 سوک، که ر کرد.
 سَفَه: سَفَه: کَانَ سَفِيهَا/ تَرَوِي، که رید.
 سَفَه الرَّجُلِ او الرَّأْيِ: نُسِبَهُ اِلَى السَفَه/ گالته ی پی
 کرد، گالته ی پی مات، بی نخی کرد، نابروی برد.
 سَفَه: سَفَاهَة: حَمَاقَة. جَهْل/ که ریتی، گوجی، بی
 نه قلی، که وده نی، که مژه بی، که لوی.
 - - : اِسْرَاف و تَبْذِير/ ده ست بلای،
 به فیروان.
 - - : رَدَاةُ الْخُلُقِ و قَاخَة/ بی نابروی،
 تروی.
 سَفِيه: احمق/ که ر، گوج، بی نه قلی، که وده نی.
 - : بَذِيءُ اللِّسَان/ دم پیس، جنیو فروش، چه تون،
 چه قاهو سو، لهوچه، روهل مالراو.
 - : مُسْرِف، مُبْتَلٍ/ ده ست بلای، به فیروان.
 سَفِي:
 سَفِي: اسفی الریح الثراب: نَزَتْهُ او حَمَلَتْهُ/ کردی به
 تَوَزَّ خَوْلَ، خَوْلَ مهلی کرد، بو به خَوْلَ باران.
 سَافِيَاء: غُبَار/ تَب و تَوَزَّ، تَوَزَّ خَوْلَ.
 سَفَا السَّنْبِل: شوکه/ پژان، داسک، قه لاس.
 سَفِير (فی سفر) سَفِين . سَفِينَه (فی سفر) سَفِيه (فی
 سَفَه)
 سَقَر:
 سَقَرَتُهُ الشَّمْس: اَذَتْ دِمَاحَهُ بِحَرِّهَا/ خور بردی، مه تاو
 بردی، خور گیزی کرد.
 سَقَرَة: شِدَّةُ وَقَعِ الشَّمْس/ خوریدن، گیزیونی بهر
 مه تاو، که رما بردن، شرا لیدان.
 سَاقُور: حَرّ/ که رما.
 - : حَديْدَة تَحْمِي بِهَا الْحَيَوَان/ داخ، شیشی داخ
 کردن.
 سَقَر: جَهَنَّم/ نوزده خ، جهه نه نم.
 سَقَط:

سَقَط: وَقَع/ که رت، وری، روخا، رما، گلا.
 - من عَيْنِي: لَمْ اَعِدْ اَعْتَبِرْهُ/ له برچاوم که رت.
 - : اَخْطَأ. ذَلَّ/ پیتی مهل خلیسکا.
 - فِی الْاِمْتِحَان: لَمْ يَنْجُحْ/ دهرنه چو، که رت، مایه وه.
 - فِی الْكَلَام: اَخْطَأ/ له دهمی دهرچو، مه له ی کرد.
 - عَلَيْهِ الْاَمْر: ضَيِّعُهُ/ له کیسی چو، له کیسی خوی
 دا، له ده ست خوی دا.
 - مِنْ يَدِهِ: نَدِمَ/ به شیمان بو وه.
 - عَلَى ضَالَّتِهِ: عَثِرَ و وَقَعَ عَلَيْهَا/ دَوزیه وه، که رت
 به سه ریا.
 - الْوَلَدُ مِنْ بَطْنِ اُمِّهِ: خَرَجَ/ له دایک بو، له بارچو.
 سَقَطَ و اَسْقَطَ فِی يَدِهِ: تَحَيَّرَ/ سه ری سوپما، سه رسام
 بو.
 اسقط: اَوَقَعَ/ خستی، (دای، کوتای) به زه ویدا، گلانی.
 - مِنْ الْحِسَاب: طَرَحَ/ لینی دهرکرد، دهری میتا،
 دای شکان.
 - حَقًّا: اَضَاعَ حَقًّا/ مافی ون کرد، کردی به ژیر
 لیرو وه.
 - الدَّعْوَى: اَوَقَفَ السَّيْرَ فِيهَا/ وه ستانی، رای
 وه ستان، رای گرت.
 - الرَّجُلُ: عَالَجَهُ لِكَي يَبْرَحَ بِمَا عِنْدَهُ/ مه لی
 خه له تان، له گالی خه ریک بو تا پیتی درکان.
 - تِ الْمَرْءَة: اَجْهَضَتْ/ له باری چو.
 - تِ الدَّابَّة: طَرَحَتْ/ به ره که ی فی دای، تره کی.
 - اِمْرَاةٌ حَبْلِي: سَقَطَهَا/ له باری چوان، پیتی فیدی.
 - تَسْقَطُ الْخَبَرُ: جَمَعُهُ/ کزی کرده وه، مه والی کو کرده وه.
 تَسَاقَطَ: تَتَابَعَ سَقُوطُهُ/ به یک به دوی یه کدا که وتن.
 سَقَطَ: سَقَطَ: الَّذِي يَسْقُطُ مِنْ بَطْنِ اُمِّهِ لَغَيْرِ تَمَامِ او
 میتا/ له بارچو، ناتا و او.
 - : نَاقِصُ الْخُلُقِ/ ناتا و او، بی نابروی، نامه رد.
 سَقَطَة: وَقَعَة/ که وتن.
 - : عَثْرَة و زَلَّة/ مهل نوتان، مهل خلیسکان.
 سَاقَطَ: سَقُوط. وَاَقَعَ/ که ورتو، وریو، روخاو، گلاو.
 - فِی الْاِمْتِحَان: رَاسِبٌ/ دهرنه چو، که ورتو.
 - : سَاقِل. دَنِيءٌ/ سوک، نزم، ترو، رسوا، بی نابروی،
 نامه رد.
 اِسْقَاط: اِيقَاع/ خستن، روخاندن، گلانن.

- حَذَف. طرح / لا بردن، لِهْدَه رکردن، په پانندن، داشکندن.

- الجنين: إجهاض / له باربردن، به رپي فريدان، پي تره کاندن.

مَسْقُط. مَسْقُط: محل السقوط / شوين کورتن.

- هندسي / جن کورتن.

- الرأس: محل الولادة / شوينه زه، شويني له دايک بون.

سقوط: وقوع / کورتن، گلانن.

- خراب: روخان، ويران بون، کاول بون، فووتان، نه مان، رمان.

- الحق / ماف سوتان.

- الدعوى / پوچ بونه وي داوا.

يَسْقُط: فعل مضارع / بپوځن.

فليسقط / بابپوځن.

سَقَط: سَقَط: بَرَد / تهرزه.

سَقَط: مُعْطَل / په ک کورتن، له کار کورتن، سه قه ت.

- : مالا خير فيه من كل شيء / بي که ک، کونه، تلپ تيا نه ماو.

سَقَطِي: تاجر الثياب القديمة / کونه فروش.

سَقَعَ:

سَقَعَهُ: ضَرَبَهُ بِبَاطِنِ كَفِّهِ / زله ي لهدا، شه قازله ي لهدا، لتي دا.

سَقَعَ: سَقَعَ. نَاحِيَةً / مه ريم، ناوچه.

سَقَف:

سَقَفَ. سَقَفَ. الْبَيْتَ: جَعَلَ لَهُ سَقْفًا / سوري گرت، سورياني يو کرد، داره پای کرد.

- - بيديه: سَقَفَ / چه پله ي لهدا.

- - : صار اسقفًا / بوبه قه شه.

- ت الرجل: مالت / گيربو.

سَقَفَ: سَمَكَ. الْمُقَابِلَ لِلْأَرْضِ / بنميچ، ساپيته، بنه بان، داره پا.

- خارجي: سطح / سوريان، روي دهره وه.

- الحلق: حَنَك / مه لاشو، ناسماني دم.

سَقِيفَةٌ. تَسْقِيفَةٌ: مَطْلَةٌ / که پر.

مُسَقَّفَ / سرگيراو.

أُسْقِفَ: فَوْقَ الْفَسِّ / قه شه، (له قه شه گه وره تن).

صولجان - : عُكَّاز / کوچان، گالوک، داره ستي قه شه.

اسْقِيفَةٌ: مركز الأسقف / قه شه يه تي، پايه ي قه شه.

اسْقَفَ: غليظ العظام / تيسک نه ستور.

سَقَم:

سَقِمَ. سَقِمَ: مَرَضٌ / نه خوش کورتن، دهردي گرت.

- : اسْقَمَ: هَزَلٌ / لاوازي، له پ بو.

سَقِمَ. اسْقَمَ: أَعْلُ / نه خوشي خست، نه خوش کورتن.

- : ضايق / بيزاريو، قيزي هاته وه، نه نگاو بو.

- : هَزَلٌ / لاوازي کرد، له پي کرد.

سَقِمَ. سَقِمَ: مَرَضٌ / نه خوشي، دهردي.

- : تحول الجسم / لاوازي، بي هي زي، چروسانه وه.

سَقِيم: مريض. عليل / نه خوش، دهرده دار.

- : هَزَلٌ / له پ، لاوازي، چروساوه.

- الغرام / گرفتاري دل.

- الصدر: حاقِد / دل پيس، رقاوي، دل رهش.

كَلَامٌ - : خلاف الصحيح / قسي (نادروست، شق و شپ، درو ده له سه.

مكان - : فيه خوف / ترسناك.

سَقَى:

سَقَى. اسْقَى الرجل: اعطاه ماءً ليشرب / ناوي دايه.

- الدابة و الزرع / ناوي دا.

ساقى: شَرَبَ مَعَهُ / له گه لي خواره وه.

اسْتَقَى: طلب ما يشربه / داوي خواره ونه وي کرد.

- الخبر: حصل. جمع / هوالی (پن گه يي، زانی، کورکړه وه).

سَقَاء: قَرِيَّةٌ / کونده، کونه، جه ونده.

سَقَاء. سَقَاء: ناقل الماء / ناوکيش، سقا.

سَقَى: رَى. إِرْواء / ناودان.

- : استسقاء: مرض / ناوبه نگ.

ساق: مُقَدِّمُ الشَّرَابِ / مه ي گزي، ناوگزي، ناودر.

سَاقِيَّةٌ: خَادِمَةُ الْحَائَةِ / مه ي گزي.

- : نُهْرٌ صَغِيرٌ / جوگه، جوگه له، جه م.

مَسْقَى: مَرُورٍ / ناودراو.

سك:

سَكَّ الباب: أَغْلَقَهُ / داي خست، کلومي دا.

- الرجلُ صُمٌ / خو ي کړ کرد، که پيو.

- فی امره او سیره: لم یهتد لوجهته/ تیاما، نهی
نه زانی چی بکا.
رَجُلٌ سَكَنَ: مُتَحَيِّرٌ/ تیاماو، سرسام، شپرده.
ساکع: سَكَعَ: الرجل الغریب/ نامق.
مُسْكَنٌ/ که پیده، که بۆک، خویچی.
سکف:
اسْكُف: صار إسكافاً/ بو به (پیلو درو، پینه چی).
سَكَّاف. اسكاف: صانع الخفاف و الأحذية/ پیلو
درو، کهوش درو.
- : صرما تی/ پینه چی.
سَكَّافَة: حرفة السكاف/ پیلو درویتی، کهوش درویتی،
پینه چی تی.
سکف:
سَكَنَ: إنقطع عن الحركة/ وهستا، راوهستا، نارامی
گرت، سرهوت، خپ بو، جولای تیا نه ما.
- : هَذَا/ میمن بوه وه، دامرکایه وه، میواش بوه وه،
دایین بو، خاموش بو.
- عنه الوجع: فارقه/ نیشی نه ما، نازاری شکا.
- الدار: أقام فيها/ تیا دانیشت، له مال که دا نیشته چی
بو، (نیشته نی، نیشته چی) بو.
- الیه: إرتاح/ به دلی بو.
- الحرف/ پیت که راوهستا، بزوی تی نه ما.
- : اسْكَنَ: صار مسکیناً/ مه ژار که وت.
سَكَنَ: هَذَا/ وهستانی، رای وهستان، میمنی کرده وه،
دایینی کرد.
- الالم/ نازاری شکان، نیشی نه میشت.
- الجوع و الشهوة و الغضب/ برسیه تی و ناره زو و
قینی (دامرکانه وه، میمن کرده وه، میواش کرده وه).
- الحرف/ زه نهی بۆ کرد، پیت که تی وهستان.
- الزرع/ ترسی دهر کرد، ترسی له دلدا نه میشت.
- : اسكن الدار: جعله يسكن فيها/ خستی
خانوه که وه، نیشته نی کرد، دایینی کرد.
يُسْكَنُ: قابل للسكنی/ بۆ زیان نه شی.
ساکن: سَكَنَ مع/ پیکه وه دانیشتن، له گه لی دانیشت.
- : عاش مع/ پیکه وه زیان، له گه لی زیا.
ثَمَسْكَنَ: إدعى الفقر/ خزی مه ژار پیشان دا.
- : صار مسکیناً/ مه ژار که وت.

- : استكن: تَذَلُّ/ خزی رسوا کرد.
سَكَنَ: سَكَنَى: إقامة/ دانیشتن، مانوه، نیشته چی بون،
نیشتن.
- : مَسْكَنٌ: محل الإقامة/ مال، خانو، جینگه.
ساکن: عكس متحرك. هادیء/ وهستا، راوهستا،
میمن، دامرکاو، دایین، خاموش، خپ.
- : كذا: مقيم فيه/ له... نه زی.
- : قاطن/ دانیشتو، نیشته چی، نیشته نی.
حرف - / پیتی (بی بزوی، وهستا).
مَسْكَنٌ. سَكَنَ: بيت/ مال، خانو، زید، خه لوه تکه.
مَسْكُونٌ: به سَكَانٍ/ خه لکی تیا، دانیشتوانی تیا.
- : عامر أو اهل بالسكان/ ناوه دان.
- : بالجن/ خیزی (لایه، هیه، تیا).
المسكونة: العالم/ جیهان، گیتی.
سَكَانٌ. جمع ساكن: قاطنون/ دانیشتوان.
- : اهل البلد/ دانیشتوانی شار.
- المنزل أو العمارة السكنية/ خه لکی مال،
دانیشتوانی مال و بالاخانو.
- المركب: دَفَّةٌ/ ده سه دوی که شتی.
- السيارة: مَقْوَدٌ/ ده سه دوی، سوکان.
کثیر ال- : عامر/ ناوه دان، قه له بالخ، زور ناوه دان.
سَكُونٌ: هُدوءٌ/ میمن، میواش، نارام گرتن، سرهوت،
خاموشی، خپ بون.
- : سكوت/ بین دهنگی.
- : جزم الحرف/ بیت وهستان.
- : ضد الحركة/ وهستان، راوهستان.
سکینه: الوقار و الطمانينة/ دلنایی، میمنی، ناغری،
له سه رخوی.
مُسْكَنٌ. مَهْدِيءٌ/ میمن که، میمنه، دامرکین، نارام
به خش.
مَسْكِينٌ: فقير/ مه ژار، نه بو، کهم دهس، لات، له وار.
- : ذليل مقهور/ بین دهسه لات، خه بار، زید،
به دبهخت، که ساس.
مَسْكَنَةٌ: فقر/ مه ژاری، نه بونی، کهم دهستی، لاتی،
له واری.
- : ذل و تعاسة/ بین دهسه لاتی، که ساسی،
به دبهختی.

مُسَاكَنَة: زیجه غیر شرعیة/ دوست.
 سَكِين. سَكِينَة: آلة القطع/ چه قو کترد، قه لَه بپ.
 سَكَّان، سَكَاكِينی: صانع السكاكين/ چه قوگر،
 چه خماخ ساز.
 سَل: سَلَّ: اسْتَلَّ: اِنْتَزَع برفق/ ده ری هینا، رای کیشا، هه لی
 کیشا.
 تَسَلَّل: اِسْتَلَّ: اِنْسَحَب خفیه/ خوی دزیه وه، به دزیه وه
 بوی ده رچو.
 سَلَّ: اِسْتَلَّ: مَرَضَ بالسَّل/ سیلی گرت، توشی سیل بو.
 - - - اِلَى الْمَكَانِ: دَخَلَ/ خوی پیاکرد.
 سَلَّال: اسَلَّ: سَارِق/ دن، گه نکه دن.
 - : صَانِعُ السَّلَّةِ وَبَانِعُهَا/ سه به ته (فروش، چن).
 سَلِيل: مِنْ سَلَّ/ له ره گزی، له خیزانی، جس، توخم.
 - : مَسْلُول: مُصَابٌ بِالسَّلِّ/ سیلاوی.
 - - - : مُسْتَلَّ (كَالسَيْفِ)/ رَاكِبٌ شَرَاو،
 ده رهیتراو، شمشیری روت، هه ل کیشراو.
 سَلَّالَة: سَلَّ/ نه وه، وه چه.
 - : اَصْل. جَنْس/ ره گز، تیره، نه ته وه، نه ژاد، بینه
 (رهت، چه، ماله).
 - : عَائِلَة/ خِيزَان، بینه ماله، خانه واده، به ره باب.
 عِلْمُ السَّلَالَاتِ الْبَشَرِيَّةِ/ ره گز ناسی، ره گز ناسین، نه ژاد
 شوناسی.
 سَلَّالِي: مَخْتَصٌ بِسِلْسِلَةِ النِّسْبِ/ ره گز ناس، نه ژاد
 شوناس.
 سَلَّالَة: اِبْرَه كَبِيرَة/ سَوْنَن، سَوْنَن.
 - : بِنَاءٌ: بَرَجٌ مُسْتَدَقُّ الطَّرَفِ/ كه لوی قوچ، هه ورده بانی
 قوچ.
 سَلَّ: سَلَّ: سَلَّال: هُزَال/ سیل، ده ورده باریکه،
 ده غه زاری.
 سَلَّة: سَلَّ: سَلَطَ/ سه به ته، قولینه، سه وی.
 - : الْمَهْمَلَاتِ (ته نه که، سه به ته ی) خَوَّلَ.
 - : السَّرَقَةُ الْخَفِيَّةُ/ گه ره دزی، ناخونه ک.
 لَعِبَةُ كُرَّةِ الْ- / یاری باسکه.
 سَلَّال: صَانِعُ السَّلَالِ/ سه به ته چن.
 سَلَّسَلَ الشَّيْءَ بِالشَّيْءِ: (اوصله به/ به یه کی گه یان،
 گه یانیه یه ک.

- : رَبَطَ بِالسَّلْسَلَةِ/ به زنجیر به ستیه وه.
 - : النِّسْبُ اِلَى/ ره گزی گه یاند هه به..
 - : الْمَاءُ: صَبَّهُ فِي حُدُودٍ/ کردی به لیژیدا، به خوږ
 رژی.
 تَسَلَّلَ الْمَاءُ: جَرَى/ به خوږ رژی.
 سَلَّسَلَ: شَلَّال صَغِيرٌ/ تالگی بچوک، ناوی خوږ.
 - : مَاءٌ عَذْبٌ/ ناوی پاک و روڼ.
 سِلْسِلَة: زَنْجِيرٌ/ زنجیر، زنجیره.
 - : بَرَقَ مُسَلْسِلٌ فِي السَّحَابِ/ زنجیره بروسکه،
 بروسکه ی یه که له دوا یه که
 - : اَشْيَاءٌ مُتَابِعَةٌ/ زنجیره، یه که له دوا یه که.
 - : لَكَائِيْبٌ/ کرم له درق.
 - : جِبَالٌ/ زنجیره شاخ، تیغه شان، تیره شان.
 - : النِّسْبُ/ بینه چه زنجیره ی ره گز.
 - : الظُّهْرُ/ بېرېره ی پشت، مورده گه ی پشت.
 تَسَلَّسَلَ: تَتَبَاعٌ/ یه که له دوا یه که، به دوا یه که کدا،
 ریچکه، ریز، ریژه.
 پال - : بِالتَّتَابُعِ/ به ریز، یه که له دوا یه که، به ریچکه.
 مُسَلْسَلَة: رَوَايَةُ مُتَسَلْسَلَة/ چیرۆکی زنجیره یی.
 مُتَسَلْسَلٌ: مُتَتَابِعٌ/ به رودا، یه که له دوا یه که، به ریز.
 رَقْم - : رُتَابَهُ ی یه که له دوا یه که.
 رَوَايَة - : ز/ چیرۆکی زنجیره یی.
 سَلَّ: سَلَّ: اِسْتَلَّ السَّمْنَ: صَفَّاهُ/ پالوتی، دووکه که ی گرت.
 - : السَّمْسَمُ: اِسْتَخْرَجَ دَهْنَهُ/ روڼه که ی (گرت،
 ده رهیتنا).
 - : الْجِدْعُ: نَزَعَ شَوْكَهُ/ دپکه کانی (لی کرده وه،
 ناشی).
 سَلَّاه: سَمَّنَ: سَمَّنَةً/ روڼی پالتوراو، داخ کراو.
 سَلَّاه: سَلَّاه: سَلَّاه: شَوَّكَ النَّخِيلَ/ چقل.
 سَلَب: سَلَبَ: اِسْتَلَبَ الشَّيْءَ: اِنْتَزَعَهُ قَهْرًا/ روتی کرده وه،
 تالانی کرد، به زور لی سی، زه روتی کرد.
 سَلَبَتِ: اِسْلَبَتِ الْمَرْأَةُ: اَجْهَضَتْ/ له یاری چو.
 سَلَبَ: لَبَسَ السَّلَابَ/ ره شی له بهر گرت، ره شی پو شی.
 سَلَبَ: مَایَسَلَبَ/ تالانی، یه غما.
 - : قَهَبٌ/ تالان کردن، روت کردن وه، راوړوت.

- نَفِي: ضِدَّ إِيْجَابٍ / نَهَى.

علامة ال - او السالب (-) / نِشَانِی نَهَى.

سَلْبِي: سَالِب: ضِدَّ مُوجِبٍ / بِنْتَهْرَك، سَارِد، بِنَجِي،
ناله بار.

- نَفِي: نَهَى.

سِلَاب: ثِيَاب الحداد / رهش پُوشی، بهرگی رهش.

سَلَاب: سَالِب: مُقْتَصِبٌ مَا لِلْفَقِيرِ / تالاتی کر، جهرده،
زهوت کر.

اسلوب: كَيْفِيَّةٌ / چُونیه تی، رهفتار، سہمت.

- : نَمَط / شِوَان، رِنگ، شِوہ.

سَلَت:

سَلَّتْ سَلًّا: سَحَبَ / دهری مینا، رای کیشا، هه لن کیشا.

- مَلَابِسُهُ: شَلَحْهَا بِسَرْعِهِ / دای کهن، خوی روت
کرده وه.

- وَ اسْتَلَّتِ الْقَصْعَةَ: مَسَحَهَا بِاصْبَعِهِ / لَسْتِیْوہ،
په نهجی پیامینا.

إِسْتَلَّتْ: إِنْسَحَبَ خِلْسَةً / خَوَى دُزْبِیْوہ، به دُزْبِیْوہ
دهرجو.

- مِنْهُ: هَرَبَ / له دهستی دهرجو، فرتی کرد.

- الْقِمَاشُ: تَفَكَّكَ / شِیْبِیْوہ، پوکابه وه، هه وه شا.
سَلَج:

سَلَجَ: إِسْتَلَجَ: إِبْتَلَعَ / قوتی دا.

سَلَجَم: لَفَت / شِلَم.

سَلَح:

سَلَحَ الطَّائِرُ: رَمَى بِسَلَحِهِ / رِقْنِی کرد.

سَلَحَ: جَهَّزَ بِالسَّلَاحِ / چه کی دایه.

تَسَلَحَ: لَبَسَ السَّلَاحَ / چه کی له خوی دا، چه کی هه لگرت.

سَلَحَ الطَّيْرُ: تَجَوَّاهَا / رِقْنِی، جیقنه.

سَلَحَ: آتَمَ قِتَالًا / چه ک، تیغ.

- الدِّهَاعُ: دَرَعَ / قه لغان، زئی، چه کی بهرگری.

- المَحْرَاحُ: حَدِيدَتُهُ / گاسن.

- المَطْوِيُّ أَوِ السَّكِينُ: شِفْرَةٌ / دهم، دهمه چه قو.

تَحْتَ ال - : فِي الخِدْمَةِ العَسْكَرِيَّةِ / سه ریان.

نَزَعَ أَوْ تَجَرَّدَ السَّلَاحَ / چه ک کردن، چه ک دامالین.

سَلَّمَ سِلَاحَهُ / چه کی دانا.

أَخَذَ سِلَاحَهُ / چه ک کرا.

مُسَلَّحٌ: مَجْهَزٌ بِالسَّلَاحِ / پې چه ک، چه کدار، چه ک ریژ.

خِرْسَانُهُ مُسَلَّحَةٌ / کونکریتی موسه له ج.

تَسْلِيحٌ: تَجْهِيْزٌ بِالسَّلَاحِ / پېرچه کړن.

سَلْخَافَةٌ: سَلْخَافَةٌ: مِنْ الْبَرِّ مَائِيَّاتٌ / کیسه ل، ره قه.

- الْبَحْرُ / جله.

سَلَخ:

سَلَخَ الذَّبِيحَةَ: نَزَعَ جِلْدَهَا / گروی، پیسته کی گرو.

- الْبِيشْرَةُ: جَلَطَ / دای مائی، پیسته کی دامالنی.

- الثَّعْبَانُ: إِنْسَلَخَ مِنْ قَشْرِهِ / کاژی فرتی دا.

- إِنْسَلَخَ الشَّهْرُ: مَضَى / مانگ ته وای، رابورد.

إِنْسَلَخَ الْجِلْدُ: كَشَطَ / پیستی فرتی دا، قلیشا، توپزی

دامالنی.

- مِنْ ثِيَابِهِ: تَجَرَّدَ / روت بو وه.

سَلَخَ: سَلَخَ: سَلَخَ الْحَيَّةَ: قَشَرَهَا / کاژی مار.

- : نَزَعَ الْجِلْدَ / دامالین، گرون، فرتی دان، پُوست

گرتنه وه، توپز دامالین.

- الشَّهْرُ: آخِرُهُ / دواپی مانگ، بنی مانگ، کوتایی

مانگ.

سَلَخَ: جِلْدَ الْحَيَوَانِ الْمَسْلُوحِ / پیسته کی گروا.

سَلِخَ: مَسِخَ: بَلَاطِعُمْ / بِنِ تَام.

- مَسْلُوحٌ: مَسْلُوحٌ / گروا، دامالراو.

سِلَاحَةٌ: مَسَاحَةٌ / بِنِ تَامِی.

سَلْخَانَةٌ: مَسْلَخٌ: مَذْبَحٌ / قه سابخانه.

سَلَسَ:

سَلَسَ: كَانَ لَيْسَ مُنْقَادًا / گوی رایه ل بو، نهرم بو،

دهسته مق بو.

- بَحَقَى: أَعْطَانِي إِيَّاهُ بِسَهْوَةٍ / به ناسانی دامیه وه.

سَلَسَ: سَالَسَ: مَطْوَعٌ / گوی رایه ل، نهرم، دهسته مق.

كَلَامٌ - : سَهْلٌ: طَلَّقَ اللِّسَانَ / قسه ی (نهرم، شیرین)،

زمانی (لوس، پاراو، ره وان).

سَلَسَةٌ: لَيْوَنَةٌ / نهرمی، ناسانی، ره وانی.

- الْكَلَامُ: طَلَّاقُ اللِّسَانِ / زمان (لوسی، پاراوی،

ره وانی).

- الْبَوْلُ: عَدَمُ الْمَقْدَرَةِ عَلَى ضَبْطِ النَّفْسِ / (خق،

مین رانه گرتن، میزه چورکتن).

سَلَسٌ: السَّهْوَةُ وَ الْإِنْقِيَادُ / گوی رایه ل، به ناسانی

مالی کردن و به پیوه بردن.

- : عَدَمُ اسْتِمْسَاكِ الْبُولِ / میز رانه گرتن،
میزه چورکن.
سَلَسْبِيلُ: شَرَابُ (هَلِ الْجَنَّةُ) / خوارنده‌ی ناول
به‌هشتیان.
- : الْمَاءُ الْعَذْبُ. السَّهْلُ الْمَسَاغُ / ناولی ساز.
سَلَطَ:
سَلَطَ. سَلَطَ: كَانَ طَوِيلَ اللِّسَانِ صَدِيدَهُ / زمانی درِیژو
پیس بو.
سَلَطَ عَلٰی: اَطْلَقَ لَهُ السُّلْطَةَ / ده‌سه‌لاتی دایه.
- : عَلٰی: حَرَضَ / هَانِ دَا.
- : وَجْهَهُ. فَرَضَ / نَاراسته‌ی کرد، سه‌پاندی.
تَسَلَّطَ عَلٰی: تَغَلَّبَ عَلَيْهِ / زَالَ بُو به سهریا.
- : عَلٰی: حُكْمَ / ده‌سه‌لاتی به سهراکرت، فرمان
ره‌وایی کرد.
سَلَطَ: طَوِيلَ اللِّسَانِ / زمان درِیژ.
سَلَاطَةُ: وَقَاخَةُ / بِن‌حایایی، بِن‌نابرویی، چوختیتی.
سَلِيطُ: وَقِحَ / بِن‌حایا، بِن‌نابرو، به‌زه‌بر، چوختی.
- : زَيْتُ الزَّيْتُونِ / رَقَن زه‌یت.
تَسَلَّطَ: تَغَلَّبَ / زَالَ بُون، سه‌پاندن.
- : حُكْمَ / فرمان ره‌وایی.
مُتَسَلَّطَ: مُسَيِّطَرُ عَلٰی / زَالَ، ده‌سه‌لات دار.
مُسَلَّطَ: نَاراسته‌کراو، سه‌پاو.
سُلْطَةُ: قُدْرَةُ. قُوَّةُ / توانایی، میز.
- : حُكْمَ / فرمان ره‌وایی.
- : نَفُوذَ / ده‌سه‌لات، کارپه‌وایی.
- : رُوحِيَه / فرمان ره‌وایی ثابینی.
- : زَمْنِيَه / میزی کاتی.
- : مُطْلَقَةً / ده‌سه‌لاتی ته‌وای.
- : قَضَائِيَّةُ / فرمان ره‌وایی یاسایی.
- : الْقَضَاءُ / ده‌سته‌ی دادوهری.
- : التَّشْرِيعُ / ده‌سته‌ی یاسادانان.
سُلْطَنُهُ: مَمْلَكَةُ / ولات، سولتان نشین.
سُلْطَان. سُلْطَةُ: حَاكِمَ / فرمان ره‌وای، سولتان، شا.
- : قُوَّةُ / میز، توانایی.
- : حُكْمَ / فرمان ره‌وایی.
- : نَفُوذَ / کارپه‌وایی، ده‌سه‌لات.
سُلْطَانَةُ: زَوْجَةُ السُّلْطَانِ / شازن، زنی سولتان.

سُلْطَانِي: نَسَبَةٌ اِلَى السُّلْطَانِ / شایانه.
- : عَظِيمُ. فَخْمُ / بزورگ، مهن، شکومند.
سُلْطَانِيَّةُ: وِعَاءُ الطَّعَامِ وَغَيْرُهُ / له‌گن.
سُلْطَةُ: كَامِخُ / زه‌لات.
مَسْلَاطُ: سِنُ الْمِفْتَاحِ / زمانی کلیل، دانی کلیل.
سَلَاطِحُ. مُسَلَّطِحُ: ضِدُّ غَوِيْطُ / ته‌نکاو، بوار.
سَلَعُ:
سَلَعُ الْاَرْضُ: تَشَقَّقُ / قَلِيشَا، درزی تن بو.
سَلَعَتُ. اِنْسَلَعَتُ قَدَمُهُ: تَشَقَّقَتْ / پَتِي قَلِيشَا.
سَلَعُ: اَحْرَقُ / سوتانی، جزانی به ناگردا، ناگری پیاچزان.
سَلَعُ: شَقَّ / قَلِيشُ، قَلِيشَاوِي، درز.
- : سَلَعُ: الْمِثْلُ وَ التَّرْبُ / وه‌ک یه‌کی، له‌یه‌ک چون،
هاو.
اِسْلَعُ: مُتَشَقَّقُ الْقَدَمِ / بِن قَلِيشَاو.
- : الَّذِي اَصَابَتْهُ النَّارُ / سوتاو، پیتست سوتاو.
سَلَعُ: اَثَارُ النَّارِ فِي الْجِلْدِ / سوتای.
سَلْعَةُ: بَضَاعَةٌ / کَل و پهل، شت و مه‌ک.
- : کاسِدَةُ / کَل و پهل بِن‌بازار، شکاو، نافروشری.
- : سَلْعَةُ. سَلْعَةُ: عَلَقَ الْمَاءُ / زه‌رو.
- : - : - : کِيسُ شَحْمِي نَحْتِ الْجِلْدِ / لو،
چوره‌لوی دِیژر پیتست.
سَلْعَامُ: وَاسِعُ الْحَلْقِ / دهم پهل، دهم زل.
- : عَظِيمُ الْبَطْنِ / ورگن، ورگ زل، ورگ داک‌وتو.
- : طَوِيلُ الْاَنْفِ / لوت شوق، لوت درِیژ، لوت.
- : ذَنْبُ / گورگ.
سَلَفُ:
سَلَفُ. اَسْلَفُ الْاَرْضُ: سَوَاهَا / چاکی کرد، ته‌ختی کرد،
خوشی کرد، ته‌ختی لئیدا.
- : تَقَدَّمَ وَ سَبَقَ / پیتش که‌وت.
- : مَضَى / تی‌په‌پی، رابورد.
سَلَفُ. اَسْلَفُ: اقْرَضَ / قهرزی دا، وامی دا.
تَسَلَفُ. اِسْتَلَفَ: اقْرَضَ / قهرزی کرد، خوازتی، وامی
کرد.
مَسْلَفُهُ: اِدَاةُ لَتَمْهِيدِ الْاَرْضِ بَعْدَ حَرْثِهَا / ته‌خته.
سَلَفُ: مَنْ تَقَدَّمَكَ مِنْ اَبَائِكَ / بایپران، پیتشین، باوان.
- : ضِدُّ الْخَلْفِ / رابوردو، پیتشو، دیرین.
- : قَرْضُ بِلَا فَائِدَةٍ / قهرزی بِن سود.

سَلَفًا: مقدماً/ پیشه‌گی.

سَالِف: متقدم/ پیش‌گه‌وتو.

- سابق: ماضی/ تن‌په‌یو، رابوردو، پیشو، پیشین، دیرین.

- الذکر: مذکور آنفا/ ناوبراو، باسکراو.

فی - الزمان/ له زه‌مانی گوندا.

سَالِفًا: سابقاً/ له‌وه‌ویش، زو.

سَلَفُهُ: قَرَض. دَین/ قه‌رز، خوازتن، وام.

- مستدیمه/ قهرزی درئی‌خایه‌ن.

- الحذاء: قَرَش/ ناوهرش.

سُلَاف: اَجُود الخمر/ باشت‌ترین مه‌ی، شه‌رایبی کونی چهند ساله.

سَلَف: زوج/ لخت‌الزوج. غَدیل/ تاوه‌ل زوا.

- : اخو الزوج/ شوبرا.

سَلَفُهُ: زوجة‌ الاخ/ برائن.

سَلَق:

سَلَق اللحم و غيره: اغلاه و طبخه/ کولانی، لئی نا.

- : سَمَط. احرق بماء حار/ دای مائی، لئی کرده‌وه.

- بالسوط: ضرب الی ان تزرع جلده/ نه‌وه‌نده‌ی لئدا تا پیسته‌کی دامائی.

- باللسان او بالكلام: رَجَرَة. آذاه/ سه‌رزه‌نشتی کرد، قسه‌ی پی‌وت.

- الشيء بالماء الحار: اذهب شعره/ توك و په‌ره‌کی لی کرده‌وه، هال پیروکان، تاوه‌روتی کرد.

- الحرّ او البرد النبات: احرقه/ سوتانی، هالی پروکان.

- : صَرَع. وَقَعَهُ على الارض/ (کوتای، دای) به زه‌ویدا.

- : تسلق: صَعَد/ سه‌رکه‌وت، پیا سه‌رکه‌وت، پیا هال زنا.

تَسَلَّق: نام علی ظهره/ به گازی پشتدا که‌وت.

- الشجرة او الحائط و غيرها/ سه‌رکه‌وت، پیاسه‌رکه‌وت، پیا هال زنا، سه‌رکه‌وته‌سری.

استلقى علی ظهره: نام علیه/ به گازی پشتدا که‌وت، له‌سه‌ر پشت که‌وت.

اِسْتَلَق اللسان: اصابه تَقَشُّر/ زمانی قلیشا، هال زله‌پی، داپل‌خوا.

سَلَق: مصدر (سَلَقَ)/ کولان، کولاندن.

- : سَلَق: اثر الجرح/ جن برین.

- : سَلَق: نبات يُطْبَخ/ سلق.

مَسْلُوق: مطبوخ/ کولان.

تَسَلَّق: صعود/ سه‌رکه‌وتن، هال زانان.

متسلق/ سه‌رکه‌وتو، هال زناو.

نبات - / روه‌کی سه‌رکه‌وت، روه‌کی هال زن.

سَلَوَقی. سلاقی: كلب الصيد/ تاجی، تاژی.

سُلَاق: بشر تخرج علی اللسان/ زمان هال زله‌پان، پیژوکه.

سَلَاةُ اللسان: بَدَاةُ/ زمان پیسی، زمان درئی، دهم شری.

سَلِيقَة. مسلوق. مسلوقة/ کولان.

- : طَبِيقَة/ نه‌زادی خو‌رسک، له‌خزوه.

سَلَك:

سَلَك المكان: دَخَلَ فيه/ تیی چو.

- الطريق: سار فيه/ پیا‌پی، پیا‌تپه‌پی، گوزه‌ری کرد.

- الشيء فی الشيء. اسلك: ادخله فيه. نَظَم/ تیی خست، تیی په‌ران، پیوه‌ی کرد، مؤنیه‌وه.

- : سار. تَصَرَّف/ ره‌فتاری کرد.

- بموجب کذا/ به گویه‌ی.. ره‌فتاری کرد.

سَلَك الخيط: لَفَهُ/ هالی کرد.

- الخيط: حَلَّ عَقْدَهُ/ خاوی کرده‌وه، کوبیه‌وه، گری‌که‌ی کرده‌وه.

- الامر المعقد: زال الابهام/ تاسانی کرد.

- الاسنان: خَلَّلَهَا/ دانی تاژنی.

سَلَك: خيط/ کشته‌ک، په‌ن، په‌ت، ده‌زو.

- معدنی/ تل.

- نباتی. اظفور/ ته‌رن.

آلة الحزم بال - / تل به‌ست.

ال - العسكرية/ سه‌ریازی، سه‌ریازی گه‌ری.

ال - الدبلوماسية/ بالیوزگه‌ری.

لاسلكی/ بی‌تل.

مَسَلَك: طریق/ ری، ریگه، ریویان، ری‌بان.

سالك: غير مَسْدُود او معرقل/ کوناودره، دهره‌چن.

سُلُوك: تَصَرَّف. سیر/ کردار، ره‌فتار، کرده‌وه، ره‌وشت.

حَسَنُ ال - / رهفتار چاک، رهفتار چاکي.

سوء ال - / رهفتار خرابي.

سلاکة الاسنان / خهليله، دان نازنه.

سلم:

سلم من خطر: نجا / رزگاري بو.

- من عيب: بريء منه / روسور بو.

سلم على: حيا / سلاوي کرد.

- الی: ناول / دايه، پيژدا، دايه دهستي.

- الامر الی: اعطاء / فرمانه کهي دايه دهست.

- امره الی الله / کاري دايه دهست خوا.

- بالامر: قبل / پيژي رازي بو، قايل بو، ملي دريژکرد.

- إنقاد و اذغن / ملي شوپکرد.

- إستسلم الی العدو / خوي دا به دهسته وه.

- من خطر: نجا / رزگاري کرد.

- سلاحة / چهکي دانا، دهستي مهل بري.

سلم سلاحك / چهک داني، دهست مهل بړه.

- (لي) عليه / سلاوي لي بکه، سلاومي بگهي نن.

سالم. تسالم: تصالح / ناشت بوه وه.

اسلم الی: إنقاد / ملي شوپکرد.

- خذل. خان / ناپاکي کرد، فروشتي، خوي

فروشت.

- امره الی الله. سلمه / کاري دايه دهست خوا.

- الروح: ثوفي / گياني (دا به دهسته وه، سپارد،

دهرچو)، مرد.

- تدبیر بالاسلام / نيسلامي کرده نايي، بوبو به

نيسلام.

تسلم. إستسلم: تناول / وهري گرت.

- : صار مسلما / بو به نيسلام.

- منه: ثير / ليبي بي بهري بو.

إستسلم: إنقاد / ملي شوپکرد، خوي دا به دهسته وه،

مليدا.

سلمته الحية: لدغته / مار پتوه يدا.

سلم. سلام: سگينه / هميني، بي دهنگي.

- : ضد حرب / ناسايش، ناشتي، ناسوده يي.

- : سلامة: امن / ناسايش، ناسوده يي.

سلام: تحية / سلاو، درود.

- : نشيد وطني / سرودي نيشتمان.

دار ال - : جنة / بهمهشت.

دار او مدينة ال - : بغداد / شاري به بغداد.

نهر ال - : دجلة / روباري ديجه.

ال - عليكم / سلاو، سلاوتان لي بي، روزياش.

سلامة: الخلو من العيوب / چاکي، پاکي، بي وه يي.

- النية: إخلاص / دلسوزي، دلپاک.

ب - النية / به دلسوزانه، به نيته يي پاک.

سليم. سالم: ليس به اذی / هچي نيه، بي وه يه.

- : صحيح / تهوار، دروست.

- : ليس به عيوب / بي خهوش، بي گورد.

- البنية / لهش ساخ.

- العقل / هوشيار، هوشمند.

- من كذا: خال منه / بي خهوش.

- من الاقات و الامراض / بي دهره. ساخ.

- : صائب الرأي / راست، راراست.

- العافية / لهش ساخ، ته دروست.

- النية / نيهت پاک، دلسوز.

- : لذيق / ماران گاز.

سالم غانما / رزگاري به دهسکهوت، سه رکهوتوي

به دهسکهوت.

استلام. تسلم: اخذ / وه رگرتن.

إستسلام: إنقياد / رام بون، قايل بون،

خوبه دهسته وه دان، مل (دان، شوپکردن).

مسلم به: مقبول / دان بيانراو، پي ليتنراو.

- به: لا نزاع فيه / بي گري و گرفت، مشت و مي مهل

نه گرتن.

مسلم: اخذ / وه رگر.

مسالم: محب السلم / ناشتي خوا.

- : متسامح / ميه ره بان، اي بوره، نهرم، ناسان.

تسليم: قبول و رضا / قايلی، قايل بون.

- : إذعان / سه رشوپکردن.

- : مناوله / دان، پي دان، دانه دهست،

به دهسته وه دان.

- : إلقاء التحية / سلاو، سلاوکردن.

- الی العدو / خوبه دهسته وه دان.

- : إعراف / پي ليتن.

شروط ال - : في الحرب / مهرجي به دهسته وه دان.

إسلام: دین مشهور / ئیسلام.

- مسلمین / موسلمان.

- : إنقیاد / به پیروی چون، سرشود کردن.

مُسْلِم: محمدی / موسلمان.

سليمانی: عَقار سام / ژار، ژارجیوه.

سُلَم: سُلْمَة / نَزْجَة / پیژده، قالدیره، پلیکانه، پی

پلیکانه، پایه.

إتخذهُ سُلْمًا / پیا سرکهوت، کردی به پیژده.

سُلَامی: سُلَامیة: عَظْمَة الاصبع / گرتی به نجه، پل،

پلنچکه.

سلمون. سلمون مرقط: سمک نهری / ماسیه خاتونه.

سلا:

سَلَا. سَلَى الشیء و عنه: نَسِیَهُ / له بیرى چوه وه،

له بیرى کرد، سه بورى خویدا.

سَلَى. اسَلَى: الهی / ناسوده ی کرد، دلی دایه وه، دل

نه وایی کرد.

- - - : عَزَى / سرخوشی کرد، دلی دایه وه،

به سه ریاهات.

تَسَلَى: تَلَهَى / خوی خه ریک کرد، سه بورى به خویدا،

خوی ناسوده کرد.

سُلُو. سُلُوَان. سُلُوَى: نَسِیَان / له بیرچونه وه،

له بیرکردنه وه.

- - - : عَزَاء / پرسه، سرخوشی.

سُلُوَة: تَسْلِیة: لَهو / رابواردن، که یف کردن.

- : تَسْلِیة لِقَتْل الوقت / بۆ رابواردن، کات کوشتن.

فی - من العیش: فی رَغْد منه / خوش گوزه رانی.

مُسَلَّ: مَلَه / خه ریک که، رابویر، بۆ رابواردن، خه م

ره وین.

مَسَلَا. اَمَا كُنَ اللّهُو / شوین گه شت، گه شتگه، شوینی

رابواردن.

سَلُوَى: كُلَّ مَا يُسَلَى / گه مه، گه شت، رابویره،

خلافاندن.

- : سَمَن. طائر / شیلاقه.

سم:

سَم. سَمَّ الطعام: جعل فيه سَمًا / ژاروی کرد، ژاری

تو کرد.

- ه: سَقَاهُ السَّم / ده رمان خواری کرد، ژاری دایه.

- القارورة: سَدَّها / سوری نایه وه.

- الشیء: اَصْلَحَهُ / چاکی کرده وه.

- بینهما / اصلح. رِیْکی خستن، ناشتی کردنه وه.

- ت الريح: احرقت سوتانیه وه، گره سوتانی.

سَمَّ الرجل: سَقَاهُ السَّم / ده رمان خواری کرد، ژاری

دایه.

- : لَوَّث و افسد. پیسی کرد، ژاروی کرد.

تَسَمَّم الرجل: تناول السَّم او دخل السَّم فی جسمه

ژاروی بو، ده رمان خواری بو، ژاری خواری.

- الجرح: فسد الجرح / لی پیس کرد، توشی گانگرین

بو.

سَمَّ اليوم: اِشْتَدَّ حَرُّهُ / گه رمای کرد.

- الثبات: احرقتہ السموم / گره سوتانی، گره بردی،

شهرای لییدا.

سَم. سَم. سَم: قَشِب / ژار، ژه هر، زه هر.

- الفار: شَكَّ / مه رگه موش.

- قتال: ممیت. مُهَلَك / ژاری بکوژ، ژاری مه لایل.

- : ثَقِب کون، چار.

- : جمع مسام. منفذ الاوراق النباتية / وردیله کون.

سام. مُسَم: ذُو السَّم / ژاروی، ژه هرین، بکوژ.

- ابرص: ابو بریص / شه وگه رد.

یوم - و مُسَم و مسموم: ذُو سَموم رَقْطَى نَقْد گه رم و

گپاوی.

تَسَمَّم: / ژاروی بون، ژارگرتن، ژار لیدان، ده رمان

خواری.

- بولی / میزه ژار.

- دُمُوی / خوینده ژار.

- ذاتی خوژار.

اعراض ال - / نیشانه ژار.

مسموم / ژاروی، ژه هرین، ژارین.

سَموم: الريح الحارة / گره، سه بون، شهرای.

مَسَام الجلد: ثَقْبُهُ و منافذه / وریدله کونی پیست،

کرتوچکه، کونیه.

سامی: ذُو مسام / کون کون.

سَمَامَة: سنونو / په ره سیلکه.

سَمْسَم: جلجلان / کونجی.

سَمْسَم: ثعلب / ریوی.

مُسَامَحَة: صَفَح / ائْتَبَرْدَن، چاوپۆشی کردن، به زه یی
 بیاماتنه وه.

سَمْحاق: قَشْرَة رَقِيقَة فَوْق عَظْم الرّاس / پِیستی سَر.

سَمْد:

سَمْد: رَفَع رَاسَهُ وَ نَصَبَ صَدْرَهُ تَكْبِراً / سنگی
 ده ریه پان، خۆی قیت کرده وه.

اَسَمْد: اِنْتَفِخْ غِیضاً، پِیشی خوارده وه، خۆی گیف
 کرده وه.

سَمْد الارض: سَبَخْهَا / پِینی کرد، پِینی پتیه کرد،
 پِینی دا.

سَمْعَاد: سَبَاخ / پِیین، سَنَیر، سه نَیر.

سَمید: دَقِیق اَبِیض / تاردی سپی.

سَمَر:

سَمَر: لَمْ یَنْمَ وَ تَحَدَّثْ لَیلاً / شو رای بوارد، شه وکۆپی
 گرت.

سَامَر: قَسَامَرُوا: تَحَدَّثُوا لَیلاً بَ شَو دَوان، شه و
 رایان بوارد، دمه ته قی یان کرد.

سَمَر: سَمَر: اِسْمَر: صَارَ اَسْمَر: بۆریو.

سَمَر: سَمَر: تَسَمَرُ اللَّبَن: جَعَلَهُ سَمَاراً اِی رَقْعَهُ
 بِالْعَاء / کردی به ماستاو.

— : شَدَّ بِمَسْمَار: بَزْمَار رِئْثی کرد، بَزْماری
 پیاداکوتا.

— الْمَسْمَار: دَقَّ لَیْدِخَل / دای کوتا.

سَمَر: الْحَدِیْثُ فِی اللَّیْلِ / شه و رای بواردن، گفَت و گۆی
 شه، دمه ته قی.

— : اللَّیْلِ وَ سَوَادُهُ / شه و تاریکای شه.

سَامَر: مَجْلِسُ الْمُتَسَامِرِیْن / کۆپی رای بواردن.

سَمیر: مُتَسَامِر: مُسَامِر: الرَّفِیقُ اَوْ الْعَشِیرُ الْمَرْح /
 هاو پتی خۆش مه شرف، تَریاب.

اَسْمَر: سَمَرَاءُ اللَّوْن: بَیْنِ الْاَبِیضِ وَ الْاَسْوَد / بۆر.

— الْبَشْرَة / گنم رهنگ، سه وزه.

اِمْرَاةٌ سَمَرَاءُ / سه وزه.

سَمَار: لَبَنٌ کَثِیرُ الْعَاء / ماستی روَن، ماستاو، نَزاو.

مِسمَار: وَتَدَ مِنْ حَدِید / بَزْمَار، سَنَجُوق، سَنَگ، مِیخ،
 مِیخ زنجیر.

— رَزَّة: بَرَا سِیْن / بَزْماری دُونُک، دُوقاق.

— بَطَاسَة: جُمَان / بَزْماری سه رِیان.

— : ذَنْبُ گُورْگ.

— : نَمَلُ اَبِیض اَوْ نَاعِم / مِیرو له سوره، ورده.

سَمَت:

سَمَت: سَمَت: لَزِمَ السَّمَتُ / رِنگه که ی گرت.

— : تَسَمَّتْ الشَّيْءُ وَ نَحْوَهُ: قَصْدُهُ / بۆی چو.

سَمَت: طَرِيق / رِی، رِنگه.

— : هَيْئَة / بار، دَوخ.

— الرّاس (فَلَک): ثَوْبَ پِی نَاسْمَان، که شکه شانی
 فله که.

سَمِج:

سَمِج: قُبِیح / چِه پَل بو، پِیس بو.

سَمِج: جَعَلَهُ سَمِجاً / چِه پَلی کرد، پِیسی کرد.

سَمِج: سَمِج: قُبِیح / چِه پَل، پِیس، نه گریس، زَل
 (حَوْرَت، حِین).

سَمَاجَة: قُبِیح / چِه پَلی، پِیسی، نه گریسی.

سَمِج:

سَمِج: کَانَ سَمِیجاً / به خَشَنده بو، سَنَگ فَرَاوَان بو.

سَمِج: بَکْذَا: جَاد، به خَشی.

— : بَکْذَا: اَذِن / رِئْی دا، مِیشتی، چاوپۆشی کرد.

— : سَمِج: سَاهِلٌ وَ لَان / چاوپۆشی کرد، دَلّی نه رم بو.

لا — الله: مَعَاذَ الله / خَوَانَه کَا، خَوَانَه کَرْدَه، دُورِیا، دُورِیی،
 خَوَانَه خَوَاسْتَه.

سَامِج: صَفَح عَنْ / ائْتَبَرْدَن، به خَشی.

تَسَامِج: تَسَاهَل / نه رم و نِیانی نَوَاند.

اِسْتَسْمِج: طَلَبِ السَّمِج / داوای ائْتَبَرْدَن و به خَشینی
 کرد.

— : اِعْتَذَر / پۆزِشی مِی تَیا به وه.

سَمِج: سَمَاجَة: جُود / به خَشَنده یی، مِیهره بانی.

— : سَمِج: مِنْ اَهْلِ السَّمَاجَة / به خَشَنده، مِیهره بَان،
 سَنَگ فَرَاوَان.

سَمَاج: سَمِج: صَفَح / چاوپۆشی، ائْتَبَرْدَن، به خَشینی،
 ائْتَخُوش بُون.

— : اِجَازَة / پِی دَان، مِیشتَن.

سَمَاجَة: سَعَة الصَّدْر / سَنَگ فَرَاوَانی، مِیهره بانی.

تَسَامِج: تَسَاهَل / چاوپۆشی، له دَلّ ده رِچُون، به زه یی،
 مِیهره بانی، دَلّ نه رمی.

- مُلوَّب: برغی / برغو.
 - بِصَمُولَة: صمولة و برغی / سه‌مونه و برغو.
 - القدم: تُولول / میخه‌که، بزماری پی، بالوکه.
 - مَسْمور: قلیل اللحم / له‌ی، باریک، که‌م گوشت.
 - سَمَار: نبات كالخلفاء / له‌بان.
 - سَمور: حیوان له‌فر و ثَمین، سموره.
 - سَمَس: سَمَسَر: صار سَمَساراً. توسط بین البائع و المشتري / بو به ده‌لال، (ده‌لالی، جامبازی) کرد.
 - سَمَسار: دَلاَل. وسیط / ده‌لال، جامباز.
 - سَمَسَرَة: عمل السمسار / ده‌لالی، جامبازی.
 - سَمَط: سَمَط: سَمَط / بِنده‌نگ بو.
 - السکین: أَخْذَهَا / تیرژی کرده‌وه، ساوی‌دا.
 - سَلَخ: او تَطَفَّ بالماء الحار / دای‌مالی، پاکی کرده‌وه، ناوړوتی کرد.
 - سَمَط: حَرَق بِسائل أو بخار / سوتان، دامالین، داپل‌وخان.
 - سِمَاط: الشيء المصطف / مۆتراو، ریزکراو.
 - : مایسَط لیوضع علیه الطعام / خوان، سفره، نانه‌بهره.
 - سَمَط: خِيط السِجَّة و القِلَادَة / کشته‌ک.
 - سَمَع: سَمَع: ادرك بالأذن / بیستی، گوئی لی بو، گوئی تپوه‌بو.
 - بِكَذَا: بَلَّغَهُ خَبْرَهُ / پیتی و ترا، پیتی راگه‌ی‌نرا، بیستی.
 - منه و له: اطاعه / به گوئی کرد، گوئی رایه‌لی کرد.
 - له الله: اجابه / خوا بوی مینایه‌دی.
 - عرضاً / به‌رگوئی که‌وت، له‌لاوه بیستی.
 - لم یَسْمَعْ به: غیر معروف، نه‌بیستراوه، نه‌زانراوه.
 - سَمَع: اسْمَع: جعله یسمع / پیتی راگه‌یان، دای به گوئی‌دا.
 - به: نَدَا. نَوَّه بِذِکره فی الناس / به‌خراپ ناوی مینا، قسه‌ی شوین خست، هه‌ره‌شه‌ی لی کرد، له‌ناواندا زړانی.
 - به: اذاع عنه عیباً و فضخه / راستی لی وت، ناوی زړان.
 - الدرس: تلاه / خویندیه‌وه، وتیه‌وه، گوئی لی گرت.
 - اسْمَعُه: جعله یسمع / دای به گوئی‌دا، پیتی راگه‌یان.

سماق: طويل مرتفع / بلند، به‌رز، به‌بالا، هه‌لکشاو.

سَمَاق: نبات ثمره حامض / ترش، ترشی سماق.

سمک:

سمک: رف / به‌ری کرده‌وه، بلندى کرد.

- تَسَمَكَ: اِرتَفَع و اعتلى / به‌ریزه‌وه، بالای کرد، بلند بوه‌وه.

سَمَك: كان سمیكا / نه‌ستوریو.

سَمَك: ضد رَق / نه‌ستوری کرد.

سَمَك: سماكة: ضد رَقَة / نه‌ستوری، قه‌ف.

سَمَك: سَقَف / بن میخ، سایته، به‌بان، داره‌یا.

سمیک: ضد رقیق / نه‌ستور، سفت، قه‌ف دار.

- : طويل / درێژ، بالا.

سماک: ما رُفِع به‌الشیء / ستون، کوله‌که.

سَمَك: حيوان مائى / ماسى.

- بخرى / ماسى ده‌ریا.

- نه‌ری / ماسى رویار.

- صغير / زیتکه.

صيد ال - / راوه ماسى.

مختص بصيد ال - / ماسى گر.

مُجَمَّع ال - / خوز.

سَمَكَة: / ماسیه‌که ماسى.

سَمَک: صائد السمک / ماسى گر.

- : بائع السمک / ماسى فروش.

سَمَكَة: حوض تربية الاحياء المائية / جه‌زى ماسى.

سَمَكِى: سنکرى / تهنه‌که‌جى.

سمل:

سمل: اِسْتَمَلَ عَيْنَهُ: فقاها / چاوى ده‌ره‌ینا، کویری

کرد، چاوى هه‌ل کولى.

- اِسْمَلَ الثوب: اَخْلَق و بلى شپو، شى بوه‌وه،

پوا، دپا.

سَمَل: سَوَمَل: ثوب خلق. بال / شپ، شى، پوا.

سمن:

سَمَن: كثر شخْطه و دسمه / جه‌ریو، رۆنى تقد بو، به‌زو

جه‌ری تقد بو.

- : زان و زنه. ضد هزل / قه‌لر بو گوشتى گرت.

سَمَن: صَيَّرَهُ سَمِيناً / رۆنى تى کرد، جه‌ری کرد.

- الحيوَان : عَلفَه / دای به‌ست، قه‌لوى کرد.

سَمَن: دهن / رۆن، جه‌رى.

سَمَن: سَمْنَة: كَثْرَة الشَّحْم على البدن / قه‌لوى،

غه‌زیه‌ز.

- مُفَرَط / قه‌لوى زقد، بیه‌ندازه، خپشه.

سَمَان: بائع السَمَن / رۆن فروش.

سَمِين: شحيم / جه‌ر، به‌زاوى.

- : بَدِين / قه‌لو، تَيَك سَمِرا، شيشمان.

سَمَمَن / دابه‌ستراو، قه‌لو وکراو، دابه‌سته.

تَسَمِين / دابه‌ستن، قه‌لو وکردن.

سَمْنَة: بدانه / قه‌لوى، به‌خوره‌بون.

سَمَن: سَمَانِي: طائر / شيلاقه.

سمندر. سمندل / قورناويلکه.

سَمَانَة الرجل: رَبْلَة الساق / پوز.

سمه (فى رسم)

سما:

سما. اسمى: علاو اِرتَفَع / به‌ریزه‌وه، بلند بوه‌وه.

- به. اسماء: رَفَعَهُ و اعلاه / به‌ری کرده‌وه.

سَمَى. اَسْمَى: سَمَا: جَعَلَ لَهُ اِسْم / ناوى نا.

- الرجل: ذَكَر اسمَه / ناوى هینا.

سَمَتَ نَفْسَهُ اِلَى: اِشْتاق / تاره‌زوى کرد، جه‌زى کرد.

سامى: فَاخَر، شانا‌زى کرد، خوى هه‌ل‌کیشا.

تَسَمَّى: اِنتَسَب اِلَى خَوَى (به‌ست به...) گه‌یاندوه...

تَسَامَى: تَمَجَّد / خوى هه‌ل‌کیشا.

سَمَا: صَيَّتْ حَسَن / ناویانگ باشى.

سَمَاء: مَا يَحِيطُ بِالْأَرْضِ مِنَ الْفَضَاءِ / حه‌وا، بۆشایى

ناسمان.

- : جَلَد / ناسمان.

- : جَلَّة / به‌هشت.

سَمَائِي: سَمَوى / علوى / به‌زى، بلندى.

- : رُوحِي / گیانى، گیان زان.

- : بِلَوْن السَّمَاء / ناسمانى، شینى کال.

سام: عال / به‌ز، بلند.

اَسْمَى: اَرَفَع / فوق / ژورو، سه‌روهه، به‌زرتز، بلندتر.

سامى: غیر آرى / سامى.

اِسْم: لَفْظ لِتَعْمِين شَيْء / ناو.

- : صَيَّت. شه‌ره / ناویانگ.

- : عَنَوان / ناوینشان.

- الشهرة: لقب / نازناو.

- العائلة / ناوی خیزان.

- مُستعار / نهین ناو.

- مُنتحل / نازناو، خوازناو.

- علم / دیارناو.

- (فی النحو) / ناو.

- الأشارة / ناوی دهست نیشانه.

- البدل / جیناو.

- إسمی. بالاسم فقط / به ناو، هر به ناو.

- مُسعی. مدعو / ناویناو، ناویراو.

- تسمیة / ذکر / ناو (نان، هیتان، بردن).

- سَمیُّ فلان: له نفس إسمه / هاوناو، ناوه کانیان وه

یه که.

سن:

سنّ. سنّ السکین: اَحَدٌ وَ شَحْدٌ تیزری کرد، دمه

زهردی کرد.

- القلم: برّی / دایدا، نوکی بۆ کرد.

- قانوناً: شرعاً / یاسای دهرکرد.

- سُنّة: وضعها / ریڅایی دانا.

- الطريقة: سار فیها / پهیرهوی کرد.

- اسنّ الولد: نبتت اسنانه / دانی دهرکرد، دانی

هات.

اسنّ: تقدّم فی السنّ. شاخ / پیریو، چره سالدوه.

سنّ: شَحْدٌ / تیزکردن، دمه زهرکردن.

- برّی دادان.

- الشرائع / یاسادهرکردن.

سنّان السکاکین / چه قو تیزکر، چه قوگر.

مسنّ: مشحذ / چه قو تیزکر.

- حجر السنّ / هه سان.

مسنون: مشحذ / تیز، تیزکراو، دادراو.

سنّ: واحد الاسنان دان.

- مقدار العمر / تهمین، سیره.

- شوكة. شغبّة / نوک، چقل، پهل، لق، دان.

- الثوم و امثاله / سالك فسقه.

- الرشيد: بلوغ تهمینی هه رزه کاری، سیرهی بلوق

بون.

- الفیل او الخنزیر: ناب شفره، شاخ، کلبه، مامی.

- القلم او الابرة / نوک.

- اللّین: اول ما یظهر من الاسنان دانی (شیری، زو

کوت).

- اللولب: حَرّ، پیچی برغو، دانه، دانی برغو.

- المحراث / کاسن، نوکی کاسن.

صغیر ال - / گهنج، لاو، تهمین بچوک.

کبیر ال - / پیر، به تهمین، به سالاجو.

اکبر سناً من. گورده تر، به تهمین تر.

الم او وجع السنّ / دان نیشه.

اسنان / دانه کان.

- وقتیة / دانی زوکهوت.

- دائمیة / دانی هه میشی.

طیب - / پزشکی دان.

مُرکب - / دانشاز.

طقم - / تاقمی دان.

فرشاة - / فلچای دان.

مُسَنّ: ذو اسنان / دان دان، دانه دار.

تسنّین: طلوع الاسنان / دان هاتن، دان دهرکردن.

سنان الرمح: نُصله نوک، نوکه رم.

سنّ: طريقة / ریڅای.

سُنّة: فرض / فهران.

- سيرة / میڅو، ریڅای، ریڅو، ناویانگ.

- طريقة / باوه، ټاین.

- شریعة / یاسا، پیویستی، ټاین گری.

- الطبیعة / یاسای سروشت.

اهل ال - : القائلون بخلافة ابي بکر سوننه. نه وانهی

باوه ریڅای به ابو بکر کرد، ابوبکر ناسان.

سُنّی: خلاف شیعی / سوننی.

سنب:

سُنْبِل الزرع: اسنبل. خراج سُنْبِله گولی کرد.

سُنْبِل: الواحدة سُنْبِلَة: سنبلة / گوله گنم و جو.

- برّی هاس.

- قرن الغزال / هه لاله.

برج السنبلة (فی الفلك) / که لوی گوله گنم، بورجی

گوله گنم.

سنج:

سنج الثوب: تَلَطَّح / په لای بهرکوت.

سناج: اثر دُخان السراج فی الحائط دوکالی چرا،
 دُورزنج، دُورزنگ.
 - : سراج/ چرا، قوتيله.
 سُنْجَة المیزان: عیار/ بهرد، سنگ.
 سَنجاب: حیوان بَرّی/ سموره.
 سَنجابی اللون/ خُوله میثی.
 سنج:
 سَنج: عَرَض/ خطر/ رویدا، هات به بیردا.
 - : ت الفُرْصَة مهل مهل کهوت، دهست په رُژا.
 - : ه عن رایه: صَرْفَه/ وازی پئی لی هینا.
 عندما تَسْنُجُ الفُرْصَة، که مهل مهل کهوت، که دهست
 په رُژا.
 سُنوح/ په رُژان.
 سانشه: فُرْصَة/ مهل.
 سنخ:
 سَنخ: زَنخ/ بُوگنی کرد.
 سَنخ: سَناخَة: زَناخَة، بُوگن، بُوْدی، بُوْدین.
 سَنخ: اصل بن، بنک، رهگ، رهگ و ریشه.
 سنځ:
 سَنَد و اِسْتَد اِلی کذا: اِتْکَا علیه/ پالی پیوه دا، خوی
 دا به سهریا.
 - : الیه: اِعْتَمَد علیه/ پشتی پئی بهست.
 - : اِلی: اِرْتَکَن عند الحاجة/ پشتی
 پئی بهست.
 - : ساند: دَعَم/ پشتی گرت، پشتگیری کرد.
 - : - : عَضَد/ یارمه تیدا، هاری کاری کرد.
 اَسْتَد الیه الامر او الکلام/ کار و وتی پئی سپارد.
 - : ه اِلی کذا: جَعَلَه یَسْتَد الیه، پئی راوهستان، دایه
 بهری.
 سَنَد: دَعَاة/ کُوله که، پال پشت.
 - : مایُسْتَد الیه/ پشتگیری.
 - : هک بَدِیْن/ سهند، کومپاله.
 - : مُسْتَد: ما یَسْتَد الیه/ بهلگه.
 مُسْتَد: مدعوم/ وهستینارو.
 - : حُجَة/ عَقْد/ بهلگه، په یمان.
 اِسناد: عَزْو/ خسته پال، بونه هق.
 مُسْتَد: پال پشت نراو.

- : الیه/ پال پشت.
 مُسْتَد: مایُسْتَد الیه/ کُوله که، پال پشت، دهستک.
 مُسْتَد اِلی: مُتْکِی/ پالی داوه توره، خوی داوه به سر.
 - : اِلی: مُتْکَل علی/ پشتی بهستوه به.
 اِسْتَد اِلی/ به گویره ی.
 مُساند/ لاینگر، پشتگیر.
 مُسانْدَة/ پشتگیری کردن، پشتگیری، لایه ن گری،
 داکوکی.
 سندان: سندان ده رگا.
 سندانَة: اَصِیص/ ټینجانه.
 سَنْدُروس: سَنْدُلوس: صَمِغ او معدن شبیه
 بالکهریا/ سنده لوس، سنده ل.
 سَنْدُس: حریر رقیق/ ټاوریشمی نهرم.
 سندیان: بَلُوط/ به پرو.
 سنر:
 سَنُور: هر. قَط/ پشيله، کتک.
 سنط:
 سَنط: رَسخ/ مهچه ک.
 سَنط: شجر شائک/ نه کاسیا.
 سَنطَة: تُولُوه/ بالوکه، میخه که، بزمار.
 سَنطُور: سَنطیر: آله طرب کالقانون/ سه متور.
 سَنطیل: طویل/ درِژ، زه به لاج.
 سناط. سَنُوط: من غیر لَحیه/ کُوسته.
 سنف:
 سنف. سَنَفَة النبات: وعاء/ پیله، قه لاس، تویکلی تَوو.
 سَنَف: العود المجرد من الورق/ لاسک.
 سَنَفَر: سَنَفَن/ سمارته ی (لوتدا، کرد).
 سَنَفَرَة: سَنَفَن/ سمارته کردن.
 ورق - / سمارته، کاخه زی سمارته.
 سنم:
 سنم: کان عظیم السنام/ کوپاره ی به رزیو.
 تَسَنَم: علی/ به رزیوه وه، مهل چو.
 - : الشیء: علاه و رکیبه سرکهوت، سواربو.
 سنام الجمل: حَدْبَتُه/ کوپاره.
 - : حُدْبَة علی منکب او کتف حیوان/ پیل.
 سَنیم: عالی القَدَر/ پایه به رز.
 سَلْمَکی: نبات ورقه مُسَهْل/ سینه مه کی.

سنو:

سَنَا البرق: اضاء / چه خماخی دا.

سَنَا الباب: فتنه / کردیوه.

سَنَت السماء: مطرت / باری.

سَنَت النار: علی ضوئها / کلهی سهند.

تَسَنَّت العقدة: اِنْحَلَّت و اِنْفَكَت / (شل، خاو) بوهوه.

کرایهوه.

سنة: عام / حول / سال.

- شمسية سالی خوری.

- قمرية / سالی ههیش.

- کبیسه / سالی پی.

- مالیه / سالی دارایی.

- میلادیه / سالی زاین.

- هجرية / سالی کوچی.

- حسنة / نامهه.

يوم رأس ال - / رۆژی سهری سال.

سنوی: عامی. حَوَی / ساله وخت، سالانه.

سنویا: فی السنة. عن السنة. له سالتیکدا.

- : کل سنة / هه مو سالتیک.

سنونو: خطاب / به په سیلکه.

سنی:

سنی. سنّی: یسّر. سَهِّل / ئاسانی کرد، سوکی کرد.

تَسَنّى: تَيسَّر / ئاسان بو، گونجا، شیا، بو، پێک هات.

سَناء: رفعة / مەزنی، به رزی، بلند، شکو.

- : بَهاء. ضیاء / برقه، روناکی، درهوشانهوه.

سنّی: رفیع / مەزن، به رز، بلند، خاوه ن شکو.

- : بهیج. بَهِی / روناک، درهوشه دار.

سهب:

سَهَب الشيء: اخذه / بردی.

اسهب الكلام و فی الكلام: اَطال / درێژهی پێدا.

إسهاب: تَوَسَّع فی الكلام / درێژه پێدان.

مُسَهَّب: مُطَوَّل / درێژ، به درێژی.

سهند:

سَهَد: تَسَهَّد / ارق و لم یَنَمْ / خهوی زړا، شهونخون بو.

سَهَد: ارق / خهوی زړان، له خهوی کرد.

سَهَد: سَهَاد / ارق. خهوزان، بێخهوی، شهونخونی.

سَهَد: قليل النوم / که م خه.

سَهَدَة: یقظة / به خهبری، بێداری، بێخهوی.

سهر:

سهر: لم یَنَمْ لیلاً. شه و نه نوست، شه و (نخون بو، نخونی

کرد).

- : بَقِيَ متيقظاً / به به خهبری مایهوه، خهوی ئی

نه کهوت.

- علی: راقب / ئیشکی گرت، شهونخونی کیشا.

سَاهَرَة: سَهَر مَعَه / پێکه وه نه نوستن، ئیشکیان گرت،

شهونخوێان کیشا.

سَهَر. اسَهَر: جَعَلَهُ یَسَهَر / نهی بهیشت (بنوی)، خهوی ئی

بکهوی) به شه و نخونی هیشیهوه.

سَهَر: عدم النوم لیلاً / شه و نه نوستن، شهونخونی،

خهوزان.

سَهَرَة: حفلة ليلية / نامهنگ، به زمی شه، شه

نه نوستن، نامهنگی شه.

سَاهَر. سَهَرَان: صاح / به خهبر، به ناگا، نه نوستن،

بێخه، بیدار.

سهف:

سَهَف: غَطَشٌ شَدِيداً / رۆژی تینو بو.

سُهَاف: غَطَشٌ شَدِيد / تینویتی.

سَاهَف: عطشان / تینو، رۆژ تینو.

سهل:

سَهْل الامر: ضد عَسْر / ئاسان بو، سوک بو.

سَهْل الامر له و علیه: یَسَّرَه / ئاسانی کرد، بۆ ئاسان

بو، بۆ سوک کرد.

- الموضع: سَوَى العالی بالواطی / تهختی کرد.

ساهله: تساهل مَعَه / له گه ئی نهرم و نیان بو. به ئاسانی

له گه ئی کرد، سهنگ و سوکی له گه لا کرد.

تَسَهَّل الامر: صار سهلاً / ئاسان بو، سوک بو.

اَسَهَّل: نَزَلَ اِلی السهل / هاته خوار.

اَسَهَّل الدواء: اَلان بطنه / سکی چوان، رهوانی کرد.

اَسَهَّل: اِنْطَلَق بطنه / سکی ده رچو، سکی چو.

تساهل: تَسَامَح / نهرم بو، لێ پور، ئاسان بو، ئاسان

کاربو.

اِسْتَسَهَّل: عَدَه سَهْلاً / به سوکی زانی، ئاسان بینی.

سهل: یَسِر. هَيِّن / ئاسان، سوک.

- : بسیط / ساده، ئاسایی.

- مُمَهَّد / ناسان کړاو، رهوان.

- ارض منبسطة / تختان، دهشت.

- الاستعمال به کارهینانی ناسانه.

- الهظم / سوك، سوك هرس.

- سهولة: هون / ناسانی، سوکی.

ب - بلا عفاء / به ناسانی، بن ماندویتی.

- تساهل: ملاینة / نرمی، نرم و نیانی.

- تسامح: بردن، ایږورن، به خشنده یی.

- متساهل: ملاین / نرم، نیان.

- تسامح: به خشنده، ناسان کار، ایږوردو.

- سهول: ذواء مسهل / دهرمانی رهوانی.

- اسهال البطن: إستطلاق البطن / سک چون، رهوان بون،

سکه شوره، به له فیره.

- مسهل: مسهل البطن / رهوان.

- مسهل: ملین / رهوان کړ، دهرمانی رهوانی.

- سهیل: اسم نجم / که لاویژ.

سهم:

- سهم: تغییر لونه من هزال / رهنگی هل بزیکا.

- وجهه: عیس، روی گرژ کرد.

- ساهم: اشتراك / به شداری کرد.

- تساهم القوم الشيء: تقاسموه / به شیان کرد،

دابه شیان کرد.

- أسهم له في كذا: جعل له سهما / به شداری کرد، به شس

تیځست.

- في الكلام: اطلال / دریژدی پی دا، دریژی کرده وه،

نهی بریه وه.

- سهم: نبله / تیر.

- نصيب: حظ / شانس، چاره نوس، بهخت.

- حصّة: بهش.

- ناری: صاروخ / فیشه که شیته.

- نفذ ال - قضی الامر چارنه ما، لی بوه وه، تیپه پی.

- مساهمة: إسهام / به شداری کردن.

- مساهم: حامل السهم / به شدار، هاویهش، بهشتیا.

- شركة مساهمة: کار برایتی بهش بهش، بهشتیایی.

- سهمة: قرابة / خزمایه تی، خویشایه تی.

- قسمة: بهش، بهش کردن.

- نصيب: چاره نوس، شانس.

سُهام: حرّ السموم / که رمای گړه، قرچهی که رما،
که رمای شه را.

- وهج الصیف / قرچهی هاوین.

سهام: مخاط الشیطان / تهنافی شهبان.

سها:

سها فی الامر و عن الامر: غفل عنه و نسیه / له بیری

چو، سه موی کرد.

ساء: سهوان: غیر منتبیه / بی موش.

سهیان: شارد الفكر رویو، دالغای.

ساء:

ساء به ظناً: ظنّ به السوء / گومانی لی کرد، خراپ تیی

که یی.

- قبیح: به دی کرد، خرابی کرد، تیځ چو.

- الخیر فلاناً: احرّنه / دلگیری کرد، پهستی کرد،

په ژاره دی دایه.

- طالعه: به دبهخت بو.

- اساء الشيء: افسده / خرابی کرد، تیځی دا.

- اليه: ضد احسن / خرابی له گال کرد.

- اليه: كثره / دلگیری کرد، قارسی کرد.

- استعمال الشيء: خراپ به کاری میتا.

- التصرف: خراپ رهفتاری کرد.

- الفهم: خراپ تیځه یی.

- إساءة منه: تَكَدَّرَ / لیتی (بیزار بو، لالوت بو)، دردوځ بو.

- من العمل او الامر: استنكره / به دلی نه بو، تافه تی

لی چو، لیتی بیزار بو.

- سوء: افسد / خرابی کرد، تیځی دا، گنډه شیوینی کرد.

شیوانی.

- عليه عمله: عابه و وبّخه / گالسته ی پی کرد،

سهرزه شستی کرد، نهنگی کرد، لیتی تیځ دا.

- سني: رديء / خراپ، بهد، بی که لگ، به نام و نهنگ.

- التربية: به دپه روه رده، بن ته ربیته.

- الحظ: به دبهخت، بی شانس، چاره پهش.

- الخلق: به دپهفتار.

- السمعة: ناویانگ خراپ، ناوخراب، ناوژواو.

- سنيّة: إساءة: ذلِّب / گوناوه، تاوان، بهدی، خرابه.

- إساءة: تكدير / خراپه کردن، تویه کردن، بهدی، نام و

نهنگی.

ساخ:

- ساخ فی الطین: غاص و غاب/ نقوم بو، چه‌قی.
- ت رَوْحَه: اُغْمِی علیه/ له هوش خوی جو، بورایه‌وه.
- ساد:
- ساد قَوْمَه: صار سیدهم/ بو به‌سەرگه‌وره.
- تَسْلَطُ علی/ زَالْ بو، ده‌سه‌لاتی وهرگرت.
- عَمَ/ بِلأویه‌وه، بو به باو، ته‌شه‌نه‌ی کرد.
- السکون/ کش و ماتی بآلی کیشا، بی‌ده‌نگ بو، کپ بو.
- الاضطراب و الفوضى/ بو به‌ ناآواوه، ناآواوه که‌وته‌وه، بو به ناخواران و بخوران.
- سود: اسودَ: صار اسود/ ره‌ش بو، ره‌ش داگیرسا.
- سود الشیء: صیرَه اسود ره‌شی کرد.
- الرجل: جعله سیداً/ گه‌رده‌ی کرد.
- المكتوب: کتب مسودته نویسه‌وه، ره‌ش نویسی کرد.
- ساده: جمع سید سهرگه‌وران، پیاوکه‌وران.
- بسیط/ ساده، ساکار، ئاسایی.
- قهوة - : بلا سکر/ قاوه‌ی تال، بی‌شه‌کر.
- اسودَ: صار اسود/ ره‌ش (بو، داگه‌را، داگیرسا).
- سائد: متغلب/ باو، قار.
- مُتسلط/ زَالْ.
- سید: رئیس/ سهرگه‌وره، گه‌وره، سهرۆک، فرمان دار، فرمان ره‌وا، سهروره.
- سیاده: تسلط/ زَالْ بون، ده‌سه‌لات داری.
- تغلب/ بون به باو، بِلأویه‌وه.
- لقب احترام/ خاوه‌ن شکو، پایه‌بلند، سهروره‌ی.
- سؤدد: سیاده: القدر الرفیع/ پایه‌به‌رز، به‌نرخ.
- سید: رئیس/ سهرگه‌وره، فرمان ره‌وا، سهروره.
- لقب الاحترام/ کاک، سهردار، سهروره.
- عند الإسلام: من كان من السلاله النبویه/ سید.
- السیدان: الحسن و الحسين/ کوپانی علی، حه‌سن و حوسه‌ین.
- سیدی. یا سیدی/ گه‌ورهم، کاکه، سهروره‌رم.
- سیده/ خانم، ئافره‌تی به‌شو، بانو، خاتون.
- سیدتی. یا سیدتی/ خانم، گه‌ورهم، خاتون.
- سادتی و سیداتی/ گوئی گران، خوشک و برایان.

- الاستعمال خراب به‌کاره‌یتان.

- المعامله: ره‌فتار خرابی، خراب جولانه‌وه.
- استیاء: کنز/ بیزاری، وه‌پسی، بیزاریون، وه‌پس بون، چاپس بون.
- مسیء: مکدر، گیره‌ شیوین، خرابه‌کار.
- مؤذ/ به‌زیان، زیان به‌خش، زیانه‌خیز.
- مُستاء: مُتکدر/ دلشکاو، زویر، قارس.
- مُشَمَّن/ بیزار.
- من امر او فعل/ بیزار له کارو فرمان، لالوت.
- سوء: شرّ خرابه، به‌دی، نه‌گريس.
- اذی/ زیان.
- الاستعمال/ خراب به‌کاره‌یتان.
- التصرف/ ره‌فتار خرابی.
- التغذیه/ خراب خوری، به‌دخوری.
- الحظ/ به‌ده‌بختی، بی‌شانسی.
- الخلق/ به‌د (په‌روه‌رده‌یی، خو، ره‌وشت).
- السلوك خوخرابی.
- الظن/ گومان کردن، به‌دگومانی.
- هظم/ ترخه، گرفت.
- فهم/ خراب تی‌گیشتن.
- نیة/ نیاز خرابی، به‌د نیهاد.
- بسوء نیة به‌نیازی خراب.
- لسوء الحظ/ له بی‌بختی، له بی‌شانسی، له چاره‌ره‌شی.
- تقدير السوء: تشاؤم/ ره‌ش بینی.
- مقدر السوء: مُتشائم، ره‌ش بین.
- سوء. سوءة. مساءة: عمل قبیح/ خرابه، به‌دی، گیره‌شیوینی، کرداری ناشرین.
- : غورة/ شوین شهرم، عه‌ودت، گه‌ل و گون.
- ساج:
- ساج: شجر او خشبة/ داری ساج.
- ساح:
- ساحة: فناء/ حه‌وشه.
- : رَحبة/ مه‌یدان، گۆره‌وپان.
- القتال/ مه‌یدانی شه‌، کۆری جه‌نگ.
- الالعاب: ملعب/ یاریگا.
- بَرّاً ساحته: اخلی سبيله/ به‌ری دا، به‌ره‌لای کرد، سهر‌فرازی کرد.

سواد: خلاف البياض / رهشی.

- : اکثرية / زوبه، بهشی زُور، زُوریتی.

- العين: حدقتها / رهشینهی چاو، گلینهی چاو.

- المدينة: ما حولها من الريف و القرى / لادی و

تاوای دهووپشتی شار.

- الناس: عامتهم / زُوبهی خهك.

- : شنج / تارمای.

- : مُسَوْدَة / رهش نوس.

ال - الأعظم / زوبه، بهشی زُور خهك.

اسود: ضد ابيض / رهش، سیا.

سوداء. سوداء: داء المالبخوليا / ماخولان.

الحبة السوداء، رهشكه.

سوداء القلب ناخی دل، ناخ.

سوداوی: مصاب بداء المالبخوليا / ماخولاناوی.

مُسَوْدَة: ضد مبيضة / دهست نوس، بهكه نوسین،

رهش نووس.

سودان: الجنس الاسود من البشر زنج، رهش پیست،

قول، قوله رهش، زهنگی.

سوداني: نسبة الى بلاد السودان / خهلكی ولاتی

سودان، سودانی.

سار:

سار. سَوْر. تَسَوَّر الحائط و عليه: تسلقه / سهركوت،

سهركوته سهردیوارهكه، پیا سهركوت، پیاهاه زنا.

- : ساور: و اثب او وثب عليه. هاجمه / پهلاماری

دایه، ثامبازی بو

- : ذهب (فی سیر)

سَوْر الحديقة: جعل لها سوراً / په رُزینی کرد، شوروی

کرد.

- المرأة: البسها سواراً / بازنی کرده دهست.

تَسَوَّر: لبس السوار / بازنی له دهست کرد.

ساوَرَة الشراب و الأفكار: اخذ براسه / سهری گهرم

کرد، دای له سهری.

سَوْر: حائط. جدار، دیوار، تهیمان، شوره.

- : سیاج / په رُزین، شوره.

- : متراس. خندق / سهنگر.

سورة: فصل من كتاب / بهشی له په پاو.

- من القرآن، سورهت.

سوار. اسنوار: حُلِيَة تلبسه المرأة في معصمها،

بازنگ، دهسته وانه.

- الذراع / بازى به بند.

- القميص / سهرقول.

مُسَوَّر: مُحاط بسور / په رُزین کراو، دیوار په کراو،

تهیمان کراو، شوره دروا.

مَسَوَّرَة: حدة / توندوتیژی.

- البرد: شدته / سوله، زُورساردی.

- : سوار الخمر / سهرگهرمی، خوماری، سهرخوشی.

ساس:

ساس الدواب: راضها / رایه پنا، مهیتری کرد.

- القوم: دَبَّرهم / به پیوهی بردن، رابه ری کردن.

- العمل: ادارهُ / سهروکاری کرد، سهریه رشتی کرد.

سایس: لاطف / دل نه وایی کرد، رامیاری کرد، پشی

پشی کرد، لاواندی، دلی راگرت.

سیاسة: فن الحكم / رامیاری.

- : إدارة / به پیوهی بردن، رابه ری، سهروکاری.

- : خطة. تدبیر / پیلان، نه خشه.

- : حُسْن الجوار. رامیاری دراوسییه تی، دراوسنی

په یوهی.

ال - الدولية / رامیاری ولاتان.

الحقوق السياسية / مافی نیشتمانی.

المسائل السياسية / رامیاریتی.

سیاسی: مختص بالامور السياسية / رامیار،

دپلوماسی.

- : حكيم / زانا، دانا، زانیار، هوشمند.

- : مُحَنَّك / دنیا دیده، تاوه سو، لیهاتو، کارامه.

سجین - / بهندی رامیاری.

سائس: مُدَبَّر / به پیوهی، سهركار، رامیار.

- الدواب / مهیتر، قه تارچی.

سوس: عُث / موزانه، موزیان.

- الحبوب : قمل / نه سپی، میش.

- : نبات / په لك.

عرق ال - / رهگی په لك، په لك.

رَبّ ال - / (ریه، شه ریعت، دوشاوی) په لك.

تَسَوَّر الاسنان: نخر / کلور یون.

سِن مُتَسَوَّر / کلور، دانی کلور.

سَوَسُن: نبات و زهرة/ شلیر.

ساط:

ساط الشيء: خلطه/ تیکه‌ئی کرد، تیکه دا، شله‌زانی.

- الأمر: قلبه ظهراً لبطن/ تیکه دا، شله‌زانی، سه‌ره خواری کرد.

- ضرب بالسوط/ قامچی وه‌شان، به قامچی لییدی.

سوط: مجلدة/ قامچی، جه‌ده، تازیانه.

- الضرب بالسياط/ به قامچی لی‌دان، جه‌ده‌کردن.

- زائدة كالذيل/ كلك.

سوطی: كالسوط/ وه قامچی، تازیانه‌یی.

سیاط: كثیر الماء/ ناودار، پارو.

ساع:

ساع الشيء: ضاع و زال/ وین بو، نه‌ما.

اساع الشيء: اعمله و ضیعه/ ونی کرد، خستیه پشت گوئی.

ساعة: مُحَدَّد الوقت/ کات ژمیر.

- ستون دقيقة/ کات، سه‌عات، کارژیر.

إبن ساعته: سریع الزوال/ کوپی کات، هه‌ل په‌رست، کوپی ریژ.

الساعة: الآن/ نیستا، هه‌ر نیستا.

ساعاتی: بائع و مُصْلِح الساعات/ سه‌عاتچی.

ساغ:

ساغ الأمر: جاز فعله/ شیا، گونجا.

- الشراب: سَهْل مَدْخَلُهُ فِي الْحَلْق/ باش قوت جو، نه‌رمه قوت بو.

سَوَّغ: جَوَّز/ شیانی، گونجانی.

اساغ: سَهْل الْبَلْعُ بِالْمَاء/ به‌ئاو قوتی‌دا.

إستساع: وجده سائفاً/ نه‌شیا، قوت ده‌درا، قوت نه‌چو، به‌دلی بو.

سائع: جائز/ شیاو، ری‌دراو، گونجاو.

- لذيذ التعاطی/ ده‌خوریت، به‌تام، خوش.

خُمرة سائفة/ مبی خوش و به‌تام.

لُقمة - / پاروی ئاسان قوت، نه‌رمه قوت.

ساف:

ساف: هلك/ فوتا، له‌ناو‌جو.

- مات ولده/ رۆله‌ی مرد، جه‌رگی سوتا، کوپی

مرد.

- إستهلك/ سوا، چوه‌وه، ای‌یوه‌وه، به‌کی كه‌وت.

- صبر/ سه‌بری کرد، له‌سه‌رخو بو، به‌پشوبو.

سَوَّف: مَطْل/ نه‌مۆ به‌سبه‌ی پی کرد، دوا‌ی خست.

سَوَّقان. إستهلاك/ سوان.

سایف. مُستهلك/ سواو.

سَوَّاف. سَوَّاف: مرض هلاك المواشي/ ده‌رده‌نازه‌ل.

سَوَّف: حرف استقبال/ ده‌بی، بونی دوا‌یی.

مَسِيف: الذي مات ولده/ جه‌رگ سوتا، کوپ‌مردو.

مُساف: الولد الميت/ کوپی (جوانه‌مرگ، مردو).

مسیاف: التي مات ولدها/ شافره‌تی جه‌رگ سوتا، کوپ‌مردو.

ساف. سافة: طبقة/ چین، ریز، ساف.

مَسَافَة. مَسَاف. بُعد/ مَدی/ ماوه، دوری، بۆشایی.

تَسْوِيف: مَطْل/ نه‌مۆ به‌سبه‌ی کردن، دواخستن.

ساق:

ساق: إستاق: سَيَّرَ ضِدَّ قَاد/ لیتی خوپی، هه‌زانی، بردی به‌پی‌توه.

- حَقّ/ هانی دا، تیوه‌ی ژهن.

- الى: ادی/ بردی به‌رهو، گه‌یانیه.

- الحديث: سَرْدَة/ گپ‌پایه‌وه.

سَوَّق الماشية: حَثَّها على السير/ لیتی خوپی، تیتی خوپی.

- الذئب: صار له ساق/ قه‌دی کرد، قه‌دوبالای کرد، هه‌ل‌چو، دایه‌بالا.

تَسَوَّق: باع و إشتری/ کپی و فروشتی.

- إشتری/ کپی.

إسحاق: سارت مُتَابَعَة/ یه‌به‌دوا‌ی یه‌که‌وه بون، برا به‌پی‌توه.

تَسَاق: تتابع/ به‌دوا‌ی یه‌کدا ریزبان به‌ست.

سائق: سَوَّاق/ لی‌خوپ، شوقیر، ئاژوته‌ر، ئاژوه‌ر.

سیاق: تتابع/ شوین‌که‌وتن، ریزه‌ستن.

- الحديث: مجراه/ به‌دهم قسه‌وه، له‌ناو‌گفت و گودا.

- مهر المرأة/ ماره‌یی.

سِيَّاقَة: سَوَّق: تَسْمِير / اِيْخَوْرِيْن، بِهَرِيْوَه بَرْدَن، نَازَوْتَن،
راندَن.
مُنَسَاق: قَايَع / شَوِيْن كِهَوْتو، بِهَرِيْوَه بِرَاو.
سَاق: رَجُل / لَاق.
- الشَّجَرَة: جَذْعُهَا / قَهْد، قَهْدِي دَرِهَخْت.
- النَّبَات وَ الْوَرَقَة / لَق، قَنْجَك.
- الْحَنْطَة وَ الشَّعِير / سِرْوَت.
رَبْطَة ال - / كَيْتَرَه، پَوْرِيَه بِنْد، پَوْرَه وَانَه.
عَظْم ال - / لَوَاق.
مَتَسَاوِي ال - / يْن / دَوَلَا، يَه كَتَرِيْب.
اِسْوَاق: سَوَاق: طَوِيل السَّاق / لَاق دَرِيْز، لَوَقَن،
شَاقَه لَدَار.
سَوَّق: مَكَان الْبَيْع وَ الشَّرَاء / بَازَار.
- خَيْرِيَة / بَازَارِي خَيْرِيْگِه يَن، بَازَارِي خَيْرِي.
- رَاقِدَة / بَازَار مَرْدو، مِيْن بَازَارِي.
- مُسْتَطَارَة: نَشِيْطَة / بَازَار گَرَم.
سَعَر ال - / نَرَخِي رَوْد.
سَوَقِي: عَامِي / بَازَارِي.
سَوَقَة: رَعِيَه مِّنَ النَّاسِ / خَلَك، گَهْل.
مِسْوَاق: مُشْتَرِي / كِرْدَاو، خَرِيْدَه.
سَوِيْقَة: سَوَق صَغِيْرَة / بَازَارِي بِجَكْوَلَه.
سَوِيْوق: دَقِيْق الْحَنْطَة النَّاعِم / نَارْدِي رَوْد وَد، نَارْدِي
سَفَر.
- الْوَرَقَة: نَصْل / قَنْجَكَه، لَاسَك.
- : الدَّقِيْق الَّذِي يَخْرُج مِّنَ الْبَرْغَل عِنْد نَخْلَه / نَارْدَه
سَاوَر، پِيْر خَه نِيلَه، قَاوَوْت.
سَاقَة مُؤَخَّر / پَاشَكُو، پَشْتَوَه.
- الْجِيْش: مَوْخَرْتَه / بِهَشِي دَوَاوَهِي سَهَرِيَاز، پَاشَهَك.
سَاك:
سَاك. سَوْك. دَلَك وَ نَطْف / پَرَوَانِي، پَاكِي كَرْدَه وَه.
سَوْك الْاَسْنَان: نَظْفُهَا / شَتِي، پَاكِي كَرْدَه وَه، فَلَجْهِي
اِيْئَدَا.
سَوَاك. مَسَاوَاك الْاَسْنَان: الْعَوْد الَّذِي تَنْظِف بِه
الْاَسْنَان / سِيَوَاك.
سَال:
سَوَّلْ لَه الشَّيْطَان: اَغْوَاه وَزِيْنْ لَه اَنْ يَفْعَلَ الشَّيْء /
شَهِيْتَان پِيْئِي كَرْد، فَرِيْوِي دَا.

سَوَّلَتْ لَه نَفْسَه / خَوِي فَرِيْوَدَا، خَوِي بِه خَوِي كَرْد.
سَام:
سَامُ الْبِضَاعَة: عَرْضُهَا لِلْبَيْع / دَايِنَا بُو فَرُوْشْتَن، مَهْلَن
خَت
- لَه خَسْفًا: اِذْلَالُ / رِسْوَاي كَرْد، زَه بَوْنِي كَرْد.
- ت الْمَاشِيَة: خَرَجْتَ اِلَى الْمَرْعَى / دَه رَجُو بُو
لَه وَه پِگَا، چُو بُو پَاوَهَن.
سَاوَم. تَسَاوَم: شَارَطُ / رِيْكَ كِهَوْت، پِيْكَ هَات، چَهَن وَ
چَوْنِي كَرْد.
سَوَم الشَّيْء: ثَمَنُ / نَرَخِي بُو دَانَا، نَرَخِي بِهِي.
اسَام الْمَاشِيَة: اَخْرَجَهَا اِلَى الْمَرْعَى / بَرْدِي بُو لَه وَه پِگَا،
دَه رِي كَرْد بُو لَه وَه پِگَا، بَرْدِي بُو پَاوَهَن.
مُسَاوَمَة: مُشَارَطَة / چَهَن وَ چَوْنِي، سَهَنگ وَ سَوَكِي، رِيْكَ
كِهَوْتَن، پِيْكَ هَاتَن.
سَاَم: الَّذِي يَرْعَى الْمَوَاشِي / شَوَان.
سَائِمَة. سَوَام: مَوَاشِي / نَاوَهَل.
سِيْمَاء. سِيْمَه: عَلَامَة / نِيْشَان، نِيْشَانَه.
- . - : هِيْئَة / دِيْمَهَن، رَهْزَا، ثِيْسَك، چَارَه.
سَوِي:
سَوِي: اِسْتِقَام (مَرَه) / كَارِي يَاش بُو، هَهْل سَايَه وَه، رَاسْت
بُو وَه، خَوِي گَرْتَه وَه.
سَوِي الْاَرْض: جَعَلَهَا مُسْتَوِيَة / تَه خَتِي كَرْد.
- الْبِنَاء بِالْاَرْض: هَذَمَهُ / رُوخَانِي، مَهْلَن وَه شَان،
تَه خَتِي كَرْد.
- سَاوِي هَذَا بِذَاكَ: بِادَل / كَوْرِيَه وَه، نَالْ وَ گَوْرِي
پِيْن كَرْد.
- . - : اَصْلَح / چَاكِي كَرْد.
- . - : عَدَّل / رِيْكَ خَسْت.
- . - : بَيْنَهُمَا / وَفَّق / رِيْكَ خَسْتَن، بِه يَه كَ چَاو
سَهِيْري كَرْدَن.
- : صَنَعَ. عَمَل / دَرُوْسْتِي كَرْد، پِيْكَِي هِيْتَا.
- : اَنْضَج / گِه يَانِي، پِيْئِي گِه يَانَد.
- : طَبَخ / لِيْئِي نَا.
اِسْتَوِي: اِعْتَدَل. اِسْتَقَام / رَاسْت بُو وَه.
- هَذَا بِذَاكَ: صَارَ مِثْلَه / وَه كِ يَه كِيَان اِيْهَات، چَوْن
يَه وَه سَتَانَه وَه.
- عَلِي: جَلَس / دَانِيْشْت.

- الثَّمَرُ و غيره: نَضِجَ / پزگيی، گيی.
 - الطَّبِيخُ: نَضِجَ / کولا، پزگيی، دهمی کيشا.
 - على ظهر الدَّائِيَّةِ: اِسْتَقَرَّ / سه رکهوت، سواريو،
 جیگیر بو.
 تساویا: تَمَثَّلَا، وهك يهكيان لآ هات.
 سواء: سَوَّى: عَذَلُ / دالوهری.
 - - - مَثَلُ / وهك يهك، يهكسانی، وهك، وهكو.
 - - - مُسْتَوٍ / مَمَّهْدُ / تَخْت.
 - السَّبِيلُ: ما اِسْتَقَامَ مِنْهُ / رَتِي راست.
 على الـ - - - بالسَّوِيَّةِ / به يهك سانی، چونیه کی.
 على حَدِّ - - - بِالْمَثَلِ، به بِنَ جیواوای، وهك يهك، چون
 يهك.
 تَسْوِيَّة: تَمَهِّدُ / تَخْت کردن.
 - - - تَعْدِيلُ و تَرْتِيبُ / رِيك خستن.
 - - - تَوْفِيقُ و تَهْوُ / بِرِيك مَيَّان، رِيك خستن، رِيك
 كهوتن.
 تساوي: مُسَاوَاةٌ / مُعَادَلَةٌ / يهكسانی، چون يهك ی.
 - - - مُعَاثِلَةٌ / له يهك چون.
 بالتساوي: بِالْمَثَلِ، وهك يهك.
 سَوَّى: مَمَّهْدُ / تَخْت، تَخْتان.
 سَوِيَّةٌ: مَعَا / پَيَكِهوه، به يهك وه.
 سَيَّانٌ: مَثَلَان / وهك يهك، چون يهك، هاو.
 - - - عَذْدِي / وهك يهك لای من، بهلاموه چون يهك.
 سوي: غَيْرُ / يَتَجَك، جگه، جگه له.
 سِيما: لَاسِيما. وَلَا سِيما / به تاييه تي، نه خوازه لا.
 استواء: اِعْتَدَال. اِسْتِقَامَةٌ. رِيكِي، راستی.
 - - - سَهْوَةٌ / تَخْتان.
 - - - تَشَابَهُ / له يهك چون، وهك يهك ی، چون يهك ی،
 يهكسانی.
 خط الـ - - - (جغرافيا) / يهكسانه مَيَّل.
 المنطقة الاستوائية / هَرْتَبِي يهكسانه مَيَّل.
 مُسَاوٍ: مُعَاثِل. مَثَلُ / وهكو، چون يهك.
 - - - مُعَادِلُ / هاوتا، يهكسان.
 مُسَاوَاةٌ: تَسَاوِي / يهكسانی، چون يهك ی، وهك يهك ی.
 متساوي: مَتَمَاسِلُ اَوْ مَتَعَادِلُ / له يهك چو، هاوتا، يهكسان،
 هاوسان.
 مستوي: مَعْتَدِلُ / رِيك.

- - - مُمَّهْدُ / تَخْت.
 - - - نَاضِجٌ / گييو.
 - - - مَطْبُوخٌ / کولا، پزگييو، دهم کيشار.
 مُسْتَوِي: حَدٌّ / راده، رِيَّه.
 سَيَّيْءٌ (فِي سِوَا) سِيَّاسَةٌ (فِي سِوَس) سِبَاقٌ (فِي
 سِوَق) سِيَّانٌ (فِي سِوِي)
 ساب:
 ساب: سَيَّيْبٌ: تَرَكُ / وَاذِي مَيَّان، به جِيي مَيَّشْت، ده ست
 بهرداری بو.
 - - - هَجَرُ / كُوجِي كرد.
 - - - اَهْمَلُ / فِهْرَامُوشِي كرد، په راني، خستيه
 پشت گوئ.
 - - - اَرَخِي / خَاوِي كرده وه، شلي كرده وه.
 - - - اَطْلُقُ / به رِي دا، به رله لای كرد.
 - - - اِنْسَابُ الْعَاءُ: جَرِي / رَوِي.
 - - - الرَّجُلُ: سَارُ مَسْرَعًا / رَاي كرد، گوپی دايه،
 خيرا رويشت، تَبِي تهقان، پَتِي پَيَّوه نا.
 - - - الثَّعْبَانُ: جَرِي / خَشَا، خَشْكَا.
 سَيَّبُ: جَرِيَان اَوْ جَرِي / رَوِيشتن، رَوِيين، رَاكردن،
 خشان.
 سَائِبُ: مَتْرُوكٌ / به رله لا، وَاذِي اَيَّيْتَرَاو، وِيَّل.
 - - - فَالَتُ / تَرَاوَاو، دهرچو.
 - - - حُرٌّ / سَهْرِيه ست، نازاد، سه رازا.
 - - - مَحْلُولُ / كراوه، به رله لا.
 تَسَيَّبُ / به رله لای.
 اِنْسِيَابُ: سَيَّرُ / به رله لای، رويشتن.
 اِنْسِيَابِي / رهوان رهو.
 سَيَّابٌ. سَيَّابٌ. سَيَّابٌ: بَلَحُ / خورما، دهنكه خورما.
 سِيح:
 سَيَّحُ البِسْتَانُ: اِحَاطَةٌ بِسِيَّاحٍ / (په رَوِيين، ته يمان،
 شوره، چه پهری كرد.
 سِيَّاحٌ: حَاطٌ. سَوْرُ دِيوَارِ، په رَوِيين، ته يمان، شوره،
 چه پهر.
 مُسَيَّحٌ: مُحَاطٌ بِسِيَّاحٍ / (په رَوِيين، ته يمان، شوره،
 چه پهر) كراو.
 تَسَيِّيحٌ: بِنَاءُ الْحَاطِ اَوْ السَّوْرِ / (په رَوِيين، ته يمان،
 شوره، چه پهر، ديوار) كردن.

- سیجار: لفاقة تیغ کبیره/ جړود.
- سیجاره: لفاقة تیغ صغیره/ جگړه.
- ساح:
- ساح الماء: جری/ ری.
- ساح: تجول فی البلاد/ گړا، گهشتی کرد.
- الثلج و المعدن: ذاب/ تویهوه.
- سمیح: اساح الماء/ جعله یسیح/ ناوه کس کردهوه.
- به ری دا.
- س: اذاب/ توانیهوه.
- س: صهر/ شلی کردهوه، خاوی کردهوه.
- سنیح: ارض تُسقی سیحاً/ بالماء جاری/ به راو.
- سائح: سنیح/ جار/ نهو ستاو، له بهر ریو.
- س: ذائب/ تواوه.
- س: سیاح. سواح: جواب. جوال/ گهشتیار.
- گه پیده، سهیران کړ.
- سیاح: کثیر السیاحه/ گه پوک، گهشتیار.
- سیاحه: رحلة/ گهشت، گه پان، سهیران.
- تسییح: اذابة/ تواننهوه.
- مُسیح: مُذاب بالحرارة/ تواوه.
- سیحاً: سنیح: ارض تُسقی سیحاً/ بالماء جاری/ به راو.
- ساح:
- ساح: غاض/ نغم بو، به قولاجو.
- س: ت قدمه فی الطین/ غاضت/ چغی، نغم بو.
- سیخ: سفود/ شیش، زک.
- سار:
- سار: مُشی/ ری، رویش تپه پی.
- س: تحرك/ جولا، بزوا.
- س: درج/ بو به باو، بو به مؤده.
- س: اشتغل/ نیشی کرد، کهوته نیش، کهوته گړ.
- س: تقدم/ پتیشکوت.
- س: سلك/ تصرف/ رهفتاری کرد. کردی.
- س: بمقتضى کذا: سلك بموجب/ به گویره ی.
- رهفتاری کرد، په پیره وی کرد.
- س: به: قاده/ بردی به پیوه.
- س: به: اخذه و ذهب/ له گال خوی بردی، پش خوی دا.
- س: وراء: تبع/ شوین کهوت، کهوته شوین.
- الکلام فی الناس: شاع/ بلاویوهوه، کهوته سه رزار، کهوته دم خه ک.
- سیرة: جعله یسیر/ خستیه نیش، ناردی، بردی به پیوه، دهستی پیوه نا.
- س: من بلده: أخرجه و اجملاه/ ده ری کرد.
- سایر: جاری/ له گال ری.
- الظروف: جازاه/ له گال کاتا گونجا.
- س: لاطف/ دلی راگرت، دلته وایی کرد، گالتی له گال کرد، به دمه یوه پیکنی، لاواندیهوه.
- س: سار علی هواه/ دلی راگرت، په پیره وی کرد، شوینی کهوت.
- تسایر عن وجهه القضب: زال/ توره بیه کس نه ما، نیشتهوه، هیواش یوهوه.
- سیر: مصدر من سار/ کار راپه پاندن.
- س: مُشی/ ریوین، رویشتن، چون، گه پان.
- الالات (لادارتها): تشغیلها/ نیش پی کردن، کار کردن.
- س: قدة من جلد مستطيله قایش، چرم، سیرمه.
- س: حزام/ پشتنی چرم.
- س: سیرة: سلوک/ رهفتار، رهوشت، رهوشت و خو.
- سیرة: ذکر. سُمعه/ ناویانگ.
- س: قِصَّة/ چیروک، راز، داستان، به سه رها، سه رگوزشته، سه ریوردا مه.
- س: تاریخ/ میژو.
- س: انسان او شخص: تاریخ حیات/ میژوی ژبان، سه ریورد، سه رگوزشته.
- سیار: سیارة: کثیر السیر/ گهشتیار، گه پوک.
- س: کوکب/ نه ستیره، نه ستیره ی گه پوک، هه سار.
- س: قافلة/ کاروان.
- سیارة: مُركبة/ ماشین، ئوتومبیل، گه پین.
- سائر: متحرك/ له گه پدایه، نه پوات، کارده کات، بزوک، بزئو.
- س: متقدم/ پتیشکوتو، له پتیشهوه.
- س: متداول: جار/ باو، له ناودایه، به کار نه میږی.
- س: جميع: کل/ هه مو، گشت.
- الشيء: باقیه/ پاش ماوه، ماوه کس.

مُسَيَّر: غير مُخَيَّر/ به پرتو بهراو.

- : مُخْطَط/ مَيَل مَيَل، شبرداسی.

مَسِيرَة: مسافَة/ ماوه.

- : إِحْتِفَال/ نواندن، نامه‌نگ، ریتوان.

- : مَشَى/ رَوین، رَیشتن، گه‌ران، کاروان، ره‌وت.

سَیْطَر و تَسیْطَر (فی سطر)

ساف:

سَاف. تَسَيَّف: ضَرْبَ بالسيف / شمشیری وه‌شان، به

شمشیر لَیّ دا.

سَیْف: حُسام/ شبر، شمشیر.

- الحصاد: مقضاب/ که‌ره‌تو، داسی‌گه‌وره.

- : سَیَاف. اَبو سَیْف: سَمَكَة بحریة/ ماسی‌دهم

شمشیر.

سَیَاف: صاحب السیف و المقاتل به/ شمشیر

(وه‌شَین، دار).

سَیْف: ساحل البحر/ رَیخ، گوئی، که‌نار.

سَیْفُون: مَمَصْ/ مَرَه، راکیشهر، مژوک، هه‌ل مژ.

- المجرى: مَثْعَب. مَخْبَس روائح المجاریر/

گه‌لی، سیفون، وشر گه‌رو.

سال:

سال: جَرى/ رَوی.

- : ذاب/ تَوایه‌وه، شل بوه‌وه.

- : رَشَح/ لَیّ چو، ده‌لانی، تکا، لَیّ تکا، لَیّ چو.

- : اَنفَه/ تاو له لوتی هات، تاو به لوتیا هاته خوارى،

لوتی تاوی کرد.

سَیْل. اسال: اَجَرى/ روانی.

- : اَذاب/ تَوانیه‌وه، شلی کرده‌وه.

- : الدمع/ چاوی تاوی کرد، تاوی چاوی

دامیتنا.

- : اللعاب/ ده‌می تاوی کرد، تاو زایه ده‌می.

سَیْل: ماء کثیر/ لافاو، تاوی هه‌ل ساو، لَیْشاو، خوپاو.

- جارف/ لافاوی به‌خوپ.

سَیْلان: جَریان/ له‌به‌ر رَیشتن.

- : تَرشیح/ پالوتن، ده‌لاندن، لَیّ‌چون، تاو دادان،

لی تکان.

- : مرض/ سوزنه‌ک.

سَیْلَة: مجرى ماء/ تاوه‌پۆ.

سَیَال: جَار/ تاوی رَوییو.

- : شدید السیل/ خوپ.

سَیْلَة: ضِد جمودَة/ شل‌یتی.

- : نَقْد/ دراوی به‌کاره‌یتراو، دراو.

سائل: ضِد جامد/ شل، شله.

مَسَیْل: مَحَل. مَسْنَح/ شل که‌ره‌وه، تویته‌ره‌وه.

غاز - الدموع/ گازی فرمیتسک رَژین.

سَیْمَا (فی سوی) سَیْمَاء (فی سوم)

شاعر
شاخصه
شعر

مَشْووم. مَشوم. میَشوم. شائم. یاتی بالشوم/ چاره‌رەش، بەد، بەهەین، شوم، بەیوم، بەدیوم، چارچە.

- الرجل: خرجت بها الشافة/ بريني لى هات، بو به برين.

شُوم. شوم: ضِدُّ یُمْن/ به د، به دی، به د به ختی.
مُتَشَائِم: ضِدُّ مُتَفَائِل/ رهش بین.

تشائم: ضد تفائل / رهش بینی، به دبینی، نوقلانه.
شیمه. شئمة: الخلق و السجیة / رهوشت، رهفتار.

- - : عادة/ خو.
- - : شهامة و عزة النفس/ بياومتي،

پیاوچاکیٹی
شامہ (فی شیم)

شان:

شأن: حاجة. امر/ کار، کیشہ، پیویستی، کاروبار.
- : غرض/ ناره‌زو، مہ بہ ست.

- : حال / چۆنیه تی، بار، دۆخ.
- : علاقه. صله / په یوه ندى.

- : مَنْزِلَةٌ / پايه، پله، شوین.

- : اهمیت/ بایه خ، گرنگی.

- عن الطوق: نما و كبر/ گوردهو، پئنگی، له خم رهخسا، كهچه له بو.	- القنّاة الدمعية/ بۆرى فرميسك.
- الشبيء: زُئنه/ رازانديه وه.	ذو - هام/ گرنك، بايه خ دار، به بايه خ.
- إرتفع/ به رزبوه وه، مه ل چو.	على - عَنشان. مِنشان: لاجل/ بؤ، له بر، له برخاترى.
- الحصان: رفع يديه/ مه ل سايه سه رپاشو، ده ستي به رزكرده وه، مه ل سله ميه وه.	بشان: فيما يخص/ ده ربارى.
- ت النار و الحرب: إثقت/ مه ل گيرسا.	انت و شانك/ خوت و ناره زوت، ناره زوى خوته، كه يفى خوته.
- ت فيه النار: إحترق/ ناگرى تن به ريو، ناگرى گرت، گرى گرت.	ليس من شانك/ ئيشى تو نيه، په يوه ندى به تووه نيه، كارى تو نيه.
من - الى ذب: من الشباب الى الذب على العصا/ له لاويه وه بؤ پيرى و كومان وه وه به دار رويشتن، له ه رزه كارى وه بؤ پيرى.	ما شانك: ماذا تريد/ چيت نه ئى.
الشب. تشبب: تجدّد شبابيه/ گنج بوه وه.	غض من شأنه: اخط من قدره/ بئ بايه خى كرد، له نرخی كه م كرده وه.
تشبب: ذكر ايام الشباب/ بيرى لاويتى و گنجيتى كرده وه.	شؤون: جمع شان/ كاروبار.
شب: شاب: فتي/ گنج، لاو.	وزارة ال - الاجتماعية/ وه زاره تى كاروبارى كومه لايه تى، شالى ريتى كاروبارى كومه لايه تى.
- شب: عجل كبير/ پارتين، گويره كه ي كرده.	شاي: شاي: شاعى: سبق/ پيشكوت.
- شبة: حجر الشب/ زاخ.	شاو: غاية/ مه به ست، نامانج، ناوات.
- الليل: نبات مُرهر/ لاله باس.	- شوط/ ماوه.
محلول ال - / زاخاو.	جرى شاو. شوطا/ ماوه يه كى (پريوه، برى).
شاب: من كان فى سن الشباب/ گنج، لاو، ده سته كوي، ه رزه كار، نه وجه وان، نه ورس.	بعيد الشاو: ناظر لبعيد/ دوربين، بير له دور نه كاتره، دوربينى نه كات.
شباب شبيه: فتي من سن البلوغ الى الثلاثين/ لاويتى، گنجيتى، سيزه، نه نه نى لاويتى و گنجيتى.	بعيد الشاو: على الهمة/ چابوك، به غيرت، هردانه، پياوانه.
جدد شبابيه: خوى گنج كرده وه.	شاء (فى شيا) شائبه (فى شوب) شائق (فى شوق)
تجدد شبابيه: رجّع شابا/ گنج بوه وه.	شانك (فى شوك) شائن (فى شين) شاب (فى شب و شوب) شاب (فى شب) شاجر (فى شجر) شاحب (فى شحب) شاخ (فى شيوخ) شاد (فى شيد) شار (فى شرى) شارك (فى شرك) شارة (فى شور)
شبابى: مختص بالشباب/ ه رزه كارانه، گنجانه.	شاسع (فى شسع) شاش (فى شوش) شاط (فى شيط) شاطر (فى شطر) شاطيء (فى شطا) شاع (فى شيع) شاف (فى شوف) شاق (فى شوق) شامه (فى شيم) شاه و شاة (فى شوه) شاهق (فى شهق)
تشبب: تجديد او تجدد الشباب/ گنج بونه وه، تازه بونه وه.	شاور (فى شور) شاء (فى شيء)
شابة. فتاة/ گنج، ده سته كچ.	شب:
شوب: ثوران/ مه ل چون، مه ل گيرسان.	شب. اشب: صار فتيا/ بو به لاو، گوردهو، پئنگى.
شبشب: خف/ سؤل.	
شباط (فى شبط) شك (فى شك)	
شبت:	
شبت: شبت: اسم نبات/ شويت.	
شبت:	

شَبَطَ فِيهِ: لَزَقَ او شَبَّثَ به/ پٽوہی نوسا، پيالکا،
تٽوہی ٿالا.

شَباط: الشهر الثانی الميلادی / رهشمن، مانگی
رهشمن، چله.

شَبَّوْط: سمك / سورده ماسی.

بسم:

شَبَّعَ: اِكْتَفَى / بِهٖ سِى بُو، تَيَّرِبُو.

- من اكل: ضد جاع. اكتفى / تیری خوارد، پرپو.

- منه: إمتلا و تضایق / پر بو، لئی پر بو، لئی تیر

شَبَّعَ. اشْبَعَّ: جعله يَشْبَعُ / تَتَرى کرد، پری کرد.

تَشْبِيعٌ: تَشْرِبُ/ ئاوى خوارده وه، تَيِّرْناو بو.

- : اظهر انه شعبان / خوى تير پيشان دا.

- : اكل كثيراً / زوری خوارد.

- برای او فکرة: تاثر/ پریو، کاری تن کرد، هستی
حوالند.

شُبَّة: اكله شبع / زهم، تیره خوره.

شَنِع. شَنِع، مَا يُشِيع / تَيَره خۆره.

شیعان: ضد جائع / تیر، مری.

رحل - : غنى / به رچاوتیږ، ساماندار.

إشباع: إملأء / تیرکردن، مپرکردن.

مُشَبِّع: کاف/ تیرکەر.

مُشْتَعِمٌ بِالْمَاءِ: مُتَشَرِّبٌ / تَتَرَأَوُ.

تَشْبِيعُ بِالْمَاءِ / تَيِّرْنَاو بُون.

- : اِكتفاء/ تیرویون، مریبون، تییر خواردن.

شوق:

شَقِيق: اِشْتَدَّتْ شَهْوَتُهُ. غَلِمَ / نَارَهُ زَوَى هه لَاسَا.

شَبَق: شَهْوَة. غَلَمَة / نَارِه زو مه لسان، نَارِه زو کردن.

دور الـ - شقيق الانثى: علة حُبّ الجماع / نالوش،

دلو اکردنی می بو نیئر، با، به باهاتن، هاتنه (با، فال، که ل)،

تک گرتن.

شوق: شہوانی، غم / بہ نالوش، چلیس۔

شيك:

شېك. شېك: عَقْد / ئالۋزكانى، تىكى ئالان، كىردى بەناو

ہے۔

الشیء بغيره: وصله به / گه یانی به یه ك.

- الحرب: مَخَافُ الحرب / مه ترسی جهنگ.
- الخوف: تَخَوُّف. خَشْيَةٌ / مه ترسی، ترس لى

نیشن.

شعبۃ: قند. اصفاد / کڑت.

شَبَر: شَبَر. شَبَر: قاس بالشبر/ به بست (پیوی، گرمی).

شیر: مابین طرفی الابهام و الخنصر معتدین/ بست

بنگوست.
شتر: مهر / مارهی.

شَبْر. شَبْرَة: عطیة / به خشین، به خشیش.
- : خَبْر / خبر کردن، به خشین، چاکه.

شَبْرِقْ: قَطْع و مَزَق/ لهت لهتی کرد، لهت و کوتی کرد،
ونحرو نحری کرد.

شبارق: قطع / پارچه، لہت، کوت.
شیط:

- الفتاة: خطبها / خوازیبتی کرد، داوی کرد، نیشانه ی کرد.

شایک بین الاصابع: ادخل بعضها فی بعض / به تکه کاری کرد به ناو یه کدا.

إشتبک. تشبک: إختلط. تداخل بعضه فی بعض / تیک تالا، ئالوزکا، چو به ناو یه کدا.

تشابکت الامور: إختلطت و التبسّت / چواشه بو، ئالوزا.

إشتبکوا فی القتال / دهستو یه خه وهستان، دهستیان دایه یه خه ی بکتری، دایان به یه کدا، تیک چران.

شبکه: شراک / تور.

- : حیالة: اخبوله / تله، داو، ته پکه.

شبکه: قرابة / خزمایه تی، خویشایه تی.

شبکه: هدیه الخطبة / نیشانه.

شباک: نافذة / به نجه ره.

مُشبک. مُتشابک / تیک تالاو، ئالوزکاو، به یه کاجو.

- : بشکل / کون کون.

شبکیه العين / توره، توپی چاو.

شوبک: خشبة الخباز / تیرۆک.

مُشبک: إبرزم / ناوونه.

- : دبوس الغسيل / جل گره، چوله که.

تشابک. إشتباک / تیک چران، چون به ناو یه کدا، ئالوزکان.

شبک: شبک الغلام: نشأ و شب فی نعمة / به نازداری (گه وه بو، به ختو کرا).

- عند فلان: نشأ عنده / لای نه پیگه یی، به ختوی کرد.

اشبل علیه: عطف علیه و اعانه / به زه یی پیا ماته وه، دهستی گرت.

- ت المرأة على اولادها: قامت عليهم بعد وفاة زوجها و لم تتزوج / بیوه زن کوشی کرد، به بیوه زنی به ختوی کردن.

شبل: ولد الأسد / به چکه شیر.

أبو الأشبال: اسد / شیر.

شبن:

شبن الغلام: نشأ فی نعمة / به نازداری (گه وه بو، به ختو کرا).

- الغلام: صار شاباً / خروخه پان بو. شاپن: الناعم الممتلئ / خپو خه پان.

شبین. إشبین: من يقوم بخدمة العريس / برا زاو. شبينة إشبينة: المرأة التي تقوم بخدمة العروس / به ربوک.

شبه: شبه بكذا: مثله به / شیوه ی نهوی لی کرد، له وه چی، بهوی زانی.

- : به: قارن بينهما / به راوردی کردن. شبه عليه الامر: أنهم / گومانی (له سهره، تن کهوت) به گومان بو.

تشابه. اشبه / تشابه (الرجلان مثلاً): ماثلا. اشبه كل منهما الآخر / له یه که نه چی، هاوشیوه ی یه کترن، چون یه کن، نه لئی سئوینک کراون به دو له توه.

تشبه به: ماثله و جاراها. قلده / وه نهوی کرد، لاسایی کرده وه.

إشبه فی الامر: إرتاب / سلی لی کرده وه.

- فی امره او فیه: شک / گومانی کرد، گومانی لی کرد.

يُشَبَّه فی امره او فیه: مُشکوک فیه / گومانی لی نه کری، جیی گومانه.

شبه: مثل / وه کو، هاو.

- شبه: مُماثلة / لیک چون، هاوشیوه یی، هاوچه شنی.

- : صورة / وینه.

- : شبهان: نحاس اصفر / زهره، براس.

- : شبیه: مثل / ماو وینه، وه کو، هاوچه شن.

- : جریمه / گهنگ تاوان، سوکه تاوان.

- : جزيرة / (نیوه، نیمچه) دورگه.

- : رسمی / نیمچه ره سمی.

- : منحرف / نیمچه لاتهریب.

وما اشبه بذلك / و امثالهم / زدی وا. شبیه مشابه: مُماثل / هاو، هاو (چه شن، چۆر، وینه).

شُبُهَة. اِسْتَبْهَاهُ: اِلْتِبَاسُ/ گومان، گومان کردن، گومان نَی کردن.
 مُشْبُوهُ به: تحت الشبّه / جَنّ گومان، سَلَى نَی
 نه کَرْتِه وه.
 مُشَابَهَة/ لَيْک چُون، هاوشیوه یی.
 تشبیه: تمثیل/ لَيْک چواندن، به راورد کردن، نَی چُون.
 مُشْبَه / نَی چواو، اِی چو.
 مُشْبَه به/ اِی چو یِتْراو، له وچو.
 مُشَابَهون/ نه وانَه ی له یه ک نه چن، هاوشیوه،
 چُون یه ک، هاوچه شن.
 شَبوط (فِی شَبیط) شَبِیه (فِی شَبّ)
 شت:
 شَت. شَتْنَت: تَفَرّق/ بِلایوه وه، پَرش بو، جِیا یوه وه،
 تونابو، ته فروتونا بو.
 - شَتْنَت. اِشْت: فَرّق/ جِیا ی کرده وه، بِلایو
 کرده وه، پَرش ی کرد، ته فروتونا ی کرد.
 شَتْنَت. اِشْتْنَت. اِشْتْنَت الشَّمْل: تَفَرّق/ پَره وازه
 بون، بِلایو بونه وه، هه ریک به لایه کدا ته فروتونا بون.
 شَت. شَتَات. شَتِیت. مُشْتَت. مُشْتَت: مَتَفَرّق/
 بِلاو، جِیا جِیا، پَرش، پَره وازه، ته فروتونا.
 شَتْنِیت: تَفَرّق/ بِلاو کُردنه وه، جِیا جِیا کُردن، پَرش
 کرد، پَره وازه کُردن، توناکُردن، ته فروتونا کُردن.
 شَتَان. بَعْدُ. شَتَان بَینَهما. بَعْدُ بَینَهما/ نَوَر جِیاواژن.
 شَتی: مَتَنوع مَخْتَلَف/ هه مه جَوَر جِیاواژ، هه پَره مه.
 اِشیاء - (اِشیاء مَتَنوعَة) شَت و مه کی هه مه جَوَر.
 شَتاء (فِی شَتو) شَتَان (فِی شَت)
 شَتَل:
 شَتَل الزَّرْع: نَقْلَه/ گواستیه وه، چانَدی، چه قانَدی.
 شَتْلَة (المَفْرَد) شَتَل: غَرَسَة/ شه تَل، نه مام.
 مَشْتَل: مَکان اِنْبَات النَبَات/ شه تَل (گه، جاپ، زان)،
 باخله.
 شَتَم:
 شَتَم. شَتَم: سَبّ/ جَنّو ی دا، جَوّی نِی دا، دَوّی نِی دا.
 شَتَام: کَثِیر الشَتَم/ جَنّو فَرُوش، دَهَم شِی.
 شَتِیم. مَشْتوم/ جَنّو پِن دِراو.
 شَتِیمَة: سَبّ/ جَنّو، جَوّین، دَوّین، قَسَه ی ناشرین.

شَتَام. شَتَامَة: السَّيِّءُ الخَلْقُ/ بِنّ نابو، تَبَدُّ.
 شَتَا:

شَتَا. شَتَى. تَشَتَّى بِالْمَکَان: اِقَام شَتَاء/ زِستان تِیا
 مایه وه.

- - . الحِیوان: قَضَى الشِّتَاء نَائِمًا/ سَرَبو،
 به سَرِی مایه وه، له زِستانا.

شَتَّت الدُّنْیا: اَمْطَرَتْ/ بارِی، باران بارِی، بو به زِستان،
 باران دای کرد.

شَتَاء: اَحَد فِصُول السَّنَةِ/ زِستان.
 - : مَطَر/ باران.

فَاکَهَة ال - : نَار/ ناگر.
 شَتَوِی: مَخْتَص بِالشِّتَاء/ زِستانه، زِستانی

مَشَتَى: مَکان الاَقَامَة فِی الشِّتَاء/ زِستانه هه وار.
 شَج:

شَج: کَسَر/ شاکنی، قَرنجانی، بَرینداری کرد.
 شَجَب:

شَجَب. اَشَجَب: اَحْزَن/ دَلگیری کرد، خَفَه ت باری
 کرد، خَمی دایه، پَره زاره داری کرد.

شَجَب. شَجُوب: حُزْن/ خَم، پَره زاره، خَفَه ت،
 دَلگیری.

شَجَاب. مَشَجَب شَمَاعَة هُدُوم/ بَهرگ مه لَواس،
 مه لَواسه.

مَشَجَب. مَشَجَب: مَکان تَعْلِیقِ الاسْلِحَة/ جِبَه خانه.
 شَجَر:

شَجَر: دَعَم. سَنَد/ پَشْتگیری کرد، یارمه تیدا.
 - ما بَینَهما: تَنَازَعُوا/ تَیک چُون، دَهَم قَالِیان بو، بو

به شه رِیان، چُون به کُز یه کدا.
 شَاخَر. تَشَاخَر مَع: تَنَازَع و حَاصِم/ جَه نگیی، شه رِی

کرد، چو به کُزِیا.
 شَجَر النَبَات: صَار شَجَرًا/ بو به دار، بو به درهخت.

- المَکان: زَرَعه شَجَرًا/ درهختی (لِیدَا، رِواند).
 شِجَار. مُشَاخَرَة: عَرَاک/ دَهَم قَالِی، جَه نَگ، جَه نَگین،

شه رِی.
 شَجَرَة. وَاحِدَة الشَّجَر/ دار، درهخت.

- النَسَب: سِلْسِلَة النَسَب/ رَهگه زَنامه.
 - عَقِیمَة/ پَهرک، زِی.

شَجِيرَةٌ: تصغير شجرة / دهون.

مُشَجَّر: اشجر. شجر: كثير الشجر / داریوش، چره، دارستان.

مُشَجَّر: مُزَيَّن بِرُسُوم كالشجر / پروینه، ره نگاورهنگ.
مُشَاجِر: مُعَارَك / جهنگلی، جهنگاوره، شه پانی.

شجع:

شجع: شَجَع: كان شجاعاً / نازابو.

شَجَع: جَرَأ / زات، غیرهت ی نایه بهر، به هیزی کرد، نازای کرد.

- : عَضُد / باریوی کرد، یارمه تیدا، پشتگیری کرد.

- : قَوَى الْأَمْل / هیواداری کرد، هیوای به میز کرد.

- : حَرَض / هانیدا.

شَجَع: تكلف الشجاعة / غیرهت گرتی، نازابو، غیرهتی مه لسا.

شجاعة: جُرْأ و إقدام / نازایه تی، نازایی، زات.

تَشْجِيع: تحريض. تقوية الأمل / مان دان، (زات، غیرهت) نانه بر، به هیواکردن.

شجاع. شجاع. شجاع: جريء / نازا، مهرد، نه بهرد، جوامیز، دلیر، دلاوره، گوستاخ، چاونه ترس، به زات.

شجن:

شَجَن: اشَجَن. شَجَن احزن / دلگیری کرد، خهفت باری کرد، په ژاره داری کرد، خه می دایه.

شَجَن. شَجَن. شَجَن: حزن / دلگیر بو، خهفتی خوار، په ست بو.

شَجَن. شَجُون. اشجان: هَم. حزن / داخ، خهفت، خه می، په ژاره، دلگیری، دلگیریون.

مثير الشجون: مُحْزَن / خه می، مهست جولین.
شاجن: مهموم / دلگیر، په ست، خهفت بار، خه مناك.

شجا:

شجا. اشجی: احزن / دلگیری کرد، خهفت باری کرد، په ژاره داری کرد، خه می دایه.

شجی: حزن / دلگیر بو، خهفتی خوار، په ست بو.

شجوی: مُحْزَن / خه مناك، خهفت گه یه ن.

رواية او تمثيل - / چیرۆکی خه مناك، میلودارما.

شجی: شج: مشغول البال / سه رقان، شه پره، په ست.

- : شَجَى: حزين / خه مناك، دلگیر.

- : مثير الشجون / خه می، مهست جولین.

شَجو. شجا: هَم. حزن / خه می، خهفت، دلگیری، په ژاره.

شج:

شج الشيء: قل / کم بو ده.

- بالشيء و عليه: بخل و حرص / لئی کم کرده وه، لئی گرتوه، که می کرده وه.

شاح بالشيء على: ضنن به عليه / (به ده سنده، به رژی، به چروکی) دایه.

شج: بخل / رژد، چروکی، ره زیلی، پیسکه یی.

شحيح: شحاح: بخيل / پاره پیس، چروک، رژد، ره زیل، پیسکه، نان کویر، قه متهر، پوله کی، له چپ.

- : قليل / کم.

ایام الشحاح: جذب، جفاف / بین ناوی به تاییه تی له پاییدا، وشکه سال، نه هاتی، بین بازاری، رژیانی قات و قری.

لا مشاحة في كذا: يبين ثابت لا مناقشة فيه / مشت و مری بین ناوی، چن و چونی ناوی، پیویست به مشت و مریو چن و چون ناکات.

شحب:

شحب. شحب. شحب: وجهه او لونه: تَغْيِير / رهنگی (په پی، بزپکا، زهره مه ل گه پا، سپی مه ل گه پا، تیک چو، گپا).

شاحب: مُتَغْيِر اللون / رنگ په پیو، (زهره، سپی) مه ل گه پا، بزپکا، رهنگ زهره.

شحوب: إمتقاع الوجه. تغير اللون / رنگ په پین، (سپی، زهره) مه ل گه پا، بزپکا.

شحت:

شحت: إستجدى / سوالی کرد، پاراپه وه، دهستی پان کرده وه.

شحات: مُستعطر / سوالگر، دهره زه کر.

- العين: شعيرة او دمل الجفن / سیچکه سلاوه.

سحد:

شجد: اشحد: سن. احد / تیژی کرد.

- الموس على القايش / له قایشی دا، تیژی کرد.

- : تَسَوَّلُ / سوا لی کرد، دهره زه ی کرد، دهستی
پان کرده وه.

- له بیصره: أَحَدَ إِلَيْهِ و رماه / چاوی تی بیری،
چاوی لی زه ق کرده وه.

- شَخَذَ: سَنَ / تیژ کردن، دهم زهره کردن، له هسان دان.
شَخَاذَ: مُتَسَوِّلُ / سوالگر.

- : بَشْرَةٌ تَخْرُجُ مِنَ الْعَيْنِ / (سیچکه، قنچکه)
سلاوه.

مَشَحَذَ. مَشَحَذَةً: مَسَنَ / هسان، بریه ند.

شَحَاذَةٌ: حَرْفَةُ الشَّحَاذِ / سوالگر، دهست پان
کرده وه، دهره زه کردن.

شحر:

شَحْرَ. شَحُورَ: سَحْمَ / میس گرتی، میسی لی نیست،
دوکه لی گرت، رهش بو.

شُحُورَ: سُخَامُ الْقَدَرِ وَ الْمَدَاخِنِ / میس، دوکه لی،
تهنی، رهشی بنی مه نجه لی، دژژنگ، دژژنج، دژرنج.

مَشْحَرَةٌ: مَكَانٌ يَصْنَعُ فِيهِ الْفَحْمَ / کوره ی خه لوز.

شُحُورُ. شَحُورُ: طَائِرٌ أَسْوَدٌ أَكْبَرُ مِنَ الْعَصْفُورِ /
ریشو له.

شحط:

شَحَطَ. شَحَطَ الْمَكَانَ: بَعْدَ / دورکه وته وه.

- فَلَانًا: سَبْقُهُ تَبَاعُدَ مِنْهُ / پیچی که وت، لیسی
دورکه وته وه.

- ه عَلَى الْأَرْضِ: سَحْبَهُ / رای کیشا، خشانی.

- عَوْدُ الثَّقَابِ: أَشْعَلُهُ / دای گیرسان.

أَشْحَطَ: طَرَدَ وَ (بَعْدَ / ده ری کرد، دوری خسته وه.

شاحط: بَعِيدَ / دور.

شَحَطَ. مَشَحَطَ: عَوْدُ يُرْفَعُ عَلَيْهِ الْكَرَمُ عَنِ الْأَرْضِ /
کوله که ی میو، ده ستک.

شَحْطَةٌ. شَحِيطَةٌ: عَوْدُ الثَّقَابِ / دهنگ شقارته.

شَحَاطَةٌ: حِذَاءٌ يَلْبَسُ فِي الْبَيْتِ / سۆل، پاپوج.

شحم:

شَحْمَ. شَحْمَ. أَشْحَمَ: كَثُرَ شَحْمُهُ / به زو چه وری نقد بو.

- : (أَطْعَمَهُ الشَّحْمَ) / به زو چه وری

- : رَئِيتُ / چه وری کرد، رۆن و
چه وری تی مه لی سو، مه نوی.

شحم: دَهْنُ / رۆن، چه وری.

- : الْأَبْيَضُ مِنْ لَحْمِ الْحَيَوَانِ / به ز، پیو، دوک.

- الثَّمَرُ: لُبُّهُ / کۆک، دهنگ، کاکله.

شَحْمَةٌ: قِطْعَةُ الشَّحْمِ / پارچه به ز، پیو، دوک.

- الْأَذَنُ / نهره می گوچیکه، په ره که ی گوئی.

- الْأَرْضُ: كَمَا / دومه لان.

- الْعَيْنُ: مَقْلَتُهَا / گلینه، گلینه ی چاو، بیلبله.

شحم. مُشْحَمٌ: كَثِيرُ اللَّبِّ / دهنگ زور، پر کاکله.

شحمیم. مُشْحَمٌ: سَمِينٌ / قه له و، چه وری، پویه.

تشحمیم: تَزْيِيتُ / چه وری کردن، گریس کردن.

مَشْحَمَةٌ: آلَةُ التَّزْيِيتِ / رۆندان، چه ورستان، چه ورسان،
یه غدان.

شحن:

شَحْنٌ. أَشْحَنَ: مَلَأَ / پری کرد.

- : طَرَدَ وَ أَبْعَدَ / ده ری کرد، دوری
خسته وه.

- السَّفِينَةُ (وَالسَّيَّارَةُ: مَلَأَهَا / باری کرد، باری لی
نا.

- الْبَطَارِيَّةُ: مَلَأَهَا بِالشَّحْنِ الْكَهْرِبَائِيَّةِ / پری
کرده وه، بارگه ی دا.

- الْبِضَائِعُ: أَرْسَلَهَا / ناردی.

شَحْنٌ عَلَيْهِ: حَقَّدَ عَلَيْهِ / کینه ی لی کرد، رقی لی مه لی
گرت.

شاحن: بَاغَضَ / رقی به رایه تی کرد، رقی لی بو وه.

- : خَاصَمَ / شه پی فروشت، زویر بو، تیگ چو.

تَشَاحَنُوا: تَبَاغَضُوا / رقه به رایه تیان کرد.

- : تَخَاصَمُوا / شه پیان کرد، له یه ک زویر بون،
دهم قالیان بو.

شَحْنَةٌ. شَحْنٌ: وَسَقَى / بار، بارگه، بارگ، باروبینه.

شَحْنَةُ السَّفِينَةِ (وَالسَّيَّارَةِ: حَمَلُهَا / بار.

- الْكَهْرِبَائِيَّةُ / بارگه.

- : الشَّرْطَةُ / پۆلیس.

شَحْنُ السَّفِينَةِ (وَالسَّيَّارَةِ: مَا تَشْحَنُ بِهِ / بار کردن،
بار لی تان.

- البطارية: مثلها/ پرکردنه‌وه، بارگه‌کردن، بارگه‌دان.
 شاحنة: حافلة. عربة كبيرة/ لوري، فارگون.
 شاحن: مُشحون: موسوق/ بارکراو، بارای‌تروا، پیکراوه.
 بطارية مُشحونة/ بارگه، دار، دراو، بارگای.
 شحنة. مُشاحنة. شحنة: عداوة/ دوشمنایه‌تی.
 - - - - - : حقد/ کینه، رقه‌باریه‌تی.
 مُشاحنة: مُخاصمة/ دم‌قالی، تیک‌چون، وره‌ور.
 مُشاحن: مُباغض. شديد العداوة/ شه‌پاش، شه‌پروش، کیناوی.
 شخ:
 شخ: بال/ میزی کرد.
 - فی النوم: غط/ پرخانی.
 شخ: شخاخ: بول/ میز.
 شخ‌شخ السلاح و غيره: صلصل/ ده‌نگی هات، خشه‌ی هات، ته‌قی هات.
 شخ‌شخة: صوت السلاح/ ته‌ق و هو، ته‌قه‌ته‌ق.
 - : صوت القرطاس و الثوب الجديد/ ورشه، خشه، خشه‌خش.
 شخ‌شخه: العوبة/ شه‌قشه‌قه.
 - : منور السقف/ کلارورژنه.
 شخب:
 شخب: سال و تدفن/ رزا، فیچقه‌ی کرد، به‌ربو، هه‌ل‌قولی.
 - اللبن: حلبه/ دوشی.
 شخب: دم/ خوین.
 - : شخبة: الدفعة من الشخب/ گوان‌گوشین بۆ دوشین.
 شخب: ما یخرج عند كل عصرة من الضرع/ شیری گوان‌گوشینیک له کاتی دوشیندا.
 اشخوب: صوت خروج اللبن من الضرع/ خوشه‌خوش.
 شخبطة فی الكتابه: شنج/ نوسینی (تیکه‌ل)، شه‌په‌پشيله).
 شخر:

شخر: غط. صات من حلقه او فمه/ پرخه‌ی هات، پرخانی.
 - الفرس او الحمار: رفع صوته/ پیمانی، مرخانی.
 شخر: غطيط. الصوت من الحلق او الانف/ پرخه، پرخاندن، پرخه‌پرخ.
 شخیر: كثير الشخير/ نه‌پرخینن، مرخن، پرخه‌ی دئ.
 شخص:
 شخص الشيء: ارتفع. صعد. طلع/ به‌رزبوه‌وه، هه‌لسا، ده‌رکه‌وت، ناشکراو.
 - النجم: طلع/ ده‌رکه‌وت، هه‌ل‌هات.
 - بصره و بصره: رفعه/ چاوی کرده‌وه، چاوی هه‌ل‌هیتا.
 - ببصره اتي: تفرس فی/ چاوی تن‌بپی، نه‌ی تروکان، سه‌رنجی دایه، تنی شه‌بله‌ق قه‌بو.
 - عن قومه من البلد: ذهب/ کوجی کرد، رۆی، به‌جینی هیتت.
 - اليهم: رجع/ گه‌پایه‌وه ناویان، هاته‌وه.
 شخص: عین/ دیاری کرد، ناسیه‌وه.
 - الرواية: مثلها/ چیرۆکه‌ی نواده، پيشانی دا.
 - الطبيب المرض: نه‌خوشیه‌کی دۆزیه‌وه، زانی، دیاری کرد.
 تشخص له: ثراء/ وای بینی، وای هاته‌پیش چار.
 شخص: إنسان/ مرؤف، زه‌لام.
 - : سواد الانسان تراه من بعيد/ تارمایی.
 - أول: المتكلم/ که‌سی یه‌که‌م، وتیار، قسه‌که‌ر، بیژهر.
 - معنوی: إصطناعي. وهمی/ که‌سی خه‌یال، ده‌سکرد.
 شخصي: ذاتی/ که‌سی، خوینی.
 - : خصوصي/ تاییه‌تی.
 شخصياً: بالذات/ هه‌رخۆی، که‌سه‌که‌خۆی، هه‌مان که‌س.
 شخصيَّة: ذاتية/ که‌سایه‌تی، خوینه‌تی، خودی، که‌ساتی

- : حقیقة الشخص / مهرخوی، که سه که خوی.
 - بارزه: ذو شان / که سبکی ناودار، گرنگ، زانراو.
 البطاقة ال - / شناسنامه.
 الاحوال ال - / خوناسی.
 قانون الاحوال ال - / یاسای خوناسی.
 شاخص: مُحَلَّق / چاو تی بر.
 المهندس: قائمة خشبیه / دارین، چه لاک.
 تشخیص: تَعین / دیاری کردن، ناسینه وه.
 المرض: معرفته / دهر د زانین، نه خویشی دوزینه وه.
 تمثيل / نواندن.
 تشخیصی: تعریفی. وصفی / دیاری کردن، لئدوانی، پئناسی.
 تمثیلی / شانزگه ری.
 مُشَخَّص: مُعْتَل / نه کتر، نویتنر.
 مُشَخَّص: مُعَرَّف / دیاری کراو، ناسراو، زانراو.
 شخص: جسيم / که ته، زه لام، زه به لاج، چه ته ول، نه راج، دیوی.
 شد:
 شدَّ عضده: قَوَاه / غیره تی نایه بر.
 الشيء: عقدۀ و وثقه / گریزی دا، پئچایه وه، چه پانی.
 - علی یده: اعانه و قَوَاه / یارم تی دا، دهستی گرت.
 - رِبَط / به سته وه.
 - جَزَّ / رای کتیشا.
 - ضد (رخ) / تونگی کرد، توندی گرت، قایمی کرد.
 - (رزه: اعانه / پشتگیری کرد، دهستی یارم تی بؤ دریژ کرد.
 - الرجال: سافر / روی، کچی کرد.
 - علی: ضبط / په ستاوتی، دهستی پیانا.
 اِشْتَدَّ: تَشَدَّدَ: قَوَّى. قَوَّى / به میژ بو، گهرم بو، زه بری سهند.
 - : اِزْدَاد / زږد بو، زیاد بو.
 شَدَّ الشيء: قَوَاه. احکم / تونگی کرد، توندی کرد، قایمی کرد، چه پانی.

- علی: ضَيِّق / تنگی پئ مه ل چنی.
 - علی: اَكْد / دوباره ی کرده وه.
 - الامر: جعله لازماً / نه پئ بی، نه پئ بکری، چار نیه، کردیه پیویستی.
 - فی كذا: اَصْرَ / اَصْرَ / سوربو له سه ر، قیرسیچه م تی کرد، پئی ل / (داگرت، دابه زه ویدا).
 - الضَرْب: بالغ فيه / زیاتر لئی دا، تونگ تر پیاکتیشا.
 - الحرف: نَقِیضُ خَفِّه / وشه که ی گران کرد.
 شدَّ: رِبَط / به ستن، به ستنه وه، شه ته ک دان.
 - : جر / راکتیشا.
 - الرجال: سَفَر / روی، رویشتن، کچی کردن.
 لُغْبَة - الحبل / گوریس کتیشه کی.
 شدَّة: نُبْرَة الصوت / زمان گرتن، زمان گوشین، لاله په تی، زمان پیسی.
 - : جَرَّة / راکتیشانیک.
 - : رِبْطَة. حزمه / پئچراو، ده سک، گورزه.
 شدَّة: قُوَّة / میژ، زه بر، توانا، گهرمه، گور، گورم، تاو، تین.
 - : عَنَف / توندوتیژی، زه بری زونگ، دل ره قی.
 - : صِلَابَة / ره قی، توندی.
 - : بَلِيَّة / کوست که وتن، ناخویشی، نارچه تی، به لا، تنگ و چه له مه.
 - : ضَيِّق / تنگانه، تنگ و چه له مه.
 - الغیش / گرانی و نه بونی، گوزهران سه ختی.
 البرد / ته شقی سرما.
 الحر / قرچه ی گهرما.
 إجتياز ال - / تنگانه و ناخویشی تیبه پون.
 وقت ال - / کاتی تنگانه و ناخویشی.
 من - كذا / له تاو، له تاوان.
 شدید: قَوَّى / به میژ، به زه بر، به تین.
 - : حاد / تیژ، توندوتیژ.
 - : عنيف / ره ق، دل ره ق، وشک، سه خت.
 - البأس: شجاع. جَسور / نازا، به جه رگ، جه ریه زه.

- الشكيمة: عنيد. حَرَوْن/ لاسار، قيرسچمه،
 كه له روق، چه قاوه سو، هاروماج.
 - الوطأة: قاس. جائر/ دل روق، بئ به زه يی.
 احتیاطات - ة/ زور ناگاداری.
 (شَدَّ: اقوی) به میزتر، توندتر، قایم تر.
 بَلَغَ اشْدَه: إستكمل رجولته/ بو به پیاو، چوه ته منی
 هه زه کاری و پیاوه تیه وه.
 بلغ اشْدَه ای قوته/ گه یشته نه پیه ی میزو توانا.
 تشدید: ضغط/ په ستاندن، توندوتیژی، زه برو زۆنگ.
 - : إصرار. لجاجه/ لاساری، كه الله روق،
 قیرسچمه یی، چه قاوه سو یی.
 - : تقوية/ قایم کردن، به میزکرد.
 - : ثَبَر تاكیدی/ دوباره کردن وه، دلنیا کردن،
 بایه خ پندان، تن گه یاندن.
 مُتَشَدِّد: المتصلب فی امورِه/ رهق، جیر، گیر.
 - : بخيل/ به رچاو ته نگ.
 مُشَدَّد: مُؤكَّد/ دویات کړاو، بایه خ پندراو.
 حرف - : عليه شْدَه/ پیتی گیراوی.
 مشدود: مُقَوَّر/ قایم، به ستراوه.
 مَشَادَة کلامیه/ ده مقالی، ده م قه، ده مه قه،
 ده مه ده م.
 شَدْخ:
 شَدْخ. شَدْخ الراس: کَسْرَه/ شکانی، سه ری شکان.
 تَشَدْخ. إِنْشَدْخ الراس: إِنْکَسِر/ شکا، قرنجا.
 شَدْخ:
 تَشَادَف: تَمَایَل/ لاریه وه، شه کایه وه، شنایه وه.
 شَدْخ: الميل فی الخد/ خواریی رومهت، شوقی
 رومهت.
 اشدف: من فی خَدَه مِیل/ رومهت خوار، رومهت شوقی.
 شَدْخ:
 شَدْخ: إِنْشَعْ شِدْقَه/ گوپن بو، رومهتی (پهل بو) کراوه
 بو).
 تَشَدْخ: إستهزا بالناس بلوی شدقه/ لاقرتی نه کا،
 ده می پان نه کاته وه، له هه نه قورچینی.
 - بالكلام و فيه: تَوَسَّع من غیر احتیاط/ ده می
 پان نه کاته وه له قسه کردنا.

شَدْخ. شَدْخ: باطن الخَد/ ناو رومهت، ناو گوپ،
 شه ویلک.
 - الوادی: ناحيته/ شانی چه م، كه ناری چه م.
 شَدْخ:
 شَدْخ. (اشْدَه: ادهش و حیر/ شله ژانی، سه ری
 سوپمان، گیزی کرد، سه ری لی تیک دا.
 إِنْشَدْخ. إِنْشَدْخ: تَحْیِر/ سه ری سوپما، واقعی وپما.
 شَدْخ. شَدْخ. شَدْخ. شَدْخ. حیره و دهش/
 سه رسوپمان، سه ر لیتیک چون، شله ژان، واق وپمان.
 شَدْخ:
 شَدْخ: غنى/ له به رخویه وه گورانی وت.
 - الطائر: غُرْد/ جریوانی، خویندی، قپانی، گارانی.
 شَدْخ: غناء او تغريد/ گورانی، خویندن، جریوه، ناواز.
 شَدْخ:
 شَدْخ عن الأحوال: خالفها/ ناوازه یی کرد، له ناسایی
 لایدا، له پئی لایدا، پیچه وانه ی کرد.
 - عن الجماعة أو الجمهور: ندر عنهم و إنفراد/
 لایدا.
 شَدْخ. شَدْخ: مخالفة القاعدة/ ناوازه یی، نااسایی،
 ناته بایی.
 - : إِنْحراف/ له پئی لادان، لابه لایی.
 شَدْخ: غیر قیاسی/ ناوازه.
 - : مخالف القاعدة/ ناباو.
 - : غیر اعتیادی/ نااسایی.
 - : إستهناهی/ مه لاویژاری.
 - : غریب/ نامق.
 - : نادر/ ده گمن، دانسقه.
 - : منحرف/ لار، لاداو، له پئی لاداو، ناته با، شیواو،
 وه رگه باو.
 - الطبع او الاطوار: قُویت. منفرد براه/ تاییه خو،
 ره وشت ناوازه، كه الله روق.
 شَدْخ:
 شَدْخ الشیء: ادخل بین اجزائه/ تیی هه ل کیشا، تیی
 هه ل کیشی کرد.
 تَشَدْخ القوم: تفرقوا/ بلاویونه وه، بلاویه یان لی کرد.

تَفَرَّقُوا شَذَرَ شَذَرٍ مَذَرَ / او شَذَرَ مَذَرَ / ذَهَبُوا كُلٌّ فِي وَجْهِهِ /
 هَرِيكَ به لایه کدا بَلَاوَه یان لَ کرد.
 شَذَرَ: نَدَدَ / هَر پِه شَه ی کرد.
 تَشَذَرَ: تَهِنَا / نَامَادِه بُو، خَوِی گُورج کردِه وه.
 شَذَرَ: شَذَرَةُ: اللُّوْلُو الصَّغِير / مِرَواری.
 - - - : خِرَز / مَوِر، مَوِرِی به نَرخ.
 شَذَا:
 شَذَا: عَطَرَ. تَطْلِبُ بِالْعَطْرِ / بُوئی لَه خَویدا.
 شَذَا: قُوَّة ذِکَاء الرَّائِحَةِ. رَائِحَةُ ذِکَاةٍ / بُوْن و به رَامِه،
 مَسْک، بُوئی خَوْش.
 شَذُو: مَسْک رِیح الْعَسْک / بُوئی (عَتر، مَسْک، خَوْش،
 گُولای).
 شَر:
 شَرٌّ: کَانَ شَرِّراً. اِنْصَفَ بِالشَّرِّ / اَتَى مِنْهُ الشَّرُّ /
 شَه ی لَه بَارِی، شَه پَرُوْش بُو، پِیاو خِرَپ بُو.
 - شَرُّ الشُّوب: وَضَعَهُ فِي الشَّمْسِ لِيَجْفَ / هَلِی
 خَسْتُ.
 - فَلَانًا: عَابَهُ وَ اَزْدَرَى بِهِ / گَالَتَه ی پِی کرد، سَوکی
 کرد.
 شَرَّرَ وَ اَشْرَ فَلَانًا: شَهْرَهُ فِي النَّاسِ / نَاوِی زَبَان،
 قَسَمِی شَوِیْن خَسْتُ، شِکَانِی.
 شَارَةُ: خَاصَمَةُ. عَامِلُهُ مَعَامِلَةُ سَيْنَةِ / شَه ی پِی
 فَرُوْشْتُ، خِرَپ لَه گَه لَی جَوَایِه وه.
 شَرٌّ: نَقِیضُ الْخَيْرِ / شَه ی بِنَ حَیَایِ، زَبَان.
 - : اِثْمٌ / گُونا، تَاوَان، گُوتاوَه پَر.
 - : سَوءٌ / خِرَپ، خِرَپِی.
 - : سَوءُ الْخَلْقِ / بَه دِرِه وَشْتِی.
 - : اَشَرٌّ: اَكْثَرُ شَرًّا / خِرَپِتر، خِرَپِترِیْن، بِنَ حَیَایِتر.
 شَرَّانِی: نُقْطَةُ. سَرِیعُ الْغَضَبِ / شَه پَرُوْش، کِینَاوِی،
 شَه ی کَر، تَوِپَه تَوِی، زَو هَلِی تَه چِن.
 شَرٌّ: مَكْرُوهُ / نَه وِیستَرِاو.
 - : یَقْدَحُ شَرًّا / شَه ی لَ تَه بَارِی.
 شَرِیر: رَدِی. ذُو شَرٍّ / بَه زَبَان، شَه پَرُوْش، زَبَانَه خِرَق.
 - : اِثِم. خَاطِی / گُونا بَار، تَاوَان بَار، خَه تَابَار.
 - : مَوْذٌ / بَه زَبَان، دَه رَوْن رَه ش.
 اَل - : اِبْلِیس / شَه ی تَان.

شَرَّة: حِدَّة. غَضَبٌ / تَوِپَه یی، تَوِپِی.
 شَرَارَةٌ: مَا يَتَطَايَرُ مِنَ النَّارِ، پَرِیشْک، پَرِیْسْک.
 شَرَّشَرُ الشَّيْءِ: قَطْعُهُ وَ شَقْفُهُ / لَه ت وَ کُوتِی کرد،
 وَنَجِوْنَجِی کرد.
 - السَّكِينُ: اَحَدُهَا عَلٰی حَجَرٍ / لَه هَسَانِی دَا،
 تِیژی کرد.
 - : سَنَنٌ / دَان دَانِی کرد، دَان دَانِی کرد،
 دَه مَه زَه رَدِی کرد.
 شَرَّاشِر: الذَّنْب. اطْرَافُهُ وَ مَا اِنْتَشَرَ مِنْهُ / گِیَزِو
 گُولَنکَه.
 شَرِب:
 شَرِبَ: جَرَعَ / خَوَارِدِیَه وه، تَوِشِی کرد.
 - نَحَبَ فُلَانٌ / تَوِشِی کرد، بَه خَوْشِی فُلَانَه
 خَوَارِدِیَه وه.
 - الدُّخَانُ: دَخَنُ التَّبَعِ / کِشَای، جِگَه رَه ی کِشَا.
 - : اَشْرَبَ بِهِ: کَذَبَ عَلَيْهِ / دَرَوِی (لَه گَه لَ کرد،
 پِی کرد، بَه دَه مَه وه هَلِی بَه سَت).
 اَکَلْ عَلَيْهِ الذَّهْرُ وَ - : هَلْک / فَه وِتَا، نَه مَا.
 شَرَّبَ. اَشْرَبَ: سَقَى / نَاوِی دَا، دَه رَخَوَارِدِی دَا.
 - - - : لَقْنٌ / دَه رَسِی دَا، فِیْزِی، کَرْد، تِیْی
 گَه یَاَنْد.
 - - - : بَسَائِلُ وَ غَیْرَه: شَنَعَ / نَاوِی مَزِی، تِیْرِنَاو
 بُو، پَارَاو بُو.
 شَارَبَ: شَرِبَ مَعَ / لَه گَه لَی خَوَارِدِیَه وه.
 تَشَرَّبَ: اِمْتَصَّ / مَزِی، تِیْرِنَاو بُو.
 اِشْرَابٌ لِلشَّيْءِ: مَدَّ عُنُقَهُ لِلنَّظَرِ اِلَيْهِ / مَلِی بُو
 دِرِیژ کَرْد.
 شَرِبَ: جَرَعَ / خَوَارِدِیَه وه، تَوِشِیْن، نَوِش کَرْدن، هَلِی
 قَوِیَان.
 - : تَشَرَّبَ: اِمْتَصَّاصٌ / مَزِیْن.
 شَرَاب: مَشْرُوبٌ / خَوَارِدِیَه وه.
 - : مَشْرُوبُ حَلَوٍ. شَرِیَات / شَه رِیْهَت، خَوْشَاو.
 - : خَمْرٌ / مَه ی، یَاَدَه، سَه رَخْشَکَار.
 شَرِیَّة: جَرَعَةٌ / قَوْم.
 - : دَوَاءٌ / قَوْمَه دَه رِمَان.
 - : شَوْرِبَا / شَوْرِبَا، شَلَه.

تشریح لغرض طبّی او علمی/ هَل دین، توئ
 کردنه وه، توئکاری.

— الجثة لمعرفة سبب الموت/ لاشه هَل دین بۆ
 زانیی هۆی مردن.

— : تقطیع بشکل شرائح/ توئ کردنه وه.

— : تفسیر. توضیح/ شیکاری، توئینه وه،
 رافه کردن، لیک دانه وه.

علم الـ / توئکاری.

مَشْرَحَة: غرفة التشريح/ ژوری توئکاری.

شَرْح: طلق المنظر و الهواء/ دلپهتین، دلکهره وه،
 فراوان، بهرلهایی.

إِشْرَاح: طيب النفس و السرور/ دل فراوانی، شادی،
 پیخوشحالی، چاوپونی، خوشی خوشی، گه شانه وه.

مُنْشَرَح: مسرور/ بهسۆز، شاد، پیخوشحال، چاوپون،
 گه شکه دار، گه شاره.

شرح:

شَرْح الصَّبِيِّ: كَبُرَ/ گه زه بو، هَل چو، پێگهیی.

— : شَدْخ/ شکانی.

شَرْخ: ريعان/ هه پت، تاف.

— الصبأ أو الشباب: ريعانه/ هه پت یا تافی لای.

— : شَدْخ/ شکاوی، قلیش، درز.

— : مثل و تَرْب/ وه یک، هاو (شیوه، جۆر،
 تهمن...)

شرد:

شَرْدَة: تَفَرُّ و هَرَب/ هَل هات، رای کرد، بۆی ده رچو،
 هه لی تیزان.

— : ضَلَّ/ وین بو، تهره بو.

— : افلت/ به له سه بو، تراز، ده رچو، خوێپری بو.

— الفکر: سَرَج/ رۆی، خه یال بردیه وه، بیر پێری.

شَرْدَة: اِشْرَدَ/ هَرَب/ ده ربه ده ری کرد، ده ری په ران،
 به له سه ی کرد.

— : فَرَّق و بَدَد/ په په وازه ی کرد، بلاوی کردنه وه،
 په رشی کرد، شتوانی.

شَرْدَة: عار/ به ره لا بو، په په وازه بو، سه ری لی تیک
 چو، خوێپری بو، به له سه بو، ده ربه ده ری بو، ناوه کی بو.

— القوم: تَبَدُّوا/ بلاویونه وه، بلاویان لێکرد،
 په په وازه بون.

شَرود: هروب/ راکردن، هه ل هاتن، هه ل تیزان.

— : ضلال/ وین بون، ده ربه ده ریون، په رته وازه بون،
 په په وازه بون.

— الفکر/ خه یال بردنه وه، بیر رۆیین.

شَرِيد: مُشَرَّد. تائه/ وین، به له سه، به ره لا، هه ل هاتو،
 ده ربه ده ری، ناوه کی، په په وازه، تهره.

شارد: هارب/ راکردو، هه ل هاتو.

— : ضال. تائه/ وین، ده ربه ده ری.

— الفکر/ خه یال بردو.

تَشَرَّد: عَيَّر/ په په وازه بون، خوێپرتی، سه رلێتیک چوین،
 به له سه بون، ناوه کی بون.

مُشَرَّد: مُشَرَّد: عَيَّار/ خوێپری، ده ست سپی، به له سه،
 به ره لا، په تیاره.

— : لاسکن له/ ناواره، په په وازه، سه رلێتیکچو،
 خانه به کوژ.

شوارد اللغة: نوادرها و غرائبها/ وشه ورستی
 ناوازه ده گهن، دانسه.

شَرْد:

شَرْدَة: فَرَّق/ بلاوی کردنه وه.

شَرْدَة: جماعة قليلة/ کومه ل، دهسته، چه ند که سیک.

شرس:

شَرَس: ساء خُلُقُه/ به دخویو، خوی خراب بو.

شرس. شَرَس: وقح سيء الخلق/ به دخو، دپ،
 چاوشو پ.

— : ضار/ دپ، دپنده، به زیان، زیانه خرق.

شَرَس: شَرَّاسَة/ دپی، به زیانی، زیانه خرقی.

شرس: سوء الخلق/ به دخوی، به دپه وشتی.

— : شرّاس: صمخ/ سرتیش.

شَرَسوف: طرف الضلع/ کپکپاگه ی په راسو،
 سه ره په راسو.

شرش:

شَرَش: مَدَّ جذراً/ ره کی داکرتا، ره کی کرد.

تَشْرِيش الجذور: مَدَّها/ ره گ داکوتان، ریشه
 داکوتان، ره گ کردن.

شرش: جذر/ رهگ، ریشه.	- القیاس: الشریط المدرج/ پیوه.
- اللبَن: مصله/ دُوك، سزك.	دودة ال - : الدودة الوحيدة/ كرمی قهیتانی.
شرایشب: هُذاب/ ریشوه، ریشو، ساجلج، گیزوگولنك.	شرطی / پُولیس.
- ذهبية/ گیلگیله، پِلْله.	شرطه/ پُولیس.
شرشف: ملائكة سریر/ چهرچف، بهرگه دُوشهك،	- النجدة/ پُولیس فریا.
بهرگه سه رین.	دائرة ال - / پُولیسخانه.
شرط:	شرع:
شرط: اشتراط: الزم شیئاً فيه/ مهرجی دا، مهرجی	شرع. اشتراط: سن/ دای نا، یاسای دا، ده ستوری دانا.
کرد.	- : بدأ/ دهستی پئ کرد.
- شرط الجلد لسحب الدم: خُدش. بَضع/	- شرع. اشرع علیه: صَوْب/ ناراستی کرد.
روشانی، نه شتوری لئدا.	- . - . - الشیء: رَفَعَه/ به رزی کرده وه،
شارط: شرط كل منهما على صاحبه/ گره ویان کرد،	مه لئ بی.
مهرجیان بۆ یك دا، مهرجیان کرد.	- . - . - الحبل: شُدّه/ رای کیشا، قایمی
- : ساوم/ ريك كهوت، پتک هات، سهنگ و سوکی	کرد، جه رانی.
کرد.	- مشروعا: اِخْطَه/ نه خشی کیشا.
- : راهن/ گره وی کرد.	شرع: شریعه: قانون/ یاسا.
تَشَرُّط في عمله: تائق/ مهرجی برده سر، به پوختی	شرعی: قانونی/ یاسایی.
کاری کرد.	- : حلال/ رهوا، حلال.
- علیه: اثقل شروطه/ مهرجی (بۆ دانا،	- : مختص بالقضاء/ یاساگری.
خسته سر، باری گران کرد.	این - / حلال زاده، کوری باوکی خوی.
اشترط: القزم/ خوی بهسته وه.	این غیر - / زَل، بیژو، بیژی.
شرط. اشتراط: تعیین الشروط/ مهرج دانان، گرهو	وارث - / میراث گه ری راست.
کردن.	المالك ال - / تهواو خاوهن، خاوهنی راستی.
- : واحد الشروط/ مهرج، گرهو.	شرعياً: قانونياً/ یاساییانه.
ب - / به مهرج، به مهرجیک.	شریعه: قانون/ یاسا.
من دون - / به بی مهرج.	- البلاد/ یاسای ولات.
شروط الاتفاق/ مهرجکانی پتک هاتن.	- الضمير/ یاسای ویجدان، یاسای دهرن.
شرطی. اشتراطی/ به مهرج، مهرجایی.	- : مُورد الشاربة/ دهرای شاو بۆ خوارنده وه،
تشریط الجلد: بَضع/ روشاندن، نه شتورلئدان.	که ناری ناو، که ناری چه و رویار.
مِشَرَط الجراح: مِبَضع/ نه شتور.	ال - الغراء: السَمِجَة/ یاسای موسلمان.
شریط: حَبْل مُبَسَّط، قهیتان.	صاحب ال - / یاسادانه.
- الحذاء: رباط/ قهیتانی پتلاو.	علم ال - / یاسازانی، یاساناسی.
- المصباح: مِشْعَلَة/ پلته، پلتهی چرا، پلتهی	تشريع: سن القوانين/ یاسادانان.
قوتیل.	سلطة ال - . السلطه التشريعية/ دهسه لاتی
- : تمییز رتبه عسکر/ خت، خت و پلهی	یاسادانان، دهسه لاتداری یاسادانان.
سه ریازی.	مشروع: خِطَة/ بهرنامه، کارنامه، پیلانی نه خشه.

- عمل: إستحداث/ پروژه، کار.

- شرع/ یاسایی، ره‌وا.

غیر - / ناره‌وا.

مُتَشَرِّع: مُحام/ پاریزهر.

شُرَاع: قلع/ چارۆکه، بایه‌وان.

- المركب/ چارۆکه‌ی که‌شتی.

سفینه شراعیة/ که‌شتی چارۆکه‌دار.

شُرُوع: بَدْء/ ده‌ست پئ‌کردن.

شرف:

شُرْف: کان او صار ذا شرف/ خاوه‌ن ئابریو، به

ئابریو، به‌شه‌ره‌ف بو، به‌ته‌نگ ناموسه‌وه بو، به‌ناموس

بو، ناموسدار بو.

شرف: ارتفاع/ گه‌وره بو، به‌ریزه‌وه، ناویانگی سه‌ند،

بو به‌ خاوه‌ن شکو پایه.

شُرْف: رفع مقامه. جَعَلَهُ شَرِيفاً/ به‌ریزی کرده‌وه،

شکوی پئدا، گه‌وره‌ی کرد، پایه‌و شکوی دایه،

پایه‌به‌ریزی کرد.

شارف: فاخر فی الشرف/ شانازی به‌ ئابریوه کرد.

- (شرف علی العمل: ناظر/ سه‌ره‌وکاری کرد،

بردی به‌ پئوه، چاودیری کرد، کاره‌کی گئپا.

- علی المكان: اطل/ به‌سه‌ریا روانی.

اشرف علی الموت: دنا منه/ هاته سه‌رگیانه‌لا، که‌وته

سه‌ره‌مه‌رگه‌وه، هاته سه‌ر مردن، که‌وته غه‌رغه‌ره.

- علی الهلاك و الإفلاس/ که‌وته نابوت بون و

تیاجون، خه‌ریکه نابوت ئه‌بین.

تَشَرَّف: نال شرفاً/ گه‌وره بو، پایه‌و شکوی وه‌رگرت.

تَشَرَّفْنَا: اغْطَيْتَنَا الشرف/ گه‌ورته کردین.

شرف: العلو و المجد/ گه‌وره‌یی، پایه‌به‌ریزی، شکو.

- کرامة/ ئابریو، شه‌ره‌ف، ناموس.

- علو الحساب/ خانه‌دانی.

- فخر/ شانازی.

- شریف/ مه‌زن، گه‌وره، پایه‌به‌ریز، شکودار،

ئابودار، به‌ناموس.

عضو - / ئه‌ندامی شانازی، شاناز ئه‌ندام، ئه‌ندامی

شکومه‌ندی، شکوته‌ندام.

کلمة - : عهد شرف/ قسه‌ی پیاو.

شرفی: فخری. اكرامي/ به‌شانازی‌وه، شانازیانه.

قسماً بشرقی: بدمتی/ سوئند به‌ شه‌ره‌فم، به‌شه‌ره‌فم.

شریف: نبیل/ مه‌زن، گه‌وره، پایه‌به‌ریز، شکودار،

به‌ناموس، ئابپودار.

- عريق الحساب/ خانه‌دان.

- مُكْرَم/ به‌ریز، شکودار، شکومه‌ند.

صِنَاعَة او حِرْفَة شَرِيفَة/ پیسه‌ی (به‌ناموس،

شکومه‌ند).

أشراف: أعيان/ گه‌وره پیاوان، پیاوماقولا‌ن.

إشراف: مُناظرة. مراقبه/ چاودیری کردن، سه‌ره‌و

کاری کردن، به‌ ریزه‌بردن، کارگرتیان، روانین،

سه‌ره‌رشتی کردن.

تَشْرِيفَاتِي: رئيس الحفلات/ پئشواز، پئشوازیار،

به‌ریزه‌به‌ری ئاهه‌نگ.

مُشرف علی العمل: مُراقب/ چاودیر، سه‌رکار، کارگرتی،

به‌ریزه‌به‌ر، سه‌ره‌رشتیار، سه‌ره‌رشت.

- علی المكان: حارس/ یاساول، چاودیر، پاسه‌وان،

حه‌سه‌س.

- علی الموت: مُحْتَضِر/ گیانه‌لا، له گیانه‌لادیه،

گیان ئه‌دا، له‌سه‌ر مردنه، له‌سه‌ره‌مه‌رگدایه.

مَشَارِف المدينة: ضواحي/ ده‌ریبه‌ر، ده‌ریبه‌ری

شار.

شُرْفَة: مُشْرِف: بلكون/ ته‌لار، پئش هه‌یوان، شانشین.

شرق:

شَرْق. اشرق: طلع/ مه‌ل هات.

- . - : اضاء/ شه‌وقی دایه‌وه، روناکی کرده‌وه.

اشرق وجهه: اضاء/ روی پئ ئه‌که‌نی.

شَرْق البناء: طَيَّنَهُ بِالشاروق/ ته‌پاوی کرد، سپی‌کاری

کرد.

شَرْق: تَشْرِدَق. غَص/ له‌ بیینی گپا.

شَرْق: سار نحو الشرق/ روه‌و خۆزه‌لات (ملی نا،

رۆی).

شَرْق. مَشْرِق: جهة الشرق/ خۆزه‌لات، رۆزه‌لات،

خاوه‌ر.

- . - : البلاد الشرقية/ ولاتانی خۆزه‌لات،

خاوه‌ر زه‌مین.

ا- الادنى / خوره لاتى نزيك.

ا- الاوسط / خوره لاتى ناوه راست.

ا- الاقصى / خوره لاتى دور.

شرقاً: نحو الشرق / (به رهو، رودهو) خوره لات.

شرقى: من جهة او من بلاد الشرق / له خوره لاتوه، خوره لاتى.

- مشرقى: نسبة الى بلاد الشرق / خوره لاتى.

شروق: بُرُوج. طلوع / مه لاتن، مه ل هاتن، دهركوتن.

- الشمس / به بيان، كاتى خوره لاتن، خوره لاتن،

گزنگ دان.

إشراق: ضياء / روناكى، روشنايى، تيشك، شوق،

درهوشانه وه.

مُشرق: مُضيء / روناك، شهوقدار، روشن، رهوشن.

مُستشرق: العالم بامور الشرق / خوره لاتى ناس.

استشراق: الاطلاع على امور الشرق / خوره لات

ناسى.

الشاروق: النورة / تيراو.

شرك:

شرك. شارك فلاناً: كان شريكاً له / به شدارى بو،

هاويه شى بو.

شارك. إشتَرَكَ. تشارك مع: صار شريكه / به شدارى

کرد، بو به هاويه شى، پيڭكوه بون به هاويه ش.

- ه. - معه: كانت له حصّة / به شداريو، خاوهن

به ش بو.

- ه. - معه فى العمل / پيڭكوه نيشيان كرد.

- ه. - معه فى العواطف: مال اليه و عطف

عليه / به زه ي پيا هاتوه، دلى بوى سوتا، دلسوزيى

له گه ل كرد، هاويه شى خه مى بو.

إشترك فى جريدة او مجلة: اصْبَحَ مشتركاً / بو به

تابونه.

- فى كتاب او عمل: شارك / هاويه شى كرد،

باربوى كرد.

اشترك: جعله شريكاً له / كردى به هاويه شى خوى.

- : جعل له حصّة / به شى تن خست، به شى بوى

دانا، به شدارى كرد.

- بالله: عَبَدَ غيره معه / شريكى بوى خوا پهيدا كرد.

شركة. شركة / كُومپانيا، هاوكارى، كاربرايه تى، كاربرا، به شدارى.

- : جمعية / كومه له، كومه ل.

- تجاربه / كُومپانيا (كاربرايه تى، دامه زواوه،

دهرگا) بارزگانى.

- مُساهمة / كاربرايه تى لى پرسراو، دامه زواوه ي

هاويه شى.

شريك. مُشارك / هاوكار، كاربرا.

- : صاحب حصّة / به شدار، خاوهن به ش،

هاويه ش، به شتيا.

- غير عامل / به شدار مهر به دم.

- فى الجريمة / براتاوان، هاويه ش له تاواندا.

شراكة، مُشاركة / هاوكارى، به شتيايى، كاربرايه تى.

إشتراك. مُشاركة / به شدارى كردن، هاوكارى.

- : - مُقاسمة / هاويه ش كردن، دابه ش

كردن.

- : إكتتاب / باربوى كردن، به شدارى له يارمه تيدا،

به ش تن خستن.

- فى مجلة او جريدة / بون به تابونه.

بال - : بالاتحاد / پيڭكوه، به يارمه تى، به كومه ل.

إشتراكى: تابع المذهب الاشتراكية / به كسانى،

هاويه شى.

- : متطرف. شيوعى / كُومونيست، شيوعى.

إشتراكية: مذهب الاشتراكيين / به كسانيتى،

سوشاليزم.

مُشترك: مُتبادل / تال و گورگراو، مى هردولا.

- : شافع / باو، گشتى، ناسايى.

- : مُتحد / پيڭكوه، ناوكويى، به ش تيا.

- : مُشارك / هاويه ش.

حائط - بين جارين / يهك ديوار، ديوارى (هردولا،

نيوان).

مُشترك: له حصّة / به شدار، هاويه ش.

- فى جريدة مثلاً / تابونه.

شرك: شبكة / تور، ماشه ل، داو، ته پيڭ.

- : أُحبّولة / داو، ته له، فاقه، فيل.

اَوْقَعُهُ فِي - / خستیه دایه‌وه، دای بۆ نایه‌وه، له دایو نا.

شراك: شریط النعل. رباط الحذاء/ قه‌یتانی پیتاڤ.

شرك: تعدّد الالهة/ (شه‌ریك، هاوه‌ل) بۆ خوا په‌یدا كردن.

شرم: شرم: شق/ دای مینا، قلیشانی، دای‌بری.

إشترم: تمسّق و تشقّق/ دریا، قلیش و درزی ببرد، قلیشی تێ بو.

شرم: شق/ قلیش، درز.

- : خلیج/ تۆکه‌ند، که‌نداو.

اشترم: مشقوق/ دراو، داهاتو، درزای، قلیشاو.

- : مقطوع ارنبة الانف/ لوت (دراو، داقلیشاو، داتلیشاو).

مشروم: مشقوق/ دراو، قلیشاو، داهاتو.

شرن:

شرقة الدودة: فیلجة/ قوزاخه، قاوخ، سارمه، پێله.

شرانق الحية: قشرتها إذا القته/ کاژی مار، کاژ.

شره:

شره: نهم/ چلیس بو، زۆری خوارد، چاوبرستی نواند.

شره: شراهة: نهم/ چلیسی، زۆر خواردن، سک به‌ردان، مه‌لپه.

- : جشع/ ته‌ماع، چاوبرستی.

شره: نهم/ چلیس، زۆرخۆر، فارزک، چاوبرسی.

- : جشع/ به‌ته‌ماع، ته‌ماع کار، چاو (برسی، چنۆک، چلیس)، فارزک.

شرو:

شرو شرو: غسل/ مه‌نگوین.

شری:

شری: إشتري: إبتاع/ کڕی.

- : شرى: عرض للبيع/ دابینا بۆ فرۆشتن، فرۆشتی.

شری، شرى: شراء: إبتیاع/ کڕین، خرید، ساندن.

- : بشور مائية/ زیبکه‌ی (ئاودار، ئاوتی‌زاو).

شروة: صفقة/ کومه‌له‌ کڕینی‌ک، کڕین و فرۆشتنی‌ک.

- : صفقة رابحة/ ده‌ستکه‌وتنیکی باش، کڕین و فرۆشتنیکی به‌سود.

شار: مشتری: مَبْتَاع/ کڕیار.

شاری الصواعق: مانعة الصواعق/ بروسکه‌بی.

مُشتري: اسم اكبر السيارات/ نه‌ستی‌ره‌ی موشت‌ره‌ی، هورم.

شریان واحدة الشرايين: عرق نابض/ خوینی‌به‌ر.

- : ابهر/ شاخوین به‌ر.

- : رؤى/ خوین به‌ری سی.

- : التاجي/ ده‌له‌ خوینی‌به‌ر.

شزر:

شزر: نظر اليه شزرًا/ لیتی مۆری‌وه‌وه، چاوی ئی سورکرده‌وه.

شزره: اصابه بالعين/ کردی به‌چاوه‌وه.

شزرًا: جانب العين مع اعتراض او غضب/ مۆری‌ونه‌وه، چاوسورکرده‌وه.

شزر. شزره: الحُمرة فى العين/ سورى چاو.

عين شزرء: مُحْمَر من الغضب/ چاوی سوره‌وه‌بو، مۆی.

شسع:

شسع: بُعد/ دوریو، دورکه‌وته‌وه.

شسوع: بُعد/ دوری.

شاسع: بعيد المدى/ دور، زۆردور.

بُعد - / ماوه‌یه‌کی زۆر.

فرق - / جیاوازی‌یه‌کی زۆر.

شص:

شص: بُعد/ دوریو، دورکه‌وته‌وه.

اشص: بُعد/ دوری خسته‌وه.

اشصه عن كذا: منعه و بعده/ لیتی قه‌ده‌کرد، لیتی دورخسته‌وه.

شص. شص: سناره: صنفارة/ قولابی ماسی.

شط:

شط: بُعد/ دوریو، دورکه‌وته‌وه، لایدا.

- : فلاناً: تباعد عن الحق و إغرق/ له ریتی راست لایدا.

- : عن الموضوع: خرج عنه/ له یاس لایدا.

- في سلعته: غالى في الثمن/ گرانی (داواکرد، کرد).
 شطط: أفرط. جاوز الحد/ له وزه كدیه دهره وه، له راده به دهریو.
 شطط: مجاوزة الحد/ له وزه چونه دهره وه، له راده به دهریو.
 شطط: شاطيء النهر أو البحر/ رۆخ، که نار، گوی.
 - : نهر أو بحر/ رویار، دهریا.
 شطط: فلفل حار/ بیبه ری تون، تیژ.
 شطط:
 شطط: مشى على الشاطيء/ به که ناری ناوه که دا رۆی، که ناری گرت.
 شطط: شاطيء النهر: جانبه/ که نار، که ناری رویار، مونزوک.
 - : البحر: ساحله/ رۆخ، رۆخی دهریا، زه ریابار.
 شطط:
 شطط الشيء: قطعه أو شقه طولاً/ دای هینا، دای دپی، شقی کرد.
 - : محاً/ سپیه وه، کوژانیه وه.
 - : إسمه من كذا/ ناوه که ی خۆی سپیه وه، کوژانیه وه، لای برد.
 - : الكلمة/ سپیه وه، کوژانیه وه، هتلی به سه رامینا، دهری هینا.
 - : شطط عليه: مدّ عليه خطأ/ هتلی به سه را هینا، ره شی کرده وه.
 شطط الشيء: شرحه. عمله شرائح/ توئی کرده وه، دای هینا.
 - : الجلد: شرطه/ هالی دپی.
 - : الجلد: خدشه/ روشانی.
 - : إنهى/ ته اووی کرد، لی یوه وه، برانیه وه.
 - : إنتهى/ ته اوویو.
 شطط: شق طوالی أو مستطیل/ دامینراو، به دریزی برراو، قلیشاو.
 - : طويل ممشوق القوام/ شوخ، بالابه رز.
 - : خدش/ روشاندن، روشاوی.
 - : محو/ سپینه وه، کوژانه وه.
- تَشْطِيبُ الجلد: خدشه أو شرطه/ روشاندن، برین.
 - : تشريح/ هال دپین، توئی کردن.
 - : نهو/ ته اووکردن، لی یوه وه.
 شطر:
 شطر. شطر الشيء: جعله نصفين. له تی کرد، کردی به دو که رته وه.
 - : شطر فلان: قصد قصده/ بۆ لای چو، سه ری دا.
 - : عنهم: انفصل و ابتعد/ لی یان جیابوه وه، دور که رته وه.
 - : قسم به شی کرد، دابه شی کرد.
 - : شطر: إتصف بالدهاء و الخبائث/ چالاک و وریا و فیلبار بو.
 شاطر: قاسم مُناصفة/ له که لی (کرد به نیوه یی، به ش کرد).
 - : الحزن أو المصاب/ به شداری خمی کرد.
 شطر: أظهر الشطارة أو المهارة/ چالاکی نواند.
 شطر: قطع. دابین، دامینان، برین.
 - : شطير: نصف/ نیو، که رت، له ت.
 - : قسم/ که رت، پارچه، به ش.
 - : جهة، ناحية/ شوین، لا، ناوچه.
 مشطور: مقسوم/ دابه ش کراو، له ت کراو.
 إنشطار: إنقسام/ که رت بون، دوتا بون.
 شاطر: مُنصف/ له ت که ر.
 - : خبيث/ فیلبار، ساخته چی.
 - : ماهر/ چالان، چابوک، وریا، چاوما، زرنگ، بلیمه ت.
 شطارة: دهاء و خبث/ چابوکی، چالاکی، وریایی، فیلباری، بلیمه تی، زرنگی.
 شطير: بعيد. مُلفرد/ دور، ته نها، دهر که نار.
 شطيره: سندویش/ بابۆله.
 شطرنج: لعبه معروفة/ شه تره نج.
 شطف:
 شطف: ذهب و تبعاً/ رۆی، کۆچی کرد دور که رته وه.
 - : عن الشيء: عدل عنه/ وازی لی هینا.
 - : غسل/ شتی، له ناوی هال کیشا، ناوی پیاکرد، تیی وهر دا.

- الحافة: جعلها مائلة/ که نارو ته نیشته کانی
(خپرکرد، لارکرد).
تشطیف: غسل/ شستن، له ناو مه ل کیشان، تن و وردان،
ناویا کردن.
حوض - : مغسل/ ده ستشور.
مشطوف: مشطوب الحافة/ که نار خړ، لار.
شطفة: شطیبه/ ته له زم.
شطن:
شطفه: شدّه بالشطن/ به سستیوه، به گوریس
به سستیوه، له خه رکه مانی دا.
شیطن: تشیطن: فعل فعل الشیطان/ فیّل و ساخته ی
کرد، جامبازی کرد.
شطن: حبل/ پت، گوریس، خه رکه مان.
شیطان: إبلیس/ شه یتان، نه هریمن، میزده زمه.
- : عفريت/ دیو، ختو.
- الراس: شياطين الراس: الغضب و الهيجان/
توره و تپویی، که له پده قی.
- الاحلام: كابوس/ مؤته که، میزده زمه.
به - : مسكون بالجن/ ختوی تیا به، ختوی مه به.
به - : عليه عفريت/ جنّوکه ی له که له.
شیطانی: إبلیسی/ شه یتانی.
- : جهنمی/ دوزخه خی، جهه ته می.
شیطنه: عفرتّه/ فیّل و ساخته، ده ست برین،
جامبازی.
شظف:
شظف: طوئش/ خه سانی، گونی دهر مینا.
شظف العیش: کان ضیقاً/ گوزه ران سهخت بو، که م
گوزه رانی بو.
- الرجل: کان عیشه ضیقاً/ گوزه رانی خراپ بو،
که م ده ست بو.
شظف: شظاف: الضيق و الشدة/ نه بونی، که م
گوزه رانی، ته نگانه، ده ست کورتی.
شظی:
شظی: شظی: شقق/ درزی برد، قلیشا.
شظی: تطایر شظایا/ پارچه په پی، پارچه ی لی
په پی، ته له زمی لی بوه وه.

شطیة: صغری عظمتی الساق/ نیسقا نه بچوکه که ی
لاق.
- : فلقه: شطفه/ ته له زم، چقل.
شع:
شع: تشعّع: إنتشر/ بلاویوه وه، (تیشک، روناکی)
دایه وه.
اشع: نثر/ بلاوی کرده وه.
- ت الشمس: نثرت اشعتها/ روناکی بلاو کرده وه.
شع: شعاع/ تیشک، روناکی، شوق.
- : شعاع السنبلة: سفا/ قه لاس، پژان، داسک.
- : بيت العنكبوت/ هیلانه ی جالالوکه.
اشعة الشمس: شعاع الشمس/ تیشکی خور، روناکی
خور.
- : شعاع/ تیشک، روناکی، روشنایی، بریقه.
إشعاع: تشعّع: إنتشار/ بلاویونه وه، تیشک دانه وه.
مُشع: ماکان فیه خاصّة الإشعاع/ بریقه دار، شوق
دار، تیشک دهر.
شعاع: تفرّق/ بلاویونه وه.
شع من کل شیء: متفرّق/ بلاو.
شغشغ الشيء: مزجّه بالماء/ ناوی تن کرد، رونی
کرده وه.
- الشيء: خلط بعضه ببعض/ تیکی دا، تیکه لی
کرد.
- : تلالا/ دره و شاویه وه، شوقی دایه وه،
بریسکایه وه، چه خماخه ی دا.
مُشغشغ: مُحفّف بالماء/ رون کراوه.
- : تشوان/ مه ست، خه یالوی.
الشغشغ، الشغشغ، الشغشغ: الطویل، اللبّق،
الخفیف/ دریز، به دهم، زوززان، سوک، ته تک.
شعب:
شعب: اشعب: إنشعب الرجل/ مات/ مرد.
- : فرع/ لقی کرد، په لی ماویشته.
تشعب: تفرّع/ لقی لی بوه وه، لئی جیابوه وه.
- ت الآراء: اختلفت/ دنگ زود بو، باوه ی زود بو.
- القوم: تفرّقوا/ بلاویونه وه، بلاوه یان لی کرد.

اشعُث. شعث: محلول الشعر غير ممشط/ قزير،
شانه نه کړاو.

شُعْث: شعث: إنتشار الأمر وخلله/ سر (لئ تیک
چون، شتواو).

لَمْ شُعْثْ: جمع امره/ خوی کړکړده وه، کهوته خوی.
شعث:

شُعْثُ: إستعمل الرُقِیة و السحر/ (فیل، ساخته،
جادو، جامبازی، تله که بازی، نوشته) ی کرد.

شُعْثُ: إدعاء السحر/ جادوگری، فیل و
ساخته کردن، جامبازی، تله که بازی.

- : العاب خُفّة اليد/ یاری دهست سوکی،
چاوبه ستی.

مُشْعُوذ: نَجَال. مدعی السحر/ جادوگر، فیل باز،
جامباز، تله که باز.

شعر:
شعر. إستشعر: احسن/ هستی کرد، سوسه ی کرد،
پتی زانی.

- : ادرك/ زانی، پتی زانی.
- : قال الشعر/ مؤنراوی وت، مهل بهستی وت.

اشعره الأمر و بالأمر: اخبره به/ پتی وت، پتی
راگ یاند، ناگاداری کرد، وریای کړده وه، هه واله که ی پی

که یاند.
شُعور: إحساس/ هست، خود، په روا.

- : إدراك/ پی زانین، تی بینی، زونگی، برست.
- : عاطفة/ سوز، بهزه بی.

- : قابلية التأثر/ هستیاری، هست پی کردن.
دقة الـ - : سرعه الاحساس/ دانایی، ژیریتی،
هوشیاری.

عديم الـ - : لايشعر. بلید/ گه مژه، پی هست، هست
ناکا، پی په روا، که ودهن، که لحو، پی می شک.

فاقد الـ - : مغمی علیه/ پی موش، پی خود، پی په روا،
بوراه، له موش خوچوو.

فقدان الـ - : إغفاء/ پی موشی، پی خودی،
له سر خوچون.

ام الـ - : الصفصاف الباکي/ شور بهی.
شاعر: حاس/ هستیاری.

- : إنشعب النهر أو الطريق: تفرق منه أنهار أو
طرق/ لق یا روبار یا رتی لئ جیابوه وه.

- : تبعأد/ دورکه وته وه.
شعب: بُعد. بعید/ دور، دوری.

- : قومٌ جیل من الناس/ گه، میله ت، بهره،
هؤز.

عامة الـ - : الطبقة العاملة/ چینی کریکار، چه ساهو،
پرولیتار.

شعبي: قومی/ نه ته وه بی، فولکلوری، گه لی، که له پوری.
آغان شعبیه/ گورانی نه ته وه بی، فولکلوری.

ملايس - / جل و بهرگی نه ته وه بی، فولکلوری.
حکایات - / چیرک و داستانی فولکلوری.

شعوبی: طائفی/ نه ته وه بهرست، ره گه زه بهرست.
شعوبیه: طائفیه/ نه ته وه بهرستی، ره گه زه بهرستی.

تشعب: تفرع/ پهل هاریشن، لق کردن، لئ جیابونه وه.
شعبه: فرع. غصن/ لق، چل، پهل، پهل و پو.

- : المشط و شوكة الاكل/ دان، لق، دانی شانوه
چه تال.

شعب: طريق فی الجبل/ ریگه ی ناوشاخ، پیچ و په نای
به ردین.

شعب: بُعد ما بين المنكبين/ ماوه ی هردوشان،
ده ده ی شان، ناوشان.

اشعب: ماكان بين منكبیه بعیداً/ شان پان.
شعبان: الشهر القمري الثامن/ شه عبان.

شعبذ: شعوذ/ (فیل و ساخته، جادوگری، جامبازی،
چاوبه ستی، جوکتی) کرد.

شعبذة: شعوذ، فیل و ساخته، جادوگری، جامبازی،
چاوبه ست، جوکتی.

شعث:
شعث الشجر: كان مُعْبَرًا مُتَبَلِّدًا/ خو لاوی بو، ته پ و
توزاوی بو (قز) ..

- : تفرق و تشوش/ بژیو، تیک تالا، شتواو،
نالوزا (قز).

شعث: فرق و شوش/ دای به سریه کدا، تیکه ل و
پیکه لی کرد.

- ناظم الشعر/ مؤنر، شاعر، بوژ.
 مشاعر. مشعر: إحساس/ هست، هست پی کردن،
 موشیاری.
 إشعار. إبلاغ/ ناگاداری کردن، وریاکردنوه، تنبیهی.
 شویعر. شعور: شاعر ریک/ گه پره شاعر، گه نگه
 مؤنر، ماعر.
 شعر: کلام مقفی/ مؤنراوه، چامه، هل بهست.
 بیت - / دیریک (مؤنراوه، هل بهست).
 نظم ال - / قرص ال - / مؤنراوه (وتن، دانان)، هل
 بهستن.
 لیت شعری: لیتنی علمت/ خوزگه، خوزگه بمزانیایه.
 شعری: منظم/ مؤنراوه، هل بهست.
 شعر. واحدته شعرة: ما ینبت من مسام الجسم/
 توك، مو، برچ، تیسك، ساچ، قز، خوری.
 - خشن/ موی زیر، توکی رهق.
 - عاریة: مستعار/ بارزکه، کلاوژ.
 بیت - : خیمه/ دهوار، ره شمال، خیت.
 اشعر: کثیر الشعر/ توکن، تیسکن.
 شعرة العين: مرض التواء الرموش/ مو، موی چاو.
 تعلق بشعرة/ به مویک بهنگ، به مویک خوی گرتوه.
 علی الشعرة: بتمام الدقة/ به مو کم و زوری نیه.
 شعری: کالشعر او منه/ مویین، وهک موباریک.
 الجاذبية الشعرية/ بکیشه مو، کیشی مو.
 انبوية و اوعیه شعریة/ مولوله، لوله مو، دهزوله.
 شعيرة: تصغیر الشعرة/ موی باریک، دهزوله.
 - جذرية/ مورهگ.
 - دموية/ دهزولهی خوین.
 شعر. شعرائی. اشعر: مشعر: کثیر الشعر/ توکن.
 شعرة. شعراء. شعار: الشعر تحت السرة و ما تحت
 اللباس/ بر، توکه بر.
 شعار. علامة. عنوان/ دروشم، ناوونیشان.
 - رمز/ میما.
 - : شارة/ نیشانه.
 - تجاری: ماركة تجارية/ نیشانهی بارزگانی.
 - ، شعائر/ داب و نهریت.
 شعيرة: حب شعیر/ دهنکه جو، جو.

- الجفن: شحاذ العين/ سیچکه، قنچکه) سلأوه.
 - جمعها شعائر: رسم دینی/ نهریتی ثابینی.
 شعیر: نبات/ جو
 نُضج ال - / کلوشه بون.
 شعری. نجم الشعری/ گه لاویژ، نه ستیره ی گه لاویژ.
 شعط:
 شعط: شعوط: شیط/ مهلی کپوزان.
 شُعْطَة: حُرْقه فی الحلق أو الصدر. حزة/ دلّه کزی،
 سونی دل.
 شعف:
 شَعْفُ الحَب: غشی قلبه/ دلی برد، شیت و شهیدای
 کرد، دلی داگیرکرد.
 شَعْفٌ بِحَبّه: شَعْفٌ به/ شیت و شهیدای بو، دلی
 پیاجو.
 شعاف: الجنون و الوله/ شیت و شهیدابون.
 مشعوف: المجنون الوله/ شیت و شهیدا.
 شعل:
 شعل. اشعل. شعل: اذهب/ داگیرسا، گرتی، سوتا،
 سوزیا.
 - : - / اوقد/ دای گیرسان. کردیهوه، مهلی
 گیرسان، پتی کرد.
 - : - النار فيه: اضرم/ ناگری نئی بهردا،
 سوتانی.
 - : - السجارة/ جگه ره ی داگیرسان.
 - : - الکبريت/ شقارته ی لئدا.
 اشتعل: إلتهب. إتقد/ گری گرت، داگیرسا، کلپه ی کرد،
 گرتی.
 - : - فلان: التَّهَبُ غضباً/ توره بو، له توره بیانا
 ناگری نه کردهوه، تهنگه گرتی، رقی مهلسا.
 - : - راسه شیباً: کثر فيه الشیب/ سری سپی بو.
 شغلة: لهبة. لهب/ گری، ناگر، کلپه.
 إشعال: إلهاب: إيقاد/ داگیرسان، کردنهوه،
 زگرکردنهوه، هل گیرسان، پی کردن.
 إشتعال: التهاب/ سوتان، ناگرتی بهربون، گریگرتن.
 قابل لا : مُلْتهب/ نه سوتی، گریه گرتی، خوش گری.
 مشعل: شغلة/ مه شغل، جوله چرا.

مَشَاعِلِي: حامل المشغل / مهـمـخـهـل (بهـدهـست، هـلـگـی).

- جَلَاد / پیاوکوژ، خنکیز.

مُشْتَعِل: مُلْتَهَب / سوتاو، گرگرتو، ناگرتی به ربو.

شَعُوذ (فی شَعَذ) شَعُوَط (فی شَعَط) شَعِير (فی شَعِر)

شَغَب:

شَغِب. شَغِب. شَغَب. شَغَب. اَحْدَثْ شَغْبًا: مَنِج

النَّشْرُ (گنچهل، ئاژاوه، پشویوی) نایه وه، گیره شتیوتینی کرد، تیتی چاند. (دوبویی، دوزمانی، موشاغه به یی) کرد.

شَغَب: اِضْطِرَاب / پشویوی، دوبویی، دوزمانی.

- الاخلال بالامن / ئاژاوه، یاخی بون، یاخی گهری، هه را، هه راو هوریا.

- هیجان / ژاوه، هان دان.

- عراك / شه، ناخوشی.

مُشَاغِب. شَغَاب: مثير الفتن. مَهْجَ للنشر / ئاژاوه گیتی، سه ره گنچهل، دورو، گیره شتیوتین، تن جین.

مُشَاغِبَةٌ: إِثَارَةُ الْفِتْنَةِ / گیره شتیوتینی، دوبویی، (گنچهل، ئاژاوه، پشویوی) نانه وه.

شَغَر:

شَغَرُ الْمَكَانِ: خلا / جینگ چۆل بو، بۆش بو، به تال بو.

- النَّاسُ تَفَرَّقُوا / بلاوه یان لی کرد.

شَاغِر: خال / بۆش، چۆل، به تال.

شَغَف:

شَغَف: اِشْغَفَ بِهِ. (ولع به / شهیدای بو، مۆگری بو.

شَغَف: ولع / شهیدایی، په رووشی، سوژی به تین، مۆگربون.

- شفاف القلب: غلافه الخارجی / پیستی دل.

- اقصی الحب: خوشه ویستی، شهیدایی.

مَشْغُوف به: مولع به / مۆگر.

- مجنون / شهیدا، شیت.

شَغَل:

شَغَلْ شَغَلْ: اعطاه شُغْلًا / دای مه زان، نیشی دایه.

- جَعَلَهُ يَشْتَغِلْ. جَعَلَهُ مَشْغُولًا / خه ریکی

کرد، نیشی پئ کرد.

- اَشْغَلَ الْمَكَانَ: مَلَأَهُ / شویتنه کی گرت، جینگه کی داگیر کرد.

- الوقت: امضاء / کاتی (کوشت، به سه ربود).

- شاغل: الهی / زیری کرد، یاری له گه ل کرد، خلا فاندی.

- خالِب: خُدع / خلا فاندی، خه ریکی کرد، خه له تانی، جه نجالی کرد، که له کی لی دای.

شَغَل: اِشْتَغَلَ / به کاری میتنا، که لکی لی توه رگرت.

- اِدار / خستیه (گه پ، کار، نیش)، نیشی پئ کرد.

- المال: اِستثمر او وظَّف المال / پاره یی خسته نیشه وه.

اِشْتَغَلَ: تَشَاغَلَ بِهِ / پیوه ی خه ریک بو.

- قلبه: قلق / شپزه بو، دلی داخو ریا.

- عمل غَمَلًا / کاری کرد، نیشی کرد.

- دار (كَالَالَةِ مَثَلًا) / که و ته کار، که و ته گه پ، کاری کرد، نیشی کود.

- الدواء: تَجَح / کاری گه ربو.

شَغَل: صُنْعًا / پیشه، نیش.

- عمل / کار، فرمان، نیش.

- شَان / ره نج دان، خه ریک بون.

- شاق / نیش و کاری گران و به ئه ریک، شه که ت که ر.

- يَد: مصنوع باليد / نیشی ده ست، ده ست کرد.

شَغَال: عامل / کرئ کار، مزور.

- لديه شغل كثير / نیشی زۆره، سه رقال، سه ری قاله، خه ریک.

- مُشْتَغَل: ضد بَطَال / نیشی هه یه، کار نه کا.

- مجتهد / تن کوشه ر، چالان، به چنگ.

مُشْغَل: دار التَّشْغِيل / کار دوز.

- معمل / کار گه.

مَشْغُول: لديه شُغْل / سه رقال، نیشی هه یه، خه ریکه.

- ضد خام / به کار مه تراو.

- البال: مضطرب / چه واشه، سه رقال، خه ریک، جه نجال.

- مكان: غير خال / تیا به تی، گیرا وه، شوینی گیرا و.

اِشْتَغَالَ / که و ته (کار، گه پ)، (کار، نیش) کردن.

تشغیل / خسته (کار، گپی، نیش، کار) پی کردن،
به کار خستن، سوختن و سوختن.

شف:

شفّ رَقّ / کان شفا فَا / تَنک بو.

— شَفّ: رَقّ / تَنکی کرد، شاشی کرد.

إِسْتَشَفَّ الشَّيْءَ: نظر خلاله / لیوهی روانی.

شَفَّافٌ: لَا يَحْجُبُ مَا خَلْفَهُ / روشن، روز، دیدار.

— رَقِيقٌ: كالنَّسِيجِ. تَنک، شاش.

نصف — / نیوه پُوشن.

ورق — / پَه‌ی روشن.

شَفَّافِيَّةٌ شُفُوفٌ: شَغَف / رُوشنی.

شَفّ: نَسِيج رَقِيق / جاجم، پُوه‌شمین.

— شَفِيفَ الْإِسْنَانِ: وَجَعٌ مِنَ الْبُرْدِ / دانه چُوقی.

شَفَّشَفَ الْهَمَّ فَلَانًا: هَزَلَهُ / لَه‌ی کرد، پَه‌کی خست.

— الصَّقِيعُ أَوْ الْحَرُّ النَّبَاتُ: جَفَّفَهُ وَاحْرَقَهُ /

وشکی کرده‌وه، سوتانی.

— جَفَّفَ / وشکی کرده‌وه.

شَفَّشَفَ: مَطَرٌ فِيهِ بُرْدٌ / باران به تَرزده‌وه.

شَفَر:

شَفَرٌ: نَقْصٌ وَقَلٌّ كَمَ بُوَه‌وه، كَمَی کرد، كَمَی مِینَا.

شَفَرٌ: شَفِيرُ الْجَفْنِ: حَافَةُ الْجَفْنِ. أَصْلُ مَنْبِتِ الْجَفْنِ /

لیواری پیتلو.

— : حَدٌّ طَرَفٌ. كَه‌نَار، لُیوَار، قَه‌راخ.

شَفْرَةٌ: نَصْلٌ / تَبِغ، گُویَزان، دَه‌م‌تِیغ، شَفَره.

— : سَكِينَةٌ كَبِيرَةٌ / كَبَرْد، چَه‌قُ، كَبَرْدی گَاكُزُی.

شَفْرَةٌ: كِتَابَةٌ سَرِيَّةٌ / جَفَره، بَه‌یَمَانُوسین، پَه‌رله.

شَفْط:

شَفْط: مَصٌّ / مَرُی، رَای كِشَا، هَه‌لی لُوشی.

— : إِمْتَصٌّ / مَرَا، رَاكِشَرَا، هَه‌ل لُوشَرَا.

شَفْطَاةٌ: مَصَّاصَةٌ / مَرُوه، رَاكِشَره، هَه‌ل لُوش.

— الْمَدْخَنَةُ / دُوكَه‌ل كِشَش.

شَفَع:

شَفَعُ الشَّيْءِ: صَبَّرَهُ شَفْعًا أَيْ زَوْجًا بَانَ يَضِيفُ

مَثَلَهُ كَرْدی به دُوه‌نَدَه، وَه‌ك شُوهی خسته (پَال،

سَه)، شُوه‌نَدَهی تَری خسته سَه.

— : إِشْتَرَى بِالشَّفْعَةِ بُوَ خَسْتَه‌پَال كَری، هَه‌لی
گرتَه‌وه.

— : تَشَفَّعَ لَهُ أَوْ فِيهِ إِلَى فَلَانٍ: طَلَبَ مِنْهُ أَنَّهُ يُعَانَهُ /

رُوی لَی نَا بُوی، دَاوای یَارمَتی بُو کرد، تَكَای بُو کرد،

بُوی پَارِی‌وه.

شَفَّعَ: شَفِيعٌ زَوْجٌ / جُوت، دَوانه، هَاو.

شَفْعِيٌّ: عَدَدٌ شَفْعِيٌّ: خِلَافٌ وَتَرِيٌّ / جُوت، ژِمَارَهی

جُوت.

شَفْعَةٌ: حَقُّ الْإِتْبَاعِ قَبْلَ الْغَيْرِ / مَافی كَرین پَیش

كَه‌سَانی تَر، هَه‌ل گرتَه‌وه، كَرین بُو خسته‌پَال، مَافی

هَه‌ل گرتَه‌وه.

شَفِيعٌ: شَافِعٌ: صَاحِبُ حَقِّ الشَّفْعَةِ / شُوه‌ی بُوی هَه‌ی

(بَی‌كِرِیتَه‌وه، هَه‌لی‌گِرِیتَه‌وه).

— : وَسِيطٌ. مَنْ يَشْفَعُ / رُولِینَر، نَاوِی‌كَه‌ر،

تَكَاكِر.

شَفَق:

شَفَقٌ: اشْفَقَ عَلَيْهِ: عَظْفٌ / بَه‌زَه‌یی پِیَاهَا تَه‌وه، دَلّی

بُوی سَوتَا.

— : عَلَيْهِ: حَرَصٌ / بَه‌تَنگِی‌وه هَات، بَه‌

رَه‌حم بُو بُوی.

شَفَقَةٌ: خَنَوٌ. رَحْمَةٌ: عَظْفٌ / بَه‌زَه‌یی، بَه‌تَنگِی‌وه هَاتن.

عَدِيمٌ أَلْ — : قَاسٌ. صَارَمٌ. لَا يَرْحَمُ / بَن‌بَه‌زَه‌یی، دَلّ

رَه‌ق، بَن‌رَه‌حم، چَه‌پ‌گَر.

شَفِيقٌ: شَفُوقٌ. شَفَقٌ: رُؤْفٌ رَحِيمٌ / بَه‌بَه‌زَه‌یی، دَلّ

نَه‌رم، مِیهره‌بان.

شَفَقٌ: ضَوْءُ الشَّمْسِ بَعْدَ الْغُرُوبِ / نِیَوَارَه، خُورْشَاو،

زَه‌رده‌پَه‌ی.

— : سَدَفٌ. ضَوْءُ الْفَجْرِ / بَه‌یَان، شَه‌بَه‌ق، تَارِیک وَ

لَیْل.

شَفَه:

شَفَه فَلَانًا: ضَرَبَهُ عَلَى شَفْتِهِ / كِشَای به لُیوَا، دَای

به لَه‌وسِیَا.

شَافَه: خَاطَبَ قَاهُ إِلَى فِيهِ / دَه‌م به‌دَه‌م دُوَوَان.

شَفَه: شَفَقَةٌ: مَا يَطْبِقُ عَلَى الْفَمِ وَ يَسُدُّ الْإِسْنَانَ / لُیَو،

لَه‌وس، لَچ.

— : أَيْ شَيْءٌ: حَرْفُهُ / كَه‌نَار، لُیَوَار، لُیَو.

شفقة علیا / لیو.

- سفلی / لهوس.

- متدلا / (لهوس، لهج) شوپ، لهج.

بنت - : کلمه / وشه.

شفقی. شفوی: بالفم / بهدم، زاری، دهم بی.

شفقی. شفاها. مُشافهة / هریه دهم، بهزار، دهم بی.

شفی: شفی من مَرَض: ابرا / چاکی کردهوه.

- الجرح: دمله / سارپژئی کردهوه.

شفی: بریء / چاک بووهوه.

- الجرح: اندمل / سارپژیوهوه.

اشفی علی کذا: اشرف / هاتسهر.

- . اشفی: مثقب. مخزن / درهوش، سمو.

إشتفی: نال مراده / نامه کی هاته دی، پیی گه بی،

خواسته کی دهستکوت.

إستشفی: طلب الشفاء / هاولی دا چاک بیتهوه.

تشفی. إستشفی بكذا: شفی به / پیی چاک بووهوه.

- من خصمه: إنتقم / تولهی سهند.

شفاء: برء / چاک بونهوه، سارپژیونهوه.

- : علاج. دواء / چاره، چارهسهر، دهرمان.

قابل للـ - : یعالج. یشفی / چاک نبیتهوه، نهوهیه

چاک بیتهوه.

شاف. شافی. شفائی: علاجی / چارهیه، چارهسهر،

چاک کهرهوهیه.

- : قاطع. بات / کوتایی پی هین، یه لایی کهر.

جواب - . شافی / وه لامی (بهمهست، پهسهند،

کوتایی پی هین).

مُستشفی: مکان الشفاء / نه خوشخانه، نه خوشگه.

- : منصحة / سبل خانه.

- الامراض العقلية / شیتخانه.

شق:

شق. شَقَّ: فلق / دله تی کرد، دوکهرتی کرد، درزی

تی کرد، دای میتنا، قلیشانی.

- ثوبه: مَرَقه / درانی، دای دری.

- البطن: /سکی هل دی، ورگی دی.

- الارض بالسكة: خرتها / کتلا.

- الطريق: ریگای لیءا.

- الأمر: صَعْب / کاره که (گران بو، قورس بو،

سهخت بو).

- علی فلان: اوقعه فی المشقة / دای بق نایهوه،

خستیه نارهحه تیهوه.

- الزرع: خَرَج من الارض / روا، دهرهات.

- السن: طلع / دانی هات، دانی دهرهات.

- عصا الطاعة: فارق الجماعة / یاخی بو، بهلهسه

بو، له پی لایءا.

- عصا القوم: فَرَّق جمعهم او كلمتهم / نازاوهی

تن خستن، بلاوهی پی کردن.

- . إنشق النهار: طلع / رَوژبوهوه.

شَقُوا عَنان السماء بهتافهم / ناسمانیان میتنا به رزه،

نهان قیران.

إنشق: إفتح فيه فُرجة / کونی تی بو، درزی برد،

قلیشا.

- : إئصدع / دلهت بو، دوکهرت بو.

- عنهم: خرج / یاخی بو، بهلهسه بو، لییان

جیابوهوه.

- ت عصاهم: تفرَّق امرهم / بلاوبونه، ناکوکیان

تی کهرت.

إشتق كلمة من أخرى: أَخْرَجَهَا منها / دای رشت،

لیوهی وه رگرت، له وشه یه وشه یه کی تری پتک میتنا.

تشقَّق: تفلَّق / قلیشا، درزی برد، دهمی کردهوه.

شق: فلع. فلق / درز، قلیش، دهم کردنهوه، دوکهرت

بون.

- : فجوة / ده لاقه، که لین.

- : مزق / دران، دراوی، زهنگ.

- شق الشيء: نصفه / لهت، کهرت، نیوه.

شق الرجل: شبیهه / هاو، لیجو، شیوه.

- : النصف من کل شيء / کهرت، لهت، نیوه.

- : الجانب الواحد من الإنسان / لا، نیوه.

- : جنس. صفة التذكير او التانیث / ره گز،

نیریتی یا می ته تی.

- المیت: شبحة / تارمایی، شه بهنگ.

شقة: ماشق من الثوب و نحوه / دراوی.

- : نصف الشيء / لهت، کهرت، نیوه.

- شَقَّة: بُعْد / ماوه، دوری.
- - - : مُسْكِن / دهسته، دهسته خانو، خانوچكه.
- تَشَقُّق: قُلْع / درزیدن، قَلْبِشان.
- : تَمَرُّق / دران، زهنگ بردن.
- مَشَقَّة: شَقَّة: صُعُوبَة / گرانی، قورسی، ره‌قی.
- - - : عَناء / هیلاکی، شه‌که‌تی، ماندویه‌تی، ناپه‌حه‌تی.
- شَقاق: ضِد اِتِّحَاد / جیابونه‌وه، جیایی، دوبه‌ره‌کیتی.
- : خِلَاف. نِزاع / ناکوکی، ناپنکی.
- القى الـ - بینهم / تروی ناکوکی تیا چاندن.
- شاق: مُتَعَب / شه‌که‌ت کار، ماندوکار، هیلاک کار، دژوار.
- : عَسِير / گران، قورس، ره‌ق.
- اِشغال شاقَّة / کاری به نرک.
- اِشْتِقاق: اِنْفِصال / جیابونه‌وه، دوبه‌ره‌کیتی، لیک ترازان، دولت بون، دوکرت بون، لیک بران، اِشْتِقاق: اِسْتِخْراج / داپشستن، لئو-وه‌رگرتن، لئو-ده‌ره‌مینان، لئو-گرتن، وه‌رگرتن، ده‌ره‌مینان، داتاشین.
- مُنْشَق: مُنْفَصِل / جیا، نه‌تل.
- مُشْتَق: مُسْتَخْرَج / وه‌رگیراو، ده‌ره‌مینراو.
- شَقِیق: اِخ / برا.
- الشَّيْء: تَصَفَه / که‌رت، له‌ت، نیوه.
- اِخ - / برای دایک و باوکی.
- شَقِیقَة: اِخْت / خوشک.
- : صُداع فی نصف الراس / نیوسه‌ر ئیشه، ژانی نیوه‌سه‌ر.
- شَقائِق النعمان: نَبات وَزَهْرَة / گولاله سووره، چاران چه‌قيله.
- شَقَشَق الطیر: رَقَرَق. صَوْت / خویندی، جریوانی، قارانی.
- النهار: لَاح / روژبوه‌وه.
- الملايس: غَسَلها بِالْماء لِيَذْهَب اِثر الصابون / له ناوی هه‌ل کیشا.
- شَقَشَقَة لسان: رَغِي / چه‌نه‌بازی، ژوربلیسی.
- النهار: بَزوغ الصبَاح / روژبونه‌وه
- شَقَر:
- شَقَر. شَقَر: کان اَشَقْرًا / سورفل بو، قزکال بو.
- اَشَقَر شَقراء / سور، سورباو، سورفل، شل.
- - - : الشَّعْر / قزکال.
- شَعْر - / قزى کال، قزى سور یا زهره.
- شَقَف:
- شَقَف. شُقافة. شَقَفَة: کسر الخُزْف / (سواله‌ت، گلننه) شکاو.
- شَقَل:
- شَقَل: وِزْن / ته‌رازوی کرد، شاولی کرد.
- شاقول: مِيزان البناء / شاول.
- شَقَلَب: قَلَب / خَوِي هه‌ل گه‌پانه‌وه، سه‌رمه‌قولاتی دا، ته‌قله‌ی دا.
- تَشَقَلَب / هه‌ل گه‌پانه‌وه، سه‌رمه‌قولاتی دا.
- شَقَلَبَة / خَوَه‌ل گه‌پانه‌وه، سه‌رمه‌قولات، ته‌قله.
- شَقا:
- شَقا. اِشَقى فلاناً: جَعَله شَقِيًّا / که‌ساسی کرد، به‌دبه‌ختی کرد، که‌نه‌فتی کرد.
- شَقى: ضِد سَعْد / که‌ساس بو، به‌دبه‌خت بو، بوی نه‌هات، که‌نه‌فت بو.
- شَقا. شَقاء. شَقاوة: تَعاسَة. نَقِيض السَّعَادَة / نه‌گه‌تی، به‌دبه‌ختی.
- - - : الشَّدَة و العُسْر / نه‌بونی، ته‌نگانه، ناکامی، که‌ساسی، په‌ک که‌وتن.
- شَقاوة: عَرِيْذَة / بی‌حه‌یایی، شه‌پانیتی، شه‌قاوه، جه‌ریزه‌یی، چه‌پخونی.
- شَقى: ضِد سَعِيد / که‌ساس، به‌دبه‌خت، لاسار، نه‌گریس، نه‌گه‌ت، مله‌وی.
- : مَجْرَم / تاوانبار.
- : عَرِيْب / بی‌حه‌یا، لاسار، نه‌گریس، شه‌پانی.
- شَك:
- شَك. تَشَكُّك فی الامر: اِرْتاب فیهِ / لئی (به‌گومان بو، دودل بو)، دلّی لی پیس کرد.
- فی الرَّجُل / گومانی لی کرد، دودل بو لئی، دلّی لی کرمن بو.
- : وَخَر. طَعَن / پیاچه‌قان، پیاکرد.
- بِالْمِهمان: نَحَس / تیوه‌ی ژهن، شاوژهنکی لی دا، مامره‌ی لئو‌دا.

شَكُّكَ: جَعَلَهُ يَشْكُ / خستیه گومانه وه، دلی کرمی کرد.
 شَكٌّ: خِلَافَ اليَقِينِ / گومان، گومان کردن،
 خانه گومانی، دودلی، دل پیسی، دل کرمی بی.
 بلا - : يَقِينًا / بن گومان.
 من دون - : بلا رَيْبٍ / بن گومان.
 شاك: مُرْتَابٌ / به گومان، دودل، دل کرمی، دل پیس.
 - السلاح. شاك فى السلاح: لایس سلاحاً تاماً /
 پرچه.
 - السلاح: على اهبة القتال / ناماده ی جهنگه.
 مشکوك فيه: غير محقق / گومانی لی نه کرمی، جیسی
 باوهر نیه، باوهری پی ناکرمی.
 شَكَّةٌ: وَخْزَةٌ / پیاجه قان، تیوه زهندن.
 شکر:
 شَكَرٌ: تَشْكُرُ له: حَمْدُهُ / سوپاسی کرد.
 - : اثنى على: مَدَحَ / پیا به ل دا، ستایشی کرد.
 شُكْرٌ: حَمْدٌ / سوپاس.
 - : مَدَحٌ. ثناء / ستایش، پیا به ل دان.
 - : إقرار بالجميل / پی زانین، چاکه له به رچاو بون.
 شُكْرًا. شُكْرًا لَكَ / سوپاس، سوپاس بۆتو.
 شاکر. شُكُور. شُكْرٌ: حامد / سوپاس کار، پی زان.
 شکس:
 شکس. شُكْسٌ: كان شرساً / دریو، بن حه یا بو،
 ناله باربو.
 - : كان صعب الخلق / (گپۆز، رقابو)،
 ناله بار بو.
 شاکس: خاسم / گپۆزی کرد، رقی گرت، شه پی
 فروشت.
 شکس. مُشَاكِسٌ: سيء الخلق / بن نابو، بن حه یا،
 ناله بار، گپۆز، رقابو، نه گریس، شه پفروشت، شه پانی،
 چه پخون.
 شکاسه. مُشَاكَسَةٌ: سوء الخلق / بن نابویی،
 بن حه یایی، گپۆزی، رق گرتن، شه پفروشتن، ناله باری.
 - : سُرْعَةُ الغضب / شه پفروشتن،
 زوه ل چون، توپه بون.
 شکل:

شَكْلٌ. شَكْلٌ. اشْكَلٌ. اسْتَشْكَلَ الامرُ: اِتْبَسَ /
 ئالۆزیو.
 - : قَيْدٌ / به ستی، به ستیه وه، رای گرت،
 پیوه ندی کرد.
 - : الكتاب: قَيْدُهُ بالحركات / سه رویزی
 بق کرد.
 - : العنْبُ: (اخذ فى النضج) / پنگه یی، لئی
 پنگه یی.
 شَكْلٌ: صَوْرٌ / دوستی کرد، وینه ی کنشاه.
 - : نَوْعٌ / زۆر جور و بابته ی داناه، هه مه جوری کرد.
 - : اَلْفٌ / پیکی میئا، دایمه زان، دوستی کرد.
 شاکل: ماثَلٌ / لی چو، لی چو، له وچو.
 - : شاكس / شه پی فروشت، پی حه یایی کرد.
 تشكّل: تَأَلَّفٌ / پیک هات، دامه زرا، دوست بو.
 شَكْلٌ: صورةٌ / شیوه، دیمه ن، وینه.
 - : رسمٌ / وینه، نیگار.
 - : هيئةٌ / دیمه ن، ئیسک، روخسار، دهم و چاو.
 - : كيفيةٌ / چۆن ته ی، رهفتار.
 - : الكلام: حرکاته / سه رویزی.
 - : شاکله: نوعٌ / جور، بابته، چه شن.
 شکلی: بَتَكْلِيفٌ / رواله ت، سه زاری.
 شکلا: صورةٌ / به دیمه ن، به وینه، له رووه وه.
 شکل: مَثَلٌ / وه ک خۆی، وه کو، وه ک.
 - : المذهب والقصد / مه به ست.
 تشكیل: تنويعٌ / هه مه جور کردن، بابته زۆری،
 هه مه چه شنی.
 - : قَيْدٌ / راهه ستان، راگیر کردن.
 تشکيله: اَشْيَاءٌ مُتَنَوِّعَةٌ / بابته ی زۆر.
 مُشَكَّلٌ: مُنَوِّعٌ. متنوعٌ / هه مه جور.
 - : مُحَرَّكٌ / سه رویزی کراو.
 مُشَاكَلَةٌ: مُعَاثَلَةٌ / له یه ک چونی.
 تشکيلي / شیوه کاری.
 شُكْلَةٌ: شاکل: شبه / لی چو، هاو.
 شاکله: خاصرةٌ / ته نیشته، لاته نیشته، قه برخه.
 - : على شاکلته: شبه: مِنْ طَيْئَتِهِ / وه ک خۆ.
 له خۆی نه چن، هه ره له وه نه چن.

شکال: قید. حبل تُشدّ به قوائم الدابة/ پیوندهد.
 مُشکل: مُلتبس/ ناآلوز، پنهان.
 - مُشکلة: معضله. الامر الصغیب/ کتبه،
 تگه‌ره، دیشوار، گیروگرفت، ستم، دهردی سه‌ری.
 إشکال: إلتباس/ ناآلوزی، پنهانی.
 شکم:
 شکم. اشکم: اعطاء و جازاه/ پاداشتی دایه‌ره،
 به‌سه‌رخویه‌ره نه‌میشست.
 - فلانا: رشاه لیسکت/ به‌رتیلی دایه، دم کوتی
 کرد.
 - : اسکت/ بیده‌نگی کرد، دم کوتی کرد.
 - الدابة: وقم/ لغاری کرد.
 شکیمه: انفة/ لوت به‌رزی، تپزل، تیویجی.
 شدید ال - : عنید. انوف/ لاسار، قیر سچمه، تپزل،
 لوت به‌رز.
 شکیمه اللجام: الحديدۃ فی فم الفرس/ ناسنی لغاو،
 کرۆکی لغاو.
 شکا:
 شکا. إشتکی. تشکی الیه من کذا: تظلم الیه،
 هاواری له ده‌ست کرد، دابو بیدادی کرد، شکاتی لّ کرد.
 - - : الامر: عرضه. شرحه/ خستیه‌پو، نیشانی
 دا، رونی کرده‌وه.
 - امره الی الله: اظهره له/ کرۆزایه‌وه، سکالای کرد.
 شکوة. شکوی. شکایة. شکية: تظلم/ سکالا،
 شکات، دادخوازی.
 - : وعاء من جلد/ مه‌شکه، کونده.
 شان: مُشتکی: المخبر/ سکالا‌کەر، شکات کەر،
 دادخواز.
 مشکو. مُشکی. مُشتکی علیه: المخبر عنه/ سکالا
 لّ‌کراو، سکالا له‌ده‌ست کراو، شکات لّ کراو.
 مشکو منه/ هاوار له ده‌ست کراو، دابو بیداد لّ کراو.
 مشکاة: مصباح/ چرا، له‌مپا، لاله.
 شل:
 شل. شلّ. شلّ. اشلّ: عطّل/ په‌کی که‌وت، وه‌ستا، له‌کار
 که‌وت.

- - - : ت يدّه: یبست/ وشک بو، ئیفلج بو،
 گۆج بو.
 - شلّ: خاط خیاطة واسعة/ به‌ته‌قلی زل زل
 درومانی کرد، شاش و شه‌ش پی دروی، شه‌لته‌دروی
 کرد.
 لا شلت یداک: احسنت/ ده‌ست خوش، چاکت کرد.
 شلّ: فالج/ ئیفلجی.
 - نصفی/ گۆتی و ئیفلجی نیو له‌ش.
 - جزئی/ یه‌ته‌ندام ئیفلجی.
 - إهترازی/ له‌رزۆکی.
 - الأطفال: ئیسکه‌نه‌رمه.
 مشلول. اشلّ: معطل الحركة/ وه‌ستاو، په‌که‌وتو،
 له‌کارکه‌وتو.
 - - : مصاب بالشلل/ ئیفلج.
 شللّ: موضع هبوط الماء/ تافکه، ریژاو، سؤلاؤ.
 شلالة: خیاطة متباعدة/ کۆک گرتن، ته‌قلی زل زل،
 درومانی شاش، شه‌لته‌درو.
 شلة: شلة: خصله مطويه من الخیوط/ کلانه.
 - شلة: زمرة/ ده‌سته، کۆمه‌ل.
 شلب:
 شلب: رز/ چه‌لتوک.
 حقل ال - / مه‌ره‌زه.
 شلح:
 شلح ثیابه: خلعه‌ا/ خۆی روت کرده‌وه، جله‌کانی
 داکه‌ند.
 شلح: عری/ روتی کرده‌وه، جله‌کانی له‌به‌رداکه‌ند.
 - : سلب/ خه‌لکی روت کرده‌وه، جه‌رده‌یی کرد،
 تالانی کرد.
 مُشلح: حجرة خلع الملابس فی الحمام/ ژوری جل
 داکه‌ندن، ژوری سارد، خۆپۆشته‌کردنه‌وه.
 - : عار/ روت، روت و قوت، جله‌کانی داکه‌ندوه.
 تشلیح قطاع الطرق المسافرين: تعریتهم/ روت
 کردنه‌وه، جه‌رده‌یی.
 شلم:
 شلم شولم: زوان/ مرۆر، گلینه، زیرانه.
 شلا:

شَلَا. شَال بالشيء: رَفَعَهُ/ به ریزی کرده‌وه، هَلّی بری.
شَلُو. شَلَا: الْجَسَدُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ/ لهش، جهسته،
قَالَِب.

- جَمْعُهَا اشلاء: عضو/ نه‌ندام، پارچه‌ی لهش،
په‌ل.

شَلِيك: نَبَات/ توی زهوی، شلیك.

شم:

شَمْ. اِسْتَمْتُ: اخذ الرائحة بحاسة الشم/ بۆنی کرد.

- تَكْبُرُ/ لوتی به ریز کرده‌وه، خۆی به ریزگرت.

- مِنْهُ: اِنْعَدَى/ لیوّه‌ی توش بو، به بۆن گه‌وت.

شَتَمْتُ. شَتَمْتُ/ بۆنی کرد.

- الاخبار/ ورده هه‌والی بیست.

شَمْ: اِسْتَنْشَقْ او ادراك الرائحة/ بۆن کردن.

- شَامَةٌ: حاسة الشم/ هه‌ستی بۆن کردن.

شَمَام. شَمُوم: كَثِيرُ الشَّم/ بۆن قایم، بۆن تیژ، به بۆن.

- بَطِيخْ اصفر/ شه‌مامه.

شَمِيم: الرائحة الطيبة/ بۆنی خۆش.

- اِشْمُ: مُرْتَفَع/ بلند، به‌رز، بلندبو، به‌ریزو.

مَشْمُوم: اسم المفعول من شَمْ/ بۆن کراو.

- المِسْك/ میسك.

اِشْمُ: مُرْتَفَع/ بلند، به‌رز.

- اِنُوف/ لوت به‌رز.

شَمَمُ: اِنْفَقَ/ لوت به‌ریزی.

شَمَامَةٌ: قَنْدِيل/ قوتیله چرا.

شمت:

شَمْتُ به: فَرَحْ بَبِلِيَّتِهِ/ به‌خه‌می شادبو.

شَمْتُ: خَيْبُ/ هیوای بری، ناوومیدی کرد، پرزدی بری.

- اِشْمْتُ: جَعَلَهُ يَشْمَتُ بِهِ/ وای لی هات به

خه‌می شادی.

شَتَمْتُ: رَجَعَ خَائِباً/ ده‌ست به‌تال و بئ هیوا
گه‌راپه‌وه، ناوومیدبو.

شامت: حَسُود/ به‌د، چاوتی بری، کیناوی، شه‌وی به
خه‌می به‌کیکی تر شاد نه‌بین.

- خَائِبُ/ بئ هیوا، ده‌ست به‌تال، ناوومید.

شَمَاتَةٌ: حَسَد. خَيْبَةٌ/ چاوتی برین، به‌دی، ناوومیدی.

شِمَات: شِمَاتِي: خَائِبُ/ بئ هیوا، ده‌ست به‌تال،
سه‌رشوپی، ناوومید.

شمخ:

شَمَخُ: عَلَا/ به‌ریزه‌وه، بلند بو.

- شَمَخُ. تَشَمَخُ بَانَفَه. شَمَخُ اِنْفَه: رَفَعَهُ مُتَكَبِّراً/

لوتی به‌رز کرده‌وه، تپی زل بو، خۆی بلند گرت، فیزی
نواند.

تَشَامَخُ: تَكَبَّرُ/ لوت به‌ریزی کرد، فیزی نواند.

شامخ: عال/ بلند، به‌رز.

- مُشَامَخُ: مُتَكَبَّرُ/ لوت به‌رز، تپزل، رۆج زل،

به‌فیز، بایی.

تَشَامَخُ: تَكَبَّرُ/ لوت به‌ریزی، تپزی، رۆج زل، فیز، بایی

بون.

شمر:

شَمَر. شَمَرُ: مَرَّ سَرِيعاً/ خیرا تپیه‌پی، به‌خیرایی

تپیه‌پی.

- كُهُهُ: رَفَعَهُ/ قَوْلِي هَلْ كَرْد، قَوْلِي لِي هَلْ

کرد، هه‌لی مالی.

- لِلَامَر: تَهَيَّأْ لَهُ. اِفْتَمَّ بِهِ/ به‌گه‌رم گرتی، زۆد

به‌ته‌نگ کاره‌که‌وه هات، خۆی بۆ ئاماده‌کرد، چاکی لی

کرد به‌لادا.

- عَنْ سَاعِدَةٍ: قَوْلِي لِي هَلْ مَالِي، چاکی لی

کرد به‌لادا.

- رَمِي/ فریتی دا.

مَشْمُور: مَرَمِي/ فری دراو.

شَمِير. شَمَرِي شَمَرِي. مُجَدُّ/ گورج، گورج و گول.

شَمَرَةٌ. شَمَار: نَبَات/ رازیانه.

شمر:

شَمَر. اِشْمَارُ مِنْهُ: نَفَرَ كَرَاهَةً/ قِيزِي لِي هَات‌ه‌وه،

له‌به‌رجاوی گه‌وت، بیژی لی کرده‌وه، دلی لی تیکه‌ل هات.

اِشْمَارُ: اِقْشَعَرُ كَرَاهَةً/ موچرکی پیاهاات.

- مِنْهُ: اِسْتَاءَ/ بیزاربو، لینی بیزار بو.

- تَنْفَسُهُ: تَقَرَّرُ/ دلی لی تیکه‌ل هات.

تَشَمَّرُ وَجْهَهُ: عَبَسَ/ روی گرز بو، روی گرز کرد، ده‌م

و‌جاوی دا به‌یکه‌دا، ناوچه‌وانی تیک ترشان، مۆن بو.

اِشْمَرَان: نَفُور. كَرَاهَةً/ قِيزِهَات‌ه‌وه، دلی تیکه‌ل هاتن.

مُشْمَسُ: کاره / نهوستر او، ناپه سهند، لالوت.

- منه. مُستاء و نافر / له بهر چاو که وتو.

شمس:

شمس: اِمتنع و اِبی / یاخی بو، نهی کرد.

- له: تَنکُر و اِبدی له العداوة / نه چوه ژیری،

خوی لی هه له کرد، شه پری پښ فروشت.

- شمس. اشمس اليوم: کانت الشمس فيه

ظاهرة / هه تاو بو.

شمس الشیء: عرضه لنور الشمس / هه لی خست،

خستیه بهر خور.

تشمس: تدفأ فی الشمس / چوه بهر خور،

له بهر هه تاو خوی هه لی خست.

شمس: النیر الأعظم، خور، رۆژ.

- شمس. شامس: لاغیم فيه / سایه قه، هه تاو،

سامان.

مضروب بلفحة - / خورانگان.

شروق ال - / خوره لاتن.

غروب ال - / خور تاوایون.

ضوء ال - / تیشکی خور، خوره تاو، روناکی رۆژ.

عباد ال - / نبات و زهرة / گوله به پۆژه.

عابد ال - / خوره په رست.

شمسی / خوری، خورین.

حرف - / خور بیت، پیتی خوری.

شهر - / مانگی خوری، مانگی زاین.

التصویر ال - / خورینه، وینهی بهر خور.

سنة شمسیة / سالی خوری.

شامس. شمس: حرّون / یاخی، چه موش.

- مُشمس / هه تاو سایه قه، که وه رۆژ، پښ هور.

مشمس. مکان مُشمس / بهر خور، بهر هه تاو.

خوره زان.

غیر - / مکان غیر مُشمس: لا تضربه الشمس /

نسر، خورنه وه زان.

مشمسة: مکان الاستمتاع بالشمس / بهر خور،

به ربه رۆچکه.

شمسیة: مظلة / چه تر، چه رداخ، سیبه، سهیوان.

- المطر / چه تر، باران گیتی.

شماس: خادم الكنيسة / مجوری کلیسه، شه ماس.

شمط:

شمط الشیء: خلطه / تیکه لی کرد.

- ربط یخبل / بهستی، به پت بهستی، په تی کرد.

- البائع المشتري: ربطه / بهستی وه.

شمط اشمط شجرة: خالط سواد راسه ببياض /

سه ری بو به ماش و برنج، سپی تن که وت.

اشمط. شمطاء / سر ماش و برنج، سر یوز.

شمع:

شمع: لعب و مزح / کالتهی کرد، یاری کرد، گه مهی

کرد.

شمع: حملهُ على المزاح و اللعب / خستیه یاری و

گه مه، کالتهی له گال کرد.

- اطلی بالشمع / میوی تن هه لی سو، له میوی هه لی

کیشا.

- الفتلة: اطلها بالشمع / کشته که کی (میو کرد)،

کرده زنی، میویدا.

شمع. شماعة: طرب و ضحك و مزاح / گه مه، یاری،

کالته، پیکه نین.

شموع من النساء: المراحة الضحوك اللعوب /

قوشمه.

شمع. شمع: موم العسل / میو، تیره شان، شه من.

- الختم: شمع احمر. ختام / لۆک.

شمعة: عود شمع / موم.

شمعدان: مائلة / مؤمدان.

شمعی: کالشمع او منه / میوین.

شمع: صانع او بائع الشمع / موم گه، موم فروش.

مشمع: علیه شمع / میواوی.

- الفرش / موشه ما.

- طبی / موشه مای نازار.

- ضرب من المعاطف / موشه مای باران، پالتوی

موشه ما.

شمل:

شميل: عم / بالویوه وه، هه موی گرت وه.

- اِشتمَل علی: حوی / تیاو، گرتی، بریتی بو له.

اِشتمَل علی: تألف من / پیک هاتوه له.

- بالشَّمْلَةُ: تَلَفُّفٌ بِالثَّوبِ / خَوَى بِبِجَاحِهِ وَه.

- الْأَمْرُ عَلَيْهِ: أَحَاطَهُ بِهِ / كَرَّتِيهِ وَه، نَوَيْشِي كَرَّتِيهِ وَه، نَوَيْشِي بَرَكَةً وَت.

شَمْلٌ: مَا اجْتَمَعَ مِنَ الْأَمْرِ. إِتْحَادٌ. يَكْتَبِي.

جمع ال - : اِنْضِمَامٌ / كَوْبُونَهُ وَه، يَكْ كَرْتَن، بِئِكَ هَاتَن.

اجْتَمَعَ شَمْلُهُمْ: اجْتَمَعَ أَمْرُهُمْ / كَوْبُونَهُ وَه، يَكْ كِيَان كَرْت، بِئِكَ هَاتَن، بُون بِيَكْ.

تَفَرَّقَ شَمْلُهُمْ: تَفَرَّقَ أَمْرُهُمْ / بَلَاوُونَهُ وَه، بَلَاوِيَان لِي كَرْد، بِئِكَ نَهَاتَن.

شَامِلٌ: عَامٌ / كَشْتِي، كَشْتِ كَر، هَمَوَان، كَشَكِر.

- : مُشْتَمِلٌ عَلَى. حَاطٍ / تِيَايَتِي، بِئِكَ هَاتَوَه لَه، بَرِيَّتِي لَه.

مُشْمُولٌ: مُحْتَوَى / كَرْتِيهِ تِيَه وَه، بَرِيَّتِي.

- : بِرْعَايَةٍ / لَه زَيْر چَاوَدِيَرِيَدِيَه.

غَيْر - / تِيَا نِيَه، بَه رَنَك وَتَوَه، نَهِي كَرْتَوَتَه وَه، لَه كَل نِيَه.

شَمْلَةٌ. مُشْمَلٌ. مُشْمَلَةٌ: كَسَاءٌ وَاسِعٌ يَشْتَمِلُ بِهِ / كَالَا، بَه رُكِّي فَرَاوَان بُو خَوِيَجَانَه وَه دَاپُوشِيْن.

شُمُولٌ / كَرْتَنَه وَه، بَه رَك وَتَن، تِيَابُون، دَاپُوشِيْن.

شَمَالٌ. شَمَالٌ: مُقَابِلُ الْجَنُوبِ / بَاكُور، رُود.

- : - شَرْقِي / بَاكُورِي خَوَرَه لَات.

- : - غَرْبِي / بَاكُورِي خَوَرَاوَا.

- : شَمْلٌ. شَمْلٌ. رِيحُ الشَّمَالِ / بَاي بَاكُور.

- : يَسَار. عَكْسُ الْيَمِينِ / چَپ.

- : شَمِيلَةٌ: طَلْعٌ / خَو، رَه وَشَت.

- : كَيْسُ النِّهْدِ / مَه مَكْدَان، سُوخْمَهِي مَه مَك.

شَمَالًا: نَحْوُ الشَّمَالِ / رَوَه بَاكُور، بَه رَوَه بَاكُور.

شَمَائِي: مِنَ الشَّمَالِ / بَاكُورِي.

شَمْلَلٌ: أَسْرَعُ / پَه لَه ي كَرْد، خَيْرَاي كَرْد.

شَمْلُولٌ: كَمِيَّةٌ قَلِيلَةٌ / كَه، كَه مِيَك، تَوَرِيَك.

- : خَفِيفُ الْحَرَكَةِ / سَوَكَه لَه، كُورَج، كُورَج وَ كَوَل.

شَمَن:

شَمَنْدَر. شَمَنْدُور: شَوَنْدَر بَنْجَر / چَه وَنَه.

شَمَا:

شَمَوَاه: حَيَوَانٌ كَالْفَرَّالِ / بَزَنَه كِيَرِي.

شَن:

شَن. اَشْنُ الْغَارَةِ عَلَيْهِمْ: وَجْهَهَا عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ جِهَةٍ / كَه مَارُوِي دَان، پَه لَامَارِي دَان، هِيَرَشِي بَرْدَنَه سَه، هَه لَه تِي بَرْدَنَه سَه.

- : - شَنَّتَتِ الْقَرْيَةُ: خَلَقَتْ وَ يَبْسَتْ / مَه شَكْهَكَه كُون بُو، وَشَك بُوَه وَه.

تَشَن. تَشَانُ الْجَدُّ: تَقَضَّنَ الْجَدُّ عِنْدَ الْهَرَمِ / يَبْسَتْ چَرِچ بُو.

شَنُ الْهَجُومِ: پَه لَامَارْدَان، هِيَرَش بَرْدَنَه سَه، هَه لَه ت دَان.

شَن. شَنَّةُ: الْقَرْيَةُ الْخَلْقُ / مَه شَكْهِي كُون.

شَنُونٌ: مَهْزُولٌ / لَه، لَوَان.

- : سَمِينٌ / قَه لَو، خَرِيْن، كُوشْتَن، خَه پَه تَوَلَه.

- : جَانِعٌ / بَرَسِي.

شَنَانٌ / نَه سِيُون.

شَنْب:

شَنْبُ الْيَوْمِ: بَرْد. بَرْد / سَارْدِي كَرْد.

شَنْبُ: شَارِبٌ / سَمِيل.

شَنْبُرٌ: إِطَارٌ / چَوَارِچِيَوَه.

شَنْج:

شَنْج. تَشَنْجٌ: تَقَبُّضٌ وَ تَقَلُّصٌ / كَرُيُو، هَاتَنَه وَه يَك، جَه مَام بُو.

- : - : (اصْلَبُ بِالتَّشْنُجِ / رَهَق بُو، دَه مَارْگَرْتِي، كَرُ بُو.

تَشَنْجٌ: تَقَبُّضٌ وَ تَقَلُّصٌ / كَرُيُون، هَاتَنَه وَه يَك.

- : تَقَلُّصٌ / رَهَق بُوُون، دَه مَارْگَرْتَن، جَه مَام بُوُون، دَه مَار بَه گِيَر وَه سَتَان.

شَنَر:

شَنَرُ عَلَيْهِ: عَابَهُ وَ فَضَحَهُ / گَالَتِي پِي كَرْد، ثَابِيُوِي بَرْد، شَكَانِي

شَنَار: عَار. أَقْبَحُ الْعَارِ / نَه نَكِي، ثَابِيُوِي چُون، شَوْرَه يِي.

شَنِيرٌ. شَنِيرَةٌ: سَيِّئُ الْخَلْقِ / بِي ثَابِيُو، رَه وَشَت خَرَاب.

شَنْط:

شَنْطَةُ: حَقِيبَةٌ / جَانَتَا.

شَنِيطَةُ: اَنْشُوطَةُ: عَقْدَةٌ / كَرِي.

شَنْع:

شَنَع: شَتَم و فَضَح / قسەى پىئوت، ئابپوى بىرد، زپانى، جىئوى پىدا.

شَنَع: كان شَنِيعاً / ئىيسك قورس، ناشىرىن، پىس، رەزا قورس، چارەگران بو.

شَنَع عليه: ذَكَرهُ بِالْقَبِيحِ / ناوى زپان، بە ناشىرىنى ناوى بىرد، قسەى شوپىن خست.

شَنِيع. شَنَع: قَبِيح المنظر. بَشِع / ناشىرىن، ئىيسك قورس، رەزا قورس، چارەگران.

- - - : فَضِيح / سامناك، ترسناك، تۆقىنەر، لەرادە بەدەر.

شُنْعَة. شُنَاعَة: قُبِيح المنظر / ناشىرىنى، ئىيسك قورس، چارەگرانى.

- - - : فُضَاعَة / ناخۆشى، سامناكى، لەرادە بەدەر بون.

شَنَف الیه: نظر الیه کالمعترض علیه و المتعجب / بەسەر سامى و حەپە ساویە و سەبرى کرد.

شَنَف الیه: نظر بمؤخر عینه / بە لایەكى چاوتى پوانى.

- - - : اَشْنَف / البسها قرطاً / گوارەى کردە کوئ.

شَنَف. قُرْط / گوارە. شَنَق:

شَنَق: اَشْنَق الشيء: عُلِقَهُ / هەللى واسى.

- - - : اعدم شَنْقاً / خنکانى بە هەلّ واسىن، لە سى سى دەرەى دا، لە قەنارەى دا.

شَنَق: الأعدام شَنْقاً / خنکاندن بە هەلّ واسىن، لە سى دەرەدان، هەلّ واسىن، بە سى دەرەدا کردن.

مَشَنَقَة: آلة الشنق / سى دەرە، دار قەنارە. مَشَنَقَة: مكان الشنق / شوپىن هەلّ واسىن.

شَنَق: حَبْل / پەت. شَنَاق: سَبَر او خَيط يُشَدُّ بِهِ فَم الْقَرْيَةِ / دەم بەست.

شَنْقَب. شَنْقَاب: طير / قورپاويلە، قورپاويلە. شَنَك:

شَنَكِل: رَزَّة / ئەلقەرەز. - - - : التعليق / كلاب، قولاب.

شَنَاك. سَمَك شَانَك / قاشنە.

شَهَب:

شَهَب. شَهْبَة: بَيَاض يُخَالِطُهُ سَوَادٌ / دىزى، خۆلە مېشى، ماش و برنج.

شَهَاب: نَيْزُك / ئەستىرەى کلکدار. - - - : كَل مَضِيءٌ مِنَ النَّارِ / بلیسە، کلپە، پزىسك.

- - - : كوكب / هەسارە، ئەستىرە. - - - : سَهْم نَارِي. صَارُوخ / موشەك فېشەكە شىتە.

اَشْهَب: لَوْنُهُ بَيْنَ الْاَبْيَضِ وَالْاَسْوَدِ / رەنگ خۆلە مېش، ماش و برنج، بۆرە.

- - - : اسد / شىر. - - - : الامر الصعب / گىروگرفت، کارى گران.

جِيَش - - - : قَوِي و شديد / لەشكرى بە مېزو توانا. عام - - - : مُجَدَّب / وشكە سال، نەمامەتى.

يَوْم - - - : ذَوِيح باردة و صقيع / تۆف. شَهَد:

شهد المجلس: حَضَرَهُ / لەكۆرەكەبو، لەوئى بو، لىيى بو، ئامادەى بو.

- - - : الشيء: عاينه / سەبرى کرد، پىاروانى، تىي روانى، تەماشای کرد.

- - - : اُطْلِعَ عليه / تىي گەبى، ئاگادارى بو، بىنى. - - - : كان شاهداً / بەدىارەو بو، بەچاوى خۆى بىنى.

- - - : له بكذا: اَقْرَهُ / بۆى سەلمان، دانی بۆ پىيانا. - - - : لفلان: ادى الشهادة / گەوامى بۆدا، شایەتى بۆدا.

- - - : على فلان: ادى الشهادة عليه / گەوامى لەندا، شایەتى لەندا.

اَشْهَدُهُ اِسْتَشْهَدُهُ: سَأَلَهُ اَنْ يَشْهَدَ / کردى بە شایەت، شایەتى پىدا.

اِسْتَشْهَدَ بقوله: ذَكَرَهُ / قسەکانى کرد بە بەلگە. - - - : به: اِسْتَعَانَ / پەناى بردەبەر، هانای بۆ برد.

اُسْتُشْهَدَ. اُسْهَدَ: مات شهيداً / شەمیدکرا، شەمید بو. شاهد: نجم / ئەستىرە.

- - - : مؤدى الشهادة / گەواه، شایەت. - - - : إثبات / گەوامى جىگىر.

- - - : دفاع / گەوامى بەرگى. - - - : نفى / گەوامى (لایەر، ناجىگىر).

- - - : عين. عيانى / گەوامى بەچاوپىن، بىنەر.

شهر به: نَدَد. فضع / چه پله ای لی کوتا، جاپی لی تدا،
ناویانگی زیان، ناوی زیان، راستی لیوت، قسه ی شوین
خست.

اِشْتَهَر: صار شهر / ناوی دهرکرد، به ناویانگ بو.

- ذاع / بلاویه وه، زانرا، تاشکرایو، جاپدرا.

شاهز: استاجر بالشهر / به مانگانه گرتی.

شَهْرَة: اِشْتِهَار: سَعْفَة / ناو، ناویانگ.

- - - لَدی الجُمهور: شیوع لَدی الجُمهور

ناو دهرکردن، ناسین، بلاویه وه.

شهر: مَشهور: ذائع الصیت / به ناویانگ، ناودار،

نامدار، هَلْ که وتو.

- - - معروف بین الناس / ناسراو.

- مَشْهَر: رَدِی السَعْفَة / ناو زیاو، ناو خراب.

اِشْهَار: اِعلان / بلاوکردنه وه، زیاندن، جاپدان.

- الافلاس / نابوت بون.

تَشْهیر: فضع / ناو زیان، جاپ لی کوتا، چه پله لی کوتا.

شهر من السنة / مانگ.

- اِشْتِهَار: اِعلان / بلاوکردنه وه، جاپدان،

راگه یاندن.

- قمر / مانگ، هه یف.

- العسل / مانگی هه نگوین، مانگی شه کراو.

راس ال - / سهری مانگ.

ال - الجاری (ای الحال) / هم مانگه.

ال - المقبل (ای القادم) / مانگی داماتو، مانگه که ی تر،

مانگی ثابنده.

ال - الماضی (ای المنصرم) / مانگی رابوردو، مانگی

پیشو.

شهری: کل شهر / هه مو مانگن.

شهریاً: مُشَاهَرَة / مانگانه.

مُشَاهَرَة: بالشهر / به مانگانه.

شوق:

شوق: شوق الحمام: نهق / زه پی.

- - - ضد زفر (فی التنفس) / هه ناسه ی

وه رگرت.

- - - صاح. هتف / هاواری کرد، قیزانی.

- - - تردد البكاء فی صدره / هه نکسی دا.

- : اِقتباس / وه رگرتن.

- : لسان / زمان.

شهادة: اِقرار / دان بیانان، گه وامی.

- : بینه / به لگه، قه واله.

- (مکتوبه) / گه واهنامه، بیوانامه، به لگه نامه.

- حُسن السلوك و السيرة / بیوانامه ی ره وشت

باشی.

- : اِستشهاد: الموت لاجل مَبْدَأ / شه مید بون،

مردن له پیناو.

اِستشهاد: اِقتباس / وه رگرتن.

شهید: المتوفی من اجل مبدأ / شه مید.

مُشْهَد: مجتمع الناس / کویونه وه، نه نجومه، کومه له،

کوی.

- : موكب / کاروان، کۆپه و.

- : حَفْلَه دفن / ناشتن.

- : مُنْظَر فُرْجَة / دیمه، سه یرکردن.

مُشَاهَد: راء / بینه، سه یرکار، ته ماشاکار.

مُشَاهَدَة: رُویَة / سه یرکردن، به دی کردن.

مُشَاهَد: منظور / بینراو، دیار، دهر که وتو.

مشهود: يستحق الذکر / بیرنه چو، شایانی (باس،

لیتوان).

یوم - / رَوَژِکی (گرنگ، دیارو بیرنه چوه وه).

اليوم ال - : يوم القيامة / رَوَژِی (قیامت، زیندو

بونه وه).

شَهِد. شهد: العسل مع الشمع / هه نگوینی نه پالئوراو.

شهر:

شهر. شَهَر. اِشْتَهَر: جعله شهر / به ناویانگی کرد،

ناوی بۆ دهرکرد.

- - - - عَرَف. اذاع / بلاوی کرده وه، جاپی

دا، رای گه یاند، ناسانی، تاشکرای کرد.

- الحرب: اِعلَنها / هه لی گیرسان، شه پی نایه وه.

- الخنجر: سلَه / خه نجه ری (هه ل کیشا، له کالان

دهر مینا).

- المسدس / په لاماری ده مانچه ی دا، دهری هیتا،

هه لی کیشا.

- - الجبل: إرتفع/ به رزبو، بلندبو.
 - - : تَنَهَّد/ هه ناسه ی مه ل کیشا.
 - - : تَشَهَّقَ علیه: ادا م النظر الیه لیبالغ
 فی اصابتہ بالعین/ چاوی تن بپی، به چاویه وهی کرد.
 شهیق: ضِد زفیر/ هه ناسه وه رگرتن.
 - الحمار: نَهَق/ زه پین، زه په، زه په زه پ.
 شاحق: عال/ به رز، بلند، گه ردن کهش.
 علو - / به رزی، بلندی، زور بلندی.
 شهل:
 شهل ثوبه: قصَّره او رفعه/ به رزی کرده وه، هه لی
 کیشا، قارسی کرد، کورتی کرده وه، چاکی لآ کرد به لادا.
 - فی عمله: عَجَل/ په له ی کرد، به هه لمت بو.
 تشهل: ذَهَبَ ماء وجهه/ روی په پی، بزیکا، ناوی روی
 نکا.
 شهل: سَرِيع فی العمل/ چاوبک، به هه لمت، به ده ست
 وبرد.
 (شهل): شَهْلَاء: اَزِق العینین/ چاوشین، چاوی شین.
 شهم:
 شهم: زَجِر/ قه ده غه ی (کرد، خسته سه)، ده وری کرد.
 شهم: ذکی الفؤاد/ زیر، مؤشیار، زیره ک، جوامیر.
 - : نیل/ مه رد، دلیر، دلاوه، خانه دان، لئها تو،
 نه به ز، به هه لمت، به فریا، جوامیر.
 شهامة: ذكاء الفؤاد/ زیری، مؤشیار، زیره کی.
 - : نُخوة/ جوامیری، پیاوه تی، لئها تو ی،
 فریا که وتن.
 شها:
 شها: اِشْتَهَى. تَشَهَّى: تاق الی. رَغِب فی/ ناره زوی
 کرد، دلی تن چو، هه زی لآ کرد، به په ریش بو.
 - - : مالفیره: طمع فی/ چاوی تن بپی، به ته مای
 بو.
 شَهَى: رَغِبَ. حَمَلَ على الاِشْتِهَاء/ خستیه سه ره ز،
 ده می شیرین کرد، دلی برده سه، چه شه ی کرد.
 لا یُشْتَهَى: غیر مرغوب فیه/ ناویستری، هه زی لآ
 ناکری.
 شهوة: شَهِيَّة: قابلية للطعام و غیره/ دل بردن.

- - : رَغْبَة. میل/ ناره زو، دل چونه سه، دل
 تن چون، تامه زویی، هه سه، داخوازی، په ریش یون.
 - جنسية: غَلَمَة/ ناره زوی (په پین، گان)، ناره زو
 هه لسان، سیکس.
 - جنسية للحيوان/ شه رن، هاتنه فال، هاتنه با، به
 باهاتن.
 إماتة الشهوات: قمع الشهوات/ ناره زو (دامرکانه وه،
 مرانن).
 شهى. مُشْتَهَى: مرغوب فیه. لذیذ/ خوش، به له زه ت.
 - - : مقبول/ ناره زویه خش، هه زجولین.
 مُشْتَه: تافق/ په ریش، دل تن چو، هه زجولین.
 - ما لغيره: حسود/ چاوجنوک، له چه ر، چاو له مائی
 خه لک بو.
 مُشْتَه: جالب الشهية/ دل که ره وه، برسی که ر.
 إشتهاء: تَوَقُّ/ هه زلی کردن، دل بردن، دل تن چون،
 دل چونه سه ر.
 شهوان. شهوانی. ذو شهوة: غَلِيم/ زوپه ر، چلیس،
 گان که ر.
 - - : طَمَاع/ چاوبرسی، چلیس،
 چاوله ده ر.
 شهيد (فی شهد) شهیر (فی شهر) شهیق (فی شوق)
 شاب:
 شاب: خَلَط/ تیکه لی کرد.
 - : افسد/ پیسی کرد.
 - الشغف (فی شیب)/ سه رسی بو.
 إِنْشَاب: إِخْتِلَاط/ تیکه ل بو.
 شوب: خَلِيط/ تیکه ل.
 مشوب: مخلوط/ تیکه ل کراو.
 شائبة: عیب/ خه وش، شوریه ی، که م و کورپی،
 ناتنه واوی، نه کی، نام و نه کی.
 شار:
 شان: اِشَار. شَوَّر الدابة: رکبها لیختبرها/ تاقی
 کرده وه، سواربو بق تاقی کرده وه.
 - : إِسْتِشَار العَسل: استخرجه/ هه نگونه که ی
 گرت، ده ری هینا.

شَوْر. اِشار اليه: دَلّ عليه/ رای‌گه یاند، په‌نجی بَو دريژکرد.

- ابلغ بالاشارات/ ناماژی کرد، دیاردی کرد.

- عليه: نصحه/ ناموژگاری کرد.

- زَيْن/ رازاندیه‌وه.

اِشار الی: دَلّ علی/ رای‌گه یاند، به‌لگه بَو بَو.

- الی: ذکرة تلمیحا/ ناوی میتا به په‌رله‌وه، ناماژی کرد، (په‌میاوه، به ناماژه‌وه) ناوی برد.

شاوَر: تشاوَر مع: اخذ رایه/ راویژی پښ کرد، رای وه‌رگرت.

- نفسه/ له‌گه‌ل خوی راویژی کرد، له‌گه‌ل خوی دوا، بیری کرده‌وه.

اِستشار الامر: تَبَيَّن و تَنَار/ ناشکرايو، رَوڼ بوه‌وه، ده‌رکه‌وت.

- طلب المشورة/ پرسى کرد، راویژی کرد.

اِشَر: وَضَعَ الاشارة/ شه‌قلی (کرد، لى‌ندا)، دیاردی کرد.

شورى. مشورة: نصيحة/ ناموژگاری.

- رای/ را، راویژ.

- تشاوَر/ راویژ کردن.

مجلس ال- / نه‌نجومه‌نى راویژکه‌ران.

مجلس - القوانين/ نه‌نجومه‌نى راویژی یاسا.

شورى. استشاری/ راویژکار، راویژکاری.

العيادة الاستشارية/ دیده‌نگه‌ی راویژکاری.

استشارة: اخذ الراى/ راویژکردن، راویژ پښ کردن، راویژ پرس کردن، را وه‌رگرتن.

مُستشار/ راویژه‌وان، راویژکار، ناموژگار، راویژیار.

شارة: علامة/ دیاردی، نیشانه، دروشم، شه‌قل.

إشارة: دليل/ رابره، نیشان، نیشانه، به‌لگه.

- ماتتفاهم به عن بعد/ ناماژ، هیتا.

- تلميح/ په‌رله، په‌نجی بَو دريژکردن، نیشانه، ناماژه، هیتا.

- امر/ فرمان.

- مشورة: نصيحة/ ناموژگاری، راویژکاری.

- اقتراح/ پېشنیان.

- الی/ نیشانه به، نیشانه بَو، ناماژه به.

اسم - / ناوی نیشان دان.

رَهْن/ اِشارته/ چاوه‌پتی په‌نجه جَوْلانیکه.

مِشوار: رحلة قصيرة/ تاو، سه‌ردانیک، کورته‌گه‌شت، که‌میک.

- مهمّة. غرض/ مه‌به‌ست، نامانج.

مُشير: دال. دليل/ رابره.

- اعلی رتبة عسكرية/ فرمان ره‌وا، فیلد مارشال.

شارة. شوره. شوار. شوار. شیار: حُسْن جمال. هیئة. منظر/ جوانی، دیمه‌ن، رواله‌ت.

تأشير: وَضَعَ الاشارة/ دیاری کردن، شه‌قل (کردن، لى‌ندان).

مُؤشَر: مُعَيَّن. مُخَدَّد/ دیاری کراو، شه‌قل کراو، نیشانه لى‌ دراو.

شورة. مِشار: خلیه النخل/ کوره‌ی هه‌نگ.

شوش:

شَوْش الامر: خلطه. صَيَّرَه مضطربا/ تیکى دا، نا‌لوزانی، چه‌واشی کرد، شه‌لوانی، شپزه‌ی کرد.

تشوّش عليه الامر: إختلط/ سه‌ری لى‌ (چه‌واشه بو، شیتوا)، شه‌لوا، شپزه‌بو.

- (اصیب بمرض الزهري/ توشی تاته‌شه‌ک بو، تاته‌شه‌کی گرت.

شاشت نفسه: جاشت/ له‌شى خاوبوه‌وه، دلّی تیکه‌ل هات.

تشويش: إضطراب او إرتباك/ شپزه‌بون، شه‌لوان، سه‌رای‌شیتوان.

- المرض الزهري/ تاته‌شه‌ک.

مُشوَّش: مضطرب/ شپزه، شه‌لوا.

- الفكر: حائر/ سه‌رای‌تیک جو.

- مريض بالزهري/ تاته‌شه‌کاوی.

شاش: نسيج رقيق قطنی/ شاش، مه‌ندیل، که‌تانى ته‌ک.

الشاشة البيضاء: لوحة عرض الصور المتحركة/ په‌رده‌ی سینه‌ما.

شاحص:

شاص: هاج/ خروشا، ياخی بو، ههژی.

- الرجل: وجعه سنه او بطنه/ دانی ئیشا، سکی ئیشا.

- شَوْص فاه بالسواك: نَقَّاه/ دانی بهسواك پاك كردهوه.

- الجنين: تحرك/ جولا، كۆرپه له سکی دایکیا جولا.

شَوْص عینه: اضطرب جفنه كثيرا/ پیلوی نه له رزی. اشَوْص. شوصاء. مضطرب الجفین/ چاوچه قه نه.

شَوْص: سواك/ سیواك.

شوصة: وجع فی البطن/ سك ئیشه.

شاط:

شاط به الغضب: اشتعل/ تورپه بو، ناگری تریه بو، خروشا.

- الطعام: احترق/ سوتا، بن کرپی کرد، هه ل کزا.

شَوَّط: طال سفره/ زۆری پیچو، گه شته که ی دریزی خایاند.

شَوَّط: غایة/ مه به ست، ئامانج.

- : مسافة/ ماوه.

- فی الحلبة: جولة/ کایه. خول.

شاف:

شاف: صقل/ سافی کرد.

- : رأى/ بینى.

تشوَّف: تَرَّين/ خوی رازنده وه، خوی ئارایش دا.

- الى: تَطَّلُع/ سهیری کرد، ته ماشای کرد، روانی،

تیی روانی.

شوَّف: نَظَر/ بینین، سهیرکردن.

- : مَسْنَفَة. آلة تسوى بها الارض المحروثة/ تهخته.

شایف: ناظر/ بینر، سهیرکر، ته ماشاکار.

- روحه: متکبر. معجب بروحه/ له خویایی و

تپزل، به خوی ئه نازئ، خولا په سه ند.

شوَّاف: حديد البصر/ چاو تیز.

شوفان: هرطمان/ جۆداس، گاپس، خپپوک.

شیاف: دواء العين/ ده رمانی چار، مالیئوس.

- : نبات متسلق/ مالوینچه.

شاق:

شَوَّق الى: حملة على الشوق/ سه رنجی راکیشا، خستیه دلپه وه.

شاق الىه: هاج/ ناگری تریه بو، به په رۆش بو، ههژی.

- الشيء: نصبه مُسْتَنْدًا الى الحائط/ هه لی په سارد.

إشتاق. تشَوَّق الشيء و اليه: أظهر الشوق. تاق/

به په رۆش بو بوی.

- الى: حن اليه/ بیرى کرد، ئاره زوی کرد، تامزۆ بو بوی، په رۆشی.

شَوَّق. إشتياق: رغبة. حنين/ ئاره زو، بیرکردن، چه زکردن، سه ر یۆ خوران، تامزۆ بون.

شائق: شهي/ به له زهت، په سه ند.

شَيِّق. مُشتاق: تائق/ بیرکر، ئاره زومه ند، تامزۆ.

مُشَوَّق: يجلب النظر/ سه رنج راکیش.

مشتاق. شَيِّق: راغب/ ئاره زومه ند، تامزۆ، په رۆش.

تشويق: ترغيب/ هان دان.

اشَوَّق: طويل/ دریز، بالا به رز.

شاك:

شاك. اشاك: ادخل شوكة فى جسمه. وخز/ دپکی

پیاکرد، پیاچه قان.

شَوَّك الشجر: كان شائكا/ دپکاری بو.

- : خرج شوكة/ دپکی ده رکرد، چقلی

ده ردا.

- الحائط: جعل عليه الشوك/ دپکی پیاچه قاند،

دپکاری کرد.

شَوَّك واجدته شوكة: حسكة/ دپک، چقل.

- الشام: نبات شائك/ زرشك.

شوكة: حسكة/ دپک، چقل.

- : شعبة. سن/ نوك، لق.

- : قوّة/ میز.

- : پاس و صوئة/ لئها تویی.

- الأكل او المائدة/ چه تال، چنگال.

- السمك: حسكة/ دپکی ماسی.

- العقرب: إبرة العقرب/ چزو.

- الحائك/ شانه.

ال - ۛ الرکّانة / دولکەى سازده.

شائک. شوک: ذو شوکە / دپکاوى.

سلک - / تەلى دپکاوى.

مستله شائکە: مُعَقَّدَة / ئالۆن، شىواو، کارىکى ئالۆن
شىواو.

شوکى. شائک. کالشوک / دپکاوى، دپکين.

ارض - / زهوى پپ دپک و دال.

الحبل ال - / پەتى مورەگە، مورەگەى پەشت،
دپکە پەت.

النفخ ال - / مۆخى مورەگە.

العصب ال - / دپکە دەمار، چەقە دەمار.

شال:

شال. إنشال: إرتفع / بەرزبوه، هەل بېدا.

- بالشىء: إنشاله / رفعة / بەرزى کردەوه، هەلى
بېى.

- بالشىء: شاله: حملة / هەلى گرت.

- ت نعامته: مات / مرد، کۆچى دواىى کرد.

- ت نعامتهم: (أخلوا منازلهم و ارتحلوا) باريان
کرد، کۆچيان کرد.

شول اللبن أو الماء: قَل / کەمى کرد.

شول: سريع فى عمله / چابوک، خيّر، بە دەست و بېرد،
بە هەلەت، دەست سوک.

شولة: فاصلة كلام / پشو.

شال: رداء الاكتاف / دەسمال، شال، کۆلوانە.

شوال: الشهر العاشر الهجرى / شەشەلان، شەوال.

شيلنه: حمل / بار، کۆل.

شِيَال: حَمَال. عَمَال / کۆل کيش، کۆل هەل گر،
حەمال.

شِيالة: أجرة الحمل / کرى کۆل کيشى، حەمالى.

مشول: منجل صغير / داس، داسى بچوک، داسولکە.

شؤم (فى شام)

شان:

شؤن الغلال: خزنها فى شؤنة / کردى کەنگەوه.

شؤنة: مخزن الغلة / کەنگو.

شاه:

شاه. شوه. تشوه: قُبَح / تىک چو، ناشيرين بو، شىوا.

شوة: مسخ / تىکىدا، شىوانى.

- : أفسد / ناشيرينى کرد، خرابى کرد.

شوة. تشوة. مسخ. قُبَح / تىک چوى، شىواوى،

ناشيرينى، تىک چون.

- . - : فساد / شىواندن.

اشوه. مُشَوَة: ممسوخ / ناشيرين، تىک چو.

- . - : فاسد / شىواو، تىک چو.

شاة. الواحدة من الغنم ذكر أو أنثى / مەپ، پەز،
کاوپ، بەران.

- : نعجة / کاوپ، شەکە مەپ.

شوى:

شوى اللحم: عَرَضَهُ لِلنَّارِ / بېژاندى.

- . إشتوى. إنشوى / بېژا.

شواء. شوى. مشوى: ماشوى من اللحم / بېژاو،
بريان.

شَوَاية. مشواة: آلة شوى اللحم / بېژين.

شوى. شوى / بېژاندى.

شاء:

شاء: أراد / ويستى، خواستى.

إن - الله: بمشيئة الله / خوا بيکە، بە خواستى خوا،
نەگەر خوا ويستى.

الى ما - الله: الى الأبد / تا هەتا، هەتا هەتا.

ما - الله / خواکرد.

شيأه على الأمر: حملة عليه / پى کرد.

مشيئة: إرادة / ويستن، خواستن، داخوازى، فرمان،
گەرەك بون.

بمشيئة الله / بە فرمانى خوا.

شيء: امر. حاجة / فرمان، کار، شت، پتويستى، شت و
مەك.

- ما: امرأ: شيء يذكر / فرمانتەك، كارتەك، شتەك.

لا - : عدم. صفر / هيچ.

ليس بشيء / هيچ نەب.

شيئاً فشيئاً: قليلاً قليلاً / كەم كەم، وردە وردە، تۆزە
تۆزە.

شيئاً فشيئاً: تدريجياً / بە شينەى، لەسەر خۆ.

شَوِيَّة. شَوِيَّةٌ: قَلِيلاً. شَيْءٌ صَغِيرٌ/ كَم، كَهْمِيك،
تَوَزَّكَ، شَتِيكِي بَجُوك.
شَاشَاة. شَوْشُوءٌ: زَجْرٌ وَ حَثُّ الْحَمَارِ عَلَى الشَّيْءِ/
لِإِخْرَاجِهِ، هَهْجَه.
شَاب: شَاب: إِبْيَضَ شَعْرُهُ/ سَهَرَى سَبِي بَو.
شَيْبٌ. أَشَاب: جَعَلَهُ يَشِيبُ/ سَهَرَى سَبِي كَرْد.
أَشِيب. شَانِب. شَانِبَةٌ: أِبْيَضُ الشَّعْرِ/ سَهَرَسَبِي، پِير.
شَيْبٌ مُشِيبٌ/ پِيرِبُون، سَهَرَسَبِي بُون، بَه سالَاجُون.
شَاح: شَاح. شَيْخٌ: حَذَرٌ/ نَاكَادَارِي كَرْد، وَشِيَارِي كَرْد، وَرِيَاي
كَرْدَه وَه.
- أَشَاح: جَدَّ/ تَرَكُوشَا، كُوشَشِي كَرْد.
أَشَاح عَنْ وَجْهِهِ: تَنَحَّى/ خَزَى لَدَا، لَاجُو لَه بَه رَچَاوِي،
لَاكَوَت.
شِيَاح: حَذَرٌ/ نَاكَادَارِي، وَشِيَارِي.
شَيْخٌ: حَذَرٌ/ نَاكَادَار، وَشِيَار.
- نَبَاتٌ مَرُّ الطَّعْمِ/ تَالِيَشَك.
شَاح: شَاح. شَيْخٌ: صَارَ شَيْخًا/ پِيرِبُو، بَه سالَاجُو.
- - - النَبَاتُ أَوْ الثَّمَرُ/ پِيرِبُو، تَوَوِي كَرْد، كَه وَتَه
تَوَو.
شَيْخَةٌ: دَعَاهُ شَيْخًا. جَعَلَهُ رَئِيسًا/ گَه وَهَرِي كَرْد،
رِزِي لِهَتَا.
شَيْخٌ: مُتَقَدِّمٌ فِي السِّنِّ/ پِير، بَه سالَاجُو.
- رَئِيسٌ/ سَهَرگَه وَه، سَهَرُوك، كُوِيخَا، كَه لَه پِيَاو.
شَيْخَةٌ: كَبِيرَةُ الْعَمْرِ/ پِيرِيزَن، بَه سالَاجُو.
شَيْخُوخَةٌ: كُبُرٌ/ پِيرِيتِي، بَه سالَاجُون.
شَايخٌ: ضِدُّ غَضٍّ أَوْ رَخَصٍ/ پِير، تَوَو كَرْدُو.
- مُتَرَعِّمٌ/ كَه لَه، كَه لَه گَا.
شَاد: شَاد. شَيْدُ الْبِنَاءِ: بِنَاءٌ. رَفَعَهُ/ دُرُوسَتِي كَرْد، دَاي
مَه زَان، بَه رِزِي كَرْدَه وَه، مَه لِي سَان.
- الْحَاطُّ: طَلَاهُ بِالشَّيْدِ/ سَوَاخِي دَا.
أَشَادَ بَذَكَرَه: رَفَعَهُ بِالْغَنَاءِ عَلَيْهِ/ پِيَا مَه لِي دَا، نَاوِي بَه
بَاش مِهِنَا.

- عَلَيْهِ قَبِيحًا وَبَقْبِيجٌ: شَهْرَبَه/ شَكَانِي، نَاوِي
زَبَان.
- عَلَيْهِ: أَفْشَى عَلَيْهِ مَكْرُوهًا/ قَسَمِي نَاشِيرِينِي
شَوِيَن خَسْت.
- الْمَغْنَى: رَفَعَ صَوْتَهُ بِالْغِنَاءِ/ چَرِيكَانِي، دَهَنگِي لِي
مَه لِي بَرِي، بَوِي مَه لَسَا.
تَشْيِيدٌ: إِقَامَةٌ. بِنَاءٌ/ دُرُوسَت كَرْدَن، دَامَه زَرَانْدَن،
بَه رَزَكَرْدَن وَه.
مُشْيِدٌ. مُشِيدٌ: مَبْنِي. مَرْفُوعٌ/ دُرُوسَت كَرَاو، دَامَه زَرَاو،
مَه لِي سَاو.
شَيْدٌ: مَا يُطْلَى بِهِ الْحَاطُّ/ سَوَاخ، تَه پَاو، لَه بِيخ.
شَيْش: شَيْش: سَيْفٌ الْوَحْز. مَغُولٌ/ شَيْشِي نُوک تِيژ.
- قَضِيبٌ مِنَ الْحَدِيدِ/ شَيْش. شَيْشِي نَاسَن.
- سَفُودٌ/ شَيْشِي گُوشَت بَرَزَانْدَن.
شَيْشَه: رَجَاجَه الْفَرْجَلِيَّةِ/ شُوشَه ي نِيرگَه لَه.
شَاط: شَاط. تَشْيِيطٌ: إِحْتِرَقَ/ سَوَتَا.
- تَ الْقَدَرُ: لَصِقَ بِأَسْفَلِهَا شَيْءٌ مَحْرُوقٌ/ بَنَكَبِي
كَرْد.
- تَ الْقَدَرُ أَوْ الطَّبِيخُ: دَخَّنَ/ سَوَتَا، دُوکَه لِي لِي
مَه لَسَا.
- الزَّيْتُ كَادَ أَنْ يَحْتَرِقَ/ قَرَجَا، وَمَخْتَه بُو بَسُوتَن.
شَيْطٌ. أَشَاطُ الصَّقِيعِ الْغَبِيتُ: أَحْرَقَهُ/ سَوَتَانِي، مَه لِي
پَرُوکَان.
- الدَّوَاءُ الْجَرَحُ: أَحْرَقَهُ/ سَوَتَانِي،
كَزَانِيَه وَه.
- الرَّاسُ وَالْكَرَاعُ: عَرَضَهُ لِلنَّارِ/ مَه لِي
كَپَرِزَان.
إِسْتَشْطَا غَضَبًا: التَّهَبُ غِيضًا/ شَاگَرِي لِي تَه بُوَه وَه،
رَقِي مَه لَسَا.
شَيْطَانٌ. شَوِيَطٌ: رِيحٌ قَطَنٌ وَ غَيْرَه مَحْرُوقٌ/ بُوَسُو،
بُوکُورِز.
شَاح: شَاحُ الْخَبَرُ: فُشَا/ بَلَايُوَه وَه، نَاشَكْرَابُو، رَاگَه يَه نَرَا،
قَاوَدَاكَوَت.

- اشاع الخبر و بالخبر: إذاعه/ بلاوی کرده‌وه،
ناشکرای کرد، رای‌گی‌یاند.
- فيه الشيب. تشييع: استطار. انتشار/ سببی
تن‌ک‌وت.
- : تبع/ شوینی که‌وت، چو له‌گ‌لی.
شييع: وُدع. خَرَج مَعَهُ لیودعه/ به‌پنی کرد.
- : ارسل/ ناردی.
- النار: القى عليها ما يذكيها/ ناگره‌که (ی‌خوش
کرد، داری تن‌خست).
- شهر رمضان: صام بَعْدَهُ سِتَّة ايام/ شه‌شه‌لان
(پن‌بو، به‌رؤو بو، ی‌گرت).
- شايع: تابع و والی/ درای که‌وت، شوینی که‌وت.
- : تشييع له: تَحْرَب/ جیابوه‌وه، کومه‌له‌ی تری
گرت.
- تشايعوا على امر: توافقوا عليه/ رُك که‌وتن، پَنک
هاتن.
- تشيع: ادعى دعوى الشيعة/ شیع‌ه‌گ‌ری نه‌کرد.
- الغضب: اضطرم فى قلبه/ پبشی خوارده‌وه.
- شيعة: طائفة. فرقة/ ده‌سته‌یه‌کی رُك که‌وتو، رَيبازی
ثانیی.
- الرجل: اتباعه/ ده‌ست و پی‌وه‌ند، ده‌سته‌ودایه‌ره،
شوین که‌وتوان.
- : كل من تولى علياً و اهل بيته/ شیع‌ه، نه‌وانه‌ی
شوین ع‌لی و به‌ره‌ی نه‌و که‌وتن.
- شيعة: طائفة/ ره‌گه‌زخواز، ره‌گه‌زیه‌رست، رَيبازخواز.
- : غير السنّي/ شیع‌ی، شیع‌ه به‌ره‌ی ع‌لی.
- شیوع: انتشار/ بلاوی‌ونه‌وه، ناشکرایون، راگه‌یاندن.
- / کوبه‌شی.
- إزالة ال - / لایردنی کوبه‌شی.
- شائع: مُشاع: ذائع الصيت/ بلاو، ناشکرا، ناسراو،
باو.
- : عام/ گشتی، ره‌م‌کی.
- : مُشترك/ هاویه‌شی، فره‌به‌ش، کوبه‌ش.
- إشاعة: إذاعة/ بلاو‌کردنه‌وه، ناشکرا‌کردن، راگه‌یاندن.
- : خبر شائع/ قارو، نه‌لَین، واته‌وات، چا‌وو‌یاو،
ه‌ه‌یت و هوت، به‌ندوباو نه‌واتیر.
- تشيع: مُشايعة: تَحْرَب/ لاین گری.
مُشايع: مُتَشَيِّع: مُتَحَيِّز/ لاین گر.
شیوعی/ کومونیستی، شیوعی.
شیوعیة: مبدا اشتراکی متطرف/ با‌وه‌پی
کومونیست.
- شیاع: شیوع: ما تُضرم به النار/ چا‌و‌گه.
مُشايع: محراث القنور/ کوله‌رؤ.
- شيك: شیک:
شيك: صك/ چک، چه‌کی دراو.
- : انيق/ رُك و پَنک، قوز.
- شياکه: اناقة/ رُك و پَنکی، قوزی.
- شام:
- شام: ظهرت فى جلده شامة/ خالی ده‌رکرد.
- الشيء فى الشيء: خَبَأَ فيه/ تیاشارده‌وه،
تن‌ناخنی.
- مُشَيِّمة الجنين: خلاص/ منال‌دان، وتلاش، پزندان،
زاروک.
- شيمه: عادة/ خو، نه‌ریت، ره‌وشت.
- : خلق. سَجِيه. طبيعة/ نابو، سروشت.
- شيمية الماء: دردور/ گِيزاو.
- شامه: خال/ خال.
- شان:
- شان: عاب/ گالته‌ی پَن‌کرد، نابو‌ی برد، نه‌نگی کرد،
شکانی.
- شین: عار/ نه‌نگی، نابو‌چون، شوره‌یی، ناو‌زیان.
- : ضد زین/ خراب.
- مُشِين. شائن: مُعيب/ نابو‌یهر، نه‌نگ که‌ر، ناو‌زین.
- شین: قليل الاعتبار/ بی‌بره‌و، بی‌بایه‌خ، ناو‌زیان.
- شای:
- شای/ چا.
- إبريق - / قوزی.
- حفله - / قوبول.
- ملقعة - / که‌وچکی چا.

صبا:

صَبَا. صَبُوهُ السِّنُّ أو النِّبَات: طلع / ده‌ر‌هات، سه‌ری ده‌ر کرد.

صابئة: دین الصابئین / سوبی.

صابی: عابد الکواکب / نه‌ستیره په‌رست.

صبح:

صَبَحَ الْوَجْهَ: اشرق / رون بوه‌وه، روناکی دایه‌وه.

صَبَحَ: اَتَى صَبَاحًا / (زو، شبه‌قی، په‌ره‌بیان) هات.

- : حَتَّى بِالسَّلام / به‌یان باشی کرد، سلوی کرد.

- لَکَ اللهُ بِالْخَيْرِ / به‌یانیت باش.

اصبح: دَخَلَ فِي الصَّبَاحِ / یو به به‌یانی، روژ بوه‌وه.

- الْحَقُّ: ظَهَرَ / ده‌رکوت، راستی ده‌رکوت.

- : صار / بو، گونجا.

إِصْطَبَحَ: اِسْتَصْبَحَ: اَوَقَدَ الْمَصْبَاحَ / چرای

داگیرسان، روناکی کرده‌وه.

- : قَطَرَ: تَرَوَّقَ / ناشتای کرد، ناشتای شکان، ژهمی

به‌یانی خوارد.

صَبَحَ: صَبَاحٌ صَبِيحَةٌ. اَصْبُوْحَةٌ: اَوَّلُ النَّهَارِ. تَقْيِضُ

الْمَسَاءِ / به‌یانی.

عَمَّ صَبَاحًا: صَبَاحُ الْخَيْرِ / به‌یانیت باش.

صُبْحَةٌ: طَعَامُ الصَّبَاحِ / ژهمی به‌یانی، ناشتاکردن.

صَبِيحَةٌ: ضَحَى. ضُخْوَةٌ / پېش نیوه‌ی، چټشته‌نگار.

صَبَاحٌ: صَبِيحٌ: جَمِيلٌ / جوان.

صُبْحُهُ: لَوْنٌ اَسْوَدُ مَائِلٌ اِلَى الْحُمْرَةِ / ره‌شیکي سوریار.

مَصْبَاحٌ: سِرَاجٌ / چرا، لامپا، لاله.

- : کهریانی / گژپ.

صَبُوْحَ: صَبِيحٌ: جَمِيلٌ / جوان، روخوش.

صبر:

صَبَرَ: اِصْطَبَرَ: تَصَبَّرَ: تَجَلَّدَ / نارامی گرت، به‌حوسه‌لېو،

خوی راگرت، دانی گرت به‌خویدا، سه‌بری کرد.

- : عَنِ الشَّيْءِ: اَمْسَكَ / گرتیه‌وه، ده‌ستی لی گرتیه‌وه.

- : هُوَ: اَعْطَاهُ كَفِيْلًا / که‌فیلی دا، زامنی دا.

صَبَرَ: طَلَبَ مِنْهُ اَنْ يَصْبِرَ / پټی وت نارام بگره، داوای

مؤله‌تی کرد.

- : السَّفِيْنَةُ: وَضَعَ فِيْهَا الصَّابِرَةَ / بنی که‌شخیه‌کی

قورس کرد.

صَبَرَ: اِصْطَبَرَ: جَلَدٌ / سه‌بر، په‌روا، نارام، نارام گرتن،

حوسه‌له، خویدلی.

- : صَبَرَ: صَغَغَ شَدِيْدَ الْمَرَارَةِ / تالی شاری، تالی

شالی.

- : اَيُّوبُ / نارامی ئی‌یوب پیغه‌میر.

ال - طَبِيْبٌ / نارام گرتن باشه، نارامت بټ، نارام بگره.

قليل ال - : جَزَوْعٌ / بټ‌نارام، ع‌جول، بټ‌حوسه‌له.

قَلَّ - هُوَ / نارامی له‌بر بړا.

صَبَّارٌ: شَدِيْدُ الصَّبْرِ / به‌نارام، نارام گرتو، به‌حوسه‌له.

صَبُوْر، صَابِر، صَبْرٌ: صَبَرَ: حَلِيْمٌ / به‌نارام، له‌سرخو،

شین‌یی، به‌سه‌بر، به‌حوسه‌له، به‌پشو.

اِبْوْرَةُ الْمَرْكَبِ: مَا يَوْضَعُ فِيْ بَاطِنِ الْمَرْكَبِ مِنَ الثَّقَلِ /

س‌نگ و قورسی بنی که‌شتی.

- : الْعِيْزَانُ / پارسه‌نگ.

صَبَّارٌ: بَطِيْخٌ شَوْكِيٌّ / سوبیز، کاله‌کی ږکن.

- : صَبِيْرٌ: تَبِنٌ شَوْكِيٌّ / هه‌نجیره ږکن.

صَبَّارَةٌ: كَفَّالَةٌ / زامن کړدن، که‌فیل دان.

صَبِيْرٌ: كَفِيْلٌ / زامن، که‌فیل.

اَبُو صَابِرٍ: كُنْيَةُ الْمَلْحِ / نارناوای خوی.

صَبْرَةٌ: شِدَّةُ الْبُرْدِ / تشقی سه‌رما، سه‌رماو سؤله.

صبع:

صَبَعَ عَلَيْهِ: اِشَارَ اِلَيْهِ بِاَصْبَعِهِ / په‌نجه‌ی یو ږړیزکرد.

- : الشَّيْءُ: اَدْخَلَ فِيْهِ اَصْبَعَهُ / په‌نجه‌ی (پیاکړد،

تټ‌خست).

اَصْبَغُ: اِصْنَعُ: صَبَّاعُ الْيَدِ وَ الْقَدَمِ / په‌نجه، په‌نجه‌ی

ده‌ست و پټ، پل، نه‌موس، نه‌نگوست، قامک.

اَصْبَاعُ الْيَدِ خَمْسَةٌ: پټنج په‌نجه‌ی ده‌ست.

اِبْهَامٌ / په‌نجه‌ی گوره، که‌له‌موس.

سِيَّابِيهٌ / ئال‌خواج، دوشاومژه.

وَسْطَى: ئال، به‌رزه‌لوته، بالابه‌رزه.

يُنْصَرُ / برای لوته.

خَنْصَرٌ / توته.

طَبَعَ ال - / په‌نجه‌گرتن.

صبع:

صَبَغٌ: لَوْنٌ / ره‌نگی کرد، ره‌نگاره‌نگی کرد.

- : طَلَى بِلَوْنٍ / بټ‌یی کرد، بټ‌یی لوتدا، بټ‌یاخی کرد.

- : فِي الْمَاءِ: غَمَسَ / کړدی به‌ناودا، له‌ناوی هه‌ل کټشا.

- یده بالعل: اِشْتغَلَ به/ دهستی (دایه فرمان، خسته نیشووه، پی‌کرد).

صَنْعَ: تلوین/ رنگ کردن، بویه کردن، بویاخ کردن، خوم کردن.

صَنْعَ: صِبْغَة. صباغ: مایِ صَنْعَ به/ خوم، رنگ، بویه، بویاخ.

صَبَاغَ: صابغ: الذی یَصْنَعُ/ بویه‌چی، خوم‌خانه‌چی، بویاخ‌چی.

صِبَاغَة: عمل الصَّبَاغِ او حرفته/ بویه‌چی‌تی، خوم‌خانه‌چی‌تی، بویاخ‌چی‌تی.

مَصْبَغَة: محل الصِبَاغَة/ خوم‌خانه، بویه‌خانه، خم‌خانه.

مَصْبُوغ: مَلُون. مطلق/ بویه‌کراو، رنگ‌کراو، خوم‌کراو، بویاخ‌کراو.

صبغة: نوع. شکل/ جور، شیواز، چه‌شن، شیوه.

- : خَلَاصَة فی الطب/ پوخته، رُوح، ریه، رینگ.

- الاقیون/ تلیاکی پوخت.

- الیود/ یود، نه‌یودین.

صَبْن: صَبْن. اِنْصَبَنَ اِنْصَبَنَ الشَّيْءُ: اِنْصَرَف عنه و ترکه/ وازی لو‌هینا، دهستی ئی مه‌ل گرت، دهست به‌رداری بو.

- المَقَامَرُ الکعبین: مَسْک/ گرتی، زاری گرت.

صَبْن: غَسَلَ بالصابون/ به صابون شتی.

صابون: غاسول/ سابون.

- الثیاب: عرق الحلاوة/ نه‌سپون، سپون.

صابونَة: قطعة صابون/ سابون، سه‌لکه سابون، بنیسک.

- الرجل: داغِصَة/ کلاوه‌ی نه‌رتق.

صابونی: کالصابون او منه/ سابونی، له سابون نه‌کا.

- : صانع او بائع الصابون/ سابونچی، سابونکەر، سابون فروش.

مَصْنِیَة: مصنع الصابون/ کارگی سابون درست کردن.

صَبَان: صانع الصابون/ سابونچی، سابونکەر.

صبا: صبا الیه وله: حَنَ و اِشْتاق/ بیری کرد، به په‌رُوش بو بوی.

- : مال الی جهلة الصبیان/ خوی منداال کرده‌وه، مندالی بیر که‌وته‌وه.

تَصَابى. تَصَبَّى. مال الی اللعب/ مه‌وای مه‌رزه‌کاری‌تی لو‌ندا.

- المرأة: اِسْتَهَوَاهَا/ حەزى ئی کرد، چوبه دلیا، شه‌یدای بو.

صَبَّى: تَصَابى. اِسْتَصَبَّى: فعل فعل الصبیان/ کرده‌وی گه‌نجان‌ی کرد، ته‌پیری نولند.

صَبُو. صَبُوَة: حنین و شوق/ بیرکردن، شاره‌زوکردن، په‌رُوش بون.

صَبُوَة: صَبَاء. صبا: شباب/ گه‌نجی‌تی، لاری، مه‌رزه‌کاری.

صَبَّى: ولد. غلام/ کوی، گه‌نج، لار.

صَبِيَّة: بنت/ کچ، ده‌سته‌کچ، کیژ، کچوله.

- : فتاة/ کچی عازب، مه‌رزه‌کار، قه‌یره.

- وَرْشَة: مَسْرُجَة/ کورانی، نیره‌کوپکەر.

صبیانی: مختص باولاد و الاحداث/ مندالانه.

صبا: ریح شرقیة/ پای خورمه‌لات.

صح: صح: اِسْتَصْحَ: شَفَى/ چاک بو‌وه، خوزی تن‌گه‌پا، نامی (تن) هاته‌وه.

- الجرح: اِلْتام/ ساپریژوه‌وه.

- : سَلِمَ مِنْ کل عیب/ پاک ده‌رجو، زرکاریو، قوتاریو.

- الخَبَرُ: ثَبِتَ/ راست ده‌رجو، مه‌واله‌که راست بو.

صَحَّ المریض: شَفَاهُ/ چاکی کرده‌وه.

- الکتاب: ضَمِبَطَه/ پی‌اچوه‌وه، راستی کرده‌وه، مه‌له‌چنی کرد.

- الخطأ او العیب: عالجَه/ مه‌له‌و‌خه‌وشی راست کرده‌وه، نه‌ی‌هینشت، چاکی کرده‌وه.

صَحَّة: ضِد خطا/ راستی.

- : صَبِقَ/ راست گویی.

- : حَقِیْقَة/ ره‌وایی.

- : سَلَامَه/ چاکی، چاکی‌تی.

- : عَافِیَة/ ته‌ندروستی، له‌ش‌ساخی، خوز، رنگ و بۆ.

- : صِلَاحِیَة. شرعیة/ ره‌وایی، بۆیون، بۆشیان.

اِسْتِرْجَاع الصَّحَّة: اِنتعاش/ چاک بونه‌وه، خوز تن‌گه‌پان.

حفظ ال - / پاراستنی ته‌ندروستی.

وزارة ال - / وه‌زاره‌تی ته‌ندروستی، شالیاری‌تی ته‌ندروستی.

اِنْحَطَّت صَحَّتَه: تدهورت/ پرکایه‌وه، تیک چو، تن‌شکا.

صَحِي: مختص بالأمور الصحية/ زائاری تەندروستی.
 - مَصْحَة: نجيع/ خانەى تەندروستی، دروستگه.
 - كالطعام أو الشراب: مفيد للصحة/ سوک، تەندروست، سازگار.
 غير - وبيل/ نادروست.
 مُحَجَّر - كورنئينه/ كهره نئينه، قورمئينه.
 مَصْحَة: مَصْح: مستشفي/ خانەى تەندروستی، خەستە خانە.
 صحيح: كامل. تام/ تەواو، ساخ.
 - حقيقي/ رهوا، راست، راسته قينه.
 - سليم/ تەندروست، چاك.
 - صح: مضبوط/ تەواو، راست، راست و رهوان.
 - قانوني/ ياسايي.
 - الجسم/ لەش ساخ.
 عدد - بلا كسر/ ژمارەى تەواو، ئاووئە.
 مَصْحَح: مضبوط/ (چاك، ساز، راست) كراو.
 مَصْحَح: المسودات/ راست كەرەوه، راستكار، راست گيژ، هەلەچن.
 تصحيح: تصويب/ بپاچونەوه، راست كرنەوه.
 - دفاتر الامتحانات/ هەل سەنگاندننى دەفتەرى تاقى كرنەوه.
 صحب: صحب: صاحب: رافق/ هاوەلى كرد، لەگەلى بو.
 - تصاحب مع: عاشق/ لەگەلى ژبا.
 - مع: إتخذہ صاحباً/ كرى به هاوەلى خۆى.
 تصاحباً: ترافقا/ جوتيان گرت، بون به هاوېځ، بون به هاوەل، به يەكەوه بون.
 استصحب: جعله فى رفقة/ لەگەل خۆى برد.
 اصطحب الرجل: رافقه/ هاوەنگى بو، هاوېځ بو، لەگەلى بو، لئى جيانە برةوه، ياوهرى كرد.
 صاحب: رفيق/ هاوېځ، هاوەل، برادر، ياوهر.
 - الشيء: مالكة/ خاوەن، خيۆ.
 - الأمر: رئيس. سيد/ سەردار، سەرك.
 - البلد: حاكمها/ مير، دانەر، فرمان رەوا.
 - الدائن: دائن/ خاوەن (قەرەز، وام).
 - العزة أو السعادة أو المعالي/ خاوەن شكۆ، بەرپۆز.

صاحبة: مؤنث صاحب. زوجة/ ژن، خيژان، هاوېځى ژيان.
 يا صاح: يا صاحب/ هاوېځم.
 الصحابة: رفاق أو أصحاب النبي/ هاوەلانى پيغمبەر.
 مُصاحب: ملازم/ ياوهر، برادر.
 مُصاحبَتان إصطحاب: مرافقة/ لەگەل بون، هاوەلئيتى، برادرەرى، ياوهرى.
 بمصاحبة: مع/ لەتەك، لەگەل.
 مُصْحَبَة: رفقة/ ياوهرى.
 - رفاق/ برادران، هاوەلان.
 - صداقة/ هاوېځ يەتى، دوستايەتى.
 صحر: صحر اللين: طبخة/ كولانى، شيره كەى كولان.
 اصخر: خرج الى الصحراء/ دايە دەشت، چوہ سارا.
 صحيرة: طعام من الحليب و الرز/ شيرهوا، شيرينج.
 صحراء: الفضاء الواسع لانبثات فيه/ بيايان، چۆل، دەشت، سارا.
 صحف: صحف: تصفح الكلمة: اخطأ فى قراءتها/ بەهەل وشەكەى خويندەوه، هەلەى كرد لە خویندەوه.
 - الخبر: حرفه/ هەلى گيژايەوه.
 صحافة: كتابة الجرائد و إدارتها. تحرير الصحف/ رۆژنامە (كەرى، چيئى).
 صحفى: صحافي: مُشتغل بالجرائد/ رۆژنامەگەر، رۆژنامەنوس.
 صحاف: بائع الصحف/ كتيب فروش.
 مصحف: كتاب/ كتيب، پەراو، پەرتوك.
 ال - الشريف: قرآن/ قورئانى پيرۆز.
 صحيفة: وجه/ رو، لاپەرە.
 - اخبار: جريدة/ رۆژنامە.
 - ورقة: پەرە.
 - الوجه: بشرة/ پيستی رو، دەم و چاو، روخسار، چارە.
 صحيفة: صحن كبير/ لەگەن.
 - العمود: تاج وقدمة العمود/ تەپلەك، سەروینی كۆلەك، سەر تەپلەك.
 صحن:

صَحَنَ الرَّجُلُ: اعطاه شيئاً في صحن / له لگناشتی / دایه، بقی کرده له گنهوه.

لَهُ ضَرْوَةٌ / لَيْسَ دَا، بپاکیشا، له قه لئدا، دای پلؤست.

صَحْنُ الْأَكْلِ: طَيِّق / له گن، قاپ.

الدار: ساحتها / حوشه.

جَوْفُ الْخَافِرِ / بَنَى سَم، ناوسم.

صَحْنَاءُ: صَحْنَاءُ: سَمَكٌ صَغِيرٌ / مَاسِي وَرْدَه، ساردين.

صَحَّةٌ: (في صح) صَحَا:

صَحَا الرَّجُلُ: تَرَكَ جَهْلَ الصَّبَا / مَوْشَى هَاتَهوه، هاتَهوه مَوْش، ناغريو.

صَحَى: اصْحَى الْيَوْمَ: صَفَا / خَوْشَى كَرْد.

افاق / هاتَهوه مَوْش خَوَى.

إِسْتَيْقَظَ / لَخَوَ هَلَسَا، خَه بَرِي بوهوه، بیدار بوهوه.

اصْحَى: صَحَى: اِيقَظَ / هَلَسَى سَان، خَه بَرِي كَرْدَهوه، بیدار بوهوه.

السَّكْرَانُ: ذَهَبَ سُكْرَهُ / بَرِي دَا.

صَحَوُ: يَقْضَى / بَخَه بَرِي، ناگاداری، وریایی.

صَحْوَةٌ / رُشْد / هَسْتیاری، مَوْشیاری.

صَاح: رَانِق / خَالَ مِنَ الْغَيُومِ / سَايَه قَه، خَوْشِيَان، سَايَه قَهی سامان.

صَاح: يَقْظَان. مُتَيَقِّظٌ / بَخَه بَر، به ناگا، ناگادار، مَوْشیار.

من النوم: مُسْتَيْقِظٌ / لَخَوَ هَلَسَاو، به خَه بَر، بیدار.

ضد سكران. مُسْتَفِيقٌ / نَهی كَرْتَهوه.

صَحَّه. صَحَى. صَحَح (في صح) صَحِيفَه (في صحف) صَحَب:

صَحَبَ: صَاح شَدِيداً / قِیرَانی، هاواری كَرْد، نه پانی، قیرانی.

صَحَبَ: صَبَاح / قِیرَه، قاووقیز، هاوار، ژاله ژاو، هه لا، هه را، هه راو هوریا، دهنگ دهنگ، غه لبه غه لب.

صَحَبَ: صَحَاب: صَبَاح / دهنگ زل، قیرن، هه نه قیرنن، دهم به هاوار.

صَحَد:

صَحَدَ: صَحَدَ الْيَوْمَ: اِشْتَدَّ حَرُّهُ / گه رمای كَرْد، تاروی سهند.

تَه الشَّمْسُ: اَصَابَتْهُ وَ اَحْرَقَتْهُ / مه تاویردی، سوتانی، جَوْشی دَا.

صَيَّخُو: شَدِيدَةُ الْحَرِّ / زَوْدَ گَرَم، قَرچَهی گَرَمَا.

صَخْر:

صَخْرُ الْمَكَانِ: كَثُرَ صَخْرُهُ / بَرْدی زَوْدِبو، بَرْدَه لَان بو.

صَخْر: حَجَرٌ صَلْبٌ / بَرْد، تاویر، خه لَان، تاش.

صَخْرَةٌ: مَفْرَدُ الصَخْرِ / بَرْدِيك.

كَبِيرَةٌ / تاویر، تات.

كَبِيرَةٌ وَ مُسَطَّحَةٌ / تاشه بَرْد.

مُسَطَّحَةٌ / تاته بَرْد، ته له بَرْد.

صَخْرٌ: صَخْرِي: كَثِيرُ الصَخْرِ / بَرْدَه لَان.

صَد:

صَدَّ: مَنَعَ / بَرِي گَرْت، رَنی گَرْت، بَه ریه سَتی كَرْد.

اعاق / كَوَسِبِي خَسْتَهی، ته گهره ی نَیْدَا.

قَاوَمَ / بَه ریه لَسْتی كَرْد، بَه رگری كَرْد.

رَدَّ / پَه رچی دایهوه، سه نندیهوه.

عَنهُ: اَعْرَضَ / خَوَى لَوَلَادَا، رَوی لَو وَه رگَیْزَا.

تَصَدَّدَ لَهُ: تَعَرَّضَ / رَنی پَن كَرْت.

صَدَّدَ: اَصَدَّ الْجَرْحُ: تَقَفَّعَ / كَیْمی تَرَا، زوخاری كَرْد، كَیْمی كَرْد.

صَدَّ: مَنَعَ / بَه رگَرْتَن، رَنی پَن گَرْتَن، بَه ریه سَتی كَرْدَن.

مَقَاوَمَةٌ / بَه ریه لَسْتی، بَه رگری.

رَدَّ: دَفَعَ / پَرچ دانهوه، سه نندیهوه.

مَصَدَّ: مَانَعَ / بَه ریه سَت.

الريح: مَانَعَ الرِّيحَ / بَه ریه سَتی بَا، باگَیْزَه وه.

صَدَّدَ: خَصُوصٌ / بُوْنَه، باره.

قَصِدَ: شَانَ / مَه پَسْت، نا مانج.

تَجَاهَ: (امام / روه)، بَه رَامِیَر، پِیْش، نَزِيك.

صَدِيد: قَبِيح / كَیْم، زوخ، زوخاو، زامه ت.

صَدِيدِي: قَبِيحٌ / كَیْمَاو، زوخاری.

صَدِيء:

صَدِيءٌ صَدَّءٌ: صَدَّأ: صَدَى الْحَدِيدُ: عِلَاةُ الصَّدَا / زه نگی كَرْت، زه نگی تَرَا.

الرجلُ: اِنتَصَبَ وَنَظَرَ / قَنج یا قَبِيت بوهوهو سهری كَرْد، راسْت بوهوهو رَوَانی.

صَدَّأ: صَدَامَةٌ: صَدَّءٌ: تَاكُسد / زه نك، زه نك گَرْتَن، زه نك هَل مِیْتَان.

اکله ال - / ژهنگ خواری، ژهنگی گرت.

صَدَيء. مُصَدَّأ. مُصَدَّى / ژهنگاوی.

مُصَدَيء: مسبب الصدا / توكسجين، ژهنگ هين.

صَدَح:

صَدَح: غَمَّى / دهنگي ايته لَ بَرِي، گوراني وت.

- ت الموسيقي / موسيقا لئدرا، ژهنگرا.

صَدَاح. صَادِح. صَيَدَح: مُغَرَّد. مُغَن / گوراني بيژ، بيژره،

شاپير.

طائر - / مالى به ئاوان.

صَدَح: علم / نالا.

- : المكان الخالي / چۆل.

صدر:

صَدَرَ اليه: صار اليه. ذَهَبَ / بۆي چو، بۆي نئيرا.

- الأمر: حَدَّثَ و حصل / روى دا.

- الأمر: أَمَرَ / فرمان دهرکرد.

- عنه: نَشَأَ و نَتَجَ / لئى وه شاپيره.

- عن المكان: رجع عنه / گهراپيره، په شيمان بوهره.

صَدَرَ: أصدر: (رُسِلَ) ناردی.

- : - الكتاب أو الخطاب / ژماره و به روى

خسته سر.

- : - السِّلْعَة الى الخارج: وُرَدَهَا الى الخارج / ناردی بۆ

دهره وهی ولات.

- : - ارجع / گهراپيره وه.

اصْدَرَ أمراً: (برزه) فرمانی دهرکرد.

- حَكَمًا / بریاری دا، بریاری دهرکرد.

- قانونًا / یاسای دهرکرد.

- الكتاب: نُشِرَ / په پلوی دهرکرد.

تَصَدَّرَ: صَدَرَ المجلس: جلس في صدر المجلس.

رَأَسَهُ / له ژور هه موانه وه دانیش، سرژکایه تی کړه که یی کرد.

صَادَرَ المال: إستهباحه للحكومة / دهستی به سهرراگرت.

صَدَرَ: شَكَا صَدْرَهُ / هاواری سنگی کرد.

صَدَرَ: مَايِنَ العُنُق و البطن / سنگ، سینه.

- الثوب: القسم الأمامي / پيشه که یی.

- : نُهَوِدَ / مه مک، مه مکوله، سنگ و مه مک، مه م.

- : فَوَاد / دل.

- الشَّيْء و المكان: (أولهُ) سهرمتا، پيشه که یی، به شیء پيشه وه.

- القوم: رئيسهم / پيشه ورا، سرژک، دهم راست.

ال - الأعظم: الوزير الأكبر / سهره وزیران، سهره ک شاليار.

بَنَات ال - : الهموم / خه م و خهفت، مهراق، په ژره،

ماته مینی.

ذات ال - : عِلَّة فيهِ / دهره نه خویشی سنگ.

رَحِب ال - : / سنگ فراوان، دل کرله.

ب - رَحِب / به دليکی فراوان وه.

مُنْقَبِض ال - / په ست، خه مگین، خه مناک، به په ژره.

ذُبْحَه - لة / سنگه کوژی.

التجويف ال - ی / بۆ شایی سنگ.

صائر: ضد وارد / نئيراو.

- عن: ناشيء / ليؤه وه شاپره، لی روداو.

تصدير / ناردن، دهرکردن.

- البضائع / ناردن، شت و مه ک ناردن بۆ دهره وه ی

ولات.

الصادرات: عكس الواردات / نئيراو، شو شت و مه کانه ی

ته نئيريت بۆ دهره وه ی ولات.

إصدار. إعلان. نُشِر. إذاعة / دهرکردن، دهره مئيان،

بلاوکردن وه.

مُصَنَّر: مُرْسِل / بنیز.

مُصَادَرَة الأموال / دهست به سهرراگرتن.

صُنْرَة. صُدِيرِي: ثَوْب يَغْش الصنر / به روانکه، سنگ

پۆش، پيش دامين.

صُنْرِيَة. شَمَال / مه مكدان.

صِدَار. قَمِيص يَغْش الصنر بلاكمين / يه لهگ، سوخمه،

به چهته، سینه به ره.

مُصَدَّر مُصَاب بالسبل / سيلای، دهره باریکاری.

صَدَارَة: تَقْدِم / پيشه که وتن، له پيشه وه بون.

مُصَنَّر: مَنَشَا / سهرچاوه، بنه پرت.

- الرزق / موی ژيان، سهرچاوه ی ژيان.

- الكلمة / چاووگ، بنه پرت یا سهرچاوه ی وشه.

صَيِقَة ال - / چاووگ.

صَدَع:

صَدَع. صَدَع: شَقَّ (أو كَسَرَ) شَعْقِي كَرْد، شکانی،

دای هئینا.

- بالحق: اقرار راستی وت، درکائی، دانسی پیاوا، پیتی لی نا، چوه ژیری.

- القوم: فرقههم/ بلاوهی پین کردن.

تصدع: انصدع الشيء: انشق/ شق بو، شکا، درزی برد.

- الصباح: طلوع/ شهبه قی دا، رۆژ بوه وه، گزنگی دا.

- القوم: تفرقوا/ بلاوه یان لی کسد، بلاویونه وه (په پره وازه، په رته وازه) بون.

صدع: صدع: اصابه الصداع/ سه ری هاته نیش، ژانه سه ری (گرت، توش بو).

- خاطره: کدره/ دلگیری کرد، زویری کرد، دلی نیشان، دلی شکان، ره ناجانی.

صدع: شق/ قلیشای، قلیش، برز، تلیش.

صداع: وجع الراس/ سه ریشنه، ژانه سه، سه راسن.

مصدوع: مشقوق/ قلیشاو، برز توبو، شکاو، تلیشاو.

صدع:

صدع: ما بین العین و الاذن من الراس/ لاجانگ.

صدف:

صدف عن کذا: صرف و مال/ دهستی مه ل گرت، وازی هیتا.

- تصدف عن: ارتد/ سه لمیه وه، سه لی کرده وه، گه رپه وه، وازی لی هیتا

- صادف: حدث مصادفة/ ریکوت، واپی کهوت.

اصدغه عن کذا: صرفه و اماله/ وازی پین لی هیتا، دهستی پین مه ل گرت.

صادفه: قابله علی قصد او بدونه/ به ریکوت بینی.

صدفة. صدفة. مُصادفة: اتفاق، مقابلة علی قصد او بدونه/ ریکوت.

صدفة. بالصدفة. مصادفة. اتفاقاً/ به ریکوت.

- - - - - بالنادر/ به ده گهن، چونه ها، چلونه ها.

الصدف: الجانب و الناحية/ نه نیش، رو.

- غلاف المحارة/ هیلکه شهیتانوک، له پکه.

صدفة الاذن: صوانها/ کپکپاگی گوئی.

- السلم: المسطح من السلم/ پیچی پلیکانه، تهختانی پلیکانه.

- - - - - محارة/ هیلکه شهیتانوک، له پکه.

الکائنات و الحيوانات الصدفية: حیوانات رخوه/ گیانه وهی له پکه دار.

صدق:

صدق: ضد کذب/ راستی کرد، راستی وت، راستگ بو، به گفت بو.

- فی وعده او وعیده: انغذه/ به پهیمان بو، پهیمان راست بو، به جیتی هیتا.

- قوله او ظنه: تحقق/ راست بوی چو، بوی چو.

- التصنع أو الحب: اخلصهما له/ دلسوزبو.

صدق الخبر أو الكلام: ضد کذب/ بپوای پین کرد، باوه پری پین کرد، په سه ندی کرد، سه لماندی.

يصدق: يمكن تصديقه/ باوه پری پین نه کړی، جیتی باوه پری، په سه ند نه کړی، نه سه لمیترئ.

لا يصدق: لا يمكن تصديقه/ باوه پری پین ناکړی، جیتی باوه پری نه، په سه ند ناکړی، ناسه لمیترئ.

صادق: صاحب/ هاویتی کرد، هاوه لی کرد، بو به براده ری، دۆستایه تی له که ل گرت.

- علی: وافق/ قابل بو، په سه ندی کرد.

- علی: اجاز/ ریی دا، سه لماندی.

اصدق ابنته: عین لها مهرها/ داوی ماره ی بۆ کرد، ماره یی بۆ برپه وه.

تصدق: اعطى صدقة/ خیری کرد، به خشی.

صدق: تقيض الكذب/ راستی، راستگوئی.

- : امانة/ ده سته پاکي، پاکیتی.

- : إخلاص/ دلسوزی.

- : فضل/ پیاوه تی، چاکه.

صادق. صدوق: ضد کذاب/ راست، راست گۆ، به گفت، سه ر راست، راست بیژ.

- : امین/ ده ست پاک.

- : مخلص/ دلسوز.

صدق: دائم الصدق/ هه میسه راستگو.

صدقا: حقاً. یقیناً/ به راستی.

تصدق: قبول/ قابل بون، په سه ند کردن.

- : مُصادقة: موافقة/ چه سپاندن، دان پیاوان، سه لماندن، بروادان، برپواکردن.

مصدق: ممکن تصديقه/ باوه پری کړاو، په سه ند، سه لمیترلو.

سُرْعَةُ التصديق / خوش باوه‌ی، زود باوه‌ی کردن.
 سریع التصديق / خوش باوه‌ی.
 صديق: صاحب / هاوړی، هاوړل، برادر، دوست.
 صداقة: محبة / خوشه‌یستی، دلسوزی، دوستایه‌تی.
 - صحبه / هاوړتیه‌تی، هاوړلی، برادره‌ی.
 اواصر ال - / په‌یمانی هاوړتیی.
 صديق: بار / راست، راستگو.
 - حميم / دلسوز.
 صدقة: احسان / خیر، به‌خشنده‌یی، ده‌ست‌گیری.
 صدق: صدق / مهر / ماره‌ی.
 صدم:
 صدم: صادم: دَفَعَهُ وَ ضَرَبَهُ بجسده / خوی پیادا، به‌ری
 ک‌وت.
 صَدَمَهُ امرٌ شديد / اصابه / توشی به‌لا‌بو، کاره‌ساتی
 به‌سهرات، توشی خوړپه‌بو.
 تصادم: اصطدم القطاران (مثلاً): ضرب احدهما
 الآخر / له‌په‌کیان دا، به‌ریه‌ک که‌وتن.
 - الریان: تضارياً / دواوړړیک نه‌که‌وتن.
 صدمة: المرأة من صدم / لیک دن، کوست، کوکسپ.
 - رجّة / شله‌قان، خوړپه.
 - عصبية / له‌میثک دان، میثکه خوړپه.
 اصطدام: تصادم: تلاطم / پتک‌داندان، به‌ریه‌ک که‌وتن،
 به‌په‌ک‌دا دان، لیکدان.
 - الأراء او المصالح / ریک نه‌که‌وتن،
 لویه‌ره‌کتیی.
 - السيارة / لیک دان.
 صدى:
 صدى: عطشٌ شديد / زدری تینو‌بو.
 صدى يذّيه: صفق / چه‌پله‌ی لو‌دا.
 اصدى الجبل: اجاب بالصدى / ده‌نگی دایه‌وه، زایه‌له‌ی
 دا.
 - مات / مرد، کپ بو، گیانی ده‌رجو.
 ثصدى له: تَقَرُّض / به‌ره‌لستی کرد، له‌رویا وه‌ستا، رتیی
 پئ‌گرت.
 صدى: صا. صدیان: عطشان / تینو، زدر تینو.
 صدى: العطش الشديد / تینوتیی، زدر تینوتیی.
 - الصوت: رجّة / ده‌نگ دانوه، زایه‌له، ولنگه.

- تَقَرُّض / به‌ره‌لستی، به‌ره‌لستی کړن، له‌رودا
 وه‌ستا، رتیی پئ‌گرتن.
 - نوع من اليوم / جزیرک له‌کونه‌په‌بو.
 صديد (فى صند) صديرى (فى صندر) صراط (فى
 صر):
 صر: خرم / پتچایه‌وه، به‌ستی، گرتی دا.
 - صرر: اصراً أدته و بأذنه: نصبها للاستماع / گوئی
 هل خست، گوئی گرت، گوئی قولاخ بو، گوئی قوت کرده‌وه.
 - الشیء: صوت / ده‌نگی لیوه‌هات، جیره‌ی هات، زقیه‌ی
 هات.
 - الباب: صرّف: رزق / جیره‌ی هات.
 - ت الأذن: سمع لها طنين / زنگایه‌وه، ده‌نگی دایه‌وه.
 - ت الأسنان: صرّف: دانه‌کړه‌ی کرد، دانی لیک خشا،
 جیره‌ی هات.
 أصّر على الأمر: ثبتّ عليه / سوریو، هت‌ریو، به‌رده‌وام
 بو، پتیی داگرت.
 - على الأمر: عزم عليه / بیاری کړنن دا.
 - على: شدّد: لَجّ / وپکی گرت، قیر سچمه‌یتى کرد،
 شیت‌گیر بو.
 إصرار: تثبيت / سوریو، له‌سار رزیین، قیر سچمه‌یتى،
 شیت‌گیرى، پئ‌داگرتن، هت‌ریو، وپ‌گرتن.
 مُصر: مقشّب / قیر سچمه، سور، وپ‌گرتو.
 - : عاقد النية / بیار داو.
 صرة: ما یصرفه / بوخچه، توره‌که، پریاسکه.
 - خزمة / گورزه، پتچلوه.
 - نقود: صریرة / پریاسکه، توره‌ک‌ی پاره، کیسه‌ی
 پاره.
 صر: صریر الباب: صریف / جیره‌ی ده‌رگا.
 - الأسنان: صریف / کړه‌ی دان، دان لیک خشان،
 جیره‌ی دان.
 صر: عُصفور مُقرّد / که‌تاری.
 - صرة: برّد / سه‌رما، سه‌رماو سؤل.
 صرور: صارور: تارك الزواج او الذى لم يتزوج / ښی
 نه‌میتاوه، نه‌وه‌ی ژن ناهیتیی، بوخچه‌ی نه‌کراوه.
 صرصر: صوت / ده‌نگی لیوه‌هات، جیره‌ی هات.
 صرصور: صرّار الليل / سیس‌رک.

صرح:

صَرَخَ. اصْرَحَ الأمرُ: بَيَّنَّهُ / ناشکرای کرد، رونی کرد هوه، خستیه رو، ده ری خست.

صَرَخَ. اِنْصَرَخَ: کان صَرِيحاً. صَفَى و بَان / له رویو، ده رکهوت، روین یوه هوه.

صَرَخَ الأمرُ: بَان و اِنْكَشَفَ / ده رکهوت، ناشکرایو، کهوته پو.

- : جَاهِرًا / رای گه یاند، ده ری پری، ناشکرای کرد.

- المتكلم: خلاف عَرَض / ناشکرای کرد، وتی، رای گه یان، به یی پیچ و پهنا خستیه رو.

- : صَارَحَ بِمَا فِي نَفْسِهِ: ابداه و اظهاره / چی پی بو ده ری پری.

- : اَجَارَ / رَضَى داء، قایل بو.

صَرَاحَة: صَفَاء / رونی، ناشکرای، ناشکرا بیژی، له رویه تی.

- النِّيَّةُ: اِخْلَاص / دلستوی.

- : بِصَرَاحَة: بوضوح / به یی پیچ و پهنا، به راستی، له روی.

- : بالمفتوح / به ناشکرا، به کراوه یی.

صَرِيح: صَرَاح: واضح، جَلِي / ناشکرا، روین، له پو، قسه له پو، ناشکرای بیژ.

- : مخلص / دلستو.

- : خالص / پوخت، پاک، خاوین.

- بذاته: غنى عن البيان. بدیهی / به لگه نه ویست.

جواب - / وه لای ناشکرا و راست.

رای - / (را، باوه یی) ناشکرا و راست.

تصریح: بیان / راگه یاندن.

- : اِعْتِرَاف / اقرار / دان بیان، پی لوتان، درکندن.

- : اِذْن / رِئَاسَة، قایل بو.

صَرَاحِي: بَيِّن / ناشکرا، له پو، دیار.

صَرَاحِيَّة: اَثْبَاتُ الْخُفَر / شوشه ی می، سورلی.

صَرَخ: قَصْر / کوشک.

- : نَاطِطَةُ السَّحَاب / هور قوچ، کوشکی بالا.

صرح:

صَرَخَ: صَاح شَدِيدًا / قیزانی.

- : اِسْتَمْرَحَ: اِسْتِغَاثَ / هاواری کرد.

صارخ: ديك / که له شیر، که له باب.

- : صَرَاح: صَيَّاح / قیزه کر، هاوار کر.

لون - : بَرَّاق / رهنگی بریقه دار، دره وشه دار، زهرقی.

صَرَاح: طَاوُوس / تاووس.

صاروخ: قَذِيفَة جَوِيَّة / موشه ک.

- : سهم ناری / فیشکه شپته.

صَرَاح: صَرِيخ: صَيَّاح / هاوار، قیزه.

صرد:

صَرَدَ. اَصْرَدَ السَّهْمُ: اَخْطَأَ الْغَرَضَ / نه ی پیکا، لئی نه دا، سه ری کرد.

- الرَّجُلُ: كَانَ قَوِيًّا عَلَى اِحْتِمَالِ الْبَرْدِ / به سه رما قایم بو.

- الرَّجُلُ: كَانَ ضَعِيفًا عَلَى اِحْتِمَالِ الْبَرْدِ / سه رما برده له بو.

صَرَدَ الرامي: اِنْقَذَه / پیکای، لئی دا، نیشانی شکان.

صارِد: مَصْرَد: مَافِد / پیکه، له دهر، نیشانی شکان.

صَرَدَ: يَوْمَ صَرَدَ: بَارِد / سارد، زور سار، زورنی توش و سه رما.

مات صَرَدًا اَي مِنْ شِدَّةِ الْبَرْدِ / له سه رمانا ره ق یوه هوه.

صَرَدَ: مَصْرَد: الضَّعِيفُ عَلَى الْبَرْدِ / سه رما برده له.

- : الْقَوِيُّ عَلَى الْبَرْدِ / به سه رما قایم.

صَرَدَ: صَرِيد: غَيِم رَقِيق لَا مَاءَ فِيهِ / هوری بی باران، تنکه هور، هوری دهره باران.

صرط:

صِرَاط: طَرِيق / ری، ریگه، ریگا.

صرع:

صَرَخَ: طَرَحَ عَلَى الْاَرْضِ / دای به زه ویدا، کوتای به زه ویدا.

- : اَفْرَعُ / تَرَسَانِي، تَوَقَّاسِي، دای خورپان.

- الباب: جَعَلَهُ ذَا مِصْرَاعَيْنِ / کردی به دوتاک، دوتاکي

کرد، دولایی کرد.

صَرَخَ: اَصَابَهُ الصَّرَعُ / قَبِي لِي هَات، توشی په رکه م بو، په رکه م گرتی.

- : اِنْصَرَعَ: سَقَطَ / کهوت، درا به زه ویدا، خزا.

اِنْصَرَخَ: كَلَبَ / هار بو.

صارخ: حَاوَلَ صَرَغَةً / زورانی له گه گرت، ویستی بیخا.

تَصَارَع: اِصْطَرَعَ الرَّجُلَانِ: حَاوَلَ اَيُّهُمَا يَصْرَعُ الْاُخْرَ /

زورانیان گرت، زوران بازیان کرد.

مُصَارَع: صِرَع: مُغَالِب / زوران باز.

- مُحْتَرَف: مُجَالِد / زوران بازی هه میشه یی، پاله وان.

مُصَارَعَة. صِرَاعَة. مُغَالَبَة / زُودان بازی، زُودان گرتن، زُودان.	- - - الفعل / فرمان، گاهی خسته بخوابد.
صِرَاع: مُغَالَبَة / زُودان بازی.	- - - الشراب: شربه غیر ممزوج / بن‌شاور، ساده خورید.
- : مُنَافَسَة / رق به رایستی.	صَرَفَ فی الامر: فَوْضَه / بهره روی کرده‌وه، پشت نه ستوری کرد.
صُرْعَة: مَنْ يَصْرَعُ النَّاسَ / تپه تپتی.	- : باع / فروشتی.
مَصْرَع: مَكَان الصَّرْع / شوبین کهوتن، زُودانگا.	- : الماء: نَزَح / افرغ / به تالی کرده‌وه، رای کیشتا، ده‌ری هینا، ده‌ری دا.
- : مَكَان السَّقُوط / کهوتنگ.	- : الْعَمَلَة: بَدَلْهَا / گوپی‌وه، وردی کرده‌وه.
- : مَوْت / مردن، کوشتن، گیان ده‌رجون.	- : الماء: اجراه / روانی، ثاوه‌کی به‌ردا، کردی‌وه.
صَرَع. مَصْرَع: سَقُوط / کهوتن، کهوتن به‌زه‌ویدا، ژیرکه‌وتن، بران به زه‌ویدا.	- : انْصَرَفَ: ذَهَبَ / رُوی، به‌جیتی هیشتن.
- : مَثَل / وه‌کو، تاک، هاو چه‌شنی.	- : عَنْ كَذَا: تَخَلَّى / وازی هینا، ده‌ستی لی مه‌ل گرت.
- : مَرَضٌ عَصَبِيٌّ تَشْنِجِي / فن، په‌رکم.	تَصَرَّفَ: سَلَكَ / کردی، نواندی، ره‌فتاری کرد، رای په‌پران.
مِصْرَاعُ الْبَاب: اِحْدَى دَقَّتِيهِ. دَرَقَة / تاک، تاکی ده‌رگا، ده‌ریازه.	صَرَفَ: تَصْرِيفُ الْكَلَامِ / وه سازکردن.
- : الشَّعْرُ: نِصْفُ الْبَيْتِ / نیوه دپلی له هونراوه.	- : - : الفعل / کار سازکردن.
صَرَعٌ: دَاءُ الْكَلْبِ / هاری.	- : النِّقُود: تَبْدِيلُهَا / دراو گورینه‌وه، وریدرینه‌وه.
صُرْع: عَنَانٌ / جلوه، ده‌سته‌جلوه.	- : فَضْلٌ أَوْ إِعْجَادٌ / هه‌لو‌ه‌شاندن، به‌تال کرینه‌وه، بورخستنه‌وه.
صَرِيع: مَصْرُوعٌ: مُصَابٌ بِدَاءِ الصَّرْعِ / فیتی له‌گه‌له، فیتی مه‌یه، فن‌دار، په‌رکمی له‌گه‌له.	- : اِنْفَاقٌ / خرج کردن.
مَصْرُوع: كَلْبٌ / هار.	عِلْمُ الـ - : عِلْمُ صَنِيعِ الْكَلِمَاتِ / وه‌سازنی، زانستی وه‌سازنی.
- : مُفْرَعٌ / ترساو، توقیو، دلخوریو.	بَصَرَفَ النَّظَرَ / له‌گه‌ل نه‌وه‌شدا، سه‌ره‌پای نه‌وه‌ش، بین گوی‌دانه.
صرف:	مُتَصَرِّفٌ: حَاكِمٌ / شاریار، سه‌ردار، سه‌رؤك، فه‌رمان ره‌وا، فه‌رماندار.
صَرَفَ: رَدَّ وَ دَفَعَ / ده‌ری کرد، ده‌ستی پی‌ونه‌نا.	- : صَاحِبُ الْحَقِّ / خاوه‌ن ماف، کربیار.
- : سَرَّحَ / اَوْفَضَ / به‌تالی کرده‌وه، مه‌لی وه‌شانه‌وه.	صَرَاف: اَمِينُ الصَّنُوقِ / ژمی‌یار، قاسه‌وان.
- : اَبْعَدَ / دوری خسته‌وه.	- : النِّقُود: صَنِيفِي: بِيَاعِ النِّقُودِ بِنِقُودٍ غَيْرِهَا / دراو‌گوپی.
- : عَنَهُ: رَدَّوْ اَبْعَدَ / وازی لی هینا، لیتی دورکه‌وته‌وه.	اِنْصَرَفَ: ذَهَابَ / رُویشتن، به‌جیتی هیشتن، پلاوه لی‌کردن.
- : عَنْ رَأْيٍ: اِقْنَعَ بِالْعَدُولِ / په‌شیمان بوه.	تَصَرَّفَ: تَدَبَّرَ / راپه‌پاندن، به‌پی‌وه‌بردن، رامیاری.
- : النَّظَرُ عَنْ: تَفَاضَى عَنْهُ / چاوی لی‌پوشی، په‌پانی، گویی نه‌دلیه، مه‌لی بوراد.	- : سَلُوكٌ / ره‌وشت، ره‌وشت و خو، ره‌فتار.
- : الْبَابُ: صَرَّ زَيْقٌ / جیره جیری کرد، جیره‌ی هات.	- : / ده‌ستکاری.
- : الْاِسْنَانُ: صَرَّتْ / دانه‌کپی کرد، دانی لی‌ک خشا، دانه جیره‌ی کرد.	مُطْلَقُ التَّصَرُّفِ / خاوه‌ن ماف له ره‌فتارا، ماف‌داریتی.
- : اِثْفَقَ / خه‌رجی کرد.	تَحْتَ تَصْرِفِهِ / له‌ژیر رکیفه‌یدا، له‌ژیر ره‌فتاریا.
- : الْوَقْتُ: اَمْضَى / کاتی کوشتن، کاتی برده‌سه‌ر.	بِتَصْرِفٍ / به‌ده‌ست کاری‌په‌وه.
- : صَرَفَ النِّقُودَ: بَدَلْهَا / دراو، پاره‌ی (گوپی‌وه)، وردی کرده‌وه.	
- : الْكَلِمَة: حَرَكُهَا / سه‌روی‌زیی بۆ کرد.	

تصرف البضائع: بیع/ فروختن، دهست پیوه نان، له ناویرن.

- الورم/ نیشتهوه، رهینهوه.

- الجرح/ دهرك كړن، هال برین برین.

تحت التصريف/ یو فروختن و له ناویرن.

مصرف: نفق/ خرج کړو.

- نفقه/ خرجی.

- الجیب/ روژانه.

مصاريف/ خرجی و پیوستی.

مصرف الماء: مسرّب/ ټاوه پو.

- مالی: بنك/ بانک، بانک.

تصاريف: صروف الدهر: نوابیه و حدثاته/ هلس و کورتی زه مانه.

صرف: خالص/ پتی، روت.

- صاف/ پوخت، ساده، بې تاو.

صريف: صریر/ جیره، جیره جیر، خرجه، خرجه خرجه.

- الاسنان/ دانه کړی، دان لیک خشان.

صرم:

صرم. تصرم الرجل: تجلّد/ به زه بر وژنگ بو.

- صرم: صرم/ قطع، بری، قرتانی، پچری، پچرانی، پسانی.

- هجر/ به جی میشت، وازی ل مینا، دهست بهرداری بو.

صرم: کان ماضیا/ او صارما/ تیز بو، پرېنده بو، به زه بر بو.

صرم. انصرم اجله: مات/ مرد، روژی (ته او، هات).

انصرم: انقضى/ تن پیری، کوتایی هات.

صرم: قطع/ برین، قرتان، پچران، پسان.

صرامة: مضاء عزم/ تیزی، غیرو، کولنه دان.

- شدة/ زه بر وژنگ، توندوتیژی.

صارم: قاطع/ پرې، پرېنده، تیز.

- عنيف/ رهق، به زه بر، توندوتیژی، چهپ گره، ستم کار.

منصرم: ماضی/ روژیو، تپیه یو، رابورو.

صرم: صرم: طرف المعى المستقیم/ کرم، پډو.

صرم: جذاء/ پتلو، پتلوه کون، چهک پتلو.

صری:

صرى الشيء: دفعه و ابعد/ نورى خسته وه، دهستی پیوه نا.

- القوم: تقدّمهم/ پېشیان کړوت.

- بقى: طال مکته/ مایه وه، ژورمایه وه، قهتیس ما.

الصرى: البقية من الشيء/ پاشماوه.

صارى: عمود فى وسط المركب/ کوله کسى ناوه ندى

که شتی، نه ستونی که شتی، چاروکه.

- صارية: قائمة/ کوله که.

- العلم/ دارتالا.

صعب:

صعب: ضد سهل. كان صعبا/ (گران، قورسن سهخت،

دژوان بو.

اصعب: اصعب. استصعب: صار صعبا/ يو به گران،

قورس بو.

تصاعب: ضد تساهل/ گرانى کړد، رهق يو له کرداريا،

رقی کړد.

استصعب: وجدّه صعبا/ گران يا قورس هاته پېش

چارى.

صعب: شاق/ گران، قورس، رهق، ستم، سهخت، نه ستم.

- الاحتمال: لا یحتمل/ هال ناکړی، هموار ناکړی،

گوزه ران ناکړی، رهق، وشک.

- الارضاء: ثیق/ ناشت ناکړیته وه، گپوژ، ټالوژ،

رقاری.

- المراس: عنيد/ لاسان، قیرسچمه، که له رهق،

که له شق.

صعوبة: ضد سهولة/ گرانى، قورسى، رهقى، سهختی،

دژوان.

مصعب: فحل/ تیر، تیره.

مصاعب: شدائد و مشقات/ کاره سات، دهریو به لا،

ناپه جهتی.

صغتر: صغتر/ جاتره.

صعد:

صعد: صعد فى السلم: ارتقى/ سرکه وت، پیا سرکه وت،

پیا له زتا.

- المكان: ارتقى مشرقا/ سرکه وت سر، چوه

سره وه.

- - - : إرتفع. زاد/ بهر زیوه وه، پیش کتوت، سرکه کتوت.

- - - : طلع/ دهر مات، بهر زیوه وه، روا، مات دهر، سره دهر مینا.

- - - : به: رفعة/ بهر زیوه وه، بلندیه کرده وه، سره خست.

صَعَدَ فِيهِ النَّظَرُ: تامله ناظرأ الى اعلاه و اسفله/ پیا مهل روانی، چاوی تی پری، سیری کرد له تهوقی سر تا خوار.

- الزفرات: تحسّر/ نامی مهل کیتشا، هه ناسه ی مهل کیتشا.

- (اصعد: جعله يصعد/ سره خست، خستیه سره وه.

- في و على الجبل: رقى/ پیاسه کتوت، سرکه کتوت.

- في الوادي: انحدر/ سره و خوار بو وه، گل بو وه.

تَصَعَّدَ تَصَاعُدًا الْأَمْرُ: شقَّ عليه/ کاره کی لی گران بو.

صاعد: طالع/ سرکه کتوت.

فَصَاعِدًا: و (زید/ زیاتر، پتر، نذرتر.

من الآن فصاعدًا: مُنْذُ الْآنَ/ له مه و بو، له نیست به دوه.

صُعْدَ: علو/ بهر زیوه، بلندیه.

صُعْدَةً: المَرَّةَ مِنْ صُعْدٍ/ سرکه و تنیک، بهر زیویه ک، ته پۆلکه.

صعود. صعود: ضد الهبوط/ سره و ژوره، سرکه و تن.

صَعِيد: ما إرتفع من الارض/ ته پۆلکه، بهر زیوه، بلندیه، ته به.

صُعُود: ضد النزول/ سرکه و تن، بهر زیوه وه، سره و ژوره، سره بهر وه ژوره.

في صعود/ له سرکه و تنایه، سره و ژور نه پوا.

مَصْعَد: قطب إيجابي في الكهرباء/ گرم.

مَصْعَد: آلة الصعود/ سرخهر، بهرزه ک، بلندیه.

- کهریایی/ بهر زکار، سرخهری کاره بایی، بلندیه کی کاره بایی.

صُعْدَاء: التنفس الطويل/ هه ناسه ی قول.

تَنَفُّسُ الصُّعْدَاءِ / هه ناسه ی قولی مهل کیتشا، پشوی دا.

صُعْدَاء: مَشَقَّةٌ عَذَابٍ/ گران، کارگرانی، سزا، نارهمه تی.

صعر:

صعر وجهه: إلتوى/ گتیر بو، روی گتیر بو.

صَعَرَ صَاعَرَ: اصْعَرَ. تَصَعَّرَ. تَصَاعَرَ خَدَّ: اماله عن النظر/ روی (کرد بهو لاره، وه رگتیا).

إِصْعَرَ: كَلَبَ/ ماریو، توشی هاری بو.

اصْعَرَ: الوجه الملتوى/ مل خوار، مل گتیر، دهم و چاو خوار گتیر.

صُعْرُور: ما جُمِدَ من ماء الشجر كالصمغ/ ناوکی بهستوی روه ک، جهری.

صعق:

صَعِقَ: اصْعَقَ: ضَرْبَ بِصَاعِقَةٍ/ هه رده تریشقه لئی دا.

- - - : أَعْدَمَ الوَعْيَ/ له هوش خوی چو، بورایه وه، وریو، زاره تره ک بو.

صَعِقَ الرَّعْدُ: إِشْتَدَّ صَوْتُهُ/ شریخه ی مات، گرمه ی قایمی هه ر بو.

- - - : صَعِقَ: غُشِيَ عَلَيْهِ مِنْ صَوْتٍ يَسْمَعُهُ/ داچله کی، داخوړپا، مات بهل دا.

- : مات/ مرد.

صَاعِقَةٌ: نَارٌ تَسْقُطُ مِنَ السَّمَاءِ فِي رَعْدٍ شَدِيدٍ/ هه رده تریشقه، بروسه.

- : موت/ مردن.

مَانِعَةُ الصَّوَاعِقِ: شاري/ بروسه (بې، کوڅ).

صَعِقَ: مُنْذَلٌ/ داچله کیو، داخوړپا، وې کپ.

- : مَيِّتٌ/ مړیو، بېرگیان.

مَصْعُوق: المَغْشَى عَلَيْهِ/ له هوش خوجو، بوراوه، وېرگتیر وې.

- : الذي يموت فجأة/ کتوت وېر مړیو.

صُعْفَر: بِيضُ السَّمَكِ/ گه را.

صعل:

صَعْلٌ: اصْعَلَ: دَقِيقُ الرَّاسِ وَالرَّقِبَةِ/ (کله، سه) بچوک، مل باریک.

صَعْلُوك: فقير و حقير/ ناکس، هه رچی و په رچی، هه ژارو خوږپې، روته، گه دا.

صغر:

صَغُرَ: ضِدَّ كَبُرَ/ کم بو وه، بچوک بو وه، پوکایه وه.

- : هان و ذل/ سوک بو.

- : کان صغیر/ پچوک بو.

صَغَرُ: صَغُرَ: كَانَ اصْغَرَهُمْ/ پچوکیان بو، له هه موان پچوکتو بو.

- فلاناً كان اصغر منه / له وچوگر بو.
 - يَصْغُرُنِي / له من وچوگره.
 - صَغُرَ قُلٌّ. جَعَلَهُ صَغِيرًا / چوکی کرده وه، که می کرده وه.
 - الحجم / قهباره ی چوک کرده وه.
 - : اِنْتَقَصَ قِيَمَتَهُ / سوکی کرد، شکانی.
 - اِسْتَصْغَرَ: عَدَهُ صَغِيرًا / به چوک ته ماشای کرد.
 - : اِسْتَحْقِرَ / به سوک ته ماشای کرد، شکانی.
 - نفسه / خَوَى (چوک، به که م) دانا.
 - صَغُرَ: ضِدَّ كَبُرَ / چوکی.
 - السِّنْ / گهنجیتی.
 - صِغْرَةُ الْبَنِي / کوره وچکوله، وچوگرترین مندان.
 - الإخوة و الأصحاب / له هموان وچوگر.
 - صغیر: ضِدَّ کبیر / چوک، چوک، گچکه.
 - : دَاقِيقٍ / ورد.
 - : السِّنْ / گنج، لاو، هرزه کار، ته من که م.
 - تصغیر: ضِدَّ تکبیر / چوک کردن، چوک کردنه وه.
 - اِسْم - / کورته نار.
 - صغار. صَغُرَ: ذُلَّ / سوکی، رسوایی.
 - : - ضَمِيم / نه بونی، ناروحتی، رژی رهش.
 - صاغِر: مُهَانَ / رسوا.
 - : راضی بالضمیم / قایل به لاتنی و نه بونی، گهرن که چ.
 - صفا:
 - صَفَا. صَفَى إِلَيْهِ: مَالَ بِسْمَعِهِ إِلَيْهِ / گوئی (بوشل کرد، لوت کرد، تن کرد).
 - : مال / لاریوه وه، شۆر بو وه.
 - اصْفَى: اِسْتَمَعَ / گوئی گرت، بیستی، گوئی شل کرد.
 - إِلَيْهِ: مَالَ إِلَيْهِ بِسْمَعِهِ / گوئی بوشل کرد.
 - الشَّيْءَ. نَقَصَهُ / که می کرده وه، لئی بری.
 - اِصْنَعْ: فَعَلَ أَمْرًا مِنْ صِنَا: اِسْمَعْ / گوئی بگره، ببیسه.
 - مُصْنَعٌ: صَاغَ: مُسْتَمِعٌ / گوئی گر، بیسر.
 - : مُنْتَبِهٌ / ناگادار.
 - اِصْنَعًا: اِسْتَمَعَ / گوئی گرتن، بیستن، گوئی شل کردن.
 - : اِنتِبَاهٌ / ناگاداری.
 - صف:
 - صَفَّ الشَّيْءَ: رَتَّبَهُ صَفُوفًا / ریزی کرد، به ریز داینا، به که له بوی یه که داینا.

- اللحم: شَرْطُهُ طَوْلًا / توئی کرده وه.
 - : رَصَّ / خستیه پال یه.
 - : الأحراف: جمعها / کزی کرده وه، ریکی خست، پیته کانی رتک خست.
 - ثَصَافُوا. اِصْطَفُوا: اِجْتَمَعُوا صَفًّا / به ریز وهستان.
 - صَفَّ: سَطَرَ مُسْتَوًى / هِیْلَ، ریز.
 - : مَرَّتَّةً / پله، پایه.
 - : رَصَّ / خستنه پال یه که له پال یه ککا بون.
 - مدرسی / پؤل.
 - جانبی / یه که له ته نیشته یه که به ریز، ریزی ته نیشته یه که.
 - طولی / یه که له بوی یه که به ریز، ریزی یه که له بوی یه که.
 - صَفَّصَفَّ: اَرْضَ مُسْتَوًى / زهوی تهخت، تهختایی.
 - قاع - : مُسْتَوًى مُطْمَئِنٌّ / تهخت و دلتیا، بین کوسپ.
 - صفصاف: شجر / بی.
 - الصِّفَافُ الْمُسْتَحَى أَوِ الْبَاكِي / شۆر بی.
 - صَفَاء (فِي صَفْوٍ) صَفَاد (فِي صَفْدٍ) صَفَار (فِي صَفَرٍ) صَفَاق (فِي صَفْقٍ) صَفَايَه (فِي صَفْوٍ) صِبْقَة (فِي وَصَفٍ) صفح:
 - صَفَحَ. صَفَحَ الشَّيْءَ: جَعَلَهُ عَرِيضًا. بَسَطَ / تهنکی کرد، تهنکی کرده وه.
 - : طَلَى بِقَشْرَةٍ مَعْدِنِيَّةٍ / روکش کرد.
 - عنه: وَلَاَهُ صِفْحَةً وَجْهَهُ / لای تن کرد، ته نیشته تن کرد.
 - عنه: سَامَحَهُ / لئی بور، به خشی.
 - : تَصَفَّحَ النَّاسَ: نَظَرَ فِي أَحْوَالِهِمْ / به ساری کردنه وه، هوالی پرسین.
 - صَنَعَ بِيْدِيَه: صَنَعَ / چه پله ی لوتدا.
 - صَافِح: حَسَى مُصَافِحَةً / تهوقی کرد، دهستی خسته دهستی وه.
 - تَصَفَّحَ الْأَمْرَ: تَأَمَّلَهُ وَنَظَرَ فِيهِ مَلِيًّا / تَتَبَّعَ رَوَانِي، لیتی ورد بو وه، بری لای کرده وه، سه رجی لوتدا.
 - الكتاب: قَرَأَهُ / خویندیه وه، په په پره ی کرد، په په کانی هه لایه وه.

إِسْتَصْفَحَ: اِسْتَفْهَمَ / داوای لی بوردن و به خشیانی کرد،
توبه‌ی کرد، پوزشتی هیتایوه.
صَفَحَ: جانب / تهنیت، لا.
- من الإنسان / جنبه / لاتهنیت.
- من السيف: عرضه / لا پانه‌کی شمشیر.
- من الوجه: حَدَّ / رومت، کولم.
- : عَقَوُ / لایبوردن، به خشین، له دل دهرچون.
ضَرَبَ عَنْهُ صَفْحًا: اَعْرَضَ عَنْهُ / خَوَى لی کِیل کرد، خَوَى
لی مه‌له کرد، لاتهنیتی تن کرد.
صَفْحَةٌ: وجه / رو، روخسار، چاره.
- من الكتاب: الوجه من الورقة / لاپره.
- الرجل: عرض صدره / سنگ، تهنیتی سنگ، پانایی
سنگ.
صَفْحَان. صَفْحَتَان: حَدَّان / هه‌رو رومت، جوتنه کولم.
صَفِيح: وجه عريض / پان، به‌رین، روپان.
- : الواح معدنية رقيقة / پلّیت.
صفیحة: غَلْبة / قوتو.
- : رقيقة معدنية / پلّیت، به‌ره‌ک.
مُصَفِّح: مُغَشِّی بصفائح معدنية / روکش.
- : مُدْرَع / زئی پۆش.
- : مُرَقَّق / تهنک، تهنک کراو.
- : الرأس / مستطيلة / سه‌ربریز، سه‌ریا پۆکه.
مُصَفِّحَة. مُصَفِّحَة: سيارات خاصة / زئی پۆش.
تصفیح: تغشیه بصفائح معدنية / تی‌گرتن، روکش
کردن.
صَفَاح. صَفُوح: غُفُور. کَرِیم / به‌خشنده، لایبورد،
میهره‌بان.
صفد:
صَفَدَ (اصْفَدَ. صَفَدَ): اَوْثَقَ بالحديد او فی الحديد /
که‌له‌پچی کرد، پیوه‌ندی کرد، زنجیری کرد، ناسن به‌ستی
کرد.
اصْفَدَهُ: اعطاه مالاً / شتی دایه، پیی به‌خشی.
صَفَدَ. صِفَاد. صَفَدَ: قَبْدَ / که‌له‌پچه، به‌ستنه‌وه، پیوه‌ند،
زنجیر.
- : عطاء / به‌خشین، دان.
الصَّفْدُ صَفْدٌ: العطاء قید / به‌خشین (به‌ستنه‌وه‌یه)،
پیوه‌نده.

صفر:
صَفَر. صَفَر. صَوْفَر: صَوْتُ بالنفخ فی شفتیه / فیکه‌ی
لایدا، فیکه‌ی کیشا.
- : - : الثعبان: فح / فیشکه‌ی هات، فیشکانی (ما).
- : بالدابة: دعاها للشرب / فیکه‌ی (بۆ کیشا، بۆ لایدا) بۆ
ناو خواریدنوه.
اصْفَر: اِفْتَقَر / مه‌زارکوت.
- : الاناء: خلا / به‌تال بو، تیانه‌ما.
- : البیت: اخلاه / چۆلی کرد، به‌جیتی هیشت.
صَفَر: صَنِيعٌ بلون اصفر / زه‌ردی کرد.
- : اصْفَر: اخلى / چۆلی کرد، به‌تالی کرد، هیچی تیا
نه‌هیشت.
اصْفَر. اصْفَار: صار ذا صَفْرَةٍ / زه‌رد مه‌ل گه‌را.
صَفَرُ الْإِنَاء: خَلَاه / چۆل بو، به‌تال بوه‌وه، هیچی تیا نه‌ما.
صَفَر. صَفِر. تَصْفِر: صَوْتُ بالنفخ / فیکه‌ی کیشان، فیکه‌ی
لایدان.
صَفِر: كل صوت يمتدّ وخالٍ من الحروف / فیکه‌ی،
فیشکه، جیره، زیه، جیه.
مَصْفَار. صَفَارَة الرِّعَاع / فیکه‌ی شوان، شمشالی شوان.
صَفَارَة. صافرة: آلة الصفر / فیکه، شاور.
- : الانذار: آلة تحذير السكان / فیکه‌ی ناگاداری.
صَفَر: ذهب / زئی، نالتون.
- : نحاس اصفر / زه‌رد، مس.
صافر. مَصْفَر / زه‌ردمه‌ل گه‌راو.
- : لص / دن.
صَفْرَة. صَفَار. اصْفَار: لون الاصفر / زه‌رد، زه‌ردویی.
- : - : شحوب / زه‌رد مه‌ل گه‌پان،
ره‌نگ به‌رین.
- : سواد / ره‌شی.
صَفَر: يرقان / زه‌ردویی.
- : الشهر الثاني من السنة الهجرية / مانگی سه‌ره.
- : جوع / برسپه‌تی.
- : لب القلب / ناخی دل.
صَفَار. صَفَار. صَفَار: صَفَر البیض: مع / زه‌ردینه.
ابو - : مرض الصفراء / يرقان / زه‌ردویی.
صَفَار: صانع الصفر. النحاس / مسگر.
اصْفَر: مالونه صَفْرَة / زه‌رد.

صَفَنَ: وعاء الخَصِيَّةَ / (توره که، پیست، چهرم، کیسه‌ای گون.
صفا:

صفا: راق/ رَوْن بوه‌وه، ساف بوه‌وه، پاک بوه‌وه.

- الجو: زَال غيمه/ بوبه سایه‌قه، کردی به سایه‌قه.

- القدر: اخذ رغوها/ کف‌ی گرت، کف‌ه‌ک‌ی گرت.

صَفَى الشَّيْءَ: رَوَّق/ رونی کرده‌وه، سافی کرده‌وه.

- : قَطَرُ رَشْحٍ/ پالاوتی.

- الحساب (أو الأشغال)/ ساغی کرده‌وه، کوتابی پِن هِنّا.

- على كذا/ بهره کوتابی هات، نه‌وه نه‌نجامی بو، وای ئی

هات.

- الخَشَبُ: مَسَحَه/ سافی کرد، رهنده‌ی کرد، سمارته‌ی

کرد.

اصفی له. صافاه: اخلص له/ دل‌سوزی بو، دل‌سوزی بو

کرد.

إستصفى: إستصفا: إختار/ مه‌لی بژارد.

صافى: نَقى/ رَوْن، ساف، رَوْن، ره‌وشن، زوال، زرنک.

- النِّبَّةُ: مخلص/ دل‌سوز، له‌رو، دلیاک.

- الريح: پوخته‌ی قازانج.

صاف: خالص/ پوخته، پەتی.

يوم - : بلا غيم/ سایه‌قه.

صَفَو. صَفَاء: رَوَّق/ رونی، سافی.

- : - : إخلاص/ دل‌سوزی.

- : - : العيش: هُناء و نعمة/ خوشی، خُوش

گوزهرانی.

صَفْوَة. صَفْوَة. صَفْو: خیار/ مه‌ل بژیراو، چاکه‌ک‌ی.

- : - : زَيْدَة/ رَوَج، پوخت، باشی.

صَفَى. صَفْوَة: صَدِيق/ هابوئی، براده‌ر.

- : صاف: رائق/ رَوْن، پاک.

صَفْوَان. صاف: يوم صَفْوَان: بلاغیم/ سایه‌قه.

تصفية: ترويق/ رَوْن کرنه‌وه، خاوین کردن، پاک‌کردن،

پاک کرنه‌وه.

- الاشغال/ ساغ کرنه‌وه، کوتابی پِن هِنّا.

مَصْفَاة: کل ما يُصَفَى/ پالئی، پالئوک.

- الشاي/ چاپالئو.

- الطبخ/ پلاوپالئو، مه‌ل‌ک، پالئوهر.

مُصْطَفَى: مُخْتار/ مه‌ل بژیراو، مه‌ل بژارده.

صقر:

صَقَر: صَرَب/ لئی دا.

- : صَقَر النار: اوقدها/ دای‌گیرسان، مه‌لی‌گیرسان،

کردیه‌وه.

- اللبَن: إشتدت حموضته/ ترش، ترش بو.

- تِه الشمس: آذته بحرها/ خوریدی، مه‌تاویریدی.

- ت : اصقرت الشمس أو النار: إشتد حرها/ تازی

سهند، جۆشی سهند.

- تَصَقَّر: إصطاد بالصقر/ به بازراوی کرد، بازراوی کرد.

- ت و إصْطَقَرَت النار: إتقدت/ مه‌ل‌گیرسا، کرلیه‌وه،

کلپه‌ی سهند.

صاقور: فاس تُكْسَرُ بها الحجارة/ پیک، زه‌نگن.

- : مَعُول/ پاچ، قولنگ.

- : لسان/ زمان.

صَقَر: طائر معروف/ باز.

- : اللَّبَن الحامض/ ماستی ترش، ماستی ترشان.

صَقَر: إسم لجهنم/ دۆزه‌خ، جه‌نهم.

- : غسل الرطب أو الزبيب/ دُشاو، دُشاوای خورما

ترئی.

صَقَار: كافر/ بِن‌ناین، کافر، گومپا.

- : صانع و بائع الدبس/ دُشاوگر، دُشاو فروش.

صقع:

صَقَع الرجل: ذَهَبَ/ رَوَى، سه‌ری خزی مه‌ل گرت.

- الرجل: عدل عن طريق الخير والكرم/ له رنى چاکه

لاى دا.

- الديك: صاح/ خویندی، قوقانی.

- ه: ضَرَبَهُ على راسه/ کیشای به سه‌ریا.

- به الارض: صَرَعَهُ/ کوتای به زه‌ویدا.

صَقَع المكان: اصابهُ الصفيح/ زوقم لئی دا، به‌ستی.

صَقَع الماء و غيره: صار باردا كالصفيح/ دۆر سارد بو،

که‌له‌له‌ته‌زئین، به‌ستی.

صَقَع إقليم: ناحیه/ ناوچه، مه‌رئم، دیار.

صَقَع: جَلِيد/ زوقم.

صَقَاع الديك: صياح/ قوقه‌ی که‌له‌شیر.

مَصْنَع: عالی الصوت/ ده‌نگ گه‌وره، ده‌نگ زل.

- : بلیغ/ زمان پاراو.

صقل:

صَقْلٌ: جَلِي / سافى كرد، لوسى كرد پەرداخى كرد.
 صَقْلٌ: جَلِي / ساف كردن، لوس كردن، پەرداخ كردن.
 مَصْقُولٌ: مَجْلِي / ساف، لوس، شەوقدار، پەرداخ كرلو، پەرداخ.
 صَقِيلٌ: لَامَع / بە شەوق، شەوقدار، بريقەدار.
 مَصْقَلُهُ: مَا يُصْقَلُ بِهِ / ساف و لوس كەر.
 صَقْلٌ: صَقْلَةٌ: جَنْب. خَاصِرَةٌ / تەنیشت، لاتەنیشت، كەلەكە.
 صك: صَكُ الْبَابِ: (اغْلَقَهُ) دایخست، پێوهی دا.
 - : ضَرْب. لَطْم / لێی دا، پیاكێشا، تێی سرهوان.
 إِصْطَكُ: إِرْتَجَف / لەرزى.
 - ت الاسنان / كره كړى كرد، دانه كړى كرد.
 - ت ركبته: إِضْطَرَبَتْ وَ ضَرَبَتْ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَى عِنْدَ الْمَشْيِ / قاچى پیاكاهات، قاچى لەرزى، قاچى لێك نەخشى لە رویندا.
 - القوم بالسيوف: تَضَارَبُوا بِهَا / شەپە شمشیریان كرد.
 صَكٌ: مُسْتَنَدٌ / بەلگەنامە.
 - مَالِي: شَيْك / چەك، چەكى دراو.
 - مَصْدُقٌ / چەكى پەسەند، چەكى سەلمێنراو.
 إِصْطِكَاكُ الاسنان / كره كړى دان، دانه كړى.
 - الركب: (لرْتعاش) قاج لەرزى، قاج لێك خشان.
 الصكّاء: الشدید / رەق، دڵرەق.
 الصكيك: الضعیف / لاوان، بێهیز.
 صل: صَلَّ السِّلَاحُ. صَلَّصَل: سَمِعَ لَهُ طَنِينٌ / تەقەى هات، خەشەى هات.
 - الشَّيْءُ: صَوْتٌ / دهنكى لێوه هات، تەقەى هات.
 صليل: جَلْجَلَةٌ / زرنگە زرنگ، تەقەى چەك، تەقە تەق، تەق و هو، كرم و هو.
 صل: خِيَةٌ سَامَةٌ / ماری ژاردار.
 صَلَّصَلَةُ السِيُوفِ / دهنكى شمشیر وهشاندن.
 صَلَّصَال: طِين خَزْفِي / گلینه، قورەسور.
 صلَب: صَلَبٌ. صَلَبٌ: جَعَلَهُ مَصْلُوبًا / هەلێ واسی، لە سێدارەى دا.

- إِصْطَلَبَ الْعِظَامُ: إِسْتَخْرَجَ دَسْمَهَا / رۆنەكەى گرت، چەوریەكەى دەرھێنا.
 صَلَبٌ. صَلَبٌ: تَصَلَّبَ: ضِد لَان / رەق بو، پتەو بو، رەق ھەلات.
 صَلَبٌ: قَسِي / دڵ رەق بو، رەقى نواند.
 - : رَسْم إِشَارَةُ الصَّلِيبِ / خاچى بروسەت كرد.
 تَصَلَّبَ مَعَهُ: ضِد لاینە / دڵ رەق بو لەگەڵى، رەق بو لەگەڵى.
 - : صَارَ صَلَبًا / رەق بو، پتەو بو.
 صَلَبٌ: تَعْلِيقٌ عَلَى الصَّلِيبِ / بە خاچ دا ھەل واسین.
 - : شَتَّق. تَعْلِيقٌ / ھەل واسین، لە سێدارەدان، لە قەتارەدان.
 صَلَبٌ: عَظْم الظَّهْرِ / ئیسقانى پشت، گازەرەى پشت، بڕپەر.
 - : مَتَن. حَقْو / پشت.
 - : شَدِيد / توند، قایم، گیر، توندوتیژ.
 - الرأى: عَنِيد / لاسار، قیرسچە.
 - الرقبه: عَنِيد / لاسار، قیرسچە، دڵ رەق، توندوتیژ.
 - الموضوع: أَصْل / ناوەرۆكى باس.
 - : حديد صلب: فَوَلَاد / پۆلا.
 - صَلَبٌ: قَاسِي / دڵ رەق، توندوتیژ.
 - : حَسَب. نَسْل / وەجە، بەرە.
 صليِب / چەلیبا، خاچ.
 الـ الأحمر / خاچى سور.
 صَلَبٌ: ضِد لَيِّن / رەق.
 - : قَاسِي / دڵ رەق.
 صَلَابَةٌ: ضِد لِيُونَه / رەق، پتەوى.
 - : قَسَاوَةٌ / دڵ رەق، توندوتیژ، قیرسچەیی.
 تَصَلَّبَ: تَيَّبَسَ / رەق (بون، ھەلاتن، ھەل گەپان)، وشك بوئەو.
 - الشرايين / خوێن بەر وشك بون.
 مَصْلُوبٌ: مُعْلَقٌ / ھەل واسراو.
 صلت: صَلَّت: كَانَ اِمْلَسًا نَاعِمًا / ساف و لوس بو، نەرم و شل بو.
 اصْلَت السيف: جَرَدَهُ مِنْ غَمْدِهِ / شمشیری ھەلکێشا، شیرى کێشا.

مَصْلَاحَةٌ. مَصْلَحَتَانِ مِنَ الرِّجَالِ: شَجَاعٌ / شَازَا،
به غیره ت.

صَلَحَ:

صَلَحَ الْفَضَّةَ: (اذابها) توانیوه، زیوی توانوه.

صَوَّلَجَ: الْفَضَّةَ الْخَالِصَ / زَبِي، زَبِي (ساح، قَال، تَنَزَّاب).

صَلَجَةٌ: نَيْلَجَةُ الْقَرْ / قَوَزَاخه، قَوَزَاخه ی کرمی ناوریشم.

صَوَّلَجَان: عَصَا مَعْكُوفَةُ الرَّاسِ / گُوجَان، گَاوُک، گُوپَال.

لَعْبَةُ الصَّوَّلَجَان / گَاوُک بازی، مَوُکِ.

صَلَحَ:

صَلَحَ. صَلَحَ: كَانَ صَالِحًا / چاک بو باش بو.

- - : زَال عَنْهُ الْفَسَادُ. تَحْسُنَ / گه راپیهوه، چاک

بوهوه.

- - : لَكَذَا / وَافَقَ / بَوِي، بَوِي گونجا.

صَلَحَ. اصْلَحَ: ضِدَّ الْفَسَادِ / چاکه ی کرد، شتی چاک ی کرد،

باشه ی کرد.

- - : حَسُنَ / چاک ی کرد، چاک ی کردهوه، باشی

کرد، سازی کرد.

- - : صَحَّحَ / چاک ی کودهوه، وه کو خَوِي

لَو کودهوه.

- - : الْاِرَاضِي / زهوی (چاک کرد، خَوَشه کرد).

اصْلَحَ بَيْنَهُمْ: صَالِحُهُمْ / نَاشْتِي کُردنهوه، رِکِي خِستَن.

تَصَالَحُوا. اصْطَلَحُوا: ضِدَّ تَخَاصُّمُوا / نَاشْت بونهوه، رِک

کهوتن.

اِسْتَصْلَحَ: وَجَدَهُ صَالِحًا / به باشی زانی، دهستی دا، باش

بو.

- : الْاَرْضُ / زهویهکه (چاک بو، خَوَشه بو).

مُصَالَحَةٌ: تَوْفِيقٌ. تَسْوِيَةٌ / نَاشْت بونهوه، ناویژی کردن،

پِیک هاتن.

صَلَحَ: ضِدَّ خِصَامٍ / نَاشْتِي، رِکِي.

- : وَفَاقٌ / نَاشْت کُردنهوه، رِک خِستَن.

قَاضِي ال - / دَاوَهَرِي رِک کهوتن.

مَحْكَمَةُ ال - / دَاوَهَرِي رِک کهوتن.

صَلَحَ: جَوْنَةٌ / باشی، چاک ی، چاکه کردن.

- : بَرَّ / خَيْرٌ، به خِشِن، دهست بلاری.

- : صِلَاحِيَّةٌ / مَوَافَقَةٌ / گونجان، بَوِيون.

صِلَاحِيَّةٌ: جَوْنَةٌ / باشی، چاک ی.

- : نَفُوذٌ. سِلْطَه / دهسهلات.

صَالِحٌ. صُلُوحٌ. صُلِيحٌ: جَيِّدٌ / باش، چاک، ساز.

- : بَارٌ / پِياوچاک، خَيْرِه ومه ند.

- : مَوَافِقٌ / گونجاو، له بار، بَوِي، باش، چاک.

اِصْلَاحٌ: ضِدَّ اِفْسَادٍ / چاکه کردن، چاکیت ی.

- : تَحْسِينٌ / چاک کُردنهوه، باش کردن، ساز کردن.

- : الْاِرَاضِي / زهوی (چاک کردن، خَوَشه کردن).

- : اِجْتِمَاعِي / چاکرِنِی کُرمه لایهتی، چاککاری.

- : الْاِخْطَاءُ. تَصْحِيحٌ: تَصْوِيبٌ / مهله راست کُردنهوه

لَا يُمْكِنُ اِصْلَاحُهُ / چاک ناکرِی، چاک ناکرِیتهوه، په کی

کهوتوه.

اِصْلَاحِيَّةٌ: سَجَنُ الْاِصْلَاحِ / به نَديخانه ی مندال، به نَديخانه ی

پهروه رده.

مُصْلَحَةٌ: فَائِدَةٌ / سود، به رِژه وهندی، بایه خ.

- : اِدَارَةُ حُكُومِيَّةٍ / دهسگا، به رِژه وه رِیشتی.

له - : له شَان / به رِژه وهندی مهیه، سودی نَوِي تیا به.

ل - : فِلَانٌ / بَو (سود و به رِژه وهندی، خاتری) فِلَان.

اِصْطِلَاحٌ: عَرَفٌ / نه ریت، باو، مَوْدَه، به ندویاو.

- : مُصْطَلَحٌ: تَعْبِيرٌ خَاصٌ / زارلوه.

مُصْلَحٌ: مَقُومٌ / چاکار، چاک کار.

- : مُصَالِحٌ: مُزِيلُ الْخِصَامِ / نَاشْتیکار، نَاشْتیخَوَاز

ناوِیژکار.

صَلَحَ:

صَلَحَ سَمْعُهُ: ذَهَبَ فَلَا يَسْمَعُ / گوئی گران بو، کهر بو،

نا بیستن.

تَصَالَحَ: تَطَاهَرٌ بَانَهُ اَصَمَ / خَوِي کهر کرد.

اصْلَحَ: اَصَمَ / اطروش / کهر، نا بیستن.

صَلَحَ: صَمَمَ / کهر ی، نه بیستن.

صَلَدَ:

صَلَدَ: اَصْلَدَ: صَلَبٌ / رهق بو، پتهو بو.

صَلَدَ: صَلَوْدَ: يَابَسَ. صَلَبٌ / وشک، رهق، پتهو.

- - : بَخِيلٌ / چاوچنوک، رِژد.

صَلَوْدَةٌ: يَبُوسَةٌ / وشکی، رهق ی، پتهو ی.

صَلَحَ:

صَلَحَ: سَقَطَ شَعْرٌ مَقْدَمُ رَاسِهِ / توکی پِیش سهری وهری،

سهری رونا بهوه.

صَلَحَ الشَّيْءُ: كَشَفَهُ / روت ی کرد، دهری خِست، سهری هَل

دایهوه، نَاشکرای کرد.

صَلَّعَ الرَّاسَ. صَلَّعَهُ. رَعَرَ/ روتاوهی.

اصْلَع: اُجْرِد/ روتاوه، بِنَمُو، تِيْلَاك.

صَلَف:

صَلَفٌ. تَصَلَّفَ: تَمَدَّحٌ بِمَا لَيْسَ فِيهِ. تَفَاخَرُ/ خَوَى هَلْ

كَيْشَا، لَهُ خَوَى بَابِي بُو، كَوْتَه فَيْشَال.

- لِصَاحِبِهِ: تَكَلَّمَ لَهُ بِمَا يَكْرَهُ/ سَهَرِي نَيْشَان، رَقِي

مَه لِسَان، قَسَمِي قَوْر دِه كَا.

تَصَلَّفَ: تَعَلَّقَ/ رِيَايِي كَرْد، مَه رِيَايِي كَرْد، مَاسْتَاوِي كَرْد.

صَلَف: تَمَدَّحٌ بَاطِل/ رِيَايِي، خَوِ هَلْ كَيْشَان، قَوْر كَشِي،

مَآمَه مَه مِي، فَيْشَال.

- : (ثَانِيَةً/ خَوِيستِي، خَوِيه رِستِي.

صَلَف: مُدَّحٌ/ خَوِ هَلْ كَيْش، لَهُ خَوِيَايِي، گَه زَاف لِي دِهَر،

فَشَه كَر.

- : (ثَانِي/ خَوِيست، خَوِيه رِست.

طَعَامٌ - : لَا طَعْمَ لَهُ/ بِنِ تَام، خَوَارْدَنِي بِنِ تَام.

صِلَّةٌ (فِي وَصَل)

صَلَا:

صَلَا: اَصَابَ صَلَاةً/ دَايِ لَهُ پَشْتِي، كَيْشَايِ بَه پَشْتِيَا.

صَلَّى: اَقَامَ الصَّلَاةَ/ نَوِيژِي كَرْد، نَزَاي كَرْد، خَوَاپَه رِستِي

كَرْد.

- اللهُ عَلَيْهِ: بَارَكْ عَلَيْهِ/ خَوَا لِي پِيوژ كَرْد.

صَلَا: وَسَطُ الظُّهْرِ/ نَاوَه رَاسْتِي پَشْت، گَاذَه رَهِي پَشْت.

صَلَاةٌ. صَلَوَاتُ: اِبْتِهَالُ. السُّجُودُ لِلَّهِ/ نَوِيژِي كَرِي نَوِش بُو

خَوَا.

- : دَعَاءُ. تَسْبِيحُ/ لَهُ خَوَا پَارَانَه وَه، نَزَا،

خَوَاپَه رِستِي.

- مِنْ اللَّهِ: الرَّحْمَةُ وَالثَّنَاءُ/ لِي بِيوَرْدَن و لِي خَوِش بُونِي

خَوَا.

مُصَلَّى: مَوْضِعُ الصَّلَاةِ/ شَوِيَن نَوِيژ.

مُصَلٍّ: مُقِيمُ الصَّلَاةِ/ نَوِيژَكَر.

صَلَّى:

صَلَّى اللَّحْمَ: شَوَاه/ بَرِيَنْدِي.

صَلَّى. اَصَلَّى: اَحْمَى. سَخَنَ/ گَه رَمِي كَرْدَه وَه.

تَصَلَّى. اِصْطَلَى النَّارَ وَبِالنَّارِ: اِسْتَدْفَأَ بِهَا/ خَوِي گَه رَم

كَرْدَه وَه، خَوِي لَهُ بَه رِيَاگَر گَه رَم كَرْدَه وَه.

اَصْلَاةُ النَّارِ: اَدْخَلَهُ فِيهَا/ خَسْتِيَه نَاگَرَه وَه.

مُصَلَّى: مَشْوِي/ بَرِيَا.

مُصْطَلَى: مِدْقَاةُ/ نَاگَرْدَان، كَوْرَه، سَوِيَا.

صَلَاءٌ. صَلَّى: نَارَ/ نَاگَر.

- : وَقُودُ النَّارِ/ چَاوِگَه، سَوْتَه مَه مَنِي.

صَلَايَةٌ: هَاوَن. مِدْقَةٌ/ دِه سَكَاوَن، كَوْتَر، بِنِگ.

مُصَلَاةٌ/ مُصَلَّى: شَرِكٌ يَنْصَبُ لِلصَّيْدِ/ دَاو، تَه لَه، فَاقَه.

صَم:

صَمَّ. صَمَّمَ. اَصَمَّ: سَدَّ/ دَايِ خَسْت، سَهَرِي نَابَه وَه.

- الْجَرَحَ: شَدَّه وَضَمَّه/ بَه سَتِي، پِيچَاي.

- اَصَمَّ: طَرَشَ/ كَه پَر بُو، گَوِيِي گَرَان بُو.

صَمَّ: هَلَكَ وَ مَاتَ/ كَه بُو، مَرْد، بِنِ دِهَن گ بُو.

صَمَّمَ. اَصَمَّ: صَيَّرَهُ اَصَمَّ/ كَه پَرِي كَرْد.

- عَلَى الْأَمْرِ وَفِيهِ: مَضَى عَلَى رَايَه فِيهِ/ كَوَلِي نَه دَا،

بِرِيَايِي دَاو سَوَر بُو، بَه رَدَه وَاَم بُو، لَهُ سَهَرِي رَوِي.

تَصَامٌ عَنِ الْحَدِيثِ: تَظَاهَرُ اَنَّهُ اَصَمَّ/ خَوِي كَه پَرِي كَرْد.

صَمَمَ: طَرَشَ. فَقْدَانُ حَاسَةِ السَّمْعِ/ كَه پَرِي، نَه بِيستِي.

- : لَبَّ قَلْبٍ/ كَرُوك، نَاوَكِرُوك، نَاخ، جَه رِگَه.

اَصَمَّ: اَطْرَشَ/ كَه پَرِي، نَابِيستِي.

- : (اِبْكُ/ كَه پَرِي لَال، كَه پَرِي وَه، لَالَه پَه تَه.

- : غَيْرُ مُجَوِّفٍ/ پَتَو.

حَرْفٌ - : لَا يُلْفِظُ/ پِيْتِي بِنِ دِهَن گ، نَاوَتَرِي.

صَمَاءٌ: مَوْثِدُ اَصَمَّ/ كَه پَرِي، كَه پَرِي لَال.

- : صَمَّ: الدَّاهِيَةُ الشَّدِيدَةُ/ زَوَرَان، تِنِگَه يَشْتَو.

صَمَّ بَكْمٌ بِنِ نَقَه، بِنِ وَرْتَه، بِنِ دِهَن گ، نَه قَسَوَه نَه دِهَن گ،

وَه كَه پَرِي لَال.

صَمَّ: اِسْتِظْهَارُ/ لَهُ بَه رَكِرْدَن، فِزِيوَن بَه بِيستَن، لَهُ بَه ر.

- : تَكَرَّرُ الْكَلَامِ دُونَ فَهْمِ مَعْنَاهُ/ زَوَرَوْتَن، زَوَر دَوِيَا رَه

كَرْدَنَه وَهِي قَسَه بِنِ تِنِگَه يَشْتَن.

صِيَامٌ. صِيَامَةٌ. صِيَمَةٌ: سَدَادَةٌ/ دِه مَه وَانَه، سَه رَقَاپ،

پَشَك، تَوِيَه وَانَه.

- الْأَمَانُ/ دِه مَه وَانَهِي نَاسَوَدَه، زَمَانَه.

صَعِيمٌ: خَالِصٌ/ پُوخت، نَاخ، كَرُوك.

- : شِدَّةٌ/ گَه رَمِي، نَوِيه پَرِي.

مِنْ - الْفَوَادِ/ لَهُ نَاخِي دَلَه وَه، لَهُ كَا نِگَايِي دَلَه وَه.

تَصْمِيمٌ: عَزَمَ/ بِيَا رَدَان، سَوَرِيوَن، كَوَلِي نَه دَان، لَهُ سَهَرِي رَوِيَن.

- : خِطَّةٌ/ پِيْلَان، نَه خَسَه دَانَان، پَرُوژَه، پِيْلَان دَانَان.

مُصَنَّمٌ: الثَّابِتُ الْمَاضِي فِي الْأُمُورِ/ كَوَلِي نَه دَهَر،

بَه رَدَه وَاَم، لَهُ سَهَرِي رَوِيَو، سَوَر.

- : مَخْطُط / پیلان گِیَر، نه خشه کِیش.

مُصَنَّم: منتهی / دانراو، ته وایو، کیشراو.

صَنْصَم: ثابِر و ثَبِت / کولی نه دا، بهرده وام بو، له سهری
رَلّی.

صعت:

صَنْعَت: سَکَت / بِن دهنگ بو، کپ بو، زمانی به سِرا نَقَه ی
نه ما، وس بو.

صَنْعَت: اصْنَعَت: اِسْکَت / بِن دهنگی کرد، کپی کرد، نَقَه ی
لِ بپی، ورته نه مِیشت.

صَنْعَت: صُمُوت: سَکُوت / بِن دهنگی، قسه نه کِرن، وس
بون.

صامِت: ساکِت / بِن دهنگ بی نَقَه، خاموش.

المال ال- : الذَّهَب و الفِضَّة / زَبَر و زَبَر.

صُمُوت، صَمِیت، صِغِیت: مُلَازِم الصمِت / بِن دهنگ،
قسه ناکات، کم بو.

مُصَنَعَت: لاجوف له / پتو.

حائط - : لا نَافِذَه فیه / بِن کون، بِن ده لاقه، کون بی.

باب - : مُغْلَق / داخراو، جوت، ده رگاریز، کُوم کراو.

فَرس - : لا یُخَالِطُ لونَه لونَ آخِر / یه ک رهنگ.

صمخ:

صَمَخ: اُفَع: دَقَه / کِیشای به لوتیا.

- اُذْنَه: ضَرِبها / کِیشای به گویچکیدا، وپی کرد.

صِمَاخ الاذن: عَصَب السَمْعی / ده ماری بیستن.

صمد:

صَمَد: صَمَدٌ فَلَانٌ و له و الیه: قَصَدَه / چوه لای، نیده نی
کرد.

- له: ثَبِت / خَوّی راگرت، خَوّی له به راگرت،
به رگی گرت.

- الزجاجة: سَدَّها / سهری نایه وه، دای خست.

- له: عَ بِالْعَصَا: ضَرَبَه / دارکاری کرد، به دار لای دا.

صامد: جَالِد / چهن و چَوّنی کرد، مِشت و مِری کرد، شه پی
فرؤشت.

صَمَد: مِنَ الاسماء الحسنی: دائم / نه مر، هه میشه،
له ناره کانی خواجه.

- المصمت: لاجوف له / پتو.

صامد: باقی / هه میشه بی، خوراکر، به رگی گرت.

صِمَاد: سَدَادَةُ القارورة / ده موانه، سه رقاب، ده مه لَبِین.

- : ما یُلْفُه الرجل علی راسه من خِرْقَه او منديل /

سه ریج.

صمغ:

صَمْغ: لَرَق / لو طلی بالصمغ / که تیره ی تن هه لَسو، به
که تیره پیوه ی نوسان.

اصغفت الشجرة: خرج منها الصمغ / که تیره ی ده ردا.

صَمْغ: صَمْغ: شِیء یسِيل من الشجرة / که تیره، چه سب،
زه مق، چه وی.

صمغان. صمغتان: جانبا الفم / لا لغاوه.

صمغة: لَبَا / رُك.

صمل:

صَمَل: تَجَلَد. صَلَب و اِشْتَدَّ / رهق بو، قایم بو، به رگی
گرت.

- : یبِس / وشک بوه وه، رهق هه ل گِرا، وشک وه بو.

اَصْمَلَه الصیام: اِیْبَسه / وشکی کرده وه، رَوّز وشکی
کرده وه، پِزده ی پِری.

صامل. صمیل: یابس / وشک، وشک و رهق.

صن:

صَن الماء: فُسَد / بُوگنی کرد.

- اللحم: اِثْن / بُونی کرد.

صنّة: ثَن / بُوگن، بُوگنی، بُونی پیس.

صنِب: صُنْبُور: حَفِیة / به لَوّعه، بُونی ناو.

صنوبر: شجرة دائم الاخضرار / سنه و به، کاژ.

صند:

صَنْدِید: صَنْدِید: شُجَاع / ئازا، به جهرگ، رَوّله، نه به رد.

- : شَدِید / قایم، توند، توندو تیز.

صندوق / سنوق:

- الملايس / جانتا، باوه ل.

- التوفیر / قاسه، سنوقی باره کُورینه وه.

- النقود / ده خيله، قاسه، سنوقی پاره.

- المعیت / تابوت، داره مهیت، دارته رم.

امین ال- / قاسه وان.

صندل: مرکب نقل نه ری / نویه، که شتی رویار.

- : نعل / سَوّله، سه نده ل.

- خشب الصندل / دار سه نده ل.

صنع:

صَنَع: الشِیء: عَمَل / کردی، دروستی کرد.

- به صنّيعاً قبيحاً: فعلاً/ خرابی پسن کرد، خرابی
 له گن کرد.
 - اليه معروفاً: قَدَمَهُ/ چاکه له گن کرد.
 صنّع الشيء: زَيَّنَهُ وَ حَسَّنَهُ بالصَّنَاعَةِ/ رازنديه وه،
 نارايشتی دا.
 اصنّع الرجل: تَعَلَّمَ وَ احْكَمَ الْعَمَلَ/ فیر بو، بو به وهستا،
 قال بو.
 - الرجل: اعان/ يارمه تی دا، پشتگیری کرد، دهستی
 گرت.
 تَصَنَّعَ: اَضْهَرَ عَنْ نَفْسِهِ مَا لَيْسَ فِيهِ/ خوی و پيشان دا،
 وای دهرخست.
 - تَزَيَّفَ: تَزَيَّنَ/ خوی رازنده وه، نارايشتی کرد.
 اِصْطَنَعَ الشيء: اَوْصَى بِصَنْعِهِ/ دای به دروست کردن.
 - عنده صنّيعَةً: احسن اليه/ چاکه له گن کرد.
 صنّع: عمل/ کردن، دروست کردن، دروستکرو.
 - اليد: مصنوع باليد/ دهستکرد.
 - : احسان/ چاکه، سودگرياندن، يارمه تی، کهک.
 صنّعة: عمل الصانع/ کار، کردار.
 - : صنّاعة الرجل: مهنة/ پيشه، فرمان، پيشه سازی.
 صنّاعة: صنّاعة: الاعمال الصناعية/ پيشه سازی.
 - : حرفة/ پيشه، فرمان، پيشه گری.
 - : عمل الانسان/ فرمان، کار.
 - : يدوية: حرفه يدوية/ دهست (سازی)،
 کرد.
 - : رديئة: سوقية/ جهلبي، بازلبي، هره مه، جهل مه.
 وزارة الصناعة/ وهزاره تی پيشه سازی، شالياريتی
 پيشه سازی.
 اصحاب الصنائع و الحرف/ پيشه سازان، پيشه گران،
 خاوه گران.
 صناعي: غير طبيعي/ دروستکرو.
 - : مختص بالاعمال الصناعية/ پيشه ساز.
 حرير - / ناوريشمی دهستکرد، دروستکرو.
 صنّيع: مصنوع: عمل/ دروستکرو.
 - : اليديين: حاذق. ماهر/ کارزان، وهستا.
 - : صنّيعية: احسان. معروف/ چاکه، پياووه تی،
 يارمه تی.
 صانع: فاعل. من يعمل بيديه/ بگر، نيش گر.

- : اجير. خادم/ شاگرد، برده ست، نيش گر.
 - : صنّاعی: عامل/ پيشه ساز.
 - : احد العمال/ کړئکار.
 طبقة الصّناع: العمال/ کړئکاران، چيني کړئکار.
 مصنّع: دار الصناعة/ دروستگه، فابريقه.
 - : معمل. ورشة/ کارگه.
 تصنيع: التحويل الى عمل صناعي/ دروست کردن.
 مُصْنَعٌ: صنّاعي/ دروستکرو، دهستکرد.
 - : كاذب/ درؤ، خه يال، هه ل به ست.
 تَصَنَّعَ: اِظْهَارُ خَوْده رختن، خوپيشاندان، خُوناندن.
 - : رياء. تفاخر/ سه رزاري، مهراي، درؤو ده له سه.
 صنّف:
 صنّف الشيء: ميز بعضه عن بعض/ جياي کرده وه، پؤل
 پؤل کرد.
 - : الكتاب: ألفه/ دروستی کرد، داینا، کړی کرده وه.
 تَصَنَّفَ: صار اصنافاً/ جياپوه وه، بو به هه مه جؤر.
 صنّف: صنّف: نوع/ جؤر، بابيت، چه شن.
 - : طبقة: مرتبة/ چين، به ره، پله.
 تصنيف: تنوع و تمييز/ جياکړنه وه، پؤلين.
 - : ترتيب و تنسيق/ ريك خستن، جياجياکړين.
 - : تأليف/ دروست کړين، دانان، پيک هيټان.
 مُصَنَّفٌ: الكتاب المؤلف/ دانراو، دروستکرو.
 - : مُنَوَّعٌ و مُعَيَّنٌ/ جياکړو، پؤل پؤل.
 غير - / هره مه.
 مُصَنَّفٌ: مؤلف/ دانره، دروستکار.
 صَنَّفَر: سَنَفٌ/ سمارته ی کرد، سمارته ی لوتدا.
 صَنَفَرَة: ورق صَنَفَرَة/ سمارته.
 صنق:
 صنق: اخرج رائحة كريهة/ بؤنی مات، بؤگنی مات،
 بؤگنی کرد.
 - : جسده او ابطه: اِثْنٌ شديد/ بؤنی لهش و بن
 باخه لی مات.
 صنق: رائحة كريهة/ بؤگن، بؤنی ناخوش.
 - : شدة ذفر الأبط/ بؤنی بن باخه ل.
 صنق: صانق: مُثَنٌّ/ بؤگن، بؤن کړو.
 صنم:
 صنم: تمثال لو صورة تُعْبَد/ بت، په يکر.

عبادة الأصنام / بت پرستن، بت پرستی.

عابد الاصنام / بت پرست.

صنا:

صنو: آخ شقیق / برا، برای دایک باوکی.

- : واحد التوامین / یه کی. له دوانه، براله.

- : الاین. العم / کړې، مام.

صنوة: اخت شقیقة / خوشک، خوشکی دایک و باوکی.

- : بنت. عمه / کچ، پور، خوشکی باوک.

صنوة: فسیله / براله، فسیله، شهنگله.

صه:

صه: أسکت / وس، وسبه، بیدهنگ، بیدهنگ به.

صهپ:

صهپ. اصهب الشفر: كانت فيه حفرة او شقرة / سه ری

سوریو.

اصهب: الذي يخالط بياضه حفرة / سور، سورفل، شل.

- : اليوم البارد / رژی رژی ساریو توش.

صهپ: الرجل الطويل / زه به لاج.

- : شدة الحر / قرچی گهرما.

صهباء: خمر / می.

صهد:

صهد الحر وجهه: احرقته / گهرما بردی، سوتانیوه،

سوتانی، کړه بردی.

صهد النار: حرارتها / تین، گهرمی، کړه.

صهید. صهید: شدة الحر / قرچی گهرما.

بوم - : شديد الحر / رژی گهرم.

صهید: لاء / بیناوی، ناویان، وشکه سال.

صهر:

صهر: اذاب / توانیه وه، شلی کرده وه.

- : قُرب / نزکی کرده وه، خزمایه تی دروست کرد، نزیک

بو وه.

إنصهر: ذاب / توایه وه، شل بو وه.

صاهر. اصهر: صار لهم صهرا / لیان نزیک بو وه، بو به

خزیمان.

صهر: اذابة / توانه وه، شل بوونه وه، توانه وه، شل

کرده وه.

إنصهار: ذوبان / توانه وه، شل بوونه وه، به جوش هاتن.

صهیر. مَصهور: مذاب / تواوه، شله وه بو.

صهر: قرابة / خزمایه تی، لیک نزیک بوونه وه.

- : زوج الابنة / زاولا، میزدی کچ.

- : زوج الاخت / زاولا، میزدی خوشک.

مُصاهرة: قرابة زواج / ژن و ژن خواری، خزمایه تی.

صهریج: حوض الماء / نه سیتل، نه سیتیک، گرم، گرم.

صهل:

صهل الحصان: صوت. حنم / حیلانی.

صهل. صهل: صوت الحصان / حیله، حیلاندن،

حیله حیل.

صها:

صاهی الدابة: ركب صهوتها / سوری پشنی بو.

صهوة الحصان: ظهرة / پشنی نه سپ، ناوچالی پشت.

صاب:

صاب (اصاب: لم يخطيء / پیکای، لییدا، شکانی.

- : بالعین: رماه بها / کردی به چاوه وه.

اصاب: ضد (خطا / پیکای، لییدا، شکانی.

- : مطلبه: ناله / دهستی کهوت، به دهستی هیتا،

به مرانی خزی گیشته.

- : غرضه: ادركه / به خزی زانی، پیی زانی، ههستی

پیکرد.

- : في عمله: فعل الصواب / باشی کرد، به باشی

کردی.

- : ت المعصية فلان: نزل و حل به / توش بو، توشی

به لا بو، نوچار بو، کاره ساتی به سه رها، گریوده بو.

اصيب بمرض / نه خوش کهوت، توشی نه خوشی بو، دهره

لییدا.

صوب السهم اليه: سنده / ناراستی کرد، پیوه ی نا، تیتی

گرت.

- : الخطأ: اصلحه / راستی کرده وه، هه لای راست

کرده وه.

- : إستصوب الرأي و العمل: استحسن / په سندی

کرد، به دلی بو، پیی قایل بو.

صوب: جهة: ناحية / بهر، لا.

- : نحو: بهرو، رو، ناراسته.

- : صواب: ضد خطأ / راستی، نه اووی.

صواب: حق / رهوا، ماف.

- : ضد الخطأ / راستی، ته اووی.

- واطيء: بهدوء/ له سرخو، به نښپايي، به دهنګي فزم.

- خافيت (خوفاً او تخشعاً)/ به سريه، سريه سريه، چريه چريه، به چريه، پسه پس.

- رَجْع ال - : صداه/ دهنګ داته وه.

- صوتي: له صوت. رګان/ دهنګ دار، دهنګ نه داته وه، بيسته کي.

- الحيل ال - / داري دهنګ.

- حرف - : حرف غير صامت/ پيتي دهنګ دار، بزوين.

- الموجة فوق الصوتية/ شه پولي ژور دهنګ.

- صيت: سُمعة/ ناويانګ، ناسين.

- حسن/ ناويانګ دهر کردن، به ناويانګ.

- بعد ال - شهرة/ ناسروي، ناويانګ.

- ذائع ال - . مَتَصَيّت: مشهور/ ناسرو، به ناويانګ، ناودار، نامدار.

- سيء الصيت/ به دتاو.

- صات. صيت: عالي الصوت/ دهنګ زل، دهنګ گوره.

- تصويت: صياح/ دهنګ دهنګ، قاووقين.

- : إعطاء الصوت في الانتخابات/ دهنګ دان.

- مَصَوّت: له صوت في انتخابات/ دهنګ دهر، هه ليريز، خاوهن دهنګ.

- مِصوات: کثير الصوت/ ژور بلښي، دهنګ دهنګ کړ، قاووقيزکړ، چه نه بان.

- صاخ:

- صاخ في كذا: دَخل/ تين چو، پياچو.

- اصاخ له و اليه: اصغى/ گوڼي گرت، گوڼي شل کړد، بيستي.

- الصاخة: الداهية/ ژورزان، دانا، زانا.

- صار:

- صار: اصار الشيء: اماله/ خواري کرده وه، لاري کرده وه.

- الشيء: قطعه و فصله/ برې، کړتي کړد، ليکي جيا کړينه وه.

- صور: رسم صورته/ ويته ي کيشا، دروستي کړد، نيگاري کيشا.

- : رسم/ ويته ي گرت.

- الكتاب: اوضحه بالصور/ به ويته رازانديده وه.

- بالالوان: نقش/ ويته ي رهنګا ورهنگي دروست کړد.

- : عقل/ رشد/ هوش، هه ست، نه قل، بير.

- اضاع صوابه/ هوشی نه ما، نه قلی دانا.

- غائب عن صوابه/ بيهوشه، له هوش خوي چوه، ناګاي له خوي نيه.

- غاب عن صوابه/ له هوش خوي چو، ناګاي له خوي نه ما.

- صائب. مُصَيّب: ضد مُخطيء/ راست، ته واو، ناګا دار.

- : سديد/ تير نه دناز، لور دهر، پيکړ.

- : موافق/ له بار، گونجاو، پريه پي.

- إصابه مرضية: الإصابه بمرض/ توش بون، توشي نه خوشي بون، نه خوش کړوتن.

- في حادث: عارض/ توش بون، به سهراماتن، رودان، نوچار بون.

- الهدف/ نهنگاوتن، پيکان، لور دان، په يکان، گول کردن.

- مُصاب. اصيب/ مضروب/ توش بو، لي دراو، پيکړلو، نوچار کوله وار، گرفتار.

- : جريح/ بريندار، زماوي، زامدار.

- مُصيبة: مُصاب: بليّة/ کاره سات، به لا، ميره، وهی.

- يا للمصيبة/ به لا روي دا، کاره سات قهوما.

- تصويب: توجيه/ ناراسته کړدن، روهو.

- اصوب: اصح. اصلح/ باشتي، چاکتر، له بارتري، راستر.

- استصواب: استحسان/ په سهند کردن.

- صات:

- صات. صوت. اصات: احدث صوتاً/ دهنګي ليږوهات.

- : - : صاح. نادى/ هاواري کړد، قيرلني، بانګي کړد.

- صوت: اعطى صوته في انتخابات/ دهنګي دا.

- اصات بفلان: اشهره بامر لا يشتهيه/ قسه ي شوين خست، به دهميه وه هل به ست.

- إصصات: اجاب و اقبل/ به دلي بو، په پره وي کړد، به قسه ي کړد.

- به الزمان: صار مشهوراً/ ناري دهر کړد، ناويانګ سهند، ناسرا.

- صوت: کل ما يُسمع/ دهنګ.

- : في انتخابات/ دهنګ دان، دهنګ.

- عال. بصوت عال: بصياح/ به دهنګي به رز، قيرزه، قيرز هو.

- مسموح: يُسمع/ نه بيسري، دهنګي بيسراو.

- بِالْجِهَانِ: استنسخه/ له بیری گزیده.
- تُصَوِّرُ الشَّيْءَ: تَخَيَّلَهُ/ مینایه پیش چاری.
- لَهُ الشَّيْءُ: صارت له عنده صورة/ تیی گیی، بزی ده رکهوت.
- سَقَطَ نَوْ مَالٍ لِلْسَّقُوطِ/ لار بیهوده، چه میبوه، خوار بیهوده.
- صُورَةُ: شبه/ لئچو.
- تَصْوِيرُهُ: رسم/ وینه، نیکار.
- شَكْلُ/ شئیوه، مۆرگ.
- كَيْفِيَّةٌ/ چۆنیه تی، ره فطار، رتیاز.
- نَسْخَةٌ/ دانه، یك.
- طَبِيقُ الْاَصْلِ/ وهك خۆی.
- شَمْسِيَّةٌ/ وینه ی به رخۆز، خۆز وینه.
- مُلَوَّنَةٌ أَوْ زَيْتِيَّةٌ/ وینه ی رنگار رنگ، پۆستر.
- مَتَحَرِّكَةٌ/ وینه ی بزئو، سینما.
- الْكُسْرُ: بَسْطٌ فِي الْحِسَابِ/ سه ری کهرت.
- صُورَةٌ: شَكْلًا/ به دیمه، مورکی.
- صُورِيٌّ: بِالشَّكْلِ فَقَطْ/ به شئیوه.
- كَاذِبٌ/ به درۆ، سه رزاری.
- مَحَكَّةٌ - ع/ لئیرسینه وه ی سه رزاری، رواله ت.
- مَعْرَكَةٌ - ع/ جهنگ و شهری سه رزاری، درۆ ساخته.
- تَصَوُّرٌ: تَخَيُّلٌ/ بیر لئکرینه وه، به بیراهاتن، ولینن.
- لَا يَتَصَوَّرُهُ الْعَقْلُ: لَا يُمْكِنُ تَصْوَرُهُ/ به بیرا نایهت، په ی پئ نابری، ناماقول.
- تَصَوُّرِيٌّ: تَخَيُّلِيٌّ. خِیَالِيٌّ/ خه یال، بیر لئکرینه وه.
- تَصْوِيرٌ: رَسْمٌ/ وینه گرتن، وینه کیشان، وینه گهری، وینا کرین.
- إِیضَاحٌ بِالرَّسْمِ/ پهر وینه، رازوه به وینه.
- وَصْفٌ/ باسکردن، پیا به ل دان، لئدوان.
- شَمْسِيٌّ/ وینه ی به رخۆز، خۆز وینه.
- آله ا - / وینه گار، کامیرا.
- تَصْوِيرَةٌ: صُورَةٌ/ وینه.
- تَمَثَّالٌ/ په یکر.
- مُصَوِّرٌ الَّذِي يَرْسُمُ الصُّورَةَ/ وینه کار، وینه کیش، نیکارگر.
- شَمْسِيٌّ/ وینه گر، وینه گار.
- الْكَائِنَاتُ: اللَّهُ/ خوا.
- مُصَوِّرٌ: مَرْسُومٌ/ وینه کراو، نه خشه کیشراو، باسکرو.
- مُرَيَّنٌ وَ مُوضِحٌ بِالْصُّورِ/ پهر وینه، رازوه به وینه.
- جُغْرَافِيٌّ: أَطْلَسٌ/ نه تله س.
- صُورٌ: قَرْنٌ يُنْفَخُ. فِيهِ: بوق/ که پونا، شه پیور.
- مِزْمَارٌ/ زوپنا.
- صَوَارٌ. صَوَارٌ: قَطِيعُ الْبَقَرِ/ گاکل.
- صَوْرٌ: الْمِيلُ وَالْعُوجُ/ خوری، لاری.
- صُورَةٌ: حِكْمَةٌ فِي الرَّأْسِ/ تالوش، خوری سه ر.
- الصَّارَهُ مِنَ الْجِبَلِ: أَغْلَاهُ/ سه ری شاخ، لوتکه.
- صُوصٌ:
- صُوصٌ: لَنِيمٌ، بَيْسٌ، نَابَاك.
- بَخِيلٌ/ رزُد، قه مته ر.
- فَرَحٌ الدَّجَاجِ. قُوبٌ/ جوجه له، جوجک.
- صَاعٌ:
- صَاعُ الْحَبِّ: كَالَهُ بِالْصَّاعِ/ پیوانه ی کرد.
- فَرَقٌ/ بلاری کرده وه، په پره وازه ی کرد.
- تَصَوُّعٌ: تَفَرُّقٌ. تَبَاعُدٌ. اِنتِشَارٌ/ بلایوه وه، په پره وازه بو.
- اِنْصَاعٌ: رَجْعٌ مُسْرِعًا/ زو گه رایوه، خیرا گه رایوه.
- اِطَاعٌ/ ملی دا، ملی دریز کرد، گوئی رایه لی کرد.
- صَاعٌ: مَكِيَالٌ/ نه اندازه، پیوان، پیوانه.
- صَاعًا بِالْصَّاعِ/ سه ریه سه ر، ده قاوده ق.
- صَوْرٌ. صَاعٌ: مَكَانٌ مُهَمَّدٌ لِلْعَبِّ/ شوین گمه، یاری گا، گرده پانی یاری.
- صَاعٌ:
- صَاعٌ: هَيَأُ عَلَى مِثَالِ/ دای رشت، کردی به په یکر.
- الشَّيْءُ: سَبْكَةٌ/ دای پرشت.
- الْكَلِمَةُ: اِخْتَلَفَهَا/ وشه ی دروست کرد.
- الْكَلَامُ: اِخْتَلَفَهُ/ هَلْئی به ست، قسه ی هل به ست.
- صَائِغٌ: صَانِعُ الْحُلِيِّ/ زه رنگر، زئیرنگر، زه پگر.
- صِبَاغَةٌ: حِرْفَةُ الصَّائِغِ/ زه رنگری، زئیرگری.
- سَبْكٌ/ دایرشتن، دایرئیی.
- صَوَاعُ. صَيَّاغٌ. صَيِّغٌ: كَذَابٌ. الْمَزْخَرَفُ كَلَامُهُ/ درۆزن، زمان لوس.
- صَيْغَةٌ: شَكْلٌ/ وینه، دیمه، شئیوه، شئیوگ، دایرشت، رشت.
- اَصْلٌ/ بنه پرت.
- الْكَلَامُ أَوْ الْكَلِمَةُ: صَوْرَتُهَا/ چۆنیه تی و بارو دۆخی وشو قسه.
- الْفِعْلُ: صَوْرَتُهُ/ کاتی فرمان.

- مَضَاغ: حُلّی / خَشَل، چه کی نافرته.
- صاف: صاف: مال. عَدَل / لای دا، ساری کرد، لیتی نه دا، مه لای کرد، نه ی پینکا.
- صَوَفَ الكَيْش: کثر صوفه / خوری رَوَر بو.
- صَوَفَه: جَعَلَه صَوْفِيَا / کردی به سوفی.
- تَصَوَّف: صار صوفیا / بو به سوفی.
- صُوف: شعر الغنم / خوری، په شم.
- : نسِيج من الصوف / له خوری دروستکړو.
- اخذَه پ - رقبته: قَهْرًا / به رَوَر بردی، به تَوَيزی.
- اعطاء اِيَّاه پ - رقبته: اِي بُرْمَتِه مَجَانًا / په خَوَپلی هموی دایه.
- صوفته حمراء: عرضة للثَم / تاويزلو، پاشه ل پیس.
- صُوفِي: من الصوف / خوری، له خوری دروستکړو، په شمین.
- : فِئَة من المتعبدین / سوفی.
- صوفیة: مذهب الصوفیة / سوفیتی، سوفی-گر.
- صَوَاف: تاجر الصوف / خوری فروش.
- : تاجر الاقمشة الصوفیة / بازرگان.
- صوفان: خِرَاق / پوش.
- صال: صال: وَثَب / بازی دا، قه له بازی دا مه ل به زیوه.
- علیه: سطا علیه / چوه ساری، په لاماری دا.
- صَوَّل الذَّهَب و غیره: خَضَّه فی الماء / شتیوه، له ناری مه ل کیتشا.
- الحبوب و غیرها: اخرج ما فیها بالماء / پاکي کرده وه، شتیوه، به رده شوری کرد.
- : کُنْس / گسکی دا.
- صَوَلَة: سَطَو / چونه سر، په لامار، په لاماردان.
- : قَهْر. قُدرَة / ده سلات، میز.
- : جَوَلَة / جار، که پت.
- صَوَّل: حركة رعشیه غیر طبیعیة / گلارو.
- : فی لعبة الدعيل و ما شابه / ده سکه لا.
- نَو - : مُقْتَبِر. ذُو سَطَوَة / به میز، به ده سلات، به کار.
- مَصُولَة: مَكْنَسَة / گسک.
- صام: صام عن کذا: امسک عنه / خوی پاراست، نه ی کرد.
- عن الطعام: امسک عنه / نه ی خوارد، به رَوَر بو، پی-بو.
- صَوَم. صِیام: الإمساك عن الفعل / نه کردن، خَوَپاراستن.
- : الامتناع عن الاكل و الشرب / به رَوَر بو، پی-بو، نه خواردن.
- صائم: منقطع عن الطعام و الشراب / به رَوَر، پی.
- صومعة: (علی کل جبل / لوتکه، پَوَپه.
- المتعبد: مُسْک / نه شکوت و شوینی خواپه رستی، په نا.
- صان: صان: حفظ / پاراستی، ناگاداری کرد.
- صَوْن. صِیَانَة: حفظ. حمایة / پاراستن. پاریزگاری.
- مَصُون. مَحْفُوظ / پاریزراو، ناگادارکړو.
- صِوان. خزانة / دَوَلاب.
- الثیاب / که نتور.
- الکتب / مه کتبه، کتبیخانه، په راو خانه.
- : صندوق / سنوق، قوتو.
- : خِیْمَة / چاس، ده وار، ره شمال.
- صَوَان. صَوَانَة: حجر شديد الصلا به یقذح به / به رد نه سستی، به ردی سخت.
- صو: صَو: فارغ / بوش، به تال.
- صَوَة: صوت الصدى / زایه له، زنگانه وه.
- : مَعْلَم. حجر یكون دلیلاً فی الطريق / به ردنیشان، که له که به رد، به ردی ری نوما.
- صوی: صَوِی. صَوِی: ییس / وشک بو، وشک بوه وه.
- : الضَرْعُ / ضَمَر و لم یبق فیهِ لبن / وشکی کرد، شیری تیا نه ما.
- صاو. صَوِی: یابس / وشک.
- : الضَّرْع الیابس / گوانی وشک.
- صویا. قول الصویا / سَوِیا، پاقله ی سَوِیا.
- صاح: صاح: به: ناداه / بانگی کرد، بانگی لی کرد.
- علیه او فیه: زجره / لیتی توره بو، قیژانی به سهریا، پیاهمه ل (شاخا، کالام).
- : زَعَقُ / هاواری کرد، قیژانی.

- الديك / خويندې، قوقاسی.

- ت عصافیر بطنه / جاع / برسی بو.

صَبَحَ بِهِمْ / فَرَعُوا / داچله کین.

صَبَحَ / صَاحَ: صَرَّخَ / قیژانی، هاواری کرد.

صَاحَ: مُتَبَقِّظُ / به به به.

صَبَّاحَ. صَبَحَ: صُرَّاحَ / قیژه، قیژوهو، قیژاندن،

هاوارکردن، زریکاندن، زریک و هو، زریک زریک.

- الديك / خويندنی که له شیر، قوقه.

صَبَّحَهُ: صَرَّخَهُ او رَعَقَهُ / قیژه به ک، هاوارک.

- فَرَّحَ / قیژه و هاواری خوشی، مهل مهل.

صَبَّاحَ: کثیر الصباح / قیژه کار.

صاډ:

صاډ. إِصْطَادَ. تَصَيَّدَ: قَنَصَ / راوی کرد، گرتی.

- - - سَمَكًا / ماسی گرت.

- - - بَفَّخَ / به دلو گرتی.

صَيَّادَ. صَائِدَ: قَنَاصَ / راوگر، راوچی، نیچیره وان، نیشان

شکین.

مَخْبَأٌ - مَكْمَنٌ / ره به ت.

مَصِيدٌ: هَا (اصطيد / نیچر، راوکرلو، گیراو.

مَصِيدٌ. مَصِيدَةٌ. مَصِيدَةٌ: هَا يُصَادُ بِهِ / دلو، تله، فاقه،

نه و شتانه ی رلوی پین نه کری.

مَصِيدَةٌ. صَيَّادَةٌ / دارو لاستیک.

مَصَادٌ: موضع الصيد / راوگر.

صَيْدٌ: قَنَصٌ / راو (کردن، وشکان).

صَيْدَلَةٌ: تركيب الادوية / دهرمان گهری، دهرمان زانی،

دهرمان فروش.

- : بيع العطر و الادوية / دهرمان فروشتن.

صيدلانی. صيدلی: کیمیای / دهرمانه وان، دهرمان زان،

نه جزاچی، نه زاجی.

صيدلية: مخزن بيع العقاقير / دهرمان خانه، نه جزاخانه،

نه زاخانه.

صار:

صار: تَحَوَّلَ: انتقل من حالة الى اخرى / بویه، گویا.

- : جَرَى. حَدَثَ / روی دا.

- له كذا: وَقَعَ / جری / به سوری هات.

- يَفْعَلُ كذا / دهستی دابه، نهیکا، دهستی پین کرد.

- الى كذا: إنتهى اليه / نه و نهجامی بو، وای به سهر

هات.

- به الى كذا: قَادَهُ اليه / ناوی به سه رهیتنا، توشی کرد،

پنی کرد.

صَيَّرَ: جَعَلَ / کردی.

مَصِير. صَيَّرَ: منتهى الامر و عاقبته / نه انجام،

کوتایی، کوتایی هیتان.

- - - : تَحَوَّلَ / گویان.

تقرير ال - / چاره نوس.

صَيَّرَ: شَقَّ / درز، درزی دهرگا.

- : سمك صغير / ماسیه ورده، سارین.

- : (سَقْفُ اليهود / مالوم، مالومی جو.

صاع:

صاع. اصاع: فَرَّقَ / بلاوی کرده وه، پهرشی کرد.

إِنصاع الرجلُ: رجع مُسرِعًا / زو که پایوه، خیرا که پایوه،

ملی دا.

- الطير: إرتقى في الجو / بالین گرت، به ریزوه وه، چو

به ناسمانا، فری.

صاف:

صاف. صَيَّفَ. تَصَيَّفَ. إِصْطَفَ / بالمكان: اقام به فی

الصيف / چو بق هاوینه هوار، هاوین تیاژیا، هاوین گه شتی

کرد.

صَيَّفَ: عكس الشتاء / هاوین.

صَيَّفَ: مَا يُنتَجُ فِي الصَّيْفِ / هاوینه، گهرمه.

- : مَا يُسْتَعْمَلُ فِي الصَّيْفِ / هاوینه، هاوینی.

تَصْنِيف. إِصْطِيفَ: الإقافة فِي المصيف / هاوینه هوار

کردن، چون بق هاوینه هوار، هاوین گه شت کردن.

نَصِيف: مَسْكَنُ الصَّيْفِ / هاوینه هوار، نیلاخ، له بلاخ.

صاف. صائف: حار / گهرم.

مُصْطاف / هاوین گهر، سهیرانه گهر

ضلع ضعیف ضریب و ضلوع

٤٠٣

- ضَبَّرَ ضَبْرًا جَمَعَ / کوی کرده‌وه.
- الکتاب: جمعها و جعلها فی إضبارة / خستیه دۆسیه‌وه.
- إضبارة. أُضْبِرَ: ملف (وراق) دۆسیه، فایه‌ل، په‌روه‌نده.
- ضَبَطَ:
- ضَبَطَ قَبْضَ عَلی / گرتی.
- الکتاب: صَحَّحَ / راستی کرده‌وه، رِئَی خست، رِئَک و پِئَکی کرد، سازی کرد.
- العمل: اتَقَنَهُ / احکمه / (به ته‌واوی، به باشی، به رِئَک و پِئَکی) کردی.
- رُئِيَ: عَدَلَ / رِئَکی خست، چاکی کرد.
- کَبَحَ / دابیینی کرد.
- قَهَرَ أَخْضَعَ / زَالَ بو به سه‌ریا، دابیینی کرد.
- الشيء: حَبَسَهُ / گلی دایه‌وه، ده‌ستی به سه‌راگرت.
- الشيء: حَفَظَهُ / پاراستی.
- حَجَزَ او صَادَرَ / گرتی، ده‌ستی به سه‌راگرت، داگیرری کرد.
- ضَبَّطَ: إلقاء القبض / گرتن.
- تصحیح / راست کرده‌وه، رِئَک خستن، رِئَک و پِئَک کردن، سازکردن.
- صَحَّه / توندوتۆلی، چاکیتی.
- إحکام. إتقان / نیش به باشی و به ته‌واوی و رِئَک و پِئَکی کردن.
- کَبَحَ / دابین کردن.
- النفس / خۆدابیین کردن.
- الشهوة / ئاره‌زو مرانن، ئاره‌زو دابیین کردن.
- حجَز او مصادرة / گرتن، ده‌ست به سه‌راگرتن، داگیرکردن.
- بالضبط: بالتتام / به ته‌واوی، به رِئَکی، به رِئَک و پِئَکی، به وردی، ده‌ق، کوت و مت.
- ضابط: قائد / نه‌فسه‌ر.
- مُتَقِن / وردیین، نه‌نجام لَئَک دهره‌وه.
- حازم. قَوِي / به‌فیز، توندوتۆل.
- مضبوط: محجوز / گیراو، ده‌ست به سه‌راگیراو.
- صحیح / ته‌واو، راست و ره‌وان، راست، دروست.
- مُتَقِن / ورد، رِئَک و پِئَک، ته‌واو، ره‌خته.
- غیر مضبوط: غیر صحیح / ناته‌واو.
- إنضباط / دابیین کردن.
- ضیع:
- ضَعَّ: مَدَّ يَدَهُ / ده‌ستی هه‌لَبِی، درِئَی کرد، قۆلی به‌رز کرده‌وه.
- ضایع: صافح / ته‌وقه‌ی کرد.
- ضیع: عضد / قۆل.
- إبط / بن قۆل، بن باخه‌ل، باخه‌ل.
- ضَرَبَ من السباع / که‌متیار.
- ضج:
- ضَجَّ: أَصْعَجَ / صَاحَ و جَلَبَ / قیژانی، هاواری کرد.
- ضَجَّة. ضَجِيج: صياح و جَلَبَه / قاروقیژ، قیژه، قیژو هور، هاوار کردن، ژاره‌ژاو، هه‌لا.
- ضَجَّاج ضَجُوج: كثير الصياح / قاروقیژکه‌ر.
- ضجر:
- ضَجِرَ: تَضَجَّرَ: قَلِقَ و تَبَرَّمَ / ئارامی له‌به‌ریا، ئاقه‌تی چو، چاپس بو، هه‌راس بو، بیزار بو، ئاقه‌تی لَی چو، په‌ست بو.
- اضْجَر: ضایق / بیزاری کرد، ئارامی له‌به‌ر بپی، هه‌راسانی کرد، په‌ستی کرد.
- ضَجِرَ: تَبَرَّمَ / بیزاربون، بیزاری، هه‌راسان بون.
- ضَجِر. مُتَضَجِّر: مُتَضایق / بیزار، هه‌راس، هه‌راسان، بِن‌ئارام، بِن‌ئاقه‌ت.
- مُضْجِر: مُضایق / بیزارکه‌ر، هه‌راسان که‌ر.
- ضجع:
- ضَجَعَ. إِضْطَجَعَ. إِضْجَعَ: وضع جنبه بالارض / له‌سه‌ر نه‌نیشته‌ کەوت، راکشا، پال کەوت.
- تَضَجَّعَ فی الامر: قَصَّرَ فیه و لم یقم به / که‌مترخه‌می کرد، ته‌مه‌لی تیاکرد، دوا‌ی خست.
- ضاجع امرأة: إِضْطَجَعَ معها / له‌گه‌لی راکشا، له‌گه‌لی پال کەوت.
- له‌ الهَمَّ: لازمه / خه‌م و خه‌فه‌ت دای گرت.
- اضْجَعَهُ: جعله یضجع / پالی خست، رای کیشا.

- : سخري / گالتہ، قہ شمہر.

ضحية. أضحية: ذبيحة / قرباني.

- : فريسة. مَجْنَى عليه/ نيچير، توش بو،
 قوربانی.
 تَضَحِيَّة: فداء/ خو به خت کردن.
 - بالنفس/ سردانان، له خو بوردن.
 ضاحِيَّة: الناحية البارزة من كل شيء/ ديار، ناشکرا.
 - المدينة. ضواحيها: ماحولها من الاماكن/
 دوروبه.
 مُضْحَاة: مَعْرُضَةٌ للشمس/ مه تاوی تيايه، روه و خور.
 به رخور، به ره تاو، له به رخور، به رچکه.
 ضَح: ضَحَّ الماء: سكب. بَحَّه/ رَآنى، پرزانی.
 - ت العين: دمعت/ فرمیستی کرد، چاو ناوی کرد.
 إِنْضَحَّ الماءُ: إنسكب/ رذا.
 مُضْحَكة: آلة دفع الماء/ پمپ، ترومپا، فیچقه.
 - ما صئة/ په مپی (هه ل هینج، مژده)، فیچقه
 مژده.
 - کابسة/ په مپی پال نهر، فیچقه پال نهر.
 ضَحَم: ضَحَمَ: تَضَحَّمَ: کبر/ گوره بو، زل بو، ناوسا، قه له بو.
 ضَحَمَ: جعله ضَحْمًا/ گوره ی کرد، زل کرد، ناوسانی.
 ضَحَمَ: کبیر الجرم/ گوره، که ته، زل، ناوسا، قه به،
 تهرلان، زه به لاج، زوپ، قه له و، تیکسمراو.
 - : کبیر المقدار/ زود.
 ضَخَامَةُ الجسم: کبر الجرم/ گوره یی، که ته یی، زلی،
 قه له یی، قه به یی، تیکسمراوی.
 تَضَحَّمَ: إزدیاد الحجم/ گوره یون، زل یون، قه له یون،
 ناوسان.
 - الإنتاج/ به ره م زدی، به ره م زدیون.
 - مَرَضِي: ضد مضمور/ ناوسا، ناوسان، هه ل
 توقیو.
 - مالی: إنتفاخ/ دراو زدی.
 ضد:
 ضَدَّ: غَلَبَ/ زال بو، سه رکه وت.
 - ه عن کذا: دَفَعَهُ و صَرَفَهُ/ دوری خسته وه، دهستی
 پیوه نا، وازی پن لی هینا.
 ضَادَّ: خَالَفَ/ (سه ریچی، دژواری، به ره لهستی) کرد.

تَضَادَّ: تَخَالَفَ/ رَيَّكَ نه که وتن، دژایه تیان کرد،
 به ره ره کانیان کرد، به ره لهستی به کتریان کرد.
 ضِدَّ: خَصِمَ/ دژ، دژکار، ناحه، دژمن، دژوار، نه یار.
 - کذا: علی عکسه/ به پیچه واته، به ره کاننی.
 تَضَادَّ: مُضَادَّةُ/ مُخَالَفَةُ/ دژایه تی، رَيَّكَ نه که وتن،
 به ره لهستی.
 مُضَادَّ: مُضَادَّةُ/ دژ.
 مُضَادَات حَيَاتِيَّة/ دژه زیان.
 ضَر: ضَرَّ: أَضَرَّ: ضَرَّ: ضِدَّ نَفْع/ زیانی (دا، گه یان،
 به خشی)
 - الی کذا: أَلْجَأَ الیه/ په نای برده بهر، ناچاری بو.
 ضَرَّ بَصَرُهُ: صار ضَرِيرًا/ کویر بو، چاوی کریر بو،
 (سو مای چاوی، کویری) داهات.
 أَضَرَّ الرَّجُلُ: صار ضَرِيرًا/ کویر بو، پیاوه که کویر بو.
 - الرَّجُلُ: تَزَوَّجَ علی ضَرَّة/ ژنیکی تری هینا، ژنی
 به سه ر ژنه کی هینا.
 - علی: أَلْجَأَ/ ناچار بو، چاری نه ما.
 - ه علی الأمر: أَكْرَهَهُ/ به زود پئی کرد، ناچاری
 کرد.
 ضَارَّ إِمْرَأَتُهُ: أَخَذَ عَلَيْهَا ضَرَّة/ ژنی به سه ر هینا.
 ضَارَّهُ: خَالَفَهُ/ دژایه تی کرد، سه ریچی کرد، به ره لهستی
 کرد، به قسه ی نه کرد.
 إِضْطَرَّ الی: أَلْجَأَ/ ناچار بو بو، چاری نه ما.
 أَضْطَرَّ: أُلْجِيَءَ/ ناچار کرا، زودی لی کرا، به زود پئی کرا.
 - الی: إِحْتِجَاجُ/ پیویستی بو، ناچاری نه بونی بو.
 ضَرَّرَ. ضَرَّ: ضَرَّ: ضِدَّ نَفْع/ زیان، وهی، وهه ن.
 - . . . : خَسَارَةُ/ زهره، دژپاندن، له دهس
 چون.
 ضَارَّ: مُضَرَّ: ضِدَّ نَافِع/ به زیان، زیان به خشی، به تازار.
 - . . : مُخْصِرُ/ زهره ر گه یان، دژپتنه.
 مُضَرَّة: ضِدَّ مَنْفَعَةٍ/ زیان، خرابه، دژپاندن.
 مَضْرُور: أَصَابَهُ ضَرَرٌ/ زیان پن گه ییو، دژواو، له دهس
 چو.
 مُضَرَّ: غَیر نافع/ به زیان، زیان به خشی، به تازار، به وهی،
 وهه ن دار.

ضَرْبٌ - خَبَطَ / لَيْتَ دَا، پیاکیشا، تیی سرهوان، کوتای،
جه زره بهی گه یان.

- الْبَابُ: قَرَعَهُ / له ده رگای دا.

- الشَّيْءُ: تَحَرَّكَ / جولا، بزوا، جولای هات، بزوت.

- الْعِرْقُ وَالْقَلْبُ: اِخْتَلَجَ / لَيْتَ دَا، پرتی هات،

ترپه ی هات.

- الضَّرْسُ أَوْ الْجُرْحُ: اِشْتَدَّ وَجَعُهُ / هاته ژان، ژانی
کرد، نیش و ژازاری نذر بو.

- فِي الْمَاءِ: سَبَّحَ / مه لای کرد.

- بَيَّهَ: اِشَارَ / په نجه ی دریز کرد.

- فِي الْبُوقِ: نَفَّخَ / قوی پیا کرد.

- الْأَلَّةُ الْمَوْسِيقِيَّةُ: عَزَفَ / ژهن دی، لیتی دا.

- الْجَرَسُ: دَقَّ / له زهنگی دا.

- الْخَيْمَةُ: تَصَبَّهَ / هه لئی دا، (دهوار، خیتوه،

چادری هه ل دا.

- الْجَذَرُ: سَرَى / رهگی داکوتا، رهگی کرد.

- اِطْنَاهُ: تَأَصَّلَ / دای کوتا، په تی دهواری قایم کرد.

- الْمَوْعِدُ: حَدَّدَ. عَيَّنَ / په یمانی دا، کاتی دیاری

کرد.

- الصَّلَاةُ: اِقَامَهَا / نویژی کرد، نویژی دابه ست.

- لَهُ الْبَرْدُ: اَصَابَهُ / سرما (بردی، ی بو، لیخدا).

- الزَّمَانُ: مَضَى / تپه پی، رابورد (کات).

- بِنَفْسِهِ الْاَرْضُ: اَقَامَ بِهَا / تیا مایه وه، جیگیر بو.

- بِنَفْسِهِ الْاَرْضُ: سَافَرَ / کوچی کرد، رۆی، به جیتی

هیشت.

- الشَّيْءُ بِالشَّيْءِ: خَلَطَ / تیکه لی کردن دای

به سهریه کدا.

- النِّقُودُ: سَكَّاهَا / سکه ی لئدا.

- الْخَاتَمُ: صَاغَهُ / دروستی کرد، دای پشت.

- الْغَرَامَةُ أَوْ الضَّرْبِيَّةُ: اَوْجَبَهَا / فرضها / دای نا،

خستیه سر، باجی خسته سر.

- عَلَيْهِمُ الدُّلَّةُ: اَذْلَهُمُ / رسوا که ساسی کردن.

- بَيْنَهُمُ: اَفْسَدَ / خرابه ی تی خستن، کردنی به گز

یه کدا.

- اَلدَّهْرُ بَيْنَهُمُ: فَرَّقَهُمُ / لیک جیابونه، لیک داپران.

غیر - / بین وهی، بین زیان.

رَجُلٌ - : مَتَزَوِّجٌ عَلَ ضَرَّةٍ / پیاوی (چوار چاو، دوژن یا
زیات).

إِمْرَأَةٌ - وَ مُضَرَّةٌ: لَهَا ضَرَائِرُ / هه وئدار، سهریه هه وئ.

ضَرَاءٌ: ضِدُّ سَرَاءٍ / ناخوشی، تهنگانه، پیویستی.

- : قَحْطٌ / نه بونی، نه هاتی، گرانی.

ضُرُورَةٌ. ضَرَّةٌ. ضَارُورٌ: اِقتِضَاءٌ / پیویستی، تهنگانه،
ناچاری، ویستن.

عِنْدَ الضَّرُورَةِ / له کاتی پیویستی و تهنگانه دا.

لِلضَّرُورَةِ / بۆ پیویستی و تهنگانه.

الضَّرُورَةُ احْکَامٌ / پیویستیش ری و شوینی هه ی.

ضُرُورِيٌّ: لَازِمٌ / پیویست، پیویستی.

- : لَا غِنَى عَنْهُ / دهستی لی هه ل ناگیرئ، وازی لی
ناهیئرئ.

- : لَا مَنَاصَ مِنْهُ / چار نیه.

الضَّرُورِيَّاتُ: لَوَازِمٌ / شت و مهکی پیویست، پیدایوست.

إِضْطِرَارٌ: شِدَّةٌ لَزُومٌ / ناچاری، پیویستی.

- : اِلْزَامٌ / ناچار کردن، نذر لی کردن.

- ی: جَبَرٌ / به نذر، نذر لی کردن.

عِنْدَ اَلْ - / له کاتی ناچاری و پیویستی و تهنگانه دا.

مُضْطَرٌّ: مُلْزَمٌ / ناچار، نذر لی کراو.

- : مُحْتَاجٌ. مُعَوِّزٌ / هه ژار، نه بو، پیویست، ده ست

کورت، بن دهره تان، کم ده ست.

- اِلَى كَذَا: مُحْتَاجٌ اِلَيْهِ / پیویستی پییه تی،

نه یه وئ.

ضَبْرٌ. ضَرْ: تَعَدَّدَ الزَّوْجَاتُ / ژن نوری، له یه ک ژن زیاتر.

ضَرَّةُ الْمَرَاةِ: اِمْرَأَةٌ زَوْجُهَا / هه وئ، ژنی میرده که ی.

- اَنْثَى الْحَيَوَانِ: ضَرْعٌ / گوان.

ضَرَّتَانِ: اِمْرَاتَانِ لَزَوْجٍ وَاحِدٍ / دهره وئ، هه وئ سار.

- : حَجَرُ الرَّحَى / دو به ردی ده ستاپ، ده ستاپ.

الضَّرَائِرُ. دَاءُ الضَّرَائِرِ. بَيْنَهُمَا دَاءُ الضَّرَائِرِ: الْحَسَدُ /

دویه ره کیتی، ناچه زی، رقه به رایه تی، نا کوکی.

ضَرِيرٌ: اَعْمَى / کویر، نابینئ.

- : صَبْرٌ. صَبُورٌ / به نارام، به پشو، پشودار.

ضَرَاوَةٌ (فِي ضُرُوبِ)

ضَرْبٍ:

- اخماساً بالاسداس: سَعَى فِي الْخَدِيعَةِ / كهوت
پیلان و فیو فیل.
- اخماساً بالاسداس: تَحْيَرٌ / سهری سوپما، كهوت
بیرکردنه وه.
- بَاقَةٌ: اصاب بها / توش بو، ده ردی تی كهوت.
- عَنْهُ صَفْحًا: تَغَاضَى عَنْهُ / لوبورد، به خشی.
طوباً: صَنَعَهُ / خشتی (دروست كرد، بپی، لئدا).
- بِالسَّلاحِ النَّارِي: اَطْلَقَ / نه قانی، نه قی كرد.
- مَثَلًا: اَوْضَحَ بِالمَثَلِ / نمونه ی هینایه وه.
- المَثَلُ: قاله / قسه ی نهسته قی وت.
- تَلْفَرَاغًا: اِبْرَقَ / بروسکی (لئدا، نارد، كرد).
- تَلْفُونًا: تَكَلَّمَ / نه له فونی كرد.
- عَنْهُ: مالَ / لوتی ئی خواركرد، لئی لادا.
- اِلَيْهِ: مالَ اِلَيْهِ / دلی بوی لئدا، ویستی لئی نزیک
بیته وه.
- عَلَى يَدِهِ: مَنَعَهُ. حَرَمَهُ / لئی قه دهغه كرد، لئی
بپی.
- ت العَرَبُ: لدَغَتْ / پیوه ی دا، چزه ی لئنه ل سان.
- ت الطيرُ: ذَهَبَتْ وَ طَارَتْ / فری، بالی گرت، دای
له شه قی بال.
- العَدُوُّ بِالْقُنَابِلِ: قَصَفَهُمْ / بوردومانی كردن، تیین
گرتن، بوی هاویشتن.
- رَاسَهُ فِي الحَانِطِ: دَفَعَهُ / سهری خوی دا به دیواردا.
- ضَرْبًا مُبْرَحًا: قَاسَى فِي ضَرْبِهِ / چاکی کوتا،
باشی لئدا، دل رهق بو له لئدانه کهیدا.
- بَيْنَهُمْ: اَغْرَى / دانی به شه ی، کردنی به گۆ یه کدا.
ضَرْبَ الشَّيْءِ بِالشَّيْءِ: خَلَطَهُ / تیکه لی کرد، دای
به سه ره کدا.
- اللِّحَافُ: خِيطُ الْغِطَاءِ / بهرگی تی گرت، چهرچه فی
پیاگرت.
- تَهُ: شَجَعَهُ وَ حَرَّضَهُ / هانی دا، تیژی کرد.
ضَارِبًا. تَضَارَبَا: ضَرْبٌ أَحَدُهُمَا الْآخَرَ / له یه کیان دا،
یه کتریان کوتا.
تَضَارَبَ الْقَوْمُ: ضَرْبٌ بَعْضُهُمْ بَعْضًا / له یه کیان دا،
چون به گۆ یه کدا، دایان به یه کدا، بو به شه پیان.

- الْقَوْلَانِ: تَنَاقُضًا / رِيك نه كهوتن، دژوار بون،
دوگفت بون.
اضْرَبَ فِي الْمَكَانِ: اَقَامَ / تیامایه وه، نیشته جی بو، تیا
ژیا.
- الْقَوْمُ: اَوَقَعَ عَلَيْهِمُ الضَّرِيبَ / ته رزه لئی دان،
به فریان لئباری.
- الْخُبْرُ: نَضَجَ / بزدا.
- عَنْهُ: اَعْرَضَ / وازی ئی هینا، دهست به رداری بو،
دهستی ئی مه ل گرت.
- عَنِ الْعَمَلِ: اِعْتَصَبَ / مانی گرت، یاخی بو.
اِضْطَرَبَ الْقَوْمُ: تَضَارَبُوا. اِخْتَلَفَتْ كَلِمَتُهُمْ / رِيك
نه كهوتن، تیک چون، به ره کتیبان تی كهوت.
- تَحَرَّكَ وَ هَاجَ / له ریه وه، له رزی، جولا، جولایه وه،
بزدا.
- الْأَمْرُ: اِخْتَلَّ / کار شله قا، تیک چو، شیوا.
- ضَمَجَ / بَيَّزَارَ بو، رقی مه لسا، تیک چو، جاپس بو.
- الرَّجُلُ: اِرْتَبَكَ وَ تَرَدَّدَ / شپره بو، شله ژا،
په ریشان بو.
ضَرْبِيَّةٌ: خَبِطَةُ / لئدانیك.
- ضَرْبِيَّةٌ وَاحِدَةٌ: الدَّفْعَةُ الْوَاحِدَةُ / جار، كه پهت،
یهك جار، یهك كه پهت.
- بَلِيَّةٌ: كَارِهَات، به لا.
- آفَةٌ: نَافَات وَ دهر دو به لای كشت و كال.
- شَمْسٌ: رَعَنَ / خور لئدان، خوربردن.
- قَاضِيَةٌ: خَبِطَةُ كَافِرَةٍ / لئدانی كوشنده، نقد.
ضَرْبٌ: خَبِطَ / لئدان، کوتان، جه زره به گه یاندن.
- نَوْعٌ: صَنْفٌ / جۆر، بابت، چه شن.
- مَثَلٌ وَ هَكَو، يَه كَسَان، هاو...، وهك، چونیهك.
- الْعَرَقُ (وَالْقَلْبُ): خَنَقٌ (وَالنَّبِضُ) / لئدان، تریه و
پرتی دل و خوین بهر.
- الضَّرَائِبُ: فَرَضَ الضَّرَائِبُ / باج دانان، سه رانه
سه ندن
- الْأَعْدَادُ فِي بَعْضِهَا: عَمَلِيَّةُ الضَّرْبِ / لِيك دان.
- النُّقُودُ: سَكٌ / سكه لئدان، دراو دروست كردن.
- الْمَطَرُ الْخَفِيفُ / نه باران.
جدول ال - / خشتی لِيك دان.

حاصل ال - بهری لیک دان.

ضارب: ضابط/ لئدهر، کوتهر، پیاکیش، داپلوسه.

- : نابض/ لئدان، ترپه پرتی دل و خویین بهر.

- : مضروب فی الحساب/ لئدراو.

- الی (الحُمرة مثلا)/ سوریاو، سوریهونهوه، مهیلوه سور.

ضرب: ضربوب. ضرب: ضارب/ لئدهر، کوتهر، پیاکیش.

ضربة: موقع الضرب فی الجسد/ شوین لئدان له له شدا.

- : رسم. مکس. خراج/ باج، سه رانه.

- : الأمان: جزية/ سه رانه.

- : الاطیان للاراضی الزراعية/ زهویانه.

- : القعار/ خانوانه، ملکانه.

- : التركات/ میراثانه.

- : الاعناق/ سه رانه.

- : الدخل/ باجی دهستکوت.

- : المهنة الحرة/ کاسبانه، پیشانه.

- : الانتاج المحلي/ باجی بهرهم.

- : إضافية/ سه ریاج.

- : تصاعدية/ باجی زرد دهستکوت.

- : استثنائية/ باجی (لا بهلا، تاییه تی).

- : طبيعة: سجيّة/ خو، رهوش، سروش.

مصلحة الضرائب: دائرة الضرائب/ بهرزه وهندی باج

سهندن، باجگه، دهسگای (باجگه، باج سین).

مضرب: مضارب. ما يضرب به/ گهلا کوتک، پین لئدهر، کوتک، تیل.

- : الكرة: مجار/ ریکت.

- : فسطاط: خيمة عظيمة/ دهواری دیوه خان، سهویان.

مضروب (اسم المفعول به من ضرب)/ لئدراو.

- : فی الحساب/ لئدراو.

- : فيه: ضارب فی الحساب/ لئدهر.

مضارب تجاری: مزاحم/ پیتش بریکن کار، تنگ مهلچن (کاری بازرگانی).

- : على الصعود: مُشتر/ کریار، زیادکر، لی دهریه زیاد بق کرین.

- : على النزول: بائع/ فروشیار، داشکین، لی دهریه کم بو فروشتن.

مضاربة تجارية: مزاحمة/ پیتش بریکنی، بهرهمکانی کار، جامبازی.

مضارب: متناقض/ دژوار، بهرهمکیتی، له یهک نه چو.

- : متعارض. متصادم/ ناقابل، نارهزا.

مضطرب: هائج/ هژیو، شیتگین، بهل سه، یاخی.

- : مختل. مشوش/ شپره، شله ژو، تیک چو.

مضارب: تناقض/ دویهرهمکیتی، له یهک نه چون، دژیتی، دژواری.

- : تصادم/ لیکدان، پیکادان، ریک نهکوتن.

إضراب: إعتصاب/ مان گرتن، یاخی بون، کاروهستان.

مضرب: مُعْتَصِب/ مان گرتو، یاخی.

إضطراب: إختلال/ کارشله قان، تیک چون، همرکس بق

خوی، ناخوژان و بخوژان، په شویو، ناشوب، بگروه بهرده، بگریگر.

- : إرتباك/ شپره یی، شپره بون، شله ژان، په ریشانی.

- : شغب/ ناژوه.

مضرب: مُحِيط/ درواو، تی گیراو.

- : ذو جنسین. مُرَكِب/ دوپهگ.

ضرب: صقيع. تلج/ سهؤل، بهفر، بهسته لهک. ضرج:

ضرج: ضرج الثوب بالدم: لطفه/ خویناوی کرد.

- : الشيء: شقة/ دپی، دایدپی، قلیشانی، دپانی.

- : الشيء: القاه على الارض/ فریتی دا، (دای، کوتای) به زهویدا.

تضرج: تَلطَح/ خویناوی بو، خوینی بهرکوت.

- : تشقق/ دپا، قلیشا، درزی تی بو، شقی برد، ده می (دایهوه، کردهوه).

إلضرج الطیار: هبط بالمظلة/ به په شوت هاته خواری.

- : الطائر: هوی/ نیشته وه، هاته خواری.

مضرج الیدین: فی یده شیء/ دهست رهنگین.

- بِدَمِهِ / مُلْطَخُ / خه‌لَتانی خورین، خویناوی.

ضرح:

ضَرَحَ الْقَبْرَ: حَفَرَهُ / مه‌لی کن، گری مه‌لی کن.

- الشَّيْءُ: شَقَّةُ / دای قلیشان، قلیشانی، درزی تن‌کرد.

- الشَّيْءُ: نَجَاهُ وَ دَفَعَهُ / ده‌ستی پی‌وه‌نا، دوری خسته‌وه.

إِنْضَرَحَ الشَّيْءُ: إِنْشَقَّ / قلیشا، درزی تن بو، شه‌قی برد.

- مَا بَيْنَ الْقَوْمِ: تَبَاعُدُ وَ إِتْسَاعُ / جیا‌بوه‌وه، لئیان جیا‌بوه‌وه، دور‌ه‌کیان تیک‌هوت.

ضَرَحَ: قَبْرَ / گری، قهر، کلک‌و.

- : بَعِيدُ / دور.

ضَرَحَ: تَبَاعُدُ وَ وَحْشَهُ / دوری، بیرکردن، دل له‌لا‌بون. ضرس:

ضَرَسَ الشَّيْءُ: عَضَّهُ بِالضَّرْسِ / گازی لی‌گرت، گازی قایمی‌گرت.

ضَرَسَهُ. ضَرَسَهُ الدَّهْرُ أَوْ الزَّمَانُ: عَضَّهُ وَ إِشْتَدَّ عَلَيْهِ / مه‌لس و که‌وتی زه‌مانه و رۆژگار (گازی لی‌گرت، په‌کی خست، دای به‌زه‌ویدا).

ضَرَسَتْ الْإِنْسَانُ: كَلَّتْ / خورا، کرم‌بو، کل‌و‌بو، پیر بو، په‌کی که‌وت (دان).

ضَرَسَتْهُ الْأَيَّامُ: جَرَبَتْهُ وَ حَكَّكَتْهُ / رۆژگار (قالی کرد، نا‌وه‌سوی کرد، ده‌رسی دادا).

ضَارَسَ الْأُمُورَ: جَرَّبَهَا وَ عَرَّفَهَا / تاقی کرده‌وه، تنی که‌یشت، تیا قال بو.

اضْرَسَ: أَفْلَقَ / بی‌زاری کرد، بی‌تاقه‌تی کرد، وه‌پسی کرد، چارسی کرد.

- لَهْ بِالْكَلامِ: اسَكْتَهُ / بی‌ده‌نگی کرد، کپی کرد، کپی کرد.

تَضَارَسَ الْقَوْمُ: تَعَادَوْا وَ تَحَارَبُوا / رقه‌به‌رایه‌تیا‌ن له‌گه‌ل یه‌ک کرد، چون به‌گژی‌یه‌کدا.

- الْبِنَاءُ: لَمْ يَسْتَوْ / ته‌خت نه‌بو، ریک نه‌بو، به‌رزو نزم بو.

ضرس: سَبَّ / خری، دان.

- : حَجَرَ تُطَوَّى بِهِ الْبَيْتُ / به‌ردی مه‌لی چینی بیر.

- الْعَقْلُ: سَنَ الْعَقْلُ / دانی ژیری، دانی نه‌قل، خری.

ضَرَسَ: صَعِبَ الْخَلْقُ / تو‌به، تو‌به‌و تو‌ق، هار، له‌گه‌لی مه‌لی نا‌کری.

ضروس: شَدِيدُ مُهْلِكُ / هار، ویران‌کار.

حَرْبٌ - : مُهْلِكٌ وَ قَاتِلٌ / جه‌نگی ویزان‌کارو‌کاول‌که‌ر.

تَضَارَسَ الْأَرْضُ: مَاجَزَ عَلَيْهَا كَالْأَضْرَاسِ / به‌رزو نزمی، مه‌ل‌ت.

ضَرَطَ:

ضَرَطَ: أَخْرَجَ رِيحاً مِنْ دُبُرِهِ مَعَ صَوْتٍ / تپی، تپی‌کن.

ضَرَطَ. اضْطَرَّ الْحِمَارُ: عَمِلَ بِهِ مَا ضَرَطَ مِنْهُ / ترانی، که‌ره‌کی تران.

اضْطَرَّ بِقِلَافٍ: عَمِلَ بِفَعْمِيهِ كَالضَّرَاطِ هَزَّةً / جه‌تی بو (لید‌ا، که‌ند).

ضَرَطَ. ضَرَطَ: رِيحَ الْبَطْنِ / تپی.

- : إِخْرَاجَ الرِّيحِ مِنَ الدُّبُرِ مَعَ صَوْتٍ / ترکه‌ندن، ترانی‌دان.

ضَرَطَ. ضَرَطَ: كَثِيرَ الضَّرَطِ / ترکه‌ن، ترن. اضْطَرَّ: مَنْ خَفَّتْ لِحْيَتُهُ وَ رَقِيَ حَاجِبِيهِ / ریش و برق ته‌ک و شاش.

ضَرَعَ:

ضَرَعَ. تَضَرَّعَ ضَرَعَ: دَنَا مِنْهُ / لئی نزیک‌بوه‌وه، لئی چه‌ر پی‌شه‌وه.

- : - الْيَهُ. إِسْتَضَرَعَ لَهُ: خَضَعَ وَ تَذَلَّلَ / ملی در‌یژ‌کرد، زه‌بون بو، که‌ساس بو.

- ت . - ت الشَّمْسِ: غَابَتْ أَوْ دَنَتْ لِلْعَفِيفِ /

نا‌وابو، خه‌ریکی نا‌وابون بو (خون).

تَضَرَّعَ: إِبْتَهَلَ / پاراپه‌وه، لا‌لایه‌وه.

ضَارَعَ: شَابِهٌ / لی‌چو، له‌و‌چو.

اضْطَرَعَتِ الشَّاةُ: بَنَتْ ضَرَعَهَا / گوانی کرد، گوانی‌گه‌وره بو.

ضَرُوعٌ. مَبْتَذَلٌ / رسوا، زه‌بون، که‌ساس.

ضَرَاعَةٌ. تَضَرَّعَ: إِبْتَهَلَ / پاراپه‌وه، لا‌لایه‌وه.

ضَرَعَ. ثَدَى الْحَيَّوانِ / گوان.

ضَرُوعٌ ضَرَعَاءٌ. ضَرِيعٌ: عَظِيمُ الضَّرْعِ / گوان‌زل،

گوان‌گه‌وره.

ضَرَعَ: مُضَارِعٌ: مَثَلٌ / وَهَكَو، هَاوَشِيُوهُ، وَهَكَ.
 مُضَارَعَةٌ: مُعَاثَلَةٌ / لَيْتَكَ جُون، وَهَكَ يَهَك بُون، هَاوَشِيُوهُ.
 مُضَارِعٌ: صِيغَةُ الْمُضَارِعِ: صِيغَةُ الْحَالِ أَوْ الْأَسْتِقْبَالِ /
 رَانِه بورِدو، تَنَه پِه پَر، كَانِي كِرْدَارِي نِيستِه و داهاتو.
 ضَارِعٌ: نَحِيفٌ. ضَعِيفٌ / لَاوَز، زِه بُون.
 ضَرَعٌ:
 ضَرَعَمُ. تَضَرَعَمُ: فَعَلَ الضَّرْعَمُ / تَلَزَابو، نَارَايَه تِي نَوَانْد،
 شِيرِيو.
 ضَرَعَامُ. ضَرَعَمُ: اسَد / شِير.
 ضَرَمٌ:
 ضَرَمٌ. إِضْطَرَمٌ: إِشْتَعَلَ / سَوْتَا، نَاكِرِي كِرْت، دَاكِرِيسَا،
 تَه نِيه وَه، هَل كَرَا، كِرِي كِرْت.
 - تَضَرَمُ: إِشْتَدَّ جَوْعُهُ أَوْ غَضَبُهُ / بَرَسِي بُو،
 بَرَسِيه تِيه كِي زِيَادِي كِرْد، نَاكِرِي تِي بَه رِيو، تَوِپَه بُو،
 رَقِي هَلَسَا.
 ضَرَمُ. أَضْرَمَ النَّارَ: أَوْقَدَهَا أَوْ أَشْعَلَهَا الْهَيْبَا / نَاكِرِي
 كِرْدِه وَه، نَاكِرِي نَايَه وَه، دَاي كِرِيسَان، كَلْبِي پِي سَه نَد.
 - النَّارُ فِي: أَشْعَلَ / نَاكِرِي پِيُو هَا، سَوْتَانِي.
 ضَرَمَةٌ: جَمْرَةٌ / پَشْكُو. سَكَل.
 - نَارٌ / نَاكِر.
 ضَرَامٌ. إِضْطَرَامٌ: إِتْقَادٌ / سَوْتَان، نَاكِر كِرْتَن، دَاكِرِيسَان،
 كِرِي كِرْتَن.
 أَضْرَامٌ: إِشْعَالٌ / سَوْتَانْدَن، نَاكِر پِيُو هَا نَان.
 مُضْطَرَمٌ: مُتَّقَدٌ / سَوْتَاو، دَاكِرِيسَاو، نَاكِر كِرْتَن.
 ضَرَامَةٌ: شَجَرُ الْبَطْمِ / دَار قَه زَوَان، دَارِه بَه ن.
 ضَرَا:
 ضَرَا الْعِرْقُ: بَدَأَ مِنْهُ الدَّمُ / خَوِينِي بَه رِيو.
 - ضَرَى الْكَلْبُ بِالْصَيْدِ: تَعَوَّدَهُ وَ أَوَّلَعَ بِهِ / فِتْرَه
 رَاوِيو.
 ضَرِيو: كَلْبُ الصَّيْدِ / تَانْجِي، سَه كِي رَاو.
 ضَرِي: شِدَّةُ الْحَرْبِ / كِه رَمِي جَهَنگ، جَهَنگِي جَهَنگ.
 ضَرَاوَةُ الْحَرْبِ: شِدَّتْهَا / كِه رَمِي جَهَنگ.
 حَرْبٌ ضَارِيَةٌ: شَدِيدَةٌ / جَهَنگِي دِرِنْدَانَه.
 ضَارٍ. ضَارِي. ضَوَارِي: مُقْتَرِسٌ / دِي كِتَوِي، دِرِنْدَه.
 حَيَوَانٌ - مُقْتَرِسٌ / گِيَانَه وَه رِي دِرِنْدَه، گُوشْت خُور،
 دِي.

ضَرَاوَةٌ: تَوْخُّشٌ. شَرَّاسَةٌ / دِرِنْدَه يَه تِي.
 ضَرَاءٌ: إِسْتِخْفَاءٌ / خَوْشَارِدِنَه وَه، شَارِدِنَه وَه، خَوِيَه نَادَان،
 جُونَه پَه نَاه.
 ضَرَوَةٌ (فِي ضَرَنَ) ضَرِيبَةٌ (فِي ضَرِبَ) ضَرِيعٌ (فِي
 ضَرَحَ) ضَرِيرٌ (فِي ضَرَنَ)
 ضَعُ:
 ضَعُضَعُ: هَدَمَ / رُوخَانِي، تَه خَتِي كِرْد، وِيزَانِي كِرْد.
 - اَضْعَفُ: لَه قِي كِرْد، لَه قَانِي، بَزَوَانِي، جَوَلَانِي،
 لَاوَزِي كِرْد، شَلُوقِي كِرْد.
 تَضَعُضَعُ: تَهَدَمَ / رُوخَا، تَه خَت بُو، وِيزَان بُو.
 - ضَعُفٌ: لَه قِي بُو، بَزَوَا، جَوَلَا، لَاوَز بُو، شَلُوق
 بُو.
 - مَالِه: قَلَّ / تَن شَكَا، هِيْجِي نَه مَا.
 - خَضَعُ: ذَلَّ / رَسَاو بُو، سَه رَشَوِپ بُو.
 مُضْعَضِعٌ. مُتَضَعَضِعٌ: مُتَهَدَمٌ / رُوخَا، تَه خَت، وِيزَان.
 - ضَعِيفٌ: لَه قِي، شَلُوق، لَاوَز.
 ضَعُضَعُ. ضَعِيعُضَاعُ: الضَّعِيفُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ / لَاوَز،
 شَلُوق.
 - الرَّجُلُ بِلَا رَأْيٍ وَ لَا حِزْمٍ / بِن
 دَه سَه لَات، بُوْدَه لَه.
 ضَعُضَعَةٌ: النُّشْدَةُ وَ الْجُوعُ / نَه بُونِي، بِن دَه سَه لَاتِي،
 شَلُوقِي، تَه نَگَانَه، بَرَسِيْتِي.
 ضَعَفُ:
 ضَعُفٌ. ضَعُفٌ: ضِدُّ قُوًى / (چِرُوك، لَاوَز، تَهَنَك، بِن مِيزَن)
 بُو.
 - اَضْعَفُ. ضَعُفُ. ضَاعَفُ: جَعَلَهُ ضَعِيفًا /
 كِرْدِي بَه دُو تَه وَه نَدَه، دُو جَاي كِرْد.
 - صَيَّرَهُ ضَعِيفًا / (لَاوَز، تَهَنَك، چِرُوك،
 بِن مِيزَن) كِرْد.
 تَضَعُفُ. اِسْتَضَعُفُ: رَأَى أَوْ عَدَّهُ ضَعِيفًا / بَه لَاوَز بِن
 مِيزُو بِن بَايَه خِي دَانَاو سَه يَرِي كِرْد.
 تَضَعُفُ: صَارَ ضَعِيفًا مَا كَانَ / بُو بَه دُو تَه وَه نَدَه، دُو جَا
 بُو.
 اَضْعَفُ. خَفُفُ. هَزَلُ / لَاوَزِي كِرْد، بِن مِيزَن كِرْد، تَهَنَكِي
 كِرْد.

ضَعُفٌ. ضَعْفٌ: ضِدُّ قُوَّةٍ/بِهَمِيزٍ، لاوَزِي، تهنکی، چروکی.

الارادة/ لاواز خواستی.

ضَعِيفٌ: ضِدُّ قُوَى/بِهَمِيزٍ، لاواز، چروک، تهنک، رایج.

البُئِيَّةُ/ لاواز، له پ، رَهَق و تهق، زه بون، ریوه له، سیس، حیقنه.

واهن/ کز، بڼه ده سلات.

الارادة/ لاواز خواست، بڼه ده سلات، ریوه له.

القلب: جَبَان/ ترس نؤک.

إضعاف: ضِدُّ تَقْوِيَةٍ/بِهَمِيزٍ، لاواز کردن.

تخفيف: تلطيف/ تهنک کردن، میواش کردنه، خاو کردنه وه.

ضعيف: مثله في المقدار أو أكثر/ دواجا یا چه ندجا.

مُضَاعَفٌ عدد: حاصل ضرب نفسه بنفسه/ چه ندینه، چه ند جاره، چه ند هه.

المشترك بين عدة اعداد/ پچوکتیرین چه ندانه ی ناوکی.

مُضَاعَفَاتُ العرض/ تهنه نه کردن، درانگ، ماک، نه تجم خرابی نه خویشی، ماک لئ پیس کردن.

ضغث:

ضَغْثُ الحديد: خَطْلُهُ/ دای به سر به کدا، تیکه ل و پیکه لی کرد.

الشيء: جَمْعُهُ/ کزی کرده وه.

الثوب: غَسَلُهُ/ شتی (باش پاک نه بوه وه).

اضفاث احلام: احلام مختلطة/ خوی تیکه ل و پیکه ل.

احلام: آمال و همیه/ دالغه لئ دنان، خه یال پلاو.

ضغث: ضغث: حَزْمَةٌ صغيرة/ چه پک، ده سک، قول.

ضغط:

ضَغْطٌ: کَبَسٌ/ په ستانی، ده ستی پیانا، په ستاوتی.

عَصْرٌ/ گوشي.

علي: ضایق/ تهنکی پڼ هه ل چنی، گوشي.

علي: اجبر/ زوری کردن، زوری لئ کرد، ناچاری کرد.

ضَاعَطُهُ: زاحمة/ تهنکی پڼ هه ل چنی.

إنضغط: قَهْرٌ/ به زینترا.

ضَغْطٌ: کَبَسٌ/ په ستاوتن، په ستان، ته وژم، په ستو، گوشار.

عَصْرٌ/ گوشي.

إجبار/ زوری لئ کردن، ناچار کردن.

مُضَايَقَةٌ/ تهنک پڼ هه ل چنن.

الدم/ خوین په ستان، ته وژمی خوین.

ال- العال/ بالا په ستو.

ال- الواطي/ نه وی په ستو.

مقياس ال- / په ستان پیو، په ستوپئو.

ضاعط: من يضغط/ په ستینره، گوشه، زوری لئ کرد، تهنک پڼ هه ل چن.

ضاغوط: کابوس/ خوی ناخویش، مته که.

ضعف:

ضَعْفُ الشيء: عَضُّهُ بِمَكٍ فَعِه/ قه پی پیا کرد، پر به ده م گه ستی.

ضَيْفٌ: الذي يعض/ گازگر.

ضعيفي: اسد/ شیر.

ضعف: ضعفٌ عليه: حَقْدٌ/ (کینه، رق) ی لئ گرت، به رق بو لئ.

ضعيفه: ضعفٌ: حَقْدٌ/ کینه، رق، پشم، قین.

ضاغن: ضعفٌ: حاقِدٌ/ حقود/ کینای، رقوی.

ضعف:

ضعف: تَضَافُ القومُ: تَزاحموا. إزدحموا/ کومه لیان کرد، کردیان به قه له بالئی.

تَضَافُ القوم: قُلْ ما لهم/ مال و ده رامتیان کز بو، که م بوه وه.

ضعف: عَيْنٌ ضَعُوفٌ: كثرة الماء/ کانی پړناو.

ضعف الحال: سَبِيلُهُ/ گزهران و ده رامت خرابی.

ضعف: قَلَّةُ المال/ مال کمی، نه بونی.

كثرة العيال/ مندا ل زوری، خیزاندار.

حاجة. ضعف/ پیویستی، نه بونی، کزی.

ضعف: ضیفه: جانب النهر/ (که نار، قه راخ، گوئی) رویار.

البحر: ساحله/ (رَقْع، قه راخ) ی ده ریا.

جماعة/ کومل، ده سته، چه ند که سیک.

ضعف:

ضعف: ضَرَبَ بباطن كفه/ به بهری له پ پیا کیشا، شه قازله ی لئ دا.

ضَفَعُ الماءُ: صارت فيه ضفادع/ بوقی زود بو، بوقی
 مهال مینا.
 ضِفْدَع: ضِفْدَعَة: حیوان برماشی/ بوق.
 ضفر:
 ضَفَر: ضَفَر الحبل: قَتَلَهُ/ بای دایه وه.
 - الشَّعْرُ: جَدَلُهُ/ مؤنیه وه.
 - الرجل: وثَبَ في عَدْوِهِ/ قهلم بازی دا.
 - الدابة: اتقى اللجام في قمها/ لغاوی کرد.
 - البناء: بناء بجارة بلا كلس و لا طين/ به وشکه
 که له که مهالی ساند.
 ضافَرُهُ على الأمر: عاونهُ/ پارمه تی دا، پشتگیری کرد،
 یاری دی دا.
 ضَفَر: جَدَلُ/ مؤنیه وه، پرچ کردن.
 - ضفار: حزام السرج/ قیاسه، قایش قیاسه،
 تنگه، قایش تنگه.
 - جدار بلا كلس و لا طين/ وشکه که له که.
 ضفيرة: جدیله/ پرچ، په که.
 مَضْفُور: مجدول/ مؤنراوه، پرچ کراو.
 ضفا:
 ضَفَا الإناء: فاض من إمتلائه/ پریو، لئی رزا، لیوان بو.
 اضغى عليه: عكس ورْدًا/ پرچی دایه وه، له رویا
 وهستا، لئی مهال گه پایه وه.
 ضاف: فاض/ زود، زیاد، لیدر او.
 ضَفْوَة العيش: رَغْدَة و سعته/ خوش گوزهرانی، حال
 باشی.
 ضل:
 ضَلَّ: ضِد إهتدى/ گونا می کرد، وِیل بو، لای دا، له ثابین
 لایدا، گومپا بو.
 - الطريق و عنه: جار عن الطريق/ له پئی لادا، رئی
 ون کرد.
 - سعيه: لم يَنْجَح/ ره نج به بابو، دُرپانی، پیش
 نه کهوت، سه رنه کهوت.
 - الشيء عنه: ضاع و ذهب/ لئی کهوت، ونی کرد،
 له کیس چو، له دهستی چو.
 - الرجل: نسيه/ له بیرى چوه وه، له بیرى کرد.

ضَلَّ: اضلَّ: صَيَّرُهُ الى الضلال/ به وه تاریکی بردی،
 وِیلى کرد، رئی لی ون کرد، گومپای کرد.
 - - - : ضَرَعَ/ مهالی خه له تان، خه له تانی.
 - - - : ثَبَّه/ ونی کرد، وِیلى کرد، دهریه دهری کرد.
 - - - : اخفى/ شاردیه وه، ونی کرد، خوی لی گویى.
 اضل الشيء: اضعاه/ ونی کرد، لئی کهوت.
 ضال: ضِد مُهْتَدى/ له رئی راست لاداو.
 - عن الدين و غيره/ له ثابین لاداو، گونا مپار، کافر،
 گومپا.
 - : قاته/ ون بو، به ره لا، وِیل، دهریه دهر، خویپی.
 - : ضاع/ ون، ون بو.
 تضليل: ثَبَّه/ به مهاله برین، مهاله پی کردن، وِیل کردن،
 ون کردن، سه رلوتتیک دان، رئی لی تیک دان.
 - : ضدع/ مهال خه له تان، خه له تاندن، فیل
 لئی کردن.
 مضل: مضل: مُثْبِتُهُ/ ون کرا، وِیل کرا، گومپاکار.
 - : خَدَّاع/ فیل باز، مهال خه له تین.
 ضل: ضلالة: ضلال: ضِد الهدى/ له رئی راست و ثابین
 لادان.
 - - - : باطل/ ساخته، ناته و او.
 ضلة: مضلة: مضلة: ضِد الهوى/ له رئی راست و ثابین
 لاداو.
 ذهب دمه ضلة: هبأ/ خویپی به فیرو چو.
 ضلع:
 ضلع الرجل: ضربه في ضلعه/ کیشای به په راسویدا.
 - : إغوج/ خواربو، چه مایه وه، نوشتایه وه،
 چه وتایه وه.
 ضلع: كان قویاً/ به میز بو، چوارشانه بو.
 ضلع: اضلع: عوج و ثنى/ خوارى کرده وه، چه مانیه وه،
 نوشتایه وه، چه وتایه وه.
 ضلع النسيج: جعل و ثنيه (نقشه) على هيئة اضلاع/
 هیل میلى کرد، شیرداخی کرد.
 تضلع من العلم: قال منه خطأ و افرا/ زودی خوین،
 پریو له خوینده واری، گه یشته نه پیه پری زانیاری.
 ضلع: عظم من عظام الجنب/ په راسو.
 - هندسی: جنب الشكل/ په ل، لا، باسک، پالو.

- من الفاكهه: حَرْمَنَه / قاش، کوون.
- ثابت / په راسوی نوساو، په لی نوساو.
- سائب / په راسوی بهره لا، په لی بهره لا.
- : لحم الاضلاع / گوشتی په راسو.
- ورقة النبات: غیر / رهگی ناوه پاستی گلا، ده ماری گلا.
- له - فی الامر / دهستی مه یه له کاره که دا.
- متوازی الاضلاع / مارلا، په ل هاوریک، باسک ته ریب، په ل ته ریب.
- ضالع فی کذا: بارع فیه / کارامه، تن گه یشتو، زودان.
- ضلیع: قَوَى الجسم / به میز، به کار، چوارشانه،
- تیکسیراو، شیشمان، که ته، زه به لاج.
- مُضْلَع: ذو اضلاع / په ل دار، باسکاو، فره لا.
- من الثياب: مخطط / هیل هیل، هیلدار، خت خت، شیردخی.
- ضلع: میل و عوج / خواری، لاری، چه ماوه بی، خچی،
- گیزی، چه وتی.
- ضالع: اعوج. مائل / خوار، چه ماوه، لار، خیج، گیزی،
- چه وت.
- ضم:
- ضم: جمع / کوی کرده وه.
- : حصد / درویه وه، دروینه ی کرد.
- : وَحَدَ / دغم / یه کی خست، خستیه پال یه ک،
- تیکه لی کرد.
- : الأعداد: جمعها / کوی کرده وه.
- : اتي: اضااف / خستیه سه ری.
- : اليه او الى صدره: عانقه / نای به سنگیه وه،
- نوسانی به خوی وه، باوه شی پیا کرد.
- : الحرف: حَرَكَةُ الضَمِّ / بوری بۆ کرد.
- تضام القوم: إتحدوا / یه کیان کرد، بون به یه ک، چونه
- پال یه ک.
- إِضْمَ اتي: إتحد مع / چوه پالی، تیکه لی بو، یه کی گرت
- له گه ل، ماته ریز.
- : على كذا: إنطوى عليه / تپوهی نالا، پتوهی لکا.
- ضم: جمع / کو کرده وه، گرد کرده وه.
- : : حصد / درون، درونه وه، دروینه.

- : إضافة / خسته پال، خسته سه ر.
- : إلحاق / پیاگ یاندن.
- : ضَمَّة: حَرَكَةُ الضَمِّ / بۆر.
- ضمام: ما يُضَمُّ به شيء الى شيء / لکینه ر، به ستین.
- ضمیم: ضَمِيمَة: صاحب / خاوه ن، هاورئ، خپو.
- مُنْظَم على كذا: منطوى عليه / تپوه نالا، پیاکاو.
- : اتي: مُتَّحِد مع / چوه پال، له گه لی.
- ضمج:
- ضمج: ضَمَجَ جَسَدَه: لَطَخَ بالطيب / بونیله خوی دا.
- : اضمج بالارض: لصق بها / پتوهی نوسا.
- ضمیج: بقی / میشله، پيشوله، پیشکه.
- ضمج:
- إِضْمَحَل: تلاشى / ون بو، نه ما، پوکایه وه.
- : السحاب: تَقَشَّعَ / رهویه وه، هور نه ما.
- مُضْمَحَل: متلاشى / ون بو، نه ما، پوکاوه، رهویو.
- اضمحلال: تلاشى / نه مان، ون بون، پوکانه وه.
- ضمخ:
- ضمخ: ضَمَخَ جَسَدَه: لَطَخَ بالطيب / بونی له خوی دا.
- ضمد:
- ضَمَدَ: تَضَمَدَ: شَدَّه بالضما / پینچای، برینه که ی
- پینچا، به ستی.
- ضمد: يَبَسَ / وشک بوه بوه،
- : عليه: حقد / کینه ی لئ کرد.
- ضما د: ضَمَادَة الجروح: خَرَقَه يَشَدُّ بها الجرح /
- سارغی، پینچار، که ره سه ی پینچان.
- : تَعَدُّ الأزواج: ژن زوری.
- ضميد: خليل الزوجه / دؤست، دؤستی ژن.
- ضميد: ظلم / زور، زورداري.
- ضمير:
- ضَمَرُ: ضَمَرُ: هزل / له پيو، لاواز بو، پوکایه وه، سیس بو.
- : : صغر / چوه یه ک، کرژو، بچوک بوه وه.
- اضمر الامر: اخفاء / شاردیه وه، به نه پنی هیشته وه.
- : في نفسه شيئاً: عزم عليه / له دلی خویدا بریاری
- کردنی شتیکی دا.

- له كذا: اخفى / بوی نایه وه، شتیکی به دهسته وه
 بو بوی.
 - ضَمَر: هَزَلَ / هُزِلَ / له پی کرب، لاوازی کرد،
 پوکانه وه.
 - انْضَمَرَ: ذُبِلَ / سیس بو، وشك بوه وه.
 ضَمُور ضَمَر: هُزِلَ / له پی، لاوازی، که م گوشتی،
 پوکانه وه، له پی بون، لاوازی بون.
 ضمیر: باطن الانسان / دهرن، هه تار.
 - دَمَةٌ / ویزدان.
 - فی النحر / راناو، جی تار.
 - مُتَّصِل / راناوی لکار.
 - منصل / راناوی (سهریه خو، جوئ).
 - : ذابل / سیس، پوکاوه.
 تاینِبُ ال: تَفْرِيع الضمير / په شیمانی، ژوانی،
 سهرزه نشتی دهرن.
 حی ال: - : ذو دَمَةٍ / به ویزدان، دهرن پاک.
 فاقد او میت ال - / دهرن رهش، دل رهش.
 إضمار: إخفاء / شارنده وه.
 مُضْمَر: ضمير: مخفی / شاراوه، نادیار.
 - : مفهوم ضمناً / زانراو، دیار.
 - : موضع، مجال / شوین، جیگه.
 مضمار: میدان او صَلبَةُ السباق / گۆپه پانی
 سوارچاکی ورم بازی و غارغارین و وه رهش.
 ضمن:
 ضَمِنَ: كَفَلَ / زامنی کرد، که فیلی لوتسه ند.
 - : حَوَى / گرتی، جیی تیاپوه وه، تیاپه تی.
 ضَمِنَ الشَّيْءَ الوَعَاءَ: جَعَلَهُ فِيهِ / تیی کرد، کردیه ناوی.
 - : الشَّيْءَ: غَرَمَهُ إِيَّاهُ / پیی بژارد.
 - : عَدَهُ ضَامِنًا / که فیلی کرد، گرتیه خو.
 تَضَمَّنَ الشَّيْءَ: اِلْتَزَمَهُ / غَرَمَهُ / بژاردی.
 - : الشَّيْءَ: اِشْتَمَلَ عَلَيْهِ / گرتی، تیاپو، جیی
 تیاپوه وه.
 تَضَامَن: ضَمِنَ بعضهم بعضاً / بون به زامنی په کتری.
 - : القوم على امر: اِتَّحَدُوا مُتَّفَقِينَ عَلَيْهِ / ریک
 کووتن، پیئ هاتن، په کیان گرت.
 ضامن: ضَمِنَ: كَفِيل / زامن، دهسته بهر، که فیلی.

- : مُلْتَزِم / لوتسرارو.
 ضمان: ضَمَانَةٌ: كِفَالَةٌ / زامنی، دهسته بهری، که فیلی
 دان.
 - : اِلْتِزَام / لوتسرینه وه، لوتسراروی، دهسته بهر.
 ال - الاجتماعي: دهسته بهری کومه لایه تی، دهستگیرویی
 کومه لایه تی.
 ضمن: داخل / له ناو.
 - : بَيْنَ / له تیان.
 ضَمِنًا: مع غيره / له گه لیانا.
 مفهوم - : مُضْمَن / زانراو.
 مُضْمَن: مكفول / زامن کراو، که فیلی دار.
 تَضَامُن: التزام: مُشْتَرِك / دهسته بهری، په ک گرتن.
 - : تَمَاسُكٌ و اِتِّحَادٌ / په کیستی، هاوکاری،
 پشتگیری.
 بال - : بِالْاِشْتِرَاكِ / به په کیستی، به هاوکاری.
 مضمون: مكفول / زامن کراو، که فیلی دار.
 - : مُؤْتَمَن / پشتی پی دهسته بهری، باوه پی پی
 ده کری.
 - : مُؤْمَن عَلَيْهِ / پاریزراو، دانیا کراو.
 - : معنى: فَحْوَى / مانا، واتا، تاوه رۆک، ناواخن.
 ضن:
 ضَنَ بالشَّيْءِ: حَفَظَهُ. اِسْتَبْقَاهُ / پاراستی، لای خو
 دای نا، گلی دایه وه.
 - : بِالْمَكَانِ: لَمْ يَبْرَحْ / به جیی نه هیشت، تیاپا یه وه.
 - : بالشَّيْءِ: بَخِلَ / رژی کرد.
 ضنن: بخیل / رژد.
 - : قَلِيلٌ / کم، که میک.
 ضنا:
 ضَنًا: اِخْتِبَاً / خو (شارده وه، له بۆسه دانا، مه لاس دا).
 - : المال: كَثُرَ / زۆریو، فره بو.
 - : ضَنِنَتِ الْمَرْأَةُ: كَثُرَ اَوْلَادُهَا / مندالی زۆریو،
 شفته ژئی بو.
 ضانیه: ضَانَةٌ: الْمَرْأَةُ كَثِيرَةُ الْاَوْلَادِ، / نافره تی مندال
 زۆر شفته ژئی کار.
 ضن: كَثِيرَةُ النِّسْلِ / وهچه زۆری، مندال زۆری.
 ضن: الْاَوْلَادِ / مندال، جهرگ، وهچه.

ضنك:

ضنك: ضَعْفُ / لاواز بو.

- عيشه: تضايق / كم دست و كم گوزه ران بو.

ضنك: ضيق / كم دستي، هه ژاري، نه بوني، تهنگانه، دهس كورتی، نه دارایی.

عیش - فقر / نانه سکی، هه ژاری، ممره و مه ژی، كوله ممرگی.

ضنك: فقير. مُعْدَم / هه ژار، كم دست.

- التايغ الذي يخدم بِخَيْرٍ / نیش كره به نانه سکی.

ضناكة: العيش الضيق / زياني كم دستي و هه ژاري و نه بوني و نانه سکی.

ضنا:

ضنبي: ضَعْف و هزل / لاواز بو، بئ هيز بو، كهفته كار بو، په کی كهوت.

اضنى: انهك / هيلاكی كرد، په کی خست، زه بونی كرد، شه كه تي كرد، چروسانيه وه، ماندوی كرد.

- هزل / لاواز و بئ هيزی كرد.

ضنى: نهك / هيلاك كردن، هيلاكی، په ك كهوتن.

- مرض و هزال / دهر دونه خوشتی، لاوازی و بئ هيزی، دهر ده باريكه.

- ضنو. ضنو: اولاد / منال، وه چه.

ضن. مُضْنى: مُنْهَك / هيلاك، كفت، ماندو، شه كهت.

- مهزول / لاواز، بئ هيز.

- بالمقاعِب و الهموم / هيلاكی نیش و خه م و خه فته.

ضهد:

ضهد: إضْطَهْدَ: آذى و عَذَّبَ / سزای دا، چهوسانيه وه.

- ضيق على / تهنگی بئ مه لچنی، خراب له گه لی جولایه وه.

إضطهاد: إِيْذاء و تعذيب / سزادان، چهوسانه وه، نازاردان.

- جور / زرداری، زردای كردن.

مُضْطَهْد: مُعَذَّب. مَظْلوم / كه ساس، زردای كراو، سته م لای كراو، چهوساوه، سزادراو.

مُضْطَهْد. مُعَذَّب. ظالم / زردار، چهوسینه، سته م كار.

ضهي:

ضاهي: شاكل و شابه / له وچو، له يه ك چو، هاو شيړه يه تی.

- الشهيء بغيره: قابله / به راوردی كرد.

ضهي: شبيهه / له يه ك چو، چو نيه ك، هاو (شيړه، جور) چهشن.

مُضَاهَاة: مُشَابَهَة / له يه ك چون، چون يه ك بون، هاو يه کی.

- مُقابله / به راورد كردن.

ضاء:

ضاء. اضاء: اثار / روناك بوه وه.

اضاء ضوءاً: نُور / روناكی كرده وه.

- عليهم / روناكی كړنده وه.

- العقول. اوضح. اثار / و شياری كړنده وه، تیی كه ياندن، ناشكراي كرد.

إستضاء به: إستنار / به كاری هينا بؤ روناكی.

- من فلان: إستشار / راويزی پتی كرد.

ضوء. ضياء: نور / روناكی، روشنايی.

- الشمس / تيشكى رؤ، هه تاو، خوره تاو.

- القمر / تيشكى مانگ، روناكی مانگ، تريفه.

- المصباح / روناكی چرا.

- النهار / هه تاو، روناكی رؤ، تيشكى خور.

على - كذا / به گوزړه ی، له سر رى و شويی.

مُضيء. ضوى: مُنير / روناك، روشن.

- مُشرق / تيشك دار، بريقه دار، به شهوق.

ضار:

ضار: جاع شديد / زردی برس بو.

- الأمر فلانا: اضَرَّ به / زياني (لایدا پتی گه ياند).

تَضَوَّر: تَلَوَّى من الم أو جوع / تلياره، گيتنگلی دا.

ضور: الجوع الشديد / برستیی.

- السحابه السوداء / هه وری رهش، هه وری چلكن.

- الذليل الحقير / رسوا.

ضوض:

ضوضى: احدث الضوضاء / ژاره ی نايه وه، كړدی به

(ژاوه ژاو، قاروقیژ، قیژو هور).

ضَوْضاء. ضَوْضی: اصوات الناس فی الزحام/
دهنگه دهنگ.

- - - : جلبه/ ژاوه ژاو، قیزه قیز، قیژ
مو، هراو موریا، گویه ند، گویه نگ، گهر دش.

ضیاء (فی ضوء) ضیافة (فی ضیف)
ضاع:

ضاع. اضاع. ضیع: فقد/ ون بو.

- - - منه: فقد و خسّر/ ونی کرد، له
کیس چو، دیوانی.

- - - منه: اهل/ هراموشی کرد.

- - - منه (کالفرصة)/ له کیسی چو،
هالی له کیس چو.

- : هلك/ له ناوچو، تیاجو، مرد.

ضیع. اضاع الشيء: فقدّه/ ونی کرد.

- - - حقه سقط و فقدّه/ مافی نه ما، له کیس
خوی دا.

- - - : اهلك. اتلف/ ویرانی کرد، هورتانی.

- - - المال: افناء/ له پردی دا، به فیریدی دا.

ضیاع. ضیع: فقدان/ ون بو، له کیس چون، ون
کردن، له دست چون، سهرتیاجون.

ضائع: فاقد/ ون بو، ون.

مُضیع. مضیاع: كثير التضییع/ ون که، تنگ لی
که وتو، جلفی.

ضیعة: المرة من ضاع/ ون کردنتک.

- : الارض المغلة/ کیلگه.

- : عقار/ خانویه ره.

- : قرينه صغيرة/ گوند، دئ.

ضاف:

ضاف: نزل به ضیفاً/ بو به میوانی.

ضیّف. اضاف: قدم له الضیافة/ میوانداری کرد.

اضاف. ضاف: ضمّ/ خستی پال، خستی سهر، تیوه ی
دا، دایه ده می.

انضاف الیه: ائضمّ/ چوه پال.

استضافه: طلب الیه الضیافة/ میوانداری کرد، بانگی
کرد.

- به: إستغاث. لجأ الیه/ په نای برده بهر، هاواری بو
برد.

ضیّف: نزل/ میوان.

إكرام ال - / میوان داری، ریژی میوان گرتن.

ضیافة/ میوان داری، بانگیشتن.

مُضیّف: صاحب الضیافة/ خانه خوی، میوان دار.

مُضیّفة: صاحبة الضیافة/ خانه خوی، میوان دار.

- الطائرات/ میوان داری فزیکه.

مُضیّف. مُضیّفة: مكان لضيوف/ دیوه خان، ژوری
میوان.

إضافة: ضمّ/ خستنه پال، خستنه سهر، تیوه دان،
سهریار کردن.

- : زیادة/ ژور کردن، درژ کردن، دانه دم.

- الی/ سهره پای.

إضافی: مزید/ سریان، خراوه سهر.

مضاف فی النحو/ وه پال دهر.

- الیه/ وه پال دراو.

ضاق:

ضیق: ضد إیسع/ تهسک بو، تونک بو، هاته وه یهک.

ضیق: ضد وسع/ تهسکی کرد، تهنگی کرد، هیتایه وه
یهک، جهرانی.

- الثوب و الرباط: ضد مدّ و بسط/ تهسکی

کرده وه، تونگی کرده وه، قارسی کرد.

- علی: ضفط/ پهستانی، هیتایه وه یهک، په ستاوتی.

- علی: ضایق: شدّد علی/ تهنگی پئ هال چنی،

ههراسانی کرد، تهنگه تاوی کرد، لئی هال پیچا، بیژاری

کرد، وه پسی کرد، قارسی کرد، تهنگی دا، سهری کرده
سهر.

- علی العدو: حاصره/ نابلقه ی دا، تهنگی پئ هال

چنی، گه ماروی دا.

تضايق: إنزعج و تكدّر/ (بیزار، په ست، وه پس،

ههراسان) بو.

- منه: ثعب/ لئی بیزار بو، به دهستی وه هیلک بو، لئی

وه پس بو.

- مالیا/ دهستی کورت بو، هیچی به دهستی وه نه ما.

ضایق: عاسر/ تهنگانه و نه بونی کرد.

- : اِسْتِضَامَ حَقَّةُ / اِنْتَقَصَه اِيَّاهُ / مافی خوارد، پئی رهوا نه بینی.
- ضَيِّمٌ : ظَلَمَ / زُورِ زُورَداری، جه ورو ستم.
- ضَائِمٌ : ظَالِمٌ / زُوردار، ستم کار، بهش خُور.
- مُسْتَضَامٌ : مَظْلُومٌ / زُور لئِ کراو، که ساس، ستم لئِ کراو، ماف خورواو، بهش خورواو.

- : اِزْعَجَ وَ كَدَّرَ / بیزاری کرد، هه راسانی کرد، وه په سی کرد، چارسی کرد.
- : اَتَعِبَ / هیلاکی کرد، شه که تی کرد، ماندوی کرد، سه ری لئِ هیتایوه یه ک.
- ضَيِّقٌ : ضِدَّ اِشْسَاعٍ اَوْ غُرْضٍ / ته سکی، ته نگي، ته سک و تروسکی.
- : هَمٌّ / په ژاره و خه م و خه فته.
- : شِدَّةٌ عُسْرٍ / ته نگانه، نه بونی.
- ضَائِقَةٌ : مُضَايِقَةٌ : ضَيِّقَةٌ : سَوَاءُ الْحَالِ اَوْ الْفَقْرِ / نه بونی، هه ژاری، ده ست کورتی.
- : مَالِيَّةٌ / بی پاره یی، نه دارایی.
- ضَيِّقٌ : ضِدَّ عَرِيضٍ اَوْ وَّاسِعٍ اَوْ مُتَّسِعٍ / ته سک، تروسک.
- : مَحْصُورٌ / گیراو، نابلقه دراو، که مارو دراو، جه پاو.
- : لِلثَّيَابِ : ضِدَّ وَّاسِعٍ / ته نگ، ته سک، پچوک.
- : الْعَقْلُ / که م هوش، که م نه قل، که لحق، و، ده به نگ.
- : الْخُلُقُ : ضَنْجُورٌ : قَلْبٌ / بن تاقهت، بی نارام، چارپس.
- تَضْيِيقٌ : ضِدَّ تَوْسِيعٍ / ته سک کردنه وه.
- : ضَغْطٌ / په ستاندن، ته نگ پئ هه ل چنن.
- : الْخُنَاقُ : ظَلَمَ / جه ورو، زُور داری، زُور لئِ کردن، ای هه ل بیتجان.
- : الرِّبَاطُ / تونگ کردن، جه پاندن.
- مُضَايِقٌ : مَزْعَجٌ : مُتْعَبٌ / هیلاک کر، بیزار کهر، وه پس کهر.
- مُتَضَايِقٌ : مَزْعُوجٌ / بیزار، بن تاقهت، بن نارام، وه پس، قارس، چارپس.
- ضَيِّقٌ : مَاضِقٌ عَنْهُ الصَّدْرُ مِنْ خَزْنٍ وَهْمٍ / خه م و خه فته، ده ردو به لا، کوست که و تن.
- : شِدَّةٌ / ته نگ و چه له مه، ته نگانه و نه بونی.
- مُضْيِيقٌ : مَمَرٌ ضَيِّقٌ / باریکه پئ، توله پئ.
- : مَمَرٌ بَيْنَ الْجِبَالِ / ده ریبه ند، که لی.
- ضَامٌ :
- ضَامٌ : ظَلَمَ / زُورِ کرد، زُور داری کرد، جه ورو ستمی نواند.

صِنَاعَةُ الطَّبِخِ. طِبَاخَةٌ. حِرْفَةُ الطَّبَاخِ / چِشْتِ لَیْتَنان،
چِشْتِکَری، شِیو پَه زِی.
طَبَاخ. طَاه. طَاهی / چِشْتِکَر، چِشْتِ لَیْتَنَر، لَیْتَنَر،
شِیو پَه زِی.
- : جِهَانِ الطَّبِخِ / سَوَنگ، تَه بَاخ، نَاگَرْدَان.
طَبِخ: مَا طَبِخَ مِنَ الطَّعَامِ / چِشْت، لَیْتَنَاو.
مَطْبَخ: مَكَانُ الطَّبِخِ / چِشْتَخَان، لَیْتَنَا، نَاشِگ.
مَطْبَخ: جِهَانِ الطَّبِخِ / تَه بَاخ، سَوَنگ، نَاگَرْدَان.
مَطْبُوخ. مُنْضَج. مَطْطَهی / لَیْتَنَاو.
- : مُدَبِّر / نَرَاو، دُرُوسْتِکَرَاو، پِیْکِ هِیْتَرَاو.
طَبْر:
طَبْر. طَبْر: قَاس / تَهوَر.
طَبْش:
طَبْشُ فِي الْمَاءِ: تَخْبِطُ / شَلْپ و هَوِی کَرْد، شَلْپَه شَلْپِی
بُو.
طَبَاشِير. طَبْشِير: صَوَارِی / تَه بَاشِير، دَه بَاشِير.
طَبَع:
طَبَعَ الْكِتَابَ: کَتَبَه بِالْجِهَانِ / چَپِی کَرْد، لَه چَپِی دَا.
- : بَصْم / پَه نَجَه ی پِیَانَا.
- عَلِيهِ: خَتَم / مَوْرِی کَرْد، شَه قَلِی کَرْد.
- الدِّرْهَم: سَکَه / دِرَاوِی دُرُوسْت کَرْد، لَیْتِ دَا، سَکَه ی
لَیْتَا.
- : طَبَعَ الْأَنْاءَ: مَلَأَه / پَرِی کَرْد.
- السَّيْفَ: عَمَلَه / دُرُوسْتِی کَرْد.
طَبَعَ الْحَيَوَانَ: رَوَضَه / رَا ی هِیْتَنَا، مَالَن کَرْد، دَه سَتَه مَوْرِی
کَرْد.
طَبَعَ عَلَى كَذَا: رَوَضَ. عَوَدَ / پِیْسِ رَاهَاَت، خَوْرِی
پِیَوَه گَرْت، رَسْکَا، رَاهِیْتَرَا.
- : اِلْطَبَعَ: کَتَبَ / لَه چَپِ دَرَا.
طَبَعَ: تَأَثَّرَ / تَخَلَّقَ / رَاهَاَت، خَوْرِی گَرْت، رَسْکَا.
- : طَبَاعَ ابْنَهُ: تَخَلَّقَ بِاخْلَاقِهِ / خَوْرِیَوَه وَشْتِی بَاوِکی
گَرْت.
- : النَّهْرُ: قَاضٍ / مَه نَسَا، رَوِیَارَه کَه پَرِ بُو لَه نَاو،
سَه رِیْژ بُو.
طَبَعَ الْكُتُبَ / چَپِ کَرْدَن، لَه چَپِ دَان.
- : بَصْم / مَوْرِکَرْدَن، پَه نَجَه پِیَانَان.

- : الْأَصَابِعُ / پَه نَجَه گَرْتَن.
- : الْحَجَرُ: كِتَابَةٌ عَلَى الْحَجَرِ / بَرْدَمَه لَ کَه نَدَن،
لَه بَرْد نَوَسِن، لَه بَرْد مَه لَ کَوَلِن.
- : طَبِيعَةٌ. طَابِع. طَبَاع: سَنَجِيَّة / سَرُوشْت، نَه رِیْت،
خَوْرِسْکِی.
- : خُلُق / خَو، رَه وَشْت،
رَه فِتَار، شِیَوَار.
- : مِزَاج / مَهوَس، نَارَه زَو.
إِعَادَةُ الْإِل - / لَه چَپِ دَانَهوَه، دَوِیَارَه چَپِ کَرْدَنَهوَه.
بَارِد الْإِل - / خَوْنِ سَارِد، لَه سَه رَخَو.
حَاد الْإِل - / خَوْنِ گَرَم، تَوْرَه، تَوْرَه وَ تَوْرَ.
تَحْتَ الْإِل - / لَه ژَنَر چَپْدَا یَه.
صِنَاعَةُ الْإِل - : طَبَاعَةٌ / چَپَه مَه نِی.
طَبْعَةٌ: الْمَطْبُوعُ مِنَ الْكِتَابِ فِي الْمَرَّةِ / چَپِ کَرَاو.
- : اَوَّلُ / چَپِی یَه کَه م.
طَبَاع. طَابِع. مَطْبَعِي / چَپِ کَر، چَپِیَار، پِیْت رَکْ
خَر.
- : صَانِعُ السِّیُوفِ وَ أَمْثَالِهَا / شِیرِگَر، چَه قَوْگَر.
مَطْبَعَةٌ. مَطْبِع: مَكَانُ الطَّبِيعِ / چَپَخَانَه، چَپِ کَا.
مَطْبِعَةٌ. آلَةُ الطَّبِيعِ / مَه کِیْنِی چَپِ، چَپِگَه.
مَطْبُوع: طَبِع / چَپِ کَرَاو.
- : عَلَى كَذَا: مَجْبُولٌ عَلَيْهِ / وَافِیْر بُوَه، نَهوَه
خَوْرِیَوَه وَشْتِیْتِی، وَ رَاهَاَتَوَه، خَوْرِی پِیَوَه گَرْتَوَه، دَه قِی
پِیَوَه گَرْتَوَه.
مَطْبُوعَات / چَپَه مَه نِی.
طَابِع / پَوَل.
- : بَرِيد / پَوِی پَوَسْتَه.
- : مَالِ / پَوِی دَارِیِی.
- : خَتَم / مَوْر، شَه قَل.
طَبِيعَةٌ: الْقُوَّةُ الْمَكُونَةُ لِلْعَالَمِ الْمَادِي / سَرُوشْت،
خَوْرِسْکِی.
- : سَنَجِيَّة / خَو، رَه وَشْت، نَه رِیْت.
الْإِل - : الْبَشَرِيَّة / رَه وَشْت وَ خَوْرِی نَادَه مِیْزَاد.
عِلْمُ الْإِل - / سَرُوشْت زَانِی.
فَوْقُ الْإِل - : خَارِقُ الطَّبِيعَةِ / ژَوْر سَرُوشْت.

سروشست کرد.

- ضِد مُصْنَع / ناسایی.

- ضِد شاذ / رهوا، ناسایی، سروشتی، خورسکی.

- عادی / رِک و پِیک، ناسایی.

- مختص بعلم الطبیعیات / سروشت زان.

علم الطبیعیات / زانیاری سروشتی، سروشت زانیی.

تاریخ طبیعی / میژوی سروشتی.

طبع: دئیء الخلق / بینابو، بهدخو، بهدپه وشت.

- سیف طبع: صدیء / ژه نکاوی.

طبع طبع: الصدواو الدنس / ژهنگ، گلاری، پیسی.

- العیب / شورهیی، بهدخویی.

طبیق:

طَبَق. اَطْبَقَ / اَقْفَلَ / دای خست.

طَبَق: ضِد اِنْفَتْح / داخرا، جوت بو.

طَبَق الشیء: عَمَّ بَلَاوِیه وه، بو به باو، بو به مؤده.

- غطی / دای پووشی، سهری نایه وه، سهری گرت.

- جاء مُطَابِقاً / ته واو بو، که م و زیادی نه بو، فیت

بو، پر به پری بو.

- قاعدة علی / ری و شونینکی سه پاند.

اَطْبَقَ: غَطَى / دای پووشی، سهری نایه وه.

- اللیل: اظلم / تاریکی کرد.

- ت النجوم: کثرت / نه ستیره زوریو.

- ت الحُمى علیه: دامت لیلاً و نهاراً / تاکی دریزه ی

خایان.

اطبقوا علی الامر: اجمعوا علیه / مه مو سه لمانیان،

قایل بون، به دلیان بو، رِک که وتن.

طابق: وافق / قایل بو، به دلی بو.

- بین شینین: جعلها علی حدو واحد / وه یک یه کی

لی کړدن.

- بین شینین: جعل احدها علی الآخر / خستنیه

سهریه ک، جوتی کړدن.

اِنطَبَقَ: اَطْبَقَ: صار مُطَابِقاً اِی خلاف مُنْفَتْح / داخرا،

جوت بو.

- علی کذا: جاء مطابقاً و موافقاً / (گونجاو،

جوت، ته واو) بو، بوی بو.

تطابق القوم: اِتَّفَقُوا / رِک که وتن، پِیک هاتن.

- شینین: کانا متطابقین / جوت بون، وه یک

بون، جیاوازیان تیا نه بو.

طَبَق. مطبوق: مَقْفَلَ / داخراو، جوت.

- محصور / ترنجاو، پیوه بو.

مُطَابَقَة: مُوَافَقَة / گونجان.

- تَطَابُق فی الرياضیات / هاو جوتی، وه یک یه کی.

- الحسابات / ته بایی، ته واوی، پیاچونه وه.

مُطَابَق: موافق / قایل، هاو جوت، هاوتا، گونجاو.

تَطَابُق / جوت بون، جوتاو.

طَبَق: غطاء / سه رقاپ.

- صَحْن / قاپ، ده وری.

- صينية / سینى.

- الفنجان / ژیرکوب، ژیرپیاله.

- التدخين / ته پله کی جگهره.

طَبَق: وفق / وه کو، گونجان له گال، به گویره ی، به پیی،

وهک.

- موافق / هاو جوت، گونجاو، هاویه ک.

- المرام / وه خواست، به گویره ی پیویست.

- الاصل / ده قاوده ق، کوت و مت.

طَبَقاً لِرَغْبَة / به گویره ی خواستی.

طبقة: مرتبة / پله، پایه.

- حال / بار، دُخ.

- ساف / چین.

- النغم: مقامه / ناواز، تون.

- من الارض / چینن له زهوی.

- من الناس / چینن گه ل.

الصراع الطبقي / چینایه تی.

علم طبقات الارض / زهوی زانی، جیولوژی.

طَبَق. طبیق. مُطَابَق / وه یک، هاو...، چون یه ک.

طابق من البيت / نهؤم، قات.

تطبیق: توفیق / رِک خستن، گونجان.

- طی / قه دکړدن، نوشتانه وه.

- الشیء علی غیره / خسته سهریه ک، جوت

کړدن.

- اِشْتغال، تشغیل / تجریب، / کار پی کړدن،

کار کړدن، تاقي کړدنه وه.

- : اشتغال، تشغیل. تجریب، / کار پس کردن،
کار کردن، تاقی کردنوه.
تطابق / جوتاو، خستنه سهریه.
تطبیقی: مُجَرَّب / کار پس کراو، به کار میتراو، کرده کی.
مطابق: سجن تحت الارض / ژیرزه مین، زینزانه.
- : کُلّی. تام / توار، په تهری.
جُنون - / په تهری، شیتی په تهری.
طابوق: آجر. قرمید / خشت.
- نار ی - احمر / خشتی سور.
- اصفر / خشتی نه باتی.
- مصخرج / خشتی جوش.
عامل ال - / خشت پر.
عامل رمی ال - / خشته ندان.
عمل ال - / خشت برین.
طبل:
طبل. طبل: ضَرْبُ الطَّبْلِ / ته پلّی ژهن، له ته پلّی دا،
ته پلّی لئدا.
طبل: صوت الطبول / ته پلّی لئدان، دهنگی ده مؤل.
- . طبلّة آلة التطبيل / ته پلّ، باله بان.
- ذا وجهين / ده مؤل.
طبلّة: طبل صغیر / ته پلّی بچوک، دومبوک.
- الأذن / ته پلّی گوی، په رده ی گوی.
- العمود: کشفه / کوته.
غشاء ال - / په رده ی گوی.
طَبَّال: صاحب الطبل وضاربه / ته پلّ ژهن، ده مؤل
ژهن، ده مؤل کوت، ته پلّ لئدر.
طباية: حرفة الطَّبَّال / ده مؤل ژهن، ده مؤل کوت، ته پلّ
لئدر.
طَبَّيَّة: مِنْصَدَة مستديرة يَرْقُ عليها الحَبْر / پته.
- : - يُوْكل عليها / خوان، ته پلّک.
- العمود: کشفه / ته پلّ کی سر پایه وکوله که،
کوته.
طبيب (فی طب) طبيعة (فی طبع)
طجن:
طجن: قَلّی / سوری کرده وه.
طاجن. طيْجَن: مَقْلَاة / تاوه.

طح:
طَح: بَسَط / ته ختی کرد.
إِطْح: إِنْبَسَط / ته خت بو.
طَحَان: المنبسط من الارض / ته خت، زهوی ته خت،
ته ختان، ته ختایی.
أَطْحَة: اسقطه، رماه / خستی، فری دی دا.
طَحْطَح: كَسَرَ / شکانی.
- القوم و بالقوم: بَدَدَهُمْ و اهلکهم / پهرش و
بلاری کرده وه، ته فروتوانی کردن، فوتاننی.
طحل:
طَحَل: عَظَم طحاله / سپلی مات، سپلی ناوسا.
- الاناء: مَلَأَ / پرې کرد.
طحال. طُحَال: غُدَّة إِسْفنجية / سپل.
طُحَال: إلتهاب الطحال / دهردی سپل، هه وکردن و
ناوسانی سپل.
طَحَل: مَلَأَ / پرې، لیوان، لیوان لیو، لیواو لیو.
طَحْلَب. طَحْلَب: نبات شديد الخضرة ينمو في
الاماكن الرطبة / قهوزه.
طحن:
طَحَن. طَحَن: تَطَحَّن: جعله دقيقاً / هاری، وردی کرد،
کردی به تارد.
طحین. طَحْن: دقیق / تارد، هارداو.
طحینی: دقیق. کالدقیق / تاردین، وه تارد.
طَحَان: صانع الطحين / ناشهوان، باراش هار.
- : بائع الطحين / تارد فروش.
طحانة: حرفة الطَّحَان / ناشهوانی، تارد فروشی.
طاحون. طاحونه. مطحنة. رَحَى / ده ستار، ده ستهاړ.
- - - مطحنة / ناش.
- - - البُن / ناشی قاوه، قاوه هارې.
- الريح. - الهواء / ناشی با.
- الماء / ناشی ناو.
طاحنة: ضرس / خری، دان.
طَحُون. طحانة: حَرْب / جهنگ.
طر:
طَر السکین: سَنَهُ / تیژی کرد، ساوی دا، دهه زهردی
کرد.

طَرَّة: جبین. ناصیة/ نارچه‌وان.
 - طَرَّ: طرف کل شیء و حاشیته/ که‌نار، لیوار، قه‌راخ.
 طَرًّا: جمیعاً/ همه، به‌کومه‌ن، همه‌وان.
 طرا: طرّاً علیهم: جانهم فجأة/ کوت و پرمات، له ناکاوا هات لایان.
 - : حَدَّثَ عَلَى غَیْرِ إِنْتِظَارٍ/ روی دا، (له پپ، له ناکاوا) روی‌دا.
 - الْمَكَانَ: إِسْتَعْمَرَه/ داگیری کرد، ده‌ستی به‌سراگرت.
 اطراً: بَالِغٌ فِی الْمَدِیْحِ/ پیا‌مه‌لدا، مه‌راییی کرد، پشی پشی کرد.
 طاریء: غَرِیب/ نامۆ، بیانی.
 - : عَارِضٌ/ روداو، رئی‌که‌وت.
 - : غَیْرِ مُنْتَظَرٍ/ ناکاوا، ناکایی، له‌پپ، به‌رئی‌که‌وت، توش بون.
 طارئة: داهیه/ به‌سهرهات، کاره‌سات، به‌لا، به‌لای لابه‌لا.
 - : أَمْرٌ غَیْرِ مُنْتَظَرٍ/ کاریکی (له‌پپ، له ناکاوا، به‌رئی‌که‌وت).
 - : سَكَانٌ غَیْرِ أَصْلَیْنِ/ بیگانه، داگیر‌کر.
 طواریء: جَمْعُ طَارِئَةٍ/ ناکاوا، له‌پپ، توش بون.
 مستشفی ال - / خسته‌خانه‌ی فری‌اخ‌ر.
 إطرء: تَمَلَّقَ رِیاءَ/ رواله‌ت، رواله‌ت نواندن، پیا‌مه‌لدا‌ن، پشی‌پشی، مه‌راییی.
 طُرَّان: الْأَمْرُ الْمُنْكَرُ/ کاری نابه‌جی.
 طُرَّانِی: لَا یَعْرِفُ مِنْ إِبْنِ/ نامۆ، بیانی.
 کلام - : مُنْكَرٌ/ قسه‌ی نابه‌جی، ناپه‌سند، قو‌پ.
 طرب: طَرِبَ: إِهْتَرَّ فَرَحاً/ دلشاد بو، دلخوش بو، دلی کرایه‌وه، که‌شکه‌دار بو، که‌شکه‌گرتی.
 - : إِضْطَرَبَ: إِنْزَعَجَ/ تَشَوَّشَ/ په‌شو‌کا، شپه‌زه‌بو، هه‌ژی.
 طَرِبَ: غَنَى. تَغَنَّى/ گورانی وت، چرانی، ده‌نگی لئه‌ل پپی، چریکانی.

- : اطرب. فَرَحَ/ دلشادی کرد، دلخوشی کرد، کردی به‌خوشی و پی‌که‌نین.
 إِضْطَرَبَ: إِهْتَرَّ طَرِیْهَ/ تاره‌زوی هه‌لسا، که‌شکه‌گرتی.
 طَرِبَ: فَرَحَ/ خوشی، شادی، دلشادی، که‌شکه، به‌زم.
 آله - / نامیزی به‌زم و ره‌زم، نامیزی ژه‌ندن.
 طَرِبَ: مُهْتَرَّ فَرَحاً/ دلشاد، دلخوش، شاد، پی‌خوش‌حال، که‌شکه‌دار.
 طَرِبَ: مِطْرَابٌ/ کثیر الطرب/ روخوش، قوشمه، روو به پی‌که‌نین.
 مُطْرَبٌ: یَحْمِلُ عَلَى الطَّرِبِ/ قوشمه، دلشاد‌کر.
 - : مُغَنٍّ/ گورانی بیژ، شایه‌ر، گوینده.
 صَوْتُ - : رَحِیمٌ/ ده‌نگی خوش، ناوازی دل‌رفتی.
 طَرِبَال: مَعْلَمٌ. مَا یُشَاهَدُ مِنْ بَعِیدٍ/ نیشانه، که‌له‌که‌به‌رد، رئی‌نیشان.
 طربوش/ قیست، قیس.
 طرح: طَرَحَ الشَّیْءَ وَ بِالْشَّیْءِ: رَمَاهُ. الْقَاهُ/ هاویشتی، مه‌لیدا، فری‌یدا، تو‌ری‌دا.
 - الثَّوْبُ عَلَیْهِ: الْبَسَهُ/ کردیه به‌ری، دای به‌سهریا.
 - : اسْقَطَ عِدْداً مِنْ أَكْبَرِ مِنْهُ/ لئی ده‌رکرد.
 - : عَلَیْهِ سَوْألاً: الْقَاهُ/ پرسپاری لئی‌کرد.
 - : عَلَیْهِ مَسْئَلَةٌ: عَرْضُهَا/ پرسپاری پین‌کرد، راویژی پین‌کرد، باسیکی بۆ گتیریه‌وه.
 - : عَلَى الْأَرْضِ: رَمَاهُ/ کوتای، دای) به‌زه‌ویدا.
 - : عَنْهُ: أَبْعَدَهُ/ له‌خوی دورخسته‌وه، ده‌ستی پی‌وه‌نا، ده‌ستی لئ هه‌ل گرت، وازی لئ هیتا.
 - : ت الْحُبَالِ: أَجْهَضْتُ/ له‌باری چو، زگی فری‌یدا.
 - : ت حَبَلِی الْبِهَانِمَ: اسْقَطْتُ/ به‌ری فری‌یدا، به‌ری‌خست.
 طَرَحَ الْحَبَلِی أَوِ الْأَنْثَى: صَيَّرَهَا طَرَحَ/ پیتی فری‌یدا، له‌باری جوان.
 طارحه‌ الکلام أَوِ الشَّعْرَ أَوِ الْقَنَاءَ: نَازِرَه وَ جَاوِبَه فیه/ وت و ویزیان کرد، شه‌په‌ شیعریان کرد، گره‌وی قسه‌و شیعرو گورانیان کرد.
 طَرَحَ: إِنْزَعَجَ/ فری‌دان، هه‌ل دان، هاویشتن.

طرد: امر بطرده/ گالی دهرکردنی دا، فرمانی دهرکردنی دا.
 طرد: امر: تبع بعضه بعضا/ به دواى يه کدا هاتن، بهرودو يون.
 - : ابتعد/ دورکوتوه.
 استطرد: انصرف. حاد. خرج عن/ له باس لایدا، لایدا.
 - : انتقل فى كلامه من ذاك الى هذا/ دريژه ي پيدا، له هه زار ناشی کرد.
 - : اليه الامر: وصل/ گيشت، تښيگيشت.
 - : له: اظهر له الإنهزام مكيدة/ به فيل خوى بهزان.
 طرد: إبعاد/ دورخستنه وه، لابردن، رادونان، راوه دونان.
 - : إخراج/ دهرکردن.
 - : رزمة/ نيزاو، پيچراو.
 طراد: سفينة حربية سريعة/ کهشتی راونه.
 - : المكان الواسع/ شويتی فراوان.
 طريد. مطرود: مبعّد/ دورخراو، دهرکراو.
 - : مغبوذ/ نهويستراو.
 - : هارب/ راگردو، دهریه دهر، لانه وان.
 - : العدالة: محروم من حماية القانون/ راگردو، رهمه ند، رهمه نده.
 - : الذى يولد بعدك/ نهو هی له دوات له دايک بوه.
 - : من الأيام: طويل/ روژی دريژ.
 الطريدان: الليل والنهار/ شهرو روژ.
 طارد: مبعّد/ دورخه، دهرکه.
 - : الريح من البطن/ باکيش.
 مطاردة: ملاحقة/ راوانان، دواکوتن، هه ل برين، شوين کهوتن، رادونان، راوه دونان.
 إطراد: تتابع/ يک له دواى يک، به دواى يه کدا.
 مطرد: متتابع/ يک له دواى يک.
 - : متوال/ يه يک بينه، به دواى يه کدا.
 - : عام. لا شذوذ فيه/ گشتی، ناسايی، يو هه موان.
 طردى/ راسته وانه.
 طرد:
 طردى الى الملبس: تألق/ کهشخه بو، کهشخه ی له بهرکرد.

قسه و شيعرو گوزانيان کرد.
 طرح: إلقاء/ فري دان، هه ل دان، هاويشتن.
 - : نبذ/ نهويستن، دورخستنه وه، نهغه روژکردن.
 - : فى الحساب: اسقاط عدد من عدد/ دهرکردن، لئدهرکردن، ليک دهرکردن.
 - : خصم/ داشکاندن.
 - : الجئين: إسقاط/ بهر فريدان، له بارچون.
 حاصل او ناتج ال - / (به، نه نجامی) دهرکردن.
 طرح: مطروح/ فري دراو، هاويژراو، کهوتو.
 - : سقط/ له بارچو، له بارچون.
 طرح. مطروح. منطرح/ فري دراو، هاويژراو، کهوتو.
 - : الفراش/ کهوتو له جيگه دا، پال کهوتو.
 مطرح: الموضع مطرح فيه/ شوين کهوتن، کهوتنگه.
 - : مكان. موضع/ شوين، جيگه، جئ.
 مطروح: ملقى/ هاويژراو، فري دراو، هه ل دراو، کهوتو، پال کهوتو.
 - : فى الحساب/ دهرکراو.
 - : منه/ لئدهرکراو.
 أطروحة: مسألة تطرحها/ پرسيار.
 - : بحث يطرح لنيل درجة علمية/ زانست وتار، زان وتار، نامه ی ماجستير و دوکتورا.
 طرح:
 طرحون: نبات معمر/ تهرخون.
 طرد:
 طرد. طرد: أبعد/ دوری خسته وه، راوى نا، قاوى دا، راوه دوى نا، هه لى بری.
 - : إخرج/ کړديه دهره وه، دهری کرد.
 - : نخاه/ لای برد.
 - : له من عمله: فصله/ دهستى له نيش کيشاوه، دهری کرد.
 - : له من البلد: نفاه/ شاريه دهری کرد، له شار دوری خسته وه.
 طارد. طرد: تعقب/ شويتی کهوت، کهوته شويتی، دواى کهوت، راوى نا.

- هیئت / دیمه، شیوه، ره‌نگ.
 من - حدیث / تازه بابت، شیوای تازه.
 من - قدیم / کهن، کهنه‌پرست، شیوای کهن.
 طراز: نمط / شیواز، ره‌فتار، شیوه، جور.
 طرس:
 طرس: محی / سیه‌وه، کوزانی‌وه.
 - طرس الکتاب: کتبه / نویسه‌وه.
 طرس: صحیفه / لاپه‌ره، نوسراو.
 طرش:
 طرش: ذهب سمعه / که‌پ بو، گوئی که‌پ بو، گوئی گران بو.
 تطارش: تظاهر بالطرش / خوی که‌پ کرد، خوی لی که‌پ کرد.
 طرش: اصم / که‌پ کرد.
 طرش: طرشه: صم / که‌پ.
 اطرش: اطرش: اصم / که‌پ.
 طرش: البقر و الثیران / ره‌شه ولاخ، گاومانگاو گامیش.
 طرط:
 طرط: حَقّ / که‌ر بو، خوی که‌ر کرد، که‌ریتی نواند.
 - : خَفّ شَعْر حاجبیه / بزوی تهنک بو.
 طرط: احمق / که‌لحق، که‌ر، گیل، گه‌ره، که‌وده‌ن، گوج.
 طارط: خفیف الحاجبین / بز تهنک.
 طرطر: صلف و فاخر / خوی مه‌ل کیشا، فیشالی لئدا.
 طرطور: الرجل الطویل الدقیق / باریک و درتیز، بالابه‌ری له‌پ، داری واوه‌یلا.
 - : قَلَنْسُوه (أو غطاء طویل للرأس) / کلای قوچ.
 طرف:
 طَرَفَ عَینُهُ: اصابها بشيء قدَمَعَتْ / چاری ناری کرد.
 - : لَطَمَ بیده / چه‌پوکی وه‌شان، به‌بری له‌پ بیاکیشا.
 - بعینه. طَرَفَ بَصَرَهُ: رَمَش. اَطْبَقَ اَحد جَفْنیه علی الآخر / چاری داکرت، چاری تروکان.
 طَرَفَ: جعله فی الطَرَف / خستیه سر په‌پ.
 اَطْرَفَ: اتی بالحديث الطریف / قسه‌ی خویشی کرد، نوکته‌ی گپرایه‌وه.

- بكذا: اَتَحَفُّهُ به / پیشکشی کرد، به‌دیاری دایه.
 تَطَرَّفَ: جاوز الاعتدال / له‌ وزه چوه دهره‌وه، له‌ وزه کردیه دهره‌وه، له‌ راده کردیه دهره‌وه، زیاده‌په‌وی کرد.
 - : اغار / په‌لاماری دا.
 - : اتی الطرف / هاته سر په‌پ.
 - الشیء: صار طَرَفًا / تیوه گلا، توش بو.
 اِستَطَرَفَ: عَدَّهُ طَرِیفًا / لای خویش بو، لای سه‌یر بو، به‌خویشی زانی.
 طَرَفَ: عَین / چاو.
 - : طَرَفَ: حَدّ / که‌نار، لیوار، جه‌مسره، سنور، په‌پ لا.
 - : مُنتَهی / په‌پ، نه‌په‌ری.
 - : آخر / کوتایی، سر.
 - : راس مُدَبِّب. سین / نوک.
 إرتداد الطرف: لَمَحَ / چاوتروکان، چاوتروکانیک.
 طَرَفَ: فَرِیق / ده‌سته، کومه‌ل، لا، لایه‌ن.
 - : مُنتَهی الشیء / کوتایی، سر، په‌پ، که‌نار، چمک، لیوار، گوئی.
 - : نَاحِیة. جَهَّة / لا، شوین، جینگ، ته‌نیش.
 - : عُضْو / پهل، قاچ و ده‌ست.
 من - فلان / له‌لایه‌ن.
 طَرَفًا الخُصُومَة / مه‌ردولا.
 اَحد طرفی الخُصُومَة / لایه‌کیان.
 اَخلى طرفه: اَخلى سبیله / به‌ره‌لای کرد، نازادی کرد.
 اَخلى طرفه: بَرَّاه / سه‌رفرازی کرد، به‌ره‌لای کرد.
 اطراف البدن / چوارپهل.
 - المَدینة / ده‌ووبه‌ری شار.
 طَرَفَة. طَرِیفَة: مُلَحَة. الکلمة الحلوَة / نوکته، قسه‌ی خویش، پیکنه‌ن.
 - : تُحَفَة / نایاب، نادیده.
 - : هَدِیَّة / دیاری.
 فی عین: فی لمحَة / له‌چاوتروکانیکدا.
 طریف. طَرَف. طارف: مَکْتَسَب حدیثًا / تازه، نوی.
 - : حدیث نعمة / تازه بیاکه‌وتو، تازه ده‌وله‌مهند.
 - : غریب. نادر / نامق، ده‌گه‌ن، تویره‌ره، دانسقه.

فی عین: فی لمحۃ/ له چاو تروکانیکدا.

طریف: طرف. طارف: مکتسب حدیثاً/ تازه، نوی.

- : حدیث نعمۃ/ تازه پیاکه وتو، تازه دهوله مند.

- : غریب. نادر/ نامق، دهگمن، نویره، دانسقه.

تَطَرُّفٌ: تَجَاوِزَ الْحَدَّ/ له وزه و له راده به ده ریون،

په ږگری، په ږکاری، په ږگرتن، زیاده په وی.

مُتَطَرِّفٌ: مُتَجَاوِزَ الْحَدَّ/ له راده به ده، په ږگر،

زیاده په وی.

- : ضِدَّ مُعْتَدِلٍ/ تونگ و تیژ، بِنَ وَزِه، تیژوه.

- : فِی السِّیَاسَةِ/ رادیکالی، شورشگری.

طَرَفٌ: رَغِیبُ الْعَیْنِ/ چاوچتوک.

مَطْرُوقَةٌ: الْعَیْنُ الْمَطْرُوقَةُ أَوْ الدَّامِعَةُ/ فرمیسکای.

طَرَفٌ: مَنْ لَا یَثْبِتُ عَلَى الْأَمْرِ أَوْ الْمَكَانِ/ پارا.

- : مَنْ لَا یَثْبِتُ عَلَى صَاحِبٍ/ بِنَ هَایِی و براده.

طَرَفَاءٌ: گهز، دارگهز.

طَرِقٌ:

طَرِقَ الْحَنْطَةَ: غَرِبَ لَهَا لِاخْرَاجِ الطَّرَاقِیَةِ/ پوچه لای لی

گرت.

- بِالْمَطْرَقَةِ: ضَرْبُ بَها/ چه کوش کاری کرد، بهر

چه کوشی دا، چه کوشی لئدا.

- الطَّرِيقُ: دَاسِه/ کوتایه وه، رینگه کوتایه وه.

- بِالْبَالِ: خَطَرٌ/ مات به بیریا.

- الْبَابُ: ضَبْطَةٌ/ له ده رگای دا.

- الْمَوْضُوعُ: ذِکْرُه/ له باسه که دوا، بوی جو.

- أذْنُه: سَمْعٌ/ بهر گوئی که وت.

- الصُّوفُ: نَتْفَه/ شی کرده وه.

- الْقَوْمُ: أَتَاهُمْ لَیْلًا/ شه و جه (سه ریان، لایان).

- طَرِيقُ الْمَعْدِنِ: رَقْعُهُ وَ مَدْنُهُ/ تهنگی کرده وه،

کشانی، کشی بِنَ هِیَنا.

اَطْرَقَ: سَكَتَ/ بِنَ دهنگ بو.

- مُفَكِّرًا: تَأَمَّلَ/ بیر کرده وه، راما.

- رَاسُه: خَفَضَهُ/ سهری شو ږکرد، دای نه واند.

- : مَشَى رَاجِلًا/ به بِنَ رَوی.

- ، تَطَارَقَ: تَتَابَعَ/ رَیجکه بیان به ست، به دوا یه کدا

ریزیوون.

تَطَرَّقَ إِلَیه: سَارَ/ بوی جو، روی تن کرد.

- إِلَیه: تَخَلَّلَ/ تَنَهَلْ کِشِی کرد.

- إِلَیه الشُّكُّ: وَسُوسٌ/ دلی پیس کرد، گومانی کرد.

- إِلَى الْمَوْضُوعِ: ذِکْرُ عَنْه/ بوی جو، لَیسی دوا، باسی

کرد.

اِسْتَطَرَّقَ الشَّيْءُ: اِتَّخَذَهُ طَرِيقًا/ کردی به بِنَ و رَیَبازی

خوی.

- بَیْنَ الصُّفُوفِ: ذَهَبَ فِیْهَا/ به ناویانا تَیَبه پی.

طَرِقٌ: الضَّرْبُ بِالْمَطْرَقَةِ/ به چه کرش لئدان، چه کوش

کاری.

- الْبَابُ: خَبْطٌ/ له ده رگادان.

- الْمَعَادِنُ: مَطْلٌ/ پان کردنه وه، کوتان، کش بِنَ

هِنَنا.

يُمْكِنُ طَرِيقُهُ: مَطْلُهُ/ پان نه کَرتنه وه، کشی بِنَ دَی.

قَابِلٌ لِلطَّرِيقِ: / پان نه کَرتنه وه.

طَرِيقَةٌ: دَقَّةٌ. قُرْعَةٌ/ لَی دَانِیک، پیاکِشَانِیک.

- : مَرَّةً/ جَارًا، کَهره، جَارِیک، کَهره تَیک.

طَرِيقَتَانِ: مَرَّتَانِ/ دوجار، دوکَهره.

مَطْرَقَةٌ: مَطْرَقٌ: دَقَّاقُه/ چه کوش، مشته، مَی کَوت.

- آئِیَّةٌ: دَقَّاقَةٌ/ مه کین کَوت.

- الْبَابُ: دَقَّاقَةٌ/ ده رکه کَوت.

طَارِقٌ: قَادِمٌ لَیْلًا/ هاتو، به شه و هاتو.

- : الَّذِي یَطْرُقُ/ کَوتَر، پیاکِش.

طَارَقَةٌ: دَاهِیَّةٌ/ کاره سات، به لا.

اِنطَرَاقٌ: تَمَدُّدٌ بِالطَّرِيقِ/ پان بونه وه، گونجان.

طَرِيقٌ: طَرِيقَةٌ: مَمَرٌ/ رَی، رَی بَاز، رَپه، توله بِنَ.

- : سَبِيلٌ/ شه قام، جاده، رَی، رَیگه.

قَطَعَ الـ - عَلَى: کَمَنَ لَهُ فِی الطَّرِيقِ/ رَیسی (لَی گَرت،

بِنَ گَرت، لَی بَری)، له رَییدا وه ستا، خوی بَو نایه وه.

قَطَعَ الـ - : کَمَنَ/ رَی گَرتن، رَی بِنَ گَرتن.

قَاطِعُ الـ - لَصٌّ/ جهره، رَی بِنَ.

عَابِرُ الـ - : مُسْتَطَرِقٌ/ عَابِرٌ سَبِيلٌ/ رَی بَوار.

طَرَفَاتٌ: مَسَالِكٌ/ رَیگه و بان.

مُسْتَطَرِقٌ: عَابِرٌ. سَابِلَةٌ/ رَی بَوار.

مَطْرُوقٌ: مَمْطُولٌ/ کَوتَر، گونجاو، پانه وه بو.

- : طَرِيقٌ مَدُوسٌ/ کَوتَر، رَیگه کَوتَر.

- : مَكَانٌ یَتَرَدَّدُ الْفَاسُ/ ناوه دان.

- اسلوب/ شیواز، شیوه، سه‌مت.
 - واسطه/ هو.
 - مذهب/ باره، نایین، ریژه‌و، ری‌بان.
 - طریق: طرقاء: إعوجاج فی الساق/ په‌یزه، گپ.
 - طراییه: حنطه ضعیفه/ گه‌مه‌پوچه.
 طرا:
 طری: طری: کان غَصّاً لَیْناً/ نرم بو، پاراو بو، ته‌بو.
 طری: احسن الثناء علیه و بالغ فی مدحه/ پیامه‌لدا، ستایشی کرد، مه‌لدا.
 طری: لَیْن/ نرمی کرده‌وه، پاروی کرد، شلی کرده‌وه.
 طری: لَیْن/ نرم، نرم و شل، پاراو.
 - جدید/ تازه، سه‌وز، نو.
 هواء - بلیل. رطب/ شن‌دار، ته‌پ.
 طراوة: لیوئه/ نرمی، نرم و شلی، پاروی.
 - بَلَل. رطوبة/ ش، شیداری، ته‌پی.
 - هواء بارد. نسیم/ شه‌مال، کزه، بای (سارد، فینک).
 إطرأ: ثناء/ پیامه‌ل دان، مه‌ل دان.
 طریف (فی طرف) طریق (فی طرق)
 طش:
 طش الرجل: أصابه الطشاش/ توشی مه‌لامه‌ت بو، درمی گرت.
 طشنت السماء: اتت بالطحشیش/ نه‌یه‌ک باری، رشینه‌ی کرد.
 طشاش: داء کالزکام/ مه‌لامه‌ت، سه‌رمایون، درم.
 طشش. طشیش: المعطر الضعیف/ بارانی که‌م، نه‌باران، رشینه.
 - الماء: رش الماء/ ناویشان، ناویشین کردن.
 طعم:
 طعم: طَعْم: ذاق/ تامی کرد، چیژتی، چه‌شتی.
 - الطعام: اكله/ خواری.
 طاعمه: اكل معة/ له‌گه‌لی خوارد، خواری له‌گه‌لدا.
 اطعم: قات/ ده‌خواری دا، دایه بیخوا، خواری پی دا.
 - اطعم الشيء: صار له طعم/ تامدار بو، تامی په‌یاکرد.

- الشجر: اعطى و ادرك ثمره/ به‌ره‌کی پی‌گه‌یی، به‌ری گرت.
 - صَيَّرَهُ يَطْعَم/ دایه بیچیژی، خوئی و تامی بکا.
 استطعم: ذاق الطعم/ تامی کرد، تامی چیژت، چیژتی، چه‌شتی.
 - ادرك طعم الشيء/ چیژتی، تامه‌کی زانی.
 - طلب منه الطعام/ داوی خواردنی لی کرد.
 طعم الفصن او الشجر: غرزا/ موتوریه‌ی کرد.
 - فی الطب: لَقَح/ کوتای.
 - الخشب او المعدن ي... رَصَع/ نه‌خشانی.
 طاعم: تطاعم/ ده‌می نایه ده‌میه‌وه، کردی به‌ده‌میه‌وه.
 طعم: مذاق/ تام، مه‌زه.
 - لذة/ خووشی، شادی.
 له - کذا/ تامی.. نه‌دا.
 لا - له/ بین‌تامه، بین‌مه‌زه‌یه.
 طعم النبات، غرزا/ موتوریه کردن.
 - طبعی: لقاح/ ده‌رمانی کوتان.
 - رشوة/ به‌رتیل، دان یو روکردن، دم چه‌روکردن.
 - سم: مغواة للسمك/ ژار ماسی، دان، ژار.
 طعم: طيب المذاق/ به‌تام، تامدار، خووش، مه‌زه‌دار.
 طعام: قوت. مايؤكل/ خوراک، خویش، خواردن، نان.
 - بایت: قدیم/ شه‌وه‌سارد.
 تناول ال - / خواردن، نان خواردن.
 مائدة ال - / خوان، سینى و خوان، نانه‌به‌ره، سفره.
 تطعيم النبات. تطعيم القلم/ موتوریه کردن.
 - تلقیح/ کوتان.
 نطعم: مكان الأكل/ خواردنگه، چیشتخانه.
 مطعم: كثير الأضياف/ نانده‌ر، میواندار، نان بده.
 إطعام/ نان دان، په‌خیژکردن، ده‌رواردان.
 طعن:
 طعن بالرمح او السكين: ضربه و وخزه به/ لینی دا، پیاکرد، پیا چه‌قان.
 - فى السن: شاخ/ پیربو، چوه سال‌وه، به‌سال‌چو.
 - فيه و عليه بالشر: عابه/ قسه‌ی ناشیری پی‌نو، جنتوی پی دا.

- فيه و عليه بالشر: عابه/ قسهی ناشیرینی پښوت،
جنیوی پښ دا.
- فی شرفه: عابه و قدح فيه/ شاپوری برد، قسهی
ناشیرینی پښ وت.
- فی الحكم: فئده/ پهرچی فرمانی دادگای دایه وه.
- فی قوله: نخضة/ به دردی خسته وه.
طعن: وخز/ لئدان، پیاکردن، پیاچه قان.
- : قدح. قذاف/ قسهی ناشیرین وتن، جنیودان، ناو
شبتوان، پلار، پلارتن گرتن، تانه لئدان.
مطعون: مضروب/ لئدراو، پینکراو.
- : مصاب بالطاعون/ توشی دهردی رشانه وه بو،
تاعونیتی.
کلام - فيه/ قسهی پهرچ دراو، به دردی خراو.
طاعن فی السن/ پیر، به سالاجو.
طاعون: مرض/ رشانه وه، تاعون، چاوه قوله.
- البقر/ دهرده گا.
طعم:
طغمة: رُمرة. جماعة/ کومه، دهسته، چهند که سیک.
طغام. طغامة: اوغاد الناس/ هرچی و پهرچی.
طغامة: احمق/ کر، که مژه، کر پیاو، که لحق.
طغومیة: حَق و دُعاة/ که ریتی و ناپیای.
طفا:
طفا: هاج/ توره بو، مهل چو، ناگری گرت.
- السيل: اتی بماء کثیر و ارتفاع/ لافاو مات، ناو
مهلسا.
- : جاوز القدر و الحد/ له وزه کردیه دهره وه، زُددو
سته می نواند، خویشی تیا نه میشت.
طاغ: فائض/ ناو مهلساو، لافاو.
- : طاغية: ظالم. جبار/ زُددار، ستمکار، که له گا.
- : (احمق/ کر، که رپیای.
طغیان: عتو/ ستم، ستمکاری، زُدداری، جهود.
- : فیضان/ لافاو، ناو مهلسان.
طف:
طف الشیء منه: دنا/ نژیک بوه وه، لئی نژیک بوه وه.
طُفَّ المکیال: نقصه قلیلاً/ کورتی مینا.

- به موضع کذا: دَفَعَهُ الیه و ادناه منه/ پائی
پیوه ناو لئی نژیک کرده وه.
- علی عیاله: قَتَر و بخل/ دهستی لئ گرتنه وه، رُدد
بو له که لیان، ره زیل و چروک بوو له که مال و مندالیا.
طف: جانب/ ته نبیشت، لا.
- : شاطيء/ رخ، که ناری ناو.
- : سفح الجبل/ قه دپال، لاپال، داوین.
- : فناء الدار/ حوشه.
طفیف: ناقص/ ناتواو.
- : قليل. یسیر/ کم.
- : زهید. حقیر/ سوک، هیچ و پوچ، بڼ بایه خ.
طفو:
طَفَّت. انطفات النار: ذهب لهیبا/ دامرکایه وه.
طَفِيء. انطفأ النور: ذهب شعاعها/ کوژایه وه، روناکی
نه ما.
اطفأ. طَفَأَ النار و المصباح: اذهب لهیباها/
کوژایه وه.
- : العطش او الغلیل/ تینویتی شکان.
- : الفتنة او الحرب: اسکنها/ دای مرکانه وه.
إطفاء النار او النور/ کوژانه وه.
طافیء. مَطْفِيء. مَطْفَأ: خامد. مُحَمَّد/ کوژوه، دامرکاو.
مَطْفَأ. مَطْفِي: غیر لامع/ کوژوه، بڼ روناکی.
مطفأة. طَفَاية: آلة الإطفاء/ ناگرکوژین.
إطفائي: منوط بإطفاء الحریق/ پیای ناگرکوژین.
إطفائية: جماعة مهمتها إطفاء الحرائق/ دهسگای
ناگرکوژانه و.
طفح:
طفح الإناء: امتلا و فاض/ پریو، لیوان بو، سه ریژ
بووه.
- : الإناء: ملأ/ پری کرد.
طفح. اطفح الإناء: ملأ حتى یفیز/ پری کرد،
سه ریژی کرد.
إطفح: نزع الرغوة/ که می گرت، که فه که می گرت.
طفح جلدی: حصف/ لیر، که ره ژنه.
- : طفوح: زیادة الإمتلاء/ پریون، پری،
سه ریژی کردن.

طَفْحَان: الذی یفیض / سرپیش، پری، لیوان.

- : البلید الکسلان / تمهال، تهوه زهل، گهمزه و تمهال.

مطفحة: مغرفة / کف گیر، کهوگیر.

طفر:

طفر: وثب / بازی دا، قهلم بازی دا.

طفر علی وجهه: صار علی وجهه / مهال پڑا به دم و چاویا.

- : اظفره، جعله یثب / باز، قهلم بازی پڑا، به باز به رانیوه.

طفر: وثب / بازی دا.

طفرة: وثبة / باز، قهلم باز.

طقق:

طقق: طقق بمراده: ظفر به / پتیی گیی، دهستی کوت، گیی به نامانج، به مرادی خوی گیی.

- : یفعل کذا: یبتدا و اخذ / دهستی پی کرد، دهستی دایه.

اطفقه بمراده: اظفره به / گیانیه نامانج، به مرادی خوی گه یاند.

طفل:

تطفل: طفل: صار طفیلیا / مشخوریو به (موشهیی، مشخوری) ژیا.

- : تدخل فی ما لایعنیه / خوی تنمهال قولتان.

- : تخلق باخلاق الاطفال / خوی مندال کردهوه.

طفلت. طفلت الشمس: دنت للغروب / کوته ناوابون. اطفلت الانثی: صارت ذا طفل / بو به خاوهن مندال، مندالی بو.

طفل: الرخص الناعم / وردو نرم، وردیله، هه رزان.

- : طفل: طین خزفی / قوری گلینه، ته موخ، ته موخ. طفل: المولود الصغير / مندال، ساوا، زاروله.

- : لیل / شهو.

- : شمس / خور، روز.

طفولة: طفولة. طفل. سن و فترة الطفولة / مندالی، مندالیتی.

اطفال: جمع طفل / مندالان، ساوایان.

روضة - : مدارس حضانة / باخچی ساوایان.

طفیلی: یعیش علی غیره / مشخوری، لاکوت، لاورگ، ناخونه ک دهر.

- : متداخل فی ما لایعنیه / خوی تنمهال قولتین.

نبات - / روهکی مشخوری.

طفل: ظلمة / تاریکی.

طفا:

طفا: علا فوق الماء / سهر ناو کوت، سهر کوت.

- : اشتد عذوه / کوری دایه، بالی گرت.

طفاوة: ما طفا من زید القدر / کف.

- : دائرة الشمس و القمر / هاله، خهرمانه.

طاف / سهر ناو کوتو.

طفیف (فی طف) طفیلی (فی طفل)

طق:

طق: اخرج صوتا / ته قی کرد، ته قیهوه، دهنگی هات.

- : قرقع / ققع / قرچی هات.

طقطق: صوت / ته قه قی کرد.

- : کالمج علی النار / قرچی هات، قرچه قرچی کرد.

طقطقة / ته قه قی، ته ق و هوپ، قرچه قی، قیج و هوپ.

طقس:

طقس: حالة الجو / کش، ناووهوا.

- : حسن / خوشیان.

- : طريقة / رنگه، ره قنار، نهریت، به ندوبوا.

- : دینی طریق دینی / نهریتی نایینی.

طل:

طل الدم: هدر و لم یثار له / خوینی رڈا بن توله، به فیریو چو.

- : اطل حقه: نقصه ییاه او ابطله / لئی بری، مافی خوار، به نیوهو ناچل دایهوه، نکولی لی کرد.

- : علی: زار / چو بو لای، سهری لویدا، دیده نی کرد.

- : ت السماء: انزلت الطل / شهوتم باری.

اطل الدم: اهدرة / خوینی رڈان.

- : علی: اشرف / به سهریا روانی.

- : من النافذة: نظر / روانی، سهری کرد.

طليل: مطلول: الدم الهادر و لم یثار له / خوینی رڈو به فیریو.

طالب: طلب ردّ الحقّ / داوای کرده‌وه، داوای مافی خوی کرده‌وه.

طالبه بکذا: طلبه منه / داوای لئ کرده‌وه.

طلب: نشد / داواکردن، داخوازی، ویستن، خواست.

- : سؤال / پرسیار.

- : إقبال / ویستن، داوا له سه ربون.

- : تَوَسُّل / پارانه‌وه، لالانه‌وه.

- : التماس / تکا، سکالا.

- : لزوم. إقتضاء / پیویست بون، پیویستی.

- : مُطالِبَة / داواکردنه‌وه، خواستن.

- : امر / فرمان.

- : المُحال / داوای نه‌شیواکردن.

تحت ال - : بالطلب / داوای له سه ره.

تحت - ه: تحت امره / له ژیر فره‌مانیایه.

عند ال - / له کاتی داواکردندا.

طَلِبَة: ما يُطلب / نه‌وهی داوا نه‌کری، نه‌خوازی.

طَلِبَة: دعاء إستغاثه / نزاو پارانه‌وه، داوای فریاکه‌وتن،

هاوار.

طالب: ناشد / داخواز.

- : ملتمس. مُقدّم طلب / داواکار.

- : الزواج: خاطب / خوازیینی کار.

- : مُطالب: مُدعی الحقّ / داواکار.

- : علم: تلمیذ / قوتابی، خویندکار، شاگردی

قوتابخانه.

مطلب: غرض / مه‌به‌ست.

- : مُطالبَة: التماس / داخوازی، داواکردن.

- : موضوع. مُسألة / پاس، بابه‌ت.

مطلوب: منشود / داواکارو، خوازارو.

- : مرغوب فيه / نه‌ویستی.

- : لازم / نه‌بن، پیویست، ویسته.

- : عليه إقبال / داوای له سه ره.

- : مستحق الإداء / کاتی دانه‌ویه‌تی، نه‌بن

بدیته‌وه.

- : منه کذا: عليه کذا / له سه‌ریه‌تی.

ال - : إثباته / داواکارو.

مطلوبات: دُیُون / قهرز، قهرزو قوّه، وام.

- : علی: اشرف / به‌سه‌ریا روانی.

- : من النافذة: مُنْظَر / روانی، سه‌یری کرد.

طلیل: مَطْلُول: الدم الهادر و لم یُثار له / خویتی رزاو

به‌فیق.

طلّ: مطر خفیف / رشینه، نه‌ باران.

- : ندی / شه‌ونم، خوناو، خوناوکه.

- : الزیدة من الروائح / بونی خوش.

طَلَّل: اطلال: الموضع المرتفع / شویتی به‌رز، ته‌پوّلکه،

ته‌پکه، گرد، ته‌په.

- : بقایا مرتفعة من الدار / پاشماوه‌خانو،

که‌لاوه.

- : الدار: قاعة الجلوس / ژوری دانیشتن، نیشتمان.

مُطَلّ: مُنْظَر / دیه‌ن، چاونه‌ندان، روانگه.

طَلَّة: اللذیذة من الروائح / بونی خوش.

- : الخمرة اللذیذة / خوادنه‌وهی خوش.

- : الزوجة / ژن، خیزان.

طَلال: الهیئة الجمیلة / قوزی، که‌سخه‌یه‌تی.

- : الحالة الحسنة / خوش گوزه‌رانی.

مَطْلُول: الذی اصابه الطلّ / شه‌ونماوی، نماوی، ته‌پ.

مُطَلّ علی: یشرف / نه‌پوانی به‌سه‌ر.

طلب:

طَلَب الشيء: حاول وجوده / داوای کرد، ویستی،

خواستی.

- : الشيء: حاول أخذه / داوای کرد، خوازی، ویستی

بیبا.

- : الشيء: رغب فيه / داوای کرد، چه‌زی لی کرد،

مه‌زه‌ی لی جولا، دلی پیاجو.

- : سال / پرسى کرد، پرسیارى کرد.

- : إستدعى / بانگی کرد.

- : اليه: التمس / لئی پاراپه‌وه.

- : منه: سألّه / پرسى پی‌کرد.

- : المحال: سألّه المستحيل / داوای نه‌شیواوی لئ‌کرد.

- : یدم فلان: حاول أخذ الثّار / ویستی توّه بسینئ.

- : الزواج: خطبها / خوازیینی کرد، داوای کرد.

تَطَلَّب: إستلزم. إقتضى / نه‌بویه، وا پیویستی کرد، وا

پیویست بو.

بو، ماندیو.

- : فُسَد/ خراب بو، تیک چو.

- : خلاف صلح خراب بو، خرابه می کرد، به دی کرد.

اَطْلَع/ اتعب/ شهکته می کرد، هیلاکی کرد.

طَلَح/ طلیح/ طالع/ ثَعِب/ میلان، گفت، شهکته.

طالَح/ خلاف صالح/ خراب، به دی، پیاوخراب.

طَلَح/ طَلْحَة/ موز/ دره ختی موز.

طلس:

طَلَس/ طَلَس/ مَحَا/ سربه وه، کوژانی وه، نه می پششت.

- : البَصَر/ ذَهَب/ کویر بو.

طَلَس/ مَحُو/ سپینه وه، کوژاندانه وه، نه میشتن.

طَلَس/ مَحُو/ سپراو، کوژاوه.

- : غیر مَقْرُو/ ناخویندریته وه، نه خویندراوه.

طَلَّاسَة/ خرقه يُمْسَح بها اللوح المكتوب/ تخته سپ.

طليس: اعمى/ کویر، نابینا.

اطلس: اللون الاغبر الى السواد/ دیز.

- : نسیج من حریر/ ناوریتم، ستهان.

- : مصور جُغرافی/ نه تلهس.

- : الذئب الاغبر/ کورگی دیز.

- : الثوب الخلق/ جله شپ.

طلع:

طَلَع/ ظَهَرَ/ بَرَّخ/ مهال هات، دهرکوت، هاته دهرئ.

- عليهم: اَقْبَلْ او اَتَى بَعَثَه/ کوت و پړوله ناکاا خوئی

دهرخت.

- : طَلَع/ ضِد نزل/ سهرکوت.

- : - : صَعَد/ بهرزیوه وه.

- : - : التَّل/ علاه/ سهرکوت ته سهری، چوه سهری.

- : - : السُّلَم/ پیا سهرکوت.

- : - : من المكان: خرج منه/ لئی دهرچو، لئی چوه

دهرئ.

- : - : انطلق/ فرته می کرد، دهرپه پی، بۆی دهرچو.

- : - : على الامر: عَلِمَه/ زانی، ناگاداریو، تیسی

گه یشت.

- : - : اطلع النبات و السن: خَرَج/ دهرهات، هاته دهرئ.

- : - : الكوكب: ظَهَرَ/ مهال هات، دهرکوت.

اطلع الشجر: اَوْرَق/ که لای کرد.

- : الرَّجُلُ: قاء/ رشایه وه، هتیايه وه.

- : على الشيء: اشرف/ سهره وکاری کرد، چاودیتری

کرد.

- : على الامر: كَشَفَه/ له/ بۆی روڼ كرده وه،

تیسی گه یاند، پتی وت.

- : على السر: اظهره/ له/ بۆی ناشکرا کرد، بۆی

درکان.

- : عليه: اتاه فُجَاءً/ کوت و پړوله ناکاا هاته لای.

- : اليه معروفًا: اسداه/ چاکی له گه ل کرد.

طَلَع/ اخرج/ دهری کرد، کردیه دهره وه.

- : اصْعَد/ سهری خست، خستیه سهره وه.

- : قاء/ رشانی وه، رشایه وه.

طالَع/ الكتاب: قَرَأَه/ خویندیه وه.

- : له: عرضه عليه/ خستیه بهرچاوی، پیشانی دا.

اَطْلَع الامر و عليه: عَلِمَه/ ناگاداریو، تیسی گه یشت، پتی

زانی.

- : على الشيء: رَأَى/ بینی، سهریری کرد، چاوی

پیاخشان.

- : على: اِكْتَشَف/ دۆزیوه.

- : على العمل: راقبه/ چاودیتری کرد، سهرپه رشتی

کرد.

- : اَتَى فُجَاءً/ له پړ دهرکوت.

اِسْتَطْلَع رايه: نظر ما عنده من راي/ راویزی پی کرد،

ویستی بزانی نه و نه لئی چی.

- : له: ساله عن حقيقة امره/ پرسپاری نه وهی لی

کرد که چیه و چی نه وی.

تَطْلَع اليه: نظر/ سهریری کرد، پیاپوانی، روی تی کرد.

- : فيه: تَقَرَّس/ چاوی تیبری، سهرنجی لویدا.

طُلُوع: المصدر من طَلَع: صعود/ مهال هاتن، دهرهاتن،

به ریزیونه وه، مهال زتان، سهرکوتن.

- : ظَهَرَ/ دهرکوتن.

- : خُرَاج/ دومهال، زیپکه.

- : ضد نزول/ سهره وژوره.

اطلاع: علم/ پی زانین، تن گه یشتن، زانین.

- : نظر/ سهریرکردن، پیاپوانین.

- : على الاعمال: مُراقبه/ چاودیتری کردن، تیپوانین.

- طَلَّقَ: اِنْحَلَّ مِنْ عَقَالٍ / نازادبو، سهرغراز بو، بهره لا بو.

- ت. اطلقت المرأة: انحلت من الزواج / ره‌هابو، تلاق درا.

- طَلَّقَ: اطلق: ترك / وازی مینا، وازی لی مینا، به‌جینی میشت.

- الرجل زوجته و المرأة زوجها / ره‌های کرد، تلاقی دا.

- النخلة: نخعها / چاکی کرد.

- اطلق: حلّ / فك / کردیه‌وه.

- خُرّ / نازادی کرد، سهرغرازی کرد.

- سُرّح / به‌ری‌دا، به‌ره‌لای کرد.

- الدواء بطنه: مشاه / سکی چوان، ره‌وانی کرد.

- فی كلامه: عَمَمَ / هم‌موانی گرت‌وه، هیچی نه‌میشت‌وه.

- له الغنان / جلّوی بوشل کرد.

- سبيله / به‌ره‌لای کرد، به‌ری دا.

- يده فی الامر / وازی لی مینا، ده‌ستی لی کیشایه‌وه.

- البخور / بخوردی سوتان.

- فيه النار / ناگری پی‌وه‌نا، ناگری تی‌به‌ردا.

- النار عليه / گولای پی‌وه‌نا.

- المدفع على / توپی ته‌قان، توپی تی‌گرت.

- اِنطَلَقَ: ذهب / رزی، کوچی کرد، بوی ده‌رجو.

- مُسرعا: خرج مُسرعا / بوی ده‌رجو، فرته‌ی کرد، تی‌ته‌قان، ده‌ره‌پی، فجوقی کرد، فپکه‌ی کرد.

- وجهه: اِنسبط / روی خوش بو، پی‌خوشحال بو.

- ت الطائفة: قامت / مه‌لسا، فپی.

- ت نفسه للامر: اِنشَرحت / پی‌خوشحال بو، دلخوش بو.

- اِسْتَطَلَقَ البطن: تَسَهَّلَ / ره‌وان بو، سکی چو، به‌له‌فیرتی توش بو، شور بو.

- الامر: اِسْتَعجله / په‌له‌ی لی‌کرد، په‌له‌ی کرد.

- تَطَلَّقَ وجهه: ضد تقبض / روی کرایه‌وه، گه‌شایه‌وه.

- طَلقت المرأة: اصابها وجع الولادة / ژان گرتی.

- طَلَّقَ: وجع الولادة / ژان، ژان گرتن.

- طَلَّقَ: طَلَّقَ: خُرّ / نازاد، سهرغراز.

- خُرّاج / دمه‌ل، زیکه.

- ضد نزول / سهره‌وئوره.

- اِطْلَاع: عِلْم / پی‌زانین، تی‌گیشتن، زانین.

- نظر / سه‌یرکردن، پیاروانین.

- على الأعمال: مُراقبة / چاودیری کردن، تی‌پوانین.

- عُدَد الـ = / پاش تی‌پوانین و تی‌گیشتن.

- طُلعة: رُؤية. مُنْظَر / دیمه‌ن، سیما، روخسار، نیگار.

- مَرَّة / جار، که‌په‌ت.

- مُطْلَع: سَلَم / په‌یژه، پلیکانه، نه‌رده‌وان، پی‌پلیکه.

- فاتحة / سهره‌تا، پی‌شه‌کی.

- تباشر أو دلائل المستقبل / دواړد بینی، بۆچون.

- القصيدة / سهره‌تای چامه، یه‌که‌م دی‌پ.

- مُطْلِع: عالم / ناگادار، تی‌گه‌بیو.

- قَوّی. قاهر / به‌میز، به‌زه‌برو ژونگ، به‌توانا.

- مُطالِع: قاری / خوینته‌ر، کوشش کار، بخوین.

- طالع: ما یُتَفَاقَل به من السعد أو النحس / شانس، به‌خت، چاره.

- صاعد / سهرکه‌وتی.

- سيء الـ / به‌دبه‌خت، بی‌شانس، چاره‌ره‌ش.

- علم الطوالع / به‌خته‌ورزانی، زانستی به‌خته‌وه‌ری.

- طَوْنَع: طُلُوع / قی / رشانه‌وه.

- طلع: مقدار / چهند.

- طلع: المكان الذي يُطْلَع منه / روانگه.

- حبوب الطلع: حبوب اللقاح / مه‌لله.

- النخيل: ما یبْدو من زهر النخيل / گلک، گلکی خورما.

- النبت: لقاح / مه‌لله.

- طليعة. طلائع / پی‌شه‌نگ، پی‌شپه‌ر.

- اِسْتِطْلَاع / سه‌یرکردن، تی‌پوانین، زانین.

- حَبّ الـ / زان خوازی.

- طلق:

- طَلَّقَ: اطلق يده بخير: فطحها به / ده‌ست بلای کرد، ده‌ستی به‌خشنده‌یی کرده‌وه.

- اللسان: كان فصيحاً عذب المنطق / زمان.

- پاراویو، به‌گفت و گو بو.

طَلِقَ. طَلِقَ: حُرَّ / نازاد، سهریست.

- اللسان: فصیح / زمان پاراو، زمان رهوان.

- الوجه: ضاحك / روخوش، دم به پیکه‌نین.

طَلَقَ: صَرَاحَة / ناشکرای، بی چن و چونی.

- اللسان: فَصَاحَة / زمان رهوانی، پارای.

- الوجه: إبتهاج / روخوشی، به‌خیار، ناسوده‌یی.

إطلاق: تحریر. حَلَّ / نازادکردن، به‌ردان، به‌ره‌لاکردن،

سهره‌رازکردن.

- تعمیم / گشتاندن، بلاکردنوه.

على ال - : على وجه العموم / به‌گشتی.

مطلق: سائب / کراوه، به‌ره‌لا.

- : عام / گشتی، به‌تی.

- : غیر محدود / بی‌سور، بی‌پایان، ره‌ما.

- : تام. کامل / ته‌او، ره‌ما.

- السراح: طَلِقَ. حُرَّ / نازاد، سهریست، به‌ره‌لا.

إنتلاق: سیر / دهرچن، دهرپه‌ین، رویشتن.

مطلقاً: إبدأ / ه‌رگیز، بی‌رای بی‌رای.

- : على الإطلاق. على وجه عام / به‌گشتی،

بی‌جی‌وازی، تی‌کرا.

استطلاق البطن: اسهال / ره‌وانی، سکه‌شوری، سک

چون، به‌له‌فیری.

طَلَقَ: حَشَوَة السلاح الناري / که‌ره‌سته‌ی داگرتنه‌وه‌ی

چه‌ک.

- ناری: رصاصَة / گوله.

طلاق: تطليق / جی‌اونه‌وه، ته‌لاق.

- بالثلاثة / سه‌به‌سن.

طلم:

طَلَمَ الخُبْزَة: بسطها بالمطعملة / به‌تیروک کدیبه‌وه،

پانی کرده‌وه.

مطعملة: شويك / تیروک.

طلى:

طلى: دهن / بویه‌ی کرد، تی‌ن ه‌ل سو، تی‌وه‌ی سو،

چه‌وری کرد.

- : مَوْءَة غُشَى / دای پۆشی، تی‌ی گرت، دای به‌سهریا.

- بالذهب: مَوْءَة بالذهب / روکشی کرد، زتی‌پۆشی

کرد.

- : طَلَا: ربط برجله / به‌سته‌ی وه، پابه‌ندی کرد.

إنطلقت عليه الحيلة / فِتْلَى لئیکرا، سهری گرت، به‌سهریا

تی‌بهری.

تَطَلَّى: أَطَلَّى: تَلَطَّح / داپۆشرا، تی‌ی ه‌ل‌سورا، بویه‌کرا.

طلاء: تَكْسِيَة / بویه‌کردن، داپۆشین، روکشی کردن.

- : كل ما يُطلى به / بویه، روکشی.

طَلَاوة: بَهْجَة. رُوْنَق / جوان پۆشی، رَنک و پینکی، رازاوه.

طلى: طلى: الصغير من اولاد الغنم / به‌رخ، به‌رخوله.

طم:

طَمَ الحَفرة: سَوَّاهَا / دفن‌ها / پری کرده‌وه.

- الماء: غَمَر / تاو دای پۆشی، کردی به‌ژی‌ره‌وه.

طامة: داهیه عظیمه، المصيبة / کاره‌سات، به‌لای

ناگه‌مان، چوپم.

طَمَطَام: وسط البحر / ناوه‌راستی دهریا.

طماطم: طماطة / ته‌مانه، باینجانی سور، گونه‌سوره.

طما (فی طمن)

طمث:

طَمِثَ: طَمِثَ المرأة: حاضَتْ / که‌وته خوینه‌وه، بی‌نویژ

بو.

طَمِثَ: دَمَ الحيض / خوینی مانگانه‌ی نافره‌ت، بی‌نویژی.

طامث: حائض / نافره‌ت له‌خویندا، بی‌نویژ.

طمع:

طَمَحَ بَصَرُهُ الى: إرتفع و نظر شديداً / به‌رزروانی، به‌رز

سهری کرد.

- بانفِه: شَمَحَ / لوتی به‌رز کرده‌وه.

- به: ذهب / به‌ بردی، بردی له‌گه‌ل خوی.

طَمُوح: حَبَّ الرفعة / به‌رز خوازی، تاوات، خواست.

طَمُوح: طامح. طَمَاح: مُحِبٌّ للشُّهْرَةِ و الرفعة / به‌رز

خواز، ره‌مهند.

طَمَاح: شَرِه. طَمَاع / چلیس، به‌ته‌ماع، چاوله‌دو، چنۆک.

مَطْمَح: غَرَض / مه‌به‌ست، نامانج.

طمر:

طَمَر: طَمَر: دَقَن / ناشتی، دای‌پۆشی، نایه‌چال، کردی

به‌ژی‌ر خاکه‌وه.

- : ملا / پری کرده‌وه.

- : ذهب في الارض / چو به‌ ناخی زه‌ویدا.

مَطْمَع: عَرَض / مه به ست، نامانج.

طمر:

طَمَر: طَمَر / ناشتی، دای پوڅی، نایه چال، کردی به ژیر خاکه وه.

- : - : ملا / پری کرده وه.

- : - : ذَهَبَ فِي الْأَرْضِ / چو به ناخی زه ویدا.

- : - : النَّارُ: غَطَّاهَا بِالرَّمَادِ / کوژانده وه،

به خوله میښ دای پوڅی.

- : - : الْجِرْحُ: انْتَفَخَ / ناوسا، هه وی کرد.

مَطْمُور: مَدْفُون / نژراو، شارراوه، داپوڅراو.

مَطْمُورَة: حُفْرَة تَحْتَ الْأَرْضِ تُخْبَأُ فِيهَا الْحُبُوبُ /

چالی دهغل و دان، چاله خه له.

طَمَر: الثَّوْبُ الْبَالِي / جله شپ.

طُومَار: طامور: صَحِيفَة. دُرْج / بابوله په راو، تو مار.

مَطْمَر: خِيطُ أَوْ مِيزَانُ إِسْتِقَامَةِ الْبِنَاءِ / ته ناف و شاولی

به نا، شاول.

طمس:

طَمَسَ: مَحَا / سرپه وه، کوژانده وه.

- : - : اَطْفَى / کوژانده وه.

- : - : اَمْلَكَ / فه وتانی، له ناوی برد.

- : - : اِنطَمَسَ: اِمْحَى / سرپه وه، کوژایه وه.

- : - : بَصُرَهُ: عَمَى / کویر بو.

- : - : غَطَسَ / چه قی، چو به قولا.

طَمَسَ: مَحَو / سرپه وه، کوژانه وه، له ناویردن.

- : - : غَطَسَ / چه قین، به قولا چون.

طمع:

طَمَعَ فِي الشَّيْءِ وَ بِهِ: حَرَصَ عَلَيْهِ / چلیسی لی کرد،

ته ماعی تر کرد، چاوله دویی کرد.

طَمَحَ: صَارَ أَوْ كَانَ كَثِيرَ الطَّمَعِ / چلیسی بو، چلیسی

کرد، به ته ماع بو.

طَمَعَة: حَمْلُهُ عَلَى الطَّمَعِ / وای لی کرد چلیسی بن،

ته ماعی نایه بهر، دانی بو رو کرد.

- : - : جَرَّاهُ / دانی بو رو کرد، (غیرهت، زات) نایه بهر.

اَطْمَعَة: اَوْقَعَهُ فِي الطَّمَعِ / خستی چلیسی به وه، خستی

ته ماعه وه.

تَطْمَعُ. نَزَعَتْ نَفْسَهُ إِلَى الشَّيْءِ / چلیسی گرتی، ته ماع گرتی.

طَمَاع: مَطْمَاع: كَثِيرَ الطَّمَعِ: حَرِصٌ / چلیسی،

به ته ماع، چاو (برسی، چنوک).

طَمَعٌ: حَرِصٌ / چلیسی، ته ماعکاری، چاو چنوک،

چاوله دویی.

- : - : حُبَّ الْعَالِ / پاره پیس، پاره خوښه ویستی.

مَطْمَعٌ: مَا يُطْمَعُ فِيهِ / نه وهی (چاوی تر شه پری، ماعی

تر نه کړی).

- : - : الْأَنْظَارُ / چاوله بو.

طمن:

طَمَنَ: طَمَانٌ: سَكَنَ / دلنیا بو، هیمن بو وه، بهک چاو

بو وه.

طَمَانٌ: سَكَنَ / دلنیا ی کرد، هیمنی کرده وه.

إِطْمَأَنَّ: ذَهَبَ خَوْفُهُ / ترسی (نه ما، ده رچو)، دلنیا بو.

- : - : أَلِيَهُ: سَكَنَ وَ آمَنَ لَهُ / لی دلنیا بو.

إِطْمَأْنَنَ: طَمَأْنِنَهُ. طَمَانٌ: سَكُونُ الرُّوحِ / دلنیا بو،

دلنیا ی، بهک چاو بونه وه.

- : - : إِمْتِنَاعُ الْخَوْفِ / نه ترسان،

ترس نه مان.

- : - : سَلَامٌ / ناشتی، پشو.

- : - : ثِقَّةٌ / باوه، دلنیا ی.

مُطْمَئِنٌّ: مُرْتَاحٌ الْبَالِ / ناسوده.

- : - : ضِدَّ خَائِفٍ / ترس.

- : - : آمِنٌ / دلنیا، بهک چاو.

- : - : مِنَ الْأَرْضِ: مُخَفِّضَةٌ / زهوی نزم، چال، نزمان.

طما:

طَمَا. طَمَى الْمَاءَ: فَاضَ / هه لسا.

طَامَ: فَانَضَ / هه لساو، لافاو.

طَمَى مَاءَ النَّهْرِ: غَرَّيْنِ / خلته، لینه و قوی ناو روبار.

طن:

طَنَّ: طَنَّ الْجَرَسُ: صَوَّتَ. رَنَّ / لی دا، دهنگی هات،

دهنگی زهنگ هات.

- : - : جَنْجَلٌ / زنگه ی هات.

- : - : الذَّبَابُ: رَنَّ / گیزه ی هات.

- : - : الْأَذْنُ: رَنَّ / زینگایه وه.

طَن: يَدَن/ لهش، تن، جهسته.

- حُرْمَة/ دهسك، گورزه.

- ۱۰۰۰ كغم/ تن، هزار كيلوغرام.

طَنَب:

طَنَبَ بِالْمَكَانِ: اقام/ گلی خورده وه، مایه وه.

اَطْنَبَ فِي الْوَصْفِ (او المَدَحِ): بَاغ/ (لاف، گه زاف) ی

لَوْدَا، خَوَى هَلْ كَيْشَا، زَوَى (پېوهنا، مودج كرد).

طَنَبَ: حَبَلُ الْخَيْفَةِ/ په تی ده وار، گوریسی چادر.

- عَصَب. وَتَرِ الْعَصَلَةِ/ ژَوَى ماسولکه،

چه ته ده ماری ماسولکه.

اِطْنَابُ: مَغَالَا/ (لاف، گه زاف) لَوْدَان، خَو هَلْ كَيْشَان.

طَنِبُور. طَنِبَار: آله طرب/ سه متور، ته موره.

طَنُفْسَة. طَنُفْسَة: بَسَاط/ بېره، رایخ.

طنف:

طَنَف. طَنَف: اَفْرِيزِ الْحَاظِ/ پاسار، گویسوانه.

طهر:

طَهَّرَ. طَهَّرَ: ضِدَّ نَجَسٍ/ پاك بوه وه، خاوین بو.

طَهَّرَ: نَظَّفَ/ پاکی کرده وه، خاوینی کرده وه.

- عَقَمَ/ پوختی کرد.

- مَجَارَى الْمَاءِ: كَرَاهَا/ جَوْمَالِي كَرَد.

- طَاهِرٌ: خَتَنَ/ خه تنه تی کرد، سونه تی کرد.

تَطَهَّرَ: تَنَزَّهَ عَنِ الْاَدْنَسِ/ خَوَى پاك کرده وه، توبه ی

کرد.

- اِغْتَسَلَ/ خَوَى شَت، گلاوی ده رکرد.

طاهر: ضِدَّ نَجَسٍ/ پاك، خاوین، پوخت.

- عَذْرَى/ كَچ، داوین پاك.

- الذَّمَّة: بَسِيط سَاذَج/ ساویلکه.

- الْقَلْبُ: عَفِيف/ دلباك.

حُبْ - : هَوَى عَذْرَى/ دلدارى راسته قینه.

طَهَّرَ: طَهَّارَة: ضِدَّ نَجَاسَة/ پاکی، خاوینی.

- : عَقَّة/ داوین پاکی.

مُطَهَّر: مُنَقِّ/ پوخت كار، پاك كار، پاك كړه وه.

- : مُنَظَّف/ شَوْرهر.

- : مُضَادُّ لِلْفَسَادِ. مُعَقَّم/ پاكزه.

طهور: طَهَّارَة: خَتَان/ خه تنه، خه تنه كردن، سونه ت

کرد.

طَهَّارَة الذَّيْل: عَقَّة/ داوی، پاکی، بې تاوانی.

طهق:

طَهَّقَ: اسرَع فِي مَشْيِهِ/ به ختیرایی رَوِشْت، ختیرایی كرد

له رَوِشْتندا.

- مِنْهُ: تَضَائِقُ/ لَتِي بِيْزَارِيو، وه پَس بو، هه راسان بو.

طهم:

طَهَّمَ الشَّيْءَ: ضَخَّمَ/ تَاوَسَا، زَل بو، هه لاوسا، كف

هه لات.

مُطَهَّم: سَمِين جَمِيل/ خَرِين، خَرِينه، خِرُوخه پان،

خه په توله.

- النَحِيفُ الْجِسْمُ/ بَارِيك هه، بالاشوشه یی.

- : التَّامُ الْبَارِعُ الْجَمَالُ/ جَوَان، جَوَانِيكِي بِن كَم و

كوری.

طها:

طَهَا: طَبِخَ/ لَتِي نا، پتیی گه یاند.

طهُو. طَهَّايَة: طَبِخَ/ لَوْدَان، پتیی گه یاندن.

طَاه. طَاهِي: طَبَاخَ/ لَوْدَن، چِشْتَكَر، چِشْت لَوْدَن،

شيوپز.

طَهَّايَة: حَرْفَةُ الطَّبَاخِ/ چِشْت كَرِي، شيوپز یی.

طوب:

طُوبَ: أَجَرَ/ خَشْت.

- (احمر): الْأَجْرُ الْمَشْهُوِي/ خَشْتِي سَوَر.

- نَى: لَيْئَن/ خَشْتِي كَال.

طَوَاب: صَانِعُ الطُّوبِ/ خَشْت بې.

طوبی: غِبْطَة. سَعَادَة/ خَوَشِي، به ختیرایی، شادی،

كامه رانی.

طاح:

طَاح: تَاهَ/ وَن بو، رَوَى (لَى تِيك چو، هه له كرد).

- : هَلَكَ/ تِيَاچو، كهوت، له ناوچو.

طَوَّحَ بِهِ: حَمَلَهُ عَلَى رُكُوبِ الْمَهَالِكِ/ خَسْتِيه

مه ترسيه وه، توشی به لای كرد.

- الشَّيْءَ: ضَنْيَعَه/ وِنِي كَرَد، لَتِي كهوت.

- بِهِ: الْقَاهُ/ فَرِيْدَا، خَسْتِي، زِيَانِي پَر كِه یاند.

طَبِخَ الشَّيْءَ: ضَيَّعَه/ وِنِي كَرَد.

اطاح: قَطَعَ/ بَرِي، قَرْتَانِي.

- بِهِ: أَهْلَكَ/ خَسْتِي، په کی خست، زِيَانِي پَر كِه یاند.

طَوَّحَ بِهِ: خَنَلَهُ عَلَى رُكُوبِ الْمَهَالِكِ / خَسْتِيَه
 مه ترسيه وه، توشی به لای کرد.
 - الشَّيْءُ: ضَنْيَعُهُ / ونی کرد، لیتی که وت.
 - بِهِ: الْقَاهُ / فریید، خستی، زبانی پی گه یاند.
 طَبَّحَ الشَّيْءُ: ضَيَّعَهُ / ونی کرد.
 اطاح: قَطَعَ / بری، قرتانی.
 - بِهِ: اَهْلَكَ / خستی، به کی خست، زبانی پی گه یاند.
 تَطَوَّحَ: تَوَرَّطَ / خوی توش کرد، توش بو، گیری خوارد.
 - : تَرَنَّجَ / له ریوه.
 - : تَطَوَّحَ كَالسَّكْرَانِ: تَرَنَّجَ / به م لاولادا که وت،
 ره تی نه دا.
 - : سَقَطَ / که وت، مات به لادا.
 طابح: ساقط / که وتو، توش بو.
 مَطَاوَحَ: مَهَالِكُ / مه ترسی، به لا، چوپیم.
 طاد:
 طاد: ثَبَّتَ / جیگر بو، وه ستا.
 إِنْطَادَ: إِرْتَفَعَ فِي الْجَوِّ / به ریزوه وه، چو به ئاسمانا،
 رفی.
 مُنْطَادَ: مُرْتَفِعَ / به رز، بلند.
 - : مُسْتَبَرَّ / به پیوه براو.
 - : بِالْوَنِّ / بالقون.
 طار:
 طَوَّرَ: حَدَّ وَ قَدَّرَ / سنور، بایه خ.
 - : مَرَحَلَةً / دَرَجَةً / قَوْنَاخَ، پله.
 - : حَالٍ / بَارٍ / چَوْنِيه تی، خو، ره وشت، دَوَّخ، دَوَّخِيَان.
 - : مَرَّةً / جَارَ، که پرت.
 تَطَوَّرَ: تَحَوَّلَ مِنْ حَالٍ إِلَى حَالٍ / گزرا، گه شه ی کرد.
 طورا بعد طور: مَرَّةً بَعْدَ مَرَّةً / جار له دوی جار.
 غریب الأطوار: شَادَّ / ناویزه، نااسایی، سه یر.
 طَوَّرَ: طَوَّدَ: جَبَلَ / شاخ، چیا، کیو، که ژ.
 تطویر: تَقْصِيرَ / تَحْصِينَ / گَوَّرِينَ، گه شه پی دان،
 به ره پی دان.
 تَطَوَّرَ: تَحَوَّلَ / گزرا، گه شه کردن، به ره سهندن، گه شه،
 گزرا نیاشی، باشگزران.
 مَقْطُورٌ / گه شنده، به ره (سهندو، پی دراو)، پیش که وتو،
 باشگزراو.

طَوَّرَى: طَوَّرَانِي: جَبَلِي / شاخی، کیوی.
 طار. طارة: ذَفَّ / ده ف.
 - : - : الْمَنْخَلُ: طَوَّقَ / که مه.
 - : - : التَّطْرِيزُ: طَوَّقَ / قاسناخ.
 طاس:
 طاس. طَوَّسَ: زَيَّنَ / جوانی کرد، رازندیه وه.
 تَطَوَّسَتِ الْمَرَاةُ: تَزَيَّنَتْ / خوی رازنده وه.
 طَوَّسَ: قَمَرَ / مانگ.
 طاس. طاسَة: إِنَّا يُشْرَبُ فِيهِ الْمَاءُ / جام.
 - : - : سُلْطَانِيَّةً / له گن، به غنکیش، قهره وانه.
 طاووس. طاووس: طائر جميل الريش / تاووس.
 طاش:
 طَوَّشَ: خَصَصَ / خه سانی، به خته ی کرد، گونی دهرمیتنا.
 طواشی: خَصَصَ / خه ساندن، به خته کردن، گون
 دهرمیتان.
 مُطَوَّشَ: مَخَصَصَ / خه ساو، به خته، گون دهرماتو.
 طاع:
 طاع. إِنْطَاعَ. اطاع. طَاوَعَ لَهُ: إِنْقَادَ لَهُ / گوی رایه لی
 کرد، به گویی کرد، دوی که وت، به قسه ی کرد.
 - : - : الْأَعْنَ / ملی دا، قایل بو، سه ری
 شوپرکرد.
 طَوَّعَ: جَعَلَ يَطِيعُ / ملی پی دروژ کرد، هینایه ژنربار.
 سه ری پی شوپرکرد، رای هینا.
 - : تَ لَهُ نَفْسَهُ كَذَا: سَهَّلَتْ وَ رَخَصَتْ لَهُ فَعْلَهُ / به
 باشی زانی و کردی، خوی به خوی کرد.
 طَوَّعَ فِي الْأَمْرِ وَ عَلَيْهِ: وَافَقَهُ / قایل بو، ملی دا، فرمان
 به رداری کرد، گویی دایه، به گویی کرد.
 تَطَوَّعَ: تَكَلَّفَ الطَّاعَةَ / خوی (به خشان، ره خسان) کرد،
 ملی دروژکرد.
 - : فِي الْجَنْدِيَّةِ: إِنْخَرَطَ فِي سُلْكَهَا / خوی به خشی
 سه ریازی کرد.
 - : بِالْشَيْءِ وَ لِلشَّيْءِ: تَكَلَّفَ اسْتِطَاعَتَهُ عَلَيْهِ /
 خوی به خشان، وتی من.
 - : بِالْشَيْءِ: تَجَرَّعَ بِهِ / به خشی، ته رخانی کرد، باریوی
 کرد.
 إِسْتِطَاعَ الْأَمْرَ: اطاعَهُ وَ قَوَّى عَلَيْهِ / توانی، توانی بیکا.

- او كُرْهًا/ بيهوئ و نهيهوئ، به زور يا به خوايشت.
 تُطْوَعُ/ خَوْبَه خشان.
 مُطِيعٌ، مطواع. طائع: مُذْعَن. مُمْتَثِلٌ/ گوى رايه، گيردن كهچ.
 غير - غير ممتثل/ لاسار، قيرسجه.
 مُطَاوِعٌ، مُطِيعٌ/ گوى رايه، گونجاو.
 حديد - / ناسنى گونجاو.
 مُطَوَّلٌ، مُنْخَرِطٌ/ خَوْبَه خش، خَوْبَه خسين.
 مُسْتَطَاعٌ: ممكن/ گونجاو، شياو.
 إِسْتِطَاعَةٌ: مُقْدِرَةٌ/ توانين، ايتهاتويى، رايه.
 طاف:
 طاف بالمكان و حَوْلَهُ: دار/ به دوريا خولايه وه، گري خوارد.
 - بالبلاد/ جال/ پياگه پا، گه شتى تياكرد، به ولاتدا گه پا.
 - به الخيال: حلم به/ خهوى پتوه بينى، دالغه (برديه وه، ي پتوه لىءدا).
 - النهر: طفا/ مه لسا.
 - به. طَوَّفَ: جال به/ گه پانى، گه شتى پى كرد.
 - على وجه الماء: عام/ سه رئاو كهوت.
 - بالشىء: احاط به/ گه ماروى دا، ده ريوخول دا، نابلقه ي دا.
 اطاف بالامر: اُم به/ ناگادار بو، تئى گه يى، ناگادارى كار كه بو.
 طَوَّفَ: رَمَسَ/ كه لَه ك.
 - حائط/ ديوارى قوپين.
 - عَسَسَ/ حه سهس، پاسه وان، تيشك گر، شه وگه پ.
 طُوفَانٌ: سيل مُفْرِقٌ/ لافو، بۆران.
 - شِدَّةُ ظلام الليل/ شه وه زهنگ.
 - من كل شىء: ماكان كثيراً/ ليشاو.
 طائف. طَوَّافٌ: متنقل. جَوَّالٌ/ گه پوك، گه پبيده.
 - عَسَسَ/ حه سهس، پاسه وان، شه وگه پ.
 طُوفَانٌ. طَوَّافٌ: جَوَّالٌ/ گه پان، ماتوچق، گه شت.
 مَطَافٌ: موضع الطواف/ شوين گه پان.
 تطويف: عوم/ سه رئاو كهوتن.

طَوَّافٌ تجارى: وسيط بين التاجر و الزبون/ ده لال، چه رچى.
 - بريد: مُوزَعُ الرسائل/ پوسته چى.
 طَوَّافٌ: تجوال/ گه پان.
 طائفة: جماعة من الناس/ جهند كه سيك.
 - : ابناء المذهب الواحد/ تيره، تايه فه، هوز.
 - : صف/ پؤل.
 طائفي: مذهبي/ تيره گه ر، ره گه زيه رست.
 الطائفيّة: تعصّب/ تيره گه رى، ره گه زيه رستى.
 طاق:
 طاق الشىء و عليه: قَدَرٌ عليه/ توانى، ده رى برد، به رگه ي گرت، بؤى كرا.
 لا يُطَاقُ: لا يُحْتَمَلُ/ مه موار ناكري.
 طَوَّقَ: احاط به/ (كه مارو، نابلقه، بازنه، ده وه) ي دا، تئى مروكا، تئى رورزا.
 - : البس الطوق/ نه وقى (كرده مل، پياكرد).
 - به بذارعه/ ده ستى كرده مل.
 تُطَوِّقُ الحَيَّةُ: تَحَوَّتْ/ په پكه ي خوارد، گرمؤله بو.
 طاقه. طوق. إطاقه: قُدْرَةٌ/ وزه، توانا، ميَز، توانين، ايتهاتن، په ك.
 - - - : إحتمال/ نارام، ده ريردن، هه ل كرين، تاقهت بون.
 ال - الكافية/ وزه ي مت.
 ال - الذرية/ وزه ي نه توم.
 ال - الحرارية/ وزه ي گه رمى.
 ال - الشمسية/ وزه ي خور.
 ال - لكهربائية: القوّة الكهربائية/ وزه ي كاره با.
 مُطَاقٌ: مُحْتَمَلٌ/ به رگه نه گري، مه موار نه كرى، هه ل نه كرى، نه شى، نه گونجى، ده ربه برى.
 طاق: قوس/ تاق، كه وانه.
 طوق: كل ما يحيط بالعنق/ مليون، نه وق.
 - القميص/ په خه.
 - : قلادة/ ملوانكه، مليونه، گه ردانه، گه ردن به ند.
 - : كل ما إستدار بشىء/ بازنه، نه وق، نه لقه.
 مُطَوَّقٌ: مُحَاطٌ/ ده وه گيراو، بازنه دراو، نابلقه دراو، گه مارو دراو.

- طاق: قوس / تاق، کوانه.
- طوق: کل ما یحیط بالعنق / ملیون، تهوق.
- القمیص / یخه.
- : قلاذه / ملوانکه، ملیوانه، گهردانه، گهردن بهند.
- : کل ما استدار بشیء / بازنه، تهوق، نهلقه.
- مُطَوَّق: مُحاط / دوره گیراو، بازنه دراو، ثابلقه دراو، گهراردراو.
- تطویق: إحاطة / دوره گرفتن، بازنه دان، ثابلقه دان، تیروکان، وروژان.
- طال:
- طال: إستطال: نقیض قصر / دریزبو، دریزبوه وه.
- : إمتد طولا / کشا، دریزه ی کشا.
- طوَل: اطال: جعله طویلا / دریزئی (کرد، کرده وه)، دریزه ی پند.
- : مَد / کشانی، دایه ده می.
- له: (مُهله) مؤلته دی دا، له سهری وه ستا.
- پاله: صَبَر / نارامی گرت، خوی بو گیرا، ناگای له خوی بو، دانی به خویا گرت.
- طاوَل: ما طَل: توانی / دوی خست، نه مری به سبه ی کرد، دهستی دهستی پی کرد.
- تطاوَل علی: إعتدی / دهست دریزئی کرد.
- طول: ضد قصر او غرض / دریزئی.
- القامة: علو / بالا، به رزی.
- البصر / دربینی.
- اليوم: کل اليوم / دریزای روز، روزگار.
- خط ال - فی الجغرافیا / دریزه میل زهوی.
- علی - : حالا / هه ر نیسته، یه کسره، راسته وخو، کوت و پی، دهست به جی، یه کهن دهریو.
- علی - : بلا إنقطاع / یه کینه، یه ک ژهمی، به دریزایی.
- طولی: مُمتد بالطول / دریزئی، دریزبو، دریزکراو.
- طویل: ضد قصر او عریض / دریز.
- الاناة او الروح: صَبور / به تاقهت، به نارام، شینته یی.
- الباع: قَدیر. مُقْتَدِر / به توانا، به میز، کارامه، لئها تو.
- العرق او الفشة / تال دریز.
- العمر: کبیر السن / به ته من، به سالچوو، ته من دریز.
- القامة: مَیدها / بالابه رز.
- اللسان: سفیه / له وچه، زمان دریز، زویره وه، زویرلن، که رتی.
- الید: سابق / دز، دهست دریز.
- وقت - : مُدة طویلة / کاتی دریز، کاتی زور، خایاندن.
- إطالة: تطویل: ضد تقصیر / دریزکردن، دریزه پند.
- : مَد / کشاندن، راکیشان، دانه دهم.
- اطول: اکثر طولا / دریزتر.
- مُطَوَّل: طویل جداً / دریز، زور دریز، یه کجار دریز.
- : ضد مُقَصِّر / دریزکراو.
- : مُمتد / کشاو، کشینراو.
- مستطیل: طویل / دریز، دریزکوله.
- : الشكل الهندسی / لاکیشی. لاکیشه.
- طوال الذمّر: مدی الذمّر / مه تا مه تا.
- طائل: نفع. فائدة / سود، کهک، قانزاج، قازانج.
- : طائلة: قُدرة / میز، توانا.
- لا - فیه: لا مُنقعة / پی سود، پی کهک.
- أموال - ه: أموال كثيرة / سامانی زور، پی شومار.
- بینهم - ه: عداوة / دوشمنایه تی و ناهه زیان له نیواندایه.
- طاولة: مائدة / خوان، میز، نانه به ره، سفره.
- نُعبة ال - / یاری تاو له.
- حجارة ال - / پولی تاو له.
- طوی:
- طوی: ضد نثر / قه دی کرد، نوشتانی وه.
- البئر: بناها بالحجارة / هلی چنی.
- البلاد: قطعها / بیاکرا، گهشتی تیاکرد.
- الحديث: کتمة / شاردیه وه، نه ی درکان.
- طوی: أطوی: جاع / برسی بو.
- تطوی الثعبان: ثخوی / پهکی خوار، گلۆله بو.
- طی: ثنی / قه دکردن، نوشتانه وه، پیچانه وه، دهق کردن.
- البئر: بناؤها بالحجارة / مه ل چنین.
- فی - هذا: ضِمنه / له تاویا.

إنطوائية: طوؤه/ گۆشه گیری، دهرکه ناری.
 منظوی علی نفسه/ دهرکه نار، که پوله، گۆشه گیر.
 طوئة: ضمیر/ دهرین، ویزدان.
 سلیم ال - : بسیط. سلیم القلب/ دل و دهرین پاک، ساکار، به ویزدان.
 طوایة: مَقالة/ تاره.
 مطوی. مطوأة: مِبراة/ چه قز، قه لَم بې.
 طاب:
 طاب: كَانَ اوصار طیباً/ باش بو، چاک بو.
 - : لَذْ/ خۆش بو، به له زهت بو.
 - له: راق له/ پیتی خۆش بو، په سه ندی کرد، چه زی لئیکرد، به دلی بو.
 - ت النفس: طاب قلبه: إنشرح/ دلخۆش بو، دلی کرایه وه.
 - عیشه: رَعْد/ گۆزه رانی باش بو.
 - : نَضَج/ پئیکه بی.
 - المریض: شفی/ چاک بوه وه.
 - عنه نفساً: طاب الشيء نفساً: ترکه/ وازی لئ هینا، ده ست بهرداری بو.
 طیب خاطرة: هَدَا/ دلته وایی کرد، دلی هینایه وه جئ، به سه ریاهات، سه رخۆشی لئیکرد.
 - خاطرة: شَجَعَه/ هانی دا، تیزئی کرد، غیره تی نایه به ر.
 - : شَفَى/ چاکی کرده وه.
 - : عَطَّر/ بۆنی پیوه کرد، بۆنداری کرد، بۆنی خۆش کرد.
 - الطعام: وضع فيه المطيبات/ تام و بۆنی تن کرد.
 إستطیب الشيء: وجده طيباً/ به دلی بو، لای خۆش بو، به له زهت بو.
 طیب: جَيِّد او حَسَن/ باش، چاک.
 - : معافى/ له ش ساخ، چاکه وه بو.
 - : لذیذ/ خۆش، به له زهت.
 - الخلق: رقيق/ ره وشت باش، ناسک.
 - الرائحة: زكى/ بۆن خۆش.
 - القلب: سمح/ دل پاک.
 - النفس: بنشوش/ روخۆش.

طاح:

طاح: هَلَكَ/ تیاچو، فه وتا، که وت، له ناوچو.
 طَیَحَ: ضَمِعَ/ ونی کرد، له ناوی برد.
 اطاح: اهلك/ فه وتانی، خستی.
 طایح. هالك. ضائع/ تیاچو، فه وتاو، که وتو.
 طار:
 طار: سَبَحَ في الهواء/ فری، بالی گرت.
 - الصییت: إنتشر/ ناسرا، ناویانگی سه ند، ناوی دهرکرد.
 - عقله: فقد صوابه/ تیک چو.
 - الیه: اسرع/ بۆی چو به خیرایی.
 - طائفة: غَضِبَ/ توپه بو، رقی مه لسا.
 - ت الطيارة: قامت/ مه لسا، فری.
 طَیَّرَ نومه: ثَقَرَهُ/ خوری زیان.
 - ه. طَیَّرَ به: جعله يطير/ مه لی فران، مه لی دا.
 تُطَيِّرُ بالشيء و منه: تشأمُ/ رهش بینی لئیکرد.
 تُطَيِّرُ: إستطار: ثَقَّرَقَ/ بلاویوه بوه.
 طیر. طائر: كل ذي جناح من الحيوان/ بالنده، مه ل، بالدار، په له وه پ.
 طیران: السیر في الهواء/ بال گرتن، فیرن.
 - : سلك الهواء/ هیزی مه وایی.
 طیار: الذي يطير الطائرة/ فیرکه وان.
 - : اسم الفاعل من طار/ بالدار، بالنده، بالگر، فیر.
 - : سریع الزوال/ زونامینی.
 طائرة. طيارة: مركبه هوائية/ فیرکه.
 - ذات سطح واحد/ فیرکه ی یک بال.
 - ذات سطحین/ فیرکه ی دو بال.
 - ثَقَّاهُ/ فیرکه ی تیزپه و، دوکال دار.
 - الصبیان: طائره و رقیه/ کولاره.
 طائر: واحد الطيور/ مه ل، بالنده.
 - : سابح في الهواء/ فیری، بال گرتو.
 - الصییت: مشهور/ معروف/ ناسراو، به ناویانگ.
 مطار: حظيرة الطيران/ فیرکه خانه.
 مُسْتَطِير: مُنْتَشِر/ بلاو، په رشه وه یو، په رش و بلاو.
 - : مُنْتَشِمُ/ رهش بین.
 تُطَايِرُ: إنتشار/ په رشه وه یو.

مُطَايِر: مُنتَشِر/ پەر شه و ده بو، پەر ش و بلاو.

طاش:

طاش عن الغرض: لم يصبه/ نهی پیکا، لئی نه دا.

- : اخطا/ مه له ی کرد، گوناه ی کرد.

- : خَفَّ و نَزَق/ زو ه ل چو، مه له شه یی کرد، که ریتی نو اند.

طَيْش: طَيْشان: تَهَوُّر/ مه له شه یی، زو ه ل چون، تپو یی، سه رچلی.

- : خَفَّ العقل/ که ریتی، بین نه قلی، مه له شه یی.

طائش: نَزَق/ مه له شه، بین نه قل، به ره لا، سه رکیش، سه ره پو، سه رچل، سه ره خه، بین گو یی، سه ریزو.

- : على غير هدى/ بین نامانج، بین مه به ست، به ره لا. طاف:

طافَ خياله: جاء في النوم/ خه وی پیوه بینن، هاته خه وی.

طيف: خيال/ خيال، تارما یی، شه به نگ، قه ره نتو.

- النور: إنحلال النور/ شه به نگ ی روناکی.

- الشمس/ شه به نگ به روژ.

الطيف الشمس (انوار ملو ته حسب ترتیبها) اصفر/ زهرد.

احمر/ سور، برتقالی/ پرته قالی، اخضر/ سه وز.

ازرق/ شین، نیلی/ شینی کال، بنفسجی/ وه نه وشه یی، مؤد.

مِطْياف. آلة قياس الطيف/ شه به نگ پیو.

طان:

طان. طَيْنَ الحائط: طلاء بالطين/ به قو پ سواخی دا.

- : لَطَخَ بالطين/ قوپاوی کرد، قوپی تی مه ل سو.

تَطَيَّنَ: تَلَطَّحَ بالطين/ قوپاوی بو، قوپی (به رکه وت، گرت).

طين: تُراب ممزوج بالماء/ قوپ، لیته، مه پی.

- : مَلَأَ/ سواخ.

- خَرَفَى: فخار/ گلینه، قوپی گلینه.

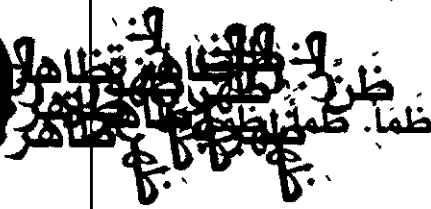
زاد فی ال - بَلَّة/ زیاتر ویروژانی، نازا وه و ناخوشیه که ی زیاتر کرد.

طينة: قطعة من الطين/ قوپ، پارچه قوپرک.

- : خَلَقَ. جبلة/ روخسار، ره فتار.

يابس ال - / وشک.

طِيَان: الذي يحمل الطين الى البناء/ قوپرکیش.

ظَبْرٌ. ظَرَرٌ. مِظْرَةٌ: حجر كالصوان أو حجر الصوان/ به رنده ستن.

الظور أو العصر الظري أو الظرائي/ دهوری به رد. ظرف:

ظَرْفٌ: كان ذكياً/ زیرهك بو، چالاک بو، وریا بو.

- : كان كَيْساً/ (جوان پۆش، شوخ، ریک و پیک، رازاوه، قون بو.

ظَرْفٌ: رَين/ رازانديه وه، جوان و ریک و پیکي کرد.

- : غُلف/ پیچایه وه.

تَظَارَفَ. تَظَرَّفَ: تكلف الظرافة/ خوی (قوز کرد، رازانده وه، ریک و پیک، شوخ) کرد.

استظرف: عُدَّ ظريقاً/ به ریک و پیک و قوزی دانا.

ظرف: ظرافة: حَذَق/ زیرهکی، چالاکي.

- : كياسة/ جوان پۆشی، ریک و پیکي، رازاوه یی، قوزی، شوخی.

- : وعاء/ دهفر، گونیه، قاپ، هۆپ.

- : غلاف/ بهرگ، بهرگی نامه، زهرف.

- : حالة/ بار، دۆخ، مهلومهرج.

ظاب:

ظَابٌ: تَزَوَّجَ/ زنی میئا.

ظَائِبٌ: تَزَوَّجَ اخت إمراته/ خوشکی ژنه که ی میئا.

تَظَائِبًا: تزوجا بالمظامبه. صار كل منهما سلف الآخر/ بون به هاوهن زاول.

ظاب: سلف الرجل/ (ناوهن، هاوهن) زاول.

مُضَاعَبَةٌ: متزوجان باختين/ (ناوهن، هاوهن) زاول.

ظار:

ظَارَت. ظَاعَرَت المرأة: إتخذت ولداً ترضعه/ بوبه دایه یی.

ظئورة. ظئر: مُرْضِعة لولد غيرها/ دایه ن.

- : ركن/ قوزین، سوچ.

ظبی:

ظَبی: غزال/ ناسک، مامز.

- : ذكر الغزال/ نیر ناسک، نیره ناسک.

ظبية: انثی الغزال/ نیر ناسک، نیره ناسک.

ظر:

- في النحو/ ناوهل فرمان، ناوهل باس.	- فيء/ سئبر.
- مخفف/ باری ناسانگار.	- كفف/ سایه.
- مُشدَّد/ باری گرانگار.	- هندسی
ظُرُوف: احوال/ بار، دُوخ، چاخ، سهردهم، رُوزگار.	- : تمام
- مُخَفَّفَة/ بارودوخى سوک و ناسان.	خفيف ال- / نيسك سوک، خوین شیرین.
- مُشَدَّدَة/ بارودوخى سخت و گران و توندو	ثقیل ال- / نيسك گران، خوین تال، نيسك قورس.
تیز.	ظلیل. مُظَلّ. مُظَلَّل/ تاریک، سئبر، نسرم.
ظریف: کيس/ قوز، جوان پوش، کهشخه، ريك و پتيك،	ظلة: ضمة/ سئبر، چارداخ، کهپر، سهیوان، سابات،
شوخ.	چارۆکه.
الظرافة: کياسة/ حسن الهيئة/ قوزى، جوانى،	مظلة: شمسية/ چهتر.
شوخى، کهشخه، ريك و پتيكى.	- واقية: مهبطه/ په‌په‌شوت.
- : الذكاء و البراعة/ زیره‌کى، چابوکى.	عبد ال- / که‌پره‌شینه.
مَظْرُوف: ملفوف. مُغْلَف/ پیچراو.	مُظَلَّى: جندى المظله/ سهربازى په‌په‌شوت.
ظفر:	ظلال/ تاریکى، گومپایى.
ظَفَر به و عليه: تَغْلِبَ على/ سرکه‌وت، زال بو.	ظلام (فى ظلم)
- بمطلوبه: فاز/ ده‌ستى که‌وت، برديه‌وه.	ظلف:
ظَفَر. اُظْفَر: جعله يَظْفَر/ زالى کرد، سهرى خست، بوى	ظلف: ظفر الحيوان المُجْتَر/ سم.
برديه‌وه.	من ذوات الاظلاف/ سمدار.
ظَفَر. ظفر الاصبع: المادّة النامية فى اطراف	تَعَفَن ال- .. : مرض/ نارنگ، شهلکه، ته‌وق.
الاصبع/ نيتوك.	ظلم:
- . - الطير أو الحيوان/ چنگ.	ظلم: اساء الى/ خراپه‌ى کرد.
مَقْصَص الاظافر/ نيتوك بى، نيتوك که‌ره.	- : جار على/ زورى لی کرد، زۆرداری کرد، جه‌وو
اُظْفُور. طَفَر/ نيتوك.	ستمى کرد.
- نباتى: سلك نباتى/ ريشال.	ظلم. اظلم: صار مُظْلَمًا/ تاریک داهات، تاریک بو، تاریکى
ظَفَر: نصر. غلبة/ سرکه‌وتن، بردنه‌وه.	کرد.
طَفَر. ظافر. مُظْفَر: مُتَّصِر/ سرکه‌وتو، براوه.	تَظْلَم: شكا من الظلم/ که‌وزايه‌وه، سكالای کرد، دادو
ظل:	بيدایى کرد.
ظَل: دام/ مايه‌وه، به‌رده‌وام بو، يه‌کبينه بو، له‌سهرى	إِظْلَم: وَقَعَ فى الظلم/ زورى لی کرا، چه‌وسايه‌وه،
رؤى.	چه‌وسيترايه‌وه.
ظَلَّل. اظَلّ: ألقى عليه ظلة/ سئبرى بۆ کرد.	ظلم: ضِد عدل/ زۆرداری، جه‌وو ستم.
- . - : سَتَر/ پاراستى، ده‌ستى به‌سه‌راگرت،	- : إنتقاص الحق. إساءة/ ماف خواردن،
خستيه ژير سایه‌ى خوڤيه‌وه.	خراپه‌کردن.
تَظَلَّل. اِسْتَظَلَّ بالشئ: جَلَس فى ظله/ له‌ژير	- : عَسَف/ دل ره‌قى، چه‌وساندنه‌وه.
سئبريا دانيشت.	ظُلماً: جوراً/ زۆرداریتى، زۆرداری.
ظَلّ: خيال/ تارمايى، قهره‌نتو.	- وُعْدُوا: جوراً/ به‌خوت و خورپايى، نا‌په‌وا.

ظالم: ضد عادل / زودار، ستم کار، ستمگر.
ظلام: ظلمة: ضد نور / تار، تاریک، تاریکایی، تاریکی،
زنگ.
ظلامه: مظلمة: ظلم واقع / زوداری، ستم کاری.
- - : شکوی من ظلم / دلری پیداد، کپزلانهوه،
سکالا.
ظلمیم: ذکر النعمان / تیره ی (نعمه)، وشتر مورخ،
وشتر مل.
- : مظلوم / زود لئ کراو، که ساس، چه وساو.
مظلم: ضد منیر / تاریک، نوتک، سیا.
ظلماء: لينة ظلماء / شدیده ظلام / شهوه زهنگ،
تاریک و نوتک، نه موسته چاو.
ظمیء:
ظماً. ظمياً. ظمیء: عطش / تینوی بو.
ظمیء الیه: اشتاق / ناره زوی کرد، تامه زوی بو.
ظماً. اظماً: عطشه / تینوی کرد.
ظماً. ظمياً. ظمیء: عطش / تینوینی
ظمیء. ظمئان. ظامیء: عطشان / تینو.
- - - : مشتاق / تامه زوی،
ناره زومه ند.
ظمی: اظمی: اسمر / بۆر، گه تم رهنگ.
ظمیاء: سمرء / بۆر، گه تم رهنگ.
عین: - رقیقه الجفن / پیلو تهنگ.
ساق: - قليلة اللحم / قاچ باریک، قاچی باریک.
ظن:
ظن: افتکر / واهات به بیریا.
- : حسب / وای دانا، وای زانی.
- به. ظنه. اظنه: ائهمه / گومانی لئ کرد، بوختانی
بۆ کرد، دلی لی پیس کرد.
ظن: فکر / بیر، بیرکردنه وه، به بیراهاتن.
- : تخمین / قه بالاندن، مه زهنده.
ظننه. مظنة: ريبة. شك / گومان، دل کرمی بون.
ظنان. ظنون. سيء الظن / به گومان، دل کرمی، که م
باوه ی، دل پیس.
ظنین: منهم / تاوان بار.

ظهر:
ظهر: بان / دهرکوت، بینرا، دیاری دا.
- : خرج / هاته دهری، دهرهات.
- : حضر / او جاء / هات، گه یشت، په یابو.
- : ائصح / ناشکراو، رون بوه وه، دهرکوت.
- المرض: قشا / بلاویه بوه، ته شه نه ی کرد.
- البيت و الجبل: علاه / سرکوت، چوه ساری.
- عليه: غلبه / پیچی کهوت، به ساریا سرکوت،
زال بو به ساریا، لئی برده وه.
- عليه: ظاهره: عاونه / یارمته دی، باربوی کرد.
ظهر: اظهر النصک / پشت نوی کرد.
- - : الشيء: جعله وراء ظهره / خستیه پشتیه وه.
(ظهر: بین / پیشانی دا، دهری خست.
- : كشف / خستیه یو، ناشکرای کرد.
- : ابدی / دهری پری، دهری خست.
- : اعلن / رای گه یاند، بلای کرده وه.
- : اوضح / رونی کرده وه.
- به: رفع قدره / به زوی کرده وه، ریزی لئ تا.
- : على السر: اطلعه / پتی وت، بۆی درکان.
- : الشيء: جعله وراء ظهره / خستیه پشتیه وه یا
دوای خوی.
تظاهر بالامر: اظهره / دهری پری، دهری خست، ناشکرای
کرد.
- : القوم: تعاونوا / یارمته یه کرتیان دا.
- : القوم: اجتمعوا و خرجوا الى الشارع /
خوپیشانانان کرد.
- : يكذا: ادعاه / خوی وا پیشان دا.
تظاهروا: قاموا بمظاهرة / خوپیشانانان کرد.
استظهر على: تغلب / زال بو، سرکوت.
- به: استعان / په نای برده بهر، هانای
برده بهر، پشتی پی بهست.
- : الشيء: جعله خلف ظهره / خستیه (پشتیه وه
بولوه ی).
- له: استعد / خوی بۆ ناماده کرد.
- : الدرس: حفظه غيباً / له بهری کرد.

ظَهَر: ما يُقَابِل البَطْن/ پشت.

- الشَّي: سطحه/ رو، روی سهرهوه.

- الشَّيء: قَفاه/ پشته‌وهی، دیوی دواوه.

أَلَم ال - / برك.

على - القلب أو اللسان: حافظة. ذاكِرَة/ لهبر.

بين ظهرانهم: فی وسطهم/ له‌ناویانا، له‌گه‌لیانا.

ظَهَر. ظَهيرة: منتصف النهار/ نیوه‌یو.

بَعْد ال - / پاش نیوه‌یو.

قَبْل ال - / پِش نیوه‌یو.

ظُهور: ضِد إختفاء أو غیاب/ ده‌ر‌ک‌وتن،

ناشکرايون، هاتنه ده‌ره‌وه، سهر مه‌ل‌دان.

حَب ال - أو التظاهر/ خۆده‌رخستن.

ظَهیر: مُعین. مُساعد/ یارمه‌تیده‌ر، ناوه‌ل، پشتگیر.

ال - : القوى الظهر/ پشت ئه‌ستور، ئه‌رخه‌دار.

ال - : من یشتکی ظهره/ ماو‌ری پشتی ئه‌گا، پشتی

دِشَن.

ظاهر: باد/ دیار.

- : واضح/ ناشکرا.

- : صوری: خلاف الحقیقی/ رواله‌ت،

سهرزاری.

- : ضد داخل أو باطن/ روک‌ه‌ش، دیوی

ده‌ره‌وه.

- البلد: ضاحتها/ ده‌رویه‌ر، قه‌راخ شار.

فی ال - : على ما یَظَهَر/ وا دیاره.

فی ال - : صوریاً/ به رواله‌ت، به سهرزاری،

به‌پروه‌وه.

ظاهری: خارجي/ ئه‌وه‌ی دیاره، ئه‌وه‌ی له‌بر‌چاوه،

روک‌ه‌ش، سهرزاری.

ظاهرة: منظر. صورة/ دیارده، وِینه، روداو،

دیارده.

- جویّة/ دیارده که‌شی.

- علمية/ دیارده زانیاری.

- طبيعية/ دیارده سروشتی.

ظواهر الحياة/ روداوه‌کانی ژیان، مه‌ئس و که‌وتی

ژیان.

علم الظواهر الجویّة/ که‌ش زانی.

إظهار: کشف/ ده‌رخستن، خستنه‌پوه.

- : ضد إخفاء/ ناشکراکردن، مینانه‌ده‌ر.

- : إعلان/ بلاو‌کردنه‌وه.

- : عرض/ پیشاندان.

مَظهر: هیئَة/ سیما، روخسار، رواله‌ت.

- : مَشهد. مَنظر/ دیمه‌ن.

ال - الخارجی/ روک‌ه‌ش، روی ده‌ره‌وه.

مَظاهر الحياة/ رواله‌ت و دیمه‌نی ژیان.

مُظَاهرة: مُعانة/ باربو، یارمه‌تی.

- : تَظَاهرة: إجتماع/ خۆپیشاندان.

عیانی عوی
عائلة (فی عیل) عاب (فی عیب) عات (فی عتو)
عز و عیال
عز و عیال

- البحر: موج / شه پؤل.
يعبوب: نهر شديد الجری / رویاری زدد خوږ.
عَبَّ: ما يلي الردن من الثوب / باخه ل.
عَبَّ الثوب و الجلد: إنتفخ / داکوت، ده ل بو، بلقی دا.
يعبوب: نهر شديد الجری / خوږ، رویاری خوږ.
- : الفرس السريع / به گړې، به تاو، تیږه وت.
مُعَبَّب: مُنْتَفِخ / داکوتو، ده لب.
عیا:
عَبَّ الجيش: حَشَدُهُ و جَهَّزُهُ / کزی کرده وه، ناماده ی
کرد، رهش بگیری کرد، ته یاری کرد.
- الشيء في الوعاء: كَيْسٌ / ناخنی، تنی (خست،
ناخنی، کرد)، دای گرت، پاکزی کرد.
لا اغيا به: لا اباي / کوتی ناده من، هر گویشی
ناده من، به خه یالمانایه، باکم پیتی نیه.
ثَغْبَةٌ: تَأْهُبٌ للحرب / کزکړنه وه، ناماده یون،
ته یارکردن، رهش بگیری.
- : إصلاء / داگرتنه وه، پړکردن.
عِبَاء: ثَقُل / قورسی، گرانی.
- عائلة (فی عیل) عاب (فی عیب) عات (فی عتو)
عائق (فی عتق) عاث (فی عیث) عاج (عوج) عاد
(فی عود) عاد (فی عدو) عادة (فی عود) عار. عار
(فی عیر) عار. عارية (فی عری) عارض (فی عرض)
عارك (فی عرك) عارية (فی عور) عاز (فی عون)
عازب (عزب) عاش (فی عیش) عاشر (فی عشر)
عاصفه (فی عصف) عاصمة (فی عصم) عاف (فی
عيف) عافاك. عافیه (فی عفو) عاق (فی عوق)
عاقب (فی عقب) عال (فی عول) عال (فی علو) عالة
(فی عول) عالج (فی علج) عام. عام (فی عوم) عام
(فی عم) عامل (فی عمل) عانه (فی عون) عانی
(فی عنی) عاهد (فی عهد) عاهر (فی عهد) عاهل
(فی عهد) عاهة (فی عوه) عاون (فی عون) عائق
(فی عوق) عاین (فی عین).
عَبَّ:
عَبَّ الماء: شَرِبَهُ بلا تَنْفَسٍ / بینی پیوه نا، خواردی وه.
- البحر: کثر مائه و ارتفع / پړیو، مه لسا.
عُباب. يعبوب: معظم السيل / لافاو، لیشاو، شه پؤل.

- حمل/ بار.

اعباء عائلية/ بارگرا نی خیزان.

عبادة: رداء مفتوح من الامام/ عبا.

عبارة (فی عرب)

عبث:

عَبَثَ: خَلَطَ/ تَنَكَّلَ لى کرد، تَنَكَّلَ و پَنَكَلِى کرد، دای

به سه ریهدا، شتوانی، تَنَكَّلَ دا.

عَبَثَ: لَعِبَ و هَزَلَ/ یاری کرد، گالته ی کرد.

- بالشیء: اِسْتَحْفَ/ گالته ی پَنَمات.

عَبَثَ: لَعِبَ و هَزَلَ/ یاری، گالته، لاقرتی، شتواندن،

فَبِرَ.

- اِرتکاب امر غیر معلوم الفائدة/ کاری بِنِ سود

و بِنِ نه نجام.

- باطل/ بِنِ سود، بِنِ که لک، بِنِ نه نجام، فَبِرَ، پوچ.

عَبَثًا: سُدَى/ بِنِ که لکانه، بِنِ نه نجام، به فَبِرَ، به

مه وانته.

عبث:

عَبَثَ الله: خَدَمَ و خَضَعَ و ذَلَّ و طَاعَ/ په رستی، ملی

بِقِ خوا که چ کرد.

- الشیء: لَزَمَهُ/ پَتَوِى لکا، لَتِى جَوِى نه بوه وه.

عَبَدَ: اِسْتَعْبَدَ: جَعَلَهُ اَوْ اِثَّخَذَهُ عَبْدًا/ کردی به کویله ی

خَوِى.

- : ذَلَّلَ/ رسوا ی کرد.

- الطريق: مَهَّدَهُ/ قیرتاوی کرد، ته ختی

کرد.

تَعَبَّدَ: تَفَرَّغَ لِلْعِبَادَةِ/ روی کرده خوا، خوا په رستی کرد،

خَوِى ته رخا ن کرد بِقِ خوا په رستی.

عبث: ضِدَّ حُرٍّ/ بنده، نه لقه له گوئ.

- : رَقِيق. مملوک/ کویله.

- الارض: قَنَ/ مسکین.

- : اِنْسَان (حُرًّا کَانَ اَوْ رَقِيقًا)/ مَرُوْد، پیاو،

نا ده میزاد.

- : زَنَجِی/ قول، قوله رش، رهش پئست.

عَبَاد الشمس: نبات و زهرة/ گوله به پوژده،

روژ په رست.

عبادة. تَعَبَّدَ: اُسْك/ په رستن، خوا په رستی.

عابد: مُقَدِّم العِبَادَةِ/ خوا په رست، په رست.

- : وَثَن/ بت په رست.

مَعْبِد: محل العِبَادَةِ/ په رستگا.

عُبُوْدِيَّة. عُبُوْدَة: اِسْتِرْقَاق. ضِدَّ حُرِّيَّة/ به بنده یی،

کویله یی.

- : طَاعَة و اِکرام/ رُوژگو تن، مل که چ کردن.

اِسْتِعْبَاد: اِسْتِرْقَاق/ (کَوِیله، به بنده، رسوا) کردن.

مَعْبُود: اِله/ خوا، په زندان، کردگار.

- : مَا يُعْبَد/ نه وه ی ته په رستئ.

عباد: ناس/ خه لک، مَرُوْد، نا ده میزاد.

عبر:

عَبَرَ النَّهْرَ وَ غَيْرَهُ: قَطَعَهُ و جَاوَزَهُ/ په په وه.

- : مَرَّ/ مَضَى/ تَتَبَّه یی، رت بو، گوزه ری کرد.

- : مات/ مرد، کوچی دوا یی کرد.

- : عَبَّرَ/ فسر/ لَتِکی دای وه، راهه ی کرد.

- : عَبَّرَ: جَرَتْ عَبْرَتُهُ/ فرمی سکی رشت، مه نسکی

دا.

- : وَدَّنَ/ کِنَشای.

- : قَدَّرَ/ قه بلانی، مه لى سه نگان.

عَبَّرَ عما فى نفسه: اظهر. بَيَّنَ/ ده ری بوی.

اِغْتَبَرَ الشیء: اِخْتَبَرَهُ و نظَر فیهِ/ نا قی کرده وه، لَتِی

کَوِیله وه.

- : عَدَّ. حَسِبَ/ وای دانا، داینا، ره چاوی کرد.

- : الرَّجُلُ: اِغْتَدَّ بِهِ و اَكْرَمَهُ/ رُوژى گرت، رُوژى

لَوِتا.

- : به: اِثْعَظَ/ ده رسی لى وه رگرت، لَتِوه ی فَبِرِو.

عَبَّرَ: عَبَّرَ: اِجْتِيَا. قَطَعَ/ برین، تَتَبَّه یی، پیاچون.

- : مَرَّ/ تَتَبَّه ییون، رت بون، گوزه رگرتن،

تَتَبَّه یین.

- : النهر: اِجْتِيَا/ په ری نه وه.

عابر: مُجْتَاز/ په پیو، په پیو ته وه.

- : مار/ تَتَبَّه ییو، رُوژوار، پیاچو.

- : فَايَت. زَايِل/ په سه رچو، نه ماو.

- : سَبِيل: مُسْتَطَرِق/ رُوژوار، مات وچو کار.

مَغْبَر. مَغْبَرَة: مَا يُغْبَرُ بِهِ النَّهْرُ/ که له لک، به لک، پرد،

په ری نه.

غَبْرَة: دَمْعَة / فرميسك.

- حَزَن بَلَا بَكَاء / هه نسك، په ژاره.

غَبْرَة: عِظَة / ناموزگاری، وړیاكړنه وه، درس وه رگرتن.

- مِثَال رادع / نمونه وړیاكړنه وه.

عِبَارَة: تعبير. شرح / دهرېږن، ليك دانه وه، روڼ كړنه وه.

- بيان: اسلوب التعبير / چونه تی دهرېږن، دهرېږن.

- جُمْلَة صغيرة دالة على معنى / رسته،

دهسته واژه، ونه.

- عن كذا / بریتیه له.

تعبير: شرح / ليك دانه وه، رافه كړدن، روڼ كړنه وه،

راگه ياندن، تنگه ياندن، دهرېږن، دهرنو.

- رَمَز / هېما.

لا يُمكن الـ - عنه: لا يوصف لا يقال / راناگه په نړۍ،

دهرنا برېږن، باس ناكړن، ناوړتن.

و ب - آخر: و باسلوب آخر / به جزو يا شپوه يه كې تر.

مُعَبَّر / دهرېږ، دهرنو.

إعتبار: إعتداد. إهتمام / گړنگي، گړنگي پېدان،

باپه څ، ره چاوكړدن.

- إحترام / پېژ، رېزگرتن.

يَسْتَحِق الـ - : اى الاحترام / جېي رېزگرتنه.

يستحق الـ - : يُعْتَد به. مُهم / گړنگ، باپه خدار.

رَد الـ - : العودة الى ماكان / شوين خوگرتنه وه،

گړنگي پېدانه وه.

مُعْتَبَر: يستحق الاعتبار و الاحترام / به پېژ، شاباني

رېزگرتنه.

- : يُعْتَد به / گړنگه، باپه خداره، په پرده وې

نه كړن.

عبري: عبراني: اليهودي / جو، جوله كه.

- : العبرانية: لغة لليهود / جوله كانه، زمانى

جوله كه.

عبر: رائحة طيبة / بونی خوش.

عبس:

عَبَسَ: عَبَسَ وجهه: قَطَبَه / روى گړز كړد، خوى گړز و

مؤن كړد.

- الوجه: كَلَج / گړزېو، مؤن بو.

عَبَسَ: عَبَسَ. عَبُوسَ: تَقَطَّيب الوجه. تَجَهَّم / مؤن،

گړزى.

عَبُوسَ: عَبَّاس. عَبَسَ: ضد مُبْتَسِم / گړز، مؤن،

روگړز، مړوموچ، پورخز، ماړس.

- : مُتَجَهَّم. كُتِيب / په ست،

خه مبار، دلگير.

- : من اسماء الاسد / شير.

عَبَسَ: ما تُعَلَّق باذناب البعير من ابعارها / كه مېل،

پشكه ل.

عبط:

عَبَطَ: إغْتَبَط الأمر: فَعَلَهُ إعتباطاً. كيفما إتفق بدون

قصد / كوزيان كړده وهى كړد.

- ه: حَضَنَهُ. ضَمَّ بَذ راعيه الى صدره / باوه شى

بياكړد، ناي به سنگيه وه.

- : إغْتَبَط الذبيحة: نَحَرَهَا و هى سمينه فتية / به

گه نجى و قه له وى سهرى برى.

عَبَطَ الموت: اخذه شاباً / جوانه مرگ بو.

عَبَطَ: مات عَبَطَ: شاباً صحيحاً / جوانه مرگ.

إعتباطاً: عَفْواً / كوزيان، هه پرده مېكى، به رى كوت.

إعتباطى: صدقة / به رى كوت.

عبيط: احمق. معتوه / گوج، گمزه، كهودن، حؤل، گيژ.

- : للنيحة تَنَحَّر و هى سمينه و فتية / سهرېږنى

دلبسته.

عبق:

عَبَقَ المكان بالطيب او الدخان: إنتشرت الرائحة او

الدخان فيه / بۆن و دوكه لې بلاويوه بوه، قانگ درا.

- الطيب به: لَرَق / بۆنى گرت.

عَبَقَ: عابق: ذكى الرائحة / بۆن خوش.

عَبَقَ: عباقه. عبيق: شَذَا. (ريح / بۆن، بۆن و بهرامه،

بۆنى خوش.

عَبَقَر: مسكن الجن / خيوشين، جنوكه نشين، خيوى لاييه.

عَبَقَرى: نابغ / بليمه ت، هال كه وتو، زړنگ، به هره دار.

عبقريه: نبوغ / بليمه تى، زړنگى، به هره دارى.

عبل:

عَبِلَ: قَطَعَ / برى، قربتانى.

- : رَد / گه رانيوه، ده ستى پتوه نا.

عَبِلَ: عَبِلَ / ظَحْمَ / ناوسا، زل بو، که شی مات، کف مه لات.
 عِبِلَ عِبِيل: ظَحْمَ / ناوسا، زل، که ته، قه به.
 عِبَال: ورد جبلی / گولی کیزی.
 اعبل: حجر اعل: جرانیت / بریدی سخت، بهرنه ستن.
 عبی:
 عَبِي الْجَيْش: هَيَاة و جَهْرَه / لشکری (ناماده کرد،
 تیار کرد، کو کرده وه).
 - عَبَا الشَّيْءَ فِي الْوَعَاءِ: وضعه فيه / تیی
 خست، ناخنی، تیی کرد، کردیه ناوی.
 تَعَبَى: تَهَيَّا / ناماده بو، تیار بو، کوبه وه.
 عُبُوءَ: مَلَأ / پپر کردن، پپرکراوه، ناخنراو، داگیراوه.
 - نَاسَفَ: کتله متفجرة / ته قه منی، نه ته قیتته وه.
 عِبَايَة: عِبَاة: رداء مفتوح من الامام / عه با.
 عبیر (فی عبر) عبیط (فی عبط) عَثَال (فی عتل)
 عتب:
 عَثَبَ عَلَي. عاثب: لام / سرزه نشتی کرد، گلهیی کرد.
 ثَعَابُ الصِّدِّيقَان: لام احد هما الآخر / سرزه نشتی
 به کتریان کرد، گله بیان له یکه. کرد. رازو گله بیان
 کرد.
 فُلَانٌ لَا يُتَعَثَّبُ بِشَيْءٍ وَلَا يُتَعَثَّبُ عَلَيْهِ فِي شَيْءٍ: لَا
 يُعَابُ / گلهیی له سر نه، گلهیی ئی ناکرئی، سرزه نشت
 ناکرئی، ره خنی ئی ناکرئی.
 عَثَبٌ: وَقَفَ عَلَى رَجُلٍ وَاحِدَةً / له سر یه ک پښ وه ستا.
 - : ابطا / خاوه خاوی کرد، خوی دواخت.
 - بابه: دَخَلَهُ / چوه ناو ده رگا که یه وه، پتی
 تر خست.
 عَثَبٌ: عِتَاب. مُعَاتِبَة: لَوْم / گلهیی، سرزه نشت،
 رازو گلهیی.
 اِسْتَعْتَبَهُ: طَلَبَ مِنْهُ الْعُقْبَى اِی اِسْتِرْضَاه / ناشتی
 کرده وه، دلی هیئایه وه.
 عُتْبَى: رَضَى / ناشتی، قایلی.
 ثَعَثَبَ يَاب فُلَان: لَزِمَ بَابَهُ لَا يَبْرَحُ / ده رگای (ای کتر)،
 پښ کتر، له ده رگایا وه ستا.
 عَتَبَة: اسكفة الباب / باهوئ سره وه، سرده رگا.
 - الباب العليا / باهوئ سره وه، سرده رگا،
 بالشمه.

- الباب السفلى / باهوئ خواړه وه، ناوده رگا.
 - : سَلَمَة / پله، پله په یږه، پلیکانه، قالدومه، پرده رگا.
 العتب: الكثير المعاتبه / خوش گلهیی.
 العُتْبَى: الرضا / قایلی.
 العتوب: من لا يعمل فيه العتاب / گلهیی (ئی ناکرئی)،
 کاری تن ناکا).
 عتد:
 عَتَدَ: تَهَيَّا / ناماده بو.
 عَتَدَ: اِعْتَدَ الشَّيْءَ: هَيَاة / ناماده ی کرد.
 عَتَاد: مَا أُعِدَّ لِامْرَأَةٍ / کهل و پهل، که رسته،
 پتویستی، نامیر، شت و مهک.
 - : لوازم الحرب / کهل و پهل و پتویستی جهنگ،
 که رسته ی جهنگ، تفاق.
 مخزن عتاد / جبه خانه.
 عتید: حاضر. مُهَيَّا / ناماده، ناماده کراو.
 - : قریب الحدوث / نزیکي رودانه.
 عتر:
 عَتَر: دَبَح / سری بری.
 عَتَرَسَ: اخَذَهُ بِالشَّوْطَةِ وَالْعَنْفِ وَالْجَفَاءِ / به ژړول ره قانه بری.
 عَتَر: کَلَّ مَا دَبَح / سر پرېداو.
 عَتَرَسَ: الْجَبَّارُ الْغَضْبَانُ / زږدای تود و تږ.
 عتق:
 عَتَقَ: خَرَجَ مِنَ الرِّقِّ وَالْعُبُودِيَةِ / نازاد بو، له کویلهیی
 رزگاری بو.
 - عَتَقَ: صَارَ عَتِيقًا / کون بو.
 - ت - ت الخمر: قَدَمَتْ وَ حَسُنَتْ / کون بو، خوش بو.
 - : اَعْتَقَ: خَرَجَ / سر به خوی دای، سر به خوی کرد.
 - : : (اخلى سبيله / پری دا، بهر لای کرد.
 - : - العبد / سر به ستنی کرد، له کویلهیی رزگاری
 کرد، نازادی کرد.
 عَتَقَ الخمر: تَرَكَهَا تَعْتَقُ / کونی کرد، دلنا کون یږ و خوش
 یږ.
 عتیق: قديم / کون، دیرین، په پړوت.
 - : مُعْتَق. مُعْتَقٌ: خَرَجَ طَلِيقٌ / سر به خو،
 سر به ست، نازاد.
 عتيقة: مُعْتَقَةٌ (خمن) / کون، مه یی کونی چه ند ساله.

عَتَقَ: عَتَقَ: تحریر/ سهریہ خۆیی.

- - - - - الارقاء: تحریر الارقاء/ نازادو سهریہ ست کردنی کویله.

إِنْتَعَاث: تحریر/ نازاد بون، سهریہ خۆیی.

عَاتِق: کُتِف/ شان، ده‌ه‌ی شان.

- - - - - مُعْتَق: مُحَرَّر/ سهریہ خۆکه‌ر، نازادکه‌ر.

أَخَذَ عَلَى - ه/ گرتیه نه‌ستری خۆی، خستیه سهرشانی خۆی.

الْقَى عَلَى - ه/ کردی به توشیه‌وه، کردی به کرلکیه‌وه، خستیه نه‌ستویه‌وه.

عَقَلَ: عَقَلَ: حَمَلَ/ مه‌لئ گرت.

عَقَلَة: ذراع حدیدی. مَخْل/ نوئَل/ بیک.

عَقَال: حَمَال/ باریه‌ر، کۆل مه‌لگر، کۆلکیش، حه‌مال.

عَقَالَة: حِمَالَة/ باریه‌ری، کۆلکیشی، حه‌مالی.

عَمَ: عَمَ. عَمَمَ. اِبْطَا/ خاوه‌خاوی کرد، شینته‌یی کرد.

- - - - - عَنْ: عَنْ: كَفَّ عَنْهُ بَعْدَ الْمَضَى

فیه/ ده‌ستی ئی (کینشاپیه‌وه، مه‌ل گرت)، وازی ئی مه‌ینا.

عَمَمَ: اِظْلَمَ/ تاریکی کرد.

عُمَمَة: ظُلُمَة/ تاریکی، تاریکایی، زه‌نگ.

عَمَامَة: ضِد شُفُوف/ لیلی.

مُعْتَمِم: مُظْلَم/ ته‌لخ، تاریک، نوته‌ک، لیل.

تَعْتِم: حَجَب النور/ تاریک کردن، روناکی نه‌هیشتن.

عُم. عُم. عُمَة: شجرة الزيتون البَری/ دار زه‌یتونی

کیزی.

عَه: عَه: نَقَصَ عَقْلَه/ شینتۆکه بو، که‌وده‌ن بو، نه‌قلی که‌م

بوه‌وه.

عَهَة: عَهَة: عَمَامَة/ بلاهه/ که‌وده‌نی، گیلی، که‌مه‌یه‌ی.

مَعْتَوَه: مَعْتَه. عَمَامَة: ناقص العقل/ شیت ویت،

که‌وده‌ن، په‌ته‌پی، شینتۆکه.

عَتَا: عَتَا: اِسْتَكْبَر و جَاوَزَ الْحَدَّ/ له خۆی بایی بو، شولی ئی

مه‌ل کینشا، لوت به‌ریه‌که‌ی له تام چوه‌ ده‌ره‌وه.

تَعْتَى: غَصَى/ یاخی بو.

عَات: مُسْتَكْبِر/ بایی، لوت به‌رز.

- قَوَى شَدِيد/ زۆردار، دپ، توندوتیژ.

- جَبَّار. قَاسَى الْقَلْب/ زۆردار، دل ره‌ق.

لِيل - : شَدِيد الظَّلْمَة/ شه‌وه‌زه‌نگ.

عَتَو. عَتَى: اِسْتَكْبَر/ بایی بون، لوت به‌ری، غه‌پابون،

فیزا، خۆلای‌گروپان.

بَلَغَ مِنَ الْعُمَرِ عَتِيًّا: طَعَنَ فِي السِّنِّ/ چوبه‌سالا، پیر بو.

عَث: عَثَ وَاحِدَتَه عَثَة: سوس/ مۆرانه.

مَعَثُوث: فیه عَث/ مۆراناوی.

- : اَكَلَ الْعَثَ/ مۆرانه (خواردویه‌تی، تینی داوه).

عَثَر: عَثَر. رَلَّ و سَقَطَ/ مه‌ل نوتا، که‌وت، مه‌له‌نگوت،

ساتمه‌ی کرد، ره‌تی دا، سهرسمی دا.

- عَلَى الشَّيْءِ: وَجَدَهُ/ دۆزیه‌وه.

- عَلَى: اِكْتَشَفَ/ دۆزیه‌وه.

- عَلَيْهِ الزَّمَان: جَار عَلَيْهِ وَ غَدَر بِهِ/ رۆژگار خراب بو

له‌گه‌لی، شانس نه‌ی مه‌ینا.

- جَدُهُ: تَعَسَّ وَ هَلَكَ/ فه‌وتا، به‌دبخت بو، شانس کویژ

بوه‌وه.

عَثَرُ: اِعْثَر: جَعَلَهُ يَعْثُرُ/ مه‌لئ نوتان، خستی، سهرسمی پرتا.

تَعَثَر: رَلَّ وَ سَقَطَ/ مه‌ل نوتا، که‌وت، مه‌له‌نگوت،

ساتمه‌ی کرد، ره‌تی دا، سهرسمی دا.

- لِسَانَهُ: تَلَعَثَ/ زمانی گرتی، تیکه‌ل و پیکه‌ل دوا.

عَثَرَة: سَقَطَة/ که‌وتن.

- رَلَّ/ مه‌ل نوتان، سهرسم، ساتمه‌کردن، ره‌ت

دان.

حَجَر - : عَثَار: عَاتِق/ کۆسپ.

حَطَّ عَاثَر: سَوَّءَ الْحَظَّ/ چاره‌په‌شی، به‌دبختی،

نه‌هاتی.

عَثَمَ: عَيْشُوم: ضَبَعُ/ که‌متیار.

- - - - - : فِيل/ فیل.

عَيْشُومِي: الْحِمَار الْوَحْشِي/ که‌ره‌کیزی.

عُثْمَان: فَرَحَ الْحَبَارِي/ به‌چکه‌ی حواری.

- : حَيَّة. فَرَحَ الْحَيَّةَ/ مار، به‌چکه‌مار، توله‌مار،

عَج: عَج: صَاح وَ رَفَعَ صَوْتَه/ نه‌پانی، قیژانی.

- المكان بكذا: تَحْشُدْ/ پړيو، يو به چړه و ځله بالښي.
 - ت الريح: اثارث الغبار/ يو به تپ و تودو
 خوله په تاني، خولَ باري.
 عَجَجَ الغبار: اثاره/ كړدى به تپ و تودو.
 - البيت من الدخان: ملاه/ كړدى به چړه دوكل،
 ماله كې پړكړ له دوكل.
 عَجَّ: عَجيج: صياح/ نړه، قيژه، قاروقيز.
 عَجَاج: عَجَاجَة: دُخان/ دوكل، چړه دوكل.
 - - - : غبار/ خولَ، تپ و تودو، خولَ بارين.
 عَجَاج: صَيَّاح/ نړه كړ، قيژه كړ.
 - : مثير العجاج/ خولَ بارين.
 يوم - : فيه عجاج/ خولَ نه بارئ.
 عَجَّة: طعام من بيض و دقيق و سمن/ هيلكو روڼى به
 تارد.
 عجب:
 عَجِبَ له و منه: تَعَجَّب و اسْتَعْجَبَ منه: استغرب/
 سرسام يو، سهرى سوپما، واقي وړما.
 - اليه: احبّه/ خوښويست، به دليا چو.
 عَجِبَ: اعْجَبَ: حمله على العجب/ سهرى سوپمان،
 سرسامى كړد، واقي وړمان.
 اعْجَبَ به: استحسنه/ په سمدى كړد، به دلى يو، به دليا چو.
 - بنفسه: استحسن نفسه: استكبر/ خوى په سمد
 كړد، شانازى به خويوه كړد، خوى به دلى يو.
 عَجِبَ: وَهُوَ تَكْبَرُ/ له خوښايى بون.
 تَعَجَّبَ: عَجِبَ: دهْشَة/ سرسامى، سرسوپمان، واق
 وړمان.
 علامة ال - / نيشانه ي سرسوپمان.
 عَجِيبَ: عَجَاب: مُدهْش/ سرسوپهين، سرسام كړ.
 - : عجائبي: ياتى بالمعجزات/ سهرى،
 له پاده به دهر.
 إعْجاب: استحسان/ به دلاچون، دل پياچون، به دلى يو.
 مُعْجَب: يَدْعُو الى الاعجاب/ كه شخه، په سمد،
 سرسوپهين.
 - به: فُخْور/ پيوه ي نه نازئ.
 - بذاته او بنفسه: مُعْتَر بنفسه/ خو په سمد،
 له خوښايى، به خويوه نه نازئ، فيزن.

أعجوبة: اسم لما يُتَعَجَّبُ منه/ سهرى، سرسوپهين.
 العَجَبُ: مؤخر كل شيء/ كوټايى، پاشه ل.
 - : اصل الذنب عند رأس العصص/ كلينچه،
 بنكى كلك.
 عجر:
 عَجْرَة بالعصا: ضربه فانتفخ موضع الضرب/ مهل توقى.
 عَجْر: نتوء/ مهل توقيوى، ناوساوى، لو، گرئ.
 عَجْرَة: عقدة/ گرئ.
 - : ذرّة/ سهك.
 - و بُجْرَة: الغيوب او الاخطاء/ نهنگى، مهل و
 خوش، ناته واوى، كه م و كوپى، نام و نهنگى.
 اعْجَر: احذب/ كرم، دهر پوقيو، كوپ.
 - : ممتليء جدا/ تيك سمر او، قهلو، ورك ډاكه وتو.
 - : غير ناضج/ زك، سهوز، تفت، نه گه يوو.
 تَعَجَّرَ: تَكَبَّرَ/ له خوښايى بو.
 عَجْرَفَة: تَكَبَّرَ/ له خوښايى بون، به زل خوږانين، فيز.
 - : الجفوة فى الكلام/ قسه رهقى، قسه ساردى.
 مُتَعَجَّرَ: مُتَكَبَّرَ/ بايى، به فيز، فيزن، لوت به زن، ملهون،
 له خوښايى.
 عَجْرَم: نبات/ پي قهله.
 عجر:
 عَجَزَ: صار عجوزاً/ پير بو، به سالچو.
 عَجَزَ عن كذا: لم يقدر عليه/ نهى توانى، بوى نه كړا،
 له توانايا نه بو.
 - : كان ضعيفاً/ په كى كهوت، په ك كهوته بو.
 عَجَزَ: صار او صَيَّرَ عجوزاً/ پيرى كړد، پير بو.
 - : اعْجَزَ: صَيَّرَ عاجزاً/ په كى خست، تواناي
 نه هشت.
 - : نُقص/ كورتى هينا، كه م دهرچو، ناته واوبو.
 - : اوقف النمو/ گه شى نه ما، زياد ناك.
 تَعَجَّرَ: ادعى العجز/ خوى نه مهل و نه توانا پيشان دا،
 نه مهلى كړد.
 اعْجَزَ فى الكلام: ادّى معانيه ابلغ الاساليب/
 نه سته قانه دوا.
 عاجز: ضعيف/ لاوان، مي هين، هه ژار، زه بون.

- : مقعد/ دهسته وسان، دهسته پاچه، ناتواو، په ککه وته.

- : هَرَم. واهن القوی/ پیر، به سالاجو، فرهتوت، پک کتوتو.

- : عن کذا: غیر قادر/ ناتوانی، بوی ناکړی، له توانایا نیه.

- : عَجَزَ ضَعْف/ لاوازی، بیهیزی، توانا نمان، له پهل و پو کتوتو.

- : قُصُور/ کم ته رخه می.

- : نُقْص/ کم، ناتواوی، کم و کوپی، کورت هیټان.

- : عَجَزَ عَجَزَ. عَجَزَ: مُؤَخَّرُ الشَّيْءِ وَ الْجِسْم/ پاش، دواړه، دواړن، سمت، که فحل، کلوت، ته پیزه، کلټنچکه، پاشل، سمت و ساتان.

- : الشَّطْرُ الثَّانِي مِنْ بَيْتِ الشَّعْرِ/ نیوه دتیری دوه می مؤنراوه.

- : عَجُوزٌ: كِبَرُ السِّنِّ/ پیریون، پیری، به سالاجون.

- : عَجُوزٌ: إِمْرَأَةٌ مُسِنَّةٌ/ پیر، پیریټن، داپیره، به سالاجو.

- : رَجُلٌ كَبِيرُ السِّنِّ/ پیر، پیره پیاو، به سالاجو.

- : عَجْزَةٌ أَبِیْهِ: اصْغَرُ الْوِلَادِ/ دوا منال، پاشه بهره.

- : عَجْزَةٌ/ په ک کتوتوان.

- : دار ال- / په ک کتوتوخانه، ته مهال خانه.

- : مُعْجِزٌ: عَجِيبٌ/ سیر، ده رناسا، له پاده به ده ر.

- : مُعْجِزَةٌ: اَعْجُوْهُ/ سیر، سه رسوپمین.

- : عَجَفَ: اَمْسَكَ اَوْ مَنَعَ اَوْ اِمْتَنَعَ/ دهستی لا مهان گرت، له خوی گرتوه، وازی لا هیټان.

- : نَفْسُهُ عَنِ الظَّعَامِ: حَبِسَهَا عَنْهُ لِيَشْبَعَ مَوَاكِلَهُ/ له دهم خوی گرتوه بوی هیوی تر، دهستی گرتوه.

- : اَعْجَفَ الدَّابَّةَ: هَزَّ لَهَا/ له پی کرد، خواردنی ای گرتوه، سیسی کرد، لاوازی کرد.

- : عَجَفَ: عَجَفَ: ضَعُفَ/ له پ بو، لاواز بو.

- : عَجَافٌ: تِ الْبِلَادِ: لَمْ تَطْطُرْ/ نه باری.

- : عَجَافٌ: غَيْرُ مُطْمَئِنٍّ/ بی باری، وشکه سال.

- : عَجِيفٌ: هَزِيلٌ/ له پ، لاواز، سیس.

- : عَجَلٌ:

- : عَجَلَ. عَجَلَ. تَعَجَّلَ. اِسْتَعْجَلَ: اَسْرَعَ/ خیرایی کرد، په له ی کرد، دهست و بردی کرد.

- : اِسْتَعْجَلَ. اَعْجَلَ: اِسْتَحْتَّ/ گوپی دایه خوی، هان درا.

- : مِنَ الثَّمَنِ: اَعْطَاهُ سُلْفًا/ پیښه کی دایه، له پیښه وه دایه.

- : اَعْجَلَ: سَبَقَ/ پیښ کتوت، دهست پیښ کیری کرد.

- : تَعَجَّلَ فِي الْاَمْرِ: اَسْرَعَ/ په له ی کرد، دهست و بردی کرد.

- : الْاَمْرُ: تَكَلَّفَهُ عَلَي عَجَلٍ/ به په له پهل ته وای کرد، په له ی تیا کرد.

- : عَجَلَهُ: تَسَرَّعَ/ خیرا کردن، په له کردن، تاودان، مه له شه یی.

- : سُرْعَةً/ فرکه، خیرایی، په له، تاو، دهست و برد کردن، گوپی، چوستی، گورج و گولی.

- : دَوْلَابٌ/ پنچکه، ره پوره وه.

- : دِرَاجَةٌ/ نه سپه ناسنینه، پاسکیل.

- : عَرَبَةٌ/ گالیسکه، عاره بانه.

- : عَلَي عَجَلٍ: بِعَجَلَةٍ/ به خیرایی، به گوپی، به تاو، به په له، به چوستی، به گورج و گولی.

- : عَجَلَ: مُسْرِعٌ/ خیرا، په له کړ.

- : عَجُولٌ: مُتَسَرِّعٌ/ خیرا کړ، په له پهل کړ، بزیو، مه له شه.

- : عَاجِلٌ: ضِدُّ اَجَلٍ/ په له، په کسره ی، راسته وخو.

- : عَاجِلًا: حَالًا/ په کسره، دهست به جی.

- : عَاجِلًا اَمْ اَجَلًا/ نیسته بی یا دوی.

- : مُسْتَعْجِلٌ. مُعَجَّلٌ. يَسْتَلْزِمُ السَّرْعَةَ/ په له، پیویست به په له یه.

- : عَجَلَ. عَجَلَةً. اِسْتَعْمَالَ: سُرْعَةً/ خیرایی، په له کردن، فرکه، فرکان.

- : عَجَلَانٌ: عَجِيلٌ/ مُسْرِعٌ/ په له.

- : اَمْ - : هَرَّازُ الذَّنْبِ/ کله مهال نه سنگینه.

- : تَعَجَّلَ: اِسْرَاعٌ/ تاودان، گوپی سندن، خیرا کردن، دهست و برد.

- : مُعَجَّلٌ/ تاوده ر، خیرا کړ.

- : عَجَلَ: وَلَدَ الْبَقْرَةَ/ گوپړه که، پارین، پوغه، جوانه گا، نوبه ن، نه وهن، نیون، نوینگین.

- ولد الجاموس / پهلخ، گویکه گامیش.

- بعمر ثلاث سنوات / جوانه گا.

عجلة: انشی العجل / گویره که، پوغه.

عجم:

عَجَم: اِمْتَحَن و اِخْتَبَر / تاقی کرده وه.

- تَه الامور: دَرِيْثَه / قالی کرد، قال بو، ناوه سو بو.

اَعْجَم: فَسَّرَ / لِيْکي دابه وه، رافه کرد.

اِئْجَمَ عليه الكلام: صَغَبَ و اسْتَبْهَم / لِيْی نالوز بو، تخی نه گسی.

عُجْمَة: عِجْمَة: اِبْهَام / نادیار، نالوزی، شیواوی، لیلی.

عِجْمَة: نَوَاة / ناوک، کرۆک.

عُجْمَاء: بَهِيْمَة / گیانه وه، ناژه ل.

مُعْجَم: مُبْهَم / نادیار، نالوز، شیوا، لیل.

- قاموس / فهرهنگ.

حَرْفٌ - : منقوط / پیتی خالدار.

اعجم: اعجمی: لیس بعربی / نهوانی عه رب نین.

- : اخرس / لال.

- : غیر عاقل / ناواقف، بین زمان، ناژه ل.

عجماء: بَهِيْمَة / ناژه ل.

الأعجمي و العَجَمي: عجم / نیرانی. عه جم.

عَجَم: عُجْم: اصل الزنب، العصص / کلینچک.

عَجَم: عُجَام: عِجْمَة: عُجَامَة: نوى النمر. نوى

الفواكه / دهنگی خورما، ناوک.

عِجْمَة: الصخرة الصلدة / تاشه بهرد، بهرد.

عِجْمَة: عِجْمَة: ما تعقد من الرمل / کلمتک، کهرسک.

عجن:

عَجَن: اِغْتَجَن الطحين: عَمَل العجين / شیلای، کردی

به وهویر.

تَعَجَّن الشيء: صار عجينا / بو به وهویر، وهك وهویری

لونهات.

عَجِين: الطحين المعجون بالماء / وهویر.

- : المخبث المسترخي / شله پهت، نامهرد.

عجینی: کالاجون / وهویری، وهویرین.

عجائن: لداخن / فهرمۆکه، پلاستیک.

مُعْجَنَات: فطائر / وهویره مهنی.

معجون: مَجْبُول / شیلارو، وهویر.

عَجَان: مَنْ يَعْجَن العجين / وهویر شیل.

- : احمق / گه مزه، گیل.

مِعْجَن: مِعْجَنَة: ما يَعْجَن فيه / تیان، تیانی وهویر

شیلان.

عد:

عَدَّ: حَسَبَ / ژماردی، ژماره ی کرد، حسابی کرد.

- : ظَنَ / وای زانی، وای دانا، قه بلانی، خه ملانی.

لا يُعَدُّ: لا يُحْصَى / ناژمیرئ، بی شومار.

عَدَّد الميْت: عَدَّ مناقبه و وصفه. اِبْنُه / لاوانیه وه،

بوی لاوانه وه، پیاهه ل دا.

- : اَحْصَى / ژماردی، ژماره ی کرد، ژماره ی بۆ دانا،

سهرژمیری کرد.

تَعَدَّدَ: كَثُرَ عدده / زۆریو، زیادی کرد، زۆدر بو.

اِغْتَدَّ بنفسه: اِعْتَمَدَ عليها / پشتی به خۆی بهست،

به خۆی نازی.

- : صار معدوداً / بو به چند دانیهك، كه م بو وه.

- : حسب وقدر / قه بلانی، وای دانا، خه ملانی.

لا يُعْتَدُّ به: لا يلتفت اليه / هیچ نیه، گوئی نادریتی،

به كهك نایه، بهش ناكات، كه مه.

اَعْدَدَ للامر: هَيَّأَ و اَحْضَرَه / ناماده ی کرد، گه لاله ی

کرد، پینکی میتا.

اِسْتَعَدَّ: تَهَيَّأَ / ناماده بو، كه وته خۆی، له سه ره پئ بو،

ته یاربو.

عَدَّ: حساب. اِحْصَاء / ژماردن، حساب کردن.

عَدَّد: رَقَم / ژماره.

- : اولی / ژماره ی خۆ بهش.

- : غیر اولی / ژماره ی دابهش.

- : بسیط / ژماره ی ساده.

- : صحيح / ژماره ی ته وار.

- : كسرى / ژماره ی كه رت.

- : زوجی / ژماره ی جوت.

- : مرکب / ژماره ی ناو پته.

- : فردی / ژماره ی تاك.

عِدَّة: جُمْلَة. جَمَاعَة / چند، كژمه ل.

عَدَّاد: آلة العَدِّ / ژمیرکار، ژمیره، ژمیرزان.

عَدِيد: عَدَّ: حَسَبَ / ژماردن، ژماره کردن.

- : مُعْدُود / ژمپروا، حساب کراو.

- : مُتَعَدِّد / زور، چندین، چندان.

تَعْدُد: کثرت / زوری.

تَعْدَاد: احصاء / ژماردن، نه ژمار.

- : الأَنْفُس: احصاء السَّكَّان / سر (ژماردن،

ژمپری)، نه ژمار.

مُتَعَدِّد: کثیر العدد / همه، همه (چور، رنگ،

چیشن).

- : عديد. أكثر من واحد / زور، چند دانه يک،

له يک زیاتر.

تعديد الميَّت: مرثاة / لاواندنه وه.

مُعَدَّدَة: رَاقِيَة / نه وهی نه لاوینيته وه.

مُعَدَّد بنفسه: مُتَعَال / خَونا، پشت به خویه ست، له خویایی.

إعداد "تهیئة": تحضير / ناماده کړین، گه لاله کړین، راعینان.

إعدادی: تحضيری / ناماده یی.

إستعداد: هُبَّة / که وته خو، ناماده یون، له سریتیز، ته یاریون.

- : مِيل. قابلية / ناره زو، حهز، خواست،

توانایی.

مُعَدَّ: مَهْيَا / ناماده، ناماده کراو، له سه ریږ.

مُسْتَعِدَّ: حاضر. مُتَأَهَّب / ناماده، له سه ریږ، له سریتیز،

ته یار.

عُدَّة: جهاز. عِتَاد / کهل و پهل، نامیز، رهخت، تفاق.

- : إستعداد / ناماده یی، ناماده یون، له سه ریږ یون.

عدر:

عُدْر: عُدْر: المطر الغزير / ره هیله، شه ست، لیژمه،

بارانی به خوږ.

عَدَس:

عَدَس: نبات و حَبّ / نيسك.

عَدَسَة: عَدَسِيَّة: بَلْوَرَة مُقَعَّرَة او مُحَدَّبَة / ماوینه،

وردین، گهر دین.

عدل:

عَدْل. اَعْدَل. اَعْدَل: قَوْم / راستی کرده وه.

- : اِنْصَف / په داد بو.

- : فلاناً بفلان سَوَى بينهما / ناشتی کړنه وه، ړنګی

خستن.

- : عن كذا. اِنْعَدَل: مال: حاد / لایدا، له ړنګه لایدا.

- : عن كذا: تركه / وازی لوتېښنا، ده ستی ټی هه گرت.

- : عن رايه: غَيْرَة / په شیمان بوه بوه، پاش گز

بوه بوه، گړپي.

- : عُدُولاً اليه: رَجَعَ / گه پای وه، په شیمان بوه وه.

عَدْل: سَوَى / چاکی کړد، ړنګی خست.

- : لَطْف. خَفَف / هڅواشی کړده وه، دای مرکانه وه،

خاوی کړده وه.

- : المتاع: جعله عَدْلين / کړدی به دو بهش، دوتای

کړد.

- : الحُكْم: بَدَّلَهُ. خَفَفَهُ / گړپي، سوکی کړد، کمی کړده وه.

عَدْل: کَانَ عَادِلًا / په داد بو.

عَادِل: وَاَزَن / راستی کړده وه، له نګری گرت، پارسه نګی

دایه وه.

- : ساوا / وهک په کی ټی کړدن، په کسانۍ کړد.

- : في الأمر: اِرتَبَكَ / شله ژا، سه ری ټی ټيک چو.

عَدْل: ظَلَمَ و جَار / زوردارۍ کړد.

اِعْتَدَل: اِسْتَقَام / راست بو، راست کړداریو.

- : تَوَسَّطَ بَيْنَ حَالَيْنِ / که وته بهینه وه، مام

ناوهندۍ بو، ناوېژۍ کړد.

عَدْل: الاستقامة / داد، په دادۍ، راستۍ، راست.

- : الأمر المتوسط / چون په کی، په کسانۍ، ړنګ که وتن.

- : تعديل: تقويم / راست کړده وه.

- : عَدَالَة: ضِد ظلم / دادوهری، داوهری، راستکاری،

راستخواری.

- : اِنْصاف / رهوا، ماف په رستی.

- : عادل: ضد ظالم / په داد، ماف په رست،

راستکار، راستخواز، راست گر، دادمهند، داپه رست،

هاموار.

- : مستقيم / راست، ره وان.

کاتب ال - / دادنوس، راست نوس، راستیار.

وزارة ال - / وهزاره تی دادگری، شالیاریتی دادگری،

وهزاره تی داد.

إعتدال: استقامة. ضد إعوجاج / راستۍ، له نګر.

- : توسط بین حالین / مام ناوهندیتۍ، هاوسانی.

- : ضد إفراط / نه زور و نه کم.

- خریفی: تساوی الليل و النهار / هاوسانی
پایزی، چون یه کی شه و روژ له پایزدا، شه و روژ وه
یه ک بون له پایزدا.
- ربیعی: تساوی الليل و النهار / هاوسانی
به هاری، چون یه کی شه و روژ له به هاردا، شه و روژ وه
یه ک بون له به هاردا.
تعديل: تقويم / راست کردنه وه.
- : تحویل / گوبین.
- : تسویه / تهخت کردن، رێک خستن.
تعادل: مُعادلة / تناسُب / ریزه، هاو ریزه.
- : تساوی / یه کسان، چون یه ک بون،
وه ک یه ک بون.
- : توازن / هاوسهنگ، هاوکیشه، هاوتا.
مُعادلة جبرية / ریزه.
مُعَدِّل: مُقَوِّم / راست کراوه.
- : مَسَوَّى / تهخت کراو، تهخت، چاک کراوه.
- : مُحَوَّر / گوبدراو.
- : مُتَوَسِّط / تیکرا، ناوه‌ند.
مُعْتَدِل: مستقیم. غیر مُعَوِّج / راست، ره‌وان.
- : ضِد متطرف / مام ناوه‌ندی.
- : مَنَاح معتدل / لا حار و لا بارد / مِيتَک.
مُتَعَادِل: مُتَسَاوِي / هاوسهنگ، وه ک یه ک، هاوکیشه،
چون یه ک، هاو..
عَدِل: غِرَارَة / جه‌وال، گوته، هَوَر، توره‌که، خه‌رار،
خورج، تا.
- : عَدِيل: نظير / ماو، وه ک، هاوشیوه، هاوتا.
عَدِيل: سَلَف / هاوه‌ل زاوا، ئاره‌ل زاوا.
عدم:
عَدِم الشيء: فَقْدَة / ونی کرد، له کیسی چو، له ده‌س
چو.
عَدِم: اِنْعَدَم: فَقِدَ / ون بو، له کیس چو، نه‌ما.
اعْدَم: اِفْتَقَر / هه‌زار کهوت، هه‌چی نه‌ما.
- له الشيء: اَفْقَدَهُ اِيَّاهُ / پتی ون کرد، له کیسی دا.
- له الحياة: اَمَاتَهُ / کوشتی، مرانی، گیانی له‌به‌ر
به‌ی، خنکانی.
- : اِبَاد / قه‌لاچۆی کرد، کوشتاری کرد.

عَدَم: مَالَا وجود له / هه‌ج، نه‌بون.
- : عُدَم: فَقْدَان / ون بون، ون کردن، نه‌مان.
عديم كذا: مجرد منه / بێ به‌ری له، بێ به‌ش له.
- الحياة: بِلَا حَيَاة. مَيِّتَ / بێ گیان، مردو.
- الخوف: جريء. لا يَخَاف / ئازا، به‌جه‌رگ، نه‌ترس.
- القُوَّة: عاجِز. بَاسِ / بێ هێز، که‌فته‌کار، که‌ساس،
یه‌ک که‌وته.
- النظير: منقطع النظير / بێ هاوتا، بێ مه‌انه‌ند.
- المال: مُعْدَم / لات، هه‌ژار، بێ پاره، له‌وار.
مُعْدُوم: غير موجود / نه‌بو، نه‌ماو.
- : فاقِد / ون بو.
مُعْدَم: فقير / هه‌ژار، خا‌کسار، خا‌که‌سار، نه‌دار.
إعدام: إفناء / له‌ناو‌بردن، وێران کردن.
- قتل / کوشتن، له‌سێ‌داره‌ دان، له‌قه‌ناره‌ دان.
الحُکْم بال - / فره‌مانی کوشتن دان.
تنفيذ حکم ال - / کوشتن، له‌سێ‌داره‌ دان، به‌
سێ‌داره‌ کردن، به‌جێ‌هێنانی فره‌مانی خنکاندن.
عدن:
عَدَن الْحَجَر: قَلْعَة / مه‌لی کن، ده‌ری هه‌تیا، به‌ردی هه‌ل کن.
عَدَن: استخرج المعدن من الارض / کانزای ده‌ری هه‌تیا.
تَعْدِين: إخراج المعدن من منابعها / کانزا
ده‌ری هه‌تیا، ده‌ری هه‌تیا کانزا له‌کاندا.
مُعْدِن: منجم / کانزا، کان.
- : مُنَبِت. اصل / سه‌رچاوه، به‌نه‌چه.
- : قَلَز /
مُعْدَنِي: من معدن /
عدا:
عدا: جَرَى. ركض / رای کرد، غاری‌دا، هه‌پای کرد.
- : عليه: وُثِبَ / مه‌له‌متی دایه، په‌لاماری دا.
- : عَدَى عن الأمر: تركه / وازی ئی هه‌تیا، ده‌ستی ئی
هه‌لگرت، به‌جێ‌هێشت.
عادی بین صَيِّدَيْن: اقْرَن / به‌به‌ردیک یا به‌تیریک
دونیشانی شکان.
تَعْدَى: جَاوَزَ الْحَدَّ / له‌سنور لای دا، له‌وزه‌کردیه
ده‌روه، تامی تیا نه‌هێشت.

- خالف القوانين و الشرائع / سه‌ریچی کرد، له یاسا لایدا.

- و اعتدی عل: جار / ده‌ست دریژی کرد.

- و اعتدی علی: ظلم / زۆرداری کرد، جه‌ورسته‌می کرد.

- و اعتدی علی: باداً بالشر / شه‌پی فروشت.

- اعتدی علی حیاة فلان: ظلمه / کوشتی، ویستی بی‌کوژی، ده‌ست دریژی کرد.

- عادى فلانا: خاصمة و صار له عداوا / دوشمنایه‌تی له‌گه‌ل کرد، رقه‌به‌رایه‌تی له‌گه‌ل کرد.

- إنعدى بكذا: اصاب بالعدوى / توش بو، گرتی.

- منه: انصاب منه / لیوه‌ی توش بو، گرتی.

- تعادى: تبارى / بۆ‌بۆییتی کرد، گره‌وی کرد.

- تعادى الحوادث: توالى / به‌دوای یه‌کدا هاتن، به‌لای یه‌ک له‌دوای یه‌ک.

- عداة: جزاء / راکه‌ر، خو‌ش (ره‌وت، ره‌و، به‌ن).

- عدا: رکض / راکردن، غار، غارغارین.

- عدا: معاد / خصم / دوشمن، ناحه‌ز، دوژمن، خوین خوار.

- عدوان: عدوان: ظلم / دوژمنایه‌تی، شه‌پرو‌شتن، زۆر، زۆرداری، زیان گه‌یاندن، خراپه‌کردن.

- عدى: اعداء: خصوم / دوژمن، ناحه‌ز.

- اعتداء: تعدا: مبادا بالشر / شه‌پرو‌شتن، ده‌ست دریژی.

- مهاجمة: په‌لاماردان، هیرش بردنه‌سه‌ر.

- تعدا: مخالفة الشرع / سه‌ریچی کردنی یاسا، یاسا شکاندن.

- مجاوزة الحد: له‌سنور ده‌رچون، ده‌ست دریژی، په‌لامار، ماف خواردن.

- عدا: عداوة: خصومة / دوشمنایه‌تی، دوژمنایه‌تی، ناحه‌زى، شه‌په‌نگیزی.

- بغض: رقه‌به‌رایه‌تی، قینه‌به‌رایه‌تی.

- متعدي: متعدا: بادیء بالشر / ده‌ست پیتشکه‌ر، شه‌پرو‌ش، دوژمن کار.

- متعادون: متخاصمون / ناکوکن، له‌شه‌پدان، دوشمنایه‌تیان هه‌یه.

- عداى: ضار. مؤذ / شه‌پرو‌ش، پی‌اوخراپ، شه‌پانی، زیانکار، زیانه‌خو‌ز.

- عدا: ما عدا: ما خلا / بی‌جگه، جگه‌له، جگه، بی‌جگه.

- متعدا: ضد لازم / تپه‌پ، ناپه‌یوه‌ست.

- عدوى: انتقال المرض / ته‌نینه‌وه، داکه‌وتنه‌وه.

- معدا: ينتقل بالعدوى / نه‌ته‌نیتنه‌وه، دانه‌که‌وئ.

- معدية: معبر النهر / که‌له‌ک، په‌رینگه.

- عذاب: عذاب الشراب: كان عذابا و حلوأ / خو‌ش بو، شیرین بو، به‌تام بو.

- عذاب: وقع به العذاب / نازاری دا، سزای دا، نازاری پنه‌گه‌یاند.

- ضایق / تنگی پنه‌ه‌ل چنی، ناپه‌حه‌تی کرد، ته‌نگاوی کرد.

- عذاب: ترك الاكل من شدة العطش / له‌تینوانا ناخوا.

- عذبه: منعه / قه‌ده‌غی کرد.

- عذاب عنه: اعذب عنه، استعذب: إمتنع / وازی هیتا، ده‌ستی ئی هه‌لگرت.

- تعذب: تألم / سزای چه‌شت، نازاری کیشا، ئیشی پنه‌گه‌یی.

- عذاب: حلوا / شیرین، خو‌ش، به‌تام.

- ماء - مستساغ / ناوی (خاوین، ساز، شیرین).

- عذوبة: حلوة / شیرینی، خو‌شی.

- عذاب: ألم / سزا، نازار، ئیش، نه‌شکه‌نجه، سه‌مه‌ره.

- تعذيب: إيلام / نازاردان، سزادان، نه‌شکه‌نجه‌دان.

- عذاب: عذبة: رساغة / گولنکه، گولنکه، مه‌نگوله، گینو گولنک، ریشو.

- عذر: عذر: رفع عنه اللوم / گله‌یی له‌سه‌ر لایبرد، به‌خشی.

- ختن: خه‌ته‌نه‌ی کرد سونه‌تی کرد.

- تعذر: تعسر / گران بو، ته‌گه‌ره‌ی تن‌که‌وت.

- الامر: إمتنع / نه‌کرا، نه‌شیا، نه‌گونجا.

- إحتج لنفسه / پۆزشتی هیتایه‌وه، دلوی ئی بورینی کرد.

- تنصل: بیانوی هیتایه‌وه، نه‌چوه‌ ژیری.

- عذر: رفع عنه اللوم / گله‌یی له‌سه‌ر لایبرد، به‌خشی.

- مَنْ انْذَر: ای صار مَعْذُوراً / گله‌ی نامینن، گله‌ی
 له‌سار نامینن.
 اِعْتَذَرَ عَنْ و مِنْ: اِخْتَجَّ لِنَفْسِهِ / پۆزشتی هینایه‌وه،
 داوای به‌خشینی لی‌کرد، بیانوی هینایه‌وه.
 اِسْتَعَذَرَ اليه: قَدَّمَ اليه العُدْرَ / بیانوی بۆ هینایه‌وه.
 عُدْر: حُجَّةٌ يُعْتَذَرُ بِهَا / پۆزشت.
 - اِعْتَذَار: اِحتِجَاج / بیانو.
 اِعْتَذَار: طَلَبُ المَعْذَرَةِ / داوای لی‌بوردن، دل هینانه‌وه
 جی، پۆزشت کردن، پاساو.
 مَعْذَرَةٌ: عُدْر: حُجَّةٌ / پۆزشت، بیانو.
 - صَفْح: لی‌بوردن، به‌خشین.
 مُتَعَذِّر: عَسِير / گران، نه‌شیان.
 - مُعْتَنِع: به‌له‌سه، مان گرتو، نایکات.
 عُدْرَةٌ: بَکَارَةٌ / بن، کچینی.
 عَذْرَاء: بَکَر. بَتُول / کچ، به‌کار نه‌مینراو.
 - الحشرة فی دورها الثالث / پیوپا، پین‌کوپه.
 عَذْرِي: بَتُول / کچینی.
 - طاهر / داوین پاک.
 الهوی العُدْرِي: ماکان علی عفاف / دل‌داری پاک و بن
 مه‌به‌ست، داوین پاک.
 عَذَار: حَيَاء: شهرم، بن فیزی، ساکاری، ئابپو.
 - خَذ: رومه‌ت، کولم.
 - جانب اللحية المحاذی للاذن / زولف.
 خَلَعَ عَذَارَةً: اِثْنَعِ هَوَاه / خویری ده‌رجو، شوین مه‌وه‌س
 و تاره‌زوی خۆی که‌وت، ئابپوی چو.
 خَلِيع العذار / خویری، به‌ره‌لا، بن‌ئابپو.
 عَذَق: عَذَق النخلة: قطع سعفها / مه‌لی پاچی.
 عاذق: الذي يقوم بامور النخل / خورماوان، باخه‌وانی
 خورما.
 عَذَق: ذكى الرائحة / بۆن خو‌ش.
 - الذكى اللبق / زۆرزان، قسه‌زان، به‌ده‌م.
 عَذَق: عَنَقُود / هیشو، بۆشک.
 عَذَل: عَذَل: غَدَل: لام / سه‌ره‌نشتی کرد، پیا مه‌ل شاخا.
 عَذَل: غَدَل: مَلَامَةٌ / سه‌ره‌نشت.

عَذُول: عاذِل: الذي يلوم / سه‌ره‌نشت کرد.

عر:

عَرَّ: جلب العار / نه‌نگی هینا، ئابپوی برد، شوره‌یی
 هینا.

- جَرَب / گه‌پ بو.

- الارض: سَمَدَهَا / په‌ینی (کرد، پیوه‌کرد).

عَرَّ: مَعَرَّةٌ: عيب او اِثم / شوره‌یی، نه‌نگی، ئابپوچون.

- عَرَّ: عَرَّةٌ: جَرَب / گه‌پی.

عَرَّ: عَارَ: مَعْرُور: اِجْرَب / گه‌پی.

- عَرَّ: عَرَّةٌ: جَرَب / گه‌پی.

- عيب / شوره‌یی، نه‌نگی.

عَرَّ: عَرَّةٌ: ذرق الطيور، بَعَر. سَرَجِين / ريقنه، پشقل،

ته‌پاله.

عَرَّ: عَرَّ: سرو جبلی / مه‌وريس، مه‌فريسك.

عراء (فی عری)

عرب:

عَرَب: كان عربياً / عه‌ره‌ب بو.

عَرَب: نقل الى اللغة العربية / گو‌یی به‌ سه‌ره‌زمانی عه‌ره‌بی.

- اعرب اللفظ الاعجمي: صَيَّرَهُ عربياً / خستیه

سه‌ره‌شویه عه‌ره‌بی.

- عن حاجته: عَرَّ / ده‌ری بری، ئاشکرای کرد.

- الجملة: حَلَّلَهَا / شی‌کرده‌وه، (نی‌عرا‌بی

کرد)

- اَعْرَب: تكلم بالفحش و القبح / قسه‌ی (قو‌ر)

ناشیرین‌ی کرد، جنیوی دا.

- عن صاحبه: تَكَلَّمَ عَنْهُ / له‌ زمان ماوپی‌که‌یه‌وه

دوا، له‌ جیانی نه‌و قسه‌ی کرد.

تَعَرَّب: اِسْتَعْرَب: تَشَبَّهَ بالعرب. صار عربياً / بو به

عه‌ره‌ب، خۆی کرد به‌ عه‌ره‌ب.

عَرَب: عَرَب: عُربان: سكان بلاد العرب / گه‌لی عه‌ره‌ب.

- عرباء: اللُّخْلُص / عه‌ره‌بی راست‌قینه.

- المستعربة و المتعربة: دُخِّلَا / نه‌وانه‌ی خۆیان

کرده‌بو به‌ عه‌ره‌ب.

عربی: نسبة الى بلاد العرب / عه‌ره‌ب نیشتمان.

- : نسبة الى العرب و لغتهم / عه‌ره‌ب زمان.

- العربية: اللغة العربية / زمانی عه‌ره‌بی.

- اعرابی: الشخص العربی / عره‌ب، گوندنشین.
 - بدوی / عره‌ب، ده‌وارنیشن، ده‌شته‌کی.
 اعراب: تعبیر / ده‌رپین.
 - الکلام فی النحو: تحلیل / شی‌کرده‌وه، اعراب‌کرین.
 - علم ترکیب الکلام / رسته‌سازی.
 تعریب: ترجمة / وه‌رگیزان و گزین بۆ زمانی عره‌بی.
 - الكلمة الاعجمية: اعتبارها عربية / گزینی وشی‌بیگانه بۆ شی‌وه‌ی قالبی عره‌بی.
 مُعَرَّب: مُترَجِّم / گزیاو بۆ زمانی عره‌بی.
 - مقبول کالعلربی / نه‌وه‌ی خۆی کردوه به عره‌ب، بو به عره‌ب، گزیاو بۆ عره‌ب.
 مُعَرَّب: ناقل مُترجم / وه‌رگیز، گزهر.
 عَرَبِيَّة: نهر شدید الجری / روباری خوږ.
 - مُرَكَّبَة / گالیسکه، عره‌بانه.
 - سكة حديد / فارگون، واگون.
 - نقل البضائع / لوری.
 - مستشفى / توتومبیلی (فریاخه، فریایی).
 - ید / عره‌بان‌هی ده‌ست.
 عَرَبِيَّة: ساء خلقه / خوی خراپ بو.
 - : احدث شغباً / نا‌اوه‌ی نایه‌وه.
 عَرَبِيَّة: مُشَاغِبَة / نا‌اوه.
 عَرَبِيَّة: مُعَرَّب: مُشَاغِب / نا‌اوه‌گیزی.
 - : ذكر الحية / نیره‌مار، که‌له‌مار.
 عَرَبِيَّة: قَدَم العربون / پیشه‌کیی دا.
 عَرَبِيَّة: عَرَبِيَّة: مُقَدِّمَة / پیشه‌کی، په‌ی.
 عرج:
 عَرَج: عَرَج: قَرَل / شەل، له‌نگی.
 - : إرتقى / سه‌رکه‌وت، هه‌ل زنا.
 عَرَج: تَعَرَّج: مال من جانب الی جانب / لای کرده‌وه، پینچی کرده‌وه، لای‌دا.
 - : وَقَف و لَبَث / وه‌ستا، دودل بو، نیا‌ما.
 - الخط: لواه / میله‌که‌ی خزار کرد، به‌خواری میلی کیشا، خواری کرد.

- اَعْرَج: صَيَّرَهُ اَعْرَجاً / شەل کرد، قاچی شەل کرد، گیزی کرد.
 - : اِنْعَرَج عن الشيء: تركه و عدل عنه / وازی لی هینا، ده‌ستی لی هه‌ل گرت.
 تَعَارَج: تكلف العَرَج / خۆی شەلان.
 اِنْعَرَج: اِنْعَظف. مال / پینچی کرده‌وه، لای کرده‌وه، لای‌دا.
 - : اِعْوَج / خواری‌وه‌وه، خواری بو، چه‌وت بو.
 عَرَج: عَرَجان: مَشِيَة الاعرج / شەلین، له‌نگین.
 اَعْرَج: عَرَجاء: مَشِيَة غير متساوية: اَقْرَل / شەل، له‌نگ.
 تَعَرَّج: تَمَوَّج / به‌رزو نزمی، پینچاپینچ.
 تعریج: اِنْحِناء / چه‌مانه‌وه، خواری‌کرده‌وه.
 مُعَرَّج: مُخَطَّط فی التواء / خواری خوږ.
 مُتَعَرَّج: متموج / به‌رزو نزمی.
 - : مُعَوَّج / پینچاو پینچ.
 مَعْرَج: مَعْرَاج: سَلَم / په‌یژه.
 عرس:
 عَرَس: اَعْرَس: اقام عَرساً / شایی کرد.
 عَرَس: رَقَاف / ژن گواستنه‌وه.
 وَلِيْمَة الـ / شایی، ئاهه‌نگی ژن گواستنه‌وه.
 عَرُوس: الرجل والمرأة ماداما فی عرسیهما / بوک و زلوا.
 - : عَرُوسَة: المرأة / بوک.
 عَرُوسَة: ذُمِيَّة / بوکه‌شوشه، وه‌ویل، به‌بلانه.
 عَرِيس: الرجل / زلوا.
 عَرِيس: عَرِيَّة: ماوی الاسد عَرِین / لانه، لانه‌ی شیر.
 عَرَس: الزوج او الزوجة / ژن، می‌رد، ژنی پی‌او، می‌ردی ژن.
 ابن - : قندس / ده‌له‌ک.
 عرش:
 عَرَش: عَرَّش بِالْمَكَان: اقام / نیشته‌جی بو.
 - : البئر: بناها بالحجر و الخشب / مه‌لی چنی.
 - : بَنَى / دروستی کرد.
 - : الكرم: رفع دواليه علی الخشب / داری دایه به‌ر می‌وه‌که، که‌پری بۆ کرد.
 - : اَعْرَش: بَنَى بَيْتاً / مالێ دروست کرد، که‌پری دروست کرد.

عَرِشَ الكرم: اِرْتَفَعَتْ دواليه على الخشب/ میوه که	- الجیش: عَرْضَه/ پیاپایا که پاو سهیری
تنبیه وه، لقی لئداو بلاویه وه.	کردن، نمایشی کرد.
عَرِش: سریر الملك/ تختی پاشاهی تی.	عَرْض: جَن/ شیت بو، تیک چو.
- سقف/ بنمیج، ساییده.	عَارِض: قاوم/ بهرهلستی کرد، بهرگری کرد، دزایه تی
- عَرِش: مظلة او خیمه/ کهپر، سهیوان،	کرد، لالوت بو.
سابات.	- تَجَنَّب: نخاشی/ دوره پریزه وهستا، خوی
عرص:	لادا، لای گرت، خوی دورخسته وه، لاتریسکه وهستا.
عَرِص: اِعْتَرَص: لعب و مَرَح/ یاری کرد، گهمی کرد،	- الشیء بالشیء: قابل به: قارن/ بهراوردی
رای یوارد.	کرد.
عَرْضَة الدار: ساختها/ حوشه.	- ناقض او عاكس/ پهرجی دایه وه.
عَرْضَة: كل بُعْءٍ لیس فیها بناء/ کهلاره، زهوی.	- خالف/ بهریره رکانی کرد.
عرض:	اِعْرَضَ عنه: اِجْتَنَبه/ خوی لئلادا، دوره پریزه وهستا.
عَرْض: اَظْهَر/ ده ری خست، خستیه یو، پیشانی دا.	- عن: نبذ/ دهستبرداری بو، وازیلیهینا.
- بَسَطَ/ کردیه وه، دای خست، رای خست.	- عن الامر: عَدَل/ بیرگی گوی، وازی میتنا.
- طلب: اِلْتَمَسَ/ داوای کرد، پاراپیه وه، تکای	- الامر: ظَهَر و بَرَز/ ده رکهوت، ناشکرا بو، زانرا.
کرد، لالایه وه.	اِعْتَرَضَ له: صَدَه/ پهرجی دایه وه، رویه روی کرد.
- قَدَم اهدی/ پیشکشی کرد، دایه، پیی دا.	- له: مَنَعَه/ نهییهشت، رئی لئگرت.
- باع بالعرض/ میتنایه ده ری بُو فروشتن، به	- علی: مانع/ بهرهلستی کرد، رهخنه ی گرت،
ناشکرا فروشتی.	نهییهشت.
- الامر علیه: قَدَمَهُ و رَفَعَهُ الیه/ خستیه	- علی: اِحْتَجَّ/ ناره زایی ده ریپی، په لپی گرت.
به رده می.	تَعَرَّضَ لكذا: كان عَرْضَة له/ وهخته بو توش بِن، توش
- الشیء علیه: اِراه اِیَّاه/ پیشانی دا، خستیه پیش	بو، پیئوه بو.
چاری.	- الامر و له: تَصَدَّى/ پهرجی دایه وه.
- القضيّة علی: اِحالها/ ناراستی کرد، خستیه به رده م.	- للامر: تَدَخَّلَ فیهِ/ دهستی تیختست، په نجهی
- رایا: اِقْتَرَح/ پیشنباری دا.	تینا، خوی تینه ل قولتان.
- الجُنْد: اِصْطَفَ الجُنْدُ للعرض/ نمایشی کرد،	تعارَضَ مع: تصادم/ بهریه کهوتن، له یه کیان دا،
به ریز وهستا بُو نمایش.	به یه کیانادا، دژی یه ک بون.
- له كذا: اِصابه/ توش بو، توشی بو، به سهری	عَرْض: تَقْدِیم/ پیشکش کردن، پیشان دان.
هات.	- بَسَطَ/ خستنه یو، راخستن، داخستن،
- له فكر: بَدَّاه/ هات به بیریا.	دهرختن.
عَرْض: جَعَلَه عَرِضاً/ پاتی کرد.	- ضد طول/ پانی.
- له كذا: جَعَلَه عَرْضَة/ خستیه مه ترسیه وه،	- متاع/ کهل و پهل، شت و مه.
توشی کرد.	خط ال - / پانه میل.
- المتاع: باعَه بالعرض/ ده ری خست، خستیه یو.	بال - / عَرْضاً/ به پانی.
عَرْض: ضد طال/ پان بو.	عَرْضُ حال. عَرْضُ حال. عَرِضَة: التماس/
اِستعرض: طَلَبَ اَنْ یُعْرَضَ علیه/ داوای سهری کرنی کرد.	سکالانامه، دادخوازی.

کاتب العرائض / سکالانوس.

عارض: حادث. إصابَة / روداو، بهرکه و تن، توش بون، نه نگاو تن.

- : ليس جَوْهَرِيًّا أو أصليًّا / بهرکه و تن، لابه لا.

- : مانع / بهرکه و تن، کوسپ، ته گره.

- : عارضة: صَفْحَة الخَذ / رومت، کولم، لاجانگ.

إعراض: مُجَانِبَة / خوپاراستن، دوره پریز و هستان.

اعراض: علامات / نیشانه.

- : المرض / تاوتن.

إعتراض: مُعَارَضَة / بهرکه و تن، ره خنه، پهرج دانه و، ته گره (تن خستن، تن دان).

- : مقاوَمَة / بهرگری.

- : إحتجاج / ناپه زایی، په لپ، په لپ گرتن.

- : قطع الطريق / ری پز گرتن.

تعارض الآراء: إختلاف الآراء / ری که و تن، راندری.

إستعراض: إظهار. إحتفال / نمایش، نولدن، رانواندن، رانندن.

معرض: موضع عرض الأشياء / نمایشگه، پیشانگه.

معارض: مُقْتَرَض: ممانع / بهرکه و تن، ره خنه گره، سه ریچی، لوت خوار.

- : خَصَم / دوشمن، دوزمن، دژ، نه یار.

معارضَة: مُقاوَمَة / بهرگری.

- : إحتجاج / نیاری، ناپه زایی، سه ریچی، لوت خوری.

عَرْض: زائل. لا دوام له / کاتی، بۆ ماوه یهک، دهمی.

- : من دون قصد أو رِيَّة / له خویوه، بهری که و تن.

عَرْضی: طاریء / ناکاو، ری که و تن، لاوه کی، کوت و پی.

- : مُصادَقَة / بهری که و تن.

عَرْضَة: عَرْض / مه بهست، نیاز، نامانج.

- : لَكْذَا: مُعْرَض له. قابل لكذا / شیایوی بونه، نه شین ببن، توش شبن.

عروض: مِيزَان الشَّعْر. علم النظم / هونراوه زانی، ته رازوی هونراوه، ته رازوی کیچی هه له بهست.

عَرِيض ضد طويل / پان، بهرین.

- : الجاه: مرموق. مشهور / ناسراو، به ناویانگ، خوابیداو، به پی و جی.

عَرْض: جانب. ناحية / ته نیش، لا.

- : البحر: وسطه / ناوه راستی ده ریا، بهرینی ده ریا.

مَعْرُوض: مَطْرُوح. موضوع / دانراو، ده رخراو، له پو.

عَرْض: شرف / ناموس، نابو.

بَيْع ال - : بقاء / بین ناموسی، سوزانیستی، ناموس فروشتن.

عارضة: السِّنّ الامامی / دانی پیشه وه.

- : خشبة الباب العليا / باهو.

- : الراي الجيد / قسه ی چاک، پیری په سه ند.

عرف:

عَرَفَ: عَلِمَ / زانی، ناسی.

- : الْأَمْرُ: إِطْلَع عليه / ناگاداریو، راگهی، تن گهی، زانی.

- : يَذْنِبُه: أَقْرَبَ هسستی به گونامی خوی کرد، پیی لئنا، درکانی، دانی پیانا.

- : المرأة: جامعها / چوه لای، لاقه ی کرد، له گه لای دروست بو.

- : إِعْتَرَفَ: صَبَرَ / نارامی گرت، نوقره ی گرت.

- : الْغُرْسُ: جَرَّ عَرْفَه / بالی بری.

عَرَفَ: اَعْلَم. أَخْبَرَ / پیی و تن، پیی ناسان، ناگاداری کرد.

- : حَدَدَ / دیاردی کرد، ناشکرای کرد.

- : أَوْضَحَ / رونی کرده وه.

- : الرَّجُلُ بِالرَّجُلِ / به یه کتری ناسان.

- : الشَّيْءُ: طَيَّبَهُ / بونی خوش کرد.

مَعَرَفَ الْأَمْرَ: تَحَدَّدَ / دیاردی کرا، زانرا.

- : الْأَمْرَ: بَحَثَ عنه / لئی دوا، باسی کرد.

- : الضَّائِلَةُ: بَحَثَ عنها / بوی گه را، به شوینیا گه را.

- : الشَّيْءُ: عَرَفَهُ / ناسیه وه.

- : به: صار مَعْرُوفًا عنده / زانی، تیی گهی.

- : اليه: جعله يَعْرِفُهُ / ناسی، ناسیوی له گه ل کرد.

تَعَارَفَ الْقَوْمُ: عَرَفَ بعضهم بعضاً / یه کتریان ناسی.

إِعْتَرَفَ بِالْأَمْرِ: اَقْرَأْ دَانِي پِيَانَا، پِيْتِي لِيْتَنَا، دِرْكَانِي، چَوَوَه زِيَرِي.

— اليه: اخبره بِشَانِه / سَكَالِي خَوِي بِوْ كَرْد، دهردي خَوِي دهرِي.

إِسْتَعْرَفَ الشَّيْءَ: عَرَفَ / نَاسِيَه.

عَارِفٌ: مَعْرُوفٌ / مَشْهُورٌ / زَانَا، تِي (كهيو، كهيشتو).

— صَبُورٌ / به نَارَام.

مَعْرُوفٌ: مَعْلُومٌ / زَانَرَا.

— مَشْهُورٌ / نَاسِرَاو، به نَاوِيَانْگ.

— إِحْسَانٌ / چَاك، پِيَاوَه تِي، خِيَر، به خَشِين.

بَالٌ — بِالْحُسْنَى / به شِيْنَه يِي، به قَسَمِي خُوش.

نَاكِرٌ أَل — جَاغِدٌ / سِبْلَه، نَمَك به حَرَام، پِيْنَه زَان.

مَعْرِفَةٌ: عِلْمٌ. دَرَايَةُ / زَانِين، زَانِيَارِي، سَه لِيْدَه رَكْرَدَن، رِيْپِيْن بَرْدَن.

— وَاحِدٌ مَعَارِفُ الرِّجْلِ / نَاسِيَاو، نَاسِيَاوِي.

مَعَارِفُ الرِّجْلِ: أَصْحَابُهُ / نَاسِيَاوَان، دَوَسْت و برادران.

— الْوَجْهَ: تَقَاطِيعُهُ / چِرْچ و لَزْج و شِيْوَه ي پُو.

— الْوَجْهَ بِمَا يَشْتَمِلُ عَلَيْهِ / رُوخْسَار، رُو.

— جَمْعٌ مَعْرِفَةٌ / زَانِيَارِي.

وَزَارَةُ أَل — وَه زَارَه تِي زَانِيَارِي.

تَعْرِيفٌ: تَحْدِيدٌ / سَنُورْدَانَان، بَاس كَرْدَن، لِيْدَوَان، رُوْن كَرْدَنه وه.

— إِخْبَارٌ. إِعْلَامٌ / هَوَالْ كِه يَاندَن، رَاگه يَاندَن، تِيْگه يَاندَن، پِيْن وَتَن.

— الرِّجْلُ بَغَيْرِهِ / پِيْ نَاسِيْن، نَاسَاندَن، به يَك نَاسَاندَن.

أَدَاة أَل — أَل / كِه، ثَامِيْرِي نَاسِيْن، پِيْ نَاسِه.

تَعْرِيفَةٌ: بَيَانُ الْأَسْعَارِ / لِيْسْتَه.

— الْأَشْيَاءُ قَائِمَةُ الْأَسْعَارِ / لِيْسْتَه ي نَرُخ.

عَرَّافٌ: مُنْجِمٌ / جُوْكي، نِه سَتِيْرَه شُونَاس، فَالْ گَرَه وه، دَه سَت گَرَه وه، جَانُوزَان.

عَرَافَةٌ: عَمَلُ الْعَرَّافِ / نِه سَتِيْرَه شُونَاسِي، فَالْ گَرْتَنه وه، جَانُوگَرِي.

إِعْتِرَافٌ: إِقْرَارٌ / پِيْ لِيْتَنَان، دَان پِيَانَان، دِرْكَاندَن.

إِعْتِرَافًا بِكَذَا: اَقْرَارُ بِهِ / پِيْ زَانِين، هَه سَت پِيْ كَرْدَن، لِه پَادَاشْتِي.

مُعْتَرَفٌ: مَنْ إِعْتَرَفَ / دِرْكَانِي، پِيْ لِيْن، دهرِي.

عَرِيفٌ: الْعَالَمُ بِالْشَيْءِ / زَانِيَار، زَانَا.

— رَتْبَةٌ عَسْكَرِيَّةٌ / سِيْ خَه ت.

عُرْفَانٌ: عُرْفَانٌ / إِحْسَانٌ / به خَشِين، چَاك، خِيَر كَرْدَن، پِيَاوَه تِي.

عُرْفٌ: ضِدُّ النِّكَرِ. إِقْرَارٌ / پِيْ لِيْتَنَان، دَان پِيَانَان، دِرْكَاندَن.

— الْجُودُ وَ الْمَعْرُوفُ / به خَشِين، چَاك، به خَشِنْدَه يِي، پِيَاوَه تِي.

— الصَّنْبُرُ / نَارَام، نُوْقَرَه.

— الدِّيكُ: لَحْمُهُ عَلَى رَأْسِ الدِّيكِ / پُوِيْنَه، پُوِيَه.

— الدِّيكُ: نَبَاتٌ / قَهِيْفَه، گُوْلَه قَهِيْفَه، گُوْلَه پُوِيْنَه.

— الْفَرَسُ: الشَّعْرُ النَّانَتُ عَلَى الرِّقْبَةِ / يَالْ.

— : عَادَةٌ مَرْعِيَّةٌ / نَه رِيْت.

أَل — التَّجَارَى: الْعَادَةُ الْمَرْعِيَّةُ فِي التَّجَارَةِ / نَه رِيْتِي بَازِيْگَانِي.

أَل — السِّيَاسِي: إِتْفَاقِيَّةٌ / نَه رِيْتِي رَامِيَارِي، پَرُوْتُوْگُوْلْ.

— الشَّرْعُ: مَا جَعَلَهُ عُلَمَاءُ الشَّرْعِ مَبْنَى الْأَحْكَامِ / نَه رِيْت و يَاسَايِ ثَابِيْنِي.

عُرْفِي: مَالُوفٌ. إِعْتِيَادِي / نَاسَايِي، نَه رِيْت.

حُكْمٌ — : عَسْكَرِي / يَاسَاو فَهْرَمَان رَهَوَايِي سَه رِيَايِي.

مَحْكَمَةٌ عَرْفِيَّةٌ / دَانْگَايِ سَه رِيَايِي.

(عُرْفٌ: لِه عُرْفٌ / پُوِيْنَه دَار، پُوِيْنَه يِي هَه يِه، يَالِي دَرِيْزَه.

عَرَفَةٌ: جَبَلٌ بِالْقَرَبِ مِنْ مَكَّةَ / شَاخِي عَهْرَه فَات.

يَوْمٌ — : التَّاسِعُ مِنْ ذِي الْحِجَّةِ / رُوْذِي نَوِي مَانْگِي نَاوَجَه رُتَان.

عُرْفٌ: رَائِحَةُ طَيِّبَةٍ / بُوْنِي خُوش.

عَرَقٌ:

عَرَقٌ: تَعَرَّقَ الْعَظْمُ / أَكَل مَا عَلَيْهِ مِنَ اللَّحْمِ / كِرَانيَه وه، گَرُوشْتِي پِيْتُو نَه مِيْشْت.

— فِي الْأَرْضِ: ذَهَبٌ فِيْهَا / چُو به نَاخِي زَهَوِيْدَا.

عَرَقٌ: تَرَشُّحٌ جَلْدُهُ / نَارَه قِي (كَرْدَه وه، رَشْت، دَه رَدَا)، نِيْشْتَه سَر نَاو.

- الحائط (مثلاً): نَدِيّ/ شَيْئ (مِثْنَايَه، هَل مِثْنَا)،
نمیداد.
عَرَق: جعله يعرق/ ناره قی (پن کرده وه، پن دهر داء،
پن رشت).
- (عَرَفَ: تَعَرَّقَ: تَأَصَّلَ/ بنجی داکوتا، رهگی
داکوتا، رهگی کرد، ریشه ی داکوتا.
- - - - - الخمر: مَرَجَهُ بالماء/ ناوی تن کرد،
رونی کرده وه.
عَرَقُ الجلد: رَشَح الجلد/ ناره ق، جواناو، ناوړه گ.
- : نَدِيّ/ شَيْء، نم.
- : الْمُسْكِرُ الَّذِي يَتَخَذُ بِالتَّقَطِيرِ/ نره ق، ناره ق.
- التمر: دبسه/ دوشاری خورما.
- عَرَقَة: الصف من اللبن و الحجر في الحائط/
ساف.
عرق: اصل. جذر/ رهگ، ریشه، بنج، بیخ، بنه چه.
- من البدن: وريد/ خوین مین.
- ضارب: شريان نابض/ خوین بهر، خوین بهری
لیدهر.
- النسا: مَرَض/ جوړیکه له باداری، دهر دوا
نیشیکه له دامین پشته وه تا پن، که ژوک، دهر دلاق.
- السوس: عرقوس/ رهگ به له ک.
شراب - السوس/ شهره تی رهگ به له ک.
عریق: اصیل/ ره سمن.
- النسب: این اصل/ خانه دان. ره سمن، ره سمن زاده.
- : راسخ/ قایم، رهگ و بنج داکوتا، چه سپبو.
عراق: شاطئ البحر/ (رُوح، گوئی، که ناری دهر یا.
- الرشيشة: ساقها/ لاسکی په ی.
- الظفر: ما احاط به/ دهر ویشتی نینوک.
- الدار: فناؤها/ حوره شه.
العراقان: الكوفة والبصرة/ شاره کانی کوفه و به سره.
عراق: المطر الغزير/ ره میله، شه سته.
عراقية: عراقية: ما يلبس تحت العمامة/ کلار، ته پله.
عَرَقَب: قَطَعَ الْعُرْقُوب/ دهماری پی پی بری.
- : تَعَرَّقَب: احتال/ فیلی کرد، درو ساخته ی کرد.
عُرْقُوب: غَصَب غليظ فوق العقب/ دهماریکی
نه ستوره له سر پازنه.

- رَجُلٌ يُضْرَبُ به المثل في الكذب و الخلف
بالوعد/ دروژن، پن گفتم.
- : حيلة/ فِرْقِيل، ساخته و درو ده له سه.
عَرَقْل الأمر: صَعَبَه/ کاره کی گران کرد، قورسی کرد،
ته گهره ی تن خست.
- : رَبِك/ نالوزانی، نالوزکانی، تیککی دا.
- : عاق/ ته گهره ی تن خست، کوسبی خسته بهر.
تَعَرَّقْل الأمر: تَصَعَّبَ و تَشَوَّش/ نالوزکا نالوزا، گران
بو، تیک جو.
عراقيل: دواهی/ به لا، دهر دوا به لا، جورتم.
- الأمور: صعبها/ کوسپ، ناوړه حته، ته گهره،
نالوزکان.
خَالٍ من الـ - : خَالٍ من الموانع و المحضورات/
ره وان، ته خت، پن گری و کوسپ.
عرك:
عَرَك: دَعَكَ/ سری، پیوه ی نه میشت.
- : دَلَك/ دهستی پیامینا، شیلای، هه نوی.
- : الدهر: حَنَكَة/ قالی کرد، ناوه سوی کرد، خاراو
بو، رای پینا.
- الماشية النبات: اكلته كله/ له وه پی، گیای پیوه
ته میشت.
عراك: قاتل/ جهنگی، شه پی کرد.
تعارك و اغترک القوم: تقاتلوا/ جهنگین، شه پریان کرد،
تیک به ربون.
- الرجال: تقاتلا/ چون به گزیه کدا، شه پریان کرد.
عَرَك: إختبار/ خاراویون، قال بون، راهاتن.
عراك. عَرَكَة: مُعَارَكَة/ جهنگین، شه پکردن،
به گزیه کدا چون.
مَعَرَكَة: قتال/ جهنگ، شه پی.
مُعَارِك: مُقَاتِل/ جهنگاوه، شه پکرد.
مَعَرَك: مَعَرَكَة: موضع العراك/ مهیدانی شه پی.
- : قتال/ جهنگین، شه پکردن.
مُعْتَرَك المنایا: ما بین الستین و السبعین من عمر
الانسان/ نه منی پی پی نیوان ۶۰-۷۰ سالی، سالانی پی پی.
عریکه: خَلَق/ خو، ره وشت، ناره نو.
لَين الـ - : مُطِيع/ گوئی رایه ل.

شديد ال - : شديد النفس / لاسار، قيرسجه،
توندوتيز.
عزم:
عَرَمَ. تَعَرَّمَ العَظْمَ: نزع ما عليه من اللحم / گوشته کي
لښ کرده وه، دای مالی.
- : إعتزم الصبى ثدى امه: مَصَّهُ / مژى، مه مکی
دایکی مژى.
- : عَرَمَ. عَرَمَ إشتدَّ و خرج عن الحد / لاساریو،
قیرسجه بو، له تامی کرده دهره وه.
- : له: اصابه پاډی / نازاری دا، زیانی پښه گیان.
عَرَمَ: خَلَطَ / ټیکه لی کرد.
- : کَوَمَ / کومه لی کرد، که له کي کرد، هه لی چنی.
عَرَمَ. عَرْمَةٌ. عَرْمَةٌ: کَوَمَ / کومه ل، که له که.
- : - : - : کَدَسَ من الحنطة جميع لیذری /
خهرمانی که نسی ناماده یو شه ن و که و.
عازم: شرس المؤذي / به زیان، زیان به خش، دپ.
اعزم: متلون. ابرش / به له ک، دیز، رهش و سپی.
عزماء: الحية الرفشاء / ماری رهش به له ک.
عَرَمَرَمَ: شديد / توندوتیز، به میز، لاسار.
- : مُتَدَفَّقٌ / دهریه پیو.
- : جیش کبیر / له شکری ټوډو بڼ شومار،
سوپایه کی که وړه.
عرن:
عَرِنَ. عَرِنَه: ماوی الاسد و الذئب و الضبع و
الحية / لانه، کون، مال.
- : الانف / که پو، لوت.
- : من کل شيء: اوله / سهره تا، پیښ.
- : اللحم / گوشت.
- : فناء الدار / حوشه.
عِران: یغد / دوری.
- : عَرِنَ. عَرِنَةٌ: تشقق فی ابدی و ارجل الدابة /
قلیشاوی.
عرناس: مغزل / ته شی.
عَرْنوس: عَرْنائیس الذرة: السنبله التي عليها الحب /
گلک، گلکی که نمه شامی.
عرا:

عرا. إعتري فلاناً امرأ: اَلَمْ او حلَّ به / توشی بو،
به سهری هات.
- : - : فلاناً: قَصَدَهُ طالبا مَعْرِفَهُ / چوه لای،
دهستی یارمه تی یو دریز کرد.
- : القميص: جعل له عُرْوَةً / کونی قوچه ی کرد.
عَرْنَه دَهْشَتَه: اصابته دَهْشَتَه / سهرسام بو، سهری
سوپا، چه به سا.
عُرْوَةُ الزَّرِّ: ما یدخل فيه الزر / کونی قوچه.
- : الحبل: انشوطه / گری قو لفه.
- : الابريق و نحوه: اذنه او مقبضة / قوولف،
دهسک.
- : ما یوثق به او یُعَوَّلُ علیه / پشتی پښ ته به سرئ،
باوه پی پښ ته کړئ، پالپشت.
عری:
عَرَى. تَعَرَّى من ثوبه: خَلَعَهُ / دای که ند، خوی روت
کرده وه.
عَرَى: جَرَّ من الکساء / روتی کرده وه، جله کانی
پښ داکه ند، له بهری داکه ند.
- : کَشَفَ / سهری (مه لډایه وه، لایرد، روت کرد).
- : من: جَرَدَ / لښی کرده وه، دای مالی، بڼ بهری کرد،
روتانډیه وه.
اعری الرجل الثوب و من الثوب: نزع منه /
دایکن، روتی کرده وه.
- : فلاناً صديقه: تباعدته و لم ینصره / پشتی
تن کرد، لښ کشایه وه.
عُرَى. عُرِيَّة: التجرد من اللباس / روت یونه وه، روت و
قوتی.
- : - : التجرد من الغطاء / سهره لډانه وه،
سهره به لای.
عُرِيَان. عَارٍ: عَارِيَّة. عُرِيَانَةٌ، عَرَاة: لا کساء علیه /
روت، روت و قوت.
- : - : التجرد من الغطاء / سهره به لډا.
عَارٍ: مُجَرَّد / روت، روت و قوتی.
- : من کذا: مُجَرَّدٌ منه / ښه تی، بڼ به شه، بڼ بهری.
- : من کذا: خال منه / تیانیه له وهی تیانیه، له وهی
ښه.

- الرأس: مكشوف / سه‌رقۆتین، سه‌ر روت.
 - القدم: حافی / په‌تی، پی‌یه‌تی.
 عاریة: قرض بلا فائده / قه‌ری بی سود و سه‌له‌م.
 - مُستعار: غیر حقیقی. مصطنع / دروست‌کراو، ناراست، درۆ، ده‌سخت‌وا.
 شفر: - مُستعار / قرض خواسته، بارۆکه، کلارۆ.
 عراء: فضاء / چۆل، سارا، ده‌شت. دهر.
 عراة: ساحة الدار / حه‌وشه.
 - شدة البرد / ته‌شقی سه‌رما.
 عری: برد / سه‌رما، سۆله.
 مُعزى: مجرد من الکساء / روت و قوت.
 - مكشوف / به‌ره‌لا، دانه‌پۆشراو.
 - معاری الجسم: ما لا یستر من الجسم / روت، نه‌و نه‌ندامانه‌ی داناپۆشری له‌ش، رو، ده‌ست.
 تُعزیه: تاكل. تفتت / دارمان، خۆپمان، دامالین، روتانه‌وه، داپوتان.
 عریس (فی عرس) عریش (فی عرش) عریكة (فی عرك) عرین (فی عرن)
 عزاء. عزاء (فی عزو)
 عز: عز: صار عزیزاً / خۆشه‌ویست بو.
 - قوی / به‌هیزبو، گران بو.
 - قل وجوده / کم بو‌وه، نازدار بو.
 - علیه: کان محبوباً عنده / لای خۆشه‌ویست بو.
 اعز: احب / خۆشی ویست، به‌دلایا چو.
 عزز: نصّر. امان / یارمه‌تی دا، یاریده‌ی دا، پشتگیری کرد.
 - اید / سه‌لماندی.
 - اثبت / چه‌سپانی.
 - قوی / به‌هیزبو، قایم بو.
 - امد بقوة جديدة / به‌هیزتری کرد، می تری خسته‌بال.
 - عظم / گه‌رده‌ی کرد، ریزی لوتنا.
 - اعز: صبر قویاً / قایمی کرد، به‌هیزی کرد، چه‌سپانی.
 - - احبه و اعتنى به / خۆشی ویست، به‌ته‌نگیه‌وه مات، چاودیری کرد.

- - جعله او عده عزیزاً / (کردی، داینا) به خۆشه‌ویست.
 تُعزى. إعتز به: صار عزیزاً / لای خۆشه‌ویست بو.
 - - به: تُشَرَّف / پی‌ی گه‌رده بو، سه‌ری پی به‌رز بو‌وه.
 - - به: صار قویاً / پی‌ی به‌هیزبو، قایم بو، پته‌و بو.
 - : ثَقَوى / قایم بو، پته‌و بو، جیگیر بو.
 - : اظهر الرقص و هو راض / خوی (به‌ناز فروشت، قورس گرت، ته‌سک کرده‌وه)، ناز نوژی کرد.
 - لَحْمُهُ: اِشْتَدَّ و صلب / گوشتی تورت بو، جیر بو‌وه.
 اِسْتَعَزَّ علیه: غلبه / زال بو به‌سه‌ریا.
 - بالشىء: احبّه و اِعتنى به / خۆشی ویست، به ته‌نگیه‌وه مات، چاودیری کرد.
 عَزَّ: مَجَّد. رَفَعَهُ / شکر، سه‌ره‌ری.
 - : شدة / تین، هیز، توندی.
 - الشتاء / چله‌ی زستان.
 - الصيف / قرچه‌ی ماوین، چله‌ی هاوین.
 - : مَكَاثَ / رێو شوین، پله‌وپایه.
 - : المطر الشديد / بارانیکی قایم ره‌هیله، شه‌ست.
 فی - غناه / له‌وپه‌ی سامانیا.
 فی - صباه / له‌هه‌ره‌تی لاویدا.
 فی - المعركة / له‌گه‌رمه‌ی چه‌نگدا.
 عَزَّة: الحمية و الانفة و الكرامة / رێو سه‌ره‌ری، شکر.
 - النفس: إحترام الذات / ریزی خۆگرتن، ریزخۆ. صاحب ال - / خاوه‌ن شکر، پایه‌به‌رز.
 عزیز: قوی / به‌هیزبو، قایم.
 - : محبوب / خۆشه‌ویست، جگه‌رسۆز.
 - : نادر الوجود / زۆر کم، ده‌گه‌من.
 - : شمين / به‌ترخ، گرانبه‌ها.
 - : شریف / خانه‌دان، خاویدوا، پیاوچاک، وه‌جاخ زاده.
 - الجانب: قوی. شدید. مقتدر / به‌هیز، به‌کار، به‌توانا.
 - المنال: بعيد المنال / ده‌ست ناکه‌وئ، به‌نا‌ره‌حه‌ت ده‌ست نه‌که‌وئ.
 - النفس: كريم النفس / جوامیز، ده‌ست بلو.

الكتاب ال - : القرآن الشريف / قورئانی پیرۆز.

مَعْرَة: مَحْيَة. وَمَوْدَة/ خۆشه‌ویستی.

مُعْتَر: فُخُور/ شاناز.

عَرَب:

عَرَب: لم یَتَزَوَّج / ره‌به‌ن بو، ژنی نه‌می‌تاوه.

- عن البال: نَسِي / له‌ییرچوه‌وه.

- اعزب: بَعْد / دورکه‌وته‌وه، ون بو، خۆی

شارده‌وه.

تَعَرَّب: قَضَى فِي الْعُرْبِيَّةِ زَمَانًا ثُمَّ تَزَوَّج / به‌گه‌وره‌یی

ژنی هی‌تا.

عَرَب: اعزب: عازب: غیر متزوج / ره‌به‌ن، قه‌یره، ژنی

نه‌می‌تاوه، سه‌لت، بوخچی نه‌کراوه.

عازبة: مُؤَنَّث الْعَارِب / قه‌یره‌کچ، گه‌وره‌کچ، شوی نه‌کریوه.

عُرْبِيَّة: عُرْبِيَّة. فُتْرَة الْعُرْبِيَّة / ره‌به‌نی،

بی‌ژنی.

عزب:

عَزَّ: عَزَّ: لَام / سه‌رزه‌نشتی کرد.

عَزَّ: تَغْزِير: لَوْم / سه‌رزه‌نشست.

عزرائيل: ملاك الموت / نيزرائيل: گيان کیش.

عزف:

عَزَف: عَزَفَ عَزِيفًا: غَفَى / گورانی وت.

- عَزُوفًا عَنْ الشَّيْء: زَهَد فِيهِ وَمَلَتْهُ / له‌به‌رچاوی

که‌وت، لئی بی‌زار بو.

- على آلة طرب: ضَرَبَ عَلَيْهَا / ژهن‌دی، لیتی‌دا.

- ت نفسه عن كذا: منعها عنه / له‌خۆی گرتنه‌وه،

وازی لی هی‌تا. ده‌ستی لی مه‌لکرت.

- ت الريح: صَوَّت / لورانی، باگه‌ی هات، وژه‌ی هات.

عزيف: صوت مُسْتَهْجَن. صوت الجِن / ده‌نگی ختوو

جنوکه.

- الرعد: صوت الرعد / گرمه‌ی هه‌ور.

- الريح: صوت الريح / لوره‌و گه‌ی با، وژه‌ی با.

عازف: موسيقى / موسیقاژهن.

- مُعْنَى / گورانی بی‌ژ.

عَزَف: اللّٰعِب بِالْآلَةِ الْمَوْسِيقِيَّةِ / ژهن‌دن، لی‌ژدان.

- الرياح: اصواتها / گه‌ی با، لوره، وژه.

مَعْرُوفَة: قطعته موسيقية / پارچه‌یه‌ک موسیقا.

عزق:

عَزَقَ الْأَرْض: شَقَّهَا / مه‌لی که‌ند، کړانی، پاچه‌کوله‌ی

کرد.

عَزَقَ: عَزِيق الْأَرْض: شَقَّ الْأَرْض / مه‌لکه‌ندن.

- الْأَرْض: حَفَرَ الْأَرْض و قلع الادغال /

پاچه‌کوله‌کردن.

مَعْرُفَة: مَعْرَق: فاس / پاچه‌کوله، خاک‌رن.

عزل:

عَزَلَ: عَزَلَ الشَّيْءَ عَنْ غَيْرِهِ: فَرَزَ / لئی جیا‌کرده‌وه،

خستیه‌لاه، بری.

- منع الاتصال و التَّسَرُّب / بری، قرتانی.

- فصل / جیای کرده‌وه.

- عَنِ مَنَصْبِهِ (أو عمله): خَلَعَهُ. طَرَدَهُ / ده‌ری

کرد، له‌نیش لای برد.

عَزَلَ: نُقِلَ مَسْكَنَهُ / گواستی‌وه.

- الدَّيْكَانَ مَثَلًا: أَغْلَقَهُ / دای‌خست، له‌کار وه‌ستا، مه‌لی

گرت.

إِعْزَلَ عَنْهُ: تَنَحَّى جَانِبًا / لئی جیای‌وه‌وه، ته‌ریک بو،

خۆی دایه‌که‌نار.

إِعْزَلَ الشَّيْءَ عَنْهُ: تَنَحَّى عَنْهُ / وازی لی هی‌تا،

ده‌ستی لی مه‌ل گرت، لئی جیای‌وه‌وه، جیای کرده‌وه.

عَزَلَ: فَصَلَ / جیا‌کرده‌وه، داپرین، په‌پکردنه‌وه، بردان،

که‌لاخستن.

- نقل: إِبْعَاد / دورخستنه‌وه، گواستننه‌وه.

- عَنْ مَنَصْبٍ: خَلَعَ / لابر‌دن، ده‌رکردن، لاخستن.

- منع الإتصال و التسرب / برین، قرتانن.

اعزل: عَزَلَ: بَلَ سِلَاح / بی‌چک.

عَزَلَة: إِعْتَرَال: تَنَحَّى / وازمی‌تان، ده‌ست مه‌ل گرتن،

خانه‌نشین، گوشه‌گیری.

- إِنْغِرَاد: ته‌نهایی، ته‌نیایی، دوره‌په‌ریزی.

عازل: فَاصِل / جیا‌که‌ره‌وه.

- مانع الاتصال أو التسرب / جیا‌کار، نه‌گه‌ین،

نه‌کیش.

إِنْعِزَال: تَنَحَّى. إِنْغِرَاد / په‌پبون، خۆپه‌پکردن،

گوشه‌گیری.

مُعْزَل: منفرد / پې، تريك، گوشه‌گیر، ته‌نهای،
 ده‌ركه‌نار.
 مَعْزَل: مكان الاعتزال / په‌نا.
 بِمَعْزَل عَنْ: بعيد عن / دوره‌په‌ریز.
 عَزَم: عَزَمَ عَلَى: نَوَى / نیازی کرد، ویستی، بریاری دا.
 - عَزَمَ الرَّاقِي: قَرَأَ الْعَزَائِمَ / جادوی کرد، ویردی
 خویند، نوشته‌ی کرد.
 - : اَقْسَمَ / سویندی خوارد.
 تَعَزَّمَ وِ إِعْتَزَمَ الْأَمْرَ وِ عَلَيْهِ: ارَادَ فَعْلَهُ / ویستی بیکا،
 بریاری کردن‌ی دا.
 عَزَمَ: قَصَدَ / مه‌بست، نیاز.
 - عَزِيْمَةٌ: إِرَادَةُ ثَابِتَةٍ / بریار، سوړیون، هه‌تاری.
 - : قُوَّةٌ / هَيْز، توانا، زه‌ر، خوز، وړه، وږه، تین.
 عَزِيْمَةٌ: رُفِيَّةٌ / نوشته.
 - : الْإِرَادَةُ الْمُؤَكَّدَةُ / نیازو بریار، توانا.
 - عَزُومَةٌ: دَعْوَةٌ اِلَى وَلِيْمَةٍ / بانگ کردن.
 - : وَلِيْمَةٌ / زیافه‌ت، داوټ.
 عَزُومَ: قُوَى الْعَزْمِ / بې‌په‌روا، به‌غیره‌ت، بریارنه‌شکین.
 عَازَمَ: نَاوُ / بریاردار.
 - : دَاعُ / بانگ‌کر.
 مَعْزُومَ: مَدْعُو / بانگ‌کړاو.
 عَزَا: عَزَا: إِعْتَزَى الشَّيْءُ لِفُلَانٍ (وِ اِلَى فُلَانٍ: نَسَبَ اِلَيْهِ /
 به‌ی ئو دانرا، به‌سترایوه به‌ووه، به‌ووه په‌یوه‌ند
 کړا.
 - : اِلَيْهِ اَمْرًا مُسْتَنْكَرًا: الصَّقُّ بِهِ / تاوان (درايه
 پالی، بارکړا، کړایه‌لی).
 - : صَبْرٌ وِ سِلَا / سه‌بوری هاته‌وه، هېمن بوه‌وه،
 دلته‌وايو، پشویه‌کی هاته‌وه به‌برا، حه‌وايه‌وه.
 عَزُو: نَسَبَةٌ. اِسْنَادُ / درانه پال، خسته‌نه پال.
 - : اِتْهَامُ / گونا ه بارکردن، تاوان بارکردن.
 عَزَى: عَزَى اِلَيْهِ: نَسَبَ / درايه پالی.
 عَزَى: تَعَزَّى: صَبْرٌ وِ سِلَا / سه‌بوری هاته‌وه، هېمن
 بوه‌وه، دلته‌وايو، حه‌وايه‌وه.

عَزَى الْمَصَابَ: سَلَا / دلخوښی دایه‌وه، دلی دایه‌وه،
 په‌سه‌ریا هات.
 - اَهْلُ الْمَتَوَفَى: سَلَا / سه‌رخوښی لږکړدن، چو به
 پرسه‌یانه‌وه.
 عَزَاءٌ: تَعَزُّيَةٌ / پرسه، دل خوښی دانه‌وه، دل دانه‌وه.
 خَطَابُ تَعَزُّيَةٍ / پرسه‌نامه.
 مُعَزٌّ: مُسَلٌّ / سه‌رخوښی کړ، پرسه‌کړ.
 عَزِير (فِي عَنْ) عَس: عَسَّ: طَافَ بِاللَّيْلِ / شو (پاس، پاسه‌وان، چهرخه‌ی) کړ.
 عَاسٌ. عَسَّاسٌ: حَارَسَ لَيْلٍ / پاسه‌وان، چهرخی،
 حه‌سحس.
 عَسَسَ: حَرَّاسَ اللَّيْلِ / پاسه‌وان، چهرخی، حه‌سحس.
 عَسَّاسٌ. عَسْفَسٌ: ذَنْبٌ / گورگ.
 عَسْفَسَ اللَّيْلُ: اِظْلَمَ / تاریکی کړد، تاریک داهات.
 عَسَبَ: يَغْسُوبُ: مَلِكُهُ النَّحْلُ / شاهه‌نگ.
 - : ذَكَرُ النَّحْلِ / نېزه‌هه‌نگ.
 - : حَشْرَةُ الْجَرَادِ / پوښ به‌قنګه.
 عَسَجَ: عَسَجَدَ: ذَهَبَ / زِيَر، نالتون.
 عَوْسَجَ: نَبَاتُ شَاكٍ / توتړک.
 عَسَر: عَسَرَ. عَسَرَ. عَسَرَ: ضِدَّ يَسَرَ / گران بو، سه‌خت بو،
 نا‌په‌حوت بو، قورس بو.
 - عَلَيْهِ مَا فِي بَطْنِهِ: لَمْ يَخْرُجْ / سکې نا‌په‌حوت بو،
 ده‌رنه‌چو، قه‌بز بو، گرفتې کړد.
 - ت. اَعْسَرَتِ الْمَرَاةُ: عَسَرَتْ عَلَيْهَا وَلَادَتْهَا /
 به‌نا‌په‌حوت مندالی بو.
 عَسَرَ: كَانَ اَعْسَرَ / چه‌په‌يو، چه‌په‌ريو.
 عَسَرَ عَلَيْهِ: ضَيَّقَ عَلَيْهِ / وه‌پسی کړد، ته‌نگی پېن هه‌ل
 چنی، چاپسی کړد، بېژاری کړد.
 - الْأَمْرُ: جَعَلَهُ عَسِيرًا / گرانی کړد، کاره‌که‌ی گران
 کړد.
 - اَعْسَرَ: اِفْتَقَرَ / ده‌ستی کورت بو، نه‌ی بو.
 - : اَفْلَسَ / نابوت بو، هېچی نه‌ما.

- العزيم: طلب منه الدّين على عُسْرِهِ / داوی
 قهرنی لی کرده و سه ریه پای لاتی و نه بونی.
 تُعَسِّرُ تُعَسِّرُ. اِسْتَعْسَرَ عَلَيْهِ الامرُ: اِسْتَشْدَّ و اِلْتَوَى /
 کاره که لی لی گران بو، لی لی ناآلوزا، پیک نه هات.
 - عليه القول: اِلْتَبَسَ / سه ری لی شتوا، لی تیك
 چو.
 اِسْتَعْسَرَ الامرُ: وجده عسيرا / زور به گران هات پيش
 چاوی.
 عَسِرَ عَسِرَ: ضد سهل / گران، ناپه حات، قورس،
 سهخت، دژوار.
 ماء - : ضد يَسِر / ناوی گران، ناساز، ناوی قورس.
 عُسْرُ فُقْرٍ / مه ژاری، نه بونی، دهست کورتی.
 - مالى / بین دارایی، بین دراوی، نه داری.
 - الهضم: سوء الهضم / گرفت، هرس نه کردن.
 - عُسْرَةٌ مَفْسَرَةٌ صُعُوبَةٌ. مشکلة / تهنگانه،
 ناپه حات، ناخوشی، به لا.
 اَعْسَرَ اَشْوَلَ. الذى يعمل بيسراه / چه په، چه پله.
 - بَسَرَ: يعمل ببيديه / چه پيشه و راسته پيشه.
 مُفْسِرٌ مَفْسُورٌ: فى ضنك. ضد الميسور / نه بو،
 مه ژار، كه دهست.
 - فى التجارة: مُفْلِسٌ نابوت، تن شكاو.
 عسف:
 عَسَفَ. تَعَسَّفَ. اِغْتَسَفَ عن الطريق: حاد / لایدا،
 له پى لایدا، لاکوت.
 - - - : اِسْتَعْدَم / به کاری هیئا،
 کاری پی کرد، به کریتی گرت.
 - - ظَلَمَ زور داری کرد، جه وروسته می کرد.
 - الشّيءَ: اَخَذَهُ قُوَّةً به زور بردی.
 - فى الامر: فعله من غير تدبير / مه له شه بی کرد،
 کوپزانه جولایه وه.
 عَسَفَ: سار علی غیر علم / کوپزانه ریژی، ملی نا
 بی هق.
 تَعَسَّفَ. اِغْتَسَفَ الامرُ: فعله بلا رُوِيَّةٍ به کوپزانه
 جولایه وه کرداری کرد.
 - فى رايه: اِسْتَبَدَّ به / زوردار بو له گوفتاریا،
 قهر سچمه بو.

عَسَفَ: ظَلَمَ / زور داری، جه وروسته م.

عَسَافَ. عسوف: طاغية / زوردار، ستم کار.

تَعَسَّفَ: ظلم. استبداد / زور، زور داری، ناپه وایی.

تَعَسَّفَى: باستبداد / زوردارانه، ستمکارانه.

عَسِيفَ: الاجير / به کریتی گپراو.

عسك:

عسکر القوم: تجمعوا / کوبونه وه.

- الليل: تراکمت ظلمته / تاریکی کرد، بو به

شه و زهنگ.

- الجند: خَيمُوا / مه لیان دا، سوپا مه لی دا.

عَسْكَرَ: جيش / له شکر، سپا.

عَسْكَرَى: جُنْدِي / سه ریا ز.

- : خربى / جهنگا وه.

حاکم - / فرمان ره وای سپایی، سپا (سالار، دار،

ران).

حُكَم - / فرمان گزینی سپایی.

نظام - / ریژی سپایی.

مُعَسْكَرٌ: موضع تجمع الجيش / سه ریا زگه، سپاخانه،

شوینی کوبونه وه.

عسل:

عَسَلَ. عَسَلَتِ الطَّعَامُ: خلطه بالعسل / مهنگوینی

(پیا کرد، پیوه کرد، تن کرد، تن که ل کرد).

- : حَلَى / شیرینی کرد.

عَسَلَتِ. اِسْتَعَسَلَتِ النحل: عملت العسل / مهنگوینی

دروست کرد.

عَسَلَ: شهد / مهنگوین.

- صافى / رنگال.

- دبس الرطب / دوشاوی خورما.

شهر ال - / مانگی مهنگوینی.

قرص = النحل / شانهی مهنگ، شانهی مهنگوین.

فرز او تصفية ال - / رینگانه وه.

عَسَلَى: بلون العسل / مهنگوینی، رنگ مهنگوینی.

عيون عَسَلِيَّةٌ / چاو (مهنگوینی، قاوه بی).

عَسَالَةٌ مَفْسَلَةٌ: خَلِيَّةُ النحل / کورهی مهنگ، پورهی

مهنگ، دوبه ره.

مَعْسُول: مُخْلِى بالعسل/ شیرین کراو به ههنگوین، ههنگویناوی.

- المواعید: صادقه/ راستگو، به گفت.

کلام - : منطق/ حلّو/ قسهی نستەق، قسهی راست و شیرین.

لسان - / زمان شیرین.

رجل - الکلام: حلّو المنطق/ قسهخۆش، قسه شیرین.

عَسَال: عَسُول: يَهْتَزْ لِينَا/ نه له ریتەوه، له ریزۆک.

- : ذنب/ گورگ.

عُسْلُج: عُسْلُوج: غُصْنُ لَيْن/ شول، شولک، لق و چلی نرم. عسم:

عَسَم: اِجْتَهَد/ کۆششی کرد، رهنجی دا.

- فی الأمر: طَمَح فيه/ ته ماعی تی کرد.

عَسِمَتِ الْقَدَمِ او الکف: يَبْسُ المِفْصَل/ گێپو، گۆچ بو. عاسم، عَسُوم: الکاد علی عیاله/ کۆشش کار، رهنجدهر.

عَسْمَة: عَسُوم: كَسَرَ الخَبْزَ اليابَس/ نانه رهق.

اعْسَم: عَسَمَاء: اعْوَج القدم او الکف/ پێ خوار، گێپ، دهست خوار.

عسی:

عسی: لعل/ له وانهیه، رهنگه، به شکو، خۆزگه.

عش:

عَش. عَشَش. اغْتَشَّ الطائر: اِثَّخَذَ عُشًا/ هیلانهی کرد.

- : رَقَعَ/ پینهی کرد.

- الشَّيْءَ: جَمَعَهُ/ کۆی کردهوه.

- الشَّيْءَ: طَلَبَهُ/ داوای کرد.

- البَيْدَنَ: نَحَلَ/ له پولاوان.

عُش. عُش: بيت الطائر/ هیلانه.

عُشَاء: عُشَاوه (فی عُش)

عشب:

عُشِب. عُشِب. اغْتَشِب. عُشِبَ المكان: نبت عُشْبَة/

گیای لی پوا، گیاکهی دهرهات.

تَعَشَّب. اِغْتَشَب: رَعَى العُشْب/ له وهپی خوارد، گیای خوارد.

عُشْب: کَلَا رَطِب/ سهۆزه گیا، له وهپی.

- : عُشْبَة: نبات. حشیش/ په ریز، پوش، له وهپی.

عُشْبِي: نباتی/ گیایی.

عُشِيب. مُعْشِب. عُشِب. مِعْشَاب: کثیر العُشْب/ میزگ، گیاپۆش.

عُشِيب. يَعِيش علی الأعشاب/ گیاخۆر.

عُشَاب: عالم بالأعشاب/ گیاناس.

عشر:

عَشْر. عَشْرُ المال: اخذ واحداً من عَشْرَة/ دهیهکی برد، یهک له دهی برد.

- : القَوْم صار عَاشِرَهُم/ بو به دهه میان.

- : الناقَة: صارت عُشْرَاء/ سکێ ههشت یا ده مانگه، ئاوس بو، تگهی گرت.

اغْتَشَرَ القَوْم: صاروا عَاشِرَهُم/ بو به دهه میان.

- : العدد: جعله عشرة/ کردی به ده، دهی تهواو کرد.

عَاشَرَ: خَالَطَ و صاحب/ تێکلهی کرد، برادهری لهگهڵ کرد.

تَعَاشَرَ. اِغْتَشَرَ القَوْم. تَعَاشَرُوا: تصاحبوا و تَخَالَطُوا/ تێکهلیان کرد.

عَشَرَت الدابة: صارت عُشْرَاء/ ئاوس بو، تگهی گرت.

عَشْرَة. عَشْر: ١٠/ ده.

- : اضعاف/ ده نه وهنده.

عَاشِر: واقع بعد التاسع/ دههم، دهیهم.

عَشْر. عَشْر: جزء من عشرة أجزاء. ١٠/١/ دهیهک، ١٠/١.

- : او عُشُور المال/ دهیهکانه، دهیهک.

- : او عُشُور حصيلة الأرض/ دهیهکی بهرهمی زهوی.

- : او عُشُور كسب العمل/ دهیهکی کاسبانه.

عُشْرِي. اعشاري: المنسوب الى الاعشار/ دهیی، دهییانه، دهده، دهیهکی.

كُشِر - او اعشاري/ کهرتی (دهیی، دهیهکی).

عَشْرُون: ٢٠/ بیست، دودهیی.

ال - : واقع بعد التاسع عشر/ بیستهم، بیستهم.

معشار: جزء من عشرة/ له دهیهک، دهیهک.

عُشَار: جابی العُشُور/ باج گری، دهیهک، دهیهک سهن.

عاشور. عاشوراء: يوم العاشر من مُحَرَّم/ رَوَّزى دهى
 محرم، عاشورا.
 عَشْرَةٌ. مُعَاشِرَةٌ: مُخَالَطَةٌ/ تِيكَه لى.
 - : صُحْبَةٌ/ براده رى، هاوه لىتى،
 ناسياوى.
 عَشِير. مُعَاشِر: صاحب/ براده رى، هاوه لى، هاوال.
 - : قَرِيب. صديق/ خزم، خویش، هاوه لى.
 عَشِيرَةٌ: قَبِيلَةٌ/ هُوز، تیره، خِيَل، نِيَل.
 النَزْعَةُ العَشَائِرِيَّة/ تیره گرى.
 مَعْشَر: جَمَاعَةٌ/ كَرَمَه لى.
 - : اهل الرجل/ كَس و كارى پيار.
 عَشَار. عَشْرَاء: حَبْلِي لِلْبَهَائِم/ ناوس.
 اَعْشَر: اَحْمَق/ كَيْل، گورج، كه ودهن.
 مَعْشَار: غَزِيرَةُ اللَّبَن/ شيردار، تيز شير، به شير.
 عشق:
 عَشَقَ الشَّيْءَ: تَعَلَّقَ بِهِ قَلْبُهُ/ خَوْشِ رِيست،
 به دلباچو، دلى پياچو، حَزَى لى كَرْد.
 - بالشَّيْءِ: اَصْبَقَ بِهِ/ پِتَوَهى نوسا، پيالكا.
 تَعَشَّقَ: غَاظَل/ دلدارى كرد.
 - ه: تَعَلَّقَ بِهِ قَلْبُهُ/ دلى پياچو، شهيداي يو، خَوْشِ
 رِيست.
 عَشَقَ: فَرَطَ الْحُبِّ/ دلدارى، خَوْشه رِيستى، تَه فِين.
 عَشِيق. مَعْشُوق: مَحْبُوب/ خَوْشه رِيست، دلدار.
 - : حَبِيب/ يار، دهك.
 عاشق. مُحِبّ/ دلدار، شهيدا، دلآرام.
 - و مَعْشُوق. فَعَلَ وَ نَثِيَّة/ نِيزه و مِيه، دلدارو دلخواز.
 تَعَشِيقُ الخَشَبِ: وَصَلَ/ تَنَه لَكِيش، لِيكْدان.
 عشم:
 عَشِمَ. عَشْمَةٌ: طَمَعٌ/ چَلِيسى، تَه ماع كارى،
 چارچنوكى.
 عَشِمَ الشَّيْءُ: يَبَسَ/ وشك بووه، رهق بووه، وشك
 مه لگه پرا.
 عَشِمَ عَشْمَةً: الْخَبْزُ الْيَابِسُ/ نان پهق، نانى وشك.
 - : الْيَابِسُ هَذَا/ له پولاوان، رهق مه لگه پراو.
 اَعْشِمَ: كُلْ لَوْنِيْنِ اِخْتِلَاطًا/ دوه رنگ.
 عشا:

عَشا. عَشِي: لَمْ يَبْصُرْ بِاللَّيْلِ/ شهوكویره، توشى
 شهوكویرى بوه.
 - : اَعْشَى الرَّجُلُ: أَطْعَمَهُ الْعِشَاءَ/ ژهمى نيواره دليه.
 عَشِي: تَعَشَّى. أَكَلَ الْعِشَاءَ/ ژهمى نيواره دى خوارد.
 عَشا. عِشَاءَةٌ: الْعَمَى اللَّيْلِي/ شهوكویرى.
 عِشَاء. طَعَامُ الْعِشَاءَ/ ژهمى نيواره.
 عِشَاء. عَشِيَّةٌ: أَوَّلُ اللَّيْلِ/ نيواره، سهره تاي شهو،
 خهوتنان.
 عِشَوَاء. عِشْوَةٌ: ظِلْمَةٌ/ تاريكى
 خَبِطَ - : عَلَى غَيْرِ بَصِيرَةٍ/ كویرانه.
 عِشَوَائِي: اِعتَبَاطًا/ كویرانه، هه په مەكى.
 اَعْشَى: لَا يَرَى لَيْلًا/ شهوكویر.
 - : ضِعْفُ الْبَصَرِ/ چاوكرى.
 عَشِير (فى عِشْر)
 عص:
 عَصَنَ: صَلَبَ وَ اِشْتَدَّ/ جپر بووه، تورت بو.
 عَصَنَ: الْأَصْلُ/ ره سەن.
 كَرِيم ال - : كَرِيم الْأَصْلُ/ خانه دان، ره سەن.
 عُصَصُ: أَصْلُ الذَّنْبِ/ بنكى كلك، قنگه جۆله.
 عُصْفُصُ: قَلِيلُ الْخَيْرِ/ بركهك، كه م به خش.
 - : عُصْفُوصُ: عَظْمُ الذَّنْبِ/ نيسقانى كلك،
 كلينچكه.
 - الطَّيُورُ: رَمَكِي/ قنگه جۆله.
 عصب:
 عَصَبَ الشَّيْءَ: شَدَّ. طَوَاهُ/ پيچايه وه، به ستنى، قه دى
 كرد.
 - : عَصَبٌ: رَبَطٌ بِعَصَابَةٍ/ تيوهى تالان، به ستنى،
 پيچاي.
 - الرِّيقُ بِالْغَمِّ: يَبَسُ عَلَيْهِ/ تف (له دهميا، له
 گه رويا، به دهميه وه) وشك بو.
 تَعَصَّبَ: شَدَّ الْعَصَابَةَ/ سهر به ستنى، سهر پيچى به ستن،
 سهرى به ستن.
 - : اتى بالعصبية/ توره بو، رقى مه لسا.
 - له و مَعَهُ: هَالِ آلِيهِ/ لايه نى گرت، پشتگيرى
 كرد.

- عاصِب: قَرِيبٌ مِنْ جِهَةِ الْآبِ/ خَزْمِ بَاوَك.

یوم عَصِيب: شَدِيدُ الْحَرِّ/ زَوَر گهرم.

مَعْصُوب: جَوَاعٌ/ بَرَسِی.

إِعْتَصَاب: إِضْرَابُ/ مَان گرتن.

عَصَد:

عَصَدُ الشَّيْءِ: لَوَاهُ وَ عَقْدَةُ/ لَوِی کرد، گریی دا.

عَصِيدَة: طَعَامٌ مِنَ الدَّقِيقِ وَ السَّمْنِ/ حَلَوای نارد،

پهلوه.

عَصَر:

عَصَرَ الشَّيْءَ: اسْتَخْرَجَ مَاءَهُ/ گوشتی، ناره‌کی لی

(گرت، دهرمینا).

- الْحَبِوب: اسْتَخْرَجَ زَيْتَهَا/ رَوْنه‌کی گرت.

- الدُّمْلُ: اسْتَخْرَجَ مِدَّتَهُ/ گوشتی، ته‌قانی، دهرکی

کرد، کیمه‌کی دهرمینا.

- الشَّيْءُ عَنْهُ: مَنَعَهُ/ لیتی گرت.

إِعْتَصَرَ: بِمَعْنَى عَصَرَ/ به مانای گوشین.

- مَالًا/ اسْتَخْرَجَهُ مِنْهُ/ لیتی ساند، لیتی

دهرمینا، لیتی کشایه‌وه.

- عَلَيْهِ: بَخَّلَ/ رَزْد بو، کردی به ده‌سنده.

- تَقَصَّرَ بِهِ: لَانَ بِهِ وَ إلتَجَا/ په‌نای برده بهر،

مانای بُو برد.

تَقَصَّرَ إِنْغَصَرَ: خَرَجَ مَاءَهُ/ گوشتا، ناره‌کی

دهرهات، ته‌پرسی تیا نه‌ما.

- بِهِ: إلتَجَا إِلَيْهِ/ په‌نای برده بهر، مانای بُو برد.

إِنْغَصَرَ: اسْرَعَ/ خَيْرَای کرد، په‌له‌ی کرد، گوپی دایه.

- الرِّيحُ: جَاءَتْ بِالْأَعْصَارِ/ کردی به

گیزه‌لوکه، خَوَلی مینا، کردی به گهرده‌لول.

عَاصِرٌ فَلَانًا: فِی عَصْرِ وَ جِيلٍ وَاحِدٍ/ ماوده‌می بو.

عَصَرَ: اسْتَخْرَجَ الْمَاءَ/ گوشتین، ناره (دهرمینان)،

لی‌گرتن).

- عَصَرَ: دَهَرَ زَمَنَ/ چاخ، دهم، کات، چه‌رخ،

سهردهم، سه‌ده، رَوژگار.

- : آخِرُ النَّهَارِ/ عَصَرَ، پاش نیوه‌پو، نیواره.

ال - الْجَلِيدِي/ به‌فره‌چاخ.

ال - الْحَجَرِي/ به‌رده‌چاخ.

- : صَارَ سَيِّدًا/ گهره بو، خَوِی زل کرد، رِزَی
له‌خَوِی نا.

- فِی دِينِهِ وَ مَذْهَبِهِ: كَانَ غَيْرًا فِيهِمَا مُدَافِعًا
عَنْهَا/ دهمارگری بو، توندوتیژ بو، تیره‌گه‌بو.

- إِعْتَصَبَ الْقَوْمُ: صَارُوا عُصْبَةً/ کومه‌لیان
کرد.

- الْعَمَالُ: (اضْرَبُوا) يَاحِى بُون، مانیان
گرت.

- - بِالشَّيْءِ: رَضِيَ بِهِ/ قایل بو، ویستی.
عُصْبَةً: شِدَّةُ بِالْعِصَابَةِ/ پیچای، به‌ستی‌وه.

- : جَوَعَهُ/ بَرَسِی کرد.

- فَلَانًا: جَعَلَهُ سَيِّدًا/ گهره‌ی کرد، رِزَی لی‌تا.

عَصَبٌ: عِرْقٌ/ دهمار، چه‌قه‌مار.

- : طَلَبٌ/ رِزَی ماسولکه، دهماری ماسولکه.

قَرَابَةٌ - : مِنْ جِهَةِ الْآبِ/ خَزْمَانِ بَاوَك.

عَصَبٌ: عِمَامَةٌ/ مِيزَه، سهرپیچ.

مُعَصَّبٌ: مَعْصُوبٌ: مُشْدُودٌ/ پیچراو، به‌ستراو.

عُصْبَةٌ: عَصَابَةُ الْجَبِينِ/ سهرپیچ، سهریه‌ست.

عَصَبِيٌّ: مُخْتَصٌّ بِالْأَعْصَابِ/ دهمار (زان، شوناس).

- الْمِزَاجُ: حَادُّ الطَّبِيعِ. سَرِيعُ التَّأَثُّرِ وَ الْإِنْفِعَالِ/

توره، زو‌مه‌ل نه‌چن، توند خو، توندپه‌وه دهمارگری،

که‌لله‌ره‌ق، شیت گری، جه‌نگ‌لی.

تَعَصَّبَ: حَمَاسٌ. غَيْرُهُ/ به‌رَوَشی.

- دِیْنِی (و مَذْهَبِی) دهمارگری تیره‌گه‌ری،

دهمارگری باوه‌پسی.

مُتَعَصَّبٌ: غَيْرُ/ به‌رَوَش.

- لَمَذْهَبٌ/ دهمارگری، تیره‌گه‌ر.

عَصَبِيَّةٌ: تَعَصَّبٌ: تَحَرُّبٌ/ دهمارگری، تیره‌گه‌ری.

- : قَرَابَةٌ/ خَزْمَايَتِی، خَوِشْتِی، په‌یوه‌ندیتِی.

عُصْبَةٌ: عِصَابَةٌ: جَمَاعَةٌ/ کومه‌ل، ده‌سته، تیپ.

- : عِصَابٌ: رِبَاطٌ/ سهریه‌ست، سهرپیچ،

سارخی.

- الْأُمُّ/ کومه‌له‌ی گه‌لان.

عِصَابَةٌ: جَمَاعَةٌ/ چه‌ته.

- : عِمَامَةٌ/ مِيزَه.

حَرْبُ الْعِصَابَاتِ/ چه‌ته‌گه‌ری.

عَصَارَة. عُصار. عصير، عصيرة: ما تُخْلَبُ مِنَّا
عُصْر/ شيراوگ، دُشوار، ناوگ، رينكاو، گوشراو.
- النباتات: عُصَارَة لبْنِيَة تَفْرُزُهَا بعض
النباتات/ شيرى ريوهك، ناوگ، ليكاو، شيراوگ.
عَصَارَة. مَعْصَر. مَعْصَرَة: آلة العَصْر/ گوشه-ر.
مَعْصَر: مَعْصَرَة: مكان العَصْر/ شوين گوشين.
عَصْرِي: حَدِيث/ تازه، نوِي، سه ردهم.
مُعَاَصِر: فى عهد و جيل واحد/ هار (دهم، چهرخ،
تومن، سهده).
إعصار: رِيح شديدة. رِيح تستدير و ترتفع/
گيزه لوگه، گه رده لول، خول بارين.
عصف:
عَصَف: اسرع/ گويى دايه، دايه غار.
- الدهر بهم/ آبادهم/ له ناري بردن، سه رگه ريلاني كرين.
- الزرع: جَرَّةٌ قِيلَ ان يَدْرِك/ به سه وزى درويه وه.
- . اغصَفَ عن الطريق: مال/ له پي لاي دا.
- ت. اغصَفَت الريح: اشدت/ با هه لي كرد، باي
هات.
- ت. اغصفت الحرب بهم: ذهبت بهم و
اهلكتهم/ له ناري بردن، ته فرو تنوي كردن، پرزه ي برين.
- الرجل: هلك/ پرزه ي بړا، په ريشان بو.
اعصف الزرع: حان ان يجر/ كاتي درونه وه ي هات.
عَصَف: هُبُوب/ با هه لي كردن.
- : حطام/ چل و چيو، پاشماوه.
عاصِفَة. عَصِيف: رِيح شديدة/ ره شهبا، باي قايم،
باگيزه، گه رده لول، شليوه.
عاصِف. مَعْصَف: فيه الريح/ باي هه يه، پاكه ي قايمه.
- : مائل عن الغرض/ سه رگرو، لادلو، پي
نه كار.
عُصَافَة: تين/ پوش، كا، وه ريو.
عُصْفَر الثوب: صَبَغَهُ بِالْعُصْفَر/ زه ردى كرد.
عُصْفَر: نبات يستخرج منه الصُغ/ جوړه روه كيگه،
گياگه زنه.
زيت ال - / رَوْن (عوسفور، قورتم).
عُصْفُور: طائر/ هه لي بچوك.
- الجَنَّة/ په روه سيلكه.

- دورى/ چوله كه، پاسارى.
- : الخشب الذى تُشَدُّ به رُؤس حبال الحمل/
دار به ستي بار.
- : عظم ناتِيء فى جبين الفرس/ نيسقانى
ناوچه وانى ولاخ.
عصافير: جمع عصفور/ چوله كه كان.
صاحت - بطنه. جاع/ برسى، سكي قوره ي هات له برسا.
عصم:
عَصَم: مَنَعَ/ قه ده غه ي كرد.
- : حَفَظَ و وقى/ پارازتى، پاراستى.
إِعْتَصَم و اِسْتَعَصَم به: اِلْتِجَا/ په ناي برده به-ر.
- و - به: لزمه/ پشتي گرت، پشتگيري كرد.
- و - بالصبر: تَجَلَد/ نارامى كرد، ثوقره ي
گرت.
- و - بالصمت: صَمَت/ بي ده نگ بو.
- و - من الشر و المكروه: اِمْتَنَعَ/ نه ي
كرد، خوى لئى دور خسته وه، وازى له خراپه ميتنا.
عَصَم. عَصَمَة: مَنَعَ/ قه ده غه كړدن، نه كړدن.
- : وقاية/ پارازتن، خولى پاراستن.
عَصَمَة: تَنَزَّهَ عَنِ الْخَطِيئَة/ دوريون له گونا ه و تاوان،
داوین پاكي.
- تنزّه عن الخطا/ دهر يون له هه له، هه له
نه كړدن.
صاحبة العَصَمَة. معصوم: مُنَزَّهٌ مِنَ الْخَطَا/ دور له
هه له، پايه بلند، خان.
إمْرَأَة فى عَصَمَة رجل: متزوجة/ نافرته ي به شو،
ميرددار.
عصام: عَهْد/ په يمان.
- : حِمَاةٌ هه لي گر، راگر، نه وپه ته ي مه شكه ي پي
هه لي نه واسرئ.
- : غُرَّة/ قولف، ده سك.
- : الكحل/ كل.
عِصَامِي: مُرْتَقٍ بجده و اِجْتِهَادِه/ خوږي گيښ،
به خوږيه وه نه نازى نهك به باوانه وه.
عاصِمَة: قَاعِدَة البلاد/ پاى ته خت.
مِعْصَم: موضع السوار من اليد/ مه چهك.

ساعة - / سه عاتی دست.

مقصوم: محفوظ/ پارێزراو.

- منزه عن ارتكاب الخطايا/ دور له تاوان و گوناوه، داوێن پاک.

- منزه عن الخطا/ دور له مه له.

معتصم: موضع الاعتصام/ په ناگه، سوپێر.

اعتصام: إلتجاء/ په ناگرتن، په نابردنه بهر.

عصمة: قلادة/ ملوانكه، گهردانه.

عصا:

عصا: ضرب بالعصا/ دارکاری کرد، به دار لێی دا.

- عصاية: قضيب/ دار، گوپال، کالۆك،

داردهست.

- عود/ شول، تول.

- الاجتماع والانتلاف/ کۆبونهوه و رێك کهوتن.

- الجماعة/ کۆمهله.

شق ال - : خالف جماعته/ له کۆمهله لایدا، لێیان جیا بیهوه.

شق - الطاعة: تمرّد/ یاخی بو، مه لێ تیزان.

إنشقت - القوم: وقع الخلاف بينهم/ تێك چوون، ناكوكیان تێكهوت.

قرع له ال - نئيه/ ناگاداری کرد، تێوهی ژهن.

قشّر له ال - : ابدی له ما فی ضميره/ چی پێ بو (پێیوت، بۆی مه له رشت).

القي المسافرين ال - : بلغ موضعه/ گهینشه جێ.

القي - الترحال: اقام/ لایدا، مه لایدا.

لین ال - : رقیق حسن السياسة/ روخۆش، پیاوچاك.

صلب ال - : عكس لین العَصا/ رهق، وشك، پیاوخراب.

عصى:

عصى. عصا: ضد اطاع/ لاساری کرد، به له سه بو.

- عاصي. استعصى على: تمرّد/ یاخی بو.

استعصى. تعصى. إعتصى الأمر: أصبح صعبا/ گران بو قورس بو.

- المرض: لا يُبرأ منه/ چاك نابیتتوه.

عصيان. معصية: ضد طاعة/ به له سه بون، لاساری، یاخی بون.

- تمرّد/ یاخی بون، یاخیتی، مان گرتن.

مُستعصى. مُتعصى: صعب/ گران، قورس.

- عُضال/ چاك نابیتتوه، ده رمانی نییه.

- راسخ مُمكن/ بنج داکوتاو، رهگ قول، جیگیر.

عاصي: ضد طائع/ به له سه، لاسار، سه به کۆبهنگ.

- مُتمرّد/ یاخی، سه رپیچ.

عصيب (فی عصب) عصيده (فی عصد)

عض:

عض: امسك باسنانه و شدّ/ به قهپ گرتی، قهپی پیاکرد، گازی گرت، گازی لێ گرت.

- الشيء: لزمه و استمسك به/ پێوهی لكا، پێوهی نوسا.

- به الزمان: إشتدّ عليه/ روژگار (گهستی، رهق بو له گه لیا).

عضّض. عضّ كثيرا/ به قايم گازی لێ گرت.

- على اللجام: حَكَمَ عليه. لاکه/ جوی بیهوه.

عضّ/ گاز، گازگرتن، قهپ پیاکردن.

عضّه/ قهپێك، گازێك.

عضاض. عضوض: كثير العضّ/ گازگر.

معضوض/ گاز لێگیرا.

عضّ. عضّ. عضّة: نبات شائك/ دپکهزی.

عضّ: شعير، حنطة، اليايس من الحشيش/ گه نم، جۆ، پوش و په لاش.

عضّ: سيء الخلق، شرس، خبيث/ بی ئابوو، دپ، دوپ.

عضاض: مايؤكل/ خۆراك.

عضاض: صبور/ به ئارام.

عضب:

عَضَب: قَطَعَ/ بپی.

- المرض: اقعده عن الحركة/ خستی، په کی خست.

اعضّب: مُشقوق الاذن/ گوێ دا بپاړو.

- مكسور القرن/ شاخ شكاو.

- من ليس له (خ) ناقة، بی بپرا.

- من له يد واحدة / قَوْلُ بِلَو، يَكْ دِهَسْت، كَوَلْ، كُوجْ.
 - من لا ناصِرَ له / بِنْ كَس.
 عضد:
 عَضَدَ. عَاضَدَ عَاوَنَ / يارمه تی دا، پشتگیری کرد، دهستی کرد.
 - عَضِدَ: شَكَا عَضُدَهُ / قَوْلَى نِيْشَا، هاولری قَوْلَى کرد.
 - إِسْتَعَضَدَ الشَّجَرَةَ: قَطَعَهَا / بَرِيَهْ، مه لای پاچی.
 تَعَاَضَدُوا: تَعَاوَنُوا / یارمه تی به کتریان دا.
 إِعْتَضَدَ: تَعَضَّدَ: إِحْتَضَنَ / باره شی پیاکرد، گرتیه (خَوَى، باره ش).
 - به: إِسْتَعَانَ وَ تَقَوَّى / پِئِی پشت نه ستور بو، قایم بو.
 عَضُدَ. مُعَضِدٌ: مُعِينٌ / یارمه تی دهر، پشتگیر.
 - تَعَضِيدٌ: مُعَاوَنَةٌ / یارمه تی دان، پشتگیری ده ستگرتن، باربو.
 - ناحیه / ناوچه، که نار.
 عَضُدَ: سَاعِدٌ / باهر، بازو، یاسک.
 عَظْمُ الْا - / نِيسْقَانِ یاسک، به ره ش.
 فَلَانٌ عَضْدِي اَي مُعِينِي وَ نَاصِرِي / یارمه تی و پشتگیرمه.
 مِعَضَدٌ: حديدَه كَالْمَنْجَلِ لِقَطْعِ الشَّجَرِ / تور، ته ور اس.
 مِعْضَادٌ: سَكِينٌ كَبِيرٌ / كِتَرْد.
 عَضْدٌ: قُوَّةٌ مَيِّزٌ، تِين.
 - الْوَرِقُ الْمَنْشُورُ / گه لای وه ريو.
 عضل:
 عَضَلَ. عَضَلَ عَلَيْهِ: ضَيَّقَ عَلَيْهِ وَ مَنَعَهُ / لِيْ تِيْكَ دَا، نه ی هیشته بی کا، دهستی به سه راگرت، لی قه ده غه کرد.
 - الْمَرْأَةُ عَنِ الزَّوْجِ: حَبْسَهَا وَ مَنَعَهَا / نه به هیشته شوو بکات.
 - به الأمر: إِشْتَدَّ / کاره که ی لای گران بو، باری گران بو.
 عَضِلَ: كَبُرَ عَضِلُهُ / ماسولکه کانی گوره بو، بازوی نه ستور بو.

أَعْضَلَ الْأَمْرَ: إِشْتَدَّ وَ إِسْتَفْلَقَ / روناکی تیا نه ما، کاره که گران بو.
 - به الأمر: ضاقت عليه فيه الحيل / کاره که ی لای گران بو، هیچ شتی که لکی نه بو، که لکی نه ما.
 - تَعَضَّلَ الدَّاءُ الْأَطْبَاءَ: اَعْيَاهُمْ / دهرده که پزیشکی میلان کرد.
 عَضَلْتُ، اَعْضَلْتُ الْمَرْأَةَ بَوْلَهَا: عَسَرَ عَلَيْهَا وَ لَادَتَهَا / به گران و ناره حهت منداله که ی بو.
 عَضَلٌ: قَوَى الْعِضْلُ / یاسک به میز.
 عَضَلَةٌ: واحدة عضل الجسم / ماسولکه، ماینچه.
 عَضَلِي: مختص بالعضل / ماسولکه ناس، ماینچه ناس.
 - مَكُونُ مِنَ الْعِضْلِ / مه موی (ماسولکه یه، ماینچه یه).
 - قَوَى الْجِسْمَ / به میز، به کار.
 عُضَالٌ: شديد / گران، ناره حهت، قورس.
 داء - : لادواء له / دهردی بِنْ دهرمان، دریزخایه.
 مُعْضِلٌ: مُشْكَلٌ / کیتشای، گران، گیروگرفتای.
 - مُحِيزٌ / سه رسو پهینه ر، شپزه که ر، شله ژین.
 - عضل: شديد القبح / زُور ناشیرین، سه گسار.
 مُعْضِلَةٌ: مُشْكَلَةٌ / کیتشه، گرفت، دیشوار، گرانی، گیروگرفت، سته م، دهردی سه ری.
 عَضَمَ: الْعِضْمَ: مِذْرَاقَةً / شه ن.
 عضو:
 عَضُو. عِضْوٌ: جزء من جسم / نه ندام، نه ندامی له ش.
 - واحد من جماعة / نه ندام، نه ندامی کر مه له یه، ثابونه.
 - طرف / پل.
 - قَضِيبٌ / نه ندامی نئیریتی، کیز.
 اعضاء التناسل / زا نه ندام، نه ندامی زاوئی.
 عضوی: آلی / نه ندامی.
 غیر عضوی: لا عضوی / نا نه ندامی.
 عُضْوِيَّةٌ (فی جمعیه) / نه ندامیتی، ثابونه.
 عطاء (فی عطو) عطار، عطارد (فی عطر) عطپ:
 عَطِبَ. اِعْطِبَ: تلف او هلك / په کی کهوت، له ناوچو، خراپ بو.

عَطِبَ. (عَطِبَ: اُثْلَفَ/ خرابی کرد، په کی خست، رزانی.
 - : (اهلك/ له ناوی برد، مرانی، هیلکی کرد.
 عَطِبَ الشَّرَابَ: طَيِّبَهُ/ خوشی کرد.
 عَطِبَ: ثَلَفَ/ خراب بون، په ک کهوتن.
 - : هَلَكَ/ له ناوچون، ویران بون، هیلک کردن.
 سریع ال - سریع التلف/ زو خراب نه بڼ، زو په کی
 نه که وځي.
 سریع ال - : سریع الفساد/ زو پیس نه بڼ، زو بڼگن
 نه کا.
 عَطِبَ: ریح خرقه او لطنه محترقه/ بؤس.
 عطر:
 عَطِرَ. تَعَطَّرَ. اِسْتَعَطَّرَ. تَطَيَّبَ/ بؤنی دا له خوی.
 - : كان طَيِّبَ الرائحة/ بؤنی خوش بو، بؤن خوش
 بو.
 عَطِرَ: طَيِّبَ/ خوشی کرد، بؤن خوشی کرد.
 تَعَطَّرَتِ البُیْتُ: لم تَتَزَوَّجَ/ شوی نه کرد، مایه وه.
 عطر: طيب/ بؤنی خوش، عطر
 - الورد: ماء الورد/ گولور.
 عَطِرَ. عَطَرَى. زكى الرائحة/ بؤن خوش.
 بُعْطِرَ: مُطَيَّبَ/ بؤن خوش.
 عَطَارَ: بائع العطور/ بؤن فروش.
 - : بائع العقاقير/ داوده رمان فروش، ورده فروش،
 عه تار.
 عطارة: روائح عطرية/ بؤن و بهرامه.
 - : عقاقير طبية/ داوده رمان، دهرمان.
 - : حرفة العطار/ عه تار، داوده رمان فروش،
 ورده فروش.
 عطارد: اقرب نجم سیار الى الشمس/ نه ستیزه ی
 زاوه.
 عطس:
 عَطَسَ. عَظَسَ: اَنْتَه العطسة/ پژمی.
 - الصنَّعُ: لُتَار/ شه به قی دا، روناک بوه وه، رُوژ بوه وه.
 عَطَسَهُ: جعله يعطس/ پژمانی.
 عَطَسَ. عَطَّاسُ: پژمین.
 عَطَسَتْ: اندفاع الهواء من الانف مع صوت/ پژمه.

عاطوس. ما يعطس منه: نشوق/ پژمه، بړنوتی،
 کړندوش.
 مَعَطَسَ. مِعْطَسَ: اُثْفَ/ لوت، که پو.
 عاطس: صَبِیح/ به یان.
 عطش:
 عَطِشَ: ضِدَ رَوَى/ تینوبو.
 - الیه: اِشْقَاقُ/ پیری کرد، ثاره زوی کرد.
 عَطِشَ. اَعْطَشَ: اَظْمَأَ/ تینوی کرد.
 عَطِشَ: ظَمَأَ/ تینویتی.
 عَطِشَ. عَطَّشَان. عَاطِشُ: ضَمَانُ/ تینو.
 - : مُشْتَقُ/ تامزؤ،
 ثاره زومه ند.
 عطف:
 عَطَفَ الی: مال/ لای، لای کرده وه، پېچی کرده وه،
 وه رگه پړا.
 - . عَطَفَ: ثَنَى/ نوشتایه وه.
 - : النشيء: اماله/ خواری کرده وه، لاری
 کرده وه، وه ری گتړا.
 - عنه: اِنْصَرَفَ/ وازی لای هینا، دهستی لای
 مه لگرت.
 - كلمة على اخرى/ وشه یه کی په یوه ندکړد به
 وشه یه کی تړه وه.
 - . تَعَطَّفَ علیه: رَقَّ له قلبه/ دلې بؤ سوتا، به زه یی
 پیامان توه.
 تَعَطَّفَ: اِنْحَنَى و مال/ خواریه وه، پېچی کرده وه، وه رگه پړا.
 - الثوب و بالشوب: ارتدی به/ له به ری کرد،
 له خو یه وه پېچا، خوی پې دابؤشی.
 اِنْعَطَفَ: اِنْثَنَى/ نوشتایه وه، خواریه وه، وه رگه پړا.
 تعاطف فی مشیتته: حَرَكُ راسه و تعامیل/ به لارو
 له نجه و لارو لار دؤیی.
 - القوم: عطف بعضهم على بعض/ به ته نگ
 په که وه هاتن.
 اِسْتَعَطَفَ: تَوَسَّلَ: اِلْتَمَسَ/ پاپایه وه، لالایه وه، دلایان
 به یه کتری سوتا.
 - ه: اِسْتَعَطَفَ خاطره: تَرْضَاهُ/ دلای
 هینایه وه چی، ناشتی کرده وه، داوای لای بوردنی کرد.

عَطَفَ: إمالة/ چه مانده، نوشتانده.

- إنعطاف: میل/ خواری، لاری، پیچ.

- حَنَوٌ: شفقه/ به زهیی، نازنو،

دلسوزی، به تنگنوه هاتن، په یوه ندی، په یوه ستی، دل پی سوتان.

عَطَفَ: جانب/ ته نشت، لا، ثم سه رو ته وسره.

أداة أو حرف الـ / نامرازی (په یوه ندی، په ك خه).

عَطَفَ: مُنْعَطَفٌ/ پیچ، لاری، سه ره و خواره.

- رُقاق/ کولان، لاکولان، کرچه.

مُنْعَطَفُ الوادی: منحناه/ سه رولیتزی، لیژی.

مِعْطَفٌ: مِعْطَافٌ/ پالتو، جرته، ساقو، زرت، قاپوت.

عاطف: أداة عطف/ نامرازی په یوه ندی.

- إزار/ پوشاك، پیخه.

- واصل/ په یوه نندکار.

- عطوف: شفیق/ دلسوز، په به زهیی، به سوز

میهربان.

عاطفة: شَفَقَةٌ/ خواستی دهرونی، دلسوزی، به به زهیی،

سوز، هست.

عواطف: جمع عاطفه. جَرَحَ العواطف: کسر

الخواطر/ دل شکندن.

عاطفی: عواطفی/ دلسوز، به به زهیی، به سوز، سوزی.

اعطاف: جمع عطف: إبط، جانب/ بن باخه،

ته نیست، لا، بن هنگل.

عطل:

عَطَلَ: عَطَلَ من كذا: خلا مِنْهُ/ لیتی په تی بو، تیا یا

نیه، تیا نه بو.

- ت. - ت المرأة: لم يكن عليها حُلّی/ خشلی پیوه

نه بو، روت بو.

- الاجیر: بطل عن العمل/ له کار که وت، وازی له

نیش میتا، ده ستی مه لگرت.

عَطَلَ الشيء: تركه ضیاعاً/ هه راموشی کرد، خستیه

پشت گوئی.

- اعجز عن العمل/ له نیش وه ستانی، نه یه پشست

نیش بکا، له کاری خست، په کی خست.

- المرأة: نزع حلیها/ خشله کانی (لی کرده وه، پی

داکه ند).

- المجلس: (أوقفه لأجل/ نه نجومه نی (راگرت،

راوه ستان).

- عاق/ دوی خست، په کی خست، وه ستانی.

تَعَطَّلَ: بقی بلا عمل/ بین نیش و بین کار دلنیش، پشوی دا.

- ت المدرسة: توقفت/ قوتا بانه که وته پشوه وه.

- ت الآلة: فسدت/ په کی که وت، له کار که وت، خراب بو.

عاطل: عَطَلَ من كذا: خال مِنْهُ/ نیه تی، پیوه ی نیه،

لیتی کراوه ته وه.

- بدون عمل/ بی نیش، بین کار، هیچ ناکات.

- متوقف: عاجز/ په ک که وتو، کار ناکات.

رجل - لا أخلاق له/ بین نابو.

إمرأة - غيرة شريفة/ بین نابو، سوزانی.

عطلة: بقاء بلا عمل/ پشو، بی نیشی، بین کاری.

- وقت الفراغ من العمل: إستراحة/ کاتی پشو،

رژه پشو، په روا.

- مدرسية/ پشوی قوتا بانه.

- كعطلة المحاكم و البرلمان: توقف عن العمل/

پشو، کاروه ستان.

تعطيل: القول بعدم وجود إله، إنكار صفات

الباري/ لاری بون له بونی خوا.

- إرجاء: تأجيل/ دواختن.

- تعويق/ تگه ره تن خستن، کوسپ دروست

کردن، په ک خستن.

- المدارس: إستراحة المدارس/ پشودان.

مُعَطَّل: بلا عمل/ بین نیش، بین کار.

- متوقف عن العمل/ له کار که وتو، په ک که وتو.

- كافر/ لاری له بونی خوا، کافر، گومرا.

مِعْطال: مُعْتَاد البطالة/ بین نیش، بین کار، ته مه.

عطن:

عَطَنَ: عَطَنَ الجلد: القاه فی العطان/ ده باخی کرد،

داپری پیوه کرد.

- الكتان و القنب: نَقَعَهُ لهتری/ خوشانی تا بیروئی.

عَطَنَ: إِطْعَنَ الجلد: وُضِعَ فی الدباغ/ ده باخ کرا.

عَطَنَ: تعطین/ ده باخ کردن، توك لی بونه وه، توك

وه رین.

تعطين القنب/ خوشاندن.

عِطَان. مواد يُجَعَلُ فِيهَا الْجِلْدُ إِلَى أَنْ يَتَفَسَّخَ صَوْفُهُ / داپو، دهباخ، گهره‌سته‌ی پیسته خۆش کردن و

روان‌دانه‌وه‌ی توك، جه‌ووت، مازو، گزگل.
عطا:

اعطى: ضِدُّ اخَذَ / دای.

- قَدَمٌ / پێشكه‌شی کرد.

- مَنَحَ / به‌خشی.

- مَثَلًا / نمونه‌ی مِثْلِی‌وه.

تعاطى: تناول. اخَذَ / وه‌ری گرت.

- الْأَمْرُ: قَامَ بِهِ. خَاضَ فِيهِ / خۆی تَن فِرْدَا، کردی.

- عَمَلًا: مَارَسَهُ / کردی، پېشه‌یه‌کی کرد.

إِسْتَعَطَى. تَعَطَّى: تَسَوَّلَ / پاراپیه‌وه، ده‌روه‌زه‌ی کرد،

سوآلی کرد، ده‌ستی پان کرده‌وه.

تَعَاط: اخَذَ (او تناول) وه‌رگرتن.

عَطَاءٌ. عَطَا. عَطِيَّةٌ: مَا يُعْطَى. هِبَةٌ / خه‌لات،

به‌خشین، پێ‌دان، دیاری.

- - - ثَمَنٌ مَعْرُوضٌ / نرخ دانان.

مُعْطٍ: ضِدُّ اخَذَ / بده‌ر.

معطاه: كَثِيرُ الْعَطَاءِ / بده‌ر، به‌خشنده.

إِسْتَعْطَاءٌ: تَسَوَّلَ / پاراپانه‌وه، ده‌روه‌زه‌کردن، سوآل

کردن، ده‌س پان کرده‌وه.

مُسْتَعْطٍ: مُتَسَوِّلٌ / ده‌روه‌زه‌گر، دواوگر، سوآل‌گر.

عظم:

عَظْمٌ: خِلَافُ صَغُرَ / گه‌ره بو، مه‌زن بو، زال بو.

- أَعْظَمَ الْأَمْرُ عَلَيْهِ: صَعَبٌ وَ شَقٌّ / گران بو،

ناپه‌حه‌ت بو، دژواربو.

عَظْمٌ: فَخْمٌ وَ بَجَلٌ وَ كِبَرٌ / گه‌ره‌ی کرد، مه‌زنی کرد،

ریزی لوتنا.

تَعَظَّمَ: إِسْتَعَظَّمَ. تَعَاظَّمَ: تَكَبَّرَ / گه‌ره بو، خۆی گه‌ره‌کرد.

تَعَاظَّمَ الْأَمْرُ: صَارَ عَظِيمًا / کاره‌که زۆر گه‌ره‌و گران

بو.

إِسْتَعَظَّمَ الْأَمْرُ: رَأَى (أو عَدَّهُ عَظِيمًا) زۆر به‌گه‌روه‌و

گران ماته پېش چاوی، گه‌روه‌ی کرد، زل کرد.

- تِ الْفِتْنَةِ: إِشْتَدَّتْ / ناژاوکه زۆر زیادی کرد،

ته‌نیه‌وه، خراپه‌ت بو.

عَظْمٌ: قَصَبُ الْحَيَوَانِ وَ الْإِنْسَانِ / نِيسْكَ، نِيسْقَان.

- عَظْمُ الشَّيْءِ: أَكْثَرُهُ / زۆره‌كه‌ی، به‌شی زۆری.

عَظْمِي: كَالْعَظْمِ (أو مِنْهُ) وَهَكَذَا نِيسْكَ، نِيسْكَی.

هیکل - : مجموع العظام / نِيسْكَ په‌یگر، نِيسْكَ به‌ند.

عَظْمٌ: عَظْمٌ: ضِدُّ صَغُرَ / گه‌ره‌یی، مه‌زنی.

- - : (اهمیه) بایه‌خ، گرنگی.

عَظْمَةٌ: كِبَرٌ / شانازی، لوت به‌رزی، فیز، بایی بون،

ته‌نته‌نه، ده‌بده‌به.

- : جلال / مه‌زنی، گه‌ره‌یی، شکو، شکومه‌ندی.

صاحب‌ال - / خاوه‌ن شکو.

مرض‌ال - : جنون العظمة و الاضطهاد / خۆ به

گه‌روه‌زانین، ده‌ردی خۆ به زل زانین.

عظیم: ضِدُّ صَغُرَ / گه‌روه، که‌ته، زل.

- : جلیل. هام / مه‌زن، گرنگ، شکومه‌ند، شکودار.

- : فَاخِرٌ / نایاب، نادیده.

- النَّفْسُ (أو الْأَخْلَاقُ) / جوامېر، ره‌وشت بالا.

عظيمة مُعْظَمَةٌ: مُصِيبَةٌ شَدِيدَةٌ / به‌لای گه‌روه،

کاره‌سات.

تَعَاظَّمَ: تَفَاخَرَ. تَكَبَّرَ / له‌خوبایی بون، فیز، تروفیز.

تعظيم: تَفَخَّرَ / مه‌ل دان، گه‌ره‌کردن.

مُعْظَمٌ: أَكْثَرُ / زۆریه، به‌شی زۆری.

- : غَايَةُ. أَقْصَى / ئه‌وپه‌ی، ئه‌وپه‌یه‌كه‌ی.

مُعْظَمٌ: مُبْجَلٌ / گه‌روه‌کراو، شکودار، شکومه‌ند، به‌پرز.

مُتَعَظَّمٌ: مُتَكَبِّرٌ / له‌خوبایی، لوت به‌رز، فیزن، فیز.

عظي:

عَظَايَةُ. غِطَاةٌ: سَحَابِيَّةٌ / مارمیلکه، شه‌وگه‌رد.

عِظَّة (فِي وَعْظٍ)

عِف:

عَفٌّ: تَعَفَّفَ: أَصْبَحَ عَفِيفًا طَاهِرًا / پاک بو، خاویز بو،

داوین پاک بو.

- عَنْ كَذَا: إِمْتَنَعَ / وازی لَی هِتْنا، ده‌ستی لَی مه‌ل

گرت.

تَعَاَفَ الْمَرِيضُ: تَدَاوَى / چاک بوه‌وه.

عَفَّةٌ: عَفَافٌ: طَهَارَةٌ / پاکي، خاویزتی، داوین پاکي.

- : نَزَاهَة / راستی، دهست پاکی، دوس و
دەروەن پاکی.

عَفْ : عَفِيف : طاهر / خاوین، داوین پاک، بێگەرد،
پوخت.

- : نَزِيه / راست، دەست پاک.

عِفَاف : دَوَاء / دەروان.

عفا (فی عفو)

عَفِج : مِعْفَجَة / مِعْجَاج : مِضْرِب المِلايس / گەلا کوتک.

عَفَر :

عَفَر : اَعْفَر : عَفَرَة / فِي التراب : مَرَّعَة و دَسَة / فِيه /
لە خۆلا تلانیوه، گەوزانی.

تَعَفَّر : اِنْعَفَر فِي التراب : تَمَرَّغ فِيه / خَوَى (گەوزان،
تلانوه).

- الشَّيْء : تَتَرَّب / خَوَلَاو بو، خَوَلَى گرت.

عَفَر : تَرَّب / خَوَلَاو کرد، خَوَلَى پێتو کرد، تَوَزَاو کرد.

عَفَر : عَفَر : عَفَار : تُرَاب / خَوَل، تَوَز.

اَعْفَر : عَفَر : مُتَرَّب : بِلَوْن التراب / خَوَلَاو.

عَفَرَة : عَفَرَاء : شَعَر القَفَا / يَال، يَال و دو، کەلە موج.

عَفَر : عَفَر : حَلَوَف : ذَكَر الخَنْزِير / يەکانە.

عَفَرِيَت : شَيْطَان / دِيَو، خِيَو، شەيتان، دەعبا.

- : كَثِير الاحْتِيَال / قِيَل باز، تەلەكە باز،

ساختەچی.

مَكَان فِيه - : مَسْكُون / خێوی مەیه.

عَفَرَة : شَيْطَانَة / تەلەكە بازی.

عَفَش :

عَفَش : جَمَعَ / كَوَى کردەوه.

عَفَش : عَفَاشَة : مَا لَا خَيْر فِيه / بێكەك.

- : الْمُسَافِر : اَمْتَعَتْ / كەل و پەلی رێبوار.

- : الْمَنْزِل : اِثَاث / كەل و پەلی ناوماڵ.

عَفَص :

عَفَصُ الْبَلُوط : نَتَوَه يَحْصِلُ عَلَى شَجَر الْبَلُوط / مازو،

سێچكە، گۆگل.

عَفَص : دَوَاء قَابِض / دەروانی سێچون.

عَفَاص : غَطَاء الْقَارُورَة / سەر قاپ، دەمەوانە، سەر،

دەمەلێن، تۆپەوانە، قەپاخ.

عَفَط :

عَفَط : ضَرَبَ بِشَفْتِيه / جِطِي (لێتدا، كەن، كێشا).

عَافَط : عَافِط : ضَرُوط / جِط لێتدەر.

عَفَط : ضَرَطَة بِالشَّفَتَيْن / جِط.

عَفَن :

عَفَن : تَعَفَّن : قَسَد / خَرَاب بو، بُوْنی کرد، بُوْگەنی کرد،

كەپووی هەل هێنا، پەپولهی هەل هێنا، گەنی، پرکی

کرد.

عَفَن : عُفُونَة : قِسَاد / گەنین، خَرَاب بو، بُوْن کردن،

بُوْگەن کردن.

- : كَرَج : فَطَر / كەپو، پرك، پۆسان.

عَفَن : مُتَعَفَّن : فَاسِد / كَرَج / كەپوایی، بُوْن کردو،

بُوْگەن.

عَفُونَه الدَّم : مَرَض فِي الْمَوَاشِي / لارەشە، بُوْگەنەتا.

- : الْظَلْف : دَخَس / تَارَنگ، شەلكە، تەبەق.

تَعَفَّن : فَسَاد / بُوْن کردن، خَرَاب بو، بُوْگەن کردن،

گەنین، (كەپو، پەپوله) هەل هێنان.

عَفَه (فِي عَف)

عفا :

عَفَا عَنْهُ أَوْ عَنْ ذَنْبِهِ : صَفَح عَنْهُ / لێی بورد، بەخشی،

لێی خۆش بو، خوا بەخشی.

- : عَنْ الشَّيْء : اَمَسَكَ عَنْهُ / وازی لێهێنا، خَوَى لێ

دورخستەوه، دەستی لێ هەل گرت.

- : اَللّٰهُ عَنْهُ : مَحَا ذَنْبِهِ / خَوَالە گوناھمی خۆش بو.

- : عَفَا : مَحَا / سِپَریەوه، نەیهیشت، لایبرد.

- : اَللّٰهُ عَمَّا سَلَفَ : الَّذِي هَات مَات / مەرچی بو رۆی.

عَافَى : اَعْفَى : شَفَى / چاکی کردەوه.

- : - : دَفَعَ عَنْهُ السَّوَاء / دەردو بەلای لێتدا.

تَعَاْفَى : شَفَى / چاکی کردەوه.

اَعْفَاهُ مِنَ الْأَمْرِ : بَرَّأَهُ مِنْهُ / سەرفرازی کرد، لێی خۆش

بو، بەخشی.

اَعْفَى بِحَقِّهِ : وَقَاهُ إِيَّاهُ / دایەوه، مافی خۆی دایەوه.

اِسْتَعْفَى : طَلَب الْعَفْو / داوای لێبوردن و بەخشینی

کرد.

- : طَلَبُ إِعْفَاءِهِ مِنْ أَمْرٍ / وازی هێنا، نەیبوست

بێکا، داوای لێبوردنی کرد بۆ نەکردنی کارێک.

- : اِسْتَقَالَ مِنَ الْعَمَلِ / وازی لە نیش هێنا.

عَفُو. عَفَاء: مَحُو/سپینه‌وه.
 - : صَفَح/لایټ‌وړدن، به‌خشین.
 - : فَضَّل. مَعْرُوف/چاکه، پیاوړه‌تی.
 عَفْوًا: ارجو صفح‌مک/بیه‌خشه، نکای لایټ‌وړدن نه‌کم.
 - : من تلقاء ذاته/له‌خوږیه‌وه، خوږه‌س، له‌خوږا.
 - : إعتباط/به‌ریک‌وټ.
 عافی: مُسامح/به‌خشنده.
 - : طویل الشعر/توک دريژ، توکن.
 - : ضیف/میوان، داواکار.
 عافیة: صِحَّة تامّة/ته‌ندروستی چاک، ره‌نگ و یو.
 - : قُوَّة/هیز، توانا، تین.
 إغفاء: صَفَح/لایټ‌خوښ بوڼ، به‌خشین، لایټ‌وړدن.
 إستغفاء: طلب العفو/دواى لایټ‌وړدن و لایټ‌خوښ بوڼ کړدن.
 - : من منصب: إستقالة/ول‌هینان، ده‌ست‌ه‌ل‌گرتن.
 عَفْوَى: تَلَقَّاهُ. من تلقاء نفسه/خوږه‌س، له‌خوږیه‌وه، له‌خوږا.
 عاف، مُعْتَفٍ: مَحُو/سپړاوه، کوږاوه.
 عَفَاء: ثَرَاب/خول، خاک، گل.
 عَق: عَقّ الولد والدّه: عَصَاء: شَقّ عصا طاعته/یاخی بو، به‌له‌سه‌بو، به‌قسه‌ی باوکی نه‌کرد.
 - ت. أَعَقَت الفرس: حَمَلَتْ/ناوس بو.
 عَقّ: عاقّ: عاص: ضِد بار/سه‌ره‌پو، یاخی، به‌له‌سه، خوږیږی.
 عقیق: عَقَّة: شَعَر کل مولود/قزی ساوا.
 - : خَرَز احمر/شیلان، گه‌ومه‌ری شو چرا، نه‌فیک، سلیمانی.
 - : وادی ضیقّ/چه‌م و جوگه‌ی ته‌سک.
 عَقُوق من الخیل: حامل/ناوس.
 عَقَق: طائر علی شکل غراب. کندش/خومه (ریژه، رژه)، قشقه‌ره، قه‌له‌باچکه.
 عَقِب: عَقَبَ: جاء بعد/له‌دواپیدا هات، به‌دواپا هات.
 عَقَبَ علیه: نَدَدَ علیه و بَيَّنّ اغلاطه/په‌رچی دایه‌وه مه‌له‌کاشی ده‌رخست، به‌سهریه‌وه نه‌چو.

- علی الحديث: عَلَقَ علیه/به‌دواپا دوا، قسه‌ی کړد، له‌سهری رقی.
 اغْتَب الرجل: رَجَعَ مِنْ شَرِّ اِی خیر/گه‌پایه‌وه.
 - نَسَلًا: اُنْجَبَ: خَلْف/وه‌چه‌و نه‌وه‌ی خسته‌وه، مندالی بو.
 - الامر: حَسَنَتْ عاقِبته/دواپا بو، تاخر خیر بو.
 - له: جازاه بخیر/پادا‌شتی به‌چاکه دایه‌وه.
 عاقبه بذنبه و علیه: قاصه/سزای دا.
 - : نأوبه/توره‌ی کړد، توره‌ی له‌گل‌کړد، به‌دواپا هات.
 تعاقب: تَتَابَع/به‌دواى یه‌کتردا هاتن، به‌رودوا بوڼ.
 تعقب: تَتَّبَعَ/دواى که‌وت، یو‌ی گه‌پا.
 - : لاحق و طارد/شوینی که‌وت، دواى که‌وت، راوه‌دوی نا.
 - عن الخير: شک منه/دودل بو، پرسى کړده‌وه.
 - من امره: ندم/په‌شیمان بو‌وه.
 عَقِب: تابع. لاحق/پاشکو، له‌گل، له‌شوین، به‌دواپا.
 - : عَقِب: مؤخر القدم/پاژنه، پاژنه‌ی پښ.
 - : ولد/مندال، وه‌چه، نه‌وه.
 - : ولد الولد/نوه، مندالی مندال، کوږه‌زو‌کچه‌زا.
 جاء عَقِبُهُ و بِعَقْبِهِ: اِی خَلْفَهُ/به‌دواپا هات.
 رَجَعَ علی عَقْبِهِ: اِی الطريق التى جاء منها/به‌ریگه‌ک‌ی خویدا گه‌پایه‌وه.
 وطىء عَقْبُهُ: مَشى فی اثره/شوینی که‌وت، شوین پښی ه‌ل‌گرت، دواى که‌وت.
 سافر علی عَقِب الشَّهر: اِی فی آخره/له‌کوټایى مانگدا رویش.
 راساً علی عَقِب/ره‌هیل بوڼ، سهره‌و‌خوار، سهره‌ره‌و خوار، سهره‌نگری.
 عَقِب: عَقِبى. عاقبة: آخر/دواى، کوټایى.
 - : نتیجه/نه‌جام.
 - : السجارة: قُل/قنگه جگه‌ره.
 - : الشمعه و قلم الرصاص.. /بنه‌موم، قنچک قه‌ل‌م، پاش ماوه.
 عَقَبَة: عائق/ته‌گه‌ره، کوټسپ.
 - : الطريق فی الجبال/ریگه‌ی ناو شاخ، ریگه‌ی سهره‌و‌ژوده.

عُقَاب: کاسِر/ دال، رهش دال، دالاش، بازوری،
 خه رتهل، داله که رخور.
 - ملحق: ابادقن/ دالاش.
 عُقْبَة: مُنَاوِبَة/ توره.
 - : آخر/ پاشماوه، دوامین.
 عُقَاب: عُقُوبَة: قَصاص/ سزا.
 قانون العقوبات/ یاسای سزا.
 مُعَاقِب: مُوَقَّع القصاص/ سزاده.
 - : متناوب/ توره گر.
 - : اَتِ بَعْدُ/ نهوی تر، دوی نو.
 مُعَاقِبَة: إِيقَاع القصاص/ سزادان.
 عُقِبَ: تال/ نهوی تر، دوی نو.
 - ذلك: بَعْدُ ذلك/ دوی نو، پاشان.
 - الباب: الذي يدور عليه/ گریژده نه.
 تَعَقَّب: تَتَّبِعُ/ له سر رؤین، به نوادا گه ران، شوین
 که رتن.
 - : مُلَاحَظَة وَ مَطَارَدَة/ شوین که رتن، دواکه رتن.
 تعاقب: تتابع. توال/ یه که له دوی یه که، دوا به دوا.
 بال - بالتتابع. علی التوالی/ به دوی یه که، به رودوا.
 مُتَعَابِب: مُتَتَابِع/ یه که له دوی یه که، دوا به دوا.
 - : مُتَوَالٍ/ توره.
 عَاقِبَة: نَسْل/ وه چه، نه وه.
 - الشیء: نتیجه، نه نجام، ناکام، ناکامی شت.
 یعقوب: ذِکْر الحِجَل/ نیره پور.
 عُقْبُول: بَقَايَا الْعِلَّةِ او الْعِدَاوَةِ/ کونه قین، پاش ماوه
 دهر دو ناخوشی.
 - : مَا یَخْرُجُ عَلَی الشَّفَّةِ بَعْدَ الْحُمَى/ تامیسک.
 عقد:
 عَقْدٌ: عَقْدٌ: ضِدُّ حَلٍّ/ گریژی دا، به سستی.
 - البیع (او العَهْدُ/ اَقْرَ/ برانیوه، به سستی، بریاری
 له سر دا، سه لماندی.
 - الصَّفَقَة: اِتِّفَاقٌ/ پیکی هینا، به سستی.
 - الخیط: جَعَلَ فِیهِ عَقْدَةً/ گریژی دا، گریژی تن خست.
 - البناء: عَمَلَ السَّقْفِ/ سه ری گرت.
 - النِّیَّةُ (او العزم): عَزَمَ عَلَی. نوی/ بریاری دا، په یمانی دا.

- علی المِراة. اِقْتَرَنَ بِهَا/ ماره ی کرد، ماره ی
 ژنه که ی بپی، بو به ماوسه ری.
 - جلسه: اِجْتَمَعَ/ کوری گرت، کوبونه وه ی کرد،
 کوبونه وه.
 - قرصاً: طَلَبَ/ قهرزی کرد.
 - فصلاً: کَتَبَهُ/ نویسه وه.
 - علی الشیء: عَاهَدَهُ/ په یمانی دا، په یمانی به ست،
 گفتی دا.
 - عنقه الیه: لَجَا/ په نای برده بهر.
 - الزهرة اصبحت شمراً/ گرتی، به ری گرت، هلی پنجا.
 - ناصيته: قَطَبُ جَبینِه/ ناوچه وانی گرز کرد، مؤن
 بو، خوی مؤن کرد.
 - لِسَانُهُ: اسکنه/ زمانی به ست، بی ده نگ بو.
 عقدوا الخناصر: اِشْتَبِكُوا/ باوه شیان کرد به ناو قه دی
 یه که رتا، ده ستیان دایه یه خه ی یه که ری، چنگیان کرد
 به په که دا.
 عَقْدُ الْأَمْرِ: (رَبْکَه/ کاره که ی (شیان، ناوژان)، په شیری کرد.
 - الکلام: تَکَلَّمَ بِمَوْضُوعٍ/ به نهیتی و نادیار دوا، دای
 به سر یه که دا.
 عقد لِسَانُهُ: اِحْتَبَسَ/ زمانی به سترا.
 تَعَقَّدَ: اِنْعَقَدَ. عَقْدُ اللَّبَنِ: تَخَثَّرَ/ بزکا، خست بو وه.
 - : ضِدُّ اِلْحَلِّ/ گریژدرا، به سترا.
 - : الْأَمْرُ: اِرتَبَكَ/ ناوژا.
 اِنْعَقَدَ الْمَجْلِسُ: اِجْتَمَعَ/ کوبونه وه، کورگیرا،
 کور دانیشت.
 تَعَاقَدَ مَعَهُ: اِتَّفَقَ مَعَهُ/ رِکَ کورت له که لی، پیک مات.
 اِعْتَقَدَ: صَدَّقَ/ باوه پی کرد، بریوی کرد، سه لماندی.
 عَقْدٌ: ضِدُّ حَلٍّ/ گریژدان، به سستی.
 - : اِتِّفَاقٌ مَثُونٌ/ به لَیْنِ نامه، قه واله.
 - : حَلْفَةٌ/ بازنه.
 - اِيجَار: اِتِّفَاقٌ مَثُونٌ/ به لَیْنِ کری، رِکَ کورت نامه ی
 کری.
 - الْمُلْكِيَّةُ: حُجَّةٌ/ تاپوی رهش، سه نهدی تاپو، مولک
 نامه.
 - من الأغداد: عَشْرَاتُهَا/ ده یه کان.
 - من السنين: عَشْرَ سِنَوَاتٍ/ ده سالان.

عَقَفَ. عَقَفَ: عَوَجَ/ خوارى كرده‌وه، چه‌مانیه‌وه، لاری كرده‌وه.
تَعَقَّفَ: اِنْعَقَفَ: تَعَوَجَ/ خولربومه، چه‌وتايومه، لازربومه، چه‌مايومه.
أَعَقَفَ: مَعْقُوف، عَقْفَاء: (عوج/ خوار، لار، چه‌ماوه.
عَقْل: عَقْلٌ: رِبَاطٌ/ به‌ستی، گریئی دا.
- الدَّابَّةُ: رِبَطٌ قَوَائِمُهَا/ په‌لی و لاخه‌کئی به‌سته‌وه، پی‌وه‌ندی کرد.
- الدَّوَاءُ بَطْنُهُ: مَسْكَةٌ/ قه‌بزی کرد.
- الشَّيْءُ: فَهْمُهُ/ تَبَيُّنٌ گه‌یشت، تَنگه‌یی.
- : اِدْرَاكٌ/ مَوْشِ هات‌وه، قامی كرده‌وه، تَنگه‌یی.
- : اَلِيهِ: لَجَا/ په‌ناى برده‌به‌ر.
عَقْلٌ: صَبْرُهُ/ عَاقِلًا/ ژیری کرد، ناقلی کرد، تَبَيُّنٌ گه‌یاند.
تَعَقَّلَ: تَفَكَّرَ/ مَوْشِ هات‌وه، پیری كرده‌وه.
إِعْتَقَلَ: حَجَزَ: حَبَسَ/ گرتی، به‌ندی کرد، ده‌ست به‌ری کرد، ده‌ستی به‌سه‌راگرت.
- الدَّوَاءُ بَطْنُهُ: مَسْكَةٌ/ قه‌بزی کرد.
- : مِنَ الدَّمِ: اخَذَ الدِّيَّةَ/ خوینی (كوژانه‌وه، سه‌ند، دا).
اِثْقَلَ لِسَانَهُ: حَبَسَ عَنِ الْكَلَامِ/ زمانى به‌سترا، قسه‌ی بۆ نه‌كرا.
إِسْتَعْقَلَ: ظَنَّهُ عَاقِلًا/ وایزانی ژیره، به‌ ناقلی دانا.
عَقْل: مَرَكُزٌ أَوْ قُوَّةُ الْإِدْرَاكِ/ نه‌قل، بیر، مَوْش، ناوه‌ز.
- : اِدْرَاكٌ/ ژیری، هه‌ست پښ کردن، هه‌ستیاری، زرنکی.
- : تَمْيِيزٌ/ جیا‌كردنه‌وه، هه‌ست پښ‌کردن.
- : فَهْمٌ/ تَنگه‌یشتن.
- : ذَاكِرَةٌ/ بیر، بیر‌كردنه‌وه، ژیری، بیر‌وه‌ری، كه‌وته‌وه‌بیر.
- : رِبَاطٌ/ به‌ستن، گریئ‌دان، شه‌ته‌ك دان.
- : دِيَّةُ الْقَتِيلِ. ثَمَنُ الدَّمِ/ خوین بائی، نرخی خوین، خوین بژاردن.
سليم او صحيح ال - مُدْرِكٌ/ ژیر، مَوْشيار، وشيار، ناقل.
من عقله: بَلَا اِسْتِشَارَةً/ له‌خو‌یه‌وه.
عقلی: ذَهْنِي/ ژیری، مَوْشياری.
عَاقِلٌ: لَهُ عَقْلٌ/ ژیر، زرنگ، مَوْشيار، ناقل.

- : حَكِيمٌ/ دانا، زانا.
- : مُدْرِكٌ، مُمَيِّزٌ/ تَنگه‌یشتو، كارامه.
- : سَلِيمُ الْعَقْلِ/ هه‌ستیاری، مَوْشيار، شیت نیه.
- : دَافِعُ الدِّيَّةِ/ خوین بژیر.
عَقُولٌ: مُدْرِكٌ/ تَنگه‌یشتو، كارامه.
- : دَوَاءٌ يَفْقُلُ الْبَطْنَ/ ده‌زمانی سك چون.
عاقول: عَقُولٌ: شَوْكُ الْجَمَالِ/ حوشت‌ر خۆر، وشتر ئالوك.
مَعْقُولٌ: عَقِيلٌ: يُدْرِكُهُ الْعَقْلُ/ نه‌قل هه‌ستی پښ‌ه‌كا، هه‌ستی پښ‌ه‌كړئ.
- : يَقْبِلُهُ الْعَقْلُ/ گونجاو، ماقول، به‌جڼ، په‌سه‌ند.
غیر - : لَا يَدْرِكُهُ الْعَقْلُ/ ناچیتنه نه‌قل‌وه، پښ‌نازانئ.
غیر - : لَا يَقْبِلُهُ الْعَقْلُ/ نه‌گونجاو، نابجڼ، ناپه‌سه‌ند.
عُقَّةٌ: عُقْدَةٌ/ گریئ.
عِقَالٌ: مَا يُشَدُّ عَلَى الرَّاسِ/ عه‌گال.
- : الدَّابَّةُ: قَبْدٌ/ پی‌وه‌ند، ده‌ست به‌ند، پاش به‌ند.
إِعْتِقَالَ: حَجَرَ أَوْ حَبَسَ/ گرتن، گیران، ده‌ست به‌سه‌را کردن، به‌ند‌کردن.
مُعْتَقَلٌ: سِجْنٌ/ به‌ندی‌خانه، گرتو‌خانه.
- : مَسْجُونٌ/ به‌ند، گیراو.
- : مَلْجَأٌ/ په‌نا.
- : الْجَبَلُ الْمَرْتَفِعُ/ کتوی بلند.
مَعْقِلٌ: حِصْنٌ/ قه‌لا.
عَقِيلُهُ: زَوْجَةٌ/ ژن، هاوسه‌ر، خیزان.
- : الْقَوْمُ: سَيِّدُهُم/ سه‌رگه‌وره، كوئخا.
عَقَمَ: عَقَمَ: كَانَ عَقِيمًا/ زې‌بو، نه‌زوك بو، نازئ، زپه.
- : عَقَمَ: أَعْقَمَ: قَتَلَ الْجَرَاثِيمَ/ پاك‌ژی كرده‌وه، ميك‌ژیی كوشت.
عَقَمَ: طَهَّرَ/ بژانديه‌وه، سوتانديه‌وه.
عَقَمَ. عَقَمَ. عَقَمَ: عَقَمَ: عَقَمَ: عَقَرُ/ زپى، نه‌زوكى.
عَقِيمٌ: لَا يَلِدُ/ نه‌زوك، تات، زپ.
- : عَدِيمُ الثَّمَرِ/ زېن په‌رك.
تعقيم: تَطَهَّرَ/ پاك‌ز کردن، خاوین کردن.
- : إِبَادَةُ الْجَرَاثِيمِ/ ميك‌ژوب كوشتن.

مُعَقَّم: مُطَهَّر/ پاکیز، خاوین، پاکیزکراو، برزینراو، سوتینراو.

مُعَقَّم: مُطَهَّر/ پاکیزه، خاوین کار.

عَقَوَق (فی عَق) عَقِيدَة (فی عَقْد) عَقِيرَة (فی عَقَر)

عَقِيق (فی عَق) عَقِيلَة (فی عَقْل)

عَك:

عَكَ الیوم: اِشْتَدَّ حَرُّهٗ مَعَ احْتِبَاسِ الرِّيحِ/ گهرمی

کرد، سرودی با نیه.

عَكَ. عَكِيك. عَكَّة. عَكَّة: شِدَّةُ الْحَرِّ/ چرچی گهرما.

عَكَّة. قَرِيبَة صَغِيرَة لِلسَّمَنِ/ میزه.

عَكَر:

عَكَرَ (عَكَرَ الْمَاءُ: ضِدَّ صَفَا/ لَيْلَ بَو.

عَكَرَ عَكَرَ: ضِدَّ رَوَّقَ/ لَيْلَى کرد، شله قانی.

- كَبَّرَ/ چپراشهی کرد، ناژوهی نایوه، هه ژانی، تیکی دا.

(عَكَرَ اِغْتَكَّرَ اِشْتَدَّ اِخْتَلَطَ/ چه واشه بو، هه ژا، زیادی کرد.

عَكَرَ: ضِدَّ صَفَاءِ (و رَوَاقِ/ لَيْلَى.

عَكَرَ. مُعَكَرَ: كَدَّرَ/ چلپاو، لیلی، قوپاو، لیته.

- - : مُضْطَرِبَ/ شپرزه، چه واشه، هه ژاو.

عَكَز:

عَكَزَ عَلَى عَكَزَتِهِ: اِثْكَأَ/ به دار نه پوا، خوی دا به سه ر

داره کهیدا.

عَكَزَ. عَكَزَة: عَصَا/ دار، داردهست، دارشقی، گالوگ،

گوپال.

- الراعي: عصا/ گالوگ، گرجان.

عَكْس:

عَكَسَ: قَلْبَ/ مه لی گپراپه وه، ناوه ژوی کرد، نه م دیو

نهودیوی کرد، پیچه وانه ی کرد.

- اِنْعَاسُ النُّورِ (و الحَرَارَةِ) (و الصُّورَةِ) اِرْتَدَّ/

دایه وه، (روناکی، گهرمی، تیشکی) دایه وه.

عَاكِسَ: خَالَفَ/ به ره لهستی کرد، په رچی دایه وه،

سه ریچی کرد.

تَعَاكُسَ. اِنْعَاسَ: اِنْقِلَابَ/ ناوه ژو بو، مه لی گه پایه وه.

- - : اِرْتَدَّ/ گه پایه وه، دایه وه.

عَكْس: قَلْبَ/ ناوه ژو کردن، مه لی گپراپه وه، پیچه وانه

کردن، پیچا.

- كَذَا: ضِدَّ مُنَاقِضَ/ دژ، پیچه وانه.

بَالَ - : بِالضِدِّ/ به پیچه وانه، وانه.

و اَلْ - بِالْعَكْسِ/ به پیچه وانه ی به کتری، به

پیچه وانه وه.

عَاكِسَ: قَالِبَ/ ناوه ژو کرد.

- : رَادَّ/ په رچدر.

عَاكِسَة النُّورِ (و الحَرَارَةِ: اِدَاةُ عَكْسٍ/ په رچاوه، په رچ

دهری، روناکی و گهرمی، نامیری په رچاوه ی.

اِنْعَاسَ: اِرْتِدَادَ/ دانوه، په رچ دانوه، په رچاوه یی.

زَاوِيَة اَلْ - / گُوشَه ی په رچ.

مَعكُوس. مَعكُوس: مَقْلُوبَ/ مه لاوگه پاو، نه م دیو

نهودیو، ناوه ژو، پیچه وانه.

- - : كَالنُّورِ وَ الحَرَارَةِ: مُرْتَدَّ/ په رچ

داوه، داوه.

مَعَاكِس: مُخَالَفَ/ دژ، دژبان.

عَكْش:

عَكْشُ الشَّغَرِ: اِلْتَوَى وَ تَلَبَّدَ/ ناژوگا، بژیوه وه، چو

به په کدا، تیگ چو.

تَعَكَّشُ الْأَمْرِ: تَغَسَّرَ/ ناژوگا، سهخت بو، گران بو.

عَكْش. مَعكُوش: الْجَعْدُ الْمُتَلَبِّدُ/ لول، ناژوگا، بژ.

- : رَجُلٌ لَاخِرٌ فِيهِ/ پیاری بِن کهک، بِن خیر.

عُكَّاش، عُكَّاشَة: عَنكَبُوت. بَيْتُ الْعَنكَبُوتِ/

جَالِالُوكَة، هیلانه ی جالالوکه.

عَكَف:

عَكَفَ عَلَى كَذَا: اِنْهَمَكَ فِيهِ وَ لَازِمَهُ/ خوی پیوه گرت،

دهستی لَ هه لئاگرئ.

- عَلَى: اِنْكَبَ عَلَى/ خوی دا به سه ریا، سوربو له سه ر.

- عَكَفَ عَنْ: مَنَعَ/ وازی لَ مینا، دهستی لَ هه لگرت.

- - - : تَعَكَّفَ. اِعْتَكَفَ فِي الْمَكَانِ: اِنْزَوَى/

خوی جیا کرده وه، له جیتی خوی مایه وه، لاترسکی

بهست.

- - - : عَنْ النَّاسِ: عَاشَ فِي عَزَلَةٍ/ به

تهننا ژیا، گُوشه گیر بو، په نای گرت، خوی له خهک

جیا کرده وه.

عَكَفَ الشَّغَرِ: جَعَدَهُ/ لول کرد.

عَاكَفَ عَنْ كَذَا: مَلَّامَ لَهُ/ وازی لَ ناهینتی، دهستی لَ

مه لی ناگرئ.

- و معتكف عن الناس: يعيش في عُزلة/ عيب/ خهوش، شوره‌یی، كه‌م و كوپی.
- كُوشه‌گیره، به‌ته‌ن‌ها ئه‌ژی، تێكه‌لی ناكا.
- عَكف. معكوف: جعد/ لول، هۆنراوه.
- عكم: عكم: جمع و شد/ كزی كرده‌وه، به‌ستی، گوزده‌ی كرد، كردی به‌كوزده.
- عن كذا: إمتنع او كفَّ عن/ وازی‌هینا، نه‌ی‌كرد، ده‌ستی لی‌هه‌لگرت.
- عكم. عكام: ماشد و جمع/ به‌ستراو، پێچراو، كۆ، گوزده‌كراو.
- عكن: عَكَنَ البطن: تَنَنَّى لحمه سمناً/ سکی (لۆچی تێكه‌وت، داكه‌وت).
- عَكَنَ: ما إِنْطوى و تثنى من لحم البطن/ لۆچی سكه‌ورگ داكه‌وتن.
- مَعَكَنَ: مُخْطَف. مکتئب/ رویه‌ریو، په‌ست، مه‌ل بێزكاو، بێ‌تاقه‌ت.
- : مُخْطَف الصحة/ نه‌خۆش، ده‌رده‌دار، نه‌ندروست تێكچو.
- عل: عَلَ: لَعْلُ: عَسَى/ خۆزگه، ره‌نگه، كاشکی، له‌وانه‌یه.
- . عَلَّلَ. اَعْلَ الرجل: سَقَاهُ تَباعاً/ په‌كه‌ بینه‌ ئاوی دایه.
- عَلَّلَ: بَيَّنَّ السبب/ رونی كرده‌وه، هۆی ده‌رخست، پاساوی دایه‌وه.
- النفس بكذا: تَعَمَّنَى. تطلع الي/ ئاوازی خواست، خۆزگه‌ی كرد.
- تَعَمَّنَ: لَبَدَى الحَجَّة و تمسك بها/ بیانوی (مێنایه‌وه، گرت).
- بكذا: تَشَاغَلَ/ خۆی‌خه‌ریك كرد.
- تَعَلَّلَتْ. تَعَالَتْ المرأة من نفاسها: خرجت/ چله‌ی چو.
- إغْتَلَّ. عَلَّ: مَرَضٌ/ نه‌خۆش كه‌وت، توشی نه‌خۆشی بو، زه‌داربو.
- بكذا. تعلل: التمس عذراً/ بیانوی مێنایه‌وه، پاكانه‌ی كرد.
- عَلَّة: مَرَضٌ/ ده‌رد، نه‌خۆشی، زه‌ده.
- عيب/ خه‌وش، شوره‌یی، كه‌م و كوپی.
- سبب/ هۆ.
- حُجَّة/ بیانو، په‌لپ.
- مَصْدَر. اصل/ سه‌رچاوه، بنه‌په‌ت.
- حَرْف - / پیتی لاواز، پیتی ده‌نگدار.
- حُرُوف العِلَّة و هي الف. واو. ياء/ پیت لاوازه‌كان (ئه‌لف، واو، یه‌).
- على عِلَّاتِهِ: كما هو/ چۆنه‌ ئاوا، وه‌ك خۆی، به‌چاك و خراپه‌یه‌وه.
- عَلِيل. مُعَلَّل. مَعْلُول: مريض/ نه‌خۆش، ده‌رده‌دار، زه‌ده‌دار.
- إعتلال الصِّحَّة: مَرَضٌ/ نه‌خۆشی، ده‌رد، زه‌ده.
- الحرف/ پیت لاوازی.
- مُعْتَلل الصِّحَّة: بِمَقَامٍ/ نه‌خۆش، ده‌رداوی، زه‌ده‌دار.
- : فيه حَرْف عِلَّة/ پیتی لاوازی تیاپه‌.
- تعليل إيضاح السبب/ رونی كرده‌وه، ئاشكرا كردن، هۆده‌رخستن، پاساودان.
- لايمكن تعليله/ رونی ناكرێته‌وه، هۆی نازانئێ و ده‌رناخێ.
- عَلَّة: ضَرَّة/ هه‌وێ.
- بَنَوَعْلَان: بَنُو امهات شَتَّى. اُخْوَةٌ من اب واحد/ دایك جیاپی، باوك برا، برای باوكی.
- علب: عَلَبَ. عَلَبَ: حَزَّ او وَشَم و خدش/ روشانی، نیشانه‌ی له‌یدا، هێلی له‌یدا، نیشانه‌ی كرد.
- عَلَبَ: عَبَأَ فِي عُلْبِهِ/ خسته‌ی قوتوه‌وه، دای‌گرتوه‌وه.
- عُلْبَةٌ: إِنْاء يُعَلَّب فيه/ قوتو، ته‌نه‌كه، ده‌فر.
- تعليب: وضع و حفظ في عُلْبَةٍ/ قوتوكردن، داگرتنه‌وه.
- مُعَلَّب: موضوع في عُلْبَةٍ/ قوتوكرا، داگیراوه.
- مُعَلِّبات: الاطعمة المحفوظة في علب/ قوتوكراو، خواره‌مه‌نی ناوقوتو.
- عِلْبَاء: عَصَبَةٌ في صفحة العنق/ گێپه‌ره‌ی مل.
- علج:
- عالج المريض: داواه/ تیماری كرد، ده‌رمانی كرد، چاکی كرده‌وه.

- الْأَمْرُ: مَارَسَهُ / چاره‌ی کاره‌ک‌ی کرد، جی‌به‌جی کرد، به‌پیوه‌ی برد.

- الْمَوْضُوعُ: احاطَ / او اَلَمْ به / چاره‌ی کرد، چوه بنج و بناوانی، تی‌گه‌یی.

- الْحَدِيدُ او الْفُولَانُ: سَقَاهُ / زاخوی دایوه.

تَعَالَجَ الْمَرِيضُ: تَعَالَى الْعِلَاجُ / چاره‌ی وه‌رگرت، دهرمانی وه‌رگرت.

عِلَاجُ: مُعَالَجَةٌ / چاره، چاره‌سه‌ر، چاره‌کردن، دوه‌ره‌کردن.

- دَوَاءُ: طِبَابُ / دهرمان، چاک‌کار، چاکار.

عَلِجَ: كَافِرٌ / گرم‌ا، بِن‌تاین، کافر.

عَلَفَ: عَلَفَ الدَّابَّةُ: اطعمها / نالیکی دیه، ناژوی دا.

- وَ سَمَنَ: يَنْنَ / دای‌به‌ست.

إِعْتَلَفَتِ الدَّابَّةُ: أَكَلَتْ / نالیکی خوارد، ناژوی خوارد.

عَلَفَ: عَلُوفَةٌ: عَلِيقُ الدَّابَّةِ / نالیک، ناژو.

عَلِيفٌ: مَعْلُوفٌ. مَعْلُوفَةٌ: عَلُوفَةٌ: دَابَّةٌ مُسَمَّنَةٌ / دابه‌ستراو.

- : دَابَّةٌ مَعْلُوفَةٌ / نالیک دراو.

مَغْلَفٌ: مَغْلَفٌ: مَوْضِعُ الْعَلَفِ / ناخوپ، دانگه، ناژوگه.

عَلَافٌ: بَاشِعُ الْعَلَفِ / نالیک فروش.

عَلِقَ: تَعَلَّقَ: اسْتَمْسَكَ / نوسا، لکا، پیوه‌ی نوسا، پیالکا، پیوه‌ی گیرسایه‌وه.

- : قَلْبُهُ بِهِ: أَحْبَبَهُ / دلی پیاجو، خوشی ویست، گرفتاری بو.

- : بِالْحَبَالَةِ: أَوْقَعَ فِي فَخٍّ / که‌وته داوه‌وه.

- : يَفْعَلُ كَذَا: شَرَعَ فِي. بَدَأَ / ده‌ستی (پن‌کرد، دایه).

- الصَّبِيُّ: مَصَّ أَصَابِعَهُ / په‌نجه‌کانی مژی.

- تِ الْأُنْثَى: حَمَلَتْ / سکی پر پر بوو، ناوس بو.

تَعَلَّقَ: تَدَلَّى / شَوْرپیوه‌وه، هل و اسرا.

- : بِهِ: خَصَمَهُ / مۆگری بو، پیوه‌ی به‌سترا.

عَلَقَ الْأَمْرُ: أَرَجَاهُ / درای خست.

- : أَمِيَّةٌ عَظِيمَةٌ عَلَيَّ: أَعْطَى أَمِيَّةً / گرنگی پن‌دا.

- : بِهِ: رِبَطُ / پیوه‌ی به‌ست، پیا‌ه‌ل واسی.

- : شَرَحَ / لای دوا، لایکی دایوه، لای کۆلیه‌وه، راه‌ی کرد.

- : الْبَابُ: رَكْبُهُ وَ نَصَبُهُ / دای‌مه‌زارد، دای‌نا، بۆی کرد.

- : أَعْلَقَ: دَلَّى / هه‌لی‌واسی.

أَعْلَقَ: وَضَعَ دَوْدَةَ الْعَلَقِ / زه‌روی گرت.

عَلَاقَةٌ: صِلَةٌ / خزمایه‌تی، دوستایه‌تی، ناشنایه‌تی، خۆشه‌ویستی.

- : إِرْتِبَاطُ / په‌یوه‌ندی، به‌رژه‌وه‌ندی له نیتوانا، په‌یوه‌ستی.

- : خُصُومَةٌ / نارپکی، ناحه‌زی، ناکۆکی.

تَعَلَّقَ: إِرْتِبَاطُ / په‌یوه‌ندی.

- : حُبٌّ / خۆشه‌ویستی، دل‌داری، دل‌به‌ندی.

تَعْلِيقٌ: تَدْلِيَةٌ / هه‌ل و اسین، شوپرک‌ده‌وه.

- : عَلَى كِتَابٍ: شَرَحَ: تَفْسِيرُ / راه، لایک دانه‌وه، لای‌دون.

مُعَلَّقٌ / دَوَانُ بَيْتٍ.

مَتَعَلَّقٌ: مُرْتَبِطٌ / پابه‌ندی، به‌سراو.

مُعَلَّقٌ: مُدَلَّى / هه‌ل و اسراو.

- : مَوْقُوفٌ / وه‌ستاو، راوه‌ستاو، وه‌ستینراو.

- : بَكَدَا / او علیه / مُرْتَبِطٌ / به‌ستراوه به‌...، په‌یوه‌ندی هه‌یه، پیوه‌ی به‌ستراوه.

جِسْرٌ - / پردی هه‌ل و اسراو.

حِسَابٌ - / حِسَابِي وَه‌ستینراو، راوه‌ستاو.

عَلَاقَةٌ: هه‌ل و اسه‌ر.

- : الثِّيَابُ / به‌رگ هه‌ل و اس.

مِعْلَاقٌ: لِسَانُ / زمان.

- : عُلُقَةٌ رَتْهُ وَ كَبِدُ وَ قَلْبُ الْحَيَوَانِ / سی و جگر، جه‌رگ و ناو.

رَجُلٌ - : كَثِيرُ الْخُصُومَةِ / ناحه‌زدار، سه‌ر به (گنجه‌ل، گوبه‌ند).

عُلُقَةٌ: عُلَاقٌ: مَا يُتَعَلَّقُ بِهِ قَبْلَ الْغَدَاةِ / به‌رکۆل.

عُلَيْقَةٌ: دَعْلٌ. اِيَكَةٌ / ده‌وه‌ن.

عَلِقَ: عُلُقَةٌ: دَوْدَةُ يَمْتَصُّ الدَّمَ / زه‌رو.

- : دَمٌ / خوین.

عَلِقَ: عَلِقَ: تَفْسِيرُ / به‌نرخ، گران به‌ها.

عَلَقَمَ: مَرَّ. كُلُّ شَيْءٍ مَرًّا / تال، هه‌مو شتیکی تال، تالگه.

- حَنْظَلُ / گوزالک.

عَلِيقُ. عَلِيقَةُ الدَّوَابِّ: علف / تالیک، نالِف.

عَلَک:

عَلَک: مُضَغٌ وَ لَک / جوی.

عَلَک: کَل صَمَغٌ یُعَلِّک / نهوی بجورئ، بنیشْت، جاکچه.

عَلَم:

عَلَم. عَلَمٌ: وَ سَمٌ. جَعَلَ لَهُ عَلَامَةً / خالی کوتا، نیشانهی

(کرد، دانا).

عَلِمَ الْأَمْرَ: عَرَفَهُ / فِیْرِبُو، فِیْرِبُو، فِیْرِبُو، زانی، پئی زانی، لئی دون

بو.

- الْأَمْرُ وَ بِهِ: شَعْرٌ بِهِ وَ الْحَرَكَةُ / هستی پئی کرد، تئیی

گهی.

- اَعْلَمَ: اِنْشَقَّتْ شَفْتُهُ الْعَلِیَا / لَیْزُو قَلِیْشَا.

عَلِمَ الْعِلْمُ أَوِ الصَّنْعَةَ: جَعَلَهُ یُعَلِّمُهَا / فِیْرِبُو کرد.

- هَذَّبَ: فِیْرَه رَهوشتی کرد، پهروه ردهی کرد،

دهرسی دادا، ته مئی کرد.

اَعْلَمَ الْأَمْرُ وَ بِهِ: اِطَّلَعَهُ عَلَیْهِ / تئیی گه یاند، ناگاداری

کرد، پئیی وت.

تَعَلَّمَ الْعِلْمُ أَوِ الصَّنْعَةَ: اِتَّقَنَهَا / فِیْرِبُو، فِیْرِبُو، زانی.

- تَتَقَفَّ / روناکیر بو.

- دَرَسَ / خوئندهی.

اِسْتَعْلَمَ مِنْهُ عَنْ: اِسْتَخْبَرَ مِنْهُ / لَیْزُو، فِیْرِبُو، لَیْزُو رَهوشت زانی.

عَلَم: مَعْرِفَةٌ / زانیاری، زانئین.

- ضِدَّ جَهْلٍ / فِیْرِبُون، خوئندهواری.

- اِحْدَ الْعُلُومِ / زانست، دیارناو.

- دَرَايَةُ / ناگاداری، ناگالی بون، تیگه یشتن.

عَنْ - / زانیارانه.

طَالِبٌ - / تَلْمِیْذٌ / قوتا بی.

وَ اَلْ - عِنْدَ اللَّهِ / خَوْنَه زانی.

لَیْکِنْ فِی - کَم / ناگاتان لَیْزُو، پِیْتان رَئَه گه یتم، بابزئین.

عِلْمِی: ضِدَّ عَمَلِی / بَیْرِدُو زانیارانه.

- مَخْتَصَّ بِعِلْمٍ / زانستی.

- مَدْرَسِی / قوتا بخانه بی، خوئنده مه نی.

عَلَامٌ. عَلِیم. عَلِیمُ بِکُلِّ شَیْءٍ / زانیار، زانا.

عَلَامَةٌ. تَعْلَامَةٌ: کَثِیرُ الْعِلْمِ وَ الْمَعْرِفَةِ / زانزان، زانیار،

تیگه یشتو، مه لاجاک.

عَالِمٌ. مُتَعَلِّمٌ. عَلَامَةٌ: حَکِیم / زانا، زانیار، تیگه یشتو.

- رَجُلٌ عِلْمٌ: لَوْدَعِی / ماموستا، پیای زانستی.

- ضِدَّ جَاهِلٍ / خوئنده وار.

- بِالْأَمْرِ: دَارِ بِ. مُطَّلِعٌ عَلَی / ناگادار.

عَلِیم: الْمُتَصَفِّ بِالْعِلْمِ / زانیار، تیگه یشتو.

إِعْلَامٌ: إِخْطَارٌ / ناموزگاری کردن، پئوتن، پئیراگه یاندن،

وریا کردنه وه، ناگانامه.

- شَرْعِی / ماره بی نامه.

اِسْتِعْلَامٌ: اِسْتِخْبَارٌ / پرس کردن، پرسیار کردن، هوال

پرسین.

مَكْتَبُ اِسْتِعْلَامَاتٍ / پرسیارگه، پرسگه.

تَعْلِیم: تَلْقِینُ الدَّرْسِ / فِیْرِبُون، پئوتن، فِیْرِبُو،

تیگه یاندن.

- تَهْذِیْبٌ / پهروه رده کردن، فِیْرَه رَهوشتی چاک

کردن، پیگه یاندن.

فَنَ اَلْ - / هونه ری فِیْرِبُون.

تَعْلِیمَاتٌ: اِرْشَادَاتٌ / ناموزگاری، ناراستیاری، رنمای.

تَعْلِیمِی: تَرْوِیْضِی / راه بی، فِیْرِبُو.

مُعَلِّمٌ: عَلَیْهِ عَلَامَةٌ / نیشانه (دار، کراو)، شَهَقْلَ کراو،

دیاری کراو.

- مُتَعَلِّمٌ: مُدْرَسٌ / فِیْرِبُو کراو.

- مُهْذَبٌ / پهروه رده کراو، رَهوشت چاک.

مُعَلِّمٌ: مُدْرَسٌ / ماموستا، فِیْرِبُو.

- خُصُوصِی. خَاصٌ / ماموستای تابه بی.

مُعَلِّمَةٌ: مُدْرَسَةٌ / ماموستای تافرهت، داده.

دَارُ أَوْ مَدْرَسَةُ الْمُعَلِّمِیْنَ / قوتا بخانه بی ماموستایان.

دَارُ الْمُعَلِّمَاتِ / خانه بی ماموستایانی تافرهت.

مَعْلُومٌ: مَعْرُوفٌ. ضِدَّ مَجْهُولٍ / زانراو، دیار، ناسراو.

- یَقِیْنًا / بِنِ گومان، دَلَّ نیا.

صِیْقَةُ الْمَعْلُومِ / شِیْوَه دیار، رِیْزَه دیار (دیار، زانراو).

مَعْلُومَاتٌ: اِخْبَارٌ / هوال، دهنگ و باس.

- دَرَايَةُ / زانیاری، زانئین.

مُتَعَلِّمٌ: ضِدَّ جَاهِلٍ / خوئنده وار.

عَلَمٌ: رَايَةُ / نالا، به یداخ.

- اَعْلُومَةٌ. نَصَبٌ یَهْتَدِیْ بِهِ / نیشانه.

- سَیِّدُ الْقَوْمِ / سرگه وره، دهم راست.

اسم - / دیارناو، ناری دیار.
 علامه: سَمَة / خال، نیشانه، دوشم، نامار، هیتما، شهقل، په یوه ندی.
 - : دلیل / نیشانده.
 - : طحین ناعم / ناردی (سفر، ورد).
 اغلومة: ما يُنصب فيهدى به / نیشانه، راگه ین.
 عالم: الخلق كله / گیتی، جیهان.
 عالمی: دنیوی / جیهانی.
 اعلم: مشقوق الشفه العليا / لیو داقلیشاور.
 علمة: علمة: شق في الشفه العليا / داقلیشاور لیو.
 علام: كلمة مركبه من على حرف جَر و ما الاستفهامية. على ما: لماذا / بچی، له برچی، له سرچی.
 علماء: درع / قهلقان، مه تال.
 عيلم: ضفدع / بوق.
 - : عيلام: الضبع الذكر / نيره که متیار.
 علن:
 علن. علن. علن. اِغْتَلَن اِسْتَعْلَن الامر: خلاف خفی / زانرا، ناشکرايو.
 عالن. اِغْلَن الامر و به: اظهرة / ناشکرای کرد، رای که یاند، دهری خست.
 اِغْلَن: اذاع / بلاوی کرده وه، دهری بری، چاپی دا، رای که یاند.
 - : انذر / رای که یاند، ناگاداری کرد.
 - : الحرب: اِشْهَر الحَرْب / هلی گیرسان، شه پی (تایه وه، به رپا کرد).
 علانية: خلاف السر / ناشکرا، دیار.
 علانی: الظاهر امره / له پو، به ناشکرا.
 علنی: جهری / له پو، به ناشکرا.
 علناً: جهراً / به ناشکرای.
 علن: ضد خفی / دیار، ناشکرا.
 إعلان: إظهار / دهر خستن، خستنه پو.
 - : نشر / بلاو کړنه وه، بانگ شه.
 - : إذاعة خبر / راگه یاندن، جاردان.
 - : مداع / بلاو کړا، راگه یاتراو.
 - : نشره / ناگاداری، بقی ناگاداری، پوپیاگنده.

لوحة إعلانات / تهخته ی راگه یاندن، یافته.
 علیه (فی عل)
 علا:
 علا. علی. اِغْتَلَى: اِرتَفَع / به رز بوه وه، ه لچو.
 - - - - - مکان: صَعْدَه / سرکه وت، چوه سرې، پیا ه ل زنا.
 - - - - - الدابة ركبها / سواربو، سوارې بو.
 - الرجل: غلبه و قهره / زال بو، سرکه وت، به زانی.
 - : صار اعلا منه / به رز بوه وه، له و به رز تر بو.
 - : علی: فاق / پيشکوت، سرکه وت، به رز بوه وه.
 - - - - - النهار: اِرتَفَع / روژ (بوه وه، به رز بوه وه).
 - الامر و له: اِستطاع / کردی، توانی، بیکا.
 - في الارض: تَجَبَّر و تَكَبَّر / خوی به زل گرت، به فیز بو، زورداري کرد.
 علی. اِغْلَى: رَفَع / به رزی کرده وه، سرې خست.
 - - - - - رقی: پیشی خست، گهری کرد، به رزی کرده وه.
 - - - - - المتاع: نَزَله / دای گرت، هیتایه خواره وه.
 - الشيء: صَعْدَه / سرکه وت، چوه سرې.
 تعالی اِستعلی: اِرتَفَع / به رز بوه وه، زل بو.
 تعانت: تَعَلَّت المرأة من مرضها: خَرَجَتْ / چاک بوه وه، رزگاری بو.
 تعال: هَلَمْ / احضر / وهره، بې، ناوهره.
 عال مُرتَفَع / به رز، بلند، گهردن کesh.
 - : رفیع / پایه به رز، شکودار، شکومه ند.
 - : شدید (صوت) / گهره، به رز، زل، دهنکی زل.
 بصوت - / به دهنکی به رز.
 عال: جَيِد للغاية / زړبایش، چاک.
 (علی: ضد اسفل) / به رز، به رز تر، سره وه.
 - : ارفع من. فوق / له و به رز تر، سره وه.
 - : درجة: اقصى درجة / ټوپه پی، ټوپه په کي.
 - : منزلة: اسمی / پایه دار تر، مزتر، شکومه ند تر.
 من - الى اسفل / له سره وه بقی خواره وه.
 من عل. من عل. من علا: من فوق / له سره وه، به بلند یوه.
 اعلاه: آفأ / قبلأ / ټوپه پی (پيشه وه، سره وه)، پيشو.
 مذکور - / ناوبراو، (له پيشه وه، له سره وه) ناوبراو.

من الاعالی / له بهر زاییه کان، له بلندییی کان.
 تَعْلِيَة: رفیع / بهر زکردنه وه، بلند کردنه وه.
 الله تعالى / خوی گه وره، میهره بان.
 مُتَعَال: مُرتفع / خو به زل گر، به تپوفین.
 عَلِي: مُرتفع / بهر ز، بلند.
 - رفیع / بالا، پایه دار، مه زن.
 ال - من الاسماء الحسنی / له ناوه کانی خواوه ند،
 بهر ز، بالا، بلند.
 ال - المتعالی / خو به زل گر، به تپوفین.
 علیاء: سماء / ناسمان، عاسمان.
 - غلیا: مکان عال / شوینی بهر زو بلند.
 - - : خلاف السفلی / سهر وه.
 عَلِيَّة: عُرْفَة عالیة / ژوری سهر وه، بالاخانه، ژوری
 بهر ز.
 - عَلِيُون: طبقة الاشراف / خواپن داوان، چینی
 (بالا، سهر وه، خواپن داوان).
 علیان: الضخم الطویل / زه به لاج.
 - : الصوت الجهور / دهنگی (زل، ژورگه وره)،
 قیزه.
 علاة: سندان / ده ستگا.
 علاوة: زیادة. ماعْلَقُ بعد الحمل / سهر بار، سلو.
 - ماهیة: زیاده الراتب / سهر یاری موچه، زیاده ی
 موچه.
 - علی / سهره پای.
 علی:
 علی: فوق / سر، له سر.
 - : لاجل. فی سبیل / بۆ، له پیتاوا، له بهر، له.
 - (كقولك بذل المال علی فقره) / سهره پای، له گال.
 - (كقولك رفع الدعوی علیه) / لئ کرد، شکاتی
 لئ کرد.
 - (فی حساب القسمة) / له سر، دابهش به سهر.
 - ذوقه او عقله: علی کیفه / به ثاره زوی خو ی.
 - ما: علام: لِمَاذَا / بۆ، بۆچی، بۆچ، له بهر چی،
 له سهر چی.
 - حین غفله: فجأة / کوت و پر، له پر، له نا کاو.
 - ضوء کذا / له شیوه و چۆنییتهی شوا، به گوژی، وهک.

- عهد فلان / له سهرده سستی، له سهرینی فلاندا.
 - وشك / خهریکه، نزیکه، شه ونده ی نه ماوه، ها کا.
 يُعْتَى - العود / له سر عود گورانی نه لئ.
 عَلَيْهِ ان يفعل کذا / نه بی بیکا، له سهریته بیکا.
 - نقود / دراوی لایه، قهرزازه، وامی له سهره.
 و - بناء - / کهواته، که واین.
 کذب - / دروی له گال کرد.
 ما علیک من کذا / وازی لی بینه، حه قت نیه به سهری وه.
 عم:
 عَم: شَمَل / گرتیه وه، هه موی گرتیه وه.
 عَمَم: ضِد خَصَص / هه موی گرتیه وه، به هه موانی
 راگه یاند، گشتانی.
 - : لبس العمامة / میزه ری بۆ به ست.
 ثَعَم: لبس العمامة / میزه ری به ست.
 عام. عامة: خلاف الخاص / گشت، گشتی، هه مو،
 ژذبه.
 الامن ال - / ناسایشی گشتی.
 الراي ال - / رای گشتی.
 الصالح ال - / بهر ژه ونده ی گشتی.
 النفع ال - / سودی گشتی.
 مَبْدَا - / ریسای گشتی.
 مدیر - / بهر پیوه بهری گشتی.
 عامة الناس: خلاف خاصتهم / کهسانی ناسایی،
 ژذبه.
 عموم: شمول / گرتیه وه، هه موان گرتیه وه، ژذبه.
 - : کل / هه مو، هه موان، گشت.
 علی ال - : بوجه الإجمال / تیکرا، هه مو، به گشتی.
 عمومی: غیر خصوصی / گشتی.
 - : عام. شامل / باو.
 مکان - / شوینی گشتی.
 عامی: دارج. مالوف / باو، ریشتهو.
 - : من عامة الناس / کهسانی ناسایی.
 - : سوقی / بازاری، هه ره مه.
 اللغة العامية. لغة السوق / زمانی (ره مه کی، جلقه،
 زان).
 عمیم: شامل / گشتی، باو.

تعميم: ضد تخصيص/ بلاوکردنه، گشتاندن.

عوام: عامة الناس/ کهسانی ناسایی، که دا.

عمامة: عمامة. مایلف علی الراس/ میزه، سر (پیچ، بهست).

مُعَمَّم: لابس العمامة/ میزه به سر.

عَمَّ: اخو الأب/ مام، برای باوک.

ابن الـ - او ابنه الـ - / ناموزا، ماموزا.

زوجة الـ - / ناموزن، زنی مام.

عَمَّة: اخت الأب/ پور، تیتک، خوشکی باوک.

ابن الـ - او ابنه الـ - / پوزا، تیتکزا.

عَمَّ عَمَّا. عن ما/ بۆ، بۆچی، له چی.

عَمَّا قریب: بعد وقت قریب/ به م نزیکانه، پاش ماوه یه کی کم.

عَمَّن. عَنْ مَنْ: حول/ ده رباره ی کن، ده رباره.

عمد:

عَمَدَ الْأَمْرَ وَالِيه. تَعَمَّدَ الْأَمْرَ: قَصَدَ فعله/ به نه قست کردی.

- الیه: ذهب الیه/ بۆی چو، چو بۆ لای.

- (اعتمد: ستمد/ رای گرت، کوله کی (دایه بهر، خسته ژین).

- تَصَرَّر/ کردی به (گاور، فه له).

تَعَمَّدَ الْأَمْرَ: قَصَدَه/ به (نه قست، قستی) کردی.

- و اعتمد: قبل المعمودية/ کرا به گاور، بانگی گاوریتی پیادار، بو به (گاور، فه له).

إِعْتَمَدَ الْحَاطِطُ وَ عَلَى الْحَاطِطِ: إِثْكَا/ پالی پیوه دا، پالی به دیواره که وه دا.

- هُ وِ اعتمد علیه: إِنْكَلَ علیه/ پشتی پی بهست.

عَمَدَ: دَعَم. سَمَدَ/ پشتگیری، پال پشت، کوله که.

- تَعَمَّدَ: قَصَدَ/ نه قست، قستی، هه وس.

- و تَعَمَّدَ سابق: عَقَدَ النِّیَّةَ. سبق التصميم/ پیشه کی پیاردان.

عَمَدًا. تَعَمَّدًا. عَنْ عَمْدٍ: قَصَدًا/ به نه قست، به دهستی نه قست، به هه وس، به قستی، به تاره زو.

عَمْدَى. تَعَمَّدَى/ نه قستی.

عُمْدَة. عماد: دعامة. مرتکز/ کوله که، پال پشت.

- البلد: شیخ البلد/ کوپخا.

عماد: عمود: دعامة/ کوله که، پایه.

- معمودية: تنصیر/ کردن به گاور، گاور کردن.

عمود: قائمة/ چلاک، ستون، دارتال، نه ستون، دیره گ، نیرگه.

الـ - الفقري/ (برپره، موره گه، تیره گه) ی پشت.

الـ - الشوكي/ برپره درکه.

عمودی: بشكل عمود/ کوله کی، نه ستونی.

- قائم/ ستونی، وه ستاو، تان، قیت.

عمید: رئیس/ به ریوه بهر، سه رۆک، راگر.

إِعْتِمَاد: إِتْكَال/ پشت پی بهستن، راپه رمون.

- ثِقَّة/ باوهر، باوهر پی کردن، متمانه.

- مائی/ باوهر دارایی.

اوراق - / باوه پنامه.

فتح - / کردن وه ی باوه پنامه.

خطاب - / نامه ی باوه پنامه.

الـ - على النفس/ پشت به خق بهستن، له خق دا راپه رمون.

الـ - على الغير/ پشت به که س بهستن.

مُعْتَمَد: یو ثقی به/ پشتی پی نه بهستری.

- صحيح او رسمي/ راست، جی باوهر، راسته قینه.

- نائب. وكيل/ جی گیر، بریکار.

- سیاسی: سفیر/ بالیوز.

معمودية: تنصیر/ به گاور کردن، بانگ میشتنی گاوریتی. عمر:

عَمَرُ الْمَنْزِلِ بَاهِله: کان مسکونا/ ناوه دان بو.

- المنزل: سکنه/ ناوه دان ی کرده وه، تیادانیشت، چوه ناوی.

- بالمكان: اقام/ تیا نیشتنی بو، تیاژیا.

- رِيَهُ: عِبْدَه/ خوی به رست.

- رِيَهُ: صام و صَلَّى/ نویژو رۆژوی گرت.

- عَمَرُ: عاش زمانا طویلا/ زۆر ژیا، ته مه نی درژ بو.

- الدار: پناه/ دوستی کرد.

- ه - ه الله: اطال حیاته/ خوا ته مه نی درژ کرد.

عَمَرَ: اَعْمَرَ الْمَكَانَ بِالسَّكَّانِ. (أهل بالسكان/ ناوه دانی (تنخست، تنکوت).

- : ضد خَرَب/ ناوه دانی کرده وه، نوی کرده وه.

- : اصلح/ چاک کرده وه، پینه ی کرد.

- : ملا/ پری کرده وه، دای گرت وه.

إِسْتَعْمَرَ الْمَكَانَ: جعله مستعمرة/ داگیری کرد.

- : فِي الْمَكَانِ: جَعَلَهُ يُعْمَرُهُ/ پی ناوه دان کرده وه.

إِعْتَمَرَ الْمَكَانَ: قَصَدَهُ وَ زَارَهُ/ سه ری دا، سه ری لئدا.

عَامَر: ساكن الدار مُقِيم/ دانیش تو، نیشته نی.

- : عمیر. معمور: أهل بالسكان/ ناوه دان.

- : ضد غامر/ ناوه دان کر، کشت و کال کر.

- : البيت: حَيَّة/ مار.

- : جَرَو الضَّيْع/ توله که متیار.

ام - : ضيغ/ که متیار.

عُمْرَة: قَصْدُ الْمَكَانِ/ بۆچون، سهردان.

- : الْحَجَّ الْأَصْفَر/ حجه یچوک، عه مره.

عُمران: بُنْيَان/ ساختمان، خانو، ناوه دانی.

- : كثرة السكان/ ناوه دانی، خه لك زوری.

- : تَعْدُنْ مَدَنِيَّة/ شارستانیتی.

عَمَارَة: عِمَارَة: الْحَيَّ الْعَظِيم/ گره کی گه وره، ناوه دانی.

- : بناء/ خانو، ساختمان، که له خانو، مال، تالار به ند.

- : قبيلة/ مؤز.

- : طائفة من السفن اسطول/ گه له که شتی.

تعمیر: تَجْدِيد/ نوی کردنه وه، نوی کاری.

- : تصلیح/ چاک کردنه وه.

- : بناء. تشید/ دروستکردن.

إِسْتِعْمَار: إِمْتِلَاك دولة بلاد غيرها/ داگیرکردن، داگیرکاری، ولات گیری.

مُسْتَعْمَرَة: / داگیرکراو، داگیرگه.

مُسْتَعْمِر / داگیرکر، داگیرکار.

معمار: معماری: بِنَاء/ به نا، دروستکار.

مهندس - او - : ران/ نه دنازیاری خانو.

هندسة معمارية: ریاژه/ خانوسازی.

عُمَر. عُمَر. عُمَر: حياة/ زیان.

- : سن/ ته من.

- : مسجد/ مزگوت، پرستگا.

نصف - : مُسْتَعْمِل/ به کارمینراو.

عُمَر: منديل راس/ له چک.

- : عُمَر: دين/ نایین.

عَمَار: الحليم، الوقور في كلامه/ له سه رخو، ناغر.

- : القوى الايمان/ ئیماندار، ئایندار.

عُمَر عُمَرُو: اسم علم/ ناو.

العمران: ابو بكر و عمر/ ابوبکر و عمر.

عمش:

عمشت عينه: ضَعَفَ الْبَصَرُ مع سيلان الدمع/ چاری

کزو پروپوشاری بو.

اغمش: عَمَشَاء: ضعيف البصر/ چاوکزی پرو

پوشاری، چاوکوت و کویر.

عمق:

عَمَق: كان عميقاً/ قول بو.

- : عمق: بَعْد و طال/ دريژ بو وه،

دور که وت وه.

عَمَق. اعمق: غَوَط/ قولی کرد.

- : وَ تَعَمَّق في الأمر أو البحث: بالغ فيه طالباً

اقصى غاياته/ چوه بنج و بناوانیه وه، قولی کرده وه،

دريژه ی پی دا.

عَمَق. عمق: غور/ قولی.

- : قرار/ بن، ناخ، قولی، قولایی، تهختی بن.

من اعماق قلبي/ له ناخی دل مه وه.

عمیق: بعيد القرار/ قول.

تَعَمَّق في البحث أو الأمر/ کنه وه، کنه کردن، چونه

بنج و بناوان، لئکولینه وه، توژیینه وه.

عمل:

عمل: صنع/ دروستی کرد.

- : فعل/ کردی.

- : ادى/ به جیتی مینا.

- : إشتغل/ کاری کرد، نیشی کرد.

- : تصرف/ سلك/ نواندی.

- علی البلاد: کان عاملاً علیہ/ بو به (سهرکردهی ولات، فرمانبردار).
- فیه: اُنْزَ/ کاری تن کرد.
- بالامر: سار بموجبه/ پهره‌وی کرد.
- عَمَلَ علی البلد: جعله حاکماً/ کردی به فرمان رها، کردیه داور.
- عاملٌ: تَصَرَّفَ معه/ ررفتاری له گه آن کرد.
- عامل: سام فی العمل/ سودای کرد.
- تعامل القوم: تعاملوا: عامل بعضهم بعضاً/ رفتارو کردیان له گه آن یه ک کرد.
- اِسْتَعْمَلَ: عمل ب: اِسْتَعْمَلَ/ به کاری هینا، کاری پی کرد، نیشی پی کرد.
- عَمَلَ/ فعل: کار، کردار، کرده‌وه، کرده، ررفتار، نه قه‌لا.
- صنع/ درست کردن.
- شَغَلَ/ نیش، کار.
- مَعَارَسَ/ کارکردن، کار پی کردن.
- ال - الشعبي: گه له کاری، هره‌وه‌زی.
- بال - / به کرده، به کرده‌وه.
- بَدَّلَ - / جل کار.
- رَجُلٌ - / بازگان، پیشه‌کار، کردار.
- عَمَلِي: اِجْرَائِي. ضد نظری/ کرداری، به ده‌ستکرد، کرده‌یی، کارین.
- الاعمال الاربعة/ چوار کردار.
- عامل: فاعل. الَّذِي فَعَلَ الْأَمْرَ/ بکر، کاره، کار.
- صانع الَّذِي صَنَعَ الشَّيْءَ/ درستکار، کارگر، کارم‌ند.
- خادم/ نَکَر، کاره‌کار.
- مَن يَعْمَلُ بِيَدِيه/ پیشه‌ساز.
- فی مصنع/ کَرَنکار، مزبهر.
- فِي مَحَلٍّ/ شاگرد.
- زراعی/ جوتیار، رهنجه‌ر، کشتیار، وه‌رزی.
- فی الرياضیات/ هُو، کولک.
- علی البلد: حاکم (و دال)/ فرمان بره، داور، فرمان دار.
- مُسَاعِد/ هُزکار، یاریده‌دهر.
- عَمَالَة: حِرْفَة العامل/ پیشه.
- عَمَالَة. عَمَالَة: اِجْرَة العامل/ کرئ، رَوَژانه، مز.
- : اشتغال/ نَکَری.
- : تجسس/ سیخوی.
- عمیل: مَن تعامله یُعَامَلُ فی التجارة. زبون/ کار
- : وکیل/ نوینر.
- سَرَى. مُخْبِر/ سیخوی.
- مَعْمَلٌ: مَصْنَع. موضع العمل/ کارگه.
- اِسْتَعْمَالَ: مَعَارَسَ/ کارکردن.
- : اِسْتَعْمَالَ/ به کاره‌یتان، کار پی کردن.
- بَطَلَ اِسْتَعْمَالَه: / له کار کهوت، که لکی نه‌ما، باری نه‌ما، به کار ناهیتنرئ.
- اِسَاءَة الاستعمال/ خراب به کاره‌یتان.
- مَفْعُول: مصنوع/ دروستکارو.
- : مَفْعُول/ به کاره‌یتراو.
- به: ساری المفعول/ به کار نه‌هیتنرئ.
- مُسْتَعْمَل: جَار اِسْتَعْمَالَه/ له کاردایه، نیش نه‌کا.
- : غیر جدید سبق استعماله/ به کاره‌یتراو، کون، نیوداشت، نیم داشت.
- مُعَامَلَة: تَصَرَّفَ/ ررفتار، کردار.
- : نوعیة العمل/ نیش، کار.
- تعامل: مُسَاوَمَة فی العمل/ سهولکرن، سه‌نگ و سوکی.
- : اِخْذ و عطاء/ نیش کردن، کارکردن، کرین و فروشتن، ررفتار کردن.
- عَمَلِيَّة: قِیَام بَعْمَل/ کردن، کردار، به‌جی‌هیتان، مه‌به‌ست.
- جراحِيَّة/ برین سازی، برین کاری.
- عَمَلَة: نَقْد. نَقُود/ دراو، پاره.
- صَفِيَّة/ دراوی سهخت.
- وَرْقِيَّة/ دراوی کاخه‌ز.
- زائِفَة/ دراوی قه‌لب.
- عَمَالَة: اِجْرَة العمل/ رَوَژانه، کرئ، مز.
- عُمُولَة/ به‌شتیا، کرئ.
- عَمَلَق: مَارِد. کَبِير/ به‌رز، بلند، چه‌لاک، زه‌به‌لاح.
- عَمِي:

عَمِيَّ: ذَهَبَ بَصْرَهُ / کویر بو، چاوی کویر بو،
 سومایی چاوی دامات.
 - عن الشيء: لم يهتد اليه / له ناستیا کویر بو،
 نه یبینی.
 - عليه الأمر: إلتبس / سرى لئتيك چو.
 عَمِيَّ: أَعْمَى الرَّجُلُ: صَبْرُهُ أَعْمَى / کویری کرد.
 - : اضل / فريوی دا، دوستی بری،
 خه له تانی، له خشته ی برد.
 - : اخفی / شاردیه وه، ده ری نه خست.
 - : تكلم بالانغاز / به پتج و په نادوا.
 تعامى: أظهر العمى / خوی کویر پیشان دا.
 - عن كذا / خوی لى کویر کرد، چاوی لى پوښی،
 خستیه پشت گوئ.
 عَمِيَّ: ذهاب البصر / کویری، نه بینین، سومایی
 داماتن، کویرایی داماتن.
 - عَمِيَّة: عَمَايَة. ضلال / نه زانین، دواکه وتویی،
 سر لئتشپوایی.
 ال - اللونى / رهنگ کویری.
 ال - الليلي / شه و کویری.
 أَعْمَى: ذهاب البصر / کویر.
 - : جاهل / نه زان.
 أَعْمِيَان: السبيل والحريق / ناووناکو.
 عَمِيَاء: إمراة ذهب بَصْرُهَا / نافرده تی کویر.
 ثِقَة - / باوه پی کویرانه، باوه پی کویری.
 طاعة - / گوئرایه لی و مل درئی کویرانه.
 مُعَمَّى: لُغْز / مه تل، مه تلین.
 عن:
 عَنْ: لأجل. نيابة عن / له جياتی، له بری.
 - : من خصوص / ده رياره ی، به موی.
 - : الى / بق.
 - : بعد / پاشان، پاش ماوه يه ك.
 - : إِنْكَ / تکیه، ماوه يده، به ياريدهد.
 - : قليل: بعد قليل / له دواي، له پاش كه ميك، پاش تاويك.
 - : يساره: من يساره / له لای چه پيه وه.
 - : قريب: عما قريب / به م نزیکانه.
 عَنْ:

عَنْ له: ظَهَرَ / بوی ده ركهوت، ده ركهوت.
 - عَنْنَ اللجام: جعل له عينا / لغاوی بۆ کرد،
 ره شمه ی بۆ کرد.
 - : عَنْنَ الْقَرْس: حَبَسَهُ بِالْعَيْنَان / په تی کرد، به
 ره شمه به ندی کرد.
 - : مِنْ تَعَب: أَنْ / نالانی، گفت بو.
 عنان: سیر اللجام / قايش لغاوی، جلوه.
 (اطلق له ال - و رخاه / جلوه، ره شمه ی بۆ شل کرد.
 طویل ال - : شريف عظيم السؤدد / خیره ومه ند،
 پیاوچاك.
 قصير ال - : قليل الخير / مېكك، مېن سود، گیر، ده ست
 قوچار.
 رجل ابى ال - : إِنْ كَانَ مَقْتَنًا / قېرسجه، لاسار.
 ذلَّ عَيْنَاهُ: إِنْقَاد / سره ی شوړ کرد، برا به پتوه.
 عَنَان: سحاب / هور.
 - السماء: ما إرتفع منها / فه له كه.
 عَنْهُ: غَنَائِهِ: وَهْن / عجز / په ك كه وتن.
 عَيْنٍ: عاجز تناسليا / په ك كه وتو، لیوه بو، سست له
 میزی پیاره تیدا.
 عَنِب: عَنِبَ الْكِرْمُ: صار ذا عَنِب / ترئی گرت، میوه كه ترئی
 گرت، به ری گوت.
 عَنِب: ثمر الكرم / ترئی.
 - الثعلب / ره زله.
 عَنَاب: بائع العنب / ترئی فروش.
 عَنَبَر: طيب معروف / بۆن عه نېر.
 - : مخزن الغلة / عه ماری دانه ویله، چاله خه له،
 كه ندو.
 - : حوت العن / جوړیكي نذر گوره يه له حوت،
 نه هه نك.
 نقطه - : شبه شامة على الوجه / خالتيكى بچوك
 له سر گزنا، نیمچه خالی سر گزنا.
 - الشتاء و عُنْبَرَتُهُ: شِدَّتُهُ / سه رماو سؤله ی
 زستان.
 عَفَت:

عَنْتَ: لَقِيَ الشَّدَّةَ / توشی تهنگانه بو، كهوته تهنگانه وه.

عَنْتَ: شَدَّ عَلَى / زځی لځ كړد، ناچارۍ كړد، تنگی پڼ هه ل چنی.

اَضَنَّتِ الرَّجُلَ: (وَقَعَهُ فِيمَا يَشُقُّ تَحْمِلَهُ) باری گران كړد، هراسی پڼ هه ل كړت، تنگی پڼ هه ل چنی، شهكەتی كړد.

تَعَنَّتِ الرَّجُلَ: حَيَّرَهُ / سه ری لځ ټیك دا، چه واشه ی كړد، شپړزه ی كړد، شله ژانی.

- : كَابِرٌ عِنْدَا / قیرسچمیه تی كړد، سه ركیشی كړد.

- هُ: اَدْخَلَ عَلَيْهِ الْأَذَى / زیانی پڼ گه یان.

إِعْنَاتُ: إِجْبَارُ / الزَّامُ / زځد لځ كړدن، پڼ كړدن.

مُتَعَنَّتْ: عَنِيْدُ / لاسار، قیرسچمه.

عَنْدَ: عِنْدَ. عِنْدَ عَنِ الطَّرِيقِ أَوْ الْقَصْدِ: مال / لایدا، له پڼ لایدا، له مه ست لایدا.

- - - الرَّجُلُ: خَالَفَ الْحَقَّ وَهُوَ عَارِفٌ بِهِ / چه وتی كړد، له پڼی راست لایدا.

- - - اِسْتَعْنَدَ: عَصَى وَحَزَنَ / یاخی بو، لاساری كړد.

- - - : تَمَسَّكَ بِرَأْيِهِ / قیرسچمیه تی كړد، رقی كړت، پڼی ډاگرت.

- : عَانَدُ الْعَرَقِ: سَالَ مِنَ الدَّمِ فَلَمْ يَنْقَطِعْ / خوڼنی (به ربو، پځا، نه وه ستایه وه).

عَانَدٌ: عَارِضٌ / به رهلستی كړد، به رگری كړد.

عِنَادٌ: مُعَانَدَةٌ / مُعَارَضَةٌ / به رهلستی، به رگری، سه ركیشی، وږك گرتن، رق گرتن، خو سه ری.

- - - : عُصِيَانٌ / یاخی بون، به له سه بون.

عَنِيْدٌ: مُعَانِدٌ: عَاصٍ / یاخی، به له سه، راپ، خو سه ر، چه پخون، چه قاوه سو، چه تاوه پو، چه مور، شیرگری.

- - - : صَلَبُ الرَّأْيِ / كه له رهق، ده مار گرم، سه ه ند، سه ركیش، قیرسچمه، لاسار، گیر، رقاوی.

عَانِدٌ: عَنُوْدٌ: مَائِلٌ عَنِ الْقَصْدِ / لاسار، قیرسچمه، رقاوی.

- : دَمٌ عَانِدٌ: يَسِيلُ / خوڼنی (پځاو، به ربو).

عَنْدَ: اِسْمٌ لِمَكَانِ الْحُضُورِ (وَقَفْتُ عِنْدَ الْبَابِ) / له پال، له ته نیشت، له كن.

- : اِسْمٌ لَزَمَانَ الْحُضُورِ (سَافَرْتُ عِنْدَ مَغِيْبِ الشَّمْسِ) / له كاتی.

- (اَتَيْتُ مِنْ عِنْدِهِ) / له لای.

- : لَمْ. حَتَّى / كه ی، كه، كاتن.

- : مَا. مَتَى / ما / له كاتیكا، له كاتی، كه ی، هه ركاتی.

- : نَزِدَ. عِنْدِيْذُ: حَيْنِيْذُ / نه وسا، له وكاته دا، نه وده مه ی.

- ی. مِنْ رَأْيٍ فِي نَظَرِي / رام وایه، به لای منه وه.

- ی. لِي. يُخَصِّنِي / هه مه.

عِنْدُكَ: قِفْ / بوهسته، راوهسته.

عَنْدَلِيْبٌ: بُلْبُلٌ / بلبل، شالور، شالور.

عَنْزٌ: عَنَزَةٌ: اَنْثَى الْمِعْزِ / بزنه سی، تشتیر.

عَنْسٌ: عَنَسَتِ الْبَنَتُ: طَالَ مَكْثُهَا وَ لَمْ تَتَزَوَّجْ / مایه وه شوی نه كړد

عَنْسُ الرَّجُلُ: اَسَنَ وَ لَمْ يَتَزَوَّجْ / پیربو ژنی نه مینا.

عَانِسٌ: تَرِيْكَةٌ / كچی ماوه، پیره كچ، ره سیده، قهیره.

عَنَاسٌ: مِرَاةٌ / ناوینه.

عَنْشٌ: اَغْنَشٌ: مِنْ لَه سَتَه اَصَابِعُ / شهش په نجه، شهش پیلکه.

عَنْصٌ: عُنْصُرٌ: اَصْلٌ / بنه پهس، بنه پهت، بنچینه، رهگ.

- : جِنْسٌ / رهگ، توخم.

- : مَادَّةٌ. جَوْهَرٌ / توخم، به شېك له پڼكه پنه رانی شتېك.

عُنْصُرِيٌّ: مَادِّيٌّ / توخمين.

- : جِنْسٌ / رهگه زین، رهگه زپه رست، رهگه زخواز.

عُنْصِيْزٌ - / رهگه زخوای.

الْعُنْصُرِيَّةُ: مَذْهَبُ الْمُتَعَصِّبِيْنَ / رهگه زخوای، رهگه زپه رستی، ده مارگرژی.

عَنْفٌ: عَنَفٌ: لَامٌ بِشِدَّةٍ / به توندی سه رزه نشتی كړد.

- (عَنْف: عامل بشدة/ رفق بو له گهائی،

به رفقى ره فترای کرد، توندوتیژی بو، پیا مهل شاخا.

(عَنْف: إِعْتَنَفَ الْأَمْرُ: أَخَذَهُ بِشِدَّةٍ/ به رفقى و توندو

تیژی گرتی.

عَنْف. عَنْف. عِنْف: شِدَّة/ توندی، توندوتیژی، زهبر،

زهبرو زهنگ.

عنيف. اعنف: شديد/ رفق، توند، تیژ، به زهبر، چهپ

گر، شنگیر، رهش کوژ.

- : مُجْهِد. مُتَعِب/ سهخت، هیلاک کر.

إجراءات عنيقة/ کرداری سهخت و رفق.

تعنيف: لَوْم شديد/ مه رده شه، سه رزه نشست، تانوت،

مهال شاخان.

عُنفوان الشباب: شرح. او ربیع الحیاة/ مه رپتی

لاوی، تانی لای، سیړه ی گه نیټی.

إعتنافاً: غير مباشر/ ناراسته وخ.

مُعْتَنِف: غير مباشر/ ناراسته وخ.

عنق:

عَنْق: طال عنقه/ ملی دریژ بو.

عَنْق: اخذ بعنقه/ ملی گرت، په خه ی گرت.

عائق: طَوَّق بِنِراعيه/ دهستی کرده ملی، باوهشی پیا کرد.

إعتنق: تعانق الرجلان/ دهستیان کرده ملی په کتری،

باوهشیان په په کتریدا کرد.

- الشيء: أَخَذَهُ بِحِدَّةٍ/ گرتی، به توندی گرتی.

- الدَّيْن: لزمه/ ثابنی گرت.

عَنْق: عَنْق: رَقَبَة/ مل، گردن.

- الدهر: قديماً/ کون، له کونا.

له - في الخير: سابقة/ دهستی به خشنده یی مه بره.

- (من النبات): مابين الساق و الجذر/ بنکی قه،

بنه دره خت.

- كل شيء: او له/ سه رها تا.

عناق. مُعَانَقَة: حَضَن/ دهست له مل کردن، باوهش به

په کتریدا کردن.

(عَنْق: عَنْق: طويل الرقبه/ مل دریژ.

مَعْنَقه: قِلَادَة/ ملوانکه، گهردانه.

عُنَاق: الشِدَّة و الخِيبة/ دامای، که ساسی.

- : انثى اولاد المعز/ کاره من.

عَنْقَاء: داهیه/ دانا، زوزان.

- : طائر مجهول الجسم/ سیمرخ، شامل.

عَنْقود (فی عقد)

عنك:

عنكبوت: دُوِيَّة/ جالالتوکه، په سپهس (کهره، کوله).

عَنْكَب: ذكر العنكبوت/ نیزی جالالتوکه.

عنكبة عنكبوة: انثى العنكبوت/ منی جالالتوکه.

نسیج او بیت العنكبوت/ (توړه، میلانه) جالالتوکه.

عنم:

عنم: محلاق. خيوط يتعلق بها الكرم/ تهرز، ریشالی میو.

عنا:

عناله: خَضَع و ذَل/ سهری شو پکرد، ملی که چ کرد،

خوی دا به دهسته وه.

عنا عتوة: اخذ الشيء قهراً/ به زور بردی.

- : (اخذ صلحاً/ به خوشی بردی.

عناهُ الامر: اَهَمُّ/ له لای گرنګ بو، گرنګی پيدا.

عنا الشيء: ابداه و اظهره/ ده ری خست، خستیه بو.

عنى: حَبَس/ به ندی کرد، گرتی، به ستنیه وه.

اغنى الرجل: اخضع و ذل/ سهری پی شو پکرد، زه بونی

کرد.

عان: عنى: خاضع، لئيل/ سه رشو ی، مل که چ، زه بون، لیل.

عتوة: قسراً/ زور، زهبر، جهرد، به زور، به زهبر،

زورداره کی، به توپزی.

عنوان الخطاب: كتب عنوانه/ ناویشانی نوی.

- الكتاب: اسماء/ ناوی نا، ناوی لی نا.

عنوان: ادرس/ ناویشان.

- الكتاب: إسمه/ ناوی په راو.

- المقالة: رأسها/ سه روتار، سه رناو، سه ریاس.

عنى:

عنى: اراد. قصد/ ویستی، مه به ستنی بو، نیازی بو.

- به: حفظه/ پاراستی، ناگای لی بو، ناگاداری کرد.

- الأمر فلاناً: اَهَمُّ/ لای (مه به ست بو، گرنګ بو)،

به ته نگی وه بو.

هذا لا يُعْنِيكَ/ لای ته نیت به سه ری وه، په یوه ندی

نیه پیته وه.

عنى ثغنى: كَد و ثَغْب/ ره نجی دا، کوششی کرد.

عانی: کابِد/ چِزْتی، سزای چِزْت، چه سزایوه، رهنجی دا.
 اِغْتَنی. عُنْی. عُنْی بِالْأَمْرِ: اِهْتَمُّ/ به تنگیه وه هات،
 گرنگی پی‌دا.
 - به: حافظ علیّه/ پاراستی، ناگاداری کرد،
 چاودیری کرد.
 عَنَاء. تَعْنُ: کَدُ/ رهنج، رهنج دان، کوشش،
 کویره وه‌ری.
 - : تَعَب/ میلاکی، ماندوبون، شه‌ک‌تی.
 عِنَايَة. اِعتناء: اِهْتِمَام/ گرنگی، گرنگی پی‌دان، پایه‌خ
 پی‌دان، ناگالی بون، به‌تنگه وه هاتن، دهریه‌ست هاتن.
 - : حِفْظ/ پاراستن، ناگاداری کردن،
 چاودیری کردن.
 العِنَايَة الإلهیة/ چاودیری خوایی.
 اِعتناء: اِهْتِمَام/ به‌تنگه وه هاتن.
 مُعْتَن: مُهْتَم/ پایه‌خ دهر، به‌تنگه وه هاتو، چاودیر.
 مَعْنَى: مدلول و مضمون/ مانا، واتا، ناوه‌رؤک.
 لا مَعْنَى لَهُ/ بی‌مانا، بی‌واتا، هیچ ناگه‌یه‌نن.
 مَعَانِ: الصفات الحمیدة/ ره‌وشت و خوری باش.
 عِلْمُ الْمَعَانِي/ ره‌وان بیژی، واتارانی.
 اِغْنَى. یَعْنَى: مَغْنَاهُ کَذَا/ شه‌و نه‌گه‌یه‌نن، واتا.
 مَعْنَوِي: دَالٌ عَلَى مَعْنَى/ واتادار، مانا به‌خش،
 به‌ناوه‌رؤک.
 - : ضِد مادی/ زاری، واتایی.
 الرُّوحُ الْمَعْنَوِيَّةُ. الحالة النفسية/ ره.
 مَعَانَا: مُكَابِدَة/ چه‌زتن، رهنج دان، چه‌وسانه‌وه،
 زوخواو خواردن، پی‌وه تلانه‌وه.
 عهد:
 عَهْدٌ. تَعَهَّدَ الشَّيْءُ: رَاعَاهُ وَ تَفَقَّدهُ/ چاودیری کرد،
 ناگاداری کرد، جاری لی‌وه بو، به‌سری کرده‌وه.
 - الْأَمْرُ: عَرَفَهُ/ زانی، پی‌ی زانی.
 - إِلَيْهِ بَكْدَا: اَوْصَاهُ (وَأَوْعَرُ إِلَيْهِ بِهِ/ رای سپارد،
 پی‌ی راگه‌یاند.
 - الوعد: وَفَاهُ/ به‌پیمان بو، په‌یمانی می‌تایه‌دی.
 عَاهِد: حَالِفٌ وَ عَاهِدٌ/ به‌لِئنی دا، به‌لِئنی به‌ست.
 تَعَهَّدَ بَكْدَا: تَكْفُلٌ/ گرتیه نه‌ستوی.
 - لَهُ: وَعَدَ وَ ضَمِنَ/ په‌یمانی دا، به‌لِئنی دا.

تَعَاهَدُ الْقَوْمُ: تَحَالَفُوا وَ تَعَاقدُوا/ رِک ک‌ه‌وتن،
 په‌یمانیان به‌ست.
 اِسْتَفْهَدَ مِنْهُ: کَتَبَ عَلَيْهِ عَهْدًا/ به‌لِئنی لی‌سه‌ند،
 په‌یمانی پی‌به‌ست.
 - هُ مِنْ نَفْسِهِ: اَمَّنَ عَلَيْهَا/ خوری بیمه‌کرد.
 عَهْدُ وَفَاءٍ/ په‌یمان می‌تانه‌دی.
 - : مَوَدَّةُ خَوْش‌وِیستی، هاو‌پِی‌ه‌تی.
 - : لِقَاء. رُویة/ بِرِک گه‌یشتن، بینین.
 - : وَعْد (و اِضْمَان) به‌لِئین، گفت.
 - : مِثَاق/ په‌یمان، رِک ک‌ه‌وتن.
 - : اِمان وَ ثِقَة/ دلنایی، پاراستن.
 - : زَمَان/ دهم، سهرده‌م، کات، چه‌رخ.
 مِنْ - قَرِيب: حَدِيثًا. مُؤَخَّرًا/ له‌م بولیه‌دا، له‌م نزیکانه‌دا.
 قَرِيب (و حَدِيثُ الْ - : جَدِيد/ نو، تازه.
 ثَابِتُ الْ - : صَادِق. لَا یَتَغَيَّرُ/ خاوه‌ن باره‌ی،
 جی‌باره‌ی، نه‌گ‌ز، به‌گفت.
 نَقْضُ الْ - : نَكْث/ په‌یمان شکادن، ناپاکی.
 وَلِي الْ - : الْوَارِثُ الشَّرْعِي/ میراتگری راست.
 وَلِي - الْمَلِكُ/ جی‌نشین، شازاده.
 قَطَعَ عَهْدًا: تَعَهَّدَ/ به‌لِئنی‌دا، په‌یمانی به‌ست.
 عَلَى عَهْدِ فُلَانٍ: فِی زَمَانِهِ/ له‌م سهرده‌م و کاتی.
 عَهْدِي بِهِ اِنَّهُ کَذَا/ لِئنی پشت نه‌ستورم، دلنایم له‌وه‌ی
 که شه‌یه، لی‌ئنی دلنایم.
 عَهْدَة: مَسْئُولِيَّة/ به‌رپرسی.
 - : ضَمَان وَ کِفَالَة/ زامنی، دلنایی.
 - : ضَعْف/ لاوازی، زه‌بونی.
 فِی عَهْدَتِهِ: فِی عَاتِقِهِ/ له‌م شه‌ستویدا.
 عَهْد: حَلِيف/ هاو‌په‌یمان، دوست.
 تَعَهَّدَ تَفَقُّدًا/ به‌سه‌رکردنه‌وه.
 - : اِرْتِبَاط/ په‌یوه‌ندی.
 - : اِئْتِمَانٌ/ به‌لِئنامه، په‌یمان به‌ستن، رِک ک‌ه‌وتن.
 - : تَكْفُل/ زامنی، گرتنه‌خو.
 اِسْتَعْهَدَ: تَأْمِنَ. ضَمِنَ/ بیمه، بیمه‌کردن.
 مَغْهَد: جَمْعِيَّة/ دامه‌زراو، ده‌زگا، ناموزگه، په‌یمانگه.
 مَغْهَوْد: مَغْلُوم. مَغْرُوف/ زانراو، ناسراو.
 - إِلَيْهِ بَكْدَا/ پی‌ی سپی‌دراو.

مُعَاهِدَةٌ: إِتْفَاقٌ / رَيْكُ كِهوتَن، پَيْكُ هاتَن، پهِيمان.

- : إِتْفَاقِيَّةٌ / پهِيمان.

- : مُحَالَفَةٌ / يَكُ كِهوتَن.

مُتَعَهِّدٌ: مُسْتَعَهِّدٌ: مُقَاوِلٌ / بِلَيْتِنْدَهَر، دِهستِهبر، پهِيمان
بِهست.

عَهْر:

عَهْرٌ: عَهْرُ الْيَهَا: عَاهَرَهَا. زَنَا بِهَا / نِيشِي خِرَابهِي
لِهَكَلُ كِرْد، گاي.

عَهْرٌ: عَهَارَةٌ: فُسْقٌ / خِرَابهي كِرْدَن، دَاوِيَن پِيَسِي.

- : بِيَعُ الْعِرْضِ / خَوَرَوَشْتَن، سَوْرَانِيَتِي.

عَاهِرٌ: عَهْرٌ: زَانٌ / خِرَابهي كار، دَاوِيَن پِيَس.

- : عَاهِرَةٌ: زَانِيَةٌ / سَوْرَانِي.

عَهْل:

عاهل: مَلِكُ اعْظَمُ / شَا، شاهه نشا.

- : الْمَرْأَةُ الَّتِي لَا زَوْجَ لَهَا / بِيَوَهَرَن، نَافِرَهتِي بِنِ پِيَاو.

عَهْن:

عَهْنٌ بِالْمَكَانِ: اِقَامٌ / نِيشَتَنِي بُو، جِيگِير بُو.

- : مِنَ الْمَكَانِ: خَرَجٌ / گَوَاسْتِيَوَه، كَوچِي كِرْد، رَوِي.

دِهچُو.

- : الشَّيْءُ: دَامٌ وَثَبْتُ / جِيگِير بُو، مَايَهَوَه.

عَاهِنٌ: ثَابِتٌ. حَاضِرٌ / جِيگِير، هِه بُو.

- : فَقِيرٌ / هِه زَار، نِه دَارا.

- : كَسْلَانٌ / تِه مَهَل، تِه وَه زَهَل.

- : مُسْتَرْخِيٌ / شِلَه پِه تِه.

عَهْنٌ: صَوْفٌ / خَوَرِي.

عَوَاهِنٌ: جِرَائِدُ النَّخْلِ الْيَابِسِ / كِه لَا وَشَكِي خَوَرِمَا.

رَمَى الْكَلَامَ عَلَى عَوَاهِنِهِ: تَكَلَّمَ وَ لَمْ يَبَالِ فِي كَلَامِهِ /

كَوِيَرَانَه قِسِي كِرْد.

عَاج:

عَوَجٌ: إِعْوَجٌ: تَعَوُّجٌ: إِحْنَى / خَوَارِبُو، خَوَارِبُووَهَوَه،

چِه مَايَهَوَه، لَارِبُووَهَوَه.

- : الْإِنْسَانُ: سَاءَ خَلْقُهُ / رِه وَشْت وَ خَوِي خِرَاب بُو.

عَوَجٌ: حَنْئِي. لَوِي / خَوَارِي كِرْدَهَوَه، چِه مانِيَهَوَه،

چِه وَتَانِيَهَوَه، لَارِي كِرْدَهَوَه.

عَوَجٌ: إِعْوَاجٌ: إِلتَوَاءٌ وَ عَدَمُ الْإِسْتِقَامَةِ / خَوَارِي،

چِه وَت وَ جِيَلِي، لَارِي، نَارَاسْتِي، پِيَنج وَ پِه نَا.

- : الْعِظَامُ: مَرَضُ إِرْتِخَاءِ الْعِظَامِ / گِيَرِي،
نِيسِكِه نِه رِه.

اعْوَجٌ: مُعْوَجٌ: غَيْرُ مُسْتَقِيمٍ. مُلْتَوِيٌ / نَارَاسْت، خَوَار،
چِه وَت، لَار، خِيَنج، پِيَنجَاوِيَنج، لَوَل.

- : سَيِّئُ الْخَلْقِ / نَايَاك، رِه وَشْت خِرَاب.

تَعْوِيَجٌ: حَنْئِي / خَوَار كِرْدَهَوَه، چِه مانْدَهَوَه،
چِه وَتَانِهَوَه، پِه چ دانه وَه.

عَاجٌ: سِنُّ الْفِيلِ / كِه لَبِي فِيل، شَفَرَهِي فِيل، مَاهِي.

عَاد:

عَادٌ: رَجَعَ / كِه پَايَهَوَه، هَاتَهَوَه، رَوِيَشْتَهَوَه.

- : صَارَ / بُو، بُوَبِه.

- : تَكَرَّرَ / دَوِيَارَه بُوَهَوَه.

- : إِلَى الْأَمْرِ: إِرْتَدَّ إِلَيْهِ / تِنِهَهَل چَوَهَوَه، دِهسْتِي پِن

كِرْدَهَوَه.

- : عَلَيْهِ: آلَ إِلَيْهِ / بَوِي كِه پَايَهَوَه، بَوِي هَاتَهَوَه.

- : عَلَيْهِ: نَفَعَهُ / سَوْدِي پِن كِه يَانْد.

- : عَلَيْهِ بِكَذَا: نَتَجَ عَنْهُ / لَبِي وَه شَابِهَوَه.

- : تَعَوَّدَ الْمَرِيضُ: زَارَهُ / دِيْدَهتِي كِرْد، سِه رِي دَا،

چَوَه لَای.

عَاوَدَ: رَجَعَ إِلَى / بَوِي كِه پَايَهَوَه، تِنِهَهَل چَوَهَوَه،

دِهسْتِي پِن كِرْدَهَوَه.

اعَادَ: أَرَجَعَ / كِه پَانِيَهَوَه، نَارِدِيَهَوَه.

- : كَرَّرَ / دَوِيَارَهِي كِرْدَهَوَه، دَوِيَاَتِي كِرْدَهَوَه.

- : طَبَعَ الْكِتَابَ / چَپِي كِرْدَهَوَه.

- : النَّظَرَ فِي الدَّعْوَى / پِيَاچَوَهَوَه.

إِعْتَادَ: تَعَوَّدَ الشَّيْءُ: جَعَلَهُ عَادَةً / رَاهَات، پِيَتِي رَاهَات،

كِرْدِي بِه خَو، رَام بُو.

عَيَّدَ: إِحْتَقَلَ بِالْعِيدِ / جِهَرَنِي كِرْد، كِرْدِي بِه جِهَرَن.

عَايَدَهُ: هَنَّاهُ بِالْعِيدِ / جِهَرَنَه پِيَرَوَزِي لِي كِرْد، پِيَرَوَزِيَاِي لِي

كِرْد.

عَوَّدَ الرَّجُلَ عَلَى كَذَا: مَرَّنَ / رَاي هِيَنَّا، فَرِي كِرْد، رَامِي كِرْد.

إِسْتَعَادَ: سَأَلَهُ أَنْ يَعُودَ / كِه پَانِيَهَوَه، پِيَتِي وَت

بِه پِيَرَهَوَه.

- : طَلَبَ الْإِعَادَةَ / پِيَتِي دَوِيَارَه كِرْدَهَوَه، دَوِيَاَتِي

كِرْدَهَوَه.

إِعَادَةُ: إِرْجَاعُ / كِرْدَهَوَه، هِيَنَّا وَه.

- : تکرار/ دوباره کردنهوه، دوپات کردنهوه.
 - النظر في القضية/ بیاچونهوه.
 اعد: هتاف/ استحسان/ بیلژدهوه.
 عائد: راجع/ گه‌پاره، ده‌گه‌پرتنهوه.
 - : مکرر/ دوباره، دوباره‌کراو.
 - : زائر/ دیده‌نی، میوان.
 - : عوائد: منفعة/ سود، ده‌سکه‌وت، قازانج.
 عود: عود: رجوع/ گه‌پانهوه، رژیشتنهوه، پتج دانهوه.
 - : الى امر: الرجوع اليه/ ترمهل چونهوه، ده‌ست پئ کردنهوه.
 - : عیاد: تکرار/ دوباره کردنهوه، دوپات کردنهوه.
 - : عیاد: زیارة/ سردان.
 عادة مرعية: مالوفة/ نه‌ریت، باو، مؤده.
 - : مستحکمة: دین/ خو، ره‌وشت.
 ال - السریة: استمنا.. جلد عميرة/ ده‌ست په‌پ، ده‌ست مین.
 خارق ال - : مخالف للمالوف/ ناناسایی، ناباو.
 فوق ال - : غیر عادی. استثنائي/ تاییه‌تی، ناناسایی.
 اجتماع فوق ال - / کزبونه‌وی تاییه‌تی.
 عادات و تقالید/ داب و نه‌ریت.
 عادی: ماجرت به‌ العادة/ نه‌ریت، باو.
 - : مالوف/ ناسایی، ره‌شؤکی، ره‌مه‌کی، مه‌په‌مه.
 - : منتظم. طبعی/ ریک و پیک، سروشتی.
 - : اثر قدیم/ نه‌تیکه.
 اعتیاد: تعود/ راهاتن، فیریبون.
 اعتیادی: جرت علیه‌ العادة/ نه‌ریت، باو، مؤده.
 - : مالوف/ ناسایی، ره‌شؤکی، مه‌په‌مه.
 - : منتظم. طبعی/ ریک و پیک.
 معاد: مصیر/ مه‌به‌ست، نامانج، ناکام.
 - : الاخرة/ دواړژ، رژی زیندوبونهوه.
 معود: معاد. متعود: متعمرن/ راهاتو، رام بو، چه‌شه.
 تعوید: تمرین/ راهاتن، راهاتن، رام بون، چه‌شه‌بون، رام کرد.
 معید: مکرر/ دوباره، دوپات کراو.

- : معلم مساعد/ یارمه‌ت مامؤستا، ناوه‌ل مامؤستا.
 عیاد: زیارة/ سردان، دیده‌نی.
 - : طبیة: مکان الطیب/ دیده‌نگه، پزیشکه، دیده‌نگه‌ی پزیشکی.
 - : طبیة: زیارة الطیب/ چونه لای پزیشک، سردانی پزیشک، دیده‌نی.
 - : طبیة شعبیة/ پزیشکه‌ی گه‌ل.
 عود: عصا/ دار، چیلکه، شولک.
 - : آلة طرب/ عود.
 - : الثقاب/ ده‌نگه (شقارته، شقارته).
 عواد: الضارب بالعود/ عودزن.
 عید: کل يوم فيه جمع و تذکار/ جه‌ژن.
 - : يوم عطلة/ رژی پشو.
 - : سنوی: تذکاري/ جه‌ژنی سالانه.
 - : الاضحی/ جه‌ژنی قوریان.
 - : الفطر/ جه‌ژنی ره‌مه‌زان.
 - : القيامة/ جه‌ژنی نه‌سته‌ر، زیندوبونهوه (لای گاوره‌کان).
 - : المولد النبوی/ جه‌ژنی زاین، زانرؤی محمده.
 - : المیلاد/ جه‌ژنی زاین، زانرؤی عیسا.
 - : رأس السنة/ جه‌ژنی سه‌ری سال.
 ابو ال - : قشة/ خال خالوکه.
 عاذ: عاذ. تعود. استعاذ به: لجا اليه و اعتصم/ په‌نای برده‌ به‌ر، هانای برده، خوی خسته‌ پالیه‌وه، خوی لا مه‌لاس‌دا.
 اعوذ بالله: اتجیء و اغتصم/ خوم نه‌خه‌مه‌ په‌نای خواوه، په‌نا نه‌به‌مه‌ به‌ر خوا، په‌نا به‌ خوا.
 عوذ: اعاذ: رقی: علّق العوذة/ نوشته‌ی کرد، نوشته‌ی بیاکرد، چاوه‌زاری مه‌ل واسی.
 عوذ: عوذ. معاذ: ملجا/ په‌نا، په‌ناگه.
 - : عیاذ: التجاء/ په‌نایردنه‌ به‌ر.
 معاذ الله. العیاذ بالله/ په‌نا به‌خوا.
 عوذة: تعویذة: رقیة/ نوشته، جادو، چاوه‌زار.
 عود:

عَوْرَ: عَارَ: صَيَّرَهُ (عور) کویری کرد، چاوینکی کوید کرد.
 - عليه اَمْرُهُ: قَبْحُهُ/ لَيْثِي (پیس کرد، تیک دا).
 - عَايَرَ المَكَائِلَ: قَدَّرَهَا/ هَلَّى سَهَنگان، به رده کانی مهل سَهَنگان.
 - عَارَ: اَعَارَ عَيْنَ المَاءِ: دَفَنَهَا و كَبَسَهَا بالتراب/ پری کرده وه.
 عَوْرَ اِغْوَرَ: صَارَ اَعْوَرَ. ذَهَبَ حَسَنٌ اِحْدَى عَيْنَيْهِ/ يَك چاوی کوید بو.
 اَعَارَ: اَقْرَضَ/ دَايَه به دهستیاو، دايه به قهرز، ولس دايه.
 اِستعار: اِقتراض/ قهرزی کرد، دهستیاوی کرد، خوازتی، وامی کرد.
 عَاثَرَ: الذی فِی عَيْنَيْهِ عُوَارٌ اِی قَذَى/ چاو (ریبوقاوی، جیقناوی).
 - : مَا لَا يُدْرِي رَامِيَهُ/ وَيَلَّ، گولله ی ویل.
 (عَوْرَ) بَغِيْنٌ وَاحِدَةٌ/ يَك چاو.
 - : عَوِيْرَ: الغَرَابَ/ قَهْلَه رَهْشَكه.
 - : مَنْ لَيْسَ لَهُ اخٌ/ تَاقَانَه.
 - : رَدِيءٌ/ خَرَاب، قَرَجُوك، قَهْلَب.
 - : الطَّرِيقَ المَجْهُولَ/ رَضَى نَهَات.
 ال - : المعنى الاعور (فی معنى)/ رِيخُوْلَه كُوِيْرَه.
 عُوَارٌ: قَذَى/ رِيبُوق.
 عَارِيَةٌ: عَارِيَةٌ: قَرْضُ/ دهستیاو، وام.
 عَارٍ و عَارِيَه (فی عری)/ روت، پهتی.
 اِعَارَةٌ: اِقْرَاضُ/ دهستیاودان، قهرزدان، وام دان، به خواست دان.
 مُعِيرٌ: مُقْرِضُ/ دهستیاودهر، قهرزدهر، وام دهر.
 اِستعارَةٌ: اِقتراضُ/ خوازتن، خواستن، دهستیاو کردن، قهرزکردن، وام کردن.
 - : فِی عِلْمِ البَيَانِ/ خوازتن، خوازه، خواستن.
 استعارى: مَجَازِي/ خوازناوی.
 مُسْتَعَارٌ مُعَارٌ: مُقْرِضُ/ دهستیاو کراو، خوازناو، دهستوا.
 اِسْم - / نَاوِی خوازناو، خوازناو.
 مُسْتَعِيرٌ: مُقْتَرَضُ/ خوازه، دهستیاودهر، قهرزدهر.

عَوْرَةُ: الاعضاء المَخْجَلَة/ نه دندامی شهرم، گهَل و (قنگ، قوز، گون).
 - : عَوَارٌ: عَيْبُ/ خهوش، کهم و کوپی.
 عَارَ:
 عَارَ: عَوْرَ: اِحْتِاجٌ اِلَى/ لَيْثِي بَرَا، پتویستی، دهیه وی.
 عَوْرَ: اِغْوَرَ: اِفتَقَرَ/ دهستی کورت بو، هه ژار بو، نه دارا بو، نه ی بو.
 اِغْوَرَ: اِخْتَلَّتْ حَالُهُ/ سَهْرَى لَوِشْتِيو، پهکی کهوت، هه ژار کهوت.
 يَغْوِرُهُ كَذَا: يَنْقُصُهُ/ کورتی هینا، کهمی کرد، لیتی بپا، بهشی نه کرد.
 عَوْرَه: اِعْوَارٌ: اِحْتِیاجٌ/ پتویستی، ویستن.
 - : عَارَةٌ: فَقْرٌ/ مه ژاری، نه بونی، کهم دهستی، نه دارایی.
 عَوْرَ: عَاثَرَ: مُعَوَّرٌ: مَحْتَاجٌ. فَقِيرٌ/ مه ژار، کهم دهست، نه دارا، دهست کورت.
 عَوْرَ: الْحَاجَةُ وَ الضَّيْقُ/ نه بونی، مه ژاری، دهست کورتی، نه دارایی.
 عَاصٍ:
 عَاصٍ عَوَصَ الكَلَامَ: صَغَبَ فُهْمَهُ/ گران بۆ تیگه یشتنی.
 - : الشَّيْءُ: اِشْتَدَّ وَ اِمْتَنَعَ/ تن گیرا، عاسی بو، تن چهقی.
 اِعْوَصَ بِهِ وَ عَلَيْهِ: تَحَجَّجَ عَلَيْهِ/ بیانونی پیرگرت، په لپی لیرگرت.
 عَوِصَ: الشَّدَّةُ نَازِحَةً، بَارِكْرَانِي، کَارگَرَانِي.
 - : مِنَ الْأُمُورِ: صَعِبٌ/ گران، ناپه حهت، قورس، کاری گران.
 - : مِنَ الْكَلَامِ: مَا يَصْعَبُ فُهْمَهُ/ قَسِيٌّ (به پنج و په نا، تیچکه ل و پیچکه ل، نه زانراو).
 - : الْقُوَّةُ. الْحَرَكَةُ/ مِيز، جوله.
 (عَوَصَ) غَامُضٌ/ نَهْنِ، نَانَا شَكْرَا.
 - : عَاصٍ. عَوِصٌ: غِيصَاءُ: الشَّدَّةُ وَ الْحَاجَةُ/ پتویستی، تن گیران، ناپه حهتی.
 عَاصٍ:

إِسْتَعَانَ فَلَانًا وَ بَقْلَان: طلب منه المساعدة والعون/ داوای یارمەتی لی کرد، پەنای برده بەر.
عَوْن. إعانة. معونة: مُسَاعَدَة/ یارمەتی، باریو، یاریده، دەسگرتن، دەسگیرایی.
- - - - - : نُجْدَة/ فریادگوتن.
- : مُعِين. مُسَاعِد/ یاور، یارمەتی دەر، دەسگیر، هاری کار، فریارەس، یاریده دەر.
إعانة: مُسَاعَدَة/ باریو، یارمەتی دان، دەستی یارمەتی درژ کردن، دەست گرتن، یاریده دان.
- هَالِيَة/ یارمەتی بە پارە، پیتاک.
- : إِشْتَرَاكَ فِي عَمَل/ هەروەز.
عَوْنَة: سَخْرَة/ یارمەتی بە زۆر، سوخرە.
تَعَاوُن: الإِشْتِرَاكَ فِي الْعَمَل/ هاویشی کردن، هەروەزی، ئێڵ جاپی، کۆمەکی، زگار.
- : مُسَاعَدَة/ دەسگرتن، دەسگیرایی، یارمەتی.
تَعَاوُنِي: بِشْكَل جَمَاعِي/ هاویشی، هاریکاری.
جَمْعِيَّة تَعَاوُنِيَّة/ کۆمەلە (هەروەزی، هاویشی)، هەروەزگە.
إِسْتَعَانَة: طَلَبُ الْمَعُونَة/ یارمەتی خوازی، یارمەتی داواکردن.
مُعَاوَن: مُسَاعِد/ یاریده دەر، یارمەتدەر، دەستیار، یاور.
مُتَعَاوَن/ لەگەڵ بون.
مُتَعَاوِنَة: الْمَرَاة الطَّاعِنَة فِي السِّنِّ/ ئافرەتی بە سالاجو، پیریژن.
عَوَان: فِي مُتَنَصِّف السِّنِّ/ نیووەتەمەن.
حَرْب: - : اَشَدَّ الْحُرُوبِ/ گەورە و گەرم ترین جەنگ.
عانة: اسفر البطن أو شعرة/ دامینی سک، بەر.
عوه:
عاه. عِيَة الزَّرْع: اصابته العاهة/ توش بو، دەردو بە لای لێدا، ئافات لێی دا.
- الرَّجُلُ: وَقَعَتِ الْعَاهَةُ فِي زَرْعِهِ وَ هَاشِيَّتِهِ/ ئافات کەوتە ناوێ و کشت و کالە کە یەو.
عَوَة النِّبَات: ضَرْبُهُ بِعَاهَةٍ/ توشی کرد، دەردو بە لای تێخست.
- الْإِنْسَانُ: (أَصَابَهُ بِعَاهَةٍ/ توشی ناتەواوی کرد.

- : الْمُسْتَعَانُ بِهِ/ پەنا بۆ براو، یارمەتدەر.
مُعَوَّل: مُسْتَعَاثٌ وَ مُعْتَمِدٌ/ پشت ئەستور، یارمەتدراو.
عائلة (فی عیال) / خێزان.
عائل (فی عیال): فَقِيرٌ/ هەژار، دەست کورت.
- : مُعِيل: مَنْ يَقُومُ بِالْعَائِلَةِ/ بەخێوکار، ئان پەیاکار.
عَوَّل. تَعْوِيل. مُعَوَّل: إِتْكَالٌ وَ اعْتِمَادٌ/ پشت پێبەستن.
عویل. عَوَّلَة: رَفَعَ الصَّوْتُ بِالْبُكَاءِ وَ الصَّيْحِ/ قیژە، گریان، دەنگە دەنگ.
عالة: طِفْلِي/ لا پلەرسەنگ، مشەخۆر.
- : شَبْنَةُ الْخِيَمَةِ/ کەپر، کوخته.
- : مَظْلَّةٌ/ چەتر، باران گێژ، سه یوان.
عَيْلُ الرَّجُل: أَهْلُ بَيْتِهِ/ خێزان.
- : وَلَدٌ صَغِيرٌ/ مندال.
مِعْوَل: أَدَاةٌ لِحْفَرِ الْأَرْضِ/ پاچ، پێمەپە.
عوم:
عام: سَنِيحٌ/ مەلە ی کرد.
- : طَافًا/ سەرئاو کەوت.
عَوَمُ السَّفِينَةِ: اسْبَحْهَا/ کەشتی (لی خوپی، بردی بە پێو، خستە ئاوه).
- : الْمَكَانُ: غَمْرَةٌ بِالْعَاءِ/ پپی کرد لە ئاو.
- : رَفَعَ إِلَى سَطْحِ الْمَاءِ/ سەر ئاوی خست.
عائِم: سَابِحٌ/ مەلە ئەکا، مەلە کار.
- : طَافَ. ضِدَّ غَاطَسٍ/ سەر ئاو کەوتو.
عوماً: بِالْعَوْمِ. سَبَّاحَةٌ/ بە مەلە.
عوام: الَّذِي يَعُومُ/ مەلە وان، مەلە کار.
عوامة لإرشاد السفن/ دەریانیشان.
- : السَّمَكَةُ: نَفَّاحَةٌ/ میزەلەدان.
- : بَيْتٌ عَائِمٌ/ مَالٌ کەشتی.
عام: سَنَةٌ/ سال.
عون:
عَوْن. عَاوَن. اِعَانْ عَلَيَّ: سَاعَدٌ/ یارمەتی دا.
إعانة منه: خَلَّصَنَهُ/ زگاری کرد، لە دەستی سەند.
تَعَاوَنَ الْقَوْمُ: اِعَانَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا/ یارمەتی یەکتریان دا.

مَعْيُوب. مَعْيِب: به عیب/خوش دار، ننگ، عیب
بار، خوشاوی.

بار، خه وشاوی.

مُعِيب: شائن / شکار، ٹاپوچو، ناوڑپاو.

عیت:

عَيْثُ: تَلَمُّسُ/ دهستی کوتا، دهستی لِ دَا، له پی کوتا.
عَاثُ الشَّيْءِ: (فَسَدَه)/ خرابی کرد، پیسی کرد، کاوی کرد.

يو.

- فی الارض فساداً: افسد / خرابه‌ی کرد، چی خرابه‌هه بو کردی.

عَيْثَان: مُبَذِّرٌ / به فیروءدور، دهست به قرپ.

عیوث، عیّاث: کثیر الفساد / خرابہ کار، پیاوخراب،
دہست قرپ۔

— . — : الاسد / شير.

عید (فی عود)

غير:

عار: هام علی وجهه. شَرَد/ به‌لسه بو، رای کرد،
به‌ره‌لا بو، هه‌ئی‌تیزان.

- : عاب/خوشی لی دهرمینا، نهنگی کرد، گالتی پی

- : عاب/خهوشی

گردد،

أَعَارَ: اِفْلَتَ/ بهره‌لای کرد، به‌له‌سه‌ی کرد، به‌ری دا.

عَيْرَ: قَبَحَ عَلَيْهِ فَعْلَهُ / سه‌رزه‌نشتی کرد، تانوتی لی‌دا.
عَايِرَ: فَاخَرُ / خوی مه‌ل کی‌شا، گه‌زافی لی‌دا، لافی

لیڈا۔

- : فَحَص / تاقی کرده وه.

— : کمال. قاسم/ پیوای، نه اندازه ی گرت.

عار: عیب / شورہ می، نہنگی، کہم و کوپی، خەوش، نام و نہنگی، عەیب.

عارُ عليك / شورەيە بۆ تۆ، شەرەزارىە بۆ تۆ.

تعبیر: تعنیف / نہ نگ کردن، گالتہ میں کردن، قسمہ پیوتن، پلار تی گرتن۔

غیر: ھنم. ضلال / بہلہ سہی، بہرہ لایی، گومرایی،
خویریتی.

- : حمار وحشی / کھری بہرہ لا، کھرہ کئیوی۔

- : ورقة النبات. الخط الذي في وسطها / رهگی
ناوهراستی گهلا، دهماری گهلا.
عَیَّار: عائر: متردد بلا عمل / بهلهسه، دهست سپی،
بِنِیش، بهرهلا، خوئیپی، سهسهری.
- : كثير التجوال و التطواف / گه پوک، بهرهلا،
بهلهسه.
عائر: لا يُدري من الرامي / وِیْل، گولله ی وِیْل.
- : مُتَرَدِّد / دودل، شپهزه، بهلهسه، بهرهلا.
عیار: مقياس / پیوانه، نه اندازه.
- : البندقية (و المدفع) / نیشانه، تیسک ی توپ و تفنگ.
- : ناری / گولله.
- : وِزَن / سهنگ.
معاير: معايب / خووشی، نهنگی، شورهی، نام و
نهنگی.
معیار: الذي يُقاس به غيره / سهنگ، پیوره.
عیش:
عاش: صار ذا حياة / ژیا.
- : على كذا: إقتاة / پیی ژیا.
- : تَحَمَّلَ / بهرگی گرت.
عایش: عاش مع / لهگه لی ژیا، ژیا لهگه لی.
عَیْشَ: اعاش: جعله يعيش / ژیا نی.
- : - : قات / بهخوئی کرد، خواردنی دایه.
تَعِيشَ: سعى وراء اسباب المعيشة / رهجی دا،
تَنَكُّوشا.
تعايش القوم: عاشوا على الألفة و المودة / به
ناسوده و خووشی پیکه وه ژیا ن.
عَیْشَ: حياة / ژیا ن، بون، گوزهران.
- : حَیْز / نان.
- : طعام / خواردن، خوارده مهنی، خوراک،
خورشت.
- : غيشة: حالة الإنسان في حياته / گوزهران.
- : الغراب: فطر / قارچکه مارانه.
إعاشة / ژیا ندن، بهخوئکردن.
غَیْشَة راضية مرضية / تیرو تهسهل، خووش گوزهرانی،
گوزهرانی باش.
عاش: حَيَّ / ژیا ن، زیندو.

- : في خفض من العيش / نه ژی، گوزهران نهکا.
عَیَّاش: بائع الغیش / نان فروش.
مَعاش: مَعِيشَة: ما تعيش به / دهست کهوت، خوراک،
هو ی ژیا ن.
- : راتب / موچه، مانگانه، روژانه، من.
- : عَوَّل / بهخوئکردن.
ذو - : من أرباب المعاشات / موچه خور.
أُحِيلَ على الـ - / خانه نشین کرا.
مكان المعيشة / ژینگه.
عِيط:
عَیْطَ: تَعِيطَ: صاح / قیژانی، نه پانی، ماواری کرد.
- : هُ: ناداهُ / بانگی کرد.
- : عليه: صاح عليه / قیژانی به سهریا.
- : بَكَى / گریا.
تَعِيطَ: غضب / توپه بو، رقی ههلسا، نه پانی.
عیاط: صياح / قیژه، قیژاندن، نه پاندن، ماوارکردن.
- : جَلَبَة / قاووقیژ، هه راهه را.
- : بُكاء / گریان.
عاطط:
صائح / بانگ کرا، قیژه کرا، نه پنه پکرا.
عیف:
عاف الشيء: كَرِهَ الشيء و تركه / وازی لهیتهنا،
دهستی لی هه ل گرت، بهجی هیشت.
- : الطائر على الشيء: حام / دهو رو خولی دا.
ثعافة النفس: يَشْمُزُّ منه الذوق / قیژی لی دیتیه وه،
بیژی لی نه کاته وه.
عائف: كاره للشيء، المتقذر له / حزن لی نه کردو، قیژ
لهیتهاتو، بیژراو.
معیوف: قليل الاكل / کهم خور.
عیل:
عال: إفتقر / نه ی بو، پیویستی بو، هه ژار بو.
- : تَعَيَّلَ في المعشى: تمايل و تَبَحُّثَر / بهتو فیزه وه
نقوص.
- : عياله (في عول) / بهخوئی کردن.
عَیْلَ (أَعْيَلَ): عال: كثر عياله / مندال و خیزانی نقد
بون.

- عیاله: کفاهم معاشهم/ به ختیوی کردن، زیانسی.
عیل صَبْرُهُ: اِسْتَنْفَذَ صَبْرُهُ/ نارامی له بهر برآ، خوی
بۆ نه گیرا.
- صبری/ نارام له بهر برآ، خۆم بۆ ناگیرئ.
عائلة: عَيْلَة: اهل/ کس و کار.
- : - اهل البيت/ خیزان، خیزانی ناو مال.
ابن - : اصیل/ خانه دان، وه جاخزاده.
رب ال - رَبَّ الْأُسْرَةِ/ گورهی خیزان.
عائلی: بیٹی. اهلی/ مالی، خیزانی، خویی.
عائل: فقیر/ هه ژار، نه دار، دهست کورت، نه بو.
عیاله: عَوْل/ به ختیوکردن.
مُعيل: کثیر العیال/ خیزاندار، منداڵ زۆر.
- : مَنْ يُعِيل/ به ختیوکهه، دهره تان، خاوهن، ژیننهه،
سایه.
عائلة: عَيْلَة: فقر. فاقة/ هه ژاری، دهست کورتی،
نه دارایی، نه بونی.
عیال: مُتَعَامِل و مُتَبَخَّر/ تروفر، گه نههه.
عیلان: ذکر الضیع/ تیره کهه متیار.
عین:
عان. تَعَيَّنَ الرَّجُلُ: اصابه بالعین/ کردی به چاره وه.
- القوم: اتاهم بالخير/ پیتی بۆ هیتان، فیهو هاتی بۆ
هیتان.
- الماء و الدمع: جری/ تکا، رژا، رژی.
- على القوم: صار لهم عیناً/ بو به چاوساگیان.
عَيْنٌ: ثَقْبٌ/ کونی کرد، سمی.
- : خَصَصَ/ ته رخانی کرد.
- : سَمَى/ ناو نوسی کرد.
- : حَدَّدَ/ دیاری کرد، دهست نیشانی کرد.
- : قَرَّرَ/ بریاریدا.
- السبب ذکره/ هزی (دهرخت، پیشان دا).
- في العمل: وَظَّفَ/ دایمه ززان، خستییه کاره وه.
- الشيء للفلان: خَصَصَ/ بۆی دانا، بۆی ته رخان کرد.
عاین: تَعَيَّنَ/ رای/ بینی، روانی، چاوی پێکهوت.
- : تَفَحَّصَ/ سهیری کرد، تیی پوانی، سه رنجی
لعدا، لئی ورد بو وه، پشکنی.
تَعَيَّنَ عليه كذا: لَزِمَهُ/ پیویست بو له سه ری.

- تَوَظَّفَ/ دامه زرا.
- الشيء: اِبْصَرَهُ/ بینی، دیاری کرد، چاوی
پێکهوت.
عَيْنٌ: غَضُو البصر/ چاو.
- : ثَقْبٌ/ کون.
- : الخالص الواضح/ پوخت و ناشکرا.
- : نقد (خلاف الورق)/ دراو.
- : الربا/ سه له م.
- : الشيء: خياره/ هه ل بژارده، هه ل بژێرداو.
- : عيان: سَيِّدٌ/ پیاو ماقول، گوره پیاو.
- : شريف قومه/ سه رگه و ره پیاو ماقول.
- : نوع. صنف/ جۆر، بابته، چه شن.
- : ذات. نفس/ خۆ، هه مان، کس.
- : شمس/ رۆژ، خۆر.
- : مَكْتُبٌ/ دُرُج/ چه کههجه.
- : الماء: ينبوع/ کانی، کارێز، سه رچه شمه،
سه رچاوه.
- القنطرة: بابها/ تاق و ده رگای پرد.
شاهد - : شاهد عيان/ گهواه، به چاوی خوی دی.
الإصابة بال - / به چاره وه بون.
ثَغْرَةٌ (و تجويف ال - / کالانهی چاو.
عَيْنٌ بِعَيْنٍ. العين بالعين/ یه ک به یه ک، سه ریه سه ر، داش
به داش.
نَزَلَ مِنْ عَيْنِي/ له به رچاوم کهوت.
لا يَمَلُ الْعَيْنُ/ چاو تیر ناکا.
على عَيْنِي/ به سه رچاو، به سه رچاوم.
عَيْنِي: بَصَرِي/ به بینین.
- : ثابت. مَادِي/ راسته قینه، جیگیر.
عیناً: صِنْفاً. من ذات الصنف/ یه ک جۆر، یه ک بابته،
بابه تیک، جۆرێک، چه شتییک.
عَيْنٌ. سريع البكاء/ گریزێک.
عَيْنَةٌ. مثال. نموذج/ نمونه.
عیان: مُشَاهَدَةٌ/ بینین، دیتن، چاوپێکهوتن.
بَدَأَ ل - " ظَهَرَ/ ده رکهوت، بینرا، دیاری دا.
باديء ل - : واضح. ظاهر/ دیار، ده رکهتو،
ته بینرئ.

- مريض / نهخوش، دهرده دار، ناساخ، خسته.

شاهد - / گواه، به چاری خزی دی.

عیانی: ظاهر / دهرکه وتو، ناشکرا، رو، دیاردی.

عوینات: نُظَارَة / چاویلکه، عینه ک.

تعین: تحديد. تخصیص / دیاری کردن، دیارده

کردن، دهست نیشان کردن.

- : توظیف / دامه زاندن.

- الجندی. لوازم / پیویستی، راشن، خوراک و

کال و پهله سرباز.

مُعَيَّنٌ: مُخَصَّصٌ / دیاری کراو، دیارده.

- : مُقَرَّرٌ / دانراو، بریار له سر دراو، نیشان کرد.

- : مُخَدَّدٌ / دهسند.

- فی عمل: مُوْظَفٌ / دامه زراو.

فی اوقات مُعَيَّنَة / له کاتی تاییه تیدا.

مَعِيْن. مُعَيِّن. مُعَيِّن (فی الهندسة) . شکل /

له بزینه یی.

مُعَايِنَة: مُشَاهَدَة / سهیر کردن، تی پوانین.

- : فَحْصٌ / بینین، تی پوانین، سه رنج دان.

عائِن: المَصِيبُ بِالْعَيْنِ / چاوپیس، به چاوه وه کەر.

مَعِيُون. مَعِيْن: المَصَابُ بِالْعَيْنِ / به چاوه وه بو.

عی:

عَيْنِي. عَيْنِي: عَجَزٌ / جهل / نهی توانی، نهی زانی، سهری

لی دهرنه کرد.

- فی الكلام: تَلْعُثُمُ / زمانی گیرا، بزپکانی.

- : مَرَضٌ / نهخوش کهوت.

اعيا: تَعَبٌ وَكَلٌ / میلاک بو، کفت بو، شه کهت بو، ماندو بو.

- هُ: اَتْعَبَهُ / میلاکی کرد، شه کهت کرد.

- الامرَ علیه: اعجزه / پییه وه میلاک بو،

به دهستی وه ماندو بو.

عَيِي. عَيَاء: قَعَبٌ / میلاکی، شه کهت، که شهنگی،

کفتی، ماندویه تی.

- : عَجَزٌ / نه توانین، په که وتن، لاواری.

داء عَيَاء: لَا يَبْرَأُ مِنْهُ / دهردی بی دهرمان.

عَيَاء. عَيَا: مَرَضٌ / دهرد، نهخوشی، ناساخ.

عَيَان. مُعَيٌّ: كَالٌ / میلاک، شه کهت، کفت، که شهنگ، مانده.

- : عاجز / کهفته کار، په که وتو، زه بون،

دهسته وسان.

غاب (فی غیب) غابر (فی غبر) غابة (فی غیب) غات (فی غوت) غادة (فی غید) غار (فی غور) غار من و علی (فی غیر) غارة (فی غور) غار (فی غور) غار (فی غزی) غاص (فی غوص) غاط (فی غوط) غاظ (فی غیظ) غالی (فی غلو) غالب (فی غلب) غالط (فی غلط) غالی (فی غلو) غامر (فی غمر) غایر (فی غیر) غایة (فی غیی) غب: غب: جاء زائراً بعد ایام / درهنگ سه‌ری دا، ده‌رکه‌وته‌وه. - عنه: اتاه یوم و ترکه آخر / رۆژه نا رۆژیک سه‌ری دا. - اغب: بات / شه‌ومایه‌وه، شه‌وی به‌سه‌را چو. - غب الطعام: بات لیله. إنتن / خراب بو، بۆنی کرد. - ت علیه الحمى. اغبت الحمى و علیه: اخذته یوماً و ترکته آخر / رۆژه نا رۆژیک تا گرتی.

ع

زاره غباً: فی فترات متباعدة / درهنگ درهنگ (ده‌ره‌که‌وت، سه‌ری نه‌دا). غب: شرب الماء دون تنفس / بین پی‌وه‌نان. غب: مقبة: عاقبة / نه‌نجام. حمى الـ - : هی التی تنوب یوماً بعد یوم / تایی رۆژه نا رۆژ. غب: خلیج صغیر / که‌نداوی بچوک، که‌ندپ، ناودپ. غبغب: اللحم المتدلی تحت الحنک / غه‌غه‌به، غه‌غه‌به‌ی مل. غبیب: اللحم البائت / گوشتی کون. غبر: غبر: مضى / تنبه‌ری. - مکث / مایه‌وه، خایاندی. غبر: اغبر: اثار الغبار / کردی به‌ خۆل و ته‌پ و توژ. - : لطح بالغبار / (خۆلای، توژلای) کرد. اغتبر: تغیر: علاه الغبار / توژو خۆلی لای نیشته، خۆلای بو. - الیوم: اشتد غبارُه / خۆل باری.

غُبْرَة. غُبْرَة. غُبَار: تُرَاب / خُوْل، تُوْر، تپ و تُوْر.

- : لَوْنُ الْغُبَارِ / بُوْر، رَهَنگ خُوْلی.

لَا غُبَارَ عَلَيْهِ: بِلَا غِیْب / بِنِگِهرد، بِنِخهوش، پاك، داوین و دهست پاك، روپاك.

اَغْبَر: بِلَوْنُ التُّرَابِ / رَهَنگ خُوْلی، بُوْردهقنه.

- : ذَاهِب. زَائِل / تِنِئِه پِه پِئ، تِه پَوَا، نَامِئِن.

- : ذَنْب / گورگ.

غُبْرَاء: الْاَرْض / زهوی، زهمین.

بُئُو - الْفُقَرَاء / هه ژاران.

سَنَّة - : جَدْبَة / سَالی وشك و بِنِ بارانی، وشكه سال، نه هاتی.

غُبْر: غَبْر: بَقَايَا / پاشماوه، بِنه رۆك.

غَابِر: مَاضٍ / رَابِرِدو، تَتَبِرِدو.

الْاَزْمَانُ الْغَابِرَة / زه مانی كَوْن، دَتِرین، دِیر.

غِیْبَش:

غِیْبَش: اَغْبِشُ اللَّیْلِ: خَالَطَ الْبِیَاضَ ظَلَمَتَهُ فِي آخِرِهِ /

تاریك و روْن بو، شه به قی دا، شه و كُوتایی هات.

غِیْبَش: ظَلَمَة آخِرُ اللَّیْلِ / تاریك و (لَیْل، روْن)، پِئِش

شه به قی، به ره به یانی زو.

غِیْبَش: اَغْبِش. مَغْبِش: مَغْمٌ / تاریك، لَیْل، تاریك و (لَیْل،

روْن).

رُجَاج: اَغْبِش / شوشه ی رهش، تاریك.

غَبَاشَة: هَمَامَة / تاریکی، لَیْل.

- : عَلَى الْعَيْنِ / په له و له کی سهرچاو.

غُبْشَة: بَقِیَة اللَّیْلِ / پاش ماوه ی شه، به ره به یانی زو،

شه به قی.

- : مُبَكَّرٌ جِدًا / زَوْد زو.

غِیْط:

غِیْطُ الرَّجُل: تَمَنَّى مِثْلَ حَالِهِ / خُوْرگه ی بُو خواست،

ناواته خوازی بو.

اَغْطِیْط: اَغْطِیْط: كَانَ فِي مَسْرَةٍ / له خُوْشیا بو، شادمان بو.

غِیْطَة: حُسْنُ الْحَالِ / خُوْشی، خُوْش گوزه رانی.

- : مَسْرَة / شادی، به ختیار، خُوْشی.

- : تَمَنَّى نِغْمَة / ناواته خوازی، خُوْرگه خواردن.

- : لَقِبَ الْبَطْرِيك / نازناوی (قه شه ی گاوردگان،

په تریك).

مَغْبُوط: سَعِيد / به ختیار، شاد، شادمان، به خته وه،

كامهران.

غِیْن:

غِیْنُ الثَّوْبِ: ثَنَاءٌ لِيَضْحِيْقٍ أَوْ يَقْصُرَ / قارسی کرد،

نوشتانی وه.

- : الطَّعَامُ: خَبَاءٌ لِلشَّيْءِ / هه لی گرت بُو ته نگانه.

- : خَذَعٌ قِیْلَى / گزی کرد، گزی کرد.

- : ظَلَمٌ / زَوْری کرد، ستمی کرد.

غِیْن: مَا قَطَعَ مِنْ اطْرَافِ الثَّوْبِ / پرشت.

- : غِیْن: خَدِیْعَة فِي الْبَيْعِ وَ الشِّرَاءِ / قِیْل و

فهره ج، گزی، کاسبی.

غَايِن: خَادِع / گزی کرد، قِیْلَبَاز، دهست بی.

مَغْبُوع: مَخْدُوع / گزی لَوْکَرَاو، قِیْل لَوْکَرَاو.

غِیْب:

غِیْبُ الشَّيْءِ وَ عَنَهُ: لَمْ يَفْطَنْ لَهُ. جَهْلُهُ / نه قلی بِنِ

نه شکا، نه زانی.

- : الشَّيْءُ عَلَيْهِ: خَفِيَ عَلَيْهِ وَ لَمْ يَفْطَنْهُ /

نه که و ته وه بیری، بیری چوه وه.

غَبَاوَة: جَهْلٌ / نه زانین، نه قلی بِنِ نه شکان.

- : غَفْلَةٌ / که رِئِئی و که وحی، که و دهنی، بِنِ ناگایی.

غِیْب: جَاهِل / نه زان.

- : اَحْمَقُ / کهر، که و ج، که و دهن، که له ق، که مره،

ده به نگ، چه پوله، سه پوله، مِشِش، ته پو.

غَث:

غَثٌ: كَانَ مَهْزُولًا / له پ بو، لاواز بو، سیس بو.

- : الْجُرْحُ: سَالٌ غَثِيثٌ / کِئِم و پیسی دهر دا.

غَثٌ: غَثِيثٌ: هَزِيلٌ / له پ، لاواز، سیس، سیسه له،

بوده له.

- : رَكِيكٌ / چروک.

- : كَلَامٌ رَدِيءٌ / قسه ی هیج و پوچ.

غَثِيث: قَبِيحٌ / کِئِم، زون.

غَثَاثَة: هَزَالٌ، رَكَكَةٌ / لاوازی، چروکی.

غَثِي:

غَثِيثٌ: تَغَثَّتْ نَفْسُهُ: اِضْطَرَبَتْ حَتَّى تَكَادَ تَتَقَيَّا /

دلی تِئِکَل هات.

غَثِي: غَثِيَانُ النَّفْسِ / دَل (تِئِکَل هات، به به کدا هاتن).

غَد:

غُدَّةٌ: غُدَّةٌ: سَلْمَةٌ/ لَو، رَزَّيْن، ثَالَو.

- مَنقُطَعَةٌ أَوْ صَمَاءٌ: لَا قَنَاطَةَ لَهَا/ كَوَيَّرَهُ لَو.

غَدِر:

غَدَرَ الرَّجُلُ وَبِهِ: خَائِنُهُ وَنَقَضَ عَهْدَهُ/ نَپَاكِي لَهُ كَهَلْ

كِرْد، پَهیمانی شکان، غهوری لی کرد.

غَادِر: تَرَك/ كَوَّجِي كِرْد، بَه جِيئِي مَيِّشْت، لِيئِي چَوَه

دِه رِه وه، دِه رِجَو.

غَارُ: خِيَانَةٌ/ نَپَاكِي، غَايَه نِيئِي، غَهَر.

غَادَر: غَادَر: خَائِنُ/ نَپَاك، زَقْدَار، غَايَه ن.

غَدَارَةٌ: سِلَاحٌ يَحْشِي بِالْبَارُودِ/ دِه مَانِچَه، سَاجِمَه

زَنگ، تَفَه نَگِي رِه شَوَكِي.

غَدِير: بِرَكَةٌ مَاءٍ/ نَه سَتِيَرَك، نَه سَتِيَل، نَه سَتِيَاك، كُؤَم،

زَه لَكَو، پَه نَكَو، سَه رَاو.

- : نَهَر صَغِير/ جَو، جَوَكه، چَه م.

غَدِيرَةٌ شَعَرٌ: جَدِيلَه/ بِرِج.

غَدَر: مَوْضِعٌ كَثِيرُ الْحَجَارَةِ/ بَه رِه لَان.

غَدَرَاءُ: ظَلَمَةٌ/ تَارِيكِي، تَارِيكَايِي.

لِيَّة - : مَظْلَمَةٌ/ شَهْرِي تَارِيك، تَارِيكَه شَهَر،

شَهْرَه نَگ.

غَدِق:

غَدِقٌ: اغْدَقَ الْمَطَرُ: كَثُرَ قَطْرُهُ/ بَه خَوِي بَارِي، بَارَانِي

زَقْد بَارِي.

اغْدَقَ عَلَيْهِ: اعْطَاهُ كَثِيرًا/ زَقْدِي دَايَه، زَقْدِي پَرِدَا.

غَدِقٌ: مُغْدِقٌ: غَزِير/ زَقْر، فَرَه، كَه لِيَك.

غَدَا:

غَدَا: تَهَبَّ غَدَوَةٌ/ زَو زَوِي.

- : صَارَ/ بَو، بَو بَه.

- : اِنْتَطَلَقَ/ زَوِي، دِه رِجَو، دِه رِه پَرِي، كَوَّجِي كِرْد، چَو.

تَغْدَى: غَدَى: اَكَلَ ظَهْرًا/ زَهْمِي نِيوَه پَوِي خَوَارِد، قَاوَه لَتِي

كِرْد.

تَغْدَى بِه قَبْلُ اِنْ يَتَعَشَى بِكَ: اُسْبِقْهُ/ دِه سَت

پِيَشَكَرِي بَكه، زَو دِه سَتِي خَوْت بَوَه شِيئَه.

غَدَى: فُطِرَ/ زَهْمِي بَه يَانِي دَايَه.

- : اَطْعَمَ ظَهْرًا/ زَهْمِي نِيوَه پَوِي دَايَه.

غَدَ: الْيَوْمَ الَّذِي بَعْدَ الْيَوْمِ/ سَبْهِي، سَبْهِيئِي، بَه يَانِي.

غَدَاً: فِي الْغَدِ: بُكْرَةً/ سَبْهِي، سَبْهِيئِي.

غَدَاءٌ: طَعَامُ الصَّبَاحِ. فُطُور/ بَه رِجَايِي، زَهْمِي بَه يَانِي.

- : طَعَامُ الظَّهْرِ/ قَاوَه لَتِي، زَهْمِي نِيوَه پَوِي.

غَدَاةٌ: غَدِيَّةٌ: مَا بَيْنَ الْفَجْرِ وَطُلُوعِ الشَّمْسِ/ شَهَبَق،

بَه رِه بَه يَان، سَبْهِيئِي.

غَد:

غَدَ: اغْدَ الْجَرْحُ: سَالَ قَيْحُهُ/ كَيْمٌ وَبَيْسَى لِي هَات،

بَرِيئَه كَهِي دِه رَك بَو.

غَذِيَّةٌ: مَا فِي الْجَرْحِ مِنْ قَيْحٍ وَصَدِيدٍ/ كَيْم، خَوِيئ

و بَيْسَى، زَقْخ.

غَذُو:

غَذَا: غَذَى: اَطْعَمَ. قَاتَ/ خَوَارِدْنِي دَايَه، خَوْرَاكِي دَايَه.

تَغْذَى: اِغْذَى: اِقْتَنَاتَ/ خَوَارِدِي.

غَذَاءٌ: قَوْتُ/ خَوْرَاك، خَوَارِدَه مَه نِي.

غَذَائِي: لِاجْلِ التَّغْذِيَةِ/ بَو خَوَارِدَن.

تَغْذِيَةٌ: اَكَلَ. تَنَاوَلَ الْاَكْلَ/ خَوْرَاك خَوَارِدَن، خَوَارِدَن.

سَوَه اَل - / بَه دَخَوْرَاكِي.

مُغْذًى: مُقِيَّتٌ/ زَيِّنَه ر.

غَر:

غَرَّ: اَطْعَمَ بِالْبَاطِلِ/ دَهْمِي چَه ر كِرْد، دِه سَت خَه پَوِي كِرْد.

- : خُدَعُ/ خَه لَه تَانِي، مَه لِي خَه لَه تَان، فَرِيوِي دَا، بَايِي

كِرْد، خَه پَوِي كِرْد.

- : غَرَّ: صَارَ غَرًّا/ نَاشِي بَو.

- : اِنْبِيضُ/ سَبْهِي (بَوَه وه، مَه لَگَه پَا)، رَوْن بَوَه وه.

مَا غَرَّكَ بَغْلَانُ: كَيْفَ اِجْتَرَاتَ عَلَيْهِ/ چَوْن دِه رِه قَه نِي

مَاتِي، چَوْن پِيئِي وِيَرَاي.

غَرَّرَ بِهِ: عَرَضَهُ لِلْخَطَرِ/ تَوَشَّى كِرْد، دِه سَتِي بَرِي،

دِه سَت خَه پَوِي كِرْد.

أَغَرَّ: اِسْتَفْعَرَ: اِثَّاهُ عَلَيَّ/ غَفْلَةً/ كَوْت وَپَرَوَلَه نَاكَو

(هَاتَه لَآي، مَه لَن كَوْتَايَه سَه رِي).

اِغْتَرَّ: اِسْتَفْعَرَ: خُدَعُ/ خَه لَه تَيَنَرَا، فَرِيو دَرَا.

- : بِنَفْسِهِ: اِغْتَرَّ بِنَفْسِهِ/ لَه خَزِي بَايِي بَو.

غُرُورٌ: خُدَاعٌ/ فَيَل، كَزِي، خَه لَه تَانَدَن.

- : اِبَاطِيلُ/ دَرَقُو دَه لَه سَه، سَاخْتَه.

- : اَلْاَعْجَابُ بِالْاِنْفُسِ/ لَه خَوِيَايِي بَوْن، بَه خَو نَازِيئِن،

خَو پَه سَه نَدِي، تَوُفِيئِي، بَايِي بَوْن.

- غَرِير. مَغْرور: مَخْدوع / خه له تَتَرَاو، فَيَلَّ لَ كَرَاو،
فَرِيو دَرَاو.
- مَغْرور: مُغْتَر بنفسه / له خَوْبايي، به تَيَوْفِيژ، خه يَز.
غَرَار. غُرور: خَدَاع / گزي كهر، فَيَلْباز، ساخته چي
غُرَّة. غَرَارَة: غَفْلَة / ناكاو، له پي، كوت پي.
- على - : على غَفْلَة / له ناكاو، له پي.
غُرَّة الشيء: او له / سهرتا، تَوْبهره، نوخشه.
- : بِيَاض فَي جَبِين الحَصَان / ناوچه وان سپي،
مارِز.
- غَرَار. غَر: حَد السيف / دهمه شمشير، دهمه شير.
على - : على عجل / به پهله، به ههله داوان، به گورجي،
به خيَرايي.
- على - كذا: مثله / وه كو نهو، له شيويه.
على - واحد على مثال واحد / وهك يهك، چوئيهك،
له يهك شيويه.
- غَرَارَة: سَدَاجَة / ساويلكبي، ناشيتي.
غَرَارَة: كَيْس / هَوِي، گونيه، تورهكه، خه رار، خورج،
جهوال، كيسه.
- اَغَر: حَسَن / پيرِز، چاك، جوامير.
- : كَرِيم الأفعال / پياوچاك، جوامير.
- : مَن الأيام / شديد الحر / زَد گهرم.
غَر: غُرَة: لا خَبْرَة له / ناشي، ساويلكه.
- غَرِير. غُرغور: يَرْبوع / گُزِي، ههله كهنه، گُزِي ههله
ته كيته.
- غُرغُر الماء على النار: بَقْبَق / بلقه بلقي كرد، قولبه
قولبي (كرد، دا).
- : تَفَرُّغ: رَدَدَ السائل في حلقه / له دهمي رادا،
غهرغهره ي كرد.
- ت. - ت العين بالدمع: تَرَدَدَ الدمع فيها ولم
يَجِر / چاو ناوي تن را، ناوي كرد، پي يو له ناو.
- غُرغُرَة: تَرديد الماء في الحلق / ناو له دهم وهردان،
غهرغهره.
- : بَقْبَقه / بلقه بلق، قولبه قولپ.
- الموت: حَشْرَجَة الموت / دهم به يه كدادان،
سهرمه رگ.
- غُرغُر: دجاج حَبَشَة / مريشكي (حه به شه، شاخدان).
- غراء (في غرو) غراب (في غرب) غرام (في غرم)
غرب:
- غَرْب: غاب / ثارايو، ديارته ما.
- عَمَّا: تَنَحَّى / دوركه وتوه، لاجو، جيا بوه وه،
سهری خَوِي هه لگرت.
- : غَرْب: ذَهَب / رَوِي، كُزِي كرد، به جِيي هِيشت.
- : - : بَعْد / دوركه وتوه.
- : - : تَنَحَّى عَن الوطن / كُزِي كرد، ناواريه بو،
ولائي به جِيي هِيشت، له نِيشتمان ههله كهنه، ره وه ند بو.
- غَرْب: سار نحو الغرب / روه و خُورِناو ملي ناو رُويشت.
- : نَفَى / دوری خسته وه، ناواريه كرد، شار به دهری
كرد.
- اَغْرَب: اَتَى بالشَّيء الغريب / شتي سه يري كرد.
- : فِي البلاد: ذَهَبُوا بعيداً / دوركه وتوه، بِي جِيگي
دور رَوِي له ولاندا.
- : بَالِغ / زَوِي پِيوه نا.
- : فِي الضحك: بَالِغ فِيهِ / نهو پِيكه نِينه ي
نهو ويست، زَوِي پِيوه نا.
- : أَيْدَة وَ نَحَاة / دوری خسته وه، جياي كرده وه،
لا يبرد.
- اِغْتَرَب. تَغَرَّب: نَزَح عَن الوطن / كُزِي كرد، ناواريه بو،
ولائي به جِيي هِيشت.
- : تَزَوَّجَ مَن غَيْر الأقارب / له بِيگانه ي هِيئا، له
خِزَم رَنِي نه هِيئا.
- تَغَرَّب: اَتَى مَن جِهَة الغرب / له خُورمه لَات وه مات.
اِسْتَعْرَب الأمر: وَجَدَهُ غَرِيباً / لای سه ير بو.
- : الدَّمْع: سال / فَرَمِيَسَك رَا، هاته خوراي.
غَرْب: مَقَابِل الشرق / خُورِناو.
- : غُرْبَة: بَعْد / دوری، بياني.
- : حِدَة / تِيژِي، توندوتِيژِي.
- : الدَّمْع: مَذْمُوع / كان فَرَمِيَسَك، فَرَمِيَسَك دان.
- غُرْبِي: مَقَابِل شَرْقِي / خُورِناو اي.
غُرْبَا: ضِد شَرْقَا / روه و خُورِناو.
- مَغْرَب: غَرْب / خُورِناو.
- : الشَّمْس: وَقْتُ غُرُوبِهَا / کاتي خُورِناو، شِيوان.
- : بِلَاد فِي افْرِيقِيَا / ولائي مه غريب، مه راکش.

غُرُوبُ الشَّمْسِ: غیاب: اُفُول/ خُورثاوابون.
 غُرْبَةٌ: تَغْرُبُ: هَجْرَةٌ/ کُوج کردن، ولات به جی میشتن.
 - نَفْی/ تونا بون، ثاواره بون، دهریه دهر بون،
 ره وه ند بون.
 غَرِيبٌ: دُخِيل/ نامۆ، بیانی، ثاوه کی.
 - بَعِيدٌ عَنِ وَطَنِهِ/ ثاواره، تونا.
 - اَجْنَبِيٌّ/ بیانی.
 - غَيْرُ مَالُوفٍ/ ناباو.
 - عَجِيبٌ/ سیر، سه مهره.
 - مِنَ الْكَلَامِ: بَعِيدُ الْفَهْمِ/ گفتاری نادیار، درهنگ
 نه زانری.
 مُغْتَرِبٌ: بَعِيدٌ عَنِ الْوُطَنِ/ ثاواره، کُوج کردو، تونا.
 تَغْرُبُ، تَغْرِبُ: اِغْتَرَابٌ/ هَجْرَةٌ/ کُوج کردن، ولات
 به جی میشتن، ثاواره بون.
 غَرَابَةٌ: شَذُوذٌ/ سه بریتی.
 غَرَابٌ: طَيْرٌ قَاقٍ/ قهله په شک، قازو.
 - حَدٌّ/ لَبَّار، که نار، گوئی.
 غَرِيبُ الْحَنَظَةِ: نَحْلُهَا/ بیژایه وه، له بیژنگی دا.
 - الشَّيْءُ: نَقَاءٌ/ پاکي کرده وه، پاکزی کرد.
 غَرِيْلَةٌ: نَحْلٌ/ بیژانه وه، که وکردن، له که ودان.
 - تَنْقِيَةٌ/ پاک کردن وه، پاکز کردن.
 غَرِيَالٌ: مَا يُغْرِيلُ بِهِ/ بیژنگ، که و، سه رده، سه رهن.
 مُغْرِيلٌ: مُنْقَى/ بیژاوه، پاکز.
 غَرْدٌ: غَرْدٌ. اَغْرَدَ. تَغَرَّدَ الطَّائِرُ: صَدَحَ. زُقْرِقَ/
 جریواندی، خویندی.
 تَغْرِيدٌ: غَرْدٌ: غِنَاءُ الطَّيْرِ/ جریوه، خویندن، قاسپه.
 غَرَزٌ:
 غَرَزٌ. غَرَزَ. اَغْرَزَ الشُّوْكَهَ فِي: ادخلها فی/ پیا چه قان،
 پیا کرد.
 - ت - اَلْجِرَادَةُ: ادخلت ذنبها فی الارض
 لتبيض/ گه رای نا (کوله).
 - الْعُودُ بِالْأَرْضِ: ادخله و اثبتته/ چه قانی،
 دای کوتا.
 - بِالْأَبْرَةِ: نَحَسٌ/ تیوه ی ژن، پیا کرد، پیا چه قان،
 دهرزی ناژنی کرد.

غَرَزٌ: اِطَاعَ بَعْدَ عُصْيَانٍ/ ملی دا.
 غَرَزَةُ الْخِيَاطَةِ: دُرْزَةٌ/ ته قن.
 غَرَزٌ: الْعُودُ الْمَقْرُوزُ بِالْأَرْضِ/ نه مام، داری چه قاو.
 غَرِيْزَةٌ: طَبِيعَةٌ/ خَوَپْسَك، سروشت، خوماک.
 - قَرِيْبَةٌ/ ژیری، به هره، هوش، توانا.
 غَرِيْزِيٌّ: طَبِيعِيٌّ/ خَوَپْسَكِي، سروشتی، ره وشتی
 خَوَپْسَكِي، خوی سروشتی.
 غَرَسٌ:
 غَرَسَ. اَغْرَسَ الشَّجَرُ: اَثْبَتَهُ فِي الْاَرْضِ/ چه قاندى،
 رواندی.
 غَرَسٌ: زَرْعٌ/ چه قانندن، رواندن.
 غَرَسٌ. غَرَسَ. مَا يُغْرِسُ/ نه مام، شه تل، قه له م،
 روه، نه وه ی نه چه قیندی.
 غَرَسٌ: وَقْتُ غَرَسِ الْأَشْجَارِ/ کاتی رواندن.
 غَرِيسٌ. مَغْرُوسٌ: مَرْزُوعٌ/ روینراو.
 غَرِيْسَةٌ: شَتْلَةٌ/ نه مام، خه لف، شه تل، قه له م.
 - نَوَاطُ الْاَلَى قَرْعٌ/ تَوو، ده نک.
 غَرَضٌ:
 غَرَضٌ. اَغْرَضَ الْإِنَاءُ: مَلَأَهُ/ پپی کرد.
 - الْإِنَاءُ: نَقَصَهُ عَنِ الْمَلءِ/ لَبِّي رَوَّكِرْد.
 - غَرَضُ الشَّيْءِ: اِجْتِنَاءُ طَرِيْقًا/ به ته پی
 کردیه وه، به سه وزی کردیه وه.
 - الشَّيْءُ: كَسْرُهُ/ شکانی.
 غَرَضٌ فَلَانًا: جَعَلَهُ غَرَضًا يُرْمَى/ ده ست نیشانی کرد،
 کردی به نیشانه، کردی به مه به ست.
 اِغْرَضَ الْغَرَضَ: اَصَابَهُ/ پتکای، لَبِّي دا، نه نگاوتی.
 تَغَرَّضَ. اِنْغَرَضَ: تَثْنَى و اِنْكَسَرَ/ شکا، خوار بوه وه.
 غَرَضٌ: قَصْدٌ/ ثامانج، مه به ست..
 - : مَعْنَى مَقْصُودٍ/ مه به ستیکی تاییه تی.
 - هَدَفٌ/ نیشانه، ثاراسته پوکراو.
 - : مُرَادٌ. حَاجَةٌ/ خَوَازَتَن، ویستن، خواز.
 - : مُصْلَحَةٌ/ به رژه وه ندی، سود.
 غَرِيْضٌ: طَارِحٌ/ تازه، پاراو.
 مُعْرِضٌ. مُتَعَرِّضٌ: الَّذِي لَهُ غَرَضٌ/ سودو مه به ستدار،
 خاوهن مه به ست.
 - : ضِدٌّ/ دژ.

- في الضحك: استغرب/ دایه قاقای پینگه نین،
 بینی گرت.
 - اغرورقت العين بالدمع: دمعت/ چاوی پریو له ناو.
 غریق: عارق. غرقان: مقهور/ تقوم، تقوم بو، له ناوا خنکاو.
 - في كذا: منهمك/ خهريك.
 غارق: غاطس/ تقوم.
 - اغراق: مبالغة/ پیوه نان، تقد رۆین، تقد هال نان.
 - تغریق: غمر/ تقوم کردن.
 - المكان: ملئه بالماء/ پری ناو کردن.
 - السوق: ملئه بالبضائع/ بازاری پری کردن
 له شت و مهك.
 - مستغرق في النوم/ نوستو، له خهوی قولدا، خهوه که ی
 قورسه.
 غرقه: شربه/ قوم، مژ.
 غرم:
 - غرم: تغرم: خسرو/ دویانی، زهره ری کرد، زیانی کرد.
 - ادى الغرامة/ بژاردی، زیانی دا.
 - الدين: اداء/ دایه وه، وامه که ی دایه وه.
 غرم: الغرم: الزم بغرامة/ پیی بژارد.
 اغرم به: اولع به/ حزی لی کرد، به دلیا چو، شهیدای
 بو، خولیای بو.
 غرامة: ما يلزم ادائه. جزاء نقدي/ زیان، زیانانه،
 بژاردن، پیی بژاردن.
 تغريم: اداء الغرامة/ بژاردن، جرنگانه وه، پیی بژاردن.
 غريم: دائن/ خاوهن قهرز، قهرزدهر، وام دهر.
 - مدين: مديون/ قهرزار، وام دار.
 - خصم: دژکار، ناحز، خه نیم، دژ، دشمن.
 غرام: حب/ حز لی کردن، خوشه ویستی، دلداری،
 خولیا، شهیدایی، سهو دایی.
 رسالة غرامية/ نامه ی دلداری.
 علاقة غرامية/ دلداری، په یوه نسی دلداری، دل و
 دلخوازی.
 مغرم: مولع/ شهیدا، دلخواز.
 غرن:
 غرن: يبس/ وشك بو، وشك بوه وه.
 غرين: غرين طمي/ لیته، قوپو لیته ی پاش لافاو.

غرق:
 - غرق: اغترق: اخذ بالمعرفة/ به نه سکوی گرتی،
 که هه که ی گرت.
 - الماء بيده: اخذ بها/ مشتی پیا کرد.
 - الطبخ في الصحن: سكب الطعام فيه/ کربیه قاپه وه.
 مغرقه: غراف: اداق الفرف/ نه سکوی، چه مچه،
 ناوگردان، میلاک، که پچه، که فگیر.
 غرقه: عليّة/ ژوری سه ره وه، باله خانه.
 - حجرة/ ژور، هژده.
 - الاكل: مطعم/ ژوری نان خواردن.
 - الطبخ: مطبخ/ ژوری چیششت لینان، موبه ق.
 - النوم: ژوری نوستن، خه وگه.
 - الجلوس: ژوری دانیشتن، نیشتمان.
 - الاستقبال: ژوری میوان، دیوه خان.
 غراف: كثير. غزير/ زدر، لیشاو.
 غرق:
 غرق: غاص/ تقوم بو، به قولاجو.
 - الحي: مات غرقاً/ خنکا، تقوم بو، له ناوا خنکا.
 - في الماء: غار فيه و راسب/ تقوم بو، که و ته بن ناو.
 - في كذا: انهمك/ پیوه خه ریک بو.
 - غرق: شرب الغرقه/ قوی لیتدا، قومیکی خورده وه.
 غرق: اغرق: جعله يغرق/ نقومی کرد.
 - الحي: اماته غرقاً/ خنکائی، نقومی کرد.
 - المكان: بلكه بالماء/ پری کرد له ناو، به
 ناو دای پویشی.
 - السوق: غمر السوق/ بالبضائع/ بازاری
 پری کرد له (شت و مهك، کوتال).
 اغرق: بالغ و اطنب/ پیوه ی نا، ریژی کرده وه، ریژه ی
 پییدا.
 اغترق النفس: استوعب في الزفير/ هه ناسه ی دا.
 استغرق: اخذ كله، استوعب/ هه موی گرت، گرتی،
 جیی تیا بوه وه.
 - شغلته كله/ هه موی به کاره ی نا.
 - من الوقت: اخذ الوقت/ خایاندی.
 - في النوم: استثقل. نام عميقاً/ نوست،
 خهوت، خهوه که ی قورس بو، زدر نوست.

غُرُنُوق. غُرُنِيق: طائر مائی / جُورِنِکِه له سه قاکوژ،
فولنگ.

- - : شاب جمیل / کروی جوان، قوز.
غرو:

غَرَا: عَجِبَ / سه رسام ما، سه ری سوپما.
غَرَى: غَرَى: اَلصَّغَةُ بِالْغَرَاءِ / که تیره ی لی-دا، به
که تیره پیوه ی نوسان.
غَرَى. غَرَى: اَغْرَى: اُولع به علی جهل / کویرانه
(به دلپا چو، خوی دایه).

- - : اِلْتَصَقَ به / پیوه ی نوسا.
اغری: حَضْ / هانی دا، وروژانسی، خه-تانی، هالی
فریوان.

- : رَغَبَ / حه زی بزوان، لای (شیرین، په سهند) کرد،
لاسی دا.

- لِلشَّرِّ: حَرَضَ لِلشَّرِّ / هانی دا بَر خرابه.
- العداوة: حَرَكْ / تیژی کرد، دانی به شهر، کرنی به گژ
په ککا.

غَرَاء. غَرَوَى: اَلْوَلُوعُ بِالْشَّيْءِ / به دلاچون، دل
پیاچون.

لَاغَرَوُ. لَاغَرَى: لَاعَجِبَ / سه رسو پمانی ناوئ، سه یر نیه.
إِعْزَاء: حَضْ / هان دان، وروژاندن، خه-تاندن،
فریواندن.

- : تَرغِيبَ / شیرین کردن، په سهند کردن، حه ز
بزواندن، لاس دان.

مُغَرِّ. مُخْرِضْ / هان دهر، وروژئن، فریودهر.
- : مَرَّعِبَ / په سهندکار، شیرین کار، قایل کار، حه ز بزوین.

سبب - : سبب مُقْنَعْ / هویه کی قایل کار.
غَرَا: حُسْنُ / جوانی، ناسکی.
غَرَاء غَرَا: مَا يُلْصَقُ به / که تیره، جهوی، هیلَم، غره.

غُرَوَى: کَالْغَرَاءِ / که تیره یی، مل، ملی.

- : لَرَجَ / لینج.
غَرِيب (فی غرب) غَرِيب (فی غرم) غَرِيب (فی غرن)
غَرَا (فی غرو) غَرَال (فی غزل)
غزید:

غَزُرَ: کَثُرَ / زور بو، خو پهم بو، مشهور.
غَزَارَةٌ. غَزَر: کَثُرَ / زوری، خو پهمی، مشه، لیشاو.

بَغَزَارَةٌ: بَكثُرَ / به زوری، به خو پهم، به لیشاو.
غَزِير: کَثُرَ / زور، خو پهم، مشه، لیشاو.

غزل:

غَزَلْ. اِغْزَلْ: مَدَّةٌ وَ فُتْلَةٌ / رستی، پای دایه وه،
رئسای.

غَزَلْ. تَغَزَلْ بِالْشَّيْءِ: تَغَفَّى. بِمَدْحِهِ / پیا هه ل دا.
غَزَلْ: دَاعِبَ. رَاوَدَ / ده ستبازی و چاویازی کرد، چاوی
لِ هه ل تکان.

تَغَزَلْ بِالْمَرْأَةِ. غَاظَلَهَا: تَحَبَّبَ إِلَيْهَا / پیا هه ل دا،
خوشی ویست، چاویرکیی له گه ل کرد.

غَزَلْ: فُتْلَ. بَزَمَ / رستن، بادانه وه، رستن.
- : اَلْخِيطُ الْمَغْزُولُ / ریس، ریسراو.

- اَلْبَنَاتُ: حَلَوَى / په شمعک.
غَزَال: اَلَّذِي يَغْزِلُ / ریسر.

- : عَنكِبُوتَ / جالالوکه.
مَغْزَلْ: اِدَاةُ اَلْغَزْلِ / ته شی.

- : مَصْنَعُ اَلْغَزْلِ / کارگهی رستن.
- : مَغْزَلَةٌ: دولاپ اَلْغَزْلِ / خه پک.

فَلَکَةُ اَلْ - / که لله ته شی، به ردوخ.
نصل اَلْ - / کلکه ته شی.

مَغْزُول: مَقْطُولُ / ریسراو، ریس.
غَزَلْ: لِهو مع اَلنِّسَاءِ / ده ست بازی، چاویازی،
ده مه ته قن، ماچ و موچ، رابواردن.

غَزَوَى: غَرَامَى / دللوی، خوشه ویستی، شه یدلیی، سه و دلیی.
شعر - / هونراوه ی دللاری، چامه.

مُغَاوِلُ اَلنِّسَاءِ / چاویاز، چاو باشقال.
غَزَال: حَيَوَانُ / ناسک، مامز، ناھو.

غَزَالَةٌ: اَنْثَى اَلْغَزَالِ / مَن نَّاسِك، ناسکه مَن.
اَلْ - : اَلشَّمْسُ الطَّالِعَةُ / خَوَرِی هه ل هاتو.

غزو:
غَزَا: قَصَدَ / مه به سستی بو، بوی چو.

- هُ. اِغْتَرَى: اِغَارَ / هیرشی برد، په لاماری دا، چوه سه ری.
- اَلْقَوْمُ: سَارَ اِلَى قِتَالِهِمْ / هیرشی برد، هیرشی برده

سه ریان.
مَغَزَى اَلْکَلَامُ: مَقْصَدُهُ / مه به ست، واتا، مانا.

غَزَوُ: اِغَارَةُ / هیرش، هیرش بردنه سه ر.

غُرُوة: غارة/ میزشی ناکار، میزشی کورت و پیر.
غار: مُغیر/ میزش بهر، دایرکار.

غَسَق: غَسَقَ اللَّيْلُ: اِشْتَدَّتْ ظِلْمَتُهُ/ تاریکی کرد، تاریک داهات.
غَسَقَ: ظِلْمَةُ اَوَّلِ اللَّيْلِ/ تاریک داهاتن، زهرده پیر.
غسل: غسل.

غَسَلَ: غَسَلَ: نَخَفَ بِالْمَاءِ/ شتی، ششتی.
اِغْتَسَلَ: غسل بدنه/ خوی شت، له شی شت، کزلی کرد.

غَسَلَ: غَسِيلُ/ شتن، ششتن.
مکان او عُرْفَةُ ال- / سه رشور، دهست شور.
غَسِيل: مَغْسُول/ شوروارو.

- : اَلثِّيَابُ الْمَغْسُولَةُ او الْمَعْدَةُ لِلْفَسْلِ/ جلی شوروارو، جلی چلکن.
جیل ال- / ت ناف.
مَشْبِكُ ال- / جلگره، چوله که.

ماکنة ال- / جل شور، نامیری جل شتن.
غَسَّالَةٌ: غَسَّالٌ: الشَّخْصُ الَّذِي يَغْسِلُ الثِّيَابَ/ جل شور.
غَسَّالَةٌ: ماء غَسَلَ به/ ناراو.
غاسول: صابون/ سابون.

- : ثِيَابُ/ نَسِیْن، سِیْن.
مَغْسَل: مَغْسَلٌ: مکان الفَسْلِ/ سر (شور، شورک).
مَغْسَل: مَغْسَلَةٌ: حوض الفَسْلِ/ دهست (شور، شورک).

- : طِشْتُ غَسِيلٍ/ سوین، تهشت.
غش:

غَشَّ: غَشَّشَ: خَدَعَ/ گزی کرد فیل کرد، که له کی دا.
ه: مُكَرَّ به/ خه له تانی، ه له خه له تان، فیل ای کرد، که له کی ای دا.

- : زَيْفٌ/ قلبی کرد، شتی قلبی دروست کرد.
ت عینه. تَغَشَّتْ/ لیل بو، لیلی به سه رچاویا مات، جاوی ریشک و پیشک کی کرد.

اِغْتَشَّ: اِغْتَشَّ: دَخَلَ عَلَيْهِ الْغِشَّ/ فیل و گزی ای کرا، خه له تینرا.

- : اِسْتَشْفَشَ: ظَنَّ بِهِ الْغِشَّ/ به فیل ای کرا (ای کرا فیل).

غَشَّ: خَدَعَ/ فیل کرد، گزی کرد، خه له تاندن، ه له خه له تاندن، فاک و فیک.
غَشَّ: خَدَعَ/ فیل، گزی، خه له تاندن، دهست بوین، چاوپراو، که له ک، تله که بازی.

- : خِيَانَةٌ/ ناپاکی، دهست پیچی، ذافون پیس.
- : خَدَعٌ/ کینه، قین، دل.

- : سَوَادُ الْقَلْبِ/ دل ره شی، دل پیس.
غَشَّاش: مُخَادَع. يَخْدَعُ/ فیل باز، گزی کرا، خه له تینرا، که له کچی، سه رچوت، جامباز، تله که بازی، دهست پیس، داوین پیس، که له که بازی، فریو باز.

غَشَّ: غَاشَّ: الَّذِي يَغْشِي النَّاسَ/ فیل باز، دهستی، تله که بازی، گزی کرا.
مَغْشُوش: مَغْشُوشٌ/ فیل ای کراو، گزی لی کراو، خه له تینراو، فریو دارو.

- : مُزَيَّفٌ/ قلب.
- : غَيْرُ خَالِصٍ/ تیکه، ناپوخت.

غشم: غشم. غَشْمٌ: ظَالِمٌ/ زوری کرد، لگداری کرا، جامبو ستمی کرد.

- : فَعَلَ بِفَيْرٍ زَوْيَةً. اِغْشَا/ گیل بو، گیلر به ره فتاری کرد.

غَشَام: غَاشِم: غَشُوم: ظَالِم. نَجَاثُ/ زوردار، شنه مکار.
- : غَاصِبٌ/ دایرکار.

غَشِيم: عَدِيمُ الْخَيْرَةِ. غَيْرُ مَاهِرٍ/ ناشی، نازان، گیل غشو:

غَشَا: غَطَى/ دای پوشی.
غَشَوَةٌ: غَشَاوَةٌ: غَطَاءٌ/ داپوشه.

غَشَاوَةٌ: عَلَى الْعَيْنِ/ لیلی و په له ی سه رچاو، لیلی.
- : اللِّحَافُ: شَرَشَفٌ/ به رگه لیه.

غش: غَشَى الْمَكَانَ: اِتَّاهَ/ سه ری دا، بوی چو.
- : الْأَمْرُ فَلَانًا: غَطَاهُ وَ حَلَّ بِهِ/ بهستی مات، توشی بو.

- : الْمَرْأَةُ: دَخَلَ عَلَيْهَا/ لاتی کرا، چو لای، گای.
- : الْحَصَانُ الْفَرَسُ: نَطَّ عَلَيْهَا/ سوری بو، چاکی کرد.

- به بالسوط: ضربه/ بهرقامچی دایه
بهرقامچی.
- أغشى الليل: اظلم/ تاریکی کرد، تاریک داهات.
غشى: غطی/ دایپوشی.
- طلى: روکش کرد، بهرگی تنگرت.
تغشى: استغش بثوبه: تغطی/ خوی داپوشی، خوی
پنچاپه وه.
اغشى على بجمه: غطاء/ چاوی بهسته وه.
دایپوشی.
غشى عليه: نفی علیه/ له هوش خوی چو، بورایه وه،
بورده وه.
غشيان: لثیان/ هاتن، سردان، بزهان.
غاشية فلان: جذمه/ دهست و پیوه ند.
- فلان: زواره و اصدقاء/ میوان، دوست و
برادران.
غشاء: غلاف/ بهرگ، توپکل، کلو.
- غطاء/ سرچاق، داپوشه.
- جلد/ پوست.
- جلد رقيق/ تويزال، تويز.
- (في الحيوانات والنباتات) تهتم.
- البكارة/ کهنی، بز، پهردهی کچنی.
غشائي: قهری/ بهستار، توپکلدار.
غاشية: قميص الغلب/ (کیس، کیف) دل.
- دلمية: نکیه/ بهلا، کاره سات، جورتم.
- قهامة/ دلوژ، زیندوبونه، قیامت.
غشيان: غشبي: غشی: اغماء/ بورانه وه، له هوش
خپونه بورنه وه.
مغش عليه: مغمی علیه/ بوراوه، له هوش خزجو.
غص: غصن.
غص بالماء و الطعام: إعترض في حلقه/ له بیني
گیرا، له توپگی گیرا.
- إغتنص المكان: امتلا و ضاق/ پړېو، جه نجال بو.
اغص: جفلة يغمص/ له بیني گیران.
غاص: غصان: إعتراض الطعام في البلعوم/ له بین گیران.
- بكذا: مملوء/ پړ، جه نجال.
غصة: ما أغترض في الحلق/ له بین گیران.

- الحزن و الهم/ خه و خهفت.
غصب: غصب.
غصب: أجبر/ زوری کرد، ناچارى کرد.
- إغصب: اخذ قهراً/ به زور بردی.
- المال: اخذ بالإكراه. إبتز/ داگیرى
کرد، لئی سهند، به زور لئی سهند.
- المرأة: إختطفها. رنى بها كرها/
هه لن گرت، نه تکی کرد، فراندی، گای، لاقه ی کرد.
غصب: جبر/ زور، زور کردن، ناچار کردن، داگیر کردن.
غصبا: جبراً/ به زور.
- عن: على الرغم من/ له گه له هوه شدا، سهره پای
هوه ی.
- على: زعماً على/ به زوری زوداره کی.
غاصب: اخذ قهراً/ داگیرکر، زودار.
إغتصاب: إجبار/ زور لئیکردن، ناچار کردن.
- الأموال: الأخذ عتوة/ لئیسندن به زور،
دهست درژی.
- النساء: إختطاف. الزنا كرها/ مهل گرتن،
لاقه کردن، فراندن، نه تګ کردن.
- الحقوق في السيادة و المناصب/ ماف
خواردن، لئیداگیر کردن، لئیسندن.
مغصوب: مجبر/ ناچار، ناچارکړا، زور لئیکړا.
مغتصب: ماخوذ بالقوة/ به زور سه تراو، به زور داگیر کړا.
غصن: غصن.
غصن: أغصن الشجرة: نبتت اغصانها/ لقی کرد،
په لی (دهردا، لئیدا).
غصن: فرع الشجرة/ لق، پهل، چل.
غص: غص.
غص طرفه: خفصه/ چاوی دانه واند.
- الطرف أو النظر عن: تفاضى عن/ چاوی لئ
پوشی، لئیدورد.
- من فلان: خط من قدره/ شکانی، سوکی کرد،
بین بایه خی کرد.
- النبات: نظر و طرف/ ته پد پاراو بو.
- الغصن: كسره و لم يتم كسره/ نوشتانیوه،
خواری کرده وه، شکانیوه.

- الشَّيْءَ: نَقَصَهُ / کم می کرده‌وه.

- صَوْتُهُ وَ مِنْ صَوْتِهِ: خَفَضَهُ / ده‌نگی (نرم کرده‌وه، می‌واش کرده‌وه، کزید).

- تَعَاظَنَ عَنْهُ: تَغَافَلَ / چاوی ای‌پۆشی، گوئی نه‌دایه. غَضٌّ: خَفَضَ / نرم کردنه‌وه، شوپ‌کردنه‌وه.

- غَضِيضٌ: طَرِيءٌ / ته‌پو پاراو، ئاودار، سه‌وز. - : نَازِلٌ / گه‌ش.

- الطرف: صرف النظر: تَفَاضَى / چاوی‌وشین، ای‌پوردن.

ب- النظر عن: بغير التفات الى / له‌گه‌ل نه‌وه‌شده، نه‌گه‌رچی.

- غَضَّةٌ: غَضَاضَةٌ: ذَلَّةٌ وَ مَلَقَصَةٌ / سوکی، کمی، ناته‌لووی. غَضَاضَةٌ: غَضُوضَةٌ: طَرَاوَةٌ / ته‌پو پاراوی.

غَضِيضٌ: الناقص الذليل / سوک، رسوا، ناته‌واو. غضب:

غَضِبَ: تَغَضَّبَ عَلَيْهِ: ثَارَ وَ احْتَدَّ عَلَيْهِ / لیتی توپه بو، لیتی زویر بو، پیا‌مه‌ل شاخا.

اغْضَبَ: غَاضِبٌ: حَمَلَهُ عَلَى الْغَضَبِ / توپه‌ی کرد، رقی مه‌لسان، زویری کرد.

- الْعَيْنُ: قَذَفَتْ مَا فِيهَا / ریبۆقی کرد.

غضب: سَخَطَ / توپه‌بون، توپه‌یی، قین، رق. غَضِبَ: غَضَبَانٌ: زَعْلَانٌ / زویر، دلگیر.

- : غَضَابِي: حَانَقٌ / توپه، تپۆ.

غضوب: سَرِيعُ الْغَضَبِ / توپه‌وتپۆ، زوه‌ل نه‌چین، توند خو، رقاوی.

اغْضَاب: إِثَارَةُ الْغَضَبِ / توپه‌ کربن، روژانسن، رق مه‌لساندن.

مَغْضُوبٌ عَلَيْهِ: رَقٌ / ای‌گیراو.

غَضَاب: غَضَابٌ: الْقَذَى فِي الْعَيْنِ / ریبۆق. غَضِرَ:

غَضِرَ: تَغَضَّرَ عَنْهُ: عَدَلَ / وازی ای‌پیتا، ده‌ستی ئی‌مه‌ل گرت.

- عَلَيْهِ: عَطَفَ / به‌زه‌یی پیا‌هاته‌وه.

- لَهْ اللَّهُ: جَعَلَهُ فِي خَصَبٍ / خستیه خوشییه‌وه، خوا ده‌روی خو‌شی ای‌کرده‌وه.

غَضِبَ: اخْضَبَ / به‌پیت و به‌فه‌پ بوو.

طاب عيشه / گوزه‌رانی باش بوو.

- غَضِرَ: غَضِرَ: خَصِيْبٌ / به‌پیت، به‌به‌ره‌م.

- : رِيَانٌ / ته‌پ، پاراو.

غَضَارَةٌ: خَضِبَ: نَظَارَةٌ / پیت، فه‌پ.

- النعمة و طيب العيش / خو‌ش گوزه‌رانی.

- غَضَارٌ: الطين الحر / گله‌سور، زه‌وی به‌پیت.

غَضُرُوفٌ: عَظْمٌ مَرْنٌ / کرکراگه.

الانزلاق - ي کرکراکه خزة. غضن:

غَضِنَ: الشَّيْءَ: ثَنَاهُ وَ جَعَدَهُ / نوشتانیه‌وه، چرچی کرد، چر و لۆچی کرد، لول کرد، ژاکاندی.

غَاضِنَ الْمَرَاةَ: غَازَلَهَا بِمَكَاسِرَةٍ عَيْنِهِ / چاوی ئی داگرت.

تَغَضَّنَ: تَجَعَّدَ / چرچ بو، چرچ و لۆچ بو، لول بو، کرژ بو.

غَضُنَ: غَضِنَ: تَجَعَّدَ / چرچ بون، لول بون، مه‌ل قرچان.

- : عَنَاءٌ / ناره‌ه‌تی، زه‌حمه‌ت، کیشه، میلاکی.

غَضُونٌ: تَجَعَّدَاتٌ / چرچ و لۆچی، ژاکاوی.

فی - ذلک: فی اثناء / له‌وکاته‌دا.

فی - : خِلَالٌ / له‌ماوه‌ی.

رَجُلٌ ذُو - : فی جبهته تَكْسُرُ وَ تَشْنُجُ / ناوچه‌وان ((چرچ، گرژ).

مُغَضِّنٌ: مُتَغَضِّنٌ: مُجَعَّدٌ / چرچ، چرچ و لۆچ، لول، کرژ ژاکاو.

غَضَنَفَرٌ: اسد / شیر.

غضی:

اغْضَى عَيْنَهُ. تَفَاضَى: طَبَّقَ جَفْنِيهِ كَيْ لَا يَرَى / چاوی نوقان، چاوی خۆی گرت.

- عَلَى الْأَمْرِ: سَكَتَ / بیه‌دنگ بو.

- عَنِ الْأَمْرِ: صَفَحَ / ای‌پورد، چاوی ای‌پۆشی.

- تَفَاضَى: تَسَتَّرَ / په‌پانی، بواردی، لیتی بێ.

ده‌نگ بو، چاوی‌پۆشی ای‌کرد، چاوی ای‌پۆشی.

تَفَاضَى عَنْهُ: تَغَافَلَ / خۆی ئی‌مه‌له‌ کرد، چاوی ای‌نوقان.

إغضاء: صَفَح / ائبوردن.

- تَفَاض: تَسْتَر / چاپووشی، بواردن، په راندن.

غط:

غَطَّ: أَغَطَّ الشَّيْءَ فِي الْمَاءِ: غَمَسَهُ / خستیه ناوړه وه،

له ناوی مه ل کښا، تقومی کرد.

- النَّائِمُ: شَخَر / پرخانی، پرخه ی هات، پرخه پرخی کرد.

إِنْقَطَ: اِنْقَمَسَ / که وته ناوړه وه، تقوم بو.

غَطَّ: غَمَسَ / تقوم کردن، خستنه ناوړه وه.

غَطِيط النَّائِمُ: شَخَر / پرخه، پرخه پرخ، پرخاندن.

غطر:

غَطَرَسَ: غَطَرَسَ: تَغَطَّرَسَ: تَكَبَّرَ / گه نجه فه ی کرد،

لوتی به رز کرده وه، خوی زل کرد.

تَغَطَّرَسَ: تَكَبَّرَ / نازی، تری خوی زل کرد.

غَطَّرَسَ: تَكَبَّرَ / رُوح زل، لوت به رزی، تیزلی،

گه نجه فه کردن.

- تَبَقَّرَ / ناز، نازین، تپوفین.

غَطَرِيسَ: مُتَكَبَّرَ / رُوح زل، لوت به رز، تیزل.

- : المعجِبُ بِنَفْسِهِ / به خوزناز.

غطس:

غَطَسَ فِي الْمَاءِ: اِنْقَمَسَ فِيهِ / چوه بن ناوړه وه، خوی تقوم

کرد.

- غَطَسَ: غَمَسَ / تقومی کرد، له ناوی مه ل

کښا.

غَطَسَ: اِنْقَمَسَ / تقوم بون، چونه بن ناو.

- تَغَطَّيَسَ: غَمَسَ / له ناو مه ل کښان.

غَطَّاسٌ: غَوَّاصٌ / مه له وان، بن ناو گه پ.

مَغَطَّسٌ: حَوْضُ الاسْتِحْمامِ / بانټو، حه وزی (مه له،

خو تباشتن).

غَطَّاسٌ: لَيْسَ غَطَّاسٌ: مُظْلِمٌ / تاریکه شهو،

شه و زه نگ.

غَطَّاسٌ عِنْدَ النَّصَارَى: عِيدُ الظُّهُورِ الْإِلَهِيِّ / یه کیکه

له جه رنی گاور.

غطش:

غَطَّشَ اللَّيْلَ: اِظْلَمَ / تاریکی کرد، تاریک دامت.

تَغَطَّشَتْ عَيْنُهُ: ضَعُفَ بَصَرُهُ / چای کز بو.

غَطَّاشٌ: ظِلْمَةُ اللَّيْلِ / تاریکی شهو.

غطی:

غَطَّأ. غَطَّى. اَغْطَى: سَتَرَ / دای پووشی، سه ری نایه وه.

تَغَطَّى. اِغْطَى: اِسْتَتَرَ / دای پووشا، شاررایه وه.

غَطَّاء: كُلُّ مَا يُغَطَّى بِهِ / سه رقا پ، توپه وانه، گولیتنه،

دای پووشه، تارا.

- السَّرِير / چه رچه ف، سه رجیگه.

- المائدة / سه رمیز.

غفر:

غَفَرَ: اِغْتَفَرَ لَهُ الذَّنْبُ: غَطَّى عَلَيْهِ وَ غَفَرَ لَهُ / به خشی،

ایبوردن، بوی پووشی، لیتی خوش بو.

- غَفَرَ الشَّيْءَ: سَتَرَ / دای پووشی، سه ری نایه وه.

اِسْتَغْفَرَ الذَّنْبَ وَ مِنَ الذَّنْبِ: طَلَبَ الْمَغْفِرَةَ / داوی

به خشین و ایبوردنی کرد.

يُغْفَرُ: يُغْتَفَرُ: يُسَامَحُ / نه به خشری، چاپووشی لی

نه کړی.

لا - لا - : لَا يُسَامَحُ / نابه خشری، چاپووشی

ایتنا کړی.

المغفرة: العفو / به خشین، سازش.

غُفْرَانٌ. غَفِيرٌ. مَغْفِرَةٌ: صَفْحٌ / ائبوردن، به خشین.

- الْخَطَايَا / له گوناو خوش بون.

صَكَ ال - عِنْدَ الْمَسِيحِيِّنَ / نامه ی به خشین، نامه ی له

گوناو خوش بون.

غَفَّارٌ. غَفُورٌ: كَثِيرُ الْمَغْفِرَةِ / به خشره، به خشنده.

- غَافِرٌ: مَنْ يَغْفِرُ / نه به خشی.

غَفْرَةٌ. غِفَارَةٌ: غَطَّاء. مَا يُغَطَّى بِهِ الشَّيْءُ / سه رقا پ،

سه ریوش، دای پووشه، پووشین.

غَفِيرٌ: خَفِيرٌ. حَارِسٌ / پاسه وان، حه سحه س.

جَم - : عَدَدٌ كَثِيرٌ / بی شمور، زه به نده.

غَفَرٌ. غُفَارٌ: زَغَبٌ / گنده بو.

اِسْتِغْفَارٌ: طَلَبُ الْمَغْفِرَةِ / داوی به خشین، سازش.

غفل:

غَفَلَ عَنْ سَهَا عَنْ / له بیری چو، فه راموش کرد، خافل

بو.

- ت عینه: نام / چای چوه خه، خه و بر دیه وه.

- غَفَلَ الشَّيْءَ: سَتَرَهُ / شاردیه وه.

غَفَّلَ: جَعَلَهُ يَغْفُلُ / بوه موی فراموش کردن و بیرجونه وه،
پیش فراموش کرد، له بیرری برده وه، خافلی کرد، گئیلی کرد.
غافل: تَغَفَّلَ: اسْتَعْفَلَ: تَحَيَّنَ غَفْلَتَهُ / خافلی کرد،
فرستی لئ هینا.

- : فاجأ / کوت و پری کرد، ناکاوی کرد.
(غَفَلَ: ترك و اَهْمَلَ / فراموشی کرد، خستیه پشت
گوئ، په رانی، به جین هیشت.

تَغافل: تَطَاهَرَ بِالْغَفْلَةِ / خوی گیل کرد، له بیر خوی برده وه.
- عن: اَهْمَلَ / که مته رخمی کرد.

- : تَحَيَّنَ غَفْلَتَهُ / فرستی لئ هینا.
غَفْلَةً: غَفَلَ: سَهَوَ قَلْبَهُ إِنْتَبَاهَ / گئیلی، له بیر چون،
بئ ناکایی.

علی: - : على غِرَّةٍ: فُجَاءَةً / له پری، له ناکاوی، کوت و پری.
موت ال - / مردنی کوت و پری.

غفلان: غافل: غير مُلْتَفِتٍ / گیل، بئ ناگا.
إِغْفال: ترك و إهمال / فراموش کردن، گوئ پی نه دان.
مُغْفَل: لا فِطْنَةَ لَهُ / گیل، که وچ، که ودهن، که لحق.

- : سهل الإنخداع / ساکار، زو له ل نه خه له تینری،
ساویلکه.

غَفَلَ: لا علامة فيه / بئ ناویشان، نیشانی پیوه نیه.
- : لا يُرجى خيره و لا يُخشى شره / نه که لکی
هیه نه زیان.

- : مَنْ لا حَسَبَ لَهُ / نه ناسراو.
- : من الشعر: ما يُجْهَلُ قائله / مونراوهی بئ خاوهن.
- : من الأرض: ما لا عِمَارَةَ فِيهِ / چۆل، بیابان، که لاه،
به یار.

- : من الكتب: الذي لم يُسَمَّ واضعه / بئ دانه.
- : خام: غير مشغول / به کار نه هینراو.
- : غير مُؤَنِّخٍ / بئ به روار.
- : غير مُوقَّعٍ / بئ نیمزا، شه قل نه کراو.

غفو: غفا: غَفَى: غَفَى: غَفَى / نام نومه خفیفه / سه رخوی
شکان، چاوی چوه خه، که م نوست.

- : - : - : نعس / خوی مات، باویشکی
دا.
غفوة: نومة خفیفه / سه رخه و شکان، چا وچونه خه.

غل:

غَلَّ: غَلَّلَ يَدِيه: صَفَدَ. / او شق یدیه / دهستی به ست.
دهست بهستی کرد، که له بچه ی کرد.

- : - : - : إِنْغَلَّ فِي الشَّيْءِ: دَخَلَ / چوو نه ناوی، تیی
چو.

- : ادخل / پیا کرد، تیی خست.
- : صَدْرَهُ: (غَاطِلَهُ) پهستی کرد، دلی شکان، دلگیری کرد.
تَغَلَّلَ: إِنْغَلَّ فِي الشَّيْءِ: دَخَلَ فِيهِ / پیا چو، تیی چو،
چوه ناوی.

غَلَّ: إِنْشَدَّ عَطَشُهُ / تینو بو، زۆدی تینو بو.
أَغْلَتِ الْأَرْضُ: (أعطت الغلة) صارت ذا غَلَّةٍ / دانه وئله ی
دا، خه له دا.

إِسْتَعْلَ الْأَرْضَ: اخَذَ غَلَّتْهَا / به روومی برد، دانه وئله کس
وه رگرت.

- : الأرض و المال و الشَّيْءِ: اسْتَعْمَرَ. وَظَفَ / به کاری
مینا، وه بری مینا، خستیه نیشه وه، سودی لئ وه رگرت.
غَلَّ: قَبِدَ / کۆت، تهوق، پیوه ند، دهست به ست، زنجیر،
که له بچه.

- : غَلَّةٌ: غَلِيلٌ: غَطِشٌ شَدِيدٌ / تینویتی، زۆر تینویتی.
غَلِيلٌ: غَطِشَانٌ / تینو.

- : غَلَّ: حَقْدٌ / کینه، رق.
- : حرارة الحب / سۆزی دلداری.
(روی غلیله: غَطِشُهُ) تینویتی شکان.

شَغَى غَلِيلَهُ: حَقْدَهُ / رق که ی نیشه وه.
إِسْتَفْلَالٌ: إِسْتِثْمَارٌ / به کار هینان، کار پی کردن،
وه به ره هینان.

- : إِضْطِهَادٌ: تَسْخِيرٌ / ره نهج خوری،
چه وساندنه وه، سودگیری.

مُغَلَّ: حَقْوُدٌ / کینای، رقاری، رقن.
- : مُثْمَرٌ / به ردار، به بهر، به بهرهم، بهری.
مَقْلُولٌ: عَاطِشٌ جَدًّا / تینو، زۆر تینو.

- : حَاقِدٌ: حَانِقٌ / کینای، رقاری.
- : مُغْلَلٌ: مُقَيَّدٌ / به ستراو، دهست به ستراو، پابه ند،
کۆت له پی نه تهوق له مل، که له بچه له دهست.

مُسْتَعْلَلٌ: مُسْتَعْمَرٌ / به کار هینراو، وه به ره هینراو.

- مَحْصُول/ بهرهم، دهسکهوت، سود، نه نجام.
 مُسْتَقْبَل: مُسْتَقْبَل/ وه بهرهمته، به کارهین.
 غَلَه: دَخَلَ/ دهسکهوت.
 - بَتَاج/ بهرهم.
 - الارض: محصول/ خهله، بهرهم.
 - غلال: حبوب/ دانه وِله، خهله، دانو.
 غَلَالَة: قشرة رقيقة/ تویژال.
 - المرأة: قميصها الرقيق/ کراسی تهک.
 غُلْفَل: تَغْلَفَل: اسْرَعَ فی سیره/ خیرا رۆسی، گورج بو له رۆیندا، پیتی مه له گوت.
 - فی الشیء: دخل فيه/ پیاچو، تیی چو، چوه ناوی، تیا تهنیه وه.
 غلا. غلاء (فی غلو) غلام (فی غلم)
 غلب:
 غَلَبَ علیه: ظَفَرَ علیه و به/ به زانی، شکانی، زَالَ بو به سه ریا، بۆی دا.
 - تَغْلَبَ علی: فاز علی/ سه رکهوت، به سه ریا سه رکهوت، لئی برده وه.
 - صاد/ بلایوه وه، بو به باو.
 تَغْلَبَ علی البلد: استولى علیه قسراً/ به زور (داگیرى کرد، دهستی به سه راکرت).
 غَلَبَهُ علیه: جعله یغلبه/ بۆی برده وه، وای لئى کرد زَالَ بِن به سه ریاو لئی بیاته وه.
 غَالِب: نَارَعَ/ چن و چۆنی کرد، مشت و مپی کرد.
 - صَارَعَ/ زورانی گرت، گره وی کرد.
 غَلَب: قَوَز/ سه رکهوتن، شکاندن، داگیرکردن، زَالَ بون.
 - ظَفَرَ/ برده نه وه، بۆردان.
 غَالِب: قاهر/ شکینه، زَالَ.
 - مُنْتَصِر/ سه رکهوتو، براوه، برده وه.
 - ساند/ باو، بلاو.
 - و مغلوب/ دُپاو و براوه، شکاو شکینه، سه رکهوتو و ژیرکهوتو.
 غالباً. فی الغالب. فی الاغلب. فی اکثر الاحیان/ زورجار (غَلَبَ: مُعْظَم/ زور، زوریه، به شی زور.

على الـ . فى الـ - : على الاكثر و فى الاكثر/
 به زوری، تویه پى.
 أَغْلَبِيَّة: سواد/ به شی زور، زوریه، زوریتى.
 مغلوب: مقهور/ شکاو، دُپاو، به زیو.
 - لا مقهور/ دُپاوی نه به زیو.
 مُغَالِبَة: مُنَازَعَة/ بۆی زورین، گره و، زوران بازی.
 غَلَاب كثير الغلبة/ مه نه بیاته وه.
 غلص:
 غَلَصَمَة الحلق: اللحم بين الراس و العنق/ قورگ.
 - السمك: گوچکه ماسی.
 غلط:
 غَلَطَ: اخطأ/ مه له ی کرد.
 غَالَطَ: اَلْغَطَ: اوقعه فى الغلط/ خستیه مه له وه، مه له ی پِن کرد.
 - غَشَّ/ فَبِلَى کرد، گزیی کرد.
 - بالكلام: راوَحَ/ منجمنجی کرد، به پیچ و په نا دوا.
 غَلَطَ: اِسْتَقْلَطَ: نَسَب الى الغلط/ به مه له یا برد.
 - غَالَطَ: جعله یغلط/ مه له ی پِن کرد.
 غَلَطَ: اخطأ. غیر صحیح/ مه له، چهوت، ناراست.
 - الوقوع فى الخطأ/ مه له کردن.
 غَلَطَ: زَلَّ/ مه له، مه له یك، چهوتی.
 غالط. غلطان: مُخْطِئ/ مه له کار.
 اُغْلُوْطَة. مغلطه. ما یغلط به/ نه وه ی مه له ی تیا نه کری.
 تغليط: النسبة الى الغلط/ مه له پِن کردن، خستنه مه له وه، به مه له دا بردن.
 مغلو ط فيه/ نه وه ی مه له ی تیا کار.
 مُغَالِطَة: تَوْرِيَة/ مه له کار.
 - كلامية/ مه له کارى له دواذا، مه له له قسه دا.
 غلط:
 غَلَطَ: غَلَطَ: اصبح غليظاً/ نه ستور بو، رهق بو.
 غَلَطَ: جَعَلَهُ غليظاً/ نه ستورى کرد، رهق کرد.
 - اليمين: اَكْذَبَهَا/ سویندی خوارد.

اغْلَطَ له القول اوفى القول: خاطبه او غفقه بشديد
الكلام/ به رهن قسى له گال كرد، قسى ره قى پى
وت، سه رزه نشتى كرد.

استغفلظ: صار غليظا/ نه ستور بوو.

- الشىء: وجده غليظا/ به نه ستورى زانى.

غَلِظَ. غَلِظَةً. غِلَظَةً: ضد رقة/ نه ستورى.

- - - : خشونة/ زبرى، ره قى.

- - - : فظاظة/ رهق و وشكى، توندوتىژى.

- - - : عداوة/ دوژمنايه قى، ناحه زى.

غليظ: ضد رقيق/ نه ستور، قه دار.

- : خشن/ زبر، رهق.

- : قَظ/ رهق و وشك، توندوتىژ، به زه بر.

- الرقبه: غنيد/ سه ركيش، قيرسچمه، لاسار، مل

هوې.

معى ال - / ريخوله گوره.

غلف:

غَلَفَ. غُلْفٌ: غَطَى. غَشَى/ داي پوشى، سه رى نايه وه،

پنچايه وه.

- : جعله فى غلاف/ خستيه به رگ وه.

- : الكتاب: جعل له غلafa/ به رگى بؤ كرد،

به رگى تى گرت.

تَغَلَّفَ: اصْنَحْ فى غلاف/ پنچرايه وه، خرايه زه رقه وه،

به رگى بؤ كرا.

غلاف: ظرف/ زه رف.

- : الكتاب/ به رگ.

مُغْلَفٌ: موضوع فى غلاف/ پنچراوه، به رگ تى گيراو.

اغْلَفَ: اَقْلَفَ/ خه تنه نه كراو، سونه نه كراو.

- : الذى لا يعى شيئا/ گه مژه، گيل، گه وچ،

كه وده ن، گه لحو.

غُلْفَةٌ: الجُلَيْدَةُ التى يقطعها الخائن/ پيستی خه تنه،

نه و پيسته ي پيى نه لين خه تنه.

غلق:

غَلَقَ. اغْلَقَ. غُلِقَ الباب: ضد فتح/ داي خست،

پيويه داي، جوتى كرد.

- : اغْلَقَ: سَدَ/ داي خست، نوقانى، قوچانى،

دو رى به ست.

غَلَقَ الرهن: نزع ملكية الرهن. صار ملكه بعد
ان عجز الراهن عن فكه/ يو به مى خوى، خانوه
ره منه كه يو به مى خوى.

اغْلَقَ عليه الامر: اصْنَحْ غامضا مُبهما/ ليى نالوزا،

سه رى لي تيك چو.

انغلق الباب: ضد انفتح/ داخرا، پيويه درا، جوت بو.

استغلق الباب: عَسَر فتحه/ عاسى بو، نه نه كرايه وه.

- : الكلام عليه: اِرتَجَّ عليه/ زمانى به سترا،

قسى بؤ نه نه كرا، دهمى چوه كليله.

- : الامر عليه: تَعَقَّدَ/ ليى نالوزكا.

غلق. مغلق: ما يغلَق به الباب/ كلوم، كليل، دهرگا

داخه.

- : مفتاح/ كليل.

مغلق: ضد مفتوح/ داخراو، پيويه دراو، جوت كراو.

- : غلق: صعب الفهم/ ناديار، قورس و گران.

اغلاق: ضد فتح/ داخستن، پيويه دان، جوت كردن.

- : افلاس/ نابوتى، نابوت بون.

غلم:

غَلِمَ. اغْتَلِمَ كان مُنقاداً للشهوة/ ناره زوى په پيى كرد.

غُلْمَةٌ: شهوة/ ناره زو، ناره زوى په پيى.

غلام: فتى/ گه نج، لاو، هه رزه كار.

- : خادم/ شيش كره، پياو، كويله.

غُلُومَةٌ: غلامية/ حالة الغلام/ هه رزه كارى.

- : شهوة جنسية/ ناره زو هه لسان، ناره زوى

په پيى.

غلم. غَلِمَ: شهنوائى/ چليش، كير چليش.

غَلِمَ: الشاب الكثير الشعر/ توكن.

- : ذكر السلحفاة/ نيزه كيسه ل، رهقه.

غلو:

غلا السعير: ارتفع/ گران بو، به رز بوه وه، نرخ زيادى

كرد.

- : زاد و ارتفع/ به رز بوه وه، گه وده بو.

- : جاوز الحد/ له وزه واده چوه دهره وه.

اغلى. غلى السعير: رَفَعَهُ/ به رزى كرده وه، گراني كرد.

غالى فى الامر: بالغ/ زدى پيونه نا، پيويه نا، له وزه

كرديه دهره وه.

- بالسشي: رَفَع ثَمْنَه / گرانی کرد، نرخى
(به رز کرده وه، زۆر کرد).
إِسْتَقْلَى الشَّيْءَ: وَجَدَه غَالِيًا / به گرانی زانى.
غَلَاءَ: إِرْتِفَاع الثَّمَنِ / گرانی، به رز بونه وهى نرخ.
- المَعِيشَةُ / پشتگیری زیان، پالپشتی دهرامهت.
غَالٍ: غَالِي الثَّمَنِ: عَالِي الثَّمَنِ / گران، نرخ گران.
- عَزِيزٌ / خَوَشه ويست، میژا، به هادار، نایاب.
أَعْلَى: أَعْلَى ثَمْنًا / گران تر، گران ترین.
غُلُو: غُلُوًا: مُغَالَاةٌ / مُجَاوِزَةُ الْحَدِّ / له وزه و راده
چونه دهره وه، گه نهجه، لاف، گه زاف.
- - - : مُبَالَغَةٌ / پیوه نان.
غلى:
غلى: جَاش بِقُوَّةِ الْحَرَارَةِ / کولا، ماته کول، جوشى
سه ند.
- غلى: غلى: جَعَلَهُ يَغْلِي / کولانى، مینایه کول.
مَغْلَاةٌ: غَلَايَةٌ: إِنْاءُ الْغُلَى / ناو کولین، بۆيله، کولینه ر.
غَم:
غَم: غَطَى / دای پۆشى.
- : / چه موله لى لى نا.
- اغم: اَحْزَنَ / دلگیری کرد، په سستی کرد، په ژاره ی
کرد.
- - اليوم: إِشْتَدَّ حَرُّهُ / گرمی کرد، تاوی سهند.
أَغْمَتِ السَّمَاءُ: صَارَتْ ذَاتَ غَمَامَةٍ / بو به هه ور،
هه ورى کرد، تاریکی کرد.
غَمَّ عَلَيْهِ الْأَمْرُ: خَفِيَ / شاررایه وه، لى بو به نهینى،
سه رى لى دهرنه کرد.
انغم: حَزَنَ / په ست بو، دلگیر بو، په ژره بو، خهفته خوارد.
- تَغَطَّى / داپۆشرا.
غَمَام: سَحَاب / هه ور.
حَبَّ الـ - : بَرَد / تهرزه.
غَمَامَةٌ: سَحَابَةٌ / په له هه ورک، په له یه هه ور.
غَم: غَمَةٌ: حَزَنَ / په سستی، دلگیری، په ژاره، خه م و
خه فته، ماته مینى، داخ، جه خار.
- غام: مُقِيمٌ: شَدِيدُ الْحَرِّ / زۆر گه رم.
غام: مَقَمٌ: مَحْزَنٌ / خه مناك، خه مین، به په ژاره، به داخ.
- - : كَثِيرُ الْغَيُومِ / زۆر هه ور.

مَقْمُوم: مَقَمٌ: حَزِينٌ / په ست، خه فته بار، په ژاره دار،
دلگیر، داخ دار.
غَمَامَةٌ: غَمَامَةٌ: غَطَاءٌ لْجَانِبِ عَيْنِي الدَّابَّةُ /
چاوبه ست.
- - : مَا يُشَدُّ بِهِ فَمُ الْحَيَوَانِ / دهم به ست،
قه مته ر، له واشه.
غَمَقَمَةٌ: أَصْوَاتٌ وَكَلَامٌ لَا يُبَيِّنُ / ده نگه ده نگ، بۆره
بۆر، قاووقیژ، هه را.
غمد:
غَمَدٌ: أَغْمَدَ: ادْخَلَ فِي الْغَمَدِ / خستیه به رگه که یه وه.
- - : السَّيْفُ أَوْ الْخَنْجَرُ: ادْخَلَهُ فِي الْغَمَدِ /
خستیه وه کالان.
- غَمَدٌ: تَغَمَّدَ: سَتَرَ / دای پۆشى.
تَغَمَّدَ الْإِنَاءَ: مَلَأَهُ / پری کرد.
- هُ اللَّهُ بِرَحْمَتِهِ: غَمَرَهُ بِهَا / خوا به خشى.
غَمَدٌ: قِرَابٌ / کتلان، کالان، به رگ، کیف.
- : الْأَجْنَحَةُ الْعُلْيَا عِنْدَ بَعْضِ الْحَشَرَاتِ / بآلى
سه ره وهى میژو.
غمر:
غَمَرَ الْمَاءُ الْمَكَانَ: غَلَاهُ / ناو دای پۆشى، پری بو له
ناو.
- الْمَكَانَ بِالْمَاءِ: غَطَاهُ / به ناو دای پۆشى، پری کرد له
ناو.
- هُ بِالْهِدَايَا: بَالِغٌ فِي تَقْدِيمِ الْهِدَايَا إِلَيْهِ / بیاری زۆرى
دایه.
- هُ بِفَضْلِهِ: بَالِغٌ فِي الْإِحْسَانِ إِلَيْهِ / چاکه ی زۆرى
له گه ل کرد.
- فِي الْمَاءِ: غَمَسَ / تقومی کرد، به ناو دای پۆشى،
له ناوی هه ل کیشا.
غَامَرٌ: جَارَّفَ: خَاطَرَ / جه ربه زه یه تی نواند، خزی
خسته مه ترسیه وه.
إِنْغَمَرَ: إِنْغَمَرَ: إِنْغَمَسَ فِي الْمَاءِ / به ناو داپۆشراو،
ژۆر ناو کهوت، تقوم بو.
غَمِرَ صَدْرُهُ: إِمْتَلَأَ حَقْدًا / رفی هه لسا، ته نگه گرتی،
پیش خوارده وه.
غَمَرَ عَلَيْهِ: أَغْمَى / بورایه وه، له موش خزی چو.

غُمُورٌ: کثر/ زود بو.

- الرجلُ: کان جاهلاً/ (نه زان، گیل) بو.

مُغَامِرٌ: مُجَازِفٌ. مُخَاطِرٌ/ جهریه زه، چاونه ترس، سرچل.

مُغَامَرَةٌ: مُجَازَفَةٌ/ مُخَاطَرَةٌ/ جهریه زهیه تی، مه ترسی، سرچلی.

غُمِرَ: تَغَطَّيْسَ/ تی هه ل کیشان، ژور تاو خستن، نقوم کردن.

- : ماء کثیر/ لافار، لیشاو، ناو هه لسان، ناوی ژور.

- : معظم البحر/ پانی و بهرینی دهریا، به شی زودی

دهریا، تاجاو برکا، زوریه ی دهریا.

- : الکرم الواسع الخلق/ میهره بان، پیاوچاک.

- الرءاء: کثیر المعروف. سَخِي/ به خشنده، دهست بلار.

ثَوْبٌ - : واسع/ ده لب، فش و قول.

لیل - : شدید الظلمة/ نوت هک، شه وه زهنگ، تار

نه موسته چاو.

غُمِرَ غَمْرٌ: حَقْد/ کینه، رق، قین.

غُمِرَةٌ: شِدَّةٌ/ تنگ و چه له مه، نه و پیری ناخوشی،

تهنگانه.

غَمَرَاتُ المَوْتِ: شدائده/ سه ره مرگ، گیانه لا، گیان

دان.

غامِرٌ: کثیر/ ژور، فره، زه به نده.

مَغْمُورٌ: ضِدٌّ مشهور/ نه نامسراو، نه زانراو.

- بالماء: مملوء/ پپ له ناو، لافار.

- بالبدین: غارقٌ فیه/ خنکاو له قه رزاریا، تا

بینه قاقای له قه رزایه.

غُمِرَ غَمْرٌ: لَمْ يُجَرَّبِ الامور/ ناشی، ناکرده.

- : جاهل/ نه فام، نه زان، گیل.

غَمَارَةٌ: جهل و عَدَمُ الخبرة/ ناشیتی، نه فامی، نه زانین،

گیلی.

غَمْرٌ:

غَمْرٌ: جَسٌّ/ په لی کوتا، دهستی لئتا، دهستی کوتا.

- بالعین (او الحاجب: اشار بهما/ چاوی، برزی

(داگرت، هه ل ته کان).

- به و علیه: طَعَنَ علیه/ توانجی تی گرت، بوختانی بۆ کرد.

- فی مشیه: عرج/ لهنگی، شه لی.

اغْمَرَ فیه: عَابَهُ و صَغَّرَ مِنْ شَأْنِهِ/ توانجی تی گرت،

گالتی پی کرد، بایه خی نه دایه، عیبی لی دهرهیتنا.

مَغْمَرٌ: غَمِيزٌ: غَیْبٌ/ شوریه ی، نهنگی، سوکی.

- : نَقِیصَةٌ/ ناتواوی.

غَمْرٌ: غَمْرَةٌ: طرفه عین: إشارة/ چاوداگرتن، چاو هه ل

تهکاندن، تیلیا چاو.

غمس:

غَمَسَ. غَمَسٌ: غَطٌّ/ خستیه ناو هه، نقومی کرد،

له ناوی هه ل کیشا.

- : انْخَلَ/ پیاکرد، پیاچه قان.

إِنْعَمَسَ. إِنْغَمَسَ: غَاصَ/ کهوت ناو هه، نقوم بو.

- : فی الشيء: دخل فیه/ تیی چو، چوه ناوی،

تیوه گلا.

- : فی الملذات او الشر او الدین: غَاصَ/ نقوم

بو هه ل (خوشی، ناخوشی، قهر) دا.

غَمِيسٌ: ظلمة/ تاریکی.

لیل - : مظلم/ تاریکه شه، شه وه زهنگ.

الغَمُوسُ مِنَ الرجال: الشجاع الشديد/ سازاو

به جهرگ، زهنگ نه، چاونه ترس.

طَفَنَةٌ غَمُوسٌ: نافذة/ جهرگ بی.

يَعْمِنُ - : حَلَفَ كاذِبَةً/ سویندی درق.

غمش:

غَمَشَ: ضَعُفَتْ عِینُهُ مع سیلان دمعها/ چاوی ناو

نهکا، پروپوشاویه.

اغمش/ چاوپروپوشاوی.

غمض:

غَمَضَ. غَمَضَ الکَلَامُ: خَفِيَ معناه/ نادیار بو، نهین وانا بو.

غَمَضَ. غَمَضَ الکَلَامُ: ابهمه/ نادیاری کرد، نهین

واتای کرد، ناوژی کرد.

- : عینه: اَطْبَقَ جَفْنِيَّةً/ چاوی (نونقاند،

نایه سه ره یه ک)، پیلوی لیک نا.

- : عن كذا: اغْضَ: تَغَاضَى/ چاوی لی

پوشی، چاوپوشی کرد، گوئی نه دایه، لئتورد.

اغْضَ علی كذا: تَحَمَّلَهُ و رَضِيَ به/ بهرگی گرت،

قایل بو، لئی بڼ دهنګ بو.

إِغْمَضَ. إِغْتَمَضَ طَرَفُهُ: إِنْغَضَ/ لئتورد، چاوی لئتوشی.

غَمَضَ. غِمَاضٌ. غِمَاضٌ: انْطَبَاقُ الجفن/ چاونوقان،

چاولیک نان.

- - - : نَوْم / نوستن، خهوتن،
 سه رغو و شكاندن.
 غَمَضَة عَيْن: رَمَضَة عَيْن / چاو (تروسكان، لِيَك نان)،
 پرته ی چاو.
 فِي - عَيْن: فِي لِحْظَة / له چاو تروكانيكدا.
 غَمُوض. غَمُوضَة: إِهْهَام / نهيتی، ناديارى، شارراوه یی،
 پوشرای، لِيَلای.
 غَامِض: مُبْهَم / نالْوَر، لِيل.
 - : خَفِي / نهين، ناديار، شارراوه، په نهان.
 - : مُعْمَض / مُقْفَل / پيچراو، داخراو، قوچاو.
 غَامِضَة: خَافِيَة / نهيتی، ناديسارى، نالْوَرى، ران،
 په نهانی.
 غَمِيضَة: غَمِيضَاء. لُغْبَة شَدَّ الْعَيُون / يارى چاو
 (بهستنه وه، شاركن).
 غَمَق: غَمَق. غَمَقُ الْمَكَان: كَانَ رَطْبًا. رَكِبَ الْغَدَى وَ
 الرُّطوبَة / شَي داريو، رَوْنَك بو.
 - الْمَكَان: غَمَق / قَوْلْ بو، نشيو بو.
 غَمَق: غَمَق / قَوْلْ كرد.
 غَمِيق: عَمِيق / قَوْل.
 غَمَق: غَمَق / قَوْل.
 غَامَق: قَاتِم / تَوَخ، تَارِيك، تَهْلَج.
 غَمُو:
 غَمَا الْبَيْت: غَطَاه بِالْخَشَبِ وَ الطِّين / سه رى گرت،
 داره پای كرد، گله بانى كرد.
 الْغَمَا: سَقَفَ الْبَيْت لَوْ مَا فَوْقَهُ مِنَ التُّرَابِ / داره پای گله بان.
 غَمَى:
 غَمَى. أَغْمَى عَلَيْهِ: غُشِيَ / بورايه وه، بورده وه، له مَوْش
 خَوَى چو.
 مَغْمَى. غَمِيَان. مَغْمَى عَلَيْهِ: فَاقَدَ الشَّعُورَ أَوْ الْوَعَى /
 بورراوه، بِن مَوْش، له مَوْش خَوِچو.
 غَمَة. إِغْمَاء: غُشِيَان / بورانه وه، بورده وه، له مَوْش
 خَوِچون.
 غَن: غَن. أَغْنَى: كَثُرَ الشَّجَرُ وَ الْعُشْبُ / پې دره دخت و
 سه وزايى بو.

- : تَكَلَّمَ مِنْ خَيْشُومَه / منگن بو، به لوت قسه نه كا.
 غَنَاء. أَغْنَى: كَثُرَ الشَّجَرُ وَ الْعُشْبُ / سه وزايى دارستان.
 - - - : ذُو الْغَنَةِ: مَنْ يَخْرُجُ صَوْتُهُ مِنْ خِيَاشِيمَه /
 منگن.
 قُرْبَة غَنَاء: عَامِرَة / ثاوهدان.
 غَنَج: غَنَج. تَفْنَج: تَدَلُّل / نازى كرد، خَوَى نازان، خَوَى به ناز
 فروشت.
 غُنْج. غُنْج: دَلَال / ناز، نازكردن، نازو نور، چه م و خم،
 گريشمه، گروشمه.
 غَنَج. مَغْنَج: مَدَل / نازدار، به ناز.
 غَنَد: غَنَدَتِ الْمَرَاة: مَشَتْ مَشْيَةً التَّبَخْتَرِ وَ الدَّلَالِ /
 به نازو به تېو فيزيه وه نه روا، لارو له نجه نه كا.
 غُنْدَرَة. مَشْيَةً فِيهَا تَبَخْتَرِ وَ دَلَالِ / تېو فيز، لارو
 له نجه.
 غُنْدُورَة. غُنْدُور: مَنْ يَمْشِي مَشْيَةً التَّبَخْتَرِ وَ الدَّلَالِ /
 به تېو فيز، به لارو له نجه.
 غُنْدَر. غُنْدُور: سَمِين. غَلِيظ / قَهْلَو، نه ستور،
 تَنَكْسِرَاو، كه ته، شيشمان.
 غَنَم: غَنَمُ الشَّيْء: فَاز بِهِ / ده ستى كهوت، چنگى كهوت.
 غَنَم. أَغْنَم: مَنَعَ / به خشى، پيژدا، دايه.
 - ه: اعْطَاه زَائِدَةً عَلَى نَصِيْبِهِ / سلأوى دايه وه،
 به زياده وه به شيدا.
 إِغْنَتَمُ الْفُرْصَة: إِنْتَهَزَهَا / به هه لى زانى، دهره قى هينا،
 هه لى به كار هينا.
 غَنِيَمَة. غَنَم. مَغْنَم: مَا يُؤْخَذُ عَنُودَ / تالانى، په غما.
 - - - : مَكْسَب / ده ستكهوت، سود،
 كه لك.
 غَنَم: شَاة / مه ي، په ز.
 - ذُو الْإِذْنِ الْبَيْضَاء / چار.
 غَنَام: كَثِيرُ الْغَنَامِ / نهو كه سى تالانى و ده ستكهوتى
 زورى ده ست نه كه وئ.
 - : كَثِيرُ الْغَنَمِ / خاوه ن مه يو مالات.
 - : رَاعِي الْغَنَمِ / شوانى مه ي.

غنى:

غنى: كثر ماله، كان غنيا / ساماندارى، دهرله مهند بو، دارايو.

- استغنى عن الشيء: اکتفى / وازى لى هئنا، نه يويست، دهستى لى هل گرت، به کارى نه هئنا.

- الرجل: تزوج / ذنى هئنا.

- ت. ثغنت المرأة: تزوجت / شوى کرد.

استغنى. ثغنى. اغتنى: صار غنيا / بو به خاوهنى سامان، دهرله مهند بو.

- عنه: اکتفى / وازى لى هئنا، دهستى لى هل گرت، به کارى نه هئنا.

- عنه: طرده / دهرى کرد، لای برد، دهستى لى هل گرت.

اغنى: جعله غنيا / کردى به خاوهنى سامان، دهرله مهندى کرد.

- كفى / به شى کرد.

- عن كذا: عوض عنه / جئى گرتنه وه، چوه جئى، له برى بو، له جياتى بو.

غنى. ثغنى. ثرم / گورانى وت، چريكانى، چراندى.

- : به او بمرحه: ثغرل / بيا هل دا.

غنى. غناء: يسار / بون، سامانداريتى، دهرله مهنديتى، نه وا، دارايى.

- غنية: غنية: اکتفاء / قابلى، بهس بون، بهش کردن.

مالى عنه غنى او غنية / دهستم بو لى هل ناگيرى.

لا غنى عنه. لا يستغنى عنه / دهستى لى هل ناگيرى، وازى لى نامتيرى، پتويسته.

غنى. مستغنى: ذو المال الوافر / ساماندار، دهرله مهند، دهست رويو.

- مكتفى / چاوتير.

- مستغنى عن غيره: حر. طليق / سه ربه خو، سه ربه ست.

- عن البيان: واضح بذاته / پتويست به باس و لى دوان ناکات، ناشکرا.

استغفاء: إعفاء / دهست لى هل گرتن، لای بردن، واز لى هئنان، دهرکردن.

غناء: ترنيم / گورانى وتن، چراندن، تن چراندن.

اغنية: ترنيمه / گورانى، زه مزه مه.

مغن: منشد / گورانى بيژ، دهنک بيژ، دهنک خوش.

مغنية: منشدة / گورانى بيژى نافره ت.

غانية: امرأة جميلة / جوان، شوخ، شافره تى جوان و شوخ، موترفه.

- متزوجة / به شو، شوکردو، ميردکردو.

غوث:

غاث. اغاث: اغان / يارمه تى دا، پشتگيرى کرد.

استغاث الرجل و به: استعان به / په نای برده به، هاوارى بو برد، هانای برد، داواى يارمه تى کرد.

غوث. غياث. اغاث: معونه / يارمه تى، پشتگيرى.

- استغاث: استعانه / هاوارى بو بردن، دادپهسى، په نابردنه به، داواى يارمه تى کردن، هانا بردن.

اغاث: معاونة / به فرياد كهوتن، يارمه تى دان، به هاواروه چون.

غور:

غار. غور: غاص / نقوم بو، چوه ناوى، دچو.

- : اغار: ذهب فى الارض / زهوى (قوتى دا، هه لى مژى، چوه خوارى).

- ت عينه: دخلت فى الراس و ائخسفت / چاوى به قولاجو.

- فى الامر: دقق النظر فيه / لىتى (ورد به وه)، كوتايه سر.

- فى الشيء: دخل فيه / چوه ناوى، پياچو، تئى چه فى.

- ت الشمس: غربت / ناوايو.

اغار على: هجم / په لامارى دا، هيزشى برد، هه لى كوتايه سر.

- عجل فى المشى / تاوى دا، دايه غار، پئى هل گرت.

غائر: مخلص / نقوم بو، چال، كلور، نرم، نرمايى، نه ويو.

- العينين / چاو به قولاجو.

غور: عمق / قولى، قولايى، چالايى.

- : قرار. قعر / بن.

غارة: هجوم / په لامار، ميرش، هل كوتانه سر، چه پاو کردن.

- جَوِيَّة/ميرشی (هوايی، ناسمانی)، ميرشی
 فِرْوَکَ.
 شَن ال - علی/ميرشی برده سر، په لاماری دا.
 مِفْوار: کثير الفارات/ زور ميرش بهر، په لاماردهر.
 - : جَوِيء/ نازا، به جهرگ، جوامير، چاونه ترس.
 فرس - : سريع/ خيرا، به گور، به تاو، چوست، گورج.
 غار. مَفَارَة. مَفار. غور. کُهَف/ نه شکوت
 - : اسم شجرة/ جوړه دره ختيکه.
 - : غبار/ تپ و تَوَر.
 - : الجيش العظيم/ له شکری گوره.
 غوز:
 غازَه: قَصْدَة: تَوَجَّه اليه/ چوه لای، بوی چو.
 غاز: جَوْهر هواسی قابل للضغط/ گاز، غاز.
 - : پتړول/ نهوت.
 - : سام/ غازي ژاروی، کوشنده.
 قنّاع الفانات السامَة/ که مامه، لوت بهند، دم بهند.
 ماء غازي: فَوَّار/ ناوی مه ل چو.
 غوص:
 غاص في الماء: غطس و نزل/ نقوم يو، چوه بن شاو،
 بن ناو کهوت.
 غَوْص: جعله يغوص/ نقومی کرد، خستیه ژير ناو، بن
 ناو گه پ.
 غَوْص: غطس/ نقوم بون، چونه ژير ناو.
 غَوَّاص: غطّاس/ مه لوان، نه وهی نه چپته ژير ناو.
 غَوَّاصَة: سفينه تَبَحْر تحت الماء/ ژير شاو گه پ،
 که شتی ژير ناو، ژير ناوی.
 مَفَاص: مكان الغوص/ قولایي.
 غوط:
 غاط. غَوَط: حَفَر/ مه لی کن، چالی کرد.
 - : فيه: دَخَلَ/ تیی چو، پیاچو، چوه ناوی.
 - : في الماء: انغمس فيه/ نقوم يو، چوه بن ناو.
 غَوَط: عَمَق/ قولی کرد.
 ثَغَوَط: قضی الحاجة/ دهستی به ناو گه یان، پیسایي
 کرد، گوی کرد، ریا.
 غویط: عَمِيق/ قول.
 غَوَط: عَمَق/ قولی، قولایي.

غَوَطَة: موضع كثير الماء و الشجر/ زونگ، زه لکاو.
 غائط: بُرّاز/ پیسایي، گو، ری.
 - : غاط. غَوَطَة: المطمئن من الارض/ زهوی نزمان،
 چال.
 غوغ: غوغاء: الجراد حين يَخَف الطيران/ ميرشی کولله.
 - : غاغ: الكثير المختلط من الناس/ قه له بالقي، چپه.
 - : - : سَفَلَة الناس/ هرجی و پهرجی،
 ناژاوه چی.
 - : الجَلْبَة و اللغط/ قاووقیژ، دهنگه دهنگ،
 قره قی، مه راو هوریا، گرم و هوپ.
 غاغ: الحبق/ ریحانه، ریحان.
 غول:
 غال: اغتال: اتاه من حيث لا يدري/ له ناكاو بوی
 مات.
 - : - : قتل غدرا/ به ناپهوا کوشتی، تیریدی
 کرد.
 - : - : سرق بالخداغ/ به مه ل خه له تان دزی لئ کرد.
 اغتيال: قتل/ کوشتن، کوشتنی ناپهوا، تیرور.
 غيلة: اغتيال: خداغ/ خه له تاندن، گزی، فیژ، دهست برین.
 - : الاسم من اغتيال/ کوشتنی ناپهوا.
 غائلة: غُول: داهیه/ کاره سات، به لا، چورتم.
 غُول: صُداع، سُكْر، مَشَقَة/ سه ریښه، سه رخوشی،
 ناپهوه تی، مال ویرانی.
 غُول: حيوان وهمي مخيف/ دیو، ده عبا، درنج.
 - : حَيَة/ مار، نه ژدیا.
 غُولَة: انثى الغول/ ده له دیو.
 غوی:
 غوی. غَوَى: ضَلَّ/ وِیَل بو، ون بو.
 - : - : هلك/ توشی به لا بو.
 - : غَوَى. اغْوَى: استغوى/ خه له تاندی،
 فرویی دا، دهستی بپی، مه لی خه له تان.
 - : خاب/ ناو میډ بوو.
 غَيّ: اغواء/ تضليل/ خه له تاندن، فرویدان، دهست برین.

- غِيَّةٌ. غَوَايَه: ذَنْبٌ. ضَلَالَةٌ/ تَوَش بُون، تَاوَن و گونا،
له دست دهرچون، له رتیی راست لادن، مهَل خه له تان،
گومایی.
وَلَد غِيَّةٌ. اِبْن غِيَّةٌ: اِبْن زَنی/ زَوَل، بیج، حه رام زاده،
بیژی.
غَاو: مُضَلَّل. خَذَاع/ فریوده، ده ستر، مهَل خه له تین.
غَاوِی: هَاوِی/ باز (کوتریان)، حه زائی کهر.
- غَوِیٌّ: الضَّال و العَمْدَان للهِوِی/ شهیدا،
په رُوش، وِیل.
غِيَّةٌ. غَوِيَّةٌ: هَوَايَه/ خولیا، وِیل بون، حه ز لئ کردن.
مَغْوَاةٌ. مَغْوَاةٌ: مَضَلَّةٌ/ له رتیی راست لادن، فریو
خواردن، گومایی، گومایون.
- اُغْوِيَّةٌ: مَهْلَكَةٌ/ به لا، کاره سات، چورتم.
حَفَرٌ لِأَخِيهِ اُغْوِيَّةٌ: اِی وَرَطَه/ داوی بۆنایه وه، بیژی بۆ
مهَل کهد، خستیه گِژده وه.
وَقَعَ النَّاسُ فِي اُغْوِيَّةٍ. اِی فِی مَهْلَكَةٍ/ توشی به لا
بون، که وتنه گِژده وه، کاره ساتیان به سهر هات.
غِیْب:
غَاب: غَرَبَ. اَفْلَ/ وَن بُو، خَوِی شارده وه.
- تَغْيِيبٌ: ضَدَّ حَضَرَ/ نه مات، نه بو، له وئی نه بو،
ناماده نه بو، بزر بو.
- عَنِ الْبَالِ: نَسِيَ/ له بیر چوه وه، له بیر کرا.
- عَنِ صَوَابِهِ: اَغْمَى عَلَيْهِ/ له مَوْش خَوِی چو،
بورایه وه، بورده وه.
- عَنِ الصَّوَابِ: اَضَاعَ صَوَابَهُ/ مَوْشِ نَمَا، شپزه بو.
- الشَّيْءُ فِي الشَّيْءِ: اِسْتَقَرَّ/ تِیَا وَن بُو، تِیَا
شاردرایه وه.
- اِغْتَابَ: وَشَى بِهِ/ پاشمله باسی کرد، بوختانی بۆ
کرد.
- عَنْهُ: بَعْدَ عَنْهُ/ لَئِی دورکه وتوه.
- تِ الشَّمْسِ: غَرِيتَ/ تَاوَابُو، خَوِرتَاو بو.
- عَنِ بِلَادِهِ: سَافَرَ/ رَوِی، کورچی کرد، دورکه وتوه،
تَاوَارِه بو.
اِغْتَابَهُ: عَابَهُ وَ ذَكَرَهُ بِمَا فِيهِ مِنَ السُّوءِ/ گالتهی
پن کرد، قسهی ناشیرینی شوین خست، به ناشیرین ناوی
هینا، بوختانی بۆ کرد، پاشمله باسی کرد.

غَيْبٌ: مُسْتَقَرٌّ/ نادیار، وَن بُو، نهین.
- غَيْبَةٌ. مَغِيبٌ: عَدَم وجود/ نه بون، نادیار.
عِلْمُ الْ- : عِرَافَةٌ/ جادوگر، نادیارزانی، جوکتی.
عَالَمُ الْ- : عَالَمُ الْخَفِيِّ/ جیهانی شارراوه، نادیار.
عَالَمُ الْ- : عِلَامُ الْغُيُوبِ/ نادیارزان، نهین زان.
غِيَابًا: عَنْ ظَهْرِ قَلْبٍ/ له بر.
غِيَابٌ وَ مَغِيبُ الشَّمْسِ: غُرُوبُ الشَّمْسِ/
خَوِرتَاو بون.
- عَدَم وجود/ نه بون، له وئی نه بون، نه ماتو،
ناماده نه بون، دیار نه بون.
حُكْمُ غِيَابِيٍّ: صُدُورُ الْحُكْمِ فِي حَالَةِ عَدَمِ حُضُورِ
الْمُتَّهِمِ/ نه رمانی پاشمله.
غَائِبٌ: ضَدَّ حَاضِرٍ/ ناماده نه بو، نه ماتو، بزر.
- مُسْتَقَرٌّ/ وَن، نادیار، شاردراره، نهین کراو.
ال- فِي النُّحُو: الشَّخْصُ الثَّلَاثُ/ که سی سیتی، بزر.
مَغِيبُ الشَّمْسِ: غُرُوبُ الشَّمْسِ/ خَوِرتَاو.
غَيْبِيَّةٌ: غُرُوبُ/ خَوِرتَاو بون.
- ذَهُولٌ. فَقْدَانُ السَّوْعَى/ له مَوْش خَوِچون،
بورانه وه، بورده وه، بی مَوْشی.
- الْمَوْتُ/ سَهْرَه مَرگ، گیانه لا.
مُغْتَابٌ: وَاشٍ/ بوختان کهر، پاشمله باسی کهر.
غَابَ. غَابَاتُ: ذَاتُ الشَّجَرِ الْمُتَكَاثِفِ/ دارستان، چو.
غَايَةٌ: اَجَمَةٌ مِنْ قَصَبٍ/ قامیشه لان، زه به نگ.
- اَجَمَةٌ/ جَهَنگَه، دارستان، بی شه لان، بی شه.
مُغِيبٌ. مُغِيبَةٌ: زَوْجَةٌ مَنفَصِلَةٌ عَنْ زَوْجِهَا/ ژنی جیا
بو له میرده که ی.
غِيَابٌ. غِيَابَةٌ: قَبْرٌ/ گورن گولکو، چال.
- قَعْرٌ/ بِن.
غِيْثٌ:
غَاثٌ: نَزَلَ الْغِيْثُ/ باری، باران باری.
غِيْثٌ: مَطَرٌ/ باران.
غَيْدٌ:
غَيْدٌ: مَالَتْ عُنُقُهُ/ ملی خوار بو وه.
- لَانَتْ اِعْطَافُهُ/ شله په تی بو، خوارو ختیج بو،
ته په تیره بو.

تَغَايُدُ فِي مَشِيَّتِهِ: تَمَايَلُ وَ تَثْنَى لِنَا / شَلَه پَتِيانَه
 تَه پُورِي، به له قه لَق به پُورَه تَه چو، به لَام لاوِلا تَه كهوت.
 اَغْيَدُ: لَيِّنَ الْاِعْطَافُ / شَلَه پَتِي، تَه پَه تَرَه.
 غَيْدُ: نَعُومَةُ / نَرَمِي، وَرْدِي، نِيَانِي.
 غَيْدَانُ: شَبَابُ / لاوِيتِي، هَرزَه كَارِي، گَه نَجِيَتِي.
 غَادَةُ: الْمَرَاةُ اللَّيْنَةُ / نَرَم وَ نِيَان، شَوْش.
 غَيْرُ:
 غَارَ مِنْهُ: حَسَدًا مِنْهُ وَ كَرِهًا / لَيِّنَ زَوْجَ بُو، غَيْرَهِي لِي
 كَرْد، رَه شَكِي لِي كَرْد.
 - عَلَيْهِ: كَرِه شَرِكَةُ الْغَيْرِ فِي حَقِّهِ / بُوِي به پَه رُوش
 بُو.
 اَغَارَةُ: حَمَلُهُ عَلَى الْغَيْرِهِ / زَوْجِي كَرْد، غَيْرَهِي پَن كَرْد،
 دِيقَه دِيقِي دَا.
 غَيْرُ: بَدَلُ / گُورِي.
 غَايِرُ: خَالِفُ / جِيَاوَزِي كَرْد.
 - : بَادِلُ / گُورِيه وه، نَال وَ گُورِي كَرْد.
 تَغْيِيرُ: تَبَدُّلُ / تَحَوُّلُ / گُورَا.
 تَغَايَرَتِ الْأَشْيَاءُ: اِخْتَلَفَتْ / جِيَاوَز بُو، جِيَايِي تِيَاو.
 - الْأَشْيَاءُ: تَنَوَّعَتْ / هَمَه جُور بُو.
 غَيْرَةُ: الْأَسْمُ مِنْ غَارٍ يَفَارُ أَوْ يَغْيَرُ: حَسَدُ / زَوْجُ،
 رَه شَك.
 - : نَحْوَةُ / حِمَاسُ / پَه رُوشِي، پِيَاوَه تِي، جُوش وَ خُوش.
 غَيْرُورُ مَغْوَارُ: غَيْرَانُ / غَيْرِي: حَسُودُ / زَوْمَدَارُ، رَه شَكَن.
 - : ذُو نَحْوَةٍ / حَمِيسُ / پَه رُوش، پِيَاوَه تِي، پَه رُوهِ،
 خَم خُور، جِگَه رَسُورُ.
 غَيْرِي: ضِدُّ اِنْأَنِي: مُحِبُّ لِلْآخَرِينَ / كَه سَان وَ يَسْتِ،
 خُونَه رَسْت، كَه سَان دُوسْت.
 غَيْرِيَّةُ: ضِدُّ اِنْأَنِيَّةُ: حُبُّ الْغَيْرِ / كَه سَان وَ يَسْتِي،
 خُونَه وَ يَسْتِي.
 غِيَارُ: تَغْيِيرُ: اِبْدَالُ / گُورِيَن.
 قَطْعُ أَوْ اِجْزَاءُ - / پارچَه، پارچَه ي گُورِيَن، يَه دَه گ.
 تَغْيِيرُ: تَبَدُّلُ / گُورِيَن، گُورَان.
 - : تَغْيِيرُ: تَبَايُنُ. تَنَوُّعُ / هَمَه جُورِي، بَابَه تَزَوِي.
 مُتَغْيِيرُ: مُتَبَدِّلُ / گُورَاو.
 لَا يَتَغْيَرُ: لَا يَتَبَدَّلُ / نَاگُورِيَن.
 مُتَغَايِرُ: مُتَنَوِّعُ / جِيَاوَز.

غَيْرُ: سَوِي / بِيَجْگَه، جِگَه، جِگَه لَه، بِيَجْگَه لَه.
 - : آخِرُ / دِي، تَر، هِي تَر، دِيكَه.
 - : خِلَافُ / جِيَاوَز، جِيَا.
 - : صَافُ / نَابَاك، لَيِّل.
 - : مَالُوفُ / نَابَاو، نَانَا سَايِي، نَابَه جِيَن.
 - : مَوْجُودُ / غَائِبُ / نَه بُو، نِيَه.
 - : تَغْيِيرُ الْحَالِ: تَبَدُّلُ / گُورِيَن لَه چَاكِيه وه بُو
 خِرَابِي.
 لَيْسَ - : لَيْسَ إِلَّا / تَه نَهَا هِي جِي تَر، هَر تَه وه نَدَه.
 لَا - ذَلِكَ: هِي تَر، هِي كَه.
 وَ - : فَقَطُ / تَه نَهَا، هِي تَر نَا، بَس، هَر تَه وه نَدَه.
 مِنْ - : بِلَا / بِيَن، بَه بِيَن.
 غِيَضُ:
 غَاضُ: تَغْيِيضُ. اِنْفَاضُ الْمَاءِ: نَقْصُ أَوْ غَارُ أَوْ
 نَضْبُ / كَه م بُوِه وه، نِيَشْتَه وه، كَه مِي كَرْدَه وه، زَه وِي
 قُوتِي دَا.
 غِيَضُ: اِغْاضُ الْمَاءِ أَوْ الثَّمَنُ: نَقْصُهُ / كَه مِي كَرْدَه وه.
 غِيَضُ: سَقَطُ لَمْ يَتَمَّ خَلْقُهُ / مَنَدَالِي لَه بَارچُو، نَابَه كَام.
 - : قَلِيلُ / كَه م.
 هَذَا - مِنْ فَيْضٍ: قَلِيلُ مِنْ كَثِيرٍ / تَه مَه كَه مِي زَوْرَه،
 مَشْتِي لَه خَه رَوَارِي، كَه مِيَك لَه زَوْر، زَوْرِي مَآوَه،
 لَه كُورِيه تِي.
 غِيَضَةٌ: اِجْمَةٌ / جَه نِگَه لَ، دَه وَن، زَوْنِگ، زَه لَكَاو.
 غِيظُ:
 غَاظُ. غَيْظُ. غَايِظُ. اِغْطَاظُ: اِغْضَبُ / تَوْبَه ي كَرْد، رَقِي
 هَلَسَان، دِيقِي پَن كَرْد.
 تَغْيِيظُ. اِغْتَاظُ. اِنْغَاظُ: اِغْضَبُ / تَوْبَه بُو، رَقِي هَلَسَا،
 زَوِير بُو.
 غِيْظُ. اِغْتِيَاظُ: اِغْضَبُ / تَوْبَه ي، تَوْبَه بُون، جَارِپَس بُو،
 رَقِي، قِيَن، دِيق كُورِن.
 مَغْيِظُ: مَغْتَاظُ: حَانَقُ / تَوْبَه، جَارِپَس، وَه پَس، زَوِير.
 اِغْطَاظُ: اِثَارَةُ الْغَضَبِ / تَوْبَه كُورِن، رَقِي هَلَسَان، دِيقَه دِيقَه.
 غِيلُ:
 غَالَتُ. اِغَالَتُ. اِغْلِيَتُ الْمَرَاةُ وَلَدَهَا: اَرْضَعَتْهُ وَ هِي
 حَامِلُ / شَفْتَه زَوِي كَرْد، به سَكِي پَه وه شِيرِي تَه دَا به
 مَنَدَالَه كَه ي.

غائلة. مغیل: المرأة ترضع ولدها و هي حامل/ سك
پری منداله بهر، شفته ژئی کهر.
(غَيِلَت الغنم: انتجت في السنة مرتين/ سالی دو جار
زا، شفته ژئی کرد.

غیل. لَبَنُ الْغَيْل: لَبَنُ الْحَامِل/ شیرى سك پری شیرى ئاوس.
غیله: خدیعه (راجع غول)/ خه له تاندن، فیل، ته له که.
- : إرضاع وقت الحمل/ شیردان له کاتی سك پریدا.
إغتيال: قتل على غِرَّة/ کوشتنی ئاړهوا، رهش کوژی، تیروژ.
- : الأموال/ جهردهی.

غائلة: الشر. الحقد الباطن/ رق، قین، دلره شی.
غیل: الغلام السمين/ خپو خه پان، گوشتن، قه له و.
غیم:

غَيِمَت. غَامَت. أَقْمَت السَّعَاء، كانت او اصبحت ذات
غیم/ هوری مینا، کردی به هور، بو به هور، ئاسمان دای
به یه کدا.

غام. (غِيم: عطش/ تینوی بو.

غیم: سحب/ هور

- : عطش/ تینویتی.

غَيْمة: سحابة/ په له یه ک هور.

مَغِيوم: عطشان/ تینو.

غیی:

غَيَا الْغَايَةَ (ای الرَايَةَ): نَصَبَهَا/ نالای مه ل کرد،
به یاخى چه قان.

- : اغيا. تَغْيُ الْغَايَةَ: ثَبَّتَ الْهَدَف/ مه به سستی

دهست نیشان کرد، ئامانجی دیاری کرد.

- : بَلَغَ الْغَايَةَ/ گه یشته مه به ست، به ئامانجی

خوی گه یشت.

غَايَةَ رَايَةَ/ نالا، به یداخ.

- : مَدَى. طرف/ سنور، په پ، لا، توخوب.

- : قصد. غَرَض/ مه به ست، ئامانج.

- : التاجر: لافِتة. لوحَة الاسم/ ته خته ناو.

- : مُنْتهَى/ نه وپه پری، نه وپه په که ی.

ل - كَذَا: لِحَذَ كَذَا/ تاراده ی، مه تاكو.

ل - ما: الى ان/ تاوه كو، مه تا، تا.

ل للغاية: جداً/ نه وپه پری، تقد.

فای، افای، فلق، فای

فروق، فای، فای، فای

فروق، فای، فای، فای

فای، فای، فای، فای

- الشیء: دقنه و حَبَاهُ/ شاردیه وه.
فَنَرَ المَکَانَ: کان فیه (و کثر فیه الفار)/ مشکى تقدیر.
فار: حیوان من القوارض/ مشک.
ال - الکبیر: جرد/ رنق، جرج.
سم ال - : زرنیخ/ مهرگه مو.
مَصْنِیْدَةُ ال - / تله، تله مشک.
فارة: واحِدَةُ الفار/ مشکى.
ال - العمیاء: خُلد (و الجمع متاجذ)/ مشکه کویره.
فاس:
فأس. فاس: اداة قطع الخشب/ تور، توراس،
تورداس، دارپاج.
- - : مِعْرَقَةٌ/ زهوی رن، خاک رن، پاچه کرله.
فال:
تَفَاعُلٌ. تَفَاعُلٌ: ضد تَشَاعُم/ رون بینى کرد، باش بینى
کرد.
- : أَحْسَنَ الظَّنِّ/ نیه تی باش بو.
مُتَفَاعِلٌ: ضد مُتَشَاعُم/ رون بین، باش بین.
فال: ضد الشؤم/ نوقلانهی خوشی.
تَفَاعُلٌ: ضد تَشَاعُم/ رون بینى، باش بینى.
فاو:
فای. افای: فَلَقٌ. صَدَعٌ/ له تی کرد، قلیشانی.

ف:
ف: مُ/ دواى، له دواى، له وه دوا، پاشان.
یوما ف یوما/ رۆژ له دواى رۆژ.
ضَرْبُهُ ف مات/ لیتی دا دواى مرد.
فات:
إِفْتَاتٌ برایه: إِسْتَبْدٌ/ قیرسجه یی کرد.
- عَلَى الباطل: إِخْتَلَفَهُ/ درۆی (مه ل به ست، له گه ل
کردم).
فاد:
فَادَةٌ: اصَابَ فُؤَادَهُ/ دای له دلی.
- الخَوْفُ فَلَائًا: صَيَّرَهُ جَبَانًا/ ترسا، ترسی ل نیشست،
ترسانی، زاره ترهک بو.
فُئِدٌ، فُئِدٌ: شَكَا فُؤَادَهُ/ هاواری دلی کرد.
فُؤَادٌ: قَلْبٌ دَلٌ.
من صمیم ال - : من اعماق القلب/ له ناخی دله وه.
فُئِید: جَبَان/ ترستوک.
- : نَارٌ نَاگِر.
- : مَشْوِی/ برژاو.
مِفَاد: مِفَادَةٌ: خَشْبَةٌ تحرك بها انار: سَلَفُودَه/ کرله وژ.
فار:
فَارُ الثَّرَابِ: حَفَرُهُ/ مه لی گند، مه لی کرلی.

تَفَّأَى: انْفَأَى: اِنْشَقَّ. اِنْفَرَجَ / لهت بو، قلیشا، ده می دایه وه.

اِنْفِیاء: اِنْفِرَاج / بلاویونه وه، لهت بون، کورت بون، یه کالابون، دهم کړنده وه.

فِنَّة: طائفة. جماعة / کومه ل، دهسته، تیپ، بهره، پۆل، چه ند.

فائدة (فی فید) فات فی (فوت) فاتوره (فی فتر) فاجا (فی فجا) فاح (فی فوح وفتح) فاد (فی فید) فار

(فی فون) فارقی (فی فرقی) فاز (فی فون) فاس (فی فاس) فاصولیا (فی فصل) فاض (فی فیض) فاضی

(فی قضا) فاق. فاقه (فی فوق) فاکهة (فی فکه) فالودج (فی فلذ) فانوس (فی فنس) فاه (فی فوه)

فاوض (فی فوض) فت: فُتَّ: فُتَّتْ: كَسَرَ بِالْأَصْبَاحِ / وردی کړد، ه لئ وه ران.

- الخبز في المرق: ثرد / تیی گوش. فی ساعده او عضده / اضعفه / بن هیزی کړد، هیزی

لئ بری. فی عضده: كَسَرَ قُوَّتَهُ وَفَرَّقَ اَعْوَانَهُ / که سی پیوه نه هیشت.

تَفُتَّتْ. اِنْفُتَّتْ: تَحَطَّمْ / وردو خاش بو، ه لئ وه ری، داپزا، هه پرون به هه پرون بو.

فُتَات. فُتَات. فُتَيْتَة: حُطَامَة. مَا تَفُتَّتْ مِنْ الشَّيْءِ / پارچه، نه له زم.

تَفُتَّتْ: تَكَسَّرْ / وردی بون، وردو خاش بون، هه لوه رین، داپزان.

فُتَات: فُتَّ النَّارَ: اَطْفَاها / کوزانیه وه. فتیء عنه: اِنْكَفَ عَنْهُ / وازی لئ هیئا، دهستی لئ هه ل

گرت. ما فُتَّ. ما فتیء: ما زال / هیشتا. فتح: فُتِحَ: ضِدَّ اِغْلُقَ / کړدیه وه، خستیه سه ریشت.

- كَشَفَ: اَظْهَرَ / ده ری خست، کړدیه وه، خستیه پو. - القنّاة: حَقَرُها / جزگه ی لئ داء، ه لئ که ند، به ری دایه وه.

- النور: اِشْعَلَ / دای گیرسان، ه لئ گیرسان. - عليه: كَشَفَ لَهُ الْغِيبَ / به ختی بؤ گرتنه وه، قالی بؤ

گرتنه وه، بؤی تی پوانی. - اِفْتَتَحَ: بَدَأَ / دهستی پئ کړد.

- البلاد: اِسْتَوَى عَلَيْهِ / داگیرۍ کړد، دهستی به سه راگرت.

- الاحتفال / کړدیه وه. - المشروع: اُسِسَ. اُنْشَأَ / دهستی پئ کړد، دایه موزاند، کړدیه وه.

- الله عليه: عَلَّمَهُ وَعَرَّفَهُ / خوا ده روی لیکړده وه. - الله عليه: نَصَرَهُ / خوا سه ری خست.

- سِرَّهُ عَلَى فُلان: بَاَحَ لَهُ بِهِ / رازی خزی پئوت، درکانی، ناشکرای کړد.

تَفْتَحَ. اِنْفَتَحَ: اِنْكشَفَ / کرایه وه، ده رکه وت، ناشکرایو. فاتح: بَادَأَ / دهستی پئ کړد، کړدیه وه، دهست پتیشکری

کړد. اِسْتَفْتَحَ: بَدَأَ / دهستی پئ کړد. - اِفْتَتَحَ: ضِدَّ اِغْلُقَ / کړدیه وه، خستیه سه ریشت.

- التاجر: باع اَوَّلَ بَيْعَةٍ فِي يَوْمِهِ / به که م فروختنی بو، سفتاخی کړد.

فُتِحَ: ضِدَّ اِغْلَاقَ / کړدنه وه، خستنه سه ریشت. - نَصَرَ: سه رکه وت.

- البخت: كَشَفَ الْبَخْتُ / فال گرتنه وه، رمل لئ ددان، تی پوانی.

- البلاد: غَزَوَ. اِحْتَلَالَ / داگیر کړد. يوم ال- : يَوْمَ الْقِيَامَةِ / روژی (حشر، قیامت،

زیندویونه وه، هه ستان). فتوحات: ما فتَحَ مِنَ الْبِلَادِ بِالْحَرْبِ / داگیر کړد، داگیر کړی.

فُتِحَ: الْمَرَّةُ مِنْ فَتْحٍ / که له بهر، که لئین، ده لاقه، کون، ده رجه.

- نُصِبَ: علامة الفتح / سه ر. فُتِحَ: فُرِجَةٌ / کون، شوینی سه ری کړد.

فاتح: فَتَّاحُ: الَّذِي يَفْتَحُ / که ره وه، نه وه ی نه کاته وه. - باديء / دهست (پئ که را) پئش که را.

- البلدان: غَاظِي / داگیر کړ.

- : ضد قائم / کال، رهنگی کال.

فُتَّاح: من صفات الله. يَفْتَحُ ابواب الرزق / دهوی
خیز که روه.

- : حاکم. قاضی / داوه.

فُتَّاحَةُ الْعُلْبِ و الْقُنَانِي / که روه، مهال پچی.

فَاتِحَةٌ: اول / سهرتا، دست پی کردن، کردنه وه، دنیاجه.

- : الكتاب: مُقَدِّمَةٌ / پیشه کی، سهرتا.

ال - : سورَةُ الْفَاتِحَةِ / سوره تی فاتحه، یه کم سوره تی
قرنات.

إِفْتِتَاح: ابتداء / دست پی کردن، کردنه وه.

- : رَسْمِي باحتفال: تَدشِين / کردنه وه.

إِفْتِتَاحِيَّة: المقال الأول / سورتا، پیشه کی.

إِسْتِفْتِاح: بَدَأ / دست پی کردن.

- : التاجر: اول بيع / یه کم فروشتن، سفتاح.

مِفْتَاح: مِفْتَح: اداة الفتح / کلیل.

القفل و المفتاح / کلیل و کلوم، کلیل و قفل.

مِفْتُوح: ضِد مَغْلُوق / کراوه، دست پی کراو، زوق.

فُتُّوح: اول المطر الوَسْمِي / بارانی په له، یه کم بارانی
پایز.

فُتَر:

فُتَر: تَفْتَر: هَذَا / مِمن بوه وه، نیشته وه، میواش بوه وه،
هاتوه سه رخوی.

- : - : الماء سَكَنَ حَرَّهُ / سار دیبوه وه، شيله تین بو.

- : - : الجسم: لانت مفاصله / جومگه کانی نه رم بون،
خاویوه وه، لهش خاویوه وه.

- : - : عن العمل: قَصَرَ فيه / کم ته رخه می کرد له
نیشدا، سار دیبوه وه.

فُتَّرَ: أَقْطَرَ الماء: جعله فاتراً / ساردی کرده وه، شيله تینتی
کرد.

- : - : هَذَا / میواشی کرده وه، میمنی کرده وه.

- : - : حمله على الفتور / ساردی کرده وه،
هینایه وه سه رخوی.

فاتر: بين الحار و البارد / شيله تین، شله تین.

- : الهمة: واهن. مهمل / که مته رخه، گوینده ر، لهش
قورس.

فُتُور: توسط درجة الحرارة / شيله تین، مام ناوه ندی،
شله تین.

- : الجسم: إسترخاء / لهش خاوی، ساردی.

- : الود أو العلاقات: جَفَاء / ساردی، ناکوکی.

- : الهمة: إهمال / که مته رخه می، شینه می.

مُتَفَتِّر: ضد مُسْتَمِر / که مته رخه، نابرده وام، سارد.

فُتْرَةٌ: هُدْنَةٌ / وچان، پشو، حه وانوه.

- : حين: بُرْهَةٌ / ماوه، کات، وچان، دهم.

- : سَمَك رَعَاد / ماسیه له رزه.

- : الانكسار و الضعف / لهش خاوی، تیک شکاوی.

فی فترات متقطعة: بين وقت و آخر / ناویه ناو.

فُتَر: ما بين طرفي الأبهام و السبابة / قولانج.

فاتورة. فاتور: بيان المطلوب: كشف الحساب / لیسته،
لیسته ی نرخ، بارنامه.

فتش:

فُتَش: فُتَش المكان: بَحَث / پشکنی، گهرا، ته ی کرد.

- : - : فُحَصَ و راقب / تیی روانی، چاوی لیوه بو.

- : - : الأمر: إستقصی لئى کولیه وه، تویریه وه.

- : - : عن: بَحَث عن / گهرا، بوی گهرا، به دوا یا گهرا.

فُتَش: نُبَش / پشکنی، کولیه وه، چینه ی تیا کرد.

فُتَّاش: فَاحِص / پشکنه ر.

- : مَفُتَّش / پشکنیار.

تفتيش: بَحَث / گهرا، چاوگیران، پشکنیاری، پشکنین،
ته ی کردن.

- : فحص / تیرپوانین، لی پورد بونه وه.

مَفُتَّش: مُراقِب / پشکنیار، سه رنجه ر، سه رنجکار.

- : عام / پشکنیاری گشتی.

فتق:

فُتِقَ: فُتِق الثوب: نَقَض خیاطته / هالی ته قان،

هالی وه شان.

- : - : شَقْ / دزی تی کرد، دپانی، دای دپی، هالی
دپی.

- : تَفَقَّقَ بالكلام: انطلق به لسانه / زمانى کرایه وه.

تَفَقَّقَ: اِنْتَفَقَ: تَشَقَّقَ / دپا، هالی ته قی، هالی دپا.

فُتِقَ: شَقْ / هالی ته قین، هالی وه شان، دپان، پچپان.

- : خِصْب / پیت.

ف

- شَقَّ فِي الصَّفَاقِ / قَوَّيْ، مه‌ناودپان، گه‌ده‌ولی.
 حَزَام ال - / بَشْتِنِي قَوَّيْ.
 مُفْتَوِّق. فَتِيْق: مُشَقَّق/ مه‌ل ته‌قیو، مه‌ل وه‌شاور، دِراو.
 - الصَّفَاقِ / قَوَّيْ، مه‌ناودپارو، گه‌ده‌ول.
 إِمْرَأَةٌ فَتَقُّ وَ مُتَّفَقَةٌ بِالْكَلَامِ: حَديْدة الكلام سَریعه
 الاجابه/ خَوْش دهم، دهم كراوه.
 رَجُلٌ فَتِيْق: سَریع الاجابه/ خَوْش دهم، دهم كراوه.
 فَتَكَ: فَتَكَ بِهِ: بَطَّش/ په‌لاماری دا، هَیْش برده‌سهر، شَی
 كرد.
 - به: قَتَلَه/ كُوشْتِي.
 فَتَكَ: قَتَلَ/ كُوشْتَن.
 فَاتَكَ: قَاتَلَ/ بَیَاوَكُوْ، بَكُوْ.
 - : جَرِيء، شَجَاع/ نازا، جه‌ریزه.
 فَتَاكَ: قَتَالَ/ كُوْزَه، كُوشْنده.
 فَتَلَ: قَتَلَ: بَرَم/ بای‌دا.
 - الْحَبْل: جَدَلَ/ مَوْنِه‌وه، بای‌دایه‌وه، لولی دا.
 - الْقَطَن او الصَّوْف: غَزَلَه/ رَسْتِي.
 تَفَتَّلَ. اِئْتَمَلَ/ بادرا، رَیْسرا، مَوْنایه‌وه.
 قَتَلَ. بَرَم/ بادان، بادانه‌وه، رَسْتَن، رَیْسان.
 فَتَّلَه: الْمَرَّةُ مِنْ قَتَلَ/ بایه‌ك، پَلَيْك.
 - : خِيط/ تَالَه دهنو، كَشْتَه‌ك.
 فَتَالَ: الَّذِي يَفْتَلُ/ رَیْسرا.
 قَتِيل. مُقْتُول: مَبْرُوم/ بادراو، مَوْنراو، لول دراو، رَیْسراو.
 - . قَتِيلَةُ الْمَصْبَاحِ/ پَلَيْتَه، پَلَيْتَه‌ی جِرا.
 - الْجُرُوح/ شَاپَلَيْتَه، پَلَيْتَه‌ی بَرین.
 - الْمَفْرِقَات/ پَلَيْتَه، شَاپَلَيْتَه‌ی ته‌قه‌منی.
 مَفْتَل: آكَة الْفَتْلِ/ رَیْسره، خَه‌پَه‌ك، ته‌شی.
 فَتَنَ: فَتَنَ. اِفْتَنَ: سَبَبِي الْعَقْل/ شه‌یدا نه‌كا، شه‌یدای كرد.
 - : (اَغْرَى/ له‌خَشْتَه‌ی برد، فَرِیو‌ی دا، مه‌لی
 فَرِیوان.
 - عليه: وَشِي به. بَلَّغَ/ رَاسْتی لَه‌وَت، دوزمانی لَه‌كرد.
 - اِفْتَنَنَ دینَه: مَال عَنَه/ له‌ثاین و له‌رَی رَاسْت لای‌دا.
 - : اِخْتَبَرَ/ تاقی‌كردوه.

- . - . اِفْتَنَ: اَوْقَعَ فِي الْفِتْنَةِ/ نازاوه‌ی نایه‌وه،
 دوزمانی كرد، داننی به‌شه‌ی.
 فَتَنَ. اِفْتَنَ بِهِ: جُنَّ/ بَوَّی شَيْت و شه‌یدا بو.
 - : فِي دینَه: مَال عَنَه/ له‌رَی رَاسْت لای‌دا، له
 ثاین لای‌دا.
 فَتَنَةً. اِفْتَنَان: سَلَبَ الْعَقْل/ دل رَفِیْتی، فَرِیودان،
 شه‌یداكردن.
 - : سَحَر الْجَمَالَ/ جوانی، جوانیْتی.
 - : كَفَرَ. عَذَمَ اِيْمَان/ بِن‌باوه‌پی، كَفَر.
 - : شَغَبَ/ كَبْرَه‌شَوِیْتی، نازاوه، یاخی‌گه‌رَیْتی، یاخی
 بون، نازاوه‌نانه‌وه.
 - : اِخْتِلَاف النَّاسِ/ نَاكُوكِ، دوبه‌ره‌كِنْتی.
 - : مِحَنَةً. بَلَوَى/ به‌لا، په‌زاره، ناخَوْشی، گَیْجَه‌ل،
 چوپم.
 - : خَبْرَةً/ خَاوای.
 - : فَضِيْحَةً/ ثَابِرُوجُون، نه‌نگی، رِیْسواپی.
 - : الْعَمَال و الْاَوْلَاد/ مَال و مَنْدَال.
 فَتَان. فَاتَنَ: خَلَابَ/ دل رَفِیْن، جوان، دَلْپَه‌ر، چاو (خومار،
 به‌خومار).
 - : مَغْرَ/ فَرِیودره، وِیوْشِن.
 - : مَبْلَغُ. وَقَاع/ دِیو، دوزمان، تَن‌چین، فِیْتنه.
 - : الشَّيْطَان/ شه‌یْتان، نه‌هریمن.
 - : اللَّصْ/ دز، جه‌رده.
 - : صَانِعُ/ زه‌رنگه‌ر، زَیْزَنگه‌ر.
 فَتَنَ. فَتَوَّنَ: مَسْلُوبَ الْعَقْل/ شه‌یدا، شَيْت و شه‌یدا.
 فَاتَنَ: الْمَضِلَّ عَنِ الْحَقِّ/ له‌رَاسْتی و ثاین لاداو.
 - . فَتَان. شَيْطَان/ شه‌یْتان.
 فَتَانَان: الذَّهَبُ و الْفِضَّةُ/ زَبَبُو، زَبُو.
 فَتَانَةٌ: الْحَجَرُ الَّذِي يُخْشَرُ بِهِ الذَّهَبُ/ سه‌نگی مه‌ك.
 مَفْتُون: مَجْنُون/ شَيْت، شه‌یدا، دِیوانه.
 فَتَوَّ: اِفْتَى فِي الْمَسْأَلَةِ: اَخْرَجَ فِيْهَا فَتْوًى/ رای‌دا،
 رای‌ده‌ریپی، فَتَوَّی دا.
 اِسْتَفْتَى: طَلَبَ الْفَتْوًى/ داوای رای‌كرد، رای پرسی، داوای
 فَتَوَّی كرد.

- طلب رأيه/ پرسى پڼ ګرد، راوړنځى پڼ ګرد، راي
وه رګړت.
فتى: تفتى: ګان فتى/ ګه ښ بو، لاړيو، هه رزه کار بو.
تفتى الرجل: تکلف الفتوة/ ځوى ګه ښ ګرده وه،
ته پېرى ګرد.
فتوى: فتوى: راي قانونى/ راي ياساى.
- - - : حلة شرعية/ ياسافيل، فيلى ياساى.
مفت: مفتى: الذى يعطى الفتوى/ راده، موفتى.
استفتاء: استشارة/ راوړنګردن، روه رګړتن، راپرس.
- الناخبين: استفتاء الشعب. استشارتهم/ راي
ګه ل وه رګړتن.
- عام/ راوړنځى ګشتى.
فتوة: سخاء و كرم/ به خشنده يي، ده ست بلاوى.
- فتاة: شباب/ لاوى، ګه ښيتى، هه رزه ګارى.
- : عرييد/ ځوړنځى، شه پانى، شه قاوه.
فتى: شاب/ ګه ښ، لاو، هه رزه کار، ګوړ.
- : صبي/ منډال، ګوړ.
- : السخى الكريم/ به خشنده، ده ست بلاو، پياوچاک.
فتاة: شابة/ ګه ښ، هه رزه کار، ګوړ.
- : صبية/ منډال، ګچ، ګوړوله، ده ست ګچ.
فتيان: الليل والنهار/ شورو روژ.
فج: فج: فتح و باعد بين رجله/ لنگى بلاو ګرده وه،
ګه لى بلاو ګرده وه.
- : فى المشى: اسرع/ ځيرا رو، ګورج بو له روښندا،
هه ښګاوى زلى نا.
- فى المشى: اتسع ما بين رجله عند المشى/
ګه لاو ګه ل روښ.
مفتح: افج: ففتح: فرشحه. / ګه ل بلاو، ګه لاو ګه ل، ګه ل
فش.
فج: فجاج: طريق بين جبلين/ ريګه ي نيوان شاخ.
فج: غير ناضج/ زوك، نه ګييو، ناکام، تفت، سوز.
فجا: فجا: فجا: باغت/ ګوت و پې، ناکاو، له پې، داي
به سه ريا، ګوت و پې ګرد.

فجأة: فجأة: بغته. / على غفلة/ ګوت و پې، له پې،
له ناکاو.
فجائى: فاجيء. مفاجيء: بغتى/ ګوت و پې، له ناکاو،
له پې.
فجر: فجر: فجر: الماء: دقق/ ده رى په پړان، ګرده وه،
به رى دايوه (ټاو).
- : افجر: زنى/ داوړن پېسى ګرد، زيناى ګرد.
- : مال عن الحق: ركب المعاصي/ له رڼى
راست لايډا، ده ستى دايه خراپه.
- : انفجر: انفجر الماء: تدقق: جرى/ ده رى پې، هه ل ګولى.
- : تفرقع/ ته قيه وه.
- : الصبح: افجر: دخل فى الفجر. صار ذا فجر/
ګزنگى دا، روژ بوه وه، به يانى دا.
- : عليه/ ته قيه وه (بيايا، به سه ريا)، پيا هه ل پړا.
فاجر المرأة: ارتكب الفجور معها/ لاهى ګرد، داوړن
پېسى له ګه ل ګرد.
فجور: دعارة/ داوړن پېسى، خراپه، ګرده وه ي ناشيرين.
- : انغمس فى الفجور: غط و تطرف فى الفجور و
الدعارة/ نړومى خراپه و داوړن پېسى و ګرده وه ي ناشيرين
بو.
فاجر: فاجور: داعر. زان/ پياوى داوړن پيس، خراپه کار.
- : المتقاد للمعاصي/ ګوتاه کار، پياوخراپ، به روه
ياځيتى چوڼ.
فاجرة: فجور: زانية/ نافرته سوزانى، داوړن پيس.
- : انفجار: تدقق/ هه ل ګولن، ده رى پړن.
- : تفرقع/ ته قيه وه.
فجر: طلوع النهار/ ځوړمه لټن، به ربه يان.
فجع: فجع: فجع: افجع: اوجع و احزن/ سوتى ګرده سګپوه،
نازارو په ژاره ي دا، داځى نا به ګه رګيا، ځه مبارى ګرد.
فجع بكذا او فى كذا: تفعع: توجع/ سګى سوتا، لټى
قهوما، سوتى بوه وه، په ژاره و ځه مبار بو، سه رګه ردان بو.
مفعع: فجع: فاجع: مؤلم و محزن/ دل ته زڼن، به
په ژاره و به ځه م، ګه رګ بې.

- لا يقبله العقل / ناماقولی، بزمانا، ناپه سهند.
- بذيء سيم الخلق / چه پل، به ديره وشت،

بزمادرو.

یہ کتاب ہو۔

فحص:

فَحْصٌ: إِمْتَحَنُ / تَأْقَى كَرْدِه وَه.

—

1

فحص: امتحان، اختیار/ تاقی کرینوہ۔

1

1

الحسابات (الدفاتر التجارية): مراجعتها/

.....

۱۱

فَحْلٌ: ذكر الحيوان / نَيَّرَ، نَيْراً، كَهَلٌ.

فعل:

- ونشأ: ذكر و أنثى / نيره و مییه.

10

فَحَلَّةٌ: امرأةٌ مسترجلة/ نيرة كوپک، کوپانی، نیره کوپانی.

فَحْلَةٌ. فُحُولَةٌ. فَحَالَةٌ: ذَكَوْرَةٌ / نَيَّرَتْنِي، كَلَّهَ كَأْسِي، كَلَّيْتَنِي.

66

ن | ناگری

استفحاً: صار فحلاً/ بو به نیر، نیر بوه وه، بو به که ل.

الامم: تفاقم / کاره که (نالوزا، گه وره بو، گرنگ

1

100

فَجَمَّ: لم يستطع جواباً/ وه لامي بؤ نه درايه وه، لال بو،

قسمی، نہ نہ کرا۔

- اُنْحَم. فَحَم. فَحَم بِالْبِكَاءِ: غَصَّ بِالْبِكَاءِ / قورگر

ۛ له گریان، دلّی پریو، وهخته بو بخنکئ.

صَمَت / بی‌دهنگ بو، نقای نه

3

بیانوی بڑی

فَحَمَّ: سَوَّدَ / رهشی کرد.

- : صَبْرُهُ فَخْمًا / کردی به خه لوز.

مُفْجِم: جَوَابُ مُفْجِم: مُسْكِت/ وه لامي (بن دهنگ كمر، پر به پری)، قسه برین.

فَحْم: فَحْمُ: الجَمْرُ الطافی/ خه لوز، ره ژو.

- نَبَاتی/ خه لوزی (دار، كوره)، ره ژو.

- حَجَری او مَعْدَنی/ خه لوزی به رد، ره ژوی به رد.

فَحْمَة: قِطْعَة الفَحْم/ خه لوز، كلو خه لوز.

- اللیل: اشْد سواده/ تاریكایی شه، شه وه زهنگ.

فُحُومَة: سواد/ ره شی.

فَحْمی. فاحِم. فحیم: اسود/ رهش، خه لوزی، وهك

خه لوز.

- مختص بالفحم/ خه لوز (ناس، دروستكر، كر).

فَحَام: بائع الفحم/ خه لوز فروش.

فحیم. فاحِم: شدید السواد/ ژور رهش، خه لوزی.

مُفْجِمَة: موضع الفحم/ خه لوزان.

- مكان صنع الفحم/ كورهی خه لوز.

تَفْحُم/ بون به خه لوز.

مرض ال - فی الحنطة/ خه لوزه.

فحو:

فحا. فحی بكلامه الى كذا: ذهب اليه و اشار/ بزی چو،

نوهی مه بهست بو.

فحوی فحواء. فُحَواء: معنی/ مانا، واتا، ناوه روك.

- مغزی. قُصْد/ مه بهست، كروك، ناوه روك.

فح:

فُح: مُصِيدَة/ دلو، تله، فاقه، ته پكه، شه پكه.

فَحْفَح: فاحِر بالباطل/ خوی مه لكیشا، خوی نواند.

فَحْفَحَة. التَفَاخُرُ بالباطل/ خو مه لكیشان، خو نواندن،

تروپیز، كه شخه یستی، ته تنه، فشه كردن.

- حركة القرطاس او الثوب الجديد و نحوهما/

ورشه، خشه خش.

فخت:

فُحْتُ: ثَقْب/ كونی كرد، سمی، مه لی كولی.

فاحِنة: ضَرَب من الحمام البری المَطُوف/ كوتره

كویله.

فخذ:

فُحِذ: فُحِذ: ما بين الركبة والورك/ ران.

- فی العشائر: بعد البطن/ تیره.

فخر:

فُخِرَ/ إِفْتَحَرَ: باهی/ لافی لئدا، خوی مه لكیشا، خوی

نواند، باهی بو.

إِفْتَحَرَ. تَفَاخَرَ بكذا: فاحِر/ پیوهی نازی، خوی پیوه

مه لكیشا.

فُخِرَ. تَفَحَّرَ: تَكَبَّر/ فیزی نواند، خوی زل كرد، تیزل كرد.

فاحِر: غَالِب فی الفخر/ شانازی كرد، له تامی كرده

ده روه.

- : باهی/ خوی مه لكیشا، لافی لئدا.

فُخِرَ. فُخِرَ شَرَف/ شكو، سه ریه رزی، نابرو، ناموس.

- . - : فَضْل/ چاكه، پیاهوتی.

- . - : عَظْمَة/ گوره یی، فیز، شكومه ندی.

- . - : تَفَاخُرُ مَغَالَة/ لاف، گزاف، باهی بون، خو

مه لكیشان، گه بهقه، شانازی.

فُخِرَ: شَرَفی/ شكودار.

عَضُو - : عَضُو شَرَف/ نندامی شكو.

فُخِرَ. فُخِرَ: مُتَفَاخِرُ/ مُمْتَدِحُ بالخصال/ خو مه لكیش،

شانازی كمر.

إِفْتَحَار. تَفَاخُر. مُفَاخَرَة: مُبَاهَاة/ خو مه لكیشان،

شانازی كردن، له خو یایی بون.

بِتَفَاخُر: بِمُبَاهَاة/ به شانازی وه.

مُفْخَرَة: امر یفتخر به/ سه ریه رزی، کاری گرنگ، جیی

شانازی.

فاحِر. مُفْتَحَر: نَفِیس/ نایاب، به مادار.

- . - : عظیم. جلیل/ گوره، شكودار، پایه به رز.

فُخِرَ: خَرَف/ گلینه.

اوان فُخَارِیَة: من الخرف/ قاپ و قاچاخی گلینه، گوزه و

بیزه.

تحميص او حرق الاواني الفخارية/ كل نانه وه.

فُخَار فُخَارِی. فاخوری: صانع او بائع الخرف/

گلینه فروش، گل كار.

فخم:

فُخِمَ: ضَخِمَ: كبر قدره/ گوره بو، ریزی لئندا.

فُخِمَ: عَظُمَ/ گوره ی كرد، ریزی لئندا، سه ریه رزی كرد.

فُخِمَ: عظیم القدر/ گوره، شكودار، به ریز.

فُخَامَة: عَظْمَة/ گوره یی، شكوداری.

- لقب تعظیم / خاوهن شکو.

مُعْظَم: مُعْظَم / گوره کراو، ریز لاندراو.

فدح:

فَدَح: بَهْظ / قورس بو، گران بو، گوره بو.

فادح: صَنْعَب مُثْقَل / قورس و گران، بهسوی.

- : باهظ / گوره، زور.

امر - : مُثْقَل / کاری گران و قورس.

دین - : مُثْقَل / قورزکی زور.

فادحَة: مُصِيبَة / بهلا، کاره سات، جورتم.

خَسَارَة - : باهظه / زهره ریزی به کجار زور، زبانی گوره.

فدن:

فَدَن: سَمَن / قهله وی کرد.

فادن: مِيزَان البَنَاء / شاول، شاقول.

فدان: فَدَان: ثوران الحراثة / دوکاجوت.

- : مَزْرَعَة / کینگه.

- : فی المساحة ۲۵۰۰ و ۴۰۰۰ م^۲ / دویم

۲۵۰۰ یا ۴۰۰۰ م^۲.

- : ما یحرثه الفدان فی یوم واحد / روزه

جوت.

- : محراث / جوت، گاسن.

فَدَن: الصیغ الأحمر / خمی سور.

فدی:

فَدی: اِفْتَدی: خُلص / زرکاری کرد.

فداه بِحِیَاتِهِ: ضَحی / خوی کرد به قوریانی، گیانی خوی

بُو به خت کرد.

فَدَت. اِفْتَدَت المرأة نفسها من زوجها: تَخَلَّصَت منه

بالطلاق / ته لاقی خوی سهند، خوی له دهست میزده کی

زرکار کرد.

تفادی من کذا: ثحاماها / خوی (لِ پاراست، لاندادا)، دوره

په ریزه ستا، سله میه وه.

فداء. فدی. فدی: خُلاص / زرکار بون، بهره لا بون.

فَدیَة. فداء: ما یعطی عوض المَفْدی / زرکارانه.

فدائی: الْمُتَطَوِّع لِخَطَرِ الْمَوْتِ / پیتش مرگه، گیان

به خش.

فاد: مُقْتَد: مُنْقَذ / زرکارکر.

الفادی: لقب السيد المسيح / نازناوی عیسی.

مَفْدی: مُنْقَذ / زرکارکراو، به خشراو.

مَفَادَة: تَبَادُل الأسرى / دیل گوپیته وه.

المَفْدی: المَبْجَل / به ریز، خاوهن شکو.

فد:

فَد: فَرَد / تاک، یهک.

فذل:

فَذَلَة: خُلَاصَة / پوخته، کورته.

فَر:

فَر: هَرَب / رای کرد، هه لاهات، سه ری خوی هه لگرت.

- الى الشيء ذهب اليه / بوی چو، په لاماری دا.

- من الجندي: هَرَب / فیراری کرد، رای کرد، هه لات.

- هاربا / بوی ده رجو، تنی ته فان، فرته ی کرد.

أَفْرَه: جَعَلَهُ يَهْرَب / دهستی پیوه نا، فیراری پی کرد.

إِفْتَر: اِبْتِسَم / زهره خه ته گرتی، پینگه نی.

- ثَغَرَه: فَتَحَه مَبْتَسِمًا / زهره خه ته گرتی، پینگه نی،

بزه گرتی.

- البرق: تَلَالَا / چه خماخه ی دا، تیشکی دایه وه.

فَر: الهارب / راکردو، هه لاتو.

فِرار: هُرُوب / راکردن، ده ریازیون، هه ل هاتن،

سه ره لگرتن.

لاذ بال - : هَرَب / رای کرد، ده ریاز بو، هه ل هات.

فَرار: زُلُيق / جیوه

- : فَرار: مَهْزُوم / راکردو، ده ریبه ده، هه ل هاتو.

- : فُرُور: سَرِيع الفَرار / زورائه کا، زو هه لدیت.

- : فَریر. فَرار: فُرُور: وَلَد النعجة / کار، کارئوله.

فار من العسكرية: اَبَق / فیرار، راکردو، هه لاتو.

مَفَر: مَهْرَب، موضع الفَرار / په نا، په ناگه.

لا - منه: لا بُدَّ منه / هه رده بی بی، چارنیه.

فَرَة: الاِبْتِسَام / زهره خه ته.

فرفار: الاسد / شتر.

فرت:

فَرَات: الماء العذب / ناوی سازکار.

فرج:

فرج: فَرَج الشيء: فَتَحَه / کردیه وه.

- : بَيْنَ الشَّيْئَيْنِ: وَسَّعَ بَيْنَهُمَا / لیکي جیا کرینه وه،

بالوی کرده وه.

- - - الهم: اذهبه/ خەمی ره وانهوه، لای برد.
 - - - عنه: اراح/ حەوانیهوه.
 انفرج من ضيقه: تحلل منها/ دەروی لوتکرایهوه.
 - - - الغم: انكشف/ خەم رهویهوه، ئەما.
 - ما بين شيتين: اتسع/ لێك جیاپونهوه، ترازان،
 دورکەوتنەوه.
 - : انفتح/ کرایهوه.
 تفرج انفرج: انفتح/ کرایهوه، دەمی کردەوه، دەمی
 دایهوه.
 - - - الغم: انكشف/ رهویهوه، ئەما.
 - - - على: شاهد/ سهیری کرد، روانی، نواری.
 انفرج عن المكان: تركه/ بهجی هیتشت، وازی لی هیتا.
 - عنه: اطلق سراحه/ بهرەلای کرد، بهریدا.
 فرج: ضد ضيق/ حەوانهوه، خوشی، پشو، دەروی
 کراوه.
 فرج: فرجة: فتحة. ثغر/ کون، ده لاقه، کەلین.
 - الثوب: الفتق/ دپاوی.
 - الوادی: بطنه/ ناوه پاستی جەم.
 - الطريق: متنه/ گۆی شه قام.
 - الانسان: العورة يطلق على القبل و الدبر/ پێش و
 پاشی مروڤه.
 - الأنثى: حنیها/ زئی، شهرمی ئافرهت، قوز.
 - فرج: فرج من الرجال: لا یکتب السر/ دەم شپ،
 هەلهوهی.
 فرجة: مشهد/ دیمەن، سهیرکردن.
 - : اضحوكة/ گالته، گەپ، گالته چی، قەشمر.
 إفراج: إطلاق السراح/ بهرەلاکردن، بهردان، قوتارکردن.
 فروج: فروجة: فرخ الدجاج/ بارۆکه، فروج.
 منفرج: متسع/ کراوه، پان.
 زاوية منفرجة/ گوشه ی کراوه.
 منفرج: مشاهد/ سهیرکەر، بینەر.
 فرجار: برکار/ په رگاڵ.
 فرج:
 فرج: ضد حزن/ شادمان بو، پێخوشحال بو، دلی
 خوش بو.

فرج: فرج: افرح: ابهج. سر/ شادی کرد، خوشی کرد، شادمانی
 کرد.
 فرجة: فرجة: مسرة/ شادی، شادمانی، پێخوشحالی،
 ئاسودهیی.
 فرحان. فرح. فارح. فروج. مسرور/ شاد، شادمان،
 پێخوشحال، دل خوش، ئاسوده.
 فرج: سرور/ شادمانی، پێخوشحالی، خوشی.
 مفرج: سار/ دلخۆشکەر، شادی بهخشی، دلپەزین.
 فرحا. یرقص فرحا/ له خوشیا مه ل نه پەزین.
 فارح. فرج: مفسر/ شاد، شادمان، دلخۆش، پێخوشحال.
 فرخ:
 فرج: افرح البيض: انفلق/ مه ل هات، بو به جوجک.
 - - الطائر: صار ذا فرخ/ به چکە ی (کرد،
 مه ل هیتا).
 - - - النبات: ثبت/ روا، شین بو، خەلفی کرد.
 - - - الامر: استبانت عاقبته/ نه جانی ده رکەوت.
 فرخ: ولد الطائر/ زه پنه قوته، جوجک، جوجه له، به چکە،
 بێجو، بار.
 - النبات: ما يخرج من اصل النبات/ خەلف، ئەمام،
 براله.
 فرجة: دجاجة/ بارۆکه، فروج، مریشک.
 تفريخ البيض او الجراشيم: فقس/ مه ل هیتان.
 - النبات: نمو الفرخ/ خەلف کردن.
 مفرجة: معمل او جهاز التفريخ/ مه ل هین، نامیری
 مه ل هین.
 فرد:
 فرد عن الشيء: اعتزل/ جیاپوهوه، لاجو.
 - فرد: كان فرداً/ تاک بو، لاجو.
 - - بالامر: تفرد به: عمله وحده/ به تهنه خوی
 کردی.
 تفرد: انفرد بالامر: عمله وحده/ به تهنه خوی کردی.
 - - : كان فرداً لا نظير له/ تاک بو، تهنه بو،
 کەسی نه بو.
 استفرد: وجده وحده/ به تهنه دی، تهنه بو، تاک بو.
 - : انفرد به/ دویه دو مانه وه، دو قۆلی پێکه وه
 بون.

فرد: واحد/ يک، تاک.

- شخص/ کس، زهلام.

- فرّدة: نصف الزوج/ تاک.

- فرید: لانظير له/ بی‌هاوتا، بی‌تاک.

- مُنفرد فی النمو/ تاک.

- مُسدّس/ ده‌مانچه.

فردّة: مؤنث الفرد/ تاک.

- نصف الحمل. کيس/ فرده، گونیه.

فرداً فرداً: واحداً واحداً/ يک يک.

فرداً فردی/ واحداً واحداً/ يک له‌دوی يک، يک يک.

عَدَد فردی/ او فردی/ غير زوجی/ ژماره‌ی تاک.

فريد: وحيد/ تنها، تنها، سه‌لت، سه‌لت و قولت.

- فرد: فرد: لا نظير له. پلا مثيل/ بی‌هاوتا، دانسته.

فريدة: جوهرة ثمينة/ گه‌مه‌ری به‌نرخ.

إنفراد: عَزْلَة/ تنهایی، تنهایی، تاکی.

على - : على حِدَة/ له‌لاوه، به‌تنها، دوی‌دو.

مُفرد: واحد/ يک، تاک.

مُفردات: کلمات/ وشه، کومه‌لی وشه.

- اللغة: مجموعة الكلمات/ به‌شکانی وشه.

- مَفَصَّلَات. تفاصيل/ درّزه، به‌درّزی.

مُنفرد. مُنفرد عن غيره/ جياواز، به‌جیا.

- : وحْدَة/ تنها، به‌تنها، تنها، به‌تنها.

سجن - : او انفرادی/ به‌نديخانه‌ی تنهایی، تنهایی، زندان.

جاؤوا فرَاد و فرَاداً و فردی و فرَاداً و فرَادی: ای واحد واحد/ يکه‌يکه، يک له‌دوی يک هاتن.

فرائد: الفاظ عظيمة الفصاحة/ وتی به‌نرخ، نه‌سته‌ق، پاراو.

فردوس: جَنَّة/ به‌مه‌شت.

- : بُستان/ باخ، باخچه.

فرز:

فرز. افرز الشيء من غيره. عَزْلَة/ جياي کرده‌وه، خستیه لاوه.

- : نَقَى/ مه‌لی‌بژارد، بژاردی، جياي کرده‌وه.

- : صَنَّف/ به‌جياجيا داینا، باش و خرابی جياکرده‌وه، به‌ش به‌شی کرد.

- : مائة/ رَشَح/ ده‌ری‌دا، ده‌لانی.

فارز شریکه: فاصله/ لای جياپوه‌وه.

تفازن الشريكان الشريكة: فسفاها/ مه‌لیان وه‌شاندوه، جياپونه‌وه.

فَرَز: فصل و غزل/ جياکرده‌وه، له‌يک جياکرده‌وه.

- : تَنْقِيَة/ بژاردن، مه‌لی‌بژاردن.

- : فرزان الشطرنج: ملک/ شاه، فه‌رزين.

فرز: النصيب المفروز/ به‌ش.

فِرْزة: القطعة المفروضة/ به‌شی جياجيا.

مَفْرُوز: مغزول/ جياکراو.

- : مُنْقَى/ مه‌لی‌بژدراو، مه‌لی‌بژارده، بژارکراو.

إفراز: ما يخرج الجسم كالعرق/ دهردان، زخواو، جواناو.

- : الفُذَّة/ عُصاة/ تاوک، رَزين.

- : الخُراج/ کيم، زَخ، چرک.

فَرَاژ عازل/ جياکار، دهردار.

فیروز: حجر كريم/ پیرۆزه.

فارزة: علامة/ ویزگول، چوکه.

فَرَزْدَق: رغيف يسقط في التنور/ کولو.

- : فَنَات الخبز/ نانه‌ورده.

- : قطع العجين/ پارچه‌ه‌ویر، گونک.

فرس:

فَرَس. إفتَرَس: إصطاد/ راوی کرد، گرتی.

- : قَتَلَ/ کوشتی.

- : تَفَرَّس فيه: تَطَلَّع فيه/ تیی پوانی، لای ورد بوه‌وه، سه‌یری کرد.

فَرَس السطح: وَضَع عليه الفرس أي التراب/ کله‌بانی کرد.

فَرَس. إبو فراس: اسد/ شیر.

فراسة. فُروسة. فُروسيّة/ سوارچاکی.

فِرَاسة: مَعْرِفَة الأخلاق من الملامح/ روناسی، روکesh زانی.

- : الكَفّ: قِرَاءَة خطوط الكف/ ده‌ست (خویندنه‌وه، گرتنه‌وه).

عِلْم الـ - : روکesh زانی، زانیاری روناسی.

فروسة: المصنطاد/ تیچیر، راوکراو، شکاری.

مُفْتَرَس: ضار/ دپنده.

فارس: خَیال / سوار.

- بلاد الفرس / تیران، فارس.

- بطل / پاله وان

- به: عالم به / نهیزانی.

فرس: خیل / نه سب.

- انتی الخیل / مایین.

- البحر او النهر: حیوان / نه سبی ناوی.

- النبی: حشرة / بال بالوک، کرله حاجی.

- الشطرنج: نه سب.

- رهان / نه سبی گرهو، نه سبی رم بازی.

فرس: اهالی الفرس / تیرانی، دانیشتوانی تیران.

- تراب بیسط علی السطوح / گله یان.

الفارسیة: لغة الفرس / تیرانی، زمانی فارسی.

فرسخ: ثلاثة میال / فرسنگ، فرسخ، نذیکه ی

ه کیلومتر، سعاته پی.

فرش:

فرش: إفتَرش / بسط / بلاوی کرده وه، رای خست.

- کذب / دروی کرد.

- المنزل: اثقه / ناومالی دانا، جیگه ی (داخست، راختست).

- فرش الارض: بلطها / کاشی دانا، فره شی کرد.

- - النباتات: انبسط و إنتشر فوق الارض / په لی

(هاویش، بلاو کرده وه)، بلاوبوه وه، راکشا، نه رزی

هاویش.

فرش الثیاب: نفض بالفِرشاة / فلجه ی پیامینا، به فلجه

ته کانی.

فرش: المفروش من متاع البيت / نوین، رایخ، راخراو.

- اثاث / ناومال.

- الحذاء / ناوکفه.

- البقر والغنم التي لا تصلح إلا للذبح / تازه لی

بی که لک یو سه رپین.

فرشة: فراش حشیة / دوشه ک.

- غطاء السریر / سه رجیگه، چه رجه ف.

فراش: ما یُفرش و ینام علیه. مفرش / جیگه، نوین،

پن خه ف، رایخ.

- المرض / جیگه ی نه خوشی.

- الموت / جیگه ی مردن.

طريح ال - / کوتو له جیگه دا.

غطاء ال - : مفرشة / چه رجه ف، سه رجیگه.

مفرش: غطاء السفرة / چه رجه ف، سه رمیز.

مفروش: مُبسط / بلاو، راخراو.

- مؤثث / پیناومال، راخراو.

- مُبلط / کاشی کراو، خشت ریژ، به رد ریژ.

مفروشات: متاع و اثاث البيت / ناومال، کله و په ل.

فرشة: فرشاة / فلجه.

فرش: خادم / به رده ست، نیشکهر، فره اش.

فراشة: حشرة / په پوله، په روانه.

- رجل خفيف العقل / نه قل سوک، گیل.

فرص:

فرص: شق / قطع / دی، دای دی، هه لی هیتایه وه.

إفترض الفرصة: إنتهزها / هه لی به کارهینا، دهره تی

هینا.

فرصة: الوقت المناسب. نُهزة / هه ل، ریکوت، دهره ت.

- نوبة / توره، سه ره.

- حظ / شانس، به خت.

- فی المدارس: إستراحة / پشو، کاتی پشو.

- العطلة المدرسية / پشوی قوتا بخانه.

إنتهز ال - : إغتتمها / هه لی به کارهینا، دهره تی هینا.

إستغلال ال - : إنتهزها / هه ل به کارهینان، به هه ل زانین،

دهره ت هینان.

اعطاء ال - / شانس دایه.

جاء فرصتك: نوبتك / توره ته، سه ره ته.

فرصة: إسم عضلة / ماسولک ی شان و سنگ.

إرتعدت فريضته او فرائضه: فرغ فرعا شديدا / زور

ترسا، گیانی هاته له رزین.

ضخم الفريضة: جريء شديد / نازاو به جهرگ.

فرض:

فرض الامر: قَدَرُه / وای دانا، قه بلانی، گرمانه ی کرد.

- الامر: تصوّره / وای هات به بیردا، هیتایه پیش

چاوی.

- إفترض. فرض الخشبة: حرّها حرّها /

قلیشانی، شه قی کرد، درزی تن کرد، دای هینا.

- - - الامر: اوجبه / سه پانی.
 - - - الاحکام: سنّها / داینا، یاسای
 (دانا، دهرکرد).
 قَرْض: تقدیر / قه بلاندن، دانان، به ربوره، گری.
 - : إلزام / سه پاندن، به سورا سه پاندن.
 - : فريضة: واجب / فرمان، پیویستی.
 - : دينية: ما اوجبه الله على عباده /
 به جیهیتانی فرمانی خوا.
 - : ملزسی: واجب / کارو فرمان و پیویستی
 قوتاخانه.
 علم الفرائض: كيفية قسمه التركة / دابهش کردنی میراث.
 اصحاب الفرائض: الورثة / میراث وهرگز.
 علی ال - : فرضاً: بالفرض / وادانان، بهوا دانان،
 گریمان.
 قَرْضی: تقدیری / وادانراوی، خه یالوی، گریمانه بی.
 قَرْض: قَرْضَة: حَرْ: فُتْحَة / درز، قلیش، که لَین.
 إفتراض الاحکام: سنّها / یاسا (دهرکردن، سه پاندن،
 دانان).
 مقروض مُقَدَّر / نه بویه، گری، خه مللور.
 فرضاً: لنفرض / بابلَین، باوایی، باوا دابَینن، له بهر بوره،
 گریمان، دانه بَینن، ته قا.
 بالفرض / له بهر بوره، به خه یال.
 قَرْضِيه / گری، گریمانه بی، دانان.
 فرط:
 فرط: سبق و تقدّم / پیشکوت، بریدیه وه.
 - : منه: ذهب و ضاع / لَتی و ن بو، له کیسی چو.
 - : منه القول: قال من غير روية / له دهمی (دهرچو،
 تراز).
 - : افراط ولداً: مات له صغيراً / مندالی (بجوکی مرد،
 جوانه مرگ بو).
 - : حلّ / شلی کرده وه، خاوی کرده وه.
 قَرْض: ضیع / ونی کرد.
 - : فی الشيء: اساء استعماله. بدّد / چهرت به کاری
 مینا، به فیرۆی دا.
 - : افراط: جاوز الحدّ / له راده کردیه دهره وه،
 زیاده پوهی کرد، پیی لی هه لَ بیری.

إفراط: إتحلّ / خاویوه وه، شل بوه وه.
 - : عقد الاجتماع: رُفِع الاجتماع / کوبونه وه که (تهواو
 بو، هه لسا، تَیک چو).
 قَرْض: مُجَاوِزَة الحدّ / له راده (کردنه دهره وه، به ده ری)،
 نهویه پی.
 - : شدة / توندی، هیز، تین، تاو.
 - : الأحساس / نهویه پی ههست.
 إفراط: تفریط: ضد اعتدال / له راده کردنه دهره وه،
 زیاده پوهی.
 مَفْرَط: متجاوز الحدّ / له راده به دهر، زیاده پوه، نهویه پی،
 له نه اندازه به دهر.
 مَفْرَط: مُبْذَر / به فیرۆدهر، دهست بلالو، به قَرپ.
 قُرْاطة: قطع النقد الصغيرة / ورده، دراوی ورده.
 قَرطَح: بسط / بلالوی کرده وه.
 - : عَرْض / پانی کرده وه.
 مَفْرَطح: عريض. واسع / پان، به رین.
 - : القطبين: مُنْبَعِج / قوپاو، سه روین قوپاو، شیلمی.
 فرع:
 فرع: فرع: تفرّع الشيء: صعدته. علاه / سه رکوت،
 پیامه لَژنا.
 افرع: طال و علا / دریزویه وه، بالای کرد، سه رکوت.
 تفرّع: تشعّب / په لی (ماویشتن، بلالو کرده وه)، لَتی
 جیابوه وه.
 إفترع: ازال البکاره / بی بنی کرد، کچینی برد.
 فرع: قسم / لق، په ل، بهش، کهرت.
 - : الشجرة: اعصانها / په ل و لقی درخت، لق و پۆپ،
 په ل و پۆ.
 - : القوم: شريفهم / پیواماقول.
 - : من كل شيء: اعلاه / پۆپه، لوتکه، سه ره وه.
 تفرّع: تشعّب / په ل (هاویشتن، بلالو کرده وه).
 فارغ: مفرغ: طويل / دریز.
 - : مرتفع / بهرز، بلند.
 إفتراع: إزالة البکاره / بی بن کردن، کچینی بردن.
 فرغن: تفرغن: تَکَبّر / زۆرداری کرد، زۆردار بو.
 تفرغن النبات: طال و قوي / خوی گرت، گه وره بو.
 فرعون: ظالم / زۆردار، ستم کار.

- : ملك مصر قديما/ فبرعون.

فرغ:

فرغ: فرغ/ خلا/ فالأ بو، چؤل بو، بؤش بو، به تال بو، چی تیا نه ما.

- : من شغله/ ائمه/ تهواری کرد، لئبوه وه.

- : الشیء نفذ/ تهو او بو، نه ما، برایه وه.

- : الصبر أو صبره/ نفذ/ نارامی له به بریا.

- : له و إليه: قصده/ بوی جو.

- : دمه: ذهب هدرا/ خوینی به فیرو جو.

فرغ: افرغ: اخلی/ چؤلئ کرد، بؤشی کرده وه، به تالی کرده وه.

- : الماء: اخرجه/ ده ری دا، ده ری هینا.

- : الماء عليه صبه/ رزانی، کردی (پبیایا،

به سهریا).

- : الشحنة: اخلاها/ به تالی کرده وه، کاری کرد.

- : فی قالب: سبك/ دایرشت.

- : استفزع: استفذ/ تهو او بو.

استفزع: تقیا/ رشایه وه، میتایه وه، هه لی میتایه وه.

- : مجهود: تعب/ میلاک بو، په کی کهوت، له پهل و پؤ کهوت.

تفرغ: تخلصی عن العمل/ دهستی هه لگرت، لئبوه وه،

دهستی به تال بو، وازی هینا.

- : للامر: بذل مجهود/ خوی ترخان کرد، تنگرشا، کوششی کرد.

فراغ: فرغ: خلو/ بؤشی، چؤلئ، به تالی.

- : مكان خال/ چؤل، چؤل و هؤل، بؤش، چؤلایی، بؤشایی.

- : من العمل: عطله/ پشو، دهست به تالی.

وقت ال - من العمل/ کاتی بی نیشی، کاتی پشو.

فراغ: عدل/ تا، نیوبار.

- : القح الضخم/ له گن.

رجل - : سریع المشی/ خیرا، گورج، لوق دریز.

فارغ: فرغ: ضد ملان/ بؤش، چؤل، فالأ، به تال، پوت، پوچ، پوچل، هؤلؤل.

کلام - : قسه/ قوپ، بن مانا).

إمراة فارغة: غیر متزوجة/ بی شو، نافرته شی شو نه کردو.

إفراغ: تفرغ: استفراغ: إستنفاذ/ تهو او بو، چؤل بو، به تال بو.

- : الوسق: تفرغ الحمل/ داگرتن، بارداگرتن.

- : إخلاء/ چؤل کردن، بؤش کردن، به تال

کردن، دهردان.

مفرغة/ بؤش کار.

- : هواء/ باکیش.

استفراغ: قیء/ رشانه وه، میتانه وه.

فرق:

فرق بین: میز/ له یه کی جیا کرده وه.

- : فصل/ جیای کرده وه، دای بری.

- : الشعر: سرجه/ قزی داهینا، خه تی ترخست.

أفرق: أضل/ واضاع/ ونی کرد، بلأوی کرده وه.

- : المريض: أفاق/ چاک بوه وه.

فرق: وزع/ دابه شی کرد.

- : شعرة: سرجه/ قزی داهینا به ملالودا، تانخوکه شی

تیختست.

- : عليهم: وزع/ دابه شی کرد به سهریا.

- : ضد جمع/ بلأوی کرده وه، جیای کرده وه.

- : بينهم: أوقع الشقاق/ نا کوکی و ناواوه شی ترخستن،

تیکی بهردان، کردنش به گزیه کدا.

- : بذل/ به فیرویی دا، له به ردی دا.

- : له: خوفه/ ترسانی، دایچه کان، هه لی سه مان.

فرق: فرغ/ ترسا، داچه کی، هه لی سه می، سه میه وه.

فارق: إفرق عنه: إلفصل عنه/ لئی (جیا بوه وه، دابریا).

- : بارح/ به جیتی هیشت، رۆیشت، ده رچو.

تفرق: تفارق. إفرق: ضد تجمع/ بلأوبوه وه، جیا بوه وه.

- : تبذل/ به رت و بلأوبوه وه، به فیروچو.

إفرق عنهم: إلفصل/ لیان جیا بوه وه، دابریا.

فرق: إختلاف/ جیاوازی.

- : میزة/ جیایی.

- : باقی فی الحساب/ پاشماوه.

- : غملة: صرافه/ جیاوازی دراو گوپینه وه، نرخ جیایی

دراو.

- : فی شعر الرأس: تسريح/ قزداهینان به م لالودا،

تابخوکه ترخستن.

- تفريق: فصل/ جياکردنه، دابه‌ش کردن.
 فُرْقَة: فراق. إفتراق: انفصال/ جيايونه وه، ليک جيايونه، ليک داپران.
 فراق: رحيل/ به‌جی‌میشتن، کوچ کردن.
 فارق: فاصل/ جياوازی.
 - : مُمَيِّز/ جيايی، ناشکرا.
 تَفَرُّق: تَشْتَت/ بلاوه کردن، بلاويونه وه.
 - : انفصال/ جيايونه وه، ليک جيايونه وه.
 تَفَرُّق: فصل/ جياکردنه وه.
 - : تَوَزيع/ دابه‌ش کردن.
 - : تَشْتِيت/ په‌په‌وازه کردن، بلاوه پي‌کردن.
 - : تَمَيِّز/ جيايی.
 باد - : بالتفصيل/ به‌دریژی.
 باد - : ضد جملة/ به‌تاک، به‌دانه.
 تَفَرُّق: إِنْشِقَاق/ دوبه‌ره‌کی، من و تویی.
 متفرقة/ په‌رته‌مه‌نی.
 مَفَرَّق: مَفَرَّق: نقطة الانفصال/ شوین جيايونه وه.
 - : الطرق: تقاطع طرق/ دورپانه.
 فاروق: الذي يَفَرِّق بين الأمور/ جياکردنه وه.
 - : شديد الغزع/ ترسنۆک.
 - : لقب عمر بن الخطاب/ نازناوی خلیفه عومر.
 فرقة: طائفة. جماعة/ ده‌سته، کومه‌ل، به‌ره.
 - : عسكرية/ له‌شکر، سوپا، سپا.
 - : موسيقية/ تپ، تپی موسیقا.
 - : تمثيلية/ تپی نواندن.
 فريق: جماعة/ تپ، ده‌سته، کومه‌ل، به‌ره.
 - : قطع/ گله، پۆل، ران، ره‌وه.
 فَرَق: فَرَع/ ترس، داچله‌کین.
 فَرَق: فروق: شديد الغزع/ ترسنۆک.
 - : فَرَع/ ترساو، داچله‌کیتو.
 فَرَق: قطع/ ران، گله، ره‌وه، پۆل.
 - : قسم/ به‌ش، کهرت، پارچه.
 فُرْقَان: فَرَق/ برهان/ سه‌ل‌ماندن.
 ال - ال - : القرآن/ قورئان.
 ال - ال - : التورات/ ته‌ورات.

فرقد: نجم قريب من القطب الشمالي/ ناوی
 ته‌ستیره‌یه‌که.
 فَرَق: فَرَق/ ته‌قانی.
 - : تَفَرُّق: إِنْفِجَار/ ته‌قیه‌وه.
 - : ضَرْط/ تری، تری که‌ند.
 فَرَقَة: طَفْطَفَة/ ته‌قه‌ته‌قی.
 - : إِنْفِجَار/ ته‌قیه‌وه.
 مَفْرِعات: مواد إِنْفِجَارِيَّة/ ته‌قه‌مه‌نی.
 فَرَقَاع: ضَرَّاط/ تین، ترکه‌ن.
 فَرَك:
 فَرَك: ذلك و حَلْأ/ پروانی، کرانی، سپی، گلۆفتی.
 فَرَك: إِبْغِض/ رقی لوتیو.
 تَفَرُّك: إِنْفِرَک/ پروا، کرپنرا، سپرا، گلۆفتینرا.
 فَرِک: مَفْرُوك/ پروا، کرپنراو، سپراو.
 فَرَك: الْبَغْض/ رق، قین، ناکوکی به‌تایه‌تی له‌نیوون و
 میردا.
 فرم:
 فَرَمَ اللحم: هَرَمَة/ قَطْعَة قِطْعَة صَغِيرَة/ کوتای، جنی،
 قیبه‌ی کرد.
 فَرَامَة اللحم/ گوشت کوت.
 مَفْرُوم: مَفْرُوم/ مَهْرَم/ کوتراو، قیبه‌کراو جنراو، قیبه.
 لحم - / قیبه، گوشتی کوتراو.
 فَرِن:
 فَرِن: تَفَرُّو/ فَرِن، ته‌نور، کوره.
 - : مَحْبِز/ نان‌واخانه، سه‌مونخانه.
 فَرَان: خَبَّاز/ نان‌وا.
 فرو:
 فرو: وَبَر/ کولک، فه‌رو، که‌ول.
 فُرُوة: جلدة الرأس بشعرها/ پیستی سر، که‌وله‌سر.
 - : كَسَاء يَتَّخِذ من جلد الحيوان/ که‌ول، فه‌رو،
 کولک.
 فَرَاء: تاجر الفراء/ که‌ول فروش.
 فروج (فی فرج)
 فری:
 فری: إِفْتَرَى عليه الكذب: إِخْتَلَفَهُ/ رزی (له‌گه‌ل کرد،
 هه‌ل به‌ست).

- عليه: سَعَى به / بوختانی بۆ کرد، پښکرد،
 به ده مه وه هل به ست.
 - فَرَى: افری: قَطَعَ / بری، بریه وه.
 - شَقَّ: دای پښتایوه، دولته کی کرد.
 - فَرَّطَ: اِفْتَرَأ: کذب / درو، درو ده لسه، خوسپ.
 - سَعَاةٌ: به ده مه وه هل به ست، بوختان
 کردن، خوسپ.
 - مُفْتَرٍ: واش / دروژن، به ده مه وه هل به ست.
 - فَرِيسَة (فی فرس) فَرِيق (فی فرق)
 فَرَّ:
 فَرَّ: فَرَعَ / داجله کی، ترسا، توقی، راجله کی، راجه نی.
 - اِضْطَرَابٌ / شله ژا، شپړزه بو.
 - وَثَبَ / قه لم بازی دا فرته کی کرد.
 - اَفْرَجَ وَاَبْعَدَ: دهری پیران، بیژاری کرد.
 - اِسْتَفْرَجَ: اَفْرَجَ / دای چله کان، ترسانی.
 اِسْتَفْرَجَ: اثار / هانید، جولانی، مه ژانی، وروژانی.
 فَرَّجَ: وَثَبَ / داجله کین، راپه پین، ترساندن، راجه نین.
 اِسْتَفْرَاجٌ: اِثَارَةٌ / هان دان، جولانن، مه ژاندن، وروژاندن،
 ده مارگرتن.
 فَرَّجَ:
 فَرَّجَ: شَقَّ / شه قی پښ برد، ته قانی.
 - تَفَرَّرَ: اِنْفَرَزَ: اِشْشَقَّ و تَقَطَّعَ / شه قی برد، ته قی.
 فَرَّجَ: فَرَّجَ: شَقَّ و صَدَّعَ / درن، ته قین، شه قی بردن،
 قلیش.
 فَرَجَ:
 فَرَجَ: فَرَجَ: خَافَ / زه نه قی چو، ترسا، توقی، داجله کی،
 سله میوه.
 - اَلِيه: اِسْتَفَاةٌ. لَجَا اِلَيْهِ / هاواری بۆ کرد، په نای
 برده پیر، هانای بۆ برد.
 - مَن نَوْمِهِ: هَبَّ / داجله کی، راپه پی.
 فَرَجَ: اَفْرَجَ: اَخَافَ: خَوْفٌ / ترسانی، توقانی، زه نه قی برد.
 اَفْرَجَ: اِغَاثٌ / چو به هانایوه. یارمه تی دا.
 - مَن نَوْمِهِ: نَبَّهَ / دای چله کان، رای پیران.
 فَرَجَ: خَوْفٌ / ترس، توقین.
 - اِغَاةٌ / هاواری بۆ کردن، په نا برنده پیر، هانا پیردن.

فازع، مُفَارِعَ: فَرَجَ: فَرَعَان. مُفَرَّجٌ: خَائِفٌ / ترساو،
 توقیو، داجله کی.
 فَرَّاعَةٌ: شَيءٌ مُخِيفٌ / ترسیندر، توقیندر.
 - كَثِيرُ الْفَرَجِ / ترستوك.
 - خَيَالُ الْعَاثَةِ / داهول.
 مُفَرَّجٌ: مُخِيفٌ / به سام، سامناك، ترسیندر، توقیندر.
 فَرَّعَةٌ: تَعَاوُنٌ / داکوکی، زگار، هره وه، نيل جاپی.
 مُفَرَّجَةٌ: مَلْجَأٌ / پنا، به هاواریوه هاتو.
 فست:
 فُسْتُقٌ، فُسْتُقٌ: نَبَاتٌ / بسته.
 - الْعَبِيد. فُسْتُقٌ سَوْدَانِي / فستق، بسته کی کتلگه.
 فستقی اللون. یلون الفستق / سوزی کال، رهنکی
 فستقی.
 فستان: ثوب المرأة الخارجي / کراس.
 فسح:
 فُسْحٌ. فُسْحٌ لَه مَكَانٌ: عَمَلٌ لَه مَكَانٌ / جتی کرده وه، جتی
 بۆ کرده وه، رییدا، بواړیدا، ته کیدا.
 فُسْحٌ الْمَكَانِ: وَسْعَةٌ / فراوانی کرد، جینگه کی فراوان و
 پان کرد.
 - وَلَدَهُ (مَثَلًا) اخَذَهُ لِلنَّزْهَةِ / بردی بۆ گه پان، گه پانی.
 تَفْسَحُ. اِنْفَسَحَ: اِشْسَحَ / پان بو، فراوان بو.
 - تَفَرَّجَ / گه پانی کرد، چو بۆ گه پان، سیرینی کرد.
 - تَغَوَّطَ: قَضَى الْحَاجَةَ / گوی کرد، سکی دهرچو،
 دهستی به ناو گه یاند.
 فُسْحٌ الْمَكَانِ: وَسْعٌ / پان بو، فراوان بو.
 فُسْحٌ. فُسْحٌ: مَتَسَّحٌ / فراوان، پان، بهر ده لا، کراوه،
 وراق، پهل.
 فُسْحَةٌ. فُسْحٌ: اِشْسَاعٌ / فراوانی.
 - قَضَاءٌ / شوینی کرلووه پان.
 - نَزْهَةٌ / گشت، سیران، گه پان.
 - خُرُوجُ الْبَطْنِ / سک ده رجون.
 فسح:
 فُسْحٌ. فُسْحٌ: نَقَضَ / هلی وه شانده وه، تټکی دا.
 - فُصِّلَ / لټکی جیا کرده وه، ترازانی،
 مه لټی وه شان.
 - ضَعَفَ عَقْلُهُ / نه قی قامی، نه قلی سوک بو.

- الشیء: فَرْقَه/ مه‌لویه‌شان، بلوری کرده‌وه.
 - المفصل: خلع/ له‌جی‌ن‌چو، له‌خرتکه‌چو.
 - : ابطال تأثیره. کسر حدّته/ ساردی کرده‌وه، تینی
 شکان، ته‌شقی شکاند.
 فاسخا. تَفاسخا العقد: إتفاقا علی فسخه/ مه‌لیان
 وه‌شانه‌وه، ری‌نه‌که‌وتن.
 فسّخ: هَرّا. مَرّق/ درانی، لیک‌ی کرده‌وه، پوانی، رزانی.
 - السمک: مَلَحَه/ خویتی کرد، خویتی پی‌وه‌کرد.
 تَفْسُخ: تساقط قطعاً/ رزی، له‌ت و کورت بو، پوا، مه‌لامه‌لا
 بو.
 إِنْفُسَخَ الْعَقْدُ أَوْ الْأَمْرُ: إِنْتَقَضَ/ مه‌ل وه‌شایه‌وه، تی‌ک
 چو.
 فسّخ: نَقَضَ/ مه‌ل وه‌شاندن، تی‌ک‌چون.
 - : خلع/ له‌جی‌ن‌چون، له‌خرتکه‌چون.
 تَفْسُخ: تقطع و تعفن/ رزین، پوان.
 فسّخه: قطعة/ پارچه.
 فسّیخ: سمک مَمْلُج/ ماسی سو‌تیرک‌او.
 - : فسّخ: ضعيف العقل و البدن/ نه‌فام، ساویلکه،
 لا‌واز.
 فسد:
 فسَدَ: إِنْفَسَدَ: نَعَفَنَ/ بۆنی‌کرد، بۆگه‌نی‌کرد، گه‌نی.
 - : - : ضد صلح/ خرابی‌کرد، تی‌کی‌دا.
 افسَدَ: فسَدَ: ضد اصلح/ خراب بو، تی‌ک‌چو.
 - : - : الأخلاق/ اغفی/ ره‌وشت و خو‌ی تی‌ک‌دا.
 - : حَيْبٌ: احْبَطَ/ ناهویدی‌کرد، کوسپی‌نایه‌به‌ر.
 - : بینهم: خلق الخصام بینهم/ نا‌ا‌وه‌ی‌تن‌خستن،
 کردنی‌به‌گۆ‌یه‌ک‌دا، به‌ینی‌تی‌ک‌دان.
 - : علی: شوش/ لی‌ی تی‌ک‌دا.
 - : تأثیره‌او‌قوته: ابطال مفعوله/ ساردی‌کری‌وه،
 به‌تالی‌کرده‌وه.
 فساد: تلف/ رزین، رزان، خراب‌بون.
 - : تَعَفَنَ/ بۆگه‌ن‌کردن، گه‌نین، بۆن‌کردن.
 - : بطلان/ مه‌ل وه‌شانه‌وه، تی‌ک‌چون.
 - : الأخلاق: إِنْحِرَافَ/ ره‌وشت و خو‌تی‌ک‌چون، خراب
 بون، بی‌ئابویی.
 فاسد: تالف/ رزیو، خراب.

- : مُتَعَفَنَ/ بۆگه‌ن، گه‌نیو، بۆن‌کردو، بۆگه‌ن‌بو.
 - : باطل/ مه‌ل وه‌شاو، تی‌ک‌چو، خراب.
 - : الأخلاق: مُتَحَرِّفَ/ به‌دره‌وشت، به‌دخو، به‌دره‌فتار،
 بی‌ئابوی.
 إفساد: إتلاف/ خراب‌کردن، گه‌نین، تی‌ک‌دان، نابو‌یردن.
 المفسدة: مصدر الفساد أو سببه/ سه‌رچاوه‌ی‌خراب‌و
 بی‌ئابویی، خرابی، بی‌ئابویی.
 قسر:
 فسّر: أَوْضَحَ/ رونی‌کرده‌وه، ناشکرای‌کرد، ده‌ری‌خست.
 - : شرح/ لیک‌ی دایه‌وه، لی‌ی‌دوا، رافه‌ی‌کرد.
 - : (أَوَّلَ أَوْ تَرْجَمَ) گۆری، لیک‌ی دایه‌وه، مانای
 ده‌رخست.
 إِنْتَفَسَرَ: تَفَسَّرَ: سَأَلَ/ پرس‌ی‌کرد، پرس‌یاری‌کرد.
 - : طلب الإيضاح/ پرس‌یاری‌رون‌کردنه‌وو
 ناشکراکردنی‌کرد، ویستی‌تی‌بگا.
 تفسیر: إِيضاح/ رون‌کردنه‌وه، ناشکراکردن، تی‌گه‌یاندن.
 - : شرح/ لیک‌دانه‌وه، لی‌دوان، رافه‌کردن،
 پاسا‌و‌کردن.
 - : تاویل‌او‌ترجمه/ بۆچون، گۆرین.
 مفسّر: شارح/ لیک‌ده‌روه، رون‌کار، ناشکرا‌که‌ر.
 فسط:
 فُسْطَاط. فُسْطَاط. فُسْطَاط: خَيْمَة/ سه‌یوان، ده‌وار، چادر،
 ره‌شمال، خیه‌وت.
 فسق:
 فسَقَ: فسَقَ: فَجَرَ/ خراب‌ی‌کرد، کاری‌خرابی‌کرد.
 - : - : ضَلَّ/ ون‌بو، وِیْل‌بو، له‌رئی‌راست‌لای‌دا،
 گومرا‌بو.
 - : - : العرة: زنی‌بها/ ده‌ستی‌له‌گه‌ل‌تی‌که‌ل‌کرد،
 لاقه‌ی‌کرد، فریوی‌دا.
 فسق: كَذَّبَ/ به‌درو‌ی‌خسته‌وه.
 فسق: فجور/ خراب‌کردن، کاری‌خراب.
 - : زنی/ ده‌ست‌تی‌که‌ل‌کردن، لاقه‌کردنی‌ناشیاو.
 فاسق: فاجر/ خراب‌کار، پیاو‌خراب، پاشه‌ل‌پیس.
 - : زان/ سوزانی، زیناکار.
 - : ضالّ: كافر/ بی‌مایین، بی‌پروا، له‌پئی‌لاداو، گومرا.
 قسل:

فَسَلَّ الصَّنْبِي: فَطْمَه/ له شر بریه وه.

فَسِيلَة: النخلة الصغيرة تُقَطَّع من الأم/ خالفی دارخواما،
فه سيل، براله.

- كل عود يُقَطَّع من شجرة/ خالف، نهام، براله،
وهج.

فَسُو:

فَسَا: اخرج ریحاً بلا صوت/ باي بی بوه وه، تسی که ند.

فَسُو. فَسَاء: ریح البطن بلا صوت/ تس، تس که ندن.

مفسی: مخرج الفساء/ قنگ.

فَسُوَة: الدفعة من الفساء/ تسیک، تسن.

فَسُو فَسَاء: کثیر الفساء/ تس که ن، تس.

فش:

فَشَّ الورم. اِفْشَّ: هَبَط/ نیشته وه، فش بوه وه.

- فَشَّش الورم: هَبَط/ فشی کرده وه، نیشانی وه،

ته قانی.

- المنفوخ: فَرَّغ/ فشی کرده وه، باکی ده رمینا.

- غَلَّه فيه. فَشَّ قلبه: اظهر ما یكُنْه من عتب/ هالی

رشت، گله یه کی زوری بی کرد، چی پی بو هالی رشت،

داخی دلی رشت.

- القفل: فَتَحَه بغير مفتاحه/ به کللیکی تر کردیه وه.

فَشوش: احمق/ کتل، گوج، که وده ن، گمزه، که لحق.

فاشوش: ضعيف الراي والعزم/ بن غیرهت، فشول.

- : فارغ/ پوت، فشول، فش.

فشخ:

فشخ: لطم/ لییدا، بیاکشا.

- ه: جرحه/ برینداری کرد.

فشخ: ارخى مفاصله/ جومگه گانی خاور کرده وه، خوی

کیشایه وه.

فشل:

فَشَلَّ: خار عزمه/ روخا، وده ی به ردا.

- . تَفَشَلَّ: خاب و لم ینجح/ سه رنه کوت، باری

که وت، نه یهینا، تن شکا.

فشل: خيبة/ سه رنه که وتن، که وتن، روخان، تن شکان،

بار که وتن، تن هینان.

فشل: جبان/ ترسنوک.

فاشل: غير ناجح/ سه رنه که وتو، که وتو، بار که وتو.

فشو:

فَشَا: اِنتَشَر/ بلایو وه، ته نیه وه.

- الخبر: ذاع/ بلایو وه، راگه یه نرا، ده ماو ده م که وت.

- السر: ظَهَرَ/ ناشکرایو، زانرا، ده رکه وت.

- تَفَشَّ العَرَض: اِنتَشَر/ داکه وت، ده رد داکه وت،

یه تا بلایو وه وه.

- . افشى: نشر. ذاع/ بلایو کرده وه، رای که یاند.

- . - السر: باح: اظهر/ ناشکرای کرد، ده ری خست،

درکانی، بلایو کرده وه.

فشو. فَشَى: نشر/ بلایو نه وه، ناشکرایو، ده ماو ده م

که وتن، راگه یاندن.

فاش. تَفَشَّ: مُنتَشَر/ بلایو، بلایو بو، ناشکرا، زانراو.

فص:

فَصَّ: اِفْتَصَّ: اِنْتَزَع/ لئی کرده وه، لئی جیا کرده وه،

پچرانی.

اِفْصَحَّ: اِفْصَلَ/ جیا بوه وه، لئی جیا بوه وه، لئی بوه وه.

فَصَّصَ الخاتم: رَكَّبَ فيه الفَصَّ/ نقیمی (بو کرد،

تن خست، تن گرت)، تقیم به ندی کرد.

فَصَّ. فِصَّ. فِصَّ البرتقالة و امثالها: قطعة. فلقه/

قاش، کوز.

- . - . - : حدقه العين/ ره شینای چاو، گلینه.

- . - . - : الثوم و امثاله: سن/ سه لك، قنچك.

- . - . - : الخاتم: قلب الخاتم/ نقیم.

- . - . - : اصل/ بنه پرت، بنچینه، سه رچاوه.

- : السكر و امثاله: قطعة/ کژو.

مُفَصَّص: مُفَلَّق/ قاش قاش، کوز کوز.

فصح:

فَصَحَّ: كان فصيحاً/ زمانه کی (خاراو بو خاوین بو، پاراو

بو).

اَفْصَحَّ: تكلم بفصاحة/ به زمانیکی پاروو خاراوو خاوین

دوا.

- : بَيَّنَّ مراده/ خوی ده رخت، راستی درکان،

مه به سستی (زانرا، ده رکه وت، ناشکرا بو).

- : الصبيح: بدأ ضوءه/ شبه قی دا، روز بوه وه،

گزنگی دا.

- : الامر: واضح/ ناشکرا بو، ده رکه وت، رون بوه وه.

- : اَوْضَحَ / ناشکرای کرد، خستیه پرو، به ناشکرا دوا.
- عن مُرادِه: كَشَفَه / مه‌بستی خوی دهریپی،
- ناشکرای کرد.
- عن الشيء: كَشَفَهُ و بَيَّنَّهُ / دهری‌بری، ناشکرای
- کرد، خستیه پرو.
- اليهود أو النصارى: عَيَّدُوا عيد الفصح /
- جه‌ژنانه‌یان کرد، کردیانه جه‌ژن.
- فَصَحَ فَصَحَ: عيد مسیحی: عيد القيامة / جه‌ژنه‌ی
- (که‌وره، قیامت) ی گاوره‌کان.
- : عيد اليهود / یادی دهرچونی جوله‌که له
- میسر، جه‌ژنه‌ی جوله‌که.
- : بلا غیم / سایه‌قه.
- فصاحة: طلاقة اللسان / زمان (خارای، زمانی پاک و
- خاوین، پارای).
- فَصَحَ: فَصَحَ: كلام خال من العُجْمَة / زمانی په‌تی،
- وته‌ی بیگانه‌ی تیا نیه، پاراو.
- : طلق اللسان / زمان (خارو، پارو).
- : فَصَحَ: اللين بدون رغوَة / شپرو ماست به‌ین
- سه‌رتویژ.
- أسلوب / - شیوره‌خارای.
- اللغة الفُصْحى / زمانی په‌تی.
- مُفَصِّح: واضح / رون، ناشکرا.
- يوم : بلا غیم / سایه‌قه، سامال.
- فصد:
- فَصَدَ لخرج دما / خوینی (گرت، له‌ده‌ره‌یتنا).
- : إِفْتَصَدَ العِرْق: شَقَه / خوینی (له‌یه‌یتنا، گرت،
- به‌ردا).
- أَفْصَدَت: إِنْفَصَدَت الشجرة: إِنْشَقَّتْ عيون ورقها /
- ته‌قیه‌وه، که‌لای کرد.
- فَصَدَ: فصاد: نَزَفَ / خوین به‌ریون.
- الأنف: رعا ف / لوت پژان، خوینی لوت به‌ریون.
- فَصَادَة: فتح الوريد / ده‌مارپین، خوین هین پین، خوین
- (به‌ردان، گرتن)، عه‌جامات.
- فصل:
- فَصَلَ / فَرَّقَ / جیای کرده‌وه.
- : قَطَعَ / بری، لئیکی جیا کرده‌وه، بریه‌وه.

- : إِبْعَدَ / دوری خسته‌وه.
- في الأمر: بَتَ / بریاری دا، برانیه‌وه.
- في الخصومات: احکم یقطعها / برانیه‌وه، کوتایی
- په‌یه‌یتنا.
- الولد عن الرضاع: فطمه / بریه‌وه، له شیر بریه‌وه.
- : عن العمل: انهى خِدْمَتَه / دهری کرد، ده‌ستی
- کیشایه‌وه.
- فَصَلَ: بَيَّنَ / ناشکرای کرد، دهری‌خست، خستیه‌پرو.
- الشيء: جعله قطعاً / جیاجیای کرده‌وه، دابه‌شی
- کرد، به‌ش به‌شی کرد.
- الثوب: قطعه بقصد الخیطة / بری، جله‌که‌ی بری،
- به‌بری بری.
- ضد اجمل. ذکر بالتفصيل / یه‌کالای کرده‌وه،
- به‌دروژی یاسی کرد، له‌سهری رؤی، دروژه‌ی پی‌دا.
- فاصل: ساوم / سه‌ودای کرد، پیک هات، چهن و چونی
- کرد، ریک که‌وت.
- : إِنْفَصَلَ من / لئی جیایه‌وه.
- إِنْفَصَلَ: ضد إِنْصَلَ / بریو، تراز، جیایه‌وه.
- عن: إِبْتَعَدَ / لئی جیایه‌وه.
- من العمل: إِنْطَرَدَ / دهرکرا، که‌لا خرا، ده‌ستی له
- نیش کیشرایه‌وه.
- تفاصَلت الاشياء: إِنْفَصَلَ بعضها عن بعض / لیک
- جیایونه‌وه، هه‌لوه‌شا، لیک تراز.
- فصل: تَفَرَّقَ / جیاکردنه‌وه، لیک ترازان.
- : قَطَعَ / برین، برینه‌وه.
- : قَسَمَ / فرع / به‌ش، که‌رت، لق، په‌ل.
- من العمل: طَرَدَ / دهرکردن، لایردن.
- من کتاب: باب. جزء / به‌شیک له‌نوسراوتک.
- من السنة: اوان / کات، گز، وهرز، به‌ش.
- من السنة: ٤١١ من السنة / وهرز، کزه، گز.
- مدرسی: نَرَسَ / وانه.
- في الخصومات: قضاء و حکم / کوتایی پی‌یه‌یتنان،
- برانه‌وه، بریار، دانی ناکوکی.
- من الجسد: کل ملتقى عظمین / جوکه.
- يوم ال - : يوم الدين / روژی برانه‌وه و بریار دانی ناکوکی،
- پیک هاتن.

فاصل: حاجز/ تیان، پهرژین، ته یمان، جیا که ره وه.

- بات: پریار له سه ر دراو، پراوه، یه کلایی، کوتایی پئ هتیراو.

انفصال: فراق/ جیا بونه وه، ترازان، لیک جیا بونه وه، لیک ترازان.

انفصالیة: الميل الى الانفصال/ جیایی، جیایی ویستن، جیایی خوازی، داوی سه ره خویی کردن.

انفصالی: الذي يميل الى الانفصال/ جیایی ویست، سه ره خو مه بست، جیا خواز.

مفصول: مفصل/ جیا، جیاواز، به جیا، نه لکاو.

- : مطرود/ ده رگراو.

فیصل: الحاكم و القاضي/ داوه، ده م راست، پریارده ر، کوتایی پئ هتین.

- : القضاء بين الحق و الباطل/ پریاردان، ره واو ناپه وا جیا کردنه وه.

حكم - : ماض/ پریاری ته واو.

فیصلي: الحاكم/ داوه، ده م راست.

فاصلة: وقفة/ پشو، ویسته.

- : شوكة علامة الوقف في القراءة ویرگول.

فصیل: مقطوع/ له شیر پراوه.

فصال: فطم الولد/ له شیر برینه وه.

فصيلة: نوع/ چه شن، جۆر، بابته، خیزان، دهسته، به ره.

- عسکریة/ بهل، لق.

- : قسم/ که رت.

تفصیل: ضد إجمال/ دریزه، دریزه پی دان، به دریزئی.

- الثياب: قطعها لأجل خياطتها/ جل برین، کالاً برین.

بال - : تفصيلاً ضد إجمالاً/ به دریزئی.

تفاصيل: مفردات/ دریزه.

مفصل: مذكور بالتفصيل/ دریزه پتیدراو.

- : غير الجاهز من الملابس/ برراو.

- مفصلاً/ بالتفصيل/ به دریزئی.

مفصل: كل ملتقى عظمين/ جومگ.

داء الفاصل: رثية/ ده رده جومگ، جومگ ئیشان، با، با (داری، تی دان).

مفصلي: مختص بالمفاصل/ جومگ زان.

- : ذو مفصل/ جومگ دار.

مفصلة: مفصلة: عقب/ دولایی، نه نجامه.

مفاصلة: مساومة/ چه ندو چونی، ریک که و تن، سه و داو مامه له.

المفصليات: الحيوانات المفصلية/ جومگ دار،

زینده وه ری جومگ دار.

فصوليا. فاصولية: نبات/ فاسولیا.

فصم:

فصم: كسرة من غير ان تتفرق/ درزی پئ برد، ته قانی، قلیشانی.

- : قطع/ دای هیتنا، بری، قلیشانی.

تقصم: إنكسر من غير ان تتفرق/ درزی برد، درزی تی بو، ته قی، قلیشا.

فصم: قطع/ برین، درز تی بون، قلیشان، ته قین.

- : خلع/ ترازان، له جی چون.

انقسام: قطع. انقطاع/ درز بردن، له ت بون، دولایی بون، داماتن، قلیشان.

فض:

فض الشيء: كسرة ففترقت كسرة/ شکانی، وردی کرد، له ت و کوتی کرد، ور بو خاشی کرد.

- و إقتض البكارة: سلبها او نزعها/ بنی پزان، بنی کرد، کچیتی نه میشت.

- : فتح/ کردیه وه، هالی پچری.

- : ثقب/ کونی کرد، سمی، کونی تی کرد.

- : فرق/ بلادی کرده وه، بلاده ی پئ کرد، کوتایی پئ هیتنا.

- الختم: كسرة و فتحة/ هالی پچری، کردیه وه، شکانی.

- الاجتماع: انهاء/ کوبونه وه که ی هه لسان، کوتیای پئ هیتنا، بلاده ی پئ کردن.

- الدُموع: صنبها/ فرمیسکی رشت.

- الشيء على القوم: فرقه و قسمة/ دابه شی کرد به سه ریانا.

- ما بينهما: قطع/ برانییه وه، کوتایی پئ هیتنان، لیک جیا کردنه وه.

قَضَضَ: مَوَّهَ بِالْفِضَّةِ / له زیوی گرت، زیوی تن گرت، گرتیه زیو.

- رَضَعَهُ بِالْفِضَّةِ / به زیو نه خشان، زیویه ندی کرد.

إِنْفَضَ: إِنْفَتَحَ / کرایه وه.

- تَفَضَّضَ: تَفَرَّقَ / بلاوه ی کرد، کوتایی هینا، بلاویونه وه.

- ت الدموع: إِنْصَبَتْ / رِثَا، فرمیسک (رِثَا، هاته خوارئ).

تَفَضَّضَ: تَمَوَّهَ او تَرَضَّعَ بِالْفِضَّةِ / له زیو گیرا، به زیو نه خشینرا، زیو به ند کرا.

فَضَّضَ: فَتَحَ / کربنه وه، خستنه یو.

- متفرق / بلاو، شاش.

- تفریق / بلاو کربنه وه، کوتایی پی هینان، هه لسان.

- و إِنْقِضَاضُ الْبَكَارَةِ: إِنْقِرَاعُ بَيْنَ بَنِ كَرْدَن، بِن پزان، به رِزْد بِن بِن کربن، کچینی نه میشتن.

لَا فَضَّضَ فُوكَ: لَا تَثَرَّتْ أَسْنَانُكَ / دم خوش، نافه رین، ده مت نه ریزئ.

فِضَّةٌ: لُجَيْنٌ / زیو.

فِضِّي: كَالْفِضَّةِ. مِنْ فِضَّةٍ / زیوین، زیوی، له زیو.

أَبْيَضَ فِضِّي / زیوین.

العيد الفِضِّي: مُرُور ٢٥ سَنَةً / جه ژن و یادی تیپه پوبنی ٢٥ ساله.

فِضِّيَّات. أَوَانِ فِضِّيَّةٍ / زیومه نی.

تَفَضِّضُ: رَضَعَ و تَمَوَّهَ بِالْفِضَّةِ / له زیو گرتن، به زیو نه خشان، زیو تن گرتن.

مُفَضِّضُ: مُرَضِّعٌ و مَوَّهَ بِالْفِضَّةِ / له زیو گیرا، به زیو نه خشراو.

فَضَضَ الثَّوبُ: إِنْشَعَ / پان و پۆر یو، ده لب بو، فشۆل بو، فراوان بو، فش و فۆل بو.

- الْعَيْشُ: رَغَدٌ. إِنْشَعَ / گوزهران خوش بو.

فَضْفَاضُ: الْوَاسِعُ مِنَ الثَّوبِ / به رگی پان و پۆر، ده لب، فراوان، فش و فۆل.

- الْوَاسِعُ مِنَ الْعَشِ / خوش گوزهرانی.

- الرَّجُلُ الْكَثِيرُ الْعَطَاءِ / ده ست بلاو، به خشنده.

إِمْرَأَةٌ فَضْفَاضَةٌ: كَثِيرَةٌ اللَّحْمُ طَوِيلَةُ الْجِسْمِ / پان و پۆرید که له گت، به خۆوه، هه یکه لی.

فضاء (فی فضا)

فضح:

فَضَحَ: كَشَفَ مَسَاوِفَةً / ناوی زپان، چاپی لهندا، راستی لی وت، ره فتارو کاره ناشیرینه کانی ده رخت و خستیه یو.

- كَشَفَ أَظْهَرَ / ده ری خست، خستیه یو، ناشکرای کرد.

- جَلَبَ عَلَيْهِ الْعَارَ / تابووی برد، نه نگی کرد، نام و نه نگی کرد.

- الْقَمَرُ النُّجُومُ: غَلَبَهَا بَنُورُهُ / نه ستیره کانی ون کرد به روناکی.

- الْمِرَاةُ: تَعَدَّى عَلَيْهَا: إِنْثَهَكَ حُرْمَتَهَا / فربوی دا، لاقی کرد، مه لی خه لتان.

- فَضَّحَ: أَفْضَحَ الصَّنِيعَ: طَلَعَ / رِزْد بو وه، شه به قی دا، گزنگی دا.

إِفْضَحَ الْأَمْرُ: إِشْتَهَرَ / زپا، زانرا بلاویوه وه.

- إِنْفَضَحَ: إِنْكَشَفَ مَسَاوِفَهُ / پین زانرا، ناشکرا بو، ره فتارو کرداره ناشیرینه کانی پین زانرا.

فَاضِحٌ: صَنِيعٌ / به یان، به ره به یان، شه به قی.

- شائن / تابوویر.

فَضَحَ: كَشَفَ الْمَسَاوِيءَ / خراب و کرداری ناشیرین ده رختن و ناشکرا کردن.

فَضُوحٌ: كَاشَفَ الْمَسَاوِيءَ / تابوویر، ده م شپ.

ده مه وه، ده م هه راش، لی خوین.

فَضِیحٌ. مَفْضُوحٌ: مَكْشُوفٌ / ناشکرا، پین زانراو، تابوچو.

فَضِیحةٌ: إِنْكَشَافُ الْمَسَاوِيءِ / پین زانین، ناشکرا بون، زپان.

- عَارٌ / تابوچون، نه نگی، ریسوایی، سه رشوپی، نام و نه نگی.

مَفْضِحةٌ: مَا يَسْبَبُ الْفَضِیحةَ / هوی تابوچون.

فضل:

فَضَّلَ. فَضَّلَ. بَقِيَ / مایه وه.

- هُ و عَلَيْهِ: غَلَبَ فِي الْفَضْلِ. فَاقَهُ / له ده ست بلاوی به خشنده بییدا پیاو چاکتر بو، پیتی کتوت.

فَضَّلَ عَلَى: مَيِّزٌ / جیای کرده وه، په سه ندی کرد.

- لهُ عَلَى غَيْرِهِ: جعله افضل/ به باشتى زانى،
په سهندى كړد.
افضل: تَفَضَّلَ عَلَيْهِ: اَنَالَهُ مِنْ فَضْلِهِ: مَنْ عَلَيْهِ/ چاكه،
پياوړه تى له گال كړد.
- استفضل: تَرَكَ مِنْهُ بَقِيَّةً/ لى مېشته وه.
تفضل: ارجوك/ فرمو، تكايه.
فضل: بَقِيَّةً/ پاش ماوه، ماوه.
- زياده/ زيايى.
- احسان/ چاكه، پشتگيرى، دست گرتن، يارمه تى.
- ميژه/ جيايى، جياوازي.
- شرف/ نابو، شانزى، لى بهاتن.
- استحقاق/ ماف.
صاحب - / خاوه ماف، چاكه كار، خاوه چاكه.
الفضل يعود الى كذا/ چاكو پياوړه تى و نازايه تى
نه گريته وه يو.
من فضلك: إِذَا سَمَحْتَ/ تكايه، به يارمه تيت، نه گري
بدهى.
فضلاً عَنْ ذَلِكَ: علاه على ذلك/ له گال نه وه شدا،
سهره راي نه وه ش، بوه شوه.
فضلة: فضالة: بَقِيَّةً/ ماوه، پاش ماوه، بهر ماوه.
- : نَفَاةً/ پرېشت، نه ويسترو، پاتال.
فاضل: باقى/ ماوه، نه مېنښته وه.
- : فضلة: بَقِيَّةً/ پاش ماوه، لى ماوه ته وه.
- : ذو فضل/ خاوه چاكه، چاكه كار.
- : ذو فضيلة/ خاوه پياوړه تى، به خشنده.
افضل: احسن/ چاكت، باشتى.
- : اميز/ په سهند، جياوازي.
افضلية: امتياز/ پېش خستن.
تفضيل: تَمْيِيزُ/ جياوازي، جيا كړنه وه، پېش خستن.
- : مُحَابَاةً/ لايه ن گري، په سهنديتى.
اسم - / جياناو، په سهند ناو.
تفاضل/ جياكارى.
مفضل: مُعَيَّنُ/ زور په سهند، جيا، په سهند تر.
- : كثير الفضل/ خاوه چاكه، دست گر، يارمه تى
ده.
- : مُبْجَلُ/ بهرېز، شكومه ند.

فضيلة: ضِدُّ رَذِيلَةٍ: چاكه، پياوړه تى، به خشنده يى.
- : مَرْيَّةُ/ جيايى، جياوازي.
- : لقب إحترام (كقولك صاحب الفضيلة) جه ناب،
بهرېز، خاوه شكو.
فضول الجسم: مَقْرَظَات. إفران/ پيسى له ش كه فرې
نه دريته دهر وه.
- : المال الزائد عن الحاجة/ له پټويست زياتر.
- : تَحْرِشُ/ دست خستنه كاروبارى خه لكه وه،
خوتى مه لولتان.
فضولى: مُتَعَرِّضُ لَشُؤْنٍ غَيْرِهِ: حَشْرِي/ نه سكو يى،
باز له، خوتى مه لولتتين.
- : مسؤول. سا ال/ زور پرس، زور وه.
فضو:
فضا. افضى المكان: اتسع/ فراوان بو، گوره بو، پان
بو.
- : المكان: خلا/ چول بو، به تال بوه وه، هيچى تيا نه ما.
افضى المكان: وَسَعَهُ/ فراوانى كړد، پانى كړد.
- : الى: اَدَى. إنتهى به الى/ بردى يو. گه يانديه..
- : اليه بِسْرَةٍ: اعلمه به/ پټى راگه ياند، لاي دركاني،
رازي خوى يو باس كړد.
تفضى للأمر: تَفَرَّغَ لَهُ/ خوى يو ته رخا كړد.
فضى: فَرَّغَ/ چول بو، به تال بوه وه، هيچى تيا نه ما.
فضى: فَرَّغَ. اخلى/ چولى كړد، به تالى كړده وه، هيچى تيا
نه مېشت.
فضاء: مَا اتَّسَعَ مِنَ الْأَرْضِ/ فراوانى، پان و بهرین
جيگى گوره و كراوه، دهشت.
- : فراغ/ چولى، به تالايى.
رائد ال - / كه شتيه وانى ناسمان، ناسمانه وان، ناسمان
گه.
فاضى: فاضى: فارغ/ خال/ چول، به تال.
- : غير مُرْتَبِط/ دست به تال، بې نيش،
بې كار.
فاضى: واسع/ فراوان، پانى و بهرین.
فطر:
فطر. فطر النسيء: شَقَّه/ قليشاني، درزي تن كړد، دو
له تنى كړد.

— خَلَقَ: (اَشْأَ) دوستی کرد، دایه‌تتا.

— أَفْطَرَ الصَّائِمَ: اکل او شَرِبَ/ شکانی، رُوژوه‌کی
شکان، به‌ریانگی کرده‌وه.

إِنْفَطَرَ: تَفَطَّرَ: اِنْشَقَّ/ درزی برد، درزی تئ بو، قلیشا،
شه‌قی برد.

فَطَرَ الصَّائِمَ: صَيَّرَهُ يَفْطِرُ/ رُوژوه‌کی پئ شکان.

فَطَرَ: شَقَّ/ قلیش، درز.

فَطَرَةٌ: صِفَةُ طَبِيعِيَّةٍ/ زک ماک، سروشت کرد، خورسکی،
خو ره‌وشتی نه‌ژادی و سروشتی.

— اِبْدَاعَ: خَلَقَ/ داهیتان، دوست کردن.

فَاطَرَ: خَالَقَ/ دوستکار، داهیتەر.

— : غَيْرَ صَائِمٍ بَيْنَ رَوْثٍ، به رُوژو نیه.

— مُفْطِرٍ: كَاسِرِ الصَّوْمِ/ رُوژو شکار.

فَطِيرٌ: حُبْرٌ غَيْرُ مُحْتَمِرٍ/ مه‌نه‌هاتو، نه‌ترشاو (نان).

— : لَمْ يُلْصِقْ/ کال، فه‌ریک، نه‌گه‌پیو، کچ.

— : خَامٍ/ ساویلکه، ساکار، گیلوکه.

فَطِيرَةٌ: قِرْصَةٌ خُبْزٍ/ کولیره، له‌واشه.

فَطِرٌ: فَطَرَ: عَيْشَ الْغَرَابِ/ قارچک، کوارک، کارگ.

— : كَسَّرَ الصَّوْمَ/ رُوژو شکان.

عيد الـ : العید بعد شهر رمضان/ جه‌ژنی (ره‌مه‌زان،
رُوژو).

فُطُورٌ: فُطُورٌ: اَکْلُ الصَّبَاحِ/ ژهمی به‌یانی، ناشتا،

به‌رجایی.

فُطُورٌ: مَا يَفْطَرُ عَلَيْهِ الصَّائِمُ/ به‌ریانگ.

فطس:

فُطَسَ: مَاتَ/ تَوَبَّى، پسا، مرد، مردار بوه‌وه.

فُطَسَ: (مَاتَ/ تَوَبَّاهُ، پسانی، کوشتی، مرداری کرده‌وه.

— : خَنَقَ/ پسانی، خنکانی.

فطس: مَخْفُوقٌ/ خنکاو، پساو.

فَاطِسٌ: مَيِّتٌ/ تَوَبَّاهُ، مردو.

فَطِيسَةٌ: جُنَّةُ الْحَيَوَانِ/ که‌لان، تَوَبَّاهُ، بۆگه‌ن کربو.

فَطِيسٌ: الْمَطْرُوقَةُ الْكَبِيرَةُ/ بیک، چه‌کوشی گه‌وره.

أَفْطَسَ الْأَنْفَ: أَذْلَفَ/ لوت پان، لوت ته‌پیو، که‌توش.

فطم:

فَطَمَ: فَصَلَ عَنِ الرِّضَاعِ/ له شیر بریه‌وه.

فطام: فَصَلَ الْوَلَدَ عَنِ الرِّضَاعِ/ له شیر برینه‌وه،

برینه‌وه.

فطيم: مَفْطُومٌ: مَفْصُولٌ عَنِ الرِّضَاعَةِ/ له شیر برراوه،

برراوه.

الفطيمة: الشَّاةُ إِذَا افْطَمَتْ/ به‌رخ.

فطن:

فَطَنَ لِلْأَمْرِ وَالْيَهْ: (ادركه) هه‌ستی پئ کرد، ناگاداری بو.

— : فَطَنَ لِلْأَمْرِ وَبِهِ: فَهَمَةٌ/ تئیی گه‌یشت.

— : كَانَ فَطِينًا/ زنگ بو، هوشیار بو، زیت بو.

— : إِلَى: تَذَكَّرَ/ بیری که‌وت‌وه، که‌وت‌وه بیری.

فَطْنُهُ بِالْأَمْرِ وَلَهُ وَالْيَهْ: جَعَلَهُ يَفْطِنُ/ بیری خسته‌وه.

— : بِالْأَمْرِ وَلَهُ وَالْيَهْ: فَهَمَةٌ/ تئیی گه‌یاند.

فَطْنُ التَّلْمِيزِ: جَعَلَهُ فَطِنًا/ زنگی کرد، هوشیاری کرد،

وریای کرده‌وه.

تَفَطَّنَ لِكَلَامِهِ: تَفَهَّمَهُ/ تئیی گه‌یشت.

فَطِنٌ: فَطِنٌ: ذَكِيٌّ/ زنگ، زیره‌ک، ژیر، هوشیار، زیت

وریای.

فِطْنَةٌ: ذِكَاؤُ/ زنگی، زیره‌کی، ژیری، هوشیاری.

— : فَهَمٌ تَنَگه‌یشتن.

فط:

فَطَّ: الْغَلِيطُ. الشَّيْءُ الْغَلِيطُ/ ره‌ق، دل ره‌ق، تپو، به‌زه‌بر،

تونو تیز، به‌زه‌برو زه‌نگ.

— : السَّيْءُ الْخَلْقُ/ بئ نابوو، ره‌فتار خراب، تپو، قسه

ره‌ق.

— : الْخَشَنُ مِنَ الْكَلَامِ/ قسه‌ی ره‌ق.

— : فِيلُ الْبَحْرِ/ فیلی ده‌ریا.

فَطَاظَةُ: الْفَلْظُ وَالْخَشَوْنَةُ/ ره‌قی، دل‌ره‌قی، تپویی، بی

نابوویی، تونو تیزی.

فقطع:

فَطَعَ: كَانَ فُظْلِيًّا/ له راده‌وه وزه‌ به‌ده‌ر بو.

فَطَعَ بِالْأَمْرِ وَمِنَ الْأَمْرِ: هَالَهُ الْأَمْرُ فَلَمْ يَثِقْ بَان

يَطِيعَةً/ سه‌میه‌وه، له‌خوی دلنیا نه‌بو، لئیی سه‌میه‌وه،

وره‌ی به‌ردا.

أَفْطَعَ: فَطَعَ: اِسْتَدْتَّتْ شَفَاعَتَهُ/ ترسناک بو، به‌سام بو.

— : أَوْقَعَهُ فِي أَمْرِ فُظْلِيٍّ/ خسته‌ی مه‌ترسیه‌وه، توشی

کرد، به‌لای بۆ نایه‌وه.

اِسْتَفْظَعَ: عَدَهُ فظيعاً / زدی لا گران بو، لئی نه ترسواو
 سله ميه وه.
فَطِيع: فِطْع / فُطِعَ / مُرْعِبٌ مخيف. يَفْرَعُ / ترسناك، پر
 مه ترسی، تَوْقِيَّتَه.
 - - - : شنيع و مجاوز الحد / له وزه به دهر.
اِثْمٌ (او عَمَلٌ) - / گوناها يا كارتكى (ناپه سهند، ناچيزه،
 نهنگ).
فَعَلَ:
فَعَلَ: عَمِلَ / كردی.
 - به: عَمِلَ به / لئی كرد، پيی كرد، به كاری هیتا.
فَعَلَ الشَّعْرَ: وَزَنَهُ / كَيْش و تهرازی كرد.
اِنْفَعَلَ: عَمِلَ / كرا.
 - **تَأَثَّرَ** / شپړزه بو، هستی جولا، كاری تن كرا، تَيَك
 چو.
 - **اِغْتَاظَ وَ تَهَيَّجَ** / تَوَدَّ بو، خوی بیر چوده وه، رقی
 هه لسا، هه لچو.
اِفْتَعَلَ: اِخْتَلَقَ / اِبْتَدَعَ / دروستی كرد، دای هیتا.
 - **زَوَّرَ** / ساخته ی تیا كرد، هه لیه بهست، دروی
 هه لیه بهست.
 - **الْخَطُّ**: زَوْرَه / لاسایی كرده وه، فیل نوسی كرد.
فَعَلَ: عَمِلَ / كار، كردار.
 - **تأثير** / هست جولین، كاریگر.
 - **فی النحو والصرف** / فرمان، كار.
رَدَّ ال - / كاردانه وه، بژكار.
فَعَلًا **بِالْفِعْلِ** / **فی الواقع** / **فی الحقيقة** / له راستیدا،
 به راستی.
فَعَلِي: عَمَلِي / كرداریانه.
 - **واقعی** / راستی.
فَاعِلٌ / عامل / بکر، كارا.
 - **مُشْتَغِلٌ** / صانع / شيشكر، كریكار.
 - **مُقْتَرِفٌ** / تاوان كار.
 - **خَيْرٌ** / چاك خواز، چاكه كار.
 - **فی النحو** / فرمان كره، ناوی كارا، كارا.
 اسم ال - / ناوی بکر.
 نائب ال - / جن گری بکر.
فاعلية / تاثیر / كاریگريتی.

اِنْفَعَلَ: **التأثر بالفعل** / شپړزه بون، هست پيی كردن،
 هست جولان، هه لچون، هه ژ.
مفعول: تاثیر / كار تن كردن.
 - **مفعول**: عَمِلَ / كراو.
 - به **فی النحو** / لئكارو.
 اسم ال - / ناوی كاریگری.
يَسْرَى مَفْعُولُهُ كار (نهكا، ی خوی نهكا)، به رده وامه.
فَعَالٌ: **مُوَثِّرٌ** / به كار، كار لئكار، گورج و گول.
فاعلية / چالاکی.
تفاعل / كار لئكردن.
مُفَعَّلٌ: **مُؤَوَّرٌ** / هه لیه ستراو، دروستكارو.
مُنْفَعِلٌ: **مُحْتَدٌ** / **مُتَهَيِّجٌ** / توبه، ناگركوتو، هه ژبو، هه لچو.
فعم:
فَعَمَ / **افعم** / **فَهَمَ** / ملا جدا / زود پری كرد، لیوانی كرد.
مُفَعَمٌ: **مَلَانٌ** / **طافح** / پر، لیوان، سه رنه كا، لئی نه پزی.
 - **بكذا** / **مَلَانٌ** / پره له.
فعی:
تَفَعَّى: **تَشَبَّهَ بِالْأَفْعَى** / له مار نه چي، وهك مار خوی
 نه نویتن.
أَفْعَى / **أفعوان** / **حَيَّةٌ خَبِيْثَةٌ** / مار، ماری پیس، ماری
 ژاراوی.
 - **خیالی** / **تَنبِیْ** / نه ژدبها، هه ژدبها.
أفعوانی: **مُلْتَفٌ كَالْحَيَّةِ** / په پكه (بهستو، خواردو).
فغر:
فَغَرَ فَعُهُ / **فَتَحَهُ** / ده می (كرده وه، داچه قان).
اِنْفَغَرَ فَعُهُ / **اِنْفَتَحَ** / ده می (كرایه وه، داچه قی).
 - **النَّوْرُ**: **تَفَشَّحَ** / پشكوت، ده می كرده وه، خونچه
 پشكوت.
فَغَرَ: **الْوَرْدُ** / **اِذَا اِنْفَتَحَ** / گولی تازه پشكوتو، خونچه.
فقا:
فَقَّا الدُّمْلُ / **شَقَقَ** / دومه له كه ی (ته قان، هه لدری، دهر ك
 كرد).
 - **العین** / **قَلَعَهَا** / چاری (دهر هیتا، هه لگولی).
فقد:
فَقَدَ / **اضاع** / ونی كرد، ون بو.

— الشَّيْءُ غَابَ عَنْهُ / لَيْتَ وَنَ بُو، له کیس چو،

له دهستی دهر چو.

اَفْقَدَهُ الشَّيْءُ: اَعْدَمَهُ اِيَّاهُ / لَيْتَ وَنَ كَرْد، پتی ون کرد،

پتی دانا، پتی هیتشت.

تَفَقَّدَ: اِفْتَقَدَ: بَحَثَ عَنْ / بَوَّی گه پرا، گه پرا، پشکنی.

— : — عاد. زار / سریدا، به سهری کرده وه، گه پرا.

اِسْتَفَقَّدَ: اَحْسَنَ بَغِيَاةٍ / بیری کرد، دلی بوی لودا.

فاقد: مُضْطَعَّ / وَنَ كَرْد، لَ وَنَ بُو.

— : التي مات زوجها او ولدها / جهرگ سوتار.

— الشعور. — الوعي: مغمى / بن مؤش، بوراوه،

بی خود.

فَقَدَ: فَقْدَان: ضياع / وَنَ بُون، وَنَ كَرْدن، لَ وَنَ بُون.

— : — : شُكْل او حِرْمَان / لَ وَنَ بُون، نَمان یا نه بونی

شتیک یا کسیتی خُوشه ویتست.

فقید. مَفْقُود. فاقد: ضائع / وَنَ بُو، نَماوه، وَنَ،

سورگوم.

ال — : المتوفى / مردو، نَماوه، خوا لوتخوش بو.

إفْتَقَاد. تَفَقُّد: زيارَة / دیده نی، سهردان، چونه لا،

به سهرکرده وه.

— : — : بحث. تفتیش / بَ گه پان، گه پان به

شویندا، پشکنین.

فقر:

فَقْرٌ. فَقْرٌ: حَقْرٌ / مه لی کولی، مه لی کند.

— : — : ثَقْبٌ / کونی کرد، سمی، قلیشانی، درزی پین

کرد.

— : — : ضِد اغنى / هه ژاری کرد.

— : — : هُوَ الدَّاهِيَةُ: تَزَلَّتْ بِهِ / به لا لیدی، توشی

کاره سات بو.

فَقْرٌ: اِفْتَقَرَّ: صار فقيراً / هه ژار کهوت.

اِفْتَقَرَ الى كَذَا: عانَ إحتاج اليه / پیویستی پین بو،

ویستی، نه ی بو، هوی تن کهوت.

فَقْرٌ: شَقٌّ: حَرٌّ / درز، قلیش.

— : فَقْرٌ: ضِد غنى / هه ژاری، نه بونی، پیویستی، دهست

کورتی.

فقير: مُحْتَاج / له وار، هه ژار، نه دار، دهستکورت، نه بو، لات،

که ساس، په ریوت، کهم دهست.

— . فَقْرَةٌ: حفرة / چال.

فَقْرَةٌ: جُمْلَةٌ / رسته، برگه، بهند.

— . فَقْرَةٌ: فَقَارَةٌ: خِرَيز الظَّهْرِ / بریره، گاز په، موره گ،

تیره وه.

إلتهاب الفقرات / برك، کولنج، ره قیته.

فَقْرَى. فَقَارَى. فقریات: ذو فقرات / بریره دار.

لا فقریات / بی بریره.

عمود فقري / بریره ی پشت، موره گی پشت.

فاقرة: الداهية الشديدة / کاره سات، کوست کهوتن، پشت

شکان.

فَقْرٌ: فَاَقَةٌ: عَوْرٌ / نه بونی، نه دارای، هه ژاری، کهم دهستی،

لاتی، له واری.

فقس:

فَقَسَ البَيْضَةُ: فرخها / هه لی هینا.

— : فَلَقٌ / دوکرتی کرد، له تی کرد، شکانی.

— : ت الحيلة: اِنْكَشَفَتْ / پین زانرا، ناشکرا بو،

دهر کهوت.

فَقَسَ البَيْضُ: تَفْرِيحٌ / هه لَمَیْئَان، تهره کینه وه.

فقط: فقط (اصلها قَطٌ): لا غَیر / تنها، هه نه وه،

نه وه نه وه بهس.

فقع:

فَقَعَ اللُّونُ: اِسْتَدَّتْ صفرتها / زهره مه لَ گه پرا، مه لَ پریکا.

— : مات من شِدَّةِ الْحَرِّ / له گه رمانا مرد، ته قی.

— : مات حُرّاً / له داخانا مرد، سهری نایوه.

فَقَعَ: فَرَّقَ / ته قانی، ته قانی وه.

— : اصابعه: فرقعها / په نهجی ته قان.

فاقع: فاتح. زام / کال، روناک.

فُقَاعَى: اَفْقَع: شديد البياض / نَدَس سپی.

فُقَاع: جَعَّةٌ / بیره.

فُقَاعَةٌ: نَفَاخَةٌ تَعْلُو الماء / بلتی سهر نار.

فقم:

فَقَمٌ. فَقَمٌ: تَفَاقَمَ الْأَمْرُ: عَظُمَ و لم یجر علی استواء /

کاره که (خراپتر بو، زیاتر مالتوزا)، ریک کهوتنی تیا نه ما.

فُقَمَةٌ: عجل البحر / سیبل، گوینکی دهریا، فه قمه.

فقه:

فَقَهٌ: تَفَقَّهُ: فُهِمَ / تن گیش، فیریو.

فَقَّهَ: افقه: عَلمَ و افهم/ تَنی گه یاند، فِتَری کرد.
 فقه: علم. فهم/ زانیاری، تَنگه یشتن، فِتَریون.
 - : علم الاحکام الشرعیة/ ثابین زانی، رَیازی ثابین زانی، یاسازانی.
 - : اللُغة علم اللُغة/ زمان زانی.
 - : جَذق و قَطَنَة/ زیره کی، زانیاری، تَنگه یشتن.
 فقیه: عالم بِاللُغة/ پَسپوچی زمانه وان، زمان زان.
 - : شَدید الفهم. عالم. ذکی/ زیره، زانیار، تَنگه یشتو.
 فک: فَکَ: فَکَ: ضِد رَکَب/ هه لی وه شان.
 - : فَصَل/ جِیای کرده وه، لَیکِ جِیا کرده وه، لَیی ترازان.
 - : فَتَح/ کَریه وه، هه لی پچری.
 - : الاسیر: خَلَصَهُ و اَطْلَقَهُ/ بهر لای کرد، نازادی کرد، بهری دا، دهست بهرداری کرد.
 - : الحزن: ترک ثِیاب الحِداة/ شکانی، پرسه ی شکاند، بهرگی پرسه ی داگند.
 - : الفُز او المسالة: اِهتدی الی مَعْرِفتها/ هه لی هیتنا، زانی.
 - : النقود: بَدَلها/ کَریه وه، وریدی کرده وه.
 - : يَدَة: فَتَحها/ دهستی (کرده وه، لَو بهردا، لَی هه لکرت).
 - : العُقْدَة: حَنا/ کَریه وه، گَری که ی کرده وه.
 - : المعادلة: (وَجِد جَذورها/ ریشه کانی دَریه وه.
 - : اِفْتَك الرَهْن: خَلَصَهُ/ رهنه که ی (کرده وه، دایه وه).
 تَفَكَّك: لَم يَتَماسك/ کَریه وه، هه لَوه شا، لَیک جِیا به وه، شکا.
 - : ت مفاصلة/ له شی تیک شکا، جمگه کانی لَیک ترازان.
 اِنْفَصَلَ: اِنْفَصَلَ و اِنْحَلَ/ بهریو، تَرازا، کَریه وه، هه لَوه شا، لَیک جِیا به وه.
 - : العَظَم: رَاغَ عَن مَوضِعِهِ/ له جَی چو، له خرتکه چو.
 - : العَبْد: اُعْتَق/ نازاد کَرا، سه ریه ست کَرا.
 - : اِنْفَتَح/ کَریه وه.
 ما - يَفْعَل كذا: ما زال/ هیشتا، هیشتا کو، هیشتا خه ریکه.
 فَك: ضِد رَیط/ کَریه وه، هه لَوه شان، لَیک ترازان، جِیا کَریه وه.

- : الفُز او المسالة مَعْرِفتها/ هه لی هیتنا، زانی.
 - : و اِفْتَك الرَهْن: تَخْلِیصه/ کَریه وه ی رهن، بارمه دانه وه، دانه وه ی رهن.
 - : العَظَم الَّذی عَلِیه الاسنان/ شهیلکه، کاکیله.
 فَكَة النَقود: عَمَلَة صَغِیرَة/ ورده، درای ورده.
 فَكَاكَ الرَهْن: ما يَفْكُ بِهِ الرَهْن/ رهن (کَریه وه، دانه وه)، بارمه دانه وه.
 - : الاسیر: فَدِیَة/ سه رانه، رزگارانه، دیل کَریه وه.
 مَفْكَة البَراغی/ دهرنه فیس، سیانه.
 مَفْكوك: مَحلول/ کَراوه، شل، شل بو، بهر لای، دهرچو.
 تَفَكَّك: عَدَم التماسك/ هه لَوه شان، لَیک ترازان، فَشَوَل بون، لَیک هه لَوه شان.
 اِنْفَكَاكَ: حَلَ/ بهر لای بون، سه رفران بون، جِیا بونه وه، دهست بهردار بون.
 فکری: فَكَّرَ: فَكَّرَ: اِفْتَكَّرَ فِی الامر: تَأَمَّلَ. تَبَصَّرَ/ بیری کرده وه، راما.
 فَكَّرَة: ذُکْرَة/ بیری خسته وه، خسته یه بیری.
 اِفْتَكَّرَ: تَذَكَّرَ/ بیری که و ته وه، که و ته یه بیری.
 فکری: فَكَّرَة: خَاطِر/ یاد، بیر، بیروا، بیروکه، هه لَویتست.
 - : رَأَى/ را.
 - : شَاغَلَ: هَمَّ/ مهراق، بودلی.
 تَفَكَّرَ: تَفَكَّرَ: تَأَمَّلَ/ بیر کَریه وه، راما، تَی پَرامان.
 مُفَكَّرَة: مُذَكَّرَة/ بیر خه وه، تَی بیینی.
 - : جِیب/ دهفتی تَی بیینی، بیر نامه، دهفتی بهر باخه ل.
 - : یَوْمِیَة/ یادنامه.
 فکه: فَكَة: کَانَ طَیِبَ النَفْسِ ضَحْوکًا/ روخوش بو، قوشمه بو، دم به پَیکه نین بو.
 - : تَفَكَّهَ: تَعَجَّبَ/ سه ری سوپما، سه رسام ما.
 تَفَكَّهَ: اَکَلَ الفَاکِهَة/ میوه ی خوارد.
 - : تَلَذَّذَ: تَمَتَّعَ/ بهر لی بو، پَی خوش بو.
 فکه: فَكَاكَ: ضَحْوک/ روخوش، قوشمه، دم به پَیکه نین، کالته چی.
 - : طَیِبَ النَفْسِ/ روخوش، دلخوش، دلخراوان.

فُكَاكَةٌ. تَفْكِيه: مَزَاح / گالته، روخوښی.

فَاكِهَةٌ: ثَمَرَةٌ / میوه.

— الشَّيْءُ: نَار / ناگر.

فَاكِهَانِي: بَانِعُ الْفَاكِهَةِ / میوه فروش.

فَل:

فَلَّ: قَلَّلَ / کولی کرد، کمای کرد.

— الْقَوْمُ: مَزْمُومٌ / راوی نان، شکاندنی، بدپی دان.

تَقَلَّلَ: اِنْقَلَبَ / کول بو، کمل بو.

— الْقَوْمُ: اِنْهَزَمُوا وَ اِنْكَسَرُوا / شکان، رایان کرد،

به‌زین.

فَلَّ: كَسَرَ او ثَمَّ / کول بون، کمل بون، پارچه، له‌ت،

کهرت، مه‌لوه‌شاور.

— مُنْهَزَمٌ / شکاو، به‌زیو.

فُلُول: جَمْعُ فُلٍ / تکه تکه، پارچه، کهرت.

فُلَّ: فُلَّ: نَبَات / یاسه‌مین.

فَقَّلَ الطَّعَامَ: جَعَلَ فِيهِ الْفَقْلَ / ناله‌تی تی‌کرد.

فُقِّلَ: فُقِّلَ / ناله‌ت، بیبه‌ر.

— (احمر) بیبه‌ر سور.

— (اخضر) بیبه‌ر، ده‌لوییبه‌ر.

— (اسود) ناله‌ت.

مُقَفَّل: شَعَرٌ مُجَعَّدٌ / قژی لول.

فَلَت:

فَلَّتْ: اَفَلَّتْ / اَطْلُقْ / به‌ری‌دا، به‌ره‌لای کرد، ترازانی.

— اِنْفَلَّتْ: اِنْطَلَقَ / ده‌ریاز بو، ده‌ریبه‌ری، ترازو.

— تَخَلَّصَ / رزگاری بو، سه‌ره‌راز بو،

به‌ریو، ترازو.

فَلَّتْ: اِفْلَات: تَخَلَّصَ / رزگار بون، به‌ر بون، به‌ره‌لا بون،

ده‌ریاز بون، ترازان.

فَالَت: سَائِبٌ: غَيْرُ مَرْبُوطٍ / به‌ره‌لا، ترازاو.

فَلْتَةٌ: هَفْوةٌ / مه‌له، زه‌له.

— لِسَانٌ / له‌دهم ده‌رچون.

— مِنْ فَلَتَاتِ الطَّبِيعَةِ / مه‌ل کهرت و ریکه‌وتیکی سروشت

و ریڅگار.

فَلْتَةٌ: مِنْ غَيْرِ تَدَبُّرٍ / له‌دهست ده‌رچون، ریکه‌وت.

فَلَج:

فَلَجَ: فُلِّجَ / شقُّ / ډوله‌تی کرد.

فُلِّجَ: فُلِّجَ: اِنْفَلَجَ / اَصِيبُ بِالْفَالَجِ / شه‌پله‌لنی‌دا، کهرت بو،

نیفلج بو، گټی بو.

فَالَجَ: اِسْمُ مَرَضٍ / کهرت، کهرت بون، نیفلجی، شه‌پله.

اَفْلَجَ: مَفْلُوجٌ / کهرت، نیفلج، گټی، شه‌پله.

— : مَتَبَاعِدُ بَيْنَ اَسْنَانِهِ / دان شاش.

فُلِّجَ: فُلِّجَ: نَصَفٌ / نیو، کهرت، له‌ت.

فَلَج:

فَلَجَ الْاَرْضَ: حَرَكْتُهَا / کیلای.

— اَفْلَجَ: نَجَحَ / سه‌رکه‌وت، پیش کهرت، رزگاری بو.

فَلَاخَةٌ: فَلَاحَةٌ / حِرَاثَةٌ / کیلان.

— : مِهْنَةُ الْفَلَّاحِ / وه‌ریزی، جوتیاری.

فُلِّجَ: فَلَاحَةٌ الْاَرْضَ / زه‌وی کیلان، کشت و کال کردن.

فَلَّاح: مُزَارِعٌ / کشتیار، جوتیار، وه‌ریز.

— قُرْوَى: دَنِيَاهُ، لَانِيِي، گوندنشین، گوندی.

فُلِّجَ: رِيْفٌ / لادئ، دئ، گوند.

فُلِّجَ: رِيْفِي / لادئیی، گوندنشین، گوندی.

— : فَلَاحِي / کشتیاری، جوتیاری.

فَلَّاح: نَجَّاحٌ. فَوْزٌ / سه‌رکه‌وتن، پیش کهرت، برنده‌وه.

— : نَجَاةٌ / رزگابون، قوتاریون.

حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ: هَلَمُّوا اِلَى طَرِيقِ الْفَوْزِ وَ النِّجَاحِ / رو

بکه‌نه ریگی سه‌رکه‌وتن و پیشکهرت.

فَالَجَ: مُفْلَجٌ: نَاجِحٌ. فَائِزٌ / سه‌رکه‌وتو، پیش کهرتو، برلوه.

اَفْلَجَ: مَشْقُوقُ الشَّقَّةِ السُّفْلَى / له‌ج (قرنجاو، کهل)،

که‌لوش.

فُلِّجَ: فَلَحَةٌ: شَقٌّ فِي الشَّقَّةِ السُّفْلَى / له‌ج کهل، که‌لوشی.

فَلَذ:

فَلَذَ: فَلَذَ الشَّيْءَ: قَطَعَهُ / پارچه‌ی لی کرده‌وه، لی داپی.

فَلَذَةٌ: قِطْعَةٌ / پارچه.

— : قِطْعَةٌ مِنَ الْكَبَرِ / پارچه‌یک له‌جگر.

فُولَاذ: صُلْبٌ / پولا.

اَفْلَاز: كُنُوزُ الْاَرْضِ / سامان و گنجینه‌ی زه‌وی.

فَلَز:

فَلَزَ: قَبِلَ: جَوَّهَرٌ مِنَ جَوَاهِرِ الْاَرْضِ / گه‌وه‌ریکی زه‌وی،

میتال، کانزا، کانزای زه‌وی.

لا / نا میتال، ناکانزا.

فَلَس:

فَلْسَ التَّاجِرُ: اشتهر / افلاس / چرای نابوتی مهل کرد، مایه
پوچ بو، هه والی نابوتی خوی راگه یاند.
- اَفْلَسَ التَّاجِرُ: عَجَزَ عَنْ اِيفَاءِ مَا عَلَيْهِ / نابوت بو،
هیچی نه ما، سوخت بو.
مُفْلِسٌ: مُفْسِرٌ عَدِيمُ الْمَالِ / نابوت، سوخت، نه دار.
اِفْلَاسٌ: تفلِس / مایه پوچی، نابوت بون، نابوت کردن،
ترشکان.
فَلْسٌ: فِلْسٌ: تَقَدَّرَ ثُحَاسِي / فِلْس، پول.
- السَّمَكُ: قَشْرَةٌ / پوله که ماسی.
فُلُوسٌ: عُمْلَةٌ. نَقْدٌ. مَالٌ / پاره، دراو، مال.
فُلَسْفٌ: تَفْلَسُفٌ: تَعَاطَى الْفُلَسْفَةَ / زانیاریتی،
فهلسه فی (تواند، راگه یاند).
فُلَسْفَةٌ: حِكْمَةٌ / زانیاری، فهلسه فه.
فیلسوف: حَکِیمٌ. مُحِبُّ الْحِكْمَةِ / زانیار، تیگه یشتو،
فهیله سوف، هوشه نگ، بیتول.
فَلَطٌ:
فَلَطٌ: بَسَطَ وَ عَرَضَ / پانی کرده وه.
مَقْلَطٌ: فِلَاطُحٌ / مهل توقیو، پانه وه بو، شیلمی.
فَلَعٌ:
فَلَعٌ: فَلَغَ الشَّيْءُ: شَقَّ / دوکهرتی کرد، دایه ینا، قلیشی
تی کردن، تره کانی.
فَلَعٌ: شَقٌّ / قَلِيش، درز، تره کار، تره ک.
- فَلَغٌ: شَقٌّ فِي الْقَدَمِ / قَلِيشاوی، قلیشی پی، تره کین.
فَلَقٌ:
فَلَقٌ: فَلَقَ: شَقٌّ / له تی کرد، دوکهرتی کرد، تره کانی.
اِنْفَلَقَ: تَفَلَّقَ: اِنْشَقَّ / له تی بو، دوکهرت بو، تهقی، تره کی.
- - الخَشَبُ / درزی تی بو، قلیشا، شهقی برد.
- الصَّبْحُ: ظَهَرُ / رَوژ بوه وه.
بَکَى حَتَّى - / گریا تا تهقی، تا شهقی برد.
فَلَقٌ: شَقٌّ / درز، قلیش شق، تی بون، تهقین، تره کین.
الْفَلَقُ: الْمُحَلَّقُ كُلُّهُ / بۆییتی، جیهان، هه موو دنیا، گیتی.
- : جَهَنَّمَ / نۆزه خ، جهه نم.
- : الْفَجْرُ / تَارِکُ وَ رَوْنٌ، به بیان، به ره به بیان، شه به قی.
فَلَقٌ: فُلُقَةٌ: بَصَفَ الشَّيْءُ / له تی، کهرت، له پ، له تکه.
فَلَقَتَيْنِ / دَوْلَه پ، دَوْلَه تکی.
اِنْفِلَاقٌ: تَفَلُّقٌ / اِنْشِطَارٌ / له تی بون، دوکهرت بون.

- الصُّبْحُ: اِنْتِهَاءُ الظَّلَامِ / تَارِکُ وَ رَوْنٌ، رَوژ بونه وه،
شه به قی دان، گزنگ دان.
مَقْلُوقٌ: مَقْسُومٌ / له تی کراو، له تی بو، دوکهرت.
فَلَقٌ: الْأَمْرُ الْعَجِيبُ / کاری سه رسام کهر.
- فُلُقَةٌ: فُلُقٌ: دَاهِيَةٌ / زیره ک، تیگه یشتو.
فُلُقَةٌ: الضَّرْبُ عَلَى رَاحَةِ الْقَدَمِ / فه لاقه، له بنی پی دان،
دارکاری.
فُلُقٌ: جِيْشٌ عَظِيمٌ / له شکر، سوپا.
- رَجُلٌ - : اَعُوْرٌ / تَاک چاو، کویر.
مُقْلِقٌ: شَاعِرٌ - : مُبْدِعٌ / هَوْنَه ری به به ره وه.
فُلُکٌ:
فُلُکٌ: مَدَارُ النُّجُومِ / کردکار، گهردون، تاکمان.
عِلْمُ الْ - : عِلْمُ الْهَيْئَةِ / گهردون زانی، گهردون ناسی،
تاکمان ناسی.
فُلُکِ: مَخْتَصٌ بِعِلْمِ الْفُلُکِ / گهردون زان، گهردون ناس،
ئه ستییره ناس، تاکمال ناس.
فُلُکٌ: سَفِينَةٌ / که شتی، که من.
فُلُو:
فَلَا: اَفْلَى: سَافِرٌ اَوْ دَخَلَ اِلَى الْفَلَاةِ / چو بۆ چۆله وانی،
رؤیشت بۆ بیابان.
- - : اِفْتَلَى: رَبَّى / به خیزی کرد.
- - : اِفْتَلَى: فَطَمَ / له شیر بریه وه.
فَلَا: فَلَاةٌ: الْمَكَانُ الْوَاسِعُ. صَحْرَاءُ / چۆل، بیابان،
دهشت، چۆله وانی، شوینی کراوه و فراوان.
فُلُو. فُلُو. فُلُو: مَهْرٌ اَوْ الْجَحْشُ الْمَقْطُومُ / نوما، جوانو،
خۆرت، جاش.
فُلَى:
فُلَى: فُلَى رَاسَهُ اَوْ ثَوْبَهُ: ثَقَّاهُمَا مِنَ الْقَمَلِ / نۆزی،
سه ری نۆزی.
- - : نَقَى / پاکی کرده وه.
فَالِیةٌ: خُنْفَسَاءُ رَقَطَاءُ / جۆریکه له قالونچه، قالونچه
سوره.
فَلِین / ته به نۆز.
فَمٌ:
فَمٌ. فَمٌ. فَمٌ / دم، زار.
مَلِیْءٌ اَلْ - / پی به ده م، پی به زار.

فن:

فَنَ الشَّيْءَ: رَزَنَهُ/ رازانديه، جوانی کرد، نارایشی داد.
فَنَنَ الشَّيْءَ بِالشَّيْءِ: خَلَطَهُ/ تیکه‌لی کرد.

- : نَوْع/ همه (چه‌شده، جوری) کرد، بابه‌تی زود کرد.
تَفَنَّنَ فِي الْحَدِيثِ أَوْ فِي عَمَلِهِ: اِسْتَعْمَلَ اَسَالِيبَ
حَسَنَةً/ به شیوه‌ی جوان دواو کرداری کرد، هونه‌رمه‌ندانه
بو له دوان و کرداریا.

- : اِخْتَرَعَ/ دای‌هینا، دوزیه‌وه.

فَنَ: نَوْع/ جور، بابه‌ت، چه‌شن.

- : عِلْمٌ عَمَلِيّ/ هونه‌ر، زانست.

- : صِنَاعَةٌ/ هونه‌ری (پیشه، پیشه‌سازی).

الْفَنُونُ الْجَمِيلَةُ/ هونه‌ره جوانه‌کان.

ال- اَلْيَدِيَّةُ/ پیشه‌سازی، پیشه‌ی ده‌ست، ئیشی ده‌ست.

فَنَى: مُخْتَصَصٌ بِالْفَنِّ/ خاوه‌ن پیشه، پیشه‌ساز، هونه‌رزان.

- : اِصْطِلَاحِي/ هونه‌ری، هونه‌رمه‌ندانه، هونه‌رمه‌ندی.

فَنَانٌ مُفَنِّنٌ. مُفَنِّنٌ: صَاحِبُ فَنٍّ أَوْ الْمُبْدِعُ فِيهِ/

هونه‌رمه‌ند.

- : اَلْحِمَارُ الْوَحْشِيُّ/ کهره‌کئوی، زئیرا.

اَفَانِينَ الْكَلَامِ: اَسَالِيبُهُ وَ اَجْنَاسُهُ وَ طَرَقُهُ/ شیوه‌و

جۆنیه‌تی هونه‌ری دواندن و ویزه‌و قسه‌کردن.

مُفَنِّنٌ. مُفَنِّنٌ: مَنْ كَانَ ذَا فَنُونٍ فِي عِلْمِهِ وَ عَمَلِهِ.

مُسْتَنْبِطٌ/ بلیمه‌ت، هونه‌رمه‌ند، داهینه‌ر.

فند:

فَنَدَ: اَفْتَدَ: كَذَبَ/ به‌درژی خسته‌وه.

- : - : اَخْطَأَ/ به‌ه‌له‌ی دانا.

تَفَنَّدَ: تَكْذِيبُ/ به‌درخسته‌وه، په‌رج دانه‌وه.

فُنْدُقٌ: نُزْلٌ، نُوتِلٌ، مِیواخانه.

فَنَر:

فَنَارٌ: مَنَارَةٌ/ فانوس، روناک کهره‌وه، فه‌نر.

فَنَس:

فَانُوسٌ: نَعَامٌ/ فانوس.

ال- اَلسَّحَرِيُّ/ قوتیله‌ی جادوگر-ی.

فنی:

فَنَى: فَنَى: يَادُ عَدَمٍ/ له‌ناوچو، نه‌ما، فه‌وتا، قه‌لاچو بو،

قپی تن‌که‌وت.

افنی: اَبَادٌ/ ویرانی کرد، قه‌لاچوی کرد، فه‌وتانی.

- : اِسْتَنْفَذَ: اِلْتَهَمَ/ هیچی نه‌هیشت، دواپی مینا، کاولی
کرد.

تَفَانِي: ضَحَى/ خوی به‌خت کرد.

فَنَاءٌ: هَلَكَ/ کاول بو، فه‌وتان، قپی تن‌که‌وتن.

- : اِنْتَهَاءٌ: فَنَاءٌ/ ته‌لویبون، دواپی هاتن، له‌ناوچون.

- : زَوَالٌ/ نه‌مان، سپینه‌وه، دواپوان.

- : مَوْتَ/ مردن.

فَنَاءُ الدَّارِ: صَحْنُ الدَّارِ/ حه‌وشه.

فَانٍ: يَفْنَى: يَفْنَى/ له‌ناوچو، له‌ناوئه‌چن.

- : زَائِلٌ/ کوزاوه، نه‌کوزیتته‌وه، نامینن، نه‌مار.

- : مَائِتٌ/ مردو، کوشنده.

- : هَرَمٌ/ پیر، په‌ک که‌وتو، لئوه‌بو.

لَا يُفْنَى: لَا يَتَلَاشِي أَوْ يَزُولُ لَا يَنْفُذُ أَوْ يَنْتَهِي/

نافه‌وتن، نامری، هیچی له‌تایه‌ت، کورتایی نایه‌ت.

فهد:

فَهْدٌ: حَيَوَانٌ مُفْتَرَسٌ/ پلنگ.

فهر:

فَهْرُسُ الْكِتَابِ: مَحْتَوِيَّاتُ/ ناوه‌رؤک، په‌رست.

فهم:

فَهْمٌ: اِدْرَاكٌ/ دهرکی پی‌ن کرد، تن‌گه‌ی، ریی پی‌ن برد، په‌یی

پی‌ن برد.

- : عَرَفَ/ زانی، تن‌گه‌ی.

فَهْمٌ: اَفْهَمَ: جَعَلَهُ يَفْهَمُ/ تئیی گه‌یاند، پئیی وت.

تَفْهَمُ الْأَمْرُ: فَهَمَهُ شَيْئًا فَشِينَا/ به‌شینه‌یی تئیی گه‌یشت.

تَفَاهَمُوا: فَهْمٌ بَعْضُهُمْ مِنْ بَعْضٍ/ له‌یه‌ک گه‌یشتن، له‌

یه‌کتری گه‌یشتن.

- : عَلِيَ أَمْرٌ: اِتَّفَقُوا/ ریک که‌وتن، پئیک هاتن.

اِسْتَفْهَمَ مِنْهُ عَنْ: سَأَلَهُ/ پرسپاری له‌کرد، لئیی پرسپ.

اِسْتَفْهَمَهُ الْأَمْرُ: طَلَبَ مِنْهُ أَنْ يَفْهَمَهُ/ داواپی کرد که‌ تئیی

بگه‌یه‌نن.

فَهْمٌ: اِدْرَاكٌ/ تن‌گه‌یشتن، هه‌ست پی‌ن کردن، دهرک پی‌ن

کردن، سه‌ر لی (دهرکردن، دهرچون).

- : ذَكَاهُ/ زیوه‌کی، بلیمه‌تی، زینگی، دانایی، ژیری،

موشپاری، تن‌گه‌یشتویی.

سوء - : غَلَطَ فِي الْفَهْمِ/ خراب تن‌گه‌یشتن، تن‌گه‌یشتنی

به‌ه‌له.

فاهم. فهميم: مُدْرِك. ذڪي/ زرينگ، ژير، هوشيار، زانست،
تيگه يشتو.

تفاهم/ له په ځي ته گيشتو.

حُسن ال - وفاق/ ريکي، ريک که ورتن، باش له يک
گه يشتو.

سوء ال - ناکوکی، نارېکي، خراب له يک گه يشتو.

استفهام: سؤال/ پرس، پرسيار، پرسين، پرس کردن.

علامه - پرسپياره، نامراني پرسپيار، پرسه ک.

مفهوم. فهم/ ناشکرا، زانوا، چه مک.

- يفهم. سهل الفهم/ ناسان.

غير مفهوم/ ناديار، نه زنواو.

فهم: سريع الفهم/ زوو تر نه گا، بليعت، زرينگ، دانا،
هوشيار.

فؤاد (في فاد)

قوت:

فات: مضي. انتهى/ رابورد، نه واور.

- مرا/ تېپه پي.

- ذهب وقت فعله/ کاتي به سرچو.

- الشيء: جاوړه/ به جېي هېشت، لږي تر پي پي.

- في الشيء: دخل فيه/ تتي چو، پياچو.

- في الامر: ذهب عنه/ له کيس چو.

- في فلان في كذا: سبقه/ دهست پيشکري کرد، پيش
کوت.

- في ان يفعل كذا/ تېپه پي، له کيس چو.

- ته الفرصة/ هل له کيس چو.

والذي - مات/ نه وي زوی گوزده شت، نه وي چوچو.

قوت: افات: امر/ تتي په پان.

- اضاع/ له کيسی دا.

- ادخل/ تتي خست، پياکود.

تفاوت الشيطان: اختلاف/ جياواز بون، له يک نه چوچو، نور
بون له يک.

- الشخصان: بخالفا/ دواو دز که وتون.

إفتات: إحتلق. إبدع/ دروستی کرد، دای پيتنا.

تفاوت: اختلاف/ جياوازی، جيايی.

فايت: مار. عابر/ تېپه پيو، رابوردو.

- زائل/ نه واور.

قوات الاوان/ به سرچون.

فوج:

فوج: جماعة/ جهله، دهسته، کومه ل.

- قطعة من الجيش/ هيّز، به شيك له سويا، له شکر.

فوح:

فوح الزهر: إنتشرت رائحته/ بونی بلاوکرده وه.

- ت الرائحة: إنتشرت/ بون هات، بون بلاويوه وه.

فوحان. فوحة: إنتشار الرائحة/ بون بلاويونه وه، بون
هاتن.

فور:

فار: على و جاش/ هل چو، چوشی سهند، کولا،

هاته کول.

- الماء: نبع من الارض/ هل قولي، هاته دهره وه.

- . (فار الماء: جعله يقور/ کولانی، ميتايه کول.

- فائره: هاج غضبه/ توبه بو، ناگري گرت، رقی

هه لسا، گري گرت.

فور. فوران: غليان/ کولان، هاته کول.

- . - : جیشان/ هل چون.

فاثر: جاش بالغيان/ نه کولتي.

- : المنتشر الغضب/ توبه، قين گرتو، هل چو.

فوار. يقور: يجيش/ هل نه چن.

مشروبات فوارة/ سارده مته هل چوه.

فوارة: مطفرة/ فواره.

فور: الحالة التي لابطء فيها/ خيبراي، گورج و کولي،

دهست به جيتي.

من فوره. على الفور/ به گورجي، په کسره، زور به

خيبراي، راسته و راست.

فورا: حالا/ په کسره، دهست به جيتي، راسته و خو، دهست

به دهست، دم و دهست.

فورة من الحر: حذته/ نه وي پي گرما.

فورة من الغضب: حذته/ توبه يي کي په کجار رتد.

فورة النهار: اوله/ سهره تاي رتد.

فار. فار (راجع فار)/ مشک.

فوز:

فار به: ظفر به/ برديه وه.

- به: ناله/ دهستی کهوت، پتي گهي.

- من المكروه: نجا / زگار بو، سهرغراز بو.
 فائز: ظافر. ناجح / سرکه‌وتو، پیشکه‌وتو.
 - : مُفْلِح / براوه، ده‌ستکه‌وتو.
 مَفَاژَة: فَلَاة لا ماء فيها / بیابان، شوینی بین تاو، وشکان.
 فَوْز: ظفر / بردنه‌وه.
 - : نَجَاح / پیشکه‌وتن، سرکه‌وتن.
 - : نَجَاة / زگاربون.
 فَوْض:
 فَوْض: اعطاء تفویضاً / ده‌سه‌لاتی دایه.
 - الیه: وَكَلَّ الیه / کردی به وه‌کیلی خۆی.
 فاوَضَ فی الامر: حادثه فیهِ / له‌گه‌لی دوا، گفتوگویی له‌گه‌ل کرد.
 تفاوضوا: تَحَادَثُوا / له‌گه‌ل یه‌ک دوان، گفت و گویان کرد.
 مُفَوَّض: وکیل مطلق التصرف / بریکار، ده‌سه‌لاتدار.
 - : وَظِيفَة فی دائرة الشرطة / قومیسه‌ر.
 المدير الـ / - بریکاری گشتی.
 مُفَاوَضَة: مُدَاوَلَة / گفت و گوردن، وت و ویژ کردن.
 تَفْوِیض: تَوَكُّل / ده‌سه‌لات پیدان، سرپیشک کردن، راسپاردن.
 - مُطْلَق / ده‌سه‌لات دانی گشتی.
 فَوْضَى: ضِد نظام / ناژاره، سه‌ر لَی تَنَک چون، هه‌رکس بۆ خۆی، یاسا نه‌مان، بِن یاسایی، گه‌ره لاوژه، بگه‌ره به‌رده، بگریگر، په‌شویی، گهردهش، ناخۆران و بخۆران.
 فَوْضَوَى: الْمُشَايِع الفَوْضَوِيَّة / ناژاره‌گێر.
 فَوْضَوِيَّة: حالة شغَب بدون سلطة حكومية / ناژاره چیتتی، گه‌ره‌لاوژه، ناخۆران و بخۆران، بِن حکومه‌تی، یاسا نه‌مان.
 اموالهم فَوْضَى بينهم: مُشْتَرَكَة / وه‌ک یه‌کیان (داناهه)، به‌ره‌که‌وئ.
 شركة مُفَاوَضَة: الشَّرْكَاء فیها مُتساوین مالا / وه‌ک یه‌کیان هه‌یه، وه‌ک یه‌ک به‌شتیان.
 فوق:
 فاق: کَانَ اِبرع منه / لیها‌تو تر بو، چالاک تر بو.
 - : زَاد عَن / زۆدتر بو، زیاتر بو.
 - : سَمَا. عَلَا / سرکه‌وت، به‌رز بوه‌وه.
 - : بِنَفْسِه: مات / مرد، گیانی ده‌رچو.

- الى الامر: تَذَكُّرَة / بیرى که‌وته‌وه.
 - : تَفَوَّق: زَل بو، گه‌رده بو، سرکه‌وت.
 - فَوَاقًا: حَزَق: شَهَق / نزگه‌ره‌ی کرد.
 افاق: اِسْتَفَاق من نوم: اِسْتَقْبَل / له‌خه‌وه‌ه‌لسا.
 - : من غفلته: اِسْتَبَه / ناگادار بوه‌وه، هۆشی هاتنه‌وه، وریا بوه‌وه، بیدار بوه‌وه.
 - : من مرض: رَجَعَت الیه الصِّحَة / چاک بوه‌وه.
 - : من إغماء: اِسْتَرْدَ حواسَه / هاتنه‌وه هۆش خۆی، بیدار بوه‌وه.
 - : السَّكْرَان: صَحِيَ / به‌ری‌دا.
 - : عنه النعاس: اَقْلَع / خه‌و به‌ری‌دا.
 فَوْقَ عَلٰی: فَضَّل / په‌سه‌ند تری کرد.
 فائق: مُتَجَاوِز / تَبَه‌رِیو، زۆدتر، به‌ده‌ر.
 - الحَدَّ: مُتَجَاوِز الحَدَّ / له‌سنور به‌ده‌ر، بِن‌سنور.
 - الحَصْر: مُتَجَاوِز الحَصْر / بِن‌شومار، له‌ژماره به‌ده‌ر.
 - الطبیعة. فَوْق الطبیعة / له‌سروش‌ت به‌ده‌ر، له‌سه‌رو سروش‌ته‌وه.
 - الوَصْف: اَعْلٰی من الوصف والبيان / یاس ناکرئ.
 - مُفِیق: مُسْتَفِیق: مُتَقَبِّل / به‌خه‌به‌ر، به‌ناگا، بیدار.
 افاقه: اِسْتِرْدَاد الصِّحَة / چاک بونه‌وه له‌نه‌خۆشی، هاتنه‌وه هۆش.
 - : تَقَبَّل، اِسْتَبَاه / بیدار بونه‌وه، هاتنه‌وه سه‌رخۆ، خه‌به‌ر بونه‌وه.
 تَفَوَّق: سَمُو / سرکه‌وتن، به‌رزیونه‌وه، پیش که‌وتن.
 - : مَهَارَة / لِه‌ها‌تویی، لیها‌تان.
 مُتَفَوَّق: غَالِب / سرکه‌وتو، پیش که‌وتو.
 - : بَارِع / لِه‌ها‌تو، چالاک.
 فاقه: حَاجَة / پَتِیستی، نه‌بونی، هه‌ژاری، رۆژی ره‌ش.
 فَوَاق: حَزَوَقَه شَهَقَة / نزگه‌ره، هه‌نسک.
 - المَوْت / هه‌نسکی مردن، سه‌ره‌مه‌رگ.
 فَوْق: ضِد تَحْتَ / سرکه‌وتو، سه‌ره‌وه، ژۆد، ژۆدو.
 - : عَلٰی / له‌سه‌ر، له‌ژۆر.
 - : (زید او اکثر) زِیَاتَر، پتر.
 - : (افضل) بَاشَتَر، چاک‌تر.

- : زیادة على / سهره پای.
 - الريح: مقابل الريح / بهر هوا، روه ویا.
 - العادة: غیر عادى / استثنائى / تاییه تی، جیاواز سهراسا.
 - الطاقة و الاحتمال / له وزه به دهر.
 - الطبيعة: خارق الطبيعة / له سروشت به دهر.
 - فما : و (زید) زودتر، زیاتر، پتر، له وه زیاتر.
 قول:
 قول: نبات / باقله.
 فوه:
 فاه. تَفَوَّهَ / نَطَقَ / وتی، قسه ی کرد، دوا، ناخاوتی.
 فوه. فاه. فیه: فَمَ / دم، زان.
 فو (الجمع افواه) احد الاسماء الخمسة. نقول فُوهُ.
 فاه، فیه. اى فَمُهُ. فَمَهُ. فَمِهِ / دهمی، زاری، دهمه کی.
 سقط لَفِیه: لوجه / به دهما کهوت، به سهر دوما کهوت، له به وریو کهوت.
 فُوْهُ. فُوْهُ: فُوْهُ: فَنَحَّةَ / دم، کون، دهرگا.
 - - البرکان / دهمی ناگرپژین.
 فُوْهُ الناس: تَکَلَّمُهم بالغیبة / پاشمله قسه کردن، دم دریزی.
 فُوْهُ: فَمَ / دم، دهرگا.
 مَفُوْهُ: بَلِغَ / زمان رهوان، رهوان بیژ، به دهم و پل، پاراو.
 شراب - : مُطَبَّبٌ بِالْأَفْوَیةِ / مہی (تام دراو، یون و بهرامه خوش).
 افواه. افوايه: توابل / به مارت.
 فُوْهُ. فُوْهُ: عروق الصباغین. نبات يستعمل للصبغ /
 خمی سور.
 فی:
 فی: حرف جَزَ / له.
 - : عِنْدَ (للتوقيت) مثلا قمت فی الصباح / مهستام له کاتی به یانیدا.
 - : لأجل او بسبب. عوتب فی ذنبه / (به هوی، له بهر) گرتاهه کی سزاسرا.
 - : امام. قُلْتُ ذَکَ فی وَجْهه / رویه پوی پیم وت، له روی خزیدا وتم.

- : للإستعلاء. إرتفع فی الهواء / بهرزبوره وه، چو به مهوادا.
 - : عَنْ. تَکَلَّمَ فی الموضوع / دهریاره ی باسه که لوا، له باسه که دوا.
 - : مَعَ. جاء فی القوم و قمت شروق الشمس / هات له که لیاندا، له که لَ خورمه لاتا مهستام.
 - : اِلى. رَدَّ يَدَهُ فی جیبه / دهستی (برده وه بۆ گیرفانی، خسته وه گیرفانی).
 فاء:
 فاء. افاء: رجع / گه پایه وه.
 - - : اخذ / وهری گرت، بردی.
 افاء: ارجع / گه پایه وه، بریده وه.
 إستفاء: رجع / گه پایه وه.
 - : جمع. اخذ / کوی کرده وه، وهری گرت.
 فَيَّ الشَّجَرُ: ظَلَّلَ / سیبهری کرد.
 تَفَيَّ الشَّجَرُ: اسْتَظَّلَ بِظِلِّها / له سیبهریا دانیشیت.
 فینه: رجوع / گه پانه وه،
 إستفاء: جمع. اخذ / وه رگرتن، کو کردنه وه.
 فَيَّ: ظَلَّ / سیبهر.
 فیح:
 فاح: اِنْسَعَ و اِنْتَشَرَ / بلاویوره وه، تهنیه وه، فراوان بو.
 - الدم: اِنْصَبَّ / خوین رزا، خوین هات.
 - ت الرائحة: اِنْتَشَرَتْ / بلاویوره وه، بونه که بلاویوره وه.
 افاح الدماء: سفکها / خوینی رزان.
 فَيَح: بَدَدَ. شَتَّتَ / بلاوی کریره، په پره وازه ی کرد، په رته وازه ی کرد.
 فَيَح: فَيَح: سَعَةً / فراوانی، بلاوی، گه وره یی.
 فیهاء: واسعة / فراوان، بلاو، گه وره.
 فَيَّاح: واسع / فراوان، به ریه رلا.
 بَحْرٌ - واسع / دهریای پان و به رین.
 رَجُلٌ - : فَيَّاضٌ بِالْعَطَاءِ / دهست بلاو، به خشنده.
 فید:
 فاد المال له: ثَبَّتَ / بوی بو، بۆ نهو بو، بهو بپا.
 - ت له فائدة: حَصَلَتْ / وهری گرت، دهستی کهوت.
 افاد: نَفَعَ / سودی گه یان، که لکی گه یان.
 - : دَلَّ علی مَعْنى / نه وه ی گه یان، به مانای، واته.

- : عَرَفَ. اخْبَرَ. قَالَ/ وِتِي، پِئِي وِت، رايگه يان.
 - : اسْتَفَادَ. اَفَادَ مَالاً: رَوَّحَ/ قازانجي كرد، سوبو كه لكی وهرگرت.
 - : عِلْمًا: اِكْتَسَبَ/ فِتْرِيو، تَرگه يشت.
 - : مُنْفَعَةً/ كهك، سود، بایهخ، فِهري، سایه.
 - : ثَمَرَةً/ بهر، بهرهم.
 - : رَوَّحَ/ قازانج، سود.
 - : اِفَادَةً: نَفَعَ/ كهك و سود گه يانندن.
 - : خَطَابَ/ وِتَن، راگه يانندن.
 - : مَقَادَ الكَلَامِ: مَقْصِدَهُ/ مه بهست، واتا، مانا، ناوهرؤك، پورخته ی وته.
 - : مُفِيد: نَافِع/ بهكهك، كهكدار، بهسود، سوددار، بهفهي، سایه دار.
 - : مُرَّحَ/ قازانجدار، به قازانج.
 - : مُسْتَفِيد: مُنْتَفِعَ/ سودمند، سوبوه رگرتو.
 - : فَيْض: فَاض: اِمْتَلَأَ وَ طَفَّحَ/ پِپِبو، لِيِي رِئَا، لِيِيِي كرد، سه رِپِئِيِي كرد.
 - : كَثُرَ/ زَوْدِبو.
 - : اَلْهَزُّ عَلَى الْمَكَانِ: اَغْرَقَ/ لَافَارِي هِيَتَا، داي پِوَشِي.
 - : اَلْخَبَرُ: شَاعَ/ بِلَويوه وه، ده ماو دهم كهوت.
 - : يَمَكْنُونُ صَدْرَهُ: بَاحَ به/ دِرَكَانِي، ده رِپِپِري، هه لِيِي رِشْت، نه وي له دَلِيَا بو هه لِي رِشْت.
 - : صَدْرُهُ بِالسَّيْرِ: لَمْ يَطْلُقْ كَتْمَهُ فَبَاحَ به/ خَوِي بُو نه گيرا، چي پِپِ بو هه لِي رِشْت، دِرَكَانِي.
 - : مَاتَ/ مرد.
 - : تَ رَوْحَهُ اَوْ نَفْسَهُ: خَرَجَتْ/ گِيَانِي (دهرچو، دا).
 - : اِفَاضَ الدَّمَعَ: سَكَبَهُ/ فَرْمِيَسْكِ رِئَان.
 - : الْمَاءُ: صَبَّأُ/ تَارِي رِئَان.
 - : الْإِنَاءُ: طَفَّحَهُ/ پِپِي كرد، لِيِي رِئَان، سه رِپِئِيِي كرد.
 - : بَكَلَمَةً: تَكَلَّمَ/ وِتِي، نَوَا، قَسِي كرد.
 - : فِي الْحَدِيثِ: اَطَالَ فِي الْكَلَامِ/ دِرِئِئِي پِپِدا، زَوْدِي وِت.
 - : مَا - بَكَلَمَةً: مَا نَطَقَ بِكَلَمَةٍ/ نَقِي نه كرد، وِرْتِي له دهم نه هات.
 - : اِسْتَفَاضَ: شَاعَ وَ اِنْتَشَرَ/ بِلَويوه وه، ده ماو دهم كهوت.

- : الْمَكَانَ: اِتَّسَعَ/ فِرَاوَان بو.
 - : الْقَوْمُ مِنَ الْمَكَانِ/ اِنْدَفَعُوا مِنْهُ وَ تَفَرَّقُوا/ لِيِي ده رچون، بِلَويوه يان لِيِي كرد.
 - : فَاِئِضُ: جَارِي/ له بهر رِئِيِيو، هه لَسَاو.
 - : وَافِرَ: كَثِيرَ/ زَوْدِ، زه بهند، فره.
 - : مُفْرَطَ/ له راده به دهر، زَوْدِتر.
 - : زَائِدٌ عَنِ الْحَاجَةِ/ له پِئِيِيست زِيَاتر.
 - : فَيْضُ: كَثْرَةٌ. وَفَرَةٌ/ زَوْدِي، لِيَشَاو.
 - : فَيْضَانُ: طَوْفَانُ/ لَافَار، لِيَشَاو.
 - : جَنَازَةٌ/ جه نازه.
 - : غِيْضُ مِنْ - : قَلِيلُ مِنْ كَثِيرَ/ كم له زَوْدِ.
 - : فَيَاضُ: كَثِيرُ الْمَاءِ/ زَوْدِ تَاو.
 - : رَجُلٌ - : جَوَادُ/ ده ست بِلَاو، به خَشْتنده.
 - : فَيْضُ: فَاظَ مَاتَ/ مرد.
 - : تَ رَوْحَهُ اَوْ نَفْسَهُ: خَرَجَتْ/ گِيَانِي دهرچو، گِيَانِي دَا، هه تَاسِي بَرَا.
 - : فَيْضُ: مَوْتُ/ مردن، له ناوچون.
 - : فَايِظُ: فَائِدَةُ الْعَمَالِ/ سود، فايظ، سه له م.
 - : فِيلُ: قَالَ: اَخْطَا/ هه لِيِي كرد، به هه لِي دَا چو.
 - : فَيْلٌ رَأْيُهُ: خَطَاأَ/ هه لِيِي پِپِ كرد، به هه لِيَا بَرْد.
 - : فَائِلُ: خَاطِيءُ الرَّأْيِ/ گَفْتَارِ هه لِي، هه لِي.
 - : فِيلُ: حَيَوَانُ ضَخْمُ/ فِيل.
 - : سِنُ الْ- عَاجُ/ شَفَرِي فِيل.
 - : فَيْئَالُ: صَاحِبُ الْفَيْلِ/ فِيلِه وان.
 - : فَيْلِقُ: الْجَيْشُ الْعَظِيمُ/ له شُكْر.
 - : فَيْنُ:
 - : فَيْئَتَةٌ: حِينُ وَ سَاعَةٌ/ كَات
 - : بَيْنَ الْ- وَ الْفَيْئَةِ. فَيْئَتَةٌ بَعْدَ فَيْئَةٍ: حِينًا بَعْدَ حِينٍ/ تَاوِيه تَاو، جَارِيَار، تَاوِيه تَاوِيِي.

قائمة:

فامض (في قص) فامض
فامض (في قص) فامض
فامض (في قص) فامض

000

قیج:

قَبِج: طائر/ کور.

انشی ال - / چیل.

قیج:

قَبِج: کان قبیحا. ضِد حَسَن/ ناشیرن بو.

قَبِج: صَیْرَه قبیحا/ ناشیرینی کرد.

- علیه فعله: بَيَّن قُبْحَه/ سه رزه نشتی کرد، تانوتی

لوتدا، کرده وه قوڑه کانی دهرخست.

إِسْتَقْبَحَ الشَّيْءَ: عَدَهُ قُبْحًا/ لای ناشیرن بو، به

ناشیرینی دانا.

- ضِد إِسْتَحْسَن/ به دلی نه بو، لای خراپ بو.

قُبْح: قَبَاحَة (فی القول أو الفعل أو الصورة): ضِد

الحَسَن/ ناشیرین، قسه ی ناشیرین، کرده وه ی ناشیرین،

شیوه ی ناشیرین، ناپه سهند.

قُبْحًا لَهُ: یُبْس/ ره زای خواته وه.

قُبْح: ضِد حَسَن/ ناشیرین، قسه و کرده وه ی قوڑو ناشیرین.

- الْمُظْطَرُ: نَیْسَك (قورس، گران)، ناشیرین،

دهه جان.

- : شافن/ نابروهه.

- : بَذِيء/ چه پل، پیس.

- : سَفِيه/ دهم شی، خوئی، له وچه، لاپله رسه نگ.

قبر:

قَبْر: دَفَن/ ناشتی، خستیه چاله وه، کردی به زَیَر

خو له وه.

قَبْر: مَدْفَن/ گوبن گلکز، زَید.

- : دَفَن/ ناشتن.

- رمزی/ نزرگه، جَن نزرگه.

مَقْبَر: مَقْبَرَة. مَقْبَرَة: موضع القُبور/ گوبستان.

قُبْرَة. قُبْرَة: قُبْرَة: طائر/ کلاوکوپه، کلاونه.

قبس:

قَبَس: إِقْتَبَسَ مِنْهُ النَّارُ: أَخَذَهَا شُعْلَةً/ ناگری لَ وَهرگرت.

- : النَّار: (اوقدها) دای گرسان، ناگری کرده وه.

- : الْحَمَى: اصیب به/ تا گرتی، توش بو.

- : الْعِلْم: تَعَلَّمَ/ فِیَر بو، فِیَری زانیاری بو.

إِقْتَبَسَ عِبَارَةً: نَقَلَهَا/ لیوه ی وه رگرت، وه ک نو نویسه وه.

- مِنْ الْعِلْم: إِسْتِفَادَ/ سود وکالی له زانیاری وه

وه رگرت.

قَبَس: مِقْبَاس: جَذْوَة/ تَوَزَّيْكَ ناگر، پشکو، سکل،

پزیسک.

إِقْتَبَاس: تَعَلَّمَ و إِسْتِفَادَة و نَقَلَ/ وه رگرتن،

لی وه رگرتن، فِیَر بو.

مِقْبَاس: موضع الخطب المشتغل/ ناگردان.

قبض:

قَبْضُ الشَّيْءِ و عَلَيْهِ و بِهِ: اَمْسَكَ/ گرتی.

- : قَبْضٌ: قَلَصَ/ کرژی کرد، مینای وه یه ک،

ته سکی کرده وه، قوچانی، گوشی.

- : بَطْنُهُ: اَمْسَكَ/ سکی (دهرنه چو، ناره حهت بو،

قه بز بو)، گرتی کرد، توشی گرفت بو.

- : صَدْرُهُ: غَمَّ/ په ست بو، په ژاره دای گرت، سنگی

هاته وه یه ک.

- : الْعَال: أَخَذَهُ/ وه ی گرت.

- : عَلَيْهِ: الْقَى الْقَبْضَ/ گرتی، به ندی کرد، به ند کرا، گیرا.

- : إِلَهُ: اَمَاتَهُ/ خوا بردی وه، مرانی، مرد.

- : عَنِ الشَّيْءِ: إِمْتَنَعَ عَنْ اِمْسَاكِهِ/ نه ی گرت،

به ری دا.

قَبْضُ الْعَالِ فُلَانًا: اَعْطَاهُ/ دایه، پاره ی (دایه، پئ دا).

- : وَجْهَهُ فَنَقَبْضٍ: تَكَثَّرَ فِي عِبَاسٍ/ مَوْن بو،

روی گرز کرد، دهم و چای دا به یه کدا.

قَبْضٌ: مَاتَ/ مرد.

- : الْمَرِيضُ: اَشْرَفَ عَلَى الْمَوْتِ/ هاته سه ر (گیان

دان، سه ره مرگ)، که و ته گیانه لا.

تَقْبِضٌ: اِلْقَبْضُ: تَقَلَّصَ/ کرژی بو، هاته وه یه ک،

کوبوه وه.

- : الْبَطْنُ: اَمْسَكَ/ دهرنه چو، قه بز بو،

توشی گرفت بو.

- : إِلَيْهِ: وَثَبَ/ قه له م بازی یو دا، نامبازی بو.

إِلَهُ يَقْبِضُ وَيَبْسُطُ: يَضِيقُ وَيُوسِعُ/ خوا دهر و

دانه خا و نه کاته وه.

إِقْبِضْ صَدْرَهُ: اِنْفَمَّ/ په ستی دای گرت، سنگی هاته وه

یه ک، هاته مینی دای گرت.

قَبْضٌ: مَسَكَ/ گرتن.

- ثَقُلُص / كُرْز بون، هاتنه ویهك، گوشران.
 - البَطْن: إمساك / سك دهرنه چون، قه بزی، گرفت، گیرای.
 - المال: إستلام / تناول / وهرگرتن.
 - يوم الـ - - - الأجور: إستلام الأجور / رۆژی
 - موجه وهرگرتن.
 - قَبْضَة: مَسْكَة / گرتنیک.
 - : مِلْيَة الْكَفْ / پر به چنگ.
 - الید: جُمْع الید / مشت کوله، مشت.
 - : مَقْبَض: ید / دهسك، قوف.
 - فی قَبْضَتِهِ: فی ملكه / لایه تی، لای خویه تی.
 - فی قَبْضَة یدِهِ: تحت سلطته / له ژیر دهستیایه، له بن
 - دهسه لاتیایه.
 - قابض: مُتَسَلِّم / وهرگر.
 - : علی: هاسك / گرتویه تی.
 - : دَوَاء قابض / دهرمانی (گرفت، گیرای).
 - الأرواح: عِزرائیل / گیان کیش، نیزائیل، عیزرائیل.
 - إنقباض: ثَقُلُص / كُرْز بون، هاتنه ویهك، گوشران.
 - البَطْن: إمساك / سك دهرنه چون، قه بزی، نارهه تی سك، گرفت، گیرای.
 - الصدر: هموم / پهستی، په ژاره، سنگ تنگی، ماته مینی.
 - مُنْقَبِض: مُتَقَبِّض / كُرْز، كُرْز بو، هاتوه ویهك.
 - الصدر: مَقْبُوض: مهموم. مَقْم / پهستی، په ژاره دار، دل زار، دل تنگ.
 - مَقْبُوض: مُسْتَلَم / وهرگیر، گه یشتو.
 - : علیه: محجوز / گیرای.
 - مَقْبَض: مَقْبَض: ید / دهسك، قوف، مشتق.
 - قبط:
 - قَبْط وَجْهَهُ: قَطْب / روی گرز کرد، دم و چاوی دا
 - به به کدا، مَوْن بو، برۆی هینایه ویهك.
 - قبط: قَبْط: اقباط: نَصاری مصر / گاورد کانی میسر.
 - قبط:

قَبَعَ الْقَنْفُذُ: ادخل راسه فی جلده / ژیشك خوی
 گرموله کرد، سهری کرده وه (به له شیا، به ناوا).
 - راسُهُ: ادخلَهُ فی ثوبِهِ / سهری کرده وه به ناو
 جله کانا.
 - : جِثْم / هه لَنِشْت، خوی (مه لاس دا، یوسه دا).
 - فی مَفْزَلِهِ او مكانه: إِنْزَوَى / په نای گرت، خوی
 تریك كرت، لا تریسكه ی بهست.
 - ت المرأة: إِسْتَقَرَّتْ / خوی داپوشی.
 - الرجل: صاح / هاواری کرد، قیرانی، قیرانی.
 - الخنزیر و الفیل: صَوَّت / زریکانی، مپه ی
 لیوه هات، مرقانی، مرقانی.
 - عن اصحابِهِ: تَخَلَّف / دواكهوت، به جی ما.
 - فی الارض: ذَهَبَ فیها / خوی کرد به ناو زه ویدا،
 سهری خوی کرد به کونا.
 - : إِقْتَلَع. نَزَعَ / دای کهند، دای مالی.
 - قُبْعَة: غِطَاء للرأس / شه بقه.
 - قُبَاع: خنزیر / به راز.
 - : جَبَان / ترسنوك.
 - قُبِعَ: قُبَاع: قَنْفُذ / ژیشك.
 - قُنِعَ: بوق / كه په نا، بوقی.
 - قبق:
 - قبقاب: حِذَاء خشبی / قاقپاپ.
 - قبل:
 - قَبْلَ: تَقَبَّلَ / أَخَذَ / وهریگرت.
 - الكلام: صَدَقَهُ / بپوای کرد، باوه پی کرد،
 سه لامانی.
 - الأمر: رَضِيَ بِهِ / قایل بو، پی قایل بو، قبولی کرد.
 - الأمر و الكلام: ادَّعَن / ملی دا، ملی دریژ کرد،
 گوی رایه لی کرد، ملی شو پر کرد.
 - قَبْلَ: قَبْلَ الْوَقْتِ: إِقْتَرَبَ / کات، نریك بوموه، نهونده ی
 نه ماوه.
 - اقْبَلْ الیه: (اتی / هات، هات بۆ لای، به ره روی هات.
 - علی الأمر: باشر / دهستی پی کرد، دهستی دایه،
 بیاری کردنی دا.
 - المحصول: كَثُرَ / اتی بغلة کثیره / به ره می زوری
 هینا، به ره م زور بو.

- ت عليه الدنيا: نَجَحَ. صَارَتْ مَوَاتِيَّةً / سرکوت،
 بوی لوا، دهری خوشی لیکرایه وه.
 قَبْلَ: بَاسَ. لَثَمَ / مچی کرد.
 - سَارَ جُنُوبًا / به رهو باشور ری.
 قَابِلَ: وَاجَهَ / به رهو رو بوه وه، به رهنکاری بو، به رهو
 روی وه ستا، دیده نی کرد.
 - : کَانَ اَمَامَهُ / له به رده میا بو.
 - : لَاقَى / پَتِي (گهی، گه یشت)، توشی (بو، هات)،
 به ره رهنکاری بو.
 - : الْفِعْلُ بِمَثَلِهِ / وه توشی کرد، داش به داشی
 کرد.
 - الشَّرَّ بِالشَّرِّ / خرابه به خرابی کرد.
 اِقْتَبَلَ: رَجَعَ مِنَ الشَّرِّ إِلَى الْخَيْرِ / گه پایه وه، له خرابه
 روی کرده چاکه.
 - الْأَمْرُ: اِسْتَنْفَذَهُ / دهستی پِن کرده وه، تَن هَل چوه وه.
 تَقَبَّلَ: اخَذَ / وهی گرت.
 - : اِسْتَجَابَ / قَابِلَ بو، بدلی بو، قبولی کرد.
 تَقَابِلَ الرِّجَالانَ: اِلْتَقِيَا / به رهنکاری یه ک بون، (پیک،
 به یه ک) گه یشتن، توشی یه کتر بون.
 اِسْتَقْبَلَ: لَاقَى / پَتِي گه یشت، له کالی کوبوه وه.
 - : وَاجَهَ / رویه روی بو، بینی، دیده نی کرد.
 - الرَّجُلُ: اَقْبَلَ مَخَوَةً. رَحَّبَ بِهِ / پیش وازی
 کرد، به رهو پیری جو، به پیری وه جو.
 قُبُولُ: ضِدَّ رَفُضٍ / په سهند کردن.
 - : رَضَى / قَابِلِ، قَابِلَ بون، به دل بون، قبول
 کردن.
 - : اخَذَ / وه رگرتن.
 - : اِسْتَعْدَادُ / ناماده یی.
 - : تَرَجَّبَ / پِيشوآزی، به پیره وه چون.
 - : اِقْبَالَ. يُسْرَ رَفَاهِيَةً / خوشی، بون، کامه رانی.
 قَابِلُ: ضِدَّ رَافِضٍ / قَابِلِ.
 - : قَادِم. آتٍ / هاتو، داهاتو.
 - : اِنْ يَكُونُ (او یصير) / نَهْشَن، شیان، گونجان،
 رهنکه، له وانه یه بین.
 - : لَكَذَا: عَرَضَةً / له / نَهْشَن بۆ.
 - : مُؤَدَّ / مامانی پیاو.

- : قَابِلَةً: وِعَاءٌ / دهفر، قاپ.
 قَابِلَةٌ: مُؤَدَّةٌ / مامان، مامانی نافرته.
 - : قَادِمَةٌ. اللَّيْلَةُ الْقَادِمَةُ / داهاتو، شهوی داهاتو،
 ناینده.
 قِبَالَةٌ: صِنَاعَةُ التَّوْلِيدِ / مامانی.
 قَابِلِيَّةٌ: اِسْتِعْدَادُ / توانایی، توانست، توانا، ناماده بون،
 لایهاتویی.
 - : مِثْلُ / ناره نو، ناماده یی.
 - : شَهِيَّةٌ / ناره نو، دل (بردن، تَن چون).
 - : اِقْبَالَ: مَجِيءٌ / هاتن.
 - : اِقْتِرَابُ / نَزِيك بونه وه.
 - : يُسْرَ / خَوْشِي، بون، خَوْش گوزه رانی،
 به رفره یی.
 - : رَوَاجُ. طَلَبُ / بازارِ گرمی، خواست.
 علیه - : رَاجِحُ. مَطْلُوبُ / بازارِ گرمه، خواست و
 داوای له سهره.
 اِقْبَالًا و اِدْبَارًا: جِيئَةً و ذِهَابًا / هاتن و چون، نهم
 سهره نو سر کردن.
 اِسْتِقْبَالُ: لِقَاءُ / پِيك گه یشتن، پِيش وازی، به پیره وه چون.
 - : مُسْتَقْبَلُ: غَيْرُ الْمَاضِي وَ الْحَاضِرِ /
 ناینده، داهاتو، له مه و دو، دواړځ.
 غُرْفَةٌ اِل - / رُدِّي (میوان، پِيشوآزی، پِيك گه یشتن).
 یوم اِل - / رُدِّي (پِيك گه یشتن، پِيش وازی).
 مُقْبِلُ: قَادِم. آتٍ / هاتو، داهاتو.
 الشَّهْرُ اِل - / مانگی داهاتو، مانگه کای تر.
 مِتَقَابِلَانِ: مِتَقَابِلَانِ / پِيك گه یشتو.
 - : وَجْهًا لَوَجْهٍ / به رامیه ر یه ک.
 مَقْبُولُ: قَبِلَ / په سهند، په سهند کراو.
 - : يُقْبَلُ / په سهند نه کړی.
 - : مُرَضٍ / قَابِلَ کَر، باش.
 - : مَعْقُولُ / به جِن، ماقول.
 عُدْرُ - / بِيَانَوِي به جِن.
 غَيْر - / نَابِهْجِن، نَاجِيزَه، نَپَه سهند، نَماقُول.
 قَبْلُ: نَقِيضُ بَعْدٍ / پِيش، به ر له.
 - : كَذَا: ضِدَّ بَعْدٍ / پِيش، له پِيش، له مه و به ر.
 - : ذَلِكَ. قَبْلُذِّ / له رهو پِيش، له پِيش ترا.

قَبْنٌ: / ان / پیش نه‌وی، بهر له‌وهی.
 مِن - من دى قبل: سابقاً / له پېشدا، پېش نیسته،
 بهر له نیسته، هر زو.
 تابع: ما قبله / له‌سره پېشتره.
 قبالة: تجاه / له پېش، له‌برده‌م، بهرامبر.
 مقابل: امام. تجاه / بهرامبر.
 - : بَدَل / بری، حیاتی، له جیاتی، له جیگى.
 فى - ذلک / له جیلاتی، له جیگى، له بری، له جیى.
 مقابلة: ملاقة / پیک گېشتن، کړیون‌وه، چاوپې‌ک‌وټن،
 بیده‌نی.

- : مقابلة / به‌راورد، به‌راورد کردن.
 مُقْتَبِل: مُطْلَع / سهره‌تا، تاف، هه‌په‌ت.
 - العمر. - الشباب: عنفوان / (سهره‌تا،
 هه‌په‌ت) لای، سیره‌ی گه‌نجی.
 قَبْل: ضد مؤخر / پېش، له پېش.
 مُسْتَقْبِل: واجهة / به‌رامبر، به‌رده‌م، پېش دهم.
 - : مُسْتَقْبِل: الزمن بعد الحاضر / دواىی،
 دواړو، دواىین، ثابنده.

مُسْتَقْبِل / پېشوازی، به پېره‌وه چو.
 قَبْل: مقدرة. طاقه / توانا، وړه.
 لى قَبْلَه دَين: عنده / قه‌رېم لایه‌تى، وام لایه‌تى.
 قَبْل. اتانى مِنْ قَبْلَه: مِنْ عِنْدَه / (له لایه‌نی‌وه، له لای
 نه‌روه) مات.
 قَبْلَه: قَبِيلَه: الجهة التي يُصَلَّى نحوها / قبيله،
 روتیکردن له‌کاتى نوږدا.
 - الانظار / سهرنج راکېشه‌ر.
 قبلي: جهة الجنوب / باشور.
 قبالة: مسئولية / به‌رپرسيارى.
 - : عقد. إتفاق / رنک‌وټن نامه، په‌يمان.
 قبيل: ضامن / ده‌سته‌به‌ر.

من - كذا: على سبيل كذا / لهو بابه‌ته.
 من هذا الى - : مثل هذا. من هذا الخصوص / وه
 نه‌مه، له‌م بابه‌ته، له‌م روه‌وه، له‌م پړيه.
 قبيلة: عشيرة / موز، عه‌ش‌ره‌ت، خيڼ.
 قبيلة: بوسه. لثمة / ماچ.
 قَبْن: /

قَبْنٌ: وَزَنَ الْقَبَانُ / قه‌پانی کرد، دای له قه‌پان،
 کڅشای، ترازوی کرد.
 قَبَان: ميزان القَبَان / قه‌پان، ترازو.
 قَبَائَة: أُجْرَة الْوَزْن / کرئ قه‌پان.
 - : عمل القَبَانِي / قه‌پانچیتى.
 قَبَانِي: مُقَبِّن / قه‌پانچى.
 قَبُو: /
 قبا السَّقْف: عقده / چنى، به‌خشت چنى، داره‌پای کرد،
 سهریگرت.
 - : قَوْس / که‌وانه‌یى کرد، چه‌مانیه‌وه.
 قَبُو: سَقْف معقود البناء / بنمېچى به‌خشت چنراو،
 گومه‌زى، گومه‌تى.
 قَبْوَة: القَبو الصغير المستطيل / کړپچه.
 قَبَاء: ثوب يُلبَس فوق الثياب / سهرجل، که‌وا.
 قَاب: قَبَاء: مقدار / بې، تَوَزَن، هه‌ند، نه‌خت
 قَاب قَوْسَيْنِ و قَبَاء قَوْسَيْنِ. مقدار قَوْسَيْنِ: كناية عن
 القريب / زَوَد نَزِيك، ماوه‌ی دو که‌وانه بُو نَزِيكى.
 قَت: /
 قَت: كَذِب / درؤى کرد.
 - : قَتْل / که‌مى کرده‌وه.
 قَتْلُ الْكَلَام: نَقْلَه على جهة الكذب و الفساد / پټ‌وه‌ی
 (نا، هه‌ل به‌ست).
 إقْتَت: إِسْتَأْصَلَ / ریشه‌کڅشى کرد، له‌بن هه‌ل‌کې‌کند.
 قَت: كَذِب / درؤ، هه‌لبه‌سراو.
 قَتَات قَتَوْتَ: نَمَام. واش / پاش مله باسکه‌ر، پټ‌وه‌نه‌ر،
 بوختان کر.
 قَتَب: /
 قَتَب: قَتَب: رَحَلَ الدَّابَّة / بار، کوچ و بار، ره‌خت.
 قَتَر: /
 قَتَر. قَتَر. أَقْتَر على عياله: ضَيَّقَ عليهم فى النِّفَقَة /
 ده‌ستى لى گرتنه‌وه، به‌ده‌ستنده به‌خیوى کردن.
 أَقْتَر: قَلَّ ماله / ده‌ستى کورت بو، هه‌ژار کورت، هېچى نه‌ما.
 قُتِرَة: ضيق العيش / ده‌ست کورتى.
 قُتِر. تَقْتِر: تضيق فى النِّفَقَة / ده‌ست گرتنه‌وه،
 ده‌ستنده.

قحَب:

قَحْب: سَعْل/ كوكى.

قاحل: قَحْل قَحْل: يابس/ وشك، وشكه وهبو، بِنَـاَو، گپوئ، ديمه روك.

قَحْل: قَحْلَة: يَبُوسه/ وشكى، بِنَـاَرانى.

قحَم:

قَحَم فى الامر: تَقَحَّم الامر: اِثْدَفَع وثورط. رَمى بنفسه بدون رويّة/ خوى تَن فريدا، خوى توش كرد، كويزانه خوى تيوه تالان.

قَحَم: اقَحَم فى الامر: دَفَع. ادخله فيه من غير رويّة/ توشى كرد، تتي فريدا، كويزانه تيوهى گلان.

اقْتَحَم الامر والشىء: اِندَفَع فيه/ خوى تَن هارويشت، بوى چو.

المكان: هجم عليه: اطبق عليه/ په لامارى دا، خوى تَن هارويشت، داگيرى كرد.

قَحْمَة: الامر الشاق/ كار گران.

مَهْلَكَة: مه ترسى، به لا.

مِقْحام: خَوَاض النشائد/ جه ريزه، سه ركش، نه ترس، تازا.

قحو:

قُحْوان. اقحوان اصفر: بابونج/ به بيون، نيزگسه دروزه.

قرقوز/ مه ميشه به هار.

قد:

قَدَّ. قَدَّد. اِقْتَدَّ الشىء: قطعه مُستاصِلاً/ برى، له بن دهري هيتا.

الـ شىء: قطعه طولاً/ داي هيتا، به دروژى بريوه.

الكلام: قَطْعَة/ قسه كى برى.

قَدَّد اللحم: جعله قطعاً/ جنى.

اللحم: جففه/ وشكى كرده وه.

تَقَدَّد: تَشَقَّق/ دپا، له تى و كوت بو.

التوب: تَقَطَّع و بلى/ پوا، شهوږ بو، كوژ بو، دپا، په كى كوت.

الثوب: كان على قدره و طولهِ/ به قه خوى بو.

جَفَّ و يَبَس/ وشك بوه وه.

قَدَّ سَمَك القدّ/ جوړه ماسيه كه رڼ ماسى لى نه گيرئ.

قَدَّ: سير من جلد/ پشتينى چرم.

و قاحب و تَحَبَّت المرأة: كانت فاسِدة فاجرة/ داوین پيس بو، سوژانى بو، داوین پيسى كرد، قه حبه بو، گاني دا.

قَحْبَة: فاجرة. بقى/ داوین پيس، سوژانى، قه حبه، گاندهر. قحط:

قَحْط. قَحْط المطر: اِحْتَبَس/ بِنَـاَرانى بو.

العام: اِحْتَبَس فيه المطر/ باران نه بارى، ساله كه بارانى تيا نه بارى، وشكه سال بو، نه هاتى بو.

قَحْط القدر: كَشَط ما لَصِقَ باسفلها من طعام/ كړانى.

قَحْط: جَذِب/ باران نه بارين، وشكه سال، نه هاتى.

إمتناع المطر/ بِنَـاَرانى، وشكه سال.

مَجَاعَة/ برسپه تى، نه بونى، گرانى.

عام قَحْط وقاحط و قحوط و مقحوط و قحيط: اِحْتَبَس فيه المطر/ وشكه سال، بِنَـاَرانى، باران نه بارى.

قحف:

قَحْف: اِقْتَحَف ما فى الإناء: شربه كله بِشِدَّة/ مه لى لوشى، چوپړپړى كرد، هموى خواره وه.

السييل: جَرَف كل شىء/ راى دا، هم مو شتى راپنچ كرد.

قحاف: شِدَّة الشرب/ مه ل لوشين.

قحاف: السيل الجارف/ لېشاور، لافاو.

قَحْف الرأس: جُمُجَمَة/ كاسه سهر، كاپول، كه پول.

إناء من خشب/ ته شېبى، كاسه دار، كاسه.

إناء مكسور/ سواالت.

قحل:

قَحْل. قَحْل. قَحْل. تَقَحَّل: يَبَس/ وشك بو، وشك بوه وه، وشكى كرد.

تَقَحَّل الشئ: يَبَس جلدُه على عَظْمِه/ له پريدا پيسته كى وشك بوه وه به سهر نيسقانه كى دا.

تَقَحَّل فى لبوسه و حاله: كان سيء اللباس و الحال/ په پړپوت و شوژل و كه ساس بو.

- : إناء من جلد/مهمانه.

قَدَّة: شريحة/ پارچه، تيلماسك، تول.

قَد: قامة. قوام/ بدن، بالا، قد، قهلافت.

- : قَدَر او حجم/ قه باره.

على قَدَه: على مقدار او حَجْمِه/ به قد خويته.

قَد: رُبما/ له وانه، رهنكه، به شك، نه قو.

قديد. لحم مُقَدَّد: مُجَفَّف/ گوشتي (وشك، وشكه وهبو).

- : الثوب الخلق/ جله شي، جله كون.

قدح:

قَدَح فيه: ذَمَّة/ زهمي كرد، پاشمله قسه ي پي وت.

- في عرضه: طَعَن فيه و عابُه و تَنَقَّصَه/ ناموسي

شكان، سوكي كرد، شكاني، قسه ي ناشيريني پي وت.

- الدود او السوس في العظم او الشجر: كان فيها

تاكل/ كلزي كرد، كلور بو، كرم خوردي، كرموئي كرد،

رزي.

- : إقْتَدَح النار بالزند: حاول إخراج النار منه/ به

بهرد نه ستن ويستي ناگر بكانه وه، بهرد نه ستنی لئدا.

- : شَرَأ او شُرارة/ ناگري لي نه بوه وه.

- في ساق اخيه: غَشَّه/ فيللي له براي خوي كرد،

مه لي خه تان، ده ستي بوي.

قَدَح: ذَم/ زهم، زهم كردن، پاش مله باس كردن.

قَادِحَة: سُوْسَة القَدَح/ كلور كر، كرموئل كر، موزانه.

قَدَاح. قَدَاحَة. حَجَر صوان او قَدَح/ بهرد نه ستن،

داگري ستن.

قَدَاحَة. مِقْدَحَة. مِقْدَح. حديدَة القَدَح/

نه ستن.

- : وِلَاعَة سيجار/ چرخ، چه خماخه.

قَدَح: كاس/ بهرداخ، جام.

قدر:

قَدَر. قَدَر. إقْتَدَر: إستطاع/ تواني.

- : - : - : على قَوِي/ تواني بيكا، به سريا زال بو.

- الرزق: قَسَم/ دابه شي كرد.

- الشيء: قاسه/ پيواي، خه ملاني، مه لي سه نگان.

قَدَر الله فلانا على كذا: جعله قادراً عليه/ خوا تواناي

كردني دايه.

- : الله عليه الأمر و قَدَر له الأمر: قضى و حَكَم به/

فرماني خويه به سريا نه بيكا، له چاره ي نوسيوه.

- الشيء بالشئ: قاسه/ پي پيوا، پي گرت.

- : ثَمَن. عَرَف قيمته/ مه زنده ي نرخه كي كرد، قه بلاني.

- الثمن: وَضَعَ الثمن/ نرخي بو دانا.

- الوزن: خَمَنَه/ مه لي سه نگان.

- الضرائب و امثاله/ داي نسا، سه پاني، باجي داناو

سه پاني.

- الكمية او العدد/ قه بلاني.

- : قَدَر على عياله: ضَيِّق/ ده ستي لي گرتنه وه.

- : أَقْدَر على: مَكَّن/ تواني، تواني بيكا.

- لا: الله: لا سَمَح الله/ خوا نه كا، خوانه كرده.

- تَقَدَّر: تَعَيَّن/ چاره نوس وابو.

- قدر: الطاقة و القُوَّة/ وزه، ميژ، توانايي.

- : الحرمة و الوقار/ رِيْزولاي هاتوي، نياني،

سه نگيني.

- : كمية. مَبْلَغ/ بي، چه نديتي.

- : درجَة/ پله، پايه.

- : قيمة/ نرخ، به ما.

- : كون الشيء مساوياً لغيره/ وهك يهك.

- : مقام/ پله، پايه.

على - كذا: بالنسبة اليه/ به گويزه ي نه، به ريژه ي،

به پي.

على - كذا: يُساويه/ هابريژه، وهك يهك.

ليلة ال - : ليلة تقدير الامور/ شوي ۲۷ ره مه زان،

شوي فرمان و چاره نوس دانا.

قدر: مبلغ الشيء/ چند، چه نديتي.

- : قضاء الله/ چاره نوس، فرماني خوا.

بالقضاء و ال - / چاره نوس وابو، به ريژه ي.

قدري: يُؤْمِن بالقضاء و القدر/ نه وه ي باوه ي به

چاره نوس و ريژه يته.

قُدْرَة. مَقْدَرَة: القُوَّة على الشيء و التمكن من فعله/

توانين، توانا، ميژ، توانست، وزه، رايه، پهك.

قادر: له قُدْرَة/ به توانا، لي هاتو، به سه ليقه.

مُقْتَدِر. قدير: قَوِي/ به ميژ، به ده سلات، ده سلات دار.

إقتدار: قُوَّة/ ميژ، وزه، تين، توانايي.

- كَفَاءَةٌ / لِهَاتَن، تَوَانِن، تَوَانِسْت، بَهَرَه،
تَوَانِي، سَهْلِيَقَه.

بِاَقْتِدَار / بِكَفَاءَةٍ وَ قُوَّةٍ / بَه تَوَانِي، بَه مَيِّزَه وَه.

تَقْدِيرُ الْقِيَمَةِ: تَحْمِيْن / نَرُخ دَانَان، نَرُخ بَرِيْن.

- تَقْدِيم / پَه سَهْنْد كَرْدَن، رِيْز لِيْنَان، رِيْز گَرْتَن.

- مَا يَقْدِرُهُ اللهُ مِنْ قَضَاءٍ / چَارَه نَوَس.

- تَحْمِيْن / قَه رِيْنَه، خَه مَل كَرْدَن، قَه بِلَانْدَن،
هَه لَه سَهْن گَانْدَن، مَه زَنْدَه.

- فَرُض / دَانَان، سَه پَانْدَن.

- رَأْي / نَظَر / رَأْي، بَرِيَار، پَاوَه.

- السَّوَاءُ: تَشَاوُف / رَه ش بِيْنِي.

- الضَّرَائِبُ: فَرَضُهَا / بَاج دَانَان.

يَسْتَحَقُّ الْـ : ذُو أَهْلِيَّةٍ / شَايَانِي رِيْز، شَايَانَه،
هَه لَه كَرِيْ.

تَقْدِيرِي: تَقْوِيْمِي / بَه مَه زَنْدَه، قَه بِلَاو.

تَقْدِيرًا: عَلَي سَبِيلِ الْفَرَضِ / بَاوَا بِيْ، وَا دَانَان، دَانَان.

مُقَدَّرٌ: مُضْمَرٌ. مَذْكُور أَوْ مَفْهُومٌ ضَمْنًا / زَانَرَاو، دِيَار.

- يَكْذَا: مُثَمَّنٌ / نَرُخ نِيْزَرَاو، نَرُخ دَانَرَاو.

- مُقَدَّورٌ: مُحْتَوَمٌ / چَار نِيَه، هَر ثَبِيْ بِيْنِي،
خَوَاخَوَاسْت، چَارَه نَوَس.

مُقَدَّرٌ: مُقَوِّمٌ / بَه مَا دَهَر، هَه لَه سَهْن گِيْنِيْن.

- مُثَمَّنٌ / نَرُخ دَانَه.

- السَّوَاءُ: مَتَشَاوُف / رَه ش بِيْن.

مُقَدَّرَةٌ، مُقَدَّرَةٌ، مُقَدَّرَةٌ: إِسْتِطَاعَةٌ / مِيْز، تَوَانِن،
تَوَانِي، تَوَانِسْت، وَزَه، خَوِز.

- - - : غَنِي / سَامَانْدَارِيْتِي، بَوْن.

مُقَدَّورٌ: أَمْرٌ مُقَدَّورٌ: يَقْتَدِرُ الْإِنْسَانُ عَلَى فَعْلِهِ / كَارِي
كَرْدَه، نَه وَ كَارَه ي تَه كَرِيْ.

- : أَمْرٌ مُحْتَوَمٌ / نَاجَارِي، چَار نِيَه، هَر ثَبِيْ بِيْن.

مُقَدَّرَةٌ: الْقَضَاءُ وَ الْقَدَرُ / چَارَه نَوَس، رِيْكَه وَت.

- : مُقَدَّرَةٌ: الْقُوَّةُ وَ الْغَنَى / مِيْزُو تَوَانَا، دَارَايِي
تَوَانِن.

مُقَدَّارٌ: كَمِيَّةٌ / بِيْ، چَهْنْد، چَهْرَدَه، كِيْوُز.

- : قِيَاسٌ / پِيْوَانه، كِيْش، كِيْش وَ پِيْو.

- عَظِيمٌ: كَمِيَّةٌ كَبِيْرَةٌ / چَهْنْدِيْ كِيْ زَوْر وَ گَه وَرَه،
بِه كَجَار زَوْر، زَه بَهْنْدَه.

بِمُقَدَّارٍ مَا: عَلَي قَدَرٍ مَا / نَه وَرَه نَدَه ي، بَرِيْكَ.

قَدَرٌ: إِتَاءٌ يُطْبَخُ فِيْهِ / مَه نَجَهْل، قَا زَان.

- : صَغِيرٌ: قَدِيْرَةٌ / مَه نَجَهْل وَكَه.

قَدَسٌ:

قُدُسٌ: كَان طَاهِرًا أَوْ قَدِيْسًا / خَاوِيْن بَو، پِيْرُوْز بَو،
دَاوِيْن پَاك بَو.

قُدُسٌ: جَعَلَهُ مُقَدَّسًا / پِيْرُوْزِي كَرْد، رِيْزِي لِيْ نَا،
پَه رَسْتِي.

- : كُرْسٌ / تَه رَخَانِي كَرْد.

- : مَجْدٌ / رِيْزِي لِيْ نَا، بَه رِيْزِي كَرْدَه وَه، شَكُوْدَارِي
كَرْد.

- الْكَاهِنُ عِنْدَ النَّصَارَى: أَقَامَ الْقُدَّاسُ / كَرُونِيْزِي
كَرْد، وَتَارِي دَا.

قُدَّاسَةٌ: طَهَارَةٌ / خَاوِيْنِي، پِيْرُوْزِي.

- : لَقَبُ الْحَبْرِ الْأَعْظَمِ / نَا زَنَارِي پَاپَا.

قُدُّوسٌ. قَدِيْسٌ: طَاهِرٌ / خَاوِيْن، پِيْرُوْز.

الـ - : الْقُدُّوسُ: مِنْ أَسْمَاءِ اللَّهِ الْحُسْنَى / خَوَا، يَه كَن
لَه نَاوَه كَانِي خَوَا.

قَدِيْسٌ: الْفَاضِلُ الْمُؤْمِنُ / خَوَا پَه رَسْت.

تَقْدِيْسٌ: تَطْهِيرٌ / خَاوِيْن كَرْدَن.

- الشَّيْءُ: جَعَلَهُ مُقَدَّسًا / پِيْرُوْز كَرْدَن، پَه رَسْتَن.

- : تَكْرِيسٌ / تَه رَخَان كَرْدَن.

مُقَدَّسٌ: مَكَانٌ مُقَدَّسٌ / شَوِيْنِي پِيْرُوْز.

بَيْتُ الْـ : حَرَمُ الْقُدُسِ / شَارِي قُدُوس، مَزْگَه وَتَه كَه ي
قُدُوس.

قُدُسٌ: مَكَانٌ مُقَدَّسٌ / شَوِيْنِي پِيْرُوْز.

الـ - : الْجَنَّةُ / بَه هَه شَت.

الـ - : بَيْتُ الْمَقْدَسِ: أَوْرَشَلِيمُ / شَارِي قُدُوس،
نُور شَه لِيْم.

مُقَدَّسٌ: مُتَقَدَّسٌ / پِيْرُوْز، پَه رَسْتَرَاو.

- : طَاهِرٌ / خَاوِيْن.

الْأَرْضُ الْمُقَدَّسَةُ: فِلَسْطِيْن / وَلاَتِي فَه لَه سَتِيْن.

قُدَّاسٌ: صَلَاةُ الْقُدَّاسِ / كَرُونِيْزِي گَاوَرَه كَان.

قَدَمٌ:

قَدَمٌ: اَتِي / هَات.

- : عَادٌ / گَه پَاوَه، هَات وَه.

- بين يديه: حاضر امامه / له بر ده میا وه ستا،
 هاته به رده می.
 استقدم: طلب حضوره / داوای کرد، داوای هاتنی کرد،
 بانگی کرد.
 - القدم: تقدمهم / پیشیان که وت، له پیشیان ه وه
 بو، پیشهنگ بو، بو به سوری بهر له شکر.
 قادم: آت. مقبل / هاتو، داهاتو، مانگه کی تر، ناینده.
 - الرخل: ضد آخر / پیشهنگ، نه وهی له پیشه وه.
 - الشهر ال - : آت / مانگی داهاتو، مانگه کی تر،
 ناینده.
 قدوم: مجي. حضور / هاتن، ناماده بون، دیمانه.
 تقدم: ضد تأخر / پیشهنگ وتن.
 - : اسبقية / پیشه کیتی.
 - : نجاح / سهرکه وتن.
 تقديم: ضد تأخير / پیش خستن.
 - : إهداء / پیشهکش کردن، دان.
 - : تعريف / پی ناسین.
 مقدم: قدوم: مجي / هاتن، گه یشتن.
 مقدم: مقدم: ضد مؤخر / پیش خراو.
 مقدم: الذي يقدم / پیش خه، پیشهکش که.
 مقدمة: مقدمة: صدر / روکاری پیشه وه.
 - الجیش: ما فی الامام / پیشهنگ، به رای.
 - الكتاب: فاتحة / پیشه کی، سه ره تا به رای،
 دیباچه.
 متقدم: ضد متأخر / پیشهنگ وتو.
 - فی العمر: کبر السن / به سالچو، پیر.
 - : نجاح / سهرکه وتو.
 - : متحسن / چاک بو.
 - : امامی / نه وهی له پیشه وه به.
 ال - : ذکره / ناوبراو.
 مقدم: قادمة / پیشهنگ، به رای.
 - : رتبة عسكرية / سه رهنگ، پیشهنگ.
 مقدما: سلفا / پیشه کی، له پیشه وه، له پیش هه مو
 شتیکا.
 قدام: ضد خلف / پیش، به رده م.
 - : ضد بعيد / نزیک، داهاتو، له وه لا.

قدم: صار قديماً: کزن بو.
 قدم: اقدم: قریب / نزیکی خسته وه.
 - . - : يميناً: خلف / سویندی خوار.
 - . - : اليه بكذا: امره به / فرمانی پی دا، رای
 سپارد.
 - : آورد ذکره / باسی کرد، ناوی هینا.
 - : رقی / به رزی کرده وه، پیشی خست.
 - : اعطى او اهدى / به خشی، دای، پیشهکش کرد.
 - : احضر / ناماده کی کرد، هینای.
 - : رایاً: طرح رایاً. إقتراح / پیشنیاری دا، رایه کی
 ده ریری.
 - : طلباً او شکوى / داوای دا، سکالای دا.
 - : خدمة: اعطى / خزمه تی کرد، خزمه تیکی کرد.
 - : شخصاً الى آخر: عرفه به / پی ناسان.
 - : شخصاً للمحاكمة: إستحضرة الى المحكمة / دای
 به دادگا.
 - : التهانى: هنأ / پیروزبایی کرد.
 - : عرضاً: عرضة / نعايشی (پیشان دا، پیشهکش
 کرد، راگه یاند).
 - : ثمناً: عرضة / نرخى دا.
 - : الثمن: دفعه مقدماً / نرخه کی پیشه کی دا.
 - : إستقالة: عرضها / داوای وازهینانی دا، وازی هینا.
 - : له كذا: امدّه به / پی نای، دایه، یارمه تی دا.
 - : له على سواه: فضله / پیشی خست، په سه ندری کرد.
 - : له: قریبه / نزیکی خسته وه، پیشی خست.
 قدم: تقدم القوم: سبقهم / پیشیان که وت، که وت ه
 پیشیان ه وه.
 قدم: قدم: اقدم على: اجتراً / تجاسراً / ویرای، زاتی
 کرد، غیرهت گرتی.
 - . - . - : على امر او عمل: شجع / دهستی دایه،
 تینی دایه به رخوی، هانی خوی دا، بریاری کردنی دا.
 تقدم: ضد تأخر / پیش که وت، که وت پیشه وه.
 - : إستمر / له سوری رقی، به رده وام بو، کولی نه دا.
 - : نجح / سهرکه وت، پیشهکوت.
 - : تحسن / چاک بو، باشتو بو، بوژایه وه.
 - : على: سبق. فاق / پیشی که وت، سه روی که وت.

تَقْدِمْ: هَدِيَّة/ دیاری.

- تَکْرِیس: اهداء/ پیشکش کردن، تهرخان کردن.

- قُرْبَان/ بهخت کردن، قربانی، له ده ورگه پان.

قَدَمْ: ضِدّ حَدَاثَة/ کونیه تی، کونی.

- قَدَمْ: قَدَمَة: عَتَاقَه/ دیرینیتی، رابوردوی.

مُنْذُ ال - / له (کونهوه، میژهوه، دیرینهوه).

قَدِیم: ضِدّ جَدِید/ کون.

- عَتِیق/ دیرین، دیر.

- سَابِق/ پیشو، بهرو.

ال - / الازل/ نه مر، همیش، هه تاهه تای.

فِی ال - / قَدِیمًا/ له وه پیش، له کونهوه.

قَدِیمًا: مِنْذُ زَمَن بَعِید/ له زور کونهوه، له هه ره دیرینهوه، گه له میژهوه.

اَقْدَم: اَکْثَر قَدَمًا/ له پیشتر، دیرینتر، له میژتر.

- اَعْتَق/ دیرین، دیرینتر، رابوردوتر، دیرتر.

- اَسَد/ شیر.

- مَرکَزًا اَوْ مَقَامًا: اَسْبَق/ له پیشتر، پایه بهرتر.

الاقدمون. القدماء/ کونهکان، پیشین.

اِقْدَام: بَسَالَة. هَمَّة/ نازیه تی، ههنگوان، خو بو پیشهوه کوتان.

قَدَمْ: قَدَمْ: شُجَاع/ بویر، نازا، نه بن.

- المَضَى اِلَى الْاَمَام/ کول نه دان، بهره و پیشهوه.

مَضَى قَدَمًا: لَمْ یَعْرِجْ وَ لَمْ یَنْتَهِ/ کولی نه دا، بهر ده وام بو.

مَقْدَام: شُجَاع. بَاسِل/ نازا، نه بن، جهره زه.

قَدَمْ: رَجُل/ پَن، قاچ.

- خَطْوَة/ ههنگار، شه قار.

- مَقِیَاس اِنکِلِیزِ/ پَن، ۱۲ اینچ (گرین)، ۳۰، ۴۷۹ سم.

- قَدَمَة: قَدَمَة: السَّابِقَة فِی الْأَمْرِ/ ده ست پیشکری.

ذو - / شُجَاع/ نازا، نه بن.

علی - / سَاق: مُتَهَيِّيًا/ له سه پَن، ناماده.

قَدَمِیَة: اَجْرَة/ پیشه کی کرئ، پَن یانه، پیشه کی.

قَادِم: آت/ هاتو، داماتو، شه وه کی هیت.

قَادِمَة: قَوَادِم الطَّیْرِ: کبار ریش جناحه/ شاپه.

- جِیش/ له شکر.

- مَتَقَدَّم/ پیشهنگ.

قَدُوم: مَقْدَام: جَرِی/ نازا، به جهرگ، نه ترس، جهره زه.

- النِّجَار: فَاَس/ ته شوئ.

قَدُو:

قَدَا: قَدَى الطَّعَامُ: طَاب طَعْمُهُ وَ رِیحُهُ/ تام و بونی خویش بو.

اِقْتَدَى به: تَشَبَّهَ به وَ فَعَلَ فِعْلَهُ/ په پیره وی کرد، چاری لی کرد، لاسایی کردهوه.

قَدَا: الرَّاحَة الطَّیْبَة/ بونی خویش.

قَدَر: قَدَى: طِیْب الطَّعْم وَ الرَّاحَة/ تام و بون خویش، به تام و بون.

اِقْتَدَاء: تَقْلِید. مِمَّاثِلَه/ په پیره وی کردن، لاسایی کردنهوه، چاو (لیکری، لیکن).

قُدُوة: قُدُوة: مِثَال یَحْتَذِی/ نمونه بو په پیره وی کردن، رابه.

قَذَف:

قَذَف الشَّيْءَ وَ به: رَمَى به/ فرپسی دا، هه لی دا، هاویشتی، توپی دا.

- اَخْرَج/ ده ری دا، ده ری هینا، ده ری په پان.

- قَاء/ رشایهوه، هه لی مینایهوه.

- الرَّجُل وَ فِی حَقِّهِ: طَعَنَ فِیه/ جنیوی پَن دا، قسه ناشیرینی پَن وت.

- فِی حَقِّهِ بِالشَّرِّ: فَضَحَهُ/ ناو و ناویانگی زیان.

- سَاق بِالْمَقْدَاف/ سه ولی لئدا.

قَذَفَهُ بِالْحَجَر: رَمَاهُ به/ بهر دی تن گرت، بوی هاویش.

- بَقُوله: تَكَلَّمَ مِنْ غَیْرِ تَأَمُّلٍ/ بِن بیر کردنهوه قسه ی هاویش.

تَقَادَفُوا: تَرَاشَقُوا/ شه یان گرت په کتری، گرتیانه په کتری.

- الشَّقَاتِم: تَبَادَلُو الشَّقَاتِم/ جنیویان به یه ک نه دا.

قَذَف: رَمَى/ هاویشتن، فرپدان، توپدان.

- اِخْرَاج/ ده ره یان، ده ران، ده ره پاندن.

- سَبَّ/ جنیو، جوئن، جنیودن، قسه پَن وتن، سوک کردن.

- تَقْذِيفُ: تَجْذِيفُ/ سَوَّلَ لِيَدَانِ، بَهْلَمَ لِيْ
خوپين.

- عَلَسِي: (بِالْفَشْرِ) نَاوَزِيَانِ، لِيَهْنُوسِيْن.

قَاذِفُ: رَامِي/ هَاوِيْزَه، فَرِيْزَه، تَوِيْزَه.

قَاذِفَةٌ: ضَرْبٌ مِنَ الطَّائِرَاتِ/ فِرْيَكَهِيْ هَاوِيْزَه،
هَوِيْزَك.

قَذِيْفَةٌ: مَقْذُوفُ: كُلُّ مَا يُرْمَى بِهِ/ فَرِيْزِ دَرَاو، مَوْشَك،
گولله تَظ.

مَقْذَافُ: مَقْذَافُ: مَجْذَافُ/ سَوَّلَ.

قَذَلُ:

قَذَلُ: عَيْبٌ/ كَمْ وَ كَوِيْ، نَاهِ وَ اَوِيْ، خَهْوش، نَهْنگِي.

قَذَالُ: مَا بَيْنَ الْاِذْنَيْنِ مِنْ مَوْخَرِ الرَّاسِ/ پَشْتِي سَه.

قَذِي:

قَذِيْتُ عَيْنُهُ: قَذَفْتُ بِالْقَمِّ وَ الرَّمَصِ/ رِيْپُوْقي كَرْد،
چاوي رِيْپُوْقي كَرْد.

- عَيْنُهُ: وَقَعَ فِيْهَا الْقَذِي/ خَوَّلَ چَوَه چاوي، شَت
كهوته چاوي.

قَذَى: اقْذَى عَيْنُهُ: اخْرَجَ مِنْهَا الْقَذَى/ شَتِي لَه چاوي
دهر هِيْنا.

قَذَى: قَذَاةُ: مَا يَقَعُ فِي الْعَيْنِ/ خَوَّلَ وَ هَهْرَشْت كَه
بكه وِيْتَه چاوه وه.

- غَمَصُ: رَمَصُ: وَسَخٌ اَبْيَضُ فِي مَجْرَى الْعَيْنِ/
رِيْپُوْقي، جِيْقَنَه.

يُقْضَى عَلَى الْقَذَى: يَحْتَمِلُ الْخُضِيمَ وَ لَا يَشْكُو/
دهر دُو نَاخَوْشِي نَه خَوَاتَه وه دهرِي نَابِيْ.

قَر:

قَرَّ الْيَوْمُ: بَرَدَ. كَانَ بَارِدًا/ سَارْد بُو، سَارْدِي كَرْد.

- الْكَلَامُ فِيْ اَذْنِهِ: وَضَعَ فَاهَ عَلَى اَذْنِهِ فَاسْمَعَهُ/
چِرِيَانِي، سَرِيَانِي بَه گُوْتِيْدَا.

- اِسْتَقَرَّ فِي الْمَكَانِ: ثَبَتَ وَ سَكَنَ/ جِيْگِيْر بُو،
جِيْن نَشِيْن بُو، تَوِيْتْگِي كَرْت.

- عَلَى اَمْرِ: اَوْ رَايَه عَلَى كَذَا: ثَبَتَ/ لَه سَه رِيَه ك
رَا گِيْر سَايَه وه، رَاي سَاخ كَرْدَه وه، يَه ك رَابُو وه، يَه ك لايِي

بُو وه.

- الرَّاْيُ عَلَى كَذَا: ثَبَتَ/ رَا دَا، بَرِيَار دَا.

- تَ عَيْنُهُ: بَرَزَ سَرُوْرًا/ بَه مَه رَامِي خَوِيْ گَه يَشْت،

- ت الدَّجَاجَةِ: صَوْتُهَا/ قِيْرَانِي، قِيْرَه قِيْرِي كَرْد،
گَارَانِي، گَارَه گَارِي كَرْد.

- ت بَطْنُهُ: قَرَقَرْتُ/ قَوِيْزَهِي سَكِي هَات، سَكِي قَوِيْزَانِي.

قُرَّ: اَصَابَهُ الْقُرُّ اَي الْبَرْدُ/ سَه رَمَاي بُو، سَه رَمَا لِيْزِدَا.

- اَللّٰهُ عَيْنُهُ: (عَطَاهُ مَا يَشْتَهِي وَ اَسْعَدَهُ) خَوَا پَتِي
بَه خَشِي وَ نَا سَوْدَهِي كَرْد.

قُرَّرَ: صَمَّمَ عَلَيَّ/ بَرِيَارِي دَا، سَوْر بُو لَه سَه.

- : عَيْنٌ وَ حَدَدٌ/ دِيَارِي كَرْد.

- : بَتَّ. فَصَلَ فِيْ اَمْرِ/ بَرَانِيَه وه، بَرِيَارِي دَا.

- فِيْ نَفْسِهِ/ لَه دَلِيْ خَوِيَا، بَرِيَارِي دَا.

- هُ: جَعَلَهُ يَفْتَرِفُ/ پَتِيْ دَر كَان، رَا سَتِي پَتِيْ وَت،
قَسَمِي لِيْ دَه رَهِيْنا.

- هُ فِي الْمَكَانِ اَوْ عَلَى عَمَلٍ: ثَبَتَهُ فِيْهِ/ جِيْگِيْرِي
كَرْد، دَايَه زَرَان، دَايِنا، دَاي مَر كَان.

- هُ عَلَى الْحَقِّ: جَعَلَهُ مُدْعِنًا لَه/ مِيْنايَه زِيْر بَار، مَلِي
پَتِيْ دَرِيْز كَرْد.

- : اَقَرَّ: ثَبَتَ. وَطَّدَ/ چَه سَبَانِي، جِيْگِيْرِي كَرْد.

اَقَرَّ عَيْنُهُ: اَسْرَهُ/ چاوي رُون كَرْدَه وه، دَلِيْ خَوَش كَرْد.

- بِخَطِيئَةٍ اَوْ بِالْحَقِّ: (اَدْعَنَ وَ اِعْتَرَفَ) دَانِي پِيَانَا،
دَانِي بَه تَاوَان وَ گوناگه كِيْدَا نَا، مَلِي دَا.

- : اِعْتَرَفَ/ دَر كَانِي، دَانِي پِيَانَا، چَوَه زِيْرِي.

تَقَرَّرَ: ثَبَتَ/ بَرِيَار دَر دَا، چَه سَبِي، جِيْگِيْر بُو.

اِسْتَقَرَّ بِالْمَكَانِ: سَكَنَ/ نِيْشْت جِيْن بُو، دَامَه زَرَا، تَوَقَرَهِي
گَرْت، تَوِيْتْگِي خَوَارْد، دَا بِيْن بُو.

- : ثَبَتَ/ چَه سَبِي، جِيْگِيْر بُو.

قَرَّ. قَارَ: قُرَّ: بَارْد/ سَارْد.

يَوْمٌ قَارٌ: يَوْمٌ بَارْد/ رَوْزِي سَارْد، رَوْزِي تَوَش.

قَارَةٌ: مُؤَنَّثُ الْقَارِ: بَارْد/ سَارْد.

- : قِطْعَةٌ عَظِيْمَةٌ مِنَ الْاَرْضِ/ كِيْشَوَه.

عَيْنٌ - : مَسْرُورَةٌ/ شَاد، چَاوَرُون.

قَارِي. مَنَاحُ قَارِي/ سَه سَخْت، كَه شِي سَه سَخْت.

قَرَّ. قِرَّةٌ: بَرْدُ/ سَارْدِي، سَه رَمَا، سَوْلَه.

مَقْرُورٌ: مُصَابٌ بِالْبَرْدِ/ سَه رَمَا بَرْدُو، سَه رَمَا لِيْزِدَاو.

اِقْرَارٌ: اِعْتِرَافٌ/ دَر كَانْدَن، دَان پِيَانَان، چَوَنه زِيْر.

- : تَسْلِيْم. قَبُولُ/ خَو بَه دَه سَه سَه وَ دَان، قَابِل بُوْن.

دَه رَه سَه سَه بُوْن.

- : تَقَرُّر: تثبیت/ جیگیر کردن، چه سپاندن.
 مَقَرَّ: مُسْتَقَرَّ: مَسْكَن/ بنكه، نیشته، نارمگه، بارهگا، بارخانه.
 اِسْتَقْرار: اِسْكان/ نیشته جی بون، دامه زران، دابین بون، تویتكه خواردن.
 - : تثبیت/ چه سپین، جیگیر بون.
 مُسْتَقَرَّ: ثابت/ راهه ستار، چه سپار، جیگیر، نیشته جی.
 مَقَرَّ: ثابت/ دان پیا نراو، بریار له سه دراو.
 مَقَرَّ: مَقَرَّ/ بریار دره.
 تَقَرُّر: بیان/ په خشنامه، راپورت، بریار نامه.
 - المصیر/ چاره نوس، بریاری چاره نوس.
 قَرار: قاع/ بن، ناخ.
 - : ثبات/ خَظْراگیری، جیگیری، جیگیر بون، چه سپاندن.
 - : مَقَرَّ: مَسْكَن/ بنكه، نیشته.
 - : فی مَسْأَلَة: ماقَرَّ علیه الرأی/ بریار.
 - : فی موسیقا: عِبارة تَتَكَرَّر فی اغنیه/ سنده وه، بۆ سنده وه.
 لا - له/ بِن (بریار، را)، بریارکی نیه، رای نیه.
 دار - ال - : الاخرة/ شه وه دنیا، جیهانی دوهم.
 اهل ال - : اهل الحَضَر/ نیشته نن، شارو گوندنشین.
 قُرَّة العَین: ما تَسْرِبُه العَین/ چاروون کهر، خۆشی مین.
 - العَین. قُر: نبات مائی چرچر الماء/ کوزه له.
 قَریر العَین: مَسرور/ ناسوده، شاد، شادمان، خۆشنود.
 قارورة: اِناء/ که مۆله، شوشه، قاپ، بوتل.
 قُر: دویبه نطفو علی الماء/ ناو پون کهر وه.
 قَرَه. قُرَّة. قُرَّة: ضفدع/ بوق.
 قَرار: نَعاب. نَقاق/ قیره قیر کهر، قور ناویلکه.
 قرا:
 قَرَّ: طالع/ خویندیه وه.
 - : علیه الدرس: تلاه/ بۆ خوینده وه.
 - : علیه السلام: اقراءه السلام: حیته/ سلوی لی کرد.

اِسْتَقْرأ: طلب الیه (ان یَقْرأ) پئی خوینده وه، داوای لی کرد که بخویندیه وه.
 - الامر: تَتَبَّع: اِسْتَقْصى/ دای که وت، لپی کولیه وه، پشکنی.
 قَرَاءَة: مُطالعة/ کوشش، خوینده وه.
 - : تلاوة/ خویندیه وه، خوینده وه به دهنگی بهرز.
 قاری: مُطالع/ کوشش کار.
 - : مُتَل: نه خویندیه وه، بخوین، قورئان خوین.
 مَقَرَّ: مَسْنَد القَرَاءَة/ تخته خویند.
 مَقَرَّ: مَقَرَّ: ما قَرَّی/ خویندراو، خویندراوه.
 - : یَقْرأ: نه خویندیه وه.
 - : واضح/ دیار، ناشکرا، باش نه خویندیه وه.
 غیر - : غیر واضح/ ناخویندیه وه.
 یَقْرأ: نه خویندیه وه.
 - : ویکتب: غیر اُمّی/ نه خویندیه وه نه نویسنه، خوینده وار.
 لا یَقْرأ: ناخویندیه وه، نه خوینده واره.
 قُرآن: المَصْحَف/ قورئان.
 مَقَرَّ: ال - / قورئان خویند.
 قرب:
 قُرْب. قُرْب. کان قَرِیباً/ نزیک بو.
 - : منه اِقْتَرَب منه: دانا منه/ لپی نزیک بو وه.
 - : الوقت. اِقْتَرَب/ کات نزیک بو وه، که می ماوه.
 قُرْب: ادنی/ نزیکی کرده وه.
 - : جَعَلَهُ یَقْتَرِب/ له خۆی نزیک کرده وه.
 - : القَرِبان لله: قَدَمَهُ. قَدَم ذبیحه/ قوربانی دا.
 - : قُرْب السَیْف: ادخله فی القَراب/ خستیه وه کالان.
 قارب: دانی/ نزیک بو وه، لپی نزیک بو وه.
 اقربت الحَبْلِی: قُرْب وقت ولادتها/ کاتی منداال بونی نزیک بۆته وه.
 اِقْتَرَب: قُرْب/ نزیک (بو وه، بۆته وه).
 - : الشَّیْثان: تَقارِباً/ له یکه نزیک بوته وه.
 اِسْتَقْرَب: ضِد اِسْتَبْعَد/ نزیک بو وه، نزیکی کرده وه.
 تَقَرَّب الیه: اِقْتَرَب منه/ لپی نزیک بو وه، بۆی جو.

- الیه: حاول ثیل رضاہ/ دلہ وایی کرد، مہ رای
 کرد، خوی لئ نژیک کردہوہ.
 تقارب الشیطان: ضد تباعد/ لہ یک نژیک بونہوہ.
 - الرزغ: دنا إدراکہ/ خریکہ پیئہگا.
 قُرب: خلاف البعد/ نزیکی، کن.
 د - بال - من: قریب منه/ لہ نژیک، نژیکہ لئیوہ، لہکن.
 قریب: ضد بعید/ نژیک.
 - : نسیب/ زارا، خزم، کہس، خویش.
 - العهد: حدیث. جدید/ تازہ، نوی.
 فی ال - العاجل: قریباً/ لہم نژیکانہدا، ہاکا، لہ زور نژیکدا.
 قریباً: عن قریب. عما قریب/ بہم نژیکانہ، ہاکا.
 اقرب: اسم التفضیل/ نژیکتر.
 اقرباء: اقارب: من العشیرۃ/ خزمان، کہس و کار،
 خویش، کہس.
 اقرب الاقرباء: نژیکترین (کہس، خزم).
 قرابة: قرسی: القرب فی الرحم/ خزماہتی،
 کہساہتی، خویشاہتی.
 درجۃ ال - / پلہی خزماہتی.
 صلة ال - / کہساہتی، پیوہندی کہساہتی.
 تقرب: مقاربة/ نژیک (بونہوہ، کردنہوہ)، بوجون.
 تقرباً: بالتقرب/ نژیکہی.
 مقارب: وسط/ مام ناوہندی، نژیکہ لیوہی.
 قربان: تقدمة. کل ما یقدم الی اللہ من ذبیحة/
 قوریانی لہ پیئناوی خوادا.
 قرية الماء او اللین/ مہشکہ، کونگہ، کوننہ، جہوہندہ.
 قراب: غمد/ کالان، کیلان.
 - المسدس/ کیف.
 قارب: زورق/ بہلہم.
 قریوس السرج: جنو السرج/ کہلہزین، قہلپوزی زین،
 بہرکو.
 قرت: قرت الدم: جمد. تخثر/ مہیی، بہستی.
 قرت: جمد/ مہیین، بہستن.
 - دم قارت. دم متجمد بین اللحم و الجلد/
 خویئنی مہیو لہ زور پیستدا.
 حیوان قارت: یاکل کل شیء/ مہموش خور.

قروح: قروح: جرح/ برینداری کرد، زامداری کرد، بری.
 قروح: تقرح: خرجت به القروح زامی لہتہات، برینی
 لہتہات، مہوی کرد.
 إقترح: إرتجل/ بہین نامادہ کردن و لیک دانہوہ دوا
 گفتی دا، بہ سرپیئوہ وتی.
 - : إبتدع/ دایہینا، دوستی کرد.
 - رایا: عرضہ/ پیشنیاری کرد.
 - علیہ کذا او بکذا: اراد ان یصنع کذا/
 پیشنیاری دایہ کہ بیکا، داوی لئ کرد کہ بیکا.
 قرحۃ: قرحۃ: جرح/ برین، مہو، تلقق.
 مقروح: مخرج. قرح: متخرج: الذی به قروح/ زامدار.
 بریندار، بریناوی، زاماری، مہوکردو.
 قریحة: غریزة/ ژیری، بہرہ، ہوش، دانایی.
 - : عقل/ ئەقل، بیر، ناوہن.
 إقترح: إرتجال/ سرپیئ دووان.
 - : إختراع/ دامینان، دوست کردن.
 - : رای معروض/ رای دراو.
 - : عرض رای/ پیشنیار.
 قراح: قریح: صاف/ رون، خاوین، پاک.
 قرد:
 قرد: سعدان/ مہیون، سہگسار.
 قرد: قراد: حشرة/ گتہ، زج، سچ.
 قرس:
 قرس: قرس البرد: إشتد. کان قارساً/ زور سارد بو.
 قُرس: أقرس البرد اصابعه: یبسہا فلم یستطع او
 یعمل بہا/ پہنجہی بہستی، لہ سہرمانا کوی نہئہکرد.
 قارس قُرس. قُرس: قریس: البرد الشدید/ زور
 سارد، زوقم و سہرماو سؤلہ.
 قرش:
 قرش: تقرش: جمع/ کوی کردہوہ، کہلہکی کرد،
 نایہ سہر یک، پہسمہندہی کرد.
 - : قرش: إقترش لعیالہ: إکتسب/ پہیای کرد،
 دہستی کہوت.
 قرش: قریش: کونسج/ ماسی قیرش، دیو، کوسہ، لہنہ
 ماسی.

قرص:

قَرَصَ لَحْمَهُ او اَذَنَهُ: اخذه و لوى باصبعه قالمه /
نوقورچی لى گوت، قورنجى لئگرت، گوتى يادا.

- : لَدَعَ / لَسَعَ / بيا جزا، گهستى، پتوهى دا، گارى لى گرت.
- : هُ بِلْسَانَهُ: قال له كلمة مؤلمة / قسهى رهق پى وت.
- الشَّيْءُ: قطعهُ / بېرى، لىنى بېرى، قارسى كرد.
- قَرَصَ العَجِينَ: قطعة اقراصاً / گرنكى گرت،
كردى به گونك.

- قَرَصَ: كل شيء مستدير / خپان، پانكل، په پكه.
- قَرَصَ: رَغيف / كوليزه، له واشه، نه ستورك، خه پله.
- دوانى: حبوب / ده نكوله، حب.

- النحل: شمع العسل / شانەى مه نگوين.
- قَرَصَ بالاصابع / تقوچ، نوقورچ، قورنج.
- : عَضَ: گستن، پياچزان، پتوه دان.
- قارص: مُؤَلَم / به سوئ، به نازار، جهرگ بې.
- قارصة: حكمة قارصة: الكلمة المؤلمة / قسهى رهق،
جهرگ بې.

قُرْصَان: لصوص البحر / جهردهى دهرىا، دهرىاگير،
تريده.

- : قاطع طريق / رى بې، جهرده، تريده.
- قَرَصَنَ: سرقة / دزى، جهردهى، رى بې، تريده يى.
- قُرَاص: قُرَيْص: بنات / گيا گزنه، نوسه نه ك.

- قرض: قَرْضُ الشَّيْءِ: قاله / هونراوهى وت، هه ليه ستى وت.
- قَرْضَ رباطه: مات / مرد، گيانى سپارد.
- قَرْضُ الشَّيْءِ: قَصَصَهُ / قرتانى، كرتانى، قرتجاني،
بې.

- : - : اكل / خواردى.
- : - : نَحَرَ / مهلى كولى، كلورى كرد.
- قَرَضَ: اعار. اعطاء قرضاً / قهرزى دايه، وامى دايه.
- إقترض: إستعار / قهرزى كرد، خواستى، وامى كرد.
- استقرض منه: طلب منه القرض / داراى (قهرزى لى
كرد، وامى كرد).

إقترض: باء / نه ما، فه وتا، لى بوه وه، له ناوچو.
قريض: شهر / هونراوه، هه ليه ست.

إنقراض: إفناء. إنتهاء / نه مان، فه وتان، بته پيرون، قري
تن كه وتن، دواپران، كوژانه وه، له ناوچون.

- مُقَرَض: باء / نه ماو، فه وتاو، له ناوچو، دواپراو.
- قرض: سلفة / سلفه، قهرز، خواستن، وام، ده ستياو.
- إقراض: إعارة / دان، قهرزدان، وام دان، ده ستياودان.
- إقتراض: إستعارة / قهرز كردن، وام كردن، ده ستياو
كردن، خواستن، دواكردن.

- مُقَرَض: مُعِير / خوازه ر، فهرزده ر، وام دهر.
- قراضة: قصاصة / پارچه، له ت، كه رت، كوت.
- قارض: حيوان قارض / كرتينهر.
- مقراض: مقراضان.. ما يُقَرَض به الثوب: مقص /
مه قه ست.

- الصوف: مجز / بريك.
- قرط:

- قَرَطَ: قَرَطَ: قَطَعَ قطعاً صغيرة / جنى، وردى كرد.
- قَرَطَ الفتيلة: نطفها / پليتكه ي بېرى، ريكى خست، قرتانى.
- عليه: اعطاه قليلاً قليلاً / لىنى گرتوه، به ده سنده
دايه.
- قَرَطَ: حُلِيَّةُ الأذن / گواره، نه لقهى گوى.

- : شعلة النار / گپى ناگر، روناكى ناگر.
- : غنقود / هيشو، بوشك.
- : برسيم / سته پره، سه من.
- قَرطاس: قَرطاس: قَرطَس: ورق / تيانوس، په ر، كاخن.
- قَرطاسية: أدوات الكتابة / كره ستهى نوسين.
- قَرطمان: نبات / گياگه نم.

- قرظ:
- قَرَضَ: مَدَحَ بَحَقٍ او باطل / پيا مه لدا، مه لى دا.
- الكتاب: نَقَحَهُ / پياچوه وه، پوختى كرد، پوختهى كرد.
- قَرِيطَ: قَرِيطَ: مَدَحَ / مه لدان، پيامه لدان، ستايش.
- تقريظ الكتب: تنقيح / پياچونه وه.

- قرع:
- قَرَعَ الباب: دَقَّهُ / له دركاي دا.
- الجرس: دَقَّهُ / داي له زهنگ، له زهنگى دا.
- الطبل: دَقَّهُ / ته پلى لى ادا، ته پلى ژهن.
- الولد: ضَرْبَةً / لى ادا، كوتاي، پياكيشا.
- سَبَّهُ: حَرَقَهَا نَدماً / له په شيمانيدا دانى هاته شيش.

- ساقه للامر: تَجَرَّدَ له / خَوَّى بَقْ تهرخان کرد، چاکى لى کرد به لادا.

- ه (امر): اتاه فجأة/ کارىکى ناکارى (بِقْ هات، توش بو).

- هُ ضميره: ائبَه/ په شيمان بوه وه.

- : إقترع: إختار/ هلى بزارد.

قَرَعَ الرَّجُلُ: سقط شعره/ سهرى روتايه وه، که چه لى بو.

- المكان: حَلَا/ بۆش بو، چۆل بو، هيچى تيا نه ما.

قَرَعَ: عَنَف/ سهره نشتى کرد، قسه ي پى وت، هه پر مشى کرد.

تَقَرَّعَ الجلد: تَقَشَّر/ پىستى هه لدا، قلىشا، که چه لى بو.

قَارَعَ: تَقَارَعَ القوم: ضارب بعضهم بعضا/ به کتريان داپلۆسى، دايان به يه کدا، له يه کيان دا، چون به گز يه کدا.

- : إقترع القوم: ضَرَبُوا القَرَعَ/ پشکيان (هه لدا، خست، کرد).

- : سام/ به شدارى کرد.

قَرَعَ: دَق/ لىدان، کوتان، داپلۆسين.

- الطبول: تطبيل/ ته پل زهندن، ته پل لىدان، ده مۆل لىدان.

- : ضرب من اليقطين/ کوله که، کوله که سهنگرى.

مِقْرَعَة: سوط/ قامچى.

- الباب/ دهرکوت، که له شيزه ي دهرگا.

مِقْرَاع: فاس تكسر بها الحجاره/ پيك.

قَارَعَ: طارِق/ لىدهر، كوتهر، دهرکوت.

قَرَعَ الراس: صَلَعَ/ روتانه وهى سهر.

- : تَقَرَّحَ جِلْدَةُ الراس/ که چه لى.

- الحيوانات/ گرک، گه پى، گه پۆلى.

اَقْرَعَ: اصْلَعَ/ روتاوه، سهر روتاوه.

- : مُصَابَ بمرض القَرَع/ که چه لى.

- : مُجَرَّد. أجرد/ روت، شاخى روتن، دارى پاک کراو.

قُرْعَة: سَهْم/ بهش، پشک.

- : ما تلقيه لتعين النصيب/ پشک (خستن، هه لدان، کردن).

اللقى القُرْعَة/ پشکى (فرىدا، خست، کرد).

قَارَعَة: دَاهِيَة. نكبه/ به لا، کاره سات، نه هاتى، چۆپتم.

- : قِيَامَة/ ئه وه دنيا، زيندوبونه وه، قيامهت.

- الطريق: وسطه/ چه قى ريگا.

- الدار: ساحتها/ حه وشه.

إقترع: تقريع: ضرب القرعة/ پشک (خستن، هه لدان، کردن).

تقريع: تعنيف/ سهر (شکين، زه نشت)، هه پر شه، قسه پى وتن.

قرف: قرف: قَرَفَ: قَشَّر/ پاکی کرد، توپکه که ي لى کرده وه.

إقترف الذنب: فعله/ تاوانى کرد.

- : إكتسب: إقطنى/ ده ستى كهوت، په يداى کرد.

- المرض: أصيب به/ نه خوش كهوت، توشى نه خوشى بو.

تَقَرَّفَ الجرح: تَقَشَّر/ توپکلى هه لدا، قه تماخى کرد.

قُرْفَة: قَشْرَة/ توپک، توپخ، توپک، کاژ.

- الجرح أو القُرْفَة: جُلْبَة/ قه تماخه.

- : نوع من البهار/ جۆريکه له به هارات، دارچينى.

إقترف: إرتكاب الذنب/ تاوان کردن.

مُقْتَرَف: مُرْتَكَب الذنب/ تاوان کار.

قُرْفَص: قَعَد القُرْفَصاء/ هه ل (توتا، توشکا)، هاته سهر چيچکان.

قُرْفَصَى: قُرْفَصاء: جلوس على الرجلين/ هه ل تروشکان، هه ل توتان.

قرق: قَرَقَت الدجاجة: صَوَّتَتْ/ گارانى، گاره گارى کرد، مرغه مرغى کرد.

قَرَقِ الدجاجة/ گاره گار، گاراندن، قرته قرت.

قَرَقَر الحمام: هَذَل. هذر/ خویندى، گمى هات.

- البعير: هذر/ مپانى، بۆپانى.

- البطن: صَوَّتْ/ قۆره ي هات.

- الماء فى حلقه: صَوَّتْ/ بلقه بلقى کرد.

قُرْقَعَة الاصابع: صوت دق الاصابع/ چه قه نه، چه قه نه لىدان، بسته لىدان، پل ته قانندن.

قرم:

قَرَم. تَقَرَّم الطعام: اكله قليلاً قليلاً/ له سر خور که م
 که م خواردی، به شینهیی خواردی.
 قَرَم. قَرَم: سید/ گوره، گوره پیار.
 قَرَمَة الشجرة: ما بقي من أسفل جذعها إذا قطعت/
 کوتهره، بنه (کوتهره، دار)، موره دار.
 قَرَمَد الشيء: طلاه بالقرمید/ کاشی کرد، خشت ریژی
 کرد.
 قَرَمید: طوب (احمر)/ خشتی سور.
 - قَرَمَد: طلاء الحائط وغيره/ تهراو، سواخ،
 گل گچ، گجگاری، روکش، دیوارپوش.
 قَرَمَز: صیغ (احمر)/ بویهی سور، نال.
 قَرَمَزی: کان بلون القرمز/ رنگ سور، نالی.
 الحُمى القرمزية/ سوره تا.
 قَرَمَط الكتاب: کتبه دقیقاً و قارب بین سطوره/ وردو
 پر نوسی.
 قَرْمَطَة: التضيق و التقطير/ دهست گرتنهوه،
 دهسند، کورد و کویری، رژی، چوکی.
 قرن:
 قَرْن الشيء بالشيء: شدّه و وصله به/ جوتی کرد،
 پیکیه بهست.
 - الثورین: جمعها فی نیر واحد/ یه که ماله ی
 کرده ملی دوگا.
 قَارَن: صاحب/ براده ری له گَل گرت، بو به هاویتی.
 - : قَابِل بین شیئین/ به راوردی کرد.
 اقْرَن الصياد: ضرب طائرین بحجر واحد/ به یه که
 برد له دوانی دا، به تیری دو نیشانی شکان.
 - : اِسْتَقْرَن الدُّمْل: تَضَج/ دومه له که گهی، کاتی
 دهرک کردنیتهی.
 اقْتَرَن بالشيء: اِئْتَصَلَ به و اِتَّصَق/ پیوهی نوسا،
 پیالکا، پیی گه یشت.
 - بالمرأة: تزوج منها/ مینای، هاوسه ری له گَل
 گرت، جوتی گرت له گَلی.
 قَرْن: نَوَابَة المرأة/ پرچ.
 - الحيوان: الزيادة التي تنبت في راس الحيوان/
 شاخ، قوچ، بره.
 - : مائة سنة/ سه ده، سه ده سال، چهرخ، چاخ.

- الخيل: قمته/ لوتکه، پوپه، سه ریوپی شاخ.
 - الحشرة: ملمس/ شاخ.
 - الفول و امثاله: غلاف الحب/ پیله.
 - : عَصْر. جیل. اهل زمان واحد/ نهوه، وه چه،
 هاو (تهمن، چهرخ، چاخ).
 وحيد ال - : حيوان/ یه که شاخ، یه که قوچ، که رکه ده ن.
 ذو القرنين: لقب الاسكندر المكدوني/ نازناوی
 نه سکه ندهر.
 قُرُون البحر: المرجان/ شیلان.
 قرنی: كالقرن او منه/ شاخی، قوچی، له شاخ نه کا، له
 شاخ دروس کراوه.
 - : من الفصيلة القرنية (في النبات)/ شاخدار.
 قرنية العين/ گلینه، بیلبله.
 قرن: نظير/ هاو، وه کو، له یه که چو، یه کسان، چون یه که.
 قُرُونَة: ناصية/ قورین، گوشه، سوچ.
 قران: اقتران: زواج/ جوت گرتن، هاوسه رگرتن، ژن
 مینان و شوکرتن.
 - : اتصال شديد/ تیکه لی.
 قرین: مقرون باخر: متصل/ به ستراوه به، پیکیه به بند.
 - : مُصاحِب/ ماوی، هاوه، دژست.
 - : زوج. بَعْل/ میتر، هاوسه، هاومل، نیره.
 قرينة: زوجة/ خیزان، ژن، هاوسه، هاومل، مییه.
 - الكلام: ما يُصاحبه و يدل على المراد به/
 مه بهست، مه زنده، له وانه یی.
 - : صلة. علاقة/ په یوه ندی، خزما یه تی، خویشی،
 که سایه تی.
 - حال: افتراض احتمال/ مه زنده، وادانان،
 گرمهانیی.
 الاستنتاج بالقرينة/ (به گرمهانیی، به مه زنده) زانین
 و تیگه یشتن.
 اقْرَن: له قرن او قرون/ شاخدار، قوچدار.
 - الحواجب/ برق پر، برق جوت، سیوه نگ.
 مقَرَن: نیر/ که له مه.
 مقترن: مُتَرَوِّج/ ژندار، ژنی مه یه.
 - : مقرون: مُتَّصِل/ به ستراوه به، په یوه ندی
 مه یه.

مُقَارَنَة: مُقَابَلَة. تَنْظِير/ به راورد، به راورد کردن.

قُرْنَابِيْط: نَبَات/ گول که لهرم.

قُرْنَفُل: نَبَات/ میخک.

قُرُو:

قُرُو: حَوْضِ مُسْتَطِيل/ حوضی درازکوله.

قُرْوَانَة الطَّيْن/ (تاس، له گن، ته شست، ساجی قور، سوینه.

- الْأَكْل: صَحْنِ كَبِير/ له گن.

قُرَى:

قُرَى. إِقْرَى الضَّيْف: اَضَافَهُ/ میوانداری کرد.

قُرْيَة. قُرْيَة: ضَيْغَة/ گوند، دئی، لادی.

- الْأَنْصَار: الْمَدِيْنَة/ شاری میروله، میروستان.

- الْأَنْصَار: الْمَدِيْنَة/ شاری مه دینه.

قُرْوَى: مِنْ سَكَانِ الْقَرْي/ لادی، گوندنشین.

أَم الْقَرْي: عَاصِمَة الْبِلَاد/ پایتخت.

أَم الْقَرْي: مَكَّة الْمَكْرَمَة/ شاری مه که.

أَم الْقَرْي: النَّار/ ناگر.

قَارِيَة: دَرْدَار. طَائِر/ گنده سسه.

مَقْرَى. مَقْرَاء: مِضْيَاف/ میوان دُوست، میوانه وان، نان

(دهر، بده).

قَرِيحَة (فِي قَرَح)

قَر:

قَر. تَقَرَّرَ: شَعَرَ بِغَثَّيَانِ النَّفْس/ دلی تیکه ل هات، بیزی

هاتوه، قیزی هاتوه.

تَقَرَّرَ: غَثَّيَان/ دَل تیکه ل هاتن، دَل تیک چون.

- إِشْمَعَزَا/ قِيز هاتنه وه، بیزاری، بیز لی کردنه وه.

قَرَّ: حَرِير/ ناوریشم.

جَوْزَة أَل - : فِيلَجَة/ قَوْزَاخَة/ کرمی ناوریشم.

دودة أَل - : دودة الْحَرِير/ کرمی ناوریشم.

قَرَّاز: بَاعِع الْحَرِير/ ناوریشم فروش.

- : حَائِك. نَسَاج/ جُولَا، هُونه وه.

قَارْوَزَه: رُجَاجَه/ شوشه.

قَرَح:

قَرَح. رَيْن/ رازانديه وه، نارایشی دا.

قُرْحَة: الْوَان قَوْس قَرَح/ رهنگه کانی په لکه زَیرینه.

قَوْس قَرَح: قَوْسِ سَحَاب/ په لکه زَیرینه، کولکه زَیرینه.

قُرْحِيَة الْعَيْن: حَذَقَة/ ره شینه ی چاو، گلینه، بیلبله.

قُرْح: تَابِل/ به هارات.

مَقْرَحَة: زَعَاء كَالْمَلْحَة لِلْخَل وَالزَّيْت/ شوشه ی

سرکه و رُون زهیت و به هارات.

قَرَع:

قَرَع. تَقَرَّعَ رَاسَهُ: حَلَقَهُ وَبَقِيَتْ مِنْهُ بَقَايَا فِي

نَوَاحِيهِ/ سهری قَوْچی تاش کرد، کردی به ساج و

په رچم.

تَقَرَّعَ السَّحَاب: انْتَشَعَ/ رهویه وه.

قَرَع: سَحَاب خَفِيف مُتَقَطِع/ ههری (بلاو پچیچر، ته که)

- : حَلَاقَة الرَّاسِ مَعَ إِبْقَاءِ شَعْرِ فِي نَوَاحِيهِ/ سهری

قَوْچی تاش، ساج و په رچم.

قُرْعَة. مَزِيع: قَلِيل مِنَ الشَّعْرِ فِي وَسْطِ الرَّاسِ/

که میک قُرْ به ته وقه سره وه.

قَزَل:

قَزَل: عَرَج/ شه لین، له نگین.

أَقَزَل: أَعْرَج/ شه ل، له نگ.

قَزَم:

قَزَم. قَزَمَ: صَغِيرَ الْجِسْم/ کورته (بالا، بنه)، بالابسته.

قَزَمَة: صَاقُور/ پاچ.

قَاس:

قَسَّ. تَقَسَّسَ. تَتَّبَعَ/ لوی کهوت، شوینی (کهوت، مه ل

گرت).

- - الْأَخْبَار: بَحْث. تَقْصَى/ گوینی (گرت،

هه ل خست)، بُو هه وَا ل گه را.

- : تَمَّ/ بوختانی کرد، فیتنه و دو رویی کرد، پاشمله

قسه ی کرد.

- قُسُوسَة: صَارَ قُسًا/ بو به قه شه.

قُسَّاس: نَضَام/ پاشمله دو، پاشمله قسه کهر، فیتنه،

بوختان کهر دوپو.

قُسَّ: قُسَّيْس: كَاهِن/ قه شه.

قُسُوسَة: كَهَنَة/ قه شه یه تی.

قُسَاوَة (فِي قُسُو)

قُسِر:

قُسِرَ. اِقْتَسَرَ عَلَى الْأَمْرِ: لَزِمَ/ زوری لی کرد، ناچاری کرد.

قُسِرَ: اِرْغَام/ زور لی کردن، ناچار کردن.

قُسِرَا: كَرْهًا/ به نابه دلی، زوره ملی، ناچاری.

قاسَمَ. اِقْتَسَمَ. تَقاسَمَ: اخذ كل قسمته/ هریکه بهشی خوی برد، بهشیان کرد له ناو خویانا، بهشیان کرد.

اِنْقَسَمَ. تَقَسَّمَ الشَّيْءُ: تَفَرَّقَ/ بهش بهش بو، بلاویوه، دابهش بو، کهرت بو.

اِسْتَقْسَمَ: طَلَب القِسْمَةَ/ داوای دابهش کردنی کرد.

فَكَرَّ وَ رَوَّى بَيْنَ اَمْرَيْنِ/ داما، نیاما، راما.

هُ: طَلَب منه اَنْ يَخْلِفَ/ سویندی دا.

اَقْسَمَ: حَلَفَ/ سویندی خوارد.

قَسَمَ: جَزَأَ/ پارچه، کهرت.

حَصَّةَ/ بهش.

فِرْعَ من اِدارة/ لق، بهش.

من بلاد/ پارچه یهکی ولات، هریم.

قِسْمَةً. تَقْسِيمَ/ کهرت بون، لهت بون، دابهش بون.

الى حِصَصٍ/ بهش بهش کرین، بهش کرین.

عملية القِسْمَةِ في الحِساب/ دابهش کرین، بهش کرین.

نصيب/ چاره نوس، هات.

خارج القِسْمَةِ/ نهنجامی دابهش کرین، بهرکهوت.

قاسم: مُجَرِّء/ بهشکر، دابهشکر.

مُشْتَرِك اعظم/ گهرهترین بهشکری ناوکی.

قابلية القسمة او الإنقسام/ باریهش، دابهش بون، توانایی کهرت بون و دابهش بون.

إنقسام: تَجَزُّة. تَفْرِيق/ دابهش بون، کهرت بون.

تقسیم: تَجَزُّة/ کهرت کرین.

تَفْرِيق. تَوَزِيع/ جیاکردنهوه، دابهش کرین.

مُقَسَّم. مَقْسوم: مُجَزَّأ/ کهرت کراو، بهش کراو.

مُوزَع/ جیاکراو، دابهش کراو.

مُقَسَّم: الذي یَقْسِم/ دابهش کر، بهشکر.

مَقْسوم فی الحساب/ دابهش کراو، بهش کراو.

عليه. قاسم/ بهسرا دابهش کراو، بهش دراو.

مُقاسم: مُشَارِك/ بهشدار.

مُقاسمة: مُشَارَكة/ بهشداریتی؟

تقسیم: شَرِک/ بهشدار، هاوبهش، بهشتیا.

شَطْر/ کهرت، لهت، هاو، بهش.

قسیمه. مُقَسَّم: جمیل/ جوان، ئیپسک سوک.

إلزاماً/ بهزور.

قُسْرَى: کُرَه/ ناچاری، زوردهلن، نابهدل.

قسط:

قِسْطُ: اَقْسَطُ: عَدْلُ/ بهداد بو.

قِسْطُ: فَرَّقَ/ بلاوی کردهوه، لهیهکی جیا کردهوه.

الدَّيْنُ: جَزَأَهُ/ کردی به ژهم، واههکی (کرد به ژهم، بهش بهشی کرد).

قِسْطُ: عَدْلُ/ داد.

عادل/ بهداد.

رِزْقُ/ دهرامهت، گوزهران، تفاقی ژیان.

مقدار/ بر، ههت، چه ندیتی.

میزان/ تهرازو.

نَجْم. جَزَأَ الدَّيْنُ/ ژهم، قیستی قهرز.

نصيب/ بهرکهوت، بهش.

تقسیت الدین/ ژهم کرین، قهرزانهوه به ژهم.

مُقَسْط: عادل/ بهداد.

قَسْطَر الدراهم: اِنْتَقَدَهَا. نظر اليها ليعرف جيدها من ردينها/ سهیری دراوهکی کرد تا بزانی قهلب نیه، تین روانی، هالی سهنگان.

إِسْتَقْطَر المحصور بوله/ به لوله میزی کرد.

قَسْطَر: اَنْبُوب القسطرة/ لوله میزکردن.

إِسْتَقْطَار البول/ به لوله میز پین کردن.

عملية القسطرة: تشخیص مرض القلب/ قهستهر، دوزینهوهی نهخوشی دل.

قِسْطاس: میزان/ تهرازو.

قَسْطَل: اَنْبُوب الماء/ گونج، لولهی ناو.

قسم:

قَسَمَ. قَسَمَ: جَزَأَ/ بهشی کرد، بهش بهشی کرد، جیای کردهوه، کهرتی کرد، بلاوی کردهوه.

عليهم: فَرَّقَ عليهم/ دابهشی کرد به سه ریانا، بهشیهوه.

الدَّهْرُ القوم: فَرَّقَهُم/ بلاوی پین کردن، پهروازهی کردن.

عددًا على عدد/ دابهشی کرد.

شَقَّ. نَصَفَ/ لمتی کرد، کردی به دو (کرتیهوه، بهشیهوه).

قَسَمٌ: مُقَسَّم / دابهش کر، دابهش نامه، به شننامه.
 - شَرَعِي / دابهش نامه ی یاسایی، به شننامه ی یاسایی.
 - قانونی / به شننامه ی یاسایی.
 قَسَمٌ: يَمِين / سویند.
 قَسَمَةُ الْوَجْه: ملامح / روخسار، سيما، رهنګ و رو، ديمه، شپوه.
 قَسَام. قَسَامَةٌ: حُسْن / جوانی، جوان پوښی.
 قَسَو: قَسَا: صَلْبٌ. / رهق بو، سهخت بو، چهپ ګر بو، دل رهق بو.
 - مَعَهُ وَ عَلَيْهِ / دل رهق بو له ګه لې، دل رهق کړد له ګه لې.
 - اللیل: اظلم / تاریکی کړد، تاریک داهات.
 قَسَى. اقْسَى: صَلْبٌ / رهق کړد، رهقې نواند، دل رهق بو.
 قاسی: کابِد / چیرتې، خواری، به سهری هات.
 - الالم: کابِدَةٌ و عالج شِدَّتُهُ / پیوه ی نالان، دهرده کړی چیرت.
 قاسی. قاسی: صَلْبٌ / رهق، رهق و تهق، سهخت.
 - : شديد. عنيف / دل رهق، بڼه زه یی، چهپ ګرد، ستم کار.
 قاسِيَّة: مؤنث قاسی / دل رهق، بڼه زه یی، رهق، سهخت.
 ارض - : لا تنبت شيئاً / زهوی رهقان و سهخت، رهقن، زیران.
 ليلة - : شديدة الظلمة / شه زهنگ، شهوی تاریک، نار، نوتک، نه موسته چاو.
 تجرية - / به سهرات و تاقی کړد و به یکی سهخت.
 شروط - / مه رجی سهخت و ناله بار.
 قَسَوَةٌ. قَسَاوَه القلب: شِدَّة. عُنف / دل رهق، بڼه زه یی، ستم، توندوتیږی.
 مَقَاسَاة: مُكَابِدَةٌ / چیرتن، خواردن، به سهراتن، پیوه تلانوه، نالاندن.
 قش: قَشٌّ. اقش من المرض: بَرَأ / چاک بوه وه.

- الثوب الرطب: اخذ في الجفاف / کزیوه وه، وشک بوه وه.
 - : جَمَعَ. لَمْ / کوی کړده وه.
 - : كُنَس / ګسکی دا.
 - : اغترف / که فی ګرت.
 - الثبات: يَبَس / وشک بو، وشکی کړد.
 - : قَشَّش: اكل من هنا و من هناك / مښخوړ بو، مړوموشی کړد، لم لاو له ولا خواری.
 قَش. قَش: تَبَن. اليباس من النبات / پوښ، کا، به لم، په لاش.
 قَشَّة: ابو العيد / خالخالوکه.
 قَشيش: حَقِيف الاعمى / فیشکی مار.
 - : قَشَاش: نفاحة الحقل / ګزوګیای وشکه وه بو، پاوه نی وشکه وه بو.
 - : كَنَاسَة / خَوَل، ګسک، دراو، جاپو دراو.
 مَقَشَّة: مِكنَسَة / ګسک، جاپو.
 قشِب: قَشَب. قَشَب الطعام بالسَّم: خَلَطَهُ به / ژاری تی کړد، ژاروی کړد، ژاری کړده خواردن که وه.
 - هُ السَّم: سَقَاةُ اِيَاه / ژاری دایه، دهرمان خواری کړد، ژارخواری کړد.
 - : صَفَل / سويه وه، سافنی کړد، لوسی کړد.
 - عليه: اِقْتَرى / بوختانی بو کړد، پاشمله قسه ی پړوت.
 - هُ: عَيَّرَهُ و عابه / ګالته ی پی کړد، تانوتی لید، قسه ی ناشیرینی پی وت.
 - : تَقَشَّب: علاء الصداة / ژهنگی (ګرت، میتنا، مه ل میتنا).
 قَشَبَت. تَقَشَّبَت يده اوشفته: تقشرت / قلیشا.
 قَشَب. قَشَب: سَم / ژار، ژه هر.
 - : ضَدَّ الحديد / ژهنگ.
 قَشَب: خشونه مع تَقَشَّر / قلیش، قلیشاوی، قلیشان.
 قَشيب: جديد / تازه ی، توی.
 - : نظيف / پاک، خاوین، پوخت.
 - : مَجَلو / سواوه، ساف و لوس.
 - : يعلوه الصدا / ژهنگای، ژهنگی ګرتوه.
 قشد:

قَشْد: قَشَط. نَزَعَ الرَغْوَةَ و القَشْدَةَ / (تَوَيْزَ) كهف،
 سهرانسهر، سهرتويز هكهى گرت.
 قَشْدَة: الزَيْدَةُ الرَقِيْقَةُ / تَوَيْزَال، سهرانسهر، قهيماغ،
 سهرتويز.
 قَشْر: قَشَرَ: قَشَرَ: نَزَعَ القَشْرَ / پاكى كرد، تويكه كهى ئى
 كرده وه، كړانى.
 - - - الذَّرَّةُ و امثالها: نَزَعَ حَبَّهَا / مه لى وه ران،
 داي ته كان، پړوانى.
 - - - قَلْبَ اللُّوز مثلاً: اخْرَجَ اللبَ / ناوه كهى دهر ميتنا،
 ناو كه كهى دهر ميتنا.
 قَشَرَ: اقَشَرَ: اِنْتَزَعَ الجِلْدَ / تويكه كهى ئى يوه وه.
 - - - الجِلْدَ و غيره / قَلِيشا، درزى برد.
 - - - الطَّلَاءُ / بزيه كهى ئى يوه وه، هه ل وهى، قَلِيشا،
 روكه شه كهى پړوا.
 قَشَرَ الثَّمَر: جِلْدَ / تَوَيْكَل، تَوَيْك.
 - - - الحَبُوبَ / قه لاس، سَوس.
 - - - الجِرْحَ او القَرَصَةَ: جَلْبَةً / قه تماخه.
 - - - الراس. هَبْرَةَ / كَرِيش.
 - - - السمك: حَرْشَف. فُلُوس / پوله كه ماسى.
 - - - الْحَيَّةُ الْمُتَسَلِّخُ: مَسْلَاخ / كاژ، كاژى مار.
 - - - الجسم: جِلْدَ / پَيْسْت.
 - - - غَلَاظ / بهرگ.
 قَشَرُهُ: غَيْرُ مُقَشَّرٍ / به تويكه كه يوه، پاك نه كړاو.
 مُقَشَّر. مُقَشَّور. اقَشَرَ / چاك كړاو، بى تويكل.
 - : واضح. جاء بالجواب المقشر: الصريح
 الواضح / ولامى ناشكرا، روڼ.
 رَجُلٌ مُقَشَّر: عريان / روت، روت و قوت.
 لَوْزٌ مُقَشَّر: بدون قشر / ياده مى دهنك، دهنكه ياده م.
 جَوْزٌ مُقَشَّر: لُب / كاكه گويژ.
 قَشَرِيَّات / تويكلدار، زينده وارى تويكلدار.
 قَشَط: قَشَطَ عَنْهُ: نَزَعَهُ / لى كرده وه، داي مالى.
 - - - القَشْدَةُ و امثالها / (تَوَيْزَ) كهف هكهى گرت.
 قَشَط: نَزَعَ الغِطاءَ / تويكه كهى ئى كرده وه، داي مالى،
 روتى كرد.

- : نَهَبَ / تالانى كرد، گسكى لىدا، مېچى نه ميشت.
 قَشَطَةُ اللَّبَن و امثالها: قَشْدَةُ قهيماغ، سهرانسهر، تَوَيْزَال.
 قَشَع: قَشَع: اقَشَع. فَرَّقَ. شَتَّتَ / بلاوى كرده وه.
 - - - يَدَدَ و كَشَفَ / ره وانيه وه، روتى كرده وه.
 اقَشَع. تَقَشَع: تَفَرَّقَ / بلايوه وه.
 - - - الضباب او الظلام او الغيم. زال و انكشاف /
 ره و يوه، لاجو، نه ما، كشايه وه.
 - - - اَلْهَمَّ عَنِ الْقَلْب: زال / لاجو، نه ما، خه م نه ما،
 به سهرچو.
 قَشَعَر: اقَشَعَر بَرْدًا / له سهرمانا له رزى، هه ل له رزى، كرژ
 هه لات.
 اقَشَعَر جِلْدُهُ: اِرْتَعَدَ / له رزى، موچرگى پياها، ته زوى
 پياها.
 - - - جِلْدُهُ: تَقَبَّضَ / كرژ بو، هاته وه يه.
 - - - جِلْدُهُ: تَغَيَّرَ لَوْنُهُ / هه ل بزيكا، رهنكى تيك چو.
 - - - الشَّعْرُ: قَامَ و اِنْتَصَبَ مِنْ فَرْعٍ او بَرْدٍ /
 موه كانى بهر ز يونه وه (له تاوان، له ترسانا).
 - - - بَرْدًا / له سهرمانا هه ل له رزى.
 قَشَعْرِيَّة: اِرْتَعَادَ / له رزى، موچرگ، ته زو.
 - - - الْحَمَى / له رز، له رز لى هاتن.
 - - - تَقَبُّضَ الْجِلْدُ بَرْدًا او خَوْفًا / له سهرمانا و
 له ترسانا پيستي له شى كرژ بو.
 قَشَعَم: مُسِنَ / پير، به سالاجو.
 - : اَسَدَ / شير.
 ام - : الحَرْبَ / جهنگ.
 ام - : الدَاهِيَةَ / به لا، كاره سات، چورم.
 ام - : ضَنْعَ / كه متيار.
 قَشَعُوم: صَغِيرَ الْجِسْمَ / بوده له.
 - : قَرَادَ / گنه.
 قَشَف: قَشَفَ: تَقَشَّفَ: ساءت حاله و ضاق عَيْشُهُ / نه دارا
 بو، ده ستى كورت بو، په پړپوت بو.

- - - : قَدَّرَ جِلْدَهُ / پيستي پيس و و چه په ل
 بو.

- **تَقَشَّفُ:** ضِدَّ تَنْعَمُ / به په پړوتی ژیا، دهستی گرتنه وه،
 ژدی کرد.

- **قَشْفُ الجِلْد:** شَرْتُ / پیستی قلیشا.

- **قَشْفُ:** تَقَشَّفُ: ضِدَّ تَنْعَمُ / دهست گرتنه وه، ژدی
 کردن، په پړوتی.

- **الجلد: شَرْتُ.** شَأَفُ / پیست قلیشان.

- **تَقَشَّفُ:** زهد فی ملذات الحیاة / سؤفیه تی و ژدی و
 دهست گرتنه وه، قایلې له ژياندا.

- **مُتَقَشِّفُ:** زاهد فی نعم الحیاة / به تنگ دنیاوه
 نه ماتو، گوئی نه نه در، قایل، سؤفی.

- **قص:**
قَصٌّ. قَصَصٌ. قَطْعُ / بری.

- **الشَّعْرُ: قَطْعُ /** قَرَى تاشی، کورتی کرده وه، تاشی.

- **الظُّفَرُ: قَطْعُ /** نینزکی کرد.

- **الصُّوفُ من الحيوان: جَرَّةُ /** بریه وه.

- **إِقْتَصَرَ الخَبْرَ: رَوَاهُ /** گڼپاړه وه، مهواله کئی گڼپاړه وه.

- **تَقَصَّصَ أثره: تَتَبَّعَهُ /** شویتی کهوت، شویتی پیی
 مه لگرت.

- **إِقْتَصَرَ منه. قاصته: عاقبه /** سزایدا.

- **منه. - له: إِنْتَقَمَ مِنْهُ /** تولهی لئسه ند.

- **قَصٌّ: قَطْعُ /** برین.

- **الأخبار: سَرَدُ /** گڼپاړه وه، باسکردن.

- **الشَّعْرُ: قَطْعُ /** تاشین، قژپړین، کورت کردنه وه.

- **الصُّوفُ: جَرَّ /** برینه وه.

- **عَظُمَ القَصَصُ: عَظُمَ الحِصْنُ /** کولهی سنگ،
 پراسویه ند.

- **قَصَصٌ. قَصَصَاةُ: قَطْعُ و فضلات /** پرېشت،
 سهره پرېشت، سهره پارچه، تیلماسک.

- **قَصَصَات ورق /** پارچه کاخه ز.

- **مَقْصَصُ: آلة القص /** مه قهست، دوارد، دویرد.

- **القَنَمُ و الدواب /** برینگ.

- **قَصَاصُ القَنَمِ و الدواب: جَرَّانُ /** مه پرېه وه، ناژده لې بره وه.

- **او مُقْتَصَصُ الأثر: مقتفی. متبّع /** شویتی
 کهوتو، شویتی مه لگرتو.

- **او قاص الأخبار /** مه وال (گڼپه وه، گه نه نه)،
 دهنگ بیژ، بیژه ر.

- **الذی یقرأ القصص فی المجتمعات /**
 حکایات خوان.

- **مَقْصُوص. إِنْقَصَ: مقطوع /** بریو، تاشراو.

- **قِصَّةُ: حِکَايَةُ /** چیرۆک، راز، سه رگوزشته.

- **خرافیة /** داستان، نه فسانه.

- **خیالیة /** رومان، چیرۆکی مه لېه ستراو.

- **شعرية /** هونراوی فولکلوری، چیرۆکی هونراوه.

- **اقصوصة: حَدِيثُ /** راز، به سرهات، روداو.

- **قاص. قَصَاص. مَنْ یأتی بالقصة: الذی یروی القصص /** چیرۆک خوان، دهنگ بیژ، بهیت بیژ.

- **قصصی: مؤلف قصصی /** چیرۆک نویس.

- **قصاص: عقاب /** سزا.

- **جزاء /** پڼ بژاردن، توله.

- **قصة: شعر الناصية /** په رچه م.

- **خُصْلَةُ شعر /** قز، پارچه قز، لیسپ.

- **قصاصة: عوض. مقابل /** له جیاتی، له بری، بژاردن.

- **موازنة /** له نگره، له نگره رگرتن.

- **فی الحساب: تصفية /** کوتایی پڼ مینان.

- **مقاصدة /** دوا به داوا.

- **قصب:**
قَصَبُ الذبیحة: قطعها قطعاً / له تی کرد پارچه
 پارچه ی کرد، له تی کرد، له تی کردتی کرد.

- **النشاة: فصل قصبها /** سهری بری.

- **قَصَبُ الشَّعْرِ: جَعْدَةٌ /** لوی کرد.

- **اقصب المكان: صار فيه قصب /** بوبه
 قامیشه لان.

- **قَصَبُ: یراع /** نهی، قامیش، ژاژ.

- **السكر. قَصَبُ المص: مُصَانُ /** قامیشی شه کر،
 نهی شه کر.

- **فارغ /** نهی جول.

- **مملوء /** نهی چه.

- **أخْزَرُ - السیق: کان الغالب /** پیش کهوت، بریدیه وه.

- **قَصْبَةُ: یراعة /** قامیش.

- **الاصبع: عَقْلَةٌ /** گرئی په نجه، جومگه ی
 نه موس.

- **الأنف: عَظْمُهُ /** کوله کئی لوت.

- **تَقَشَّفُ:** ضِدَّ تَنْعَمُ / به په پړوتی ژیا، دهستی گرتنه وه،
 ژدی کرد.

- **قَشْفُ الجِلْد:** شَرْتُ / پیستی قلیشا.

- **قَشْفُ:** تَقَشَّفُ: ضِدَّ تَنْعَمُ / دهست گرتنه وه، ژدی
 کردن، په پړوتی.

- **الجلد: شَرْتُ.** شَأَفُ / پیست قلیشان.

- **تَقَشَّفُ:** زهد فی ملذات الحیاة / سؤفیه تی و ژدی و
 دهست گرتنه وه، قایلې له ژياندا.

- **مُتَقَشِّفُ:** زاهد فی نعم الحیاة / به تنگ دنیاوه
 نه ماتو، گوئی نه نه در، قایل، سؤفی.

- **قص:**
قَصٌّ. قَصَصٌ. قَطْعُ / بری.

- **الشَّعْرُ: قَطْعُ /** قَرَى تاشی، کورتی کرده وه، تاشی.

- **الظُّفَرُ: قَطْعُ /** نینزکی کرد.

- **الصُّوفُ من الحيوان: جَرَّةُ /** بریه وه.

- **إِقْتَصَرَ الخَبْرَ: رَوَاهُ /** گڼپاړه وه، مهواله کئی گڼپاړه وه.

- **تَقَصَّصَ أثره: تَتَبَّعَهُ /** شویتی کهوت، شویتی پیی
 مه لگرت.

- **إِقْتَصَرَ منه. قاصته: عاقبه /** سزایدا.

- **منه. - له: إِنْتَقَمَ مِنْهُ /** تولهی لئسه ند.

- **قَصٌّ: قَطْعُ /** برین.

- **الأخبار: سَرَدُ /** گڼپاړه وه، باسکردن.

- **الشَّعْرُ: قَطْعُ /** تاشین، قژپړین، کورت کردنه وه.

- **الصُّوفُ: جَرَّ /** برینه وه.

- **عَظُمَ القَصَصُ: عَظُمَ الحِصْنُ /** کولهی سنگ،
 پراسویه ند.

- **قَصَصٌ. قَصَصَاةُ: قَطْعُ و فضلات /** پرېشت،
 سهره پرېشت، سهره پارچه، تیلماسک.

- **قَصَصَات ورق /** پارچه کاخه ز.

- **مَقْصَصُ: آلة القص /** مه قهست، دوارد، دویرد.

- **القَنَمُ و الدواب /** برینگ.

- **قَصَاصُ القَنَمِ و الدواب: جَرَّانُ /** مه پرېه وه، ناژده لې بره وه.

- **او مُقْتَصَصُ الأثر: مقتفی. متبّع /** شویتی
 کهوتو، شویتی مه لگرتو.

- **او قاص الأخبار /** مه وال (گڼپه وه، گه نه نه)،
 دهنگ بیژ، بیژه ر.

رَجُلٌ - لا جسيم ولا تُدیف/ مام ناوه ندی، نه قله ونه له پ.

طريق - : مستقیم/ ریگی راست.

بُحْسَن - / به نیازی پاک، به دلی پاک.

بِسُوم - / به نیازی خراب.

بَغِير - / بِنِیاز، بِنِ مه به ست.

عَن - . قَصْدًا/ به مه وه س، به نه نقه ست.

قَصْدًا: راسًا/ به کسه ر، مه وه س، به که نده ردو.

قَصْدِي. مَقْصُود عمدي/ نه نقه ست، مه وه س.

قَصِيد: لا عيب فيه/ بِنِ خه وش، بِنِ گورد.

- . قَصِيدَة: عَصَا/ دارده ست.

يَبْتُ آل - : فحوى/ مه به ست که، مه به ست.

قَصِيدَة: مَنطُومَة/ موزراوه، چامه، چه کامه.

قاصِد: الذى يَقْصِد/ نیازدار، خاوه ن مه به ست.

- : قَرِيب/ نزیک.

مَقْصَد. قَصْد: مَرَام/ مه به ست.

مَقْصُود: مَنوئ/ مه به ست لی بو.

- : مُتَعَمِّد/ به نه نقه ست.

مَقْصِد: كَانَ الْقَصْد/ جِنِ مه به ست.

اِقْتِصَاد: ضِدّ تَفْرِيط/ نابوری، پاشه کورت، ده ست گرتنه ره.

- : تَدْبِير النَفْطَة/ گوزه ران کردن.

اِقْتِصَادِي: بَتْدِير/ نابوریانه.

- : مَخْتَص بَتْدِير النَفْطَة/ نابوری زان، نابوری ناس.

- : مُقْتَصِد. مُدَبِّر/ گوزه ران که ر، به پیوه به ر.

قَصْدِير لَلْخَمّ وَ طَلَاء المَعَادِن/ قه لای.

قَصْر:

قَصْر الشَّيْء: نَقْص/ کورتی مینا، که می کرد.

- الصلاة و من الصلاة: تَرَكَ مِنْهَا قِسْمًا/ کویر

نوژ بو، ناویه ناو نوژی نه په ران.

- : حَبَس/ گلی دایوه، ده ستی به سه راگرت.

- . قَصَرَ. أَقْصَرَ الْكَلَام: اِخْتَصَرَه/ کورتی

کرده وه، له کورتی برپه وه.

- . - . - : أَخَذَ مِنْ طَوْلِهِ/ قارسی کرد، له

دریژه که ی ده رمینا، کورتی کرده وه.

- البلاد: العاصِمَة/ پای ته خت.

- : قَرْيَة او مَدِينَة صَغِيرَة/ شاروچکه.

- الرِّثَة: مَجْرَى النَفْس/ بۆری مه وا، قوپ قوپا که.

- : مَزْمَار الرّاعِي/ شمشال، دوزه له.

- المَرِيء: مَجْرَى الطَّعَام/ بۆری خواردن، سورینچک.

- الرجل. - السَّاق/ لولا ق.

مَقْصَبَة: مَرْزَعَة القَصَب/ قامیشه لان.

قَصَاب: جَزَّار/ گوشت فروش، قه ساب، سه رپی.

- : الزَّمَار و النّافخ فِي القَصَب/ شمشال ژهن، دوزه له ژهن.

قَصَابَة: جَزَارَة/ قه سابی، سه رپین.

- : قَصْبِيَة: الْخِصْلَة مِنَ الشَّعْرِ/ پریج، قژی لول.

قَصْد:

قَصْد فِي امره: اِسْتِقَام/ راست بو.

- الرجل و اليه. ثَقَصَدُه: تَوَجَّه اليه/ چو بؤ لای، سه ری دا، دیده نی کرد.

- : نَوَى/ ویستی، نیازی بو، وای نیاز بو.

- : عَنَى. اراد/ ویستی، مه به ستی بو.

- . قَصَدُه: نَحَا نَحْوَه/ لاسایی کرده وه، په بره وی کرد.

- . اِقْتَصَدَ: ضِدّ اِفْرَاط/ ده ستی گرتنه وه، پاشه کورتی کرد.

- . - . اَقْصَدَ الشّاعِر: نَظَّمَ/ موزراوه ی دانا.

قَصَدَ الشَّيْء: كَسَرَه/ شکانی.

اَقْصَدَنِي اليك الامر: حَمَلَنِي عَلٰى اِتيَانِكَ/ له ناچاریدا هاته لات، ناچار بوم په نام بؤ مینایت، هانام بؤ مینایت.

اَقْصَدُه. ثَقَصَدُه: قَتَلَه فِي مَكَانِه/ کورت و پر له جیی خویدا کوشتی.

- ت الْحَيَة فَلَانَا: لَدَغْتَه فَقَتَلْتَه/ پیوه ی داو کوشتی.

ثَقَصَدَ. اِنْقَصَدَ: اِنْكَسَر/ شکا.

قَصَدَ: نِيَّة/ خواست، نیاز، ثاره زو.

- : غَرَض. غَايَة/ مه به ست، ثامانج.

- : ضِدّ اِفْرَاط/ ده ست گرتنه وه، پاشه کورت کردن.

- : اِسْتِقَامَة الطَّرِيق/ راستی ریگا.

- عن الهدف: لم يبلغه / كورتى مینا، لئی
 نه دا، نهی نه نکاو، نهی پینکا.
 - عن: كف / دهستی لیه لگرت، وازی مینا، لئی
 گپا.
 - فی الامر: توانی. اعمل / که مترخه می
 کرد، پشت گوئی خست، گوئی نه دایه.
 - القماش: کشف / کال بوه وه، چوه وه،
 رهنگی دایه وه.
 - علی کذا: حصراً / هر به وه وازی مینا،
 نه وهی بهس بو.
 - عنه الوجع او الغضب: سکن / میواش
 بوه وه، هاتوه سرخوی دامرکایه وه، بی دهنگ بو، خاو
 بوه وه.
 إقتصر علی کذا: إکتفی به. لم يتعداه / هر به وه
 قایل بو، لئیکه پرا.
 قصر: ضد طال / کورت بوه وه، هال چو.
 استقصرة: عده قصیراً / به کورتی زانی، لای کورت
 بو.
 - عده مقصراً / به که مترخه می دانا.
 أقصر و تقاصر عن الامر: امسك عنه مع القدرة
 علیه / پشت گوئی خست، خوی لئیکه شایه وه.
 قصیر: ضد طویل / کورت.
 - القامة / کورته بالا، کورته بنه، بچوک، کوله بنه.
 - العمر / جوانه مرگ، ته مهن کورت.
 - اليد او الباع: عاجز. واهن / دهست کورت،
 بیده سه لات، نه دارا، ناتوان.
 تقصیر: ضد تطویل / کورت کردنه وه.
 - إهمال / که مترخه می، فهراموش کردن، پشت
 گوئی خستن، گوئی نه دان.
 - نقص. عیب / ناتواوی، کهم و کوی، خهوش.
 مقصر: الذي يقصر الطول / کورت که ره وه.
 - مهمل / که مترخه می، گوئی نه دور.
 قصور. سن القصور: حدائة / ته مهنی مندالی.
 - عدم الكفاية / بهش نه کردن، کورت مینان.
 قصر: منزل کبیر / کوشک، ساختمان، ته لار.
 - قصر: خلاف الطول / کورتی.

- قصر. قصور. کسل / ته مهنی، ته وه زه لی.
 - تقصیر: إهمال / که مترخه می،
 گوئی نه دان، فهراموش کردن.
 - قصر. قصاری: أقصى / نه پهری، نه پهری توانا.
 قاصر: خلاف الراشد / مندا، پئنه گیبو، وردکه.
 - لازم. خلاف المتعدي من الأفعال / فرمانی
 تی نه پری.
 - الید: قصیرها / دهست کورت، بیده سه لات.
 - الألوان / رهنگ بهر.
 - الأقمشة: مبيض / سپی که ره وه.
 مسحوق الـ: مسحوق التبييض او الكلور / سپی
 که ره وه.
 قيصر: عاهل. ملك / شای، ئیمبراتور، سه روك پیشهوا، قه پال.
 قيصرة: سوق مستقف / قه یسه ری.
 مقصور مقصر: ضد مطول / کورت کراوه.
 - محدود / دیاری کراو.
 نسج - متغير اللون / کاله وه بو.
 مقصر: مختصر / کورت.
 مقصورة: حجرة / زورچکه.
 - المسارح: خلو / لوج، که لهری.
 قصرة: غصص الطيور / زمکی / تنگه جوله.
 قصع:
 قصع: إبتلع / قوتی دا، هالی لوشی، لرفی اعدا.
 - الماء العطش: كسر العطش / تینویتی شکاند.
 - قصع. ثقصع الجرح بالدم: إمتلا / خویتی
 تی زار.
 - البيت: لزمة / ماله وهی گرت و
 دهرنه چو.
 - ت الرحي الحب: طحنته / هاپی، وردی کرد.
 قصعة: صحن کبیر / تهشت، له گن، له گنی گوره.
 قصف:
 قصف الشيء: كسره / شکانی.
 - إنقص الشيء: إنكسر / شکا.
 - الرغذ / گرمه ی هات، گرمانی، هور گرمانی.
 - إقام فی اكل و شرب و لهو / رای بوارد،
 بهر بواردنه وه خه ریک بو.

- بالمَدْفَع: رماه/ بوردومانی کرد، گوله بارانی کرد.
 قَصِفَ العود: طال و اغنی/ نوشتایه وه، شزوپوه وه،
 چه میوه.
 قَصَف: کسر/ نوشتانه وه، چه مانه وه، شکان.
 - دوی/ گرمه.
 - صوت الطلق الناری/ بۆردمان، ته قینه وه،
 ده نگی گولله.
 - الرعد/ گرمه ی هور.
 - قُصوف: اکل و مشرب و لهو/ رابواردن.
 قَصِيف: قَصِف. سریع الکسر/ نه نوشتیتته وه، ناسک،
 قرچۆک.
 قاصف. کاسر/ شکینه.
 - شدید الصوت/ دهنگ (زل، گه وه)، به
 گرمه.
 قصل:
 قَصَلَ. إقْصَلَ: قَطَعَ او حَصَدَ/ بری، بریه وه،
 دریه وه.
 - عُنُقُهُ: ضَرْبُهُ/ له ملی دا، ملی په پان.
 قَصَلَ قَصَلَ. قَصَلَ. قُصَالَةٌ: تَبْنُ/ کا، پوش.
 قُصَال. قاصِل. مَقْصَل: قاطع/ تیژ، بپنده، بره.
 مَقْصَلَةٌ: آلة ضرب الاعناق/ مل په رین، سږ دلره، قه ناره.
 قَصِيل: الشعر المحصود الأخضر/ قهرسیل.
 قَصَم:
 قَصَم: كَسَر/ شکانی.
 تَقَصَّمَ. إِنْقَصَمَ: إِنْكَسَرَ/ شکا.
 قَصِمَ قَصِيم: سریع الانكسار/ قرچۆک، ناسک.
 قصو:
 قَصَا. قَصَى: بَعُدَ/ دور بو.
 - . . . تَقَصَّى عَنْهُمْ: إِنْتَعَدَ/ دورک وته وه،
 لیان دور که وته وه.
 اقصى: ابعُد/ دوری خسته وه.
 - الشیء: بَلَغَ اقْصَاهُ/ گه یشته نهوپه پی،
 نهوپه پی.
 تَقَصَّى: تَبَاعَدَ/ دورک وته وه.
 - . إِسْتَقْصَى الامر: بلغ الغاية في البحث عنه/
 زۆر لئی کۆلیه وه، زۆر بزی گه را، لئی توژی وه.

إِسْتَقْصَى عَنْ: إِسْتَعْلَمَ/ پرسپاری کرد، لئی کۆلیه وه.
 قاص. قاصی: قَصَى: بعید/ دور.
 قَصَو. قَصَاء: بَعُدَ/ دوری.
 اقصى: ابعُد/ دورتر، نهوپه پی.
 - آخر: نهاية/ کوتایی، دواپی.
 - غایه/ مهبست، نهوپه پی.
 الاقصى: الأبعد/ دورتر، هه ره دور.
 الشرق - / خۆرمه لاتن دور.
 اقاصی الارض/ نهوپه پی زهوی.
 الغاية القصوى/ نهوپه پی مهبست.
 الضرورة القصوى/ نهوپه پی پیوستی، ناچاری.
 قض:
 قَضَ الحائط: هَدَمَهُ/ روخانی، رمایی.
 - قَلَعَ/ هه ئی که ند.
 - ثَقِبَ/ کونی کرد، سمی، هه ئی کۆلی.
 - كَسَرَ/ شکانی.
 - اقْضَ المضجع: خَشَنَ/ جینگه که رهق و ناخوش بو.
 إِنْقَضَ الطائر: هَوَى. نَزَلَ/ نیشته وه.
 - عليهم: هَجَمَ/ په لاماری دانن، هیرشی بردنه
 سه.
 - سَقَطَ: تصدع/ روخا، هه ره سی هینا، شه قی برد.
 - إِنْكَسَرَ/ شکا.
 قَضَض. قَض. قَضَةٌ: كِسَارَةُ الحصى/ به ردی هاپراو،
 چهو، زیخ.
 قضب:
 قَضَبَ. قَضَبَ الشجرة: قطع اجزاءها الزائدة/ هه لی
 پاچی، سه رپۆتی کرد، بری.
 إِقْتَضَبَ: قطع/ بری.
 - إِنْخَتَصَرَ/ کورتی کرده وه، کورت بوه وه.
 - الكلام: إِرْتَجَلَ/ سه رپۆتی دوا.
 قَضَب. تَقْضِيب الشجر: تقليم/ هه ل پاچین، سه رپۆت
 کردن، برین.
 قضيب: غُصْنٌ مَقْطُوعٌ/ تول، شول، دار، لقی بپراو.
 - عَصَا/ دار، داردهست، گالۆک، گۆپال، لوله.
 الذکر. عُضْو الذکورة/ چوک، سوره، کیز.

الحاجة: ثَقُوطُ/ چوه سهر (ثاو، پِشَواو)، سهرثاوی کرد.	إقتضاب: إرتجال/ سهرپئ دو، سهرپئ دووان، له به روتن، به بئ ناماده کردن.
الدين: وفاء/ دایه وه، قهرزه که ی دایه وه.	إختصار/ کورتی، به کورتی، کورت کردن وه.
منه العجب: تعجب منه/ واقعی وپما، سهری لی سورپما.	مِقْضَب. مِقْضَاب: منجل. سكين التقليم/ داس، چه قو، مه قهستی مه لپاچین.
الصلاة: اذاها/ به جئین هینا، نویژه که ی کرد.	شديد القطع/ تیئ، برنده.
الأمر اليه: ابلقه/ پئی راگه یاند.	مُقْتَضَب: مُرْتَجَل/ وتارو دوونی سهر پئیی و کوت و پپی، له به روتن، به بئ ناماده کردن.
الأمر له أو عليه: اوجبه و الزمه به/ فرمانی به جئ هینان و گردنی به سهرادا.	مُخْتَصِر/ کورته، کورت کراوه، به کورتی.
الوقت: صَرْفُهُ. أضاعه سُدِي/ کاتی برده سهر، کاتی کوشت.	قَضَع: قَضَع. قَهَر شکانی، زال بو.
على: اباد/ له ناوی برد، کوتایی پئ هینا.	ثَقُضْع. إِنْقَضَعَ: ثَقُطْع و تَفَرَّق/ تئشکا، په رته وازه بو، په پده وازه بو.
على الشيء: انهاه/ کوتایی پئ هینا، ته واری کرد.	قَضَع. قَضَاع: مَقْصُ. وجع البطن/ ژانه سک، پیچ به سکدا هاتن.
على الأمر: ابطله/ مه لی وه شانده وه، تیکی دا.	قَضَم: قَضَم الشيء: كَسَرَه باطراف اسنانه/ قرتانی، به دان قرتانی، کرژژتی.
على: خَيْب/ هیوای بپی.	قَضَم الشيء: تَكَسَّرَ طَرْفُهُ/ کدل بو.
عليه: قتله/ کوشتی، مرانی، خنکانی، له داری دا.	قَضَم: سَيْف/ شیر، شمشیر.
عليه: حكم عليه/ فهرمانی به سهرادا.	جلد ابيض يكتب فيه/ که ولی سپی تیا نه نوسرتته وه.
عليه بالإعدام: اصدر الحكم عليه/ فهرمانی خنکاندن دا.	قَضِيم: سِن أو سيف متكسر الطرف/ کدل، قرتاو.
له: حكم له/ بریاری بؤدا.	قَضَى: قَضَى العمل: انجزه/ ته واری کرد، رای په ران، لی بوه وه، کوتایی پئ هینا.
بكذا: حكم/ رای دا، فهرمانی دا، فهرمانی ده رکرد.	منه وطَرُهُ: بلغ مراده/ به مه بهستی خوی گه یشت.
الرحل: ثُجِبَ. - أَجَلُهُ: مات/ مرد، کرچی کرد، کرچی دواپی کرد.	حاجته: اَتَمَّها و فَرَّغَ منها. اذاها/ ئیشی خوی راپه ران، ته واری کرد.
الواجب: اذاها/ به جئین هینا، نه وه ی له سهری بو کردی.	العهد: انقذه/ په یمانی برده سهر.
بَيْنَهُمَا: حكم و فصل/ پیکی هینان، لیکی کردنه وه، بریاری به سهرادان، ریکی خستن.	غَبْرَتُهُ: اخرج كل الدمع/ تیر فرمیسکی رشت.
و قَدَّرَ على: استوجب/ چاره نوس وای کرد.	بين الخصمين: حكم و فصل بينهما/ ریکی خستن، پیکهینان.
قَضَى. إِنْقَضَى: قضى/ تپه پی، به سهرچو، گوزه شت.	
الأمر: نَفَذَ السهم/ کار له کار ترازو.	
أمره: مات/ مرد، کرچی دواپی کرد.	
قاضى فلانا الى الحاكم: رافعه/ په نای برده بهر داوهر.	
: اقام قضية على/ شکاتی لی کرد.	
إنقضى: قضى. قضى/ تپه پی، به سهرچو، گوزه شت.	

- : قَمَّ / برپایه، ته‌واو بو، کوتایي هات.
 - الأجل (الموعِد): وصل الى النهاية/ ته‌واو بو،
 ماوه ته‌واو، کوتایي هات.
 - الأجل (العمر)، إنتهى/ ته‌من و زیان ته‌واو،
 کوتایيان هات.
 إقتضى: تَطَلَّب. إستوجب/ پتویست بو، پتویست
 وابو، ناچار بو.
 قضی وَطَرُهُ: اَتَمَّ مُرَادَهُ/ به‌مه‌به‌ستی خوئی گه‌یشت،
 مه‌به‌ست ته‌واو.
 تقاضی: قَبَضَ/ وه‌ری گرت.
 - المتخاصمان الى الحاكم: قَرَأَعا/ په‌نایان
 برده به‌ر داوهر.
 قضاء: اداء/ کردن، به‌جی‌هیتان، راپه‌پاندن، رایي
 کردن.
 - : إِنْجَاز/ ته‌واو کردن، کوتایي پښ هیتان.
 - : قضی: حُكَم/ فرمان، برپار.
 - : مُحَاكَمَة/ دادوهری، دادوهریتی.
 - : شریعة/ یاسای ثابتي.
 - : الله: مَوْت/ مردن، کزچی دوايي، خواستی خوا.
 - : و قدر: نصيب. حَقْظ/ چاره‌نوس، به‌خت.
 - : الوقت: إضاعة الوقت/ کات کوشتن، رابواردن.
 - : الحاجة: تَغَوُّط/ سه‌رئاو کردن، چونه سه‌رئاو.
 - : دار لقضاء: مَحْكَمَة/ دادگه، دادوهری،
 دادگه‌ری.
 - : (جمع القضية): منطقة/ مه‌رئم، ناوچه،
 شاروچکه.
 کرسی ال - / کورسی دادگه.
 قضائي: مختص بالقضاء/ داوهری یاساوانی.
 قضیة: دَعْوَة/ داوا.
 - : مسئلة: اَمْر/ کاروبار، کیشمه، کیشمه،
 گپروگرفت.
 قاضی: قاضٍ/ حاکم/ داوهر، دادپرس.
 - : التحقيق/ دادپرسی کولینه‌وه.
 - : الصلح/ دادپرسی (رئک خستن، پټک هیتان).
 - : القضاة: رئیسهم/ سه‌روکی دادپرسان.
 - : الحاجات: مال/ دراو، دراوو مال.

- : مُجِرَّ مُتَمَّ/ به‌جی‌هیتن، ته‌واوکر، کوتایي پښ هیتن.
 سَمَّ - : ممیت/ ژاری کوژهر، کوشنده.
 قاضیة: مَوْت/ مردن، کوشتن.
 ضریة قاضیة: ممیتة/ لیتدانی کوشنده، جه‌زه‌به‌ی
 کوشنده.
 إقتضاء: لزوم/ پتویستی ویستن، ناچار بون، ناچاری.
 عند ال - : عند الضرورة/ کاتی پتویستی، که پتویست
 بو.
 إِنْقضاء: إِنْتِهاء/ کوتایي، ته‌واوبون، تټپه‌پښ، دوايي.
 مقضى: مُجِرَّ/ ته‌واو، ته‌واو بو، کراو، جټ‌به‌جټ بو،
 کوتایي پښ هاتو.
 - : مَحْكُوم فِيهِ/ برپار له سه‌ر دراو.
 - : مُقَدَّر/ چاره نه‌بو، هه‌ر نه‌بې بښ.
 مُقْتَضَى: لازم/ پتویسته، پتویست ده‌کا، چار نیه
 پ - : كذا: بموجب/ به‌گویره‌ی.
 قط:
 قَط. إقْتَطُ القَلَمَ و نحوه: قطع راسه/ دای‌دا،
 دای‌تاشی، تیژی کرد.
 - : حافر الدابة: نَحْتُهُ و سَوَاه/ سمی
 ولاخه‌ک‌ی (بری، تاشی، ریکی خست).
 - : قطط: الشعرُ/ تجعُد/ لول بوو.
 - : الاظافر: قَصَّهُ/ نینوکی کرد.
 - : الشعرُ: خَفَفَهُ/ سوکی کرد، تاشی، هه‌لی پاچی.
 قَطَطُ الخَرَّاطُ الخَشْبَةَ: سَوَّاهَا بالمخرط/ له
 چه‌رخ‌یدا، خرتی کرد، له خه‌رتی دا.
 - : نَحَتْ/ دای‌تاشی، ریکی خست.
 إقْتَطُ: إِنْقَطِع/ دادپا، رټک خرا، برپا.
 قَطَّ: حَسَب. كَفَى. كافٍ/ تنه‌ا، به‌س.
 - : فقط. لا غير/ تنه‌ا، ته‌نیا.
 قَطَّ: اَبْدَأ/ نه‌خیز، هه‌رگیز، برپای برپای.
 - : شديد الجعودة/ چرچ و لوچ، نَدَد لول.
 قَطَّاط: خَرَّاط/ خه‌رات، توپنه‌چی.
 - : حَفَّار/ هه‌ل‌کول، داتاش.
 قَطَّ: هَرَّ/ پشيله، گوربه، نټره پشيله.
 - : بری/ پشيله‌ی کڼوی.
 قَطَّة: هِرَّة/ ده‌له پشيله، پشيله‌ی مڼ.

قَطِيْطَة: جَرَو القَطْ (به چکه، بیجو) پشيله.

قطب:

قطب: جمع/ کوی کرده‌وه، می‌نایه‌وه يه‌ک.

- قطب حَيِّئَة: رَوی ما بین عینه و کلج/

ناوچه‌وانی گزځ کرد.

- وجهه/ دهم و چاوی دابه‌یکدا، روی گزځ کرد.

- قطب الشراب: مَرَجَة/ تیکی دا، تیکه‌لی

کرد.

تَقْطِيب: عُبُوسَة/ دهم و چاو به‌یکدا دان، رو گزځ

کردن، مَوْر بونه‌وه.

قطب. قطوب و قاطب: متجهم/ ناوچه‌وان گزځ، مَوْن

رو گزځ، مېړمَوچ.

قطب. قطب: محور. مدار/ ته‌وره.

- سید القوم/ گه‌وره پیاو، پیاو ماقول.

- طرفی المحور/ جه‌مسر، پَوْل، ه‌ردو

جه‌مسر ی ته‌وره.

ال - السالِب/ (پَوْل، جه‌مسر ی سارد.

ال - الموجِب/ (پَوْل، جه‌مسر ی گهرم.

ال - الشمالی/ جه‌مسر ی باکور.

ال - الجنوبي/ جه‌مسر ی باشور.

قُطْبُ الارض/ دو جه‌مسر ی گوی زه‌وی.

- المغناطِسیّة/ دو جه‌مسر ی موگناطیس.

- الکهرباء/ دو پَوْلی کاره‌با.

استقطاب/ جه‌مسر رگرتن، جه‌مسر گریی.

اقتاب السياسة/ گه‌وره پیاوانی رامیاری.

قطر:

قطر. قطر: طلی بالقطران/ قیری تن مه‌ل سو،

قه‌ترانی تن مه‌ل سو.

- صف/ ریزی کرد، ریز بو، ریزی گوت.

- الماء: اساله قَطْرَة قَطْرَة/ دلوپانی،

تکانی.

- ثَقَطَر الماء: سال قَطْرَة قَطْرَة/ تکا، تکی

کرد، دلوپه‌ی کرد.

- الصمغ من الشجرة: خرج/ ده‌ری‌دا.

قَطَر الماء: صفاه/ پالوتی.

ثَقَطَر القوم: جاووا متتابعین/ به‌دوای یه‌کدا ماتن.

قَطَر: تنقیط/ دلوپاندن، دلوپه کردن، تکاندن.

- مطر/ باران.

قطار. قطر: ماکنه/ شه‌مهنده‌هه.

- تتابع/ یه‌ک له دواي یه‌ک، ریزگرتن.

قَطْرَة: نُقْطَة/ دلوپ، تکه.

- مطر: نقطة منه/ تکی باران، نه.

- ندی: نقطة منه/ دلوپي شه‌ونم.

- العين: دَمْعَة/ فرمیسک، دلوپي فرمیسک.

- العين: ما ثَقَطَر فیها من دواء/ ده‌رمانی چاو.

تقطیر. إستقطار: تنقیط/ دلوپاندن، تکاندن، چَوْرگه.

- تکریر. تصفیة/ پالوتن.

قَطَارَة: نَقَاطَة/ تنوگ تکی، دلوپین.

قطران قطران: دُجَالَة/ قیر، قیراو، قه‌تران.

- سیال نهی من الاشجار كالصنور/

روناوگ.

مَقْطَر: مَقْطَرَة/ مېخْرة/ بخوردان.

قَاطِرَة: مَاکَنَة/ راکیشه، مه‌کینه، بکیش.

مَقْطُورَة: عَرَبَة/ راکیشراو.

قَطَر: إِقْلیم، بَلَد/ ولات، زیند بوم.

- ناحیة/ ناوچه، ه‌ریم، ثقیلم، زیند بوم.

- الدائرة/ تیره‌ی بازنه.

- المربع/ لاره‌میل.

نَصَف - الدائرة/ نیوه‌تیره‌ی بازنه.

قَطْرِب: ذباب منیر/ گول‌ه‌ستیره.

- الذئب الامعط/ گورگی بن توک، گپ.

- لص/ دن جه‌رده.

- جبان/ ترسنوک.

قطع/

قَطَع: قَسَم/ له‌تی کرد، که‌رتی کرد، نوکه‌رتی کرد، ونجی

کرد.

- بَئْر/ که‌لی کرد، کولی کرد، قرتانی، بی.

- جرح/ بی، برینداری کرد.

- حَجَر. اَوْقَف/ به‌ری گرت، به‌ری به‌ست.

به‌ریه‌ستی کرد، رای‌گرت، ویستانی.

- النهر: عَبْر. اِجْتَار/ په‌رییه‌وه.

- فصل/ له‌ی کی جیاکرده‌وه، پچی.

- : **إِسْتَهْلَكَ** / که لکی نه‌ما، له‌کار که‌وت، به‌کی که‌وت، له‌که‌ک که‌وت.

- الصلاة: ابطالها / نویژه‌کی بری.

- في القول: جَزَم / سور بو، سوربو له‌سهر قسه‌کی.

- هُ عَنْ حَقِّهِ. مَنَعَهُ حَرَمَهُ مِنْهُ / بِن‌بری کرد، به‌ش خوراوی کرد، به‌ش و مافه‌کی خوی نه‌دایه.

- الطريق على: كَمَنْ لَهُ رَتِي بِن‌گرت، له‌رییدا دانیش، بۆی دانیش، خوی بۆ نایه‌وه.

- الطريق: إجتازهُ / ریگا‌کی بری، پیاتیپه‌ری.

- لِسَانَهُ: اسكتهُ / بِن‌ده‌نگی کرد، زمانی به‌ست، دای له‌ده‌می.

- هُ بِالْقَطِيعِ: ضَرَبَهُ بِالسَّوْطِ / به‌ر قامچی دا، به‌قامچی لئی دا، دایه به‌ر قامچی.

- هُ الْحَبْلُ أَوْ بِحَبْلِ: إِخْتَنَقَ / به‌په‌ت خنکا.

- عُلِقَ دَابَّتُهُ: بِاعِهَا / فروشتی، له‌ناوی برد، زایه‌ی کرد.

- له‌شيء: أفرزه له‌ / یه‌شی دا، بۆی جیاکرده‌وه.

- الصديق: هجرهُ / ده‌ستی لئی‌ه‌ل گرت، وازی لئ هینا، هاروپیته‌یان نه‌ما.

- الْحَبْلُ أَوْ الْوَتَرُ: قَصَّهُ / چیری، قرتانی.

- الرجاء من: يَنْسُ / ناؤمید بو، هیوای بری.

- الشبهة أو الخطر: عبر / ناپه‌حه‌تی و مه‌ترسی بری و نه‌ما.

- المسافة: مَشَاهَا / ماوه‌کی بری، پیا تئپه‌ری.

- الوقت: قتل الوقت / کاتی برده‌سهر، کاتی کوشت، رای بوارد.

- عَهْدًا. وَعَدَ تَعَهَّدَ / په‌یمانی دا، به‌لئینی دا، ده‌سته‌به‌ر بو.

- كلامه: اسكتهُ / قسه‌کی (بری، پِن‌بری)، بِن‌ده‌نگی کرد.

- فيه الكلام: اَثَرُ / کاری تَر کرد، هه‌ستی جولان.

- الراس: أطاح به‌ / سه‌ری په‌ران، لئی کرده‌وه، کوشتی.

- دابرة: إستاصل / ریشه‌ی ده‌ره‌ینا، به‌به‌ری کرد.

- عليه الطريق: إعترض طريقه / ریی (پِن، لئ) گرت.

قَطَعَ: قَطَعَ قِطْعَةً قِطْعَةً / له‌ت و کوتی کرد، له‌ت له‌تی کرد، ونجرونجی کرد.

- مَرَّقَ / دپی، شپی کرد.

- اللحم: شَرَحَ / جنی، تویی کرده‌وه.

- الخمر بالماء: مزجها / رونی کرده‌وه، ئاوی تَر کرد.

- قاطع الاجتماع و العمل لم يُشارك / به‌شداری نه‌کرد، کَر نه‌بوه‌وه.

- هُ. أقطع عنه: تركه / وازی لئی‌هینا، ده‌ستی لئ هه‌ل گرت، ده‌ست به‌رداری بو، لئی زویر بو.

- هُ على كذا: إتفق معه / رِيك که‌وتن، له‌گه‌لی برپه‌وه.

- إنقطع. قُطِعَ / چپرا، چپچی بو.

- النهر: جَفَّ و يبس / وشکی کرد، ته‌پایی تیا نه‌ما، وشکایی داهات.

- لسانه: ذهب طلاقته / زمانی به‌سترا، قسه‌ی بۆ نه‌کرا.

- التيار: تَوَقَّفَ / کوژایه‌وه، کاره‌با (برا، نه‌ما).

- المطر: إحتبس / باران نه‌باری، بِن‌بارانی بو.

- المطر: توقف / خو‌شی کرده‌وه، بارانه‌که وه‌ستا.

- الصوت: تَوَقَّفَ / ده‌نگه‌که نه‌ما، بِن‌ده‌نگ بو.

- عن كذا: كَفَّ / وازی هینا، ده‌ستی لئ هه‌ل‌گرت، به‌سی کرد.

- الى كذا: كُرس / ته‌رخان بو، خوی ته‌رخان کرد.

- إقتطع من: أخذ قطعه / پارچه‌یه‌کی لئ کرده‌وه، توژیکی لئ برد، لئی جیاکرده‌وه.

- إستقطع: خَصِمَ / دای‌شکان، لئی بری.

- تقاطع الخطان: قطع احدهما الآخر / یه‌کتریان بری.

- تقاطعا: ضد تواملا / لِيك جیا‌بووه‌وه، جیا‌بوونه‌وه، هه‌ریه‌ک له‌لایه‌کدا.

- قُطِعَ لسانه: ذهب طلاقته / قسه‌خو‌شه‌کانی نه‌ما، پاراوی له‌ قسه‌کانیا نه‌ما.

- لسانه: لم يقدر على الكلام / زمانی به‌سرا، قسه‌ی بۆ نه‌کرا، زمانی چوه‌ کلیله.

- قُطِعَ النَّفْسُ: إنقطع / هه‌ناسه وه‌ستا.

- الرجل: عَجَزَ وَيَسَّسَ / په‌کې کورت، پیر بو، که‌ساس کورت.

- به: حیل بینته و بین امله/ هیوای نه‌ما، ناثومید بو.

أَقْطَعَ عَنْ اَمَلِهِ: اِنْقَطَعَ عَنْهُمْ و باینهم/ له‌کس و کاری جیا بوه‌وه، ده‌ستی له‌مه‌لگرتن، وازی له‌هینان.

- لَهُ كَذَا: اذن له/ رڼیدا.

- ت الدجاجة: اِنْقَطَعَ بِيضُهَا/ له‌هیلکه جوه‌وه.

تَقَطَّعَ: تَمَرَّقَ / دړا، نه‌نجن نه‌نجن بو، شپو وړ بو.

قاطع: حادّ / تیز، بره.

- برهان قاطع: مُقْنَع / قابل کړ، سه‌لمینه.

- بات: يَكْ لَا يَكْ / کوتای پښ مین، برینه‌وه.

- فاصل: جیاکار.

- قاسم: دابه‌ش کړ.

- خَطَّ يقطع قوساً / که‌وانه‌بړ.

- لبن قاطع: حامض / ترش.

- الطريق: لَصْ / جه‌رده، رڼگر، رڼبړ، چه‌ته، تهریده.

- حاجز / به‌رېست، به‌رگر.

- آلة القُطْع / بره.

- سِنَّ قاطع / پرنده، دانې پرنده.

طعامٌ - : بلا لحم أو شحم / خواردنې (وشک، بڼ چه‌وری، بڼ گوشت).

طيرٌ - : غير مقيم في مكان واحد / بالنده‌ی کوچه‌ری، گرمیان و کوستان کړ.

قُطْعَ: تقطیع / برین.

- مكان القطع (و بمعنى جرح) / بریندار بون، برین.

- بئر / که‌ل بون، که‌ل کورن، قرتاندن.

- حجم: قیاس / قه‌باره، شیوه، نه‌دازه.

- الرأس: ضرب العنق / سه‌رپه‌پاندن، له‌مل دان.

- الرجاء و الأمل: یاس / هیواییږن، ناثومیدی.

- الطريق: لصوصیة / جه‌رده‌یی، ریگه‌برین، چه‌ته‌یی، تهریده‌یی.

- الدابر: اِستِئصال / بڼه‌پرکړدن، ریشه‌ده‌رمینان.

- العلائق: تَوَقَّفَ / په‌یوه‌ندی برین، ناشت و ماشت.

قطعاً: دون رُئِبَ / بڼ‌گومان، هه‌ر نه‌بڼ.

- مطلقاً: ابدأ / هه‌رگیز، نه‌ه، نه‌خیر.

قطعی: نه‌اشی / کوتای پښ هاتو.

قُطَاعُ: الذي يقطع / بره.

قُطْعَةٌ: ما قُطِعَ / کورت، پارچه، پارچه‌یه‌کی بړاو.

- بَقْعَةٌ ارض مفروزة / پارچه‌یه‌ک زه‌وی دابړاو.

قِطْعَةٌ: حصّة / به‌ش.

- جزء / پارچه، کورت.

- سَكْرٌ / کلّو، کلّوشه‌ر.

قطع من الغنم: مجموعة من الغنم / رانه‌مه‌ر.

- من الطيور: سرب / پؤل، پؤله‌مل.

- من الحيوانات الكبيرة: مجموعة أو طائفة / گله، ره‌وه، ره‌وگ، جه‌له، ران.

- ما تُقَطَّع من الشجر و الأغصان / مه‌ل پاچراو، بړاو.

- نظير: شبیه / لڼچو، هاو، وه‌کو.

قطیعة: هجران / لڼک بران، جیا‌بونه‌وه.

إنقطاع: ضد اتصال / پچړان، جیا‌بونه‌وه.

- تَوَقَّفَ / وه‌ستان، له‌کارکه‌وتن.

بلا - : بدون توقف / يَكْ بَيْنَهُ، به‌بڼ وه‌ستان.

تقطيع: قطع / پچړین، برین.

- مَقْصُ في البطن / پټی سڅ، ژانه‌سڅ.

- قَدْ و قامة / قه‌لاعت، قه‌دوبالا، په‌یکر، له‌ش و لار.

مقطع: مكان القطع / شوین برین، برگه.

- النهر: مكان اجتيازه / بوار.

- الطرق و الخطوط: نقطة التقاطع / دوریان، شوینی پښک‌ه‌یشتن.

- هجائي: جزء من كلمة / برگی و شه.

تقاطع: اتصال / پښک‌ه‌یشتن، په‌ک بړ.

- الخطوط: هیلې پښک‌ه‌یشتن.

- الطرق / دوریان.

نقطة ال - : / (شوین، خالی پښک‌ه‌یشتن.

مقطع: آلة القطع / بره، نامیری برین.

مُقطَّعٌ: تقطع / پچړیچړ، ونجیونچړ، له‌ت و کورت.

- مُمَرَّقٌ / شړ، شپووی، دړاو، ریژال ریژال.

مقطوع: قطع / بړاو، دړاو، پچړاو، له‌ت کړاو.

- به: بانس/ ناٹومید، بن‌هیوا.
مُقاطعة/ مُباينة/ وان لئہینان، دەست لئہ لگرتن،
پەییوہندی بپین.
- : إبالة/ إقليم/ ناوچە، مەریم.
- الکلام و العمل/ ھاویەشی نەکردن.
- تجارية/ مامەلە نەکردن، پەییوہندی نەمان.
قُطاع: قطعة/ برکە، پارچە، کەرت.
- خاص/ برکەى تابیەتى.
- عام/ برکەى گشتى.
- مختلط/ برکەى تیکەل.
مُقطع: غیر مُفصل/ بن پەییوہندی.
- مقطوع/ مفصول/ جیا، بەجیا، جیاوان،
سەرپەخۆ، پچراو.
- لکذا: مکرس/ تەرخانە بۆ.
- النظير: لا مثیل له/ بن‌ھاوتا.
غیر - : مستديم/ مُستمر/ بەک بپنە، نەوہستاو، بەردەوام.
اقطاعی: مالک مساحات شاسعة من الاراضی
الزراعی/ دەرەبەگ.
تقاطع الوجه: ملامح/ دیمەنى رو، روالەت.
قطف: قُطِف. قُطِفَ الزهر: قُطِعَ/ گولی (لئکردەوہ)،
چنى
- - - - - الثمر. جناه/ رنى، کزى
کرده‌وہ، لئى کردەوہ، درويەوہ.
- - - - - الشىء: اخذه بسرعة/
مەلئ‌پچروان، پەلامارى دا.
- : خدش/ رنى، روشانى.
إقتطف الکلام: اخذ خلاصته/ حالى بو، تێگەیی.
قطف. ثمار مقطوعة/ میوہى رنراو، لئکراوہ.
قطاف. قطاف: اوان قطف الثمر/ کاتى بەر رنن.
قطف. تقطف. إقتطاف: جنى/ رنن، چنن،
لئکردنەوہ.
- : خدش/ روشاندن.
مقطف: مايجنى فيه الثمر/ دەر، سەبەتە.
قطيفه: مخمل من الحرير/ قەیفە.

- : نبات عرف الديك/ گولەقەیفە، پوپنە
کەلەشیر.
قطل: قُتِل. قُتِلَ/ قطع/ بپئ.
قتيل: مقطوع/ بپراو.
قُتلة: مَنشقة/ خاولی.
قطم/ قُطِمَ: غَضّ و ذاق/ گازى لئگرت، قەپى پیاکرد،
چیژتى.
- : قُطِع/ بپئ، قرتانى.
- : قُطِمَ: إشتهى/ حەزى لئکرد.
- رقبته: کسرھا/ ملی شان.
مَقُطِم: مذاق/ تام، تام کردن.
مَقُطِم: مِخلب/ چنگ، نینۆک.
قطمار: قَطْمير: قشرة رقيقة/ تويزال.
قطن: قُطِنَ فى المكان و به: اقام فيه/ تیا ژیا، تیا دانىشت،
نىشتەنى بو.
قُطِنَ: جعله يقطن/ نىشتەنى کرد.
- : تَقَطَّنَ: تَعَفَّنَ/ کەپوى مەل‌هینا، کەپزۆکى
بەست، کەپلەى دەردا.
قاطن: المقيم بالمكان/ نىشتەنى، دانىشتو، نىشتەجى.
قطين: قاطن/ نىشتەنى.
- : اهل الدار/ دانىشتوانى مال.
- : الخدم و الاتباع/ دەست و پێوہند.
قُطِنَ: موضع الإقامة/ شوین (نىشتەنى، گوزەران).
- : تَعَفَّنَ/ کەپو، کەپزۆکە، گەپلە.
قُطِنَ: قُطِنَ: نبات/ لۆکە، پەمو.
- : خام ببذرہ لم يحلج/ پەمو، قوزاخى پەمو.
- : طبقى/ لۆکەى خاویڤ کراو.
دودة ال - / کرمى پەمو، پێلە.
حقل او مرزعة ال - / پەموان.
بذرة ال - / تۆو پەمو، پەمووانە.
محلج ال - / چیکەنە.
قُطَان: مَن يبيع القطن/ لۆکە فروش.
- : سَمَك قُطَان/ سمیکە، لوتو.

قَطْنِيَّةٌ. قَطْنِيَّةٌ: الثياب المنسوجة من القطن/ جل و
به رگی لۆکه، له لۆکه دوستکراو.

مَقْطَنَةٌ: مزرعة قطن/ کێلگهی په مو، په مواز.

قَيْطَانٌ: شريط قطنی/ کشتهک، قهیتان.

يَقْطِينُ: قرع مستدير/ کوله که سه نگره ی.

قَطْنٌ: اصل ذئب الطائر/ قنگه جۆله.

التهاب ال - / ره قهته، برك.

الفقرات القطنية/ سه به نده.

قطو:

قَطَا: إقْطوطي: ثقل مَشْيِيَّة/ له سه رخۆ رۆی، پتیی قورس

کرد.

قَطَا. قَطَاه: طائر حجم الحمام/ قه تن.

قع:

قَع: تَكَفَّفَ الْقِيَم/ مێلنجی دا، قولی دا.

قَع قَعاع. قَعاع: شديد الملوحة/ سویرخوئی، تل و

خوئی، نۆد سویر.

قَعَقَع السلاح: صَوَّت/ ته قه ی مات، ته قه ته ق یو.

قعقة السلاح/ ته قه قه یو، ته قه ته قی چهک.

- الرعد/ گرم و موپی مه ورد.

قَعَقَع: نوع من الغربان/ جۆرێکه له قه له رهشکه.

قعد:

قَعْدٌ: جَلَسَ/ دانیشته.

- به. اَقْعَدُ. قَعْدَةٌ: اَجْلَسَهُ/ دای نا، دای نیشان.

- به. قَعْدَةٌ: ثَبِطَ عِزْمَهُ/ وره ی به ردا، ترسان،

تۆقانی.

- به. - قَعْدَةٌ: عَنِ: مَنَعَهُ/ لای قه دهغه کرد،

دهستی پێ لێ هه لگرت.

- له: كَمَنْ/ بۆی دانیشته، خو ی بۆ نایه وه.

- عَنِ: كَفَّ/ وازی هێنا، دهستی لێ به لگرت.

- : بَقِيَ قَاعِدًا/ دانیشته، هه لئه سا، دای کوتا، مایه وه.

- اَقْعَدَ بِالْمَكَانِ: اَقَامَ/ مایه وه، نیشته نی بو، گهی

خوارد ه وه.

- ت المرأة: فَقَدَتْ زَوْجَهَا/ بیه ژن کهوت، مێریدی نه ما.

ثَقَعْدٌ: تَقَاعَدَ عَنْ كَذَا: تَرَكَ طَلِبَةً/ دهستی لێ به لگرت،

خستیه پشت گۆی.

- : تَوَقَّفَ/ وه ستا، وازی هێنا.

تَقَاعَدَ عَنِ الْأَمْرِ: تَوَقَّفَ وَامْتَنَعَ/ وازی هێنا.

- : إِعْتَزَلَ الْأَعْمَالُ/ خانه نشین بو، وازی له نیش

هێنا.

قَاعَدَةٌ: قَعَدَ مَعَهُ/ له گه لای دانیشته.

قُعُودٌ: جلوس/ دانیشته.

حياة ال - : مُلَاظِمَةُ الْجُلُوسِ/ به دانیشته راهاتو.

قُعْدَةٌ: قُعْدِي: قُعُودٌ: مُلَاظِمُ الْجُلُوسِ/ دانیشته،

ناجولن.

- : مَكْسَالٌ/ ته مکه ل، ته وه زه ل.

قُعِيدٌ: جَلِيسٌ/ هاو پتیی دانیشته، دانیشته له گه ل.

- : حَافِظٌ/ چاودیز، پارێزهر، پاسه وان.

قُعْدَةٌ: جُلُوسٌ/ دانیشته تیک.

- قُعْدَةٌ: مَكَانُ الْجُلُوسِ/ شوینی دانیشته.

ذو القُعْدَةِ: ذُو الْقُعْدَةِ/ مانگی یانزه هه مینی کۆچی.

قَاعِدٌ: جَالِسٌ/ دانیشته.

- الهِمَّةُ: كَسُولٌ/ ته مه ل، ته وه زه ل، بێ کاره.

مُقْعَدٌ: مَكَانُ الْجُلُوسِ/ نیشته، شوینی دانیشته.

- : مُتَّكًا. دِيْوَانٌ/ ته خت، قه نه قه، کورسی درێژ.

مُقْعَدٌ: عاجز. ذُو عَاظَةٍ/ ناتو لو، په ک کهوته، دانیشته، له

پێ کهوتو، گرده نشین، که فته کار، گۆله، ده رده دار، فهرتوت

مُقْتَاعِدٌ: مُعْتَزِلُ الْأَعْمَالِ/ بێ نیش، بێ کار، وازی له نیش

هێناو.

- : مُحَالٌ عَلَى الْمَعَاشِ. مُحَالٌ عَلَى التَّقَاعُدِ/

خانه نشیو، کار که نار.

تَقَاعُدٌ: إِعْتَزَالَ الْأَعْمَالِ/ وازی له نیش هێنان، دانیشته،

خانه نشین، کار که نار.

قَاعِدَةٌ: مُرْتَكِزٌ/ بێک، بێ چینه.

- البناءُ: اَسَاسٌ/ بناغه.

- : رَكِيزَةٌ/ بیه کۆله که، بیه پایه.

- : قَانُونٌ. دَسْتُورٌ/ یاسا، ده ستور، شیواز.

- : مُبْدَأٌ/ باو، رێسا، نه ریت.

- : مِثَالٌ يُحْتَذَى/ نمونه، بار.

- : نَسَقٌ/ رێگه، شیواز.

- البلاد: عَاصِمَةٌ/ اکبر المدن/ پای ته خت.

- الطائرات: مَطَارٌ/ فیه که خانه.

- ثَابِتَةٌ/ پاساو، فره مان، جینگه رو نه گۆی.

- : عكس حامض / تفت.

قاعدى: اساسى / بنچينه يى.

- : عكس حامضى / تفتى.

قعادة: مَبُولَة / گهده، قه عاده.

قعر:

قَعْرَ قَعْرَ أَقْعَرَ: عَمَقَ قَوْلِي كَرْد، بَنَكَمِي دِلخست، چالِي كَرْد.

- : جَوْف / مهلى كولى.

- الشّيءُ: جَعَلَهُ مُقْعَرًا / قوپاني، بردى به ناودا.

- : صاح / قِيْرَانِي، لوراني، قيراني، هاواري كرد.

قَعْرُ: كَانَ قَعِيرًا اَي بَعِيدَ الْقَعْرِ / قَوْلْ بُو.

تَقَعَّرَ: تَعَمَّقَ / قَوْلْ بُو، داكوت، چال بُو، قوپا، به قولاجو.

- قَعْرُ: أَخْرَجَ الْكَلَامَ مِنْ حَلْقِهِ / به قوپك قسه نهكا.

قَعْرُ: قَاع / قولايى، بن، ناخ.

- : تَجَوِيفَ / ناو، كلژر، بوشايى.

قَعُورَ قَعِيرَ: مُقْعَرٌ عَمِيقٌ / قَوْلْ.

تَقَعَّرَ: ضِدَّ تَحَدَّبَ / قوپان، چال بون، كلژر بون، به ناواچون.

مُقْعَرٌ: ضِدَّ مُحَدَّبٌ / قوپاو، چال، كلژر، به قولاجو.

قَعْرَةٌ: تَجَوِيفَ / بوشايى، چال.

قَعْرٌ: عَقْلٌ تَامٌ / دانايى، زيرى.

قَيْعَرٌ: قَيْعَارٌ: مُقْعَرٌ الَّذِي يُخْرِجُ الْكَلَامَ مِنْ قَعْرِ حَلْقِهِ / نهوى به قوپك قسه نهكا، كن.

قَعْس:

قَعْسٌ: اقْتَعَسَ: ضِدَّ حَدَبَ / سنگى دهره پيو بو.

تَقَاعَسَ: أَخْرَجَ صَدْرَهُ / سنگى دهره پان.

- : عَنْ الْأَمْرِ: تَأَخَّرَ / خَوِي دواخست، ته مهلى كرد، نهى كرد، دايه دواوه.

- : اِمْتَنَعَ / ياخى بو، نهى كرد.

تَقَاعَسَ: تَأَخَّرَ: اِمْتَنَاعٌ / دواخستن، ته مهلى، ياخيتى، دنه دواوه.

اقْعَسَ: قَعْسٌ: ضِدَّ احْدَبَ / سنگ دهره پيو.

قف:

قَفَّ: يَبْسُ / وشك (بو، بوه وه، ى كرد).

- الشَّعْرُ: قَامَ لِشِدَّةِ الْفَرْعِ / له ترسانا توكى له شى راسته وه بو.

- الدَّهْرُ: سَرَقَهُ بَيْنَ أَصْبَعِهِ / له دهستيا شاريه وه، دزى.

اِسْتَقْفَّ: تَقَبَّضَ وَ اِنْضَمَّ وَ تَشَنَّجَ / كرزيو،

هاته وه يهك.

قَفَقَفَ: تَقَفَّفَ: اِرْتَدَّ مِنَ الْبَرْدِ وَ غَيْرِهِ / له رزى، گياني هاته له رزين.

- مِنَ الْحُمَى: اصْطَلَكْتَ اسْتَانَه / دانه چوققى پى كهوت.

قَفَّةٌ: زَنْبِيلٌ / زه ميله.

- : بِلَمْ صَغِيرٍ / به لم، گه من، گه ميه.

- قَفَّ: يَابَسَ / وشك، وشكه وه بو.

- قَفَّةٌ: قَفَّ: قَصِيرٌ / كورت، كورته بالا، كوله بته، بالا بسته، كورته بته.

- : قَشَعْرِيرَةٌ / موجك، له رز.

- : ظَهَرَ الشَّيْءُ / پشت، ديوى دواوه.

قُفُوفُ الشَّعْرِ اَوِ الْجِلْدِ لَخُوفٍ اَوِ بَرْدٍ اَوِ مَرَضٍ.

اِنْكَمَاشُ الْجِلْدِ / توك ره پ بون، پيست كرژ بون.

قَفَقَفَةُ الْبَرْدِ اَوِ الْحُمَى اَوِ الْخَوْفِ رَجْفَةٌ وَ اِرْتِعَاشٌ /

دانه چوققى، له رز، مهال له رزين، موجك پياهاهن.

قفر:

اِقْتَفَرَ الْأَمْرَ: تَتَبَعَهُ وَ اِقْتَفَاهُ / شوپنى كهوت، شوپن

پتي مهال كرت، به دوايا رويشت.

اَقْفَرَ الْمَكَانَ: خَلَا / چؤل بو، هيچى تيا نه ما، ويران بو، خاپور بو.

- الْمَكَانَ: جَعَلَهُ قَفْرًا / چؤلى كرد، هيچى تيا

نه هيشت، ويرانى كرد، خاپورى كرد.

- الْعَظْمُ: نَزَعَ مِنْهُ اللَّحْمَ / داي مالى، كپانيه وه،

گرشتى پتو نه هيشت.

قَفْرٌ: قَفْرَةٌ: الْمَكَانُ الْخَالِي / چؤل، بيابان، ويرانه، كاكي

به كاكي.

خُبْرٌ - وَقْفَارٌ: غَيْرُ مَادُومٍ / ناني وشكى به پى پى خور.

اِقْفَارٌ: دَمَارٌ: خَرَابٌ / ويران كردن، كاويل كردن، هيچ تيا

نه هيشتن، خاپور كردن.

مُقْفَرٌ: مَوْحِشٌ / چؤل، بيابان، سامناك، ويرانه، خاپور.

قَفِيرُ النِّحْلِ: خَلِيَةٌ / پورهى ههنگ، كورهى ههنگ، نوبه ره.

- الدباییر: عُش/ هیلانه زهرده واله.

قَفَز:

قَفَزَ: وَثَبَ/ بازی دا، قه‌لم بازی دا.

تَقَفَّرَ بِالْحِجَاءِ: نَقَشَ یدیه و رجليه بها/ دهست و پتی له خه گرت.

- : لیس القفَّار/ دهستکشی کرده دهست.

قَفَزَ: وَثَبَ/ باز دان.

- الثلاثی/ سن باز.

- العالی/ به‌زده باز، بازی به‌رز.

- العریض/ یک باز.

- الزَّائِه/ دار باز.

قَفَرَةٌ: وَثْبَةٌ/ باز، قه‌لم باز.

قَفَّاز: کفوف/ دهستکشی.

قفص:

قَفَصَ: شَدَّ الْأَرْجُلَ/ دهست و پتی بسته‌وه، چوپایه لی

بسته‌وه.

- : حَبَسَ فِی قَفَصٍ/ خستیه قه‌فسه‌وه.

قَفَصَ: محبس الطیور و الحيوان/ قه‌فس، قه‌فز.

قفع:

قَفَعَ: اِیْبَسَ وَ قَبِضَ/ سیسی کرد، وشکی کرده‌وه،

کرزی کرد، هیتایه‌وه یک.

قَفَعَ: تَقَبَّضَ: یَبِسَ وَ تَصَلَّبَ/ سیس بو، رهق و

وشک بو، کرز بو، رهق هه‌ل‌گه‌را.

قَفَعَ: ضِيقَ وَ تَعَبَ/ ته‌نگانه و میلاکی.

قفل:

قَفَلَ: رَجَعَ. عادَ/ گه‌پایه‌وه، هاته‌وه.

- : قَفَلَ الْجُلْدَ: یَبِسَ/ وشک بو‌وه.

- : الطعامَ: جمعه و إحتکرة/ په‌سمه‌نده‌ی کرد، کزی

کرده‌وه.

- : اَقْفَلَ: ضِدَّ فَتَحَ/ دای‌خست، پتویه‌ی دا، هیتایه‌وه

یک.

- : الحَنْفِيَّةَ/ گرتیه‌وه.

- : البابَ/ جوتی کرد، پتویه‌ی دا، دای‌خست.

- : القَفْلَ/ دای‌خست.

- : الکهریاء/ کوزاندیه‌وه.

- : رَجَعَ/ گه‌پایه‌وه، کشایه‌وه.

قَفَلَ. اَقْفَلَ: جَعَلَ عَلَيْهِ قَفْلًا/ قَفْلَى دا، کلۆمی دا.

- : البابَ: اغلقه/ دای‌خست، پتویه‌ی دا، کلیلی دا،

کلۆمی کرد، قفل‌یدا.

قَفَلَ: غَالٍ/ قَفْل، کلۆم.

قَفَلَ: غَلَقَ/ داخست، پتویه‌دان، قفلدان، کلۆم کردن.

مُقَفَّل: مُغْلَقَ/ داخراو، کلۆم کراو.

- : الیَدِینَ: لا یُخْرِجُ مِنْهُ خَیْرَ/ ره‌زیل، هیچ له

دهستی نابیته‌وه، دهست قوچار.

قَافِل: رَاجِعَ/ گه‌راوه، به‌دوادا هاتو، کشاوه.

قَافِلَة: تَرِحَالَ/ کاروان، قافله.

قَاسِدٌ أَل - / جله‌دار، جله‌وکیش.

قفو:

قَفَا الرَّجُلَ: ضَرَبَهُ عَلَى قَفَاهُ/ کیشای به‌پشتی ملیا،

نیشتی کرد.

- : اِئْتَقَى اثْرَهُ: تَبَعَهُ/ شوینی کهوت، شوین پتی هه‌ل گرت.

قَفَى فَلَانًا وَ بَه: اِتَّبَعَهُ إِيَّاهُ/ شوینی کهوت، په‌پره‌وی کرد.

- : الکلامَ: سَجَّعَ/ قسه‌کی هۆنیه‌وه.

قَفَا. قَفَاء: مُؤَخَّرَ الْعِنُقَ/ پشتی مل.

- : - : الراسَ: قَذَالَ/ پشتی سر.

- : ظهر. خِلافَ الوجهَ/ پشت، دواوه.

- : الثوبَ/ دیوی (دواوه، پشته‌وه).

- : القماشَ/ پشته‌کی، دیوی ناوه‌وه.

قَافِیه: قَفَا الْعُنُقَ/ پشتی مل.

- : سَجَّعَ/ قسه‌ی هۆنراو، وشه‌ی کوتایی له رسته‌دا،

سه‌رویست، سه‌روا، پاش به‌ند.

تَقْفِيَّة: تَوَافَقَ الْكَلَامَ عَلَى الْحَرْفِ الْآخِرِ. سَجَّعَ/

کوتایی هۆنیه‌وه‌ی قسه.

مُقَفَّى: مُسَجَّعَ/ هۆنراوه، هاووشه له کوتایی گرفتاردا،

پاش به‌نددار، سه‌روادار.

قل:

قَلَّ: ضِدَّ كَثُرَ/ کم بو‌وه.

- : كَان قَلِيلًا/ کم بو.

- : نَدَرَ/ بو به‌ده‌گه‌من، دانسقه بو.

- : عَنْ: نَقَصَ/ که‌می کرد، لیتی که‌م بو‌وه.

قَلَّ. اِقْلَ: نَقَصَ/ که‌می کرده‌وه، بچوکی کرده‌وه.

أَقْلَ: قَلٌّ عَنِ الْأَرْضِ: رَفَعَ/ به ریزی کرده‌وه، مه‌لی بپی، به ریز بو‌وه.

— الشَّيْءُ: حَمَلَهُ/ مه‌لی گرت، مه‌لی بپی.

إِسْتَقْلَّ الشَّيْءُ: عَدَّهُ قَلِيلًا/ به که می زانی.

— الشَّيْءُ: اِسْتَخَفَّ بِهِ/ به سوک سه‌یری کرد، سوکی کرد.

— : كَانَ مُسْتَقْلًا/ سه‌ریه‌خو بو، بو به سه‌ر به‌خو، سه‌ریه‌خویی وه رگرت.

— الشَّيْءُ: حَمَلَهُ وَ رَفَعَهُ/ مه‌لی گرت، به ریزی کرده‌وه، مه‌لی بپی.

— الطَّائِرُ فِي طَيْرَانِهِ: اِرْتَفَعَ/ به ریز بو‌وه، به ریز فپی.

— بَرَايَهُ: اِسْتَبَدَّ بِهِ/ قیرسجه‌یه‌تی کرد، سور بو.

— بَكْذَا: تَفَرَّدَ بِهِ وَ لَمْ يُشْرِكْ فِيهِ غَيْرُهُ/ به شی کسی ندها، هر یو خوی مه‌ل گرت.

— : رَكِبَ/ اِمْتَطَى/ سوار بو.

قَلَّمَا (قَلَّ مَا)/ نادراً/ به ده‌گمن، زَدر که‌م.

قَلَّ: قَلَّةٌ ضِدُّ كَثْرَةٍ/ که می، ده‌گمنی.

— : رَغْدَةً/ له‌ره، له‌رزه، له‌رینه‌وه، له‌رزين.

قَلَّ مِنَ الشَّيْءِ: اَقْلَهُ/ که‌م، که‌متر، که‌میگ.

— : لَا فَرْدَ لَهُ/ که‌سی نیه، بین که‌س.

— : اِبْنُ قَلٍّ: لَا يُعْرِفُ هُوَ وَلَا اَبُوهُ/ نه‌ناسراو.

قَلَّةٌ: ضِدُّ كَثْرَةٍ/ که می، که‌مایه‌تی.

— : نَقْصٌ/ ناته‌واوی، کورت مینان.

— وجود: نُذْرَةٌ/ ده‌گمنی، به ده‌گمن، که‌م ده‌سکه‌وتن.

تَقْلِيلٌ: تَنْقِیصٌ/ که‌م کردنه‌وه.

قَلِيلٌ: ضِدُّ كَثِيرٍ/ که‌م، نه‌خت، تَوَز.

— : نَحِيفٌ/ باریک، له‌ی، لاواز، بوده‌له، چروساوه.

— : غَيْرُ كَافٍ/ ناته‌واو، به‌ش ناكا، به‌ش نه‌کردو.

— الحَيَاءُ/ صَفِيقُ الْوَجْهِ: وَقِحٌ/ بین‌شهرم، بین‌تابو، چاوقایم.

— : الْاَدَبُ: غَيْرُ مُؤَدَّبٍ/ په‌روه‌رده (نه‌کراو، نه‌دراو).

— : الْوُجُودُ: نَانِرٌ/ ده‌گمن، زَدر که‌م، که‌م ده‌ست نه‌کوی.

— : الْكَلَامُ/ مه‌گژ، که‌م دو.

بعد — مِنَ الْوَقْتِ/ پاش تاویگ، تاویکی تر.

عدد — / زماره‌یه‌کی که‌م، تَوَزَنَك.

كَمِيَّةٌ قَلِيلَةٌ/ که‌میگ، تَوَزَنَك، بَرَزَنَكی که‌م.

قَلِيلًا: ضِدُّ كَثِيرًا/ که‌م، که‌میگ.

— : نَادِرًا/ به ده‌گمن.

— قَلِيلًا/ که‌م که‌م، تَوَزَه تَوَزَه، نه‌خته‌نه‌خته.

أَقْلَ: ضِدُّ أَكْثَرَ/ که‌متر.

— : اَحْطًا/ خوارتر، نزمتر.

— : اَصْغَرُ/ بچوگتر.

— : اَخْفَ/ سوگتر.

الْأَقْلَ: الْحَدُّ الْاَدْنَى. الْأَصْغَرُ/ مه‌ره که‌م، که‌مترین، بچوگترین.

علی — / به‌لای که‌م‌وه، به‌لای که‌میوه، هیچ نه‌بین.

أَقْلِيَّةٌ: ضِدُّ أَكْثَرِيَّةٍ/ که‌مایه‌تی، که‌مین.

قَلَّةٌ: قُفَّةٌ/ پُذِه، لوتکه.

— : جَرَّةٌ كَبِيرَةٌ/ گِزَه، که‌مۆله.

قَلَّةٌ: نَهْضَةٌ مِنْ مَرَضٍ وَ فَقْرٍ/ مه‌ل‌سانه‌وه، چاك بو‌نه‌وه، خُزگرتنه‌وه.

قِلَالٌ: اَعْمَدَةٌ تَرْفَعُ بِهَا الْكُرُومُ/ ده‌سکه، به‌رچیج، کۆله‌که، نه‌ستون.

اِسْتِقْلَالٌ: حُرِيَّةٌ/ سه‌ریه‌ستی، سه‌ریه‌خویی، خوی نازادی.

— : اِدَارِيٌّ: ذَاتِيٌّ/ تَوَتَّقَتُومِي، خُوبه‌پیوه‌بردن.

مُسْتَقِلٌ: حُرٌّ. طَلِيقٌ/ سه‌ریه‌ست، سه‌ریه‌خو، نازاد.

قَلَقٌ: حَرَكٌ. رَحْرَحَ/ جولانی، بزوانی، ترازانی.

تَقَلُّقٌ: تَحَرُّكٌ/ جولا، بزوا، تراز.

قَلَقَلَةً: تَحَرُّكٌ. عَدَمُ ثَبَاتٍ/ جولان، بزوان، جوله.

— : اِضْطِرَابٌ/ په‌شیوی، ناشوب.

مُقَلِّقٌ: مُتَقَلِّقٌ/ غیر ثابت/ له‌ق، بزویو.

قلب:

قَلَبٌ. قَلَبٌ: حَوَّلَ عَنْ وَجْهِهِ اَوْ حَالَتِهِ/ شتیه‌ی گوی، گوی، وه‌ری گنپا.

— : جَعَلَ بَاطِنَهُ ظَاهِرًا/ مه‌لی گنپاوه، ناره‌ژی کرد.

— : جَعَلَ اَعْلَاهُ اسْفَلًا/ سه‌ره‌و خولاری کرده‌وه، مه‌لی گنپا‌یه‌وه، نخونی کرده‌وه، ده‌مه‌و نخونی کرده‌وه، قلبی کرده‌وه.

— : حَوَّلَ. غَيَّرَ/ گوی، قه‌لبی کرد.

- : عَكْسٌ / پیچہ وائے کرد، وەری گیترا، ناوہ ژوی کرد.

- : رَمَى. كَبَّ / رِزائی، رِزى کرد، قَلَبى كرده وە.

قَلْبُ الْأَمْرِ بِفِعْلِهِ: نظر فى عواقبه / بیری (لئى كرده وە)، له دوارژى كرده وە، ئەم دىو ئەو دىوى کرد.

- : صفحات الكتاب / پەڕەكانى هەڵدایە وە.

- : يَدُهُ: تقدم / پەشیمان بوو وە، دەستى دا بە یەكدا.

(انقلب: قَلْبُ) هەلگەڕاوە، سەرە و خوار بو، بەروپشت بو، ئەم دىو ئەو دىو بو.

- : اِنْكَبَّ / رِزَا، قَلَب بو وە.

- : عليه: قَلْب عليه / بەسەریا هەلگەڕاوە، لئى پەشیمان بو وە.

تَقَلَّبَ: تَغَيَّرَ / گۆرا.

- : على الفراش: تَحَوَّل و تَغَيَّرَ / تلایە وە، ئەم دىو ئەو دىوى ئەو کرد.

- : المتوجع: تَحَرَّكَ كَثِيرًا / گینگەلى دا، ئە تلایە وە.

- : السَّعَر: تَبَدَّلَ / نرخ له گۆریندا بو.

- : فى احواله (و رايه): تَغَيَّرَ / بى بار بو، يەك را نەبو، يەك بارو يەك دۆخ نەبو.

قَالِب. قَائِب السَّبَك: إِنْاء الصَّب / قالبى دارشتن، بۆتە.

- : - : الاحذية لصنعها: ما يُجْعَل فى الخُفَّ ليستقيم / قالبى پیتاڵو.

قَلْب: تَغْيِير. تحویل / گۆران، گۆرین، قەلب کردن.

- : عكس / پیچە وائە کردن، ناوہ ژو کردن، هەلگیتراوە.

- : لَبَّ / نا، كۆك، ناوكۆك، ناخ.

- : شَجَاعَة (و قُوَّة) / ئازايەتى، نەترسى، هیز.

- : وَسَط. منتصف / ناوہ راست، ناوہند، چەق.

- : فَوَاد / دَل.

- : الجوز: لُب / كاكە.

خَذْلان ال - / دلە (سوتن، تورئ).

خَفْقان ال - دلە (كوتن، لەرزە، تورئ).

السكتة ال - ية / دلە وەستن، دَل وەستان.

ضعيف ال - . جيان خاثر العزم / ترستوك، دَل ناسك، بى غيرەت.

قَوَى ال - : جريء: شجاع / ئازا، بە جەرگ، بە غيرەت قاسى ال - : عديم الشفقة / دلەرق، بى بەزەبى.

يُمَرِّق ال - : مُحْزَن / جەرگ بى.

قَسَاوَة ال - : عُنْف / دلەرقى.

مَكْسُور ال - : مكسور خاطر / دلشكاو، كەساس.

مُقْبِض ال - : مكتئب / پەست، دلگیر.

يُفَرِّح ال - : مُسِر / دلخۆشكەر.

إنقباض ال - : إكتئاب / پەستى.

من كل - ه / پە بە دَل.

على ظهر - غيبا / لە بەر.

رفيق ال - : صديق عزيز / هاوڕێ گيانى.

رفيق ال - : عَطُوف / دَل نەرم.

تَعْلَق بـ - ه: أَحْبَه / دلى پياچو، بە دلتياچو.

سكته قلبية: مَوْت / دَل وەستان، بەلادا هاتن.

قَلْبًا و قَالِبًا / بە دَل و گيان.

تَقَلَّب: تَحَوَّل من جانب الى جانب / ئەم دىو ئەو دىو كردن، تە پاو تل، تل دان، گینگەل.

- : تَغْيِير / گۆران.

- : عدم ثبات / بى بارى، دودلى.

تقلبات الدهر / (بى بارى، ئال و گۆرى، هەلس و كەوتى) رۆژگار.

- : الجو (و الطقس) / كەش گۆران، بى بارى كەش.

إنتقال: تَغْيِير / گۆرین، گۆران، وەرگێران، گەردش، نخون بونە وە.

- : إجتماعى / گۆرانى كۆمەلایەتى.

- : سياسى: فى الحكم / رێژم گۆران، گۆرانى راميارى، كودە تا.

- : سَيَّارَة: حدوث حادث / وەرگەپان.

مَقْلُوب: معكوس / ئەم دىو ئەو دىو، ناوہ ژو، بەروپشت، هەلاوگەپاو.

- : اعلاه اسفله / سەرە و خوار، هەلاوگەپاو، نخون.

بال - : بالعكس / ناوہ ژو، بەروپشت، ئەم سەرە نووسەر.

بال - : فوقانى تحتانى / سەرە و ژێر، نخون، سەر بەرە و خوار، سەر بەرە و ژێر.

مُتَقَلِّبٌ: مُتَقَبِّرٌ/ بِنِیَار، نه گزپښ، دږږ.

- : مُتَرَدِّدٌ/ راپا، دودل.

قَلْبٌ. قُلُوبٌ. قُلَافٌ: کثیر التقلب/ بِنِیَار، زډد گزپ.

- : مُحْتَالٌ بِصِيرٍ بِتَقْلِبِ الْأُمُور/ له گڼ زوژدلیه، بِنِیَار.

مُنْقَلَبٌ فِی الْجُغَرَفِیَا وَ الْفَلَکِ: مَدَار/ خولگه.

- شتوی/ خولگه ی زستانه.

- صیفی/ خولگه ی ماوینه.

- : مرجع/ په ناگه.

- : إسم المكان من إنقلب: محل الانقلاب/

شوینی سهره و خوار یونه وه، سهرچاوه.

قُلَافٌ: داء أو مرض القلب/ نه خوشی دل.

قَلْبَةٌ: الحنطة المسلوقة/ دانوله، گه نه کولای.

قَلْبٌ: قَلْبٌ: جَوَفُ الشَّجَرَةِ/ ناو کرؤکی دار، کرؤکه دار.

- : سوار صغیر/ بازنی پچوک.

- : حَيَّةٌ بِيضَاءُ/ ماری سپی، سپی مار.

قلح:

قَلَحَتْ. قَلَحَتْ أَسْنَانُهُ: کَانَ بِأَسْنَانِهِ قَلَحٌ/ دانې به لئی

گرتبو، دانه کانی زهره بوبون.

قَلَحٌ. قُلَاحٌ: صَفْرَةٌ تَعْلُو الْأَسْنَانَ/ به لئی زهری

سهردان.

القَلَحُ: قَلَحٌ/ دان زهره، به لغاوی.

قَلَحٌ: الحمار المُسَنَّ/ که ری پیر، پیره که ر.

قَوْلَةُ الذَّرَّةِ وَ امثالها: عَرْنُوسٌ/ گلکی گه نه شامی، کلک.

قَلْدٌ:

قَلْدُ الْحَبْلِ: قَتْلُهُ/ بای دایه وه، مؤنیه وه.

- الشَّيْءُ: لَوَاهُ/ لولی کرد، نوشتانیه وه.

قَلْدٌ: وَضِعَ الْقَلَادَةَ فِی عُنُقِهِ/ ملونکې کرده مل، له ملی کرد.

- هُ السَّيْفُ: جَعَلَ حِمَالَتَهُ فِی عُنُقِهِ/ شمشیری کرد

به قه دیا، کردیه ملی.

- هُ مُنْصَبًا: تَوَلَّاهُ/ فەرمانی کرده نه ستق، دایه ززان،

کاری پښ سپارد.

- هُ الْأَمْرُ: قَوَّضَهُ إِلَيْهِ/ سهرپشکی کرد.

- هُ فِی كَذَا: تَبِعَهُ مِنْ غَيْرِ تَأْمَلٍ/ په پیره وی کرد،

لاسایي کرده وه، چاوی لئیکرد.

- : زَيْفٌ. زَوْرٌ/ قه لېی کرد، له سهری دروست کرد.

- بِقَصْدِ السَّخْرِیَةِ: لَمَصَ/ دهمی لئ خوار کرده وه،
لاقرتیی پښ کرد.

تَقَلَّدَ: لَبَسَ الْقَلَادَةَ/ ملونکې له مل کرد.

- الْأَمْرُ: تَوَلَّاهُ/ دامه ززان، کاری ده ست کهوت.

- السَّيْفُ وَضِعَ حِمَالَتَهُ فِی عُنُقِهِ/ شمشیری (کرد)

به قه دا، کرده مل)، حه مایه لی کرد.

- السلاح: حمل السلاح/ چه کی (له خوشی دا)، هه ل گرت.

- بَقْلَانٌ: قَلْدَهُ/ په پیره وی کرد، لاسایي کرده وه.

قَلَادَةٌ: عَقْدٌ/ ملونکه، گه ردن به ند، خه ناوکه.

قَلِيدٌ. مَقْلُودٌ: مَقْتُولٌ/ بادراو، مؤنراوه.

تَقْلِيدٌ: إِتِّبَاعٌ/ شوینی که وتڼ، په پیره وی کردن، لاسایي

کرده وه، به دوداا چون، چاولی نکردن، چاولی که ری.

- الْمُنْصَبُ أَوِ السُّلْطَةُ: تَوَكَّلِيهِ/ دامه ززان،

پښ سپاردن، ده سولات وه رگرتن.

- : هُوَ مَا يُنْقَلُّ إِلَى الْإِنْسَانِ مِنَ الْأَقْدَمِينَ/

په پیره وی کون کردن، له سهر پښ و شوینی کون رویشتن،

نهریت.

- : شَيْءٌ مَقْلَدٌ/ له سهر دروستکراو، لاسایي کراو.

- : مُقَلَّدٌ. مُزَيَّفٌ/ قه لب، لئچو.

تَقْلِيدِيٌّ: نَقْلِيٌّ. مَاخُوذٌ بِالسَّمَاعِ/ باو، مؤده، قار.

مَقْلَدٌ. مَقْلَادٌ: مِفْتَاحٌ/ کلل.

مَقَالِيدُ الْأُمُورِ: تَمْشِيَةُ الْأُمُورِ/ به پړوه به ریښی کارویار،

کارویار به پړوه بردن.

ضَاقَتْ مَقَالِدُهُ أَوْ مَقَالِيدُهُ: ضَاقَتْ عَلَيْهِ الْأُمُورُ/

سهری لئ تیک چو، شپړزه بو.

الْقَى إِلَيْهِ مَقَالِيدُ الْأُمُورِ: قَوَّضَهَا إِلَيْهِ/ سهرپشکی

کرد، به رپر سپاری خسته نه ستق.

تَقَالِيدٌ/ نهریت.

عَادَاتٌ وَ تَقَالِيدٌ: الْمَاخُوذُ مِنَ السَّلَفِ وَ الْأَقْدَمِينَ/

داب و نهریت.

قَلَسَ:

قَلَسَ: خَرَجَ مِنْ بَطْنِهِ إِلَى فَمِهِ طَعَامٌ أَوْ شَرَابٌ/

میلنجی دا، میتایه وه، رشایه وه، قولېدا.

- تَ نَفْسُهُ: غَشَّتْ/ دلی تیکه ل مات.

- الْإِنَاءُ: فَاضَ/ پړبو، لئ رډا، سهری کرد، سهر ریښی

کرد.

- رَقَصَ فِي غَنَاءٍ / هَلْ پِهِ پِی، سه‌مای کرد له‌سر
گورانی، سوپی‌دا.
قُلْسُ: اِنْحَنِی. سَجَدَ / چه‌مایه‌وه، کپنوشی برد،
دانه‌ویه‌وه، نوشنایه‌وه.
- لَهُ: وَضَعَ يَدَهُ عَلَى صَدْرِهِ / دوستی به سنگه‌وه بَر
گرت.
- : اِسْتَقْبَلَ بِالْغَنَاءِ وَ الرِّقَصِ / پیشوازی کرد به
سه‌ماو گورانیه‌وه.
- لَهُ: اَلْبَسَهُ الْقَنَسُوهَ / کلاوی له‌سر کرد، کلاوقچی
له‌سرنه.
قَالِسَ: الَّذِي خَرَجَ الْقُلْسُ مِنْ حَلْقِهِ / هِلَنج دهر،
رشاوه، قولپ هِین.
قُلْسُ: قِيءَ / تِلَنج، هِلَنج، رشانه‌وه، قولپ.
تَقْلِيسُ: تَرْجِيعُ الطَّعَامِ مِنَ الْمَعْدَةِ اِلَى الْفَمِ / هِلَنج
دان، تِلَنج دان، رشانه‌وه.
قلص:
قلص: تَقْلَصَ الظِّلُّ: اِنْقَبَضَ / سِیْبه‌رگه‌پایه‌وه،
کشایه‌وه.
- - الثَّوبُ: اِنْكَمْشَ / کرژ بو، کرژ بو، چره
یه‌ک، ته‌سک بوه‌بوه.
قُلْصُ: قَبِضَ / (کرژ، گرنی کرد، هینایه‌وه یه‌ک.
تَقْلَصُ: ضِدُّ تَمَدُّدٍ / کرژ بون، هاتنه‌وه‌یه‌ک، چونه‌یه‌ک،
هَلْ قِرْچان.
مُتَقْلَصُ: مُنْكَمِشَ / کرژ، کرژ بو، گرنی، هَلْ قِرْچاو.
قلط:
قلط: اَذْرَ: فَتَّقَ / قَزِی، ورگه‌پوِست.
قِلْطُ: مُتَفَتِّحُ الْخَصِيَّةِ / قَوِي، گون ناوساو.
قلع:
قلع. قُلْعَ. اِقْتَلَعَ. اِسْتَاَصَلَ. اِنْتَزَعَ مِنْ اَصْلِهِ /
ده‌ری هینا، هه‌لی‌کهند، هه‌لی‌کیشا، هه‌لی‌کهنرا، ده‌رهات.
- : عَزَلَ / ده‌ری کرد، لای برد، دوستی له‌ئیش کیشایه‌وه.
- : ثَوْبُهُ: فَرْعُهُ / دای‌کهند.
اَقْلَعَ الْمَرْكَبُ: اِبْحَرَ / کونه (پئی، رئی ده‌ریا، ده‌ریا گری).
- عَنْ كَذَا: كَفَّ عَنْ تَرْكٍ / وازی له‌هینا، ده‌ستی
له‌په‌ل‌گرت.

قلع. اِقْتَلَعَ: اِسْتَاَصَلَ / هه‌لی‌کندن، هه‌لی‌کیشان،
ده‌رهینان، ده‌رکیشان.
- : فَاَسَ صَغِيرَةً مَعَ الْبَنَاءِ / ته‌شوی.
- : وَعَاءٌ يَكُونُ فِيهِ زَادُ الرَّاعِي / نانه‌به‌ره.
- : قُلْعُ السَّفِينَةِ: شَرَاْعُهَا / چارۆکی که‌شتی.
قُلْعُ: لَا يَثْبُتُ / شله‌په‌تن، له‌ق.
- : بَلِيدٌ / کِیل، گه‌مژه.
تَقْلِيعُهُ: بَدَعُهُ / تازه (بابه‌ت، داهاتو)، موده.
قُلْعَةُ: حَصْنٌ كَبِيرٌ / قه‌لا، که‌لا، که‌لات.
- : رُخٌ فِي الشَّطْرِیْجِ / قه‌لای شه‌تره‌نج.
قُلْعَةُ: صَخْرَةٌ تَقْلَعُ عَنِ الْجَبَلِ مَنْفَرْدَةً / ناوِیز.
مَقْلَعُ الْحَجَارَةِ: مَكَانٌ قَلَعَ الْحَجَرُ / کانه‌به‌رد.
مَقْلَاعُ: مِغْجَانٌ. آلَةٌ تُرْمَى بِهَا الْحَجَارَةُ / به‌رده‌قانی،
قوچه‌قانی.
- : آلَةٌ حَرْبٍ قَدِيمَةٍ / هاوِیزه‌ر.
قُلَاعُ: بَثْرَاتٌ فِي جِلْدَةِ الْفَمِ وَ اللِّسَانِ / زبیکه‌ی
ناوده‌م، پیزۆکی ناوده‌م.
الْحَمَى الْقَلَاعِيَّةُ: مَرَضٌ تَغْفِنُ الطَّلْفُ / شله‌که، ته‌به‌ق.
قُلْعُطَةُ: شِدَّةُ جُعُودَةِ الشَّعْرِ / قَزْلُول.
مُقْلَعُطُ: شَدِيدُ الْجُعُودَةِ فِي الشَّعْرِ / قَزْلُول.
قلف:
قُلْفُ الشَّجَرَةِ: نَزَعُ قَشْرِهَا / توئیکله‌کی لی کرده‌وه،
پاکی کرد.
- : الْقُلْفَةُ: قَطْعُهَا. خَشَنٌ / خه‌ته‌نی کرد، سونه‌نی
کرد.
- : قُلْفُ السَّفِينَةِ: حَشَا مَا بَيْنَ الْوَاحِيَا / ناخنی،
قیری (تن‌ه‌ل سو، تن‌ناخنی).
قلف. قُلَافَةُ الشَّجَرِ. قَشْرُ او لِحَاءُ الشَّجَرِ / توئیکلی
دار.
قُلْفَةُ: قُلْفَةُ: جِلْدَةُ عَضْوِ التَّنَاسُلِ / پیمستی چوک،
چه‌رمی کبیر.
اَقْلَفُ: غَيْرُ مَخْتُونٍ / خه‌ته‌نه‌نکراو.
قلق:
قلق. اَقْلَقَ الشَّيْءُ: حَرَّكَهُ / جولانی، بزوانی، له‌قی کرد
قلق: اِضْطَرَبَ وَ اِنْزَعَجَ / په‌شوکا، شپرزه‌بو، شیوا.

اَقْلَقَ: (زعج) / (بیزار، هراسان، وهرس، جارس،

شپړه) ی کرد، سهری (کرده سهر، لوسته ند).

قَلَقَ: اضطراب / په شوکان، شپړه بون، شتون.

- : قَلَقَ / بیزاری، نارام نه مان، بی نارامی، وهرس بون.

- : الفکر: ضجر و إرتباك و هموم، دودلی، پارایی،

دل راوړکي، سړو دو کاری.

قَلَقَ: مضطرب شپړه، شتواو.

- : قَلِيلُ الصبر / بی نارام.

- : غیر ثابت / له ق، موله که، نه جوئی.

قَلَم:

قَلَم: قَلَمُ الاظفار و الحوافر: قطع منها / لیتی بری،

نینوکی کرد، سمی تاشی.

- : الشجر: شَدَب / مه لی پاچی، سهرپو تی کرد.

- : قطع / بری، دایدا، تاشی.

اَقْلَمَ: عَوْدَةُ المناخ / رای هینا، ناوومه و رای هینا.

تَاَقْلَمَ: تعود / راهات.

قَلَمَ: يَرَاعَة / خامه، پی نوس، قه لم.

- : حبر / پاندان، قه لم نوچ، نوچ.

- : رصاص / قه لمی (ره ش، قوپقوشم).

- : کوبیه / قه لمی (قوپیه، مؤر).

- : خيط. عُضْوُ التأنيث في النبات.

- : حديد / قه لمی ناسن.

- : للزرع / تول، شول، قه لم.

زَلَة - / مه لی خامه.

بال - العريض: صراحة / بین پیچ و په نا، له پو،

ناشکرا، ره پ و راست.

قَلَامَة: ما سقط من الشيء المقلوم / ته لاش.

قَلَامَة الاظفار: قصاصة / نینو ک کره.

قَلَمًا (قَلَّ ما): نادراً / زور کم، به ده گهن.

تقلیم الاظفار و الحوافر: قطع / نینو ک کردن. سم تاشین.

- : الشجر: قطع بعض اطراف الشجر / شیخه ل

کردن، مه لی پاچین، سوک کردن، تول برین.

مَقَصَّ الذ - / مه قستی دار برین و مه لی پاچین و تول برین.

مَقْلَم: مَقْلُوم الشجر / مه لی پاچراو، برراو.

- : للأظفار و الحوافر / کراو، برراو، تاشراو.

- : مَخْطُط / مِثْلَ مِثْلَ، شپرداخی.

مَقْلَمَة: وعاء القلم / قه لم دان.

إقليم: منطقة / هریم، ناوچه، دیار، ئیقلم.

- : مناخ / ناوومه و.

إقليمی: القائل بمذهب الاقليمية / ناوچه په رست.

مجلس - / نه نجومه نی هریم.

إقليمیة: مذهب التجمعات في الإقليم / ناوچه

په رستی.

قَلَن:

قَلَنَسُهُ: البسه القلنسوة / ته پله ی کرده سهر.

تَقَلَنَسَ: لبس القلنسوة / ته پله ی له سهر کرد، کلاو

قوچی له سهر کرد.

قَلَنَسُوة: نوع من ملابس الرأس / ته پله، کلاو،

کلاوقوچ.

- : المعدة الثالثة في المجترات / کلاوقازی.

قَلَى:

قَلَى: قلا اللحم: حَمَرَ. اَنْضَجَ / سوری کرده وه،

کولانی.

- : الحُمْص: حَمَص / برژانی.

- : قَلَى: اَبْغَضَ / خوشی نه ویست، رقی

لئی بوه بوه.

قَلَى: قَلَو: تحمير. حَمَص / سوره وه کردن،

سورکردنه وه، برژانن.

مَقْلَى: مَقْلَاة: وعاء القلى / تاوه.

مَقْلَى: مَقْلَى: مَقْلَو: مَشْوَى. مَحْمَص / برژاو، سوره وه

کراو، کولاو.

قَلْوَى: له خصائص قلوية / تفتی، تفت کراو، تفت.

قَلَى: قَلَى: قَلَو: حامض. حَرِيف / تفت، ترش.

قلیل (فی قل) قمار (فی قمر) قماش (فی قمش)

قمامه (فی قم)

قم:

قَم: كُنَس / گسکی دا، جاپوی دا.

- : ما على المائدة: اكله / ماشیه وه، خواردی.

- : جَف / وشک بوه وه.

قَمَم: جَفَف / وشکی کرده وه.

قَمَامَة: كُنَاسَة / گسک دراو، خول، جاپو دراو.

قَمَّة: اعلیٰ کل شیء/ لوتکه، بان، سر، تپله، مله، پۆپه، سره پۆپه، قوچکه.

- الراس/ تپله سر.

ال - النامية/ پژان، سهرتوز.

مَقْمَة: مَكْنَسَة/ گسک، چارو.

قَمْقَمَة: قَنينة ماء الورد/ گولای (دان، پرتین).

قَمَح:

قَمَح: حُطْطَة. بُر/ گهه.

سُنْبُلَة - / گوله گهه.

قَمْحَة: حَبَّة قَمَح/ دهنگه گهه.

قَمَد:

قَمَد: قَمَاد: غَلِيظ/ نهستور.

أَقْمَد: طویل و ضخم العُنُق/ مل درۆژو نهستور، مل

مور.

قَمَر:

قَمَر: قَامَر: لعب الميسر/ قوماری کرد، گهه و یاری کرد.

قَمَر: تَحْيِيرُ بَصَرَة من الثلج و لم يبصر فيه/ چاری

ریشکه و پیشکه ی کرد، له به فرا ناوی چاری رۆی،

نه بیینا.

تَقَامَرُوا: تَرَاهَنُوا و لعبوا فی القمار/ قوماریان کرد.

أَقْمَرُ اللیل: اَضَاء بَنُور القَمَر/ یو به مانگه شهو.

قَمَار: مَقَامَرَة: مَيْسَر/ قومار، قومار کردن، یاری.

مُقَامِر: الذی یلعب القمار/ قومار کر، قومارچی.

- محترف - کثیر المعرفة بالقمار/ لاجلاج.

مَقْمَر: مَقْمَرَة: محل القمار/ قومارخانه.

قَمَر: تَحْيِيرُ البصر من الثلج/ چاو ریشکه و پیشکه

کردن له به فودا.

- الكوكب النّیّر المَعْرُوف/ هه یفی، مانگ.

- كل نَجم یدور حول سیّار/ هه یفی، نهستیژه،

ههستیژه.

- الدین: معجون المشش/ نانه قه یسی، شلان،

شلانه.

ضوء ال - : نور القمر/ روناکی مانگ، تریفه.

لینة مَقْمَرَه و مَقْمَره: یُنیرها القمر/ مانگه شهو، شهو ی

تریفه دار.

قَمَری: متعلق بالقمر/ مانگ په رست، هه یفی په رست.

شهر قَمَری: الشهر الهجری/ مانگی هه یفی.

الحروف القَمَریّة. اربعة عشر حرفاً تنظر معها فی

اللفظ لام (ال) كما فی (القَمَر)/ پیتی هه یفی، نه

پیتانه له زمانی عه ره بییدا چوارده ن که وشه ی لامی (ال)

دهنگداره و نهوی تری وهکو (القمر).

القمران: الشمس و القمر/ خۆږ هه یفی، رۆژو مانگ.

قَمَریّة: عَرِيش/ که پر.

قَمَری: ضرب من الحمام/ قومری.

قَمَر:

قَمَر الشیء: (اخذہ باطراف اصابعه/ به نوک یا سهری

په نجه کرتی.

- : وَثَبَ بِخَفَة/ قونه ی کرد، هه ل قونا، هه ل قونی.

تَقَمَّرَ فی مَشْیِه/ به قونه نه رۆی، قونه ی کرد، قونه قونی

کرد.

قَمَس:

قَمَس: غَمَس/ نقومی کرد، نقوم بو، له ناوی هه ل کیشا.

قاموس: بحر عظیم/ ده ریا، توفیانوس، زه ریا.

- : مُعْجَم/ فهرهنگ.

قَمَش:

قَمَش: قَمَشُ القُماش: جَمْعُه/ کزنه و پیرو پیتالی

کۆکرده وه، شپوشیتالی لیکدا.

قَمَش: الرديء من كل شيء/ گهنگ، چروک، خراب،

پاتال.

قَمَاش: سَقَاط: نَفَايَة/ گهنگ، پیسی، پۆخله.

- الناس: رذائلهم. اوباشهم/ هه رچی و په رچی،

ناکاس.

- البيت. اَمْتَعَه/ که لویه ل.

- نسیج/ چنراو، کوتال، قوماش، کالا.

قَمَاش: تاجر اَقْمِشَة/ بازرگان، کوتال فروش.

قَمَص:

قَمَص: قَمَص: وَثَب و نَفَر/ هه ستایه سهر پښ و رای

کرد، هه لی تیزان، فجو قی کرد، تیی نه قان، بۆی

ده رچو.

- منه: نَفَر و اَعْرَض/ خۆی راپسکان، له دهستی

ده رچو، فرته ی کرد، ده ره پری.

- الفرس و غيره: رفع يديه و عجن برجليه / سمكولى كرد.

قَمَصَ: البَسَ قميصاً / كراسى كرده بهرى.

تَقَمَّصَ: لبس قميصاً / كراسى له بهر كرد.

- ت الروح: اِنْتَقَلَ مِنْ جَسَدٍ اِلَى جَسَدٍ / گيان چوه له شيكى تره وه.

- شَخْصِيَّةً فَلَانٍ / خَزَى (كربه... خسته پيستی...).

قَمَصَ: ركض / هَلْ تِيزَان، وركردن، تى ته قان.

قميص: الدَابَّةُ تَقْمَصُ بِصَاحِبِهَا / ولاخى هَلْ تِيزاو.

- : مَا يَلْبَسُ عَلَى الْجِلْدِ / كراس، ژيكراس.

- : غِلَافٌ / غِشَاءٌ / بهرگ، پيستی.

- : القلب: غِلاف القلب / پيستی دل، كيسه دل، بلدان.

قَمَوص: اسد / شير.

- : قلق لا يَسْتَقِرُّ / لهق.

- الحنجرة: كذاب / درؤذن.

تَقْمَصُ / خَوَكُورٍ، كُورِين.

قَمَطَ:

قَمَطَ: قَمَطَ: شَدَّ يَدَيْهِ وَ رَجْلَيْهِ / پيچايه وه، قوماتى كرد، كردى به مه لوتكه، قوناخه كى كرد.

قَمَاط: حَبْلٌ يُقَمَطُ بِهِ / پته ده سرازه.

- : خِرْقَةٌ تُلَفَّ الصَّغِيرُ إِذَا شُدَّ فِي الْمَهْدِ / ده سرازه.

- : قَمَاشٌ يَلَفَّ بِهِ الْوَلَدُ / قومات، قوناخه.

قَمَاط: اللَّصُّ / دن.

قَمَاطة: حَنَّاك / مل به ستى تاوان بار، چه له مه.

قَمَطَر: قَمَطَر: خَزَانَةُ الْكُتُبِ / كتيبدان، كتيبخانه.

- : خَشْبَةٌ تُجْعَلُ فِي أَرْجْلِ الْمَجْرِمِينَ / پابه ستى تاوان بار، كوت.

قَمَعَ:

قَمَعَ: قَمَعَ: صَرَفَهُ عَمَّا يُرِيدُ / بن ده نگرى كرد، دم كوتى كرد، وازى پى لى هينا.

- : قَهَرٌ / أَخْمَدُ دَامِرْكَانَهُ وَهُ، كُورَانِيَهُ وَهُ، كِبَى كَرْد.

- : الثَّوْرَةُ / شَوْشَه كِى دَامِرْكَانَهُ وَهُ، كُورَانِيَهُ وَهُ.

قَمَعَ: كَنَحَ / دَامِرْكَانَهُ وَهُ، دَامِرْكَانَهُ وَهُ، كُورَانِيَهُ وَهُ، كِبَى كَرْد.

- الشهوات: إِمَانَةُ النَّفْسِ / تاره زو مرانن، كپ كردن، خَوَكُورَتَن.

- : قَمَعَ، قَمَعَ: آتَةٌ تَوْضَعُ عَلَى فَمِ الْإِنَاءِ / ره حه تى.

- : - : - : الثَّمَرَةُ: سَوِيقَةُ الثَّمَرَةِ / قنچك.

- : - : - : الخياطة: كَشْتَبَاتُ / نهنگوستيله، نهنگوستيله درومان.

- : - : - : السَّجَارَةُ: عَقَبُ / تاغزه، قنكه جگه ره.

- : - : - : الشُّكْرُ: قِطْعَةٌ / كلو شه كر.

- : - : - : دَوَاءٌ / لُبُوسٌ لِلْمُسْتَقِيمِ / شاف.

قَمَل:

قَمَلٌ: قَمَلٌ رَأْسُهُ: صَارَ ذَا قَمَلٍ / نه سپى، (تتى دا، دايه سه رى، ي هَلْ هِيْنَا).

- : تَقَمَّلَ الرَّجُلُ: سَمَنَ بَعْدَ هِزَالٍ. بَدَأَ السِّمْنَةَ فِيهِ / قه له بو، گوشتى گرت.

- : بَطْنُهُ: ضَخْمٌ / ورگى كرد، تاوسا، ورگى ذل بو.

قَمَلٌ: حَشْرَةٌ مَعْرُوفَةٌ / نه سپى، سپى، سپه.

- : العانة: نَوْعٌ مِنَ الْقَمَلِ / چنگنه.

- : النِّبَاتُ / مَائِيٌّ، نه سپتى روهك، موروله.

قَمَلَةٌ: وَاحِدَةُ الْقَمَلِ / نه سپتيهك.

قَمِلَ: مَقْمَلٌ: كَثُرَ عَلَيْهِ بِالْقَمَلِ / سپى ون، نه سپياوى، نه سپياوى، نه سپى ون.

قَمِلَ: تَقَمَّلَ: إِصَابَةُ الْقَمَلِ / نه سپى تى دان.

مَقْمَلٌ: مَنْ إِسْتَفْعَنِي بَعْدَ فَقْرٍ / تازه ده وله مه ند، تازه پياكه وتو، نه ديو بدى.

قَمَن:

قَمَنٌ: قَمَنٌ: قَمِينٌ: جَدِيرٌ / لى هاتو.

قَمِينٌ: قَمِينَةٌ: أَتُونُ الْحَمَامِ / تونى حه مام، تون.

- : - : - : الجير: الكِلْسُ / كورهى گچ و قسل.

- : - : - : الطوب / كورهى خشت.

قَن:

قَنَّ الْقَوَانِينَ: شَرَعَ أَوْ سَنَّ الْقَوَانِينَ / ياساى (دهر كرد، دانا).

- : حَدَدٌ / دياردى كرد، بريده وه.

إِقْتَنَ: إِتَّخَذَ قَنًا / (بهنده، كزيله، مسكين، پياوى راگرت.

قانون: مَجْمُوعَةُ الشَّرَائِعِ وَ النُّظُمِ / ياسا.

- : مَقْيَاسُ كُلِّ شَيْءٍ / نه دنازهى هه مو شت.

- نظام مُنْعٍ / رژیمی (ناسایی، په پیره وی کړای).
- مدنی یاسای شارستانی.
- الاحوال الشخصیة / یاسای کاروباری که سایه تی.
- العقوبات / یاسای سزادان.
- الجزائی / یاسای سزایی.
- البلاد / رژیمی ولات، یاسای ولات.
- آلة من آلات الطرب / قانون.
- واضع ال - / یاسا (دانه، دهرکه).
- خاضع لـ - / یاسا نهی گړتیه.
- لایسری علیه ال - / یاسا نای گړتیه.
- قانونی: شرعی / یاسایی، به پیتی یاسایه.
- صحیح: نافذ / رها، راست.
- مُنْتَظَم / ریک و پیک، له سره نه اندازه.
- مُتَشَرَع / یاسازان، پسیوړی یاسا.
- تقنین: تشريع وضع القوانين / یاسا دهرکردن، یاسادانان.
- مُقَنَّ: مُشَرَع. واضع القوانين / یاساده رکه، یاسادانه.
- قُن الدجاج: کُم. ماواه / کولانه.
- القميص: کُم / سه رقول، دهم قول، سه رده ست.
- قُتَّة: الجبل الصغير / گرد، ته پوکه، شاخی بچوک، ته په، زورگ.
- قُتَّة الجبل: قُتَّة الجبل / سه ر چاخ، لوتکه، پوپه.
- كل شيء: اعلاه / سه، بان، بهشی سه روه.
- قن: عبد الارض / کویله، به ند، مسکین.
- قنونة: قنانة: عبودة / کویله یی، بهنده یی، مسکینی.
- قُنُونِيَّة: رُجاجة / شوشه، بوتل، قاپ.
- قنّب: قنّب: دَخَل / چوه ناوی.
- الحرم: قطع عنه ما يؤذي حملة / هه لای پاچی، سوکی کرد، بری.
- اقنّب: استخفى من غريم او ذي سُلطة / هه لات، خوی (شارده وه، ون کرد)، فیراری کرد.
- قنّب: قنّب: نبات الكتاب / گوش.
- قُنْبُر: قُنْبُرَة: طائر / کلاوکوره.

- قُنْع: غلاف زهر النبات. وعاء لحفظ السُنْبُل / خونچدان.
- الرجل القصير الخيس / کرته بالاى بن ثابتو.
- قُنْبُل: طائفة. جماعة / گله، کومه، دهسته، چند که سیک.
- قُنْبُلَة: قذيفة / موشه، بومبا، نارنجوک.
- المدفع / گوله توپ، موشه.
- اليد / نارنجوک.
- الطائفة / بومبا.
- ذرية / بومباى نه نوم.
- حارقة / بومباى سوتینه.
- قنت:
- قنت: اقنت: تخشع لله و اطاع / خوی تهرخان کرد بومبا.
- خواپه رستی.
- قانت: مُخْشَع / خواپه رست.
- قنوت: إمراة قنوت: مطيعة لزوجها / گوی رایه لای میړد.
- قند:
- قُنْتَن: قُدُس: كلب الماء / سه کی ناری، سه گلاو، سه گاو.
- قندیل: مصباح / چرا، قوتيله، چاروک، لاله، له مپا.
- قنص:
- قنص: إقْتَنَص: تقنص: إصطاد / راوی کرد، شکاری کرد، نیچیری گرت.
- قنص: إقْتَنَص: صيد / راو، شکار.
- قنص: قنص: مصيد / نیچیر، راوکراو.
- قنص: قنص: صياد / راوچی، راوکر، نیچیره وان، شکارچی، نه نگاونه.
- قانبصة الطير: قونصة: المعدة الثانية للطير / سیفه توره.
- قُنْصُل: مُعْتَمَد دولة فى دولة اخرى / کونسول.
- قُنْصُلِيَّة: مقام القُنْصُل / کونسولخانه.
- قنط:
- قنط قنط قنط: قنط: ينس. ناومید بو، ره نج به یا بو، بن هیوا بو.
- قنط: اقنط: آياس / ناومیدی کرد، ره نجی به یادا، بن هیواى کرد.
- قنط: قنط باس / ناومیدی، ره نجی، بن هیواى.

قَانِطُ. قَنُوطُ. بَأْسُ. مَقْطُوعُ الرَّجَاءِ / نَاثُومِيْدُ،
رَه نَجَه پُو، بِن مَيَا.

قَنْطَرُ: مَلِكٌ مَالًا كَثِيرًا / رَوِي (هَبُو، پِيكوهنا)، سامانی رَوِي
بو.

قَنْطَارُ: عِيَارُ وَ زَنْ / كِيَنْتَارُ، ۴۴.۹۲ گم.

قَنْطَرَةٌ: جِسْرٌ مَعْقُودٌ. مَائِيْنِي عَلَي الْمَاءِ لِلْعَبُورِ /
پِرِد، پِرْدِي تاق.

قَنْعُ:

قَنْعٌ: إِقْتَنَعَ. رَضِي / قَايِلُ بُو، رَاذِي بُو، لَاسُ بُو، سَاذِيو.

— : اَذْعَنَ / مَلِي دَرِيژُ كَرْد، مَلِي دَا

قَنْعُ الْوَجْهِ: حُجْبَةٌ بِالْقِنَاعِ / رَوِي پُوشِي.

— : اَقْنَعَ / اَرْضِي / قَايِلِي كَرْد، رَاذِي كَرْد، لَاسِي دَا،

سَاذِي كَرْد، تَاوِي كَرْد، فَرِيوِي دَا.

اَقْنَعَ الْإِنَاءَ: اَمَالَهُ لِيَصْبَ مَا فِيهِ / لَارِي كَرْدوهه، خَوَارِي
كَرْدوهه.

— بِيْدِيهِ فِي الصَّلَاةِ: مَدَّهَا وَ اسْتَرْحَمَ رَبَّهُ /

دِهَسْتِي پَان كَرْدوهه.

تَقْنَعَ بِالْقِنَاعِ: لَبَسَهُ لِلتَّنْكِرِ / دِهَامَكِي پُوشِي، مَاسَكِي
پُوشِي

— تِ الْمَرَاةِ: تَغَشَّتْ / رَوِي پُوشِي، پِه چِي گِرْتوهه.

قَانِعٌ. قَنْوَعٌ. قَنْعٌ: رَضِي / قَايِلُ، سَاذِي، رَاذِي.

— : السَّائِلُ الْمُتَذَلِّلُ / سَوَالَكِر، سَوَالَكِرِي رَسَوَا.

قَنْعٌ. قِنَاعَةٌ. إِقْتِنَاعٌ: إِكْتِفَاءٌ / قَايِلِي، بَه ش كَرْدن.

قِنَاعَةٌ: رِضَاءٌ / قَايِلِي، دَل تَاو خَوَارْدنوهه.

إِقْتِنَاعٌ: تَصْدِيقٌ. إِيْمَانٌ / بَاوَه پِر كَرْدن، ثَايِن دَارِي، سَه لِمَانْدن.

— : قَنْعٌ: رِضَاءٌ / قَايِلِي، رَاذِي بُون، تَاوِيوِن، سَاذِي

بُون، نَهْرَم بُون.

إِقْنَاعٌ: الْحَمْلُ عَلَى الْقَبُولِ / بِن سَه لِمَانْدن، هِيْتَانَه رِي،

لَا سَدَان، سَاذِي كَرْدن، تَاو كَرْدن، فَرِيوِدَان، نَهْرَم كَرْدن.

— : رِضَاءٌ / قَايِلِي، رَاذِي بُون.

مُقْنَعٌ: يَحْمِلُ عَلَى الْإِقْنَاعِ / قَايِلُ كَر، سَه لِمِيْنَهْر.

مُقْنَعٌ: مُتَنَكَّرٌ. مُلْتَمٌ / رَوِي پُوشِراو، دِه مَاح كَرْدو.

قِنَاعٌ. قَنْعٌ: دَرِجٌ / دِه مَامَكِي زِيئِي.

— التَّنَكُّرُ. وَجْهٌ مُسْتَعَارٌ / رَوِي گِرِي، مَاسَكِي، دِه مَامَكِي.

— التَّسْتُرُ: بُرْقُوعٌ. خِمَارٌ / رَوِي پُوش، پِه چِه.

— الْوَقَايَةُ: صِقَاعٌ / كِه مَامَه، دِه مَهْلُ بِيْن.

كَنْشَفُ الْـ : رَفْعُ السِّتَارِ / رَوْدَه رَخْسْتَن، خَوْتَا شَكْرَا كَرْدن.

قَنْفٌ:

قَنْفٌ. قَنْفُذٌ: قُبَاعٌ / رِيْشَك، رُوْشَك، رُوْژُو.

رَأْسُ الْـ : نَبَاتٌ / چَاوِيَا زَه.

قَنْمٌ:

قَنْمٌ: فُسْدٌ / بُوْنِي كَرْد، بُوْگِنِي كَرْد، خِرَاطُ بُو، كِه پُوِي
مَهْلُ مِيْنَا.

قَنْمَةٌ: حُبْتُ رِيحَ الزَّيْتِ وَ نُحُوهُ / بُوْگِن وَ بُوْگَرِي رُوْن
وَ چِه پُوِي، بُوْچِرُوْك.

قَانَمٌ. اَقْنَمٌ. قَنْمٌ: فَاسِدٌ / بُوْگِن، بُون كَرْدو، كِه پَوَاوِي.

قَنْوَمَةٌ: سَمَكٌ نِيْلِي / مَاسِيَه شِيْنَه.

قَنْوُ:

قَنْيٌ. اِقْتَنَى. قَنَّا: حَصَلَ عَلَي / پِه يِدَاي كَرْد، چَنگِي

كِه وِت، دِه سْتِي كِه وِت.

— : اِمْتَلَكَ / پِيكوه مِيْنَا، كُوِي كَرْدوهه،

مِه يَه تِي.

قَنَى الْقِنَاةَ حَقَرَهَا / جُوْگِي (مَهْلَكَنْد، لِيْئِي دَا).

قَنَى الْأَنْفَ: اِرْتَفَعَ وَ سَطَّ قَصْبَتَهُ / نِيْسَقَانَه كِي لَوْتِي

بِه رِيْز بُوَهه، لَوْتِي شَه يَتَانِي بُو.

إِقْتِنَاءٌ. قَنْوُ. قَنْوَةٌ: قَنْوُ. مَا اِكْتَسَبَ / دِه سْتَكِه وِتِن،

دِه سْتَكِه وِتو، بُون.

قَنْيَةٌ. قَنْيَةٌ: مَا تَقْتَنِيهِ: اِمْتَلَاكٌ / نِه وِي مِه يَه، مَالٌ وَ

حَالٌ، مَالٌ وَ دَارَايِي.

مُقْتَنَى: مُكْتَسَبٌ / دِه سْت كِه وِتو، پِه يِدَا كِرَاو.

— بِالْحَرَامِ: مَالِي حَرَامٌ، مَالِي نَا رِه وَا.

قِنَاةٌ: رُمُحٌ / رَم.

— : عَوْدُ الرَّمْحِ / دَار رَم، دِه سْتَكِه رَم.

— : اِنْجُوبٌ: مَجْرَى / بُوْرِي، لَوْلَه، گُونَج.

— : قِنَالٌ. ثُرُوعَةٌ / تَوَكَهَنْد، كِه نَال.

— : قَنْيَاةٌ: مَجْرَى مَاءٍ صَغِيرٌ / تَاوَه پُو، چِه م، جُوْگِه،

جُوْبَار، جُوْگَا.

قَانٌ. اَحْمَرُ قَانٌ: شَدِيدُ الْحُمْرَةِ / سُوْرِي (خَوِيْنِي،

تَوَخ).

— : مُقْتَنٌ: مَالِكٌ / خَاوَهْن، بُوَه، تَوَكَه سِي مِه يَه تِي.

اَقْنَى: مَعْقُوفٌ / لَار، خَوَار، پِيْچ، چِه مَواَه، نُوْشَتَاوَه، چِه وِت.

— الْأَنْفُ: لَوْتُ خَوَار، چِه مَواَه، لَوْت كِه وَانِي.

قنو البلح: عَذَق/ میخورد خورما.

مَقْنَاة: مَقْنُوءَة: الموضع الذى لا تطلع عليه الشمس/

نسار، نسی.

قهر:

قَهْرٌ: اخْضَعَ غَلَبَ/ دایم رکنده، کوزانیوه، زال بو،

دهستی گرت به سهریا، سرکهوت، به زانی، شکانی.

- : اجْبَرُ/ زوری لئیکرد، ناچاری کرد.

- : احْزَنَ/ دلگیری کرد، دلزاری کرد، دلی شکان،

خه می دایه، پهستی کرد.

قَهْرٌ: اخْضَاعُ/ زال بون، سرکهوتن، به زانن.

- : حُزْنُ/ داخ، خه م، خهفت، دلگیری، په ژاره،

پهستی، زوخاو، نه ندیشه.

- : قَهْرَةٌ: اجْبَارُ/ زور لئیکردن، ناچار کردن.

قَهْرًا: جَبْرًا/ به زور، به تویزی، ناچاری.

سبب قهری/ موی ناچاری.

ظروف قَهْرِيَّة/ بارودخی ناچاری.

قاهر: غالب/ سرکهوتو، زال، به زین.

- : شامخ/ بلند، بهرز، بالا.

قُوَّة قاهرة/ هیزی بالا، هیزی شکینر.

قَهْرَةٌ: اضطرار/ ناچاری.

قَهَارٌ: من اسماء الله الحسنى: قدیر، ذو قُدرَة/ بهتوانا،

به میز.

لا يَقْهَرُ: لا يَغْلِبُ/ نابه زئ، نه بز.

مقهور: مُخْضَعُ/ به زیو، شکاو، دهردهست کراو.

- : مُجْبَرُ/ ناچار، زور لئیکراو.

- : حَزِينُ/ زویر، پهست، خه مبار، په ژاره دار، دل

(تنگ، زار، گیر).

قَهْرٌ: تَقَهَّرَ: تَرَاوَجَ/ کشایه وه، گه پایه وه.

تَقَهَّرَ: تَأَخَّرَ: اِنْحَطَّ/ دواکهوت، به زی، دایه دواوه،

شکا.

تَقَهَّرَ: قَهَرَى قَهْرَةً: تَرَاوَجَ/ کشانه وه، گه پنه وه،

شکان.

- : تَأَخَّرَ: اِنْحَطَّ/ دواکهوتن،

به زین، کول دان.

قَهْقَه: ضَمَكْ بِصَوْتِ عَالٍ/ دایه قاقای پیکه نین، قاقای

لئیدا.

قَهْقَه: الضحك بصوت عالٍ/ قاقای پیکه نین، تریق و

هوی.

قهو:

اقهى: افرط فى شرب القهوة/ قاوه ی زور خوارده وه،

سهری کرده سهر قاوه خواردنه وه.

قَهْوَةٌ: بِنُ/ قاوه.

- : مَقْهَى: مَشْرَبُ الْقَهْوَةِ/ قاوه خانه، چاخانه.

قوب:

قاب: قَوْب: قَوْر: حَفَرُ/ مه لئ کولی، کولای، مه لی

که ند.

- : قُرْبُ/ نزیک بوه وه.

قاب: قَيْبُ: مَقْدَارُ/ بپ، که میک، چه ند.

علی - قوسین لو قوس: کنایه عن القرب/ پیچی

میژه ریکه، وه که به کوردی ده لئین هه موی دو هه نگاره.

قوب: فَرْخُ/ جوجه له، جوجک.

قویاء: قویة: داء الجسد يتقشر منه الجلد/ وشک

هه لاتوی پیست، قلیشانی پیست.

قوت:

قات. اقات. قَوْتُ: اطْعَمَ: غَذَى/ به خیتی کرد،

نانی دایه، خواردنی دایه، خوراک دایه.

إقَاتات. تَقَوَّتْ بالشیء: اَكَلَهُ/ خواردی، شتی خوارد،

قنیاتی پین کرد.

- : الشیء: اِتَّخَذَهُ قُوْتًا/ پیی زیا، کردی به قنیات.

قوت. قیت. قیته: طعام/ خوارده مه نی، خوراک، خورش.

مُقیت. مَغْذُ/ نیرکه ر، تیره خور، زهم.

قوح:

قاح. قَوَحَ البيت: كُنْسَهُ/ گسکی دا، پاکی کرده وه،

مالی

- : تَقَوَّحَ الجرحُ: ثَوَّمُ/ ثاوسا، هوی کرد.

قاحة الدار، ساحة الدار/ حوشه.

قود:

قاد. قَوْدُ إقْتاد: وَجَّهَ. ارْتَدَّ/ رابه ری کرد، به پیوه ی

برد، پیشه نگ بو، پیشه وایی کرد.

- : مَشَى فى الامام/ له پیشه وه

نه پیوشت، پیشه نگ بو.

إنقاد. إقتاد: وَجْه/ به پیوه برا، رابه ری کرا، ناراسته کرا.

- له: اذعن/ په پیره وی کړد، به گوئی کړد، ملی بؤد. قائد: مُرشد/ رابه، به پیوه بهر.

- رئیس: زعيم/ پيشه‌وا، فرمان روا، سرؤك، كه لانتته پ.

- الجيش/ سوباسالار، قوماندان، سرله شكر.

قيد: قيّد: سلسلن الإنقياد/ رام، زو هؤكر نه بن، ته پؤ، دهسته مؤ.

قؤود. أقود: سهل الإنقياد/ به ناسانی (نه بری) به پیوه، رام نه کړی، دهسته مویه.

قيادة. قود: إرشاد/ رابه ری، راندن، به پیوه بردن.

- عمل القائد/ پيشه‌وايي، سرؤكايه تی، فرمان داريتی.

مقود: قياد/ چلو.

- الحصان/ هوسار، لغاو چلو.

إقتياد: إذعان/ مل دان، خو به دهسته وه دان، مل شو ری، تاوبون، گوئی بایه تی.

قيد. قاد: قدر. مقدار/ بي، چنده.

- مسافة/ ماوه.

- اصبع: قدر اصبع/ په نجه يه ك، نه منده ي په نجه يه ك.

- انملة: قليل جداً/ زوركه م، تۆزك.

مقود. منقاد: مُسَيّر/ به پیوه برا، رابه ری کرا. قواد: ديؤث/ گواد، دهويت.

قود. عمل القواد/ گوايي، گواډي، دهوي تي. قور:

قار: منشى على اطراف قدميه/ له سر نوکي په نجه روى، بن خشپه.

- قور عينه: فقاها/ چاوى (دهرمينا، هل کولى).

قور. إقتور الشيء: ثقبه من وسطه/ کونى کړد، سمى، هل کولى.

تقورت الحية: تثنّت و إلتفت/ په پکې (به ست، خوارد)، لول بو.

مقور: مجوف بالمقورة/ هل کولراو.

- مطلى بالقار/ قبرين، قبر تى هل سورواو، قبراوى.

ثوب: - واسع الطوق/ مليون کراوه، ډاچه کيو.

قؤارة. مقؤرة: محفورة/ هل کؤل، کؤلر، سمؤ.

مقؤرة الجراح: سكين/ نه شتهر.

- الطباخ و النجار و غيرهما/ هل کؤل، سمؤ.

قار: زفت/ قبر، زفت.

قارة: جبل صغير/ گرد، ته پؤلکه، ته په، زورك.

قارة (فى قر)

قوس:

قوس. قوس: إحنى/ چه مايه وه، نوشتا يه وه.

- الشيخ: إحنى ظهره/ کومايه وه.

قوس: شكل منحني/ كه وانه.

- آلة ترمى بها السهام/ كه وان.

- الدائرة/ كه وانه ي بازته.

- القنطرة أو العقد/ تاق.

- قرح/ په لکه زړينه، کولکه زړينه.

- و ثبل: قوس و نشاب/ تيړوکه وان.

- النصر/ تاقى سرکه وتن.

- المحراث/ گاسن.

- الذئف/ كه وان، كه وانه هلاجى.

برج ال - : البرج التاسع/ كه لوى تويه م/ كه لوى كه وان، بورجى كه وان.

قوسان. () : هلال الحصار/ دوکه وانه.

قواس: الرامى بالقوس/ تيړماويژ.

- صانع القوس/ كه وان دروست کړ.

- صياد/ راوچى، راوکر، نيچيره وان.

اقوس: مُلحنى الظهر/ کوماوه، پشت کوماوه، چه ماوه، کوم.

يوم: - الصعب الطويل/ رؤى (سهخت و دريژ، رهش).

ليل: - شديد الظلمة/ شوى تاريك، شهوه زهنگ، نوتهك، تار، نه موسته چار.

قوض:

قاض. قوض. هدم/ رمانى، روخانى، هه لويه شاند، تيکىدا.

تَقْوُضْ. / إِنْقَاضُ: تَهْدَمُ / رَمَا، رُوخًا، تَبِكَ جَو،
مهالوه شا.

قَوَط:

قَوَط: قَطِيعٌ مِنَ الْغَنَمِ / رَانَهُ مَهْرًا، رَانَ، پارچه مهر.

قَوَاط: رَاعِي الْقَوَاطِ / شَوَانِي مَهْرًا، شَوَان.

قَوَع:

قَاع: أَرْضٌ مُسْتَوِيَةٌ / زَهْوَى تَخْتَانِ، تَخْتَانِي.

- : قَعْرُ / بِن.

قَاعَةٌ: سَاحَةُ الدَّارِ / حَمُوشَه.

- : رَدْمَةُ الْاِسْتِقْبَالِ / هَوَّلٌ، سَالَوْنٌ، هَوَّلَى گهره.

قَوَاع: (رَنْبُ) كَهْرَوَيْشِك، مهویشه.

قَوَق: قَاقَتِ الدَّجَاجَةُ: صَوْتُهَا / گَارَانِي، گاره گاری

کرد.

قَاق: الْأَحْمَقُ الطَّائِشُ / كَرَى بِهَرِيَاد، كهردهن،

سهره پز، مهالسه.

- : قَوَق: طَائِرٌ مِنَ فَصْلِيَةِ الْغَرَابِيَّاتِ / جَوْرِيكَه لَه

قهله رشكه.

قَوَق: اَوْرَ عِرَاقِي. تَمَ / قَاز، قولنگ.

قَوَقَه: اَم قَوِيْق: بَوْمٌ / تَاق تَاق كهره.

قَاوَوَق: لِبَاسٌ لِلرَّاسِ طَوِيلٌ / كَلَاوَقُجَه.

قَوَقَع: وَدَع / سَهْدَه.

قَوَقَعَه: حَلَزُونَةٌ / مَيْلَكَه شَهِيَتَانُوكَه.

قول:

قَالَ: تَكَلَّمَ / رَتَى، قَسَمَى كَرْد، دَوَا، نَاخَاوَتِي.

- لَه: خَاطِبُهُ / پَتِي وَت.

- عَنَه: رَوَى / دَه پاره ی دوا، بَاسِي كَرْد، لَتِي دوا.

- ضَبْدَه وَ عَلِيَه: اِفْتَرَى / پَاشْمَلَه بَاسِي كَرْد،

به ده مپوه مهال به ست، دژي قسه ی کرد.

- بَرَاَسَه: اِشَارَ / سَه رَى لَه قَان.

- بِيَدَه: مَدَّ يَدَهُ اِلَيْهِ / دَه سَتِي بِرِ دَرِيژ كَرْد.

يُقَال: يُذَكَّرُ ثَلَاثِينَ.

- : يُمَكِّنُ ذِكْرَه / شَايَانِي بَاسَه، شَه شَيِّ يَاسَكِرِي.

و الْحَقُّ - / رَاسَتِي ثَبَنَ بَوْتَرِي.

قَاوَل: سَاوَم / سَه و دَاي كَرْد، پِيَك هَات.

- : جَانِل / چَهَن وَ چَوْنِي كَرْد، لَه گَلِي دوا، وَت وَ وِيژِي

کرد.

- : اِتَّفَقَ عَلَيَّ .. / پِيَك هَات، رِيَك كَه وَت لَه سَه.

تَقَوَّلَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ: اِبْتَدَعَهُ كَذِبًا / دَرَوِي (مهال به ست، بِرِ

مهال به ست، به ده مپوه کرد).

تَقَاوَلُوا فِي الْأَمْرِ: تَفَاوَضُوا / وَت وَ وِيژِيَان كَرْد، پِيَك

هَاتَن، رِيَك كَه وَتَن.

قَوْلٌ: اَقُولُ: نَسَبٌ اِلَيْهِ مَالٌ يَقُلُّ / قَسَمَى نَايَه پَال،

قَسَمَى شَوْتَن خَسَت

الْقَالُ وَالْقِيلُ: الدَّائِرَةُ عَلَى الْأَلْسِنِ / قَسَمَى دَه مَآو

دَهَم، ثَلَاثِينَ، قَالَهُ دَهَم، قَار.

قَوْلٌ: كَلَامٌ / نَاخَاوَتَن، قَسَمَه، وَتَن، وَتَه، وَت وَ وِيژِي

فَه رَمَايِشَت، فَه رَمُودَه.

- : شَرَفٌ / قَسَمَى پِيَاو.

- : مَآثُورٌ / قَسَمَى نَه سَتَه ق.

بِالْقَوْلِ وَالْفِعْلِ / قَسَمِيش وَ كَرْدَه وِهَش.

قَائِلٌ: مُتَكَلِّمٌ. الَّذِي يَقُولُ / بَوِيژِي، بِيژَه ر، قَسَمَكِر، وَتَه ر،

وَتِيَار.

تَقَوَّلَات. اَقَاوِيل. الْقِيلُ وَالْقَالُ: تَحَرُّصَات / وَتَه وَت،

ثَلَاثِينَ، قَسَمَى ثَم وَ ثَه، وَت وَ وِيژِي.

مَقُولٌ: مَقَالٌ / وَتَرَاو، بِيژَرَاو.

مَقَالَةٌ: قِطْعَةٌ مِنَ الْكِتَابِ / وَتَار.

- : اِفْتِتَاحِيَّةٌ / وَتَارِي پِيَشَه كِي.

مَقُولٌ: مَقْوَالٌ: حَسَنُ الْقَوْلِ. ظَرِيفُ اللِّسَانِ /

قَسَمَخُوش.

مُقَاوَلَةٌ: جِدَالٌ / كَفَت وَ كَو، وَت وَ وِيژِي، چَه لَه حَانِي.

- : عَلَيَّ عَمَلٌ: اِتِّفَاقٌ / بَه لَتِينَ، بَه لَتِينَ بَه سَتَن، بَه لَتِينَ

دَارِي، رِيَك كَه وَتَن.

بَال - : شَغْلٌ بِالْمُقَاوَلَةِ: عَمَلٌ بِالْاِتِّفَاقِ / بَه رِيَك

كَه وَتَن، نِيَش بَه بَه لَتِينَ دَان.

قَوْلُونٌ: قِسْمٌ مِنَ مَعَى الْغَلِيظِ / كَرَلَوْن، بَه شِيَك لَه

رِيخُولَه گهره.

قام:

قَامَ: اِنْتَصَبَ / رَاسَت بَوَه وِه، رَه پ بَو، مهال سا، وِه سَتَا،

رَاوَه سَتَا، قَنَج بَوَه وِه، رَاسَتَه وِه بَو.

- : وَقَفَ / هَه سَتَا، رَاسَت بَوَه وِه.

- : تَرَقَّى / بَه رِيزَه وِه.

- : شَرَعَ / دَه سَتِي پَن كَرْد، دَه سَتِي دَايَه.

- الْأَمْرُ: إعتدل / راست بوه وه، ريك بوه وه.
- بِالْأَمْرِ: اخذه على عاتقه / گرتيه نهستوى، چوه ژيږى.
- على الأمر: راقبه / چاودږى كړد.
- على الأمر: دام و ثبت / بېرده وام بو، له سهرى روى.
- العجيب: إنتفخ / هل هات، هل لوسا، كف هل لات.
- الحق: ثبت الحق / راستى دهر كوت، ناشكرا بو.
- من نوم: نهض / له خه و هل سا، راست بوه وه، خه برى بوه وه.
- الماء: جمد / به ستى، ناو به ستى.
- الهواء: هب / با هل لى كړد، شنهى هات.
- الغضب: هاج / رق هل سا.
- ت السوق: نشطت / بازپ (جولا، جولهى تن كوت).
- على: ثار / ياخى بو، هل سا، شوږشى به رپا كړد.
- على عياله: اعالمهم / به خيوى كړد.
- عن الطعام: تركه / خواردنه كى به چي هيشت.
- لنصرته: دافع و حمامه / چو به (هاواريه وه، دهميه وه)، يارمه تى دا، به رگرى لى كړد.
- ت الصلاة: شرع بها / نوږزى دابه ست، نوږزى كړد.
- بالعمل: اجراه / كاره كى به چي گي ياند، ته واوى كړد، چي به جيتى كړد، راي به پان.
- بالواجب عليه: قضاء / نه وهى له سهرى بو كړدى.
- بالوعد: أنجزه / برديه سهر، په يمانى برده سهر.
- بوعده: حافظ عليه / په يمانى پاراست.
- بشانه: إعتنى به / به تنگيه وه هات، خزمه تى كړد، پشتگيرى كړد.
- بالمصاريف: أوفاهما / دفعهما / داي، چنده تى چو بو دابه وه.
- مقامة: حل محلها / جيتى گرتيه وه، چوه جيتى.
- بس و قعد: نشر اخبار السوء / زږدى پي كړد، زږدى پي وتم، قسهى خرابى خسته شوږم.
- قاموا بمظاهرة: تظاهروا / خويان نواند، خزنوانديان كړد.
- قاوم: صند / إعترض منغ / بېرهننگارى كړد، بېرهنلستى كړد، به رگرى كړد.
- اقام: رفع / به رزى كړد وه.
- : شيد / دروستى كړد.
- : وقف. نصب / داي چه قان.
- : عين / ديارى كړد.
- : اثار. هيج / ورځوانى، هاندى، جولانى، رقى هه لسان.
- : مكث / مايه وه، گلى خواردد وه.
- : قطن. سكن / نيشته چي بو، دانيشت.
- : الحجّة: إحتج او إعترض على / بيانوى كړت، نارې زايى دهر پيږى، په لپى كړت.
- : الحق: أظهره / راستى دهر خست.
- : الدعوى على: رفع قضية على / شكاتى كړد.
- : الدليل: برهن / به لگى مينايه وه.
- : الدنيا و أقدما / كړدى به روږى خوى، نياى دا بيه كيا.
- : السوق: حرّكها / بازپى جولان، خسته گي.
- : الصلاة: أتمها / نوږزى دابه ست.
- : للصلاة: نادى لها / بانگى دا.
- : العدل: به داد بو، دادپه رست بو.
- : له وزنًا / يايه خى پي دا.
- : إستمقام: إستمعدل / راست بو، راست بوه وه، گونجا.
- : إلتصّب / قنج بوه وه، هل سا، راست بوه وه، ره پ بو، سهر پي كهوت.
- : له الأمر: إعتدل له / كار بوى گونجا، به مېرامى خوى بو.
- : قَوْمٌ عَدُلٌ / به داد بو، دادى به رپا كړد، راست بو.
- : ما أقومُه. ما (عد له) / چه د راسته، يه كجار به داده.
- : قائم: ناهض / هه ستاو، وه ستاو، راوه ستا.
- : مُتّصِب / قنج و قيت، ره پ، گز.
- : عمودى / ستونى، وه ستاو، كوله كى، نه ستونى.
- : الزاوية / گوشه وه ستاو.
- : بذاته: مُستقل / سهر به خو.
- : مقام كذا: بدلًا منه / له برى، له جياتى، چي گو.
- : مقام. قائم مقام: رتبّه / قايم مقام، ناوچه دار.
- : قائمة: عمود / ستون، نه ستون، كوله كه.
- : سَنَادَةٌ فى المعمار / كوله كه، به رجيخ، ده سته ك.
- : فهرس / ناوهر څوك، پي رست.
- : بيان كشف / ليسته، بارنامه.

- الدابة و المائدة و الكرسي: رجل أو اليد / پهل،
پن، پنجه.
ال - السوداء / لیستی رهش.
زاویه - / گوشه‌ی وهستاو.
قیم، مُستقیم. قویم / راست، به کسه، راسته وخو.
- المرأة: زوجها / میزد.
- وکیل. وصی / چاودیز، سه‌په‌رشتیار، بریکار.
- : ذو قيمة عظيمة / بایه‌خدار، به‌په.
حجة ال - / سه‌په‌رشتیارنامه.
کُتِبَ قِیْمَةً / کتیب و په‌پاوی بایه‌خدار و به‌نرخ.
قيمة الشيء: ما يساويه. ثمنه / نرخ، بایه‌خ، به‌ها.
- الانسان: قامته / به‌زن، بالا.
ذو - : ثمن / به‌نرخ، بایه‌خدار، به‌هادار.
لا - له: عديم الاهمية / بین‌نرخ، بین‌بایه‌خ، بین‌که‌ک.
قيام: نهوض / هه‌ل‌سان، راست بونه‌وه.
- من نوم: إستيقاظ / له‌خو هه‌ل‌سان، خه‌به‌ر
بونه‌وه، راپه‌بین، بیداریون.
- النسيج: سداة النسيج / تان، رایه‌ل، پو، تان و پو.
قیامة: وصاية / چاودیزی.
- الاموات: بغث / زیندوبونه‌وه.
عيد ال - عند المسيحيين. عيد الفصح / جه‌رنی
که‌وره‌ی گاوره‌کان.
يوم ال - : يوم الحشر / رۆزی زیندوبونه‌وه، رۆزی
حه‌شر، قیامت.
إقامة: رفع / به‌رکردنه‌وه.
- : إنشاء. تأسيس / دامه‌زاندن، دروست کردن، پیک
میتان.
- : سكن / نیشته‌نی، جه‌رو ریی ژیان.
- مؤقتة: مكوث. نُزول / لادان.
- الحجة: إعتراض / بیانو میتانه‌وه، په‌لپ‌گرتن.
- العدل: نشر العدل / دادخستنه‌وه، به‌دادی.
- شعائر الدين / دروشمی تاییینی گیزان.
محل ال - : مُسكن / نیشته‌گه، ناوونیشان، شوینی
نیشته‌جیی.
طوى بساط ال - : رُحل / رۆی، کوچی کرد،
گواستیه‌وه.

إستقامة: إعتدال / راستی.
- : إنتصاب / قنجی، قیتی، راستی، ره‌پی.
- : الاخلاق / ره‌وشت پاکی، ره‌وشت باشی.
تقويم: نصب / دامه‌زاندن، داجه‌قاندن.
- : تهذيب / په‌روه‌رده کردن، ته‌من کردن.
- : إصلاح / چاک کردن، چاکپاری.
- : تقدير قيمه / نرخاندن، نرخ دانان،
هه‌ل‌سه‌نگاندن.
- البلدان: معلومات و خارطة البلدان / فره‌ه‌نگی
جوگرافییی و لاتان.
- السنة: معلومات عن السنة / سالنامه.
مقام: مُقام: موضع / جیگه، ری، ری و شوین.
- : كرامة. إعتبار / به‌ها، شکو، ریز.
- : منزلة / پایه، شوین.
- اللُغَم: طبقة / ناوازی ده‌نگ، چینی ناواز.
- الكسر: مخرج فى الحساب / ژیزه.
مُقَوِّم: مُقدِّر القيمة / نرخ دانه، نرخ زان، هه‌ل‌سه‌نگین.
مَقَوِّمات: الاشياء الثمينة / به‌هادار، به‌نرخ، شتومه‌کی
به‌نرخ و به‌هادار.
مُقَوِّمات الحياة: وسائل الحياة / هوکانی ژیان، به‌ما.
قَوَام: المتكفل بالامر / به‌پړیوه‌به‌ر.
- : القوى على القيام بالامر / به‌توانا.
مُقیم: الذى يُقیم. مؤسس / دامه‌زیننه‌ر.
- : ساكن / نیشته‌نی، نیشته‌جی، دانیش‌تو.
- : الحجّة: مُحْتَج / بیانوگر، په‌لپ‌گر، ناپه‌زایی
ده‌رپی.
- : بواجباته: مُمْتثل / کارگوزار، کارپاپه‌پین.
- : دائم / نه‌مر، به‌رده‌وام.
مُقاوم: خصم / دوژمن، ناحه‌ز، دوشمن.
- : صاَد / به‌رگر، دژ.
مُقاومة: صد / به‌رگری، به‌ره‌لستی، دژی،
به‌ره‌لستکاری.
مستقیم: مُعتدل / راست، راسته‌ک، راستال.
- : مُنتَصِب / قنج، قیت، راوه‌ستاو، ره‌پ،
هه‌ستاو.

- الأخلاق. قویم / سەر راست، ره‌وشت و خو به‌رز، به‌ره‌وشت، هاموار.

ال - منتهی القناة الهضمية / ریخۆله (راسته، رسته)، رسته.

الخط ال - / هیتلی راست.

قوام: إعتدال / راستی.

- الشيء: کثافته / خهستی، خهستی و روئی.

- : اساس و قُوَّة / پتوی، خۆگری.

- : طول القامة. قَدْ / بالا، به‌ژن، داروبار، قه‌لغه‌ت.

- : قوام. قیام: سَنَد / پشتگیری، پشتیوان.

- : العائلة: مُعِیل / پشتگیری پالپشتی خیزان، به‌خێوکه‌ر، نان په‌یدا‌که‌ر.

قوام. قیام: القائم بذاته / سه‌ربه‌خۆ.

- : من اسماءه تعالیٰ / له‌ ناوه‌کانی خوا، به‌هێز، به‌توانا، کارسان.

قویم: مُعْتَدِل / راست، ماف په‌رست.

- : حسن القامة / راسته، قنج و قیت.

قامة الإنسان: قَدْ / بالا، به‌ژن، قه‌لغه‌ت.

- : قياس و يساوي ٦ قدم / بالاپێتو، ١٨٠ سم.

- : البكرة و ادوارها / خولۆکه‌ی به‌رزکه‌ره‌وه.

- : المهندس او المساح: شاخص / دارنیشان.

قوم: شُعْب / میلله‌ت، گهل، نه‌ته‌وه.

- الرجل: اقرباء / کس و کاری پیاو.

اقلية قومية / که‌مه نه‌ته‌وه‌یی.

قومی: شُعْبی، وطنی / گهل په‌رست، نیشتمان په‌روه‌ر.

القومية: مبدا سیاسی و قومی / گهل و نیشتمان په‌روه‌ری.

القيوم. القيام: الابدی / نهر، هه‌میشه‌یی.

مَقُوم المحراث: قُبْضَة / ده‌سته‌تۆ.

قوی:

قوی: ضِد ضَعْف / به‌هێز بو، قایم بو، پتو بو.

- على العرض و المصاعب: اطاق / به‌رگی گرت.

- على الامر: تَغْلِب / زāl بو، ده‌ری برد.

- : جاع شديداً / برسی بو، زۆری برسی بو.

- المطر: إحتبس / باران پرا.

- المكان: خَلَا من السكان / چۆل بو، که‌سی تیا نه‌ما.

قَوِي: ضِد الضَعْف / به‌هێزی کرد، قایمی کرد، پتوی کرد.

- العزم: شَجَع. شَدَد العزم / غه‌ره‌تی نایه‌ به‌ر، وده‌ی قایم کرد.

- : ثَبَّت / چه‌سپانی، جێگیر کرد.

- : نَبَه / ئاگاهداری کرد، وریای کرده‌وه.

قاي: غالب في القوة / هێزی تا‌قی کرده‌وه، ده‌ست شکینه‌ی کرد.

تقوى: بات على الجوع / به‌ برسیه‌تی نوست.

أقوى: إفتقر / هه‌زار که‌وت.

- المكان: خَلَا / چۆل بو، که‌سی تیا نه‌ما.

تَقْوَى. إستقوى: صار ذا قُوَّة / به‌هێز بو، به‌توانا بو، قایم بو.

- : شَجَع / غه‌ره‌ت گرتی، ئازا‌بو، تینی گرت، وزه‌ی جولا.

قُوَّة: عَكْس ضَعْف / تین، هێز، وزه، نه‌وژم، په‌ل و پۆ.

- : مقدرة / توانایی، توانین، ئه‌یهاتویی، پێکێشی.

- : شدة عُنْف / زه‌بر، زه‌برو‌زه‌نگ.

- : قوام: جلد / به‌رگه‌گرتن، خۆگری، قایمی.

- الجسم: عافية / تن دروست، خوز.

- القلب: شجاعة / ئازایه‌تی غه‌ره‌ت، نه‌ترسی، چاوقایمی.

- الإستمرار: الحالة التي يستمر عليها الشيء / به‌رده‌وامی، کۆل نه‌دان، له‌سه‌ر رۆیشتن، نه‌وه‌ستان، ریخۆله به‌کێشی.

- آليّة: طاقة / وزه.

- دافعة او مُحَرَكَة / مێزی پāl نهر، هێزی بزۆین.

- مركزية / چه‌قه‌ وزه.

- مركزية جاذبة: جذب مركزي / چه‌قه‌ وزه‌ی راکێشه‌ر.

- مركزية طاردة: دفع مركزي / چه‌قه‌ وزه‌ی پāl نهر.

- الجذب / هێزی راکێشان.

- الإرادة / هێزی خۆویست.

- الذاكرة: حافظلة / بیرتیی، له‌ بیر نه‌چون.

- قوی: عقل / بیر، مۆش.

- قاهرة/ میزی چار نه بو، میزی ناچاری، بالا میز.

- مغنوة/ وره قایم، نه ترسی، غیرهت.

بال - : عنوة/ به زور، به میز، به زهر، به توپزی.

خاطر القوی/ واهن العزيمة/ بی وره، وره بهرداو،

روخاو.

قوی: ضد ضعیف/ به میز، قایم، به تین، پشت

نهستور.

- : شدید/ به زهر، به زهبرو زهنگ.

- : قدیر/ به توانا، لیّهاتو، وره دار.

- : متین/ قایم، پتو، رهخته، رهق، سهخت، توند،

توندو تۆل.

ال - : الله/ خوا.

ثقوة: ضد إضعاف/ به میزکردن، قایم کردن،

پتو وکردن.

- : تشجيع/ هان دان، غیرهت (گرتن، نانه بن).

- : تعزیز/ خسته پال، زورکردن.

- : تنبيه. تنشيط/ بوژانته وه، ناگادارکردن،

وریاکردنه وه.

قاي: قال/ به تال، بۆش.

بلد قاي: خال/ چۆل.

قاوية: السنة القليلة المطر/ وشكه سال، بن بارانی.

- : جائعة/ برسی.

مقو: ضد مُضعف/ به میزکردن، قایم کړ، میزدهر.

- : مُنبه. مُنشط/ بوژانه وه، هان دهر،

وریاکره وه.

- : يُكسب القوة/ لهش به میزکردن، میزدهر.

- : مُشجع/ هان دهر، غیرهت تیره بهر.

قواء. قوی: جوع/ برسیه تی.

- : قواء الارض: قفر/ بیابان، چۆلی،

به تالی، چۆله وانی.

إقواء. إقفار/ کاول بون، چۆل بون، چۆل کردن.

مُقوی. ورق مُقوی: کارتون/ کارتون، مقه با.

تقاوی: بذور/ تۆو، سه لک.

قيا:

قاء: ثقیاً: القی ما اكله من فمه/ رشایه وه، میتایه وه،

مهائی میتایه وه.

قیاً: اقاء ما اكله/ رشانیه وه.

قیء. قیاء: هوع. جشاً/ میلنج دان، قولپ دان.

- : ما یخرج بالقیء/ رشانه وه.

- الوحم أو الحبالی/ رشانه وهی سک پر، بیژو،

مهگیران.

مُقيء: ما یُسبب القيء. ما یحمل على القيء/

رشینه وه

قيادة (فی قود) قیاس (فی قیس) قیامة (قوم)

قیث:

قیثار. قیثارة: آلة طربی/ گیتار، تار، چهنگ، نه موره.

قیح:

قاح قُحیح. ثقیح الجرح: صار فيه أو سال منه

القُحیح/ کیمی (کرد، لیّهات)، زۆخی (کرد، لیّهات)،

هوی کرد.

قُحیح: صدید/ کیم، زۆخ، هوی، زامهت.

تُقحیح. تَجْمَعُ أو تكون القیح فی الجرح/ کیمای،

کیمی تیژاو، زۆخی کردوه، کیم کردن.

قُحی. تَقْحِی. مُقْحِ: یسیل منه القیح/ کیمی

لیّدی.

مُتَقْحِ: فیه القیح/ زامی زۆخای، کیمای.

قید:

قید: جعل القید فی رجله/ کۆتی کرد، پابه ندی کرد.

- : اعاق/ بهری گرت، ری لیگرت.

- : خصر/ نابلقه ی دا، گمارۆی دا، دهوری گرت.

- : ربط/ به ستیه وه.

- : سَجَل/ تۆماری کرد.

- : کتب/ نوی، نویسه وه.

- : عليه فی الحساب/ له سهری نوی.

- : له فی الحساب/ بۆی نوی.

- : ه بالإحسان: ملک قلبه به/ چاکه ی له گه ل کرد،

یارمه تی دا.

تَقْید: تَمَسَّكْ/ پابه ند بو، به سراپو.

قید: وثاق/ پی وهد، کۆت، پابه ست، پابه ند، زنجیر.

- : رباط/ پت، به ستین.

- : للیدین: صفاد/ که له پچه، ده ست به ست، زنجیر.

- : شرط/ مه رج.

- الاسنان: لُثَّة / پوک.
- قَيْد: قَدْر / بر، چه ندیتی.
- : - مسافه / ماوه.
- : - شعرة: قدر شعرة / نهوندهی تاله مویهک.
- تَقْيِيد الارجل: وضع القيد في الارجل / کُوت کردن،
- پابه ندکردن، پنهوند کردن، زنجیر کردن.
- : حصر / ثابلوقة دان، گه مارؤدان، چوارلادان،
- دهورگرتن.
- : رِبَط / بهستنه وه.
- مُقَيَّد: مُكْبَل / کُوت و زنجیر کراو، دست و پن بهستراو،
- پابه ند، له که مهند دراو.
- : مَرْبُوط و مُرْتَبِط / بهستراو.
- : مَحْصُور / چوار لاگیراو، گه مارؤدراو، دهوره
- گیراو.
- : 'مَدُون' / نوسراو، تۆمارکراو.
- قیر:
- قَيْر: طلي بالقار / قیر (ی تن گرت، تاوی کرد، ی تن
- هه ل سو).
- قیر: قار: مادة سوداء / قیر، زفت، قه تران.
- : نَتْن او مُنْتَن / مؤمنایی.
- قیس:
- قاس (قیسا): تَبَحْثَر / فیزی نواند، لارو له نجهی کرد،
- به لارو له نجه رۆیشت.
- (قیاسا): اِقْتاس: کال. عایر / پئوی، نه ندازهی گرت.
- الثوب: لِبْسُهُ و جِرْب قیاسه / نه ندازهی گرت
- له بهری کرد، تا قی کرده وه.
- الشیء: بَغِيرُهُ: قایسه / پئی پئوا.
- قایس بین الشیئین: قارن / به راوردی کرد له نیویانا.
- اِقْتاس بابیه: اِقْتَدی / په پیره وی کرد، له سه ری و
- شوتنی باوکی رۆیشت.
- وقس علیه: ونحوه، و هلم / هه روه ها، له و جوره، به و
- پن به.
- قیاس: قیس: تَبَحْثَر / تپوفیز، لارو له نجه.
- : مُعَايَرَة. كَيْل / پئوان، نه ندازه.
- : تَنَاسُب / هاو پیزهیی، وهک.
- : قَاعِدَة / یاسا، بار، نه ریت.
- قیاسی: غیر شاذ / ناسایی، رتیک و پتیک.
- : منطقی / ژیرانه، ماقول.
- رقم - : الرقم الشاذ / ژمارهی (ناییه تی، هه ل که وتو).
- قِیَاس: الذي يقيسُ الاشياء / پئوه.
- مقیاس: معیار. مکیال / پئوه، نه ندازه، پتوک.
- : مقدار / بر، چه ندیتی.
- : الرسم / وینه پئو.
- : الزوايا / گوشه پئو، مه نقه له.
- : المطر باران پئو.
- مُقَايَسَة: تقدیر / خه مل کردن، هه ل سه نگاندن.
- قیسری: کبیر / گه روه.
- : قَيْسَرِيَّة: سوق / قه یسه ری
- قیض:
- قاضُ الشیء: شَقَهُ / دوله تی کرد، دای پئنا، قلیشانی.
- الشیء: اِنْشَقَّ / دوله بو، قلیشا.
- الشیء من الشیء: اعطاء عوضاً / یژاردی، دای
- له بری.
- قايض بكذا: بادل / گورپه وه، شت به شتی کرد.
- تَقْيِض: اِنْقَاض البیض: اِنْكَسَر / شکا.
- : الحائط: تَهْدَم و اِنْهَار / کهوت، روخا،
- رما، هه ره سی هئنا.
- قَيِضُ الله بكذا: قَدَرُهُ له / فه رمانی خوا بو، چاره نوس
- وابو، خوا بؤی نوسی بو.
- تَقْيِضُ له كذا: تَقَدَّر و تَسَبَّب / چاره نوسی وابو.
- قیض: قَشْرَة البیض / توپکلی منلکه.
- : قیاض: مُسَاو. مُعَادِل / په کسان، هاوتا، چون پهک.
- : مُقَاوَض. مُقَايَضُهُ: مُبَادَلَة / نال و
- گۆپ، گۆپینه وه
- مُقَاوَضَة. مُقَايَضَة: مُبَادَلَة / شت به شت، نال و گۆپ.
- قیظ:
- قَاطُ الیوم: اِشْتَدَّ حَرُّهُ / زۆر گه رمی کرد.
- قَيْظ: شِدَّة الحر / قرچی گه رما.
- : الصیف / چله ی هاوین.
- : اِمْتِناع المطر / باران بران.
- : عطش / تینویتی.
- قیف:

قَيْفُ اثره: تَتَبَّعَهُ / شوینى كهوت، شوین پئی هه ل گرت، به شوینیا رژیشت، دواى كهوت.

قِيَافَةُ الاثر: تَتَّبِعُ / شوین كهوتن، شوین پئی هه ل گرتن، دواكهوتن.

- : هَيْئَةُ ديمه، سهروسهكوت.

قیق:

قیقب: شجر الاسفندان / كهووت، داركهووت.

قیل:

قال: ثَقِيلٌ: نام فى منتصف النهار / له نیوه پۆدا نوست، نیوه پۆخوى كرد.

- : تَكَلَّمَ (فى قول).

اقال البیع: فَسَخَهُ / په شیمان بوه وه، به تالێ کرده وه.

- العثرة او من عثرة: نَهَضَ / هه ل سایه وه.

- الله عثرتك: انهضك من سقوطك / خوا راست کاته وه، خوا پشتیوانت بئى، خوا دهست به بالته وه بگرئ.

- هُ مِنْ مَنْصِيهِ: رَفَعَهُ مِنْهُ / لای برد، له ئیشه كهئ لای برد، دهرى كرد، دهستی كێشایه وه.

إستقال البیع: طلب فَسَخَهُ / په شیمان بوه وه، وازی له فروشتن هیتا.

- : طلب ان يُقال / داواى لابردنى كرد.

- من الخدمة: خرج منها: إستعفى / وازی له ئیشه هیتا.

إقالة: فَسَخَ / په شیمان بونه وه، هه ل وه شانده وه.

- : عَزَلَ / لابردن، دهركردن، دهست كێشانه وه.

قیلولة. قائلة: نوم الظهيرة / نیوه پۆ خه و، پشوى نیوه پۆ.

قایل: النائم فى الظهيرة / له نیوه پۆدا نوست، نیوه پۆ خه وى كرد.

قایلة: ظهيرة / نیوه پۆ.

قیم. قيمة (فى قوم)

قین: قَان. قَيْن. رَيْن / رازانديه وه.

قین: حَدَاد / ئاسنگر.

- : صانع / شاگرد.

قینة: مُغْنِيَةٌ / ئافره تى گورانى بیژ.

- : ماشطة / داهینه، قژداهینه، شانه کار

کلمہ کلیمہ

- . - . - المنظر: حزين / ديمه ني خه مناك،

کارثه (فی کرث) کافا (فی کفا) کافح (فی کفح)
 کافه (فی کف) کافور (فی کفر) کال (فی کیل) کال
 (فی کل) کالج (فی کلج) کان (فی کون).
 کان:
 کَانَ (مُرْكَبَةٌ مِنْ كَ وَ اَن) / وهكو، مهروهكو، وهك
 كانون (فی كن) كاهل (فی كهل) كاهن (فی كهن).
 كب:
 كَبَّ الإِنَاءَ: قَلَبَهُ / قَلَبِي كرده وه، رَوِي كرده، رِزَانِي.
 - اَكْبَ عَلَى وَجْهِهِ: اِسْتَلْقَى اَوْ اِنْطَلَحَ / له په پوپړ
 كوت، په دمه كوت.
 - الرَّجُلُ عَلَى وَجْهِهِ وَ لَوْجْهِهِ: صُرِعَ / كوتای به
 زه ویدا، په دمه خستی.
 - الغَزْلُ: جَعَلَهُ كُيْبًا / گزوله ی كرده، كرده به (گزوله،
 كلافه).
 اَكْبَ: اِنْكَبَ عَلَى وَجْهِهِ: اِنْصَرَعَ / كوترا به زه ویدا، له
 په وړوكه كوت، په دمه كوت.
 - عَلَى اَمْرِ: اَقْبَلَ عَلَيْهِ. لَزَمَهُ / خَوِي دابه سهریا،
 خَوِي بَو تهرخان كرده، به دل خه ريكی بو، سور بو له سهری،
 سوری بو.
 اِتَكَبَّ السَّائِلُ: اِنْسَكَبَ / رِزَا، قَلَبَ بوه وه، رَوَكړا.
 كب: قَلَبَ / سهره و خوار بونه وه، رِزَان، قَلَبَ بونه وه.
 - مَيْلٌ: اِنْحِنَاءٌ / لاریونه وه، خوار بونه وه،
 چه مان وه.
 مُنْكَبٌ وَ مُكِبٌ عَلَى: عَاكَفَ وَ مَصَّم عَلَى / خَوِي
 داوه په سهر... سوره له سهر.
 مُكَبٌ: مُكْتَلٌ / گرموله، تَوَهَّلَ، گزوله.
 مَكِبَ الْخَيْطُ: بَكَرَةٌ / به كره، خولخلوكه.
 كِبَابٌ. شَوَاءٌ / كه باب.
 كِبَابَةٌ: نَوْعُ الْبَهَارِ / كه بابه.
 كَبَّه: ثَقُلَ / قورسی.
 - اَكَلَةٌ / كوبيه.
 - الْغَزْلُ اَوْ الْخِيُوطُ: اللَّفِيفَةُ / گزوله، كلافه.
 كَبِتَ:
 كَبِتَ غَيْظُهُ فِي جَوْفِهِ: لَمْ يَخْرُجْهُ / پيشی خواره وه.
 خَوِي خواره وه.

- كَسْرَةُ اَذَلَهُ / شكانی. سهری شوړكرد، دهم كوتی
 كُرد.
 كَبْتُ / پيش خواردنه وه، خَو خواردنه وه.
 كَبِجُ:
 كَبِجُ الدَّابَّةُ بِاللِّجَامِ: جَذَبَهَا لَتَقْفَ وَ لَا تَجْرِي / جله وی
 (راكيشا، مه لكيشا).
 - رَدَعٌ. سَلَمِيه وه.
 - الْعَوَاطِفُ: تَغْلَبَ عَلَيْهَا / دابينی كرده، كپی كرده،
 زَالٌ بُو به سهریا، زَالٌ بُو به سهر خواستی دهر ویدا.
 كَبِجُ. قَمْعٌ / دامركانه وه، دابین كردن، دهمست
 به سهر اگرتن.
 كَبِدُ:
 كَابِدٌ. تَكَبَّدَ: قَاسَى / چيژتی، چيژتی، كيشای، توشی.
 - - - الْاَهْوَالُ / (تالو، سزا)ی چهشت، نامه مواری
 كيشا.
 - - - الْخَسَائِرُ. خَسِرَ اَمْوَالًا / زیانینکی ژوری
 (لئكه وت، كرده).
 تَكَبَّدَ الْمَكَانُ: صَارَ فِي وَسْطِهِ / چوه ناو جهرگه یا
 ناوه راستی جیگه كه وه.
 - تَتَّالَسَمَ السَّمَاءُ: صَارَتْ فِي كَيْبِدَائِهَا اَي
 وسطها / خورگه بیه ناوه راستی ناسمان.
 كَبِدٌ. كَبِدٌ. كَبِدٌ: جِهَازٌ فِي الْجَنْبِ الْاَيْمَنِ / جگر، جهرگ.
 - جَوْفٌ / ناو، ناخ، بوشایی.
 - وَسْطٌ / ناوه راست، چه ق.
 كَبِدٌ وَ كَيْبِدَاءُ السَّمَاءِ: وَسْطُهَا / ناوه راستی ناسمان.
 - مَشَقَّةٌ. شِدَّةٌ / ناړه چه تی، سزا، ته نكانه.
 كَبْدَاءُ: رَحَى الْيَدِ / ده ستاړ.
 كَبَادٌ: مَرَضٌ اَوْ وَجَعُ الْكَبِدِ / جهرگ (نیشه، ناوس)،
 جهرگاروس
 كَابِدٌ. مُكَابِدٌ: مُقَاسٌ / گیزوده، سزاچه ژتو، نه وهی سزا
 نه چيژتی.
 مُكَابِدَةٌ: مُعَانَاةٌ / گیزوده یی، چيژتن، چيژتن، سزا چيژتن.
 كَبِرَ:
 كَبِرَ فُلَانًا بِالسِّنِّ: كَانَ اكْبَرَ مِنْهُ / له وگوره ترو به تمه من تر
 بو.
 كَبِرَ فِي السِّنِّ: طَعُنَ / چوه ساله وه، پیر بو، گه وړه بو.

كَبُرَ: عَظُمَ وَ جَسُمَ / گه‌وره بو، زل بو، گه‌ش‌ی کرد، هه‌ل جو.
 - عليه الامر: اِسْتَدَّ وَ ثَقُلَ / کاره‌ک‌ی لا گران بو،
 قورس بو.
 - في القدر: نَقِيضُ صَفَرٍ / بلند بو، پایه‌ی به‌رز
 بو، وه، رِزَی لَی نرا.
 كَبُرَ: ضِدَّ صَفَرٍ / گه‌وره‌ی کرد، زل کرد.
 - رَقَى: پِيشِی خست، به‌رزی کرده‌وه، گه‌وره‌ی
 کرد، سه‌ری خست، پایه‌ی دایه.
 - زَادَ / زَوَّد بو.
 - عَظُمَ زَوَّد گه‌وره‌ی کرد، هه‌ل‌یدا، له وزه کردیه
 ده‌روه.
 - تَكْبِيرًا: قَالَ اللهُ اكْبِرْ / وتی، خوا گه‌وره‌یه.
 - الْأَمْرُ بِالْعِ / تَقْدِی پِی‌وه‌نا، کاره‌ک‌ی زَوَّد گران و گرن‌گ بو.
 - عُمَرُهُ: ادَّعَى أَنَّهُ اكْبَرُ مِمَّا هُوَ / خَوّی به‌ گه‌وره
 راگه‌یاند، خَوّی گه‌وره کرد، ته‌مه‌نی خَوّی گه‌وره کرد.
 - كَسَابَرُ: عَانَدُ / سه‌رِپِچی کرد، قیرس‌چمه بو،
 به‌ریه‌ره‌کانی کرد.
 - غَالِبٌ / بَرِکَتی کرد، هه‌ول‌ی دا، ململانی کرد.
 - هُوَ عَلَى حَقِّهِ: جاحده و انکره / نینکاری لئ‌کرد،
 نه‌چوه ژیری.
 اكْبَرُ الْأَمْرُ: رَأَى كَبِيرًا / کاره‌ک‌ی به‌ گه‌وره هاته پِیش‌چاو.
 - الرَّجُلُ: عَظُمَهُ / رِزَی لئ‌تا، گه‌وره‌ی کرد، هه‌ل‌یدا، زل
 کرد.
 تَكْبَرُ: تَكَابَرُ: اِسْتَكْبَرُ: تَعَظَّمُ / خَوّی (به‌ گه‌وره نواند،
 گه‌وره کرد، زل کرد)، فِیزِی نواند، خَوّی نواند.
 - عليه: تَشَامَخُ / فِیزِی به‌سه‌راکرد.
 کبر: کبریا: تَجَبَّرُ / تَبَوَّی، زَوَّداری، زَوَّدو سته‌م.
 - عَظُمَهُ: تَهَوَّفِیز، شانازی، تپ‌زل، پَوَز.
 - كَبُرَ: مُعَظَّمُ الشَّيْءِ / زَوَّدی، به‌ش زَوَّدی.
 - شَرَفَ وَ رَفَعَهُ / گه‌وره‌یی، رِزَ.
 كَبُرَ: كَبْرَةٌ: كَبِيرُ السِّنِّ / پیری، گه‌وره‌یی، ته‌مه‌ن
 زَوَّدی، به‌سال‌چون.
 - كَبُرَ: ضِدَّ صَفَرٍ / گه‌وره‌یی، زل.
 کبار: کَبَار: کَبِير / گه‌وره، زل.
 کبیر: ضِدَّ صَغِير / گه‌وره‌ر، زل، قه‌به، زَوَّب.
 - عَظِيمُ الْقَدْرِ: به‌رِز، مه‌زن، شکومه‌ند.

- عَظِيمُ الْمَقْدَارِ / زَوَّد، زه‌بنده.
 - السِّنُّ: - الْفُضْرُ / پیر، به‌ته‌مه‌ن، به‌سال‌چو.
 - الْمَقَامُ: عَظِيمُ الْمَقَامِ / پایه‌ به‌رز، به‌رِز، خاوه‌ن
 جَوْرئ، شَكْر (مه‌ند، دان).
 اکبر: / گه‌وره تر.
 - سِنًا / به‌ته‌مه‌ن‌تر.
 اکابر: اَعْيَانُ / گه‌وره پیاوان، پیاوماق‌ولان.
 تَكْبَرُ: كَبْرِيَاءُ: عَظُمَةُ / تَهَوَّفِیز، تپ‌زل، لوت به‌رزی،
 خه‌پون، خه‌پوئی، بایی بون، فِیز، ده‌عیه، خَوّواندن.
 تَكْبِيرُ: ضِدَّ تَصَغِير / گه‌وره کردن، زل کردن.
 مُكَبِّرُ: مُعَظَّمُ / گه‌وره ک‌ر، زل ک‌ر.
 - الصَّوْتُ: ده‌نگه‌وره.
 مُتَكَبِّرُ: مُتَشَامَخُ / رُوح زل، تپ‌زل، لوت به‌رز، خه‌پو،
 به‌فِیز، بایی، له‌خَوّیایی.
 کبریت: مَعْدَنُ اصْفَرٍ / کبریت، گَوَگرد.
 - : عود ثِقَابُ / ده‌نگه (شقارته، شخارته).
 عَيْنٌ - / گه‌پاو.
 کبس: /
 كَبَسَ عَلَى: شَدَّ عَلَيْهِ وَ ضَعَطَ / په‌ستانی، گوش‌ی،
 ناخنی، ده‌ستی پیا‌نا.
 - الْمَكَانُ: هَجَمَ عَلَيْهِ فُجْأَةً / دای به‌سه‌ریا،
 په‌لاماری‌دا، هِیرشی برده‌سه‌ر.
 - بِالْخَلِّ وَ الْمَلْحِ: اِنْتَفَعَهُ فِيهِ / خستیه ناوو خَوّیوه،
 خستیه سرکه‌وه، سو‌یری کرد.
 - بِالسُّكْرِ: له‌شکرا کولانی.
 - السَّنَةُ بِيَوْمٍ: زَادَ فِيهَا يَوْمًا / زَوَّدتکی خسته‌سه‌ر
 سال، پری کرده‌وه.
 - : تَكَبَّسَ رَأْسَهُ فِي الْقَمِيصِ: ادخله به‌ / سه‌ری
 کرد به‌کراسه‌کید.
 كَبَسَ: كَبَسَ كَثِيرًا / زَوَّد توند (په‌ستانی و ناخنی،
 په‌ستاوتی).
 - : ذَلِكَ: لَيْتَهُ بِالْأَيْدِي / شِیلای، ده‌ستی پیا‌هیتا،
 به‌ده‌ست هه‌نوی.
 كَبَسَ: ضَعَطَ / په‌ستاوتن، په‌ستان، ناخنین.
 - السَّنَةُ: إِضَافَةٌ يَوْمٍ إِلَى التَّقْوِيمِ / سال پ‌کردن.

کَبَسَة: هجوم المفاجأة/ به سرلادن، شبه یخون، میزشی
ناوخت.

کَبَس: مَكْبُوس: محفوظ بِالْخَلِّ و الملح/ سویدکراو،
ترشیات.

سَنَة: کَبِيسَة: التي يزداد فيها يوم/ سالی پیر.

کَبَّاس: کَابِس: مَكْبَس: آلة الْکَبَس/ په ستینر.

کَابُوس: جُثَام/ میرده زمه، مۆته که، شه وه، خه وی
ناخوژ، شه یتانی بون.

کَبِش:

کَبِش: تناول بجمع یده/ چنگی پیاکرد، پیر به چنگی
کرد، به چنگ گرتی.

کَبْشَة: مليء الیدم/ پیر چنگ، پیر به چنگ.

- : مَسْکَة قَبْضَة/ به چنگ گرتن، چنگ پیاکردن، چنگ.

کَبِش: ضَان/ به ران، نگل.

کَبَل:

کَبَل: کَبَل: قَبْد/ کوژی کرد، به سستی وه، زنجیری کرد،
که له بچه ی کرد، پیوه ندی کرد، له که نه ندی دا.

- : کَابِل الدَّيْن: اُخْر وفاء/ قهرزه که ی (دواخست،
درهنگ دایه وه).

- : - : مَاطِل/ نه مرق سبه ی کرد، دوا ی خست،
دهستی دهستی کرد.

کَبَل: کَبَل: قَبْد/ کوژ، زنجیر، که له بچه، پیوه ند.

مُكَبِّل: مُقَبِّل/ پیوه نکراو، کوژ کراو، به ستراو، زنجیر
کراو، که له بچه کراو.

کَبُو:

کَبَا: اِنْكَبَى لوجهه. اِنْكَبَى عَلَى وجهه/ له
په روپه کوژ، کهوت به ده مدا.

- : - : عَشْر و سَقَط/ خلیسکا، مهال نوتا،
هه له نگوت، سه رسمی دا، خزی.

- : الْکَوْر: اَفْرَعُه/ روژی کرد، هه آفرشت، بوژی کرد،
به تالی کرده وه، هیچی تیا نه میشت.

- : النور: اظلم/ تاریکی کرد، کوژایه وه، روناکی نه ما.

- : اللون: تَغَيَّر/ چوه وه، کال بوه وه، لیل بو،
زهرده مهال گه پا.

کَت:

کَت: عَدَّ و اَحْصَى/ ژماردی.

- : ت الْقَدْر: غَلَّت/ کولا، هاته کول، قولی دا.

کَتِيت: صوت غلیان القدر/ قولیه قولی کولان، قولی دان.

- : بَخِيل: شحیح/ پیسکه، پاره پیس، ره زیل.

کَت: قَلِيل اللحم/ کم گوشت، له ی، لاوان.

کَتَّكْتُ: ضَحَك في قُتُور/ بزه گرتی، زهرده خه نه گرتی،

بین دهنگ بین که نی، به ساردیه وه بین که نی.

کَتَب:

کَتَب: سَطَّر: خط/ نویسی، نویسه وه.

- : نَقَش و حَفَر/ مهالی کند، مهالی کولی،

نه خشانی.

- : اليه/ بۆی نویسی، نامه ی بق نارد.

- : له: اوصى له/ بۆی دانا، به شی دا.

- : الله عليه كذا: مَقْدَر عليه/ خوا له چاره ی نویسی،

له چاره ی نوسراو.

- : كِتَابَه عَلَى: اِقْتَرَن/ ماره ی کرد، میثاقی، ماره ی

بوی.

کَتَب: اَكْتَب: علم الكتابة/ فیزی نویسی کرد.

- : الجنود: مَيَّا هم و جعلهم كُتائب/ بهش بهشی
کردن.

- : اَكْتَب: اَمَلَى عَلَى/ پیتی نویسه وه.

کَاتِب: راسل/ نامه ی نارد.

اِكْتَب: اِسْتَنْسَخ/ له بهری نویسه وه، له بهری گرت وه.

- : في كذا: اِشْتَرَك في/ هاویه شی کرد، به شداری کرد.

- : في كذا: اَدْخَلَ اِسْمَه/ خوی ناووس کرد.

تَكَاتَبُوا: كَتَبَ بعضهم الى بعض/ بۆ به کتریان نویسی.

اِسْتَكْتَب: اَمَلَى عَلَى/ پیتی نویسه وه.

- : له: جعله كَاتِبًا/ کردی به (نوسیار، نوسر).

کِتَابَة: كَتَب: الْكَلَام المَكْتُوب/ نویسن، نویسنه وه،
نوسراو.

کَاتِب: مَحَرَّر/ نوسر.

- : مَن عَمَلَه الْكِتَابَة/ نوسیار، نوسر.

- : نَسَاخ/ خوش نویسی، به ده دست نویسی.

آلة كَاتِبَة/ چاپ، نامیری نویسن.

اِكْتِتَاب: اِشْتَرَاك/ به شداری کردن، دراو کوژدنه وه،
باربو کردن.

اِسْتِكْتَاب: اِمْلَاء. تَلْقِيَن/ بین نویسن، بین و تنه وه.

کتاب: سفر/ په پاو، په رتوک، نوسراو.

- خطاب: رساله/ نامه، په پام، نامیلکه.

- الزواج/ ماره یی نامه، نامه ی (جوت گرتن، ماره برین، هاوسه گرتن).

- مدرسی/ په پاو، کتبی قوتاخانه.

ال - العزيز: القرآن الشريف/ قورثانی پیروز.

ال - المقدس: التوراة و الانجيل/ تهورات و ئینجل، په پاوی پیروز.

اهل ال - : الذين لهم كتاب مُؤرِّل/ ناینداره کان، خاوه ن کتبی پیروزه کان.

ام ال - : اصله/ دهست نوسراو، په که م نوسراو.

عمل - / ئیشی نویسن، نویسنه وه، نویساری.

غلطه کتابیة/ هله ی نویسن.

کتابه: خط/ نویسنه وه.

- : نقش/ هله که ندن.

مائدة ال - : مکتب/ میزی (نویسن، له سه رنویسن).

ورق ال - / په رده ی نویسن، کاخه زی نویسن، په رده.

ادوات ال - : قرطاسیة/ نویسنه مه نی، که رسته ی نویسن.

بائع ادوات ال - : قرطاسی/ فروشیاری نویسنه مه نی.

کُتبی: بائع الکتب/ کتیب فروش په پافروش.

کتیب: کتاب صغیر/ نامیلکه.

مکتب: مدرسه/ قوتاخانه.

- : محل إدارة الفعل/ فرمانگه، نویسنگه.

- : جِوان الكتابة/ میزی (نویسن، له سه رنویسن).

مکتبه: دار الکتب/ کتیبخانه، نامه خانه، په رتوک خانه.

- : محل بيع الکتب/ کتیب فروش، کتیبخانه.

مکتاب: آلة کاتبه/ چاپ، تایپ، نامیری چاپ کردن.

مکتوب: مُدُون/ مُسَطَّر/ نوسراو.

- : رسالة. خطاب/ نامه.

- : عليه. مُقدَّر/ چاره نوس.

غير - : منقول. سماعی/ نه نوسراو، نه لئین، نه گپړنه وه، بیستن، په بیستن.

مکاتب: مُراسِل/ په رده دهست، نامه بهر، ته ته ر.

مکاتبة: مُراسلة/ نامه گری، یو په کتری نویسن، نامه کاری.

کُتاب: مدرسه/ قوتاخانه، خویندنگه، حوجره.

کتیبه: قطعه/ پارچه، بهش.

- : قطعة أو جزء من الجيش/ به شیک له له شکر.

کتع:

کتع: کان اکتع/ په نجه کول بو، په نجه کانی کړو و کورت بون.

اکتّع الید: مَن انقبضت اصابعه و رجعت الی کفّه/ په نجه کول و کورت و کړو.

- : بذراع واحدة/ کول، په که دهست.

کتف:

کتف. کتف: شَدَّ يَدِيهِ الی الخلف/ بال بهستی کرد، هر دو دهستی به ست له پشته وه.

- : رِبَط/ بهستی وه، بال بهستی کرد، دهستی بهسته وه.

- : الرجل: ضَرَبَ کتفه/ کیشای به شانیا.

- : مَشَى مُحَرِّكاً کتفيه/ شانی بانه دا، به شان بادن ئه روی.

تکثف: ضم يديه الی صدره/ قولی کرد به په کدا.

کتف. کتف: عاتق/ شان، باهو.

- : عظم اللوح/ دهغه ی شان.

کتاف: قيد التكتيف/ په تی بال به ست کردن.

مکتوف: مَكْتُوف: مُشدود الید الی الخلف/ شان گیر،

بال به ستکراو له پشته وه.

- : الیدین: مُشدود الیدین/ دهست به ستراو.

تکاثف: تعاون/ شانی په کتر گرتن، پشني په کتر گرتن،

یارمه تی په کتر دان.

کتل:

کتل. کُتِلَ الشيء: جُمِعَهُ وَدَوَّرَهُ/ توبه لی کرد،

گرموله ی کرد، گلوه لی کرد، خپی هله دا.

تُكَلَّلُ الشيء: تَجَمَّعَ وَ تَدَوَّرَ/ بو به توبه ل، گرموله بو،

گلوه بو.

کُتِلَ: قطعه/ توبه ل، پارچه، بارست، گه وال.

- : فی الهندسة/ بارست، بارسته، بارستایی، قه باره.

مُكَلَّل: كثير الكتل أو العقد/ گری یای، کلوکلو،

گری گری.

مُكْتَل: مُتَجَمِّع/ توبه ل، گرموله، گلوه.

تُكْتَل: تَجَمَّع/ بارست بون، گرموله بون، توبه ل بون.

- تجمع / گه له کومه کی.

کتم:

کتم. کتم. اکتتم: اخفی / شاربیه وه، کردی به ژیر لیوه وه.

- السر: اخفاء / نهینه که ی پاراست و شاربیه وه،
دهری نه بری.

- نفسه: لم يتنفس / مه ناسه، نه ی له خوی بری.

- النفس: اخمد / مه ناسه ی بری، کپی کرد، پرزه ی بری.

- النار او اللهب: اخمد / کوژانیه وه.

- الغضب: اخمد. اخفی / بینه دنگ بو، توپه نه بو،
خوی خوارده وه.

- الصوت: اسكت / بینه دنگی کرد، کپی کرد.

لا يَكْتُمُ السر: مهذار ثرثار / چه نه باز، دهم (شر)،
دپاوی.

كائمه السر: كَتَمَهُ عَنْهُ / لینی شاربده وه، پیی نه وت،
لای نه یدرکان.

استَكْتَمَهُ السر: ساهه ان يكتم / پیی وت به پیی خویمان
بی، له دهمت دهر نه چن، نه ی لیتی.

كاتم السر: مُحْتَظ به / نهین گیر، نهینیار.

- السر: سكرتير / نهین گیر، سكرتیر.

کاتم. سر کاتم. مخفی / شارراوه، نهینه کی نادیار.

کثوم. یکتم السر. کاتم السر / بینه دنگ، نهین گیر، نه بو.

تکتّم: کتمان السر / په نهانی، نهینی گیریی، بینه دنگی،
دزه خوړجینی.

کتیم: لا يَنْفُذُ شيء. مسیک / کون بری، لینی ناچن، نای
ده لینی، لینی دهر ناچن.

- محکم السد: سهر قایم، توند.

مکتوم. مخفی / شار دراوه.

- من اصناف الثمر / خورمای مه کتوم.

صوت - : مُحْتَنَق / دهنگی (خنکاو، کپ)، دهنگی کی
کپ.

کتن:

کتن. کتن: سَوَدَ. سَحَم / رهش بو، هیسی گرت، رهش
داگیرسا، دوکه لی گرت.

- : تَوَسَّخ / پیس بو.

کتن: سَنَاج. لَطَح الدخان / رهشی دوکه ل، هیس.

- : الدرن والوسخ / پیسی.

کثان: نبات الثیل / که تان.

کث:

کث الشجر: کثف / پر بو.

کثث: کثافة / چری، پر ی.

کث. کثيث: کثيف / چر، پر.

کثب:

کثب الشيء: جمعه / کوی کرده وه، کومه لی کرده وه،
که له کی کرد.

- الشيء: اجتمع / کو بو وه، کومه ل بو، که له که
بو.

- : دنا منه. قرب / لینی نزیک بو وه، نزیک که وته وه.

کثيب. کثب کثبان: الثل من الرمل / گردی لمین،
گرده لم، له ته پو لکه.

کثب: قرب / نزیکی.

عن - . من - : بالقرب / له نزیک، له نزیکه وه،
به نزیکی.

کثر:

کثر. کاثر: غلب في الكثرة / زدرتو بو، زودتری هه بو،
له زودیدا ناوی سهند.

کثر: خلاف قل / زدر بو، فره بو.

- عن: زاد / زودتر بو، زیاتر بو، فره تر بو.

- حدوده / زدر روی نه دا، زو زوو رو نه دات.

- : تکاثر: ازاداد / زدر بو، زیادی کرد، پتر بو، پهری
سهند.

کثر. اکثر: جعله کثیرا / زوری کرد، فره ی کرد.

استكثر الشيء. رآه او غده کثیرا / به زوری زانی، لای زدر
بو.

تکاثر: کثر / زدر بو، زاونی کرد، پهری سهند.

کثرة. کثر. ضد قلة. وفرة / زوری، فره یی،
چه ندانه یی.

کثر الشيء: معظمه / به شی زوری، زدریه.

کثیر: وافر / زدر، فره، گه لیک.

- الحدود / زو زو رو نه دات.

کثیرا: بکثرة: جدا / زدر، زدر زدر.

- ما: مرارا. (اکثر الاحیان) / به زوری، زدر جار،
که ای جار.

اکثر: (زید) زَوَّرْتُ، گه لیکتی تر، فره تر.

- : فاکثر: باز دیداد / تابَن زَوَّرْتُ.

- : أغلب: معظم / زَوَّرِیَه، به شی زَوَّر.

علی ال - : غالباً / به لای زَوَّرِیَه وه، نهوپه، به زَوَّرِی، زَوَّرِیَه.

اکثریة: سواد. (اغلبیة / زَوَّرِیَه، به شی زَوَّرِی، زَوَّرِیَتی، زَوَّرِیَه.

تکاکثر: اِزْدِیاد / زَوَّر بون، په ره سندن، زاونزی کردن.

مکثر: کثیر المال / ساماندار، دهوله مند.

مکثار: کثیر الكلام / زَوَّر بلن، چه نه باز، له وچه.

کَوُثِر: نهر فی الجَنَّة / کهوسهر، رویارنگه له به هشت. کثف:

کثَّفَ: تکاثَّفَ: غَلظَ / خهست بوه وه، توند بوه وه، چرک بوه وه.

کثَّفه: جَعَلَهُ کَثِیفًا / خهستی کرده وه، توندی کرده وه، چرکانی.

کثافة: غَلظَ / خهستی، توندی، چری، چرژان، چرکان.

کثیف: غلیظ / خهست، خهست و خَوَل، توند.

- : مُكثِّظٌ / چر، پر.

- : کثیر / زَوَّر، زه به نده.

رجل کثیف: ثقیل غلیظ المعاشرة / نِیسک قورس، تَبْکَه لی خَوَش نیه.

مُکثَّف: ثخین / خهست، توند، خهست کراو، چراو.

مِکثاف: جهاز قیاس الکثافة / خهستی پیو، خهست پیو.

کحل:

کَحَلَ: کَحَلَ العین: جعل فیها الکحل / کلی (کرده چاو، تن کرد).

تَكَحَّل: اِکْتَحَلَ: وضع الکحل فی عینه / چاوی رشت، رشتی.

کَحَلَ: کَحَالَ: مسحوک یُکَحَّل به. اُشْمَد / کل.

کَحَلی: (زرق قائم اللون / شینی (ره شباو، توخ)، کلی.

کحل کحیل: کحيلة: مکحولة / چاویه کل، چاو رشتو.

مِکَحَلَ: مِکَحَالَ: مِرْوَد العین. قلم الکحل / میل کلچپوک.

مُکَحَلَة: ما یجعل فیهِ الکحل. کیس الکحل / کلدان، کلنور.

اکحل: کَحَلَاء: اسود العین / چاوپه ش.

فرس کحیل: نجیب / نه سپی (ره سمن، که حیل).

کد:

کَدَّ: اِشْتَدَّ فی العمل / کاری کرد، رهنجی دا، هه ولی دا، ته قه لای دا.

- : تَعَبَ / هیلاک بو، ماندو بو، شهکته بو، چه وسایه وه، ثاره قی رشت.

- : اِثْعَبَ / (ماندو، شهکته، هیلاک) ی کرد، چه وسایه وه.

اِکْتَدَّ. اِشْتَدَّ: حَتَّه. طلب منه الاشتداد فی العمل / هانیدا، غره تی نایه بهر.

کَدَّ: عمل. سَعَى. تَعَبَ / خهبات، کوشش، رهنج، کار، ماندویه تی، شهکته تی، ثاره قی رشتن، ته قه لا، چه وسایه وه، کویره وه ری.

کَدَّوَد. کثیر الکَدَّ: مَثَابِر. مُجْتَهِد / تن کوشه، خهبات کار، ره نجه ده، به کار، به چنگ.

کدح:

کَدَحَ: اَجهد نَفْسَه / خوی ماندو کرد، رهنجی دا، ثاره قی رشت، تن کوشا.

- : اِکْتَدَحَ لعیاله: سَعَى و کسب الرزق / کرده و کوشه ی کرد، نانی پیدا کرد، رهنجی دا.

کَدَحَ: بَذَلَ الجهد / ره نجه دان، تن کوشان، خهبات کردن، هه ول دان.

کَدَاح: مُجْتَهِد. سَاعَى / تن کوشه، خهبات کار، ره نجه ده، چه وسایه وه.

کدر:

کَدَرَ. کَدَرَ. کَدَرَ: اِشْرَعَجَ (وه پس، قارس، بیزار، دلگیر) بو.

- - - : علی فلان: اِغْطَاظَ منه / لیتی زویر بو، دلی لیتی شیا.

- - - : العیش: کان کدراً / گوزه رانی تیک چو، خراپ بو، تن شکا.

- - - : نقیض صفاً / لیل بو، لیخن بو. کَبَّرَ: عَکَّرَ / لیتی کرد، لیخن کرد.

- : اَعْمَ / پهستی کرد، زویری کرد، خهفته تی دایه، داخی کرده سکه وه.

- : اَغْصَبَ / رقی هه لسان، توپه ی کرد.

تَكْذَرُ: تَعَكَّرَ/ لَيْلَ بو، لیخن بو.

- غَضَبَ/ رَقَى مه‌لِسا، توپه بو، بیزار بو، دلگیر بو.

كُذِرَ: كُذِرَ/ لَيْلَ بو، لیخن بو، لیلی، لیخنی.

- - : إزعاج/ وه‌س كردن، بیزاركردن، دل‌گیر كردن، زویر كردن.

- - : غَم/ خَم، خه‌فت، مه‌ینه‌ت، په‌ژاره، داخ، چه‌خار.

كُذِرَ اللّوْنُ: نَقِیض الصّافی/ لیلی، لیخنی.

كُذِرَ: غاضِب مه‌موم/ وه‌س، بیزار، دل‌گیر، زویر، په‌ست.

- : غِر شَقَاف/ لَيْلَ، لیخن.

مُكْذَرُ: تَعَكَّرَ/ وه‌س كر، گِیْره‌شِیوین، چارس كار.

كادِر: عامل/ كارزان، كاردیر، نه‌ندام، كادیر.

كدس:

كُدَس: كُدَس. كُذِمَ/ كُومَلِ كرد، كه‌له‌كی كرد، مۆلِ كرد، قه‌لابه‌چنی كرد، په‌سیسه‌ی كرد.

تَكْدُس: تَرَاكُم/ كُومَلِ بو، كه‌له‌كی به‌ست، قه‌لابه‌چن بو.

- ت الخیل: راکب بعضها بعضاً فی سیرها/ نیشتنه سه‌ریه‌ك.

كُدَس كُدَاس: كُدَاسَة/ كُومَة/ كُومَلِ، كه‌له‌ك، مۆلِ، په‌سته‌له‌ك.

مُكْدُس: مُتْرَاكُم/ كُومَلِ بو، كه‌له‌ك به‌ستو.

تكدیس: تَرَاكُم/ كُومَلِ كردن، كه‌له‌ك كردن، خسته‌نه سه‌ریه‌ك، مۆلِ كردن، په‌سیسه‌ كردن، قه‌لابه‌سته كردن.

كدش:

كُدَش: كَسَبَ/ ده‌ستی كه‌وت، په‌یدای كرد.

كدیش: بَرْدُون/ بارگیر.

كدم:

كُدَم: عَضَ بِمَقْدَم فَمَه/ گازی گرت، په‌سه‌ری دان گازی گرت. كُدَم: كُدَمَة/ اثر/ شوین.

- : اثر الغض/ مَكْدَم/ شوین گاز.

كُدَام: كُدوم: عَضُوض/ گازگر.

كدی:

كدی. اكدی. بَخَلَ فی العطاء/ رُژد بو، كه‌می كرده‌وه، ده‌ستی گرتنه‌وه.

اكدی: لَمْ یُظْفَرْ بِحَاجَتِهِ/ ره‌نجه‌پۆ بو، ده‌ستی نه‌كه‌وت.

كُدَى تَكْدَى: تَسَوَّل و اِسْتَجْدَى/ كه‌وته سوال و پاپانه‌وه، سوالی كرد.

كُدِيَة: اِسْتَجْدَاء/ سوال كردن، سوال كه‌ری، ده‌ست پان كرده‌وه.

كذب:

كُذِبَ: ضِد صَدَق/ درۆی كرد.

- عليه/ درۆی (پن كرد، له‌گه‌ل كرد).

كُذِبَ الْقَوْلُ: نَقَضَهُ/ قسه‌كی به‌درۆ خسته‌وه.

- نَفْسَهُ: اِعْتَرَف بانه كُذِبَ/ خۆی به‌درۆ خسته‌وه.

- لَهُ: جَعَلَهُ كَاذِباً/ به‌درۆی خسته‌وه.

اعماله تَكْذِب اَقواله/ كرده‌وه‌كانی قسه‌كانی به‌درۆ نه‌خه‌نه‌وه.

اَكْذَبَهُ: حَمَلَهُ عَلَى الكذب/ درۆی پن كرد.

- لَهُ: بَيَّن كَذِبَهُ/ درۆكی ده‌رخت، راستی لئوت.

كُذِب. كُذِبَ: زُور. بُهْتَان/ درۆ، ده‌له‌سه، مه‌ل به‌ست.

كُذِبَة. اَكْذُوبَة/ درۆ.

- نِيسان/ درۆی نِيسان.

- بَسِيطَة: لَا يَتَّقِصَدُ بِهَا شَرٌّ/ درۆی (سپی، بِن‌مه‌به‌ست)، درۆیه‌ك مه‌به‌ستی خرابه‌ نه‌بن.

كَاذِب كُذَاب. كُذُوب: ضِد صادق/ درۆزن، درۆ نه‌كا.

- - - : نَجَال/ ساخته‌چی، ته‌له‌كه‌بان، فِیْلَبَاز.

كذو:

كُذَا. كُذَلِك. هُكُذَا/ ئَاوَا، ئَاوَه‌ها، وه‌ها، مه‌روه‌ها.

- وَ كُذَا دِرْهَم: اِی عِدَد مِنَ الدِّرْهَم/ مه‌رچه‌ند دراوِیك.

بِمَكَان كُذَا وَ كُذَا: اِحْدِ الْاِمْكِنَة/ له‌ شوینِیك.

كُذَلِك: اِیضاً/ مه‌روه‌ها، دیسان.

كر:

كَرَّ: عَادَ/ گه‌پایه‌وه، هاته‌وه.

- رَجَعَ اِلَى الْوَرَاءِ/ به‌دوادا هات، وه‌رگه‌پایه‌وه.

- رَجَعَ وَ عَطَفَ عَلَيْهِ/ دایه‌وه په‌سه‌ریا، دیواره‌ی

كرده‌وه، گه‌پایه‌وه سه‌ری، مه‌لی كوتایه‌وه سه‌ری، نوپاتی

كرده‌وه.

- على العدو: حَمَلَ و اِئْتَضَّ / په لاماری دا، هیرشی برده سر.

- صَنْرَه: اِصَابَه الْكِرْبِ / خیزه، خیزه‌خیزی سنگی هات.

- كَرَّرَ الشَّيْءَ: اَعَادَهُ مَرَّةً اُخْرَى / دوباره، دویاتی کرده‌وه، کردیه‌وه، وتیه‌وه.

- : صَنْفَى / پالوتی.

- تَكَرَّرَ: اَعِيدَ مَرَارًا / دویات، دوباره بوه‌وه، وتراپه‌وه، کرایه‌وه.

- كَرَّ: كَرَّةٌ / هُجُوم / په لامار، هیرش.

- : مَنَدِيلٌ يَصْنَعُ عَلَيْهِ / به‌رمال.

بین - وَفَرَ / بَقَرَاتٍ / ناوې نار، جاروبار.

- كَرَّارٌ: يَفْرُ ثُمَّ يَعُودُ لِلْقِتَالِ / رانه‌كاو نه‌گه‌پټه‌وه.

- : كَثِيرٌ الْكَرْفَى الْقِتَالِ / زږد په لامار نه‌دا.

- كُرُورٌ: رُجُوعٌ / عَوْدَةٌ / گه‌پانه‌وه‌سره، هه‌ل کرتانه‌وه سر.

- : تَعَاقَبٌ / له‌دوای يه، به‌دوای يه‌کدا هاتن.

- كَرَّةٌ: مَرَّةٌ / جَارٌ، پات، که‌په‌ت.

- : هَائَةُ الْفِ / سه‌ه‌زار.

- تَكَرَّرَ: تَكَرَّرَ / عَوْدٌ / گه‌رانه‌وه، هاتنه‌وه.

- : تَكَرَّرَ: اَعَادَهُ / دوباره، دویات کردنه‌وه، وتنه‌وه، کردنه‌وه.

- تَكَرَّرًا: مَرَارًا / جاره‌ها، زږد زږد، چه‌ند حاره.

- مُكَرَّرٌ: مُكَرَّرٌ / دوباره، دویات.

- الْعَدَدُ فِي الْحِسَابِ / لِيَكْدُرُوا / ژماره‌ی دویات کړاو.

- : مُتَقَى. مُصْنَفَى / پالوته، پالټوراو.

- مُتَكَرِّرُ الْحَدُوثِ: كَثِيرُ الْوُقُوعِ / زږد رو نه‌دا، دوباره نه‌پټه‌وه.

- مُكَرَّرٌ: مَرْدَدٌ / دوباره کړاو، دویات کړاو، دوباره.

- كَرِيرُ الصَّنَدِ: صَوْتُ فِي الصَّنَدِ / (خیزه، خیزه‌خیز، کرخه‌ی سنگ.

- تَكَرِيرٌ: تَنْقِيَةٌ. تَصْنِيفٌ / پالوتن، خاوتن کردن، گرتن، رینگار.

- كَرَّكَرَ الشَّيْءَ: اَعَادَهُ مَرَّةً اُخْرَى / دویاتی کرده‌وه، دویاره‌ی کرده‌وه، وتیه‌وه، کردیه‌وه.

- الرُّحَى: اِدَارَةٌ / ده‌ستارې کرد، پای دا، سوپانی.

- فِي الضَّحْكِ: اَغْرَبَ / دایه قاقای پټکه‌تین، تریقایه‌وه.

- تَكَرَّرَ فِي الْأَمْرِ: تَرَدَّدَ / سلی کرده‌وه، دودل بو.

- كَرَبٌ: كَرَبٌ الْقَيْدِ: ضَيْقُهُ / جه‌پانی، تونگی کرد.

- : دَنَا / نَزِيكٌ بَوَّهْ / نه‌وه‌نده‌ی نه‌ماوه.

- الدَّابَّةُ وَ غَيْرَهَا / اَوْقَرَهَا. ثَقُلَ عَلَيْهَا / باری گران کرد.

- الْحَبْلُ: قَتَلَهُ / بای‌دایه‌وه.

- النُّخْلَةُ: اَخَذَ الْكَرْبَ مِنْهَا / هه‌لې پاچی، سه‌غفی کرده‌وه.

- : لَمْ يَنْقَمِ / اِشْتَدَّ عَلَيْهِ / خه‌م و په‌ژاره دای‌گرت.

- اَكْرَبَ الْأَمْرَ: كَادَ يَقَعُ / وه‌خته بو رویدات.

- : كَارَبٌ: تَقَرَّبَ / نَزِيكٌ بَوَّهْ / وه‌.

- فِي السَّيْرِ: اسْرَعَ / پټی هه‌ل‌گرت، تاوید، په‌له‌ی کرد، خیرایی کرد.

- اِكْتَرَبَ اِنْكُرَبَ: اِشْتَدَّ حُرْنُهُ / ماته‌مینې دای‌گرت، مات بو، په‌ژاره‌دار بو، بیزار بو، خه‌م بار بو.

- كَرْبٌ: كَرْبَةٌ: الْحَزْنُ وَ الْمَشَقَّةُ. هَمٌّ / ماته‌مینې، خه‌م، خه‌م و خه‌فت.

- : غُصَّةٌ / نَازَارٌ، نه‌شکه‌نجه، سوئ.

- مَكْرُوبٌ: مُضْطَاقٌ / په‌ست، ناره‌حمت، بټن تاقه‌ت، نه‌گاو.

- : كَرْيَبٌ: مَهْمُومٌ / په‌ست، خه‌فت بار، دل تنگ، په‌ژاره‌دار.

- كَرْيَبٌ: الدَّاهِيَةُ الشَّدِيدَةُ / به‌لای قورس.

- كَرْبٌ: اَصُولُ السَّعْفِ / بنکه په‌ل دارخورما، بنکه سه‌غف.

- اِكْرَابٌ: اِسْرَاعٌ / په‌له‌کردن، تاودان، خیرایی، پټی هه‌ل‌گرتن.

- مَكْرُوبٌ: جَرَتْوَمُهُ / می‌کړې، خوره.

- كَرْيَاجٌ: سَوَطٌ / قامچی.

- كَرْيُونٌ: فَعْمٌ / ره‌ژو، خه‌لوژ، کاربون.

- وَرَقٌ - : وَرَقٌ مُفْحَمٌ / کاغه‌زی (قوپی، قوپی).

- كَارُوبٌ: حَشْرَةٌ / مله.

- كَرَثٌ: اَكْرَثَ النَّمُ فُلَانًا: اِشْتَدَّ عَلَيْهِ / خه‌م و په‌ژاره دای‌گرت.

- اِكْتَرَثَ لِلْأَمْرِ اَوْ بِالْأَمْرِ: اِهْتَمَّ بِهِ / بایه‌خی پټ‌دا، به‌ته‌نگه‌وه هات، گوئی دایه.

- لَا يَكْتَرِثُ لِلْأَمْرِ: لَا يَعْجَبُ بِهِ. لَا يَبَالِي بِهِ / گوئی نادا، به‌ته‌نگه‌وه نایه‌ت، هه‌رگویشی پټ‌نادا.

کارث: کرث: مُسَبِّبُ الْقَمِّ/ خه مین، جهرگ بی، موی خه م.
 کارثة: کُتَبَة/ سه مه ره، مه ره، فه تاره ت، دهر د،
 کاره سات، کُوت که و تن.
 إکتراث: إهتمام/ به تنگه وه هاتن، گوی دان، چاودیری.
 کُراث: نبات/ که وه.
 کرج:
 کرج: تَعْفَن/ که پوی مه ل هینا.
 کرد: کُرد: اصل العنق/ گهر دن، مل، نه ستق.
 کُردانه/ ملوانکه، گهر دانه، مل به ند.
 کُردس: مَشَى كَالْمُقِيد/ رُویشت (که لاو گه ل، وه ک
 به ستراو، وه رُوی مندا ل).
 - : کُذَس/ کُومه لی کرد، که له کی کرد.
 تَکُودَس: تَجَمُّع/ کُومه ل بو، که له که بو.
 کوز:
 کُوز: إختَبَا/ خوی شارد ه وه.
 - الی فلان: إلتجَا/ په نای برده به، خوی لا
 شارد ه وه.
 کُوز: کُوز: نبات/ گیلان.
 کارز: واعظ/ ناموزگار، ناموزیار.
 کرس:
 کُرس: کُرس البناء: اسسَه. وضع اساسه/
 دایمه زیان، بناغی دانا.
 کُرس: خَصَص/ ترخانی کرد، به ختی کرد.
 کُراس: کُراسَة: دفتر/ دهفته، په پاو، کتیب.
 - : جُزء من کتاب/ به شیک له کتیب.
 - : رسالة/ نامه، نامیلکه.
 تکریس: تَخْصِیص/ ترخان کردن.
 مُکُرس: مُخَصَّص/ ترخان، ترخان کراو.
 کُرسی: مَقْعَد. ما یَقْعَد علیه/ کورسی، دانیشکه.
 - الملك: عَرَّش/ ته ختی پاشایی، تهخت.
 کُرسع: عَدَا/ رای کرد، مه ل هات، بوی دهرچو، نیی
 تهقان، فیکه ی بۆ کرد، مه لی تیزان.
 کرسوع: طرف الزند الذي یلی الخُصْر/ مه چه ک،
 لاله پ، قوله پی.
 کُرسف الدابة: قطع عرقو بها/ پاژنه ی شکان.
 کرش:

کُرش: تَکُرش: تَقْبِض/ کُرش بو، کُرش بو، لُج بو.
 - وجهه: تَقْبِض/ روی کُرش بو، مَون بو.
 کُرش قُطب و جهه/ روی گُرش کرد، خوی مَون کرد.
 إستکُرش: عظم بطنه/ ورگی (کرد، زل بو).
 کُرش: المعدة الأولى للمجترات/ ورگ.
 - : بَطْن/ ورگ، سک، زگ.
 اَکُرش: مُکُرش: کبیر البطن/ ورگن، ورگ زل، ناوساو.
 تَکُرشه: الأكله التي تُطبخ فی الکروش/ گیبه.
 کرع:
 کُرع فی الماء: مَدَّ عُنْقَهُ و تناول الماء/ ده می
 تن خست و ناوی خوارد ه وه.
 تَکُرع: غَسَلَ اَکَارِعَهُ/ قاچی شت، پیی شت.
 کُرع: قوائم الدابة/ پیچکه، پی، په ل، ده ست و پیی
 ناژه ل.
 کراع: کراع: مادون الركبة/ پی، قاچ، لاق، پیچکه.
 کوارع: اَکارع القنم و غيرها/ سه رو پی، سه رو پیچکه.
 مَطْعَم ال - / سه رو پی خانه.
 کریع: شارب الماء بیدیه/ به ده ست ناو نه خوانه وه.
 کرف:
 کُرفس: نبات/ که ره وز.
 کرک:
 کُرک: رَفَش/ خاکه ناز، پی مه په.
 کُرکی: رهو. طیر/ مه لیکه وه که له قلح، قولنگ.
 کرکدن: حیوان/ که رکه دهن.
 کُرکم: نبات/ زهرده چه وه.
 کرم:
 کُرم: کان کریمه/ به خشنده بو، ده ست بلاو بو.
 - : ضد لُوم/ دل فراوان بو، دل پاک بو، میهره بان بو.
 کُرم: اَکُرم/ حقی به/ پیشوازی کرد، ریزی لی تها، به
 پیری وه چو.
 - : بَجَل/ گه ورده ی کرد، شکوی دایه.
 - : جاد/ خه لاتی کرد، به خشی.
 - الله وجهه شرفه/ خوا پایه به رزی کا، خوا روسوری کا.
 کارم فلانا: اهداه لیکافنه/ پییدا تا پیی بیه خشی یا
 پاداشتی بداته وه، به نیازی پاداشت پیشکه شی کرد.

تَكْرُمٌ: تَكَلَّفَ الْكِرْمَ/ به‌بخشی، خه‌لاتی دا، خَوّی به‌خشنده پیشان دا.

- علیه بكذا: سَخَى/ پِئیی دا، پِئیی به‌بخشی، پیاوه‌تی له‌گه‌ل کرد.

كِرْمٌ: صَفَحَ/ لای‌بوردن.

- : سَخَاءُ/ خه‌لات، به‌خشین، نان دان، به‌خشیش.

- : فضل/ چاکه، پیاوه‌تی، به‌زه‌یی.

- : الْأَخْلَاقُ/ ره‌وشت به‌رزی، خوی په‌سه‌ند.

- الْمُعْتَدُ: (اصیل) ره‌سه‌ن، خانه‌دان، جه‌وامیر، وه‌جاخ زاده، نه‌زاد.

كِرَامَةٌ: شَرَفُ/ ثابو، ناموس، روسوری.

- : هَيْبَةٌ. إِعْتِبَارٌ/ قه‌در، رِز، شکو، پایه، شکومه‌ندی.

- : كِرْمٌ/ جود، به‌خشنده‌یی، خه‌لات، نان دان.

حُبًّا وَ كِرَامَةً: عَن طِيبِ خَاطِرٍ/ به‌سه‌رچاو، به‌دل‌تکی فراوانه‌وه.

کَرِيمٌ ذُو الْکَرَمِ/ به‌خشنده، ده‌ست بلاو، چاو‌تیر.

- : صَفْوَحٌ/ میهره‌بان، لای‌بور، دل فراوان.

- : مَفْضَالٌ/ خاوه‌ن چاکو پیاوه‌تی.

- : مُضْيِافٌ/ میوان نۆست، نان بده.

- : مِنْ الْأَسْمَاءِ الْحُسْنَى/ خوای به‌خشنده و میهره‌بان.

- : شَرِيفٌ// ثابودار، به‌ثابو، به‌ناموس.

- : الْأَخْلَاقُ/ شَرِيفُ الْخِصَالِ/ ره‌وشت به‌رزی، ره‌وشت پاک.

- : الْأَصْلُ: إِبْنُ أَصْلٍ/ خانه‌دان، ره‌سه‌ن، وه‌جاخ زاده.

جواد - : مَعْرُوفُ النِّسَبِ/ ناسپی ره‌سه‌ن.

دَمٌ - : نَقِيٌّ/ خوینی پاک.

حجر - : مَعْدَنٌ - : ثَعْبِنٌ/ به‌ردو کانی به‌نرخ، گه‌ومه‌ر.

وجه - : مُرَضٌ فِي جَمَالِهِ وَ مُحَاسِنُهُ/ شوخ، شهنک، جوان، روی (نورانی، دره‌خشان).

رِزْقٌ - : کَثِيرٌ/ سامانی زۆر.

قَوْلٌ - : مُرَضٌ فِي مَعَانِيهِ/ قسه‌ی پر ماناو به‌جی، وته‌ی په‌سه‌ند.

کریمة: مؤنث کریم: ابنة/ کچ، کیز.

الأحجار إل - : الثَّمِينَةُ/ بده‌ به‌نرخه‌کان، گه‌ومه‌ر.

الکریمتان: العینان/ مه‌ردو چاو، جوته چاو.

اکرم: اکثر کرماً/ به‌خشنده‌تر.

إکرام: إِحْتِرَامٌ/ رِز، رِز لای‌نان، رِز گرتن.

- : الضَّيْفُ/ میوان داری، رِزی میوان گرتن.

إِکْرَامًا لِلْفُلَانِ/ (له‌به‌ر خاتری، بۆ خاتری، رِز بۆ فلان.

إِکْرَامِيَّةٌ: أَجْرَةٌ. هَيْبَةٌ/ رِزانه، به‌خشیش، شاگردانه، ده‌ستخوشانه، به‌خشین، پاداشت، ثافه‌رین.

تکريم: تَجْمِيدٌ/ رِز لای‌نان، رِز گرتن، به‌خشین، پي‌به‌خشین.

مُکْرَمٌ: مُبْجَلٌ/ به‌رِز، پایه‌به‌رزی، خاوه‌ن شکو.

- : يَسْتَحِقُّ الْإِكْرَامَ/ شایانی رِزه.

مُکْرَمَةٌ: عَطَاءٌ/ خه‌لات.

کُرْمٌ: بُسْتَانٌ/ باخی میو، ره‌ز.

- : عِنَبٌ/ میو، تری.

- : الْعِنَبُ: شَجَرَةُ الْعِنَبِ/ دارمیو، دارتری.

بنت - : (او بنت کُرْمه: خَمْرٌ/ مه‌ی، باده، شراب.

کُرْمه: عِنَبٌ/ میو، دارمیو.

- : کرامه/ ثابو، رِز، به‌خشنده‌یی.

کَرَامٌ: صَاحِبُ الْکَرَمِ وَ الْمَعْتَنَى بِهِ/ ره‌زه‌وان، ره‌زدار.

کرن:

کَرَنَبٌ: مَلْفُوفٌ/ که‌له‌رم.

کرنافه البندقية/ که‌مۆله.

کره:

کَرَهُ الشَّيْءَ: ضَدَّ أَحِبَّةً/ خَوّشی نه‌ویست، نه‌ی‌ویست، رقی لای‌بو.

کَرِهٌ: کَانَ کَرِيهًا/ نه‌ویستراویو، ناپه‌سه‌ند بو.

کَرِهٌ فَلَانًا الشَّيْءَ: نَقِيضٌ (حَبِيْبُهُ) نه‌ی‌ویست، نه‌ی‌نه‌ویست، نه‌ی‌بیزان، رقی لای‌مه‌لسا، له‌به‌ر چاوی که‌ورت.

- : الشَّيْءُ إِلَى فَلَانٍ/ له‌به‌رچاوی خست، وای لای کرد، نه‌ی‌ویست.

اکره الرجل: حَمَلَهُ عَلَى أَمْرٍ. (رُغْمَهُ/ به‌زۆر پِئیی کرد، پِئیی کرد، زۆری لای کرد.

- : عَلَى الطَّاعَةِ: حَمَلَهُ عَلَى الطَّاعَةِ/ مِثْنَايَه زۆر بار، ناچاری کرد.

تَكَرَّرَ. اِسْتَكْرَهَ الشَّيْءَ: لم يُرَضِه. وجدّه كَرِهًا / به دلی نه بو، لئی بیزار بو، لئی نه بان بو.
 كُرْه. كَرَاهِيَّةٌ: عدم رضى / ناقابلی، ناچارى، نه بانى.
 - - - : بُغِضَ / رق، قین، رق لئی یون، رقه به رایه تی.
 كُرْهًا. على كُرْه. عن كَرَاهِيَّةٍ: يَاسْمَازَان. بِنْفُور. بلا رَغْبَةٍ او مِلٍّ / به نا به دل، به قِیْزِه وه، له رقانا، به قِیْزِه بیزه وه.
 كَرِه. كُرْهٌ: لَا يُحِبُّ / ناویستری، بیزارو، نه بانه.
 - - - : بَغِيضٌ / ناپه سه ند، نه بان، بیزارو، هه موکس رقی لئی به تی.
 - - - : يَمُجُّهُ الذَّوْقُ / قَبِزَ لَئِي دِيتِه وه.
 - الرائحة / بَوَّكَن، بَوْن ناخوْش.
 - الطعم / تام ناخوْش، ناخوْش.
 - المنظر / ره زاگران، ئیْسك قورس، دیمه ناشیرین.
 كَرِهِيَّةٌ: دَاهِيَّةٌ / به لا، دهر د، کاره سات، گتچهل، چورتم.
 کاره: ضِد راضٍ / ناقابلی، ناچار، نه بان، نابه دل.
 اِكْرَاه: اِرْغَام / ناچار کردن، ناچارى، ناچار بون، نابه دل، به نابه دل.
 - : اِسْتِعْمَالُ الْعُنْفِ / زَوْر لئی کردن، ته نگار کردن، به زَوْر پئی کردن، زَوْر بۆ مِیْئَان.
 مَكْرُوه: ضِد محبوب / ناخوْشه ویست، ناپه سه ند، خوین تال.
 - : مُبْغِضٌ / رق لئی وه بو، نه ویستراو.
 - : شَرٌّ / به لا، کاره سات، خراپه، چورتم.
 - مَكْرُوهَةٌ: شِدَّةٌ / ته نگانه.
 کرو:
 كَرَا. كَرَى: حَقَرٌ / هه لی كه ند.
 - الشَّيْءَ: صَيَّرَهُ كَرُوبًا / خری کرد، گرمۆله ی کرد، کردی به توپه ل.
 كَرَى: جَرَى سَرِيعًا / خَیْرًا، به گوپ رۆی.
 كُرْهٌ: جِسْمٌ مُسْتَدِيرٌ / تَوْبٌ، گۆ، خپ، خپۆك.
 - اللعب / تَوْبٌ، تَوْبِس یاری.
 - الأرض. ال - الارضِيَّةُ / گۆی زه وی.
 كُرْيَةٌ / خپۆكه.
 - حمراء / خپۆكه ی سور.

- بِيضَاءٌ / خپۆكه ی سپی.
 كَرُوى. كَرَى: مُسْتَدِيرٌ / خپ.
 كَرَا: ضَخَمَ الذَّرَاعَيْنِ / بازۆله نه ستور، به شان و بامو.
 كَرَى:
 كَرَى النَّهْرَ: عَمَّقَهُ طَهْرَهُ / قولی کرد، جۆمالی کرد، پاکی کرده وه، دهرى دا.
 كَرَى: نَفَسٌ / وه نه وزى دا، خه وی هات، خه و بردیه وه.
 كَارَى. اَكْرَى: اَجَّرَ / به كرى دا، دای به كرى.
 اِكْتَرَى. اِسْتَكْرَى: اِسْتَأْجَرَ / به كرى گرت، گرتى به كرى.
 - - - خادما / ئیشكهرى راگرت.
 - - - بيتاً / خانوی به كرى گرت.
 كَرَى: نَفَاسٌ / وه نه وز، خه وه اتن، خه و بردیه وه، وه نه وزدان.
 كَرَاءٌ: اَجْرَةٌ / كرى، مز.
 اِكْرَاءٌ: تَاجِيرٌ / به كرى دان.
 اِكْتَرَاءٌ: اِسْتِئْجَارٌ / به كرى گرتن.
 مُكَّرٌ. مُكَارٌ: مُؤَجَّرٌ / به كرى دهر، خاوه ن كرى.
 مُسْتَكْرٌ: مُسْتَأْجِرٌ / كرى گرت، كرى چى.
 مُكَارَى. مُكْرَى الدَّوَابِ / ولاخ به كرى دهر.
 - : يَغَال. حَمَارٌ / قه تارچى، خاوه ن كه رو ئیستى، کاروانچى، ولاخدار.
 مُكْرَى. مُؤَجَّرٌ / به كرى دراو، به كرى گپراو.
 كَرَا:
 كَرَى: ضَمِيقٌ / گوشى، ته نگى کرد، ته سكى کرده وه، هینا به وه یه ك.
 - : اِنْقَبَضَ و يَبَسُ / قَرَجَ هه لات، چووه یه ك، وشك هه ل گه را، سیس بو، وشك بو، سیس هه ل گه را.
 - على اسنانه: اَظْهَرَ اسنانه غِيضًا / دانى (چیر کرده وه، کرۆشت).
 كُرْهٌ: اَصَابَهُ الْكَرَازُ / توشى (گوئی په په، دهرده کوپان) بو.
 كَرَا: يَابَسُ / وشك.
 - : مُنْقَبِضٌ / قَرَجَ هه لاتو، چرج، وشك، کرۆ، سیس.
 - الیدين: بَخِيلٌ شَحِيحٌ / رۆد، پاره پیس، گیر، ده ست قوچاو.
 وَجَه - : قَبِيحٌ / ناشیرین، ئیْسك قورس.

- حَدَّثَهُ او قُوَّتُهُ: ابطال تاثیر/ خاری کرده‌وه.
- خَاطِرُهُ: جافی. خَیْبُ الْأَمَلِ/ تهریقی کرده‌وه، میوای بری.
- قَلْبُهُ: بَرَدُ الْهَمِّ/ ساردی کرده‌وه، دلی‌شکان.
- شَوْكَتُهُ او انْفَهُ: اَذَلُّهُ/ له لوتی دا، رسوای کرد.
- لَهُ عَنْ مُرَادِهِ: حَرَفُهُ. اقْنَعَهُ بِالْعَدُولِ/ په‌شیمانی کرده‌وه، ناره‌زوی شکان.
- عَيْنُهُ: اخْزَاهُ/ (چاو، سه‌ی پی شوپر کرد، شکان، رسوای کرد.
- الْمَتَاعُ: باعه شیئاً فُشِئاً/ مه‌لی وه‌شان، به‌مه‌ل وه‌شای و پارچه پارچه فروشتی.
- الْحَرْفُ: الْحَقُّ الْكَسْرُ/ ژیری بۆ کرد.
- كَسَّرَ: حَطَّمَ/ شکانی، تیکی شکان.
- كَسَّرَ: تَكَسَّرَ: بِمَعْنَى كَسَّرَ/ ماناگانیان له‌یه‌ك نه‌چن.
- تَكَسَّرَ: تَحَطَّمَ. اصْبَحَ مَكْسُوراً/ شكا، ورد بو، وردو خاش بو.
- اِنْكَسَرَ: تَحَطَّمَ. اصْبَحَ مَكْسُوراً/ شكا، ورد بو.
- التَّاجِرُ: اَفْلَسُ/ نابوت بو، تن‌شكا.
- الْحَزُّ وَالْقَضْبُ: فِتْرُ/ خاو بوه‌وه، میمن بوه‌وه، میواشی کرده‌وه، ته‌شقی گه‌رما شكا.
- الْعَطَشُ: اِرْتَوَى/ تینویتی شكا.
- الْعَجِيزُ: لَانَ و اِحْتَمَرَ/ مه‌ل هات، ترشا.
- عَنْ الشَّيْءِ: عَجَزَ عَنْهُ/ بۆی نه‌کرا، پیی نه‌کرا.
- الْعَسْكَرُ: اِنْهَزَمَ/ شكا، به‌زی، کشایه‌وه..
- كَسَّرَ: تَكْسِيرُ/ شکاندن.
- : نَقَضَ. مُخَالَفَةً/ په‌شیمان یونسه‌وه، مه‌لوه‌شاندنه‌وه، سه‌رپیچی.
- فِي (عُودٍ)/ قَرْنَجَان، دَرز بَرْدَن، قَلْبِش تَن بَوْن.
- فِي (عَظْمٍ)/ شکاندن.
- فِي (الْحَسَابِ)/ کەرت.
- بَسِيطُ/ کەرتی ساده.
- لَفْظِي/ کەرتی زاری.
- اِعْتِيَادِي/ کەرتی ئاسایی.
- عُسْرِي/ کەرتی ده‌یی، کەرتی ده‌یه‌ك.
- حَقِيقِي/ کەرتی راستی.
- غَيْرِ حَقِيقِي/ کەرتی ناراست.
- مُرْكَبُ/ کەرتی ناویتیته.
- بَسِطُ او صَوْرَةُ ال - / سەر.
- مَقَامُ او مَخْرَجُ ال - / ژیر.
- كَسْرَةٌ: جِزْءٌ مِنَ الشَّيْءِ الْمَكْسُورِ/ پارچه، سهره‌پارچه، کەرت.
- خُبْرٌ: قِطْعَةٌ مِنْهُ/ پارچه‌نان، په‌نچکه نان.
- كَسِيرٌ: مَكْسُورٌ: مَحْطَمٌ/ شكاو.
- : - الخاطرُ/ تهریق کراو، میوابراو.
- : - القلبُ/ دل‌شكاو، ره‌نجاو.
- كَاسِرٌ: حَاطِمٌ/ شَكِئْتَن، تِيك شَكِئَن.
- طَيْرٌ - : جَارِحٌ/ مه‌لی گوشت خۆر، مه‌لی راو‌کەر.
- اِنْكَسَارٌ: تَحْطِيمٌ/ شکاندن، وریک‌رین، وریبون، تیک شکان.
- : اِنْهَزَامٌ/ شکان، کشانه‌وه، به‌زین.
- القلبُ/ دل شکان، ره‌نجاندن.
- النُّورُ او الْاِشْعَةُ: اِنْعَكَاسٌ/ تیشک و یوناکی دانه‌وه.
- تَكْسُّرُ الْجِسْمِ: فُتُورٌ و تَوَسُّيمٌ/ له‌ش تیک شکان، خاویونه‌وه.
- تَكْسِيرٌ: تَحْطِيمٌ/ شکاندن.
- جَمْعُ ال - فِي الْلُغَةِ الْعَرَبِيَّةِ/ ناوازه‌کو.
- مُكْسَّرٌ: مُحْطَمٌ/ شَكِئْتَن، تِيك شَكِئَن.
- مَكْسُورٌ: مُنْكَسِرٌ/ شكاو.
- : مَقْلُوبٌ او مُنْهَزَمٌ/ تن‌شكاو، راگردو، به‌زین.
- الخاطرُ/ تهریق کراوه، هیوا براو.
- القلبُ/ دل شكاو، میوابراو، په‌ست، په‌زاره‌دار، ره‌نجاو.
- كَسْرَةٌ: هَزِيمَةٌ/ به‌زین، راگردن، مه‌ل هاتن، شکان.
- : كَسْرٌ: حَرَكَةٌ فِي الْلُغَةِ الْعَرَبِيَّةِ/ ژیر.
- كُسُورُ الْاَوْدِيَةِ: شَعَابِهَا و مَعَاطِفُهَا/ پتچ و په‌نای چه‌م و نۆل.
- لَوْضُ ذَاتِ كُسُورٍ: ذَاتُ مَبْطُوطٍ و صَعُودٍ/ پره‌له‌به‌زنی و نزنی.
- كَسَفٌ:
- كَسَفَ الشَّمْسُ او الْقَمَرُ: حَجَبَهُمَا/ به‌ری خۆرو مانگی گرت.
- ت النجومُ النجومُ: غَلَبَ ضَوْئُهَا عَلَى النُّجُومِ/ خۆر نه‌ستیره‌ی شارده‌وه.

- ت. إنكسفت الشمس: احتجبت / خور گيرا، روزگيرا.

- الشبيء: غطاء / دای پویشی، شاردیه وه.

- وجهه: غطاء / روی پویشی، روی داپویشی.

- وجهه: عیس و ثقیف / دم و چاوی دا به یه کدا، مۆن بو، گرژ بو، روی گویا.

- : اخجل / تریق بو وه، تریقی کرده وه، شهرمی کرد.

- : رده خائبا / تریقی کرده وه، دهستی پیوه نا، هیوای بیری، ناو میدی کرد.

- : الحزن: جعله مهموما / خم و په زاره دای گرت، دلی ته نگ بو.

- بصرة: خفصة و نكسة / چاوی شور کرد، شهرمی کرد.

- ت حاله: ساءت / تیک چو، سهری لی شیوا.

- کسوف: و إنكساف الشمس أو القمر: حجبها / خور گیران، مانگ گیران.

- کلی / خور گیرانی (خشت، تهوار).

- جزئی / خور گیرانی (نا تهوار، کورت).

- کاسف البال: سيء الحال / سهر لی شیوا، شپزه.

- الوجه: عابس / پهست، مۆن، گرژ، میوموچ.

- يوم: - شديد البشر / روزگاری رهش و شوم.

- رجل: - مهموم / پهست، خه مبارو دلته نگ.

- مکسوف: مُكسِف / محبوب / گیراو، شاردراوه.

- : خجلان / شهرمن، شهرم نهکا، تریق.

کسل:

کسل: تكاسل: فتر و توانی / ته مه لی کرد، ته وه زی کرد، سستی نواند، خاوه خاوی کرد.

اکسل: کسل: اوقع في الكسل / ته مه لی کرد، ته وه زی کرد.

کسل: تكاسل: توان / ته مه لی، ته وه زی، سستی، ده غه لی.

کسل: کسلان: کسل: مُتَوَان / ته مه لی، ته وه زی، ده غه لی.

مکسال: قعدة / لهش قورس، بیکاره، ته مه لی، ته وه زی.

کسم:

کسم الیابس: فثته بيده / مه لی وه ران، وردی کرد، پروای.

- علی عیاله: کدا / ره نجی دا، تیکو شسا، خه باتی کرد.

کسم: شکل / شیوه، نیگار، دیمه ن، رهزا.

کسو: کسا. اکسی: فیس / له بیری کرد، پویشی، کردیه بیری.

کسی: اکثسی: تکسی: لبس / له بیری کرد، خوی پویشی.

کسوة: کساء. لباس. ثوب / بهرگ، جل، پو شاک، جل و بهرگ، پو شه نی.

کاس: مکس: خلاف العاری / پوشت.

مکسو بکذا: مغطی / داپو شراو.

کساء / پو شین، له بهر کردن، داپو شین.

کش:

كشّ الحية: صاتت من جلدها / خشه مات.

كشّة: خصله من الشعر / بهر چه م.

کشت:

كشتبان: قمع الخياط / نهنگوستیله درومان.

کش:

كشع: فرق. بدد / بلاوی کرده وه، ته فرو تونای کرد.

- : طرد / ده ری کرد.

- له بالعداوة: عاداه / رقه به رایه تی له گه لا کرد، دژمنایه تی کرد.

- : كواه علی كشحه / كه له كه ی داخ کرد.

إنكشع القوم: تفرقوا / بلاویونه وه، بلاوه بیان لی کرد، ته فرو تونا بون.

كشع: شكا كشحه / هاواری كه له كه ی کرد.

كشع: ما بين السرة و وسط الظهر / كه له كه.

طوی كشحه علی الامر: كتم الامر / شاردیه وه، ده ری نه بیری، نه ی دركان.

طوی كشحه او كشحا عن فلان: اعرض عنه و قاطعه / وازی لی مینا، خوی لی دابیری.

ولاه كشحه: ادار عنه / پشتی تی کرد، لای تی کرد، روی لی وه رگیزا.

كشاحة: عداوة مضمرة / كونه قین.

كاشح: عدو باطن العداوة / قیناوی، قین له سک، رقاوی.

کشر:

كَشَرَ. كَشَّرَ. تَكَشَّرَ عَنْ اسنانه: كَشَفَ عَنْهَا / دانی
(ریج کرده‌وه، جیر کرده‌وه).
كَشْرَةٌ. كَشْرَةٌ: كَشَفَ الاسنان / دان ریج کرده‌وه، دان
ده‌رخستن، دان جیر کرده‌وه.
كَشَطَ: كَشَطَ الرَّغْوَةَ: نَزَعَهَا / تَوَيْزَه‌ک‌ی گرت، که‌فه‌ک‌ی گرت.
- مَسَحَ: مَسَحَ / مَحَا / سَرِی‌وه، لَی‌ی کرده‌وه.
- الْجِلْدَ: سَحَجَهُ / رَنَی لَه‌دا، خورانی، کپانی.
كَشَفَ:
كَشَفَ الشَّيْءَ وَ عَنِ الشَّيْءِ: اَظْهَرَهُ / خَسْتِی‌وه،
ده‌ری‌خست، ده‌ری‌پری، ناشکرای کرد.
- كَشَفَ: ضِدَّ غَطَى / سَری لَبرِد، سَری هَل
دای‌وه، ده‌ری‌خست.
- عَرَى / رَوَتی کرد، رَوَتی کرده‌وه.
- عَرَضَ / پِشانی دا، ده‌ری‌خست.
- وَجَدَ / دَوَزی‌وه.
- تَه الْكُوشَفِ: فَضَحَتْهُ / نابوی چو، پِی‌زانرا.
- عَلَيْهِ: فَحَصَهُ / سَیری کرد، پشکنی.
كاشَفَه بِكَذَا: اَظْهَرَهُ عَلَيْهِ وَ اَظْهَرَهُ لَه / پِشانی دا،
بوی ده‌رخست، بوی خسته‌یو.
- لَه بِالْعِدَاوَةِ: بَادَاهُ بِهَا / دوشمنایه‌تی لَی ناشکرا
کرد، ده‌ست پِیشک‌ری لَی‌کرد.
إِنْكَشَفَ. تَكَشَّفَ: ضِدَّ تَغَطَّى / سَری لَچو، که‌وته‌یو.
- - ظَهَرَ / ناشکرا بو، زانرا، ده‌ر که‌وت.
- : إِفْتَضَحَ / پِی‌زانرا، نابوی چو.
إِكتَشَفَ. كَشَفَ: وَجَدَ / دَوَزی‌وه.
إِسْتَكْشَفَ الْأَمْرَ: طَلَبَ أَنْ يُكْشَفَ لَه / داوی
ده‌رخستن و ناشکرا کردنی لَی‌کرد.
- : إِسْتَطْلَعَ / پشکنی، چاوی گِی‌را، گِ‌را.
كَشَفَ: ضِدَّ تَغَطَّى / سَری هَل دانه‌وه، خسته‌یو.
- : إِظْهَارَ / ده‌رخستن، ناشکرا کردن.
- : إِكتِشافَ. إِيْجَادَ / دَوَزی‌وه.
- الْحِجَابَ: إِزَاحَةَ الْحِجَابَ / پَرده لادان، پَرده
هَل دانه‌وه، پَچه لادان.
- حَسَابَ: قَائِمَةَ حَسَابَ / لیسته‌ی حساب.
كُشَافَ. كَاشَفَ: الَّذِي يَكْشِفُ / ده‌رخ‌ره، ناشکرا‌ره.

- : طَلِيعَةً. مُسْتَطْلَعُ / پِیش‌ه‌نگ، گِ‌پِیده،
دیده‌وان.
النَّوْرُ الـ - / روناکی پشکن‌ره، تیژ روناکی.
كشافة: إِسْتَطْلَاعُ / گِ‌پِیده‌یی، دیده‌وانی، پشکنین.
الْفَتْيَانُ الـ - / دیده‌وان.
كاشَفَ. كُوشَفَ: فَضِيحَةً / نابوچون، نه‌نگی.
كشِيفَ. مَكْشُوفَ: غَيْرَ مُغَطًى. مَفْتُوحَ / سَری‌ره‌لا،
کراوه، دیار، ناشکرا.
إِكتِشافَ. كَشَفَ: إِظْهَارَ / خسته‌یو، ده‌رخستن، سَری
لادان، ناشکرا کردن.
- : إِسْتِکْشَافَ: إِسْتَطْلَاعَ / گِ‌پان، دَوَزی‌وه،
چاو گِی‌ران.
- : رُودَ. تَجَسُّسَ / گوی هَل‌خستن، سیخوری،
سوسه‌کردن.
مَكْشُوفَ: ضِدَّ مُغَطًى / سَری‌ره‌لا، سَری‌ه‌تال، کراوه،
پَره‌لا، دیار، ناشکرا.
- : عُرْيَانَ / روت، روت و قوت.
- الرَّاسَ / سَری روت، سَری‌قوتین، قوتین.
مکان - : لَا سَقْفَ لَه / شویتنی کراوه، سَری‌نه‌گِی‌را،
پَره‌لا.
مُكْشِفَ. كَاشَفَ / ده‌رخ‌ره، ناشکرا‌ره، دَوَزه‌وه.
- : مُسْتَكْشِفَ: رَاسِدَ / گِ‌پُوك،
دَوَزه‌وه، پشکن‌ره، سیخوری.
كَشَكَ:
كُشَكُ: التَّلْفُونُ / تَه‌لَه‌فون‌گه، قوخته، کوشکی تَه‌لَه‌فون.
- دكان صغير / دوکانتوچکه، لادوکان.
- الدِّيْدْبَانُ / قوخته‌ی (یاساوی، پاسه‌وان، دیده‌وان).
كَشَكَ: طَعَامَ مِنَ اللَّبَنِ وَ الْبُرْغُلَ / که‌شک، دَوَینه.
كَشَكْشَ: الزَّيْنَةُ الْمُخِيطَةُ عَلَى الثَّوبِ / گِی‌زو گرلنک.
كَشَكُولَ: جِرَابَ الْمُتَسَوِّلَ / که‌شکول.
كَشَمَ:
كَشَمَ: قَطَعَ مُسْتَاصِلًا / پِیش‌ه‌کی بی‌ی، له‌سَره‌تاره
بی‌ی، ریشه‌کِشی کرد.
كَشَمَ: كَانَ نَقْصٌ فِي خَلْقِهِ / زکماک بو.
اَكْشَمَ: فَهَدَ / پلنگ.

- الْأَنْفُ. انف کشیم: مقطوع من اصله / لوت
فش، که توش، لوت برای زکماکی.
کَشْمَش / کشمیش.
کَط: کَط. اِکْتَظَّ الْمَكَانَ بِالنَّاسِ: رَحِمَ / ازدحم / پر بو، بو
به قله بالئی.
- الطَّعَامُ الرَّجُلُ: مَلَأَهُ حَتَّى لَا يَطِيقَ التَّنَفُّسَ /
نه و نه دهی خوارده ناسای لی برا، رهپ بو.
- اِکْتَظَّ بِكَذَا: اِمْتَلَأَ / پر بو، ناخرا، سیخناخ بو.
- الْغَيْظُ صَدْرَهُ مَلَأَهُ / رَقَى هَلَسَا، پیشی خوارده وه.
- الْحَبْلُ: شَدَهُ / تَوَدَّى کرد، جه پانی، بهستی.
- الْأَمْرُ فَلَانًا: غَمَّهُ / مَاتَهُ مِیْنِ دایگرت، پهستی
دایگرت، چوه ژیری.
- خَصَمُهُ: الْجَمْعُ / گرتی، بهستیه وه، پهتی کرد.
كَطَّ: غَضِبَ / توپهیی، رق و قین.
رجل - : عَسِير / رهق، سهخت، توپه و ترق.
كَظَّة: تَحْمَةٌ / اِنتِفَاحُ / پر بون، تیر خواردن، ورگ هاتن،
هه لاوسان.
كَظْلِيز. مَكْظُوظ: مُفْعَم / پر، جه نجال، لیوان.
مُكْتَظَّ: مُمْتَلِئٌ / قله بالئ، چر، پر، سیخناخ.
کظر:
كُظِر: شَحِمَ فَوْقَ الْكَلِيتَيْنِ / بزو چه وری سه
گورچیه.
کظم:
كَظَمَ غَيْظُهُ: حَبَسَهُ / پیشی خوارده وه، خوی گرت،
بین ده نگ بو.
- عَلِي: سَكَتَ / بِنْدَه نگ بو، لئی بِنْدَه نگ بو، نقه نه کرد.
- : اَغْلَقَ. سَدَ / دای خست.
کاظم: سَاكَتَ / بِنْدَه نگ، مات، کپ.
كَظَام: مَا يُسَدُّ بِهِ الشَّيْءُ / داخه، ده مه وانه، توپه وانه،
ده مه لَبَّین، سهرا، سه رقاپ.
كَظَامَةٌ: قَنَاةٌ لِلْمَاءِ فِي بَاطِنِ الْأَرْضِ / کاریز.
كَظِيمَةٌ: مَا يُوضَعُ فِيهِ الزَّادُ / نان بهره.
- : تَرَمَسَ / تَرَمَّسَ، ثاره بهره.
کع:

كَع: جَبُنَ / ترسا، ترسی لئنیشت، ترس دای گرت،
توقی.
اَكَعَهُ: خَوَّفَهُ وَ جَبَّنَهُ / ترسانی، توقانی.
کاع: الضَّعِيفُ الْجَبَانُ / ترسنۆك، بی کاره.
کعب:
كَعَبَ الثَّدْيُ: نَهَدَ / مه مك (خپو)، گه وده بو، نه گیرئ).
- ت كَعَبَتِ الصَّبِيَّةُ: نَهَدَ ثَدْيَهَا: اِرْتَفَعَ صَدْرُهَا /
مه مکی (کرد، خپ کرد، خپ مه لدا).
كَعَبَ الشَّيْءُ: جَعَلَهُ مَكْعَبًا / کردی به شش (پالو)،
چه ندانه).
- الْعَدَّةُ: ضَرَبَهُ فِي نَفْسِهِ ثَلَاثَ مَرَاتٍ / سَنَ جَاى کرد.
کاعب: مُرْتَفِعٌ / بلند، پینگه یشتو.
- : نَاهِدٌ / مه مک کردو، مه مک خپ کردو.
تکعب: الْأَعْدَادُ / سَنَ جَا کردن.
مُكْعَبٌ: جِسْمٌ هِنْدَسِيٌّ / شس رو، شش پالو،
خشته ک.
- : حَاصِلُ ضَرْبٍ عِدَدٌ فِي نَفْسِهِ ثَلَاثَ مَرَاتٍ /
سَنَ جَاى ژماره یه ک.
تکعب: ضَرْبُ الْعِدَدِ فِي نَفْسِهِ ثَلَاثَ مَرَاتٍ / سَنَ جَا
کردنی ژماره یه ک.
کعب: عُقْدَةُ فِي الْقَصَبِ / گری، گرتی قامیش.
- : الْعِظْمُ النَّاشِزُ فَوْقَ الْقَدَمِ / قَابِي پَن.
- الرَّجُلُ: عَقِبَ / پاژنه ی پَن، پاژنه.
- الْحِذَاءُ / پاژنه ی پَيَلَو.
- النَّرْدُ: زَهْرُ الطَّائِلَةِ / زار، زاری یاری کردن.
- : الْعِظْمُ الَّذِي يُلْعَبُ بِهِ / مِيج.
- : كُلُّ مَا اِرْتَفَعَ وَ عَلَا / به رزی، بلندی.
- : الشَّرَفُ وَ الْمَجْدُ / پایو گه وده یی، شکو.
- : مَكْعَبٌ: جِسْمٌ هِنْدَسِيٌّ ذَاتُ سِتَّةِ وَجُوهِ / شش پالو.
كُعبَةُ الْكَعَابِ / مِيجَن.
كُعبَةُ: بَكَارَةٌ / بن، کچینی.
كُعبَةُ: الْبَيْتُ الْحَرَامُ بِمَكَّةَ / کابه، قبیله.
كُعبُورَةٌ: كُعبُورَةٌ: عُقْدَةٌ / گری.
- : عِظْمُ الزَّنْدِ الْعُلْوَى / نِيسْقَانِي بَاسَك.
مُكْعَبَرٌ: مُعْقَدٌ / گری یاری، گری گری.
کعم:

كَعَمَ الوعاء: شَدَّ راسَهُ / سَری گرت، دهمی به ستوره.
 - كَعَمَ: كَمَ. كَمَمَ / دهمی به ست، له واشه ی کرد.
 كِعام: كِعامَة: ما یُشَدُّ به فَم الحیوان / له واشه،
 قه مته.
 كف: كَفَّ الثوب: خَاطَ حاشیته / ه ل ی پتچا، ه ل ی درو،
 دای گرتوه، (دامین، که نار، په راوین) ه کی داگرتوه.
 - الثوب: ثَلَّة / ه ل ی کرد، ه ل ی پتچا، ه ل ی دایوه.
 - اِنْكَفَّ عَنْ كَذَا: اَقْلَعَ / وازی هینا، دهستی ل ی
 ه ل گرت.
 - هُ عَنْ الامر: مَنَعَهُ / وازی پښ ل ی هینا، ل ی قه دهغه
 کرد، دهستی پښ ل ی ه ل گرت.
 - الإناء: مَلَأَهُ / پری کرد.
 - كَفَّ بِصَرَّةٍ: عَمِيَ / کویر بو، کویرایی داهات،
 چاوی سوامی تیا نهما.
 تَكَفَّفَ: اِسْتَكْفَفَ النَّاسُ: مَدَّ كَفَّهُ یستعطی / دهستی
 دروژ کرد، دهستی پان کردهوه، سوا لی کرد.
 اِسْتَكْفَفَ عَيْنَهُ: وَضَعَ كَفَّهُ عَلَیْهَا فِی الشَّمْسِ / دهستی
 خسته سرچاوی.
 - ت الحیة: اِسْتَدَارَتْ / لول بو، گرموله بو،
 په پک ی به ست.
 كَفَّ: قَفَّ / بهس، وازیینه، بوهسته، دهست ه ل گره.
 كَفَّ: اِمْتَنَاعٌ / وازیینه، دهست ل ی ه ل گرتن،
 ل ی گهړان.
 - راحة اليد مع الاصابع / له پ، بهری دهست، بهری
 له پ، شه پ.
 - الحیوان: مِخْلَبٌ / چنگ.
 - قَفَّازٌ / دهستکیش.
 - (آدم، ابراهیم، مریم، الأسد، الدب): اَسْمَاءُ
 نباتات / ناوی روه کن.
 عِلْمُ قِرَاءَةِ الـ / دهست گرتنهوه، دهست خویندنهوه.
 كَفِيفٌ: مَكْفُوفُ البَصَرِ: اَعْمَى / کویر، نابینا.
 كُفَّةٌ: كِفَافٌ: حاشیة / په راوین، که نار، لیوار.
 كِفَافٌ: حَدٌّ / سنور، که نار، لیوار.
 كِفَافَةٌ: خِیاطَةُ الحاشیة / که نار داگرتنهوه، ه ل
 پتچان.

كُفَّةٌ: كِفَّةُ المیزان: اَحَدُ طَرَفِی المیزان / تای ترازو.
 كَفَّفَ مِنَ الرِّزْقِ: مَا اَغْنَى عَنِ النَّاسِ / بهرچاوتیری،
 چا له دهست کهس نه بون، زیانی دهرویشی.
 كَافَّةٌ: كُلُّ / ه مو، گشت.
 كَفَّفَكَ الذَّمُّ: حَبَسَهُ / فرمیسکی قه تیس کرد له چاویا،
 فرمیسک له چاویا قه تیس ما.
 - دَمَعَهُ: مَسَحَهُ / سِی، فرمیسکی سِی.
 - هُ عَنْ: مَنَعَهُ وَرَدَهُ / دهستی پښ ل ی ه ل گرت،
 گهړانیهوه، ری ل ی گرت.
 كف: كَفَّ: اَكْفَأَ الإناء: قَلَبَهُ / ه ل ی گنړایوه، قلبی کردهوه،
 رشتی، ری کرد.
 - عَدَلَ: اِنْثَنَى عَنْ / وازی هینا، دهستی ه ل گرت،
 دهستی ل ی ته ل گرت.
 كَافَأَ: جَازَى / پاداشتی دایوه، خه لاتی کوډ، مافی
 خزی پښ دا.
 - : سَاوَى / وه یک ی کرد، کردی به یه کسان،
 چونی ه کی کرد.
 تَكَافَا: وَا: تَعَادَلُوا / وه یه کیان ل ی هات، یه کسان بون،
 چون یه ک وه ستانهوه.
 اِنْكَفَّ: رَجَعَ / گهړایوه، هاتهوه.
 - القوم: تَهَقَّرُوا / شكان، به زین، به دوا هاتن،
 گهړانوه، کشانهوه.
 - اللون: تَغَيَّرَ / گور، تیک چو، چوهوه.
 - اِنْكَفَى الإناء: اِنْقَلَبَ / رُثَا، قَلَبَ بوهوه، سهرهوه
 خوار بوهوه.
 كَفَاءٌ: كَفَافَةٌ: مُسَاوَةٌ / یه کسان، چون یه کی، وه یک یه بون.
 - : اَهْلِيَّةٌ / ل ی هاتوی، توانست، توانایی.
 كُفُوٌ: كُفُوٌ لِكَذَا: مُنَاسِبٌ / مُطَابِقٌ / وه ک نهوه،
 نه وه نه ده ی نهوه، بوی نه بڼ.
 - كُفُوٌ: مُقْتَدِرٌ / قَدِيرٌ / ل ی هاتو، به توانا.
 اِنْكَفَاءٌ: اِنْقِلَابٌ / رواندن، سهرهوه خوار بون.
 مُكَافَاةٌ: جَزَاءٌ / ثواب / خه لات، به خشین، پاداشت،
 به خشینش.
 مُكَافِئٌ: الَّذِي يُكَافِئُ / خه لات به خش، به خشنده،
 به خشهر.

- : متكافئ: مساوی / چونیك، وهكو، هاو، هاو (هیز، تا، جۆر، توانا، چهشن).

كُفَّء. كُفَّء. كُفَّء: كُفَّء: المثل و النظير / هاو، وهك يهك بون.

تَكَافُوءٌ تَعَادُلٌ. تَسَاوَى / هاو (كیشهیی، تایی، هیزی، توانایی).

كِفَالَةٌ (فی كفل) كفاية (فی كفى) كفت:

كُفَّتْ: صَرَفَ عَنْ / وازی ایتهینا، دهستی لی هه لگرت.

- : كُفَّتْ الشَّيْءُ إِلَى نَفْسِهِ: ضَمَّه / نای به خویوه، نای به سنگیه وه.

- الشَّيْءُ: تَقَلَّبَ ظَهْرًا لِبَطْنٍ / هه ل گه راپیه وه.

كُفَّتْ: مَوْتُ / مرگ، مردن، گیان ده رچون.

- : تَقَلَّبَ الشَّيْءُ / هه ل گه پانه وه، نه م دیو نه و دیو کردن، ته پاولتل.

خُبْرٌ - : بِلا اِدام / نانی وشك، وشكه جاو، به بی پهنخۆر.

كُفْح: كُفْحُ الْعَدُوِّ: وَاجَهَةٌ / به رهنگاری بو، روبه روی وه ستا.

كَافَحٌ: نَاضِلٌ / كوشا، تینكوشا، خه باتی كرد، ته قه لای دا، هه ولی دا، ره نجی دا.

- عنه: دَافِعٌ / به رگری لی كرد.

- الْأَمْرُ: بِأَسْرَةٍ بِنَفْسِهِ / خۆی چاره سه ری كرد، دهستی پهن كرد.

كَفَاحٌ مُكَافَحَةٌ: نِضَالٌ / خه بات، تینكوشان، په ل كوتان، هه ولی دان، ته قه لادان.

- : حَرْبٌ / جهنگ، شه، به گزایون.

- : مُوَاجَهَةٌ / روبه پو، به رهنگاری.

- فاشل / ره نجیپوه.

لَقِيْتُهُ كِفَاحًا: مُوَاجَهَةٌ / روبه پو (بینیم، چاوم پنی كهوت)، به رهنگاری بوم، لوم بو به لوتیه وه.

مُكَافَحَةٌ: دِفَاعٌ، نِضَالٌ / مواجَهه / به رگری، خه بات، روبه پو وه ستان، نه هیشتن.

مُكَافَحَةُ الْأَمِيَّةِ / نه هیشتنی نه خوینده واری.

- الْأَفَاتُ / قه لاجۆی ئافات و جانه وه.

مُكَافِحٌ: مُنَاضِلٌ / تینكوشه، خه بات كه.

كُفْر:

كُفَّرَ. كُفَّرَ: سَتَرَ وَ غَطَى / دایپوشی، شاردیه وه.

- بالله: نَفَاهَ / باوه پی به خوا نه ما، گومرایی كرد.

- : صَارَ كَافِرًا / بو به كافر، ئایینی نه ما، له ئاین لایدا، گومرا بو.

- بِالنِّعْمَةِ: ضِدَّ شُكْرٍ / ناسوپاس بو، ناشوكور بو، ناقابل بو.

- اللَّهُ لَهُ الذَّنْبُ: مَحَاهُ / خوا له گونا می خۆش بو، خوا گونا می سپیه وه.

كُفَّرَ عَنْ ذَنْبِهِ: اسْتَغْفَرَ / تۆبه ی كرد، پاش گه ز بوه وه، گه راپیه وه، كفرانه ی دا.

- عَنْ سَيِّئَاتِهِ: اغْتَقَى / دهستی له خراپه هه ل گرت، وازی له خراپه مینا، گه راپیه وه.

- : اكْفَرُ: حَمَلَهُ عَلَى الْكُفْرِ / كفری پهن كرد.

- لَهُ الذَّنْبُ: صَفَحَ / لی پورد، لیی پورد، به خشی.

كُفِّرَ كُفْرَانٌ: ضِدَّ إِيْمَانٍ / بین باوه پی، بین ئایینی، گومرایی.

- بالله: إِنْكَارُ الْخَالِقِ / باوه پی به خوا نه كردن.

- : نَكَرَانَ النِّعْمَةَ / ناشوكور بون، ناسوپاسی، ناقابلی.

كَافِرٌ: ضِدَّ مُؤْمِنٍ / بین باوه پی، بین ئاین، گومرا، ما پس.

- : نَاكَرَ النِّعْمَةَ / ناسوپاس، ناشوكور، ناقابل، پهن نه زان.

- : لَيْلٌ مُظْلِمٌ / شهوی تاریك، شه وه نه نگ، نوتهك.

- : ظِلَامٌ / تاریکی، تاریکایی، نه موسته چاو.

- : السَّحَابُ الْمُظْلِمُ / هه وری (تاریك، رهش).

- : الْبَحْرُ / ده ریا.

حِصَانٌ - : (دِهَم) / رهش، نه سپی رهش.

كُفَّارَةٌ: مَا يَغْطِي بِهِ الْأَثْمُ / كفرانه.

كُفْرٌ: قُرْبَةٌ صَغِيرَةٌ / گوند، دی.

كَافُورٌ: شَجَرَةٌ / كافور.

كُفْسٌ:

كُفْسَتْ: إِنْكَسَتْ رِجْلُهُ: إِنْجَحَتْ / قاجی خوار بو، گپ بو، چهوت بو.

اكْفَسَ: مُعَوِجُ الرَّجُلِ / قاج خوار، گپ، چهوت.

كُفْل:

كُفْلٌ: كُفْلُ الرَّجُلِ وَ بِالرَّجُلِ وَ الْمَالِ وَ بِالْمَالِ. ضَمَمْتُ / دهسته به ری كرد، زامنی كرد، بو به زامنی.

- كَفَّلَ عِيَالَهُ: عالِهِم و انفق عليهم / به ختوی کردن، ژیاختی.
 - الكَفِيلُ الْمُتَّهَمُ: تَكْفَلَهُ / بوبه كه فیلی، دهسته بهری کرد.
 كَفَّلَ اَكْفَلَ الْقَاضِي الْمُتَّهَمُ: اخَذَ مِنْهُ الْكَفِيلَ / كه فیلی لئ وه رگرت.
 تَكْفَّلَ لَهُ بِكَذَا: ضَمَعَهُ / په یمانی دایه، گنتی پیددا.
 - بِكَذَا: اخَذَهُ عَلَى عَهْدِهِ. اَلَزَمَ نَفْسَهُ بِهِ / گرتیه نه ستوی خوی.
 كَفِيلٌ: كَافِلٌ / ضَامِنٌ / دهسته بهر، زامن، كه فیلی.
 - الیْتِمُ: الْقَائِمُ بِأَمْرِهِ / مه تیو به ختوكره، به پتیه بهر، به ختوكره، گه وره.
 - عَائِلٌ / به ختوكره.
 يَكْفُلُ - ال - الْمُتَّهَمُ / دهسته بهری نه كا، نه بن به كه فیلی.
 كَفَالَةٌ: ضَمَانُ الْمُتَّهَمِ لِأَخْرَاجِهِ مِنَ السِّجْنِ / دهسته بهرنامه، كه فالت.
 - ضَمَانٌ / دهسته بهری، زامنی، دهسته بهرنامه.
 تَكَافُلٌ: مَسْئُولِيَّةٌ مُتَبَادِلَةٌ / بهرپرسیاری بو په كتری، هاویهر پرسیری.
 مَكْفُولٌ: مُضْمُونٌ / دهسته بهر كراو، زامن كراو.
 كَفَّلَ: رَدَفَ / سمت، كه فالت، سات، پاشه ل.
 كَفَّلَ: خَرَقَةً مُسْتَدِيرَةً / بالینه.
 كَفَنَ: كَفَّنَ الْمَيِّتَ: لَبَسَهُ الْكَفَنَ / كَفَنَ كَفَنًا / كَفَنَ لَهْ بِهَر كَرْد.
 كَفَنَ: مَا يَلْبَسُهُ الْمَيِّتُ / كَفَنَ، به رگی مردو.
 مَكْفَنٌ: تَكْفُونٌ. لَا بَسَ الْكَفَنَ / كَفَنَ لَهْ بِهَر، كَفَن كراو.
 كَفَنَ: طَعَامٌ لَا مِلْحَ فِيهِ / خُورَاكِي بِنِ خَوِي.
 كَفَهَ: اِكْفَهَرَ اللَّيْلُ: اِشْتَدَّ ظُلَامُهُ / زُود تَارِكِي كَرْد، بو په شه وه زهنگ.
 - السَّحَابُ: اِسْوَدَ / بو به هه وری تاريك و رهش.
 - وَجْهَهُ: عَبَسَ / رَوِي گِرَز كَرْد، مَزْن بو، دم و چاوی دا په كدا.
 - ت السَّمَاءُ: تَلَبَّدَ بِالْغَيُومِ / بهری ناسمان به هه وری رهش و تاريك گيرا.
 مُكْفَهَرٌ: مُظْلَمٌ / تَارِكٌ، تَارِكٌ وَ نَوْتَه ك.

- عَابَسَ / كَرَّز، مَزْن، مِهْ مَوَّج: كَفُو: كَفُو. كَفَى: الْمِثْلُ وَالنَّظِيرُ / هَاو، وه كو، وهك په ك بون، نه وهنده.
 كَفَى: كَفَى الشَّيْءُ: اصْبَحَ كَافِيًا / به شي كَرْد.
 - حَسَبَ / بهس، بهسه.
 كَفَاهُ الشَّرُّ: تَخَلَّصَ مِنَ الْأَذَى وَالضَّرَرِ / رَزْكَارِي بو له زيان و زهره ر.
 كَفَى لَكُنَا: صَارَ كَافِيًا لَهُ / تيا بو، به شي كَرْد، سهرويهر ده رچو.
 اِكْتَفَى بِكَذَا: قَنَعَ بِهِ / پوه قايل بو، به سي بو.
 كَافَى: كَافًا. جَازَى / پاداشتي دايه وه، خه لاتی كَرْد، چاكي دايه وه.
 كَفَايَةً: اِغْنَاءُ / قَائِلِي، بهس بون، به ساپه تی.
 - مَا يَكْفِي / نه وهنده ی بهش بكا.
 - كَافٍ: كَفَى / بهسه، بهش نه كا.
 كَافَى: الَّذِي يَكْفِي / بهس، بهسه.
 اِكْتَفَاءً: قَنَاعَةٌ / قَائِلِي، بهس بون.
 مُكْتَفٍ: قَانِعٌ / قَائِل.
 مُكَافَأً: مُقَابِلُهُ الْإِحْسَانُ بِمِثْلِهِ / پاداشت، خه لات.
 كل: كُلُّ: تَعِبَ / مَانْدُو بو، شه كات بو، كفت بو، هيلاك بو.
 - السَّكِينُ وَ غَيْرُهُ: لَمْ يَقْطَعْ / ثَلَمَ / كُول بو، سوا، نابي.
 - النُّظَرُ وَ الْفَهْمُ وَ اللَّسَانُ: لَمْ يَحْقُقِ الْمَطْلُوبَ / چاوو ميشك و زمان و هوش كول بون، بن هيز بون، سوان، په كيان كهوت، تاره زوو خواست نه هاته دی.
 لَا يَكِلُ: لَا يَتَّعَبُ / مَانْدُو نابي، شه كات نابي، كَوَل نادات.
 اَكَّلَ: اَتَّعَبَ / مَانْدُو كَرْد، شه كته كَرْد، هيلاكی كَرْد.
 - النَّظَرُ: صَيَّرَهُ كَلِيلًا / چاوی (ماندو كَرْد، كز كَرْد، په كي خست).
 تَكَلَّلَ: لَبَسَ الْاَكْلِيلَ / تاجی خسته سه ر.
 - الشَّيْءُ بِهِ: احاطَ بِهِ / ده وری دا، چوار لای گرت.
 - بِالْفَنَاجِ: نَجَحَ / سه ركهوت، نه نجامه كي سه ركهوتن بو.
 كَلَّ: كَلَالَ: اِعْيَاءُ / مَانْدويه تی، شه كته، هيلاك بون.

— . — . — : ضعف / کم میزی، بی میزی، لاوازی.

— . — البصر: ضعیف / چاوکز.

— . — الفهم: ثقیل الفهم / گیل، درهنگ تن نهگا، بی میشتک، چه پوله، ده بهنگ.

— . — : ثالم. غیر حاد / کول، سواو، نابری.

— . — کَلَاة: الذي لا ولد له ولا والد / نه کوپی همیه نه باوک.

کال. کلیل: مُثْعَب / ماندو، شهکات، کفت، میلاک.

— . — : ضد حاد / کول، سواو، نابری.

اکلیل: تاج / تاج، ته رقه.

— . — من الزهور / تاجه گولینه، ته رقه گول.

مُكَلَّل: مُتَوَجَّج / تاج به سر، گول به سر.

کَل: جمیع / همو، گشت، دوایهک.

— . — واحد (على حدة) / هه ریهک به جیا.

— . — واحد (جُمْلَةً) / هه مو یه کیک، هه مو کس، گشت.

ال — : الجمیع / هه موان، دوایهک، سه راپا، سه رجه م، سه راسه ر، تیکرا.

کُلَّمَا: عندما / له کاتیکدا، هه رچه ند.

کُلِّي: تام / ته واری، گشت.

— . — : عام / شامل / هه موان، گشتی، تیکرای.

— . — : مطلق / ته واری، په تی، به ته واره تی.

کُلِّيَّة: عمومية / به ته واری، به گشتی، به تیکرای.

— . — الشیء: (اجمع) / هه موی، گشتی، سه رپاکی.

— . — : مدرسة عالية / کولج، دانیشکه.

بکلیته: اجمع / هه موی، سه رپاکی، به گشتی.

کَلَا: لا / نه، نه، نه خیر، نا.

و مع کَلَا: مع ذلك / هه رچونیک بی، له گه له نه وه شدا، سه ره پای نه وهی.

کَلَة: ناموسیة / په رده، کول، په رده و کول.

کَلَا:

کَلَا: حَرَسَ / نیشکی گرت، پاراستی، چاودیری کرد، پاسی کرد.

— . — بَصَرُهُ فی الشیء: رَدَدَهُ فیهِ / چاوی پیساگتیا، سه یری کرده وه.

— . — فی الامر: نظر مُتَامِلًا / سه رنجی لئدا، بی یری لئکرده وه، لئی راما.

— . — کَلَا: کَلِيءُ المكان: کثر فیهِ کَلَا / له وپی ندر بو.

إِكْتِلَات العين: سَهَرَتْ و لم تنم / نه نوست، خه وی لئ نه کورت، خه نه چوه چاوی، چاوی گرم نه کرد.

— . — من فلان: إحترس / سلی لئکرده وه.

کَلَة. کَلَاء. کَلَاءَة عَنَائِيَّة. حِرَاسَة / نیشک گرتن، پاسه وانی، چاودیری، پاراستن.

کَلَوُ العين: أرق / خه ویزاو، نانوی، به خه بهر.

کَلَا: عُشِبَ / له وپ، له وپگا، گیا، ناو، پاوه ن، چایه ر. کلب:

کَلِبٌ: إِسْتَكَلَب: اصابهُ داء الكلب. ضَرَى / توشی نه خوشی هاری بو، هار بو.

— . — علی امر: حَرَصَ علیه / سور بو له سه ری، به په رۆش بو.

— . — : نَبِعَ کَالکَلَاب / وه پی، وه کسگ وه پی.

— . — فی کذا: طمع / چاوی تن بری، چلیس بو، ته ماعی تن کرد.

کَلِبُ الكَلْب: عَلَمٌ / رای میتا، مه شقی دادا، فیزی کود.

— . — الرجل: عَضَهُ الكلب / سه گ گهستی.

تکالبوا علی کذا: قَزَحُوا بجنون و حماقة: تَوَاثَبُوا / په لاماریان دا، هه لپه یان کرد، خویان بۆ کوتا، هار بون، هه ل یان کوتایه سر.

تکالب القوم: تَجَاهَرُوا بالعداوة / هار بون، دوشمنایه تیان تن کورت.

کلب: الحيوان النابح / سه گ.

— . — سلوقي: کلب الصید / تانجی، سه گی راوی.

— . — البحر: قَرَش / سه گماسی، کوسه، ماسیه دپه. الماء / سه گلاو.

— . — : إسم نجمة / ناری نه ستیزه یه که.

— . — الهجين / باسکه سه گ.

داء ال — : مرض، داء يشبه الجنون / هاری، سه گه ناز.

بيت ال — / کونه سه گ، کولانه سه گ.

کَلْبَة: انثی الکلب / ده له سه گ، ده ل، دتل.

کَلِب. کَلِيب: مَكْلُوب / مُصاب بداء الكلب / هار.

كَلَفَ بِالْأَمْرِ: عَهَدَ اِلى / رَاى سِپَارْد، پِیى سِپَارْد، دَاوَاى كِرْدَنِى كَارِیكى اِیى كِرْد.

— كَلَفَ امْرَأَةً بِعَمَلٍ شاقٍ / كَارِیكى گِرَانِى پِیى سِپَارْد.

— كَذَا: كَانَتْ تُقَفِّتُهُ كَذَا / تِیى چَوَه، شَوَه نَدِى تِیى چَوَه.

— خَاطِرُهُ: اَتَعَبَ نَفْسَهُ / خَوَى مَانْدَو كِرْد، شَه كَهَت بَو.

تَكَلَّفَ الْاَمْرَ: تَجَشَّمَهُ: تَحَمَّلَهُ عَلٰى خِلَافِ عَادَتِهِ / هَر چَوْن بَو كِرْدِى، رَاى پَه پَان، جِیى بَه جِیى كِرْد.

— كَذَا: اُلْفِقَ عَلَيْهِ كَذَا / شَوَه نَدِه (ى تِیى چَو، ى تِیَا خَه رَج كِرَا، كِهَوَت).

كَلَفَ: كَلَفَةُ: لَوْنُ الْحُمْرَةِ وَ الْكُدْرَةِ / سَوَر (هَل گِه پَان، بَو نَه وَه). دِیَن.

— الْجِلْدُ: نَمَشُ / شَلْ، شَلِى.

— الشَّمْسُ: سَفْعَةٌ / خَوَرَه پَه، خَوَرَان گَز.

— كَلَاْفَةٌ: حُبٌّ شَدِیدُ / دَلْدَارِى (بِیى پَه رَوَا، بَه مِیَن)، خَوَشَه وَیْسَتِى.

كَلَفَةٌ: تَكَلَفَةٌ: مَشَقَّةٌ كِیْشَه، شَه نَدِیْشَه.

— : نَقْفَةٌ / تِیى چَوْن، بَه هَا، تِیى چَوَه، نَرَخ.

— : مَا تَكَلَّفْتُهُ مِنْ اَمْرٍ / پِیى سِپَارِن، رَا سِپَارِن، فَه رِمَان پِیى دَان.

كَلَفَةٌ: بُقْعَةٌ / پَه، بَه لَه ك، شَلْ.

اَكْلَفَ الْبَشْرَةَ: كَلَفَاءُ. اَنَمَشُ / شَلْ، دِیَن.

— الْبَشْرَةُ: اِبْقَعُ / پَه لَوَاى، پَه لَه پَه لَوَاى، شَلْ، بَه لَه ك.

تَكَلَّفُ: تَصَنَّعُ / خَوَكِرِیَن، بَايِى بَوْن، لَه خَو (بَايِى بَوْن، گِرِپَان).

كَلَفَ: الرَّجُلُ الْعَاشِقُ / دَلْدَار، شَه یِدَا، شَوِیَن دَار.

كَلَفَ: الْوَلُوعُ بِالشَّيْءِ / هَوَكِرِیُون، خَوْدَان، خَوَشَه وَیْسِى.

تَكْلِیْفُ: فَرَضُ. اِلْزَامُ / سَه پَانْدَن، پِیى كِرْدَن،

بَه سَه رَا سَه پَانْدَن، پِیى سِپَارِن.

مُكَلَّفُ: مَسْئُولُ / پِیى سِپِیَرْدَاو، بَه رِیَسِیَار، لَه سَه رِیَه تِى.

جُنْدِى — / سَه رِیَا زِى گِیَرَاو.

كَلَمٌ: كَلَمٌ: جَرَحٌ / بَرِیْنْدَارِى كِرْد، زَا مْدَارِى كِرْد، بِیى.

كَلَمٌ: كَالَمٌ: حَادِثٌ / قَسَه ى كِرْد، دَوَا، وَتِى، ثَاخَاوَت.

تَكَلَّمَ: فَاةٌ: حَكِی / قَسَه ى كِرْد، وَتِى، دَوَا.

— : شَدِیدُ الْحَرِّ / پَه رَوُش، سَوَر.

عام — : شَدِید. ضَیِیْق. جَدْبُ / سَالِى نَه هَات وَ وِشَك.

سائل — : شَدِیدُ الْاِلْحَاحِ / هَه تَر، زَوِیَوَه پَه، لَه سَه رَشَت قَسَه زَوَر نَه لَی.

كَلَابٌ. كَلُوبٌ: هَوَجَلُ / قَوَلَاب.

كَلْبَتَانُ: كَمَا شَأْنُهُ / گَز.

كَلْبٌ: مَرَضٌ: دَاءٌ يُشَبِّهُ الْجُنُونَ / هَارِى، سَه گِه نَاز.

— : عَطَشٌ شَدِیدُ / تِیى نَوِیْتِى زَوَر.

مُكَلَّبٌ: مَعْلَمُ الْكَلَابِ / سَه گِه بَاز، سَاگ رَاهِیَن.

كَلَشٌ:

كُلْثُومٌ. مُكَلَّثٌ: كَثِیرُ لَحْمٍ. الْخُدَیْنِ وَ الْوَجْهِ / گَوِیَن، خَه پَه رَه، خَه پَه تَوَلَه، گِیِیَن.

كَلَجٌ:

كَلَجٌ. اَكَلَجٌ. تَكَلَّجَ وَجْهَهُ: عَبَسَ وَ تَكَشَّرَ / گِرِز بَو، مَوْن بَو، دَهَم وَ چَاوِى دَا بَه یَه كِدَا.

كَلَجٌ وَ جُجُهُ: جَعَلَهُ كَالْحَا / خَوَى (مَوْن كِرْد، گِرِز كِرْد)، دَهَم وَ چَاوِى دَا بَه یَه كِدَا.

كَالِحٌ: عَابَسَ / مَوْن، گِرِز، مِرِو مَوَج.

لَوْنٌ — : وَ سِیَخٌ. قَدَرٌ / تَه لَخ، دِیَن، پِیَس، پَوَخَل، چَه پَه ل، هَل بَزِیَكَاو.

كَلْحَةٌ: الْقَمُّ وَ حَوْلُهُ / دَهَم وَ قَه پَزَز، لَمَوَز، لَه وَس.

كَلَسٌ:

كَلَسَ. تَكَلَّسَ: حَوَّلَ اَوْ تَحَوَّلَ اِلَى كَلَسٍ / كِرْدِى بَه قَسَل، بَو بَه قَسَل، رَهَق بَو.

— الْبَيْتُ: طَلَاهُ بِالْكَلَسِ / گِه چ كَارِى كِرْد، قَسَلِى

تِیى هَه لَسَو.

كَلَسٌ: جِیَرُ / قَسَل.

تَكَلَّسَ: تَحَوَّلَ اِلَى كَلَسٍ / خَلَتَه گِرَتَن، رَهَق بَوْن، بَوْن بَه بَه رَد.

كَلَّاسٌ: بَاغِعُ الْكَلَسِ / قَسَل وَ گِه چ فَرُوش.

كَلَفٌ:

كَلِيفُ الْوَجْهِ: تَغَيَّرَتْ بَشْرَتُهُ / رَه نَگِى بَزِیَكَا، هَل زَه پِى، بَه لَه ك بَو، سَوَر بَوَه وَه، شَلْ بَو.

— بِالشَّيْءِ: اَصْنَحَ مُوَلَعًا بِهِ / خَوَى دَا یَه، هَوَكِرِى بَو.

— : اَحْبَهُ حُبًّا شَدِیدًا / زَوِى خَوُش وَیْسَت.

- **كَلِمَةً** او **بِكَلِمَةٍ**: نَطَقَ / دهمی کرده‌وه، بهك وشه‌ی
وت، وشه‌یه‌کی دهری‌ی.
- **مَعَهُ** / له‌گه‌لی دوا.
- **عَنِ** شخص او **أَمْرٍ** / باسی زه‌لامیك یا کاریکی کرد.
- **عَلَى** او **فِي** موضوع / لَیْسَ کَوَلیه‌وه، له باسیك
دوا.
- **فِي** او **عَلَى** شخص: ذَمُّهُ / قسه‌ی پِی‌وت، زه‌می کرد.
- **فِي** او **عَلَى** شخص: مَذْحَهُ / مه‌لِیدَا، مه‌لِی‌نَا،
ستایشی کرد.
تَكَالَمَ الرَّجُلَانِ: تَحَدَّثَا بَعْدَ تَهَاجُرٍ. اصْبَحَا
يَتَكَلَّمَانِ / ناشت بونه‌وه، قسه‌یان کرد پیکه‌وه.
كَلَّمَ / جرح / برین، زام، سوی، زه‌خم.
كَلِمَةً. **كَلِمَةً** / لَفْظَةً / وشه.
- **فَكَلِمَةً**: حرفیاً / وشه به وشه.
- **اللَّهُ**: الکتب **الْمَنْزِلَةَ** / کتیبه نیراوه‌کانی خوا.
كَلَام: حدیث. **حُكْمٍ** / وتن، گوفتار، ناخاوتن، قسه،
بیژین.
- **أَقْوَالٍ** / وشه، قسه، راگه‌یاندن.
- **مُحَادَثَةٌ** / وت و ویژ، گفت و گو، قسه‌کردن،
دوان.
- **خَشِنَ** / قسه‌ی رهق.
- **لُغَةً** / لِسَانٍ / زمان، زویان.
- **فَارَغَ** / هَرَاءَ / قسه‌ی (هیج و پوچ، بِن‌بایه‌خ، مه‌لات،
قوې)، یاوه.
بَالَ - : **شَفَاهاُ** / هه‌ریه‌دهم، به قسه، به‌دهمی.
عِلْمُ ال - : **الْإِلَهِيَّاتِ** / ناینزانی.
كَلِيمٍ. **مُتَكَلِّمٌ**: **خَطِيبٌ** / بویژ، قسه‌زان، قسه‌که‌ر، دهم
راست.
- **مَكْلُومٌ** / مَجْرُوحٌ / بریندار، زامدار.
مُكَالَمَةٌ: **مُحَادَثَةٌ** / قسه‌کردن، وت و ویژ کردن، دواندن.
مُتَكَلِّمٌ / ناطِقٌ / دویدهر، بویژ، قسه‌که‌ر، بگو.
- : **عَارِفٌ** بِعِلْمِ **الْكَلَامِ** (اللاهيات) / ناینزان.
- : **الشَّخْصُ** **الْأَوَّلُ** **فِي** **النَّحْوِ** / که‌سی به‌که‌م،
بویژ، قسه‌که‌ر.
تَكَلَّمَ / بَوَّحٌ / قسه‌کردن، ده‌نگ کردن، وتن، ناخافتن،
دراکندن، بیژان.

کلی:

كَلَى. **كَلَى**: **أَصِيبَ** **كَلِيَّتِهِ**. **كَلِيَّتُهُ** **أَلْعَنَهُ** / توشی
ده‌ردی گورچيله بو، گورچيله‌ی (نه‌خوش که‌وت، هاته
ژان).
كَلِيَّةٌ. **كُلُوةٌ** (الجمع کلی) / گورچيله، گونچيله.
كِلَا. **كِلْتَا**. **كِلَاهِمَا**. **كِلَيْهِمَا**. **كَلِيَّتُهُمَا**: **كُلٌّ** **مِنْهُمَا** /
هه‌ردو، هه‌ردوکیان.
كَم:
كَمُ **الشَّيْءِ**: **سَتَرَهُ** و **غَطَّاهُ** / دای پووشی، شاردیه‌وه.
- : **كَمَّ** **فَعْمَةً**: **شَدَّهَ** **بِالْكِمَامِ** / دهمی به‌ست، له‌واشه‌ی
کرد، که‌مؤله‌ی کرد.
كَمَّ. **أَكَمَ** **الْقَمِيصِ**: **جَعَلَ** **لَهُ** **كَمَّيْنِ** / دو سه‌ر قوْلی بۆ
کرد، قوْلی بۆ کرد.
تَكَمَّمَ: **تَغَطَّى** / خوْی (دایپووشی، شاردیه‌وه، پووشی).
كَمَّ: **غَطَاءُ** **الذَّرَاعِ** **مِنَ** **الشُّوبِ** / سه‌ر قوْل، دهم قوْل،
قوْل.
كَمَّ. **كِمَامَةُ** **الزَّهْرَةِ**: **غِلَافُ** **الزَّهْرِ** او **الشَّعْرِ** / توینکی
گوْل، به‌رگه‌ گوْل.
كِمَامَةٌ. **كِمَامُ** **الْقَمِّ**: **مَا** **يُكَمَّ** **بِهِ** **فَمِ** **الْحَيَوَانَ** **لِثَلَا** **يَعْبُضُ** /
دهم به‌ست، له‌واشه، که‌مؤله، قه‌متەر، سنگ، سَندَم.
كِمَامَةُ **الْحَصَانِ** و **الْحِمَارِ** / له‌واشه.
- **الْحَمَلِ** و **الْجَدِيِّ** و **العجل** / که‌مؤله.
- **الكلب** / قه‌متەر، سنگ، سَندَم.
- **الْوَقَايَةُ** **مِنَ** **الْغَازَاتِ** **السَّامَةِ** / دهم پارِیز، که‌مامه.
مُكَمَّمٌ. **مُكَمِّمٌ** / دهم به‌ستراو.
كَمَّ. **تَكَمِيمٌ**: **شَدَّ** **الْقَمِّ** / دهم به‌ستن، (که‌مؤله، له‌واشه،
قه‌متەر، سَندَم) کردن.
- **كَمِّيَّةٌ** / مِقْدَارٌ / بې، بېئ، چه‌ند.
كَمَّ: **أَي** **عَدَدٍ** / چه‌ند.
- : **كَثِيرًا** / فره، زۆر، زه‌به‌نده.
كَمَا / مِثْلُ **وَهْكَ**، که، هه‌روهك.
- **لَوْ** **كَانَ** **حَاضِرًا** / هه‌روهك لی‌ره بویه.
- **هَوَ** / وَهْكَ **خَوَى**.
- **هَوَ**: **بِحَالَتِهِ** **الرَّاهِنَةُ** / به‌م جوړه‌وه به‌م شی‌وه‌یه‌ی
نیستی‌ی.
- **يَجِبُ** او **يَنْبَغِي** / وه‌ها پیتویسته، وانه‌بن.

کما:

كَمَا: اطعم الكَمَا / دمه لانی دایه بیخوا.

کمیء: خَفِي / خوی شارد هوه.

- ت: يَدَةٌ: تَشَقَّقَتْ / دهستی قلیشا.

اَكَمَّا المكان: كَثُرَ به الكَمء / دمه لانی زدر بو،

دومه لانی تیا بوا.

كَمء و الجمع (كَمَاءة): جدری الارض. من الفطر /

دومه لان، کارگ.

کمت:

كَمَتْ غَيْظُهُ: كَطَمَهُ / پیشی خوارده هوه، خوی

خوارده هوه.

كُمَيْت: لون بين الاسود و الاحمر / رهش سور، رهش

کویت، کویت.

کمت:

کمثری: عرموط / مهرمن.

کمخ:

كَمَخ: اَكَمَخ بانغه: تَكَبَّر و تَشَمَّخ / لوتی بهرز کرده هوه،

تپوفیزی نواند، تپزل کرد.

كُمَاخ: اَنَفَةٌ: كَبُر و تعظیم / لوت بهرزی، تپوفیز، تپزل.

کمد:

كَمَد اللون: كان قاتما / تَوَخ بو، تاريك بو، دیز بو.

- تغير لوه / رهنگی تیک چو، کال بوهوه، دیز هه لگهرا.

- الثوب: اِخْلَقَ تَغْيِير لونه / لهبر کونی رهنگی تیک چو.

- الرجل: اِنْعَمَ: حَزَن / پهست بو، پهستی دای گرت،

خه م دای گرت.

كَمَدَ: اَكَمَدَ العَضُو: وَضَع عليه الكَمَادَة / شتی گرمی

خسته سر.

اَكَمَدَ: غَمٌ / دلی نیشان، پهستی کرد، خه مباری کرد،

په ژاره دایه.

اَكَمَدَ اللون: قَاتَمَ. اسمر. اذکن / دیز، رهش تاله، بۆر،

بۆره قته.

كَمَدَ: حُزَن غَم. كَابَة / خه م، خهفت، پهستی، په ژاره.

- كَمَدَة اللون: تَغْيِير اللون / رهنگ په پین، تیک

چون، کال بونهوه، دیز هه لگهرا، بزیکان.

كَمِد. كَمِيد. كامد: حَزِين. مهموم. كَنِيْب / خه مبار،

خهفت بار، پهست، مات.

کِمَاد. تکمید: تَسْخِيْن العَضُو / گهرم کردنی نه ندام

بهشتی گهرم خسته سر.

- كِمَادَة: خَرَقَ تَسَخَّن و تَوَضَع على العَضُو /

په پۆو شتی گهرم کراو که نه خریته سر نازار.

کمش:

كَمَش: مَسَكَ / گرتی.

كَمَش: شَمَر / چاکی لئێ کرد به لادا، هه لئێ مالی، قوئی

لئێ به ل مالی.

اِبْكَمَش. تَكَمَش: تَقَبَّضَ. تَقَلَّقَ / چرچ بو، کرژ بو،

هه ل قرچا، چوه یهك، هه ل چو، تهسك بوهوه.

اِنْكَماش: تَقَلَّصَ / کرژ بون، چونه وه یهك، هاتنه وه یهك،

هه ل قرچان.

كُمَاشَة: كَلَابَتِيْن / گان.

کمع:

كَمَعَ: قَطَعَ / بری.

كَامَعَ: حَضَنَ / باوهشی پیاكرد، گرتیه باوهش، بهخویهوه

نوسان.

- ضَاغِع / لهگهلی رای بوارد، کارجیگی کرد.

كَمِيع: ضَجِيع: شَرِيك الفِراش / هاوتهك و هاوملی

ناوچیگه.

کمل:

كَمَل. كَمَل. كَمَل. اِكْتَمَل. تَكَامَل: قَم، اُنْجَزَ / پێك هات،

جێ به جێ بو، تهواو بو، کوتایی هات، برپایهوه.

كَمَل. اَكَمَل. اِسْتَكَمَل - : اَتَم. اُنْجَزَ / پێکی هینا،

جێ به جێ کرد، تهواوی کرد، کوتایی پێ هینا،

برپایهوه..

كَامِل: تَام / تهواو، پێك هاتو، بێ كه م و کوپی،

به سه ریه كه وه.

- ناضِج / کامل، پێگه ییو، هه راش.

- مُطْلَق / به تی، گشتی، هه مو، تهواو.

- مُتَمَم. مُنْجَز / تهواو بو، تهواوکراو، کوتایی پێ

هاتو.

کمال: تَعَام / تهواوی، بێ كه م و کوپی.

بِكَمَالِه. بَاكَمَالِه / به تهواوی، هه مو، گشتی، به گشتی.

تکمیل. اِكْمَال: اِتْمَام. اِنْجَاز / تهواو کردن، لئێ بونهوه،

کوتایی پێ هینان، جێ به جێ کردن.

مُكَمَّلٌ / مُتَمَّمٌ / تەواوگەر، پڕگەر، كۆتایی هێن.

مُكَمَّلٌ / مُتَمَّمٌ / تەواوگراو، كۆتایی پڕهاتو.

تَكَامُلٌ فِي الرِّيَاضِيَّاتِ / تەواوکاری.

كَمَالِيَّاتٍ / بابەتێ جوانی، جوانه مەنێ.

كَمَنٌ:

كَمَنَ. كَمِنَ. إِسْتَكَمَنَ: / ڤختفی / ون بو، خۆی شاردهوه،

دیارنه ما.

— . — . — له: قَرَصَدٌ / خۆی بۆنایه وه، بۆسه ی

بۆ دانا، خۆی بۆ هه لڤخست.

كَمِئَتْ. كَمِئَتْ عَيْنُهُ: / اَصَابَتْهُ الْكَمُئَةُ / بهرچاوی تاریك

بو، پێلوه كانی ئاوسان.

اَكَمَنَ: / اخفی / شارديه وه.

كَمِئِن. كَامِنٌ: / خَفِيَ / شاردراره، نادیار، مت.

— . مَكَمَنَ: شَرِكٌ / بۆسه، مۆلكه.

نَصَبَ —: / اِبْوَسَ دَانَان.

قُوَّةٌ كَامِنَةٌ: / مَخْفِيَةٌ / هێزی شاردراره.

مَكَمَنَ: / مَخْبَأٌ / مۆلكه.

كُمُنَةٌ: ظُلْمَةٌ بَصْرِيَّةٌ / بهرچاوی تاریکی، تاریکی و لێلی

سەرچاوی.

—: / اِلْتِهَابُ الْجَفُونِ / چاوئێشه، پێلۆ (هه وگردن،

ئاوسان).

كَمَوْنٌ: / مِنَ التَّوَابِلِ / زێره.

— اسود: / حَبَّةٌ سَوْدَاءُ / رهشكه.

كَمَان. كَمَنَجَه / تار، كه مان.

كَمَه:

كَمَه: عَمِي / كۆیر بو.

— بَصْرُهُ: / اِعْتَرَقَتْهُ ظُلْمَةٌ / چاوی رهشكه و پێشكه ی

کرد، بهرچاوی تاریك بو.

كَمَه: عَمِي / كۆیری.

اَكَمَه: / اَعْمَى / كۆیر.

—: / مَوْلُودٌ اَعْمَى / كۆیری زكماك.

كَن:

كَنَ. كَتَنَ. اَكَنَ: / سَتَرَ / شارديه وه.

— . — . —: / سَكَنَ. هَذَا / هێمن بوه وه، نیهشته وه،

كوژایه وه.

اِسْتَكَنَ. اِكْتَنَ: / اِسْتَتَرَ / شاردرایه وه، خۆی شارده وه،

ون بو، خۆی شارده وه، روی داپۆشی.

مَكْنُون. كَتِنَ: / مَسْتَوِرٌ / به دهروه نه بو، نادیار.

مُسْتَكِنٌ: / مَخْبَأٌ. / مَخْفَى / شاردراره.

كِنَ: / وَكَرَ / كولاته.

—: / بَيْتٌ / مَالٌ، خانو، خانه.

—: / وَقَاءُ كُلِّ شَيْءٍ وَ سِتْرٌ / داپۆشه.

— . كُئَةٍ. كِنَانٌ: / مَلْجَأٌ. / ماوِی / په ناگه، په نا، دالده.

— . — . —: / (فِي حَدِيقَةٍ): / مَظْلَةٌ / كه پر، سابات.

كُئَةُ الْبَابِ: / تُجَافِ الْبَابَ / هه یوان، بهرده رگا.

— . كُئَةٍ: / سِتْرٌ / په نا، پۆشه، پارێزه.

كِنَانَةٌ: / جَفْبَةٌ / تیردان، توره كه ی تیر.

كَانُونٌ: / مَوْقِدٌ / كوره، ئاگردان، كوانو.

—: / الْأَوَّلُ: / الشَّهْرُ الْمِيلَادِيُّ الْآخِرُ / بهفران بار،

سههۆل بهندان.

—: / الثَّانِي: / شَهْرُ الْمِيلَادِيِّ الْأَوَّلِ / پێیهندان، ناو زستان.

—: / الرَّجُلُ الثَّقِيلُ / زه به لاج، پیاو لێی نه ترسی.

كَنْب:

كَنْبٌ: / غُلْظٌ / نهستور بو، قه به بو.

—: / ت. اَكْتَبْتُ الْيَدَ: / غُلْظَتُ مِنَ الْعَمَلِ / نهستور گه و ره

بو.

كَنْبٌ: / غُلْظٌ فِي الْيَدِ / يُسَبِّبُهُ الْعَمَلُ / نهستوری و

گه و ره یی دهست.

مُكْتَنَبٌ: / غُلِيزُ الشَّدِيدِ الْقَصِيرِ / كورتیه بالا ی نهستور و

قه به.

كَنْد:

كَنَدَ النِّعْمَةُ: / كَفَّرَهَا / نا قایل بو، ناشكور بو، ناسوپاسكار

بو.

كُنَد. كَنَاد. كَنُود: / كَافِرُ النِّعْمَةِ / نا قایل، ناشكور،

پێنه زان، چه پخون، بهدمهك.

كَنْدَس: / طَائِرٌ. عَقَقُ / قه له باچكه، خومه رژه،

خومه رێژه.

كُنُود: / تُكَرِّنُ الْجَمِيلَ. عُقُوقٌ / سپله یی، چه پخونی،

بهدمهك ی، نا قایل ی.

كُنُود: / مُكَرِّرُ الْجَمِيلِ: / عَاقٌ / سپله، چه پخون، بهدمهك،

نا قایل، پێنه زان.

کنز:

كَنْزٌ: جَمْعٌ وَ إِذْخَرُ/ کزی کرده‌وه، خستیه سهریه‌ک، په‌سمنده‌ی کرد.

- : دَقْنٌ فِی الْاَرْضِ/ خستیه چاله‌وه، ناشتی، شاریدیه‌وه.

إِكْتَنَزَ: اِمْتَلَا/ پر بو، سیخناخ بو.

- اللحم: اِجْتَمَعَ وَ صَلَبَ/ قه‌لو بو، تیکسمر، گوشتی پته‌و بو.

كَنْزٌ: جَمْعٌ وَ إِذْخَرُ/ کز کرده‌وه، خسته سهریه‌ک، په‌سمنده کردن، په‌سیسه‌کردن.

- : ذَخِيرَةٌ/ سامان، گنج، تفاق.

- : مَا يُخْزَرُ فِيهِ الْعَمَالُ/ گنجینه، سنوق، قاسه.

كَثِيرٌ: كَثَرَتْ مُكْتَنَزٌ/ کثیر اللحم/ قه‌لوی گوشت پته‌و، تیکسمر او.

مُكْنُوزٌ: مُذْخَرُ/ کزکراوه، په‌سمنده، په‌سیسه.

کنس:

كَنْسٌ: كَسَحَ بِالْمَكْنَسَةِ/ گسکید، مالی، جاپوی دا.

كَنْسٌ: كَسَحَ. مَسَحَ/ گسک دان، مالین، سرین.

كَنَاسٌ. كَانِسٌ: الَّذِي حَرَقَتْهُ الْكِنَاسَةُ/ گسک دهر، ماله‌ر، خۆل ریژ.

كُنَاسَةٌ: قِمَامَةٌ. زِبَالَةٌ/ خۆل، زبل.

مَكْنَسَةٌ: مَقْشَّةٌ. آلَةُ الْكَنْسِ/ گسک، جاپو.

مَكْنُوسٌ: مَمْسُوحٌ/ مال‌راو، گسک دراو، جاپو دراو.

کنیس: مِخْلَاةُ الْعَلْفِ/ توره‌کی (تائف، ولاخ).

- : كَنِيسَةٌ: مَغْبِدُ الْيَهُودِ/ که‌نشته، که‌نیشته.

کنیسه: مَغْبِدُ النِّصَارِيِّ/ کلنسه، که‌نیسه.

کنغ:

كَنْغٌ: تَقْبِضٌ وَ اِضْمٌ/ هاته‌وه‌یه‌ک، کرژ بو، به‌یه‌کا چو، هه‌ل قرچا.

کانغ: الْمُتَقَارِبُ بَعْضُهُ اِلَى بَعْضٍ/ کرژ بو، به‌کاجوو.

انغ - : لَازِقٌ بِالْوَجْهِ/ لوت پان، لوت ته‌پیو، که‌توش.

کُناع: قَصْرُ الْيَدَيْنِ وَ الرَّجْلَيْنِ/ پهل کورت.

کنف:

كَنْفٌ: صَانٌ وَ حَفِظٌ/ پاراستی، چاودیری کرد، گرتیه خۆی، دالده‌ی دا.

- الشَّيْءُ: ضَمَّةٌ اِلَيْهِ/ باوه‌شی پیاکرد، به‌خویه‌وه نوسان.

- : كَانَفٌ. اَكْنَفٌ. اَعَانُ/ یارمه‌تید، پشتگیری کرد،

ده‌ستی گرت.

اِكْتَنَفَ الشَّيْءُ: احاط به/ ده‌وری دا، چوارلای گرت، نابلقه‌ی دا.

كَنْفٌ: جَانِبٌ اَوْ نَاحِيَةٌ/ ته‌نیشت، لا، به‌ر.

- : حِمَايَةٌ/ پاراستن، چاودیری، په‌ناگه.

- : جَنَاحٌ/ بال.

- : مَأْوًى. ظِلٌّ/ سایه.

- : حِضْنٌ/ کوش، باوه‌ش.

- : اَللَّهُ رَحْمَتُهُ/ به‌خشین و لوت‌وردنی خوا.

کنیف: حَظِيرَةٌ/ ران په‌ر، په‌چه، په‌رژین کراو، کوتاک، مۆلکه.

- : مَرَضَاضٌ/ ناوده‌ستخانه.

کُنافه: نَوْعٌ مِنَ الْحَلِیَوِيَّاتِ/ کنافه، جۆریکه له شیرینه‌مه‌نی.

کنه:

كُنْهُ الشَّيْءِ: جَوْهَرُهُ/ ناوه‌رۆک، کرۆک، ناخ.

- : صِفَةٌ/ ره‌وشت، ره‌وشتی زکماکی، خوی شیری.

- : وَقْتُ/ کات، جی.

- : حَقِيقَةٌ/ راستی، بنج و بناوان.

- : قَدْرٌ/ بایه‌خ.

اَذْرَكَ كُنْهَهُ/ تیی گیی، چوه بنج و بناوانی، راستیه‌کی زانی.

لَا يَذْرَكَ كُنْهَهُ/ پیاو تیی ناگا، نازانن.

فی غیر کنهه: فی غیر وقته/ له جیئ خویا نیه، کاتی خۆی نیه.

کنی:

كُنِيَ: كُنَايَةٌ عَنْ كَذَا: ذَكَرَهُ لِيَدُلَّ بِهِ عَلَى غَيْرِهِ/

شتیکی وت و مه‌به‌ستی شتیکی تریو.

- : كُنِيَ. اَكْنَى: لَقَبٌ/ نازناوی نا، نازناوی لئنا.

تَكْنَى: اِكْتَنَى: تَسَمَّى/ خۆی و ناونا، خۆی به‌ناو و نازناویکه نا.

كُنِيَّةٌ. كُنُوءَةٌ: لَقَبٌ نَعْتِي/ نازناو، ناوی خیزان، نازناوی

پرناسین، که‌س ناو.

- : لَقَبٌ تَهْكُمِيّ/ نازناوی لاهرتی و گالسته، پرناسه‌ی گمه‌یی.

کِنَايَة: رَمَز. التَّعْبِيرُ عَنْ شَيْءٍ بِلَفْظٍ غَيْرِ صَرِيحٍ / باس
 کردنی شتیک به پیچ و پهنا، دور نیازی.
 - عَنْ: يَعْنِي مَعْنَاهُ كَذَا / نَمُوهُ نَهْ كَيْسَتْنِ. نَمُوهُ
 نه به خشن.
 - عَنْ: بَدَلًا مِنْهُ / لَهْ جِيَاتِي، لَهْ بَرِي، لَهْ شَوِيتِي، نِيدِيوم.
 مَكْنَى: مُلَقَّبٌ / نَارَنَآو نَرَاو، نَاوِ اِي نَرَاو، پِيَنَاسَه دَار.
 كَهْد:
 كَهْدٌ. اَكْهَدٌ: تَعَبٌ / مَانْدِيو، شَهْكَت بو.
 اَكْهَدٌ: اَثْعَبٌ / مَانْدِي كَرْد، شَهْكَتِي كَرْد.
 كَهْدٌ: جُمْدٌ / كُوشَان، نَرَك، مَهْوَل دَان.
 كَهْرَب: كَهْرَب: جَعَلَ فِيهِ الْقُوَّةَ الْكَهْرِبَائِيَّةَ / كَارِهَبَاي
 تَن خَسْت، كَارِهَبَاوِي كَرْد.
 تَكْهَرَبٌ: سَرَّتْ فِيهِ الْقُوَّةَ الْكَهْرِبَائِيَّةَ / كَارِهَبَاي تَن چو،
 كَارِهَبَا كَرْتِي.
 - : اِنْصَدَمَ غَضًا / رَقِيَ مَهْلَسًا، نَاكِرِي تَن بَه رِيو.
 كَهْرِبَا: صَمَغٌ شَجَرَةٌ إِذَا حُكَّ يَجْذِبُ التِّينَ / كَارِهَبَا،
 تَه زِيحِي كَارِهَبَا، زَه رَدِيوِي.
 كَهْرِبَا: قُوَّةٌ / كَارِهَبَا، هِيَزِي كَارِهَبَا.
 مَكْهَرَبٌ / كَارِهَبَاوِي، كَارِهَبَا تَن چو، كَارِهَبَا كَرْتو.
 كَهْرَمَانِ اسود / شَهْوَه.
 كَهْف:
 كَهْفٌ: مَغَارَةٌ / نَهْ شَهْكَوَت، شَهْكَفَت.
 - : تَجْوِيفٌ. ثُقْرَةٌ / كَلْزَر، بَوْشَايِي.
 كَهْل:
 كَهْلٌ. اِكْتَهَلٌ: صَارَ كَهْلًا / كَارَامَه بُو، پِنْگَه يِي، چَوَه
 سَالَهْوَه.
 كَهْلٌ: مَنْ كَانَ عَمْرُهُ بَيْنَ الثَّلَاثِينَ وَ الْخَمِيسِ / كَارَامَه،
 خَارَاو.
 كَهْوَلَةٌ. كَهْوَلِيَّةٌ: حَالَةُ الْكَهْلِ / كَارَامَه يِي، پِنْگَه يِيوِي،
 چَوَه سَالَهْوَه.
 كَاهِل:
 اَعْلَى الظَّهْرِ / سَهْرَشَان، نَاوْشَان.
 كَهْن:
 كَهْنٌ. تَكْهَنٌ: حَدَّثَ بِالْغَيْبِ / نَوَقْلَانَه ي اِي دَا، پِيَش بِيِنِي
 كَرْد، بَقِي چو، لَهْ بَه رِيوَه وَتِي.
 كَهْنٌ: صَارَ كَاهِنًا / بُو بَه قَهْشَه، بُو بَه كَهْشِيش.

كِهَانَة: عِلْمُ الْغَيْبِ / شَارْدِرَاوَه زَانِي، بَه رِيوَرَه، نَهْيَن
 زَانِي، زَانَسْتِي نَهْيَنِي.
 - : عِرَافَةٌ / جَادُوگَه رِي، پَسْپَرِي نَهْيَن زَانِي.
 - كَهْنُوت: حِرْفَةُ الْكَاهِنِ / قَهْشَه يَه تِي، پَلَه ي
 قَهْشَه يَه تِي.
 كَاهِنٌ: خُورِي. قَسٌ / زَه يَوَان، قَهْشَه، كَهْشِيش، نَايِيَن
 (بَار، كَان).
 - : عِنْدَ الْيَهُودِ / مَالُوم.
 - . مُتَكَهِّنٌ: عَرَّافٌ / نَهْيَن زَان، جَانُوگَه ر، نَوَقْلَانَه اِي دَه ر.
 تَكْهَنٌ: التَّكَلُّمُ بِالْغَيْبِ / لَهْ بَه رِيوَرَه، بَوْچُون، نَهْيَن زَانِي،
 نَايِيَن بَارِي، نَايِيَن كَارِي.
 كَوْتُ:
 كَوْتُ: خُفٌ / سَوَل، پَانِي بَه رَز.
 كُوْتَةٌ: خُصْبٌ / بِيَت، بَه رُوِيَم.
 كَوْتُرٌ: كَثِيرٌ / زَوَر، فَرَه، زَه بَه نَدَه.
 - : اِسْمُ نَهْرِ الْجَنَّةِ / نَاوِي رُوِيَارِي بَه مَهْشَت،
 كَهْوَسَه ر.
 - : كَثِيرُ الْعَطَاءِ / بَه خَشَنَدَه، دَه سَت بِلَاو.
 كَوْتُلٌ: مَوْخَرُ السَّفِينَةِ / پَشْتِي كَهْشَتِي، بَهْشِي نَوَلَه ي
 كَهْشَتِي.
 كَوُخ:
 كَوُخٌ: خُصٌّ / زَنْج، قَوْلُخ، كَوْلِيَت، كَوُخْتَه.
 كَوْد:
 كَادٌ: قَارَبَ. اَوْشَكٌ / نَهْوَه نَدَه ي نَه مَابُو، وَهْخَتَه بُو.
 - اَنْ يَمُوتَ / وَهْخَتَه بُو بَه رِي، نَهْوَه نَدَه ي نَه مَابُو بَه رِي.
 - اَنْ يَفْعَلَ: قَارَبَ يَفْعَلُ وَ لَكِنَّهُ لَمْ يَفْعَلْ /
 (وَهْخَتَه بُو، خَه رِيك بُو، هِيَنَدَه ي نَه مَابُو) بِيكَا.
 - : اَرَادَ / وَيَسْتِي.
 كَوْدٌ: كَوْمٌ / كَرْمَه لِي كَرْد، كَهْ لَهْ كَه ي كَرْد، خَسْتِيَه
 سَه رِيَه ك، پَه سِيَسَه ي كَرْد.
 كَوْدٌ: كَوْمَةٌ / كَرْمَه ل.
 كَوْر:
 كَارٌ. كَوْرَ الْعِمَامَةِ عَلَى رَاسِهِ: لَفَّهَا وَ اِدَارَهَا / پِيَنَجَاي،
 بَه سَتِي، مِيَزَه رِي بَه سَت.
 كَوْرٌ. تَكْوَرٌ: سَقَطَ. اِنْصَرَعَ / كَهْوَت، كَوْتَرَا بَه زَه وِيْدَا.

كُورَت الشمس: جمع ضوئها / هـ مـ روناكى خُور
 كُوبِيَّتَهـ وهـ
 - الشمس: اضمحلت و ذهبـ / نهـ ميئنـ،
 بپوكيټهـ وهـ
 كُور: الدور من العِمامة / پيچيكي ميژهـ.
 كُور: موضع الزنايير / ميټانه يا كورهـ ي زردهـ والهـ و
 زردهـ زيړهـ
 - مِجْمرة من الطين / شاگردان، كورهـ ي شاگر، كوانو،
 كورهـ
 - الحداد: موقد / كورهـ ي ناسنگهـ.
 - رَحْل البعير / كزياني وشر.
 كورة: ناحية / هريټم، ناوچهـ.
 كُواره: وعاء من الطين لخرن الحنطة / كندو، كنگو.
 - كُواره. كِواره: ماوى النحل / كورهـ ي هـنگ،
 دويهـرهـ.
 كُواره. مِكور. مِكورَة: عمامة / ميژهـ.
 كوع: كوع: مرفق / تانيشك، مرك.
 - كاع. طرف الزند الذى يلى الابهام / سهرپهـ پى
 نيسقانى باسك لاي پهـنجه گورهـ وهـ.
 كوف: كوفى: الخط الكوفى / نوسينى كوفى.
 كوفيّه: متدبل يلف بهـ الراس / چفته، سهرپنچ، لهـچك
 چارچك.
 - و عقال / چفته و عه گال.
 كوفه: الرملة المستديرة / بهـرده مورهـ.
 كوك: كوكب. كوكبة: نجم / نهـ ستيژه، هـسارهـ.
 - سيف / شمشير، شير.
 - ماء / نار.
 - شِدَّة الحرّ / قرچى گهـرما.
 - مِخْبَس / نهـ موسټيله، نهـنگوسټيله، كلكهـ وانهـ.
 - الغلام المراهق / هـرزدهـ كار.
 - سَيِّد / سهرگهـ وړه، بهـرپوهـ بهـر، سهرگهـ لهـ.
 - نقطة بيضاء تحدث فى العين / تانه، پهـلهـ ي
 سهر گلپټه، لهـكهـ.

- الارض: حجر يراق / گلهـ سېي.
 ال - الارضى: الكرة الارضية / گوى زهوى.
 الكواكب الثابتة / نهـ ستيژه وهـ ستارهـ كان، هـسارهـ
 وهـ ستارهـ كان.
 الكواكب السَّيَّارة / نهـ ستيژه گهـرچكهـ كان، هـسارهـ
 گهـرچكهـ كان.
 كُوكبة: جماعة / كرمهـ ل، دهـسته، چنده كسيك.
 - : مجموعة نجوم / چنده نهـ ستيژه يهـك.
 - : وهيج / درهـ وشانهـ وه، درهـ خشانى.
 كوم: كُوم: كُدُس. القى بعضه على بعض / كرمهـ لى كرد،
 هـلېچنى، پهـسيهـ ي كرد، كهـلهـ كى كرد، خستيه سهرپهـك.
 كُوم: كُدُس / كرمهـ ل، كهـلهـك، مزل، پهـستهـكهـ،
 پهـسيهـ.
 كون: كان: صار و حَدَّث / روىدا، يو.
 - : وُجد / يو، هـهـ يو.
 - هُنَا / ليرهـ يو، ليرانهـ يو، لهـمى يو.
 - لهـ بيت / خانى هـهـ يو.
 - يقرأ / نهـى خوښندهـ وهـ.
 (أى مَنْ - : اياً - / هر كسې بى، هـهـ ركنى.
 كُون: (وُجد / كړدى، دوزيهـ وه، پيكي هيتا، هيتايهـ دى.
 تَكُون: وُجد / دوزياهـ وه، دروست بو، پيټك هات.
 استكان: ذل و خَضَع / رسوا بو، تړو بو، سهرى شو
 كرد، خوىدا بهـدهـستهـ وهـ.
 كائن: حادث و موجود / بون، بونهـ وه، هـهـ يهـ.
 - حى / زيندهـ وهـ.
 - حقيقى / بونيكى راستهـ قينهـ.
 - روحى / بونيكى گيانى.
 - فى مكان كذا: واقع فى / لهـ فلان جىـ يهـ،
 دهـكهـ ويټهـ فلانهـ جىـ وهـ.
 كائنات: موجودات / بوهـ كان، نهـ وانهـ ي هـن، بونهـ وهـ.
 ال - الحية: الأحياء / زيندهـ وهـ رهـ كان، بونهـ وهـ.
 كُون: كيان. كينونة: وجود / بون، پيټك هاتن، دروست
 بون، بونهـ وهـ دى، بونيتى.
 - : حالة / بار، دوخ.

۱ - : عالم الوجود / گهردون، جیهان، بونه وه.
 ۲ - : بسبب / به هوی، چونکه، له بهر نه وه.
 مع - ه: مع / ان / له گه له نه وه شدا، نه گه رچی.
 کوئی: عالمی / جیهانی.
 کیان: طبیعه / سر وشت، خوړسک، بونی ته.
 تکوین: خلق / دروست کردن، پیک هاتن، پیک هیتان،
 په پیداکردن، پیکه وه نان.
 - : نشوه / په پیدایښ، دروست بون، پیک هاتن.
 مکان: موضع (راجع مکن) / جن، جینگه، شوین، جن وړی.
 - : بدلا / من / له باتی، له جیاتی، له بری، له جتی، له شوینی.
 ظرف - / ناره له فرمانی جینگه.
 مکانه: موضع / جن، جینگه، شوین.
 - : منزله / پایه، بایه خ.
 مکنون: موجود / دروست بوه له، پیک هاتوه.
 مکنون: مؤجد / دروستکار، پیک هیتن، دوزره وه.
 کینونه: امکانیه الکیان / توانایی، بون و دروست بون.
 استکانه: اذلال و إخضاع / رسوا کردن، سهرېږ
 شوړېکړدن، تېرکړدن.
 کوه:
 کوۀ النار: هیجها / گه شانیه وه، خوښی کرد.
 تګوه علیه الامر: اتسع و تفرق / تنیه وه، سهری
 لوتېشو، شېرزه بو.
 کوۀ نافذۀ: فتحة / کلوروزنه، کون، په نجره، ده لاقه.
 کوی:
 کوی: احرق بالنار / سوتانی، داخی کرد.
 - : الطبيب المریض: عاجله بالکوی / داخی کرد.
 - : الثیاب: امر عليها المکواه / له نوتوی دا، له
 وتوی دا، نوتوی کرد.
 - : وسم بالمکواه / نیشانه ی لوتدا، داخی کرد،
 دروشمی لوتدا.
 - : لدغ / پتو هی دا، پیا چزا.
 کواه بنظره: احذ النظر الیه / چاوی (تسېرې)،
 لوتن پکړه وه).
 اکتوی: احرق / سوتا، چزا به ناگردا، داخ بو.
 کي: کوی: حرق / سوتان، داخ کردن.
 - : - : الملابس / له نوتو دان، جل له نوتودان.

- : کيۀ: موضع الکی / سوتایی.
 - : - : وسم / نیشانه، داخ کراو، دروشم.
 کاو: مخرق / سوتیتنر.
 صودا کاویۀ / سوده ی سوتیتنر.
 کواه الملابس: مکوی. مکوجی / نوتوجی، وتوجی.
 - : شتام / جنیو (دور، فروش)، دهم پیس.
 مکواه الملابس: مکوی / نوتو، وتو.
 - : ختم الکی / موری لۆک کردن.
 - : الطبيب: ميسم / پېن داخ کرا، داخ، دروشم.
 - : لحام السمکری / له حیم کرا، داخه، پینه کار.
 - : الشعر / نوتوی قز، وتوی قز.
 مکوی: مکثوی. محروق / سوتاو، داخ کراو.
 کوۀ: کوۀ: خرق في الحائط / ده لاقه، قلیش.
 کی:
 کي: لکی. کینما. لکینما. حتی. لاجل ان / بز نه وه ی،
 تاګو، له بهر نه وه ی، هه تا، یو، یوچی.
 - : لا: لکی: لا: لئلا / نه وه کو.
 کیت:
 کیت و کیت: کذا و کذا / نه وه نه وه، ناواو ناوا.
 کید:
 کاد: کاید: خدع / فیلی کرد، گزی کرد، ساخته ی کرد.
 - : - : اغاظه / وه پسی کرد، چارسی کرد، رقی
 هه لسان.
 - : له: دس له. إحتال له / بوی تن چن، دلوی یو نایوه.
 کید: مکیر: خداع / فیل کردن، گزی کردن، هه ل
 خه له تاندن.
 - : غیظ / وه پس کردن، چارپس کردن، رق هه لسان.
 - : مکیده: خدیعة / فیل، گزی.
 مکیده: دسیسه / پیلان، فیل، ده سیسه.
 کیس:
 کاس: کان قطناً / تیګه یشتو بو، وریا بو، ژیر بو.
 کیس: صیتره کيساً / تنی گه یاند، وریا کرده وه.
 - : المستحم: دلگه / شتی، شیلای، کیسی هیتا
 به له شیا، کیسه ی کیشا.
 - : جعله فی الکيس / کردیه توره کوه.
 کبس: قطن / تیګه یشتو، وریا، ژیر.

- ظریف. لطیف / شوخ، شەنگ، روخوش، جوان
پوش، قوز، رازاوه، زهرقی، ئال و والا.
کینس. کیاسة: عقل / ژیری.
- - - فطنة / وریایی، ټیگه‌یشتویی، ژیری.
- - - ظرف / شوخی، روخوشی، جوان
پوشی.
کیس: جراب / توره‌که، مه‌مانه، کیس.
- - - غرارة / خورج، گونیه، هوپ، خرار.
- - - الخِصَتَيْن: صَفَن / توره‌که‌ی گون، کیسه‌ی
گون.
- - - من جلد / پیسته، مه‌مانه.
- - - الدرهم / جزدان، توره‌که‌ی دراو، کیسه‌پاره.
- - - الوسادة / به‌رگه‌سه‌رین.
- - - لنقل الثَّيْن / ره‌شکه.
- - - الثَّيْغ / جاخ.
کیف:
کَيْف: جَعَلَ لَهُ كَيْفِيَّةً مَعْلُومَةً / گونجانی، رای‌هیتنا.
- - - سَرًا / دلی خو‌ش کرد، پی‌خوشحالی کرد.
تَكَيْف: اِتَّخَذَ كَيْفِيَّةً / بارود‌خیکی وه‌رگرت، راهات.
- - - اِسْتَسْرًا / دلی خو‌ش بو، پی‌خوشحال بو، شامان بو.
کَيْفِيَّةً: حال / بار، دۆخ، چۆنیه‌تی، باردۆخ.
- - - صِفَةً / ره‌فتار.
- - - صُورَةً / شتیوه، وینه، شتیواز، دیمه‌ن.
کَيْف: حال / چۆنیه‌تی، بار، دۆخ.
- - - مِزاج / مه‌وه‌س، ئاره‌زو.
- - - هَوًى / خو‌شی، رابواردن.
- - - اِرَادَةً / ویستن، خواستن.
علی - ک: کما تُرید / به‌مه‌وه‌سی تو، ئاره‌زوی خو‌ته.
لیس له - - : موعوك / بێ‌تاهه‌ته، نه‌خۆشه، ناساخه.
لیس له - - : مُكْتَنِب / په‌ست، خه‌مبار.
کَيْفَمَا كان. بایه‌ کیفیه / مه‌رچۆن بێ، چۆن ریکه‌وئ.
- - - كان. - اِتَّفَقَ: علی اَيِّ حال / چۆن ریکه‌وت،
چۆن نه‌بێ.
تکلیف: تعدیل / راهاتن، گونجان، گۆبان.
- - - الهَوَاء / مه‌وا گۆرین.
مُكَيِّفَةُ الهَوَاء / باگوپ، باخوشکار.

کیل:
کال. کَيْل: قاس / پتوای، پتوانه‌ی کرد.
- - - الشَّيْءَ بِالشَّيْءِ: قاسه‌ به / نه‌ندازه‌ی
پی‌گرت، پتێ پتو، شت به‌ شت پتێ پتو.
وَابِل: قَائِلَ الْمِثْلِ بِالْمِثْلِ / چی پێ و تیه‌وه، چی پێ
کرد پتێ کرده‌وه، تۆله‌ی سه‌ند، داش به‌ داشی کرد.
کَيْل: آلة الْكَيْل / پتوهر، نه‌ندازه.
كَيْلَةً: الْمَرَّةَ مِنْ كَال / نه‌ندازه‌یه‌ک.
- - - وعاء يُكَالُ بِهِ / پتوهر.
مِكْيَال. مَكِيل: مَا يُكَالُ بِهِ / پتوهر.
کیلو گرام / یه‌ک کیلو، ۱۰۰۰ گرام.
کیلو متر / یه‌ک کیلو مه‌تر، ۱۰۰۰ مه‌تر.
کیم:
کَيْمًا. كَى مَا: لِكَى / بۆ نه‌وه‌ی، له‌به‌ر، له‌به‌ر نه‌وه‌ی.
کیمیا. کیمیا: علم طبائع و خاصیات الاجسام / کیمیا.
علم ال - / کیمیاگه‌ری.
کیمیائی. کیمیای: مشتغل و مختص بالكیمياء /
کیمیاگه‌ر، کیمیایی

لثيم يركب قتلها حق لنا
 لائحة (لوح) التي فوق (الذي) فيها امر
 لئلا يمتنع لجام لجام

- ل : بمعنى لأجل. عند. الى. على. في. بعد/ لهبر،
 له لای، بق.
- و معان اخرى. مثل.
- قلت له/ بيم وت.
- فسرت له/ بيم رافه کرد.
- لا فعلن هذا/ هر شيء کم.
- لتعلمني/ فيرم کيت.
- ليكتب/ با بنوسن.
- لا:
- لألاً: تلاًلاً النجم والبرق: لمع و اشرق/ دره وشايه،
 شوقی دايه، بریسکايه، چه خماخي دا.
- ت . - ت النار: انقذت/ گه شايه.
- الكلب بذنبه: حرکه/ کلکی (له قان، راوه شان)،
 کلکه له قتي کرد.
- بلسانه: لهث/ هه ناسه بيکتي پي کت، زماني دهره تدا.
- تلاًلاً وجهه: اشرق و إستنار/ روی کرایه وه،
 دره وشايه، پيکه ني.
- لألاً: لمعان/ دره وشانه وه، شوق دانه وه، بریسکانه وه.
- النجوم: لمعانها/ جريوه جريوي نه ستيزه،
 دره وشانه وه نه ستيزه.
- مُتَلَّائي: مُضيء و مُشرق/ دره وشه دار، شه و قدار،
 نه بریسکي ته وه، نه دره وشي ته وه.
- لؤلؤ. لآلي: در/ مرواری.
- زهرة ال- : نبات. الاقحوان/ خه زيموک.
- عرق ال- : محارة/ قاوغه مرواری.
- لؤلؤي. كاللؤلؤ. بلون اللؤلؤ/ رهنک و شيوه مرواری، له
 مرواری نه کا.
- لام:
- لَام الجرح: ضَعْدَةٌ وَشَدَّةُ/ زامه کي تيمار کرد و پيچاي.
- لاعم: اصلح/ چاکي کرد، پينه ي کرد، گونجاني.
- المعادن: لجمه بالاحماء و الطرق/ پيکيه وه
 (لکان، نوسان)، له حيمي کرد.
- لاعم يبيهم: اصلح/ ناشتي کردنه وه، ريکي خستنه وه.
- بين الامرین: وفق/ گونجاني، يه کي خستن، ريکي
 خستن.
- له النشيء: وافقه/ پي کت، بوي بو، بوي گونجا،
 پيويه هات.

لا: ضد نعم/ تا، نه، نهخیر، نه.

- بُد/ چار نه، هر نه بن.

- شيء/ هيچ.

- إرادى/ خوڼه ويست.

- سلكى: بدون سلك/ بڼ تهل.

- اعرف: لادرى/ نازانم.

- يَكِين/ نرم نابڼ.

- تخف/ مه ترسه.

- رجل فى الدار/ پياو تيا نيه، پياو له مال نيه.

لَاخَةُ (فى لوح) لَانَق (فى ليق) (لاح فى لوح) لَان (فى

لَوْن) لَاشَى (فى لَشَى) لَاط (فى لَوَط) لَاقَى (فى لَقَى)

لَاك (فى لَوَك) لَام (فى لَوَم) لَان (فى لَيْن) لَاهَوْت (فى

لهت)

لَب:

لَب: أَلَبْ بِالْمَكَان: اقام/ نيشته جڼ بو.

- اللوزة: كسرها إستخرج لُبُّهَا/ شكائى و ناوه كى
دهر هينا.

- صار لَبِيْباً/ ژبر بو، زرينگ بو، ناقل بو.

لَبِيْب: لَبَبْ: صار ذا لَبْ/ (تار، ناك، دهك، كاكله) كى كرد.

تَلَبَّبَ لِلْقِتَالِ أَوْ الْعَمَلِ: تَشَمَّرَ وَ تَحَرَّمَ لَهُ/ ناماده بو،

چاكى لى كرك به لادا، قولى لى مهل كرد.

لَبِيْب: مُلَازِمٌ لِلْأَمْرِ: لَا يَفْتَرُ عَنْهُ/ بېر دهوام، كول نه ده.

- عاقل/ ژبر، زرينگ، ناقل.

لَبِيْبُكَ: إِقَامَةٌ عَلَى طَاعَتِكَ. إِجَابَةٌ بَعْدَ إِجَابَةٍ/ بفرمو،

نامادهم، په پيره ویت نه كم، سهرم له پيويه.

لَب: لُبَاب: خالص كل شىء/ پوخت، مؤخ، كړوك.

- الموضوع: جوهر/ پوخته و كورتهى باسه كه،

جوهه ر.

- الجوز: قلب/ كاكله.

- اللوز: نواة/ ناك، دهك.

- الثمر: شخْمُهُ/ گوشته كى.

- الخبز و الصمون: قلب/ هوير، ناوى سمون.

- قلب/ دل، ناو كړوك.

- عقل/ ژبرى هوش، تيگه يشتن، عقل.

- البطيخ و الخيار و أمثالها: الحَبْ/ ترو، دهك.

لَبَّة: لَبَبْ: موضع القلادة/ گېردن، سنگ و گېردن.

تَلْبِيْب (الجمع تَلَابِيْب): طوق/ يه خه، بهرؤك.

إِتْلَامٌ: تَلَامٌ: إِبْطَلِح/ چاك بوه وه، بو.

- إِنْضَمَّ وَ إِتَّصَقَ/ پيانوسا، پيالكا، پيگه وه نوسان.

- الشَّيْثَانُ: إِنْفَقَا/ بؤ يه ك گونجان.

- الشَّيْثَانُ: إِنْحَدَا/ پيگ هاتن، ريك كه و تن، بؤ يه ك

بون، يه كيان گرت.

- الْجَرْحُ: إِنْدَمَل/ گوشته و زونى هينا،

(قه تماخه، قرتماخه) بى بهست، ساپژ بوه وه، چاك بوه بوه،

دهمه كى هاته وه يه، بزما تهى كرد.

- الْقَوْمُ: اجتمعوا/ كويونه وه.

- المجلس: إِنْعَقَدَ/ نه نجومه ن بهسترا، گيرا، كويونه وه،

كوره كه گيرا.

- الْفَرِيقَانِ: تَصَالَحَا وَ اجْتَمَعَا/ ناشت بونه وه، پيگ

هاتن، ريك كه و تن.

لَوْمٌ: كَانَ غَيْرَ كَرِيمٍ، دَنِيءٌ/ ناپاك بو، بهدبو، ماپس بو.

- : كَانَ دَنِي الْأَصْلَ مَهِيْنًا/ رسوا، ناره سته بو.

الْأَم. تَلَامٌ: عَمَلُ الدَّنَاءَةِ وَ الْخِسَّةِ/ ناپاكى كرد، بهدى

كرد.

تَلَاوْمٌ. لَبَمٌ: إِتْفَاقٌ/ گونجان، بؤبون، ريك كه و تن.

- : صُلِحَ. سَلَامٌ/ ناشتى، ناسايش، پيگ هاتن،

ريك كه و تن.

مُلَازِمٌ: مُنَاسِبٌ/ گونجاو، بؤبو، له بار، بهجڼ.

مُلَازِمَةٌ: مُطَابَقَةٌ. إِتْفَاقٌ/ گونجان، بؤبون، ريك كه و تن،

له باربون، پڼ كه و تن.

مُلْتَمِعٌ: مُجْتَمِعٌ/ كو، كوره بو.

- : مُنْعَقِدٌ/ گيراوه، بهستراو.

- : مُفْصَلِحٌ/ چاك كراو، چاك بو.

- : مُنْدَمِلٌ (جَرْحٌ)/ ساپژ، گوشته و زون، بزما ته.

- : مُلْتَحِمٌ أَوْ مُتَّحِدٌ/ پيگه وه (نوساو، لكاو)، يه ك

گرتو.

لَوْمٌ: دَنَاءَةٌ. خِسَّةٌ/ ناپاكى، بهدى، نوزمانى.

- : بَغْلٌ/ رسواى، رژدى، پيسكهى، پاره پيسى.

لُثِيمٌ: دَنِيءٌ/ دبو، ناپاك، پيس، بهد، ماپس.

- : مُخَادَعٌ/ قِيلَ بَازَ، تَهْلَكَ بَازَ، ساخته چى.

- : بَخِيلٌ/ رژد، پاره پيس، پيسكه، رسوا.

- : دَنِي الْأَصْلَ/ ره گه زپيس، ناجسن، ناره سته،

نانه ژاد.

لا:

اخذ بتلابيبه: امسكه/ به‌خى گرت، به‌روكى گرت.

لِبَاب: نِبات/ لاوَلار.

لِبَا:

لِبَا: اَوَّل اللَّيْلِ. مَسْمَار اللَّيْلِ/ زهك، فريشك.

لِبَاة: لَبُوءَة: اَنْتَى الْاَسَد/ ده‌له شير.

لِبِث:

لِبِث و تَلْبِث بِالْمَكَانِ: مَكَثَ و اَقَامَ بِهِ/ گلى خوارده‌وه،
تيامايه‌وه، مايه‌وه.

ما - اَنْ فَعَلَ كَذَا: مَا اِبْطَأَ. مَا تَأَخَّرَ/ دواى نه‌خست،
كه‌مترخه‌مى نه‌كرد.

تَلْبِث: تَوَقَّفَ/ وه‌ستا، نواكه‌وت، گلى خوارده‌وه.

لَبِث. لَبِث. لَبِث: تَعَهَّلَ. بَطِيء/ نواكه‌وتن، وه‌ستان،
سستى، كه‌مترخه‌مى.

لُبْنَه: تَوَقَّفَ سِمْسِر/ پشو، تاوتيك وه‌ستان.

لَبِخ:

لَبِخ: ضَرَبَ/ لَبَّى دَا، پياكئيشا.

لَبِخ: شَجَرٌ مَعْرُوفٌ/ نه‌كاسيا.

لَبِخ: لَحِيم/ گرشتن، قه‌لو، كه‌ته، شيشمان.

لَبَد:

لَبَدَ بِالْمَكَانِ: اَقَامَ بِهِ/ تيامايه‌وه، پتوه‌ى نوسا، لَبَّى
نه‌جولا.

- بِالنَّشْءِ: لَزِقَ بِهِ/ پيانوسا، پيالكا، پتوه‌ى نوسا،
لَبَّى نه‌بوه‌وه.

- لَبَدَ الصَّوْفَ: صَيَّرَهُ يَتَلَبَّدُ/ خوريه‌كه‌ى سووه‌وه،
كردى به‌ لِبَاد، كارگه‌ى كرد.

لَبَدَ. تَلَبَّدَ الشَّيْءُ: لَصِقَ بَعْضُهُ بَبَعْضٍ/ چره‌يه‌ك،
پنكه‌وه نوسا.

تَلَبَّدَ الصَّوْفُ: تَدَاخَلَتْ أَجْزَاءُهُ و لَزِقَ بَعْضُهَا بَبَعْضٍ/
به‌سترا، به‌يه‌كا نوسا، چره‌يه‌ك.

- ت السَّمَاءِ بِالْفَيُومِ: غَيِمَتْ/ مه‌ورى كرد، ناسمان بو
به‌مه‌ور.

- و الْبَدَ بِالْأَرْضِ: اِلْتَصَقَ/ به‌زه‌ويا نوسا، پيالكا،
چه‌قى.

لَبَدَ: مَا يَوْضَعُ تَحْتَ السَّرَجِ/ ژيرزين، نه‌رمه‌زين، نه‌زين،
نهد، ناره‌ق چن.

- لَبَدَ. لَبَادَ: صَوَفٌ مُتَلَدٌ/ لِبَاد، خورى سواره.

- لُبْدَةُ الْاَسَد: عُرْفُ الْاَسَد/ يال و قزى شير،
كه‌له‌موچ.

- - الشَّعْرُ اَوِ الصَّوْفُ الْمُتَلَبَّدُ/ توك و
موخورى به‌يه‌كاچوى به‌سترا.

لُبَدَ. مَا لَبَدَ: كَثِيرٌ/ مال و دارايى زدد.

ابولبد. لُبَدَ. اسد/ شير.

لَبَادَ: صَانِعُ اللَّيُودِ/ كارگه‌چى.

لُبْدَة. لُبَادَة: قُبْعَة مِنَ اللَّبَدِ/ كلارى خورى، ته‌پله،
شه‌پقه‌ى خورى.

- - : مَعْطَفٌ مِنَ اللَّبَدِ/ فره‌نجى، كه‌رك.

- - : سِتْرَةٌ مِنَ اللَّبَدِ/ په‌ستك، كلزنجه،
كوله‌يال.

لبس:

لَبِسَ عَلَيْهِ الْأَمْرَ: (رَبِكَ و خَلَطَهُ/ سهرى لَبَّى تِيك دَا،
شپره‌ى كرد.

لَبِسَ الثَّوبَ: اِرْتَدَاهُ/ له‌به‌رى كرد.

- ثِيَابَهُ: اِرْتَدَاهُ/ خوى (كوپى، پؤشته‌كرده‌وه)، جلى
له‌به‌ركرد.

لَبِسَ عَلَيْهِ الْأَمْرَ: اِرَبِكَ و خَلَطَهُ/ سهرى لَبَّى تِيك دَا،
شپره‌ى كرد.

- : دَلَسَ. غَشَّ/ فَيَلَى كرد، گزى كرد، ساخته‌ى كرد.

- : اَلْبَسَ: جَعَلَهُ يَلْبَسُ/ كرديه به‌رى.

- - : غَطَى/ داي پوشى.

- - : غَطَاهُ بِطَبِيقَةٍ مِنَ طَلَاءٍ/ روكه‌شى كرد.

لَبِسَ: خَالَطَ/ تِيكه‌لى كرد.

- : خَالَطَ و عَاشَرَ/ تِيكه‌لى له‌گه‌ل كرد.

تَلَبَّسَ بِالْأَمْرِ: اِخْتَلَطَ بِهِ/ توش بو، لَبَّى تِيك چو، چه‌واشه
بو.

- و التَّبَسَّ عَلَيْهِ الْأَمْرُ: اِخْتَلَطَ و اِشْتَبَهَ/ سهرى لَبَّى
تِيك چو، شله‌را، شپره‌ى بو.

اَلتَّبَسَ الشَّيْءُ بِالشَّيْءِ: اِخْتَلَطَ/ كوپا، لَبَّى كوپا، لَبَّى تِيك
چو.

اَلتَّبَاسُ. لُبْسٌ. لَبْسَةٌ: اِبْهَامٌ. غَمْوُضٌ/ ناديارى، رون
نه‌بون.

لِبَاسٌ. لُبْسٌ. لُبْسَةٌ: زَى/ پؤشاك، به‌رگ، شتوه‌ى
به‌رگ.

لَبِسَ. لُبْسٌ. لُبْسٌ: اِرْتَدَاهُ/ له‌به‌ركردن.

لباس: إختلاط/ سر لیتیک چون، شپرزهی، شله ژان.
 - التقوی: الحیاء/ بهرگی نایبی و بی فیزی.
 - المرأة: تحقانی/ ناوه ل کراس، دهری، ساتان.
 - الرجل: تحقانی/ دهری.
 - رسمی/ بهرگی ره سمی.
 - السهرة/ جلی گهړان، بهرگی گهړان و رلیاردن.
 لبیس: ثیاب: مُستعملة. بال/ کونه، جله کون، له بهر کراو.
 تللبیس. إلباس/ له بهر کړدن.
 - / تنه ل کیش.
 ملبوس. لبیس: مستعمل/ کونه، به کار میږلو، له بهر کراو.
 ملایس. البیسة. ثیاب/ جل و بهرگ، پښاک.
 - تحقانیة/ جل و بهرگی ژر هوه، دهری ژر
 ناوه ل کراس و ژر کراس و فانیله و ته تکه.
 إلباس: إیهام/ سر لیتیک چون، شله ژان.
 مُلبَس: مُبهم/ نادیار، روڼ نه بو، لیل، شتواو.
 مُلبَساً بالامر/ له کاتی کاردا.
 - بالجریمة/ له کاتی تاواندا.
 مُلبَس: لوز یُکسَی بالسُکر/ نقولی (بادهمی، بادامی).
 لبیط:
 لَبَطَ: صرَع/ خستی، دای به زه ویدا، کوتای به زه ویدا.
 - إلتبط برجله: رُقَسَ/ جوتی (وه شاندا، لیددا)،
 له قی لیددا.
 تلَبَطَ: اضطلع و تمزغ/ تلایه وه، گوزا.
 لبق:
 - لَبِقَ: ظرف ولانت اخلاقه/ روخوش بو، نیان بو،
 رهوشت و رهفتاری چاک بو.
 - - - - - حَذَقَ/ کارامه و وریا بو، زانا بو، ټیگه یشتو
 بو.
 - - - - - به: لاق/ لئی مات، له خوی مات، بوی بو.
 لَبِقَ لائق/ گونجاو، له بار، بویو.
 - لَبِیقَ: ظریف/ روخوش، نیان، ټیښک سوک.
 - - - - - حاذق/ کارامه، وریا، ټیگه یشتو، زمان پارو.
 لَبِقَ: لِبَاقَة/ لیتاتوی، گونجاوی.
 - - - - - حَذَقَ/ کارامه یی، وریایی، سه لیه.
 لِبَاقَة: ظَرَف/ روخوشی، نیانی، شوخی.
 - حُسْنُ الذوق/ رهفتاری خوښ، دانایی، ژیری.
 لیک:

لَبَكَ: لَبَكَ: خَلَطَ/ ټیگه لې کرد، (ناوټته، ټامټه) ی کرد.
 - - - - - شَوْشَ/ ټیگی دا، شپرزهی کرد، شتواندی.
 - - - - - رَبِكَ/ شله ژانی.
 لَبِكَ: إلتبك. تَلَبَكَ: إختلط/ ټیگه لې بو، شله قا، شله ژا،
 شتوا، ناوټته بو.
 لَبَكَ: لَبَكَ: شيء مخلوط/ ټیگه لې، ناوټته ټامټه.
 - - - - - : إختلاط/ ټیگه لې بون، ناوټته بون.
 مَلْبُوك. مَلْتُك: مُرتَبِك. مضطرب/ شپرزه، ټیگه لې و
 پټکه لې.
 تَلَبَكُ المعدة: سوء هضم/ ناشک ټیگ چون، هرس ټیگ
 چون.
 لبن:
 لَبَن: سَقَاهُ اللَّبَنَ/ شیر دایه.
 إلتَبَنَ: رَضَعَ اللَّبنَ/ شیری خوارد.
 لَبَنَ: ضَرَبَ او صَنَعَ لَبَنًا/ خشتی بهی، خشتی دروست
 کرد.
 لَبَن: حَلِيب/ شیر.
 - رائِب/ ماست.
 - الخَض/ دږ.
 مَصَل ال- : شَرش/ دږوک، شیریز.
 مسمار ال- : لَبَا/ ډکه.
 سن ال- : (اول ظهور الأسنان/ دانی شیری.
 ابيض كال- / وهك شیر وایه، وهك چږی شیر سپی به.
 لون لبنی: بلون اللبن/ شیری، رهنگ شیری.
 لَبُون. لَبُونَة. لَبْنَة. حَلوب/ شیردەر، شیردار، دږشه نی.
 مَلْبَنَة: مصنع اللبنان/ کارگهی شیرمه نی.
 لَبْنِيَّة: طعام من اللبن و الرز/ دږ کولیو.
 لبان: رَضاع/ شیر (خواردن، دان)، مەمک مږین.
 هو اخوه لبان امه: اخوة في الرضاعة/ برای شیریه نی.
 لَبَنِي: كاللبن/ وهك شیر.
 - : مختص باللبن/ له شیرزان، شیرمه نی زان.
 لَبْن. لَبْن: طوب نى/ خشتی کال.
 لَبْنَة لَقْمَة/ پارلو.
 لَبْنَة: طوبَة/ خشت.
 لَبَان: بائع و صانع اللبن/ خشت بهی، خشت فروش.
 لَبَانَة حَاجَة/ پیوستی، ټیش.

قَضَى - هُ: حَاجَّتَهُ / نِشِي خَوِي (راپه پان، به چن مينا،
 كرد).
 لَبُو: لَبُو: انْتِي الاسد/ ده له شير.
 لَبِي: لَبِي: اِسْتَجَاب / وه لامي دايوه، به هاوار وه هات.
 لَبِيكَ: اِسْتَجِيب / فرمو، نامادهم، په پيره ویت نه کم،
 سارم له رېته.
 تَلْبِيَّة: اِسْتِجَابَة / وه لام، به هاوار وه چون، به دهنگ وه
 چون.
 لَت: لَت: سَحَق / وردی کرد، هاپی، کوتای.
 - بَل / تهری کرد، ناوی تیره ودا.
 - الْعَجِين: عَجَنه / شیلای، شلی کرده وه.
 - ثُرْثُر / چهنی دا، زږدی وت.
 لَت: ثُرْثُرَة / چنه، چنه بازی، زږد وت، زږد بلنی.
 لَتَات: ثُرْثَار / چنه بازی، زږد بلنی.
 لَتَر: مکیال / لیتر، ۱۰۰۰ سم^۳
 لَتِي: لَتِي: تَانِيث الَّذِي / کړ، نه وهی.
 اللَّتَا: اللَّتَانِ: التَّنْثِيه / نوان، نه وانهی که دو کس بن.
 اللاتِي: اللواتِي: جَمْع التِي / نوان، نه وانهی.
 بَعْدَ اللَّتْيَا وِ اللَّتْيَا: بَعْدَ الْجَدَلِ وِ الْخَصَامِ / پاش چهن و
 چوښکی زږد.
 يَا لَلَّتِي هِيَ اِحْسَنُ وِدْيًا / به خوښی، بن قېره.
 لَت: لَت: تَلَّثَّثَ بِالْمَكَانِ: اِقَام / گلی خواره وه،
 مایه وه.
 تَلَّثَّثَ: تَلَّثَّثَ فِي الْاَمْرِ: تَرَدَّدَ وِ اِبْطَأَ / راپاښو،
 که مته رخ می کرد، خاوه خاوی کرد.
 - - فِي التَّرَابِ: تَمَرَّعَ / خوی گوزان.
 ثَلَاث: بَطِيءٌ فِي كُلِّ اَمْرٍ / خاوه خلیچک، خاو، نه وه زه ل.
 لَثَغ: لَثَغ: كَانَ بِلِسَانِهِ لَثَغَةً / زمانې پس بو.
 اَلْثَغ: ثَقِيلُ اللِّسَانِ / زمان گران، لال، زمان پس.
 لَثَغَةً لَثَغ: يَنْطِقُ بَعْضُ الْحُرُوفِ بِكَشَلٍ غَيْرِ طَبِيعِي /
 زمان پسې.

- - ثَقُلَ اللِّسَانُ فِي الْكَلَامِ / زمان گران، لالی، لال
 په ته یی.
 لَثَم: لَثَم: لَثَمَ: قَبَّلَ / ماچی کرد.
 - - لَثَمَ: تَلَثَّم. اِنْتَثَمَ: شَدَّ اللَّثَامَ عَلٰى اَنْفِهِ وِ فَمِهِ /
 ده ماخی (کرد، هه له بست).
 لَثَمَ: تَقَبَّلَ / ماچ کردن.
 - اَنْفٌ وِ مَا حَوْلَهُ / لَوْتُ، ده ماخ.
 لَثَمَهُ: قَبَّلَهُ / ماچ.
 لَثَام: مَا كَانَ عَلٰى الْاَنْفِ وِ الْفَمِ مِنْ ثَوْبٍ اَوْ نِقَابٍ: بُرُقُعُ /
 ده ماخ به بست، په چه.
 اِزْاحَةً اِلَ - - كَشَفَ الْوَجْهَ: كَشَفَ السِّقَارَ / رو
 ده رخستن، خَو تاشکرا کردن، په چه لادان.
 مَلَثَمَ: مَلَثَمَ: مَبْرَقَعُ / ده ماخ هه له بسترو، رو داپوشراو.
 لَثِي: لَثِي الْنَبَاتُ: سَالَ مِنْهُ دَمُهُ اَوْ الْعَصَاةُ / ناووی کرد،
 ناووی دهر کرد، شیلای دهر دا.
 لَثِي: مَا يَسِيلُ مِنَ النَّبَاتِ كَالصَّمْغِ / ناووی روه ک،
 شیلای.
 لَث: مُدْبِقٌ / لِينَج، شیلای.
 لَثَّةُ الْاِنْسَانِ: مَا حَوْلَ الْاِسْتَانِ مِنَ الْلَحْمِ / پوک.
 لَج: لَجَ فِي الْخُصُومَةِ: عَنَدَ / لاسار بو، قیرسچمه بو، رقاوی
 بو.
 - فِي الْاَمْرِ: ثَابَرَ عَلَيْهِ / سَوَر بو له سر، کولی نه دا.
 - عَلٰى: اَلْحَ / مه تر بو، له ساری زوی، پتی داگرت، وپکی
 گرت.
 لَاجٌ: خَاصَمَ بَعْنَادَ / رقاوی بو، رقی گرت، تورا، قینی
 گرت.
 لَجُوج: لَاج: مِلْحَاح / مه تر، خوازه لَوک، زږد له سرشت
 نه پوا، وپکن، وپکاوی.
 - -: مُثَابِرٌ / سَوَر، کول نه در.
 لَجَجٌ: لَاجَجَةً: اِلْحَاح / مه تر، له سهر زوین، سوریون،
 پی داگرن.
 لَجَّةٌ: جَلَبَهُ: كَثَرَتْ لَاصَوَاتُ / دهنگ دهنگ، ژاوه ژاو.
 بَخْرٌ لَاجٍ اَوْ لَجِي: مُضْطَرِبٌ / ده ریای شینلو.
 لَج. لَجَّةٌ: مُعْظَمُ الْمَاءِ / ناوی زږد، ناو هه لساو، لیشاو.

لَجَلَج: تَلَجَج: تَلَعَّم/ زمانی تیکه‌ل و پیکه‌ل بو، زمانی نه‌یگرئ.

لَجَلَجَة: تَلَعَّم: تَرَدُّد فی الکلام/ زمان گرتن، زمان تیکه‌ل و پیکه‌ل بون.

لَجَلَج: ثَقِيل اللسان. یترد فی کلامه/ لاله‌په‌ته، زمان قورس، نه‌وه‌ی زمانی نه‌یگرئ.

لَجَا: لَجَى: اِلْتَجَا اِلَى: اِسْتَقَرَّ و اِعْتَصَمَ به/ په‌نای برده‌به‌ر، خوی لاشارده‌وه.

لَجَا: اَلْجَا: اِضْطَرَّةٌ و اَكْرَهَةٌ/ ناچارى كرد، زۆرى لئ‌كرد، په‌نای پئ برد.

اَلْجَا: عَصَم/ دالده‌ی دا، پاراستی، په‌نای گرت.

- اُمْرُهُ اِلَى: اسنده/ کارى خوی خسته پال، خوی پئ سپارد.

لُجُوء: اِلْتِجَاء: اِعْتِصَام/ په‌نا‌بردن، په‌نا‌هینان.

لاجى‌ء: مُلْتَجى‌ء: مُخْتَم/ په‌نا‌به‌ر، په‌نا‌برو.

مُلْجَا: مَلَاذ/ په‌نا، په‌ناگه، په‌رئز، مه‌لاسه.

- اِلِیْتِصَام: مِیْتَم/ مه‌تیوگه، مه‌تیوخانه، خانه‌ی مه‌تیوان.

لَجِب: لَجِبَ الْبَحْرُ: هَاج/ مه‌لسا.

- الْقَوْمُ: هَاجُوا و اَجْلَبُوا/ کردیان به ژاوه‌ژاو و ده‌نگه ده‌نگ و قبه.

لَجِب: ضَوْضَاء/ ده‌نگه ده‌نگ، ژاوه‌ژاو، قبه‌قپ.

لَجِم: لَجِمَ: خَاط/ بروی.

- لَجِمَ: اَلَجَمَ الدَّابَّةُ: اَلْبَسَ اللِّجَام/ لغاوی کرد.

لِجَام الدَّابَّةُ: مَا یُجْعَلُ فِی فَمِ الدَّابَّةِ/ لغاو.

مُلْجِم: مُلْجِوم/ لغاو‌کرار.

لَجِن: لَجِنَ بِهِ: عَلَق/ پیا لکا، پی‌وه‌ی نوسا.

لَجْنَةُ: جَمَاعَةٌ مُجْتَمِعَةٌ/ لیژنه، نه‌نجوم‌ن، کومیت.

لُجَيْن: قِضَّة/ زیو.

لِح: لِحَ فِی السُّؤَالِ: وَاظَبَ عَلَیْهِ/ له‌سه‌ری زۆی، سور بو.

- فِی الْمَطَالِبَةِ: لَمْ یَتَوَقَّفْ/ مه‌ته‌ر بو، پئنی داگرت، وپکی گرت، زۆر له‌سه‌ری زۆی.

اِلْحَاح: اِلْحَاحَة: لِحَاجَة/ مه‌ته‌ری، زۆر لئ‌کردن، پئ‌داگرتن، وپک گرتن، له‌سه‌ر زۆین، سور بون.

لِصُوح: مُلِحَ: مِلْحَاح: لُجُوج/ مه‌ته‌ر، سور، به‌رده‌وام، وپکن، وپکاوی.

لُح: لَاصِقُ الْفَسَبِ/ په‌یوه‌ندی و که‌سایه‌تی هه‌ق و راست.

اِبْنُ عَمِّ لَحَا/ نَامُوزَاي (هه‌ق، راست) باوک برا.

لَحَد: لَحَدَ: اَلْحَدَ: دَقَن/ ناشتی، خسته‌ی چاله‌وه.

- - - : حَفَرَ لَحْدًا/ گړی مه‌ل‌کن.

- - - : اِلْتَحَدَ عَنِ الدِّينِ: مال و حاد/ له‌ثاین لای‌دا، مه‌ل‌که‌رایه‌وه.

- - - : مال/ لای‌دا، سه‌ری کرد، خواربو.

لَحْدُ: قَبْر/ گړی، گلکۆ.

لَحَاد: حَفَار الْقُبُور/ گړپه‌ل‌کن.

اِلْحَاد: كُفْر/ باوه‌ی نه‌مان به‌خواو‌ثاین، له‌ری‌و‌ثاین لادان، گومرایی.

مُلْحَد: كَافِر/ له‌ثاین و خواپه‌رستی لادلو، بئ‌باوه‌ی، گومرا، سۆته، مارپس.

لَحْس: لَحَسَ: اَلْحَسَ: اَكَلَ/ خواردی.

- - - : لَعَقَ/ لسته‌یوه.

لَحْس: لَعَقَ/ لسته‌یوه.

مُلْحُوس: اَلْحَسَ/ لئسراو.

لَحْظ: لَحْظَ: نَظَر/ سه‌یری کرد، ته‌ماشای کرد، روانی، نوایی.

- لَاحِظَ: رَاقِب/ چاودئری کرد، سه‌په‌رشتی کرد.

- - - : رَمَقَ/ چاوی تئ‌بپی، تئیی راما، لئیی راما.

- - - : رَاى/ ببینی، دیتی.

- - - : رَاعى/ سه‌په‌رشتی کرد، پاراستی، ناگاداری کرد.

لَاحِظَ: قَدَّمَ مِلْحَظَةً/ پئشینیاری دا، نامۆزگاری‌دا.

لَحْظَة: نَظَرَةٌ/ سه‌رنجیک، چاو (تروکانیک، پیاخشانیک).

- : بُرْهَةٌ قَصِيرَةٌ/ تاو، تاوئک، چاو‌تروکانیک، سات.

فِی - : فِی بُرْهَةٍ/ له‌چاو‌تروکانیک‌دا، له‌ماوه‌یه‌کی که‌مدا.

مِلْحَظَة: مُرَاقِبَة/ چاودئری، تئییینی، سه‌په‌رشتی.

- : اِشْرَاف/ سه‌په‌رشتی، ره‌چاو‌کردن.

- : تَعْلِيقَ/ لئ‌دوان، رافه‌کرد، گف‌ت و گۆ.

- ملحوظة. إنتقاد/ ره‌خنه.
 ملاحظ: مراقب/ چاودیز، سرکار، تینین
 - العمل. عریف/ سرپه‌رشت، سرکار، چاودیز.
 لَحْظُ الْعَيْنِ: باطنها/ ناوچا، ژور پیلو.
 لاحظَة (الجمع لواحق): عین/ چاو.
 لحف:
 لَحْفٌ. الْحَفُّ: غَطَى/ دای‌پوشی.
 اِلْتَحَفَ تَلَحَّفَ: تَغَطَّى/ خوی داپوشی، لیتفی دا به‌خویدا.
 الْحَفُّ فِي الطَّلَبِ: اَصْرًا/ هت‌ر بو، له‌سهری روی، داوی کرده‌وه.
 لحاف ملحف ملحفة: غطاء/ داپوشه‌ر، لیتفه.
 - رداء خارجی/ به‌رگ، پۆشاک.
 - السرير/ سرچینگه.
 لحف الجبل: اصله/ دامینی شاخ، بناری شاخ.
 لحق:
 لحق فلاناً و به: (ادرکه/ پیی‌گهی، گه‌یشته‌سهری.
 - القطار: وصل قبل قیامه/ پی‌اگه‌یی، فریاکه‌وت.
 - ضد سبق: تبع/ شوینی که‌وت، دوی که‌وت.
 - ۱: لزمه/ وجب علیه/ بو به مال به‌سهریه‌وه.
 - ۲: لصق به/ پی‌وهی نوسا، پیالکا.
 - ته خسارة/ خسر/ زیانی کرد، زیانی لئی‌که‌وت.
 لاحق: تبع/ شوینی که‌وت، دوی که‌وت، راوی‌نا، نیشه‌سهری.
 - تتبّع/ کولیه‌وه، به‌دوایا گه‌را، پشکنی.
 الحقّ کذا بكذا: (وصله/ پی‌اگه‌یاند، فریای‌خست.
 - اضاف او ضمّ/ خستیه پال، خستیه سهر.
 - ۱: ادرکه/ پیی‌گهی، گه‌یشته‌سهری.
 اِلْتَحَقَ بِهِمْ: اِضْمَ اليهم/ چوه (بالبان، سهریان، لایان).
 - به: ادرکه/ پیی‌گهی، گه‌یشت پیی.
 - بكذا: اِتَّصَلَ/ تیی چو، بوبه.
 لاحق لاحق: لاحق/ اِدراک/ پی‌گه‌یشتن، پی‌اگه‌یین، گه‌یشته‌سهر.
 لاحق لاحق: ضد سابق/ دواکه‌وتو، شوین که‌وتو، پاشه‌نگ.
 لاحق: وصل/ پی‌اگه‌یاندن.
 - ضمّ/ خستیه پال، خستیه سهر، تن‌چون، بون به.
 ملحّق: اِضافی/ زیاده، هی‌تر، سهره‌مه‌قست؟

- مضاف/ خراوه پال، خراوه سهر.
 - تابع/ پاشکن، سهریار، له‌گه‌ل.
 مُلاحَظَة: مُتَابِعَة/ راوانان، نیشه‌سهر، دواکه‌وتن، شوین که‌وتن، کولینه‌وه، پشکنین.
 لحم:
 لَحْمُ الْأَمْرِ: احکمه/ توندی کرد، قایمی کرد، پنج به‌ستی کرد.
 - : الأم/ پنچی کرد، له‌جیمی کرد، پی‌کیه‌وه نوسان.
 - اِلْتَحَمَ الْجُرْحُ: اِلْتَامُ/ چاک بوه‌وه، ساریژ بوه‌وه، گوشته‌وزون بوه‌وه، ده‌مه‌کی هاته‌وه یه‌ک، بزنامه‌ی کرد.
 لحم بالمكان: لزمه/ به‌جینگه‌که‌وه نوسا، گلی خواره‌وه.
 - لحم: کان کثیر اللحم/ گوشتن یو، قه‌له‌و یو.
 لحم: قتل/ کوژرا.
 لاحم: اللحم. الصق/ پی‌وهی نوسان، پیالکان، پنچی کرد.
 تلاحم القوم: تقاتلوا/ ده‌ستیان دایه یه‌خه‌ی یه‌کتر، به‌ره‌نگاری یه‌ک بونه‌وه، یه‌کتریان گوشت.
 - اِلْتَحَمَ به: اِلْتَصَقَ/ پیانوسا، پیالکا، پی‌وهی نوسا.
 - الشیئان: تلاءما/ له‌جیم بون، پنج بون، یه‌کیان گرت، پی‌که‌وه نوسان.
 اِلْتَحَمَتِ الْحَرْبُ بَيْنَهُمْ: تَشَبَّتَ/ ده‌سته‌و یه‌خه‌ بون، جه‌نگ هل‌گیرسا.
 لحم: لحم المعادن: لام/ له‌جیم، پی‌که‌وه نوسان، پنج کردن.
 لحم: ما یُلْحَمُ به المعدن/ له‌جیم، قه‌لایی، که‌ره‌سته‌ی له‌جیم.
 - ذاتی: بدون استعمال مواد/ یه‌ک گرتن، پی‌که‌وه نوسان، ساریژ بونه‌وه.
 اِلْتَحَام: اِلْتِصَاق/ پی‌که‌وه نوسان، یه‌ک گرتنه‌وه، جوش خواردن.
 - الجراح: اِلْتِئَامُ/ گوشته‌وزون (بونه‌وه، هیتان)، ساریژ بونه‌وه.
 - العظام/ یه‌ک گرتنه‌وه، چاک بونه‌وه.
 ملحمة: موقعة فی الحرب/ کوشتاری ژور، ده‌سته‌ویه‌خه، تیک ژان.
 لحم: خلاف العظم من الجسم/ گوشت.
 - ابيض/ گوشتی سپی، مریشک و ماسی.

المخصص:

لَخَصُ الْكَلَامِ: إختصره/ له كورتی برانیوه.

- الموضوع: إختصره/ كورتی كرده وه.

- الشیء: اخذ خلاصه / بوخته کای وه

تخلص: اختصار / کورت کرینہ وہ۔

مُلَخَّص: مُخْتَصِر/ کورتہ، کورت کراوہ، بہ کورتی۔

- خلاصه / یوخت، یوخته.

لـ:

لَدِّ. لَادٌ: خَاصَمَ شِدَّةً/ (دُرْمَانِهَتِی، دُرْتِی) له گه ل کرد.

لَوْدٌ: حَقْرًا/سَهْ رَسَامِي كَرْد، سَهْ رِي سَوْرْمَان، شِلَهْ رَان.

- نه: شهر عبوة/ حاری لہذا، ناوی زران، تابروی برد.

لَدَد: خُصُومَة شَدِيدَة / دُرُثْمَانَة تِي، نَاحِي تِي، دَرَاه تِي

•

لِدَوْدَ: لَدِيد. أَلَدَّ: خَصِمَ شَدِيدَ الْخُصُومَةِ / دَوَّسًا،

ناحہ زئی، خراب، دڑ.

عَدُوٌّ - و - و - و - / دُرُثْمَنِي خُونِه خَوِي.

لدى غ:

لَدَغُ: عَضُّ / گسستن.

- : لَسَوْ / يَدَّهِي داء، ساحرا.

- هُكَلَمَة: طَعْنُهُ بِهَا / سَهْرَزَه نَشْتَمِي كَرْد، بِه قَسَه جِهَرَك

دی کرد.

لِدَاغَةِ: عَضَّةٌ (أو لَسَعَةٌ) / گهستن، بنوه دان، بیاحزان.

لديغ. مَلْدُوغ: مَلْسُوع / گه ستر او، بيٽو ديرو.

لُدَاغ: إبرة. شوكة / حزو، نوك.

لدم:

لَدَم: لَطَمُ لَمْ دَا، بَاكِشَا، تَبِي سِرْهَوَان.

لدى:

لَدُنْ: كَانَ لَعْنًا / نهرم بو، شل بو، خاو بو.

لَدُنْ: لَدُنْ / تَرْمِیْ کَرْد، شَلِیْ کَرْد، خَاوِیْ کَرْد ه.ه.

لَدُنْ: لَيْن / نَهْرَم، نَهْرَم و شِل، خَاو.

لَدَانَةٌ. لُدْنَةٌ: لَبُونَةٌ / نَهْرَمِي، نَهْرَم وَشَلِي، خَاوِي.

لدائن: مواد لينة / نهرمه مهنس، نهرموكه، نهرمينه.

لَدُنْ الْخَلِيقَةِ: لَدُنْ الطَّبِيعَةِ / لَهُ سِرْخُو، نَافِر.

لَدُنْ. لَدُنْ. لَدُنْ. لَدُنْ.

لەتەك

لدى:

ندی: عند / له لای، له گال، لای، به لای، له تهك.

- : امام / له پیش دهم، له بردهم.

لَذَ:

لَذَ: كَانَ لَذِيذًا / خوش بو، به لذت بو، به چیز بو.

لَذَذَ: جَعَلَهُ يَلْتَلِذُ أَوْ يَلْتَذُ / خوشی کرد، به لذت می کرد، به چیزی کرد.

إِلْتَذَ: تَلْتَذَ بِهِ. اسْتَلَذَ: وَجَدَهُ لَذِيذًا / لای خوش بو، به چیز بو، پنی خوش بو.

لَذَّةٌ: مَلَذَهُ: سرور / خوشی، شادی.

لَذَ: لَذِيذٌ: شَهِيٌّ. سَارَ: مُفْرِحٌ / خوش، به لذت، دل خوشکرد، به چیز، به تام.

مَلَذَ: مَلَذَ: مَوْضِعَ اللَّذَّةِ / شوی خوشی و رابوردن.

مَلَذَ: مَلَذَاتُ: الشَّهْوَةُ / خوشی، رابوردن، خوشی گیتن.

لَذَعَ:

لَذَعَ: أَخْرَقَ / سوتانی.

- : كَوَى: وَسَمَ / داخی کرد.

- : بَلَسَانَهُ: أَوْجَعَهُ بِكَلَامٍ / دلی نیشان، قسه پیوت، به قسه رهنجانی.

- : لَسَانَهُ: كَوَى / زمانی پیاجزا.

لَذَعَ: حَرَقَ / سوتان، سوتانن، سوتای، داخ کردن.

لَذَاعَ: لَذَعَ: مُحَرَّقٌ. حَارَ / سوتینه، داخ.

- : - : حَادَ: قَارَسَ / تیز، تون، زمان نوسوتینن، که سگون.

لَوذَعَ: لَوذَعِي: ذَكَى / زیره، زنگ، بلیعت.

لَوذَعِيَّة: ذَكَاءُ / زیره کی، زنگی، بلیعتی.

لَذَى:

لَذَى بِهِ: عَلِقَ: لَزَمَهُ وَ لَمْ يُفَارِقْهُ / پیوهی نوسا، هوگری بو، لئی (جیان به به، نه به به).

الَّذِي: اسم موصول / نهوی، نهوکه سی، نهوی

الَّذَانِ (للمثنی) / نهوان، نهوانی.

الَّذِينَ (لجمع) / نهوان، نهوانی، نهوکه سانی.

لَزَ:

لَزَّ الشَّيْءُ بِالشَّيْءِ: شَدَّةُ وَ الصِّقَّةُ بِهِ / به به که به (نوسان، لکان).

لَزَّ الشَّيْءُ بِالشَّيْءِ: لَصِقَ بِهِ / پیوهی نوسا، پیالکا، به به که به نوسان.

- : بِالرَّمَحِ: طَعَنَهُ / پیاکرد، پیاجه فان.

- : أَلَى كَذَا: إِضْطَرَّه / توشی کرد، ناچاری کرد، کردی به کولکی به، تیوهی گلان.

الْتَرَّى: اِلْتَصَقَ / پیانوسا، لکا.

مَلَزُونٌ: مَتَمَاسِكٌ / سفت.

لَزِبَ:

لَزِبَ: اِشْتَدَّ وَ ثَبَّتَ / جیگیر بو، به ند بو.

- : بِهِ: لَصِقَ بِهِ / پیوهی نوسا، پیالکا.

لَزِبَ الشَّيْءُ: دَخَلَ بَعْضُهُ فِي بَعْضٍ / چو به تاویه کدا، به کی گرت، به به کا چو.

لَزِبَ: ثَابِتٌ / جیگیر، پته، فیت، پریه پری.

لَزِبَ: قَلِيلٌ / کم، تون، نخت.

لَزَجَ:

لَزَجَ: تَلَزَّجَ: كَانَ لَزْجًا / لینج بو.

- : بَاصْبَعِهِ: لَصِقَ: عَلِقَ / پیانوسا، به به نه به به و مایه به، پیوهی لکا.

لَزَجَ: دَبِقٌ / لینج.

لَزُوجَةٌ: تَدَبَّقَ / لینجی.

لَزَقَ:

لَزَقَ: اِلْتَرَقَ بِهِ: لَصِقَ / پیوهی نوسا، پیالکا.

لَزَقَ: اِلْتَرَقَ: اِلْتَصَقَ / پیوهی نوسان، پیالکان.

لَزَقَ: لَصِقَ / پیانه نوسن، لئی تابیت به.

لَزَقَ: لَصِقَ / پیوهی نه نوسن، نه لکی، لینج.

لَزَقَ: كُلُّ مَا يُلَصِقُ بِهِ / میلم، لکینه، پیانوس، که تیره و سرتش و جهی.

لَزَقَهُ عِلَاجِيَّةٌ / لَزُوقٌ. لَازُوقٌ / موشه مای نازار.

لَزَمَ:

لَزَمَ الشَّيْءُ: لَازِمٌ مِنْهُ / پیویسته، چار نه، نه بن بین.

- : يَنْتَهُ: لَمْ يُفَارِقْهُ / ماله کی به جی نه هیش، مایه به له مال.

- : الْمَرِيضُ الْفَرَّاشُ: بَقِيَ فِيهِ / له جیگه دا مایه به، هه له نسا.

- : الصَّمْتُ: لَمْ يَتَكَلَّمْ / بن دهنگ بو، هیچی نهوت قسه ی نه کرد، تهقی لیره نهات.

- : كَذَا: اِحْتِاجٌ اِلَيْهِ / پیویستی پن بو، ویستی.

- : الشَّيْءُ: هُوَ الْأَمْرُ: وَجِبَ عَلَيْهِ / بو به کولکی به، چوه ملی، بو به مال به سه ریه به.

- : لَازِمٌ: لَمْ يُفَارِقْهُ / لئی جیان به به، پیوهی نوسا.

- . - : رَافِقٌ / له گه لی بو، لی نه یوه وه.
 - . - : الأَمْرُ : إستمَر فیهِ / دهستی لی مهال نه گرت، له ساری رڼی، بېر ده وام بو.
 - . - : المشروع : تَعَهَّدَ / گرتی، په پیمان بهستی بو.
 الرِّمُّ : أَجْبَرَ / ژوری کرد، ناچاری کرد.
 - . - : هُ بَكْذا : جعله لَزْماً علیهِ / بهستی وه، کردی ملی.
 - : بالعمل : أوجبه علیهِ / کردی به کولکيه وه.
 إلتزم : اضْطَرَّ / ناچار بو.
 - : إرتبط / به سترایوه، په یوه ندیو، خوی به سته وه.
 - : العمل : اخذه علی عهدته / گرتیه نه ستوی، گرتی، به لټنی دا، چوه ژوری.
 - : العمل و التجارة : إحتَكَرَ / دهستی به سه راگرت.
 إستمَزم : عَدَّه لازماً / به پټویستی زانی.
 - : إقتضى . تَطَلَّبَ / وا پټویست بو، نه بوايه، چار نه بو.
 لزوم : إقتضاء / پټویستی، ناچاری.
 - : فائدة : حاجة / کهک، سود، مه به ست، پټویستی.
 لازم : ضروری / پټویسته، نه بڼ.
 - : يحتاج إليه / نه یه ویت.
 - : مُحْتَمٌ / ناچاری، نه بڼ بڼ، چار نه یه.
 - : واجب / ژوره ملی.
 - : ضد مُتَعَمِّدٍ / په یوه ست، تن نه په ی.
 فعل - : غیر مُتَعَدٍّ / فرمانی تن نه په ی.
 شيء - : ضرورة / شتی پټویست.
 غیر - : يُستغنی عنه / پټویست نه یه.
 إلتزام : إجبار / سه پاندن، ده سته به ر یون، ناچار کردن، ژورلئ کردن، ته وزیم.
 إلتزامی : إجباری / ناچاری، به ژور، ژورمله، ژورداره کی.
 إلتزام : اضْطَرار / ناچاری، ناچار یون، ژوره ملی، ده سته به ر ی، رابه سته یون.
 - : إحتکار / ده ست به سه راگرتان.
 - : واجب / پټویستی، ده ریه ست یون.
 - : مسئولیة / به رپر سر یاری، لئ پر سرینه وه، خویه سته وه، گرتنه نه ستو.
 - : إرتباط / په یوه ندی، په یوه ستی، به سته وه، لایه ن گرتن.
 لوازم : حاجیات / پټویستی، که رسته، تفاق.

مستلزمات : حاجیات / پټویستی، په یو ایوست.
 ملازم : لا یفارق / جیانه بیته وه، به جینی ناهیل ی.
 - : تابع / پاشکو، له گال.
 - : بیته : لا یفارق / دانیش توی مال، ده رناچی، له مال ده رناچی.
 - : الصَّفَتْ : لا یتکلم / بڼ ده نگ، قسه ناکا، نقی لټوه نایه ت.
 - : الفراش : لا یزال مریضاً / که وتو، که وتو له جیگه دا.
 - : رتبه عسكرية / نه سهر.
 ملازمة : تعلق . إرتباط / په یوه ندی، په یوه ستی، په یوه ندیتی.
 - : عدم مفارقة / جیانه بونه وه، به جین نه میشتن، لټنه بونه وه.
 - : متابعة / شوین که وتن.
 - : متابعة / کول نه دان، بېر ده وام ی.
 ملتزم : ملزوم : مُضْطَرَّ / ناچار، ژور لئ کړاو، رابه سته.
 - . - : مسئول / لئ پر سر او، به رپر سر، خویه ست، ده ریه ست.
 ملتزم : مقال / به لټن دهر.
 - : صاحب إلتزام / به لټن راست، راستگو، هه تر، خویه ست.
 ملزم : مُجْبَر / ناچار.
 ملزومیة : إلتزام : مسئولیة / لئ پر سر او ی، به رپر سیاری.
 ملزمة : مُتَكَنَّة / گیره، مه نگه نه.
 - : من کتاب : جزء / به ند، به ش.
 لسع : لسع / لدغ / پټوه ی دا، که ستی، پماچزا.
 - : له بلسانه : عابه و آذاه بالکلام / سه رزه نشتی کرد، عیپی لی ده رمنا، قسه ی بڼ وت.
 - : فمه بالغلل : لدغ / زمانی (سوتا، چوزایه وه).
 لسعة : قرصة / پټوه دان، که ست.
 لسیع : ملسوع / پټوه دراو، ماران که ستو.
 لاسع : یلسع : لدغ / پټوه نه دا، نه که زئ.
 - . - : حار / گهرم، زمان نه سو تینن، نه چور تیننه وه.
 لسن :

لَسَنَ فَلَانًا: ذَكَرَهُ بِالسَّوْمِ / نَوَى بِخَرَابِ هَيْتَا، زَهْمَى كَرْد، قَسَمَى پِن وَت.

— لَسَنَ: حَدَدَ الطَّرْفَ / تِيژى كَرْد، نَوَكَه كَهَى تِيژ كَرْد، دَايِدا.

لَسَنَ عَلَيْهِ: تَهَكُّمٌ / گَالَتَو لَاقَرَتى پِن كَرْد.

تَلَسَنَ عَلَيْهِ: كَذَبٌ وَ إِفْتَرَى / دَرَوَى كَرْد وَ بَوَى هَل بَه سَت.

لَسَنَ: السَّنَ: فَصِيحٌ / زَمَان (پَارَاو، رَان، تَه پ).

لَسَنَ: فَصَاحَةٌ / زَمَان (پَارَاوى، رَانى).

لَسَانٌ: آلَةُ الثُّطُقِ / زَمَان، زِيَان.

— : لُغَةٌ / زَمَان.

— اَرْضٌ: اَرْضٌ دَاخِلَةٌ فِى الْبَحْرِ / (نِيْمِچَه، نِيَوَه) دَوِرْگَه، زَمَانَه زَهْمَى وَرْگ.

— بَحْرٌ: بَحْرٌ دَاخِلٌ فِى الْاَرْضِ / كَه دَاو، تَاوَكَه نَد.

— الْحَالُ: مَادَّلٌ عَلَى حَالَةِ الشَّيْءِ / چُونِيَه تى، شَيَوَهى چُونِيَه تى.

— الْقَوْمُ: الْمُتَكَلِّمُ عَنْهُمْ / دَهَم رَاسَت.

— الْحِذَاءُ / زَمَانَه پِيْلَاو.

— النَّارُ: شَعَلَتَهَا / كَلَبَو گِرَى نَاگَر.

— الثَّوَرُ: نَبَاتٌ مِنَ الْاَعْشَابِ / مَزْمُوك، بِن گُوزِرَوَان.

— (الْجَمَلُ، الْكَلْبُ، السَّيْعُ، الْعَصَافِيرُ، الْفَرَازُ، الْفَرَسُ) اَسْمَاءُ نَبَاتَات.

بَذِيءٌ اَلْ - / دَهَم (شَرِ) بَوُگَن، پِيَس، وَه پ، دَرِيَن، جَنِيَو فَرُوش.

زَلِقٌ اَلْ - / دَهَم (تَه، شِيرِيَن)، زَمَان لُوس.

طَلِقٌ اَلْ - : فَصِيحٌ بَلِيغٌ / كَثِيرُ الْكَلَامِ / دَهَم (پَارَاو، رَان)، دَرِيَلِيَن.

طَلَاقَةُ اَلْ - / دَهَم (پَارَاوى، رَانى) قَسَمَ زَانى، دَرُورِيَلِيَن.

مَعْقُودٌ اَلْ - : مُشْدُودٌ اَلْ - / دَهَم بَه سَتَرَاو، بِن دَه نَگ.

مَسْكٌ - هُ: صَنَعَتْ / بِن دَه نَگ بُو، هِيچى نَهوت، زَمَانى خَوَى گَرَت.

بَا - : بِالْكَلامِ / هَر بَه دَهَم، بَه قَسَه.

ذُو لِسَانَيْنِ: مُخَادِعٌ / دُوزَمَان، دُورِو.

الدَّائِرُ عَلَى الْأُسْنِ: تَقُولَاتٌ، إِشَاعَةٌ / قَاو، نَه لِيَن.

مُلسُونٌ: كَذَابٌ / دَرُورِيَن.

— : حُلُوُ اللَّسَانِ / قَسَه خَوُش.

لَشَو:

لَاشَى: اِبَادٌ. اَعْدَمٌ / وِزَانى كَرْد، فَهوتَانى، لَه نَاوى بَرْد، نَهى بَه يَشْت.

تَلَاشَى: يَادٌ / نَمَا، وِزَان بُو، فَهوتَا، لَه نَاوِچُو، وِن بُو.

— الصَّوْتُ: هَمْدٌ / بِن دَه نَگ بُو، كَپ بُو.

— فِى كَذَا: اِضْمَحَلٌ / لَه نَاوِيَا تَوَاپَه وَه، پَوَكَاپَه وَه.

لَا يَتَلَاشَى: لَا يَنْعَدِمُ / نَافَهوتى، لَه نَاو نَاجِى، هَر نَه مِيَتِي.

تَلَاشَى: مُلَاشَاةٌ / اِضْمَحَلَانٌ / نَمَا، فَهوتَان، پَوَكَاپَه وَه، لَه نَاو چُون.

مُتَلَاشَى: مُضْحَمَلٌ / نَه مَاو، فَهوتَاو، پَوَكَاوَه.

لَصَ:

لَصَ الْأَمْرُ: فَعَلَهُ مُسْتَتِرًا / بَه دَرِيَه وَه وَ بَه نَه يَتِي كَرْدى.

— الشَّيْءُ: سَرَقَةٌ / دَرَى.

تَلَصَّصَ: صَارَ لَصًا / بُو بَه دَرِ، دَرَى كَرْد، دَرَه دَرَهى كَرْد.

لَصَصَ الْبَيْتَانِ: رَصَصَهُ / پَتَه وى كَرْد، قَايِمى كَرْد.

لَصَ. لَصَ. لَصَ: سَارِقٌ. حَرَامى / دَرِ، جَه رَدَه.

— — — : الْبَحْرُ: قَرَصَانٌ / جَه رَدَهى دَه رِيَا.

لُصُوصِيَّةٌ: سَرَقَةٌ / رَاوِرُوت، دَرَى، جَه رَدَه يى، تَالَان كَرْدَن.

لَصَفَ:

لَصَفَ: بَرَقَ وَ تَلَالَا / شَهوتى دَاپَه وَه، بَرِيَسَكَاپَه وَه، تِيَشَكى دَاپَه وَه.

لُصَفَ: بَرِيقٌ وَ لَالَةٌ مُلَوَّنَةٌ / شَهوتِ وَ بَرِيَسَكَاپَه وَه.

لَاَصَفَ: بَرَّاقٌ. مُتَلَالِيٌّ. مُشْعٌ / شَهوتَدَار، تِيَشَك دَار.

لَصِقَ:

لَصِقَ. اِلْتَصَقَ بِهِ: لَزِقَ وَ اِلْتَرَقَ / پِيَوَهى نُوسَا، پِيَا (نُوسَا، لُكَا).

اَلْصَقُ الشَّيْءُ بِالشَّيْءِ: اِلْتَزَمَ بِهِ / پِيَوَهى نُوسَان، بَه يَه كِيَه وَه نُوسَان، پِيَا لُكَان.

لَصِقَ: لَازِقٌ / لَكِيَنَر، نُوسِيَنَر.

لُصُوقٌ: لُزْقَةٌ عِلَاجِيَّةٌ / مَوْشَه مَای تَارَاو.

اِلْتِصَاقٌ: تِلَاصِقٌ / تَمَاسُكٌ / پِيَكَه وَه نُوسَان، يَه ك گَرَتَن، لُكَان، پِيَوَه لُكَان، پِيَا لُكَان.

مُلَصِّقٌ. مُلْتَصِّقٌ / پِيَوَه نُوسَاو، پِيَاهَه وَ اَسْرَاو، پِيَوَه لُكَاو.

لَصِقَ. لُصِيقٌ: بِالْقَرَبِ مِنْ / نَزِيَك، لَه نَزِيَك.

مُلَاصِقٌ. مُتَلَاَصِقٌ: مُتَاصِحٌ. مُجَاوِرٌ / لَه تَه نِيَشْت، پِيَوَه نُوسَاو، لَه پَاَل.

مُلَاصَقَةٌ: مُجَاوِرَةٌ / دَرَاوَسِيَتِي، نَزِيَكى، هَاوَسِيَتِي.

لُصِيقٌ: حَشِيشَةُ الْقِرَاضِ / گِيَاگَه زَنَه.

- لضم:
- لضم الإبرة: ادخل فيها الخيط/ پیوه ی کرد، دهنوی کرد
- به دهنریه وه، دهنری پیوه کرد.
- السبيحة: نظمها/ مژینه وه، کردی به په توه، تهنیه که ی مژینه وه.
- ملضوم: منظوم/ مژناره، پیوه کړاوه.
- لطح:
- لطح: لطح/ لوٹ/ پیسی کرد، بویای کرد، له که داری کرد، په لاری کرد.
- ثلطح: ثلوٹ/ تیه ی چو، پیس بو، بویای بو، له که ی گرت.
- بامر قببح: تدس/ نابوی چو، له که دار بو، ناوی زبا.
- لطحه: بقة/ په له، له که، پیسی.
- لطح: ملطح/ ملوٹ/ پیس، له کاوی، په له دار.
- لطحه: لطح/ احمق/ کیل، که، گمزه، که دوه ن، بلج.
- لطس:
- لطس: لطم/ ضرب/ لئی دا، پیاکیشا، تیی سره وان.
- ملطاس: کاسور/ پیک، چه کوشی گوره.
- لطم:
- لطم: لطم/ لخص/ استیه وه، زمانی پیاهیتا.
- لطم/ لیعدا.
- لطم/ محاسره وه، کوراندیه وه.
- لطاع: لخص/ لیسره وه، نه وه ی که په تبه ی نه لیستیته وه.
- لطف:
- لطف به: رفق/ به زه یی پیاها ته وه، میهره بان بو له که لی.
- لطف: ضد کفف/ خاوبه وه.
- لطف: کان لطیف/ (روخوش، رهفتارخوش، هیمن، نیان، میهره بان) بو.
- لطف: کلامه: رفق/ قسه ی خوش بو.
- لطف: خفف الشدة/ (میواش، نرم، کهم، خای) کرده وه.
- الام: خففه/ نازاره که ی (شکان، کهم کرده وه).
- وقع الحيز السيء/ دلخوشی دایه وه.
- الحكم: خففه/ که می کرده وه، دای شکان.
- لاطف: رفق به/ به زه یی پیاها ته وه، میهره بان له که لی کرد.
- لطف: سائره/ روخوش بو له که لی، بردی به پیوه.
- لطف: دلله/ نازی دایه، دلته ولی کرد، نوازشتی کرد.
- تلطف: تلاطف: قرق/ به به زه یی بو، میهره بان بو.
- استلطف: وجده لطيفاً/ به روخوشی بینی.
- لطف: لطفه: رفق/ به زه یی، میهره بان، دلسوژی.
- لطف: رفقه/ لین/ نیانی، نرم و نیانی، نرمی.
- لطف: رشاقة ظرافة/ شوخی، جوان پوخی، شهنکی.
- الله: فضل و کرم الله/ به زه یی و میهره بان خوا.
- لطفه: رفقه/ خای، هیمنی، نرمی.
- بلطف: برقه/ به نرمی، به نرم و نیانی، به روخوشی.
- لطيف: ذو اللطف او اللطافة/ روخوش، قسه خوش، پیاوچاک.
- لطف: ذو الرفق/ به به زه یی، میهره بان.
- لطف: ظریف. ملیح/ ناسک، شوخ، جوان پوخی.
- لطف: رقيق/ خاو، نرم، هیمن.
- الجنس ال - / نافرته.
- لطيفه: ملحة/ نوکته، قسه ی خوش، بۆ پیکه نین.
- تلطف: شفقة/ به زه یی، میهره بان.
- ملطف: مخفف/ خاوبه وه، نرم کرده وه.
- لطف: مسکن/ هیمن کرده وه، میواش کرده وه.
- ملطفة: مجاملة/ کالته له که لی کردن، نوازشت، لواندنه وه، قسه ی خوش له که لی کردن.
- لطم:
- لطم: صفح/ لدم/ پیاکیشا، زلله ی (پیاکیشا، لیدا) تیی سوه وان.
- ت النساء في العات: التدمت/ (شین، شیوه ن، شه پو، شین و شه پوریا ن) کرد، روی خویان رنیه وه، کیشایان به رومه ی خویاندا.
- تلاطمت و التلطمت الأمواج. ضرب بعضها بعضاً/ شپوله کان دایان به په کتریدا.
- تلاطمو. لطم بعضهم بعضاً: تضاربوا/ کیشایان به په کتردا.
- لطفة: صفة/ زلله، شه پازله، شه قازله.
- لطيم: يتيم الأب و الأم/ هتیر، بیدایک و باوک.
- ملطم: خذ/ گزنا، رومه ت.
- لظي:

لُظَى: تَلْظَى. اِنتْظَى: اِلْتَهَبَ / گری گرت، کلپه‌ی سهند.
لُظَى: لَهَب. نار / کلپه، ناگر، گر.
لع: نَفَعَ الرِّغْدُ: صَوَّتَ / گرمه‌ی مهر مات، مهر گرمانی.
- الصوت: دَوَى / دهنگی دایه‌وه.
- تَلْعَلع السَّرَاب: شَلالاً / تراویلکه (بریسکایه‌وه)،
دهر کهوت، بینرا، دیار بو).
- جوعاً: تَصَوَّر و اضْطَرَب / له برسانا گینگله‌ی دا.
نَفَعَ: سَرَاب / تراویلکه.
لعِب: لُعِبَ: لُعِبَ: سَال لُعَابَه / ده‌می (لیکی کرد، ثاری کرد)،
لیکی پیا هاته خوارئ.
لُعِبَ: لُعِبَ: لَهَا. عَيْبَ / یاری کرد، گه‌می کرد، وازی کرد.
- هَزَل: مَرَح / گالته‌ی کرد.
- القمار / قوماری کرد، یاری کرد.
- الموسيقى: عَزَفَ / موسیقای ژهن.
علیه: اِحْتَالَ او مَرَح علیه / گالته‌ی پی‌کرد، پی‌ی
رابوارد، ده‌ستی بری.
- به: اِتَّخَذَهُ لُعْبَه / یاری پی‌کرد، کردی به یاری
به‌ده‌ستیه‌وه.
- فی الامر: اِسْتَحَفَّ به / گالته‌ی پی‌هات، سوکی زانی.
- فی الامر: تَدَخَّلَ فیه / ده‌ستی تیختست.
- فی السیف: ثاقَفَ / شیربازی کرد.
- بالنار: خَاطَرَ / خوی خسته مه‌ترسیه، یاری به‌ناگر
کرد.
دور کذا: مَثَّلَهُ / خوی کرد به‌ئو، ئو ده‌وره‌ی بینی.
- بَعَقْلَهُ غَشَّةً / یاری به‌ئو قلی کرد، گزی ئی کرد، فیلی ئی
کرد، گالته‌ی پی‌کرد.
- ت الخمر بعقله: سَكِرَ / سرخوش بو.
- ت به الرياح: تَسَلَّطَ / با (شری کرد، شه‌کانیه‌وه).
لَاعِبَه: لُعِبَ معه / یاری و گه‌می له‌گه‌ل کرد.
لُعِبَ: الْعِبَ: جَعَلَهُ يَلْعَبُ / مِیْتابه گه‌مه، خستیه یاری،
یاری (له‌گه‌ل کرد، پی‌کرد)، وای لَو‌کرد یاری بکا.
- ذَبْلَهُ: حَرَكَهُ / کلکی (له‌قان، رای‌وه‌شان).
- وجهه اِشْمُتَزَا: اِخْتَلَجَ بوجهه / روی گرژ کرد، لچی
مه‌ل قورچان، ناوچه‌وانی دا به‌یه‌کدا.

- لُ عَلَى اصابعه / به‌په‌نجه مه‌لی سوپان و یاری پی‌
کرد.
ثَلَاثَ: ثَلَعَبَ: لُعِبَ / یاری کرد، گه‌می کرد، وازی کرد.
- فی الامر: اِحْتَالَ / ده‌ستی تن‌خست، فیلی کرد،
گزی کرد، ده‌ستنی خسته کاره‌که‌وه.
لُعَاب: رِيقُ / لیک، که‌می دم.
- بصاق: تَفَال / تف.
- النخل: عَسَلَ / مه‌نگوین.
- الحیة: سَمَهَا / ژاری مار.
- الشمس: مَخَاطَ الشَّيْطَان / ته‌نافی شه‌یتان.
لُعَابی: کَاللْعَاب او بقوامه. لَزِجَ / لینج.
مَلْعُوب: سَائِلُ لُعَابَه / لیک‌اوی، لیکن، لیک‌ی پیا‌هاته
خوارئ.
- خُدْعَةُ: فِیْلَ / گزی، ساخته.
لُعْبَ: لُعِبَ: لُعِبَ: لَهَوَ / یاری، گه‌مه، وه‌رزش، وازی.
- - - - - : مَرَحَ / گالته، رابواردن.
- - - - - : السیف / مِیْابَرَه / شه‌په‌شیر، شیربازی.
- - - - - : القمار: مَفِیْسَر / قومار کردن.
الْعاب ریاضیة / وه‌رزش.
- سحریة / جادو، جادوگری.
- ناریة / فیشه‌که شیتته.
لُعْبَه: اَلْعُوبَة: مَا يَلْعَبُ به / یاری، بوکه‌شوشه، بوکه
سه‌ماکه‌ره، شت و مه‌کی یاری.
- - - - - : مَا يُسَخَّر به / پی‌رابواردن، رابواردن، پی‌ی
رائه‌بوئیدی.
- لُعْبَه: نوع اللعب / جزئی گه‌مه یاری.
- - - - - : رِيقُ / قوما، یاری کاخه‌ز، کاخه‌زین.
لُعُوب: اَلْعُبَان. لُعْبَى: مُحِبُّ اللّهُو و المِزَاج / فِیْلَبَاز،
ته‌له‌که‌باز، گزی‌که‌ر، قوشمه.
صَنِیَّة - / قوشمه، کچی (فِیْلَبَاز، ژوئزان، ده‌ست بری،
چه‌تون).
لُعَاب: لُعِيبَ: لُعْبَه: کثیر اللعب و المِزَاج / گه‌مه‌که‌ر،
گالته‌چی، قوشمه، یاری‌که‌ر، ئو که‌سه‌ی مه‌موشت به
گالته‌نه‌گرئ و جیتی باوه‌ی نامینئ.
لَاعِب: الَّذی يَلْعَبُ / یاری‌که‌ر.
مَلْعَب: سَاحَة اللعب / یاریکه، شوئین گه‌مه رابواردن.
- : سَاحَة الالْعَاب الریاضیة / ستاد، یاریکه.

- الخيل / مه يانی غارغارین، شوینى رمیازی، سیرک.

تلاعِب: مُخَادَعَة / فیل و گزی، دهست تن خستن.

مُلْعَبَة: اَلْعُوبَة / گمه، پیرابواردن، فیل.

مُلَاعِب: مُخَادَع / فیل باز، نه له که باز، دهست پیر، ساخته چى.

لعث:

لعث: كان ثقیلاً بطیناً / خاوه خاوی کرد، خاوو خلیچک بو.

العث: ثقیل بطيء / خاوو خلیچک.

لُعْثَم: تَلْعَثَم: تَلْجُج / زمانى (تیکه ل و پیکه ل بو، تیکه نالا)، منجه منجی کرد.

لُعْثَمَة: تَلْعَثَم: لَجْلَجَة / زمان تیکه ل و پیکه ل بون، تیکه نالان، منجه منج.

لعج:

لُعْج: اَلَمْ و اَحْرَق / نازاری دا، ئیشی گیان، سوتانیوه.

لا عَجَه الامر: اِشْتَدَّ علیه / باری گران بو.

لا عَج: حُبُّ مُحْرَق / خۆشه ویستی به سزاو ناسۆر.

لَوَاعِج الحُب: اَلَام و عَذَاب / نه شکه تبه و نازارو سزای دلدارى و خۆشه ویستى.

لعق:

لعق: اَلْحَس / لستیه وه.

لَعَق: اَلْعَق: جَعَلَهُ يَلْعَق / پیى لسته وه.

لَفْقَة: مَا يُؤْخَذُ بِالْأَصْبَعِ او المعلقة / په تبه یه که یا که وچکیک بۆ چه شتن.

لَعَوْق: كل ما يَلْعَق / نه و شتانه ی نه لیستینه وه.

مُلْعَقه: آله تناول الطعام / که وچک.

- الطعام / که وچکی خواردن.

- الشاي / که وچکی چا.

- كبيرة خشبية / نه سکوی.

لعل:

لَعْل. عَل. رُبَّمَا. عَسَى / له وانه یه، رهنکه، ده شى، نه شى، رنى تن نه چن.

لَعْلَكُمْ بِخَيْرٍ / هیوادارم باش بن، ده شى باش بن، ناواته خوارم له چاکیدا بن.

لعن:

لَعَن: دعا علیه / نه فره تی لئیکرد، قسه ی پیوت، له عنه تی کرد.

- طرد / ده ری کرد.

لَعْن: اِسْتِزْال اللعنات / نه فره تی لئیکردن، نه فرین کردن، له عنه تی کردن.

لُعْنَة: شَتَم / نه فره تی، له عنه تی، نه فرین.

- عذاب / سزا.

مُلْعُون. لَعِن. لُعْنَة: تحت اللعنة / نه فره تی لئیکراو، نه فرین کراو.

لعين: شیطان / شه یتان، نه مریمه.

- مطرود / ده رکراو.

- خیال المآلة / دامول.

لقر:

لَقَر: لا عَزَّ. اَلْقَرُ فى الكلام: تكلم بالرموز و اللفاز / به پتچ و په نا قسه ی کرد، به همیما نه بوا.

لَقَر: اُحْجِیَة / مه نه ل.

- سَر عمیق / نهینى، نادیارى.

- التکلم بالرموز / قسه ی پتچ و په ناو به همیما.

مُلَقَر من الكلام: غامض مُبْهِم / نادیار، نادیارى، قسه ی (پتچ و په نا، به مانا).

لغط:

لَغَط. لَغَط: اَلْفَط: صَوْتُ / دهنگی لیوه مات، دهنگی هات.

لَغَط. لَغَط: جَلْبَة و اصوات / دهنگه دهنگ، ژاوه ژاو، جهه ماتن، غلبه غلب.

لغم:

لَغَم: اَزِيد / که فی کرد، ده می که فی کرد، که فی چان.

- اَلْغَم المکان: وضع فيه لُغْماً / له غمی تبادانا، مین ریژی کرد.

- : شَف / مه لى ته کان، له غمی تیا ته قیه وه.

لُغَام: زِيد / که ف.

لَغَم: مِشَف / له غم، مین.

ملغوم: فيه لُغَم / له غماوی، جیگه یه که له غمی تیا دانرابی، مینی تیا به.

مُلَغَم: مخلوط بالزئبق / تیکه ل به جیوه کراو.

لغو:

لغا: تَكَلَّمَ / قسه ی کرد.

- لَغَى: تَكَلَّمَ عن غير تفكير / چه نه ی دا، رسته ی، زۆریوه ی کرد، بن لئیک دانوه قسه ی کرد.

- الشیء: بطل / ه لوه شایه وه، تیک چو.

- لَغَى بِالْأَمْرِ: لَهَجَ بِهِ / زَدَى وَت، زَدَرَ لَهُ سَهْرَى زَدَى،
چەنەى زَدَى دا.
الغى: ابطال / هەلەوه شانهوه، تىكىدا، وازى لىهيتنا.
لَغَى: لسان / زمان.
- اصطلاح / زاروا، زارواه.
- خاصَّة: لَهْجَة / شَيوَهى (قسه كردن، زمان).
- المَوْلَد: لَغَة الأم / زمانى شيرى.
كتاب ال - معجم / فهرمهنگ.
اهل ال - : العاملون بها / زمان زان، زمانهوان.
علم ال - معرفة اللغة / زمان (زانى، ناسى، رهوانى).
لُغَوِي: مختص باللغة / زمان زان، زمانهوان.
لغو. لغاء. هراء / قسهى (قَوْر هيج و پوچ)، وهى (بين جن،
بين مانا).
- - : كُثْرَة الكلام. ثُرُورَة / چەنەبازى، زَوْريلتى.
- - : خطا. باطل / هەلە، چەوتى، ناتەواو.
لغاة: صوت / دهنك.
لُغَوِي: كثير الكلام / سازنده، زَوْريلتى، چەنەباز، دريژ دادي،
هەلەوه، زَوْرده.
لاغ: باطل / ناپهوا، پوچ، بوش.
- ملغى. ملغى: مفسوخ / هەلەوهشاو، تىكدراو، لابراو.
إلغاء: إبطال / هەلەوه شانهوه، تىكدان، لابردن.
لف:
لَفَّ: لَفَّ طَوِي / قەدى كرد، پىچايهوه.
- الشيء: ضد نشره / هەلەوكرد، لول كرد، باى دايهوه،
گرمولهى كرد، كردى به (كلاسه، كلۆله).
- الشيء: غطاء / داي پووشى.
- الشيء بالشيء: وَصَلَهُ بِهِ وَضَمُّهُ إِلَيْهِ / خستيه
پالى، تيوه پىچا.
- الخيط على البكرة: ضَمُّهُ وَجَمْعُهُ / هەلەوكرده سهر،
دهزوه كسى هەلەوكرد سهر خولوكه.
- المكان: طاف فيه / تيا خولايهوه، بياگهرا، گەشتى تيا
كرد.
- اِلْتَفَّ: دار / خولايهوه، خولى خوارددهوه، پىچى
كرددهوه، وهركهرا.
إلتَفَّ عليه القوم: تجمَعوا / له سهرى كويونهوه، دهوريان
لىندا.

- النباتات أو الشَّبان على العود / بيا شالا، تيوه شالا،
بياهەل گهرا.
- على نفسه / گرموله بو، ئالوزكا، بو به توپەل.
- تَلَفَّفَ فَي ثوبه: اِشْتَمَلَ بِهِ / خَوَى (پىچايهوه،
پىن داپوشى).
- الشَّبان: ثَحَوَى / پهپگى (خوارد، بهست، دا).
- النباتات: تَشَبَّبَ ببعضه / بهيكه ئالا، چو بهيكه.
- الشيء: تَجَمُّع و تَكَاثُف / كويوهوه، چوه پال يەك، بو
به چره.
لَفَّ: ضِدَّ نَشْرًا / پىچانهوه، لول بون، گرموله بون، هەل
كردن.
- : جماعة / كرمەل.
جاء و مَن - لَغَى: مَن اِئْتَمَى إِلَيْهِ / مات خوى و ئهوانى
لهگەلى بون.
لَغَى: دَوْرَة / خوليك، پىچىك.
- : حُرْمَة / دهسك، قول، چهپك.
- : عِمَامَة / ميژه، سهر بهست، سهر پىچ.
لُغَّاف: دَوَّار / گه پوك، نه خوليتيهوه.
لُغَّافَة: ما يُلَفَّ بِهِ / پىچەر، هەل پىچ، بهستەر.
- : عَصَابَة. رباط / سارغى، برين پىچ، سهر بهست،
سهر پىچ.
- الطفل: قماط / دهر سرازه، مه لوتكه پىچ.
- : لفيفة من التبع: سَجَارَة / جگهر، سيفار.
لغيف: مجموع / كرمەل، زَوْر، دهسته، زَوْرى هه پهمه.
- من الناس / چەند كهسيك، كرمەلوك له خەك.
تلافيف الدماغ: ما تَلَفَّفَ مِنْهَا / پىچ و په نار لوجى
ميشك.
أُم - : المعدة الثالثة المجترات / هزار لوغانه.
مَلَفَّ: مَلَفَّاف: غلاف. غطاء / پىچەر، بهرك.
- : عَطْفَة / پىچ.
- : مِثْقَاب / كون كەر، سق، قەلەم، مه كچهپ.
- : أَوْرَاق: مَحْفَظَة / فايەل، دوسيه، فايەل.
مُتَلَفَّف: مَلُفُوف / پىچراو، هەل كراو، كلاسه.
- على بعضه: مَشْبُوك / لول بو، ئالوزكاو، باخواردو،
تتاك ئالوو.
مَلُفُوف: كَرْزَب / كه لهرم.
لُغْلَف: تَلَفَّفَ بَثوبه: اِشْتَمَلَ بِهِ / خوى پىچايهوه.

لَقِيط: طِفْلٌ مُثْبَوِّدٌ / مندالی (دۆزراوه، فپئ دراو، بئ کهس)، بیئی، نَلَل.

ملقوط: مُلْتَقَطٌ. عَثَرَ عَلَيْهِ / دۆزراوه.

ملقظ: مَا يُلْقِظُ بِهِ / پئ کر، ده ستر، مه قاش.

الشعر: مَنَافٍ / موکیش.

النار: مَنَعَرٌ / مه قاش، په نگرکیش.

ملقاط: عَنَكَبُوتٍ / جالجاژوکه.

ملقاش / موکیش.

لقع:

لقع الشيء: رَمَى بِهِ / فریئدا، توپی دا، هاریشتی، تیی گرت.

لاقع بالكلام: غَالِبٌ بِهِ / به قسه بۆپی دا.

لقف:

لَقِفَ. تَلَقَّفَ. اِلْتَقَفَ الشيء: تَنَاوَلَهُ بِسُرْعَةٍ / گرنیه وه، قوزتیه وه.

لَقِفَ: اِلْأَخَذَ بِسُرْعَةٍ / گرتنه وه، قوزتنه وه.

لقم:

لَقِمَ. لَقِمَ. تَلَقَّمَ الطعام: اِلْتَهَمَهُ / به په له و مه لپه قوتی دا، پاروی کلان.

لَقِمَ: سَدَّ فَمَهُ / ده می داخست، دای خست.

لَقِمَ. اَلْقَمَ الطعام: جَعَلَهُ يَلْقَعُهُ / کردی به ده میه وه.

لُقْمَةٌ مِنْ طعام: مَلْيءُ الفم / پارو.

سائفة / لذيذة. مُضَفَّةٌ طَيِّبَةٌ / پاروی (خوش، ناسان قوت)، نهرمه قوت.

تلقیم الطعام: عَمِلَ لُقْمَةً / پاروگرتن، پاروکردن.

لقن:

لَقِنَ. تَلَقَّنَ الكلام: اَخَذَهُ مُشَافَهَةً / به ده م و به بیستن (فیر بو، پیی و تریه وه، قسه ی وه رگرت).

لَقِنَ: اَمَلَى عَلَى / پیی و ته وه، پیی نویسه وه.

لَقِنَ: عَلَّمَ / فریئ کرد، ته لقینی دادا، ده رسی دادا.

لَقِنَ: قَرَّرَ فِي الذَّهْنِ. يَطْبِيعُ وَيُفْرِسُ فِي الذَّهْنِ / نه خاته میشکوه، میشک پر ده کات.

الممثل او الخطيب: ذَكَرَهُ / بیری ده خاته وه، پیی نه لیتیه وه.

لِقَاءَةٌ. لِقَائِيَّةٌ: سُرْعَةُ الفهم / زیره کی، زرنکی، زوتن گه یشتن.

لَقِنَ: سَرِيعَ الفهم / زیره ک، زرنک.

تلقین: تعلیم / فیرکردن.

الممثل او الخطيب: تَفْطِنُ / بیرخسته وه، پئوتنه وه.

المیّت: تعلیم / ته لقین، فیرکردن، ده رسی دادن.

مُلقِّن الممثل: مُذَكِّرٌ / مَفْطِنٌ / بیرخه وه.

المیّت: مُعَلِّمٌ / فیرکار، ته لقین داده.

لقو:

لقوه: شَلَلٌ وَجَنِي / ده م خواری، ده م خواربون.

حلقو: مَعُوجُ الفم. ده م خوار، ده م گپ.

لقى:

لقى: اِلْتَقَى: وَجَدَ / دوزیه وه.

لَقَى: لَقَى: صَادَفَهُ وَ قَابِلَهُ / پیی گیی، پیی گه یشت.

لاقى: تَلَقَّى: اِسْتَقْبَلَ / پیشوازی کرد.

لَقَى: - : اَخَذَ. تَسَلَّمَ / وهی گرت.

مصابيح جمّة: قَابِلٌ / توشی به لاو ناره حتی نۆز بو. بین شینین: جَعَلَهُمَا يَتَلَقَّيَانِ / به یه کی گه یاند.

تَلَقَّى: اِسْتَلَمَ / وهی گرت.

تَلَقَّاهُ بِصَدْرٍ رَجَبٍ: اِسْتَقْبَلَهُ / به دلنکی فراوانه وه پیشوازی کرد.

اللقى: طَرَحَ / فریئ دا، مه لپدا، توپی دا، هاریشتی.

عنه: اِنْعَدَ / لئی بورخسته وه، له کولی کرده وه.

عليه: رَمَى عَلَيْهِ / بپاکیشا، تیی گرت.

عليه سؤالاً: سَأَلَهُ / پرسیری لئ کرد، لئی پرسی.

على عاتقه: وَضَعَ عَلَى كَتِفِهِ / دای به کولیا، خسته سهریشتی.

على عاتقه: حَمَلَهُ الْمَسْئُولِيَّةَ / خسته ملی، کردی به کولکیه وه، به پرپرسیاری کرد.

الحمل على ظهره: وَضَعَ عَلَى كَتِفِهِ / دای به کولیا، خسته سهریشتی.

الحبل على الضارب: (اعطى الحرية) جَلَّوْى بَو شل کرد، به ره لای کرد، سهریسته دایه.

القبض على: (وقف) گرتی، به ندی کرد، ده سستی به سهراکرت.

المسؤولية على: وَضَعَ الْمَسْئُولِيَّةَ / به پرپرسیاری (کرد، ی خسته مل).

- عليه مسئولية كذا: حَمَلَهُ/ کردی به کولیک‌وه،
توشی کرد، سه پانی به‌سریا.
- عليه القول: املاه/ پیئی وتوه.
- حُطْبَةٌ: حُطْبٌ/ وتاری (دا، خوینده‌وه).
- قُرْعَةٌ: سَحَبُ الْقُرْعَةِ/ پشکی (فریدا، خست، کرد).
الدرس: تلا الدرس/ وانئی وتوه، ده‌رسی وتوه.
- عليه درسا: اعطاه درسا/ فیزی کرد، تمیی کرد.
- اليه القول و بالقول: ابلغه إياه/ پیئی (راکه‌یاند،
وت).
- إليه السَّمْعُ: اصغى/ گریئی (گرت، بۆ شل کرد،
لئ‌گرت).
- بنفسه في كذا: وضع او رمی بنفسه/ خوی تی
(خست، فریدا).
- اليه بالا: اِكْتَرَتْ لَهُ/ به تنگیه‌وه مات، ناگاداری
کرد، به قسه‌ی کرد.
- إليه: رمى إليه/ بۆی فریدا، بۆی هاویشت.
تَلَقَّى: استلم. تناول/ وه‌ری گرت، پیئی گه‌یشت.
تَلَقَّاهُ بصدر رجب/ به‌دلئیکی فراوانه‌وه پیش وازی کرد.
تلاقوا. اتصلا. اجتماعوا/ پیئک گه‌یشتن،
کوبونه‌وه.
إِسْتَلْقَى: إِضْطَجَعَ/ پال کهرت، راکشا، دریز بو، شانی
دادا.
- على قفاه او ظهره: نام على ظهره/ به‌گازی
پشتدا کهرت.
لُغِيَّةٌ. لَغِيٌّ: لَقَطَةٌ/ دوزداوه.
لِقَاءٌ. لُقِيَانٌ. لُقِيَ. إلتقاء/ مُقَابَلَةٌ/ به‌یک گه‌یشتن،
دیدنی، چارپی‌کهرتن، روبه‌روبون.
تَلَقَّاهُ. مُلَاقَاةٌ: مَكَانُ اللِّقَاءِ/ شوینی به‌یک گه‌یشتن.
- إزاء/ له‌پیش، له‌برده‌م.
- تجاه/ به‌رامیهر، له‌ویهر.
من - نفسه: من عند نفسه/ له‌خۆیه‌وه.
تلاق. مُلَاقَاةٌ: مُلْتَقَى/ به‌یک گه‌یشتن، کوبونه‌وه.
إلتقاء: إلتصال/ به‌یک گه‌یشتن، له‌یک دان.
- اجتماع/ کوبونه‌وه.
مکان ال - / شوین کوبونه‌وه.
مُلْتَقَى. مُلْتَقَى: مَكَانُ اللِّقَاءِ/ شوینی پیئک گه‌یشتن.
- الطرق. نقطة اجتماعها/ دوریان.

إلى المُلْتَقَى: وداع/ خوات له‌گال، تا پیئک گه‌یشتنیکی تر.
تَلْقَانِي. من تلتقاء نفسه/ خۆپه‌س، له‌خۆوه، خۆکار.
إلقاء: طرح/ مه‌ل‌دان، فری‌دان، هاویشتن، توپ‌دان.
- كَيْفِيَّةُ إلقاء الكلام/ چۆنییه‌تی وتسن و دوان و
ناخواتن.
- الكلام او الخطاب: حُطْبَةٌ/ وتارخوینده‌وه، وتاردان.
- الشيء المحفوظ: تَسْمِيعٌ/ خوینده‌وه.
مُلْقَى: مَطْرُوحٌ/ هاویندراو، فری‌دراو، توپ‌دراو.
إِسْتَلْقَاءٌ: إِضْطِجَاعٌ/ پال‌کهرتن، راکشان، شان دادان.
مُسْتَلْقَى: مُضْطَجِعٌ/ پال‌کهرتو، راکشاو.
أَلْقِيَّةٌ. أَحْجِيَّةٌ. حَزْرَةٌ/ مه‌ت‌ل.
لك:
لَكَ: ضَرَبَ فِي الْقَفَا/ کیشای به‌پشتی ملیا، نیشتی کرد.
إِلْتُكَ: إِرْدَاخَمٌ و تِدَاخُلٌ/ چو به ناو‌یک‌دا بو به‌چره، تیک
چران.
- في كلامه: اخطأ/ مه‌ل‌ی کرد له قسه‌کردنا.
لَكِيك: مُرْدَحِمٌ/ چپو به‌یک‌دا چو.
- اللحم المُكْتَرَّ/ گوشتی تونگ و تورت و پتو.
لَكَ: صُنِعَ احمر/ خومی سور، بۆیه‌ی سور.
- عشرة ملايين/ ده‌میلیون.
لُكَا:
لُكَا: ضَرَبَ/ لئ‌یدا.
- لُكَا به الارض: صَرَعَ/ دای به زه‌ویدا، کوتای به
زه‌ویدا.
تَلُكَا تَبَاطُأ/ سستی کرد، خۆی دواخست، هیواش بو.
لُكَاةٌ: مُتَبَاطِيءٌ/ سست، هیواش خاووخلیچک، نه‌مه‌ل،
توه‌زهل.
لُكَز:
لُكَز: لُكَمٌ/ (مست، مشته) کوله‌ی پیاکیشا.
لُكَز: بَخِيلٌ/ رُزْد، قه‌متەر، پاره‌پیس.
لُكَم:
لُكَمٌ عليه الوسخ: لصق به/ پیس بو، په‌ل‌ی کرد، له‌کاوی
بو.
لُكَمٌ. لُكَمَةٌ. وسخ/ پیس، په‌ل، په‌ل‌وی، له‌که، له‌کاوی.
- لُكَمَةٌ. لُكَاعٌ. لُكُوعٌ. لُكِيعٌ. لُكِعٌ. لُكِيعٌ/ ناپاک،
مارپس.
لُكَم:

لَكُمْ: ضَرْبُ جَمْعِ الْيَدِ / شه پازله ی لئدا، (مشته،
مسته) کوله ی پیاکیشنا.

لَاكُمْ: لَكُمْ أَحَدُهُمَا الْآخَرُ. ضَارِبُ جَمْعِ الْيَدِ /
شه په مشتیان کرد، په مسته کوله کیشایان به په کتریدا.

لُكْمَةً: لُطْمَةً جَمْعِ الْيَدِ / (مسته، مشته) کوله.

مُلْكَمَةً: قَفَازُ الْمُلْكَمَةِ / ده سټکیښی (شه په مشته،
مشتین).

مُلْكَمَةً: كَيْسُ التَّمْرِينِ عَلَى الْمُلْكَمَةِ / توره کله ی (شه په
مشت، مشتین).

مُلَاكَم: لِاعْبِ الْمُلَاكَمَةَ / مسته وان، مشته وان.

مُلَاكَمَةً: لِعِبَةِ / مستین، شه په مست، مشتین، شه په مشت.
لكن:

لَكُنْ: ثَقُلَ لِسَانُهُ / زمانى (قورس بو، نه یگرت، ټیكه ل و
پنكه ل بو).

الْكُنْ: ثَقِيلُ اللِّسَانِ / زمان قورس، زمان گر، لاله په تن.

لُكْنَةً: ثَقُلَ او عَجَمَةٌ فِي اللِّسَانِ / زمان قورسی، زمان
گرانى.

لَكِنْ لَا كِنْ: لَكِنْ: حَتَّى الْآنَ. لِأَنَّ الْأَثَرَ هُنَا،
به لآم.

لَكِي: لَكِيْمًا: حَتَّى / له په رڼه وهی، یو ڼو وهی، ټاکو، تا.

لم: اِدَاةُ الْجَزْمِ. لَمْ يَأْكُلْ / نه ی خوارد، لم یجلس،
دانه نیشته. لم يَقُمْ / نه لږه ساء، لم يَذْهَبْ / نه پوځی.

إِنْ لَمْ: مَالٌ: إِلَّا إِذَا / ټاکو، تاره کو.

لَمْ: لَمَّا. لَمَّاذَا: لَمْ ذَا: لِأَيِّ سَبَبٍ / یو، پوځی.

أَلَمْ: أَقَلَمْ: أَوَّلَمْ أَقَلْ لَكَ / ټایا پیم نه وتی، پوځی پیم نه وتی.

لَمْ: لَمْ يَكُنْ / ټایا نه بو، پوځی نه بو.

لَمْ: لَمَّا: حِينَئِذَا / کله ی ټاکدا.

لَمْ: جَمْعُ كَرَى كَرْدِه وه.

لَمْ: شَغْلُهُ: اسْتَشْرَدَ اوِ اسْتَجْمَعَ قَوَاهُ. اَصْلَحَ مِنْ حَالِهِ /

خو ی کړ کړده وه، ده سټی په خو یا مینایه وه.

لَمْ: اَلَمْ: اَلَمْ يَقُلْ: اَتَاهُ فَتَرَلْ بِهِ / هاته لای، سره ی لئدا.

اَلَمْ: اَلَمْ يَقُلْ: اَتَاهُ فَتَرَلْ بِهِ / هاته لای، سره ی لئدا.

اَلَمْ: اَلَمْ يَقُلْ: اَتَاهُ فَتَرَلْ بِهِ / هاته لای، سره ی لئدا.

لَمْ: اَلَمْ يَقُلْ: اَتَاهُ فَتَرَلْ بِهِ / هاته لای، سره ی لئدا.

لَمْ: اَلَمْ يَقُلْ: اَتَاهُ فَتَرَلْ بِهِ / هاته لای، سره ی لئدا.

لَمْ: اَلَمْ يَقُلْ: اَتَاهُ فَتَرَلْ بِهِ / هاته لای، سره ی لئدا.

لَمْ: اَلَمْ يَقُلْ: اَتَاهُ فَتَرَلْ بِهِ / هاته لای، سره ی لئدا.

لَمْ: اَلَمْ يَقُلْ: اَتَاهُ فَتَرَلْ بِهِ / هاته لای، سره ی لئدا.

لَمْ: اَصَابَهُ مَسٌ مِنَ الْجُنُونِ / توشی که مټک شیتى بو،
نیوه شیتى بو.

اَلَمْ يَكْذَا: عَرَفَهُ / زانی، ټټی گه یی، سره ی لئ ده رکرد.

لَمْ: يَكْذَا: حَدَّثَ لَهُ / په سره ی هات، توشی بو.

لَمْ: مَرَضٌ: اُصِيبَ / نه خوځش که وت، توشی نه خوځی بو.

لَمْ: بِالذَّنْبِ: فَعَلَهُ / گونا مې کرد.

لَمْ: اَلَمْ: زَارَ / چوه (دیده نه ی، لای)، چو یو (دیده نه ی،
لای).

لَمْ: بِالْمَعْنَى: عَرَفَهُ / زانی، ټټی گه یی، هه لئ په ټنا.

لَمْ: بِالْأَمْرِ: لَمْ يَتعمَقْ فِيهِ / لټی نه کولیه وه.

لَمْ: بِالطَّعَامِ: لَمْ يَسْرِفْ فِي أَكْلِهِ / ټوړی نه خوارد.

لَمْ: يَفْعَلْ كَذَا: كَادَ أَنْ يَفْعَلَ / وه خټه یو بیکا، ڼو هنده ی

لَمْ: يَفْعَلْ كَذَا: كَادَ أَنْ يَفْعَلَ / وه خټه یو بیکا، ڼو هنده ی

لَمْ: يَفْعَلْ كَذَا: كَادَ أَنْ يَفْعَلَ / وه خټه یو بیکا، ڼو هنده ی

لَمْ: يَفْعَلْ كَذَا: كَادَ أَنْ يَفْعَلَ / وه خټه یو بیکا، ڼو هنده ی

لَمْ: يَفْعَلْ كَذَا: كَادَ أَنْ يَفْعَلَ / وه خټه یو بیکا، ڼو هنده ی

لَمْ: يَفْعَلْ كَذَا: كَادَ أَنْ يَفْعَلَ / وه خټه یو بیکا، ڼو هنده ی

لَمْ: يَفْعَلْ كَذَا: كَادَ أَنْ يَفْعَلَ / وه خټه یو بیکا، ڼو هنده ی

لَمْ: يَفْعَلْ كَذَا: كَادَ أَنْ يَفْعَلَ / وه خټه یو بیکا، ڼو هنده ی

لَمْ: يَفْعَلْ كَذَا: كَادَ أَنْ يَفْعَلَ / وه خټه یو بیکا، ڼو هنده ی

لَمْ: يَفْعَلْ كَذَا: كَادَ أَنْ يَفْعَلَ / وه خټه یو بیکا، ڼو هنده ی

لَمْ: يَفْعَلْ كَذَا: كَادَ أَنْ يَفْعَلَ / وه خټه یو بیکا، ڼو هنده ی

لَمْ: يَفْعَلْ كَذَا: كَادَ أَنْ يَفْعَلَ / وه خټه یو بیکا، ڼو هنده ی

لَمْ: يَفْعَلْ كَذَا: كَادَ أَنْ يَفْعَلَ / وه خټه یو بیکا، ڼو هنده ی

لَمْ: يَفْعَلْ كَذَا: كَادَ أَنْ يَفْعَلَ / وه خټه یو بیکا، ڼو هنده ی

لَمْ: يَفْعَلْ كَذَا: كَادَ أَنْ يَفْعَلَ / وه خټه یو بیکا، ڼو هنده ی

لَمْ: يَفْعَلْ كَذَا: كَادَ أَنْ يَفْعَلَ / وه خټه یو بیکا، ڼو هنده ی

لَمْ: يَفْعَلْ كَذَا: كَادَ أَنْ يَفْعَلَ / وه خټه یو بیکا، ڼو هنده ی

لَمْ: يَفْعَلْ كَذَا: كَادَ أَنْ يَفْعَلَ / وه خټه یو بیکا، ڼو هنده ی

لَمْ: يَفْعَلْ كَذَا: كَادَ أَنْ يَفْعَلَ / وه خټه یو بیکا، ڼو هنده ی

لَمْ: يَفْعَلْ كَذَا: كَادَ أَنْ يَفْعَلَ / وه خټه یو بیکا، ڼو هنده ی

لَمْ: يَفْعَلْ كَذَا: كَادَ أَنْ يَفْعَلَ / وه خټه یو بیکا، ڼو هنده ی

لَمْ: يَفْعَلْ كَذَا: كَادَ أَنْ يَفْعَلَ / وه خټه یو بیکا، ڼو هنده ی

لَمْ: يَفْعَلْ كَذَا: كَادَ أَنْ يَفْعَلَ / وه خټه یو بیکا، ڼو هنده ی

لَمْ: يَفْعَلْ كَذَا: كَادَ أَنْ يَفْعَلَ / وه خټه یو بیکا، ڼو هنده ی

لَمْ: يَفْعَلْ كَذَا: كَادَ أَنْ يَفْعَلَ / وه خټه یو بیکا، ڼو هنده ی

لَمْ: يَفْعَلْ كَذَا: كَادَ أَنْ يَفْعَلَ / وه خټه یو بیکا، ڼو هنده ی

لَمْ: يَفْعَلْ كَذَا: كَادَ أَنْ يَفْعَلَ / وه خټه یو بیکا، ڼو هنده ی

تَلْمَحُ: اكل اللُّمَحَّة. صَبَّرَ بطنه/ به رگولی کرد.
لُمَحَّة: تَصْنِيرة. ما يُتَعَلَّلُ به قبل الأكل/ به رگول.
لمح:

لَمَحَ: المَح الشيءَ: اِبْصَرَهُ بِنَظَرٍ خَفِيفٍ/ به تیلایی چاو
بینی، بینی، سوسه‌ی کرد.

- لَمَعَ/ درهوشایوه، بریسکایوه، شهوقی دایه‌وه،
چه‌خماخی دا.

لَمَحَ: اِشارَ/ به نتیجه‌ی بۆ درئۆ کرد، نامازی کرد.

لامَحَ: خَالَسَ النَظَرَ/ به‌دزیه‌وه (سه‌یری کرد، بینی).

لَمَحَ: نَظَرَ سَریعَ/ چاو پیاخشان، سه‌رنجی خیرایی، تیلایی
چاو.

ك - البَصَر: / وهك چاو تروكان، نه‌وه‌نده‌ی چاو
تروكانتیک.

- البَصَر: النَظَرَةُ بِالْعَجَلَةِ/ له چاو تروكانتیکدا.

لُمَحَّة: نَظَرَةٌ خَفِيفَةٌ/ چاو پیاخشانیک، سه‌رنجیک.

- البرق: لَمَعَةُ البرق/ شهوقی مه‌وره تریشقه.

- جمعها ملامح: مَحَاسِنُ وَ مَسَایِءُ الوجه/ دیمه‌ن
و شیوه‌ی رو، شیوه، جوانی و ناشیرینی، چاکی و خراپی
روخسار.

فیه لُمَحَّة او ملامح مِنْ ابیه: يَشْبَهُهُ/ شیوه‌ی باوکی
تیا به، له‌باوکی نه‌کا، شیوه‌ی نه‌چیتوه سه‌رباوکی.

تلمیح: اِشَارَةٌ/ سوسه، په‌نجه بۆ درئۆ کردن، تیلنیشان،
لاپار.

ملامح الوجه: تَقَاطِيعُهُ/ دیمه‌ن، شیوه، چاره، دیمه‌ن و
شیوه‌ی رو، روخسار.

لَمَزَ:

لَمَزَ بِالْكَلَامِ: عَابَ/ توانجی (گرت، تن‌گرت، هاویشته)،
گالته‌ی پښ‌کرد.

- بالعین: اِشارَ/ چاوی داکرت.

لَمَازَ: لُمَرَّةٌ: عَيَابُ النَّاسِ/ توانج هاوئۆ، دم درئۆ، گالته
به‌م و به‌و‌کر.

لمس:

لَمَسَ: مَسَّ/ ده‌ستی لئ‌دا، ده‌ستی پیاخشان.

- جَسَ: تاقی‌کرده‌وه.

- الشيءَ: طَلَبَ/ داوای کرد، خوازتی.

لَامَسَ: مَاسَ/ به‌ری‌که‌وت، لئ‌ی‌خشا.

تَلَمَّسَ الشيءَ: تَطَلَّبَهُ مَرَّةً بَعْدَ أُخْرَى/ داوای کرده‌وه،
ویستیه‌وه.

إِلْتَمَسَ: طَلَبَ/ داوای کرد، پاپایه‌وه، سکالای کرد.

لَمَسَ: مَسَّ/ ده‌ست لئ‌دان، ده‌ست پیاخشان.

حَاسَّةٌ ال - / هه‌ستی (ده‌ست لئ‌دان، له‌یه‌ک که‌وتن).

لَمَسَتْ: مَسَتْ/ ده‌ست پیاهیتانیک، به‌ریه‌ک که‌وتن.

لمیس: لَیْنُ المِلمَسِ/ نرم، نرم و شل، نرم و نیان.

مَلَمَسَ: لَمَسَ/ ده‌ست پیاهیتان، ده‌ست پیاخشان.

- مَوْضِعُ المَمَسِ/ شوین ده‌ست پیاهیتان، تخته،

جینگه.

- الحَشَرَات: عَضُو الحَسِّ/ نه‌ندامی هه‌ست، کردنی

مه‌گن.

مُلَامَسَةٌ: تَمَاسَ/ له‌یه‌ک که‌وتن، به‌ریه‌ک که‌وتن.

مَلَمُوسٌ: مَحْسُوسٌ/ هه‌ست پښ‌کراو، دیار.

- لَمَسَ/ ده‌ست لئ‌دراو.

إِلْتِمَاسٌ: طَلَبٌ. رَجَاءٌ/ داواکردن، پاپانه‌وه، سکالانامه،

لالانه‌وه، دادخوازی.

لمص:

لَمَصَ: عَابَهُ وَ عَوَّجَ فَعُهُ عَلَيْهِ/ ده‌می لئ‌خوار کرده‌وه،

گالته‌ی پښ‌کرد.

لَمَصَ: اِغْتِيَابُ النَّاسِ/ گالته به‌خه‌ک کردن، قه‌شمه‌ری

پښ‌کردن.

لموص: كَذَابٌ/ درؤزن.

- مَقْتَابٌ/ گالته به‌خه‌ک کر، قه‌شمه‌ر، پاشمه‌ل دو.

لمظ:

لَمَظَ: تَلَمَّظَ: اَخْرَجَ لِسَانَهُ فَمَسَحَ بِهِ شَفْتَيْهِ/ به زمان له‌ج

و لئ‌وی سپی و لستیه‌وه.

تَلَمَّظَهُ: عَابَهُ/ زمانی لئ‌ ده‌رمیتا، گالته‌ی پښ‌کرد.

إِلْتَمَظَ بِشَفْتَيْهِ: ضَمَّ أَحَدَهُمَا عَلَى الْأُخْرَى مَعَ صَوْتٍ

فِيهِمَا/ ملچه‌ی مات.

لُمَظَّةٌ: لَحْصَةٌ/ په‌نجه‌یه‌ک که‌ بلیسریته‌وه.

لَمَاطَةٌ: طَلَاقَةُ اللِّسَانِ/ زمان پاراو، چه‌نه‌بازو تۆزولن.

لمع:

لَمَعَ: تَلَمَّعَ. اَضَاءَ. بَرَقَ/ شهوقی دایه‌وه، تیشکی دایه‌وه،

بریسکایوه، چه‌خماخی دا، درهوشایوه.

- المَع بیده او بشویه: اِشارَ/ رای‌وه‌شان.

الْمَعِ اِلَى : اِشَارَ اَوْ لَمَعَ / په نځه یی یو درېژ کړد، ناماژۍ کړد، پېشانۍ دا
لَمَعَ : لَوْنٌ بِالْوَانِ مُخْتَلِفَةً / رهنگاو رهنگۍ کړد، ره ننگینۍ کړد.

- : صَقَلَ / سافۍ کړد، لوسی کړد، ساوۍ دا.
لَمَعَ : لَمَعَانٌ مُضِيءٌ. مُشْرِقٌ / شوق دار، نه بریسکتته وه.
لَمَعَةٌ : لَمَعَانٌ بَرِيقٌ / شوق، بریسکه، درهوشانه وه.

- : صَقَلَةٌ / سافۍ، ساف و لوسی.
لَمَاعٌ : صَقِيلٌ / ساف، لوس، پەرداخ.
- : بَرَّاقٌ / په شوق، نه درهوشیتته وه، درهخشان.

لامع : بَرَّاقٌ / شوقدار، بریسکه دار.
مُلَمَعٌ : صَقِيلٌ / ساف، ساف کړاو، لوس، پەرداخ کړاو.
تلميع : صَقَلَ / ساف کړد، لوس کړد، پەرداخ کړد.

- : إِضَاعَةٌ / شوق پی هله ښان، بریسکه پی دان.
الْمَعِ : الْمَعَى : ذَكَى. مُتَوَقِّدٌ / زړه ک، دانا، ژیر.
الْمَعِيَّةُ : ذَكَاءٌ / زړه کی، دانایی، ژیری.

لامعة : يافوخ الصبى / پشته سر، تهو قه سر.
لَمَنَ : لَمَنَ / لا، نا، نه، نه.
- : اذهب / ناپږم، ناچم.

لهب :
لَهَبٌ : عَطِشٌ / تینو بو.
- : ت النار / اشتهعت / کلپه یی سەند، گړی گرت.

لَهَبٌ : عَطِشٌ / تینو بو.
- : اِلْتَهَبَ. تَلَهَّبَ / اشتهعل / سوتا، گړی گرت، کلپه یی سەند.
اِلْتَهَبَ. تَلَهَّبَ عَطِشًا اَوْ غِيظًا : تَضَرَّمَ / ښاگړی گرت، کینکله یی دا.

- : الجسم : صار فيه ألم و احمرار او ورم .. الخ /
نیشا، سوربوه وه، ټاوسا، هوی کړد.
- : دَبَّتْ فِيهِ النَّارُ / ښاگړی تن به ربو، گړی گرت، سوتا.

- : ت. تَلَهَّبَتِ النَّارُ : اِثْقَدَتْ / داگیرسا هله ګیرسا، گړی گرت، کلپه یی سەند.
لَهَبٌ : اَلِهَبٌ : اَشْعَلٌ / داۍ ګیرسان.
- : - : هَبَّجٌ / هله ی ګیرسان، هاندۍ، گړی پی گرت، خوشۍ کړد.

- : تَلَهَّبَتِ النَّارُ : اِثْقَدَتْ / داگیرسا هله ګیرسا، گړی گرت، کلپه یی سەند.
لَهَبٌ : اَلِهَبٌ : اَشْعَلٌ / داۍ ګیرسان.
- : - : هَبَّجٌ / هله ی ګیرسان، هاندۍ، گړی پی گرت، خوشۍ کړد.

- : تَلَهَّبَتِ النَّارُ : اِثْقَدَتْ / داگیرسا هله ګیرسا، گړی گرت، کلپه یی سەند.
لَهَبٌ : اَلِهَبٌ : اَشْعَلٌ / داۍ ګیرسان.
- : - : هَبَّجٌ / هله ی ګیرسان، هاندۍ، گړی پی گرت، خوشۍ کړد.

- : تَلَهَّبَتِ النَّارُ : اِثْقَدَتْ / داگیرسا هله ګیرسا، گړی گرت، کلپه یی سەند.
لَهَبٌ : اَلِهَبٌ : اَشْعَلٌ / داۍ ګیرسان.
- : - : هَبَّجٌ / هله ی ګیرسان، هاندۍ، گړی پی گرت، خوشۍ کړد.

الْهَبَ : ظَهَرَ بِالسُّوْطِ : جَلَدَهُ / په قامچۍ دایگرتته وه.
لَهَبٌ : اِلْهَابٌ : اِشْعَالٌ. اِضْرَامٌ / داگیرساندن، ټاگر پټوه نان، گړگرتن.

لَهَبٌ : لَهَبٌ : لِسَانُ النَّارِ / کلپه، گړ، شاخه یی کلپه و گړ.
ابو - : لُحَامٌ. مِّنَ الطَّيْرِ / قولنگ، باندنیه کی ټاویه.

لهيب : حَرَّ النَّارِ / گړه، گړه یی ټاگر.
اِلْهَابٌ : اِشْعَالٌ / داگیرسان، گړگرتن.
مُلْتَهَبٌ : مُشْتَعِلٌ / گړگرتو، سوتاو.

- : مُتَهَيِّجٌ / سوړه وه بو، ټاوساو، هه وکړدو، هه ټاګیرساو.
لَهَبَانٌ : عَاطِشٌ / تینو.
- : يَوْمَ حَارٍ / رڼۍ گرم، گړاوی.

- : شِدَّةُ الْحَرِّ / قرچۍ گه رما.
لَهَبَةٌ : عَطِشٌ / تینویتی.
اِلْتِهَابٌ : اِحْمَارٌ. وَرَمٌ فِي الْجَسْمِ / سوربونه وه، ټاوسان، هه وکړد، سوتاوه.

- : اِشْتَعَالٌ / گړگرتن.
- : الْاَذْنُ / گړۍ نیشه.
- : الرِّئَةُ / سی ټاوسان، سنگ نیشه.

- : الرَّائِدَةُ الدُّودِيَّةُ / ټاوسانی ریخوله کویره، لوی هاتن.
- : الْعَيْنُ / چاو داگیرسان.
- : الْفَقْرَاتُ / پشت نیشه، ټازاری پشت.

سریر ال - / زو گړنه گړۍ، زو کلپه نه سینۍ.
قابل لا - / کلپه سین.
لهت :

لاهُوت : اَلْهُوِيَّةُ / خواۍ، ټاین گړۍ، خواتاسۍ.
عِلْمُ ال - : عِلْمٌ يَبْحَثُ عَنِ الْعُقَائِدِ الْمُتَعَلِّقَةِ بِاللَّهِ / ټاین زانی، ټاین گړۍ.
لاهُوتی : مُخْتَصِّنٌ بِعِلْمِ الْاِلَهِوت. عالم باللاهوت / ټایینی، ټایین زان.

لهت :
لَهَتْ. لَهَتْ. اِلْتَهَبَتْ : اَخْرَجَ لِسَانَهُ مِنَ التَّعَبِ اَوْ الْعَطَشِ / له تینواناو له هیلاکیا نا زمانی دهره ښتا.
- : لَهْدٌ / هه تاسه برکۍ (بو، پی کهوت، کرد)، نیخه یی هات، نقانی، نه ی نقان.

لَهَتْ : عَطِشٌ / تینو ی بو.
لَهَتْ : عَطِشٌ / تینو ی بو.
لَهَتْ : عَطِشٌ / تینو ی بو.

لَهَتْ : عَطِشٌ / تینو ی بو.
لَهَتْ : عَطِشٌ / تینو ی بو.
لَهَتْ : عَطِشٌ / تینو ی بو.

لَهَتْ : عَطِشٌ / تینو ی بو.
لَهَتْ : عَطِشٌ / تینو ی بو.
لَهَتْ : عَطِشٌ / تینو ی بو.

لَهْثَان لَاهِث: مبهور. لاهِد/ همناسه (برکتن، برکتیاری).

لَهْثَة عطش/ تینویتی.

- : تَعَب/ نیخه نیخ، ماندویه تی، شه که تی، میلاکی،
تقاندن، تهنق.

لهج:

لَهْج. الَهْج بالشیء: ثابِر علیه/ له سهری رۆی، به رده وام،
کۆلی نه دا.

- : بالشیء: اولع به/ هوگری بو، خوی دایه.

- بذکره: یذکره دائما/ همو کات باسی نه کار ناوی
نه مینن.

- : علیه: لَعِب علیه/ پیی رابوارد، یاری پی کرد.

إِلْهَاجُ النَّبْنِ: تَخْشَر/ بزکا، شیر یا ماسته که بزکا.

لَهْجَة: لُغَة خصوصيَّة/ زمانیکی تاییه تی، شیوه ی
تاییه تی قسه کردن.

- : اللسان أو طَرَفُه/ زمان، سهری زمان، زار.

- : لُغَة الإنسان التي جُبِلَ عليها/ زمانی زکماکی.

- : اسلوب اللفظ/ شیوه ی (یوان، ناخاوتن،
قسه کردن).

لهد:

لَهْد. الَهْد: اتَعَب/ ماندوی کرد، شه که تی کرد، میلاکی کرد،
باری گران کرد.

الَهْدَة: ظَلَمَة/ زۆری لئ کرد، زۆردار بو له گه لی.

مَلْهُود. لَهْد: ثَقِيلَ الحَمْلُ/ بارگران.

لهف:

لَهْف. تَلَهَّفَ عَلَى: اتَحَشَّر/ داخی بۆ خوارد، شاخی بۆ
هه ل کیشا.

- : عَلَى: قاق/ بیری کرد، تامه زۆ بو بۆی، به
په رۆش بو، هه لپه ی کرد، به هه لپه بو.

- : حَزَن/ دلگیر بو، په ست، خه فه تی خوارد،
خه مبار بو.

لَهْف. لَهْفَة: حَسْرَة/ داخ، شاخ، داخ خواردن، شاخ
هه ل کیشان.

- : تَوَقَّ. تَوَقَّان/ بیرکردنه وه، تامه زۆر یون،
په رۆشی، هه لپه، هه لپه کردن.

يا لَهْف. يا لَهْفاء. يا لَهْفى: وا اسفاه. وا حَسْرَتاه/
داخه کم، به داخه وه، داخه ناچی.

لَهْفَان. لَهْف. لَهْف: مَكْهُوف/ مَتَحَسَّر/ په داخ، داخ
خواردو.

- : مَتَلَهَّفَ عَلَى: قَاتِق/ بیرکردو، تامه زۆ، په رۆش،
به هه لپه، تاره زومه ند.

مَلْهُوف حَزِين/ دلگیر، په ست، په ژاره دار، خه مبار، سه رو
مال تیاچو.

لاهف: المظلوم المتحسر/ زۆر لئ کراو، به ناخ و توف.

- : مَلْهُوف القلب: محترقه/ دل شکاو، جه رگ سوتاو.

بَتَلَهَّفَ: يَاشْتِيَاق/ به په رۆشه وه، پر به دل.

لهم:

لَهُمُ الْتَهْمُ. تَلَّهْمُ: اِبْتَلَعَ/ هه لی لوشی، لرفی دا، قوتی دا،
لوشی دا، ماشیه وه.

أَلْهَمُ فَلَانًا الشَّيْءَ: جَعَلَهُ يَبْلُغُه/ پیی قوت دا، کردی به
قویگیا.

- : أَوْحَى إِلَى/ سروشی بۆ هات.

اِسْتَلْهَمُ: طَلَبُ الْإِلْهَامِ/ داوی سروشی کرد.

لَهُمْ: لَهُوم. مَلْهَم. مَلْهَم: اَكُول/ چلئس، زۆرخۆر، بخۆر،
لوش دهر.

إِلْهَام: وَحْيُ إِلَهِی/ سروش خواپی، شه وه ی خوا نه یخاته
دله وه.

مَلْهَم: مَوْح/ سروش به خش.

مَلْهَم: مَوْحُ إِلَيْهِ/ سروش (بۆ هاتو، دان).

- : لَهُمْ: كَثِيرُ الْعَطَاءِ/ به خشنده، ده ست بلو.

لُهُموم: جواد/ ره سن.

- : العدد الكثير/ زۆر، ژماره یه کی زۆر، بی شومار.

لهن:

لَهُنَّ. لَهْنُ: أُعْطِيَ شَيْئًا عِنْدَ قَدُومِهِ مِنَ السَّفَرِ/ دیاری
هینا.

تَلَّهْنُ: تَعَلَّلَ بِاللَّهْنَةِ/ به رکو لی کرد.

لَهْنَة: هَدِيَّةٌ مِنَ الْمَسَافِرِ عِنْدَ الْإِيَابِ (وَأَيُّ الْمَسَافِرِ/
دیاری.

- : مَا يُتَعَلَّلُ بِهِ قَبْلَ الْغَدَاءِ/ به رکو لی.

لهو:

لَهَا: لَعِبَ/ یاری کرد، گه مه ی کرد، خۆی خه ریک کرد، خۆی
خلافان.

- : عَيْثُ/ رای یوارد.

- : وَلَهُیْ بِهِ: أَحَبُّهُ وَأَوْلَعُ بِهِ/ خوخی و یست و هوگری بو.

- وَلَهُ عَنهُ: سَلَا عَنهُ / خَوَى خَهْرِكِ كَرْد، لَه بِيَر خَوَى بَرْدَه وَه.

لَهُى. اَلْهَى عَن كَذَا: شَغَلَ / خَهْرِكِى كَرْد، لَه بِيَرِى بَرْدَه وَه، خَلَا فَا نِى.

تَلَّهَى. تَلَّهَى بِكَذَا: تَسَلَّى / خَهْرِكِ بُو، خَوَى (پَسِ) زِيَر كَرْد، نَاسُودَه كِى، رَاى بُوَارْد.

إِلْتَهَى بِكَذَا: لَعِبَ / پِيَوَهى خَهْرِكِ بُو، خَوَى پِيَوَه (خَهْرِكِ كَرْد، خَلَا فَا نِى)، رَاى بُوَارْد.

- عَنهُ بَغِيْر: اِشْتَغَلَ / بَه شَتِيْكَ يَ ا يَه كِيْكَى كَه وَه خَهْرِكِ بُو.

لَا هَى: قَارِبَ / نَزِيْكَ بُو، نَزِيْكَه تِى لَيْسَ نَزِيْكَ بُوْتَه وَه، نَه وَه نَدَى نَه مَاره.

لَهُو: تَسْلِيَةٌ / رَا بُوَارْدِن، نَاسُودَه كَرْدِن، پَسِ رَا بُوَارْدِن، خَلَا فَا نِى.

أَمَّا كُنْ - / شَوِيْئِى رَا بُوَارْدِن.

مُلْهُ: مُسَلَّ / زِيَر كَر.

تَلَّهِيَّةٌ: تَسْلِيَةٌ / رَا بُوَارْدِن، خَوَ (خَلَا فَا نِى، خَهْرِكِ كَرْدِن).

مُلْهَى: تَسْلِيَةٌ / رَا بُوَارْدِن، بَقِ رَا بُوَارْدِن.

- : مَكَانُ اَلْهُو / شَوِيْئِى لِي رَا بُوَارْدِن، تِيَا رَا بُوَارْدِن.

- : مُلْعَبٌ / تِيَا تَرَقَّ، سَه مَاره.

لَا: غَافِلٌ / خَهْرِكِ، بِيَر نَا كَا، نَا كَا لِه تَه بُو.

لِهَاءُ اَلْحَلْقِ: اَللَّحْمَةُ هِيَ اَقْصَى سَلَفِ اَلْفَمِ / زَمَانَه بَچَكُوه.

لَهْوَقٌ: تَلَهْوَقٌ / تَرْتَفَّ / مَاسْتَاوى كَرْد، مَه رَايِى كَرْد، پَشِى پَشِى كَرْد.

لَهْوَقَةٌ: تَرْتَفَّ / مَاسْتَاو (سَارِد كَرْدَنَه وَه، كَرْدِن)، مَه رَايِى كَرْدِن، پَشِى پَشِى.

لَو:

لَوْ: اِذَا / نَه كَر.

- لَمْ: اِذَا لَمْ / نَه كَر نَه.

- لَمْ: مَآلَمْ / تَا وَه كَو.

وَلَوْ: نَه كَر چِى.

لُوب:

لَاب: عَطَشٌ / تِيَنوى بُو.

- : حَامٌ / دَه وَرَوِ خُولِ دَا، پَه لَه قَا زِيْى بُو.

لَا نَب: عَاطِشٌ / تِيَنوى.

لُوب: لُوب: عَطَشٌ / تِيَنوِيْئِى.

- : حَوْمٌ / دَه وَرَوِ خُولِ، پَه لَه قَا زِيْى.

لُوبِيَا. لُوبِيَا. لُوبِيَا: نَبَاتٌ / لُوبِيَا، مَاشَه سَبِى.

لُوث:

لَاث: لُوثٌ: وَسَخٌ / پِيْسِى كَرْد.

- : - : لَطَخَ / تِيَوَهى دَا، پِيَا كَرْد، پَه لَوى كَرْد.

- : اِلْقَاث. لُوثٌ: اِبْطَأَ / خَا وَه خَاوى كَرْد، سَسْتِى كَرْد، كَه مَتَر خَه مِى كَرْد، بُوَا كَوْت.

تَلَوَّثٌ. اِلْتَاثٌ: تَلَطَّخَ / پِيْسِى بُو، تِيَوَه چُو.

اِلْتَاثُ اَلْأَمْرِ: تَعَقَّدَ / شَا لَوَزِ بُو، شَا لَوَزَا، شَا لَوَزَكَا، قَسَوْتِى تَر كَوْت.

- : عَلَيْهِ اَلْأَمْرُ: اِخْتَلَطَ. اِلْتَبَسَ / لَيْسَ شَا لَوَزَا، سَه رِى لِي تِيْكَ چُو.

لُؤَاثٌ: اَلدَّقِيْقُ يَنْزِلُ لَيْلًا يَلْزُقُ اَلْعَجِيْنَ / پَه يِنَكَه.

لُؤْفَةٌ: بَطِيْءٌ / خَا وَه خَاوَ، سَسْتِى، كَه مَتَر خَه مِى.

- : لَطَخَ / پَه لَه، پِيْسِى، لَه كَه.

لُوح:

لَا ح. اَلْأَح: بَدَا / دَه رَكَوْت، دِيَا رِدِى دَا.

- : اَلسَّرِقُ: اَوْضَعُ / چَه خَمَآخِى دَا، بَرُوسَكَه دَه رَكَوْت.

- : اَلنَّجْمُ: تَلَا لَ / دَرَه وَشَا پَه وَه، دَه رَكَوْت، جَرِيَوَهى هَات.

- : اِلْيَه: لَمَحَ اِلْيَه / سَه بِيَرِى كَرْد، تَه مَاشَاى كَرْد، سَه رَجِى لَوْدَا.

- اَلشَّيْءُ: اِبْصَرَهُ / بِيْنِى، دِيْتِى، چَاوى پَر كَوْت.

- : اِلْتَاَح: عَطَشٌ / تِيَنوى بُو.

- : غَيْرٌ / كَرِى، تِيْكَ يَدَا.

- : لُوحُ اَلسَّفَرِ اَوِ اَلْعَطَشِ: غَيْرَه / هَلْ بَزِيْكَ، رَه نَكِى تِيْكَ چُو.

- : اَلْفَجْرُ وَ اَلنَّهَارُ: بَرَزَ / شَه بَه قِى دَا، رَوُز بَه وَه، گَزَنَكِى دَا.

- لِي كَذَا: اَدْرَكْتَه هَكَذَا / وَا م (هَسْت پَسِ كَرْد، بِيْنِى)، وَه مَآتَه پِيْش چَا وِم.

يَلُوحُ لِي كَذَا: يَظْهَرُ لِي / يُخَيَّلُ اِلَى / وَاى تَر نَه كَه م، وَاى نَه بِيْنِم، وَا بَوَى نَه چِم، وَا بَه بِيَر مَادِى.

لُوحٌ اِلْيَه: اِشَارٌ / پَه نَجِى دَرِوُز كَرْد، نَا مَآزِى كَرْد.

- : وَا اَلْأَح بَسِيْفَه اَوِ عَصَا: رَفَعَهُ / بَه رِزِى كَرْدَه وَه، رَاى وَه شَان.

و - بیده او بمعدیلہ: رَفَعَهُ وَ حَرَّكَهُ / به رزی کرده و او را یوه شان، شه کانیوه.

- الشَّيْبُ رَأْسُهُ: اَبْيَضُ / سه ری سپی بو.

- الشَّيْبُ الْفَار: اَحْمَاهُ / گه رمی کرده وه، دای به ناگردا، خستیه سه ناگر.

لَوْحَهُ: لَاحَةً بِبَصَرِهِ رَأَى ثُمَّ اخْتَفَى / له پر بینی و نه ما.

تَلَوَّحَ: بَانَ وَ ظَهَرَ / ده رکوت، بینرا، ناشکرا بو.

تَلَوَّحَ بِالْيَدِ اَوْ الْعَصَا / راوه شاندن، بَو درِز کردن، ناماز کردن، راشه کاندن.

لَوْحٌ: كُلُّ صَفِيحَةٍ عَرِيضَةٍ / تهخت، تهخته، ده په.

- معدنى / پلټ، چټکو.

- عَظْمُ اللُّوحِ / ده فى شان، ده ف.

- لَوْحٌ: الْهَوَاءُ بَيْنَ الْاَرْضِ وَ السَّمَاءِ / به رگه هوا.

- لَوْحَةٌ لِلرَّسْمِ وَ الْكِتَابَةِ / ده سگای نوسین و نه خشه کیشان.

- - الْكِتَابَةُ: سَبْرَةٌ / تهخته رهمش.

لَوْحَةُ الْوَانِ التَّصْوِيرِ / پالټ، ده سگای وینه دروست کردن.

لَاحَةٌ: شَبَّهَ / لَيْكَ چون، له يک چون.

لَاحَةٌ: مَظْهَرٌ / روخسار، سيما، ديمه.

- : بَيَانٌ / به رنامه، پړوگرام، به يان نامه، گه لال نامه.

تَلَوَّيْحَاتُ: حَوَاشٍ / په رلوټز.

لَيَاحُ: اَبْيَضُ / سپی.

- : لَيَاحُ: صَبُحٌ / به يان، شه به ق، سپټده، گزنگ.

مُلْتَاحُ: مُتَغَيِّرُ لَوْنِهِ / ره رنگ گوړلو، تټک چو، بزپکو.

لَوْحُ: عَطَشٌ / تينويتی.

مَلَوَاحُ: مَلِيحُ: سَرِيعُ الْعَطَشِ / زو تينوى نه بټ، ناوخور.

لَوَذُ:

لَاذِبُهُ. لَاوَذَ: اِسْتَشْتَرَّ / اَلْتَجَا / په نای برد، خوی (تيا شارده وه، هه شارد).

- به: اِئْتَصَلَ: / پټی گه یی، پټوه ی نوسا، گه یه.

لَوَذَ: لَوَذَ: اِئْتَصَمَ / په نابردن، خَو (شاردنه وه، هه شاردان).

- : جَانِبُ الْجَبَلِ / په نای شاخ، لاپال، قه دپالی چیا.

لَايَذُ: مُلْتَجِيٌّ / په نابردو، هانا بړ.

مَلَاذُ: مُلْجَا / په ریز، په نا، په ناگه، هه شارگه، هاناگه.

لَوُذُ (فِي لَذَع)

لوز:

لَوُزُ التَّمْرِ: حَشَاءُ بِاللُّوزِ / باده می تن خست.

لَاَزَ مِنْهُ: هَرَبَ: تَخَلَّصَ مِنْهُ / رای کرد، خوی له دهستی راپسکان و رزگار کرد.

- اِلَيْهِ: اِلْتَجَا / به / په نای (برده بهر، یو برد).

- اِلَى الْكَذْبِ: اِلْتَجَا: اِسْتَعَانَ / ناچارى درو بو، له ناچاريا (دروى کرد، په نای برده بهر درو).

لَوُزُ: ثَمَرٌ وَ شَجَرَةُ اللُّوزِ / باده م، دار باده م، چواله، چواله باده م.

لَوْرَةٌ: وَاحِدَةُ اللُّوزِ / باده ميک، چواله يک.

- الْحَلْقُ: بَنَتِ الْاُذُنَ: / نالو

لَوْرَتَانُ: لَوْرَتَا الْحَلْقِ / نالو، جوت نالو.

اِلْتِهَابُ اللُّوزَتَيْنِ / نالوکوتن، مله خپى، خوړوزهک.

لَوْزِي: بِشْكَلِ اللُّوزِ / باده می.

لوس:

لاس: ذاق / تامی کرد، چټی.

لَوُسُ: طَعَامٌ / خوراک، خوړشت.

لَوَاسَةٌ: لُقْمَةٌ / پارو، پارویهک.

لوص:

لاَصَ. لَاَوْصَ: لَمَعَ مِنْ ثَقْبٍ / به دزیه وه یا له کونه وه (ته ماشای کرد، سه یی کرد).

لاَوْصَ: نَظَرَ كَأَنَّهُ يَرُومُ اَمْرًا / چاوی تن بږی.

- : خَادَعٌ قِيْلَى / گزی کرد.

تَلَوَّصَ: تَلَوَّى وَ تَقَلَّبَ / منجه منجی کرد، خوی بائه دا، نه ی نه زانی نه ئی چی.

مَلَاَوْصَ: مُتَمَلِّقٌ. خَدَاعٌ / فټلټاز، گزی کهر، مه رایى کهر.

لوط:

لاَطُ به: اَلصَّقُ / پټوه ی نوسان، نوسانی.

- الْحَوْضُ وَ الْجِدَارُ: مَلُطٌ / سواخی دا، چارپکه شی کرد.

- : مُضَاجِعُ الذَّكُورِ / لاقه ی نټیری کرد، (نټیر، هه تیو، به چه) بازی کرد.

لَوُطٌ. مَلُطٌ: تَبِيضٌ. مَلُجٌ / گه چ کاری، سواخ دان.

لِياطٌ. مَلَاطٌ: مَلُجٌ / سواخ.

لِوَاطَةٌ: مُضَاجَعَةُ الذَّكُورِ / نټیر بازی، هه تیو بازی، به چه بازی، لاقه ی نټیر کردن.

لوطی: مُضَاجِعُ الذَّكُورِ / نټیران، هه تیو باز، به چه باز.

مَلُوَطٌ: مَابُون / کونی، قوندهر، لاقه کراو.

لوع:

لاع: مَرَضٌ / نه خوش کهوت.

- جَرَجَ / نارامی له بهرپر، ترسا، نابروی چو.

لاَعَت. اَلَعَتِ الشَّمْسُ وَجْهَهُ: غَيَّرَتْ لَوْنَهُ / رهنگی (گهزی، په‌ران، تێک دا)، خۆر بردی.

لَوَع: عَذَابٌ / سزای دا، نازاری دا.

- وَلاع الحُبُّ فلاناً: امراضه / شه‌یدای دلداری بو، ده‌ردی دلداری شه‌یدای کرد، سوئی بو‌ه‌وه.

إلتاع قلبه: إحترق / دلی سوتا، ناگری تی به‌ریو.

لاع: مَرِيضٌ / نه‌خۆش، ده‌رده‌دار، خه‌سته.

- جَبَانٌ ترسَنَوَك.

لَوَعَةٌ: حَرْقَةٌ / سو‌تاوی، خۆزیردو.

- الحُبُّ: حَرْقَةُ الهوى / سوئی و نه‌ندیشه‌ی دلداری، شه‌یدابون.

- سواد حول حلمة الثدي / (ماله‌ی، ره‌شی) سه‌رگویی مه‌مک.

مُلْتَاع: مُلَوَّعٌ مَضْنَى بِالْهوى / شه‌یدا، ده‌رده‌داری، ده‌ردی دل.

لوق:

لاق: لَيْنٌ / نهرمی کرده‌وه.

لَوَّقَ الطعام: أصلحه بالزبدة / که‌ره‌ی (تی کرد، تی مه‌لس).

- الخُبْرُ: لَيْثُهُ وَأَصْلَحُهُ / نهرمی کرده‌وه، ته‌پی کرد.

لَوَّقَ: كل شيء لَيْنٌ / ته‌پی، نرم، شتی نرم و شل.

ملوق: مُلَعَقَةُ الصيدلانى / که‌وچکی ده‌رمان ساز.

لوك:

لاك: مَضَغٌ / جو‌ی، له‌ده‌میا هینای و بردی.

لوك: مَضَغٌ / جوین.

لول:

لولا / نه‌گه‌ر.

لولب: بُرْعَى / برغو.

- زَنْجَرِكَ زه‌مه‌له‌ك.

- مطاطى / سپرینگ.

لولبى: حلزونی / پێچ پێچ، پێچۆکه.

مسما - / برغو.

لوم: لام. الام: عَذْلٌ / گله‌یی کرد، گازنده‌ی کرد.

- كَدَّرَ بالكلام / سه‌رزه‌نشتی کرد.

لوم: لام كثيرا / نذر گله‌یی و سه‌رزه‌نشتی کرد.

إلتام: إِتْلَامٌ: قَبْلَ اللوم / بێ‌ده‌نگ بو له سه‌رزه‌نشست و گله‌یی.

تلاوموا: لام بعضهم بعضاً / گله‌ییان له یه‌کتری کرد، سه‌رزه‌نشتی یه‌کتريان کرد.

إِسْتَلَامٌ: إِسْتَحَقَّ اللوم / شایانی گله‌یی و سه‌رزه‌نشست بو.

لائم. لَوَامٌ. لَوَمَةٌ: كَثِيرُ اللوم / به‌گله‌یی، گله‌یی که‌ر، گازنده‌کار.

لوم. لائفة. ملام. ملامة كثرة العذل / گله‌یی، سه‌رزه‌نشست، رازوگله‌یی، گازنده.

ملوم. ملیم: يَسْتَحَقُّ اللوم / نه‌مینی گله‌یی لێ بکړی، سه‌رزه‌نشست بکړی.

- مَخْطِئٌ / مه‌له‌کار، چه‌وت.

لوام: كَثِيرُ اللوم / به‌گله‌یی، گله‌یی که‌ر، خۆش گله‌یی.

النفس اللوامة: النفس التي إكتسبت بعض الفضيلة فتلوم صاحبها / نه‌وه‌ی که‌لکی له‌گله‌یی و سه‌رزه‌نشست وه‌رگرتوه ره‌خنه‌ له یه‌کیکی که‌ ده‌گرت.

لون:

لَوْنٌ: جعله ذا اللون / به‌جیاداینا، جیای کرده‌وه، جو‌رجو‌ری کرد.

- صَبَّغَ / ره‌نگی کرد، بۆیه‌ی کرد.

تَلَوَّنَ: صار ذا لون / ره‌نگی گوت، ره‌نگاو ره‌نگ بو.

- تَبَدَّلَ لَوْنُهُ / ره‌نگی (تێک چو، گو‌یا).

- اِخْتَلَفَتِ ألوانه / جیاجیا بون، بو به‌هه‌مجور.

- فِى اقواله او كلامه / تَغْيِيرٌ وَ اِخْتَلَفَتْ اخلاقه / بێ‌یار بو، هه‌رکاته‌ی به‌جو‌ریک بو ره‌وشت و ره‌فتاری گو‌یرا.

لون: هيئة الشيء من اللون / ره‌نگ.

- نوع / جو‌ر، بابیت، چه‌شن.

- صباغ / بۆیه، بۆیاخ، ره‌نگ.

- فاتح: عكس غامق / کال.

- قائم: غامق / تیز.

- قائم: مُغْنِمٌ / ته‌لخ.

- زاه: بَهِيٌّ / ره‌نگی دل که‌روهه، ره‌نگی روناک.

بلا - لا - / بێ‌ره‌نگ.

اشكال الوان / هه‌مه‌چه‌شنه، هه‌مه‌جو‌ر، ره‌نگاو ره‌نگ، هه‌مه‌ره‌نگ.

لونى: مُخْتَصَّصٌ بِالْالوان / له‌ره‌نگ زان.

الْعَمَى - / کویر رهنګ.
 تَلَوْنٌ: صَنِعَ / رهنګ کردن، بویه کردن.
 مُلَوْنٌ: مُتَلَوْنٌ: کثیر الألوان / رهنګاوره نګ، فرره نګ.
 مُتَلَوْنٌ: مُتَقَلَّبٌ / بېنار، هه رجاره ی به جَوَرِک و به رهنګنګ.
 - : يَتَقَلَّبُ بِاخْتِلَافِ حَالَةِ النُّورِ / رهنګ گۆر، هه رجاره ی رهنګنګ نه نوینن.
 لَوَى: لَوَى دَيْتَهُ: مَطَّلَهُ / قه رزه کى دواخست، واده کى دواخست.
 - : إِعْجَجَ / چه مایه وه، خواربو، لار به وه.
 - : بَکَلَمَهُ: خَالَفَ / راستى نه کړد، دروى کړد، له سه ر قسه ی خوى نه پوی.
 - : تِ الْمَعِدَةِ: کان بها الم / پېچ به سکيا هات، نازارى تيا بو.
 - : تِ الْحَيَةِ: إِنْطَوَتْ / پېچى خوارد، په يکى (به ست، خوارد).
 لَوَى بيده او بشويه: اِشَارَ / رايه وه شان.
 - : بِه الدَّهْرِ: اَهْلَكَهُ / سه رى لى شيوا، توشى کاره سات بو، په ريشان بو.
 - : به: ذَهَبَ / روى، رويشت، چو.
 - : اللِّوَاءُ: رَفَعَهُ / تالاي هه لکړد.
 تَلَوَى: إِنْتَوَى: إِعْجَجَ / چه مایه وه، خواربو، لار به وه، له جن چو، له خپک چو، نوشتا يه وه،
 - : التَّوَى: إِنْعَطَفَ / پېچى کړده وه، لار به وه.
 إِنْتَوَى عليه الأمر: تَعَقَّدَ وِ إِنْشَبَكَ / تالوژا، کاره کى تالوژاو شيوا.
 لَوَى: إِعْجَجَ الظَّهْرَ / چه مانده ی پشت، کزمانه وه، کومى.
 - : وَجَعَ فِي الْمَعِدَةِ: پېچى سک.
 لَوَاءٌ: عَلَمٌ / تالا، به يداخ، به ياخ.
 - : قِسْمٌ مِنَ الْجَيْشِ / به شیک له سويا.
 - : رُتْبَةٌ عَسْكَرِيَّةٌ / سوپاسالار، مير تالا.
 - : فِي التَّقْسِيمِ الْإِدَارِيِّ: قِطْعَةٌ مِنَ الْبِلَادِ / پاريزگا.
 لَوَاءٌ: طَائِفٌ / سه ر له ريزک، جوړه مه ليکه.
 لَوَى: لَوَى الْحَبْلَ: فَقَّلَهُ وَثَنَاهُ / مه لى کړد، لوى کړد، گرموله ی کړد، کردى به کتوله.

- : بَرَمَ / باى دايه وه.
 - : عَطَفَ / پېچى کړده وه، لایدا، وه رگه را.
 - : أَمَرَهُ عَنْهُ: أَخْفَاهُ / شاربده وه، لى شاربده وه.
 - : رَأَسَهُ أَوْ بَرَأَسَهُ: أَمَالَهُ وَاعْرَضَ / سه رى له قان، سه رى بادا، روى وه رگنړا.
 - : الْحَزْنَ قَلْبَهُ: عَطَفَهُ / دلى سوتان، ناگرى تن به ريو.
 - : عَنِ الْأَمْرِ: تَنَاقَلَ / قنګ گرانى کړد، له ش قورسى نواند.
 لَوَى عليه الأمر: عَوَّضَهُ / لى (تيك دا، تالوژان).
 - : ذَيْلُهُ: رَعَصَهُ / کلکى له قان.
 - : الْوَى: عَوَّجَ / خوارى کړده وه، چه مانيه وه، لارى کړده وه، قه دى کړد.
 تَلَوَى: إِنْتَوَى: إِعْجَجَ / خوار بو، چه مایه وه، وه رگه را.
 - : تَضَوَّرَ / کينګه لى دا، تلايه وه.
 - : الشَّعْبَانُ: إِسْتَدَارَ / په پکى به ست، گرموله بو، لول بو.
 إِنْتَوَى عليه الأمر: تَعَقَّدَ وِ إِنْشَبَكَ / تالوژا، کاره کى لى تالوژاو لى شيوا.
 - : الْحَبْلُ: تَلَوَى / تالوژا، تالوژکا، لول بو.
 لَوَى: بَرَمَ: قَتَلَ / بادانه وه، باپن دان، هونينه وه.
 مَلَوَى: مَلَتَوَى: مَنَحَنَ / چه ماوه، پېچ خواربو.
 لَيْتُهُ: عَوَّجَهُ / قه د، قه دیک، پېچک، چه ماوه يک.
 إِنْتَوَى: إِعْجَجَ / خوارى، لارى، چه وتى.
 - : الظَّهْرَ: لَوَى / کزمانه یى، پشت کومى.
 - : إِنْحَنَاءٌ / چه مانده وه، وه رگه ران.
 - : الْعُنُقُ: قَصَرَ / مل گنپى، مل کووپى.
 مَلَتَوَى: مَعُوجَ / خوار، گنړ، لار، کووپ، پېچاو.
 لَيْتَ: لَيْتَ: يَا لَيْتَ / خوزگه، خوزيا.
 لَيْتَ: لَيْتَ: اسَدَ / شير.
 - : الْقُوَّةُ وَ الشَّدَّةُ / هَيَزَ، تَوَانَا، نازايه تى.
 لَيْتُهُ: اِنْتَى الاسد / ده له شير.
 اَلْيَيْتَ: شَجَاعَ / نازا، به جهرگ، جهره زه.
 لَيْسَ: لَيْسَ: لَيْسَ: كَانْ شَجَاعاً / نازا بو.
 اَلْيَيْسَ: شَجَاعَ / نازا، نه به رد، جهره زه، شير.

لَيْسَ: لا، نه، نه.

— إِلَّا: فقط، تنها.

— فِي مَكَانٍ مَا: له هیچ کوییهک.

لَيْف:

لَيْفٌ: غَسَلَ بِاللَّيْفَةِ / به لَفکە خۆی شت، لَفکەى له خۆىدا.

لَيْفَةٌ: خَيْطٌ لَيْفِي / ریشال.

— : قِطْعَةٌ مِنْ لَيْفِ النَّخِيلِ / ریشال و لَفکەى دارخورما.

— : الْإِسْتِحْمام. لَوْفَةٌ / لَفکە.

مُئَيِّفٌ: مَنْ حَرَفْتَهُ حَكَّ الْمُسْتَحْمِينَ بِاللَّيْفِ / ناترى

حه‌مام، پشت شو.

لَيْفِي: كَاللَّيْفِ. ذُو الْيَافِ / ریشالو.

لَيْفٌ: قَشَرُ النَّخِيلِ / تَوَيْكَلْ و لَفکەى دار خورما ریشال.

لَيْق:

لَا قَ بِهِ: نَاسَبَةٌ / لَئِي هَات، بۆى بو، فِيتى بو، بۆى گونجا،

بۆى شيا، پى به پى بو.

لَيْقٌ: لَئِي / نەرمى كردهوه، شلى كردهوه.

مَائِيلِقٌ أَنْ تَفْعَلَ كَذَا: لَا يَخْصُنْ وَلَا يُنَاسِبُ / لَئِي تايهت

بيكهى، جوان نيه، بۆت ناشى.

هَذَا أَمْرٌ لَا يَلِيقُ بِكَ وَلَا يَلْفُكُ: لَا يُنَاسِبُ / نەم كاره بۆ

تۆ جوان نيه، بۆت ناگونجى، بۆت ناشى.

لَيْقٌ: لِيَاقَةٍ: مُنَاسَبَةٌ / لَئِي هَات، گونجان، له باربون، پى به پى.

لِيَاقَةٍ: حَسَنُ الذَّوْقِ / جوان پۆشى، جوان كردار، جوان

مه‌ل بژاردن، لَئِي هَات، لَئِي هَات، لَئِي هَات، له بار، شياو،

لَئِقٌ: مُوَافِقٌ: مُنَاسِبٌ / گونجاو، لَئِي هَات، له بار، شياو،

لَئِي هَات، شايان، دروست.

غَيْرٌ: — غَيْرُ مُوَافِقٍ. غَيْرُ مُنَاسِبٍ / نەگونجاو، لَئِي هَات،

نالە بار، نە شياو، ناشايان.

لَيْقَةُ الدَّوَاةِ: قُطْنَةُ الْمُحْبَرَةِ / پارچه پە پۆى ناو شوشەى

مه‌ره‌كه‌ب، لَئِي.

لَيْل:

لَيْلٌ: عَكْسُ النَّهَارِ / شه.

لَيْلَةٌ: وَاحِدَةُ اللَّيَالِي / شه و ئێك، يه شه.

— : سَهْرَةٌ / شه و رابواردن.

لَيْلَةُ لَيْلَاءَ. لَيْلٌ لَائِلٌ: طَوِيلَةٌ. شَدِيدَةُ السَّوَادِ / شهوى

درژى، شه‌مه‌نگ، تاريك و نوتهك.

اللَّيْلَةُ: هَذِهِ اللَّيْلَةُ / نەم شه.

لَيْلِي: عَكْسُ نَهَارِي / شهوى، مه شه، شه‌وانه‌ى.

لَيْلَاءَ: طَوِيلَةٌ شَدِيدَةُ السَّوَادِ / شهوى درژى زۆر تاريك،

شه‌مه‌نگ، نوتهك، شه‌مسته‌جاو.

لَيْلِي: الْخَمْرُ / مهى، باده.

— : نَشْوَةُ الْخَمْرِ / مه‌ستى مهى، مه‌ستيتى.

أَمْ: — : الْخَمْرُ السَّوَادُ / مهى، مهى رهش، رهش مهى،

شه‌رابى ترژى رهش.

لَيْم:

لَيْمٌ: صُلْحٌ / ناشتى، رۆك كه‌وتن.

— : شَبَهٌ مَثِيلٌ / هاوشيوه، هاوهره‌شت، له يه‌ك چون.

لَيْمُونٌ: شَجَرٌ وَ شَمْرٌ / لَيمز.

— : حَامِضٌ / لَيمزى ترش.

— : حُلُوٌ / لَيمزى شيرين.

لَيْمُونَاتٌ / مزده مه‌نى.

لَئِن:

لَئِن: ضِدُّ خَشْنٍ / ساف بو، لوس بو.

— : ضِدُّ صُلْبٍ / نەرم بو، شل بو، نەرم و شل بو.

— : رَضَخٌ / ملید، قايل بو، نەرم بو، تاو بو، مى درژى

کرد.

لَئِنَ الْآنَ: جَعَلَهُ لَئِنًا / نەرمى كرد، شلى كرد، تاوى كرد.

— : — الْبَطْنُ: سَهْلُ الْبَطْنِ / سكى ده‌رچوان، ره‌وانى

کرد.

لَئِنَ: لَا طَفَّ / روخوشى نواند، نيانى كرد، نەرم و نيان بو.

لَئِنَ: لَئِنَ: ضِدُّ قَاسٍ / نەرم، شل، مل، نيان، نەرم و شل.

— : — : مَرِنٌ / روخوش، ئاسان، بى‌زيان، نيان.

— : — : مَطَوَاعٌ / گوئىرايه‌ل، هۆگر، به‌قسه نه‌كا.

لَئِنَ: لَئِيوَةٌ / نەرمى، شلى، نيانى.

— : إِسْهَالُ الْبَطْنِ / سگ چون، ره‌وانى، به‌له‌فيره.

— : تَسَاهُلٌ / رفق / نەرمى، نيانى، به‌زه‌ى، دل‌نەرمى.

— : مُلَيِّنٌ / نەرم كەر، نەرم كەر هوه، شل كەر هوه.

— : الْبَطْنُ: دَوَاءٌ مُلَيِّنٌ / ده‌رمانى ره‌وانى.

لِي:

لَيْةً. إِيَّةَ الْغَنَمِ / دوگ، دوگى مه‌ى، دوگ

معشر

مَبْیُون (فی اِیْن) مائِم (فی اَتَم) مائِثَرَة (فی اِثْن) مَادِبَة

مَاق (فی اَدَب) مَئْذَنَه مَائِذَنَة (فی اَذْن) مَارِب (فی اَرَب)

ما:

ما: مَازِق (فی اَزَق) مَاسَاَة (فی اَسَو).

ما: مَازِق (فی اَزَق) مَاسَاَة (فی اَسَو).

مَاق: مَاقُ الصَّبْی: نَشِج / هَنَسْکِ دَا، گَریَا.

مَاق: مَاقُ الصَّبْی: نَشِج / هَنَسْکِ دَا، گَریَا.

الرجل: کَادَ یَبْکِی / دَلِی پَرِیُو، مَاکَا بَکَری.

الرجل: کَادَ یَبْکِی / دَلِی پَرِیُو، مَاکَا بَکَری.

مَاقَة: نَشِیج / هَنَسْکِ دَان، گَریَا، دَلِی پَرِیُو.

مَاقَة: نَشِیج / هَنَسْکِ دَان، گَریَا، دَلِی پَرِیُو.

مَام:

مَاق: مَاقُ الصَّبْی: نَشِج / هَنَسْکِ دَا، گَریَا.

مَاق: مَاقُ الصَّبْی: نَشِج / هَنَسْکِ دَا، گَریَا.

مَاقَة: نَشِیج / هَنَسْکِ دَان، گَریَا، دَلِی پَرِیُو.

مَاقَة: نَشِیج / هَنَسْکِ دَان، گَریَا، دَلِی پَرِیُو.

مَاق: مَاقُ الصَّبْی: نَشِج / هَنَسْکِ دَا، گَریَا.

مَاق: مَاقُ الصَّبْی: نَشِج / هَنَسْکِ دَا، گَریَا.

مَاقَة: نَشِیج / هَنَسْکِ دَان، گَریَا، دَلِی پَرِیُو.

مَاقَة: نَشِیج / هَنَسْکِ دَان، گَریَا، دَلِی پَرِیُو.

مَاق: مَاقُ الصَّبْی: نَشِج / هَنَسْکِ دَا، گَریَا.

مَاق: مَاقُ الصَّبْی: نَشِج / هَنَسْکِ دَا، گَریَا.

مَاقَة: نَشِیج / هَنَسْکِ دَان، گَریَا، دَلِی پَرِیُو.

مَاقَة: نَشِیج / هَنَسْکِ دَان، گَریَا، دَلِی پَرِیُو.

مَاق: مَاقُ الصَّبْی: نَشِج / هَنَسْکِ دَا، گَریَا.

مَاق: مَاقُ الصَّبْی: نَشِج / هَنَسْکِ دَا، گَریَا.

مَاقَة: نَشِیج / هَنَسْکِ دَان، گَریَا، دَلِی پَرِیُو.

مَاقَة: نَشِیج / هَنَسْکِ دَان، گَریَا، دَلِی پَرِیُو.

مَاق: مَاقُ الصَّبْی: نَشِج / هَنَسْکِ دَا، گَریَا.

مَاق: مَاقُ الصَّبْی: نَشِج / هَنَسْکِ دَا، گَریَا.

مَاقَة: نَشِیج / هَنَسْکِ دَان، گَریَا، دَلِی پَرِیُو.

مَاقَة: نَشِیج / هَنَسْکِ دَان، گَریَا، دَلِی پَرِیُو.

مَاق: مَاقُ الصَّبْی: نَشِج / هَنَسْکِ دَا، گَریَا.

مَاق: مَاقُ الصَّبْی: نَشِج / هَنَسْکِ دَا، گَریَا.

مَاقَة: نَشِیج / هَنَسْکِ دَان، گَریَا، دَلِی پَرِیُو.

مَاقَة: نَشِیج / هَنَسْکِ دَان، گَریَا، دَلِی پَرِیُو.

مَاق: مَاقُ الصَّبْی: نَشِج / هَنَسْکِ دَا، گَریَا.

مَاق: مَاقُ الصَّبْی: نَشِج / هَنَسْکِ دَا، گَریَا.

مَاقَة: نَشِیج / هَنَسْکِ دَان، گَریَا، دَلِی پَرِیُو.

مَاقَة: نَشِیج / هَنَسْکِ دَان، گَریَا، دَلِی پَرِیُو.

(فی بلی و بول) مبتسر (فی بسن) مرد (فی برد) مبلغ
 (فی بلغ) مبهم (فی بهم) متاع (فی متع) متباین (فی
 بین)
 مت:
 مَت: مَد/ درِژ بو، کشا، درِژی کرد، کشانی.
 - إلیه بِصِلَة: وصل الیه قرابة/ خزمایه تی هیه،
 به خزمایه تی نه یگاتن.
 مائَة: مَتات: قرابة/ خزمایه تی، خویشایه تی.
 متر:
 مَتَر: مَقیاس طول/ متر، ۱۰۰ سم.
 - مُرْبِع/ متر بوجا.
 - مُكْعَب/ متر سنجاب.
 متراس (فی ترس) متساهل (فی سهل) متسای (فی
 سوی) متسع (فی وسع) متسق (فی وسق) متشائم
 (فی شام) مُتَشَرَع (فی شرع) متواضع (فی وضع)
 متضلع (فی ضلع) متطوع (فی طوع)
 متع:
 مَتَع بالشَّيْء: ذَهَبَ بِهِ/ بردی، بردی و رقی.
 - الشَّيْء: طال/ درِژ بو، فراوان بو، درِژ بوه وه.
 مَتَع الشَّيْء: اَطال/ درِژی کرده وه، فراوانی کرد.
 - اُمْتُعَ: جعله یَسْتَمْتَع/ وای لی کرد رابویری.
 - المرأة المَطْلُوقَة: اَعْطَاهَا مَتْعَةً/ مافی خوی دایه.
 - لَهُ اللهُ: اَطال عمره/ خوا ته مهنی درِژ کرد.
 - لَهُ اللهُ بِكَذَا: صَيَّرَهُ يَنْتَفِعُ وَ يَتَلَذَّذُ/ خوا گوزده ران و
 خۆشی پی به خشی.
 تَمَتَّعَ: اِسْتَمْتَعَ بِهِ وَ مِنْهُ: تَهَنَّا. اِسْتَمْتَعَ وَ تَلَذَّذَ/ خۆشی
 لی بینی، پیی رابوارد، له گه لی رابوارد،
 - بَعَالِه: عاش به هنیفا/ باش پیی ژیا، خیری لی
 بینی.
 مَاتع: طویل/ درِژ، فراوان.
 - : جَيِّد/ چاک، باش، زَردیاش.
 مُتْعَةً. تَمَتَّعَ: اِسْتَمْتَعَ: مَسْرَةً/ رابواردن، خۆشی، خۆش
 رابواردن.
 - المرأة: مُتْعَةُ الطَّلَاق/ کهل و پهل و شت و مه کی
 تافرمه تی تلاقداو.

زَواج - / ذَنْ هَتَانِی مَوَقَع، ذَنْ هَتَانِ (بِقَ ماوه یه ک، بِقَ
 رابواردن)، مَوْتَه.
 مَتَاع. اَمْتَعَة: مَمْتَلَكات، کَل ما یَنْتَفِعُ به/ بارگه، کهل و
 پهل، هه مو شتیکی به کهل و سودگه یه ن.
 - : کَل ما یَلْبِسُه الْاِنْسَانُ او یَبْسُطُه/ برگ، پۆشاک،
 راخهر، پی خف.
 - و اَمْتَعه الْبَیْت/ کهل و پهل و پیویستی ناومال،
 پیناک.
 - و - السَّفَر/ کهل و پهل و ریبوار.
 سَقَطَ اِلَ - ثِقَايَة/ هه مو شتیکی بی کهل، کهل و پهل
 فِرَی دراو، پیسی ناو مال.
 متعصب (فی عصب) متفاوت (فی فوت) مُتَقَد (فی
 وقد) مُتَّكَ (فی وکا)
 متک:
 مُتَّكَ (فی الزَّهْرَة)/ پۆرگ، که پوی نیره کی.
 متن:
 مَتْن: صَلْبَ وَ قَوِي/ (رهق، به مین، قایم، پتهو، توند،
 جیگیر) بو.
 مَتْن الشَّيْء: صَيَّرَهُ مَتْنًا. صَلْبَةً/ (رهق، به مین، پتهو،
 توند، قایم، جیگیری) کرد.
 - لَهُ فِي اللَّعْبِ: قَالَ لَهُ تَقَدَّمْنِي فِي اللَّعْبِ الْحَقِّ بِكَ/
 قانگی (دایه، بِقَ داکرد) تهرجیدایه، پیش که وه پیست
 نه گه کم.
 مَتْن: يَتَحَمَّلُ: صَلْبَ. قَوِي/ قایم پتهو، به مین، به رگه
 نه گری.
 مَتَانَة: صَلَابَة. شِدَّة. قُوَّة. رَسُوخ/ قایمی، پتهوی،
 به مین، توندی.
 مَتْن: ظَهْر/ پشت.
 - الطَّرِيق: وَسَط (او تَحْدُبَة)/ ناوه پاست، چه فی رنگا.
 - . مَتْن: ثَابِت. قَوِي. صَلْب/ قایم، پتهو، به مین،
 توند، جیگیر، رهخته.
 تَمَتَّن: تَقْوِيَة/ (قایم، پتهو، به مین، جیگیر) کردن.
 - فِي الْاَلْعَابِ: يَبْسُطُ - تَهْرَج دَان، قانگ (دان، بِقَ
 داکردن).

مُتَنَاه (فی نهی) متناوب (فی نوب) مُتَنَهَم (فی وهم)
 مُتَهَوِّر (فی هور) متواتر (فی وتر) متوازن (فی وزی)
 متوال / متوال (فی ولی) متوان (فی وتن)
 متی:
 متی / کی.
 - : لَمَّا / حینما / له کاتی، له کانیکدا، که، کاتی.
 متیقظ (فی یقظ) مثابة (فی ثوب) مثانه (فی مثن) مَثَرِ
 (فی ثرو) مثقال (فی ثقل).
 مَثَل:
 مَثَل / مائل: شابه / لایچو، له چو، وه کو نه بو، هاو.
 - : ظَهَرَ / ده رکوت، سهری دهرینا، هات دهر.
 - و مَثَل و تَمَثَّل بَيْنَ يَدَيْهِ: حَضَرَ / له به رده میا
 (وهستا، ناماده بو، ده رکوت).
 - . مَثَل / مائل به: شَبَّهَ به / وتی له و نه چو وه کو نه و
 وایه، پی نه به راورد کرد، به وی چواند.
 - - به : نَكَلَ / دهستی بری، ته فرهی دا، نوکته ی
 پی کرد.
 - - به : شَوَّهَ / شیوانی، تیکیدا.
 - - بِالْقَتِيلِ: شَوَّهَ جَسَدَهُ / له شی کوژاوه که ی
 تیک و پیک دا، شیوانی.
 - - التَّمَثُّلُ: صَنَعَهُ / بت و په یکه ری (دروست کرد،
 ناشی).
 تَمَثَّل به: تَشَبَّهَ / لاسای کرده وه، وه کو نه وی کرد، چاوی
 لای کرد.
 - الشَّيْءُ: تَمَثَّلَ له الشَّيْءُ: تَصَوَّرَ. تَخَيَّلَ / وا هاته
 پیش چاوی، وایهات به خه یالا، هاته پیش چاوی.
 - بالشَّيْءِ: ضَرَبَهُ مَثَلًا / (به نمونه، بۆ نمونه)
 هینایه وه باسی کرد.
 مَثَلُ له: صَوَّرَ له / بۆی باس کرد، نه خسه ی بۆ کیشا، تیی
 نه گه یان، نه ی خسته پیش چاوی.
 - : نَابَ عَنْ / نویته ریقی کرد، نویته ری بو، له جیی بو.
 - : اعطى مَثَلًا / نمونه ی هینایه وه.
 - رَوَايَةُ: عَرَضَهَا / نه که ری یا نویته ری چیرۆکی
 کرد.
 تَمَثَّلَ الشَّيْئَانِ: تَشَابَهَا / له یه ک چون، وه ک یه ک یون.

- العلیل من مرضه: قَارَبَ الشِّفَاءَ / نه خۆشه که نزیک
 چاک بونه وه یه، خه ریکی چاک بونه وه یه، هل سا.
 إِمْتَثَلَ: خَضَعَ / ملی دا، رام بو.
 - : اطاع / گوی ترایه لی کرد.
 - : قَبِلَ. سَلَّمَ / قایل بو، خۆی دا به دهسته وه، رام
 بو، تاویو.
 - الطريقة: إِيْتَبَعَهَا / په پیره وی کرد، له سه رری و
 شوینی رۆی، لاسای کرده وه.
 مَثَل / مَثَل: شَبَّهَ / له یه ک چون، وه ک یه ک یون، چون یه ک.
 - . - . كَمَثَلِ: شَبَّهَ / وه ک، وه کو، هه روه ک، چون
 یه ک، هاوچه شن.
 بِالْمَثَلِ: كَذَلِك / هه روه ها.
 مَثَلًا: كَمَا / وه ک، هه روه ک.
 و امثاله الذين يشبهونه / نه وانه ی له خۆی (نه که ن، نه چن،
 وه ک خۆی وان).
 مُقَابَلَةُ الْمَثَلِ بِالْمَثَلِ: إِيْثَارُ / تَوَلَّى، تَوَلَّى سَهْنَدَنَ وه، هه ق
 کردنه وه، داش به داش، هه ق به هه ق..
 مَثَلٌ: نَمُوذَج / نمونه، وه ک.
 - : قَوْلٌ مُمَثَّلٌ بِمَضْرِبَةٍ / په ند، وتی به نرخ، قسه
 له جیی خۆیدا.
 - : قول مأثور / قسه ی نه ستق.
 - (اعلى: مِثَال الكمال / نمونه ی بالا، نمونه ی ته واوی
 بیکم و کوپی، نمونه یی.
 - تشبيهه: قُصَّةٌ مجازية / میما چیرۆک.
 الطريقة المثلی: الافضل / رنکه و ریبازی نمونه یی.
 مَثَلًا / نمونه، بۆ نمونه.
 على رأى المثل / هه روه ک و تویانه.
 مثال: عِبْرَةٌ / په ند.
 - : شَبَّهَ / لایچون، وینه، له یه ک چون.
 - : مقدار / بۆ کتیر.
 - : نموذج / نمونه.
 - بیانی: توضیحی / نمونه ی رون کاری.
 مثالی: نموذجی / نمونه ی تاییه تی، تاییه تی، نمونه یی.
 - : عبری / للعبرة / بۆ دهرس لی وه رگرتن، بۆ په ند.
 - : تَخَيَّلِي / به خه یال، خه یال پلاو.

مَثِيل: شبيهه / هار، له يهك چو، هاوجوت، هاوچه شن، چونيك، وهك.

- الشخص: ليم / دوانه، له يهك چو.

- نظير / وهك خوئ.

- فاضل / گه وره، به ناويانگ، ناسراو، بين هاوتيا، شكومه ند.

ليس له - لا - له: فريد / بين هاوتيا، هاوتاي نيه.

مُثْلَوِيَّة: اُمْتِلِيَّة: المذهب التصوري او المثالي / فلهسه في نمونه يي، بير لي كرده وه.

امثل: افضل. كمال / باشرت، چاكتر، ته واوتر.

رَجُلٌ - : إمراة مُثْلِي / پياويا ئافره تي بين هاوتيا و نمونه يي.

إِمْتِثَال: طاعة / پيره وي كردن، گوي رايه لي، به گوي كردن.

عدم - : عدم طاعة: عصيان / لاساري، ياخي بون، به گوي نه كردن.

تمثال: صورة / ويته.

- : صورة مُجَسِّمَة / پيكر.

- يُعْبَد: صنم / بت.

- لعرض للآزياء / بوكه پيكر.

تمثيل: ضرب الامثال / نمونه هيتانه وه، قسه ي نه سته ق و تن.

- : تشخيص او نيابة / نوينه ري، له بري بون، له جياتي، نواندن.

- المسارح / نواندني سرشاقو، شاتوگري، نه كته ري.

- رواية / چيروك نواندن.

دار ال - : مسرح / شاتو.

تمثيلية / چيروك.

تمثيل: تشابه / له يهك چون، وهك يهك بون، له يهك چو.

- من المرض: نقه من المرض / چاك بونه وه، هه لسان.

مُتَمَلِّ: نائب / نوينه ري.

- الروايات / نه كته ري، تيات.

- سينمائي / نه كته ري.

مُمَثِّلَة: نافرته تي نه كته ري، تيات.

مُماثل: مُشابه / وهكو، ليك چو، هاوشيوه، هاوجون.

- مُقَابِل: بهرامبر، توْلَه، هه ق به هه ق.

مُماثلة: مُشابهة / هاوشيوه يي، له يهك چون، وي چون.

- : مُقَابِلَة / بهرامبري، توْلَه سهندن، چاولي (كردن، كاري).

مُمتثل: طائع / گوي رايه لي، به گوي.

مُثال: صانع التمثال / پيكرتاش.

مُثَالَة: فضل / پياوه تي، پياوچاكي، نمونه ياشي، به ري.

مُثَالَة: نَجْفَة / چل چرا.

تُمَثِّل الطعام: تَحَوَّل الطعام بعد هضمه الى مواد اخرى / گوراني شيوه ي خوراك پاش هرس بون.

مُثَن: مثن: اِشتكي مئانته / هاواري ميزه لاني كرد، مثن: مثن: اِشتكي مئانته / هاواري ميزه لاني كرد، ميزه لاني (دهري تن كوت، هاته مئيش).

مُثَن: إلتها ب المئانة / دهري ميزه لان.

مُثَانَة: كيس البول / ميزه لان.

مُثَوِي (في ثَوِي) مج: مج الشيء: رماه من فيه / له دهسي فريدا، دهري هيتنا، هاوشيتي، تفي كرده وه.

- الشيء: رمي به / فريدا، دهست به رداري بو.

مُجَّج الثَمَر: طاب / پيگي، خوش بو.

مُجَاج: مُجَاجَة: ريق / نف، به لغم، كه في لافاوه.

- النحل: شهد: عسل / هه نگوين.

- السحاب: المطر / باران.

- العنب: الخمر / مه.

ماج: من يسيل لعبه / ليكن.

مُجَاجَة: عُصَاة / ثاووك، خوشاو.

مجموع: مرمي. مُنْبُوذ / فري دراو، نه ويستراو، نه فريوژ كراو.

مُجَمِّع في الكتابة: شُخْبَط / تيكه ل و پيكله نوسي، داي به سه ريكا.

- في كلامه: مُغَمِّع. لَمْ يُبَيِّنْهُ / منجه منجي كرد، به منجه منج قسه ي كرد، هيچي (رون نه كرده وه، نه گيان).

مُجَمِّع: غير مَقْرُوء / ناخويزتته وه، تيكه ل و پيكله ل، شه به پشيله.

مجاز (في جون) مجال (في جول) مجانا (في مجن)

مجد:

مَجْدٌ: مَجْدٌ: كَانَ ذَا مَجْدٍ / (شکودار، سهریه‌ری، خانه‌دان، خاوه‌ن رابردویه‌کی رزن) بو.

مَجْدٌ: مَجْدٌ: عَظْمٌ / گه‌وره‌ی کرد، به‌رزی کرده‌وه، ریزی لیتنا.

مَجْدٌ: مَجْدٌ: اَثْنِي / هه‌لیدا، پیام‌لدا، گه‌وره‌ی کرد، هه‌لینا.

ثَمَجْدٌ: ثَمَجْدٌ: خَوِي هه‌ل‌کیشا، خَوِي به‌زل گرت.

مَجْدٌ: عَزَّ: رَفْعَةٌ / شکو، سهریه‌ری، خانه‌دانیتی، پایه‌ریزی.

مَجْدٌ: مَجْدٌ: جَلِيلٌ. فَخْمٌ / خاوه‌ن شکو، به‌رز، گه‌وره، خانه‌دان، شکودار، پایه‌برز.

اُمَجْدٌ: اَفْخَمٌ. اَكْثَرُ مَجْدًا / شکودارتر.

ثَمَجْدٌ: تَبْجِيلٌ. مَدَحٌ / پیا‌ه‌ل‌دان، به‌رزکردنه‌وه، هه‌ل‌دان.

مَجْذاف (فِي جَذَف) مَجْرَم (فِي جَرَم) مَجْرَّةٌ (فِي جَر) مَجْرور (فِي جَر) مَجْلَةٌ (فِي جَل)

مَجْن:

مَجْنٌ: تَمَجَّنٌ: مَرْحٌ وَ قَلٌّ حَيَاءٌ / گالته‌ی ناشیرین و بِن‌تابروی کرد، لاقرتتی کرد، ره‌فتاری ناشیرینی نواند.

مَجْنٌ: مَرْحٌ / گالته‌ی کرد، گه‌پی کرد.

مَجْنٌ: غَلْظٌ وَ صَلْبٌ / نه‌ستور بو، پته‌و بو، ره‌ق بو.

مُجَوْنٌ: مَزاحٌ / گالته، گالته‌و گه‌پ.

مَجْنٌ: مَزاحٌ سَمِجٌ / گالته‌ی ناشیرین، قه‌شمه‌ری، لاقرتتی، لۆتره‌وانی.

مَجَانٌ: مَا جَنَ: قَلِيلُ الْحَيَاةِ / بِن‌تابرو، چه‌قاوه‌سو، روه‌ل‌مال‌راو.

مَجَانٌ: مَزاحٌ / گالته‌چی، قوشمه، لۆتره‌وان.

مَجَانِي: بِلَا مُقَابِلٍ / خۆپایی، بِن‌دراو، به‌لاش.

مَجَانًا: بِلَا مُقَابِلٍ / به‌خۆپایی، به‌بِن‌دراو، به‌به‌لاش.

مَجْنُونٌ (فِي جَن) مَجْهَرٌ (فِي جَهْر)

مَج:

مَجٌّ: اَمَّعَ الثَّوبُ: بَلِي / رزی، کۆن بو، شپ‌بو.

مَجٌّ: مَجٌّ: بَالٌ / کونه، شپه، رزیو، به‌پپوت.

مَجٌّ: خَالِصٌ كُلُّ شَيْءٍ / رۆن، دۆشاو، ربه، خۆشاو، پوخته، رینگاو.

البيض: صَفَارُ الْبَيْضِ / زه‌ردیتنه‌ی میلکه.

مَحَا (فِي مَحْو) مَحَار (فِي حَوْر) مَحَال (فِي حَوْل) مَحَام (فِي حَمَى) مَحْتَاَج (فِي حَوْج) مَحْتَال (فِي حَوْل) مَحْتَدٌ

(فِي حَد) مَحْتَشَم (فِي حِشْم) مَحْرَاب (فِي حَرْب)

مَحْرَمَةٌ (فِي حَرَم) مُحَسِّن (فِي حَسَن) مُحَسَّه (فِي حَس)

محص:

مَحْصٌ: مَحْصٌ: نَقِي / بژاری کرد، پاکی کرده‌وه، پوختی کرد، په‌تی کرد.

الرجل: اِبْتِلَاهُ وَ اخْتَبَرَهُ / توشی کرد و کردی به

کۆلویه‌وه پیتی تاقیکرینه‌وه.

تَحْصٌ: اِثْمَحْصٌ: ثَنَقِي / پاک بو‌وه، پوخت بو، بژار

کرا.

مُحْصٌ: مُدَقِّقٌ فِي أُمُورِ الدِّينِ. حَنْبَلِي / اِئْکۆل‌ره‌وه‌و

به‌ته‌نگه‌وه بوی کاروباری نایینی.

محض:

مَحْضٌ: اِمْحَضْ فَلَانَا اَلنُّصِيْحَ اَوْ اَلْوَدَّ: صَدَقَهُ / برپای

بِن‌کرد، دلسۆزانه نامۆزگاری و خۆشه‌ویستی وه‌رگرت.

مَحْضٌ: اَلْاِثْنَاءُ: مَدَحُهُ / پیا‌ه‌ل‌دا، پیا‌ه‌ل‌خویند،

هه‌لینا.

مَحْضٌ: كَانَ خَالِصًا / پوخت بو، بِن‌خه‌وش بو، په‌تی بو،

روت بو.

مَحْضٌ: خَالِصٌ. صَرِيحٌ / پوخت، پاک، بِن‌خه‌وش، په‌تی،

روت، قوج.

لَبَنٌ: - : خَالِصٌ / شیر، بِن‌خه‌وش، پوخت، چۆپی شیر.

اُمَحْوُضَةٌ: نَصِيْحَةٌ خَالِصَةٌ / نامۆزگاری دلسۆزانه.

مَحْضَرٌ (فِي حَضْر) مَحْطَةٌ (فِي حَط) مَحْظُورٌ (فِي

خَطَر) مَخْطِيَةٌ (فِي خَطِي) مَحْفَلٌ (فِي حَفْل) مَحْفَةٌ (فِي

حَف)

مَحَق:

مَحَقٌّ: اَهْلَكَ. اِزَالَ / له‌تاوی برد، ریشه‌ی دهره‌یننا، ویرانی

کرد، کاولی کرد، فه‌وتانی.

مَحَى: اَبْطَلَ / کۆژانیه‌وه، سهریه‌وه، هه‌لویه‌شان.

اَلْحَرُّ الشَّيْءُ: اَحْرَقَهُ / سوتا، گپه‌برد.

الشَّيْءُ: ذَهَبَ بِيْرَكَتَهُ / پیتی نه‌هیشت، پیرۆزه‌که‌ی

برد.

أَمْحَقَ الْمَالَ: هَلَكَ/ دارایی به فیوژدا، له‌ناو چو، به فیوژ چو، نه‌ما، هیچ نه‌ما.

— الْقَمَرُ: دَخَلَ فِي الْمَحَاقِ/ مانگ (که‌ل گرت، چره که‌لوه)، ون بو.

إِثْمَحَقَ. إِمْحَقَ. إِمْتَحَقَ: تَمَحَقَ: إِضْمَحَلَ وَ إِمْحَى/ توایه‌وه، که‌م بوه‌وه، ناوا بو، له‌ناو چون سراپه‌وه، نه‌ما، فهوتا، ویران بو.

مَحَقَ إِيَادَةً/ قه‌لاچو، له‌ناو یردن، کوشتن، فه‌وتانن، نه‌میشتن.

مَحَاق. مُحَاق. مَحَاقِ الْقَمَرِ: آخِرَ الشَّهْرِ الْقَمَرِي/ مانگ له‌که‌لا بون، مانگ ون بون، که‌ل گرتن، په‌ناگرتن.

الْقَمَرُ فِي الْمَحَاقِ/ مانگ له‌و دیو که‌لیه‌وه، ونه، په‌نای گزته‌وه.

مَاحِقُ: الصَّيْفُ/ هاوین.

— شِدَّةُ الْحَرِّ/ قرچی گه‌رما.

يَوْمٌ — : شَدِيدُ الْحَرِّ/ ژور گه‌رم.

مَحَكُ:

مَحَكُ. اَمْحَكُ. تَمْحَكُ: نَازِعٌ فِي الْكَلَامِ/ به‌ناخوشی و توپه‌یی و ناشیرینی‌وه دواو گفتم و گوی کرد، شه‌پی لی نه‌بوه‌وه.

— . — . — : تَعَادَى فِي اللَّجَاجَةِ/ (سور، هه‌ته‌ر)، ترین، که‌لله‌ره‌ق، قیرسجه‌م، له‌وجه و ترقی بو.

تَمْحَكُ: حَاوَلَ. رَاوَعَ/ به‌فیل و فه‌ره‌ج بو، به‌پیچ و په‌نا بو، گزی کرد، ساخته‌ی کرد.

مَاحَكُ. خَاصِمٌ/ زویر بو، تیک چو، دژمنایه‌تی کرد، شه‌پی نایه‌وه.

مُحَكٌ. مَاحِكٌ. مُمَاحِكٌ: مُحِبُّ الْعِرَاكِ وَالْخِصَامِ/ شه‌پانی، شه‌په‌روش، تهن، که‌لله‌ره‌ق، گیره‌شنوین.

مُحَاكَاةٌ: خِصَامٌ/ دوشمنایه‌تی، تیک چون، شه‌پ (کردن، فروشتن، نانوهه)، نا‌کوکی، ناشوب، نا‌ژاوه.

مَحَكٌ (فِي حَك) مُحْكَمَةٌ فِي (حَكَم)

محل:

مَحَلٌ. مَحَلٌ. مَحَلٌ. اَمْحَلُ الْمَكَانُ: اَجْدَبُ/ (روت، گپوئی، روتن) بو، هیچی تیانه‌ما.

— . — . — : يَهْ: سَعَى بِهِ وَ كَادَ/ فیل و پیلانی لی‌نکرد، هه‌لی خه‌له‌تان.

اَمْحَلَ الْمَطَرُ: اِخْتَبَسَ/ باران بړا، نه‌ما، بو په‌ بِن بارانی.

— الْأَرْضُ: جَعَلَهَا مَحَلَةً/ (روت، گپوئی، روتن) ی کرد، هیچی تیا نه‌میشت.

تَمْحَلُ الشَّيْءَ: اِحْتَالَ فِي طَلْبِهِ/ بَوَ فَيْلٌ گه‌را، به‌فیل بردی.

— الْعُذْرُ: اِعْتَذَرَ: دَبَّرَ الْعُذْرَ/ پوژشتی دروی کرد، بیانوی دروی هتیاپه‌وه.

مَاحَلٌ: تَمَاحَلٌ: كَانِدٌ وَ مَآكِرٌ/ فَيْلِي کرد، گزی کرد، ساخته‌ی کرد.

مَاحِلٌ. مُمَحِلٌ: اَجْدَبُ/ روت، روتن، گپوئی.

— . مَحُولٌ. مَحَالٌ: مُدَبِّرُ الْمَكَائِدِ. خَذَاعٌ/ فَيْلَبَاز، ته‌له‌که‌باز، نا‌ژاوه‌گنپ، ساخته‌چی، ده‌ستپ.

مَحَلٌ: جَدَبٌ/ روتنی، گپوئی‌یی.

— : قَطْعٌ/ بِن‌بارانی، نه‌ماتی.

— : جَوْعٌ شَدِيدٌ/ برسی‌تی.

— . مَحَالٌ: خَدِيفَةٌ/ فَيْلٌ، گزی، فروفیل، ته‌له‌که‌بازی، ساخته‌ی.

مَحَالَةٌ. لَامَحَالَةٌ: لَا بُدَّ وَ لَا حِيلَةَ/ بِن‌گومان، چار‌نیه، بیویانوی ناوی.

مَحَنٌ:

مَحَنٌ. اِمْتَحَنَ جَرَّبٌ وَ اِخْتَبَرُ/ تا‌قی‌کرده‌وه.

مَحْنَةٌ: تَجَرِبَةٌ بَلِيَّةٌ/ به‌لا، کاره‌سات، ناخوشی، کوست که‌وتن، چورتم، گنچه‌ل.

اِمْتِحَانٌ: اِخْتِيَارٌ. تَجَرِبَةٌ/ نه‌زمون، تا‌قی‌کرده‌وه.

مُفْتَحِنٌ: مُسْتَنْطَقُ الْمُتَقَدِّمِ لِلْاِمْتِحَانِ/ تا‌قی‌کراوه، تا‌قی‌نه‌کرته‌وه.

مُفْجِنٌ: فَاحِصٌ. مُسْتَجَوِبٌ/ تا‌قی‌ک‌ره‌وه، تا‌قی‌نه‌کانه‌وه.

مَحَى:

مَحَا. مَحَى الْكِتَابَةَ: مَسَحَهَا/ سپه‌وه، کوژانی‌وه.

— . — : اِزَالَ الْأَثَرَ/ سپه‌وه، شوینی ون کرد، جینگه‌که‌ی نه‌میشت.

— . اِمْحَى. اِمْتَحَى: تَمْحَى: تَلَاشَى وَ اِضْمَحَلَ/ سراپه‌وه، کوژاپه‌وه، شوینی نه‌ما.

مَفْجَى. مَفْخُو. مُزَالٌ/ سپاوه، کوژاوه، نه‌ماو.

محو: شطب. إزالة/ سربسته‌وه، لابردن، کوژانه‌وه، کوژیرونه‌وه.

مَحَاةٌ: مَحَايَةٌ/ مَسَاحَةٌ/ ته‌خته‌سپ، کوژین، لاستیکی خت کوژانه‌وه.

محور (فی حور) مُحَوَّلَة (فی حول) مُحَيَّا (فی حی) محیص (فی حیص) محیط (فی حوط)

مخ: مَخَّج. تَمَخَّج. إِمْتَحَنَ الْعَظَم: اخرج مَخَّج/ مؤخه‌کی دهرمینا.

مُخَّجُ الْعَظَم: مُخَاغ/ مؤخی نیسقان.

- : خالص كل شيء/ بوخته، کزوک.

- : دماغ/ میشک، مؤخ.

مُخَنِّج / مِشْکُوكَة.

مُخَيِّج: فيه مَخَّج/ مؤخی تیاپه.

عَظَم - : فيه مَخَّج/ نیسقانی که مؤخی تیاپن.

مخاض (فی مخض) مَخَاضَة (فی خوض) مَخَاضَة

(فی مخض) مختار (فی خیر) مُخْتَال (فی خیل)

مخترع (فی خرج) مختصر (فی خصص) مُخْتَل (فی خل) مخدع (فی خدع) مَخْدَة (فی خد)

مخر:

مَخْر: شق/ دری، دایهینا، دریانی، مه‌لیدی، دوو که‌رتی

کرد، کردی به دوو که‌رته‌وه.

- ت السفينة: جرت فشقت الماء/ تاره‌کی (بیری،

دوو که‌رت کرد).

ماخرة: سفينة/ که‌شتی، ناویر.

ماخور: بيت الدعارة/ ماله خراب، مالن سوازی.

مَخْرَق: كَذِب/ دروی کرد.

مخزن (فی خزن) مخصوص (فی خصص) مخصی (فی

خصی)

مخض:

مَخَضُ اللَّبَن: إستمخرج زبدته/ که‌رهو چه‌وریه‌کی گرت.

- النشي: حرکة بشدة/ رای‌وه‌شان، ژهن‌دی.

- الرأى: قلبه و. تدبر عواقبه/ تدری لی کولیه‌وه و

لیکی دایه‌وه، بیری له نیسته‌یی و نه‌نجامی کرده‌وه.

مَخَضَتْ مَخَضَتْ. تَمَخَضَتْ الحامل: دنا ولادتها و اخذها الطلق/ ژان گرتی، هاته سهرکاسه، کاتی مندال بونی هات.

إِمْتَحَنُ: تَمَخَضُ الجنين: تَحَرَّكُ في البطن/ له سکدا جول.

- - اللبن: تَحَرَّكُ في المِعْضَة/ ژهن‌را،

شلقه‌ی هات.

مَخَاض: طلق الولادة/ ژان گرتن، چونه‌سهرکاسه،

سهرده‌ستان، کاتی مندال بون.

ماخض: اخذها الطلق/ ژان گرتی، ژان نه‌یگرئ، کاتی

مندال بونی‌تی.

مخيض: لبن الخض/ بون، ماستی ژهن‌راو.

مِخَضُ اللَّبَن: مَخَاضَة: وعاء الخض/ مه‌شکه، ژهن‌ر.

مِخَضَة: فَرَاة/ که‌ره‌گر.

مخط:

مَخَط: تَمَخَط: اخرج المخاط من انفه/ چلمی له لوتی

دهرمینا، فنکی کرد، لوتی سیری.

مَخَطُ الْوَلَد: اخرج المخاط من انفه/ لوتی بون سیری، فنکی

پن‌کرد.

مخاط: مايسيل من الأنف/ چلم.

- الشيطان: لعاب الشمس/ ته‌نافی شه‌یتان.

مخاطي: لزج: غروي/ لینج، چلمی، ملی، میلمی.

- القوام/ لیتیی، مل.

غشاء - / تویرالی چلمی، مل تویرال.

مخط: قذف المخاط من الأنف/ فنگ کردن، فم کردن،

خم کردن.

مَحْمَل (فی حمل) مَحْمِلَة (فی خیل)

مد:

مد. امد. اعان و اغاث/ یارمه‌تی دا، پشتگیری کرد،

دهستی گرت، (به ده‌نگیه‌وه، به ده‌میوه) هات.

- - : اهل/ موله‌تی دا، دوی‌خست، ماوه‌ی دا.

- - : الجند: عزز. قوی/ له‌شکره‌کی به‌میز‌کریو

یارمه‌تیدا، بوی نارد.

- النشي و بالششي: بسطة/ رای‌خست، دریزی کرده‌وه،

پانی کرد.

- عنقه: طولته و رفعه/ ملی دریزی کرد، به‌ریزی کرده‌وه.

- يَدُهُ: بَسَطَهُ / دهستی (دریژ کرد، پان کرده‌وه).
 - يَدُ الْمَسَاعِدَةِ (عطاء) / دهستی یارمه‌تی دریژ کرد، پیس
 دا، دایه.
 - بَصَرُهُ: اِنْتَسَهَا / چاری (زیت، زهق) کرده‌وه.
 - الله عَفْرُهُ: اطاله / خوا ته‌منی (دایه، دریژ کرد).
 - الارض: سَمَدَهَا / په‌ینی (کرد، پیوه‌کرد).
 - مَائِدَةُ: بَسَطَهَا / خوانی راخست.
 - النهر أو البحر: زاد ماءً / مه‌لسا، ناو مه‌لسا.
 - القلم: غَمَسَهُ / قه‌مه‌ک‌ی کرد به مه‌ره‌که‌به‌ک‌دا.
 - جذراً في الارض: تَكَوَّنَ وَ تَأَصَّلَ / ره‌گی داکوتا.
 - في المُنشئ: مَطَّأ / مه‌نگاری دریژی نا.
 - خَطّاً حديدياً: بَنِيَ / شَيَّدَ / خه‌تی ئاسنی دامه‌زرا‌ند.
 - طريقاً: بَنِيَ / شَيَّدَ / رِنگی (لئ‌دا، دروست کرد).
 - مَدَّ: مَدَّ / بَسَطَ / فراوانی کرد، کردیه‌وه، رای‌خست.
 - - - : اطال / دریژی کرده‌وه.
 - - - : مَدَّ اِلَى الْاَسْفَلِ / شو‌پی کرده‌وه، رای‌ه‌یلا.
 - - - : الجرحُ. تَقَلَّحَ / ته‌نیه‌وه، ته‌شه‌نه‌ی کرد، زهره
 بو، کیمی کرد.
 - اِمْتَدَّ: تَمَدَّدَ / اِنْبَسَطَ / کشا، دریژ‌بوه‌وه، فراوان بو،
 ته‌نیه‌وه.
 - - : اِلَى / دریژ‌بوه‌وه بو..
 - في مَشْنِيته: تَبَخَّرَ / خَوَى (یادا، گیف کرده‌وه).
 - تَمَدَّدَ: ضِدَّ تَقَلُّصَ / فراوان بو.
 - : تَمَطَّى / کشا.
 - : اِسْتَلْقَى / راکشا دریژ بو، پال‌کوت.
 - اِسْتَمَدَّ مِنْهُ: تَلَقَّى / لئ‌وه‌ی وه‌رگرت، وه‌ری‌گرت.
 - فلاتاً: طَلَبَ مَعُونَتَهُ / داوای یارمه‌تی لئ‌ت‌کرد.
 - مَدَّ: بَسَطَ / فراوان (کردن، بون).
 - : اِطَالَةً / دریژ (کردن، کردنه‌وه)، کشان، کشاندن،
 شو‌پ‌کردنه‌وه، رایه‌ل‌کردن.
 - الْبَحْرُ: خِلافَ الْجَزْزِ / خیزاو، به‌رزاو، سه‌ر‌کردن،
 هه‌ستانی ناوی ده‌ریا.
 - وَجْزَرُ / خِيزَاو / نیشتاو، هه‌ستان و نیشتنه‌وه.
 - سَبِيلُ / لَافَاو، لَيشَاو.
 - الطَّرِيقُ: بِنَاءُ وَ تَشْيِيدُ الطَّرِيقِ / رِنگه لئ‌دان، رِنگا
 دروست کردن.

- : مَدَّةُ: علامه‌ الهمزة / تا، هه‌لکشای.
 - مَدَّدَ: تَجَدَّدَ / فریا‌ک‌وتن، به‌ماواروه‌وه چون، پشتگیری
 کردن.
 - : عَوَّنَ / یارمه‌تی دان، یاریده‌دان.
 - مَدِيد: طویل / دریژ، فراوان، زَود.
 - عَمَّرَ - / ته‌منی دریژ، به‌سالا چون.
 - اِمْدَاد: اِعَاثَةٌ / یارمه‌تی دان، پشتگیری کردن، ده‌ست‌کردن.
 - : مَعُونَةٌ / یارمه‌تی.
 - : نَجْدَةٌ / به‌ماواروه‌وه چون، فریا‌ک‌وتن، به‌ه‌یژ‌کردن.
 - اِمْتَدَاد: مَدَى / ماوه.
 - : طول / دریژی، فراوانی.
 - العمر / ته‌من دریژی.
 - تَمَدَّدَ: ضِدَّ تَقَلُّصَ / کشان.
 - : اِنْبِسَاطُ / فراوان بون.
 - قَابِلِيَّةٌ اِلَ - / توانایی کشان.
 - مُتَمَدَّدٌ: مَمْدُودٌ / مُتَبَسِّطٌ / کشاو، دریژ بو، راکشاو، پال
 که‌وتو.
 - - : مُسْتَطِيلٌ / لاکیشی، دریژ.
 - : مُنْسَجٌ / فراوان، گه‌وره.
 - مَدَاد: مَادَّةٌ / سَطَاح. مَا اِفْتَرَشَ مِنَ الزَّيْتِ / روه‌کی
 راکشاو پال‌که‌وتو.
 - مَدَّةُ مِنَ الزَّمان: بُرْهَةٌ / ماوه، کات، دمه‌ه، تاو، به‌ین.
 - : اجل. اَمَدٌ / ماویه‌کی دیاری کراو.
 - قصيرة / ماویه‌کی کم، تاو‌یک.
 - في - كَذَا / له ماوه‌ی.. ئه‌ونده‌دا، له ماویه‌کی ناوه‌هادا.
 - ل - : اِلَى حَيْنٍ / تا (به‌ینیک، ماویه‌ک).
 - مَضَى اِلَ - : مَضَى الْوَقْتُ / کات تنبه‌رین.
 - مَضَى - : تَقَادَمَ / ماوه به‌سه‌راچون.
 - مَدَّ: مَكِيال / پی‌وره، نه‌ندازه.
 - مَدَّةُ: اَمْدَةُ النَسِيجِ: سَدَاةٌ / تان.
 - مَدَّةُ: قَنَیج / کیم، زَوَّج، زیچ‌کاو، لیمان.
 - مَدَاد: حَبْرٌ / مه‌ره‌که‌ب.
 - : سَمَاد / په‌یین.
 - : مِثَال / نمونه.
 - مَادَّةُ: جَوْهَرٌ / ناوه‌رُوك، كِرُوك.

ك.

به رست.

(دوم)

مدح:

هه لۆدان، هه لۆنان.

مدخنة (في دخن)

ملحق:

تَمَدَّرَ: تَلَطَّحَ / قَوَّارَى بَو.

ثاء هـ داني

کوچہ ری

مدم (في دمن)

مدن:

مَنْ الْمَدَائِش: بناها / شارو گوندی (دروست کرد، ناوهدانی

(کریمہ)

۱۰۰... تَحْذِيرُ تَهْذِبُ / رہفتاری جوان و بہ جی گرت،

اور رازہی شاریستانی فیرو۔

مدينة: بلدة كبيرة / شار.

— السلام: بغداد / شاری به غدا.

بیشکوهتن، ناوهدانی.

مَدَن: حضری / نیشتہ نی، نیشتہ جی.

من اهل المدن / شاری، دانیشتوی شار.

ملک: غیر عسکری / ناسہریازی، ناسامی۔

غمر جنائی (فم الحقوق) / سوک، سوک.

مقام : = / سیمکھ واسیا.

مدی:

والدہ (مذہب): افہل/ ماوہی دایہ، مؤلہ تی دا، نوای خست،

(حابل، حایولکی) دا.

ثُمَّ اِيَّاىَ فِى الْاَمْرِ: بَلِّغْ غَايَتَهٗ / بِهٖ (تُهٗ نَجَامٌ، مَهٗ بِهٖ سَتِى)

داری | خوری گشت.

— فی الامر: دام علی فعله / له سهری (رؤی، برده و ام

يو.)

- : نَهَبَ بَعِيداً / زُورِ بَدِي، سورک و ته وه.

مَدِي: مَجَال / بوار، ماوه، دهرهفت.

- بُغْد / دوری :

- : مَا يُتْرَكُ مِنْ الشَّيْءِ / که رسته، شت، شت و مهک.

- : عُصْرُ / توخم.

- : مَكْسَبٌ وَ عُمَلَةٌ / دهسته‌کوت و دراو.

- : بُنْدٌ / بهش، کهرت، بهند.

المَادَّةُ الْحَيَوِيَّةُ: جَبَلَةٌ. المَادَّةُ الَّتِي تَتَكُونُ مِنْهَا الخَلِيَّةُ / پروتوپلازم، پیکهینه‌ری خرۆک‌ی زیندو.

مواد: جمع مَادَّةٌ / شت و مهک.

- : أَلِيَّةٌ / ادوات و لوازم / که رسته، که رسته‌ی خاو.

- : اللِّفَةُ: الْفَاطْظَا / وشه دهنگی زمان.

- : الاتِّفَاقُ: فُقَرَاتُ الْاِتِّفَاقِ / بهنده‌کانی رَنَک‌ که‌وتن.

- : الْبِنَاءُ / که رسته‌ی خانو، په‌رنو.

مَادِيٌّ: ضِدُّ مَعْنَوِيٍّ / شتکار، له شت پَنَک‌ هاتوه.

- : لَا يُؤْمَنُ بِالرُّوحَانِيَّاتِ / شتکار باوه‌ی.

- : بَخِيلٌ. شَحِيحٌ / پیسکه، رُذ، پوله‌کی، پاره‌پیس.

- : دُلِّيُوِيٌّ / جیهان په‌رست، ژيان په‌رست.

- : مَحَبُّ الْمَكْسَبِ وَ الْمَالِ / پاره په‌رست، دراو په‌رست.

مَادِيًّا / شتکاری.

مدار (فی دور) مداس (فی دوس) مُدَام. مُدَامَةٌ (فی دوم)

مدح:

مَدَحٌ. مَدَحٌ. اِمْتَدَحَ: اَحْسَنَ الثَّنَاءَ عَلَيْهِ. ضِدُّ ذَمٍّ / ستایشی کرد، ه‌لی دا، ه‌ل‌ونا، پیا ه‌ل‌ دا.

تَمَدَّحٌ: اِفْتَخَرَ / خوی ه‌ل‌ کیشا.

مَدَحٌ. مَدِيحٌ. حَمْدٌ. ثَنَاءٌ / ستایش کردن، پیا ه‌ل‌دان، ه‌ل‌دان، ه‌ل‌نان.

مَادِحٌ: مُثْنٍ / ستایشکار، پیا ه‌ل‌دەر، ه‌ل‌نەر.

- : مَذَاحٌ: مُقَرَّظٌ / شایه‌ر.

مَمْدُوحٌ: حمید. محمود / ستایش‌کړو، پیا ه‌ل‌دراو.

مَمَادِحٌ: عَكْسُ مَقَابِيحٍ / په‌س‌ند، ره‌وا، شت و کرداری به‌جی، پیچه‌وانه‌ی ناپه‌وا.

مدخنة (فی دخن)

مدن:

مَدَنٌ. مَدَنُ الْمَكَانِ: طَائِفَةٌ / قوپاوی کرد.

تَمَدَّنٌ: تَلَطَّحٌ / قوپاوی بو.

مَدَنٌ: طِينٌ / قوپ، لپته.

- : مَدْرَةٌ: كِتْلَةٌ تَرَابِيَّةٌ / گل‌متک، که‌رسه‌ک، که‌سته‌ک.

أَمَدَرٌ: ضَخْمُ الْبَطْنِ / وړگن، وړگ‌ زل.

- : مَذِيرٌ: مُطْيِنٌ / قوپاوی.

- : حَضَرَ. الْمَدَنُ وَ الْقَرْيُ / شار، گوند، لادی، ناوه‌دانی.

مَدَنِيٌّ: سَاكِنُ الْمَدَنِ / دانیش‌توانی شارو گوند، پیچه‌وانه‌ی کوچه‌ری.

مدرسة (فی درس) مَدْرَسٌ (فی دعو) مَدْفَعٌ (فی دفع) مَدْمَن (فی دمن)

مدن:

مَدَنٌ بِالْمَكَانِ: اَقَامَ / نیشته‌جی بو، جیگیر بو.

مَدَنُ الْمَدَائِنِ: بَنَاهَا / شارو گوندی (دروست کرد، ناوه‌دانی کرده‌وه).

- : حَضَرَ / ره‌فتاری جوانی (فترکرد، نواند).

تَمَدَّنٌ: تَحَضَّرَ. تَهَذَّبَ / ره‌فتاری جوان و به‌جی گرت، راژه‌ی شارستانیته‌ی فتر بو.

مدينة: بِلْدَةٌ كَبِيرَةٌ / شار.

- : السَّلَام: بِغَدَادٍ / شاری به‌غدا.

مَدْنِيَّةٌ. تَمَدَّنٌ: حَضَارَةٌ. عَمْرَانٌ / شارستانیته‌ی پی‌شکه‌وتن، ناوه‌دانی.

مَدَنِيٌّ: حَضَرِيٌّ / نیشته‌نی، نیشته‌جی.

- : مِنْ أَهْلِ الْمَدَنِ / شاری، دانیش‌توی شار.

- : مُلْكِيٌّ. غَيْرُ عَسْكَرِيٍّ / ناسه‌ریازی، ناسایی.

- : غَيْرُ جَنَائِيٍّ (فِي الْحَقُوقِ) / سوک، سوکه.

قانون - / سوکه یاسا.

مدی:

مَادِيٌّ. أَمْدِيٌّ: أَهْلٌ / ماوه‌ی دایه، مؤله‌تی دا، نوای خست، (حاپول، چاپول‌کی) دا.

تَمَادِيٌّ فِي الْأَمْرِ: بَلَغَ غَايَتَهُ / به (نه‌نجام، مه‌به‌ستی) خوی گه‌پشت.

- : فِي الْأَمْرِ: دَامَ عَلَى فَعْلِهِ / له‌س‌ری (رؤی، به‌رده‌وام بو).

- : ذَهَبَ بَعِيدًا / زور رؤی، دورکه‌وته‌وه.

مَدِيٌّ: مَجَالٌ / بوار، ماوه، ده‌رفه‌ت.

- : بُعْدٌ / دوری.

- : مَسَافَة / ماوه.
- : غَايَة. مُنْتَهَى / مه‌بست، نامانج، نه‌په‌پی، کوتایی.
- : الْبَصَرُ: مَجَالُ الرَّؤْيَا / چاوپېگردن، تا چاوپېکا.
- : السُّلْطَة: مَجَالُ الْحُكْمِ وَ الصَّلَاحِيَّةُ / توانستی فرمان ره‌وایی.
- : الصوت: مَجَالُ وَصُولِ الصَّوْتِ وَ السَّمْعِ / ده‌نگ گه‌یشتن، تا ده‌نگ بېکا.
- : العُمْر: فِتْرَة الْحَيَاة. عُمْر. حَيَاة / درېژلایی ژيان، هم‌و ته‌من، ته‌من، ژيان، ژین.
- : بَعِيد ال- : ذات نَتِيجَة او تَأثير بَعِيد / نورته‌نجام.
- : مَدِيَّة. مَدِيَّة. مَدِيَّة: سَكِين / چه‌قو، قه‌لمېر، کيژد.
- : مَدَوِي: صَانِعُ الْأَلَاتِ الْقَاطِعَة / چه‌خماخ ساز، شیر گهر، چه‌قوگر.
- : مَدِيد (فِي مَد) مَدِير (فِي دَوْر) مَدِين (فِي دِين) مِيدَنه (فِي مَدَن) مَذَاق (فِي ذَوْق)
- : مَذَر:
- : مَذَر. تَمَثَّرَ الْبَيْضُ: فُسَدَ / پیس بو، خراب بو، بونی کرد.
- : مَثَرُ الشَّيْءِ: فَرَّقَ شَتَّى / په‌رش کرد، بللوی کرده‌وه، په‌رش و بللوی کرده‌وه، تیک و په‌کانی دا.
- : تَمَثَّرَ: تَفَرَّقَ / په‌رش بو، بللوی‌وه، په‌رش و بللوی‌وه.
- : ت المعدة او النفس فُسَدَتْ / ترشا، دل‌تیکه‌ل هات، تیک چو.
- : مَذَر. مَازَر: فَاسِدٌ. مُتَعَفِّن. تَالِف / پیس، خراب، ترشاو، بۆگن، بۆن کردو.
- : تَفَرَّقُوا شَتَّى مَذَر: فِي كُلِّ جِهَة / هره‌یکه‌ی به‌لایه‌کدا بللویان لی کرد، په‌رش و بللوی‌ونه‌وه.
- : مَذَرِي: مَذَرَة (فِي ذَر) مَذَق: مَذَقَ الشَّرَابَ: مَرَّجَهُ بِالْمَاءِ / ناوی تیکه‌ل کرد، روئی کرده‌وه.
- : اللَّبَنُ: مَرَّجَهُ بِالْمَاءِ / کردی به‌ماستاو.
- : مَذَق. مَذِيق: مَعْرُوجٌ بِالْمَاءِ / تیکه‌ل به‌ناو.
- : لَبَن - و - مَعْرُوجٌ بِالْمَاءِ / ماستاو، شیراو.
- : مَذَاق. مَعَاذِق: مَنْ كَانَ وَدَّهِ غَيْرَ خَالِصٍ / ریاکار، دروې، هاوې و خو‌ش‌روستیکی ناپاک.
- : مَذْكِرَة (فِي ذَكَر).
- : مَذَل:
- مَذَل بِسِرَّةٍ: بَاح بِهِ / درکانی، خوی بۆ نه‌گیرا نه‌یستی خوی درکان.
- اَمْدَلَّةُ: اَضْجَرُهُ وَ اَقْلَقُهُ / بیژاری کرد، سهری کرده‌سهر.
- مَذَل. مَذِل: مُفْشِ السَّرَّاءَ / دهم شپ.
- : قَلِقَ. ضَجَّجُوا / بیزار.
- مَذْنَب (فِي ذَنْب) مَذْهَب (فِي ذَهَب) مَذُود (فِي ذُود) مر:
- مَرَّ: فَاتَ / رابورد، گوزه‌شت، تن‌په‌پی.
- : ذَهَبَ / رَوَى، رَوَيْشَتْ، رَهْت بو، گوزه‌ری کرد.
- : اِنْقَضَى / به‌سهرچو، تن‌په‌پی، رابورد.
- : جَازَ قَطَعَ. عَمِرَ / بپی، په‌په‌وه.
- : به و علیه: زَارَهُ / سهریدا، چوه‌لای، به‌لایا تن‌په‌پی.
- : اَمَرَّ: صَارَ مَرًّا / تال بو.
- : اَمَرَّ: جَعَلَهُ يَمَرًّا / رَوَيْدَا تن‌په‌پی، هیشتی تن‌په‌پی.
- : فَوَّتَ / پیاکرد، کردی به‌ناوایا، تنی په‌پان.
- : مَرَّ الشَّيْءُ: صَيَّرَهُ مَرًّا / تالی کرد.
- : اِسْتَمَرَّ: دَامَ. بَقِيَ / له‌سهری رَوَى، برده‌وام بو، کولی نه‌دا، نه‌وستا، بیني گرت.
- : به: ثَبَّتَهُ / هیشتی‌وه.
- : مَرَّ: حَبَلَ / پت، گوریس.
- : مَرُور. عَبُورَ / تن‌په‌پین، په‌پینه‌وه، رابورین، رَهْت بون، گوزه‌ر کردن.
- : و - الوقت و الأيام: تَقَدَّمَ و سَرَّيَانُ الْوَقْتِ / تن‌په‌پوونی کات و رَوْد.
- : مَرُور: عَبُورَ: اِجْتِيَازَ / تن‌په‌پین، گوزه‌ر کردن، رَهْت بون، په‌پینه‌وه، رابورین.
- : زَمَن: تَعَلَّكَ بَوْضِعَ الْيَدِ مُدَّةً طَوِيلَةً / داگیرکردن و بون به‌می خق به‌هوی تن‌په‌پوونی کات و کۆن بونه‌وه، کات به‌سهرچون و تن‌په‌پین.
- : الوقت و الأيام / کات و رَوْدان تن‌په‌پین.
- : اِجْتِيَازَ / تن‌په‌پین، تن‌په‌پون، هات و چق.
- : تَفْقِيشَ / پشکنین.
- : تَذَكَّرَة - / بائنی تن‌په‌پون.
- : حَرَكَة ال- / مات و چوی ریگه‌ویان.
- : شَرْطَة ال- / پزلیسی هات و چق.
- : مَارَ: مَجْتَاَزَ عَابِرَ / تن‌په‌پیو، باسکراو، رابورینو.

ال - ذكراه/ باسكرو، ناویرلو، تنپه پیو.
 إمرار: إجتیان عبور/ تنپه پاندن، گوزهر کردن.
 - الوقت/ کات (برینه سر، کوشتن).
 إستمعار: دوام/ یهک بینه بی، بهرده وای، همیشی بی، بین
 گرتن، پهیتا پهیتا، پهیده ری.
 پ - : دوما/ پهیتا پهیتا، همیشی، هموکات، یهک
 بین، نه وهستان، سهروم.
 مُسْتَمَر: دائم. غیر منقطع/ پهیتا پهیتا، یهک بین،
 بهرده وای.
 إستمارة/ نه تکیت.
 مَمَر: مکان المرور/ ری پو، گوزهر، پیارهو، ریگه، شویتن
 پیا تنپه پین.
 مَرَّة: کَرَّة/ جار، جاریک، پات، که پوت.
 - (آخری: ایضا/ دیسان، ههروهه).
 - (آخری: - ثانیه/ جاریکی تر، جاریکی که.
 - واحدة/ یهک جار، جاریک.
 بال - : لبدأ/ قطعاً/ نه، نا، نه، نه خیر، هه رگیز، به یهک
 جاری.
 بال - : (ایضا/ ههروهه، دیسان.
 ذات - / جاریک، ریگه ویتیک، جاریکان.
 هذه ال - / نه جار.
 مَرَّة بَعْد مَرَّة/ جار له نوای جار.
 مَراراً: مَرَات عديدة/ زَرجار، جاره ها، چند (جار،
 جارار).
 - : (احیاناً/ ناو به ناو، جارجار، جارویار، هه ندی جار.
 - و تکراراً/ جاره ها، جار له نوای جار، چند جارار.
 مَرَات. بعض المرات: (احیاناً/ جارجار، جاربه جار،
 جارویار، ناویه ناو.
 مَرَّ: ضِد حلو/ تال، زه قنه (بوت، موت)، زه قنه (بوت،
 موت).
 - : مُؤَلَم. قاس/ به سوئی، سهخت، جهرگ بر، به نازار.
 مُرار. مُریر: نبات/ تالیشک.
 مَرارة: مَرَّة: صفراء/ زهر دلو.
 - : الحوصلة المرارية لو الصفراء/ زلو، توره که ی
 زهر دلو، زلو، زاره.
 - : ضِد حلاوة/ تالو، تالی، تالیتی.

- العمر: ضد حلاوته/ سهختی و سویی و تهنگ و
 چه له مو و تالوی ژیان.
 مَرارة: بِحُرقة/ به داخه وه.
 مَرَّ: اکثر مرارة/ تالتر.
 الأَمَران: الفقر و الهرم/ نه بونی و پیری.
 مَريرة: حلقة فی طرف حبل/ گری، گری قولف، چه له مه.
 مَرَّ: حبل/ پت، گوریس.
 مَرَّة: قتل/ کوشتن.
 مَریر: عزيمة/ غیرهت، وره.
 - . حبل مَریر: شدید الفتل/ گوریسی سفت و توند
 هونلوه.
 رجل - : قوی. ذو عزم/ به غیرهت، به میژ، نازا، به وره.
 مَرَمَر: غَضَب/ توپو، رقی هه لسا، قینی هه لسا.
 - . مَرَّ: صار مَرّاً/ تال بو.
 - عیشته: نَقَصه/ ژانی لوت تال کرد.
 مَرَمَر: تَدَمَّر/ بوله مات، سکالای کرد، بیژاری ده ریپی.
 مَرَمَر: رُخام أو نوع من الرُخام/ مه پمپ.
 مرأ:
 مَرَأ. مَرِيء (مَرأة) الطعام: طاب و نَقع/
 خواربنکه خوش و به کهک بو.
 - . - . - الطعام: ساع من غير غَصَص/ به
 ناسانی قوت چو، چوه خواره وه، نهرمه قوت بو.
 مَرَو (مَرُوة): صار ذا مَرُوة/ بو به پیاوو خاوهن
 پیاوه تی، جولمیر بو.
 - (مَرأة) المكان: حَسَنَ هواؤه/ ناروهه وای خوش
 ساز بو.
 إستمَر الطعام: إِسْطَیْبَة/ لای خوش بو.
 مَرِيء: مجرى الطعام من الحلقوم الى المعدة/
 سورینچک.
 طعام مَرِيء: طَيِّب/ خواربنی خوش.
 هَنِيئاً مَرِيئاً: بالعافية/ نۆشی گیانت بئ، نۆش.
 مَرُوة. مَرُوة: نَخوة/ چاکه، دهست گرتن، پیاوه تی،
 جوامیری.
 - : کمال الرجولة/ پیاوه تی، نازایه تی.
 مَرء. مَرِيء. مَرء: إنسان/ مَرُوة، پیاو، زه لام، کهس،
 مه ربوم.

مَرَاة. إمراة (الجمع نساء) / نافرهت، ژن.

إمراة: عقيلة/ خیزان، ژن، هوسهر.

مُراء (فی رای) مُراي (فی ريو) مراد (فی رود) مراراً
(فی مر) مرام (فی روم) مَرَاة (فی رای) مرايِق (فی
رهق)

مرت:

مَرَت الشيء: مَلَسَهُ/ سافی کرد، لوسی کرد، ساوی‌دا،
سویه‌وه.

مَرَّت. ارض مَرَّت و مَعْرُوتَة: لانیات فیها/ زهوی روت و
ساف، روتن.

رَجُلٌ - : لاشعر بحاجبه/ بِن برز.

مُرْتَاب (فی ريب) مُرتاح (فی روح) مرتاع (فی روع)
مرتبة (فی رتب)

مرث:

مَرَّت: مَصَّ/ مژي، هه‌لی‌مژي.

- : لَیْن/ نهرمی کرده‌وه، شلی کرده‌وه، خاوی کرده‌وه.

- : دَهْک و لَیْن/ خوسانیه‌وه، فلیقانیه‌وه.

- الشيء فی الماء: نَقَعَهُ فیهِ/ خستیه ناوه‌وه،
خوسانیه‌وه.

مرثاة (فی رثی)

مرج:

مَرَج الدابة. ارسلها ترعى/ (ناردی، بردی) بَق (له‌وه‌پ،
پاوه‌ن، چایه‌ن).

مَرَج الأمر: إضطرب/ شیوا، شپرزه بو، شله‌ژا.

مَرَج: مَرعى/ له‌وه‌پ، له‌وره‌گا، پاوه‌ن، چایه‌ر.

- : روضة/ میزگ، میزگزار، سه‌وزایی، شه‌کار.

- : مَرَج: إضطراب/ پشیوی، شیواوی، ناژاوه، سه‌رلی
تیگ چون.

مَرَج و - : ضوضاء: ضجيج/ دهنکه دهنگ، ژاوه‌ژاو،
پشیوی.

مَرَجَان: صغار اللؤلؤ/ شیلان.

مرجع (فی رجح) مرجل (فی رجل)

مرج:

مَرَج: إِشْتَدَّ فَرْحَهُ و نشاطه/ (شادمان، شادان، دلخوش،
پینخوشحال) بو.

مَرَح: شِدَّة الفرح/ خوځشی، شادی، نه‌وپه‌پی خوځشی و
شادمانی.

مَرَح. مُرِیح. طَرُوب/ روخوځ، شادمان، دهم به پیکه‌نین.

مَرَحی: احسنت/ نافه‌رین، چاکت کرد، نافه‌رم، باشت
کرد.

مرحب: رَحِب به/ (پیشوازی، به‌خیرهاتن، خوځ هاتن‌ی
کرد.

- به: قال له مَرَحِباً/ پیی وت خوځ هاتی،
به‌خیرییت.

مرحاض (فی رض) مرحلة (فی رحل)

مرخ:

مَرَخ. مَرَخَ جَسَدَهُ بالدهن دَهَنَهُ/ چه‌وری کرد، تیی
هه‌ل‌سو، هه‌نوی.

مَرَخ. اَمَرَخ العجین: اکثر ماء/ ناوی زوری تن کرد، شلی
کرده‌وه.

تَمَرَخ بالدهن: ادهن به. تَدَلَّك/ خوځی چه‌ور کرد، زونی تن
هه‌ل‌سو، هه‌نوی.

مَرُوخ: دلوک. دهان للتدلیک/ ژون و ده‌رمانی چه‌ور کردن،
هه‌نون.

مَرِخ: لَیْن/ نرم، شل.

مَرِیخ: کوکب سیار/ مه‌ریخ، بارام.

مرد:

مَرَد. مَرَدَ الغُضُن: القى عنه لحاءه. جَرَدَهُ من الورق/
روتی کرد، گه‌لای پیوه نه‌میشت، تویکله‌کی لَن کرده‌وه.

- : - الشيء من الماء: عَرَكَهُ/ فلیقانیه‌وه،
تلیسانیه‌وه.

- : الشيء: قَطَعَهُ/ هه‌لی وه‌ران، وردی کرد.

- : الشيء: لَیْنَهُ/ سافی کرد، شیلای، نهرمی کرد.

- : مَرَد. تَمَرَدَ: عَصَى و عَثَى/ یاخی بو، مانی گرت،
سه‌رکیچی کرد.

- : - : - : جاوز حَدَّ امثاله/ به‌رز فپی، پیی لَن
هه‌ل‌کیشا.

تَمَرَدَ: إِسْتَكْبَر/ تیز بو، تپی زل بو، له وزه چه‌و ده‌ره‌وه.

أَمَرَدَ: بِلَا لَحِيَّة/ بِن‌توک، کورسته.

مَرْداء: شجرة لاورق علیها/ داری بِن گه‌ل، گه‌لاه‌وریو،
روت.

تَمَرْدُ: عُصَيَان / سرکشی، یاخی بون، یاخیتی، مان
گرتن، سرپیچی.
مُتَمَرَّد: عاصی / سر به گویه‌ند، سرکشی، یاخی، مان
گرتن، سرپیچی کر، سرپیچ.
مَرَد: عملاق / زه به للاح، درِز، چه ته‌ول، دیو.
- : مُرتَفَع عَالٍ / به‌رز، بلند.
- : مَرِيد. عاصی / یاخی، مان گرتن، سرکشی.
مَرَاد. مَرَاد: عُنُق / مل، گهرن، نه‌ستو.
مَرَاد (فی رود)
مَرْدِي: خَشْبَةٌ تَذْفَعُ بِهَا السَّفِينَةُ / تِلَای که‌شتی جولان.
مَرِيد: تَمَرُّ يُنْقَعُ فِي اللَّيْلِ / خورمای ناو ماست،
خورما و ماست.
تَمَرَاد: بُرْج الحمام / میلانه کوتر، بورجی کوتر.
مَرْدَقُوش: نَبَات / جاتره کئیله.
مَرَز:
مَرَز: سَوَاقِي صَغِيرَةٌ لِلزَّرْعَةِ / دِزِاو، گول، دوکان.
مَرَاة: آلة عمل المَرُوز / که‌تو.
عمل المَرَزِ أَوْ المَرُوزِ / دِزِاو دروست کردن، گول برین.
مَرَس:
مَرَس: نَقَعَ فِي الْمَاءِ حَتَّى يَتَحَلَّلَ / خستیه ناوه‌وه،
خوسانیوه.
- یدِه بِالْمَعْدِيلِ: مَسَحَ / سپی، ده‌ستی سپی.
تَمَرَسُ بِالنَّشِيءِ: إِخْتَلَكَ / خَوَى (تَنَهَلْ سَو، لَو خَشَان).
مَارَسُ الْأَمْرِ أَوْ الْعَمَلِ: زَاو لَه وَ عَانَاه وَ شَرَعَ فِيهِ /
کاری تیاکرد، شاره‌زایی تیا هیه، تاقی کردنه‌وه، لئی
نه‌زانی.
تَمَارَسُوا: تَضَارَبُوا / دایان به‌یه‌کدا.
مَرَس: مُجَرَّبٌ / کارمه، شاره‌زا.
مُعَارَس: مُزَاوِلٌ / کار تیاکرو، شاره‌زا، لیزان.
مُعَارَسَة: مُزَاوَلَة / کاریاکردن.
مَرَسَة: حَبْلٌ غَلِيظٌ / گوریس.
مَرَس: مَرَسَة: قُوَّةٌ / هِز، توانایی، تین.
سهل ال - : وَدِيعٌ / سهل الانقياد / ناسان، شه‌گونجینری،
مؤگر نه‌گری، زو‌لپه‌ت.
صعب ال - : شَدِيدُ الشَّكِيمَةِ. جَمُوحٌ / رهق، رانایه‌ت،
ده‌سته‌مؤ‌نابیت، که‌لله‌رهق، سرکشی.

مارس: آذار. الشهر الميلادي / مانگی نه‌ووزن.
- : إله الحرب عند الرومان / خوی شه‌ی، مارس.
مرسال (فی رسل) / مرسة (فی رسل)
مرش:
مَرَش: حَدَشٌ / روشانی، چنگی لئ‌دا.
مَرَش: حَدَشٌ / روشان.
أَمَرَش: شَرِيرٌ / پیاو‌خراپ، شه‌پانی.
مرض:
مَرَضٌ: سَقَمٌ / نه‌خوش که‌وت، توشی نه‌خوشی بو.
مَرَضُ الْمَرِيضِ: إِعْتَنَى بِهِ. دَاوَاهُ / چاوبیتری کرد،
به‌بیاریه‌وه بو، تیماری کرد.
- : اَمْرَضُ: صَيَّرَهُ مَرِيضًا / نه‌خوشی خست.
تَمَرَضُ: ضَعْفٌ فِي أَمْرِهِ. أَصَابَهُ الْمَرَضُ / نه‌خوش
که‌وت، دهرده‌دار بو، لاواز بو.
تَمَارَضُ: أَظْهَرَ أَنَّهُ مَرِيضٌ / خَوَى نه‌خوش (خست،
پیشان دا).
مَرَضٌ: عِلَّةٌ. دَاءٌ / نه‌خوشی، دهرده، زه‌ده، ناساخی.
- : بَسِيطٌ: إِعْتِلَالُ الصِّحَّةِ. إِنْحِرَافُ الْمَزَاجِ / سوکه
ناساخی، بِن‌تاقه‌تی، هه‌وه‌س نه‌بون.
- : مَسْتُوطُنٌ: مَقْطُونٌ / دهرده‌وه نه‌خوشی ناو‌خویی و
نیشتمانی، نه‌خوشی نیشتنه‌نی.
- : وَبَاشِي: وَبَاءٌ / په‌تا، دهرده‌ی داکه‌وتو.
- : مَعْدَرٌ: مَتَثَقِّلٌ بِالْعَدْوَى / مَرَم، نه‌خوشی (نتیبه‌ی،
ته‌شه‌نه‌کان).
فَرَّاشُ ال - : جِيگَه وَ نَوِيتِي نه‌خوش.
مَرِيضٌ: مُصَابٌ بِمَرَضٍ. عَليِلٌ / نه‌خوش، دهرده‌دار،
دهرده‌وای، زه‌ده‌دار، بیمار.
- : مُعْتَلٌ الصِّحَّةِ / بِن‌تاقه‌ت، کز.
- : الْحَبُّ: مَضْنَى بِالْهَوَى / نه‌خوشی دل‌داری، دهرده‌ی
دل‌داری.
يَدَن - : نَاقِصُ الْقُوَّةِ / بِن‌هیز، لاواز، زه‌بون، چروساوه.
قلب - : نَاقِصُ الدِّينِ / ثَابِتٌ (لاواز، له‌ق)، که‌م ثابین،
بِن‌به‌دا.
رأى - : ضَعِيفٌ وَ فِيهِ إِنْحِرَافٌ / باوه‌پورای نا‌ته‌واو
لاواز، که‌م باوه‌ی.
عَيْنٌ مَرِيضَةٌ: فِيهَا قَتَرٌ / چاوی کز.

ريح - : ضعیفہ / کزہ با.

شمس - : ضعیفۃ الضوء / خوری بزمیز

لَیْلَةٌ - : لا تری فیہا الکواکب / شوئیئ نہستیرہ دیار نیہ.

لرض - : إذا ضاقت باهلها / زہوی تہسک وبہشی

دانیشتون نہکریو.

لرض - : كثرة الفتن / شوینی پیر لہ ناژاوہ.

مَرَضِي: مُتَعَلِّق بِالْمَرَض / پھیوہندی بہ نہخوشیوہ

ہیہ.

إجازة مَرَضِيَّة / پشوی نہخوشی.

تَمْرِيض: مهنة التمريض / نہخوش کاری.

تَمَارُض: إِدْعَاء المرض / خونہخوش خستن.

الـ - : التخلص من واجب / خوزینہوہ بہ بیانوی

نہخوشیوہ.

مُمرض: مُشارِف. مُضْعَد / نہخوش کار، برین پیئج،

نہخوشہوان.

مُمرضَة: المرأة التي تعتنى بالمرضى / نہخوش کار،

برین پیئج، سستہر، نافرہتی نہخوشہوان.

مِمرض. مِمرض: كثير المرض / دہردہدار، شلہپہتی.

مرط:

مَرَط. مَرَط: نَقَف / ہلئی کھن، دہسکہنئی کرد.

- - الشَّعْر: (زالہ) ہالیکن، ہالیگرت، مؤکشی

کرد.

تَمَرَط الشَّعْر: تَساقُط / وہپی، لئی بوہوہ، پیوہ نہما.

مریط. امرط: لا شَعْرَ عَلَيهِ / بیتوک، کوستہ، توك وہریو.

مرع:

مَرَع بالدهن: مَسَح / چہوری کرد، رونی تن (ہالسو،

لہتدا)، ہنوی.

مَرِغ. مَرِغ: تَقَم / کہوتہ خوشیوہ.

- - - امرع الكان: اُخْصِب / بہ پیٹ بو، بہ برشت

بو.

مُرْعَة. مُراع: شحم. دسم / چہوری، بہز، پیو.

مَرَع: كَلَّا / لہوپ.

مَرِيع: خَصِيب / بہ پیٹ، بہ برشت.

مَرَعِي (فی رعی) / لہوپ، لہوپگا.

مِرْعَن: شعر العنن / مہرہز.

مرغ:

مَرِغ الشيء في التراب: قَلْبُهُ فِيهِ / گہوزانی، لہخولا

تلائیوہ.

- راسه: اَشْبَعَهُ دَهْنًا / رونی دا لہسوی، سہری چہور

کرد.

- امرغ عرضه: دَسَسَهُ / ناموسی شکان.

تَمَرِغ في الوحل و التراب: تَقَلَّب / لہقروہ خولا گہوزا،

تلائیوہ.

- في الفراش: تَضَوَّر / تلیدا، تہپاوتلی کرد.

- في الامر: تَرَدَّد / دودل بو، راپاپو، گینگلی دا.

مَرِغ. تَمَرِغ: تَقَلَّب. تَضَوَّر / گینگلہ (دان، خواردن)،

گہوزان، تلائیوہ.

مرقا (فی رقا) مرفع (فی رفع) مرفق (فی رفق)

مُرفِق: مادة مُخَدَّرَة / بیہوش (کەر، داپو)، مَورِفین.

مرفق:

مَرِق منه: نَفَذ فِيهِ / پیاجو، پیاجہقی، تیسی چو، بیسی،

چوہ ناوی.

- من الدين: خَرَجَ مِنْهُ بِضَلَالَةٍ / گومپاپو، لہ نایین

لایدا.

- : إنطلق / دہریہپی، فرتہی کرد، بوی دہرجو.

- مَرِق القدر: أكثر مرقها / ناوی زڈر تی کرد، شلی

کردہوہ.

مَرِق: غَسِيَ / سوزی کرد، گورانیوت، دہنگی لآ ہالیہپی.

- العجین: مَرَحَه / شلی کردہوہ، ہویرہکئی شل کرد.

تَمَرِق الشَّعْر: تَساقُط / وہری، ہہلہوہری، کہوت، تولہک

بو.

مَرِق: مَرَقَة / مَسْلُوقَة / گوشتاو، شلہ.

مارق: نَافِذ / پیاجو، تنچو.

- من الدين: الخارج منه / گومرا، لہ نایین لاداو.

- : ضال / بہرہلا، چہوت، ون بو.

مُرُوق: ضلال / بہرہلائی، چہوتی، پختیارہیی.

- من الدين: إرتداد عن الدين / لہ نایین لادان،

گومپایی.

مرقاة (فی رقی) مرکبة (فی ركب) مرکز (فی ركن)

مرن:

مَرِن: لَان في صلابة / نرم بوہوہ، جپی بوہوہ.

- علی الشیء: اعتاده/ راهات، پی راهات، خوی راهتیا، رام بو.

مَرْن علی: دَرَب/ مه شقی پی کرد، فیزی کرد.

- الشیء: لَیْنَه/ نه رمی کرده وه، شلی کرده وه.

- علی: عَوْد/ رای هیتا، به کاری هیتا، رامی کرد.

- جَسَدَه. تَمَرْن: تَرِیض/ وه رزشی تاییه تی کرد، له شی نرم کرده وه رای هیتا.

تَمَرْن: تَدَرَب/ مه شقی کرد، کوششی کرد، کوشا.

- علی: تَعَوْد/ خوی راهتیا، راهات، پی راهات، رام بو.

مِرْن: لَیْن. یلتوی/ نه نوشتیتته وه، خوار نه بیتته وه، نه چه میتته وه، نرم، جپی، نه گونجی، نیان.

- : لَدْن: یَتَمَدَد و یَضْطَفُ/ نه کشن، فشول، نرم، نرم و تَوَل.

مُرَوَّة. مَرَاة/ لاستیکی، جیری، نه رمی، گونجان، نیانی.

مِرَان. تَمَرْن. تَمَرْن: مُمَارَسَة. مزاوله/ کردن، فیزیون، راهیتان، مه شق کردن، راهاتن، کوشش کردن.

- . - جَسَدی/ نه رمه وه رزش، له راهیتان.

- . - علی عمل: تَلَذُّه/ فیزیون، شاگردی.

تحت التمرین: تَلْعِیذ فی مَهْنَة/ قوتابی، فیرکار.

تحت التمرین: صانع/ شاگرد.

مُتَمَرَّن. مُتَمَرَّن: مُتَرَب/ راهاتو، فیز، فیزیو، گونجاو، رام.

تَمَرین. مایَتَمَرَّن به الطلِبة علی اعمالهم/ کوشش، راهیتان، فیرکردن، راکوش.

شجرة المَرَان/ سوره چنار.

مَرَّة (فی مَر) مرهم (فی رهم) مُرَوَّة (فی مَرَا) مُرَوَّحَة (فی روح) مَرِیء (فی مرا)

مَرِی:

مَرِی حَقُّه. جَحَدَه/ مافی خوارد، لاری بو لئی، نکولی کرد، نه چوه دَیَی.

ماری: جادل و نازع/ مشت و مپی کرد، چه قه ی هات.

إمتری فی الامر: شَك/ گومانی لئی کرد، دلی لای پیس کرد.

مَرِیة: شَك/ گومان.

- . مَرَاء: جَدَل/ مشت و مپی، چه قه (کردن، هاتن).

مَرِیخ (فی مرخ) مَرِیع (فی مرع) مَرِیوق (فی یرق)

مَر:

مَر الطَّعْم: صَار مَرًا/ مَن خَوَش بو، مزد بو.

- الشیء: مَصَّة/ مزی، مه لی مزی.

تَمَرَمَر: اکل او شرب. ذاق/ لَیْس (چیشست، خوارد)، ناخونه کی دا، خواردی، خواریه وه.

مَر: ما طعمه بین الحامض و الحلو/ مَن خَوَش، ترش و شیرین، مزد.

مَرَج (فی مزج) مَرَاد (فی زید) مَرِیله (فی زیل) مزج:

مَرَج: خَلَط/ تیکه لی کرد، تیکه دا، ناویته ی کرد.

- الدواء: رَكْبَة/ گرتیه وه، دهرمانه که ی گرتیه وه، تیکه لی کرد.

مَرَج: خَالَط/ تیکه لی کرد، ناویته ی کرد.

إمترج به: اِخْتَلَط/ تیکه ل بو، تیکه لی بو، تیکه لاو بو، ناویته بو.

مَرَج: خَلَط/ تیکه ل بون، تیکه لاو بون، تیک دان، تیکه ل کردن.

مزيج: تَرْکِیْب/ ناویته، پتک هاتو.

- : خَلِیْط/ تیکه ل، تیکه لاو.

مَمْرُوج. مُفْتَرَج: مَخْلُوط. مَخْتَلَط/ تیکه ل کراو، تیکه لاو بو.

إمترج: اِخْتِلَاط/ تیکه ل، تیکه لاو، تیکه ل کراو، تیکه لی.

مِرَاج: مَا اَسْبَس علیه البدن/ خو، کردار، ره وشت، چونیته تی کردار و ره وشت.

- : بُنِیَة الجسم/ چونیته تی و شیوه ی لهش، داروبار.

- : کَیْف/ تاقهت، هه وهس، تاره زو.

مزج:

مَرَج: مَزَل/ گالته ی کرد.

مَارَحَة: دَاعِیَة/ گالته ی لهگه ل کرد.

مَرَج. مِرَاج. مَرَاخ: مَرَاخَة. مَزَل. مُدَاعِیَة/ گالته و گپ.

مَرَاخ: مَارِج: مَزَل. مُضْحَك/ قوشمه، گالته چی.

مزدوج (فی زوج) مَزْدَاب (فی زب) مِزْدَاق (فی ذوق) مزج:

مَرَج: مَشِی خَفِیفًا/ له سه رخو پژی، شینه یی بو، هیواش دَیَی.

- . مَرَج القطن: نَفْشَه باصْبِیعَه/ به ده ست شی کرده وه.

مَرَاخ: مُفْرَج: بَطِیء/ له سه رخو، هیواش نه پوا، سست.

مِرْعَة: قِطْعَة/ کوت، پارچه، کولو، کولو له که، کهرت.

- مَرْق: مَرْقُ شَقْ / بړا، هه لاهه لا بو، رِزَال رِزَال بو، شپ بو.
- مَرْقُ شَقْ / بړی، بړانی، شپری کرد.
- شملهم: فَرْقهم / پهرت و بیلوی کرښه وه، له یه کی کردن، جیای کرښه وه.
- عرضهم / ناویانگی شیوان، ناوی زیان.
- تَمَرَّقُ: تَشَقُّقْ / دړا، شړبو، شړوېو، شی یوه وه.
- القوم: تَفَرَّقُوا / جیابونه وه، بلاو (بونه وه، هیان لئیکرد).
- يُمَرِّقُ القلب: مُخَرَّنْ / دل نه پچړتی، جهرگ نه بړی.
- مَرْقُ شَقْ / بړای.
- تَمَرِّقُ شَقْ / بړاندن، هه لاهه لاکردن، رِزَالْ کردن.
- مُمرِّقُ: مُشَقِّقْ / دړاو، هه لاهه لا، رِزَالْ رِزَالْ، ونجړونجی.
- مُرَّة: عند لیب / بلبل، شالور.
- مزن:
- مُزن سحاب ذو ماء / هوری به باران.
- حَبَّ ال - . مُرَّة: بَرْد / تهرزه.
- مُرَّة: مطرة بَرْد / تهرزه بارین.
- مزی:
- مُرَّة. مازِیة. إمتیاز. فضل / چاکه، جیاواری.
- . - : فضیلة / لئیهاتوی، چاکیتی.
- مس:
- مَسَّ الشیء: لَمَسَ / دهستی لئدا، بړی کهوت، لئیدا.
- ته المرض: اصابه / توشی نه خوشی بو، نه خوش کهوت.
- ت الحاجة الى: الجأت / ناچار (بو، ی پئی کرد).
- مَسَّ: صار به مَسَّ من الجنون / توژیک شیتی لئی دا.
- ماس: لَامَسَ / بړی کهوت، دهستی لئدا.
- تماس الشیئان: مَسَّ أحدهما الآخر / بهرک کهوتن، له یه کیان دا.
- مَسَّ. مسیس. مَسَّاس. مُعَاسَسَة / بهرک کهوتن، له یه دان.
- : جنون / شیتی، شیتوکه یی.
- عند مساس او مسیس الحاجة: عند الضرورة / کاتی پیویستی.
- أَمَسَ: أَمَسَ الحاجة: فی حاجة مُلِحَّة / زود پیویستی، ناچاری.
- مَسَّة: لَمَسَة / دهستی لئدان، بهرک کهوتن، لئیک دان.
- ماس: لَامَسَ / بهرک کهوتو.
- حاجة ماسَّة: ضرورية / زود پیویستی، ناچاری.
- تماس: مُلَامَسَة / بهرک کهوتن، بهرک کهوتن، له یه دان، لئیکهوتن.
- مماس فی الهندسة: الخط الملامس / بهرک و نه، لئیکهوت.
- ممسوس: ملموس / بهرک کهوتو.
- . يَلْمَسُ: محسوس / هست پړکړاو.
- : مجنون / په تیاره، شیت، ویت، شیتوکه.
- مسؤولية (فی سال) مساء (فی مسو) مساحة (فی مسح) مسافه (فی سوف) مسام (فی سم) مسبحه (فی سبج) مستاهل (فی اهل) مُستاء (فی سوا) مستبد (بی بد) مستبیح (فی بوح) مستحد (فی حد) مستحیل (فی حول) مستراح (فی روح) مستشار (فی شور) مستشفی (فی شفی) مستطاع (فی طوع) مستعار (فی عور) مستعد (فی عد) مستعمرة (فی عمر) مستعمل (فی عمل) مستقبل (فی قبل) مستقل (فی قل) مستقیم (فی قوم) مستلق (فی لقی) مستمر (فی من) مستند (فی سند) مستنقع (فی نقع) مستهجن (فی هجن) مستوی (فی سوی) مستودع (فی ودع) مسجد (فی سجد) مسج:
- مَسَحَ. مَسَحَ: جَفَّفَ بالمسح / سړی، وشکی کرده وه.
- . - : مَحَى. ازال الاثر / سړیه وه، پاکی کرده وه، لئیی کرده وه.
- لوح الخشب بالفارَة / له رنده ی دا، رنده ی پیامینا، سانی کرد.
- بالزيت او الدهن / چوری کرد.
- الحذاء: نَظَّفَه / بویاخی کرد، شوقی پئی هه لئیتا، سړی، پاکی کرده وه.
- الارض: قاسها / پیوای، پیوانه ی کرد.
- الارض: غسلها / پاکی کرده وه، شتی، سړی.

- راسه. مَسْحَةٌ. ماسَحَهُ: تَمَلَّقَهُ / (ریایی، مه‌رای،
 مامه‌حمه‌یی، ماستاو، قوزکه‌شی) ی کرد، خَوِی
 برده‌پیشوه.
 تَمَسَّحَ بِالْمَاءِ: اِغْتَسَلَ / خَوِی شت.
 - الشَّيْءُ: مَسَحَهُ / سِرِی، پاکی کرده‌وه، لئی کرده‌وه.
 مَسَحَ: اِزَالَةً / سِرِی، پاک کرده‌وه، کوژانه‌وه، لئ‌کرده‌وه.
 - بِالذَّهْنِ: تَدَبَّرَ / چه‌ورکردن، مه‌نون.
 - الْأَرْضَ: قِيَاسَهَا / پَیَوان.
 - الْعَمَلَةَ بِالِاحْتِكَاحِ: حَكَّ / ساف بون، کوژانه‌وه.
 مَسَّحَ الْأَرْضَ: الَّذِي يَمْسَحُ الْأَرْضَ / زه‌وی پَیَو،
 پَیَوهر، مه‌ساح.
 - الْأَحْذِيَّةُ: الَّذِي يَصْنَعُ الْحِذَاءَ / بَوِیَاخ چس،
 پَیلاوسپ.
 مَسَاحَةٌ: قِيَاسُ السَّطْحِ الْمَحْصُورِ / رَوِیَو، پَیَوانی رو.
 - الْأَرْضَ: قِيَاسُ / پَیَوانی زه‌وی.
 ال - السَّطْحِيَّةُ / رَوِیهر، رَوِیهری رو.
 ال - الْجَانِبِيَّةُ / رَوِیهری ته‌نیش.
 ال - الْكَلْبِيَّةُ / رَوِیهری گشت.
 علم ال - / پَیَوهرزانی.
 مَسَحَ الْأَرْضَ: خَرَقَهُ الْمَسْحُ / زه‌وی سِی.
 - الْأَرْجُلُ: خَرَقَهُ قُفْرُش / به‌رِی، پی‌سِی، پَیلاوسپ.
 مَفْسُوحٌ: مَفْحُوٌّ / سِپاو، کوژوه، نه‌ماو.
 مَسِیحٌ: مَفْسُوحٌ بِالذَّهْنِ / چه‌ورکراو.
 - : السَّيِّدُ الْمَسِيحُ / پیغه‌مِیهر عیسا، مه‌سیح.
 دِرْهَمٌ - او مَفْسُوحٌ / برآوی ساف، کوژوه، لوس بو.
 مَسِيحِيٌّ: نَصْرَانِيٌّ / گاور، ییان، خرستیان، فه‌له،
 عیسا‌یی.
 الدِّينُ ال - . الْمَسِيحِيَّةُ / تایینی گاور، مه‌سیحی، دیان.
 مَاسِیحٌ: مَسِيحٌ: كَذَابٌ / دِرْزَن، ماستاوکر.
 مَسْحَةٌ: اِثْرٌ خَفِيفٌ ظَاهِرٌ / شوئِن، نیشانه.
 - : شَيْءٌ قَلِيلٌ / كه‌مِیك، شتیکی كه‌م، تَوَزِيك.
 عَلَيْهِ مَسْحَةُ التَّهْكُمِ / قَسَمَ لَه دَوِیله، خرابی لئ ته‌لَین.
 تَمَسَّحَ: مِنْ الزَّوْاجِ / تِمَسَّحَ.
 مَسَحَ:
 مَسَحَ: حَوَّلَ الصُّورَةَ اِلَى غَيْرِهَا / (شَیَوهر، روخساری
 وِینه‌كه‌ی گَریی.

- صورته: شَوَّهَهَا / وِینه‌كه‌ی (شَیَوان، تَیك دا)
 ناشیرینی کرد.
 - الطَّعَامُ: اَذْهَبَ طَعْمَهُ / تامی نه‌میش، تامه‌كه‌ی تَیك
 دا.
 مَسَخٌ: مَسَخٌ: قَلْبُ الصُّورَةِ / وِینه‌و روخسار گَریی.
 - : تَشْوِيهِ / شَیَوان، ناشیرین کردن.
 - : اِنْتِقَالَ رُوحِ الْإِنْسَانِ اِلَى حَيَوَانٍ يُنَاسِبُهُ /
 گواستنه‌وه‌ی گیانی مَرَوِّفَ بَوِی ناو له‌شی ناژه‌لَیك كه‌ بَوِی
 بگونی.
 مَسَخٌ: تَحَوَّلٌ، تَبَدُّلٌ / گَریان بَوِی شَیَوهری ناژه‌ل.
 مَسِيخٌ: مَاسِخٌ: لَاطِعٌ لَه / بِنِیام، بِنِ‌خَوِی.
 - : مَمْسُوحٌ: مُشَوَّةٌ / شَیَوان، تَیك چو، وِینه‌و شَیَوان
 تَیك چو.
 - : الْاِحْمَقُ / كَيْلٌ، كه‌ر، كه‌ودهن.
 مَفْسُوحٌ: قَلِيلٌ لَحْمِ الْكُفْلِ / سَمْتُ وَكه‌فَه‌ل (له‌ر، پوچه‌ل).
 مَسْحَرَةٌ (فِي سَخَرٍ)
 مَسَدٌ:
 مَسَدَ الْحَبْلِ: قَتَلَهُ / بای‌دایه‌وه.
 مَسَدَ الشَّيْءِ وَ عَلَيْهِ: اَمَرَّ يَدَهُ عَلَيْهِ / ده‌ستی پیامیتنا.
 - الْجَسَدُ: دَلَكُهُ / شَیلا، مه‌نوی.
 مَسَدٌ: حَبْلٌ مُحْكَمٌ الْفَقْلُ / په‌تی باراو، كَشْتَك، گوریسی
 سفت.
 تَمْسِيْدٌ: اِمْرَارُ الْكَفِّ بِشِدَّةٍ عَلَى الْجِسْمِ / شَیلان، ده‌ست
 پیامیتان، مه‌نون.
 مَسَرٌ:
 مَاسُورَةٌ: اَنْتَبُوبٌ / لوله‌و قامیشی شمشال، جوزه‌له.
 - الْبِنْدُ قِيَّةٌ / لوله‌ی تفه‌نگ.
 مَسْطَرَةٌ (فِي سَطَرٍ)
 مَسَكٌ:
 مَسَكٌ: اَمْسَكَ الشَّيْءَ وَ بِهِ: قَبَضَهُ / گَریی، پَیَوهری نوسا.
 - : الْكُرَّةُ وَالْعَصْفُورُ وَ كُلُّ مَتَحَرِّكٍ: لَقْفُهُ /
 گَرییه‌وه.
 - : لِسَانُهُ: صَمَتٌ / بِنِ‌ده‌نگ بو، زما‌نی خَوِی
 گَری.
 - : الْبَطْنُ: قَبْضٌ / گَریی، قه‌بز بو، سکی
 ده‌رنه‌چو.

- تَمَسَّكَ. اسْتَمْسَكَ بِهِ: تَعْلَقَ اَوْ تَشَبَّهَ بِهِ / پیوهی نوسا، پیا مهال واسرا، تپوهی نالا، پیا لکا.
 - به: حَفْظَةً / پاراستی.
 - هُوَ یَسْرُقُ: قَبْضُهُ. قَبْضٌ عَلَیْهِ / گرتی، له بزیدا گرتی.
 - ت. ت. النَارُ الخَشِيبُ: اِشْتَعَلَ / داگیرسا، هه لگرسا، گرتی.
 - الحسابُ / حسابی راگرت، حسابا به کی راگرت.
 - يَدُهُ: اِقْتَصِدَ. قَرِطُ / دهستی گرتوه، که می کرده وه.
 - امسک و اسْتَمْسَكَ عَنْ: اِنْقَطَعَ اَوْ عَجَفَ عَنْ / له خوی که م کرده وه.
 - و. عَنِ الطَّعَامِ: عَجَفَ عَنِ الطَّعَامِ / خوراکي که م کرده وه.
 - و. به: تَعْلَقَ بِهِ / پیوهی نوسا، پیا هه لواسرا.
 - و. عَنِ الامرِ: كَفَّ عَنْهُ وَاِمْتَنَعَ / وازی له پیتنا.
 - عَنِ الکلامِ: سَكَتَ / بڼه دنگ بو.
 - الله الفیث: منع نزوله / خوا بارانی نه باران.
 - هُوَ: قَبْضُهُ / گرتی، وری گرت.
 - اِسْتَمْسَكَ بِوَلَدِهِ: اِحْتَبَسَ / میزی گیرا.
 - تَمَسَّكَ الشَّيْئَانِ: تَلَصَّقَا / پیکه وه نوسان.
 - تَمَسَّكَ. اِمْتَمَسَكَ. تَمَسَّكَ بِهِ: تَعْلَقَ بِهِ / پیوهی نوسا، پیا لکا.
 - مَا تَمَسَّكَ: مَا تَعَالَكَ / نهی توانی، خوی بۆ نه گیرا.
 - تَمَسَّكَتْ: مَلَكَتْ نَفْسِي / خوم بۆ گیرا، بڼه دنگ بوم.
 - مَا بِهِ تَمَسَّكَ. مَا فِيهِ مُسْكَةٌ: لَا خَيْرَ فِيهِ / سودو که لکی نه، بڼه خیره.
 - اِمْتَمَسَكَ فِي الْمَكَانِ: ثَبَتَ فِيهِ / دای کوتا، مایه وه.
 - مَسَكَ: قَبْضُ / پیوه نوسان، لکان.
 - لَصِقَ / پیوه نوسان، لکان.
 - الدَّفَاتِرُ التَّجَارِيَّةُ / دهفته رو حساب راگرتن، قهله مجپتی.
 - الحسابات / حساب راگرتن، ژمیریاری.
 - مَسْكَةٌ: مَقْبِضُ / دهسک، قوالف.

مُسْكَةٌ. مَسْكَةٌ. مَسَاكَةٌ. مِسَاكَةٌ: بُخِلَ / رږدی، گیري، پیسکي.
 - مَسْكٌ. مُسْكَةٌ: بَخِيلٌ / رږد، پاره پیس، گیر، قه متهر، پیسک.
 - مُسْكَةٌ: شَدِيدُ التَّمَسُّكِ بِالْشَيْءِ / خوازه لؤکی، گیري.
 - مَسِيكٌ. مَسِيكٌ: بَخِيلٌ / رږد، گیر، قه متهر، پیسک.
 - : لَا يَنْضَحُ / قرخ، ناده لئین، لپی ناچی.
 - اِمْسَاكٌ: بُخِلَ / رږدی، پاره پیس، گیري، پیسکي.
 - النَفْسُ: اِنْقِطَاعُ عَنْ / وازی پیتنا، خوگرتن.
 - : قَبْضُ الْاِمْعَاءِ / قه بز بون، سک دهرنه چون، گرفت کردن.
 - فِي رَمَضَانَ: اِنْقِطَاعُ عَنِ الْاَكْلِ وَالشَّرْبِ / دهست هه لگرتن، له خواریدن و خوارینه وه، به رږدو بون.
 - تَمَسَّكَ: تَشَبَّهْتُ / لاخوشه ویست بون، تونگ گرتن.
 - تَمَسَّكَ: اِثْتِمَامٌ / یه ک گرتن، پیکه وه نوسان.
 - وَتَلَصَّقَ / گرتن و لکان، یه ک گرتن و پیا لکان، پیا نوسان لکان.
 - مُتَمَسِّكٌ مُتَمَسِّكٌ: مُتَلَبِّدٌ / یه ک گرتو، پتهو، سفت.
 - بِحَقِّهِ / کول نه دهر، ماف گرتو.
 - مَسْتَمْسَكَ: مَسْتَعِدٌ / دلیل، به لکه، به لکه نامه.
 - مَاسِكَةٌ: آلَةُ مَاسِكَةٍ / گیره.
 - رَحِمٌ: قَرَابَةٌ / خزما یه تی، سیله ی رهم.
 - مُسْكٌ. قُوْتُ. غِذَاءٌ / خوراک، خواریدن.
 - مُسْكٌ: طَيِّبٌ مَعْرُوفٌ / بونی مسک.
 - مَمْسَكٌ: مُطَيَّبٌ / بون مسک، مسکاوی، بون خوش.
 - صَابُونٌ - / سابونی بون خوش.
 - مُسْكٌ. مُسْكَةٌ. مَا يُمْسِكُ الْبَدَانَ مِنَ طَعَامٍ وَشَرَابٍ / ناوگیر، خوراک، قه بزکهر.
 - مُسْكَةٌ: رُوْثُ الْمَوَاشِي / شیاکه.
 - : حِلَّةُ الْوَقُودِ / ته پاله.
 - مُسْكَانٌ: عَرِيْثُونَ / پتیشه کی.
 - مُسْكِيْنٌ (فِي سَكْنٍ) مُسْلَةٌ. مُسْلُولٌ (فِي سَلٍ) مُسْلِيٌّ (فِي سَلٍ) مُسَمٌّ (فِي سَمٍ) مُسْمَارٌ (فِي سَمَرٍ) مُسَنَّ (فِي سَنٍ) مُسْنَدٌ (فِي سِنْدٍ) مُسَوٌّ

مَسَى الرَّجُلُ. مَسَى عَلَيْهِ: دعا له ان يكون مساءً خيراً/ نثاره باشی لوتکرد.
 مَسَاكُمُ اللَّهُ بِالْخَيْرِ/ نثاره تان باش.
 امسى. خلاف اصْبَحَ/ بو به نثاره.
 - : صَارَ/ بو، بویه.
 مساء: ما بين الظهر والمغرب. وقت الغروب/ نثاره.
 - الخير/ نثاره باش.
 - امس/ درى، نوبتنى، نوبتنى نثاره.
 اُمْسِيَّةٌ: خلاف صَبِيحَةٍ/ نثاره، سر له نثاره.
 مسيح (فى مسح)
 مش:
 مَشَّ. مَشَّشَ العَظْمُ: مَضَّ مَخَهُ/ مَخَّه كى دهرهيتنا، مَرَى.
 - مال فلان: اخَذَهُ شَيْئاً فَشِينَا/ لى كينشايه وه، ناشيه وه.
 - بَذَّ: مَسَحَهَا/ دهستى سپى.
 - : نَقَعَ فى الماء حتى يَذُوبَ/ خستيه ناره وه تا بنويته وه.
 مَشْمَشَ: شَجَرَ و ثَمَرَ/ قيسى، شلان، شلانه.
 مَشَاع (فى شيع) مشبوه (فى شبه) مَشْتَاق (فى شوق) مَشْتَرَك (فى شرك) مشتهبه (فى شبه) مَشْتَه (فى شهو)
 مشج:
 مَشَجَ: خَلَطَ/ تيكلى كرد، ناويتهى كرد
 مَشَج. مَشَج. مَشَج: مَشَج: ماكان مختلطاً/ تيكلى، ناويته.
 امشاج: اوساخ السُرَّة/ پيسى ناوك.
 مشط:
 مَشَطَ. مَشَطَ. تَمَشَّطَ الشَّعْرَ: سَرَّحَهُ/ دايهيتنا، شانى كرد.
 مشط. مَشَطَ التَّسْرِيعَ/ شانى.
 - : النَّسَاجَ/ شانى جَوْلَا، سه پك، سه پله.
 - الرجل: عَسِيبَ الْقَدَمِ/ شانى پى، پشتى پى.
 ماشط: مَزَّيْنُ/ سهر (تاش، داهين).
 مَمَشُوط. مَشِيط/ شانى كراو، داهيتراو.
 تَمَشِيط: تَسْرِيعَ/ شانى كرين، داهيتان.
 - : تَنْظِيفَ/ پاكسازى.
 - : تَطْوِيقَ و تَفْطِيشَ/ پشكنين.

مشع:

مَشَعُ: اِخْتَلَسَ/ درى، لى هه لگرت.

- : مَضَعَ بصوت/ له جويينا ملجهى نه هات، ملجهى هات.

- : الْقَطَنَ: نَفَشَهُ/ كرده وه، شى كرده وه.

مشق:

مَشَقَ: مَشَقَ/ داهيتنا.

- : مَرَّقَ/ درى، نپانى.

- : الكَتَان و نحوه: مَدَّهُ و مَشَطَهُ/ شى كرده وه، دايهيتنا، پوختى كرد.

- : (امشَقَ بالسوط: ضَرَبَ/ لى داي، قامچى پياكيشا.

مَشَقَ: تَمَرَّقَ/ درى.

- : تَقَشَّرَ/ درى برد، قليشا، توپكلى فرىدا.

مَشَقَ: اِخْتَلَسَ/ درى كرد، لى هه لگرت.

- : اِخْتَلَفَ/ فراندى، بردى، هه لگرت، فرينرا، هه لگيرا.

- : السَّيْفَ: اِسْتَلَّهُ/ هه لى كيشا، دهرى هيتنا.

مَشَقَهُ. مَشَقَهُ. مَشَاكَه الكَتَان: مَائِسَقَطَ بَعْدَ مَشَقِهِ/ كه تانى وهريد.

- : ثَوْبَ الخلق/ جله شى.

مَشَقَهُ: مَشَطَ لَمِشَقَ الكَتَان/ شه، شانى كه تان شى كرده وه.

مَمَشُوق. مَشَقَ: مَشِيقَ القوام: ضَعِيفَ اللحم/ لاواز، باريكه، دال گوشت.

قَدْ مَمَشُوق: طويل و رقيق/ باريكه، باريك و دريژ، بالابريزى كه گوشت.

مَشَقَ: مُفَرَّة. طِين احمر/ گله سور.

مَشَاكَة (فى شكو) مَشَكَلَة (فى شكل) مَشَمَنْز (فى شمن)

مشو:

مَشُو: دواء مُسَهِّل/ دهرمانى رهوانى.

امشاه الدواء: اطلق بطنه/ سكى دهرچوان، رهوانى كرد، بهله فيرهى پى خست.

مشوار. مَشَوْرَة (فى شور) مَشَوُوم (فى شام)

مشى:

مَشَى تَمَشَّى: سار على رجله/ روى، رويشت، چو.

- بطنه: إستطلق/ سکی چو، رهوان بو، بهله فیله ی گرت.

تَمَشَى: تَرَيَضَ ماشیا/ پیاسه ی کرد، هات و چۆی کرد.

- مع کذا: جاری. سائر/ له گه لی (رۆیی، هه لی کرد)، دلنه وایی کرد.

مَشَى: امَشَى: جعله يَمْشِي/ بردی به پتوه، روانی، وای له یکرد بپوا.

- البطن: (طلقه) سکی ده رچوان، رهوانی کرد، بهله فیله ی پی خست.

ماشاه: سائر/ له گه لی (رۆیی، هه لی کرد)، دلنه وایی کرد.

تماشیا: مَشَى مَعًا/ پیکه وه (رۆیشتن، چون).

مَشَى: مَسَافَةَ السیر/ ماوه ی رۆیشتن.

- السير على الاقدام/ رۆیین، رۆیشتن، چون، رهو.

مَشَى: هيئة السير/ چونه تی رۆیشتن، رهوت.

مَشَى: سَیْرَ/ رۆیین، به پتوه (بردن، چون)، به پی کردن.

- تسهيل/ رایي کردن.

ماش: راحل/ ریتوار.

- على رجله: سائر على قدميه/ به پی رۆیو.

- خلاف الخيال/ پیاده، به پی ده پوا.

ماشى: عكس الواقع/ رۆیو، نه چن، نه پوا، نه بین.

مَشَاة: خلاف الخيالة/ پیاده.

مَشَاء: كثير المشى/ زۆر پهو.

مَشَى: مكان التمشى/ شوسته، وشکانی، شوین رهو، گوزه ر.

ماشية (جمعها مواشى): البقر والغنم و الإبل/ ناژه ل، مالات، گوتال.

مَشَاية: بساط طويل/ به پهو راخه ری ریزن، لاکیشی، رایه خ.

- الأطفال: حال/ ره وره ی ساوا.

مَشِيئة (في شيا) مشير (في شئ) مشيمة (في شيم) مص:

مَصَّ: إمتَصَّ: تَشْرَبُ/ ناوی خواره وه، تیر ناو بو.

- شَرِبَ/ مَرَى، هه لی چنی، هه لی مری.

- تَمَصَّصَ: رَشَفَ/ قومی له تدا.

مَصَّ: إمتصاص: تَشْرَبُ/ ناو خوارده وه، مژین.

- رَشَفَ/ قوم له تدان.

- رَضَعَ او شَفَطَ/ مژین، هه لوشین، هه لچنین.

مَصَّة: رَشَفَ/ قوم، قومیک.

مَصَّاص: كثير المصّ/ زۆر مژ، مژوک.

- حَبَامَ/ زهرو، زه روگر، که له شاخ گر، خوین مژ.

- يمتص السوائل/ مژه، هه ل مژ.

- الوطواط المصاص/ شه مشه مه کویره ی مژه ر.

- الدماء: مُبْتَرِ الأموال/ خوین مژ، جهرده، پیاوخراب.

مَصَّان: قَصَبَ المصّ/ قامیشی شه کر، نه ی.

إمتصاص: تَشْرَبُ/ ناو خوارده وه، مژین، هه ل مژین، هه لچنین.

- الدماء/ خوین مژین، جهرده یی، پیاوخرابی، خوین رشتن.

- الأموال: إبتزاز. سلب/ نزی، جهرده یی، راوړوت.

مِصَّ: انبوب المصّ. آلة المصّ/ مژه ر، بۆریچه ی مژین.

ممصوص: اسم مفعول من مصّ/ مژراو.

مُفَصِّل/ مژراو، هه لچنراو.

مصاصّة: مایعَصّ/ مژه ر، مژمژوک.

- بومه صغيرة/ په پوی پچوک، به چکه په پو.

مصيص: ندى/ شى دار.

- خِيطُ مصيص. خيط قوى/ کشته ک.

مَصْمَصَ الماء: مَضْمَضَ/ له ده می (رادا، وه ردا).

- لَحَسَ/ لسته وه.

- العظم: مَصَّ ثُغَاعَهُ. اكل ما عليه/ مۆخه کی ده رهینا، لسته وه.

مَصْبَاح (في صبح) مَصَّحَ (في صبح) مصدر، مَصْدُور (في صدر) مصر:

مَصَرُوا المكانَ: سَكَنُوهُ/ ناوه دانیا ن کرده وه، نیا نیشته چن بون.

تَمَصَّرًا لِمَكَانٍ: صار عامراً/ ناوه دان بوه وه.

مَصْرَ: ماصِر: حَدَّ. حاجز/ سنور، تخوب.

- مَدِينة/ شار.

- مكان معمور/ ناوه دانى.

- قراب احمر/ گله سور.

- : القَطَر المَصْرِيّ / ولّاتى ميسر.

- : مَدِينَةُ الْقَاهِرَةِ / شَارِي قَاهِرَه.

تَحْصِيرُ الْبِلْدَانِ: تَأْسِيسُ الْمَدَن / تَاوَهْدَان كَرَبْنَه وه، شَار
دُرُوسْت كَرَبْن.

المَصْرَان: الْكَوْفَةُ وَ الْبَصْرَةُ / شَارِي كَرْفَه وَ بَه سَرَه.

مُصْرَان. مُصِير (الْجَمْعُ مُصَارِين): مَعَى / رِيخُولَه.

مُصَصَّر: مُصْبُوغٌ بِالْأَحْمَرِ / سَوْرَكِرَاو.

مُصَاغ (فِي صَوغ) مُصْبَاح (فِي صَبِاح) مَصْحَح (فِي

صَح) مَصْدَر، مَصْدُور (فِي صَدْر) مُصْطَبِيَّة (فِي

صُطْب) مُصْطَفَى (فِي صُفُو)

مَصْل:

مَصْلُ اللَّبَن: رَوْب. تَخْثَر / مَهِي.

- اللَّبَن: صَفَاة / تَاوَه كَهِي گَرْت، خَسْتِيَه تَوَرَه كَه وه،

پَا لَوْتِي.

- مَالَه. اِمَصْلَه: صَرْفَه فِي مَالَا خَيْرِ فِيَه / بَه

فِي رَوِي دَا.

مَصْلُ اللَّبَن: مَا يُسْتَخْرَجُ مِنْهُ مِنَ الْمَاءِ / تَاوُوك، تَوُوك.

- الدَّم: بِلازْمَا / پِلَزْمَايِ خَوِين، زَهْدَاوِي خَوِين،

زِيچَاو، زِيْتَنجَك، زِيْنچَاو، تَاوَكِي خَوِين.

مُصَلِّي. مَائِي / تَارِي، تَه پَاوَاو، زِيْنچَاوِي، تَاوَكِي

مَاصُول: مَرْمَار كَبِير / زَوْنَا.

مُصَلَّ (فِي صَلَو) مُصْلَح. مُصْلَحَه (فِي صَلَاح) مُصَلِّي

(فِي صَلَو) مُصْنَع (فِي صَنَع) مُصِيبَةُ (فِي صَوْب)

مُصِيدَةُ (فِي صِيد) مُصِير (فِي صِير)

مَض:

مَض: اَمَض: اَلَمْ / نَيْشَا، تَاَزَارِي مَه بُو، نَيْشَانِي، تَاَزَارِي دَا.

- : اَخْرَقَ / سَوْتَانِي، سَوْتَانِيَه وه، كَزَانِيَه وه،

بِرْزَانِيَه وه.

- : اَلَمْ مِنْ وَجَعِ الْمُصِيبَةِ / سَوِي چَوَه سَكِيَه وه،

سَوِي بُوَه وه.

- مِنْ الشَّمْسِ: قَائِمٌ / دَلِي نَيْشَا، سَزَايِ چَه شَت، خَه فَتِي

خَوَارِد.

مَضَض: اَلَمْ / نَيْش، تَاَزَار، سَوِي.

- : كَرَه / نَه وِيسْتَن، رَق، قَيْن، رَق وَ قَيْن لِي بُون.

- : لَبَنٌ حَامِضٌ / مَاسْتِي تَرَش.

مَض: اَلِيم / بَه (نَيْش، تَاَزَار، سَوِي).

مَضَاض: مَاءٌ شَدِيدُ الْمُلُوحَةِ / سَوِيَرَاو، تَل وَ خَوِي، تَاوِي

سَوِيَر.

مَضَاض: مُخْرِقٌ / سَوْتِينَر، نَه سَوْتِينِي، نَهِي كَزِينِيَتَه وه.

مَضْمَضُ الْمَاءِ فِي لَمَعٍ: حَرَكَةٌ / لَه دَه مِي وَ هَر دَا.

- . الثَّوْبُ: غَسْلُهُ / شَتِي، لَه تَاوِي مَه لَكِي شَا.

- . تَمَضْمَضُ النُّعَاسِ فِي عَيْنِهِ: دَب / چَاوِي

نِيَشْت، خَوِي بَرْدِيَه وه.

مَضْجَع (فِي ضَجْع) مُضْطَرَّ (فِي ضَر) مُضْطَرِب (فِي

ضَرْب) مُضْطَهْد (فِي ظَهْد)

مَضْج:

مَضْج: لَاح / جَوِي.

- الْكَلَام: تَعَثَّمَ / مَنجَه مَنجِي كَرْد، قَسَمِي (جَوِيَه وه،

قَوُوت دَا يَه وه).

مَضْج: لَوُوك / جَاوِين، جَوِين، زَاوِين.

مَضْنَه: لَقْعَه / پَارُو، بَا بُولَه.

- طَبِيْبَةٌ: لَقْعَه سَائِفَه / پَارُو يَه كِي تَاسَان قَوُوت،

دَه سَتَكَه وَ تِيكِي تَاسَان وَ بَاش.

- . مُضَاغَةٌ: مَا يُمَضَّغُ / تَه جَوِي، بَنِيَشْت، مَه رَشْتِي

بَخَوِي.

مَضْمَار. مُضْمَر (فِي ضَمَر) مُضْمَد (فِي ضَمَد)

مُضْمِي (فِي مَضْنِي)

مَضِي:

مَضِي: اِلْتَقَضِي / تَه وَاوِيو، نَه مَا.

- : ذَهَبَ / رَوِي، رَوِيَشْت.

- : فَات / تَه پَه پِي، تَه پَه پِي بُو، رَا بُوَرْد.

- سَبِيلَه آو لَسَبِيلَه: مَات / مَرْد، كَوچِي كَرْد، رَزِي

خَوِي گَرْت.

- وَقْتَه (وِ اَوَانَه: فَات اَوَانَه / كَاتِي بَه سَه رَچُو، بَاوِي

نَه مَا.

- عَلَى الْأَمْرِ. اِمَضَاه: اَثْمَه / رَا پَه پَان، تَه وَاوِي كَرْد،

جِي بَه جِي جِي كَرْد، جِي بَه جِي بُو.

- عَلَى الْبَيْعِ: اِمَضَاه / چَه سَبِي، بَه سَتَرَا، پِيَك هَات،

فَرُوشْتَنَه كَه.

- السَّيْف: كَانَ مَاضِيًا قَاطِعًا / تِي زَبُو، بَرْنَدَه بُو.

- . اِمَضِي: وَقَعَ / نِيمَزَايِ كَرْد، شَه قَلِي كَرْد.

فیما (فی ما) مَضَى. فی الماضي. سابقاً/ له رابوربوا، له وریویش.

امضى: نَقَذَ/ به جئی هینا، بریدیه سهر، رای په پان.

- : وَقَعَ/ نیمزای کرد، شه قلی کرد.

مَضَى. مَضَو: ذهاب/ رږښ، رږښتن، چوڼ.

- : فوات/ به سهر چوڼ، تر په پین.

- الوقت او المدة: فوات الاوان/ کات (تر په پین، به سهر چوڼ).

مَضَاء: حدة/ تیږی.

مَضَاء: شدید العزم/ به غیرت، نازا، وره بهر، به وړه.

ماضي حاد/ تیږ، پرته.

- : ذاهب/ رږږو، رږښتو.

- : سالف/ تر په پړو، رابوربو، کون.

ماضي. قاطع. حکم ماض. منتهی/ پریار درلو، هل ناوه شیتوه.

ماضي. الزمن الماضي (فی النحو): مُنْصَرِم/ کاتی تر په پړو، رابوربو.

- استمراری/ رابوربوی دريژه دار.

- إِنْشَاطِي/ رابوربوی دانانی.

- بعيد/ رابوربوی نور.

- شهودی/ رابوربوی بینرلو.

الشهر ال- : الشهر الفائت/ مانگی (پیشو، رابوربو).

الفعل ال- : حالة الماضي/ کرداری رابوربو، تر په پړو.

فی ال- : سابقاً/ له کونا، نږین، زو، پیشین.

يَسْرِي على ال- (قانون او حکم)/ به سهر کونیشا نه چه سپن، کون و رابوربوی نه گړیتوه.

إِمضاء. إتمام. إِنْجَاز/ ته و او کړدن، کوتای پښه تان.

- : إِمضاء: توقيع/ نیمزا، شه قلی.

مُغَض. مَوْقِع/ نیمزاکر، شه قلی کار.

مط:

مَط: مَدَ/ دريږی کرد، کشانی، رای کیشا.

- الحِيل: سَحَبَة/ رای کیشا، توندی کرد.

- شفتیه: اخرجهما/ دهمی قوت کرده وه.

مَطَط: مَط شدیدا/ نلږی (راکیشا، کشان).

- : شتم/ جنتوی دا.

تَمَطَط: تَمَدَد و تَلَرَج/ کشا، پیانوسا.

- فی الكلام: مَدَّة و لَوْنَه/ به هیواشی و له سهر خق قسه کانی دريږ کرده وه.

مَط: مَدَ/ دريږونه وه، کشان.

خاصیة ال- : او التَّمَطُّط: مُرَوَّة/ کشان، جیری.

مَطَاط: لَوَج/ لینج، نه لکن.

- : يَتَمَدَّد و يَتَلَقَّص/ نه کشی و دیته وه یه ک.

- : کاوتشوک/ لاستیک.

مُطَابَقَة (فی طبق) مطار (فی طیر) مطبعة (فی طبع) مطر:

مَطَرَت. امطرت السماء: نزل مطرها/ بارن، باران بارن.

- تهم - تهم السماء: اصابتهم بالمطر/ باران

(لبي دان، یان لیباری).

مَطَر الحِصَان: (سُرْع) دایه غار، گوری دایه.

- : ابق و هرب/ هله هات، فرتی کرد، بوی دهرچو، دهر په پړی.

إِسْتَمَطَر الله: سألَه المطر/ نویژه بارانه ی کرد، بق باران پاراپاره وه، بوکه به بارانه ی کرد.

- فلانا و عنه: طلب معروفه/ داوی یارمه تی لی

کرد، دهستی لی پان کرده وه.

- . امطر الرجل: عرق جبینه/ ناوچه وانی شاره تی

کرده وه.

مَطَر: غَيْث/ باران.

- خفيف: رذاذ/ رشیته.

- قَوِي/ ره میله، شه ست.

- فی عاصفة/ باویژدان.

قَطَرَة - / تنوُك، تنوُکی باران.

مقیاس ال- / باران پیو.

نزول او هطول ال- / بارن، باران بارن.

مَطَرَة: الدفعة من المطر/ تاو، تاوه باران.

مَطَر. ماطر. مُمَطِر/ باران، نه بارن، باراناوی.

مَطَرِيَّة: شمسیه مطر/ چه تر، سه یوان.

مِطَر. مِطَرَة: رداء المطر/ باران پوښ، مشه می باران.

المَطَار من الخيل: المُسْرِع/ نه سپی به تاو، خیراره وت، به گوی.

مُطْران: رئیس الکهنه/ مه تران.

مُطَرَّد (فی طرد) مطعم (فی طعم)

مطل:

مَطْلٌ: مَاطَلٌ: سَوَّفَ وَ اخَّرَ/ دواى خست، نه مېړ سبهى پېرېد، دهستی دهستی پېرېد، خستی به قنگدا.

- الحَيْلُ: مَدَّةٌ/ شلى كړد، بهرله لای كړد، دایه ده می، بریځی كړد.

- الحديد: طَرَقَهُ وَ مَدَّهُ/ كوتای، بهرچه كوشی دا، پانی كړده وه.

- الحديد: سَبَكَهُ/ دایرشت.

مَطْلٌ: مُعَاطَلَةٌ: تَسْوِيفٌ. تَاجِيلٌ/ دواخستن، نه مېړ سبهى، دهستی دهستی، به قنگدا خستن.

- المعادن، طرقها/ كوتان، پان كړنه وه، دارخستن، ره قانده وه.

مَطْلٌ: يَقْبَلُ المَطْلُ كالحديد وَ غيرها/ نه كوتړی، پان نه كړیته وه، نه ره قیته وه.

مَطْلَةٌ: حَديدَةٌ مطروقة/ ناسنی كوتراو، گونجینرو، ره قاره.

مَطْطُولٌ: مطروق/ كوتراو، راکیشرو، ره قاره.

- : مَوْجَلٌ، مَوْخَرٌ/ دواخلو، نه مېړ سبهى پېرېدو، خاپېرلو، به قنگا خړلو.

مَطْلٌ: مُعَاطِلٌ: مَوْجَلٌ. مَوْخَرٌ/ دواخه، نه مېړ سبهى كار، دهست پې.

مُعَاطَلَةٌ: مُرَاوَعَةٌ/ دواخستن، نه مېړ به سبهى پې كړېد، خاوه خاوكړېد، به قنگا خستن، دهستی دهستی پې كړېد، گېرمه و كېشه.

مَطْلٌ:

مَطَا: اسرع فى المشى/ پېښې مه ل گرت، خېرا (رؤى، ى كړد) مه نكارى بریځى نا.

إِمْتِطَى: اَطْلَى الدَّابَّةَ: رَكَبَهَا/ سوارىو، سوارى يو.

تَمَطَّى: تَمَدَّدَ/ خړى كېشایه وه.

- : تَبَحَّثَ وَ مَدَّ يَدَيْهِ فى المشى/ به كېش و فشه وه نه پړى، خړى با نه دا له رويندا.

مُتَطِّطٌ: رَاكِبٌ/ سوار.

مَطْلَةٌ: دَابَّةٌ. رُكُوبَةٌ/ ولاخى (سوارىو، سولرى).

مَطْوَةٌ: مَطْوَةٌ: سَاعَةٌ/ يه ك سعات.

- : مَطْوَاةٌ: مِرْبَاةٌ/ چه قو، قه له مېر.

مُظَاهَرَةٌ (فى ظَهِرٍ مُظْلَمٍ) (فى ظَلَمٍ) مظلة (فى ظَلَمٍ)

مع:

مَعٌ: (بمعنى الاجتماع و المصاحبة/ له گډل.

- : (بمعنى نحو اوعن)/ نزيكى.

- ان / له گډل نه وه شدا، بهرچه شوه.

- ذلك/ هرچون بېت، له گډل نه وه شدا.

- الوقت/ له كاتدا، له كاتى خويدا.

- كونه (غنياً) مثلاً/ نه گرجى، سره راي، هرچه نده.

مَعًا: سَوِيَّةٌ/ پېكوه، به يه كوه، به جوته.

مَعَى: بِصُحْبَتِي/ له گډلما، پېكوه، به يه كوه.

- : مِنْ صَفَى/ هاوشانم.

مَعِيَّةٌ: مُصَاحِبَةٌ/ له گډل بون، به يه كوه بون.

- : حَاشِيَةٌ/ دهست و پتوهند.

فى مَعِيَّتِهِ: معه/ له گډلما، له ژير سايددا.

مُعَمَّعةٌ: صوت الحريق/ قرح و هوې.

- : صوت الحرب و المحارب/ ناله و گرمى جهنگ و جهنگاور، ژاوه ژو.

- : شِدَّةُ الْحَرِّ/ قرچى گرما، نه وپېرې گرما.

- : الحروب و الفتن/ ناژوه، جهنگ، پشپړى.

مُعَمَّعان الشتاء: البرد الشديد/ چلهى زستان، جهركى زستان.

- الصيف: الْحَرُّ الشديد/ چلهى هاوين، قرچى گرما، گرمى هاوين.

مُعَمَّعة الرُّوَيْعة أو الموقعة و غيرها: شِدَّةُ گرما، تين، جهركه.

مُعَمَّعى: مُسَايِرُ الْجَهْتَيْنِ/ بې بار، له گډل هرېولا، له م لاش و له ولاش.

مَعَاد (فى عود) معار (فى عد) معادلة (فى عدل) معاذ (فى عوذ) معاش (فى عيش) معافى (فى عفو) معاوية (فى عوى) معتبر (فى عبن) معتدل (فى عدل) معتقد (فى عقد) مُعْتَمَلٌ (فى عل) معتمد (فى عمد) مُعْتَفَرٌ (فى عفى) مُعْتَنَقٌ (فى عنق)

معج:

مَعَجُ الْبَحْرِ: هاج و اضطرب/ شه پوځى دا، شتو.

- : (اسرع) په لى كړد، خېزى كړد، گورې دايه.

تَمَعَّجٌ: تَلَوَّى/ پېچى خوارد، پېچى دا، لول بو، پېچاوپېچ بو.

مَفْج: اضطراب/ پشیمانی.

- : قتال/ شپ.

مُتَمَجِّج: مَلُتَوِي. مُتَعَرِّج/ پَنَج، پَنجاو پَنج، لول، خوارو خَنج.

نهر - : مُتَعَرِّج/ رویاری پَنجاو پَنج.

معجزة (فی عَجَن) معجم (فی عَجَم) معد:

مَعَد الشيء: أَخَذَهُ. إختطفه/ بردی، فرانی، هائی گرت، ده‌ری هیتنا، رای پسان.

- : مَعَد: وَجَعَتْهُ معدته/ گده‌ی نیشا، سکی نیشا.

- الشيء: قَسَد/ خراب بو، ترشا، بونی کرد.

مَعْدَة: مَعْدَة: موضع هضم الطعام/ گده، ناشک.

- المَجترات: کرش/ ورگ، گده.

مُعَد (فی عدو) مُعَد (فی عد) معدن (فی عدن)

معر:

مَعِر: تَمَعَّرَ الشَّعْرُ و الریش: تساقط/ وه‌ری، كهوت، هه‌لوه‌ری، توله‌ی بو.

مَعَر: أَمْعَرَ الرَّجُلُ: إفتقر/ هه‌زار كهوت.

أَمْعَرَ الرَّجُلُ: أَفْقَرَ. سَلَبَ ماله فافقره/ هه‌زاری کرد، تالانی کرد، لئی کیشایه‌وه.

مَعِر: أَمْعَرَ: قلیل الشَّعْرُ و الریش/ توك و په‌ر (كه‌م)، ته‌نك، روتاوه.

معز:

مَعَز: مَعَز: مَعَز: عَزَزَ تَبَس/ بز، چتر، خرت.

مَعَز: مَعَز: مَعَز: انثی المعز. عَزَزَ/ بزنه‌من.

مَاعِز (واحد المعز): عَزَزَ تَبَس/ بز.

- منتصب الاذن/ بزنه‌بل.

- طويل اللحية/ بزنه‌ریشه.

- جبلی/ وعل/ بزنه‌کیزی.

- بعمر سنه/ خرت.

- بعمر سنتین/ چتر.

- ترکی/ بزنه‌مه‌رن.

- بعمر اربع سنوات/ چوار خرت.

ذکر ال - بعمر اکثر من سنتین/ ته‌زه، ته‌جه.

ذکر ال - بعمر اکثر من سنه/ سابرن.

ال - الحلوب المهداة الى الشيخ القبيلة/ بزنه‌نوخه.

لحیة ال - : نبات/ شنگ.

ال - المهداة الى الشيخ حينما ياتيه ولد/ بزنه‌کوپانه.

ضريبة ال - / بزنانه.

القرية المصنوعة من جلد ال - / بزنه‌وه‌س.

مَقَار: راعی المعیز/ بزنه‌وان، شوانی بز.

- : صاحب المعیز/ بزنده‌ار، خاوه‌ن بز.

معشر (فی عشر) معصم (فی عصم)

معض: مَعْض: إمتعض من الأمر: غَضِبَ منه/ توره‌ی بو، بیزار بو، زویر بو.

إمتعاض: إستياء غیظ/ بیزاری، وه‌پس بون، جارس بون. مُعْضِلَة (فی عضل)

معط:

مَعْط: تَنَفَّ/ هه‌لی‌کن، لئی کرده‌وه، ده‌ری هیتنا، ده‌سکه‌نه‌ی کرد.

أَمْعَط: تَمْعَطَ الشَّعْرُ: سقط/ هه‌لوه‌ری، وه‌ری، روتاوه‌وه، توله‌ی بو.

مَعْط: أَمْعَط: لا شعر له/ بی‌توك، روتاوه، كوسته، توله‌ک.

معطف (فی عطف) معظم (فی عظم) معقل (فی عقل) معك:

مَعَك: ذَلِكَ: دَهَك/ شیلای، ده‌ستی پیامینا، هه‌نوی.

- الرَّجُلُ: ذَلِكَ و أهله/ رسوای کرد، سوکی کرد، تپژی کرد.

مَعَك: شديد الخصومة/ نارنجکی، دشمنایه‌تی، ناحه‌زی.

معلق (فی علق) معلم (فی علم) معمار (فی عمر)

معن:

أَمْعَنَ فی كذا: تَصَرَّفَ بِحِرْم و بهمة/ توندو چابوكانه کرداری کرد.

- النظر فی الأمر: تَمَعَّنَ فيه: تَلَحَّصَ فيه. تَرَوَى بفكر/ تبیینی کرد، تبیی روانی، بیقه‌تی لئی‌کرد، بیری لئی‌کرده‌وه.

إمعان النظر: تَمَعَّنَ: تَرَوَى. تَلَحَّصَ/ تبیانین، بیقه‌ت لئی‌کردن، بیرکرده‌وه.

- فی العمل: تَصَرَّفَ بِحِرْم و همة. مُثَابرة/ به‌دل نیش کردن، به‌رده‌وامی، کرداری چاک.

یامعان: بدقه/ به‌وردی.

مَعِن: جار. ماء جار/ ناوی نه‌وستاو، له‌به‌ر زویر.

ماعون: وعاء/ قاپ، دهر.

معنى (فى عنى) معول (فى عول) معونه (فى عون)

معو:

معى. معاء. معى: مصران/ ريخۆله.

ال - الاثنى عشرى/ روانزه گرى.

ال - الاعور: الزائدة الدودية/ ريخۆله كويژه.

ال - الدقيق: عَفَج/ ريخۆله (باريك، بچوك).

ال - الغليظ: الأَمْر/ ريخۆله (نستور، گهروه).

ال - المستقيم: المستقيم/ ريخۆله راسته، ناوگرم.

امعاء. امعیه/ ريخۆله، ريخۆله كان.

التهاب ال - : نزله معويّة/ دهردى ناو ريخۆله، ريخۆله

هو.

معيد (فى عيد) معيل (فى عول وعيل) معين (فى عون

و عين) معيّه (فى مع)

مغ:

مُغَمَّغُ الكلام: لم يُبينّه/ منگه منگى بو، پلته پلته بو،

تسه كانى بيار نه بو.

- : خلط/ تيكه لى كرد، تيكه لى و پيكه لى كرد، ناويته لى

كرد.

- فى عمله: عمله ضعيفاً رديئاً/ خراب دروستى كرد،

دای به سهر به كدا، چروك و بازاري نيش نه كا.

مفارة (فى غور) مفاص (فى غوص) مغبّة (فى غب)

مُغَذّ (فى غذو)

مغر:

مغرّ: صنَعَ بالمُغَرّة/ خومى كرد، له خومى مه لَكيشا.

مغرّ: مغرّة: لون الحمره لَيْسَ بناصع/ سورى ديز، ته لُخ.

مغرّة: مغرّة: ثراب احمر/ گلاسور.

امغرّ: بلون المغرّة: خمرى/ شه رابى، سورى ديز.

مغرب (فى غرب) مغرم (فى غرم) مغزى (فى غزو)

مغص:

مَغَصٌ. مَغَصٌ. تَمَغَصٌ. اِنْمَغَصٌ: اصابه المغص/ ژان

گرته، توشى ژانه سك بو، لى هات، پيچ به سگيا هات.

اِنْمَغَصٌ: سَبَبٌ له المغص/ سگى ميتايه نيش.

مَغَصٌ. مَغَصٌ: وجع او الم بطنى/ نيشى سك، ژانه سك،

سك نيشه، پيچ.

مَغْغُوصٌ: مُصَابٌ بِالْمَغْصِ/ نازاروى، شهوى سگى

ديش، پيچ به سگيا ديت.

مغط:

مَغْطٌ. مَغْطٌ. مَدٌّ. مَطٌّ/ دريژى كرده وه، كشانى.

تَمَغْطٌ: اِمْتَدٌ و طال/ دريژ بوه وه، كشا.

مُتَمَغْطٌ: لَزَجٌ/ لينج.

- : مَرِنٌ/ نرم، لاستيكي.

مغن:

مَغْنُطُ الشيء: اكسبه خواص المغناطيس/ موگناطيسى

گرت، بو به موگناطيس.

مَغْنُطَةٌ. تَمَغْنُطٌ: تَمَغْنُطٌ/ موگناطيس گرتن، بون به

موگناطيس.

مَغْنُطِيّسٌ: جاذب الحديد/ ناسن كيش، موگناطيس.

مُغْنُطٌ: مُغْنُطٌ/ موگناطيساوى.

مُغْنِيًا (فى غى) مَفَادٌ (فى فيد) مَفْتاحٌ (فى فتح) مُفْتَرٍ

(فى فرى) مُفْتَرِسٌ (فى فرس) مُفْرَدٌ (فى فرد) مُفْعَمٌ

(فى فعم) مَفَكٌ (فى فك) مَفْلُطَحٌ (فى فلط) مَفِيدٌ (فى

فيد) مُقَابِلٌ (فى قبل) مَقَاتٌ (فى مقت) مَقاصّه (فى

قص) مَقاطعة (فى قطع) مقالة (فى قول) مقام (فى

قوم) مَقَامِرٌ (فى قمر) مَقايضة (فى قيض).

مقت:

مَقَتٌ. مَقَتٌ الرَجُلُ: اِبْقَضَهُ اَشَدَّ البِقْضِ/ زدى (رق،

قين) لى بو، رق و قينى لى بو.

- : هَزَلٌ. تَحَلٌّ/ له پ بو، لاواز بو.

مَقَتٌ: كان كريها/ نهويستراوىو.

مَقَتٌ: كراهة/ نهويستراوى.

مَقْفُوتٌ: مَقِيْتُ: كريه/ نهويستراو، خراب.

- : مَكْرُوه. مَبْغَضٌ/ كهس (خوشى ناوى، نايه وئ)،

رق لى بو.

- : هَزِيلٌ/ له پ، لاواز.

مُقْتَبِلٌ (فى قبل) مُقْتَدِرٌ (فى قدس) مُقْتَصِدٌ (فى قصد)

مُقْتَضِبٌ (فى قضب) مُقْتَضَى (فى قضى) مقدار (فى

قدر) مِقْدَامٌ (فى قدم) مَقَرٌّ (فى قر)

مقر:

مَقَرٌ اَمَقَرُ السمكة: اِنْقَعَا فى الخل او الملح/ ترش و

خويى كرد.

مَقَع:

مَقَعُ الشَّرَابِ: شَرِبَهُ كُلَّهُ/ بینی پیوه‌نا، هه‌موی خوارده‌وه.

أَمْتَقَعَ: تَغَيَّرَ لَوْنُهُ/ ره‌نگی (گۆرا، په‌پی، بزپکا، تێك چو)، زه‌رد هه‌ل‌گه‌را.

مُمْتَقِع: شَاخِب/ ره‌نگ (په‌پیو، گۆراو، تێك چو). مَقَل:

مَقَلَّ: نَظَرَ إِلَى/ سه‌یری کرد، روانی، تیتی پوانی، نوایی، ته‌ماشای کرد.

مُقَلَّة: عَيْنُ/ چاو.

- العین: كرة العین/ گلینه.

مَقْلَاع (فِي قَلْع) مَقْلَاةٌ (فِي قَلْعٍ) مُقَوٌّ (فِي قَوًى) مُقَوَّد (فِي قَوْدٍ) مُقَيٌّ (فِي قَيٍّ) مَقْيَاسٌ (فِي قَيْسٍ) مَقِيمٌ (فِي قَوْمٍ) مَكَابِدُهُ (فِي كَبِدٍ) مَكَابِرٌ (فِي كَبَرٍ) مَكَاافَاةٌ (فِي كَفَا) مَكَانٌ (فِي مَكْنٍ وَ كَوْنٍ) مَكَبٌ (فِي كَبٍ) مُكْتَتِبٌ (فِي كَابٍ) مُكْتَظٌّ (فِي كَظٍّ)

مَكَّ:

مَكَّ بِالْمَكَانِ: أَقَامَ/ نیشته‌جێ بو، تیاژیا، هه‌لی کرد.

- بَقِيَ/ مایه‌وه.

مَكَّثَ. مَكُوثٌ: إِقَامَةٌ/ نیشته‌جێ بو، تیاژیان، هه‌ل‌کردن.

- - - قَصِيرُ الْمَدَّةِ: إِقَامَةٌ مُوقَّتَةٌ/ مانه‌وه، كه‌م مانه‌وه، خایاندن.

مَكَرَ:

مَكَرَ بِهِ: خَدَعَهُ/ گزی لی‌کرد، فێلی لی‌کرد، هه‌لی خه‌له‌تان، ده‌ستی بری.

مَأْكَرٌ: خَادِعٌ/ فێلی کرد، گزی کرد، ساخته‌ی کرد.

مَكْرٌ: خِدَاعٌ/ فێل کردن، هه‌ل‌خه‌له‌تاندن، گزی کردن، ساخته‌ کردن.

مُكَرَّةٌ: حِيلَةٌ. خُدْعَةٌ/ فێل، گزی، ساخته.

مَكَارٌ: مَكُورٌ: مُخَادِعٌ/ فێلباز، هه‌ل‌خه‌له‌تێن، ده‌ست بری، ساخته‌چی.

- : مَأْكَرٌ: حَيْلٌ/ فێلباز، ته‌له‌كه‌باز.

مِكْرُوسَكُوبٌ: مَجْهَرٌ/ وردین، میکروسکوب.

مِكْرُوبٌ: جَرثُومَةٌ/ میکروب.

مِكْرُوفُونٌ: مَجْهَارٌ كَهْرَبِيٌّ/ میکروفون، ده‌نگه‌وه.

مَكْسٌ:

مَكْسٌ. مَكْسٌ: جَبَسَ مَالَ الْمَكْسِ/ باجی (سه‌ند، کۆکرده‌وه).

- : مَأْكَسٌ: سَاوِمٌ/ سه‌ودای کرد، رێك كه‌وت، پێك هات، چن و چونی کرد.

مَكْسٌ: ضَرْبَةٌ إِسْتِعْمَالُ الطَّرِيقِ لِلْمَرْوَرِ وَ التَّجَارَةِ/ باج، گومرگ.

- : ضَرْبِيَّةُ نَقْلِ البَضَائِعِ/ باجی گومرگ.

دار المكوس/ گومرگ.

مَكَّاسٌ: جَابِي الْمَكُوسِ/ باج (سه‌ن، سێن، گز).

مَكْعَبٌ (فِي كَعْبٍ) مَكْفَهْرٌ (فِي كَفَرٍ)

مَكَنٌ:

مَكَنٌ: كَانَ أَوْ صَارَ قَوِيًّا/ به‌میز بو، قایم بو، به‌توانا بو.

- : عِنْدَهُ: صَارَ ذَا مَكَانَةٍ/ به‌ریزه‌وه لای، گه‌رده بو.

مَكَنٌ: ثَبَّتَ/ جێگه‌ی کرد، قایمی کرد.

- : هُ. أَمْكَنَهُ مِنْ كَذَا: جَعَلَهُ قَادِرًا/ توانای دایه، به‌میزی کرد، وای لی‌کرد كه‌ بتوانی بیكا.

أَمْكَنَ الْأَمْرُ: كَانَ مُمْكِنًا/ نه‌شیا، نه‌گونجا، نه‌بو، ریی تێده‌چو.

- : هُ أَمْكَنَ الْأَمْرُ فُلَانًا وَ لِفُلَانٍ: إِسْتَطَاعَ. سَهْلٌ عَلَيْهِ/ توانی، بۆی کرا، ئاسان بو، پێی کرا.

إِذَا - : إِنْ أَمْكَنَ: نَهَكَرَ (نَهَشَ، نَهْگَونجی، نه‌بێ).

تَمْكَّنَ عِنْدَ... : صَارَ ذَا مَكَانَةٍ/ به‌ریزه‌وه لای، گه‌رده بو.

- : رَسَخَ/ جێگه‌ی بو، قایم بو.

- : وَ إِسْتَمْكَنَ مِنَ الْأَمْرِ: قَوِيَ عَلَيْهِ. قَدَّرَ عَلَيْهِ/ توانی بیكا، پێی‌کرا، بۆی کرا، ده‌ستی به‌ سه‌راگرت.

لَمْ يَتِمَّكَّنْ: لَمْ يَقْدِرْ/ نه‌ی‌توانی، بۆی نه‌کرا، پێی نه‌کرا.

يُمْكِنُ: رُبَّمَا/ ره‌نگه، له‌وانه‌یه، نه‌گونجی، نه‌شی، ریی تێده‌چێ.

لا - : مُسْتَحِيلٌ/ نابێ، نا‌کری، ناشێ.

أَقَلُّ مَا - : كَهْ أَتَرْتَن (گونجان، شیان، توانست).

مُكْنَةٌ. مَكْنَةٌ: مَقْدَرَةٌ/ توانا، توانین، له‌ياتویی.

- : قُوَّةٌ. شِدَّةٌ/ میز، توندو تیشی، تین.

تَمْكُنُ: إِقْتِدَارٌ/ توانین، له‌ياتویی، ئاوانا.

إِمْكَانٌ: مَقْدَرَةٌ/ میز، تین.

- : إِحْتِمَالٌ/ شیان، گونجان، ریی‌تێ‌چون.

- إمكانيّة: استطاعة/ توانين، بزرگان.

عند ال - / نهگرتوانا.

على قدر ال - / بهگویره توانا.

ممكن: مستطاع/ بون، نهين، تواناي.

- محتمل/ نهش، نهگونج، رهنگ.

غير - : مستحيل/ نابين، ناكري.

من ال - : ريم/ رهنگ، لهوانيه.

ممكن: راسخ/ جيگر، دامه زراو.

- : مقتدر/ به توانا، هيه تي، پتي نهكري، بزي

نهكري.

- : متاصل/ بنج بهست، پتو.

- : مثبت/ بهميز، پتو.

مكان: موضع. محل. موقع. حيز/ شوين، جي، جيگه.

- : في مكان. بدلا من/ له (جياتي، جيگي، بري).

- : اثری/ شوينهوار.

- : عمومی/ شويني گشتي.

ليس لك - / شوينت نيه، حيت نابيتهوه.

مكانة: منزل/ پله، پايه، شوين.

- : رفعة الشأن/ شكو، پايه برني.

- : نفوذ/ توانا، دهست رويشتن، ميز، تواناي.

ذو - : متنفذ. رفيع الشأن/ به توانا، پايه برز، بهميز،

دهست رويو.

مكن. مكن: راسخ/ جيگر، دامه زراو.

- : وثيق/ بهميز، پتو، قايم.

مكوك (في مك) مكيال (في كيل) مكيدة (في كيد)

مل:

مل الشيء: ادخله في الملل/ پيشاني، خستيه ناگرو

خوله ميشوه.

- الشيء و منه: سئمه/ لتي بيزار بو، لتي بين تاقهات بو.

- و اصل عليه الامر: طال و ضايق/ زودي خايان،

درزهي كيشاو وهپس بو.

- : اصابه الملل اي الضجر/ وهپس بو، بيزار بو،

بين تاقهات بو.

- : الثوب: خاطه خياطة اولية/ كوكي گرت.

- : قمل: اسرع/ پهلهي كرد، تاويدا، خيزاي كرد، گوپي

دايه.

ملئمه المرص. تملل: جعله يملل. تقلب على

فراشه/ گينگلي دا، تلايهوه.

لا يمل: لا يكمل. لا يعقب/ شهكته نابي، كول نادا.

امل جعله يمل/ بيزاري كرد، وهپس كرد، بين تاقه تي كرد،

كولي بين دا.

- ه (او عليه) الكتاب: القاه عليه بكتبه/ پني

نوسيهوه.

ملل: قلب/ ههلي گيرايهوه، نه م ديو نهو ديوي كرد.

تمل: تبرم. تقلب عما او مرضا/ گينگلي دا، نارامي

(نه ما، له بهريدا).

مل. ملول. ذو الملل: متبرم. ضجر/ بيزار، وهپس،

شيتگير.

ملل ملال. ضجر. سامة/ بيزاري، وهپس بون.

ملال: تبرم/ شيتگيري، گينگله دان، نارام (نه مان،

له بهريپان).

ملول: ذو الملل/ بيزار، وهپس، بين تاقهات.

- : عديم الصبر/ شيتگير، بين نارام.

ملل مليل: مضجر. متعب/ شهكته كهر، بيزار كهر،

وهپس كهر.

ملال الخباطة: شراجه/ كوك، كوك گرتن.

ملئمة. تملل: تقلب/ نه م ديو نهو ديو كرين، گينگله،

ته پاونل.

ملة: رماد حار/ خوله ميشي گرم.

- : جمر/ پشكو، پهنگر.

مليل: مشوي في الرماد الحار/ پيشاو.

ملة: طريقة في الدين/ ريبازي ناييني.

- : طائفة/ ميلهات، موز، بهره.

ملا:

ملا الإناء ماء و بالماء و من الماء: شحنة/ پري كرد،

ليواني كرد له ناو.

- : اشغل/ جيگي گرتوه، پري كردهوه.

- : عينه: ارضاه/ تيري كرد، قايلي كرد، بهرچاوي تير

كرد.

- : عينه: جعله يحشاه/ واي لي كرد سل بكانتوه.

- ه و ماله على الامر: عاونه/ يارمه تودا، دهستي گرت،

ماريكاري كرد، هاوكاري كرد، پشتگيري كرد.

- ه و - ه: مال مَعَه / له گه لئی رۆی، لایه نی گرت.
 مَلِيءٌ. تَمَلَّأَ. اِمْتَلَأَ. مَلَأَ: صار مليئاً / پر بو، لیوان بو.
 تَمَلَّأَ و اعلى: تَامَرُوا / ته گیریان کرد، پیلانیان گێرا.
 مَلَأَ: مَصْنَعٌ مَلَأَ / پر یون، پر کردن.
 مَلَأَ: ما یستوعبه الإناء / پر به پر.
 - كَسَاءَ: سَمِنَ / گۆشتن، قه له و.
 - اخْتِيارَ: بَرِغْبَةً / به تاره زوی خۆی.
 - الید او الکف / پر (چنگ، به چنگ).
 - بطنه / به قه ده و توانای سکی، پر به سکی.
 يَنَامُ - جَفَنِهِ: خَالِياً مِنَ الْعَمَلِ / بێ خه م (شه نوێ)، سه و
 نه نیتوه.
 مَلَأَ: مُمْتَلِئٌ: ضِدَّ فارغ / پر، لیوان، سه رپێژ.
 - الجسم: غَلِظَ / گۆشتن، قه به، شیشمان.
 اِمْتَلَأَ / پر یون.
 مُمْتَلِئٌ: مَمْلُوءٌ. مَمْلُوءٌ / پر (بو، کراو)، پر، سه رپێژ.
 مَلَأَ: جَمَاعَةً / کومەن.
 ال - الْأَشْرَافَ / پیا و ما قولان.
 ال - الْأَعْلَى: عَالِمُ الْأَرْوَاحِ / گیتی گیانی، جیهانی گیانی.
 ال - تَشَاوَرُ و اِجْتِمَاعُ / تاشکرا، رای گشتی.
 مِلَاحَةٌ: مِلَايَةِ النِّسَاءِ: ثَوْبٌ يُلْبَسُ عَلَى الْفَخْذَيْنِ /
 سه رکوش، به رکوش.
 - السَّرِيرَ: شَرْشَفَ / چه رچه ف، سه رنۆشه ک.
 مُمَالِيءٌ: مُتَحَيِّرٌ / لایه ن گر.
 مُمَالَاةٌ: تَحَرُّبٌ / لایه ن گری.
 ملائم (فی لام) ملاحظه (فی لحظ) ملاذ (فی لوذ)
 ملازم (فی لزم) ملاط (فی ملط) ملاقات (فی لقی) ملاک
 (فی ملک) ملامح (فی لمح) ملامه (فی لوم) مَلَبَنَ (فی
 لبن)
 ملح:
 مَلَحَ. اِمْتَلَحَ ما فی الشدی: مَصَّةٌ / مژی، م مکی مژی،
 شیر خوار.
 - طَیْنٌ / سواخی دا.
 اَمْلَحَ: اَرَضَعَ / شیریدا.
 مَلِیح: رَضِيعٌ / شیره خوره.
 مَالِحٌ: اَلَّةٌ يَطْبِئْنَ بِهَا / ماله.
 ملح:

مَلَحَ. مَلَحَ: اَمْلَحَ الْمَاءُ: صَارَ مِلْحاً / سویر بو، خویباری
 بو.
 - : - : كان مليحاً / جوان بو، شوخ بو، قه شهنگ بو،
 نێسک سوک بو.
 مَلَحَ. مَلَحَ الطَّعَامَ: جَعَلَ فِيهِ مِلْحاً / خوی تێ کرد.
 - : طَرَحَ عَلَيْهِ الْمِلْحَ / خوی پێوه کرد، خوی کرد.
 مَالِحٌ فَلَانًا: اَكَلَ عَيْشًا و مِلْحًا مَعَهُ / نان و نمه کی (کرد،
 خوارد).
 اِمْلَحَ: كان (ملح / رهش و سپی بو، به له ک بو.
 ملح: بَخْرٌ / ده ریا.
 - الطَّعَامَ: ملح الاكل / خوی، نمه ک.
 - اِنْكَلِيزِي: مُسَهِّلٌ / شینگیز نۆزی.
 - مَالِحِ الطَّعْمِ / سویر، سویرخوی.
 - مِلْحَةٌ: حُرْمَةٌ و مُعَاهَدَةٌ / رێژه په یمان.
 - هُ عَلَى رُكْبَتَيْهِ: لَا وِفَاءَ لَهُ / بێ وه فا، نمه ک به حه رام.
 - هُ عَلَى ذَيْلِهِ: نَاكِرُ الْجَمِيلِ / نمه ک به حه رام، سپله.
 ماءٌ - : مَالِحٌ: ضِدَّ عَذْبٍ / سویراو، خویباری.
 مَلَاَحَةٌ: مَمْلُوحَةٌ: مَوْضِعُ اسْتِخْرَاجِ الْمِلْحِ / خوی کان، کانی
 خوی، مه مله حه.
 - مَمْلُوحَةٌ: وِعَاءُ الْمِلْحِ / خوی دان.
 مَمْلُوحَةٌ: طَعْمُ الْمِلْحِ / سویر، سویری.
 مَمْلُوحٌ: بَيْنَ الْعَذْبِ وَالْمَالِحِ / کم خوی، شیرین خوی.
 مَلِیح: حَسَنٌ / چاک، باش.
 - : جَمِيلٌ / جوان، خوی گه رم، نێسک سوک.
 - : حَسَنُ الْمَنْظَرِ / دور کوژ، شوخ، دیمه ن جوان.
 - مَمْلُوحٌ: مَمْلُوحٌ: مَمْقُورٌ / سویرکراو.
 مَلَاَحَةٌ: حُسْنٌ / جوانی، خوی گه رمی.
 - مَمْلُوحَةٌ / سویری.
 اَمْلَحَ: اسودَ يَغْلُوهُ الْبَيَاضُ / رهش و سپی.
 مَلْحَةٌ: اَمْلُوحَةٌ: حَدِيثٌ لَذِيذٌ / قسه ی خوش، نوکته.
 - : مَلَحٌ: بَيَاضٌ يَخَالِطُهُ سَوَادٌ / سپی و رهشی تێکه ل.
 مَلَاَحٌ: نَوْتِي / که شتی وان، ده ریا (گه پ، وان، دان).
 - : بَايَعُ الْمِلْحِ / خوی فروش.
 - الْجَوُّ: رَجَالُ الطَّائِرَاتِ / فرۆکه وان.
 مَلَاَحَةٌ: سِلْكُ الْبَحْرِ / ده ریا (وانی، گه ری)، که شتی وان.

مَلَّاحٌ: رجل مَلَّاحٍ / ظریف / قسه خوش، رو خوش، نیکس
 سوک.
 مَلَخ: مَلَخَ: إِمْتَلَخَ: إِنْتَزَعَ / تراز، دهرچو، دهرهات،
 هه لکه ترا.
 مَلَخ: قَلَعَ: إِنْتَزَعَ / ترازان، دهرچون، هه لکه ندن.
 ملیخ: لا طعم له / بی تام.
 ملوخیة: نبات یطبخ / ملوخیه.
 ملزمة (فی لزم)
 ملس:
 مَلَسَ الشيءَ: مَلَسَ: إِنْتَزَعَ و إِنْتَاصَلَ / ترازانی،
 هه لکه کند، دهری پیتا.
 - الرجل یلسانه: تَمَلَّقَهُ / (ریایی، پشی پشی) بۆ کرد.
 مَلَسَ: مَلَسَ: ضَدَّ خَشِنَ / لوس بو، ساف بو.
 تَمَلَّسَ: إِنْمَلَّسَ: اَفْلَتَ: تَمَلَّصَ / رزگارو، قوتاریو، تراز.
 - صار اَمَلَسَ / ساف بو، لوس بو.
 مَلَسَ: مَلَسَ: ضَدَّ خَشِنَ / ساف، لوس، سالوس.
 - : رَلَقَ / خلیسک، خز.
 - : كَالشَّعْرِ / نرم، نرم و شل.
 ملاسة: ضَدَّ خَشُونَهُ / سان و لوسی.
 ملص:
 مَلَصَ: تَمَلَّصَ: إِنْمَلَّصَ: اَفْلَتَ / تراز، دهری پی، خلیسکا،
 خزا.
 تَمَلَّصَ مِنْ وَاجِبٍ: تَهَرَّبَ / خوی دزیوه، نهی کرد.
 (ملصت الحامل: اسقطت ولدها / له باری چو، منداله که ی
 فریادا.
 مَلَصَ: مَلَسَ: إِنْتَزَعَ و إِنْتَاصَلَ / تراز، دهرهات،
 دهرچو، هه لکه ترا.
 مَلَصَ: مَلِصَ: رَلَقَ / خلیسک، خز.
 تَمَلَّصَ: اَفْلَتَ / خۆ دزینوه، راکردن.
 إملاص: إسقاط الولد / له بارچون.
 ملط:
 مَلَطَ: مَلَطَ الحائط: طَلَاهُ / سواخی دا.
 - الشَّعْرَ: اِزَالَهُ / لپی کرده وه، روتانیوه.
 - : مَلَطَ: كَانَ مَلَطًا / ناپاک، ناپه سه ن بو.

- ت. املطت الحامل جَنِينَهَا: (اسقطته لغیر تمام /
 له باری چو.
 ملاط الحائط: بِيَاض / سواخ، سپی کاری، گچ کاری.
 مَلِيطَ: اَمَلَطَ: لاشَعْرَ له / بی توك، كوسته، تولهك.
 مَلَطَ: خَائِنٌ. لَا يُوْتَمَنُّ / ناپاك.
 - : لَا حَسَبَ له / ناپه سه ن.
 مَلَطَةُ: جَزِيرَةٌ / دورگی مالته.
 حُمَى - / تابزن، بزنه تا.
 ملعقة (فی لعق) ملفوف (فی لف)
 ملق:
 مَلَقَ الشيءَ: مَلَسَهُ. لَيْئَهُ / لوسی کرد، سافی کرد، نه رمی
 کرده وه.
 تَمَلَّقَ له. مَلَقَهُ. مَلَقَ له. مَالَقَهُ. مَلَقَهُ: اَبَدَى له بُوْدُ
 ماليس فی قلبه / (مه رای، جامه لوسی، مامه حه مه ی،
 ماستاو، ریایی، قوزکشی) کرد.
 اَمَلَقَ: اِفْتَقَرَ / هه ژار که وت.
 اِنْمَلَقَ: صار املس / ساف بو، لوس بو، تهخت بو.
 - منه: اَفْلَتَ: رَابَسَكَ، دهری پی، دهرچو، رای کرد.
 مَلَقَ. مَلَّاقٌ: كَثِيرُ التَّمَلُّقِ / مه رای کار، ماستاو که، دوم
 ته پ.
 مَلَقَ. تَمَلَّقَ. تَمَلَّقَ: رِيَاءُ / (مه رای، ماستاو) کردن،
 قوزکشی، کلکه له قی، ریایی، جامه لوسی.
 - : ما إِسْتَوَى مِنَ الْأَرْضِ / تهختان، زهوی تهخت.
 معلاق: شديد الفقر / زور هه ژار، کهم دهست، نابوت.
 إملاق: شدة الفقر / نه بونی، هه ژاری، نابوتی.
 معلقة. مَلَّاقَةٌ: اِدَاةٌ لَتَسْوِيَةِ الْأَرْضِ / تهخته.
 ملك:
 مَلِكٌ. تَمَلَّكَ. اِمْتَلَكَ: اِحْتَوَى / بوبه می خوی، بوبه
 خاوه نی، داگیری کرد.
 - : عَلَى: حَكْمَ / فرمان رهوایی کرد، بوبه فرمان
 رهوا.
 - المرأة: تَزَوَّجَهَا / هیئای، خواستی.
 - نَفْسَهُ او حَوَاسَهُ: حَبَسَهَا / خوی بۆ گیرا، خوی دابین
 کرد.
 مَلِكٌ. اَمَلَكَ فُلَانًا الشيءَ: جَعَلَهُ مُلْكًا له / دای پیتی، کردی
 به می شو، کردی به مولکی شو.

- علی: جَعَلَهُ مُلْكًا / کردی به شا.
- تَمَلَّكَ الشَّيْءَ: اِسْتَمْلَكَ. وضع یدہ علیہ / دهستی به سہ راگرت، کردی به می خوی.
- علی القوم: صار مُلْكًا عَلَيْهِمْ / بو به پاشایان.
- ثَمَّ الْعَادَةُ: تَعَوَّدَ / کردی به خو، خوی پیوہ گرت.
- تمالك عن كذا: تَمَاسَكَ / وازی لَی هِتِنَا، دهستی لَی مہ لگرت.
- ما - اِنْ يَفْعَلْ كَذَا: لم يستطع حَبْسَ نَفْسِهِ / خوی بَق نہ گیرا، نہی توانی.
- مُلْك. مُلْكٌ: مَا يَمْلِكُهُ الْإِنْسَانُ / سامان، مولک و مال، دارایی.
- . - اِمْتَلَاك: حِيَاظَةٌ / سامان داریتی، بون، دهست کہوتن.
- مِنْ ذَوِي الْأَمْلاك: صَاحِبِ مُلْكٍ / سامان دار، خاوهن مولک، دہرہ بگ.
- مُلْكِي: لِي. خَاصَّتِي / می منہ، مولکی منہ.
- مُلْكٌ: حُكْمٌ سُلْطَةٌ / فرمان (دہوایی، داریتی)، دہسہ لَات داریتی.
- مُلْك: الله تعالى / خوا.
- . مُلْكٌ: صَاحِبِ السُّلْطَةِ عَلَى أُمَّةٍ (أو بِلَادٍ) / شا، پاشا، قہ پال.
- : صَاحِبِ الْأَمْرِ / فرمان روا، خاوهن دہنگ، خاوهن دہسہ لَات.
- مُلْكَةٌ: صَاحِبَةُ السُّلْطَةِ (أو زَوْجَةُ الْمَلِكِ) / شائِن، قہ پالچہ.
- النحل: اميرتها / شای مہنگ، شاہہ نگ.
- مُلْكِي. ملوکی: نَسَبَةٌ إِلَى الْمَلِكِ / شاہانہ، شایانہ.
- : غير عسكري. مدَنِي / سویل، سفیل، ناسہ ربارزی.
- مُلُوك / شاہان.
- داء ال - / نوقرس، شادہرد.
- مُلْكِيَّة. اِمْتَلَاك / سامان، مولک، مال، دارایی.
- : مَا يَمْلِكُهُ الْإِنْسَانُ / سامان داریتی، دہسہ لَات داری.
- حُكُومَةٌ - / شانشین، میرنشین.
- اِنْتِقَالَ ال - / سامان گواستہوہ، گواستہوہی دہسہ لَات داری.
- ملیک. ملک / شا، پاشا.
- . مالک / خاوهن (د).
- مالك: صاحب الشيء / خاوهن (د)، خیر.
- : حاکم علی / فرمان روا، دہسہ لَات دار.
- الْحَزِين: طَیْرٌ / شینہ شاہو، خہم خورہ.
- (بو مالک: الجوع / برستی.
- أبو مالک: الکبر / پیری.
- مُلاک: صاحب الأَطْيَان / خاوهن زہوی زار، دہرہ بگ.
- صِغَار ال - / دہرہ بگی بچوک.
- طَبَقَةُ ال - / چینی دہرہ بگ.
- اِمْتَلَاك. تَمَلْك: حِيَاظَةٌ / خاوهن داریتی، سامان داریتی، بون.
- مَمْلُكَةٌ: مَا تَحْتَ أَمْرِ الْمَلِكِ مِنَ الْبِلَادِ / ولات، کومہل.
- : عِزُّ الْمَلِكِ وَ سُلْطَانُهُ / شکو، شکواری.
- مملوک. مُمْتَلِكٌ / داگیرکراو، گیراو، دهست به سہ راگیراو.
- . عَبْدٌ رَقٌّ / کویلہ، بہندہ، نہلقہ لہگوئی.
- مَلَكُوت: الْمَلِكُ الْعَظِيمُ / شا، شاہہ شا، نیمپراتور، قہ پال.
- : الْعِزُّ وَ السُّلْطَانُ / فرمانداریتی، شایہتی، شکو دہسہ لَات، گوزہرانی شاہانہ.
- ملک. ملاک: کاشن سماوی / مہ لایک، فریشتہ.
- مَلَاک: اِقْتِدَارٌ / توانا، توانین، دہسہ لَات.
- الْمَوْتُ: قَابِضُ الْأَرْوَاحِ / گیان کیش، نیزائیل.
- الْحَبْ: کِیوید / بہری خوشہ وستی، کیوید.
- فِي الْحُكُومَةِ: الدَّرَجَةُ الْمُخَصَّصَةُ لِلْعَمَلِ / پلہی کارکردن، میلاک.
- مَلَكَةٌ: صِفَةٌ رَاسِخَةٌ فِي النَّفْسِ. سَلِيقُهُ. قَرِيحُهُ / بہرہ، توانایی، توانست، بلیمہتی.
- : عَادَةٌ / خو، رہوش، نہریت، باو.
- ملو:
- مَلَى: سَارَ شَدِيدًا / خیرا رۆی، بہ خیرایی رۆی، دہوی.
- مَلَى. اَمَلَى اللهُ عُمْرَهُ: اَطَالَهُ / خوا تہ مہنی دریز کرد.
- . - عَلَيْهِ: اِسْتَكْتَبَهُ / پئی نویسہوہ.
- املی لہ: اَرَحَى لَهْ / بۆی شل کرد، دای بہ دہمیہوہ، روی دایہ.
- اللهُ الظَّالِمُ وَ لَه: اَمْهَلَهُ / خوا جلہوی بَق زوردار شل کرد، ماوہی پین دا.

- عليه الزمن: طال عليه/ درزدهی کیشا.
 ملا. ملق: المُتَّسِع من الارض/ زهوی پان و بهرین.
 - : صحراء/ بیابان، چۆلهوان، سارا.
 ملو: سیر شدید: عدو/ راکردن، تیزپهوی، خیرا رویشتن، دهو.
 إملاء. إمهال و التأخیر/ ماوهدان، دواخستن.
 - : تلقین او إستکتاب/ پی‌وختن، پی‌نوسینه‌وه، فزیرکردن، پی‌نوسین، ریختوس.
 ملی: ملیاً: زماناً طویلاً/ کات و ماوه‌یه‌کی درز، زه‌مانیکی درز، ساله‌های سال.
 ملوخیه (فی ملح) ملوم (فی لوم) ملیح (فی ملح) مم.
 مم. ممّا. (من ما): من ای شیء/ له‌چی.
 مُحاحك (فی محك) مماس (فی مس) مُمالیء (فی ملا) ممتاز (فی مین) ممرض (فی مرض) مُمكن (فی مكن) مُملَكة (فی ملك) مَمون (فی من) ممیت (فی موت) من:
 من: حرف جرّ/ له، لی، ل.
 اخذته منه/ لیم وه‌رگرت، لهوم وه‌رگرت.
 هو واحد منهم/ یه‌کیکه له‌وان، نه‌و یه‌کیکه له‌نه‌وان، یه‌کیکیانه.
 من من هنا/ لیره‌وه تئ‌په‌پی.
 لها ولد منه/ کوریکی لئی مه‌یه.
 من: الذی/ کئ، نه‌وی.
 من امن. ثَمَن: اضعف/ لاوازی کرد، له‌پی کرد، چروسانیوه.
 - عليه بكذا: انعم/ خه‌لاتی کرد، پی‌ی به‌خشی، دایه، پی‌یدا، به‌خشیشی دایه.
 - عليه: صنع معه جمیلاً/ چاکه‌ی له‌گه‌ل کرد.
 - عليه بمئة: ثَمَنُها/ دایه‌وه به‌چاویا، منه‌تی به‌سه‌را کرد.
 من:
 من. اِمتَنَّ عليه بكذا: انعم عليه به/ پی‌ی به‌خشی، خه‌لاتی کرد، چاکه‌ی له‌گه‌ل کرد.
 - . منّا. مئةً عليه عندّ له ما فعله له/ منه‌تی کرد به‌سه‌ریا، دایه‌وه به‌رویدا.

من: كل ما يُلَعَم به/ خه‌لات، به‌خشیش، چاکه، پیاوه‌تی.
 - النبات: الندوة العسلية/ شيله‌و گه‌زوی روه‌ک.
 - السماء: سَكَنَ المَنّ/ گه‌زق.
 حَشَرَة الـ - / مای، میش گه‌ز، هاپه، شووکه، شیرینه.
 مئة: معروف. فضل/ چاکه، پیاوه‌تی.
 - : إحسان/ خه‌لات، به‌خشین، خیرکردن.
 - : نِعْمَة/ خویش، خیروخویشی.
 ب- تعالی: بفضل الله/ به‌گه‌ره‌یی و بزورگی خوا.
 مَنان. مَنون: مُحسن/ به‌خشنده، خیره‌ومه‌ند، چاکه‌کار.
 - : الذي لا یُعْطى شیئاً. إلا مئةً عليه/ منه‌ت که‌ر، نه‌یداته‌وه به‌چاودا.
 الـ - : الله. من الاسماء الحُسْنی/ خوا، یه‌کیکه له‌ناوه‌کانی خوا.
 مَنون: کثیر الامتنان/ سوپاس گوزار، پی‌زان.
 - : موت/ مردن، تا‌کام.
 رَسِب الـ - : مصائب الدهر/ (ه‌لس و که‌وت، ده‌رویه‌لای ژبان، کوسپ و ته‌نگانه.
 اِمتنان: شُکر. الاعتراف بالجميل/ نه‌ک ناسی، سوپاس، سوپاس گوزاری، پی‌زانین.
 مَنون: ضعیف/ لاوا، له‌پ زه‌بون.
 - . مُمْتَن. کثیر الإمتنان: شا‌کر/ سوپاس گوزار، نه‌ک ناس، پی‌زان.
 - . له: مَدیون لجمیله او معروفه/ سوپاس بۆ نه‌و، وامداری چاکه‌یه‌تی، پی‌زان.
 معنویّة. اِمتنان: العتراف بالجميل. شُکر/ پی‌زانین، مه‌ست به‌چاکه‌کردن، سوپاس گوزاری.
 مئة: قُوّة/ میز، توانا، تین.
 منین: قوی/ به‌میز، به‌توانا، به‌تین.
 مناجاة (فی نجو) مناحة (فی نوح) مناخ (فی نوح) مناخِر (فی نحر) مناداة (فی ندی) منارة (فی نور) مناسب (فی نسب) مناص (فی نوص) منافسه (فی نفس) منافق (فی نفق) مناقشة (فی نقش) مناقضة (فی نقض) منال (فی نیل) منام (فی نوم) منان (فی من) مناوبة (فی نوب) مناورة (فی نور) مناوشه (فی نوش) منبر (فی نبر) منبع (فی نبع) منتخب (فی نخب) منتزه (فی نزه) منتشر (فی نشر) منتصف (فی

نصف) منتظر (فی نظر) منتظم (فی نظم) منتعش
(فی نعش) منتهی (فی نهی) منشور (فی نشر) منجد
(فی نجد) منجل (فی نجل) منجم (فی نجم)

منج:

منجنیق: آلة حرب تُرمى بها القذائف/ هاويزه،
مه‌نجینق، ناگیرا.

منح:

منَح: اعطى. وهَب/ به‌خشی، خه‌لاتی کرد، دای.

مانح: واصل بالعطاء/ به‌رده‌وام بو له به‌خشیندا.

منَح: وهَب/ به‌خشین، خه‌لات کردن، پندان، دان.

منحة: هبة. عطاء/ به‌خشیش، خه‌لات، یارمه‌تی.

- دراسية/ یارمه‌تی خویندن.

مانح. واهب/ به‌خشنده، به‌خشر.

منحرف (فی حرف) منخر (فی نخر) منخل (فی نخل)

مند: مندرین: یوسف افندی/ لال‌نگی.

مندل (فی ندل) مندوب (فی ندب) مندوحه (فی ندح)،

مندیل (فی ندل)

مند:

مُنْد/ له، له‌وساره، له‌وکاته‌وه.

- ذلك الوقت/ له‌وکاته‌وه، له‌وساره.

- يومين/ له‌و روزوه.

- زمان/ له‌ده‌میکه‌وه، له‌میژه، له‌زوه‌که‌وه.

- مدة/ ده‌میکه، به‌بینیکه.

- عهد قريب/ له‌م نزیکانه‌وه، له‌م دواپی‌ه‌دا.

- الآن/ له‌ ئیسته‌وه.

- شهر/ مانگی له‌مو پیش، له‌مانگیکه‌وه.

منزل (فی نزل) منسج (فی نسج) منسجم (فی سجم)

منسف (فی نسف) منسم (فی نسیم) منشار (فی نشر)

منشور (فی نشر) منصب (فی نصب)

منع:

منَع: عاق/ به‌ری گرت، وه‌ستان، نه‌ی‌هیشته، قه‌ده‌غی

کرد، ته‌گه‌ری ته‌خست.

- حدوث الأمر: اوقف/ نه‌ی‌هیشته (رویدات، بقه‌وس).

- له. منَعه الشيء او عنه او منه: كَفَّه و نه‌اه عنه/

ای‌ی قه‌ده‌غی کرد، ده‌ستی پنه‌ل‌گرت، نه‌ی‌هیشته بی‌کا،

وازی پنه‌ل‌هینا.

- له الشيء او منه حرمة إياه/ به‌ی‌به‌ری کرد، به‌ی‌به‌شی
کرد.

- جاره: حامی عنه/ به‌رگری لئ‌کرد، پاراستی،
پشتیوانی کرد.

منَع: كان منيعاً لا يقهر/ نابه‌زی.

- : قوى و إشتد/ پته‌و بو، به‌میژ بو، قایم بو، به‌تین بو.

منَع الهدف: تَعَسَّر الوصول اليه/ ناگیرئ.

منَع: قوى/ به‌میژی کرد، پته‌وی کرد، قایمی کرد، به‌تینی
کرد.

مانع: عارض/ به‌ره‌لستی کرد.

- له الشيء: منَعه إياه/ لئ‌ی قه‌ده‌غی کرد.

إمتنع. تمنع عن كذا: كَفَّ عنه/ وازی لئ‌ میتا، ده‌ستی لئ‌
مه‌ل‌گرت.

- : رفض. إبي/ قایل نه‌بو، نه‌ی‌ویست،
نه‌ی‌هیشته.

- : الشيء: تَعَسَّر/ نه‌بو، ده‌ست نه‌که‌وت،
نه‌شیار بو.

تمنع بكذا: إحتمی به/ خوی پنه‌پاراست.

- : تقوى/ نا‌زا بو، به‌میژ بو، به‌تین بو.

منَع: إعاقة/ نه‌میشتن، قه‌ده‌غی کردن، راگرتن، به‌ری‌ه‌ست،
پیش‌گرتن.

- : نهی/ نه‌کردن، نه‌میلان، نه‌میشتن.

منَعه: قوة/ میژ، تین، وزه، توانایی.

- : مناعة: حرازة. لا يغلب/ نه‌به‌زین، نه‌شکان.

مناعة: ضد مرض: خصاصة/ به‌رگری له‌ نه‌خو‌شی،
به‌رگه.

- : طبيعية/ به‌رگی سروشتی.

- : مكتسة/ به‌رگی ده‌ست‌کوتی.

منع: حصين. لا يغلب/ نابه‌زی، ناشکین.

- : قوى/ به‌میژ، پته‌و، قایم، سه‌خت.

مانع: معيق/ نه‌میل، قه‌ده‌غی‌که‌ر، ریگر.

- : عائق/ کوسپ، ته‌گه‌ره، به‌ری‌ه‌ست، پیش‌گر.

- : واق/ پاریزه‌ر.

- : إعتراض/ به‌ره‌لست.

- : الرطوبة/ شئ‌گر، شئ‌پوز، شئ‌ن‌ر.

إمتناع: تَعَسَّر/ نه‌شیاروی، قه‌ده‌غی، سته‌می.

- تَمَعُ: رَفَضُ / قایل نه بون، ناقابلی.

مَنْعُوع: مَنُی عنه / نه میلراو، نه کړی، نه ی لټ کړاو.

- مُمْتَنِع: غیر مسموح به / قه دهغه.

مُتَعَذِّر: مُتَعَذِّر / نه بو، دهست ناکووی.

- رَافِضُ / ناقابل، نه میل.

مُنْعِش (فی نَعَش) منع (فی نعم) مُنْعَص (فی نفص)

مَنْفَاح (فی نَفْح) مَنْفَحَه (فی نَفْح) مَنْفَرِد (فی فرد)

مَنْقَار (فی نَقَر) مَنْقَبَه (فی نَقَب) مَنْقَذ (فی نَقَذ) مَنْكَب

(فی نَكَب) مَنْكِر (فی نَكْر) مَنْهَاج (فی نَهْج) مَنْهَك (فی

نَهَك) مَنْوَال (فی نَوَال) مَنْوَن (فی مَنْ)

منی:

مَنی اللّٰه الخیر لفلان: قَدَرُهُ له / خوا پی (دا، به خشی)

خوا بوی پرېوه.

- (منیا). مَنَّا (مَنَوَا): اِبْتَلَى و اَصَابَ / توش بو،

گرفتار بو.

مَنَّا: اِخْتَبَرَه / تاقی کړده وه.

مَنی بکذا: کَابَدَ. عَانی / توش بو، چټکتی، کټشای،

پټوهی تلیاوه.

- بکذا: اُمْتُعِن و اُخْتُبِرَ به / تاقی کړایوه، توش

بونه کوی یو تاقی کړنده وه.

- بِخُسارَه: خُسِرَ / توشی زیان بو، زیانی کړد.

- لَکَذَا: وَفَّقَ له / پی کړوت، بوی بو، بوی لوا.

مَنی الرَّجُلُ الشَّيْءَ او به: جَعَلَه یَتَمَنَّا / وای ل کړد که

(ناواته خوازی بڼ، بیهوی، خوږگای یو بخوا).

- اَمْنی الدَّم: اَرَاقَه / خوینی رځان.

- الرَّجُلُ: اَنْزَلَ مَنیَه / ناوی هاته وه، رهحته بو.

تَمَعْنی الشَّيْءَ. اَرَادَهُ وَ رَغِبَ فیه / ویستی، ناوانی یو

خواست، ناواته خوازی بو.

اِسْتَمْنی: حَاوَلَ اِخْرَاجَ مَنیَه بِغیر جَمَاع / ناوی

هینایوه، دهستپری کړد.

مَنیة. مَنیة (الجمع مَنی). بُغیة / داخوایی،

خواست، مه بېست، ناوات.

اُمْنیة (الجمع اَمَان و امانی). بُغیة / داخواز، خواست،

مه بېست، ناوات.

مَتَمَن: مَتَمَن / ناواته خواز، خوازه.

تَمَن: اِبْتِغَاء / داخوایی، ناواته خواز بون، بریا، خواست،

ویستن.

مَنیة. مَنی: قَدَرُ اللّٰه / چاره نوس، خواکړد.

- مَوْت / مردن.

رَسُولُ الْمَنایَا: مَلِكُ الْاَهْوَال / به لای ناگهان، به لای لابه لا.

مَنی. مَنی: ماء الذَّکَر / ناو، سیمه، توو، توو، توو.

مَنوی: بَنَری. نُطْفی / تووی.

الحبل ال - / رهگی (سیمه، ناوپیا هاتنه وه).

السائل ال - / ناو، سیمه، توو، توو.

الغُدَّة الْمَنویة: خَصیبه / گون.

القنَّاة الْمَنویة / توو جوگه.

إمْناء. تَمَنیة: اِنْزَالُ الْمَنی / ناوهمیتانه وه، رهحته (بون،

کړد).

قَذَفَ الْمَنی. نَزَلَ الْمَنی / ناو هاتنه وه، رهحته بون.

اِسْتَمْناء: جَلَدٌ عَمیْرَة. الْعَادَة السِّرِیة / خو پپس کړدن،

شهیتانی بون، دهستپری.

مَنیر (فی نور) مَهَابَة (فی هیب) مَهَارَة (فی مهر) مَهَبَل

(فی هبل) مَهَر (فی هتر) مَهْتَرِی (فی هرا) مَهْتَم (فی

هم)

مهج:

مَهَج: حَسَنٌ وَجْهَه بَعْدَ عِلَّة / وون بړه وه، رهنگی

هینایوه، هاته وه سرخوی، بوژایوه، گه شایه وه.

مُهْجَة: قَلْب / دل.

- دَم / خوینی.

- رُوح / گیان، زیان، همناسه.

- کَل شِیْء: اَحْسَنَه وَ خَالِصَه / چاکی و باشی و

پاکی و پوختی هه مو شتی.

مهد:

مَهْد. مَهْد: سَوِي. بَسَطَ / ته ختی کړد، رټکی خست،

رای خست، چاکی کړد.

- الامر: سَهْل / ناسانی کړد، گونجانی، پټکی هینا.

- السبیل لکذا: سَوَاه و اصلحه / رټی پاک کړده وه،

رټی خوځ کړد.

- الطريق: رَصَفَه / (قیرتاو، به رد پټی) کړد، چاکی کړد.

- له العُذْر: اِلْتَمَسَ له عُذْرًا / پوځشتی هینایوه.

- له عُذْرَه: قَبِلَه / پوځشتی قبول کړد.

- الفِرَاشُ: بَسَطَهُ وَ سَوَّاهُ / دای خست، ریکی خست، چاکی کرد، رای خست.

تَمَهَّدَ لَهُ الْأَمْرُ: تَسَهَّلَ / بَوَّى (ناسان بو، گونجا، پیک مات).

تَهْيِيدُ: تَوَطُّئُهُ / رِیْخُوْش کردن، تـهـخت کردن، رتک خستن، تاماده کردن، ناسان کردن.

- : مُقَدِّمَةٌ / پيشه‌کی، سهره‌تا.

تَهْيِيدِي: تَحْضِيْرِي / سهره‌تایی، تاماده‌یی.

إِجْرَاءَات تَهْيِيدِيَّة / پيويستی سهره‌تایی.

مُتَمَهِّدٌ: مُسَوِّی. مُبَسِّطٌ / تـهـخت، تاماده، رتک، ناسان.

مَهْدٌ: مِهَادٌ / فِرَاش / جِن، جینگ، خه‌وگه.

- الطِّفْلِ: كَارُوك. سَرِير الطِّفْلِ / بيشكه، لانكه، جُولَانه.

قَضَى عَلَى الشَّرِّ فِي مَهْدِهِ: تَلَفَاهُ قَبْلَ اسْتِفْحَالِهِ / زو (فرياكه‌وت، كوزانيه‌وه).

مَهْرٌ:

مَهْرٌ: كَانَ مَاهِرًا. حَذَقٌ / (چالاک، وريا، لي‌هاتو) بو.

- فِي صِنَاعَتِهِ: اتَّقَنَهَا / قَالَ بَوْبُو، شَارَهْزَا بُو، وَهَسْتَاي چاك بو.

- الْخِطَابُ وَ الصَّنَاةُ / امضاء / مَوْرِي كَرْد، ئِيمَزَاي كَرْد، شـه‌قَلَانِي.

- : أَمِيرُ الْمَرَاةِ: جَعَلَ لَهَا مَهْرًا / مَارَهِي (دایه، بَو بويه‌وه).

- : - الْمَرَاةُ: زَوَّجَهَا / دای به‌شو، مَارَهِي كَرْد، مَارَهِي بَرِي.

مَاهِرٌ: غَالِبٌ فِي الْمَهَارَةِ / بَوْرِي پِيْتِي كَرْد.

مَهَارَةٌ: بَرَاعَةٌ. حَذَقٌ / چالاکي، وريايي، پسيپويي، سه‌ليقه.

بِمَهَارَةٍ: بِبَرَاعَةٍ. بِحَذَقٍ / بـه‌چالاکي، چالاکانه.

مَاهِرٌ: بَارِعٌ. حَازِقٌ / زَرَنگ، چالاک، وريا، به‌توانا، به‌سه‌ليقه، لي‌هاتو، چاوهار.

- : فِي كَذَا: حَازِقٌ وَ بَارِعٌ فِيهِ / قَالَ، لِيْزَان، تِيگه‌يشتو، وهستا، شاره‌زا.

مُهْرٌ: خَتْمٌ / مَوْر، ئِيمَزَا، شـه‌قَل.

- : وَلَدُ الْفَرَسِ / جَوَانُو.

مُهْرَةٌ: أَنْثَى الْمَهْرِ / مَا جَوَانُو، جَوَانُومَاين، تَوْمَا.

مَهْرٌ: صِدَاقُ الْمَرَاةِ / مَارَهِي.

مَهْرَجَانُ: / مَحَبَّةُ الرُّوح. الْإِحْتِفَالُ الْعَظِيمُ / تَامَه‌نگ، قِيَسْتَفَال.

مَهَكٌ: مَهَكٌ: سَحَقٌ. هَرَسٌ / مَارِي، وَرْدِي كَرْد.

إِمَهَكُ الرَّجُلُ: خَفَّ لِحْمُهُ / لَوَاز بُو، كَه‌مِي كَرْد.

مَهَكَةُ الشَّبَابِ: نَضَارَتُهُ / تَافِي لَوِي، هـه‌رِه‌تِي لَوِي، كَه‌نَجِيْتِي، لَوِيْتِي، سِيْزِه‌ي كَه‌نَجِي.

شَابٌ مُمَهَكٌ: الْمَمْتَلِيءُ شَبَابًا / كَه‌نَجِي قَوْن، بِالْأَبْرَن، شَوْخ وَ شَه‌نگ.

مَهَلٌ:

مَهَلٌ: تَمَهَّلٌ: لَمْ يُعْجَلْ / لَه‌سهرخو بُو، شِيْتَهِي بُو، پَه‌لَه‌ي نَه‌كَرْد، مَيَوَاش بُو.

- : مَهَلٌ. مَهَلٌ: لَمْ يُعَاجِلْهُ / پَه‌لَه‌ي لِي نَه‌كَرْد.

إِسْتَمَهَّلَ: اسْتَنْظَرَ / دَاوِي، دَاوِي شِيْتَهِي كَرْد، چَاوَه‌پِي كَرْد.

مَهَلٌ. مَهَلٌ: مَهْلَةٌ: رَفِقٌ / پِشُو، حَوَانَه‌وه، مَاه.

- : - : تَانٌ / مَيَوَاشِي، لَه‌سهرخويي، شِيْتَهِي.

- : - : قَبِيحٌ أَوْ صَدِيدُ الْمَيْتِ / زُوخَاو، زَقَح، كِيْم.

عَلِي - : مَهْلًا: رُوِيْدًا / لَه‌سهرخو، به‌شِيْتَهِي، نَه‌خَه نَه‌خَه، وَرْدَه وَرْدَه، به‌مَيَوَاشِي.

عَلِي - : فِي الْوَقْتِ الْمُنَاسِبِ / كَاتِي خَزِي.

عَلِي مَهْلَكٌ: تَانٌ / لَه‌سهرخويي، به‌شِيْتَهِي به، به‌مَيَوَاشِي.

مَهْلَةٌ: مُدَّةُ الْإِمَهَالِ / مَاه، مَاه پِيْدَان.

ال - الْقَانُونِيَّةُ / مَاهِي يَاسَاي.

إِمَهَالٌ: إِعْطَاءُ مَهْلَةٍ / مَاه پِيْدَان.

تَمَهَّلٌ: تَرَوَّ، تَانٌ / شِيْتَهِي، لَه‌سهرخو بُون، پِشُودَان.

مُتَمَهِّلٌ: مُتَانٌ / لَه‌سهرخو، شِيْتَهِي.

مُهْمٌ (فِي هَمْ): مَهْمٌ:

مَهْمٌ: كَيْفَمَا / مَهْرَجُون، مَهْرَجِي.

- : كَانَ: كَيْفَمَا كَانَ / مَهْرَجُونِيك (بِيْت، بُو)، مَهْرَجُون.

- : تَفَعَّلَ أَفْعَلَ / مَهْرَجِي بَكِيْت نَه‌كَه‌م.

مَهْمَانٌ (فِي هَمْنٍ مَهْمَلٌ (فِي هَمَلٍ) مُهْمَةٌ (فِي هَمْ) مَهْنٌ:

مَهْنُ الرَّجُلُ: خَدَمَةٌ / رَايْگَرْت، ئِيْشِي پِي كَرْد.

- : مَاهِنٌ: مَارَسَ صِنَاعَةً / پيشه‌يكي گَرْت.

- اِمْتَهَنَ الشَّيْءَ: اِبتَدَلَهُ / ره تانیوه، چهوسانیوه.
 - مُمْتَهِنٌ: اِخْتَقَرُ / رسوای کرد، سوکی کرد، تپوی کرد.
 - الرَّجُلُ: اِسْتَعْمَلَ لِلْخِدْمَةِ / نیشی پی کرد، دای
 به ززان، مه لئ سوپان.
 - مَهْنَةٌ: شَغْلٌ / پیشه، کار، نیش.
 - خِدْمَةٌ: خِزْمَتُ كَرْدَن، مه لئ سوپان، راگرتن.
 - حُرَّةٌ / پیشه و کاری سه ریه خق.
 - شَرِيفَةٌ: پيشه‌ی (حلال)، شکومه ند، به ناموس،
 به نابور.
 - يَدَوِيَّةٌ / پیشه‌ی دهست.
 - سِرَّ الـ / نَهَيْنِ پیشه، نه پنی پیشه.
 - مَهِنٌ، مَهَانٌ، مُمْتَهِنٌ: مُحْتَقَرٌ / رسوا، نه فرهت لئ کراو.
 - - : حَقِيرٌ / بی نابور، سوک.
 - مُمْتَهِنٌ: مُبْتَدَلٌ / په پپوت، به ریاد.
 - اِمْتِهَانٌ: اِبتِذَالٌ / په پپوت کردن، چهوت به کارمیتان،
 به ریادی.
 - ماهن: خادِم حَقِيرٌ / پیاو و نیشکری سوک.
 - مِهْنَدِس (فی هند)
 - مَهْوٌ: مَهْوٌ اللَّيْنُ: رَقٌّ وَ كَثْرَ مَاءُهُ / رون بوهوه، ناوی دد
 بو.
 - اُمْمِي: اَكْثَرُ الْمَاءِ / رونی کردهوه، ناوی تن کرد، خاوی
 کردهوه.
 - مَهْوٌ: بَلُور / کریستال، بلور، بوی.
 - : مَخْلُوطٌ (و مَخْفَفٌ بِالْمَاءِ / رون، ناو دد، ترنگ،
 تراو.
 - مَهَاةٌ: الْبَقَرَةُ الْوَحْشِيَّةُ / گاکنوی، که له کنوی، مانگاکنوی.
 - مواساة (فی سمو) مواش (فی مشی) مواظب (فی
 وظب) موال (فی ولی) مؤامرة (فی امر) مؤبد (فی ابد)
 موبقة (فی وبق)
 موت:
 - مات: حَلَّ بِه الْمَوْتُ / مرد، گیانی ده رجو.
 - : فَنِي. یاد / له ناوچو، فهوتا.
 - الرِّيحُ وَ الْحَرُّ النَّارُ: سَكَنَ / هیواش بوهوه، نه ما،
 دامرکایهوه.
 - جَوْعاً / له برسانا مرد.
 - خَوْفاً / زاره ترهک بو.

- برد / رهق بوهوه.
 - کمد / شهقی برد، سوئی بوهوه.
 - الْمَكَانُ: خَلَا مِنَ الْعِمَارَةِ وَ السَّكَنِ / کاول بو، ویزان
 بو، کهسی تیا نه ما، بو به چوله وانی.
 - الْحَيَوَانُ: حَلَّ بِه الْمَوْتُ / تپوی، مردار بوهوه.
 - مَوْتُ. امات: جَعَلَهُ يَمُوتُ / مرانی، کوشتی، مرداری
 کردهوه.
 - : كَانَ سَبَبَ مَوْتِهِ / بو به هوی مردن و
 کوشتی.
 - - : نَفْسُهُ: اِنْتَحَرَ / خوی کوشت.
 - امات شهواته: قَهْرَهَا / ثاره زوی مران، دای مرکانهوه.
 - غَضَبُهُ: سَكَنَهُ / دای مرکانهوه، هیواشی کردهوه،
 رقه که ی نیشانهوه.
 - لَه جَوْعاً / برسی کرد، به برستی مرانی.
 - اُمِيتَتِ الْكَلِمَةُ: بَطَلَ اِسْتِعْمَالُهَا / وازی لئ هیئرا، به کار
 نه هیئرا.
 - تَمَاتٌ: تَظَاهَرَ اِنَّه مَاتَ / خوی (مران، کر به مردن).
 - : اَظْهَرَ الضَّعْفَ / په کی خوی خست، خوی له پهل و
 پو خست.
 - فِي عَمَلِهِ / (خاو و خلیچک، ته مه لئ، ناله بار) بو له
 نیشه که یاد، نیشه که ی مردار کردهوه.
 - اِسْتَمَاتَ: طَلَبَ الْمَوْتَ لِنَفْسِهِ / داوای مردنی کرد پو
 خوی.
 - : اِسْتَقْتَلَ / دد لئ خوی کرد، کولی ندا.
 - مَوْتُ. مَوْتُهُ: زَوَالَ كُلِّ حَيَاةٍ / مردن، نه مان، مرگ.
 - : وَفَاةٌ / کوچ کردن، کوچی بولیسی، سوئی بونهوه،
 سه رنانهوه.
 - : فَنَاءٌ / له ناوچو، کاول بون، ویزان بون، کوزانهوه.
 - اَبْيَضٌ: طَبِيعِيٌّ / مردنی ناسایی، مردن به دهردی
 خوا.
 - اَبْيَضٌ: فُجَائِيٌّ / کوت و پر مردن، مرگی مجافات.
 - احمر: الموت قتلاً / کوشتن، سه ریپین.
 - اسود: الموت خنقاً / خنکان.
 - زَوَامٌ: سَرِيعٌ / مردنی کوت و پپر ده سته جئ.
 - زَوَامٌ: كَرِيهٌ / مردنی نارهوا، مردنی سته م.
 - مَيِّتَةٌ مَوْتُهُ: حَالَةُ الْمَوْتِ وَ نَوْعُهُ / چونیته تی مردن.

ال - المفاجيء/ مەرگ سات.

ال - فَرَحًا/ شاد مەرگ.

مَيْتَةُ: الحيوان المَيِّت بلا ذبح/ تۆپيو، كەلەك، مردارەوە بو.

مَوَات: حالة فقدان الحياة عموماً/ بىگيانى.

- : مالا روح فيه/ بىگيان.

- : ارض قاحلة/ بىابان، چۆل، چۆليان، كاكي بەكاكي.

مُوتَان: مُوتَن: موت يَنقَع فى الماشية/ دەرەدە ئاژەل، دەرەدەگا، قۆرە، مافەتە.

- : الفؤاد: بليد/ گىل، گەلەق، گەمزە.

مات: مُحْتَضَر. قان/ مردو، لەناوچو، نەماو.

مَيِّت: مَيِّت: الذى فارق الحياة/ مردو، بىگيان.

إمات: إعدام الحياة/ كوشتن، مراندن.

- : الشهوات/ ئارەزو (مران، كپ كردن، دامرگانهو).

مَمَات: مَوْت/ مەرگ، مردن، گيان دەرچو.

مَيْتَةُ: حالة الموت و هيئته/ شتوہى مردن.

مَمَات: مهجور. بطل استعماله/ واز لاي پيترلو، مؤدەى بەسەرچو.

مُعِيَت: قَتال/ كۆرە، كوشندە، مژك.

مُسْتَمِيَت: مُسْتَقْتِل/ كۆل نەدەر، تۆرلە خۆكەر.

مُؤْتَمِر (فى امر) مؤتمن (فى امر)

موج:

ماج: تَمَوَّجُ البَحْرِ: إرتفع و هاج/ شەپۆل دا، كرديە گەرداو.

مَوْج: مَوْجَة: ما إرتفع من الماء على سطحه/ شەپۆل.

مَوْجَة الشباب: عُنْفوانه/ مەرپەتى لاوى، تافى لاوى، سيڤەى گەنجى.

تَمَوَّج: حركة و هياج الماء/ شەپۆل دان.

مانج: مَتَمَوَّج: هائج و مضطرب/ شەپۆلارى، گەرداو.

مَمَوَّج: مَوَّاج: كثير التَمَوَّج/ بەرزو نزم، روکۆسپ، قۆرداوى.

ارض مَتَمَوَّجَة: غير مستوية/ تەپ و دۆل، بەرزو نزموى.

موجب (فى وجب) موجب (فى وجن) مؤخره (فى اخر)

مَوْدَة (فى ود) مَوْدٍ (فى اذى) مَوْدِن (فى اذن)

مور:

مار: تَمَوَّر: تَحَرَّك كثيراً من جهة الى اخرى. جاء و ذهب مُتَرَدِّداً/ ئەجولا، سەرەتى نەبو، بە شپزەيى ئەمات و ئەچو.

- ت. امارت الريح التراب: اشارته/ با خۆلى مەلەسان،

كردى بە تەپ و تۆز، بو بەگىژەلوکە، كرىدى بە گەردەلول، گىژى دا.

تَمَوَّر: حركة تَمَوَّرية: تَمَوَّجيه/ جولەى شەپۆلدار،

شەپۆلوى.

تَمَوَّرًا: إقبالا و إدبارا/ هاتن و چوڭن، ئەم سەرەشەو سەر كرىن، پاش و پيش كرىن، جاوانانەو.

مور: غبار/ تەپ و تۆز، خۆلى رەشەبا.

ريح مَوَّارة: مثيرة للتراب/ باى خۆلوى، گىژەلوکە.

مَوَّرْج (فى ارج) مورد. مورية (فى ورد)

موس:

ماس الراس: حلقه/ سەرى تاشى.

موس. موسى: سكين الحلاقة/ گويژان.

ماس. الماس. أكاماز: حجر كريم: ئەلماس.

موسيقى: الغناء و التطريب/ موسيقا، ساز.

فرقة موسيقية/ تيبى موسيقا، سازنەند.

آلات موسيقية/ سازو سەمتور، ئاميزى موسيقا.

موسيقى: مختص بالموسيقى/ موسيقازان، موسيقار.

- : موسيقار: مشغتل بالموسيقى/ موسيقازەن.

موسر (فى يسر) موسم (فى وسم)

موش:

ماش: حَبْ يُطَيِّخ. من البقوليات/ ماش، ماشەپەش.

موشح (فى وشح) موشور (فى وشن) موصول (فى

وصل) موضوع (فى وضع) موطيء (فى وطأ) موعد

(فى وعد) موعوك (فى وعك) موفق (فى وفق) موفور

(فى وفر) مؤقت (فى وقت) موقد (فى وقد) موقعه (فى

وقع) موقف (فى وقف) موقن (فى يقن) موكب (فى

وكب) مؤكد (فى وكد) موكل (فى وكل)

مول:

مال: تَمَوَّل. إِسْتَمَالَ: كثر ماله/ دەولەمەند بو، بو

بەخاوەن سامان، سامانى تۆر بو.

- : ضد إِسْتِقَام/ لار بوەو، لاى دا، چەمايەو.

مَوَّل: أغنى/ كرىدى بە خاوەن سامان، دەولەمەندى كرد.

— : اَمَال: اعطى المال اللازم لعمل/ دراوى (دا، خسته
 ثيشه‌وه).
 تَمَوَّل: اخذ المال اللازم/ دراوو مالى برد بۆ خۆى، بو به
 خاوه‌نى مال و دراوى خۆى.
 مال: رزق/ سامان، دارايى، خانويه‌ره.
 — : بضائع/ كهل و پهل، شت و مهك، کالا.
 — : نعم مواشى/ مه‌پو مالات، ئاژه‌ن.
 — : نقود/ درو، نه‌ختينه.
 — : كثير/ سامانى زۆر.
 ذو — : كثير المال/ ساماندار، ده‌وله‌مه‌ند.
 راس — راس ال — / سه‌رمایه.
 جمع ال — ، كۆكرينه‌وه، په‌سمه‌نده‌كردن.
 مالى: نقدي/ دارايى، دراوى.
 — : متعلق بالأمور المالية/ دارايى په‌يوه‌ند، شه‌وى
 په‌يوه‌ندى به داراييه‌وه بى.
 — : مُشتغل بالأمور المالية/ دارايى كار.
 نظام — / دارايى رژیتم، رژیتمى (دارايى، سه‌رمایه‌دارى).
 مُمَوَّل مُتَمَوِّل — مالى: صاحب راس المال/ دراوده‌ر،
 خاوه‌ن سامان، سه‌رمایه‌دار.
 مالية مال/ سامان، دارايى.
 سنة — ، سالى دارايى.
 عُقوبة — / سزای دارايى.
 عرامة — بژارنه.
 وزارة ال — ، وه‌زاره‌تى دارايى، شاليارىتى دارايى.
 مولد (فى ولد) مولع (فى ولع) مؤلم (فى ألم) مولى (فى
 ولى)
 موم:
 مَيِّم الرجل: اصابه الموم/ گول بو، توشى گولى بو.
 موم: جذام گولى
 — : شمع العسل/ ميو.
 — : الحائك: مكوك، مه‌كو.
 مُمَوِّم: مُصَاب بالموم/ گول.
 مومياء: الجسم المحنط، مۆميا كراو.
 مومس (فى ومس) مومن (فى امن)
 مون:
 مَوِّن: مان: قَدَّم المُوئنه ئازوخه‌ى دا، تفاقى دا.

تَمَوِّن: اِنْخَر ما يلزمه من المُوئنه/ ئازوخه‌ى خست.
 تفاقى خست.
 مَوئنه: مَوئنه: قوت/ ئازوخه، تفاق.
 — : ملاط البناء/ جه‌بله.
 ثَمَوِين: ميرة/ تفاق خستن، ئازوخه خستن.
 ال — المنزل/ ئازوخه و تفاقى مال.
 بطاقة ال — / كارى ئازوخه.
 وزارة ال — / وه‌زاره‌تى ئازوخه، شاليارىتى ئازوخه.
 مَوئث (فى انث)
 موه:
 ماء. اماء الشىء بالشىء: خلطه/ تىكه‌لى كرد، ناويته‌ى
 كرد.
 — : — : خلط بالماء/ تىكه‌ل به‌ئارى كرد، ئاوى تيوه‌دا.
 اماء السكين: سقى شقرته، ئاوى‌دا، زاخاوى دا.
 مَوء. ماء المكان و بالبئر: كثر ماءه/ ئاوى زۆر بو،
 ژيايه‌وه، ئاوى تن‌جو.
 — : اماع/ توانيه‌وه، روى كرده‌وه، ئاوى تيوه‌دا.
 — : بكذا: طلى. غشى، داي‌پوشى، روكه‌شى كرد
 — : بماء الذهب او الفضة: طلاه/ (له‌زىڤ، له‌زيوى) گرت،
 زىڤ يا زيو پوشى كرد، زه‌ركه‌فتى كرد.
 — : عليه الخبر او الامر: زوره (او بَلْغُهْ خلاف ما هو،
 لَيْسَ كَذِبِي، لَيْسَ شارده‌وه، به‌جۆزىكى تر راي گه‌ياند،
 راستى لانه‌وت.
 — : الحقائق: حَجَبَهَا: اخفاها، راستى گۆپى، كردى به
 ژيڤ ليوه‌وه، شارديه‌وه.
 ثَمويه: طلاء/ روكه‌ش، داپوشين.
 — : الاخبار و الحقائق: تحريف/ مه‌ل گۆپانه‌وه و
 گۆپىنى راستى.
 — : تنكير و إخفاء/ راستى نه‌وتن، شارنده‌وه.
 مَمَوءة: مُغَش/ روكه‌ش، داپوشراو.
 ماهية الشىء: حقيقته/ راستى، ناخ، گه‌مه‌ر.
 — : راتب/ مانگانه، رۆژانه، ده‌ستگه‌وت.
 ماء (اصله مَوءة). ماء: السائل المعروف، ئاو.
 — : عصير/ دۆشاو، ئاووگ، ئاو، رينگار.
 — : سائل/ شل، شلة.
 ماء عسر، ئاوى ناساز، قورس.

ماء يُسَر: ناوی ساز، سوک.

- الورد: روح الورد/ گولار.

- الشباب: رونقه و نضارت/ هره‌تی لای، ته‌پو بیی که‌نجیتی.

- الذهب أو الفضة: طلا/هما/ (له زتی، له زیو) گیراو، روکش، زهرکه‌فت.

- النار: حامض/ تیزاب.

- الازرق: مرض فی العين/ ناوی ره‌ش.

ال - الملكي/ شانار.

ماهی. ماوی. ماهی. من الماء او يعيش فيه/ ناوی.

- : سائل/ شل.

مکسب - / په‌ستینه‌ری ناوی، فیچه، په‌مپ.

نباتات مائیة/ روه‌کی ناوی.

مياه معدنية: فيها معادن مذابة/ که‌پاو، ناوی کانزایی

- جوفية: تحت سطح الارض/ ناوی بیر، ناوی ناو زه‌وی، قولار.

موهبة (فی وهب) مؤونه. مؤنة (فی مان) میت (فی موت) میثاق (فی وثق)

میج:

ماح. إمتاح: إغترف بکفه/ چنگی پیاکرد، به‌چنگ هه‌لی گرت.

إستماح: إمتاح: طلب فضله/ داوی یارم‌تی و چاکه‌ی لوتکرد.

- : طلب ان يشفع له/ داوی (لوتکرد بۆی بیوشی و بپارێتیه، لوت‌بردنی کرد).

مُنَح مُنَح: تمایح/ تمایل/ له‌تری‌دا، به‌م لاو لادا‌که‌وت، ره‌تیدا.

تَمْنَح. تَمْنَحُ الغُصْنُ: تمایل/ لاری‌وه‌وه، شوپیه‌وه، داکه‌وت، نوشتایه‌وه، چه‌میه‌وه.

- ماح: تَجَحَّر/ له‌نجیه‌ی کرد، به‌ترو‌فیزه‌وه ئه‌پۆی، خۆی بانه‌دا، به‌کش و فش ئه‌پۆی.

مید:

ماد. تَمَیْد. تَمَیْدُ: اهْتَرَّ و إضطرب/ له‌زی، له‌یه‌وه، هه‌زی.

- - - : تمایل/ لاری‌وه‌وه، شوپیه‌وه، داکه‌وت، نوشتایه‌وه، چه‌میه‌وه.

- : دار راسه. داخ/ سه‌ری گژی‌ی خوارد، گژی‌بو.

مَیْد. مَیْدان: تمایل/ لاری‌وه‌وه، شوپیه‌وه، له‌رزین، له‌رینه‌وه، داکه‌وت، نوشتانه‌وه.

مائد: مائل/ لار، خوار، داکه‌وت، نوشتاوه، چه‌ماوه.

- : داخیخ/ گژی، وپ.

مائدة. مَیْدَة: منضدة الطعام/ خوان، سینى و خوان، میزی نان خواردن.

- الكتابة: منضدة الكتابة/ میز، میزی نویسن.

میداء الشيء: مبلغه و قیاسه و بعده/ ماوه، بی، چه‌ند، چه‌ندیتی.

مَیَاد. کثیر التمايل و الاهتزاز/ له‌زۆک، داکه‌وت، لار، شوپ، ئه‌لهرتیه‌وه.

مَیَادَة. مؤنث میاد/ به‌له‌نجیه، به‌لاره‌له‌نجیه.

مَیُود: کثیرة التحرك/ بژیو.

میدان: ساحة/ مه‌یان، گره‌پان، سه‌ره‌ق.

- : مجال/ ماوه.

میر:

مار امار عیاله: آتاهم بالطعام/ نازوخه‌و خۆراکی بۆ مه‌تتان.

مایز: قَدَم الميرة/ نازوخه‌و خۆراکی (دا، دابه‌ش کرد).

- : قُلْد/ لاسایی کرده‌وه.

مَیْر. مَیْرَة: مؤونة الطعام/ نازوخه، خۆراک، تفاق.

مَیَارَة: متعهد توريد المؤونة/ نازوخه‌ به‌ده‌ست.

میری. امیری: حکومی/ میری.

میز:

مَیْرُ. امان الشيء: فرزه عن غیره/ جیای کرده‌وه. هه‌لی بژارد.

- - الشيء: فضله على غیره/ په‌سه‌ندتری کرد، بایه‌خی پێ‌دا.

- بینهم - الواحد من الآخر: فَرَقَ بینهم/ له‌به‌کی جیا‌کردنه‌وه.

تَمَیْرُ إمتان من: انفصل عن غیره و إنعزل جیا‌بو‌وه.

- غیظاً: تَقَطَّع/ له‌ترو‌ه‌بیا شه‌قی برد، پچرا، پیشی خواردوه.

إمتان: فاضل جیا‌بو، جیا‌وازی هه‌بو.

میزه: صفة مُمَیْرَة/ جیا‌وازی، تاییه‌تمه‌ندیتی.

- امتیاز: فضل / افضلیّة / په‌سه‌ندیتی، سود، بایه‌خ.
 امتیاز: فرق حیوازی، په‌سه‌ندیتی.
 - حقّ ممتاز و خاص / مافیکی تاییه‌تی،
 تاییه‌ماف، تاییه‌تمه‌ندی، تازیاری.
 - رُخصّة رسمیة یاداره عمل / کارماف.
 امیز من. افضل / جیاوازتر، په‌سه‌ندتر، بایه‌خ دارتر.
 تمییز: فرق او إدراك الفرق جیاکړنده‌وه، دیاری کردن،
 جیاکاری.
 - إدراك هه‌ستیاری، زنگی، هوشیاری.
 - تفضیل و بمعنی مُحابة / په‌سه‌ندیتی، زیاتر
 خوښه‌ویستی.
 - تفضیل / په‌سه‌ندکړن، مه‌ل‌بژارن، بایه‌خ پې‌دان.
 ممیز: ممتاز جیا، جیاکراو، به‌جیا، باشتر، په‌سه‌ند،
 ناشکرا
 ممیز: فارق جیاکار، دیاری‌کار
 - عاقل، ژیر، هوشیار، زنگ، هه‌ستیار.
 میزاب (فی اُزب و زب) میزان (فی وزن)
 میس:
 ماس تمیس: تبختر (به‌که‌نجه‌فه، به‌تپوفیزه‌وه،
 لارولارو) زوی، خوی بائه‌دا.
 میس: الخشية الطويلة فی العربية و المحراث / داری
 نیوان نه‌سبی عه‌ره‌بانو‌گاجوت.
 میاس ماس. میسان. میوس: مُتَمایِل. مُتَبَخْتِر /
 به‌نازو‌نوز، به‌تپوفیز.
 - اسد / شیر.
 میاسة: مؤنث میاس / به‌له‌نجه، له‌نجه‌کار، شوش.
 قَدْ - رشیق، ناو‌قه‌دباریکی شوخ، شوشه‌یی.
 میسر (فی یس) میسم (فی وسم)
 میط:
 ماط اُماط عن: تَنَحَّى و اِبْتَعَد / کشایه‌وه، دورکه‌وته‌وه،
 خوی‌لادا، که‌رپایه‌وه.
 - ه. ماط به اُماطه: نَحَا و اِبْعَد / کشانیوه‌وه، دوری
 خسته‌وه.
 اُماط اللثام عن: کشف. اُظْهَر / خستیه‌رو، ده‌ری‌خست،
 ناشکرای کرد.
 میع:

ماع: سال و اِنْتِشَر / شل بوه‌وه، بلاویوه‌وه، توایه‌وه.
 - اِنْماع: تَمَيُّع / ذاب و سال / توایه‌وه، یه‌قی (دایه‌وه،
 کرده‌وه)، تیی‌زا.
 اُماغ: اُذاب / توانیه‌وه.
 - مَيِّع: لَئِن / شلی کرده‌وه، نه‌رمی کرده‌وه، خاوی
 کرده‌وه.
 مائع: سائل / شل، تواوه.
 - مَرَقَق: مُخَفَّف / روڼ، خاږ، شل، خاوکراو.
 - اِحْمَق / که‌مژه، که‌لحق، ژنانی.
 اِمَاعَة: اِذَابَة / توانوه، تواننده‌وه.
 مَنِع. مَنَعَة: سَبُولَة / شلی، تواوه‌یی.
 مَنَعَة: صَمَخُ يَتَبَخَّر به / جوړه بوخوردیکه.
 - الشَّيْء: اوله و اصله / سه‌ره‌تا، به‌په‌ت، ره‌گه‌ز.
 - الصَّبَا و الشَّبَاب: عُنْفُوَان / (هه‌په‌ت، تاف) ی لوی،
 سیړه.
 تَمَيُّع یه‌ق (کرده‌وه، دانه‌وه)، ناو (دانه‌وه، ده‌ردان)،
 تن‌زان.
 مِيعَاد (فی وعد) مِيقَات (فی وقت)
 میل:
 مال: ضِد اِسْتِقَام / خوار بوه‌وه، لار بوه‌وه.
 - تَحَدَّر (لِئَن) به‌ره و خوار، سه‌ره‌وخوار بوه‌وه.
 - اِلَى: کَانَ مَيَّالاً اِلَيْهِ / به‌لایا دای‌شکان، لایه‌نی گرت.
 - اِلَى: اَحْبَبَ / دای‌دایه‌وه، خوښی‌ویست، دلی پیاچو.
 - اِلَى: عَصَدَ / یارمه‌تیدا، ده‌ستی گرت، پشتگیری کرد.
 - اِلَى الْمَكَان: عَرَّجَ / لایدا، سه‌ری‌دا.
 - الطَّرِيقُ: بَعُدَ / دورکه‌وته‌وه.
 - عَنِ: حَادَ / لایدا، له‌پې لایدا.
 - عَنِ: اِنْصَرَفَ / وازی‌هینا، ده‌ستی مه‌ل‌گرت.
 - عَلَى الْحَاطِط: اِسْتَقْدَ اِلَيْهِ / شانی پټوه‌نا، خوی
 پټوه‌نوسان.
 - عَلَى الرَّجُل: جَار / لَئِي تَوَرَّأ، ناکوک بو له‌که‌لی، رقی لی
 مه‌ل‌گرت.
 - عَلَيْهِ الدَّهْر: اَصَابَهُ بِنَوَائِبِهِ / توشی ده‌ردو به‌لای دنیا
 بو.
 - عَلَى: اِثْكَأ / خوی دا په‌سه‌ریا، شانی له‌سه‌ردادا.
 - الْحَاكِم: جَار و ظَلَم / زړو‌سته‌می کرد، ناپه‌وا بو.

- النهار أو الليل: دَنَا مِنَ الْمَضَى / هَيَّئِدْهُ نَهْ مَاوَه
ته‌واو بین.

- ت الشمس: قَارِبَتِ الْغِيَابَ / تَرِكَ خَوْرًا وَابَوْنَه، خَوْر
هاته ئاوابون.

مَيْلَ: اَمَالَ الشَّيْءَ: صَيَّرَهُ مَائِلًا / (خوار، لاری) کرده‌وه،
چه‌مانیه‌وه.

- فِي الْأَمْرِ: شَكَّ فِيهِ وَ تَرَدَّدَ / دَوْدَلْ بُو، لَتِي بَه شَكْ بُو.
مایله: أَحَبَّهُ وَ مَالَ إِلَيْهِ / خَوْشِي وَیست، به‌دلّیا چو.

أَمَالَتِ الْمَرْأَةُ: أَزَالَتِ الْقَنَاعَ / په‌چای لادا، روی ده‌رخست.
تَمَائِلَ: تَمَيَّلَ / تَخَطَّرَ / له‌ریه‌وه.

- : تَرَنَّجَ / له‌تری‌دا، به‌م لاولادا که‌وت، ره‌تی
برد.

إِسْتَمَالَ: جَعَلَهُ يَمِيلُ / لاری کرده‌وه، خواری کرده‌وه،
نوشتانیه‌وه، چه‌مانیه‌وه، چه‌وتانیه‌وه.

- لَهْ: أَقْنَعَهُ / اغْزَاهُ / سَهَرَنْجِي رَاكِيشَا، قَابِلِي كَرْد،
تاوی كَرْد، سازی كَرْد، فَرِیوِي دَا، جِيْ-به‌جِيْی كَرْد، نه‌رمی
كَرْد.

- قَلْبِهِ: إِسْتَعْطَقَهُ / دَلِي رَاكِيشَا، وای لِي كَرْد به‌زه‌یی
پیابیتته‌وه، دَلِي تَن چوان.

مَيْسِلَ: ضِدَّ إِسْتِقَامَةٍ / خَواری، لاری، چه‌ماوَه‌یی،
نوشتاوه‌یی.

- : إِنْحِدَارٌ / لِيْزِي، سه‌ره‌وخواره.

- : إِنْحِرَافٌ / لَادَان.

- : إِنْجَاهٌ / مه‌به‌ست، ئامانج.

- : إِنْعِطَافٌ / پِنَج.

- رَغْبَةً / ئاره‌زو، خواست، دَلْ، دَلْ تَن چون، سه‌وه‌س،
مَوْزه‌مَوْز، سه‌ریوْخوران.

- مَحَابَاةٌ / خَوْشه‌ویستی، ویستن.

- : مِيلَانٌ / نَرَجَّةُ الْإِنْحِدَارِ / لِيْزِي، پله‌ی لِيْزِي، سه‌ره‌و
خواره.

مَيْالَ إِلَى: رَاغِبٌ فِي / ئاره‌زوی هه‌یه، ئه‌یه‌وئی.

مَائِلٌ: ضِدَّ مُسْتَقِيمٍ / خوار، خوارو خِنِج، گنِی، لار.

- : مُنْخَدِرٌ / لِيْزِي، سه‌ره‌وخواره.

تَمَائِلَ: تَبَخَّثَرُ / تَرَوْفِيز، که‌ش و فش، خَوْبَادَان.

- : تَرَنَّجَ / له‌تردان، به‌م لاولادا که‌وتن، ره‌ت بردن.

مِيلٌ: مَرُودُ الْعَيْنِ / مَلْجَتُوك، میل، کلْجَتُوك.

- الْجَرَّاحُ: مُسَبِّحٌ / نه‌شتن.

- : مَنَارٌ يُبَيِّنُ لِلْمَسَافِرِ / میل نیشانی رِئَوْبَان

- بَرِي / میل، ۱۶۰۹ م.

مِيلَاد (فِي وَلَد) مِيْمُون (فِي يُفَن) /
مِین:

مَان: كَذِبٌ / دروئی كَرْد.

مَيْنُ: كَذِبٌ / درو.

مِيَان مَائِن: كَذُوبٌ / دروْزن.

مِيْنَا: مِيْنَا: طَلَاءُ زَجَاجِي مُلُونٌ / مينا، روشوشه.

- : السَّاعَةُ: وَجْهَهَا / مينا، روی‌سه‌عات.

- : السَّفْنُ: مَرْفَأٌ / به‌ندمر، تابگه، نه‌سکه‌له.

- : جَوِيٌّ: مَحْطَةُ طَيْرَانٍ / فَرُوْكه‌خانه

ناموس

نال (فی نیل) نام (فی نوم) ناموس (فی نال)
 نال (فی نیل) نام (فی نوم) ناموس (فی نال)
 نال (فی نیل) نام (فی نوم) ناموس (فی نال)

(فی نس) ناشد (فی نشر) ناصع (فی نصع) ناعم
 (فی نعم) ناعور (فی نعر) ناغی (فی نفو) ناف (فی
 نوف) ناقش (فی نقش) نال (فی نیل) نام (فی نوم)
 نام (فی نمو) ناموس (فی نمس) ناهز (فی نهن)
 ناوا (فی نوا) ناوب (فی نوب) ناوش (فی نوش)
 نادل (فی ندل) نای (فی نای و نی)

نپ:

نَبِ الثَّبات: صارت له انا بیب/ لوله ی کرد، یو به
 لوله.
 اُنْبُوب اُنْبُوبَة: ما بین العقدتین من القصب، لوله
 قامیش.
 - - ماسورة/ لوله، بؤری، قامیش،

جوزه له، دوزه له.

اُنْبُوبَة الإختبار/ (لوله، شوشه) ی تا قی کردنه وه.

اُنْبُوبی: مُجَوَّف/ لوله یی.

الانابیب المستطرقة/ لوله ناویاره، بؤریه پیچ

پنجه کان.

نبا:

نای:

نای. إنتای عن. بعد/ دور بو، لیوه ی دور بو.

- - تناءى عن: ابتعد/ دورکوته وه.

نأى: باعد/ دوری خسته وه، له دور داینا.

- عنه الشرّ دفعه، شه پی لی (لادا، دورخسته وه).

انأى: أبعد. دوری خسته وه.

نأى. متأى بُعد دوری.

- نُؤى: خُذِق/ جوگه ی دهوری دهوار، خهره ند،

پاروینک، پارزین، پارگین

نأى. ناء: بعید قاص دور.

الاماكن الثانیة: البعیدة/ شوینه دوره کان، دوره شار.

نای

نأى: آلة طرب/ شمشال. نای.

ناء (فی نبا) نائب. نائبة نائب (فی نوب) ناب (فی

نیب) ناجذ (فی نجد) ناجز (فی نجن) ناجع (فی

نجم) ناجی (فی نجو) ناح (فی نوح) ناخب (فی

نخب) نادم نادى (فی ندی) نار (فی نور) ناس (فی

نوس) ناسب (فی نسب) ناسک (فی نسک) ناسور

نَبَأًا: إِرْتَفَاعٌ / (بَلَدٌ، بَهْرٌ) بوهوه، قوت بوهوه،
دهرپه‌پی

- عَنْ: تَجَافَى وَتَبَاعَدَ / یاخی بو به له سه بو،
دورکه و تهوه، گرژ بو.

- عَنْ كَذَا: إِشْمَارًا مِنْهُ / لَئِي بِبِزَارٍ بُو، قَیَزِ
لایهاتهوه.

نَبَأًا، أَلْبَا: خَبَرٌ / پیتی وت، تَیَیگه یاند، ناگاداری کرد.
- : بَلَّغَ الْخَبَرَ / رایگه یاند، بلاوی کردهوه.

تَنْبَأًا: تَكَلَّمَ بِالنَّبُوءَةِ / پِیش بینی کرد، نوقلانه‌ی لئیدا،
قرانی.

- : إِنْدَعَى النُّبُوءَةَ / داوای پیغه مبه‌ریتی کرد، داوای
په یامبه‌ریتی کرد.

إِسْتَنْبَأَ: سَأَلَ عَنِ الْأَنْبَاءِ / گوئی هه‌ل‌خست، به‌داوای
هه‌والا گه‌پا.

نَبَأًا: خَبَرٌ / هه‌والا، ده‌نگ و باس.
- : حَادِثٌ. خَبَرٌ جَدِيدٌ / روداو، کاره‌ساتی نوئ.

نَبِئٌ نَبِئًا: مُخْبِرٌ عَنِ الْغَيْبِ / پِیش بین، په‌یام به‌ر،
بو قِیَین.

- : الْمَخْبَرُ عَنِ اللَّهِ وَمَا يَتَعَلَّقُ بِهِ / په‌یام به‌ر،
پیغه‌مبه‌ر.

- : الْمَكَانُ الْمَرْتَفِعُ الْمَحْدُودُ / قَوْزَل، بَلَدٌ،
به‌ریزی.

فَرَسٌ أَلْ - : حَشْرَةٌ / بَالِبَاؤُكَه.
نُبُوءَةٌ، نُبُوءَةٌ: إِخْبَارٌ عَنِ الْغَيْبِ وَ الْمُسْتَقْبَلِ / پِیش

بین، بو قِیَاندن، نوقلانه‌ی لئیدان.
- : الْإِخْبَارُ عَنِ اللَّهِ وَ مَا يَتَعَلَّقُ بِهِ تَعَالَى /

گه‌یاندنی هه‌والای گه‌وره‌یی خوا، پیغه‌مبه‌رایه‌تی.
نَبِئِي: مُخْتَصَّصٌ بِالنُّبُوءَةِ / په‌یام به‌ریتی، پیغه‌مبه‌ری.

تَنْبُؤٌ: مَعْرِفَةُ الْغَيْبِ وَ الْمُسْتَقْبَلِ / پِیش بینی کردن،
قراندن، نوقلانه.

- : بِسَوْءٍ / بُو قِیَان.
نَبِئَتٌ:

نَبِئَتٌ: نَمَا / گه‌شهی کرد، گه‌وره بو.
- الْحَبُّ فِي الْأَرْضِ: نَشَأٌ وَ خَرَجٌ / چه‌کهره‌ی کرد،

روا، سه‌وز بو، شین بو.

- : أَثْبَتَ الْغُلَامُ: بَلَغَ مَبْلَغَ الرِّجَالِ / بو به‌ پیار،
گه‌وره بو.

- ت. أَثْبَتَتِ الْأَرْضُ النَّبَاتَ: صَارَتْ ذَا نَبَاتٍ
روه‌کی تیا پوا، تیا سه‌وز بو.

نَبَتَ الشَّجَرُ: زُرْعَةٌ / داری (رواند، چه‌قاند، لئیدا).
- الْحَبُّ: زُرْعَةٌ / تَوَرَّى (کرد، وه‌شان).

نَبَتٌ، نَبَاتٌ: مَانَبَتٌ مِنَ الزَّرْعِ / رواو، سه‌وز بو.
- : نَبَاتٌ: كُلُّ مَا تُثْبِتُ الْأَرْضُ / روه‌ک، کشت.

نَبَاتٌ: زُرْعٌ / روه‌ک، کشت.
- : عُشْبٌ / سه‌وزی، گیا، گژوگیا.

علم أَلْ - / روه‌ک ناسی
نَبَاتِي: أَكَلَ النَّبَاتَ: عَاشَبٌ / گیاخوژر، روه‌ک خوژر.

- : إِنْسَانٌ يَعِيشُ عَلَى الْأَطْعِمَةِ النَّبَاتِيَّةِ / گوشت
نه‌خوژر، روه‌ک خوژر.

- : عَالِمُ النَّبَاتِ مُخْتَصَّصٌ بِالنَّبَاتَاتِ / گیاناس،
روه‌ک ناس.

المملكة النباتية / جیهانی (روه‌ک، روه‌کی).
نَابَتٌ: نَامٌ / رواو، سه‌وز بو، گه‌شه‌کردن.

تَنْبِيتُ الْبَذُورِ: إِنْتَاشٌ / تَوَرَّوْاندن، رواندن.
مُنْبِتٌ: مَكَانُ النَّبَاتِ / رواندنگه، شوین رواندن.

- : مُنْبِعٌ. أَصْلٌ / سه‌رچاوه.
- : مُسْتَنْبِتٌ: مُشْتَلٌ / شه‌تلگه.

نَبْتُونٌ: إِلَهُ الْبَحْرِ عِنْدَ الرُّومَانِ / خَوای ده‌ریا
- : كَوَكَبٌ سَيَّارٌ / هه‌ساره‌ی نه‌بتون.

نَبِئٌ: نَبِئٌ / هه‌لی (کَوَلِی، کهند)، کنه‌ی تیا کرد،
چینه‌ی کرد.

نَبِيعٌ: نَبِيعُ الْكَلْبِ: صَاتٌ / وه‌ری، چه‌پی، چه‌پانی، گه‌فی.
- : الْكَلْبُ - عَلَيْهِ الْكَلْبُ: صَاتٌ عَلَيْهِ پِیَی

وه‌ری
نَبِيعٌ، نَبِاحٌ: نَبِيعُ الْكَلْبِ وَ غَيْرُهُ / وه‌رین، چه‌پاندن،

چه‌به‌چه‌پ، گه‌قین.
نَبَاحٌ: كَثِيرُ النَّبَاحِ / زَوَدوه‌پ.

نَبِيعٌ:
نَبِيعُ الْعَجِينِ: إِخْتِمَرٌ وَ إِثْفَغٌ / هه‌له‌هات.

نَبَاحُ: العَجِينُ الْمُخْتَمَرُ / مه‌ویری مه‌ل‌هاتو.

نَبَذَ:

نَبَذَ: نَبَذَ الشَّيْءَ: طَرَحَهُ لِقَلَّةِ الْاِعْتِدَادِ بِهِ / فِرَی دَا،

ده‌ست به‌رداری بو، نه‌فه‌رۆژی کرد، نه‌فه‌رتی لی‌کرد.

- : اَقْلَعَ عَنَ / وَاذَى لِّی هَیْنًا، ده‌ستی لِّی مه‌ل‌گرت.

- : طَرَدَ / ده‌ری کرد، فِرَی‌دا.

- الْأَمْرَ وَ الشَّيْءَ: اَهْمَلَهُ خَسْتِه پِشت گۆی، له‌بیری

برده‌وه.

- الْعَهْدُ: نَقَضَهُ / په‌یمانی شکان.

- الطَّاعَةُ: تَمَرَّدَ / یاخ‌ی بو، به‌له‌سه بو.

- : نَبَذَ. اَثْبَذَ النَّبِيذَ: صَنَعَهُ / مه‌یی دروست کرد.

- الْعَنْبُ أَوْ التَّمْرُ: صَارَ ثَبِيذًا / بو به‌ مه‌ی.

ثَابِتًا: خَالَفَ / به‌رمه‌لستی کرد، دژایه‌تی له‌گه‌ل کرد.

- لَهَ الْحَرْبِ: اَعْلَنَهَا / شه‌ری پِی فروشت.

تَنَابَذُوا: اِخْتَلَفُوا وَ اِقْتَرَفُوا / به‌ ناخۆشی (تَنَكَّرَ) چون،

جیابونه‌وه.

نَبَذَ: طَرَحَ / فِرَی‌دان، ده‌ست به‌ردار بون، نه‌فه‌رۆزکردن.

- : تَرَكَ / وَاذَى هَیْنًا، په‌پاندن، نه‌فرین کردن، نه‌فه‌رت

لی‌کردن.

- : اِهْمَالَ / خَسْتِه پِشت گۆی، له‌بیر بردنه‌وه.

- الطَّاعَةُ: تَمَرَّدَ / یاخ‌ی بون، به‌له‌سه بون، مل نه‌دان.

- : شَيْءٌ قَلِيلٌ يَسِيرٌ / شتی که‌م.

اِتِّبَاذُ النَّاسِ: اَوْبَاشٌ / مه‌رچی و په‌رچی، که‌جه‌رو

گوچه‌ر، ناکه‌س.

ثَبِيذَةٌ: جُزْءٌ / پوخته، پارچه، که‌رت، به‌ش.

- : رِسَالَةٌ فِی مَوْضُوعٍ / نامیلکه.

- : فَقْرَةٌ / بَیْگه، به‌ند.

- : مَقَالَةٌ وَ تَار.

نَبِيذٌ: خَمْرٌ / مه‌ی. یاده.

- : مَثْبُودٌ / مُطَرَّدٌ مُبْعَدٌ. مَرْفُوضٌ. مُهْمَلٌ /

ده‌رکراو، فِی‌دراو، وَاذَى هَیْنًا، پِشت گۆی خراو،

نه‌فرین و نه‌مه‌رۆزکراو.

ثَبَاذٌ: يَابَعُ النَّبِيذِ / مه‌ی‌فروش، یاده‌فروش.

مَثْبُودٌ: لَقِيطٌ / دۆزراوه، فِی‌دراو، رۆل.

امر - : غَيْرُ مَرْعَى مُهْمَلٌ / کاریکی ناچیزه و ناپه‌سه‌ند،

په‌یره‌وی نه‌کراو.

نَبَر:

نَبَرٌ: رَفَعَ / به‌ری کرده‌وه، مه‌لی‌بیری.

- : الْمُغْنَى: رَفَعَ صَوْتَهُ / ده‌نگی لِّی مه‌ل‌بیری، چریکانی،

تَنَبَّرَ چران.

- : الْغَلَامُ: تَرَعَّرَعَ / ده‌ستی به‌خۆیا هَیْنًا، که‌وره بو،

که‌شه‌ی کرد.

- : الرَّجُلُ: زَجَرَهُ وَ اِثْتَهَرَهُ / قِیْزانی به‌سه‌ریا، لَیْی توره

بو، ته‌ریقی کرده‌وه.

- : لَهَ بِلْسَانِهِ: اِغْتَابَهُ وَ نَالَ مِنْهُ / قسه‌ی پِی‌وت،

شکاندی.

- : الْحَرْفُ أَوْ الْمَقْطَعُ: شَدَّدَهُ / وشه یا بَیْگه‌که‌ی

گوشی، گرتی، قه‌لوی کرد.

اِثْتَبَرَ الْجَرْحُ: ثَوَّرَمَ / ناوسا، مه‌ل‌توقی.

- : الْخَطِيبُ: اِرْتَفَعَ فَوْقَ الْمُنْبَرِ / سه‌رکه‌وته سه‌ر

دوانگه، چوه سه‌ر مینه‌ر.

ثَبَّرَ الصَّوْتُ: تَشْدِيدُ لَفْظِ الْكَلِمَةِ / زمان گرتن، دان به

وشه‌دا نان، قه‌ل و کردنی وشه.

- : قَلِيلُ الْحَيَاءِ / زمان درِیژ، بی‌ثابو.

مُنْبَرٌ: مَخَصَّةُ الْخَطِيبِ / دوانگه، مینه‌ر.

ثَبْرَةٌ: وَرَمٌ / ناوسای، مه‌ل‌توقی، مه‌لاوسان.

- : رَفَعَ الصَّوْتُ بَعْدَ خَفْضِهِ / ده‌نگ (به‌رۆزکردنه‌وه،

لی‌هه‌ل‌بیرین).

- : صَبِيحَةُ الْفَرْعِ / هاواری ترس، قیزه.

- : كُلُّ مَرْتَفَعٍ مِنْ شَيْءٍ / به‌ری، بلندی.

نَبَرٌ: اَنْبَارٌ: مَخْزَنُ التَّاجِرِ / عه‌مار، که‌گه، که‌نجینه.

- : ذَبَابُ الْخَيْلِ وَ الْغَنَمِ / مِيشه (که‌رانه،

سه‌گانه).

نَبْرَاسٌ: سَنَانُ الرِّيحِ / نوکی رم.

- : الْجَرِيُّ الْجَسُورُ / نازا، جه‌ربه‌زه، به‌جه‌رگ.

- : الْاَسَدُ / شیر.

نَبَرٌ:

نَبَرٌ: نَبَرٌ: لَقَبٌ بَلَقِبُ تَهْكُمَى / نه‌توره‌ی لی‌ئا، به‌سوک

ناوی هَیْنًا.

نَبَرٌ: لَقِبُ تَهْكُمَى / نه‌توره، ناوونه‌توره‌ی ناشیرین،

نازناوی سوک و ناشیرین.

تَنَابَزَ بِالْاَلْقَابِ / ناوونه‌توره (داهیتان، لَیْک نان)

نبض:

نَبْضٌ نَبْضٌ: نطق / وتی، دوا، قسه‌ی کرد.

ما بکلمة: مانطق / ورته‌ی لیوه نه‌مات، هیچی نه‌وت،
نقه‌ی نه‌کرد، قرزه‌ی نه‌کرد.

نبش:

نَبْشُ السِّرِّ: افشاء / نه‌ینیه‌کی ناشکرا کرد، درکائی،
بلاوی کرده‌وه.

عن الأسرار: استخراجها / کولیه‌وه، چوه بنج و
بنوانی، به‌شویتن نه‌ینیه‌که‌دا گه‌پاو دوزیه‌وه.

المدفون: (خرجه) / گوره‌که‌ی هه‌ل‌دایه‌وه و
مردوه‌که‌ی دهره‌ینا.

قبراً أو بئراً: حفرة / هه‌ل‌یکه‌ند، هه‌ل‌دایه‌وه.

الشيء المستور: ابزوه / دهری‌خست، خستیه‌رو.

الكلز من الارض: كشفه و استخراجها /
گه‌نجینه‌ی ناو زه‌وی دوزیه‌وه و دهری‌هینا.

نَبْشُ فِتْشٍ: پشکنی، گه‌پا، کنه‌ی کرد.

نَبْشُ حَفَرٍ تَقْيِيبٍ: هه‌ل‌که‌ندن، پشکنین، گه‌پان،
کنه‌کردن.

القبور: گور (هه‌ل‌دانوه، هه‌ل‌که‌ندن).

نَبْشُ القبور: الذي ينْبِشُ القبور. سارق جثث
الموتى / گورپه‌ل‌که‌نی مردو دز، کفن دز.

نَبْشُ: منبوش / محفور. مُجَوَّفٌ: هه‌ل‌که‌تراو،
هه‌ل‌کولراو، کلژو.

نبض:

نبض العرق: ضَرْبٌ / ده‌ماره‌که لی‌یدا، پرته‌ی کرد،
پلی دا.

الماء: سال / ناوه‌که رزا، چو‌پایه‌وه، رۆی،
له‌ی‌ره‌ی رۆی.

نَبْضٌ: انْبِضُ الوتر: جذبُهُ لِيَرْنَ / ژیبه‌کی له‌رانه‌وه تا
لی‌یدا، له‌رانیه‌وه.

نَبْضٌ: نبض: حركة القلب و العروق / لی‌دانی دل و
ده‌مار، پل دان.

جَسَ - ه: تُعَرَّفُ على حركة قلبه و عروقه ده‌ماری
گرت.

جَسَ - ه: تُطْلَعُ (حواله) / دم و دوی تا‌قی‌کردنه‌وه.

نَبْضَةٌ: حَقْفَةٌ / ترپه، لی‌دانیک، پرته‌یه‌ک، پل.

نابض: ضارب. خافق / لی‌دەر، پرته کار، ده‌نگ دەر،
ترین.

مُنْبَضٌ: موضع جَسَ النبض / شوینی ده‌مارگرتن.
نَبْطٌ:

نَبْطُ الماء: نَبْغ / ناو هه‌ل‌قولی، هاته‌ده‌ر.

نَبْطٌ: نَبْطٌ. اِنْبِط. اِسْتَنْبَطُ الماء: اِسْتَخْرَجَهُ / ناوی
ده‌ره‌ینا، هه‌ل‌یه‌ینجا.

نَبْطٌ: نَبْطٌ. اِسْتَنْبَطُ الماء: اِسْتَخْرَجَهُ / ناوی
ده‌ره‌ینا، هه‌ل‌یه‌ینجا.

نَبْطٌ: نَبْطٌ. اِسْتَنْبَطُ الماء: اِسْتَخْرَجَهُ / ناوی
ده‌ره‌ینا، هه‌ل‌یه‌ینجا.

نَبْطٌ: نَبْطٌ. اِسْتَنْبَطُ الماء: اِسْتَخْرَجَهُ / ناوی
ده‌ره‌ینا، هه‌ل‌یه‌ینجا.

نَبْطٌ: نَبْطٌ. اِسْتَنْبَطُ الماء: اِسْتَخْرَجَهُ / ناوی
ده‌ره‌ینا، هه‌ل‌یه‌ینجا.

نَبْطٌ: نَبْطٌ. اِسْتَنْبَطُ الماء: اِسْتَخْرَجَهُ / ناوی
ده‌ره‌ینا، هه‌ل‌یه‌ینجا.

نَبْطٌ: نَبْطٌ. اِسْتَنْبَطُ الماء: اِسْتَخْرَجَهُ / ناوی
ده‌ره‌ینا، هه‌ل‌یه‌ینجا.

نَبْطٌ: نَبْطٌ. اِسْتَنْبَطُ الماء: اِسْتَخْرَجَهُ / ناوی
ده‌ره‌ینا، هه‌ل‌یه‌ینجا.

نَبْطٌ: نَبْطٌ. اِسْتَنْبَطُ الماء: اِسْتَخْرَجَهُ / ناوی
ده‌ره‌ینا، هه‌ل‌یه‌ینجا.

نَبْطٌ: نَبْطٌ. اِسْتَنْبَطُ الماء: اِسْتَخْرَجَهُ / ناوی
ده‌ره‌ینا، هه‌ل‌یه‌ینجا.

نَبْطٌ: نَبْطٌ. اِسْتَنْبَطُ الماء: اِسْتَخْرَجَهُ / ناوی
ده‌ره‌ینا، هه‌ل‌یه‌ینجا.

نَبْطٌ: نَبْطٌ. اِسْتَنْبَطُ الماء: اِسْتَخْرَجَهُ / ناوی
ده‌ره‌ینا، هه‌ل‌یه‌ینجا.

نَبْطٌ: نَبْطٌ. اِسْتَنْبَطُ الماء: اِسْتَخْرَجَهُ / ناوی
ده‌ره‌ینا، هه‌ل‌یه‌ینجا.

نَبْطٌ: نَبْطٌ. اِسْتَنْبَطُ الماء: اِسْتَخْرَجَهُ / ناوی
ده‌ره‌ینا، هه‌ل‌یه‌ینجا.

نَبْطٌ: نَبْطٌ. اِسْتَنْبَطُ الماء: اِسْتَخْرَجَهُ / ناوی
ده‌ره‌ینا، هه‌ل‌یه‌ینجا.

نَبْطٌ: نَبْطٌ. اِسْتَنْبَطُ الماء: اِسْتَخْرَجَهُ / ناوی
ده‌ره‌ینا، هه‌ل‌یه‌ینجا.

- فيهم النفاق: فشا و إنتشر. دوبره کیتیان تیا
 بلاویه وه، دوبروی و دوزمانیان تیکوت.
 نَبُغ: نَبُوغ: تَفُوقُ / هَلْکوتن، سهرکوتن، پیشکوتن.
 - نَبُاغ: غبار الریح / تپ و تۆزی ده ستاپو هارین.
 نَبُوغ: تَجَابُهُ / بلیمه تی، هَلْکوتوی.
 نابغة نَبِیغ: عظیم الشان / بلیمت، هَلْکوتو،
 به هره دار، زۆرزان، به هره مه ند.
 - : نَجِیب قورس، وه جاج زاده، خانه دان.
 نَبِق:
 نَبِق الشیء: خرج و ظهر / ده رها، ده رکوت.
 نَبِق: نَبِق: شمر شجرة السدر / نه بک، کونار، تاوگ.
 نَبِک:
 نَبِک إِنْتَبَک المکان: إرتفع / به رز بوه وه، بلند بو.
 نَبِکة: اکمة محددة الرأس / گردی قوچ.
 - : تَل صغیر گردلکه، ته پۆلکه، ته پ.
 نابک مکان مرتفع، جیگی بلندو قوچ.
 نَبِل:
 نَبِل: نَبِل الرَّجُل: کان ذا نَبِل / (وه جاج زاده،
 خانه دان، جهوامیر) بو، خاوهن پیاوه تی بو.
 - الرَّجُل: رهاه بالنَبِل / تیری تی گرت.
 نَبِل عن کذا: تَرَفَّع / له وه زل تر بو، خوی دور گرت،
 بیژی نه هات، خوی پاراست.
 نَبِل: نَبِل: انببال: سهام، تیر
 - : نَبَالَة: فضل پیاوه تی، جهوامیری، مه ردایه تی.
 - : نَبَالَة: ذکاء: تَجَابُهُ / زیره کی، زنگی، وه جاج
 زاده یی.
 نَبِل: نَبِل: ذو النجابة و الفضل / مه رد، وه جاج زاده،
 خانه دان، جهوامیر.
 نَبَال: نابل: رامی النبال و صانعه / تیرهاویژ، تیر
 دروستکر.
 نابل: لحمه النسیج / پۆ.
 نَبِه:
 نَبِه. نَبِه. نَبِه: إشتهر ناویانگی سه ند، ناسرا.
 - تَنْبَه: إْتَبَه للأمر. فطن. شعر، مهستی کرد، پیی
 زانی، وریا بوه وه، ناگادار بو، تَبِیبنی کرد.

- - - من نومه: إستیقظ / خه بهری بوه وه،
 مه لسا، راپری.
 نَبِه علی او الی الأمر: لغت نظره / سه رنجی راکیشا،
 پیشانی دا.
 - له الی الأمر: ذُکِرَ / بیری خسته وه.
 - له الی خطا او خطر: حَذَرُ / له هله و مه ترسی
 ناگاداری کرده وه، وریای کرده وه.
 - له یأسه: نَوَه به و رفعه من الخمول / بانگی
 ای کُرد، وریای کرده وه.
 - له من نومه: اَیْقَطَ / مه لایسان، خه بهری کرده وه،
 رای په ران.
 - : حَرَك. نَشِط / هادی دا، مه ژانی، جولانی.
 نَبِه. نَبَاهَة: فطنَة / زنگی، دانایی، هوشیاری،
 تی گه یشتویی.
 نَبَاهَة: شَرَف / نابو، ناموس، خانه دانیتی.
 - : شَهْرَة / ناویانگ، ناسراوی.
 - : فطنَة ضد خُمُول / وریایی، زنگی، چابوکی.
 نَبِیه. نَبِه. نابه: فطن / زنگ، هوشیار، دانا.
 - - - : شَرِیف / به ناموس، نابودار، خانه دان،
 شکومه ند.
 إِنْتَبَاه: إلتفان: حَذَر / سل کرده وه، په ریز، وریایی.
 - : یَقْظَة هوشیاری، به خه بهری، وریایی،
 به ناگابون.
 یانتنباه: بَحْذَر و یَقْظَة / به وریایی، به په ریزه وه، سل
 کرده وه.
 تَنْبِیه: إیقاظ / مه لسان، راپه پاندن، خه بهر کرده وه.
 - : تَحْذِیر / په ریزدان، ناگادار کرده وه، ناموژگاری
 کردن، وریا کرده وه.
 - : تَنْشِیْط: تَحْرُک / مان دان، مه ژاندن، جولاندن.
 - : إِنْذَار / مه ره شه، گوێ راکیشان.
 مُنْبَه: مُحْذَر / په ریزه ده، ناگا کار.
 - : مُیَقِّظ / مه لاسین، خه بهر کرده وه.
 - : مُحْرَك و مُنْشِط / هانده ره، مه ژین، جولینه ره.
 مُنْتَبِه. مُنْتَبِه: یَقْظَان / به خه بهر، ناگادار.
 - : مُلْتَفَت / وریا.
 - : حَذَر. سل کرده وه، له په ریزا بون، له سه رپن.

نبو:

نَبَا السَّهْمُ عَنِ الْهَدَفِ: قَصْرٌ وَ لَمْ يُصِبهُ/ نه‌ی پیک،
کورتی هیتا، ساری کرد.

- الطَّبْعُ عَنْ كَذَا: لَمْ يَقْبَلْهُ/ حَزَنِي لَيْتَنِي كَرْد،
نه‌ی بوست.

- الْمَكَانُ بِهِ: لَمْ يُوَافِقْهُ/ به‌دلی نه‌بو، پی نه‌کوت.

ناب: فَيَ غَيْرَ مَوْضِعِهِ/ ناله‌بار، نه‌گونجاو، نه‌شیاو،
له‌جینی خویانه بو، ناپه‌سند.

- : نَافِرٌ شَاذٌ/ ناته‌با.

نُبُوَّةٌ: نُبِيٌّ (فِي نَبَا) نَبِيذٌ (فِي نَبَذَ) نَبِيلٌ (فِي نَبَلَ)
نبیه (فِي نَبِه)

نتا:

نَتَأَ: اِرْتَفَعَ وَ اِسْتَفْخَ/ ناوسا، هه‌لاوسا، ده‌رپه‌ری،
ده‌رپوقی، هه‌ل‌توقی.

نُتَوَّءٌ: بَرُوزٌ/ ناوساوی، ده‌رپوقیوی، هه‌ل‌توقیوی،
پیزۆکه.

- : نَثَاةٌ/ اکمه/ ته‌پۆلکه، گردۆلکه، به‌رزایی، ته‌په.

ناتيء. نَاتِي: بَارِزٌ/ به‌رز، بلنډ، دیار، ده‌رپوقیو،
ناوسا.

نتج:

نَتَجَ مِنْ كَذَا: نَجَمَ/ لَيْتِي (وَهْ شَاهِيَهْ، نَهْ نَجَامْ بُو)، له‌وه
پنک هات.

- عَنْهُ كَذَا: اَدَّى اِلَى/ بُو به‌هوی، نه‌وه نه‌نجامه‌که‌ی
بو.

- ت وَ اَنْتَجْتَ الْبَهِيْمَةَ: وَلَدَتْ زَا، تره‌کی، به‌ری
فریدا.

اَنْتَجَ: اَعْطَى غَلَّةً/ به‌ره‌می دا، دانه‌وئله‌یدا.

- : (اَوْجَدَ) دَوَّيَهْ، ده‌ریه‌یتا، دروستی کرد.

اِسْتَنْتَجَ: اِسْتَخْرَجَ النَتِيْجَةَ مِنَ الْمَقْدِمَاتِ/ بَوِي
ده‌رکوت، لیتی تیگه‌ری.

- الْأَمْرُ: اِسْتَخْرَجَهُ مِنْ غَيْرِهِ/ لَيْتِي تِيْگِهِي.

نتاج: غَلَّةٌ/ محصول، به‌ره‌م، به‌روبوم، ده‌رامه‌ت.

نتیجة: حَاصِلٌ/ عَاقِبَةُ/ نه‌نجام، ناکام، ده‌ره‌نجام.

- : مَا يُسْتَخْرَجُ مِنَ الْمَقْدِمَاتِ/ کورتایی، نه‌نجام،
بۆ ده‌رکه‌وتن.

بال - : وَ عَلَيْهِ/ هه‌روه‌ها، له‌ نه‌نجامدا.

كَانَتْ لَهُ كَذَا: اَدَّى اِلَى كَذَا، بُو به‌هوی، ناوا ده‌رچو،
وای لیتها.

ناتج: حَاصِلٌ/ نه‌نجام، ناکام، ده‌ستکه‌وت.

- عَنْ كَذَا اَوْ نَاجِمَ عَنْ/ نه‌نجامی نه‌وه، له‌وه‌وه بو،
له‌نه‌نجامی نه‌وه‌وه‌یه.

- : مُنْتَجٌ مُسْتَنْتَجٌ. نَتَوَّجٌ، مَفْتُوحٌ/ به‌ره‌م هین،
به‌برشت، به‌به‌ر، به‌ردار.

إِنْتِاجٌ: مَحْصُولٌ. غَلَّةٌ/ به‌ره‌م، ده‌رامه‌ت، به‌روبوم،
ده‌ستکه‌وت.

اِسْتَنْتَاجٌ: اِسْتِدْلَالٌ/ بۆ ده‌رکه‌وتن، لیتیگه‌یین،
ده‌ره‌نجام، سه‌ره‌نجام.

نتج:

نَتَجَ الْعَرَقُ مِنَ الْجِسْمِ: رَشَحَ: خَرَجَ مِنَ الْبَدَنِ
ده‌ریدا، کردیه‌وه، ئاره‌قی کرده‌وه.

- : مِنَ الْإِنَاءِ: رَشَحَ/ ده‌لن، ده‌لاندی.

نُتِجَ: اِرْتِشَاحٌ: تَحَلَبٌ/ ئاوده‌ردان، ئاره‌ق کردنه‌وه،
ده‌ردان، ده‌لاندن.

نتر:

نَتَرَ: جَذَبَ بِشِدَّةٍ/ رای‌ته‌کان، رای‌کیشا.

- : قَلَعَ/ هه‌لی‌کند، هه‌لی‌کیشا.

نَثَر: غَنَفَ: شِدَّةٌ/ توپه‌یی، زه‌بیرۆنگ، توندوتیژی
نتش:

نَتَشَ: نَتَفَ: اِسْتَخْرَجَ/ ده‌ری‌کیشا، رای‌کیشا،
ده‌ریه‌یتا.

- : خَطَفَ/ فراندی، بردی، هه‌لی پچروقان

- : بِالْعَصَا: ضَرَبَ/ لَیْی‌دا، داری پیاکیشا، دارکاری
کرد.

اَنْتَشَ النَّبْتُ: اَخْرَجَ رَاسَهُ مِنَ الْاَرْضِ ثَبَتَ
چه‌که‌ره‌ی کرد، ده‌ره‌مات، سه‌ری (ده‌ره‌یتا، ده‌رکرد)،
روا.

مَنْتَاشَ: مَلَقَطَ الشَّعْرَ/ موکیش.

اِنْتَاشَ الْبُذُورَ: تَنْبِيْتُ/ چه‌که‌ره‌کردن، تۆو‌ته‌قین،
ده‌ره‌ماتن، سه‌رده‌هیتان، روان.

نتج:

نَتَجَ الدَّمُ مِنَ الْجَرَحِ: خَرَجَ نَزْ/ خَوِیْنی لیتها.

- : الْمَاءُ مِنَ الْعَيْنِ خَرَجَ نَزْ/ ناوی کرد، ناوی تیزا.

نتف:

نتف: نَفْ الریش او الشعر: نَزَعَهُ، هَلَّيْكَيشا، لَيْسَ
کرده وه (په پوتوک)، ناوه پوتی کرد (په پ).

نُفَّة: شَيءٌ قَلِيلٌ، تَوَزَّيْكَ، که مټک.

نتیف: مُنْتَوَف: مَنْزِع/ ناوه پوت کراو (په پ)،
هه لکه نراو، لوتکراوه (توک و په پ).

منتاف: مَلَقَط الشعر/ موکیش.

نتل:

نَتَل الشَّيْء: جَذَبَهُ اِلَى قَدَامِ رَايِ پَسْكَان.

- هُرُ رَج/ راي ته کان، شله قانی، هه ژانی.

نتل هُرُ رَج/ راته کاندن.

نتن:

نتن: نَتْن. نَتْن. اُنْتَن: خَبِثَتْ رَائِحَتُهُ/ بُوْگَنِی
(لټټات، کرد).

- - - نَتْن: دَبٌ فِيهِ الْفَسَادُ/ خِرَابُ بُو،
که پوی هه لټټانا.

نتن الشَّيْء: جَعَلَهُ مُنْتَنًا/ بُوْگَنِی پټ کرد.

نَتْن. ثَنَانَةٌ: تَعَفَّنَ/ بَوْنُ کَرْدن، بُوْگَن کَرْدن، که پو
هه لټټانا.

- - - رَائِحَةٌ خَبِيْثَةٌ، بُوْگَن، بُوْنی ناخوْش.

نَتْن مُنْتَن: خَبِيْثُ الرَّائِحَةِ/ بُوْگَن، دین، بُوْدین.

- - - مُنْتَن: مُتَعَفَّنَ/ بَوْن کَرْدو، که پواوی.

- : بَخِيْل. مُقْتَر/ پیسکه، رُوْد، پاره پیس، قه متهر.

نثر:

نَثْر. نَثْر الشَّيْء: رَمَاهُ مُتَفَرِّقًا/ بِلَاوِی کَرْدوه،
په رشی کرد.

- غَلِيْه كَذَا: رَش عَلَيْهِ/ پټوهی کرد، کردی به سه ریا.

- : اَتَى بِالنَّثْرِ فِي كَلَامِهِ/ به په خشان دوا.

إِنْتَثَر. تَنَاشَر: تَنَثَّرَ تَشْتَتًا/ بِلَاوِوه، په رش بو.

- - - : تَسَاقَطَ/ وه ری، که وت، هه لټوه ری.

- : اِسْتَنْثَر. اِسْتَشْقِ الْمَاءَ وَ ادْخَلْهُ فِي اَنْفِهِ/
ناوی کرد به لوتیا.

نثر: بَغْفَرَةٌ بِلَاوِکَرْدنه وه. په رش کردن.

- : خِلَاف النِّظْم. په خشان.

نثری: شَتِيْت/ په رش و بلاوی.

مَنْثُوْر. نَثِيْر: مُبْعَثَر، په رش و بلاو.

ناثر: خِلَاف النِّظَام. المَتَكَلَّم او الْكَاتِب نَثْرًا/

په خشان نوس.

نَثْرِيَّة. مَصَارِيْف نَثْرِيَّة/ ورده خه رچی.

نثار: وَرَقٌ رَفِيْعٌ يُنْثَرُ فِي الْحَفَلَاتِ/ په رپه پرژه،
که لا پرژه.

نجا (فِي نَجْوٍ) نَجَابَةٌ (فِي نَجْبٍ) نَجَار (فِي نَجْرٍ)
نَجَاة (فِي نَجْوٍ)

نجب:

نَجْب. اَنْجَب: كَانَ مَحْمُوْد الصِّفَاتِ/ به خوبو، ره سه ن
بو، شایانی پیا هه لدان بو، خاوه ن ره وشت و خویه کی

به رږ بو.

- - - : كَانَ فَاضِلًا نَفِيْسًا/ (که وره، ره سه ن،

شکو مه ند، خانه دان، نایاب، به نرخ) بو

اَنْجَب: خَلْفٌ/ وه چه ی خسته وه، مندالی بو

إِنْجَب. اِسْتَنْجَب: اِخْتَارَ وَ اِصْطَفَى/ هه لی یژارد،
دواوی چا که کانی کرد.

نَجْب. نُجْبَةٌ: کَرِيْم/ به خشنده، ده ست بلاو، پیا وچاک.

نَجَابَةٌ: نَفَاسَةٌ/ نایابی، به نرخ، به ها.

نَجِيْب: نَفِيْس/ نایاب، به نرخ، به هادار.

- : اَصِيْل/ ره سه ن، وه چاخ زاده، خانه دان.

- : ذَكِي/ زیره ک، زرنګ، ژیر.

نَجح:

نَجح. اَفْلَحَ/ دهر چو، سه رکه وت، زرګاری بو، روسور بو.

- : اَلْأَمْرُ تَيْسَرُ وَ السَّهْلُ/ به ئاسانی پټک هات.

- : بِحَاجَتِهِ: فَازَ وَ ظَفَرَ بِهَا/ ده ستی که وت، بر دیه وه.

نَجَح. اَنْجَحَ: جَعَلَهُ يَنْجَح. اَعَانَ. سَاعَدَ/ دهری چوان،
یار مه تیدا.

نَجَاح. اَنْجَحَ: فَلَاحَ/ دهر چون، سه رکه وتن، بر دنه وه،
پیش که وتن.

نَجِيح: صَائِبُ/ راست، راستګو، خاوه ن رای راست.

- : الَّذِي تَنْجَحُ أَمُورُهُ/ کار براوه و سه رکه وتو،
به ختیار.

رای - : صَائِبُ/ رای راست.

سَيِّئٌ - : سَرِيْع/ خټرا، ګورج، چالاک، چوست.

مَكَان - : قَرِيْب/ نَزِيْک.

ناجِح: مُفْلِح/ دهرچو، سهرکه وتو، براوه، رزگار، رو (سپی، سور).

نَجِد:

نَجِدْ. نَاجِدْ. اُنَجِدْ: اَعَان/ يارمه تېدا، فريای که وت.

- الامر: وَضَح و استبان/ دهرکه وت، ناشکرايو، پيژانرا.

نَجِدْ. نَجِدْ: اَعِيَا/ (ماندو، شه که ت، ميلاک) بو.

- عرق: تَرَشَّح جلدده، تاره قی کرده وه، نيسته سهر تاو.

نَجِدَ الْفَرَش: عَالَجَهُ و خاطه/ نویتنی درو تیی کرته وه، چاکی کرد

- البيت: زَيْنَتُهُ/ رازاتيه وه.

- القطن: نَذَفَهُ/ شوی کرده وه، هه لاجی کرد.

اِسْتَنْجَدَ فُلَانًا اَوْيَهُ: اِسْتَعَانَ/ هاواری بۆ برد، په نای برده بهر، هانای بۆ برد، دهستی بۆ دريژ کرد.

- اِجْتَرَا عَلَيْهِ بَعْدَ اَنْ كَانَ يَهَابُهُ/ به سه ریا زان بو، پيژي ويرا، لتي هه ل گه پايه وه.

تَنَجَّدَ. اُنَجِدْ. نَجِدْ: اِرْتَفَعَ/ به رز بوه وه.

نَجْدَةُ الدَّهْرِ: جَرَبَهُ. شَجَعَهُ/ قَالِي کرد، تاقی کرده وه، تاوه سوی کرد.

نَجِدْ: اِعَانَةُ/ يارمه تی، فرياکه وتن، ياربو.

- ما اِرْتَفَعَ مِنَ الْاَرْضِ/ ته پۆلکه، ته په، بان، به رزایی.

- المكان لا شَجَرَ فِيهِ/ روته ن.

- الكرب و الغم/ خه م و خه قه ت.

- ما يَزِينُ بِهِ الْبَيْتَ/ نه و شتانه ی مائی پیژ نه پاز تيرتیه وه.

- ناجِد: واضح و باين/ ديار، له پو، ناشکرا.

نَجِدْ: عَرَق/ تاره قی له ش.

- متاع البيت/ کله و په لی مال، پيخه ف.

نَجْدَةُ: عَوْن/ غوښ/ يارمه تی، فرياکه وتن، فرياکر.

- شَجَاعَةُ/ نازايه تی.

- شِدَّة و باس/ زور و سته م، زورداري.

- الهول و الفرع/ ترس، مه ترسی.

نَجِيد: شَجَاع/ نازا، جه ربه زه.

- اسد، شير.

- المكروب و المهموم/ په ست و خه مبار.

نَجَادَةُ الْفَرَش: مُعَالَجَتُهَا و خياطتها/ نوین دروست کردن، تیزگرته وه، هه لاجی.

نَجَادْ. مُنَجِدْ: مِنْ يِعَالِجُ الْفَرَش/ به رگ تیزگر، هه لاج، ليه درو، کوشنچی.

منجدة: مُنْدَف. قوس الندي/ که وانه ی هه لاجی.

مُسْتَنْجِد: مُسْتَفِيث/ دادپه س به هاواري وه چو، فرياکه وت.

المنجد: كتاب اللغة. قاموس/ فره رهنګ.

نَجِد:

نَجْدُهُ: عَضُّهُ بِالنَّوَاجِدْ/ گازی لی گرت به دانه کانی دواوه.

ناجِدْ. نَوَاجِدْ: سَنَ الْعَقْل/ دانی (ژیری، نه قل).

مَنَاجِدْ (جمع جُلْد): خَلَد/ مشکه کویره.

نَجَر:

نَجَرُ الْيَوْم: حَرّ/ گه رمی کرد.

- الخشب/ نحته و سَوَاه/ ناشی، سافی کرد، برپه وه.

نَجَر: اَصَابَهُ النَّجْر/ تینوی بو.

نَاجِر: اَشْهُرُ الصَّيْف/ مانگه کانی هاوین، مانگه گه رمه کان.

نَجَر: حَرّ/ گه رما

نَجَر: عَطَش/ تینویتی.

نَجْرَان: عَطْشَان. تینو.

نَجَار: الَّذِي حَرَفْتَهُ نَجْرُ الْخَشَبِ/ دارتاش.

- مُتَجَوِّل/ خه رات، دارتاشی گۆل گيژ

نَجَارَةُ: مِهْنَةُ النَّجَار/ دارتاشی.

نَجَارَةُ: مَا يَسْقُطُ مِنَ الْخَشَبِ عِنْدَ النَّجَارَةِ/ ته لاش، تارده دار

منجرة: آلَةُ النَجْرِ/ دارپه، مشار.

نَجَز:

نَجَزَ الْعَمَلُ: تَمَّ/ ته و او بو، کوتایی هات، راپه پی، جی به جی بو.

- الشَّيْءُ: اِنْتَهَى/ ته و او بو، کوتایی پی هات، ته و او بو.

نَجَزَ: اَنْجَزَ: قَضَى / ته‌واوی کرد، کوتای پی‌مینا، برانیه‌وه، رای‌په‌پان، جی‌به‌جی کرد.
 اَنْجَزَ الوَعْدَ و غیره: وُقِی به / به‌لَینه‌که‌ی برده‌سه‌ر، هتیا‌یه‌دی.
 - الحَاجَةُ: قَضَاهَا / ته‌واوی کرد، کردی، جی‌به‌جی کرد.
 - عَلَى الجَرِيحِ: اَجْهَزَ عَلَيْهِ / مه‌ئی‌کوتایه‌سه‌ری، کوشتی.
 نَاجِزٌ: غَالِب. نَازِل / به‌ره‌نگاری بو، زُورانی له‌گه‌ل گرت، جه‌نگی.
 تَنْجِزُ: اِسْتَنْجَزَ: طَلَبُ الْاِنْجَانِ / داوی کوتای پی‌مینانی کرد، ویستی ته‌واوی.
 نَاجِزٌ: مُنْجِزٌ / ته‌واو، کوتای پی‌هاتو، جی‌به‌جی.
 - تَجِيزٌ: حَاضِر / بو، له‌جیگه‌دا بو، ناماده.
 وَعْد نَاجِز و تَجِيزٌ: وُقِی به / په‌یمانی براوه‌سه‌ر، به‌جی‌میتراو.
 اِنْجَازٌ: نَجْزٌ: نَجَازٌ: قَضَاءُ الْحَاجَةِ / ته‌واوکردن، کردن، به‌جی‌مینان، کار‌په‌پاندن، جی‌به‌جی کردن، پیک مینان، کوتای پی‌مینان، لی‌بونه‌وه.
 تَنْجَازٌ: مُنَاجَزَةٌ: مُقَابَلَةٌ: مُنَازَلَةٌ / زُوران بازی، به‌ره‌نگاری بون، چنگ به‌یه‌کدا کردن.
 نَجَسٌ:
 نَجَسٌ: نَجَسٌ: نَجَسٌ: كَان نَجَسًا / گلاوی، پیس بو.
 نَجَسٌ: نَجَسٌ: دَنَسٌ / گلاوی کرد، پیسی کرد، گوی پیاکرد.
 تَنْجَسٌ: صَار نَجَسًا / گلاو بو، پیس بو.
 نَجَسٌ: نَجَسٌ: غَيْر طَاهِر. قَذِرٌ / گلاو، پیس، گواوی.
 - - - خَبِيثٌ / به‌د، زیان به‌خش، بۆگه‌ن، گلاو.
 داء - او - (او نَجِيسٌ: لَا يُبْرَأُ مِنْهُ / ده‌ردی بی‌ده‌رمان.
 نَجَاسَةٌ: نَجَسٌ: عَدَم طَهَارَةٍ: دَنَسٌ / گلاوی، پیس.
 تَنْجِيسٌ: تَذْنِيسٌ: تَلْوِیثٌ / گلاوکردن، پیس کردن.
 اِنْجَاسٌ: حِرْزٌ: حِجَابٌ / نوشته، دُوعا.
 نَجَعٌ:

نَجَعٌ: نَجَعٌ: اَلْجَعُ: اَفَادَ و نَفَعَ / سودی به‌خش، به‌سود بو، که‌لکی مه‌بو، که‌لکی که‌یاند.
 اِثْتَجَعَ: تَنْجَعَ فُلَانًا: قَصْدُهُ طَالِبًا مَعْرُوفَةً / په‌نای برده‌به‌ر، داوی یارمه‌تی لی‌کرد.
 - - - اِسْتَنْجَعَ الشَّيْءَ: هَبَّ لَطْلِبُهُ / خَوِی بۆ کوتا، په‌له‌قازیی بۆ کرد.
 نَجِيعٌ: نَاجِعٌ: مُفِيدٌ / به‌که‌ک، که‌لکدار، به‌سود.
 - - - مُؤَثِّرٌ / کاریگر.
 - - - صَحِيٌّ / سازگار، ساز، سوک، ته‌ندروست.
 علاج نَاجِعٌ: مُفِيدٌ، فَعَالٌ / چاره‌ی به‌که‌ک، کاریگر.
 مُنْتَجِعٌ: مَنَجِعٌ: مُسْتَنْجِعٌ: مَوْضِعُ الْكَلَاءِ / شوین له‌وه‌ر، له‌وه‌رگا.
 - مکان: مَوْقِعٌ / جیگه.
 نَجَفٌ:
 نَجَفٌ: نَجْفَةٌ: ثَلٌّ: اَكْمَةٌ / گرد، ته‌په، ته‌پۆکه.
 نَجْفَةٌ: ثُرَيَّا / چل چرا.
 نَجَلٌ:
 نَجَلُ الْوَلَدِ و بِالْوَلَدِ: وَلَدُهُ: اَلْجَبَّةُ / کوپی بو، مندالی بو.
 - الْاَرْضُ: حَرِثُهَا / کیلای.
 نَجَلٌ: اِیْنٌ / کوپی، مندال.
 - نَسَلٌ / وه‌چه، نه‌وه، به‌ره.
 نَجِيلٌ: اِسْمُ نِثَاءٍ / مه‌ریز.
 اِثْجَلٌ: نَجْلَاءٌ: وَاسِعٌ و جَمِيلُ الْعَيْنِ / چاو جوانی گه‌ش.
 مِثْجَلٌ: سَيْفُ الْحَصَادِ / که‌ره‌نتو، داس.
 - صَغِيرٌ: شَرِشْرَةٌ / داس، داسولکه.
 - کَثِيرٌ الْوَلَدِ / کوپی (زُور)، دار، منالدار.
 نَجْمٌ:
 نَجْمٌ: اَلْجَمُّ: ظَهَرٌ / ده‌رکه‌وت، مه‌ل‌هات، مه‌ل‌که‌وت، ناشکرا بو.
 - عَنْهُ: نَجَجٌ / لی‌وه‌ی ته‌نجام بو، لی‌ی وه‌شایه‌وه.
 - وَ نَجْمُ الدِّیْنِ: اِذَاهُ اِقْسَاطًا / ده‌ستنده‌ی کرد، به‌ژهم و ده‌ستنده‌ دایه‌وه، واه‌که‌ی به‌ره‌به‌ره‌ دایه‌وه.
 اَلْجَمُّ: اَقْلَعٌ: وَلَّى / ته‌واو بو، رَوِی، تَپَپه‌ی، ملی‌شکان.
 - عَنِ الْاَمْرِ: تَرَکَه / وازی لی‌هتیا، ده‌ستی لی‌مه‌ل‌گرت.

- ت السماء: ظهرت نجومها/ نهستیره هه‌لهات، ده‌رکوت.

نَجْمٌ. تَنَجَّمَ/ رَعَى النجوم و راقبها/ نهستیره‌گه‌ری کرد، به‌شوین نهستیره‌دا نه‌گه‌پئ.

نَجْمٌ: قِسْط/ ژهم، به‌ش.

- نبات على غير ساق و هو خلاف الشجر/ روه‌کی سه‌وزه‌ی (بئ قه‌د، بئ لاسک).

- البَحْر حيوان مائي/ نهستیره‌ی (ناو، ده‌ریا).

- نَجْمَةٌ: کوکب/ نهستیره، هه‌ساره.

- بَذَنبِ او مُذْئِب/ کلکدار، نهستیره‌ی کلکدار.

- او نَجْمَةُ الصُّنْح/ نهستیره‌ی به‌ریه‌یان، کاروان کرژه.

- او نَجْمَةُ المساء/ نهستیره‌ی ئیواره.

- طالع/ به‌خت، شانس.

مرض النَجْمَةِ في الخيول

علم النجوم: علم الفلك/ نهستیره‌ناسی، نهستیره‌وانی.

عبادة النجوم/ نهستیره‌په‌رستن.

نَجْمُهُ في الصعود: محظوظ/ نهستیره‌ی له‌به‌رزیابه، شانس‌ی هه‌یه، به‌ختیاره.

نَجْمِي: کالنجم/ وه‌ک نهستیره‌وایه.

- مختص بالنجوم/ نهستیره‌ (ناس، شوناس).

مُنَجَّمٌ: نَجَام/ نهستیره‌ (گه‌ر، ناس).

مُنَجَّمٌ: مَنَع/ اصل/ سه‌رچاوه، به‌په‌رت.

- مَنَبَتُ المعادن/ کان، کانگه.

حَفَرُ المناجم: تَعْدِين/ کان‌گه‌ری، کان‌هه‌ل‌که‌ندن، کان‌دانه‌وه، کانزاگه‌ری.

مِنْجَمٌ: حديدة الميزان/ باهوی ترازو.

نَجْو: نَجَا: خَلَصَ/ رزگاری بو، سه‌رفراز بو.

- و ناجی صديقه: تبادل معه الاسرار و العواطف/ گفت و گریان کرد، رازی په‌نهایان بۆ یه‌ک درکان.

- و - نفسه: تكلم مع نفسه/ له‌به‌رخویه‌وه قسه‌ی کرد، له‌گه‌ل‌ خۆی نه‌دوا.

تناجى الصديقان: تَسَارًا/ گفت و گریان نه‌کرد، له‌گه‌ل‌ یه‌ک نه‌دوان.

نَجَى. انجى: انقَذَ/ رزگاری کرد، سه‌رفرازی کرد.

إِسْتَنْجَى منه: إِسْتَخْلَصَ/ له‌کۆلی بوه‌وه، لێی رزگار بو.

- غَسَلَ موضع النجو/ شتی، پاکی کرده‌وه، تاراتی گرت.

نَجَاة. نَجَا. نَجَوْ. نَجْوَةٌ: خلاص/ رزگاری، رزگاربون، سه‌رفرازی.

- : سلامة/ ناسایش.

- : هَرَبَ/ راکردن، هه‌له‌هاتن، ده‌ریاز بون.

ناج: هارب/ راکردو، رزگار بو.

تَنْجِيَةٌ: إِنْقَاذ/ رزگارکردن.

مُنَجٍّ: مُنْقِذ/ رزگارکەر.

مَنْجَاة: مَهْرَب. مكان النجاة/ په‌ناگه، شوین رزگاری.

- : الباعث على النجاة/ هۆی رزگاربون.

الصدق منجاة/ راستی و راستگویی رزگاریه.

مُنَاجَاة: تبادل الأسرار و العواطف/ گفت و گۆکردن، رازو‌گله‌یی.

- الأرواح/ گیان دواندن، له‌گه‌ل‌ گیان (قسه‌کردن، گفت و گۆ کردن).

- الإنسان لنفسه/ له‌گه‌ل‌ خۆدوان.

نَجْوٌ: مَا يُخْرِجُ مِنَ الْبَطْنِ/ باو بژوو پیسی ناو سک، پیسایی.

- نَجْوِي. نُحْيَة: سِرٌّ/ نه‌پیتی، نه‌پیتی نیوان دوکەس، له‌به‌ینی خۆماندا بیت.

نَجْوِي. مُنَاجَاة/ له‌گه‌ل‌ خۆ دوان.

نَجْوَةٌ: مَا إِرْتَفَعَنَ الْأَرْضُ/ بان، ته‌په.

إِنَّهُ بِنَجْوَةٍ مِنْ كَذَا: بَرِيءٌ مِنْ/ سه‌رفرازه‌ له‌.

نَجَى: مَنْ تَفَاوَضَهُ بِسِرِّكَ/ راز لادركێن، چی‌باوه‌پ، لێ‌دلتیا.

نحب:

نَحَبٌ. إِنْحَبَ. رَفَعَ صوته بالبكاء. بكى شديداً/ گریا، به‌ ده‌نگی به‌رز گریا، دایه‌په‌م‌ی گریان.

نَحَبٌ. نَحِيبٌ: شِدَّةُ الْبِكَاءِ/ گریان، په‌م‌ی گریان، گریان به‌ ده‌نگی به‌رز، نالین.

- : وَقْتُ. مُدَّةٌ/ کات، ماوه.

- : مَوْتُ/ مردن، لێ‌بونه‌وه، مه‌رگ.

قَضَى نَحْبَهُ: مات / مرد، ای‌بوه‌وه، گیانی سپارد.
نَحْت: نخت:

نَحْتُ الْحَجَرَ وَ غَيْرَهُ: سَوَاهُ وَ أَصْلَحَهُ / رِئَاسَتِ خست، برپه‌وه، تاشی.

- التَّمْثَالُ: مَثَلْ أَوْ صَنْعُ التَّمْثَالِ / په‌یکه‌ری (تاشی، دروستی کرد).

- كَلَمَةً: صَاغَهَا / دای‌رشت، وشه‌ی داپشت.

- لَهُ بِلْسَانِهِ: شَتَمَهُ وَ عَابَهُ / جنڭوی پی‌دا، لاقرتی پی‌کرد، قسه‌ی پی‌وت، شوریه‌ی ای‌ده‌ره‌یتا.

نَحْتُ الْحَجَرَ وَ غَيْرَهُ: حَفَرَ / نَقَشَ / تَاشِينَ، مه‌لکولین، رِئَاسَتِ خستن، نه‌خشاندن.

- الْكَلَامُ: صِيَاغَةً / وشه‌ی داپشتن.

- التَّمَاثِيلُ: صُنْعٌ / په‌یکه‌رتاشین، دروست کردن.

نَحَاتُ الْحَجَرَ: مَنْ مَهْنَتُهُ نَحْتُ الْحَجَارَةِ / په‌ردتاشین.

- التَّمَاثِيلُ: مَثَالٌ / په‌یکه‌رتاش.

نُحَاتَةٌ: بِرَايَةِ / تَاشِينَ، رِئَاسَتِ خستن، دادان.

نُحِيتَ: مَنُحُوتٌ / مُسَوًى / تَاشِرَاو، رِئَاسَتِ خراو.

- : مَحْفُورٌ / مه‌ل کولراو.

مُنْحَتٌ: إِزْمِيلٌ / قَهْلَمٌ، نه‌سکه‌نه، سَمَقٌ.
نَحْر: نحر:

نَحَرَ: ذَبَحَ / سه‌ری بپی، کوشتی.

- الْحَيَوَانُ: أَصَابَ نُحْرَهُ / له‌ملی‌دا.

إِنْتَحَرَ: قَتَلَ نَفْسَهُ / خَوَى کوشت.

تَنَاحَرُوا: إِنْتَحَرُوا عَلَى أَمْرِ تَخَاصُمُوا وَ تَشَاحَنُوا /

تِيك چون، ده‌میان له‌یه‌ک گیر کرد، بو به‌شه‌ریان، ده‌م

قَالِبَانِ بُو، چون به‌گژ به‌کدا، دایان به‌یه‌کدا.

نَحْر: ذَبَحَ / کوشتن، سه‌ری‌پین.

- : اسْفَلَ الْعُنُقِ / مل، گه‌ردن، به‌شی خواروی مل.

يَوْمَ الْ- : الْعَاشِرُ مِنْ ذِي الْحِجَةِ / رَوْدَی قوربانی.

نَحِيرٌ: مَنُحُورٌ: مَذْبُوحٌ: مَقْتُولٌ / کوزراو، سه‌ری‌پاو.

إِنْتَحَارَ: قَتَلَ الذَّاتَ / خَوَکُوشتن.

مَنَحَرٌ: رَقَبَةٌ / مل، گه‌ردن، نه‌ستور سکورد، سکورد.

مُنْتَحَرٌ: قَتَلَ نَفْسَهُ / خَوَکُوشتن.

نَحْرٌ: نَحْرِيرٌ: مَاهِرٌ: بَارِعٌ / وریا، چابوک، زیره‌ک،

تیگه‌یشتو، بلیمه‌ت.

نَحَس: نحس:

نَحَسٌ: أَتَى بِالنَّحْصِ / به‌دی هیتا.

نَحَسٌ: نَحَسٌ: ضِدُّ سَعْدٍ / به‌دبه‌خت بو، شانس‌ی نه‌بو،

بُو‌ی نه‌هات، نه‌ی‌هیتا.

نَحَسُ الشَّيْءِ: طَلَاهُ بِالنَّحَاسِ / روکشی کرد به‌مس،

مس پو‌شی کرد.

نَحَسٌ: صَامٌ. جَاعٌ / برسی بو، هیچی نه‌خوارد،

گپو‌زیو.

نَحَسٌ: إِنْتَحَسَ / إِنْتَكَسَ / تَنَشَكَ، بُو‌ی نه‌هات.

نَحَسٌ: ضِدُّ سَعْدٍ: بَيْنَ بَهْخَتِي، به‌دبه‌ختی، بَيْنَ شَانَسِي،

نه‌گبه‌تی.

- نَحَسٌ: مَنُحُوسٌ: سَيِّئُ الْخَطِّ. مَنُكُودٌ. سَيِّئُ

الطَّالِعِ / به‌دبه‌خت، بَيْنَ شَانَسِ، چاره‌په‌ش، که‌ساس.

- : جَالِبُ النُّوَائِبِ / شوم، ناوچه‌وان ره‌ش،

به‌دوم، به‌یوم، چاوچه‌له.

سَاعَةُ نَحَسٍ / کاتی به‌دبه‌ختی و بَوْنَه‌ماتن، نه‌گبه‌تی.

مَنَاحِسٌ: مَشَاطِمٌ / به‌دمین.

مَنُحُوسٌ: سَيِّئُ الْحِظِّ / به‌دبه‌خت، بَيْنَ شَانَسِ، داماو.

- : مَشْنُومٌ / نه‌گریس، شوم، به‌د، چاره‌په‌ش.

نَحَاسٌ: الْمَعْدَنُ الْمَعْرُوفُ / مس.

- : أَصْفَرٌ: شَبَّهَ / زه‌رد.

نَحَاسٌ: صَانِعُ النُّحَاسِ / مسگر.

نَحَفٌ: نَحَفٌ: كَانَ قَلِيلَ اللَّحْمِ / لاواز بو، له‌پ بو، که‌م

کُوشْت بُو، داکوت.

نَحِيفٌ: نَحِيفٌ: مَنُحُوفٌ: قَلِيلُ اللَّحْمِ / لاواز، له‌پ، که‌م

کُوشْت.

- الْقَوَامُ / بَارِيك‌له، ورد، ره‌قه‌له، سیسه‌ل.

نَحَاقَةٌ: نَحَفٌ: دَقَّةُ الْجِسْمِ / که‌م کُوشْتی، وردی.

- : هُزَالٌ / له‌ری، لاوازی.

نَحَلٌ: نَحَلٌ: نَحَلٌ جِسْمُهُ: سَقَمَ / دَقٌ مِنْ مَرَضٍ أَوْ

تَعَبٍ / له‌شی تِيك شکا، دامی‌زرا، کوترا.

- : الْمَرَضُ: هَزْلَةٌ / نه‌خوشی له‌پو لاوازی کرد، له‌پ

بو، لاواز بو، توایه‌وه.

- : الْمَرَضُ: هَزْلَةٌ / نه‌خوشی له‌پو لاواز کرد، له‌پ بو،

لاواز بو، توایه‌وه.

- اُنْحَلْ / اُنْحَفْ / له پړی کرد، لاوازی کرد.
 - اَعْطَى هَدِيَّةً / دیاری دا، شتی به خشی.
 اِنْتَحَلَ مَذْهَباً: اِغْتَنَقَهُ / باوه پ یا ثابینکی گرتنه خوی،
 چوه سره ثابینکی تر.
 - وَ تَنَحَّلَ التَّالِيفُ: اِنْدَعَاهُ لِنَفْسِهِ / نوسراوی
 دانراویکی کرد به می خوی.
 تَحَلَّ: تَحَلَّ: هُزَال / له پړی، لاوازی.
 تَحِيل. تاجل: سَقِيم / نه خوځش، له ش داهیزراو،
 دهغه زار، بیمار، خسته، ناساخ.
 - الْقَوَام: هَزِيل / لاوازی، له پړی، دهغه زار، زه بون.
 تَحُول: سَقَم / نه خوځش، بې هیڅی، داهیزراوی، بیماری.
 اِنتِحال: اِعتِناق / چونه سره باوه پ.
 - الْمُؤَلَقَات / نوسین کردن به می خو، نوسراوی
 په کیکی تر بکا به می خوی.
 تَحَلَّ: ذُبَاب الْعَسَل / ههنگ، میښهنگ.
 خَلِيَّةٌ (او قَفِير ال - عَسَالَةٌ) / کوره، پوره ی ههنگ.
 نَحَال: مَرِيض النحل. مختص بالنحل / ههنگ باز،
 خاوهن ههنگ، ههنگ پړ.
 مَنَحَل: مَرْزَعَةُ تَرْبِيَةِ النحل / ههنگه ژال.
 نَحْلَةٌ: عَطِيَّةٌ / خه لات، به خشیش.
 - : مَذْهَب دِينِي / باوه پ، ثابین، باوه پړی ثابینی.
 نَحَم: نَحَمَ: تَنَحَّنَج / نهمی کرد.
 نَحَام: طَائِرٌ عَلَى خَلْقَةِ الْإِوز / تولنگ.
 نَحَن: نَحَنَ / نَنِمه.
 نَحْنَج: تَنَحَّنَج: تَرَدَّدَ صَوْتُهُ فِي صَدْرِهِ / نهم، نهمی
 کرد.
 نَحْنَحَةٌ / نهم، نهم کردن.
 نَحَو: نَحَا: قَصَدَ / بړی چو، چو بړ لای، چو بهر وه، مه بهستی
 بو.
 - : مَالٌ / لار بهر وه.
 - نَحَى عَنْ: صَرَفَ / لای برد، دهستی پیوه نه،
 دهری کرد، له خوی دورخسته وه.

- : نَقَلَ وَ اِبْقَدَ / دوری خسته وه، لای برد،
 گواستیه وه.
 - نَحْوَةٌ: اِقتَفَى اَثَرَهُ / شوپینی کهوت، دوی کهوت،
 به دواپا بړی.
 اُنْحَى عَلَى: اَقْبَلَ عَلَيْهِ مُهَاجِماً / په لاماری دا، هه لی
 کوتایه سه ری، بړی چو، ناو قه دی بو، نامباری بو.
 - عَلَيْهِ ضَرْباً او لَوْماً: اَقْبَلَ / دای گرتنه به لیدان و
 قسه و تانوت کهوته ویزه ی.
 - بَصَرَهُ عَنْهُ: اَمَالَهُ / چاوی لای وه رگړیا.
 تَنَحَّى عَنْ مَوْضِعِهِ: اِعْتَرَّلَ / له جینگه ی خوی لاجو،
 جینگه که ی به جی میشت.
 - عَنْهُ: تَخَلَّى عَنْهُ / دهستی لای هه لگرت، وازی
 لای پینا، دهست بهرداری بو.
 - وَ اِنتَحَى لِلشَّيْءِ: اِعْتَمَدَ عَلَيْهِ وَ مَالَ اِلَيْهِ /
 بړی لار بهر وه، خوی دا به سه ریا، پشته پې به ست.
 نَحْوُ: جَهَةٌ او جَانِبٌ / بهر، ته نیش، لای، ناچار.
 - : طَرِيقَةٌ / رې پړو، رې، رینگه، رې باز، شپواز،
 خواست.
 - : اِتِّجَاهٌ / بړی، روهو، بهر وه.
 علم ال - : قَوَاعِدُ اللُّغَةِ / ریژمان.
 نَحْوِي: مَخْتَصٌّ بِعِلْمِ النَحْوِ / ریژمان زان، ریژمانی.
 نَحْوٌ: مَثَلٌ / وهکو، وهک.
 - : زِهَاءٌ / زینگی.
 - : ذَلِكَ: صَوْبٌ / بهر وه، روهو.
 وَ نَحْوُهُ: وَقَسَ عَلَيْهِ / هه روهو، بهو پړی به.
 مِنْ نَحْوِي: مِنْ جِهَتِي / له لایه ن من وه.
 نَاحِيَةٌ: جِهَةٌ. جَانِبٌ / بهر، ته نیش، لای.
 - : جِهَةٌ. صَفْعٌ / هه ریم، ناوچه.
 مِنْ كُلِّ اَنْحَاءٍ / له هه مو لایه که وه.
 نَحُول (فِي نَحْل) نَحِيف (فِي نَحْف) نَحِيل (فِي نَحْل)
 نَحْ: نَحَّجَ الْجَمَلَ: قَالَ لَهُ اِخٌ اَوْ نَحٌّ / یخیدا، چوکی
 پړی دادا.
 - الْجَمَلُ: اِسْتَفْحَاحٌ / یخ درا، چوکی دادا، به چوکی
 هات.

نُخِنِجَ الْجَمَلِ فَتَنْخُجَ: ابرکه قَبْرَكَ / وِشتری یخ دا
 نه ویش به چوکا هات.
 نُخ: نُخ: بِسَاط طویل / لاکیشی.
 نُخ: نُخَاخَة: مُخ: نُخَاع / مَوْخ، مِیْزَه لاک.
 نَخَا (فی نَخْو) نَخَاسَة (فی نَخَس) نُخَاع (فی نَخَع)
 نَخَالَة (فی نَخَل)
 نَخَب: نَخَب: اِنْخَبَّ: اِنْتَقَى. اِخْتَارَ / هَلِی بَزَارْد.
 نَخَب: مَا تَشْتَرِبُهُ لَصْحَة صَدِيق / خوراندنه وه
 به خُوشیه وه، مَوْش کردن.
 - اِنْخَبَاب: اِخْتِيار / هَلِی بَزَارْدن.
 نُخْبَة: خَیرَة. صِفْوَة / پوخته، باشه کئی، هَلِی بَزَارْدن.
 نَاخِب فی الْاِنتِخَابَات / هَلِی بَزَارْدن.
 اِنْخَبَاب: اِخْتِيار / هَلِی بَزَارْدن.
 مُنْتَخَب: مُخْتَار / هَلِی بَزَارْدن.
 مُنْتَخِب: الَّذِی یَخْتَار / هَلِی بَزَارْدن.
 نَخَر: نَخَر: مَدَّ الصَّوْتُ وَ النَّفْسُ مِنَ الْمِخْر / مَشِی هَات،
 لِرَخِی هَات، مَشِی مَشِی هَات.
 - الشَّيْءُ: ثَقَبٌ / کونی کرد، کلوری کرد، هَلِی کولی.
 - الْحَبُّ: اَکَل لِبَابِهِ / ناوکه کئی دهرمینا، دهنکه کئی
 خوارد.
 نَخَر: بَلَى وَ تَفَقَّتْ / پوکایه وه، شی بویه وه، رزی، کلورد
 بو.
 نَخَر: بَلَاء وَ تَفَقَّتْ / پوکانه وه، شی بونه وه، رزین.
 - الْعِظَامُ / کلوریون.
 - نَخِير: خَنْقَرَة / لِرَخ، قَرَخ، مَرَخ، مَشِی،
 مَشِی مَشِی، لِرَخ لِرَخ، قَرَخ قَرَخ، مَرَخ مَرَخ.
 مِخْر. مِخْر. مِخْر. مِخْر. مِخْر. مِخْر: اَنف / لوت، که پو،
 بِرِنَاخ، بِرِنَاخ.
 نَخِر: نَاخِر: بَالٍ مُتَفَقَّتْ پوکاوه، شی، رزیو، کلورد.
 نُخْرِب: ثَقِب / کونی کرد، سمی.
 نُخْرِب: ثَقِب (و شَق) کون، درز، قَلیش.
 - حُفْرَة / نُقْرَة / چال، کون.
 - نَخَارِيب النَخْل: ثَقِب الشَّعْم / شانهی
 هه نگوین.

نَخَر: وَخَر / تیره ی ژهن، پیا (کرد، چه قان).
 - لَه بِكَلِمَة: اَوَجَع بهَا / دلی نیشان، دای له دلی،
 قسه ی پیوت.
 مِخْر: مِخْس / نازنه.
 نَخَس: نَخَس: وَخَر / تیره ی ژهن، پیا (کرد، چه قان)،
 سیخورم ی لوتدا.
 نَخَسَة: وَخَرَة / پیاچون، پیاچه قان.
 مِخْس: مَا یُخْس بِهِ / درهوش، نازنه، نه قیزه.
 نَخَاس: تاجر الرقيق / کویله فروش، بازرگانی کویله.
 - تاجر المواشی / جامباز، جه له بجی، بازرگانی
 نازنه.
 نَخَاسَة: تِجَارَة الرقيق / کپین و فروشتنی کویله.
 - تِجَارَة الدواب / جامبازی، جه له بجیتی.
 نَخَع: نَخَع لَهُ بِحَقِّهِ: اَقْر / درکانی، دانی پیا، چوه ژیری.
 - رَجَّ: هَز / رای بوه شان.
 - تَنَخَّع: رَمَى نُخَاعَهُ. تَنَخَّمَ / فنکی کرد، چلمی
 سپی.
 نُخوع: اِلْقَار بِالْحَقِّ / راست وتن، دان به راستیدا نان.
 نُخَاع: الْحَبْل الشَّوْکِی / دپکه مَوْخ، مَوْخی موره گه،
 بپریه مَوْخ، مِیْزَه لاک.
 - الْعِظَم: نَقَى. مُخ الْعِظَم / مَوْخ، مَوْخی نیشقان.
 نُخَاعَة: مَا یَخْرُجُ مِنَ الصَّدْر وَ الْاَنف عِنْد التَّنَخُّع /
 چلم و به لغم.
 تَنَخَّع: رَمَى النُّخَاعَة / فنگ کردن، چلم سپین، لوت فنگ
 کردن.
 نَخَل: نَخَلَ الطَّحِین: غَرَبْلَة / ناردی بیژراوه، له میله کیدا.
 - تَنَخَّل: اِنْخَضَلَ الشَّيْءُ: اِخْتَارَهُ وَ صَفَاهُ /
 هَلِی بَزَارْد، بیژرایه وه، باشه کانی جیا کرده وه، پوختی
 کرد.
 نَخَل: غَرَبْلَة / بیژانه وه، له میله ک دان.
 - نَخِيل: شَجَرَة البَلَح / دارخورما.

تَخْلَةُ: واجدة النخل. شجرة التمر/ يهك دار خورما،
دار خورمايهك.

تُخَاةُ الطحين: قشر الدقيق/ كه پهك، سؤس.

مُخَلٌّ: مُخَلٌّ: ما يُخَلُّ به/ مثلهك، بيزنگ، كهو.
نخم:

نَخَمٌ: تَنَخَّمَ رَمَى تُخَامَةً/ فنگي كرد، چلمی سړی.

تُخَامَةٌ: ما يَدْفَعُهُ الْإِنْسَانُ مِنْ صدره و انغه/ چلم و
به لغم.

نخو:

نُخَا. اِنْتَحَى: اِفْتَحَرَ وَ تَعَطَّمَ: تَكَبَّرَ/ خوی (مهلكيشا،
زل گرت)، تپو فيزي نواند.

- من كذا: اِسْتَنَكَفَ/ بيژني نه هات، بيژني
ايكړدنه وه، قيزي هاته وه.

- : لَيْتَ حَدَثَهُ (سارد، ميواش، نه رم) كړده وه، دلي
ميټايه وه.

تُخَوَةٌ: مُرَوَّةٌ. شَهَامَةٌ/ جواميری، پياوړه تی.

- : عِزَّةُ النَّفْسِ/ دهرين پوختی، شکومه ندی،
ريزخو، ريژي خوگرتن.

ذو - : شهم. صاحب مُرَوَّةٍ/ جوامير، خاوه
پياوړه تی، روله.

ند:

نَدَّ: نَفَرٌ وَ شَرْدٌ/ هه اي تيزان، تپي ته فان، بوي دهرچو.

نَدَّدَ بِالشَّيْءِ: شَهْرَةً/ جاپی لئدا، تاشکرای کرد،
نړانی.

- بفلان: صَرَّحَ بِعُيُوبِهِ/ ناوی زيان، تانوتی لئدا،
ره مخه ی لئگرت.

- صوته: رَفَعَهُ/ دهنګي (به رز كړده وه، لئ به لېږی).

نَدَّ: نَدِيدٌ: نظير/ هاو، (تا، جوړ، چه شن، جوت)،
په كسان.

ماله - او - : ليس له نظير/ بڼ (هاوتا، ويته)، له
ويته ی نيه.

تنديد: تعيب. تَخَطُّطٌ/ تانوت لئدان، گالته پڼ كړدن،
خه وش لئ دهرميټان، ره مخه لئگرتن، نا په زايی و توانج.

بيژاری دهر پېږن.

ندب:

نَدَبٌ: اِنْتَدَبَ اِلَى الامر و له: بَعَثَ. اَنَابَ/ نوينړی بؤ
نارد.

- الميْت: رثاء. بكاء/ بؤی گريه، لاوانديه وه،
پياوه لئدا.

نَدَبٌ: اِنْدَبَ الْجَرْحُ. اِنْدَمَلُ/ ساريژ بو، چاك بوه وه،
گوشته وندونی كرد.

نَدَبٌ: نَذْبَةٌ: اثر الجرح/ جن برين، شوين زام.

نَدَبٌ: مَنْدَبٌ: رثاء الميْت/ شيوهن، زاری، گريان، بؤ
لاوندنه وه، شينه وار.

نَذْبَةٌ: مَرثاة/ پياوه لئدان، زاری، لاواندنه وه.

نادب. نَدَابٌ/ شيوهن كړ، لاوينه وه.

مَنْدَبَةٌ/ كورې (شيوهن، پياوه لئدان، لاواندنه وه).

مَنْدُوبٌ: مَرثى/ پياوه لئدراو، شيوهن بؤ كراو.

- : نائِب/ نوينړ.

- : وكيل اداري. مَفْوضٌ/ چي نشين، شوين گر.

- : مُنْتَدَبٌ: مبعوث/ نيزدراو، نه رك كيش.

اِنْتَدَابٌ: اِنَابَةٌ: اِرسال مبعوث/ ناردن، نوينړ ناردن،
نه رك پڼ داند.

- : سياسي/ دهست به سه راگرتن.

ندح:

نَدَحٌ: وَسِعَ/ فراوانی كرد، پانی كرد.

تَنَدَّحٌ: اِنْتَشَرَ وَ تَبَدَّدَ/ بالاووه وه، ته نيه وه.

مَنْدُوحَةٌ: مُنْتَدَحٌ: سعة/ فراوانی، زږدی.

- : - اختيار. اِختيار/ ناره زو، ناره زو
ويست.

لَكَ عَفْوٌ - او - : لَكَ حُرِيَّةٌ اِلا خِيَارٌ/ ناره زوی خوته،
سه رېشكه.

لا - عنه: محتوم. لا مَنَاصَ مِنْهُ/ چار نيه، هه رنه بڼ
بين.

ندر:

نَدَّرَ الشَّيْءُ: قَلَّ وَجُودُهُ/ به ده گمن بو، به ده گمن
دهست نه كه وي، دانسقه يه.

نَدَّرَ: كَانَ غَرِيباً/ نامو، نه ناسراو، نااسايی بو.

نَدَّرَ: نَادِرٌ: قَلِيلُ الْوُجُودِ/ زور كه م، ده گمن، دانسقه.

- : شاذ. غريب/ نامو، نه ناسراو، نااسايی.

نادر الوقوع: قليل الحدوث/ به ده گمن رو نه دات.

فی ال - نادراً/ به دهگمن، زورکم، چونه‌ها، چلونه‌ها.
 نُذْرَة: قِلَّةُ الوجود. قلیلاً/ دانسقه، زورکم (بون، ده‌ستگوتن)، دهگمن.
 نَادِرَة: شیء نادر. غریب/ شتیکی سهیر، نامۆ، دانسقه.
 قِصَّة - : قصة غریبة/ چیرۆکیکی زور سهیر، به دهگمن روداو.
 نَذَف: نَذَف. القطن او الصوف: ضَرَبُهُ بالمندف/ شی کردهوه، مه‌لاجی کرد، کردیهوه.
 نَذَاف: الذی یُنْذِف القطن/ مه‌لاج، شی‌که‌ره‌وه، په‌په‌کار.
 نَذِیف: مَنْدُوف. محلوج/ کراوه، شی‌کراوه، په‌په‌کراوه.
 مَنْذِف: مَنْذِفَة/ که‌وانی مه‌لاج.
 - و مطرقة/ چه‌که‌و که‌وان.
 نَدَل: نَدَل. خَطَف/ فرانی، بردی، مه‌لی پچپوقان.
 تَنْذَل. تَمْنَدَل: تَمَسَّحُ بالمندیل/ به‌ده‌سته‌سپ سپی.
 نَادِل. نَدُول: غُلام. خادِم/ (ناو، قاره، چا) گیتی، وه‌پویتی‌که، به‌رده‌ست.
 نَدَل: حَدَم الدَعْوَة/ ده‌ست و پیوه‌ند، نیش که‌رانی زیافته، کار که‌ران، به‌رده‌ست.
 مَنْدِیل. مَنْدِیل: نَسِيج المَسح/ ده‌سته‌سپ، ده‌سپۆ‌که.
 نَدَم: نَدَم. تَنْدَم علی: حَزَن و اَسَف/ په‌شیمان بو‌ه‌وه، پاش که‌ز بو‌ه‌وه.
 نَادِم: جَالَس و شَرِب/ هاویتی‌ته می‌زو خوارنده‌وهی کرد، خواریدانه‌وه.
 نَدَم. نَدَامَة. تَنْدَم. مَنْدَم: اَسَف. تاسف/ په‌شیمانی، داخ بۆ خواردن، ژۆوانی، پاش که‌ز بو‌ه‌وه.
 نَدِیم. مُنَادِم علی الشرب: جلیس الشرب/ هاویتی می‌زو خوارنده‌وه.
 - . - : رفیق/ هاو‌ده‌م، هاو‌ل، یاو‌ر.
 نَادِم. نَدَمَان. مُتَنْدَم: مَن یَنْدَم/ په‌شیمان، پاش که‌ز، روزه‌رد، ژۆوان.

مُنَادِمَة: صُحْبَة/ هاویتی‌ته، هاو‌ده‌می، رابواردن.
 نَدَه: نَدَة: زَجَر و طَرْد/ ده‌ری کرد، لیتی توپه‌ بو، سه‌رشکیتی کرد، به‌توپه‌بی‌ه‌وه ده‌ری‌کرد.
 - نَادِی: صَاح/ قیژانی، هاواری کرد، بانگی کرد.
 نَدَهَة: صَوْت/ ده‌نگ، هاوار، قیه.
 نَدَو: نَدِی: اِیْتَل/ ته‌پ بو، شیتی مینایه‌وه.
 - . تَنْدِی المکان اصابه ندی/ شه‌وینی (لی‌بیری، لی‌دا).
 نَدَّ. اُنْدِی: بَلَل/ ته‌پی کرد.
 اِنْدِی. تَنْدِی: تَسَخَّى. کان کریما/ به‌خشنده بو، ده‌ست بلایو بو.
 تَنْدِی: تَرَوِی/ ناوی خوارده‌وه، تینویتی شکا.
 اِیْتَدِی. تَنَادِی القوم: اِجْتَمَعُوا فی النادی/ له‌ یانه کۆبو‌ه‌وه.
 - : نَال/ ده‌ستی که‌وت.
 نَادِی: صَاح/ قیژانی، هاواری کرد، بانگی کرد.
 - : صَاح به/ قیژانی به‌سه‌ریا، هاواری لی‌کرد، بانگی لی‌کرد.
 - بِالْأمر: اِغْلَنَه/ چاپی‌دا، ناشکرای کرد، بلایو کرده‌وه.
 - فَلَانًا: جَالَسَه/ له‌که‌لی دانیشته.
 نَدِی. نَدَاوَة: بَلَل/ شتی، ته‌پی.
 - : طَلَّ اللیل/ شه‌وین، ناو‌نگ، ناو‌رنگ، خوناو، خوناو‌که.
 - : جَوْد. فَضْل/ به‌خشنده‌یی، میهره‌بانی، ده‌ست بلایو.
 - : الغایة/ مه‌به‌ست، نه‌نجام.
 نَدِی. نَدِی. نَدِیان. مُبْتَل/ ته‌پ، شتی‌دار، نمدار.
 - الْکَف: سَخِی. کریم/ به‌خشنده، میهره‌بان، ده‌ست بلایو.
 - : مُكَبِّر الصوت/ ده‌نگ‌وه‌ره.
 - : نَادٍ: مُنْندِی/ یانه.
 - الصوت: قَوِی الصوت/ ده‌نگ (که‌وره، زل).
 - الصوت: حَسَن الصوت/ ده‌نگ خو‌ش.

نُدُوَّةٌ. نُدَاوَةٌ: بَلَلٌ / تَهَيُّ، شَيْءٌ.

مُنْدَى: مُنْتَل / تَهِي، شَيْءٌ دَار.

- نُدُوَّة: مجلس / كُوبُونَه وَه.

نُدُوَّة: جَمْعِيَّةٌ. جَمَاعَةٌ / كُوب، كُوبُونَه وَه، كُومَل.

- نَادٍ، مُنْدَى / يَانَه.

- سَخَاءٌ / بَخْشَنده، دِهست بَلَوِي.

- لَيْلِيَّةٌ: - لَيْلِي / يَانَه، شَهْوِيَانَه، يَانَه شَهْو.

- عِلْمِيَّةٌ / كُوبِي زَانِيَارِي.

نِدَاءٌ. مُنَادَاةٌ: صَوْتُ / جَاي، جَايْدَان، بَانِك كِرْدَن،

بَانِك وَاز، بَانِك شَه.

حَرْفِ الْ - / نَامِرَازِي چِرِين، پِيتِي بَانِك مِيشْتَن.

مُنَادَاةٌ / هَاوَار كِرْدَن، بَانِك كِرْدَن، بَانِك وَاز.

مُنَادٍ / بَانِك مِيشْتَن، هَاوَار كِر، جَايْدَه ر، بَانِك كِر.

نَادِي: مجلس القوم / يَانَه.

نَوَادِي الدَّهْرِ: حَوَادِثُهُ / هَلَس وَ كِه وَتِي زَه مَانَه.

نَذَر:

نَذَرَ. يُنْذِرُ عَلَى نَفْسِهِ: (وُجِبَهُ) / نَامِي كِرْدَن، خَوِي بُو

مِه بَسْتِيَك تِه رَخَان كِرْدَن.

- مَالِه: (وُجِبَهُ) عَلَى نَفْسِهِ قَبْرَعَا / مَالِي تِه رَخَان كِرْدَن

بُو بَخْشِيَن.

- لَه مِنَ الْمَالِ: (وُجِبَهُ) قَبْرَعَا / مَالِي تِه رَخَان كِرْدَن بُو

بَخْشِيَن لَه پِيتَاوِي خَوَادَا.

- نَذَرَا لَه / نَامِي كِرْدَن لَه پِيتَاوِي خَوَادَا.

نَذَرَ بِهِ: عَلِمَهُ فَحَذَرَهُ / لَيْتِي نَاكَادَار بُو، سَلِي لِي كِرْدَه وَه،

وَرِيَا بُو، نَهِي كِرْدَن.

اُنْذَر: اَعْلَم وَحَذَر / نَاكَادَارِي كِرْدَن، وَرِيَاي كِرْدَه وَه.

- : تَنْبِيْاً بِالْعَاقِبَةِ / پِيش بِيَنِي كِرْدَن.

- : اَعْلَمَن. اَعْلَم / نَاشَكْرَاي كِرْدَن، دِه رِي بَسِي،

رَاي كِه يَانَدَن.

نَذَر: مَا يُوْجِبُهُ الشَّخْصُ عَلَى نَفْسِهِ / نَاه، نَاه كِرْدَن.

- : نَذَرَةٌ: مَا يُعْطَى نَذَرَا / بَخْشِيَن، تِه رَخَان كِرْدَن.

نَذِير. مُنْذِر، تَحْذِير / مِه پِه شَه، وَرِيَا كِرْدَه وَه، كُوبِه شَه.

- : دَلِيل / رَابِه، پِه يَام بَه ر.

- : مُنْذُور / بَخْشَرَاو، تِه رَخَان كِرَاو.

نَاذِر: اَعْطَى عَهْدًا / نَاه كِر.

إِنْذَار: تَحْذِير / مِه پِه شَه، كُوبِه شَه، وَرِيَا كِرْدَه وَه،
رَاكِه يَانَدَن.

- : اِعْلَان / نَاكَادَارِي، رَاهِيشْتَن، نَاكَايِي.

مُنْذِر: مُحْذَر / مِه پِه شَه كِر، رَاكِه يَن، نَاكَاهِيَن.

- : مُخَوِّف / تَرَسِيَتَن.

ابو ال - : الدِيَك / كِه لَه شَبِير.

مُنْذُور لَه / تِه رَخَان كِرَاو بُو خَوَا، لَه پِيتَاوِي خَوَادَا.

نَذَل:

نَذَلَ: كَانَ خَسِيْسًا / (تَهَو)، رَسَوَا، مِيتَاوِيو، پُوشْت،

نَامِه رَد، نَاپِيَاو، دِه وِيت بُو.

نَذَلَ. نَذِيل: سَاقِل / تَهَو، رَسَوَا، مِيتَاوِيو، سَوَك، نَامِه رَد،

نَاپِيَاو، دِه وِيت، پُوشْت.

- : جِبَان / تَرَسَوُك.

نَذَالَة: ذُنَاعَةٌ. خِسَّةٌ / تَهَوِي، رَسَوَايِي، سَوَكِي،

مِيتَاوِيوِي.

- : جِبَانَةٌ / تَرَسَوُكِي.

نَرْج:

نَرْجِيْس: اَنْبُوْبُ النَّرْجِيْلَةِ / مَارِپِچِي نِيرَكِه لَه.

نَرْجِس: نَرْجِس: غَبَهَر / نِيرَكِس، نِيرَكِز.

نَرْجِيل: نَارْجِيل: آلَةُ التَّدْخِيْن / نِيرَكِه لَه.

نَرْد:

نَرْد: زَهْرُ الطَّائِلَةِ / زَار.

لُعْبَةُ الْ - : لُعْبَةُ الطَّائِلَةِ / يَارِي تَاوَلَه، نِه رَدِيَن.

نَرِن:

نَرْنَج: نَارْنَج. نَبَات مِنَ الْحَمَضِيَّات / نَارْنَج.

نَز:

نَزَّ. اَنْزَرَّ: رَشَحَ / دِه لَانِي، پَالَاوَتِي، لَيْتِي چُو.

- - : الْمَكَان: صَارَ ذَانَرًا / بُو بَه زَوْنَك، شِيئِي

دَايَه وَه.

- - : الْوَتَرُ: اِهْتَزَّ وَ اِضْطَرَبَ / لِه رِيَه وَه.

نَزَّ. نَزَّ: نَزَاةٌ. نَزَزَ: مَاءُ الرِّشْحِ. تَقَطَّرَ / نَاوِي پَالَاوَتَه.

- - : نَزِير: لَا يَقْبَرُ بِمَكَانٍ / بَزَوِي، جِي بَه خَوِي نَاكِرِي،

مَآخِوْلَانَاوِي.

- - - : مَكَان نَزَّ / زَوْنَك، لَيْتَه.

نَزِير: شَهْوَان / نَارَه زُودَار.

نَزَّةٌ: شَهْوَةٌ جَنْسِيَّةٌ / نَارَه زُو.

مَنْزَرُ: ارجوحة الطفل / لَانَك، بِيَشَك، لَانَك، جَوْلَانَه.
 نَزَح: نَزَح: بَعْدُ / دَوْرِكِه وَتَوَه.
 - اَنْزَح: سَخَبَ. اَفْرَغَ / دَهْرِي دَهْرِي بِيْتِنَا.
 - نَزَح به. اِنْزَح عَنْ دِيَارِه: تَغْرِبَ / دَوْرِكِه وَتَوَه.
 نَزَح: مَاء كَدَر / نَاوِي لَيْتِه، لِيخَن.
 نَارِج: نَزُوح. نَزْمِج: بَعِيد / دَوْر.
 - عَنْ وَطْنِه: مُهَاجِر. رَاجِل / كَوَچ كَرْدو، نَاوَارِه،
 دَوْرِه وَلاَت، لَانَه وَاز، دَهْرِي دَهْر، پِهْرِه وَازِه.
 - الْمَاء: مَنطَل / نَاو دَهْرِي دَهْر، كَارِيژَكَن.
 - نَزَاح الْمَجَارِي: مَنطَلَف الْمَجَارِي / كَارِيژَكَن،
 بِيروژ تَرَاب دَهْر دَهْر.
 لَا يَنْزَح: لَا يَنْقُذُ / لَيْتِي نَاجِي، نَايِدِه لَيْتِي.
 نَزَح: نَزَحَ: اِنْزَحَ. نَزَعَ الشَّيْءَ: اَزَالَه / لَای برد، لَای كَرْدِه وَه،
 هَلْ آيَكَن، پِچِي.
 - عَزَلَ / لَای برد، دَهْرِي كَرْد، لَه نِيش لَای بَرْد.
 - ثِيَابَه: خَلَعَهَا / دَايَكَنَد، جَلَه كَانِي دَاكَنَد، خَوِي
 رَوْت كَرْدِه وَه.
 - عَنْ غَيْرِهِ ثِيَابَه: خَلَعَهَا / رَوْتِي كَرْدِه وَه، جَلَه كَانِي
 پِي دَاكَنَد.
 - مِنْهُ كَذَا: جَرَّدَهُ مِنْهُ / لَای كَرْدِه وَه، لَای سَهَنَد.
 - مِنْهُ اَمْلَاكَه (او حَقُوقَه او شَهْرَتَه) بِي بَهْرِي كَرْد، لَای
 سَهَنَد، لَای دَاگِير كَرْد.
 - الْقَشْنَرُ: قَشْنَرُ / پَاكِي كَرْد، تَوِيكَلَه كَه لَای كَرْدِه وَه.
 - عَنْ كَذَا: كَفَّ / وَازِي لَای بِيْتِنَا، دَهْسْتِي لَای هَلْ كَرْت.
 - السِّلَاحُ: رَمِي السِّلَاحُ / چَكِي (دَانَا، فِرِي دَا)، خَوِي
 چَك كَرْد.
 - سِلَاحَه: جَرَّدَهُ مِنَ السِّلَاحُ / چَكِي پِي دَانَا، چَكِي
 كَرْد.
 - اِلَى: اَشْبَهَ / لَای چَو، لَه وَجُو.
 - اِنْزَعَزَ النُّفُوزَةُ: اِنْتَهَزَ الْفُرْصَةَ / هَلِي بَه كَارْمِيْتِنَا، لَه
 دَرِه فَت كِه پَا.
 - نَارِج الْمَرِيضُ: اِخْتَضَرَ / نَه خَوَشَه كَه لَه گِيَانَه لَادَا
 بُو، گِيَانِي نُه دَا، لَه سَهْرَه مَهْر گَا بُو.

- اِلَى: اِشْتَاق / بِيْرِي كَرْد، بَه پِهْرُوش بُو،
 تَامَه زُرُوق بُو.
 نَارِج: خَاصَمَ / لَای زَوِيْر بُو، نَاكُو كِي لَه گِل كَرْد، مَشْت
 و مِرُو چَهَن و چُونِي كَرْد، دُوشْمَانِيَه تِي كَرْد.
 - : جَاهَدُ / تِي كُوشَا.
 اِنْزَعَزَ الشَّيْءُ: اِنْقَلَعَ / هَلْ كِه نَرَا، لَابِرَا، پِچِرَا، لَای
 بُوَه وَه.
 - الشَّيْءُ: نَزَعَ: اِقْتَلَعَهُ / هَلْ آيَكَنَد، دَايَكَنَد،
 پِچِرَانِي.
 - الشَّيْءُ: كَفَّ عَنْهُ و اِمْتَنَعَ / وَازِي لَای بِيْتِنَا، دَهْسْتِي
 لَای هَلْ كَرْت.
 تَنَارَعَ الْقَوْمُ: تَخَاصَمُوا: اِخْتَلَفُوا / تِيك چُون، رِيك
 نَه كِه وَتَن، دَرْدُون گ بُون، نَاكُو كِيَان تِي كِه وَت.
 نَزَح: خَلَعَ / دَاكَنَد.
 - السِّلَاحُ: رَمِي السِّلَاحُ / چَك دَانَان، چَك كَرْدَن.
 - الْمَلِكِيَّةُ: تَجَرَّدَ مِنَ الْأَمْلَاكِ / مَوْلَا لَای دَاگِير كَرْدَن،
 لَای سَهَنَدَن.
 - او نَزَاعَ الْمَوْتِ: اِخْتَضَرَ / سَهْرَه مَهْر گ، گِيَان
 دَان، گِيَانَه لَا.
 نَزَاع: مُنَازَعَةٌ. خُصُومَةٌ / نَاكُو كِي، كِيَشَه، تِيك چُون،
 زَوِيْر بُون، دَرْدُون گِي.
 - قَضَائِي / نَاكُو كِي يَاسَايِي، دَرْدُون گِي يَاسَايِي.
 بِلَا - : بَدُون خِصَامَ / بَه خَوَشِي، يَه بِي نَاكُو كِي، يَه بِي
 دَرْدُون گِي.
 لَا - : فِيْهِ: مُسَلَّمٌ بَه / نَاكُو كِي لَه سَهْرَه نِيَه.
 عَلَيْهِ - : فِيْهِ خِلَافٌ وَ خِصَامُ / (نَاكُو كِي، دَرْدُون گِي)
 لَه سَهْرَه، (دُوبِهْرَه كِيْتِي، دُوشْمَانِيَه تِي) تِيَابَه.
 مِثَارُ الْ - : سَبَبٌ وَ مَهِيْجُ النِّزَاعِ / جِي نَاكُو كِي، مَوِي
 نَاكُو كِي، دَرْدُون گِي و نَاكُو كِي هَلْ گِير سِيْن.
 نَزْعَةٌ: مَيْلٌ / نَارَه زُو، خَوَاسْت، لَای نَه گَرِي.
 - : اِتْجَاهُ فِكْرِي / بِيروِيَاوَه پِي.
 مَنزُوع: مَغْزُول. مَخْلُوع / لَابِرَا، دَامَالِرَاو، لَای كَرَاو.
 مُنَازَعَةٌ. نَزَاع: خِصَامُ / نَاكُو كِي، دَرْدُون گِي، مَقْوَظ.
 مَنزِع: مَكَانُ النَّزْعِ / شَوِيْتِي جَل دَاكَنَدَن.
 تَنَارَعَ الْبِقَاءُ / شَهْرَمَان.
 نَزَح:

نَزَعَ: نَحَس/ تیره‌ی ژهن، چیلک‌ی تن‌چهن.
 - بین القوم: افسد/ تووی ناکوکی و خراب‌ی چهند،
 ناژاوه‌ی نایه‌وه، خراب‌ی کرد، دو زمانی کرد، کردنی
 به‌گژی‌ه‌کدا.
 نَزَاع: الذی یفسد بین الناس/ ناژاوه‌گژی، پیاوخراب.
 نَزَف: -
 نَزَفَ: اشْرَفَ. استنزف الماء و غیره: استخرجه/
 ده‌ری‌دا، هیچی تیا نه‌میشت، ده‌ری‌مینا، به‌تالی
 کرده‌وه.
 - . - . - الدم: استخرجه/ خوینی (گرت، به‌ردا،
 لئ‌سند).
 - . - . - نَزَفَ الماء و غیره: فَرَعَ/ ناوی تیا
 نه‌ما، به‌تال بو‌ه‌وه.
 - . - . - دَمَهُ: سال منه/ خوینی (به‌ریو، لی
 رژیشت).
 استنزف: اضنى. انهك/ وزه‌ی بری، شه‌که‌تی کرد،
 هیلاکی کرد.
 نَزَفَ: افراغ/ چۆل کردن، به‌تال کردن‌وه.
 - الدم. نَزِيف: سیلان/ خوین (به‌ریون، پڑان،
 لئ‌هاتن).
 نَزِيف: مَنْزُوف: الذی سال دمه بافراط/ خوین
 (به‌ریو، پڑاو).
 نَزَق: -
 نَزَقَ: طاش/ مه‌له‌شه‌بو، که‌مته‌رخه‌م بو، مه‌له‌شه‌یی
 کرد.
 نَزَقَ: طیش/ مه‌له‌شه‌یی، که‌مته‌رخه‌می.
 نَزَقَ: عجول فی جهل/ مه‌له‌شه، جرت و فرت که‌ر،
 جلف‌ر، توند خو.
 - : خفیف العقل/ که‌وج، گیل.
 نَزَك: -
 نَزَك: طعن/ پیاکرد، لئی دا.
 نَزَك: رَمْعٌ قَصِير/ رمی کورت، تیر.
 - : شهاب/ پرژه‌ ناگر، شاخه‌ی کلپه.
 نَزَل: -
 نَزَلَ: ضد صَعَد/ دابه‌زی، هاته‌خواری.
 - الثمن: سقط/ نرخ داشکا، که‌م بو‌ه‌وه، هاته‌خواری.

- الحمى: هبط/ تا می‌واش بو‌ه‌وه، خاو بو‌ه‌وه.
 - الطائر علی الشجرة: حَطَّ/ نیشته‌وه، له‌سه‌ر
 داره‌که نیشته‌وه.
 - . تنازل عن حقّه: تَرَكَه/ وازی له‌ مافی خوی مینا،
 ده‌ستی لی مه‌لگرت.
 - عن مَرْكَب او عن رُكوبَة: تَرَجَّل/ دابه‌زی،
 هاته‌خواری.
 - الی الميدان: دَخَلَ الساحة/ هاته (کایه‌وه، کۆر،
 گۆپئ).
 - علی: هاجم/ په‌لاماری دا، می‌رش برده‌سه‌ر.
 - علی رایه: وافقه/ قایل بو، ملی دا.
 - به: جعله یَنزِل/ دای‌به‌زان، مینایه‌ خواری.
 - به الأمر: حلّ/ به‌سه‌ری هات.
 - بالقوم او علیهم: حلّ، تَوَقَّف/ لایان (لای‌دا،
 دابه‌زی، مایه‌وه).
 نَزَلَ: انزل: جعله یَنزِل/ دای‌به‌زان، مینایه‌ خواری.
 - . - : ضد رَفَعَ/ مینایه‌ خواری.
 - . - : العلو فی البشر: دَلَّى/ شۆپی کرده‌وه،
 دای‌هیللا.
 - . - : العلم: سَحَب/ نالای داگرت.
 - . - : السيف: خَفَضَهُ/ نرخی داشکان، که‌می
 کرده‌وه.
 - . - : دَرَجَتَهُ: نَقَصَهَا/ پله‌ی که‌م کرده‌وه.
 - . - : المصباح: قَلَّلَ ضوئه/ کزی کرد.
 - . - : الله کلامه‌ علی: اوحى الی/ خوا سروشی بو
 نارد.
 - . - : عدداً من آخر: نَقَصَهُ/ لئ‌ی (داشکان،
 ده‌رکرد).
 انزل به العقاب: عاقبه/ سزای دا.
 تنازل. تَنَزَّلَ عن حقّه: تَرَكَه/ وازی مینا، ده‌ستی لی
 مه‌لگرت.
 - : تَعَطَّفَ. تَلَطَّفَ/ دلی ن‌رم بو، به‌زه‌یی
 پیا‌هاته‌وه، دلی پین‌سوتا.
 - له: تَرَكَه/ له/ دایه، پی‌ئی‌دا، بو‌ئو وازی مینا.
 نَزَلَ: اصابه رُكام/ توشی مه‌لامه‌ت بو، سه‌رمای بو.

نَزَلَ: وَاجَه. قَابِل/ رویه روی وه سستا، ناوقه دی بو،
 زورانی له کهَل گرت، بهرهنگاری بو.
 نَزُول: ضِد صعود/ دابه زین، هاتنه خوار.
 - : هَبُوط/ هاتنه خوار، که م بونه وه، نیشته وه.
 - : خُلُول/ لادان.
 نَزُولاً عَلَى رَغْبَةٍ فَلَان/ له بهر خاتری.
 نَزَلَ: ضِد صَاعِد/ سهره وخوار، بهر وه وخوار، دابه زیو.
 إِنزَال. تَنْزِيل: ضِد رَفْع/ میتانه خوار، دابه زاندن.
 - . - : إِفْرَاق/ داگرتن، به تال کردن وه.
 تَنْزِيل. إِسْتِنزَال: طَرَح/ ائیده رکردن.
 - . - : خَصْم/ داشکندن.
 - : حَذَرُ الشَّيْءِ مِنْ عُلُوٍّ إِلَى اسْفَل/ میتانه خوار،
 داگرتن.
 - : الْمَقَامُ أَوْ الدَّرَجَةُ/ پله که م کردنه وه.
 تَنَزَّلَ: تَرَكَ/ وازه یان، دهست ائیه لگرتن، نه یستن.
 - : تَعَطُّف/ به زهیی پیاها تنه وه، دل پی سوتان.
 - : فِي الْحَقِيقِ/ واز له ماف میتان.
 مُتَنَزِّل/ وازه یان.
 - : إِلَيْهِ/ واز بۆ مَین.
 نَزَلَتْ. نَزُول: مَرَضُ الْزَكَاام/ سهرما بون، هه لامهت،
 درم.
 - : صَدْرِيَّةٌ أَوْ شَعْبِيَّةٌ/ کۆکه وه لامهت، سهرسونگ
 گه یان.
 - : وَاقِدَةٌ/ نه نفلونزا.
 - : الْمَرْءُ مِنَ النَّزُولِ. هَبُوط. إِنْحِدَار/ سهره و
 (لِیْزِه، خواره).
 نَزَالَةٌ: مُصِيبَةٌ. كَارِثَةٌ/ به لا، کاره سات.
 نَزَلَ. نَزَلَ: فَنَدَق/ نوتیل، خان.
 نَزَالَ: قِتَالَ/ زوران بازی، دهسته ویه خه.
 مَنَزَل: دَار. بَيْت/ مال، خانو.
 - : مَسْكَن/ نیشتمان.
 - : الْمَسَافِرِينَ/ خان، خانوی پشو، میوان خانه.
 بِمَنْزِلَةٍ: مَقَام/ پله، پایه، گه ودهیی.
 مَنْزِلَةٌ كَذَا: يُعَادُ لَهُ/ له جایی، وه کو.
 مَنَزَلَ: مَوَحَى بِهِ/ فره میاشتی خوا، نئیراو.
 الْكُتُبُ الْمَنْزِلَةُ/ نوسراوه کانی خوا، نئیراوه کان.

نَزِيل: ضَيْف/ میوان.
 - : سَاكِن/ دانیشتو، نیشته نی.
 نَزَه: نَزَه: تَنْزَهُ عَنْ تَبَاعُدٍ/ دورکه وتوه، پاک بوه وه.
 - . - : عَنْ فِعْلٍ دَنَسٍ: تَبَاعُدٌ عَنِ الْمَكْرُوهِ/
 دورکه وتوه له خراپه، له خراپه لایدا.
 - : كَانَ عَفِيفًا/ داوین پاک بو.
 نَزَهَ الرَّجُلُ مِنْ: إِعْتَبَرَهُ مُنْزَهُاً عَنْهُ/ داینا به پیاو چاک
 و دور له خراپه.
 تَنْزَهُ: خَرَجَ لِلنَّزْهَةِ/ چو بۆ (گه یان، سهر یان)، گه شتی
 کرد.
 نَزَه: عَفِيف. شَرِيف/ چاک، داوین پاک، راست،
 به ناموس.
 نَزِيه: عَفِيف/ داوین پاک، پاک، به ناموس.
 - : لَا يَقْبَلُ الرِّشْوَةَ/ راست، دهست پاک، بهرتیل
 نه خۆر.
 مُنْزَةً عَنْ كَذَا: بَعِيدٌ عَنْ. (اسمى) دوره له و کرداره.
 نَزَاهَةٌ. نَزَه: تَنْزَهُ عَنْ السُّوءِ: الْبَعْدُ عَنِ السُّوءِ/
 دوریون له خراپه و داوین پیسی، پاکیتی، داوین پاکى.
 نَزَاهَةٌ: فَسْحَةٌ/ گه یان، گه شت، سهر یان، رابواردن.
 اِمَاكِنٌ اِلَ - : مَكَانٌ عُمُومِيٌّ لِلنَّزْهَةِ/ سهر یان گاه،
 گه شت گاه، شوینی رابواردن.
 مُنْزَرَه. مُنْزَرَه: مَكَانُ النَّزْهَةِ/ باخچه ی گشتی، سهر یان
 گاه.
 نَزَو: نَزَا: وَثَبَ/ باز دی دا، نامبازی بو.
 - : الْفَحْلُ عَلَى الْأُنْثَى: سَفْدَهَا/ چاکى کرد، سواری
 بو، پیتکی کرد.
 - : بِهِ قَلْبُهُ إِلَى طَمَحٍ وَ هَامٍ/ ناواتی بۆ خواست، بیژی
 کرد، هه لپه ی بۆ کرد، به هیوای بو، تامه زبوی بو.
 - : عَنَهُ تَفَلَّتْ وَ هَرَبَ/ ده ره پی، بۆی ده ره چو.
 نَزَو. نَزَو: نَزَوَان. وَثَبَ/ باز دان، نامبازیون.
 - : نَزَاءً. نَزَاءٌ فَعَلَ الْحَيَوَانُ: تَسَافَدُ/ چاک کردن،
 لئیه پین، پیتکی، سواریون، لاقه کردن.

- الحیوانات: الدورہ الغزویہ. تہیج
 الحيوانات/ هاتنه فال، شاره زو هلسان، به که ل هاتن،
 به یا بون.
 نژاء: نژاء/ تسفید/ چاک کردن، که لدان، که ل گرتن،
 لای پین.
 نژوة: وثبة/ یازد، نامبازبون، قه لم یازد.
 الفکر: تخیل. تصور/ خه یال پلاو.
 نژوان: سورہ وحدہ/ زه برو زونگ، هه په شه و گوپه شه.
 نس:
 نَسَّ الخُبْرَ (او اللحم): بیس/ وشک بوه وه.
 الحطب اخرجت النار زیدہ علی راسه/ که فی
 کرد (که دار نه خریته سهر ناگره وه سهره کی که ف
 دهکات).
 نَسْناس: انسان وهمی/ مروئی به خه یال.
 - نوع من القرد/ مایمونی کلک درتو،
 سه گسار.
 نسب:
 نسب الی: عزى/ خستیه پال، گه پانی وه بو..
 - الرجل: وصفه و ذکر نسبه/ باسی کرد،
 خیزانه کی باسی کردو ناسانی، بنه و بنه ماله ی باس
 کرد.
 - إلیه کذا: إثمهم به/ تاوانی (خسته پال، کرده مل)
 گونا هباری کرد.
 ناسب: وافق/ گونجا، بوی بو، لوا، شیا.
 - : ماثل وشاکل و لاثم/ لوا، بوی لوا، لیتی چو،
 وه خزی و ابو، بوی گونجا.
 - : کان قریبه/ خزمی بو، خویشی بو، خزم بون.
 - : صاهرة/ له ژن وه بو به خزم، بونه خویش.
 تناسب الرجلان: صارت بینهما قرابة/ بون به خزمی
 یه کتری، بون به خزم، بونه خویش.
 - الشیطان: تماثلا و تشاکلا/ له یه ک چون، بو
 یه ک گونجان، بو یه ک بون، پد به پدی یه کتری بون.
 إئتسب الی: مت الی/ گه رایه وه بو، په یوه ندی هه بو
 له گه ل.
 - الرجل: ذکر نسبه/ بنه ماله و خیزانی خوی
 ناشکرا کرد.

إئتسب الرجل: ذکر نسبه/ بنه و بنه ماله و بنه رهی
 خوی باس کرد.
 - الشیء: وجده مناسباً ملائماً/ به که لک
 هات، گونجا، دهستی دا.
 نسب: نسبه/ مصاهرة/ په یوه ندی، خزمایه تی له ژن
 و ژن خوازیه وه.
 - : قرابه/ خزمایه تی، خویشایه تی.
 - ریاضی/ لوگاریتم.
 سلسلة ال- / زنجیری خیزان، برپره، بنه چه.
 عریق ال- / خانه دان، وه جاج زاده.
 شجرة ال- / لیستی (خیزان، باوویا پیران).
 نسبه، نسبه، نسب. عزو/ خستنه پال، گه پانه وه بو.
 - : قرابه/ خزمایه تی، خویشایه تی.
 - : تعلق و ارتباط/ په یوه ندی.
 - : تماثل بین العلاقات/ له یه ک چون، چون
 یه ک بون، له یه ک چون په یوه ندی.
 - : تناسب/ ریژه.
 - : معدل/ تیکرا، راده.
 ال- الثابته/ ریژه ی نه گوی.
 ال- المؤیة/ ریژه ی سدی.
 بال- الی کذا: بالفظر الیه/ له برنه وه ی، به موی،
 به پیتی.
 بال- الی: بالقیاس علی/ به گویری ی.
 نسب: قریب/ خزم، خویش.
 - : صهر/ خزم له ژن و ژن خوازیه وه، زاوا.
 - : عریق النسب/ خانه دان.
 تناسب: تعلق و ارتباط/ په یوه ندی.
 - : تماثل/ ریژه، هاوریزه (بون، بی)، دوریزه.
 - : تماثل/ گونجان، هاوسه تگ بون.
 - طردی/ هاوریزه ی راسته وانه یی، دوریزه ی
 یه کسان.
 - عکس/ هاوریزه یی پیچه وانه یی، دوریزه ی
 پیچا.
 مناسب: موافق/ گونجاو، بو یو، له بار، پرپه پر.
 - : لائق/ شیاو، شایان، به جی.

غیر - : غیر موافق او غیر لائق/ ناشئ، نابئ، ناگونجی، بؤی نابئ، له بار نیه، نه شیواو.

مُنَاسِبَةٌ: مُوَافَقَةٌ/ بۆبون، گونجان، شیان.

- : تَنَاسُب/ ریزه، هاوپیژدهیی.

- : سَبَب/ بۆنه، هۆ، روداوێک، مه به سببێک.

- : خُصُوص. اِرْتِبَاط/ په یوه ندى، بۆنه.

بِهَذِهِ ال - / به م (هۆیه وه، بۆنه یوه).

منسوب الى كذا: مَعْرُوفٌ/ نه خړتته پال، نه گه پیتته وه بؤ.

- اليه كذا: مُتَّكِمٌ به/ خراوه ته پال، پیتی تاوان

بار کراوه، نه لاین نه وه.

- الى: يُنْسَبُ اليه/ له وانه، نه گه پیتته وه بؤ شه وان،

له و کومال و تیره و خیزانه یه.

- : مُعَدِّل/ ریزه.

- البَحْر/ ناستی ئاوی ده ریا.

- الماء/ ناستی ئاو.

مُنَاسِب/ هاوپیژدهیی، گونجاوی.

الوسط ال - / نێوان هاوپیژده.

غیر - / ناهاوپیژدهیی، نه گونجاوی.

نست: ناسوت: الطبیعة البشريَّة/ خو ره وشتی مرقو،

سروشتی مرقو فایه تی.

نسج:

نُسج: حاک/ چنی.

إنسج: حیک/ چنرا.

نسج: حیاکه/ چنین، ته ون کردن، چنراو.

نَسَاجَةٌ: حِرْفَةُ النِّسَاج/ چنین، پیشه ی چنین و ته ون کردن.

نَسَاج: ناسج: الذى ينسج/ چنرا، ته ون کەر.

نَسِيج: قَمَاش/ چنراو، کوتال، قوماش.

- : كَيْفِيَّةُ النُّسْجِ او ترکیبه/ بێکها تن، چنین.

- فى التشريح/ نه تم.

- العنكبوت: بيته/ میلانى جالالۆک.

مِنْسَج: آلة نسج الأقمشة/ ته ون، ده سگای جۆلایی.

- آلی/ مه کینه ی ته ون.

مَنسُوج نُسج/ چنراو.

منسوجات: أَقْمِشَةٌ/ کوتال، قوماش.

نسج:

نُسْج: إِنْشَاح: اِبْطَل. اِزال/ هه لای وه شانه وه، لای برد،

سپړه وه، به تالی کرده وه، تیکیدا.

- . - القانون او الأمر: القساء/ لای برد،

هه لای وه شانه وه، پوچی کرده وه.

- . - الكتاب: نَقْلَه/ نوسخه ی له بهر (گرته وه،

نوسیه وه)، له بهر ی نوسیه وه.

نُسْجَه: مَسْخَه/ شپۆه ی گۆږی، شپوانی، ناشیرینی

کرد.

إِنْشَاحُ الكتاب: نقله و كتبه حرفاً حرفاً/ له بهر ی

(نوسیه وه، گرته وه)، رونوسی کرد.

ناسخ: اِبْطَل و حَلَّ مَحَلَه/ نه وی سپړه وه و شوی نی

گرته وه، خسته جیگه ی.

تَنَاسُخ: تَتَابُع/ به دوا ی یه کدا ماتن، به دوا یا مات.

- ت الأرواح: تَقَمُّصَتْ/ گیان چوه له شیکی

تره وه.

- : نسخ أحدهما الآخر/ یه کیکیان نه ویتریان

پوچ کرده وه.

نُسْج: اِبْطال/ هه لای وه شان دن، سپړنه وه، به تال کردن وه،

پوچ کردن وه.

- : نَقْل/ نوسخه له بهر (نوسینه وه، گرته وه).

- : إِنْتِقَالُ النَفْسِ مِنْ بَدَنِ الی بَدَنِ/ گیانیك له

له شیکه وه بچیته له شیکى تره وه.

خط ال - . الخط النسخی/ جۆره نوسینیکی خه ت

خۆشیه، خه تی نوسخ.

نُسْجَه: صورة منقولة/ رونوس، له بهر گراو، نوسخه.

- : عَدَد/ دانه، ژماره.

- : حَظِيَّة/ ده ست نوس.

- : طبق الأصل/ دانه ی دهق نوس، نوسخه ی دهق

نوس.

ناسخ: مُبْطَل/ هه لای وه شپن، تیکدر.

- . نَسَاح: ناقل المکتوب/ له بهر گرته وه،

نه ی نوسیته وه.

إِنْتَقَاسَاح: ناقل الكتاب/ رونوس، له بهر گرته وه.

تَنَاسُخُ الأرواح: تَقَمُّصُ/ گیان له له شیکه وه بچیته

له شیکى تره وه.

- : تَتَابُع/ به دوا یی یه کدا چون.

مَنْسُوحٌ. مَنْسُوحٌ: اَبْطُلَ / هَلَوَه شاو، تِيَك چو، به تال
 كراو.
 - : مَنْقُول / له به رگيراو، له به ر نوسراو،
 نوسخه.
 نَسْر: نَسْر: نَسْر: مَرَّق / دِراني، هه لئو هه شان.
 - : حَلْ / فَكْ / هه لئو هه شان، شى
 كرده وه، خاوى كرده وه.
 تَنْسَر: اِنْتَسَر طرف الحبل. اِنْتَسَر / شى به وه،
 خاوبه وه.
 - : تَمَرَّق / دِرا، هه لئو هه شان.
 - الثوب: اِهْتَرى / پوا، رزى، شى به وه، پوكايه وه،
 هه لئو هه رى.
 - الجرح: سالت مدته / كيمى لئو هه ت.
 نَسْر: اكبر الطيور / سيسارك، سيساركه كه چه له،
 سه رگه پ.
 - الحافر: لَحْمَةٌ فى باطنه / گوشتى ناوسم.
 ال - الفَحاح / هه لئو.
 نَسْرَه: قِطْعَةٌ / پارچه، كوت.
 - خَشَب: قِطْعٌ صَغِيرَةٌ مِنَ الخشب / ته لاش،
 ته لئو زم.
 نَسْرِيَّةٌ: عَقَاب / دال.
 نَسْرين: نبات كالنرجس / نه سرين.
 ناسور: مرض / ناسور.
 - استى او شرجه / ناسورى كرم.
 مَسْر الطائر: منقار / ده نوک.
 نَسْخ: نَسْخ النبات: لَبَنَةٌ. سائل يحرق فى ساق النبات /
 ناووك.
 ال - الصاعد / ناوگى (به رزه پو، سه ركه وت).
 ال - النازل / ناوگى (نزه پو، داكه وت).
 نَسَف: نَسَف: اِنْتَسَف البناء: قَلْعَةٌ / روخانى، ربانى، هه لئو
 كه ند، تِيَكى دا، وِيرانى كرد.
 - : اِنْسَف. بَدَد / په رش و بلاوى كرده وه،
 هه لئو هه شان.

- بِالْمَنْسَف: غَرِبَل / بِيْزايه وه، هه لئو ته كان.
 نَسَافَةُ الْمَنْسَف: مايسقط من الغريال / بن بِيْزنگ.
 نَسَافَةٌ: سَفِينَةٌ حَرَبِيَّةٌ / كه شتى جهنگ.
 مَنَسَف: مَنَسَفَةٌ: غَرِبَال كَبِير / كه، بِيْزنگ.
 مَنَسَفَةٌ: آلة يُقْلَعُ بِهَا البناء / رمينه ر، خانو رمين.
 نَسَق: نَسَق: نَسَق: رَتَب / رِيَكى خست، رازانيه وه.
 - : نَظْم / مَوْنِيه وه، كردى به په ته وه.
 اِنْتَسَق: تَنَاسَق: تَنَسَق: تَرْتَب. اِنْتَظَم / رِيَك (بو، و
 پِيَك بو)، رازايه وه.
 نَسَق: تَنَاسَق: تَرْتِيب / رِيَك و پِيَكى، پِيْودان،
 رازانه وه.
 - : نَظَام / رِيَكه، شِيواز، رَتَم.
 نَسَق: تَنَسِيق: تَرْتِيب / رِيَك خستن.
 مَنَسَق: مَرْتَب / رِيَك خراو، رِيَك و پِيَك، رازاوه.
 نَسِيق: مَنَسَق: مَنَاسِقُ التَّرتِيب و الاجزاء / رِيَك و
 پِيَك، شياو، گونجاو، له بار.
 نَسَك: نَسَك: تَنَسَك. تَزَهَّد و تَعَبَّد / بو به سَوْفى، ده ستنى
 دايه سَوْفِيَّتى و خواپه رستنى.
 - الثوب: غَسَله و طَهَّرَه / شتى، پاكژى كرد.
 نَسَك: صَار نَاسِكًا / بو به سَوْفى خواو نايين په رست.
 نَسَك: نَسَك: تَعَبَّد / خواپه رستنى، نايين په رستنى
 سَوْفِيَّتى، گوشه گيرى.
 - : ذَبِيحَةٌ / قوربانى.
 - : ذَم / خرين.
 نَاسِك: مَتَعَبَّد / خواپه رست، نايين په رست، سَوْفى،
 گوشه گير.
 مَنَسَك: صَوْمَعَةٌ. خُلُوةٌ / كونجى خواپه رستنى.
 مَنَاسِك الحج: عِبَادَاتُه / شِيواى حج.
 مَنَسُوك. ثوب مَنَسُوك: مَغْسُول و مَطْهَر / شَوْرَاو،
 پاكژ.
 نَسَل: نَسَل: اَنْسَل: وَلَدَ / (مندال به چه) ي بو (نه وه، وه چه) ي
 خسته وه

- الریش او الصوف: اسقطه/ فرییدا،
 وهرانی توله ک بو.
 - نَسَلٌ: حَلْ/ کردیه وه، شی کردیه وه.
 تَنَاسَلَ الْقَوْمُ: توالدوا و اِنْسَلَ بعضهم بعضاً/
 زاونتیان کرد، وچه یان خسته وه.
 - من فلان: انحد من/ له رکه و تروه ته وه.
 نَسَلَ ذُرِّيَّةً/ وچه، به چه، مندان، نوه، وچه ج.
 من - : سلیل/ له خیزان و نه وه..
 انقراض ال - / ناو کویر یونه وه، نوه نه مان، ره گه ز
 برانه وه.
 نَسَلَ تَنَسِيلٌ: حَلْ/ وهرین، لئ یونه وه، شی یونه وه.
 تَنَاسَلَ وَلَادَةً: تولید. توالد/ زاونتی، وچه و نه وه
 خسته وه.
 اعضاء ال - / نه ندای زاونتی، زانه ندایم.
 تَنَاسَلِي: جنس/ زانه ندایم، په یوه ندی هیه به
 زاونتی وه.
 مرض - / نه خوخی زانه ندایم.
 سُؤْلَةٌ: تُثَقِّنِي لِلنَّسْلِ/ که ل، نیره وه، نیره ی چاک،
 ناژه لی ته رخا کر او بق زاونتی.
 سُسَال. سُسَالَةٌ. نَسِيل: ما يَسْقُطُ مِنَ الرِّيشِ او
 الشعر عند النسل/ توله کی و روتانه وه کاتی زاونتی،
 توك و پهیری وهریو.
 - الحبال و امثالها/ پپوش.
 نسَم:
 نَسَمَتْ. نَسَمَتْ. تَنَسَمَتِ الرِّيحُ: تَحَرَّكَتْ وَ هَبَّتْ/ با
 هلی کرد، کزه ی با هات، شه مال هات، شنه ی شه مال
 هات.
 نَسَمَ نَسَمَ الشَّيْءُ: تَغَيَّرَ/ گویا.
 نَسَمَ الْأَسِيرَ: اُطْلِقَهُ/ بهریدا، نازادی کرد، سه رفرازی
 کرد.
 - في الأمر: اِبْتَدَأَ/ دهستی پی کرد دهستی دایه.
 تَنَسَّمَ: تَنَسَّمَ/ هه ناسه ی (دا، وهر گرت).
 - المكان بالطيب. ارج/ بونی خویش بو،
 شوینه که ی بون خوش کرد.
 - الْخَبَرُ: تَشَمَعَهُ/ هه والی (بیست، زانی)،
 مپوموشی هه والی کرد.

نَسَمَ: نَفَسَ الرُّوحُ/ هه ناسه.
 نَسَمَةٌ: اِنْسَان/ مرؤة.
 - كل مخلوق حيّ/ گیانه وه، زینده وه، گیان
 له بهر.
 - هواء: هَبَّةُ هَوَاءٍ/ کزه ی با، کزه، شنه.
 - رِبُو/ نه خوخی ته نگه نه فاسی.
 نَسِيم: رِيح لَيِّنَةٌ/ شه مال، کزه با، سرو، شنه، بای
 ماشه لان.
 مُنْسِمُ البعير: خُفّ/ سمی و شتر.
 نسو:
 نَسَا: عَرِقَ مِنَ الْوَرِكِ اِلَى الْكَعْبِ/ ده ماری لاق.
 مرض عرق ال - / دهرده لاق، که ژک.
 نِسْوَةٌ. نُسْوَةٌ. نِسَاء. نِسْوَان: جمع اِمْرَاةٍ/ ژنان،
 ئافره تان، چه ند ئافره تیک.
 نَسْوَى. نُسْوَى. نِسَاوِي: نَسَبَةٌ اِلَى النِّسْوَةِ وَ
 النِّسْوَةِ/ ژنان، هی ئافره تان.
 نسی:
 نَسَى: ضِدُّ تَذَكَّرَ/ بیر ی چو، بیر ی چوه وه، له بیر ی چو،
 له یادی (چو، کرد).
 - غَفَلَ عَنْ/ فراموشی کرد، گوئی نه دایه، له بیر
 خوی برده وه.
 نَسَى. اُنْسَى: حَضَلَ عَلَى النِّسْيَانِ/ له بیر ی برده وه.
 تَنَاسَى: تَظَاهَرَ بِالنِّسْيَانِ/ خوی و پیشان دا که (له
 بیر ی نه ماوه، بیر ی چوته وه).
 - : حَاوَلَ اَنْ يَنْسَى/ وستی (له بیر ی بچیتته وه،
 له بیر خوی بهریتته وه).
 نَسَى. نِسْيَان: سَهَوَ غَفْلَةً/ له بیر چونه وه، له بیر
 کردن، له یاد کردن.
 نِسْيَان. دَاءُ النِّسْيَانِ: مَرَضُ النِّسْيَانِ/ دهردی
 (بیر چونه وه، له بیر نه مان).
 - : صَفَحَ/ له دل دهرچون، له بیر چونه وه،
 لئ یوردن.
 اَصْبَحَ فِي زَوَايَا النِّسْيَانِ/ له بیر چوه وه، له بیر نه ماو.
 نَسَاء. نَسَى. نَسْيَان: كَثِيرُ النِّسْيَانِ/ بیر خراب، شتی
 ژدو له بیر نه چیتته وه.

مُنْسِي: مانسی/ له بیرده چو، له بیرچوده، له بیر نه ماو، بیرکردو

- مُنْسُو: الذی اَصِيبَ نَسَاہ/ که ژوکیه تی، توشی دهرده لاق بو.

اُنْسِي: نَسَا: عِرْقُ فِی السَّاقِ/ دهمارنگه له لاقدا نش:

نُشْ: اِنْ/ هاته کول، قولپه قولپی هات، دهنگی کولانی هات، کولا.

- جَفْ: وشکی کرد، وشک بو.

نَشِيش: صَوْتُ الْمَاءِ وَ غَيْرِهِ اِذَا غَلِيَ/ قولپه قولپ، دهنگی کولان.

وَرَقْ نَشَاش: وَرَقْ نَشَاف/ کاخه زی ناوه لچنه.

نُشْنَش: تَنْشَنَش: کَانَ خَفِيفًا فِی حَرَكَاتِهِ (رَوَّحْ سَوَّك، سَوَّكَلَه، بَزَيَو، دهست سوك) بو.

- اِنْتَعَشَ: بَرَوَّاهِ وَه.

- تَ الْقَدَر: بِقَبَقَتْ عِنْدَ الْغُلِيَانِ/ قولپی دا، قولپه قولپی هات، کولا.

نُشْنَش: خَفِيفَ الْيَدِ عِنْدَ الْعَمَلِ/ دهست سوك، سوكه له، چابوك.

نُشَا: نُشُو: حَدَثَ/ روىدا.

- نَمَا: گه شه ی کرد، گهره بو.

- يَذَا: دهستی پى کرد.

- تَنَجَّ: په یدابو، دروست بو، پىک هات.

- الْوَلَد: شَبَّ وَ قَرَّبَ مِنْ الْإِدْرَاكِ/ گهره بو، دهستی به خویدا هیتا، قامی کرده وه.

- مَن كَذَا: تَنَجَّ. ظَهَرَ/ له فلان شته وه (روىدا، دهستی پى کرد، هه ل گیرسا).

نُشَا: اُنْشَا: رَبَّى/ په روره دهی کرد، به خوی کرد.

اُنْشَا: اَوْجَدَ. اَحْدَثَ/ دایمه ززان، دۆزیه وه، په یدای کرد، پىکی هیتا.

- يَذَا: دهستی پى کرد.

- بَنَى/ دروستی کرد، پىکی هیتا.

- اَسَّسَ/ دایمه ززان.

- الْحَدِيثُ: اَلْفَهْ/ قسه ی هه له بهست، دروستی کرد، وتاری نوسیه وه.

- مِنَ الْمَكَانِ: خَرَجَ مِنْهُ/ لپوهی دهرهات، تیا په روره ده بو، تیا گهره بو، خه لقی نوئ بو.

اِسْتَنْشَا الْأَخْبَارَ: تَتَبَّعَهَا وَ اِسْتَقْصَاها/ گویى هه له خست، به شوین هه والا گه را، دواى دهنگ و باس کهوت.

نَشَاء. نُشُو. نَشَاء: حَدَثَ/ رودان، په یدابون.

- تولد/ په یدابون، له دایک بون، دروست بون، وهجه، وهجه خسته وه.

- نمو و ارتقاء/ په روره ده بون، گه شه کردن، گهره بون.

نَظَرِيَّةُ الدَّ - وَ الْإِرْتِقَاءِ/ بىردۆزى په یدابون و گه شه کردن.

نَشَاء: شَبِيحَةٌ لَار، گه نج، جوان.

الْ حَدِيثَةُ: الْجِيلُ الْجَدِيدُ/ نه وهی نوئ، وهجه ی تازه.

ناشيء: حَادَثَ/ روداو، په یدابو، پىک هاتو.

- نَامَ/ په روره ده، گه شه، گهره.

- الْوَلَدَ اِذَا جَاوَزَ حَدَّ الصَّغَرِ/ هه رزه کار.

- مَن كَذَا: نَاتَجَ/ له وه وه پىک هاتوه، نه نجام و به رهمی نه وه، به هزی نه وه وه روى داوه و پىک هاتوه

- جَدِيدٌ حَدِيثٌ/ نوئ، تازه.

اِنْشَاء: اِحْدَاث. اِيجَادُ/ دۆزینه وه، پىک هیتان، داهیتان.

- بَنَاء. تَرْكِيْبُ/ دروست کردن، دامه زراندن.

- تَالِيْفُ/ رَيَكْ خَسْتَن، نوسین، دانان.

- مَوْضُوعُ اِنْشَائِيٍّ/ وتار، دانراو.

- نَصْ. اَسْلُوبُ التَّالِيْفِ/ شتواری نوسین، دهسته وازه، شتیه ی دانان، دهق.

مُقَاوَلَةٌ اِنْشَائِيَّةٌ/ به لاین دارتتی دروست کردن، قوئته رات.

مُنْشَا: مَصْدَرُ/ سه رچاوه، به نه پت، بنچینه، دروستگه

- مَكَانُ النُّشُوْءِ/ نیشتمان، شوین و جیگه ی تیا په یدا بون و گه شه کردن و په روره ده بون.

مُنْشِيء: مُؤَسَّسُ/ دامه زرتنه، پىکه پتته، دروستکر.

- مَوْجِدُ/ دۆزهره وه، په یدا کر، بونیار، دروستکر، دانر.

- : مُحَرَّر. مُؤَلَّف. دانه، نوسه.
 مُنْشَأَة: مُؤَسَّسَة / دامه زراوه، ده ستگا، ده زگا.
 نشب:
 نَشِبَ فِيهِ: عُلِقَ / تَبَوَّهَى نَالَا، بِيالكا پيامه لَ زنا.
 - العَظَمَ فِي حَلْفِهِ: عُلِقَ فِيهِ / له قورگی گيرا.
 - فِي الْأَمْرِ: إِشْتَبَكَ / تَنَّى هَلْ چو، تَبَوَّهَى نَالَا، توش
 بو.
 - الظَّفِرُ فِي اللَّحْمِ: ثَبَّتَ / نِينْوَكِي له گوشت چه قی.
 - تِ الْحَرْبِ بَيْنَهُمْ. ثَارَتْ وَ إِشْتَبَكَتْ / هَلْ گيرسا،
 دایان به یه کدا، بو به شه پریان، جه تگیان له نیواندا به ریا
 بو.
 نَشِبَ. (نَشِبَ: عُلِقَ / هَلْ یواسی، تَبَوَّهَى نَالَا، توشی
 کرد، کردی به کولکيه وه.
 تَنْشَبَ فِيهِ: تَعَلَّقَ / پیا هَلْ یواسرا، تَبَوَّهَى نَالَا.
 نشوب حرب / جهنگ (هَلْ گيرسان، به ریا بون).
 ناشب. ظَفَر ناشب: نام الی الداخل / نینْوَكِي (له
 گوشت چه قیو، دهرنه هاتو).
 نَشَاب. نَشَابَة: سَهْم / تیر.
 نَشَابَة الْفَطَاثِرَى: شَوْبَك طویل / تیرۆك، تیرۆكی دریز.
 نَشَاب: الرامی بالنشاب / تیرهاوئیز.
 نشج:
 نَشَجَ: غَصَصَ بِالْبِكَاءِ / دایه پرمی گریان، هه نسکی
 هه لَدا.
 نشیج: غَصَصَ / پرمی گریان، هه نسک هه لَدان، قولب
 دان، نالین.
 نشد:
 نَشَدَ. (نَشَدَ: طَلَبَ: بَحْثَ عَنْ / هه والی پرسى، بْوى
 گه را.
 - ه. نَاشَدَهُ اللَّهُ وَ بِاللَّهِ: حَلَفَهُ. إِسْتَحْلَفَهُ / سوئندی
 دا.
 (نَشَدَهُ الشَّعْرُ: قَرَأَهُ عَلَيْهِ / هۆزراوهی (به سه ردا هه لَدا،
 له سه ر خوئنده وه).
 (نَشَدَ: غَنَى / گورانی وت، دهنکی لَ هه لَ بپی، چریکانی،
 تیتی چپی).
 نَشَدَ. نَشَدَان: طَلَبَ / داواکردن، هه وال پرسین،
 سوسه کردن، پرسین.

ناشد: طَالِبَ / داواکر، هه وال پرس.
 نَشِيد. نَشِيدَة. اُنْشَوْدَة: اَغْنِيَة. تَرْنِيمَة / گورانی،
 ناوان، سرود.
 - وطنی / سرودی نیشتمانی.
 مُنْشَد: مُغَنٍّ / گورانی بیژ، دهنگ بیژ، سرود بیژ.
 مُنَاشَدَة: قَسَمَ / سوئنددان، سوئند خواردن.
 نُوشَادَر. نُشَادَر: اَمُونِيَا / نهوشادر.
 نشر:
 نشر. نَشَرَ: بَسَطَ. مَدَّ / رایخست، بلایى کرده وه.
 - - : ضِد طَوِي / کردیه وه.
 - - : الغَسِيل: عُلِقَهُ وَ بَسَطَهُ / هه لَ یخست.
 - الْخَبَر: اِذَاعَهُ / هه والی بلآو کرده وه، رای گه یاند،
 جاپی دا.
 - الْخَشَب: قَطَعَهُ بِالْمَنْشَارِ / دارى بریه وه.
 - الْعِلْمَ: رَفَعَهُ / نالای هه لَ کرد، به رزی کرده وه.
 - الْكِتَابَ: طَبَعَهُ / نوسراوی چاپ کرد، دهری کرد،
 بلایى کرده وه، په خشی کرد.
 - اِعْلَانًا عَنْ: اَعْلَنَهُ / هه والی بلآو کرده وه،
 رای گه یاند.
 - اَنْشَرَ اللَّهُ الْمَوْتَى: اَحْيَاهُمْ / خوا زیندوی
 کورده وه.
 اِنْشَر. تَنْشَر: اِنْبَسَطَ / بلآویوه وه، کرایه وه، راخرا،
 ته نیه وه، ته شه نهی کرد.
 - الْخَبَر: ذَاعَ وَ فُشَا / هه وال و دهنگ و باسه که
 راگه یه نرا، زانرا، بلآویوه وه.
 - الْمَرَضُ: فُشَا / نه خوئشی داکه وت، بلآویوه وه،
 ته نیه وه، ته شه نهی کرد.
 نَشَرَ الْأَخْبَارَ وَ غَيْرَهَا: اِذَاعَهُ / بلآو کورده وه، راگه یاندن.
 - الْكِتَابَ أَوْ اِإِعْلَان أَوْ الْأَخْبَارَ: طَبَعَ / چاپ کردن،
 دهر کردن، په خشی کردن.
 - الْخَشَب: قَطَعَ / دار برینه وه، شه ق کردن.
 يَوْمَ الدَّ - أَوْ النُّشُورِ: الْقِيَامَة / رَوَّي (زیندوبونه وه،
 حشر، قیامت).
 نُشْرَة: اِعْلَان / بْوى زانین، بْوى ناگاداری، بْوى بلآو کورده وه،
 په خشی نامه.

- یومیة او اسبوعیة/ په خشنامه ی روزانه و هفتانه.

- رسمیة/ په خشنامه ی میری.

نشارة الخشب: ما يسقط من الخشب اثناء النشر/ نارد (دار، شار)، ته لاش.

نشار الخشب: آلة النشر/ دار پړوه، گرده بې، بېره، شقه مشار.

ناشر: الذي ينشر/ بلاوکره وه، راگتین.

- الكتب: طابع الكتب و ناشرها/ چاپ کړو بلاوکره وه ی په پتوک، ده سگای په خش، چاپ کاري په پاو.

إنتشار: توزيع و تفرق/ بلاویونه وه، ته نینه وه، ته شنه کړدن.

- المرض: تفش/ داکه و تن، نه خوځی بلاویونه وه، ته شنه کړدن، ته نینه وه.

منشأ: آلة النشر/ مشار، شقه مشار، شقه ی نو ده سته کی، دار پړوه، گرده بې.

منشور: مقطوع بالمنشار/ پړاوه، داهاتو.

- منتشر: بالو، بلاوکره وه.

- نشرة/ په خشنامه.

- موشور: جسم هندسی/ پواژک، پواژکی نه اندازه یی، سی پالو.

- ثلاثی/ پواژکی سیانه.

- عمودی/ پواژکی وه ستاو.

- مائل/ پواژکی لار.

منشوری: موشوری/ پواژکی، وه کو پواژک.

منتشر: ممتد/ راخړاو، داخړاو، فراوان.

- شائع: باو، زانړاو، بلاوه بو، قاو.

نشر: نشر: إرتفع/ به ریزپوه وه، هه لسا، ده رپه یی.

- المرأة بزوجها و منه و علیه: إستعصت علیه/ نافره ت له میړده کی (یاخی بو، نه یو یست، ده سته ی هه لگرت، به له سه بو، هه لگه پایوه).

نشر: مكان مرتفع/ شوپنی به رزو بلند، به رزایی.

ناشر: نشان/ ناتیء/ ده رپه پیو، به رز، ده رپو قیو، قوقز، هه ل توقیو.

زوجة - او ناشرة: عاصیة/ نافره تی یاخی و به له سه له میړده کی.

نُشور الزوجة: عُصیان: ثَمَرُ/ یاخیو به له سه بون له میړد، ده ست هه لگرتن، هه لگه پانه وه.

نشط: نشط. نُشطَ الحبل: عَقْدَةٌ/ گړی دا.

- - العَقْدَةُ: شَدَّة/ گړی کی توند کړده وه.

نشطٌ تَنَشَّطَ: طابِت نفسه/ دلی (خوش بو، کرایه وه)، گه شایه وه، خوش تود بو.

- في عمله او الی عمله: خَفَّ و اسرع/ به گورجی و چاپو کانه ملی نا یو نیش، گورج و گول بو، ده ست و بری کړد.

نَشَطَ. انْشَطَ: صَيَّرَهُ نَشِيطاً/ چاپوکی کړد، ده ست و بری پښ کړد، هانی دا.

- - قَوِيَ عَزْمُهُ/ غیره تی نایه بهر، وده ی دایه.

تنشيط: تحريض. تَقْوِيَةٌ مان دان، غیره ت نایه بهر، گورج کړدن، به میز کړدن، وده پښ دان.

نشاط: هَمَّة. خَفَّة/ چالاکی، چاپوکی، گورجی، چوستی، گورج و گولی، روح سوکی.

نشيط: ناشط الی عمله: هَمَام/ گورج، گورج و گول، به چنگ، چاپوک، چالاک.

- خفيف الحركة/ سوکه له، بزینو، روح سوک، زرنگ.

- طَبَّبَ النفس/ دل خوش، دل فراوان، شادان.

سوق - رانحة/ بازار یی (پېچوله و کړین و فروخت، گهرم).

انشوطة: عُرُوَّة/ گړی، گړی قولنه.

- الشَّقْ: حَبْلُ المَشْنَقَةِ/ پته تی سې داره.

نشع: نشع: إِنْشَعَاعُ الشَّيْءِ: إِنْتَزَعَهُ بَعْفُ/ رای پسکان، فرانی.

- الماءُ: نَرٌّ. نَشَأَ/ ده لانی، دایدا، پالوتی.

نشعة: انْشَعَةُ الدَّوَاءِ: جَعَلَهُ فِي فَمِهِ/ کړدی به ده میوه، تکانی ده می.

نشعذ: فَرَاةٌ/ پالوتن، دادان، ده لاندن.

مُنْشَع: مُشْتَع بِالْمَاءِ / تَيَّرَ ثَوْبًا، پاراو.

نشوع: نَشُوْق / بَرِنُوْتی.

- : كَلَّ هَا يَزِدُّ النَّفْسَ / نَهَوْدَى هَهَنَاسَه نَهْمَنِيْتَهَوَه

به به را.

نشف:

نَشَفَ نَشَفَ. تَنَشَّفَ الثَّوْبُ الْعَرَقَ: شَرِبَهُ. اِمْتَصَه /

مَرَى، هَلْ مَرَى.

- : الْمَاءُ وَالْبُسْرُ: جَفَ / وَشَكِي كَرْد،

وَشَكَايِي دَاهَات.

- : الْمُبْتَلُ: جَفَ / وَشَك بُوَهَوَه، وَشَكُوَه بُو.

- : نَشَفَ الْمَاءَ: اَزَالَه بِالْمَسْحِ / سَرِي، وَشَكِي

كِرْدَهَوَه.

تَنَشَّفَ: مَسَحَ الْمَاءَ عَنْ جَسَدِهِ / خَوَى وَشَك كِرْدَهَوَه.

نَشَفَ. نَشُوْفَه: نَضَوِبَ الْمَاءَ. جَفَاف / وَشَك (بُوَهَوَه،

كِرْدَن).

تَنَشِيْف: مَسَحَ / وَشَك كِرْدَنَهَوَه.

ناشف: جَاف / وَشَك، بَرَنَك، وَشَك وَ بَرَنَك.

- : صَلَبَ / رَهَق، تَوَنَك، تَوَلَّ، تَوَنَدَوَتَوَلَّ.

- : نَوَاشَف. اَكَلَه نَاشَفَه / وَشَكَه، خَوَارْدَنِي

وَشَكَه.

مُنْشَقَةُ الْوَجْهِ: قَطِيْلَه / خَاوَلِي.

نَشَاف. وَقْ نَشَاف / ثَاوَهَلْ جَنَه.

نشق:

نَشَقَ. تَنَشَّقَ. اِسْتَنَشَقَ الْهَوَاءَ اَوِ الرَّاحَةَ: شَمَّهَا /

هَهَنَاسَه ي وَهَرَكِرْت، بَوْنِي كِرْد، هَهَلْ مَرَى.

تَنَشَّقَ. اِسْتَنَشَقَ الْمَاءَ فِي اَنْفِهِ: صَبَّهُ فِيْهِ / نَاوِي كِرْد

بِه لَوْتِيَا، نَاوِي لِه لَوْتِي وَهَرْدَا.

- : السَّعُوْتُ اَوِ الْفَشُوْقُ شَمْعَه / بَرِنُوْتِي

هَهَلْ مَرَى.

نَشَقَ. تَنَشَّقَ. اِسْتَنَشَقَ: شَمَّ / بَوْن كِرْدَن، هَهَلْ مَرِيْن،

هَهَنَاسَه وَهَرَكِرْتَن.

نشوق: سَعُوْتُ / بَرِنُوْتِي.

مُنْشَقَ: اَنْفَ / لَوْت، كَهَبُو، پَرِنَاخ، پَرِنَاخَه.

نشل:

نَشَلَ. اِثْنَشَلَ: نَزَعَ وَ خَطَفَ بِسَرْعَه / رَاي پَسَكَاَن،

پَرِي پِيَاكِرْد، فَرَايِي، بَرْدِي.

- : خَلَصَ. اِنْقَذَ / رَزْكَارِي كِرْد، فَرَاي

كَهَوْت، كَهَبِي بَه هَانَايَا.

- : سَلَبَ / دَزِي، فَرَايِي، جَهَرْدَه يِي كِرْد.

- : جَيِيَه: سَلَبَه / گِرْفَانِي بَرِي.

نَشَلَ: سَرَقَه الْجَيُوبَ / گِرْفَان بَرِيَن.

نَشَال: سَارَق الْجَيُوبَ / گِرْفَان بَرِي.

نشم:

نَشَمَ اللَّحْمُ: اِثْنَنَ قَلِيْلًا / بَوَكَهَنِي كِرْد، تَامِي گُوْرَا، تِيَك

چُو.

نشو:

نَشَى. اِثْنَشَى: سَكِرَ / سَهَرخَوَش بُو، مَهَسْت بُو.

- : الْخَبِرُ: تَخْبِرَه / گَوِيِي هَهَلْ خَسْت، چَوَه بَنَج وَ

بَنَاوَانِي هَهَوَالَه كَه.

نَشَى الْقَمَاشُ: عَالَجَه بِالنَّشَاءِ / نِيَشَاسْتَه يِي لِيْدَا، بَه

نِيَشَاسْتَه دَهَقِي پَن كِرْت.

نَشَوَ. نَشُوْفَه: سَكِرَ / سَهَرخَوَشِي، مَهَسْتِي.

نَشُوْفَه: اَوَل السُّكَّرِ / گِرْتَن، سَهَرَه تَاي مَهَسْتِي،

سَهَرگَرَم بَوْن.

- : الطَّرِبُ: اِبْتِهَاجَ / خَوَشِي، بَه زَم.

نَشُوَان: سَكِرَان / مَهَسْت، سَهَرخَوَش.

- : طَرُوبَ / دَلْ خَوَش، لَه بَه زَمَايَه.

نَشَا. نَشَاءُ / نِيَشَاسْتَه.

- : نَشُوْفَه: رَاحَه / بَوْن.

نَشُوْفَه: سَكِرَ اَوِ اَوَلَه / سَهَرگَرَمِي، سَهَرَه تَاي

سَهَرخَوَشِي.

مُنْشَى: فِيْهِ نَشَا / نِيَشَاسْتَاوِي.

قَمِيص - / كِرَاسِي يَخَه رَهَق وَ نِيَشَاسْتَاوِي.

نَشَوِي: مِّنَ النَّشَا / لَه نِيَشَاسْتَه دُرُوسْتَكِرَاو.

النَّشَوِيَات / نِيَشَاسْتَه مَهَنِي.

نَشِيَان: مُلْتَقَطُ الْاَخْبَارِ / گَوِيِي هَهَلْ خَهَر، هَهَوَال (زَان،

دَوْن).

نص:

نَصَّ. نَصَّصَ: رَصَّ / خَسْتِيَه سَهَرِيَه ك، رِيْزِي كِرْد.

- : الْحَدِيثُ: اِسْتَدَّهَ اِلَى قَائِلِه / قَسَه وَ تَارَه كَه ي

كَه رَاَنَهَوَه بَو خَاوَه نَه كَه ي، دَايَهَوَه پَال وَ تِيَاَرَه كَه ي.

- الكلام أو الرسالة: هَذِبْهُ وَ سَطَّرْهُ / دهقی و ته یا
 نامیلکه کی پوخته کرد، رِکْ نویسه وه، رِکْی خست.
 - علی: عَیْنٌ / خَدَدُ / دیاردی کرد، بریتی بو له.
 نُصٌّ: تَحْدِیدُ الْمَعْنَى / وانا و مه بهست ده رختن.
 - الكتاب: خِلافُ الشَّرْحِ / دهق، ناوه رۆک، نوسراو.
 - شَرَطُ / مه رج، مه بهست.
 - بَحَارَةٌ. اسلوب التَّعْبِيرِ / شَبَّوْز، تَبْکِست،
 شیوه ی دره پین.
 مَنصُوصٌ عَلَيْهِ: مُعَيَّنٌ / دیاری کراو، ناسراو، ده رخراو،
 باسکراو.
 مَنصَّةٌ: کورسی / کورسی، نهخت.
 - الخطابة: مَنبَرٌ / دوانگه، مینبر.
 - التصوير: حامل جهاز التصوير / سَنِّپا،
 سَنِّپای و تَنگه گی.
 - القضاة: کورسی داور.
 نُصَّةٌ. ناصية: قُصَّةٌ شَعْرٌ / په رچهم، لیسپه قژ.
 نصب:
 نُصِبَ: رَفَعَ / اقام / دای مه زان، به رزی کرده وه،
 دروستی کرد.
 - الخيمة: ضَرَبَهَا / (ره شمال، چادر، ده وان) ی مه ل
 دا.
 - الشجرة: غرسها / دای چه قان، روانی، لَیْیِدا،
 دره ختی ناشت.
 - شركاً: وَضَحَهُ / (ته له، دای) نایه وه.
 - له المرض أو الهم: اَثَعَبَهُ / شه که تی کرد،
 په ریشانی کرد، ماندوی کرد.
 - عليه: غَشَّاهُ / فِیْلَی لَی کرد، گزی لَی نکرد، دهستی
 بری، پتی رابوارد، ساخته ی له گه ل کرد.
 - له و ناصبه الشر: اَظْهَرَهُ / له / خَوَی بَو نایه وه،
 شه پی پَن فروشت.
 - له: عاده / (به ربه ره کانی، دوژمنایه تی) له گه ل
 کرد.
 - له الحرب: اقامها علیه / جهنگی به رامبه ر
 به ریا کرد، چو به گزیا، شه پی پَن فروشت.
 - نُصِبَ: وُلِّی مَنصِباً / دای مه زان، کاری پَن
 سپارد، دامه زرا، کاری پَن سپردرا.

ناصِب: عادی و قاوم / دوژمنایه تی له گه ل کرد،
 به ره لستی کرد.
 نُصِبَ (أَذْنِيه: رَفَعَهَا. اَرْهَفَهُمَا / گوی (قولاخ بو، ی مه ل
 خست).
 نُصِبَ: جَدَّ و اِجْتَهَدَ / کوششی کرد، ره نجی دا،
 چه وسایه وه، کوشا، تَن کوشا.
 - تَعَبَ و اَعْيَا / شه که ت، بو ماندو بو، وِی بو.
 اُنْصِبَ: اَثَعَبَ / شه که تی کرد، چه وسانیه وه، ماندوی
 کرد.
 - جَعَلَ لَهُ نَصِيباً / به شی دا، به شی تَن خست،
 به شدار کرد.
 اِئْتَصَبَ: قَامَ / راست بو وه، هه لسا، به رزیه وه، ره پ
 بو.
 نُصِبَ: اِقَامَةً. رَفَعَ / دامه زانیدن، دروست کردن،
 هه لسان، به رز کرده وه.
 - داء. مرض / دهر، نه خوشی، خسته یی.
 - اِحْتِيَال. سَرَقَةٌ / گزنی، فِیْلَ، دزی،
 ساخته چیتی، داوانانه وه.
 - نُصِبَ. نُصِبَ: الشَّيْءُ الْمَنْصُوبُ / دامه زراو،
 هه لساو، دروستکراو، په یگر.
 - البندقية / خستنه سه رپن.
 - الشَّرْكُ / داوانانه وه.
 نُصِبَ. نُصِبَ: صَنَمٌ / په یگر، بت، کۆته ل.
 - تَذْكَارِي: الشَّيْءُ الْمَنْصُوبُ / یاده
 په یگر، په یگری یادداشتی.
 - عَيْنِي: اِمَامٌ عَيْنِي / (به پِیش، به به ر)
 چاومه وه، له به رچاوم دا، له به رده معا.
 وَضَعَ الامر - عَيْنِيه / خستیه (به رچاوی،
 به رده می).
 اِنْتَصَاب: قِيَامٌ / هه لسان، به رزیه وه، راست بونه وه،
 ره پ بون.
 مَنصِبٌ: مَقَامٌ / جَن، جَنگه، نَزگه، جَن و پَن، شَوِین.
 - وَظِيفَةٌ / کار، فرمان، نِیش.
 اِرْبَابُ الْمَنَاصِبِ / خاوه ن (جَن و فرمان، جَن و پَن،
 پایه).
 مَنْصُوبٌ: مَقَامٌ / دامه زراو، هه لساو.

مُنْتَصِب: قائم / قنچ، قنچ و قیت، مه لساو، ره پ،
 راه ستاو، قوت، قیت.
 نصیب: حصه / بهش.
 - : حَفْ / شانس، بهخت.
 یا - : قُرْعَة / بیانتق، پشک مه لدان، خَو بهختی،
 یانسیب.
 نصب: کذا / کوشش، ره نجان، مَن کوشان، چه سانه وه.
 - : ثَعِب / اعیاء / شه که تی، میلاک بون، ماندویی.
 - : عِلْم منصوب / نالای مه لکراو، به یاخی
 مه لکراو.
 نُصْبَة: مَقْلَم الطريق / ری پششان دهر، رابه،
 ری نیشان.
 نُصْبَة: علامه النُصْبَة / سر.
 نصاب: اصل / بنه پوت، سهرتا، دُخ.
 - : السکین: مَقْبُض / ده سک.
 - : السیف و الخنجر: مَقْبُض / مشتق.
 ال - القانوني: اِکمال العدد / ژماره ی ته وای یاسایی.
 رَد کذا الی - : رَدّه الی ماکان علیه / گه رانیه وه بُو
 دُوخی خُو، وه خُو لی کرده وه.
 نَصَاب: مُحْتال. دُجَال / فیلبار، ته له که باز، ساخته چی،
 که له کچی، گزی کار.
 مُنْصَب: حدید تحت القدر / سیپا، سن کوچکه.
 نصت:
 نَصَتْ. اِنَصَتْ له: اصفی / گوئی (لی گرت، بُو شل
 کرد).
 تَنْصَت: تَسْمَع خَفِیة / به دزیه وه گوئی گرت، گوئی
 (گرت، مه له خست)، خُو لی گرت.
 نَصَتْ. نَصَتْ: تَسْمَع / گوئی (لی گرتن، لی بون).
 تَنْصَت: تَنْصَت / گوئی (گرتن، مه له خستن)، خُو
 لی گرتن.
 مُنْصَت: مُنْصَت / گوئی گر.
 نصح:
 نَصَح الرَّجُل و له: قَدَم له نصيحة. وَعَظَة /
 ناموژگاری کرد، په ندی دادا.
 - : الرَّجُل و له المَوَدَّة: اَخْلَصَهَا / دل سُوژ (بو، بو
 له گه لی، ی کرد، ی له گه ل نواند).

ناضح: تَبَادُل النُّصْح / ناموژگاری په کتریان کرد.
 اِسْتَنْصَح: طَلَب نَصِيحَة / راویژی پی کرد، په ندو
 ناموژگاری لی خواست.
 نَصَح. نَصِيحَة: مَشُورَه. مَوْعِظَة / ناموژگاری، راویژی،
 ته من، په ند، فره مایش، فره موده.
 ناصح: مُقَدِّم النُّصِيحَة / ناموژگار.
 - : نَصُوح: صادق / راست، دل سُوژ، راستگو.
 نصر:
 نَصَرَ. ناصِر: اَعَانَ / یارمه تید، یاریده ی دا، پشتی
 گرت.
 - : هُ مِنْ عَدُوِّهِ: نَجَاهُ مِنْهُ / له دوشمن رزگاری کرد،
 فریای که وت.
 - : هُ عَلَى عَدُوِّهِ: اَعَانَهُ عَلَيْهِ / یارمه تید، پشتگیری
 کرد، په سهر دوشمن زالی کرد.
 - : اَللّٰهُ فَلَانَا: اَعَانَهُ و اعطاه / خوا سهری خست و
 پی به خشی، خوا دایه.
 نَصَرَ: جَعَلَهُ نَصْرَانِيًا / کردی به (گاور، فه له).
 نَصَرَ: صَارَ نَصْرَانِيًا / بو به (گاور، فه له).
 - : له. ناصِرُهُ: سَعَى فِيْ نَصْرِهِ / دهستی یارمه تی
 بُو درتو کرد، یاریده ی دا، بُو مَن کوشا، چو به
 هاواریه وه، پشتگیری کرد.
 تَنَاصَرُوا: تَعَاوَنُوا یارمه تی په کتریان دا، پشتی
 په کتریان گرت، هاواری په کتریان کرد.
 اِنْتَصَرَ: غَلَب و فَاز بِالْاِنْصَارِ / سرکه وت، بریده وه، زال
 بو.
 - : عَلَى مَدَّة: غَلِبَهُ / زال بو به سهر دوشمنیا،
 سرکه وت به سهریا، شکانی.
 - : مِنْ مَدَّة: اِنْتَقَمَ مِنْهُ / تَوَلَّى لِيْ سَهْنَدَه وه.
 ناصر. نصير. نَصَار. نَصُور: مُعِين / پشتگیر، ده ست
 گیر، یارمه تی دهر، دُست.
 مِنْ اِنْصَار: مِنْ اَعْوَان. مَوَالٍ / سهر به، له گه ل.
 نَصَرَ. اِنْتَصَار: فَوَز. غَلِبَهُ / سرکه وتن، برنده وه، زال
 بون.
 - : نَصَرَ. نَصْرَة مَعُوْنَة / یارمه تی، باربو،
 هاری کاری.
 اِنْتَصَار: ظَفَرَ / سرکه وتن، ده ستکه وتن، برنده وه.

مَنْصُور. مُنْتَصِر: فائز. ظافر/ سهرکه‌وتو، براوه.
 نصرة: اسم المرأة من نصر/ یارمەتی دانێک.
 نصرة: حسن المعونة/ یارمەتی و پشتگیری دلسوزانه.
 نصرائی: مسیحی/ گاور، دیان، خرستیان، فەلە.
 النصرائیة: الديانة المسيحية/ ئایینی گاور.
 تنصير: عماد/ بە گاور کردن.
 نصع:
 نصع الامر و الحق/ وضح/ ئاشکرا بو، دەرکەوت،
 رون بوووه.
 - النصع بالحق: اقر به/ دانی پیاوا، درکائی، چو
 ژۆری.
 ناصع. نصيع. واضح/ دیار، ئاشکرا، رون‌وه‌بو.
 - - - : خالص/ پوخت، رون، ساف.
 - البياض: خالص. صاف/ سپی، بێ‌خەوش،
 بێ‌گەرد.
 حق - : ظاهر/ مافی ره‌وای ئاشکرا و بێ‌خەوش.
 دلیل - : واضح/ بە‌لگه‌ی بێ‌پیچ و پەنا، ئاشکرا.
 حب - : خالص من كل لوم/ دل‌داری پاک، بێ‌خەوش.
 نصف:
 نصف: بلغ النصف/ گه‌یشته (ناوه‌پاست، نیوه‌ی)،
 نیوه‌یی کرد.
 - الشيء: اخذ نصفه/ نیوه‌ی برد.
 - نصف الشيء: قسمه نصفين/ کردی به (دو)
 که‌رتە‌وه، دو به‌ش‌وه)، له‌تی کرد.
 - - - : إنتصف النهار/ بلغ نصفه/ رۆژ‌گه‌یه
 نیوه‌ی، بو به نیوه‌پۆ.
 - : انصف الرجل: عامله بالعدل/ به‌داد بو
 له‌گه‌لی.
 - - : الرجل: كان عادلاً/ به داد بو، راست
 بو.
 - - : تنصف الرجل: خدمه/ خزمەتی
 کرد، به‌تەنگی‌وه‌هات.
 تنصف: إنتصف. استنصف: طلب الإنصاف/
 داوای دادی کرد.
 - منه: إنتقم/ تۆ‌له‌ی لێ‌سه‌نده‌وه.

ناصف: إقتسم مُناصفة/ به‌شی کرد، له‌ ناوه‌راستدا
 به‌شی کرد، کردی به (نیوه‌یی، دویه‌ش).
 نصف أحد قسمي الشيء/ نیو، نیوه، له‌ت، که‌رت.
 - : متوسط/ ناوه‌راست، نیوه، ناوه‌ند.
 - نصف: متوسط الغمر/ ناوه‌پاستی ته‌مه‌ن،
 ناوه‌ندی ته‌مه‌ن.
 - : مُنتصف: وسط/ ناوه‌پاست، ناوه‌ند.
 - دائرة/ نیوه‌بازنه.
 - ساعة/ نیوه‌ساعات.
 - قطر/ نیوه‌تیره.
 - : أو منتصف النهار/ نیوه‌پۆ، ناوه‌پاستی رۆژ،
 ناوه‌ندی رۆژ.
 - : أو - الليل/ نیوه‌شه‌ر.
 - : أو - الشتاء/ ناوه‌پاستی زستان.
 - : أو - الصيف/ ناوه‌پاستی هاوین.
 - : أو - الطريق/ چه‌قی رێگا، ناوه‌پاستی رێگا.
 - غمر: مستعمل/ به‌کاره‌ئێراو، نیوه‌ته‌مه‌ن.
 - نصف: نصفه عدل/ داد.
 : إنصاف: عدل/ داد.
 ب - : بالعدل/ به‌دادنه، داوه‌رانه.
 تنصيف: شطر/ له‌ت کردن، کردن به دو به‌ش، له
 ناوه‌پاستدا (له‌ت کردن، به‌ش کردن).
 مُناصفة: بالتساوي/ به‌نیوه‌یی.
 مُنصف: عادل/ به‌داد، داد (گه‌ر، وه‌ر، په‌روه‌ر،
 په‌رست، مه‌ند).
 مُنصف: شاطر/ له‌ت که‌ر، دوکه‌رت که‌ر.
 مُنتصف: وسط/ ناوه‌پاست، ناوه‌ند.
 مُنصف. منصف. ناصف: خادم/ ئیشکەر،
 به‌رده‌ست.
 نصيف: كل ما غطى الرأس/ سه‌رپیچ، سه‌ربه‌ست،
 کلار، میزه‌ر، په‌چه.
 نصل:
 نصل. نصل من كذا: تخلص/ رزگاری بو، قوتار بو،
 خۆی (رزگار کرد، کێشایه‌وه).
 - - : من كذا: خرج/ دهرچو، دهرهات.

- اللَوْنُ: تَغْيِيرُ / چوهوه، گۆپا، رهنگی گۆپا، تیک چو.

تَحْصُلَ مِنْ: تَبَرًا / سهرفراز بو، زرگاری بو قوتار بو.

نَصَلَ الرَّمَحَ وَ السَّهْمَ: سَنَانُهُمَا / نوك، نوکهرم.

- السَّكِينُ: حَدَثَهُ / دهم، دهمهچه قو.

- الْمَغْزِلُ: حَدِيدَتُهُ. سُرْسُور / قولای سهره ته شس، به ربوخ.

- الرِّيشَةُ / لاسکی په پ.

- الْوَرَقَةُ / دارک، دهمار.

نصو:

ناصبية: شَعْرُ مُقَدَّمِ الرَّاسِ / په رچهم.

- : مُقَدَّمِ الرَّاسِ / پيشه سهر، ناوچه وان.

- : رُكْنٌ / قوژبن، گوشه، کونج، قورنه.

نصيب (فی نصب)

نض:

نَضَّ الْمَاءُ: رَشَحَ. سَالَ قَلِيلًا قَلِيلًا / تکا، دلژپا، پالاوتی.

نَضَضَ: حَرَّكَ / جولانی، بزوانی.

نَضَّ: نَقَدَ / دهستی، دراوی دهستی.

نَضًا: نَقْدًا / به دهستی.

نضال (فی نضل)

نضب:

نَضَبَ الْمَاءُ: غَارَ فِي الْأَرْضِ / زهویه که قوتی دا، چوه ناو زهویه که وه.

- النَّهْرُ: ذَهَبَ مَاءَهُ / وشکی کرد، وشک بو، وشکایی داهات، ناوی تیا نه ما.

- الشَّيْءُ: نَقَذَ / نه ما، ته وایو، براییه وه، کوتایی هات، بنه پر بو.

- : مَاتَ / مرد، کوچی کرد، گیانی دهرچو.

- مَاءٌ وَجْهَهُ: اصْبَحَ لَا يَسْتَحْيُ / شهرمی تکا، نابروی نه ما.

لَا يَنْضَبُ: لَا يَفْرُغُ / لئی ناچن، به تال نابیتته وه، ته وایو نابن، نابرتته وه، کوتایی نایه ت.

نَضُوبٌ: نَقَاذٌ / ته وایو، نه مان، برانه وه، کوتایی هاتن.

ناضب: لَا مَاءَ وَلَا خَيْرَ فِيهِ / وشک، بیکه که، بیکه پ، ته پای تیا نیه.

- : غَيْرُ مُثْمَرٍ أَوْ مُنْتِجٍ / بیکه، بیکه که، بیکه بهرهم.

نضج:

نَضَجَ الثَّمَرُ: اِدْرَكَ. اِسْتَوَى / پیکه یی.

- الطَّبِيخُ: اِسْتَوَى / دهمی کیشا، پیکه یی.

- الْأَمْرُ أَوْ الْمَشْرُوعُ. اكْمَلَ. تَمَّ / ته وایو، هاته بهرهم.

اُنْضَجَ الثَّمَرُ أَوْ الطَّبِيخُ: جَعَلَهُ نَاضِجًا / پیتی که یاند.

نَضَجَ. نَضَجَ بِلَوْحٍ اِدْرَكَ. كَمَالَ النَّمُو / گه وده بون، بزه له بون، خوش بون، پیکه یی.

- : اِسْتَوَاءَ / کولان، دهم کیشان، پیکه یی، گه یی، گه یشتن.

ناضج. نَضِجَ لِلثَّمَرِ وَ الْحَبُوبِ / گه ییو، به کام، زهره، ده نک کردو، پیکه ییو.

- : لِلطَّبِيخِ / دهم کیشا، پیکه ییو، کولار.

- : الرَّأْيَ / محکم / کارامه، رادروست، تنگه یشتو.

نضج:

نَضَجَ بِالْمَاءِ. رَشَّ / ناوی (پیاکرد، لوتپرژان، ناو (رشتنی کرد، پرژینی کرد).

- بِالْمَاءِ: بَلَّلَ / ته پری کرد، له ناوی هه لکیشا.

- عَطَشُهُ: سَكَنَهُ / تینویتی شکان.

- الْإِنَاءُ: رَشَحَ / لئی تکا، ده لانی، ناوی لوتچو، پالاوتی.

- الْجَسَدُ. عَرِقَ / ناره قی (کرده وه، دهر دا).

- الشَّبْوَاءُ بِالذَّهْنِ: سَأَسَا / رونی لوتکا، چزه چزی کرد.

- الْعَرِقُ وَ كُلُّ سَائِلٍ: خَرَجَ / دهریدا، دهرهات، لی چو.

نَضَجَ: رَشَّ / ناو (پیاکردن، رشتن، رشتن).

- : رَشَحَ / ناوده ردان، دهردان، لوتچون، پالاوتن، ده لاندن.

نَضَاحَةٌ. مِئْضَاحَةٌ / مرشته / ناوپرژین.

نضد:

نَضَدَ. نَضْدَ: رَكَمَ/ کومه لی کرد، کوی کرده وه، که له کی کرد، هه لئ په سارد، په سیسه ی کرد.	- : جهاد. کفاح/ خه بات، ته قه لا، تئ کوشان، ره نج دان، کوشش.
- : نَسَقَ/ رَتکی خست.	نَط:
نَضَدَ. مَنضَدَة: سریر الرقاد/ چه رپایه، قه ره وئله، تخت.	نَطَّ: وَثَبَ/ قَفَزَ/ بازی دا، قونه ی کرد، هه لقونی.
مَنضَدَة: مائدة. مکتب/ میز.	- الحبلُ: لعب بالحبل/ په ت په تئنی کرد، به په ت یاری کرد.
نَضِیدَة: حَشِیة. وسادة/ سه رین، بالیف، دوشه ک.	- علی: سَفَدَ/ سواری بو، په پی، که لئ دا، لئی نیست.
نَضِید. مَنضود. مَنضَد: مُرَصَّف. مضموم بعضه علی بعض/ رَتکراو، هه ل په سترراو، که له کراو.	نَطَط: جعله یثب/ بازی پی دا.
نَضِر:	نَطَلَة: وَثْبَة/ باز، هه لقونین.
نَضِرَ. نَضِرَ. نَضِرَ. اُنْضَرَ الوجه و النبات: نَعَم و حَسَن وکان جمیلاً/ جوان بو، که شایه وه.	لُعْبَة الـ -: دُبَاخ/ دایماسون، سَنگه و یاز، که وشه ک.
- : اللون: زَهَاء/ شه و قی دایه وه، بریسکایه وه.	نَطَاط: وکاب/ بازده.
نَضِر. نَضِر. ناضِر: زَاهی. مُزْدَهَر/ که شاره.	نَطَح: ضَرْبَ براسه او بقرنه/ قَوَّجی (لئ دا، وه شان)، که لله ی لئ دا.
ناضِر: ناعم او حَسَن/ نیان، نرم و نیان، نئی، تازه، جوان.	نَطَاطِح: اِنْطَاحِ الكبشَان: نَطَحَ احدهما الآخر/ شه په قوچیان کرد، په کتریان دایه بهر (قوچ، که لله).
لون -: شَدِید/ رهنگی تیر، توخ.	نَطَح: ضَرْبَ براس او بالقرن/ که لله لئ داندان، شه په قوچ، قوچ (وه شان داندان).
نَضْرَة. نَضَارَة. زَهَاء/ که شاره یی، نرم و نیانی.	نَطَاح: الضارب بالراس او القرن/ که لله وه شئین، قوچ وه شئین.
- : غَنی/ ساماندارتتی، خوخی، دهوله مه نندی، دارایی.	نَطِیح: مَنْطُوح/ مضروب/ به که لله لئ دراو، قوچ لئ دراو.
نَضَارَة الشَّباب/ (سیره ی، هه په تی) لای، تافی که نجیتتی.	نَاطِحة السحاب: صَرْح/ ناسمان قوچ، بالاخانه ی زود نوم.
نَضار. نَضِر: ذَهَب/ زَی، ثالثون.	نَطَر:
نَضَل:	نَطَر: حَرَسَ/ نیشکی گرت، پاسی کرد.
نَضَل: غَلَبَ/ پیشکه وت، زال بو، سه رکه وت، بر دیه وه.	- : اِنْتَظَرَ/ چاوه پی کرد.
ناضَل: باری/ گره وی کرد، پیش برکتی کرد.	نَطَر: نَظَارَة: حِرَاسَة/ نیشک گرتن، پاسه وانی.
- عنه: حَامی و جادل و دافع عنه/ بهرگری لئ کرد.	ناطر. ناطور: حارس/ نیشک گر، پاسه وان.
- : جَاهِدَ کَافِح/ خه باتی کرد، ره نجی دا، تئ کوشا.	نُطَار: قَرَاعَة خَرَاعَة/ داهول.
تَنَاضَلُوا: تَفَاخَرُوا/ خویان هه ل کیشا.	نَطَس:
- : تَبَارَوْا فِی النضال/ پیش برکتیان کرد، گره ویان کرد.	نَطَس. نَطَس. نطاسی/ عالم/ زانا، زودزان، تیگه یشتو.
نَضال. مُنَاضَلَة. مُنَازَعَة. مُغَالَبَة/ پیش برکتی، گره و.	نَطَاسی: طَیِیب حَادِق/ پزشکی (شاره زا، کارامه).
	نَطَع:
	نَطَعُ اُنْطِيع لونه: اِمْتَقِع. تَقْیِر/ رهنگی گویا، هه ل برکا.

تَنْطُعُ: تَأْتِقُ/ تَارِيشْتِي خَوِيْدَا، دِه سَتِي بَه خَوِيْدَا
هِيْنا، خَوِي (كه شخه كرد، رازنده وه، قَوَز كرد).
نَطْعُ. نَطْعُ. نَطْعُ. بَسَاطُ مِنْ جِلْد/ كِهول.
- : مُقَدِّمُ سَقْفِ الْحُلُقِ/ پِيْشِي مه لاشو.
نَطَاعُ: الَّذِي يُجِلِدُ الدَّفَاتِرَ/ بَه رُگ تَنُگَر، شِيْرَازَه بَه نَد.
نَطَفُ:
نَطَفَ الْمَاءُ: سَالَ قَلِيْلًا قَلِيْلًا/ بَه مِيْوَاشِي وَ كَه م كَه م
لَه بَه رِي رِي.
نُطْفَةُ: نُطَافَةُ: قَلِيْلُ مِنَ الْمَاءِ/ نَآوِي كَه م، كَه لَه نَآو
قَآپَا نُه مِيْئِيْتَه وه.
- : مَاءُ صَافٍ/ نَآوِي رُون.
- : مَاءُ الذَّكَرِ وَالْأُنْثَى/ تَوُو، تَوَم، تَوَمَآو، سِيْمَه ن،
تَوُو پِيَاوِيْتِي.
نَاطِفُ: سَكْرُ مَقْقُوْدٍ لَتَزِيْنِ الْفَطَائِرِ/ سَه رَتَوِيْز، كَرِيْم.
نَطَقُ:
نَطَقَ: تَكَلَّمَ/ قَسِي كَرْد، وَتِي، دَوَا، نَآخَاوَت، وَيْزَاي.
نَطَقَ. انْطَقَ: جَعَلَهُ يَنْطَقُ/ قَسِي پِي كَرْد، دَوَانِي،
هِيْنايَه دَر.
- : حَرْمُ/ پَشْتِيْنِي پِي بَه سَت.
نَاطِقُهُ: كَلِمَةُ/ دَوَانِي، قَسِي لَه گَه ل كَرْد.
تَمْنَطُقُ تَنْطُقُ: تَحْرُمُ/ پَشْتِيْنِي بَه سَت.
إِسْتَنْطَقَ: طَلَبَ مِنْهُ النُّطُقَ/ قَسِي پِي كَرْد.
- : الْمُتَهَمُ بِتَعْذِيْبِهِ: أَجْبَرَهُ عَلَى التَّكْلِمْ/ بَه
سَزَادَانِ تَاوَانِ بَارَه كِي هِيْنايَه قَسِي، بَه رَوَز قَسِي پِي
كَرْد، پِي دِرْكَان.
نَطَقَ: كَلَامُ/ نَآخَاغَتِن، قَسِي، وَتِن، گَوَتِن، وَرْتَه كَرْدِن.
- : خَارَجِي: لَفْظُ/ وَشَه لَه زَار هَاتَنَه دَه رَه وه،
قَسِي كَرْدِن.
- : دَاخِلِي: فَهْمُ/ بِيْر، هَزْش، تَنُگَه يَشْتِن، نُه قَل،
زِيْرِي.
فَاقِدُ الْ- : (أَخْرَسُ/ لَال، قَسِي نَاكَآ.
نَاطِقُ: يَتَكَلَّمُ/ قَسِي نُه كَه، قَسِي كَه ر، زِيْرِيْزِي، وَيْزَه ر.
إِسْتَنْطَقَ: إِسْتَجَوَابُ/ دَوَانِدِن، هِيْنايَه قَسِي،
قَسِي پِي كَرْدِن.
مَنْطُقُ. نَطَقُ: كَلَام. حَدِيثُ/ قَسِي، نَآخَاوَتِن، زِيْرِيْزِي،
زِيْرِي، بِيْر سَا.

عِلْمُ الْ- : عِلْمُ (أَصُولِ الْكَلَامِ/ قَسِي زَانِي، زِيْرِي زَانِي،
زِيْرِيْزِي.
مَنْطُقِي. مَنطِيق. عَقْلِي أَوْ مُخْتَصَّصٌ بِعَمَلِ الْمَنْطِقِ/
قَسِي زَان، زِيْرِي زَان، زِيْرِيْزِي.
مَنْطُوقُ: خِلَافُ الْمَفْهُومِ/ وَتَرَاو، سَه رِيَاس، وَتَه، گَفْتَه،
بِيْزَه.
- : الْحُكْمُ: نَصٌّ قَرَارِ الْحُكْمِ/ دَه قِي بِيْرِيَار.
مَنْطِيقُ: فَصِيحُ/ زَمَانِ پارَاو، رُون، نَآشَكِرَا، پَه تِي.
- : بَلِيغُ/ قَسِي زَان، زَمَانِ پارَاو، بَگُو.
مُسْتَنْطَقُ مُسْتَجَوِبُ/ قَسِي پِي كَر.
نَطَاقُ: زَنَارُ: حِزَامُ/ پَشْتِيْن، پَشْتَوِيْن، شَوْرْتَكِه.
- : حَدُّ: تَحْمُ/ بَوَار، سَنُور، چِيْوه، تَخُوب.
- : مِثْلَقَةُ: دَاوِرَةُ/ مَه رِيْم، نَآوِچَه، مَه لَبَه نَد.
- : نَقِيْبَةُ/ تَه نَوْرِي زَان.
مِنْطَقَةُ: دَاوِرَةُ/ يَازَنَه.
- : اِقْلِيمُ/ مَه رِيْم، نَآوِچَه، دِيَار، ثِيْقَلِيْم.
- : النِّجَاةُ مِنَ الْغُرُقِ/ پَشْتِيْنِي رَزْكَارِي لَه خَنَكَاغِن.
- : حَرَامُ: غَيْرُ مَسْمُوحٍ/ نَآوِچَه قَه دَه غَه.
- : نَفُوذُ/ نَآوِچَه هِيْزَه دَه سَه لَات.
نَظَرُ:
نَظَرُ: رَأَى/ چَاوِي پِي كَه وَت، بِيْنِي، چَاوِي لِيْوه بُو.
- : إِلَى: رَمَقُ/ سَه رِيْرِي كَرْد، تَه مَآشَاي كَرْد، رَوَانِي.
- : إِلَى الشَّيْءِ. تَامَلَهُ/ تِيْي وَرِدَبُو وه، تِيْي رَوَانِي،
سَه رِنْجِي دَا، لِيْي رَاْمَا.
- : فِي الْأَمْرِ: فَحَصَهُ وَفَكَّرَ فِيهِ/ بِيْرِي لِيْ كَرْدَه وه،
لِيْي كَوَلِيْيه وه، لِيْي رَاْمَا.
- : يَبِيْنُهُمْ حَكْمُ/ نَه رِمَان رَه وَايِي كَرْدِن، كَه وَتَه
بَه يِنِيَا نَه وه.
- : لَهُمْ: إِهْتَمَّ بِأَمْرِهِمْ/ چَاوِدِيْرِي كَرْدِن، چَاوِي
لِيْيَا نَه بُو.
- : فَلَانَا: أَصْغَى إِلَيْهِ/ گَوِيْي لِيْ گَرْت.
نَآظَرُ: صَارَ نَظِيرًا لَهُ/ وَه كَه نَوِي لِيْ هَات، يَه كَسَانِ بُو،
چُون يَه وَه سَتَان.
- : كَذَا: قَارِيْهَةُ/ لِيْي نَزِيْكَ بُو وه.
- : فَاغْسُ/ بَه رِيْرَه كَانِيْتِي كَرْد.
- : جَانِلُ/ مَشْت وَ مَرِي كَرْد.

انتظار استنظار: تَوَقُّع / چاوه (چاو، روان، روانی، رئی) کردن.

- - تَرَقُّب / چاودیری، چاولیوه بون.

علی غیر - / له ناکاو، له پې، چاوه پوان نه کراو.

غرفة ال - / ژوری چاوه پئی.

نظير: مثیل / هاو، هاوتا، یه کسان، هاوجوت، هاوشان.

- - مِثْل / وه کړ، له ویننه، وهک.

لیس له - / بې هاوتا.

تنظير: مُقَارَنَة / به راورد، به راورد کردن.

مُناظر: مثل / وه کړ، چون یهک.

- - مُنافِس / به ربه ره کار.

مُناظرة: مُنافسة / به ربه ره کانی.

- - جدال / مشت و مې، چن و چونی، وت و ویز.

مُنْتَظَر: مُتَوَقَّع / چاوه پوان کراو، به ته ما بو.

نظف:

نظف الشيء: کان نظیفاً / پاک بو، خاویښ بو.

نظف: طهر / پوختی کړد، پاکي کړده وه، خاویښی کړد.

تَنْظُف الشيء: صار نظیفاً / پوخت بوه وه، پاک بوه وه خاویښ بوه وه.

- الرجل: تَنَزَّهَ عن المساويء / خوی پاک کړده وه له هه مهو خرابه یهک.

نظافة: ضد وساخه / پوختی، پاکي، خاویښی، تمیزی، پاک و ته میزی.

تنظيف: ضد وسخ / پوخت، خاویښ، پاک، ته میز، پاک و ته میز.

- الاخلاق (أو الصفات) ره وشت و خو پاک.

تنظيف: تطهير / پاک سازی، پوخت کړده وه، پاک کړده وه، خاویښ کړده وه.

مُنْظَف / پوخت کراو، خاویښ، پاک، خاویښ کراو.

مُنْظَف / خاویښ کړ.

نظم:

نظم نظم: رَتَب / ریکي خست،

- - فی خیط: جَمَعَ / هونیه وه، کړدی به به ته وه.

- الشیعر: اَلْفَه / هونراوه ی داننا، هه ټی به ست، ریکي خست.

- - الأمر: اقامه / پیکي هینا، دایمه زران، ریکي خست، به ریای کړد.

انتظم. تنظم: تناظم: تَرَتَّب / ریک (بو، کړا، خرا).

- - الخرز: تالفت فی سلك / هونرايه وه، کړا به به ته وه.

- - الأمر: إستقام / پیک هات، دامه زرا، جیگیر بو، سه قام گیر بو.

نظم. تَنْظِيم: ترتیب / ریک خستن.

- - شِعْر / هونراوه، هه ټی به ست.

- - الشیعر: تألیفه / هه ټی به ست، هونراوه (دانان، ریک خستن).

- - الخرز: جمعها فی مسلک / هونینه وه، کړدن به به ته وه.

نظام: ترتیب / ریک خستن، ریک خراو.

- - سیاسی: نسق / رژیم، یاسا، یاسای رامیاری.

- - نسق / شیواز، ریکو شوین، پړپړه.

- - الطريق والعادة / ریباز، نه ریت، ریکپړه.

ال - الشمسی / کومه له ی خور، رژیم خور.

ال - العسکری / رژیم سهربازی.

نظامی: مُرَتَّب / ریک و پیک.

ناظم: شاعر / هونه.

- - مُرَتَّب / ریک خه، هونه ره وه.

- - مُنْظَم / مُدَبِّر / ریک خه، پیک هینا، سه ره وکاری کار.

انتظام: ترتیب / ریک و پیکي.

مُنْظَم. منظوم: مُرَتَّب. انیق / ریک و پیک، هونراوه، ریک خراو.

مُنْظَمَة: جمعیه / کومه له، ریک خراوه.

- - انسانیة / ریک خراوی مړو دوستی.

منظوم: خلاف الکلام المنثور / هونراوه، هه ټی به ست.

مُنْظَم: مُرَتَّب / ریک خه، به سه لیکه، پیک هینا.

مُنْظَم: مُرَتَّب / ریک و پیک، ریک خراو.

غیر - : شاذ / ناریک، ناوازه.

نعب:

نعب العراب: صَوَّت / قغی کړد، وتی قغ، قراندى.

- : انذر بالبین / نوقلانه ی لیددا.

- المؤذن: مَدَّ عُنُقَهُ وَ حَرَّكَهُ فِي صِيَاحِهِ / مه‌لای بانگ‌دهر ملی درِیژ نه کردو به‌م لاولادا بای‌شه‌دا.
 ثَعْب: ثَعِيب: صِيَاح صُرَاح / قرانندن، قغ، قغی / قله‌ره‌شکه.
 ثَعَاب: ثَقَاب / قَرِینَه، قغه‌کر.
 - فَرخ الْغُرَاب / به‌چکه‌ی قله‌ره‌شکه.
 ثَعْت: ثَعَت: وَصَف / پیا‌ه‌ل‌دا، باسی کرد.
 ثَعْت: وَصَف / پیا‌ه‌ل‌دان، باس کردن.
 - صِفَة / ره‌وشت، خو.
 نَعِج: نَعَجَة: انثی الضان / مه‌ر.
 نَعِاج / مئ‌گه‌ل.
 نَعَر: نَعَرَ: صَاح وَ صَوَّتْ بِأَنفِهِ / مپانی، مشه‌مشی کرد، منگه‌ی هات.
 - الثور: جَار / بو‌پانی.
 - العِرْقُ بِالْدم: قار منه الدَم / خوین فیجقه‌ی کرد.
 ثَعْرَة: صوت من الأنف / مشه‌مش، منگه‌منگ، منگانندن.
 ثَعْرَة: ثَبَابَة الخيل أو الحمير أو الغنم / می‌شه‌که‌رانه، می‌شه‌سه‌گانه.
 - خَيْشُوم / که‌پو، لوت، بپناخ، بپناخه.
 ثَعْرَة: ثَعْرَة: كِبَر وَ خَيْلاء / تپوفیز، لوت به‌ری، که‌ش و فش، له‌خوبایی بون.
 - قومِيَّة. مُغَالَاة فِي الْوِطْنِيَّة / نیشتمان په‌روه‌ریتی، ره‌گه‌ز به‌رستی.
 ثَعَار: صِيَاح / قیره‌کر، قیره‌کار، نه‌په‌کار.
 - طائر حسن الصوت / مه‌لیکی ده‌نگ خوشه، که‌ناری.
 ثَعَارَة: مِصْرَاع أو خُذْرُوف مُصَوَّت / مزراحی قوی‌قوی‌په.
 نَعِير: صُرَاح / صِيَاح / قیره، هاوار، نه‌په، ده‌نگه‌ده‌نگ.
 - الثيران: جَوَار / بو‌پانندن.
 ناعور: ناعورة: آلة لرفع الماء / تاوسه‌رخه‌ر، گه‌ردونی، ناعور.

نَعَس:

نَعَس: أَخَذَتْهُ فِتْرَة فِي حَوَاسِهِ فَقَارِبَ النَّوْمِ / باویشکی دا، خه‌وی هات.

- نام / خه‌و پریدی‌وه، وه‌نوی دا.

- ت. تَنَاعَسَت السُّوق. كَسَدَتْ / بازار (وه‌ستا، ساردی‌وه‌وه).

تَنَاعَس: تَنَاعَم: تَطَاهَر النَّعَاس / خوی خه‌والو کرد.

النَّعَس: نَعَس: حَمَلَ عَلَى النَّعَاس / نوانی، خه‌واندی، خه‌والوی کرد، هیتایه‌خه‌و.

نُعَاس وَ سَنَ / خه‌واتن، خه‌ویردنه‌وه، وه‌نوی.

نُعَاسَان. نَاعَس. نَاعِسة. وَ سَنَان / خه‌والو.

مُنْعَس: مُنَوِّم / خه‌ومین، نویته‌ر.

نَعَش:

نَعَش: نَعَشَ النَّعَش. رَفَعَ. أَقَام / هه‌لی‌سان، به‌ری کرده‌وه، راستی کرده‌وه.

- - - - - (حیی) / زیندوی کرده‌وه، هیتایه‌وه هوش.

- - - - - نَشِط / بو‌ژانندی‌وه، خستی‌وه گه‌ر.

إِنْتَعَشَ مِنْ سَقَطَة: قَام / هه‌ل‌سایه‌وه، بو‌ژایه‌وه.

- من مرض: شَفِيَ / چاک بو‌ه‌وه، هه‌ل‌سایه‌وه.

- نَشِط / بو‌ژایه‌وه، فراژی بو، نامی تی‌گه‌پایه‌وه، که‌وته‌وه جوله‌و گه‌ر، خوی تی‌گه‌پا.

إِنْعَاش: إِحْيَاء / شاه تی‌گه‌پانندن، بو‌ژانندن‌وه، زیندوکرده‌وه.

غُرْفَة الد - / زوری بو‌ژانندن‌وه، زینگه.

إِنْتَعَاش: إِسْتِرْدَاد / بو‌ژانه‌وه، هیز پیا‌هاتنه‌وه، خوز تی‌گه‌پان.

مُنْعِش: مَخَض. مَنَشِط / بو‌ژینه‌ر، زیندوکرده‌وه، جولیته‌ر.

نَعَش: سریر او خشبة الميت / دارت‌رم، داربه‌ست، ت‌رم، تابوت، داریازه، دوداره.

بَنَات - الكبرى: الدب الأكبر / حه‌وته‌وانی گه‌روه.

بَنَات - الصغرى: الدب الأصغر / حه‌وته‌وانی بچوک.

نَعَق:

نَعَقَ الْغُرَاب: نَعَب / قپانی، وتی قغ.

تُعَيِّقُ: تُعَيِّقُ الْفَرَّاقَ / قِرَادَنْ، قِرَه، قِرِه، قَغ.
نَعْلُ:

نَعْلُ: نَعْلُ: اُنْعَلْ: اَلْبَسَهُ نَعْلًا / (سَوَّلَ، پِیَلَوِی کرده پِیَی.

نَعْلُ: نَعْلُ: اَلْبَسَهُ النَعْلُ / نَالِی کرد.

نَعْلُ: نَعْلُ: لَبَسَ النَعْلُ / (سَوَّلَ، پِیَلَوِی له پِی کرد.

نَعْلُ: حِذَاءُ / سَوَّلَ، پِیَلَوِی.

نَعْلُ: الحِذَاءُ: اسفل الحِذَاءُ / بنی پِیَلَوِی، ده بان.

نَعْلُ: الدَّابَّةُ: طَبِقَ مِنْ حَدِيدٍ / نَالِی.

نَعْلُ: صَنْدَلُ / سَوَّلَ.

نَعْلُ: حَدِيدٌ فِي اسْفَلِ غَمَدِ السَّيْفِ / ثَانِسَى رُتْرَمِشْتَوِی.

نَعْلُ: الَّذِي يَشْتَقِلُ النَعْلَ / نَالِی به ند، سَوَّلَ درو.

نَعْلُ:

نَعْلُ: نَعْلُ الرَّجُلِ: رَقَه / حه وایه وه، ناسوده بو، دَلْنِیَا بو.

نَعْلُ: - عِيشَتُهُ: رَقَه. طَابَ: اِشْتَعَ / گوزه رانی باش بو.

نَعْلُ: - بِه عِيشَتَا: سَرَّ وَ فَرِحَ / پِیَخُوشحال بو، شادان بو.

نَعْلُ: نَعْلُ: اِخْضَرَ وَ نَضِرَ / سه وز بو.

نَعْلُ: الْمَسْحُوقُ: اَصْبَحَ نَاعِمًا / وردبو، هاردا.

نَعْلُ: نَعْلُ: لَانْ مَلَمَسَهُ / ساف بو، ساف و لوس بو، نهرم و شل بو.

نَعْلُ: مَلَسَ / سافى کرد، لوسى کرد، پهرداخى کرد.

نَعْلُ: - رَقَه / گوزه رانی باش کرد، بوژانديه وه.

نَعْلُ: الشَّيْءُ: جَعَلَهُ نَاعِمًا / هارپه وه، والابیزى کرد، وردى کرد.

نَعْلُ: اَنْعَمَ النَّظْرُ فِي الْأَمْرِ: حَقَّقَ النَّظْرَ فِيهِ / ديقه تى لوت کرد، تى راما، پیری لى کرده وه.

نَعْلُ: الشَّيْءُ: جَعَلَهُ نَاعِمًا / نه رمى کرد، سافى کرد، لوسى کرد، هارپه وه، والابیزى کرد.

نَعْلُ: فِي الْأَمْرِ: بِالْغِ أَوْ جَادَ / به چاکی کردى، دريغى تيا نه کرد.

نَعْلُ: اللَّهُ صَبَاحَكَ: اَنْعَمَ اَوْعَمَ صَبَاحًا / جَعَلَ اللَّهُ ذَا لَيْلٍ وَ رَغَدَ / به يانيت باش.

نَعْلُ: اللَّهُ النِّعْمَةُ عَلَيْهِ وَ اَنْعَمَ بِالنِّعْمَةِ: اَوْصَلَهَا إِلَيْهِ / خوا پِیَی به خشى، خوا دايه.

نَعْلُ: تَنْعَمَ: تَرْفَه / گوزه رانی باش بو، كه و ته خویشى و تازه وه.

نَعْلُ: - بِالْشَّيْءِ: قَمَعَ / پِیَی رابوارد، خویشى لى پِیَی.

نَعْلُ: نَعْلُ: مَا فَعَلْتُ: اَحْسَنْتُ / چاكت کرد، ده ست خویش.

نَعْلُ: نَعْلُ: مَنَّةً / تاز، پِیَی به خشین، خویشى.

نَعْلُ: - اللَّهُ: فَضَلَ اللَّهُ / به خشنده پِیَی خوا، نازى خوا، چاکی خوا.

نَعْلُ: حَدِيثٌ - : مَقْعَلُ / تازه پياكه وتو، تازه ده وه مه ند، نه دى بدي.

نَعْلُ: وَلِی ال - : مَفْضَالُ / به خيوكه ر، نه كه ده ر.

نَعْلُ: وَاسِعَ ال - : كَثِيرَ الْمَالِ / ساماندار، ده وه مه ند، دارا.

نَعْلُ: نَعْلُ: الْحَيَاةُ: اَطَايِبُهَا / خوشيه كانى ژيان.

نَعْلُ: نَعْلُ: نَعْمَةً: خِلَافَ بؤس / خویشى، ناسوده پِیَی، دَلْنِیَا پِیَی.

نَعْلُ: نَعْلُ: رَغَدَ الْعِيشِ / خویشى، خویش گوزه رانى.

نَعْلُ: - : سَعَادَةً / به ختيارى، كامه رانى.

نَعْلُ: - : فَرْدُوسٍ / به هه شت، فیرده وس.

نَعْلُ: - : اللَّهُ: عَطِيَّتُهُ / به خشنده پِیَی خوا پِیَی.

نَعْلُ: - : الْبَالُ: هَادِيءُ الْبَالِ / ناسوده، پِیَی خه م، دَلْنِیَا.

نَعْلُ: اِنْعَامٌ: عَطِيَّةٌ / به خشيش، خه لات، به خشنده پِیَی.

نَعْلُ: - : النَّظَرُ: اِمْعَانٌ / ديقه ت كرده ن، (لِی، تِی) ورد بو نه وه.

نَعْلُ: مُنْعَمٌ: مُحْسِنٌ / مَفْضَالُ / ده ست بلاو، به خشنده.

نَعْلُ: مُنْعَمٌ: مُتَنَعَّمٌ: مَرْفَه وَ مَرْتَاحٌ / خویش گوزه ران، له خویشيا نه دى.

نَعْلُ: - : كَلَامٌ - : لَيْنٌ / قسه ی خویش و نهرم و نيان.

نَعْلُ: مَنْعَامٌ: كَثِيرَ الْإِنْعَامِ / ده ست بلاو، به خشنده.

نَعْلُ: نَاعِمٌ: لَيْنٌ الْمَلَمَسِ / ساف، لوس، نهرم و (شل، نيان، تَوَّلَ).

نَعْلُ: - : ضِدَّ خَشْنٍ / ورد.

نَعْلُ: - : الْبَالُ: مَطْمَئِنٌ. مَرْتَاحٌ / دَلْنِیَا، پِیَی خه م، پِیَی باك، ناسوده.

نَعْلُ: - : الْحَرَكَةُ: سَهْلٌ / هَيَّوْشَ، له سه رخو.

نَعْلُ: - : اللِّسَانُ: مَلَقَ اللِّسَانَ / زمان لوس، زمان پاراو.

نَعْلُ: - : شُكْرٌ / شه كرى ورده.

نَعْلُ: - : شُغْرٌ / قَزَى نهرم.

عیش - : رَغْد / خوش گوزه رانی.

نُعومة: لَبَن الملمس / نرمی، نرم و شلی.

مُنْدُ / ظفاره: مِنْذ الصغر / هر له متدالیه وه.

نَعَم: بَلَى / به لئی.

- : حَقَّ / بی گومان، به راستی، به دلتیابییه وه.

- : انعام: مَواشی / شازَه، مالات، ره شه و لاخ.

نُعْمان: دَم / خوین.

شقائق ال - : نبات مُزهر / گولانه، چاره چه قیل،

گوله به هاره.

نُعامة: نَعام: طیر کبیر الحجم / وشر (مر، مورخ،

مهل).

- الدماغ: جِلْدَة رقیقة تُغش الدماغ / پیستی

میشک.

- القدم: بطن الرجل / به ری پی.

- : إكرام / ریز.

- : الفرج و السرور / خوشی، شادمانی.

جاء كال - : خائِباً / لَوْلُوژ گه پاییه وه.

شالت او نفرت نعامته: مات / مرد، گیانی ده رجو.

نَعِن:

نُعْنَع. نُعْناع: نبات / نه عنا.

نَعی:

نَعی فُلاناً: خَبَر بوفاته / مه والی مردنی راگه یاند،

مردنه کی بلوکرده وه.

- الاصحاب: دُعاهم الی دفن مَیتَه / خه لکی ده نگدا

بو ناشتنی مردن.

- : بَکى / گریا، لاواندییه وه.

- : فُقَره: شَکاه / کپوژاییه وه، نوزاییه وه.

نَعى ناع. ناعی: الذی یأتی بخبر المَیت / مه والی

مردن راگه یین.

- : نَعى. نُعیان: إعلان خبر الوفاة / مه والی مردن

بلوکرده وه.

نُعْیة. نَعْوة. مَنَعى. مُنعاة: خبر الموت / مه والی

مردن.

نَغْر:

نَغْر. نَغْر: غَلی / کولا، کولایهات، هاته کول.

- : - . تَنَغَّرَ: علی جوفه غضباً / پیشی خوارده وه،

رقی مه لسا.

انَغَّر البیض: فُسَد / پیس بو.

نَغْر:

نَغْر: دَغْدَغ / ختوکی دا.

- بینهم: حمل بعضهم علی بعض / کردنی

به گژییه کدا، دانی به شه ی، له یه کی تیژ کردن.

- : نَزَغ: وَخَز / تیویه زه شه.

نَغش:

نَغش. تَنَغَّش: تَحَرَّكْ / و اضطرب / هه زئی، له رزی،

له قی، جولاییه وه.

ناغش: داعب. لعب مَع / یاری له گه ل کرد، گه مه ی

له گه ل کرد.

تَنَغَّش: اِثْنَش بکذا: عَج / جمه ی هات، پو بو، ژاوه ی

نه هات.

نُغاش. نُغاش. نُغاشی. قَطْطوط. قصیر جداً /

ریوه له، گرگن، کورته بنه، کوله بنه، بسته بالا.

نَغض:

نَغض. اِنْغَض عَیْشه: كَدَرَه / ژیا نی ائتال کرد.

تَنَغَّض عَیْشه: تَكْدَر / ژیا نی لی تال بو.

نَغْل:

نَغْل الجرح: تَقْیَح. فُسَد / برین کی می (کرد، تیزا)،

پیسى کرد.

- قلبه علی: ضَغْن / دلی پیس کرد، رقی لی (مه لسا،

مه لگرت).

نَغْل. نَغیل: ولد (الزنى، الزانیة) / زول، بیژی، بیج،

حرام زاده.

نغم:

نغم. نغم. نغم. تَنَغْم: دُنْدَن النغمة / له به رخویه وه

گورانی نهوت.

نغم. نغم. انغام الموسيقى: التطرب فی الغناء /

ناوازی موسیقا.

نغمة. نغمة: حُسْن الصوت فی الغناء / ناواز، ده نگ

خوشی.

نغی:

نغی. نغاییه: تَكَلُّم / قسه ی بو کرد.

ناغی الصَّبِيُّ: کَلَمُهُ بِمَا يُعْجِبُهُ / قَسَمَی خَوْشِی لَه گهَل کرد.

— المرأة: غَاظَلَهَا / قَسَمَی تَه پَو پاراوی لَه گهَل کرد.

— الرَّجُلُ: بَارَاه. غَالِبَهُ / بَو پِیو پِیَنی لَه گهَل کرد، گره وی لَه گهَل کرد، پِش بِرِکِی کرد.

— الصَّبِيُّ: تَكَلَّمَ / گِرِو گالِی کرد.

— الطَّائِرُ: غَرَدَ / مَهَل خَوِیَندی، چِرِکَانی.

نَف: نَفَّ الْأَرْضُ: بَذَرَهَا / تَزَوی (بِیَوه کرد، چاند).

نَفَنَفَ: هَوَاءُ / هَوَاءُ الْجِنِّیِّ / بَه رِگه هَوَا.

— : صَفَعُ الْجَبَلِ / هَدِپَالِی کُورِ، لاپَال.

نَفَث: نَفَثَ الْبِصَاقُ: رَمَى بِهِ / بَه لَه مِ فِرِیْدَا.

— : يَصُقُّ / تَفِی کَرْدِه وه.

— هُ: سَحَرَهُ / جَادَوِی لَی کَرْد.

— الثَّعْبَانُ السَّمُ: رَمَى بِهِ / ذَارِی هَارِیشت.

— غُلَّهُ عَلِی: فَجَّرَ غَضْبَهُ عَلِی / دَاخِی خَوِی پِی رِشت.

— المَصْدُورُ: رَمَى بِالْثَقَاةِ / کَرِکِی، چَلَم و بَه لَه مِ فِرِیْدَا، سَنگی خَوِی پَاک کَرْدِه وه.

نَفَث. ثَقَاةٌ: بَصَاقُ / بَه لَه مِ، تَف.

— الشَّيْطَانُ: شَعَرُ غَزَلٍ / هَوَنَرَاوِی دَلَدَارِی.

نَفَاةٌ: طَائِرَةٌ ثَقَاةٌ / فِرِو کِی هَاوِی زَر، تَه کَان دَر، فِی شِکِه دَار.

مُنَفَثٌ: يَطْرُدُ الْبَلْعَمَ مِنَ الصُّدْرِ / بَه لَه مِ هَاوِی زَر.

نَافِث. نَفَاثٌ: سَاحِرُ / جَادُو گِر.

مَنْفُوثٌ: مَسْحُورُ / جَادَوِی لَی کَرَاو، نَوِشْتِی لَی کَرَاو.

نَفِج: نَفِجَ. اِسْتَفْجَ. وَثَبَ / بَارِیْدَا، قَوْنِی کَرْد، دَه رِپِه پِی، فِجِو قِی کَرْد.

— . — . شَفَّجَ الرَّجُلُ: اِفْتَخَرَ بِمَا لَيْسَ لَهُ / بَه شِتی خَه لَکِه وه نَه تَارِی وَ خَوِی مَه لَ کِشِشَا.

نَفَاجٌ: الْمَفْتَخَرُ بِمَا لَيْسَ لَهُ / نَه وه ی بَه شِتی خَه لَکِه وه نَه تَارِی وَ خَوِی مَه لَ کِشِشِ.

نَفَاجَةٌ: رَقْعَةٌ مَرِیْعَةٌ تَحْتَ الْإِبْطِ / بِن مَوَل، گِرَوَلَه، تِرِوَوَل.

— السَّرْوَالُ / نَافَك. نَفَح: نَفَحَ الطَّيْبُ: اِسْتَشْرَتْ رَاحَتَهُ / بَوْن (هَات، بِلَاوِیوه وه)، بَوْنِ خَوْش هَات.

— تَ الرِّيحُ: هَبَّتْ / بَا هَه لَی کَرْد.

— هُ بِكَذَا: اَعْطَاهُ اِيَّاهُ / دَاپِه، پِیْدَا.

نَفَحُ الرِّيحِ: هَبَّوْبَهَا فِي الْبَرْدِ / کَزِه ی بَا.

نَفْحَةُ الطَّيْبِ: رَاحَتُهُ / بَوْنِ خَوْش، بَه رَامِه، بَوْن و بَه رَامِه.

— الرِّيحُ: هَبَّتْ / کَزِه ی بَا، بَا هَه لَ کَرْدَن.

— : عَطِيَّةٌ / خَه لَات، بَه خَشِیَن.

اِنْفَحَةٌ. اِنْفَحَةٌ مُنْفَحَةٌ: مَجْبُتَةٌ / هَوِیَنی پَه نِیر.

— . — . — : الْمَعْدَةُ الرَّابِعَةُ لِلْمَجْتَرَاتِ / شِیلاوِگ.

نَفَخ: نَفَخَ. نَفَخَ بِفَمِهِ: اَخْرَجَ مِنْهُ الرِّيحَ / فَوِی کَرْد، بَا ی لَه دَه مِ دَه رَه مِ تِنَا.

— النَّارُ اَوْ فِيهِ / فَوِی لَی کَرْد.

— الْبُوقُ اَوْ فِيهِ / بَو پِی لَیْدَا، فَوِی پِیَا کَرْد، لَیْدَا، کِه رَه نَا ی زَهَن.

— الشَّيْءُ: مَلَأَهُ بِالْهَوَاءِ / فَوِی تِن کَرْد، بَا ی تِن کَرْد.

— الشَّمْعَةُ: اَطْفَأَهَا / مَوَمَه کِی کُورَانِه وه، فَوِی لَی کَرْد.

— شَذَائِقُهُ اِنْفَتَحَ: تَعَظَّمَ وَ تَكَبَّرَ / گُوبِی ثَاوِسَان، خَوِی گِی ف کَرْدِه وه.

— فَخَمَ / هَه لَیْدَا، فَوِی تِن کَرْد.

— فِيهِ مِنْ رُوحِهِ / هِتِنَا یِه وه هَه نَاسَه، گِیَانِی تِن خَسْتِه وه، فَوِی تِن کَرْد.

— هُ الطَّعَامُ: مَلَأَهُ / سَکِی پِرِ بُو، دَاکِه وَت، بَا ی کَرْد.

اِنْتَفَحَ: اِمْتَلَأَ بِالْهَوَاءِ / پِرِ بُو لَه بَا، فَوِی تِن چُو، کَفِی کَرْد.

— : وَرَمَ اَوْ اِرْتَفَعَ / ثَاوِسَا، هَه لَ ثَاوِسَا، هَه لَ تَوَقِی، بَه رِزِیوه وه، کِیسی کَرْد.

نَفَخَ: مَلَأَ بِالْهَوَاءِ / فَوِی تِن کَرْدَن، بَا تِن کَرْدَن.

— : کِبَرُ / لَوْت بَه رِزِی، تِرِو فِزِی، کِه ش وَ فِش.

نَفْحَةٌ: الْمَرَّةُ مِنْ نَفْحٍ / فَوِی هَک.

— رِیح: هَبَّةٌ رِیح / کَزِه بَا.

- البطن: إنتفاخ البطن/ سک با کردن.

- : نَفَاح: وَرَم/ ناوساوی، مهَلّ توقین.

نافخ: الذی یَنفُخ/ با تَنکَر، فو تَنکَر.

إنتفاخ: تَنفِیخ: تَوَرَم/ ناوسان، کیسکردن، خه مبابون، مهَلّ توقین.

- : الامتلاء بالهواء/ با تَنچون، پریون له با، کف کردن.

- البطن: إمتلاء/ باکردن، بازده.

منفاخ: مَنفُخ: آلة النفخ/ موشه ده مه، با تَنکَر.

- العجلات/ په مپ.

منفوخ: مَنفُخ: ممتلئ بالهواء/ فو تَنکراو، پر له با، کف

- : وارم/ ناوسا، مهَلّ توقیو، خه مپا، کیس کردو.

- : سمین/ شیشمان، که ته، قه لو، تَنک سَمپاو.

- : مُتَكَبِّر/ لوت بهرز، به تپوفیز.

نافخ: نَفَاح: مریاح/ بادار.

نُفَاحَة: فُفَاعَة ماء/ بلقی ناو.

نُفَاحَة/ میزه لان.

نافوخ: قَمَة الراس/ ته وقه سر، ته پله سر.

نفذ:

نَفَذَ الشَّيْءُ: فَنَى. إِنْشَى/ ته وایو، نه ما.

أَنفَذَ: إِسْتَنَفَذَ: أَفْنَى/ ته وایو کرد، کاری کرد.

نَفَاد: إِسْتِنْفَاد: فَنَاء/ ته وایوون، نه مان، له ناوچون، کارکران، لی یونه وه.

نفذ:

نَفَذَ فِي الشَّيْءِ: إِخْتَرَقَهُ/ نه م دیو شه دیو سمی، کوناوده ری کرد، پیا تَنپه پی، گوزهری کرد، ده لاندی.

- الأمرُ أو القول: جَرَى وَتَمَّ/ راپه پی، ته وایو، پَنک هات.

- المنزلُ إلى الطريق: إِتَّصَلَ بِهِ/ خانوکه به سهر ریگه که دا نه یروانی، پیوه ی نوساوه.

- الكتابُ إليه: بَلَغَ إِلَيْهِ/ پی پی گه یی، نامه کی پی گه یشت.

- السَّهْمُ: قُضِيَ الْأَمْرُ/ کار له کار ترازو، کار تَنپه پی، به سهرچو، مرد.

نَفَذَ: أُنْفَذَ: جَعَلَهُ يَخْتَرِقُ/ پیا یا (تَنپه یان، برد)، تَنی په یان.

- : إلى: بَعَثَ إِلَيْهِ. (رسل الیه/ بوی نارد.

- : الْأَمْرُ: امضاء/ به جتی مینا، بر دیه سر، به نه جانی گه یاند.

نافذ: فَعَال. مُؤَثِّر/ به میز، کاریگر.

- : ثاقِب/ کون کر، تَنپه پ.

- الكلمة: ذُو نَفُوذٍ أو سُلْطَةٍ/ خاوهن ده سولات، قسه رَویو.

- : معمول به/ باو، په پیره وی (ته کرئی، کراو).

أَمْرٌ - : مُجْزَأ/ فرمانی به جی مینراو.

طَرِيفٌ - : مَفْتُوحٌ مِنَ الطَّرْفَيْنِ/ رَنکِی کراوه، ده رنه جی.

نُفُوذٌ: قُوَّةٌ سُلْطَةٍ/ ده ست رَویین، ده سولات، میز.

مُتَنَفِّذٌ: سَلِيطٌ. مَتَمَكَّنٌ/ ده ست رَویو، به میز، ده سدار، به ده سولات، گزیر.

إِنْفَازٌ: إِرسال/ ناردن، گه یاندن.

- : تَنفِیذٌ: إِجْرَاءٌ/ به جی مینان، جی به جی کردن، راپه پاندن، به نه جام (دان، گه یاندن).

إِيقَافُ التَّنْفِیذِ/ وه ستاند، راگرتن.

تَنفِیذِيٌّ: إِجْرَائِيٌّ/ جی به جی کاری، نه جامدان.

الهِئَةُ أو السُّلْطَةُ التَّنْفِیذِيَّةُ/ ده سگای به جی مینان.

مُنَفِّذٌ. مَنفَذٌ: مَجَازٌ/ ری پره، گوزهر، راپه وه.

- : مَخْرَجٌ/ ده ریازگه، ده رچه، شوین ده رچون.

- : خَرَقٌ/ کون، کوناوده ر، کراوه، که لَین.

مُنَفَّذٌ: مُجْزَأ- ته وایو، به جی مینراو، جی به جی کراو، راپه پیو.

مُنَفَّذٌ: مُجْزَأ/ به جی مین، جی به جی کر، بکر.

نافذة: شَبَاكٌ/ په نه جره.

- : خَرَقٌ فِي الْحَاطِطِ. أو غِیرَه/ ده لاقه، کلاوژنه، کون.

نفذ:

نَعَرَ مِنْهُ: جَزَعُ مِنْهُ وَ تَبَاعَدُ/ سله میه وه، لی ترسا، لی دور که وته وه.

- : هَرَبٌ/ مهَلّ هات، رای کرد، بوی ده رچو.

- : ورم / ناوسا، هه لَتوقی.
 - : نثا / ده‌ریه‌پی، به‌ریزوه‌وه، هه لَتوقی.
 - : ای / اسرغ / تاوی‌دا، خیرای کرد، خۆی بۆ کوتا.
 - : القوم إلى القتال أو الأمر: هَبُوا / چون بۆ کوشتار، بۆی چون، ملیان تا.
 - : منه / کره / لئی سله‌میه‌وه نه‌ی‌ریست، به‌دلی نه‌بو.
 - : عنه: تباعد / عرض / خۆی ل (پاراست، ل (لادا، دورخسته‌وه).
 - : نَفَرٌ / انْفَر / اجز و اِنْفَد / ترسانی، دوری خسته‌وه.
 - : منه: جعله يَكْرَهُ او يَشْتَمُز منه / وای لئ‌کرد (نه‌ی‌وێت، رقی ل (بی‌ت، دلی ل (تیکه‌ل بی‌ت، قیزی لئ‌بیته‌وه).
 - : نافرًا تنافروا: تبادلا الكراهية / رقیان له‌یه‌ك (هه‌ل‌گرتیو، بو)، یه‌ك‌تریان نه‌ی‌ریست.
 - : نفر: جماعة / كومه‌ل، كۆ.
 - : شخص / كس، یه‌ك كس.
 - : جندی بسیط / سه‌ریان، نه‌فر.
 - : نفور: هُرُوب / راكردن، هه‌ل‌هاتن، سله‌میه‌وه، سل‌کردنه‌وه.
 - : كراهة / رق، قین، رقه‌به‌رایه‌تی، قیزی‌بونه‌وه.
 - : تباعد / لیک دوركه‌وتنه‌وه.
 - : تنافر: عدم مطابقة و موافقه / له‌یه‌ك نه‌چون، بۆ یه‌ك نه‌بون، جیاوازی، بۆ نه‌بون.
 - : خصام / ناكوکی.
 - : تباعد / لیک دوركه‌وتنه‌وه.
 - : متنافر: متباين / جیا، جیاواز.
 - : نافر منه: كاره منه / رقی لئ‌یه‌تی.
 - : وارم / ناوسا.
 - : بارز / ده‌ریه‌پیو، به‌رز.
 - : نفیر: جماعة / كومه‌ل، چه‌ند كه‌سیك.
 - : بوق / كه‌رنا.
 - : العام: قيام عامة الناس للقتال / ره‌ش بگير، سه‌ریازگیری.
 - : نافورة / كۆل‌كۆله، فواره.
 - : نفس:

نَفَسٌ / نفس بالشیء: ظَنُّ / گومانی کرد، لئی به‌گومان بو.
 - : له / اصابه بعین / به‌چاویه‌وه کرد، کردی به‌چاوه‌وه.
 - : نفس على فلان بخير: حسنه عليه / به‌خیلی پی‌برد، ره‌شکی پی‌برد.
 - : الشيء على فلان: لم يره اهلا له / پی‌شی شایان نه‌بینی.
 - : نفس: كان نفسيا مرغويا فيه / به‌نرخ بو، گران به‌ها بو.
 - : نفست. نفست. نفست. نفست المرأة: صارت نفساء / ژان گرتی، له‌جیگادا كه‌وت، بو به‌زه‌یستان، چوه سه‌ركاسه.
 - : نفس فلانا: ازال كرايه و غمه / خه‌می ره‌وانده‌وه، دای‌دایه‌وه، رقه‌كی خاوكرده‌وه، به‌سه‌ریاهات.
 - : الشيء المنفوخ: افرغ منه / بای ل (ده‌ره‌ینا، فشی کرده‌وه.
 - : نفسه في الامر: رغبه فيه / لای شیرین کرد.
 - : نَفَسٌ: باری / به‌ره‌ره‌کانی کرد، پیش بپکیتی کرد، بۆ‌پۆ‌پینی کرد.
 - : في الشيء: بالغ فيه و غالى و زائد / نۆزی پتیه‌نا.
 - : في الشيء: رغب فيه على وجه المباراة والكرم / خۆی پتیه هه‌ل‌کیشا.
 - : تنفس: تنسم / مه‌ناسه‌یدا.
 - : استراح / پشوی دا.
 - : الصعداء: استراح من هم / او تعب / پشوی دا، حه‌وايه‌وه، له‌خه‌م ره‌خسی، نامیکی پیاهاته‌وه، له‌خه‌م ره‌خسی.
 - : تنافس الرجال: بالغوا في الامر و زایدوا / به‌ره‌ره‌کانیان کۆد، پیش بپکیتیان کرد، له‌سه‌ریه‌کیان زیادو که‌م کرد.
 - : نفس (الجمع انفاس): نسمة / مه‌ناسه، پرزه، په‌تۆ، نوزه.
 - : بخار الماء الغالي / هالاو.
 - : دخان / دوکه‌ل.

- المؤلف أو الشاعر: طريقة كتابته/ شیوازی
 نوسین و مهل بهستی مونه.
 - أ واحدًا: جُرعة واحدة/ يهك بين.
 ب- واحد: بصوت واحد/ بهیهك دهنگ.
 طويل ال - / نوزه دریز.
 قطع - ه/ نوزهی بری.
 اخذ - ه: تَنَفَّسَ/ مه ناسه ی (دا، وه رگرت).
 اخذ - ته: إسترأح/ پشوی دا.
 اخذ - أ من السجارة/ مژی لئدا، قومی لئدا.
 لَفْظ ال ... الأخير: مات/ گیانیدا، دوا مه ناسه ی دا.
 فاضت نفاسه: سكت. مات/ نوزهی تیا نه ما،
 مه ناسه ی برا، مرد.
 نفَس (الجمع أنفُس و نفوس): روح/ گیان، دهرن.
 - : عقل/ ژیری.
 - : نفَس: عَيْنٌ حاسِدة/ جاوی پیس.
 - : ذات. عَيْن/ خو، مهرخوی، مه مان.
 - : شخص/ کس.
 - : مُراد. إرادة/ ویستن، خواست.
 - : همة/ پهروشی.
 - : غَظْمَة/ گه وده یی، شکر.
 - : أنفة/ تروفیز، کهش و فش، بایی بون.
 - : الشيء: عینه/ وهك یکن، مهرته وه، مه مان شت.
 - : شهیة/ دل پیردن، دل قی چون، ناره زو، حه ز
 لئکردن.
 - : رغبة/ ناره زو، تاقه ت.
 - : الرجل: ذاته/ مهرخوی، مه مان پیاو.
 - : الأمر: حقیقته/ راستیه که ی.
 فی - الوقت/ له مه مان کاتدا.
 فی - الأمر/ له مه مان کارو یاردا.
 صغیر ال - بسیط/ ساکار، ساده، ساویلکه.
 کبیر ال - : کریم. رجب الصدر/ دل فراوان،
 به خشنده، پیاوچاک.
 مُنْقِبُض ال - : مُكْتَنِب/ په ژاره دار، په ست.
 الثقة بال - / باوه په خو، دلنیا به خو،
 له خو دا راپه رمون.
 الاعتماد على ال - / پشت به خو بهستن.

السيطرة على - / خودابین کردن.
 الاعتزاز بال - / حق (بینی، په رستی).
 تعزیز ال - / حق بردنه پی شه وه.
 خاطر ال - / دهمسته نه ژتو.
 ترويح ال - : تسلية. تفرُّه/ رابواردن.
 ضبط ال - / حق (گرتن، داری، دابین کردن).
 فرض ال - / خو سه پاندن.
 عزة ال - : أنفة/ سه ربه رزی، نابو.
 طب ال - / خو پزیشکی.
 محبة ال - / خو په رستی.
 علم ال - / خو زانی.
 مناقض - ه/ خو رد.
 ليس له - : (رغبة و شهیة)/ دلی نابا، تاقه تی نیه.
 شایف - ه: غر/ خو ی دیوه ته وه، خو ی زود به زل
 نه زانی، له خو بایی.
 تَلْعَب - مه / دلی تیکه ل دیت.
 فتح - ه/ دلی کرده وه، دلی برد، پتی خورا.
 يأكل - ه من الغیط/ خو ی نه خواته وه، پیش
 نه خواته وه.
 كَسَر - ه: اهانه/ دلی شکان، شکانی.
 جاء من - ه/ له خویه وه هات.
 فی - ی أن أفلع کذا/ زود دلم پیو هیه تی که بیکه م.
 نفاس: ولادة/ مندل بون، چونه سه رکاسه.
 - : دَم یعقب الولادة. السائل النفاسی/ خوینی
 پاش مندل بون
 نفسی. نفسانی: روحی/ گیانی.
 - : - : عقلی/ ژیری، دهرونی.
 - : مُخْتَصَّ بالنفس/ ژیری زان، دهرن
 زان.
 تحلیل - او - / شیکاری دهرونی.
 طیب - او - / پزیشکی دهرونی.
 نفسیاً: روحیاً/ له خو وه، له بری دهرنیه وه.
 تنفَّس / مه ناسه (دان، وه رگرتن).
 - : إصطناعی/ مه ناسه دانی ده ست کرد.
 أعضاء ال - : مُتَنَفَّس/ نه ندامی مه ناسه.
 المسالك النفسية/ رتباری مه ناسه.

مُتَنَفِّسٌ. يَتَنَفَّسُ / بائدا، فوئدات، یا وهرنه گری.

تَنْفِيسٌ: إخراج الهواء من المنفوخ/ با لئده رکردن، فش کردنه وه.

مُنَافَسَةٌ: مُزَاحِمَةٌ / پيش برکي، شيك کاري، به ربه رکانی، دژکاری، رقه به رایه تی.

مُنَافِسٌ: مُزَاحِم / دژکار، شيك.
نَفِيسٌ ذُو قِيَمَةٍ / گران، گران بهما، به نرخ، نایاب.
نَفِش:

نَفْشٌ: نَفْشُ الْقَطَنِ: شَعْبُهُ وَ مَرْقُهُ / شی کرده وه.

- الطائر ريشه. تَنْفِشٌ / بالنده که (خوی، بالی) فش کرده وه.

تَنْفِشٌ: إِنْتَفِشَ الْقَطُّ. / نَفْشٌ صَوْفُهُ / پشيله که خوی (ریج کرده وه، گف کرده وه).

نَفْشٌ: الصوف المنفوش / خوری (شی، کراوه).

مُنْتَفِشٌ. مُتَنَفِّشٌ / منفوش / شی کراوه، بژ.

- رَخُو الْجَوْفِ / فشول، فش، فش و فول.

انف - او - : أَقْطَسَ / لوت پان، که توش.

شعر - او - : (شَعَثَ) قَزَى بژ.

نَفَض:

نَفَضُ الثَّوْبِ: ذَهَبَ لَوْنُهُ / کال بو وه، چوه وه.

- نَفَضَ الثَّوْبَ: هَرَّهَ لِيَزُولَ عَنْهُ التُّرَابُ / ته کانی، رای بو ه شان، پروانی.

- التُّرَابُ: أزاله / خوله کی لئ کرده وه.

- الشجرة: هَرَّها / وه رانی، ته کانی، رای بو ه شان.

- عنه ای شيء: تَخَلَّصَ مِنْهُ / لئسی کرده وه، سری، لای برد.

- الْمَرِيضُ مِنْ مَرَضِهِ: بَرِيءٌ مِنْهُ / چاک بو وه، ساخ بو وه.

- تَنْفِضُ الْمَكَانِ بِنَظَرِهِ: نَظَرَ جَمِيعَ مَا فِيهِ حَتَّى يَعْرِفَهُ / چای به هه موانا گپرا، به هه مو لایه کدا روانی و ورد بو وه.

- يَدُهُ مِنَ الْأَمْرِ: قَطَعَ الْأَمْلَ / هیوای بری، دهستی لئشت، خام ته مابو، به ته ما نه ما.

- ثُهُ الْحُمَى / تاکه به ری، خاوی کرده وه، سوکی کرد.

- اِنْفِضَ الْقَوْمُ: ذَهَبَ مَالَهُمْ / هیچیان نه ما، که و تنه ساجی علی.

اِنْفِضَ: اِنْفِذَ / ته وای کرد، ته وای بو، هیچ نه ما، برایه وه.

اِنْفِضَ: اِرْتَعِدُوا اِرْتَعَشَ / له رزی، موچرکی پیامات، له ریه وه.

- تَنْفِضُ مِنَ التُّرَابِ / ته کینرا، خوله کی لئ بو وه، پروا.

اِنْتِفاضة. وَثْبَةٌ / راپهین، راجله کین.

نَفَضٌ. نِفَاضٌ. نِفَاضٌ. نِفَاضٌ: نِفَاضَةٌ: الساقط / وه ریو، ته کیو.

نَفَضَةٌ. نِفَاضٌ. رَعْدَةُ الْحُمَى / موچرک، له رز، داچله کین.

تَنْفِيزٌ: رَجَّ. هَرَّ / ته کاندن، راوه شاندن، پرواندن.

مَنْفُضَةُ السَّجَائِرِ / ته پله کی جگه ره، کوزین.

نَفَط:

نَفَطٌ. تَنْفَطُ: اِحْتَرَقَ غَضِبًا / رقی مه لسا، قینی مه لسا، توره بو، ناگری لئنه بو وه.

- ت الْقَدَرُ: غَلَّتْ / کولا، هاته کول.

نَفَطٌ. تَنْفَطُ: تَقَرَّحَ / بلقی کرد، تلوقی کرد، مه لزله پی.

نَفْطَةٌ: سَرِيعُ الْغَضَبِ / توره، توره ورتو، رقاوی.

نَفَطٌ نَفْطَةٌ. نَفْطَةٌ: بَثْرَةٌ مَلَأَى مَاءً / پیژوک، بلوق، تلوق، زله پیو.

- نَفَطٌ: سَائِلٌ طَيَّارٌ سَرِيعُ الْاِحْتِرَاقِ / نهوت.

يَدٌ نَافِطَةٌ: ذَاتُ نَفَطٍ / دهستی بلقاوی، تلوقاوی.

نَفَع:

نَفَعٌ / افاد / که لکی (هه بو، گه یاند)، به که لک بو، سودی (هه بو، گه یاند)، به سود بو.

- لَكَذَا: صَلَحَ / بوی بو، به که لکی هات، پیکی کوت.

لَا يَنْفَعُ / لَا يَنْفِيدُ / که لکی نیه، بن که لکه، به که لک نایهت، سودی نیه.

نَفَعٌ. اِسْتَنْفَعُ: جَعَلَهُ نَافِعًا / که لکداری کرد، که لکی لئ بو ره گرت.

- : طَلَبَ نَفْعًا / (که لک، سودی) پین گه یاند.

إِنْتَفَعَ بِهِ وَ مِنْهُ حَصَلَ عَلَى مُنْفَعَةٍ مِنْهُ / (كهك، سودی لئووه رگرت.
 - به و منه: إِسْتَعْمَلَ لِنَفْسِهِ / بَوَّ خَوَّي دَانَا، بهكه لگی میتنا.
 نفع: فائِدة. عَائِدَة / فہ، كهك، پیت، بوم، بهروبووم.
 - : رِبَح / سود، قازانج، دهسكهوت.
 - : خَيْر / چاكه، پیاوه تی، سایه.
 ال - العام / سودی گشتی.
 نَفَاع. نَفْعُ: كَثِير النِّفْع / بهكهك، پیاوچاك، سودگهین، به قازانج.
 نافع: مفید / به فہ، بهكهك، بهسود، كهلكدار، سوددار، سایه دار.
 إِنْتِفَاع. إِسْتِفَادَة / كهك وه رگرتن، سود پیگهیین.
 - : رِبَح / قازانج.
 مُنْفَعَة: فائِدة. عَائِدَة / كهك، پیت، بهروبووم.
 - : رِبَح / سود، قازانج، دهسكهوت.
 - متبادله / سودی بهرامبری.
 نَفْعِي: الْمُنْتَحِل مَذْهَب النِّفْعِيَّة / سودگر، سودخور، خوَسود.
 نَفْعِيَّة: مَذْهَب مَنْ يَطْلُبُونَ الْمُنْفَعَة / خوَسودی.
 مَنَافِع الدَّار: مَرَافِقُهَا / شوین كهك، شوین به پیوسته كانی مال.
 مُنْتَفِع: مُسْتَفِيد / كهك وه رگر، سود پیگهییو.
 نَفَق: نَفَقَ الشَّيْءُ: نَفَذَ / تهوابو، كهم بوهوه.
 - : الْبَيْعُ أَوْ السُّوقُ: رَاجَتْ / بازار چولا، گهرم بو، فروخت زور بو.
 - : الْحَيَوَان: مَات / مرد، توپی، مردار بوهوه.
 نَفَقَ: انْفَقَ الْبِضَاعَة: رَوَّجَهَا / بازار چوگرمی کرد.
 - الْبِضَاعَة: بَاعَهَا / فروشی، له ناوی برد، دهستی پیوه نا.
 انْفَقَ: انْفَقَر / مهژاكهوت، هیچی نه ما.
 - : صَرْف / خرجی کرد.
 - : اسْتَنْفَقَ الْمَال أَوْ الصِّحَّةَ: صَرْفَ. انْفَسَى / داینا، له ناوی برد.
 نَافِق: اَظْهَرَ خِلَاف مَا يُبَيِّنُ / دوپویی، دوزمانی کرد.

نَافِق: ضِد كَاسِد / بازار چوگرمی.
 إِنْفَاق: صَرْف / خرج کردن.
 نَفَقَة: مَصْرُوف / خرجی، موچه.
 - : إِنْفَاق صَرْف / خرج کردن، تن چون.
 - الْمَعِيشَة / خرجی ژيان.
 - الزَّوْجَة: مَعَاش الزَّوْجَة الْمَطْلُوقَة أَوْ الْمُنْفَصِلَة / پیژيان، نه فقهی ژنی ته لاق دراو، یو برینه وه.
 علی - فُلَان / له سر حسابی..
 مِثْلَاق. مُبْدَر. مُسْرِف / خرج گهر، به فیژدهر، دهست (به قرب، بلاو).
 نَافِق. مُنَافَقَة: مُدَاهَنَة / رای، دوپویی، دوزمانی.
 مُنَافِق: مُدَاهِن. مُخَادِع / دوپو، ریاکار، دوزمان، نهرم بپ.
 نَفَق: سَرَب / تونیل، کون، چوخم.
 نَفَل:
 نَفَلَ النِّفْل: اَعْطَاه إِيَّاهُ / دهسكهوته كی دایه.
 - الْقَائِدُ الْحُبْد: جَعَلَ لَهُمْ مَا غَنَمُوهُ / چییان دهسكهوت له تالانی دابهش كرا بهسر سه رباردا.
 إِنْتَقَلَ. تَنَقَّلَ: فَعَلَ أَكْثَرَ مِنَ الْوَاجِبِ / له پیویست زیارتی کرد.
 نَفَلَ. نَافِلَة (جَمْعُهَا أَنْفَالٌ وَ نِفَالٌ): غَنِيمَة / دهسكهوت، تالانی.
 - : هَبَة / خلات، بهخشین.
 - : عَمَلٌ لَيْسَ وَاجِبًا / كرده وهی نا پیویست.
 - : زَائِدٌ عَنِ الْمَطْلُوبِ / له پیویست زورتر.
 - : نَوْعٌ مِنَ الْبَرَسِيمِ / سن پره، كه ما.
 نَافِلَة: وَلَدُ الْوَلَد. حَفِيد / كوپه زا.
 نَوَّلَ الرَّجُلَ الْمَعْطَاءَ / دهست بلاو، بهخشنده، خیره ومه ن.
 - : الشَّابُّ الْجَمِيلُ / نهوجوان.
 - : الْعَطِيَّةُ / بهخشین.
 - : الْبَحْرُ / ده ریا.
 - : ذِكْرُ الضَّبَاعِ / نیره کی متیار.
 نفی:
 نَفَى. نَفَا: ضِدَّ اثْبَت / بهرپه رچی دایه وه، به درزی خسته وه.

- : انكار / دانی بیان نه، نكولی كرد.

- : نَبَذَ / نه‌یویست، فریځېدا، جیای كړده وه.

- : اِبْعَدَ / نَحَى / دوری خسته‌وه، لای‌برد.

- الرَّجُلُ مِنْ بَلَدِهِ. ابعده هجره / شار به‌دهری كړد،
ناوړه‌ی كړد، ره‌ه‌ندی كړد، دهر به‌دهری كړد.

نافی: طارِد / راوړېنا، شویتنی كه‌وت.

يُنَافِي. هَذَا يُنَافِي ذَاكَ: يُبَايِنُهُ وَيُخَالِفُهُ /
پېچه‌وانه‌ی، دژ، جیاواژ، نه‌مه پېچه‌وانه یا دژى نه‌وه‌ی.
إِنْتَفَى. إِنْتَفَتِ الْحَاجَةُ: ضِدَّ ثَبَتٍ / پټویست ناكات،
ناویستړی.

- الشَّعْرُ: شَسَاقُطُ / وه‌ی، كه‌وت، روتا‌ی‌وه،
هه‌لوه‌ی، توله‌ك بو.

تَنَافَتَ الْأَشْيَاءُ: تَخَالَفَتْ وَتَبَايَنَتْ / جیاوازیون،
له‌یه‌ك نه‌چون.

نَفَى ضِدَّ إِثْبَاتٍ / به‌دورخسته‌وه.

- : إِنْكَارُ / دان بیان نه‌ان، نكول كړدن.

- : إِبْعَادُ. إِقْصَادُ / دورخسته‌وه، لا‌بردن، دهر كړدن.

- مِنْ الْبَلَدِ، طَرْدُ / شار به‌دهر كړدن، ناوړه كړدن،
دهر به‌دهر كړدن، ره‌ه‌ند كړدن.

شاهد - : شاهد دفاع / گه‌وامی به‌رگری، شایه‌تی
به‌رگری.

حرف - / نامرانی نه‌كړ.

مَنْفَى. نَفَى: مَنْبُودُ / نه‌ویستراو، ناخوشه‌ویست،
فریځ‌راو.

- : مَبْعَدُ / دورخراو، لا‌براو، لاخراو، دهر كړاو.

- : مِنْ بَلَدِهِ / شار به‌دهر، ناوړه، دهر به‌دهر،
ره‌ه‌ند.

- : سَالِبُ. خِلَافُ الْمَوْجِبِ / نه‌رئ، داېن، سارد.

تَنَافٍ. مُنَافَاةٌ: تَنَاقُضٌ. تَضَادٌ / له‌یه‌ك نه‌چون، دژ.
مَنْفَى. مَكَانُ النَفَى / شوېن ناوړه‌یی، ناوړه‌شوېن.

نُفَايَه. نُفَايَه. نَفَاةٌ. نَفَاةٌ الشَّيْءِ: الرَّدِيءُ مِنْ
بَقَايَا الشَّيْءِ / نه‌ویستراو، پاش ماوه، گه‌نگه، خول.

صندوق النفايات / نه‌كه‌ی خول.

نَفِيرٌ (فِي نَفَرٍ) نَفِيسٌ (فِي نَفْسٍ)

نَقْ:

نَقَّ. نَقَّقَ الصَّفْدَعُ: صَاتَ / قیرانی.

نَقَّاقٌ: ضِفْدَعٌ / بوق.

نَقِيقُ صَوْتِ الضَّفْدَعِ / قیره‌ی بوق، قیره‌قیر.

نَقَاءٌ (فِي نَقَى)

نَقَب:

نَقَبُ الْحَائِطِ وَغَيْرِهِ: خَرْقُهُ وَثَقْبُهُ / سمی، كونی
كرد.

- الْأَرْضُ: حَقَرَهَا / هه‌ل‌كه‌ن، پیاچوه‌خوارئ، چالی
كرد، هه‌ل‌ی كړلئ، پشكنی.

- : نَقَبٌ. تَنْقَبُ: بَحَثٌ عَنْ. فَحَصٌ / پكشنى، كنه‌ی
تیاكرد، توېژنه‌وه.

تَنْقَبَتِ. إِنْثَقَبَتِ الْمَرَاةُ: لَبَسَتْ النِّقَابَ / په‌چى
(گرته‌وه، پوښى).

نَاقِبَةٌ: فَاخِرَةٌ بِالْمَنَاقِبِ. بَارَاهُ فِي الْفَضِيلَةِ وَ
الْمَحَامِدِ / خوى هه‌ل‌كېشا.

نَقَبٌ. حَقَرُ / هه‌ل‌كه‌ندن، چال كړدن، كنه تیاكړدن.

- : ثَقَبُ / كون كړدن، سمين.

- : ثَقَبُ / كون، چال، كه‌لېن.

تَنْقِيبُ: فَحْصٌ. رُودُ / پشكنين، توېژنه‌وه،
كنه تیاكړدن.

- : حَقَرُ / هه‌ل‌كه‌ندن.

مُنْقَبٌ. نَقَبٌ. مُنْقَبَةٌ: طَرِيقٌ فِي الْجَبَلِ /
رښاى ناوشاخ.

- : مُنْقَبَةٌ: أَدَاةُ النُّقْبِ / سمق، كون كړ، قه‌لم،
قه‌رځونى، مه‌كته‌پ.

نَقِيبَةٌ. أَثَرُ / شوېن.

مُنْقَبَةٌ: مَحْمَدَةٌ / ستايش، چاكه.

مَنَاقِبُ الرَّجُلِ: مَحَايِدُهُ / چاكه‌وپياوه‌تى، جوامېزى.

نِقَابٌ: قِنَاعٌ / روپوښ، په‌چه، ده‌مامك.

نِقَابَةٌ: جَمَاعَةٌ مُؤَلَّفَةٌ مِنْ أَصْحَابِ الْمِهْنِ / نه‌قاب،
جفات.

نَقِيبٌ: رَئِيسٌ / سه‌رؤك، سه‌رؤكى په‌كېتى.

نَقِيبَةٌ: نَفْسٌ / گيان، دهر وون، خو.

- : عَقْلٌ / ژيرى، نه‌قل.

- : طَبِيعَةٌ / سروشت، خوږسك.

- : مَشُورَةٌ / راوېژ.

ناقِب. ناقِبَة. ثَقِب: قُرْصَة الفِراش من طول الضَّجْفَة/ برین و کوتران و هوی که له که به هوی راکشانی زوره وه.

نقح:

نَقَح. نَقَحَ: شَذِب/ مه‌ئی‌پاچی، سه‌پاچی کرد.
نَقَح. انْقَحَ الْكِتَابَ: هَذَبَهُ و اصلحه/ بژاری کرد، بیاجوه وه، مه‌ئی لا برد.

- : خَلَصَ جیده من ردینه/ بژاری کرد، چاک و خرابی لیک جیا کرده وه، پوختی کرد.

تنقیح: تَهْذِيبُ إِعَادَة النِّظَر: مُرَاجَعَة/ بژار کردن، بیاجونه وه، مه‌ئی چن.

- الحبوب/ گِیژو ته‌ته‌له، بژار.

نقد:

نَقَدَ الشَّيْءَ: فَحَصَهُ لِيَعْرِفَ جَيِّدَهُ مِنْ رَدِيئِهِ/ سه‌رنجی‌دا، لیتی راما، تیتی روانی، لیتی ورد بوه وه تا بزانن چاک و خرابی.

- لَهُ الثَّمَنُ: اعطاه إِياه نقداً/ به‌دهستی پیی‌دا، به‌دراوی پیی‌دا، نه‌قد نرخه‌کی‌دا.

- الطَّائِرُ الشَّيْءَ: نَقَرَهُ/ ده‌نوکی (لیدی، پیاکیشا).

- لَهُ بِنَظَرِهِ: اخْتَلَسَ النِّظَرُ إِلَيْهِ/ (به‌دزیه وه، له‌ژیروه) سه‌یری کرد.

- : اِنْتَقَدَ الْكَلَامَ أَوِ الْفِعْلَ: اَظْهَرَ مَا بِهِ الْعُيُوبُ وَ الْمَحَاسِنُ/ ره‌خنه‌ی گرت.

اِنْتَقَدَ الثَّمَنُ: قَبَضَهُ نَقْداً/ به‌دهستی نرخه‌کی وه‌رگرت.

- الْكَلَامَ عَلَى قَائِلِهِ: اَظْهَرَ عَيْبَهُ/ ره‌خنه‌ی لئی‌گرت، ناته‌واوی ده‌ره‌یتنا.

نقد الضرس: نَحَرَ/ کلور بو.

ناقده: نَاقِشَةُ و ت و ویزی له‌گال کرد.

نقد: اِنْتِقَاد: فَحَصَ. تَنْدِيد/ ره‌خنه، ره‌خنه‌گرتن.

- : مَا يُعْطَى مِنَ الثَّمَنِ مُعْجَلاً/ ده‌ستی.

- : نُقُود: مَسْكُوكَات/ دراو.

حساب ال - . البیع بال - / به‌دهستی.

ورق ال - / دراو، دراوی کاخن.

نقود: نَقْدِيَّة: دِراهم/ دراو پاره، درهم.

نقد: اِنْتِقَاد: خِلَاف الدِّين/ به‌دهستی، به‌دراو، نه‌ک به قه‌رز.

اِنْتِقَاد: ضِد اِسْتِحْسَان/ ره‌خنه، تانوت، به‌ره‌لستی.

- هَزَلِي: تَهْكُم/ گالته، گالته پی‌کردن، لاقرتن، گه‌پ.

عُرْضَة لِلنَّقْد/ جیتی ره‌خنه‌یه.

مُنْتَقَد: فَحَص/ بژارکراو.

- : يُعْتَرَضُ عَلَيْهِ/ ره‌خنه (لئی‌گیروا، لئی‌ته‌گیری).

مِنْقَاد: مَنْقَار/ ده‌نوک.

نقد:

نَقَدَ. اِنْتَقَدَ. تَنْقَدَ. اِسْتَنْقَدَ فَلَاناً مِنْ كَذَا: نَجَاء و خَلَصَهُ/ رزگاری کرد.

نقد: نَجَا و سَلِمَ/ رزگار بو، رزگاری بو.

نقد: اِنْقَاد: نَجَاة. خِلَاص. سَلَامَة/ رزگاری، رزگار (بون، کردن).

مُنْقَد: مَنْ يَنْقَدُ. مُنْجَ/ رزگارکر.

نقر:

نَقَرَ: ضَرَبَ/ لیدی، کوتای، دای‌پاچی.

- الْحَجَرُ أَوِ الْخَشَبُ: حَفَرَهُ/ مه‌ئی‌کند، مه‌ئی‌کولی، دای‌تاشی.

- فِي الْحَجَرِ: كَتَبَ/ له‌سه‌ر به‌رد نویسی، مه‌ئی‌کولی.

- الطَّائِرُ: ضَرَبَ بِمَنْقَرِهِ/ ده‌نوکی پیادا.

- الطَّائِرُ الْحَبَّ: لَقَطَهُ/ مه‌ئی چنی.

- عَلَى الْبَابِ: قَرَعَ/ له‌ده‌رگای‌دا.

- : قَرَعَ أَوْ فَرَكَ الْأَبْهَامَ عَلَى الْوَسْطَى فَأَخَذَتْ صَوْتاً/ چه‌قنه‌ی لیدی‌دا.

- بظفر الاصبع الوسطى: نَتَفَ/ په‌له‌پیتکه‌ی لیدی‌دا.

- عَلَيْهِ: عَابَهُ/ گالته‌ی پی‌کردن، تانوتی لیدی‌دا.

- ت. اِنْتَقَرَتِ الْخَيْلُ بِجَوَافِرِهَا: اِحْتَفَرَتْ/ سمکولی کرد.

- فِي النَّافِرَةِ: نَفَخَ/ فوی پیاکردن، لیدی‌دا، بلویتی ژهن.

- وَ نَقَرَ عَنِ الشَّيْءِ: بَحَثَ/ گه‌پا، بۆی گه‌پا، پشکنی.

ناقر: صَاحَ/ مَشَتْ و مَرَى کرد، له‌گالی وت.

- : نَارَعَ هَاتِرًا دُشْمَانِيَةً له‌گال کرد، لیتی زویر بو.

نقر: حَفَرَ/ مه‌ئی‌کندن، مه‌ئی‌کولین.

- : ثَقَب / کون کردن، سمين.
- : الأصابع: دَقّ / الاصبعتين / چه قنه ايّ دان.
- نُقْرَة: حُفْرَة. تجويف / چال، بۆشايي، کَلَوَر، کون، هوَلَوَل، مه لَوَل.
- نَقَار: حَقَار / مه لَکَن.
- : الخشب: طائر / دار کون که ره، داره سمه.
- : منقار الطائر / ده نوک.
- : منقر مغول / صاقور / پاچ.
- : الخشب و الحديد / سمو، قه لَم، کون که ره، فەردوئي، مه کتەب.
- نَقَر: غضبان / تیره.
- نُقْرَة: ناقرة. مُنَاقرَة: مُهاترة / مشت و مِ، چه نه بازی.
- ناقور: بوق / که په نا.
- نُقير: اصل / بنه پەت، بنه چه.
- : منقور. محفور / مه لَکَن راو، مه لَکَراو.
- نَقْرَس: مرض / جومگه ژان، نه خوشبه توشی جومگه ی.
- پِن و په نه چه گه وره ی پِن نه بِن و نه يان ناوسيتن.
- : نقريس: طبيب ماهر / پزیشکی وریاو چالاک.
- نَقَر:
- نَقَر: و ثَب / بازیدی، قونه ی کرد.
- : الطفل: رَقَصَة / مه لَپه پان.
- نَقَس:
- نَقَس: اِنْتَقَس الناقوس: قَرَعَة / له زه نکیدی، زه نکي ايّدا، بۆلی ايّدا.
- : الرجل: عابَهُ و سَخَر به / گالته ی پِن کرد، پینی رابوارد، تیزی پیوه کرد.
- ناقوس: جَرَس / زه نک، بۆل.
- نَقَش:
- نَقَش: لَوْن و زَيّن بِالوان / ره نگاوره نکي کرد، رازانديه وه، نه خشانن.
- : فَصّ الخاتم: حفرة / مه لَکَن د.
- : التمثال: نُحْتَة / تاشی، په یکه ری تاشی.
- : البيت: دَهْنَة / بۆیه ی کرد، ماله که ی بۆیه کرد.
- : الشوكة: اِسْتخرجها / ده ی هیئا، دپکه که ی ده رمه ئیا.
- : الشفرة بالمنقاش: نَقَشها / موی ده رکیشا، مه لَکَن د، ده ی هیئا.
- ناقش: جادل / مشت و مِی کرد، چه نه و چونی کرد، وت و یژی کرد.
- : الحساب و في الحساب: طلب منه البيان / حساب به کی له گه لَ کَرايه وه.
- نَقَش: تَلوین او تَرَتِین / ره نگ کرد، بۆیه کردن، رازانده وه، نه خشانن.
- : حفر / مه لَکَن دَن، مه لَکَراين.
- : صورة ملوثة / وینه ی (ره نگاوره نک، نه خشین).
- نَقَاش الجدران و البيوت: صَبَاغ / بۆیه چی.
- : حَقَار احجار و السواح معدنية / مه لَکَول، به رد تاش.
- : تماثيل: نَحَات / په یکه رتاش.
- نَقَاشَة: حرفة النقاش / بۆیه چیتی، نیگار کیش، نه خَش کار.
- مِنَقَش. منقاش حفر المعادن / سمو، قه لَم، فەردوئي، مه کتەب.
- مِنَقُوش: مُلُون / ره نگاوره نک، رازاوه، نه خشین.
- : محفور / مه لَکَن راو، مه لَکَراو.
- نَقَاش: مُحَاجَة / چن و چونی، مشت و مِ.
- مُنَاقَشَة: جدال / مشت و مِ، چن و چن.
- : مُحَاوَرَة و مُحَادَثَة / ناخاوتن، گفَت و گۆ، وت و یژی.
- نَقَص:
- نَقَص: قَلَّ. هَبَط / کم بوه وه، هاته خواری، پوکایه وه.
- : صَغُر: ضِد کبر / بچوک بوه وه.
- : نَقَص. اِنْقَص. قَلَّل / کم ی کرده وه.
- - - : الثمن او الدرجة. قللها / کم ی کرده وه، دای شکان.
- : و اِسْتَقَصَّ الرَّجُل حَقَّهُ: لم يعطه حَقَّهُ / به ته واری نه ی دایه، لَی (بری، کم کرده وه).
- و - : الرجل قدره: اِسْتَحَق به / گالته ی پِن کرد، له نرخی کم کرده وه، سوکی کرد.
- : كَذَا: عازَة / لَی پرا، به شی نه کرد، کم ی کرد، کورتی هیئا.

تَنَقُّصٌ: تَقْصُ شَيْئًا فَشَيْئًا / کم بوه وه، تا بهاتايه کم می نه کدر، پوکایه وه.

— الْقَمَرُ: اَمْحَقُ / مانگ بچوک بوه وه.

إِسْتَنْقَصَ الثَّمَنُ: طَلَبَ تَنْقِيسَهُ / داوای کم کردنه وه و داشکانی کرد.

— الشَّيْءُ: وَجَدَهُ نَاقِصًا / ناتواو بیینی، به ناتواوی زانی.

— الشَّيْءُ: وَجَدَهُ قَلِيلًا / کم هاته پییش چاری، به که می زانی.

نَقَصَ: نَقَصَانُ: ضِدُّ زِيَادَةٍ / بهش نه کردن.

— : فَقَدَ: عَجَزَ / کورت مینان، کم کردن.

— : ضِدُّ كَمَالٍ / ناتواوی، نیوه چل.

— : نَقِصَةٌ: عَيْبٌ / خوش، شورایی، کم و کوپی، نه نگی، نام و نه نگی.

مُرْكَبٌ أَلْ - : عَقْدَ نَفْسِيَّةٍ. الشُّعُورُ بِالنَّقْصِ / هست به ناتواوی کردن.

نَاقِصٌ: ضِدُّ كَامِلٍ / ناتواو، کم، نیوه چل، کم و کوپ.

— : غَيْرُ مَوْجُودٍ / نه بو.

— : بِه نَقْصٍ أَوْ عَيْبٍ / کم و کوپی تیایه، ناتواوه، خه وشاویه.

— كَذَا: مَطْرُوحٌ مِنْهُ كَذَا فِي الْحِسَابِ / لَيْسَ دهر نه کهوی.

— عَنْ: أَقَلَّ مِنْ / که متره له.

— كَذَا: يَنْقُصُ مِنْهُ كَذَا / کورت نه میتنی، کم نه میتنی، بهش ناکا.

فَعَلَ - / کرداری ناتواو.

مَخْرُوطٌ - / قَوْحَكِي قَرْتَاو.

نَقِيسَةٌ: الْخَصْلَةُ الدَّيْنِيَّةُ / سوکی، شورایی، کم و کوپی، ناتواوی، نه نگی، نام و نه نگی.

النَّقْصُ: أَقَلُّ / که متر.

إِنْقَاصٌ: تَنْقِيسٌ: تَقْلِيلٌ / کم کردن وه.

— : تَنْزِيلٌ / داشکاندن، لئنده رکردن مینانه خوار.

مُنَاقِصَةٌ ضِدُّ مُزَايِدَةٍ / کم کردن وه، له سهریه ک داشکاندن.

مُنْتَقِصٌ أَخَذَ فِي النِّقْصَانِ / تا بن کم نه بیته وه.

— : مُتَضَائِلٌ. مُمَحَقٌ / بهرو نه مان نه چنی، نه پوکیته وه.

نَقْصٌ: نَقْصُ الْبِنَاءِ: هَذَمُهُ / روخاندی، تیکی داء، به آیوه شان.

— الْحَبْلُ: حَلَهُ / کردیه وه، شلی کرده وه.

— الْعَهْدُ أَوْ الْأَمْرُ: أَفْسَدَهُ / تیکی داء، به شیمان بوه وه، پیسی کرد.

— الْعَهْدُ أَوْ الْأَمْرُ: الْفَاءُ وَابْطَلَهُ / هه آیوه شانده وه.

— الْوَصِيَّةُ أَوْ الشَّرِيعَةُ: كَسَرَهَا / شکاندی، هه راموشی کرد.

— التَّهْمَةُ: ابْطَلَهَا / بهرچی دایه وه.

— الشَّرِيعَةُ: كَسَرَهَا / نه ریتی شکاند.

— الْبُرْهَانُ أَوْ الْحُجَّةُ: قُدُّدُ / به دروی خسته وه، بهر بهرچی دایه وه.

— الْوَلَاءُ: أَنْكَرَ الْعِرْفَانَ وَ الْإِخْلَاصَ / یاخی بو، به له سه بو، سپله بو.

— حُكْمُ الْمَحْكَمَةِ: ابْطَلُ / هه آیوه شانده وه.

— : نَاقِضٌ: أَنْكَرَ / نکولی کرد، نه چوه ژیری، دانی پیا نه تا.

— نَاقِضٌ: خَالَفَ / سهر پیچی کرد یاخی بو، هه لکه پایه وه.

تَنَاقُضُ الْقَوْلَانِ: تَعَارُضًا / جیاوازیون، پیچه واته بون، له یه که نه نه چون.

— الرَّأْيَانِ: تَصَادَمًا / به یه کیانادا، دژی یه که بون.

— : تَنْقُضٌ. إِنْتَقَاضٌ: إِنْحَلَّ وَ إِنْكَسَرَ / شکا، هه لوه شایه وه.

إِنْتَقَاضُ الشَّعْبِ عَلَى الْحُكْمَةِ: إِنْكَارُ الطَّاعَةِ / یاخی بو، به له سه بو، سهر پیچی کرد، هه لکه پایه وه.

— : إِنْحَلَّ وَ تَخَرَّبَ / روخا، داروخا، هه لوه شا.

نَقْصٌ: تَخْرِيبٌ. هَدَمٌ: إِفْسَادٌ. إِبْطَالٌ - / شکاندن، هه لوه شانندن، تیک دانه وه.

— الْحُكْمُ: إِبْغَاءُ أَوْ إِبْطَالُ الْحُكْمِ / لایردن، هه لوه شانندن وه.

— الْعَهْدُ: إِفْسَادٌ / په ییمان شکاندن، په شیمان بونه وه.

- الولاء: إنكار العرفان و الاخلاص / پنهان کردن،
یاخی بون، سپه‌ی.
لا یُنْقَضُ: مُسَلِّمٌ به / چار نیه، مه‌ل‌ناوه شیتته‌وه،
ده‌سکاری ناکرئ.
نَقَضَ. نَقَضَ. البناء المنقوض: مهدوم / خانوی،
روخاو، تیکدراو.
- - - . انقاض: بقایا البناية المهدمة /
داروپه‌ردو، چل و چئو.
نقیض: ضد. عکس / دژ، پیچه‌وانه.
على طرفی - : ضِدُّهٗ على خط مستقیم / پیک ناگه.
النقیضان: الأمران المتخالفان / دوکاری جی‌اواز،
له‌یه‌ک نه‌چو، پیچه‌وانه‌ی به‌کتر.
تَنَاقُضٌ: تَبَایُنٌ. مُخَالَفَةٌ / دژوار، جی‌اوازی، ناکوکی،
پیچه‌وانه.
مُنَاقِضٌ: ضد. على عکس / پیچه‌وانه، به‌پیچه‌وانه،
جی‌اواز.
مُتَنَاقِضٌ: متعارض: مُخَالَفٌ / جی‌اواز، دژوار،
پیچه‌وانه.
مُنَاقِضَةٌ: مُخَالَفَةٌ. مُعَارِضَةٌ / جی‌اوازی، له‌یه‌ک نه‌چون،
دژواری.
منقوض: محلول. مفکوک / کراوه، شل.
- : مُعَارِضٌ / جیا، په‌سند نه‌کراو.
- : یُنْقَضُ. یُقَدُّ / به‌درو خراو، مه‌ل‌وه‌شاو.
نقط:
نَقْطٌ. نَقْطُ الحرف: جعل له نقطاً / خالی بز پیتته‌کان
دانا.
- . - . الکلام: فصله بعلامات الوقف / خال
ریژی کرد.
نَقْطٌ: لَطَخَ بِنَقْطٍ / خال خالی کرد، په‌له‌په‌له‌ی کرد،
پپسی کرد.
- : الماء: قَطَرٌ. جعله یقطر / تکا، ناو نه‌تکا.
- : العروس: اعطاها هَدِيَّةً / دیاری دا به بوکئ.
نقطة على الحرف او تحته / پنت، خال، نوکه.
- : مکان. بُقْعَةٌ / جیگه، شوین، جن.
- : امر. مسئله / کار، باس، باره.
- : الخلاف / باره‌ی ناکوکی و جی‌اوازی.
- الضعف / شوین لاوژی.
الدائرة: مرکزها / چه‌ق.
الوقف بین الجمل / پنت، ویسته.
الخفیر او الشرطی / بنه‌کی پؤلیس.
العرس: هَدِيَّةٌ / دیاری.
قطرة / تکه، دلۆپ.
- : عنبر: شامةٌ / خالی گونا، خال.
منقوط. مُنْقَطٌ: مُرْقَطٌ / به‌ل‌ه‌ک، په‌لاو، خال‌خال،
خال‌به‌ند.
نقع:
نَقَعَ. انْقَعَ الشيء في الماء: اقْرَعُ فيه / ته‌پی کرد،
خستیه‌ ناووه، خوسانیوه.
- . - : غَلَّةٌ قلبه: صَبَّ جام غضبه / داخی دلی
رشت.
- . - : الماء العطش: سکنه / تینویتی شکان.
- : الماء في بطن الودی: رَكْدٌ / ناووه‌ستا، په‌نگی
خواردوهه، بو به (زۆنگ، زه‌لکار).
انْقَعَ: اِسْتَنْقَعَ الماء: اِسْنٌ / بۆگه‌نی کرد، گولی به‌ست.
نَقَعَ: المصدر من نَقَعَ / ته‌پکردن، له‌ ناو مه‌ل‌کیشان،
خوساندنوه.
- : ماء مُسْتَنْقَعٌ / ناوی راوه‌ستاو، گولاو، زۆنگ،
زه‌لکار.
نُقاعة: نَقِيعٌ. مَنقوعٌ / له‌ ناو کیشراو، ته‌پکراو، خوساو.
نَقوعٌ مَنقَعٌ: الفاكهة المجففة التي تُنْقَعُ في الماء /
خوشاوی میوه‌ی وشک کراو.
ناقع: الذي یُنْقَعُ / ته‌پکر، له‌ ناو مه‌ل‌کیشهر.
سَمٌ - : قاتل / زاری کوشنده، زه‌مری مه‌لایل.
شرابٌ - : مُنْعَشٌ / سه‌فراشکین، خه‌م ره‌وین.
مُسْتَنْقَعٌ: سَبَخٌ. غَيْظَةٌ / گولای، زه‌لکار، زۆنگ.
نقل:
نَقَلَ الشيء: حَوَّلَهُ مِنْ مَكان الى آخر / گواستییه‌وه،
گوژیاییه‌وه.
- : (وَصَلَ و سَلَّمَ / گه‌یاندی، بردی.
- : حملٌ / مه‌ل‌ئ‌گرت.
- : حَرَكٌ / جولانی، بزوانی، له‌قانی.
- : غَيْرَ مسکنه / گواستییه‌وه، گوژیاییه‌وه.

- : نَسَخَ / له بیری نویسه وه، نویسه ی له بهر گرته وه.
 - عن فلان: رَوَى عنه / لئییه وه گیرایه وه.
 - من لغة الى اخرى تَرْجَمَ / گوی، وه ری گتیا.
 - الخبر او المرض: اوصل / گه یانی، بلاوی کرده وه.
 - ثَنَّقَل: اکثر الإنتقال / زور شه جوئی و جیگه شه گوی،
 جیگه به خوی ناگرت.
 - : تَحَوَّلَ من مكان الى آخر / گواستیه وه، چوه
 جیگه به کی تر.
 - نُقِلَ الاشياء: بَدَلَ مواضعها / جیگا کانیانی گوی.
 ناقَلْتُهُ الحديث: نقلت اليه ما عندي و نُقِلَ الى ما
 عنده: حَدَّثْتُهُ وَحَدَّثَنِي / قسه مان بقیه کتر کرد.
 تناقلوا الحديث: نقله بعضهم من بعض / ده ماو ده م
 گزایانه وه.
 - : اِنْتَقَلَ: تَنَقَّلَ / گواستیه وه، گویزایه وه، چوه
 جیییه کی تر.
 - الى رحمة الله: مات / مرد، کچی کرد، کچی
 دواپی کرد.
 تناقلته الألسن / ده ماو ده م کهوت، کهوته سهرزار.
 - : الأيادي / کهوته به رده ست، زورده ستی بینی،
 ده ستاوده ست کهوت.
 - : الجرائد / له رۆژنامه کاندایاوییه وه.
 - : نُقِلَ: تحويل من مكان الى آخر / گواستیه وه،
 جن گویین.
 - : إيصال / گه یاندن.
 - : ترجمة / گویین، وه رگتیا.
 - : نسخ / له بهر نویسینه وه، له بهر گرته وه.
 - : تقليد / لاسایی کردنه وه.
 - : نقل: منقل: فعل او الحف البالي / سۆل و
 پیلایو کۆن.
 - : نَقْلَ: العرّة من نقل / جار، که پته.
 ناقل: حامل / مه لگر، گویزه وه.
 - : مترجم / وه رگتیا.
 - : ناسخ / له بهر نویس.
 - : موصل / گه یه نه.
 - : إنتقال: تَحَوَّلَ من مكان الى آخر / جیگه گزین،
 گواستیه وه، گویزانه وه.

- : تحوّل: تَغَيَّرَ من حال الى حال / گویاو.
 - : وفاة / مردن، کچ کردن، کچی دواپی.
 - : تنقل: تحرك / مات و چۆ کردن، گواستیه وه.
 - : تنقل: تبديل الموضوع / جیگه گزین.
 - : منقول: يُنْقَل / مه ل ده گری، شه جوئی، شه گویزیتیه وه.
 - : نقل / گویزایه وه، گواستیه وه.
 - : منسوخ / له بهر نویسراوه.
 - : منقولات: خلاف الثابت / شت و مه که شه جوئیتر و
 شه گویزیتیه وه.
 - : مُنْقَل: غير ثابت / شه گویزیتیه وه، شه جوئی.
 - : متجول / گه پۆک.
 - : رحال / کچره، ره وه نه.
 - : نَقْلَ: نعيمة لقلقة الكلام / قسه گواستیه وه گزایانه وه.
 - : نقلی: سماعي / ده ماو ده م، به بیستن.
 - : نقالة: محفة / ده ست به ره.
 - : منقلة: مرحلة / قوناخ، کاروان سهر.
 - : : مقياس الزوايا / مه نقله، سۆچین.
 - : نُقَالَ: متحرك / شه جوئی، شه گویزیتیه وه، بزۆ.
 - : مُنَاقَلَة: النقل من مكان الى آخر / گویزانه وه، جیگه
 گزین.
 - : نواقل الدهر: نوائبه / مه لئس و کهوتی زه مانه.
 - : نُقِلَ: صفار الحجارة / ورده بهر د، چو، زیخ، چه گل.
 - : نَقَم:
 - : نَقَم. نَقَم. اِنْتَقَمَ لنفسه منه: عاقبه / تۆله ی خوی
 سه نه.
 - : عليه: حَقْدَ / قین، رقی ل مه لگرت.
 - : عليه حَقُّهُ: انكره عليه / مافی خوارد، دانی
 پیا نه نا.
 - : نَقْمَة: اِنْتِقَام: ثار / تۆله، تۆله (کردنه وه، سه نه نه وه)،
 پین نواندن.
 - : غَضَبَ / توپیه یی، رقی، قین.
 - : ناقيم: حاقِدَ / به قین، رقاوی، دل پره ش.
 - : على الحياة / بهر قی له زیان، بیزار له زین.
 - : مُنْتَقِم: الذي يَنْتَقِمُ / تۆله سین.
 - : نقه:

ثَقَّةٌ. اِثْتَقَا مِنْ مَرَضِهِ: صَحَّ/ چاك بوه‌وه، هه‌لسا، بوژايه‌وه.

ثَقَّةٌ. ثاقه: مُتَعافٍ/ چاك، چاكه‌وه‌بو، هه‌لساو.

ثَقَّةٌ. ثَقَوَهُ. ثَقَاةٌ: اِثْقَاةٌ/ چاك بونه‌وه، بوژانه‌وه.

دار: النقاها/ بوژانگه.

نقى:

ثَقَى (ثَقَا و نَقَاوَةٌ): نَظَفَ/ پاك بوه‌وه، خاوين بوه‌وه، پاكه‌وه بو.

- : صَفَى و خَلَصَ/ روڤ بوه‌وه، زړنگايه‌وه.

ثَقَا. اِنْقَى العظم: اسْتَخْرَجَ مِنْهُ/ مَوْخَى نَيْسِقَانَه‌كى دهره‌ينا.

ثَقَى. اِنْقَى: جَعَلَهُ نَقِيًا/ پاكى كړده‌وه، خاوين كړده‌وه، زړنگايه‌وه.

- : اِنْتَقَى: اِخْتَارَ/ هه‌لېږدارد.

- : اَلْقَمَحَ مِثْلًا/ بژاردى، پاكى كړده‌وه، پاكزى كړد.

ثَقَا. ثَقَاوَةٌ/ خاوينى، پاكى، پاكزى.

ثَقَاوَةٌ: ثَقَاوَهُ. ثَقَايَةُ الشَّيْءِ خِيَارُهُ/ هه‌لېږزيراو، هه‌لېږزاده، پوخته.

ثَقَى. نَقَى: صَاف. نَظِيفَ/ روږږ، پاك، پوخت.

- : طَاهِر. غَيْرَ مَلُوثَ/ خاوين.

اِنْقَى: اَكْثَرَ نَقَاءً/ پاكتر، خاوينتر، پوخته‌تر.

اِنتَقَا: اِخْتِيَارَ/ هه‌لېږاردن.

ثَنَقِيَّةٌ: تَصْفِيَّةٌ. تَطْهِيْرَ/ پاك كړده‌وه، خاوين كړده‌وه، پاكزى كړدن.

نكې:

نَكِبَ: اَصَابَ بِنَكْبَةٍ/ توشى به‌لېبو، كوښتى كه‌وت، سه‌رى لى تيك چو، كاره‌ساتى به‌سه‌ره‌ات.

- : تَ الرِّيحِ: مَالَتْ عَنْ مَهْبِهَا/ ياكى كوزى.

- : نَكِبَ. تَنَكَّبَ عَنْ: حَادَ/ لايد، پيچى كړده‌وه، وه‌رى گيړا.

- : - : عَنْ: اَدْلَ/ واژى هينا، ده‌ستى هه‌لگرت.

تَنَكَّبَ عَنْهُ: تَجَنَّبَهُ و اِعْتَرَلَهُ/ خَوَى (لې‌لادا، لې‌پاراست)، واژى لى هينا، لى دوركه‌وته‌وه.

- : الشَّيْءُ: اَلْقَاهُ عَلَى عَاتِقِهِ/ خستيه سه‌رشانى.

- : عَلَى الشَّيْءِ: اِثْكَأ عَلَيْهِ/ خَوَى دا به‌سه‌ريا، شانى خسته سه‌ر.

نَكْبَةٌ. نَكِبَ: مُصِيبَةٌ/ كاره‌سات، به‌لا، سه‌مه‌ره، فه‌تاروت، كوښت كه‌وتن، سه‌رلېتتيك چوڼ، لې‌ته‌وه‌مان، نه‌مانى، قوړت.

مَنكوب: مُصَابٌ بِنَكْبَةٍ/ كوښت كه‌وتو، سه‌ره‌گردان، كوټول، لې‌ته‌ماو.

مَنكِبَ: عَاتِقُ: كَتِفَ/ شان، باهو.

نكټ:

نَكَّتَ: حَفَرَ/ هه‌لېكه‌ند، هه‌لېكوټى، روشانى.

- : الْعَظْمَ: اَخْرَجَ مِنْهُ/ مَوْخَه‌كى دهره‌ينا، داى‌ته‌كان.

- : الرَّجُلُ اَلْقَاهُ عَلَى رَأْسِهِ/ به‌سه‌ردا داى به‌زه‌ويدا.

نَكَّتَ فِى كَلَامِهِ: جَاءَ بِالنَّكْتِ/ نوكتى هينايه‌وه.

- : عَلَى: مَارَحَ/ نوكتى پېږ كړد، گالته‌ى له‌كه‌ل كړد.

نُكْتَةٌ. نُكْطَةٌ/ خال، په‌له، روشاوى.

- : مُلَحَةٌ. الْجُمْلَةُ اللَّطِيفَةُ/ بؤ پيكه‌نين، نوكته، گالته‌وگې.

نُكَّاتٌ. مُنَكَّتٌ: الَّذِى يَجِىءُ بِالنَّكْتِ فِى كَلَامِهِ/ نوكته‌باز، قوشمه، گالته‌چى.

- : - : طَعَانَ فِى النَّاسِ/ گالته‌چى، به‌خه‌لك راه‌بوټيرئ، قه‌شمه‌ر.

تَنَكَّيْتُ: اِسْتِنْقَادَ هَزْلٍ/ پېږابواردن، ره‌خنه به‌گالته‌وه.

- : اِلْتِيَانٌ بِالنَّكْتِ/ نوكته‌هينانه‌وه.

مَنكوت: مَلَقَى عَلَى رَأْسِهِ/ به‌سه‌راكه‌وتو.

نكټ:

نَكَّتَ الْعَهْدُ اَوْ الْبَيْعُ: نَقَضَهُ و نَبَذَهُ/ په‌شيمان بوه‌وه، په‌يمانى شكان.

اِثْثَكْتُ: اِثْتَقَضَ/ هه‌لوه‌شا، تيك چو، شكا.

نَكْتُ: نَقَضَ. كَسَرَ/ هه‌لوه‌شان، تيكدان، شكان.

- : عَدَمَ و فَاءَ/ سپه‌لى، بې‌وه‌فايى.

- : الْعَهْدُ/ په‌يمان شكاندن، ناپاكى، بې‌وه‌فايى، ده‌ست بړين، په‌شيمان بونه‌وه.

فَاكِتُ الْعَهْدِ/ ده‌ست بې، په‌يمان شكېن، بې‌وه‌فا.

نكج:

نَكَحَ الْمَرْأَةَ: تَزَوَّجَهَا/ هيناي، ماره‌ى كړد.

- ت المرأة: تزوجت/ شوی کرد، میدی کرد، در
به شو.
اُنْكَحَ: زَوَّجَ/ دای به شو، ماره ی بی.
نِكَاح: زواج/ ماره کردن، زن مینان، شو کردن،
ماوسه رگرتن.
ناكح: ناكحة: ذات زوج/ به شو.
مناكح: نساء/ نافرته، زن.
نكد:
نَكَدَ: نَكَدَ العَيْشَ: اِسْتَشَدَّ و عَسَرَ/ زیان تال بو،
گوزه ران ناخوش بو.
نَكَدَ عَيْشُهُ: جَعَلَهُ نَكْدًا. كَدَّرَ عَيْشُهُ/ زیانی تال کرد،
گوزه رانی ناخوش کرد.
تَنَكَّدَ عَيْشُهُ: تَنَكَّدَ/ زیانی لیتال بو.
نَكَّدَ: كَدَّرَ/ ناخوشی، سه رایتیک چون، به دبه ختی.
نكد: شَكِسَ. و عَقَّ/ بن نابو، بن حیا، شه پانی.
رجل - و نكد: قلیل الخیر عسر/ پیای بی خیر
رهق.
اُنْكَدَ. منكود الحظ: ساء الحظ. تعس/ به دبه خت،
بن شانس، هه ناسه سارد، ره نه پو، که ساس.
منكود. مُنْكَدَ: قلیل/ کم، نایه خ، هیچ و پوچ.
نكر:
نَكَرَ الامر او الرجل: جَهَلَهُ/ خوی لی (مه له کرد، گیل
کرد)، نینکاری کرد، نه ی ناسیه وه.
نَكَرَ: اخفی/ شاردیه وه.
- الاسم: جَعَلَهُ نَكْرًا/ کردی به ناسراو.
اُنْكَرَ حَقَّهُ: دَحَضَ/ مافی خوارد، دانی پیانه نا، نکولی
کرد، نینکاری کرد.
- ذاته/ خوی له بیرکرد، نینکاری خوی کرد.
- علیه فَعَلَهُ: عَابَهُ و نَهَأَهُ عَنْهُ/ کرده وه که ی به
ناشیرین داناو سه رزه نشتی کرد، په سندی نه کرد.
اِسْتَنْكَرَ الامر: رَفَضَهُ. نَهَأَهُ/ ناپه زایی دهریپی، بیزار ی
نواند.
- تَنَاكَرَ الامر: جَهَلَهُ/ خوی لی (مه له کرد، گیل
کرد).
تَنَاكَرَ الامر: تَجَاهَلَهُ/ خوی و پیشان دا هیچی لی
نازانی.

- الرجل: تَجَاهَلَهُ/ خوی و پیشان دا که نای
ناسی.
تَنَكَّرَ: تَخَفَّى/ خوی گوری، چوه به رگینکی تره وه.
- له: لِقَاءَهُ لِقَاءً بَشَعًا/ زور ناشیرین دیده نی و
پیشوازی کرد.
نُكِرَ. نُكِرَان. نَكِير. اِنْكَار: رَفَضَ. دَحَضَ/ دان
پیانه نان، نینکاری کرد.
نكران الجمیل. اِنْكَار الجمیل. جحود المعروف/
سپله یی، پنه زانین، له به رچاونه بون.
- الذات/ خونه ناسی، خۆ له بیرکردن.
ناكر الجمیل: كَتُود. عاق/ سپله، پنه زان، نان کویر.
نكرة: تقيض المعرفة. غير مُعَيَّن او معروف/
نه ناسراو، نه ناس.
تَنَكَّرَ: اِسْتَخْفَاءَ/ خوگوپین، خولی گوپین، چونه
به رگینکی تره وه.
قناع ال - / روپوش، روگور، ماسکه، ده مامك.
مُنْكَر: غير مُعْتَرَف به/ دان پیانه نراو، نه ویستراو.
- ما ليس فيه رضا الله/ نه وه ی خوا نایه وی
بکری.
- امر قبیح/ کرده وه ی ناشیرین، کاری ناپه سهند.
- و نكیر/ دوما لایکی پرسیارکرن، نینکیرو
مونکیرو.
مُنْكَر: مُتَخَفَّ/ روپوشراو، خوگوپ، به رگ گویاو.
نكراء: دهاء و فطنة/ ژیری، زیره کی، بلیمه تن.
- شدة/ تنگانه، ناخوشی، گوتاوه پو.
نكس:
نُكِسَ. نُكْسَ: قَلْبَ/ (شاوه ژو، شه دیونه و دیو،
سه ره و ژینی کرد، مه لی گپزایه وه.
- راسه: طاطاء/ سه ری (شو پ کرد،
دانه واند)، ملی دریز کرد، پتی لوتراکیشا.
- داء المرض: اعادله/ نه خوشیه که
که راپه وه سه ری، نه خوشیه که ی گرتوه، توشی بوه وه،
بوی گه راپه وه.
نُكْسَ. اِسْتَكْسَ المريض: عاوده المرض/
نه خوشیه که ی گرتوه، خراپ تربو، وه خوی لی
هاته وه.

تَنَكُّسُ: انْحَطُّ عَنْ أَصْلِهِ الطَّيِّبِ/ ناچیزه ده‌رجو،
یاخی بو
نَكْسُ الْعِلْمِ: انْزِلَ إِلَى الْوَسْطِ/ تالای میثابه ناوه‌راست،
که چی کرد
نُكْسٌ. نَكْسَةٌ. إِنْتَكَاسُ: الْعُودَةُ إِلَى سَابِقِ الْحَالِ/
گه‌رانه‌وه، بۆ دۆخی جاران.
نَكْسُهُ: خَبِيْثَةٌ. قُشِلَ/ یارک که‌وتن، تَنَشَّكَان، نوچ دان.
تَنَكُّسٌ: إِنْقِصَادُ الْأَصْلِ الطَّيِّبِ/ ناچیزه‌یی، یاخیتی.
مُنْكَسٌ: مُنْكَوَسٌ: مَقْلُوبٌ/ مه‌لاوگه‌راو، ئاوه‌ژو،
سه‌ره‌وخوار، نخون.
نَكَشٌ: إِنْتَكَشَ الْبُئْرَ: طَهَّرَهَا/ پاک‌ی کرده‌وه، ده‌ری‌دا.
نَكَصٌ:
نَكَصَ عَنْ كَذَا: أَحْجَمَ/ وازی‌ه‌ینا، ده‌ستی مه‌ل‌گرت،
په‌شیمان بو‌ه‌وه.
- عَلَى عَقِيْبِهِ. إِنْتَكَصَ: تَرَاجَعَ/ گه‌رایه‌وه،
کشایه‌وه.
نَكَصٌ: جَعَلَهُ يَتَرَاجَعُ/ په‌شیمانی کرده‌وه، گه‌رایه‌وه.
نَاكَصٌ. مُنْكَصٌ: مُتَنَحٍّ/ په‌شیمان، کشاوه، گه‌راوه.
نَكَفٌ:
نَكَفَ. نَكَفَ مِنْهُ وَ عَنْهُ: إِنْفَ مِنْهُ وَ إِمْتَنَعَ/ بی‌زنی
لئ‌کرده‌وه، لالوت بو لئی.
- دَمَعَتْهُ: مَسَحَهَا/ فرمیسکی سری.
نَاكَفَةُ الْكَلَامِ: قَابِلُهُ بِمِثْلِهِ/ له‌ رویا مه‌ل‌گه‌رایه‌وه،
وه‌لامی دایه‌وه.
- : نَارَعَ/ مشت و مری کرد، چن و چونی کرد.
- فِي الْبَيْعِ وَ الشِّرَاءِ/ سه‌ودای کرد، چن و چونی
کرد.
إِسْتَنَكَفَ مِنْ كَذَا: إِمْتَنَعَ أَنْفَهُ وَ إِسْتَكْبَارًا/ بی‌زنی
لئ‌هات‌ه‌وه، قیزی لئ‌هات‌ه‌وه.
- : إِسْتَكْبَرُ/ تیزل بو، خوی به‌زل گرت.
غَيْثٌ لَا يَنْكَفُ: لَا يَنْقَطِعُ/ خوش ناکاته‌وه، باران
دوایی نایه‌ت.
جَيْشٌ لَا - : لَا يُخْصَى/ له‌شکرکی بی‌شوماره،
ناژمیتری، له ژماره نایه‌ت.

بَحْرٌ لَا - : لَا يُسْتَبَرُ غُورُهُ. لَا يُبْلَغُ آخِرُهُ/ نه‌ سه‌ری
مه‌یه و نه‌ین، ده‌ریایه‌کی بی‌بنه.
مُنَاكَفَةٌ: مُنَازَعَةٌ. مُضَايِقَةٌ/ چن و چونی، ته‌نگ پی
مه‌ل چنن.
نُكَافٌ: مَرَضُ الْخُدَّةِ النُّكَيْفِيَّةِ/ مله‌خپئ، ئالوکه‌وتن.
نُكَفَةٌ: غُدَّةٌ بِجَوَارِ الْأَذْنِ/ لوی مله‌خپئ، ئالوی
مله‌خپئ.
نَاكَفٌ: مَمْتَنِعٌ. مَتَبَرِّءٌ/ لالوت، ناقلیل، به‌دلی نیه.
نُكَلٌ:
نُكَلٌ وَ نُكْلٌ عَنْ أَوْ مِنْ كَذَا: نُكَصَ وَ جَبِنَ/ له‌ ترسا
کشایه‌وه، وازی‌ه‌ینا، په‌شیمان بو‌ه‌وه.
- : نُكَلٌ بِهِ: مِثْلُ/ کردی به‌ نمونه، به‌زمی پی‌کرد،
په‌نگی پی‌دا.
نُكَلٌ. اُنْكَلٌ: دَفَعَهُ وَ صَرَفَهُ/ ده‌ستی پی‌وه‌نا،
گه‌رایه‌وه.
- : بِهِ: صَنَعَ بِهِ صَنِيعًا/ ده‌ستی بپری، به‌زمی
پی‌کرد، په‌نگی پی‌دا.
- : تَاكَلٌ: الْجَبَانُ الضَّعِيفُ/ ترسنۆکی لاواز، ناپیاو.
نُكَلٌ. نُكَلٌ: قَيْدٌ شَدِيدٌ/ جه‌راو، به‌ستنی قایم، کوژ و
به‌ستنی جه‌راو.
- : - : حَدِيدَةُ اللَّحَامِ/ ئاسنی لقاو، زمانه‌ی لقاو.
نُكَالٌ: مَا يُجْعَلُ عِبْرَةً لِلْغَيْرِ/ کراو به‌ نمونه، به‌ په‌نگ.
نُكَهٌ:
نُكَهٌ وَ نُكَّةٌ لَهُ وَ عَلَيْهِ: تَنَفَّسَ عَلَى أَنْفِهِ. شَمَ رِيحَ
أَنْفِهِ/ بۆنی لوتی کرد.
نُكْهَةٌ: رَائِحَةُ الْغَمِّ/ بۆنی دهم.
- : طَعْمٌ/ تام و بۆن، بۆن و به‌رامه.
نُكِيٌ:
نُكِيُ الْعَدُوِّ وَ فِيهِ: قَهْرُهُ/ به‌زانی، شکانی، زال بو،
سه‌رکه‌وت.
- : اِغَاطُ/ قینی گرت.
نُكَايَةٌ: قَهْرٌ/ به‌زانی، شکاندن، سه‌رکه‌وتن، زال بون.
- : اِغَاظَةٌ. كَيْدٌ/ قین، رق.
- : فِيهِ/ له‌ رقی ئه‌و، له‌ قینی ئه‌و.
نَمٌ:

نَمَّ الحَدِيثُ: اظهره بالوشاية/ بوختانی كرد، به شیوهی بوختان قسهی گنځاپه وه، گوايا نه لَین.

- الحَدِيثُ: ظَهَرَ/ دهرکوت، ناشکرا بو، زانرا.

- بَيْنَهُمْ: افسد/ تیکي دان، ناشوبی له ناویانا نایه وه، دوزمانی و فیتنه یی کرد له ناویانا.

- عَلِي: اظهر/ دهری خست، ناشکرای کرد، خستیه پو.

نَعِيْمَةٌ. نَمَّ وشابة/ بوختان به دمه وه هله به ستن، دورویی، پاشمله باس کردن.

نَمَّ نَمَام. فَنَّا. وَاش/ بوختان کړ، فیتنه، دورو.

نَامَةٌ: حَرَكَةٌ/ جوله، بزځکی، بزځوی.

- : حَيَاة/ ژین، زیان.

نَمَّةٌ: قَمَلَةٌ/ نسپن، موریان.

نَمْنَمٌ: نَفْسٌ وَ رُخْرَفٌ وَ زَيْنٌ/ رازاندیه وه، نه خشانی.

نَعْنَمَةٌ: صَفْوَةٌ. طائر صغير/ فیرنه گوله.

مُنْمَنٌ: مُنْمَقٌ. مُزَيْنٌ/ رازاوه، نه خشاو.

- : متناسق الصغر/ ورديله.

- : مُنْقَط. مُنْقَش/ خالخال، خالریځ، پرخال.

نَم نَم. نَمْنَم: خَرَز ناعم/ زه نگیانه.

نمر:

نَمْر. نَمْر. نَمْر: غَضِب/ توپه بو، رقی هله سا.

نَمْر: رَقْم/ ژماره ی لید، نمره ی لید.

نمر. نمر. نمر: حیوان/ پلنگ.

نَمْرَةٌ. قَرَارَةٌ. انثی النمر/ ده له پلنگ، ما پلنگ، پلنگه میچکه.

- : نَمْرَةٌ: نُقْطَةٌ/ خال، په له، پنت.

- : نَمْرَةٌ: رَقْم/ ژماره، نمره.

- : - : درجه. علامة/ نیشانه، نمره.

النمر: (رقط/ په لای، پلنگی، پل).

مُنْمَرٌ: مُرْقَط/ په لای، خال خال، پل.

- : مُرْقَم/ نمره لیدراو، ژماره کړاو.

تَمِير من الماء: الزاکی العذب/ ناوی سازو خوځ.

نمس:

نمس السر: كَتَفَةٌ/ نه پښه که ی شاره وه.

- : نَامَس الرَّجُل: سارَةٌ/ نه پښی خو ی لا درکان، رازی خو ی لاوت.

ناموس: موضع السر: صاحب السر/ نه پښ پوښ، باوه پښ کړاو، نه پښ گیر.

- : مَكَار/ فیلېاز، ساخته چی.

- : نَمَام/ بوختان کړ، فیتنه، دورو، دوزمان، سهریه ناشوب.

- : مَكَمَن الصائد/ بڼه.

- : شريعة/ یاسا.

- : قاعدة/ شتوان، نریت، باو.

- : الواحدة ناموسه: بعوض/ میښوله.

- : كاذب/ میښوله ورده، وږه.

- : عَرِين الاسد/ لانه ی شتر.

ناموسية: نَسِيج لوقاية البعوض/ کولله، په رده و کولله.

نمش:

نَمَشُ الجلد أو الوجه: صار فيه نمش/ شل بو، منجل بو.

نمَش. اُنْمَش الرجل: كذب و اتي بالنميمة/ بوختانی کرد، درو ی (کرد، هله به ست).

نَمَشُ الجلد: نُقْط في الجلد/ شل ی، په له ی پیست، منجلی.

نَمَش. اُنْمَش: اكلف/ شل، پیست په لای، پل، منجل.

نمط:

نَمَط: طِرَاز/ شتوان، باو، بابته، شیوه، سمت، پښ.

حديث ال - / تازه بابته، موده ی نو ی.

قديم ال - / بابته ی کون، موده ی ډیرین.

على هذا ال - / به م شیوه یه، له م سخته، له م پښ یه، به م چه شنه، به م جوړه.

نمطى. رَتِيب/ روتین.

نمق:

نَمَق: دَبِج. حَسَنٌ وَ زَيْنٌ/ نه خشانی، رازاندیه وه، ریکی خست.

تَنْمِيق: تَحْسِين وَ تَزْيِين/ نه خشاندن، رازاندنه وه، ریکی خستن.

مُنْمَق: مُرْخَرَف/ مُدَبِّج/ نه خشاو، رازاوه، ریکی خراو.

نمل:

نَمَلٌ. نَمَلُ الْجَنْدِ وَ الْجَسَدِ: خدر/ میرولهی کرد، سربو.

نَمَلٌ وَ الْوَاحِدَةُ نَمْلَةٌ: حشرة معروفة/ میروله، میرو، مور.

ال - الْأَعْمَى أَوْ الْأَبْيَضُ: ارضه/ میروله سببی، مژانه.

ال - الْأَحْمَرُ/ گیلکه، شهنگه میرو.

نَمْلَى: يُشَبِّه النَّمْلَ/ میرولهیی.

نَمَلٌ: خَفِيفُ الْحَرَكَةِ/ سوکله، بزئو.

- مَنَمَلٌ: خدر/ سب.

- الْقَوَائِمُ: خَفِيفُهَا فِي الْحَرَكَةِ/ خوَش (رهو، دهو، بهن، قاچ سوک، بزئو.

- مَنَمُولٌ: كَثِيرُ النَّمَلِ/ میرولاوی، پرله میروله.

نَمَلٌ تَنَمِيلٌ: خدر/ سربون.

النَّمْلَةُ: النَّمْلَةُ (الجمع انامل): رَأْسُ الْأَصْبَعِ/ سهری (په نجه، ثموست، قامک).

قَيْدٌ - قَلِيلٌ جَدًّا/ تَوَزَقَالِي، که می، نهوندهی (تَوَزَق، سهری په نجه).

نَمُو: نَمَا: كَبُرَ أَوْ كَثُرَ أَوْ إِزْدَادُ/ (گه وره، زور، زل، زیاد) بو، گه شهی کرد، فراژئ بو.

نُمُو: كَبُرَ أَوْ إِزْدَادُ أَوْ تَكَاثُرُ/ (گه وره، زور زل، زیاد) بون، گه شه کردن، په ره سندن، فراژئ بون.

نَمُوذَجٌ. اَنَمُوذَجٌ: مَثَالٌ/ نمونه، وهک.

نَمَى: نَمَى (نَمِي و نَمَاء و نَمَى): كَبُرَ/ گه وره بو، زل بو، گه شهی کرد، په ره ی سندن، پاژه له بو.

- إِزْدَادُ/ زور بو، زیادی کرد.

- إِرْتَفَعَ وَ غَلَا/ به ریزوه وه، گران بو.

- الْحَدِيثُ إِلَى: غَزَى إِلَيْهِ/ درایه پالی، کرا به هی شه، لیبوه نه گپړنه وه.

- الْخَيْرُ: بَلْعَةٌ/ هَوَالٌ گه می، بلاویوه وه، پیچی گه می.

نَمَى. اَنَمَى: كَبُرَ/ گه وره کرد.

- زَيْدٌ/ زوری کرد، زیادی کرد.

إِنْتَمَى إِلَى: إِنْتَسَبَ/ گه پاپه وه بؤ.

نُمُو نَمَاء. نَمَى: إِزْدِيَادُ/ (گه وره، زور، پاژه له، زیاد) بون، گه شه کردن، په ره (سندن، دان).

- - - - : تَقَدُّمٌ/ پېشکه وتن.

تَنْمِيَةٌ/ په ره پی دان، گه شه پی دان.

نَامٌ: نَاضِحٌ/ گه وره بو، گه شاهو، زور بو، پیگه ییو، په ره ستین.

نَامِيَّةٌ: قُوَّةُ النَّمْوِ/ میزی گه وره کردن و پیگه یاندن، گه شنده، په ره ستین.

الْبِلْدَانُ - / وِلَاتُهُ په ره ستینه کان.

نَمِيعةٌ (فِي نَمٍ نَهَارٌ (فِي نَهَرٍ نَهَايَةُ (فِي نَهَى)

نَهَبٌ:

نَهَبٌ. نَهَبٌ. سَلَبٌ. اخَذَ/ تالانی کرد، بردی، فراندی، داگیری کرد.

- - - - : تَنَاهَبَ الْأَرْضَ: عَدَى سَرِيعًا/ دایه (گور، غار)، تهنگی زهوی کیشاپه وه.

نَهَبٌ: جَرَى سَرِيعٌ/ لَوْحَه، غار، گور، خیرا رویشتن، دهو.

- : غَنِيمةٌ/ تالانی.

نَهَبٌ. نَهَبَةٌ نَهْبِي. نَهْبِي. نَهْبِيه: سَلَبٌ. اخَذَ الْغَنِيمةَ/ تالان کردن، تالانی، راووروت، فراندن، بردن، په غما.

نَهَابٌ. سَالَبٌ. قَاطِعٌ طَرِيقٌ/ جه رده، دز، تالان کړ.

مَنْهَوْبٌ: مَسْلُوبٌ. غَنِيمةٌ/ تالانی، تالان کړاو، ده سته کړت، فرینراو، داگیری کړاو.

نَهَجٌ:

نَهَجٌ: تَتَابَعَ نَفْسُهُ. نَهَتْ/ هه ناسه بریکتی (بو، کرد، پی کوت).

- السَّبِيلُ: سَلَكَهُ/ ریگه کی گرت، پیاروی، په پیره وی کرد.

- اَتَهَجَ الْأَمْرُ وَ الطَّرِيقُ: وَضَحَ/ ده رکه وت، ناشکراو، رون بووه.

- - - - الْأَمْرُ وَ الطَّرِيقُ: أَوْضَحَهُ/ ده ری خست، ناشکرای کرد، رونی کرده وه.

أَتَهَجَ. نَهَجٌ: جَعَلَهُ يَلْهَثُ/ هه ناسه بریکتی پی خست.

إِلْتَهَجَ الطَّرِيقُ: سَلَكَهُ/ ریگه کی گرت، پیاروی.

- - - - اسْتَطَهَجَ سَبِيلَهُ: سَلَكَ مَسْلَكَهُ رَئُو شَوَيْتِي نَوَى گرت، په پیره وی کرد.

نَهَجٌ. نَهَجٌ: لَهَاثٌ/ هه ناسه بریکتی.

نَهَجَ. ناهج طريق واضح/ ريگه‌ی ناشکراو ديار.

- : اسلوب: خُطَّة/ رتيياز، رتيوشوين، به‌رنامه، نه‌خشه.

- : البلاغة: الطريق الرئيسى الى حُسْن البيان/ رتييازى ره‌وان بيژى.

مَنْهَج. مَنْهَج. منهاج: طريق واضح/ ريگه‌ی ناشکراو روت، به‌رنامه.

- : - : - : التعليم او الدروس: خُطَّة و اسلوب التعليم/ به‌رنامه، به‌رنامه‌ی خویندن و قوتباخانه.

- : - : اسلوب/ رتيياز، رتيوشوين، به‌رنامه.

- : - : خُطَّة/ پلان، پيلان، نه‌خشه.

نَهْد:

نَهْدَ الثدى: بَرَزَ/ مه‌مك گه‌وره بو، پي‌نگه‌یى، نه‌گيرئ، خري‌بو.

- : ت الثبت: كعبت ثديها/ كچه‌ك مه‌مكى كرد، مه‌مكى خري‌كرد.

- : قام: نهض/ مه‌ل‌سا، راست بو‌ه‌وه.

نَاهَدَ: نَاهَضَ. خَاصَمَ/ دوژمنايه‌تى كرد، تاكوكى كرد.

- : تَحَدَّى/ به‌ره‌ره‌كانى كرد، به‌ره‌نگارى كرد، له‌رويا (مه‌لگه‌رايه‌وه، وه‌ستا).

تَنَهَّدَ: تَنَفَّسَ طويلاً/ مه‌ناسه‌ی مه‌ل‌كيشا.

تَنَاهَدَ الاصحاب: تَشَارَكُوا عَلَى نَفَقَةِ الطَّعَامِ/ داكوكيان كرد، كويان كرده‌وه.

- : وا الشيء: تناولوه بينهم/ به‌شداريان تياكرد.

نَاهَدَ: ثَدَّى بارز/ مه‌مكى (قوت، قنج، خپوخه‌پان).

- : إمراة نَهَدَ ثَدْيَها/ مه‌مك كردو.

- : اسد/ شير.

غلام - : مُراهِق/ مه‌رزه‌كار.

نَهَدَ: شيء مرتفع/ بلند، به‌رز، ديار، ده‌ريوقيو، ده‌ركه‌وتر.

- : ثَدَّى/ مه‌مك، مه‌مكوله، مه‌مان، مه‌مه، سنگ.

تَنَهَّدَ: تَأَوَّه. تَحَسَّرَ/ مه‌ناسه مه‌ل‌كيشان.

مُناهِدَة: مُخاصَمة/ تاكوكى.

نَهْدَان: مَلَان/ پي، ليتوان، سه‌ريژ.

بهيد. شريد. طعام/ به‌ش خور.

نَهَدَ: ما تُخْرِجُه الرِّفْقَة من النفقة بالسَّوِيَّة/ برا به

شيتى، هر كس له‌سهر حسابى خوى.

نَهَر:

نَهَرَ الماء: جرى فى الارض و جعل لنفسه نهراً/ جۆگه‌ی به‌ست، بو به جۆگه‌له.

- : الدَّمُ: سال بشدَّة/ فيجقه‌ی كرد، ده‌ره‌پى.

- : النهر: حَفَرَة/ جۆگه‌ی (مه‌ل‌كند، لئ‌دا).

- : إنتهر: زَجَرَ/ توپه بو، پيا مه‌ل (شاخا، كالآ).

- : - : صاح مُتَوَعِّداً/ قيزانى، مه‌ره‌شه‌ی كرد.

أنهر النهر: وَسَّعَة/ جۆگه يا رويارى فراوان كرد، جۆمالي‌ن كرد، پاكي كرده‌وه.

نَهَرَ: مجرى الماء الكبير/ رويار، چه‌م، زئ، جۆگه، جۆ، جۆيار، خي.

- : من صَفْحَة كتاب او جريدة: عمود. حَقْل/ ستون.

نَهَرِي: مختص بالأنهر/ رويارى، مى رويار.

سمك - : ماسى رويار.

نبات - : روه‌كى (رويار، ناوى).

سُفْن نَهْرِيَّة/ كه‌شتى ناو رويار.

نُهَيْر: نهر صغير/ چه‌م، زئ، جۆ.

إنتهار: زَجَرَ/ توپه بون، مه‌ل (شاخان، شاخين، كالآن، كالين).

- : زجر وطرطد/ ده‌ركردن به‌توپه‌بيه‌وه.

كَلَمَة إنتهارا: إنتَهَرَة/ پيا مه‌ل (شاخا، كالآ)، لئى توپه بو.

نهار : ضد ليل/ رۆژ.

- : أُنْهَر: شديد الضياء/ زۆر روناك، وه‌ك رۆژ روناك.

ضوء ال - : روناكى رۆژ.

منتصف ال - : نيوه‌رۆ.

طلوع ال - : رۆژ بونه‌وه.

نهارى: يَحْدَث فى النهار/ به‌ رۆژ، مى رۆژ، كاروكردارى رۆژ.

نُهَيْر: كثير. وافر/ زۆر، زۆر زه‌بنده، فراوان، فره.

نَهَر:

نَهَرَ: أُنْهَرَ. دَفَعَ/ پيالى پيئونه‌نا، ده‌ستى پيئونه‌نا، مه‌ل‌سان.

- الشَّيْءُ: قُرْب / نَزِيك بوه وه، کاتی هات.
 نَاهِز: قَارِب / کاتی نَزِيك بۆته وه، نَزِيك.
 - الْبُلُوغ: کاتی بلوغ بونیته تی، نَزِيکی پی گییته.
 - الْخَمْسِيْن: دنا منها / نَزِيکی په نجایه، گه یوته په نجا ساتی.
 - وَ اِنْتَهَزَ الْفُرْصَةَ: اِغْتَنَمَهَا / هَلْ (به کارمیتنا، پرست).
 اِنْتَهَزَ فُرْصَةً كَذَا / دهره نیتکی وه های میتنا، فلانته هَلْ به کارمیتنا.
 نُهْزَةُ: فُرْصَةُ / هَلْ، دهره نیت.
 نَهَازَ الْفُرْصَ: اِنْتَهَازَى / نَفَعَى / هَلْ (پرست، دۆن).
 اِنْتَهَازَ الْفُرْصَ: اِغْتَنَامَ وَ اسْتَفْلَالَ الْفُرْصَ / هَلْ (پرستن، به کارمیتنان)، بۆ هَلْ گه پان.
 نهش:
 نَهَشَ: عَضَّ / قه پی پیاکرد، گهستی، گازی لئ گرت.
 - هُ الدَّهْرُ: جَهْدُهُ وَ ادْفَعَهُ فِي الْحَاجَةِ / هَلْسَ وَ کهوتی زه مانه هه ژاری کرد، کهفته کار بو.
 نَهَاشَ: عَضَّاضَ / گازگر، قه پ گر.
 نهض:
 نَهَضَ: اِنْتَهَضَ: قَامَ / راپه پی، هه ستا راست بوه وه.
 - لِلْأَمْرِ: قَامَ وَ شَرَعَ فِيهِ / دهستی (دایه، پی کرد).
 - لِلْأَمْرِ: قَامَ وَ اسْتَعَدَّ لَهُ / ناماده بو، خۆی بۆ ناماده کرد.
 - عَلَى: قَامَ ضِدَّ / له دژی هه ستا، راپه پی.
 - إِلَى: اسْرَعَ إِلَيْهِ / بۆی راپه پی، بۆی چو، په لاماری دا.
 ناهض: قَاوَمَ / به رگری کرد، به ره لستی کرد.
 - : تَحَدَّى / به ربه ره کانی کرد، به ره نگاری کرد، له رویا هه لگه راپه وه.
 - : خَاصَمَ / دژمنایه تی کرد، ناکوکی کرد.
 اِنْهَضَهُ: حَرَكَهُ لِلنَّهْوِضَ / رای بوه شان، هه لئ لسان، خه به ری کرده وه.
 نَهَضَ: نَهَوِضَ: قِيَامَ / هه ستا، راست بونه وه، راپه پین.
 نَهَضَةُ: نَهَوِضَ: اِنْتَعَاشَ اَوْ تَصَرُّكٌ / بوژانه وه، زیانه وه، جولان.

- : حَرَكَةُ نَحْوِ التَّقْدِمِ / راپه پین، هوشیاربون، جولانه وه به ره و پیښه وه.
 - : طَاقَةٌ وَ قُوَّةٌ / لیهاتوی، وزه، میژو چالاکی، توانایی، تین.
 نَاهِضَ: قَامَ / هه ستا، وه ستا، راپه پیو، به خه به ر.
 - : ثَابِتٌ / جیگر، دامه زار.
 - : مُجْتَهِدٌ / تین کوشه ر، چالاک، خه باتکار.
 مکان - : مَرْتَفِعٌ / بلند، به رز، دیار.
 مُنَاهِضَةٌ: مَقَاوِمَةٌ / به ره لستی.
 نهق:
 نَهَقَ: نَهَقَ الْحِمَارُ: صَوَّتَ / زه پی.
 نَهَقَ: نَهَقَ: نَهَقَ: صَوَّتَ الْحِمَارُ / زه پین، زه په زه پ، زه پی کړ.
 نهک:
 نَهَكَ الثَّوْبَ وَ غَيْرَهُ: اِسْتَعْمَلَهُ حَتَّى بَلَى وَ خَلَقَ / کۆن بو، په کی کهوت.
 - عَرَضُهُ: بَالِغٌ فِي شَتْمِهِ / قسه ی ناشیرینی پیوت، جنیوی پی دا.
 - نَهَكَ: اَفْنَى. اِسْتَنْفَذَ / ته واو بو، نه ما، لئ بوه وه.
 - - - - - اِنْتَهَكَ: اَضْنَى. اِنْحَلَّ / شه که ت بو، ماندو بو، هیژی نه ما.
 - - - - - قُوَّتُهُ / له په ل و پیو کهوت، هیژی نه ما.
 اِنْتَهَكَ الْحُرْمَةَ: هَنَكَ الْعَرَضُ. دَنَسَ / کاری ناپه واو ناشیرینی کرد، دهستی بۆ ناموس برد.
 - الشَّيْءُ: اِسَاءَ اِسْتِعْمَالَهُ / چهوت به کاری میتنا.
 - حُرْمَةُ اِمْرَاةٍ: اِغْتَصِبَهَا / به زۆر (لاقه ی شافره تی کرد، بنی پڑان، کچیته که ی برد).
 (نَهَكَ: عَذَّبَ / سزای دا.
 - : قَوَّضَ / شه که تی کرد، کفتی کرد، ماندوی کرد، چهوسانیه وه، لاوازی کرد، ره تاندیه وه.
 - : نَهَكَ: اِسْتَهَلَ / به کاری میتنا، په کی خست، له که لگی خست.
 نَهَكَ: ضَمِنَ / لاوازی بو، په کی کهوت، نه خوښ کهوت، له په ل و پیو کهوت، شه که ت بو.
 لَا يَنْتَهَكُ: حَصَيْنَ / پته و قایم، سهخت.

ثُمَّكَ. إِنْتَهَاكَ / إِسْتِنْفَاذُ / شَهَكَتِي، هِيَز تِيَا نَهْمَان، پَهَك
 كهوتن، كفتي، ماندويه تي.
 - : سوء الاستعمال / چهوت به كارميتان.
 مَنُهِك: مُتَعَب / شهَكَت كار، ماندوكار، كفت كار.
 مَنُهِوك: مُسْتَنْقَذ / پَهَك كهوتو، په پپوت، به كارميتراو.
 - القوي. مَنُهِك: مُتَعَب / شهَكَت، كفت، ماندو،
 هيلاك.
 نَهَل: نَهَلَ / شَرِب / خوارديه وه.
 مَنُهِل: موضع الشرب / ده فرو شويتني شاو خواردنه وه،
 ناوخوركه.
 نَهَم: نَهَم: اكل كثيرا / زوري خوارد، چلئيس بو، زور خوري
 كرد.
 - فَي الْأَكْل. اكل بنهم و شَرَه: إِلْتَهَم / تيرى
 نه نه خوارد، چلئيسانه خواردي.
 - فَي الشَّيْء: رَغِبَ فِيهِ جَدًّا / نه ويست، تيرى
 نه نه خوارد، هر داواي نه كرد.
 نَهَم: يَطْلَعُ / زور خواردن، زورخوري، تير نه خواردن.
 - : شَرَاهَة / چلئيس، خورايي.
 نَهَم. نَهَم: شَرَه. مِبْطَان / زورخور، چلئيس، خورا، تير
 نه خور، سك دراو.
 مَنُهِوم يَكْذَا: مولع به. لَا يَشْبَعُ مِنْهُ / چلئيس، تيرى لَ
 ناخوا.
 نَهِي: نَهِي (نَهْيًا). نَهَا (نَهْوًا) عَنْ. مَنَعَ / نه يهلا، قه ده غه ي
 كرد.
 - . نَهِي. أَتَاهِي إِلَيْهِ الْخَبَرُ: بَلَّغَ / پي راگه يه نرا، پي
 و ترا.
 نَهِي. أَتَاهِي إِلَيْهِ الْخَبَرُ: اِبْلَغَهُ / راي گه ياند، هه واله كه ي
 گه يان.
 أَتَاهِي: تَهَاوِي كرد، لي پوه وه.
 - : جَعَلَهُ يَنْتَهِي / واي لَ كرد (تهواو يَن، بپرئته وه،
 كوتايي يَن)، تهواو بو، كوتايي هات.
 - : أَتَى عَلَي (دوايي، كوتايي) پي هيندا، هيچي
 نه هيشتن.

إِنْتَهَى: تَمَّ / تهواو، تهواو بو، كوتايي هات، دوايي هات.
 - : زَالَ / إِنْقَطَعَ / پرا، نه ما.
 - : الْأَمْرُ / كار له كار ترازا.
 - : أَمْرُهُ / لي پوه وه.
 - : الْأَهْلُ أَوْ الْمَوْعِدُ / كات به سه ر چو، زوي،
 تپه پي.
 - : الشَّيْءُ: بَلَّغَ نَهَايَتَهُ / براه وه، هيچي نه ما،
 كوتايي هات.
 - : يَكْذَا / ناواي لي هات، به وه كوتايي هات.
 - : بَه الْإِي كَذَا / شه واي لَ كرد، به وه واي لي هات،
 ناواي لي هات.
 - : إِلَيْهِ الْخَبَرُ: بَلَّغَ / هه واله كه ي زاني، پي گه يشت.
 - : تَنَاهَى الْوَقْتُ / كات تپه پي، به سه ر چو.
 - : عَنْ كَذَا: كَفَّ / وازي ميتا، ده ستي هه لگرت.
 نَهَو. إِنْهَاء: إِنْجَاز / تهواو كردن، كوتايي پي هينان،
 لي پوه وه.
 - : نَهَى: مَنَعَ / قه ده غه كردن، نه هيشتن، نه هيلان،
 به رگري كردن.
 نَهَى: تَحْرِيم. حَظَرُ / قه ده غه كردن، حرام كردن.
 نَاه: مَانِع / نه ميل، قه ده غه كه ر، كوسپ، به ريه ست.
 - : أَمَرَ بِالْإِمْتِنَاعِ / نه ميل، كه سي قه ده غه كه ر.
 نَاهِيكَ مِنْ كَذَا / واز له وه بينه، جگه له وه.
 مَنَهَى عَنْهُ: مَحَرَّمَ / لي قه ده قه كراو، حرام كراو.
 نَهَايَة. مُنْتَهَى: أَقْصَى / نه په پي، دوايي يَن، كوتايي،
 نه نجام، مه به ست.
 - : حَدٌّ / سنور، په ر، كه نار، سه ر.
 ال - الصغرى / كه مترين، نه په پي، نه م په ر كه ي.
 ال - الكبرى / زورترين، نه په پي، نه په ر كه ي.
 ال ال - / تا كوتايي.
 الي مالا - / هه تامه تا، يَن سنور.
 لا - له: لَيْسَ لَهُ نَهَايَة / كوتايي نايهت، تهواو نابيَن،
 يَن پايان، نه پراه وه.
 فَي ال - / له كوتاييدا، له نه نجامدا.
 نَهَائِي: أَخِير / كوتايي، دوايي يَن، پايان، خوي كوتايي.
 - : بَات / يهك لايي بو، كوتايي يَن هاتو.
 لا - / يَن پايان، كوتايي نيه.

إنتهاء: آخر/ کوتایی، دواپی، پایان.

- : إنقضاء/ به سرچون، تیپه یون، برانه وه.

- : زوال/ نه مان، لئی بونه وه، برانه وه.

حُسْنُ الد - / جوان کوتایی، به جوانی کوتایی مانت.

إنهاء: إتمام/ ته واکردن، کوتایی پین هینان، لئی بونه وه.

مُتناه: محدود/ سنوردار، دیاری کراو.

غیر - : لا حد له/ بئ سنور، دیاری نه کراو.

غیر - : لا نهاية له/ بئ کوتایی، بئ نه نجام.

تَنَاهٍ: الإحصار ضِمْن حد/ سنور بئ دانان، دیاری کردن.

مُنْتَه: مُتَجَز. تام/ ته واکو، ته واکو، کوتایی پین مانتو.

- : مُقْض/ تیپه یو، به سرچو، نه ماو.

- : لم يبق منه شيء/ نه ماو، ته واکو، هیچی لئی نه ماوه ته وه.

مُنْتَهی: آخر/ کوتایی.

- : غایة/ مه به ست، نه نجام.

- : أقصى/ نه وپه ی، نه وپه یه کی.

نَهَى: نَهَاء/ زجاج/ شوشه، بلور.

نَهَى: نُهْيَة/ عقل/ زیری، هوش، بیر.

نَهَاء: رخام شَفِيف/ مه پمپی رو،

- : نَهَاءة. آخر/ کوتایی، په پ، پایان.

- : - : غایة/ مه به ست، نه نجام.

نوء:

نَاء: سَقَط/ کهوت، کهوته خوارئ، هاته خوارئ.

- : بالحمل: نَهَضْ به مثَقَلًا/ به نارپه حته به کومه له که یوه مه لسا.

- : به (أو اِنَّاءُ الحِمْلُ: اَثْقَلَه/ باری گران بو، به باره که یوه نالانی.

- : نَهَضْ بجهد و مشَقَّة/ به گران و نارپه حته مه لسا.

- : نَأَى: بَعْدَ/ دور بو، دور کهوته وه.

ناو/ عارض/ سرپیچی کرد، ناقایل بو.

مُناوَة. نِوَاء: مُعَارَضَة/ سرپیچی، ناقایلی، به رگری.

مُناوِیة: معارض. مُقاوَم/ ناقایل، به رگر، دژکار، یاخی، به ربه رکهانی کار، به له سه

نوء. انواء. نوء: إضطراب البحر/ پشیتی دهریا، گرداو.

- : مَطَر/ باران.

الأنواء الجوية: علم تقلبات و الارصاد الجوية/ کهش (زانی، ناسی)، کهشه وانی.

مُنَوَاة: مُسَجَلَة التقلبات الجوية/ کهش نوس.

مُنَوَلی: مختص بالارصاد الجوية/ کهش (زان، ناس). نوب:

ناب عنه: قام مقامه/ له بری بو، له جیاتی بو، بریکاری بو.

- : منابه أو عنه: كان نائباً عنه/ نوینه ری بو، جیی گرت وه، چوه جیی.

- : اناب الی: رجع مرة بعد مرة/ زورجار گه پایه وه.

- : إِنْتَابَه امر: وقع له/ کاره ساتیکی به سه رها، توش بو.

- : كَذَا: ناله. حَصَه/ دهستی کهوت، به ری کهوت.

اناب. نَوَب: وَكَل/ له جیی خوی داینا، کردی به نوینه ری.

نَوَب: داول/ توره ی گرت، سه ره ی گرت.

تَنَوَب: تَعاقِب/ به دوا یه کدا بون، دوا به دوا ی بو.

- : والعمل و عليه: قاموا به مُناوِیة/ به توره یه ک له دوا یه یه ک نیشیان کرد.

إِنْتَابَه: اتاه مَرَّة بعد أخرى/ بوی ماته وه، توشی بوه وه.

نَوِيَة: دَوْر/ توره، خول.

- : فُرْصَة/ مهل، ده رفته.

- : مَرَّة/ جار، که پت، پات.

بال - : مُناوِیة: بالدور/ به توره، به سه ره.

نِیَابَة: وکالة/ جیاتی، نوینه ری، له باتی، له جیی.

بال - : عن: بالوکالة/ له جیاتی، له بری، له شوینی.

نِیَابَة: عن: بدلاً من/ له جیاتی، له بری، له شوینی.

نِیابی: بالوکالة/ نواندن، نوینه ری.

- : مكان اجتماع النواب/ شوینی کوبونه وه ی نوینه ران.

مجلس - : مجلس النواب/ نه نجومه نی نوینه ران.

نائب. مُناب: وکیل/ بریکار، جیگر.

- : عضو مجلس نواب/ نویسنده، نه‌داسی
 نه‌نجومه‌نی نویسنه‌ران.
 إنبابة: إبدال/ گویین، له‌جی‌دانان.
 - : إيفاد النائب/ ناردن، نویسنه‌ناردن.
 مناب: بدل/ له‌جیاتی، له‌بری.
 - : نوب. نیاب: إبدال/ گویین، له‌جی‌دانان.
 ناب منابة: قام مقامه/ له‌جی‌ش‌وابو.
 منابوة. تناوب: تعاقب تداول/ نوره، نوره‌کردن،
 یه‌ک له‌دای‌یه‌ک.
 پاک - . پاک - : بالدور/ به‌نوره، به‌سهره.
 متناوب: متعاقب/ نوره‌گر، نوره‌کار، گویا.
 نوبة. ناسبة. مصیبة/ به‌لا، کاره‌سات، روداو، مهره.
 نواذب: حوادث خیراً أو شراً/ کاره‌سات، روداو خوش
 بین یا ناخوش.
 نوت:
 نات: تمايل/ له‌ریه‌وه، به‌م لا‌ولادا که‌وت، له‌تری‌دا.
 نوتی: ملاح/ که‌شتیه‌وان.
 نوح:
 نوح: بکی بصیاح و عویل/ گریا، شیوه‌نی‌کرد،
 لا‌واندیه‌وه، نا‌لاندی.
 - الحمام: سجع/ خویندی.
 نواح: قابل. واجه/ روبه‌روی بو، به‌ره‌نگاری بو، نا‌وقه
 بو.
 تنووح: تحرك و هو متدل/ له‌ریه‌وه، مات و جو.
 نوح. نواح: نباح: عویل/ گریان، شیوه‌ن، نالین،
 شین، شین و زاری، لا‌واندیه‌وه، نا‌لاندن.
 - . - . - : الحمام/ خویندن‌کی‌کوتر.
 نواح. نائح: پاک. نادب/ نه‌گری، شیوه‌ن‌که‌کا،
 نه‌لا‌وینیتیه‌وه.
 مناحة: مندبة. عویل/ شیوه‌ن‌کردن، لا‌واندیه‌وه،
 شینه‌وار.
 نوح:
 اناخ الجمال: ابرکه/ یخی‌دا، چۆکی‌پی‌دادا.
 - : بالمکان: اقام به/ مه‌ئی‌دا، دای‌کوتا، مایه‌وه.
 إستناخ: برك/ یخ‌درا، چۆکی‌دادا.
 مناخ: محل الإقامة/ ژینکه، نیشتمان.

- : طقس. حالة هواء المكان/ نا‌ورمه‌وا، که‌ش.
 نود:
 ناد: تنوّد: تمايل/ جولیه‌وه، به‌م لا‌ولادا شه‌مات و
 نه‌جو، له‌ریه‌وه.
 نوّد: نودان: تمايل/ جولانه‌وه، له‌رینه‌وه، به‌لام لا‌دا
 که‌وتن.
 - . - : تنكيس الراس ثغاساً/ خه‌یردی‌یه‌وه،
 وه‌نوز، وه‌نوز ((دان، که‌وتن)).
 نور:
 نور النبات: ازهر/ گولی‌کرد، خونه‌چ‌کرد، پشکوت.
 - : جعل له نورا/ روناکی‌تیخت.
 - : اناار الشيء: اضاء/ شه‌وقی‌دایه‌وه، بریسکایه‌وه،
 روناکی‌دا.
 - . - : المصباح: اشعله/ دای‌گیرسان.
 - : الصبح: ظهر نوره/ شه‌به‌قی‌دا، گزنگی‌دا.
 اناار المسئلة: اوضحها/ رونی‌کرده‌وه، لیکی‌دایه‌وه،
 راه‌ی‌کرد.
 - : العقل: ثقفة/ تیی‌گی‌یان، فیتری‌کرد، بوی‌رون
 کرده‌وه، بیری‌روشن‌کرده‌وه.
 (نور: ظهر/ دهرکه‌وت، که‌وته‌پو، ناشکرا‌بو.
 تنور المكان: اضاء/ روناک‌بو‌وه، روناکی‌تیه‌وت،
 روشنایی‌تیه‌وت.
 - : تطلی بالنورة/ قسلی‌تیه‌سو، له‌قسلی‌گرت،
 چاپوکه‌شی‌کرد.
 - : إستنار عقله: تثقف/ تیه‌گه‌شت، بوی‌رون
 بو‌وه.
 إستنار: إستمد نوره/ روناکی‌لی‌وه وه‌رگرت.
 - : العقل: تثقف/ تیی‌گه‌یشت، بوی‌رون بو‌وه،
 بیری‌روشن‌بو‌وه.
 نور (الجمع أنوار و المفرد نورة): زهر/ گول، خونه‌چ.
 نورة. نورة. زهرة/ گولیک.
 نورية: ورقة الزهرة/ په‌په‌ی‌گول.
 نور (الجمع أنوار و نيران): ضوء/ روناکی، روشنایی،
 تیشک.
 نوری. نوری. منیر: مضيء/ روناک، روشن، به‌شه‌وق،
 دره‌وشاوه.

- . - : النسبة الى النور/ په يوه نډ به
روناکيه وه.
- . - : مُحْتال/ فيلېان، ته له کعباز، که له کچې،
ساخته چې.
جسم - (کالکواکسب)/ هه ساره، شه و قدر،
ته دره وشيته وه.
نَوَار: شديد النور/ به شوق، زږد روناک.
مُنِير: مُضيء/ روناکی دهر، روناک که ره وه.
- : ساطع/ ته دره وشيته وه، بريقه دار، روناک، روشن.
نُيِّر: ساطع او مُشرق/ به شوق، بريقه دار، گهش.
- : ضد مُظلم/ روناک، روشن.
- : واضح/ جلي/ ناشکرا، روز، ديار.
طلاء او دهان - / بويه به شوق، بريقه دار.
عَقْل - : مثقف/ تنگه يشتو، زيرک، زويزان.
ال - الأعظم: الشمس/ روژ، خور.
النيران: الشمس و القمر/ مانگ و خور.
إِنَارَة: تنوير/ إضاءة/ روناک کړدنه وه، روشن کړدنه وه.
- . - : العقول: تثقيف/ تنگه ياندن، روشن
يږي.
منار: منارة: موضع النور/ روناکی به خش.
منارة المسجد: مئذنة/ مناره، شوين بانگدان.
منور السقف: كوة السقف/ کلاوړونه.
منوار مصباح الشارع/ روناک که ره وه، چراو روناکی
شه قام.
منور: نبات زينة/ نازان.
مُنَوَّر: مُثَقَّف/ تنگه يشتو، روشن ږي.
نار: جوهر محرق/ ناگر.
- : سعة. كي/ داخ، داخ کړدن، دروشم.
جبل ال - برکان/ ناگرېښ، ټولگان.
ال - : جهنم/ دوزخ، جهنم.
ال - : الراي/ باوه.
اوقد - الحرب: اشعلها/ شړي نايه وه، هه لگي گيسان.
لا تستضيء ب - فلان: لا تستشيره/ راويژي پسې
مه که.
لا تترأى - هما: لا يجتمعان/ ريك ناکه ون، دانويان
پنکه وه ناکولې.

ناري: من نار/ ناگرين.
سلاح - / چه کی ناگر هاويژ.
نُورَة: کلس/ قسل.
نُور نِيلَج. دخان الشحم/ دوکله به زو پيو، هيس.
مُناوَرَة: مُناورات: تمرين الجيش على الاسلحة/
راميتان و فيترکردن سرباز.
- . - : مداورات سياسية/ پيچ و په ناي
راميارۍ.
نُورج: نرأسه/ جهنجه.
- : سكة المحراث/ گاسن.
نُورَس: طير مائي/ تیتله که ناچه، که ناچه.
نوس:
ناس الشيء: تَحَرَّك و تذبذب مُثَدِّلًا/ له ريه وه،
جولايه وه، بزاوت.
نُوس: ذبذبة/ له رينه وه.
نُواس: مُذبذب/ ته له ريته وه، راناوه ستې.
- : المضطرب المسترخي/ له ريوک، شپږه.
نُواس العنكبوت: نَسْجَة/ هيلانه جالالوکه، ته يمان و
ته نافي جالالوکه.
- : الدخان: ما تدلَّى منه من السقف/ هيس.
إنسان (الجمع أناس و ناس): بشر مرؤ. مرؤة،
خه لک، پياو، مه ردوم، کهس.
إنسانية/ مروفايتي.
نوش:
ناش. ثناوش الشيء: تناوَلَة/ وه ري گرت، گرتي.
ناوُش العَدُوّ: نازِلَة/ دهسته ويه خه بو، په خه ي گرت،
په لاماري دا.
- : ناول/ دايه ده ستې، داي پتي.
مُناوُشَة: نزال/ دهسته ويه خه وه ستان، په لامار دان.
نُوش: قَوِيّ/ به ميژ، به تين.
نوص:
ناص: هَرَب و تَنَحَّر عَنْ/ هه له مات، بوي دهرچو، تتي
ته فان، تتي قاچان.
نُوص: إلتصاق القندبل: ضعف نوره/ چراکه کزيو.
نُوص: الحمار الوحشي/ که ره کيوي.
- : نوص: فرار/ راگردن، هه له ماتن.

- مَنَاص. مَنِيص: مَفَر/ په نا، په ناگه.
 لا مَنَاصُ منه: لا بُدَّ منه. محتوم/ چار نيه، هره نه يي
 بين
 نوط: نوط. اناط. نُوْط: عُلُق/ مه لى واسى.
 - - - به الامر: كَلَّفَهُ به/ پيى سپارد،
 راي سپارد.
 - - - عليه الامر: عُلِّقَ عليه/ پيوهى
 به ست، كاره كى پيوه به ننگ كرد.
 نيط به الامر: نيط عليه: عُلِقَ عليه/ پيوهى به ننگ
 كړا، به ووه به ستړا، له سره نه به ننگ كړا.
 مَنُوط: مَعْلُق/ پيوه به ستړا، به ننگداو.
 نُوْط: ما عُلِقَ/ مه لاسراو، شوپړه بو، داهيلراو.
 - : تَكْرِيْم/ خه لات، مه داليا.
 - الشَّجَاعَة/ خه لاتى نازايه تى، مه دالياى نازايه تى.
 نياط القلب: اوتار القلب/ ده ماره كانى دل.
 نوع:
 نَوْعُ الشَّيْء: جَعَلَهُ انواعاً/ كرد به همه جوړ، به ش
 به شى كرد، جوړجوړى كرد.
 - : غَيْرَ عَدْلٍ/ گورپى.
 تَنْوُّع: صار انواعاً/ بو به (همه جوړه، بابته بابته،
 همه چه شنه).
 نوع: جنس/ توخم، جوړ، بابته، چه شن، رهنگ.
 - : صَنَف/ پله، جوړ، باش و خرابى، چه شن.
 نوعاً ما. بنوع ما: قليلاً او كثيراً/ كه م يا زور،
 هه رجوړن يى، به هه رجوړ.
 نوعي: مُعَيَّن/ ديارى كړاو.
 الوزن ال - / كيشه ديارى كړاو، ناوكيشه.
 تَنْوُّع: تَعَدُّدُ الانواع/ بابته زورى.
 مُتَنَوُّع: شئى. مختلف النوع/ جوړاو جوړ، همه (جوړ،
 رهنگ، چيزه)، زور (جوړ، بابته).
 نواف:
 نواف. اَنَاف: اِرْتَفَعَ/ به ريزووه، بلندبووه.
 - على الشَّيْء: اَشْرَف/ به سه ريا روانى، به زتر بو.
 نَيْف و اَنَاف على: زَادَ/ زياتر بو، زورتر بو، پتر بو.
 نَيْف: زياده/ زورى، زياترى.

مُنْذُ اربعون سنة و - - / له پيش چل ساله وه، چل
 سال زياتر.
 نياف: تام الطول و الحُسْن/ بالاوجوانى ته واو،
 بالا به رزو جوان.
 مُنِيف. مَنَاف: مُرْتَفِع/ بهرز، بلند.
 نوق:
 نَاقُ الشَّخْمِ مِنَ اللحم: فَصْلُهُ/ چه ريه كى لى گرته وه.
 نَوَقُ الشَّيْء: صَفَهُ/ ريكي خست.
 تَنْوَّق. تَنْتَبِّحُ فى ملبسه و مطعمه او اُمُورِه: تَجَوَّدَ
 فيها/ رڼك و پيڅ بو، له جل و خواردن و همو كارتيكا.
 اَنَقَّ: اَعْجَبَ/ به دلى بو.
 نَيْقُ: الَّذِى يَتَجَوَّدُ فى ملبسه و مطعمه و اُمُورِه/ رڼك
 و پيڅ له همو شتيكا.
 نَاقَة (جمعها نوق. نياق. ناقات. انوق): انشى
 الجمل/ مارشتر، وشتره (ماچه، مئ).
 لا - لى فيها و لا جَمَل/ هيچى منى تيا نيه، پرشيكي
 منى پيوه نيه.
 نول:
 نَال. اَنَالَ. نَوَّل. اَعْطَى/ دايه، پيږدا، دايه ده ستى.
 - : حَصَلَ على (فى نيل)/ ده ستى كه وت.
 ناول: سَلَّمَ الى/ دايه ده ستى.
 - : اَعْطَى/ پيږدا، دايه، پيږدا.
 تَنَاول: اَخَذَ/ وه رى گرت.
 - الطعام: اَكَلَ/ خواردى، نانى خوارد، خوړشتى
 خوارد.
 مُنَاوَلَة: تَسْلِيم/ دان، پين دان، دانه ده ست.
 تَنَاول: اَخَذَ/ وه رى گرت.
 - الطعام/ نان خواردن، خوړشت خواردن.
 - : اَخَذَ الْقُرْبَانَ عِنْدَ الْمَسِيحِينَ/ پيرور كړدن،
 پيروزى وه رى گرتن له قه شه.
 نَوَّل. مَنَوَّل: خَشَبَةُ الْحَاك. مَسْجُح/ ته ون، ده ستگى
 جولاى.
 مَنَوَّل: حَاكُ/ جولا.
 - : اسلوب. نَسَقُ/ شيواز، ريگه، ريتياز، مؤده،
 باو، پين ودان.

- واجِد. / تَسَقَّ واجِد، عدم تغییر / يَك (جَوْر،
 بابت، شیوه، چشن)، نه گزوان.
 على هذا ال - : على هذا الاسلوب و النسق / بهم
 شیوهه، بهم پیږه، لهم بابه ته.
 نوم:
 نام: ضد إستيقظ. غفا / نوست، خهوت، خهوی
 ایځهوت.
 - رَقْد. دَخَلَ سریره لینام / راکشا، پالځهوت، چوه
 نارځی.
 - البَحْرُ: هَذَا / ده ریا هیواش بوهوه، هیمن بوهوه.
 - عن حاجته: لم يَهْتَم لها / که مته رخه م بو، گوږی پی
 نه نه دا، بایه ځی پی نه دا.
 - ت البِضَاعَة: كَسَدَتْ / ماله که ښکا، بازارې وهستا.
 - ت الرجل: خَذَرَتْ / قاچ سر بو، ته زی.
 - ت الريح: سَكَنْتْ / باکې خست، هیمن بوهوه.
 - ت السوق: كَسَدَتْ / بازارې وهستا.
 - ت النار: هَمَدَتْ / ناگره که دامرکایه وه، کوژایه وه،
 نیشته وه.
 - و إستقام و تناوَم اليه. إطمأن / لیسی دلنیا بو،
 بپوی پی کرد.
 - و - اليه: رَضِيَ به / پیی قایل بو، پیی رازی بو.
 - و - اليه: اذعن / ملی بؤدا.
 لا يَنَام و لا يَنِيْم: لا يَدِيحُ احداً ينام / نه نه نوی و نه
 نه نه لئ کس بنوی.
 إستقام: نام / نوست، خهوت، خهوی ایځهوت.
 - : تَظَاهَرَ بالنوم كَذِباً / ځوی کرد به نوستو.
 - اليه: إستانس به / به دلی بو، پیی خوځ بو،
 کړه ښه کړد.
 تناوَم: تَظَاهَرَ بالنوم / ځوی کرد به نوستو.
 تَنوَم. إِسْتَنوَم: إَحْتَلَمَ / شه پتانی بو.
 نَوْم. نَوَام. ضد يَقْظَة / خه، خهوتن، خهولایځهوتن.
 ثَقِيل ال - / خه وورس، خه وگران.
 خَفِيف ال - / خه وسوک.
 وقت ال - / خه وتنان.
 کَثِير ال - / خه ووک، خه فوک.

نَوْمی: مختص بالنوم / می خه، می نوستن، بابه تی
 نوستن.
 اليقضة النومية / گورگه خه.
 نَوُوم. نَوْمَة. نَوِيْم. نَوَام: كَسُول / ته مه ل، ته وه زه ل،
 خه والو.
 نَوْمَة: المَرَّة من نام / خه، خه ویک، نوستنیک.
 نِيْم: ثوب النوم / بهرگی (خه، نوستن).
 نائم: ضد مُسْتَيْقِظ / خهوتو، نوستو.
 - : مُخَذَّر / ته زیو، سپ.
 تنویم / نواندن، خه واندن، خهولایځستن.
 - مغنطیس / خه واندنی موگناطیسی.
 مَنَام: نَوْم / نوستن، خهوتن.
 - : حُلْم / خهون، خهون بینین.
 - : مَنَامَة: مَوْضِع او فراش النوم / نوین، جیگه،
 جیگه ی نوستن.
 - . - : غُرَقَة النوم / ژوری نوستن، خه وگه.
 مَنَامَة: قَمِيص النوم / بهرگی خه، بهرگی پیوه نوستن.
 مَنوَم. مَنوَمَة: يَجْلِبُ النعاس / خهولایځه، خه و هیمن.
 - . - : مُخَذَّر / بن موشکه، خهولایځه.
 نون:
 نَوْنُ الكَلِمَة: الحَقَقْهَا التَّنوِين / دو بوری بؤ دانا.
 نون: سَمَك / ماسی.
 - : بَال / حوت.
 نونَة: نَقَرَة الدَّقْن / چالی چه ناگه، چامی زه قه ن.
 نوه:
 ناه تَنوَه: إِرْتَفَع / بهرزی بوهوه، هه لچو.
 تنوین / دو بؤر دانا.
 نوه:
 ناه تَنوَه: إِرْتَفَع / بهرزی بوهوه، هه لچو.
 نَوَه: رَفَع / بهرزی کرده وه.
 - به: ذَكَرَه / ناوی هیئا، یاسی کرد.
 - به: مَدَحَه و عَظَمَه / مه لید، بهرزی کرده وه، هه لی
 نا.
 - عن او الي كذا: لَمَحَ او اشار / به پرله ناوی هیئا،
 تامازی کرد، لاپلاری ماویشته.
 تنويه: ذَكَر / ناو هیئان، یاس کردن، ناماژه بؤ کراو.

- : مَدَح / پیامه‌دان، مه‌نان.

مُنَوّه به: مذکور/ ناومینراو، باسکراو.

نوی:

نَوَى: اِنْتَوَى: عَقْد النِّيَّة / بریارى‌دا.

- : قَصْد / مه‌به‌ستى بو، نیازى بو، ويستى.

- : تَبَاعَد / دوركه‌وته‌وه.

نَوَى: عَقْد النُّوَى / ناوكى كرد، ده‌نكى كرد.

ناوَى: عادى / به‌ريه‌ره‌كانى كرد، دژايه‌تى كرد.

نَوَى: بُعِد / دورى.

- : ما يُقَصِّدُ الْمَسَافِر / چي‌مه‌به‌ست، نه‌وشويته‌ى

گه‌شتيار بوى نه‌چن، مه‌به‌ستيتى.

نَوَاة: عَجْمَةٌ حَبَّة / ده‌نك، ناوك، نه‌توم.

نَوَوَى: ذُو نَوَاة / ناوك دار.

الْقَبْلَةُ النُّوَوِيَّة: الذَّرِيَّة / بؤمباى نه‌توم.

غَشَاء - / نه‌تومي ناوكدار.

اِنْتَوَاء: عَقْد النِّيَّة / برياردان.

نِيَّة: عَزَم / نياز، بريار.

- : قَصْد / مه‌به‌ست، ئامانج، ئاره‌زو، خواز.

حُسْن ال- : سَلَامَةُ الْقَصْد / مه‌به‌ست، نيازى‌ى

پاك.

سوء ال- : سوء الْقَصْد / مه‌به‌ست، نيازى خراب.

سليم ال- : مَخْلَص الطَّوْفَةِ. بَسِيط / دلسوز، چاك

خواز، نياز دروست، ساويلكه، نياز پاك.

سَلَامَةُ ال- : إِخْلَاص. صَدَق / راستى، راست گزىي،

دلپاكى.

بِسَلَامَةِ ال- / به (مه‌به‌ست، نيازى پاك.

بسوء ال- / به (مه‌به‌ست، نيازى خراب.

عَقْد ال- عَزَم. نَوَى / بريارى‌دا، مه‌به‌ستى بو،

نيازى كرد.

على نيّاته: سليم النّيّة. سادج / ساويلكه، دلپاك،

بين‌مه‌به‌ست.

نيء:

نَاء: لم يَنْضُج / ناكام بو، كال بو، پين‌نگه‌يو بو.

نيء. نِي: لم يَطْنُخ / كال، نه‌كولار.

- : ناقص النضج / كال، كال و كرس،

پين‌نگه‌ييو، سه‌وز.

- : فَج / تفت.

نيب:

نَيْب: غَضَّ بِالْأَنْيَاب / كه‌لبه‌ى لا‌گير كرد.

ناب: السِّنْ خَلْف الرِّبَاعِيَّة / كه‌لبه.

- الفيل و الخنزير / (كه‌لبه‌ى، شفه‌ى) فيل و به‌راز.

كَشَرَ عَنْ أَنْيَابِه / دانى جپر كرده‌وه.

نِيْزَك (فِي نِيْزَك) نَيْف (فِي نَوْف)

نيكوئين / ژارقه‌نده.

نيس:

نيسان: الشهر الرابع الميلادي / گولان، بانه‌مه‌ي.

نيل:

نَال مَطْلُوبُهُ: أَصَابُهُ حَصَلَ عَلَيْهِ / ده‌ستى كه‌وت، به

مه‌رامى خوى گه‌يشت.

- : ادرك / پيى گه‌يى، ده‌ستى كه‌وت.

- : رَبَح / برديه‌وه، قازانجى كرد، پديدائى كرد،

پيى‌گه‌يشت.

- : منه: اُثِر / كارى تن كرد، مه‌ستى جولان.

- : جائزة / خه‌لاتى وه‌رگرت، خه‌لات كرا.

- : من عَرَضَهُ: سَبَّه / جنپوى پي‌دا، ئايپوى برد،

شكانى.

- : رضاه / ليتى رازى بو.

- : اُنَال: جعله يَنَال / به‌ده‌ستى گه‌يان، پيى‌دا.

- : اعطى / دايه، پيى‌دا.

نائل: الذى يَنَال / وه‌رگر.

- : معروف / چاكه، پياومه‌تى.

مَنَال: نَيْل: إِحْرَاز / ده‌ست (كه‌وتن، گيربون).

نيل. نَيْلَة: صَبَاغُ اِزْزَق / چويت، خم، خم.

نَيْلِي: بِلُون النِيل / چويتى، خمى، خومى.

نَيْلِج. نَوُور. نَوُور. سَخَام / دوكه‌لى پيوو به‌ن، ميس

هناك، هنالك (في ههنا) هوارة، هواري
هجرة، مهاجرة (مهاجر)، هجرة، هجرة
هوارة، هجرة، هجرة، هجرة، هجرة

ها بمعنی خُذ/ هائی، بگره.

هؤلاء / نهوان.

هائٹل (فی مول) هائٹم (فی میم) هاب (فی میب) هاج

(فہرست) ہاجّ (فی مَجُو) ہاجر (فی مَجْر) ہاجس

(ف. محسن) (ف. محم) (ف. هدی) (ف. هادی)

(ف. هـ) هاله (ف. هـ) هال (هـ) هام (ف. هـ) هيم (هـ) هامة (ف. هـ)

هـ: (فـ هـ و) هـاود (فـ هـ و) هاوية (فـ هـ و)

هان (فی مود) هانود (فی مود) - ریه (فی مود)

هــ:

هَبْ مِنْ نَوْعِهِ: اِنتَبِهْ وَ اِسْتَيْقِظْ / راپېرې، هه لسا.

- **فعل کذا: ابتدا** / دستی پی کرد، دستی دایه.

- الْحَبَابُ: تَسْلَمُ / جەكى مەلگەرت، خۆى بۆ جەنگ

(۱: امامان و کتب، ج ۱، ص ۱۰۰).

۲- ف. الحجب: انهم / شكا، به نزی، رای کرد، مهلهات.

في الحرب: إنهم / ست / ب /

تاریخ: ۱۳۸۵/۱۰/۱۰

— ت الد

داگیرسا.

- الرجل

ديارنه بوو.

هَبَّ الثَّوْبَ: مَرَّقَهُ / دِرَاسَى، شَرَى كَرْد.

مُتَاهِبٌ: مُسْتَعِدٌّ / ثَامِدَةٌ، لَهْهَ رِيئٌ، لَهْهَ

هَبَّة رِيح: حَرَكَة وَ لَفْحَة رِيح / بَا هَاتِن، كَزَهِي بَا، سِرُوه.

هَيُوبُ الرِّيحِ / با هال کردن.

مَنْبُوب: ریح مُثِر للغیرة/ بای خولاوی، گیزه لوکه،

سیدہ امینہ

موضع هبوب الريح / نهو جتيه ي باي ليّوه

مہذب

جی۔

هَبْ: لِنَفْرُضْ / بَا بَلَّيْنِ، تَه قَا، تَه قَو، وَا دَابْنَيْنِ.

هېاب: غبار ناعم / تپ و تۆز، خۆلە وردە.

ہیاب الدخان: کتن/تہن، ہیئس، تہئی۔

— المصباح: سُخام. سِناج / رهشی و دوکلی چرا.

هباء (فی هبوا)

1

هیت:

هَيْبَت: ضَرْب / لَیْی دَا، کَوَتَا، دَا ی پَلُوسِی.

— : حـ

—

کرده‌وه.

هَيْت: كان جباناً ذاهب العقل / ترسنوك بو، كهودەن بو

مہیت: عیبط / کہودہن، گہوج، گہلور، گہمڑہ، گہلور۔

- جيان / ترستوك.

10

مِنْ اللَّحْمِ: قَطْعُهُ قِطْعًا كَثِيرًا/ كُوت كُوتِي كَرْد، پِل پِلِي

مہر

هَبْر: لَحْم / گوشت، کُوتَه گوشت.

- : لَحْم بِلَا عَظْم / نَرمه، پله گوشت، گوشتی بی نیسکان.

هَبْرَة: قِطْعَة لَحْم / گرتکه گوشت، نَرمه.

هَبْر: أَهْبَر: كَثِيرَ اللَّحْم / گزشتن، قَهْلَر.

هَبْرِيَّة: هُبَارِيَّة: قَشْرَةُ الرَّاس / کَپش، کَپشِه سر.

رِيح هُبَارِيَّة: ذَات غُبَار / بای تُوَرُو خُوَلَوی، گِزِه لَوکه.

هَبِيرَة: ضَنَع / کَه مَتیار.

اَبُو - : ذَكَر الضَّفْدَع / نَیره بُوَق.

اَم - : اُنْثَى الضَّفْدَع / مَابُوَق، مَیچکه بُوَق.

هَبُور: عَنكَبُوت / جَالَجَالُوکَه.

هَبِش:

هَبِش: هَبِش: جَمْع / کُری کُردِه وه، کُردی کُردِه وه.

- : جَرَش / کُره ی کُرد.

هَبَاش: كَثِيرَ الْكَسْبِ وَ الْجَمْع / زَدَری دِه سَت نَه کَه وئ و

کُری نَه کاتِه وه، نَه مَاشِیتِه وه.

هَبَاشَة: مَاکِنَة الْجَرَش / کُره کَر، هَپَر، مَه کینه ی کُره.

هَبَط:

هَبَط: نَزَلَ / هاتِه خَواری، دَابَه زَی.

- : مِنْ مَوْقِعٍ اِلَى آخَرٍ: اِنْتَقَلَ / گَوَاسْتِه وه.

- : سَقَطَ / کَه وئ، کَه وئِه خَواری، رُوخا، رَمَا.

- : قَلَبَهُ: خَارَ: وَهَنَ / دَلی دَاخُورِیا.

- : الثَّمَنُ: خَفَضَ / نَرخ داشکا، مَه رِزَان بُو.

- : اِلَى الْأَرْضِ: وَقَعَ / کَه وئ، پَه زَه ویدا.

- : السَّقْفُ: سَقَطَ / رُوخا، تَه پی، رُوچُو، دَاکَه وئ.

- : تِ الطَّائِرَةُ اَوْ الطَّيَّارَةُ: نَزَلَتْ / نِشْتِه وه، هاتِه خَواری.

- : الْمَرَضُ جِسْمَهُ: هَزَلَهُ / لَوازی کُرد، لَه پی کُرد.

- : الْمَكَانَ: اِقَامَهُ / بُو ی هات.

- : اِهْبَطَ: اَنْزَلَ / دَا بَه زَان، مِیتَا بَه خَواری.

- : - : الثَّمَنُ: خَفَضَهُ / نَرخِی داشکان، کَه می

کُردِه وه.

- : اَلْزَمَانُ: ذَهَبَ مَالَهُ وَ مَعْرُوفَهُ / سَه رُومَانی تِیاچُو،

رُوژگار نابوئی کُود، تَشْکَا، مِیچی نَه مَا.

هَبَط: اِهْبَاطُ: تَنْزِيلُ / کَه بونِه وه، دَابَه زَین داشکان.

- : اِنْقِصَانُ / کَه بونِه وه.

- : ذُلُ / کَه و کُوبی، رَسوایی.

هَبَطَة: سَقَطَة / کَه و تَنَبُک، کَه و تَنه خَواره وه یه ک.

- : نَزَلَة / دَابَه زَین، هاتِه خَوَار.

- : وَهْدَة / جَال، نَزَمَای.

- : قَلْبُ: فَرَزُ / دَاخُورِیا، دَاچَلَه کَین.

هَبُوط: نَزُول اَوْ سَقُوط / دَابَه زَین، کَه وئ، هاتِه خَوَار، نَزَم

بونِه وه.

- : خَسَفَ / تَه پَین، نَوَین، رُوچُون، دَاکَه وئ.

- : تَنَاقُصُ / بَه رَه و کَه می چُون، کَه م کُردن، کَه م

بونِه وه، کُورِت مِیتَان.

- : الْاَسْعَارُ: تَدَهوَر. کَسَادُ / بِنَازَاپی، نَرخ داشکان.

- : صَحِي: هُزَال. اِنْحِطَاطُ عَامُ / لَه ش تَنَبُک چُون،

رُوخَان، لَوازی، تَشْکَان.

هَبُوط: مُنْخَدِرُ / سَه رَه و خَواره، لَیژَی.

هَبِيط: مَهَبُوط: الْمَهْزُولُ الضَّامِرُ / لَه، لَوازی، لَه پَو لَوازی.

هَابَط: نَازَلَ / دَابَه زَیو، تَشْکَاو، کَه وئ.

مَهَبَط: مَوْضِعُ الْهَبُوطِ / شَوَین (دَابَه زَین، نِشْتِه وه).

- : الطَّائِرَاتُ: مَطَارُ / فَرُوکَه خَانَه.

- : (كَهْرِيَاء) / نَزَمَه ک.

اشْعَة اَل - / تِشْکَی نَزَمَه ک.

هَبَل:

هَبَل: تَهَبَّل. اِهْتَبَلَ لَعِيَا لَهُ: تَكَسَّبَ / پَه یَدَا ی کُرد، رَه دَجِی

دَا، دِه سَتِی کَه وئ.

- : هَبَل: اِنْهَبَ عَقْلَهُ / (کَیَل، گَه مَزَه، گَه رَج، کَه ی

کُرد.

- : الطَّبِيخُ: طَبَخَهُ بِالْبُخَارِ / بَه هَلَم کُولا تَی.

اِهْتَبَلَ الْفُرْصَةَ: اِنْتَهَزَهَا / دَه رَه تَی مِیتَا، هَی (بَه کَارِه مِیتَا،

لَه کِیَس نَه دَا).

تَهَبَّلَ بِالْبُخَارِ: مَطْبُوخُ بِالْبُخَارِ / بَه هَلَم کُولا تَی.

هَابَل: کَاسِبُ / کَاسِب، تِیکُوشَه، پَه یَدَا کَار.

- : كَثِيرَ اللَّحْمِ وَ الشَّحْمِ / گُزشتن، قَهْلَر، کَه تَه،

شِیشَمَان.

- : مُحْتَالُ / فِیْلَبَاز، گَزِی کَار، تَه لَه کَه بَاز، سَاخْتَه چِی.

مَهَبَّل: لَحِيم. مُورِمُ الْوَجْهَ / قَهْلَه ی کُوبِین.

هَبَل: هَبَل: رَجُل طَوِيلُ / بَالَا بَرِز، دَرِیژ، چَه لَاک.

- : مُحْتَالُ / فِیْلَبَاز، دَرِیژ، چَه لَاک.

هَبَل: شَان / کَارِوَار، مَه بَست.

- : بَلَه / گهوجی، گه وده نی، گه لئوی.
هَبَال: الکاسب الْمُحْتَال / کاسبی دهست بپرو ساخته چی،
فَبَل باز، گزی کار.
هَبَلَة: بُخار / مهلم.
هَبِل: هَبِل. مَهْبُول: ابله / گهوج، گه وده نی، گه لئو،
گه لئو، گه مژه.
مَهْبِل: خَفِيف / سوک.
مَهْبِل المرأة: مسلك الرحم / زنی، بۆریچهی مندالان،
گولنک.
هَبِيَة (فی وهب)
هَبُو:
هَبَا الْعُبَار: سَطَح / روناکی کرده وه، رَوْن بوه وه، خَوَل
نما.
هَبَاء: غُبَار / تَوَز، خَوَل، تپ و تَوَز.
هَبَب - مَنشُور / به فَبِرَؤی، به تپن رَوی.
هَبَاعَة: نَزَة تُرَاب / ورده خَوَل.
هَت:
هَت الرَجُل: حَظ من قدره / سوکی کرد، له نرخی کهم
کرده وه.
هَبْ بِكَذَا: عَصِيْرَة / سه رزه نشتی کرد، شکاندی.
هَتَهَت الشيء: كَسَرَة / شکاندی.
هَبْ فِي الْكَلَام: اسْرِع / به په له قسه ی کرد.
هَتَهَات: سَرِيع الْكَلَام / خَبِرَا قسه که، به په له قسه نه کا.
هَتَر:
هَتَر الْكَبِيرُ فُلَانًا: افْقَد عقله / پیری خه له فانی، خه له فا.
هَبْ: مَرَق / درانی، شری کرد.
هَبْ: هَتَر عَرَض فُلَان: مَرَقَه / نابپوی برد، سوکی کرد.
هَاتَر: شَاتَم. سَبَب بِالْقَبِيح / قسه ی ناشیرینی وت،
جَنَبُویدا.
هَتَر: اَهْتَر الرَجُل: خَرَف / خه له فا، تَبَك چو.
هَبْ: هَبِي / بَیْزکانی.
هَبْ: اِسْتَهْتَر: اَتَمَع هوا / بِن نابپوی کرد.
هَبْ: بِالْأَمْر: اِسْتَحْفَ به / گه می به کاره که هات،
گالته ی پِن هات.
هَبْ: تَهَاتَر الرَجُلَان: اِدْعَى كُل عَلَى صَاحِبِهِ بِاطْلًا / گِیچه لیان
له یه ک نالاند، گه پریان به یه کتری کرد.

- ت الشهادات: تَعَارَضَتْ / هریه که شَتِیکِ وت،
گه وای درؤ درا.
هَبْ: خَرَف / خه له فان، خه له فاوی.
هَبْ: خَرَف / خه له فار.
هَبْ: هَاب / نه بَیْزکَیْنِ.
هَبْ: السَّقَط من الكلام / قسه ی (قَوْرُو ناشیرین، بِن مانا).
هَبْ: كَذِب / درؤ، درؤو ده له سه، ده له سه.
هَبْ: مُهَاتِرَة: مُشَادَة / دم قالی.
هَبْ: مُشَاتَمَة: مُشَاحَنَة / شه ره جَنَبُو.
هَبْ: مُسْتَهْتَر بِالْشَيْء: مَوْلِع / شهیدا، حه زنی لوتنه کا، هه
نوه ی نوه ی.
هَبْ: كَثِير الْبَاطِيل / درؤن.
هَبْ: مُسَلَّتَهْتَر: طَاش / که مته رخم، گالته چی، لاهرتی که،
بِن نابپو.
هَبْ: اسْتَهْتَر: اسْتَحْفَاف. اَتْبَاع الْهَوَى / بِن نابپوی،
که مته رخمی، گالته پِن هاتن، خه رتان.
هَتَف:
هَتَف: صَاح / قَبِیْزاندی، هاواری کرد.
هَبْ: الْحَمَام: صَات / گمانی، خویندی.
هَبْ: به: نَادَاه / بانگی کرد.
هَبْ: به او يَذْكُرُه. مَذَحَة / هه لئدا، بپاهه لئدا، هه لئنا.
هَتَف: صِيَا ح. صِيَا ح / بانگواز، هاوار، قَبِیْزَه.
هَبْ: اِلِسْتَحْسَان / نَافِه رین کردن، په سه ندرین.
هَبْ: الْفَرَح و السُرور / هاواری خویشی.
هَتَف: صَاح / بانگ که.
هَبْ: تَلْفُون / تله فون.
هَتَك:
هَتَك: هَتَك السِّرُّ وَ غَيْرُه: خَرَقَه / شَقَه / په تی پچران.
هَبْ: جَرَسْ به. قَضَحَة / نابپوی برد، ناویانگی زپان،
نه تکی کرد، ناموسی شان.
هَبْ: سَبْرَة: قَضَحْ مَسَاوِنَة / راستی لوتوت، جایی لئدا.
هَبْ: سَتَرَه: جَلَبْ عَلَيْهِ الْعَار / نوشوستی به سه را هیتا.
هَبْ: عَرَضْ اِمْرَاة: اِغْتَضَبْ اِمْرَاة / به زور لاقه ی شافره تی
کرد، کاری نارپه وای له گه ل کرد.
هَبْ: اِهْتَك. اِهْتَك: تَمَرَّق / در، شری بو.

- - : إِنْشَاحٌ / تابروی چو، ناشکرایو، زړا، ریسوا
 بو، شکا.
 - - : إِنْكُشَفَ / دهرکوت، پښانرا، ناشکرایو.
 هُنْكَ او هُنْكَ السَّيْرِ / إِنْشَاء / دهرخستن، ناشکراکردن.
 - العَرَضُ (عَرَضُ امْرَأَةٍ) : إِنْتِصَابُهَا / نه تګ کردن،
 نافه ک برین، گاینی نافرهت، لاقه ی نافرهت کردن.
 هُنْكَ : فَضِيحَةٌ / نه نگی، تابروچون، نه توره، ریسوالی.
 تَهْنُكٌ : عَدَمُ حَيَاءٍ / بڼ تابرویو ته.
 - : تَمْزُقٌ. تَقَطُّعٌ / دران، شریون، شریوپیون.
 مُتَهَنِّكٌ. مُسْتَهَنِّكٌ : قَلِيلُ الْحَيَاءِ. صَفِيقٌ / بڼ تابرو،
 بڼ شرم.
 هَتَمٌ :
 هَتَمٌ. هَتَمٌ الرَّجُلُ : كَسْرٌ مُقَدِّمٌ اسنانه / دانه کانی
 پښه وهی شکان، دانی ک ل کرد.
 تَهْتَمُ الشَّيْءُ تَكْسَرُ / شکا.
 - ت اسنانه : تَكْسَرَتْ / دانی شکا، ک ل بو.
 هَتَمُ الرَّجُلُ : كَانِ هَتَمٌ : إِنْكَسَرَتْ ثَنِيَاةٌ / دانه کانی
 پښه وهی شکا.
 هَتَمٌ : اِثْرٌ. سَقَطَتْ ثَنِيَاةٌ / دان (شکاو، ک ل، ک ل و
 کوم).
 - : اِدْرَدُ. لَا اسنان له / بڼ دان، دم پوچل.
 هَتَامَةٌ : كَسْرَةٌ / تله زم، پارچه، که رت.
 هَتَنٌ :
 هَتَنَتْ. تَهَاتَنَتْ السَّمَاءُ : تَتَابَعُ مَطَرُهَا / بارانی زود باری،
 خوشی نه کرده وه.
 هَتْنٌ : مَطَرٌ مُتَتَابِعٌ / لیزمه، خوږم، بارانی لیزمه و دریزه
 پڼ داو.
 هَتُونٌ. هَاتِنٌ. هَتَانٌ / غَزِيرٌ / بارانی به تاو، زود، لیزمه،
 شه ست.
 هَجٌ :
 هَجَّتِ النَّارُ : إِنْقَدَّتْ. اَجَّتْ / داگیرسا، کلپی کرد، بلیسه ی
 سه ند.
 هَجٌ : هَرَبٌ / رای کرد، مه ل مات، بوی دهرچو.
 هَجَّجَ النَّارَ : اَشْغَلَهَا / دای گیرسان.
 - ت عیونه : غَارَتْ / چاری به قولاو چو.
 هَجَا :

هَجَا جَوْعُهُ : سَكَنَ وَ ذَهَبَ / برسیته کی نه ما، تیز بو.
 هَجَا جَوْعُهُ : سَكَنَهُ / برسیته کی نه میشت، تیزی کرد.
 تَهَجَّأَ الْكَلِمَةَ (رَاجَعَ هَجْوً) / حینجی کرد.
 هَجَرٌ :
 هَجَرَ الشَّيْءَ : تَرَكَهُ وَ اَعْرَضَ عَنْهُ / وازی لږه پښا، دهستی
 لږ مه لگرت، لږی دورکوت وه، به جڼی میشت.
 - زَوْجَتَهُ : اِعْتَزَلَ عَنْهَا وَ لَمْ يَطْلُقْهَا / له زنه کی
 جیابو وه.
 هَجَرَ الْقَوْمَ : رَحَلَهم / تاواری کردن، دهری کردن،
 دهری دهری کردن.
 هَاجَرَ مِنَ الْبَلَدِ : رَحَلَ عَنْ وَطْنِهِ / کوچی کرد، ولاتی
 به جڼی میشت، دورکوت وه.
 اَهْجَرَ : تَرَكَ / به جڼی میشت، رویش.
 - : تَكَلَّمَ بِالْهَذْيَانِ / وپښه ی کرد، بزیکانی.
 تَهَاجَرُوا : تَقَاطَعُوا / وازان له یه کتری مینا، لیک
 جیابو وه، لیک زویر بو.
 هَجَرَ : تَرَكَ / وازلږه پښان، ده ست لږه لگرتن،
 به جڼی میشتن، کوچ کردن، ره وکړدن.
 - هَجِيرَةٌ. هَاجِرَةٌ : نَصَفُ النَّهَارِ / نیوه رڼ.
 - - - : شِدَّةُ الْحَرِّ / قرچې گرما.
 هَجْرَةٌ. هُجْرَةٌ. مُهَاجِرَةٌ : تَرَكَ الْمَكَانَ. الْخُرُوجُ مِنْ اَرْضٍ
 اِلَى اُخْرَى / رهو، کوچ کردن، ولات به جڼی میشتن، ره وکړدن
 ده به دهریون، ره ه ندبون، تاواری یی.
 ال - النُّبُوءَةُ : هَجْرَةُ النَّبِيِّ مِنْ مَكَّةَ اِلَى مَدِينَةٍ / کوچی
 پیغمبر له سالی ۶۲۲ ی زاین.
 السَّنَةُ الْهَجْرِيَّةُ / سَالَى كَوْنِي.
 ال - الْجَمَاعَةُ / کړه و.
 موسم ال - / وهرزی ښلاخان.
 مَهْجَرٌ : مَوْضِعُ الْهَجْرَةِ / شوین کوچ، شوینی بزچون،
 ره وگ.
 مَهْجُورٌ : مَتْرُوكٌ / به جڼی پلراو، وازلږه پښراو، ده ست
 لږه لگړاو.
 - : يَطْلُ اِسْتِعْمَالَهُ / کون، دیزین، به کار ناهیرئ.
 مُهَاجِرٌ : رَاحِلٌ. نَازِحٌ / کوچ کړیو، تاواری، لانه واز،
 دهری دهر، ره ه ند، ره وکړیو، کوچېر، ره وه ند.

مُهاجرة: نزوح. تَغْرُبُ عن الوطن/ شاوره‌بون، کوچ کردن.

هُجِرَ. هُجِرًا. هاجرة: كلام قبیح/ قسوی (قوی، ناشیرین، سوک).

هاجری: مختص: يَنْصِفُ النهار/ په‌یوه‌ندی دار به نیوه‌یوه.

— : حَسَنَ/ جَيِّدَ/ باش، چاک، نایاب.

— : حَضَری/ شاری، شارنشین، شارستانی.

هَجَسَ:

هَجَسَ الشَّيْءُ فِي صَدْرِهِ: خَطَرَ بِبَالِهِ/ هات به بیریا، بیرى که‌وته‌وه.

هَجَسَ فِي كَلَامِهِ: هَذَى/ به سربه قسوی کرد، بزکانی، چربه‌چربی بو.

هَجَسَ: كلام تسمعه و لاتفهه/ قسوی سربه، چربه.

— : هاجس: خاطر/ بیر، را.

هاجس: بلبال. قَلِقَ/ پَشِيتو، شپرز، شله‌ژاو.

— : خالَجَ: رِيبة/ گومان، مه‌ترسی.

هواجس: مخاوف/ مه‌ترسی.

الاستغراق في الهواجس: احلام اليقظة/ خه‌یال پلاو، دالته لوژدان.

هَجَجَ:

هَجَجَ: نام/ نوست، خه‌وت، راکشا.

— : اِسْتَكَنَ/ کپ بو، کپ به‌وه، هِیَمَن به‌وه، هِیَواش به‌وه، هاته‌وه هُوش خوی، نارامی گرت، سره‌وت.

— : اِهَجَجَ الجوع و غيره: سَكَنَهُ/ برسیه‌تی نه‌هیتشت، دای مرکانه‌وه.

— : هَذَا/ هِیَواشی کرده‌وه، هِیَمَنی کرده‌وه.

هُجُوم: نُوم/ نوستن، خه‌وتن، راکشان.

— : هُمُود: سَكُون/ بن‌ده‌نگی، هِیَمَنی، سره‌وتن، کپی، کپی، نارام.

هاجج: راقِد/ پال که‌وتو، راکشاو، نوستو.

هَجَمَ:

هَجَمَ عَلَيَّ: هاجم: اِنْقَصَ/ په‌لاماری‌دا، زۆری بۆ برد.

— : عَلَيَّ و هاجم المدينة: حمل عليها/ هِیرشی برده‌سه‌ر، هورۆشی برده‌سه‌ر.

— : عَلَيَّ: دَخَلَ بغير إذن/ خۆی پیاکرد.

— : الشَّتَاءُ: اسرع دخوله/ زستان کوت و پرمات.

هَجَمَ: اَهَجَمَ: جعله يَهْجُم/ په‌لاماری پین‌دا.

تَهَاجَمَا: هَجَمَ احدهما على الآخر/ په‌لاماری په‌کتریان دا، هِیرشیان برده‌سه‌ر په‌ک.

تَهَجَّمَ عَلَى الشَّيْءِ: تَكَلَّفَ الهجوم عليه/ هِیرشی برده‌سه‌ر، په‌لاماری دا.

اِثْهَجَمَ: هَجَمَ البيت: اِثْهَدَمَ/ روخا، وِژان بو، کاول بو.

— : الدَّمْعُ: سال/ فرمیسک (رژا، هاته‌خواری).

— : الرَّجُلُ: هَرَمَ: ظَهَرَ عليه الضعف و الكبر/ پیر بو، په‌کی که‌وت.

هَجْمَةٌ: هجوم: حَمْلَةٌ: غارة/ په‌لامار، هِیرش، زۆر بۆهیتان.

— : الشَّتَاءُ: اِشْتِدَاد برده/ سه‌رامو سوژه‌ی زستان.

هجوم مهاجمة: غارة. حَمْلَةٌ/ په‌لاماردان، هِیرش بردن، مه‌لته‌ت، هورۆم، نیشته‌سه‌ر.

مُهاجم: ضد مدافع/ په‌لامارده‌ر، هِیرش به‌ر.

هجوم: ریح شديدة/ ره‌ش‌با.

— : مُعَرِّقُ/ تاره‌ق که‌روه.

هَجَام: شجاع/ تازا، به‌غیره‌ت، چاونه‌ترس.

— : اسد/ شیر.

مهجوم: البيت إذا وقع/ روخاو، وِژان، کاول بو.

هَجَنَ:

هَجَنَ: كان هجينا/ نوپه‌گ بو، نو توخم بو.

— : كان فيه عيب/ خه‌وشدار بو، نات‌واو بو.

هَجَنَ: جعله هجينا/ نوپه‌گی کرد، نو توخمی کرد.

— : الأمرُ: قَبَحُهُ عَابَهُ/ خه‌وشداری کرد، خراپی کرد.

اِسْتَهْجَنَ: اِسْتَقْبَحَ/ په‌سه‌ندی نه‌کرد، قایل نه‌بو، به‌دلی نه‌بو.

هَجْنَةٌ: عَنِبَ/ خه‌وش، نات‌ه‌واوی، عه‌یب، نه‌نگی، نام و نه‌نگی.

— : ضياع/ ون کردن، بیرچون.

هَجِينُ: لَئيمُ/ ترؤ، چه‌پخون.

— : غير اصيل/ ناپه‌سه‌ن، توخم خراپ.

— : مختلط الابوين/ نوپه‌گ.

— : هِجَان: جَمَلَ سریع/ وشتری خۆش (ره‌وت، به‌ن).

هَجَانٌ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ: خیاره و خالصه / ره‌سن، باش، چاک.
 اِسْتَهْجَانٌ: اِسْتَنْكَار. عدم استحسنان و موافقه / په‌سند نه‌کردن، نه‌ویستن.
 مُسْتَهْجِنٌ: مرفوض. مُسْتَنْكَر / په‌سند نه‌کړاو، نه‌ویستړاو.
 تَهْجِینٌ: خلط. تخلیط / پړه‌گ (بون، کردن، کاری).
 هَجْوٌ: هَجَاءٌ: عَدَدٌ مَعَايِبِهِ وَ وَقَعَ فِيهِ وَ شَقَمَهُ / زه‌می کرد، قسه‌ی پی‌وت، به‌خراب لټی خویند.
 - بَقْصِیدَه / به‌مؤنراوه قسه‌ی پی‌وت و زه‌می کرد، هه‌جوی کرد.
 هَجَا. هَجَى. تَهَجَّى الحُرُوفُ: عَدَدُهَا / (حینچه، حوینچه‌ی) کرد.
 هَجَو. هَجَاء. نِکَر المَعَايِبُ / زه‌م کردن، قسه‌ی پی‌وتن، هه‌جو.
 - عَلَنَى بِالنَّشْرِ / زه‌م کردن به‌نوسین، لټ‌نوسین.
 هَاجَ: الَّذِي يَهْجُو / زه‌م کړ.
 - بِالنَّشْرِ / لټ‌نوس.
 اَهْجُوَةٌ: اَهْجِيَةٌ: طَعْن. قَذْف / قسه‌ی پی‌وتن، گالته‌ پی‌کردن، تټیز پی‌کردن.
 هَجَاءٌ تَهْجِيَةٌ: حینچه‌ی کردن، حینچه.
 حُرُوفُ الـ / - نلف و بڼ، له‌ته‌لفه‌وه تا بڼ.
 علم الـ / - : علم الحُرُوفِ وَ الْاِمْلَاءِ / نوسین زانی.
 هَدَ:
 هَدَى: هَدَمَ / روځانی، وټرانی کرد، کاوی کرد.
 - ضَعُضَعَ / شل‌و‌ی کرد.
 - كَسَرَ / شکنی.
 - صَاتَ عِنْدَ وَقْعِهِ / گرمه‌ی (کرد، هات).
 - صَحَّتْهُ: اَضْعَفَ / لاوازی کرد، ټیگی شکن.
 - قُوَّتُهُ: حَطَمَهَا / په‌کی خست، میزی لټ‌پړی، له‌په‌ل و پړی خست.
 - : فَكَّ / به‌ریډا، به‌ره‌لای کرد، کرډپه‌وه.
 - تَه المَصِيبَةُ: اَضْعَفَتْهُ / له‌په‌ل و پړی خست، پرزه‌ی پړی، په‌ریشان‌ی کرد.
 اِنْهَدَ: اِنْهَدَمَ / روځا، دا پوځا، وټران بو، کاوی بو.

- ت صحته او قواه: تَحَطُّمَتْ / تهنوروستی خراب بو، په‌کی کورت، میزی تیان‌ما، له‌په‌ل و پړ کورت.
 هَدَدَ. تَهَدَّدَ: تَوَعَّدَ / هه‌په‌شه‌ی کرد.
 - : خَوْفٌ / ترسانی.
 هَدَى: هَدَمَ / روځاندن، روځان، دا پوځان، وټران کردن، کاوی کردن.
 - هَدَّةٌ: صَوْتُ السَّقُوطِ / گرمه، ته‌په، گرمه‌و ته‌په‌ی که‌وتن و شکندن.
 - : كَسَرَ / شکن، شکندن.
 هَدَّةٌ: وَقَعَتْ لَهَا صَوْتُ غَلِيزٍ / گرمه، ته‌په، هاپه.
 تَهْدِيدٌ. تَهَدَّدَ: تَوَعَّدَ / هه‌په‌شه‌ی کردن، گوړه‌شه‌ی کردن.
 - : - اِرْهَابٌ / مه‌ترسی، مه‌ترسی خستنه‌وه.
 - : وَعِيدٌ / هه‌په‌شه، هه‌په‌شه‌و گوړه‌شه.
 مُهْدَدٌ: عَلَيْهِ تَهْدِيدٌ / جڼ مه‌ترسی، هه‌په‌شه‌ی لټ‌کړاو، گوړه‌شه‌ی لټ‌کړاو.
 مُهْدَدٌ: مُتَوَعَّدٌ / هه‌په‌شه‌کړ، مه‌ترسی مټن، گوړه‌شه‌کار.
 تَهْدِيدِي: وَعِيدِي / هه‌په‌شاوی، گوړه‌شاوی.
 هَدَادٌ: رَفَقَ وَ تَانَ / میواشی، له‌سرخو، شټینه‌ی.
 هَدَانِيكٌ: مَهْلًا / له‌سرخوبه، میواش به، به‌شټینه‌ی به.
 هَذَهْدُ الطِّفْلِ: هَزَّهُ لِيْنَامَ / رای‌ژهن.
 - الشَّيْءُ مِنْ عُلُوٍّ اِلَى اسْفَلٍ: اَنْزَلَتْهُ وَحْدَرَةً / گلی کرده‌وه، خلی کرده‌وه، تلوری کرده‌وه.
 هُذْهَذَ: هُدَاهِدَ: طَائِرٌ / په‌پو، په‌پوسلیمانه.
 هَدَا:
 هَدَا. هَدَا: سَكَنَ / هاته‌ سه‌رخوی، ځاوبوه‌وه، هیمن بوه‌وه، میواش بوه‌وه، نیشته‌وه، ژیربوه‌وه.
 - بِالْمَكَانِ: اَقَامَ / جټگړ بو، نیشته‌نی بو.
 هَدَا. اِهْدَا: سَكَنَ / هیمنی کرده‌وه، میواشی کرده‌وه، که‌می کرده‌وه، دابیڼی کرد، ژیری کرده‌وه، هیڼایه‌وه سه‌رخوی، دای‌مرکانه‌وه.
 - : - السَّرْعَةُ / ځاوی کرده‌وه، میواشی کرده‌وه.
 - : - خَاطِرُهُ: سَكَنَ وَ طَلِبَ خَاطِرُهُ / دلی هیڼایه‌وه، هیمنی کرده‌وه.
 - رُوْعَةً: سَكَنَهُ / هیڼایه‌وه سه‌رخو.
 - الطِّفْلَ: رَيَّتَهُ / ژیری کرده‌وه، بڼ‌دنگی کرد، نواندی، دای‌مرکان.

هَذِي رَوْعَكَ هَوْنٌ عَلَيْكَ / له سرخوڼيه.

هَذَاءُ هُدوءٌ: سَكُونٌ / هيمنى، بى دهنكى، كش و ماتى،

ثارام گرتن، سرهوتن، دامرگان، داسه کتان.

هَذَاءُ: هَزَبٌ مِنَ اللَّيْلِ / به شينكى شو.

هُدوء الروح: إِتْرَان. رَصَانَةٌ / له سرخوڼى، هيمنى،

شينتهى.

به دوء: بسكون بسكوت / له سرخو، به هيمنى، به

بى دهنك به شينتهى.

هاديء: سَاكِنٌ: ساكت / له سرخو، هيمن، سره نرهم،

بى دهنك ږير.

المحيط الـ / تَوْقِيَانُوسِي هَيْمَن، زه رىاى هيمن.

مُهْدِيءٌ / هيمن كار.

تَهْدِيَةٌ: تسكين. تسكيت / هيمن كړدنه وه، بى دهنك كړدن،

ږير كړدنه وه.

الروح: تطمين. تامين / دلنيا كړدن.

هذب:

هَذَبَ الثَّوْبَ: جعل لها هُذْبًا / په راوړنى بڼه كړد.

هَذَبَتِ الْعَيْنَ: طَال هُذْبُهَا / برژانگه كانى دروږيون.

ت الشجرة: طالت اغصانها و تدلت / لقه كانى

شږبونونه.

هَذَبَ: شعر الجفن / برژانگ.

الثوب: خملته / جيگه و تخته ي قوماش.

هَذَابُ الثَّوْبِ: حاشيته / په راوړن، دامين، ريشوه.

هَذَاب. هَذَبٌ: غَبِي ثَقِيل / گه مژه ي قورس، حېږوله،

گه لحو.

هَذِب. اهَذَب. طويل الاهداب / برژانگ دروږ.

شجرة هذباء: متدلية الاغصان / لق شوږ.

هذج:

هَذَجَ مَشَى كَالشَّيْخ / خږى به كيش دهكا، پيرانه ده پوات.

إِسْتَهْذَجَ مَشَى فِي إِرْتِعَاشٍ / نه لرږى، لارولو

ده پوات.

تَهْدَجُ الصَّوْتُ: تقطع في إرتعاش / دهنك كه نه چپړي.

هَوْدَج: مَحْمَلٌ / كه راوه، تخته پړه وان.

مُسْتَهْذَج: مستعجل / په له، په په له، خيږا، گورج.

مُسْتَهْذَج: إستهجال / په له كړدن، خيږا كړدن، گورج كړدن.

هذل:

هَذَرُ الحمام: سَجَحٌ / خوښدى.

الدم: سَفَكَهُ هَذَرًا / خوښنى به خوږايى رډان.

: راز. زَفَجَرٌ / نه پړانى، گرمه ي هات.

: غلى / كولا، هاته كولا، قولې دا، دهمى كيشا، دهم

بو، پړنگه ي.

صَحْتُهُ: تَلَفَهُ / ته ندروستى دانا، ټيك چو.

ماله: بَدَدَهُ / به فيږوږى دا، داي له به رد.

الدم و الصحة و المال: ذهب هَذَرًا / خوږين و

ته ندروستى و دارايى به نه پړ چو، سه رومال تيا چو.

هَذَر. هَذَرٌ: باطلا / به فيږو چو، به خوږايى له كيس چو، به

نه پړ روى.

مَهْدُورٌ: مُبَدَّدٌ / له كيس چو، به فيږو چو.

الدم / به نه پړ روى.

دم - خوښنى رډاو، كوشتنى ناره وا.

هَذِيرٌ: صوت / دهنك، تركه، گرمه.

الأسد / نه پړه ي شير.

الرعد / گرمه ي هور.

البحر / ناله ي ده ريا.

هذف:

هَذَفَ. اَهْذَفَ. قَارَبَ / نزيك بوه وه.

هذف. - : قصد / مه به ستى بو، بوى چو، ناراسته ي

كرد، تڼى گرت، پټوه ي نا.

اسْتَهْذَفَ: جعله هَذَفًا / مه به ستى بو، ناراسته ي كرد،

كردى به نامانج.

هَذَفَ: نَرِيئَةً / نيشانه.

- : غَرَضٌ. مَطْمَحٌ / مه به ست، بوجون، نامانج.

جَعَلَهُ هَذَفًا لِكَذَا / كردى به مه به ست و نيشانه.

هَذَافٌ: مَاهِرٌ فِي الرَّمَايَةِ / ده ست راست، نيشانه شكستن،

پټكړ.

هادف / نامانج گړ.

مُسْتَهْذِفٌ لِكَذَا / مه به ستيتى، بوى نه چن.

هذل:

هَذَلٌ: أَرخَى. أَرْسَلَهُ إِلَى اسْفَلٍ / شوږى كړدوه، راي هټلا،

دای هټشت.

الحمام: هَذَرٌ / خوښدى، گمه ي هات.

هَذَل. تَهَذَّلَ: تَذَلَّى و إِسْتَرْخَى / شوږپوه وه، داميتلا.

- - الثوب: استرسل/ داکهوت.

أَهْدَلُ: مُهْدَلُ: مُسْتَرْسِل/ داکهوتو.

- : مُتَدَلَّ: مُسْتَرْخ/ شوپره و بهو، راهیژراو.

شَفَّةُ هَذَلَاءِ مُنْقَلِبَةً عَلَى الذَّقْنِ/ لچی شوپ.

هَدِيلَ كَثِيرَ الشَّعْرِ/ توکن، توک بڑ، قزن.

- : صوت الحمام/ دهنگی کرتز، گمه.

هدم:

هَدَمَ هَدَمَ: ضِد بُنَى/ روخاندی، هه لویه شانند، تیکیدا.

- : خَرْبَ/ وِیرانی کرد، کاولی کرد، رمانی.

إِنْهَدَمَ: تَهْدَمَ: إِنْهَدَ/ روخا، تیک چو، هه لویه شا.

- : تَخْرِبَ/ وِیران بو، کاول بو، رما.

هَدَمَ: أَصَابَهُ الدَّوَارُ/ گِیژی بو، سهری گِیژی خوارد.

هَدَمَ: هَدَا: ضِد بَنَاءَ/ روخان، هه لویه شان، تیک چون، ته پین.

- : تَخْرِبَ/ وِیران کردن، کاول کردن، روخاندن، تیک دان، هه لویه شانند.

هَدَامَ: هَادِمَ: مُخْرِبَ/ وِیران کار، کاول کار، تیک دهر، رمیتز.

تهدید: تَخْرِبَ/ وِیران کردن، روخاندن، کاول کردن، تیک دان، رماندن.

مُتَهْدَمَ: مُهْدَمَ: مُخْرِبَ/ وِیران، کاول، تیکدراو، روخا.

مُهْدَمَ: مَهْدُومَ/ داپوخوا، روخا، رما.

هَدَمَ: ثَوْبٌ بَالٍ/ جله کون، جله شر.

هَدُومَ: مَلَابِسُ/ پۆشاک، جل، جل و برگ.

هَدَامَ: دَوَارُ الْبَحْرِ/ گِیژی دهریا، گهرداو.

هدن:

هَدَنَ: سَكَنَ/ هیمن بهوه، نیشته وه، دامرکایه وه، سهرهوت، نارامی گرت.

- : اَرْضَى/ قایلی کرد، بیه دهنگی کرد، رازی کرد، دای مرکانوه.

هَادَنَ: صَالِحَ/ رِیک کوهت، ناشت بهوه وه.

- : اَوْقَفَ الْقِتَالَ/ رِیک کوهت، جهنگی وهستان.

تَهَادَنَ الْقَوْمَ: تَصَالَحُوا/ رِیک کوهتن، ناشت بهوه وه.

هَدْنَةً: هَدُونُ: سَكُونُ/ هیمنی، بیه دهنگی، نارام گرتن، دامرکان، سهرهوتن.

- : فِتْرَةٌ وَقُوفٌ وَ مَصَالِحَةٌ/ راوهستان، وچان، پشو،

ناشت بهونه وه، رِیک کوهتن.

- : هِدَانَةٌ: مُهَادَنَةٌ: وَقِفَ الْحَرْبِ/ جهنگ راگرتن.

هدی:

هَدَى: ارْشَدَ/ رابه ری کرد، ریی نیشاندا.

- : ضِدْ اَصْلُ/ به پئی راستدا نه پویششت، ریی راستی گرتبو.

هَدَاهُ الطَّرِيقَ وَ اِلَى الطَّرِيقِ وَ لِلطَّرِيقِ: بَيَّنَّهُ لَهُ وَ عَرَفَهُ بِهِ/ رِیکگی راستی پیشاندا، خستیه سهر رِیکگی راست.

هَدَاهُ اللَّهُ اِلَى الْاِيْمَانِ وَ لِلْاِيْمَانِ: ارشده الیه/ خوا دهری ناین و خواپهرستی لی کرده وه، خستیه سهر شو رِیکگیه.

هَدَى: اَهْدَى لَهُ وَ اِلَيْهِ: قَدَّمَ لَهُ وَ اعْطَاهُ/ پیشکشی کرد، خه لاتی کرد، بوی نارد، پییدا.

- : اِهْتَدَى الْعُرُوسُ اِلَى زَوْجِهَا: زَفَّهَا اِلَيْهِ/ بوکیان گواسته وه، پیشککش به میترده که ی کزا.

هادی: تَهَادَى: تَبَادَلُوا الْهَدَايَا/ دیارو خه لاتیان دا به به کتری.

تَهَادَى فِي مَشْيَيْتِهِ: تَمَایَلُ/ لارؤلا رۆ نه پوا، بهم لاولدا نه کهوئ، له تر نه دا، رمت نه دا.

اِهْتَدَى اِلَى كَذَا: عَرَفَهُ/ ناسیبه وه، دۆزیبه وه.

- : اِلَى الطَّرِيقِ: عَرَفَ الطَّرِيقَ/ رِیکگی زانی، ناسیبه وه، دۆزیبه وه.

- : اِلَى الْاِيْمَانِ: طَلَبَ الْهَدَايَةَ/ هاته سهر رِیکگی ناین و خواپهرستی.

- : جَدَّدَ صَحِيفَةَ حَيَاتِهِ/ مَوْسَى هاته وه، گه پرایه وه، بیری کرده وه.

اِهْتَدَى: تَهْدَى: طَلَبَ الْاِرْشَادَ/ بۆ رِیکگی راست گه پرا، کهوته راویژ.

- : طَلَبَ اَنْ يُهْدَى اِلَيْهِ/ داوای خهلات و به خشیشی نه کرد، نه یویست بیدرتی.

هَدَى: هَدَايَةَ: اِرْشَادَ/ رابه ری راویژ.

- : تَجَدَّدَ اَوْ تَجَدَّدَ الْقَلْبُ/ تازه کردنه وه، دل و دهرن و ناین و باوه تازه کردنه وه، چونه سهر ریی راست و ناین پهره وه.

- : ضِدْ ضَلَالٍ/ ریی روناکی و راست گرتن.

إِنْهَ عَلَى - : عَلَى اسْتِقَامَةٍ/ راسته و ریی راستی گرتوه.

علی غیر - ضال / رنی چہونی گرتو، وِیل، بِنِ تامانج.
 إهتداء: الوصول الى الغرض / گہیشتہ نامانج.
 - من بشر او الى الإيمان: رُغوی / توبہ کردن،
 گہ پانہوہ، رنی راست گرتن، دہست بہرداری خراپہ.
 مہدی: مہدی: مَقْدَم کھدی: پیشکش کراو.
 - مہتد: ضد ضال / رنی راست گرتو.
 - - تَجَدَّد قَلْبُهُ. مولود من جدید / تازہوہ بو،
 دل و دہرون و باوہ و ثابین تازہوہ بو، رنی راست گرتو.
 - - الى دين او عقيدة / ثابین و باوہ پیکي تازہی
 گرتوہ.
 هاد: مُرْشِد / راہر.
 إهتداء: الوصول الى الغرض / گہیشتہ مہبہست و
 نامانج، رنی راست دوزینہوہ.
 ہدیۃ: ہدیۃ: طریقہ / ری، ریباز، شیواز.
 ہدیۃ: تَقْدِیم / دیاری، خہلات، مژدانہ، مرگینی، پویلانہ.
 إهداء: تقدیم / پیشکش کردن.
 مہداء: الذى من عادته ان يهدي / بدہر.
 هذا:
 هذا هذه (و الجمع ہولام) / نم، نمہ.
 لهذا السبب / بہم مہیوہ، لہبہر.
 مع هذا / لہگن نمہشدا.
 ہذب:
 ہذب: ہذب الشجر و غیرہ: قطعہ و اصلحہ /
 مہل پاجی، رنکی خست.
 - - طهره مما يُغيبه / خاوینی کردہوہ لہ
 خوشہکان.
 - - صَحَّح / قوم / چاکي کرد، چارہی کرد.
 - - نَقَّح / بزاری کرد، پیاچوہوہ، پوختہی کرد.
 - - عَلم و اصلح / فیزی کرد، دہرسی دادا.
 - الولد: عَلمہ و ربّاه / پەرورہدہی کرد، تہمیی کرد،
 فیزی رہوشت و خوی باشی کرد، بہخوی کرد.
 تہذیب: تَعْلَم و تَرَبَّى / پەرورہدہ بو، فیزیو، تہمیی بو،
 دہرسی وەرگرت.
 تہذیب: إصلاَح / چاک کردن، دہست پیاہیتان،
 بزاریکاری.

- - تثقیف: خاوینی کردن، بزاری کردن، پاک
 کردنہوہ، پوختہکاری.
 تہذیب: تعلیم / فیزی کردن، راہیتان، دہرس دادان.
 - - تثقیف: تربیۃ / پەرورہدہ کردن، تہمیی کردن،
 بہخوی کردن، فیزی کردن رہوشت و خوی باش.
 - - تقویم / چاک کردن، راست کردنہوہ، مہل پاجین،
 رنک خستن.
 - - تثقیف: بزاری کردن، پیاچوہوہ.
 تہذیبی: تربوی / پەرورہدہی، بۆ پەرورہدہ.
 مُہذَّب: مُتَّهَب: تَنگیشو، روشن بیر.
 - - مُؤَدَّب: مُرَبَّى / پەرورہدہ کراو، بہتہمیی،
 ویزیار.
 - - مُنْقَح: مُصَحَّح / بزاری کراو، راست کراوہ، رنک خراو.
 مُہذَّب: معلم. مدرس مدرّس / فیزیکار، راہیتار، ماموستا.
 ہذر:
 ہذر: تکلم بما لا ينبغي / چہنہی دا، مہلہوہ پی کرد،
 رستی.
 ہذر مع: ہزل / گالتہی کرد، گالتہی لہگن کرد.
 ہذر: ہذر: دردشہ / وت و ویز، گفت و گو.
 ہذر: مہذار: ثرثار / چہنہ باز، توریلی، مہلہوہ.
 ہذار: ہزل / گالتہ، گپ، گمہ.
 ہذرم: اکثر الکلام / توری وت، قسہی توری کرد.
 - - (اسرع فى القراءة او الکلام) / گورج دو، خیرابو لہ
 تسہ کردن و خویندنہوہدا.
 ہذی: ہذی: تکلم بغير معقول / بزیکانی، وپیٹہی کرد،
 ناپہسہد دوا.
 ہذی: ہذیان. هذاء: التکلم بغير معقول لمرض و غیرہ /
 وپیٹہ، یاوہ، وتہی ناپہسہدن.
 - - الحصى: بُحْران / وپیٹہی تا، بزیکاندن.
 هاد: مُهْتَم / تہوہی وپیٹہ تہ کاو تہ بزیکیتی، بزیکیتہر،
 وپیٹہکار.
 ہر:
 ہر الکلب: صات دون نباح / لورانی، لورہی ہات.
 - القط: مرانی، میاوانی.
 - الدواء بطنه: اطلاقها / رہوانی کرد، سکی شوری کرد،
 بہلہ فیرہی پی خست.

- الاشياء الممنوعة / قاچاخی دهرکرد.
 تَهَرَّب: / انهمز / رای کرد، دهرکه نار بو، خوی دزیه وه.
 - من واجب او غیره: تَعَلَّص / خوی ای دزیه وه.
 هَرَب: هَرَب: هَرَبَان: فرار / سه ری خق هه لگرتن، راکردن،
 قوتاریون، دره بازبون. هه لَهاتن، پین پتوه نان.
 - من الجندیة: فرار / راکردن له سه ریازی،
 هه لَهاتن، فیرارکردن.
 هارب: هَرَبَان / راکرد، هه لَهاتو، فیرار.
 تهريب: إضطراب الغير الى الهرب / دهست پتوه نان،
 بردن، دهرکردن.
 - : تخلص / رزگارکردن.
 - الاشياء الممنوعة / قاچاخ چیتی، قاچاخ دهرکردن،
 بزه فریتی.
 مَهْرَب: مَلَاذ: مخلص / پهنا، پهناگه، حه شار، چاره،
 رزگاری.
 مَهْرَب: / قاچاخ چی.
 هرج: هَرَج النَّاسُ: وَقَعُوا فِي إِضْطِرَابٍ / کهوتنه پشویه وه،
 سه ریان لَ تَنَک چو، ناژاوه یان تن کهوت.
 - فی الحديث: خلط فيه / دای به سه ریهدا، تنیکه ل و
 پینکال قسه ی کرد.
 هَرَج فی الحديث: مَرَج و اتی بالمضحک / کردی به
 (پینکین، گالته).
 - بالحيوان: صاح به و زجره / روزانی، چاشی کرد.
 هَرَج: فتنة و إختلاط / ناژاوه، پشویی، سه ری تنیک چو.
 - و مَرَج: ضوضاء / ژاوه ژاوه، غه لبه غه لَب، هه را (هه را،
 و هوریا).
 مَهْرَج: مُضْحَك / گالته چی، کوجه، کوسته بایی.
 هَرَجَل: إختلاط مَشْنِیة / تنیکه ل و پینکال نه پوی.
 - : مَشْنِی بخطوات متباعدة / هه نگاری درژی نه نا.
 هَرَجَلَة: عَدَمُ إِنْتِظَامٍ / نارپکی، پشویی، ناژاوه.
 مَهْرَجَل: غیر منظم / نارپک، پشویی، ناژاوه.
 هرس: هَرَس: دَقَّ و سَحَق / کوتایی، تنیکی شکان، هاپی، وردی
 کرد.
 - مهك: دَهَكَ / تنیکی شیل، هه لی گزوفت.

هَرَب: قَط / پشيله، گریه، کتک.
 هَرَبَة: قَطَة / پشيله ی من، کتکه میچکه.
 هربیر الکلب / لوره ی سهگ.
 - القط: (مهره، میاوه، مرمیای پشيله.
 هَرَبَر: حَرَك / جولانی، بزواندی، له قانندی.
 - عليه: تَعَدَّى / دهست درژی ای کرد.
 هرا: هَرَأ: هَرَأَ اللِّحْمُ: انْضَجَّ كَثِيراً / زوری کولان،
 توانیه وه.
 - هُ - هُ - هُ البَرْدُ: اِشْتَدَّ عَلَيْهِ / وهخته بو رهق
 بیته وه له سه رمانا.
 - ت الريح: اِشْتَدَّ بَرْدُهَا / زور ساردی کرد.
 - فی الكلام: اکثر القبیح و الخطأ / قسه ی قوی کرد،
 زور هه لی کرد.
 - هَرَى: مَرَق / درانی، پوانی، زانی.
 - : الثوب: اِیْلَاه / کونی کرد، هه لاهه لای کرد.
 هَرِيء: تَهَرَّأَ اللِّحْمُ بِالطَّبِیْخِ: اِهْتَرَى / زورکولا، توایه وه.
 - : تَمَرَّق / درآ، شریو، هه لاهه لایو، شیتال شیتال
 بو.
 - : بَلَى / کزن بو.
 هَرَاء: کلام فارغ / یاوه، قسه ی (قوید بین مانا، هیج و پوچ).
 مَهْتَرِيء: بالطبخ: مطبوخ و ناضج / زور کولای، تواره.
 - : مَمَرَّق / درایو، شری، هه لاهه لای، شیتال شیتال.
 - : بال / کزن، په ریوت.
 هرب: هَرَب: قَر / سه ری خوی هه لگرت، رای کرد، هه لَهات، بوی
 دهرجو، دهریاز بو، پیتی پتوه نا.
 - من كذا: اُفْلِت و نجا / رزگاری بو، دهریاز بو، قوتار
 بو.
 - من الجندیة / فیراری کرد، هه لَهات، رای کرد.
 - من المدرسة او العمل / خوی دزیه وه.
 هَرَب: اِهْرَب: جَعَلَهُ يَهْرَب / وای ای کرد رابکا، دهریازی
 کرد.
 - : إضطربه الى الهرب / ناچاری کرد رابکا.
 - : سَاعَدَ عَلَى الْهَرَب / دهریازی کرد، یاریده ی هه ل
 هانتی دا.

هَرَس: دَق. سَحَق/ کوتان، شیلان، هارین، ههَل گَوفین.
هَرَسَة: طعام من حب الحنطة/ گه نه کوتاو، هه ریسه.
مَهْرُوس: مَمْهُوك/ تیک شیارو، کوتراو، ههَل گَوفراو.
مَهْرَاس: جُرْن الدَق/ هاوه، دنگ.
هرش:
هَرَشَ بِنِهم: حَرَش/ روژاندنی، هانیدان.
- بِنِهم: اَفَسَد/ کرینی به گزیه کدا، دانی به شه پ.
- جِلده: حَكَة/ له شی خورا، ئالوشی تَر کوت.
هَرَّاش: مَهْرَاشَة: خَصام/ ئاکوکی، ئاژاوه، دوشمنایه تی.
هَرَش: حَلَا/ خورو، ئالوش.
- : الاستهلاك بالاستعمال/ خواردن، سلاک بون،
له کارکوتن.
هرص:
هَرَص: اصابه الهرص/ توشی ئالوش بو، ئالوش کوته
له شیه وه، ئالوشی تَر کوت، خورو کوته له شیه وه.
هَرَصُ الرَّجُل: اِشْتَعَلَ بَدَنَهُ حَصْفًا مِّنَ الْحَرِّ/
گه رمه ژنه ی دهردا، لیری دهردا.
هَرَص: حَصَف/ گه رمه ژنه، ئالوش، خورو، لیر.
هرط:
هَرَطَ عَرَضُ فُلَانٍ وَفِي عَرَضِهِ: طَعْنٌ فِيهِ/ قَسَمِي
ناشرینی پَوت، ناموسی شکان.
هَرَط: اِسْتَرَخَى لَحْمَهُ/ گوشته کی داکوت.
هرطمان: شوفان/ گال، و لیره.
هرع:
هَرَعَ اِلَيْهِ: مَشَى اِلَيْهِ مُسْرِعًا/ به پهله چو بۆ لای، چو
به هاواریه وه.
اَهْرَع: اَسْرَعَ/ پهله ی کرد خیرای کرد.
هَرَعَ: هَرَاعَ: مَشَى فِي اِضْطِرَابٍ وَ سُرْعَةٍ/ به پهله و
خیراو شپرده یی رویشتن.
هرف:
هَرَفَ بِهِ: اَطْرَأَ اِعْجَابًا/ ستایشی کرد.
- بِهِ: مَدَحَهُ بِلا خَيْرَةٍ/ له بهر بوره (پیاوه لدا، هه لیدا،
هه لیتا).
يَهْرَفُ بِمَا لَا يَعْرِفُ: يَمْدَحُ بِلا خَيْرَةٍ/ له بهر بوره
(هه لدان، پیاوه لدان، هه لنان).
هرق:

هَرَقَ: اَهْرَقَ المَاءَ: صَبَّاهُ/ رَوَى کرد، رزانی، رشتی.
- - - الدم: سَفَكَهُ/ خویننی رشت.
- - - الدمع: ذَرَقَهُ/ فرمیسکی رزان.
هَرَقَ: اِهْرَاقَ: صَبَّاهُ/ رَوَكَرْدن، رزاندن، رشتن.
مُهَرَّقَ: مَهْرَاقَ/ رَوَكَرْدن، رزان.
هرم:
هَرِمَ: بَلَغَ اَقْصَى العَمَرِ وَ الضَّعْفَ/ پیر بو، په کی کهوت،
کهوته سالوه.
هَرَمَ: فَرَمَ: قَطَعَ/ له ت له تی کرد، جنی.
هَرَمَة: اَهْرَمَة الدهر/ رَوَژگار پیری کرد، په کی خست.
هَرَمَ: تَهْرِمَ: فَرَمَ/ جنین، له ت له ت کرین.
هَرَمَ: ضَعَفَ الشَّيْخُوخَةَ/ پیری، به سالاجون.
- : شَكَلَ هَرَمِي/ قوچهک، شه پیور، پوپ تیز.
هَرَمَى الشَّكْلُ: بِشَكْلِ الهَرَمِ/ قوچه کی، وه قوچهک،
شه پیوری.
هَرِمَ: بَالِغُ اَقْصَى الْكِبَرِ/ رَوَژ پیر، به سالاجو، فرهتوت.
هرو:
هَرَا: تَهَرَّى: ضَرَبَ بِالْهَرَاةِ/ کوته کی وه شان، به کوتهک
لئیدی.
هَرَاةٌ: عَصَا غَلِيظَةٌ وَ قَصِيرَةٌ/ کوتهک، تیل، توپز،
گوپال.
هَرَوَلُ: اَسْرَعَ/ خَيْرًا رَوَى، به پهله رَوَى، لَوَقه ی کرد.
- اِلَيْهِ: بَوَى چو به پهله، به خیرا بَوَى رویشتن.
هَرَوَلَةٌ/ خَيْرًا رویشتن، نیوه پاکردن، لَوَقه، لَوَقه کرین.
هری:
هَرَى: ضَرَبَ بِالْهَرَاةِ/ به کوتهک لئیدی دا.
اَهْرَى: تَهَرَّى: تَهَرَّى: بَلَى/ شپو، رزی، پوا.
هَرَى: مَخَزَنَ الْغَلَّةَ/ که ندو، کهنگو.
هز:
هَزَّ: هَزَزَ: حَرَّكَ/ رایوه شان، جولانی، له قانی، بزوانی،
شله قانی.
- - - ذَنْبَهُ اَي ذَيْلَهُ/ کلکه له قیتی کرد، کلکی راوه شان.
- - - رَأْسَهُ/ سه ری له قان.
- - - الرُّمَحَ وَ السِّيفَ: لَوَّحَ بِهِ/ رم و شمشیری ههَل
سوپان، رایوه شان، شه کانیه وه.
- من عَطَفَهُ: اِسْتَحْكَمَهُ/ هانیدا، هه ژاندی.

- يَدَه / دهستی راوه شان.

- اَكْتَفَاهُ / شانی مه لته كان.

- الأَرْجُوحة / رایژه ند.

- ت الزلزلة الارض / له رزانی، هینایه له رزه.

إِهْتَرَزَ تَهَرَزَ: تَحَرَّكَ / له قی، بزوا، جولاً، شله قا، راوه شا.

- : تَرْجَجَ / راژه نرا، جولایه وه، شه کایه وه.

- : إِرْتَجَفَ. إِرْتَجَّ / له رزی، شله قا، له ریه وه.

- : اَلِيه قَلْبِه / دلی بزی لعدا، دلی داخو رپا.

هَزَّ: تَهَرَّزَ: تَحَرَّكَ / جولاندن، شله قان، له رزان، مه لخران،

راوه ستاندن، راته کاندن، له رزاندن، بزواندن، له قاندن.

هَزَّة: المَرَّة من هَزَّ / جولاً، شله قین، له رینه وه.

- : رَجَفَ / له رزه، له رزین، خو رپه، موچرک.

- : اَرْضِيَّة: زَلْزَلَة / یومه له رزه.

هَزَّاز: يَهْتَرَزُ رَجَّاج / له ریته، له رزوک، نه له رزی.

هَزِيز الرعد: نَوْبَة / گرمی مه ور.

إِهْتِزَاز: إِرْتِعَاش. رَجَفَ / له ره، له رزین، له رینه وه،

راته کین.

مُهْتَرَز: مُرْتَجَّ / نه له ریته وه، نه له رزی، له رزوک.

- : طَرِباً أو فَرِحاً / له خوشیا سه ما نه کا.

هَزَائِل: شَدَائِد / ناخو شی، ته تگانه، نه هاتی، ناچه ته تی.

هَزَّاهُ: حَرَّكَ / جولانی، له رانیه وه، بزوانی، له قانی، له رزانی.

تَهَرَّهَزَ: إِهْتَرَزَ: تَحَرَّكَ / جولاً، له ریه وه، بزوت، له قی، له رزی.

هَزَا:

هَزَّ: هَزَى. تَهَرَّأَ: إِسْتَهَزَأَ به أو منه: سَخِرَ / گالته ی (پن)

کرد، پن هات)، لاقرتی پن کرد.

- : مات / مرد، گیانی ده رچو.

- : به: لم یَبَال به / بایه خی پن نه دا، خو ی لی گیل

کرد.

هَزَم. هَزَمَ. هَزَمَ: إِسْتَهَزَأَ. مَهَرَّأَ: سُخِّرَ / گالته،

قه شمه ری، لاقرتی، لوتره وان.

هَزَاة: يَهَرُّ بالناس / گالته به خه ک ده کات، گالته چی،

لاقرتی کار، لوتره وان.

- : يَهَرُّ منه / قه شمه ر، گالته چی، لاقرتی پن نه کری.

هَزْنَى: إِسْتَهْزَانَى / گالته، قه شمه ر، ترچ، ریسوا، ریشکار.

إِسْتَهْزَاء: سُخِّرَ. مَهَكَم / گالته، قه شمه ری،

گالته پن کردن، ته شقه له پن کردن، تیزبیه وه کردن، ته وزه

پن کردن.

بِاسْتَهْزَاء: بِسُخْرٍ. بِمَهَكَم / به گالته وه، به قه شمه ری.

هَازِي. مَسْتَهْزِي: مَهَكَم / قه شمه ر، گالته چی.

هَزَج:

هَزَج. هَزَج: تَرَمَّ فَي غَنَاءه أو قِرَاءته / به ناوازه وه نه ی

وت و نه ی خوینده وه.

أَهْرُوجَة: أَغْنِيَة / گورانی، ناواز.

هَزَل:

هَزَل: ضَحَك / پن کهنی، گالته ی کرد.

هَزَل: هَزَل / گالته ی کرد.

هَزَال: هَزَل / گالته، گپ.

هَزَال: عِنْد لَيْب / بلبل، شالور، شالول.

هَزَع:

هَزَع: تَهَرَّعَ: اسْرَعَ / په لای کرد، خیرای کرد، ده ست و

بردی کرد، گورچ بو.

- : الشَّيْء: كَسَّرَه / شکاندی.

هَزِيع: أَحْمَق / گورچ، گیل، کهر، که وده ن، که مزه، که لحق.

- : من الليل: طَائِفَة منه / به شیک ی شو.

ال - الأخير من الليل: الجزء الأخير منه / به شی دوا یی

شو، به ره به بیان.

هَزَاع. هَزَع: أَسَدَ / شیر.

هَزَل:

هَزَل. هَزَل: هَزَل: إِنْهَزَل: صَارَ ضَعِيفاً نَحِيلاً / لواز بو،

سیس بو، له ی بو، هیزی نه ما.

- : فِي كَلَامه: مَارَحَ / گالته ی کرد.

هَزَال: قَلَة اللحم / چروساوه یی، لاوازی، له ری، سیسه له یی،

باریک و بنیت ی.

هَزِيل: مَهْزُول: خِلَاف السَّمِين / چروساوه، لاواز، له ی،

سیس، سیسه له، باریک و بنیت ی، ره ق و ته ق، ده غه زار،

ره قه له.

هَزَل. هَزَل: مَرَّاح / گالته، گپ.

هَزَلَا: عَلَى سَبِيل الهَزَل / به گالته وه.

هَزَلَى: مُضْحَك / پیکه نیناوی، قوشمه، کوچه ک.

هَزَال. هَزَل: هَازِل: كَثِير الهَزَل / قوشمه، کوچه ک.

مَهْرَلَة: مَسْلَا. رواية هَرْلِيَّة/ چِرَوَكِي پَيَكه نيناوِي.

- مَسْخَرَة/ گالته و قه شمه ري، لاقرتن.

هَرْزَلِي: مُشْعَوْد/ دهست بي، ساختن چي، ته لکه باز.
هزم:

هَزَم. هَزَمُ الْعَدُو: غَلِبَه. كَسَرَه/ شكاندِي، زال بسو
به سهريا، به زاندي.

- تَهَزَمُ الْوَتَر: رَن/ دهنگي دايه وه، له ريه وه.

إِنْهَزَمَ. هَزَمَ: إِنْكَسَرَ/ شكا، به زي.

هَزَمَ: كَسَرَ وَ غَلِبَة/ شكاندن، به زانندن، راوانان.

هَزِيمَة. إِنْهَزَام: تَقَهَر/ شكان، به زين، راکردن، ده ريزايون.

مَهْزُوم. هَزِيم: مَقْلُوب/ شکار، به زيو، هه لاتو.

هَزِيمَة: نُقْرَة/ چال.

هَزِيم: رَعْد/ گرمه.

- الرعد: صوتَه/ گرمي هور.

مِهْزَام: خَشْبَة تُحْرَكُ بِهَا النَّار/ کوله وژ.

هَس:

هَسَّ الشَّيْءُ: دَقَّه وَ كَسَرَه/ شكاندِي، وردِي کرد، کوتاي.

- الْكَلَام: اخفاء/ شاريه وه، بي دهنگ يو.

مَسِيس: كَلَام خَفِي/ سريه، سريه سريپ، چريه، چريه
چريپ.

- الْمَدْقُوقُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ/ ورده، خاكه، هاپراو،
کوتراو.

هَش:

هَشَّ: صَارَ هَشًّا اَي سَرِيع الْكَسْرِ/ شکست يو.

- لَان وَ إِسْتَرْخِي/ فشول يو، خاويو.

- تَبَسَّمَ/ بزه گرتي، زهرده خه گرتي.

- لَهُ وَ بِهِ: إِرْتَاح وَ نَشْط/ پيئي (پيخوشحال يو، خوش
بو)، گه شايه وه، دلي بي کرايه وه.

هَشَش: فَرَح/ پيخوشحالي کرد، دلخوشي کرد.

هَشَّ: هَشَّاش. هَشِيش: سَرِيع الْكَسْرِ/ شکست،
ريزه لؤك، زو نه شكي.

- رَخَو. لَيِّنَ/ فشول، نرم، فشال.

- الْمَكْسِر: سَهْل الْجَانِب/ ناسان، دل فراوان.

- الْوَجْه: طَلَقَ الْمَحْيَا/ روخوش.

- بَشَّ: فَرَح. مَسْرُور/ دلخوش، شاد، به ختيار، شادان،
شادمان.

هَشَّاشَة: إِبْتِهَاج. فَرَح/ دلخوشي، به ختيازي، شادي،
شادمانی.

هَشْوَشَة: قَابِلِيَة الْكَسْرِ/ شکستي، فشولي.
هشم:

هَشَمَ. هَشَمَ الشَّيْءُ: كَسَرَه/ شكاني، وردِي کرد، تيكي
شكان.

تَهَشَّمَ. إِنْهَشَمَ: تَكَسَّرَ/ تيك شكا، ورد يو، وردو خاش بو،
پارچه پارچه يو.

هَشَمَ. تَهَشِيم: كَسَرَ/ شكاندن، تيك شكاندن، وردو خاش
بون، پارچه پارچه كردن.

هَشِيم: الْبَنَات الْيَابِس/ پوش و په لاش، روه كي
وشكه و بو.

- ضَعِيف/ لاوا، لهي.

مَهْشَمَ: مَكْسَرُ/ شكاو، تيك شكاو، لهت و كوت،
پارچه پارچه.

هَاشِمَ: مَكْسَرُ/ شكينه.

هَشَام: جُود/ دهست بلاوي، به خشندهيي، به خشين.

هَصَر:

هَصَرَ: إِنْهَصَرَ: كَسَرَ/ شكاني.

- الْعَصْن: عَطْفَه وَ كَسَرَه/ چه مانيه وهو شكاني.

إِنْهَصَرَ: إِنْكَسَرَ/ شكا، چه مانيه وه.

هَضَب:

هَضْبَة: مَا إِرْتَفَعَ مِنَ الْأَرْض/ بان، تهپ، پشت.

هَضَم:

هَضَمَتِ الْمَعِدَة الطَّعَامَ: أَحَالَتْهُ اِلَى صُورَة صَالِحَة
لِلغِذَاء/ هه رسي کرد.

هَضَمَ. إِنْهَضَمَ الرَّجُلُ: ظَلَمَه/ زوري لؤكرد، نازاري دا،
مافي خوارد.

إِنْهَضَمَ الطَّعَامَ: هَضَمَ/ هه رس يو.

هَاضِم. هَضُوم: يُسَاعِدُ عَلَى الْهَضْم/ هه رس كره،
ياريده ده ري، هه رس كردن.

هَضَمَ / هه رس بون، هه رس كردن.

سهل ال - / سوك، سوك هه رس.

سوء ال - : تَحْمَة/ گرفت، گيراوي.

عُسْر ال - / هه رس نه بون، گرفت.

عَسِرَ الـ - لا تهضمه المعدة/ هرس نایب، هرس ناكریت.

هضمی: مختص بالهضم/ په یوه ندی دار به هرسه وه.

الجهاز الـ - / نامیزی هرس، كوئندامی هرس.

إنهضام هَضْم/ هرس بون.

مهضوم. يُهَضَم. هضم. هضمته المعدة/ هرس بو.

هضيمة: طعام يعمل للميت/ سڼ رۆژانه.

- ظَلَمَ/ زور، زورداري، ستم.

- غَضِبَ/ تورې، رڼ، قين.

هطل:

هَطَلَ. هَطَل المطر: مُزِلَ/ بارى، باران بارى، دای کرد.

- ت العينُ بالدمع: سالت/ چار فرمیسكى (کرد، رشت).

هَطَلَ هَطَلان المطر: نزول المطر/ باران بارین، داکړن.

هاطل: نازل/ نه بارى، بارو.

- : نازل/ داکه وتو، شوړه وه بو.

هطل: ذئب/ گورگ.

- : لص/ دز، چهرده.

- : أحرق/ گرج، کوردهن، کړ، گیل، گه مژه، بلج.

هَاطَلَ: ثَغْلَبَ/ رڼو.

هف:

هَفَّ: مَرَّ بِسُرْعَةٍ/ خیرا تپه پرې.

- : (اسرع في سيره/ خیرا روښت، پټی مه لگرت.

- ت الريح: هَبَّتْ فَسَمِعَ صوت هبوبها/ کله هات.

- ت الرائحة: فاحت/ بون هات، بون بالویه وه.

- ت نفسه على كذا: تاق اليه/ حزی لى کړدن تامه زور بو بوی.

- : ضَرَبَ/ پيادا، پياکشا.

- : مَسَّ بِخَفَةٍ/ سوک بهرى کهوت.

- : إهْتَفَ: بَرَقَ/ بريسکايه وه، چه خماخه دای، شوقی دایه وه.

هَفَّ: خفيف/ سوک فشول.

- : خفيف العقل/ کم هقل، نه قل سوک، گیل.

هَفَاف: بَرَّاق/ شوقدار، نه بريکته وه.

- : مُهَفَّفٌ فى الهواء: مُتَحَرِّكٌ/ نه شه کيته وه.

- : رقيق شفاف/ تنك، روناك.

رِيحٌ هَفَّافَةٌ: سريعة المرور فى هبوبها/ باى قايم.

مِهْفَةٌ: مروحة/ باره شين.

مَهْفُوفٌ يَهْفُوف. هَفَّ: خفيف العقل/ گیل، گه رڼ، کوردهن، گلهو، گه مژه، بلج.

مَهْفُفٌ. تَهْفُفٌ. مُشَقٌّ بِدَنَةٍ: تَحَلَّ/ لاواز بو، بارىک بو، لهې بو، چروسايه وه.

- : تطاير لِحْفَتِهِ/ با برى، له سوکيا با برى.

مَهْفُفٌ. هَفَاف: بارد/ سار.

مَهْفَاف. مَهْفُفٌ: رقيق شفاف/ تنك، روناك.

- : نحيف القوام/ لهې، لاواز، بارىکه له.

مَهْفُفٌ. هَفَاف: مُتطاير فى الهواء/ بابرو.

هفت:

هَفَّتْ: تَكَلَّمَ بلا رُوِيَّة/ کويرانه و به بى لىک دانده وه قسهى کرد.

- : هَفَا: جاع و ضَعْفَ/ برسى بو، له برسانا لاواز بو.

تَهَافَّتْ على: تَسَاقَطَ عليه/ په لامارىدا، هه لپه بى بى کرد، خوی بى کوتا، بوى چو، به سريا دابارى.

تَهَافَّتْ: إندفاع. هجوم/ بوجوم، په لاماردان، نامبازيون، هه لپه کړدن، خوی کوتان.

مَهْفُوت: مُتَحَيِّرٌ/ سه رسام، سه رسوپماو، شله ژاو.

هَفَّتَان. هاف: جانح/ برسى.

هَفِيئَةٌ: جماعة إقْتَحَمَتْهُمُ الجماعةُ/ کومه لىکى برسى.

هفو:

هَفَا: اسْرَعَ/ په لى کرد، هه لپه کرد.

- الرجلُ: رَلَّ/ له ده ستي (ده رچو، مزان)، هه لى کرد.

هَفَّتْ اليه نفسه: إشتاقت/ حزی لى کړد، تامه زوى بو، تاره زوى کرد، دلى بوجو.

- ت الريشة فى الهواء: ذهب و إرتفعت/ با برى.

هاف. هَفَّتَان: جانح/ برسى.

هَفُوءَةٌ: رَنَّةٌ/ ساته، هه، هه شه بى.

هكذ:

هكذا/ ناره ما، هه روه ما.

و - دواليك/ ثير، وه هه روه ما.

هكل:

هَكَلٌ: مَشَى إختيالاً/ (له سارخو، له سار نوکى په نچه) روښت.

هَلَبٌ: كَثُرَ شَعْرُهُ/ تَوَكَّنَ بُو، قَتَنَ بُو.

- ذَنْبُ الْفَرَسِ: جَرَّةٌ/ كَلَكِي (روتانوه، تاشي).

هَنْبٌ (وَالوَاحِدَةُ هَنْبَةٌ): شَعْرُ خَشْنٍ/ مَوَى زِيَر، تَوَكَّى رَهَق، تَيْسَك.

هَنْبٌ. هَنْبٌ: خَشْنُ الشَّعْرِ/ مَوِيز، تَوَكَّ رَهَق.

- : كَثِيرُ الشَّعْرِ/ تَوَكَّن.

مَهْلُوبُ الذَّنْبِ: مَجْزُوزُ الذَّيْلِ/ كَلَك (رُوت، بِيْ مَو، تَاشِرَاو، قُوت).

هَلَجٌ: خَبِرَ غَيْرَ يَقِيْنٍ/ مَهْأَلِي نَادَلْتِيَا.

إِهْلِيلِيْجِي: يَبِيضُ الشَّكْلِ/ مَيْلَكِيِي.

هَلَسٌ:

هَلَسَ: أَهْلَسَ الْمَرَضُ الرَّجُلَ: أَذَابَهُ. هَزَلَهُ/ نَخَوَشِي رُوتَانِيُوهُ، لَاوَزِي كُرد، لَهْپِي كُرد، كُوشْتِي پِيُوهُ نَهْيَشْت.

هَلَسَ: هَزَلَ/ لَاوَزِي بُو، لَهْپِيُو، كُوشْتِي پِيُوهُ نَهْمَا، تَوَايَهْوهُ، بُو بَهْدَاسَك وَدَهْرِي.

- فِي الْكَلَامِ: خَلَطَ/ تَيْكَهَلْ وَبَيْكَهَلْ قَسَمِي نَهْ كُرد، نَهْ يَدَابَهْ سَهْ رَهْ كَدَا.

أَهْلَسَ: ضَحَكَ فِي فِتْوَرٍ/ بَه (لَاوَتَهْوهُ، سَارَدِيَهْوهُ) بَيْكَهْ نِي.

هَلَسَ: سَلَّ. إِسْلَسَ/ تَوَشِي سِيلِ بُو، دَهْ غَزَارِ بُو.

- : ضَاعَ عَقْلُهُ/ مَوَشِي نَهْمَا، نَهْ قَتْلِي نَهْمَا.

هَلَسَ. هَلَسَ: مَرَضَ السَّلْ/ نَخَوَشِي سِيلِ، دَهْرَدَه بَارِيكَه، بَارِيك وَبَنِيْسِي.

- : كَلَامُ فَارَغٍ/ قَسَمِي (بِيْ مَانَا، بِيْ سَهْ رُوبِيَر، مِيْج وَ پُوج، قُوزِي).

مَهْلُوسٌ: مَسْلُوبُ الْعَقْلِ/ بِيْ مَوَش، بِيْ نَقَلْ.

- : مَصَابِ بَدَاءِ الْهَلَسِ/ لَهْ پُولَاوَز، سِيَالُوِي، دَهْ غَزَار.

هَلَعٌ:

هَلَعٌ: جَرَعَ/ تَارَامِي (نَهْمَا، لَهْ بَهْ رِيْرَا)، شَهْ رَهْ بُو، شَلَهْ رَا.

- : قَلْبُهُ: فَرَعٌ/ دَاچَلَهْ كِي، تَرَسَا، تَوَقِي، زَارَهْ تَرَهْ كِ بُو، زَهْمَدَهْ قِي چُو.

هَلَعٌ: جَرَعَ/ تَارَامِ لَهْ بَهْ رِيْرَان، شَهْ رَهْ بِيُون، شَلَهْ رَان.

- : فَرَعٌ/ دَاچَلَهْ كِيْن، تَرَسَان، تَوَقِيْن، زَارَهْ تَرَهْ كِ بُون.

هَلَعٌ. هَلُوعٌ: جَرَعَ/ بِيْ تَارَام، شَهْ رَهْ، شَلَهْ رَاو.

مَنْهَلَعُ الْقَلْبِ: مَفْرُوعٌ/ دَاچَلَهْ كِيُو، تَرَسَاو، تَوَقِيُو.

هَلَفٌ:

هَلُوفٌ: عَظِيمُ اللَّحْيَةِ/ رِيْشَن، رِيْشَن زَل، مَامَهْ رِيْشَه.

- : كَثِيرُ الشَّعْرِ/ تَوَكَّن، قَتَنَ.

- : حَلُوف. الْخَنْزِيرُ الْبَرِّي/ بَهْ رَاْزِي كِتِيُوِي، يَهْ كَانَه.

هَلَكٌ/

هَلَكٌ. هَلَكٌ: مَاتَ. فَنِي/ مَرَد، فَهْوَتَا، لَهْ نَاوُچُو.

- : جُوعًا/ لَهْ بَرَسَا مَرَد.

- : هَلَكٌ. هَلَكٌ: جَعَلَهُ يَهْلِكُ/ لَهْ نَاوِي بَرَد، بَهْ رِيَادِي كُرد، فَهْوَتَانِي.

- : قَتَلَ. أَغْدَمَ/ كُوشْتِي، مَرَانِي، خَنْكََانِي.

إِهْلَكٌ. إِهْلَكْتُكَ: رَمَى نَفْسَهُ فِي الْمَهَالِكِ/ خَوِي خَسْتَه (نَهْ كِ وَ چَهْ لَهْ مَهْوَه، مَهْ تَرَسِيَهْوَه).

تَهَالَكٌ: إِسْتَهْلَكَ فِي الْأَمْرِ: اجْتَهَدَ. جَدَّ فِيْهِ مَسْتَعْجَلًا/ تِيْ كُوشَا، بَهْ دَلْ خَهْرِيَكِ بُو.

- : عَلَى الشَّيْءِ: حَرَصَ/ بَهْ پَهْ رُوشِ بُو، بَهْ تَهْ كِ شَهْ تَهْوَه بُو.

- : عَلَى الْفَرَّاشِ: تَسَاقَطَ عَلَيْهِ/ خَوِي دَا بَهْ سَهْ رَ جِيْگَهْ كَهْ دَا.

- : وَ عَلَى الشَّيْءِ: رَمَوْا أَنْفُسَهُمْ فِي الْمَهَالِكِ لِاجْلِهِ/ بَهْ مَهْأَلِيُو پَهْ رُوشَانَهْ خَوِيَان خَسْتَهْ مَهْ تَرَسِيَهْوَه.

إِسْتَهْلَكَ: أَفْنَى/ سَلَكَ بُو، پَهْ كِي كَهْوَت، لَهْ كَار كَهْوَت، كَهْ لَكِي نَهْمَا.

- : الْمَالُ: انْفَقَهُ وَ انْقَدَه/ خَهْرَجِي كُرد، دَاي لَهْ بَهْ رَد.

هَلَالٌ. هَلَكَةٌ: نَمَارٌ/ وِيْرَان بُو، فَهْوَتَان، لَهْ نَاوُچُون.

- : مَوْتُ/ مَرَدَن، نَهْمَان.

- : جَمَاعِي/ قَرْتِيْن كَهْوَتَن.

هَالِكٌ. فَانٌ/ لَهْ نَاوُچُو، فَهْوَتَاو.

- : مُقْتَرٌ لَهْ الْفَنَاءِ/ لَهْ نَاوُچُونِي لَهْ چَارَهْ نَوَسْرَاوَه، لَهْ نَاوُچِي، نَهْ فَهْوَتِي.

دِيْنٌ - : لَا يُمْكِنُ تَخْصُلُهُ/ قَهْرِي (مَرَدُو، فَهْوَتَاو، بِيْ نَهْوَنِيَه).

تَهْلُكَةٌ. هَلَكَةٌ خَطَرٌ/ مَهْ تَرَسِي.

هَالُوكٌ: نَبَاتٌ بَدُونِ لُورَاقٍ/ گِيَاكَهْ لَهْ.

إِسْتَهْلَاكٌ: إِسْتِنْفَاذٌ/ تَهْ وَاوِيُون، نَهْمَان، كُوتَايِي هَاتَن، بَرَانَهْوَه، فَهْوَتَان.

- الأشياء بالاستعمال / له کارکرتن، کهک نه مان، سلاک بون، سوان، کون بون.
 - : إنفاق. استعمال / خرج کردن، به کارهینان.
 مُهْلَك / مُبِيد / له ناویر، فهرتینر.
 - : مُمِيت / کوژر.
 - : خَطَر / به مه ترس.
 مُسْتَهْلِك / سوار، سلاک، به کارهاتو، له کارکرتو، له ناوچو.
 مُسْتَهْلِك : ضد مُتَقَبَّح / به کارهین، کارکر، له ناویر، بخزر، بدې.
 هَلَم : هَلَم : تعال / وره، بن.
 - : إحضار / حازر به، ناماده به.
 - : بنا : فلنذهب / باېوین، دهی.
 و - جَرَا : و هكذا الى آخره / هه روه ها، هه تاسواي، ناوه ها.
 هَلَم : مُسْتَرْخ / خاو، خاوو خلیچک، شله پت، ته پتره.
 هَلِيم : لاصق / میلم، لکینر.
 هَلَام : مادة غروية / جه لاتین، جیل، میلم.
 هَلَامی : کالهلام / جه لاتینی، میلمی، ولوله.
 هم : هم : اَهْمَ فُلَانًا : اَقْلَقَهُ / وه پسی کرد، بیژاری کرد، سه خله تی کرد، جاپسی کرد.
 - : - : اخْزَنَ / زبیری کرد، دلگیری کرد، خه مناکی کرد، په ژاره ی دایه.
 - : - : عَنَّا / کیشای، چیژتی، پیوه تلایه وه.
 - : السَّقْمُ جِسْمَهُ : اِذَايَهُ / دهر لونه خوژی توانیه وه.
 - : بالعمل : شرح فیه / دهستی پیکرد، دهستی دایه ز
 - : بالعمل : نَوَاهُ و عَزَمَ علیه / نیه تی ایتینا، دهستی دایه.
 - : بالشئء : ارادَهُ و احْبَهُ / ویستی، خوژی ویستی، به دلپاچو، مه بیستی بو.
 - : ت السَّوْسَه الحنطة : اكلت لبابها و جوفها / سن تیی داو پوچلئی کرد.
 يَهْمُ : يستوجب الاهتمام / پتویسته گرنگی پښ بدرئ، قهی نکا.
 لا يستوجب الاهتمام . لا يَهْمُ / قهی ناکا.
 يَهْمُنِي / پیوه ندی به منه ویه، مه بهستم، نه مه وی.

لا - / پیوه ندی نیه به منه وه، مه بهستم نیه، نامه وی.
 هَمَمَت المرأة للطفل : نَوْمَهُ / لای لایه ی بۆکرد، به لای لایه تواندی.
 إِهْتَمَّ / إِغْتَمَّ / خه قه تی خوارد، خه مبار بو.
 - : به : بالی به / به تنگیه وه هات، گرنگی دایه، بایه خی پښ دا، دهر بهستی بو.
 - : بامرہ : اعتنى به / ناگاداری بو، چاودنیری کرد، چاوی لیوه بو.
 - : بعمله : كَدَّ و تَعَبَ / تن کوشا، به تنگ نیشه که پیوه بو، دلسوز بو تیا یا.
 هَمَّ : قَلِقَ / شپزه یی، شپزه بون.
 - : حُزْنَ / غَمَ / خه م، خه قه ت، په ژاره، مه راق.
 - : قَصْدَ / مه بهست، نامانج، خوازه، خواست.
 - : إِهْتِمَامَ : به تنگ وه هاتن، ناگاداری، چاودنیری.
 مُثَقِّلَ بالهموم / خه م بار، خه قه ت بار، به په ژاره، خه م گین، خه م ناک.
 مَهْموم : قَلِقَ البال / شپزه، بیژار، وه پس، جاپس.
 - : مَقَمَ / خه مبار، خه قه تبار، خه م ناک، خه م گین، دل تنگ، دل زار.
 هَمَّ : شَيْخَ هَرِمَ / پیری په ک که وتو، قه لته کون.
 هِمَّةُ : العَجَوزُ الغائية / پیرژنئی په ک که وتو.
 - : عَزَمَ / نیه ت، هیعت، وره.
 - : نشاط / چابوکی، دهست و برد کردن، چالاکی، گورچی، ته قه لا.
 - : غيرة / غيرة، وره.
 بَرَدَ الـ / ساردی کرده وه، وره ی پښ به ردا.
 هَمَامَ : ماضی العزم / به غیره ت، به هیعت، چالاک، وره مند، به وره.
 هَمَام : شُجاع / ازا، نه ترس، نه به ز، جوامیر.
 - : اسد / شیر.
 - : يَطَلُ / پاله وان، مه رد.
 - : سَخِي / دهست پلو، به خشنده، به رچا و فراوان.
 هَامَ : عَظِيمَ : خطير / گرنگ، بایه خ دار، مه تر، مه زن، شکو مند، گه وره.
 - : يستوجب الإهتمام / گرنگی پښ نه لرئ، بایه خ دار، شایانی بایه خ و گرنگی به.

مُهْم: خطیر. عظیم / گرنگ، بایه دار، هه‌تر، مه‌زن، شکوهمند، گه‌وره.

- : یستوجب الإهتمام / گرنگی پئنه‌دری، شایانی بایه‌خه.

ال - فی الامر: بیت القصید / نه‌وی گرنگه، مه‌به‌ست، ئامانج، گرنگی کاره‌که.

غیر - / بین‌که‌لک، بین‌بایه‌خ، ئایه‌خ.

اهم - / گرنگتر، بایه‌خ دار.

- من: اکثر اهمیة / له‌و گرنگتر، بایه‌خ دارتر، گرنگتر له.

اهمیة: شان. اعتبار / نرخ، گرنگی، بایه‌خ داری، هه‌تری.

عديم ال - / بین‌بایه‌خ، بین‌که‌لک.

علق - علی / گرنگی دایه.

إهتمام: مبالاة / به‌تنگ‌وه‌هاتن، دهریه‌ست بون، بایه‌خ دان.

- : قلق / شپرزهی، شپرزه‌بون.

- : إلتفات و عناية / گرنگی پئیدان، ئاوړل‌دانه‌وه، چاوبیتری.

بلا - : بلا مبالاة / لام سه‌رلایی، گوی پئنه‌دان.

عديم او قليل ال - / که‌متره‌خه، بین‌که‌لک.

مهمة: مأمورية. رسالة / کار، راسپیتری.

- : امر هام / کارنکی گرنگ.

مهمات: امور عامة / کاروکرداری گشتی، شت و مه‌ک.

- : عتاد. معدات / چه‌ک، ره‌خت، چه‌که‌مه‌نی، ئازوخه، بارگه‌وبارخانه، ته‌قه‌مه‌نی.

- : مؤن / ئازوخه، تفاق.

مهتم: مبال / به‌تنگ‌وه‌هاتو، دهریه‌ست، بایه‌خ دهر.

هموم: "حسنۃ المشی" / جوان ره‌وت، خه‌رامانی.

سحابة - : صبوب لمطر / هه‌وری به‌باران.

بئر - : کثیر الماء / بی‌ری پرتاو.

همیمة: مطر دقیق القطر / ته‌پ و نم، بارانی (ورو)

شینه‌یی، که‌وره‌ی.

همهم: دندم / پرته و بۆله‌ی هات، بۆله‌ی بۆلی کرد، له‌به‌ر خۆیه‌وه‌ قسه‌ی نه‌کرد.

هامة (و الجمع هوام): آفات. حیوانات و حشرات مضرة و مؤذية / گیانه‌وره‌ی به‌زیان، جان‌ه‌ور، جروجانه‌ور.

همج:

همج: همج / جاع / برسی بو.

همج: همجة / جوع / برسیتی.

- : الرعاع من الناس / هه‌چی و په‌رچی،

ناکس.

- : المتوحشون / دپنده، زیاندار، کیتی.

همجی: متوحش / دپنده، ده‌شته‌کی، کیتی.

تینه‌گه‌یشتو، نه‌زان، گه‌وج.

همجية: توحش / دپنده‌یی نه‌زانی، گه‌وجی، ده‌شته‌کیتی.

کیتی.

همد:

همد الصوت: سکت / کپ بو، پئنه‌نگ بو، فزه‌ی بپا،

قوپوقه‌پی کرد.

- : الغضب: سکن / نیشته‌وه، هیمن بوه‌وه، هاته‌وه

سه‌رخۆی.

- : الحمى: سکن / خاویوه‌وه، تاکه‌ به‌ری‌دا، خاوی

کرده‌وه.

- : الالم: سکن / که‌م بوه‌وه، ئازار شکا.

- : الثوب: تقطع / هه‌ل‌تقی، هه‌ل‌چپا، بپا، له‌ت و په‌ت

بو.

- : اهد: مات / مرد.

- : ت - ت العاصفة: هذات / باکی خست.

- : ت همته: قنط / وری به‌ردا، پرزه‌ی بپا، کۆله‌ی کوترا.

- : ت النار: ذهب حرارتها / تینی نه‌ما، کۆژی‌ه‌وه،

داسرکایه‌وه.

- : ت الهمة: بردت / ساردبوه‌وه، زه‌وقی نه‌ما، وری چو.

همد. اهد: هذات / هیمنی کرده‌وه، خاوی کرده‌وه،

هینایه‌وه سه‌رخۆی، ئارامی پئ‌گرت.

- : اسکت / کپی کرد، پئنه‌نگی کرد.

- : الهمة: بردها / ساردی کرده‌وه، وری

پئ‌به‌ردا.

- : النار: اطفأها / کۆژاندیه‌وه.

- : الغضب: سکنه / رقه‌کی خاویوه‌وه،

دامرکایه‌وه، هیمن بوه‌وه.

همود: سکون / پئنه‌نگی، پئنه‌نگ بون، کپ بون،

هیمنی، خاویونه‌وه، سه‌روتن.

- : خُمُود / هُجُوع / نیستناره، دلمرکانه وه.
 - : إِنْطِفَاء / کوژانه وه، دامرکانه وه.
 هَامِد : ساکن / هیمن، بِنده نگ، کپ، وه ستاو.
 - : مُنْطَلِق / کوژاوه، کپ.
 - : مُقَطَّع / بَال / هه لاهه لا، پواو، رزبو، لهت و پهت.
 هَمَر :
 هَمَر : صَب / رَوّی کرد، رزاندی.
 - : إِنْهَمَز / إِنْصَب / رژا، رۆکرا، دای کرد.
 - : - البناء / إِنْهَم / روخا، رۆجو، ته پی، رما.
 هَمَزَة من المطر : هَمَز / تاوه باران، بارانی به خو، لَیْزَمه، به تار.
 هَمَز : مَهْمَز : کثیر الکلام. مَهْذَر / تَزْیِلَیْن، چه نه باز، زَود
 قسه نه کا، هه لاره وه.
 هَمَز :
 هَمَز : نَحْس / تَبَوّه یژده ند، پیاچه قاند.
 - : ضَرْب / لَیْیْدَا، جه زره به ی گه یاندی.
 - : عَض / گهستی، قه پی لئگرت.
 - : إِغْتَاب / زهمی کرد، پاشمله باسی کرد.
 هَمَز : نَحْس / تَبَوّه یژده ندن، پیاچه قاندن.
 هَمَزَة : هَمَزَان : مُقَاتَب / عِیَاب / زهم گه، غه ییه ت کهر، له
 پاش مله دو، پاش مله زهم کرد.
 مَهْمَزَان : مَهْمَز : مَاهْمَز / به / مامزه.
 مَهْمَزَة : عصا فی راسها حدیده / نه قیزه.
 هَمَزَة : الحرف الأول من حروف المباشی / هه مزه.
 - : الوصل / نامرانی په یوه ندی، هَوّی په یوه ندی.
 - : القطع / نامرانی (جیایی، دابیرن).
 هَمَس :
 هَمَس : الصوت : أَخْفَا / به نه سپایی قسه ی کرد، دهنگی
 نزم کرده وه.
 - : فی اذنه / (سریانی، چپانی) به گوئییدا.
 - : الیه : وَشَوْش / به نه سپایی قسه ی له گه ل کرد،
 کهرته چربه چرپ، به چربه دوا.
 - : الطعام : مَضْغَة و فمه مُنْضَم / به دهم نوقاری
 پاروی نه چو.
 - : بالقدم : أَخْفَى و طَاهَا / بِن خَشِیْه رَیْشْت،
 نه یه یشت دهگی پی بِن.

تَهَامُوا : تَكَلَّمُوا هَمَسًا / سرپه سرپیان بو، به سرپه سرپ
 قسه یان نه کرد.
 هَمَس : الصوت الخفی / دهنگی نزم و نه سپایی.
 - : وَشَوْشَة / سرپه سرپ، بِنده نگ قسه کردن،
 چه چپ.
 یَتَكَلَّم هَمَسًا / به نه سپایی و سرپه سرپ قسه نه کا.
 یَاكَل هَمَسًا / به دهم نوقاری پارو نه جوئ.
 یَطَا الْأَرْض هَمَسًا / بِن خَشِیْه و به نه سپایی پی داده نن.
 هَمَش :
 هَمَش : عَض / گهستی، گازی لئگرت.
 هَامَش : الكتاب أو الصحيفة : حَاشِیَة / په راویز، کهر نار،
 دهره کار.
 حَاشِیَة أو شرح علی الـ - / نویسنی سر په راویز.
 هَامَش : علی الهامش / می سر په راویز، له لاره، له لای
 لایه لاره.
 هَمَك :
 هَمَك فی الأمر : لَجَّ / په له ی لئگرت، سهری کرده سهر.
 إِنْهَمَك فی الأمر : جَدَّ و لَجَّ / زَود پیوه ی خهریک بو،
 نه وه ده پیوه ی خهریک بو دهستی نه ته په رژا..
 إِنْهَمَاك : إِعْتِكَاف / خهریک بون، دهست نه په رژان، سهرقال
 بون.
 مَهْمَك فی كذا : عَاكَف / علیه / خهریکه، پیوه ی خهریکه.
 - : فی شهبواته / خهریکی رابوارنه، ههر له ناره زوی
 خزی خهریکه.
 هَمَل :
 هَمَل الشَّيْء : أَهْمَل : تُرِكَ سُدَى / فه راموش کرا، خرایه
 پشت گوئ.
 - : ت. إِنْهَمَلْت عَيْنَهُ : فَاضَتْ دُمُوعُهَا / چاری ناروی کرد،
 فرمیسکی رشت.
 - : ت. - : ت السماء : دَام مطرها / خۆشی نه کرده وه،
 باران نه وه ستا.
 أَهْمَل : تُرِكَ / فه راموشی کرد، خسته پشت گوئ.
 تَهَامَل فی عمله : قَصُرَ / تکاسل فیه و توانی /
 که مته رخه می تیا کرد، نه مه لی کرد، فه راموشی کرد.
 إِهْمَال : تَهَامَل / تَوَان / دهره ست نه بون، که مته رخه می.
 - : تَغَافَل / خسته پشت گوئ، فه راموش کردن.

- عَدَمُ مُرَاعَاةٍ / چاودیری نه کردن، گوئی نه دان.
 مُهْمِلٌ: مُقْصِرٌ / که مت‌رخه‌م، فراموشکار، پشت گوئی
 خور.
 مُهْمِلٌ. مُهْمُولٌ: مُتْرُوكٌ / فراموش کراو، پشت گوئی خراو.
 - - - : غیر مرعی / چاودیری نه کراو، ناباو.
 - - - : مهجور. غیر مستعمل / به کار نه میتراو،
 وازئی میتراو، چۆل کراو.
 سَلَّةُ الْمَهْمَلَاتِ / سه‌به‌ته‌ی خۆل.
 هنا:
 هَذَا الطَّعَامُ أَوْ الشَّرَابُ: کان هینجا / خوش بو، سازبو،
 به‌چیژ بو.
 - : هَذَا بِكَذَا: ضد عَزَى / پیروزیایی کرد.
 - - : - : اِثْنَى عَلَى وَ مَدَحٌ / ستایشی کرد، پیامه‌لدا،
 مه‌لئی‌نا.
 - - : - بِالْعِيدِ / جه‌ژنه پیروزی کرد.
 هَذَا. هُنَى. اسْتَعَدَّ / به‌ختیاری کرد، دلخوشی کرد، کام‌رانی
 کرد.
 هَنِيءٌ وَ تَهْنَأُ بِهِ: فَرَحٌ / پیخوشحال بو، دلخوش بو، خیری
 لای‌بینی.
 تَهْنَأُ بِالطَّعَامِ: سَاغَ لَهُ / پیی کهوت، به‌دلی بو.
 هِنَاءٌ: سُرُورٌ / خوشی، شادی، به‌ختیاری، کام‌رانی،
 شادمانی، شادانی.
 - : صَفَاءٌ وَ سَعَادَةٌ / ناشتی، ناسوده‌یی.
 هَنِيءٌ. هَنِيٌّ: سَارٌ / خوش، دلخوش‌کەر، پیخوشحالی.
 - - : - : بِلَا مُشَقَّةٍ / ناسان، سوک، بِنِ مَانْدِویتی.
 - - : - : سَاغٌ / ساز، ته‌ندوست، خه‌م ره‌وین.
 هَنِئًا لَكَ بِهِ / خیری لای‌بینی.
 - : مَرِيئًا / توشی گیانت بِنِ، عافیه‌تت بِنِ.
 تَهْنِئَةٌ: ضد تعزیه / پیروزیایی.
 هنا:
 هُنَاكَ، هُنَاكَ (فِي هُنَا)
 هند:
 هُنْدٌ: صَاحِبُ صِيَاغِ الْبُومِ / قوقانی، وه که په‌پو قوقانی.
 - : فِي الْأَمْرِ: قَصْرٌ / که مت‌رخه‌می کرد.
 - : السَّيْفُ: شَحْدَةٌ / دمه‌زه‌ردی کرد، له‌هه‌سانیدا،
 تیژی کرد.

هند: بلاد الهند / هیند، هیندستان.
 جَوْزِ الْ - : نَارَجِيلٌ / گوژی هیند.
 هِنْدِيٌّ: النَّسَبَةُ إِلَى هِنْدِ آسِيَا / هیندی، هیندستان.
 - : اللُّغَةُ الْهِنْدِيَّةُ / زمانی هیندی.
 - : سَكَانُ أَمْرِيكَ الْأَصْلِيُّونَ / هیندی ته‌م‌ریکایی.
 مُهْنَدٌ: سَيِّفٌ مُصْنُوعٌ مِنْ حَدِيدِ الْهِنْدِ / شمشیری
 هیندی، شمشیری دروست‌کراو له‌ ناسنی هیندستان.
 هِنْدَبٌ، هِنْدَبَاءٌ. هِنْدِيٌّ: نَبَاتٌ بَرِّيٌّ / کاستی.
 هِنْدَبَاءٌ بَرِّيَّةٌ: حَسَنٌ بَرِّيٌّ / تالیشک.
 هِنْدَسَةُ الْإِبْنِيَّةِ وَ نَحْوَهَا: قَدْرُهَا وَ رِسْمُ أَشْكَالِهَا /
 نه‌خشه‌ی کیشا، نه‌ندازه‌ی یوگرت.
 هِنْدَسَةٌ: الْحَدُّ وَ الْقِيَاسُ / نه‌ندازه.
 - : علمیه او علم الهندسه / نه‌ندازه‌زانی.
 - : الْبِنَاءُ أَوْ الْمَعْمَارُ: رِيَاذَةُ / بیناسازی، نه‌ندازیاری
 خانو.
 ال - الْمَجْسَمَةُ / نه‌ندازه‌ی به‌رجه‌سته.
 ال - التَّحْلِيلِيَّةُ / نه‌ندازه‌ی شی (کردنه‌وه، کاری).
 هِنْدَسِيٌّ / نه‌ندازه‌یی.
 الْمَحَلُّ ال - / نه‌ندازگه.
 الْبُعْدُ ال - / دورانه.
 هِنْدَسِيًّا / نه‌ندازیانه.
 مُهْنَدِسٌ: صَاحِبُ عِلْمِ الْهِنْدَسَةِ / نه‌ندازیار.
 هِنْدَمٌ: سَوِيٌّ / رتکی‌خست، چاکی کرد.
 - : اَتَّقَ وَ ظَرَفَ / رازاندیه‌وه.
 تَهْنَدَمٌ: اصْلَحَ هِنْدَامَهُ / ده‌ستی به‌خویدا میتنا، خوئی رتک
 هندام.
 هِنْدَامٌ: هِنْدَامَةٌ: قَرْتِيبٌ وَ اِنَاقَةٌ / رتک و پیکی، رتک خستن،
 ده‌ست به‌خویدا میتنان.
 - : حَسَنَ الْقَدْرِ / رتک و پیکی، که‌شخه.
 مُهْنَدَمٌ: اَتَّقَ / رازاوه، رتک و پیکی، که‌شخه، جوان پۆش.
 هِنَفٌ:
 هِنْفٌ: اِسْرَعُ / په‌له‌ی کرد، خیرای کرد.
 اِهْنَفٌ: تَهَانَفٌ. هَانَفٌ: ضَحَكٌ يَاسْتَهْزَأُ / به‌لاقرتیه‌وه
 پیکه‌نی.
 - - : تَهْنَأُ لِلْبُكَاءِ / دل‌پوپ بو، هه‌نسکی دا.

- هَنَاف. إِنْشَاف. مُهَانَفَةٌ: ضَحْكَةٌ صَفَرَاوِيه/ پَنَكه نینى
لاقرتی و گالته، پَنَكه نینى لَوْتَره وانى.
- هَنُو: هَنُو: وَقْتُ/ کات.
- هَئَا. هَئَا/ نَائِثِرِه، نِثِرِه، لَیْرِه، لَه جَیْیِه، نَه جَیْیِه، نَه
جَیْیِه.
- الِ - . لَهْئَا: الِ هَذَا الْمَكَانِ. الِ هَذَا الْحَدِّ/ تَا نَه
جَیْیِه، تَا نَه رَا دِه یِه، تَا نِثِرِه.
- مَنْ - : مَنْ هَذَا الْمَكَانِ/ لَیْرِه وه، لَه مَیْرِه، لَه جَیْیِه وه،
لَیْرَانِه وه.
- هُنَاكَ. هُنَاكَ/ نَه یِی، لَه یِی.
- الِ - / تَا نَه یِی، تَا کُو نَه یِی، بُو نَه یِی.
- مَنْ - / لَه یِی وه.
- الِ آخِر مَا هُنَاكَ: وَهَلْمَجْرَا/ هَه وه ها، هَه تَا دَوَایِی تَا
دَوَایِی کَی.
- هَنْئِیَّة: وَقْتُ قَصِیر/ تَاوِیْکِی کَه.
- هَو: هَو: ضَمِیرُ الْغَائِبِ/ نَه، خَوِی.
- کَمَا - / هَه وه کَ خَوِی.
- هُوِیَّة حَقِیقَةُ مُطْلَقَةٍ/ خَوِی، هَه خَوِی، رَاسْتِی وَ تَه وَ لَوَه تِی
شَت.
- بَطَاقَةٌ أَوْ تَذْکِرَةٌ الِ - : بَطَاقَةٌ شَخْصِیَّة/ کَارْتِی
(نَاسْنامَه، پَنَ نَاسَه)، پَنَ نَاسَ نَامَه.
- هَوِج: هَوِج: کَانَ طَوِیْلًا فِی حَقِّ/ دَرِیْزْدَ گَوِج بُو، چَه لَکَ بُو،
چَه تَه لَه کَیْزَه بُو.
- أَهَوِج. هَوِجَاء: أَحْمَقُ مُتَسَرِّعٍ/ هَه لَه شَه.
- هَوِجَاء: رِیْحُ هَوِجَاء: رِیْحُ دَوَا مَةٍ/ گَه رَه دَه لُول، زَلَان،
کَیْزَه لُورَکَ.
- هَوْد: هَاد. تَهَوْد: تَاب وَ رَجَعَ الِ الْحَقِّ/ گَه رَا یِه وه، تَه یِه یِی کَرْد،
رَوِی کَرْدِه وه چَاکَه.
- . - الرَّجُلُ: صَارَ يَهُودِيًّا/ بُو بَه جُو، بُو بَه جُولَه کَه.
- هَوْد: مَشَى رَوِیْدًا/ لَه سَه رَخَوِی وَ بَه شِیْئَه یِی رَوِیْشَت.
- : (سُكَّرًا) مَسَتِی کَرْد، سَه رَخَوِشِی کَرْد.
- فِی الْكَلَامِ: قَالَ بَتَانٍ وَ رَفِيقُ/ لَه سَه رَخَوِی دَوَاوِ قَسَمِی
کَرْد.
- الرَّجُلُ: صَيَّرَهُ يَهُودِيًّا/ کَرْدِی بَه جُولَه کَه.
- : غَفَى/ گُورَانِی وَت، لَوَانْدِیِه وه.
- الثَّمَنُ: خَفَضَهُ قَلِيلًا/ نَرَخِی کَه مَ کَرْدِه وه، دَا یِشْکَان.
- هَوْد: سَايِرَ/ لَیْیِی بَیْرَه نَگ بُو، چَاوِی لَیْ پَوِشِی، گُورَه شَتِی
لِ کَرْد.
- : صَالِح/ نَاشْت بُو وه وه، لَه گَه لَی رَیْ کَه وَت.
- : وَادِعٌ وَ تَسَاهَلٌ/ نَه رَم بُو، رَیْکَ کَه وَت، پَنَکَ هَات.
- : (اطَاعَ) گُورِی رَا یِه لَی کَرْد، مَلِیْدَا، گُورِی گَرْت.
- اسْعَارَ مَتَهَوْدَةٍ/ نَرَخِی مَام نَاوَه نَدِی.
- هَوَانْدَه: رَفِيقُ/ نَه رَمِی، نِیَانِی، چَاوِ پَوِشِی.
- : رَحْمَةً/ بَه زَه یِی، مِیْرَه بَانِی.
- حَرْبٌ بَلَا - جَه نَگِی (کَا فَرَا نَ)، بَیْ تَه زَه یِی یَانَه، دَل رَه قَانَه.
- يَهُود. هَوْد: إِسْرَائِيلِيونَ/ جُو، جُولَه کَه، نِیْسَرَا یِلی.
- يَهُودِي. إِسْرَائِيلِي/ مَرَوِشِی جُو، نِیْسَرَا یِلی.
- يَهُودِيَّة: الْمَذْهَبُ وَ الدِّينُ الْيَهُودِي/ تَا یِی جُولَه کَه.
- تَهَوِيدُ الْاَطْفَالِ: تَرْنِیمُ لِلْاَطْفَالِ/ پَشْتَه سَوِی، گُورَگَانَه
شَوِی، لَای لَایَه.
- هَوْد: هَوْدَا: کَلِمَةٌ مَرْکَبَةٌ مِنْ هُوَ وَ هَذَا/ نَه وه تَا، نَه وه تَانِی،
نَه وه، نَه وه تَا، نَه وه تَانِی.
- هَآ - : اُنْظُرْ/ بَرَوَانَه، سَه یِی کَه، سَه رَنَجَ بَدَه، بَیْیَنَه، بَنَوَا رَه،
تَه مَاشَاکَه.
- هَوْر: هَار. اِنْهَار. تَهَوَّرَ: اِنْهَدَمَ/ رُوخَا، دَا پُوخَا، کَه وَت، تَه یِی،
هَه رَه سِی هِیْئَا.
- . هَوَّرَ: صَرَعَ/ خَسْتِی، کَوْتَا یِی بَه زَه وَیْدَا.
- هَوَّرَ: (وَقَعَ فِی تَهْلُکَةٍ/ خَسْتِیَه مَه تَرَسِیَه وه.
- تَهَوَّرَ: اِنْدَفَعَ بِلَا مِیْلَاةٍ/ هَه لَی یِی کَرْد، هَه لَه شَه یِی کَرْد.
- فِی الْكَلَامِ: هَه لَه شَه یِی کَرْد لَه قَسَمَ کَرْدِنَا.
- الْوَقْتُ: دَل/ کَات تَه یِی پَرِی.
- اِنْهِيَارَ: اِنْهَدَامَ/ هَه رَه سِی هِیْئَانِ، رُوخَانِ، دَا پُوخَانِ، کَه وَتَنِ،
رَوِجُونِ.
- عَصَبِي/ دَه مَارَگِرِی، تِیْکَ چُونِ، رُوخَانِ، پَه کَ وَتَنِ.

تَهَوَّر: اِنْدفاع و تَسَرُّع/ مه له شهی، مه لَ چوَن، په له کردن، خَوْدانان.

- : تَطَرُّف/ له سنور لادان، له وزه دهرچون، زیاده به دهری.

مَتَهَوَّر: مَتَدَفَع/ متطرف/ مه له شه، تن مه لَ چو، په له کمر، سه ریزو، سویته لی، جه نکه لی، سه رگرم، جه ربه زه.

هَار: هَائِر/ آیل للِسقوط/ نه پوځن، خه ریکی که وخته.

هَوْرَة: تَهْلُكَة/ مه ترسی.

هَوْر: بَحِيْرَة/ زه لکار، گپاؤ، زَنگ.

هَوَارَة: هَوَارِي/ عَساکر غیر منتظمة/ زه ندرمه، جاش، جاش پوْلیس.

هوس:

هَوَس الرجل: تَحْيِر و اضطراب/ سه رسام، شپېزه بو، شله ژا، سه ری لئ تیک چو.

- : تَهَوَّس/ اِنْهَوَّس: صار به هَوَس/ تیک چو، نه قلی سوک بو، گوج بو، سه رشیت بو.

هَوَّس: هَوَّس/ حَيَّر/ سه رسامی کرد، شپېزه ی کرد، شله ژانی، سه ری لئ تیک دا.

- : - : جَعَّن/ سه رشیتی کرد، شیتی کرد، تیکیدا، سه ری لئ تیک دا.

هَوَّس: حَبِل/ خَفَة العقل/ شیتوکه یی، گه وچی، تیک چوَن، سه رلئ تیک چوَن.

- : هَذِيَان/ بزرگاندن، وپینه، له به رخووه قسه کردن.

اهَوَّس: مَهْوَّس/ مَهْوَّس: مَن کان به هَوَس/ مَخْبُول/ گوج، شیتوکه، سه رلئ تیک چو.

هَوَّس: فِكْر/ بیر، را، بیرویا.

- : هَا تُخْفِيهِ فِي صَدْرِكَ/ نهیسی.

- : هَا شَيْءٌ مِنَ الْقَمَحِ فِي سُبُلِهِ/ قهره خرمان.

هوش:

هَاش: هَوَّش القوم: هَاجُوا و اضطربوا/ شله ژان، شپېزه بوَن، شیان، ناژاوه یان تیکوت، دایان به یه کدا.

هَوَّش القوم: القى بينهم الفتنَة و الخلاف/ ناژاوه تنخستن، کردن به کژ یه کدا، له یه کی به ردان.

- : خَلَطَ/ تیکیدا، تیکه لی کرد.

- : الْكَلْبَ عَلَى الصَّبِي: هَدَّه عليه/ تیی به ردا، سه گه کی به ردا به مندا له که.

هَوَّشَة: فِتْنَة/ اضطراب/ ناژاوه، پشویی، شپېزه یی.

هوع:

هَاع: تَهَوَّع: تَكَلَّف الْقِيَاء/ هِلنجیدا، دلی تیکه ل هات.

- : - : تَقَيَّأ/ رشایه وه، مه لئ هیلنا یه وه.

هَوَّع: قَيَّأ/ رشانیه وه، پتی مه ل هیلنا یه وه.

هوع: هَوَّع: تَقَيَّأ/ هِلنج دان، رشانه وه، قولپ دان.

هول:

هَال الْأَمْرُ فُلَانًا: أَفْرَعَهُ/ ترسانی، توقانی، زاره تره کی کرد.

- : هَال الْأَمْرُ: عَظُمَ عليه/ کاره کی لی (گران بو)، گه وره بو.

هَوَّل الْأَمْرُ: شَتَّعَهُ/ له وزه کربیه دهره وه، زبانی، زل کرد.

- : الْأَمْرُ: بالغ فيه/ زوری پتوه نا، کاره کی زل کرد.

- : أَفْرَعُ/ ترسانی، توقانی، زاره تره کی کرد.

- : عليه بكذا: تَهَدَّدَهُ به/ پتی نه ترسان، مه په شه ی پئ لی نه کرد.

هَوَّل: رُعِبَ/ ترس، مه ترسی.

هَوَّلَة: شَيْءٌ مُفْرِع/ ترسینه، توقینه، سامناک.

تهویل: إِرْهَاب/ مه ترسی خستنه وه.

- : مُغْلَاة/ پتوه ناَن، خستنه سه رل کردن.

هَائِل: مَهْوِل: مُفْرِع/ ترسینه، توقینه، سامناک، ترسناک، به سام.

- : - : ضَخِمَ/ جَسِيم/ زل، گه وره، قبه، زور، بی شومار.

هَالَة: دَارَة القَمَر/ خرمانه ی مانگ، ناخه، خرمانه.

هال: سَرَاب/ چوت بینی، سه راب، تراولیکه.

تهاویل: أَلْوَانٌ مُخْتَلِفَةٌ/ ره نگاوره نگ، مه موره نگ.

هوم:

هَوَم: تَهَوَّمَ: نام قلیلا/ سه رخوی شکاند، چاری گه رم کرد، که میک نوست.

- : - : هَزَّ رَأْسَهُ مِنَ الْعُغَاسِ/ خه ونه بیرده وه، وه ونوی نه دا.

هامة: رَأْس/ سه ر، لوتکه، بان.

- : الرأْس/ ته پله سه ر، ته وقی سه ر.

هون:

هَانُ الْأَمْرُ عَلَيْهِ: سَهْلٌ / به ناسانی یقوی هات، کاره‌کی بقر ناسان بو.

الرجُلُ: ذُلٌّ وَ حَقَرٌ / رسوا، نابوی چو، تریو.

— علیه ان: طَاوَعَهُ قَلْبُهُ / دل‌هینای، دلی چاک بو، دلی نهرم بو.

هَوْنٌ: سَهْلٌ / ناسانی کرد.

هَوْنٌ عَلَيْكَ: خَفَّفَ وَ لَا ثِقَالَ / له‌سه‌رخویه، هر گوتشی مه‌ده‌ری، بیروهه سه‌رخوت، مه‌ترسه.

اهَانٌ: اسْتَحْفَظَ حَقَرٌ / رسوای کرد، نابوی برد، سوکی کرد، لوتره‌وانی پی کرد، ته‌شقه‌له‌ی پی کرد، گالت‌ه‌ی پی کرد، به سوک

ته‌ماشای کرد، شکانی.

تَهَاوَنَ: اسْتَهَانَ بِالْأَمْرِ: اسْتَسْهَلَهُ / ناسانی کرد، به سوک سهیری کرد.

— به: اسْتَحْفَرَهُ / گالت‌ه‌ی پی کرد، ته‌وسی پی کرد، به سوک سهیری کرد، لوتره‌وانی پی کرد، پیی رابوارد.

— بعمله: لَمْ يَفْعَلْ بِهِ / که‌مترخه‌می تیاکرد، گوتی نه‌دلیه.

لَا يُسْتَهَانَ بِهِ: لَا يُسْتَحْفَظُ / گالت‌ه‌ی پی ناکری.

هَوْنٌ: هَوَانٌ ذُلٌّ وَ خِزْيٌ / سوکی، نه‌نگی، بین‌نابویی.

— : اِحْتِقَارٌ / رسوا، نابو، چون، تریو.

— : السَّكِينَةُ وَالْوَقَارُ / ناغری، له‌سه‌رخوی، هیمنی، سره‌وتن.

— : سَهْوَةٌ / ناسانی، سوکی، له‌سه‌رخویی، شینه‌ی، سانایی.

علی: — : عَلَى مَهْلٍ / له‌سه‌رخو، به نه‌سپایی.

هَيْنٌ: هَيْنٌ سَهْلٌ / ناسان، سوک، سانا.

هَيْئَةٌ: سَهْوَةٌ / ناسانی، سوکی.

إِهَانَةٌ: تَحْقِيرٌ / سوک کردن، رسوا کردن، نابویردن، له‌لوت دان.

تَهَاوَنَ: اسْتَهَانَ: اسْتَحْفَظَ / گالت‌ه‌ی پی کردن، نابویردن، سوک کردن.

— : إِهْمَالٌ / که‌مترخه‌می، گوتی پی‌نه‌دا، پشت گوتی خستن.

مُهَانٌ: مُحْتَقَرٌ / رسوا، نابویرا، رسوا، بین‌نابو.

مُهَانَةٌ: خِزْيٌ / شوره‌ی، بین‌نابویی، نام و نه‌نگی.

— : ذُلٌّ / رسوایی، نه‌نگی، سه‌وشقوی.

مُهَيْنٌ: مُذِلٌّ / نابویر، رسواکرد.

مُقْهَانٌ: مُتَوَانٌ: مُهْمِلٌ / که‌مترخه‌م، فه‌راموشکار.

اهْوَنٌ: اسَهْلٌ / ناسانتر، سوکتر.

— : هَيْنٌ سَهْلٌ / ناسان، سوک، سانا.

— : الْكَلَّ الْأَهْوَنُ / ناسانترین، سوکترین.

— : الشَّرَّيْنُ / سوکترینی نو دو خرابه‌یه.

هُوْنًا: تَوَدَّدَ وَ رَفِقَ / شینه‌ی، له‌سه‌رخو، نه‌سپایی.

هاوَنَ: هَوْنٌ: مَا يُدْقُ فِيهِ / هاوَن، ده‌سکوان، دزل، دنگ.

هَوَّةٌ:

هُوَّةٌ: هَاوِيَةٌ: وَهْدَةٌ عَمِيقَةٌ / که‌لین، چالینکی قول، که‌نگ‌لان.

هَوِيٌّ:

هَوِيٌّ: هَبِطَ: سَقَطَ / که‌وت، که‌وته‌خواری، به‌ریوه‌وه.

— : (هَوِيٌّ الطَّائِرُ: انْقَضَ / نیشته‌وه.

— : هَاتٌ / مرد، هات به‌لادا.

— : فِي الْأَرْضِ: تَهَبَّ فِيهَا / چو به ناخی زه‌ویدا.

هَوَتْ الرِّيحُ: هَبَّتْ / هه‌لی‌کرد، یا هه‌لی کرد، باهات.

هَوِيٌّ: (حَبٌّ) خَوْشِي وَيَسْت.

— : ارَادَ / ویستی، خواستی.

— : اسْتَهْوَى / حه‌زی لی‌تکرد، دلی‌برد، شاره‌زوی کرد، کردی به‌خولیا.

هَوَى الْغُرْفَةُ: جَدَّدَ هَوَاهَا / بای ژوره‌که‌ی گوری.

— : بِالْمَرْوَحَةِ: رَوَّحَ / باوه‌شینیی کرد.

— : بِالنَّشِيءِ: عَرَّضَهُ لِلْهَوَاءِ / هه‌لی‌خست، خستیه به‌ریا.

هاوی: لَا طَافَ: سَايَرَ / گالت‌ه‌ی له‌گل کرد.

اهووی: اِبْهَوَى: سَقَطَ / که‌وت، که‌وته‌خواری، به‌ریوه‌وه.

— : الطَّائِرُ: انْقَضَ عَلَى الصَّيْدِ / په‌لاماری‌دا، چنگی پیاکرد.

— : النِّشَاءُ: اَلْقَاهُ مِنْ فَوْقَ / به‌ری‌دایه‌وه، خستیه خواری.

— : يَبْدَهُ: مَدَّهَا / ده‌ستی درژ‌کرد.

— : بَيَّدهَ عَلَى: ضَرْبَ / پیاکیشا، لی‌دا.

— : اسْتَهْوَى: اغْرَى: اسْتَمَالَ / دلی راکیشا، خستیه سه‌ر که‌لکه‌ه، کردی به‌خولیا.

- : ذَهَبَ بِعَقْلِهِ. حَيَّرَهُ/ شَيْتَى کرد، شهیدای کرد،
دلی لایسته‌ند.
- : جعله في حالة ذهول/ واقي وپمان، سه‌راسمی
کرد، سه‌ری سوړپمان.
هَوَاءُ: المادَّةُ المألوفةُ لِلْفَضَاءِ/ با، هوا.
- : جَوَّ/ لَوَّجَ/ به‌رگه‌هوا.
- : مَنَاحَ/ ناووهوا.
- : جَبَانَ/ ترسَنَوَ.
هَوَائِي: مختص بالهواء/ بازان، باناس.
- : كاللهواء/ له غاز ټكا، بايي.
- : يشتغل بِقُوَّةِ الهواء/ به يا نه‌گه‌پښ، بايين.
- : الشبكة اللاقطة للصوت/ هوايي، تيزبل، ته‌لی
هوايي.
- : متقلب الاطوار و الهواء/ بين‌بار، حولولی.
سفينة هوائية/ که‌شتی با.
مركبة هوائية/ فرۆکه.
مضخة هوائية/ ناشی با، په‌مپی با.
هَوِي: حُبَّ. عَشِقَ/ خَوْشه‌ويستی، دلداري، حوز لای‌کردن.
- : مِيلَ/ ناره‌زو، حوز، ويستن، خولیا، مه‌راق.
- : مَزَاجَ/ مه‌روس، تاقت، ناره‌زو.
بنت ال - / نافرته‌ی خراب.
فی ال - سَوِي/ وه‌ک په‌کن، له شه‌پایدا چونیه‌کن.
على هواه: کا یُريد/ به ناره‌زوی خوی، وه‌ک نه‌په‌وئ.
هَوِي: دَوِي في الاذن/ گوئ زینگانه‌وه.
هَوِي: متقلب الاطوار/ بين‌بار، حولولی.
هَوِيَّة: بئر عميقة/ بیری قول، چالی قول، گه‌نگه‌لانی مه‌زار
به مه‌زار.
هَوِيَّة: البطاقة الشخصية (فی هو)
هاري: ساقط. هابط/ که‌وتی، شق‌په‌وه‌بر.
- : مُحِبَّ/ دلدار، خَوْشه‌ويست.
- : ذو الهواء/ کړوه، با نه‌ی‌گړيته‌وه.
- : هَوِي: غاوي/ خوازا، ناره‌زومه‌ند، نه‌ی‌کړپه‌به
پيشه.
هاوية: اهوية: جَوَّ/ به‌رگه‌هوا، هوا.
- : وَهْدَةٌ عميقة/ چالی قول، گه‌نگه‌لانی مه‌زار
به مه‌زار.

ال - : جَهَنَّمَ/ نوزه‌خ، جه‌مه‌نم.
تَهْوِيَّة: تجديد الهواء/ باگوږين.
مَهْوَاة: مَهْوِي: جَوَّ/ به‌رگه‌هوا، هوا.
مه‌واة: نافذة او اداة لتجديد الهواء/ باگوږي، په‌نجه‌ره.
هي:
هي: ضمير الغائبة/ نه‌و (بق من).
هيا:
هَاءَ. هَيَّوْءَ: صار حَسَنَ الهيئة/ روخسارو ښه‌منی رِيك و
پِيك و جوان بو.
- الی: إشتاق/ ناره‌زوی کرد، بیری کرد.
هَبَّأ: اَعَدَّ/ ناماده‌ی کرد، پيکی هیتا.
- : رَتَّبَ/ رِيکی خست.
- : لَكَذَا: جَعَلَهُ مِثَالاً له/ رای‌هیتا، بۆ مه‌بستیکي
ناماده کرد.
تَهَيَّأ لَكَذَا: اِسْتَعَدَّ له/ بۆی ناماده‌بو.
- له الامر: اَمَكْنَهُ/ بۆی گونجا، بۆی لوا، بۆی رِيك
که‌وت.
- له: تَصَوَّرَ/ واه‌ته‌پيش چاری، واه‌ت به‌بیريا.
هيئة: هَيَاة: شَكْل/ روخسار، سيما.
- : - : كَيْفِيَّة/ چۆنيه‌تی، شَيْوَان.
- : - : صَوْرَةٌ/ ښه‌من، ښوډه، نيکار.
- : - : جَمَاعَةٌ مُنْظَمَةٌ/ ده‌ستو کړمه‌ل، ده‌سنگا،
ريکخوا، ده‌سنگای ريکخوا.
- الام المتحدة/ ده‌سنگای ولاتانی په‌ک گرتو.
- المحكمة/ ده‌ستو داپه‌ره‌ی دادگا.
ال - الحاكمة/ ده‌سته‌ی (کارپه‌ده‌ستان، کارگوزاران،
ده‌سه‌لات په‌ده‌ست، فرمان روه).
تَهَيَّئَة. تَهَيَّأ: اَعْدَاد/ ناماده‌کړن، پيکه‌يتان، ته‌يار.
مُهَيَّأ: مَعْدُ/ ناماده‌کړو، ناماده، پيکه‌يتنارو.
مُهَيَّأ: مَعْدُ/ ناماده‌کړ، پيکه‌يتنر.
هيپ:
هاب: اِهْتَاب. تَهَيَّبَ الرَّجُلُ او الشَّيْءَ: خَافَهُ/ لای ترسا،
سلی لای‌کرده‌وه.
- : - : وَقَرَّ و اِحْتَرَمَ/ ريزی گرت.
تَهَيَّبَ: اخاف. اَفْرَحَ/ ترسانی، تَوْقَانِي.

احباب به: صاح / بانگی لئ کرد، قیرانی به سهریا، تیی خوری.

- بصاحبه: دعا/ بانگی لئ کرد، بانگی کرد.

هئیه: مهابة: خوف / ترس، مه ترسی.

- خُشوع / ریز به ترسوه، سل کردنوه.

- احترام / ریز.

- وقار. کرامه / شکو، شکوداری، شکومه ندی.

هیبوب. هباب. هائب: یخاف الناس / ترستوک، شهرمن، نه ریز.

- مهوب. مهیب: یخافه الناس / ترستاک، ترستینره، سامناک.

مهوب. مهیب: محترم / به ریز.

- وقور / قورس، شکودار، شکومه ند.

مهیب، رتبه عسکریه / پیشهوا.

هیت:

هیت به: صاح به / بانگی لئ کرد، قیرانی به سهریا.

هات: اعطی / بیتنه، بده ری.

هیج:

هاج. تهیج. إهتاج: شار / هژی، یاخی بو، مه لچو، به لهسه بو، وروزان، ناشویی نایوه.

- البخر و غیره: اضطرب و تحرك / شه پۆل دا، مه لچو، جولا.

هئج. هاج: اشار / یاخی کرد، هاضدا، هه ژانی، وروزانی، توپه ی کرد.

- حرک / جولانی، بزوانی، هاضدا، کلکی پیوه کرد.

- الشهیة: حرکها / ناره زوی مه لسان.

- ازعج / بیژاری کرد، سهری کرده سهر.

- العین: الهب / هینایه گل، سوری کردهوه.

- بینهما الشر: اثاره / کردنی به گزیه کدا.

هئج. هئجا. هئجاء: قتال. حرب / جهنگ، شه ی.

- هیاج. هئجان: تحرك و اضطراب / پشیتی، بزویی، وروزان، خروشان، هه ژین، نازاره.

هیاج. هئجان: ثوران / مه لچون، به ربابون، ته قینه وه، وروزان، جوش (خواردن، سه ندن).

- اضطراب. شغب / نازاره، پشیتی، ناشوب.

- غضب / توپه بون، توپه می، مه لچون، شیتگیری، خروشان.

هئج: مضطرب / هژیو، یاخی، به لهسه، شیتگیر، خروشاو.

- غاضب / توپه، رق مه لساو.

تهیج: ثوران. جنون / شیتی، شیتگیربون، خروشان.

- إثارة الشهیة / ناره نوکردن، ناره نو مه لسان.

تهیج: إثارة / جولاندن، وروزاندن، مه لساندن، ناره نو مه لساندن، خروشاندن، هان دان، هه ژاندن.

- إلهاب / مه لگیرسان، نانه وه.

مهیج: مثير / هان دهر، جولینره، مه لستین.

- مثير الاضطراب / نازاره چی، پشیتی نره وه.

- ملهب / مه لگیرستین.

مهیج. هئج / به لهسه، مه لچو، هه ژو، جولو، ناره نو مه لساو.

هیض:

هاض المریض: نکس / خراپتر بو، تیک شکایه وه.

- کسر / شکاو، تیک شکاو.

- الطائر: سلخ / ریقنه ی کرد.

تهیض: إنهاض / إنکسر / شکایه وه.

مهیض: مکسور / شکاو، تیک شکاو.

- الجناح: مکسور الجناح / بال شکاو.

هئضه: إنطلاق البطن / سک چون.

- عودة المرض: نکسه / خراپ بونه وه، توش بونه وه، تن شکان.

- آسیویه: کولیرا / رشانوه، کولیرا، چاوه قوله.

هیف:

هاف: إعتاف / عطش جدا / زوری تینو بو.

- حرب / رای کرد، مه لهات، بوی دهرچو.

- خاب. لم یحج / کهوت، تن شکا، ناویمید بو، نه یهینا.

- هیف. ضمربطنه و رقت خاصرگاه / سکی به قولاچو، سکی به پشتیه وه نوسا، تن قویا، ناوقه دی باریک بو، لاواز بو.

هائِف. هَيْفَان: شديد العطش / زور تینو.

- : خائب / ناامید، تشکاو، پېژده بږاو.

هَيْف: ضامر البطن رقيق الخصر / ناوځه د

باریک، لهې، لاواز، تنکه، شوش، تئقوپاو.

هَيْوَف. مهیاف. هيفان. عطشان / تینو.

هيف: ریح حارّة / گرځ.

هیکل (فی مکل)

هیل:

هَال. هَيْل عليه التراب: صَبَّه / خولی پیاکړد، خَوْل

پهستی کړد، خولی کړد بهسریا، به خَوْل دایپوڅی.

إِنْهَالَ التراب: إِنْصَبَّ / خَوْل رڼا، خَوْل په ست کړا، خَوْل

کړا بهسرا.

- عليه: إِنْصَبَّ / بهسریا (داباری، رڼا)، کړا بهسریا.

إِنْهَالُوا عليه بالضرب أو الشتم / دایان گرتوه به لئدان

و جنتو.

هَيْل. هَيْلَان: مَا إِنْهَالَ مِنَ الرَّمْلِ وَغَيْرِهِ / شهوی نه کړی

بهسرا، بهسرا (دابارین، کړدن).

- هَال: حَبَّ الهال / حَيْل، هَيْل.

ال- و الهيلمان: المال الكثير / دراو و مال زور، سامان،

دارایی.

هاله (فی هول): خازنه القمر / خرمانه ی مانگ، خرمانه.

هَيُولَى. هَيُولَانِي: المادة الاولى / کهرهسته ی (خاو،

سهره مایی).

هيم:

هام به: احبّه / حه زى لئکړد، خوش بوست، نه ودالی بو.

- على وجهه: ذهب لايدرى أين يَتَجّه / سهری (خوی

مه لگرت، نابره).

- : عطش / تینوی بو.

هَيْم: تَيْهَ وَ حَيْرَ / سهری لئ (تیک چو، شتوا)، شله رڼا،

شپړزه بو.

- هُ الحُب: جعله ذا هِيَام / شهیدا بو، وئیل بو.

أَسْتُهَيْم: ذهب فؤاده وَ حَلَبَ عقله / شیت و شهیدا بو، دل

و هوشی نه ما.

هِيَام. هِيَام: عطش شديد / تینویتی زور.

- : عشق شديد / دلاری شهیدایی.

هائِم. هَيُوم: مُحَيَّر / سهرسام، وې، واق وېماو.

- هيمان: شديد الحُب / دلدار، شهیدا، سهره داسره،

نه ودال.

- عل وجهه تائه. شارد / وئیل، گهړوک، ره مهند، سهری

خوه لگرتو.

مَهْيُوم: شديد العطش / زور تینو.

- : مُصاب بداء القلب / دلدار، شهیدای دلدارى.

هَيْمَن: قال آمين / وتی نامین.

- على كذا: صار رقيباً وَ حافظاً / چاودیری کړد،

پاراستی، سهره وکارى کړد، دهستی بهسراگرت.

هَيْمَنَة: زُعامة / گوره یی، سهردارى پېشه وایی.

- : سيطرة / دهست بهسراگرتن، راگرتن، دسه لات.

مُهَيِّم: مُشرف. مراقب / چاودیر، سهرگوره، سهره وکار.

هيم: عتلة / نوئیل

وقوف وزان وقوف
وصبر وزان وصبر
وزان: قبان وزان وقوف

(فی اسو) واش (فی وشی) واطیء (وطا) واطب (فی وطلب) وافر (فی وفی) وافر (فی وفس) وافق (فی وفاق) واق (فی وقی) وال (فی ولی) واه (فی وهی).

واو:

واوی: **إِنَّ أَوَى نَوْعٍ مِنَ الثَّعَالِبِ / چه قل.**

ویا:

وَبَاً. **أَوْبًا إِلَيْهِ: أَوْمًا. أَشَارَ /** بهنجی بق دریزکرد، ناماذهی بق کرد، هیمای بؤکرد.

وَبِيءَ. وَبُوءَ. وَبِيءَ. **أَوْبًا الْمَكَانَ: كَثُرَ فِيهِ الْوَبَاءُ /** دهردی تنگهوت، نهخوشی تیا بلویوهه.

وَبَاءَ. وَبَأَ: **مَرَضٌ عَامٌ /** دهرد، نهخوشی، درم، پهتا.

- - - **كُولِيرًا /** رشانوهه، کولیرا، چاقوله.

وَبِائِي: **مُنْتَشِرٌ عَامٌ /** درم، پهتا، مافهته.

مَوْبُوءٌ. وَبِيءَ. وَبِيءَ: **مَا كَثُرَ فِيهِ الْوَبَاءُ /** توش بو، دهرداوی، شوینی دهرداوی.

ویخ:

وَبِخٌ. لَامٌ وَغَيْرُهَا: **سَرَزَه‌نَشْتی کرد، هه په شعی کرد، کهره شعی کرد.**

تَوْبِخٌ: **تَعْنِيفٌ. رَجْرُ /** سرزهنشت کردن، سرکونه.

ویر:

وَبَرٌ. **أَوْبَرٌ: كَانَتْ كَثِيرَ الْوَبَرِ /** کولکن بو، توکن بو.

وَبَرٌ: **صَوَفُ الْجَمَلِ وَالْأَرْنَبِ وَنَحْوَهُمَا /** کولک، توك، خوری، کورک، په شم، مو.

- **رُغْبٌ /** گهنگه مو.

اهل ال - **أَهْلُ الْبِدْوِ /** دهشتهکی، کزچهر، دهرارنشین، ره شمال نشین، ره وهند.

وَبَرٌ: **أَرْنَبٌ رُومِيٌّ /** کهریشک.

وَبَرٌ. **أَوْبَرٌ: لَهُ شَعْرٌ /** کولکن، توکن، موبین.

ویش:

و بَشِيءٌ (مفرد الاویاش): **سَفَلَةُ النَّاسِ /** هرچی و په رچی، نه له وجهه، خویری، ناکهس.

- **الْكَلَامُ: رَدْنِيَّةٌ قَسَمِيٌّ قَرِيبٌ بَيْنَ مَا نَا.**

ویق:

وَبَقٌ. وَبَقٌ: **هَلَكٌ /** ویران بو، کاول بو، فهوتا، له ناوچو.

أَوْبَقٌ: **أَهْلُكُ /** ویرانی کرد، کاولی کرد، فهوتانی، له ناوی برد.

- **ذُلٌّ /** زه بونی کرد، که ساسی کرد، رسوای کرد، کهنه فتی کرد.

مُوبِقٌ: **مَوْضِعُ الْهَلَاكِ /** شوینی ویران کاری، ویرانه، که لاره.

مُوبِقَةٌ: **مُفْصِيَّةٌ /** گونا، تاوان.

- **فَاحِشَةٌ /** داوین پیسی، کاری ناپه سهند، سوزانیتی.

يَرْكَبُ الْمَوْبِقَاتِ أَيْ الْمَهَالِكِ / **خَوِي نَخَاتَه مه ترسیه وه. يَفْعَلُ الْمَوْبِقَاتِ أَيْ الْمَعَاصِي /** کاری ناپه سهند نه کا.

ویل:

وَبَلَّتِ السَّمَاءُ: **أَمْطَرَتْ بِشِدَّةٍ /** بهخوې باری، شهستی کرد.

وَبِلَ الْمَكَانُ: **وَحُمٌ /** شوینه که ناته ندروست بو، شتی هه بو، شیداریو، ته ماوی بو.

- **الشَّيْءُ: اِسْتَدْرَأَ /** زوړبو، په ری سهند.

وَابِلٌ. وَبِلٌ: **مَطَرٌ شَدِيدٌ /** بارانی (لیزمه، بهخوې)، شهست.

- **مِنَ الرِّصَاصِ: اِطْلَاقَاتُ كَثِيرَةٍ /** گولله بارانی وه، ته رزه.

وَبَالَ: **وَحَامَةٌ /** شی داری، ناته ندروستی، ته م، هالو.

- **أَذَى /** زیان، نازار، خراپه.

- **سَوْءُ الْعَاقِبَةِ: نَهْجَامُ خَرَابٍ، دَوَاخِرَابٍ، نَاكَامٌ بَدِيٌّ.**

وَبِيلٌ: **وَحِيمٌ /** شی داری پوخل، ناته ندروست، ته مین، هالو.

- **مُؤَذٌ /** به زیان، زیان بهخش، به نازار، خراپ.

- **سَيِّءُ الْعَاقِبَةِ: نَهْجَامُ خَرَابٍ، نَاكَامٌ بَدِيٌّ.**

وَبِيلَةٌ: **حَرْمَةٌ حَطَبٍ /** کوله چیلکه.

وَابِلَةٌ: **طَرَفُ عَظْمِ الْفَخْدِ أَوْ الْعِضْدِ /** کلوت، جه مساری نیسقانی لاق و بال.

وبه:

وَبِهٌ. **أَوْبَهٌ لَهُ: أَوْبَهٌ فُطْنٌ /** وریابوهه، بیری که وتوهه، بایهخی پرن، گوئی دایه.

لَا يُؤْبَهُ بِهِ: **أَوْبَهُ: لَا يُبَالِي بِهِ /** گوئی نادانی، بایهخی پرن نادا.

وتد:

وَتَدٌ. وَتَدٌ: **ثَبَّتَ /** قایمی کرد چه سپانی، جیگیری کرد.

- فی بیته: اقام/ له ماله وه مایه وه، نه چوه ده ری.
 - (وَقَدْ الْوَقْدُ: ثَبُّهُ/ میخه که ی باش دا کوتا، قابی کرد.
 وَقَدْ: مسمار/ پواز، میخ، سنگ، سنجوق، هه په، سوله.
 وتر:
 وَتَرُ الْقَوْسُ: جعل لها وَتَرًا/ ژبی یو کرد.
 - فلانا: اصابه یظلم و مکروه/ زیانی پیڅکیان، زځو ستمی لیځکړد، خرابه ی له گڼل کرد.
 وَتَرُ: وَتَرُ الْحَبْلِ: شُدَه/ رای کیشا، جه پانی، توندی کرد.
 تَوَتَّرَ الْحَبْلُ: اِشْتَدَّ وَ صَلَبٌ/ توند بو، گرځ بو، جه پی.
 - الغضبُ: اِشْتَدَّ/ رقه که ی توند تر بو، به رقا کورت.
 - ت العلائق: تَصَعَّبَتْ/ ناکوکی رویدا، تیک چون.
 وَاثَرُ الْعَمَلِ: عَمَلَ بِالتَّامِعِ/ ناویه ناو کاری کرد.
 تَوَاتَرُ: تَتَامَعٌ/ به یوای یه کداهات، ناویه ناو بو.
 وَتَرُ: حَبْلٌ او خِيطٌ/ کشته ک، پهت، دهنو، ژئ، زی، رایه ل.
 - سلك او خيط للآلة الموسيقية او للقوس/ ژئ.
 - العَصْبَةُ: عَصَبٌ/ ژبی ماسولکه، ده ماری ماسولکه.
 وَتَرَةُ: غُضُوفُ الْأَذْنِ/ کرپکاگی کوئ.
 - الجلدہ بین الاصابع/ پیستی نیوان په نجه کان.
 - عَصْبَةٌ تحت اللسان/ ده ماری ژیر زمان.
 - وتیره الانف: الفاصل بین المنخرین/ کوله که ی لوت.
 وتیره: طريقة/ ریځا، ریځان، شیوان، شیوه.
 - عقد العشرة/ کومه لی دهی، دهی، دده یی.
 علی - واحدة علی نسق او نمط واحد/ له سهریه ک شیوه و ریځان.
 تَوَتَّرَ: شُدَ: مَطَّ/ راکیشان، کرځیون، توندبون.
 - العلائق/ ناکوکی، ناپټکی، تیک چونی په یوه ندی.
 مُتَوَتَّرٌ: ضد مُرْتَجِحٌ/ کرځ، رهق، توند.
 - مُشْدُودُ كَالْحَبْلِ/ بادراو، توند، قایم.
 وَتَرُ: قُرْدٌ/ ټاک، ته نیا.
 - وَتَرُ: وتیره: الانتقام/ توله، توله سهندن.
 وثا:

وَتَأُ: أَوْثًا الْيَدَ: صَدَعَهَا دُونَ أَنْ يَكْسِرَهَا/ دهستی کوترا، له جی چو، له خپکه چو، وهرگه پا.
 - يَدُهُ: قَصَعَهَا. لَوَاهَا. فَسَخَهَا/ دهستی بادا، له جی برد، له خرکه ی برد، وهری گه پان.
 وَثِيءٌ لِّلْحَمِّ: أَصَابَهُ صَدَعٌ/ کوترا، شین بوه وه، زه ده بو.
 وَثَاءٌ. وَثَاءَةٌ: صَدَعٌ/ کوتران، شین بونه وه، زه ده.
 - : إلتواء/ له جی چون، باخواردن، له خرکه چون، وهرگه پان.
 وثب:
 وَثَبَ: ثَبُّهُ/ مه لسا، راپه پی، راست بوه وه.
 - : قَفَزَ/ بازی دا، قه لڼم بازی دا.
 - من مكان مرتفع: قَفَزَ/ خو ی فپی دایه خوارئ، بازدی دا.
 - عليه: اِنْقَضَ/ په لاماری دا، هه لمه تی یو برد، هیرشی برده سر.
 وَثَبَ. اَوْثَبَ: جعله يَثِبُ/ بازی پی دا، رای په پان.
 ثَوْبٌ عليه في أرضه: اِسْتَوَى عليها ظِلْمًا/ مه لی کوتایه سهری، هیرشی برده سر، به زځر لیتی داگیر کرد.
 وَثَبَ. وَثَبَانٌ. وَثُوبٌ. وَثِيبٌ: قَفَزَ/ طَفَرَ/ بازدان.
 وَثِيَّةٌ: طَفَرَةٌ. قَفَرَةٌ/ باز، قه لڼم باز.
 - : اِنْتِفاضةٌ/ راپه پین.
 - عُرْوَةٌ: شَقْلَبَةٌ/ سهرمه و قولات.
 وَثَابٌ: نَطَاطٌ/ بازدهر.
 وتر:
 وَتَرُ الْفِرَاشِ: لَانَ/ نهرم بو، نهرم (وشل، وتول) بو.
 وَتَرُ الْفِرَاشِ: مَهَّدَهُ/ جیگه که ی چاک کرد، نهرم و شلی کرد.
 وَثِيرٌ. وَتَرٌ: لَيِّنٌ/ نهرم، نهرم (وشل، وتول).
 وَثَارٌ: فِرَاشٌ لَيِّنٌ/ نوینی نهرم و شل.
 وَتَرٌ: بِنَطْلُونٌ قَصِيرٌ/ پاتنولتی کورت.
 مَثِيرَةٌ: وسادةٌ/ سهرین، پال پشت، بالیف.
 وثق:
 وَثِقَ به: اِسْتَمْتَهَ/ بریوی پی کرد، باوه پی پی کرد، لیتی دلنیا بو، لیتی پشت نه ستور بو، پشتی (لوی کړده وه، پی به ست)، متمانه ی پی کړد..
 - بکلامه: صَدَقَهُ/ باوه پی به قسه که ی کرد.

يُوثِقُ بِهِ: يُؤْتَمَن. يُعْتَمَدُ عَلَيْهِ/ بپروای پښ نه کړئ، جیئ
 باوه په.
 وَثِقَ الشَّيْءُ: ثَبَتَ وَقَوِيَ/ جیگیر بو قایم بو.
 - الرَّجُلُ: كَانَ ذَاتِ ثِقَةٍ/ جیئ باوه په، متمناى پښ
 نه کړئ.
 - مَنْ كَذَّابٌ: اعْتَمَدَ عَلَيْهِ/ لښی د لښایو.
 وَثِقَ: أَحْكَمَ/ قایمی کرد، جیگیری کرد.
 - الرَّجُلُ: قَالَ فِيهِ أَنَّهُ ثِقٌّ/ لښی د لښایو، بپروای پښ
 کرد.
 - الْوَثِيقَةُ: أَقْرَاهَا/ په پوهندی به ست، نیمزای کرد،
 سه لماندی.
 وَاثِقٌ: عَاهِدٌ/ په پیمانیدا، په پیمانی به ست.
 اَوْثَقَ: شَدَّ بِالْوِثَاقِ/ به ستپوه، شته کی دا.
 ثَوَقٌ: تَثَبُّتٌ وَ تَقَوًى/ جیگیر بو، پتو بو، قایم بو.
 - فِی الْأَمْرِ: اخَذَ فِيهِ بِثِقَةٍ/ د لښایو له کاره که، لښی
 د لښایو، لښی پشت نه ستور بو، پشتی پښ به ست.
 اِسْتَوْثَقَ مِنْهُ: اخَذَ مِنْهُ الْوَثِيقَةَ/ به لکه نامه یی لښی به ست.
 ثِقَّةٌ: يُعْتَمَدُ عَلَيْهِ/ جښ باوه په، باوه په پښ نه کړئ، باوه په
 پښ کړاو، پشتی پښ نه به ستړی.
 - وَثُوقٌ: اِئْتِمَانٌ/ بپروا، باوه په، د لښایو.
 - - - : اِعْتِمَادٌ/ پشت پښ به ست، راپه رمون.
 اخو - : شُجَاعٌ وَاثِقٌ بِشَجَاعَتِهِ/ نازای باوه په خو.
 عدم ال - : اِرْتِبَابٌ شَكٌّ/ بښ باوه په، باوه په نامه،
 گرمان.
 علی - : وَاثِقٌ/ د لښایو، پشت نه ستور.
 ال - بِالنَّفْسِ: اِلْتِمَادٌ بِالنَّفْسِ/ باوه په به خو کردن،
 د لښایو.
 وَثَاقٌ: رِبَاطٌ/ په ت، هر شتی که بق به ستښ به کاریت.
 وَثِيقٌ: مُحْكَمٌ/ قایم، جیگیر.
 وَثِيقَةٌ: مُسْتَقْدٌ/ به لکه نامه، قه وال، سه نه د، به لښ،
 بپروانه.
 - الزَّوْجُ: عَقْدُ الزَّوْاجِ/ به لکه نامه یی ماره کردن،
 ماره یی نامه.
 - الْمُلْكِيَّةُ: حُجَّةٌ/ سه نه دی تاپو، تاپو نامه.
 وَاثِقٌ: عَلَى ثِقَةٍ: مُتَيَقِّنٌ/ د لښایو، پشت نه ستور.
 مِيثَاقٌ: مَوْثِقٌ: عَهْدٌ/ په پیمان، به لکه نامه، باوه په نامه.

الْعُرْوَةُ الْوُثْقَى: الْعَقْدُ الْمُحْكَمُ الَّذِي لَا يَنْفَصِمُ/ په پیمان
 و به لکه نامه یی پتو و قایم.
 وَثِلٌ:
 وَثِلٌ وَثِيلٌ: حَبْلٌ مِنَ اللَّيْلِ أَوْ الْقَنْبِ/ په ت و گوریسی
 گوش.
 وَثِيلٌ: قَنْبٌ/ گوش.
 وَثِنٌ:
 وَثِنٌ: صَنَمٌ. تَمَثَّلَ يُعْبَدُ/ بت.
 وَثْنِي: عَابِدُ الْأَوْثَانِ/ بت په رست.
 الْوُثْنِيَّةُ: عِبَادَةُ الْأَوْثَانِ/ بت په رست، بت په رستی.
 وَثِيرٌ (فِي وَثْنٍ وَثِيقٍ) (فِي وَثْقٍ وَجَاهَةٍ) (فِي وَجْهٍ)
 وَجْ:
 وَجٌّ: هَرَبٌ/ رای کرد، ه ل هات، بزی دهرچو، تښی ته قان.
 - : (سَرَجٌ) پهلوی کرد، ده ست و بردی کرد، خیرای
 کرد.
 - ت النَّارِ: هَجَّتْ/ کلپه یی سه ند، گپه گرت.
 وَجَاهَةٌ (فِي وَجْهٍ)
 وَجِبٌ:
 وَجَبَ (وَجُوبًا) الْأَمْرُ: لَزِمَ/ پښویست بو، پښویستی کرد.
 - الْأَمْرُ عَلَيْهِ: تَحَثَّمٌ/ کاره که له نه ستویا بو،
 له سه ری بو، نه بویه، پښویست بو له سه ری.
 - (وَجَبًا وَ جِيْبًا) الْقَلْبُ: رَجَفَ وَ خَفَقَ/ دل لښی
 دا، له رزی.
 - (وَجَبَةٌ): سَقَطَ/ کهوت، کهوت خورائ، رخوا.
 - وَجَبَ. اَوْجَبَ: اَكَلَ اَكْلَةً وَاحِدَةً فِي الْيَوْمِ/
 روزه ژه میکی خوارد، ته نیا ژه میکی خوارد له روزنکا.
 - (وَجَبًا وَ وَجُوبًا): سَقَطَ وَ مَاتَ/ مات به لادا،
 کهوت و مرد.
 - ت (وَجَبًا وَ وَجُوبًا) الشَّمْسُ: غَابَتْ/ ناوایو.
 - ت (وَجَبًا وَ وَجُوبًا) الْعَيْنُ: غَارَتْ/ به قولاوو.
 وَجَبَ. اَوْجَبَ الْأَمْرُ عَلَيْهِ: الزَّهْمُ بِهِ/ زدی لښی کرد، پښی
 کرد، خستی ملی که بیکا، کردی به کولکپوه.
 - الضَّيْفُ: قَامَ بِوَجِبِ ضَيْفَاتِهِ/ میوانداری کرد.
 اَوْجِبَ لَهُ حَقَّهُ: رَاعَاهُ/ مافی پاراست.
 - وَاجَبَ: الزَّمُ/ به زده نه یکا، زده ملی کرد.
 اِسْتَوْجَبَ: اِسْتَحَقَّ/ هَتښای، نه ی هتښا، ه ل ه گرت، شایان
 بو.

- : عَدَّةٌ واجباً / واپس بو، نه بو واپايه.
يُجِبُّ : يلزم / پټويسته، نه يي.
كَمَا - : كا يلزم / هرهوك پټويسته، چټون گونجاوا يي.
وُجُوبٌ : لزوم / پټويستی، پټويست بون، پټويست كردن.
واجِبٌ : لازم / پټويست.
- : مُحْتَمٌ / هره ئه يي بين، پټويسته، چار نه.
- : عَلَيْهِ مَقْرُوضٌ. لازم / پټويسته له سره ي،
له سره يه تي.
- : الوجود : هو الذي يكون وجوده من ذاته /
له خوره بون، نه وه له خويه نه يي بين، خواكرد.
إِيجابٌ : ضِدٌّ سَلْبٌ / بون.
- : الزام. ضد اختيار / ناچار كردن، به زور، زور
لئ تگردن.
إِيجابِيٌّ : ضد سَلْبِيٍّ / ناچاري، بون، به چي يي.
موجب من الكلام : ما لا يكون نفيًا ولا نهيا ولا
استفهامًا / قسه ي رون و رهوان.
- : ضد سالب / موجب، خؤگر.
مُوجِبٌ : باعث. داع / مؤ، هاندهر.
- : إقتضاء / پټويستی.
ب - : بحسب / به گويزه ي.
ال - : الموت / مردن، مرگ.
وَجَابٌ : جبان / ترسناك.
قلب - : كثير الخلق / دله كو تي.
وَجَبَةٌ : اكلة / ژهم، ژهمه خواردينك.
- : مَرَّةً او كمية او طائفة / جاره، كه پهرت، ژهم،
كومه ل.
وجد :
وَجَدَ. وَجَدَ المطلوب : لقي. (اصابه و ادركه) / دټزيه وه،
هه لئ هيتنا.
- : - : ادرك. علم / پټي زاني تيي گه پيشت.
- : عليه : غَضِبَ / لئ توپه يو، رقي لئ ته لسا.
وَجَدَ. تَوَجَّدَ به : احبَّه حُبًّا شديداً / زوري خو ش ويست،
هؤگري يو.
- : له : حَزَنٌ عليه / بزي دلگير بو، داخي بؤ
خوارد.
وَجَدَ. اِتَّوَجَّدَ. تَوَجَّدَ : عَثَرَ عليه / دټزيه وه.
- : كان و حصل / بو، هه بو.

تَوَجَّدَ : تَظَاهَرَ بِالْحُبِّ / خوشه ويستی پيشاندا.
اُوجِدَ الشيءَ : جَعَلَهُ موجوداً / دټزيه وه.
- : خَلَقَ / دروستي كرد.
- : سَبَّبَ / بو به هوي.
- : اَحْضَرَ / ناماده ي كرد، هيتنا ي.
وَجَدَ : شِدَّةُ الْحُبِّ / سوري به تين، شه يابون، هؤگر بون.
- : جِدَّةٌ. مُوجِدَةٌ. وَجْدَانٌ : غَضَبٌ / توپه يي.
- : وَجَدَ. وَجْدٌ : غِنَى / سامان، ده وه له مهندي.
- : وَجَدَ. وَجْدٌ : مَحَبَّةٌ / خوشه ويستی.
- : - : قَرَحٌ / خو شي، شادي.
وجود. وَجْدَانٌ. وَجْدٌ. وَجْدٌ : خلاف العدم / بون،
هه بون، دروست بون، پټك هاتن.
- : - : كِيَانٌ / بون، بونه وه ي، بونيتي.
- : ضد غياب / ناماده بون.
غاب عن ال - : غاب عن صوابه / له هؤش خو ي چو،
بورده وه، بورايه وه.
واجد : مَن يَجِدُ / دټزه ره وه، نه وه ي نه دټزيتته وه.
- : عليه : غاضِبٌ / توپه، هه لچو، رق هه ستار.
إيجاد : خَلَقَ / دټزيه وه، دروست كردن، پټكه يتان.
مُوجِدٌ : مُكَوِّنٌ. خَالِقٌ / دټزه ره وه، دروستكار.
- : الكائنات : الخالق / دروستكاري هه مو شت، پټك
هيتنري بونيه تي.
موجود : وَجَدَ / دټزيه وه.
- : حاضِرٌ. ضد غائب / هه يه.
- : كائنٌ / بوه.
وجودي : من المؤمنين بالوجودية / په يره وي كاري
فه لسه فه ي وجودي، خؤگرد، بووني.
وجودية : مَذَهَبُ الإعتقاد بأن الإنسان هو وحده
الوجود وهو الذي يخلق نفسه / باوه يي وجودي
خؤگري، فه لسه فه ي بووني.
وجدان : النفس و قواها الباطنية / ويژدان.
مُوجِدَةٌ : حِلْدٌ / رق، قين، دلچسبي.
وجز :
وَجَزَّ. وَجَزَّ : جعل الوجور في فمه / دهرمان ي (كرد به
دهميه وه، دهرخوارد).
وَجُورٌ. وَجُورٌ : الدواء الذي يُصَنَّبُ في الفم / نه
دهرمانه ي نه كړي به دهميه وه.

مِيجَرُ: مِيجَرَةٌ: إِنْاءٌ لِّصَبِّ الدَّواءِ (أو الغداء في الفم) /
 كهكچي خۆرك و دهرمان خواردن.
 وَجَرُ: كهف / نه شكهوت.
 وَجَرَةٌ: وَجَرَةٌ: حفرةٌ للصَّيدِ / بۆسه، چالي راو، دار.
 وَجَارُ: وَجَارُ: حُجْرُ السَّبَّاحِ: مَفَارَةٌ / لانه.
 - - - - - الارانب و امثالها: جُحُرُ / كورن، چال.
 مِيجَارُ: مِضْرِبُ الكُرَّةِ / راكيت.
 وَجَزُ:
 وَجَزٌ: اَوْجَزَ الكلامَ (أو فيه): جعله و جيزاً / به كورتی
 قسهی كرد، له كورتی بږيهوه.
 اَوْجَزَ: اِسْتَوْجَزَ: اِختِصارُ / كورتی كړدهوه.
 - - - - - وَجَزُ: وَجَزُ: الكَلَامُ: كانَ وَجِيزاً / كورت بو،
 به كورتی بو.
 وَجَزُ: وَجَازَةٌ: وَجُوزُ: اِختِصارُ / كورت كړندهوه.
 - - - - - وَجِيزُ: وَاجِزُ: مُوَجَزُ: مختصر / كورته،
 به كورتی.
 وَجِيزُ: مختصر مفید / كورت و بهكلك.
 اِيجَازُ: اِختِصارُ / كورت كړندهوه، كورته.
 بال - - - - - بالاختصار / به كورتی.
 وَجَسَ:
 وَجَسَ: خَفِيَ / شاردرایهوه.
 - - - - - فَرَعَ مِمَّا سَمِعَهُ (أو وقع في قلبه) دلی داخوږیا،
 خوږیبهی تر كېوت، داچلېكی.
 اَوْجَسَ: تَوَجَّسَ شَرًّا: احْسَبْ به / ههستی به خرابه كرد،
 پېش بیني خرابه ی كرد، پېشهكی زانی خراب رو نه دات.
 تَوَجَّسَ الصَّوْتُ: سَمِعَهُ وَهُوَ خَائِفٌ / به ترساره
 بیستی.
 - - - - - الطَّعامُ وَ الشَّرَابُ: تَذَوَّقَهُ قَلِيلاً قَلِيلاً / كه
 كه م لټی چټشت.
 وَجَسَ: قَلَقَ وَ خَوْفٌ / شپږزه ی و ترس.
 - - - - - فُرَعَةُ القلبِ / دل داخوږیان، خوږیبه، داچلېكین.
 وَاجِسَ: هاجِسَ. شعور داخلي / دل خه بهردان.
 وَجَعُ:
 وَجَعُ: تَأَلَّمَ / نِيشی پېنگه یی، نازاری هه بو، نیشا، نیشی
 هه بو.
 وَجَعُ فُلَانًا رَأْسَهُ (أو فُلَانٌ رَأْسَهُ): آلمَهُ / سه ری نیشا.
 مَاذَا يُوْجِعُكَ: مِمَّ تَتَأَلَّمُ / كویت دیشی.

اَوْجَعُ: آلمَ / نازاری دا، نیشی پېنگه یان.
 تَوَجَّعُ: تَأَلَّمَ / نِيشی پېنگه یی، نازاری هه بو، نیشا، نیشی
 هه بو.
 - - - - - تَشَكَّى / سكالای كرد، كپوږزايهوه، هاولری كرد.
 - - - - - لَهُ: رَثَى له / به زه یی پياها ته وه، بۆی كپوږزايه وه.
 وَجَعُ: ألم / نیش، نازار، نه شكه نجه، سوئ.
 - - - - - مرض بسيط / سوكه نه خوښی، ناساغی.
 وَجِيعُ: مُؤَلِمٌ / به نیش، به نازار، به سوئ.
 جَحَّةُ: خَمَرٌ (أو نَبِيذُ الشَّعِيرِ) / بیره، ناوی جق.
 وَجَفُ:
 وَجَفَ الشَّيْءُ: اِضْطَرَبَ / له رزی، له ریه وه.
 - - - - - القلبُ: خَفَقَ / دل (لټی)دا، تږپه تږپی كرد،
 داخوږیا).
 اَوْجَفَ الشَّيْءُ: حَزَنَهُ وَ صَيَّرَهُ يَضْطَرِبُ / جولانی،
 له رزانی، له رانیه وه.
 اِسْتَوْجَفَ الحَبَّ فَوَادَهُ: ذَهَبَ به / دلی لټسه ند،
 شه یدای كرد.
 وَاجِفٌ مُضْطَرِبٌ / له رزوك، نه له رټته وه، شپږزه.
 وَجَلُ:
 وَجَلُ: خَافَ (أو اِسْتَشْعَرَ بالخوف) / ترسا، ههستی به
 ترس كرد، ترسی لټنیششت.
 وَجَلُ: خَوْفٌ / ترس، مه ترسی.
 وَجَلُ: خَائِفٌ / ترساو، نه ترسی.
 وَجَمُ:
 وَجَمُ: سَكَتَ / بڼه دنگ بو.
 - - - - - عَجَزَ عَنِ الكلامِ مِنْ شِدَّةِ الغَيْظِ (أو الخوف) / له
 ترسا له توږه یدا قسه ی بڼ نه كړا، نقه ی نه كړد.
 - - - - - عَيْسَ وَجْهَهُ وَ اطْرُقَ / ناوچه وانی مټنایه وه یهك،
 دهم و چاوی دابه یهكدا، روی گرژ كرد، توږه بو، مؤن بو.
 - - - - - مِنَ الامرِ: امسك عنه وَ هُوَ كارهُ / له ناچاریا بڼ
 دهنك بو، لټی بڼه دنگ بو.
 - - - - - لِفْلانٍ مِنْ كَذَا: رَثَى له وَ ثَمَمَ بِسَبَبِهِ / به زه یی
 پياها ته وه، بۆی په ست بو، خه مبار بو.
 وَجَمُ: وَاجَمُ: ساكُتٌ / بڼه دنگ، كپ.
 - - - - - عَائِسٌ مُطْرَقٌ / په ست، توږه، مؤن.
 وَجَمُ: وَجُومٌ. كَابَةٌ. غَمٌ / په ستی، توږه یی، مؤنی.

- : حِجَارَةٌ مَرْكُومَةٌ يَهْتَدَى بِهَا / که که به ردی
نیشانه.
وَجَنَ :
وَجَنَ : دَقُّ / لَیْذِی، کوتای، پیاکیشا.
وَجَنَ الْجِلْدَ : ضَرْبُهُ وَ دَقُّهُ لَیْلَیْنِ / شیلای، دهستی
پیامینا، نه رمی کرد.
وَجَنَّةٌ. وَجَنَّةٌ. وَجَنَّةٌ : خَذَ / رومت، گونه، گوپ.
- - - : ما اِرتَفَعَ مِنَ الْخَذِّ / کولم، گونه.
العَظْمِ الْوَجْنِی / کولم، نیسقانی کولم.
وَجَهَ :
وَجَهَ : کَانَ وَ جِیْهًا / (پیاماقول، گه وره پیماو، ناسراو) بو.
وَجَهَهُ : ضَرْبُهُ عَلٰی وَجْهِهِ / دای به رویدا، کیشای به دم و
چاویدا.
وَجَهَ اِلٰی : تَوَجَّهَ / رَقَى، رُؤِیْتُ، چو.
- هُ اِلٰی : اُرْسَلَهُ اِلَیْهِ / ناردی بۆ لای، ناردی لای.
- الشَّيْءِ اِلٰی : اِدَارَهُ نَحْوُ / روی بۆ وه رگپرا، روه کی
تن کرد.
- اِلْتَفَاتُهُ نَحْوُ : حَوَّلَهُ نَحْوُ / روی تن کرد.
- اِلْتَفَاتُهُ اِلٰی : اِنْتَبَهَ اِلَیْهِ / گوئی لئنگرت، گوئی بۆ شل
کرد.
- کلامه اِلَیْهِ / قَسَمَی نَارَاسْتَه کرد.
- اِلَیْهِ سَوَالًا / پرسیاری لئنگرت، پرسیاری ناراسته
کرد.
- سَلَاحُهُ اِلٰی : صَوَّبَهُ / چه کی ناراسته کرد، روی چه کی
تن کرد.
- نَشَاطُهُ اِلٰی جِهَةٍ مَفِیدَةٍ / خَوّی ته رخان کرد بۆ کاری
خیز.
- الْعَمَلُ اَوْ الْعَمَالُ / سه ره وکاری نییش و کریکارانی
کرد، ناموزگاری کرد، سه ره رشتی کرد.
- هُ (وَجْهَهُ : شَرْفُهُ اَوْ جَعَلَهُ وَ جِیْهًا / گه وره کی کرد،
شکومه ندی کرد، رِزِی گرت، رِزِی لئنا، هه لئنا، هه لئنا.
وَأَجْهَهُ : قَابِلُهُ وَجْهًا لَوْجَه / بینی، روبه رو بینی، سه ری دا.
وَأَجَهَ : کَانَ مُوَأْجَهًا / به رامبه ری بو.
- الْخُصُومَ بَعْضَهُمْ بَعْضًا / به ره و روی به کتر
بونه وه، ناحه زان روبه روی به کتر وه ستان، ده ستو یه خه
بون.
تَوَجَّهَ اِلٰی : ذَهَبَ / رَوِی بۆ، چوو، رُوشْتَن.

تَوَاجَهَ الرَّجُلَانِ : تَقَابَلَا وَجْهًا لَوْجَه / به کتریان بینی،
به ره و روبونه وه.
- الْمُنْزَلَانِ : تَقَابَلَا / به رامبه ری ک بون.
إِتَّجَهَ اِلٰی : اِدَارَ وَجْهَهُ نَحْوُ / روی تن کرد، روی بۆ
وه رگپرا.
- اِلٰی : مَالُ / وه رچه رخا..
- له رَأَى : سَنَحَ / خطره له / مات، به بیریا.
جِهَةٌ : نَاحِيَةٌ / هَرِّمَ، ناوچه، کوچه.
- : جَانِبُ / ته نیشت، لا، روکار، دیو.
اِلٰی - كَهَذَا : نَحْوُ / روه و، به ره و.
من - كَذَا : مِنْ خُصُوصٍ / له لایین، له باره ی.
من - الشَّمَالُ / له لای باشوره وه.
من کل - / له هه مو لایه که وه.
من ال - الْأُخْرٰی / له و دیوه وه، له دیوی شه و دیوه وه،
له لاکه ی تره وه.
من جِهَتِي : مِنْ خُصُوصِي اَوْ نَحْوِي / له لایین منه وه،
له منه وه.
من - : مِنْ صَفًى / مَعًى / له گه لئا، له ریزی منا، لای
منه وه.
وَجْهَهُ : جَانِبُ / نَاحِيَةٌ / به، ته نیشت، لا، روکار،
دیو.
وَجْهَهُ : مُحَيًّا / رو، دم و چاو، رهزا، روخسار، چاره.
- : مَا يَبِيدُ وَلِلنَّازِلِ مِنْ اَيِّ شَيْءٍ / رو، پیش، دیوی
پیش وه.
- : مَظْهَرٌ / مَظْهَرٌ / دیمه ن، دیوی دهره وه،
دهره که وتویی.
- : مَعْنٰی / مه به ست، نیاز.
- : قَصْدٌ / مَانَا، وَاثَا، هه ست.
- : طَرِيقَةٌ / سَبِيلُ / رینگ، رتبان.
- : سَبَبٌ / هُوَ.
- : سَطْحٌ / سَهَرٌ، رو، روی سه ره وه، پانتایی.
- : الْجِهَةُ الْاِمَامِيَّةُ / پیش، به رده م.
- : طَلَاءٌ / روکش.
- : وَجِيهَةٌ : ذُو جَاهٍ / خوا پی داو، پیاماقول،
پیواچاک.
- : الشَّبِيهَةُ / تَشَابُهٌ / له یه ک چون.
- : الْقَدِيمُ / عَسِيبٌ / پشتی پی.

- القماش: ضد ظهره / روه‌کمی، دیوی خوی، بهر.
- القوم: سیدهم / گه‌ورده‌پیوا، پیواماقول، سرگه‌ورده.
- مستعار: قناع / روپوش، ماسکه.
- من الكتاب: صحیفه منه / لاپره.
- بال - التقرب: تقریباً / نزیکگی.
- پ - ما بوجه من الوجه / هر چئون بی، له‌هر رویه‌که‌وه.
- ل - الله: لمرضاته تعالی / یو خاتری خوا، له‌برخوا.
- فی - ه: امام عینی / له‌برچاوی، له‌برده‌میا.
- مضی علی - ه بلا إنتباه و لامبالاة / سره‌یو ملی نا، به‌یو ناگا ملی نا.
- علی هذا ال - / به‌م پین‌یه.
- وجهاً لوجه. وجهاً بوجه / رویه‌یو، به‌رامبه‌ر، سوریه‌سور.
- بوجهین: مرأ / دوپو، بِن‌یار.
- قول ذو وجهین / قسه‌ی دوپو، قسه‌ی به‌مانا، دو مه‌به‌ست.
- وجهة. وجهة: جهة / بهر، ته‌نیشت، لا، روکار، دیو.
- : الوجهة المقابلة / به‌رامبه‌ر، روی به‌رامبه‌ر، نه‌ویه‌ر.
- : قصد ما تقصده / مه‌به‌ست، نیاز، خواست.
- : خصوص / باره، ده‌ریاره، په‌یوه‌ندی.
- : نظر / رای / باوه‌ی را، دم و (دو، دوان).
- واجهة: امام / رو، پیتش، به‌رده‌م، روکار.
- تجاه: تلقاء. (زاء) / له‌برده‌م، به‌رامبه‌ر.
- اتجاه: وجهة / روه، بهر، لا.
- : میل / تاره‌زو، خواست، ری‌ه‌و، ری‌یان.
- توجيه: تصویب / ناراسته‌کردن.
- : إرشاد / رابه‌ری، ری (بودانان، نمای، نیشاندان).
- موجه: مرشد / رابه‌ر، ری‌تونین.
- : الیه: تحوة / ناراسته‌یو‌کراو.
- موجه: محدّد. معین / دست نیشان، ناراسته‌کراو.
- مواجهة: مجابة / به‌ره‌نگاریون، به‌ره‌نگاری، ناوقه‌دیون.
- : وجهاً لوجه / رویه‌یو، ده‌سته‌ویه‌خه.
- وجاهة: شهرة. همیه / گه‌ورده‌یی، ناسراوی، گرنگی، ری‌ز، شکومه‌ندی.
- وجیه. ذو وجاهة: عین عمدة / گه‌ورده، گرنگ، ناسراو، خانه‌دان، پیواماقول، شکودار.
- سبب - / موی (گرنگ، په‌سه‌ند).
- وحد:
- وحد. وحد: إنفرد بنفسه / به‌ته‌نیا بو، هر خوی بو.
- وحد: جعلهم واحداً / کردنی به‌یک، یه‌کی خستن.
- : ضم / تیکه‌لی کرد، خسته‌ی پال، کوی کرده‌وه.
- : بینهم: ربط و ألف / یه‌کی خستن.
- : الله: آمن به وحد / باوه‌ی به‌تاک و ته‌نیایی خوا بو.
- : الله: قال لا اله الا الله / وتی لاله الا الله، وتی هر یه‌ک خوا مه‌یه.
- توحد: بقى وحد / به‌ته‌نیا مایه‌وه، هر خوی مایه‌وه.
- : عاش وحد / به‌ته‌نیا ژیا، ژیا‌نی ته‌نیایی برده‌سور.
- : بالامر: إنفرد به / ده‌سته‌بری کاره‌که بو، به‌ته‌نیا کردی، هر خوی کردی.
- : بالرای: تفرد به / به‌پای خوی کرد، ته‌نیا را بو.
- : ت الأشياء: صارت شيئاً واحداً / هموی بون به‌یه‌ک.
- : القوم: اتفقوا / ریک که‌وتن، پیک هاتن، بون به‌یه‌ک.
- اتحد الشیئان صاراً شيئاً واحداً / بون به‌یه‌ک، یه‌کیان گرت.
- : الشيء بالشيء: إقترن / تیکه‌ل بون، چونه‌ناو یه‌که‌وه.
- : القوم: إتفقوا / ریک که‌وتن، یه‌کیان گرت، پیک هاتن.
- حد: إنفرد / ته‌نیایی، ته‌نهای، جیایی.
- علی - : علی إنفرد / به‌ته‌نیا، به‌ته‌نها.
- علی - : منفصلاً / به‌جیا، جیا‌کراو.
- علی - : علی جنب / لاخراو، خراوه‌لا.
- علی - : بعيداً عن سواه / دور، دور له‌وان.
- وحد: مُنفرداً بلا رفيق / هر خوی، بِن‌هاوپی، به‌ته‌نها، به‌ته‌نیایی.
- وحد: إنفرد / غزلة / ته‌نیایی، ته‌نهای.
- : اتحاد / یه‌کی‌تی، یه‌ک بون، یه‌ک گرتن.
- : قسم / یه‌که.

وَحْدَانِي: مُتَّفَرِّدٌ بِنَفْسِهِ. وحيد/ تەنيا، تەنها، تەك و تەنيا.

- غير متزوج/ ژنی نەهێناوه، رەبەن.

إبن - وحيد/ تاقانە.

وَحْدَانِيَّة: حالة التَّوَحُّد/ تەنيايى، تەنهايى، يەكايەتى.

- فردية/ تاكييتى.

- الله/ تەنيايى خوا، يەكيتى خوا.

وحيد: مُفَرَّد/ تەك.

- مُتَّفَرِّد/ بە تەنيا، بە تەنها، بە تەك، سەلت.

- لا مؤنس له/ بێ هاو دەم، سەلت.

- الجنس/ يەكزا.

- القرن/ يەك شاخ.

- القرن/ حيوان/ كەرکە دەن.

الابن ال - تاقانە.

الغرض ال - يەك مەبەست، مەبەستىك.

واحد: أول العدد/ يەك.

- فَرْد/ تەك.

- شخص ما/ كەسێك.

- لا نظير له/ بێ هاوتا.

- وَحْدَةٌ: ليس معه غيره/ بە تەنيا، بە تەنها، كەسى

لەگەڵ نەيە.

ولا - / مەيەكەس.

أى - / مەركەس.

كل - / مەمەكەس.

ال - الأحد: الله تعالى/ خۆي تەك و تەنيا، تەنيا هەر

خۆي.

واحداً واحداً. واحداً بعد الآخر/ يەك لە دواى يەك.

واحدةً بواحدةً: صاعاً بصاع/ يەك بە يەك، داش

بە داش، مەق بە مەق.

أحد واحد/ يەك.

- أُوحد وحيد. فريد/ تەنيا، تەنها، بێ هاوتا.

- الناس/ زەلامێك، كەسێك، يەكێك.

يوم ال - / رۆژى يەكشەممە.

لم أ واحد/ كەسم نەدى.

خاتمة أو مرتبة الأحاد/ يەكان.

إتحاد: وفاق. ألفة/ يەكيتى، يەك بون، يەك گرتن، رێك

كەوتن.

الآراء/ يەك رايى، پێك هاتن.

بال - : معاً. بالاشتراك/ پێكهوه، بە يەكەوه، كۆمەكى.

تَوَحُّد: عَزْلَةٌ/ تەنيايى، تەنهايى.

توحيد: جعل الشيء واحداً/ يەك خستن، يەك گرتن،

يەك بون.

- المقام/ يەك ژيوركردن.

ال - : الاعتقاد بوحداية الله/ باوەڕ بە تەك و تەنيايى

خوا.

مُوحد: الذى يوحد الاشياء/ يەك خەر.

مُتَّحد: مُتَّضام/ يەك گرتو.

الأمم المتحدة/ ولات يەك گرتو هەكان.

مُتَّحدون: صاروا كأنهم واحداً/ يەك گرتو.

- : على وفاق/ يەك باوەڕ، يەك مەبەست.

أُوحد: ذو الوحدانية/ تەنيايى، تاكى.

- : لا نظير له/ بێ هاوتا.

الله ال - : ذو الوحدانية/ خۆي تەك و تەنيا.

وحس:

وَحْس: وَرَط/ توشى كرد، تێوهى گلان.

إثْوَحْس: قَوْرَط/ توش بو، تێوه گلا.

وَحْسَه: وَرَطَة/ توش بون، تێوه گلان.

وحش:

وَحْش: تخلص من/ خۆي ئێ زنگار كرد، زنگارى بو.

- هُ الشيء: تاق اليه/ بېرى كرد، ئاره زوى كرد.

أوحش المكان: هَجَرَهُ الناس/ چۆليان كرد، كەسى تيا

نەما.

- . تَوَحَّش: جاع/ بېسى بو.

- المكان: وَجَدَهُ خالياً/ چۆل و هۆل بو، بە چۆلى

بينى.

تَوَحَّش: صار كالوَحْش/ وهك (هەر، دېنده، كێوى،

دەشتەكى) لێهات، هاربو، بو بە دېنده، بو بە كێوى.

- . إِسْتَوْحَشَ المكانَ: هَجَرَهُ الناس/ چۆل بو،

كەسى تيانەما، بە جێيان هێشت، چۆليان كرد.

إِسْتَوْحَشَ: ضد إِسْتَأْنَسَ/ بێ تاقەت بو، مەستی بە

تەنيايى كرد.

- منه. لم يأنس به/ تاقەتى لێچو، لێى بېزار بو.

- له (أوحشهُ تاقَت نفسه اليه/ بېرى كرد، ئاره زوى

كرد.

وَحْش: حیوان البرّ/ کتوی، ډې.
 - : شېءٌ مَخِيف/ شتيکی ترسناک، درنده.
 مکان - : قَفْر/ چۆل، بیابان، په‌ست، سامناک.
 مَشَى فِي الْأَرْضِ وَحْشًا/ وحده/ به‌تنه‌ها نه‌وژیشت.
 بَاتَ وَحْشًا/ جَانِعًا/ به‌برسیتی خوی لیکه‌وت.
 وَحْشِي: بَرِي. ابد/ کتوی، تیرو، ډې.
 - : هَمْجِي. ضار. مُفْتَرِس/ درنده، زیانه‌خور، په‌لامارده.
 وحشية: همجیه/ درنده‌به‌تی، کتویتي.
 وَحْشَةٌ/ كَاثِبَةٌ/ په‌ستی، تنگی، دل‌ته‌نگی.
 - : هَمّ/ خەم و خەفەت.
 - : خُلُوءٌ/ تنه‌ایی، تنه‌ایی.
 تَوَحَّش: قَسَاوَةٌ/ همجیه/ درنده‌به‌تی، دل‌په‌قی، پی‌ویردانی.
 مُوَحِّش: مُقْفِر. کُتِيب/ چۆل، په‌ست، بیابان، سامناک.
 مُتَوَحَّش: عَلَى الْفَطْرَةِ/ بَرِي/ کتوی، درنده.
 - : غَيْر مَتَمُون/ ساویلکه، ساده، ناشارستانی.
 اَرْضٌ مُتَوَحَّشَةٌ/ ذات وحش او کثیره الوحش/ زه‌وی پر له‌کتوی و درنده.
 وحل:
 وَحَلَ: وَقَعَ فِي الْوَحْلِ/ کوته‌قوپه‌وه، قوپاوی بو.
 وَحَلَ: اَوْحَلَ: اَوْقَعَهُ فِي الْوَحْلِ/ خستیه‌قوپه‌وه، قوپاوی کرد.
 وَحَلَ: لَوَّثَ بِالْوَحْلِ/ قوپاوی کرد، قوپي تنه‌ه‌لسو.
 تَوَحَّلَ: تَلَوَّثَ بِالْوَحْلِ/ قوپاوی بو، قوپي به‌رکه‌وت.
 وَحَلَ: وَحَلَ: طِينَ رَحْوًا/ قوپن لیته، چلپاو.
 وَحَلَ: فِيهِ وَحَلَ/ قوپاوی، لیتاوی.
 مَوَحَلَ: مَوْضِعُ الْوَحْلِ/ قوپان، شویني قوپ و لیته.
 وحم:
 وَحِمَ الشَّيْءُ: اِسْتَهْأَ/ حەزی لیکرد، نارەزی کرد.
 - : تِ الْحَبْلِی. تَوَحَّصَتْ: اِسْتَدَّتْ شَهْوَتَهَا/ بی‌زوی کرد.
 وَحَمّ: وَحَام. وَحَام/ بی‌زوکردن.
 قِيءُ الْا - / رشانه‌وه‌ی سک پر.
 وَحْشِي/ بِيْزَوَكَار، ژنی سک پرکه‌ بی‌زو بکا.
 وحی:

وَحْي: اَوْحَى إِلَيْهِ: أَخْبَرَهُ بِسِرٍّ/ به‌دزیه‌وه پی‌ی وت، به‌نه‌پنی پی‌ی راگه‌یاند.
 - : فِي قَلْبِهِ كَذَا. اَوْحَى إِلَيْهِ بِكَذَا: اَلْهَمَّهُ بِهِ/ سروشی بژهات.
 - : اَللّٰهُ فِي قَلْبِهِ. اَوْحَى اِلَهِهُ إِلَيْهِ بِكَذَا. اَلْهَمَّهُ اِيَّاهُ/ خوا خستیه‌ دلپه‌وه، سروشی بۆ نارد.
 اَوْحَى إِلَيْهِ: اَوْعَزَّ/ پیشنیاری کرد، پی‌ی راگه‌یاند.
 وَحِيَ إِلَهِي: إِلَهَام/ سروشی خوايی.
 - : اِيعَاءُ/ اِيعَاز/ سَروش، سروشکاری، پیشنیارکردن، پی‌ن راگه‌یاندن.
 اِيعَاءُ ذَاتِي/ خَوَسروش، له‌خووه.
 مَوْحِي بِهِ: مَوْعَزٌ بِهِ إِلَيْهِ/ پیشنیار کړاو، پی‌ن راگه‌یڼراو.
 وَخَزَ:
 وَخَزَ: نَخَزَ. نَخَسَ/ تیرو‌ی ژوند، پیاچه‌قاند، ناژنی.
 - : اَلَمْ/ مِثْلِي گه‌یاند.
 - : لَهُ ضَمِيرُهُ: اَثْبَةٌ/ شَعْرٌ بِالْإِصْبَعِ/ په‌شیمان بوه‌وه، هستی به‌په‌شیمانی کرد.
 وَخَزَ: نَخَزَ. طَعَنَ/ تیرو‌ژوندن، پیاچه‌قاندن، ژه‌نه‌ک، ژه‌نین، ناژنین.
 - : الضَّمِيرُ/ په‌شیمانی، هستی به‌په‌شیمانی کرد.
 وَخَزَ: نَخَسَ/ تیرو‌ژوندن، پیاچه‌قین.
 وَخَازَ: مَوْلُومٌ/ به‌نیش، به‌نازار، به‌سوئ.
 وخم:
 وَخَمَ الْمَكَانَ: كَانَ رِيءُ الْهَوَاءِ مُضْراً بِالصِّحَّةِ/ جینگه‌که‌ ناته‌ندروست بو، هه‌واکە‌ی پاک نه‌بو، ناساز بو.
 - : الطَّعَامُ: كَانَ مُضْراً بِالصِّحَّةِ/ خواردنه‌که‌ ناته‌ندروست بو، قورس بو، گرفتاری بو.
 وَخَمَ: اِسْتَمَّ مِنْ كَذَا وَعَنَهُ: اَصَابَتْهُ مِنْ تَخَمِهِ/ ناوسانی، لیتی پی‌بو، سیخناخ بو.
 اِسْتَمَّ الطَّعَامَ: ضَاقَ مَعْدَتُهُ/ زو‌ی خواردو نارپه‌حه‌ت بو، سکی هاته‌نیش.
 وَخَمَ: شَعْرٌ بِثَقَلٍ وَنَعَاسٍ/ له‌شی قورس بو، داه‌ب‌زرا، وه‌نوز نه‌یبرده‌وه.
 تَخَمَ: مُضَاقَةُ الْمَعْدَةِ/ ناشک پی‌بون، زو‌ر خواردن، باکردن.
 - : سَوَاءُ الْهَظْمِ/ گرفت، گیراوی، زو‌ر خواردن.

دئی. اود: اريد ان / نه مه وچ، نه خوازم.

وَدَعَ لَدِيهِ: مامن / لادانراو، لا بارمته کراو.

مُسْتَوْدَع: مخزن/ گنجینه، کزگا.

وَدِيع: انیس. هادیء/ له سرخو، نیان، روخوش.

وَدَاعَة: دعة: سکینه و وقار/ له سرخوی، نیانی.

وَدَاع: وداع. تودیع/ مال ناوایی، به پی کردن، ره وانه کردن.

ال - - : استودعکم الله/ به خواتان نه سپیتم، خواتان له گهال، به دوعا.

ال - - : الأخير/ دوا مال ناوایی.

حَقْلُه ال - - : نامهنگی به پی کردن و مال ناوایی.

وَدَع: وُدُع: مُحَارَة. صَدْفَة: هیلکه شه یثانوک، کورچکه ماسی.

وَدَك:

وَدَك الطعام: وضع فيه الوَدَك/ رونی تی کرد.

- : مَزَن. عَوْد/ رای هینا، دهسته موی کرد.

وَدَك: دَسَم/ چهوری، رِقَن.

وَدِك. وَدِيك. وَدوك. وادك: سَمِين/ چهوری، رِقَن اوایی.

مُوَدَك. مَعُوْد/ راهاتو، راهیتراو، دهسته موی.

وَدَن:

وَدَن. وَدَن: لَئِن/ نه رمی کرده وه، خوسانیدی وه، خستیه ناو وه تا نه رم بیتو وه.

- : قَصَص. صَغُر/ کورتی کرده وه، ته سکی کرده وه، بچوکی کرده وه.

وَدُوْد (فی ود)

ودی:

وَدَى الْقَاتِلُ الْقَتِيلَ: اعطى دِيَّتَه/ خوینته کس دا، خوینته کس بژارد، خوین بایی دا.

وَدَى: ارسل/ ناردی، بردی.

اَوْدَى: هلك/ له ناوچو، فوتا، تیاچو.

- : به اعدمه/ به هوی تیاچونی، کوشتی، له ناوی برد، فوتانی.

- : به الموت/ ذهب به/ مرد، به مردویی هه لگیرا، مردن له ناوی برد.

- : بصحته: اَتَلَفَهَا/ خوی دانا، ته ندروستی خوی دانا.

- : بعاله: بَدَدَ. اسْرَفَ/ چس هه بو به فیروی دا، نهی ما، دای له به برد.

اَتَدَى: اخذ الدِّيَة/ خوینی وه رگرت، خوین بایی سهند.

دِيَّة. دِيَّةُ الْقَتِيل. ما يُعْطَى بَدَلِ نَفْسِ الْقَتِيلِ/ خوین

بایی، خوین بژاردن.

وَادٍ. وادی (الجمع اودیه): منفرج بین الجبال و

الاکام/ چم، جَو، جَوگ، زَي، جَوگ، خَوَزیار.

- : طريقه. مَذْهَب/ ری یاز، بیرویا.

اَنْتَ فِی - و نحن فِی - / هریه که مان له ناشیک شه کا، هریه که له سر رایه کین.

وَرَأ:

وَرَأ الشَّيْءَ: دَفَعَهُ/ پالی پیوه نا، دهستی پیوه نا.

- : من الطعام: اِمْتَلَأ/ پریو، تیزیو، مریو.

وَرَاء: وِلْد الولد/ کورده زه، کورپی کور.

- : خَلْف/ پشت، دواوه.

- : سَوَى/ بیتجگ، جگه.

وَرَب:

وَرَب: فَسَدَ. فَسَدَ: گهتی، بۆگه نی کرد، بۆگه ن بو.

- : وَرَب الشَّيْءَ: جَعَلَهُ مَنحَرَفًا/ خواری کرد، لاری کرده وه.

- : الباب: فَتَحَهُ قَلِيلًا/ که میکی کرده وه، درزی تی کرد.

وَارِبَ الرَّجُلُ: خَاتَلَهُ/ فِیْلَى لی کرد، گزی لی کرد.

وَرِب. وَرَاب: اِنْحَرَفَ/ لاری، پیچ، پیچ و په نا، خواری ختیجی.

مُؤَرَّب: مُنْحَرَفَ/ خوار، لار، خواریو ختیج.

- : مَفْتُوح قَلِيلًا/ ده رگای نیوه کراوه.

تَوْرِيب: تَوْرِيبَة/ قَسَمَی به پیچ و په نا، به ماناوه قسه کردن.

وَرِث:

وَرِثَ الْمَالِ وَ غَیْرَه: اِنْتَقَلَ اِلَیْهِ بَعْدَ وَفَاةٍ غَیْرَه/ مهنی بۆ به چی ما، میراتی بۆمایه وه.

وَرِثَ: تَرَكَ لَهُ اِرْثًا/ مهنی بۆ به چی هیشته، میراتی به چی هیشته.

- : (وَرِثَ): جَعَلَهُ وَاِرْثًا/ کردی به (مهنه، میراتی) وه رگر.

- : النار: اَشْعَلَهَا/ دای گیرسان، هه لی گیرسان.

اَوْرَثَهُ كَذَا: سَبَبَهُ لَهُ/ بۆی به چی هیشته، بۆی دروست کرد، بو به هوی.

تَوَارَثُوا الشَّيْءَ: وِرْثَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا / له يه کتریه وه
 بَوَّیان مایه وه.
 إِرْث. وِرَاثَة. ثُرَاث. وِرْثه: مَا یَخْلُفُه المِیت لَوِرْثَته /
 مه نه، میراث، میراثی، بۆماوه، جی ماوه.
 میراث: تَرِکَة المِیت / مه نه، میراث، میراثی، پاش ماگه،
 بۆماوه.
 ثُرَاث: مَخْلَقَاتُ الاَقْدَمِین / پاشماوه ی دَیْرین، که له پور.
 وارث. وِرِث. وِرْثه: خَلِیف / میراث گر، به ش بهر،
 جی گر، بۆ ماوه گر.
 مُوَرِث: تَارِکُ الإِرْث / میراث به جی مِیل، بۆ ماوه دهر.
 مُوَرِثُ: العَمَالُ المُوَرِثُ / مه نه، به جی هیلراو، میراث،
 میراثی، پاش ماگه.
 وِرَاثِی. إِرْثِی / یه که له دوا یه که، رِزگاری.
 ورد:
 وَرَدَ المَکَانُ: بَلَغَهُ / گه یشتن، گه یشت، گه یشته جی.
 - : حَضَرَ / هات، گه یشت.
 - إِلَینَا: جَاءَنَا / بۆمان هات.
 - فِی: جَاءَ فِیه / تیاو، تیا باسکراو، تیا یابو.
 - عَلَیه کَذَا: وَصَلَهُ / پی گه یشت، بۆی هات.
 وَرَدَ الشَّجَرُ: أَخْرَجَ الوَرْدَ / گولی کرد، گولی دهر دا،
 که وته گول.
 - تِ المَرَاة: حَمَزَتْ خَدَهَا / سوراوی کرد.
 - تَوَرَّدَ: إِخْمَرُ / سوریو، سوریوه وه، سورمه لگه پا.
 - : أَوْرَدَ: أَخْضَرَ وَ قَدَّمَ / هیئای، ناماده ی کرد.
 أَوْرَدَ: قَادَ إِلَى / بردی، به رِیوه ی برد، رابه ری کرد.
 - الکَلَامُ (وِ البرهَان): ذَکَرَهُ / به لگه ی هیئایه وه.
 تَوَرَّدَ: إِخْمَرُ / سور (بو، بوه وه، داگیرسا، داگه پا،
 مه لگه پا).
 - الخُدُودُ: إِخْمَرَتْ / کولمه کان سور بونه وه.
 تَوَارَدُوا: حَضَرُوا الوَاحِدَ بَعْدَ الْآخَرِ / به دوا یه که دا
 هاتن.
 تَوَارَدَتِ الخَوَاطِرُ: حَضَرَ فِی بَالِهَمَا مَصَادَقَةً / پینکه وه
 وه که یه کیان هات به بیردا، دَلْ له دَلْ روانی.
 اسْتَوَرَدَ الْأَشْیَاءَ: جَلِبَهَا مِنَ الْخَارِجِ / له دهره وه ی وِلَات
 هیئای، شت و مه کی هیئا، هاوردی.
 وَرُودُ: بَلُوغُ / حُضُور / هاتن، گه یشتن.
 وَاَرَدَ: حَاضِرُ. آت / هاتو، گه یشتو.

- : مَجْلُوب. ضِد صَادِر / هیئراو.
 الْوَارِدَاتُ وَ الصَّادِرَاتُ / هیئراو و نِیَیراو.
 إِبْرَاد: تَقْدِیم / هیئان.
 - : ذَکَرُ / باس کردن، ناو هیئان.
 - : مَحْصُول. دَخَلَ / ده سته گوت، قازانج، به ره مه،
 داهات، دهرامه ت.
 إِسْتِیرَاد: جَلَبَ / هیئان، له دهره وه ی وِلَات شت هیئان.
 تَوَارَدَ: قُدُوم وَ حُضُور مَتَعَاقِبَ / هاتن و گه یشتن
 (به دوا یه که دا، یه که له دوا یه که).
 - الخَوَاطِرُ: دَلْ له دَلْ روانین، پینکه وه به بیردا هاتن.
 مُسْتَوَرَّد: جَلَّابَ / هیئنه، به یئنه، له دهره وه شت هیئنه.
 مُسْتَوَرَّد: مَجْلُوب. ضِد صَادِر / هیئراو، له دهره وه
 هیئراو، هاوردی.
 مُوَرَّد: مَصْدَر. مَجْنِی / سه رچاوه.
 - : مُوَرَّدَة: مَکَانُ وِرُودِ المَاءِ / سه رچاوه.
 - : دَخَلَ / ده سته گوت، دهرامه ت، به ره مه.
 وَرَدَ (الوَاحِدَة وَرْدَة): زَهْر / گول.
 وَرْدِی: بِلَوْنِ الوَرْد / رهنگی گولی، په مه یی.
 مُوَرَّد: أَحْمَرُ بِلَوْنِ الوَرْد / په مه یی، سوریاو.
 - : فِیه (وَرَادَ) گول گولی، گولی تیا به، گولی کرد وه.
 وَرَدَ: صَلَوةٌ قَصِیرَة تُکَرَّرُ / ویرد، بوعا خویندنی یه که
 له دوا یه که.
 - : حُمَى / تا.
 حُمَى الْ- / تای پچر پچر، تای تاو تاو.
 بِنْتُ وَرْدَان: صَرِصَار / سیس رک.
 وَرِید: غَیْرُ الشَّرِیَان / خوین (هیئن، هیئن).
 الْ- الرُّنْوی / خوین هیئنه ری سی.
 الْ- الاجَوْف / خوین هیئنه ری کلور.
 حَبْلُ الْ- / بِنَا قَاقا، قورم.
 ورش:
 وَرَشَ عَلَیْهِم: حَضَرَ بِلَا دَعْوَة / به یی بانگ کردن خوی
 (تَنَخَسْت، تَنَهَل قَوْلَتَان).
 لَا تَرَشْ عَلَیَّ: لَا تَقَاطَعْنِی / قسه م پی مه بره، خوت تن
 مه ل مه قو لَتَینِه.
 وَرَشَ: کَانَ نِیْشَطًا خَفِیفًا / (چابوک، سوکه له، بزئو،
 گورج و گول) بو.
 وَرَشَ بَیْنَهُم: حَرَشَ / هانی دان، پشیوی تن خستن.

وَارِش : طفیلی / خَوْتِي هَلْ قَوْلْتِيْن، مشه خور، مفت خور.
 وَرْش : نشیط. خَفِيف / چابوك، سوکله، بزئو، گورج و گول.
 وَرْم - مُضْطَرَب / خوی بچر بچر.
 وَرْشَة : مُصْنَع / کارگه.
 وَرَط :
 وَرْط / اَوْرَط : اَوْقَعَ فِي وَرْطَة / توشی کرد، پیوهی کرد، پیوهی گلان.
 تَوْرَط / اِسْتَوْرَط : وَقَعَ فِي وَرْطَة / توش بو، پیوه بو، پیوه گلا.
 - - - : وَرْط نَفْسُهُ / خَوِي توش کرد، خَوِي پیوه گلان.
 مُوْرَط / مُوْرَط : وَقَعَ فِي وَرْطَة / توش بو، پیوه بو، پیوه گلا.
 وَرْطَة : كُلْ اَمْرٍ تَعَسَّرَتْ النِّجَاةُ مِنْهُ. مَازَق / چه له مه، تهنگ و چه له مه، کاره سات، ناره حه تی، توش بون، پیوه بون.
 - : وَحَل / قوپو چلپاو، لیته.
 تَوْرَط : اَلْوَقُوعُ فِي وَرْطَة / توش بون، پیوه بون، پیوه گلان.
 وَرَع :
 وَرَع / وَرَع : اِبْتَعَدَ عَنِ الْاِثْمِ وَ كَفَّ عَنِ الْمَعَاصِي / توبه ی کرد، خوی له گونا ه و خراپه لاداو دورخسته وه.
 - - - : كَانَ وَرَعًا / ناینخوازیو، خواپه رست بو.
 تَوْرَع عَنْ كَذَا : تَجَنَّبَهُ وَ تَعَفَّفَ عَنْهُ / خَوِي پاراست، دورگه و تنه وه، دهستی لویه لگرت، توبه ی کرد.
 وَرَع : تَقْوَى / خواپه رستی، ناینخوازی.
 - : اِجْتِنَابُ الْمَعَاصِي / توبه کردن، له خراپه و گونا ه دورگه و تنه وه.
 وَرَع : تَقَى / خواپه رست، ناینخواز، توبه کار.
 وَرِف :
 وَرَف / وَرَف : اَوْرَفَ النَّبَاتُ : تَضَرَّرَ / سهوز بو، گه شایه وه.
 - - - : الظِّلُّ : اِمْتَدَّ / بو به سییره، تاریکی کرد.
 وَاَرَف : تَضَيَّرَ / سهوز، گه شایه.
 - : ظَلِيل / سییره، تاریک.

وَرَق :
 وَرَق / وَرَق : اَوْرَقَ الشَّجَرُ : ظَهَرَ وَرَقُهُ / گه لای کرد، گه لای دهردا.
 - - - : الشَّجَرُ : اَخَذَ وَرَقَهُ / گه لای لئی کرده وه.
 اَوْرَقَ الرَّجُلُ : كَثُرَ مَالُهُ / دراوو مالی تدر بو.
 - : الطَّالِبُ : لَمْ يَثْمَلْ مَطْلُوبَهُ / ناو می تد بو، سه رنه کتوت، هیچی ده ست نه کتوت.
 وَرَقُ الحَائِطِ : كَسَاهُ بِالوَرَقِ / کاخه زی به دیواره که دا گرت.
 وَرَق : قُرْطَاس / کاخه، په ره.
 - : الشَّجَرُ / گه لای.
 - : نَشَافٌ اَوْ نَشَاش / ناوه لچه.
 - : اَبْيَضُ / کاخه زی (بی رخه، ساده، خورشیدی).
 - : مَخْطُطٌ / کاخه زی خه تدار.
 وَرَق / وَاَرَق / مُوَرِق : ذُو وَرَق / گه لادار.
 - - - : اَخْضَرُ نَاضِرٌ / سهوز.
 وَرَاق : صَانِعُ الْوَرَقِ / کاخه زی دروستکار.
 - : بَاغِ الْوَرَقِ / کاخه زی فروش.
 وَرَك :
 وَرَك / وَرَك : مَافُوقُ الْفَخْدِ / کلوت، سمه.
 وَرَل :
 وَرَل : دَابَّةٌ كَالضَّبِّ وَ اكْبَرُ مِنْهُ / بزئ مژ، بزئ مشك.
 وَرَم :
 وَرَم / وَرَم : تَوَرَّمَ : اِثْتَفَخَ / ناوسا، کیسی کرد.
 وَرَم : صَيَّرَهُ بَرَمَ / ناوسانی، کیسی پرن کرد.
 - : بَانَفَهُ : تَكَبَّرَ وَ شَمَخَ / لوتی به رز کرده وه، فیزی نواند.
 - : اِنْفَعُ : اَغْضَبُهُ / توبه ی کرد، زیری کرد، رقی هه لسان.
 وَرَم : تَوَرَّمَ : اِثْتَفَخَ / ناوسان، ناوساوی، کیس کردن.
 وَاَرَم / مُوَرَم : مُنْتَفَخٌ / ناوسا، کیس کردو، خه میا.
 وَرَى :
 وَرَى / وَرَى : اَوْرَى الزُّنْدُ : اِنْقَدَّ / خرجت ناره / داگیرسا، کوتره که گرتی.
 وَرَى / وَاَرَى : اَخْفَى / شاردیه وه.
 - : عَنْ كَذَا : اَرَادَهُ وَ اَظْهَرَ غَيْرَهُ / لیتی گوی، هی تری پیشان دا.

- فی کلامه: قال کلاماً یَحْتَمِلُ معنیین / قسے به پیچہ وانہ وہ کرد.

وارى المیت التراب: دفن / شاردیہ وہ، ناشتی، به خاکی سپارد.

ثواری: ثَوَرَى: تَخَفَى. اِسْتَثَر / ون بو، شاردیہ وہ، خوی شاردہ وہ، سہری نایہ وہ.

- عن الانظار: اِختَفَى / ون بو، له چاو ون بو، دیارنہ ما.

تَوَرَّى: اِخْفَاء / شاردنہ وہ، لئِگورین.

- : اِظهار خلاف المقصود / قسے به پیچہ وانہ، توانج پویشی.

- فی علم المنطق / توانج پویشی.

ورید (فی ورد)

وز:

وزَّ: اَوَزَّ (الواحدة وَزَّة) / قاز.

- : تَمَّ / قو.

وزب:

وَزَب: سال / تکا، لئی چو، رُوی، له بهری رُوی.

میزاب. مِزَاب: قنّاء یجرى فیها الماء / پلوسک.

وزد:

وَزَد: حَمَلَ جملاً / کوئی مه لگرت.

- : وَزَرَ: اِرتکب اِشْماً / گونامی کرد.

وازد: اَزَد: عاون / یارمه تیدا.

تَوَزَّر: صار وِزیراً / بو به وهزیر، بو به شالیار.

اِثَّر بکذا: لَبَسَ / له بهری کرد، له خویہ وه نالان.

- : لَبَسَ الوِزْرَ / په شسته مالی گرت وه، گه ل پویشی گرت وه.

- : رَكِبَ اِشْماً / گونامی کرد، خوی گونامبار کرد.

اِسْتَوَزَّر فُلاناً: اِتَّخَذَهُ وِزیراً / کردی به (وهزیر، شالیار).

وزد: حمل ثقیل / باری گران، کوئی قورس.

- : اِثْم / گوناہ، تاوان.

وزرة: غطاء الحَقْوین / په شسته مال، گه ل پویش.

وزیر / وهزیر، شالیار.

وزارة: وزارة: جملة الوزراء / وه زارعت، شالیارگه.

مجلس الوزراء / نه نجومه نی (وهزیران، شالیاران).

رئيس الوزراء / سهرک (وهزیران، شالیاران).

وزع:

وَزَعَ به: وَشَى به / راستی لئوت، بوختانی بؤکرد.

- : مَنَعَ / قه ده غه ی کرد، دابینی کرد، وهستانی.

وَزَعَ: فَرَّقَ او قَسَمَ / دابه شی کرد، بلاوی کرده وه، جیای کرده وه.

تَوَزَعَ: تَفَرَّقَ / بلاوی وه وه، دابه شی بو، پرش بو.

وَزِيعه: حَصَّة / بهش.

وازع: زاجر / قه ده غه کمر، بهر بهست، دابین کمر.

توزیع: تفریق / دابه شی کردن، بلاوکردن وه.

مُوَزَّع: مَقْسَم / دابه شی کمر.

مُوَزَّع: مَقْسَم / دابه شی کراو.

وزن:

وَزَن الشيء: اِختبر ثقله / کیشای، مه لئسه ندگان.

- الشَّعْرُ: نَظَّمَهُ موافقاً للمِيزان / کیشی بؤ دانا، له سر کیش موزنروہی مه ل بهست.

- له الشيء: اعطاه له بالوزن / به کیشانه دابه، بؤی کیشا.

وَزَن الرجلُ: كان راجح الرأى / راستی کرد، راست بو.

وازن: ساوی فی الوزن / هاوکیش بو، چون یه ک بون.

توازن الشَّيْءان: تعادلاً / وه یک بون، هاوکیش بون، له ترازودا بون.

وَزَن: رَنَة: تقدير الثقل / کیشان.

- : ثَقُلَ / قورسی، کیش، سه نگ.

- الشَّعْرُ: کیشی موزنروہ.

ال - النوعی / کیشه خؤ، کیشی تاییه تی.

له - : يُوَزَّن / کیشی هه یه، بایه خی هه یه، بایه خداره.

اقام له - / بایه خی پندا.

وَزَّان: قَبَان / کیشهر، قه پانچی.

وزان الشيء: يُعادله فی الوزن / هاوکیش.

- کذا: على وَزْنه ای قافیته / له سر هه مان کیش و سهرایه، هاوکیشیتی، به یه ک سهر او کوتایی هات.

وازن: کامل الوزن / کیشدار، کیش تهواو، له تهرازودایه.

- : الذى يَزَن / کیشهر، قه پانچی.

- : سَكْران / مهست، سهرخوش.

وزین الرأى: رَزین الرأى / دم راست، قسه زان.

توازن. اِثْزان. موازنة / جوت تهرازو، یه کسان، له نگره، هاو (سهنگی، کیشی).

- : العقل / رصانة / ژیری، کارامه یی.

مُوازنَة: توازن / هاوکیچی، هاوسهنگی، جوته ترازو، یه کسان.
 موزون. مُتوازن: متعادل / له ترازو دایه، کیشراو، ریک وه ستاو، هاو (سهنگ، کیش).
 - وِزن / کیشراو.
 - منظوم / موزراوه، کیشدار.
 - وزین رای / دم راست، نهسته ق، قسه زان.
 - سکران / مهست، سرخوش.
 کلام - / قسه ی به جی و ریک و پیک.
 میزان: عدل / داد، دادیه روه ری.
 - آله الوزن / ترازو، شایه ن.
 - ثقل الهواء / بایئو، پاکیشی.
 - حراره: محرار / گهرمی پیو.
 میزانیة: فی الحساب التجاری / میزانیه، بودجه، تواز و زی:
 وزی: تقبُّض / کرژیو، چوه یه ک، سیس بو.
 وازی: قابل و واجه / رویه پوی وه ستا، بهرامبری بو.
 - ساوی / یه کسان بو، وه که یه ک بون، وه که نه بو.
 توازی الشیطان: تعاذیا. تقابلاً / تریب بون.
 اوزی ظهره الی الحائط: اسند / پائی دایه وه، پشتی پیوه نا، پشتی تا به دیواره که وه.
 - الی فلان: لجا الیه / په نای برده بهر، ناچار بو.
 - ه الیه: الجأ الیه / ناچاری کرد.
 توازن. موازاة: مُحاذاة / تریب بون، جوت بهرامبر بون.
 موان. مُتوازن: مُخاذا / تریب، بهرامبر، هاوشان.
 متوازی الاضلاع / میل تریب.
 - السطوح / روتریب.
 وس:
 وسوس الشیطان له و الیه: حَدَّثَهُ بِشَرٍّ (و لا نفع فیه) / شیتان پئی کردو خستیه خراپه وه، شتی خراپ و به زیان هات به بیریا.
 - فی صدور الناس / نهی چریان به گوئی خه لکدا بق خراپه.
 - وسوس. اصابتة الوسواس: إرتاب / دلی پیس کرد، دودل بو، گومانی کرد، مه ترسی که و ته دلیه وه.

وسواس. وسواس. وسوسة: فکر شریر. ما یخطر بالقلب من شرّ (و ملا خیر فیه) / دودلی، دل پیس کردن، خراپ به بیرداهتن، خراپ بیرکردنه وه.
 - - : مُثَرَّد / رارا، دودل، دل پیس.
 - - : شک / گومان.
 - - : جنون فی امر واحد / شیتی تاییه تی.
 - - : مالیخولیا. إکتئاب / دل تهنگی، پهستی، ماته مینی.
 ال - ال - : الشیطان / شهیتان، نههریمه ن.
 وسوسة: هسیس / خشه، خشه خش.
 - الحلی: صوته / خرنکه، خرنک و هوو، زیهی خشل.
 - - : ریه / گومان، دو دلی، راپایی، دل پیسی، دل پیس کردن.
 وسوس: مُصاب بالمالیخولیا / دل تهنگ، دلگیر، پهست، ماته میناوی.
 - - : مجنون فی امر واحد / شیت له (کانتیکدا، یه ک شت، رویه که وه).
 - - : ظنون / به گومان، دودل، دل پیس.
 - علی: قلق / شپیزه، رارا، سی و دوکار.
 وسخ:
 وسخ. إفسخ. ثوسخ صار وسخا / پیس بو، چه پل بو.
 وسخ. اوسخ: جعله وسخا / پیسی کرد، چه پل کرد.
 - إسمه: نطخ (و لوث إسمه و سمعته) / ناوو ناویانگی خوی شیوان و پیسی کرد.
 وسخ: ای شیء قدر / پیس، چه پل.
 - وساخة: قذارة / پیسی، چه پل.
 وسخ: قدر / پیس، چه پل.
 وسد:
 وسد: وضع الوسادة تحت رأسه / سهرینی خسته ژیر ساری.
 توسد: جعل رأسه علی وسادة / سهری خسته سهر سهرین.
 وسادة السریر: مخدة / سهرین، بالیف، گز شه.

- وَسَادَةٌ. وَسَادَةُ الْمَقَاعِدِ: نُفْرَقُهُ / كُوشُهُ،
پال‌پشت.
وَسَطٌ: وسط.
وَسَطُ الْقَوْمِ أَوْ الْمَكَانِ: كَانَ أَوْ جَلَسَ فِي وَسْطِهِمْ / له
ناوه‌پاستدا بو، له‌ناوه‌پاستدا دانیشته.
وَسَطٌ: جَعَلَهُ فِي الْوَسْطِ / خَسْتیه ناوه‌پاست‌وه.
- جَعَلَهُ وَسِيطًا / رَای‌سپارد، کردی به (رولیتنه)،
ناویژی‌کەر، رَای‌سپارد.
تَوَسَّطَ الْمَكَانَ أَوْ الْقَوْمَ: جَلَسَ فِي وَسْطِهِمْ / له
ناوه‌پاستیانا دانیشته، چوه ناوه‌پاستیانه‌وه.
- فِي عَمَلِهِ: اِلْتَزَمَ الْوَسْطَ / مام ناوه‌ندی بو له
کردارو نیشیا.
- بَيْنَهُمْ: قَامَ وَسِيطًا وَ مُصْلِحًا / ناویژی‌کردن،
که‌وته به‌بینانه‌وه، ریکی خستن.
وَسَطٌ. وَسَطٌ: مُتَّصِفٌ / ناوه‌پاست، ناوه‌ند، نَتِوان.
- - - بَيْنَ بَيْنٍ / مام ناوه‌ندی.
- - - كَاثَنَ بَيْنَ شَيْئَيْنِ / له ناوه‌پاستدا، له
به‌ینی دوانایه.
- - - بَيْنَةً. مَحِيطٌ / ده‌رویره، مه‌لینه، ناوچه.
- - - قَلْبٌ / دَلٌّ، جِهَرگه.
- - - خَصْرٌ / ناوچه، که‌مه‌ر.
- - - الشِّتَاءُ / چله‌ی زستان.
- - - الصَّيْفُ / چله‌ی هاوین.
- - - الطَّرِيقُ / چه‌قی رِزگا.
وَسَاطَةٌ: تَوَسَّطَ بَيْنَ مُتَخَاصِمَيْنِ: تَوَفَّقَ. مُصَالَحَةٌ /
ناویژی‌کردن، ناوه‌ندیاری، که‌وته به‌ینه‌وه، رِیک خستن،
ناشت کردنه‌وه.
- - - وَسِيلَةٌ / هَوَ.
- - - شَفَاعَةٌ / رولیتان، تَکاکردن.
وَسِيطٌ بَيْنَ مُتَخَاصِمَيْنِ: مُوَفَّقٌ. مُصْلِحٌ / ناویژی‌کەر،
ناوه‌ندیار، له‌به‌ینا، راسپیر.
- - - شَفِيعٌ / رولیتنه، نه‌رخه.
- - - سِمَسَارٌ / ده‌لال، جامباز.
وَسِيطَةٌ: وَسِيلَةٌ / هَوَ.
- - - وَسِيطٌ: شَفِيعٌ / رولیتنه، راسپیر، نه‌رخه،
ناویژی‌کار، سایه.
ب- / به‌هَوَی.

بهذه ال - / بهم هَوَی‌وه.
أَوَسَطُ: مُتَوَسِّطٌ / ناوه‌ند، ناوه‌پاست.
الشرق ال - / رَوَژَه‌لَاتی ناوه‌پاست.
الْوَسْطَى مِنَ الْأَصَابِعِ: مَا بَيْنَ الْبَنْصَرِ وَالسَّيَابَةِ / شَال،
به‌تجی به‌ریزه‌لوته، بالابه‌ریزه.
الْفُصُور ال - / چه‌رخه ناوه‌ندیه‌کان، چه‌رخه‌کانی
ناوه‌ند.
تَوَسَّطَ الْوُجُودَ فِي الْوَسْطِ / ناوه‌ندگرتن، له ناوه‌پاستدا،
چونه ناوه‌وه.
- - - تَدَاخَلَ / نه‌رخه‌به‌کاره‌یتان، رولیتان.
مُتَوَسِّطٌ: فِي الْوَسْطِ / له ناوه‌پاستدا.
- - - مُعَدِّلٌ فِي الْحِسَابِ / تَیْکَرا.
- - - مَرْكَزِيٌّ / چه‌قی.
- - - الْحَجْمُ / مام ناوه‌ندی.
- - - الْعُمْرُ / نیوه‌ی ته‌مه‌ن.
- - - الْقَامَةُ / بالآ مام ناوه‌ندی.
البحر - / ده‌ریای ناوه‌پاست.
وَأَسَاطٌ: جَالِسٌ / دانیشتهو.
وَسَعٌ: وَسَعٌ. وَسَعٌ: كَانَ وَاسِعًا / فراوان بو، پان و به‌رین
بو.
وَسَعٌ: سَاعَ الشَّيْءِ: حَوَى / گرتی، به‌شی کرد، فراوان
بو، جِئی تیاره‌وه.
- - - أَحَاطَ بِهِ / ده‌وری دا.
- - - الْقَوْمَ فَضَّلَهُ: عَمَّهُمْ / مه‌مویانی گرتنه‌وه.
- - - قَدَّرَ عَلَى / توانی.
لَا يَسْعُكَ أَنْ تَفْعَلَ كَذَا: لَا تَقْدِرُ / ناتوانی.
- - - أَنْ تَفْعَلَ كَذَا: لَا يَجُوزُ لَكَ / بَوَژ ناگرئی، بَوَژ
نیه بیکی.
مَا اسْعُ هَذَا: لَا أَطِيقُهُ / توانای ته‌مه‌ن نیه، تاقه‌تی ته‌مه‌ن
نیه، به‌رگی ناگرم.
وَسَعٌ. أَوَسَعُ: ضِدَّ ضَيِّقٍ / فراوانی کرد، گه‌وره‌ی کرد.
- - - جَعَلَهُ (أَوَسَعُ) / فراوانتر کرد، گه‌وره‌تری کرد.
- - - لَهُ مَكَانًا / جِئی کرده‌وه، رِئی‌دا.
- - - عَلَيْهِ: غَنَاهُ / ده‌وله‌مندی کرد.
أَوَسَعُ: صَارَ ذَا سَعَةٍ / فراوان بو، گه‌وره بو.
- - - النِّفَقَةُ: تَوَسَّعَ فِيهَا / خه‌رجی زیادکرد.

- الله عليه: (اغناه/ خوا پئیدا، ده روی لیکړده وه.
 تَوْسَعُ فِي الْمَكَانِ: ضد تضيق/ جیگه که ی گوره و
 فراوان کرد.

- فِي اشْقَالِهِ/ کاسیبه که ی فراوان کرد.

- فِي الْكَلَامِ: اسْتَهْب/ درېزه ی پيدا له سهری رڼی.

إِسْتَوْسَعَ: ضد ضاق/ فراوان بو، گوره بو،
 ته نیه وه.

- الرَّجُلُ: صارَ ذَا سِعَةٍ وَغَنًى/ بو به دهوله مه ند،
 دارایی مه یه، سامانی مه یه.

إِسْتَوْسَعَ الْمَكَانَ: وَجَدَهُ وَاسِعاً/ به گوره و فراوانی
 زانی.

وَسِعَ. وَسِعَ. وَسِعَ: طاقَة/ وزه، توانا.

- حراری/ وزه گرمی.

- کهریایی/ وزه ی کاره بایی.

لَيْسَ فِي وَسْعِهِ أَنْ يَفْعَلَ كَذَا: لَا يَقْدِرُ عَلَيْهِ/ له وزه یا
 نیه بیکا، ناتوانی بیکا.

بَذَلَ وَسْعَهُ: اجْتَهَدَ/ درېخی نه کرد، چی له توانایا بو
 کردی، مه ولایدا.

سَعَةً. وَسْعَةً. إِتْسَاعَ/ فراوانی، گوره یی.

- امتداد/ ماوه.

- وَفَرَةً/ زږی، فره یی.

- (فِي الْكَهْرِيَاءِ)/ بارگه گر.

- يَسَارَ/ پون، دهوله مه ندی، سامان، فیه پو پیت،
 دارایی.

ذو - / دهوله مه ند، ساماندار، دارا.

عَلَى الرَّحْبِ وَالسَّيَةِ/ به سه رچاو.

وَسْعَةً مِنَ الْعَالِ: وَفَرَةً/ ټیږی، ته سه لی، پاره داری،
 چاو ټیږی، ساماندرېتی، دارایی.

- مِنَ الْوَقْتِ: وَفَرَةً/ به دمه وه پون، کات زږد پون.

وَاسِعٌ. وَسِعَ: فَسِیحَ/ پان، به رین، فراوان، گوره،
 وړاق.

- الرَّحْمَةُ أَوْ الْعَدْلُ/ به دادو به زه یی، دل نه رم و
 به خشنده.

ثَوْبٌ - / به رگی ده لب، فش و هوْل.

شَارِع - / شه قامی پان.

غُرْفَةٌ وَاسِعَةٌ/ ژور ی گوره، پان و به رین.

أَوْسَعُ: أَكْثَرُ إِتْسَاعاً/ فراوان تر، گوره تر، ده لب تر.

إِتْسَاعَ: إِمْتِدَادَ/ پانی، درېژی، فراوانی، پان و به رینی.

مُسَّعٌ. وَاسِعٌ: فَسِیحَ/ پان، به رین، فراوان، گوره،
 ده لب.

مُسَّعَةً (فِي الْكَهْرِيَاءِ)/ بارگه گر.

مُسَّعٌ مِنَ الْوَقْتِ/ کات به دمه وه پون، ده رفعت.

- : مَكَانٌ وَاسِعٌ/ جیگه و شوینی گوره و فراوان.

مُوسِعٌ: غَنًى/ ساماندار، دهوله مه ند، دارا.

مُوسِعَةٌ عِلْمِيَّةٌ: دَائِرَةُ مَعَارِفَ/ ټینسکلوییدیا، ده ریای
 زانیاری.

وَسَقٌ: وَسَقٌ. أَوْسَقٌ: حَمَلٌ أَوْ شَحْنٌ/ لټی کرد، باری کرد.

إِسْتَسَقَ الْأَمْرُ: انْتَضَمَ/ چاک بو، رټک و پټک بو.

وَسَقٌ: حِمْلٌ. حُمُولَةٌ/ کول، بار، کول و بار.

مُوسِقٌ: مَحْمُولٌ/ بارکراو.

مُسَقٌ: مُنْتَظَمٌ/ رټک، رټک و پټک.

وَسَلٌ: وَسَلٌ وَ تَوَسَّلَ إِلَيْهِ: تَقَرَّبَ إِلَيْهِ/ خوی لټی نړیک کرده وه،
 خوی برده پیښه وه.

تَوَسَّلَ إِلَيْهِ: اِتَّمَسَ مِنْهُ/ لټی پاراپیه وه، لالایه وه، نکای
 لیکړد.

وَسِيلَةٌ: وَاسِطَةٌ/ هو.

تَوَسَّلَ اِلْتِمَاسَ/ پاراپیه وه، داواکردن، لالانه وه، تکا کردن.

وَسَمٌ: وَسَمٌ. كَوَى/ داخی کرد، دروشمی کرد.

- : وَضَعَ لَهُ عِلَامَةً/ نیشانه ی کرد، موری کرد، دامغه ی
 لټدا.

تَوَسَّمَ الشَّيْءُ: تَقَرَّسَهُ/ ټټی روانی، لټی وردبوه وه، لټی
 راما.

- فِيهِ الْخَيْرُ: تَبَيَّنَ فِي أَثَرِهِ/ لټی راته بیښی، خیری لټ
 نه بیښی، چاوه پوانی چاکه ی لټ نه کړی.

إِتْسَمَ: جَعَلَ لِنَفْسِهِ سِمَةً/ نیشانه ی بټ خوی دانا.

وَسَمٌ: وَضَعَ الْعِلَامَةَ/ داخ کردن، مؤر کردن، نیشانه
 کردن، دروشم کردن.

- : سِمَةً: عِلَامَةً/ نیشانه، مؤر، شه قل، دروشم.

سِمَةً عِلَامَةً/ نیشانه.

- : وَسَمٌ: أَثَرُ الْكِي/ شوین داخ.

وَسَامَةٌ: حُسْنٌ/ شوخی، جوانی، شه نگي.

وَسِيم: حَسَنَ الْوَجْهِ/ جوان، شُوخ.

مَوْسِم: اَوَان. فُصْل/ کات، وەرژ، دهم هه پەت.

الرياح الموسمية/ وەرزه با.

الامطار الموسمية/ وەرزه بان.

مَيْسَم: مَكْوَاةُ الْوَسْم/ داخ كەر، مۆری داخ كردن.

- سِمَة: الْجَزءُ الْعُلَوَى مِنْ مَذَقَةِ الزَّهْرَةِ/ كۆسپ.

مَوْسُوم: مَخْتُوم/ مورکراو، نیشانه کراو، دروشم کراو.

وسن:

وَسَن: اخذهُ الْفَعَّاسُ/ خه ویردیوه، وه نه وێز بریدیوه.

- غَشَى عَلَيْهِ مِنْ إِفْسَادِ الْهَوَاءِ/ بۆرده وه،

بۆریا وه، گێژی خوارد، سه ری سوړا، له هۆش خۆی چو.

وسن: سِنَة: نَوْم/ خو، نوستن.

اَخَذْتُهُ سِنَةَ النَّوْمِ: غلبه الفعَّاس/ نوست، خه ویردیوه،

سه رخه وێکی شکان.

وَسَن: وَسَنَان: نَعْسَان/ خه والو.

وسيط (فی وسط) وسیله (فی وسل)

وش:

وَشَّتِ الْأَذُنُ: طُفَّت/ گۆی زنگایه وه.

وشوش فلاناً: هَمَسَ إِلَيْهِ/ چرپانی به گوتیدا، سربانی

به گوتیدا.

توشوشوا: تَهَاَمَسُوا/ سربه سربیان بو، چرپه چرپیان

بو.

وَشَّ الْأَذَانُ: طَفِنَ/ گۆی زنگانه وه.

وش: وَجَه/ رو، دهم و چاو، روخسار.

- طَلَاءُ/ روکهش.

وشوشة: هَمَسَ/ چرپه چرپ، سربه سرب، سرباندن.

وشج:

وَشَجَّتْ. تَوَشَّحَتْ. تَوَاشَجَّتِ الْأَغْصَانُ: تَشَابَهَتْ/

له كان چون به ناو په كدا، بو به چره.

- الْقَرَابَة: إِشْتَبَهَتْ/ خزمایه تی (تیکه) بو، قول

بوه وه.

واشج: مُشْتَبِهٌ/ تیکه، چره، ئالۆز، به یه کاجو.

وشیج: إِشْتَبَهَتْ الْقَرَابَة/ خزمایه تی تیکه و ئالۆزو قول.

وشج:

وَشَحَّ: الْبَسَ الْوِشَاحَ/ مل پینچ، ده سمالی کرده مل، دای

به شانیا.

تَوَشَّحَ: إِشْتَحَ بِكَذَا: لَبِسَهُ/ مل پینچی کرده ملی، دای به

شانیا.

- - - بِسِيفٍ: تَقَلَّدَهُ/ شمشیری (دا له

خۆی، کردی به قه دیا، هه مایه ل کرد).

وشاح. وُشَاح: شَبَهَ قِلَادَةً مِنْ نَسِيجٍ عَرِيضٍ/ مل پینچ،

ده سمال.

- وشاحَة: سِيف/ شمشیر، شیر.

مَوْشَح. تَوْشِيع/ تهوشیع، جۆره هه لبه ست و ئاوازیکی

تاییه تیه.

وشظ:

وَشَّظَ: الْفَاسَ: ضَيَّقَ خُرَّتْهَا بِخَشَبٍ/ کونی

ته شویه کئی ته سک کرده وه، پوانی (تێ ناخنی، لێ دا).

وشیظ. وَشِيظَة: إِسْفِين/ پواز.

وشع:

وَشَعَّ: وَشَعَ الْخَيْطُ: لَفَّهُ/ هه لێ کرد، کردی به گۆله.

وشیع: سِيَاجُ مِنَ الشُّوكِ وَ نَحْوَهُ/ په رژی، ته یمان.

وشیعة النَّسَاجُ: خَشَبَةٌ يَلِفُ عَلَيْهَا الْخَيْطُ/ خه په ک.

- لَفِيفَةٌ/ په کره، خخلۆکه، خولخولۆکه.

وشق:

وَشَقَّ اللَّحْمَ: شَرَحَهُ وَ قَدَّدَهُ/ گۆشته کئی توئی کرده وه و

وشکی کرده وه، توئی توئی کردو هه لێ خست.

- قَطَعَ/ بهی، کوت کوتی کرد.

وشیق. وَشِيقَة: لَحْمٌ يُقَدَّدُ/ گۆشتیک وشک بکړیتته وه.

وشك:

وَشَكَّ. وَشَكَ سُرْعَ/ خێرابو، په له بو، چالاک بو، گورجی

کرد.

اَوْشَكَ: اسْرَعَ وَدَنَا/ خێرای کرد، نزیک بوه وه.

- اَنْ: دَنَا/ هینده ی نه مابو، وه خته بو، نزیک بو.

وشك. وشك. وَشَكَان: سُرْعَة/ خێرای، په له، گورجی،

چالاک، چوستی.

على - على - / هاكا، هینده ی نه ما، وه خته بو،

نزیک بو.

وشيك: قَرِيب/ نزیک.

- الْوَقُوعُ (أَيِ الْحَدُوثِ)/ خه ریکی رودانه، نزیک

رودانه.

وشیکا: قَرِيباً/ به م نزیکانه، به م زوانه.

وشم:

وَشَمَّ: وَشَمَّ الْيَدَ: دَقَّ عَلَيْهَا / خَالَتْ كُوتَا، خَالَ وَمِيلَى رشت.
وَشَمَّ: دَقَّ / خَالَ كُوتَان، خَالَ، خَالَ وَمِيل رشتن.
وَشَى: وَشَى. وَشَى: رَزَيْنَ / نه‌خشانى، رازنديه‌وه، نارايشتى دا.
- به: بَلَّغَ عَنْهُ / جَارَى لَعْنَدَا، خَبَرَى لَعْنَدَا، راستى لَعْنَوْت.
- به الی: سَعَى بِهِ / پاشمله باسى کرد، غه‌بيه‌تى کرد، دوزمانى لَعْنَوْت.
وَشَى. وَشَايَ: سَعَايَه / پاشمله باس کردن، غه‌بيه‌ت کردن، جَارِ لَعْنَدَان، خوسپ.
- تَوَشَّيَ: تَزَيْنَ بِالْفَقُوش / رازاندنه‌وه، نه‌خشاندن، چنين.
شَيَّة: رُقْطَةً / په‌له، له‌که.
- غَيْبَ / خەوش، که‌م و کوپى، له‌که، نه‌نگى. واش: نَمَام / غه‌بيه‌ت کر، پاشمله دو.
مُوشَى: مُزَيْنَ. مُزَكَّشَ / رازاوه، چنراو، نه‌خشاو. وص:
وَصَوَّصَ: نَظَرَ فِي ثَقَبٍ / له‌کونه‌وه سه‌يرکردن.
وَصَوَّصَ. وَصَوَّصَ: ثَقَبَ عَلَى قَدَرِ الْعَيْنِ / کونيکى بچوک بۆ ته‌ماشاکردن.
وَصَوَّصَ الْعَيُونَ / به‌دزیه‌وه سه‌يرکردن. وصب:
وَصَبَ. وَصَبَ. اَوْصَبَ. تَوَصَّبَ. مَرَضَ / نه‌خۆش کەوت.
وَصَبَ. وَاَصَبَ. اَوْصَبَ: دَامَ وَثَبَتْ / دريژه‌ى خايان.
- - - - - : وَاَصَبَ وَثَابَرُ / به‌رده‌وام بو، له‌سەرى رۆى.
وَصَبَ: مَرِيضَ / نه‌خۆش، دەرده‌دار، ناساغ، بيمار، خسته.
وَصَبَ: مَرَضَ وَ وَجَعَ دَائِمَ / دهرديو نازارى دريژخايان.
وَاَصَبَ: دَائِمَ / دريژخايان، به‌رده‌وام.
وصد:
وَصَدَّ: صَدَّ وَ ثَبَّتَ / به‌رى گرت، نه‌يه‌ئشت.
(وَصَدَّ الْبَابَ: اغْلَقَهُ) دای‌خست، پيروه‌ى دا، قايمى کرد.
مُوصَدَّ: مَغْلَقَ / داخراو، پيروه‌دراو.
وصف:

وَصَفَ الشَّيْءَ: نَعَتَهُ بِمَا فِيهِ / باسى کرد، لئى دوا.
- له‌وصَفَ: بَيَّنَّ لَهُ مَا يَتَدَوَّى بِهِ / چاره‌سەرى بۆ باس کرد، دهرمانى پتيويستى پيوت.
إِصْفَ بِكَذَا: تَحَلَّى بِهِ / پيروه‌ى ناسرا.
إِسْتَوْصَفَ الطَّبِيبُ: اسْتَشَارَهُ / راوريزى پزىشكى کرد، خۆى پيشانى پزىشك دا.
صفة: نَعْتُ / ناوه‌لناو.
- : مَا يُعْرِقُ بِهِ الْمَوْصُوفَ / چۆنيه‌تى، خویره‌وشت، شيوه.
بصفة كذا / به‌شيوه‌ى، چونكه، له‌به‌ر نه‌وه‌ى.
بصفة رسمية / ره‌سميانه، به‌شيوه‌ى ره‌سمى.
وَصَفَ الشَّيْءَ: ذَكَرَ صِفَاتِهِ / باسکردن، لَعْدَوَان، پيايه‌ل‌دان، نيشان كارى.
لَا يُمَكِّن وَصْفَهُ: لَا يُوصِفُ / باس ناكړى.
يُفَوِّقُ الْوَصْفَ / زوډ له باسکردن و لَعْدَوَان زياتره.
وصفة: مَا يَصِفُهُ الطَّبِيبُ أَوْ غَيْرُهُ / راوريز، چاره‌سەر باسکردن.
- : مَكْتُوبَةٌ / ره‌چته.
مُسْتَوْصَفَ: مُسْتَشْفَى صَفِيرَ / چاره‌خانه، خسته‌خانه‌ى بچوك، موسته‌وسه‌ف.
وصيف: غلام. خادِمَ / پياو، به‌رده‌ست، ياوه‌ر، خولام، خۆمه‌تكار، ده‌ست و پيروه‌ند.
وصفية: فِتَاءَ. جَارِيَّةَ / كه‌نيزه‌ك، كاره‌كه‌ر، نيشكه‌ر، به‌رده‌ست.
موصوف: مَذْكُور صِفَاتِهِ وَ اَوْصَافِهِ / باسكراو، لَعْدَوَان. وصل:
وَصَلَ الْمَكَانَ وَالْيَهَ: بَلَّغَ. بَلَّغَ / گه‌يشت، گه‌يسته‌جئ.
- . وَصَلَ لَشَيْءٍ بِالشَّيْءِ: رِبَطَهُ بِهِ / به‌يه‌كى گه‌ياند، به‌يه‌كيه‌وه به‌سته‌وه.
- - - - - : ضَمَّ جَمْعَ / كړى كرده‌وه، يه‌كى خست.
- : لُغَةُ الشَّيْءِ: اسْتَمْلَهُ / وه‌رى گرت، پتي‌گه‌شت.
- : لُغَةُ الْخَبَرِ: بَلَّغَهُ. لُغِيَ الْيَهَ / پتي راکه‌يه‌نرا، پتي وئرا، هه‌واله‌كئ پي‌گه‌يشت.
وَصَلَ: (وَصَلَ إِلَى: اَدَى إِلَى) بو به‌هۆى.
- - - - - : نَقَلَ / گه‌ياني، بره‌د، گواستيه‌وه، گويزايه‌وه.
- - - - - : رَافَقَ / له‌گه‌لئى رۆى، گه‌ياني.

- : **أَرْشَدَ وَقَادَ** / راهبری کرد، رهنمائی کرد.
وَاصَلَ : **ضِدَّ هَجَرَ وَ صَارَمَ** / کژلی نه‌دا، به‌رده‌وام بو،
 له‌سهری رژی، تاسهر رژی.
 - **العمل و فيه** : **داوَمَ وَ وَاظَبَ** / له‌نیشه‌که
 به‌رده‌وام بو، له‌سهری رژی، ده‌ستی لئه‌نه‌گرت، کژلی
 نه‌دا.
 - **الحبيب حبيبه** / ده‌ستی له‌خوشه‌ویسته‌کی
 هه‌ل‌نه‌گرت، وازی ئه‌نه‌یتنا.
تَوَصَّلَ إِلَى كَذَا : **بَلَغَهُ وَ انْتَهَى إِلَيْهِ** / گه‌یشتن،
 پێی‌گه‌یشت، گه‌یشته‌ئوه‌ی.
إِتَّصَلَ بِالشَّيْءِ : **إِرْتَبَطَ** / په‌یوه‌ندی له‌گه‌ل به‌ست.
 - **به‌ الخبر** : **عِلْمُهُ** / زانی، پێی‌زانی، پێی‌راگه‌ینرا.
 - **به‌ كان ملاحقا له** / له‌ پالیا‌بو، پێوه‌ی نوسابو.
 - **به‌** : **إِجْتَمَعَ مَعِ** / له‌گه‌لی کۆیوه‌وه، په‌یوه‌ندی
 له‌گه‌ل کرد، چاری پێ‌که‌وت.
 - **العمل** : **إِسْتَدَامَ** / نیشه‌که به‌رده‌وام بو، سه‌روم‌پ
 بو، یه‌ک بینه‌بو.
 - **إلى** : **بَلَغَ وَ انْتَهَى** / پێی‌گه‌یشت، گه‌یشتیه.
 - **إلى العائلة الغلانية** : **إِنْتَسَبَ وَ انْتَهَى إِلَيْهَا** /
 گه‌پایه‌وه بۆ فلان خێزان.
وَصَلَ : **رَبَطَ وَ إِحَاقَ** / گه‌یاندن، پێ‌ک گه‌یاندن،
 پێوه‌نوسان، له‌ پالدا‌بون.
 - **إِرْتِبَاطَ** / په‌یوه‌ندی، به‌یه‌ک گه‌یشت.
 - **إِقْرَارَ كِتَابِي بِالْإِسْتِلَامِ** / به‌لگه‌نامه، په‌ته.
 - **لَيْلَةَ الْوَصْلِ** : **آخِرَ لَيْلَى الْقَمَرِ** / دوامین شه‌وی
 هه‌یفی.
وَصَلَ : **وَصَلَ (الْجَمْعُ أَوْصَالُ) : غَضُو** / نه‌ندام، په‌ل.
أَوْصَالُ : **مُفَاصِلُ** / جومگه.
حَلَّ أَوْصَالَهُ : **قَسَمَ** / جَزَأَ / هه‌لوه‌شان، له‌ت و کوتی کرد،
 دابه‌شی کرد.
وَصْلَةٌ : **إِتِّصَالُ** / په‌یوه‌ندی، چونه‌ پال یه‌ک.
 - **خَلْقَةُ الْإِتِّصَالِ** : **مَا يَصِلُ بَيْنَ شَيْئَيْنِ** /
 پێ‌به‌ست، نه‌یان به‌ستی به‌یه‌که‌وه.
 - **قطعة** / پارچه، که‌رت.
صلة : **علاقة** / **إِرْتِبَاطُ** / په‌یوه‌ندی.
 - **عطية** : **مُحْتَاة** / خه‌لات، به‌خشیش، دان.
 - **قراية** / **خزمايه‌تی، که‌سایه‌تی، خویشایه‌تی.**

وَصَالَ : **مُؤَاصَلَةٌ** / به‌یه‌ک گه‌یشتن، په‌یوه‌ندی.
وَصُولُ : **مَجِيءُ** / **إِثْيَانُ** / هاتن، گه‌یشتن.
 - **بلوغ** / گه‌یشتن.
 - **إِسْتِلَامُ** / وه‌رگرتن.
 - **إِقْرَارَ كِتَابِي** / **بِالْإِسْتِلَامِ** / **أَي شَيْءٍ** / وه‌سل، په‌ته.
وَصُولِي : **طَالِبُ الْمَنْفَعَةِ الْذَاتِيَّةِ** / خۆپه‌رست، خۆویست،
 خۆخۆیی.
 - **طَمَاعُ** : **يَسْنَعُ إِلَى غَايَتِهِ مَهْمَا كَلَفَهُ الْأَمْرُ** /
 ته‌ماع کار، خۆپه‌رست.
الوصولية : **حالة الوصول** / ته‌ماع کاری، خۆپه‌رستی.
وَصِيلُ الرَّجُلِ : **صَدِيقُهُ الَّذِي لَا يُفَارِقُهُ** / براده‌ری
 گیانی.
وَصَلَ : **قَادِمُ** / **آت** / هاتو، گه‌یشتو.
 - **الَّذِي يُوصِلُ بَيْنَ شَيْئَيْنِ** / گه‌یه‌نهر، پێ‌ک
 گه‌یه‌ن.
 - **رابط** / **په‌یوه‌ندکار، په‌یوه‌نده‌به‌ست.**
 - **مَدْفُوعُ** / دراو، گه‌یشتو.
إِتِّصَالُ : **إِرْتِبَاطُ** / **په‌یوه‌ندی، په‌یوه‌ستی، به‌یه‌ک**
گه‌یشتن.
 - **إِسْتِمْرَارُ** / **یه‌ک بینه، به‌رده‌وامی.**
إِیصال توصیل : **وَصَلَ** / گه‌یاندن.
 - **نَقْلُ** / **گواستنه‌وه، بردن، گه‌یاندن.**
 - **مُسْتَنْدُ** / **رَجْعَةٌ** / وه‌سل، په‌ته.
تَوَاصَلَ : **تَبَادُلُ الْمَعَامَلَةِ** / **ثَالَ وَ كَوْرٍ** / له‌سهر رۆبین،
 به‌رده‌وامی.
مُوصَلٌ : **مُوصِلُ إِلَى** : **مُؤَدِّ** / گه‌یه‌نهر، نه‌که‌یه‌نێ.
 - **رابط** / **په‌یوه‌ست، گه‌یین.**
مُوصُولُ : **مُتَّصِلُ** / **پێ‌ک گه‌یشتو.**
اسم - ناوی.
مُتَّصِلُ : **مُتَوَاصِلُ** / **یه‌ک بینه، به‌رده‌وام، په‌یتا‌په‌یتا،**
پێ‌وچان.
 - **بَكْذَا** : **مَجَاوِرُ أَوْ مَلِاصِقٌ لَهُ** / له‌ پال، له‌
 ته‌نیشته، پێوه (نوساو، لکاو).
ضمير - راناوی لکاو.
مُؤَاصَلَةٌ : **تَبَادُلُ الْإِتِّصَالِ** / **په‌یوه‌ندی، په‌یوه‌ندی کردن.**
 - **إِسْتِمْرَارُ** / **به‌رده‌وامی، هه‌می‌شه‌یی،**
له‌سه‌روۆیین.

طُرُق المواصلات / رینگى مات و چو، رینگوبان.
 وزارة المواصلات / وهزارهتى (مات و چو، رینگوبان)،
 شاليارىتتى (مات و چو، رینگوبان).
 وصم:
 وَصَمَ: عَابَ. شَانَ/ گالتهى پىن کرد، نهنگى کرد، عییبى
 لئوده رهنیتا.
 - : كَسَرَ/ شكانى.
 وَصَمَ. تَوَصَّمَ الرَّجُلُ: شَعَرَ بِفُتُورٍ وَ تَعَبٍ/ لهشى تىك
 شكا، هستى به شهكتهى لهش خاوبونهوه کرد.
 وَصْمَةٌ. وَصَمَ: عَارَ/ نهنگى، شورهیى.
 - . توصیم الجسم: فُتُورُ فِى الْجَسَدِ/ لهش تىك
 شكان، خاوبونهوه.
 - . عِيبٌ/ نهنگى، خهوش، كهه و كوپى.
 مَوْصُومٌ. رَجُلٌ مَوْصُومٌ الْحَسَبِ: إِذَا كَانَ مَعِيبًا/
 ناپهسهن، نهنگ.
 وصى:
 وَصَّى. (وَصَّى فَلَانًا بِكَذَا: عَهَّدَ إِلَيْهِ بِهِ/ پىنى سپار،
 راسپارد.
 - . بعمل: طَلَبَ صَنْعَهُ أَوْ إِحْضَارَهُ/
 دایه دوست کردن، راسپارد.
 - . بِمَالِهِ لَكَذَا: خَصَّصَهُ/ مالهكهى تهرخان
 کرد بۆ.
 - . له بَكَذَا: جَعَلَهُ مِيرَاثًا لَهُ/ وهسيهتى کرد
 كه بهرى كهوئى، ميراثى بۆ تهرخان کرد.
 - . به: مَدَحَهُ/ ههولى بۆدا، واستهى بۆ کرد.
 - . هُ - هُ بَكَذَا: اِشَارَ بِهِ/ راسپارد، پىنى
 راگه ياند.
 وَصَّى: مُنْفِذُ الْوَصِيَّةِ/ راپه پىن، جى به جى كارى
 راسپارده.
 - : وَلَى أَمْرًا شَرْعِيًّا/ راسپىر، وهسى، پىن سىپىراو،
 شوين گر.
 وَصِيَّةٌ. وَصَايَةٌ: أَمْرٌ/ فرمان، راسپاردن، پىن سپاردن.
 - . : نَصِيحَةٌ/ ناموزگارى، پهندن.
 - . الْإِنْسَانُ قَبْلَ الْوَفَاةِ/ وهسيهت نامه، راسپارده.
 حُجَّةُ الْوَصَايَةِ/ راسپىرنامه.
 إِيصَاءٌ. تَوْصِيَّةٌ: أَمْرٌ/ فرمان.
 تَوْصِيَّةٌ: نُصَحَ إِرْشَادٌ/ ناموزگارى کردن، رىنمايى.

- : إِيْشَارَةٌ/ پىن (سپاردن، سىپىرى)، راسپاردن،
 ههول، واسته.
 - . بِصُنْعِ شَيْءٍ/ به دوست کردن.
 - . يَاحْضَارُ أَوْ عَمَلِ شَيْءٍ/ راسپاردن، فرمان دان،
 راسپىرى.
 - . بِمِيرَاتٍ/ وهسيهت، وهسيهت کردن، راسپاردهى
 ميراث.
 - . مُصْنُوعٌ بَالٍ - / دهستکرد.
 مُوَصِّ. مُوَصِّ: الَّذِي يُوَصِّي/ راسپىر.
 - . : صَاحِبُ الْوَصِيَّةِ/ وهسيهتكار، راسپىر.
 مُوَصِّى بِهِ: مُشَارَ بِهِ/ راسپىراو، ديارى كراو، ههول بۆ
 دراو.
 - . بِهِ: مُوَرِّثٌ بِالْوَصِيَّةِ/ هى وهسيهته، راسپىراو،
 راسپارده بۆ كراو.
 - . لَهُ أَوْ إِلَيْهِ/ بۆى دانراوه، بۆ راسپىراو.
 - . عَلَيْهِ: مُسَجَّلٌ/ نوسراو، ناووسكراو، توماركراو.
 وضأ:
 وَضُوءٌ: كَانَ نَظِيفًا/ پاك و خاووين بو، پاك و تهميز بو.
 تَوَضَّأَ قَبْلَ الصَّلَاةِ: إِغْتَسَلَ/ دهست نويزى گرت.
 وَضَاءَةٌ وَضُوءٌ: نَظَافَةٌ/ خاووينى، پاك و تهميزى،
 پوختى.
 وَضُوءٌ. تَوَضَّعَ: الإِغْتِسَالُ قَبْلَ الصَّلَاةِ/ دهست
 نويزى گرتن.
 وَضُوءٌ: الْمَاءُ الَّذِي يُتَوَضَّأُ بِهِ/ ناوى دهست نويزى.
 وَضِيءٌ. وَاضِيءٌ. وَضَاءٌ: النَّظِيفُ/ پاك، خاووين،
 پوخت.
 مِيضًا. مِضَاءَةٌ. مِيضَةٌ: مُوَضِعٌ يُتَوَضَّأُ فِيهِ/ شوينى
 دهست نويزى گرتن.
 وَضِبٌ:
 وَضَبٌ: رَثَبٌ/ رىكى خست.
 - : اَعْدَأَ. جَهَّزَ/ نامادهى كرد، پىكى مينا.
 تَوْضِيْبٌ: تَرْتِيْبٌ/ رىك خستن.
 - : اِعْدَادٌ وَ تَجْهِيْزٌ/ ناماده کردن، پىك مينا،
 كوكردنوه، بهرمهم مينا.
 وَضَحٌ:
 وَضَحٌ. تَوْضِيْحٌ. اِتَّضَحَ بَاتٌ وَ اِنْكَشَفَ وَ اِنْجَلَى/
 ناشكرايى، دهركوت، زانرا، رون بوه وه.

وَضَح: (اَوْضَح: جَعَلَهُ وَاضِحاً/ به کالای کرده‌وه، ناشکرای کرد، ده‌ری‌خست.	وَضَع: (اَذَلْ/ که‌سای کرد، رسوای کرد، که‌نه‌فتی کرد، سوکی کرد.
- - - : فُسِّرَ/ لَيْكِي دایه‌وه، رونی کرده‌وه، رافه‌ی کرد.	- نَفْسُهُ: اَذَلَهَا/ خَوّی که‌ساس کرد، خَوّی رسواکرد.
- - - : بَيَّنَّ/ خستیه‌وو، ده‌ری‌پری، ناشکرای کرد.	- مِنْهُ: حَطَّ مِنْ قَدْرِهِ/ سوکی کرد، رسوای کرد، بایه‌خی پی‌نده‌ا.
اَوْضَحَ الْأَمْرُ: ظَهَرَ وَ صَارَ وَاضِحاً/ ناشکرایو، رون بو‌وه‌وه، ده‌رکه‌وت، زانرا.	- الشَّيْءُ فِي مَكَانِهِ: حَطَّهُ/ داینا، خستیه‌وه جِئِی خَوّی.
إِسْتَوْضَحَ: طَلَبَ الْإِيضاح/ پرسپاری کرد، داوای رون کردنه‌وه و لَيْك دانه‌وه‌ی کرد.	- الشَّيْءُ مِنْ يَدِهِ: الْقَاهُ/ فَرِئِدَا، داینا.
- عَنْ الْأَمْرِ: بَحْث عَنْهُ/ بَوّی که‌را، کنه‌ی تیاکرد، پشکنی، کوئی‌وه.	- الْكِتَابُ: الْفَهْ/ کتیبی دانا، پیکی هیتا.
وَضَحَ: نُور/ روناکی، رۆشناکی، روناکایی.	- الْحَدِيثُ: إِفْتَرَاهُ/ هه‌ئیه‌ست، قسه‌ی هه‌ل‌یه‌ست.
وَضاح: مُضِيء. مُشْرِق/ روناک، شه‌وقدار، پرسنگدار.	- نُصِبَ عَيْنِيهِ: تَذَكَّرَ/ خستیه (پیش چاوی، بیری‌وه، می‌شکیه‌وه).
- : حَسَنَ الْوَجْهَ/ روخسار جوان، روی نورانی، روخووش، جوان.	- ثَقَّتْهُ فِی: وَثَقُ/ باوه‌ری پی‌کرد، متمانه‌ی پی‌کرد.
وَضُوح: إِتْضاح: جَلَاء/ رونی، ناشکرای.	- حَدّاً لِلْأَمْرِ: أَوْقَفَهُ/ بریه‌وه، کوتایی پی‌هیتا.
- - - : ظَهَرَ/ ده‌رکه‌وتن، رون بو‌وه‌وه، ناشکرایون.	- خَتَمًا عَلٰی: خَتَمَ/ مَوّری کرد، مَوّری پیا‌نا، شه‌قلی کرد.
واضح: جَلٰی. صَرِیح/ رون، ناشکرا.	- يَدُهُ عَلٰی: تَعَلَّ/ ده‌ستی به‌ساراگرت، داگری کرد.
- : ظَاهِر/ دیار، له‌پو، نه‌بینی.	- يَدُهُ عَنْ: كَفَّ عَنْهُ/ ده‌ستی لَی هه‌ل گرت، وازی لایه‌هیتا.
- بذاته: لَا يَحْتَاجُ إِلَى إِيضاح/ رون کردنه‌وه‌ی ناوئ، دیار، ناشکرا.	- عَلَى جنب: عَلَى حِدَّة/ خستیه‌لاوه، لای‌دا، لای‌خست.
إِيضاح: تَوْضِیح: تَفْصِیْل/ لیک‌دانه‌وه، والا‌کردنه‌وه، رافه‌کردن، توژی‌ینه‌وه.	- ت الْحَبْلٰی: وَلَدَتْ/ مندالی بو، زا.
- - - : إِظْهَار/ ده‌رخستن، خستنه‌پو، رون کردنه‌وه، ناشکراکردن.	- ت الْمَرَاةَ حَمَارَهَا: رَفَعْتَهُ/ په‌چه‌ی لادا، په‌چه‌ی هه‌ل‌پری.
وسائل الـ - / هَوّی رون کاری.	- يَدُهُ فِی: حَطَّهُ/ ده‌ستی تَن‌خست.
إِتْضاح: وضوح: ظَهَرَ. جَلَاء/ ده‌رکه‌وتن، ناشکرایون.	وَضَع: دَلَّ. كَانَ حَسِيساً/ سوک و رسوا بو، که‌ساس بو، تَوّو بو.
مُتَضِیح: واضح/ دیار، ناشکرا، ده‌رکه‌وتو. وضر:	وَضِیع: وَضِیع: (اَوْضَعُ فِی تِجَارَتِهِ: حَسِرَ/ زیانی لئی‌که‌وت، زه‌ره‌ری کرد.
وَضَر: إِسْخ/ پیس بو، چه‌په‌ل بو.	وَضَعُ الْحَاف: ضَرَبَهُ/ به‌رگی تَن‌گرت، به‌رگی گرت‌ه لی‌فه‌که.
وضر: وسخ/ پیس، چه‌په‌ل.	تَوَاضَعُ: إِتْضَعُ: ضِدَّ تَكْبَرٍ/ بی‌فیز بو، بی‌فیزی کرد، رَوّج سوک بو.
وَضَر: قَذَارَة. وِسَاخَة/ پیسی، چه‌په‌لی.	تَوَاضَعُوا عَلٰی أَمْرٍ: إِتَّفَقُوا/ رَنک که‌وتن، پَنک هاتن.
فَلَان وَضَرَ الْإِخْلَاقَ (وَفَى إِخْلَاقَهُ وَضَرَ/ به‌دپه‌وشت، به‌دخو.	إِتْضَعُ: تَذَلَّلَ وَ تَخَشَّعَ/ رسوایی، پاراپیه‌وه، سه‌ری شو‌پکرد.
وضع:	وَضَع: حَطَّ/ دانان.

وَطَأَ: سَهَّلَ و مَهَّدَ/ تهختی کرد، ناسانی کرد.	- وَضْعَةٌ. وَضْعَةٌ: مَوْكُز/ شوین، جیگ.
- الفَرَّاشُ: هَيَاءُ/ چاکی کرد، نوبته‌های چاک کرد.	- : حَالَةُ الْوَضْعِ/ بار، چوبه‌تی،
- وَطِئَ: خَفَضَ/ نرم بوده، نه‌وی، دانه‌وی.	ه‌ل‌ویست، دُخ.
- : جَعَلَ وَطِينًا/ نرمی کرده‌ده، چاکی کرد، نه‌وانی.	- : وَلَادَةٌ/ مندال بون، زان.
- وَطِئَ الطَّرِيقَ أَوْ الْأَرْضَ: مَشَى عَلَيْهَا/ به‌س‌ریا زد.	- الْيَدُ: تَمَلَّكَ/ داگیر کرد، ده‌ست به‌س‌راگرتن.
- الشَّيْءُ: دَاسَةٌ/ پی پیانا، شیلای.	وَضْعِيَّةٌ. حَالَةُ الْوَضْعِ: مَوْكِف/ بار، دُخ، چوبه‌تی، ه‌ل‌ویست.
وَطِئَ الْفَرَسَ: رَكِبَهُ/ سواربو.	وَضِع: دَنِيء. حَقِير/ رسوا، سوک، نرم، بی‌ثابرو.
- الْمَرْأَةُ: جَامِعَهَا/ لاقه‌ی کرد، سواری بو، گای.	وَضِع. وَاضِعَةٌ: وَالِدَةٌ/ زه‌یستان.
- عَثَبَةٌ دَارَه: دَخَلَهَا/ پی پیای نایه ناو ده‌رگاکیان، پی پی تن‌خست، چوه مالتیان.	- : سَافِرَةٌ/ سفور، بی‌په‌چه.
لَمْ تَطْأْ قَدَمَ: غَيْرِ مُدَاس. غَيْرِ مُطَرِّقٍ/ پی پی تن‌نخراوه، که‌سی تن‌نخوره.	- : الَّذِي يَضَعُ/ دانه، دروستکر.
وَاطًا. ثَوَاطًا الرَّجُلُ عَلَى: وَافَقَهُ/ له‌گه‌لی رَنک که‌وت، پی‌نک هات.	- الْيَدُ: مَالِك/ داگیر کر، ده‌ست به‌س‌راگر.
ثَوَاطُوا أَعْلَى أَمْرٍ ثَوَافَقُوا عَلَيْهِ/ پَنک هاتن، رَنک که‌وتن.	ضَعَّةٌ. ضِعَّةٌ. وَضَاعَةٌ: ذُلُّ النَّفْسِ/ رسوایی، سوکی، نرمی.
وَطءٌ: دُوس/ پی پیانان، پی تن‌خستن، پی شیل، تن‌چون.	ثَوَاضِعٌ. إِثْضَاعٌ: ضِدُّ تَكْبَرٍ/ بی‌فیزی، دُخ سوکی، خاکیتی، خق به‌زل نه‌گرتن.
- : جَمَاع/ گان، لاقه‌کردن، په‌رین.	مُتَوَاضِعٌ: مُتَضِعٌ: ضِدُّ مُتَكَبِّرٍ/ بی‌فیز، دُخ سوک، خاکی، خق به‌زل نه‌زان.
- : وَطَاءُ/ اَرْضٌ مُنْخَفِضَةٌ/ نَزَمَان، چال، ته‌پیو.	مَوْضِعٌ: مَكَان. مَحَل/ شوین، جی، جیگ.
وَطَاءٌ: ضَغْطُ/ تاو، په‌ستان، په‌ستاون.	فِي غَيْرِ مَوْضِعِهِ/ له‌جی خویا نیه.
شَدِيدُ الْ- : قَاسٍ. صَارَم/ رهق، تونگ، به‌زه‌برو رَنگ.	مَوْضِعِي: مَحَلِي/ خَومَالِي، ناوخوی، ه‌ی‌ناوخق.
وَاطِي. وَطِيءٌ: مُنْخَفِضٌ/ نرم، نه‌وی.	مَوْضُوعٌ: وَضِعٌ: مَخْطُوط/ دانراو.
تَوَاطِيَّةٌ. تَوَاطِيَّةٌ: خَفَضَ/ نرم کردنه‌وه.	- : مُخْتَلَقٌ/ دروستکراو، ه‌ل‌به‌ستراو.
- : إِعْدَادٌ. تَمْهِيدٌ/ ناماده‌کردن، پراوه.	- : مَذَارُ الْكَلَامِ. عُنْوَان/ باس، سه‌ریاس، نیاز، بابه‌ت.
ثَوَاطِي. مُوَاطَاةٌ: إِتْفَاقٌ عَلَى سَبِّ إِحْتِيَالٍ/ رَنک که‌وتن و پَنک هاتن به‌نه‌نی، له‌زیره‌وه رَنک که‌وتن و پیلان گیتان.	مَوْضُوعَةٌ فِي الْهَنْدَسَةِ/ به‌لگ‌ویست، دانراوه.
مَوْطِيءٌ. مَوْطَا الْقَدَمَ: مَرَّتْكَزَهَا/ شوین پی.	وَضَمٌ:
مَوْطُوءٌ: مَدُوس/ پی پیانراو، پی تن‌خراو، پی شیل کراو.	وَضَمٌ: خَشْبَةُ الْجُرَارِ/ ده‌ستگاو کُوت‌ره‌داری گوشت فروش.
وَطِبَ:	وَطٌ:
وَطِبَ: الشَّدَى الْعَظِيمُ/ مه‌مکی گه‌وره و شور، مه‌مک مه‌شکه‌یی.	وَطُوطٌ: قَارِبٌ كَلَامَه/ به‌په‌له‌ه‌ه‌سه‌ی نه‌کرد، ده‌م هار بو.
- : قَرِيْبَةُ اللَّبَنِ أَوْ الْمَاءِ/ مه‌شکه، کونده، کونگه.	وَطُوطٌ: خَفَّاش/ شه‌مشه‌مه‌کوتیره.
وَطَدَ:	- : الَّذِي يَقَارِبُ كَلَامَه/ په‌له‌په‌ل قسه‌کر، ده‌م هار.
	- : ضَعِيفُ الْعَقْلِ وَالرَّأْيِ/ کم نه‌قل، گه‌مژه، که‌وده‌ن.
	وَطَا.

وَطَدَ. وَطَدَ: ثَبَّتَ/ قایمی کرد، جیگری کرد، پتهوی کرد.

- . - : قَوًی/ به میزی کرد، قایمی کرد، توندی کرد.

- . - : الارض: رَدَمَهَا/ پری کرده، کوتایه.

- . - : له: اَعَدَّ و مَهَّدَ/ نامادهی کرد، ناسانی کرد.

- . - : ثَقَّتْه فیه: اِثْمَنَه/ باوهی پِن قایم بو، زیاتر متمانهی پِن کرد.

- . - : عَزَمَه عَلٰی: عَقَدَ النِّیَّةَ/ بریاریدا، نیازی کرد، مبهستی بو.

تَوَطَّدَ: تَثَبَّتَ/ قایم بو، جیگر بو، پتهو بو، به میز بو.

وَطَدَ. مَوَطَّد: قَوًی. ثَابِت/ قایم، پتهو، جیگر، به میز.

اَوَطَّد: حِبَال/ چیا، شاخ، کتو، کرسار، کژ.

مِطْدَة. مِثْدَالَة/ زهوی کوٹ.

وَطَر:

وَطَرٌ: بُغْيَة/ تارهزو، خواست، ویستن، مهرام، مبهست.

قَضٰی مِنْهُ وَطَرُهُ: نَالَ بُغْيَتَهُ/ به (خواست، مهرام، مبهستی) خوی گیشٹ.

وطس:

وَطَسَ: ضَرَبَ/ لَیَّیْدَا، کوتای، به سؤل لیئیدا.

وَطِيس: تَنَوَّر/ ته نور.

- : مَعْرَكَة/ جنگ، بهیه کدادان.

حَمِي ال - : اِشْتَدَّتِ المَعْرَكَة/ جنگ گهرم بو.

وَطَاس: راعی/ شوان، گاو، رهوگه وان.

وظف:

وَطَفَ: كَثُرَ شَعْرُ حَاجِبِيْهِ/ بزوی نهستور بو.

اَوَطَفَ: كَثُرَ شَعْرُ الحَاجِبِ/ بزوی نهستور، سیوهنگ.

وطن:

وَطَنَ بِالْمَكَانِ: اَقَامَ/ مایهوه، تیامایهوه، نیشته جی بو.

وَطَنَ. ثَوَطَنَ. اِسْتَوَطَنَ بِالْمَكَانِ: اِثْعَدَهُ وَطَنًا/ جی نشین بو، کردی به نیشتمان، تیانیشته جی بو.

- : نَفَسَهُ عَلٰی الامر و الامر: هَيَّأَهَا/ خوی بۆ ناماده کرد.

وَطَنَ: مَنَزَلَ اِقَامَةَ الانسان/ نیشتمان، مهبه ند، ولات، زید.

حَبَّ ال - : وَطَنِيَّةَ/ نیشتمان پهروهی.

وَطَنِي: مختص بالوطن/ خزمالی، نیشتمانی، شت و مکی خزمالی.

- : اِبْن البلاد/ دانیشتوانی ولات، رۆلهی نیشتمان.

- : قَوْمی. اهلی/ نیشتمانی، نهتهو بی.

- : مُحِبُّ لوطنه/ نیشتمان پهروه.

وَطَنِيَّة: قَوْمِيَّةَ/ نیشتمان پهروه ریتی، هستی نهتهوایه تی.

حقوق - / مافی (نیشتمانی، نهتهوایه تی).

حکومة - / حکومه تی نیشتمانی.

مصنوعات - / پیشه سازی خزمالی، دروستکاری خزمالی.

نُغْرَة - / هستی (نهتهوایه تی، نیشتمانی).

اِسْتِيْطَان: اِسْكَان/ نیشته جی بون.

تَوَطَّن اِسْكَان/ نیشته جی کردن.

مَوَطَّن: مَقَام. مَقَرَّ/ مال، نیشتمان، شوین نیشته تی و ژیان.

- : وَطَنَ/ نیشتمان.

- : مَرَبَط المَواشِی/ شوینی تازه ل.

مَواطِن: اِبْن بلد/ ماوولاتی.

مُسْتَوَطَّن: مَقِيْم/ دانیشتو، نیشته تی، نیشته جی.

مَرَضٌ - : خَاص بِمَكَانٍ اَوْ قَوْمٍ/ دهردی ناوخوی.

وظب:

وَضَبَ. وَاَضَبَ عَلٰی: دَاوَمَ/ بهره وام بو، لهسهری رۆی.

واضب علی عمله: ثَابِر/ کزلی نه دا، لهسهر نیشته کی بهره وام بو.

مُواظِب: مُثَابِر/ کزلی نه دهر.

- : مُداوِم/ لهسهر رۆیو، بهره وام.

مُواظِبَة: مُثَابَرَة/ کزلی نه دان، لهسهر رۆیین.

وظف:

وَضَفَ الرَّجُلُ: وَلَّاهَ مُلْصَبًا/ دایمه زران، داینا.

- : المال: ثَمَرُهُ/ دراو مالی خسته نییشه وه، هلی سوپان.

تَوَطَّفَ: تَعَيَّنَ/ دامه زرا، دانرا.

وظيفة: رَاتِب/ موچه.

- : خِدْمَة/ نیش، نیش کردن، کار.

- : مُلْصَب/ پلهو پایه.

- : العَضُو: عمله/ کرده وه، فرمان.

اَدٰی وَظِيفَتُهُ/ کاری خوی به جی مینا.

تَوَظَّفَ: تَعَيَّنَ/ دامه زران، دانان.

- المال: تَشْيِغُهُ / دراو مال خسته نیشه وه،
 نیش پښ کړن.
 مُوْظَفٌ: مُعَيَّنٌ / دامه زراو.
 - : عامل / نیش کړ، فرمان بهر، کړکار، کارموند.
 وَظِيفَ الْحِصَانِ وَ امثاله: قَصَبَةُ يَدِ الْحِصَانِ /
 نیسانانی لاقی نوسپ، لولاقي.
 وَعَبٌ: اَوْعَبُ: اِسْتَوْعَبَ الشَّيْءُ: اَخَذَهُ كُلَّهُ / گرتی،
 هموری گرت، جیتی تیا بوه وه.
 اَوْعَبَ الشَّيْءُ فِي الشَّيْءِ: ادخله فيه / تښی کړد، تښی
 خست، تښی ناخنی، خستیه ناوی.
 اِسْتَوْعَبَ: اِسْتَأْصَلَ / هللی کړن، ریشه کښی کړد، له بڼ
 دهری هښا.
 - الوعاءُ الشَّيْءُ: وَسِعَهُ / گرتی، جیتی تیا بوه وه.
 - الحديث: فَهَمَهُ / تښیگه یشته، حالی بو.
 وَعِيبٌ: واسع / فراوان، گه وړه.
 وَعَثٌ: وَعَثَ الطَّرِيقُ: تَعَسَّرَ سَلُوكُهُ / سخت بو، سهختان بو.
 وَعَثٌ: عَسِيرٌ شاق / سخت، گران.
 وَعَثَاءٌ: مُشَقَّةٌ وَ تَعَبٌ / شه کتې، ناپه حه تی، ماندویه تی.
 وَعَدٌ: اَوْعَدَ كَذَا اَوْيَهُ: عَهْدٌ / په یمانی پښدا، به لښی پښدا،
 گفنی پښدا.
 - ت الارض: رُجَى خَيْرِهَا / زهویه که بیت و فہی
 ایچاوه روان نه کړا.
 - اَوْعَدَهُ: تَوَعَّدَهُ بِشَرٍّ: تَهَدَّدَهُ / مه پشه ی
 ای کړد، شه پری ایته بوه وه.
 وَاَعَدَهُ: تَوَاعَدُوا: وَعَدَ كُلُّ مَتَمَا الْآخِرِ / په یمانیان
 به ست، به لښیان به یه کدا.
 وَعَدٌ: عِدَّةٌ: مَوْعِدٌ: مَوْعِدَةٌ / په یمان، به لښن، گفنی، ژوان.
 اَخْلَفَ بِوَعْدِهِ / په یمانی شکان.
 وَعِيدٌ: تَوَعَّدَ: مَا تَهَدَّدَ بِهِ / مه پشه، مه پشه و گورپه شه.
 تَوَعَّدَ: اِيعَادٌ: تَهْدِيدٌ / مه پشه کړدن، گوره شه کړدن.
 وَاَعِدَ: مَعْطَى الْوَعْدِ / په یمان دهر، به لښن دهر.
 - : مَرْجُو الْمُسْتَقْبَلِ / هیوای خوښی، نومیده وار.
 مَوْعِدٌ: وَعْدٌ: عَهْدٌ / په یمان، به لښن، ژوان.

- ميعاد: مُوَاَعَدَةٌ: اِتِّفَاقٌ عَلَى مُقَابَلَةٍ / شوین و
 کاتی ژوان و چاوپیکه وتڼ.
 ميعاد: وَقْتُ مُعَيَّنٍ / کاتی تاییه تی.
 - المرأة: حَيْضٌ / کاتی خوینی ثافره ت، بی نوږتی،
 له خوږتیا بون.
 حَضَرَ فِي ال- / له کاتدا هات، له کاتی خویدا هات.
 مُحَافِظٌ عَلَى الْمَوَاعِيدِ، مُرَاعِي الْمَوَاعِيدِ / به لښن راست.
 مَوْعُودٌ: عَلَى وَغْدٍ / له سر ژوان، په یمان دار.
 يوم ال- : يَوْمُ الْقِيَامَةِ / رَوَّيَ (زیندوبونه وه، حه ش).
 وَعَزَ: وَعَزَ وَعَزَ: تَوَعَّرَ: كَانَ وَغَرًا / سهخت بو، رهقان
 بو.
 وَغَرٌ: وَاعِرٌ: وَغِيرَ: يَصْعَبُ السَّيْرُ فِيهِ / سهختان،
 سهخت، رهقان، هرد، همرده، همرده بانان.
 وَعَزَ: وَعَزَ: اَوْعَزَ اِلَيْهِ بِكَذَا: اِشَارَ / فرمانی پښدا، ده ستوری
 پښدا، پښیراگه یاند، پښی وت، گاڼی دا.
 اِيعَازٌ: اِشَارَةٌ / فرمان دان، گاڼ دان، نیشانه بڼ کړن.
 مُوَعِزٌ: مُبَشِّرٌ / فرمان دهر، نیشانه کار.
 مُوَعِزٌ بِهِ: مُشَارٌ اِلَيْهِ / نه ووی وترا، دیاری کړاوه، نیشانه
 بڼ کړاوه.
 وَعَسَ: وَعَسَ الدَّهْرُ الرَّجُلَ: حَنَكُهُ / خاراوی کړد، قالی کړد.
 وَعَسَ: مِيعَاسٌ: رَمَلَ تَغْيِبٌ فِيهِ الْاِقْدَامُ / لمی شل که
 پښی تڼچه قڼ.
 وَعَظٌ: وَعَظٌ: نَصَحَ لَهُ / ناموزگاری کړد، په ندی دادا.
 - : اَلْقَى مَوْعِظَةً / وتاری نایندی دا.
 اِنْتَفَعَ: قَبْلَ النَّصِيحَةِ / ناموزگاری و په ندی وهرگرت، چو
 به گوتیدا.
 وَعَظٌ: تَبَشِيرٌ / ناموزگاری کړدن، دهرس دادان،
 په ننددادان.
 عِظَةٌ: مَوْعِظَةٌ: وَعِظَةٌ: نَصِيحَةٌ / ناموزگاری، په ند.
 - : مَا يُعْظَمُ بِهِ / دهرس، نه ووی دهرسی لی
 وهر نه گیرئ، نه نجامی په ندو ناموزگاری.
 مَوْعِظَةٌ: تَبَشِيرٌ دِينِي / ناموزگاری ناینی.

واعِظُ: الَّذِي يَعِظُ / ناموژگار، فیرکار، شهو که سهی
ناموژگاری نه کات.

وعك:

وَعَكَ الْحَرُّ: اِشْتَدَّ مَعَ سَكُونِ الرِّيحِ / گهرمای کرد، تاروی
سهند، کپ بو، پاکه‌ی خست.

- تَوَعَّكُ: اِئْحَرَفْتَ صِبْحَتَهُ / تندرستی شنیوا،
له‌شی تیک شکا، نه‌خوش کهوت، ناساغ بو.

وَعَكَةً: اِشْتَدَّ الْحَرُّ مَعَ سَكُونِ الرِّيحِ / گهرما زوری،
باوه‌ستار، تاو سهندن، کپ بو.

- تَوَعَّكَ الْمَزاجُ: نه‌خوشی، بی‌تاقه‌تی، له‌ش تیک
شکان.

- الْحُمَى: اِشْتَدَّهَا / گهرمی تا.

- الْأَمْرُ: شِدَّتُهُ / ناپه‌حه‌تی و گران‌ی کار.

وَعَكَ مَوْعُوكَ: مَتَوَعَّكَ الَّذِي أَصَابَتْهُ وَعَكَةٌ / بی‌تاقه‌ت،
ناساغ، له‌ش تیک شکار.

وعل:

وَعَلَ: نَوَعَ مِنَ الْمَعَزِ الْجَبَلِيِّ / بزنه‌کتوی.

وعم:

وَعَمَ: حَيًّا / سلاری کرد.

عَمَ صَبَاحًا: صَبَاحَ الْخَيْرِ / به‌یانبیت باش.

عَمَ مَسَاءً: مَسَاءَ الْخَيْرِ / نیوازه‌ت باش.

وعی:

وَعَى: أَوْعَى الشَّيْءُ: جَمَعَهُ وَحَوَاهُ / کوی کرده‌وه،
گرتی.

- الْحَدِيثُ: قَبْلُهُ وَحِفْظُهُ / قسه‌کانی
وه‌رگرت، له‌بری کرد، به‌گویندا چو، چوه می‌شکیوه.

- الْأَمْرُ اِذْرَكَهُ / هستی پین کرد، تیی‌گه‌یشت.

- الْأَمْرُ: تَذَكَّرَهُ / بیریه‌وته‌وه.

- اِذْرَكَ قَامِي كَرْدَه‌وه، هستی کرد، هوشی کرده‌وه،
راست و چه‌پی خوی ناسی، هستی جولا.

أَوْعَى: اِسْتَوْعَى الشَّيْءُ: اخْذَهُ كُلَّهُ / هموی گرت، جیی
همه‌وی تیاپوه‌وه.

- الشَّيْءُ: جَعَلَهُ فِي وَعَاءٍ / کردیه ده‌فره‌وه.

وَعَى: اِئْتَبَهَ مِنْ نَوْمِهِ أَوْ غَفْلَتِهِ / خه‌بری بوه‌وه، بی‌دار
بوه‌وه، ناگادار بو، هستی کرد، به‌ناگاهات.

وَعَى مِنْ: حَذَرَ / ناگاداری کرد.

تَوَعَّى مِنْهُ: اِحْتَرَزَ مِنْهُ / خوی لپ‌پاراست.

إِوْعُ: حَذَارُ / وریابه، ناگاداریه، ناگات له‌خوت بیت.

وَعَى: اِیْعَاهُ: اِحْتَوَاهُ / گرتن، جی‌تیابونه‌وه.

- حَذَرَ وَ اِئْتَبَاهُ / ناگاداری، وریایی.

- اِذْرَكَ: اِیْقَظُهُ / هست، هست کردن، هوشیاری.

لَاوَعَى: بَلََاوَعَى / بی‌ناگا، بی‌هوش، بی‌خود.

وَأَع: مَلَبَّطَتْ أَوْ حَرِیصُ / به‌ته‌نگه‌وه بو.

- اِیْقَظُ / هستیار، هوشیار، به‌خه‌بر، هوشه‌نگ.

- مُذِرُكُ / ناگادار، وریا.

وَعَاءٌ. وَعَاءٌ: اِنَاءٌ / ده‌فر، قاپ.

- دَمَوَى / بوری خوین، ده‌زله‌ی خوین.

أَوْعِيهِ: جَمَعَ وَعَاءً. أَوْعِيَهُ دَمَوِيَةً / بوریچه‌ی خوین،
مولوله‌ی خوین.

أَوْعِيَهُ شَعْرِيَةً / ده‌زله‌ی خوین.

وَعْد:

وَعْدٌ: اِحْمَقُ. ضَعِيفُ الْعَقْلِ / گیل، گه‌وج، که‌وده‌ن،
گه‌مژه.

- دَنِيءٌ / خویتری، سوک، رسوا، پیاوخراب، تیو،
سه‌رسه‌ری، سن‌به‌ندی.

- خَادِمٌ حَقِيرٌ / تۆکه‌ری خویتری و سوک.

وغر:

وَعَرَ: وَعَرَ عَلَيْهِ صَدْرُهُ. تَوَعَّرَ: تَوَقَّدَ غَيْظًا / تووه‌ بو،
لئی به‌کول بو، رقی لپ‌ه‌ل‌سا، پیشی خواره‌وه.

وَعَرَ: وَعَرَ: عَدَاوَهُ / دوزمنایه‌تی.

- - - : حَقْدٌ. ضَغْنٌ / رق، قین، دل‌پیس.

وَعَرَةً: شِدَّةُ تَوَقَّدَ الْحَرَّ / قرچه‌ی گهرما.

وغل:

وَغَلَ: اَوَّغَلَ: تَوَغَّلَ فِي كَذَا: دَخَلَ فِيهِ / چوه ناوی.

- عَلَى الْقَوْمِ: اِتَّاهَمَ بِلَا دَعْوَةٍ / خوی تن‌خست، چوه
تاویان به‌بی‌بانگ کودن.

أَوَّغَلَ فِي السَّيْرِ: اِسْرَعَ / پیتی هه‌ل گرت، خیزیای کرد.

- فِي الْكَلَامِ: بَالِغٌ / زدی پیرونا، قسه‌که‌ی گه‌وره
کرد.

- هُ فِي كَذَا: ادْخَلَهُ فِيهِ / تیی خست، تیی ناخنی.

وَاغَلَ، وَغَلَ: طَفِيلِي / مشه‌خور، خوتی‌هه‌ل‌قولتین،
سه‌رسوالکه‌ر، هه‌وانته‌چی.

وغی:

وَغَى: وَغَى: جَلَبَةٌ / قاروقیز، ژاوه‌ژاو، نازاوه.

- : حَرْب/ جهنگ، به یه کدادان.
 وفد:
 وَقَدْ عَلِيَّ أَوْ إِلَى: قَدَم/ مات، گه شست.
 وَقَدْ: اَوْفَدَ: اَرْسَلَ/ ناردی.
 توافدوا علیه: تواردوا/ به کومه ل چون، بوی ژون، چون
 بوی لای.
 وَقَدْ: نَوَّابُ مُرْسَلُونَ/ نیردوا، نوینداری نیردوا.
 - : وَقُود. وفادة: قُدوم/ گه شستن، هاتن.
 احسن وفادته/ پیشوازیه کی گهرمی کرد.
 وافد: قادم/ هاتو، گه شستو.
 - : رسول. مبعوث/ نیردوا، نویند.
 مرض - / درم، پتا.
 النزلة الوافدة/ مهلامت، نه نفلونزا، په سیوی.
 وفر:
 وَقَرَّ وَقَرَّ ثَوَافِرَ كَثُرَ. کان وافر/ تقد بو، مشه بو،
 مایه وه، لئی مایه وه.
 وَقَرَّ: اِقْتَصَدَ/ دهستی گرتن وه.
 - : اِدْخَرَ/ کوی کرده وه، پاشه کهوتی کرد.
 - : علیه التعب/ شه کهوتی و ناره کهوتی نه نایه بهر،
 ماندوی نه کرد، نهی هیشت شه کهوتی بجیژئی.
 تَوَقَّرَ عَلٰی كَذَا: صَرَفَ هِمَّتَهُ/ خوی بوی ترخان کرد.
 - : ت فیه الشروط/ مه رجه کانی تیابو.
 - : لَمْ يَنْفَقْ/ کوکرایه وه، خه رچ نه کار، هیژرایه وه.
 ثَوَافِر: کان وافر/ تقد بو، فره بو، لئی مایه وه.
 وَقَرَّ: غَنِي/ سامان، فره پیت، تقدی، دارایی.
 - : تَوَفِير: اِقْتِصَاد/ نابوری، دهست گرتن وه.
 - : اِدْخَار/ کوکرنده وه، پاشه کهوت کردن.
 - : المال الْمُقْتَصَدُ/ دراوی کوکراو، پاشه کهوت کراو.
 وَفَرَّة: كَثْرَةُ/ تقدی، فره بی.
 توفیر: تَكثِير/ تقد کردن.
 - : اِقْتِصَاد/ نابوری، پاشه کهوت کردن، کوکرنده وه،
 دهست گرتن وه.
 صندوق ال - / قاسه، سنوقی پاشه کهوت.
 وافر. مُتَوَافِر: كَثِير/ فره، تقد، مشه.
 - : الْعَدَدُ: عَدِيد/ ژماره ی تقد، بی شومار.
 - : المال: غَنِي/ ساماندار، دوله مه ند، دارا.
 اوفر: اَكْثَر/ تقدتر، فره تر.

النصيب ال - / به شی تقد.
 مَوْقَر: مُكْتَر/ تقد کراو.
 - : مُقْتَصَدُ/ کوکراوه، پاشه کهوت کراو.
 وفص:
 وَفَضَّة (الجمع وفاض): وعاء من جلد/ مه مانه،
 مه شکه، کوکرنده، جوه نه.
 خالی الوفاض: فارغ/ بوش، به تال، به دهستی به تال،
 دهست له گونان درتتر.
 وفق:
 وَفَّقَ الْأُمْرُ: کان موافقاً و صواباً/ (ره خساو، گونجاو،
 له بار، راست) بو.
 وَفَّقَ الْأُمْرُ: جعله موافقاً/ گونجانی، ره خسانی، پتیکی
 هینا.
 - : بين النقيضين/ دوانی جیوازی یه که خست، ریکی
 خستن، گونجانی.
 - : بين المتخاصمين/ دو کسی ناکوکی گونجان، ریکی
 خستن.
 - : بينهم: صالحهم/ ناشتی کړنده وه.
 - : اللَّهُ فَلَانًا لِلْخَيْرِ: الْهَمَّةُ/ خوا نایه دلای، ریی خیرو
 خوشی خسته بهر.
 وَفَّقَ لَكَذَا: صادقهُ و لقیهُ/ دوزیه وه، دهستی کهوت،
 بوی ره خسا.
 وَافَقَ الشَّيْءُ الرَّجُلَ: ناسَبَ/ بوی گونجا، بوی شیا،
 بوی لوا.
 - : لَائِمُ/ گونجا، بو.
 - : طابِق/ پې به پری بو، چون یه بون.
 - : لَمْ يَتَعَارَضْ/ قایل بو، ناپازی نه بو، رای له سر
 بو، بهرگری نه کرد.
 - : بين الشئین. وَفَّقَ/ گونجانی، ریکی خستن.
 - : لُ الثَّوبِ/ پریه پری بو، به قه وری بو.
 - : لُ الشَّيْءِ: اِسْتَحْسَنَهُ/ په سندی کرد، پیی قایل
 بو، به دلی بو.
 - : لُ فِی أَوْ عَلٰی الْأُمْرِ: ضد خالفهُ/ له کهالی بو،
 له سر رای بو.
 اِتَّفَقَ مع: وَافَقَ/ ریک کهوت، پتیک مات، له کهالی ریک
 کهوت، ته بابو.

- الرجلان: ضد اخلفا/ پيك هاتن، ريك كه وټن، ته بابون.
 - له كذا: حصّل/ روى دا.
 كيفما: - بلا تروا/ هر چو بى، كوټرانه.
 توفّق: نَجح/ سر كه وټ.
 وفّق: اوفّق او وفاقا لكذا: طبقا/ به گويزه ي، به پيى، وهكو.
 وفّق: اِنفاق: ضد خلاف/ ريك كه وټن، ريكي، پيك هاتن، كوك بون.
 اِنفاق: توافق: مطابقة/ گونجان، يو يون، ته بابون، ريك كه وټن.
 - مُصادقة/ ريك كه وټ.
 - عقد/ پيك هاتن، پهيان به ستن.
 - الاراء: اجماع/ به كومه ل، به گشتي، يه ك دهنگ.
 - اِنفاقية: معاودة/ پهيان، ته بابي نامه، ريك كه وټن نامه، گونجان نامه. هاو دهنگي.
 اِنفاقا: مُصادقة/ ريك كه وټ، به پيى كه وټ.
 اِنفاقي: عرضي/ به پيى كه وټ، له خويه وه.
 - مُتفق عليه: عرقي/ نه ريتي ناسايى.
 توفيق: تكييف/ گونجان.
 - تسوية: مُصاحفة/ ريك كه وټن، ناويژي كردن، ريك خستن، پيك هاتن.
 - نجاج/ سر كه وټن.
 - يسر/ خوځى، خوځ گوزه راني، هات.
 - حظ/ شانس، بهخت.
 موفّق: متوفّق: ناجح. مُفلح/ سر كه وټو، بهختيار.
 موافق: مناسب/ گونجاو، له بار، فيت، ته باب، بهجى.
 - مقبول/ په سندن، په سندن، قايل، را لى يون.
 موافقة: قبول. مُصادقة/ په سندن كردن، قايل، را لى يون، له سر بون).
 - مُناسبة/ گونجاندن.
 مُتفق عليه: مقبول/ په سندن كړاو، له سهرى ريك كه وټو.
 - عليه: عرقي/ بار، ناسايى، نه ريت.
 وفيق: رفيق/ هاوپي، برادر، هاوال.
 وفى: وفى/ او فى بالوعد: ائمه. حافظ عليه/ پهيان ي (برده سهر، پاراست، نه شكان).

- - النذر: ائنه/ شاهه كى بهجى گياند، برديه سهر، بهجى هينا.
 - - الدين: سنده/ دايه وه، بهجى هينا.
 - - بعهد: اخلص/ دلسوز بو، راستگو بو، پهيان راست بو.
 - : تم/ ته واو بو، كوټايى هات.
 اوفى. وفى حقه: اعطاء اياه تاما/ دايه وه، مافى خوى به ته واو دايه وه، سهر پاست بو.
 - : اتم/ ته واو ي كرد، كوټايى پي هينا، پراڼيه وه.
 اوفى الرجل: فاجأه/ (كوت و پي، له پي، له ناكاي داي به سهر يا، خوى پيشاندا، دهر كه وټ.
 - فلانا حقه: وفاه/ دايه وه، مافى خوى دايه وه.
 وفاه: اتاه/ چو يو لاي، سهرى دا، هاته لاي.
 - القدر او الاجل: توفى/ مرد، كوچى دواى كرد، گيانى دهر چو.
 توفى. استوفى حقه: اخذ كاملا/ وهرى كړته وه.
 توفاه الله: هات/ مرد، خولبرديه وه، سويى بوه وه.
 وفاء الوعد: المحافظة عليه/ پهيان راستى، سهر پاستى.
 - الدين: تسديده/ قهرزدانه وه، سهر راستى.
 - الشىء: تمامه/ ته واو كړدن، برندن سهر.
 - : حفظ العهد. امانة/ پهيان پاريزى، دلسوزى، دلپاكى، به وده قايل، سفت.
 وفاء لكذا. ايفاء لكذا. سدادا/ له توله يدا، له جياتى.
 وفى: تام/ ته واو، پي، هموى، گشت.
 - : صادق الوعد/ پهيان راست، سهر راست، راستگو.
 - : امين. مخلص/ شوين بړاو، دلسوز، دهست و دل پاك، جگه رسون.
 - : ميفاء. قادر على ايفاء دينه/ سهر پاست، قهرز كوټير نيه.
 - : كافر/ ته واو، به شكرنو، سهر به سهر.
 ايفاء: وفاء/ پهيان راست، سهر پاست.
 عدم - او وفاء الوعد او العهد/ ناله بارى، دروژنى، سهره پويى.
 - او - الدين/ قهرز كوټيى، قهرز خواردن.
 وفاة: موت/ مردن، كوچ كردن، سويى بونه وه، سهرنانه وه، گيان دهر چون، مهرگ.

شهاده او حجة ال - / مردونامه.

مُتَوَفَّى: ممیت/ کوژهر، گیان کیش.

مُتَوَفَّى: میت/ مردو، کوچ کردو.

وَقَب:

وَقَبَتِ الْعَيْنُ: غارت/ چاو به قولچو.

وَقَب. وَقَبَة: نُقْرَة. تجویف/ چال، بوشایی، کلور، کون.

- : (احمق/ کِیل، گهوج، کهودن، گهژه، گهلج.

وقت:

وَقْتُ. وَقْتُ: حَدَدٌ وَقْتُ/ کاتی دانا، کاتی دیاری کرد.

- : نَظْمٌ وَقْتُه/ کاتی خوی ریک و پیک کرد.

وَقْتُ: آن. رَمَن/ کات، سات، دانگ.

من - لآخر/ ناویه‌نار.

فَات - ه: (ای زَمَنَه/ او اوانه/ به‌سرچو، کاتی

به‌سرچو.

فی - به: فی حینه/ له کاتی خویدا.

قَتْل ال - / کات کوشتن، کات رابواردن.

مع ال - / له گهل رَزْدَا، کاتی، دهم دهمی.

لد - . لَوْقَتَه: حالا/ همرئیتا، دهست و برد، کوتوپ.

وَقْتِي. مَوَقْتُ: لحین فقط/ کاتی، بؤماوه‌یه‌ک،

سهرده‌می.

مَوَقْتُ. وَقْتِي: لفترة قصيرة/ بؤماوه‌یه‌کی کم.

وَقْتُنْز: فی حینه/ هوسا، له کاتی خویدا.

مَوَقْتُ. مَوَقْتُ: مَوَقْتُ: محدد/ دیاری کراو، تاییه‌تی.

- : ضد دائم/ کاتی، بؤ

ماوه‌یه‌ک، سهرده‌می.

مَوَقْتُ: حاسب الوقت/ کات گر، کات راگر، ساتگر.

- : محافظ علی المواعید/ به‌لین راست،

سهرراست.

مَوَقْتُ. مِيقَات: الوقت المضروب/ کاتی دانراو، کاتی

تاییه‌تی.

- : المكان المحدود/ شوین به‌لین،

شوین تاییه‌تی.

توقيت: تحديد الوقت/ کات (دانان، دیاری کردن).

- : الساعة/ راست کردنه‌وی کات ژمیر.

وقح:

وَقَح. وَقَح: قُلْ حياؤُه/ (بین‌حیا، بین‌ناپرو،

چوختی، چه‌قاره‌سو) بو.

توافق: تظاهر بالواقعة/ بین‌حیایی و بین‌ناپرویی کرد.

وقح وقیح: قليل الحياء/ چاوسور، له‌وجه، تیوق،

چوختی، چاوقایم، روه‌ل‌مالراو، بین‌ناپرو، بین‌حیا،

چه‌قاره‌سو.

واقحة. قحة. وقحة: قلة حياء/ بین‌ناپرویی،

بین‌حیایی، له‌وجهی، تیوقی، چه‌قاره‌سوئی.

وقد:

وقد. إْتَقَد. تَوَقَّد: إشتعل/ داگیرسا، گری

گرت، ناگری گرت، کلپی (سهند، کرد).

إْتَقَد غَضْباً/ توپو، ناگری نه‌کرده‌وه، رقی هه‌لسا.

وَقْد. أوقد النار: أشعلها/ دای‌گیرسان، ناگری کرده‌وه.

أوقد فيه النار: أشعله/ ناگری تری‌بردا.

- المصباح: (أشعله) چرای داگیرسان، هه‌لی‌کرد.

وقد. وقود. تَوَقَّد: إشتعال/ داگیرسان، گرگرتن،

هه‌ل‌گیرسان.

- . وقید. وقاد: ما توقد به النار/ چاوگه،

سوخته‌مه‌نی.

وقاد. مَتَوَقَّد: گرگرتو، داگیرساو.

كوكب - : مُضْیء شدید التوقد/ هه‌ساره‌ی

شه‌وقدار، روناک.

رَجُل - : سریع تَوَقَّد القلب/ توپه، توپه و تیوق، دل

ناسک.

إيقاد: إشتعال/ داگیرسان.

إتقاد: إشتعال/ داگیرسان، کلپی سهندن.

درجة ال - / پله‌ی کلپی.

مَوَقَّد. مَسْتَوَقَّد: موضع نار التدفئة/ ناگردان، کوره،

وه‌جاخ، کوانو، کوانج.

- : اتون/ تون، فین.

مَوَقَّد: مُشْغَل/ داگیرساو، گرگرتو، سوتاو.

مَتَوَقَّد الذهن: مُتَالِق/ زیره، بیرتیز، هه‌ل‌که‌وتو.

- : مُتَقَد: مُشْغَل/ داگیرساو، گرگرتو.

وقر:

وَقَر. وَقَر: كان ذا وقار وزانه/ (به‌پیز، ریزدار،

شکودار، شکومه‌ند) بو.

- ت. وَقَرَت. وَقَرَت اذنه: ثقلت او ذهبت سمعه/

گوئی گران بو، که‌پو.

- العظم: صدعة. كسرة/ شکانی.

- تَهْ الْأَسْفَارُ: صَلْبَتُهُ / سه‌فهری زُور قالی کرد.

وَقَرَّ الشَّيْخُ: بَجَلَهُ / ریزی گرت، ریزی لیتنا.

- الدَّابَّةُ: سَكَنُهَا / تاقه‌تی کرد، و لایحه‌کی تاقه‌ت کرد.

أَوْقَرَ الدَّابَّةُ: أَثْقَلَ حِمْلَهَا / باری و لایحه‌کی گران کرد،

باری زدی لیتنا.

- الشَّجَرُ: كَثُرَ حِمْلُهُ / دره‌خته‌که به‌ری زدی

گرتبو.

- الَّذِينَ فَلَانًا: أَثْقَلَهُ / قه‌رزازی باری گران کردبو.

وَقَارَ: هَيْبَةً وَ إِحْتِرَامًا / ریز، شکوداری.

- : رِزَانَةٌ وَ حِلْمٌ / میمنی، له‌سه‌رخویی، مهندی،

شکومه‌ندی.

وَقُورٌ: جَلِيلٌ / به‌ریز، شکودار، مهند.

مُوقَّرٌ: مُبْجَلٌ / به‌ریز، شکودار، شکومه‌ند.

وَقَرَّ: حَمْلٌ ثَقِيلٌ / باری گران.

وَقَرَّ: وَقَرَّةٌ / ثَقَرَةٌ / جَالٌ، کلور، کون.

وقع:

وَقَعَ: سَقَطَ / کَوت، گلا.

- الْأَمْرُ: حَدَثٌ. حَصَلَ / روی‌دا.

- له امر: حَدَثَ لَهُ / به‌سه‌ری هات، توش بو.

- الْأَمْرُ مِنْهُ مُوقِعًا. أَثَرٌ عَلَيْهِ كَانْ لَهُ تَأْثِيرٌ / کاری

تین‌کرد.

- عِنْدَهُ مَوْقِعُ الرِّضَى: نَالَ مِنْهُ حِظًّا وَ مَنْزِلَةً /

به‌ریزه له لای، لای خۆشه‌ویست بو.

- الطَّائِرُ عَلَى: حِطًّا / مه‌ل نیشته‌وه.

- الْحَقُّ: ثَبَتَ / چه‌سپی، راستی چه‌سپی، ده‌رکوت.

- الْكَلَامُ فِي نَفْسِهِ. أَثَرُ فِيهَا / قسه‌کاری تین‌کرد.

- له واقع: عَرَضَ لَهُ عَارِضٌ / توشی شتی‌ک بو.

- ت بَينَهُم مَعْرَكَةٌ / بو به‌شه‌ریان، چون به‌گزیه‌کدا،

دایان به‌یه‌کدا.

- وَاقَعَ فِي الرَّجُلِ: سَبَبُهُ وَ عَابَةُ / قسه‌ی به‌پیاوه‌که

وت، تیبی به‌ریو، سوکی کرد.

- : فِي النَّصْلِ: حَدَدَهُ / ده‌مه‌که‌ی تیژ‌کرد،

ده‌مه‌زه‌دی کرد.

- مِنْ كَذَا أَوْ عَنْ كَذَا: اِمْتَنَعَ وَ تَنَحَّى / وازی لیتینا،

ده‌ستی لی‌هه‌ل‌گرت.

وَقَعَ الْخَطَابُ أَوْ الصَّكُّ: وَضَعَ تَوْقِيعَهُ / نیمزای کرد،

شه‌قلی کرد.

- بَينَهُم: أَلْقَى الشَّقَاقُ / کردنی به‌گژی‌یه‌کدا، ناکوکی

تین‌خستن.

- : أَوْقَعَ: جَعَلَهُ يَقَعُ / خستی، پالی پیژوه‌نا.

- : عَلَيْهِ عِقَابًا. - به قصاصاً / عاقبه / سزای دا.

أَوْقَعَ بِهِ: أَنْزَلَهُ بِهِ / توشی کرد، کردی به‌توشیه‌وه،

تیژیه‌ی گلان، گلانی.

- : فِي تَهْلُكَةٍ: عَرَضَهُ لِلْخَطَرِ / خستیه مه‌ترسیه‌وه،

توشی به‌لای کرد.

- : فِي فُحٍّ / کردی به‌ته‌له‌وه، ملی کرد به‌ته‌وه، ته‌له‌ی

بو‌نایه‌وه، خستیه داوه‌وه.

وَأَقَعَ الْمَرَأَةَ: جَامَعَهَا / نافرته‌که‌ی لاقه‌ کرد، له‌گه‌لی

نوست، گای.

- : الرَّجُلُ: حَارِبُهُ / چویه‌گژی‌پیاوه‌که‌دا، شه‌پی پین

فرۆشت.

تَوَقَّعَ: اِسْتَوْقَعَ الْأَمْرَ: اِنْتَظَرَهُ / چاوه‌پوان بو، به‌ته‌ما بو.

اِسْتَوْقَعَ الْأَمْرَ: تَخَوَّفَ مِنْهُ / لیتی به‌ترس بو، مه‌ترسی

لیتی مه‌بو.

وَقَعَ: وَقُوعٌ: سَقُوطٌ / ک‌وتن، گلانن.

- : : حَدُوثٌ / رودان.

- : الْأَقْدَامُ: صَوْتُ الْقَدَمِ / ته‌پی پین، تریه‌ی پین.

- : الْكَلَامُ: تَأْثِيرُهُ / کاریگه‌ریتی قسه، کارت‌ن‌کردن.

وَقَعَةٌ: سَقَطَةٌ / ک‌وتن، ک‌وتنیک.

- : صَدْمَةٌ / به‌لا، کاره‌سات، روداو، چورتم.

- : وَجْبَةٌ. اَكْلَةٌ / ژهم، ژهمیک خواردن.

- : النُّوْمَةُ فِي آخِرِ اللَّيْلِ / گورگه‌خه‌و، خه‌وی

به‌ره‌به‌یان.

وَأَقَعَ: سَاقَطَ / ک‌وتو.

- : حَاصِلٌ / روداو.

- : كَائِنٌ / بون، راستی.

- : فِي الْمَكَانِ الْفُلَانِي: مَوْجُودٌ فِي / ک‌وتوت‌ه‌...

لایبو، له‌وئی‌یه.

أَمْرٌ - أَوْ وَاَقَعِي: حَقِيقِي / روداو‌یکسی راسته‌قینه، روداو،

چارنه‌بون.

فِي - الْأَمْرُ: فِي الْوَاقِعِ: حَقِيقَةٌ / له راستیا.

وَاَقَعِي: طَبَقَ الْوَاقِعِ: / راستیتی، راسته‌قینه‌ی، پرپه‌پری

راستی.

- تابع لمذهب الواقعية / سر به رییازی (راستی، راسته قینهیی)، راست کار، راست پهرست.

واقعة: حادثه / روداو، سه ریورد، سه رگوزشته.

- : امر مفروض وقوعه / ثبی بین، کاره ساتیک که ثبی رویدات.

- : نازلة. مُصيبة / به لا، کاره سات، روداو، چوردم.

- : معركة / جنگ، شه، به یه کدادان.

- : قیامة / روزی زیندوبونه وه، قیامت.

واقعة: اغتیاب الناس / عیبت کردن، قسه یاشمله.

- : مجثم الطائر / نیشنگه، شوینی هه لیشتن.

- : قتال او معركة / جنگ، شه، به یه کدادان.

- : خرقة تمسح بها القلم / په رۆی خامه سپین.

إيقاع. توقيع: إسقاط / خستن.

- : العقاب / سزادان.

- : في الموسيقى: تناسق في الاصوات / ترانه، رتک و پیکی له دهنگ و تاوازا، ره زم.

ثوقع: إنتظار / چاوه پوان بون، به ته مابون، هیوابون.

موقع: مکان / شوین، جن، جیگه، جیگا.

موقعة: معركة / جنگ، شه، به یه کدادان.

- : میقعة الطائر: مجثم / نیشنگه، شوین هه لیشتن.

الواقعية: المذهب الواقعي / رییازی (راستی، راسته قینهیی)، راست کاری، راست پهرستی.

- : في الأدب / راست کاری (ویژهیی، له ویژه دا).

وقع. وقاع: جماع / گان، پهرین.

مواقعة: مباشرة جنسية / گان کردن، پهرین.

وقاع. وقاعة. مُحَرَّض. الذي يقتاب الناس / هان دهر، غهیبت کر، فیتنه، نوزمان.

توقيع: إمضاء / نیمزا، شه قل.

موقع: مفضی / نیمزاکراو، شه قل کراو.

موقع: صاحب التوقيع / نیمزاکره، خاوه نیمزا، شه قل کار.

میقعة: مسن / هسان، تیژکر، پریه ند، کارتیغ.

- : من جلد: مسن / قایش تیژ کردن.

وقف:

وقف. ثبت في مكانه / له شوینی خویا جیگیر بو، وه ستا، راوه ستا.

- : قام / هه لسا به سه ریو، هه ستا، هه لسا، راست بووه، راپه یی.

- : امة: قوم / له رویا هه لگه راپه وه، به ره لستی کرد.

- : على الامر: فهمه. عرفه / تینی گیشتن، زانی، پیی زانی.

- : على الامر: تبينه. تحققه / لئی کولیه وه، لئی توژییه وه.

- : الامر على كذا: علقه عليه / له سهری وه ستا.

- : في المسئلة: إرتاب / دودل بو، به گومان بو، گومانی لی کرد.

- : (وقف. وقف): جعله يقف / وه ستانی، رای وه ستان، رای گرت.

- : عاف. منع / به ری گرت، قه ده غه یی کرد.

- : على: اطلع على / رای گه یاند.

- : ملكه لاولاده / تهرخانی کرد، ملك و مالی تهرخان کرد بو منداله کانی.

- : مالا: حبسه في سبيل الخير / ملك و مالی تهرخان کرد بو خیر.

- : غطيل / وه ستانی، رای وه ستان، رای گرت، په کی خست.

- : تنفيذ الحكم: اجله / جن به جن کردنی فرمانه کیی راوه ستان، دواي خست، پاشی خست.

ثوقف. تمكث / وه ستا، راوه ستا، وچانی دا، پشوی دا.

- : عن كذا: تمنع و كف / وازی هینا، دهستی هه ل گرت.

- : الامر على كذا: تعلق به / پیوه یی به ند بو، له سهری وه ستاو.

- : في الامر: تردد / لئی دودل بو، راپابو، به گومان بو.

استوقف: طلب منه الوقوف / رای وه ستان، رای گرت، وه ستانی.

- : حملة على الوقوف / بو به هوی وه ستانی، ناچاری کرد که بوهستن.

وقف. وقوف / وه ستان، راوه ستان.

- : مال موقوف / سامانی دهست به سه راگیرو، مال و دراوی تهرخان کراو، وه قف کراو.

- : سوار/ بازنگ.

وَقُوف: قیام. ضد جلوس/ هستان، هلسان،
راوهستان، راست بونهوه.

واقف: منتصب. ضد جاليس/ وهستاو، راوهستاو،
ههستاو، راستهوبو، بهرزهپن.

- : ضد متحرك/ لهكاركهوتو، وهستاو.

- على: مَطْلَع على/ ناگادار له، لئزان.

إيقاف: توقیف: رَفْع. إقامة/ بهرزكردهوه، راست
كردهوه.

- : رَسْخ/ راگیرکردن.

- : مَنَعَ السیر. إعاقة/ وهستاندن، تهگهه
تنخستن.

- : تعطيل/ پهك خستن، راوهستاندن.

- : إرجاء. تعلیق/ دواخستن.

- : التنفيذ/ دواخستن، جئبهجئ نهکردن.

- : العمل/ کاراگرتن، کار وهستاندن.

توقيف: حبس/ بهند کردن، دهست بهسهراگرتن.

تَوْقُف: عدم استمرار/ وهستان، پهك كهوتن،
لهكاركهوتن، وچان دان.

- : تَرَدُّد/ رارایی، گومان.

مَوْقِف: حالة/ بار، دَوَّخ، ههلویتست.

- : محطة/ نیستگه، وهستانگه، پشوگه.

- : محل/ شوین، جئ، جیگه، جیگا.

- : حَرَج/ ههلویتستکی تهنگاوی.

موقوف/ وهستاو، راگیراو.

- : عن العمل/ لهکارخراو، وهستینراو.

- : محبوس/ بهند، دهست بهسهراگیراو.

- : أو مَوْقُف على: متعلق بـ/ بهسراوه به...
بهنده به... لهسره... وهستاوه...

وقی:

وَقَى: صَان و سَتَر عَنْ الْأَذَى/ پاراستی.

ثَوَقَى: إِثْقَى كَذَا: حِذْرُهُ وَ خَافَهُ/ سهلمیهوه، لیسی
(سهلمیهوه، ترسا)، خزی پاراست.

إِثْقَى كَذَا: اخْذَرَهُ/ خوت بیاریزه، ناگاداریه، وریابه.

وَقَى: وقایة. ثَوَقِيَّة: دَفْع الْأَذَى/ پاراستن، ناگاداری.

وقایة: حَذَر و احتیاط/ ناگاداری، پاریزکاری.

واق: وقی: حام/ پاریزهه.

تَقَى: تَقَوَّى: مَخَافَةُ اللَّهِ/ خواپههستی، لهخواترسان.

- : تَدَيُّن/ ثابن داری، خواپههستی.

ثَقَى: تَقَى: مُتَّقٍ: يَخَافُ اللَّهَ/ خواپههست، خواناس،
لهخواهترسن.

- : مُتَدَيِّن/ ثابندار، ثابنخوار.

وگا:

إِثْقَاً على. ثَوَكَاً على: إِسْتَنْدَ على/ پالئیدایهوه، شانی
دادا، خزییدا بهسهردا.

إِثْكَاء. ثَوَكُوه/ پال دانهوه، شان دادان، خزیهسهردادان.

ثُكَاً. ثُكَاء: مَا يُثْكَأُ عَلَيْهِ. عَكَاز/ پالپشت، گالوك.

ثُكِيَّة: مُنْجَا الْعَجْزَةِ/ تهکیه، خانهقا.

وگب:

وَكَب: مَشَى مُتَمَهِّلًا/ لهسهرخو ریوی.

وَكَبَ: الموكب: سَار مَعَهُ/ لهگهلی ریوی، لهگه
کوپهوهکه دا ریوی.

- : على الأمر: وَاظَبَ/ لهسهری ریوی، بهردهوام بو.

مَوَكَب: جَمَاعَةٌ/ کومهل، کوپهوه.

وگد:

وَكَّدَ بِالْمَكَانِ: أَقَامَ/ لهجیگهکه مایهوه، نیشتهجئ بو،
نیانیشت.

- : المكان: قَصْدُهُ/ بزی چو، چو بزی جیگهکه.

وَكَّدَ. أَكَّدَ. أَوْكَّدَ: جَزَمَ. أَوْثَقَ/ چهسپانی، سهلماندی،
دویاتی کردهوه.

تَوَكَّدَ. تَأَكَّدَ: تَوَثَّقَ/ سهلمی، سهلمینرا، چهسپی.

- : من/ دلنیا بو، لیئی دلنیا بو.

اکید. مَوَكَّدَ. وکید: الوثیق الثابت/ چهسپیو،
بهراستی.

تاکید. تَوَكَّدَ: إِثْبَات/ سهلماندن، دویات کردهوه،
دلنیاپی.

بال - : اکیدا. من المؤكد/ بهدلنیاپی، بهراستی.

مُتَأَكَّدَ. مَتَوَكَّدَ: مُحَقَّق/ ثابت/ رون، دلنیا.

وکر:

وَكَّرَ. وَكَّرَ الطَّائِرُ: إِنْخَذَ وَكَّرًا/ هیلانهی کرد.

وَكَّرَ. وَكَّرَةً: عَشَّ الطَّائِرُ/ هیلانه.

- : الطيور البرية/ لیس.

وکر:

وَكَزَّ: ضَرْبٌ بِجَمْعِ الْكَفِّ / مشتة كوله ی (پیاکیشا،
 وه شاند).
 - هُ بِالرَّمْحِ: طَعْنَهُ / رمی پیا کرد، به رم لئی دیا.
 - الرَّمْحُ فِي الْأَرْضِ: رَكْزَةٌ / دایچه قاند.
 وُكِسَ: وُكِسَ. أَوْكَسَ: بَحَسَ قِيَمَتَهُ / نرخه کی کهم بوه وه،
 هه رزان بو.
 - الشَّيْءُ: نَقَصَهُ / کهمی کرده وه.
 - الشَّيْءُ: نَقَضَ / کهم بوه وه.
 وُكِسَ: أَوْكَسَ التَّاجِرُ: خَسِرَ / زیانی کرد، زهره ری کرد،
 تَبَيَّ نَهْمَيْنَا، نَهْيَيْنَا، تَرَشَّكَ.
 وُكِسَ: تَنْقِصُ الثَّمَنِ / نرخ کهم کورده وه، داشکاندن.
 - : خَسَارَةٌ / زیان، زهره.
 باع بال - : باع بِالْخَسَارَةِ / به زیان فروشتی.
 وُكِعَ: وُكِعَ الشَّيْءُ: اِشْتَدَّ وَصَلَبُ / رهق بو، پتو بو.
 (وُكِعَ: صَلَبٌ / رهقی کرد، پتوی کرد.
 وکیع: شدید. مَتَّعَ / رهق، پتو.
 مَيْكَةً الطَّيُورِ: عَظْمٌ عِنْدَ ذَيْلِهَا / نیسقانی فنگه جوله.
 - الْإِنْسَانُ: عَظْمٌ دَاخِلِيٌّ بَيْنَ ثُلُوبِي الْأَنْفِ /
 كَوْلَهُ كَي لَوْتُ.
 - : سِكَّةُ الْمَحْرَاثِ / کاسن.
 وُكِفَ: وُكِفَ: سَالَ قَلِيلًا قَلِيلًا / ناوی دهر دیا، ناوی لی چو،
 ده لاندی.
 - : تَوَكَّفَ الْبَيْتُ: قَطَرَ سَقْفُهُ / دلۆپه ی کرد.
 وُكِفَ: وُكِفَ: وَكِفَانُ: سَيْلَانُ. نَفْحُ / دلۆپه کردن،
 ناوده ردان، ده لاندن.
 وُكِلَ: وَكَلَّ إِلَيْهِ الْأَمْرُ: سَلَّمَهُ إِلَيْهِ وَفَوَّضَهُ إِلَيْهِ / پیتی سپارد،
 سه رپشکی کرد.
 - : (وُكِلَ بِاللَّهِ: اِسْتَسْلَمَ إِلَيْهِ / خوی دایه دهست خوا،
 پشتی به خوابه ست.
 وَكَلَّ فَلَانًا: جَعَلَهُ وَكِيلًا / کردی به وه کیلی خوی، کردی
 به بریکار.
 - : اَطْعَمَ / دهر خواردیدی، کردی به دهمیه وه.

وَكَئَلَ وَتَوَاكَلَ الْقَوْمُ: اِثْكَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ /
 پشتیان به یه کتری به ست.
 تَوَكَّلَ: صَارَ وَكِيلًا / بو به وه کیل، بو به بریکار.
 - له بَكْذَا: تَكْفَّلَ لَهُ بِهِ / بو به زامنی.
 - : اِثْكَلَ عَلَى: اِعْتَمَدَ عَلَيْهِ / پشتی پین به ست.
 - : عَلَى: وَثَّقَ بِهِ / پروای پین کرد، لئی دلنیا بو.
 - : عَلَى اللَّهِ: اِسْتَسْلَمَ إِلَيْهِ / پشتی
 به خوابه ست.
 وُكِيلَ: نَائِبٌ. مَعْتَمِدٌ / جینگر، بریکار، وه کیل، جین دار.
 وَكَالَةٌ. وَكَالَةٌ: تَفْوِضٌ / جینگری، بریکاری، وه کاله ت،
 بریکار نامه.
 - : خَاصَّةٌ / بریکار نامه ی تاییه تی.
 - : عَامَةٌ / بریکار نامه ی گشتی.
 تَوَكَّلَ: تَعَيَّنَ الْوَكِيلُ / دانانی (جینگر، بریکار، وه کیل)،
 وه کیل دانان.
 - : تَفْوِضٌ / سه رپشک کردن.
 اِثْكَالٌ: اِعْتِمَادٌ / پشت پین به ستن.
 - : تَوَكَّلَ: وَثُوقٌ / پشت پین به ستن، پروای پین کردن،
 دلنیا یی، متمانه پین کردن.
 تَوَاكَلَ: اِثْكَالٌ عَلَى الْغَيْرِ / پشت به خه لک به ستن.
 مَوَكَّلٌ إِلَى: مَفْوُضٌ إِلَى / پین سپیدراو، دراوه به.
 مُثْكَلٌ عَلَى / پشت نه به ستی به.
 وُكِنَ: وَكِنَ الطَّائِرُ بِيضَهُ أَوْ عَلَى بِيضِهِ: حَضَنَهُ / له ساری
 (کرکه وت، هه ل نیشست).
 وَكِنَ: عَشَّ الطَّائِرُ / میلانه، کولانه.
 وَكِنَ: جَاثَمَ / کرکه وتو، هه ل نیشستو، کورک.
 وَلَ: وَلَوْلَا: لَوْرَانِي، لَوْرِي هَات.
 - : دَعَا بِالْوَيْلِ / قِرَانِي، دَاوای کرد به لاو کاره سات
 رویدات.
 - : تَالِقُوسٌ: رَكْتُ / کفه ی هات، له ریه وه.
 وَلَوْلَا: عَوِيلٌ / لَوْرَه، لَوْرَه لَوْرَه، لَوْراندن.
 وَلَجَ: وَلَجَ: تَوَلَّجَ: دَخَلَ / چوه ناوی، پیاچو، تیی چو.
 (وَلَجَ: اِدْخَلَ) / پیا یی کرد، خستیه ناوی، تیی کرد، تیی
 خست.

وُلُوج: لَجَة: نُخُول/ تَنُجُون، پیاچون، چونه‌او.
 إِيلاج: إِدخال/ تَنُخَسْتَن، پیاکردن، خستنه‌او.
 وَلَجَة: مَوْلُج: مَدْخُل/ ده‌روازه، گوزهر، دهرگا، دهرک.
 وَلِيجَة: صَدِيقْ لَصِيق/ پیا‌نوساو، هاو‌له‌لی خَوَه‌ل‌واس.
 تَلُج (اصْلَه وَلُج): فَرُخْ الْعِقَاب/ به‌چکه‌دال.
 ولد:
 وَلَدَ: اَتِي بِنَسْل/ وچه‌ی خستنه‌وه.
 - : اَتُتَج/ به‌ری گرت، به‌رهم‌می مینا.
 - ت الحلبی/ مندالی بو، زا.
 - ت انثی الحيوان/ زا، به‌چکه‌ی بو، تره‌کی.
 وَلَدَ الْوَلَدَ: رَبَاه/ به‌خپوی کرد، په‌رو‌رده‌ی کرد.
 - : سَبَب/ بو به‌موی، لئی وه‌شایه‌وه.
 - کذا من کذا: إِسْتَخْرَجَه. اَنْشَأَ مِنْهُ/ لَئِي (پِیْکْ مِینا، دروست کرد، دهره‌مینا).
 - ت القابلة الحلبی: تَوَلَّتْ وَلادتها/ مامانی کرد، یارمه‌تهدا له مندال بونیا.
 وَلَدَ: اِثْوَلَدَ/ له‌دایک بو.
 تَوَلَدَ مِنْ: تَتَج/ لَئِي پِیْکْ هات، له نه‌نجام و به‌رهم‌می..
 تَوَالَدُوا: کَثُرُوا. وَلَدَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا/ زَاوَزِیَّانْ کرد، نَدَرِیون.
 وَلَدَ. وَلَدَ. وَلَدَ: وَلَدَ: الْمَوْلُود (نُکَر اَم اُنْثَى)/ ساوا، کورپه.
 - - - - - : اَوْلَاد. بَنَسُون/ مندال، ریشته‌ی جگه.
 - - - - - : صَبْی. اِبْن/ کورپ، مندال.
 بَنِيَت الْوَلَد: الرَّحْمُ/ مندالان.
 وَلَدَة: مَرَّةُ الْوَلَادَة/ مندال بونیک، سکیک، زاینیک.
 وَلَدَتْ اِثْنَيْنِ فِي وَلَدَة/ دوانه‌ی بو، دوانی بو به‌سکتن.
 وَلَادَة: وَضِع/ مندال بون، زان، سک کردن.
 - : بَدَايَة. ظَهْر/ سه‌ره‌تا، ده‌ست پس‌کردن، دهرکه‌وتن.
 حَدِيثُ الْ - / نه‌وزاد.
 سَجَلُ الْ - / زابه‌ند.
 بَيَانُ الْ - / زایيجه.
 غَرَفَةُ الْ - / زایيگه، زاینگه.
 مَنْذُ الْ - / زکام، له منایه‌وه.

وَلَادَة. وَلُود. كَثِيرَة الْوَلَادَة/ زه‌ووک، به‌سک و زا، شفته‌زنی (کار، کردن، نه‌کا).
 وَلِيد. مَوْلُود: طِفْل/ ساوا، کورپه.
 - : صَبْی. غُلَام/ کورپ، مندال، زاده.
 اَم الْ - : دَجَاجَة/ مر، مامر، مریشک.
 وَالِد: اَب/ باوک، باب.
 وَالِدَة: اُم/ دایک، داک.
 الْعَرَة الْوَالِدَة حَدِيثًا/ زه‌یستان.
 الْوَالِدَان: الْاَب و الْاُم/ دایک و باوک، داک و باب.
 لِدَة: تَرَب. مَعَاصِر/ هاو‌ده‌م، هاو‌چهرخ، هاو‌تمه‌ن.
 - : مِيلَاد: وَقْتُ الْوَلَادَة/ کاتی له‌دایک بون.
 تَوَلَدَ: تَنَاسَلْ/ تَکَاثُرْ/ زَاوَزِیَّی، (به‌ره، نه‌ره، وچه‌ی) خستنه‌وه.
 تَوَلِيد: مُسَاعَدَة الْوَالِدَة/ مامانی.
 - : صِنَاعَة الْ - : قِبَالَة/ مامانیتي.
 مَوْلِد. وَلَادَة/ مندال بون، زان.
 - : مَكَان الْوَلَادَة. مَسْقَطُ الرَّاس/ شوین بون، شوینی له‌دایک بون.
 لُغَة الْ - : زَمَانِي زُکَامْکِی.
 مَوْلِد: مَخْتَلَط الْوَالِدَيْن/ دوپه‌گ.
 - : الْمَحْدَث مِنْ كُلِّ شَيْءٍ/ دروستکراو، پیک هینراو، تازه‌بابه‌ت.
 مَوْلِد: قَابِل/ مامانی پیار.
 - : يُعْطَى مُسَلًّا/ به‌رهم دار، نه‌وه نه‌خاته‌وه.
 - : مُنْتَج/ پِیْکْ هِیْنَه، به‌رهم هین.
 الْ - الْکَهْرِبَائِي: آتَة تَوَلَدَ الْقُوَّة الْکَهْرِبَائِيَة/ کاره‌با به‌رهم هین، پِیْکْ هِیْنَه‌ری کاره‌با، موه‌لیده.
 مَوْلِيدَة: قَابِلَة/ مامانی نافره‌ت.
 مَوْلُود: طِفْل/ ساوا، کورپه.
 - : وَلِيد/ له‌دایک بو.
 مِيلَاد: وَقْتُ الْوَلَادَة/ کاتی له‌دایک بون.
 عِيدُ الْ - : جَهْزُنِي لَه‌دایک بونی عیسا، جه‌زنی له‌دایک بون.
 تَارِيخُ الْ - / زایشت.
 سَنَة مِيلَادِيَّة/ سالی زایین، زایینی.
 وَلُودِيَّة. وَلُودِيَّة: قَلَة الْعِلْم بِالْأُمُور كَفَعْلُ الصَّبِيَّان/ کرده‌وه‌ی مندالانه.

ولس:

وَلَسَ. وَالسَّ: حَدَّعَ. خَادَعَ / (فَيْلَ، گزی، ساخت) ی کرد.

وَالسَّ. أَوَّلَسَ بِالْحَدِيثِ: عَرَّضَ بِهِ وَلَمْ يُصْرَحْ /

دریژدی پی‌داو مه‌به‌ستی دهرنه‌خست.

وَلَسَ. مُوَالَسَةُ: غِشَ / فَيْلَ، گزی، ساخت.

ولع:

وَلَعُ. أَوَّلَعُ. تَوَلَّعَ بِهِ: أَحَبَّهُ جَدًّا / خَوْش‌یویست.

وَلَعُ. - - - - به: علق به شدیداً / هُزْگری بو،

له‌گه‌لی راهات، ئالوده‌ی بو.

- : إِشْتَعَلَ / داگیرسا، ئاگری گرت، گپی گرت.

وَلَعُ. أَوَّلَعُ فَلَانًا بِكَذَا: جَعَلَهُ يُوَلِّعُ بِهِ / رَایه‌ئینا، هُزْگری

کرد، ئالوده‌ی کرد.

- : (اشعل) / دای‌گیرسان، مه‌لی‌گیرسان.

وَلَعُ. وَلَوْعُ: شَدِيدُ الْوُلُوعِ وَ التَّعَلُّقِ / هُزْگر، په‌رۆش،

ئالوده.

مُوَلِّعُ بِكَذَا: مُحِبٌّ لـ. مُعْرَمٌ بِـ / هُزْگر، به‌خولیا، په‌رۆش،

ئالوده.

وَلَعُ. وَلَوْعُ. تَوَلَّعَ: شَدَّ الرِّغْبَةَ. شَغَفَ / هُزْگریون،

ئالوده‌یی، سۆزی به‌تین، خۆشه‌یوستی، په‌رۆشی.

وَلَعَةُ: بَصُوفَةُ نَارٍ / بزیسک.

وَلَاعَةُ سَجَائِرٍ: قَدَاحَةٌ / چه‌رخ، چه‌خماخ، داگیرستین.

والع: مُشْتَعِلٌ / داگیرساو، مه‌لی‌گیرساو.

ولغ:

وَلَغَ الْكَلْبُ الْإِنَاءَ وَ فِي الْإِنَاءِ: شَرِبَ مَا فِيهِ بِاطْرَافِ

لسانه / لستیه‌وه، ناوی خوارده‌وه.

ولف:

وَلَفَ: تَتَابَعَ / به‌نوا‌ی یه‌که‌وه بون.

وَالْفَ. وَلَفَهُ: إِعْتَزَى إِلَيْهِ وَ إِتَّصَلَ بِهِ / په‌یوه‌ندی له‌گه‌ل

به‌ست، هاوده‌می له‌گه‌ل کرد.

تَوَالَفَ الشَّيْئَانِ: اِئْتَلَفَ أَحَدُهُمَا إِلَى الْآخَرِ / تیکه‌لی

به‌ک بون.

وَلَفَ: خَلَطَ وَ مَزَجَ / تیکه‌لی کرد.

وَلَفَ. وَلِيفَ. أَلَفَ: صَاحِبٌ / صَدِيقٌ / هاوهم، هاوول،

هاوپی، هاوال، برادر.

ولم:

أَوَّلَمَ: عَمَلَ الْوَلِيمَةَ / زیافته‌تی کرد، ده‌عوته‌تی کرد.

ولیمه: مَادَّةُ / بانگ کردن، زیافته، ده‌عوته.

- : حَفْلَةُ / ئاهه‌نگ، سور.

- عَرَسَ: حَفْلَةُ عَرَسٍ / شابی.

وَلَمَ. وَلَمَ: حَزَامُ السَّرْجِ / قَاشِش قَه‌یاسه، قَه‌یاسه، ته‌نگه،

سه‌ره‌ته‌نگه، بن ته‌نگه.

وله:

وَلَهُ. وَلَهُ: تَوَلَّى تَحْيِيرَ مِّنْ شِدَّةِ الْوَجْدِ / شه‌یدابو،

له‌خۆشه‌یوستیا شه‌یدابو.

وَلَهُ. أَوَّلَهُ: حَيَّرَ / شه‌یدای کرد، دلی لای‌سه‌ند، شیتی کرد.

وَلَهَانُ. وَالَهُ: مَفْقُوتٌ / شه‌یدا، شیت، دیوانه.

وَلَهُ: سَخِرَ. اِمْتَنَانٌ / شه‌یدایی، شیتی.

ولئ:

وَلِئ. وَلِئ: دَنَا مِنْهُ وَ قَرُبَ / نزیك بو‌وه، لئی نزیك بو‌وه.

- الشَّيْءِ وَ عَلَيْهِ: مَلَكَ أَمْرَهُ / بو‌به‌خواه‌نی، بو‌به

به‌پژوه‌باری.

- اَلْبَلَدُ: تَسَلَّطَ عَلَيْهِ / ده‌ستی به‌سه‌ر ولاتدا گرت، بو

به‌پژوه‌باری.

وَلِئَ فَلَانًا: أَقَامَهُ وَالِيًا / کردی به‌به‌پژوه‌به‌ر، فره‌مان

ره‌وایی پی‌سپارد.

- هَارِيًا: اَذْبَرَ / پشتی لی‌مه‌ل کرد، مه‌ل‌هات، رای‌کرد،

بزی ده‌رجو، تین ته‌قان.

- الشَّيْءِ وَ غَنَهُ: اَعْرَضَ وَ اِئْتَعَدَ / خۆی لادا،

دویکه‌وته‌وه.

وَلَاةُ ظَهْرَةٍ: جَعَلَهُ وَرَاءَهُ / خستیه‌ دوایه‌وه، پشتی

تین‌کرد، روی لی‌وه‌گنیا.

وَلَاةُ ظَهْرَةٍ: هَجَرَهُ / وازی لایه‌ئینا، ده‌ستی لایه‌ل‌گرت،

به‌جیی میشت.

وَلَاةُ ظَهْرَةٍ: نَبَذَهُ اِحْتِقَارًا / ئافه‌رۆزی کرد.

وَالِئ: نَاصَرَ. صَانِقٌ / پشتگیری کرد، ده‌ستی گرت،

یارمه‌تیدا، هاوپیته‌تی کرد.

- الْعَمَلُ: تَابَعَهُ / ئیشه‌که‌ی برد به‌پژوه، سه‌ره‌وکاری

کرد.

أَوَّلَى فَلَانًا الْأَمْرَ: جَعَلَهُ وَالِيًا عَلَيْهِ / پی‌سی سپارد،

به‌ره‌وپی کرده‌وه.

أَوَّلَاهُ مَغْرُوفًا: صَنَعَهُ إِلَيْهِ / چاکه‌ی له‌گه‌ل کرد،

یارمه‌تیدا ده‌ستی گرت.

- هُ ثِقَّتَهُ: وَثَّقَ بِهِ / متمانه‌ی پی‌کرد، به‌وای پی‌کرد.

- هُ كَذَا: جَلَبَهُ عَلَيْهِ / توشی کرد، کردی به (توشیه‌ره)،
کولکیه‌ره).
- تَوَلَّى الْأَمْرَ: قام به / کردی، به‌جینی هینا، گرتیه ده‌ست
خوی.
- الْحُكْمُ: تَقْلُدُهُ / فرمان ره‌وایی گرتیه‌ده‌ست.
- عَنْهُ: اَعْرَضَ / وازی لئه‌هینا.
- هَارِبًا: اَنْبَرًا / هله‌هات، رای‌کرد، بوی ده‌رچو،
تیتیه‌قان، پشتی تی‌کرد، پشتی لئه‌هله‌کرد.
- تَوَالِي: تَتَابَعُ / به‌دوای یه‌کدا هاتن، یه‌ک له‌دوای یه‌ک بون.
- اِسْتَوَى عَلَى: تَمَلَّكَ / داگری کرد، ده‌ستی به‌سهراکرت.
- عَلَيْهِ: غَلَبَهُ اَوْ تَمَكَّنَ مِنْهُ / زال بو به‌سهریا، پیتی
ویرا.
- وَلَاءٌ: مَحَبَّةٌ وَ صَدَاقَةٌ / خۆشه‌ویستی، دل‌سۆزی،
هاورپیشه‌تی.
- : اَمَانَةٌ / ده‌ست پاکی.
- : قَرَابَةٌ / خزمایه‌تی، کسایه‌تی، خویشایه‌تی.
- وَلَّى: نَصَرَ / پشت گر، یاریده‌ده‌ر، هاوکار، هاریکار.
- : جَارٌ / هاوسن، دراوسن.
- : صَدِيقٌ / هاوپی، هاو‌ل، براده‌ر.
- : قَدِيسٌ / پیروز.
- : الشَّيْءُ: صَاحِبُهُ / خاوه‌ن.
- الْأَمْرُ: مَعِيلٌ / چاورتسین، به‌خپوکر، خاوه‌ن، گه‌ره.
- الدَّمُ: اقْرَبُ اقْرَابِ الْمَقْتُولِ / خوین خواز، خاوه‌ن
خوین.
- : الْعَهْدُ وَرِثَ الْمَلِكِ / جین‌نشین.
- : النِّعْمَةُ: مُرَبَّى. مِفْضَالٌ / به‌خپوکر، نان‌ده‌ر.
- : اللَّهُ: الْمُطِيعُ لِلَّهِ تَعَالَى / وه‌ل، سۆفی، خواپه‌رست.
- : شَرَعِي: قِيمٌ / باوان، داشیدار.
- اللَّهُ وَلِيُّكَ: حَافِظُكَ / خوا بته‌باریزن.
- وَلِيَّةٌ: قَدِيسَةٌ / پیروز، نافره‌تی وه‌لوه‌ خواپه‌رست.
- : اِمْرَاةٌ / نافره‌ت، ژن.
- دَارٌ - : قَرِيبَةٌ / نزیک، خانوی نزیک.
- وَلَايَةٌ: حُكْمٌ. سُلْطَانٌ / فرمان ره‌وایی، قه‌لم ره‌ن.
- : الْبِلَادُ الَّتِي يَتَسَلَّطُ عَلَيْهَا الْوَالِي / والی‌نشین،
نیقلیم.
- : دَوْلَةٌ صَغِيرَةٌ / ناوچه، هه‌ریم، دیار، ئاستان.
- وما:
- شَرْعِيَّةٌ: حِصَانَةٌ. وَصَايَةٌ / ماف گه‌ریتی، خاوه‌ن
مافیتی.
- حُجَّةٌ اَلْ - / گه‌ره‌نامه.
- هُم عَلَى - وَاحِدَةٌ: اِي يَدٍ وَاحِدَةٍ / یه‌ک ده‌نگ و
یه‌ک ران، یه‌ک گرتوین.
- اَوْلِيَاءُ الْأَمْرِ: الْحُكَّامُ / کاریه‌ده‌ستان، فرمان ره‌وایان.
- وَالٍ. وَالِي. حَاكِمٌ / فرمان ره‌وا، والی، سالار.
- تَوَلَّى الْحُكْمَ: تَقْلِيدٌ. تَنْصِيبٌ / بون به‌ فرمان ره‌وا.
- مَوْلَى: سَيِّدٌ / کاک، گه‌ره.
- : مُنْعَمٌ / خواپه‌داو.
- : صَاحِبٌ / خاوه‌ن، براده‌ر، هاوپی، هاو‌ل.
- : جَارٌ / هاوسن، دراوسن.
- مُتَوَلَّى أَمْرٌ كَذَا: مُكَلَّفٌ بِهِ / به‌پژوهی ده‌بات، له‌سهریه‌تی،
سهره‌وکاری ده‌کات.
- مُؤَالٍ: تَابِعٌ / له‌گه‌ن، سهریه.
- أَوَّلِي: أَحَقُّ / له‌پیشتر.
- : لَهُ: أَجْدَرُ لَهُ. اُخْرَى بِهِ / نه‌بویه، بوی چاکتر بو.
- : لَكَ: كَلِمَةٌ تَهْدِيدُ تَعْنِي قَارِبَ الشَّرِّ اَوْ الْوَيْلَ لَكَ /
به‌لا لیت دا، جه‌مه‌نمت لی پو بیت.
- مِنْ بَابٍ - . بِالْ - : وَخُصُوصًا. خَاصَّةً / به‌تاییه‌تی،
له‌پیشتر.
- اِسْتِيْلَاءٌ: وَضَعَ الْيَدَ عَلَى الشَّيْءِ / داگری‌کردن، ده‌ست
به‌سهراکرتن.
- وَلَاءٌ: تَتَابَعُ / یه‌ک له‌دوای یه‌ک.
- جَاوُوا وِلَاءَ اَوْ عَلَى وِلَاءٍ: بِالْتَتَابَعِ اَوْ بِالْتَعَاقُبِ / به‌دوای
یه‌کدا هاتن.
- تَوَالٍ: تَتَابَعُ / یه‌ک له‌دوای یه‌ک.
- عَلَى التَّوَالِي: بِالْتَتَابَعِ. بَاسْتِمْرَارٍ / یه‌ک بینه، یه‌ک له‌
دوای یه‌ک.
- مُتَوَالٍ: مُتَتَابِعٌ / یه‌ک له‌دوای یه‌ک، به‌رودوا.
- : مُسْتَمْرٌ / یه‌ک بینه.
- مُتَوَالِيَةٌ هَنْدَسِيَّةٌ / (یه‌ک له‌دوای یه‌ک، به‌رودوای
نه‌ندازه‌یی.
- الْمُتَوَالِي. مُتَوَالِيٌ / شیعی، سهر به‌ نیمای علی.
- فِي مَائِلِي: اِدْنَاهُ / له‌خواره‌وه، له‌مه‌ودوا.
- مُؤَالٍ: اَغْنِيَهُ / جۆره‌ ناوازیکه، مه‌وال.

وَمَأ. اومأ. (شان) په نجهی درنژکرد، نیشاره تی کرد،
نامازی کرد. هیئای بڼ کرد.
اومأ الی: دلّ علی/ دهری خست، پیشانی‌دا.
ایماء: إشارة و حركة/ ناماز، نامازکردن، په لفرتن.
تومئة. حرکات ایمائیة/ په لفرته، په لفرتن.
المومأ الیه: المشار الیه. المذکور/ نوابرو، دهرخراو،
پیشاندراو، باسکراو.
ومس:
ومس: حک/ خشانى.
- الشیء بالشیء: إحتکة به/ له یکی خشان.
(وَمَسَّت المرأة: صارت مومسة/ ثافره ته که بوبه
سوزانی، داوین پیسی کرد.
مومس. مومسة: المرأة الفاجرة/ سوزانی، قهجه،
ثافره تی داوین پیس.
ومض:
وَمَض. اومض البرق و غيره/ لمع خفیفاً/ بریسکایوه،
دره وشایوه، چه خماخه ی دا، بریسکه ی‌دا.
اومض بعینه: سارق النظر/ چاوپړکیى کرد.
- : اشار خفیه/ چاوی داگرت.
ومض. وميض: تألق. بريق/ شوق، روناکى، بریسکه.
- البرق/ چه خماخه.
ومق:
ومق: احب/ خوش‌یویست، دلی پتوه بو.
ومیق. موموق: محبوب/ خوشه‌ویست، دلخواز.
ونى:
ونى. ونى: ثوانى: قتر و ضعف/ چروسایوه، تینی
نما، ساریدوبه وه، لاواز بو، بڼ‌هیزو.
ثوانى. ونى: لم يجد فى عمله/ که‌مترخه می کرد،
له‌شى ساریدوبه وه.
- : تأخر/ دواکه‌وت، پاش که‌وت.
لاينى: لايتعّب/ (شه‌که‌تى، ماندویه‌تى) نازانى، شه‌که‌ت
ناين، هيلاک ناين، کول نادات.
ونى. وناء: فتور. تراخ/ که‌مترخه می، ساریدوبه وه.
- : تعب او ضعف/ شه‌که‌تى، هیلاکى، لاوازی،
بڼ‌هیزى، خاویبونه وه.
ثوان. تأخر. بطء/ دواکه‌وتن، ساردى، میواشى،
کاوخویى.

- : إهمال/ که‌مترخه می، فراموش کردن،
گوښه‌ندان، پشت گوښ خستن.
مُتَوَان. مُتراخ/ که‌مترخه می، خاو، خلیجک، خرس.
وان. وانى: ضعيف. ضعيف البدن/ بڼ‌هیز، لاواز، له،
که‌نه‌فت، زه‌بون، چروساوه.
مینا. میناء: طلاء/ روکش، مینا، مینابه‌ندى.
- : مرقا السفن/ به‌ندره، نه‌سکه‌له.
وهب:
وهب الرجل الشيء و له: اعطاه إياه بلا عوض/ پتی
به‌خشى، خه‌لاى کرد.
- : كرس. خصص/ ته‌رخانى کرد.
- : له الله كذا/ خواپتی‌دا، خوا پتی به‌خشى.
هب: إفرض/ وای دانى، وایزانه، لات واین.
هبنى فعلت كذا: أحسبني/ وای‌دانى من کردومه.
واهب: الذى يهب/ به‌خشنده، به‌خشر.
مؤهب: مغطى كهبة/ به‌خشراو، خه‌لات، به‌خشیش.
- : عقلياً: ذكى/ ژیر، به‌به‌ره، به‌هره‌دار،
به‌هره‌مند، زیره‌ک.
موهبة عقلية: ذكاء. قريحة/ به‌ره، زیره‌کى، ژیرى.
هبة. وهب. إهباب: منح/ به‌خشین، دان، پښ‌دان،
خه‌لات.
وهج:
وهج. توهج: إثقد. توقد/ که‌شایوه، هه‌ل‌گیرسا،
داگیرسا، گرتى، گری گرت، کلپه‌ی سهند.
اوهج: اوقد/ که‌شانیه‌وه، هه‌ل‌گیرسان، دای‌گیرسان.
توهج الحر: إشتد/ که‌رمای کرد، تاوی سهند.
- الجوهر: تلالا/ دره وشایوه، دره‌خشا.
- : رائحة الطيب: إنتشرت/ بژنى خوش
بلاویبوه وه.
وهج. وهج. وهيج. وهجان النار: إشتادها/
ناگرکه‌شانوه، هه‌ل‌گیرسان، گرگرتن، داگیرسان،
کلپه‌کردن.
- : الشمس: سطوع/ تیشکی رڼ.
وهاج: لامع. ساطع/ که‌ش، که‌شاوه، بریسکه‌دار،
دره‌وشه‌دار.
وهد:

وَهْدَ: مَهْد/ چاکی کرد، تاختی کرد، ریکی خست،
 نامادهی کرد.
 وَهْدَة: وَهْدَ: اَرْضٌ مُنْخَفِضَةٌ/ نِزَمَان، نِزَمایی، شویتی
 نِزَم، چال، کهند.
 - : هُوَّة/ چه پک، که له بر، هزار به هزار، چال.
 اوَهْدَ: مَنْخَفِضَ/ نِزَم، چال، کهند.
 وهر:
 وَهَر: اَوْقَعَ فِي مُشْكِلٍ/ جه نجالی کرد، شیوانی،
 شله زانی، سهری لیتیک دا، بِندهنگی کرد.
 - : وَاَنَ: اَفْرَعُ/ ترسانی، توقانی.
 ثَوْرَةً فِي الْكَلَامِ: حَيْرَةٌ وَاسْكَنْتُهُ/ به قسه شیوانی،
 سهری لیتیک دا، بِندهنگی کرد.
 وَهَر: ثَوَمَعُ. وَقَعَ الشَّمْسُ حَتَّى قَرَى لَهُ اِضْطِرَابًا
 كَالْبُخَارِ/ مهلم و تم و بُوخای به رمه تاو.
 - : سَرَاب/ تره ویله، تراویله، چهوت بینی، سهراب.
 وَهَرَان. مَوْهَر: خَائِف/ ترساو، تَقْوِيو، سله میو.
 وحق:
 وَهَقَ: اَوْهَقَ الدَّابَّةُ: اَمْسَكَهَا بِالْوَهْقِ/ ولاخه کهی پت
 کرد، که مندی کرد.
 وَهَقَ: وَهَقَ: حَبَلٌ فِي طَرَفِهِ اَفْشُوْطَةٌ/ پت، پتی سهر
 به نهلقه، که مند.
 وهل:
 وَهَل: فَرَعَ/ داچله کی، ترسا، تَقْوِي، مه لسه می.
 وَهَل: خَوْفٌ وَ اَفْرَعُ/ دایچه کان، ترسانی، توقانی،
 مه لسه مان.
 وَهَل: فَرَعَ/ داچله کیو، ترساو، تَقْوِيو، مه لسه میو،
 مه لسه مین، مه لسه مان.
 وَهَل. وَهْلَةٌ. اَوَّلُ وَهْلَةٍ. اَوَّلُ نَظْرَةٍ/ به کهم
 (جار، که پت، بینین)، له سه رمه تاوه، پیشه کی.
 وهم:
 وَهَمَ. ثَوَمَ: تَصَوَّرَ/ وایزانی، لیتی تیک چو.
 - : فِي الشَّيْءِ: ظَنُّ خَطَا/ خراب تیی گه بشت.
 - : وَهَمَ فِي الْأَمْرِ: اَخْطَا فِيهِ/ مه لسه تیاکرد،
 به مه له دلچو، سه هوی کرد.
 اِثْمٌ. اِثْمٌ بِكَذَا: اِدْعَى عَلَيْهِ بِهِ/ گونا هباری کرد، تاوان
 باری کرد.
 - : - : بِكَذَا: عَزَى اِلَيْهِ/ تاوانی خسته پال.

- : الرَّجُلُ: شَكَّ فِي اَمْرِهِ اَوْ صِدْقِهِ/ دلی لا پیس کرد،
 لیتی به گومان بو، گومانی لا کرد، دودل بو لیتی.
 - : الرَّجُلُ بِاطِلًا: تَبَلَّى عَنْهُ. اِدْعَى عَلَيْهِ/ بوختانی بو
 کرد.
 ثَوَمَ الْأَمْرَ: تَحَيَّلَ وَجُودَهُ/ به مه له داچو، وای هات به
 پیردا.
 اَوْهَمَ: اَوْقَعَ فِي الْوَهْمِ/ خستیه (گومانه وه، مه ترسیه وه،
 خه یاله وه).
 وَهَمَ: تَحَيَّلَ/ خه یال، خه یال پلاو، بیر کردنه وه، دالقه.
 - : مَا يَقَعُ فِي الْقَلْبِ مِنَ الْخَاطِرِ/ به بیرداهاتن،
 به دل داهاتن.
 - : خَوْفٌ/ ترس، مه ترسی، پهستی داگرتن.
 - : شَكَّ/ گومان، دل پیسی، دودلی.
 - : اِخْضَاعٌ/ خه له تانیدن، مه له خه تانیدن،
 له خسته بردن، فریودان، ته فره دان.
 - : وَاهِمَةٌ. وَهْمِيَّةٌ: ظَنٌّ/ به مه له لهشت گه یشتن،
 گومان کردن، سهو کردن.
 وَهْمِي: خِيَالِي/ به خه یال، خه یالی، ریشگار.
 واهم: مُخْطِئٌ/ مه له، به مه له داچو.
 اِيْهَامٌ: اِحْتِيَالٌ. خِدَاعٌ/ به مه له بردن، مه له پی کردن،
 فریودان، له خسته بردن.
 ثَوَمَ. اِشْتَبَاهَ/ اِیْتِيكَ چو، گومان کردن،
 به مه له داچون، سهو کردن.
 ثُهُمَةٌ. اِتِّهَامٌ: شَكْوَى/ گونا هبار کردن، تاوان خسته پال،
 تاوان.
 مَثْمٌ. تَهْمٌ: الَّذِي وَقَعَتْ عَلَيْهِ التُّهْمَةُ/ گونا هبار کراو،
 تاوان بار کراو.
 - : - : مَشْكُوكٌ فِي اَمْرِهِ/ گومان لای کراو.
 مَوْهَمٌ: الَّذِي ذَهَبَ اِلَيْهِ الْوَهْمُ/ نادیار، هر به خه یال،
 نه لاین.
 وهن:
 وَهْنٌ. اَوْهْنٌ. وَهْنٌ: اَضْعَفُ/ لاوازی کرد، هیزی لایبری،
 بی هیزی کرد، هیزی له به ریری.
 - : - : الْعَزَمَ: اَحْمَدَ الْهَيْمَةَ/ ودهی چن به ردا، ساردی
 کرده وه.
 - : وَهْنٌ. وَهْنٌ: ضَعْفٌ/ لاوازی بو، دهسه لاتی نه ما،
 ترشکا.

- ت . ت . - ت عَزِيْمَتِه / وړه ی به ردا، روخا،
په کی کهوت.

- ت . ت . - ت قَوَاه / توانایی نه ما، هیزی تیا نه ما،
کولېدا، نه ژتوی شکا.

لَا تَهْن . لَا تَضْعَف / کول مه ده، په کت نه کهوتی، سارد
نه بیننه وه، وازنه هینتی، وړه به رنه دهی.

وَهْن . وَهْن : ضَعْف / لاوازی، بې ده سه لاتی، بې کاره یی،
وړه به ردان.

- من اللیل : جُزْءٌ مِنْهُ / ماوړه په کی که م له شو.

وَهْن : رُئِيسُ عَمَلٍ / سرکار، چاودیز.

وَاهِن : ضَعِيفٌ / لاوازی، جیقن، جیقنه، سیس، سیسه له،
بې ده سه لات، بې کاره، په ژمړده.

وهی:

وَهَى . وَهَى : اِسْتَرْخَى رِبَاطَهُ / شل یووه وه، خاویووه وه.

- . - : ضَعْفٌ / کزیو، لاوازی بو، په کی کهوت.

اَوْهَى : اَضْعَفَ / کزی کرد، لاوازی کرد، په کی خست.

وَامٍ : ضَعِيفٌ . رَكِيكٌ / کز، لاوازی، چروک.

- : طَفِيفٌ . زَهِيْدٌ . تَافَهُ سَخِيفٌ / میچ و پوچ، تړی،

بې نرخ.

- : مَسْتَرْخَى الرِّبَاطُ / شله په تنی، شل و شتیواو، خاور

خلیچک، ته په تړه.

سَبَبٌ - / هَوِيه کی میچ و پوچ.

عُذْرٌ - / بیانویه کی میچ و پوچ.

وَامٍ . وَاِهَالُهُ وَبِهِ : مَا احْسَنُهُ / تافه رین، تقدیاشه،

تقدچاکه، به جی یه.

ویح:

وَيَحَ . وَيَحَا لَهُ . وَيَحَهُ : وَيَلُ لَهُ / به لای لیتدا، جه هه نه می

لعتپ.

وَاَحَ : وَاَحَةُ : اَرْضٌ خَصْبَةٌ فِى قَفَرٍ / میړگ، میړخوزار،

نزار، لاله زار، شه کار.

ویل:

وَيَلُ : الشَّرُّ (و حلوله) / به لا، خه م، په ژاره، ماته مینی،

چورم، کاره سات، به لاداکوتن و بلاویونه وه.

وَيَلَّةٌ : بَلِيَّةٌ / کاره سات، به لا، چورم.

یومئذ

یمن یومئذ یومئذ
یاسمین یومئذ یومئذ

یَبَّابَ الْمَنْزِلَ: جعله یباباً/ ویرانی کرد، کاول کرد، ته خستی کرد.

یَبَاب: خراب/ ویران، کاول.

یَبَس:

یَبَسَ: جَفَّ/ وشک بو، وشکی کرد، وشک بوه وه، چوپایی داهات.

یَبَسَ: اَبَسَ: جَفَفَ/ وشکی کرده وه، چوپایی کرد.

یَابَسَ: یَبَسَ: جاف/ وشک، وشک و برنگ رهق و تهق.

رَجُلٌ - قلیل الخیر/ پیایوی بِنَکَه لَک، بِنَخِیر، وشک، قه متهر.

حَجَرٌ - صَلَب/ به ردی رهق، سهخت.

یَبَسَ: یَبَسَ: یَبُوسَ: جفاف/ وشکی وشکایی، وشکن.

- یَابَسَ: اَرْض/ زهوی، وشکان، وشکن.

تَبَّسَ جَفَاف. تَحَشَّب/ وشک بونه وه، رهق مه لاتن.

یَتَم:

یَتَم. یَتَم. یَتَم. صَارَ یَتِیمًا/ مه تیوکه وت.

یَتَم. اِیْتَمَ: صِیْرَةَ یَتِیمًا/ کردی به مه تیو، مه تیوی کرد.

یَتَم. یَتَم. یَتَم: حَالَةُ الْیَتِیم. فَقْدَانُ الْوَالِدِین/ مه تیویتی، بِنَ بَاوِک و دایکی.

یاس:

یُنْسَ: قَطَعَ الرِّجَاء/ نومییدی ببری، هیوای نه ما، ناومیید بو، پرزه ی برا.

- مِنْهُ: قَطَعَ الْأَمَلَ مِنْهُ/ دهستی لئخت، هیوای لئبری.

ایاس: آیس: اَوْقَعَ فِي الْيَاسِ/ ناومییدی کرد، هیوای ببری.

یَاسَ: یَاسَ: قُتِیْط/ ناومییدی، بِنَ هیوایی، هیوا (نه مان، برین)، دهستبرداری.

سِنَ الْ- / ته منی پیری، لئبونه وه، پهک که وتن.

سِنَ الْ- عِنْدَ الْمَرَاة: اِنْقَطَاعُ الطَّمَح/ ته منی (عوزنه شتن، بِنَ خوینی، لئبونه ستانه وه) ی ثافره ت.

یَاسَ: یَاسَ: یَاسَ: قَانِطَ: یَاسَ/ ناومیید، بِنَ هیوا، پرزه براو.

مِیْنُوس. مِیْنُوس مِنْهُ: لَا اَمَلَ فِیْهِ/ هیوای لئناکری، که لکی نه ماوه.

یا:

یا: حَرْفُ نِدَاء (کقولک یا زیاد)/ نهی، نای، مز.

- لَهُ مِنْ رَجُلٍ/ نهی چوَن پیایوَنکه.

یَب:

يَتِيمٌ. مُيْتَمٌ. فاقد الابوين/ مهتير، بيناوك و بين دايك.
 - فريد. وحيد/ تنها، تهنيا، تاك، تاك و تهنيا.
 - لا نظير له/ بيناوتا، بينمانند.
 يَتِيمُهُ: مُؤَنَّثُ الْيَتِيمِ/ مهتير، تهنيا، بيناوتا.
 دُرَّةٌ - شينه لا نظير لها/ گومهرى شهو چرا.
 الجمعة ال - آخر جمعه من رمضان/ دوامه ينى مانگى
 رهمه زان.
 مَيْتَمٌ: مُلْجَا/ مهتيرخانه، خانى مهتيوان، په ناگه
 مهتيوان.
 يَخْت: يَخْت: سَفِينَةُ نُزْهَةٍ/ كه شتى گهشت، يهخت.
 يد: يَدٌ: كَفٌ/ دهست، لهپ، بهرى دهست.
 - ذراع/ قَوْلٌ، بَالٌ.
 - الشيء: مَقْبِضٌ/ دهسك، قولف، مشتق.
 - القنطرة و السلطان/ دهسولات.
 مَصْنُوعٌ بِال - شُغْل - : صِنَاعَةٌ يَدَوِيَّةٌ/ دهستكرد،
 په دهست لروستكروا.
 طَلَبٌ - المرأة: خَطْبُهَا/ خوازيپنى كرد، دلاوى كرد.
 له - بِيضَاءٌ فِي الْأَمْرِ: حَازِقٌ فِيهِ/ دهستيكي بالاى
 تيايه.
 بَيْنَ يَدَيَّ: اِمَامِي/ له بهردهستمايه.
 سَقَطَ فِي يَدَيْهِ: نَدِمَ/ په شيمان بوهوه، پاشگزيبوهوه.
 اعطى يَدَيْهِ: اِنْقَادٌ و اِسْتِسْلَامٌ/ ملو، خوى دا
 به دهستوه.
 ذَهَبُوا اَيْدِي سَبَا (و اَيْدِي سَبَا تَفَرَّقُوا/ بلاوهيان لوىكرد.
 يَدَةٌ: مَقْبِضٌ/ دهسك، قولف، مشتق.
 يدس: يَدَسٌ: عَظْمُ الثَّرْقُوهِ: ثَرْقُوهُ الطَّائِرِ/ چهلمه.
 يرب: يَرْبُوعٌ: حَيَوَانٌ كَالْفَارِ/ كوپهل (تهكته، كته).
 يرع: يَرْعٌ: كَانِ جَبَانًا/ ترسوك بو.
 يراع. يِرَاعَةٌ: جَبَانٌ/ ترسوك.
 - : قَلَمٌ/ خامه، قهلم.
 - : قَصَبٌ/ قاميش، بلويز.
 - : حُبَابٌ/ ورده ميشوله، مويه.

يِرَاعَةٌ: مَزْمَارٌ/ شمشال، بلويز، دوزهله، جوزهله.
 برق: بَرْقَانٌ: اَرْقَانٌ: آفَةٌ زَرَايِعِيَّةٌ/ زهرتك، دهرديكى ناوكشت و
 كاله.
 - : الْإِنْسَانُ: صُغْرُ الْإِنْسَانِ. مَرَضٌ/ زهرنوبى.
 يِرَقَّةٌ. يِرْقَانَةٌ. اِرْقَةٌ: مِنْ اطْوَارِ الْحَشَرَاتِ/ مهگه زياش
 دهرجونى له گهرا، كرموکه، پرگه، لارفا.
 مَيِرُوقٌ: مَصَابٌ بِمَرَضِ الْيِرْقَانِ/ زهرديپهتى،
 زهرديپاوى.
 يسر: يَسْرٌ. يَسْرٌ. يَسْرٌ: سَهْلٌ/ ئاسان بو، سوک بو، سانابو.
 - : لَعِبٌ الْقَمَارِ/ قومارى كرد، گهمه كړد.
 - ت. اَيْسَرَتِ الْوَالِدَةُ: سَهَّلَتْ عَلَيْهَا الْوِلَادَةَ/ به
 ئاسانى و سوکى مندالى بو، به سانابى مندالى بو.
 يَسْرٌ: سَهْلٌ/ ئاسانى كرد، سوکى كرد، ساناي كرد.
 يَاسَرُهُ: لَا يَنْتَهُ وَ سَاهِلُهُ/ نهم و نيان بو له گهلى.
 اَيْسَرٌ: تَيْسَرَتِ اُمُورُهُ: تَسَهَّلَتْ/ كارويارى ئاسان بو.
 - : اِغْنَى/ دوله مند بو، گوزهرانى باش بو.
 تَيْسَرٌ: اِسْتَيْسَرَ: تَسَهَّلَ/ ئاسان بو، سانابو، به ئاسانى
 بوى هات.
 - : كَذَا: اُمُكْنَةُ/ بوى (لوا، گونجا، شيا)، توانى.
 ثِيَّاسَرٌ: اخذ جهة اليسار/ لاي چهپى گرت، چهپ رهويى
 كرد.
 يَسْرٌ. يَسْرٌ. يَسَارٌ: سُهُولَةٌ/ ئاسانى، سوکى، سانابى.
 - : غِنَى/ سامانداريتى، دوله مهندي،
 بون، دارايى.
 - : فَجَاحُ الْأَعْمَالِ/ سهركهوتن.
 - : ضِدُّ الْعُسْرِ/ ئاسان، سوک، سانا،
 ساز.
 يَسْرٌ: سَهْلٌ/ ئاسان، سوک، سانا.
 هَاءٌ - : عَذَبٌ: يَرْغُو فِيهِ الصَّابُونَ/ ئاوى سوک، ئاوى
 ساز.
 يُسْرَى: اَلْيَدُ الْيُسْرَى/ دهستى چهپ، چهپ.
 الْجَهَّةُ ال - : عَكْسُ الْيَمِينِ/ لاي چهپ.
 يَسَارٌ: نَقِيضُ يَمِينٍ/ چهپ.
 يَسَارِي: نَقِيضُ يَمِينِي/ چهپ، چهپلر، چهپگر.
 يَسِيرٌ: قَلِيلٌ/ کم، تهخت.

يَعْمَ كَذَا: قَصَدَهُ و اِجْتَهَدَ اليه/ بڑی چو، روی تیز کرد.

- تَيْمَمٌ لِلصَّلَاةِ: مسح یدہ و وجہہ بالتراب/ تہ مومی کرد.

تَيْمَمٌ الْأَمْرَ: تَعَمَّدَهُ/ بہ ہوا و ہوس کردی، بہ نہ نقہست کردی.

يَمٌّ/ بحر/ دہریا، زہریا.

يَمَامٌ: قصد/ مہ بہست، خواست، ویست.

- يَمَمٌ: حمام بَرِّی/ کوترہ (کتیولہ، کتیوی)، گاکوتر.

يَمَنٌ:

يَمَنٌ. يَمَنٌ. يَمَنٌ: کَانَ ذَا يُمْنٍ/ لہ خوشیدا بو، بہ اختیار بو، ناسودہ بو.

- يَمَنٌ بِه: ذَہَبَ بِه ذات الیمین/ بہ لای راستدا بردی.

يَمَنٌ. اِیْمَنٌ. ثِيَابٌ: ذَہَبَ نَحْوِ الِیْمَنِ/ راستی گرت، بہ لای راستدا (لایدا، رُئی).

تَيْمَنٌ: مات/ مرد.

- بِه: تَبَرَّكَ بِه/ پِئِی پیرؤز بو، خوی پن پیرؤز کرد، موبارہکی کرد.

- بِالْمَيْتِ: وَضَعَهُ فِي قَبْرِهٖ عَلٰی جَنْبِ الْاِیْمَنِ/ لہ سر تہ نیشتی راست ناشتی.

يُمْنٌ: بَرَکَة/ پیرؤزی، بہختیاری، خوشی، کامہرانی.

مُیْمَنٌ: یَاتٰی بِالْخَيْرِ/ پیرؤز، بہخت هین، کامہران.

مُیْمُونٌ: ذُو الْیُمْنِ/ پیرؤز، بہختیار، بہختوہر، کامہران.

- اِیْمَن. یمین: مَن کَانَ مَبَارَكًا عَلٰی قَوْمِهٖ/ بیاو چاک، پیرؤز.

- الطَّائِرُ. مُیْمَنٌ: مُؤَقَّقٌ. سَعِيدٌ/ رِئِیْتِکی خوش و پیرؤز.

سِرٌّ عَلٰی الطَّائِرِ ال- : دَعَاءٌ لِلْمَسَافِرِ/ بہ خوشی برؤی.

يَمَنٌ. يَمْنَةً: نَاحِيَةُ الْیْمَنِ/ لای راست.

بَنَتِ ال- : الْقَهْوَةُ/ تارہ.

يَمِينٌ: نَقِيضُ الْیَسَارِ/ راست.

- قَسَمٌ/ سویند.

اِداء ال- / سویند خولردن.

يُمْنِي. الْيَدِ الْیُمْنٰی/ دہستی راست، راست.

الْجِهَةُ ال- / لای راست.

(يَمَنٌ: نَقِيضُ اِیْسَرِ/ راست، راستہ.

مَيْمَنَةً: خِلَافُ الْعِيسْرَةِ/ بہشی لای راست.

- يُمْنٌ: بَرَکَة/ خوشی، بہختیاری، بہرہ گہت، کامہرانی پیرؤزی.

يُتْبَعِي (فِي بَقِي) يَنْبُوع (فِي نَبْع)

يَنْبَع:

يَنْبَعٌ. اِنْبَعٌ: اِنْدَرَك/ پښگ یی.

يَانِع. يَنْبَع: فَاَضِحٌ/ پښگ ییو، پښگ یشتو.

- : اِحْمَرُ/ سور، خوین.

يَنْبَغُ: الْخَزْرُ الْأَحْمَرُ. ضَرْبٌ مِنَ الْعَلِيقِ/ شیلان.

يَهْف:

يَهْفُوفُ: اِحْمَقُ/ گِیْل، گوج، کھودن.

- : جَبَانٌ/ ترسؤک.

- : الْقَفَرُ مِنَ الْأَرْضِ/ بیابان، سارا، چؤلہ وانی، کاکي بہ کاکي.

- : الْقَلْبُ الْحَدِيدُ/ دلی رھق و ناسنین.

يَهَمُّ:

يَهَمُّ: جَنْوَنٌ/ شیتی.

يَهْمٌ: الْعَصَابُ فِي عَقْلِهٖ/ شیتؤک.

- : الشَّامِخُ مِنَ الْجِبَالِ/ چپای بلند، گهرن کش.

- : لَا يَسْمَعُ/ کپ، نابیس، گوی کپ.

يَهُود. يَهُودِي (فِي هُود)

يُوب:

يُوبِيلُ: عِيدُ خَمْسِينَ/ یوبیل، پہنجایہی ہموو شتن، تپہ پوونی پہنجا سال بہسر ہموو شتیکدا.

يَوْم:

يَاوَمَةً: عَامِلَةٌ بِالْأَيَّامِ/ بہ رُؤْثَانہ لہ گہلی رن کھوت.

يَوْمٌ: ٢٤ سَاعَةً/ رُؤْز، شہر رُؤْز.

- : نَهَارٌ/ رُؤْز.

- : وَقْتُ/ کات.

ال- : هَذَا الْيَوْمِ/ تہ پڑ.

فِي - مِنَ الْآيَّامِ: يَوْمًا مَا/ رُؤْز، لہ رُؤْزَان.

بَيْنَ - وَ يَوْمٍ. - مِنْ - لِيَوْمٍ/ رُؤْز نا رُؤْزِک.

إِبْنُ يَوْمِهِ: سَرِيعُ الزَّوَالِ/ تہمہن کورت.

يَوْمِي: کُلْ يَوْمٍ/ ہموو رُؤْز.

يَوْمِيَّةٌ: اِجْرَهٗ الْيَوْمِ/ رُؤْزَانہ، رُؤْزِی.

يَوْمِيَا: کُلْ يَوْمٍ/ ہموو رُؤْز.

يَوْمَقِزُّ/ نھوسا

به هاوکاری چاپخانه‌ی ششان چاپ کراوه

ژماره‌ی موبایل : ۰۷۷۰۱۴۹۸۴۹۹

ژماره‌ی ته‌له‌فون : ۳۱۴۱۹۸۱

نرخ (۱۷۰۰۰) دینار